14-2
CH - 1071 XVII
2

SACROSANCTA CONCILIA

AD REGIAM EDITIONEM EXACTA

QUÆ OLIM QUARTA PARTE PRODIIT AUCTIOR *Studio* PHILIP. LABBEI, & GABR. COSSARTII, *Soc.* JESU *Presbyterorum*;

Nunc verò integre insertis STEPHANI BALUZII, & JOANNIS HARDUINI additamentis, plurimis præterea undecunque conquisitis monumentis, notis insuper ac observationibus, firmiori fundamento Conciliorum epochas præcipue fulcientibus, longè locupletior, & emendatior exhibetur,

CURANTE NICOLAO COLETI

Ecclesiæ S. Moysis Venetiarum Sacerdote Alumno.

TOMUS DECIMUS SEPTIMUS.

Ab Anno MCDXV. *ad annum* MCDXXXIX.

VENETIIS, MDCCXXXI.

Apud { JO: BAPTISTAM ALBRIZZI HIERON. FIL. ET SEBASTIANUM COLETI.

CUM VENETI SENATUS PRIVILEGIO.

R. M. 52

SYLLABUS
EORUM, QUÆ TOMO XVII.
CONCILIORUM CONTINENTUR.

*Quæ * asterisco notata sunt, non erant in prioribus aliis editionibus; Quibus index ☞ appositus, ea nunc primum Labbeana editioni accessere.*

ANNO CHRISTI

1413. * Constitutio Henrici Cantuariensis, de quibusdam festis. 1
* Alia ejusdem super approbatione testamentorum. 2
1416. * Richardi Londoniensis ordinatio super insinuationibus testamentorum. 3
* Statutum Henrici Cantuariensis, contra hæreticos. 6
* Aliud ejusdem pro festo S. Joannis de Beverlaco celebrando. 7
1417. * Ejusdem ordinatio pro promotione graduatorum in academiis. 9
1415. ☞ Novogradense concilium. 11
* Gallicanorum episcoporum ad Carolum VI. epistola, pro exemptione subsidii. ibid.
1416. ☞ Quædam dubia proposita in Concilio Ecclesiasticis provinciæ Tolosanæ. 13
1417. MARTINI PAPÆ V. VITA. 17
1420. Saltzburgense concilium. 19
Reform. 1418. ☞ Tabula confœderationis inire in eodem concilio, ex Hanxizii Germania facta. 46
1419. Cantuariense. 72
1420. Saltzburgensis synodus. 47
Calixtinense concilium. 67
1421. * Ordinatio Henrici Cantuariensis, pro promotione graduatorum in Academiis. 71
* Ejusdem constitutio contra excessiva stipendia capellanorum. 73
1422. * Capitulum provinciale Monachorum nigrorum apud Pontmonasterium. 75
☞ Apud Vernonium concilium. 83
1423. * Henrici archiep. Cantuar. ordinatio de advocatis, procuratoribus, & aliis ministris curiæ Cantuariensis. ibid.
* Lanciciense, Treviriense, Moguntinum concilia. 86
* Coloniense. 87
Senense concilium. 95
1. Decretum de translatione Concilii Papiensis Senat. 96
2. Acta Senensis Concilii. 97
3. * Martini Papæ epistolæ aliquot. 107. & seq.
1423. * Hamiense. 111

ANNO CHRISTI

* Parisiensis congregatio Prælatorum. 119
1418. * Parisiense, al. Senonense. 123
1419. * Rigense. 143
* Dertusanum. ibid.
1. * Clementis antipapæ bulla, qua cedit papatu. 144
2. * Electio Martini V. per ejusdem antipapæ affectas. 146
3. * Actus absolutionis & rehabilitationis ejusdem antipapæ, & sociorum. 150
4. * Nomina eorum qui concilio interfuerunt. 153
5. * Acta Concilii. 154
6. * Constitutiones XXVII. Concilii Dertusanensis. 168
1420. * Constitutio Henrici Cantuariensis, pro abolendis doliis ponderibus. 183
☞ Narbonense concilium. 185
1431. EUGENII PAPÆ IV. VITA. 195
Præmissa Basileensi concilio.
Compendiosa narratio, quomodo Bohemi vocati, productique ad Basiliensem Synodum. 197
Petitiones Bohemorum. 211
Responsiones ordinatæ, sed non datæ. 214
BASILEENSE CONCILIUM OECUMENICUM. 217
Inchoatio Concilii. ibid.
Sessio I. ibid.
Decretum Constantiense, de celebratione conciliorum. 220
Instrumentum electionis civitatis Basileensis pro concilio celebrando. 221
Bulla Martini V. super potestate facta præsidentibus eligendi locum concilii. 223
Bulla Martini V. qua Julianus Cardinalis S. Angeli præses Concilii constituitur. 225
Bulla Eugenii IV. qua eadem potestas Juliano Cardinali confirmatur. 227
Stabilimentum Concilii Basileensis, & alia ad illud pertinentia, 228
Sessio II. 235
Decretum, quod Concilium est legitime inchoatum. 236
Decretum, quod Concilium est supra Papam. ibid.

Quod

ANNO CHRISTI
1434. Quod inobedientes Concilio puniantur. ibid.
Quod personæ concilii non debeant extra concilium trahi vel impediri. 237
Quod non recedant sine licentia, qui tenentur interesse. 238
Sessio III. 239
Decernitur dissolvi non posse Concilium. 240
Sessio IV. 242
Salvus conductus Bohemorum. ibid.
Epistola Concilii ad Bohemos. 244
Ne Papa, si fedes vacaverit, alibi quam in Concilio eligatur. 246
Ne quis se vi juramenti alicujus obstrictum putet, ne ad concilium veniret possit. 247
Ut Concilium in litteris suis utatur bulla plumbea. 248
Quod Papa durante Concilio non possit creare Cardinales, nec creatos publicare. ibid.
Commissio facta de regimine civitatis Avinionensis, & comitatus Venaissini. ibid.
Sessio V. 250
De cæsis fidei, & eorum administris. ibid.
Sessio VI. 253
Promotores Concilii Eugenium Papam, & Cardinales ei adhærentes, accusant contumaciæ. 254
Sessio VII. 256
Apostolica sede vacante, extra concilium, eo sedente, non procedatur ad electionem. ibid.
Prorogatio temporis Cardinalium veniendi ad Concilium. 257
Quod Papa non disponat de beneficiis Cardinalium. ibid.
Sessio VIII. ibid.
Decernitur contra Eugenium & Cardinales ipsius procedendum, nisi revocet ille dissolutionem Concilii a se factam, &c. ibid.
Mandatur Cardinalibus & aliis, ut a curia Romana recedant intra xx. dies. ibid.
Decretum, quod unicum debet esse Concilium. 259
Ne incorporatorum beneficia conferri possint per Papam vel alium. 260
Quod Papa non potest imponere novas gabellas in terras Romanæ ecclesiæ, &c. 261
1433. Sessio IX. ibid.
Concilium recipit Sigismundum Imp. ibid.
Synodus cassat processus omnes contra Sigismundum Imp. & alios adhærentes Concilio. 262
Sessio X. 263
Extensio duorum decretorum sessionis octavæ. ibid.
Accusatio contumaciæ Papæ. 264
Sessio XI. 267
Decernitur, tenerí Papam per se vel per legatos interesse Concilio: nec posse ab eo illud mutari, prorogari, dissolvi. ibid.

ANNO CHRISTI
1433. Quod liberam sit cuilibet venire ad Concilium. ibid.
Decreta alia de modo mutandi, dissolvendive concilii, sequentis indicendi, &c. 268
Quod electores Papæ furent, quod si quis eorum eligatur, servabit dicta decreta. 269
Sessio XII. 270
Decretum citationis contra Eugenium Papam. ibid.
Decretum de electionibus & confirmationibus episcoporum & prælatorum. 275
Sessio XIII. 278
Accusatio contumaciæ Papæ. ibid.
Prorogatur ei spatium dierum xxx. 281
Decretum pro tuitione suppositorum Concilii. 284
Sessio XIV. 286
Alia prorogatio monitionis Papæ ad xx. dies. ibid.
Forma adhæsionis a Concilio Papæ præscripta. 287
Sessio XV. 288
De conciliis provincialibus & diœcesanis. ibid.
1434. Sessio XVI. 291
Bulla Eugenii Papæ, qua profitetur se adhærere Concilio Basileensi; & tres priores bullas suas revocat. 292
Tenor trium bullarum, quæ sunt revocatæ. 293. &c.
Sessio XVII. 304
Super admissione præsidentium in Concilio nomine Eugenii IV. ibid.
Sessio XVIII. 305
Innovatur decretum Concilii Constantiensis de auctoritate & præcellentia Concilium generalium, absentibus legatis Papæ. ibid.
Sessio XIX. 307
De unione procuranda Græcorum. ibid.
Mandatum Imperatoris CP. sub bulla aurea. 309
Litteræ Patriarchæ CP. sub bulla plumbea, ad Cardinales & alios Basileæ congregatos, anno 1433. 310
Confirmatio capitulorum superioribus litteris comprehensorum. 312
Decretum de Judæis & neophytis. 312
De his qui volunt ad fidem convertí. 313
1435. Sessio XX. 314
Decretum de concubinariis. ibid.
De excommunicatis non vitandis certo modo non vocatis. 316
De interdictis non leviter ponendis. ibid.
Contra frivole appellantes. 317
Sessio XXI. ibid.
De Annatis. ibid.
De pacificis possessoribus. 318
Quomodo divinum officium in ecclesia celebrandum sit, &c. ibid.
Sessio XXII. 321
Condemnatio libelli Augustini de Roma. ibid.
1436. Sessio XXIII. 323
De

ANNO CHRISTI
De electione summi Pontificis. ibid.
Forma professionis ipsius. 324
1436. De numero & qualitate Cardinalium. 329
De electionibus. 333
De reservationibus. 333
1437. Sessio XXIV. 334
Acta quædam cum Græcis. ibid.
Salvus conductus Græcorum. 335
Bulla aurea Imperatoris Græcorum. 337
Bulla plumbea Patriarchæ CP. 339
Bulla indulgentiarum in favorem subditi pro redactione Græcorum. 340
Sessio XXV. 345
De locis futuri Concilii pro Græcis. ibid.
Decretum pro cautione Avinionensi. 348
Sessio XXVI. 349
Monitorium & citatio contra Eugenium Papam & Cardinales. ibid.
Sessio XXVII. 353
Cassatur nominatio & creatio Cardinalium facta per Eugenium Papam. ibid.
Cassantur litteræ sub bullare. 356
Avenionensis civitas in salvagardiam Concilii recipitur. 357
Sessio XXVIII. 359
Declaratur Eugenium Papa contumax. ibid.
Sessio XXIX. 363
De revocatione bullæ Papæ super translatione Concilii. ibid
Sessio XXX. 370
De communione sub una specie. ibid.
1438. Sessio XXXI. ibid.
De cæsis. ibid.
De collationibus beneficiorum. 371
Qualificationes & ordo in conferendi beneficia per Ordinarios. 375
Decretum de suspensione Eugenii Papæ. 370
Sessio XXXII. 381
Cassatio electionis loci pro concilio facæ a minori parte. ibid
1438. Sessio XXXIII. 389
De veritate fidei Catholicæ per tres veritates. ibid
Sessio XXXIV. 390
De depositione Eugenii Papæ. ibid.
Sessio XXXV. 392
De stabilitate concilii Basileensis. ibid.
Sessio XXXVI. 393
De Conceptione B. Mariæ Virginis. ibid.
Sessio XXXVII. 394
Revocatio protestationum, &c. obviantium electioni Papæ faciendæ. ibid.
Decretum de modo eligendi summum Pontificem. 395
Forma juramenti ab electo præstandi. 399
Decretum inhibitionis, ne bona electi & eligentium rapiantur. 400
Ne tempore electionis fiat audientia. 402
Sessio XXXVIII. ibid.

ANNO CHRISTI
1439. Contra invectivam (Eugenii Papæ scilicet.) ibid.
Decreta de electionibus, de nominatis ad eligendum Papam, &c. 402
Sessio XXXIX. 409
Confirmatio electionis Amedei Sabaudiæ ducis in Papam. ibid.
1440. Sessio XL. 412
Consensus Amedei sive Felicis V. in Papam. ibid.
Declaratio quod domino Felici sit obediendum. 414
Sessio XLI. 415
Condemnantur scripta quædam Eugenii Papæ. ibid.
Sessio XLII. 417
De provisione Felicis Papæ V. ibid.
1441. Sessio XLIII. 422
De Visitatione B. Mariæ Virginis. ibid.
Sessio XLIV. 423
De tuitione suppositorum Concilii Basileensis. ibid.
1442. Sessio XLV. & ultima. 431
Lugdunum designatur locus futuri Concilii post triennium, &c. ibid.

Hactenus sessiones.

Indulgentiæ incorporatis concessæ, anno 1439. 432
Decretum quinque conciliorum, anno eodem. 435
Bulla Nicolai Papæ V. super approbatione actorum in Concilio Basileensi, anno 1449. 437
Epistolæ & Responsiones synodales. 445
1. Epistola ad Bohemos. ibid.
2. Ad omnem ecclesiam: Quod Patres intendunt manere in Basilea. 446
3. Responsio synodalis de auctoritate cujusliber Concilii generalis supra Papam. 448
4. Non esse acceptandas litteras Eugenii Papæ de dissolutione Concilii. 476
5. Responsio oratoribus Eugenii, acceptationem decretorum a Papa prius esse faciendam, quam a Concilio fiat et provisio. 482
6. Ad Eugenium Papam; Quod pro unione Græcorum non detet Constantinopoli synodum celebrari. 487
7. Responsio legatis Eugenii, Quod posit Concilium concedere indulgentias plenarias pro unione Græcorum, &c. 488
8. Responsio synodalis ad invectivam (ut vocant) Eugenii Papæ. 494
9. Responsio synodalis facta oratoribus Imperii. 507
10. Responsio synodalis contra Concilium Ferrariense. 510
11. Responsio synodalis ad schedulam protestationis contra processum Papæ, per Oratorem ducis Mediolani. 519
12. Responsio synodalis ad schedulam oblatam per oratores principum, super

super mutatione loci concilii. 534
13. Responsio ad eosdem, de eadem mutatione loci. 535
14. Sententia contra sequentes Curiam Eugenii Papæ. 545
15. Responsio synodalis ad invectivam (ut vocant) Eugenii Papæ. 547
16. Epistola synodalis ad universos fideles, de obediendo Concilio generalibus, &c. 557
17. Responsio synodalis facta oratoribus Regis Romanorum ac Principum Electorum. 569
18. Epistola Regis Angliæ ad Eugenium Papam. 574
19. Epistola ad synodum Basileensem. 575
20. Sigismundi Cæsaris ad eamdem. 576

APPENDIX

CONCILII BASILEENSIS.

I. *Articuli varii.*

1. De modo procedendi in Concilio. 577
2. Instructiones deferendæ ambassiatorum. 584
3. Declaratio salvi conductus. 588
4. Reformationes de suppositis Concilii. *ibid.*
5. Articuli oblati, ex parte regni Bohemiæ. 589
6. Instrumentum factæ pacis inter regem Franciæ & ducem Burgundiæ, per legatos Concilii. 587
7. Tractatus Arethusensis inter eosdem. 590
8. Avisamenta Conventus Bituricensis, anni 1431. 598
9. Mandatum nunciorum Concilii existentium Norembergæ ad tractandum cum Bohemis. 603
10. Taxatio nonarum in Concilio facta & limitata. 605
11. Concessum Concilii pro suppositis ipsius, ut nemo præponatur illis in adeptione beneficiorum; præterea privilegii ab Eugenio Papa accepti. *ibid.*
12. Juramentum ambassiatorum Papæ. 606
13. Concordata deputatorum. 607
14. Prærogativæ graduatorum incorporatorum. 608
15. Responsio facta ambassiatoribus Imperatoris, super factis Bohemorum. 609
16. Sententia patriarchæ Aquilejensis. 611
17. Sententia diffinitiva in causa Trajectensis ecclesiæ. *ibid.*
18. Cassantur quæ fecit dominus Papa in præjudicium incorporatorum Concilii. 612

II. *Epistolæ Concilii secundum datas ordinatæ.*

19. Epistola Concilii ad Bohemos. *ibid.*
20. Salvus conductus Bohemis concessus. 614
21. Litera missa regi Franciæ, Calixto VII. 615
22. Ad consiliarios regis Franciæ. 616
23. Ad dominum de Tremoilia. 617
24. Ad archiepiscopum Remensem, cancellarium Franciæ. *ibid.*
25. Ad archiepiscopum Lugdunensem. 618
26. Ad regem Poloniæ, & alios. 619
27. Salvus conductus concessus ambassiatoribus Papæ. 620
28. Bulla Concilii ad Imperii electores. 621
29. Licentia exercendi officium procurationis causarum durante Concilio. 622
30. Exhortatoria presbyteri Lyrensis super sententia diffinitiva in curia Romana. 625
31. Constitutio sub latiori forma. 626
32. Bulla prærogativarum concessarum incorporatis Concilio. 633
33. Bulla indulgentiarum in venerationem martyrum sanctorum Corporis Christi. 632
34. Contra collectores Cameræ Apostolicæ. 635

III. *Ambassiatorum Concilii epistolæ.*

35. Epistola missa Bohemis per legatos Concilii. 637
36. Eorumdem ad eosdem. 639
37. Promissiones factæ Græcis per ambassiatores Concilii. 640
38. Promissio altera eorumdem. 641
39. Propositio ambassiatorum Concilii facta Græcis Constantinopoli. *ibid.* Proœmium decreti, quod non placuit Imperatori. 647
Articuli ambassiatorum Concilii. *ibid.*
Articuli Imperatoris CP. 648
Alii Articuli responsorum ambassiatorum Concilii. 649

IV. *Orationes aliquæ in Synodo Basileensi habitæ, &c.*

40. Collatio Joannis de Bachenstein facta coram Papa, Florentiæ. *ibid.*
41. Responsio Eugenii Papæ. 654
42. Responsiones factæ oratoribus Concilii. 655
43. Oratio Gerardi Landriani episcopi Laudensis, ad regem Angliæ & episcopos regni. 658
44. Oratio Andreæ de Perra, archiepiscopi Colossensis, ambassiatoris Papæ. 663
45. Oratio archiepiscopi Tarentini ad Basileenses pro Eugenio Papa. 676
46. Oratio præsidentis ad conversendum Bohemos. 686
47. Joannis Patriarchæ Antiocheni, de superioritate inter Concilium & Papam. 707

V. *Epistolæ Eugenii IV. Papæ ad synodum Basileensem, vel contra eam datæ.*

48. Bulla ad archiepiscopum Coloniensem. 726
49. Informatio missa ad Regem Romanorum. 728
50. Literæ Apostolicæ de potestate legati Papæ. 729
51. Bulla revocationis per commissionem factam Juliano Cardinali legato. 730
52. Litera revocationis Concilii, publicata Romæ, & alibi. 733
53. Ad Regem Romanorum super Concilii dissolutione. 736
54. Ad Concilium, præsentata per ambassiatores Electorum Imperii. 737
55. Ad Imperatorem, responsiva super factis concilii. 739
56. Bulla capitulorum initorum inter Papam, & regem Romanorum. 740
57. Bulla præsentata per Imp. deputatis Concilii. 742
58. Ad Basileenses, Spalatensem & Sacrum Romanum Consilium & civium. 744
59. Bulla præsidentium. *ibid.*
60. Ad Joanneum archiepiscopum Tarentinum, & alios. 745
61. Ad Julianum Cardinalem. 746
62. 63. Ad Concilium. *ibid.* & 747
64. Ad legatos suos Concilio præsidentes. 748
65. Bulla translationis Concilii Basileensis ad civitatem Ferrariensem. 749

VI. *Epistolæ Sigismundi Imp. ad Concilium vel pro Concilio.*

66. Ad Papam, supplicatio. *ibid.*
67. Ad eumdem, super facto concilii. 750
68. Ad Julianum Cardinalem, & alios. 751
69. Ad Papam, super facto eodem. 752
70. Avisamenta ad Papam, super eodem. 753
71. Instructio eunnium ex parte Cæsaris ad Papam. 757
72. Ad Basileenses, de concordia cum Papa. 759
73. Ad eosdem, de ordine sedendi in concilio. 760
74. Ad eosdem, de victoria Bohemorum adversus Taboritas. 761
75. Ad eosdem, de rebus Bohemorum. 762
76. Literæ, per quas promittit adhærere inconcusse Concilio. *ibid.*
77. Mandatum militum Papæ per Regem Romanorum. 764
78. Forma juramenti præstiti per ambassiatores Regis Romanorum. 765
79. 80. Epistolæ ad concilium. Petit causam ad se remitti, quæ fuerit ad concilium appellata; aliquot protestatur contra Concilium. 766. 768
81. Salvus conductus missus Concilio. 770
82. Epistola, qua promittit se confirmaturum certa capitula Concilii. 772

VII. *Epistolæ diversorum ad synodum.*

83. Philippi ducis Burgundiæ, super canonizatione Petri de Luxemburgo, *ibid.*
84. Ejusdem, de pace tractanda cum rege Franciæ. 773
85. Caroli regis Franciæ, de pace tractanda cum duce Burgundiæ. 775
86. Ambassiatorum Concilii in Bohemia existentium. 776
87. Archiepiscopi Lugdunensis. 777
88. Ambassiatorum Concilii in Bohemia existentium. 778
89. Ambassiatorum Concilii Norimbergæ existentium. 779
90. Imperatoris CP. Joannis Palæologi, 783
91. Erici regis Suetiæ, in favorem ordinis S. Brigittæ. 784
92. Petri Lundensis, & aliorum, de eodem ordine. 786
93. Norombergensium consulum & civium. 788
94. Joannis Palæologi Imp. CP. 789
95. Amedei ducis Sabaudiæ. *ibid.*
96. Philippi ducis Mediolanensis. 795
97. Joannis Palæologi Imp. CP. *ibid.*
98. Joseph Patriarchæ CP. 793
99. Constantini Palæologi, fratris Imp. CP. 794
100. Friderici junioris ducis Austriæ. 795
101. Alphonsi regis Arragonum. *ibid.*
102. Alberti ducis Austriæ. 797

VIII. *Epistolæ diversorum ad diversos de synodo Basileensi.*

103. Pragensium ad consules civitatis Egrensis. 798
104. Eorumdem ad nuncios synodi Norimbergæ existentes. 799
105. Eorumdem ad consules Norembergenses. 800
106. Anonymi ad episcopum Lausanensem. *ibid.*
107. Arnesti legati Imperatoris, ad ipsum. 803
108. Pilmensium ad Nicolaum Minoritam, de victoria Bohemorum. 804
109. Anonymi ad Cardinalem legatum, de eadem victoria. 805
110. Capitanei cujusdam de vitiis Taboritis. 806
111. Bohemorum ad Christi fideles, hæreticis. 807
112. Egrensium ad nuncios Concilii Norembergæ existentes. 809
113. Pragensium ad nuncios Concilii. 810
114. Capitanei cujusdam, de rebus Taboriticis. 811
115. Trajectensium ad suos commissarios. 812
116. 117. Capitanei cujusdam de rebus Tabo-

	ANNO CHRISTI
Taboritis.	813. 814.
118. Trapezuntini Imp. ad Eugenium Papam.	814
119. Commissio Imp. Græcorum facta ut ambassiatorum Concilii.	815
120. Commissio Patriarcha CP. facta eidem.	816
121. Legati Concilii ad legatum Pontificis.	ibid.
IX. *Orationes quatuor in Concilio Basileensi habitæ.*	
I. Joannis de Ragusio, Ordinis Prædicatorum, *De Communione sub utraque Specie.*	817
II. Ægidii Carlerii, decani Cameracensis, *De corrigendis peccatis publicis.*	979
III. Henrici Kalteisen, Ordinis Prædicatorum. *De libera prædicatione verbi Dei.*	1079
IV. Joannis de Polemar, Archidiaconi Barcinonensis, *de civili dominio Clericorum.*	1107
Notæ Binii in Concilium.	1269
APPENDIX NOVA	
CONCILII BASILIENSIS.	
1. * Acta Concilii ad Præmonstratenses spectantia.	1281
2. * Confirmatio privilegiorum Præmonstratensium.	ibid.
2. * Guillelmi Bellicensis episcopi litteræ compulsoriæ in causa monasterii S. Joannis Ambianensis.	1282
3. * Sententia Deputatorum Concilii in favorem ejusdem Monasterii.	1286
+ Litteræ executoriales Concilii.	1288
5. * Executio prædictarum litterarum.	1290
6. * Litteræ executoriales Concilii.	1301
7. * Innovatio donorum privilegiorum Ordinis Præmonstrat.	1304
8. * Sententia in favorem monasterii Belli-Portus.	1305
II. * Oratio Gregorii Corrarii ad Sigismundum Imp. pro Concilio Basileensi.	1308
III. * Articuli a Nuncius Eugenii oblati regi Christianissimo.	1321
IV. * De Concilii Basileensis editione sententia Lucæ Holstenii.	1323
V. * Epistola Concilii Basileensis ad Clunicenses.	1324
ALTERA CONCILII BASILIENSIS APPENDIX.	
1. Oratio Philippi Archiep. Tarentinensis.	1325
2. Litteræ synodi Basil. ad Joannem abbatem Bonavallis.	1330
3. Bulla Eugenii IV.	1331
4. Litteræ regis Arragonum missæ in Concilio.	1332
5. Responsiones factæ per regem Arragonum capitulis oblatis per oratorem synodi Basil.	1335
6. Epistola Henrici Anglorum regis ad Concilium Basileense.	1334
7. Ambrosii Camaldulensis generalis oratio habita in Concil. Basil.	1335
8. Litteræ synodi Basileensis ad Joannem Ab. Bonavallis.	1340
9. Exhortatio Card. Sabinensis Legati ad Concilium Basil.	1345
10. Epistola Concilii ad Joannem Ep. Salzburgensem.	1355
11. Oratio præambula responsionibus Deputatorum Concilii Basil. ad articulos Bohemorum per D. Abbatem Cisterciensem.	1355
Bituricensis conventus.	1365
* Amplior quam antea editus.	ibid.
* Abrogatio pragmaticæ sanctionis per Ludovicum XI. Franc. regem.	1370
Aurelianensis conventus.	1371
Synodicon Venetum.	ibid.

* ** CON-

ANNO DOMINI 1415. — ANNO DOMINI 1415.

* ** CONSTITUTIO

Venerabilis in Christo patris Henrici Chichley Cantuariensis archiepiscopi, pro festo S. Georgii martyris magis duplici tenendo, necnon de festis S. David, S. Ceddæ, & S. Vvenefredæ celebrandis,

Ex cod. MS. in registro principali domini archiepiscopi Cantuar. cognomento Chichley, vol. 2. fol. 4. b.

HENRICUS, &c. venerabili fratri nostro, &c. Londonensi episcopo, salutem & fraternam in domino caritatem. Ineffabilis & imperscrutabilis potentiæ dominus, cujus altitudo prudentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, nesci cenfura judicii excelsa partitur & terrena gubernat; etsi cunctos ejus ministros magnificet, altis decoret honoribus, & celestis efficiat beatitudinis possessores; nonnullos tamen apud diversarum Christianismi regionum incolas, laudis, & præmiorum, uberiori retributione prosequitur, quos ipsarum regionum habitatoribus patronos & intercessores constituit, et ipsos merito collaudet, ingentior devotio populi sub tanto patrono & intercessoris præsidio, per Dei clementiam adiutae fabilita: Hujus itaque dilectionis ex clementissima & benignissima Dei salvatoris nostri misericordia procedentis considerationem, nationis Anglicanæ plebs fidelis, etsi Deum in Sanctis suis omnibus laudare ex debito teneatur, ipsum tamen ut orbis affatus, ipsaque gratiæ desuper concellæ, experientia rerum cunctarum interpres optima attestantur in suo martyre gloriosissimo beato Georgio, tamquam patrono & protectore dictæ nationis speciali, summis tenentur attollere voctibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus honoribus venerari: Hujus namque, ut indubitanter credimus, interventu, nedum gentis Angligenæ armata militia contra incursus hostiles bellorum tempestatibus, sed & cleri populi militaris in sacra pacis otio, sub tanti patroni suffragio celebriter roboratur; Hinc est quod nos, qui Dei laudem in Sanctis suis quibus gloriosis exiliis, in nostra provincia cupimus amplari, regiis & regni incolarum ad hoc hortatibus excitati, constituimus nostrorum & cleri provinciæ dicti concilii, quinimo & nostri provincialis concilii robore ac decreto fulsulti, aut quorum patrum pium erga Sanctos Dei, devotionis affectum prosequentes, festum beati Georgii martyris prædicti, sub officio duplici, & ad modum majoris duplicis festi, tam per clerum, quam per populum nostræ Cantuariensis provinciæ, per universas ecclesias ejusdem, de expresso consensu confratrum nostrorum & cleri antedicti', volumus, statuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solemniter celebrari; & in eo festo ab omni servili opere per omnes civitates & loca ipsius provinciæ, sicut & prout in festo natalis domini præcipimus feriatæ, quo magis in ipso festo plebs fidelis ad ecclesias conveniant, Deum laudent, & ipsius sancti & omnium beatorum patrocinia devotius implorent, & pro regis & regni salute ferventius instent & exorent.

Ad hæc dicti provincialis concilii auctoritate decernimus, & etiam statuimus per præsentes, A quod festa Sanctorum David & Ceddæ episcoporum, & Wenefredæ virginis, de cætero per totam provinciam nostram antediictam, suis temporibus, videlicet, Sancti David primo, sanctæ Ceddæ secundo mensis Martii diebus; Wenefredæ autem tertio die Novembris, cum regimine chori & novem lectionum, perpetuis futuris temporibus etiam celebentur. Vobis venerabili confratri nostro, tenore præsentium mandantes, & firmiter injungentes, quatinus festa prædicta singulis annis de cætero, se ut præfertur, solemniter celebretis, & per vestras civitatem & diœcesim faciatis, tam per clericos quam per laicos modo præmisso solemniter celebrari. Volumus etiam & mandamus, quatinus vobis, confratribus, & coepiscopis nostris ecclesiæ nostræ Cantuariensis, suffragantis omnibus, singulis, per litteras vestras, auctoritate nostra, ac dicti concilii injungatis, & mandetis, quibus & nos modo commisit injungimus & mandamus, quod ipsorum singulis eadem festa sic, ut præmittitur, singulis annis solemniter celebrent, & per suas civitates & diœceses modo præmisso faciant perpetuis temporibus futuris, a clero & populo solemniter celebrari. Et quid feceritis in præmissis, ac quomodo, & sub qua forma præsens nostrum mandatum executi fueritis, nos citra festum Purificationis beatæ Mariæ virginis proximo futurum, distincte certifacetis per litteras vestras harum serium habentes sigillo vestro confignatas. Mandantes etiam singulis confratribus nostris prædictis, quod & ipsi singulitim quatinus præient mandatum nostrum ipsorum civitates & diœceses concerait, nos citra festum Paschæ proximo futurum, per litteras suas modo confimili certifiçare non omittant, sub pena quæ incumbit tam vobis quam ipsis si contra hactum fuerit canonice infligenda. Datæ in manerio nostro de Otteford quarto die mensis Januarii anno domini MCCCCV. & nostræ translationis anno secundo.

Ex cod. MS. in registro principali domini archiepiscopi Cantuar. cognomento Chichley, vol. 2. fol. 4. b.

* ** Constitutio venerabilis in Christo patris domini Henrici Chichley, Cantuariensis archiepiscopi, super approbatione testamentorum.

HENRICUS, &c. venerabili fratri nostro R. Dei gratia Londonensi episcopo salutem, &c. Quia nos in convocatione hiatus in ecclesia sancti Pauli London celebrata, attentis & consideratis clamoribus populorum & vulgi regni Angliæ, contra ordinatios & viros ecclesiasticos, jurisdictionem ecclesiasticam exercentes, & præfectum de & super indicatis commissione administrationis bonorum, relato vel ab intestato decedentium, nimiaque & excessiva perceptione pecuniarum pro insinuationibus testamentorum hujusmodi; nec non auditione com-

A poti,

ANNO DOMINI 1416.

a Hoc est, videlicet. H.

poti, finalique dimissione executorum deputatorum in eisdem; de vestro, & aliorum confratrum nostrorum assensu, ad sedandum clamores prædictos remedium sub forma quæ sequitur duximus apponendum; a viz. quod unusquisque ad quem in quibuscumque locis nostræ Cantuariensis provinciæ, jurisdictio in hac parte dignoscitur pertinere, statim post mortem cujusque defuncti, quamcito commode poterit, bona ejusdem faciat sequestrari, ac sub fideli custodia fideliter conservari, expensis funeralibus dumtaxat exceptis, donec testamentum si quod fecerit exhibeatur, ac per testes idoneos, aut aliis legitimis documentis sufficienter probetur, ita quod non statim committatur administratio, sed injungatur executoribus in eodem testamento nominatis, super quo primitus ad sacra Dei evangelia corporale præstent juramentum, quatinus infra brevem terminum ordinariorum seu alias jurisdictionem hujusmodi obtinentium arbitrio, juxta facti qualitatem moderandum, de omnibus bonis defuncti, de quibus testare potuit fidele & clare faciat inventarium; quo exhibito, & per diligens examen reperto idoneo, tunc & non ante committatur eisdem executoribus administratio omnium bonorum in eodem inventario contentorum, injuncto eisdem sub pœna excommunicationis majoris, ne de aliis bonis quam in dicto inventario contentis se administranda quomodolibet intromittant, quousque de illis noviter receptis inventarium fecerint, exhibuerint, & administrationem receperint de eisdem; quodque iidem executores onerentur, ac ad sancta Dei evangelia jurent, & si opus fuerit sufficienter caveant, quod quam cito commode poterunt, & præsertim infra annum si possibile fuerit, omnia bona quorum administratio eisdem commissa est in fideles & pios usus secundum voluntatem ejusdem defuncti, plenarie administrabunt, ac de administratione hujusmodi incontinenti, post ipsam administrationem completam, seu saltem cum ad hoc moniti fuerint, distincte, particulariter, & aperte, ipsis ad quos pertinet, fidelem & plenam reddent rationem, nihil de bonis antedictis tacite vel aperte, præter id quod eisdem per ipsos ordinarios allocatum, seu in testamento rite & legitime relictum titulo emptionis, aut aliter sibi quomodolibet retinendo; quodque ordinarii & jurisdictionem hujusmodi exercentes, in redditione hujusmodi compoti, & circa illud sic se & ministros suos diligenter habere curent, ut absque dolo & fraude, bona defunctorum fideliter & plenarie, prout eorum animarum saluti magis conveniens fuerit, sine dilatione qualibet, quatenus possibile fuerit, disponantur; ac pro insinuatione insuper testamentorum hujusmodi, nec non calculi sive ratiocinii auditione sive dimissione finali executorum eorumdem, ultra quinque solidos nullatenus exigentes, aut quomodolibet recipientes, usque ad unum annum a data præsentium continue numerandum: Bona quoque intestatorum in suo casu pro animabus ipsorum defunctorum, cum celeritate possibili disponi faciant, prout per jura communia, constitutionesque provinciales, in ea parte est plenius ordinatum. Vobis igitur in virtute obedientiæ, & sicut periculum quod in hac parte incumbit evitare volueritis firmiter injungendo mandamus, quatinus ordinationem hujusmodi secundum omnem vim, formam, & effectum ejusdem, per vestras civitatem & diœcesin debite publicari facientes, illam in omnibus & per omnia observetis, & per alios ut mandatur observari faciatis: Intimantes insuper omnibus & singulis suffraganeis nostris, quod & ipsi omnes & singuli eandem per suas civitates & diœceses modo præmisso publicari facientes illam inviolabiliter observent, & faciant per ipsorum subditos firmiter observari. Et quid feceritis in præmissis nos citra festum sancti Petri ad vincula proximo futurum debite certificetis, per litteras vestras patentes, harum seriem continentes, sigillo vestro consignatas. Datæ in hospitio nostro London primo die mensis Julii, anno domini MCCCCXVI. & nostræ Translationis anno tertio.

** ORDINATIO SUPER INSINUATIONIBUS Testamentorum.

Ex cod. MS. in Registro principali archiepisc. Cant. (nuncupato Chichley vol. 2.) 346. b. a Eadem cum superiori, paucis vocibus exceptis.

RICHARDUS permissione divina Londonensis episcopus, venerabili viro Custodi episcopatus Cicestrensis, sede ibidem vacante, salutem in omnium salvatore. Litteras reverendissimi in Christo patris & domini, domini Henrici Dei gratia Cantuariensis archiepiscopi, totius Angliæ primatis, & apostolicæ sedis legati, sexto die præsentis mensis Julii recepimus in hæc verba.

Henricus permissione divina " Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, venerabili fratri nostro domino Richardo Dei gratia episcopo Londonensi salutem, & fraternæ dilectionis continuum incrementum. Quia nos in convocatione nostra ultima, in ecclesia sancti Pauli London celebrata, attentis & consideratis clamoribus popularium & vulgi regni Angliæ, contra ordinarios & viros ecclesiasticos jurisdictionem ecclesiasticam exercentes, & præsertim de & super indiscreta commissione administrationis bonorum testato vel ab intestato decedentium, nimiaque & excessiva perceptione pro insinuationibus testamentorum hujusmodi; nec non auditione compoti, finalique dimissione executorum deputatorum in eisdem, de vestro, & aliorum confratrum nostrorum assensu, ad sedandum clamores prædictos remedium sub forma quæ sequitur duximus apponendum; viz. quod unusquisque ad quem, in quibuscunque locis nostræ Cantuariensis provinciæ, jurisdictio in hac parte dignoscitur pertinere, statim post mortem cujusque defuncti, quam cito commode poterit, bona ejusdem faciat sequestrari, ac sub fideli custodia fideliter conservari, moderatis expensis funeralibus duntaxat exceptis, donec testamentum, si quod fecerit, exhibeatur, ac per testos idoneos, aut aliis legitimis documentis sufficienter probetur, ita quod non statim committatur administratio, sed injungatur executoribus in eodem testamento nominatis, super quo primitus ad sacra Dei evan-

ANNO DOMINI 1416.

gelia corporale præstent juramentum, quatinus infra brevem terminum, ordinariorum, seu alias jurisdictionem hujusmodi obtinentium arbitrio, juxta facti qualitatem moderandum, de omnibus bonis defuncti, de quibus testari potuit, fidele & clarum facient inventarium; quo exhibito, & per diligens examen reperto idoneo, tunc & non ante committatur eisdem executoribus administratio omnium bonorum in eodem inventario contentorum, injuncto eisdem sub pœna excommunicationis majoris, ne de aliis bonis, quam in ipso inventario contentis, se administrando quomodolibet intromittant, quousque de illis noviter repertis inventarium fecerint, exhibuerint, & administrationem receperint de eisdem; quodque iidem executores onerentur, ac ad sancta Dei evangelia jurent, & si opus fuerit sufficienter caveant, quod quamcito commode poterunt, & præsertim infra annum si possibile fuerit, omnia bona quorum administratio eisdem commissa est, in fideles & pios usus secundum voluntatem defuncti plenarie administrabunt, ac de hujusmodi administratione incontinenti, post ipsam administrationem completam, seu saltem cum ad hoc moniti fuerint, distincte, particulariter, & aperte, ipsis ad quos pertinet, fidelem, & plenam reddent rationem, nihil de bonis antedictis tacite vel aperte, præter id quod eisdem per ipsos ordinarios fuerit allocatum, seu in testamento rite & recte relictum, titulo emptionis, aut aliter sibi quomodolibet retinendo: quodque ordinarii & alii jurisdictionem hujusmodi exercentes, in redditione hujusmodi compoti, & circa illud sic se & ministros suos diligenter habere curent, ut absque dolo & fraude, bona defunctorum fideliter & plenarie, prout eorundem animarum saluti magis conveniens fuerit, sine dilatione qualibet, quatinus possibile fuerit, disponantur. Pro insinuatione insuper testamentorum hujusmodi, nec non calculi sive ratiocinii auditione, sive dimissione finali executorum eorundem, ultra quinque solidos nullatenus exigant aut quomodocumque recipiant usque ad unum annum a data præsentium continue numerandum; bona quoque intestatorum in suo casu pro animabus ipsorum defunctorum cum celeritate possibili disponi faciant, prout per jura communia, constitutionesque provinciales in ea parte plenius ordinatum. Vobis igitur in virtute obedientiæ, & sicut periculum, si quod in ea parte incumbit, evitare volueritis, firmiter injungendo mandamus, quatinus ordinationem hujusmodi, secundum omnem vim, formam, & effectum ejusdem, per vestras civitatem & diœcesim debite publicari facientes, illam in omnibus & per omnia observetis, & per alios ut mandatur observari faciatis. Intimantes insuper omnibus & singulis suffraganeis nostris, quod & ipsi omnes & singuli eandem per suas civitates & diœceses modo præmisso publicari facientes illam inviolabiliter observent, & faciant per ipsorum subditos firmiter observari. Et quid feceritis in præmissis, nos citra festum sancti Petri ad vincula proximo futurum debite certificetis per literas vestras patentes harum seriem continentes sigillo vestro consignatas. Datæ in hospitio nostro London primo die mensis Julii, anno domini MCCCCXVI. & nostræ translationis anno tertio.

Quarum auctoritate literarum vobis harum serie intimamus, & etiam injungendo mandamus, quatinus ordinationem supradictam secundum omnem vim, formam, & effectum ejusdem, per civitatem & diœcesin Cicestrensem publicari debite facientes, illam inviolabiliter observetis, & per subditos vestros faciatis firmiter observari. Datæ sub sigillo nostro in palatio nostro London nono die dicti mensis Julii anno domini supradicto, & nostræ translationis anno nono.

"** *Statutum Henrici Chichley Cantuar. archiepiscopi contra Hæreticos, editum primo Julii,* AN. DOM. MCCCCXVI.

AN. DOM. 1416.

Ex cod. MS. in registro principali archiepisc. Cant. (nuncupato Chichley vol. 2.) f. 5. a.

HENRICUS, &c. venerabili fratri nostro R. Dei gratia Londonensi episcopo salutem, &c. Nuper in convocatione nostra ultima in ecclesia sancti Pauli London celebrata, de vestro, & aliorum confratrum nostrorum ac cleri nostræ provinciæ assensu, constitutionem infrascriptam nos meminimus edidisse. Cum inter cæteras nostras solicitudines illa debet esse præcipua, ut hæreticos, qui tanquam vulpeculæ in vinea domini latitant, capiamus, ut negligentiæ pulvis de nostris & fratrum nostrorum pedibus penitus excutiatur, in hac prælatorum & clerici convocatione statuimus, ut singuli confratres nostri suffraganei, singulique archidiaconi nostræ Cantuariensis provinciæ, per se aut suos officiales sive commissarios in singulis suis jurisdictionibus, in quolibet decanatu rurali ad minus bis in anno de personis de hæresi suspectis diligenter inquirant, ac in singulis decanatibus hujusmodi, singulisque parochiis in quibus fama est hæreticos habitare, tres vel plures boni testimonii viros, ad sacra Dei evangelia jurare faciant, ut si quos hæreticos sive occulta conventicula celebrantes, aut a communi conversatione fidelium vita & moribus discrepantes, hæresesve aut errores tenentes, sive libros suspectos in lingua vulgari Anglicana conscriptos habentes, aut personas de hæresibus sive erroribus suspectas receptantes, eisdemve faventes, aut infra loca hujusmodi habitare, conversari, sive ad eadem recursum habere sciverint, ipsas personas cum singulis circumstantiis de quibus habentur suspectæ, eisdem nostris suffraganeis archidiaconisve aut eorundem commissariis, quamcito commode poterint in scriptis denuncient & revelent, ipsique archidiaconi singulique commissarii supradicti, nomina hujusmodi personarum denunciata, una cum singulis circumstantiis eorundem diœcesiorum locorum sub suis sigillis secrete transmittant, ipsi quoque diœcesani processus legitimos contra eos faciant cum effectu, ac prout rei qualitas exigit effectualiter decernant, definiant atque exequantur: Et si quas personas convictas forsan curiæ sæculari non relinquant, ipsas ad carceres perpetuos sive temporales prout rei qualitas exegerit ad minus usque ad proximam prælatorum & cleri Cantuariensis provinciæ convocationem duraturam realiter committant, & in eisdem secundum juris exigentiam servari faciant, ac de omnibus & singulis supradictis quo videlicet inquisierunt, repererunt, ac in processibus se habuerunt, personas hujusmodi convictas custodiri fecerunt, diligentiis aut negligentiis archidiaconorum sive commissariorum prædictorum aliisque omnibus & singulis circumstantiis præmissis quomodolibet concernentibus, ac præsertim de abjurationibus si quos interim hæreses abjurare contingat, in proxima prælatorum

ANNO DOMINI 1416.

& cleri convocatione, sub forma publica distincte & aperte, nos & successores nostros certificare curent, & eosdem processus officiali curiæ Cantuariensis effectualiter liberent, penes eundem seu in registro curiæ nostræ Cantuariensis remansuros; sic videlicet, quod quilibet cujus interest pro executione ulteriori eorundem processuum, ad eundem officialem recursum habere poterit cum effectu. Vobis igitur mandamus, quatinus constitutionem antedictam per civitatem & diœcesin vestram, locis & temporibus ad hoc aptis publicari facientes eandem in omnibus & per omnia observetis, ac per alios sic observari faciatis: Mandantes insuper omnibus & singulis confratribus & suffraganeis nostris, quod & ipsi eandem similiter per suas civitates & diœceses publicari faciant & observent, & per alios etiam observari faciant cum effectu. Et quid feceritis in præmissis nos citra festum sancti Petri ad vincula proximo futurum, debite certificetis per literas vestras patentes harum seriem continentes, sigillo vestro consignatas. Datæ in hospitio nostro London primo die Julii anno domini MCCCCXVI. & nostræ translationis anno tertio.

AN. DOM. 1416.

" Statutum venerabilis in Christo patris, domini Henrici Chichley Cantuar. archiepiscopi, pro festo S. Joannis Beverlaci celebrando.

Ex cod. MS in registro principali archiepisc. Cantuar. (nuncupato Chichley, vol. 1.) f. 8. b.

HENRICUS permissione divina Cantuariensis archiepiscopus, &c. Dilecto in Christo filio venerabilis fratris nostri domini Richardi Dei gratia Londonensis episcopi in remotis agentis Vicario in spiritualibus generali salutem gratiam & benedictionem. Anglicanæ ecclesiæ; cujus laudes & præconia in Dei & sanctorum suorum devota veneratione præ ceteratam regionum & provinciarum ecclesiis orbis attollit universus, sacra promeretur auctoritas, ut ipsorum laudibus eadem ecclesia magis exuberet, jocundaque devotione gaudentius exultet, quorum patrocinio & miraculorum gratia se reflorere lætatur: ac quorum piis intercessionibus ne dum ipsius ecclesiæ, sed & totius regni res publicæ, cum pacis & quietis interiori dulcedine, hostiumque ipsam exterius impugnantium optata victoria, per justos rectores strenue defensatur: hujus siquidem opitulaminis gratiam, etsi Deus eidem ecclesiæ suæ, ipsiusque regni Angliæ incolis per diversorum sanctorum merita, quibus undique gloriosa refulget, sæpius ostendere decreverit, ipsos tamen novissimis hiis diebus almifici confessoris & pontificis sui beatissimi Joannis de Beverlaco, ut veraciter confidimus, suffragio speciali ecclesiam prædictam, una cum præfatis regni proceribus, incolis, & membris universis, miraculosius dignatus est, & evidenter specialius consolari. O nempe consolatio ineffabilis nostris præsertim temporibus, omnique ævo jocunda, ac semper memoriæ revocanda Christianissimi videlicet principis Henrici regis Angliæ quinti & sui exercitus in bello de Agincourt nuper in partibus Picardiæ commisso, gratiosa victoria; quæ in Festo translationis dicti sancti, ad laudem divini nominis & Regni Angliæ honorem, ex immensa Dei misericordia Anglicis est concessa: In quo siquidem translationis festo, dum inter nostrates & Gallicos, conflictus, de quo præmittitur, haberetur, sicut ad nostrum & confratrum nostrorum auditum in ultima convocatione nostra quamplurium, & præsertim incolarum dictæ patriæ deduxerat vera fama de ipsius tumba sacrum stillantibus guttis ad modum sudoris emanavit oleum divinæ miserationis erga plebem suam " non dubium præfati sanctissimi viri meritis ostensionem. Volentes igitur in nostra provincia divini cultus augmentum, & specialiter ad tanti patroni celebriorem laudis extollentiam, dilatare, de fratrum nostrorum & clerici in eadem convocatione præsentium voluntatibus, consilio, & assensu, & nihilominus ad dicti Christianissimi principis nostri instantiam specialem, memorati confessoris sanctissimi memoriam, ubique per nostram provinciam prædictam votivis & devotis affectibus duximus exaltandam: Statuentes, & de prædictorum fratrum nostrorum ac cleri consilio & assensu, pro futuris temporibus ordinantes, quod festum depositionis dicti sancti, quod septimo die Maii, videlicet in crastino sancti Joannis ante portam Latinam, contingere dignoscitur, ad modum festi unius confessoris & Pontificis paschalis temporis cum regimine chori, secundum usum " Sarum ecclesiæ, per provinciam nostram prædictam futuris temporibus perpetuo celebretur. Cæterum quia in festo translationis ejusdem, quod vicesimo quinto die mensis Octobris etiam contingit annuatim, de Sanctis Crispino & Crispiniano, secundum usum Sarum ecclesiæ consuevit, quasi [illegible] ecclesias provinciæ nostræ prædictæ celebrari, & servitium fieri ab antiquo: ne unius festi introductio alterius diminutio existat, sed magis sub una celebritatis lætitia dicti martyres, quorum etiam die & meritis tantæ visitationis gratia gentem Anglicanam dominus ex alto prospicere decreverat, una cum præfato confessore almifico pariter honorentur, de fratrum nostrorum & cleri prædictorum consensu unanimi, statuimus, decernimus, & ordinamus, quod de cætero singulis annis dictus dies vicesimus quintus mensis Octobris, ob tam notabilis rei memoriam ubique per provinciam nostram prædictam, cum novem lectionibus celebris habeatur; quarum tres primæ erunt de proprietate sanctorum Crispini & Crispiniani, tres mediæ de translatione sancti Joannis prædicti, & tres ultimæ de expositione evangelii plurimorum martyrum, cum servitio secundum usum Sarum in talibus fieri consueto. Volumus ergo & vobis firmiter injungendo mandamus, quatinus statutum & ordinationem nostra prædicta per civitatem & diœcesin Londonensem debite publicantes festa prædicta faciatis annuatim de cætero celebrari: Mandantes omnibus & singulis confratribus & suffraganeis nostris, quibus & nos tenore præsentium sic mandamus, quod & ipsi eadem festa modo præmisso celebrent, & per suas civitates & diœceses de cætero etiam consimiliter faciant celebrari: & quid feceritis in præmissis, nos citra festum Purificationis beatæ Mariæ virginis proximo futurum certificare curetis per literas vestras patentes harum tenorem habentes, sigillo officii vestri consignatas. Datæ in manerio nostro de *Otteford*. sub sigillo nostro ad causas XVII. die mensis Decembris, anno domini MCCCCXVI. & nostræ translationis anno tertio.

ANNO DOMINI 1416.

" f. ad indubium, v. monstrum.

" festum

ANNO DOMINI 1417.

Ordinatio venerabilis in Christo patris domini Henrici Chichley Cantuar. archiepisc. pro promotione graduatorum in Academiis Oxon. & Cantabr. facta in convocatione cleri in eccl. Cath. sancti Pauli London. incœpta VI. *die mensis Novembris anno domini* MCCCCXVII.

Ex cod. MS. in registro principali archiep. Cant. (nuncupato Chichley vol. 1.) f. 13. b.

HENRICUS, &c. gravi etiam & frequenti querela multorum filiorum nostrorum in universitate Oxonii ac Cantabriggiæ nostræ Cantuariensis provinciæ studentium, ac queruloso clamore nuper ad nos delato percepimus; nec non experimenta præsentium temporum manifeste declarant, quomodo universitates hujusmodi almæ matres pariter & matrices quorumcumque studentium in eisdem, jam a multis retro temporibus plurimo succubuerant desolationis opprobrio, ac vix fuit qui alicujus ecclesiasticæ promotionis opportuno remedio consolaretur easdem ex omnibus caris suis. Proinde igitur attendentes apostoli attestante doctrina laborantem agricolam de fructibus oportere percipere, ne terræ deficiente cultura sterilitatis immensæ jactura proveniat, ac universitates jam dictæ spe firma concepta de futura promotione condigna juxta filiorum suorum exigentiam meritorum gentem multiplicent magnificatione lætitiæ, ac multiplici fœtu scholasticæ disciplinæ pinguescant; & ne continuata vigilia graduatorum ac graduandorum imposterum in eisdem in desperationem aliquam promotionis jam dictæ labatur, & disciplinæ religio naufragetur; dignumque, justum, ac etiam salutare merito reputantes, ut dignis digna rependentes valeamus ac potioribus attollamus beneficiorum insigniis, quos digniores agnoscimus & labor commendat ingentior meritorum, de nostrorum fratrum ac cleri provinciæ nostræ Cantuariensis prædictæ consilio & assensu, ad Dei laudem, gloriam, & honorem, sanctissimæque virginis matris suæ Mariæ, ac omnium supernorum civium ordinamus, & præsentium tenore per decennium duraturum statuimus; quod promoveantur doctores sacræ theologiæ, decretorum, legum, & in medicinis licentiati in eisdem facultatibus, bacallariique in sacra theologia, qui formam opponendo & legendo debite compleverunt, ac magistri in artibus, qui in universitate in qua inceperint per unum annum integrum a tempore inceptionis suæ continue numerandum debite rexerunt in eisdem; ac etiam bacallarii in decretis, qui unum librum decretalium pro forma in scholis publice & non cursarie: bacallarii vero in jure civili, qui libellum institutionum etiam pro forma sua, ut præmittitur, perlegerint debite & complete: proviso semper, quod personæ prædictæ gradus supradictos per gratias de cætero non attingant, exceptis personis infrascriptis, videlicet religiosis viris, qui quodam obstante statuto universitatem prædictam in artibus regere non valebunt, atque scholaribus juris canonici, qui absque verbo complete de audiendo lecturam decretalium, & triennio in jure civili qui in ipso studere non possunt, cum quibus universitates Oxonii & Cantabriggiæ supradictæ super impedimentis usque ad decennium dispensabunt. Quodque doctores in falcultatibus antedictis promoveantur ad beneficia curata, ad verum valorem annuum secundum communem æstimationem sexaginta marcarum vel supra; ad beneficia non curata quadraginta marcarum vel supra. Licentiati vero in facultatibus prædictis, ac bacallarii in theologia superius limitati, ad beneficia curata quinquaginta marcarum; non curata triginta marcarum vel supra. Ac magistri & bacallarii prædicti ad beneficia curata quadraginta marcarum; non curata viginti marcarum vel supra, nisi graduati prædicti de beneficiis minoribus voluerint contentari.

Et volumus ac etiam ordinamus, quod omnes & singuli spirituales patroni infra nostram provinciam Cantuariensem constituti, & quilibet eorumdem ad quorum collationem, præsentationem, nominationem, seu quamvis aliam dispositionem, beneficia hujusmodi occasione patronatus ecclesiastici pertineant, sive infra dictam provinciam nostram sive extra, primum beneficium hujusmodi in proximum vacaturum alicui de personis prædictis quam duxerint eligendis conferre aut ad hujusmodi beneficium aliquam personam de superius expressatis, ut præmittitur, præsentare, sive nominare, usque ad tempus prædicti decennii de cætero teneantur. Et deinde expedita & executa hujusmodi primæva vacatione patroni prædicti in qualibet tertia vacatura consimiliter teneantur personis antedictis providere de beneficiis superius expressatis.

Statuimus insuper ac etiam ordinamus, quod si quibusvis supradictis beneficia prænominati valoris offerantur, & ipsa beneficia infra tres dies continuos a tempore oblationis eorumdem admittere recusaverint, ipsæ personæ ab omni beneficio hujus ordinationis eo ipso de cætero sint exclusæ, & bene liceat patronis eorumdem, & teneantur aliis personis superius nominatis providere; & sic usque ad tertiam personam: Et si ipsa tertia persona beneficium hujusmodi recusaverit, infra tempus prædictum, bene liceat eisdem patronis de ipso beneficio disponere, pro suæ libito voluntatis ordinatione prædicta non obstante; salva ordinatione prædicta, quo ad alia beneficia postea vacatura; salvo etiam eo, quod patroni de fundatione regia existentes, qui ratione vacationum dignitatum, loci, monasteriorum suorum diversis clericis domini nostri regis in certis pensionibus annuis sunt adstricti, quousque ipsi aliqua beneficia competentia eisdem clericis obtulerint, & ipsa acceptaverint, seu ipsa recusaverint ordinatione præsenti non arctentur.

Et in eventu quo pensionarii hujusmodi beneficia sic eis oblata admittere recusaverint, quod ipsi patroni de beneficiis hujusmodi personis prædictis in forma supradicta providere teneantur: quodque patroni supradicti beneficia quæcumque quibusvis personis offerre minime teneantur, nec de eisdem providere illis personis graduatis quæ ad summam prædictam jam promotæ sunt, vel in futurum tempore vacationis beneficiorum hujusmodi contigerit promoveri; & quod omnes & singuli graduati prædicti antequam ad beneficia hujusmodi promoveantur, litteras testimoniales sub sigillo universitatis, in qua gradus suos adepti fuerunt, patronis, & ordinariis locorum, de gradibus & lecturis suis exhibeant realiter & ostendant.

Ac insuper statuimus & ordinamus, ut ordinatio prædicta executioni debitæ demandetur, ac de nominibus promotorum publice constare poterit, quod omnes & singuli ad quos institutiones beneficiorum pertinere debeant,

ANNO DOMINI 1417.

ANNO DOMINI 1415.

beant, & nominibus & cognominibus promotorum hujusmodi ac beneficiorum ad quæ promoti fuerint, necnon de valore eorumdem de convocatione in convocationem quamque pro supradicto dominum archiepiscopum Cantuariensem diffinite certificent & aperte: provisa, quod si per eosdem apostolicum contra quam mallemus attentatum intendimus aliàs pro promotione dictorum graduatorum infra tempus prædictum provisiones generales dudum confirmatæ fieri contingat, quod extunc omnino esset ordinatio antedicta, nec per eam arcbentur, aut quomodolibet obligentur collatores aut patroni supradicti. Post quam quidem ordinationem sic factam, incontinenti offensa erat in publico quædam supplicatio in scriptis R redacta, ex parte duarum facultatum, theologiæ scilicet & juris canonici concepta remedium & emendationem expoliant gravamina prædictorum: super quo supplicatione, habita in conciliorum deliberatione matura, tandem placuit toti concilio, quod hujusmodi supplicatio, una cum copia ordinationis prædictæ transmittetur ad universitates prædictas, ad illum finem, quod si magistri regentes & non regentes, ac illi quorum in hac parte interest eandem supplicationem admitterent, & eiden consentirent, & super eadem fuo hujusmodi litteris sub sigillis dictarum universitatum communibus præfato reverendissimo patri archiepiscopo, cum fectum purificationis beatæ Mariæ proximæ futurum, transmitterent, tunc primo & non ante ligaret ordinatio prænotata; & tunc etiam primo & non aliter deberet eidem ordinatio per eundem reverendissimum patrem, ut moris est, per provinciam fuam Cantuariensem tamquam constitutio generalis, auctoritate & assensu unanimi totius provincialis concilii legitime facta & approbata publice promulgari.

ANNO CHRISTI 1415. Ex Bullario tom. 2. Febr. p. 640.

CONCILIUM NOVOGRADENSE

In Lituania, in quo Phociey Metropolita Kiioviensium depositus est.

Circa annum Christi 1407. Phociey quidam, C natione Græcus, ab in ipsum Kiioviensem Ecclesiæ Metropolitam: sed quod omnia Romæ conveniunt Græcorum schisma in Russiam introducere, in Concilio Metropolitanorum Novogrodeci in Lituania, justu Alexandri Vitoudi pro Regis Jagellonis Lituaniæ absentia anno 1415. habito, ab C episcopatu depositus est, substitutque in ejus locum Gregorius Cemivvlacus Bulgarus, vir eruditionis optimæ commendatus, qui concilio generali Constantiensi interfuit. *Helfenius Bullandus tom. 2. Februarii pag. 640. num. 5. ex Alberto Vojnak Kiolovicio de Miscellaneis Lituania. tis. de schismate Græco-Russo.*

* EPISTOLA REGI CAROLO VI. Directa per Prælatos ecclesiæ Gallicanæ Biturics existentes in mense Septembri, anno domini 1415. ad obtinendam exemptionem & libertatem subsidii quadraginta solidorum supra qualibet, ut vulgo vocant, causa vini de novo impositi.

Christianissimo Francorum regi domino nostro supremo.

CHRISTIANISSIMÉ ac excellentissime princeps, supreme domine noster, divinæ legis novi & veteris testamenti, sacrorumque jurium auctoritate colligimus, patrum & prædecessorum nostrorum exemplis salutaribus provocamur, ut libertatis ecclesiasticæ materiam, quam & injuriis nobis minitferit juramentis, ac dafva confederatis, & absque gravissimis censuraram periculis prætermittere non possimus, verbo, scriptis & nuntiis apud vestram regiam majestatem perfequamur, pro qua glorioforum martyrii sanctorum patronis legimus subisse triumphum, qui se mortum fremitte pro domo domini opponentes plus formidarunt æternam pœnam temporalem offendere principatum. Sed Deo, cui obiecrandi nobis datur occasio, quod experientia manifeste cognoscimus vestram celsitudinem majoribus quam nunc opprimi ærumnis, necessitatibus degentem, nullatenus voluisse ut in libertate ecclesiæ quidquam attentaretur scandalosum, vestrorum Christianissimorum progenitorum vestigiis inhærendo, qui quo quæcunque adversitas incestitate captivitatis regiæ personæ tributarium facere ecclesiam minime voluerunt. De quibus refert Gregorius in registro, quod propter defensionem libertatis ecclesiæ amplificatum est terris regnum, consessa divinitus victoria triumphalis, & ab omni clade cœlitus præservatio reprovisa. Nos admiramur igitur atque speramus, quatenus Christianissime, quod qui conqui di vobis, & gloriosissimis progenitoribus vestris opus bonum ecclesiæ procedionis Deus omnipotens, in cujus manu cor regis est, perficiet, & ab hoc tanto vos non permittet propositio declinare; nec ab vestra regali memoris excidere illam sanctissimam & honestam professionem vestro solemni in regalis diadematis & sanctissimæ unctionis susceptione juramento firmatam, in ingressu Parisiensis ecclesiæ roboratam, qua libertatem ecclesiasticam, & ecclesiasticorum privilegia promissis perpetuis temporibus observare, propositis precibus sanctam & sinceram devotionem vestram ad Deum & sanctam ecclesiam, quæ inter accessimus quas regnum patitur molestias, singulare quoddam nobis solatium ministrat & jovamen, sincerisque exorare precibus, & pauos de multitudine auctoritatem scripturæ latæ & jurium ad vestræ clementiæ memoriam revocare, & quæ ante oculos majestatis vestræ, non nos ipsos sed a tergo patres nostros: Inter quos Jeremias deplorat ecclesiam fieri sub tributo, rimo & ipsam ecclesiam ad vestra, ut ita dicam, genua provolutam instituere deprecantem abundat jura, & sacratum testimonia scripturarum allegare volentibus, sed quia devotissimum & docilissimum alloqui pauca hic brevi compendio sufficiant.

In primis ergo ab æterna & divina lege, per quam reges regnant, & ex qua inviolabili fundatione ecclesiæ privilegia primitus sunt concessa, fumentes exordium, id duximus commemorandum, quod in Genesi scribitur de Pharaone, Joseph subjecta omnibus sacerdotes & possessiones eorum in libertate dimisit, & B de publico alimoniam ministravit, extone, ut dicunt, gloriosio domino pronuntiante sacerdotes in omni possessione liberos esse debere. Quod & nex Cyrus secutus, ut legitur in Esdra, vobis sacerdotes pro templi ædificatione tributis non oneravit, ne de regnum & ejus filios divina ultio desæviret. Non arbitrandum igitur sub vestro deteriorio conditionis effici sacerdotum impotio, quam sub illis regibus qui divinæ legis gratiam non habuerunt, dicente domino *Matthæus 13. Nolite tangere Christos meos; & in prophetis meis nolite malignari*, non enim sacerdotes ut populus, non aqua quemquam coelestis. Nam ut antiqua corpori, & spiritualia temporalibus: sic sacerdotes fore populoribus præferendi, qui & angeli domini exercituum dicuntur, & dii nuncupantur: lege quippe Mosaica, divina imo potius cautum est, ut eorum portio ab omnibus liberæ permaneret: Narrare libet illam divinæ offensionis evidentiam Heliodorum templi, & sacerdotum perturbatorem acerrimum; cui templum domini irruenti, & ut in libris Machabæorum legitur, apparuisse de cœlo fertur equus terribilem habens ascensorem, & cum eo juvenes duo speciosi amicitiæ, qui plagis multis afflictum Heliodorum, & quasi in exterminio palpitantem complerent regi divina magnalia demonstrare. Et cum rex alium mittere cogitaret, fertur divisse Heliodorus; si quem habes regni inidiatorem mitte, & flagellatum recipies, D nam qui habitat in cœlis visitator est templi, & ministrorum ejus, & violatores percutit & perdit.

Sed quid in hac re canonice statuant sanctiones placeat attendere. Non enim unus pontifex Romanus, sed tota universalis ecclesia in celebertimo Lateranensi concilio sub anathematis pœna talibus exigi ab ecclesia inhibet, & tributa exactores & factores permissa monitione decernit excommunicationi eo ipso subjacere, a quo non nisi pontifex sedituatione prærhabita non venient absolvendi. Quod si ecclesiæ fieri quidquam voluntatis ducetur conferendum. Romanus pontificem statuit consulendum. Sunt & alia jura multa ibidem sentiantia, & facrilegorum pœnis decernentia tales existere prementes.

Quod autem in legibus imperatorum sit, & excitibus brevitex intimendum occurrit. Omnis, inquit, imperator Justinianus, a clericis tributorum injuriæ & exactionis repellatur improbitas. Et non negotiatores ob necessitatem publicam ad exactiones vocantur, in clericis omnis sterpitus, omnis molestia penitus conquiescat, tantaque eis prærogantia succurrat, ut sacerdotum ministri immunes ab oneribus perseverent. Unde Constantius & Valentinus ins. *2. Pr. Cod. Ecclesiasticis.* ripuerit plurima ecclesiæ libertatem, privilegia condonantes, dicebant: gaudere & gloriari ex fide volumus, scientes magis religionibus, quam tributis & laboribus nostram reipublicam conservari. Apud Christianos regnum majestatis persuasione non eget quid Carolus Magnus, Calvus, Robertus, & sanctus Ludovicus vestri Christianissimi progenitores, hæc in te fuscitarunt. Tantis igitur auctoritatibus & exemplis commoniti vestræ regiæ cognitus dicere majestati, quod Ambrosius ad imperatorem de ecclesiæ libertate, & potestate libertate: nil regi honorificentius quam quod filius dicatur ecclesiæ, verba quæ debet regi loo sacerdos, consulere regum salutí oportet, ne quidquam illi perius an ab ecclesia immunis fit: hæc beatus Ambrosius. Sermo. contra Auxentium. Condolemus princeps Christianissime, & regni & vestra necessitatibus quam plurimum, quæ ore vestro nobis cum summa animi benignitate detectas, non sine magnis lacrymis ac dolore audivimus. In vestro namque pericitamur periculo, & in vestris ruinis corruimus. Sed non nisi cum vita jubemur libertatem ecclesiasticam relinquere indefatigabiliter, nec pro transitoria pacem mundi perdere semptiternam: cum non in multitudine victoria fit, sed de cœlo fortitudo fit. Orante namque Moyse legimus vicisse populum, & cessante loccubuisse. Arma vestra militiæ lacrymæ & orationes obtinunt, dicentes cum psalmista; *Ecce ut inimicus dixit hostis in regno, stat. 19. nos autem in nomine domini invocabimus.* Hortamur igitur, & obtecramus vestrum regiam majestatem per viscera misericordiæ domini nostri Jesu Christi, ut ad summæ Trinitatis providentiam animum erigatis, & magis in Dei adjutorio, & ecclesiæ precibus, quam deffensorum diuitibus, multitudine & viribus confidens, libertatem ecclesiæ protegendo Deum sibi iperat propitiare. Legerifiti namque Romani bella Deos sibi placatos reddere hostiarum immolatione studebant, si quid in templo illatum nolebiliæ principia reparantes. Narratque Valerius ex marine Dionysium regem contulisse, quod nullam divino cultui & ministris servari prærogativam consulisset. Hanc nostram orationem regia vestra mansuetudo supportet, & nostras preces clementer exaudiat: nec pro modico prætitate quæ parum vobis emolumenti adjutiet, nondum spectam tam periculosam viam aperiat, ne modicum fermentum totam massam corrumpat: Deo igitur gratias agentes in immensum quod talem nobis dedcrit regem qui pura mente tanto charitatis fervore ecclesiam diligit, & omnes ecclesiasticos in divino cultu protectit: Obtecramus concipiatorutem, ut qui specialem vos ecclesiæ protectorem elegit, fua vos protectione custodiat, & gressus vestros feliciter dirigat. Amen.

Ex vestra civitate Bituricensi, die nativitatis beatissimæ virginis Mariæ, octava mensis Septembris.

Subscripsit. Vestræ Regiæ majestatis humiles, & devoti oratores prælati & alii viri ecclesiastici, & universitates de ejusdem mandato Bituricis congregati.

ANNO CHRISTI 1416.

QUÆDAM DUBIA PROPOSITA

In Comitiis Ecclesiasticis provinciæ Tolosanæ circa quædam puncta tractata in Concilio Cleri Gallicani Parisius habito anno 1416.

Ex Archivis Bollonensis monasterii diœcesis Mirapicensis.

Ex Matteo Tiedano Annal. tom. 4. p. 147.

ANno Domini MCCCCXVI. die XVIII. A mensis Julii honorabilis vir dominus Guillelmus ex Randone licentiatus in legibus & rector Ecclesiæ Glaranæ, per reverendum in Christo Patrem & dominum nostrum dominum archiepiscopum Tolosanum, ejusque honorabile capitulum, atque clerum suum pro ipsis & pro tota provincia Tolosana missus fuerat ad Concilium mandatum per dominum nostrum Regem Parisius ultimate tractum, incœptæque octavæ die Julii proxime preteriti fecit relationem suam sive reportum suum super iis, quæ acta fuerant in dicto Concilio: & fuit facta dicta relatio in capella archiepiscopali Tolosæ, præsentibus dominis infrascriptis per prælatum dominum archiepiscopum, fen de ejus mandato convocatis, pro audiendo relationem prædictam, & pro avisando, & consulendo quid agendum in præmissis. Præfatus dominus Guillelmus de Randone plurimum acta, dicta, & gesta in dicto Concilio Parisiensi solemniter reportavit, continentia in effectu tres punctos, seu res gestas.

Primus punctus fuit super concessione cujusdam subsidii, ipsi summo, quod dominus noster Rex petiit dicto Concilio fieri debere, & fieri per gentes Ecclesiæ, & regni sui usque ad summam centum quinquaginta millium scutorum auri: & hoc pro defensione regni sui invasi per inimicos suos Anglicos, & pro obsidione & recuperatione ville de Harafleur. Super quo subsidio petito fuit deliberatum & conclusum per aliquos dominos prælatos, & nonnullos alios ibi existentes, absente, & non expectata provincia Tolosana, quæ tarde fuit vocata, & ideo missus per eam Dominus Guillelmus prædictus non potuit esse præsens in principio dicti Concilii, & quod magis expediebat Ecclesiæ & clero regni Franciæ offerre regi juramen petitum per modum & nomen unius decimæ, quam illud offerre per modum quantitatis petitæ, in forma quæsita vel subsidii: & sic fuit tunc in principio dicti Concilii, & antequam ipse dominus Guillelmus, quemadmodum, obtata domino nostro regi per dictos Omnibus Prælatos una decima integra cum illis qualitatibus, quod levaretur per gentes Ecclesiasticas, & quod fierent quæstum compulsoriæ quoad cenluarum Ecclesiasticarum, & quod levatores aut aliqui alii deputandi audirent impotencias & admitterent illas.

Secundus punctus tractati in dicto concilio Parisiensi fuit super rebellionem personarum missarum & mittendarum pro toto regno ad generale Concilium Constantiense. Super quo appunctatum fuit, quod quelibet provincia mitteret tres personas, videlicet archiepiscopum, aut illo non valente ire, unum Episcopum, & unum Abbatem, & unum alium notabilem virum, cum expensis provinciæ: acto tamen quadam tangebat provinciam illam Tolosanam, quod Episcopus Vaurensis, prior Deaurate Tolosæ, & d. Gerardus Rydii, qui ut asseruebatur, fuerant in dicto Concilio pro dicta provincia Tolosana, ulterius remanerent ibi ut supra ad expensas provinciæ. Verum dictus de Randone in hoc articulo, fecisse quod parfuit tres nominati ulterius ibi remanerent pro dicta provincia non consensit; immo dilleatit per expressum mediante publico instrumento, quod dicit in brevi adportandum per Rectorem de Lauriaco; & ordinatum dum erat Parisiis, fecum adportavit, attento quod illi tres nunquam fuerant electi per dictam provinciam: & licet prætenderent se electos, tamen renunciaverant dictæ electioni & vadiis, mediante certa & magna quantitate pecuniæ, quam habuerant a dicta provincia ejusque ad complementum vadiorum pro octo mensibus solutorum.

Tertius punctus in dicto Parisiensi Concilio tractatus per clerum fuit super figillatione certarum litterarum regiarum dudum concessarum dicto clero per dominum nostrum regem, nondum tamen figillatarum.

Sequuntur dubia super quibus dicta provincia non habet deliberare in materiis antedictis.

Primo quantum tangit primum articulum de subsidio petito, quod materia multum favorabilis est, propter urgentes necessitates dominii nostri regis propter defensionem regni sui; sicque Ecclesia potest sibi succurrere de aliquo portabili subsidio caritativo, & in forma, & cum qualitatibus appositis in concessione dictæ decimæ nuper concessæ, ut supra dictum est, dominio nostro regi per dictos prælatos; solum tamen resultant duo dubia, super quibus est adhuc deliberandum.

Primum dubium est quantum tangit istam provinciam, & alias provincias non expectatas, nec evocatas tempore congruo ad dictum concilium: ex quo apparet præjudicatum fuisse gravitet dictæ provinciæ Tolosanæ, & aliis similibus, quod alii prælati, qui non sunt de illa provincia, concesserunt fieri in principio concilii aliqua expectatione aliarum quorum subsidium, sive decimam pro omnibus provinciis cuius regni: super quo quæritur quale remedium sit habendum, & an expediat supplicare dominio nostro regi, ut dignetur legalem oculum suum dirigere ad bonam voluntatem, quam tepetus clerus provinciæ Tolosanæ habet ad eum, & ad facturerendum pro suo possibili necessitatibus suis ita benivole fuit posse, aut velit facere quæcumque alia provincia dicti regni sui, & quod nolit sustinere amplius, quod dicta provincia Tolosana fit habeatur in contempta, quod Illi prælati nullum potestatem habebit super eam, ita sufficiant tunc clerum concedendo talia subsidia super eam fine licito & consensu ipsius, & ea non vocata: . . . & tempore congruo: nec aliquo modo expectata.

Secundum dubium, an sit supplicandum domino nostro regi, quod tam pro isto subsidio, quam pro aliis, si contigerint in futurum, ipse

ANNO CHRISTI 1416.

se tenetur petere & habere prius a Sede Apostolica, vel, illa vacante sancta Sede, a concilio generali licentiam dandi & concedendi subsidium petitum, vel petendum, aut saltem quod de Regis beneplacito dicta provincia possit mittere ad curiam Romanam somitbus suis pro habendo licentiam prædictam: ut sic fieveretur honor Dei, libertas Ecclesiæ, & fit beneplacitum dominii nostri regis, sine periculo conscientiarum & animarum.

Super secundo articulo de illis tribus dominis Vaurensi, Deaurate, & Rydii, qui sic volunt remanere contra pallia & juramenta sua.

Primo est quærendum attente, quod deliberatum est in Concilio Parisiensi, quod certi mittantur per quamlibet provinciam, an expediat mittere tres novos live novicet eligendos, scilicet unum dominum Episcopum, unum abbatem, & unum alium Clericum, notabiles viros; & quod resistatur aliis per appellationes & alia remedia justitiæ apud Concilium, & alibi: vel an magis expediat ipsos tres supra nominatos eligere de novo, & eis taxare moderata stipendia pro quorum mentibus, ut ceteri ad plus vel minus; vel si non effet expedients, ut dicti tres supra nominati remanerent, an expediat quod remanerent ulteriulius & cum

ANNO CHRISTI 1417.

VITA MARTINI PAPÆ III. VULGO V.

MArtinus vulgari opinione hujus nominis V. ex illustri Columnensium familia natus, per Innocentium VII. cardinalis creatus, post interregnum biennii, ipso festo Sancti Martini anno domini 1417. tempore Sigismundi faciens est pontifex optimus: in quo humanum se maxime, prudentem, justum, & in omnibus sua actionibus exercitatissimum exhibuit. Legatum qui antipapæ Petri de Luna conatus reprimeret, allegavit: per quem dum nihil evendentarat, impiinteterque in sua opinione perseveraret, ab iis qui partes ejus tuebantur, merito deletus fuit. Instituit, ut certis temporum intervallis concilia celebraretur, ne antipapæ aliquotiesnonnos arripientes, synodos ipsi etiam cogere affuescerent. Rogantibus imperatore & Gallis, ut in Germania remanere velitis, nullo modo acquievit. In Italiam revectus, Philippum ducem Mediolanensium cum Pandulpho Malatesta, ac deinde cum Venetis amicitiæ fœdere religavit. Braccium Montanum, qui plurima patrimonii ecclesiæ loca occupaverat, excommunicavit. Verum is postea sanis Florentinorum persuasionibus inductus, sese humiliavit, ac proinde per pontificem in gratiam receptus, sua opera & industria, ecclesiæ stipendiis militans, Bononiam recuperavit. Eodem tempore Martinus Bononiæ existens, a Baltaffaro Colli olim pontifice, faluranti, atque eidem fe submittendi causa, invisitur. A Romanis revocatus non ante redit, quam Florentiam metropolitanam declaraffet, ecclesias Volaterranam, Pistoriensem & Fiesolensem, auxilii & subsidii loco eidem annexiens.

A moderatis stipendiis dictus Vaurensis: attento quod habet magnum portum & officium in dicto Concilio, & quod adjungeretur noviter unus abbas, & unus clericus pro tota provincia, & pro necessitatibus, & utilitatibus suis pucurandis in dicto Concilio, & liberatibus confervando.

Item quæ & qualia stipendia taxabuntur, & an sufficiant pro Episcopo dao franci, vel duo scuta ad plus pro die qualibet, & pro uno abbate duo florenti, & pro uno Clerico adjungendo unum scutum pro qualibet die, vel signiti grossi ad plus juxta taxationem Concilii Pisani.

B Item in singulis casibus adporetur ad primum Concilium potestas eligendi dictas personas, ut taxandi dicta vadia, & cætera agendi quæ avisabuntur pro bono universitatis Ecclesiæ, & bono provinciæ prædictæ, & mittantur domini prælati, & capitula, ac procuratores cleri singularum diœceseum, omnia quæ videbuntur recolligendi pro mittendo ad Concilium generale, & fiat de omnibus rotulus ordinatus.

Item adportetur potestas dictorum dominorum cum publicis instrumentis comparendi & aprobandi hic omnia necessaria & utilia ad dictam materiam, & prosequi in Concilio generali, illaque de diebus onerabantur cum potestate substituendi.

C Item quod habet magnum portum & officium in dicto Concilio, & quod adjungeretur noviter unus abbas, & unus clericus pro tota provincia, & pro necessitatibus, & utilitatibus suis pucurandis in dicto Concilio, & liberatibus confervando.

Item quæ & qualia stipendia taxabuntur, & an sufficiant pro Episcopo duo franci, vel duo scuta ad plus pro die qualibet, & pro uno abbate duo florenti, & pro uno Clerico adjungendo unum scutum pro qualibet die, vel signiti grossi ad plus juxta taxationem Concilii Pisani.

B Item in singulis casibus adporetur ad primum Concilium potestas eligendi dictas personas, ut taxandi dicta vadia, & cætera agendi quæ avisabuntur pro bono universitatis Ecclesiæ, & bono provinciæ prædictæ, & mittantur domini prælati, & capitula, ac procuratores cleri singularum diœceseum, omnia quæ videbuntur recolligendi pro mittendo ad Concilium generale, & fiat de omnibus rotulus ordinatus.

Item adportetur potestas dictorum dominorum cum publicis instrumentis comparendi & aprobandi hic omnia necessaria & utilia ad dictam materiam, & prosequi in Concilio generali, illaque de diebus onerabantur cum potestate substituendi.

C Item quæ & qualia stipendia taxabuntur, & an sufficiant pro Episcopo duo franci, vel duo scuta ad plus pro die qualibet, & pro uno abbate duo florenti, & pro uno Clerico adjungendo unum scutum pro qualibet die, vel signiti grossi ad plus juxta taxationem Concilii Pisani.

Item in singulis casibus adporetur ad primum Concilium potestas eligendi dictas personas, ut taxandi dicta vadia, & cætera agendi quæ avisabuntur pro bono universitatis Ecclesiæ, & bono provinciæ prædictæ, & mittantur domini prælati, & capitula, ac procuratores cleri singularum diœceseum, omnia quæ videbuntur recolligendi pro mittendo ad Concilium generale, & fiat de omnibus rotulus ordinatus.

Item adportetur potestas dictorum dominorum cum publicis instrumentis comparendi & aprobandi hic omnia necessaria & utilia ad dictam materiam, & prosequi in Concilio generali, illaque de diebus onerabantur cum potestate substituendi.

ANNO CHRISTI 1417.

D Locis ruinam minabatur, reparare aggressus est. Novembri subiequente, Tiberis alveo fuo egressus tantopere excrevit, ut plurima damna urbi intulerit. Temporibus isiisem Romam supervenit Ludovicus Andegavensis, qui a pontifice regno Neapolitano donatus est, non sine gravi Alphonsi Aragonenis animi permutatione: qui hanc ob causam legatos ad Senatum concilium misit, ut Petri de Luna causam promoveret. Cui machinationi pontifex ut obviaret, concilium diffolvit certavit, aliudque post septennium indixit. Quantum potuit assistit Bracium, qui ecclesiæ statum interturbabat. Bohemos hæreticos, a quibus catholici divexabantur, compescuit. Lucentibus, quos Florentini dura obsidione premebant, per viccomites opem ferri procuravit. Hic peracta, aliquas urbes ecclesiæ reparavit, cardinalesque creavit. Pacem cum Alphonso composuit, qui post obitum Petri de Luna alium antipapam eligi mandavit. Sed cum exauctoratum Martinus episcopatu ausit. Ad extremum, ubi de collatione beneficiorum, aliisque omnibus suis actionibus judicium fuum, prudentiam & integritatem manifestassset, obiit decimo Kalendas Martii, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo primo, cum sedisset annos octodecim, menses tres, dies decem: cum in Ecclesiam pastum fuisset, sedes duodecim menses vacavit.

CONCILIUM SALTZBURGENSE PROVINCIALE

In causa fidei ac morum sub Eberhardo archiepiscopo Saltzburgensi, circa annum domini (1) MCCCXX. tempore Martini papæ V.

IN NOMINE SANCTÆ ET INdividuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen.

Eberhardus Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Saltzburgensis, apostolicæ sedis legatus, ad perpetuam rei memoriam.

DEus omnium creaturarum fabricator, posit infinita secula creaturas ad extra lum caritatis volens esse participes, ad ipsius imaginem & similitudinem humanam condidit creaturam, perfectam, in naturalibus illustratam, & conditis adornatam virtutibus, & ratione rectitudinis regulatam; quibus felicitatem poterat possidere perpetuam, si in originali justitia perstitisset. Sed hostis antiquus tantæ, quam amiserat, felicitati invidens, hominem tot donis & virtutibus præfulgentem sua calliditate traxit ad vastita. Cui homo primo cedens, cum tota sua ipsius posteritate in singulis suis virtutibus vulneratur, mortalis effectus, cupit infinitis, nedum corporis, sed etiam animi incommodis & miseriis laborare. Hinc & homicidia, hinc & mala innumerabilia per apparitum noxium, proelivem ad malum, orbem replevere terarum. Sed in horum remedium miserationum dominus regulas ad honeste vivendum, quibus homo felicitatem recuperaret perditam, nedum per ora prophetarum & principum, & ipsorum legatorum, sed etiam sacratorum praesulum provinciæ Saltzburgensis, in solicitudinis partem vocatorum prædecessorum nostrorum, pro directione gregis ipsis creditci divinitus promulgavit. Quo licet salubertima extitissent, temporum tamen exigente malitia, qua universalis Dei ecclesia monstruoso & pestifero schismate fere sex lustris miserabiliter lacerata, a memoria hominum ex quadam difficultate exulavant. Hinc delinquentium impunitas prabens venian delinquendi, effecit, ut effrenata cupiditas & facilitas vestis, tam in clero, quam in populo, nostræ provinciæ decorem gratissimum in moribus per diffamatis ignominiæ vitia deformare. Sed inia dies sanctificationis illuxit, quo Romana & universalis ecclesia jam unico & indubitato gubernatore pastore, tempus est, ut ex debito pastoralis officii, quod dudum in votis gessimus, ad reprimendum tot tonatus noxius, ad fanandum infirmos, ad alligandum confractos, ad corrigendum excessus, ad reformandum mores, providi statutorum remediis affurgamus.

Hinc est quod nos Eberhardus præfatus, Albertus Pastiponensis, Hermannus Frisingensis, Engelmarus Chiemensis, Ulricus Seccoviensis, Volfhardus Laventiensis, cum venerabilium fratrum nostrorum absentium, Pataviensis, Brixiensis, Gurzensis, ecclesiarum episcoporum, procuratorum; & venerabilium abbatum & aliorum prælatorum, & totius facri concilii Saltzburgensis approbatione, consilio & consensu, omnia & singula statuta reverendissimi patris & domini domini Guidonis tunc sanctæ Lauentsii in Lucina presbyteri cardinalis, & reverendi patris & domini Joannis episcopi Tusculani, Apostolicæ sedis legatorum, dum in nostra provincia legationis officio fungerentur; & reverendissimorum patrum & dominorum divæ memoriæ Friderici, Chunradi, Pilgrimi, sanctæ Saltzburgensis ecclesiæ archiepiscoporum ac legatorum sedis Apostolicæ, prædecessorum nostrorum, edita in ipsorum provinciis seu concilii provincialibus, innovamus, & observari præcipimus. Quibus novis morbis emergentibus nova remedia adhibentes, statuta subscripta, de venerabilium fratrum nostrorum præditorum & totius provinciæ approbatione, ordinamus & statuimus, volentes & præcipientes, eadem nostra constitutione ab omnibus & singulis nostris suffraganeis, & eorum subditis firmiter observari & publicari in ipsorum synodis; cupiaque illatum petentibus decernimus sub petentium fumptibus & expensis.

I.

De summa Trinitate & fide catholica, ex concilio domini Eberhardi.

De summa Trinitate, quæ propter sui exquisitissimam & probatissimam perfectionem, ac clarissimam & lucidissimam veritatem, adjectione vel declaratione ulla non indiget: ad quam in primis, tamquam principium, medium & finem fabricis omnium, corda nostra, mentes & oculos elevemus devoti: nihil aliud est credendum, tenendum & docendum, nisi quod Romana credit, tenet & docet ecclesia, piissima, sanctissima, & prudentissima mater nostra: ita tamen, ut omnes præfati articulos fidei principales fideliter fuos subditos laxos docent simpliciter credere, sicut ecclesia: & ecclesiasticos vero, explicite & distincte.

(1) Ceterum eß Synodus Salzburgi celebratum esse anno 1418. die octava pedi 8. Martii. Fatum; hoc enim agnoscit prodiisse in literis conscriptis ipsi Concilii hujus forma reviandis. In hoc ipso Concilio videntur esse concepta illa, quæ typis excusa sunt, Nuntiatione sacri indicis prædicto capitulo prædicto, in qua declarat Eberhardus confirmasse illa, quæ in Synodo, videlicet, *sub regnum ad hunc Or. Dies sanctificationis illuxit &c.* quæ, nisi valde fallor, celebratum esse, videlicet anteale Hermanni ejusdem anni 1418. in dupa adunatorum. *Bonifacius German. Sacr. tom. 2. pag. 442.*

Item statuimus, ut si aliquis clericus, vel laicus utriusque sexus, cujuscumque dignitatis, religionis vel status existat, ausus sit præsumptione damnabili publice prædicare, aut occulte docere, credere, vel tenere, quod facerdos in mortali peccato existens non possit conficere corpus Christi; seu, sic ligatus, non possit solvere vel ligare suos subditos a peccatis; pro hæretico & incredulo habeatur. Quem errorem hujus sacri concilii approbatione damnamus, anathematizamus, & penitus reprobamus; cum sacræ scripturæ dicæ auctoritas, quod sive bonus, sive malus sit minister, per utrumque Deus effectum gratiæ confert. Non enim, quæ sancta, conquinari possunt; nec ipsa sacramenta propter hominum malitiam profanari. Unde facerdos, quantumcumque pollutus existat, divina non poteft pollutere sacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum existant. Licite ergo a quocumque facerdote ab ecclesia tolerato divina mysteria audiuntur, & alia recipiuntur sacramenta.

Damnatione simili reprobamus quorundam opinionem erroneam, asserentem, episcopum, presbyterum seu facerdotem curatum non posse absolvere presbyteros forniarios a fornicationis reatu propter votum castitatis: Inhibentes, ne quisquam de cetero prædictam opinionem sub pœnis prædictis docere, tenere aut dogmatizare quoquomodo præsumat publice vel occulte.

II.

De constitutionibus.

Fructus sanctorum decreta canonum antiquis fuiffent ordinata temporibus, si illorum exsecutio negligatur. Hinc est, quod nos Eberhardus Dei & Apostolicæ sedis gratia Saltzburgensis ecclesiæ archiepiscopus, Apostolicæ sedis legatus, statuta Romanorum Pontificum de celebrandis provincialibus conciliis & episcopalibus synodis diligenter cupientes observari, ordinamus, quod nostrum provinciale proximum concilium a festo sancti Augustini proximo futuro ad annum indicimus publice, & intimamus in hac civitate metropolitana nostra Saltzburgensi, per nos, Deo concedente, aut nostros procuratores solemnitate celebrandum; nisi ex emergente causa, urgenta, guerræ, pestilentiæ, aut alia, duxerimus locum immutandum. Quam mutationem loci eratim congruo tempore nostris litteris intendimus publicare. Ad quod conveniendum exnunc sub pœnis infra scriptis evocamus, citamus & requirimus omnes & singulos nostræ provinciæ suffraganeos, & alios quoscumque, qui de jure vel consuetudine ad provinciale concilium ire tenentur. Statuentes denique pro ulteriori canonum exsecutione, facro approbante concilio, ut singuli suffraganei nostræ provinciæ, qui per annum per seipsos, vel alium, in casu quo legitime non fuerint impediti, omisserint celebrare synodos episcopales, a pontificali officio, decoro ab omni exercitio jurisdictionis ecclesiasticæ per se vel per alium sint ipso jure suspensi; eorumque jurisdictio ecclesiastica, & illius liberum exercitium ad capitulum seu ecclesiam devolvatur, & devoluta persistat; omoiaque & singula emolumenta jurisdictionis ad ipsum capitulum pertineare, in publicam ipsius ecclesiæ, non singularium personarum vel officiorum utilitatem, donec hujusmodi synodos a congregaverit, convertenda. Adjicientes, quod sub pœna præmissa, omnes & singuli nostræ provinciæ suffraganei infra hinc & festum sancti Jacobi proxime venturum, suas synodos in suis diœcesibus studeant celebrare. In quibus de corrigendis excessibus, & reformandis moribus, præsertim in clero, cum Dei timore agatur, visitationes faciant, vel fieri procurent, mutatis mutandis, ordinationibus sancti Augustini canonicorum regularium, & sancti Benedicti, in certis partibus, hiem, nimium collapsorum, juxta canonicas sanctiones: quod & nos in nostra diœcesi Saltzburgensi fieri procurabimus, ut exhibeamus nos nostris fratribus in examplum. Si vero dicto tempore suspensionis durante, suffraganei nostri, vel alter eorum, eundem exercitio dictæ jurisdictionis ecclesiasticæ per se vel per alium se immiscuerit, aut capitulum & contra præmissa impediverit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Quod si per annum alium integrum suffraganei nostræ provinciæ concilium synodale convocare seu celebrare negligentes, ejusdem cresceme contumacia crescere debet & pœna) contra e dictos temerarios violatores canonum & nostrarum constitutionum sequenti provinciali concilio, aut concilio generali, & illud celebrari contigerit, de remedio providetur opportuno, juxta canonicas sanctiones. Suffraganei vero nostri, & alii, qui de jure vel consuetudine ad provinciale concilium ire tenentur, nisi congruo se tempore personaliter præsentaverint, excommunicationis sententiam incurrant, ipso facto, nisi tali necessitate & impedimento legitimo præpediti fuerint; extunc per procuratores suos legitimos comparere tenentur, sub pœna prædicta. Durentque concilia provincialia per duodecim; & episcopales synodi per tres dies,

ANNO CHRISTI 1420.

dies; nisi agendorum exigentia prolixius aut præcisius tempus exposcat.

Insuper sacro approbante concilio ordinamus, ut omnes & singuli nostri suffraganei in proximis ipsorum synodis per singulas diœceses, prout & nos in nostra proxima synodo Saltzburgensi ordinabimus sub pœna suspensionis a pontificali officio, studeant personas idoneas; probas videlicet & honestas; in testibus publicis sive synodales ordinare, qui per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione solicite investigent, quæ correctione & reformatione sint digna; & ea fideliter referant ad provinciale concilium aut synodum episcopalem, ut correctione digna animadversione congrua puniantur.

Ad reformationem quoque ordinum sancti Augustini canonicorum regularium, & sancti Benedicti nostræ provinciæ, cura officii pastoralis attendentes, sacro approbante concilio, ordinamus præsidentes capitulis antedictis, videlicet de ordine sancti Augustini canonicorum regularium, [a] dominum præpositum, metropolitanæ ecclesiæ Saltzburgensis; monasterii [illegible] Mariæ Virginis Nuiburgæ Pataviensis diœcesis præpositos; de ordine vero sancti Benedicti religiosos monasterii sancti Petri civitatis Saltzburgensis, & in Nideraltach Pataviensis diœcesis abbates: quibus plenam concedimus potestatem citandi & evocandi, per censuras etiam ecclesiasticas, omnes & singulos abbates, præpositos, priores, & quoscumque alios ordinum præditorum, qui ad capitula ipsorum provincialia consueverunt convocari, aut de jure vocari debebunt. Super quibus ipsis decernimus per cancellariam nostram fieri litteras opportunas, qui in eventum negligentiæ episcoporum, suffragaeorum nostrorum, si suas synodos non celebraverint in termis [b] superius expressis, & emendanda & corrigenda in omnibus & singulis monasteriis ordinum prædictorum nostræ provinciæ non correxerint & emendaverint diligenter, teneantur singuli suum capitulum provinciale in loco apto suorum monasteriorum, in festo sancti Michaelis proximo futuro, convocare & celebrare; ibique agere de reformatione ordinum & monasteriorum juxta institutiones dictorum ordinum, & canonicas sanctiones: jure tamen ordinariorum in omnibus semper salvo. Dictæque capitula provincialia prædictorum ordinum de triennio in triennium per prædictos ordines dictitiæ præcipimus in nostra provincia celebrari. In casu etiam diligentiæ, quo nostri suffraganei etiam suas synodos celebraverint, sedentique diligentiam suam pro reformatione ordinum præfatorum; ni-

a dominum vidlicet.

b sic expunctum.

ANNO CHRISTI 1420.

hilominus tamen volumus & ordinamus, ac dictitiæ præcipimus, ut præsidentes superius nominati debeant & teneantur de triennio in triennium, incipiendo a fine præsentis concilii, sua capitula celebrare: liberumque sit præsidentibus sæpe dictis terminum præfatum pro suis celebrandis capitulis prævenire.

Ordinamus denique, sacro approbante concilio, & in virtute sanctæ obedientiæ dictitiæ præcipimus & mandatis omnibus & singulis abbatibus, abbatissis, præpositis, prioribus, prioritiis, & aliis, quibus cura & administratio monasteriorum utriusque sexus dictorum ordinum nostræ provinciæ est commissa; quatenus infra hinc & festum Pentecostes proximæ futurum, debitum pastoralis officii sui diligenter impendant: ipsos præcipue ad tria substantialia ordinis, videlicet proprietatis abdicationem, obedientiæ exhibitionem, & castitatis observationem reducendo: prohibendo c congressus fine causa rationabili, & c congressum personarum suspectarum: ac observent & a suis subditis faciant observari, debitum officium diurnum pariter & nocturnum devote juxta regulas dictorum ordinum celebretur. In aliis verò quæ reformationem monasteriorum & ordinum præfatorum respiciunt, se tales ostrendant, quod nobis & suffraganeis nostris ipsos vitarintibus, de diligentia quam inveniemus, debeant merito commendari: scituri, quod si in præmissis, aut eorum aliquo negligentes exstiterint, aut aliqui ex subditis præmissorum rebelles & inobedientes inventi fuerint, contra tales per nos & nostros suffraganeos ad pœnas graviores procedemus juxta canonicas sanctiones.

III.

De consuetudine.

Consuetudines quæ gravamen ecclesiis inducere & demonstrantur, invalidas publicamus: locorum ordinariis [illegible] in omnem eventum eis resistant, firmiter injungentes.

IV.

De renuntiationibus.

Nullus ecclesiam, vel beneficium ecclesiasticum dimittere vel recipere præsumat sine sui superioris auctoritate; quod sub pœna excommunicationis vel suspensionis omnibus firmiter inhibemus.

V.

De scrutinio.

Statuimus, quod nullus ad examen per sacrorum ordinum susceptionem aliquatenus admittatur, nisi recenter confessus fuerit omnia sua delicta idoneo sacerdoti. Et quia pauci sunt, qui sua delicta cum sequelis eorum intelligant, per districtum informatorem debet instrui ordinandus, an expediat sibi ordinari, an vero [a] irregularitatis alicujus prætextu ei potius sit abstinendum.

Item quod nullus admittatur ordinandus vel promovendus ad ordinem super vicaria, ([b] nisi sit perpetua vicaria,) a qua non possit ad inordinatum placitum amoveri.

Statuimus insuper ad terrorem malefactorum, ut omnes episcopi provinciæ Saltzburgensis, ac eorum vicarii, quando volunt & debent suis temporibus ordines celebrare, committant expresse examinatoribus clericorum ordinandorum sub anathematis interminatione, ut inter cetera perquirenda, fideli diligentia perquirant, sub obtentu honoris percipiendi a singulis ordinandis, ut si patres, avi, aut progenitores eorum, usque ad quartam lineam ascendentem, capitaliter [illegible] detinuerint, occiderint, aut mutilarint temere clericum aliquem in sacris ordinibus constitutum, & pro clerico se gerentem. Eum vero, quem in aliqua præmissorum affectum per aliquem ipsorum progenitorum usque ad lineam memoratam invenerint, si hujusmodi factum fit notorium, non admittant. Prælati quoque, vel eorum vices gerentes, quorum interest investire vel instituere præfenatos, ante investituram vel institutionem cum summa diligentia de his quærant: & quos tales invenerint, nullo modo instituant ad aliquod officium vel beneficium ecclesiasticum. Examinatores insuper & prælati, ac eorum vices gerentes, qui secus in præmissis agere præsumpserint, in futurum suspensionis sententia percellantur: alias per locorum ordinarios graviter puniendi, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum, & ab hujusmodi reatibus appareant absoluti.

VI.

De filiis presbyterorum.

Nullus illegitime natus ad aliquem sacrum ordinem, vel beneficium aut officium curam habens animarum, sine dispensatione sedis Apostolicæ admittatur in aliqua ecclesia sæculari. Et tales qui hactenus fuit admissi, si de his constiterit, per eorum ordinarios repellantur. Alioqui scienter contrarium facientes per unum mensem ab ingressu ecclesiæ noverint se suspensos.

VII.

De officio archidiaconi.

Inhibemus episcopis, archidiaconis, prælatis, ac eorum officialibus universis sub pœna suspensionis, quam in omnes facientes contrarium promulgamus, ne subditis suis, aut eis qui litigant, seu litigaverint coram eis, aliquam eis faciant inhibitionem, seu impedimentum aliquod præstent, sub quoeumque colore vel modo, publice vel occulte, quo minus causas suas appellationum, seu quæcumque alias ad examen superiorum spectantes, libere possint deferre.

VIII.

De officio vicarii.

Et quia ecclesiarum rectores vicariis suis adeo relinquunt exiguam portionem, quod ex ea nequeunt sustentari, generali concilio inhærentes statuimus, ut ipsis vicariis suis sufficiens & honesta portio de proventibus ecclesiæ assignetur. Alioquin ipsi rectores, si moniti non assignaverint, suis poterunt beneficiis spoliari. Nullusque sub pœna suspensionis ab officio, intitulatus ad curam animarum, vicariam perpetuam vel episcopalem, vel plus beneficii assumere præsumat.

IX.

De officio delegati.

Ad hæc plerumque contingit, quod judices delegati, [illegible] ad quos simplices commissiones sub forma communi dirigunturur, ultra quam patiantur vires rescripti præcedentis, terras, civitates, oppida & villas ecclesiasticis subjicium interdicto, invocantes etiam super hoc brachium sæculare. Nos igitur volentes inquis processibus hujusmodi obviare, præsenti scripto declaramus de fratrum nostrorum consilio & assensu, quod sacerdotes nostræ civitatis, diœcesis & provinciæ, ad observationem seu publicationem sententiarum hujusmodi interdicti minime teneantur; nec invocationi brachii sæcularis, quam fic ficiunt, aliquatenus eff parendum. Super interdicto vero ponendo, recurrant ad decretalem extravagantem, quæ incipit: Provide attendendum. Et eft Bonifacii VIII. cujus tenor sequitur in hæc verba: Provide attendendum, quod ut frequentius, quamvis non fine causa, sine culpa tamen multorum, interdicti sententiæ proferuntur: quodque tunc contradi judices nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negotiis, sive causis, quæ interdum

a Sed, sicut dicunt quidam, & bene, non est irregularitas.

b Hæc verba clausula in marg. sunt Bonifacii Bull.

c fame

d sumptus. e fortis hæ pestis.

f Sic. Bulla legati.

g Sic. Bulla legati.

h Sic. Bulla extravag. com. lib. 5. de sent. excom. c. 2.

ANNO CHRISTI 1420.

plus ex cupiditatis quam caritatis radice A perspicuis indiciis procedere arguuntur: quodque interdicti tempore divina organa suspendunctur & laudes: nec ecclesiastica sacramenta ministrantur, ut solent; tollunturque mortuis, seu minuuntur suffragia, præsertim per oblationem frequentem hostiæ salutaris: adeoque dentes & parvuli participantes rarius sacramenta, minus inflammantur & solidantur in fide: fidelium tepescit devotio, hæreses pullulant, & multiplicantur pericula animarum: præsentis constitutionis providemus edicto, ut nulla provincia, civitas, castrum, villa, locus, territorium vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata suppornatur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cujusvis mineræ vel pecuniæ quantitate, quacumque occasione vel causa, seu quovis quæsito colore: pro ea maxime, quod ipsorum domini, rectores seu officiales, quicumque nomine censeantur, aut incolæ seu habitatores, aut singulares personæ, ipsorum statutis vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis hujusmodi debitum seu quantitatem non solverint: hactenus, aut inantea non persolvent. Nos enim ex nunc decernimus irritam & inanes, si secus hactenus extitit attentatum, vel contigerit attentari; * illumque revocamus omnino. Non obstantibus quibuscumque contractibus, obligationibus, pactis, conventionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, consensibus, processibus & sententiis super hoc habitis vel habendis, juramentorum, pœnarum spiritualium & temporalium, seu mulctarum appositione, vel quacumque alia firmitate valatis: nisi tali suppositio interdicti hactenus fuerit facta, vel inantea fieret de Apostolicæ sedis licentia speciali expressa, per ipsius sedis patentes litteras apparente.

a illud quoque: & ratificat.

X.

De officio ordinarii.

Sacerdos vero quilibet plebem * piam b sacra. docear diligenter, ut, cum in celebratione Missarum levatur hostia salutaris, quilibet B Deo devote fleclat genua sua, vel saltem se reverenter inclinet: idem faciens cum ipsa portat presbyter ad infirmum, quam in decoro habitu, superpolito mundo velamine, ferat manibus ac honorifice ante pectus cum omni reverentia & timore, semper nola parvula & tinnire, nisi locorum repugnet diffamia vel temporis qualitas, præcedentibus, ut ex hoc fides & devotio apud homines augeantur.

Cum mos uniciuique gerendus sit, & in C diversis diœcesibus nostræ provinciæ clerus & populus inveniatur variis vitiis & defectibus laborare, quæ omnia non possunt una quasi medela curari: Nos, cunctorum saluti nostri gregis, quantum possumus, providere volentes, aliqua duximus generaliter committenda; omnesque & singulos nostros suffraganeos, qui una nobiscum super populum nobis creditum in partem solicitudinis sunt vocati, & de contingentibus apud ipsos in clero & populo, quæ reformatione & emendatione indigent, habent notitiam certiorem; paterna exhortatione requirimus & monemus in visceribus Jesu Christi, ut gregi sibi commisso præfatum verbo doctrinæ pariter & exemplo, ac secundum qualitatem temporum & locorum ea quæ correctione & emendatione indigent, reformare & corrigere, dum ipsos suas synodos celebrare, & suas diœceses visitare contingit per seipsos vel alios Deum timentes, non omittant: in ipsorum pastorali officio taliter procedentes, ut tollantur scandala, evellantur vitia, & populus eis creditus numero & merito augeatur; ne sibdiorum sanguis in die districti judicii de ipsorum manibus requiratur: attendant, ut sint jurium, præsertim contra ecclesiastica crimina promulgatorum, & nostrarum constitutionum executores. Usuras prohibeant, quantum possunt; clericorum concubinatum cohibeant nimium scandalosum; providenant, ut divinum officium * canonice & debite persolvatur: ut mendicantes præsentati cum litteris ordinariorum in ipsorum mendicitate non graventur. Ut Mendicantes fratres fuis limitibus contenti, parochiales ecclesias & ipsarum jura non offendant; festivitates sanctorum nimis multiplicatas restringant. Item, quia divinum officium in ecclesiis cum solemnitatibus debitis persolvatur: habeantque archidiaconos, decanos & officiales in jure peritos, habentes peritiam causarum; quod tales justitiam celeriter faciant, præcipue pauperibus: abstineant se, & abstinere faciant tales ab immoderatis exactionibus circa lites: Quod de monasteriis ordinum sancti Augustini, canonicorum regularium, & sancti Benedicti, fuerunt diœcesium juvenes habiles mittantur ad studium generale: quod beneficiorum permutationes dumtaxat ex causis a jure permissis admittantur.

XI.

De majoritate & obedientia.

Sacro approbante etiam concilio statuimus, ut nulli clerici nobilium, capellani in capellis castrorum dominorum suorum celebrare præsumant, nisi ante episcopo, A vel loci archidiacono obedientiam faciant manualem, ut ad synodos veniant & capitula, certis temporibus & statutis mandata ecclesiastica recepturi, & suis dominis ac eorum castrensibus, secundum quod fuerit opportunum, relaturi; cum plebani, in quorum terminis castra consistunt, hoc facere frequenter non audeant propter tyrannidem suorum dominorum. Quod si secus quispiam facere præsumpserit, per loci ordinarium vel archidiaconum condigne puniatur. Statuentes etiam sub pœna excommunicationis jam latæ sententiæ, districte mandantes, ut si quando prædam vel spolium rerum ecclesiasticarum ad divinum cultum deputatorum, seu etiam ecclesiasticam personam captivam ad aliquam civitatem, villam, oppidum, seu castrum adduci contigerit, sacerdotes & capellani civitatum, villarum, castrorum, postquam fuerint, non expectato super eo * suorum mandato, abstineant a divinis interim, quoad personæ captivæ, atque res ecclesiasticæ prædictæ in præfatis locis detinentur.

a Mutatis, Sacerdotum.

XII.

De his & qui vi metuque absolvunt, vel absolvuntur.

b quæ vi ac metu causa fiunt.

Hos qui absolutionem, vel quamcumque revocationem ab excommunicatione, suspensione, vel interdicti sententiis, per vim vel metum extorserint, cum hoc, quod hujusmodi absolutiones, revocationes sunt irritæ, statuimus & publicamus, excommunicationis sententiæ subjacere.

XIII.

* . . . . . .

Quia clerici & religiosi nonnulli, non attendentes, quantum sit obedientiæ bonum, quod victimis antefertur, & quod peccatum est ariolandi, nolle acquiescere; & scelus idololatriæ, obedire non velle; amissionem rerum suarum & corporis, & vanum metum allegant frequenter, ne consilium mandatum eisdem prælatorum. Qui, cum prosperitatis tempore multa bona receperint, laute vixerint de patrimonio crucifixi, imminente necessitatis articulo, pro honore illius adversitates sustinere detrectant, qui cum foret summe dives, ad obediendum Deo Patri pro salute nostra subiit onus volontariæ paupertatis: ex quo, propter contemptum clavium ecclesiæ, nervus ecclesiasticæ disciplinæ dissolvitur, & animas miserabiliter periclitari contingit: Sacra hujus concilii necessaria deliberatione statuimus, ut nulla rerum perditio, aut metus corporis, nec legitime probatus, subditi inobedientiam, mandatum prælati ex sequi non curantis, valeant excusare: adeo, quod si metus corporis dumtaxat * sentienti, proprio juramento, & non legitimis coram eo, a quo mandatum fuditus receperit, * ostensis fuerit documentis, nihilo minus loco cedat, ne notam transgressionis incurrere videatur. In his autem quæ in non faciendo consistunt, utputa, cum mandatur, non communicare excommunicatis, non celebrare in locis interdictis, ac alias hujusmodi, omnino nullum, nec rerum, nec corporum, quantumcumque probatus metus excusat; cum pro nullo metu debeat peccatum mortale committere; quod ex inobedientia surgere, sanctorum auctoritatibus comprobatur.

a Sententiam lata.

XIV.

De alienatione.

Quia plerumque cessiones actionum in fraudem fiunt; aliquando tamen pure & simpliciter, ex causa legitima: Statuimus, ut cessiones actionum, quæ ex justis causis vel causa procedunt, in præsentia episcoporum, judicum, seu officialium suorum, de licentia eorumdem, si fidelem legitimæ causæ, fiant: jurent etiam cedentes, quod non simulate, sed vere cedant. Alioquin secus factas determinamus non tenere.

b Quæ ex causa.

XV.

De judiciis.

Et quia quidam propter potentiam, quidam propter crudelitatem magnam personaliter citari non possunt: quidam etiam, quia in castris habitant, ita quod nulla poteft ad eos citatio pervenire: idcirco provida & necessaria deliberatione statuimus, ut contra tales citationes edictum apud parochialem ecclesiam ipsorum publice & legitime proponatur. Quia si parochialis sacerdos tales citare non possset metus causa, faciat juramentum hujusmodi coram aliquo presbytero honesto, qui ipsi judici de hoc faciat litteratoriam fidem. Et tunc in cathedrali ecclesia tribus Dominicis continuis publice in ambone cetentur, dummodo citandi infra unum dietam sint a cathedrali ecclesia constituti. Alioquin ad tres quindenas solemniter evocentur. Et extunc contra hujusmodi, ac si personaliter citati fuerint, procedatur, ut ex malitia valeant commodum reportare: propterea quod omnes homines & perversi, dum ad summum ecclesiasticum in causis, etiam de quibus ecclesia merito habet agnoscere, a judicibus evocantur, illius auctoritatis, quæ dis-

ANNO CHRISTI 1420.

citur; Qui honorat missam, mittentem A honorat, immemores existentes; nuntios ecclesiasticorum judicum citatione excommunicationis, vel alias judiciales & juris litteras defendentes, verbis probrosis, & quandoque duris verberibus quosdam captivantes, alios interdum suis rebus tenere, publice spoliantes, multipliciter afficiunt & perturbant, & impediunt citationes & literarum executiones, in non modicam ecclesiasticæ libertatis contumeliam & jacturam. Considerantes igitur malitiis hominum non esse aliquatenus indulgendum, hoc sacro approbante concilio duximus statuendum, ut ne reus nuntios acta judicialia deferentes per se vel per alium verberans, spolians vel captivans, lite etiam non contestata, auctoritate etiam hujus sacri concilii habeatur penitus pro convicto. Actor vero in causa reconventionis similia perpetrare per se vel per alium non formidans, super instituta contra reum actione amplius nullatenus audiatur. Et insuper uterque, ac omnes alii qui nomine & actione eorum talia facere præsumpserint, usque ad condignam satisfactionem laxo, & judicibus summaria cognitione super hujus sceleris præhabita, percellantur.

XVI.

De foro competenti.

Dudum felicis recordationis Pilgrinus prædecessor noster provide duxerat statuendum, ne prælatus, vel quivis alius clericus, alium prælatum vel clericum, aut etiam laicum quamcunque personam ecclesiasticam coram sæculari judice trahere vel convenire, aut tractus seu conventus sponte & B judicialiter præsumeret respondere: aliosqui tam trahentes quam tracti, ultra pœnas contra tales a jure promulgatas, excommunicationis sententiam incurrerent ipso facto. Verum nonnulli laici saluta sua immemores, contra pœnas prædictas, personas ecclesiasticas, etiam & pontificali præditi gradu dignitate, ad hujusmodi judicia * forensia & sæcularia indistincte trahere non verentur. Qui quidem judices sæculares * nec comparent propria in persona se citati, res de bona sua, atque beneficiorum suorum, decimarum & cæterarum invadendas, sic, quod ipsi laici exinde, occasione recepta, bona ecclesiastica invadere & occupare præsumunt in ecclesiasticæ libertatis detrimentum. Nos hujusmodi temeritatis audaciam reprimere cupientes, datam constitutionem prædecessoris nostri auctoritate hujus concilii de fratrum nostrorum consilio innovamus, & extendi volumus ad judices sæculares antedictos. Adjicientes quod si quando laicus clericum, seu ecclesiasticam personam, cujuscumque dignitatis vel conditionis existat, nostræ Salzburgensis, Brixinensis, Chiemensis, Seccoviensis & Laventinensis diœcesium, ad judicium sæculare trahere vel judicare præsumpserit, tam diu in territorio habentis & judicantis cessetur a divinis, doneo de hujusmodi injuria satisfecerint parti tractæ & absolutionis beneficium meruerint obtinere.

XVII.

De vita & honestate clericorum.

Esti per sacros canones & nostrorum antecessorum constitutiones indecentia in vita & habitu clericorum strictissime prohibeantur, nostri tamen subjecti temporibus præsentibus hoc minime attendentes, tam in habitu, quam reliquis ad honestatem in tertem domini electorum spectantibus habenas fuis dimiserunt. Nos igitur huic inhonestati clericorum occurrere volentes, nostrorum nihilo minus antecessorum constitutionibus in suo robore duraturis, statuimus, ut quicunque clericus in sacris ordinibus constitutus, vel in minoribus, & beneficiatus tantum, portaverit habitum a sacris canonibus vel a nostris antecessoribus prohibitum, si monitus fuerit, eo ipso amissionem illius habitus incurrat ipso jure, in aliquod opus pium * convertendum. Et ut hæc constitutio nostri temporibus effectu non careat, nostris suffraganeis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione divini judicii præcipimus, quod per suas diœceses aliquos discretos & honestos ecclesiasticos viros deputent, qui prædictis clericis, unica monitione tantum præmissa, præcipiant, ut infra * decemnium talem habitum deponant, & nullo amplius tempore resumant. Aliosquin ipsum habitum eis publice auferant, etiam violenter, & eum in opus pium convertant; cum consensu tamen ipsorum diœcesanorum, si habitus ipse notabilis fuerit æstimationis. Aliosqui præter talem consensum exequantur, quod in exemplum prædictorum nostrorum suffraganeorum intendimus observari.

C Cum plerique fratres ordinum mendicantium, ac religiosi ordinum aliorum intitulati, &c. ad ecclesias cathedrales suæ religionis habitum absque rationabili causa manifeste non deferentes, ad exceptationem in peccatis exemptionis allegando privilegium, & quo minime oportunum, tu animæ suæ periculum & plurimorum scandalum allegando, sicque excommunicationis sententia innodantur, qua ligati, damnabiliter exercere ea quæ sunt episcopalis ordinis non verentur. Nos tantæ temeritati providere volentes, sacro approbante concilio, ordinamus, ut sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, nullus suffraganeorum nostræ provinciæ in sua diœcesi ad exercendum ea quæ episcopalis ordinis existunt, tales titulares episcopos admittat, nisi habitum suæ religionis manifeste deferant & sint conversationis laudabilis & bonæ famæ; omnesque tales, cum excommunicati sint, arctius evitent, & faciant eosdem ab aliis arctius evitari. Nullusque clericus vel scholaris nostræ provinciæ sub pœna suspensionis ab ordine quem susceperit ab eodem, quam contravenientes incurrere volumus ipso facto, sacros aut minores ordines: nec etiam laici utriusque sexus confirmationis sacramentum quoquo modo recipere præsumant. Nec invitentur tales, nec venientes sponte admittantur ad consecrandum basilicas, altaria, aut ad benedicendum quæcumque res sacras, nisi de absolutione ipsorum constiterit manifeste.

XVIII.

De cohabitatione clericorum & mulierum.

Ad arcendum concubinatus crimen, ut de clero penitus evellatur, summo studio per sacros canones est provisum. Quia tamen tempore, quo universalis ecclesia monstruose divisa perstitit, modica diligentia adhibita fuit in exequendo eisdem provisionibus, crimen præfatum in multis locis etiam provinciæ nostræ, cum maximo catholicorum scandalo, totius clericalis ordinis contemptu frequentatur. Cui morbo volentes occurrere, ut debemus, sacro approbante concilio decernimus, ut deinceps omnes in sacris ordinibus existentes, vel etiam in minoribus beneficiati, vel ad religionem aliquam Deo sponte oblati & obligati, qui concubinatus fœditate cælibatis votum notorie feu publice violarunt, tenendo notorie concubinas, pœnis infrascriptis ipso facto subjacant, ut videlicet si habuerunt beneficia sæcularia vel regularia officia, aut administrationes, vel dignitates, nisi infra duos menses prorsus † a se removerint, ipso jure inelligantur suis beneficiis, officiis, administrationibus & dignitatibus ecclesiasticis per hanc constitutionem privati. Et possunt ipsa beneficia, officia, administrationes & dignitates prædictæ libere per habentes potestatem alis conferri, impetrari, vel de eisdem aliis modis ecclesiasticis provideri. Si vero beneficiati non fuerint, & concubinas notorie & publice detinuerint, & infra duos menses a se non separaverint, sint ipso jure inhabiles ad quæcumque beneficia ecclesiastica assequenda, pœnis alis a sacris canonibus contra tales editis in suo robore duraturis.

XIX.

De institutionibus.

Statuimus, ut nullus clericus ad curam animarum ab episcopo vel archidiacono admittatur, nisi prius juraverit, quod nullam in adeptione beneficii, ad cujus curam præsentatus est, commiserit simoniam.

Cum decor ecclesiæ, exaltatio fidei, & errorum extirpatio per viros in utroque jure divino pariter & humano instructos ut plurimum procurari noscatur; illi, quoniam in provisione congrua, quæ ad status ipsorum decentiam expediret, stipendiis ecclesiasticis carentes, talentum eis creditum dispensare Dei populo non valentes, lucerna sub modio abscondi non effundit in domo domini luminis claritatem. Unde plerumque contingit, ut beneficia & officia ecclesiastica, præsertim quibus onus curæ & animarum & ecclesiasticæ jurisdictionis incumbit, minus idoneis providentur rectoribus; ex quibus populibus deficiunt pabula, & ovibus deficiunt alimenta. Ad quorum salutare remedium sacrosancta generalis Constantiensis synodus; saluti nationis Germaniæ providere intendens, decretum promulgavit inferius annotatum: Nos spiritualem animarum profectum nostræ provinciæ, quem pastorali cura dudum concepimus, exequi cupientes, præfatam constitutionem Constantiensis concilii facro approbante concilio publicantes, præcipimus & mandamus, ut institutio prædicta ab omnibus nostris suffraganeis in suis synodis proxime celebrandis intimetur & observetur. Quam extunc cum singulis in ipsa contentis volumus sub pœna suspensionis a collatione & electione beneficiorum per singulos beneficiorum collatores & patronos firmiter observari. Tenor vero constitutionis sequitur, & est talis. Sanctissimus dominus noster papa Martinus V. ad exaltationem fidei catholicæ, &c. Vide informationem ex concilio Constantiensi de qualitate beneficiandorum, &c. Inventis, &c.

Quoniam nonnunquam contingit, quod ad vacantem episcopatum, vel aliam prælaturam, aut quodcumque beneficium aut officium ecclesiasticum regulare vel sæculare duo in concordia eliguntur, seu institutur, & ... , qui minore jure utitur; ut eum cui ... jus ex est acquisitum, per potentiam ... per eædium fatigare & hauri-

ANNO DOMINI 1420.

re possit, attrahit favorem potentium laicorum, quibus, ut ei mutuent & affidant promissiones facit de beneficiis eorum filiis conferendis, & de juribus & libertatibus ecclesiasticis remittendis: nos huic morbo occurrere volentes remedio salutari præsentis statuti, hujusmodi promissores, & potentum laicorum attractores volumus ipso jure sententia excommunicationis esse innodatos, & nihilo minus eos fore ineligibiles ad hujusmodi dignitates: mutuatores etiam pecuniarum taliter in hoc casu volumus carere actionibus pro mutuo hujusmodi repetendo.

XX.

Ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

Quoniam in quibusdam Alamanniæ locis laici fundatores ecclesiarum, vel heredes ipsorum, potestate in qua hucusque ecclesia fulliuit, abutuntur, partem decimarum, vel aliarum obventionum ecclesiasticarum in beneficiis in quibus jus obtinent patronatus, sibi retinent ex pacto* cum præsentatis, clericis, [illegible] cancerosio & simoniaco censuræ ferrum apponimus, decernentes, ut ex quo aliquid constiterit, plures eos hujus (modi) perpetrasse flagitium, anathemate feriatur, & ejus terra ponatur sub ecclesiastico interdicto, donec ecclesiam liberam sub suo jure dimittat, salvo jure patronatus, quod eis de jure reservamus, cum possint per juris ignorantiam excusari. Qui vero cæca cupiditate ducti, taliter a patronis beneficia perpræsentationem recipere non verentur, officio beneficioque priventur, nec ad beneficium vel actus ecclesiasticos admittantur, nisi per sedem apostolicam cum ipsis fuerit dispensatum. Episcopi vero, vel archidiaconi, qui talibus scienter curam commiserint animarum, ob institutionem hujusmodi * beneficiorum collationem, personas sint suspensi, &c.

* *f. cum præsentatis.*

* *f. ob institutionem personæ.*

Cum beneficia ecclesiastica sine diminutione conferri debeant, quidam ecclesiarum patroni, personis idoneis prætermissis, tales adeo cum præsentant, qui portionem, * quam talibus debeant esse contenti, suis usibus retiduum totaliter applicando. Unde ad hujusmodi mali perniciem extirpandam, statuimus, quod si tales clerici se portione debita spoliari videntes, ad episcopum illam querelam non detulerint, auctoritate præsentis concilii sint ipso jure suspensi; nihilo minus per episcopum eis dem ecclesiis spolientur. Si vero ad superiorem super hoc detulerint quæstionem; ipse episcopum per censuram ecclesiasticam ab hujusmodi molestatione & exquisita exactionis malitia compellat: adjicientes nihilo minus, quod si in hac (re) pertinax patronus extiterit, ad præsentationem, &c. ecclesiæ proximo vacaverit, nullatenus admittatur.

Ad nostrum (quod dolenter egerimus) pervenit auditum, quod nonnulli episcopi, comites, barones, nobiles, ac eorum potestates & officiales, dum aliquam vacare contingit in nostra provincia prælaturam, beneficium vel officium ecclesiasticum, statim gentes inibi mittunt armorum, quæ graves faciunt in ipsis prælaturis vel beneficiis expensas. Et quod deterius est, nonnunquam hi ad quos electio vel præsentatio spectat futuri prælati, compelluntur eligere aut præsentare per abusum potestatis secularis, vel potentiæ inordinatæ. Quandoquidem nullatenus admittunt ad possessionem etiam jam a suo superiore confirmatum, donec de certa pecunia quantitate concordent cum laicis antedictis atque persolvant earndem. Nos hujusmodi damnandæ ambitionis audaciam reprimere cupientes, auctoritate hujus sacrosancti concilii statuimus, ut nullus, quicumque ecclesiastica vel mundana, etiamsi pontificali vel ducali præfulgeat dignitate, talia de cetero facere præsumat, per quæ offenditur ecclesiastica libertas, & ecclesiæ multipliciter aggravantur. Quod si factum fuerit, ossi infra mensem a tempore hujusmodi vacationis restituerint aut remiserint jam promissum, quod indebite extorserunt ipsi, & per locorum episcopos, & ceteros prælatos jurisdictionem habentes, universi clerici & laici impedientes defunctorum legata, seu ultimas voluntates, per excommunicationem in personas, & interdicti in loca sententias, quinodecim tamen dierum canonica monitione præmissa ferendas, ab hujusmodi impedimentis desistere compellantur. Ad quarum executiones & debitas aggravationes procedente tempore faciendas, episcopi & prælati, ad quos testamentorum defensio, utroque jure suadente, dignoscitur pertinere, tam benevolos se exhibeant & paratos, ne hujusmodi negligentia de eorum manibus in die districti judicii requiratur.

A

B

C

D

E

XXII.

De pignoribus.

Ad omnium quoque dubitationem, sive quæstionis materiam amputandam, statuimus, ut, si quis prædium suum, cui jus attinet patronatus, cuiquam obligaverit indistincte, jus præfeandi apud ipsum obligantem retineat. Cum tale jus ultimari non possit, & ..... in sortem nequeat computari. Cum semper fructus rei pignoratæ in sortem debeant computari, juxta canonicas & legitimas sanctiones.

ANNO CHRISTI 1420.

XXIII.

De testamentis.

Ad hæc, quia quidam in quibusdam partibus consuetudo, immo corruptela detestabilis observatur; videlicet, quod tam clericus quam laicus in lecto ægritudinis constitutus, ultra quinque solidos usualis monetæ, vel aliam summam juxta loci consuetudinem limitatam, nec pius locis, nec personis ecclesiasticis, pro animæ suæ remedio, aut aliis quibuscumque, ordinare legata; considerantes prædictam consuetudinem & sacris canonibus & sacris etiam legibus obviare; cum omnium jura clament, quod ultima voluntas & ultimum hominis testamentum immobile perseveret: & quod nihil fit, quod magis homines deceat, quam ut suum testamentum liberum statuere, ac tamen cum testatores Deo odibilem, animabus & bonis moribus inimicam, auctoritate hujus facti concilii penitus reprobamus, firmiter statuentes, ut ubicumque jura a testamentorum non prohibent factione, vel in lecto ægritudinis constituto, legandi, disponendi & ordinandi de bonis collatis circa pia loca, personas ecclesiasticas, & alias quæcumque, dummodo contra legitimas non veniat sanctiones, libera sit facultas. Volentes & præcipientes districte, ut per locorum episcopos, & ceteros prælatos jurisdictionem habentes, universi clerici & laici impedientes defunctorum legata, seu ultimas voluntates, per excommunicationem in personas, & interdicti in loca sententias, quinodecim tamen dierum canonica monitione præmissa ferendas, ab hujusmodi impedimentis desistere compellantur. Ad quarum executiones & debitas aggravationes procedente tempore faciendas, episcopi & prælati, ad quos testamentorum defensio, utroque jure suadente, dignoscitur pertinere, tam benevolos se exhibeant & paratos, ne hujusmodi negligentia de eorum manibus in die districti judicii requiratur.

a Parta dicit pactis.

b In quodam MS. defunctorum latet.

XXIV.

De parochiis.

Nos sanctorum patrum, qui ecclesiæ sanctæ Dei & personis ecclesiasticis terminos, quos non licet transgredi, posuerunt, statuta considerantes, hujus sacri approbatione concilii, universis sacerdotibus tam religiosis quam secularibus, cujuscumque ordinis, conditions sive status existant, in civitate diœcesis vel provinciæ Saltzburgensis degentibus, sub debito juramenti quod episcopo in receptione sacerdotii præstiterunt, sub interminatione divini judicii firmiter inhibemus, ne quis alienum parochianum, cujus cura per episcopum, vel loci archidiaconum, seu ejus vicarium, alii est concessa, (excepta necessitatis causa, quæ legem non habet;) ad confessionem recipere, aut ei aliquod ecclesiæ sacramentum porrigere præsumat, non petita desuper & obtenta licentia proprii sacerdotis: cum a [illegible] juris exsistat, talem a tali crimine solvi non possit aliquatenus, vel ligari; & ex hoc ordinem ecclesiæ per majores & sanctos patres divina providentia institutum confundi & perturbari. Et hoc præfens statutum per universos plebanos singulis quatuor temporibus, & in præcipuis festivitatibus coram suis parochianis præcipimus publicari.

XXVI.

De jure patronatus.

Ad exstirpandam illam detestabilem corruptelam quorundam ecclesiarum patronorum, qui rectoribus earum defunctis, spoliant dotem & ecclesiam rebus mobilibus, & interdum immobilibus, in salutis propriæ dispendium & scandalum plurimorum, statuimus, ut sive clericus, sive laicus hoc facere præsumpserit, cujuscumque dignitatis, etiam pontificalis exsistat, sit a jure præsentandi ea vice suspensus ..... ecclesiam conferat: & si ipse negligens fuerit, superior eam conferat ipsa vice: uterque autem sit excommunicatus ipsa juris ..... & arctius ab omnibus evitetur, donec cum debita satisfactione restituat sic ablata.

ANNO 1420.

A morte archiepiscopi vel proprii episcopi prædictæ provinciæ confiterit, per se vel per alium Missam pro defuncto dicat, in remedium archiepiscopi aut episcopi memorati.

Præ-

ANNO CHRISTI 1420.

XXVII.

De celebratione Missarum.

Prædecessorum nostrorum ducti vestigiis statuimus, inhibentes hujus sacri approbatione concilii, ut nullus sacerdotum novitiorum illa die, qua primam Missam celebrare voluit, in exordio publicationis sanctissimi sui officii obtaturus Deo primitias gratiæ ac salutis sibi collatæ, aliquos ad convivium invitare, aut invitatos habere, aut procurare per se vel per alium ullo modo præsumat: sed ad solum Deum, cujus militiæ est adscriptus, dirigat aciem suis cordis, maxime die illa devotus, curis & solicitudinibus temporalium, quibus mentes hominum distrahuntur, exentas; remotis vanitatibus histrionum, qualibus tumultibus & insolentiis reproborum, qui etiam sæpe venire affolent non voeati.

XXVIII.

De baptisma.

Baptismus cum summa reverentia celebretur, maxime in difficultate & pronunciatione verborum, in quibus sacramenti virtus exsistit; his scilicet verbis: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Doceant igitur sacerdotes tam matres quam feminas, in necessitate debere (illos) parvulos baptizare eadem forma in suo idiomate. Et, quod patres & matres proprios infantes, si summa necessitas exigat, poterunt baptizare. Et, si sacerdotes super hoc diligenter requirentes debitam formam in baptismo invenerint, quod factum est, approbent, supplentes circa baptizatum, quoad unctionem olei in pectore & in scapulis, & chrismatis in vertice, quod a laicis est omissum. Si autem in baptismate debitam formam invenerint observatam, non differant parvulos baptizare.

Item, statuimus, ut in cunctis ecclesiis baptismus, chrisma, oleum & eucharistia sub fideli custodia clavibus adhibitis asserventur, ne possit ad illa manus temeraria extendi. Pallæ quoque altaris, vasa, corporalia & vestimenta ministrorum munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur abturdum in sacris sordes negligere, quæ deficerent etiam in profanis.

XXIX.

De immunitate ecclesiarum.

Quamquam duduin ecclesiarum advocati, ut ab indebitis vexationibus earum abstineant, & contuetis juribus sint contenti, A saluberrimis monitionibus antiquorum conciliorum sint causati: quia, cum plerique domini temporales, & laici alii provinciæ Saltzburgensis, in ecclesiis, monasteriis, seu quibuslibet piis locis, in quibus jus advocationis præteuduer, suis juribus non contenti, inconsuetas & enormes novitates exercent, attentant in ecclesiæ libertatem non modicum detrimentum. Nos hule morbo occurrentes, cupientes, auctoritate hujus concilii statuimus, ne advocati ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum piorum locorum quorumcumque dictæ nostræ provinciæ, quocumque etiam nomine censeantur, de cetero talia præsumant; nec ecclesias, monasteria, & alia pia loca, ultra consueta & debita onera ullatenus aggraventur & infestent, quocumque quæsito colore. Alioquin ipsos, & eorum quemlibet, auctoritate hujus sacri concilii excommunicationis volumus sententiæ subjacere ipso facto: a qua, donec de hujusmodi indebite extortis ac illatis violentiis ecclesiis, monasteriis, atque locis aliis pius, competenter satisfecerint, nullatenus absolvatur.

B Abusum quoque, seu consuetudinem quorumdam laicorum, imo potius corruptelam sacris canonibus & legibus inimicam, quam quidam judices & potestates sæculares ad instantiam se præcedentium habere * auctores contra prælatos ac clericos beneficiatos nostræ provinciæ, seu etiam contra tales ex officio procedentes, licet de facto, ipsos prælatos ac beneficiatos in bonis immobilibus spectantibus ad ecclesias, monasteria & beneficia eorumdem, quasi quodam citationis edicto publico solent ad judicium evocare, licet nulliter & de facto; allegantes, quod non contra clericos, sed ipsorum bona dumtaxat judicent & procedant: non attendentes, quod clerici & clericorum bona eodem gaudent privilegio, & nulla sit res de rebus & personis ecclesiarum attributa judicandi facultas. Nos hanc consuetudinem, facto approbante concilio, penitus reprobamus, decernimus, præfatam consuetudinem fore iniquam, rationi & juri penitus inimicam: statuentes sub pœnis præmissis, quas contra facientes incurrere volumus ipso facto; ut nullus, cujuscumque status, conditionis aut ordinis exsistat, etiamsi pontificali aut ducali præfulgeat dignitate, præfatam reprobatam consuetudinem observet, aut observari faciat, nec ipsius prætextu personas ecclesiasticas prædictarum diœcesium in ipsorum bonis & possessionibus perturbare, inquietare aut judicare præsumat; decernentes irritum & inane, si secus contra præmissa a quoquam fuerit attentatum, sententiæque latæ, licet de facto ac... im-

ANNO CHRISTI 1420.

impossibiles, cum omnibus inde secutis nullius existere roboris vel momenti.

XXX.

De simonia.

Ut labes pravitatis simoniacæ in nostra provincia penitus exstirpetur, nos, sacro approbante concilio, ordinamus, ut constitutio generalis concilii Constantiensis inferius descripta in singulis ecclesiis cathedralibus & aliis ecclesiis collegiatis per ordinarios aut eorum inferiores ter in anno publice intimetur; ut in pœnarum afflictione nullus valeat crimen prædictum ignorantia excusare: adjicientes, ut ad locum ordinarii & executionem ipsius & aliorum jurium, pro exstirpatione pravitatis præfatæ, procedant contra quosliber transgressores. Alioquin contra negligentes executionem hujusmodi, & simoniam active vel passive committentes, in futuris provincialibus conciliis sacrius, anctore Domino, procedemus. Tenor vero [illegible] sequitur in hunc mundum:

Martinus, &c.

„ Multæ contra simoniacam pravitatem
„ ab olim factæ sunt constitutiones, quibus
„ morbus ille non potuit comperenter ex-
„ stirpari. Nos volentes de cetero, ut pos-
„ sumus, attentius providere, sacro ap-
„ probante concilio declaramus, quod or-
„ dinati simoniace ab executione suorum
„ ordinum sint eo ipso suspensi. Electio-
„ nes autem, postulationes, confirmationes
„ & quævis provisiones simoniacæ ecclesia-
„ rum, monasteriorum, dignitatum, perfona-
„ tuum, officiorum & beneficiorum ecclesia-
„ sticorum quorumcumque deinceps fiantur,
„ nullæ sint ipso jure, nullumque per illos
„ jus cuiquam acquiratur: nec promoti,
„ confirmati, aut provisi, faciant fructus
„ suos; sed ad illorum restitutionem, tam-
„ quam inique ablatorum, percipientes
„ tenentur. Statuentes insuper, quod
„ dantes & recipientes ipso facto sententiam
„ excommunicationis incurrant, etiam si
„ Pontificali aut cardinalatus præfulgeant
„ dignitate.

XXXI.

De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti.

Item in quibusdam locis, ut accepimus, in tantum accrevit temeritas & præsumptio laicorum, quod si quando auctoritate ordinarii, seu delegati, in terram villam aut castrum interdictum generale po- A natur, iidem laici officium sacerdotum, imo quod ipsis sacerdotibus est prohibitum, usurpant, curantes, ut ecclesiasticam per hoc magis censuram elidant, apud loca taliter interdicta sepeliræ præsumant in cœmeterio corpora defunctorum. Licet autem jam pridem contra præsumptores hujusmodi inter alia sit provisum, * ut non refu- *) P. M. ante praec. N.
mantur divina, quam quæ tumulata sunt corpora, fuerint exhumata: quia tamen per illos, contra quos interdictum ponitur, antequam satisfaciant, frequenter in B pœnam deducitur, ut exhumationis pœna ab ordinario seu delegato ante omnia finiatur remittatur: ne forte hujusmodi delinquentium temeritas hac actione impunita remaneat, & per hoc cæteris detur audacia similia præsumendi, sacri approbatione concilii statuimus & mandamus, ut quicumque amodo intra cœmeterium loci interdicti aliquod corpus, seu corpora defunctorum sepeliræ præsumpserint, aut qui talia præsumentibus opem vel operam quocumque modo adhibuerint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto: a C qua non nisi per solum metropolitanum vel diœcesanum, aut cui super hoc fuis vices specialiter commiserit, absolvantur. Metropolitanus vero, vel ejus diœcesanus, aut eorum in hac parte vicarii, nequaquam ad impendendum talibus absolutionis beneficium procedant, nisi prius sepultis taliter corporibus exhumatis, ecclesiæ & personis, quibus ex hoc injuria dignoscitur irrogata, satisfactum fuerit competenter: & nisi super facta exhumatione & satisfactione præstita, ordinarii, aut si copia ipsius haberi non valeat, officialium suorum literas absolutionis ipsis pro testimonio exhibeant & ostendant, ad communionem ecclesiæ nullatenus admittantur.

XXXII.

De hæreticis.

Cum nonnulli (quod dolenter ferimus) Vvicleffitarum & Huffitarum hæresibus & erroribus infecti, & de eisdem infamati & suspecti, terminos nostræ provinciæ, sub agni specie gerendo lupum, latenter intrantes, ausu temerario præsumunt prædicare, tenere & docere occulte & publice prædictorum errores & hæreses dudum ab universali ecclesia & generali Constantiensi concilio tamquam erroneos & hæreticos condemnatos: nos saluti gregis dominici nobis commissi, saluti animarum & hujic morbo periculoso pervigili cura providere volentes, ne scintilla mali in principio succrescat in flammam, & fermentum vil-

ANNO CHRISTI 1400. modicum totam massam corrumpat, sacro approbante concilio, sub interminatione maledictionis æternæ, ac sub excommunicationis sententiis in singulares personas, & interdicti in loca, si communitates aut domini locorum intra scriptis negligentes aut culpabiles fuerint, quas contra facientes, seu negligentes incurrere volumus ipso facto; inhibemus, ut nulla * ecclesia mundanave persona nostræ provinciæ, cujuscunque status, conditionis aut ordinis existat, etiam si pontificali aut ducali præfulgeant dignitate, præfatis erroribus & hæresibus infectos, infamatos aut suspectos, in suis ecclesiis, monasteriis, parochiis, dominiis, terris, civitatibus, oppidis, villis, castris aut domibus ac locis aliis quibuscunque, ad prædicandum, docendum aut dogmatizandum publice vel occulte admittant, feu affiumant, quovis quæsito colore: nullusque præfatorum eorumdem prædicationem audire, aut prædicationibus interesse præsumat quoquo modo. Ordinamus, ut omnes Christi fideles utriusque sexus memoratæ nostræ provinciæ, postquam audiverint eos, qui sunt hujusmodi, fuisse interiti, præfatis hæreticis & erroribus infectos, infamatos ac suspectos, in præfata nostra provincia morari, docere, dogmatizare errores prædictos, ipsos statim suis superioribus, quorum præsentiam commodè adire poterunt, sine omni excusatione & negligentia, sub pœnis, ut superius expriminitur, denuntiare nullatenus omittant. Omnibus ducibus, comitibus, baronibus, capitaneis, burgravius, castellanis, magistris civium, consulibus, judicibus & officialibus aliis quibuscumque distinctè præcipimus & mandamus sub pœnis præmissis, ut ad requisitionem suffraganeorum nostrorum, eorumdem vicariorum, seu inquisitorum provitatis hæreticæ, seu cujuscumque alterius prædictorum, taliter de hæresi infectos, infamatos aut suspectos incarcerare, captivare aut detinere debeant & teneantur. Et si tales fe præxenderent in facris ordinibus constitutos, nobisque ac nostris suffraganeis, archidiaconis, vicariis, & eorumdem officiis, ac hæreticæ provitatis inquisitoribus deputatis, pro nunc autem in nostra provincia postea deputandis, tradant & affignent taliter denuntiatos & suspectos, ut pro extirpatione tam periculosissimis libere procedant & procedi faciant justa canonicas sanctiones. Receptatores quoque, fautores & defensores eorumdem, pœnis, ut præmittitur, volumus subjacere. Et quia tales infecti, infamati & suspecti de erroribus supradictis, ut plurimum per simulatam conversionem, ad unitatem ecclesiæ redeunt fraudulenter, sacro approbante concilio ordinamus, ut ultra pœnas talibus post conversionem ipsorum & errorum abjurationem a jure inflictas, per annum, postquam abjuraverint, carceribus mancipentur, nec relaxentur ab eisdem, donec de vera & sincera ipsorum conversione verisimiliter præsumatur. Adjicientes, ut omnes & singuli nostri suffraganei ad extirpationem tanti mali viriliter affurgentes, omnia & singula jura contra hæreticos ac de hæresi suspectos & infamatos, contra ipsorum receptatores, fautores & defensores, ac potestates seculares, qui requisiti legitime, negligentes fuis dominis a privitate hæretica extirpare, promulgara provide exequantur & observent, & a suis subditis faciant inviolabiliter observari, paterne, ut tenemur, in hoc ipsorum officium excitantes.

* f. videlicet fidei

XXXIII.

De Judæis.

Non ambigui juris est, Hebraicam gentem a fidelium crucifixi populo aliquo discretionis extrinsecus fignaculo debere esse separatam. Unde, sanctæ memoriæ Gudo tituli sancti Laurentii in Lucina presbyter cardinalis, in hanc nostram provinciam a sacrosancta apostolica sede legatus, provide decrevit, statuendo, ut Judæi in publicum se exhibentes, pileum deferre debeant cornutum: non portantes pœna pecuniaria præcipimus multa puniri. Nos autem volentes prædicti legati bonam intentionem, quantum in nobis est, effectui mancipare, omnibus sæcularibus potestatibus, cujuscumque conditionis & præeminentiæ existant, quocumque nomine censeantur, sive communitates, sive singulares reipublicæ præsidentes existant, sub excommunicationis sententia præcipimus, & districte inangimus, ut per se, vel per alios suos familiares, quemcumque Judæum, pileum talem in publico non deferentem pecuniaria pœna, juxta eorum arbitratum taxanda, quacumque conditione, provocatione vel excusatione frivola obtentaria, protinus puniant.

Præcipimus etiam pro meliori hujus providi statuti executionis effectu, ut prædictæ potestates per se vel per alios possint & debeant Judæum sic pileum cornutum non portantem aliqua veste, vel alia re, publice & flatim in itinere quo visus est, pignorari, ut sic eo civitatem non excolvat antedictam. Et quoniam non tantum masculos Judaicæ superstitioni inhærentes a Christiano populo convenit separari, sed etiam ejusdem superstitiosæ feminas atque virgines a catholicorum gente volumus esse segregatas. Unde præcipimus sub eisdem pœnarum exactionibus, ut mulieres vel virgines dictæ superstitioni infidentes, extra se in publicum exhibent Christianorum nostræ provinciæ, nolam fonantem in aliqua sui corporis deferant parte: alioquin ipsas per dictas potestates pœnis & modis præscripsis in virtute sanctæ obedientiæ mandamus affligi.

ANNO CHRISTI 1400. cæ curæ animarum præexistentibus præcipimus, rebelles mulieres communione privare, ac eas alias ecclesiasticis supponere censuris. Universis etiam sæcularibus potestatibus sub ejusdem districtionis pœna injungimus, ut ad ad corroborationem & executionem hujus necessarii statuti faciant statuta pœnalia, quibus hanc sanctionem faciant exactissime observari, &c. Deo gratias.

In hoc ipso Concilio factum fuit illud singulare, quod episcopi, aliique Prælati inter se fœdus inierunt contra Laicos, a quibus Clerici & ecclesiæ vexabantur, quod ut ordine & efficacior fieret, Patres communi omnes gravamina sua exposuere Sigismundo Regi, & ejus auxilium in postrorum invocarunt. Rex eos per regias litteras fusse de præsidio suo fecerat: quo prædicta Antistites muniti edidere anno sequenti tabulas confœderationis, quæ ibi publicentur invitem affixæ non sacro demaxat, sed etiam temporali gladio. Litteræ sunt ipsæ.

Nos Eberhardus Dei gratia Archiepiscopus Salisburgensis, S. Sedis Apostolicæ Legatus &c. Nos ejusdem gratia Hermannus Frihngensis, Albertus Ratisbonensis, Gregorius Passaviensis, Berthoullus Bixiniensis, Rimbrus Gurcensis, Engelmannus Chiemensis, Ulricus Seccoviensis, & Wolgangus Lavantinus episcopi Provinciæ Salisburgensis suffraganei, litter patentibus attestamur pro nobis & successoribus nostris: Postquam pro bono publico pacandæ provinciæ ad reoprendam immunitatem ecclesiasticam & bonum regimen conciliam provinciale octava post festum S. Martini die, in urbe Salisburgensi per nos Archiepiscopum Eberhardum convocatum, & rite celebratum fuit, ubi inter cætera ad dictum concilium diversi defectus, gravamina, & importunitates delatæ fuerant, quæ nobis, nostris Prælatis, & clero a quibusdam sæcularibus principibus, dominis, & equitibus, vasallis, eorumque officialibus, & subditis in dicta Provincia commorantibus contra Pontificia, & Cæsarea jura, clerique immunitatem attentantur. Quapropter etiam nos, & illud concilium, serenissimum principem nostrum clementissimum dominum D. Sigismundum Romanorum Regem pro assistentia contra dicta gravamina humiliter invocavimus, & (cum eor ipse noster clementissimus Dominus Romanorum Rex fuis regiis litteris deliper affeuravverit) quod nos matura deliberatione, & Capitulorum nostrorum consilio conferderavimus, usque etiam vigore præsentium confœderamus sequenti modo, & promittimus etiam hoc fœdus servare, nobisque inviccem succurrere sub fide principali fideliter & candide.

Primo itaque, si aliquis ex sæcularibus cujuscumque status & conditionis contra unum, aut plures nostrum, vel Prælatos, clericque immuniatem inique egerit, tunc gravatus, vel gravati secundum jura, aut statuta hujus Provinciæ, contra talem interdictis & excommunicationis procedat, vel procedant, donec resipuerit, & parti gravatæ satisfecerit; & si ejusmodi secularis persona resipuerat, nec satisfacere vellet, & sic in fua temeritate permaneret, post sex septimanas incepti procedatur inviccem invocabimus, nostri, nobisque Prælatorum & cleri causa pro assistentia contra tal-

ANNO CHRISTI 1420. lem sæcularem personam; & qui inter nos invocatus fuerit, in sine moro processum, & excommunicationem patentibus litteris in sua diœcesi contra talem sæcularem publicare teneatur, juxta tenorem processus fideliter & candide continuando usque ad eorum resipiscentiam. Si autem, quod Deus avertat, vales personæ in contumacia perseverantes, & gladium spiritualem censuratum spernerent, deberetque invocari gladius temporalis, præsertim nostri prænominati clementissimi D. Romanorum regis, id fieri debeat nostrem omnium, aut potiorum e nobis consensu & consilio; ita tamen ut nos, & nostrum quilibet, qui ita invocatus fuerit, ut permittitur, assistentiam, consilium, aut consensum sine mora impertiri teneamur, & teneatur, præclusa omni omnino tergiversatione, aut dolo. In quorum omnium fidem, & perpetuam rerum scriptarum memoriam hasce litteras fieri, & nostris, nostrorum Capitulorum dependentibus sigillis roborari curavimus. Datum post Nativitatem Christi anno, 1419. Dominica immediate ante festum S. Antonii: *Appensa sunt sigilla oblideriim.*

ANNO CHRISTI 1420. ARE CHRISTI 1414.

*(2) JOANNES DEI GRATIA PRÆPOSITUS & archidiaconus ecclesiæ Saltzburgensis, universis & singulis domini, abbatibus, præpositis, cæterisque prælatis, archidiaconis, parochialium ecclesiarum rectoribus, plebanis ac clericis quibuscumque per diœcesim Saltzburgensem constituris.

QUAMVIS per sacrorum canonum & provincialium conciliorum statuta recte ac honeste vivendi normam adeo sit sufficienter comprehensa, quod si omnino negligerentur excusatio, quodammodo de cetero aliqua nova conderentur statuta: quia tamen eorumdem tam salubrem mirum, plerorum nostris temporibus memoria quasi vanitas, eorum fere omnium dammodo obsuscavit oblivio, tamquam prodita nunquam extitisset. Et quia justa palpitatis cujusdam dictum, nunquam nimium dicitur, quod nunquam satis. Subscriptæ ordinationes juris communis, ac provincialium statutorum innovationes & declarationes in episcopali synodo in civitate Saltzburgensi nuper celebrata, cui de mandato reverendissimi in Christo patris domini nostri Eberhardi sanctæ Saltzburgensis ecclesiæ archiepiscopi, apostolicæ sedis legati, & ex commissione ejus speciali præsidimus, alias emanarunt. Ad quorum humilem ac devotam observantiam & executionemque promptam & debitam, vos omnes & singulos in domino exhortamur, prout divinam ex hoc reportare remunerationem, præfatique reverendi domini nostri archiepiscopi poenam & ultionem debitas & condignas volueritis evitare.

I.

Declaratio poenæ statuti provincialis contra notorios concubinarios editi.

Contra crimen concubinatus clericorum plurimum scandalosum, & hinc merito detestandum, non aliter, nec melius, quam dudum in provinciali concilio statutum fuit, videmus posse provideri. Innotescimus tamen, & ad memoriam revocamus eiusdem concilii . . . . . Omnes namque, qui a die publicationis statutorum provincialium, infra duos menses concubinas suas, quas notorie tenuerunt, a se prorsus non removerint, si beneficiati fuerint, sciant se suis beneficiis statim ipso facto, absque alia privationis sententia, auctoritate eiusdem concilii esse privatos; nec aliquid juris amplius competere, aut aliquem se titulum habere in eisdem: tenerique se idcirco ad restitutionem omnium fructuum & proventuum quos levaverunt, seu in futurum levabunt ex eisdem. Possunque eorum beneficia per habentes potestatem libere alias conferri, vel a curia etiam imperari. Qui vero beneficiati non fuerint, sciant se auctoritate ejusdem concilii ad habendum quæcumque ecclesiastica beneficia perpetuo inhabilitatos.

II.

Quod clerici non debent secum tenere mulieres juvenes & de inconinentia suspectas.

Et quoniam juxta apostolum non solum a malo, sed etiam ab omni specie mali debemus abstinere, prohibemus, ne clerici in domibus suis habeant feminas juvenes, de quibus suspicio posse merito oboriri. Qui autem feminarum famulatu carere nequiverint, tales sibi assumant, quæ propter ætatem, morumque gravitatem, aut, si fieri poteſt, consanguinitatem, omnem merito suspicionem excludant.

III.

(2) Termino appositæ ab Eckhart S. Augustini (ut supra statutum fuerat) anno 1420. celebrata synodus provincialis illa, cui Joannes Præpositus Salzburgensis præsedit, cujusque fasciculum videtur in Synagmate Conciliorum, Hermiæ prioribus subjuntur: ubi tolerata quæque statuunturque contra concubinarium &c. Pleraque vero sumpta fuere ex Conciliis per superiores Archiepiscopos, aut Legatos Apostolicos Guidonem, & Joannem Tusculanum celebratis, quorum Hermia singulatim octonarum, maximeque illa, quæ ab Eberhardo in Synodo Salisburgensi nuper habita fuit anno. *Hansizius Germ. Sacr. t. 2. pag. 471.*

ANNO CHRISTI 1420.

III.

Quod clerici in domibus suis tabernas tenere, aut ad tabernas & luiorum convivia accedere non debeant.

Inhibemus insuper, prout etiam per sacros canones & provincialium conciliorum statuta prohibitum extat, ne clerici officium tabernariorum exercere præsumant, & ne in suis domibus tabernas teneant, aut vinum more tabernariorum vendant. Tabernas quoque & luiorum convivia (quod valde honestatem dedecet clericalem, ipsorumque clericorum vilescere facit auctoritatem) clerici omnino deviteut, nisi necessitatis causa in itinere constituti.

IV.

Quod clerici venationi & ludo aleorum & taxillorum insistere non debent.

Venationi cum canibus, nec ad aucupationibus cum falconibus, nisi, aut hujusmodi voluptuosis clerici omnino non insistant, nec canes tales venaticos aut aves in domibus tenent, aut secum per viam ducant. Ad aleas etiam & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis interfint, nec ludos tales in domibus suis exercere permittant.

V.

Quales presbyteros debeant sibi assumere plebani in adjutorium exercitii curæ animarum.

Omnibus insuper Saltzburgensis diœcesis plebanis prohibemus, ne in adjutorium exercitii curæ animarum, aut ad capellanarum assumant presbyteros lusores, potatores, ebriosos, aut laicorum convivia frequentantes, per quos multum plebs scandalizatur fidelis. Nullum etiam facerdotem alienigenam & penitus incognitum, suæ ordinationis literas, seu formatas omni suspicione carentes non habentem; * & vero literas commendatrias proprii episcopi, a aut fide digno testimonio, seu longi temporis conversatione de vita & moribus ipsius fuerit informatus; assumere præsumant.

V I.

Quod plebani inducere debent sibi subditos presbyteros ad observantiam statutorum provincialium & synodalium ordinationum, & ad deferendum habitus honestos & clericales, a laicorum habitu discrepantes.

Studeant quoque plebani suorum domesticorum, præsertim clericorum sibi subjectorum, diligentem curam gerere, ipsos ad observantiam constitutionum provincialium, & hujus sanctæ synodi ordinationum, mortum honestatem, clericalisque habitus decentiam respicientium, inducendo; nec patiantur eos deferre habitus a sacris canonibus vel provincialibus concilliis interdictos: sed faciant ipsos deferre vestes in colore & scissura honestatem clericalem decentes; nimia longitudine vel brevitate non notandas, circa pectus & scapulas, ut moris est laicis, non strictas, & corpori bene adjacentes; sed bene amplas, & aliquantum plicatas, manicas decentes, usque ad contactum manus protensas, infra vero brachium deorsum ultra unius palmæ longitudinem minime dependentes, cum goleriis licitis salem unius pollicis collo adjacentibus: scissuras, seu aperturas a latere omnino non habentes, nec retro: ab anteriori tamen parte, propter majorem ambulandi commoditatem, ad altitudinem unius palmæ cum media, vestes non prohibemus aperiri. Vestes etiam ad equitandum deputatas, prout commoditas postulaverit, ante & retro poterunt, honeste tamen, aperire. In scissuris hujusmodi, in goleriis, seu aliis vestium extremitatibus foderaturas expositas, & notabiliter præminentes non habentibus.

Abusum quoque istum clericorum, quo se sæcularibus hominibus conformantes pallia deferunt, nudis joppatis manicis strictas, ut nunc moris est, multiplicter plicatas, seu * rigatas, aut alias laicales habentibus, nulla veste manicata cooperitis, cum expositis brachiis, nequaquam tolerent. Aliasque tam decenter & honeste clericos sibi subditos incedere faciant, ut per decentiam habitus extrinsecam morum valeant ostendere honestatem. Hanc autem habitus honestatem exhortamur præcipue ipsos plebanos, sicut & ceteros clericos, observare, quatenus in omnibus suis subditis se normam & exemplum præbeant.

V I I.

Quod sacramenta ecclesiastica, & alia spiritualia, libere, sine contentione & pactione præcedente, debeant ministrari.

Volumus quoque & præcipimus singulis Saltzburgensis diœcesis presbyteris, quatenus circa sacramentorum administrationem omnem observent parigatem, libere, sine pactione aut conventione pravia, ecclesiastica sacramenta, & alia spiritualia administrando. Expoſt vero antiquus & lau-

ANNO CHRISTI 1420.

& laudabiles ecclesiarum consuetudines A pia fidelium devotione, per ministrorum sustentationem introductas non intendimus prohibere, ad quas etiam observandas superiores officii laici ecclesiastica possunt censura compelli.

VIII.

Quod non sint tolerandi pro aliqua questu publice delinquentes, & quod potestate absolvendi in casibus reservatis sacerdotes abusi non debent.

Districte quoque prohibemus, ne quis B sacerdotum adulteros, concubinarios, seu fornicarios, aut alios quoscumque publice delinquentes, gratia vel favore, aut pro aliquo temporali emittat. Nec obtentam a superiori in casibus reservatis ad certum personarum numerum licentiam, cum venalem exponant, non nisi ad solvendum aliquid ex pacto, eadem licentia utendo; sed gratis & libere, prout expediens fuerit, ad omnes, sine personarum acceptione, hujusmodi dia casualia uantur potestate.

IX.

Quod pro sepeliendis preventis nil est exiorquendum.

Pro sepultura quoque præventorum presbyteri nil extorquere præsumant.

X.

Qualiter adulteri & concubinarii publici sint admonendi, & ab ingressu ecclesiæ excludendi.

Ad extirpandum quoque adulteria & concubinatus publica crimina, quæ in diœcesi Saltzburgensi plurimum sunt frequentata, hunc volumus & præcipimus ordinem per singulas Saltzburgensis diœcesis parochias observari, videlicet, ut infra duorum mensium spatium in qualibet ecclesia parochiali aliquo die Dominico vel festivo, quando major adfuerit populi multitudo, publice in ambone admonentur & requirantur in generali omnes & singuli utriusque sexus homines præfatis criminibus publice implicati, quatenus ab hujusmodi adulterio & concubinatu penitus & omnino desistant. Si qui vero generali sperata admonitione se non correxerint, sequenti Dominica in specie admoniantur, ut se emendent, ... se illi, cæteris domus inhabitant, quatenus ipsi ultra non hospitent, admoneantur & requirantur. Quod si nec tamen monitis se correxerint, sequenti Dominica essent, ab illos qui eos hospitare præsumpserint, ab ingressu ecclesiæ publice excludant, coram quibus exposit presbyteri nullatenus divina celebrare præsumant. Idem quoque de coniugibus utriusque sexus, qui temere sibi mutuo cohabitare recusant & nolunt, & de hospitantibus eosdem, etiam si non sit notorium eos alibi adulterari, volumus per omnia observari.

Hunc quoque ordinem perpetuis temporibus in posterum præcipimus observari: ita quod generalis ista monitio in Dominica prima quadragesimæ publice proponatur, speciali continenter admonitione & exclusione sequentibus diebus Dominicis, prout supra dispositum, continuatis.

XI.

Qualiter se debeant habere plebani ad eos, quos ad auctoritatem superiorem remittunt.

Quotiens vero ad superiores auctoritatem aliquos remitti contigerit, plebanus eosdem reversos, nisi literas testimoniales superioris ostenderint, pro absolutis nequaquam teneant, nec sacramenta eis ecclesiastica, nisi pœnitentia, aut saltem pœnitentiæ parte peracta, administrent: quod præsertim circa adulteros & alios criminosos notorios volumus exactissime observari. Et ut fraudibus via præcludatur, hujusmodi notas & manifestos criminosos ad auctoritatem superioris literis suis clausis, causæ & facti narrationem plene continentibus, transmittant: eosdemque reversos, non ad simplices remissionis schedulas, sed ad literas superioris interrogent continentes *, ad ecclesiastica remittant sacramenta.

* Forte, ad sensum

XII.

Quod matrimonia clandestine non sint contrahenda: & quod socius aut consanguineus facientes ad episcopalem auctoritatem sint remittendi.

Et quoniam ex clandestinis matrimoniorum contractibus plurima sæpe insurgunt pericula animarum, quibus occurrere cupientes, quod super hoc a jure provide statutum existit, præcipimus observari; ut videlicet, cum matrimonia fuerint contrahenda, prius per presbyteros publice in ecclesia proponantur, bono comperenti termino præfinito, ut infra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat: & ipsi etiam presbyteri infra illum nihilominus inveniant, an aliquod impedimentum obsistat, solicitare. Cum apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expresse, donec, quid fieri debeat, manifestis constiterit documentis. Qui vero aliter contrahere præsumpserint, ad episcopalem auctoritatem puniendi fecundum juris dispositionem remittantur.

ANNO CHRISTI 1420.

XIII.

Quod matrimonia in ecclesiis & mediante presbytero contrahi debeant: & quod non post, sed ante carnalem copulam nupciarum solemnis matrimonia sint benedicenda.

In contrahendis quoque matrimoniis hanc volumus honestatem pro reverentia sacramenti observari, ut videlicet non nisi per presbyteros, &c, si commode fieri potest, in ecclesia, * aliquando in alio loco honesto, sine strepitu, cum honestate debita fiant matrimoniorum copulationes. Matrimonia quoque quæ benedicenda fuerint, non post, ut moris erat, sed ante ipsarum carnalem consummationem, ac solennitatis nupciarum celebrationem, pro benedictionis ipsius reverentia benedicantur.

* Forte, omnino, aliquando. M.

XIV.

Quod patrini baptismales non multiplicentur.

Et quia ex cognatione spirituali, sicut etiam ex carnali, impedimentum oritur matrimonii, impedimus contrahendum, & dirimens etiam contractum. Unde, ne nimium inter homines ejusdem parochiæ hujusmodi multiplicentur attinentia, mandamus, quaterius presbyteri parentes baptizandorum puerorum inducere studeant, ut uno tantum viro, vel una muliere, prout canones disponunt, fint contenti. Ad quod si forte facile induci non possunt, saltem ultra duos, unum scilicet virum, vel unam mulierem, nequaquam admittant.

XV.

Quod presbyteri informare debent populum, qualis & quam lata spiritualis cognatio in baptismo & confirmationis sacramento oritur.

Injungimus insuper omnibus plebanis, quatenus populum sibi commissum publice in ambone informare studeant, quod, sicut inter quemlibet levantem aliquem de sacro fonte, & ipsum levatum, sic & inter omnes filios & filias, levantem & ipsum levatum, & inter coniugem levantis carnaliter prius cognitum seu cognitam, & ipsum levatum, nec non inter parentes levati & ipsum levantem, & ejus coniugem, carnaliter prius cognitum vel cognitam, cognatio oritur spiritualis impediens matrimonium contrahendum, & dirimens jam contractum. Et ea quæ de levante sunt dicta, etiam de baptizante modis expressis declarent esse intelligenda.

In confirmationis quoque sacramento ratione prius confirmantis, & ad confirmationem aliquam tenentis, non autem ratione ligaturam aut fasciam folummodo fronti alligantis, seu chrisma dumtaxat abluentis, eisdem modis ut in baptismate, hujusmodi propinquitatem provenire populo denuntiare & declarare.

XVI.

Forma juramenti, quam præstare debent testes synodales in omnibus suorum archidiœcesionorum.

Jurabunt testes synodales, vel saltem fidem loco juramenti, piabunt in hac forma. Primo, quod per totum annum usque ad synodum proximam diligenter inquirent, simpliciter tamen de plano & absque ulla jurisdictione, quæ correctionis & reformationis tam in clero quam in populo sint necessaria: & quod illa fideliter referent in concilio provinciali & synodo episcopali proxime celebrandis, postquam fuerint requisiti: usfurarios, adulteros, concubinarios notorios, seu manifestos, & quoscumque manifeste & publice delinquentes, tam in clero quam in populo, quos debita ad hæc adhibita diligentia perquisiverint, deferre & denuntiare, quando super hoc requisiti fuerint, denunciare non omittent.

XVII.

Statuta summatim & ordinate sub certis titulis collocata, populo b collocanda.

b Forte, communicanda.

Quoniam multa statuta provincialia tam antiqua, quam etiam promulgata, necnon & quæ synodales ordinationes laicos concernunt, quorum * quæ etiam satis dignoscuntur esse pœnalia. Unde, ne ipsos ignorantes contingat detrimentum incurrere, quod dignum est eos postmodum c vetitos sustinere; idcirco statuimus & ordinamus, quatenus singuli Salzburgensis diœcesis plebani eadem statuta laicos respicientia, prout inferius summatim subjectis rubricis & titulis ordinate continentur, quam citius poterunt, eorum habita copia, aliquo die Dominico vel festivo, ad deinceps singulis annis bis: semel scilicet in Dominica prima Adventus Domini, & semel in Dominica prima Quadragesimæ, plebi

* Sic, habet scilicet, sed falsis mendosum.

c Sic, habet scilicet, sed falsis mendosum.

ANNO CHRISTI 1420.

sibi commisse publice in ambone vulga- A ri lingua clare & intelligibiliter intinent, publicent & exponant: ad observantiam eorumdem, prout unumquemque concernunt, * dignosticint, eamdem plebem fideliter exhortando.

XXIII.

De usurariis & eorum poenis, ex statutis domini Guidonis titulo sancti Laurentii presbyteri cardinalis, & Apostolice sedis legati, quod incipit: Item dolentes.

Excommunicati sunt ipso facto usuras exercentes: qui sic excommunicati, ter in anno, videlicet in Coena Domini, in Assumptione gloriosæ Virginis Mariæ, in Nativitate Domini, per plebanos & majores suos debent denuntiari, aliis poenis contra usurarios editis nihilo minus salvis.

XIX.

De eodem ex statuto domini Joannis episcopi Tusculani Apostolice sedis legati, quod incipit: Quia usurarii.

Usurarii dicuntur etiam, qui sub titulo emptionis usuras exercent, emendo scilicet bona, pro quantitate quæ mutuo petitur, & revendendo eidem, redemptionis tempore pro quantitate eadem adauctio numero usurarum. Et hæc constitutio una cum constitutione Gregorii X. in generali concilio edita publicari debet singulis annis in Quadragesima, lecto evangelio in singulis ecclesiis cathedralibus & collegiatis. Et tunc etiam usuras exercentes contra dicti concilii tenorem, ac illi qui eos retinent in domibus propriis, nominatim & in specie excommunicati debent denuntiari. Et usurarium, etiam occultum, dum tamen usurum vel trium fide dignorum testium ipsum constiterit usuras exercuisse, nec pro eo satisfactum fuerit, nullus recipere debet ad ecclesiasticam sepulturam. Alioquin ecclesiastici, in cujus cœmeterio de consensu prælati five capituli tale corpus sepultum fuerit, exhumatum ecclesiastico subjacet interdicto.

XX.

Ubinam concilii generalis, de quo supra fit mentio, quod habetur in cap. Usurarum, de usuris, libro sexto, in effectu est talis, ut sequitur.

Constitutio Lateranensis concilii contra usurarios edita debet inviolabiliter observari: scilicet, quod manifesti usurarii ad communionem altaris & ecclesiasticam sepulturam, & oblationem faciendam, admitti non debent. Et qui eorum oblationes receperint, aut ad ecclesiasticam eos sepulturam admiserint, compelli debent reddere quod acceperint, & ad arbitrium episcopi ab officio suspendi. Item secundo præcipitur dominis terrarum, & universitatibus, seu communitatibus, ne permittant alienigenas in terris & locis suis conducere domos, & jam conductas retinere ad exercendum usuras. Contrarium facientes, si sunt episcopi, aut eorum superiores, suspensionem; alii vero inferiores, excommunicationis; communitates autem interdicti sententias & poenas incurrunt ipso facto: quas suspensionis & excommunicationis poenas, si episcopi, & eorum superiores, aut singulares personæ per mensem sustinuerint animo indurato, eorum terræ, quamdiu hujusmodi usurarii in ipsis permanserint, ecclesiastico subjaceant interdicto: & nihilo minus laici ab hujusmodi excessu per suos debent ordinarios compesci.

XXI.

Ex eodem concilio generali, quod habetur de usurariis in cap. Quamquam, libro sexto.

Manifesto usurario, licet mandaverit usuras restitui, ecclesiastica sepultura denegari debet, nisi primo, prout facultates patiuntur, satisfaciat, vel de restituendo idonee caveat illis, quibus restitutio facienda, si præsentes fuerint: vel, ipsis absentibus, loci ordinario, aut ejus vices gerenti, sive rectori parochialis ecclesiæ in qua habitat, coram fide dignis de parochia; in cautione hujusmodi exprimendo quantitatem usurarum receparam, si hujusmodi fuerit quantitas manifesta: alioquin, aliam quantitatem ipsius recipientis arbitrio moderandam: qui, si sciente minorem quam visibiliter creditur, moderetur, tenebitur ad residui satisfactionem. Et eos contra hanc constitutionem sepeliendo, Lateranensis concilii poenam incurrunt. Testamenta quoque talium usurariorum alias facta non tenentur: nec debet aliquis interesse, nec eos absolvere, aut etiam admittere ad confessionem.

XXII.

De constitutione concilii Viennensis, quæ habetur in Clementina (contra eos) de sepulturis.

Sepelientes scientes usurarios manifestos, etiamsi exempti fuerint, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant: a qua, nisi satisfactio prius competenter eis quibus ex hoc injuria est irrogata, facta fuerit, nullatenus absolvi debent.

ANNO CHRISTI 1420.

XXIII.

Ex statuto domini Pilgrini Saltzburgensis archiepiscopi, quod incipit: Apud multos.

Usurarii, postquam a suis rectoribus trina monitione fuerunt nominatim moniti, si infra mensem non deliterint, eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt. Et ecclesiarum rectores & prælati tenentur suos subditos manifestus usurarios monere & inducere, ut infra mensem ab hujusmodi pravitate desistant, & de perceptis satisfaciant cum effectu. Quod si non fecerint, eos excommunicatos denuntient, certificantes nihilo minus eos, quod si in hoc peccato decesserint, ecclesiastica sepultura carebunt. Quos si rectores sciente sepelierint, similiter ipso facto ejusdem communicationis sententia sunt ligati. Et manifesti usurarii dicuntur, quorum [illegible] vox & fama, & certa sunt indicia & argumenta, quod pecunias mutuant ad usuras, easque recipiunt; vel fructus rei pignoratæ ex pacto, vel alias sibi imbursant, nec computant in sortem pecuniæ mutuatæ.

XXIV.

De spoliatoribus & raptoribus stratarum, ex statuto domini Joannis Tusculani, quod incipit: Spoliatores stratarum.

Excommunicati sunt ipso facto spoliatores stratarum, & raptores transeuntium per vias, & eisdem dantes auxilium vel favorem.

XXV.

De his qui scienter emunt prædam, ex statutis domini Eberhardi Saltzburgensis archiepiscopi.

Nullus prædam aliquam scienter emere vel tenere præsumat: alioqui nisi infra mensem prædam ipsam, aut ejus æstimationem, si deprædata & ablata haberi non possit, restituat, excommunicationis sententia percellatur.

XXVI.

Qualiter decimæ sunt persolvendæ, & qualiter quidam debtant laici decimas usurpantes, ex statuto domini Guidonis cardinalis, Apostolicæ sedis legati.

Decimæ tam antiquæ, quam etiam de novalibus majores & minutæ, juxta laudabilem consuetudinem patriæ, integraliter sunt persolvendæ. Et laici decimas,

ANNO CHRISTI 1420.

A maxime novalium & minutas sibi usurpantes, ab ingressu ecclesiæ usque ad satisfactionem condignam sunt suspensi.

XXVII.

De his qui imponunt aut exigunt nova passagia, vel antiqua augmentant, ex statuto domini Joannis Tusculani episcopi, quod incipit: Imponentes.

Nova passagia imponentes & exigentes, vel antiqua augmentantes, singulis annis summus Pontifex in Coena Domini denuntiat excommunicationi subjacere: quos etiam, five fuerint ecclesiasticæ, five sæculares personæ, quocumque nomine censeantur, locorum ordinarii per se vel suos vicarios omni anno in eadem die Cœnæ Domini, pulsatis campanis & accensis candelis, excommunicatos & ab omnibus evitandos usque ad restitutionem integram debent denuntiare.

XXVIII.

Quod etiam in lecto ægritudinis potest quis testari, contraria consuetudine non obstante, ex statuto domini Eberhardi archiepiscopi Saltzburgensis, quod incipit: Ad hæc.

Non obstante consuetudine, quæ potius est corruptela, ubi jura testamentorum a sanctionem non prohibent, quilibet, etiam in lecto ægritudinis constitutus, legare, disponere & ordinare potest de bonis sibi collatis a Deo piis locis, aut alias. Et impedimentum præstantes, per prælatos compesci debent ecclesiastica censura.

XXIX.

De his qui sempore interdicti sepelunt corpora defunctorum, aut sepeliendus opem præstant, ex statuto domini Eberhardi archiepiscopi Saltzburgensis, quod incipit: Item in quibusdam.

Excommunicati sunt laici sepelientes intra cœmeteria locorum interdictorum corpora defunctorum, aut qui sepeliendibus opem vel operam præstant: a qua non absolvantur, nec per ordinarium loci, vel per eum cui super hoc specialiter committitur fuis vices. Hujusmodi tamen absolutio non est impendenda, nisi prius exhumentur sic tumulata, & satisfactum fuerit ecclesiæ & personis, quibus exinde injuria dignosciur irrogata. Nec etiam illes ad communionem ecclesiæ admittantur, nisi habeant exhumationem & absolutione prædicta litteras ordinarii vel sui officialis.

ANNO CHRISTI 1420.

A

XXX.

Quod mulieres per exclusionem a communione prohibendæ sunt ab illicito vestitu, ex statuto domini Ebrehardi Saltzburgensis archiepiscopi, quod incipit : Cum in partem.

Mandatur sub pœna excommunicationis omnibus laicis, & sub obtestatione divini judicii, ut uxores suas & filias & alias mulieres, in præfestia vel familiari potestate constitutas, faciant honeste incedere: prohibeantque, ne nimiam in vestibus longitudinem, & (ab) aliis mulierum ornamentis excessiuitam superfluitatem habeant. Quibus etiam mandatur sub pœna excommunicationis, ut in his parent maritis suis, alias eucharistiæ communione priventur, & per censuram ecclesiasticam arceantur. Et in fine mandatur sæcularibus potestatibus sub pœna præfata, ut ad corroborationem hujusmodi statuti faciant hanc constitutionem exacte observari.

XXXI.

De hiis qui occidunt, verberant, aut qualitercumque manus violentas in clericos injiciunt, aut eos captivant, seu captivatos tenent. Ex statuto domini Guidonis cardinalis apostolicæ sedis legati, quod incipit : Item cum in plerisque.

B

Occidens, verberans, aut qualitercumque manus violentas in clericos injiciens, seu eos capiens, singulis annis in synodis episcopalibus excommunicati denunciari debent, & nominatim illi, de quibus constiterit manifeste.

XXXII.

De eodem, ex statuto ejusdem domini Guidonis, quod incipit : Quodcumque vero.

Vulnerans enormiter ecclesiasticam personam, occidens vel captivans, non nisi per sedem apostolicam debet absolvi. Et si quid tenebar ab ecclesia, illud ipso facto perdit, quod in utilitatem ecclesiæ debet converti. Et generaliter in diœcesi, in qua aliquem canonicum cathedralis ecclesiæ, vel in dignitate ecclesiastica constitutum capi contigerit, aut captivum detineri, usque ad liberationem ipsius, & debitæ satisfactionis exhibitionem. Similiter & in parochia, in qua res clericis violenter ablatas detineri contigerit, usque ad satisfactionem & restitutionem cum ea cessari debet a divinis.

ANNO CHRISTI 1420.

XXXIII.

De eodem, ex statuto domini Friderici Saltzburgensis archiepiscopi, quod incipit : Statutum.

Capitvato domino archiepiscopo Saltzburgensi, aut aliquo ipsius suffraganeo, seu invasa ecclesia Salzburgensi, aut quacumque alia ecclesia cathedrali provinciæ Saltzburgensis, hostiliter & injuriose, ut de subversione status ejus verisimiliter timeatur, statim postquam hoc innotuerit, per totam provinciam Saltzburgensem cessari debet a divinis. In terris tamen principum cessari non præcipitur, nisi ab offensis hujusmodi cessare; & emendam præstare infra mensem admoniti contemplerint.

XXXIV.

De eodem, ex statuto ejusdem Friderici, quod incipit : Item cum hi.

Qui violentas manus in clericos injiciunt debent in parochia, in qua delictum commissum fuerit, aut in qua injicieos domicilium habuerit, per rectores ecclesiarum singulis Dominicis & festivis diebus excommunicati denunciari : & qui tales violentos injectores sciente ad divina vel ecclesiasticam sepulturam receperint, sunt ab officio suspensi. Qui vero in prædicta denuntiatione, postquam sibi per ordinarium fuerit specialiter demandata, negligens fuerit aut remissus, per viginti dies ab ingressu ecclesiæ & ab officio est ipso facto suspensus.

D

XXXV.

De eodem, ex statuto domini Joannis Tusculani episcopi, apostolicæ sedis legati, quod incipit : Eos qui.

Captivantes, seu captivos detinentes clericos & personas ecclesiasticas, si infra octo dies, postquam requisiti fuerint, eos non relaxaverint, omnibus Dominicis & festivis diebus per prælatos & rectores ecclesiarum, in quarum limitibus hujusmodi captivantes aut detinentes commorantur, & personæ hujusmodi ecclesiasticæ fuerint captivatæ aut in quibus captivæ detinentur, excommunicati publice denuntientur. Et nihilo minus, ubi hujusmodi ecclesiasticæ personæ captæ detinentur, quamdiu taliter detinentur, clerici hoc scientes cessare debent a divinis : contrarium facientes excommunicati sunt ipso facto.

ANNO CHRISTI 1420.

XXXVI.

De hiis qui verberant vel capiunt nuntios legatorum apostolicæ sedis, archiepiscoporum delegatorum judicum & aliorum : aut eos qui de curiis eorum veniunt, aut eos occidunt : ex statuto domini Joannis Tusculani, quod incipit : Si qui in tant.

A

Capientes, verberantes nuntios legatorum apostolicæ sedis de latere missorum, seu archiepiscoporum, aut episcoporum, vel delegatorum; & eisdem literas auferentes, vel dilaniantes, seu ipsos in jurisdictionem, (aut) eis commissa quomodolibet, manifeste vel occulte impedientes : similiter & illi qui ad curiam eorum legatorum, archiepiscoporum, episcoporum, vel delegatorum venientes, aut abinde recedentes offendunt in personis, aut bona quæ secum habent, spoliant, excommunicati sunt ipso facto.

XXXVII.

De eodem, ex statuto domini Eberhardi archiepiscopi Saltzburgensis, quod incipit : Præterea.

B

Reus verberans, spolians & captivans nuntium judicis, literas judiciales defrentem, pro convicto debet haberi : & idem in actore in causa reconventionis.

XXXVIII.

De hiis qui bona decedentium clericorum occupare præsumunt, ex statuto domini Guidonis cardinalis apostolicæ sedis legati, quod incipit : Item ad aures.

C

Patroni ecclesiarum tam clerici quam laici, advocati, judices & principes bona decedentium clericorum occupantes & usurpantes, excommunicationis vinculo, quousque ablata restituant, debent innodari.

XXXIX.

De eodem, ex statuto domini Friderici Saltzburgensis archiepiscopi, quod incipit : Item statutum, & statuto domini Joannis Tusculani apostolicæ sedis legati, quod incipit : Nonnulli.

D

Raptores, invasores & occupatores bonorum clericorum detinentium, ipso facto excommunicationis sententiam incurrunt. Et in locis, ubi talia bona violenter ablata conservantur, tamdiu cessari debet a divinis, postquam hoc rectoribus ecclesiarum innotuerit, donec ablata hujusmodi successori defuncti reddantur, in pristino loco reponantur, ac alia satisfactio competens subsequatur.

XL.

De eodem, ex statuto domini Eberhardi archiepiscopi Saltzburgensis, quod incipit : Aut extirpandam.

A

Ecclesiarum patroni, sive clerici aut laici, qui rectore ecclesiæ mortuo, dotem & ecclesiam reliquo mobilibus seu immobilibus spoliant, cujuscumque dignitatis fuerint sint a jure putandi illa vice suspensi, & collatio ad immediatum superiorem devolvitur. Insuper etiam ipso facto excommunicationis sententiam incurrant.

B

XLI.

De hiis qui imponunt tallias & exactiones ecclesiasticis personis. Ex statuto domini Pilgrini archiepiscopi Saltzburgensis, quod incipit : Cum ecclesiæ.

Imponentes clericis & ecclesiasticis personis, & recipientes ab eisdem exactiones, tallias & collectas; si infra mensem, postquam per ecclesiarum prælatos monitis fuerint, non destiterint, vel de damnis illatis competenter non satisfecerint; excommunicati sunt ipso facto, & terræ ipsorum ecclesiastico subjacent interdicto.

C

XLII.

De hiis qui ecclesiasticas personas compellunt solvere pedagia vel quidagia de rebus suis. Ex statuto ejusdem domini Pilgrini, quod incipit : Constitutionem : & in cap. de censibus, lib. 6.

Bonifacius VIII. statuit, quod si universitas seu communitas, vel singularis quæcumque persona, cujuscumque dignitatis fuerit, per se vel per alium, suo vel alieno nomine ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit solvere pedagia vel quidagia, seu exactiones pro rebus suis, quas causa negotiationis non deferunt, universitas talis est interdicta, & personæ singulares excommunicatæ. Nec valet contraria consuetudo. Et hæc constitutio per prælatos, archidiaconos & plebanos debet solenniter publicari.

D

XLIII.

De hiis qui occupant, invadunt aut usurpant sibi ecclesiastica bona. Ex statuto domini Joannis Tusculani, quod incipit : Dignum.....

E

Sæculares ecclesiasticæve personæ, quacumque dignitate præfulgeant, (Romanorum dumtaxat rege & ejus conjuge & filiis exceptis) * ecclesias & ecclesiastica bona, jura, & jurisdictiones, seu ecclesiarum vassallos publice occupare aut invade-

* f. quæ

re,

re, vel scienter usurpare, seu occupatori- A
bus, invasoribus, aut usurpatoribus hujus-
modi potestatem quomodolibet, auxilium
vel favorem * præstiterint: nec non
qui bona ecclesiarum titulo pignorum de-
tineant obligata, a quibus receperint ultra
sortem: nisi requisiti infra mensem satisfe-
cerint, ipso facto excommunicati, & ter-
ræ ipsorum ecclesiastico subjacent interdi-
cto; quod clerici terræ offensorum ad so-
lam denuntiationem prælati offensi obser-
vare tenentur: alioquin ante satisfactionem
coram celebrante a divinis sunt ipso facto
suspensi. B

* f. de pas-
sim.

XLIV.

De eodem, ex statuto ejusdem domini Joannis Tusculani, quod incipit: Nullus de cetero.

Qui prætextu guerrarum, quas habent
cum advocatis ecclesiarum, earumdem ec-
clesiarum bona subripuerint, aut ecclesias
ipsas, aut earum villas & incendio vel ho-
stilitate devastant, aut homines earum suis
bonis spoliant, excommunicati sunt ipso
facto; nec possunt, nisi sufficienter emen-
daverint, absolvi.

XLV.

De eodem, ex statuto ejusdem domini Joannis, quod incipit: Prohibemus.

Qui propter debitum aut fidejussoriam
obligationem alicujus personæ singularis,
bona ecclesiastica ad ipsam ecclesiam & ca-
pitulum communiter pertinentia ceperit,
seu spoliaverit, nisi requisitus infra quinde-
cim dies a die requisitionis numeratos re-
stituerit, excommunicationis sententiam ipso
facto incurrit.

XLVI.

De his qui ad vacantes ecclesias mittunt armatos, & faciunt sibi expensas. Ex statuto domini Eberhardi Saltzburgensis archiepiscopi, quod incipit: Ad.....

Prælati principes, & alii nobiles atque
officiales eorumdem, qui ad vacantes præ-
laturas, beneficia sive officia, mittunt gen-
tes armorum, & inibi expensas faciunt E
graves, aut compellentes eligere per abu-
sum potestatis secularis, aut potentiæ inordi-
nate, non qui electum & confirmatum
non admittunt, ad ipsum ecclesiam & ad
certa pecuniæ quantitate; nisi infra men-
sem emendaverint quod fecerint, excom-
municati sunt ipso facto: a qua sententia
nisi absolvantur, donec satisfaciant, & ex-
torta restituant: in quibus etiam non pro-
dest eis restitutio.

cto excommunicationis sententiam incur- A
runt.

L.

Ex statuto domini Eberhardi Saltzburgensis archiepiscopi, quod incipit: Quoniam. De patronis qui partem advocatiæ, cum præsentant, sibi retinent ex pacto.

Laici patroni ex pacto sibi retinentes par-
tem decimarum, vel aliarum obventionum
ecclesiasticarum in beneficiis, cum præsen- B
tant clericos ad ea, excommunicati debent,
& terra eorum ecclesiastico interdicto sup-
poni, donec ecclesiam liberam dimittant
sub suo jure: salvo tamen eis jure patro-
natus. Clerici autem taliter ab ipsis reci-
pientes beneficia, officio & beneficio pri-
ventur; nec ad beneficium vel actus eccle-
siasticos admittantur, nisi per sedem Apo-
stolicam cum eis fuerit dispensatum. Epi-
scopi vero & archiepiscopi, qui hujusmo-
di coram ipsis commiserint animarum, sub re-
stitutione hujusmodi beneficiorum & colla-
tione perpetuo sint suspensi.

LII.

De eodem, ex statuto ejusdem domini Eberhardi archiepiscopi Saltzburgensis, quod incipit: Beneficia.

Clerici qui præsentantur ad ecclesias per
patronos cum assignatione alicujus portio-
nis, ut residuum ipsius patronorum appli-
cetur, si de hoc non deferunt querelam ad
episcopum suum, sunt ipso jure suspensi,
& per episcopum hujusmodi beneficiis spo-
liandi. Patroni vero per episcopum, cum
hoc ad ipsum deductum fuerit, ab hujus-
modi exactione compescantur. Et si in hoc
pertinaces reperti fuerint, ad præstæratio-
nem hujusmodi ecclesiarum, cum proxime
vacaverint, nullatenus admittantur.

LIII.

De laicis qui sine consensu prælatorum bona fabricæ ecclesiarum deputata administrant. Ex statuto domini Joannis Tusculani, quod incipit: Laicos.

Laici sine assensu prælatorum & capitu-
lorum bona fabricæ ecclesiæ deputata ad-
ministrare non possunt. Et qui contrarium
fecerint, si infra mensem, postquam per
ordinarium loci moniti fuerint, non desi-
stunt, excommunicati sunt ipso facto.

LIV.

De his qui ecclesias & earum ædificia violenter & sine prælatorum assensu incastellare præsumunt, aut gentes ibi tenere. Ex statuto ejusdem domini Joannis Tusculani, quod incipit: Nonnulles.

Qui ecclesias, campaniliæ, seu alia ec-
clesiarum ædificia violenter & sine præla-
torum assensu incastellare, aut personis ar-
matis munire præsumpserint, & eorum he-
redes hujusmodi violentiæ participes, per
suos superiores excommunicationis pœna
percellantur.

LV.

De hiis qui prohibent, ne quis conquiratur coram ecclesiastico judice; aut qui condunt statuta contra ecclesiasticam libertatem. Ex statuto ejusdem Joannis Tusculani, quod incipit: Personis.

Universitates civitatum & locorum pro-
hibentes, ut nullus conquiratur coram ec-
clesiastico judice; ac statuta condentes con-
tra clerum & ecclesiasticam libertatem, in-
terdicti: singulares vero personæ talia com-
mittentes, quacumque dignitate præfulgeant,
excommunicationis sententias ipso fa- C
cto incurrunt.

LVI.

De hiis qui tradunt ecclesiasticas personas coram judice seculari. Ex statuto domini Pilgrini Saltzburgensis archiepiscopi, quod incipit: Sæpe.

Trahentes clericos & ecclesiasticas per-
sonas coram judice seculari, nemon ecle-
siastica personæ convestæ sponte coram ta-
libus judicibus secularibus judicialiter res-
pondentes, excommunicati sunt ipso facto.

LVII.

De eodem, ex statuto domini Eberhardi Saltzburgensis archiepiscopi, quod incipit: Dudum.

Judices sæculares, qui personas ecclesia-
sticas ad judicia sua sæculaia evocare aut
trahere in ipsorum contumaciam, ipsis non
consentientibus, ecclesiastica bona invaden-
da decernere præsumpserint, excommuni-
cati sint ipso facto. Et quotiens laicus, cu-
juscumque dignitatis existat, ecclesiasticam
personam ad judicium secularem trahere aut
judicare præsumpserit, tamdiu in interdicto
trahentis & judicantis existat, & divinis,
donec satisfecerint parti tracta, & absolu-
tionis beneficium meruerint obtinere. D

Ita

ANNO CHRISTI 1420.

LVIII.

De eodem, ex statuto ejusdem domini Eberhardi, quod incipit: Quamquam, in paragrapho; Abusum.

Invalida & iniqua est constitutio, qua judices seculares trahere conantur personas ecclesiasticas ad judicium seculare, etiam super bonis ecclesiasticis: & contra facientes excommunicati sunt ipso facto; & eorum processus ac omnia inde secuta nullius sunt momenti.

LIX.

Provisio contra Hussitas, ne admittantur ad prædicandum; & quod eos sententi sui superioribus denuntient. Ex statuto domini Eberhardi Saltzburgensis archiepiscopi, quod incipit: Cum nonnulli.

Mandatur sub interminatione maledictionis æternæ, sub excommunicationis pœna latæ sententiæ in singulares personas, & interdicti in loca, ne quisquam ex illis, qui fuerint ex istis, etiam si Doctorum vel ducali præfulgeat dignitate, Viclefistas & Hussitas, & de eorum hæresibus & erroribus infamatos aut suspectos, in quibuscumque locis ad prædicandum, docendum & dogmatizandum admittat, seu affuat, publice vel occulte. Et omnes utriusque sexus Christi fideles dictæ provinciæ, postquam audiverint, sciverint, aut eis constiterit, hujusmodi hæreticos & suspectos in provincia morari vel docere, &c. sub pœnis prædictis denuntiare teneantur suis superioribus, si eorum præsentiam commode adire possunt. Principes quoque & comites, & eorum judices & officiales, ad requisitionem episcoporum, vel locumtenentium vicariorum, tales incarcerare, captivare & detinere debent & tenentur sub pœnis prædictis, etiamsi se prætendant in sacris constitutos; quos tamen suis superioribus præsentare teneatur. Et contra eos procedatur juxta canonicas sanctiones. Receptatores quoque, fautores & defensores eorumdem pœnis subjaceant præfatis. Insuper ordinatur, ut ultra pœnas juris, non abjuratores hujusmodi errores per annum carceribus mancipentur; nec relaxentur, donec de vera constet ipsorum & non simulata conversione. Hortantur demum suffraganeis, ut contra tales viriliter insurgant, & jura ecclesiarum & observentur, & a suis faciant subditis inviolabiliter observari.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S.J.

R. P. Theodorus Mercator Societatis nostræ Theologus Ursulanus scribens die 20. Octobris anni 1661. monuit, in divin bibliotheca Ambrosiana domini Octavii L. B. Baronis de Nostitz Juventæ in Silesia extare MS. in a. Libium, cujus primæ tres paginæ mala manu evulsæ sunt; deinde tecenti claraëtere legitur titulus, cui subjecta sunt quæ sequuntur ab eo prænominato transcripta.

STATUTA SYNODI PROVINCIALIS

habitæ in choro ecclesiæ collegiatæ in Calisch, Gnezznensis diœcesis, anno Domini MCCCCXX.

Processus circa electionem episcopi Strigoniensis.

..... hujus facri concilii innovamus.

Sicuidum est quod voletibus ecclesiam vacantem obtinere quod alterq de tribus modis ipsis vacantibus provideur? Aut ipsa ordinatur vacans ecclesia per provisionem aut electionem aut per postulationem solemnem. Provisio pertinet ad superiorem, in qua non est negotium formi concilii. Electio autem & postulatio ad inferiores in quibus forma concilii generaliter necessario observanda est. Forma autem ipsius concilii tempore est forma scrutinii, compromissi & inspirationis; vel quasi secundum alterutram istarum quæ[illegible] libet eligentium, solemniter postulatione in ecclesiis, aut cathedralibus & collegiatis, debet denunciatio præcedere. Per formam autem scrutinii proceditur modo [illegible] Ecclesia cum pastoris regimine destituta, capitulum seu canonici [illegible] tatenus tantum ad electionem ecclesiarum. De quo fiat publicum instrumentum, in quo narrabitur quod die tali præce-

Ex libellis Barnetii de Stoffelis, in Gallia, etc.

D dente vel translato, a defuncto tali prælato, talis ecclesiæ, ejusque corpore ecclesiastice tradito sepulturæ, capitulum seu canonici qui tunc præsentes erant, convenientes, talem terminum cum continuatione dierum sequentium ad electionem celebrandam unanimiter statuerunt qui termino-erit competens, ut infra ipsum abientes qui sunt citati commode venire possint, confederantes locorum distantias & personarum & temporis qualitatem; non tamen nimis longus, quia in electione mora est periculosa, &c. *Sequitur.*

Canon de supplenda negligentia prælatorum.

Contingit nonnunquam, &c.

De permutatione.

Nullus ecclesiam vel beneficium, &c.

De tempore.

Cum electorum ordinatio, &c.

De filiis presbyterorum;

Cum illigitime natis, &c.

De clericis peregrinis;

Nullus clericus, &c.

De officio archidiaconi.

Statuimus quod archidiaconus, &c.

ANNO CHRISTI 1420.

De officio vicarii.

Ne forte contingat, &c.

De officio ordinarii.

Statuimus quod deinceps futuris temporibus, &c.

De majoritate & obedientia.

Cum inferior superiori regulariter, &c.

De procuratoribus.

Quamvis in omnibus peragendis causis.

De alienatione mutandi judicii causa facta.

Quia plerumque cessiones actionum, &c.

Liber secundus: De judiciis.

Quoniam quidam propter potentiam, quidam propter crudelitatem magnarum personarum accedere non possunt ut citentur, quidam etiam qui in castris, &c.

De foro competenti.

Quoniam plures ecclesiastici census redditus, &c.

De feriis.

Ut ecclesiastica celebratio celebritatum habeat ecclesiarum nostræ provinciæ concordiam, statuimus infra scriptis diebus tam clericos quam Jaicos a servilibus operibus abstinere. In festivitatibus videlicet Nativitatis, Circumcisionis, Epiphanæ, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, cum duobus diebus immediate sequentibus, necnon Corporis Christi, & Beatæ Crucis Inventionis, & Exaltationis, & omnibus diebus Dominicis, & in festivitatibus Beatæ Mariæ Virginis, feliciet Annunciationis, Visitationis, Conceptionis, Purificationis, Nativitatis, & Assumptionis, item in die Angelorum quod dicitur festum sancti Michaelis. Item in festo Nativitatis sancti Joannis Baptistæ, item in diebus Apostolorum Philippi & Jacobi, Petri & Pauli, Jacobi majoris, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, Andreæ, Thomæ, & Joannis, Matthiæ, & divisionis Apostolorum prædictorum. Item in diebus martyrum Stephani, Innocentum, Laurentii, Adalberti, Stanislai. Item confessorum, Martini, Nicolai. Item Mariæ Magdalenæ, Elisabeth, Hedwigis, Catharinæ, Agnetis, Dorotheæ, Margarethæ. Item festum Omnium sanctorum. Item episcopus festivitates patronorum suæ ecclesiæ in his diœcesis poteat facere celebrari. Item in diebus Marci & Lucæ evangelistarum. Item quatuor doctorum ecclesiæ Gregorii, Ambrosii, Augustini, Hieronymi, quorum festivitates fideles memoriæ Bonifacius Papa mandavit universis ecclesiis sub officio duplici solemniter venerari. Item ut populus in eus parochiali ecclesia divino officio præsaudito ad sua opera licita dimittatur. Item quaelibet parochialis ecclesia festum patroni sui, in cujus est honorem principaliter dedicata, & anniversarium dedicationis diem in sua parochia facit celebrari, sicut constitutionibus rationabilibus cujusibet diœcesios.

De jurejurando.

Communicationes, conspirationes, & colligationes, &c.

Liber tertius: De vita & honestate clericorum.

Quia licet prælati quoadque supra, &c.

De indiscretionibus.

Præsentis constitutionis auctoritate facto approbante concilio inhibemus, ne quis archiepiscopatum, &c.

De sede vacante.

Quoniam nonnunquam contingit quod ad vacantem episcopatum, &c.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

Indemnitatibus ecclesiarum providere volentes, &c.

De emptione.

Si quis emerit animalia, &c.

De testamentis & ultimis voluntatibus.

Clericus de proventibus anni gratiæ, &c.

De anno gratiæ.

Licet alias per bonæ memoriæ archiepiscopum Goezneuensem Jacobum prædecessorem nostrum.

De parochiis.

Universis sacerdotibus tam religiosis quam sæcularibus, &c.

De decimis.

Veteris testamenti serie, &c.

De statu monachorum & ecclesiarum regularium.

Compatientiatem a monachis contrahi difficilius inhibemus, &c.

De capellis monachorum.

Nullus religiosus cujuscumque ordinis continue deservire valeat in parochialibus ecclesiis sæcularium ultra octo dies abque parochialis ecclesiæ ordinarii licentia, &c.

De consecrationis ecclesiæ vel altaris.

Si ecclesiam pollui humani sanguinis aut seminis effusione, &c.

De celebratione Missarum.

Si per nos aut suffraganeorum nostrorum aliquem, &c.

De custodia eucharistiæ.

Statuimus ut in cunctis ecclesiis Eucharistia, Christus, Oleum Sanctum, Aqua Baptismi, sub fideli custodia, &c.

De observatione jejuniorum.

Ad hæc etiam prohibemus ne quis adultus, &c.

De ecclesiis ædificandis.

Ecclesiam seu basilicam de novo nullus ædificet, nec antiquam fulferat, nisi per episcopum vel ejus commissarium, &c.

Liber quartus: De sponsalibus.

Ultimus contensus intervenit de præsenti.

De cognatione spirituali.

Spiritualis cognatio five paternitas in vigiori casibus matrimonium impedit, & dirimit jam contractum. Scilicet inter levantem & levatum, &c.

Quintus liber: De simonia.

Licet Hell summus sacerdos, &c.

De Judæis.

Judæis item omnibus, &c.

Contra Christianos qui ad ritum transeunt Judaorum.

Remedium contra hæreticos. Primum remedium, &c.

De fornicatione.

Excommunicatus & anathematizatus, &c.

De clericis excommunicatis ministrantes.

Cum scripsum sit in lege Domini, &c.

De privilegiis & privilegiorum excessibus.

Potestas statuimus ne religiosus cujuscumque ordinis, &c.

De injuriis & clericorum percussoribus.

Et quia de prælatis & canonicis, &c.

De penitentia & remissionibus.

Doceant maxime ante Quadragesimam sacerdotes, &c.

De sententia excommunicationis.

Statuimus & præsentis concilii auctoritate inviolabiliter præcipiunt, &c.

De

ANNO CHRISTI 1426.

De regulis juris.

Sanctorum patrum regulis & statutis quilibet Christianus rogatur, in vita vebis & factis ut fciat & facat quod acceptum eft a Deo, &c.

Acta funt hæc in choro ecclefiæ collegiatæ in Califch, Gneznenfis diœcefeos, anno à Nativitate Domini MCCCCXX. indictionis decimæ tertiæ, Pontificatus fanctiffimi in Chrifto patris & domini noftri domini Martini fuperna providentia Papæ V. anno 111. die Mercurii xxv. menfis Septembris, hora Tertiarum vel quafi: præfentibus reverendis in Chrifto patribus & dominis, Alberto Cracoviefi, Jacobo Plocenfi, & Andrea Pozznanienfi, necnon venerabilibus & egregiis viris dominis Clemente abbate monafterii de Mochlina ordinis canifi Benedicti, Stephano Paleck Callicum, Nicolao Peifer Sandomirienfis facræ Theologiæ profefforibus. Nicolao de Krikus archidiacono. Petro Wolferami fcholaftico, Ladislao de Operaldo Gneznenfi, & Stanislao de Pfarmibura Cracovienfium ecclefiarum canonicorum, & decretorum doctoribus licentiatis, aliifque prælatis tam religiofis quam faeculariibus, tunc in fancta provinciali fynodo in Spiritu-fancto legitime congregatis.

Subfcriptio Notarii.

Et ego Joannes Alberti de Wiclatava electus Gneznenfis diœcefis publicus apoftolica & imperiali auctoritate notarius, quia dictorum patrum, ac

A Actioni, correctioni, moderationi, eorumque approbationi parnatum & fententiarum promulgationi, aliifque omnibus & fingulis præmiffis, in dum fieut præmittitur coram præfato reverendiffimo in Chrifto patri domino Nicolao fanctæ Gneznenfis ecclefiæ archiepifcopo, ac fancta provinciali Gneznenfi fynodo, & per fupradictum archiepifcopum & primatem agerentur, & ficut una cum præmonimatis teftibus præfenti. bus interfui, eaque omnia & fingula de fieri vidi & audivi; ideo me arduis occupato negotiis per alium fidelem notarium fcribi feci de mandato quoque ipfius domini archiepifcopi primatis fidei diligenti inftantiatione : eximde prout publicitum inferui, conferci fe in hanc publicam formam redegi, & me huic fubfcripfi, figilio quoque & nomine meo foliitis & confuetis una cum appofitione figilli ipfius requiftus confignavi in fidem & teftimonium præmiffarum.

OBSERVATIO P. PHILIPPI LABBE, S. J.

Abrahamus Bzovius in Annalibus Ecclefiafticis ad annum Chrifti MCCCCXII. a num. primo ad octavum refert plurimas I. acta fynodi Pragenfis Huffitarum haereticorum die XIII. Julii eiufdem anni celebratæ; II. eoumdem vigintiunum articulos contra Thaboritas, ac prorollionem publicatam de quatuor articulis de quibus xxiv. Martii MCCCCXIII. Baftiæ difficultatem adhuc fuiffe pofita memorabimus, III. capita XVII. expoftulationis adverfus Hoffitas, quibus ipfe regem, quae to pro eorum, & libertate notarius, quia dictorum patrorum, ac

ANNO CHRISTI 1426.

B effectualiter obfervetur: Quodque interim nullus fut patronus ecclefiafticus provinciæ prædictæ, advocatiam, feu jus patronatus, aut jus aliud quod habet in aliquo beneficiorum hujufmodi, in fraudem hujus ordinationis in genere vel in fpecie alienabit perpetuo vel ad tempus: Quodque etiam quilibet talis patronus in litteris collationis, præfentationis, nominationis, aut dispofitionis fuæ ad beneficium quodcunque, ad collationem, præfentationem, nominationem, aliamve dispofitionem fuam pertinent, quod interim vacare contingat, gradum & ordinem perfonæ, cui aliquod beneficium conferre, vel ad quod ipfum præfentare, nominare, vel de quo alias dispofitio patronum hujufmodi contigerit, realiter exprimat.

Provifo femper, quod in promotionibus hujufmodi omnimoda ftatutorum, gradaum, & meritorum perfonarum prædictarum realiter attendatur: Et quod hi qui nullo modo, aut confederatis eorum gradibus & meritis exiftent fint promoti, aliis in promotionibus hujufmodi præferantur.

Quodque ut provifionis hujufmodi certior in futurum habeatur notitia, fingulis contrafratres fuffraganei noftri, in fingulis convocationibus, five concilifs provincialibus interim celebrandis, nomina & cognomina omnium & fingulorum qui per eos interim promotorum, & ad aliorum patronorum fpiritualium præfentationem, nominationem, vel aliam dispofitionem admifforum, vel inftitutorum, una cum nominibus beneficiorum ad quæ promotæ fuerint, coram nobis aut fuccefforibus noftris afluentibus exhibeant & præfentent, ac penes noftrum, de fuccefforum noftrorum regiftrum realiter dimittant: Volentes & tenore præfentium declarantes; quod præfens noftra ordinatio ad patronos ecclefiafticos prædictos, tam mafculos quam feminas diœcæ provinciæ extendatur. Per hanc tamen provifionem, præjudicare non intendimus patronis prædictis, quominus ipfi & eorum finguli de beneficiis prædictis, perfonis quibus incertis penfionibus annuis auctoritate regia onerantur, quoufque de beneficiis ecclefiafticis per eos conferendis fit provifum, fed quod ipfi talibus perfonis ante omnia, de beneficiis hujufmodi providere poffint; ita quod deinde ad quod alia beneficia poftea vacatura præfentem ordinationem obfervent in omnibus fi- C cut decet. Vobis igitur auftoritate dicti concilii & noftra, in virtute obedientiæ firmiter injungendo mandamus, quatinus præmiffa omnia & fingula, per veftras civitatem & diœcefim publicari ut convenit, facientes, ordinationem prædictam, quatinus præfentem veftram contenti obfervetis, & per veftros fubditos faciatis inviolabiliter obfervari.

Auctoritate etiam prædicta omnibus & fingulis coepifcopis, confratribus, & fuffraganeis noftris per litteras veftras mandantes, quatinus ipforum finguli præmiffa omnia & fingula, quatenus perfonas eorumdem concernent diligenter D obfervent; & facta publicatione ordinationis prædictæ, per fuas civitates & diœcefes, ut præfertur, eamdem a fuis fubditis faciant inviolabiliter obfervari. De die vero receptionis veftræ præfentium, modoque & forma exfecutionis veftræ earumdem, nos citra feftum fancti Michaelis archangeli proximo futurum ad ultimum debite certificetis per veftras, diœcis confratribus noftris & fuffraganeis mandantes, quod eorum finguli de publicatione ordinationis hujufmodi, nec non de modo & forma executionis præfentium literarum noftrarum, citra feftum omnium Sanctorum proximo futurum ad ultimum certet certidem certiores, per fuas literas patentes harum feriem continentes, E auctoritate legitima. Datæ in hoftipio reftidentiæ noftræ juxta Vreflaupe feftum decimofexto die menfis Julii, An. Dom. MCCCCXXI. & noftræ translationis anno octavo.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Nicolaus Harpesfeldus hiftorias ecclefiafticas Anglorum feculo xvi. conpiic. ter. refert ab hoc Henricio Chichleio auaiiiae habitam fuiffe anno seccccxx. provinciarum fynodum, in qua Richardus quidam Vesthamus Vvigornienfis ecclefiæ clericus defunus eft, quod libris excecudis magicæ figuris incantatis afpectis aiterat. In vero eiiiem illud confeffus, fe potuum jam fafcinatum in illis aere habere profeffus eft, quod per eam faepe quæ cupiffet, facere non poiuiffet. Ab epifcopis publica illi penitentia impofita fuiffe dicitur, qui in folemni publicaque populi proceffione veftiis illis codicibus aperta a fonte ac tempo ad ecclefiam ufque cimiteri: codicifque illi igne pofita palam abfumpti fuerunt.

ANNO CHRISTI 1426.

Ex cod. MS. in regiftro principali archiepifc. Cantuar. conscriptus Chichley vol. 3. fol. 87. a.

HENRICUS permiffione divina Cantuarienfis archiepifcopus, totius Angliæ primas, & Apoftolicæ fedis legatus, venerabili fratri noftro domino Richardo Dei gratia Londonenfi epifcopo falutem & fraternam in Domino caritatem. Cum in conventione prælatorum & cleri noftræ Cantuarienfis provinciæ, quinto die menfis Maii ultimo præterito celebrata in ecclefia cathedrali fancti Pauli London, nonnullis propofitionibus & querelis pro parte Univerfitatum Oxonii & Cantabrigiæ, coram nobis in præfentia præfatorum & cleri prædicti, fuper defolatione Univerfitatum prædictarum, occafione non promotionis graduatorum, in eiifdem facultis & expofitis, fuo compatientes affectu, de veftro ac ceftorum venerabilium confratrum noftrorum, aliorumque prælatorum & cleri provinciæ antedictæ confenfu parifer & affenfu, ad laudem Dei omnipotentis, dictarumque Univerfitatum exaltationem, & incrementum, ac relevationem, & prospicientes perfonarum prædictarum, quæ ante hæc tempora in eaiiis facultatibus profecerunt, & Deo dante in poftmodum proficient, in eiifdem debeverimus, & fuiimus & forma fequentibus bodinavcrimus providendum; videliicet, quod quifcumque patronus ecclefiafticus dicitur provinciæ, quodcumque beneficium ecclefiafticum, quod ad ipfius collationem, præfentationem, nominationem, aliamve dispofitionem quameumque pertinens poft publicationem ordinationis noftræ hujufmodi primo vacare contingat, aliiui perfonæ alterius Univerfitatum prædictarum graduatum fcholaftica habenti; Doctori videliicet Theologiæ, Decretorum, Legum, vel Medicinæ, Magiftro Artium, Licentiatove, aut Baccallario in aliqua facultatum prædictarum, dum tamen in artibus Baccallaureus in facultate fua antea determinaverit, feu alias, in ordine facerdotali conftitutus fuerit, juxta & fecundum ipfius patroni propriam electionem offerre, & fi illud acceptare voluerit conferre, feu alias aliquam ex perfonis graduatorum hujufmodi ad beneficium ecclefiafticum, de quo præferatur; cum vacaverit, præfentare, nominare, aut pro perfona hujufmodi juxta beneficii fic vacaturi, juridque dicto patrono in eodem competentis qualitatem, disponere teneatur: dolo, fraude, feu malo ingenio quibuslumque cefiatibus in ea parte; feuque extunc collatione, præfentatione, nominatione, feu quavis alia dispofitione quorumlibet duorum beneficiorum, ad cujufcumque talis patroni collationem, nominationem, feu aliam dispofitionem pertinentium fub ejufdem patroni dispofitione libera remanente, tertium quodcunque beneficium ecclefiafticum, ad ipfius collationem, nominationem, præfentationem, aliamve dispofitionem, pertinens alii perfonæ alterius Univerfitatum prædictarum, fic ut præmittitur, graduatæ conferre, ipfumve ad illud præfentare feu nominare, aut alias quocumque ad ipfum beneficium dispofitum esiam ii nequatur. Sicque fucceffive modis & forma prædicti ufque ad decennium plenarie completum

Henrici Chichley Cantuar. archiepifcopi, contra exceffiva ſtipendia Capellanorum, facta xvi. Julii anno domini MCCCCXXI.

Ex cod. MS. in regiftro principali archiepifc. Cantuar. conscriptus Chichley vol. 3. fol. 88. a.

HENRICUS permiffione divina Cantuarienfis archiepifcopus, &c. Venerabili fratri noftro, domino Richardo Dei gratia Londonenfi epifcopo falutem, & in domino caritatem. Nuper in concilio nofto provinciali in ecclefia cathedrali fancti Pauli London, quinto die menfis Maii ultimo præterito celebrato, coram nobis, vobis, exteriifque confratribus & coepifcopis noftris, exhibita fuit per clerum noftræ provinciæ antedictæ, quædam conftitutio provincialis de bonæ memoriæ dominum Simonem Sodbury dudum Cantuarienfem archiepifcopum predecefforem noftrum, de confilio confratrum, coepifcoporum, & fuffraganeorum fuorum, contra exceffiva ſtipendia capellanorum, tam parochialium, quam aliorum annualla per provinciam noftram Cantuarienfem ubiliibet celebrantium, edita, tenorem in omnibus continens fubfequentem.

In Dei nomine Amen. Nos Simon permiffione divina Cantuarienfis archiepifcopus totius Angliæ primas, & apoftolicæ fedis legatus, de confilio fratrum & fuffraganeorum noftrorum ftatuimus, ut upiiiet capellanus in noftris civitate, diœcefi feu provincia Cantuarienfi, pro aniiuabus defunctorum annualia celebraturus, feptem marcis, aut tribus marcis cum eftaritis: Alii autem qui curæ animarum deferviens, octo marcis, aut eibariis & quatuor marcis ftertlingorum annuatim contentent, nullatenus expacto ultra id perceperit, nifi aliter loci diœcefanus cum fir qui tuis animarum deferviens primitus decreverit fore faciendum. Si ofteiiatum clericus contra hanc noftram conftitutionem dando feu recipiendo veniye præfumperit, excommunicationis fententiam incurrat ipfo facto; a qua nifi per diœcefanum loci in quo delictum non poterit abfolvi. Qua quidem conftitu-

ANNO DOMINI 1422. tione (sic ut præmittitur) coram nobis exhibita de publice perlecta, solmus per partem cleri dictæ provinciæ nostræ inibi congregati cum instantia non modica requisiti, quatinus constitutionem hujusmodi juxta omnem vim, formam & effectum ejusdem auctoritate dicti concilii de novo publicari, & executioni debitæ demandari decernere dignaremur. Nos idcirco petitionibus dicti cleri tanquam justis & rationi consonis favorabiliter inclinati, constitutionem ipsam ex consensu vestro & aliorum confratrum, conspiscoporum, & suffraganeorum nostrorum adtunc inibi congregatorum, citra festum sancti Michaelis proximo futurum, auctoritate concilii prædicti, per nostras civitatem, diœcesim, & provinciam prædictas publicandam fore, & debite promulgandam; nec non lapso dicto festo sancti Michaelis publicationque dictæ constitutionis facta debite, ut præfertur, censuras in eadem constitutione latas, quoscumque subditos nostros & suffraganeorum nostrorum, si eidem, ut præfertur, contravenire præsumpserint, sub modo & forma in eadem constitutione contentis, juxta omnem vim, formam, & effectum ejusdem artare decrevimus, prout per præsentes decretimus & ligare. Vestra igitur fraternitati tenore præsentium committimus & A mandamus in virtute sanctæ obedientiæ nihilominus injungentes, quatinus has literas nostras constitutionem antedictam in se continentes; ipsamque constitutionem per vestras civitatem & diœcesim auctoritate nostra debite publicantes seu publicari facientes, ipsam in quantum ad vos pertinet, juxta dicti nostri decreti formam observetis, & a quibuscumque subditis vestris faciatis inviolabiliter observari. Auctoritate insuper nostra metropolitica & diffinitiva, quatenus per literas vestras harum serie continentes, cum omni celeritate possibili transmittere studeatis, firmiter injungentes, quatinus ipsi constitutionem prædictam per ipsorum civitates & diœceses, debite publicantes, ipsam quatinus eos & eorum subditos concernit, observent, & faciant, ut præmittitur, inviolabiliter observari. Mandamus eidem, quod eorum singuli nos de publicatione sua hujusmodi constitutionis citra dictum festum sancti Michaelis ad ultimum debite certificent, per literas Vosque part forma per literas vestras patentes harum serie continentes curetis reddere certos. Datæ in hospitio residentiæ nostræ juxta Westmonasterium decimo sexto die mensis Julii, anno domini MCCCCXXI. & nostræ translationis anno octavo.

ANNO DOMINI 1422. /** CAPITULUM PROVINCIALE NIGRORUM MONACHORUM APUD WESTMONASTERIUM, ANNO DOMINI 1422.

Celebratum anno domini MCCCCXXII.

Ex ver. cod. MS. in bibl. Cotton. sub effigie Vitellio. c. 12. f. 132. a.

CUm plura sint exorbitantia & enormia inter professores ordinis sancti Benedicti nigrorum monachorum in Anglia, & reformatione digna, ajlia hic dusi notanda. Et primo incipiendum est a partibus & capitibus, quorum actus & vita sunt subditis in exemplum.

Inprimis providerint de abbatibus, tam de his qui habent bona & possessiones a conventu diversa, cum hoc non sit fundabile in regula, nec in intentione fundatorum seu collatorum ipsorum, quam de abbatibus singulis dicti ordinis superioribus, & prælatis, ut juxta constitutiones sanctorum patrum & regularia institutæ, vigilanter intendant curis animarum, personaliter conversando, saltem singulis festivis diebus in choro & conventu, si non legitime præpedisantur, ad officiandum & celebrandum divina, propter quæ dicitur officium, nec se subtrahendum commanendo in suis manerijs. Item moderetur sumptuosa & enormis ipsorum equitatura scandalosa tam in vario & inregulari apparatu falerstorum quam in faleratura equorum; & quod qui majores fuit inter eos ultra xx. equos, comparatis summatijs, & cum frænis deauratis, sub pœna gravi temporali cameræ apostolicæ applicanda equitare non permittant.

Item sub gravi pœna temporali ut supra, &c. præcipiant quod singuli abbates & priores dicti ordinis tempori quam non exempti, tritum ipsi qui bona habent, a suis conventibus discrera, quod semel in anno singulis annis vir. infra mensem post festum Michaelis immediate sequentem, plenam ipsum, & fidelem ratiocinia, omnium bonorum dicti monasterijs suis & ipsis qualitercumque spectantibus, in capitulis coram toto conventu requisiti reddere tenantur omnia debitorum, quibus debentur, & a quibus debentur, & causas plane in scriptis redigentes.

Item nihil de bonis & rebus suorum dictorum monasteriorum ultra viginti solidorum aliquibus personis donent; alienent, vel vendant sine moriva deliberatione in expresso consilio, consentu, & assensu totius conventus.

Item quantum ad conventus sint omnes per regnum uniformes in habitibus, tam in formis, quam colonibus; & flatura circa formam cucullarum, flocorum, capurum clausarum pro equitatura, & quia de flocis fit magnus excessus, cum manicis ipsorum pro majori parte in pluribus locis protendantur usque ad terram, quod de cætero non excedant pugnum manus medium ulnæ in longitudine, & tritim quarterionum in latitudine, & de capiciis cucullarum certa tridatur forma; ut omnes uniformiter in suis habitibus incedant ut alii religiosi faciunt; ac pannus ille nitidus de Voysesto qui magis initiatis quam monachisti conficeur, omnibus tam abbatibus quam monachis penitus interdictus existat, & quod qui talibus utitur diplum istius teneatur solvere cameræ apostolicæ.

Item qui monitiones & folatia secundum mores locorum habuerint & recipiunt, si infra tempois & diem mutationum & folatiorum ipsorum, festivus dies, ut aliquod festum principale, vel duplex, seu xii. lectionum contingat, teneantur interesse matutinis, missæ majori, & vesperis infra chorum cum cæteris de conventu; & qui contrarium fecerit ab hujusmodi folatiis per quarterium suspendatur.

Item quia ejus cum ipsis religiosis exceptis certis casibus quodammodo est interdictus; penitatque infinmitate modernorum, & longa ac diutina observantia in contrarium, videtur multum expedire, ut hat auctoritate apostolica

ca modificatio gratiosa, & præcipue attenta quam sumpuosum fuerit, & quam importabile providere conventibus, qui multum a mari distant & aquis fertilitatem piscium habentibus, & alio genere quam de carnibus; & idcirco ordinamus, ut carnem flatura quæ die carnium per annum medictas conventus computatis officialiis, qui intra portas monasterii primo die perfonaliter esuriant, sint in refectorio in prandio, nec comedant ipso die carnes ad excessum; sintque in ipso refectorio lacticiniis, piscibus, & pingnedine earnium ut homasis faturis contenti.

Item ab exaltatione sanctæ Crucis usque ad caput Quadragesimæ per regulam & flatuta indicium ipsi profectoribus regulare jejunium, quamquam inter ipsos minime observetur, & hoc tempore indultinde comedant carnes, & plures comant: videtur vero conformen rationi & conficientiæ regulæ, quod modificetur, ut auctoritate apostolica flatuatur quod nullus hoc tempore exceptis senibus, & actualiter infirmis ac debilibus, & juvenibus infra xx. annum sue ætatis existentibus comet, sed unico prandio in die contentetur, diebus dominicis, principalibus duplicibus, ac xii. lectionum festis, & solemnitate Natalis Domini, quo ad odaxerore Epiphaniæ [illegible] ac omnes [illegible] abstinent.

Item quia proprietas religiosorum execrabile & detestabile scelus existit, quæ maxime iis diebus per receptionem pecuniarum contra jura communia & flatuta furtepit & inficit simplices conventuales, providetur, ut flatutum dimini Benedicti papæ xii. contra hoc dictum vita. in rubrica ne victualia ministrentur in pecuniis, firmiter observetur, & quod ordinetur nunus fidelis dispensator communicus, qui habeat recipere omnes pecunias in præfecuti contenabilibus quomodocumque appropriatis ea affignatis, & de ipsis provideat singulis hujusmodi conventualibus, de habitibus & aliis sibi necessariis, non in pecuniis, sed in ipsis rebus omnino pecuniis exceptis, quæ fuerit ministrandis; & abbates ac priores qui in iis negligentes fuerint incurrant ipso facto formidabilem D pœnam suspensionis, & sui officii multationem seu suspensionem; & si contingat hujusmodi conventuales visitare sua parentes & amicos, de licentia sui superiorum, hoc semel in anno ad magis fiat, & tunc habeant personas æmulares honestas, ad ducendum eos & reducendum, quibus certa femma pecuniarum pro expensis per abbatem vel officiarium prædictum ministratur, fiatque fidele rationicinium de receptis & exceptis post iter completum; nullusque monachus retineat in sua custodia scyphum argenteum seu cochlearium, vel alia jocalia aurea vel argentea, seu libros, sine brevi & scripture indentata, cujus una pars remaneat in manibus sui prælati sub pœna propriietatis; nec talia recipiat vel donet sine licentia speciali; & si alicujus habitus seu vestimentum sit confractum, tradatur officiario qui habeat reficere, seu novum loco ipsius recompensare absque mora.

Item nullus monachus habeat cellam vel cameram distinctam seu privatam, nec aliquo modo licet eas ad talia loca privata dotere quæcumque mulieres ad loquendum, comedendum, seu potandum, nisi propriæ matres seu sorores, nec ad alia loca monasterii præter ad hospitium hospitum, & hoc cum speciali licentia, & sub testimonio & præsentia officiarium ad talia recipienda deputatorum: Nec E licet alcui monacho infra monasterium nisi in dormitorio communi de nocte quæ fiere pœnitentia sui prælati, & infirmis fratribus in loco suis dumtaxat exceptis.

Item cum juxta beatum Augustinum inter omnia certamina Christianorum duriora sunt prælia exflitantia, ubi quotidiana pugna & ratra victoria, & fecundum eundem qui familiaritatem multorum vitare noluerit cito labitur in ruinam, nec reflat per apostolum remedium nisi per fugam, flatuimus difficile quod nullus religiosus dicti ordinis in villis seu civitatibus ubi sua monasteria sitjantur, licentiam habeat exeundi seu ingrediendi, secundum quod fuit prælatis permissum, nisi ipsos licentiandi ad comedendum, potandum, seu loquendum in ipsis locis, præterquam cum multis nobilibus, interdictatis, cum ex hoc gravia oriri potuunt scandala & incentiva vitiorum.

Item ut falsi animarum consilitus providetur, & inobedientiæ temeritas debite præcavetur, necessarium videtur prorogare a sede Apostolica certis periculis diligentiam feu possellatem sufficientem ad declarandum & reducendum omnia flatuta, & ordinem, & professiones ejusdem, conservantiam tam Romanorum pontificum, quam ipsorum legatorum & subdelegatorum, ac aliorum superiorum quorumcumque, cum plura sint hujusmodi flatuta & varia; pœnas vero spirituales & temporales contra non observantes ipsis jam sufficientia, & quod ipsi sit auctoritate apostolica delegati flatuere, & decernere valeant certum limitatum modum observandi, ad quam observantiam singuli professores tam præsentes, quam futuri, & non ad aliam omnes astringantur, sub pœnis temporalibus dumtaxat per suos superiores arbitrarie infligendis.

Item cum juxta regulam beati Benedicti singulis professoribus ipsius jubetur, ut vestimentum, pluteolæ solum cum flaminis & femoralibus hoc fafficere credunt; flatuatur, quod non solum in flaminis, sed etiam cum habitu regulari femoralibus & caligis, absque pedulibus omnino dormant, linceaminibus de pano lineo & camisis incedatur.

Cum secundum regulam beati Benedicti, nec debet monachus possidere quod abbas non dederit vel permiserit habere; quodque in plerisque monasteriis ad mirandum causam ..... nisi ex inæqualitatis permittunt prælati suos monachos pro suis necessitatis emendis pecunias relinquere, ne hujusmodi retroptio pecuniarum caulet vel indicat proprietatis vitium, ita flatuatum & ordinatum, quod quilibet monachus sub pœna proprietatis teneatur de pecuniis quibuscumque, & quomodocumque receptis & expensis, suo prælato fidelem compotum reddere totiens quotiens prælato visum fuerit expedire, & ad minus semel in anno ad hoc etiam minime requisitus: Et liquid superfluerit non expendito, sine fraude potest plenarie in prælati dispositione. Et ne prælati aut alii superiores hujusmodi bona per subditos in sua dispositione sic facta illa retineant aut appropriet, pro ista sola voluntate libere disponenda, ordinatum est, & flatutum, quod nullus talis prælatus aut superior recipiat aliquid de prædictis, nisi ad ordinetem utilitatem sui monasterii; & hoc de assensu, & consensu quatuor vel quinque de senioribus,

Cum facra monachorum religio in hac vile lacrymabili ubi velut fignum reponitur adfagitam, fperatur tempore refpicit, infpenda, fic fuota paftorum teftimonia vitæ radiaret puritate, & mentis mundicia refulgeret, quod nec populus habeat unde per miniftratum ordinem fibi detraha?, nec monachos per violentam fufpicionem quo noere poffit; ut omnis amodo in hac religione toffatur occafio fcandali, pomatque de cætero populus tam plebeius feu cofloftum, & mundus fuis labiis circunftantium fifencia & clauftrum, ad complacentiam altiffimi, honorem ordinis, & piffimam exhortationem Chriftianiffimi principis regis noftri, unanimi patrum affenfu pariter & confenfu, canonica auctoritate qua poffumus in præfenti ftatuimus primo firmiter & diffinimus, ut de cætero, tam abbates omnes qui hora a conventu poffident diferera, de quorum bonorum difcretione mentio fatis fit expreffa de *Regularis*, capitulo *Eleoti* in fine textus, & per Ioannem Aton in conftitutionibus Ottoboni, capitulo de *Prælatis*; necnon per venerabilem Simonem Cantuarienfem in *Iuis* conftitutionibus provincialibus, capitulo *Etenim ne reftitur*, quam fingoli alii, qui bona participaliter cum conventu obtinent concreta, quocumque fuperioritatis nomine fint vocati, juxta formam traditam extra, de ftatu monachorum, capitulo *Cum ad monafterium*, priori, & in conftitutionibus Benedicti xii. capitulo xxiv. necnon & provincialibus capitulis generalis capitulo 3. fuper gregem fibi commiffum diligenter invigilent, *Rubricaque* quantum per tertium juris vim & effectum eorumdem canonum & conftitutionum in clauftro, choro, & capitulo, pro fratrum inftructione, correctione, & regimine; necnon pro celebratione divinorum in feftis folemnibus perfonaliter intereffe, nec occafione cujufcumque confuetudinis in contrarium laborantis, ab hac affiduitate ratium menfium fpatium conjunctim, & fibi continue fucredentium fe fubtrahant, nifi quatenus præpedidionem habeant canonicam & excufabilem fatis de tempore abfentandi.

Præterea cum contra fcripturæ doctrinam ille linum cum fata contextum induit, qui de profeftorfius diverfi generis inordinatum habitum fibi fumit; ac etiam alterius fecundum facros canones fericio induxit aut purpura, nec Chriftianum induere convenit, neque aurum habentes in ornatum, aut crofis ornamenta aut pedoria pariter habere bene valent; ideirco ut omnes ejufdem noftri ordinis & profeffionis, tam fuperiores quam inferiores, tamquam fi eliant fingulis unius morie, ejufdemque conditionis unum domo, in fuis fuit habitibus; ejuscommque phalaraturis conformes & conformes, uterius unanimiter ftatuitur, & diffinitum diffinimus, ut poft horum per ufum confumptionem, quibus nunc fungunur abfque renovatione faciant fibi fieri de cætero juxta ritum, formam, & modum in proximo generali capitulo ordinandos, flocon, cucullas, & capas, ornatumque pro quibus fuo ftatui concordes, juxta traditiones Viennenfis concilii in *Ne in agro*, conftitutionem Benedictinorum capitulo xxiii. Abbatis capitulo primo cæteraque conftitutionum patrum venerabilium antiquorum; nec punto vrysfeto duplicam, aut duplicem, phalaraturaque deauratæ & nimium fumptuofa; fub pœna in ipfo capitulo generali ftatuendis ulterius abuti audeant aut vellint, fed fub eadem pœna ne ultra alitra prohibitiones, inhibitiones, exhortationeque quas fcripferunt fancti patres, hæc omnia ulterius per nos veluti per aggravatam fententiam refpicta, infpenda, pariter & interdicta, neque ipfis licear prælatis dum per viam equitant, aut alibi in itinere tranfeant, ultra numerum de propria fatem familia vicenarium, nifi in cæftibus per conftitutiones papales capitulo xx. expreffatis, quomodocumque fecum ducere aut in fociafeco fervitio retinere; fed femper cum ipfo ftent contenti, atentque provideant, ne ex eo modulia penfatis & morbius in temporibus & perfonis fit apparatus curiofus nimis aut nimium excefivus.

Præterea cum finguli prælati noftri ordinis proinde ex hominibus affumpti funt, ut pro hominibus conftituti, tamquam prudentes villici fuper fervos Dei, quatenus fingulis pro ipfis, ipfi vero omnibus & de omnibus in villicatione fibi traditis fidelem pariter & prudentem Deo & colegio faciant rationem, non eadem auctoritate qua prius fuerint injungimus, diffidicitque fingulorum conficientias oneramus, quatenus juxta apoftolicæ fedis fegati domini Ottobonii decretum, Rubrica *De reddendo compoto* una cum glofia Ioannis Aton fuper eumdem, necnon fecundum conftitutiones Simonis Cantuarienfis archiepifcopi, capitulo *Etenim ne reftitur*, in ipfi prælati quam ipfi adminiftratores fingulis qui de more fedent, aut de jure deberent fingulis annis femel ad minus, aut in capitulo, aut in alio fcotum ad id negotium deputato, coram quibuscumque fex fratribus cum confenfu capituli in hac parte electis, fidele ratiocinium & plenarium de fingulis receptis & expenfis etiam irrequifiti faciant, nominaque creditorum cum debitoribus & cauffis fi quæ fuerint plene & fideliter abfque fraude redigant feu redigi faciant in fcripturam, nec dent aut donent prætorum aliqui de bonis mali in adminiftrationem taliter concefis, aut in curialitate, prodigalitate, aut liberalitate, fummam aliquam notabilem, nifi in urgente manifefta neceffitate, & tunc hoc faciant ad minus manifeftis ac profectum, & fine dilapidationis fpecie aliqua.

Præterea cum juxta fapientia eloquium tonemen ad omnia roborantur virtutes, cum de labore penitatur utilitas laborantibus, quæ poft clauftralis ponderis sedium recreabilis fofatti concederetur grata merces votivis, prout tenemur, defiderantes affectantes hujufmodi onera clauftralia cum mentis hilaritate continuo deportari volumus, opportunumque fore decernimus, ut fratres fingoli dum per curiam minantur, fo- [illegible] latis corporaliter fe inmittant tam diebus feriabilibus, quam in feftis duodecim lectionum hoc tempore occurentibus, abfque excefiu tamen & cum frano modeftiæ honeftis fofatis licitique recreationibus de laudabili loci confuetudine approbatis monachorum indulgeant & exercerant moderate; in diebus tamen folemnibus, feftifque duplicibus fefti in. lectionum, ac Natalis domini feftivo tempore ufque in octavas Epiphaniæ, ab hac lege ob id dumtaxat exceptis, ut in viam domini a mane laboratinibus ad vefperam, præter æternæ retributionis donum in futuro in præfentiatum ipfa vefpera recreationis ftipendium fumere licear & folamen.

Præterea cum angufliofum fit indique aut legem & ftatutum de non recipienda a fratribus pecunia pro quibuscumque neceffitatis, aut innaturam & confuetudinem patriæ, loco, tempore conveniens prout in canone pofita de quatuor penfatis naturis, & complexionibus quæ in hominibus fatis funt debiles his diebus, quamodoque + refectionem pifcium aut aliorum dumtaxat regularium cum fint juxta medicos id ipfumque experientia fatis docet naturæ moltum contrariis fhomachoque nocive, poffet plebs obediente humiliter amplius in viribus attenuari quam regula jubet, aut de jure libet; populus vero diverfis cervicis cibum illum velut levillimum fafidiens cum Hebræis afpirare ad olias carnium, illicitequæ appetere poftponens; non non proprifis voluntatiffve poftionibus in hac parte delefi, fin prima regulæ generalis claufula, qua fertur omnia per difpofitionem abbatis fieri, totaliter fuffulti, quinimo ulterius alteri imitantes fpecie qua fertur quotiens minus funt hofpites in abbatia fic pæcefiare quod vafe ad fuam menfam vocare fratres, capitulo lvi. decretalium & canonicum extra de ftatu monachorum cum ad monafterium in refectorio ubi fcribatur ex indulgentia, poteft abbas nunc hos nunc illos, prout neceffitas poftulat advocare, ipfoque in camera fua petinis exhibere; necnon fingulis fratribus fanctorum patrum beati Bernardi in *De difpenfis & præceptis*, & fancti Thomæ doctoris angelici in *Quodlibet* [illegible] quæftie hoc [illegible] ftatu monachorum, cum ad monafterium fuper vefto quamquam ex indulgentia & refectorio, & W. Durandi in fpeculo judicialf titulo, *De legatis ver*. . . . ftatuit pro noftris locis & temporibus adeo jufte, poffibiliter, & honefte, legem de eis carnium moderatur, modificatus, & de cætero decernimus obfervari, et quotidie juxta Benedicti xii. ftatuta capitulo xxvi. medicras capitulo vel convenias in clauftro actualiter refidentis in refectorio regulariter fe refictat, nec alibi ipfo die carnes fumere licear abfque ratione fatis notabili, & tunc de majoris in monafterio licentia fpecialf, & cum ulterius fecundum jam dicta fanctionum jura inftituatur non promittantur, affirmantur, cum moribus utentium approbantur, fintque nonnulle leges moribus utentium incongruum hodie permitus abrogatæ prout expreffe decretatur abfque ulteriori ufu fed de cætero cum chorum ipfum ita de cætero regulariter obfervetur, veluti in domibus magis religiofis moribus utentium ita temporibus approbatur; ac ut quemadonodum in republica primo penfanda eft vo- [illegible] luntas, non quæ eft unius tantummodo, fed multorum, ita in imponendis jejuniorum oneribus attendatur, non in illius refectionem, in quo eft fingularitet fpiritus domini & libertas, fed ad communitatis indigentiam, & debilitatem complexionis in eadem, volumus etiam ulterius & ordinamus, quod nullus his temporibus utputa ab Idibus Septembris ufque ad caput Quadragefimæ præterquam juvenes dummodo fint crefcentes in loco regulari, videlicet refectorio, cenant aut cœnare præfumant quovifmodo, dominicis diebus, feftis principalibus duplicibus & xii. lectionum, ac Natalis domini feftivo tempore ufque in octavas Epiphaniæ, ab hac lege ob id dumtaxat exceptis, ut in viam domini a mane laboratinibus ad vefperam, præter æternæ retributionis donum in futuro in præfentiatum ipfa vefpera recreationis ftipendium fumere licear & folamen.

Præterea cum angufliofum fit indique aut legem & ftatutum de non recipienda a fratribus pecunia pro quibuscumque neceffitatis, aut in-

differenter concedere juxta confuetudinem inchoatam, in diverfis locis, cum inficiare nequeat, quoniam hinc oritur alia difpofitio ad peculium, & fic in parte concefio præter jura, inde vero præter occulta * convicia, clandeftina negotia, aliaque varia illicita multa, maxima injuftitia, materia murmuris quod fuper omnia penitet & prohibet nofter ordo, idcirco prius, quia melius magifque expedienc fore fupponiendum in manus objectoris incidere, quam leges & prohibitiones religiofæ nofitæ normæ: Secundo, quia fatis fufficiens effe confidimus, fi per viam intimationis fit quifque difcipulus quemadmodum ille magifter optimus, cujus omnis actio nofter eft inftructio, & qui juxta beatum Auguftinum de operibus monachorum, juxta fententia Ioannis Chryfoftomi homelia quadam cum gloffa commun fuper evangelium Ioannis 12. locutus habet & pecuniam, ut omnem abfcinderet malefaciendi materiam & moribus condecenteret infirmorum: Tertio, quod illud jugum conftitum effe perfegimus, ubi majus periculum imminet, ibi cautius operet agere, & propter vitatudum malum majus quod minus de eodem genere fapit cum filentio tolerare, hoc non fimile fuperioris libjectio, dum tamen non fint fine difcretione, juvenes, aut in expenfis prodigi, feu minus in regimine fapientes, permittantur parim; [illegible] tolerantes juxta laudabilem eorum confuetudinem usque ufum parvum pro neceffitatis recreationibus pecuniam recipere & expendere, non quidem ad libitum, fed in iis dumtaxat quæ fingularitatem & cum difcretione. Et ne hoc permiffione nec tolerantia libertas in materiam evadat feropuli, feu ad peccatum, quatenus ipfe frano difponat per regulas petitus interdicti, non ulterius ufum, formam, & modum de receptis feu recipiendi per confratres pecuniam taliter capientes pro viribus moderari, ac nec cuiquam fuerit fit in facto, nec rem quidem remanens quomodolibet in concefio, aliteri immo & fictiori modo quo potoimus firmiter injungimus, firmifque mandamus, quatinus ipfoum fingulf fubfecti qui hujufmodi pecuniam taliter recipiunt in loco ufus de taliter receptis totiens quotiens fuperiori vifum fuerit expediens admittendo fe femel in anno irrequifiti aut fcripto aut verbo juxta ipfius fuperioris arbitrium fidelem rationem pariter & retationem faciant * velque omnino præter vitam temporetanis vitium quamdoquomque aut qualitercumque fibi concefam pecuniam * fe retinant quod juxta traditionem regulæ nec ab- [illegible] bati deferit nec permittit, feu in quo ipfi non fe femper promptos exhibuerint ad poenitentiam plenarie in fuperioris arbitrio & difpofitione, per hanc tamen poftionem aut relationem nonjomas fuperiorem aliquem in aliquo pronomen aut promptiorem effe ipfum feftuum fi quod fuerit a fratre auferre aut penes fe retinere, nifi in hoc ufu id ideo applicet, & tuno hoc fiat cum fanfori confenfu & aliqua raneccia vitio feu murmurandi libidine aliquafus.

Præterea, cum fecundum beatum Auguftinum, qui nullatum non vult vitare fcrifectum fit fortiff labitur in ruinam, nec reftat temetimi per apoftolum nifi per fugam, hinc conftitutionibus Benedicti provincialifque capitali in hac parte inhitentes omnes noftri ordinis profeffiones adjuramus in domino & [illegible] inftantius exhortamur, quatinus illum interiori homine mentaliter retrolvens, [illegible] ulterius, quomodo juxta fapientia eloquentes

* F. vesperum. [illegible]

* F. vesperum omnino pro [illegible] Lege. vel fic. [illegible]

b Verba, Harmonia.

ANNO DOMINI 1422.

Multi perierunt propter mulieris speciem, asserat-que ipsius colloquium fieri quasi ignis exardescens, in quantum honeste poterunt, aut commode valeant, ipsarum familiaritatem omnino diffugiant, nec cum ipsis loco aliquo colloquium habeant, nisi sufficienti honestatis testimonio, & tunc taliter ut omnis vitetur materia scandali, nullaque detur occasio de colloquio delinquendi: Et quia adeo inficit mulieris consortium ut colloquium, & propterea juxta *Hieronymum, numquam solus ad ipsius domum habiturus est accessum*; ideo ut prius adjuramus in A domino & exhortamur, ac in abundanti ulterius demandamus, ut ad villas ubi aut mulieres habitant, aut ipsi fratres mutuum inter se accessum nullum penitus habeant, nec cum eis aut aliis quibuscumque, nisi in causa dumtaxat nobili, in iis locis comedant, bibant seu quomodocumque se reficiant, & tunc de superioris licentia expressa & consensu.

Acta sunt hæc & inacta in domo capitulari de Westmonasterio, anno domini MCCCCXXII. invictissimique conquestoris & nostri principis Henrici quinti anno octavo.

CONCILIUM PROUINCIALE. APUD VERNONIUM,

Exeunte Januario vel ineunte Februario 1422. de Mandato Regis celebratum, ad deputandum ad Concilium Papiense, Senas postmodum translatum.

Ex Bessin Concil. Rotomag. Prov. p. 183.

CONstat ex litteris regiis ad Capitulum Fiscannense abbatiali sede vacante inscriptis; ut certa die per suos deputatos apud Rotomagum interesse non omittant, inde cum cæteris ad locum præstituendum profecturi. Si quid præterea pro Ecclesiastica disciplina, vel morum reformatione peractum fuisse, schedæ Fiscannenses non indicant.

Dux tamen Betfordiæ ibidem Angliæ Regi, cujus vices & locum gerebat, novum fidelitatis sacramentum inter manus Archiepiscopi Rotomagensis a singulis præstari voluit: Verum domini Evrardus Caurel, al. Corel, Prior S. Georgii de Medunta, & Guillelmus Ste- B phani Cantor, monachi Fiscannenses ab ejusdem loci capitulo deputati, exceperunt se regia duntaxat auctoritate vocatos, nec ullatenus archiepiscopali, non posse, nec debere, nec velle, inter Archiepiscopi manus præstare, ne sui monasterii juribus & privilegiis aliquid propterea detractum foret in futurum. Quamobrem toto approbante consessu judicatum est, ut idipsum inter manus Abbatis S. Michaelis ad Tumbas tunc Normanniæ Cancellarii præstarent; quod & ita fecerunt, uti ex aliis authenticis instrumentis, quæ ibidem asservantur, perspicuum est.

ANNO DOMINI 1423.

*** ORDINATIO HENRICI CHICHLEY

Archiepiscopi Cantuariensis, pro decenti regimine & gubernatione, tam advocatorum, quam procuratorum, & cæterorum ministrorum curiæ Cantuariensis.

Ex vet. exemplari in bibl. Cottoni.

HEnricus permissione divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, dilectis in Christo filiis officiali curiæ Cantuariensis nostræ, & decano ecclesiæ beatæ Mariæ de Arcubus London dicti officialis nostri commissario, ac alteri dictæ curiæ præsidenti cuicumque salutem gratiam & benedictionem. Cum inter cætera nostræ curiæ prædictæ statuta, primo per recolendæ memoriæ Robertum, deinde per Joannem, olim Cantuarienses archiepiscopos prædecessores nostros, ad Dei laudem ac dictæ curiæ honorem, & exaltationem, ac ministrorum ejusdem regimen & justitiæ directionem edita & solenniter publicata; & per vos singulosque alios dictæ curiæ ministros, quantum statuta ipsa vos & eos concernunt in principio admissionis vestræ & eorum cujuslibet jurata, salubriter fuerit & sit antiquitus ordinatum, quod advocati & procuratores ejusdem curiæ, dum causas in ea tractandas habuerint, sive secum socios habeant in causis, sive non, dum causæ hujusmodi tractantur in dicta curia, nullatenus se absentent ab ipsa, sine præsidentis dictæ curiæ petita licentia & obtenta ex causa legitima per ipsum præsi- C dentem primitus approbanda; & quod frequentatio aliarum curiarum aut consistoriorum vel judiciorum tempore consistorii dictæ curiæ ipsis nullatenus [a] præmittatur.

Cumque insuper tam super his non servatis, quam aliis contra statuta dictæ curiæ & laudabiles consuetudines ejusdem exorbitantibus, reformandis per nonnullos Cantuariensis ecclesiæ archiepiscopos prædecessores nostros, varia mandata officialibus & præsidentibus dictæ curiæ nostræ directe evenerunt, quorum aliqua in libro statutorum curiæ prædictæ ad perpetuam rei memoriam sunt conscripta; & præsertim super habitibus procuratorum dictæ curiæ tempore consistorii ejusdem, [a] & honestati convenit induen- D dis & deportandis, ac super decretis judicialibus per alium quam dictæ curiæ advocatum privatum aut publice non petendis, aliisque observandis prout & sicut in mandatis ipsis (ad quæ nos referimus) plenius continetur: Nos igitur considerantes & plene intelligentes, quod nonnulli advocatorum & præsertim procuratorum curiæ nostræ prædictæ, statutis prædictis licet per ipsos juratis, & aliis mandatis de quibus præfertur [b] se confirmare hactenus curarunt, sed

a prædic-tur.

a Forte | ... B.

b F. in- formam. h

ε

ANNO DOMINI 1423.

sed potius eis parere & obedire non sine animarum suarum periculo neglexerunt: Volentes præterea non tantum ejusdem curiæ honori, sed ne propter non servationem præmissorum partium ad dictam curiam confluentium causæ protelentur, aut justitia depereat debita consideratione prospicere: Et ut dictorum advocatorum, procuratorum ac aliorum ministrorum ejusdem curiæ neglectibus & insolentiis hujusmodi citius occurratur; vobis communiter & divisim firmiter injungendo mandamus, quantum omnes & singulos dictæ curiæ nostræ advocatos & procuratores in vim juramentorum suorum, per publicationem harum literarum nostrarum coram eis in plena curia facienda; & alias, ut honestati convenit, moneatis; quos etiam nos tenore præsentium sic monemus, quantum de cætero, dum causas in ipsa curia tractandas habuerint, sive secum socios habeant in ipsis sive non, temporibus & horis dum causæ tractari debeant in curia prædicta nullatenus se absentent ab ipsa, sine ipsius curiæ præsidentis licentia petita & obtenta, ac ut præmittitur approbata; & quod ad ipsam cessante impedimento rationabili per dictæ curiæ præsidentem approbando tempestive veniant, ante solutum judicium, sine licentia, ut præfertur, minime recessuri. Quodque [illegible] prædictæ [illegible] ministri temporibus quibus ipsam curiam teneri contigerit, aliis curiis, consistoriis vel judiciis nullo modo intendant, sub pœna amissionis status, quem advocatus seu procurator aut alius minister quiscumque ipsius curiæ in eadem habuerit, quam post publicationem præsentium, tertio in aliquo præmissorum culpabilis inventus & pronuntiatus fuerit, ipsum incidere decernimus ipso facto.

Pro prima vero offensa in præmissis & circa ea ipsum delinquentem per mensem: Pro secunda vero per tres menses, a statu quem in dicta curia habuerit nunc prout extunc, & extunc prout exnunc suspendimus in his scriptis. Moneatis insuper ut præfertur procuratores quosque curiæ nostræ prædictæ, quod diebus & horis quibus consistorium in ipso teneri contigerit locum ipsum consistorialem tabordo & caputio induti, cum manicis togarum convenientibus ingrediantur, & aliter locum ipsum ingredi non præsumant, nec aliquod decretum judiciale ipsius curiæ præsidentem fieri seu interponi petant aut procurent, nisi prius super hoc per aliquem advocatum dictæ curiæ tunc præsentem publice id petatur. In quibus duobus casibus & eorum altero procuratorem quemcumque præfatæ curiæ post monitionem hujusmodi eis factam, & has literas nostras publicatas in curia prædicta, huic ordinationi & decreto nostris contravenientes totiens quotiens in ipsorum aliquo culpabilis inventus & pronuntiatus fuerit, pœnam duodecim denariorum custodi registrorum, acto- A rum scribæ, & bedello curiæ prædictæ ut infra scribitur solvendorum incurrere volumus ipso facto; decernentes quod de dictis duodecim denariis, sex denarios registrorum custodi, tres denarios actorum scribæ, & tres denarios bedello præfatæ curiæ sic contravenienti solvere teneatur; ante quorum duodecim denariorum absque remissione aliqua absolutionem plenariam, procuratori hujusmodi cuicumque in his quæ ad officium suum spectant, omnis audientia penitus denegetur; & ab officio procurandi in curia prædicta vigore hujus decreti nostri absque pronuntiatione alia interim sit suspensus: Et ne præsens ordinationis nostræ decretum ratione ignorantiæ in oblivionem transeat, & a me- B moria recedat; volumus, & vobis firmiter injungendo mandamus, quatenus præsentes literæ nostræ infra unum diem post publicationem earumdem in libro statutorum dictæ curiæ conscribantur; statuentes, quod eædem sic conscriptæ in initio cujuslibet termini statim post missæ de Spiritu sancto decantationem, de cætero perpetuis temporibus futuris in plena curia publice & intelligibiliter perlegantur: Ad quas per se vel per clericum suum tunc perlegendas custodem registrorum dictæ curiæ qui nunc est juramento adstringi, & quemcumque alium qui pro tempore erit sub juramento ad hæc in sua admissione præstando volumus & decernimus alligari. In cujus rei testimonium, sigillum no- C strum præsentibus est appensum. Datæ in manerio nostro de Mortelake XVI. die mensis Octobris, anno domini MCCCCXXIII. & nostræ translationis anno decimo.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Ad eundem annum 1423, quatuor a quibusdam revocantur concilia.

Primum GNEZNENSE Lanciciæ celebratum præside Nicolao Gneznensi archiepiscopo cum ceteris Poloniæ præsulibus adversus grassantem sectatorum Vvicleffi, Hussi, similiumque hæreticorum in proximo Bohemiæ regno subjectisque provinciis debacchantium vesaniam, ne eorum lue inficeretur plebs suæ fidei commissa. Verum de Polonicis dicendum erit alias pluribus seorsim, vel in appendicibus.

D Alterum TREVIRENSE, de quo nihil certi apud idoneos scriptores reperi.

Tertium MOGUNTINUM: de quo Nicolaus Serarius noster libro V. Rerum Moguntiacarum hæc pauca in Conrado III. quem 87. episcopum 47. archiepiscopum & 31. electorem indigetat. *Anno 1423. provincialem coegit synodum, quæ & in lucem exiit*, quam necdum mihi vidisse contigit.

Quartum COLONIENSE a Theodorico ejusdem urbis archiepiscopo coactum ad abolendas Vvicleffistarum Hussitarumque hæreses, reformandosque fidelium mores. In libro statutorum seu decretorum provincialium & diœcesanarum synodorum sanctæ ecclesiæ Coloniensis ex pervetusto & authentico codice anno 1554. in lucem Coloniæ edito hæc habentur pag. 251. & sequentibus quæ describenda curavimus.

*** STA.

ANNO CHRISTI 1423.

* STATUTA ECCLESIÆ COLONIENSIS

a Theodorico archiepiscopo in provinciali synodo edita anno MCCCCXIII.

* Statutorum Coloniensium, f. 231.

" * * *Theodericus* " *Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesiæ archiepiscopus, sacri imperii per Italiam archicancellarius, Westphaliæ & Angariæ dux, &c.*

I.

Contra fornicarios seu concubinarios clericos.

LICET per sacros canones sanctorum patrum satis abunde contra notorios presbyteros, similiter & clericos in sacris ordinibus constitutos & beneficiarios, focarias & concubinas, & mulieres suspectas in domibus suis, & extra domum in parochia publice habentes, provisum existat: quia tamen succrescente malitia temporis moderni, labes hujusmodi criminis in ecclesia Dei in tantum inolevit, quod scandala plurima in populo sunt exorta, & verisimiliter exortæ proderunt in futurum, & ex fide dignorum relatione percepimus quod quidam ecclesiarum prælati, & alii, etiam capitula, ad quos vel ad quem immediate correctio conjunctim vel divisim ex statuto seu consuetudine dignoscitur pertinere, obtentu commodi temporalis, vel exneglligentia, tales in suis iniquitatibus sustinuerunt & sustinent: ideo hoc sacro provinciali concilio approbante, monemus omnes & singulos ecclesiarum prælatos, & alios quoscumque nostræ provinciæ, etiam capitula & collegia, ad quos vel ad quem hujusmodi presbyterorum, clericorum in sacris ordinibus constituorum, ac beneficiatorum & aliorum correctio conjunctim vel divisim immediate spectare dignoscitur, quatenus intra sex septimanarum spatium, post præsentium statutorum provincialium publicationem, monitis in specie, de nominatim sub pœna iuris, & alis maxime formidabilibus, omnes & singulos presbyteros & clericos in sacris ordinibus constitutos, ut intra novem dierum spatium post hujusmodi monitionem eis factam, quorum dierum tres pro primo, tres pro secundo, & reliquos tres pro tertio & peremptorio termino præfigimus, suas focarias seu concubinas a se removeant, & ipsas ab eorum cohabitationibus, & a parochia penitus expellant, ipsas vel alias minime in eorum habitationibus & parochia admittant. Alioqui inobedientes, ab officiis divinorum suspendant, & si protervitas eorum hoc exegerit, beneficiis suis priventur. Et si prælati & aliqua etiam capitula, ad quos correctio præceptorum immediate conjunctim vel divisim pertinere dignoscitur, præceptos concubinarios effectualiter non correxerint, ita quod ipsi præceptas mulieres a se & parochia non removeant cum effectu vel animo, aut alias in eorum habitationes vel parochias resumpserint: & præceptiprælati, & capitula tales presbyteros vel clericos, beneficiatos vel non beneficiatos, in suis iniquitatibus per spatium sex septimanarum sustinuerint, extunc volumus quod correctio talium presbyterorum & clericorum, beneficiatorum & non beneficiatorum, ad diœcesanos locorum plenarie devolvatur. Et si diœcesani locorum per sex spatium mensium hujusmodi delicta reliquerint incorrecta, cum extunc possint notari de negligentia, volumus & statuimus, quod extunc illorum delictorum & delinquentium correctio ad nos libere devolvatur, non obstantibus quibuscumque pactis, consuetudinibus seu statutis. Inhibemus etiam, ne beneficiati prædicti filios, vel filias, aut concubinas dotent, aut dicent de patrimonio crucifixi, aut talium nuptiis, vel exequiis audeant interesse: & qui contra fecerint pœna canonica percellantur.

II.

Contra sæculares interdicentes suis subditis, ne civilia & necessaria commercia cum clericis habeant, seu solita obsequia eis exhibeant.

Item licet per sacros canones de provisum contra obtinentes temporale dominium, interdicentes suis subditis, ne prælatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, vel emant aliquid ab eisdem, neque ipsa blada molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant; cum talia in derogationem ecclesiasticæ libertatis præsumantur: quia tamen persæpe universitates civitatum, oppidorum, villarum & aliorum locorum, necnon collegia, societates, seu corpora ministeriorum seu officiorum mechanicorum, præscriptis similia, & interdum majora committunt, & contra tales provisum est: Ideo statuimus & ordinamus, omnes & singulos ad hoc opem, consilium, auxilium vel favorem

ANNO CHRISTI 1423.

rem præbentes, excommunicationis sententiam incurrere ipso facto. Et quia per præmissa providimus clericis contra laicos, volentes etiam providere laicis contra clericos, statuimus quod ipsis laicis de clericis conqueretibus, ab ipsorum clericorum judicibus fiat justitia expedita.

III.

Officialis in causis appellationum a suffraganeis, servabit jura communia.

Item statuimus quod officialis nostræ Coloniensis, qui fuerit pro tempore in causis appellationum, quæ ad curiam nostram ab audientia suffraganeorum nostrorum seu eorum officialium devolventur, seu hactenus sunt devolutæ, servet jura communia, & maxime illa, quæ introducta sunt per felicis recordationis Innocentium papam IV. quæ hodie sunt inserta libro sexto decretalium. Alioqui ipsum officialem nostrum ab officio suspendimus.

6. Bonifac. de appell. lib. 6.

IV.

Contra abrogantes pias & laudabiles consuetudines.

Item cum præsumptuosa quorundam dominorum temporalium, judicum, scabinorum, consulum, universitatum, civitatum, oppidorum, villarum & aliorum locorum, necnon collegiorum, societatum seu corporum ministeriorum & officiatorum mechanicorum, rectorumque aliorum locorum vel communitatum, aut quocumque nomine vel titulo nominare le præsumunt, seu præsumant in futurum: in nonnullis nostrarum civitatis & diœcesis, necnon provinciæ terminis, contra Dei ecclesiam suam extendentium potestatem temeritas sic excrevit, quod consuetudines & observantias vetustas & laudabiles, pia fidelium devotione introductas, non absque scrupulo hæreticæ pravitatis infringere moliuntur, inhibendo, seu opem, operam, consilium, auxilium & favorem ad hæc præstando, aut aliis calliduis & occultis machinationibus, seu condictis verbis aut facti perficiendo, ne tempore exequiarum, ac in septimis, tricesimis, & anniversariis parochianorum defunctorum, aut alias quocumque tempore, panes, carnes, vel casei, seu pisces, vinum vel cerevisia, seu candelæ vel denarii, aut alias res quæ libet, prout juxta morem & consuetudinem prædictam earumdem ecclesiarum, capellarum, vel altarium sub antiquis temporibus obtentum fuit, a Christi fidelibus utriusque sexus hominibus offerantur: ne etiam quis minus, aut aliud quam certam monetam, aut ejus valorem, aut petias effractæ monetæ, aut consimile (in præjudicium ecclesiasticæ libertatis, ac contra constitutiones & observantias memoratas) offerat temporibus antedictis, cum præmissa in divinæ majestatis offensam (a qua majestate laici præscripti suas merito sibi datas recognoscere deberent potestates) ac ecclesiarum earumdem ac consuetudinum, & observantiarum prædictarum grandem perniciem tendere dignoscuntur. Nos igitur hujusmodi ausibus nefariis occurrere cupientes, districtius inhibemus, ne quis in modis præscriptis, vel alis quibuscumque dictas consuetudines infringat aut infingere sive violare procuret, aut talia mandata vel statuta & novas consuetudines, immo verius corruptelas, de novo introducant, nec per se aliosve, quibuscumque machinationibus, condictis verbis vel factis qualitercumque efficiendo impediant, quominus dictæ aut quævis aliæ oblationes ecclesiis aut ecclesiasticis personis quibuscumque juxta vota fidelium libere offerantur: nec ad prædicta facienda vel non facienda dent consilium, auxilium, opem, operam, vel favorem publice vel occulte.

Insuper districte præcipiendo mandamus ut in contrarium attentata si quæ sint, revocent, & revocari procurent cum effectu intra mensem post publicationem hujusmodi nostri statuti. Alioqui in omnes & singulos, in præmissis contrarium facientes, & in his aut aliquo ipsorum inobedientes & rebelles, excommunicationis sententiam, quam etiam ipsos per jus commune incidisse reputamus, ferimus in his scriptis: a qua, nisi rectori ecclesiæ, capellæ, vel altaris, cujus oblatio (ut permittitur) impedira fuerit vel diminuta, de injuriis, damnis, expensis, & interesse, prius integre satisfactum fuerit, nullatenus absolvantur: Volentes, quod universi & singuli ecclesiarum rectores, & eorum vices gerentes prædicti, quorum interest, præmissa suis parochianis singulis mensibus semel publicare non omittant. Et si universitas in præmissis vel aliquo præmissorum deliquerit, vel contraffecerit, & ecclesiastico supponimus interdicto.

V.

Stationariorum seu quæstuariorum officia solis tantummodo sacerdotibus concredenda.

Item statuimus & inhibemus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne quis de officio quæstionatus eleemosynarum se intromittat, nisi in sacris ordinibus fuerit con-

ANNO DOMINI 1423. constitutus. Nec amboonem ad prædicandum populo, aut caritativa postulandum subsidia, aut indulgentias sibi commissas insinuandum, vel aliud quam in eorum litteris apostolicis, vel diœcesani episcopi continetur, exponendum, nisi in facerdotio constitutus, ascendere præsumat. Mandantes universis & singulis diœcesianis nostris capitulis & aliis, ad quos talium constitutio dignoscitur pertinere, ne alicui, nisi secundum formam statuti, litteras concedant, & extra istam formam concessas, quantocitius revocare procurent.

A

VI.

Contra deambulantes in templis sub officiis divinis.

Item statuimus, ne canonici ac beneficiati in ecclesia, aut etiam intra ecclesiam vel cœmeterium de loco ad locum, nec stando vel sedendo inutiliter fabulentur, quamdiu intibi divina peraguntur. Sed morate & distincte in choro intendant divinis, sub pœnis privationis fructuum ad octo dies.

B

VII.

In viceturatos ecclesiarum parochialium non fratres monachorum, sed presbyteri seculares, si tamen idonei habere poterunt, asserendi.

Item statuimus & ordinamus sub pœna excommunicationis, quam ferimus in his scriptis, ne aliquis rector aut perpetuus vicarius parochialis ecclesiæ, seu etiam capellæ, ordinet, constituat, vel deputet aliquem religiosum mendicantem vel non mendicantem, ad regendum & gubernandum seu officiandum ecclesiam suam, vel ejus vicariam seu capellam, aut alias vices suas committere talibus præsumat, modo alter idoneus commodè haberi poterit, dolo & fraude seclusis. Datum, statutum, & ordinatum Colonie, de consilio in præsentia venerabilium virorum ambasiatorum, & nunciorum reverendorum patrum & dominorum suffraganeorum nostrorum, Leodiensis, Traiectensis, Monasteriensis, Mindensis, & Osnaburgensis episcoporum: ac capitulorum ecclesiarum earumdem, qui ad hoc missi fuerunt in multitudine copiosa, anno domini 1423. die Sabbati, vigesima mensis Martii, sub sigillo nostro præsentibus impresso in testimonium præmissorum.

VIII.

Quibus de concubinatu superius mandatum intelligendum.

Theodericus Dei gratia sanctæ Colo-

C

niensis ecclesiæ archiepiscopus, sacri imperii per Italiam archicancellarius, Vvestphaliæ & Angariæ dux, &c. Cum nos nuper editioni nostrorum statutorum provincialium, in sessionibus nostri concilii provincialis solemniter publicatorum, auctoritatem, consensum & operam dedesimus: jura tamen & jurisdictiones aut libertates suffraganeorum nostrorum, & ecclesiarum aut aliorum quorumcumque judicum provinciæ nostræ, tollere aut lædere, vel eos ad aliquod verisimiliter impossibile, obligare non intendebamus, nec intendimus. Idcirco ad omnem ambiguitatem tollendam, quæ circa statutum, pridem in hoc facto concilio contra concubinarios editum, possit suborriri, declaramus hoc statutum ad notorios concubinarios concubinas in eorum habitationibus vel alibi publice detinentes, dumtaxat extendi debere. Nolumus etiam vigore dicti statuti, nobis aliquam jurisdictionem acquiri, vel ad nos devolvi. Carolinam in generali concilio Constantiensi approbatam, mandamus ab omnibus observari, ipsamque aliis constitutionibus statutorum provincialium volumus insertam haberi.

A

B

C

IX.

Contra hæreses præsertim Vvicleficam, seu Hussiticam per id tempus sevientem.

Hæreses, hæreticorumque Joannis Vvicleff, Joannis Hus, & Hieronymi de Praga doctrinas erroneas anathematizamus, reprobamus, & totaliter condemnamus, asserentes cum concilio generali Constantiensi, quod omnes hujusmodi articuli, aut sint parum aurium offensivi, aut seditiosi, aut scandalosi, vel manifeste a fide devii, seu expressiam hæresim continentes, prout in sententia lata contra dictos hæreticos & ipsorum perversa dogmata, plenius continetur. Quapropter universos & singulos subjectos nobis, in virtute sanctæ obedientiæ requirimus, & eis præcipiendo mandamus, quatenus in spiritu virtutis Dei exurgentes, prædictorum hæreticorum sequaces aut fautores, vel receptatores, & eorum doctrinam reprobam cum opusculis memoratis, ubicumque illos seu illas contigerit reperiri, diligenter inquiratis, nobisque, ordinario loci, aut alicui ex inquisitoribus hæreticæ pravitatis, ad hoc a sede apostolica deputatis vel deputandis, prodatis, vel revelentis, atque mediante justitia (si non resipuerint) exterminari fideliter procuretis. Nos enim omnibus per nostratem provinciarum constitutis, confessis & contritis, qui ad hoc operam efficaciter dederint, aut qui in expeditione exercituum contra dictos

D

E

F

ANNO CHRISTI 1423. dictos hæreticos profecti fuerint, de omnipotentis Dei misericordia, & sanctorum ac sanctarum nostrorum patronorum & patronarum meritis aut precibus confisi, xl. dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in domino relaxamus: Suffraganeis provinciæ nostræ in domino hortantes, ut his nostris indulgentiis similes in suis civitatibus & diœcesibus superaddant. Mandantes insuper omnibus & singulis ecclesiarum rectoribus, & eorum vicariis seu presbyteris, alisque prædicatoribus per provinciam Coloniensem, quod in singulis sermonibus suis ad populum faciendis, exhortationes faciant speciales ad inducendum populum congruis modis, ut orationes, jejunia, & alia pia opera, omnesque presbyteri dictæ provinciæ nostræ, missarum in solemnis celebrandis, speciales collectas, & suffragia nostro offerant salvatori, quatenus ecclesiæ sanctæ, & veris Christicolis contra quoscumque persecutores aut rebelles ejusdem, præfertim dictam fidem impugnantes, [illegible] victoriam & triumphum.

A

B

C

X.

Cur singulis feriis sextis circa meridiem campana magna pulsetur, & cur item quotidie mane & vesperi certorum ictuum pulsatio fiat.

Item deinceps in singulis civitatum & locorum provinciæ nostræ principalibus ecclesiis collegiatis & parochialibus, omnibus feriis sextis hora meridiei vel circa, in memoriam passionis & mortis domini nostri Jesu Christi, nostrique redemptoris, solemniter campana cujuslibet ecclesiarum magna pulsetur, ad excitandum Christi fideles, ut eadem hora memoriam passionis Christi & suæ redemptionis devotius recolant, & per ejus merita misericordiam Dei pro præmissis, & omni necessitate ecclesiæ implorent. Similiter quoque approbante hoc sacro provinciali concilio, statuimus ut deinceps in singulis ecclesiis prædictis omni die circa solis ortum, in memoriam compassionis gloriosæ virginis Mariæ, pulsetur tribus vicibus campana magna ipsius ecclesiæ, & prout hactenus circa occasum solis, pro saluratione ejusdem virginis gloriosissimæ pulsari consuevit, ad hortandum Christi fideles, ut in laude ipsius virginis incipientes, eam cum salutatione angelica venerentur, ut ipsa quam filius ejus nil negans semper honorat, pro nobis & omni necessitate nostra apud dominum intercedat. Nos enim omnibus contritis & confessis in provincia nostra constitutis, qui seria sexta tempore pulsus in memoriam passionis & mortis domini nostri Jesu Christi, tria Pater noster, & tria Ave Maria, &c. Necnon qui tempore pulsus, qui singulis diebus fieri debet circa ortum solis, ter salutationem virginis angelicam, Ave Maria, flexis genibus oraverit, de omnipotentis Dei misericordia, & auctoritate nostra metropolitana, & ordinaria, xl. dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentiis, toties quoties hoc fecerint, misericorditer in domino relaxamus: suffraganeos provinciæ nostræ in domino hortantes, ut his nostris indulgentiis similes in suis civitatibus & diœcesibus superaddant.

A

B

XI.

Compassionis B. Mariæ festum seu memoria, quando in templis agenda.

Ad gloriam sanctæ & inseparatæ virginis Dei genitricis, pro miseris peccatoribus filium suum crucifixum assidue deprecantis & orantis, cujus laudes etiamsi omnes arenulæ maris in linguas converterentur, depromere nequirent: nec non ad honorem filius angustiæ & doloris, dum redemptor noster Jesus Christus exponis manibus in ara crucis, pro salute nostra immolatus, matrem suam benedictam dilectissimo discipulo suo Joanni evangelistæ commendavit, & præsertim ut prophaorum, hæreticorum Hussitarum perfidia, qui imagines ad laudem crucifixi, & gloriosæ virginis dedicatas, aufu sacrilego combuserit, & devastare minime formidarint, nec formidant, statuimus, & ordinamus, ut festum commemorationis præfatæ angustiæ & doloris beatæ Mariæ Virginis, deinceps singulis annis feria sexta post Dominicam jubilate, nisi aliquod festum eodem die intervenerit, & extunc prima feria sexta proxima subsequenti, in primis vesperis, matutinis, aliisque horis, necnon in secundis vesperis, in choro tantum, in omnibus ecclesiis provinciæ nostræ subjectis, secundum notas ac historiam & homiliam de eodem festo compositas, solemniter celebretur: Ut dominus noster Jesus Christus velamina de cordibus eorumdem hæreticorum auferat, & eosdem ad sacrosanctam fidem catholicam revocare, & Christi fideles ab erroribus & omni malo per piissimam suam misericordiam præservare & custodire dignetur. Cuicumque autem interfenti huic missæ cum devotione, de omnipotentis Dei misericordia, & authoritate nostra metropolitana & ordinaria, xl. dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in domino relaxamus. Exhortantes suffraganeos provinciæ nostræ in domino, ut his nostris indulgentiis simi-

A

B

C

ANNO CHRISTI 1423.

Ann. 19.

in

les in suis civitatibus, & diœcesibus superaddant.

Statutorum copia quibus necessario habenda.

Cæterum mandamus omnibus suffraganeis nostris, & eorum cœlibet, ut statutorum in sacro provinciali concilio concluforum & publicatorum copiam *sub* forma authentica intra unum mensem immediate subsequentem recipiant, & *sub* synodalibus conciliis faciant publicari intra tempus a jure statutum, ne quispiam de sibi subjectis, de eorum editione prætendere valeat ignorantiam, vel allegare. Et præcipue B mandamus decanis ecclesiarum nostrarum civitatis & diœcesis, ac chrisiliarumum decanis quatenus ea in suis ecclesiis & capellis conservent & publicent, ac ulterius dent (copiam) ecclesiarum rectoribus per decanatum eorumdem: alioqui justo impedimento cessante, præmissa negligentes per excommunicationis sententiam, tanquam inobedientes, volumus canonice puniri.

Pronunciatum in ecclesia nostra Colonienſi, *sub* anno a nativitate domini 1423. die Jovis. 22. mensis Aprilis, *sub* sigillo nostro præfentibus appenso in testimonium præmissorum.

CONCILIUM SENENSE,

Papæ seu Ticini primo inchoatum, tum Senis celebratum anno domini MCCCCXXIII. & sequentibus inicio sub Martino Papa V.

De translatione concilii Papiensis ad Senas.

DE translatione concilii generalis a civitate Papiensi ad civitatem Senarum facta anno domini millesimo quadringentesimo vicesimo tertio, die vigesima secunda mensis Junii. Seiendum quod anno prædicto, die vigesimo primo prædicti mensis, in dicto concilio existentibus pro parte domini nostri papæ Martini V. reverendis in Christo patribus & dominis Petro archiepiscopo Spoletano (a) Petro abbate de Rofacco Aquilejensis diœcesis, ordinis sancti Benedicti, & Leonardo magistro & generali ordinis Prædicatorum, & aliis prælatis & doctoribus de divisis nationibus. Reverendus in Christo pater dominus abbas sancti Ambrosii Mediolanensis* de mane illustrissimi principis domini ducis Mediolanensis parentesvia præfatis dominis de concilio literas credentiales, virtute quarum idem dominus abbas exposuit magnam benevolentiam quam dictus principes habebant ad ipsum concilium. Et ipse dolenter intelleverat in dicta civitate Papiensi pestilentiam epidemialem vigere, dictis dominis de eminenti periculo videntes prælaturæ, præsentabat. dicto concilio omnes civitates & oppida suorum dominorum, dempto dumtaxat duabus civitatibus, Brixia & Mediolano. Quilibet autem, dominus de nationibus retraxerunt se ad partem in aula exteriori, commissariis domini nostri papæ in aula interiori remantibus. Et quia dicebatur quod idem dominus abbas habebat illo die nondum reverti, & referre responsionem ad dominum ducem prædictum: post plures initiantes præcipitativas, iterum dictam cumeram fuit concordia de loco translationis, ubi post multas alterationes hinc inde habitas, dominus Andreas Poznaniensis episcopus pro se & illis de natione Germanica qui erant quatuor in numero, cum viderent quod non poſſet faciliter haberi concordia, dixit præmissis commissariis, quod oneraret dictum commissarius de electione loci, pro translatione dicti concilii, salvis semper in omnibus decretis concilii Constantiensis. Consequenter dominus Philibertus Ambianensis episcopus pro illis de natione Gallicana; qui erant ibi sex in numero, similiter respondit. Postremo vero dominus Ricardus episcopus Lincolnienſis pro natione Angliæna, quæ plus abundabat in sappositis, respondit similiter, & addidit, quod locum quem dicti commissarii eligerent, dictis natio extunc eligebat. Nullos autem erat ibi de natione Hispanica, neque de Italica, præter dictos commissarios. Et sic domini irerunt ad prandium, quia etiam jam erat hora tarda. In craſtino vero de mane tenebatur ſeſſio, in qua poſt celebrationem miſſæ per dominum Andream Poznaniensem, præsidentem pro dicto Sopotano episcopo, cantatis litaniis & ceteris orationibus more solito, idem dominus Andreas ascendens ambonem legit quandam ſchedulam, quæ nunquam fuerat visa per nationem Gallicanam, cujus tenor ſequitur in hunc modum.

Decretum de ipsa translatione ex consensu.

Sacrosanctæ synodus generalis Papiensis in Spiritu sancto legitime congregata, cuſa pestis intibi notorie vigentis, ipsam civitatem Papiensem mutat, & loco ipsius civitatem Senarum in natione Italica constituentes, tamquam habiles & locum ſufficientem pro continuatione ejusdem sacri

a) Petro, *de parte. M.*

a Petro, rotulo habitiner. M.

sacri concilii, tenore præsentium eligit atque A deputat. Qua schedula perlecta, dominus Petrus archiepiscopus Cretensis respondit, *Placet*, pro natione Italica, licet non haberet ſuper hoc mandatum a natione, nec natio videtur ſchedulam prædictam. Magister Nicolaus de Sustro doctor in theologia ſimiliter respondit pro natione Germanica, & dominus Ricardus Lincolnienſis epiſcopus pro natione Angliæna.

ACTA SENENSIS CONCILII,

ſequitur decretum de approbatione proceſſuum, & continuatione in futurum contra Hoſſitas hæreticos.

Sacrosancta synodus Senensis generalis in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans:

IN ea Petro archiepiscopo Cretensi, Jacobo epiſcopo Spoletano, Petro abbate de Rofacco Aquilejensis, & Leonardo magistro & generali ordinis Prædicatorum, nuntiis sanctissimi in Christo patris & domini domini Martini papæ V. unici & indubitati summi pontificis (specialiter deputatis) approbationem intendentes, incipiens a fidei fundamento, præter quod nemo poteſt aliud ponere, damnationem hæresum Vycliestiarum & Hoſſitarum, footentes ejusdem extirpationem. Deinde per præfatum sanctissimum dominum papam Martinum pro viribus procurata tam principum, baronum, divisionumque populorum exhortatione & requisitione, tam etiam plenariæ indulgentiæ concessione illas prosequentibus, cum pro * tali habitione ad diversas partes hinc destinatione legati de latere, varas & gratas habens approbat & confirmat, contra eosdem continuando processus. Decernit omnes perseguentes ac procuratores extirpationem dictæ sectæ gudere omnibus juribus, privilegiis & indultis a jure vel ab homine, peccatorum veniam concernentibus, contra hæreticos insurgentibus concessis, ac infectos labe dictarum hæresum quomodocumque, omnes & singulos eisdem consiliis, auxiliis vel favoribus assistentes, ac eosdem defendentes vel reportantes, nec non vitualia, species aromaticas & pannos, sal, pulveres, bombardas, plumbum, vel arma, sive instrumenta bellica, seu res alias quæcumque eis adducentes, sive alia quævis negotia vel commercia publice vel occulte facientes cum eisdem; eos etiam qui fefenter per dominia, terras, districtus, vel sue ditioni subjecta, præmissa in toto vel in parte præfatis hæreticis addnci seu apportari, vel subditos suos cum negotiari permiserint, fore obnoxios atque ligatos pœnis & cenſuris in dicta ſententia contentis; cum * etiam novi erroris inventores non deprehensi, alienos tamen fatinori prædamnato tuum communionem immiſcuerint, nullo eisdem exceptionis, immunitatis, privilegii, statuti vel confuetudinis præſidio ſuffragante, per hanc tamen approbationem & declarationem, ſtatuum ſive decretum, non intendit privilegiis, habilitatibus, & dispositionibus quibuscumque personis per sanctissimum dominum nostrum papam Martinum quintum concellis & concedendis præjudicium generare, ſeu in aliquo derogare.

Concessio indulgentiarum perseguentibus hæreticorum.

Item quoniam propter negligentiam quorumdam ordinatorum & inquisitorum deputatorum extirpationi hæreticæ pravitatis, ac diversis mundi partibus varie hæresum ſpecies pullulaverunt in gravem Dei offensam, fidei catholicæ detrimentum, & multarum animarum perditionem: volens hæc ſanctis ſynodus remedium

a) Hic Petrus hic Abbas de Rofacco pro Martino V. ad Concilium Papiense, mox Serenæ Legatus, filius fuit Comitis Philippi de Milia, seu Æmilii, Baiseiseis, Joanni Galeazio Vicecomiti Duci Mediolanensi a Concilio, & in Genua, ejus dictione Vicenti. Ob ejus præclaras animi dotes, & mitem in rebus agendis fabrilem ipse pontifici charissimus, ut eum proprio cognomine tribuit reponere & Eliam adsvivitrice in familiam fecit, & amplissimis honoribus cumulavit, & præcipue generalis Gubernii Marchiæ Anconitanæ cum plenaria possilate legati a latere, in quo plure eximiæ defunctissimi illis temporibus Pontificis munera mirabiliter adeo adimplevrat, ut in Cardinalium quoque numero, nolle Albano in dictæ prælatæ, idem Martinus illum conservavit. Servatur adhuc, in Archivio Comitum Aemiliorum Veronæ, quo geas prænobilis familiæ migravit, plurimæ Martini V. originales epistolæ, quæ eidem Petro Æmilio, pydes de Columna constituere nuncupato abbati de Rofacco inscriptæ.

ANNO CHRISTI 1423.

adhibere, statuit atque mandat omnibus & singulis locorum ordinariis ac inquisitoribus hæreticæ pravitatis, ut timore, favore, amore & odio quibuscumque postpositis, juxta juris formam solicite intendant inquisitioni & extirpationi hæresum quarumcumque, & quam primum eis constiterit in locis sue jurisdictionis aliquos dicta labe hæresis existere, eorum captioni & punitioni intendant secundum canonicas sanctiones, quodque ut favoribus opportunis circa hæc eisdem ordinariis & inquisitionibus affultant, constitutioni Bonifacii octavi dispoonati super investigatione, captione, cultodia & punitione hæreticorum & fautorum hereticis procurandis per dominos & rectores temporales locorum, addere copiam, statuit hæc sanctæ synodus, quod quicumque capientes hæreticos, & in potestatem ordinariorum vel inquisitorum hæreticæ pravitatis effectuliter ponentes vel eos quos detinere seu capere non possent, de eorum territoriis omnes expellentes aut banniteres, sive etiam requisiti brachium seculare contra eos præstantes, eam indulgentiam consequantur, quæ dari consueuit peritonaliter profiscientibus in subsidium terræ sanctæ. Mandat etiam omnibus ad quos spectat deputare inquisitores hæreticæ pravitatis, ut in deputatione fervetur concilium Viennense, ac in locis insignibus, vel ubi frequentius pullulant hæresis, quoscumque non deputent, nisi magistros in sacra pagina, si tamen commodè possint. Alioquin, alias doctiores & aptiores quos potuerint reperire. Hujusmodi quoque decretum, prima & quarta Dominica Quadragesimæ, in toto Nativitatis & Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi, ordinari in suis ecclesiis principalibus, inquisitores vero præfati in ecclesia singuli civitatis vel diœcesis, ubi magis viderint expedire, quando populus convenit ad divina, singulis annis perpetuo intelligibiliter publicare tenentur, & singulis Dominicis diebus publice nuntiare omnibus accensis pariter & extinctis, & in locis projectis, campanisque pulsatis, omnes hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorundem, excommunicatos, & tales ab omnibus evitari. Hanc autem publicationis formam, quoad constitutiones præfatas Wiclefistarum & Hussitarum, & schismaticorum, quousque vigueriut, hæc sancta synodus observari decrevit: Quod si præditti ordinarii vel inquisitores circa observantiam hujusmodi statuti se remisso ac negligentes reddiderint, pœnam suspensionis ab ingressu ecclesiæ per quadruplex tempus eo ipso incurrant, ac in provincialibus seu synodalibus concilijs pro modo culpæ seu negligentiæ contra tales negligentes ultra præditam pœnam providendum, & remedio opportuno, privilegiis, exemptionibus, consuetudinibus & statutis contra premissa disponentibus, non obstantibus quibuscumque.

Statuta super materia reduditionis Graecorum.

Item in nonnullis generalium conciliorum convocationibus Romani Pontifices pro tempore existentes contra sunt ecclesiam Orientalem reducere ad unionem universalis ecclesiæ in non gestatis fide Jesu Christi Salvatoris: sanctissimique dominus noster Papa Martinus quintus, paternis ejus affectu compatiens & afferens, omnes errantes ad unicum Christi ovile reducere quærentes, solicite nuntium proprium sufficienter potestate munitum ad patriarcham & Imperatorem Constantinopolitanum destinando, ut cum unioni & gremio sanctæ matris ecclesiæ possent reincorporari: cujus nuntii expositione audita, Imperator respondit, prout in ejusdem literis aurea bulla im..... ..... latius continetur, cujus tenor infra habetur. Ex quibus apparet cum ipsis talia illis temporibus non posse utiliter & fructuose pertractari. Quare hæc sancta synodus considerans reformationem catholicæ ecclesiæ necessarium fore, eis pro nunc non aliter expectatis, decernit ad dictam reformationem fore procedendum: & cum se facultas ecclesiæ, vigilare divina clementia, sincerque cordis affectu pro viribus intendere eorum reductioni ad gremium fidei catholicæ.

Hoc lecto, offendebant literæ patriarchæ Constantinopolitani bulla aurea sigillata, & in Græco pariter & in Latino scriptæ. Et primo legebatur Græcum per Ma..... unum secretarium domini nostri Papæ, & consequenter Latinum per dictum Ma....., Arel, cujus tenor sequitur.

INSTRUMENTUM RELATIONIS DE ambasiata facta ad Græcos ex parte domini Papæ, & continet novem conclusiones.

In individuo sanctæ Trinitatis nomine. Amen.

A Christi Nativitate anno millesimo quadringentesimo vigesimosecundo, indictione quintadecima, die decimaquarta Novembris, Constantinopoli urbe regia in præditis domini Imperatoris Romæorum, præsentibus testibus infra scriptis, ad hæc omnia & singula vocatis & rogatis, reverendissimus & integerrimus vir atque clementissimus sacræ theologiæ professor magister Antonius Massanus, qui dicitur orator & nuntius Apostolicus in partibus Græciæ, ad diem decimam Septembris nuntiatum supradicti Constantinopolitani appliceuit: qui majori sua honestati confisus, divertit in Peram ad conventum ordinis fratrum Minorum: illatimque per reverendos & honestissimos viros fratrem Guillielmum confessorem excelsæ & Christianissimæ imperatricis, & magistrum Joannem præfati oratoris socium. Et terciadiem principi domino Manuel Dei gratia Romæorum Imperatori idem significavit, primo de illo nuntium Apostolicum missum ad suam majestatem imperialem; deinde ubi & qua in loco eidem pervenerit, & ejus causam. Tertio vero, quandocumque sua imperialis majestas pro eo mitteret, ipse semper paratissimus esset. Cui quidem domino oratori Ja..... dominus Imperator per eosdem dominos venerabiles fratres ad suam serenitatem transmissis hujusmodi responsum dedit, regum pater, orbis totum, summus Pontifex Papa Martinus a divina providentia Papa quintus, mandat mihi magistro Antonio Massano ordinis Minorum, oratori & suo nuntio in partibus Græciæ, ut hæc mora voluis reverendo in Christo patri & domino domino Joseph patriarchæ dignissimo Constantinopolitano, & serenissimis principibus Manuel & Joanni Romæorum imperatoribus Paleologis, novem nuntiare maximas sententias.

ANNO CHRISTI 1423.

bajulo illustrissimi decalis dominii Venetorum, & alia multitudine nobilium copiosa, tam Græcorum quam Latinorum: ibique facta majestati imperiali reverentia debita, eidem bullas Christiani in Christo patris & domini Martini divina providentia Papæ quinti præfatus dominus orator propriis ipsis manibus porrexit: atque benedictione fanctitatis apposita, affignata, dixit habere fe ex mandato Apostolicæ ipsius fanctitatis, & sue serenitati & reverendissimo in Christo patri domino patriarchæ novem quæstiones exponere, quibus dominus Imperator respondit suo loco & tempore ad illas exponendas iterum se pro eodem domino oratore missurum. Ad diem autem tertium Octobris eum idem illustrissimus Imperator Manuel mittere in Pera, & illatisque, velati antea dixerat, ut ipse una cum dumino patriarcha eas novem conclusiones expandendas attendere, gravissima infirmitate oppressus est, & adeo oppressus fuerat, ut ipse loquelam omnem ac sensus omnes penitus amisserit. Quamobrem die decima ejusdem mensis Octobris, idem serenissimus dominus orator & nuntius Apostolicus, per supradictos fratres Guillelmum confessorem & magistrum Joannem transfinitos ad illustrissimum principem dominum Joannem ipsa conclusiones & pacis & fecere vobiscum Græcis unica in ecclesia catholica & sancta Apostolica, rogam non habente, sebisma nemo dedit.

C Secunda conclusio, sunt habet ipsi in malis & periculis quæ ex hoc schismate provenerunt hæderesis, & quotidie provenunt, cum spiritualiter cum temporaliter. Quæ longa, pater particularis & Romæorum Imperator, sufficit explicare ex hac pestifera divisione languinis effusionem, hominum fraegem, fuccessiones, furta, adulteria, homicidia, & similia mala ineffabilia? Propter hoc pessimum malum Græcia nobilia, tam fluvida, perdidit proprietatem dominii, sæculares Lapientiam ac morem fluvitatem, principum nobilitatem, plenitudinem populorum, mercatorum affluentias, maris potestatem. In patriotis vero Græcis omnis amissa utriusque hominis pace, guerris inimicorum crucis Christi undique premitur, & in servitutem redigitur. Quid fedelitas dici poslet, quam quod indifidelis, fidelis Christianos suppediatates, & hac arma movere cogant ut plurimum contra Christianos? Quid inhonestius, quam ut pudicæ domine Græcorum, alias timore, nunc amore per viros suos nunc admittantur ad totorum conjugium, immo per parentes ad illi disponitionem, & disponitio habet dici? Nos utique Latinos abominantes, & vocantes nos e schillos Francos, cum simus ejusdem fonitis natali baptismate, ejusdemque cæ. ejusdem fidei Patris filii atque hæredes & fratres: sed quod deterius, nisi illis cefles fcissura, omnes nunc tam Tartatis quam Turcis obedient, & renuntiabunt evangelio Christi, & jam servi fient Mahometis, ex eremitis predicatoribus pacem, unionem, & salutem annuntiantium eis. Sed circa periculum, ne perent pressis ex toto Græciæ monarchia intercepabilitis, dati fanfon constitum "nullitet falubrius, quam fe ne publicum unie caritatis vinculo, ut tunc velut aries unum ovile & unus pastor, & ut fiat Dei Greci, qui sunt aliqui in Græcia, aliqui in Armenia, aliqui in Syria, aliqui in Bulgaria, aliqui in Turchia, &c. & congregentur in unum ecclesiæ Romanæ consensum: alias omnia per hæresium infidelium remedia periculosa quæ sunt

a) Pars, sic particula.

b) Pars, ac Latinus vocabula.

c) Pars, fi-nitum vobis.

d) Pars, ac plurimum.

e) Pars, ac Latinus.

ANNO CHRISTI 1423. Tertia conclusio *solvatur* in requisitione pro-
missi: quoniam reverendus pater & dominus
episcopus Slomensis, & dominus Nicolaus En-
dem-non-Joannes, obtulerunt se dixerunt aper-
te, distincte & clare, omni remota obliscuitate,
domino & sanctissimo Papæ Martino quinto *,
voluntatem ejus pattiarchæ reverendissimi Con-
stantinopolitani, & serenissimi Romanorum Im-
peratoris, procurare ac curare sine fraude &
dolo sanctissimam unionem ecclesiæ Græcorum
cum ecclesia Latina; sub illa fide quam sancta
Romana ecclesia tenet, & obedientia ad eam-
dem ecclesiam Romanam: ut intendit dominus
noster Papa in suis bullis credentialibus ad vos
reverendissimum patriarcham, & ad vos sere-
nissimos Imperatores, & ad præfatos vestros: B
ut etiam tellantur hoc litteræ credentiæ reve-
rendissimi domini legati ad sodem. Ideo do-
minus noster sterna, ut bonus pastor requirit,
invitat vos justum ad promissum servandum ut
sancta fede Apostolica. Divina voce Græca ait
ecclesia: conficientia nostræ convenit semper
dare operam, ne over erraneis culpa nostra pe-
reant de ecclesia: & si pretter intentum nostrum
dominus Theodorus & dictus Nicolaus oratores
nostri promiserunt hæc suprædicta modo prædi-
cto, offendetur evidenter sanctissimi domini no-
stri, eos false exposuisse voluntates nostras, ne
dubium remanet aliqua in parte præstorum.
Veritas quidem non queritur angina, sed præ-
dicat in plateis, in publicum ubi quod secre-
omni * alicubi * idem phobia, &c.

Quarta conclusio cretione legati firmitatem
habet. Propter quæ prædicta tam unitissa san-
ctissimus, dominus noster papa illica Florentiæ
creavit dictum legatum ex latere, & publicavit
reverendissimum in Christo patrem dominum
cardinalem sancti Angeli. Qui dominus cardi-
nalis & legatus propter nonnullas ecclesiæ ne-
cessitates & fuas pervenit ad Hispaniam, & con-
scientia ejusdem domini Nicolai Eudemon Joan-
nis, oratorum vestrorum, ex quod tunc non
erat tempus idoneum navigandi ad Græciam,
nec erant præordinata, quæ de necessitate vide-
bantur ordinanda Constantinopoli pro concilio
fiendo. Sine enim concilio visum fuit, Græcorum
& Latinorum præstatum unionem sequi non
posse: & ipsis fatis erat ad hæc faciendum. Fuit
autem prædictus dominus cardinalis in Hispania
gravissima infirmitate detentus, a qua nondum
liberatus, in maxiri periculo se polsit contra ce-
lam salubre consilium mediorum, ut ad im-
plendum opus sui officii veniret, & ut non fa-
ceret voluntatem suam, sed voluntatem ejus pa-
tris domini Papæ qui misit tam.

Quinta conclusio attenditur penes impedimen-
ta, ex quibus legatus & dominus cardinalis non
ivit ad Græciam. Cum enim versus eamdem se
parabat ad iter, litteræ supervenerunt episcopi
Theodori, nec non & aliorum multorum, de-
portare per fratrem Macarium & alios nonnul-
los: in quibus expresse continebatur ex senten-
tia, quod congregatio pro concilio fiendo præ-
latorum Græcorum illo tempore fieri non pos-
set, propter inhumanissimam Turcorum guer-
ram, & transitum eorumdem ad partes Græciæ.
Ac etiam in eisdem literis renuntiatum est Con-
stantinopoli esse multum velligium præparatio-
nis concilii. Incassum ergo supervenisset lega-
tus ad imperatorem, immo perturbatum atque
inconstantem omnibus fuit in partibus.....
prudentia enim si aut adjecto ultimo vulr præ-
ceptum, judicium medio, & primo consilium,

ANNO DOMINI 1423. *Diligentia pro responsione a Græcis habenda, & causa dilationis.*

Post autem has novem conclusiones, ita ut
scripsi sunt, diligenter expositas, idem reve-
rendissimus pater dominus noster apostolicus,
magister Antonius Massanus, ad diem vigesi-
mamquartam ejusdem mensis Octobris eundem
reverendissimum in Christo patrem dominum
patriarcham secundo convenit & allocutus est
super conclusionibus suprascriptis. Item & die
vigesimalexta ejusdem mensis præfatus dominus
noster apostolicus, cum nonnullis fratres Gul-
fielmum confessorem, & Joannem socium suum
ad eumdem reverendissimum dominum impera-
rem dominum Joannem misit, ut tum majestati
placeret responsionem sibi dare ad ea quæ no-
mine beatissimi summi pontificis sum serenitati
retulerat. Die vero trigesima ejusdem quoque
mensis Octobris, iterum dominus imperator a
quo eumdem reverendum dominum patriarcham
fuit ad tractandum & colloquendum de modo
celebrandi concilii. Kalendis autem Novembris
idem serenissimus dominus imperator Joannes
misit ad ipsum dominum oratorem quemdam
ex nobilibus suis Constantinopolitanis, ne
mirarent, si adhuc responsum dabat:
quoniam multa & maximis negotiis bellicis im-
præsentarum ellet implicitus. Deinde quoque
ad diem tertium Novembris dominus nuncius a
postolicus misit ad quemdam majestatis impe-
rialis calorgerum & ad Clolepes, ut vellent il-
lustrissimum dominum imperatorem ac reveren-
dissimum dominum patriarcham ad hanc union-
nem sacratissimam excitare. Ad diem vero de-
cimamquartam Novembris præfatus dominus
nuntius apostolicus responsionem habuit ad om-
nes supradictas conclusiones, tam a reverendis-
simo domino patriarcha, quam ab illustrissimo
domino imperatore suprædicto: quoniam cum
firma ac solida in fide esset allerat, idem domi-
nus nuntius apostolicus hic annotari feu adscribi
voluit. Scriptum & publicatum Constantino-
poli, quemadmodum retulerunt, & suis sic esse
sis relationibus approbaverunt venerabilis fra-
ter Guliielmus confessor suprædictus, frater
Petrus Capitius confessor Constantinopolitanus frater
Lodovicus de Tarsolo, frater Damianus de
Venetiis, dominus Joannes Arispa, & frater
Laurentius de Franciscis, testes ad hæc omnia
& singula suprascripta vocati & rogati.

Et ego Franciscus Philetphus civis Venetus
publica & imperiali auctoritate notarius, & no-
tarius in Venetorum curia & Constantinopolitana
cancellaria, ex relatione & attestatione præfa-
torum testium suprascripta omnia & singula scrip-
si, complevi & publicavi.

Alcoltatum & collationatum cum originali
per me Aimonem Gerhardi episcopi Mauriaensis,
fis, litterarum apostolicarum de curia & alia-
rum in camera apostolica regiliari, * solicitate-
re registratori, die vigesimaoctava Julii anni
millesimi quadringentesimi vigesimisertii, de e-
piscopi prædicti mana propria.

* P. Sitius non-vigesimo tertio, sed vigesimosexto.

Sanctissimus in Christo pater & dominus dominus Martinus sacrosanctæ Romanæ Dei catholicæ & apostolicæ ecclesiæ summus pontifex definitione, Joannes in Christo Deo fidelis imperator & moderator Romanorum Palæologus semper Augustus, reverentiam debitam & devotam.

Reverendus vir ambasiator vester Antonius
presbyter, monachus, theologiæ magister, ve-
nit ad nos in pacem sanctissimi vestri & nostri ac
accipi..... cognovimus & ab ipsis & a vestro
ambasiatore quæcumque nobis ipse dixit. Ad
primos ejus sermones, qui fere in somma fue-
runt, quod ex parte nos dixit Nicolaus Eudæ-
mon, & reverendus episcopus Olensis Theodo-
rus, quod volumus unionem simpliciter cum
Romana ecclesia. Sed quoniam responsum ipsi
ambasiatori ad verbum, a quo sanctitas ves-
tra de omnibus agnoscet, affirmamus etiam per
notarios litteras expressie, quod non solum ali-
quid tale commisimus, sed neque omnino un-
quam ipsum in mente dicere habuimus. Sed
quod scripsimus in litteris nostris, illud & non
aliud nobis ambasiatorem impositum habuerunt,
implere & executare proprii fecerunt, vidlicet
fieri concilium universale fecundum ordi-
nem & conformitatem sanctorum septem uni-
versalium concilionum, & quod concederit Spi-
ritus sanctus ad pacem, illud firmare & tenere.
Circa sermones autem ipsius magistri Antonii
ambasiatoris, nil hoc quod quotiens appellere
locum & modum & tempus concilii: Red-
pondemus, de loco quidem Constantinopolim,
cum imperium nostrum in præsenti neque aptio-
ram aliam locum habeat, neque possemus ire
alio propter necessitatem. Verum in qua magis
nunc somus quam aliquando, & etiam propter
necessitatem expositionum quibus ipsum nego-
tium indiget. De modo, non necessitamur du-
cimus esse, omnes sanctissimos patriarchas, &
omnes episcopos provinciarum nostrarum inter-
esse. Concilii quoque hujusmodi expetus omni
præterito tempore faciebat imperium, nunc au-
tem finisiter esset opus: imperium vero nunc
non poteli ulla modo, nec facultatem habet ad
id faciendum. Qua de causa sanctitatem vestram
rogamus, ut circa hanc rem provideatur suffi-
cienter. De tempore autem, optamus & deside-
ramus ut taliter esset res, quod hodie hoc di-
vinum opus unionis & nobis placitum, principi-
bus accipere. Sed cum tiro cum res tales,
quales vidit fuis oculis Antonius, qui quas
penitus destructæ nobis omnibus, fuit fab pe-
riculo gladii & hæc civitas & omnia nostra:
& non est possibile congregare episcopos ab
Asia, neque ab Europa, propter guerras infi-
delium. Dicimus quod Deo pacem & fir-
mitatem rebus, statim scribemus vobis, & ap-
pointis nostris litteris ad vos, & ex vobis sam-
bassiatoribus vestris fuerunt cum eis & ex
expensis circa concilium facendis ab illa die in-
cipiente eo usque ad finirom annum, ut conci-
lium fiat. Verum hoc magnum desiderium &
singularem amorem quem habemus ad sacrosan-
vinum opus unionis, dicimus & hoc, quod et-
iam esiliente guerra infidelium, & sanctitas ves-
tra fecerit talem pro securitate nostrorum no-
cessariorum locorum, & fecerisis excommunica-
tionem terribilem & isolabilem contra quos-

ANNO CHRISTI 1423. cumque vestros homines, ut non relinquantur ab A solos in guerra infidelium, & ipsi in pace sint cum ipsis, sed auxiliantur nobis contra infideles, ita quod ipsi infideles non habeant facultatem inferre contra nos armatos nave ipsorum. Et hoc pacem nobis reverendissimus cardinalis habeas ex nobis generalem auctoritatem & vim super illis: Placet nobis incipere unionis opus ab ipsa die qua hac adventerit prædictus reverendissimus cardinalis, & tunc convenientes facto concilio secundum antiquam sanctorum universalium septem præteritorum ordinem & conformatione, & veritate sine contentione quæstionis, quidquid revelatum fuerit inspirante Spiritu sancto, in hoc sancto concilio, utinque parti placitum fit, & subiequatur omnis terminus mundi. Itaque fat universalis unio & infrangibilis & firma ecclesiarum. Datum in urbe nostra Constantinopolitana millesimo quadringentesimo vicesimo secundo, die Sabbati quartadecima mensis Novembris, sub bulla imperialis sigilli impressione, & nostra solita rubra subscriptione.

Instrumentum ecclesiasticæ civitatis Basiliensis pro celebratione concilii generalis proximæ secutura.

In nomine domini. Amen.

Tenore præsentis publici instrumenti cuiuslibet patet evidenter & fit notum, quod anno a nativitate ejusdem domini millesimo quadringentesimo vicesimoquarto, indictione secunda, die vero sabbati decimamsexta mensis Februarii, hora tertiarum, vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini, &c. *Vide reliqua in sessione prima concilii Basiliensis.*

OBSERVATIO PRIIPPI LABBE, S. J.

Ad idem Senensis concilium spectant, qua ejusdem ex Odorici Raynaldi T. O. annalium ecclesiasticorum tom. 18. deprompta.

" De rebus ad fidem spectantibus conciliatuis, de ecclesiastica disciplina & Christi fidelium moribus in primævum decus restituendis agendum erat, sed cum ob turbas in Italyæ excitatas saniora explicari concilia non possent; pontifex eam rem ad sedis apostolicæ curam revocavit, dimissique concilium, de quo ad Joannem Castrensium Toletanum archiepiscopum hæc scripsit.

Ad archiepiscopum Toletanum.

Voluissemus, ut per te alios optime sentientes ea gravitate & libertate, qua in re tali conveniebat, agi potuiset de reformatione universalis ecclesiæ in Senensi concilio; sed post quam tanta rerum perturbatio secuta est, ut videlicet, in animo nobis est hanc reformationis materiam non relinquere, sed ad prosecutionem debiti procedere in curia nostra: In quo, fancto opere te operarius esse præsentem: sed cum tibi necessarium sit tuam ecclesiam visitare & ad ipsius regimen prudentiæ tuæ commissum curas tuas cogitationesque dirigere, contenti esimus, ut satisfaciat muneri ad quod specialiter es vocatus a domino hortantes nihilominus ipsam fraternitatem tuam, ut quibuscumque locis tua vox, utaque valebit auctoritas, laboraire non tardet pro honore & Romanæ ecclesiæ dignitate, cum in devotione tua plene confidimus & speramus. *Datum, &c.* Perfecit mox promissa pontifex, Antonium enim episcopum Portuensem, Petrum tit. S. Stephani in Coelio monte presbyterum, & Alphonsum sancti Eustachii diaconum cardinales designavit, ad quos universi fideles referrent, quæ ecclesiæ dilignda, vel in meliorem ordinem redigenda videbrentur; qua de re encyclicæ hæ litteræ exaratæ.

Martinus, &c. Ne propter dissolutionem ejusdem concilii (nimirum Senensis) reformatio universalis ecclesiæ, & Romanæ curiæ impediatur aut retardetur, quam expediri in ipso concilio libentissime vidissemus, si debite fieri potuisset, ex quorum omnino profectu & finire intendimus in omnibus suis membris, venerabilem fratrem Antonium episcopum Portuensem, & dilectos filios Petrum tit. S. Stephani in Cœlio monte presbyterum, ac Alphonsum sancti Eustachii diaconum cardinales super hoc & ad recipiendum a quibuslibet dare volentibus informationes, institutiones & alia quæ pro hujusmodi reformatione eis utilia vel necessaria videbuntur, duximus deputandos: quæ ideo ad notitiam vestram deducere decrevimus per præsentes, ut præsiliorum omnium veram cognitionem habeatis, ne propterea quisquam existimet, quo reformationem ecclesiæ & Romanæ curiæ vile velle negligere aut differre, ad cujus prosecutionem juxta pastoralis officii debitum summa ferventissime animati, & sicut sint quibus Deus aliqua pro ipsa reformatione salutaria inspiraverit, illa præfatis cardinalibus in scripto exhibeant, quod nos semper gratum habebimus, ut tandem omnibus collectis in unum, quæ ad reformandum statum ecclesiasticum, & eamdem curiam facere videntur, quod principaliter affectamus, pro salute fidelium animarum, pro conservatione libertatis ecclesiasticæ, pro quiete status populi Christiani, maturius & consultius ad expeditionem reformationis ejusdem procedere valeamus. *Datum Romæ apud sanctum Petrum iv. Idus Martii pontificatus nostri anno* D VII.

Indicta porro est Basiliensis synodus decimanona Februarii hujus anni die in Senensi concilio, ut demonstrant acta ejusdem concilii, quod præsides apostolici vigesimasexta ejusdem mensis Februarii dimisere, ac publicis litteris patribus ut ad eas redirent diœceses, septimo Martii die edixere, prohibuereque intentatis gravissimis pœnis tum lis, tum regum ac principum oratoribus, ne ullos celebraverit conventus, quibus Senensis concilium dissolutum renovate vel propagare viderentur: quorum decretum Martinus hisce litteris tarum habuit.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ad sacram Petri sedem divina dispositione vocati ad salutem, tranquillitatem & pacem totius gregis dominici nobis crediti juxta pastoralis officii debitum curis vigilibus libenter intendimus, & ut, quæ pro quieto statu universalis ecclesiæ, & reipublicæ christianæ mature & sapientissime gesta sunt, ut illibata permaneant, libenter adjicimus apostolicæ roboris firmitatem. Nuper igitudem venerabiles fratres Petrus archiepiscopus Cretensis, & Jacobus episcopus Toletanus, ac dilecti filii Petrus abbas monasterii de " Rosacio ordinis S. Benedicti Aquilejensis diœcesis, necnon Leonardus de Florentia ordinis fratrum Prædicatorum generalis magister nuntii nostri Senensi generali concilio præsidentes ad audiendum nostrum dedere caruerunt, quod prædicta ipsi, maturaque deliberatione pertractabita cum doctoribus & magistris aliisque sapientibus & prudentibus viris diversarum nationum, qui ad civitatem Senensem ratia concilii accesserant & usque tunc permanerant eodem, ad quod neque prælati, & cæteri, qui hujusmodi concilio interesse debebant, per novem menses vel circiter expectati, in tanto numero venerant, quantum, retum agendarum pondus & magnitudo requirere videbatur, ipsorumque prælatorum & aliorum particulari prudentia, quandoquidem ipsi plures ex illis, qui ad concilium ipsum venerant, inde necessitate coacti recessissent, quam venitent ad illud, sicut quotidie recedebant, nec esse ipse adventus aliorum sine longo temporis intervallo, & propterea inter se præmissa provide & mature confiderantes, ac sentientes ex longa mora & prorotatione dicti concilii diversia & gravissima pericula non solum statui universalis ecclesiæ, verum etiam toti Christianitati quamplurimum imminere, ac ecclesiæ reformationem, & ea eadem civitate per nonnullos tales modi indecentes & inhonesti in prosecutione concilii tenebantur, quod neque illa lesso publica teneri, C neque concilia & concordata poterant & publicari, ex quibus optata ecclesiæ reformatio juxta defiderium cordis nostri, præmissis obstantibus, nequibat cum libera prælatorum consultatione compleri, & ne his omnibus mature digestis & ponderatis ejusdem concilii dissipatio absque deparatione & assignatione loci pro futuro concilio juxta determinationem sanctæ Constantiensis synodi sequeretur, civitatem Basiliensem pro loco futuri concilii, inde ad septennium authore domino concilii, de voluntate partium & assensu, prælatorum, magistrorum, doctorum, nationum, & aliorum prædictorum, seu longe majoris partis eorum, elegerunt, deputaruntque & etiam assignarunt; & successive præsidentes præfati ex præmissis & certis aliis legitimis & rationabilibus subsistentibus causis die vigesimaferta mensis Februarii proximæ præteriti, præfatum concilium dissolverunt, ac hujusmodi dissolutionem die septima præfentis mensis per eorum patentes litteras affixas in valvis Senensis ecclesiæ publicarunt omnibus, qui in virtute prælati juramenti vel alias ad generalia concilia venire consueverant ad propria redeundi vel alibi accedendi plenam & liberam licentiam concedentes, ac mandantes venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis, & episcopis, ac dilectis filiis abbatibus, ambaxiatoribus, & cæteris personis cujuscumque status, gradus vel conditionis existerent, qui ad ipsum concilium convenerant, quatenus extunc in posterum nulli eorum vel nationalitter fe congregaretur, vel procederent ad aliquem actum, per quem quovis modo ipsum concilium sic, ut præmittitur, dissolutum continuare videretur; quod si quis eorum in præmissis ausu temerario foret continuatorus, vel rebellis, aut dissolutionem prædictam impugnaret, aut nullam ipsam duceret, seu eam irritam allegare volentibus præstaret auxilium, consilium vel favorem, cujuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis existeret, etiamsi pattiarchali, archiepiscopali, episcopali, aut quavis alia dignitate fulgeret, excommunicationis sententiam incurreret ipso facto: inferiores vero beneficiati, qui contra hujusmodi diffolutionem facerent, seu contra ipsam aliquid attentare præsumerent, ultra dictam pœnam quam, & contra facientes (ut præfertur) incurrerent, eorum dignitatibus & beneficiis perpetuo privati existerent eo ipso, & essent etiam inhabiles ad beneficia in posterum obtinenda, prout in dictis litteris plenius continetur; quare præfidentes prædicti nobis humiliter supplicarunt, ut loci electionis, deputationis, & assignationis, necnon concilii hujusmodi dissolutionis & litteris prædictis pro ipsorum libfistentia firmiori robur apostolicæ confirmationis adjicere paterna diligentia dignaremur.

Nos igitur attendentes præmissa omnia multa cum prudentia, maturitate, & sapientia necessario procellisse, loci electionem, deputationem, & assignationem, necnon concilii dissolutionem, & litteras prædictas, omniaque in eis contenta, & quæcumque inde secuta rata habentes & grata, illa de fratrum nostrorum consilio authoritate apostolica ex certa scientia confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus; ac volumus, & mandamus præmissa omnia juxta ipsorum continentiam sub pœnis prædictis, quas contra facientes ipso facto incurrant, ab omnibus Christi fidelibus acceptari & inviolabiliter observari, mandantes ex nunc, & etiam injungentes in virtute præfati juramenti præfatis & aliis venerabilibus fratribus nostris *archiepiscopis & episcopis, ac dilectis* filiis ellefis cæterisque locorum ordinariis, ut præfentes litteras in eorum ecclesiis publicari faciant, & ad notitiam deducere studeant quorumcumque. Nolli ergo, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum iv. Idus Martii pontificatus nostri anno* VII.

Missum fuisse Senas cum Leonardo Datho Dominicum e Capranica, qui pontifici a secretis erat, ad dissolvendum Senense concilium, cum in eo obortæ essent lites de auctoritate pontificis & concilii, ea quod decretum Constantiensis concilii in Senensi seniium referretur, *&c.* Ita vir Indicat Joannes Baptista Poggius, cum subdit: *Ea igitur ubi ventum est, pia prudentia effecerunt, ut omissa ejus rei mentione id in civitate Germanica Basilea septennio futuro convenirent indicerent.* Extant ea de re Martini ad Basilenses litteræ, quibus ipsos de solute Senensi concilio, deque legenti honore ipsorum mitit delegatos certiores fecit, in qua solemnes episcoporum totius orbis conventus celebrandi essent: namque decretum patrum Senensium tutum habitum ab sede apostolica fuisse, tum ad pontificium nomen ordinem, & ecclesiastici ordinis tuendam dignitatem ipsos esse cohortatus.

Dilectis filiis prorcancellario, consiliariis, & communitati civitatis Basiliensis salutem,

Dudum præsidentes per nos in sacro Senensi concilio deputati, provide considerantes juxta decretum concilii Constantiensis circa electionem loci futuri concilii una cum consilio apostolicæ liberationis prælatorum ac reliquorum sapientum virorum, qui ad bonum publicum, universalis ecclesiæ intendebant, civitatem vestram Basiliensem pro hujusmodi futuro concilio, quod infra septennium celebrari debet, elegerunt. Præmeditantes enim prima fructum ex hac re in

ANNO DOMINI 1424. ANNO DOMINI 1424.

Cod. Vat. 1346.

ANNO CHRISTI 1434. in ecclesia Dei proveniunt, dein reficiendas A merito laudabunt.

Hoc ergo, filii nobis dilecti, cum existimemus ad commodum & honorem vestrum & totius Christiani populi utilitatem, cooperante altissimo, cedere debere, notificare volumus devotioni vestræ, rogantes atque exhortantes in domino ut, sicut decet devotos sanctæ matris ecclesiæ filios, vestra bona opera ita lucrant coram hominibus in prorogendo, ac defendendo statum, & honorem ecclesiæ, ac nostrum, in conservando jura ecclesiarum, personas ecclesiasticas honorando, ac permanendo in solita vestrorum cordium puritate, ut merito dignæ fuisse videamini, quorum civitas potissime illegreteur ad comitium celebrandum; nam ita agendo & benedictiones reddituri propter bonas actiones vestras ad veniendum ad ipsum concilium promptiores, & præter humanam laudem consequenti præmia laudis æternæ, quæ sunt a Deo beneficentibus constituta. *Datum Romæ apud S. Petrum IV. Idus Aprilis anno* VII.

ANNO CHRISTI 1434. manno Dene canonice, & Joanne Selle perpetuo vicario ecclesiæ Slefvicensis, ejusdem episcopi valetudinem, feminæ & legitimum impedimentum prætendentibus; licet ⁺ nulla ex parte domini Rvallensis hic in præsentanum comparente: facro, cui nunc licet immeriti præsidemus, approbante concilio, intersciptos per felicis memoriæ dominum Petrum, quondam Lundensem archiepiscopum prædecessorem nostrum, in concilio provinciali Helsingborg celebrato, articulos innovamus.

Primo, ut si quis hoc laetilegii genus irreperit, quando aliquem episcopum Daciæ provinciæ hostiliter fuerit infectatus, vel percusserit, aut ceperit, seu banniverit, sive focinfierit Ecclesiam, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, sive confilium dederit, aut favorem, seu posita receptaverit, vel defensaverit scienter eundem, sive etiam extorquere præsumpserit ab ipsis episcopis, aut suis consanguineis, affinibus vel amicis, per minas aut cruciatus corporis, seu alio quocunque modo litteras promissionis, cautionis, aut alias obligationis, sub quacunque forma verborum, etiamsi beneficiatum continere videantur, condemnetur de evitando, vel quittando eas pro captione, violentia & injuria ipsis episcopis factis: quas quidem litteras, ipsi episcopi ut nullas extortas, interdictæ præfatis concilii, decernimus esse irritas & inanes: sicut & seus læsæ majestatis, perpetuo sit infamis, & perpetuo anathematis mucrone percutiatur. Itaque & ipsius filii per lineam masculinam descendentes, usque ad lecundam generationem, reddantur ipso facto inhabiles, ad ecclesiastica beneficia, per totam Lundensem provinciam, in omnibus diœcesibus, & civitatibus obtinenda: necnon sint inhabiles ad exactiones, jurisdictiones, administrationes spirituales & temporales, castra, villas, & prædia ipsi quæcunque alias possessiones ecclesiæ, quocunque nomine censeantur, ad dies ipsos vel tempus aliquod determinatum, sub annuo censu, vel in conductu, seu alio quocunque titulo, vel colore alieno acquisito aliqualiter obtinendi. Terra quoque ipsius, si quam habeat propriam, vel titulo pignoris, seu quocunque alio modo acquisitam; necnon locus seu loca alia, in quibus episcopus captus detinebitur, seu ipse capiens tranfierit, quamdiu ibi manserit fecerit, & post ejus recessum inde, per triduum, quamdiu ipsa detentio duraverit, auctoritate præfentis concilii, ecclesiastico subjacent interdicto. Clerici vero, qui hujusmodi duranibus captionibus, in locis ipse interdictis divina scienter celebrare, immo potius profanare præsumpserint, præter excommunicationis sententiam, quam ipsos incurrere volumus; omnibus & singulis suis beneficiis ecclesiasticis ipso facto auctoritate qua supra fint privati, & inhabiles ad quæcunque alia beneficia. Item ut quicunque diabolo instigante, aliquem prælatum vel canonicum cujuscunque cathedralis, vel collegiatæ ecclesiæ, nostræ provinciæ, seu aliquam personam dignitatem ecclesiasticam habentem, seu aliquem de secularem, per laicos seu alios, absque loci ordinarii jusso mandato, capi seu interfici, vulnerari, membro mutilari, vel alias scandalofe vrachari contigerit, & de hoc conftiterit manifeste; usque ad liberationem personæ captæ, & satisfactionem debitam & emendam, eo ipso per totam illam diœcesim, in qua captus detinebitur, seu hujusmodi factum fit commissum, fileatur generaliter a divinis: & denuncietur hujusmodi malefactor, cum suis malefactoribus & fautoribus, & complicibus, & quibus conftiterit manifeste, excommunatus, per totam nostram provinciam Daciæ, interdictum sub pœnis infertus annotatis. Si vero regulares vel saeulares, clerici vel monachi, nostræ provinciæ, injuriofe capiantur, detinentur, seu trucidentur, dum de hoc conftiterit manifeste; tunc in tota provincia, ubi hujusmodi captus detinetur, aliquæ ad ipsius inde deliberationem, necnon ubi hujusmodi malefactores domicilia habuerint, omnentur vel transitum fecerint, & per triduum post eorum inde recessum fileatur similiter a divinis: & hujusmodi malefactores per totam hujusmodi diœcesim, & ad satisfactionem debitam, excommunicati denuncientur nominatim, & opubus conftiterit manifeste. Insuper ut omnes & singuli, qui bona ecclesiastica, redditus, clericos & ecclesiasticas personas provinciæ nostræ, rebus fois aut meliori parte earundem spoliaverint, vel bona detedentium clericorum rapuerint, seu tallias collectas, vel onera clericis vel eorum familiis vel colonis, sine prælatorum, capitulorum licentia, conferendo & violentiæ impofeerint; seu clericos vel eorum familias, vel colonos injurios ab hospitalitate gravaverint; aut reddituos ecclesiasticos, seu decimas ecclesiasticas sibi usurpaverint violenter; seu homines ad ecclesias confugientes, vel infra loca immunitatis confugitures, capetint vel extraxerint, seu capi vel extrahi mandaverint; nisi in casibus Magnæ Chartæ, vel per sobdrationem cibi & potus ipsos exire compulerint loca facta; ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, & per provinciæ ecclesias excommunicati denuncientur, de quibus conftiterit manifeste: a nullo nisi a diœcesano præfertim in mortis articulo, facta prius condigna satisfactione absolvendi: & intra in mortem, ecclesiastica carceat sepultura. Item ut clerici beneficiati, in locis ordinibus conftituti, qui jurisdictionem vel advocatias temporales, a laicis sibi commissas, five committendas exercere præsumpserint; nisi infra mensem a præfentis conftitutionis nostris, maturando eas deministrare cum effectu; ad administrationem ordinum eo ipso suspensi, & a beneficiis ecclesiasticis, opus occupant, sint privati: & si poffeda indurati; nisi infra quindecim dies, post ipsum mensem superadditum, advocatias, jurisdictiones & exactiones predictas non ⁺ demisserint penitus cum effectu, extunc excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Item ut in cauffis matrimonialibus, nullus alius, quam episcopus, si præfens fuerit, & commode poterit, sententiam proferre præsumat, vel jurisdictiæ vice sua, qui is hujusmodi causam committendam duxerit.

Ad hæc autem innovamus quosdam felicis recordationis dominii Magni, quondam archiepiscopi Lundensis, prædecessoris nostri, in provinciali concilio statutos articulos, qui sequuntur. Excommunicamus omnes & singulos, qui ecclesias cauffa lucri, odii, vel favoris aliqui, aut alia quacunque de cauffa, jure suo privare præsumpsit: etiam illos, qui bona clericorum decedentium injuste rapiunt, & sibi imponunt: illos qui homines in ecclesia, vel cœmeterio ecclesiarum, vel alia sacra loca incendiant, & munitiones & fortalicia inde faciunt, sine locorum ordinariorum licentia & consensu. Etiam illos qui cœmeteria violant, vel violare mandant.

ANNO DOMINI 1434. ** CONCILIUM PROVINCIALE HAFNIÆ. ANNO DOMINI 1434.

In Regno Daniæ celebratum anno M.CCCCXXV. feria quinta post festum sancti Canuti regis & martyris præside Petro Luckio archiepiscopo Lundensi, una cum episcopis Wiburgensi, Bergiavensi, Roeschildensi, Orthoensis, Arhusensis, aliisque prælatis, abbatibus, decanis, præpositis, omniumque diœcesium archidiaconis, prioribus, cantoribus, cæterisque ecclesiarum ac cleri rectoribus.

IN ea, *inquit Joannes Pontanus historiæ rerum Danicarum libro* IX. multæ quæ a prioribus & prædecessore præfertim archiepiscopi jam ante statuta fuerant novo decreto refumpta ac confirmata: & addita denique istiusdem perplura, sed omnia ejusmodi, quæ ceremonias ecclesiæ & mores cleri, non fidei aut dogmata pietatis spectarint, statuimque ante omnia ut preces pro rege & regina, Eirico & Philippa, pro statu totius regni tranquillo quotidie in ecclesiis fierent, & ita, qui ecclesias fundarent, earumque ædificationes promoviffent: Quorum in censu primo loco nominant ferenissima Valdemari III. filia, laudatæ memoriæ Margareta, trium horum regnorum quondam regina. Indeque super vita & vestitu cleri decreta lata, ut si se ita gererent, ne in delicta tantum, sed ne in suspicionem quidem delictorum incurrerent: præfertim cæpulam & ebriectatem, luxum & libidinem fugerent, concubitus domestica procui amandarent, monialium claustra non ingrederentur; diversoria nulla aut cauponas frequentarent; armas nisi iter faricntes, non gestarent; vestes &c. habitus eorum honestatem præferret; manicas ad cubitum propendentes non haberent; vestes pellibus fusulræ, excepta pelle, fimbrias habent explicarent; nulli infitis aut limbi ora extumdem ornarentur. Moniales non nisi cum venia cœnobio fuo excederent: Episcopi neminem ex clero alterius diœcesis ordinarent, aut sine ecclesiæ præfectura, nisi conficia ac commendatabus iis, quorum interesset: Idemque presbyteris imperatum: Quique concessum esset celebrare divina officia in lamentis, quæ ad publicas res pertinerinant, cum pœna, vetabantur id tamen facere extra temporis & loci minus tutos, aut honestis: De honestis quoque decretum, ut certo quidem tempore ab ecclesia effent femoti, fed feria tandem ac vera pœnitentia demonstrata in cœnam recipiuntur. Addita demum & alia, de decimis, de hereditis ac bonis cleri, doque iis, qui pacem regis & regni, aut de libertate ecclesiæ violarent, quique ditiones ejus ac jurisdictionem invaderent, aut officerent immunitatibus, eos similesque omnes ab ecclesiæ communione procul habendos: Quorum præter alia, illud de homicidiis, ut ⁺ exorbitantis libertatis vitatium, atras polleriori, fulubriter correxit: effeque eadum licentia capitali poena per legestrepreffa. Verum ne quid a nobis omittamus, tutor, ipsius hujus, de qua loquimur, constitutionis, cujusmodi ea concepta verbo tenus fuit, exemplum subjeci.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus sancti. Amen.

PETRUS Dei gratia archiepiscopus, omnibus & singulis prælatis, abbatibus, decanis, capitulis, conventibus, plebanis, ecclesiarum rectoribus, clero & clericis, ac totis Christi fidelibus, tam religiosis, quam sæcularibus universis, per Lundensem civitatem, diœceses, & provinciam conftitutis, salutem in omnium salvatore. Pastoralis cura regiminis illo sibi jugo solicitudinis onerata, ut in commissa vineæ Domini concurrentibus excellibus, reformatis moribus, plaeiatisque virtutibus, per vigilantiam provisionisque sæculum, vitia studeat exfirpare. Nos itaque una cum venerabilibus fratribus nostris dominis, Laugone Wiburgensi, Petro Bergiavensi, Joanne Roeschildensi, Nafione Orhoniensi, Christierno Ripensi, & Ulrico Arhusiensi, eadem gratia ecclesiarum episcopis, suffraganeis & assessoribus nostris, præfentibus ex parte domini Henrici Slefvicensis episcopi, Hector manno

ANNO CHRISTI 1425.

dant. Etiam illos, qui per minas vel enuciadant. Etiam illos, qui per minas vel enuciadant, ut coniuratis compellunt aliquos se excusare vel quittare pro damnis & iniuriis, episcopis, ecclesiis, ecclesiasticis, vel facerdotibus, clericis vel eorum familiis, vel colonis illatis. Etiam illos, qui ecclesias incendunt, vel infringunt, vel libertates earum infringere, aut perturbare contendunt. Item, excommunicamus clericos diuina celebrantes fcientes, præterquam hujusmodi malefactoribus: quos etiam fic celebrantes irregulares effe declaramus per præfentes. Item, excommunicamus illos qui hujusmodi malefactoribus confilium, auxilium, vel confenfum in fuis malefaciis adminiftrant: necnon & illos qui eadem faciunt, vel fieri mandant, aut procurant. Nec aliquis prædictorum fibi per epifcopum diœcefficos, fictis prius fatisfactione competenti, fuper damnis & iniuriis, a dictis fententiis poffit abfolvi. Perfonas quoque omnes quacumque dignitate & ftatus præeminentia præfulgentes, univerfitates, civitatum vel locorum, aut confules eorumdem, qui ut nullus conqueratur eorum judice ecclefiaftico prohibent, vel ftatuta condunt contra clerum & ecclefiafticam libertatem; hoc edicto tali pena volumus puniri, fcilicet quod perfonæ talis de cetero committentes modo quoliet, excommunicationis univerfitatem fententiæ fubjacent ipfo facto.

Nos igitur Petrus Dei gratia, Lundenfis archiepifcopus præfatorum ordinationem, & ordinationes nofterum prædecefforum in fuo vigore & robore duraturis, facro cui nunc præfidemus approbante concilio, articulos addendos infra fcriptos: Statuentes quod omnes clerici, tam fæculares quam religiofi, metropolitico & diœcefano nobis jure fubjecti, quod pro fereniffimo domino Erico Dei gratia Daciæ, Sueciæ, Norvegiæque rege, duce Pomeraniæ, & illuftri contorali fua, domina Philippa regina, necnon pro eis qui pro tempore fuerunt Daciæ regibus & regnis, nemo pro ftatu pacifico, ecclefiaftico & temporali, in Miffis & quotidianis orationibus fuis fundant preces ad Dominum devotas: ut in plenitudine vitæ cœnobiali rigat per fuorum femitas mandatorum, & in futuro præmium eis tribuat beatorum. Item, omnes & fingulas perfonas ecclefiaficas, tam religiofas quam fæculares nullo prorsus excludentes, & in Domino monemus, jufifque auctoritate, qua fupra, firmiter præcipiendo mandamus, quod pro ecclefiarum, monafteriorum, clauftrorum & aliorum locorum quorumcumque in quibus degunt, fundatoribus, inftitutoribus, dotatoribus, patronis, aliifque quibufvis beneficiorum, vivis & defunctis: Etiam, quod pro ferenifimo domino VVoldomari filia, Margareta bona memoriæ, iftorum regnorum quondam regina, & ecclefiæ Dacianæ directrice pofcifti, ad Dominum Deum continuis fundat preces, humiles & devotas. Item, ut univerfi clerici, vitam & mores in melius reforment: ut ea quæ ad ipforum ftatum & honeftatem pertinent, cum magna quantitate refudant, aon folum, ifafed etiam ab omni fpecie mali fe fiudeant cuftodere, a crapula & ebietate, quæ funt illaqueatio diaboli. Publicas etiam in fuis domibus, fub pena canonis, non habeant concubinas: Tabernas non vifant, arma non portent, nili propter necefficatem & vitarum periculum, in itinere conftituta. Mafficas ad cultum pendentes, cum magna fuperftitione non habeant: quibus etiam a retro, vel a latertibus

A fiffis, exceptis veftibus pro via neceffariis, fub pœna concifi * Conftantini, non utantur: quæ cum fint, ut talibus utentes veftibus, ac perceptione fructuum fuorum beneficiorum per menfem fuam privati. Claufuras monafteriorum & monialium, fub pena excommunicationis terna monitione præmifia, abique rationabili & manifefta causa, & fine fuperiorum fuorum licentia, ingredi non permittant. Ipfique monialibus, ad eleemofynas infra noftram provinciam degentibus, fub pœna excommunicationis ftricte præcipiendo mandamus, de fupra memorata fuorum de cetero exeunt, fine rationabili, neceffaria & urgente causa, nec nili fuperiorum fuorum prius petita licentia & obtenta. Plebani itaque eumdem fuperiorum, fub pœna excommunicationis, præcipue ad ufum altarium fpectantia, in ftata decenti & mundo diligenter cuftodiant & obtineant: Si qui vero ea incaute reliquerit, tribus mentibus ab officio fufpendatur. Ceterique cum diligenti cura obfervent, quæ obfervari præcipiunt fanctorum canonum fanctiones. Aliud: Si quis in præmiffis vel aliquo præmifforum excederint, contra eos locorum ordinarii, per cenfuram ecclefiafticam, monitione præmifia canonica, tandem vero ad beneficiorum privationem, una cum alia pœna, quæ hujusmodi a canonibus infliguntur, procedere non omittant. Item epifcopus qui fciens ordinaverit ecclefiam alienæ diœcefeos, fine commendatitis literis, ipfi interdicimus dare, per annum a collatione ordinum effe fufpenfum: Taliter vero ordinatum ab executione ordinis fic fufcepti, fufpendant diœcefanus, donec fecerint ordinarium fuum fuerit difpenfatum. Item ftatuimus, ut nullus presbyter, in ecclefia, ignotum feu peregrinum clericum ad celebrationem divinorum, in publico prefumat admittere, nili literas fuæ ordinationis, feu literas diœcefeos epifcopi, vel ipfius vicarii, plenam de hoc fiem facientes exhibeat: contrarium faciens in fex grofios pro admiffione admittent pœna, in utilitatem fabricæ cathedralis ecclefiæ convertendos. Item ut nullus epifcopus recepit, collegat, vel admittat fine literis fi demiffiofis, fui epifcopi originarii, presbyterum diœcefis alienæ. Item, ut gloria eorum ab intus fit, in fimbriis præcipimus, ne quis clericorum pelles fodeatione fua, altra capacia, vel oras in vefimentorum fuorum faciat explicari: nec quifquam clericorum deinceps portet veftus, taliter extrinfecus foderatas: aliquin per fuperiores fuos, fine fpe reftitutionis fe quantifer fpoliandos. Item fi cui conceditur, quod in altari viatico divina officia poffit celebrare, non in ipso ventofo, feu alias periofo, vel inhonofo hac fieri debere intelligimus: Unde fi quis presbyterorum occafione concefficnis hujusmodi, contra præmifia, divina celebrare præfumpferit; ipso ipfo per unum menfem, a Miffæ officio prefentia ftatimi vigore, fe noverit fufpenfum. Item, nullus presbyterorum, alienum proximorum, ad confeffionem vel communionem Corporis præfumat admittere, fine licentia proprii facerdotis. Extranei vero hofpites & peregrini, a facerdote, in cujus parochia morantur, & non ab alio ecclefiafticis recipiunt facramenta. Item auctoritate, qua fupra, ftricte præcipiendo mandamus, ne quifquam homicidarum, alibi, quam ante fores ecclefiæ cathedralis, abfolvatur, ubi eis nudato dorfo & pedibus, vaftibus in terram humiliter demiffis, & ventre eis modum planaric confitentibus, injungatur pro modo

ANNO CHRISTI 1425.

B modo culpæ, pœnitentia falutaris: nec nili in tegro anno revolato, ei ecclefiæ præftetur introitus: nec cateræ relaxentur, immo eos alio tempore, quam dumtaxat in Cœna Domini, nec alio loco quam in ecclefia cathedrali: nec etiam nili poft homicidæ, a fuis plebanis teftimoniales fecum portent litteras quod vere fint pœnitentes, & quod jam pœnitentiam, vel ejus partem aliquam peregerint, nili cum ex certa causa & determinata causa & licentia, diœcefeos epifcopus duxerit difpenfandum. Quod fi quis homicidarum, infra fex hebdomadarum a perpetratione homicidii, maturando pœnitentiam præfato modo non receperit, extunc per illam diœcefim, vigore hujus ftatuti, denuncietur excommunicatus fub diœcefeos. Item, homicidæ voluntarii, cortumque omnes & fingulf complices & fequeces, qui animo occidendi, feriendi, capiendi vel infidiandi, feu alias injuriandi, hominem aliquem vel occidunt, quilibet eorum, pro modo culpæ fuæ, ante fores ecclefiæ cathedralis, pœnitentiam recipiat falutarem; ipfique omnes & eorum quilibet perfonaliter & figillatim, qui hujusmodi perpetrationis homicidii animo quo fupra interfuerit, continuo ad pœnam pœnitentiam dictam Bandites vel Bandites, per confuratos ecclefiafticos accepitur. Item, de omnibus, præcipue de agris, animalibus, aplibus, halectibus, & aliis piftcatoris confiotis, præcipimus decimas fideliter & fine fraude folvi, fub pœna quam fancti Patres ftatuerunt. Item ut fingulf plebani in ecclefiis fuis, folutos & infolutos, in fornicario coitu præfentes cohabitantes, in anno moneant nominatim, ut aut feparentur, aut invicem difponfent. Quod fi hujusmodi faluari monitioni parere contemnent, extunc anno evoluto, in fancto fefto Pafchæ, a communione euchariftiæ fufpendantur. Item, nullus epifcoporum Dacia, aliquem inferiorem, bona clericorum decedentium fibi fubjectorum, præter ea quæ ipfis fponteneæ legantur, fibi vindicent vel ufurpent. Bona vero clericorum ab inteftato decedentium, dividantur fecundum canonum facrorum fanctiones. Item, bona clericorum alienigenarum, infra noftram provinciam decedentium, folutis exinde primum debitis, & fic teftamentis executis fideliter, apud ordinarium loci feu ejus commiffarium, fi ipforum defunctorum una non adfint heredes; & legitimo ceffante prædicento, per annum & diem, fub fideli cuftodia referventur; poftmodum, fi ipfi heredes fic, ut præmittitur, venire non impediti, infra eadem terminum non adventerint, in pios ufus, fecundum locorum ordinariorum arbitria, convertenda. Item, fratres Mendicantes, ad folvendum prebyteris parochialibus, portionem canonicam, & quartam de funeralibus, adftrictos effe, fecundum difpofitionem juris canonici declaramus. Hujus etiam fuper hoc præfentis concilii auctoritate, pronuntiamus ipfos fratres Mendicantes, ab hujusmodi folutionem dictarum videlicet quartæ, & canonice portionis, detentamentis nihilominus perpetuo obligatos, tamen adjectione pœnæ, & punitionis fpecialis; taliter, quod fi prædicti fratres Mendicantes, eadem folutionem quartæ, & portionis canonicæ, cum neceffitate contra bullas fedis Apoftolicæ, exfolvere recufaverint, manifefte ex tunc, venerabiles epifcopi noftræ provinciæ, & alii inferiores prælati, feu eorum officiales, in fuis jurisdictionibus, habeant au-

A thoritatem plenariam, eorum clemofynas occupandi, domeo fatisfecerint, ut tenentur, & reconciliationis beneficium meruerint obtinere: aliis tamen pœnis in canonibus, & provincialibus ftatutis provifis, femper in fuo vigore, & robore duraturis: ipfique fratres Mendicantes ad præditionis officium vel confeffionem poditionem, * vel fuorum jurisdiffpofitionem præfentafi & approbati fuerint, nullatenus admittatur. Infuper inter prælatos, & rectores parochialium ecclefiarum, necnon fratres Mendicantes, * Clemoenitum, Super cathedratum, ut inter nos eo major fit concordia, per totam noftram Lundenfem provinciam præcipiens inviolabiliter mandamus. Item, quæfiones in alicujus epifcopi diœcefi, fine ipfius literis, & citra limina tranfeuntes, aut etiam hujusmodi limina, & litteris indulgentias hujus nefarias & truffiticas pronuntiantes; fi de mandato ordinariorum, vel prælatorum capitvati, aut abfiatienem retom, quas habent, paffi fuerint, id fibi ipfis de cetero imputabunt. Quofcumque etiam religiofos, qui clericis aut laicis, facramentum Unctionis extremæ, vel Euchariftiæ miniftrare, matrimonia folemnizare, non habita fuper his parochialis presbyteri licentia fpeciali: ac qui interdictos vel excommunicatos, a canone vel a fententia per ftatuta provincialia ac fynodalia promulgata, feu a pœna & culpa qualicumque abfolvere præfumpferint, excommunicationis fententiam ipfo facto incurrifie denuntiamus, per fedem datutarat Apoftolicam abfolvendam. Item, ftatuimus ex præfentis auctoritate concilii decernentes, ut quatuorcunque ecclefiarum hofpitalium, feu monafteriorum noftræ provinciæ, feu aliorum priorum locorum adminiftratores, cujufcumque ftatus ac conditionis exftiterint, bona mobilia, fine confenfu diœcefani epifcopi, donationis, impignorationis, venditionis, permutationis feu infeudationis, vel ad formam dimiffionis titulo, in poftterum minime alienent, obligent, vel quomodolibet distrahant. Quod fi contrarium faftum fuerit, nullus ipfo facto, & invalidus fit contractus, ipfique adminiftratores, per fuos feniores, adminiftrationis officio perpetuo fpoliantur. Infuper hujusmodi adminiftratores, abbates, priores, præpofiti, præceptores, & hofpitalium præpofitores, ut eorum loca, exempti auctoritate, a Pontifice, fed non exempti auctoritate ordinaria, ad reformandum mores, ftatus & regulas eorumdem, necnon ad reddenda ratiocinia, de quibufcumque legatis & eroganis fuper quibus ordinariorum conftitutiones onerantur, per ipfos ordinarios, quotes expedienes opportunum fuerit, vifitentur. Monafteria vero, hofpitalia, feu alia pia loca, & eccleffias quæcumque epifcopi fuorum ordinariis, etiam quoad ioftitutiones, & deftitutiones adminiftratorum, in iidem declaramus effe fubjectas, nifi per evidentia privilegia probaverint pœnæ fe exempta. Item excommunicamus omnes illos, qui pacem regis & regni portarbant, et ecclefiafticas libertates ecclefiæ Dacianæ infringere, aut poffeffiones ecclefiarum invadere, aut ad eorum bona manus impias extendere præfumpferint; fed approbatas & longævas locorum confuetudines, pœnas jura parochialia fpectantibus, obftitionibus, obventionibus, cum fuis accefforiis, diminuere contendunt, in præjudicium ecclefiafticæ libertatis: Etiam illos, qui in benefacia ecclefiafticæ fe intromittere, aut qui per laicam potentiam, feu alias violentiam ea

ANNO CHRISTI 1418. ea detinent occupata. Omnes autem incendiarios, ecclesiarum fractores, veneficos & veneficas, cum magicis incantationibus utentes, facrilegosque, & hoc fieri procurantes, excommunicationis sententiam incurrere decernimus ipso facto. Excommunicamus insuper omnes illos, qui odio vel lucri causa, aliquibus crimina falsa imposuerunt, pro quibus mors vel exilium, aut membrorum mutilatio, vel exheredatio, bonorum spoliatio, seu famæ denigratio sequi debeat, si judicialiter convincantur. Qui vero ad diffamationem alterius quid proponat, quod mores fagittat, nisi hoc approbare poserit, cannonice puniatur, & a nimirum pallo pro modo culpæ satisfacere compellatur. Item, qui animo injuriandi quempiam clericorum, canonicorum, laicorum, militum, vel occidere, præter poenas superius expressas, immunitate ecclesiastica non gaudebit. Item qui in criminibus ecclesiasticis delinquentes, per sacramentalem confessionem, & absolutionem, fuerint unioni ecclesiasticæ reconciliati; extunc, ab aliquo eos captivari, detineri, seu bona eorum confiscari, nisi super his per eorum judicem ecclesiasticum prius pronunciatum fuerit, sub excommunicationis poena latæ, severe prohibemus. Item, non eitentur clerici ad placitum secularis, vel eorum judice laicali, sed coram suo judice ecclesiastico, in quacumque causa citentur, & ibidem legitime convincantur. Quia vero exigentibus culpis plerumque hominum necessitatibus cælesti miseratione provisos, frequenter obfordet repentina calamitas tempestatum; orationum suffragia, & Christus & Maria pitis precibus implorantur; idcoque singulis presbyteris, cum aeris intemperiem viderint imminentem, non expectato Ordinariorum mandato, protinus ad processionem, & humiles orationes devotionem excitent fidelitorum. Item, statuimus ut laici, advocati, consules, judices, seu jurisdictionis quæcumque seculares habentes, poenas pecuniarias, seu mulctas sub poena excommunicationis latæ, sive in causis ecclesiasticis levare, vel exigere non præsumant; nec personas ipsas ecclesiasticas, in hujusmodi jure

A *a) Injuriam.*

B

C

D

E

ANNO CHRISTI 1418. *A Deo impediant quoris modo. Item, excommunicatos a canone denuncianius, etiam cleriopios, qui calibus non permissis, defunctos sepeliunt in cœmeteriis, vel, ecclesiis tempore interdicti; vel qui feriatos sepeliunt excommunicatos publicos nominatim interdicitos, ac etiam ulturiarios manifestos. Qui quidem sepelientes, si non absolutt celebraverint, irregularitatem (a qua non nisi per dummum Pontifiem absolvantur) fe noverint incurrisse. Item, statuimus quod festum sanctæ Annæ matris genitricis Dei beatæ Mariæ, quolibet anno in crastino Conceptionis ejusdem beatæ Mariæ Virginis, per totam nostram provinciam, pro felto terræ & populi, in posterum celebre habetur. Item, statuimus, prout ab antiquo est constitutum, ut in qualibet ecclesia cathedrali nostræ provinciæ ista in hac anno celebretur diœcesana synodus generalis: in qua præmissa statuta, coram clero & laico vulgaritur exponentur, ne quisquam de prædictorum ignorantia fe valeat quomodolibet excusare. In quorum omnium & singulorum præmissorum evidentiam, nostrum secretum una cum secretis venerabilium fratrum, episcoporum & suffraganeorum nostrorum prædictorum, præfentibus est appensum.*

Datum & actum Hafniæ, anno 1415. feria quinta post festum beati Canuti regis & martyris.

ANNO CHRISTI 1418. *Ex pag. 109. quarti tomi legitimi Conciliorum, ubi mendose anno 1408. habetur. 1418. ut modo decet, cum aliis Historiis.*

** RESPONSIO CONGREGATIONIS PRÆLATORUM, Et aliorum virorum ecclesiasticorum, per ducem Bedfordiæ, nunc assertum regentem Franciæ, Parisios vocatorum, an. Christi MCCCCXVIII. super prædendo eorum consensu & assensu levandi subsidia super clero, sicuti super laicis.

AD requestam factam per illustrissimum principem dominum ducem Bedfordiæ per organum primi præsidenti Parlamenti, die lunæ decimaoctava Octobris, pro prædendo consensu ecclesiæ, ut imponantur & exigantur a clero subsidia eodem modo a laicis persolvi; respondet congregatio prælatorum, & aliorum virorum ecclesiasticorum propter hoc Parisios vocatorum, in modum qui sequitur.

Videlicet quod humiliter supplicat serenitati ipsius excellentissimi principis præfata prædictorum prælatorum & virorum ecclesiasticorum consistorium, quatenus patienter & non ægre ferat audere hæc serenitas quod consensum prædictum non præstitit, neque præstat: quoniam salva conscientia, salva jurisdictione sua, & libertatibus ecclesiæ, salva honore regis & regni, & regalii illustrissimi principis, consentiri tam tali onera ecclesiæ imponenda præbere non potest, propter rationes & motiva quæ inferius adducuntur.

Primo, quia pauci hac vici ecclesiastici vocati fuit; longe; quia major pars illorum quos tam magnum potest tangere negotium, quæ ad præfentem congregationem vocata est, minime comparuit. Quamobrem huic præsenti congregationi fecundum non videtur tam solemnem ecclesiæ partem posse repræsentare, aut quod per eam adum existerit, approbari debere.

Item, attente debet considerare præfatus illustrissimus princeps, qualiter apud principes infideles & idolatras tanta fuit libertas sacerdotibus & ministris veri Dei, quem tam principes ignorabant, quod eximebantur ab omnibus secularibus populo impositis, etiam in necessitatibus magnis: Unde Gen. XLVII. scribitur, quod

A quod tam Ægypti terram fuam, pecora, & hæreditates fuas, tempore fepteni ni famis Pharaonis servitutem pro vitualibus habendis subjicerunt; sacerdotes non folum terram fuam & possessiones fuas vendere non funt compulsi, sed etiam eis alimenta ibi & fine familiæ fuæ alimentis ex regia & publicis horreis donata funt. Similiter rex infidelis Artaxerxes cum omni populo Judaorum per Nabuchodonosor captivato atque populo tam multis retributis & vectigalia imponeret, facerdotes Judaorum ab illis angariis exemptos effe voluit. Vobis, inquit, notum fit cunctis de universitatis sacerdotibus, levitis, cantoribus, janitoribus, & ministris domus Dei, vectigalia & annonas, & tributum non habentis potestatem imponendi super eos, Esdræ vi. Cæsis quare tributum exigere volunt præfertim rex prædictio passus flatim infertur, cum dicitur; *Ne forte irafatur Deus contra regem regis, & filiorum ejus.*

B Item, & quod nobiles omnes, qui magistratum laicalem quam facerdotes appropinquant aut clerus, ab omnibus vectigalibus tallias, etiamsi personaliter in armis non fervient, eximuntur. Quæpropter multum absurdum videtur, quod ecclesia Deo fervienis pro falute reipublicæ, *et ejus ministrorum* [illegible] *honorem Dei omnis debeant a principibus servitenta*, tallisque angariis, quod nec infideles principes voluerunt facere, fub catholicis principibus pretendunt.

C Item, & quia bona ecclesiarum funt bona Dei, quorum ecclesiastici folum habent administrare dispensatores & fic viris ecclesiastici tales angarias imponere, eft a Deo tributum aut vectigal exigere: quod quantum plus aures etiam folo audiri oftendat, videant qui ad id agendum principes notare.

Item, a motum debet considerare principes magnas fubventiones, quas viri ecclesiastici ad deliberationes particularium locorum portaverunt, ad quorum fubventionem propter inopiam fuarum ecclesiarum vafa facra atque reliquias & alia jocalia cultui divino confecrata fuerunt venditioni exponere compulsi: immo & prælati aliqui & multi facerdotes etiam habitibus ecclesiasticis pro prædictorum folutione privati, & non habentes, perfonaliter capti & detenti. Quod neque infideles in fuis facris, immo execrabilibus facerdotibus umquam perpetrafe leguntur. Quare contentari debet princeps, cum bene jam omnia plerumque ecclesiarum bona his fubventionibus exhausta fint.

D Item, advertere debet princeps miferias & calamitates ad quas principes plurium regnorum, qui ecclesiam Dei pretioso fanguine fuo a diabolo fervitute liberatam, tallibus angariis afflitere, devenerunt quotidie quotidie; quidquid pertierunt, aliqui ad captivitatem perducti, cetera dominio fuo præclarissimo privati funt. Quoniam non debent, fe divinæ majestatis gratiam potare promereri, qui fponfam ejus ecclesiam in fervitutem redigere conantur.

Item, quod temporibus retroactis, quando non contebant etiam fuper laicali populo fubsidia, nec erat adhuc obedientia nostra ita ample & in proventibus abundans ficut nunc eft, major exercitus multo [a] quod nunc continue habebatur, flatus dominorum regum fuftinere opportebat, & optimam in armis disciplinam fervabant; ita etiam ut ama fequentibus prædandi licentia interdicta effet; & tamen talia ab

a) *Forte, quam nunc.*

A ecclesiasticis rex Henricus Anglia numquam postulafle legitur; immo & magnam partem regni Franciæ ab hujusmodi exactionibus & aliis oneribus exemit.

Item, ut ad bullam veniamus, quæ fuper necessitate principis fundamentum fuum videtur affumere, clarum eft quod tanta non potest effe necessitas, attento quod folius principis flatum fuftinere habemus, atque unicum exercitum, qui quidem a paucis diebus folutus eft in Anglia ufque ad primam Januarii. Dominium autem regni jam eft amplum & magnum: curuni generaliter fubfidia communia & tallias particulares afcendentes ad magnas pecuniarum summas. Anglia quolibet anno quafi pro media parte anni armatum fupperedit: nihilominus adhuc curuni particularis fubventiones in regionibus circumfantibus & locis ubi obfidiones ponti deberent, nihilominus prædicta omnia fubsidia funt levata: propter quod manifefte apparet quod tanta non eft do prælenti necessitas, ut oporteat vel ecclesiam ad tantam laicorum adducere fervitutem:

B Item, quia in militia præfenti feu moderna ceflavit adeo disciplina, ac fibi eft permissa prædandi impune licentia, quod non obftante eorum folutione nihil profuit pro ecclesiasticis & aliis extra muniti loca remanere, quod ab armatorum violentia non tollatur; cum hæc jam in regno hoc invalescit corruptela, ut militiam infequentes non nifi terras ecclesiafticas quas defendere tenentur fi ear invenire poruerint, perfequantur, propter quod terræ ecclesiæ deferte & abfque habitatore remanere cogunturi: & ita adeo eft depauperata ecclesia, quod non habet fuftentari; propter quod pribus regnis locis a divinis longo jam tempore ceffatum eft.

C Item, funt multi laici, & communitates aliquæ feculares, quæ tales impositiones & angarias folvere non cogunturi; propter quod multum abfurdum videtur clericos velle ultra laicos tali fervitutci fubjicere.

D Item, quia bulla videtur caufare pro quiete populi: propter quod manifefte apparet contrarium: quia populares jam mirabiliter murmurant, quod ecclesia Dei fervituti fimiliter cum eis fubjacet, exiftimantes hæ angarias fuper fe perpetuo remanfuras, cum eas ufque ad ecclesiam audunt adventuras.

Item, non potest effe quies in aliqua politia aut republica, nifi ordo debitus inter flatus ab fervetur; fi enim caput feorfum fuper terram ponneretur, nihil homine, qui eft pulcherrima creatura, inventretur difformius. Si ergo ecclesia quæ eft fupremus mundi flatus ad fervitutem laicorum ponneretur, nihil republica confulius, præfertim cum, ut dictum eft, nobiles qui fuit in inferiori flatu, a tallibus angariis eximantur.

E Movent etiam prædictam congregationem juramenta per illustrissimos principes reges Franciæ & Angliæ ultimate defunctos facta de prerogativis, privilegiis & libertatibus ecclesiæ, & viroruni ecclesiasticorum conservandis: ordinationes insuper per concilium ecclesiæ Galicanæ notabiliter Parisiis congregatum, & per prædictum illustrissimum regem Franciæ ultimate defunctum cum consilio & assensu nonullorum principum de regis stipe progenitorum, & plurimorum aliorum principum, ductum, procerum & baronum factæ, laudatæ & probatæ Parisiis, decimosexta Fe-

F bru-

ANNO CHRISTI 1418.

brauii, anno Domini millesimo quadringentesimo sexto.

His igitur attentis quæ animum vestrum obligare possunt & movere debent, reverendi in Christo Patres & domini, qui a sancta sede Apostolica ad executionem præsentis negotii ellis judices delegati, supplicat præsata prælatorum & aliorum ecclesiasticorum congregatio, quatenus non velletis, prout nec jure debetis, ad executionem litterarum Apostolicarum hanc materiam tangentium procedere, sed magis animum hujus potentissimi principis prout ex officio teneminé ad observandum libertatem ecclesiæ inducere. Parata est enim ecclesia orationum assiduis suffragiis pro salute & prospero statu regni hujus ac principum, & vestrarum paternitatum apud Dei clemen-

A tiam absque interminibus fundere: Post hæc fuit appellatio interjecta per gentes ecclesiasticas.

ANNO CHRISTI 1418.

OBSERVATIO P. PHILIPPI LABBE, S.J.

M. Ludovicus Bail, Abbavillensis, doctor theologus ac responsionianus Parisiensis omni secundi concilium p. 618. ex Parisiensi, quod sequitur, concilium propositis, accepimque refert clarissimo viro ac multis eruditionis, ut verbis illius utar, domino Joanni Gerson, canonico Cameraci, quæ in commentariis suis eruitur, ac manu propria descripsum, Carnuto Joannis mihi tradit die 4. Maii anni 1645. Hæc adnotare placuit, ne beneficii notoriis apud posteros deberi possit. Quis enim æquo animo ferat plagiarios illos liceos cupiditate suffocatos, qui cum habeat non habent ab aliis mutuantur, & capita familiam, ex quibus largissime hauriunt, obtrudere conantur?

ANNO CHRISTI 1419.

** CONCILIUM PARISIENSE,

ANNO CHRISTI 1419.

dictum etiam Senonense a quibusdam, Lutetiæ Parisiorum habitum apud Bernardinas tempore Martini V. Papæ, & Caroli VII. Francorum regis, anno Dom. MCCCCXXIX. a D. Joanne de Nantone Senonensi archiepiscopo.

PRÆFATIO.

Ex Concilium. Lateran. 2. Tom. 10. Conciliorum Hermann. Crab. Bernaldi.

IN nomine Domini, Amen. Universi præsentes litteras inspecturi, Joannes miseratione divina Senonensis archiepiscopus, totiusque Galliæ Primas, primas, salutem in Domino sempiternam. Pastoralis cura sollicitudinis animum nostrum vehementer pulsat, & inducit, ut ad ea quæ honorem Dei & ecclesiæ sunt, animarumque salutem conspicere diligentius infigamus. Cum igitur quibusdam canonicis sanctionibus cautum existat, quod omnes & singuli Christianitatis archiepiscopi de triennio in triennium sua provincialia concilia sub certis pœnis, canonico tamen cessante impedimento, celebrare teneantur, in quibus de criminibus corrigendis, ac moribus in clero & populo reformandis, diligenter tractari oporteat: fieriuntque talia concilia a multis retroactis temporibus quodam desidioso negligentiæ prætermissa, qua ex re multa & varia delicta incorrecta nascuntur, & plurimum in magnum animarum periculum invalescunt, ac de die in diem invalescunt: propter quæ veritus illter profanum item Domini super nos, & super gregem nobis ab eo creditum in eorundem pœnam & vindictam delictorum, defendulle. Quapropter nos cupientes circa prædicta, quantum nobis adest possibilitas, de opportuno remedio providere, hujus nostræ Senonensis provinciæ concilium Parisiis convocavimus, & convocari fecimus ad diem Martis post Dominicam qua cantatur in ecclesia Dei Oculi mei, quæ fuit prima mensis Martii, anni Dom. MCCCCXXVIII. more Gallicano, * cum continuatione dierum usque ad hanc præsentis definitionis diem. Quod quidem provinciale concilium tenuimus, ac solemniter, ut moris est, celebravimus, non cum venerabilibus suffraganeis nostris; videlicet I. * Carnotensis Episcopi, ac vicarii & procuratoribus venerabilium fratrum & suffraganeorum nostrorum Antissiodorensis & Nivernensis episcoporum, Autesiodorensis episcopo tam de veniendo, quam de mittendo ejus nomine sufficienter habito pro excusato: nonnullis quoque abbatibus, prioribus conventualibus, ac aliis viris ecclesiasticis tam sæcularibus; quam regularibus, exempti & non exempti; aliis etiam viris litteratis diversarum professionum de suppositis venerabilis universitatis Parisiensis in magno & notabili numero, tam pro seipsis, quam aliorum convocatorum absentium, nominibus procuratoris, personaliter comparentibus confidentibus & convenientibus: Nonnullis etiam licet convocatis, minime tamen comparentibus, nec pro se mittentibus. In quo concilio cum Deitimore tractavimus de vita, statu ac moribus nostris, ac subditorum nostrorum tam ecclesiasticorum quam sæcularium in mellus reformandis. Pro quorum reformatione & emendatione, quamquam circa idipsum sanctorum Patrum decreta, ac canonicæ constitutiones bene & laudabiliter providerint; quia tamen hactenus quandam ex eis nimium fuerunt negligentia, præsertim quoad ea quæ ad ecclesiasticum servitium, & hominum mores respiciunt: Nos in dicto concilio antiqua statuta, canonicæque sanctiones a bonæ memoriæ nostris prædecessoribus Senonensibus Archiepiscopis in suis provincialibus conciliis hactenus, retroactisque temporibus pressime celebratis, factas & approbatas, ac in dictis conciliis publicatas, in eodem præsenti concilio perlegi faciendo, fuisse, fore & esse inviolabiliter observandas, eodem approbante concilio voluimus, statuimus, & ordinavimus: Volumusque, statuimus & ordinamus, ipsaque prout & inquantum opus est, innovamus: & insuper quædam statuta nova edidimus, quibus specialiter circa illa providerat, quæ ad perpetuam rei memoriam in his scriptis sub nostris & suprædictorum suffraganeorum nostrorum sigillis redigi fecimus in modum sequentem.

Sigillo expoſito ſuſp.

* 1. id est 1429. secundum Sigeberti Gemblacensis Chronicon, non vulgo recentiorum, a Joanne de Fontiguanis, & Jacobo de Chastellon.

a Joanne de Fontiguanis.

b Joanne Bitou.

c Joan. Vitalis.

Et

ANNO CHRISTI 1419.

Et primo, sequuntur statuta circa reformationem servitii divini edita, quorum primum est tale.

I.

Gloriosissimi ecclesiæ doctores, ac plurimi ex sanctis antiquis patribus, servitium ecclesiasticum ad laudem & gloriam Dei creatoris nostri, & ejus benedicti Filii Jesu Christi Domini nostri, sancte & laudabiliter instituerunt, & ordinaverunt; Quod quidem servitium tamen sanctius & reverentius fieri oportet, quanto illi ad cujus sit laudem & honorem sanctior, atque gloriosior existit. Sane prout quibusdam referentibus, & per experimentum didicimus, plures ecclesiarum ministri non attendentes majestatem & dignitatem illius, ad cujus sunt deputati famulatum, in suis officiis ecclesiasticis minus devote & irreverenter se habent, quod in dignitatem Paradisum ac exemplum perniciosum cedere dignoscitur. Quapropter nos attendentes quod licet summo Deo creatori nostro digne servire non possumus; tamen quantum humana fieri fragilitas, eidem debemus cum devotione & sanctitate præstare famulatum: Omnibus tam cathedralium quam collegiarum, ac ceterarum quarumcumque ecclesiarum clericis & ministris præcipimus, sub pœna privationis fructuum distributionum, vel alia arbitrio superiorum intelligenda, quatenus amodo divinum servitium in suis ecclesiis tractim, atque devote, & horis congruentibus dicant & decantent; & in Psalmorum decantatione pausas faciant in medio versuum, prout convenit: nec para tori psallitura alium versum incipiat antequam ab alia parte sit omnino alius versus finitus. Capitula autem suprædictarum ecclesiarum, vel eos ad quos de jure vel consuetudine spectat divinum servitium ordinare, in Domino exhortamur, quatenus prædictum statutum & alia sequentia, quæ divinum servitium concernunt, faciant cum folita diligentia a suis clericis irrefragabiliter observari.

II.

Caveant etiam suprædicti clerici a locutionibus, derisionibus, & garrulationibus, quas in ecclesiis plures ex eis facere consueverant. Quod si moniti abstinere minime voluerint, unius diei fine eo ipso distributionibus privati. Prohibemus insuper sub pœna privationis fructuum beneficiorum suorum per unum mensem, ne de cetero suprædicti clerici facere præsumant, derisorios & inhonestos ludos quos in festis sanctorum quidam ex ipsis facere consueverunt: præcipue autem a suprædictis ludis, & aliis quibuscumque irrisibus, choreis, & cantilenis abstinent, cum divinum celebratur officium: cum Deo nostro satis non valemus deservire, cui nec Angeli familiari sufficiunt, nec ejus magnitudinem valeat ambitus cælorum comprehendere.

III.

Licet templa & ecclesiæ sint ad preces & orationes Domino fundendas ab eodem ordinatæ, sicut scriptum est: *Domus mea, domus orationis vocabitur*: tamen plures sunt qui cum ad ecclesias sub devotionis velamine pergunt, & præcipue ad suas cathedrales, * quæ pro ceteris divino cultui colere, ac honorare tenentur, in eisdem quamdiu ecclesiasticum durat servitium, garrulare, ac inhonesta & profana verba proferre non cessant: quæ omnia sub diffinulatione tenere non possumus: cum illa sint contra honorem & reverentiam Deo & ecclesiæ sue debitam. Quapropter præcipimus episcopis, & aliis ad quos suprædictorum correctio pertinere dignoscitur, sic circa tales garrulationes & obloquutiones providerant, quod in proximo celebrando concilio non sint de negligentia redarguendi: Hoc autem statuatum ad advocatos & procuratores quoscumque, ac etiam mercatores volumus extendi.

* Forte, quia.

IV.

Cum ecclesiastici viri, & maxime hi qui in ecclesiis Dei beneficia obtinere dignoscuntur, alii, alibi debeant devotionis & sanctitatis exemplum præbere: illi merito reprehensione digni sunt, qui licet vitæ sufficentiam ab ecclesiis receperunt, tamen ad divinum servitium peragendum lenti sunt, frigidi ac remissi. Sane ad nostrum devenit auditum, quod aliquibus ex eis qui canonicatus obtinent, & præbendas, sufficit ad lucrandum fuas distributiones in aliqua trium principalium horarum, scilicet Matutinis, Missa, aut Vesperis, introitum & exitum, vel eorum alterum facere, nulla vel modica in choro facta residentia, quod in magnum cedit ecclesiasticorum desinum atque contemptum: Quapropter nos tales abusus ab ecclesiis Dei & ejus ministris exulare cupientes, omnia capitula tam cathedralium, quam aliarum ecclesiarum in Domino exhortamur; quatenus circa prædicta fic providerant, etiam per privationem

F 2 di-

ANNO CHRISTI 1429.

distributionum, quas in illa hora lucrari
rentur, quod apud Dominum valeant me-
ritum reportare.

V.

*In aliquibus villis & civitatibus hujus no-
stræ Senonensis provinciæ plures fuint præ-
bendatæ ecclesiæ; in quibus omnibus, vel
saltus ex ipsis aliqui præbendati existunt,
qui inhonestæ cupiditatis rabie moti, quo-
tidie volunt ejusdem horis suas distributio-
nes in utrisque ecclesiis lucrari: ex quo ple-
rumque accidit, quod de una ecclesia ad
aliam cum suis vestimentis ecclesiasticis per
villam discurrunt celeriter, ex quo a popu-
laribus eludunturr, eorumque devotio & re-
verentia ad Deum & ecclesiam plurimum
diminuuntur. Quapropter nos supra dictis
ecclesiarum capitulis injungimus, quate-
nus sic circa clericos discursores & abu-
sus ad honorem Dei curent providere,
quod optis non sit aliunde perquirere
medium.*

VI.

Quia insuper tales, qui ut præmittitur
plurium ecclesiarum in eadem civitate vel
villa præbendas obtinent, in festis solem-
nibus sive annualibus, suas cathedrales
ecclesias dimittunt, ut plus forsitan in aliis
lucrentur; Volumus etiam quod circa hæc
per eosdem canonicos de opportuno provi-
deatur remedio: attendendo quod suam ma-
tricem, vel cathedralem ecclesiam plus ce-
teris debeant honorare.

VII.

Insuper hortari & admoneri jubemus ec-
clesiasticos viros per suos superiores,
quatenus ecclesiarum vasa & ornamenta
munde & honeste teneant, & præcipue ea
quibus ad sacrificium altaris opus habent:
& quod etiam in locis sacris vel religiosis
choreas, cantilenas, ludos sive mercata fieri
non permittant.

Item sequuntur statuta, quæ de moribus & statutis prælatorum loquuntur, quorum primum tale est:

VIII.

Quoniam juxta canonum statuta: *Melius est paucos bonos, quam plures inutiles habere præsbyteros*: statuimus, & sub pœna interdicti ab ingressu ecclesiæ per tres menses prohibemus, ne de cetero episcopi præsumant ad sacrum sacerdotii ordinem promo-

A vere, nisi qui sint bonæ vitæ, & conversationis honestæ; sciantque epistolas & evangelia, ac religiosum officium bene & competenter legere & intelligere. Ubi autem non valeant idem episcopi super dictorum examinandorum examinationi interesse, saltem providerant de probis & scientificis viris, qui solum Deum habentes pre oculis sciant & velint, ac teneantur sub eisdem pœnis eosdem promovendos examinare in moribus, scientia & ætate. Volumus etiam ipsum statutum prædictum in aliis sacris ordinibus diligenter observari, juxta Clement. 1. & final. *de ætate & qualitate ordinand. in Clem.* Quia plures simplices ignorant eos qui sacrum subdiaconatus ordinem ascendunt, ad votum continentiæ adstringi: propter quod in magnum animarum suarum periculum & totius cleri opprobrium, continentiæ frena relaxant: hoc præsenti statuto ordinamus, quod cum aliqui de cetero petent ad prædictum sacrum ordinem promoveri, episcopi, vel alii, quibus incumbit examinium, seu examinatorium circa ordinandos, faciant exponere dictis subdiaconandis, qualiter ordine subdiaconatus suscepto, erunt ad perpetuum continentiæ votum obligati: & potius hortentur tales, quod si sentiant vel percipiant se continere non posse, potius nubant in Domino, quam ad ipsum ordinem damnabiliter ascendant. Cum sit ars artium regimen animarum, ad idipsum juxta canonicas sanctiones debene assumi tales personæ, quæ discretione præemineant, & morum fulgeant honestate: Statuimus & in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus sub pœnis juris omnibus episcopis, & aliis quibuscumque prælatis, capitulis, vel singularibus personis ecclesiasticis, quibus de jure vel consuetudine competit plena dispositio ecclesiarum parochialium, vel aliorum beneficiorum curatorum, quod non sumant regimen animarum committere cuiquam, vel supradicta curata beneficia conferre, nisi prius talem examinaverint, præcipue circa ea quæ concernunt sacramentorum administrationem, & nisi sint de ejus vita & moribus competenter informati.

IX.

Statuimus etiam & volumus, quod episcopi & alii prælati infignes de cetero illum equitabunt per viam & civitatem, pileos Pontificales, & vel alios secundum suam professionem deferant, prout sint retroactis & facti proximis temporibus laudabiliter observatum; sicut adhuc in curia Romana, & aliis pluribus locis observari dignoscitur. Insuper præcipimus quod super vestibus, non tamen de velluto, seu alio panno serico figurate factis, uratur in ecclesiis vestibus linteis, seu rochetis, non nimis breviate, sive longitudine notandis, alias pœnam interdicti ab ingressu ecclesiæ suæ cathedralis per unum mensem incurrant.

ANNO CHRISTI 1429.

X.

Quia episcopi sunt vocati in magnam partem sollicitudinis gregis Dominici, & juxta propheticam doctrinam debent agnoscere vultum pecoris sui, & eidem spiritale pabulum ministrare: quod utique sine prudentium & scientificorum virorum . . . . . adimplere non valent: ipsos episcopos in Domino hortamur, quatenus juxta canonicas institutiones de cetero habeant unum, vel duos theologos, aut alios scientificos viros, qui velint, & sciant ipsum [a] spiritale pabulum administrare, & ea quæ circa mores, vel divina mandata erunt corrigenda, reformanda, advisare, & executioni demandare. Si autem forsitan eorum episcoporum facultates ad id non suppetant: ipsi poterunt de beneficiis ad eorum collationem spectantibus eisdem theologis, vel aliis sufficientibus viris providere.

XI.

Publica ac communi fama referente didicimus, quod curiarum ecclesiasticarum officiarii, advocati, promotores, tabellliones & notarii, multos in supradictis curiis faciunt abusus & velut innumeres suæ salutis, non formidant a pauperibus ac simplicibus exquisitis modis pecunias extorquere, illosque in pluribus multiotiis & damnabilibus involutionibus b pressum involvere & illaqueare. Quapropter nos qui nostrorum subditorum quietem peroptamus, supradictis abusibus de opportuno remedio affectantes providere, omnibus episcopis hujus provinciæ Senonensis, & ceteris qui jurisdictionem habent ecclesiasticam, sub pœna interdicti ab ingressu ecclesiæ per tres menses præcipimus, quod circa suas jurisdictiones fiet curent infra proximum festum Omnium Sanctorum salubriter providere; faciendo scilicet ad ordinationem suarum curiarum ordinationes & statuta, etiam pœnalia, vel jam edita fic faciant observari, quod apud Dominum possint meritum reportare, & opus non fit in proximo concilio provinciali eorum negligentias corrigere. Provident etiam circa moderatam taxationem

a Forte, consilio, autoritatem.

b Forte, pressum.

ANNO CHRISTI 1429.

litterarum quarumcumque & salariorum eorumdem officiorum, qui quandoque pro suis salariis & laboribus plus debito non verentur exigere. Providerant etiam prælati, quod non ita facile fieratur sententia excommunicationis, & præcipue quod pro prima contumacia non feratur,

Item sequuntur statuta reformationem abbatum, abbatissarum, ac aliorum religiosorum concernentia, quorum primum tale est:

XII.

Felicis recordationis Benedictus Papa XII. circa spiritualia, temporaliaque commoda, ac omnimodam eiusdem religiosorum cupiens providere, inter cetera quoad observationem regularum sanctarum sanctorum Benedicti & Augustini statuit, voluit, & ordinavit, quod omnes abbates, aut abbatissæ, priores, aut priorissæ, singulis annis in suis capitulis generalibus sive annalibus quæ scilicet teneantur singulis annis, cum religiosis, prioribus, ac quibuscumque membris sibi subditis celebrare, statum eorumdem monasteriorum, vel priorantum, quibus præesse dignoscuntur, quoad receptas, missas, atque debita & credita eorum, addhantibus infinuent & declarent: quodque omnes & singuli eorumdem monasteriorum officiarii de suis administrationibus, saltem ter in anno computum reddant, sive rationem: ut singuli religiosi per hoc scire valeant, saltem in grosso, suorum statum monasteriorum. Nos igitur ejusdem vestigiis inhærentes, omnes abbates, abbatissas, ceterosque supradictos in Domino exhortamur, quatenus prædictum statutum, etiam alias in provinciali concilio ordinatum, cum omni diligentia servent, & observari procurent.

a Forte, statum.

XIII.

Volens insuper idem Benedictus Papa modum apponere circa antiqua statuta, quæ de abstinentia carnium & jejuniis a religiosis ordinis sancti Benedicti observandis satis rigide loquuntur, propter quod in pluribus monasteriis remisse observantur: matura deliberatione præhabita statuit, & ordinavit, quod idem religiosi per singulas quatuor ferias totius anni, ubique ab esu carnium ad ninius abstineant, & quod in Adventu Domini & Septuagesima, jejunia observent. Verum quia prædicta moderatio, licet omni rigore & austeritate careat, tamen in pluribus monasteriis eiusdem ordinis omnino contemnitur; omnes abbates, prio-

ANNO CHRISTI 1429.

res, ac præpositos ejusdem ordinis in Domino exhortamur, quatenus de cetero supradictis dicbus & temporibus a carnibus abstineant & jejunent; cura id a pluribus sæcularibus clericis, & inter laicos, sollicite custodiatur. Quoad regulares canonicos circa jejunia & abstinentiam carnium, idipsum observari exhortamur, quod idem Benedictus in suis constitutionibus, quæ Benedictinæ dicuntur, ab eisdem voluit observari.

XIV.

Cum evagatio, dissolutio, atque levitas maxime debeant a religiosis evitari, cum illa sint devotioni & honestati religiosis contraria & inimica, omnes abbates, priores, ac præpositos, sive quiscumque alios religiosos cujuscumque ordinis sint, vel religionis, in caritate Domini monemus, quatenus amodo a se & a suis subditis omnem evagandi materiam, quantum eis possibile erit, propellere conentur: & servent, & observari faciant ea quæ a sanctis patribus de honestate & gravitate religiosorum fuerunt laudabiliter instituta tam in vestibus, quam in calceamentis, necnon in gestibus & incessibus eorumdem; quod præcipue ea quæ de flocis vel cucullis, cappis atque capitiis fixis supra humeros, botis & sotularibus corrigiariis, Clementina, *Ne in agro*, laudabiliter statuit, servent & observari faciant: nec de cetero poterent ipsi abbates, seu permittant suis religiosis tam breves tunicas, quam mantellos longos usque ad oram: vel zonas argenteas, seu laqueatas sotulares deportare: cum propter tales & similes abusiones, nunc omnes religiosi a sæcularibus habeantur in opprobrium & contemptum; qui tamen ceteris debent esse regula, forma & exemplar totius devotionis & religionis.

XV.

Quia canonicæ institutiones, quæ de sinonia loquuntur, diœcesis prohibent pro ingressu religionis ab ipsis ingredientibus, vel eorum nomine quidquam exigi; etiam præterea quicumque consuetudinis, quæ potius dici debet corruptela, omnibus abbatibus, & abbatissis, prioribus & prioribus, ac aliis quibuscumque mandamus, quod ipsa de hac materia loquentes diligenter observent: sic scilicet, quod pro ingressu religionis pro se, vel monasteriis sua ex pacto vel conventione nihil recipiant: si autem post ipsum religionis ingressum aliquid fuerit ab ipsis ingredientibus, vel eorum parentibus monasterio ex devotione oblatum, illud recipi minime prohibemus.

XVI.

Cum sacrarum scripturarum lectura & intellectus in religiosis etiam conferat devotionem, dilatet & augeat; idem Benedictus voluit & ordinavit, quod in monasteriis quorumlibet ordinum, abbates, vel illi superiores provideant de idoneis magistris, qui novitios, ceterosque illiteratos in grammatices rudimentis habeant competenter instruere. Quod quidem statutum consensus in monasteriis vobis subditis observari debere: aliorum monasteriorum superiores in Domino exhortantes, quatenus faciant similiter in locis sibi subditis cum debita sollicitudine observari.

XVII.

Licet per jura canonica sufficienter fuerit provisum contra parrocos parochialium ecclesiarum tam religiosos, quam sæculares, exemptos, & non exemptos, quod scilicet bene & competenter providerant curatis ecclesiarum parochialium prædictarum in quibus habent jus patronatus. Quia tamen eadem jura multis in locis negluntur, & propter hoc sunt plures ex eisdem ecclesiis vacantes, & pastoribus viduatæ, in magnum periculum animarum: omnes hujus provinciæ episcopos in Domino exhortamur, quatenus jura supradicta, & præcipue cap. *De Monachis 12. de præb. & dign. & Clement. de jure Patron.* irrefragabiliter faciant observari.

XVIII.

Idem Benedictus duodecimus, qui ad beatissimorum patrum Benedicti & Augustini religiones zelum gerebat non modicum, ad supradictarum regularum observantiam, multas constitutiones edidit, quæ Benedictinæ nuncupantur, & quæ a pluribus religiosis nesciuntur, immo & penitus ignorantur, in magnum suarum periculum animarum; ea propter, omnes abbates, priores, ac præpositos eorumdem ordinum in Domino exhortamur, quatenus in suis monasteriis supradictas Benedicti constitutiones habeant, & eas frequenter legant, & relegant, ut sciant qualiter oporteat eos in religionis semita ambulare.

XIX.

ANNO DOMINI 1429.

XIX.

Ad nostrum quibusdam referentibus devenit auditum, quod episcopi hujus Senonensis provinciæ observare, ac observari facere omittunt, ea quæ statuta canonica contra moniales observari jubent: propter quod magna scandala, & spiritualia atque temporalia incommoda frequenter eveniunt ac imposterum evenire præsumuntur, si de salutari remedio minime fuerit provisum. Quapropter eisdem episcopis districte præcipimus, quatenus supradicta statuta de cetero faciant in suis diœcesibus inviolabiliter custodiri, & præcipue cap. *Monasteria, de vit. & hon. Cler.* statutum felicis recordationis Bonifacii octavi, quod incipit, *Ut periculosa, de stat. Monach. lib. 6. & Clem. Attendentes, in Clement. eod. tit.* Volumus autem & præcipimus, ut testes synodales qui ~~per hæc statuta ad synodum deputabunt~~, diligenter inquirant, & prædicta statuta servabuntur, ut in sequenti provinciali concilio quorumlibet vitia atque defectus deferant, atque negligentias.

Item sequuntur statuta reformationem morum ecclesiasticorum concernentia, quorum primum tale est.

XX.

Cum morum gravitas, & vitæ honestas in ecclesiasticis viris præcipue debeant relucere; omnibus episcopis & aliis ad quos spectat inferiorum mores reformare, districte præcipimus, quatenus diligenter servent & curent a suis subditis observari ea quæ in sanctorum patrum decretis & canonicis institutionibus de vita & honestate clericorum fuerunt laudabiliter instituta; maxime autem provideant, circa clericos, qui tabernas etiam cum laicis quod eis non convenit, immo plerumque cum suis vestimentis ecclesiasticis in malum ac pernicionem exemplum aliorum, & in scandalum totius cleri, nunc adire & frequentare non verentur. Provideant etiam contra illos clericos, qui proprio contempto ministerio, negotiis & mercimoniis sæcularibus se immiscent; emendo scilicet blada, vina, & alia hujusmodi, & etiam inhonesta mercimonia, eo animo ut ea carius vendant. Provideant etiam insuper contra illos qui deposita suis vestibus in ludis, vel camisiis in publicis locis ad palmam ludunt: quæ omnia non bene conveniunt honestati. Nam & per talia sæculares habent clericos in derisum, & a devotione retrahuntur.

XXI.

Insuper districte præcipimus omnibus ecclesiasticis viris, ut circa tonsuras & vestes servent ea quæ per canonica statuta fuerunt de honestate clericorum laudabiliter instituta: præcipue autem inhibemus quibuscumque, ne portent tunicas colorum rubeorum, vel viridium per inferius aut superius porrilatas, aut nimium caudatas: nec etiam magnos colletos reversos, aut majucas nimium grossas, seu caudatas; sed nec nimia breviate, aut longitudine notandas, nec scissas a parte posteriori, seu a parte anteriori, nisi usque ad genua.

XXII.

Quanto ecclesiastici viri perfectioris status, & majoris dignitatis honore illustrantur, tanto majorem Domino ac Redempori nostro conentur exhibere reverentiam & ab omnibus blasphemiis, ac illicitis juramentis diligentius abstinere. Quod multi ex eis minime attendentes, de eodem Domino & Redemptore nostro blasphemie & irreverenter loquuntur & jurant, quorum temerarios ausus refrenare volentes: statuimus quod pena quæ laicis propter tales blasphemias, vel illicita juramenta secundum unum statutum infra positum jubetur imponi, clericis, quorum culpa gravior est, auctoritate præsentis concilii duplicetur; publica tamen pena, de qua in eodem statuto fit mentio, in aliam penam superioris arbitrio commutata, cum eisdem ecclesiasticis non ita facile debeant poenæ publicæ irrogari.

XXIII.

Cum propter crimen concubinatus, quo multi ecclesiastici & religiosi viri inficiuntur, habeantur ecclesia Dei & totus clerus in derisum, abominationem & opprobrium cunctis gentibus; & illud nefandissimum scelus in ecclesia Dei adeo invaluit, ut jam non credant Christiani simplices fornicationem esse peccatum mortale; Nos volentes ad extirpationem tanti facinoris, quantum nobis possibile est, providere: Omnibus episcopis hujus provinciæ districte præcipimus, quatenus in diœcesibus suis non patiantur, vel sustineant aliquos clericos, aut alios conjugatos, notorios concubinarios, sed contra illos juxta canonicas constitutiones procedant, etiam usque ad privationem suorum beneficiorum, vel alias eos corporaliter puniant, prout eis videbitur magis expedire. Nec de cetero

ANNO CHRISTI 1429.

idem episcopi, vel quicumque alii prætexto quarumcumque pecuniarum tantum crimen dissimulent; ne forsitan videantur ejusdem criminis auctores, sive fautores existere, & ne sanguis eorumdem delinquentium de manibus suis requiratur a Domino, cum ipse ad judicandum venerit: & quod circa hoc ferventior antiqua statuta, & populismum constitutio Gilonis Apostolicæ sedis legati super hoc edita, cujus tenor sequitur & est talis: *Excommunicamus omnes sacerdotes & clericos quscumque, qui post legitimam admonitionem focarias, vel alias mulieres, de quibus mala suspicio possit suboriri, in domibus proprii, vel alibi, unde populus vel ecclesia scandalizetur, detenuerint retinendas, nisi sint clerici, qui in minoribus ordinibus constituti, legitime contraxisse probentur, qui tamen cum uxore ecclesiastica beneficia retinere non debeant.*

A observari, ab omnibus subditis nostris cum omnimoda reverentia observari; absitum. do scilicet ab omni opere servili & manuali, ac divinorum auditioni cum matura devotione vacando; illum abusum penitus reprobantes, quo mareschali & barbitonsores supradictis Dominicis & alis beatæ Mariæ, & Apostolorum, & supradictis festivitatibus, credunt sibi licitum fore sua ministeria, etiam præter necessitatem, exercere: circa quem volumus per ordinarios de opportuno remedio provideri, ipsos monitione prævia corrigendo.

XXIV.

Licet juxta canonicas sanctiones taxillorum & alearum ludus tamquam indecens & illicitus omnibus indifferenter sic prohibitus, tamen præcipue ac etiamsi quoquo provincialium conciliorum jura tales ludos ecclesiasticis viris & aliis clericis interdixerunt, etiam certis pœnis adjectis: quæ quidem statuta, nos in præsenti concilio renovantes, quibusliber ecclesiasticis viris, cæterisque clericis cujuscumque status aut conditionis existant, præcipimus, quatenus de cetero cum taxillis non ludant, & hoc sub pœna unius libræ ceræ qualibet vice, fiat cathedrali, vel parochiali ecclesiæ applicandæ: vel sub alia majori pœna arbitrio superioris, considerata qualitate facti & personarum infligenda.

Item sequuntur statuta circa reformationem morum sæcularium edita, quorum primum tale est.

XXV.

Quia Dominus in veteri testamento & sabbata & alias festivitates sanctificari voluit, & districte præcepit in eisdem ab omni opere abstinere: & in novo testamento Dominicales dies, aliaque festa ab ecclesia indicta eorumdem loco successerunt, quæ a pluribus male & negligenter observantur: Nos ad honorem Dei & sanctorum suorum jubemus, & districte præcipimus, supradictas Dominicales dies, & sanctorum festa, & præcipue ea quæ ad honorem Christi, & ejus gloriosæ genitrici Mariæ, & suorum Apostolorum instituta sunt, una cum aliis festivitatibus, quæ sicut festa Apostolorum consueverunt

B

XXVI.

Quamquam fuerit retroactis temporibus tam ex statutis sæcularium principum, quam ecclesiasticorum prælatorum sufficienter provisum contra eos, qui ausu temerario non formidant Deum renegare, defipiare, vel malgreare, seu alias blasphemare; & etiam contra eos qui de Christo Domino & Redemptore nostro blasphemæ & irreverenter loquuntur; puta juramento per ejus carnem, sanguinem, ventrem, barbam vel vulvam; tamen propter negligentiam superiorum qui prædicta statuta servari non fecerunt, pauci sunt qui a supradictis blasphemiis, vel juramentis illicitis abstineant: Quapropter districte præcipimus omnibus ecclesiasticis prælatis hujus Senonensis provinciæ, quibus id spectare dignoscitur, quatenus prædicta statuta, si qua habeant, cum omni diligentia faciant observari. Quæ si non habuerint, volumus, & statuimus quod defipiantes, seu malgreantes, aut renegantes Deum, seu Christum, vel ejus gloriosissimam genitricem blasphemantes, quod prima vice compellantur pane & aqua in carceribus jejunare per octo dies: & pro secunda vice pœna duplicabitur, & pro tertia publice in scala, vel alias punientur. Quod autem ad illos qui per carnem Christi, sanguinem, vel plagas, vel similiter jurant, pro prima vice solvent unam libram ceræ fuæ cathedrali, vel parochiali ecclesiæ: pro secunda vice, duas, & pro tertia, quatuor: vel alia pœna, etiam publica arbitrio judicis punientur, qualitate personarum considerata, ut cæteris cedat in exemplum.

XXVII.

Ad nostrum devenit audium, quod in hac Senonensi provincia eleemosynarum quæstores abusus suos multiplicare non cessant, quodque prædicationis officium licet ignari & illiterati sint, usurpare non verentur, & per vana mendacia, & alia ficta

ANNO CHRISTI 1429.

cta blandimenta, pauperum simplicium pecunias extorquent, & quod deterius est, sanctæ sedis apostolicæ, & aliorum inferiorum bullas, ac litteras similiter falsificant & corrumpunt, in plurimorum scandalum & gravamen. Quapropter nos contra tales iniquitas & abusus providere volentes, episcopis hujus provinciæ præcipimus, quatenus a suis subditis curatorum ecclesiarum rectoribus, faciant inviolabiliter observari jura & canonica statuta quæ contra supradicta sanctæ & laudabiliter providerunt, & *cap. cum ex eo & Clement. Abusumbus, de pecc. & remiss.* Nolumus tamen populi devotionem per ipsos curatos vel rectores, quam gerunt ad sanctos, quorum supradicti quæstores procuratores existunt, quomodolibet impediri.

XXVIII.

Cum plures sint qui propriæ salutis penitus negligentes, non nisi semel in anno sua peccata confitentur, propter quod, cum insuetum hominum sit fabula, non bene possunt suorum habere memoriam delictorum in magnum suarum animarum periculum: Nos huic morbo providere cupientes, præcipimus curatis, & ecclesiarum rectoribus, quatenus suos parochianos hortentur, & inducant ad sua peccata confitenda in quinque solemnitatibus domini præter Pascha, scilicet in Pentecoste, in Assumptione Beatæ Mariæ, in festo omnium Sanctorum, in Nativitate domini & in initio quadragesimæ, & sunt tales exhortationes Dominicis diebus supradictas festivitates immediate præcedentibus.

XXIX.

Medicinalis artis magistri, licet juxta canonum statuta non debeant infirmis corporalem medicinam exhibere, nisi prius exhortatione facta per eos, quod sua peccata confiteantur; nihilominus iidem magistri tam sanctum & salutare statutum servare contemnunt in magnum prædictorum animarum, cum frequenter eveniat, quod infirmitatibus crescentibus, & quam repente invalescentibus, plures fine confessione moriantur: Nos ideo supradictis episcopis injungimus, quatenus decretalem circa hoc editam, quæ incipit, *Cum infantes. De pœn. & re.* faciant inviolabiliter custodiri, prius tamen hoc præsenti statuto publice declarato, vel notificato populo, ne forsitan infirmi, cum per ipsos magistros inducuntur de salute animæ cogitare, credant se in periculo mortis existere.

XXX.

Inclitæ memoriæ Bonifacius VIII. in sua decretali quæ incipit, *Quoniam ut intelleximus. De juram. lib. 6.* vinculo excommunicationis ipso facto innodavit omnes qui impediunt causas trachari coram judicibus ecclesiasticis, quæ de jure vel consuetudine trachari consueverunt. Et plures sunt simplices & alii, qui forsitan propter ignorantiam supradictæ constitutionis, excommunicationis vinculo innodantur: Nos volentes eorumdem periculis animarum obviare, omnibus curatis & rectoribus ecclesiarum præcipimus, quatenus juxta generalem observantiam plurium provinciarum & diocesum hujus regni, infra missarum solemnia Dominicis diebus pro excommunicatis cum solemnitate denuncient omnes, qui modo supradicto molestiam vel gravamen curiis ecclesiastis inferre præsumunt & hoc juxta constitutionem supradictam, *Quoniam ut intelleximus.*

XXXI.

Querimoniam plurimorum religiosorum, ac aliorum ecclesiasticorum audivimus, quod licet dominus in veteri testamento districte præcipit perceptorum fructuum ecclesiæ ministris decimas tribuere; tamen his nostris temporibus easdem diminuere conantur, ut jam ex eis aliqui dicant, & afferant decimalia jura, non nisi ad voluntatem fore solvenda, propter quod ecclesiæ, & earum ministri maximum damnum patiuntur. Quapropter nos contra tales hominum nequitias occurrere cupientes, Omnibus episcopis, archidiaconis, decanis ruralibus, cæterisque ecclesiarum rectoribus præcipimus, quatenus Dominicis diebus, nec non festum, & vindemiarum temporibus, admoneant, atque hortentur, faciantque admonere & hortari per eos, qui verbum Dei populo prædicant, omnes qui ad solutionem decimarum tenentur, quod ipsi amodo illas solvant sine fraude & deceptione qualibet, ulla contraria consuetudine non obstante, cum de omnibus fructibus quibuscumque, ubicumque, & in quocumque loco sint, & alias solvendas sub damnationis pœna, ex dominico præcepto teneantur.

XXXII.

Canonica jura non sine magnis rationibus jubent matrimoniorum contractus in ecclesiis publice celebrari & fieri, propter sacramenti dignitatem, reverentiam & hono-

ANNO CHRISTI 1429. norem, in quo consertur gratia, sicut & in cæteris sacramentis, & etiam ad tollendam omnem malam peccati suspicionem, cum plures existimare possent inter ipsos coniuges solum fore concubinatum, si de ipso matrimonio publice non appareret; His tamen non obstantibus plures sunt qui a suis prælatis faciliter obtenta licentia, non in ipsis ecclesiis; sed in privatis oratoriis matrimonium contrahunt, & solemnizant, quod cedit in maximum ejusdem sacramenti contemptum: Nos autem circa id providere volentes, omnibus episcopis, archidiaconis, & ecclesiarum rectoribus sub poena interdicti ab ingressu ecclesiæ per mensem prohibemus, ne de cætero in privatis oratoriis solemnizationem matrimoniorum faciant, aut fieri dispensent, nisi forsitan subsit ingens, vel necessaria causa; & non ficta; etiam pluribus præsentibus.

XXXIII.

Insuper sub eisdem pœnis, & propter easdem causas episcopis, archidiaconis, & aliis quibus id de jure vel consuetudine competit, injungimus, ne de cætero ita faciliter dispensent super bannis in matrimonio concedendis: etiam præsertim cujuscunque pecuniæ, sub illicitabis dispensare consueverunt.

XXXIV.

Certis anni temporibus matrimonia prohibentur ab ecclesia celebrari, scilicet tempore adventus, septuagesimæ, & rogationum, ea quod tunc homines magis quam aliis temporibus debent devotioni & orationi intendere, ex quibus tamen plurimum retrahit carnale commercium, eo etiam quod illis devotionis temporibus choreæ, ludi & convivia, quæ in nuptiis fieri solent, non bene congruunt, sed verius coponuntur devotioni & contemplationi: Nihilominus tamen in hac nostra Senonensi provincia quædam illa consuetudo, vel corrupela inolevit, quod scilicet supradictis temporibus plerumque fiunt festivitates nupciarum, choreæ, ludi, convivia, & alia indecentia, quæ ex eisdem festis, convivis, velichoreis frequenter evenire consueverunt. Ea propter nos prædictum abusum, seu corruptelam extirpare volentes, omnibus & singulis viris & fœminis hujus provinciæ sub excommunicationis pœna injubemus, ne supradictis temporibus audeant facere, vel fieri procurent solemnitates nuptiarum, illicitas, convivia, festa & choreas, vel cætera hujusmodi, vel eisdem quomodolibet interesse. Præcipientes insuper episcopis & curatis, seu presbyteris ecclesiarum parochialium, quatenus hoc præfens statutum in suis ecclesiis publicent, & publicari faciant diligenter, & maxime duabus vel tribus Dominicis ante supradicta devotionis tempora.

XXXV.

Cum soli clerici ad altare domini cum divina celebrantur, debeant accedere; omnibus episcopis hujus provinciæ injungimus, quatenus sub certis pœnis per ipsos imponendis, faciant a laicis observari *caput primum de vita & honest. clericorum* etiam in veteri lege, cujus sacrificiis longe dignius est sacrificium altaris ministerium, laicalis populus ad altare domini non auderet accedere.

XXXVI.

Cum judices seculares quandoque clericos in suis carceribus detenes, & absque ecclesia requisitos, restituere nolunt: Volumus quod provinciale statutum in pluribus conciliis provincialibus renovatum diligenter observetur: cujus forma talis est. *Statuimus ac etiam ordinamus, ut si contingat aliquem clericum in vallis, seu castris dioecesis & provinciæ Senonensis per judicem capi facularem, qui sufficienter requisitus de reddendo dictum clericum suo judici ecclesiastico, non reddidit, seu restituit, in sua malitia perseverans, in dictis vallis, seu castris quamdiu detinebitur idem clericus, cessetur a divinis, nedum in ecclesia, infra cujus confines dictus clericus detineri dignoscitur: sed etiam in aliis, si in dictis vallis, vel castris plures ecclesiæ esse contingerit: quod ad religiosi monasteria in dictis vallis, vel castris constructa & alias ecclesias sit contingens extendi volumus, ne si in aliquibus cessaverit, & in aliis non; sententia cessationis seu interdicti valeat vilipendi: prædictas autem cessationes auctoritate præsentis concilii ab omnibus tam exemptis, quam non exempti cum de jure ad hoc tenentur, volumus observari.*

XXXVII.

Ad nostrum devenit auditum, quod in hac provincia quidam temporales domini, & eorum officiarii, quandoque sub magnis pœnis inhibent suis subditis & aliis in domicilio suo commorantibus, ne alter alterum citare faciat in foro jurisdictionis ecclesiastice, etiam in personalibus actionibus; & quod decernus est, supradicti domini, vel eorum officiarii plerumque prohibent curatis, vel rectoribus ecclesiarum, aut aliis presbyteris, ne sigillent, vel excu-

ANNO CHRISTI 1429. cutioni demandent citationes & alias literas curiarum ecclesiasticarum, & quandoque cogunt eos, ad quorum instantiam aliqui ex eorum subditis propter suam contumaciam fuerunt legitime excommunicati, ut illos faciant absolvere: quod si recusaverint, vel distulerint, faciant illos in carceribus detineri. Quæ omnia sunt in magnam lasionem & turbationem ecclesiasticæ jurisdictionis: & cum absolutio taliter vi extorta, nulla sit ipso jure, taliaque perpetrantes novam excommunicationis sententiam, nulli dubiam, incurrant: Eaque propter nos talium dominorum, vel officiariorum ausus temerarios refrenare cupientes, jubemus antiqua provincialia statuta circa hæc edita inviolabiliter custodiri, quibus cavetur, quod si aliqui domini, vel judices temporales, aut eorum servientes, vel ministri aliqua ex gravaminibus ecclesiasticæ jurisdictioni inferre præsumpserint, & de talibus, vel eorum altero legitime conflueriet, ~~[illegible]~~ premissa cessent a divinis juxta formam precedentis statuti, & nisi tale gravamen infra octo dierum spatium fuerit reparatum, volumus & præcipimus quod ille, vel illi qui tale, vel talia perpetraverint, & circa ea dantes auxilium, consilium, vel favorem, auctoritate præsentis concilii denuntientur publice & solemniter ipso facto excommunicati. Cum absolutio taliter vi extorta nulla sit ipso jure, taliaque perpetrantes novam excommunicationis sententiam, nulli dubiam, incurrant.

XXXVIII.

Item volumus & ordinamus, quod testes synodales qui in qualibet diœcesi secundum canonica statuta ordinati sunt, diligenter inquirant, si prædicta statuta ab omnibus servabuntur, ut habeant referre in alio proximo provinciali concilio, quæ circa ea viderint minime observari, prout in capite *Sicut olim. De accusat.*

XXXIX.

Statuimus & præcipimus quod omnes suffraganei nostri, abbatesque, priores conventuales, & capitula ecclesiarum nostræ Senonensis provinciæ: necnon decani rurales cujuslibet diœcesis, habeant copiam authenticam nostrorum præsentium statutorum, illaque faciant infra duorum mensum spatium in suis synodis & aliis locis solemniter publicari, ac declarari. Præcipue autem volumus, quod illa quæ concernunt, vel concernere possint statum & mores laicorum iidem suffraganei & decani in publicis prædicationibus & vulgari sermone coram populo exponi, a ne aliqui valeant eorumdem ignorantiam prætendere.

XL.

Testes autem synodales hujus sacri concilii Senonensis eodem approbante concilio in qualibet diœcesi ordinantur, nominamus & eligimus infra scriptos, scilicet pro diœcesi Senonensi, decanum Christianitatis Pruvinensis, & officialem sancti Juliani de salto: pro diœcesi Carnotensi magistrum Joannem de Gazone, & decanum ruralem de Bron. Pro diœcesi Parisiensi decanos rurales de Montemorenciaco & de Kala. Pro diœcesi Meldensi magistrum Joannem Tourtier, & decanum ruralem de Columbariis. Pro diœcesi Trecensi decanos rurales Arcyarum & sanctæ Margaretæ. Pro diœcesi Nivernensi magistros Stephanum Guedac, & Joannem Hurtauld. Et pro diœcesi Antisiodorensi, archipresbyteros S. Prisci & de Veziaco.

XLI.

Nos vero Joannes archiepiscopus antedictus in dicto provinciali concilio, ut præfertur, præsidentes, ipso approbante concilio omnia & singula statuta præscripta tenere, & inviolabiliter observari ab omnibus & singulis nostræ Senonensis provinciæ volumus, & jubemus, ipsaque statuta & omnia præmissa laudamus & approbamus, concludimus & definimus, prout superius est expressum, ulteriorem ipsius sacri concilii prosecutionem & continuationem, quoad ea quæ nondum perfecta sunt, de fratrum & suffraganeorum nostrorum ac aliorum in eodem provinciali concilio comparentium voluntate, & consensu, hinc ad diem Martis post Dominicam diem, qua in sancta Dei ecclesia cantabitur *Jubilate*, anni domini 1430. dictam diem Martis post *Jubilate*, Parisius cum continuatione dicorum sequentium per ipsum concilii & agendorum in eo, quæ nunc expediri obstantibus certis, justis & evidentibus impedimentis, minime potuerunt, nec ad effectum deduci, totali & finali concluione, præfigentes, statuentes & ordinantes. In quorum vim & singulorum certitudinem præmissorum, præsentes nostras exinde fieri, & per notarios publicos, scribasque concilii provincialis prædicti infra scriptos, subscribi & publicari mandavimus, nostrorumque archiepiscopi & episcoporum suffraganeorum præsentium prædictorum appensione sigillorum fecimus & jussimus communiri,

Da-

ANNO CHRISTI 1429.

Datum & actum, quoad præmissorum conclusionem, Parisiis in dicto collegio sancti Bernardi, nobis inibi mane hora concilii conficta in eodem concilio præsidentibus, sub anno domini 1429. indictione 7. die 13. mensis Aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo Patris & domini nostri domini Martini divina providentia papæ quinti anno duodecimo. Præsentibus venerabilibus viris dominis & magistris cum Petro Clerici Germano de natione, canonico Senonensi, & Petro Pinnet curato sancti Juliani de faltu nostræ Senonensis diœcesis testibus ad præmissa vocatis.

** CONCILIUM AB HENRICO

Rigensi Archiepiscopo celebratum anno circiter 1429. cujus non habemus decreta ad statum ecclesiæ pertinentia: sed mentio dumtaxat reperitur levis apud Albertum Krantzium lib. XI. Vandaliæ cap. 16.

HENRICUS per hæc tempora archiepiscopus Rigensis concilium celebravit provinciale (*verba sunt Krantzii*) cum suffraganeis suis, multis inibi decretis, quæ ad statum ecclesiæ pertinerent. Operæ pretium visum est, sedem apostolicam adversus oppreffores ecclesiæ invocare, detestegeque per nuncios calamitosum ecclesiæ statum, quod ab iis qui concilio terræ fint inspoliti, opprimi tentaretur. Delegerunt ad eam legationem Decanum Revaliensem, cum nonnullis de singulis ecclesiis collegiis: quibus Rigensis, Tarbatensisque procuratores, cum suis fuis clericis Romanum curiam vitiatus jantere, vel ut in aliquod Italiæ Palladium collocarent literis indulgerent. Erat ea societas itinerantium fexdecim personarum, quibus ceteriori intmere ad institum quadragesimæ (quod mare tardius fit per glaciem navigabile) [illegible] mensis vesti, Gribin, ad exitum ejusque Livoniæ, pervenerunt, ibi ab arcis præfecto Gosvino de Affenberge, ordinis Theutonicorum fratre, crudeliter invadunter. Primum ademptis literis perlectisque, terræ proditores arguuntur: & quicquid ab illis in purgatorem dicretur de privilegiis ecclesiarum, præterim Romipetarum, irridetur magis quam audiitur. Mox rebus omnibus & non parva pecunia ondati, vestibus demum exuuntur ligatis manibus pedibusque in profluentem ritum (Lira vocant) sub glacieni detrudunter, crudelique merguntur exemplo. Ita frater ordinis divæ virginis manus suas consecrati sacerdotum & innocentum juvenum miferaiiiqueo ex. Idem ille certatur, tetlatus egegium fucinus, scribit terræ pontificibus: Nevertirit, inquit, noper a me deprehendos provinciæ proditores, clericos vestros, rebus & vitæ cautiffe, nullius jessis aut conficio: fed (quod tutandis finibus præfectum fcitis) publico functionis ministerio, publicos hostes feci de medio. Eam rem nemini præter me impiundam ego profitoor, nam publicum peregi utiliratem. Hoc (rogo) quid erat, nisi adita calamitati miferorum inlultatio? quam ignoret nemo, non esso authorem qui factus est exequutor.

** COCILUM * DERTUSÆ,

Quæ nunc Tortosa dicitur, celebratum præside Petro de Foxo, cardinale apostolicæ sedis legato, anno 1429. cui fublato antipapa Ægidio de Munione, Benedicti XIII. five Petri de Luna fucceffore profecto, electoque Martino V. Romani pontificis obedientiam Hispani aliquot episcopi, qui ad hunc usque annum ab anno 1378. schismate ab ecclesia fuerant divisi.

FAUSTISSIMUS omnium * hic annus, B Martiho pontifici, & ecclesiæ universali fuit, schismate omnium funestissimo, dexteritaig. & felicitate Petri Foxi * cardinalis, apostolicæ sedis legati fublato. Ægidius Munoz Cullii 1107. qui Clementis VII. nomine pontificatum invadere præsumpferat, pontificatus nomen abdicavit, insignia deposuit. Cardinales quos penes se habebat, loco moti, de gradque decesti sententiam inauspicato occuparunt. Alphonsus Aragonum rex, in Martini pontificis gratiam; quem ut aliqua metu continere, ita novo nunc officio constituere, in parteque traducere erat propofuerat. Pennisola hospitalaritis mitiorem detracta, quorum in dictione ab antiquo fuerat, regi cesfit. Ægidius nonovilla compentatione Balearis episcopus factus est. Alphonsus Borgia, Valentiæ pontifex renunciatus, quæ meiees navatæ operæ fuit Ægidio & fociis fanandis, ad summos & maximos honores aditus. Tarracone in Catalania a Petro Fuxio episcopi Tarraconensis provinciæ ad concilium overati, antiquum ecclesiasticæ disciplinæ morem exhumiare.

Clementi episcopus fortuna servorum Dei ad perpetuam ejus memoriam.

Incomprehensibili Dei judicia, investigabiles viæ ejus, grandem nimirum ftuporem confederantibus ingerunt, & casfum profecto non levis admirationis inducunt. Quis enim in illorum consideratione non ftupet? quis non ftupendæ mirter, & timeat? illa judicorum ftupendorum arguuntur: & quicquid ab illis in purgatorem dicretur de privilegiis ecclesiarum, præterim Romipetarum, irridetur magis quam audiitur. Mox rebus omnibus & non parva pecunia ondati, vestibus demum exuuntur ligatis manibus pedibusque in profluentem ritum (Lira vocant) sub glacieni detrudunter, crudelique merguntur exemplo. Ita frater ordinis divæ virginis manus suas consecrati sacerdotum & innocentum juvenum miferaiiqueo ex. Idem ille certatur, tetlatus egegium fucinus, scribit terræ pontificibus: Nevertirit, inquit, noper a me deprehendos provinciæ proditores, clericos vestros, rebus & vitæ cautiffe, nullius jessis aut conficio: fed (quod tutandis finibus præfectum fcitis) publico functionis ministerio, publicos hostes feci de medio. Eam rem nemini præter me impiundam ego profitoor, nam publicum peregi utiliratem. Hoc (rogo) quid erat, nisi adita calamitati miferorum insultatio? quam ignoret nemo, non esso authorem qui factus est exequutor.

ANNO CHRISTI 1429.

creta cæleftium, quorum ordinem non datur nofte mortalibus, quorumque mysteria mens non capit humana, nec investigando comprehendere fufficit, nec considerando difcutere, vel manifeftare loquendo, quia, inquam, intelleggere valet difcretam lucem æquitatis occultæ, qua Jesus Chriftus dominus noster, dum ecclesiam, quam non folum mifericordier, fed etiam mirabiliter fanguine preciofo fundavit in arce immobilis petræ firmatam folide ftabilivit, ut portæ inferi adversus eam non prævalerent, homines judicio quodammodo derelinquens, ipfam frequentium tribulationum etiam diffusarum vexati permittit incommodis, & in fubvenendi expectatione langueat, ut labentiffimi pontifices, qui in flatera rectitiffima popuforum merita, & delicta, appendens viliorique prævidens, utitur, & fi jafta nobis tamen ignota: a tempore quidem fanctæ memoriæ Gregorii undecimi, prædecessoris nostri, a quo anni 52. vel circiter effluxere prædictis exigentibus memorato judicio declinato, ecclesia ipfa domin permittente schismatis pisino, deinde fub Clementis velo procuranti humani generis hostis, plerique incommoda perpessa eft, necdum, quod amare deprommius, vere utilocia, & ad reintegrationem Petri & Paufi ecclesiæ, quæ omnia intra nostri arcana pectoris revolventes, & finceram retamque intentionem, quam in nofter, ad fummi apofloliatus apicem affumptione, ac ex tunc accuratius habuimus C parciter & habebimus, ad hujusmodi unionem efficaciter procurandam publice propalantes, quanquæ debitum, quantum id nobis eft porducere ad effectum meditatione continua cupientes, tortique affectibus anhelantes, ut per nostræ humilitatis ministerium adfit gloria in excelfis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, eoque favente, quia eft pax vera, quique fecit utraque unum, ille videlicet Jaspis angularis, qui in fuæ nativitatis erordio diverfos in fe quoque conjuxit jam cœpit, ad ejus laudem gloriam & honorem, in ipfa ecclesia fua vera, & indubitata unio, & pax fequatur, fi divinæ fuerit majestatis acceptum.

Hinc eft quod nos propensius attendentes, quod quanto validiora, certiora, & firmiora funt, in hujusmodi apofloliatus officio jura nostra, tanto lucidabiliter ea ducimus pro pace, ac reintegratione religionis Chriftianæ relinquere: non enim femper de fummo jure difputandum eft, fæpe quidem rigor juftitiæ, reipublicæ utilitati, & tempori cedit, nam fi muliier illa, & juri fuo renunciare, proprioque filio fpoliare fe voluit, ne fectionem illius prospicere, quanto magis nos, pobtqnam ad opatam ecclesiæ unionem, ad pacem per juftitiæ, aut mutuæ collotis vitas, ut cupimus, perveniremnon poffumus, tanto difcrimini fuccurrendum miferiorditer, propter ecclesiæ reintegrationem peceque, pie cedendum videtur. His itaque & aliis juftis, & rationabilibus cauffis, quas præsentibus haberi volumus pro expreffis, omni jure papatus, oneri & honori, ac ejus titulo, & poffeffioni, quod, quem, & quam in ecclesia obtinemus pariter & habemus, maturo fuper hoc deliberatione prehabita, non vi, dolo, feu metu, nec alias modo aliquo circumventi, fed fimplicitet, pure, libere, & fponte, ac ex certa fcientia, & de plenitudine potestatis afftitentibus nobis venerabilibus fratribus, nostris facro Romanæ ecclesiæ cardinalibus, necnon prælatis dilectis filiis Alphonso de Boria utriusque juris doctore, charissimi in Christo filii nostri Alphonsi regis Arragonum illustrissimo consiliario, & Pontio de Pontibus Valentianis ambafiatoribus regis ejusdem ad nos super primissis destinatis, nec non prælatis, & aliis multis spectabilibus, & probis viris palam & publice die datæ præfentium, & tenore, verbo, intentionique libri, & effectu legitimo, quoque fimio cedimus, & renuntiamus, & ab ipfius papatus omnimodo usu, administratione ac exercitio gratis, & fpontanea voluntate abfiptemus, & promittimus bona fide impofterum abftinere, papalia deponentes insignia ad efficaciam veræ desideratissimæ unionis ecclesiæ fanctæ Dei. Certamen, quo de hujusmodi cessionem, renunciatione, ut præmittitur, factis in posterum luctiretur, quin potius confet authentice de eildem, præfentes literas motu proprio non ad eidem infinuation expeditas, ad rei gestæ memoriam in futurum jufiimus publicari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ cessionis, renuntiationis & voluntatis infringere, vel eis ausu temerario contravenire: si quis autem hoc attentare præsumpferit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incurfurum. Datum Pauficolæ Dertusensis diœcesis 7. Kal. Augofti, pontificatus nostri anno quinto —— de curia Rodericus —— plumbum —— sanctus Petrus —— sanctus Paulus —— ab alto latere —— Clemens Papa VIII. *Ita ibidem etiam magister Alphonsus prædictus sive aliqua alia solemnitate tradidit domino legato quoddam instrumentum, quod per formatur confirmationem suarum domini Pontificis referant sub hac forma.*

In nomine Patris & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Per hoc publicum instrumentum, cunctis patent evidenter, quod anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo vigesimo nono, indictione septima, die vero vigesimo sexto mensis Julii, in die festivitatis Annæ, tunc apostolica sede vacante, per simplicem, purum, & liberam cessionem, & renuntiationem, depositionemque insignium papalium, tunc temporis nominati Clementis papæ octavi, nunc vero Egidii Sancti Munionis, palam & publice factas, & per ea notarum defractionem, ut continatur in literis inde confectis publicatas, alta & intelligibili voce in camera parlamenti cultri Pauficolæ Dertusensis diœcesis, in conclfforio publico tenco per ipfum illustrissimo fhi reverendissimis in Christo patribus domini, dominis facræ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, nec non prælatis, ibidem egregie & circumspectis viris, dominis Alphonso de Boria juris utriusque doctore, serenissimi domini Alphonsi regis Aragonum consiliario, & Pontio de Ponte cive Valentino ambassiatoribus regis ejusdem, ad ipfum tunc Clementem specialiter delegatis, prælatis quoque & aliis multis notabilibus, & probis viris paulo post ibidem reverendissimi in Christo patres & dominus dominus Julianus episcopus Ostiensis, Franciscus tituli sancti Clementis presbyterus ac Ægidius sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconus ejusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, sacrum collegium cardinalium facientes ad Romani pontificis electionem volentes procedere, reverendissimum patrem & dominum, dominum Simonem eiedum Antiochenum, camerarium domini papæ requirendum,

ANNO CHRISTI 1429.

runt, ut ei locum ad conclave tenendum assignaret eidem, qui quidem dominus camerarius pro eo conclavi hujusmodi certam partem dicti castri illico assignavit, quam idem dominus cardinalis idemque reparantes, & instrantes conclave, audita missa de Sancto Spiritu ibi, nec non clauso conclavi, ac custodito, præfati tres domini cardinales foli inibi remanentes, ad electionem Romani pontificis, prout in tenibus ac in mei notarii infrascripto rum presentia, retulerunt se, in modum qui sequitur, processisse, videlicet, quod habentes prae oculis solum Deum confidentes, quam Christianae religionis infamiam, detrimentaque, fidelium quoque molestias, & periculaque hac facinora emerierunt, ac emergere verisimile erat, accidentes ex pestifero schismate, quod longævis, proh dolor! temporibus, in fcisforam Christianae fidelitatis, gravissime perduravit, nisi salubiori remedio, divina favente clementia, cujus res est, pro integratione unitatesque Christianorum occurreretur, unanimiter, nemine discrepante per viam Spiritus Sancti, reverendissimum in Christo patrem & dominum, dominum Odonem de Columna in fus obedientia nominatum Martinum V. quem ipse dominus Clemens, de prædicta, paulo ante fuam hujusmodi cessionem tolendo sententias & processus contra ipsum ratione schismatis latos, & factos habilitarat de apostolicae potestatis plenitudine, effecit, & creavit summum pontificem inclusive in Romanum pontificem & pastorem, ac verum Christi vicarium, & beati Petri successorem, concorditer elegerunt, hyperbolice tamen dominus cardinalis, & a Christi fidelibus fic debere recipi decrevere, eundem Martinum V. etiam nominantes, quibus, ut alterutrum, inter fe, ut præmittitur, fic pertaes, reflex & me notarium infra dictos vocati fecerunt, ipsis adhuc existentibus in conclavi, ubi præmissa in effectu per ipsos dominos Ottomanis organum relecentes, voluerunt, requisiverunque per me notarium infrascriptum fieri super illis unum, & plura publica instrumenta.

Acta fuerunt hæc anno, indictione, die, mensis, & locis quibus supra, præsentibus præstantissimis dominis Ægidio Sancti Mucionis, qui, ut, ut præmittitur, refigravit, & ambasiatoribus supradictis, ac venerabili & circumspecto viro domino Bernardo Torrent decretorum doctore ad premissa vocatis specialiter & vocatis.

Et ego Antonius de Campis literarum apostolicarum abbreviator, scriptor & registrator publicus, apostolica & imperiali auctoritate notarius, quia premissis celebrandis, atque renundationi, per me, ut præmittitur, publicatis, necnon dictorum trium dominorum cardinalium pro concilii requisitioni hac ipsius affigationis relationeque, electioni hujusmodi presens fui, hoc publicum instrumentum per alium, me diversis occupate negotiis, scriptum & in hanc publicam formam redegi, fideique meo consignavi, & hic me proprio manu subscripsi, signeque & requisitus in fidem, & testimonium premissorum, hanc electionem dominorum supradictorum, & fuis additam approbando.

Cum itaque locus Sancti Matthæi non distetur quatuor Pauliscolis sibi pertrie legnas, idem dominus legatus volutit & ordinavit, quod dictus dominus Ægidius cum omnibus suis in casibus, & in villa Panifcolæ existentibus, faciendo debitum fuum & honorem, ut tenentur, fanctæ fedi apostolicæ impendendo, & dominio nostro Martino papæ V. cujus persona ipse dominus legatus repræsentabat, personaliter venirent fibi obviam, & in eadem villa Sancti Matthæi publice praestarent obedientiam, & consequeretur reconciliationem, & absolutionem, & habilitationes eis necessarias, quod præfati ambasiatores efficaciter tractarunt, & obtinuerunt. Itaque die Sabbati sequenti, quæ fuit decimatertia Augusti, & præfatus dominus Ægidius, cum fuis praetentis cardinalibus, excepto praedicto incarcerato, perfonaliter venit ad villam Sancti Matthæi de vesperis in domo rectoris dictæ villæ prope ecclesiam majorem collocata, & cum in cratinum, quod fuit dies dominica, de mane ante quam fuissent reconciliati dictis Panticolenses divinis officiis, & in ecclesia praedicta fancti Matthæi fe ingererent, dominus legatus hoc audiens, magistro Alphonso santchez secretario dixit, qualiter ipse erat informatus, quod Panificolenses illamet hora se ingerebant divinis officiis, in ecclesia nondum reconciliati, & ut ejusdem obedientiam debitam praestarent. Quod audiens praedictus ambasiator, eodem instanti ad Panificolenses praedictos accessit; & illos, quos in ecclesia reperit, ejecit, & incontinenti, dicere via debet valde grave, omnes exierunt, & dominus legatus dominum veniens, illis exclusis in eadem ecclesia cum ambasiatoribus praedictis, ac cum magnaparte, & cum omni populo dictæ villæ, solemnem audivit missam in lede legationis fuæ solemnier collocatus, & benedictionem, ac legatus, populo conculit & indulgentias concessitas.

Eadem die Dominica ducentibus illos praefatis ambasiatoribus, pollquam dominus legatus de reipsa affumptis beatæ Mariæ ab ecclesia praedicta recessit, pronominatus dominus Ægidius in habitu doctoris simplicis, una cum praetentis fuis cardinalibus perfonaliter & certa pronominatis, personaliter accessit ad dominum fuu palatium magistri Montesiæ, quod est extra muros dictæ villæ sanctæ Matthæi, propre conventum Praedicatorum, & omnes Panificolenses hinc, & hinc procedentes, simul accedentes superius intraverunt cameram paramentorum, ubi dominus legatus cum omnibus fuis consiliariis adeat: quibus intrantibus, & populi multitudine, usque ad numerum centum, & ultra personarum principalibus ad niculum manus & oris, & caeteris decemcardinalibus ad manus tantum oiculum per dominum legatum admissis, praetentibus dominis episcopis Derusensi, Aduenensi, Sagobrensi, & Pontificeatrensi, & Antienti fancti Severi, & ambasiatoribus regiis praefatis, ac caeteris praedictis dominis legati consiliariis, pronominatus dominus Ægidius alta & intelligibili voce divit hæc verba, vel fimilia in effectu: Reverendissime pater, ego & domini qui funt hic pafentes ambidximus, & ipsum in instrumento inde tonfecitis latius contineatur, cujus tenor fequetur hunc modum.

In nomine fanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus fancti. Amen. Noverint universi praesentes pariter & futuri, quod cum jam annis fere quinquaginta effluxerit, gravis schismatica divisio ecclesiam Romanam invasisset, illamque & alias pariter orbis ecclesias, proh dolor, afflixisset, nupeirime duodecim anni vel circiter effluxere, quod in divinae Consistorii generali concilio in Spiritu fancto congregato, in quo inter alia Balthassar Cossa, Ioannes vigesimotertius, & Petrus de Luna, Benedictus decimusquartus omni jure, quod in papatu habebant fe habere, depositi fuerunt, & Angelus de Corrario, Gregorius duodecimus in suis obedientiis nuncupati, etiam ipse ab illo papatu quomodolibet competenti, cessit & renuntiavit, necnon sanctissimus in Christo pater & dominus noster Martinus divina providentia papa V. papa V. ad apicem summi apostolatus assumptus extitit, dictoque Petro aliquandiu ex post vita functo, & dominio Ægidio Sancti Munitio eidem Petro praefecto, & per aliquot annos cum non infradictis, ac nonnullis aliis in castro Panificolae Derusensis diœcesis existente, & fe pro Clemente dictos, a tempore hujusmodi successionis fuæ gerente, pro cujus quidem dominii Ægidii & aliorum cum eo in dicto castro existentium reductione praefatus dominus noster papa dominii 1427. reversedifficilimum in Christo patrem & dominum, dominum Petrum miscaiaum de Luna, tunc fancti Sephanti in Cœlio monte Presbyterum, sacræ Romanæ ecclesiæ cardinalem inclytæ domus de Fuxo legatum a latere fedis apostolicæ ad regna Aragonum & partes diœcesis, qui post multos & diversos cum feverissimo principe & domino, dominio Alphonso Aragonum rege super reductione hujusmodi tractatus habitos hac eadem de causa ad praefatum dominum nostrum papam, de anno dominii 1427. redit, & idem dominus noster papa de anno dominii 1429. iterum eundem dominum legatum ad regem & regnum praedictum pro eadem reductione remisit. Tandem Spiritu - fancto cooperante & rege, & legato antedicto operam dantibus, ad reductionem devenere extitit . . . . . hinc est quod die data presentium praefato dominio cardinali legato apud S. Matthæum dictæ diœcesis in militari domo Montesiæ, Ægidio & fancti Georgii existente praefatus dominus Ægidius, in universali ecclesia episcopus, & cum eo domini Iulianus de Loba cardinalis Oberiensis, Franciscus Rosira, & Ægidius Munionis tituli fancte Mariæ in Cosmedin cardinales nuncupati, Simon de Prasia camerarius, Bernardus Torrent decretorum doctor, protonotarius, Gerardus Gherardi subdiaconus, Joannes Piguerii ordinis canonicorum fancti Augustini in facra pagina magister penitentiarius, Guillelmus Caverii decretorum doctor, auditor cameræ, Antonius de Campis in decretis bacalaureus, literarum apostolicarum scriptor & abbreviator, Franciscus Navarra decretorum doctor, earumdem literarum scriptor & abbreviator, Oliverius Angles legis doctor, ac nonnulli alii cum eisdem comparuerunt, & indistinctis omnibus, & singulis eisdem dominis legato obedientiam, reverentiam & fidelitatem debitas, per organum ipsius Ægidii exhiberunt, sub his verbis in effectu:

Reverendissime pater, ego & isti alii hic mecum existentes, audivimus a fide digna, vos hic esse facto fancte fedis apostolicæ, & fanctissimi domini nostri domini Martini divina providentia papæ V. legatum a latere, idco venimus ad imponendam, & exhibendam reverentiam, præfatamque obedientiam & fidelitatem vobis nomine praefati domini nostri, cujus domini Martini papæ V. quem profitemur verum vicarium Jesu Christi; & inceffiorem beati Petri, & offerendam nos ipsos, & vestri, & ejus legati mandatis femper obedire parato. Quibus quidem verbis per eundem dominum Ægidium interfuerunt prolata, illique praedictis approbantibus ea, prafatus dominus cardinalis fuus obedientiam, fidelitatemque hujusmodi acceptans, ac manus ipsius Ægidii in manibus fuis retinens, dixit eidem dominio Ægidio: Vos ergo in manibus nostris promittis, & juratis quod de cetero eritis fidelis, & obedientia sanctissimo domino nostro Martino divina providentia papæ V. & fuis successoribus canonice intrantibus. Qui respondit, Sic ero, hoc idem omnes & singuli praefatis dominis & ambasiatoribus & ipsis omnibus & singulis praedictis praefatus dominus cardinalis legatus requisivit fibi testimoni, publicum & publica, instrumentum & instrumenta ad perpetuam rei memoriam: & per nos notarios infrascriptos, acta fuerunt hæc in loco supradicto sub anno a nativitate dominii 1429. indictione 7. die vero Dominica 14. menfis Augusti, pontificatus dominii nostri papæ anno 12. praefentibus ibidem egregiis viris Alphonso de Boda, jurisperitoque juris doctore, & Pontio de Pontibus cive Valentinensi praefati dominii regis ambasiatoribus, & venerabilis in Christo patribus, dominis Oddone Derusensi, Rogerio Aduenensi, Joanne Bethlemeile. & Francisco Segobriccensi, episcopis, ac venerandis in Christo patribus Joanne abbate monasterii fancti Severi de fancto Severo, ordinis fancti Benedicti Aduensis diœcesis, egregiis viris Bernardo de Rolergio canonico cathedralis Aduensis, Rodulpho Rolandi canonico Aquensi V. J. D. & facti patralis causarum auditore, Philippo Gonis medicinæ doctore, ac quamplurimis aliis testibus fide digniis, ad hoc specialiter vocatis, atque rogatis.

Et idcirco paulo post, ex quibus supra provolvitur, prædictus dominus legatus annuentibus eidem domino Ægidio, & illis, qui ut ex eisdem relatione venerant, ut præmittitur, dixit hæc verba in effectu:

Reverendissime pater, ad tollendum omnem conficentiæ scrupulum, supplicatur vestre reverendissime paternitati, ut auctoritate praefati domini nostri domini Martini divina providentia papæ V. dominum Ægidium, & omnes supradictos abolivere, habilitare & ad gremium fancte matris ecclesiæ recipere, ipsoque in & ad ipsum habitum reducere dignemini, & illustrem praefatus dominus Ægidius in persona propria dixit hæc verba: Ita petimus & roganus, & isti qui eum vos venerant, ut præmittitur, quæ fi uno contextu fimiles abolitionem, habilitationem, receptionem, & reductionem petiunt, discutique dominus legatus antedictus petitionibus, & supplicationibus hujusmodi, ipsum dominum Ægidium, & alios supradictos, qui cum eo venerant, ut præfertur, auctoritate apostolica per praefatum dominum nostrum Martinum papam V. fibi concessa, ab omnibus sententiis, poenis & mulctis, quas occasione commissorum incurrerant, absolvit, & ipsos habilitavit, & in pristinum statum reposuit, ac ad fanctæ matris ecclesiæ gremium recepit, auctoritate apostolica per praefatum dominum nostrum

ANNO CHRISTI 1419.

A cessa, obferens fe, bene, pie & benigne illos tractaturum, & pro ea fatisfactum quoque fibi poffibilia: de quibus omnibus & fingulis dictus dominus legatus in quinatum fanctam Romanam ecclefiam & fedem apoftolicam legationemque fibi commiffam concernebant, unum & plura petiit fibi fieri, & conceedi inftrumentum & inftrumenta per notarios infrafcriptos ad perpetuam rei memoriam. Acta fuerunt hæc fub anno, indictione, menfe, die, loco, & pontificatu proxime fupradictis, prefentibus etiam teftibus quibus fupra.

Et me Petro Arnaldo de Vicecomitata, de eacna ecclefiæ fancti Severini terra maris Bajbegdalenfes decretorum doctore, apoftolica, & imperiali auctoritatibus, notario qui a premiffis omnibus & fingulis fupradictis, dum fic fuceffive, ut premittitur, fierent, & agerentur, una cum prænominatis teftibus, ac infrafcripto notario, prefens fui, eaque fic fieri vidi, & audivi, ideoque hoc prefenti publicum per aliam fideliter conferiptum inftrumentum exinde retinui, & in hanc publicam formam redegi, fignoque & nomine mei foliti & confuetis fignavi rogatus & requifitus, in fidem & teftimonium omnium & fingulorum premifforum.

Et ego Thomas Truteti Lucienfis dicœcefis, publicus, apoftolica & imperiali auctoritatibus, notarius, qui in premiffis omnibus, & fingulis fupradictis, dum fic, ut premittitur, agerentur, decererunt, & fierent, una cum domino Petro Arnaldo de Vicecomitatu notario & teftibus fupranominatis prefens fui, eaque omnia & fingula fic fieri, vidi, & audivi, ac una cum prefato notario, in totum fumpfi, prefenfque publicum inftrumentum per aliam fidelem fcriptum, in hanc publicam formam redactum retinui, fignoque meo folito fignavi, requifitus in fidem, & teftimonium premifforum.

Decretum in regnum Aragonum & Ecclefiam pertinet.

Die Veneris qui fuit 26. Auguffi, præfatus dominus legatus intravit Dertufam cum proceffionibus folemnibus, per epifcopum, clerum, & populum Dertufenfem honorifice receptus, & de in domo epifcopali collocatus, ubi expeditis, do diem decimam Septembris pro futuro concilio, remanfit, & diem decimam menfis Septembris, ad quam concilium convocaverat, expeditavit, qua die adventante, præfatus dominus legatus videns, & attendens quod præfati & capitula in magno numero non venerant, obftruxiffus viatum difcriminibus, & impedimentis, cum conffilio & affenfu eorum qui jam venerant, concilium ufque ad diem decimamnonem ejufdem menfis, prorogavit, & interim, & exinde continue ad providendum, Panifcolenfes de beneficiis pro fuftentatione vitæ ipforum jurta facultates inper hoc fpecialiter a domino noftro papa fibi directas juxta qualitatem perfonarum Panifcolenfium prædictorum, intendit, & laboravit.

B Ad quem diem prænotatam decimanona reverentiæ die prænotata decimanona reverendiffimus dominus legatus prædictus in cathedra fuæ legationis folemniter præfidens, omnium fancti Spiritus nomine initio concilii in cathedrali ecclefia Dertufenfi, omnium fe per reverendum in Chriffo patrem dominum Joannem Rocca facem paginæ eximium Portucenfem epifcopum Bellomontanum celebrari, & ad eleftum in medio mittit per eumdem dominum epifcopum in pontificalibus folemniter prædicat fefe; quam

Legatus concilium Dertufæ celebrat.

ANNO CHRISTI 1419.

A prædicationem idem reverendus dominus episcopus Bellhecimitanus, ficut magnus ingenio, profundus eloquio facræ paginæ & fubtilitatum ejus, elevatus fcrutator poetarum, & metaphyfices ac philofophorum peritiffimus fedator, alto ftylo, peritiori lingua difcipta patulo differit, ficque cunctorum affantium mentes, & alta etiam ingenia, refecit, & a cunctis affantibus commendari fumme promeruit ex tanto, & tali fermone folemni: præfentefque inibi pro conclufio fuere.

Metropolitanorum ecclefiarum Tarraconenfis & Cæfarauguftanenfis, tunc vacantes vicarii generales.

Episcopus Ilerdenfis.
Episcopus Dertufenfis.
Episcopus Valentinenfis.

Superenerunt poft aliquot dies demum cum domino rege Aragonum & regina.

Episcopus Tirafonenfis.
Episcopus Gerundenfis.
Episcopus Olcenfis.
Episcopus Vicenfis.
Episcopus Elnenfis.
Vicarius generalis episcopi Barcinonenfis.
Vicarius generalis episcopi Urgellensis.
C Vicarius generalis episcopi Segobricensis.
Vicarius generalis pro fede vacante Majoricenfi.
Pro capitulo Tarraconenfi, unus canonicus & decretorum doctor.
Pro capitulo Cæfaraugufftanorum, canonicus & decretorum doctor.
Pro capitulo Barcinonenfi, unus canonicus, & in facra pagina profeffor.
Pro capitulo Valentinienfi unus canonicus & decretorum doctor.
Pro capitulo Gerundenfi unus canonicus & decretorum doctor.
Pro capitulo Ilerdenfi unus canonicus & decretorum doctor.
D Pro capitulo Vicenfi unus canonicus & decretorum doctor.
Pro capitulo Segobricenfi unus canonicus & legum doctor.
Pro capitulo Olcenfi unus canonicus & licentiatus.
Pro capitulo Tirafonenfi unus magifter in artibus & licentiatus in Theologia.
Pro capitulo Majoricenfi unus canonicus & doctor.
Pro capitulo Elnenfi unus canonicus & facrifta, baccalaureus in decretis.
Pro capitulo Urgellensi, unus canonicus & decretorum doctor.

E *Canonicorum regularium ordinis fancti Augustini.*

Abbas Agetenfis, decretorum doctor.
Abbas Dellangenfis.
Abbas Celtonæ.
Prior Rotenfis ordinis fancti Augustini.

Monachorum nigrorum ordinis fancti Benedicti.

Abbas Alonis ordinis fancti Benedicti,
Abbas fancti Michaelis de Cufano.
Abbas Cardonæ.
Abbas Gerenfis.

Abbas fancti Cucufatis Barcinonenfis.
Abbas de Ayfterio.
Abbas fancti Sarminii de Taverniolis.
Abbas fancti Petri de Rodis.
Abbas Balneoramno.
Abbas fancti Felicis Guixolen.
Abbas fanctæ Mariæ de Rofio.
Abbas de Ricopallo.
Abbas montis Aragonum.
Abbas fancti Benedicti de Bagis.

Monachorum alborum Cifterciensis ordinis.

Abbas Populeti.
Abbas de Benifaffano.
Abbas Vallis dignæ.
Abbas fancti Bernardi Valentiæ.
Abbas de Scarpiori.
Abbas Lavatenfis.
Abbas de Petra.
Abbas Vallis bonæ.
Abbas fanctæ Fidis.
Abbas de Verola.

Ordinis Præmonstratensis.

Abbas de Pulchro Podio.

Ordinis Montesia.

Magister Monteffiæ.

Ordinis Beatæ Mariæ Mercedis.

Magister ordinis Mercedis.
Prior ecclefiæ B. Mariæ Mercedis in Barcinona.

Fuerunt inuper plures priores conventuales diverforum ordinum, decani & præpofiti archidiaconi cathedralium & collegiatarum ecclefiarum fæcularium, & regularium, ufque ad numerum decemtorum, & ultra, quorum plures in numero graduati in aliqua de facultatibus approbatis exiftebant vini literati & honorabiles præfatantiores & majores in toto clero regnorum Aragoniæ, Valentiæ, & principatus Cathaloniæ, qui fanctæ fedi apoftolicæ, & D. N. fumo pontifici, D. Martino papæ V. & mandatis D. legati humiliter obedientes ad concilium hujufmodi venerunt, & continuaruntque, juffa & mandata fanctæ fedis apoftolicæ & ejufdem D. legati prompto animo & obedienti receperant, congaudentes peramplius de facrofifta receptari, & felici negotiorum ecclefiæ Dei, per diligentiam, humilitatem, & patientiam præfati D. legati, per eumdem dominum legatum feperatas de omnibus ad plenum, certiores, exiftimantes effe magnum Dei donum, & ela, ac totiæ regno, ac dominum D. Aragonum regis, ad magnam omnipotentis Dei gratiam reputantes miericorditer fuiffe concellam, quod ecclefia Dei, & fanctæ fedes apoftolica ejufque fumma auctoritas, ecclefiarum, regnorum, & omnium prædictorum libertas ecclefiaftica, quæ hoftis humani generis malitia procurante per feculares potefiates in totum pene in illis partibus pefiundatæ, fopitæ, vexatæ, infractæ, violatæ, & jura ecclefiaftica, & ecclefiafticorum virorum exiftebant occupata, ufurpata, & pene in totum abforpta, ita quod nifi cum miraculo defuper ex divina & fpirituali difpenfatione humanum judicium reparandi, & reducendi ad felicem ftatum priftinum, formam, modum, & remedium diffidebat fe poffe alequi, intueri in

A poftetum & habere. Nunc in præfentiarum per medicinæ ejufdem domini legati præparacula affequentur ad plenum, beatum, perpetuum, felicem & omni laude dignum eandem D. legatum exiftimantes, qui talia tam ardua, & judicio humano pene irreparabilia, & ad effectum profperum perduci defperata negotia fua providentia & prudentia circumpecta cum invictribili longanimitate, & patientia, & vera humilitate altra humanum modum, divina fibi fuffragante gratia, ad optatum finem perdiffe, per omnia admirantes tam genterofum virum de ftirpe regia, & illuftri domo Aragonum, & Fuit comitum inigeti prodeuntem, tanta & talia, tam dura & adverfa, etiam in perfona propria graviora, opprobria, indeflectibus laboris, injuportabilefque perferre patiaffe, aut æquo animo tolerare, de tanto, tamque virtuoso in adverfis comprobato viro apoftolicæ fedis legato pacis angelo, Deo, & fanctæ fedi apoftolicæ, ac dominio noftro fummo pontifici Martino papæ gratias ex cuftio corde & ore perfolventes;

Celebrata igitur prædicta miffa, & officio peracto, dominus legatus in his præfatantibus ad introivit aulam pro conciliis jurta locum capitularem fedis Dertufenfis decenter preparatam, & ipfo in cathedra fedenti, ibidem in continenti alia affantibus ad vivandum fitce & difcuffiones cunctis auffultantibus, pronuntiavit ante omnia, quod quifque federet fine præjudicio ecclefiarum, pro quibus comprehenda, & quod in poftetum quoad prærogativam fedium, ex hac nullum præjudicium fequeretur, de quo fefe retinent publicum inftrumentum, & de pronuntiatione hujufmodi omnes & fingufi fuerunt valde contenti, ita quod ibidem fine quacumque diffenfione ad placitum ex cotalitate omnes alteri defcendere, quam ut fecere, ut fecere inuitures in unum, in Chrifti charitate conjuncti, & ibidem duos notarios, unum pro fe, alium pro concilio ad redigendum in fcripta actus concilii, & unum decretorum doctorem procreatorem fiducem deputavit. Omnibuque pacifice & plena fedia contentione fedentibus & honorifice collocatis, eadem hora idem dominus legatus coro tenus folemnem arengham propofuit, per quam caufas propter quas venerat, intimavit; videlicet:

Ad extirpationem fchismatum, & Panifcolenfium reductionem.

Ad D. regis Aragonum cum domino noftro papa reconciliationem & pacificationem.

Ad libertatis ecclefiaftice in illis partibus reparationem & reintegrationem.

Ad ecclefiæ, cum totius ftatus ecclefiaftici, illaromque partium feliem reformationem.

Quæ cunctia idem dominus legatus folemniter dedere, etiam cum auctoritatibus facri eloquii & fanctorum, intimando eii qualiter per Dei gratiam tria priora puncta fuerant jam per eum feliciter expedita, ita, quod non reftabat nifi quarum quadrifidus de reformatione, fuper qua efficaciter vellet intendere, & ad Dei laudem, & ecclefiaftici ftatus honorem fe obtulit, illos exhortando, ut fuper reformatione hujufmodi vellent etiam ipfi diligenter vacare, intimando fibi ea, quæ duxerint reformatione indigere.

Cumque ibidem per procuratorem [illegible] contumacia abfentium, nec comparentium fuiffet folemniter accufata, fuerunt D. Dominicus epifcopus Ilerdenfis pro fe & cunctis de concilio ipfi præfentibus, [illegible]

Conci. general. Tom. XVII. G 3 te-

reverentiæ & honoris reverendo D. legato, prout
est, vir literatus in jure divino & humano, de-
cretorum doctor fidelem & frequens, notabi-
liter peroravit, seipsum & totum clerum man-
datis ejusdem domini legati humiliter offerendo
de tantis laboribus pro ipso ecclesiæ & clero
per eundem dominum legatum sequanimiter to-
lerandis, gratias multipliciter referendo, ac fup-
plicando eidem ut absentes fupportare dignatur
ac ad pristinam sua benignitatem affectu i dilig-
que dominus legatus ibidem votis eorum benig-
nè annuit, & juxta desiderium ipsorum prout
petierunt decreverit per quatuor dies lequentes
quoque absentes adhuc fore expectandos. Cum-
que multi cum procuratoriis fe in concilio pro
absentibus ingellissent, ad visitandum inertem
hujusmodi procuratoria ad forem sollicitantia,
Vicarium Terracontensem, abbatem Agrensem
& vicarium Cæsaraugustanum sede vacante de-
cretorum doctores cum notariis concilii, depu-
tavit, & diem Jovis lequentem, quæ erat quar-
ta diei futura pro secunda sessione ordinavit,
sicque prima sessio fuit ipso illa die finita.

Adveniente die Jovis prædicta, quæ fuit dud-
decima mensis Septembris, idem dominus lega-
tus, qui occupatus febribus, sessionem tenere
nequivit ulque ad diem lequentem Sabbati, de
die Sabbato usque ad diem Lunæ lequentem
prorogavit: sessionem, qua die Lunæ decimaque-
ta Septembris reverendus dominus legatus, li-
cet debilis & infirmus, in lecto sibi positus, se-
dit secundam publicam sessionem, & per eum-
dem dominum legatum fuit propositum, quod
cum super pluribus, ecclesias, clerum, & ftatu-
tum ecclesiasticum concernentibus reformandis
ditet necessitas providendum, ac super illis ibi-
le pro meliori expeditione, & cleri, quod cer-
ti super iis videndis, recolligendis, & avilan-
dis, dictisque domino legato & concilio refe-
rendis deputarentur. Quo audito per dominum
Ilerdensem episcopum de hoc ex parte totius
concilii eidem dominio legato fuit humilitter fup-
plicatum, dictisque dominus legatus benigne
votis eorum annuit, & certos viros notabiles,
& expertos de concilio deputavit super præmis-
sis, sicque secunda hujusmodi sessio fuit pro il-
la die finita.

Secunda sessio.

Tertia sessio.

Jusiuper caufantibus infirmitatibus gravioribus
febrium, tumoribus etiam tibiarum, & fistu-
la prævalentem dictum dominum legatum plu-
rimum gravantibus, quas referentibus medicis
ex laboribus excellivis, quos in præcedenti ifta-
te in prosequutione negotiorum & legationis
hujusmodi pertulerat, absque dubio incurrerat
ipse dominus legatus, amplius in sessionibus
publicis esse nequivit, fed de termino ad termi-
num factæ fuit prorogationes usque ad diem
Martis undecimam mensis Octobris: Interim ta-
men deputati per dominum legatum recollege-
runt omnia in scriptis, quæ eis visa, fuit refer-
ratione indigere, tradiderunque ea dominio
legato, & dominus legatus fuisit ea communi-
cari toti concilio: & in concilio visum fuit
quod adhuc quædam erant addenda, quæ fue-
runt addita, & factus communiter in concilio
recensita omnia, & accusata, ac per dominum
Ilerdensem & Valentinum episcopos ex com-
muni voto totius concilii specialiter visitata,
& studiose numinata, & cum, tunlensis totius
concilii domino legato præsentata; super qui-
bus eidem dominus legatus retinuit sibi delibe-
rationem.

Adveniente igitur die Martis undecima Octo-

ANNO CHRISTI 1419.

A bris, dominus legatus infirmitatibus præmissis
adhuc gravatus, non valens deficendo ad ca-
thedralem ecclesiam Dertusensem, & ad locum
sessionis, ideo decrevit in tinello episcopalis
domus, ubi erat collocatus, tenere sessionem
concilii exinde, & dilis die congregato concilio
ibidem sessionem tenuit, & solito more ipso
in cathedra præsidente certis de concilio ho-
noribus collocatis, & sedentibus, fuit per pro-
curatorem Hispanorum Cardinalem Aragonia-
cum absentium qui procuratores non mile-
rant, vel idiotcos excularore, liter tamdiu fuer-
unt expectati, & dictus dominus legatus pro-
mortuarie fuit per procuratores, pulsatus legitime
literæ contra illos, & concessæ. Quibus pera-
cis exinde retentis publicis instrumentis prædi-
cta dominus legatus ipsos per dilectos suos
valde vexatos & debilitatos, ut melius potuit,
verba propofuit omnibus inibi in concilio con-
gregatis, qualiter inveteratum schisma longo
tempore, pro bonis dolor, partibus illis vigeratur,
pro cujus extirpatione S. D. N. D. Martinus pa-
pa V. more pii patris diversis vicibus tam Sanc-
dinales legatos, quam alios nuncios ad illas
partes transmiserat, idem dominus legatus
expensis ad extirpandos Pansiscolenses, corum-
que sequaces & complices, & ad exterminandos
hujusmodi dammosa schismata sedulitatem
ut intendeat, quodque propter fortitudinem
cafti Panisciolæ (quod est tam forte & inexpu-
gnabile) liceat etiam serenissimus dominus Al-
phonsus Aragonum & Siciliæ rex, ipse hoc fuerit
gentium, idem schismatici in castro præfato ina-
clusi, ulque nunc nequiverunt haberi, & quo-
modo ad eradicationem eorumdem Panisciolen-
sium ipse D. loquutus ad hoc parte Hispania
latere per dominum nostrum papam fuerat de-
stinatus & pro expeditione felici negotiorum
prædictorum, & aliorum, statum & libertatem
ecclesiarum, & totius cleri illarum partium con-
cernentium per quinque annos continuos in le-
gatione hujusmodi jugiter laborando cum eo-
dem D. rege ordinatum fuit, & ordinatum per
nos & per terram ad urbem Romæ, pro concordan-
dis & concludendis per D. N. papam & re-
gem præfatum, prædictis negotiis efficacier la-
boraverit, & perverterit cum auxilio per
medium pacis & concordiæ D. papæ & regis
prædictorum ad finem & effectum concepitum,
addens insuper qualiter ipse dominus legatus de
benepfatum domini nostri papæ, quem dominus
Aragonum rege, quia idem D. rex disposuerat
dare, prout dedit operam efficacem, quod di-
ti Panisciolenses ad obedientiam Ecclesiæ inter ca-
tera convenit dicto D. regi dare centum quin-
quaginta millia florenorum: Cumque per Dei
gratiam, & per medium dicti domini regis Pan-
isciolenses prælati de Panisciola exiliss, & quod
est laudabile ad gremium ecclesiæ Dei,
& obedientiam ejusdem domini Martini pape
fuissent redicti, non restabat aliud nisi solvere
domino regi prædicto hominum centum, fobs-
dens quod cum dominus noster papa tam pro
guerris Bohemorum, quam & Bononiæ, & alis
diversis oneribus, quæ dictim occurrerunt sanctæ
Dei ecclesiæ, non posset petinde supplere: idem
dominus legatus rogavit D. prælatos ibidem
existentes, & cæteros de concilio, quatenus in
præmissis & circa ea prædictum summum præfa-
to domino regi exhibendam pro honore eccles-
siæ Dei & dominii nostri papæ, vellent intuitu
pietatis intendere, & taliter facere, quodque
ipse metipse gentibusuitis præmium, idem domi-

ANNO CHRISTI 1419.

nus noster papa paternam dilectionem, & reve-
rentiam in suis filiis, & sanctæ sedi apostol-
licæ obediantiam, & devotionem hac ratione
cognoscere, operis per effectum eosdem in suos
speciales dilectos filios, & in necessitatibus ad
succurrendum sedi apostolicæ promptos, propri-
ios & liberales recipiens specialius habeat, re-
commisit. Quantum autem ad ea, quæ eidem
domino legato ratione procurationum & alios
per eleum regnorum, & terrarum dictæ domi-
ni regis fuerunt delata, idem dominus legatus,
totum remisit ipsorum in concilio existentium
cognitioni. Nam licet, ut ibidem afferuit idem
dominus legatus, habere tantum a domino no-
stro papa in effectu continentem, quod
pro dictis centum quinquaginta millibus flore-
norum, & alitis necessariis extimentis & levan-
dis, posset super eisdem ipsum subsidium, at-
tamen, fic dicit se confidere de ipsis dominis
prælatis, & cæteris in concilio congregatis, &
de eorum bona obedientia, ita quod tenebitur pro
firmo, quod facerent sponte ea, quæ compulsi
fuerint effecit, & ideo de ulteriori exequutione
dictæ bullæ dixit se velle superfedere de præsen-
ti, volens quatenus ipse cum eisdem, & quo
in continenti omnes in concilio existentes ha-
milter regratiati fuit prefato domino legato
per organum dominii Ilerdensis episcopi,
supplicantes eidem domino legato, quatenus ad
deliberandum super prælatis petitis ejus tem-
pus brevillimum concederet, ufque ad proxi-
mam sessionem die Sabbati lequenti tenendam,
sicque illa sessio tertia fuit finita.

Insuper caufantibus infirmitatibus, præfatum
dominum legatum gravantibus pro nunc gravantibus,
sessio affignata prorogationes obtinuit multi-
plices, tandem post feltum omnium Sanctorum,
die videlicet quarta Novembris hujus anni,
per concilium requirendum dominio legato,
quod, quoad summam pro dominio Aragonum
rege petitam, volentes sanctæ sedi apostolicæ,
& dominio nostro papæ de eorum paupertate,
licet plurimum gravati pellilentiis, guerris &
sterilitatibus, juxta posse, servire, parati erant
laborante, tamen sedi apostolicæ de lexaginta
millibus florenorum, pro ipso vero dominio le-
gato cum humillima supplicatione, ut clero &
ecclesiis, regnorum & terrarum dominii Aragon-
num regis, citra non confidentiam, pluribus
mentibus insupportabilibus, & paupertate gra-
vatis compatiendo, licet & ipsi ad plenum co-
gnoscebant, & expectile confiberantur, summam
quam offerunt, ipsam in hac tempestate, non ipsa
ta per eundem dominum legatum labores, ex-
pensias, & sumptus in legationis hujusmodi, pro
honore & utilitate ecclesiarum, & cleri prædi-
ctorum, supportatos, erogatos & consumptos,
prout conclis erat notorium & manifestum, eo-
rum tamen omnium & singularum existentium
in concilio unanimi, & concordi assensu, mera
& spontanea voluntate ultra cum humilitate &
reverentia pro dono obtelerunt summam vigin-
ti trium millium florenorum auri de Aragonia,
de tam parva oblatione, respectu laborum, &
sumptuum fuorum, & etiam majoris summæ
multo ad causam procurationum, sibi debita-
rum, veniam humilitter postulantes, quorum
bonum velle, & concordem animum, ac de
eorum paupertate juxta posse, eidem domino
legato levare, & complacere omnino disposi-
tum, præfatus dominus legatus vir generalis,
nobilis & illustris attendens, & æstimans po-

Concilium offert sedi apostolicæ de lexaginta millibus florenorum pro dominio Aragonum.

Concilium offert legato pro suis laboribus & expensis viginti trium millium florenorum. Aragon.

tius bonum voluntatem illorum, quam obla-
tam summam, & donum, eorum precibus an-
nuit, & oblatam summam prædictam gratis ac-
ceptavit.

In crastinum quæ fuit die Sabbati, quinta
Novembris anni superius annotati, in tinello
domus episcopalis Dertusensis fuit congregatum
concilium, & tenta sessio publice, in qua reve-
rendissimus dominus legatus præsentibus legat-
tionis suæ oratoribus videlicet, Tirasonensi,
Ilerdensi, Gerundensi, Osoensi, Dertu-
sensi, Vicensi, Elcensi, Valentino episcopis,
abbatibus & cæteris superioribus, & aliis prælati-
bus qui fuerunt ad numerum, ad dominum
centorum virorum notabilium in concilio con-
gregatorum, primitus, & ante omnia edo pa-
tentes literas, quas ipse super diversis ecclesi-
ficis, & clerum illarum concernentes, a domino
rege Aragonum per concordiam factam, & ad
bonum, utilitatem & commodum ecclesiarum
& cleri prædictorum obtinuerat, figillo sego
magno impendenti, ad robur in futurum per-
petuæ firmitatis figillatas obtulit, & donavit
de mettopolitanum ecclesiarum Tarraconen. &
Cæsaraugustan. archivisis ad futurum rei memo-
riam originalibus recondendis, de quibus fub
figillo ipso transumptum authenticum cunctis ec-
clesiis, prædictis fuit concessum.

Regia patens litera, in qua dominus Al-
phonsus rex illustris super sancta Dei evangelia
de exemplicie vitiatur le juratie, juraique de non
mittis in fua bona fide regia, quod a die con-
cordiæ cum reverendissimo in Christo patre do-
mino Petro cardinali de Fuxo apostolice sedis
legato iniuæ, & abinde non fuit edicta, cum
ista libertatem ecclesiæ, nec aliquid de bonis
ecclesiæ universalis, vel ejus particularis recipiet
vel recipi faciet, quod ipse Novembris hujus
anni vel patrie concessis, nec apponet manus
in jura camerræ apostolicæ, primius licta fuit
ibidem, tenorem qui sequitur in se habens.

Nos Alphonsus Dei gratia rex Aragonum, Sicilia, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corsicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, de etiam comes Rossilionis, & Cerritaniæ, &c.

Attendentes inter reverendissimum in Christo
pattem dominum Petrum divina providentia
cardinalem Fuxo, sanctæ Romanæ ecclesiæ
sanctum apostolicum nomine, & vice domini pa-
pæ, & hos plura & diversa pacta, conventiones
& capitula fuisse fitte inde prædictis, facta
& firmata, ac de infirmitatem nobilis inde fa-
cto & acto in regali palatio Valentino vigesi-
mo septima mensis Octobris, anno a nativitate
domini millesimo quadringentesimo vigesimo de-
primo, & clausio per dilectos & fideles nobilem
Franciscum de Amio secretarium & notarium
nostrum, & per Guillelmum Raymundum de
sancta Joanne clericum Caffraucensem diœcesis pu-
blicum auctoritate apostolica notarium, hæc
& alia latius fuit contenta, quæ quidem pacta
& conventiones, & capitula, & omnia, &
omnia, & singula in illis contenta, cum modifi-
catione, expressione, declaratione, tamen pri-
mi capituli incipiendum.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, ac
colimus a nobis & nostra curia dudum simpli-
ce capitulum, loquens de materia cardinalis, &
processum per dominum papam contra nos in-
coptorum & attentatorum, cujus quidem modi-
ficatio, expressio & declaratio continetur in

Primus est pactum cum Petro cardinali Fuxo legato sedis apostolicæ.

Primus est pactum cum Petro cardinali Fuxo legato sedis apostolicæ.

Tenor illius.

ANNO CHRISTI 1429.

dam bulla apostolica inter dictum dominum papam, & ambaxiatorem nostrum concordata; quæ data est Romæ apud sanctos Apostolos secundo nonas Februarii, pontificatus domini papæ anno duodecimo, per dictum Franciscum de Arnio, & Thomam Troleti apostolica auctoritate notarios, recepta, confirmata, approbata atque laudata fuit, ac denuo firmata pariter & jurata, ut in dicto novissime recepto instrumento latissime est contentum. Nosque volumus, prout regiam decet majestatem, quæ nos tangunt efficaciter observare, tenore præsentium de nostra bona fide regia, necnon juramus super cruce domini nostri Jesu Christi, & ejus sancta quatuor Dei evangelia manibus nostris corporaliter tacta, quod deinde non apponemus manus ad jura cameræ apostolicæ, neque edicta contra libertatem ecclesiasticam faciemus, aut aliquid de bonis ecclesiæ universalis vel particularis recipiemus, vel recipi permittemus in terris & ditionibus nostris, nisi in casibus a jure communi, sive patriæ, permissis. Quapropter mandamus per præsentes sub incursu nostræ indignationis & ira, ac sub fide & naturalitate, quibus nobis adstricti sunt, universis & singulis viceregibus, gubernatoribus, bajecisis, generalibus, procuratoribus justitiæ, vicariis, subvicariis, baillivis, alguazeriis, subbaillivis, electoribus & commissariis, & aliis quibusvis personis subditis nostris, quatenus hanc præsentem nostram provisionem & voluntatem studeant efficaciter observare, & si quem senserint in aliquo contraire, illum puniant & castigent, ac puniri & castigari faciant rigide & taliter, quod aliis transeat in exemplum. In cujus rei testimonium præsentes literas fieri jussimus nostro sigillo communitas. Datum Calatarubii die decimaseptima Junii, anno a nativitate domini MCCCCXXIX.

Rex Alphonsus.

Secunda litera prohibens aliquod crimen clericis falso imponi, vel eos vexari, personas immunitate ecclesiastica gaudentes ab ecclesiis extrahi, & libertatem ecclesiasticam violari vel infringi.

Secunda patens regia litera, per quam dominus Alphonsus Aragonum rex illustris inhibet consiliariis suis, & officialibus regiis crimen falsæ monetæ, vel aliud quodcumque crimen de cætero clericis illarum partium falso imponere, & de amplius indebite non vexare, personas immunitate ecclesiastica gaudere debentes ab ecclesiis extrahere de cætero, & libertate ecclesiastica amplius non violanda, vel infringenda, sub magnis & formidabilibus pœnis, traditæ sunt in concilio sub tenore præsentium.

Alphonsus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corsicæ, comes Barcinonensis, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Rossilionis & Ceritaniæ, nobilibus, dilectis & fidelibus consiliariis nostris, universis & singulis gerentibus vices gubernatoris generalis, justitiis, salmedinis, vicariis, baillivis, subvicariis & subbaillivis, eorumque successoribus, salutem & dilectionem.

Tenor literæ.

Recenti querulosa expositione celsitudini nostræ nuper facta pro parte venerabilium, & dilectorum consiliariorum nostrorum prælatorum, & aliarum personarum ecclesiasticarum in concilio per reverendissimum in Christo patrem dominum cardinalem de Fuxo, sedis apostolicæ legatum, consanguineum nostrum clarissimum in civitate Dertusensi de præsenti celebrato congregatorum displicenter percepimus, quod vos, seu aliqui vestrum, divinam non metuentes ultionem contra clericos, & alios crimina falsæ monetæ, & alia enormia ficte imponitis, eosque ab ecclesiasticis aliisque locis libertate, & immunitate ecclesiastica gaudere debentibus extrahitis, & vestram jurisdictionem præter nostram mentem indebite exercetis, eosdem clericos vexando omnimode, & ecclesiasticas libertates, & immunitates violando, ut inde a vobis & vestris dominationibus pecuniis, se redimant, & tueantur, quod nec immerito meæ majestati summe displicuit. Quapropter volentes nostros subditos, præcipue clericos & personas ecclesiasticas in eorum juribus & libertatibus confovere, & a nemine indebite molestari, vobis & cuilibet vestrum dicimus tenore præsentium, & mandamus, sub iræ & indignationis nostræ incursu, pœnaque mille florenorum Aragoniæ de bonis vestris, si contra feceritis, irremissibiliter habendorum, privationisque officiorum, quatenus a talibus falsis criminum impositionibus contra clericos & ecclesiasticas personas, eorumque vexationibus, & libertatum, jurium & immunitatum ecclesiasticarum fractionibus & violationibus vos abstineatis & cessetis: Super prædictis taliter vos habentes, ut jurisdictio seu libertas ecclesiastica illæsa penitus relinquatur, & omnis materia scandali, vexationis seu malitiæ auferatur, hocque non mutetis seu differatis aliqua ratione, seu causa, cum sic fieri, servari & exequi volumus, & penitus jubemus. Datum Dertusæ, sub nostro sigillo communi, die 12. mensis Octobris anno a nativitate domini MCCCCXXIX.

Rex Alphonsus.

Tertia regia patens litera, per quam D. Alphonsus rex illustris inhibet, sub magnis & formidalibus pœnis officiariis suis regiis, ne clericos incarcerent, jurisdictionem ecclesiasticam, libertatem & immunitatem infringant, aut ab ecclesiasticis personis exigant, vel extorqueant imposterum. Tradita fuit in concilio sub tenore qui sequitur:

Alphonsus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corsicæ, comes Barcinonensis, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Rossilionis & Ceritaniæ, nobilibus, dilectis, & fidelibus consiliariis nostris gerentibus vices gubernatoris generalis, justitiis, salmedinis, vicariis, baillivis, subvicariis & subbaillivis, cæterisque officialibus & subditis nostris, ipsorumque officialibus loca tenentibus, præsentibus & futuris, salutem & dilectionem.

Clamosa expositione pro parte venerabilium & dilectorum consiliariorum nostrorum prælatorum, aliarumque ecclesiasticarum personarum in concilio, quod per reverendissimum dominum cardinalem de Fuxo sedis apostolicæ legatum in civitate Dertusæ celebratur, ad præsens congregatum, nostræ celsitudini nuper facta displicenter percepimus, quod vos, seu aliqui vestrum non metuentes falcem vestram in alienam messem immittere, sed scandala & odia sectantes, ecclesiasticas libertates, immunitates & jura indistincte infringatis, & violetis religiosos, canonicos, aliosque clericos, etiam in sacris ordinibus constitutos, & in habitu & tonsura repertos vestris carceribus mancipando & ab ipsis pecunias damnabiliter extorquendo, & alias multimode vexando, non sine notoria Dei offensa, & ecclesiasticæ libertatis præjudicio nimium manifesto. Quocirca supplicato super his nostræ humiliter majestati, & cum instantia geminata dignaremur debite providere. Nos cupientes nostrorum subditorum quietem præcipue clericorum, & volentes, quod unusquisque sua & non aliena jurisdictione lætetur, & jura, ac liberta-

tes

ANNO CHRISTI 1429.

tes ecclesiasticæ illæsa observentur, vobis & cuilibet vestrum dicimus tenore præsentium, & sub iræ & indignationis nostræ incursu, pœnaque duorum millium florenorum Aragoniæ de bonis contra facientium irremissibiliter habendorum, expresse, consulte, & de nostra certa scientia jubemus, quatenus scandala, dissensiones & jurgia inter vos & ecclesiasticos judices pro posse vitando, jura, immunitates, jurisdictiones, & ecclesiasticas libertates, prelatis, aliisque personis ecclesiasticis penitus observetis, & ab aliis faciatis inviolabiliter observari, aliasque personas ecclesiasticas, ecclesiasticæ jurisdictioni submissas, contra jus & justitiam directe, vel indirecte minime capiatis, vexetis seu modo aliquo molestetis, nec per quempiam molestari aut vexari aliquatenus permittatis: quinimo eosdem charitative, & reverenter, ut Christianam decet religionem, tractetis, & debitæ venerationis affectu in suis juribus, & foro ecclesiastico, libertatibus, jurisdictione, defendatis: hoc enim Deo sentietis acceptum, & nostræ quamplurimum complacebitis majestati, qui e contrario contra vos ad dictarum pœnarum exactionem, & alias procedere merito cogeremur. Datum Dertusæ, sub sigillo nostro communi, die duodecima mensis Octobris, anno a nativitate domini MCCCCXXIX.

Rex Alphonsus.

Quarta litera prohibens ne quis criminosos clericos adversus ecclesiasticos judices de talibus justitiam debitam facere volentes manuteneat vel defendat contra jurisdictionem ecclesiasticam.

Quarta patens litera regia, per quam D. Alphonsus Aragonum rex illustris inhibet, sub magnis & formidabilibus pœnis cunctis ducibus, comitibus, baronibus, & vassallis subditis suis, ne in terris suis, castris, vel locis criminosos clericos, & ecclesiasticas personas criminibus .... adversus ecclesiasticos judices de talibus justitiam debitam facere volentes non manuteneant, vel defendant, assecurent, vel sustineant, vel quidagium tribuant contra jurisdictionem ecclesiasticam. Tradita fuit in concilio sub tenore sequenti:

Alphonsus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corsicæ, comes Barcinonensis, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Rossilionis & Ceritaniæ, egregiis, nobilibus & dilectis ac fidelibus consiliariis nostris quibuscumque ducibus, marchionibus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, nobilibus, militibus, generosisque personis & aliis dominis temporalibus in regnis & terris nostris constitutis, eorumque officialibus, & loca tenentibus, præsentibus & futuris, salutem & dilectionem.

Noveritis pro parte venerabilium & dilectorum consiliariorum nostrorum prelatorum, & aliarum ecclesiasticarum personarum in concilio, quod per reverendum in Christo patrem dominum cardinalem de Fuxo sedis apostolicæ legatum, consanguineum nostrum carissimum in civitate Dertusæ de præsenti celebratur, maxima cum querela nostræ fore expositum majestati, quod nonnulli ex vobis lucra sua cum alienis dispendiis perquirentes, aut alias fragilitate humana devicti, nitentes eorum jurisdictionem & præeminentiam ultra suos limites ampliare, favoresque indebitos indifferenter impendere, quibuscum aliqui clerici, & ecclesiasticæ personæ foro ecclesiastico proculdubio submissæ, propriæ salutis immemores varios excessus perpetrantes ad castra, villas, baronias, & loca vestra se latitant, defenduntur, atque reponuntur ut judicium evadant debitæ ultionis, vosque inibi eos manutenetis, defenditis & sustinetis, guidatis & assecuratis, quod in Dei offensam, & ecclesiasticæ jurisdictionis præjudicium manifestum noscitur redundare. Nos igitur nolentes, sicuti nec debemus, jurisdictioni ecclesiasticæ in aliquo derogare, sed eam potius confovere & futuris scandalis, quæ propterea possunt de facili inter nostros subditos evenire, debite obviare, vobis, & unicuique vestrum dicimus præsentium serie, & jubemus sub iræ & indignationis nostræ incursu, pœnaque decem millium florenorum Aragoniæ de bonis contrafacientium habendorum, quatenus talia ad statum debitum reducentes, vestrisque jurisdictionibus & prærogativis minime abutentes, sed de talento vobis tradito vos contentos ..... clericos, seu ecclesiasticas personas ad castra, baronias, villas, & loca vestra taliter securrentes, vos seu vestri officiales, aut subditi minime recipiatis, guidetis, foveatis, sustineatis, seu etiam assecuretis, receptari, guidari, foveri, sustineri aut assecurari ab aliquo nullatenus permittatis, quin potius, quoties, & quando per eorum judices requisiti fueritis, vel alter vestrum fuerit requisitus, ipsos dictis eorum judicibus confestim tradatis, & tradi faciatis, omni favore, dilatione, & excusatione rejectis, hocque non immutetis, seu differatis ratione aliqua, sive causa, si prædictas pœnas cupitis evitare. Datum Dertusæ, sub sigillo nostro communi, die 12. Octobris, anno a nativitate domini MCCCCXXIX.

Rex Alphonsus.

Quinta litera qua vicecancellario & consiliariis inhibetur, ne processus constitutionum provincialium contra invasores ecclesiarum & ecclesiasticorum virorum editarum debite inceptos impediant, seu perturbent.

Quinta litera patens regia, per quam dominus rex Alphonsus Aragonum rex illustris, sub magnis & formidabilibus pœnis inhibet vicecancellario, & omnibus consiliariis suis, ne provisiones, vel alios processus constitutionum provincialium contra invasores ecclesiarum, & ecclesiasticorum virorum editarum debite inceptos quoquommodo impediant, seu perturbent; Fuit in concilio tradita sub tenore sequenti:

Nos Alphonsus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corsicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Rossilionis, & Ceritaniæ, &c.

Provisionis nostræ toto studio cupimus provenire subsidiis, ut censuræ ecclesiasticæ, & libertatis ejusdem cujusvis temeritatis incursu non infringantur, & unde damna subditorum & scandala possent de facili evenire pro viribus obviare. Hinc est quod licet super invasionibus, occupationibus, usurpationibus, & læsionibus personarum, & rerum ecclesiasticarum, contra invasores, raptores, occupatores, eorumque fautores per constitutiones provinciales concilii Terraconensis procedi debite provisum, & cautum satis existat, verumtamen clamor venerabilium, & dilectorum consiliariorum nostrorum prælatorum, & ecclesiasticarum personarum in concilio, quod per R. D. P. cardinalem de Fuxo sedis apostolicæ legatum consanguineum nostrum carissimum in civitate Dertusæ de præsenti celebratur congregatarum, aures nostræ majestatis infecit, quod per raptores, invasores, occupatores, & fautores prædictos, cum contra eos per processus dictarum constitutionum proceditur, ad nos & nostros officiales indebite, & injuste recursus habeatur, & varias occasiones veritati contrarias opponentes & allegantes, in prejudicium nostrorum regalium fore, per prædictas constitutiones contra eos processum fraudulenter interdictum a nobis & nostris officialibus inhibitorias provisiones obtinent super

pro-

ANNO CHRISTI 1429.

processibus antedictis, & ad occupationem temporalitatum contra prælatos eudem injuste procediturum, ob quod nedum ecclesiastica censura diffolvitur, sed contemnitur & contrarium, plurimaque scandala, diffensiones, & jurgia inter prælatos prædictos, eorumque officiales, & nostros officiales & fiduciarios præparantur. Impletos igitur super iis pro parte prælatorum, & ecclesiasticorum personarum nobis supplicatum remedio condecente, nosque volentes in, & super præmissis debite providere, nobilibus, fidelibus, & fidelibus constitutis nostris, vicecancellario ejusque regenti, vices gerentibus gubernatoris nostri generalis, justitiariis, vicariis, falmedinis, baillivis, caterisque officialibus & fiduciis nostris, sub fide & indignationis nostræ incusso, ac poena trium millium florenorum Aragoniæ de illorum bonis, qui contrafecerint, exigendorum, alisique pœnis nostro arbitrio reservatis, expresse dicimus, & de certa nostra scientia mandamus, quatenus prælatos, eorumque officiales ecclesiasticos judices in eorum circa procedium constitutionum concilii provincialis Terraconensis in calibus sibi permissis adversus invadores, raptores, occupatores personarum & rerum ecclesiasticarum minime pertubetis, impediatis, seu eorum unum, & ab illisque perturbari, impediri, seu etiam molestari nullatenus permittatis: quinimo eosdem prælatos, judices, & officiales eorum, eadem jurisdictione in dictis calibus, eis ut præfertur permissis, eoddem utrilibet, & exercere finitis, ac etiam permittatis, eisque circa exercitium, & usum hujusmodi auxilium prælitera debitum, & favorem servando, in, & super præmissis, & etiam circa suspensionis, & excommunionis, contra eosdem bonæ memoriæ cardinalis Corresanum, & capitula in curia S. Cucufatis Valentin. per nos celebrata, confecta, contrariam faciendi, tollentes vobis, & cuilibet vestrum omne posse: In quorum testimonium, præsentes nostras literas fieri jussimus, nostro sigillo communi munitas. Datum Dertusæ, die 12. mensis Octobris, anno a nativitate domini MCCCCXXIX.

Rex Alphonsus.

Sexta litera regia per quam dominus Alphonsus Aragonum rex illustris declarat, clericos & ecclesiasticos viros actu in servitio regio non deservientes, nec in pitaphio magistri rationum domus sue regie nominatim descriptos, qui fraudulenter ad evitandum de contingentibus, seu de malis eis illatis, non ausi sunt per judices ecclesiasticos ordinarios coram condignam punirionem subire, & ut maneant de foro illorum qui in delictis impuniti & incorrecti, literis familiaritatis regie obtinuerunt, vel obtinebunt, præsertim literarum hujusmodi, ipsi obtentarum, non esse, nec haberi debere pro familiaribus, nec privilegiis familiaritatis regiæ debere gaudere, & hoc sub magnis & formidabilibus pœnis fuit in concilio traditum, sicuti sub tenore sequitur.

Nos Alphonsus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corsicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, etiam comes Rossilionis & Cerritanie, &c.

Soleat principes, quando ad importunam partium instantiam tendunt, per inadvertentiam, quandoque etiam necessitatis ex causis justibus eorum subditorum indebite derogare, quæ potius in mentem rete redacta, consulto

ad justitiæ & rationis debitum reducantur. Cum sicut accepimus informatione veridica venerabilium & dilectorum nostrorum prælatorum, & aliarum personarum ecclesiasticarum in concilio, quod per reverendum in Christo patrem dominum cardinalem de Fuxo apostolicæ sedis legatum, confœderatum nostrum carissimum in civitate Dertusensi celebratur de præsenti congregatorum, nonnulli prælatorum ecclesiasticorum vassalli, & foro, difficilii, & jurisdictioni ecclesiasticæ omnino submissi, a nobis injuriosos familiaritatis nostræ, vicecancellariatus implorant, illudque obtinent, non ut nostris insistere properant servitiis, sed ut eis liberetur, quandoque ecclesiastico, quandoque nostro fori judicio fine debito, & ut ipsi in delictis commissis, vel committendis per eos, excessibus forum variando ad votum, a nemine punitione debita valeant coercere, sed potius evadere judicium ecclesiasticum ultimo quod in præjudicium ecclesiasticæ jurisdictionis, ad cujus exemplar tentetur fieri, noscitur apprime redundare. Supplicato igitur a nobis celsitudine super in debite providere: Nos supplicatione hujusmodi veluti conformi rationi benigne admissa, cupientes omnino clericorum nebrios aufer pro ipsorum ecclesiarum, ne sub hujusmodi, & jurisdictionis temeraria ac novia variatione crimina per eos commissa, seu committenda nonnumquam transeant impuniti. Tenore presentium dicimus, & nostræ intentionis fuisse & esse declaramus, quod persona aliqua, nullus, nisi nostis continue inffiretit servitiis, & officiis fervientes, quo receptus est, & scriptus in charta. Scriptoris portionis domus nostræ pro nostro familiari, per annum & ultra quarternum ordinarium computando, privilegio latarii minime valeat, vel a quo fuerit, quinimo fic obtinere quovis modo hujusmodi familiaritatis privilegium, laicus, vassallus, aut alius clericus fuerit, dicto privilegio familiaritatis fraudaliter obtento non obstante, judicio seu examini sui prælati, sive domini & superioris ecclesiastici subjiciatur omnino, & de criminibus & excessibus per eum commissis & committendis puniatur justitia mediante eorumdem, quibuscunque verbis derogatoriis, & non obstantiis in dicto privilegio appositis fee opponentibus nullatenus obstitutis, ac li, a prout ante dicti privilegii obtentum judicari poterat & punisi. Quocirca per hanc eandem nobilibus, & fidelibus constitutis nobilis generitibus vices gubernatoris, justitiariis, vicecitis, baillivis, nec non cancellario, & vicecancellario, caterisque officialibus nostræ domus, ad quos nobiorum familiaritatis tenio, protectio, correctio, & punitio pertinet & spectat, dicimus & mandamus de certa nostra scientia & expresse, sub ira & indignationis nostræ incursu, prædictis officialibus, quæ a nobis obtinent, pœnæque trium millium florenorum, quatenus te tali fido familiari, & fraudulento nullatenus fe in tromitiare, quinimo eum fuo ordinario domino vel prælato, aut ipsius officiali feu judici remittant omni diffendio, executione & dilatione cessante. Nos enim etiam ad cautelam quæcunque privilegia tabilius fictiæ familiaribus per nos forte commissa præsentis fiere de dicta nostra scientia revocamus penitus, & annullamus, nullisque valoris aut firmitatis esse decernimus & declaramus: & ad eorum prælatos, officiales, & judices ordinarios pertinendos remittimus, fiat & prout ante concessi-

ANNO CHRISTI 1429.

certionem privilegii prædibati, & si per nos A eisdem minime fuisset indultum, hocque non mutetur, seu differatur aliqua ratione, cum fic fieri velimus & jubeamus. In quorum testimonium præsentes nostras literas fieri jussimus, nostro sigillo communi munitas. Datum Dertusæ die 15. mensis Octobris anno a Nativitate domini 1429.

Rex Alphonsus.

Septima litera regia patens, per quam D. Alphonsus Aragonum rex illustris omnibus ecclesiasticis, & fidelibus constitutis nostris, mandat, & præcipit, ut ecclesiasticis judicibus procellus inos contra ulturarios, & ad excitationem omnium detestabilia usurarum, & excusandas pias voluntates testantium, & exercendi visitationes suas facientibus assistant, favorem, & auxilium præbeant, & ipsorum impedimentum, ne in visitationibus exercendis, & jurisdictione ecclesiastica, ac testium recognitionibus & examinationibus in calibus ad forum ecclesiasticum pertinentibus impedice quoquo modo præsumant, & hoc sub magnis & formidabilibus pœnis in contrafacientes. Tradita fuit in concilio, cujus tenor sequitur, & est talis.

Alphonsus Dei gratia, rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corsicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, et etiam comes Rossilionis & Cerritaniæ, egregiis, nobilibus, dilectis & fidelibus constitutis nostris quibuscunque dominis, marchionibus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, nobilibus, militibus, generosisque personis, & aliis dominis temporalibus, ac etiam terra nostris conservatoribus, ceraque officialibus præsentibus, & futuris, nec non generalibus vices gubernatoris nostri generalis, alguacirijis, justiciariis, falmedinis, vicariis, baillivis, subbaillivis, subdictis, & vassallis nostris aliis quibuscunque, & eorum loca tenentibus, præsentibus etiam & futuris salutem & dilectionem.

Pro parte venerabilium, & dilectorum confiliariorum nostrorum prælatorum & personarum ecclesiasticarum in concilio quod per B. patrem D. cardinalem de Fuxo sedis apostolicæ legatum confanguineum nostrum charissimum in civitate celebratur de præsenti congregatarum nostræ majestati expositum extitit quæ queritur, quod vos, seu aliqui vestrum in aliemum messem falcem ponere non verentes, prælatos eosdem eorumque judices & officiales ecclesiasticos, ipsorum jurisdictionem in ipsorum subditos exercere volentes, & figonant circa ecclesiarum fuorum visitationes, seu piorum ultimarum voluntatum fidelium defunctorum ad implendas executiones, & damnati detestabilisque usurarum criminis extirpationem, & alias multiplicter impedit, & etiam perturbatis diversis mandata penalia, inhibitiones & banda, ac diversas prenconationes contra libertates ecclesiasticas, & præjudicium ecclesiasticæ jurisdictionis faciendo, publicari, & fieri, ac ipsos, seu non permittit literas, seu provisiones ecclesiasticorum judicum, super iis quæ ad eum forum pertinent, & spectant, in locis vestræ jurisdictionis, seu vestri dominii publicare, eas occultando, lacerando, capiendo & alias impedendo non line magno eorum præjudicio vestrarum animarum periculo manifesto. Ad nostrum igitur majestatem super premissis habito pro parte prælatorum prælatorum, & aliarum ecclesiasticarum personarum recursu, & supplicato debita cum infantia debite provideri, nos, ut nostræ congruit regiæ dignitati merito toto animo intuentes quam pium, quamque meritorium, utile & necessarium fuerit, eorumque officio prælatorum incumbere, ecclesias diriger, & visitare, animabusque fidelium defunctorum suffragari, & ipsorum piae ultimas voluntates adimplere, cupientesque vicofum, contagiosumque ulturarum morbum, qui animas commiterentium abfordere, & ecclesiasticis, pratique nostris subditis radiatione evelli, vobis & cuilibet vestrum dicimus, & tenore præsentium jubemus, sub ira & indignationis nostræ incursu, & pœnæque trium millium florenorum Aragoniæ de bonis contrafacientium fine remissionis spe habendorum, quatenus prælatos quoscunque, eorumque officiales, vicarios, & alios judices, aliaque personas ecclesiasticas in eorum officiis & jurisdictionibus exercendis tam in iis, quæ laicum ordinationem respiciunt, quam ipsorum decisionem, testibus recipiendis, sententiis promulgandis, eaque ad executionem debitam deducendis in calibus ad eorum forum, seu ipsorum pertinentibus & spectantibus, ac in visitationibus faciendis, si, & prout de jure ad eos pertinet, & spectat, odio, vel favore aliquibus minime perturbetis, seu etiam impeditis, perturbarique, eo impediri per quemqum permittatis, quinimo eisdem prælatis, eorumque officialibus, judicibus, ac personis ecclesiasticis in præmissis officiis, & jurisdictionibus exercendis, debite assistatis, confisis, auxiliis, & favoribus opportunis, revocando, ac voce praeconia publicando per loca vestræ jurisdictionis quæcunque præconiationes, mandata, & inhibitiones fee hactenus contra libertates ecclesiasticas, seu ecclesiasticæ jurisdictionis emanatas, revocantes fiet non prefentium serie deliberate & consulte revocamus & cassamus, ac pro revocatis & cassis habeat volumus, & jubemus, literæque & provisiones judicum ecclesiasticorum in iis, quæ ad ipsorum forum pertinent, nullatenus impedientes, in iis in locis vestræ habentes, quod apud nos per prælatos aut aliquos eorum pro premissis non cogatur de cætero haberi retortas. Scriptum quod illud, ob cujus causam, & culpam præmissa eorum jurisdictio, & officiorum exercitium quovis modo impediretur, talitor punietur, quod eis ad pœnam cedet, & ellis meritis ad exemplum. Datum Dertusæ sub nostro sigillo communi, die 12. mensis Octobris M.CCCCXXIX.

Rex Alphonsus.

Octava litera patens regia, per quam D. Alphonsus Aragonum rex illustris cuncti nobilibus, gubernatoribus, & justitiis secularibus regorum fuorum mandat, ne in eorum terris dominis & dominiis permittant, vel sustineant quoscumque questiones, qui multos fatiunt abortos contra Dominum Dei, & ecclesiam, aut alios quesforum, vel illud exercere, nisi forte quos ferant testimoniales literæ directini episcopi, ut ipse clericos quærere intendant, & hoc mandat sub magna pœnis obtervari. Tradita fuit in concilio, sub tenore sequentis.

Nos Alphonsus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corsicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, et etiam comes Rossilionis & Cerritaniæ, &c.

Quo-

Sexta litera supra clericos & nobiles fictitios qui fraudulenter literas familiaritatis obtinent, ut de malis eis illatis, non ausi sunt per judices ecclesiasticos ordinarios condignam punirionem subire, & ut maneant de foro illorum qui in delictis impuniti & incorrecti, literis familiaritatis regie obtinuerunt, vel obtinebunt, præsertim literarum hujusmodi, ipsi obtentarum, non esse, nec haberi debere pro familiaribus, nec privilegiis familiaritatis regiæ debere gaudere, & hoc sub magnis & formidabilibus pœnis fuit in concilio traditum, sicuti sub tenore sequitur.

Septima litera patens regi per quam omnibus ecclesiasticis, & fidelibus constitutis nostris, ne contra ulturarios, & ad excitationem omnium detestabilia usurarum, & ad excusandas pias voluntates testantium, & exercendi visitationes suas facientibus assistant, & ipsorum impedimentum, ne in visitationibus exercendis, & jurisdictione ecclesiastica, ac testium recognitionibus & examinationibus in calibus ad forum ecclesiasticum pertinentibus impedice quoquo modo præsumant, & hoc sub magnis & formidabilibus pœnis in contrafacientes. Tradita fuit in concilio, cujus tenor sequitur, & est talis.

Octava litera patens regi per quam omnibus nobilibus, & gubernatoribus, & justitiis secularibus dominiorum suorum mandat, ne in eorum terris dominis & dominiis permittant, vel sustineant quoscumque questiones, qui multos fatiunt abortos contra Dominum Dei, & ecclesiam, aut alios questiones, vel illud exercere, nisi forte quos ferant testimoniales literæ directini episcopi, ut ipse clericos quærere intendant, & hoc mandat sub magna pœnis observari. Tradita fuit in concilio, sub tenore sequentis.

Nos Alphonsus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corsicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, et etiam comes Rossilionis & Cerritaniæ, &c.

Quo-

Quoniam ad illicita potius, quam ad licita
ANNO CHRISTI 1429. infatiabilis avaritiæ voraqo damnabiliter inclinatur, prudende Deo Canonibus in generibus orientur, expediens, imo necessarium esse meritio censetur, ut reges aliaque terrenæ potestates noctiva ab eis ordinant, & viam ex-torris hujusmodi pro posse excludant. Sane igitur querula expositione nostræ majestati nuper facta pro parte venerabilium & dilectorum confratrum nostrorum prælatorum, & aliarum ecclesiasticarum personarum in concilio, quod per reverendum in Christo patrem D. cardinalem de Fusco fedis apostolicæ legatum continguenum nostrum charissimum in civitate Dertosæ celebratur de præsenti congregatarum, percepimus quod nonnulli clerealnyarum quæ B Dere-aulis temeratio, & damnatio, ut autem subiili vel fallaci ingenio potius extorquerant, quam popolum ad devotionem incitent, varios quæstus pro ecclesiis, hospitalibus, & aliis diversimode, cum nostris vel nostrorum officialium literis facere fatagunt, & sermones collationum, & alias in popolo expositiones varias absrtiffimæ habere præsumunt, in quibus propter iplorum quæstorum insufficientiam, & populi prædicti simplicitatem, errores in eo ordinant, & eum decipiunt, ac ecclesiasticæ religioni, ut plurimum pollunt, detrahere non verentur. Nos igitur disctorum quæstorum abusionibus, & temeritis aulibus vtam præcludere, quantum nobis est possibile, cupientes, nobilibus, dilectis, & fidelibus nobrris nuerestis & fungulis vicefgerentibus gubernatoris generalis, justitiatiis, potatis, vicariis, ballivis, fallmedinis, cæterisque officialibus, ac universitatibus & fingulis nobrris, & dictorum officialium loca-tenentibus, præsentibus & futuris tenore præsentium de nobis certa scientia, & expresse dicimus & mandamus sub ore & indignationis nostræ incorsis, pœnaque mille florenorum Aragonæ, quatenus quæstores ipsos in ecclesiis, vel nomine alicujus landi quæstum facere nitentes, si fine obtenta literarum diœcesani, in cujus diœcesi ipsum facere volunt quæstum, etiamsi nostras exhibuerint, vel nostrorum officialium literas, aut aliarum quorumcumque D nullatenus admittatis, nec ipsius occasione quæstus eleemosynas petere, sermones, aut expositiones vobis Dei populo minime fieri permittatis, seu eiidem literas aliquas concedatis; quinimo per nos concessis, si a diœcesano prædicto non obtinuerit licentiam, literas quæstus hujusmodi facientibus, ut permittitis, ab eiidem recuperetis, & eas ad nos remittere procuretis; eas vero quas nos, seu aliqui vestrum eiidem concesseritis, illico revocetis, prous non prætentium tenor exposuimus, & pro revocatis haberi volumus, & jubemus: hoque non mutetis, seu differatis aliqua ratione, seu causa: nos enim contrarium faciendi vobis & cuiibet vestrum tollimus omne posse. In quorum testimonium præstates fieri jussimus nostro sigillo communi munitas. Datum Dertosæ die 12. Mensis Octobris, anno a nativitate domini M. CCCCXXIX.

Rex Alphonsus.

Legatus concilii publicat in concilio quæ concilii statutiones fuerunt ab omnes fuerunt confirmatæ

Postmodum ipsidem præfatus D. cardinalis super reformatione ecclesiarum & status ecclesiastici parentum prædictarum in concilio prædicto juxta capitula per nominata ab reformandum nodalis quæ ab eisdem ecclesiarum commentibus edidit & publicavit, ac coram se per notarium

A publicum in concilio præfentia omnium solemniter de verbo ad verbum alta & intelligibili voce perlegi fecit vigintiquinque capitula, de vestibus rubeis non deferendis, cui se opposuit pro ecclesia & diœcesi Urgellensi vicarius D. episcopi Urgellensis, dicens ecclesiam Urgellensem habere in observantia & consuetudine deferendi, cui per D. legatum, ut dicebat de privilegio & jure spectali, alias non audito, fuit injustum, ipsum prohibere: sicque tempæ sunt omnes, quarum tenor per ordinem legitur, & eft talis.

Anno quo supra, & die sabbati, quæ fuit, & intitulabatur quinta mensis Novembris anni superius annotati in domo episcopali Dertusensi prædicto D. cardinale legato præsidente, revereniissor in Christo episcopo, Barcinonensi, Ilerdensi, Gerundensi, Oscensi, Dertusensi, Vicensi, Elnensi & Valentino episcopis, ac aliis prælatis, syndicis & procuratoribus illustrissimi, & reverendissimi, ac reverendi, & reftibus infrascriptis præsentibus fuerunt lectæ, & publicatæ per Cipressium Belaguerii constitutiones infra scriptæ, quas mandavit idem D. legatus per universas civitates, diœceses & loca provinciarum Tarraconensis & Cæsaraugustana inviolabiliter observari, quorum quidem constitutionum tenor sequitur, & talis est.

I.

De vita & honestate clericorum, & prohibet certas vestes & folleratas.

Decet vitæ ecclesiasticæ professores tanto præ cæteris honestate pollere, quanto a vulgari populo segregati, Dei funt in sortem assumpti, & in domo domini familiaribus obfequiis infistentes, morum compositionis & honestatis cæteris de se præbeant speculum & exemplum: Hinc eft quod circa clericorum vitam moribus adornandam, & honestatem gestu, actu, & habitu exhibendam, & ab indecentibus secularium rerum negotiis clericos sequestrandos tam a jure communi, quam per constitutiones legatorum apostolicæ sedis ac provinciales, & synodales plura fuerunt laudabiliter instituta prohibentes, ut præmittitur, sumptuosa transgressorum audacia fauciavit: universos igitur ecclesiarum prælatos propensius exhortamur ut circa prædicta per actuales exequutiones rigidas & difficltas, constitutiones & jura prædicta folerter studeant inhaurare, & clericos beneficiatos, aut in facris ordinibus constitutos procurandis, & administrandis bonis vel negotiis laicarum personarum penitus arceant: huic igitur adicimus sanctioni, quod nullus in facro ordine constitutus, aut religiosus, vel clericus ecclesiasticum obtinens beneficium, cujuscumque dignitatis, status aut conditionis existat publice vestis, ut audeat vestibus alterius panni, quam de lana vel staminis, non rubei vel viridis colo-ris, & brevitate vel longitudine nimia non no-

notandis, ultra tres digitos vestium longitudo non superet vestimenti, neque folleratus deferat pellium de martbis, de fagines, de vebres, de ludries, desiquiróle, aut vulpium, neque vestes fiffas in lateribus ullo modo, neque etiam retro, præterquam in itinere itineratis causa constitutus, neque diploides, aut collaria vel manicas de panno serico, & quod (prælatis, doctoribus, magistris, licentiatis & nobilibus, & cathedralium ecclesiarum canonicis, dignitatemque vel personatum obtinentibus dumtaxat exceptis) nullus audeat in vestibus, vel capuciis folleratum portare de vois vel grifis ufu vinctorum, quarumcumque pellium in manicis vel collariis ab omnibus, & singulis supradictis penitus rejecto. Qui vero contra aliquod superius expressorum præsumpserit facere, vel venire, vestem, quam contra nostrum prohibitionem hujusmodi aufu temerario publice portare præsumpserit, fabricæ, vel ornamentis cathedralis, vel collegiatæ, aut parochialis ecclesiæ, vel monasterii, ubi talis fuerit transgressio attentata, erogare, & tradere teneatur. Ad hæc insuper adjungentes, quod si quisquam præfentis constitutionis transgressor, ad sui prælati mandatum, vestem contra hanc constitutionem delatam infra fex dies fabricæ, vel ornamentis, ut prædicitur, recusaverit erogare, per tres annos ipso jure a beneficiis, quæ obtinet, sit suspensus, & non beneficiatus per idem tempus efficaciter inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum, locorum ordinarios sub obtestatione divini judicis commendens, quatenus circa hujusmodi offervantiam statuti fic se vigilet exhibeant, qui ab omnipotenti in districto Dei judicio sanguinis subditorum de prælatorum negligentium manibus requiratur, quod si negligentes extiterint in præmissis, ad valorem vestis propter eorum negligentiam non traditæ ipsi fabricæ, vel ornamentis in foro conscientiæ teneantur, alia juris communis legatorum, & provincialis, vel synodalibus statutis, circa quæ præfens non complectitur constitutio, in suo permanentibus robore ac valore. Per hoc tamen non intendimus prejudicare illis, qui super præmissis, apostolicæ sedis privilegia, de quibus legitime constare poterit, fuerint muniti.

II.

Contra clericos concubinarios.

Ad extirpandam incontinentiæ maculam, quæ inter cætera vitia, & divinam provocat majestatem, & ecclesiastici status honorem deducit in vilipendium, & contempum, plura tam a sacris canonibus, quam a constitutionibus, & legatorum apostolicæ sedis provincialiumque, & synodalium mendicamium sunt propria præparata fomenta: attamen, proh dolor! penitus eliminari nequeunt, propter quod eft jugiter insistendum, ne multiplicitas invalescat, ut Christi militium valeat devastare. Hinc cogimur vetera pariter & nova commemorare remedia & solicita meditatione penfare, quomodo pellem hanc exterminare radicitus valeamus: his omnibus sedula remoratione nos digeffis, tandem dilectimus providendum, universos & singulos archiepiscopos, episcopos, abbates, magistratus, ministros & alios ordinarios, cujuscumque status, ordinis, vel conditionis existant, five sæcularis vitæ, five regularis, vel etiam ordinis militaris, eorumque vicarios, & officiales, reftes synodales, & procuratores fiscales, sub obtestatione divini judicii, strictissime commonere, ut circa extirpandum a clero ecclesiasticisque personis incontinentiæ vitium, prout inferius continetur, solicite ac vigilanter intendant, quatenus omni libidinis fœditate repofita puritas fulgeat pulcherrimæ honestatis; quodque si quisquam clericus, ecclesiastiave persona repetta fuerit in concubinatu notorio permanere, ab officio & beneficio demuntur suspensus, & inhabilis ad obtinendum beneficium ecclesiasticum, gradus, vel honoris ascensum, & pro tali in ecclesia in qua eft beneficiatus, & in ecclesia sub qua degit, nec non in cathedrali ecclesia publicetur: nec ad ea a quibus sic suspensus, & inhabilis fuerit nuntiatus, unquam restituatur, quo usque abjecta & separata a se pentius concubina, saltem per duos menses in castitate permanerit, & pœnitentiam egerit sui corporis, superioris arbitrio indicendam: & si postea repertus fuerit eundem admittere, vel aliam concubinam, & notorie in concubinatus crimen relabatur, rursum sic suspensus, & inhabili confimiliter publicetur, nec tunc restitui valeat a quocumque nisi penitus abjecta concubina, saltem per quatuor menses vitam in castitate produxerit, astaque gravi pœnitentia quam in corpore suo judicis sui arbitrio decernimus indicendam; & si decimeqs tertio relapsus fuerit, concubinatu notorio, privetur omnibus beneficiis & alias carceribus affligatur, ut sic ferro excusta vulnera, & secata sanentur, quæ fomentis nequiverunt medicinæ sanari, filiumque gravis castigatio, exemplo mentes tenear, & incentivos comprimat illorum. Sane si quisquam ordinariorum, vel officialium prædictorum, circa hæc corrigen-

Legatus concilii publicat in concilio quæ concilii statutiones fuerunt ab omnes fuerunt confirmatæ

ANNO CHRISTI 1429. da notabili negligentia fuerit repertus cuiquam publicis, & per superiorem ipsius negligentia suppleatur, & digna punitione mulctetur. Prohibemus insuper, ne ab aliquo fornicario notorio in crimis damnato concubinatu permanente, aliqua pecunia, munus vel donum quisquam ordinariorum vel officialium praedictorum publice vel occulte recipiat: quod si fecus a quoquam fuerit attentatum ad erogandum in pios usus, id quod receperit, ad duplum valoris ejusdem ipso facto etiam fine superioris mandato, poenae nomine, teneatur, constitutionibus omnibus super hac materia editis, & illa omnini Sabinensis (nisi in eo, quod excommunicationis sententiam adiicit) in suo robore permanentibus.

III.

Contra religiosos ordinis militaris concubinatos.

Inter sollicitudines nostrae legationis officio incumbentes illa praecipue est, virtutes inserere, & vitia eradicare, licet enim sacris canonibus strictissime sit cautum, religiosos castitatem servare, concubinas vitare, ut debitum altissimo valeant reddere famulatum; quorumdam tamen relatione fidedium nostris auribus est intimatum, quod aliqui militarium ordinum religiosi non solum creatoris sint offensores, verum etiam famae suae prodigi & proprii persecutores honoris, mulieres ita in eorum domibus passim admittunt, cum eis cohabitant & morantur: quod ofti celeriter adhibeatur remedium, praeceptoriae, ecclesiae & conventus, ac eorum membra & bona ipsorum ad irreparabilis defolationis opprobrium deducentur, prout jam dehiscente ecclesia grandem patiuntur ruinam: attendentes autem vulgarem infamiam, grave scandalum, & vehementem suspicionem exortam: cum inter alia subditantia regulae, ossibus religiosorum annexa sit custodia castitatis, porta & principium aliarum virtutum, sitque jam nostro salubri statuto provisum, super continentia ecclesiasticarum personarum, quod praecipimus tenaciter observari, pecuniarius tamen, prout decet, circa religiosos fedidate luxuriae involutos, rigorem dulcioris misericordiae temperantes, in regali constitutione sancimus, ut quisque religiosus ita studiose votum castitatis observet, & concubinatum evitet, ut Deo animam cum fiducia valeat praefentare: si vero religiosus militaris exemptus, vel non exemptus, cujuscumque dignitatis, ordinis, militiae, vel status existat, de praesenti, vel impose-

rum concubinarius notorie fuerit, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, districte praecipiendo ordinariis locorum, quod religiosum ordinis militaris sic excommunicatum, tamdiu faciant publice nuntiari, donec ab hujusmodi sententia meruerit absolutionis beneficium obtinere, a qua absolvi non valeat nisi prius sine fraude penitus abjecerit concubinam, & per mensfes quatuor in castitate vixerit, ut teneatur: quod si ad vomitum redierit ipsius, vel alterius concubinae, absque spe veniae, dignitate, officio, & beneficiis ecclesiasticis quibuscumque perpetuo sit privatus, & effectus inhabilis ad dignitatem, officium, vel beneficia ecclesiastica obtinendum, in virtute sanctae obedientiae sub excommunicationis poena, eidem religioni ordinis militaris injungentes, quod honestis vestibus in panno, colore, forma, & habitu utantur, prout in fundatione ipsorum ordinum, & secundum statuta regulae portare, & incedere tenentur, & obligati existunt.

IV.

Quod conflituti in sacris, & beneficiati habeant propria breviaria.

Ne divinae servitutis census, quem de fructu laborum suorum offerre tenetur quilibet clericus, ecclesiasticum beneficium possidens, vel in sacris ordinibus constitutus, dum per occupationes alias conventui ecclesiae interesse non valet, ex defectu breviarii omittatur, provide duximus statuendum, ut per loccorum ordinarios beneficiati praedicti, & in sacris ordinibus constituti ad habendum propria breviaria infra tempus ipsorum ordinariorum arbitrio moderandum coercitione districta cogantur, nulluque de cetero in diaconum ordinetur, qui non habeat breviarium, & in practica, & peritia divinum officium faciendi per examen reperiatur idoneus:

V.

Ut nullus non idoneus promoveatur ad sacros ordines.

Nihil est quod ecclesiae Dei magis officiat quam indecens promotio indignorum, nam dum indignis ad sacros ordines patet ascensus, inordinata crescit ambitio, & proficiendi in scientia, cura, & studium amputatur, & ecclesiastici ordinis dignitas dicitur in contemptum. Universis igitur episcopis sub obtestatione divini judicii commonemus, ut unusquisque canonum fer-

ANNO CHRISTI 1429. servus fidelis & prudens, quem constituit dominus super familium suam, sic fideliter & prudenter attendant, cui divina sacramenta committant, ne si ultra debitam mensuram alicui credant, aut infidelitatis si scienter, aut imprudentiae si ignoranter, in districto judicio valeant culpae notari: sed providi ad sacros ordines de aetate, moribus, & scientia debito subjiciantur examini, & circa eos, quae a sacris canonibus constitutione domini Sabinensis, & constitutionibus provincialibus, & synodalibus, & nostra etiam statuta sunt, sic teneantur & observentur, nec sub spe futuri profectus aliquis ordinetur, nisi actualiter tempore promotionis reperiatur idoneus: sane quia aliqui proprii praelati notitiam fugientes, vel aliis exquisitis modis minus idoneos, imo penitus illiteratos, sacerdotale officium ambiruent, omnibus ecclesiarum praelatis injungimus, eorum conscientiam onerando, ut si de aliquonum insufficientia eorum aures notabilis fama pulsaverit, tales examinationi subjiciant, & si eos sic insufficientes reperiant, ab officii sacerdotalis exequutione suspendant, usquequo per studii exercitium debitam sufficientiam fuerint affecuti. Ceterum ut addifcendi & proficiendi in scientia opportunitas clericis conferatur, ecclesiarum praelatos, & capitula propensius exhortamur, ut circa reformandas & conservandas scholas artium, solertier ac diligenter intendant, ut tales in scholis clericis nutriantur, qui merito fieri valeant facerdotes.

VI.

De modo instruendi populum circa fidem necessaria.

Saluti animarum plurimum dignoscitur opportunum ut unusquisque fidelis agnoscat, & scitat quod credere debeat, scilicet articulos fidei; quid petere, scilicet, quae in oratione Dominica Christus non docuit postulare: quae servare, videlicet decem praecepta legis: quae vitare, scilicet, septem peccata mortalia: quid optare, gloriam paradifi & sperare: quid timere, poenas infernas: quod christianae doctrinae breve, & utile epilogium esse censeatur: quae a multis popularibus, ut perceipimus, ignorantur. Hac igitur constitutione diocesanis omnibus, & aliis praelatis ecclesiasticis super his jurisdictionem ecclesiasticam habentibus districte praecipiendo mandamus, ut per viros litteratos, & probos dictari, & scribi faciant aliquod breve compendium, in quo praedicta omnia, quantum populares est scire necesse, districte comprehendantur, & clare: quoquo compendium sic commode dividatur inter parites, ut per sex vel septem lectiones valeat declarari, & sic per totius anni decursum repetitis vicibus per curatos debus Dominicis populo taliter faciant explanari, ut excusfus ignorantiae tenebris populum acceptabilem Deo valeant exhibere. Interdicimus tamen laicis omnem materiam de fide catholica disputandi, diocesanis aliisque judicibus ordinariis ecclesiasticis sub interminatione divini judicii strictius injungentes, ut contra laicos de fide catholica disputare attentantes, taliter insurgant, ut jura communia per censuram ecclesiasticam tenaciter observentur.

VII.

Quod in privatis domibus sacramenta non administrentur, nec celebrentur nuptiae pro nuptiis, sepulturis, vel novinuptiis.

Sicut omnibus unum est, & aequaliter efficax eucharistiae sacramentum, sic esse debet modus ministrandi unus omnibus & conformis, cum debita ceremonia & reverentia singulari. Quapropter ne ipsum afficiatur & venerari volentium lucrandi concessas indulgentias interim subtrahatur, flatuimus, quod nemini sano per privatas domos vel capellas sacramentum eucharistiae ministretur, sed ipsis sanis in ecclesiis, & certis locis ad hoc deputatis, vel etiam specialiter deputandis: Ad infirmos vero ab ipsis ecclesiis deferatur, accensis luminibus honorifice & decenter. Ceterum praesenti salubri sanctione prohibemus, ne in domibus privatis sacrum baptisma alicui conferatur, sed Clementina super hoc disponens, efficaciter observetur, neque etiam missa pro nuptiis, vel sepulturis, vel novinuptiis in domibus celebretur.

VIII.

Quod sine auctoritate ordinaria nullum beneficium institutatur, nec recipiatur, nisi dos ejus ad sustentationem vitae sufficiat.

Quae magna sunt & venerationis condigna, si passim pro quorumlibet voluntatibus exercentur sua numerositate vilescunt, absorbetque regendi ordinem incomposita multitudo: hoc fedula meditatione pensantes, quodque pertinet ad decus ecclesiae, quod vituperari, vel infamari potest providere; sicque ecclesiastica beneficia constitui super stabili fundamento, ne in opprobrium ecclesiae facile deferantur, volumus:

ANNO CHRISTI 1429.

horum ferie duximus statuendum, quod nullum de cætero beneficium ecclesiasticum sine auctoritate ordinarii, ad quem pertinet, in aliqua ecclesia, vel capella quomodolibet ordinetur, qui quidem ordinarius non aliter fundatoris, vel ordinationi hujusmodi beneficii auctoritatem præbeat aut consensum, nisi prius dos sufficiens ad sustentationem vitæ præbyteri affignata fuerit in loco idoneo, & securo, quodque in sua authorizatione clausulam adjiciat subsequentem, *salvis canonicis institutis, & authoritate provisis dispensatis*, quam clausulam, etiamsi omissa fuerit, haberi volumus pro inserta, contra faciendi potestatem prælatis omnibus abdicantes.

A

I X.

Quod neophyti per censuram ecclesiasticam, & alias districte compellantur infantes suos infra octo dies a die nativitatis debere ad baptismum.

Inaudita crudelitas nostrum propulsat aurium, quod nonnulli a Judæisno, vel paganica excitate conversi, infantes suos, quos per sancti baptismi lavacrum eripere possunt, diuturnis suffocantur, vel incutia subesse permittant jugo diabolicæ servitutis. Idcirco locorum ordinariis districte præcipiendo mandamus, quatenus parentes hujusmodi per censuram ecclesiasticam, aliaque juris remedia districta coercitione compellant, quatenus intra octo dies, ab ipsorum infantium nativitate numerandos, sacrum eos recipere faciant baptismatis sacramentum, omni prorsus excusatione & dilatione semotis: in iis districte & rigide procedendo per aggravationem censuræ ecclesiasticæ, & etiam si opus fuerit, invocationem brachii secularis. Monemus insuper, & sub interminatione divini judicii obtestamur omnes dominos temporales quatenus ecclesiasticis judicibus in præmissis assistentes, adjutores, & cooperatores existant auxiliis & remediis opportunis.

B

C

D

X.

Quod vicarii & principales officiales episcoporum seu ordinariorum ecclesiasticorum habeant esse in sacris ordinibus constitutos.

Perpetuo omnimus edicto, vicarios generales aut principales officiales diœcesanorum seu ordinariorum ecclesiasticorum esse debere in sacris ordinibus constitutos, decernentes omnes actus vicarii aut principalis officialis non constituti in sacris ordinibus, si quos contigerit de cætero actitari, nullius esse roboris, vel valoris.

A

X I.

Contra illos qui familiaritatem regis imperant fraudulenter.

Quoniam, *ut inquit Gregorius*, uniuscujusque præsidentis mentem curarum densitas vallat, cumque animus dividitur ad multa, fit minor ad singula, tantoque ei in una qualibet re subripitur, quanto laxius in multis occupatur, mirandum non est, si quandoque contra concedentis intentum quicquam extorquet improbitas importuna. Sane licet jamdudum serenissimus Aragonum rex suæ justificatæ mentis intentum insinuaverit provisiones regali decretum, quod familiaritatis suæ privilegiis illi tantummodo gaudere debeant, qui omni fictione cessante veri familiares existunt. Nonnulli tamen ut excessuum suorum quæ debitam coercitionem evadere, familiaritatis regiæ literas impetrare, & ad eluitionem fuorum superiorum eis uti conantur: Volentes igitur modo huic enervarii ecclesiasticam disciplinam saluberi providere medela, decernimus quod omnes & singuli, qui cum non sint veri familiares, familiaritatis literas, ut prædicitur, impetrare, ipsisque uti de cætero attentaverint, beneficiis quæ obtinent fine privari ipso facto, & non beneficiari per triennium fint inhabiles ad beneficium ecclesiasticum obtinendum juribus ac constitutionibus provincialibus circa prædicta salvis remanentibus, & illæsis.

B

C

XII.

Contra eos qui sub colore miserabilitatis, quamodo illis expositis clericos ad curiæ judicia trahere moliuntur.

Licet contra eos, qui clericos vel ecclesiasticas personas in præjudicium ecclesiasticæ libertatis trahere nitantur ad judicium sæculare, manifesta sint sacrorum canonum statuta: quorumdam tamen astutia fraudulenta, sub miserabilitatis & oppressionis colore ad vetita peragendum excogitatas nititur semitas invenire. Talium igitur abusibus pro libertatis ac immunitatis ecclesiasticæ conservatione per statuta jam juris remedia districte præcipimus obviari, universis ecclesiarum prælatis in virtute sanctæ obedientiæ injungentes, quatenus statutum felicis memoriæ Bonifacii VIII. incipiens *Qui*

D

E

ANNO CHRISTI 1429.

Qui ut intelleximus, in suis synodis, & suarum diœcesium ecclesiis faciant publicari, & contra ipsum venientes excommunicatos declarent, & faciant publice nuntiari, facriis canonibus, statutis provincialibus, & synodalibus salvis remanentibus & illæsis.

A

XIII.

Contra inflammentes animos potentium contra ecclesiam & ecclesiasticam libertatem.

Avaritiæ faucibus succensi quorumdam animi adeo inardescunt, ut propriæ salutis obliti, omni divinæ majestatis spreto timore, adversus ecclesiasticam libertatem, ecclesiasticæque personas, temporalium dominorum consiliariorum, ac officialium corumdem, universitatum præsidentium inflammare animos & accendere moliantur. Ut igitur tam detestabilis malignorum audacia compescatur, præsentis nostræ constitutionis tenore sancimus, ut quæcumque persona religiosa sive ecclesiastica cujusvis conditionis, status, gradus, aut dignitatis existat, palam vel occulte principem, dominum temporalem, officialem, faciatorem judicem, vel universitatis rectorem, aut ipsam universitatem contra jura ecclesiæ, vel ipsius ecclesiasticæ libertatis inflammaverit, vel concilium aut patrocinium dederit, vel ecclesiasticis instrumenta in præjudicium ecclesiæ scienter occulaverit, vel contra ipsam certam dolose, seu voluntarie exhibuerit, excommunicationis sententia absque spe veniæ innodetur, & a beneficiorum suorum fructibus, si beneficiarius fuerit per triennium sit suspensus: si vero non fuerit beneficiatus, per idem tempus sit inhabilis ad quodcumque beneficium ecclesiasticum obtinendum: universis prælatis sub ostentatione divini judicii præcipimus & mandamus, ut a prædictis se abstineane, aliis pœnis a jure communi constitutionibus provincialibus & synodalibus in suo robore duraturis.

B

C

XIV.

De negligentia prælatorum regularium, circa subditorum corrigendos excessus.

Quoniam si gubernaculum disciplinæ contemnitur, instat ut religio naufragetur, & in non modicum religiosis scandalum effrenata irreligiositas evagetur, si delinquentium insolentia debitæ correctionis verbere non fuerit castigata. Idcirco religiosorum ordinum gubernationi, vel regimini præsidentes, sub ostentatione divini judicii commonemus, ut circa fuorum corrigendos excessus, tanto magis vigilanter intendant, & constanter affurgant, quanum eorum infamia, quorum propter flatus sublimitatem, & regularis vitæ, ac sanctimoniæ puritatem, mores & vita esse debent ceteris in speculum & exemplum, per actus contrarios cedit in grave scandalum aliorum, quod si talium delinquentium noxorios excessus prælati eorum debita castigatione punire negleserint, ultra divinam vindictam a sede apostolica absque spe veniæ sperent durissimam ultionem.

D

E

XV.

Contra judices delegatos metas sui officii excedentes.

Etsi apostolicæ sedis providentia circumspecta faluberiter statuerit providere, ut ratibus personis conservatores, & delegati judicis officia committantur, de quibus verisimiliter sperentur quod sic injuncti fibi officii vices expedient, quod potestatis eis traditæ limites non excedient, experientia tamen rerum magistra docente comperimus ei: multorum talium abusu sæpe grandia fore illata discrimina, censura ecclesiastica injuste ligando, ac denunciando ipsius censuræ sententia innodatos, pluraque enormia perpetrando in periculem ecclesiarum, & scandalum plurimorum. Nolentes igitur sedi apostolicæ auctoritatem per actus indiscretos & improbos quorumdam conservatorum, vel delegatorum ipsorum executorum vel subexecutorum quasi tenebrosissima caligine obscurare, sed eorum ausus temerarios reprimere expientes, præsentium tenore in virtute sanctæ obedientiæ, auctoritate qua funguntur, districte præcipendo mandamus eisdem, ne ultra limites tradiæ potestatis aliquid facere feu attentare præsumant, cum enucleati juris existat potestatem eis concessam excedentes, velut privatos debere, & merito reputari, & sic justum contra non servantes tradiæm eis formam, jura, & ipsorum ministros taliter insurgere, ut effrenata audacia debita justitia compescatur, & ut omnes fraudes, & figmenti materia penitus evitetur in prima litera, quæ ab aliquo conservatore de judice delegato executore, vel ab eis gerentibus vice in causa aliqua emanaverit, tenor suæ commissionis literaliter inseratur.

A

B

C

D

E

ANNO CHRISTI 1429.

XVI.

Excommunicantur quæstores, qui sine literis diœcesani quæstum facere, vel prædicare attentabunt.

Quæstores ecclesiarum, hospitalium, vel aliorum quorumlibet piorum locorum sine literis proprii diœcesani, in cujus diœcesi quæstum faciunt non recipi, nec ad prædicandum admitti, jam pluries repetita fuit constitutione prohibitum, sed nondum pouit ipsorum audax præsumptio efficaciter coercesi: propterea diguum arbitramur ipsorum audaciam pœnarum adjectionibus refrenare. Si quis igitur sine literis proprii diœcesiani, cujus est diœcesis, quæstum exercet, aut prædicationis officium (quod non nisi viros approbatos decet agere) ausus fuerit attentare, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, & a beneficiis ecclesiasticis, si qua obtinet, per triennium sit suspensus, & per idem tempus sit inhabilis ad quodcumque beneficium ecclesiasticum obtinendum; præsis aliis quibuscumque, & statutis reuædiis semper salvis.

XVII.

Providet adversus excessus clericorum & religiosorum, quod sine literis ordinariorum ad audiendum confessiones non admittantur.

Cum in ecclesiæ corpore omnes sicut membra locati debeant se invicem confovere, deviat ab ordine rationis, quod quidam propriis commodis nimis avide intendentes, dum quæ sua sunt student, non quæ Christi, affectissime procurare, aliorum juribus, & quod majus est, fama trahere detrahere moliuntur. Sane queruloſa infinuatione nostras pervenit ad aures, quod nonnulli clerici, seu religiosi, statuta sacrorum canonum super iis edita contemnentes, prælatorum ecclesiæ famam detractionum morsibus lacerare, ecclesiarumque juribus detrahere, & prajudicare conantur. Nos igitur insaniam hanc cupientes ab ecclesiæ corpore tollere extirpare, quatenus membrorum debita invicem connunctione servara sub unitatis, & charitatis vinculo acceptabilis exhibeatur altitimo famulatus, hoc perpetuo jubemus edicto, quod clerici, seu religiosi ab hujusmodi detractionibus linguas suas studeant refrenare, nec ecclesiasticis juribus detrahant, aut sibi ad invicem prajudicando, non populos retrahant ab ecclesiarum parochialium frequentia vel accessu, sed super sepulturis, decimis, vel primitiis, & aliis ecclesiarum juribus sacros studeant canones inviolabiliter observare. Quod si quisquam prædicatorum deinceps prælati alicujus famæ publice & injuriose detrahere, aut diffamatorios libellos dictare, scribere vel in publico loco legere, vel affigere attentaverit, vel procuraverit, excommunicationis sententia ipso facto sentiat se ligatum, a qua nullatenus possit absolvi, nisi prius coæquali publicatione laceratam famam studuerit reparare, & a sic offenso veniam humiliter postulaverit: districtius injungentes inviolabiliter observari constitutionem dominii Bonifacii VIII. quæ incipit: *Animarum studeat*: & illam dominii Clementis, quæ incipit, *Religiosi*: diœcesanis, aliisque locorum ordinariis esse licitum decernentes, quod postquam eis constiterit aliquem seu aliquos de prædictis in excommunicationis sententias occasione præmissorum incidisse, ipsos excommunicatos faciant publice nunciari, donec de absolutione eis fuerit facta fides: nemon circa prædicationis exercitium, vel audiendum confessiones, vel super juribus sepulturæ, Clementinam, quæ incipit: *Super cathedram*, fab obtestatione divini judicii præcipimus tenaciter observari.

Ceterum quoniam ubi periculum majus inest, solertior debet adhiberi cautela; ne animarum saluti, per quemquam confessoris officio abutentem illudi valeat, aut ipsum officium debite peragentium fama iniquorum abusibus maculetur; statuti hujus tenore sancimus, quod nullus clericus sæcularis sine diœcesani vel ordinarii ecclesiastici, cui hoc pertinet, vel ipsorum vicariorum, vel officialium ad hoc habentium potestatem, aut proprii curati licentia, in ecclesiis parochialibus, ad audiendas confessiones, etiam super casibus episcopalibus sine diœcesani literis admittatur: quas literas ipsi diœcesani, aut eorum vicarii generales clericis, quos adhuc constabit esse sufficientes & idoneos, quosque ut præfertur, duxerint admittendos eisdem, gratis & spontanea voluntate concedere & tradere teneantur: in quibus quidem literis casus episcopales, quos eis concedere voluerint, expriminatur. Quos casus, cauta in genere, ac directe per curatum ecclesiæ populo, antequam ad audiendum confessiones admittantur, præcipimus intimari; ut pareant in aliis casibus, quam expressis in sua litera, de casibus episcopalibus absolvendi potestatem aliquam non habere.

Ut religiosi in sacramento pœnitentiæ & con-

ANNO CHRISTI 1429.

confirmarionis reddantur attenti, hoc statuto salubri in virtute sanctæ obedientiæ prohibemus, ne religiosi, prius quam juxta constitutionem Clementis, *Super cathedram*, per eorum superiores electi, præsentati, & per ordinarios ad confessiones admisi fuerint, confessiones sæcularium audire præsumant: nec locorum ordinarii aliquos admittant, nisi, ut præfertur, per eorum superiores ad hoc prius electos & præsentatos; sicque electi, præsentati & admissi de casibus ab episcopo reservatis nullatenus se intromittant; nec super eisdem casibus reservatis, quemquam absolvere audeant, nisi litteras super absolutione hujusmodi a locorum ordinariis prius obtinuerint: in quibus quidem litteris casus episcopales, quos eis concedere voluerint, exprimantur: easque litteras curatis ecclesiarum exhibeant, ut ecclesiæ populo patefieri valeant, ut est dictum: idemque ordinarii gratis, sine solutione aliqua tales litteras eisdem religiosis, quos ad hoc reputabunt idoneos tradere teneantur. In Domino exhortantes prælatos, & ordinarios ecclesiasticos, ut circa religiosos præfatos charitative se habeant, ut tenentur: per prædictam tamen prajudicare nolumus, quibus de jure communi vel induto sedis Apostolicæ aliud competit in præmissis.

XVIII.

Quod ecclesiarum prælati bona decedentium, qui de bonis suis debite disposuerunt, non audeant occupare.

Ecclesiarum prælati bona decedentium religiosorum, quibus permissum est secundum statuta vel laudabiles consuetudines de bonis a Deo sibi collatis disponere, nullatenus audeant occupare, si per eosdem religiosos, juxta statuta, vel consuetudines prælibatas de bonis prædictis fuerit ordinatum: donec tamen in eorum dispositionibus suis relinquant prælatis, quæ debentur eisdem, secundum statuta vel consuetudines laudabiles memoratas. Idem esse censemus de bonis clericorum sæcularium decedentium, si juxta formam provincialium vel synodalium constitutionum sua ordinaverint testamenta vel ultimas voluntates.

XIX.

Quod medici non visitent infirmum ultra tertiam vicem, qui in illa infirmitate non fuerit confessus.

Dilectionis debitus ordo pervertitur, si medicinæ corporis prius & diligentius, quam fauandis animæ vulneribus intendatur. Sane licet in facro concilio generali fuerit districte præceptum, quod medici corporis, cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, ut medicos advocent animarum: ut postquam fuerit infirmo de spirituali salute provisum, ad corporalis salutis remedium, salubrior procedatur: ipsum tamen salubre, ac utile statutum, aut oblivione aut contemptu, frustrari cernitur debito observationis effectu. Propterea cupientes, quod pro animarum salute tam utiliter dignoscitur statutum, debita executione potiri: universis corporum medicis districte præcipimus & mandamus, ut ipsum statutum fideliter observare: ipsi tabidominus sub excommunicationis poena, quam incurrere volumus ipso facto, mandantes, ut nullum infirmum ultra tertiam vicem visitare præsumant, de quo non sciant, quod in illa ægritudine salutare pœnitentiæ sacramentum susceperit: adjicientes, ut cunctis nota sit præfens constitutio quod locorum ordinarii saltem quater in anno, videlicet in festo Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ, teneantur, in principalioribus ecclesiis suæ diœcesis, vel territorii, constitutionem hanc facere publicare.

XX.

Quod circa Saracenos observetur Clementina.

Zelus divini honoris nos commouet, ut quod tam patenter in offensam divini nominis cedit, & quod ut opprobrium fidei Christianæ dispendere & evellere pro viribus enitimur, zelatorem ipsius principem veræ fidei, vigilemque cultorem dominum Aragonum regem, omnesque ipsius ditionis prælatos, barones, nobiles, & milites ac universitates monemus, & per viscera misericordiæ divinæ obsecramus, quatenus Clementinam de Judæis & Saracenis, sic prout ad unum quemque pertinet, observent: eisdem nihilominus injungentes quod sanctorum canonum, conciliorum provincialium & synodalium statuta, ad Dei honorem & exaltationem fidei Christianæ contra Judæos & Saracenos, & in opprobrium ipsorum edita, quatenus inviolabiliter observentur, opem & operam adhibeant efficacem, & ab eorum subditis teneaciter faciant observari: ut plenaria observationis executione clarescat, & pro tanto serviturtis obsequio diutinæ propitia-

tio-

tionis munere potiantur, si divinam & Apostolicas sedis Apostolicæ effugere voluit ultionem.

Publicatæ fuerunt supradictæ constitutiones omnes & singulæ in concilio provinciali, de mandato reverendi domini legati, anno, die, mense, loco prædictis, præsente me Wenando de Castravio clerico Laffurensis diœcesis, publico auctoritatibus Apostolica & imperiali notario, ac adforum in dicto concilio scriba: in quorum testimonium hic me propria manu scripsi, & signum meum, quo utor in publicis instrumentis, appofui consuetum.

Loco † signi.

His peractis, & super eis retentis publicis documentis, reverendus dominus legatus, licet benignus est atque dulcis, conductus ibi præsentes benigne allocutus est, dicens, per Dei gratiam finem adelle concilii: gratias ex ibi magna humilitate & urbanitate veniam ab eisdem, si cuiquam eorum particulariter vel in communi displicuisset, vel fuisset ingratus offerens se factuarum apud dominum nostrum Papam & sedem Apostolicam pro ipsis in com-

munis & in particulari quidquid posset: dans eis licentiam liberam quando vellent ad propria redeundi. Tunc ibidem conclii episcopi, prælati, abbates & ceteri affurgentes, & genua flectentes humiliter, ab eodem domino legato, quia ita reverenter, licut decebat, & tenebantur, non fe habuerunt erga eum & fuos veniam postularunt: supplicantes ut plenariam indulgentiam & remissionem omnium peccatorum in mortis articulo cuilibet eorum qui præsentes in concilio fuerunt, & ita qui ad conclium debite miserunt, juxta facultatem super hoc ci concessam, de specialis gratia concedere dignaretur. Quod idem dominus legatus fecit liberaliter, & concessit juxta facultatem in scriptis dedit Apostolicæ Romæ descriptam. Hæc indulgentiam & gratiam præfati omnes & singuli pro ipsis, & pro illis per quos missi fuerant, cum humilitate & devotione petegrarunt: & solemni benedictione ab eodem domino legato recepta ad propria funt reversi: sicque concilium hujusmodi præfatum Dominus Jesus Christus finem obtinuit feliicem & optatum.

CONSTITUTIO

Facta per venerabilem in Christo patrem dominum Henricum Chichley, Cantuariensem archiepiscopum, in convocatione prælatorum & cleri Cantuariensis provinciæ, in ecclesia cathedrali sancti Pauli Londini incœpta xx. Februarii, anno Domini MCCCCXXX. pro abolitione ponderis, vocato le Auncell Weight.

Ex reg. MS. in officina prædicti Archiepisc. contenuto. Conferatur Spelman. Concil. vol. 3. p. 850.

SNeclentia mundi malitia fenali more lascivens contra salutarem majorum constitutiones & monita, conatur in dies, & adeo grassatur in vetita, ut nil diligentia pastorali, quos Dei timor a malo non revocat, faltem dilectionis rigor compellere, per impunitatis audacium calcatis legum habenis, tam Dei quam hominum in omnia licentia excurrerent præcipitia vitiorum. Sunt namque, fenti publica voce proclamat, & ipsa rerum magistra experientia manifestat, in nonnullis civitatibus, burgis, & locis aliis nostræ Cantuariensis provinciæ, callidi piscipue emptores, qui sine salutis immemores, foleant a plebeis simplicibus & ab aliis janam, linum, mel, & ceram, ac alia hæmatis usibus requisita, per mensuram majorem & per pondus majus, vocatur communiter le Auncell, alias Scheff, seu Pounder, emere fraudulenter; & per alium mensuram minorem, & per pondera minora, vocatur *le wyte de pyes*, alias *wyteyng weyght*, eidem fimiliaque, & alia ferrum, chalybem, picem, resinam, & alia mercimonia vendere, in grande fauum periculum animarum, & expoliationem pauperum & simplicium hujusmodi mandatorum, & aliorum intolerabile detrimentum: non curantes advertere, quia præfatum poudus, Auncell vulgariter nuncupatum, propter mendacia abditar falsitatem & fraudes in ea latentes, & per idem iustitatas, nudum lege divina, qua dicitur, *Statera dolosa abominatio est apud Deum*; & alibi, *Non habebitis in Sacculo diversa pondera, majus & minus; nec erit in domo tua modius major & minor. Pondus habebitis justum & verum*, &c. Ac etiam canonicis institutis & constitutionibus Ecclesiarum patrum in genere, regiis etiam canonicis institutis & constitutionibus fanctorum patrum in genere, regiis etiam statutis sub pœnis forisfactiræ omnium eo pondere & optorum & carceris per duos annos, nominatim & in specie prohibetur: neque veretur eorum contraventionis sententiam in omnes & singulos, facto, verbo, vel conilio venientes contra magnam cartam libertatum Anglia, vel aliquem ejus articulum; in qua cadem cavia, inter cetera continetur, quod *una mensura, & unum pondus sit per totum regnum*; ab omnibus archiepiscopis & episcopis Angliæ solemniter fulminatam, atque per fedem Apostolicam plurimi confirmatam, licuti in constitutionibus provincialibus bonæ memoriæ I. Peccham apertius continetur.

Quilimamo, quod amplius est dolendum, & fluti emptores hujusmodi, ut ex errore cæcus multiplicius in erroren, dum de dicti prohibiti ponderis le Auncell exercitio vel abusu notorii malumque per omne fas & nefas publice non convinci, pluries & frequenter in anno, cum per officiatios dominii nostri regis, videlicet, justiariorum pacis, clericorum pacis, conservatores, five elcaetores, & alios, deusu, quin potius abusu fæpedicti ponderis, in singulis suis sessionibus specialiter inquirentes, sub violentia juramenti nullis facrosanctis per eosdem prælati, ti, judicialiter onerentur omnem in ea parte dicere veritatem, abusum nihilominus five exercitium hujusmodi fciente voluntariaque concessione; & per ceteros in hujusmodi judicum & officiatiorum regiorum sessionibus, & aliis dominorum temporalium curiis, cum pluris pati juramento adhibito, minis nonnonquam & terroribus concelati fariunt & procurant, pœnas rendum crimen perjurii annuatim bis, ter, & ut pluries damnabiliter incurrendo, & in ipsum complices fuos prædictos mala malis accumulantes, execrabiliter inducendo. Et hi omnes tot & tantis fceleribus involuti, ipsa præ- textu radicaræ confuetudinis pro nihilo reputantes, absque voluntate fatisfactionis de fic male quæsitis, feu peccata fua hujusmodi dimittendi impœnitentes, ad facramenta ecclesiæ se ingerunt impudenter, in animarum fuarum periculum graves mortis peccatorum exemplum quamplurium ceterorum. Et quamquam universos & singulos transgressores prædictos, ut a prædictis fceleribus sub pœna excommunicationis majoris omnino desisterent, plures, sufficienter ac legitime monuerimus, & per suffraganeos nostros moneri fecerimus in spiritu lenitatis; nihilominus perpetuæ hucusque parere curaximus, ipsorum plures, immo quod dolemer referimus, præ omnes avaritiæ cœcitate perculsi, dum fictiones quasdam, * prorsus * non desiderant, aut disponendo animarum a vitis vetustis malitiæ contumaciter ac indurattis animis negligunt declinare, &c.

Ne igitur de cetero videamus tam notorios & enormes filiorum excessus sub conniventia præterire, fic, quod sanguis eorum de nostris, quod absit, manibus aliis requiratur; volentes animarum falutí de congruo in præmissis remedio providere, ultimi provinciali concilii nostri auctoritate fulfulti, omnes & singulos nostræ Cantuariensis provinciæ subditos, scientes a tempore publicationis præsentium, in posterum A quocumque pondere, flandardo regio notabiliter discordante, & præcipue dicto pondere, *le Auncell, Schefe, seu Pounder* vulgariter nuncupato, qualitercumque uterentur utive facientes, eisdem vel eorum aliquo, aut ea seu eorum aliquod apud fe scienter, contumaciter, & temere occultantes seu retinentes, majoris excommunicationis sententiam fluatimus, ordinamus, & volumus incurrere ipso facto: Quorum absolutionem, locorum ordinariis aut eorum pœnitentiariis de quibus potestatem habentibus, specialiter reservamus.

Insuper ut hujusmodi delinquentum facinora eo amplius evitentur, quo ipsi delinquentes excommunicati solemnius fuerint nuncuati, dicto provinciali concilio approbante, præcipimus, quod omnes & singuli transgressores prædicti, singulis cathedralibus & parochialibus ecclesiis, necnon capellis in quibus ecclesiarum more divina celebrantur officia, nostræ provinciæ antediictæ, quotiens in anno, una cum ceteris sticulis, majoris excommunicationis sententia excommunicati publice in genere nuncientur, cum instigatione reservationis absolutionis prædictæ.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Habitum fuisse Narbonæ anno 1429. provincia Concilium monetarias alias vis illudabilium Ex Francisco Bernardo Episcopus Monti-Pessulani, sed qui illi præfuerit, quis affuerint Antistites, quid in eo tractatum sit, penitus ignoramus. Appendici reservatur, si ejus, aliquive beneficio nostras forte tenias in manus.

CONCILIUM NARBONENSE

Ex Mansiae Thef. Anecd. tom. 4. p. 351.

Anno MCCCCXXX. celebratum.

Ex MSS. illustrissimi episcopi Montispessulani & domini Marchionis Dauhadi.

NOverint universi præsentes pariter & futuri, quod cum auctoritate & mandato reverendissimi in Christo Patris Domini nostri domini Francisci Narbonensis divina fanctæ primæ sedis Narbonensis archiepiscopi & primatis factum provinciale concilium celebraretur Narbonæ & in capella D. M. Magdalenæ palatii archiepiscopalis Narbonensis, sedente & præsidente reverendissimo in Christo patre & domino D. Petro eadem gratia Castrensi episcopo, commissario vicariatus & videgerentis in hac parte dicti domini Narbonensis archiepiscopi, vocatis litteratorie auctoritate & mandato ejusdem domini archiepiscopi reverendissimi in Christo patribus dominis G. Biterrensi, G. Carcassonensi, B. Magalonensi, P. Lodovensi, B. Uticensi, J. Elnensi, J. Agathensi, B. Nemausensi, V. S. Pontii Tomerianum & P. Ulestensi episcopis fanctæ Narbonensis ecclesiæ & ejusdem reverendissimi domini nostri Narbonensis archiepiscopi suffraganeis, & aliis evocandis, prout in litteris patentibus ab eodem domino nostro Narbonensi archiepiscopo emanatis, & relpondentibus inde factis per eosdem dominos suffraganeos latius continetur. Hinc fuit & est quod sedente eodem facro provinciali concilio in capella & coram domino præsidente supradicto, hac die lunæ de mane intitulata XXIX. mensis Maii, sub anno nativitatis Christi MCCCCXXX. indictione octava, pontificatus SS. in Christo patris & domini nostri domini Martini divina insipiratæ gratia papæ quinti anno XIII. præsentibus tunc in dicto facro provinciali concilio, & dicto domino præsidente, assistentibus ac coram eodem comparentibus, dictumque facum concilium tenentibus & celebrantibus una cum dicto domino præsidente reverendis in Christo patribus dominis G. Biterrensi, G. Carcassonensi, P. Lodovensi, B. Uticensi, J. Agathensi episcopis, & venerabilibus viris dominis Jacobo de Gaudiaco licentiato in legibus, Joanne Olcherii archidiacono Villæ-Franche Confluentis in ecclesia Elnensi, Vitale Rossinelli, Joanne la Sancha licentiato in legibus Petro de Canbonetes, in legibus baccalaureo, reverendorum in Christo patrum dominorum, Magalonensis, Elnensis, Nemausensis, S. Pontii Tomerianum & Elestensis episcoporum substitutum & legitime excusatorum procuratoribus, five vicariis cum legitima potestate ad hæc destinatus, una cum quibusdam aliis *in dicto* facro provinciali concilio convocatis, pro parte dictorum dominorum Biterrensis, Uticensis, Agathensis, Magalonensis, Elnensis, S. Pontii Tomerianum, Elestensis episcoporum, fuit dicto domino præsidenti oblata *cedula* scripta certas quæstiones continens *subscripta* propriis manibus dominorum G. Biterrensis, B. Uticensis, J. Agathensis, episcoporum, Jacobo de Gaudiaco Magalonensis, Joannis Olcherii Elnen-

ANNO CHRISTI 1418.

nensis, Joannis de La Sancha S. Poncii Thomerarum, Vitalis Rossinholli Nemausensis, & Petri de Camboneto Electensis episcoporum procuratorum, sive vicariorum, ut in legebatur, & prima facie apparebat, cujus quidem cedulæ tenor talis est.

Reverendissimo in Christo patri & domino Dominico Francischo Dei gratia Narbonensi archiepiscopo, vobisque reverendo in Christo patri & domino Petro eadem gratia Castrensi episcopo ejus vicario generali in hac sacro provinciali concilio Narbonæ in Spiritu sancto congregato, loco ipsius præsidenti, significant, exponunt, & requirunt reverendi in Christo patres & domini domini episcopi in hoc præsenti concilio existentes per vicarios ejus procuratores & legati aliorum reverendorum in Christo patrum Dominorum episcoporum suffraganeorum ejusdem abbentium, quorum nomina inferius scribuntur tam conjunctim quam divisim, prout & quemlibet ipsorum tangit ea quæ sequuntur.

Cum una sit sancta mater ecclesia catholica & apostolica, extra quam non est salus neque remissio peccatorum, ipsoque in cantico est proclamatore, *una est columba mea*, quæ corpus Christi mysticum repræsentat, cujus fuos per totum orbem fuos ubertate perfundens, unam domum novit, unius cubilis fanctitatem colit pudore cultodiens. Hanc igitur unitatem firmiter tenere & vindicare debemus, nos maxime episcopi, qui in ecclesia Dei præsidemus, et episcopatum unum atque indivisum probemus: Episcopatu quidem, in quo a singulis pars tenetur. Ecclesia quoque una est, quæ in multitudine adimplitudinem incremento fœcunditatis extenditur, testante S. Innocentio, qui ipsum instituitur ecclesias, nisi ex quo fanctus Christi vicarius Petrus aut ejus successores constituerunt. Et civitatibus enim ubi apud ethnicos erant archiflamines, gratissimus apostolorum principes archiepiscopos instituit præcepit: In reliquis vero civitatibus singulos episcopos vicos apostolorum gerere dominum docuisse dicebat. Si quis autem aliquem ex his fanctaliaret, gravissimam sibi inferet pœnam prædicabat, cunctos se invicem diligere & adjuvare debere, nemem ab adjutorio se fubtrahere instrebat: Cunctorum fuerdorum vitam superiorem, fanctioren & diferetam a secularibus & laicis hominibus esse debere dicebat, & episcopos claves ecclesiæ esse evangelizabat: omnes principes terræ & cœlestes homines episcopis obedire, capita fubmittere, & humiliare adjuvare, cultere præcipiebat: contradictores autem eis damnatos & infames usque ad fatisfactionem & a limiribus ecclesiæ alienos esse præcipebat. Et quia Spiritus-fanctus nutrix ecclesiæ pacis & unitatis dirigit maxime in unum propter Deum congregatos, ad lucidendam divisionem materiarum & ecclesiasticæ pacis unitatem fovendam, & propter ecclesiasticas causas & alterationes decidendas, defiderantes fancti patres in sexta generali synodo, omnem quantitatem remota, semel in anno convenire ad episcoporum: *Ut autem omnis ecclesiasticus ordo & sacra regula custodiatur, jubemus unaquaque provincia bis in anno concilia, patriarchem, primatem, metropolitanum, sanctum ipsi episcopi sub se confistentes in eadem provincia, fancti ante secundo per kalendas omnes*

A *ad se convenire, & omnes causas fubtiliter examinare, quas quilibet aut clerici aut monachi inter eos inviicem habent, ecs quidem disponere, & & super hoc quicquid extra regulas delinquitur a quacumque persona emendare, & causas quæ sunt inter episcopos vel inter archiepiscopum & episcopum in provinciali synodo debere definiri, & quæ sibi ipsi ecclesiæ, & non pertinent ad remissi debent. Item in provinciali synodo. Episcopi rebelles vel alii potentes, qui de fanctis non possunt sagi propter potentiam, debent annuatim synodaliter ingi ad concilium, ne patria vel respublica ledatur. c. Studendum dist. 90. Maxime episcopi inter se ad concordiam facionem debent excitium prædere. Cap. Precipimus dist. eadem 90. & *fic se habere debent episcopi, ut confodes pacis ad concordiam aliorum erigendam & foverndam: illam multo magis inter se fovere debent, cum fint fignum ad fapientem. Indebeinter enim & pacem remanentes synodus dumnare debet, vel reos declarare.* Sed prah dolor! hæ facrorum concilionum fitquentatio . . . . . convocatione recordetur, & cum multi errores, multa fcandala, divisiones & litium anfractus inexplicabiles fufcitati fuerint inter perfonas ecclesiafticas, a multi etiam abulse intrusfuisti sordidissimis canonicis & juris communis dispositionem in grande præjudicium publicæ justitiæ, & non mos animarum periculo ecclesiasticique status pene totalem fuverfionem, ita ut quæ fub debito juris ordine posita existerent, nulla de præsenti regula gubernentur, fed potius fub quodam effrenati ambitioni voluntate difcurrant. Nam quamvis quilibet metropolitanus habeat, ex juris communis dispositione, fnam jurisdictionem metropolitanam limitatam, & ordinatam in fubditos . . . . . fuorum fuffraganeorum, & non nisi in certis casibus & fecundum certam formam in jure latius expletam: nihilominus tamen in vestra reverendissimi in Christo patris & domini domini F. Dei gratia Narbonensis archiepiscopi prædicti absentia, officiales, procuratores, & alii officiarii curiæ vestræ metropolitanæ, nos & officiales vestros in exercitio jurisdictionis nostræ ordinariæ, pro directione pastoralis officii nobis commissi cancesse, de facto multipliciter temporibus præceritis perturbarunt, & peramplius perturbare fatagentes, abusus scandalosos in totius jurisdictionem nostræ spiritualis prejudicium dictim de facto, quos fovere adversantes, contra dispositionem juris introducunt, & continue introducere nituntur, prætextu quorum totaliter nobis jurisdictionem prædictam de facto enervant, annullant, & subvertunt, nos in litigiis & quæstionibus variis in diversis curiis etiam super eisdem dampnosis & scandalosis contendunt, & diversimode inquietando, non absque gravibus dampnis & scandalis personarum & ecclesiarum nobis commissarum.

Primo namque quotiescumque contingit a nobis feu officialibus nostris in quibuscumque causis tam criminalibus quam civilibus, sive a præparatoriis judiciorum, sive ab interlocutoriis ante definitivam ad certam vestram metropolitanam appellari, judex vester appellationum indifferenter antequam sibi constet an appellatio fit emissa ex causa probabili vel non, antequam incepertit cognoscere an, ex causa sic vera vel non, & sic antequam lit

B judex, antequam sibi constet de * apostolo. A quam petitione & datione, & quod deterius est, antequam aliquo sibi modo constet de appellatione, ad simplicem partis alterius nem appellatie se afferentis, litteras inhibitorias contra officialem a quo appellatur, ordine juris totaliter præternitto, concedit.

Item, ello quod & quotiescumque ex officiali vestro appellationum confiteretur de appellatione, antequam dicta appellatio dicto officialibus nostris, seu alteri a quo est appellatum, intimata fuerit, & antequam apostoli fuerint petiti & dati vel denegati, dicti officiales vestri appellationum litteras inhibitorias fimiliter concedunt; ex quibus sequuntur multa graviffima incommoda.

Primo, quia non judex in casu prædicto habuerit vero judicé & naturali, a quo & fibi citandi mandat & inhibitiones, limo per quodam inditionem jter, obnisio appellationis articulo, intrat materiam principalem, nos & officiales nostros graviter vexationibus & expensis multipliciter vexando & perturbando: in tantum quod ut plurimum cogunturejusmodos dimittere impunitos.

Item etiam, cum fæpe contingat tales appellantes per fubterfugia volentes fe a via justitiæ fubtrahere per ipsa exquisitas, cum breviatis clausuri multiplicant nos & juridiciones nostras perturbando, tandem post omnia remoda per nos expensis & laboribus adhibita, per eum cursum vestrum postremo modo prædicto fraudulentaiter : adeo quod jura divina, & ecclesiarum nostrarum liberates cum illis modis penitus confundunur.

Item, quoad fuppotto quod vestes judex appellationum aliquando remittat nobis causas feu officialibus nostris, hoc facere ut plurimum folet fub tali conditione, dominus non dum duxerunt revocandas; & fic poft triduum iterum eas ad fe revocabit: quod nobis eft deriforium & inutile: & quandoque dum judex appellationum vestræ remittit aliquam causam & officiali nostro mandat patrem quæ appellaverat coram fe citari, dicta pars iterum ab officialibus nostris aut eorum aliquo & a concellione citationis appellat, & obtinet incontinenti litteras inhibitorias a dicta curia metropolitana, & proceditur ac si causa non fuisset remissa.

Item, quod graviffimum eft judex vester appellationum prætendit, & officiales nostros ad hoc compellere [illegible] ad quando tales appellantes, ut supradictum est, in carceribus nostris existentes, quemadcumque appellent, etiam ante definitivam sententiam, & antequam fuerit discussus articulus appellationis, debeant ad ipsum & curiam vestram, fi non fint in ista metropolitæ, & addici ejusdem curiæ nostræ, fi interventus non habuerit de quo . Ex quibus clarissime apparet, qualiter omnimodam jurisdictionem nostram, fine qua officium pastorale commode exercere non potest, penitus confundere, enervare, & annullare dictum officiarii prædicti in totalem subversionem jurisdictionis ecclesiasticæ nostræ. Et hæc sub protestatio quarumdam prætentarum consuetudinum, si afferunt: quæ tamen nullo modo debent, neque poslunt tolerari, fed potius per vestrum reverendissimum paternitatem reparari, reformari, & ad dispositionem juris com-

* ad. pro notione.

* ad. appellationum.

* ad. citationem.

ANNO CHRISTI 1430. n. 41. Quæ sunt quæsitum.

communis & sacrorum canonum redigi.

„ Item, judex vester appellationem etiam „ ubi nulla intervenit appellatio, nititur ad „ simplicem requisitam criminosorum citare, „ monere, inhibere, & nonnumquam mandare „ officialibus nostris quod si quas informationes „ habeant, etiam coram ipso illas portent, inhibendo interim.

„ Item, judex vester appellationem compel- „ lere nititur officialis nostros obedire suis li- „ teris in casu appellationis, dum contingit „ appellari ab aliquo officiali foraneo nostro ad „ ipsum judicem vestrum appellationum, omis- „ so principali officiali nostro.

„ Item, nititur compellere vester judex ap- „ pellationum capellanos & notarios nobis sub- „ ditos ad exequendum mandatum vestræ cu- „ riæ metropolitanæ, sed commissionem ipsam, „ si eis fuerit aut præsentetur in causis appel- „ lationum sine medio annexarum officialium „ nostrorum.

„ Item, compellere nititur vester judex ap- „ pellationum subditos nostros per verbum *Man- „ damus* ad suscipiendam delegationem certo- „ rum articulorum, in causis appellationum „ absque medio annexarum officialium nostro- „ rum.

„ Item, dictus judex vester appellationum „ de facto compellit per verbum *Mandamus* „ subditos nostros, non considerata etiam ma- „ gna distantia diversorum locorum, ad ve- „ nicendum apud sedem metropolitanam, pro „ perhibendo testimonium veritatis in causis ap- „ pellationum.

„ Item, vester judex appellationum compel- „ lere nititur subditos nostros ad subrogandum la- „ laria advocatis, procuratoribus, & notariis, „ pro causis & processibus appellationum in di- „ cta curia agitatarum, & officialibus nostris „ scribit per verba *Mandamus*: ubi tamen „ de jure per verbum *Requirimus* scribere de- „ bet.

„ Item, judex vester appellationum, si ille „ qui appellavit, vel etiam appellatus, sit de „ aliena diœcesi, quam illius in qua fuit lite- „ gatum & a qua fuit appellatum, processu & „ principalis causæ aut articulo appellationis „ pendente, ad aliam diœcesim se transferat, „ nititur tales citari vel moneri facere per offi- „ ciales nostros per verbum *Mandamus*, licet „ ab eis non fuerit appellatum.

„ Item, dum appellatur per subditos nostros, „ quando per arbitros fi contigerit compromit- „ ta, gravantur, & ad dictum curiæ metropo- „ litanam omissis officialibus nostris recurritur, „ judex vester appellationum de facto tallibus „ appellantibus litteras in causa appelli conce- „ dit etc.

„ Item, de licet nos episcopi nostros habea- „ mus officiales, qui præsunt justitiæ civiliter „ & criminaliter, nec de justitia nos intromit- „ tamus, propter quod citabitis & judex vester „ appellationum fua mandata debet nostris of- „ ficialibus dirigere, & non nobis: nihilomi- „ nus dictus officialis & judex appellationum „ nobis mandat inhibendo fub pœnis pecunia- „ rii & excommunicationis & nos adjornari „ facit, licet fcitat nos de ipsis causis nullate- „ nus intromittere, deprimendo statum dignita- „ tis pontificalis, & aliquos ex nobis mandat „ citari & cadaphallis ecclesiarum nostrarum, „ civitatum, & diœcesim.

„ Item, & quia quandoque contingit, fuper

A causis matrimonialibus a nostris curiis ad vestram curiam metropolitanam appellari, cum partium in vestra curia, una obtinet, aliam trahere niuntur ad inquestam, dicentes ipsam fallo & indebito matrimonium advocasse, & testes corruptile & fuborna ffe, licet fi ita fi, cognitio ad nostras curias fimpliciter debeat de jure pertinere. Et quia nedum Christi auctoritate, fed totius ecclesiæ catholicæ auctoritate & publica a principio introductum & inconcuffo obfervatum, dum contingit diœcesis fuos habeat episcopos tamquam ordinarios in causis ad fuam jurisdictionem de jure fpectantibus, & quod quilibet a fuis judicibus non a peregrinis, nisi in certis casibus a jure exceptis, reprimatur, nec per archiepiscopos judicetur, nisi in casibus a jure permissis, alias confusissimus ordo confundetur, & unicuique jurisdictio fua non fervetur c. *Pervenit*. 11. q. 1. Regula enim traditur negative, quod archiepiscopus nullum habet jurisdictionem in fubditis fuffraganeorum, exceptis articulis a jure expressis, in c. *Pastoralis*, de officio ord. & *B. Calixtus* papa 9. q. 3. fic dicit, *nulles prelatus, nullus metropolitanus diœcesim vel parochiam aut aliquem de alienis parochiis excommunicare vel judicare, aliquidve agere absque diœcesani conscilio vel judicio audeat; sed hoc observetur, quod ab apostolis statutum, & decessoribus nostris, & a nobis confirmatum exstitit. Si qui metropolitanus, nisi quod ad suam parochiam pertinet, sine consilio & voluntate omnium comprovincialium episcoporum extra agere aliquid contenerit, gradus sui periculo subjacebit, & quod egerit irritum erit & vacuum*. Ad idem in c. *Solon*. eadem quæstione & causa & in c. *Nullus primus* 9. q. 2. & in multis similibus. Unde metropolitani judicia in fubditos fuffraganeorum dicuntur peregrina. C. *Peregrina*, & c. *Legis* eodem 9. q. 3. alias provinciæ & regiones inhonorantur, fi in fuis ordinariis obfervationes juridicæ non ferventur; & Honorantur, fi in fuis ordinariis & obfervationibus jurisdictionis eorum reipublica non fervetur. c. *Scitote* 6. q. 2. Et quia Remenfes archiepiscopi abutebantur, hunc ordinem juris communis perturbando, idcoo felicis recordationis dominus Innocentius papa IV. ordinem juris redintegrans, & abusus prædictos revocando inftituit decretales, quæ incipiunt *Romana ecclesia*. *De rua tem* in volum. fexti libri. Attendatur, ut fimiliter credimus, ad præmissa, & quod talia enormia non poffint, neque debent falva conficientia tolerari, nec conftitere : prædictos abusus faltem pro majori parte ad difpofitionem juris communis ipfos reducendo. In ecclesia Carcaffonenfi etiam intervenit justa & laudabilis transactio inter nos & nos episcopos Carcaffonenfes, ut ejus serie plenius continetur. Adventere etiam poteft reverendiffima patriarcha ad chriftianiffimum regem Francorum qui nunc regnat, qui poftquam coronam regni, patre de medio fublato, affumit abusus quibus fui officiarii in toto regno & præcipue in partis Linguæ Occitanæ ut nitebantur, revocavit, & in melius fuam justitiam reformari mandavit, ad fupplicationem prælatorum, baronum & nobilium regni fui. Idcoco nos episcopi præfentes & procuratores reverendorum in Christo patrum & dominorum episcoporum abfentium fubfcripti, cum communiter quam diviim, fuffraganei vestri

ANNO CHRISTI 1430. n. 42. Cæt.

prædicti, prout quemlibet nostrum tangit, & majorem partem hujus concilii provincialis facientes, vos quantum cum Deo possumus caritative requirimus, & rogamus, & exhortamur & summamus, ut prædictos abusus fuperius declaratos reformare, & ad juris communis difpofitionem, vestris terminis contenti, reducere velitis : attento quod ex prædictis nulla aut faltem modica vobis utilitas acquiritur : nobis & ecclesiis nostris totalis fere fubverfio & intolerabilis abusus confequitur; litteque etiam, fi quæ fint occasione premissorum, pacificare & quietare velitis proefertanes quod fi recufaveritis vel plus debito diffulteritis, de habendo recursum ad dominum nostrum Summum Pontificem, & ejus fanctam fedem apostolicam, & fi fuper quæstionibus generale proximæ futurum. Protestantes etiam quod ab hac die requisitionis præfentis in antea, per vos aut officiarios vestros in præmisdictum nostrum & ecclesiarum nostrarum jurisdictionem & officialium nostrorum nihil innovari debere. Et fi per vos innovatum aliquid fuerit, de illud tamquam attentatum revocari faciendo per dominum nostrum Summum Pontificem & ejus fanctam fedem apostolicam. De quibus requisitione, exhortatione, summatione, protestatione, & aliis fuperius declaratis, nos & quilibet nostrum petimus fieri publicum inftrumentum unum vel plura. Ego Guillelmus episcopus Biterrensis C. dico, requiro & aliias ago, prout fuperius continetur fcriptum propria manu. Ego Bertrandus Uticensis episcopus dico, requiro, & aliias ago, prout fuperius continetur fcriptum propria manu. Ego Joannes episcopus Agathensis dico, requiro, & aliias ago, prout fupra continetur fcriptum manu propria. Ego Jacobus de Gaudiaco vicarius & procurator domini episcopi Magalonensis abfentis, & vofumtate hujus fyni concilii, dico, requiro, & aliias ago, ut fupra continetur fcriptum manu propria. Ego Joannes Oderiti canonicus & archidiaconus Conflorensis in ecclesia Elnensi procurator domini Elnensis episcopi abfentis legitime excusati, non difcedendo ab alia requella per me hucusque facta concilio, nomine quo fupra, vestris, dico, requiro, & aliias ago, prout fupra continetur fcriptum manu propria. Ego Joannes Lafaoha vicarius & procurator domini administratoris perpetui S. Pontii Thomeriis abfentis & legitime excusati dico, requiro, & aliias ago, prout fupra continetur fcriptum manu propria. Ego Vitalis Rossinoli procurator reverendi in Christo Patris Domini Nemausensis episcopi abfentis & legitime excusati dico, requiro & aliias ago, prout fupra continetur manu propria. Ego Petrus de Chambonno procurator reverendi in Christo Patris & Domini Domini Petri Dei gratia Electensis episcopi in remotis agentis dico, requiro, & aliias ago prout fupra continetur fcriptum manu propria.

Quæ cedula tradita & lecta, de dicti domini præsidentis mandatu, in ejus majori & fufficientiori parte, præfatus dominus præsidens obtulit præfatis dominis fuffraganeis præfentibus & procuratoribus aliorum dominorum fuffraganeorum abfentium offendere, & exhibere fummarie & de plano, feu exhiberi facere per legitima documenta, præmeinentatis & confuetudines laudables, quas curia venerabilis metropolitana Narbonenfis habuit ab antiquiffimis temporibus citra, & habet de præfenti ultra quam jus tribuat. Et prædicta obtulit idem dominus præsidens una cum venerabili viro domino Petio ' Gardone canonico. Apteuß dicti dominii Narbonenfis archiepiscopi procuratore fifcali ibidem præfente, ad exonerandum & clarificandum animos & conficientias ipforum dominorum fuffraganeorum, & ne de, & octafione contentorum in præmissis cedula habeant de cetero vlam feu materiam queriandi, dicens ulterius idem dominus præsidens animum fuum declarando, quod in Biterrensi non intendit audire aliquos querimonias de dominis fuffraganeis ad dominum nostrum metropolitanum, cafu quo contingant hoc conficinon provinciale mutati Biterrensis, prout fuit factum, & fi fuper quæstionibus oblatis domini fuffraganei velint ad exonerationem conficientiarum fuarum informari, ollendunt hic in prompto jura & confuetudines curiæ præfentis metropolitanæ, & paratus eß hic & ubique recipere interruptiones, fi quæ allegentur & eas referre domino nostro Narbonenfis archiepiscopo. De quibus idem dominus præsidens & procurator fifcalis petierunt fieri publicum inftrumentum.

Et ibidem facta oblatione per dictos dominos præsidentem & procuratorem dicti domini archiepiscopi, prælibatos dominos Biterrensis episcopus manu fua fcripfit, & inde tradidit, & dixit, prout in quadam papyri cedula hujus tenoris.

„ Episcopus Biterrensis post oblationem fa- „ ctam per dominum præsidentem, dixit quod „ ipse libenter videret rationes & jura dominii „ archiepiscopi, prout ipse dominus præsidens „ obtulit, dum tempus haberet, quod erat ni- „ mis arctum, propter nimis celerem recessum „ a civitate Narbonenfi ad Biterrensem, ad „ concilium trium Batuum ibi tenendum per „ eosdem Patres fynti concilii, dico, requiro, & „ fictarios fuos ad hoc faciendum ubiqui quod „ ipse erat contentus, & offerebat ipsi domino „ præsidenti detiffere ab omnibus litibus motis „ inter dominum archiepiscopum & ipsum, in „ quibuscumque curiis tam spiritualibus quam „ temporalibus, fuper quibuscumque, octafione „ ut patum, ecclesiæ fuæ Biterrensis quocumque „ modo, & omnia tam in poffefforiis, quam „ in petitoriis, fubmitti fummariæ ordinationi „ dominii nostri papæ & curiæ fuæ de Rota, „ dumtaxat quibuscumque cavillationibus, & „ alterationibus advocatorum & procuratorum „ & etiam fuper aliquibus aliis gravaminibus „ traditis in fcriptis in quadam fupplicatione „ ibidem nomine dominorum fuffraganeorum, „ quæ fic incipit, *Reverendissimo*, &c.

Quæ cedula tradita & lecta, dictus dominus Biterrensis episcopus dixit, & aliias egit in omnibus & per omnia, prout in dicta cedula continetur. Dictus, inquam, dominus Carcaffonensis episcopus cum præjudicium fuæ tranfactionis habenus factæ cum curia metropolitana Narbonenfi, cui nullatenus per acta feu agenda in hoc provinciali concilio vult nec intendit derogare, dixit quod fibi videtur respectum domini Biterrensis episcopi fore justum & congruum rationi. Dominus vero Uticensis episcopus adhæsit opinioni dicti domini Biterrensis episcopi, ac tamen non intendit interare fuam cum domino nostro metropolitano. Jam prædictus autem dominus Agathensis episcopus dixit, quod non eß fua intentionis intrare litem cum domino fuo

ANNO CHRISTI 1450.

metropolitano, sed ordinet dominus noster papa Romanus pontifex, qui sibi videbitur ordinandum. Procurator domini episcopi Magalonensis dixit, quod persistebat in dictis cedulatis. Procurator seu vicarius S. Pontii Thomeriarum dixit quod persistebat in cedula supra oblata, sed non intendit ingredi litem, inconsulto domino suo.

Procurator Nemausensis dixit, quod persistit in supra cedulatis, retenta voluntate domini sui supra dictatis. Procurator vero Elcensis idem dixit, prout procurator Nemausensis. Procurator vero domini Elcensis dixit, quod volebat redigere in scriptis dicenda per eum super premissis. Dictus namque dominus Petrus Gardane procuratoria nomine dicti domini nostri Narbonensis archiepiscopi petiit copiam, seu facultatem videndi & palpandi contenta in dicta cedula per partem dictorum dominorum suffraganeorum tradita libi concedi, ut melius deliberare valeat super contentis in ea, contentis in dicta requesta, & aliis supradictis allegatis & altercatis, non consentendo quatinus possint præjudicare dicto domino archiepiscopo & suæ jam dictæ curiæ metropolitanæ. Et dictus dominus præsidens facultatem videndi dictam cedulam dicto domino procuratori concessit, & ad deliberandum super contentis in ea horam vesperarum dici præsentis eidem assignavit. De quibus omnibus & singulis dicti domini episcopi præsentes & procuratores, sive legati aliorum dominorum episcoporum absentium, & procurator dicti domini Narbonensis archiepiscopi petierunt, & requisierunt sic & utrique ipsorum fieri unum vel plura publica instrumenta per nos notarios infra scriptos, & quemlibet nostrum.

Ad quæ acta anno, die, loco, hora, indictione, & pontificatus, quibus supra, fuerunt præsentes venerabiles viri domini Joannes Payes licentiatus in decretis, Petrus Malesofie & testes vocati & rogati . . . . . .

. . . . . .

publicus & apostolica & imperiali auctoritatibus, & dicti domini nostri Narbonensis archiepiscopi notarius & scriba hujusmodi facti conclusi infra scriptus quæ communicando cum . . .

. . . . . .

dicta auctoritate apostolica notario de promissis omnibus instrumentum recepi.

Ad quam vesperarum horam per dictum dominum præsidentem dicto procuratori assignatam ad deliberandum super contentis in scripta cedula, . . . procuratoribus supra nominatis, & quibuscumque aliis dictum factum concilium continuantibus comparuit dictus Petrus Gardani nomine quo supra. Qui quidem procurator facta relatione obtationis factæ per dictum dominum Biterrensem episcopum, & alios prædictos super verbum, &c. dixit quod acceptabat præsentata, hoc tamen salvo quod interdum obediatur curiæ metropolitanæ, ut erat consuetum. Super cetera vero aliis contentis in dicta cedula quæ incipit, *Reverendissimo*, &c. dictus procurator respondit & replicavit ut sequitur.

Et primo respondit ad primum contentum qui incipit, Primo namque *quotiescumque contingit a nobis*, &c. in pede seu margine ejusdem articuli in hæc verba: Ille articulus habet duo, quæ competunt de consuetudine videlicet crimina authentica, & ab mandatur monesti nonnoviis.

Item, respondit ad alium articulum qui incipit *in curia metropolitana indifinitis talibus appellationibus*, &c. in margine dicti articuli in hæc verba: Verum est, si petatur humiliter, parte vocata & audita, si non probetur manifeste offensa, quod de jure est.

Item, ad alium articulum qui fic incipit *In die vero appellationum quando contingit*, &c. respondit idem procurator fic: Non est ita ut potuit in facto simpliciter; fed fi pars petat reenseri informationes, recenfentur & facta recenfione, fit jullitia.

Item, etiam ad alium articulum qui incipit fic: *Item etiam cum sæpius contingit tales appellantes*, &c. respondit idem procurator ut sequitur. Non intelligo, ideo declaretur melius ulterius.

Ad alium articulum qui fic incipit, *Item, quod supposito quod vester judex appellationum*, &c. respondit ut fuquitur; Salva reverentia non est ita, immo dicitur *dolere & pœnitere*.

Ad alium articulum, qui fic incipit, *Item quod gravissimum est judex vester appellationum*, &c. fic respondit ipse procurator: Hoc habet curia metropolitana de consuetudine.

Item, & ad alium articulum qui incipit, *Item, judex vester appellationum etiam ubi nulla intervenit appellatio*, &c. fic respondit: Non est ita, salva reverentia.

Et ad alium articulum qui incipit fic, *Item, judex vester appellationum compellere nititur officiales nostros*, &c. fic respondit idem procurator: Hoc competit de consuetudine curiæ metropolitanæ. Et hoc quoad primum caput dicti articuli, quod vero ad fecundum caput ubi dicitur *Et tamen si appellerat ab aliquo officiali forinseco domini Narbonensis archiepiscopi*, &c. fic etiam respondit in pede feu margine dicti articuli: Non est ita, immo appellatur ad metropolitanum ab officialibus Limosi, Villerubeæ & Capitis-flagni, qui sunt foranei.

Item, etiam respondit ad alium articulum dictæ requestæ qui fic incipit, *Item nititur compellere vester judex appellationum capellanos & notarios*, &c. in hunc modum: Ita habet curia de consuetudine.

Cetera ad alium articulum, qui fic incipit: *Item, compellere nititur vester judex appellationum subditos nostros*, &c. fic respondit: Ita habet curia de consuetudine, & ifte articulus est idem cum præcedenti.

Ad alium articulum qui incipit, *Item dictus vester judex appellationum de facto compellit, per verbum Mandamus*, &c. fic respondit: Ita habet curia de consuetudine.

Ad alium vero articulum qui incipit: *Item, iste vester judex appellationum compellere nititur subditos nostros*, &c. respondit fic: Ita habet curia de consuetudine.

Item, ad alium articulum qui fic incipit; *Item, judex vester appellationum, si ille qui appellavit*, &c. respondit fic; Ita habet curia de consuetudine.

Ad alium articulum qui incipit: *Item, dum appellatur per subditos*, &c. fic respondit: Ita habet curia de consuetudine.

Ad alium articulum, qui incipit: *Item & licet nos episcopi*, &c. etiam respondit fic: Ita petit fieri de jure, servatis servandis in talibus.

Item ad alium articulum dictæ requestæ, qui incipit: *Item & quia quandoque contingit*, &c. respondit in hunc modum: Non est verum, nisi fuerit appellationem dictam per officialem a quo,

ANNO CHRISTI 1450.

Quibus fe factis responsionibus ad singulos articulos dictæ requestæ, dictus dominus Petrus Gardani, quo supra nomine obtulit offendere & exhibere in posse curiæ metropolitanæ dictis dominis suffraganeis, & quibuscumque aliis ab eis deputandis summarie & de plano omnes & singulas confuetudines, quas dicta curia habet & alias fecit, dixit & egit in omnibus & per omnia prout supra. De quibus omnibus dictus procurator petiit de requisitis unum vel plura libi fieri publica instrumenta, hiis quæ præjudicate possent domino archiepiscopo non confentiendo. Et dictus dominus præsidens dixit, quod quatinus dicta requesta continet querelas aliquas contra dominum metropolitanum & curiam foam, illas per partem conclium non poffet terminare prout fpecialiter mandatur fanctæ fedis apostolicæ, quod non habet. Et ideo illas decidendas & terminandas remittit eidem fanctæ fedi apostolicæ, non per hoc intendens in aliquo præjudicare eidem domino archiepiscopo nec curiæ fuæ in pecitorio, nec possessorio fuo ad dictas querelas. Dicit autem domini Biterrensis episcopi, Lisiensis & Agathensis & procuratores feu vicarii dominorum episcoporum absentium, excepto procuratore Elnensi, dixerunt & protestati fuerunt, quod propter aliquam tolerantiam, fi quam factant obediendo, prout curia metropolitana prætendit, & dixit debere obedici in casibus expressis in dicta corum requesta, quod propter hoc non intendunt præjudicare corum juribus, nec novum jus domino archiepiscopo nec curiæ fuæ tribuere, nec dictas confuetudines approbare in peritorio nec possessorio. Præfatus dominus Carcassonensis episcopus dixit & protestatus fuit, quod per responsionem factam per dictum dominum præsidentem, feu per aliquos dicta, feu producta in hoc faero provinciali concilio non vult, nec intendit transfactionem fuam hactenus factam cum dicta curia metropolitana fuis protestationibus, præfatus autem dominus Joannes Olherii, quo supra nomine, dixit fe confentire responsioni dicti domini præsidentis, non tamen derogando requestis per eum factis, nec per responsionem dicti domini præsidentis inde fequutis, & nihilominus dictus dominus præsident non confentiens protestationibus & altercationibus hinc inde factis, quarinus poffint domino nostro Narbonenfi archiepiscopo præjudicare, dixit & respondit, obtulit & alias egit in omnibus & per omnia prout fupra. De quibus omnibus dicti domini episcopi & procuratores petierunt eis & eorum utrique fieri unum vel plura publica instrumenta per nos notarios infra fcriptos. Acta fuerunt hæc Narbonæ, & infra dictum capellam B. Mariæ Magdalenæ, dicto domino præsidente inibi more majorum pro tribunali fedente, & fenm facrum provinciale conclium tenente & celebrante una cum dominis episcopis præsentibus, & procuratoribus abfentium fuperius nominatis, anno, die, hora, indictione, & pontificatu, quibus fupra, &c.

ANNO CHRISTI 1451.

VITA EUGENII PAPÆ IV.

EUgenius IV. natione Venetus, Gabriel Condulmerius antea vocatus, ex Canonico in Alga a Gregorio XII. in cubicularium affumptus, & in eodem Episcopus Senensis, & tandem Cardinalis factus v. Nonas Martii anno 1431. ad pontificatum evectus fuit. Stephanus Columna hujus potentiam & indignationem veritus, cum quibuldam fœdus percutiens, armatus contra pontificem arma fumpfit, verum a pontificis militibus fuga fibi confulere coactus fuit. Accidentat etiam eisdem pene temporibus tumultus, & variæ tragœdiæ excitatæ, his temporibus exortæ, quæ pontificis agritudine funt fopitæ. Angelotum una cum Francisco camerario nepote fuo Cardinalem creavit. Paulo post Sigismundum imperiali corona Romæ condecoravit. Per Nicolaum Portlarchiam bellis infestatus, populique seditione turbatus, mutato habitu fese clam Florentiam fugiuit. Ubi cum molestiis & tædio plenissimus commoraretur, justa Martini V. præsertim Concilium Basileense inchoatum est. Patriarcham Vitelechemum Romam legavit, & dignitate cardinalitia donavit, quod ejus industria & vigilantia non parvimoumenti machinationes extinctæ fuissent. Indevero Bononiam pertranseas arcem exædificavit, ac palatium reparavit. Cumque inchoatum Basileense Concilium inconcessa tentaret, sedisque Apostolicæ judicium sibi illicite usurparet, idem Concilium Basilea Ferrariam translatit. Qua de causa non tantum graves seditiones, verum etiam perniciosissimi schismata exortum fuit. Nam deposito Eugenio legitimo Pontifice Amedeum Sabaudiæ Ducem antipapam schismaticum creaunt, eique Felicia V. nomen imposuerunt. Ob graffantem pestem Ferraria item est Florentiam, habitisque utrobique de purgatorio & processione Spiritus sancti gravissimis disputationibus, Græca & Romana Ecclesiæ unitæ fuerunt: illudque de Spiritu sancto, purgatorio, Romani pontificis primatu, aliisque nonnullis fidei articulis crediderunt, quod Romana Ecclesia docet & profitetur. Tandem post multas bellorum perturbationumque vicissitudines, Romam rovertit, atque Nicolao Tolentinate ordinis S. Augustini religioso in sanctorum numerum relato, obiit VII. Kalendas Martii anno 1446. cum fedisset annos prope sexdecim. Post mortem ejus fedes duodecim diebus vacavit.

ANNO CHRISTI 1450.

ANNO CHRISTI 1451.

COMEDIA ENARRATA

Quomodo Bohemi vocati produstique sint ad Basileensem synodum

CUm Bohemi in erroribus suis persisterent, & se primitivam ac Apostolicam ecclesiam ejectantes a Romana fede pertinacius evaririent, exulceratis nimirum animis ob Joannem Hussi & Hieronymi Pragensis exustionem, misus est in Germaniam legatus Julianus cardinalis titulo sancti Angeli, ut expeditionem appararet in rebelles Bohemos Romanus confuetudo Cruciatam appellat. Putabat enim Romanus Pontifex hanc gentem a Germanis facile posse superari. Verum res aliter evenit. Nam nobilitas Saxonica, Bavarica, tantum vicinis omnibus terrorem incusserunt, ut nihil aliud quam pacem optaret Germania. Rebus itaque non succedentibus, cum semper Bohemi superiores essent, quamquam a novo jam Pontifice Eugenio sententia anathematis damnati, optimum factu visum est, ut Basileam, ubi nuper indictum erat concilium, vocaretur. Quare cardinalis Juliannus ex consilio Joannem Polemarium Pontificii juris doctorem facetique palatii auditorem, & Joannem de Ragusio theologiæ professorem, ordinis Predicatorum tum procuratorem generalem, qui postea Argensis episcopus factus etiam in cardinalium numerum meruit recipi, titulum sancti Sixti indeptus. Qui cum Basileam venissent anno M. C. CCCXXX. mandatum Augustæ vocantur litteris ad concilium Joannem Mesbranæ abbatem, & Joannem Gelhusium ejusdem conobii monachum. Nam hoc humiliter propter detestationem ingenii & regionis suæ, cum experientiam in primis opus erat ad obeundas legationes. Abbas aliis negotiis diffentus non venit: Joannem tamen morbo paulo ante vexatum, & adhuc valetudine non satis confirmata, Basileam misit. Quo non multis post diebus Julianus quoque pervenit, ut promiserat. Is fratrem Joannem Gelhusium, & Hermannum Offenburgium, confultum Basileenses, primum ad Sigismundum Cæsarem, Feldkirchi tum agentem, deinde ad Fridericum ducem Austriæ mittit, pro componendo bello quod huic erat cum Philippo duce Burgundiæ. Fidem hoc ut reddita pace tuto liceret Basileam venire, non solum proceribus ecclesiasticis, sed & mercatoribus, atque adeo omnia quæ ad vitam pertinent importare. Hanc legationem obeuntes, litteras acceperunt a sancta synodo Sigismundo Cæsari reddendas, quibus Bohemi & Moravi ad concilium vocabantur: has ille mox in Bohemiam referendas curavit. At cum in Italiam proficiscretur, Imperialem a Pontifice coronam suscipiens, protectorem interim vice vicariam sacro concilio dedit. Wilelmum Bavariæ ducem. Porro cum synodus monita fuisset nostros conditiones pacis a Bohemis accipere velle, post fœdam illam fugam; arbitratus hoc ignominiosum esse, misit Joannem Milerium ordinis Prædicatorum theologum, & Joannem Gelhusium, qui commodum redierant, ut vicinum Bohemis populum confolarentur, & Moravos Bohemosque ad concilium ante vocatos ad venendum sedulo urgerent. Hi tertio Nonas Novembris Basilea discedentes, Moravithium verba (id est oppidum Bavariæ) iter

debuerit, & Joanne Bavariæ duce, ac aliis proceribus, fere cum ducentis & quinquaginta equis. Verum de Bohemis nullus aderat, quod Pilsenenses, & dominus Scharbergius salvum conductum non misissent. Id cum ex litteris intellexissent, effecerunt, ut ab Egerensibus & Eldenbergensibus nuntii Bohemorum Nicolaus Humpretius, secretarius majoris civitatis Pragensis, & Marthias Clumpezanus, præfectus Pilsensis, prodeuerunt, venerunque Egram cum decem & sexaginta equitibus ante diem Martii. Postridie apud marchionem Henricum Tocgius eleganti oratione Bohemorum nuntios salutavit, evangelicum illud sturpatus declamatque: *Pax vobis*. Mox ipsi propulserunt, quam atrocibus injuriis a nobis fuissent hactenus affecti, cumque rem exstitisse cauluam toc urrimque claudum. Gaudere se quod tandem spes affulsit, in audiendos adjudicandosque hoc tempore tuto prælitando disputatum est. Obsides postulant Bohemi, non quoivis, sed principes & nobilis. Id cum nostris non placeret, & res ita differretur, ad nuntios apud Egram clamantes, quo minus cum Bohemis procederet concordia per ecclesiasticos ilare & principes. Prodiit pietistimi principes Fridericus marchio Brandenburgicus, & Ludovicus, qui & pedtero die Illyrii, ut Bohemis pro Biberacum & Sulgovium aliquæ : in ecclesiæ & principes Juchies & Vvalpurgo equos ipsorum Stockacum profuerit : fatellites ducis Bavariæ Vvilelmi, & Joannis Vvalpurgo pollt deduxerunt : illic naves ingressi, quarta die Januarii Basileam venerunt. Porro nono die ejusdem menis, cum Synodum excellissimi, & principes cardinalis Julianus cardinalis, de eo quod quidquam vipiam dubitanem esset id auctoritate concilii definit debeant : quandoquidem omnes mortales pedicio sanctæ matris ecclesiæ, quam generale concilium repræsentat, se submittere tenentur. Quæ quidem oratio non omnibus Bohemis probabatur : Habuit & Rocciauus orationem nomine Bohemorum, quam omnes publicam audirentur. In fuit definitatus decimosexto ejus menis. Quo die Joannes Rocciauus pauca præfatus, primum articulum de communione sub utraque specie proponebat, ut, usque ad eorum diem, semper ante meridiem. Deinde Vvenceslaus Taborita, secundum articulum de corrigendis & eliminandis peccatis publicis in medium proculit per biduo ipsum : Post quem Wildarius presbyter orphanorum tertium articulum de libera prædicatione verbi Dei duobus item diebus prosequitur. Hæc Bohemos Pragæ Anglisque de quanto articulo, qui erat de civili dominio ecclesiarum, per tres dies differuit. Fecerunt autem copiam fratum disputationum facto concilio in feria 5, & gratias egerunt quod audiri fuissent. Porteriorefque tres fatis incivilier in nostros inveserunt, Joannem Vvicleptam & Joannem Hussum a doctrina laudantes, nihil veriti dicebant quæ ipsorum nomine prædam ecclesia damnarat. Exigebat res ut Bohemi aliquid respondeerint. Itaque surgens Joannes de Ragusio, theologiæ professor, ordinis Prædicatorum in ecclesiæ gratiæ, petit ut ipsi ad eo in medio facte Congregationis postulatem fibi dari ut responderet privato nomine ad primum Bohemorum articulum. Affensit prosodus. Octoque diebus respondit horis antemeridiis. Antequam autem inciperet respondere, Joannes abbas Cistercienfis orationem ad Bohemos habuit, ut le fubmittterent determinationi fanctæ matris ecclesiæ, quam id factum consilium

ANNO CHRISTI 1431. repræsentaret. Ea res Bohemos non parum offendit: inter respondendum Joannes Ragusinus, theologorum istorum more quos scholasticos hodie vocant, crebro hæreticos & hæreticorum vocabulum habebat in ore. Non poterat hoc tandem ferre Procopius Bohemus, quin surgens cum flomacho, de hac injuria apud sanctam synodum publice conquestus est. Conveniens (inquit) iste nobis injuria non sufficit, hæreticos nos subinde vocans. Ad hoc Ragusinus: Quia (inquit) contrariunes vestræ sum lingua ac nationes, propterea tam avide cupio vos ad matrem ecclesiam reducere. Erat is gente Dalmata. Confiat autem Dalmatas in Bohemiam transgressos, ab occupata regione nomen accepisse, parumque abfuit quin ob eam offensionem Balthia abierint, vixque placati potuerunt. Quibus etiam ex Bohemia redeuntibus Ragusinus ad finem usque disputantem audire. Deinde respondit ad secundum articulum infigniti theologis Ægidius Carlerius, decanus ecclesiæ Cantuariensis, per quatuor dies. Ad tertium articulum Henricus, cognomento Frigidum fectum, theologus ordinis Prædicatorum, per dies tres.

Henricus Kalyton.

Ad quartum postremo respondit Joannes Poplemarius, auditor causarum sacri palatii, tribus item diebus, afficiebatque Bohemos eædio nostrorum (ut illis videbatur) prolixitas. Quamquam vero nobis tam accurate respondebant, nihilo minus illi suos articulos adhuc pertinaciter defendebant: præsertim primum, adeo ut Joannes Rocczianus responsiones Ragusini fere dilatas fortiter impugnaret. Porro cum disputatio parties Alimgnanum, & non videretur, hoc pacto pax & concordia facile contura, tentatum est aliud remedium ab illustri Bavariæ principe Wilelmo proferebat: secundum, videlicet ut omissis disputationibus res amice componeretur. Utcunque deputati fuit aliquot de concordia tractaturi: qui cum undecimo Martii die convenissent, & jussi illi dicere sententiam fuam, qui a parte concilii erant, optimum inquiunt ibi videri, si illi nobiscum unirentur, & unum corpus efficerentur: quod corpus tum omnes diversitates opinionum sibi fectarum concordare, & declarare posset, ut que definire, quid in singulis agendum foret sive credendum. Bohemi cum aliquamdiu deliberassent, ajebant hanc viam non videri fatis aptam, nisi prius quatuor illi articuli examinatius essent declarati: ita ut aut nos cum ipsis, aut ipsi nobiscum sentirent. Alioquin rem videbatur futuram, si jam unti, in articulorum suffuso dissidiorum remanerent. Respondum est hic a nostris, si rite unirentur, invocato Spiritu sancto, nequaquam eos in hujusmodi dissidiis erraturos, quando quilibet Christianus tali deliberatione uteretur. Quod si hoc facere vellent, adamantinam plane coalituram utrimque concordiam. Verum furdis (quod ajunt) fabula canebatur. Sed & alii tres adversum responsiones datas pertinaciter disputabant. Id temporis Julianus cardinalis concilii præsidens, talem ad oratorem Bohemorum habuit orationem: Audivit (inquit) hæc sancta synodus per decem dies magna patientia quatuor vestrorum articulorum propositiones. Et in fine subjunxit: Proposuistis (inquit) proximis diebus quatuor articulos, sed audimus praeter hos quatuor multa vos alia habere dogmata peregrina, in quibus a nobis dissentitis. Necessarium est, si vestra unitas & perfecta fraternitas inter nos sequi debet, ut omnia in hoc facto concilio propalentur, quatenus per gratiam Spiritus sancti, qui pacis & veritatis est auctor, debita ac fideliter provisio fieri possit. Nec ex levibus conjecturis ista accipimus. Partim enim a fide dignis personis audivimus, partim audiam qui hic sunt, propriis oculis in Bohemia videram, partim etiam ex vestra relatione perpendimus. Magnifice Nicolaus secundo loco proponens allegavit inte alia Joannem Vicelef evangelicum doctorem. Si illum credittis esse evangelicum, conlequens est ut alia ejus authentica reputetis: Ex eorum nia putatis, æquum esset ut hoc nobis innotefceat. De iis igitur & quibusdam aliis vos rogamus, ut nos certificare velitis quid credatis, & quam super his habeatis sententiam. Nec fic requirimus ut motiva & rationes vestras nunc explicetis; sed fatis nobis nunc est, ut ad singulos articulos nobis respondeatis per vestam Credentiam. Ad tertium articulum Henricus, cognomento Frigidum fectum, theologus ordinis Prædicatorum, per dies tres.

Ad quartum postremo respondit Joannes Poplemarius, auditor causarum sacri palatii, tribus item diebus, afficiebatque Bohemos eædio nostrorum (ut illis videbatur) prolixitas. Quamquam vero nobis tam accurate respondebant, nihilo minus illi fuos articulos adhuc pertinaciter defendebant: præsertim primum, adeo ut Joannes Rocczianus responsiones Ragusini fere dilatas fortiter impugnaret. Porro cum disputatio parties Alimgnanum, & non videretur, hoc pacto pax & concordia facile contura, tentatum est aliud remedium ab illustri Bavariæ principe Wilelmo proferebat: secundum, videlicet ut omissis disputationibus res amice componeretur. Utcunque deputati fuit aliquot de concordia tractaturi: qui cum undecimo Martii die convenissent, & jussi illi dicere sententiam fuam, qui a parte concilii erant, optimum inquiunt ibi videri, si illi nobiscum unirentur, & unum corpus efficerentur: quod corpus tum omnes diversitates opinionum sibi fectarum concordare, & declarare posset, ut que definire, quid in singulis agendum foret sive credendum. Bohemi cum aliquamdiu deliberassent, ajebant hanc viam non videri fatis aptam, nisi prius quatuor illi articuli examtius essent declarati: ita ut aut nos cum ipsis, aut ipsi nobiscum sentirent. Alioquin rem videbatur futuram, si jam unti, in articulorum suffuso dissidiorum remanerent. Respondum est hic a nostris, si rite unirentur, invocato Spiritu sancto, nequaquam eos in hujusmodi dissidiis erraturos, quando quilibet Christianus tali deliberatione uteretur. Quod si hoc facere vellent, adamantinam plane coalituram utrimque concordiam. Verum furdis (quod ajunt) fabula canebatur. Sed & alii tres adversum responsiones datas pertinaciter disputabant. Id temporis Julianus cardinalis concilii præsidens, talem ad oratorem Bohemorum habuit orationem: Audivit (inquit) hæc sancta synodus per decem dies magna patientia quatuor vestrorum articulorum propositiones. Et in fine subjunxit: Proposuistis (inquit) proximis diebus quatuor articulos, sed audimus praeter hos quatuor multa vos alia habere dogmata peregrina, in quibus a nobis dissentitis. Necessarium est,

Ad CRC

Legit a Bohemis.

Conclusones de utraque specie.

ANNO CHRISTI 1431. rum oratores: Declarationem vero postea facta synodus in Bohemiam misit in publico fregni conventu populo promulgandam, legatis Philiberto Constantiensi episcopo, Joanne Poplemario, Henrico Torgio, & Martino Bernerio: qui jussi fuit hoc Bohemis referre nomine concilii: Quod si trium illorum articulorum declarationem & eorum ecclesiasticam inscipere velint, invenire poße rationem, qua de quarto articulo, hoc est de communione sub utraque specie, ut per concordiam transgeretur. Proposuerunt autem apud Pragam in publico nobilium & plebejorum conventu declarationes trium articulorum in forma sequenti:

Declaratio trium articulorum concilium.

Quoniam circa doctrinam veritatis sic sobrie & caute incedendum est maxime facto generali concilio, ut veritas declaretur, verbis sic ordinate conceptis, ut in futurum offendiculum abi poßit impingere, & habere occasionem erroris, & (ut verbis utimur beati Isidori) ne aliquid per obscuritatem captionis continetur. Circa materiam de cohibitione & correptione peccatorum, in qua possuistis articulum fub iis verbis: Omnia peccata mortalia, & præsertim publica, per eos quorum interest regimen illorum & secundum legem Dei cohibeantur, corrigantur & eliminentur. Esse verbum, Per eos quorum interest, nimis est generale, & poßit esse offendiculum. Et juxta Scripturæ sententiam non debemus ponere offendiculum ante oculos, & claudendæ sunt fossæ, ne bos vicini ibi lædatur: omnis talis occasio tollenda est. Dicimus ergo quod secundum scripturæ sententiam, sanctorumque documenta doctorum, sic catholice est tenendum: Quod omnia peccata mortalia, præsertim publica, quæ cognitabilia esse possunt, per eos, secundum legem Dei, & sanctorum patrum instituta, sunt cohibenda, corripienda, & eliminanda. Potestas autem puniendi criminoles, non ad ecclesiasticos, sed ad eos tantummodo pertinet qui jurisdictionem habent in eos fori, distinctione juris & justitiæ ordine observatis.

Circa materiam de prædicatione verbi Dei, in qua possuistis articulum hoc tenore: Quod verbum Dei a sacerdotibus domini & Levitis idoneis libere ac fideliter prædicetur. Ne ex verbo, Libere, fumentur occasio vagæ & diffendiosæ libertatis, quæ non est vos, ut saepe dixistis, intendistis, circumstantionandum est. Dicimusque quod secundum scripturæ sacræ sententiam, sanctorumque documenta doctorum, sic catholice est tenendum: Quod verbum Dei a sacerdotibus domini & Levitis ad hoc idoneis, & per superiores, ad quos pertinet, approbatis & missis, libere, non tamen pafsim, sed ordinate & fideliter prædicetur, salva auctoritate pontificis, qui est præordinator in cunctis, juxta sanctorum patrum infitutia.

Circa materiam articuli ultimi fub his verbis expressis: Non licet clero Christi temporæ legis gratiæ super bona temporalibus secularibus dominari. Meminimus, quod dum in sacro concilio super hoc disputatio agaretur publica & solennis, ille qui ad disputandum per sacrum concilium extitit deputatus, duas conclusiones profuit fub his verbis: Prima, quod clerici non religiosi, seu qui voto se ad hoc non obligarunt, licite possunt habere & possidere quæcumque bona temporalia, hereditates paternas, aut alionum, si eis relinquantur, & alia bona juste acquisita ex causa donationis vel alterius licitii contractus, vel arte licita. Secunda, quod clerici licite possunt habere & possidere bona temporalia mobilia & immobilia, domos, prædia, villas, opida, castra, & civitates, & in eis habere privatum & civile dominium. Ille fiquidem ex veteris ambiratoribus qui disputabat, concessis eaidem, dicens illas sensui fui articuli bene intellecto non contradicere, cum ipse articulum fuum intellexerit de dominio civili formaliter intellecto. Ex quo ita illis poßet intelligi quod verba, Sacerdotes dominari, in præsinfero articulo exposita, ad aliquem speciaiem, dominandi modum vel usum pædeantur referri.

Sed quoniam doctrina ecclesiæ non est verbis ambiguis pertractanda, sed plane, propterea id, quod fecundum scripturam Dei & sanctorum documenta doctorum catholice tenendum est, duximus exprimendum: videlicet præmissis duas conclusiones esse veras, quodque ecclesiastici viri bona temporalia, quorum fuit administratores, debent fideliter administrare, juxta sanctorum patrum fabbiria instituta. Ipsaque bona ecclesiæ ab aliis quam ab his, quibus administratio eannoxæ est commitata, usurpari sine sacrilegii scaru non possunt.

Sacrum concilium circa materias diffiorum trium articulorum curavit, semota omni ambiguitate, ut ipsa ecclesia, quorum sunt administratores, debent fideliter administrare, juxta sanctorum patrum fabbiria instituta. Ipsaque bona ecclesiæ ab aliis quam ab his, quibus administratio eannoxæ est commitata, usurpari sine sacrilegii scaru non possunt.

Sacrum concilium circa materias diffiorum trium articulorum curavit, semota omni ambiguitate, ut ipsa ecclesia, quorum sunt evangelicæ doctrinæ veros fensus exponere. Verum si circa ipsas materias aliquid dubitatis adhuc restat, juxta informationes quas in facro concilio accepimus, paratissimus esset illis, quibus veritate (quæ Deus est) largiente, vobis declarare veritatem. Si declarationem dictorum trium articulorum, quæ veritatis facre scripturæ interitus, quæ ecclesiæ sanctæ simplicitatis, prout tenemini, ac unitatem pularn, simplicem & perfectam realiter & cum effectu vultis habere, super libertate communionis facratissimæ eucharistiæ sub duplici specie, quæ sapientissima & desiderata, quamque sine licentia sanctæ matris ecclesiæ licita non potestis habere, nos habemus potestatem a facro generali concilio eorum modo vobiscum tractandi & concludendi: fperamus saltiet in manibus sirii mercio consolabit.

His explicatis, quia domini Bohemi habita sua deliberatione discrunt se nolle super prædictis dare responsum, nisi prius super materia communionis quid esset eis offerendum auditerent, quæ fuit expressa in eorum rei ita facere. Quæ facta fuit, & in scriptis tradita sub forma sequenti:

In nomine domini & salvatoris nostri Jesu Christi, de ejus gratia pertinaciæ eucharistiæ sacramento tractaturi fumus, ut ipse qui ita sacratissimum sacramentum instituit, quod est unitatis & pacis, illud in nobis effici faciat quod designat, ut videlicet simus unum in ipso domino Jesu capite nostro: Ipse qui est caritas veritatis diaboli, qui sua maligna alturia ex sacramento pacis & unitatis occasionem bellorum ingeßit, ut dum de modo communicandi Christiani contendunt, communionis fructu priventur, Unde B. Augustinus in sermone de infantibus, in decretis de consecratione, distinctione secunda: Quia paßus fuit, ut dominus noster Jesus Christus nos sanctificaret, ut ad se pertingere voluit, mysterium pacis & unitatis nostri in mensa consecravit, Qui accipit mys-

Declaratio trium articulorum.

Conclusones de utraque specie.

ANNO CHRISTI 1431.

sterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se. Hoc ante omnia duximus præmittendum, quod consuetudo generalis ecclesiæ (quam etiam patres vestri & vosipsi olim servastis (per longissima tempora hoc habuit & habet, quod non conficientes sub specie panis tantum communicant. Quam consuetudinem ab ecclesia & sanctis patribus rationabiliter introductam, & diutissime observatam non licet reprobare, aut sine ecclesiæ auctoritate pro libito immutare. Igitur dictam consuetudinem ecclesiæ immutando, assumere usum communicandi populum sub utraque specie, absque auctoritate sanctæ matris ecclesiæ licitum non est, sed illicitum. Sancta vero mater ecclesia, suadentibus causis rationabilibus, facultatem communicandi populum sub utraque specie potest concedere & elargiri. Et talis communio, quæ sine auctoritate ecclesię attentata, esset illicita, cum de auctoritate & licentia sanctæ matris ecclesiæ fiet, erit licita, si alia non impediant. Si alia non impediant propterea diximus, quoniam (ut ait apostolus) *qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit*. Unde beatus Isidorus, & habetur de consecratione distinctione secunda: Qui scelerate vivunt, & in ecclesia communicare non desinunt, putantes se tali communione mundari, discant nihil ad emundationem proficere sibi. Et Augustinus eadem distinctione: Et sancta malis nocere possunt, bonis sunt ad salutem, malis ad judicium. Sunt ad hoc plures auctoritates. Etenim inter primos communicantes apostolus Judas fuit, sed quia indigne suscepit, proditionis peccatum habens in corde sibi nihil profuit; quinimo extunc diabolus in eum majorem exercuit potestatem. Ratio hoc magna demonstrat. Quis vestrum dominum suum in hospitium suscepturus, non cum omni cura domum suam studeret mundare pariter & ornare, ut ipsum dominum posset honeste suscipere? Suscepturus igitur dominum & salvatorem nostrum in hospitio animę, debet ipsam animam diligenter mundare & ornare. Mundare per sacramentum pœnitentiæ cum amaritudine & contritione cordis, peccata sua humiliter pure & integre veraciter confitendo, & suscipiendo satisfactionem debitam, & pœnitentiam salutarem. Ornare vero purpura sanctæ devotionis, ut sic corde purgato, & fervore devotionis ornato, accedat ad divinissimum sacramentum, in quo Deus est, mundum reconcilians sibi. Admonet igitur, exhortatur, & præcipit sancta synodus, ut omnes sacerdotes exhortentur diligenter & moneant populum, & omne studium & solicitudinem adhibeant, ut nullus ad tam sacratissimum sacramentum, nisi debite præparatus, accedat; cum magna reverentia & devotione, ne quod pro animæ salute suscipitur, in judicium condemnationis redundet dum suscipitur indigne.

Joan. 6.

Caus. calicis adempti laicis.

Præterea dicunt doctores, quod dicta consuetudo communicandi populum sub specie panis tantum, ab ecclesia & sanctis patribus fuit rationabiliter introducta, propter rationabiles causas, specialiter propter duo pericula, scilicet erroris & irreverentiæ. Erroris: fuit enim error Nestorii, credentis quod sub specie panis sit sola caro Christi, & sub specie vini solus sanguis Christi, quod est error. Nam veritas est quod sub qualibet specie est totus Christus vivus & integer, caro, sanguis, anima & divinitas. Et sub specie panis est totus Christus vivus & integer. Et sub specie vini, non est tantum sanguis, sed totus Christus vivus & integer. Quoniam (ut ait apostolus) *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur*. Semel ergo tantum mortuus est, jam non moritur, nec sanguis a corpore separatur. Ut igitur huic errori obviaretur, & magis imprimeretur fidelium mentibus, quod sub qualibet specie est totus Christus: dum non solum verbo, sed etiam ipso signo indicaretur, visum fuit utile esse sub una specie tantum ministrari. Efficacius enim imprimitur, quando cum doctrina verbali sensuale aliud signum concurrit; ideo sacramenta & sacrificia instituta sunt, ideo & dominus noster Jesus Christus in parabolis loquebatur; & sapientes in parabolis loquuntur, ut, dum cum doctrina sua similitudo repræsentativa concurrit, efficacius mentibus imprimatur. Secundum periculum est irreverentiæ: etenim quamvis omnia sacramenta cum magna reverentia sint tractanda, istud tamen divinissimum sacramentum super omnia alia cum maxima & summa reverentia tractandum est. Alia siquidem sacramenta sunt vasa gratiæ divinæ, non tamen per ea realem domini nostri Jesu Christi præsentiam obtinemus: in hoc vero sacratissimo sacramento dominus Jesus Christus, sub alia quidem forma, in propria vero substantia, est nobiscum: ideo tractandum est cum omni studio & cautela, ne aliquid contingat quod cedat in irreverentiam ipsius sacramenti. Et cum in calice sit sub specie liquida, multa possunt contingere quæ cederent in irreverentiam ipsius sacratissimi sacramenti, tam ex parte ministrantis, quam ex parte suscipientis, quam etiam ex parte speciei vini, quæ est magis ad alterationem suscipiendam disposita, quam species panis. Vos qui practicastis, per experientiam nostis. Nam doctores de hoc multa dicunt, & nobis a fide dignis multa relata sunt: quæ cum audivimus, exhorruerunt pili corporum nostrorum, & animi nostri nimio terrore concussi sunt. Dictum est nobis accidisse quod cum sacerdos ad infirmum sacramentum sub duplici specie detulisset, quando infirmo voluit de calice ministrare, nihil ibi reperit, totum, dum per viam agitando veniret, distillaverat. Et alibi, cum mane diei dominicæ ministraretur quod ex præcedenti die fuerat reservatum, talis alteratio facta erat, ut qui suscipiebat ferre non valens emiserit. Heu casus horrendi, & non sine magna cordis amaritudine referendi! Et multa alia hujusmodi nobis relata sunt. Et quisque volens prudenter advertere, poterit quanta possint accidere cogitare. At vero quam sint hæc gravia, ex decreti sententia poteritis intelligere, de consecratione distinctione undecima: Si per negligentiam aliquid de sanguine stillaverit in terram, lingua lambatur, tabula radatur: si non fuerit tabula, ut non conculcetur sanguis, locus radatur, & igne consumatur, & cinis in altari recondatur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla pervenerit, quatuor diebus pœniteat; si usque ad quartum, viginti diebus pœniteat: & linteamina, quæ tetigerit stilla, tribus vicibus minister abluat, calice subterposito: & aqua ablutionis sumatur, & juxta altare recondatur. Præterea audivimus sæpe contingere quod sacramentum in calice non sufficit multitudini communicantium, & tunc fit noviter consecratio calicis tantum, & a presbytero non communicante: quod est a sanctorum patrum doctrina plurimum alienum. Et etiam dicitur, quod aliqui interdum vinum non consecratum pro consecrato ministrant; quod maximum periculum est.

Rom. 6.

Fiet igitur isto modo, quod vobis suscipientibus ecclesiasticam unitatem & pacem, realiter & cum effectu, & in omnibus aliis, quam in usu communionis utriusque speciei, fidei, & ritui universalis ecclesiæ vos conformantibus: vos qui talem usum habetis, communicabitis sub duplici specie cum auctoritate ecclesiæ. Et articulus ille in sacro concilio discutietur ad plenum, & videbitis quid circa illum articulum pro veritate catholica sit tenendum & agendum pro utilitate & salute populi Christiani. Et omnibus mature & digeste pertractatis, nihilo minus si perseverantes in desiderio vestro hoc vestri ambasiatores postulaverint, sacrum concilium sacerdotibus vestris communicandi sub utraque specie populum vestrum, eos videlicet qui in annis discretionis constituti reverenter & devote postulaverint, auctoritatem & facultatem in domino largietur: hoc semper observato, quod sacerdotes sic communicantibus semper dicant, quod ipsi debent firmiter credere, quod non sub specie panis caro tantum, nec sub specie vini sanguis tantum: sed sub qualibet specie est integer totus Christus.

Hactenus decretum sacri concilii retulimus. Ad dubia autem & quæstiones Bohemorum, quas magistri & sacerdotes postea movebant, sic responderunt oratores sacri concilii.

Primo dixerunt, quod non est intentio sacri concilii permittere communionem sub duplici specie permissione tolerantiæ, vel sicut Judæis fuit permissus libellus repudii: quia cum sacrum concilium viscera maternæ charitatis exhibere dictis Bohemis & Moravis intendat, non est intentionis concilii permittere tali permissione quæ peccatum non excludat; sed taliter elargiri, ut auctoritatem domini nostri Jesu Christi & ecclesiæ veræ sponsæ sit licita, & digne sumentibus utilis & salutaris.

De punitione peccatorum.

Item, cum circa materiam de punitione peccatorum fuisset per dictos Bohemorum magistros & sacerdotes dictum, quod ex scripturis sacris habetur, quod interdum Deus excitat corda privatarum personarum ad correptionem & punitionem peccatorum: & sic videretur licere inferioribus corrigere suos superiores, & punire.

Responderunt, & ostendentes textum sancti Augustini in decretis 33. Qui percutit malos in eo quod mali sunt, & habet causam interfectionis, minister Dei est: qui vero sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, perjurum, vel quemlibet criminosum interfecerit aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur: & tanto acrius, quanto non sibi a Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit. Et certe molestius susciperet ista civitas, si aliquis privatus attentaret punire unum criminosum, & erigeret furcam in platea, & ibi eum suspenderet, quam si unus homo interficeret unum hominem in rixa, vel per insidias. Et alios textus beati Ambrosii & Hieronymi eidem concordes etiam allegarunt.

Dixerunt quod nemo dubitat quod lex Dei sancte & debite posita est: & in ea legitur simpliciter: *Non furtum facies*. Et tamen mandato Dei Israel asportarunt bona Ægyptiorum, quæ receperant commodata. Item in eadem lege scribitur simpliciter: *Non occides*. Ex quo beatus Augustinus libro 1. de civitate Dei probat quod nemini licet occidere seipsum. Et cum facit instantiam de Samsone, respondet, & dicit hæc verba: Cum autem Deus jubet, seseque jubere sine ullis ambagibus intimat, quis obedientiam in crimen vocet, quis obsequium pietatis accuset?

Deut. 5.

Hic in proposito verba sancti Augustini habeatis pro responso. Sed videat quisque si Deus jubet, & se jubere sine ambagibus intimat, & probet spiritus si ex Deo sint. Sed de talibus non est lex danda, nec est multum agitandum. Nam per hoc facile insurget occasio faciendi seditiones, & inferioribus insurgendi contra superiores. Et quando aliquis furatus esset vel interfecisset, & diceret quod spiritu Dei motus est, certe nisi de hoc bene constaret, puniretur.

Dixerunt denuo, quod aliqui sunt casus, in quibus laici habent potestatem in clericos.

Fuit responsum, quod certi sunt casus in jure, in quibus laici habent potestatem super clericos, & etiam aliquando super cardinales. Nam si mortuo papa cardinales non vellent intrare conclave ad electionem papæ faciendam, rex, princeps, vel alius dominus, seu potestas sæcularis, potest eos compellere. Sed in illis casibus jam ille non est privata persona, sed auctoritate juris utitur jurisdictione. Similiter est intelligendum de aliis casibus in jure expressis.

Dixerunt ulterius, quod nullum jus fori habet justitiam, nisi jus poli illud approbaverit.

Fuit responsum, quod nullum jus fori habet justitiam, si sit contra legem Dei, quia lex Dei est regula omnium legum: sed exigitur magna peritia in applicando regulam ad regulatum. Nam interdum alicui videtur quod sit tortuositas in regulato, & non est, sed est defectus in applicando, quia non applicatur debito modo regula ad regulatum.

De prædicatione verbi.

Circa articulum de prædicatione verbi Dei fuit motum, quod interdum aliquis prælatus ex sua invidia vel malitia, sine causa rationabili, bonum & idoneum prædicatorem, bene & catholice prædicantem inhibet prædicare.

Fuit responsum, quod satis intellexerunt, quod abusio prælatorum inordinate agentium magnam occasionem præstitit his turbationibus, & quod in eorum partibus nunquam audiverunt tales querelas. Sed prælati favent bonis prædicatoribus, & eos ad prædicandum excitant precibus, favoribus, & honoribus. In talibus autem casibus jam sunt a jure prædicta remedia. Quando aliquis prohibetur uti jure suo, habet remedium appellandi: & si bene confidit quod sit appellatio justa, utatur jure suo, omni

ANNO CHRISTI 1433. violentia brachii utriusque, spiritualis videlicet & secularis, semota. Nam exitus caulæ declarabit, si ipse habebat justam causam appellandi. Tunc declarabitur superiorem male prohibuisse, & appellantem jusse fecisse. Et superior injuste prohibuit, & ipse sua temeritate superioris justum mandatum sprevit, dignum est quod ipse digna animadversione puniatur.

De dominio seculari apud clericos.

Circa quartum articulum fuit motum, an licet prælatis ecclesiasticis actus secularis dominii in propria persona exercere.

Fuit responsum, quod si per verbum, Actus secularis dominii, intelligantur actus quos unus secularis dominus propriet agere licet exercere, tunc dicendum quod aliquos actus actus poteß licite prælatus in propria persona exercere: sicut fuit vendere, impignorare, infeudare, modis & formis jure ordinatis. Aliqui tamen non licet in propria persona exercere, sed debent habere œconomum, vicedominum, vel procuratorem, qui hæc exercent, de quibus actibus jure caveat, in rubrica, Ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant, & aliis in rebus.

Fuit motum, an illa potestas coactiva, quæ debet exerceri per œconomum, &c. sit apud prælatum ecclesiæ.

Dictus Joannes Polemair respondit, quod hæc quæstio præsupponit aliam; de qua fuit diversis opiniones inter doctores, apud quem sit dominium ecclesiæ. Et ulterius, an actiones fiat in personis laicorum vel procuratoris, vel licet non fiat in earum persona, tamen per constitutionem actoris vel procuratoris, cujus exercitium ipsarum demandant ipsi actori vel procuratori, & alias intricationes, de quibus non est opus ad præsens agere. Sed cum multum tafteratur dictere opinionem suam, dixit: Quod si etiam otium haberent, & liberet solatiari in disputando, daret optionem argumentis. Sed magis esset opinio sua, quod dominium rerum ecclesiæ est apud Christum, & prælati & alii ecclesiastici sunt canonicè administratores adinstar tutorum: sed amplioram habent potestatem feu administrationem quam tutores. Et constituendo œconomum seu vicedominum, &c. eorum constitutione detita facta, œconomus, seu vicedominus, habet illam potestatem coactivam, seu exercitium juridictionis.

Item circa quartum articulum, pro declaratione primæ conclusionis, est concordatum, quod verba, Juste acquisita, in ipsa posita, omnia in eadem conclusione determinant.

Item circa secundam conclusionem, cum sint canones & doctores sancti fic loquantur: Bona ecclesiæ, res ecclesiæ, facultates ecclesiæ, & inter doctores varia fuit opiniones, apud quem sit ipsarum rerum dominium, prout notat glossa in cap. Expedit. 12. quæst. 1. ad nullam illarum opinionum intendunt aliquem coarctare; nec aliquam illarum approbare, sed fit unicuique facultas illam quæ sibi melior videbitur probabilior sustinere. Dixerunt prædicta dicti Bohemi, quod ipsi tenent, quod clerici aut viri ecclesiastici rerum temporalium ecclesiæ sunt administratores, & non domini, ad modum loquendi scripturæ, doctorum sanctorum, & canonum.

Item Bohemi dicunt, quod in omnibus emergentiis flare volunt dictamini judicii ex unanimi consensu in Egra compactati. Hunc in modum nostri Bohemis respondeunt.

Tandem post multos tractatus ultro citroque habitos, inita est concordia, & manuum stipulatione firmata: promiserunque le Bohemi declarationem trium articulorum, ac pacem & ecclesiasticam unitatem accipere. Factum est id anno millesimo quadringentesimo trigesimooctavo, circa festum Martini. Conventum est postea, cum a legatis fuit concilio, tum ab oratoribus Bohemorum, ut quæ reliqua erant componerentur: primum Ratisponæ, deinde apud Brunnam diœcesis Olmutzensis, item apud Albam regalem in Hungaria, ac tandem Basileæ Cæsare. Verum nulliri res tota confici potuit: nunc enim erat confusenda synodus, nunc alia fuit exorta impedimenta. Postremo apud Iglavium in ipsum Moraviæ, videlicet, instrumentis ac sigillis roborata est, Compactata vocant, 5. die mensis Julii, Cæsare præsente.

ANNO CHRISTI 1438. tema firmabitur, ex quibus uniformis subjectio & obedientia sacrosanctæ ecclesiæ perpetuo tributur.

Item supplicamus ut supra, quatenus pro amputanda falsa suspicione & vacillatione multorum, parantium quod factum concilium præsumpsit communionem sub utraque specie nobis concessam ad tempus dumtaxat concedere, non utilem & falutarem, sed ut libellum rogatoris, diginemini pata illud capitulum in compactatis positum, Primo discrimi, quod non est intentionis facri concilii, &c. nobis & vestræ concilioni falubrior & mature providere, & illud capitulum, una cum aliis ipsum munus legatorum vestrorum consequentibus, bullis literarum vestrarum firmate & perpetuare.

Item supplicamus ut supra, quatenus pro consolatione obedientiæ, & totius ordinis ecclesiastice disciplinæ, & pro finali compactatorum defensione & observatione, & bono & optimo in spiritualibus regimine, diginemini nobis providere cum effectu de bono & legitimo pastore, archiepiscopis, & aliis episcopis, qui nobis pro regno magis idonei & magis grati & accepti videbuntur ad illa officia salubrier exequenda.

Item supplicamus ut supra, quatenus vestræ paternitates pro tuenda in posterum integra fide, ac regni & pacis, pro offendendis & manifestanda nobis innocentia, pro eo quod communicaverunt, & communicant, & communicabunt sub utraque specie, diginentur dare, & ordinare, & destinare literas facri concilii in modo & forma magis offensioni accommoda & congrua, ad omnes principes tam seculares quam spirituales, civitates & communitates juxta compactata. Et hoc idem domini legati nobis facere obligantur.

Item supplicamus, ut in clausione in materia communionis eucharistiæ sub utraque specie, de ejus præcepto a domino ad omnes fideles, non procedatur aliter nisi secundum judicem in Egra compactatum, nec est licendum legem divinam, praxim Christi & apostolorum ejus, concilia generalia, & secundum sententias sanctorum doctorum veraciter se in lege Dei fundantium.

Item supplicamus, quatenus paternitates vestræ, considerata magna affectione populi nostri, velint dare nobis dedierantam libertatem communicandi parvulos sacra eucharistia. Nam si ille ulus communicandi, quem regnum nostrum, pie motum, magnorum sanctorum doctorum scriptis & exemplis fundatum, ut catholicum fulcepit, & a multis annis effectualiter exercuit, aboletur, certe magnum & intolerabile scandalum in populo oriretur, imo annisus eorum plurimum ex hoc implicabilior perturbaretur.

Item supplicamus ut supra, quatenus ex eildem causis, vestræ paternitates diginentur permittere ad minus evangelia, epistolas, & symbolum in vulgari in missis & ecclesiis coram populo ad excitandam devotionem libertati, legi, & decantari. Nam in nostro linguagio Slavico ex indulto ecclesiæ olim abantiquo in vulgari fuo exercetur, etiam in nostro regno.

Item supplicamus nomine ejusdem regni, & almæ universitatis Pragensis, quatenus erga ipsius universitatis desideratam reformationem, vestræ paternitates diginentur curam adhibere, & operam dare follicitam, ut juxta modum & formam aliarum universitatum, taliter per ecclesiam reformatarum; prabendæ, & collationes beneficiorum aliquorum ecclesiarum cathedralium & parochialium, eidem universitati annetantur, conferantur, & incorporentur, ut per hoc universitas augeatur & promovatur.

Item supplicamus, ut supra, quantum fuficiamus, istas, semper paterna reverentia, ex compactatis vestras paternitates requirimus, & instanter monemus, quatenus ad illam conditis ipsis mentibus deliberatam, & Christiana religioni fumma ecclesiarum, & opportunam totius ecclesiæ reformationem, dignetur vestra paternitas toto studio invigilare, & effectualiter intendere pro extirpatione omnium malarum publicorum, in capite & in membris, prout regno nobis frequenter promittis in compactatis, & prout articulus nofter quartus, de eliminatione omnium publicorum problorum, hoc manifeste exigit & requirit,

Responsiones sequentes ordinata fuerunt, sed non data.

Primæ petitio videtur innitis obligationi, tamquam ex compactatis facrum obtentis: Sed certe temperatio, ex illo capitulo quod incipit: Pro firmitate & observantia pacis, & sequitur: Per dictos legatos facri concilii dabitur omnia Bohemis, & promittitur bulla confirmatio, & mandata ipsius facri concilii ad omnes principes & communitates circumstantes, & alia quæ ecclesiæ fuerint & opportuna. Pro parte vero dictorum regni & marchionatus, dabuntur literæ cum figillis firmis, ac munimentis opportunis: proclamabitur pax, & fervati mandabitur: & omnia fient quæ pro obtentione illius pacis & unitatis necessaria fuerint & opportuna. Sed certe ex illo capitulo, neque competit ius facro concilio facientdi Bohemis, quod per ipsos petitur, neque de unitatis temperatione determinatur cum communionis sub duplici specie: cum pomeriterius omnia facere, quæ pro observatione pacis & unitatis fuerint opportuna. Hoc esset valde opportunum obtentum pacis, ut ipsi in hoc, licut & in cæteris, fe conformarent usui omnium aliorum vicinorum, & totius ecclesiæ Latinæ. Neque contra ipsi Bohemis competit jus ad petendum, quod facrum concilium compellat omnes de regno ad communicandum sub utraque specie, tamquam hoc esset opportunum obtentum pacis. Quia cum super hac materia jam sit in dictis compactatis specialis & certa diffositio, generalis, clara quæ subsequitur, non fe refert ad illa; maxime quia hoc contrariatur ei de quo in ipsis compactatis specialiter agitur, scilicet de libertatione, cui contrariatur coactio. Nam & in libertatione concedenda, dicitur de illis personis quæ in annis discretionis conditionem tenerent & devote postulaverint. Et si devotioni & postulationi justibet est relinquendum, non est ad hoc aliquis compellendus. Et ipsorum compactatorum seriem & tenorem. Et alias hoc de se manifestum est, quod illa verba non dant jus ralis postulandi: quod vero ad libertationem concedendam, de qua continetur in compactatis, facrum concilium intendit omnino servare ipsa compactata, & ab ipsis in nullo deficere. Ex eorum tenore manifestus apparet, quod declaratio ipsius articuli, an sit de præcepto, procedere debet ipsam libertationem. Sicut ergo facrum concilium in omnibus fe offert compactata

ANNO CHRISTI 1433.

Postremo propositæ in Basileensi synodo, anno MCCCCXXXVIII. mense Novembri.

Reverendissimis in Christo patribus, & dominis nobis gratissimis.

NOS oratores regni Bohemiæ humiliter & quanta possimus affectione supplicamus, quatenus propter pacis & concordiæ inter perpetuam conservationem, & omnium quæ in E compactatis sunt, felicem ac firmam conservationem dignemini nobis dare, concedere, & ex vestra clementia elargiri, cum obligatione cautione, omnes & singulas postulationes infrascriptas.

Primo & ante omnia petimus & supplicamus, quatenus pro tollendis universis litibus, jurgiis & diffensionibus in populo nostro ex diversitate communionis indubitanter & infallibiliter sequentibus: & infinitis malis, quæ nec dicere fufficimus, sicut ea concepimus, prosiat subrendis & abolendis, diginemini clementer pro vestra benitate & liberalitate regno nostro Bohemiæ, & marchionatui Moraviæ, dare, concedere, & demandare uniformem & unanimem omnibus & singulis sub utraque specie sacra eucharistia communionem, & dilectæ archiepiscopo Pragensi, nec non episcopis Linthoniensi, Olmutzensi, & aliis prælatis singulis regni & marchionatus ceram animarum habentibus, & eorum vicariis, nec non & plebanis seu singulis & subjectis: & hoc secundum ea quæ in mandato bullæ legatorum & in compactatis nominé facri concilii sunt inserta in cap. Pro firmitate: ubi fic dicitur: Et omnia alia licet, quæ pro observatione dictæ pacis & unitatis necessaria fuerint & opportuna. Nam hoc facto ex vestro beneficio regnum totum; sicut ipsum dici, poteß consolabitur, & in dilectione fra-

ter-

ANNO CHRISTI 1431. dicta adimplete, ita & ipsi domini Bohemi fa- cere tenentur.

Ad secundam petitionem respondetur, quod omnia, quæ sacrum concilium tenebatur ratificare, jam ratificavit, & super hoc literas suas dedit. Illa non tenetur ratificare, quæ sunt pacta & conventiones a legatis facti concilii nomine ipsius facta habent ratificationis causam: non autem responsa; quorum aliqua per omnes, aliqua per unum tantum ex ipsis facta fuerunt ad interrogationes quorumdam magistrorum. Unde tam res ipsa, quam modus agendi, manifeste offendunt, quod ad ratificandum sacrum concilium non teneatur. Verum, quantum ad illum punctum, qui in illa petitione specialiter exprimitur, non quia tenetur B ratificare, sed pro consolatione populi Bohemici, & tollenda occasione alii detrahendi, dicit sacrum concilium: Quod licut consuetudinem laudabilem ab ecclesia universaliter observatam, de communicando populum sub specie panis, absque authoritate ecclesiæ nemo debet immutare, ita postquam ab ecclesia alius communionis sub utraque specie aliquibus permittitur, talis permissio non est licet de libello repudii, vel quæ peccatum non excludat, cum tales qui ex licentia & authoritate ecclesiæ sic communicant, transgressiones ecclesiastic. institutionis vel consuetudinis dici non possint; dum tamen concessionis terminos non excedant. Eris igitur talis communio authoritate ecclesiæ concessa illis quibus concessa fuerit licita, & digne sumentibus utilis & salutaris.

Ad tertiam petitionem respondetur, quod juxta C [illegible] Pragensis [illegible] legitimo, idoneo & utili providetur pastore. Sed quantum verba expressiorem magistrum Joannem de Rozorana, de quo non est rationabile & ut ad illam dignitatem promoveatur, cum ad impediendum, perturbandum, & disrumpendum pacem & unitatem, post firmata compactata, fuerit multipliciter machinatus. Et non dia est quod a civitate Pragensi serenissimo domino imperatore insaluta tam & furtive recedit: & jam prodire & apparere incipiant, quæ post talem recessum & ante in perturbationem pacis fuerit machinatus; cum ad pontificem maxime pertineat unitatem & pacem amare, & ad eas alios provocare verbo pariter & exemplo. Ideo modius videtur hoc pro præsenti suspendere, ut habita meliori deliberatione & diligentia, cum serenissimo domino imperatore, possit eidem ecclesiæ utiliter provideri.

Ad quartam petitionem respondetur, quod ex tota serie compactatorum, sacrum concilium non tenetur aliquas literas ad principes & communitates circumfaciendas dirigere: nisi juxta præinsertum capitulum, quod incipit, In firmitate. Illas promptum est facere & diligere, juxta seriem ipsius in forma rationabili & honesta.

Ad quintam petitionem respondetur, quod illa est intentio & voluntas facri concilii, quod in dilectione & decisione Spiritus-sancto auctore faciendis, in materia communionis eucharistiæ sub utraque specie, & de ejus præcepto a domino ad omnes fideles, ut verbis eiidem utantur quæ in ipsa petitione continentur, non procedetur aliter, nisi secundum legem divinam, praxim Christi, & apostolorum ejus, concilia generalia, & secundum sententias sanctorum doctorum veraciter se in lege Dei fundantium. Et ita debent sperare & credere omnes fideles, quod ille qui ecclesiæ suæ prælatis sui assistentiam infallibilem, & Spiritum sanctum cum ecclesia in æternum manutenuit, salvator noster Jesus Christus, nullo modo permittit quod ab ipsa ecclesia aliqua decisio fuit circa materiam talem, quæ esset contraria superius memoratis. Sed debent firmiter credere omnes Christicolæ, quod Spiritus sanctus per eos ecclesiæ docet fideles omnem veritatem necessariam ad salutem, & ita debent firmiter credere, & nullatenus dubitare.

Ad sextam petitionem de communione parvulorum, respondetur, quod communio parvulorum per compactata expresse excluditur: cum solum ibi de illis loquuntur, prout extunc qui talem usum hactenus habuerunt, & ad ultimum de illis qui in annis discretionis conflituti hoc reverenter postulaverint & devote.

Ad septimam petitionem, quod illa est & directo contra compactata, & ipsorum Bohemorum promissionem, per quam teneantur se conformare ritibus ecclesiæ. Certum autem est, quod ritus ecclesiæ hoc non habet, neque in ipsa Pragensi ecclesia ante illa diffinitiva hoc fuit. Unde justum & rationabile foret, quod conformarent se ritibus ecclesiæ, & in hoc & in omnibus aliis compactata efficaciter adimplerent, & tunc possint bonoribus a sacro concilio petere, & rationabilius sperare.

Ad octavam, gratissimum est sacro concilio, quod universitas studii Pragensis reformetur & reparetur: & ideo super hoc faciet commissionem legato suo, ut circa reformationem & reparationem universitatis operam & studium prebeat: ordinando de aliquo certo numero prebendarum in aliquibus ecclesiis civitatis Pragensis, quod ad eas assumi habeant dictæ universitatis doctores & magistri, secundum ordinationem rationabiliter faciendam.

Ad nonam & ultimam petitionem respondetur, quod hoc sacrum concilium a suo exordio studium & operam circa desideratam reformationem ecclesiæ præbuit, & præbere, Deo auctore, intendit, multaque super hoc decreta edidit. Sed inimico humani generis procurante multa impedimenta circa hoc habuit: nihilominus in fide non deficit, nec per Dei gratiam in studio deficiet & labore. Multa fiuxdem super hoc notata sunt & concepta, quæ ubi, Deo largiente, opportunitas fiet, ad executionem ponenda erunt ad Dei gloriam & ecclesiæ reformationem, honestatem & decorem accommoda. Sed quoniam (ut sapiens ait) omni negotio tempus & opportunitas est, omnia sunt cum laboratio fuerint & opportune disponenda: ne ea, quæ, si opportune fierent, possent esse multum accommoda, importunitas minus utilia reddat.

ANNO CHRISTI 1431.

a CONCILIUM b BASILIENSE c OECUMENICUM

Sub Eugenio IV. celebratum, d ex parte reprobatum.

Quod ea nimirum quæ ibidem de e auctoritate concilii & depositione Eugenii papæ sancita fuerunt, f inchoatum anno domini MCCCCXXXI. *& absolutum anno* MCCCCXLII.

INCHOATIO CONCILII BASILIENSIS.

DE Jovis decimanona Julii, de anno domini MCCCCXXXI. apud urbem Basilee domus, fcilicet, Joannes Polimar capellanus summi pontificis, & auditor facri palatii, & magister Joannes de Ragusio doctor in theologia Parisiensis, procuratores generalis ordinis prædicatorum, delegati ad præsidendum concilio a domino Juliano cardinali sancti Angeli legato apostolico, literas falvorum conductuum dominii imperatoris Sigeristus habentes: Renatusque dominus Dionysius expectans ambasiatum præfati dominii imperatoris. Qui quidem præsidentes, vigesimaotavi Julii, convocatis omnibus ecclesiasticis personis tam extrancis quam intrancis, in capitulo majoris ecclesiæ Basilensis inchoaverunt concilium, legitima potestate eidem cardinali a felicis recordationis domino Martino, & domino Eugenio præfeoti, & deinde eorum fuhcriptione facta a prædicto legato, quorum prædictor . . . . . fecit collationem solennem super thematc: *Venit angelus testamenti quem vos quitis*: Malachiæ tertio. In quo ostendit potestatem domini legati, & eorum legationem, & omnimodam voluntatem, ad concilium quod tunc inchoaverunt & stabiliverunt, prout etiam rescripserunt ambasiatores universitatis Parisiensis; & decreverunt missam solennem sextis feriis post petitionem celebrari.

Defumptis ex rotulorum exemplis tibus ipsius facrofanctæ concilii firmatis Inquit Petrus Crabbe.

DECRETA ET ACTA CONCILII BASILENSIS,

Defumpta ex authenticis exemplaribus plumbo ejusdem facrofanctæ concilii firmatis.

SESSIO PRIMA.

SESSIO I. *In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis feliciter. Amen.*

I.

CONsiderantes utique dignum & congruum, prout id singulariter expedit ninnium hujus hominum memoria, ut ea quæ per factorum D generalium conciliorum functiones ad Dei laudem & communem reipublicæ utilitatem fore noscuntur institutæ, illa debite scripturæ commendentur, ut per hanc jugis eorum etiam ad posteros transeat recordatio: Hinc est igitur, quod in sanctæ scripturæ continentur, & sunt de verbo ad verbum inserta decreta, constitutiones, acta, & ordinationes, ceteraque gesta in hoc sacro generali Basilensi concilio, præsidente in eodem authoritate apostolica reverendissimo in

a Chrillo patre domino Juliano, miseratione divina sanctæ Romanæ ecclesiæ sancti Angeli diacono cardinali, apostolicæ sedis legato, collecta, vita, ordinata per nos protonotarios, notarios, & scribas infrascriptos, ad id per dictum dominum præsidentem, facto eodem approbante concilio, deputatos, sub annis, indictionibus, diebus, horis, mensibus & pontificatu infrascriptis annotatis pariter & descriptis.

Anno sequidem a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoprimo, indictione nona, die autem Veneris septima mensis Decembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini nostri domini Eugenii divina providentia papæ quarti anno primo, præsato reverendissimo patre domino cardinali præsidente & legato jam per menses aliquot in civitate Basilensi nationis Germaniæ, provinciæ Biturinensis, prædicti generalis concilii adjuvante dominos congregantes & celebrantes inibi juxta mandatum apostolicum alias sibi super hoc directum, & infra plenius definitum, legitime facientium, personaliter existente. Convocatis quoque ipsis omnibus dictæ authoritate bujus rei causa ad dictam civitatem Basilensem de diversis mundi partibus plurimis dominis, prælatis, nonnullis personis aliis, & viris ecclesiasticis, quæ de jure vel consuetudine ad concilium generale venire tenentur, ac etiam quamplurimis aliis ad dictam concilium convocatis, ejusque ante cum dicto domino præsidente legato ad certa aula domus ecclesiæ S. Leonardi Basilensis, in qua solitus fuit pro concilliis tenendis in unum convenire, ad hoc specialiter congregatis, unanimi inter eos inite consensu, extitit ordinatum & decretum, primum dicti generalis concilii Basilensis sessionem tenendam fore auctore domino, atque celebrandam die Veneris extunc proxime secutura, quartadecima dicti mensis Decembris in ecclesia cathedrali Basilensi, prout in schedula, cujus tenor inferius primo loco describitur, plenius continetur: quam schedulam in multis duplicatam & transumptam justis idem dominus præsidens, ob diversas primo diffinitis publicationes faciendam, in pluribus dictæ civitatis ecclesiarum valvis affigi pariter & apponi, cujus tenor sequitur, & est talis:

Ad laudem omnipotentis Dei, exaltationemque fidei catholicæ, nec non tranquillitatem & pacem totius Christianitatis, reformationemque universalis ecclesiæ & populi Christiani, ex parte reverendissimi in Christo patris & domini domini Juliani miseratione divina sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ S. Angeli diaconi cardinalis, in præsenti sacro generali concilio Basilensi

SESSIO I. sitsenti auctoritate apostolica praesidentis specialiter deputati, approbatione dicti sacri generalis concilii intimatur per praelatos omnibus & singulis in hoc ipso generali concilio Basileensi interessentibus, & interesse debentibus, quod auctore Deo die Veneris proxima post festum S. Lucae, quae erit quartadecima mensis hujus Decembris, prima ejusdem sacri generalis concilii sessio celebrabitur in ecclesia cathedrali civitatis hujus Basileensis, hora nona ejusdem diei: a media nocte inuanta computanda. Ideoque praecipitur & mandatur omnibus & singulis in praedicta civitate Basileensi ad caulam dicti sacri concilii jam existentibus, ceterisque ad quorum notitiam praesentes devenerint, in dicto concilio interesse debentibus, qui tunc commodè & personaliter interesse potuerint in eodem, quatenus dictis die & hora in ecclesia praedicta personaliter & debite compareant sub poenis juris, nisi legitimo praepediti fuerint impedimento. Datum Basileae die septimo dicti mensis Decembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoprimo, pontificatus sanctissimi domini nostri papae Eugenii quarti anno primo, sub sigillo confusio dicti domini praesidentis in testimonium praemissorum.

Dicta die Veneris quartadecima praedicti mensis Decembris, anno, indictione, hora, & pontificatu, quibus proxime supra, sacrosancta generali synodo Basileensi praedicta, dicto domino cardinali legato auctoritate qua supra praedicente, legitime ab hora competenti, celebrataque ibidem solenni missa de Spiritu Sancto per reverendum in Christo patrem dominum Philibertum Dei & apostolicae sedis gratiae episcopum Constantiensem provincie Rothomagensis, infuper cantatis & perlectis litaniis, antiphonis, ac aliquae devotis orationibus in talibus ordinatis, Deoque supplicitèr & devote exhibitis, idem dominus cardinalis praesidens in pontificalibus, sedens super cathedram ad hoc libi praeparatam, aliisque singulis praelatis tunc ad praesidia adstantibus in pontificali habitu, simul cum mitria planta capitibus eorum impositis existentibus, gratiam sermonem ad synodum praedictam sacrosanctam habuit, sumens pro themate (ita: *Mandavimus ad fortis usque mare*: Hinc est, ipso plerumque salubri exhortatione, secundum quod tali conveniebat eximie congregationi, & in primordio talis actus decuit, omnes de puritate, munditia, & vitae integritate sobriete in caritate sacra & admonuit, praecipueque exhortatus est, ut in celebratione Deo grata praesentis sacri concilii, ecclesiae universali tam necessaria & utili, ut vere decet vivo ecclesiasticos, constanti & humo animo perseverantes, vigilanterque, ac diligentius intendentes ad profectum & utilitatem reipublicae & Christianae religionis feliciter peragendum. Quo quidem sermone per cum habito, aliquot memoratos dominus Philibertus episcopus Constantiensis eminentem thalamum ascendit, ibique de mandato dictae sacrae synodi perlegit alta & intelligibili voce, ut ab omnibus adstantibus audiretur, haec quae infra de verbo ad verbum interuntur, adstantibus ibidem nonnullis venerabilibus & egregiis viris dominis ambasiatoribus serenissimorum & illustrissimorum principum dominorum regis Romanorum semper Augusti & Amedei ducis Sabaudiae, nec non viris illustribus dominis aliis quamplurimis.

Sessiones in articulos sessionis vel ac numero diffinximus, ut commodius in posterum citari queant.

II.

Decretum & cetera lecta in prima sessione sacri generalis concilii Basileensis.

Ad omnipotentis Dei gloriam, fidei catholicae exaltationem, Christianae religionis profectum, pacisque fundamentum in summo angelicali lapide Christo Jesu, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in domino, sacrosancta synodus Basileensis universalem ecclesiam repraesentans, in spiritu sancto legitime congregata, praesidente reverendissimo in Christo patre domino Juliano, sanctae Romanae ecclesiae sancti Angeli diacono cardinali, apostolicae sedis legato, attendens quod sacra generalis synodus Constantiensis in Spiritu-sancto celebrata, salubre existimans & multimode fructuosum in sancta Dei ecclesia generalia concilia frequentari, hoc suo decreto constituit hujusmodi sub tenore.

III.

Decretum Constantiense de celebratione conciliorum.

Frequens generalium conciliorum celebratio agri dominici praecipua cultura est, quae vepres, spinas & tribulos haeresium, errorum & diffinitarum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & ecclesiae dominicae sponsae uberrimae fertilitatis adducit: illorum vero negligentia, praemissa disseminat atque fovet. Hac praetereitorum temporum recordatio, & praesentium considerata, ante oculos nostros ponunt. Quapropter hoc edicto perpetuo sancimus, decernimus, atque ordinamus, ut amodo concilia generalia celebrentur, ita quod primum & hac hujus synodi in tempore quinto immediate sequens, secundum vero a fine illius immediate sequentis concilii in septennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur, in locis quae summus pontifex per eadem ante finem cujusliber concilii, approbante vel contentiente concilio, vel in ejus defectum ipsum concilium deputare & assignare tenebitur, ut fit per quamdam continuam seriem, ac consecutim vigeat, aut per termini pendentiam expectetur, quem terminum liceat summo pontifici de fratrum suorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium consilio, ob emergentes res suas, abbreviare, sed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro concilio celebrando deputatum, absque evidenti necessitate, non mutet. Sed si forte ante, aliqua occurrente, quo necessitatem videretur ipsum locum mutare, puta obsidionis, guerrarum, pestis, aut similis, tunc licet summo pontifici de praedictorum fratrum suorum, aut aliorum partium informa consilio atque subscriptione, alium locum prius deputato loco vicinioremque & aptum, sub eadem tamen natione subrogare, nisi idem vel similis impedimentum per totam illam nationem vigeret: tunc ad aliquem alium vicinioremque alterius nationis locum aptum hujusmodi concilium poterit convocari, ad quem praelati, & alii qui ad concilium foleni convocari, ac cede-

ANNO CHRISTI 1431. cedere tenentur, ac si a principio loco ille fuit ad ejus electus & deputatus. Quam tamen luci mutationem, vel termini abbreviationem, per annum ante praefixum terminum teneatur summus pontifex legitime & solenniter publicare & intimare, ut id ipsum concilium celebrandum praedicti pontifex statuto termino convenire.

Atque pro ipsius executione decreti civitas Papiae apud Italiam fuit electa, pro generali concilio in fine tunc proximae sequentis quinquennii celebrando. Quod quidem concilium suo decreto tempore in dicta civitate Papiensi celebrari existit & convocatum, & inde certis ex causis ad civitatem Senensem translatum. In quo quidem generali concilio Papiae inchoato, & in Senensi civitate celebrato, haec Basileensis civitas per ejusdem concilii ante finem generalis concilii celebrandi fuit electa & debite assignata, ut constat in instrumento publico inde confecto hujusmodi serici.

IV.

Instrumentum electionis civitatis Basileensis pro generali concilio celebrando.

In nomine domini. Amen. " Tenore praesentis publici instrumenti cunctis patreat evidenter, & sit notum, quod anno a nativitate ejusdem domini millesimo quadringentesimo vigesimoquarto, indictione secunda, die vero labbati 19. mensis Februarii, hora tertiarum, vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo patris & dominii nostri domini Martini divina providentia papae quinti anno tertio, vigente & durante sacrosancto generali concilio Senensi in civitate Senarum, ac praesentibus eidem concilio vice & nomine praefati domini nostri papae & pro eo reverendissimis in Christo patribus dominis dominis Dei & apostolicae sedis gratia Petro archiepiscopo Cretensi, Jacobo episcopo Spoletano Petro episcopo de Rofatio Aquilejensis diocesis, ac Leonardo de Florentia magistro & generali ordinis praedicatorum, per eumdem dominum nostrum papam ad infra scripta specialiter deputatis & ordinatis, idem domini praesidentes quamdam convocationem deputationem omnium inclytarum nationum praesentis concilii Senensis, super electione loci futuri concilii fecerunt. In qua adfuerunt praedicti dominii praesidentes concilii una cum reverendis patribus ac venerabilibus & circumspectis viris omnium quinque nationum, videlicet pro Italica ipso parte praelatorum & aliorum de patriarchatorum Senensis & domini Petrus & sanctae episcopus Calfrensis, & dominicus de sancto Germaniano doctorum doctor, camerae apostolicae auditor. Pro parte praelatorum & aliorum habentium titulos in territorio Senensi, dominus Nicolaus abbas sancti Donati, ordinis vallis Umbrosae. Et ipse habet mandatum ad aliquam infra scriptam faciendam dicens, sed ad audiendum & referendum, quorum quilibet se. dictam Italicam nationem repraesentare affirmabat. Pro natione Gallicana reverendi patres & domini dominii Gullielmus episcopus Cavallicensis, Ludovicus de Palude regalis Trinorchiensis, ordinis sancti Benedicti, Cabilonensis diocesis, & Joannes Urficampi ordinis Cistercensis, Noviomensis diocesis, abbates. Pro natione Germanica reverendus pater dominus Harstingus de Cappel decretorum doctor, facti pa-

a) Vide sessionis 10. & 16.

b) Lege domini.

A latii apostolici cauturam auditor, ac venerabilis & religiosus vir frater Theodoricus de Andel, monasterii Bethanaetranensis, in decretis licentiatus, ac ejusdem ordinis procurator. Pro natione Hispanica Petrus Alfonsi abbas sancti Vincentii, & canonicus ecclesiae Toletanae, qui tamen dixit se non habere a alio quod mandatum a natione fua ad hanc actum faciendum, nisi solum ad audiendum & referendum: & quo etiam solenniter fuit protestatus. Pro natione Anglia reverendus pater & dominus dominus Franciscus episcopus Aquensis, & venerabilis vir magister Thomas de Merfia canonicus " Aliodanensis, in facta pagina baccalaureus. Qui deputati supradicti, singulariter singuli, infra scripta mandata sua in publicum formam, illis de territorio Senensi & nationibus praedictis, Senae in capella domus operarii majoris ecclesiae Senensis prope eamdem ecclesiam fita produxerunt, & quilibet eorum produxit. Quibus sic congregatis, ac mistarum solemnia illisque ceremonia debita & confuetis ibidem completa, lupra dicti dominii deputati singularum nationum, ad infra scripta singularia mandata, de quibus per instrumenta publica signata & subscriptionibus notariorum publicorum tunc ibidem praesentium signata & subscripta, legitimam fecerunt fidem, & ad hujusmodi electionem loci per ordinem procefferunt. Et inter ceteras quamplurimas allegationibus, propositionibus, alterationibus & diffensionibus diversorum locorum & provinciarum hinc inde inter ipsos deputatos habitis atque facti, demum pro loco futuri & tunc celebrandi concilii protinse secuturi, juxta formam & tenorem decreti five constitutionis Constantiensis defuper facti, praesentes Basileensem in natione Germanica consistentem, & in provincia Bituntina, tamquam habilem, sufficientem, & idoneam, ex ipsorum certa scientia unanimiter & concordèr nominarunt & elegerunt, dictis tamen Nicolao sancti Donati, & Petro Alfonsi abbatibus, pro tunc expressis deputatibus. Quo loco fic per ipsos dominos deputatos electo, ipsa dicti dominii praesidentes concilii ex parte domini nostri papae dictum decretum five constitutionem concilii Constantiensis, in quo continetur de modo eligendi loca concilionum, nec non literas pontificias domini nostri papae praedicti ejus vera bulla plumbea (ut prima facie apparebat) motu Romanae curiae munitas, super potestate dictis dominis praesidentibus ad hoc committendam a domino nostro papa praedicto concessa, per venerabilem virum dominum Michaelem de Fiscis decretorum doctorem, & praefati domini nostri papae secretarium ibidem praesentem, publice alta & intelligibili voce coram dominis praesidentibus ac deputatis nationum, aliisque supradictis, infra scriptorum tenorem legi & publicari fecerunt. Tenor vero decreti sequitur, & est talis:

Frequens generalium conciliorum celebratio, agri dominici, cure. fenat fupra in hac eadem sessione haberur, & alias integrius in concilii Constantiensis sessione 39.

Tenor hujus talis est.

SESSIO I.

V.

Martinus episcopus servus servorum Dei venerabili fratribus Petro archiepiscopo Cretensi, & Jacobo episcopo Spoletano, ac dilectis filiis Petro abbati de Rosario sancti Petri Aquileiensis dioecesis, nec non Leonardo de Florentia, ordinis fratrum praedicatorum, & sacra pagina professori, ac ejusdem ordinis generali magistro, nostri & apostolicae sedis nuntiis, salutem & apostolicam benedictionem.

Nuper siquidem cupientes generale concilium juxta deliberationem & ordinationem sanctae Synodi Constantiensis, ad deputationem loci alias eidem approbatae (prudo per nos factam, in civitate Papiensi auctore domino celebrari, ut illa in eo statuerentur & fierent quae cederent ad laudem Dei & bonum publicum ecclesiae sanctae: vos ad civitatem praedictam, pro futuro ibidem tenendo & celebrando concilio generali, nostros & apostolicae sedis nuntios de tratum nostrorum consilio, providimus destinandos; vobis inter cetera mandantes, ut in hac nostris ipsi concilio praesidendi, & inibi pro vestra sapientia illa providendi, deliberandi, statuendi, decernendi & concludendi, quae ad conservationem & augmentum religionis & fidei Christianae, & reformationem cleri & status ecclesiastici pertinent, potestatem plenariam concedentes, prout in aliis nostris literis plenius continetur. Nos igitur attendentes, ut in hac generali urbe dicti concilii ea utilitas & perfectius proficere valeat, quo ampliori facultatis per nos auctoritate munitis, & ne propter alliquem casum, qui forsitan quandoque contingere, celebratio & continuatio ejusdem concilii retardetur; opportuit providere volentes, discretioni vestrae, ubi legitima causa subfistat, ipsum concilium de civitate praedicta ad quamcumque civitatem Italiam ejusdem nationis ad hoc libertam, habilem, & sufficientem, de qua vobis videtur, auctoritate nostra transferendi, illudque prorogandi, mutandi & differendi, ipsumque concilium in hujusmodi alia civitate, ad quam id forsitan transferri & mutari contigerit, continuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud praelatos & alios evocandi, quos nomine & auctoritate praedictis praesidendi, & quaecumque in eo decreta, eodem approbante concilio, ordinandi, statuendi & decernendi, illaque in publicis bullionibus juxta morem solentiter publicandi & approbandi, ac nihilo minus ante dissolutionem praesentis concilii locum pro alio futuro concilio inde ad septennium celebrando, juxta deliberationem, declarationem, & ordinationem praedictam, etiam ante metem, ubi rationabilis causa esset, ne aliquo modo hujusmodi loci deputatio differatur, nominandi, deputandi, & alligandi, & alias in praemissis omnibus agendi, disponendi, & exercendi, & concludendi, quae pro statu honoreque ecclesiae, & Romanae ecclesiae, ac tranquillitate & pace reipublicae Christianae, noveritis expedire, plenam & liberam de dictorum fratrum consilio auctoritate apostolica tenore praesentium concedimus facultatem, ratum & gratum habituri quidquid per vos super praemissis in eodem concilio propositum, deliberatum, statutum, & decretum fuerit ac concluisum. Idque faciemus, auctore domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.*

A Datum Romae apud sanctum Petrum octavo Kalendas Martii pontificatus nostri anno secundo.

Quibus quidem decretis & literis apostolicis fic lectis & publicatis, praedicti domini quatuor praesidentes ibidem praelentes, per organum dicti reverendissimi patris domini Petri archiepiscopi Cretensis, unius ex ipsis praesidentibus, in ipsum locum, videlicet civitatem Basileensem, sic (ut praemittitur) per ipsos dominos deputatos ellictum, conlenlerunt, ac eamdem civitatem Basileensem, in provincia Bilunnia conlistentem, una cum dictis dominis deputatis nationum, & ipsi deputati nationum, videlicet Italiae de extra territorium Sentenie, Galliarum, Germaniae & Angliae, juxta dicti decreti Constantiensis concilii vim, formam & tenorem, ac potestatis a domino nostro papa praedicto eis traditae (ut praemittitur) & concessae, elegerunt & nominaverunt, ac civitatem ipsam habitare & habeam pro loco futuri proxime celebrandi concilii deputarunt, assignarunt, & pronunciarunt. Protestantes tamen, quod propter hoc ipsum concilium Senense non contineatur diffolutum esse, sed quod ipsi praesidentes cum inclytis nationibus ad omnem reformationem hic possibilem concurrere vellent. Et hoc idem praefati deputati per ordinem similiter fuerunt protestati quilibet pro natione sua, quod ad reformationem hic possibilem attendere vellent. Quo loco taliter electo & pronunciato, ac assignato & deputato, vocati fuerunt in locum dictae congregationis reverendissimi patres & domini Joannes archiepiscopus Tolenanus nationis Hispanicae praesidens, Joannes archiepiscopus Rothomagensis nationis Galliicanae praesidens, Rinaldus episcopus Eboracensis Angliicae nationis praesidens, & Andreas episcopus * Pocznanienlis nationis Germanicae praesidens. In quorum praesentia dicti loci electio fuit solenniter publicata, & per ipsos dominos archiepiscopos & episcopos approbata & confirmata. Excepto quod dictus reverendissimus pater dominus Joannes archiepiscopus Tolenanus, Hispanicum primas regnorum Castellae major dignitatis, & supradictae nationis Hispanicae praesidens, ad dictam electionem respondit se habere duas voces; unam, ut praesidens nationis suae Hispanicae, & alam vero, ut archiepiscopus & primas Hispaniarum. Quantum ad primam vocem, non poffet consentire, nisi requisita & consentiente natione sua praedicta. Quantum vero ad secundam vocem, videlicet in archiepiscopus & primas, dixit se consentire, & expresse consentit. De & super quibus omnibus & singulis praemissis fic actis, factis & gestis, praefati domini praesidentes dominii nostri papae, nec non deputati supradicti per ordinem, ac honorabilis vir magister Martinus Welle clericus Sambiensis diecesis in decretis baccalaureus, ac dominii nostri papae praefati procurator fiscalis, & hujusmodi Sancti Sancti concilii promotor, fibi a me notario publico infra scripto & aliarum nationum notarius ibidem tunc praesentibus, fieri petierunt & qualibet eorum fieri petit, atque tradi unum vel plura, publicum feu publica, instrumentum aut instrumenta. Acta fuerunt haec Senis sub anno, indictione, mense, die, hora, loco, & pontificatu, quibus supra, praesentibus ibidem venerabilibus ac honorabilibus & discretis viris dominis Dominico de * Crapanica, apostolicae camerae clerico, Michaele de Pisis suprascripto, doctoribus, nec non magistris Ansonio

ANNO CHRISTI 1431. & sedis obtinere.

tonio & olim Michaele de Sancto Geminiano, utriusque cauforum camerae apostolicae & Italiae de extra territorium Senense, Hermano Weynden de Bocken, clerico Monasteriensis diocesis, apostolica & imperiali auctoritatibus ac indepte nationis Germanicae in praedicto concilio Senensi notario, nec non Laurentio Stafforde Anglicanae, nationum praedictarum notarius clericus, Florentinensis, Monasteriensis, ac Lincolniensis, diocesium, ac Francisco de Bononia, faciente armorum domini nostri papae, praedictis testibus ad praemissa vocatis specialiter atque rogatis.

VI.

Subscriptiones notariorum.

Et ego Petrus Clerici, clericus Ambianensis diocesis, magister in artibus, publicus auctoritate apostolica & imperiali notarius, Galliicanae in praedicto faeto concilio Senensi notarius, quia hujusmodi electioni, pronuntationi, assignationi, & deputationi loci futuri concilii [ut praemittitur] proxime celebrandi praefatis fuit, atque sic fieri vidi & audivi, ideoque hoc praesens publicum instrumentum manu mea propria scriptum exinde conferi, fabricari, & publicari, signoque & nomine meis solitis, & consuetis signavi, in fidem & testimonium omnium & singulorum praemissorum requisitus & rogatus.

VII.

Subscriptio alterius notarii.

Et ego Laurentius Stafforde clericus Lincolnienlis diocesis, publicus auctoritate apostolica & inclytae nationis Angliicae, in praedicto facto Senensi concilio notarius, praemissis omnibus & singulis una cum praenominatis tellibus & notario praesens fui, eaque sic fieri vidi, & audivi, & exinde hoc instrumentum per alium fideliter scriptum fore meo folito cum dicto notario requisitus signavi in testimonium omnium praemissorum.

VIII.

Initium & approbatio concilii Basileensis.

Cum vero finis instaret septenii, quod est tempus ex praeinfecto concilii Constantiensis decreto celebrationis hujus concilii praefinitum, felicis recordationis dominus Martinus papa quintus, fundat Romanae ac universalis ecclesiae tunc praesidens pontifex, volens celebrationem generalis concilii fieri juxta praemenoratum decretum, cui tamen propter statutem decreptum, & multiplices fui corporis morbos, in personam propria non poterat praesidere, dictum dominum Julianum sanctae Romanae ecclesiae sancti Angelis diaconum cardinalem, de fratrum suorum consilio, ad celebrandum ipsum concilium, & eidem vice & loco ipsius summi pontificis * praesidendi, ipsum ac eidem apostolicae destinavit legatum per suas apostolicas literas, prout eccesi

A ha dispositione nobis injundum diligenter attendimus & quod singulis Christianae reipublicae occurrentibus per nos ipsos debitum apostolicae ferentitis exequi non possumus animo nostro revolvimus, nonnunquam vires fidelfrentes, diligenter ac sollicita praedicta, & rerum agendarum experientia conspicuus, in partem nostrorum & ecclesiae Romanae negotiorum affumimus, dum tempus postulat, eorum operationibus vires nostras supplenes, unioiformem nobis commissum, divina affistente gratia, juxta vires nobis ex alto concessas exequi valeamus. Dudum siquidem factum generale Constantiense concilium, ex certis causis tunc expressis, statuit & decrevit primum generale concilium in quinquennium extunc proxime futurum, secundum vero illic illius innovatio (quoniam concilii in septennium & deinceps de decennio in decennium perpetuo fore celebrandum, in locis per Romanum pontificem per nunties ante finem cujusliet concilii, approbante & confentiente concilio, vel in defectum ipsius per ipsum concilium deputandis ac assignandis, ut illa quae circa statum & bonum publicum ecclesiae sanctae Dei agenda & expedienda reflabant, matura possent deliberatione compleri, prout, quantum in nobis fuit, in concilio Senis ultimo celebrato fecimus & futuro Basileensi concilio Deo auctore celebrando, juxta dictum concilio Senensi praefinitum, eodem approbante concilio civitas B Basileenfis pro loco proximo futuri tunc in septennium celebrandi concilii deputata existit, prout in decreto praefati Senensis concilii & aliis nostris literis desuper confectis plenius continetur. Cum autem finis hujusmodi septennii, quo concilium ipsum in eadem civitate Basileensi celebrandum & celebrandum fore statutum fuit, infiare nofcatur, cumque propter notoriam in ipsa futuro Basileensi concilio Deo auctore celebrando, juxta dictum concilio nostri interrefie non possimus, te vitae integritate & sapientia praeclarum, & magnitudine concilii conspicuum, ac in maximis nostris & praesatae ecclesiae negotiis diutiuna experientia comprobatum, legatum cum plena & omnimoda potestate legati de latere, & fratrum nostrorum concilio, auctoritate apostolica, tenore praesentium facimus, constituimus, & etiam ordinamus, teque ad civitatem Basileensem praedictam, pro futuro ibidem, auctore domino, tenendo & celebrando concilio generali, juxta deliberationem & ordinationem praefatam, tamquam angelum pacis destinandum providimus. Et cum super omnia in ipso futuro concilio ad reformandum fidem ecclesiae Dei, hoc tempore indigere videtur, abundante nequitia, & frigefcente caritate hominum, fufcitatis inter fideles bellis & discordiis, ac invalescente in pluribus mundi partibus hoc tempore pravitate, ad hujusmodi luctes extirpandas, & pacem inter catholicos principes & ceteros Christianos componendam, animum efficaciter intendamus: fuper quae re, quantum in nobis fuit, deliberare & efficaciem, tibi nomine & auctoritate nostri ipsi concilii praesidendi, ac in illo pro tua sapientia illa proponendi, deliberandi, ordinandi, statuendi, & decernendi ad laudem & honorem Dei, & conservationem & augmentum religionis, fidei Christianae, statum ecclesiae, reformationem quoque totius cleri & ecclesiastici status in mortuis & vivis, nec non reductionem orientalis ecclesiae, & quorumlibet aliorum oberrantium ad gremium ecclesiae militantis, ac confere

SESSIO I.

vationem ecclesiasticæ libertatis, salutem quoque, quietem & pacem regnorum, regum, ducum, principum, & quorumlibet fidelium populorum, noveris pertinere, ac etiam ibidem cum debita maturitate & deliberatione, prout in tanta re convenit, ea omnia proponendi, decernendi, concludendi & exequendi, per quæ hæreses & errores tam de Bohemia, quam de aliis quibuscumque regnis, provinciis, terris & locis, in quibus sunt, penitus extirpentur. Et nihilominus de præmissis hæresum & quibuscumque aliis causis fidem catholicam concernentibus quomodolibet cum consilio dicti concilii cognoscendi, illaque per te, vel per alium, seu alios a te deputandos, audiendi, decidendi, & fine debito cum præfato concilio terminandi. Et contradictores quoslibet & rebelles, cujuscumque status, gradus, præeminentiæ, vel conditionis existant, & quavis ecclesiastica vel mundana, etiamsi regali vel pontificali præfulgeant dignitate, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam, & alia juris remedia appellatione postposita, compescendi, & super his, quoties opus fuerit, auxilium brachii sæcularis invocandi omniaque alia & singula in eodem Basileensi concilio agendi, tractandi, disponendi, statuendi, declarandi, decernendi & concludendi, quæ in præmissis & circa ea pro statu nostro & ejusdem ecclesiæ, ac salute animarum fidelium, extirpatione hæresum & errorum de agro dominico, reductione quoque oberrantium populorum, & conservatione ecclesiasticæ libertatis, ac pro quieto statu reipublicæ Christianæ, nec non reformatione in omnibus membris suis, noveris profutura, plenam & liberam auctoritate prædicta tenore præsentium concedimus potestatem, ratum & gratum habituri quidquid super præmissis per te una cum eodem Basileensi concilio ordinatum, statutum, deliberatum & decretum fuerit, & conclusum: idque faciemus auctore domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Quocirca circumspectioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus tibi injunctum ministerium laboris hujusmodi, pro divina & dictæ sedis ac nostra reverentia, sic in eodem futuro Basileensi concilio dicto nomine pro tempore præsidens, ad honorem Dei, ecclesiæ; atque nostram, salutem quoque & pacem populorum fidelium, juxta datam tibi a domino prudentiam, laudabiliter exequaris, quod ex tuis fructuosis operibus fructus optati proveniant quos speramus: tuque deinde illam, quæ pias causas agentibus superna retributione impenditur, gloriam consequi merearis felicitatis æternæ.

Datum Romæ apud sanctos apostolos, Kalendis Februarii, pontificatus nostri anno decimoquarto.

X.

Litera domini Eugenii papæ IV. directa domino Juliano legato, quæ quidem bulla non est decretata.

Eugenius episcopus servus servorum Dei dilecto filio Juliano sancti Angeli diacono cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Certificati tam per literas tuas quam alias de sollicitudine & circumspecta diligentia quam habes in prosequendo causam fidei contra Bohemos hæreticos, tuam prudentiam commendamus & te ad perseverandum hortamur, quantum cum decentia fieri potest. Præterea cum felicis recordationis Martinus papa V. prædecessor noster item cetera tibi injunxerit præsidere debere auctoritate apostolica in concilio generali in Basileensi civitate celebrando si talis esset concursus & congregatio prælatorum quod merito & rationabiliter celebrari debuisset & deberet, & (sicuti accepimus) usquenunc pauci aut nulli convenerunt, & propterea non sit opus alium destinare, sed sit potius expectandum, placet nobis, & volumus, tibique mandamus, quatenus expedito negotio Bohemorum, cujus finis expectatur in brevi, tuos gressus dirigas ad prædictam civitatem Basileensem, & ibi (prout opus videris esse) juxta tibi injuncta & ordinata in concilio Constantiensi, optime provideas, prout in tua prudentia & circumspectione plene confidimus. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1431. * secundo Kalendas Junii, pontificatus nostri anno primo.

XI.

Stabilimentum sacri concilii Basileensis.

Ipse autem reverendissimus dominus legatus mandatum apostolicum exequi cupiens, cum tempore, quo jam instabat celebrationem concilii inchoari, circa expeditionem adversus pestiferam hæresim Hussitarum esset pro causa fidei admodum occupatus, suos ad hanc civitatem vices gerentes destinare curavit, ac postmodum, quamcitius fuit possibile, ad præsentem civitatem accessit, ut injunctum legationis officium posset in celebratione hujus generalis concilii, præstante divini numinis gratia, adimplere, prout etiam sanctissimus dominus noster dominus Eugenius divina providentia papa IV. repetitis suæ sanctitatis literis sibi mandavit. In qua civitate jam per tres menses & ultra cum prælatis & ceteris, qui ad ipsam civitatem causa celebrationis dicti generalis concilii advenerunt, quamplurimas congregationes fecit, habuitque tractatus super ipsius stabilimento & celebratione concilii. Tandem decretum est præsentem solennem fieri sessionem, in qua primum cum ex præmissis constet aperte, quod hæc civitas sit locus celebrationi generalis concilii deputatus, & adsit a jamdiu citra tempus ipsius concilii celebrandi, sacrosanctæque sedis apostolicæ non desit auctoritas, decernit, diffinit, & declarat, in hac civitate & loco esse generale concilium stabilitum canonice & fundatum, & quod ad ejus celebrationem tenentur accedere omnes tam prælati, quam ceteri, qui de jure vel consuetudine ad generalia concilia accedere sunt adstricti.

XII.

Intentio concilii Basileensis.

Ceterum cum unumquodque eo directius atque intensius suas dirigat actiones, quo ipsarum destinatum finem agnoscit, idcirco hæc sancta synodus necessitates Christianæ religionis sedula meditatione recogitans, matura & digesta deliberatione decernit, ad hæc tria, eo [?] quo cuncta bona procedunt, auctore Deo, toto sollicitudinis studio operam dare. Primo, ut omnium hæresum a Christiani populi finibus tenebris profugatis, lumen catholicæ veritatis, Christo vera luce largiente, refulgeat. Secundo ut

ANNO CHRISTI 1431.

ut bellorum rabie, qua satore zizaniæ seminante, in diversis partibus mundi affligitur & dissipatur populus Christianus, congrua meditatione sedata, pacis auctore præstante, in statum reducatur pacificum & tranquillum. Tertio, ut cum multiplicibus vitiorum tribulis & spinis Christi vinea jam quasi silvescat præ nimia densitate, ut illis debitæ culturæ studio resecatis, evangelico agricola cælitus operante, refloreat, honestatisque fructus & honoris felici ubertate producat. Et quoniam absque cælestis influxu gratiæ hæc tam grandia bona sperari non possunt, omnes Christi fideles in domino propensius exhortatur, ut ad obtinendam præmissorum consummationem felicem, devotis orationibus, jejuniis & eleemosynis, apud majestatem divinam diligenter insistant, ut pius & misericors Deus humilibus placatus obsequiis optatam rerum consummationem huic sacro concilio sua pietate solita præstare dignetur, eis in remissionem suorum peccaminum hoc injunges.

XIII.

Exhortatio suppositorum concilii.

Præterea cum præmissa, ad quæ hujus sacri concilii tendit exhortatio, sint plurimum ardua, & accuratum studium exigant, multaque sint solicitudine & cura pervigili pertractanda, exhortatur omnes in hoc sacro concilio * persistentes, & ad ipsum venientes, ut diligenter secum illa cogitent, atque cum aliis excogitata pertractent, quæ eis videbuntur ad eadem utilia vel etiam opportuna, ut inde communi debitoque super eis tractatu habito & matura deliberatione digesto, melius & utilius per sacrum concilium in præmissis queat, assistente Spiritus sancti gratia, provideri. In hac namque sacra synodo congregatis plena & libera sit omnibus & singulis loquendi & consulendi facultas, eorum quæ ad agenda esse videbuntur accommoda juxta materias in ipsius concilii deliberatione propositas.

* præsentes,

XIV.

De modo seu gestu in concilio & sessione.

Ut autem qua morum & gestus venustate unusquisque in sessionibus & congregationibus hujus sacri concilii debeat se habere, ex antiquorum patrum jam diu institutis regulis innotescat, decretum Toletani concilii præsentibus duximus inserendum.

XV.

Decretum concilii Toletani.

In loco benedictionis considentes domini sacerdotes * nullus debet aut indiscretis vocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus * perturbare, * nullus etiam vanis fabulis vel risibus, vel (quod est deterius) obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere. *Si quis enim* (ut ait apostolus) *putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum hujus vana est religio*. Cultum enim suum justitia perdit, * cum silentia judicii obstrepentium turba confundit, dicente propheta: *Erit enim cultus justitiæ silentium*. Debet ergo quidquid aut * considentium consultationibus agitur, aut ab accusantium parte proponitur, sic mitissima verborum relatione proferri, ut nec contentiosis vocibus sensus audientium turbent, nec judicii vigorem * in tumultu enervent. Quicumque ergo in conventu concilii hæc quæ præmissa sunt violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu aut contumeliis, vel risibus ipsum concilium perturbaverit, juxta divinæ legis edictum quo præcipitur: *Ejice derisorem, & exibit cum eo jurgium*, cum omni dedecore a consessione abstractus, a communi cœtu secedat, & trium dierum sententiam excommunicationis ferat.

Toletanum XI. cap. 1. 5. q. 4. In loco benedictionis. * nullis debent * perturbari, * nullis Jacob. 1. * quando silentium perdit & judiciam Isaia. 32. * al. contendentium collationibus. * de al. pæ

Prov. 22.

SESSIO I.

XVI.

De honoribus.

Ad obviandum controversiis quæ solent ex hujusmodi in conciliis & publicis congregationibus suboriri, & nonnunquam ipsorum progressum per longa tempora impedire, hæc sacra synodus ordinat, statuit & decernit, quod per quoscumque actus, nominationes, intitulationes, honoris exhibitiones, tam in sede, quam in aliis quibuscumque dictis aut faciendis in hoc concilio, per quoscumque prælatos, principes, vel eorum aut universitatum & communitatum quarumcumque nuntios, vel legatos, seu ipsis vel de ipsis, vel eorum altero, in eodem concilio nullum jus de novo acquiratur, nullique præjudicium generetur, nulliusque jus in proprietate vel possessione lædatur. Et per præmissa, vel hujusmodi legatorum admissionem, jus vel titulus alicujus approbari nullatenus censeatur, vel etiam reprobari, aut jus vel possessio generali concilio interessendi, vel taliter vocem dandi, cuiquam acquiri, sed in omnibus & per omnia unumquemque in eodem statu post hoc concilium remanere, in quo ante ipsius concilii celebrationem permanebat.

XVII.

De impedimento venientium ad concilium.

Sane quoniam opus aliquod intendenti non satis est ædificationi operam dare, si ex adverso impedientibus non resistat, idcirco decretum in sacro Constantiensi concilio editum adversus eos qui venientes ad concilium, stantes, vel redeuntes impediunt, injuriantur vel molestant, ex superabundanti cautela contra eos, qui venientes, stantes, aut recedentes ab hac sancta synodo, in persona vel bonis impedire, injuriari, vel molestare præsumpserint, locum habere declarat ac decernit, juxta ipsius (quæ talis est) seriem & tenorem.

XVIII.

Processus contra invasores seu spoliatores accedentium ad concilium, vel recedentium de illo.

Sacrosancta generalis synodus Constantiensis, universalem ecclesiam repræsentans, in Spiritu sancto ad extirpationem schismatis, hæresumque, & errorum, nec non ipsius ecclesiæ in capite & in membris debitam reformationem legitime congregata, ad futuram rei memoriam.

Constantiensis concilii sessione 15.

Justitiam & æquitatem exerceri non dubitatur, si quos noxiæ voluntatis adeo captivat perversa intentio, quod processibus apostolicis impudenter obviare, auctoritatem sanctionis canonicæ contemnentes, in aliorum prolabuntur injurias & offensas, ecclesiastica censura percellat, & pro demerito culpæ rigorem adiiciat judiciariæ potestatis. Nam si quilibet per campum

pum

SESSIO I.

pum licentiæ, frenos deposito modestiæ, vagarentur impune, facile quisque faviret in proximum, & nervus disciplinatis justitiæ rumperetur. Sane liset nonnulli Romani pontifices, antiquos Romanæ ecclesiæ mores & consuetudinem observantes, prostrato eos ex debito apostolatus tibi injuncti officii pertinebat, per certos suos procesfus in die cœnæ domini annis singulis solennitter publicarent, inter alios omnes & singulos, qui ad fedem apostolicam tendentes, vel recedentes ab ea, nec non in illos omnes & singulos, quos per se vel per alium, seu alios, quæcumque personas ecclesiasticas vel sæculares, ad Romanam curiam super eorum causis & negotiis accedantes, illaque in eadem curia prosequentes, aut procuratores, gestores, advocatos & promotores ipsorum, ac etiam auditores, seu judices, qui super dictis causis seu negotiis deputarentur, occasione causarum hujusmodi verbaram, mutilant, vel occidunt, cujuscumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut status fuerent, prædicta vel eorum aliqua committentes, excommunicationis & anathematizationis sententias, a quibus nullus per alium quam Romanum pontificem posset, præterquam in mortis articulo constitutus, absolvi, nec etiam tunc, nisi de stando mandatis ecclesiæ ac satisfactione præstanda, sufficienti cautione præmissa, candelis accensis, & ad terram projectis, promulgaverint, & eos qui taliter excommunicatis & anathematizatis, vel eorum alicui præsumerent absolutionis beneficium impendere, similibus sententiis innodaverint, eisque predicationis, lectionis, administrationis sacramentorum ecclesiasticorum, & confessionem audiendi, interdiximus officium; nec non quicumque injuriatores quorumlibet ad facra generalia concilia venientium, seu flantium in ipsis, aut recedentium ab eisdem, diversis cæsuras ecclesiasticas & pœnas tam ex canonis quam divini juris dispositione auferunt: tamen, licet ad nostram fide dignorum multitudine valida infinuatione pervenit notitiam, nonnulli iniquitatis filii, perditionis alumni, hujusmodi cæsuras vilipendentes, ac hujusmodi facri concilii, ac ipsorum fidelissimatis, hæresum ac erorum, ipsiusque ecclesiæ reformationis perturbatores, diabolico spiritu instigante, nec dignitati nec ordini deferentes, Dei timore postposito, nefariis ac sacrilegis ausibus nonnullas personas ecclesiasticas & sæculares, etiam pontificali dignitate præditas, ad fedem apostolicam vel Romanam curiam seu præsens generale concilium in civitate Constantiensi provinciæ Maguntinensis, vel hinc Romana curia exiliit, in Spiritu sanctho legitime congregati, venientes aut recedentes ab eisdem, invadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, ac spoliare bonis suis, vel injuriis affligere quamplurimis, & alia male tractare, temerarie præsumpserunt, & dictum jus excommunicationis, in apostolicæ sedis, & facri concilii vilipendium & contemptum, ac fedationis schismatis, reformationis ecclesiæ, & correctionis morum, nec non hæresum & erroum præditorum contumacium disturbium, suarumque animarum periculum, & scandalum plurimorum. Nos igitur volentes in præmissis, nec non adversus quelcumque ad ipsum concilium & quælibet alia statuta generalia concilii accedentes, aut stantes in ipsis, seu recedentes ab eisdem, ac ab aliis Deum non timentibus temgrariis injuriis infestentur & opprimantur violentiis, & ne quibuvis delinquendi, aut excessus committendi, parendi audacia, & opportuna & salubri remedio providere hujusmodi, nec non omnes alios & singulos procesfus, sententias & cæsuras adversus quarumlibet personarum ecclesiasticarum, vel sæcularium, ad facra generalia concilia venientium, vel flantium in ipsis, seu recedentium ab eisdem, molestatores, perturbatores, vel injuriatores, auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti extendentes, omnes & singulos, cujuscumque dignitatis, status, gradus, vel conditionis fuerint, etiamsi pontificali, imperiali, regali, vel alia quacumque ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, qui quæcumque personas ecclesiasticas vel sæculares, quæ ad hujusmodi fedem apostolicam Romanam curiam hac pretensi facto dictamine concilio, vel ad ipsum & quæcumque alia generalia concilia venientes, aut flantes in ipsis, aut ab eis recedentes, temeritate propria per se vel alium seu alios arrestare, invadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, aut bonis suis spoliare, vel injuriis affligere, leu ipsis fic delinquentes receptare, aut alias quomodolibet impedire, seu ea perpetrantibus fidem & commissa rata & grata habere, vel eis dare auxilium, consilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte perpetrarint, vel præsumant in futurum, similibus excommunicationis & anathematizationis sententiis innodamus eo ipso. Terras quoque ipsorum & suffiliet, qui in prædictis, vel eorum aliquo transgressor vel contemptor fuerit, dum tamen unusquisque fic transgressorum vel contemptorum ultra unam diœcesim non contineat, per non omnia, civitates, vitlas, castra, oppida, & quælibet alia loca, in quibus hujusmodi excessuum patratores, seu eorum receptatores, vel ipsis consentientes, faventes, aut dante auxilium, consilium vel favorem, publice non rabuntur, nec non illa, in quibus hujusmodi perionæ, quæ fic temeritate propria detentæ fuerint, quamdiu extiterint in eisdem, mensuras auctoritate ecclesiastica sequentes interdicto. Quod si terra ejusdem diœcesis vel amplius contineat, dominio domicilii principalis ipsius, & illam etiam in qua fuerit delictum commissum, si fuerit, & duas aliasque sub ipso funt, eidem loco magis vicinas, interdicto subjacere volumus supradicto, & etiam omnes & singulos hujusmodi excommunicationis & anathematizationis sententiis ligatos, ac quibuslibet ecclesiis, locis, ubi tale delictum fuerit perpetratum, vel terris & locis propriis hoc interdictis magis convicinis ubilibet existentibus, omnibus dictos dominicinibus & fidelibus, pulsatis campanis, candelis accensis, publice nuntiari, ac terras, civitates, villas, castra, oppida, & loca * sedicta interdicta * sedicta. & prædicto suppositæ, quamdiu sic excommunicati manserint ab hujusmodi sententiis beneficium absolutionis obtinere, dictumque interdictum debuerint relevari: ita tamen, quod nullus ex transgressoribus ac contemptoribus hujusmodi per alium quam per Romanum pontificem, vel facri concilij auctoritate, posit, nisi dumtaxat in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando mandatis ecclesiæ, satisfactione, vel sufficienti cautione (si hoc commode facere possint) primitus præstita, absolvi, vel interdictum hujusmodi relaxari. Sed vero cujuscumque dignitatis, ordinis, status, & vel conditionis fuerint, etiamsi pontificali dignitate præfulgeant, qui contra nostrum præsentem procesfum, talibus vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere præsumpserint, volumus, statuimus, & decernimus, similibus excommunicationis & anathematizationis sententiis fore innodatos eo ipso, ipsique prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum & confessiones audiendi officium, autoritate interdicimus supradicta, insinuantes transgressoribus & contemptoribus in prædictis, quod spirituaiter & temporaliter (prout eorum requirunt excessus & demerita) gravius procedetur, non obstantibus quibuscumque constitutionibus, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & litteris apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcuque tenorum existant, eisdem transgressoribus, aut contemptoribus, vel quibuvis aliis communiter vel divisim a dicta fede concilia, etiam quod suspendi vel excommunicari, aut eorum terræ, dominia, civitates, villæ, castra, opida, & alia loca interdici non possint, etiamsi de ipsis & eorum tenoribus esset in ipsis procesfibus mentio facienda specialis, quæ nec contra hujusmodi sententias & procesfus, quo minus includantur in eis, per ea valeant ea, tenaci quoque, & ratione, villas, castra, oppida, & loca hujusmodi tueri, & quæ quoad hoc tollimus & penitus revocamus. Et insuper mandamus, ut hujusmodi præsens procesfus ad communem omnium notitiam deducatur, chartas sive membranas procesfus continentes eoldem, in majori & sancti Stephani Constantiensis ecclesiarum valvis affigi, vel procesfus ipso fuo quasi sonoro præconio & patulo * judicio publicabunt, ut prædicti, quos procesfus concernent, nullam possint excusationem prætextare, vel ignorantiam allegare, quod ad eos procesfus hujusmodi non pervenerint, vel ignoraverint eoldem, cum non sit verisimile remanere incognitum quod ipsos, quod tam pertinet fuit publicatum. Cæterum omnibus & singulis dominis patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, exercitique locorum ordinariis, præsumus & mandamus, ut ipsi & eorum quilibet per se vel per alium seu alios, sub pœna excommunicationis, quam ipsorum quemlibet, qui mandatorum nostrorum hujusmodi transgressor & contemptor fuerit, incurrere volumus ipso facto, præsentes nostros procesfus per eorum aut chartarum, vel membranarum, seu transcumptorum contentarum, eoldem, quibus fieuti nostris procesfibus tantum volumus fidem adhiberi, in ecclesiarum valvis seu aliis locis affiximus, & per ipsos hujusmodi, excommunicationis & anathematizationis sententiis ligatos, ac terras, civitates, castra, villas, opida, & loca prædicta suppositæ, quam primum ipsis vel eorum alicui de hoc legitime constiterit, tamdiu in ecclesiis, dominicis & aliis * festis diebus, ubi inibi fuerit major populi multitudo, campanis pulsatis, & candellis accensis & extinctis, denuntient, & interdictum hujusmodi inviolabiliter observari faciant, per censuras ecclesiasticas, & alia juris remedia, invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii sæcularis, donec ipsi transgressores & contemptores meruerint ab hujusmodi excommunicationis & anathematizationis sententiis absolutionis beneficium obtinere, dictumque interdictum merito debuerit relaxari. Non obstantibus omnibus supradictis, seu fi aliquibus conjunctim vel divisim a fede prædicta indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Constantiæ * secundo Nonas Julii, * sic pro julii anno a nativitate domini millesimo quadragintesimo decimoquinto, fede apostolica vacante, regnante serenissimo principe domini Sigismundi Romanorum & Hungariæ &c. regis, videlicet electionis quinto, coronationis pubmo, Hungariæ vero vigesimonono.

AN. CHRISTI 1415.

XIX.

De impedientibus concilium.

Porro, quia nonnunquam lingua fubdola plurimum impedit & pertubat, falfa vel detractoria feminando, quodque cum nimis graves fit, tam grandem Christianitatis impedire procesfum omni animadversione fit dignum, idcirco malignorum contatibus cupiens obviare dicta fancta fynodus omnes & singulos fub excellentiæ divinæ judicii admonit, ne impedimentum, perturbationem, prorogationem vel diffolutionem hujus facri concilii molliantur. Si quis autem scienter impediendi vel pertrahendi hoc facrum generale concilium verbo, facto, vel literis, palam vel occulte impediendo, & pertrahendo, prorogationem vel diffolutionem, fieri proteverit, experiatur ultione pœnali perpetrati facinoris gravitatem, & contra eum tamquam communis pacis perturbatorem rigide procedatur, cum ex hoc hæresium extirpationem, & pacis procurationem, & morum reformationem impedire videatur.

XX.

De fructibus beneficiorum percipiendis per suppositos concilio.

Cum hi qui interfunt in hoc facro generali concilio, pro commensi bono totius ecclesiæ congregato, non debeant minori prærogativa gaudere, quam quicumque alii quamvis ecclesiarum negotiis quibuslibet vel utilitatibus intendentes, ideoque tamquam quafi reipublicæ abfentes, debere pro præferibire merito reputari, antehac Tridentini Constantiensis concilii, in quo modo confimili extitit ordinatum: Præfens concilium fatuit, ordinat, & decernit, quod omnes & singuli qui in eodem concilio tamquam ipsius suppositæ funt receepti, vel recipientur in posterum, ab eo die quo ipes antiperient ad dictum concilium venienti, & de quamdiu permanerint in eodem & etiam recedentes per tantum tempus, quo ad fanum pollint domicilium reverti, fructus omnium beneficiorum fuerum cum ei integritate percipiant, tam qua eos percipient, si in ipsis beneficiis residerent, non obstantibus in contrarium quibuscumque,

XXI.

De officialibus concilii.

Quia vero ad perfectionem hujus sacri concilii requiruntur officiales in ministris, ideo deputat & ordinat notarios ad scribendum acta ipsius concilii, Lucam de * Vvisso secretarium dicti domini legati, & Rodulphum Sapientis diocesis Gebennensis: Et ut omnia ordinentur ordinentur, quo majori fuerint directa conscilio, deputat & ordinat venerabiles Henricum Nihart decretorum doctorem, & Ludovicum Parisii licentiatum in decretis, decanum ecclesiæ beatæ Mariæ Lætæ de Ancellisco dictæ Gebennensis diœcesis, qui acta concilii universa per dictos notarios scripta apliciant, dehiscque (si opus fit) corrigant & emendent. Promotores quoque ipsius concilii deputat magistrum Nicolaum Amici, magistrum in artibus & licentiatum in theologia, & Henricum Anesler licentiatum in decretis, præpositum Turicensem Constantiensis diœcesis. Sedismque ordinatores, qui existentes in concilio in locis & sedibus debitis collocent, quorum ordinationi omnes obedire teneantur, Henricum Stater attium & * medicinæ doctorem, decanum Trajectensem, & Sanderum de * Marthofen, in legibus baccalaureum, & canonicum ecclesiæ sancti Petri Maguntinensis. Lectis siquidem (ut præfertur) decretis, bulla & instrumentum præinserta, memorata dominus episcopus Constantiensis consimili voce, alta videlicet & intelligibili, interrogans, facultates est an omnia & singula per eum sic (ut præfertur) lecta ipsi facer synodo placerent. Ad quos interrogationem prælibatus reverendissimus pater dominus cardinalis præsidens, primo, & deinde oteeri omnes, & singuli domini prælati, in eadem sessione ac facta synodo tunc præsentes, concorditer nullo discrepante respondeunt viva voce: Placet. Quibus præmissis sic peractis præfati dictæ sacrosanctæ synodi promotores, sive procuratores supra deputati, petierunt, & quilibet ipsorum petiit, per nos protonotarios, notarios, & scribas, ad hoc supra deputatos, fieri & confici de præmissis omnibus & singulis unum vel plura publica instrumenta, in testimonium veritatis premissorum, & ad perpetuam rei memoriam. Datum Basilieæ decimonono Kalendas Januarii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo primo.

Notarii. * Vvisso.

Notariorum prælati.

Promotores.

Ordinatores Sedium.

* Medicinæ doctorem.

* Marthofen.

SESSIO II.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, ecclesiam militantem repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

I.

ANNO CHRISTI 1431. AD laudem Dei omnipotentis, ac beneditatæ individuæque Trinitatis gloriam & honorem, pro hæresum atque errorum extirpatione, morum in capite & in membris ecclesiæ Dei reformatione, ac regum & regnorum ceterorumque Christianorum adunitem, auctore discordiarum procurante, diffusionum pacificatione, in Spiritu sancto legitime congregata, decernit, statuit, diffinit, declarat, & ordinat, ut sequitur:

II.

Decretum, quod concilium Basiliense est legitime inchoatum.

Et primo, quod eadem sacra Basiliensis synodus, sacris Constantiensis & Senensis concilii generalibus decernentibus atque ordinatibus, & auctoritate apostolica interveniente, fuit & est in hoc loco Basiliensi debite legitimeque ac rite initiata & congregata. Et ne ejusdem sacræ Basiliensis synodi potestate a quoquam dubitetur, ipsa eadem synodus duas declarationes ex decretis synodi Constantiensis in præsenti sessione, alias sub decretis editis ita edendis inscrendas, ordinat, & decernit, quarum quidem declarationum tenor primæ sequitur, & est talis:

III.

Decretum, quod concilium generale est super papam in his quæ fidei & schismatis sunt, &c.

Et primo declarat, quod ipsa synodus in Spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, & ecclesiam militantem repræsentans, potestatem immediatam a Christo habet, cui quilibet cujuscumque status seu dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dictæ schismatis, & ad generalem reformationem ecclesiæ Dei in capite & membris. Alterius vero tenor sequitur in hæc verba:

IV.

Quod inobedientes concilio punientur.

Item declarat, quod quicumque cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis seu ordinationibus, aut præceptis, a hujus sacræ synodi, de cujuscunque alterius concilii generalis legitime congregati, super præmissis fieri ad ea pertinentibus, facta vel facienda, obedire contumaciter contempserit, seu refuserit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite punietur: etiam ad alia juris subdicta (si opus fuerit) recurrendo. Præmissis igitur & nonnullis aliis Constantiensis concilii, præterquam capitulo quod incipit, Frequens, in priori & hujus sacri synodi Basiliensis sessione recitatis, decretis attentis, prælibata synodus Basiliensis decernit & declarat, quod ipsa pro hæresum extirpatione ac morum generali reformatione ecclesiæ in capite & in membris, nec non pace inter Christianos procuranda (ut præmittitur) in Spiritu sancto legitime congregata, per nullum quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeat, dissolvi aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari debuit, aut potuit, debet, aut potest, debebit, aut poterit in futurum, absque ejusdem synodi Basiliensis deliberatione & consensu.

V.

Quod profana concilii non debeant extra concilium trahi, vel impedire.

Item diffinit, ordinat & decernit hæc fanda synodus, quod nulla persona, cujuscumque status, dignitatis seu conditionis fuerit, in eadem synodo actu existens aut futura, eidem incorporata vel incorporanda, a temporæ arrepti itineris ad ipsam sanctam synodum sine fraude continuati, ad recedendum ab eadem a quoquam quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeat, directe vel indirecte in læsionem seu perturbationem dictæ sanctæ synodi, invita sine deliberatione & consensu ipsius sanctæ synodi requiri, moneri, compelli, citari, seu citari ad alium locum, etiam curiam Romanam valeat, seu ne ad eamdem sanctam synodum veniat, possit aut debeat quomodolibet impedari. Si autem a quoquam quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeat, (ut præmittitur) in contrarium attentatum fuerit, seu attentatetur in futurum, ex processibus pœnales vel mandata, etiam censuras ecclesiasticas seu translationes prædictorum invitorum, vel privationes aut inhabilitationes eorumdem seu aliorum beneficiorum quorumcumque, aliasve quascumque pœnas continentes, ut ab eadem sancta synodo recedant, vel non accedant ad eamdem, aut eidem adhæreant, fulminati fuerint, fulminentur, aut fulminaretur in futurum, totum sit irritum & inane, nec eidem processibus, certitudo ac pœnis, tamquam irritis & inanibus quomodolibet obediendum fore, prædictosque processus & censuras, cum omnibus inde secutis & inde secuturis, quatenus de facto processerunt, aut procederent in futurum, cassat, & irritat, & annullat, & pro cassis, irritis, atque nullis habendos decernit, diffinit, ordinat & declarat.

VI.

Quod hi qui tenentur interesse concilio non recedant sine licentia.

Item, decretis facri concilii Constantiensis inhærendo, statuit, ordinat & decernit, quod prælati & alii qui tenentur huic sacro concilio interesse, ab hoc loco ante finitum concilium, nisi ex causa rationabili, per deputatos ejus ab hoc facro concilio deputandos examinanda, non recedant. Quæ quidem causa examinata & legitime approbata, possint recedere de licentia illius vel illorum, qui pro tempore habent vel habebunt auctoritatem. Et tunc taliter recedens, teneatur dimittere alis in loco remanentibus suam portellam, sub pœnis juris per hoc facrum concilium iudicendis, & in faciendes contrarium exequendis.

Item quia plures promotores in eadem sancta synodo, & etiam notarii ad conferibendum acta ejusdem sunt necessarii, circa aliorum per ipsam sanctam synodum in ipsius prima sessione deputatorum revocationem, magistros * Ademarium de Rossilione, licentiatum in decretis, archipresbyterum Vivariensem, & canonicum Lugdunensem, Henricum de Behenheym, licentiatum in decretis, officialem Basiliensem, primo promotores, seu procuratores sacræ synodi, & Petrum Bruneti, baccalaureum in

Promotores alii.

* Ademarium.

A decretis, canonicum Atrebatensem, notarium ejusdem ordinat & deputat.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ synodi in ecclesia majore Basiliensi solemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Martii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo secundo.

SESSIO III.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans.

SESSIO III.

OLIM sacrum Constantiense concilium volens futuris ecclesiæ necessitatibus providere, matura deliberatione statuit & decrevit, ut poll finem ipsius concilii in quinquennium, deinde in septennium, & postea pergetur futuris temporibus de decennio in decennium, generale concilium celebretur; cujus decreti vigore felicis recordationis Martinus papa quintus, ipso Constantiensi approbante concilio, statuit in civitate Papiensi proximum tunc concilium celebrari, quod ibidem cœptum fuit, & de consensu & approbatione ipsius concilii ad civitatem Senensem translatum. In quo Senensi concilio fuit electa hæc Basiliensis civitas, pro futuro tunc concilio in septennium celebrando: Appropinquante autem fine ipius septennii, præfatus dominus papa Martinus volens decreto Constantiensis & ordinationi Senensis conciliorum satisfacere, ut debebat, reverendissimum in Christo patrem & dominum dominum Julianum, S. Romanæ ecclesiæ S. Angeli diaconum cardinalem, fedis apostolicæ de latere legatum, cum plena potestate eidem concilio vice & auctoritate fedis apostolicæ præsidendi. Quod etiam fanctissimus dominus papa Eugenius IV. tunam habuit & approbavit. Proinde hoc facrum generale concilium in Spiritu sancto legitime congregatum, provida & matura deliberatione considerans, hæreticam pestem in partibus Bohemiæ dimisi fæviire crudeliter, Dei occulto judicio, bello pluries attentato non potuit superari, quod in diversis mundi partibus clam hæretica pestis pullulat atque serpit, quodque, proh dolor! multas Christianas provincias brevium defecat rabies & devastat, morumque nimia deformatio diviæque majestatem offendit, tantis & tam pestiferis malis, omnipotentis Dei gratia largiente, ad extirpationem hæresum, pacemque in Christiano populo conservandam, & reformationem generalem ecclesiæ Dei in capite & in membris studiose occurrere, & salutariibus remediis providere, disposuit: & ut hæc ad optatos fines commodius deduci possent, considerata hæc facta synodus præfentium fummi pontificis reverendissimorumque fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, in ipso concilio esse accommodam & multumque fructuosam, venerabilem viam magistrum Joannem Pulcripatris, sacræ theologiæ professorem, ad fanctissimum dominum Eugenium summum pontificem deliberavit, atque ad præfatos reverendissimos dominos cardinales, præfatum fanctissimum dominum papam exorando & supplicando, ut hæc (si commode possit) personaliter accedere, ipsique facro concilio favoribus & auxiliis assisteret opportunis: Denuoque venerabiles viros Jacobum Stirk scholasticum Turonensem, & Thomam * Fiene decretorum doctorem, suos pro eodem casu oratores

Notarii.

Promotores.

Della morte deputavati.

* Fiene.

SESSIO III. Oratores ad papam delegantur.

tores ad eumdem dominum papam & dominos cardinales transmisit. Cum autem ad notitiam ipsius concilii pervenisset, præfatum dominum papam ex facilitate, quæ ipsum transitare & publicis, absque omnique impedimento dicti concilii penitus desistat. Quinimo eidem (ut debet) favere & assistat, omnique præbeat subsidia & auxilia opportuna, nec non infra trium mensium spatium, quod ad hoc per tenorem peremptorii præfigit & assignat, si corporalis ipsius difficultatis patiatur, personaliter venire. Sic autem, personam vel personas loco & vice sui destinet & transmittat cum plenaria potestate, ad omnia & singula in hoc concilio generalia usque ad sua terminum diffinitivum, per omnes & singulos actus gradatim & successive. Alioquin si hæc sanctitas sua fuerit negligentia (quod de Christi vicario non eli aliqualiter speramus) sancta Synodus, propajustum fuerit & Spiritus sanctus dictaverit, necessitatibus ecclesiæ providere curabit, & procedet tectundum quod juris fuerit divini pariter & humani. Similiter præfatos reverendissimos dominos cardinales, qui tamquam principales ecclesiæ Dei cardines ad hæc ferventius intendere debent, exorat, requirit, obsecrat & admonet, quatenus cum præfato dominio papa super prædictis solicitum instantiam faciant, huicque facto concilio faveant, sibique, & auxiliumque modis omnibus opportunis. Et cum præfentia ipforum, pro eorum auctoritate magnaque prudentia & experientia rerum, fit huic facro concilio plurimum opportune, ipsos dominos cardinales, & quemlibet eorum, requirit, monet, & citat, quatenus infra spatium trium menfium ab intimatione præfentium (quem terminum pro tribus ac canonica monitione præcis & peremptorie præfigit & affignat) ad diftum facrum concilium generale veniant, canonico impedimento ceffante; aliquoque, cum eorum negligentia & ipfum facrum generale concilium veniendi, ut tantis neceffitatibus ecclefiæ fuccurratur, in periculum gravis jacturæ fidei catholicæ totiufque ecclefiæ detrimentum, cedatur procul dubio redundare. Hæc fancta fynodus, fafpe termino fuprædicto, contra eos qui venire neglexerint, eorum cuiqueque contumacia, procedet, prout divini pariter & humani dictaverit & permiferit ordo juris, & neceffitatibus ecclefiæ abiffo largiente providere curabit. In præmiffis autem dicta fynodus reverendiffimum dominum cardinalem fancta Crucis, quemdiu ad ultimatus pacis regnorum Franciæ & Angliæ ineffet, includere non intendit, atque quoad reverendiffimos dominos cardinales, Florentinum & de Fuxo vulgariter nominatos, & cardinalem fancti Euftachii, cum in propinquioribus locis exiftant, ad duorum fuptinum menfium ab ftringit tempus fuspendendum. Mandat infuper hæc fancta fynodus univerfis & fingulis dominis patriarchis, archiepiffcopis, epifcopis, & aliis ecclefiarum prælatis, clericifque, notariis, & perfonis ecclefiafticis, nec non aliis Chriftii fidelibus, cujufcumque ftatus, dignitatis, gradus & conditionis exiftant, omnefque & fingulos principes de dominos, etiamsi imperiali, regali, ducali, feu quavis alia præfulgeant potestate, requirit, & rogat, qui pro prænmiffis fuerint requifiti, feu requifitus, in virtute fanctæ obedientiæ ac obeditione divini judicii, & fub pœna excommunicationis, quatenus prædicta omnia & fingula

ANNO CHRISTI 1432. diffinitis dominis cardinalibus infinuant, intimant, & notifient; ac infinuari & intimarari, feu notificari faciant perfonaliter eisdem, fi ad eos tutus & accommodus pateat: accedite. Sin autem, ei vel illis, ad quos perfonaliter accedendi facultas non fit, in eorum habitationibus, nec non in porta palatii apoftolici & in ecclefiis fancti Joannis Lateranenfis, fancti Petri, & fanctæ Mariæ Majoris de Urbe, per publicum notarium confectas affigendo, fi hoc tute fieri poffit. Sin autem, in principalibus ecclefiis civitatum Saxiniæ, Viterbii, & Senenfis, vel aliarum trium civitatum vicinarum, de quibus fuerit bene vifum. Quæ quidem loca hæc fancta fynodus decernit effe idonea ipso executionis munere, & mandatum Morum de Praga, & civitatis, ac alias locis eorumdem, & omnibus aliis ecclefiafticis & fæcularibus peditis, qui aut quæ nos cum ipfis ad generale Bafilienfe concilium mittentur, ac profecturi exiftant, omnibus eorum perfonis, quocumque nomine cenfentur, aut valeant nuncupari, infra tamen numerum decemtarum perfonarum, tenore præfentium, noftrum plenifimum ac perfectum fafvum conducftum concedimus atque damus, verifimum fecuritatem veniendi ad hanc civitatem Bafilienfem, ibidemque manendi, ftandi, morandi, nobifcumque de quibuvis negotiis opportunis ipfis commiffis tractandi, placitandi, diffponendi, concludendi, ac terminandi, impartimur: ac in loco vel in locis hofpitiorum fuorum divina officia fine impedimento quorumvis peragere permittimus; fic etiam, ut propter illorum præfentiam neque in itinere, neque in alio loco itineris, in eundo, manendo, aut redeundo, neque in ipfa civitate Bafilienfi, ullum ipfis aut eorum cuiquam modo per modum interdicti. Ceterum in generali concilio feu fynodo Bafilienfi articulos quæcumque, pro quorum claritate inftant, ore tenus aut in fcriptis libere poterunt offerre, aut propalare, fcriptoris facris hæreticumque doctorum verbis, fententiis & rationibus eos declarare, addicere, & exponere. &, fiquos hæreticos ad objecta concilii generalis refpondere, aut cum aliquo vel aliquibus de concilio fuper eidem diffputare, aut caritative defque omni impedimento confertre, opprobrio, convicio aut contumelia procul motis, fervatis forma & modis inter noftros legatos & nuntios prædictorum regni & nationum ac Regnum civitas fpecificatis & uniformiter conclufis: & fignanter, quod in caufa quatuor articulorum per eos attentorum, fcl. divina, practi Chrifti apoftolica & ecclefiæ primitiva, non cum concilliis dodtoribufque fundatibus fe veraciter in eadem, pro veriffimo & indifferente judice in hoc Bafilienfi concilio admittentur. Et illis perfectis vel non perectis, quandocumque de mandato aut confenfu fuorum majorum ad propria reverti oportebunt, quæ aliquibus eorum optabit, nec abique ulla conteftatia, occafione & mora, falvis tabus illorum & fuorum pariter honore, & perfonis, vice feria poterunt, vel poterit, jnxta beneplacitum libero & fecure redire, de fcitu tamen deputandorum per concilium, ut pro tone opportune fecuritati eorum providetur fine abofo & fraude. Nihilo minus in hac omni decro conducta omnes quafcumque clauftas includi ac contineri volumus, ac pro clauftis haberi, quæ pro plena & efficaci & fufficienti fecuritate in eundo, ftando, redeundo, necefaria funt.

Oratores ad papam delegantur.

Mandatum oratoris papæ.

Notarii alii mandat.

Legatis.

I.

Salvus conductus Bohemorum.

Sacrofanctæ generalis fynodus Bafilienfis, in Spiritu-fancto legitime congregata, univerfalem ecclefiam repræfentans.

TENORE præfentium fignificamus univerfis, quod omnibus & fingulis fatedoribus, baronibus, nobilibus, militaribus, popularibus, & aliis quibufcumque viris, cujufcumque ftatus, conditionis aut qualitatis exiftant, de regno Bohemiæ, & marchionatu Moraviæ, de Praga, & civitatibus, ac aliis locis eorumdem, & omnibus aliis ecclefiafticis & fæcularibus peditis, qui aut quæ nos cum ipfis ad generale Bafilienfe concilium mittentur, ac profecturi exiftant, omnibus eorum perfonis, quocumque nomine cenfentur, aut valeant nuncupari, infra tamen numerum decemtarum perfonarum, tenore præfentium, noftrum plenifimum ac perfectum fafvum conducftum concedimus atque damus, verifimum fecuritatem veniendi ad hanc civitatem Bafilienfem, ibidemque manendi, ftandi, morandi, nobifcumque de quibufvis negotiis opportunis ipfis commiffis tractandi, placitandi, diffponendi, concludendi, ac terminandi, impartimur: ac in loco vel in locis hofpitiorum fuorum divina officia fine impedimento quorumvis peragere permittimus; fic etiam, ut propter illorum præfentiam neque in itinere, neque in alio loco itineris, in eundo, manendo, aut redeundo, neque in ipfa civitate Bafilienfi, ullum ipfis aut eorum cuiquam modo per modum interdicti. Ceterum in generali concilio feu fynodo Bafilienfi articulos quæcumque, pro quorum claritate inftant, ore tenus aut in fcriptis libere poterunt offerre, aut propalare, fcriptoris facris hæreticumque doctorum verbis, fententiis & rationibus eos declarare, addicere, & exponere. &, fiquos hæreticos ad objecta concilii generalis refpondere, aut cum aliquo vel aliquibus de concilio fuper eidem diffputare, aut caritative defque omni impedimento confertre, opprobrio, convicio aut contumelia procul motis, fervatis forma & modis inter noftros legatos & nuntios prædictorum regni & nationum ac Regnum civitas fpecificatis & uniformiter conclufis: & fignanter, quod in caufa quatuor articulorum per eos attentorum, fcl. divina, practi Chrifti apoftolica & ecclefiæ primitiva, non cum concilliis doctoribufque fundatibus fe veraciter in eadem, pro veriffimo & indifferente judice in hoc Bafilienfi concilio admittentur. Et illis perfectis vel non perectis, quandocumque de mandato aut confenfu fuorum majorum ad propria reverti oportebunt, quæ aliquibus eorum optabit, nec abique ulla conteftatia, occafione & mora, falvis tabus illorum & fuorum pariter honore, & perfonis, vice feria poterunt, vel poterit, jnxta beneplacitum libero & fecure redire, de fcitu tamen deputandorum per concilium, ut pro tone opportune fecuritati eorum providetur fine abofo & fraude. Nihilo minus in hac omni decro conducta omnes quafcumque clauftas includi ac contineri volumus, ac pro clauftis haberi, quæ pro plena & efficaci & fufficienti fecuritate in eundo, ftando, redeundo, necefaria funt.

SESSIO IV. sunt & opportune, hæc notanter propter bonum pacis procurandum & observandum laeterlenter experiantes. Quod si quispiam aut aliqui ex illis, sive in itinere ad nos in Basileam veniendo, sive ibidem demorando aut redeundo, aliquod enorme (quod absit) egerit aut egerint, per quod posset affectuositatis eorum beneficium eis aut eorum alicui concessum annullari aut cassari, volumus etiam, ac admittimus, & concedimus, ut talis vel tales in facinore hujusmodi deprehensi vel deprehensi ab ipsis dumtaxat, & non ab aliis, condigna animadverione cum emenda sufficienti, per partem nostram merito approbanda & laudanda, mox punientur aut puniantur, illorum affectuositatis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Et pariformiter, si quipiam, vel aliqui ex nostris, sive in itinere ad nos in Basileam veniendo, sive demorando, sive redeundo, aliquod enorme (quod absit) egerit, aut egerint, per quod posset affectuositatis ipsorum beneficium eis aut alicui eorum concessum, annullari aut cassari, volumus ut talis vel tales in facinore hujusmodi deprehensi, a nobis aut a nostris dumtaxat, & non ab aliis, condigna animadversione, cum emenda sufficienti, per partem dominorum ambasiatorum & nuntiorum merito approbanda & laudanda, mox punientur aut puniantur, præfenti affectuositatis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Volumus etiam, quod licetat ipsis ambasiatoribus omnibus & singulis totiies quotiesciunque opportunum fuerit seu necessarium ad autem capiendam exire de civitate Basileensi, & reversi ad eamdem, nec non nuntium vel nuntios suos ad quæcumque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis libere mittere seu destinare, ac ipsos missos seu destinatos, seu missum & destinatum, suscipere toties quoties eis videbitur expedire, ita quod aliqui vel aliquis per concilium seu concilii socientur, qui eorum securitati providenat vel providest. Insuper nec in sermonibus, seu prædicationibus publicis aut aliis collationibus, in præjudicium, & derogationem seu deterioationem, cuiusscumque ipsorum quatuor articulorum, pars nostra terminis quibuslibet in confusionem vergentibus, poterit aut debebit uti & potiri in loco civitatis Basileensis. Qui quidem Ambasiatores & securitates fiere ac durare debent, & a tempore, & per tempus, quo in nostra & authorum traditionis eorum ipsius concilii contigerit, & usque ad Basileam perduci, ac totos tempore manfionis eorum ibidem, & rursum, post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierum præmisso, tuo ipsi peterunt, aut eorum civitatem habita hujusmodi audientia ipsis receptam indiaerit, a Basilea usque in Tustan, * Tatonianum, aut Engilburg, in quem ex locis illis publicetur, Deo favente, securitate, & dolo, & fraude prorsus exclusis. Item pro universis & singulis Civibus fidelibus, & specialiter pro Ignissimo domino Romano pontifice, pro serenissimo principe domino Sigismundo Romanorum Rege, ac venerabilibus dominis cardinalibus, archiepiscopis & episcopis, ac dominis abbatibus, prælatis, & clericis, nec non illustrissimis principibus, regibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & nobilibus militibus, universitatibus, & communitatibus civitatum, cultrorum & villarum, eximum consulibus, scabinis, officialibus, & aliis cujuscumque conditionis & status, ecclesiastici vel

banur inufitato gaudio viscera audientium rem A tam concordiæ fuitis conclusam, ipsumque pofi hanc aliam multo lætioem diem adhuc fuceesfuram. Exultemus igitur & jubilemus invicem Deo falutari nostro, qui recordatus misericordiæ fuæ, incipit plebem fuam tanta cum lætitia visitare. Levemus manus nostras ad cælum, glorificantes dominum nostrum Jesum Christum, qui pacem, quam quotidie diebus nostris ecclesiæ dari petimus, jam appropinquare videmus. Magnificemus Spiritum paracletum, qui animos quasi ante difficilemes in hanc fpem pacis sepente convertit. Sed si pro hac pace tantum gaudii fuscepimus, quam magna & inenarrabilis erit illa lætitia tam nostra quam vestra, quando omnes pacis & unitatis fonem ac ipsi inuebimur? Ut autem recognoscatis quantum hæc res nobis est cordi, ipsis nostris nuntiis in consequutione pacis & unitatis, formam falvicondutus, & ea quæ cum vestris ambasiatoribus conclueremt, ribii addito vel retracto, hæc fancta fynodus unanimi omnium confensu approbavit. Et eos ipsum falvumconductum ad publica fessione decretum, de verbo ad verbum, quemadmodum in Egra * conditus fuerat, ad vos destinamus. Mittimus etiam, ut nil ex parte nostra defit, fratrem Joannem de Mulbrano, unum ex nuntiis nostris, qui in Egra fuerat, ad fereniffimum principem dominum regem Romanorum, ut ab eo falvumconductum in ea qua optatis forma obtineat. Quem ut primum habuerimus, ad vos fine mora transmittemus, parati semper agere omnia quæ pro vestra tutela & libera audientia necessaria videbuntur. Utinam licus fas est nobis verba exprimere, ita mentes nostras in publicum exhibere possemus. Utinam sicut hanc epistolam tetiet ellis, ita corda nostra palam inspicere possetis. Profecto non dubitamus, quin cognoscatis nostra in vos summa caritate, non ulteriori tractatu in unitate Spiritus connecteremur. Et quoniam falvatoris nostri sententia est, non qui incepit, sed qui perseuerauerit usque in finem salvus erit; vos omnes per Spiritum sanctum hujus facti negotii directorem hortamur & obtecramus, ut quemadmodum rem ipsam ferventer inchoastis, ita firmiter continuetemque usque ad vere unionis complementum perseveretis. Speramus in Christo Jesu videre diem, & jam prope est forte, quo alter alterum fraterna caritate nos invicem complectemur, & unanimes in eadem fancta matris ecclesiæ domo cum jucunditate perpetuo habitabimus. Confidimus in domino tantam abolituri invidiam, ac dilectionem, ut nullum inter nos fuisse olim difpendium videatur. Et quamquam nondum hæc fancta unio, pro qua laboramus, completa fit, tamen ipse Spiritus fanctus tantam hujus rei spem & affectum cordibus nostris imprefit, ut quod futurum esse jam quodammodo in fortibus adefle credamus. Vos oramus obtecramus, ut ab hac spem cordibus nostris imprefit, ut quod futurum esse jam quodammodo in fortibus adefle credamus. Vos oramus obtecramus, ut ab hac spem in visceribus caritatis & vinculo veræ dilectionis quasi prælentes amplectimur, & præ gaudio nostro flentes, tamquam mater filium ex longinqua patria redeuntem, vos teneriime osculamur. Jam igitur quasi arthum proximæ mutuæ unitatis pepigisse videmur, & vos dum fortunat nostros difficilimos fratres jam esse exiftimamus. Talia enim ipse Spiritus fanctus initia dedit, ut non aliud quam pacem, caritatem & unitatem hinc & attingere ipeemus. Ejuro ergo sanctique Deum, ut in eadem mente invicem vivamus, cum prope in janua

* conditum

gaudium, quod nemo tollet a nobis, per Spiritum fanctum acceptari fimul. Set ad cirtus fe, cilisque confequamur, vigilemus fupplices in orationibus, & continuis precibus dominum nostrum Jesum Christum devotis mentibus exoremus, ut quod operari incepit confirmet atque perficiat. Hora jam est ut fancta mater ecclesia, quæ pro tam doro filiorum fuorum diffidio diu * conflicta est, pro pace & unitate * contilætari & exultate incipit, luctemque præteriti dies temporis convertat in gaudium. Tempus jam adveniit, ut qui eodem Christo Christiani infigniti funt, & eodem baptismatis fonte renati, depofita omni diffensione, eumdem caritatis & unitatis spiritum induant, & ad augmentum gloriamque nominis Christiani totis viribus intendant, fidemque orthodoxam protegere conent, quam infidiofes pagani multis in locis ignominiofe & ignominiofe, & contiuge mentibus. Eia igitur cum nostræ dilectionis & finceræ voluntatis jam certi fitis, amodo vestros legatos preparate, quales in primis literis poftulavimus, ut cum regius falvuconductus adveneriit, cum pleno mandato ad hoc facrum concilium prosiciscantur. Quos ita grate benignegque fuscipiemus, ut a parentibus filii fuscipi confueverunt. Spiritus fanctus paracletus, in cujus nomine hæc fancta fynodus est congregata, nobis & vobis & toti populo Christiano hic vetum dilectionem & pacem, ac in futuro fæculo vitam æternam donare dignetur, qui cum Patre & Filio regnat benedictus in fæcula. Amen.

Datum in fessione publica foleniniter celebrata in ecclesia majore Basileensi, die Veneris vigesima mentis Junii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimodecimo.

III.

In eadem fessione quarta, decreta concilii Basileensis.

Sacrofancta generalis fynodus Basileensis, in Spiritu fancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, attendens, quod ad providendum ecclesiæ afflictum, perspicaci consideratione futura prospicere, & adversus ea quæ reipublicæ possent inferre dispendia falubriter providere. Cum itaque eadem fancta fynodus ad extirpationem hæresium, pacem in Christi populo & morum reformationem cum Spiritus fancti gratia, prout, flatu rerum & temporum conditionis, ad illa intendendum, in intenta, & propiteres venerabiles in Christo patres fancte Romanæ ecclesiæ cardinales ad ipsum facrum concilium evocaverit, exsilimans eorum in facro concilio præsentiam pro eorum auctoritate, sapientia, rerumque notitia, multimode fructuosam: eisque tamquam veris obedientiæ filiis ad facrum concilium venientibus, si alibi contingeret apostolicæ sedis vacantia, in jaftorum eorum qui obedientes * vacantiæ fa- * vacantia fa- cri concili deferiantur, utilitati ecclesiæ poffet redundare, cum tamen ex obedientia non jactetur aliquet, fed potius utilitatis & honoris augmentum, ratio cunctis nota fuadeat. Et ne aliquibus fortidum veniare negligentibus prodefie inobedientia videatur, hæc & alia quæ animum cujuscumque prudentis ad hoc movere poffent & deberent, providta attentione prospicientes hæc fancta fynodus, ut diuturna, decenter, sine diffinit, quod in eventum vacantiis fedis apofto-

SESSIO IV. lem, hoc facto generali durante concilio, eleclio fiunt, & interdicit ne aliisi celebretur. In contrarium attestata quavis auctoritate, etiamsi papali, non obstantibus quibuscumque constitutionibus editis vel edendis, aut aliis in contrarium facientibus, ac si de ipsis esset de verbo ad verbum facienda mentio specialis, aut juramento firmata existant, quibus et eorum efficacia derogat, & decernit, nulla & irrita esse, nullisque roboris vel momenti ipso jure: contrarium vero attentantes, fiat tam active quam passive, quoad electionem Romani pontifici, & ad quascumque alias dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuo privati, & infamiæ notam ac etiam excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Quod si forsan aliqua de facto pretensa electio præsumeretur, tam electus pretensus, quam illi adhærentes, & cum pro tali gerentes, superdictas poenas incurrant pari modo. Absolutionem vero omnium & singulorum, qui præmissis sententias aut earum aliquam incurrerint quoquo modo, dicta synodus tantummodo, præterquam in mortis articulo, sibi reservat. Decernens præsentes decretum ligare, afficere, vim & effectum habere atque fortiri, poli quadraginta dies continuos proxime secutoros a die publicationis ejusdem.

IV.

Ne vi juramenti aut promissionis alicui facta aliqui officius se praestet ut ad concilium veniat non possint.

Item ordinat, statuit, decernit & declarat, quod quicumque & singuli cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, prælati, reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, vicarii ecclesiæ Romanæ, vassalli, communitates, Romanam curiæ officiales, summi pontificis familiares, sive alii cujuscumque conditionis existant, sive quibuscumque nominibus censeantur, propter juramenta, promissiones, vel quasibet alias obligationes, præfato summo pontifici, seu alteri ad hoc ejus mandato deputato aut deputando, seu quibuvis aliis quomodolibet super quacumque re vel causa, & sub quacumque veniendi forma præstita seu præstanda, nullatenus obligantur & addhinguntur, aut se impeditos a venendo ad hoc sacrosanctum concilium occasione dictorum juramentorum, promissionum, vel aliarum obligationum, prætendere possint, aut poterunt ita futurum, quo minus absque perjurii seu infamiæ notam ad ipsum synodum tenantur accedere, qui de jure aut consuetudine sunt addicti. Cetera vero qui vocati & requisiti fuerint, & omnium prædictorum procuratores, obedire & adhærere ipsi concilio, & libere accedere possint, & teneantur, & eidem licite interesse. Procesus vero quolcumque suspensionis & excommunicationis, interdicti, nec non privationis dignitatum, beneficiorum, seu officiorum quorumcumque, & commendarum revocationes, ac denuntiationis sententias seu perjurii, aliasve poenas, penas & censuras in continentes, in ipsos vocatos, præmissorum per quemcumque quavis auctoritate Romani pontificis, auctoritate fulminatos, quo omnibus inde secutis ac secuturis, eadem synodus nullos, cassos & irritos, ac nullius roboris, seu momenti esse pronuntiat, declarat, & diffinit, & quatenus de facto processerint seu procedere sint, revocat, cassat, irritat, & annullat, & pro cassis, irritis & nullis habendos statuit & decernit.

V.

De bulla plumbea.

Item ut gesta in ipsa synodo durabilioi testimonio roboretur, statuit & ordinat ipsa synodus, quod de cetero in literis suis authenticis uratur bulla plumbea pendente cum chordula cannabis sari serici, prout varietates cansarum & rerum, super quibus literæ eadem conficientur, postulabit. In una missione Spiritus sancti in specie columbæ, in alio vero lateribus, horum verborum, Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, sculpteras continente, decernens eidem pennas & omnimodam fidem adhibendam fore.

VI.

Quod papa, durante concilio, non possit creare cardinales, nec creatos publicare.

Item cum multiplicato cardinalium fint excessive diffendiosia & onerosa, propterea & ex aliis rationibus & legitimis causis eadem sanctam synodum moventibus, statuit, ordinat, atque ex certa scientia hoc irrefragabili decreto decernit ipsa sancta synodus, quod durante hoc sacro concilio Romanus pontifex a loco illius facri concilii abfens perfonaliter, non debeat nec poffit aliquem, vel aliquos, cujufcumque dignitatis, conditionis, gradus, feu status exiftant, in fancta Romana ecclefia cardinalem, vel cardinales, quovis modo aut quocumque capitulo colore vel caufa affumere, pronuntiare feceriat aut publice, aut pronuntiatos feu affumptos decreto publicare. Et fi feneas attentarum fuerit, eximus tantaxat irritum fic & inane, nullifque roboris vel momenti. Quod fi forfan taliter de facto affumpti aut pronuntiati fe pro cardinalibus gerant aut nomarit præfumpferint, cujufcumque dignitatibus privati, & ad omnes & fingulas futuras inhabiles, ac quicumque eos pro cardinalibus gerentes & reputantes, eximus prout extunc fententia excommunicationis innodati fint ipfo facto, & qua præteriquam in mortis articulo, nifi a papa fynodo, abfolutionis five habilitationis beneficium obtinere non poffint.

Datum in feffione publica * ejufdem fanctæ fynodi, in ecclefia majori Bafilienfi folemnior celebrata, duodecimo Kalendas Julii, anno domini millefimo quadringentefimo trigefimofecundo.

VII.

Commissio facta per Concilium in eadem sessione homini cardinali sancti Eustachii, super regimine civitatis Avenionensis, & comitatus Venaysini.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, illustri filio Alphonso, sancti Eustachii sanctæ Romanæ ecclesiæ diacono cardinali, apostolicæ sedis legato, civitatis Avinionensis, & comitatus Venaysini in spiritualibus & temporalibus pro nobis & sancta mater ecclesia vicario generali, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

ANNO CHRISTI 1437. * Elect. Jul.

In paris auctore hac sancta synodus congregata, cum universi populi Christiani pacem & tranquillitatem cupiant per diversa mundi partes ad procurandam ea quæ pacis sunt, & lenadsis obviandum, fæe folicitudinis opus impendant, & ecclesiæ ipsorum patrimonium ab hoc procurandæ pacis & tranquillitatis fludio expers esse nullatenus decuit, quinimo ipsam debet speciali intuitus cura fovere. Cum itaque ad ipsius fatæ pacis notitiam fide dignorum relatione deducitum, quod civitas Avinionensis, quæ fanctæ Dei ecclesiæ semper fidelissima & obsequentissima fuit, aeeria urgentibus rationibus & causis necessariis, vicariatum per summum pontificem ad ipsius regimen destinatum fe admittere non debere prætendat, atque ad cumdem summum pontificem ambiatrata deffituere, pro utili & salubri gubernatione civitatis ejusdem, ac comitatus * Venaycini eidem adjacentis, supplicier possimus ut de alio utili ejusproviderotur vicario, quod hactenus obtinere nequivit, nec fperat poffe obtinere, quinimo in qui pro vicario deftinatus eft intendit & nititur fufcipere gubernationem, officium invita civitatem, congregate fatagens multitudinem gentium armatarum. Unde super præmissis informationes tecum ex his & aliis quæ honestius cenfet calamo non promenda, de turbatione & periculo gravi ftatus civitatis illius & patriæ eft ex veritimilibus & urgentibor rationibor dubitandum efficaque mutatio fuerit diffendium, fi forte (quod avertere dignetur altiffimus) ecclefia perderet illud tam nobile patrimonii fui membrum, aut gentrarum inquietatione turbaretur. Idcirco hæc tanta fynodus hujufmodi periculis cupiens obviare, civitatemque illam & comitatum in pace & quiete foveri, regimen & gubernationem civitatis ipfius & comitatus, aliquetpro cum fummo pontifice per ipfam fanctam fynodum, vel aliquo ejus nomine habito pleniori tractatu, fatis aliter ordinatam, maxime attento, quod propter locorum diffantiam, & viarum difficultas non poteft facile haberi recurfus ad dictum fummum pontificem, & periculum fit in mora, tibi, cujus fatum utili & fideli gubernationi fidem facit aliarum terrarum ecclefiæ regimen per te hactenus fideliffime plurimumque utiliter geftum, fide ac honorem Dei, fanctæ matris ecclefiæ, ac hujus facræ fynodi, tenore præfentium plenarie committendum, cum plenaria poteftate regendi & gubernandi dictam civitatem Avinionensem & comitatum * Venaycini, omnemque in eiidem jurisdictionem, merum & mixtum imperium, per te vel alium feu alios eccleiiaeli, officiales amovendi etiamfi pontificali præfulgeas dignitate, & alios vel eofdem inftituendi, juramenta feu promiffiones recipiendi, ac illa relaxandi cum quibufcumque femel vel pluries, fequoties vifum ibi fuerit opportunum. Quafcumque pecunias, fructus, proventus & emolumenta, in illis civitate & comitatu, ratione juris papalis, vel fanctæ Romanæ ecclefiæ, aut quocumque jure vel titulo, pro tempore præterito, præfenti, & futuro, cameræ apoftolicæ debitas & debita, recipiendi & exigendi, ac recipi & exigi faciendi, contradictores quosliibet vel indebitores cenfuris ecclefiaftticis, & alis compefcendi remediis opportunis. Et generaliter cum omnibus illis poteftatibus & facultatibus, quas bonæ memoriæ Francefcus archiepifcopus Narbonenfis fanctæ Romanæ ecclefiæ camerarius, a felicis recordationis domino Martino papa V. & alias habuit, dum agetur in humanis, licet etiam hic fpecifice non exprimantur. Mandans tibi in virtute fanctæ obedientiæ & fub pœna fynodi, quatenus eorum & regimen prædictum humeris tuis impofitum reverenter fufcipiat, ac diligenter & fideliter exequatur, utilitat in publicam, tranquillamque & pacificam ftatum civitatis illius & comitatus fic procurare folicite ftudeas, ipfumque regimen & gubernationem pro modo tuo fapientiæ fic utiliter gerere, ut apud Deum acterna vitæ merita, & apud * mandatum fanta * mandatum tua fundis & gloriæ fufcipiat incrementa. Man. dat infuper omnibus officialibus, civibus, incolis, & habitatoribus dictæ civitatis & comitatus, capitaneis, nec non caftrorum caftellanis, * baillivis, & alis officialibus quibufcumque, * baillivis. quovis nomine cenfeantur, & alis univerfis, quatenus tibi & per te deputandis officialibus ad regimen eorumdem, & nolli alteri parcant, obediant, & intendant, in omnibus & per omnia, quemadmodum præfato archiepifcopo Narbonenfi, dum viveret, & pro ecclefia Romana dictæ civitatis & comitatus regimen & gubernationem parebant, fatisfiant, & fecere tenebantur quibufcumque promiffionibus, juramentis, obligationibus, & alis quibufcumque difpofitionibus in contrarium facientibus, non obftantibor mutatione. Hæc namque fancta fynodus omnium quorumcumque prædictis obviantium vim & effectum prætentium auctoritate fulpendit. Et quidquid per te rite, fpiritualiter & temporaliter geftum & ordinatum, ratum vel fententiatum fuerit, vel provium, hæc fancta fynodus ratum & gratum habebit, ac faciet auctore domino inviolabiliter obfervari.

Datum in feffione publica ejufdem fanctæ fynodi in ecclefia majori Bafilienfi die Veneris * 12. mensis Julii, anno domini millefimo quadringentefimo trigefimofecundo.

SESSIO IV.

L

De tenfis fidei.

Sacrofanctæ generalis fynodus Bafilienfis, in Spiritu fancto legitime congregata, univerfam ecclefiam repræfentans, illuftrem Alphonfum, fancti Euftachii fanctæ Romanæ ecclefiæ diaconum cardinalem, apoftolicæ fedis legatum, civitatis Avinionenfis & comitatus Venaycini, nec non fedis Bafilienfis, in temporalibus & fpiritualibus, de perfonis idoneis providere: captoque confilio, de Cardinalibus Dei judicos deputat judices ad audiendum omnes & fingulas caufas fidem quomodolibet concernentes, venerabiles Francifcum Papienfem, Joanaftum Ratifponenfem, epifcopos, & dilectum filium ecclefiæ Joannem abbatem Ciftercienfem, quibus in tantis hujufmodi per deputatos ad hoc plus examinatis, ipfique defigeatis & teftifiis dat potteftatem in prædictis caufis, de hoc loco conciliii & extra, citandi ac audiendi, cognofcendi, decidendi, & alia facienda, quæ ad ejusdem caufas pertinent & pertinebunt, ufque ad

SESSIO V. sententiam diffinitivam exclusive. Et ut eo fa-
cilius causa prædicta suum habeat debitum con-
sequutum, eadem sancta synodus, ut ipsi judi-
ces prædicti, aut duo ex eis, tertio staturis no-
vis non venientes, terminos in causis hujusmo-
di tunc occurrentes, tenere & observari facere,
& alias sumariæ, simpliciter & de plano ac fa-
cti ſtrepitu & figura judicii procedere valeant,
statuit & decernit.

II.

De procuratore fidei.

Procuratori. Item sancta synodus prædicta deputat & con-
stituit dilectum ecclesiæ filium Nicolaum anici,
licentiatum in theologia, in causis fidei pro-
missis procuratorem generalem, hoc durante
concilio, cum potestate substituendi de confen-
su & auctoritate judicum prædictorum, qui nul-
lam causam promovent, nisi primum per de-
putationem fidei fuerit examinata & admissa.

III.

Deputantur judices ad examinandum causas generaliter.

Item dicta sancta synodus, ne inter ceteros
uberes fructus, pro quibus procurandis summo-
pere desudat, justitia indebite gravatis, pro
qua ad eandem confluunt, ministrando deficiat
aut ipsius exercitio plus debito negligat, vo-
lens in præmissis opportunis remediis providere
conſiliariis, judicibus, & deputatis judices ad com-
missiones ad audiendum omnes causas, ad di-
ctam sanctam synodum devolutas seu devolven-
das, deductas seu deducendas, causis concernen-
tibus fidem exceptis, venerabiles Berengarium
Petragoricensem, Petrum Augustiensem, provinciæ
Maguntinæ, & Delphinum Parmensem, e-
piscopos, quibus in causis præmissis per deputa-
tos ad hoc prius examinatis, ipsique remissis
per deſignatis, dat potestatem, non obstantibus
feriis, in loco concilii & extra citandi, audiendi,
cognoscendi, referendi & diffinendi, & a-
lia faciendi quæ ad dictas causas pertinent &
pertinebunt. Et ut eo facilius causæ seu nego-
tia ad debitum finem perveniant, eadem sacra
synodus, ut tres aut duo ex ipsis, tertio statu-
tis horis non veniente, terminos in causis huj-
usmodi tunc occurrentes tenere & observari fa-
cere, & alias secundum qualitatem causarum
procedere valeant, statuit & decernit, cautis ta-
men ecclesiarum cathedralium majoribus earum-
dem dictæ sacræ synodo referratis, de quibus
se non impediant, nisi de generalis congrega-
tionis patrum & suppositorum ejusdem, etiam
extra cessionem publicam commissione speciali.
Ratificatque nihilo minus hæc sancta synodus,
& approbat omnes commissiones quarumcumque
causarum, etiam cathedralium & majorum, ab
quarumque potestate in generali congregatione
dictæ judicibus seu aliis commissariis hactenus
factas, ac non processus exinde factos, ac et-
iam inanes ex eisdem continuandos.

IV.

Ordinatio procuratorum.

Item ne judices prædicti qualibet causas ad
hoc factum consilium delatas seu deferendas,
passim & indifinite, importunitate petentium de-
cevisti, audiendas recipiant, sed potius de cau-
sis ipsarum ratio habeatur, hæc sancta syno-
dus constituit & deputat dilectos ecclesiæ filios
Julianum apostolicæ sedis legatum sancti Angeli,
& Dominicum sanctæ Mariæ in via Lata,
sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ diaconos cardina-
les, & quemvis præsidentem nunc & in futu-
ro pro tempore existentem, & venerabiles
Franciscum Grebennensem episcopum, ac dila-
ctum ecclesiæ filium Henricum Fleckel, palatii
apostolici causarum auditorem, dictarum causa-
rum præcognitores, dant & concedunt quinque
prædictis vel majori parti, aliis se abstenenti-
bus vel non consentientibus, potestatem causis
hujusmodi primum diligenter examinandi & di-
cernendi, quæ aut qualis illarum in hoc sacro
concilio tractari, audiri, cognosci decenter pos-
sint, seu diffiniri debeant, & quæ tractandæ
seu in generali congregatione referandæ, aut,
absque relatione præmissa cognitione decidendæ
judicaverint, ad ipsos judices remittere habeant
delignatas, sub modificatione procedendi prædi-
cta. Et nihil ad eos sic (ut præmittitur) remis-
sa fuerint, de illis se non impediant quoto
modo.

V.

Quod ultra tres menses petentes judicum non durent.

Item decernit hæc sancta synodus, quod poſt
tres menses continuos a die præfentis publica-
tionis computandos, tam judicum pro fide,
quam pro aliis causis prædictis audiendis, depu-
tatorum pariter & præcognitorum potestas finia-
tur. Sit tamen in potestate dictæ generalis con-
gregationis, in locum quorumlibet prædictorum
etiam citra sessionem publicam, quos decrevi-
rit, deputare.

VI.

Ne incorporati trahantur ad judicium extra locum hujus concilii.

Item statuit & diffinit, quod nullus huic sa-
cro concilio per se vel suum procuratorem legi-
time admittendus incorporatus, etiam procurator
ipse aut incorporandus, in futurum a tempore
arrepti itineris sine fraude continuati, aliquem
ad hanc Basileensem synodum venientem, pro
quacumque causa seu lite mota seu movenda,
aut quavis alia occasione, ad Romanam curiam
seu coram quocumque judice ordinario vel de-
legato, extra locum concilii, illa durante, in-
vitus trahi seu evocari, aut contra ipsos invi-
tos, aut aliquem eorumdem procedi possit. Si
quid vero in contrarium attentatum fuerit, quo-
vis modo per quemcumque, quavis, etiam sum-
mi pontificis, auctoritate, decernit irritum & e-
inane, nullatque roboris existere seu momenti.
Nihilo minus hæc sancta synodus edictum para-
tam de omnibus suppositis ejusdem aut aliquo
eorum, quemlibetibus, ipsa actionem movere
volentibus ministrare justitiam complementum.

VII.

Ordinatur audiri ordinarius cameræ.

Item hæc sancta synodus deputat & constitu-

ANNO CHRISTI 1433. tuit dilectum ecclesiæ filium Henricum Fleckel A
Apostolici palatii causarum auditorem, hujus
facti conciliji judicem & auditorem ordinarium:
dans & concedens eidem omnem potestatem seu
jurisdictionem, quam in Romana curia de jure
seu consuetudine exercet, seu exercere habet
Apostolice cameræ auditor.

VIII.

Soldanus constituitur.

Item constituit & deputat dilectum ecclesiæ fi-
lium Tristanum de Lande soldanum; cum pote-
state quam habet soldanus curiæ Romanæ.

IX.

De aliis officialibus.

Item de cæteris officialibus in hac sacra synoda
necessariis ordinetur & disponatur in congrega-
tione generali: & quæcumque ibidem super de-
putatione eorundem officialium acta seu oorda-
nata fuerint, ejusdem firmitatis & auctorita-
tis existant, ac si facta fuissent in publica
sessione.

X.

Deputantur notarii.

Item quia plures notarii & scribæ in eadem
sancta synodo ad conscribendum acta ejusdem
fuer necessarii, citra alionum per ipsam sanctam
synodum in alis sessionibus deputatorum revo-
cationem, magistros Emilianum de Coniscariis
de Blenasco juris canonici professorem, Gerhar-
dum Roselli, Georgium Frey de Vilahoven,
Conradum Kronolin de Dyepurgh, Petrum de
Nuxeto clericos Vercellensis, Noviomensis, Pa-
tavienſis, Maguntinensis, & Placentinensis
diœcesis, notarios & scribas ejusdem ordinat &
deputat.

Datum Basileæ in sessione publica ejusdem
sanctæ synodi, in ecclesia majori Basileensi so-
lemniter celebrata, quinto Idus Augusti, anno D
a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo
tricesimoſecundo.

SESSIO VI.

ANNO Domini millesimo quadringentesimo
tricesimoſecundo, die sabbati sexta men-
sis Septembris, fuit in ecclesia majori Basileen-
si, in qua sessiones celebrari solent, sexta hu-
jus sacræ synodi Basileensis sessio celebrata hoc
modo. Primo videlicet Missa solemni de beata
Virgine Maria per dominum Philibertum epi-
scopum Constantiensem præsidentem celebrata,
& demum suffragiis, Antiphona *Exaudi*, ac
litaniis cum evangelio secundum Lucam, *Dixit*
Jesus discipulis suis: Qui vos audit, me audit:
& qui vos spernit, me spernit: ac hymno, *Veni*
creator Spiritus, cum versiculo & collecta,
decantatis: assistentibus dominis legato Placen-
tino & Firmano cardinalibus cum triginta dua-
bus aliis prælatis in eorum mitris planis & a-
plavialibus existentibus; & de hodiernis Ma-
felino Bavariæ protectore hujus facti concilii;
venerabiles viri magistri Nicolaus Amici, & B
Hugo ⁹ Becardi, promotores hujus facti conci-
lii, per organum magistri Hugonis fuam peti-
tionem fecerunt in scriptis, ut sequitur:

Promotores concilii dant petitionem.

Reverendissimi patres, & vos alii domini
mei præsitantissimi, sacrosanctum generale
concilium in Spiritu sancto legitime congre-
gatum celebrantes, ac universalem ecclesiam
repræsentantes, cum ex decreto tertiæ sessio-
nis hujus facri concilii sanctissimus dominus
noster Papa Eugenius cum omni reverentia
& obtentatis fuerit per vitera misericordiæ fi-
lii Christi exhortatus, requisitus, ac moni-
tus, quatenus præstantem diffolutionem hu-
jus facti concilii de facto revocaret, sicut de
facto procesferat; quæ notoria universitam
scandalizat ecclesiam & populum Christianum:
& ipsam revocationem, quemadmodum &
diffolutionem fecerat, per diversas mundi par-
tes transmittere & publicare, ab omnique
impedimento dicti concilii penitus desisteret;
quinimo eidem (ut deberat) favere & assi-
stere; omniique præbere subsidia & auxilia
opportuna: necnon infra triam mensium pa-
tium peremptorie præfixum & assignatum
ſi & corporalis ipsius dispositio pateretur) per-
sonaliter venire; si fas autem, personam vel
personas loco & vice sui destinaret & transmi-
ttereret cum plenaria potestate ad omnia & C
singula in hoc concilio peragenda, usque ad
totalem conclusionem ipsius, per omnes &
singulos actus gradatim & successive. Et di-
cto dominus Eugenius Papa IV. ex super qui-
bus monitus fuit, facere non curavit, sed
in sua præsentia diffolutione perseveravit,
& etiam perseverat; ac omnem perturbatio-
nem & evasionem hujus facti concilii mali-
piciter moliatur, nec infra terminum præfi-
xum venerit aut mittit: idcirco non promo-
tores hujus facti concilii prodicentes memo-
ratum decretum monitionis & citationis, ac
executionem legitimæ & debite factam, pe-
timus, supplicamus instantissime, & requiri-
mus, dictum dominum Eugenium Papam IV.
per hanc sacram synodum decretis & declarati
contumacem in prædictis; atque ad ulteriora
debite procedi, prout necessitates ecclesiæ
Dei exigunt & requirunt, ac prout ad divi-
ni juris partes & humani. Deinde productis
per eos monitione & citatione contra domi-
num nostrum Papam Eugenium moderatum &
dominos cardinales, cum duobus instrumentis
executionis ejusdem, etiam petito & instan-
ter requisito, per sacrosanctum concilium præ-
fatum dominum nostrum Papam contumacem
reputari, & ad ulteriora procedi, prædictus
dominus episcopus Constantiensis præsidens, de
mandato reverendissimi reverendis in Christo
patribus, & dominis dominis Patriarcharum
& Ratisponensis episcopis, ut interrogarent si
dominus noster Papa, aut aliquis pro eo po-
testatem vel mandatum sufficiens habens esset
in dicta sessione, se repræsentaret. Qui quem
dominum ambo episcopi, videlicet Petra-
gorienſis & Ratisponensis, primo super pra-
dictis ante alterae dictæ sessionis ter eundem do-
minum nostrum Papam vocaverunt altis & in-
telligibili voce sub his verbis: Esto ne
quis hic pro domino Eugenio Papa IV.
cum legitima potestate, cujus compromitta
nunc arculata est? Comparet in hac sessio-
ne publica: Similiter hoc ipsum fecerunt ter
ante majus portale dictæ ecclesiæ. Deinde sedes
relatione per eosdem dominos episcopos domino
epis-

Ann. 1433.

a ad. plures libros.

b ad. Bavariæ.

SESSIO VI.

episcopo præsidenti, quod nemineni pro præfato domino nostro Papa reperirant, accesserunt ad dictam sessionem nomine & ex parte dicti domini nostri Papæ, videlicet domini Tarentinus & Colossensis archiepiscopi, episcopus Magdalonensis, & dominus Antonius de sancto Vito sacri palatii causarum auditor. Et ipsi fecendebinus in eadem juxta dominum ducem protectorem, dictus magister Hugo alter promotorum, alio sibi affistente, tenia vice cum instantia petiit ab eisdem dominis nunciis & oratoribus, an haberent aliquod mandatum vel potestatem a domino nostro Eugenio Papa IV. Qui respondentes, quod erant simplices nuntii & oratores dominii nostri Papæ. Et tunc ipse promotor, attento quod dicti oratores nullam facieban tidem de mandato, nomine concilii protestatus est de nullitate actorum & agendorum per eosdem. His itaque peractis, dominus Magdalonensis episcopus, alter dictorum nuntiorum, narravit se alias in principio sui adventus litteras credentiales, nomine sancti Petri ad vincula, tanti Eustachii, de Fuxo, & de Anglia, cardinalis, merito pro executatis habebuntur. Præterea magistri Simon de Valle, & Joannes de Rugofio ordinis Prædicatorum, pro & nomine domini cardinalis Bononiensis, dixerunt se habere mandatum sufficiens, & obtulerunt se coram eisdem dominis deputatis producere velle. Similiter magister Laurentius de Rotella obtulit se rationabiliter de causis excusatorum dominum cardinalem & Columna. Et tandem his peractis, concilium per organum dominii presidentia deputavit dominos Frisingensem & Bellicensem episcopos, qui videbent & examinarent producta per promotores, & petita; mandata dominorum cardinalium, ac hujusmodi excusationes audirent, & omnia concilio referrent. De quibus omnibus & singulis præmissis prædicti promotores nomine concilii petiuntur & quisquet eorum petiit ad perpetuam rei memoriam, sibi fieri a nobis notariis & aliis unum vel plura instrumentum & instrumenta.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ, *&c. ut supra.*

a al. Magalonensis.

Sign. 4.

SESSIO VII.

Quod sedente concilio, vacante sede Apostolica, extra concilium non procedatur ad electionem.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUidam hæc sancta synodus super electione Romani Pontificis, in casu vacationis sedis Apostolicæ, hoc tacto durante concilio, quodidam edidit decretum hujusmodi sub tenore: Ad providentiæ spectat officium pertinens considerationem futura prospicere, *&c. ut habetur in quarta sessione: ideo non est necesse hic inserere.*

Pro-

ANNO CHRISTI 1432.

Prorogatio temporis cardinalium residendi ad concilium tempore vacationis papatus.

Cum autem ex eodem decreto apud aliquos exorta fit dubitationis occasio, ne tempus decem dierum ad intimandum cardinales præfinitum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, per constitutionem editam in generali concilio Lugdunensi, fatuum, & tempus notæ vacationis in loco non possitili currere & arctare, quod nimis rigidum videretur, & terminus nimis brevis proper multos ex eisdem cardinalibus, qui a loco ipsius concilii ipse mentis & ultra, & etiam a die fuæ præterhæ diffolutionis annus effluxerit, ipsique domiuus Eugenius monitionibus suprædictis sanctæ matris ecclesiæ tenuus obedire, fed in fua pertinacia diffidentes, ipsi concilii perseverent, ipsum eventere & diffperdere variis modis tangens, & aliam congregationem fub nomine generalis concilii indicere, in grave scandalum & damnum totius ecclesiæ bonique publici perturbationem, & decretorum facti Constantiensis concilii contemptum & enervationem, ac etiam fidei catholicæ detrimentum, nam hæc factum concilium ad extirpationem hæresim per Dei gratiam sollicitudinem & operam præbuerit & præbeat, ac quæ fructus optatus in proxima dispositione videtur, idcirco ad omnem superabundantem cautelam, suique omnem manifestudinem & gravitatem offendendam, & ipsum dominum Eugenium papam in magis manifesta contumacia constituendum, eundem per viscera misericordiæ Jesu Christi, & sub obtestatione divini judicii adjurant, exhortant, & etiam ex parte omnipotentis Dei precipit atque mandat, quatenus infra 60. dies ab hac die, præfentialiæ decreti in valvis ecclesiæ Basileensis affixione, continue subsequentes, dictas pretentas diffolutionem & convocationem congregationis fub nomine concilii generalis publicare revocet, & hæc facto concilio etiam pure & simpliciter adhæreat realiter & cum effectu, & deinde cetera in præinserto decreto contenta adimplet cum effectu. Aliquotis fi infra predictum terminum prædictæ generalis diffolutionem & convocationem non revocaverit publice, & ipsi facto concilio pure & simpliciter (et permittitur) non adhæserit, dicta sancta synodus ubique uberiori monitione, requisitione, vocatione, ipsi cessione, contra ipsum super præmissis & omnibus alis in concilio peragendis ipsque ad finem debitum inclusive procedet, prout Spiritus sanctus dictaverit, & tam de jure divino quam humano fuerit procedendum; adjiciens, quod si dictus dominus Eugenius papa præmissis parere contempserit, & dicto termino fexaginta dierum pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales ecclesiasticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia in fomentum dictæ suæ pretensæ diffolutionis, & enervationem, diminutionem, feu impedimentum, ipsius facti concilii, & quo ipsius facti concilii arbitrio indicabitur, ipsi fuerint in fomentum tales promotiones, hæc sancta synodus cassat, irritat, & annullat. Mandat poteres in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœna privationis, quam ipso facto incurrant, omnium suorum beneficiorum & officiorum, commendarum, pensionum, & quorumcumque, cumque, etiam expectativarum, omnibus & singulis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & abbatibus ec-

A Tunc cardinalis Bononiensis, Columna, & Tarentinus, Venetorum, Alphonsi sancti Eustachii diaconi cardinalis, Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconi cardinalis de Comite, Ardecini sanctorum Cosmæ & Damiani diaconi cardinalis Novariensis, Prospeci sancti Georgii ad velum aureum diaconi cardinalis de Colonna. Tunc vero dicti domini Petragoriccensis & Rattisponensis episcopi, de mandato facri concilii, sit supra, ante altare ter, & ante valvas ecclesiæ etiam ter, eosdem dominos cardinales ad sessionem ipsius vocaverunt. Et facta eorum relatione de præmissis, quod neminem invenerunt, dominus auditor & domini legati furrexit in medium, & dixit quod petatum & deliberat exhibere mandatum sufficiens eorum dominii a concilio deputandis, pro quinque dominis cardinalibus vocatis, videlicet de Colonna, de Arnaldis, sancti Sixti, Rotomagensis, & de Mostefonti; similiter allegare causas rationabiles, propter quas domini, Herdensis, qui jam habitus est in congregatione generali cardinalis, nomen sancti Petri ad vincula, tanti Eustachii, de Fuxo, & de Anglia, cardinales, merito pro executatis habebuntur. Præterea magistri Simon de Valle, & Joannes de Rugofio ordinis Prædicatorum, pro & nomine domini cardinalis Bononiensis, dixerunt se habere mandatum sufficiens, & obtulerunt se coram eisdem dominis deputatis producere velle. Similiter magister Laurentius de Rotella obtulit se rationabiliter de causis excusatorum dominum cardinalem & Columna. Et tandem his peractis, concilium per organum dominii presidentia deputavit dominos Frisingensem & Bellicensem episcopos, qui videbent & examinarent producta per promotores, & petita; mandata dominorum cardinalium, ac hujusmodi excusationes audirent, & omnia concilio referrent. De quibus omnibus & singulis præmissis prædicti promotores nomine concilii petiuntur & quisquet eorum petiit ad perpetuam rei memoriam, sibi fieri a nobis notariis & aliis unum vel plura instrumentum & instrumenta.

B Die Jovis 6 Martii.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ, *&c. ut supra.*

SESSIO VIII.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans.

Mabillon. 18. Dionysiaeis 443. Basileensis concil. Gall.

CUm jamdiu de mense Aprilis in hujus facri concilii sessione solenni editum & publicatum fuerit decretum hujusmodi tenor: Sacrosancta, *&c.* Olim, *&c.* quod quidem vocationis decretum debite extitit executum, & in termino constituto solenni sessione celebrata sexta die mensis Septembris per promotores hujus facri concilii fuerit ipsis domini papæ & cardinalium absentium contumacia debite accusata, ambasiatoribus ipsius summi pontificis tunc in hac civitate personaliter constitutis; qui quidem ambasiatores ad locum ipsius sessionis venientes, magnificpebuia dicto facro concilio petierunt, in procedendo contra dictum dominum Eugenium papam & cardinales superfedere: & licet fecundum juris ordinem, attenta magna dicti

ecclesiarum prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuscunque in Romana curia existentibus, cujuscunque status & conditionis existant, quatenus in calis prædicto poſt lapſum dicti termini infra 20. dies proxime & immediate ſequentes a curia Romana recedant, & deinde cardinales omnino ſub pena prædicta ad hoc ſacrum concilium, omni mora poſtpoſita, veniant. Patriarchæ vero, archiepiſcopi, epiſcopi, ac alii eccleſiaſtici, prout de jure vel conſuetudine ad generale concilium ſpectantur, ad hujuſmodi jurisdictionem ſuam ſine fraude continuando, ad hoc ſacrum concilium veniant: reliqui vero, qui ad generale concilium non tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſervendum manent in propriis beneficiis, vel ad hoc ſacrum generale concilium ſine moræ diſpendio & omni fraude eſſentes & transitum de accedant. Decernit tandem hæc ſanctia ſynodus, hujus decreti publicationem in præſenti ſeſſione factam, ejuſque affixionem in valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis, habere vim monitionis, citationis, & executionis, & ita univerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi & eis intimatum fuiſſet. Inſuper, prout in prioris monitionis edictio continetur: hæc ſanctia ſynodus de clarat & protestatur, quod nihilominus hujuſmodi diſtinctione ſexaginta dierum prædente, cum id rerum neceſſitas ſuadeat & qualitas agendorum, in ulteriori proſecutione concilii & agendorum in eo, procedere intendit ordinate, debite & mature, nec propterea ſuperſedere aliquaſtlet in proceſſu.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolenniter celebrata, * decimoquinto Kalendas Januarii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

* die ſexta 18. Decemb.

I.

Decretum quod unicum debet eſſe concilium;

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Conc. 6.

Sicut unica eſt eccleſia ſancta catholica, Chriſto ipſius ſponſo dicente, *Una eſt columba mea, dilecta mea*, & fidei articulo hoc profiteente, cum unitas diviſionem non capiat; ſic eſſe non poteſt niſi unicum generale concilium, ipſam ſanctam eccleſiam catholicam repræſentans. Cum ergo in hac civitate Baſileenſi decretis ſacrorum generalium conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, & eiusdem Romanorum appoſitorum pontificum ſciliicet ſolicii recordationis Martini quinti & Eugenii quarti, generale concilium inſtitutum & ſtabilitum ſit, & in Spiritu ſancto legitime congregatum, iſto durante concilio conſtat, illud generale concilium alibi eſſe non poſſe. Quicunque igitur hoc ſacro durante concilio alium congregationem ſub nomine generalis concilii cingere aut facere præſumpſerit, non catholicæ eccleſiæ concilium, ſed ſchiſmaticorum conventiculum eſſe, aut facere convincitur. Idcirco hæc ſanctia ſynodus omnes Chriſti fideles, cujuſcumque status aut dignitatis, etiam papalis, imperialis, vel regalis, ſub pena ſtatut, ſub obteſtatione divini judicii, quæ in Core, Dathan & Abiron auctoribus ſchiſmatis ſcriptura ſacra commemorat, admonet & hortatur, & in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis contra ſchiſmaticos a jure indictis, diſtricte præcipit atque mandat, ne hoc ſanctiſſimo concilio aliam congregationem ſub nomine generalis concilii, quæ revera non eſſet concilium, facere, aut congregare, nec ad ipſam tanquam ad generale concilium, etiam pretextu cujuſcumque promiſſionis aut juramenti, accedere vel intereſſe, aut recurrere quoquo modo, neque pro concilio generali habere, reputare, aut etiam nominare præſumant, etiamſi jam indictem præcedatur, ſive in ſecundum indici attenetur. Si qua vero perſona eccleſiaſtica, etiamſi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ſit, aut alia quacunque cujuſvis status, gradus, aut conditionis, ſe exiſtat, Bononiam vel ad aliquem locum ſibi nomine generalis concilii, iſto durante, præſumat accedere, vel ibi maneat, ſententiam excommunicationis & privationis omnium beneficiorum, dignitatum, & officiorum, & inhabilitationis ad iſpa, incurrat ipſo facto. Et de dignitatibus, officiis & beneficiis talibus, per ea ad quos de jure ſpectat, etiamſi cathedralis aut metropolitanæ eccleſiæ fuerint, libere diſponatur.

II.

Decretum pro incorporatis, quod eorum beneficia conferri non poſſunt per papam vel alium.

Ambitioſorum accenſa cupiditas; non contenta de acceptis beneficiis gratias non agere, & humanitatis in ſe jura violare, interdum adeo exardeſcit, ut eos, qui credita ſibi officia diligenter obeſervant, & ita cuncta agunt, ut omni laude ſint digni, ſubvertere moliatur, & a ſuis dejicere beneficiis, cum tamen pro eorum bonis actionibus, ut extoſſerentur, amplius dignum eſſet. Ideo opus eſt pro videre remediis, ut tuta ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur audacia, & nocendi facultas. Quiſquis igitur tantæ ambitionis fuerit, ut eccleſiam cathedralem, dignitatem, officium aut beneficium, penſionem vel commendam, alicujus ex incorporatis, ſeu incorporandis, poſtquam fuerint incorporati, ſeu adhærentibus huic ſacro concilio, attentaverint a Romano pontifice vel quovis alio impetrare, aut etiam acceptare, ſi motu proprio conferatur, non ſolum jure, quod in tali eccleſia, dignitate, officio ſeu beneficio habere prætendit, ſed etiam omnibus beneficiis ſit ipſo jure privatus, & ad obtinendum in futurum inhabilis. Si qui vero ante hujuſmodi editionem decreti talis impetrationis aut attentationes habuerint, aut earum gratiis etiam proprio motu conceſſis

ANNO CHRISTI 1432.

III.

Quod papa non poteſt imponere novas gabellas in terra Romanæ eccleſiæ, nec de non alienandis terris eccleſiæ.

Ceterum cum ad notitiam hujus ſacræ ſynodi fide dignorum fit relatione deductum, quod dictus dominus Eugenius papa ſuper alienandis ponnullis civitatibus, caſtris & terris eccleſiæ Romanæ, & aliarum eccleſiarum, habuit & habet diverſos variofque tractatus, quos quidem alienationes in fomentum dictæ prætenſæ hujus ſacri concilii diſſolutionis, & ipſius concilii convertarium fieri moliuntur, & in damnum & jacturam patrimonii beati Petri aliarumque eccleſiarum cederent manifeſte; idcirco hic & alias ex bonis & juſtis cauſis, quæ ad hoc cujuſlibet recte ſentientis animum inducere debent, hæc ſanctia ſynodus eidem domino Eugenio omne alienationis, indendationis, & impignorationis quasus bonorum immobilium, ac etiam mobilium pretioſorum & jurium eccleſiæ Romanæ, & aliarum eccleſiarum quarumcunque, nec non auctoriſationum alienationum bonorum immobilium & jurium aliarum eccleſiarum, omnemque indictionem ſeu impoſitionem novarum gabellarum, & aliorum onerum in alma urbe Romana & aliis terris eccleſiæ Romanæ, nec non impoſitionem cujuſcumque gravaminis ſeu ſubſidii ſub nomine decimæ vel quocunque alio nomine cenſeantur, penitus interdicit, omneſque alienationes, indendationes, & impignorationes, de eiſdem bonis immobilibus, & juribus eccleſiæ Romanæ, & aliarum eccleſiarum, & auctoriſationem hujuſmodi per dictum dominum Eugenium factas & fiendas, ac gabellas & alia onera per eundem dominum Eugenium impoſitas ſeu impoſita caſſat, revocat, irritat, & annullat, adeo ut nec jus aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam pariant.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia majori Baſileenſi ſolenniter celebrata, decimo quinto Kalendas Januarii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

SESSIO IX.

Concilium recipit Sigiſmundum imperatorem.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO IX. ANNO CHRISTI 1433. Januarii 16.

INTER juſtitiæ opera nil juſtius nilque dignius eſſe conſtat, quam cos, qui pro univerſalis eccleſiæ utilitate ſolicitudinis ſtudia utiliter ac laboris impendunt, ac pro mercede ſuæ fideſtu ſolicitudinis vigilis eccleſiaſtica jura tuentur, ipſius eccleſiæ munire præſidiis, advocare ea præterium intimanda, quæ in eos pro impenſis eccleſiæ Dei obſequiis moliuntur. Cum itaque catiſſimus eccleſiæ filius & ejuſdem fideliſſimus advocatus Sigiſmundus, Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex, pro univerſali eccleſiæ utilitate, hujus ſacri concilii generalis ipſam repræſentantis protectionem in le ſuſcipiens, ipſique conſtanter adhærens, ſua laudabili ſolicitudinis ſtudiis vigilantiſque laboribus, tam cum domino Eugenio papa IV. ut attentatum diſſolutionem ipſius concilii revocando ipſi concilio adhærent, quam etiam cum Chriſtianitatis principibus & prælatis, dominiſque, & communitatibus, ipſius ſacri concilii favorem & augmentum ſtudiuerit & ſtudeat multifariſe promovere; idcirco dignæ gratitudinis vicem rependens hæc ſancta ſynodus, eundem filii ſpecialis protectionis ſui munimine ſuſcipit, nec non quoſcumque proceſſus, etiam privationem regnorum, provinciarum, dominiorum, & quarumlibet dignitatum forſan continentes, contra præfatum Romanorum regem factos, aut etiam ſub cenſuris & pœnis eccleſiaſticis, aut aliis quibuſcumque, per ipſum dominum Eugenium papam, aut alium ejus nomine, prolatos, vel in poſterum quovis modo faciendos, aut etiam proferendos, auctoritate omnipotentis Dei caſſat, irritat, & annullat, ac, ſi de etiero attentaretur fieri, nunc pro tunc caſſos & nullos eſſe decernit ac nullius exiſtere robore vel momenti. Univerſis autem Chriſti fidelibus etiam ſub pœnis late ſententiæ excommunicationis & privationis dignitatis cujuſlibet eccleſiaſticæ vel mundanæ interdicit, ne quidem *ipſi domino Eugenio papæ*, aut alteri ejus nomine, circa proceſſus hujuſmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni quovis modo obedire vel parere præſumat. Quilibet præſato regi quilibet obedat, & parere teneatur, licet prius de jure tenebatur, ac ſi dicti proceſſus nunquam emanaſſent, vel etiam emanarent.

In eadem ſeſſione caſſat ſynodus proceſſus contra dictum Sigiſmundum, fautorum concilii, & alios adhærentes concilio.

Et inſuper pari modo quoslibet proceſſus per præfatum dominum Eugenium papam, aut alium ejus nomine, contra quaslibet alias perſonas cujuſvis gradus, ſtatus, præeminentiæ & honoris exiſtentes, etiamſi regali, reginali, ducali, aut alia quavis præfulgente dignitate, & præterim contra dilectum eccleſiæ filium nobilem virum Vrilelmum dorem Bavariæ, hujus ſacri concilii nomine pariter regie Romanorum protectorem, necnon civitates, univerſitates quarumcunque civitatum & terrarum, & maxime Romanæ eccleſiæ mediate vel immediate ſubjectas, vicarios quoque, rectores gentium armigerorum, & capitaneos, officiales & ſingulares perſonas earumdem, huic ſanctæ ſynodo adhærentes factos & profectos, vel in poſterum faciendos aut proferendos, etiam contra ſimiles perſonas, civitates, & univerſitates, quæ in futurum adhærebunt, poſtquam adhæſerint, hæc ſancta ſynodus caſſat, irritat & annullat, &, ſi in futurum fieri attentetur, nunc pro tunc caſſos & nullos eſſe decernit, ac nullius exiſtere roboris vel momenti. Univerſis quoque Chriſti fidelibus, etiam ſub ſimili pœna late ſententiæ excommunicationis, & privationis dignitatis cujuſlibet eccleſiaſticæ vel mundanæ interdicit, ne quidem *ipſi* domino Eugenio papæ, aut alteri ejus nomine, circa proceſſus hujuſmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni, quovis modo obedire vel parere præſumat. Celebrata fuit hæc ſeſſio die vigeſima ſecunda Januarii, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio. Lecta & publicata per reve-

SESSIO IX. reverendum patrem & dominum dominum Franciscum episcopum Cumanum, celebrantem reverendo domino patriarcha Antiocheno.

SESSIO X.

SESSIO X. ANNO domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo, indictione undecima, die vero Jovis decima nona mensis Februarii, celebrata fuit sessio decima in nave ecclesiæ Basileensis: In qua poli mittam de Spiritu-Sancto per reverendum in Christo patrem dominum Matthæum episcopum Albinganensem solenniter decantatam, orationibusque litaniis, evangelio secundum Matthæum, *Dixit Simon Petrus ad Jesum, Ecce nos reliquimus omnia*, &c. aliisque suffragiis, cum hymno, Veni creator Spiritus, decantatis, adhibitis, & præfentibus in eadem quadraginta feu prælatis in mitreis eorum planis, de quorum numero tres presbyteri & duo diaconi cardinales in utrisque lateribus collocati extiterunt; nec non illustrissimus princeps dominus Vellitadux dux Bavariæ, &c. hujus facri concilii protectore, una cum aliis quamplurimis honorabilibus utriusque jam spiritualis quam temporalis status personis, ex injunctio sibi mandato pro parte ipsius sacræ synodi, reverendum in Christo pater dominus scilicet * Cremensis episcopus amborum ad hoc omnium ascendens, decreta infra scripta de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, & solenniter publicavit.

Die 19. Februarii, An. 1433.

* Cremensis, an. Cremonensis.

I.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universum ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Pridem in octava sessione hujus facri concilii in decreto ratationis domini Eugenii papæ IV. clausula quædam infra scripta tenuisse adjecta fuit, videlicet adjiciens, quod si dictus dominus Eugenius papa præmissis parere contemperit, & dicto tempore sexaginta dierum pendente aliquas promotiones fecerit ad cathedrales ecclesias, vel ecclesiasticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia, in fomentum dictæ suæ pretensæ dissolutionis, & enervationem, diminutionem, seu impedimentum hujus facri concilii, & ejus ipsius facri concilii arbitrio judicabitur, an facite fuerint in fomentum talei promotiones, hæc sancta synodus cassa, irrita & annulla. Hanc autem clausulam pro tutione hujus facri concilii & personarum eidem adhærentium, hæc sancta synodus extendit & vires habere vult, ulique quod per ipsam sanctam synodum super hoc alter fuerit ordinatum.

II.

Extensio decreti quod incipit: Ambitiosorum.

Ex eadem etiam causa decretum illud quod incipit: Ambitiosorum, &c. in eadem sessione promulgatum hæc sancta synodus extendit ad personas collegiorum capitulorum, ambitiosorum, & contentiosorum, ita ut illi tamquam quos aliquem admittere seu recipere præsumpserint, in possessionem dignitatum, officiorum vel beneficiorum, personarum quæ in dicto decreto exprimuntur.

III.

Accusatio contumacia papæ.

Deinde dictis decretis pronuntiatis, promotores præfatæ sanctæ synodi, per oraculum magistri Henrici de Bohemiam officialis curiæ Basileensis, pro commentorum domini nostri papæ Eugenii IV. accusarunt, prout in schedula continetur, cujus tenor sequitur, & est talis: Reverendissimi reverendique patres & domini, cum jamdudum de mense Aprilis proximæ præteritto in publica sessione hæc sancta synodus exortatiffe, monuisset, ac debite omni cum instantia humiliter requisivisset dominum Eugenium papam IV. ut illam sua præsentia diffolutionem hujus facri concilii alias per ipsum factam, sicut de facto processerat, de facto etiam revocare deberet, ac ipsam etiam revocationem, quemadmodum & diffolutionem hujusmodi prætentam, per diversas mundi partes transfinitteret & publicaret, ac ipse facro concilio Basileensi (sicut tenebatur) affinere favoribus opportunis, fecit quoque statuta exinde fibi terminus quatuor menfium ad videndum personaliter, vel alias personas idoneas mittendas ad hoc facrum concilium ratpleta potestate ad omnia & singula pertaginda in hoc facro concilio, prout hæc latius in decretis ipsius sanctæ synodi continentur, & dicto termino quorum mentionem adversus fuerit per nos sæpe dictæ facræ synodi promotores & procuratores, ac nomine ipsiusdem reverendissimi patrem, ac ipsius dominii Eugenii, nullatenus in premissis parentis, continuatis debite accusata, petimus que ipsum contumacem declarari. Et licet tunc sancta synodus solita utens manfuetudine hujusmodi petitionem nostram non spreverit, neque contumaciam peritam declaraverit, producta tamen nostra affiamens, intentionem fe deliberaturam, nec dum quidem deliberatio per tres menfes exinde subsequentes perduravit, per quos hæc sancta synodus ad omnem ejus gravitatem & manfuetudinem is procedendo differe affiendebat, ipse dominus Eugenio expectato, si forte respiciscere in premissis, nec tamen adhuc parente, die decimo octavo menfis Decembris proximæ præteriti in publica sessione, cum adhuc videretur præfatum dominum Eugenium in priori sua contumacia perdurare, ac etiam, quod longe deterius erat, hoc facrum concilium diuerse & varie modis fatigare, non quamdam congregationem sub nomine generalis concilii in præjudicium & evertiffionem hujus facræ synodi indiffere, ipsum per hoc facrum concilium iterato ad superabundantem cautelam, & ut in magis manifesta confitutur contumacia, omni cum reverentia admonuit, exhortata eft ac eidem ex parte omnipotentis Dei omnipotentque mandavit, quatenus infra 60. dies a dicta die decimaoctava menfis Decembris fubsequentes prædictas pretentas diffolutionem & convocationem congregationis fub nomine generalis concilii publice revocaret, hujusque facro concilio publice pure & simpliciter adhæreret, realiter & cum affectu: aliquotiis hæc facra synodus absque abnotione nominis seu cittationis contra ipsum super premissis & omnibus in hoc facro concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive procederet, prout Spiritus sanctus dictaret, & tam de jure divino quam humano foret procedendum. Verum reverendissimi reverendique patres & domini, cum pretextus dominus Eugenius, dictis sex diebus jam elapsis pro ultimo & peremptorio termino fibi quoad præmissa affignatis, circa omnia & singula fibi per hanc sacram synodum, ut est præmissum, præcepta & mandata negligentem fe reddiderit, & minime paruerit, imo in quo priori contumacia (quod dolenter referimus) adhuc perseveret & perdetet, nos duo magister Hugo & ego, promotores & procuratores prædicti, ad probationem & justificationem omnium & singulorum præmissorum prædictæ in generali congregatione in domo prædicatorum 17. hujus menfis habita fecimus & reportamus, ac ipsam & singula instrumenta & decreta, acta & actitata, & nuncupatia in præmissis facientia, & maxime primæ monitionis & requisitionis cum executione earumdem debite facta, nec non ejusdem dominii Eugenii contumaciam alias accusatam, ac decretum hujus secundæ citationis cum ejus debita publicatione & executione; prout hæc omnia latius apud acta hujus sanctæ synodi sunt conscripta, præfati dominii papæ contumaciam accusarunt, debita cum instantia requirentes, ut eumdem dominum Eugenium, pretentes pro contumacem haberi vellent & reputari: contraque eumdem super premissis & omnibus in hoc facro concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive, fine ulteriori cittatione, prout Spiritus sanctus dictaret procedere: nec non certas alias pro fellione publica habienda ad hujusmodi contumaciam folennitter accusandam deputare, & locum congregationis generalis fore habiliem pro hujusmodi actu contumaciæ accusatæ, decletare dignarentur: verstfræque reverendissimæ paternitates post nonnullas deliberationes dictum locum congregationis ad hoc habilem & idoneum ad premissa decernentes, & declarantes, pro premissis contumacia per nos accusanda, hanc diem, nec non & fellionem publicam præsentem, nobis milicrordiam facere & affignare decrevitis, prout hæc omnia in supradictis actis hujus facri concilii plenius continentur, ad quæ, quoad hoc, nos referimus. Unde reverendissimi reverendique patres & domini, ipsa prædictam fellionis publicæ affignationem, nobis (ut præfertur) gratiose concessam, nos prædicti promotores literam ejusdem fellionis & debitum instantia, apud reverendissimos dominationes vestras & coram hoc facro concilio, præfati dominii Eugenii papæ super omnibus & singulis in dictis cittationis decretis contentis contumaciam accusamus, petentes, & eadem cum instantia requirentes, ut reverendissimæ paternitates vestræ, prout justitia suadet, & ordo juris postulat & rationis, declarent ipsum dominum Eugenium in premissis contumacem, ac pro tali eum habeant & reputent, & insuper contra ipsum super premissis & omnibus aliis in hoc facro concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive, fine ulteriori cittatione, (prout Spiritus sanctus dictaverit) & de jure divino pariter & humano fuerit procedendum, procedi, ac prout in hujus facræ synodi decretis plenius continetur. Quæ siquidem contumacia, sicut pretentes, in scripta accusata, reverendissimus pater dominus cardinalis bavalitis in ipso facro concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive procederet, prout Spiritus sanctus dictaret, & tam de jure divino quam humano foret procedendum. Verum reverendissimi reverendique patres & domini, cum pretextus dominus Eugenius, dictis sex diebus jam elapsis pro ultimo & peremptorio termino fibi quoad præmissa affignatis, circa omnia & singula fibi per hanc sacram synodum, ut est præmissum, præcepta & mandata negligentem fe reddiderit, & minime paruerit, imo in quo priori contumacia (quod dolenter referimus) adhuc perseveret & perdetet, nos duo magister Hugo & ego, promotores & procuratores prædicti, ad probationem & justificationem omnium & singulorum præmissorum prædictæ in generali congregatione in domo prædicatorum 17. hujus menfis habita fecimus & reportamus, ac ipsam & singula instrumenta & decreta, acta & actitata, & nuncupatia in præmissis facientia, & maxime primæ monitionis & requisitionis cum executione earumdem debite facta, nec non ejusdem dominii Eugenii contumaciam alias accusatam, ac decretum hujus secundæ citationis cum ejus debita publicatione & executione; prout hæc omnia latius apud acta hujus sanctæ synodi sunt conscripta, præfati dominii papæ contumaciam accusarunt, debita cum instantia requirentes, ut eumdem dominum Eugenium, pretentes pro contumacem haberi vellent & reputari: contraque eumdem super premissis & omnibus in hoc facro concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive, fine ulteriori cittatione, prout Spiritus sanctus dictaret procedere: nec non certas alias pro fellione publica habienda ad hujusmodi contumaciam folennitter accusandam deputare, & locum congregationis generalis fore habiliem pro hujusmodi actu contumaciæ accusatæ, decletare dignarentur: verstfræque reverendissimæ paternitates post nonnullas deliberationes dictum locum congregationis ad hoc habilem & idoneum ad premissa decernentes, & declarantes, pro premissis contumacia per nos accusanda, hanc diem, nec non & fellionem publicam præsentem, nobis milicrordiam facere & affignare decrevitis, prout hæc omnia in supradictis actis hujus facri concilii plenius continentur, ad quæ, quoad hoc, nos referimus. Unde reverendissimi reverendique patres & domini, ipsa prædictam fellionis publicæ affignationem, nobis (ut præfertur) gratiose concessam, nos prædicti promotores literam ejusdem fellionis & debitum instantia, apud reverendissimos dominationes vestras & coram hoc facro concilio, præfati dominii Eugenii papæ super omnibus & singulis in dictis cittationis decretis contentis contumaciam accusamus, petentes, & eadem cum instantia requirentes, ut reverendissimæ paternitates vestræ, prout justitia suadet, & ordo juris postulat & rationis, declarent ipsum dominum Eugenium in premissis contumacem, ac pro tali eum habeant & reputent, & insuper contra ipsum super premissis & omnibus aliis in hoc facro concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive, fine ulteriori cittatione, (prout Spiritus sanctus dictaverit) & de jure divino pariter & humano fuerit procedendum, procedi, ac prout in hujus facræ synodi decretis plenius continetur. Quæ siquidem contumacia, sicut pretentes, in scripta accusata, reverendissimus pater dominus cardinalis

ANNO CHRISTI 1433.

SESSIO X.

* Sic pro quo.

A. legatus pro & nomine facri concilii injunxit reverendis patribus domino Dominico Novarienti episcopo, quatenus ad valvas ejusdem ecclesiæ irent, ad inquirendum utrum sanctissimus dominus noster Eugenius papa IV. cujus contumacia nunc per promotores fuit accusata, aut aliquis alius ejus nomine ellos jibi dem, qui vellet comparere coram facro-fancta synodo ibidem congregata, & fecerunt & admiserunt illa ad quæ per duas cittationes seu monitiones citatus feu monitus fuit. Qui quidem duo domini nuncii, ut mandatum quod ipse ipta, allumptis etiam nobis notariis infrafcriptis, ad eadem valvas iverunt, atque &, intelligibili voce per organum præfati dominii episcopi Novariensis trina vice pronuntiarunt, inquirentes prout eisdem per dictum dominum legatum nomine dicti facri concilii fuerat injunctum, petentes a nobis notariis publicum inftrumentum, Ad perpetuam rei memoriam, &c. Qua fic facta trina proclamatione, nemineque pro dicto domino Eugenio comparente, ad præfentium ejusdem facri concilii in eadem ecclesia constituti redeuntes, retulerunt, prout supra, clamasse, nec aliquem nomine prædicti dominii Eugenii comparuisse. Post quam quidem relationem promotores facri concilii per organum dominii officialis Basileensis proponentes, disertum in effectu similia verba: Reverendissimi reverendique patres & domini, audiverunt vestræ reverendissimæ paternitates relationem per dominum Ulricum & Novariensem episcopos factam, & quia prefatus dominus Eugenius, licet debite vocatus & expectatus, per fe vel alium non comparuit, prout neque comparet, ejus contumaciam in hoc & in superabundanti accusarunt, trina vice petentes ipsum per facrum concilium pro contumace reputari & declarari, reproducentes & repetentes acta & decreta hujus facri concilii Basileensis, nec non duas cittationes & earum executiones, una cum omnibus actis & actitatis in hujusmodi causa, petentesque diem certam pro fellione publica super hujusmodi declaratione fienda eisdem affignari. Quibus petitis dominus cardinalis legatus & præsidens generalis dicti facri concilii & nomine ejusdem verba fua dirigens ad ipsos promotores dixit: Venerabiles promotores, audivit hæc facta synodus relationem factam per prædictos dominos episcopos, & petitionem vestram, idcirco hæc sancta synodus judices hujus facri concilii deputat & ordinat ad videndum & ad examinandum processum factum contra eumdem dominum Eugenium, & referant in congregatione generali. Qua facta relatione, facrum concilium deliberabit super dictis mandatione contumaciæ & alia in hujusmodi causa peragendis, ac in fellione super hoc decernenda vobis respondebit. De & super quibus omnibus & singulis supradicti promotores & eorum quilibet, ad perpetuam rei memoriam, petierunt & petiit a nobis notariis fieri unum vel plura publicum * & publica instrumenta.

* fieri, vel publicis. instrumentum vel iisdem.

Datum in fellione publica ejusdem facræ synodi in ecclesia majore Basileensi solenniter celebrata, die Jovis decimanona mensis Februarii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

SESSIO XI.

I.

Sacrosancta generalis Synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

QUoniam frequens generalium conciliorum celebratio, tamquam agri dominici principua cultura, universalem ecclesiam floruisse concerit, adeo summa cum diligentia intendendum est, ut cunctis obstaculis, quæ tam salubrem institutionem impedire possent, accurate obviretur. Inhærens igitur hæc sancta Synodus ordinationi decreti concilii Constantiensis, quod incipit, Frequens, cupiensque ne scandala, quæ (proh dolor!) diebus nostris contigerunt, futuris temporibus in perniciem ecclesiæ repullulent, statuit & decernit ut Romanus pontifex, qui primus in vinea domini laborare, & alios suo exemplo ad laborandum trahere tenetur, per se vel legatum de latere aut legatos, eligendum, vel eligendos, de consilio & assensu non auriculari duarum partium cardinalium, in concilii generalibus debeat intercedere: nec non omnes & singulæ personæ ecclesiasticæ, quæ de jure vel consuetudine generalibus conciliis adesse debent, deinceps ad ipsa generalia concilia tam vigore ipsius constitutionis Frequens indictæ, quam hujus facti concilii Basiliensis, vel alterius futuri legitime congregati auctoritate indicenda, sine ulla vocatione venire personaliter adstringantur, nisi legitimo detineantur impedimento: quo casu personæ idoneæ cum sufficienti mandato destinare teneantur. Quod si ipse Romanus pontifex, & alia prædictæ personæ, hoc facere neglexerint, aut ipsum concilium quoquo modo de facto impedire, minare, prorogare, dissolvere, operam dederint, & intra quatuor menses cum reali satisfactione non resipuerint, extunc Romanus pontifex a papali, & prædictæ personæ a suarum dignitatum administratione sint ipso facto suspensi. Quæ quidem papalis administratio ad sacrum concilium ipso jure devolvatur. Quod si prenunsprædictæ per duos menses post dictos quatuor animo sustinuerint indurato, contra tam Romanum pontificem, quam prædictas personas, ulque ad privationem includive, per concilium generale procedatur.

II.

Quod liberum sit cuilibet venire ad concilium.

Statuit quoque hæc sancta synodus, ut non obstante quacumque etiam Romani pontificis prohibitione, omnibus quibuscumque, cujuscumque status & conditionis existant, etiamsi sint sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, liberum sit ad generalia concilia proficisci. Quodque ipse Romanus pontifex ad ipsa concilia generalia accedere volentibus, & præsertim prædictis cardinalibus, licentiam (si petierint) impartiri teneatur.

III.

Declarat concilium verbum de prorogatione concilii, & quæ attentata in contrarium, vel attentanda in futurum.

Declarat quoque hæc sancta synodus verba illa videlicet, nullatenus prorogetur, in dido decreto posita, ita prohibitive intelligi, ut etiam per papam prorogari non possit: quodque concilium actu congregatum dissolvi, aut de loco ad locum mutari, sine ipsius concilii expresso consensu, per Romanum pontificem nullatenus possit: cassaque, irritat, & annullat, si quid forsitan contra hæc vel etiam in derogationem aut impedimentum ipsius concilii generalis, perfonarumque & prælaturam in ipsoconvocum ejusdem, per privationem, translationem, censurasque ecclesiasticas, vel alter quomodolibet in futurum contigerit attentari.

IV.

Quod non dissolvatur aut mutetur concilium, nisi de consensu duarum partium cardinalitiorum, &c.

Statuitque ex certis rationabilibus causis, in præsens Basiliense concilium per neminem, etiamsi papalis fuerit dignitatis, dissolvi, aut de loco ad locum mutari posse, nisi de expresso consensu duarum partium cujuslibet depositionis, vorit singulorum scrutatis, subjunctque apostolatione duarum partium congregationis generalis, similiter scrutatis voris singulorum, ac demum in sessione publica facta declaratione. Obiecratque per viscera misericordiæ Jesu Christi, & per aspectum sui Sanguinis pretiosi, omnia hujusmodi hujus sacri concilii tam præsentia quam futura obtestatur, ut ante completam reformationem in capite & in membris, quantum rationabiliter fieri poterit, nullatenus dissolutioni consensum præbent, nisi loci mutationem fieri permittant, nisi ex causis justis & manifestis.

V.

Quod locus concilii eligatur per mansum ante dissolutionem, & declaratur verbum dictum, in decennium.

Juxta ipsius Constantiensis concilii ordinationem, vult omnino fieri per mansum ante tempus dissolutionis eligi locum pro futuro celebrando concilio, declaratque ad abundantem cautelam, verbum illud, in decennium, in prædicta positum constitutione, sic intelligi debere, ut decennium totaliter completum, & ut integre completo extunc faciatur concilium generalis celebrandi incipere. Quod si casu aliquo contingat eos, qui concilia generalium interesse tenentur, in principio temporis non advenire, declarat non propterea dictum concilium celebrandi facultatem expirare, sed ut quantocitius commodo fieri poterit, celebretur. Ne autem dita differre possit, statuit, ut prævigilant dies ante prædictum decennii tempus completum, vel aliud, si forsan ex causis concilium prædicti contingat, Romanus pontifex per suos legatum aut legatos foos, aut ordinarios, in cujus provincia vel diœcesi fuerit concilium celebrandum, & omnes prælati viciniores loco celebrationis concilii per quatuor dietas vulgares, cessante impedimento canonico, in propriis personis, vel eo obsistente per vicos idoneos ad hoc vicarios constituto, adesse teneantur, ut de loci dispositione, & aliis præparatoriis concilii valeant habere tractatum. Die autem inchoationis concilii generalis prædinita, hi qui ibidem fuerint, missam de Spiritu sancto solennitter celebrent, & concilium ex eo die Habilitum & inchoatum esse efficaciter censeatur. Verum propter multas necessitates quæ contingere possunt reminiscibus ad concilium, exhortatur hæc sancta synodus eos qui tunc præsentes fuerint, ut ad ardua negotia concludenda, nisi decenti expectatione ablentium moderata, congruo intervallo temporis non procedant, sed de decreto tamen proviso procedatur in conciliis cum debita gravitate, licet tanta magnitudo negotiorum universalis ecclesiæ exigit & requirit. In his autem casibus, quibus, secundum statutum decreti Constantiensis, papæ licet locum futuri concilii de consensu sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium mutare, statuit ut, si papa id facere negligat, collegium cardinalium hoc supplear, ita tamen ut duæ partes ipsorum cardinalium consentiant, servando nihilo minus modum qui in dicto capitulo, Frequens, continetur. Ipsam autem loci mutationem, si fieri contingat, juxtaque dicti cardinales, secundum Deum & conscientiam facere, ipsi, & ex causis manifestis in capitulo, Frequens, contentis.

VI.

Quod electores papæ ante ingressum conclavis juraverit, quod, si quis eorum eligatur, servabit dicta decreta.

Ut promissa facilius exercitioni demandentur, statuit ipsa sancta Synodus, quod electores Romani pontificis ante ingressum conclavis juraverint, & coram ecclesiæ promittere teneantur, quod, si contingat aliquem ex eis in papam affumi, & promissa supradicta decreta, statuta & ordinata servabit, & pro posse adimplere realiter & cum effectu curabit, adjiciens quod quicumque in Romanum pontificem futuris deinceps temporibus assumetur, inter alia quæ profiteri debet, juxta decretum concilii Constantiensis, quod incipit: Quanto Romanus pontifex, &c. juraret etiam prædicta decretum efficaciter observare. Quam quidem professionem teneatur postea in primo publico consistorio de novo facere, profiteaturque, si contra quæ in hoc decreto continentur fuerit violator, nec non ratione cujuslibet notorii criminis ecclesiam scandalizantis, judicio generalis concilii se esse subjectum. Hancque professionem tam ipse quam collegium cardinalium inferant literis, quas de nova assumptione papæ per orbem de more transmittent.

VII.

Quod publicetur hoc decretum in synodis.

Ut tam salutaris ac necessarii decreti nullus possit ignorantiam prætendere, mandat hæc sancta synodus in virtute sanctæ obedientiæ omnibus metropolitanis episcopis, ut in pro-

ANNO CHRISTI 1433.

vincialibus & synodalibus conciliis prælatis religiosum in suis capitulis generalibus hujusmodi decretum legi faciant & publicari.

SESSIO XI.

VIII.

Concilium cassat & juridiciliorum faciam curiali. bus Romana curia, ne veniant ad ipsum concilium.

Cum liberum esse debeat omnibus ad hoc sacrum concilium generale, quod universalem repræsentat ecclesiam, proficisci, & consequenter quidquid in concratium quæcumque auctoritate, etiamsi papali, statuatur, irritum sit cratum: idcirco hæc sancta synodus cassat, irritat, & annullat quæcumque mandata, etiam sub centuria, privationibus beneficiorum & officiorum, inhabilitationibus ad eadem, & aliis quibuscumque pœnis facta & fienda, tam per dominum Eugenium papam quartum, quam ejus camerarium, vel alium eorum auctoritate, curialibus & officialibus Romanæ curiæ, vel alia quibuscumque personis, quibuscumque status & dignitatis existant, ne de curia Romana recedant, per quæ facultas ad hoc sacrum concilium veniendi, tolli, impediri, vel restringi quomodolibet possit.

Datum Basileæ in publica publica celebrata in ecclesia majori Basiliensi, quinto Kalendas Maii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

SESSIO XII.

Die 14. Julii, tunc festa tertia, 1433.

Decretum citationis contra papam.

Sacrosancta Basiliensis generalis synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

SAncta catholica ecclesia in facto Constantiensi concilio convenient, cum animadverteret negligentiam sacrorum conciliorum præsentis temporibus occasionem fuisse hæresium, errorum, schismatum, ac plurimarum deformitatum in populo Christiano, ipsorumque conciliorum frequentationem, optimum fore dictum pectum esse ac malorum antidotum, divina inspiratione instinctu, dictorum certis modis & tempore generalia concilia celebrari. Prius autem, ne quibusque de ipsorum conciliorum potestate hæsitare, declaravit conciliorum generalium, catholicam ecclesiam repræsentans, potestatem a Christo immediate habere, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem schismatis, atque ad generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris. Quodque ejus mandatis, statutis, ordinationibus & pœnis ipsi quoque pontifices, seu ad ea pertinentibus, quicumque, etiamsi papalis fuerit dignitatis, obedire contumaciter contemnent, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciendus est, & debite punendus, etiam ad alia justa subsidia (si opus esset) recurrendo. Auctoritate igitur eiusdem Constantiensis concilii, ac deinde ex decreto facti concilii Senensis, approbatoumque felicis recordationis Martini papæ quinti, & moderni domini Eugenii papæ quarti, hæc sancta synodus Basiliensis legitime congregata, ad opus

generalis reformationis ecclesiæ in capite & in membris, nec non ad extirpandum hæresium, omni cum diligentia in eo primordio procedere decrevit. Sed quoniam abique pace dominum rum principum hæc duo sanctissima opera non facilem executionem habere poterant, prosecula est etiam ad pacem concordiamque Christiani populi vellie cursis vitibus laborare, quemadmodum hæc tenus fecit fecisseque uberius, ac forte felicius, nisi gravibus fuisset per præstatum dominum Eugenium obstaculis impedita. Et proinam inter Christianos nemo est, cujus pro sua dignitate magis interest quam summi pontifici, hujusmodi facti operibus intendere, hæc tamen synodus a suæ congregationis initia dominum Eugenium per binas ambasiatas cum magna infantia deprecata est, ut suas operas consilisque & auxilia ad ipsam synodum fovendam & promovendam vellet impendere. Cum vero ab ipso domino Eugenio papa pro eo pastorali officio omne genus lubidii & suffragii spectaremus, legubri nuntio ad nos perlatum est hoc factum concilium tam solenniter inditum, & pro tam necessaria negotiis congregatum, in publico consistorio de facto, cum de jure non posse, tentasse dissolvere. Quod nos audientes, tristitia confundati magnoque mœrore conscisti sumus. Nec modo nos factum concilium celebraneer hujusmodi præsenta diffolutio sopra modum scandalizavit, sed & omnem popolum Christianum, qui tam sanctorumque, rum felicem extium magno cum desiderio expectabat. Existimans tunc hæc sancta synodus finitis indigitationibus, ipsum dominum Eugenium suæ circumventum, mox ad eum venerabilem episcopum Laudunensem & decanum Trajectensem oratores destinavit, eidem obtestavit causas prætensæ dissolutionis a veritate procul esse, supplicatoresque ut, cum hujusmodi res graviter ac notorie excellum pertorbaret, plurimaque in Christianos populos exinde calamitates secutura esset, ipsam dissolutionem tam scandalose factam omnino revocare, & hoc sancta synodo, cujus dignitatem foam decebat, cum effectu adhærere. Sed ipsorum sententiam rationibus ac precibus nequaquam motus, eos ad nos vacuos remisit. Quod tam grave ac notorium scandalum hæc sancta synodus ferre non valens, ipsum dominum Eugenium in publica sessione monuit, ut infra quatuor menses prætensam dissolutionem tot scandalorum causam penitus abolere. Interim autem & poli cardinalis ecclesiæ Sillus Sigismundus Romanorum imperator illustris, tanquam ecclesiæ fidelis advocatus, plusiens notabilibus ambasiatis ac ex sacro sancto ipsum dominum Eugenium monuit, ne decretum ejus, ut ab hujusmodi ecclesiæ perturbatione omnino desisteret. Ipsum etiam zelo fidei & ecclesiæ fervens quamplures reges & principes, cardinales ac prælati, tam in curia Romana quam extra, rogando, obsecrando, monendo, fedula cum instantia fecerunt, ipsi quoque tot preces & requisitiones undique sibi oppositæ fuit tam pia, humiliter & devote, ac, (quod dolenter referimus) si pax & tranquillitas ecclesiæ sibi fuisset cordi, nullatenus difficultas contulit. Circa autem ipsorum quatuor mensium tempus, ad nos quatuor oratores transmisit, non ut mandata, sed, sicut ab defuncto, ratione indignante, quod esset sibi permissum pacificum abdicationi. Quibus pro responsione hujus facti concilii, veritatem jus divini & humani, quod ling contra sensu concilii dissolvere nequiverat, quam fecit, quod cuique pretensæ dissolutionis vere causa non tantum, exilit hoc clarius patefacta. Transactis hic quatuor mensibus, cum in publica sessione promotores facti concilii, ipsius domini Eugenii contumaciam accusantes, cum consensem declarari petierent, sancta synodus a dictis oratoribus exorata, ut superfedere dignaretur, pro tunc & usque ad tres menses poliea diffulit. Et cum interim nulla sua emendationis indicia apparerent, hæc synodus in hac oppositione diu perseverante, innumeris modis, quos honestius causa exercuere consuetur, nos, licet fundem justitia acrioribus remediis uti possidemus, sibilo minus manifestudinis nostræ non immeneres, iterum ipsum monuimus, & ex parte omnipotentis Dei præcepimus, ut infra tempus ante dissolutionem prætensam factam revocare, & facto concilio pure, simpliciter, & cum effectu adhærere. Quibus exactis, iterum per promotores concilii ipsum dominum Eugenium contumaciam factus accusantes, inflantius interpellati fumus, et ad declarationem contumaciæ, & ad poenas, quas tanta contumacia exigebat, procedemus. Et nihilo minus aliquandiu differre decrevimus, si forte tantam facri concilii pietatem videre, ipse quoque ad pietatem illecteretur, Interea quatuor alii sui oratores ad nos transmisit, variis (cum pretextu) pro verisis difficultates & involutiones afferentes, per quas monitioni nostræ nullatenus parebitur, me prorsus retinebantur, & potius firmabatur, dissolutio. Multa etiam alia in hic continebantur non mediocriter abluria, & fere prejudicialia concilio, quibus, fine Dei offensa & grari jactura concilii, nullatenus deferre poteramus, prout hæc in responsione dictis ambasiatoribus textadcima die Junii tradita dilucidebantur. Poli itaque duos oratores, plurimum ad rebusarii expiravit, ipse ad præsentem diem patienter diffulimus, spernatos ipsum dominum Eugenium plenam tandem adjuvantiam prabituram; id (ut rei eventus jam demonstrat) non fuit. Ipse nos, ne amplius suas obturat aures: & quanto locum designitus ac modestius agitur, ea tenacius in hac diffulutionis propositi perseverat: & quantum ex ejus verbis factique colligi potest, nil aliud pretendere videtur, nisi ut ecclesiam pertendere, polque sibi & successoribus faciat, non solum abrogandi totum factorum concilium, & ea, pro libito diffolvendi, sed & ipsorum facinoriosa decreta Spiritui Dei promulgata, a quibus alatus pendet universalis ecclesiæ, intimidi & abolendi, & quæcumque declarationes illum, quod in his quæ ad fidem, extirpationem hæresium, & generalem ecclesiæ reformationem in capite & in membris pertinent, quibuslibet, etiam papalis dignitatis, ipsi non obedire, condit subjicitur. Ex quibus quoti quantum metus & scandala ex nunc & in futurum secutura potent, satis omnibus obscurum, & in prælati responsione late exprimitur. Cum ergo jam ultra annum & dimidium incassum apud eum laboravimus, nec nostris sæc filiorum precibus & monitionibus flecti velit, nec eum quantaqeque manifestudine ac patienta ad ea quæ ratio & rationis sunt movere queant, quid amplius fuerit nos amonandum est? Portan nostrum patienam pusat silendo, & sicut longa distantia fuit, pacificvestibili ultimis, quod arbitretur fieri de facilis, nec ecclesiam in eum quidquam

fe, cui nullam irrogare poenam nos eli. Verumor ne facilitas venia incentivam fibi tribuat delinquendi. Tumenus, ne si deficta notoria revocata dimittamus, fovere ipsis judicemur. Christus Deus noster cum in Jerusalem pergeret, quos nolebat redemptionis implentes, & Petrus cum prohibere vellet, compescuit eum, dicens: *Vade post me Satana, scandalum mihi es, quia non sapis quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.* Datus Paulus cum vellet hominem apostolorum principem circa observationem legalium reprehensibilem fore, & non ambulare ad veritatem evangelii, reliquis ejusdem omnibus in factum & cum a simulatione, in quam alios deduxerat, veritatis zelo reprehit. Ecclesia catholica sæpenumero fomnos pontifices, fire a fide deliranes, five gravis moribus notatis ecclesiam scandalizantes, correxit & judicavit, neque, ubi de fidei periculo aut scandalo religionis Christianæ agebatur, Romanis pontifibus peperciit. Hic exemplis ac rationibus hæc sancta synodus excitata, habens a Deo auctoritatem animadvertendi in eos qui ipsum non audierint, confidenatique expedire tam salutiferæ ipsi domini Eugenii, quam statui universalis ecclesiæ modeni fortissimæ temporibus, modo in dictum dominum Eugenium asperioribus remediis, quandoquidem leniora non profunt, procedere decrevit. Et quamquam in tam notorie & incorrigibili contumacia, ipsum dominum Eugenium pollet finalem ferre sententiam, nefciens tamen materiæ pietatis oblivisci, intuitu etiam præfati serenissimi imperatoris, qui per fuas litteras super hoc nos rogavit, adhuc ipsum dominum Eugenium tertio monere, ac etiam tertiam et indulgere dilationem proponit, ut in ea potestate, si velit, poenam evitare. Ideirco hæc sancta synodus præfatum dominum Eugenium, cum quanta potest intuitu & affectu, per viscera misericordiæ Jesu Christi rogat, ut, omnem rancorem, iræ, & requirit, & ex parte omnipotentis Dei ultimo & peremptorie mandat & præcipit, ut prædictam pretensam dissolutionem & dissolutionem penitus revocet, & hoc factum Basileensle concilium, per generalium Constantiensis & Senensis conciliorum statuta, approbationemque felicit recordationis Martini papæ V. & ipsius domini Eugenii legitime inchoatam, declarat a tempore hujusmodi inchoationis continuatum fuisse & esse, profitendumque semper habuisse, continuatique ac profectantibus habere debere, & ipsi pure & simpliciter adhærent & cum effectu, & hujusmodi revocationem declarationemque & puram adhæsionem per suas literas more Romano curiæ bullatas huic facto concilio notificet infra tempus dies a die præsenti publicæ illimitandæ sequentes. Quod si dicta omnia & singula infra præfatos dies adimplevertit cum effectu, hæc sancta synodus ex fuis litis benignitate & clementia ipsum dominum Eugenium, quantum cum Deo pertit, honorare & honorari facere intendit. Si vero (quod absit) in pertinacia perdurant omnia & singula prædicta infra præfatos tempora dies realiter & cum effectu non adimpleverit, elapsis dictis tempora diebus, eannoc prout ex tunc, & extunc prout extunc hæc sancta synodus in virtute omnipotentis Dei, a quo super omnes Christi fideles immediate potestatem vendicat, prædictum dominum Eugenium manifeste contumacem, notorie, incorrigibiliterque scandalizantem ecclesiam, ab omni administratione papatus in spiritualibus & temporalibus ipso facto suspendit, & suspendit. Tunemus, ne si deficta notoria revocata dimittamus, fovere ipsis judicemur. Christus Deus noster cum in Jerusalem pergeret, quos noluit redemptionis implentes, & Petrus cum prohibere vellet, compescuit eum, dicens: *Vade post me Satana, scandalum mihi es, quia non sapis quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.* Datus Paulus cum vellet hominem apostolorum principem circa observationem legalium reprehensibilem fore, & non ambulare ad veritatem evangelii, reliquis ejusdem omnibus in factum & cum a simulatione, in quam alios deduxerat, veritatis zelo reprehit. Ecclesia catholica sæpenumero fomnos pontifices, fire a fide deliranes, five gravis moribus notatis ecclesiam scandalizantes, correxit & judicavit, neque, ubi de fidei periculo aut scandalo religionis Christianæ agebatur, Romanis pontifibus peperciit. Hic exemplis ac rationibus hæc sancta synodus excitata, habens a Deo auctoritatem animadvertendi in eos qui ipsum non audierint, confidenatique expedire tam salutiferæ ipsi domini Eugenii, quam statui universalis ecclesiæ modeni fortissimæ temporibus, modo in dictum dominum Eugenium asperioribus remediis, quandoquidem leniora non profunt, procedere decrevit. Et quamquam in tam notorie & incorrigibili contumacia, ipsum dominum Eugenium pollet finalem ferre sententiam, nefciens tamen materiæ pietatis oblivisci, intuitu etiam præfati serenissimi imperatoris, qui per fuas litteras super hoc nos rogavit, adhuc ipsum dominum Eugenium tertio monere, ac etiam tertiam et indulgere dilationem proponit, ut in ea potestate, si velit, poenam evitare. Ideirco hæc sancta synodus præfatum dominum Eugenium, cum quanta potest intuitu & affectu, per viscera misericordiæ Jesu Christi rogat, ut, omnem rancorem, iræ, & requirit, & ex parte omnipotentis Dei ultimo & peremptorie mandat & præcipit, ut prædictam pretensam dissolutionem & dissolutionem penitus revocet, & hoc factum Basileensle concilium, per generalium Constantiensis & Senensis conciliorum statuta, approbationemque felicit recordationis Martini papæ V. & ipsius domini Eugenii legitime inchoatam, declarat a tempore hujusmodi inchoationis continuatum fuisse & esse, profitendumque semper habuisse, continuatique ac profectantibus habere debere, & ipsi pure & simpliciter adhærent & cum effectu, & hujusmodi revocationem declarationemque & puram adhæsionem per suas literas more Romano curiæ bullatas huic facto concilio notificet infra tempus dies a die præsenti publicæ illimitandæ sequentes. Quod si dicta omnia & singula infra præfatos dies adimplevertit cum effectu, hæc sancta synodus ex fuis litis benignitate & clementia ipsum dominum Eugenium, quantum cum Deo pertit, honorare & honorari facere intendit. Si vero (quod absit) in pertinacia perdurant omnia & singula prædicta infra præfatos tempora dies realiter & cum effectu non adimpleverit, elapsis dictis tempora diebus, eannoc prout ex tunc, & extunc prout extunc hæc sancta synodus in virtute omnipotentis Dei, a quo super omnes Christi fideles immediate potestatem vendicat, prædictum dominum Eugenium manifeste contumacem, notorie, incorrigibiliterque scandalizantem ecclesiam, ab omni administratione papatus in spiritualibus & temporalibus ipso facto suspendit, & suspendit. Tunemus, ne si deficta notoria revocata dimittamus, fovere ipsis judicemur. Christus Deus noster cum in Jerusalem pergeret, quos noluit redemptionis implentes, & Petrus cum prohibere vellet, compescuit eum, dicens: *Vade post me Satana, scandalum mihi es, quia non sapis quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.* Datus Paulus cum vellet hominem apostolorum principem circa observationem legalium reprehensibilem fore, & non ambulare ad veritatem evangelii, reliquis ejusdem omnibus in factum & cum a simulatione, in quam alios deduxerat, veritatis zelo reprehit. Ecclesia catholica sæpenumero fomnos pontifices, fire a fide deliranes, five gravis moribus notatis ecclesiam scandalizantes, correxit & judicavit, neque, ubi de fidei periculo aut scandalo religionis Christianæ agebatur, Romanis pontifibus peperciit. Hic exemplis ac rationibus hæc sancta synodus excitata, habens a Deo auctoritatem animadvertendi in eos qui ipsum non audierint, confidenatique expedire tam salutiferæ ipsi domini Eugenii, quam statui universalis ecclesiæ modeni fortissimæ temporibus, modo in dictum dominum Eugenium asperioribus remediis, quandoquidem leniora non profunt, procedere decrevit. Et quamquam in tam notorie & incorrigibili contumacia, ipsum dominum Eugenium pollet finalem ferre sententiam, nefciens tamen materiæ pietatis oblivisci, intuitu etiam præfati serenissimi imperatoris, qui per fuas litteras super hoc nos rogavit, adhuc ipsum dominum Eugenium tertio monere, ac etiam tertiam et indulgere dilationem proponit, ut in ea potestate, si velit, poenam evitare. Ideirco hæc sancta synodus præfatum dominum Eugenium, cum quanta potest intuitu & affectu, per viscera misericordiæ Jesu Christi rogat, ut, omnem rancorem, iræ, & requirit, & ex parte omnipotentis Dei ultimo & peremptorie mandat & præcipit, ut prædictam pretensam dissolutionem & dissolutionem penitus revocet, & hoc factum Basileensle concilium, per generalium Constantiensis & Senensis conciliorum statuta, approbationemque felicit recordationis Martini papæ V. & ipsius domini Eugenii legitime inchoatam, declarat a tempore hujusmodi inchoationis continuatum fuisse & esse, profitendumque semper habuisse, continuatique ac profectantibus habere debere, & ipsi pure & simpliciter adhærent & cum effectu, & hujusmodi revocationem declarationemque & puram adhæsionem per suas literas more Romano curiæ bullatas huic facto concilio notificet infra tempus dies a die præsenti publicæ illimitandæ sequentes. Quod si dicta omnia & singula infra præfatos dies adimplevertit cum effectu, hæc sancta synodus ex fuis litis benignitate & clementia ipsum dominum Eugenium, quantum cum Deo pertit, honorare & honorari facere intendit. Si vero (quod absit) in pertinacia perdurant omnia & singula prædicta infra præfatos tempora dies realiter & cum effectu non adimpleverit, elapsis dictis tempora diebus, eannoc prout ex tunc, & extunc prout extunc hæc sancta synodus in virtute omnipotentis Dei, a quo super omnes Christi fideles immediate potestatem vendicat, prædictum dominum Eugenium manifeste contumacem, notorie, incorrigibiliterque scandalizantem ecclesiam, ab omni administratione papatus in spiritualibus & temporalibus ipso facto suspendit, & suspendit.

Concil. general. Tom. XVII. M 5 tant,

SESSIO XII.

rant, & accedant. Omnes autem causas, tam ecclesiasticas quam profanas, civiles & criminales, inter qualcumque personas, cujuscumque status, conditionis aut dignitatis existant, in curia Romana pendentes, à lapso dicto termino 60. dierum, in casu prædicto ab ipsa curia Romana eadem sancta Synodus ad se advocat, & advocatas esse vult, expresse inhibens sub pœna excommunicationis latæ sententiæ omnibus judicibus, auditoribus, & commissariis quibuscumque prædictæ curiæ, ne post diciens dies in præfatis causis procedere aut quidquam agere quoquomodo præsumant. Quidquid autem contra hanc advocationem & inhibitionem attentari contigerit, ipso jure decretis irritum & inane. Decretis autem hac sancta Synodus hujus decreti publicationem in præsenti sessione factam, ejusque affixionem in valvis majoris ecclesiæ Basiliensis, vim habere monitionis, citationis & extentionis, & ita universos arctare ac si personaliter apprehensi & eis intimatum fuisset. Insuper hæc sancta Synodus declarat & protestatur, quod nihilo minus hujusmodi dilatione 60. dierum defendit, quia id rerum necessitas suadeat, & qualitas agendorum, in ulteriori professione concilii & agendorum in eo procedere intendit ordinate, debite & mature, nec propterea superfedere aliquatenus in processu.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in ecclesia majori Basiliensi, III. Idus Julii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo.

Decretum de electionibus & confirmationibus episcoporum & prælatorum sub eadem duodecima sessione expeditum.

* Secundum. Ex. 6. de ea, quæ fit de electione. Sed non expressum, quia non fit ex.

* Quemadmodum in constituenda domo principua est architectoris cura, ut tale jaciat fundamentum, super quo firmum perduret ædificium, ita in generali ecclesiæ reformatione potissimum est hujus sanctæ Synodi studium, ut tales ecclesiis præficiantur pastores, qui tamquam columnæ & bales ipsam ecclesiam doctrinæ & meritorum vicibus firmiter sustineant. Quapta autem in elegendis præfatis dignitatibus adhibenda sit, officium eis injunctum evidenter ostendit. Ad regimen enim affluentiar animarum, pro quibus dominus noster Jesus Christus mortuus est, & sanguis ejus preciosus effusus. Propterea facti canones Spiritus Dei promulgati, provide statuerunt, ut unuquæque ecclesia ac collegium seu conventus sibi præficiant eligant. Quibus hæc sancta Synodus eodem Spiritu congregata inhærens, statuit & diffinit, generalem reformationem omnium ecclesiarum metropolitanarum, cathedralium, collegiatarum, & monasteriorum, ac dignitatum electivarum, per Romanum pontificem de cetero fieri, aut facta uti non debere, reformationibus in corpore juris clausis, & hic quas in terris Romanæ ecclesiæ ratione directi seu utilis dominii mediate vel immediate subjectis fieri contigerit, semper exceptis, & ad quod per electiones & confirmationes canonicas, secundum juris communis dispositionem, prælatis metropolitanis, cathedralibus, monasteriis, & collegiatis ecclesiis ac dignitatibus electivis vacantibus, debite promoveatur, non derogando propterea statutis, privilegiis & consuetudinibus rationabilibus, quibuscumque pulsationibus in dispositione pa-

ANNO CHRISTI 1433.

sancta Synodus rationi fore confentaneum & reipublicæ accommodum, ut contra hoc salutare decretum Romanus pontifex nihil attentet, nisi ex magna rationabili ac evidenti causa, literis apostolicis nominatim exprimenda. Et eo firmius hoc salubre decretum custodiatur, vult eadem sancta Synodus, ut inter alia, quæ Romanus pontifex in sua obedientia professurus, juret decretum hoc inviolabiliter observare. Et quoniam tales (ut prædictum est) opportet esse prælatos, hi, ad quos jus pertinet eligendi, omnem curam adhibeant, ut dignam coram Deo & hominibus electionem faciant, exactamque proinde apponant solicitudinem, ut tales eligant qui tam officio valeant satisfacere. Sciantque quod si ad dolosè vel negligenter ac timore domini pulsatio in re tam gravi fe gesserint, sicut auctores erunt & causa malorum pastorum, ita participes fient nonnarum, quas ipsi mali pastores in diitio Dei judicio patientur. Et cum humanæ fragilitatis conditus nihil sine omnipotentis Dei suffragio quæat efficere, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit, adveniente die electionis, hi, ad quos pertinet vel abbatis spectat electio, in ecclesia convenant, magna cum devotione mittam de Spiritu sancto anditurl, ejusque lumine exorabunt, ut eos ad dignum eligendum pastorem inspirare dignetur. Et ut eo facilius hanc gratiam obtinere mereantur, quo devotius ad divinum dictionis accedant, contriti & confessi sacramentum eucharistiæ reverenter suscipiant. Ad hæc cum electionis ingressi pro quocumque prælato, qui per electionem assumitur, juraqueni in manibus ejus qui Capitulo præsidebit, & ipse præsidens in manibus eum immediate jusperit, hoc hac forma: Ego N. juro & promitto omnipotenti Deo & tali sancto vel sanctæ, sub cujus vocabulo dedicata est ecclesia, cum eligere quam credam futurum ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus utilirem, nec illi vocem dare quem sectimilliter scivero promittere aut datore alicujus rei temporalis, seu prece per se aut alium interposita, aut alias qualitercumque directe vel indirecte, per se vel alios, quæsivero, ideo juramentum præstet, confirmetque & commonitet, qui conflituit procuratorem ad eligendum certam personam. Nec non & procuratori generaliter ad eligendum constituto in ecclesiis, in quibus secundum juris canonici dispositionem in hujusmodi electionis negotio procurator conflitui potest*. Quod etiam juramentum prælatur ab his, in quos contingere poset electio, ne futuri prælati fieri compromissum, qui et tam conflitui & communicare tentantur. Quod si prædicta non fecerint, pro illa vice eligendi sint jure pure potestate privati. Denique eligendi in præfatum prælatum vitum ætatis legitimum, moribus gravem, literarum scientia præditum, in facris ordinibus conflitutum, & alias idoneum, secundum canonicas sanctiones. Quod si aliter de de alia persona, quam ac prædictum est, aut per simoniacam prævitatem electionem fieri contigerit, electio fit ipso jure irita & inanis. Et fic simoniace eligentes, præter alias pœnas, perpetua fint ipso facto jure eligendi privati. Alii vero canonicis pœnis subjacent. Simoniace autem electi, & qui hujusmodi simoniaca electionis participes fuerint, tanquam illegitimates & confirmati, in horrorem tanti criminis pœnam ipso facto excommunicationis incurrant, nec a tali reatu & excommunicatione

* Secundum. Ex. 1. de simonia. Sed non expressum, quia non fit ex.

* nisi decretum pontif.

* omnem, juris canonici mandi fieri perpetuos privati, & inhabilitatos & pœnam perpetuam privati, & inhabilitatos & pœnam perpetuam. Sed non fieri simoniacam electionem. Ex. 6.

* Idem, pœnam (ipso facto) jure canonicmandi fieri privati, & inhabilitatos & pœnam.

electi & confirmati absolvi possint, nisi ecclesiastica & dignitatem, ad quas turpiter assumpti sunt, libere resignaverint, & ad eas obtinendas, quas nefario ingressu adepti sunt, perpetuo reddantur inhabiles. Ad collendam autem omnem ambitionis radicem, obliciat per vicem ra misericordiæ Jesu Christi hæc sancta Synodus ac infantissime exhortatur reges & principes, communitates, & alios, cujuscumque gradus & dignitatis existant, ecclesiasticæ vel mundanæ, ne electoribus literas scribant, aut preces porrigant pro eo qui per se vel per alium tales preces feu literas procurabit, multoque minus commonitiones, imprecationes, aut aliud faciant, quo minus liberè ad electionem procedatur. Similiter in virtute sanctæ obedientiæ ipsius electoribus præcipitur, ne ad hujusmodi literas vel preces, comminationes vel impositiones (ut præmittitur) quemquam eligere præsumant*. Facta autem electione, & ei ad quem jus pertinet confirmandi præfentata, si apparent capitulata, vel fe opponens electioni, nominatim vocetur, ad videndum discuti electionis negotium. Et nihilo minus generaliter edictum publicum in ecclesia, in qua facta est electio, proponatur juxta conflitutionem felicis recordationis Bonifacii VIII. * Comparentibus autem aliquibus vel non, nihilominus tale confirmatur ex officio tamquam in negotio inquisitionis procedat omnem adhibitura diligentiam, ut tam forma electionis quam merita electi, & omnes circumstantiæ diligenter examinentur & discutiantur. Et si electio confirmanda fit vel infirmanda, judicialiter confirmetur vel infirmetur. Et ut omnia mundè & fine labe ac labis suspicione procedant, non folum exigere aliquid quantumcumque parvum, fed etiam gratis obtata, confirmatur tamen confirmationis fub nomine fubjectionis, fubfidii, gratitudinis, aut alio colore pretextu cujuslibet confuetudinis aut privilegii, per se vel alium nullatenus recipere prohibemus. Notaritis autem, & hic qui fcriptorum in hujusmodi caufis, emolumentum aliquod moderate taxetur habendo respectum ad laborem & operam feripturæ, non ad fructum prælatum valorem. Si vero confirmatores prædicti electiones, non fervatis fuperius ordinatis, & de perfonis non idoneis (ut supperius) factas, vel alias per fimoniacam prævitatem confirmaverint, eo ipso confirmationes hujusmodi fint nullæ. Confirmantes * autem alias perfonas, quam fupra dictum eft, pro ea vice: per fimoniacam autem * labem, fi cum commiferint, etiam fententiam excommunicationis incurrant eo ipso, a qua nisi per Romanum pontificem, præterquam in mortis articulo, abfolutionis beneficium optenere non poffint. Summum vero pontificem, hæc fancta Synodus exhortatur, ut, cum fpecultum & notum conflitutis & dignitatis effe debeat, pro confirmatione eatum electionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut retineat, fi forte fuerint electiones notorie & incorrigibiliter ex hoc ecclesiam fcandalizet, futuro concilio deferatur. Pro operibus autem quæ ipfum pro regimine univerfalis ecclesiæ febire oportet, pongue fuftentatione fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium & aliorum necessariorum officialium, hoc facrum concilium ante fui diffolutionem omnibus debite & congruentes provideat. Quod fi contingat aliquam circa hæc provifionem non facere, tunc illæ ecclesiæ & beneficia, quæ ufque nunc ex novi prælati affumptione certam taxam folverint,

deinceps mediatatem hujusmodi* capere per annum poft adeptam pacificam poffeffionem folvere in partibus transmarinis, duratura hujusmodi provisione, donec prædictis pape & fuffraganis ni cardinalium fuerit aliter provifum. Per hæc eadem fancta Synodus non intendit in aliqua præjudicare fanctæ Romanæ & univerfali ecclesiæ, nec alteri cuicumque.

Datum in feffione publica ejusdem fanctæ Synodi in ecclesia majori Basiliensi folemniter celebrata, die Lunæ decimatertia Julii, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoterto.

SESSIO XIII.

I.

Accusatio contumaciæ papæ facta per promotores sacri concilii in decimatertia diffi conciliis sessione celebrata.

SESSIO XIII.

DE Veneris 11. menfis Septembris, anno domini 1433. in ecclesia majori Basiliensi fafe celebrata decimaquarta hujus facræ Synodi Basiliensis feffio hæc modo, fcilicet, mifa de Spiritus fancto per reverendum patrem dominum Matthæum archiepiscopum Albiganensem Italiæ nationis cardinalem, aspirantibus, litaniis & fuffragiis, ut in alis feffionibus, dictis, fecundum evangelio fecundum Matthæum, *in illo tempore respiciens Jesus discipulis suis, dixit simon Petro: Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum, &c.* ac hymno Veni creator Spiritus &c. decantato, cum verficulo & collecta, feptem dominis cardinalibus & aliis dominis prælatis & partibus in corum mitriis plaute & * plavialibus cafftentibus in multitudine copiosa, affistente domino Cafilaimo duce Bavariæ, facri concilii nomine feremiffimi principis domini imperatoris protectore, promotores facri concilii per organum venerabilis viri domini Stephani de Novariis legum doctoris, alterius promotorum hujus facri concilii, accusarunt contumaciam fanctissimi domini nostri Eugenii pape IV. quem in quadam cedula, quam ipfe magister Stephanus nuncupat in fuis temporibus manibus, quamque de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, latius continetur, cujus tenor fequitur, & eft talis: Reverendissimi ac reverendissime patres & caeteri domini metropolitani, quia nuper de mense Julii proximo præteriito, & die decimaterta ejusdem, hæc fancta Basiliensis fynodus in publica feffione in præfenti ecclesia Basiliensi celebrata, attente confiderantes fanctissimum dominum Eugenium papam IV. exhortationes, obfecrationes, requisitiones, citationes & monitiones per eamdem facram fynodum fibi repetitis vicibus factas, ut hæc fancta fynodus concilio adhæreret, & eidem favores (* prous tenetur) impertiret, aure facilis & pertinaxfine, nec ipfum aliquantenus ad vota (* prous tamen ipfum facra fynodus fperabat) inclinarit, & quamquam eatenus ipfa facra fynodus propter ipfius domini Eugenii manifeftam contumaciam ad hujusmodi contumacia decretum procedere contra ipfum procedere non impetrarit, ut, cum fanctitatis pofftulatum, voluerit ipfum fua mansuetudine adversus eumdem dominum Eugenium, id, iteratio ipfum ex fuperabundanti certative requirere & monere, eatenus decretum non-

* Secundum. Ex. 1. de pœnitentia. Sed non expressum, quia non fit ex.

* Secundum. Ex. 1. de consecratione. Sed non expressum, quia non fit ex.

* Secundum. Ex. 1. de consecratione. Sed non expressum, quia non fit ex.

SESSIO XIII. nitorium edidit, & decevit, quo idem dominus Eugenius excusatus, restitutus, monitus, & interpellatus, ac in virtute omnipotentis Dei sub certis pœnis, modis & qualitatibus eidem mandatum extitit, ut infra sexaginta dies, a dicta sedione habita computandos, simpliciter & libere huic sacrosanctæ Basiliensis concilio adhæreret, nec non prætentam dissolutionem ejusdem facri concilii, per ipsum alias attentatam, revocaret, & alia in hujusmodi decreto contenta cum effectu adimpleret, aliaquin pœnas in hujusmodi decreto contentas ipso facto incurreret, prout hæc in dicto decreto latius continentur: ad quod nos promotores prædicti nos referimus in hac parte, & hic pro repetito cum aliis omnibus aliis facri concilii ad eosdem facientibus habere volumus & reputamus. Cum autem finis præfatorum sexaginta dierum instet de præsenti, & nec ipse dominus Eugenius per se, neque per alium, hanc facere sympodum de hujusmodi sua adhæsione pura, simplici & libera, ac revocatione dictæ prætensæ dissolutionis, aliorumque in dicto decreto contentorum adimpletione, aliquatenus certificavit, nec de præfenti certificat, sed eidem decreto & contentis in eo contemnitur fatis facere contemnat, in non modicum universalem ecclesiæ damnum, Christi fidelium scandalum, atque hujus facri concilii Basiliensis universalem ecclesiam repræsentantis contemptum; idcirco nos promotores & procuratores antedicti, ex officio nobis incumbenti, coram hac sacrosancta synodo debita cum instantia humiliter requirimus, quatenus eosdem dominum Eugenium contumacem (prout est) declarare, ipsumque pœnas in decreto contentas incidisse, decernere, & ut, ipsius contumacia existente, ad ulteriora (prout Spiritus sanctus dabit, & ordo juris & rationis exigit) procedere dignarentur, super hujusmodi requisitione, & contumacia accusatione, & aliis, requirentes per vos dominos notarios publica fieri instrumenta. Prædictis autem, ut præmittitur, factis & contumacia accusata, illustris princeps dominus dux Guilielmus per organum venerabilis fratris Petri ordinis canonicorum regularium, nomine & ex parte serenissimi domini imperatoris & eorum, & dominus Joannes Offenburg nuntius præfati domini imperatoris, repetierunt illa quæ alias, videlicet die Lunæ proxime præteriti, diversas & permultas in congregatione generali, pro dilatione & prorogatione triginta dierum consequenda, eadem iterum dicentes, requirentes, & protestientes. Similiter magister civium, & nonnulli alii, nomine civitatis & civitatis Basiliensis, pro hujusmodi dilatione institerunt, & quod amplius pro ulteriori dilatione nunquam fecerent instantiam fort protestati; & quibus fuerunt petita hinc per promotores instrumenta publica.

Post hæc contumacia dicti domini nostri papæ in fertiptis (ut præfertur) scandala, & deducta ad notitiam dominorum præsentium archiepiscopi Spalatensis, & episcopi Cervienfis, ambasiatorum ejusdem domini nostri papæ, mox ipsi ad dictam congregationem accesserunt, & lecitorum decretorum, quam reverendus pater dominus Martinus episcopus Lectorensis Galliæ nationis de mandato facri concilii jam inchoptæ, interpretatus, quique ipsa eadem mente, ac intentionesentes duas bullas (fuisse sub bulla dicti domini nostri papæ Eugenii tredecimam in [illegible] eximentes cahimentum & obviationes

A quibus apertis, & deinde lectis, ut moris est, præfati dominus nostter archiepiscopus Spalatensis, & episcopus Cervienfis, propofuerunt in effectu quod ipsi ad illud facrum concilium tubarionis causa nullo modo accedebant, sed legum ex eo, quia ipsis relinquunt erat gallquem ex fuis commenfalibus, quod in dicta generali fellione ipfius domini nostri papæ contumacia fuerit accusata, ac id contra præfatum dominum nostrum papam procederent, vel procedi peterent. Et quoniam (ut afferebant ipsi ambasiatores) terminus citationis decreti concilii, quem fexaginta dierum dicebant, hæc hodierna non cadebat, nec justa illum terminum præfixum citationis dominus nostter papa B prafatus eadem die per fe vel alium comparet tendum: idco fedione ipsa infortunisce, & ne contra præfatum dominum nostrum papam quoquomodo fatiem " debite procederetur, illud ipse accelerant prout accedebant, protestantes de hujusmodi termino & vocatione pro tali, petentes ac hic a nobis notarii instrumenta. Quibus audiitis, reverendissimus dominus dictus patter dominus cardinalis fanti Angeli legatus, & illustrissimus dominus Venetiarum dux, & illustrissimus dux Mediolani, & episcopus Spalatensis, & Cervienfis episcopi, in effectum, eidem nostro facri concilii effectualiter respondit, qualiter facrum concilium propofita per præfatum archiepiscopum Spalatenfem, episcopum Cervienfem, benigne & cum moderatione audivit: ipse quia fuerunt fe audivifle facrum concilium contra præfatum dominum nostrum papam procedere, idco duxit fe male informatos fuifle. Sed bene verum erat quod hodiet nonnulla facta fuerunt alias per decretum fueri concilii prefato domino nostro papæ præfixus, de adhærendo præfato concilio pure & fimpliciter, præterea dissolutionem dicti concilii reverendo, hodie infuhar, idcirco promotores facri concilii volentes termino prædicto fatisfacere, ipsum dominii nostri papæ contumaciam accusavemus, petendo, & requirendo, ut ex illo nomine domino papa adeffet, volens decreto monitorio prædicto ipfius domini nostri papæ nomine fatisfacere, quatenus eum contumacem & in pœnas in decreto contentas incififfe declarari, procederentque ad ulteriora, prout dictet Spiritus fanctus, & dictaret ordo rationis. Quapropter petiit ipse dominus cardinalis legatus & præsidens nomine facri concilii, quatenus fi dictam adhæfionem ipfius domini papæ haberent, ipfeque dominus papa præfato concilii decreto fatisfaceret, aut ipfi quæ nomine debite fatisfacere vellent, de præmissis adhæsione & fatisfactione fieleem fuerunt cum effectu. Nam fic faciendo, dominii & patres de concilio illam adhæsionem cum magnis gaudiis, decantantes Te Deum laudamus, fuscipierent. E Alioquin venerabiles patres ipfius facri concilii citius mortem eligerent, quam ecclesiam Dei pretatem tali difficultatem periclitari permittere; adjiciens quod bene verum erat, quod ad ferenissimi principis domini imperatoris fuggiestionem & inhitantiam facta fuerunt ipsa dissolutio, & ipsius decretum terminum dominii papæ præfixum usque ad triginta dies ab hac die computandos prorogandum duxerat, & prorogare intendebat sub " modis & formis in decreto ipsius contentis. Et nihilo minus, quia dictæ bullæ simplicem credentiam continebant, dixit idem dominus legatus, quod fi aliquid expo-

ANNO CHRISTI 1433. exponere volebant, quod libenter a partibus A durent, die decimatertia Julii proximo preteriti, in solenni sessione decretum monitorium sub certis pœnis & aliis in eo contentis adversus dictum dominum Eugenium papam decrevit, cujus tenor de verbo ad verbum subjicitur, & est talis: Sacrosancta catholica ecclesia in facro Constantiensi concilio, &c. ut supra ut est totaliter scriptum. Cum autem die termini adventiente, ipsemet in aula apostolici ecclesiæ Basiliensi publicam tenentes fedemet, servatis servandis, ut in ipsis dominus Eugenius ante alius pro parte ipsius comparetur, & facrum concilium de partitione contentorum in decreto prædicto certificare velles, fitcultatem habere, dilecti ecclesiæ filii " Hugo " de Stephanus de Narcasia, dominus dux, & Hugo, B Baraldi de Vercellis, & Stephanus de Novarii legum doctor, hujus facri concilii promotores, præfati domini Eugenii papæ contumaciam, nec per se nec per alium, de adhæsione sua pura & simplici, nec non de partitione omnium & singulorum contentorum in dicto decreto, quæ facere tenebatur, accusiarunt, & cum instantia pobhalunt, ut ad ulteriora adversum eum (prout exigeret justitia) procederemus. Cum autem circa processum hujusmodi intimationis, dilecti ecclesiæ filii Vrsilinus Bavariæ dux, hujus facri concilii protector, & Joannes Offenburg miles & civis Basiliensis, literas credentiales in eorum personis per ipsos parte dilectorum ecclesiæ filii Sigismundi C Romanorum imperatoris, huic facræ synodo directas, alias in facra generali congregatione exhibitas, & in vim " eorum expressa repetierunt. Quorum expositorum tenor in effectu talis extitit: Reverendissimi in Christo pastores & domini, mandat nobis illustrissimus & invictissimus Romanorum imperator, ut solutas recommendationes & obsiaciones facratissimo huic cœtui exhibeamus sui parte, nec non perseverantiam suam circa adhæsionem concilio eidem concilio faciendam nuntiemus; quodque, licet notissimum sit suam serenitatem verius nuntiis & oratoribus ac literis continuo diftum dominum Eugenium papam super adhæsione plenaria facri concilii solicitasse & excitasse, etiam fe ad ipsum personaliter transferendo, non sine maximis periculis, indommodis & expensis, tamen poli habitam notionem per literas fibi prælentatas facri concilii, de decreto monitorio cum suspensionis pœna contentis, ipsum, cum summum facilis diligentiam Romæ, dum ibi fuit, ut ad parendum injunctis per facrum concilium inclinaret, significaremus " & cum fperaret in ea re fe posse profitere, cumque (ut affeit) innocentiæ exiftere non debeatis de his quæ in facro Constantiensi concilio fecit pro unione ecclesiæ & de periculis & incommodis ipse fubivit, & quæ etiam passus extitit patiturque pro illo, ipsum non mediocrem eum in vestra beneficentia recipere, & debeatis merito existimare. Nam exploratissimum est omnibus quantum Sacri Catholici Christianorum, & Gallias, Anglianque, pro dicta sanctissima ecclesiæ unione, & novissime ad Italiam pro illius facratissimi pontificis progressu, unde hæc fedutia fretus hodie injuncti, ut cum maxima instantia pro ejusdem patre eadem vestrai reverendissimæ dominationes rogaremus, se deprecatemur, ut terminum alias fexaginta dierum dominio Eugenio papæ prorogandi, in proxima præcedenti sessione per regitra dies eidem modis & qualitatibus, prout est, prorogare ob tam contemptibilem & singularem com-

" Stephanus de Narcasia dominus dux, & Hugo de Vercellis, Baraldi legum doctor.

" eorum expressa ipsius.

a Tempo fuo aliquod vulgar. 1. Ff.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans.

Dudum siquidem hæc sancta synodus voltens periculis & gravissimis scandalis, quæ ex prætenta hujus facri concilii dissolutione per dominum Eugenium papam quartum facta universali ecclesiæ notorie imminebant, salubriter providere, pollquam reiteratæ exhortationes ac requisitiones synodi prefatæ & multorum principum ac dominorum, specialiter carissimi ecclesiæ filii Sigismundi Romanorum imperatoris illustris, & ejusdem ecclesiæ advocati, ut dictam dissolutionem revocaret, & pœnam ac simplicem adhæsionem prefatæ synodo faceret, minime profecerunt: tandem justitiæ zelo compulsa, & ne ecclesiæ sponsa ab hostibus & scandalum intolerabile militantis ecclesiæ pen-

SESSIO XIII.

complacentiam dignaremini: quodque sacrum concilium certificaremus, quod de cetero nullam aliam circa processum papæ ipsius peteret dilationem, sed libere permitteret per sacrum concilium procedi, prout dictaverit & ordinaverit faciendum, & cunctis per sacrum concilium ordinatis & ordinandis acquiescet & obtemperabit, &, quantum poterit, inviolabiliter faciet observari. Et ut in majori robore hæc sancta synodus perseveret, indicamus suam existere intentionem, infra istos triginta dies quos petimus, ubi hujusmodi prorogatio concedatur, dictam suam serenitatem huc profecturam. Statimque habita notitia prorogationis ejusdem, omnes Alemaniæ principes convocaturum ad hunc locum, & cum eis efficaciter insistere, ut eidem concilio debeant adhærere. Et insuper; ne hujusmodi dilatio sacro concilio, vel ejus suppositis, aut ipsorum familiaribus, possit esse damnosa, contentatur idem imperator, quod durante hujusmodi triginta dierum prorogatione, si quid papa attentaverit contra aliquem prædictorum, exnunc illud & alia quæ antea attentaverit, per sacrum concilium irritentur & annullentur. Cum autem inter nostra pectora revolveremus ejusdem Sigismundi Romanorum imperatoris grandia obsequia universali ecclesiæ impensa, & quæ in futurum impendi non dubitamus, quamquam hujusmodi dilatio nonnullis ex multis causis universali ecclesiæ onerosa videatur, tamen dictorum obsequiorum intuitu, ac etiam a certo tenentes, quæ per dictos Vvilielmum ducem illustrem, & Joannem Offenburg militem, pro dicti imperatoris parte exposita & oblata fuere, sincere observabuntur, petitioni hujusmodi annuendum decrevimus. Spiritus sancti ergo nomine invocato, cujus nutu dirigitur in agendis hæc sacra synodus, & per ejus gratiam sperat omnia feliciter producere ad optatum dictum terminum sexaginta dierum, alias dicto domino Eugenio papæ IV. in proxima (ut præmittitur) solenni sessione præcedenti assignatum, ad certificandum sacrum concilium de sua pura, simplici & libera adhæsione, & dictæ prætensæ dissolutionis concilii revocatione, & aliis quæ in dicto decreto continentur, cum omnibus qualitatibus, pœnis ac modis, & quibuscumque aliis dependentibus ab eisdem, in eo insertis, ad triginta dies proxime futuros hæc sancta synodus prorogat, & hunc terminum prorogatum eamdem vim, executionem & modum, quem habebat terminus Sexaginta dierum, recipere decernit, ordinat & declarat, ac exnunc statuens & decernens, quod si infra hoc spatium triginta dierum plenarie idem dominus Eugenius non adimpleverit omnia & singula in præfato decreto monitorio contenta (ut præmittitur) absque alia declaratione facienda super dicta non paritione, & alia quacumque solennitate requisita, ad ulteriora procedet, ut in dicto monitorio decreto continetur. Et proinde, omnibus super præfata suspensione, quam durare vult, quousque aliter per concilium fuerit ordinatum, & aliis in hujusmodi processibus contentis, literas opportunas sub bulla sacri concilii postulantibus, per dilectos ecclesiæ filios Julianum sancti Angeli sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, & hujus sacri concilii, nec non & alios sacrarum deputationum præsidentes, vel duos ex eis, esse tradendas, decernentes quod de cetero nulla alia dilatio ad cujuscumque instantiam concedatur.

Datum Basileæ in publica sessione ipsius sacræ synodi, in ecclesia majori Basileensi solenniter celebrata, tertio Idus Septembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

ANNO CHRISTI 1433.

III.

Aliud decretum pro suppositorum tuitione.

Sacrosancta Basileensis generalis synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Ut sacri concilii & suppositorum ejusdem indemnitati congrue provideatur, statuit & decernit hæc sancta synodus, quod quæcumque per dominum Eugenium papam IV. vel alium sua auctoritate in præjudicium, læsionem, derogationem seu injuriam sacri concilii vel incorporatorum seu incorporandorum eidem, per se vel per procuratorem, & familiarium ipsorum, seu in eorum servitiis ubicumque existentium, facta seu disposita fuerint, a die inchoationis concilii prælibati, fientque & disponentur forsitan in futurum, titulum vel possessionem quomodocumque tangentia, sive in cardinalatus & patriarchatus dignitatibus, aut in prælaturis etiam cathedralium & metropolitanarum ecclesiarum & etiam monasteriorum, vel aliis ecclesiasticis beneficiis, præstimoniis, commendis, unionibus, pensionibus, officiis & rebus ecclesiasticis vel temporalibus, & circa ipsa aut alias quomodocumque & qualitercumque, etiamsi motu proprio directe vel indirecte, per se vel alium, sint ipso jure irrita & inania, & pro infectis penitus habeantur. Et exnunc hæc sancta synodus partes læsas in pristinum statum integre reponit, & mandat per quemlibet judicem competentem, audita querela partis læsæ, & probata, incorporatione & novitate prædictis ipso facto omni exceptione remota, strepitu & figura judicii cessantibus, omnia reponi in eum statum in quo fuerant ante dictam factam novitatem. Quod si dictus judex in tali repositione dolose vel alias perperam se habuerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, a qua nisi per sacrum concilium, eo durante, non valeat absolutionis beneficium nisi in mortis articulo obtinere. Et ut pœnæ formidine arceantur, qui ambitiose seu temere aliorum prælaturas, dignitates & beneficia ecclesiastica, & uniones, commendas, præstimonia, vel pensiones seu officia, nec non bona & jura qualiacumque fuerint, occupare procurarunt & attentarunt, seu in futurum procurabunt & attentabunt: statuit & decernit dicta sancta synodus, quod quicumque clericus, sive laicus, quacumque dignitate ecclesiastica vel mundana, etiamsi cardinalatus præfulgeat, sive sit collegium, aut universitas, vel monasterium, ab eodem domino Eugenio sive alio sua auctoritate impetraverit seu obtinderit, seu impetrabit & obtinebit, etiamsi motu proprio aliquid quod in præjudicium, læsionem, derogationem, seu injuriam, alicujus ex prædictis incorporatis, vel incorporandis, aut suorum familiarium, & in eorum servitiis ubicumque existentium, vel adhærentium huic sacro concilio, per se vel procuratorem, valeat redundare, si virtute hujusmodi concessionis ad aliquam occupationem deventum sit, nisi infra decem dies, elapsis sexaginta diebus a die publicationis decreti hujusmodi, vel postquam ipsius veram & indubitatam notitiam habuerit, & per partem fuerit requisitus, a tali occupatione & turbatione realiter & pure destiterit, & sive occupatio secuta fuerit, sive non, præfatæ concessioni & omnibus secutis ex ea coram notario & testibus renuntiaverit, & rem dimiserit cum effectu, & parti læsæ de perceptis post concessionem hujusmodi satisfecerit, omni jure, quod in dictis prælaturis, dignitatibus, beneficiis, ecclesiasticis officiis, pensionibus, præstimoniis, & commendis, bonis temporalibus & juribus, seu eorum altero, habere prætenderit, sit privatus, ac etiam aliis officiis & beneficiis quibuscumque, quæ tempore hujusmodi impetrationis obtinebat, & eo ipso sententiam excommunicationis incurrat, a qua nisi per dictum sacrum concilium, eo durante, vel ejus auctoritate, nisi in mortis articulo, absolvi nequeat quoquo modo: & nihilo minus ad obtinenda prædicta & quæcumque alia beneficia seu officia perpetuo sit inhabilis. Talium etiam concessionum executores prædictis pœnis volumus subjacere. Ut autem fraudibus quæ excogitari possent obvietur, quia cum datarum anticipationibus in præjudicium aliorum literæ papales, vel aliorum ipsius papæ auctoritate, sub data ante dissolutionem hujus sacri concilii in præjudicium alicujus prædictorum tendentes, produci possent, nisi ante dictam concilii dissolutionem fuerint publicatæ, eis nulla fides debeat adhiberi, & pro nullis penitus habeantur.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ synodi, in ecclesia majori Basileensi solenniter celebrata tertio Idus Septembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

Quibus sic lectis & pronunciatis, petitoque per eumdem dominum episcopum, an hujusmodi decreta præfatis dominis de concilio placerent, generaliter responsum extitit per verbum, Placet, nemine se ad hoc opponente vel reclamante: tunc præfati magister Stephanus, & alii promotores sacri concilii, de præmissis omnibus & singulis modo quo supra acta & facta sunt a reverendis patribus dominis sanctæ sedis apostolicæ protonotariis, & nobis notariis, & aliis in sessione præsentibus, ad perpetuam rei memoriam petierunt instrumentum, assistentes in testimonium præmissorum invocando.

Postremo vero præfatus dominus dux, protector nomine dicti domini imperatoris atque suo, de præfata termini prorogatione modo quo per decretum factum est, dominis de sacro concilio regratiatus est, & similiter magister civium, & nonnulli alii nomine concilii & civitatis Basileensis, asserens & affirmans idem dominus dux, quod de omnibus, quæ in ipsis decretis modo lectis continentur, contentissimus erat; & quod ex hujusmodi dilatione noviter data fecerat sacrum concilium maximam complacentiam domino nostro imperatori. De quibus etiam præfati magister Stephanus, & alii promotores, similiter petierunt a nobis notariis publica instrumenta. Subsequenter vero his peractis, instante supradicto magistro Stephano de Novaria promotore, Alexander præfati domini cardinalis legati & præsidentis ac sacri concilii cursor, hujusmodi decreta tam prorogationis termini, quam etiam pro tuitione suppositorum ejusdem sacri concilii, sub bulla dicti sacri concilii confecta, in valvis ecclesiæ majoris Basileensis, cunctis intuentibus, more solito affixit, & per spatium unius horæ vel circa affixam dimisit. De quibus ipse magister Stephanus nomine promotorio a nobis notariis petiit instrumentum.

SESSIO XIII.

SESSIO XIV.

SESSIO XIV. VIII. Idus Novembris

Decreta ejusdem sessionis celebrata in ecclesia Basileensi, assistente domino impetratore in habitu imperiali.

I.

Alia prorogatio monitionis papæ ad nonaginta dies.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans.

TERMINUM sexaginta dierum datum sanctissimo domino Eugenio papæ IV. juxta formam monitorii, citationis & suspensionis in sessione duodecima promulgati, ac deinde ad triginta dies, & postea pluribus vicibus usque in præsentem diem prorogatum, hæc sancta synodus volens erga ipsum dominum Eugenium omni mansuetudine & benignitate uti, tenore præsentium ad nonaginta dies ab hac die immediate sequentes, cum omnibus clausulis, qualitatibus & conditionibus in decretis tam monitoriis sexaginta dierum, quam prorogationis ad triginta dies insertis, prorogat, & prorogatum esse statuit; ita tamen, quod si infra prædictos nonaginta dies omnia & singula contenta in quadam schedula, cujus tenor inferius describitur, realiter & cum effectu præfatus dominus Eugenius non adimpleverit, pœnæ in dictis decretis monitorii ac prorogationis contentæ eo ipso inflictæ sint & esse intelligantur. Tenor autem prædictæ schedulæ sequitur, & est talis:

II.

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Formula adhæsionis tres Eugenio papæ a concilio præscriptæ.

Ut mentis nostræ integritas ac devotio, quam ad universalem ecclesiam & ad sacrum generale concilium Basileense gerimus, omnibus constet evidenter, ideo tres literas nostras, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, & alias quascumque, & quidquid per nos aut nostro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti sacri Basileensis concilii, seu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum seu assertum est, cassamus, revocamus, irritamus & annullamus, cassas, nullas & irritas fuisse & esse declaramus. Vel sic: Pridem tres nostras literas in palatio apostolico promulgari fecimus, quarum tenor de verbo ad verbum sequitur, & est talis: Verum cum ex * prædictis literis nonnulla scandala orta sint, & oriri possint, ideo ipsas & alias quascumque, ac quidquid per nos aut nostro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti sacri Basileensis concilii,

* dictis nostris.

SESSIO XIV. cilii, sed contra ejus auctoritatem, factum & attentatum seu afferrum esse, cassamus, revocamus, irritamus & annullamus, cassas, nullas & irritas fuisse & esse declaramus. Vel sic in hoc literae adhationis: Quapropter interiteras nostras prident in palatio apostolico promulgatas, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, & aliae quaecunque, aut quidquid per non sui nostro nomine in praejudicium sui & decorum praedicti fuerit Basilienses concilii, seu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum seu affertum est, cassamus, revocamus, irritamus & annullamus, cassas, nullas, & irritas fuisse & esse declaramus. Porrett praefatus dominus Eugenius diligere utam de praecipitis formis quae sibi magis placuerit.

III.

Forma adhaesionis.

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Dudum facerum generale concilium Basilienses per generalem Conflantiensis & Senensis concilionum statuta, approbationemque felicis recordationis Martini papae V. ac auctoritatem, pro extirpatione haereseum, ac generali reformatione ecclesiae in capite & in membris, & pertinentibus ad ea, legitime inchoatum, excentia casus fin in aliis nostris literis expressis de fratrum nostrorum fanctae Romanae ecclesiae cardinalium consilio diffolvimus: verum cum ex dictis diffolutione omne fini graves dissensiones, & gravissimos orti noscent, nihilque magis optemus quam quod praedicta fanctae sedis pro tempore debitum fortiatur effectum, decernimus praefatum generale concilium Basiliense a tempore praedictae inchoationis fuit legitime continuatum fuisse & esse, profectionemque semper habuisse, continuari ac profecutionem habere debere ad praedicta & pertinentia ad ea, perinde ac si nulla diffolutio facta fuisset. Quinimo praefatam diffolutionem irritam & inanem declaramus, ipsum factum Basiliense concilium pure, simpliciter & cum effectu ac omni devotione & favore profequimur, & profequi intendimus.

Item praefatum dominus Eugenius revocabit quofcumque procefus quaramcumque cenfuranfuidem, privationem & fufpenfionem factos contra fuppofita hujus facri concilii Basilienfis & adhaerentes eidem, nec non omnia gefta & facta in praejudicium, laefionem & derogationem earundem, eis legitime non citatis, nec legitime defenfis, de quibufcumque dignitatibus, beneficiis, commendis & officiis, etiamfi cardinalatus, patriarchatus, archiepifcopatus, epifcopatus, abbatiae, &c. exiftant juribus & bonis quibufcumque, & fpecialiter omnia reverendiffimos dominos cardinales de Cypro, Cenchi Sixti, & Firmanum, ac omnia in praefatum fitum per fuas literas reducta, ac fi a bon emanaffent cum clauffulis opportunis, mandando fub poenis fomnifcabilibus omnibus, quas fe de dictis dignitatibus, beneficiis, commendis & officiis, juribus & bonis intromittifent, qui vatione dictarum principalium fuit fuarum ordinationum quaremcumque fe vellent intromittere quam ab ipfis intromittifent & nomi nolitis penitus deffiftant. Unum autem fuerit legitimus citatio & defenfio, habitur judicio ipfius facri concilii. Quodque deinceps a novitatibus & gravaminibus feu praejudiciis inferendis ipfi facro concilio, vel fuppofitis ejus & adhaerentibus eidem, neutiter & cum effectu deffiant, ut fic veri cartas inter facrum concilium & fuam fanctitatem ad Dei honorem & utilitatem universalis ecclefiae, ac fine aliquo rancore aut fuffpicione confiftere valeat: & ut ipfe dominus Eugenius poffit agnofcere puram ac rectam facri concilii intentionem, ac veram caritatem, quam erga ipfum habet, & habere in futurum intendit, obtationem alias factam in refponfione data primis ambaffatoribus ipfius domini Eugenii, quae incipit, Cogitantes, etc. iterum facta, etiam alia addendo, repetit in hunc modum: Ecce fi quid culpae commiffum eft attentando diffolutionem, ea in confideratione, & publicatione vitam bullarum in revocatione per ipfum dominum Eugenium fienda contentarum, facrum concilium petitum obtulit, dummodo ipfe dominus Eugenius omnia & fingula fuperius contenta realiter & cum effectu adimpleverit, & infra terminum in praefenti decreto noftro praeoptionis fuatum huic facro concilio per fuas authenticas literas fignificaverit. Quod fi fecerit, nemo erit nobilium cujuscumque ejus ut beati Petri non excluftar, qui ut vicarium Chrifti non honoret. Et conciliis caput: omnes ad eum refpicient. Omnes et cunctipotens, obfequi, & quantum cum Deo potuerint deferre curabunt. Offerimus etiam quidquid dici aut cogitari poteft non fidelifime facturos, quantum cum Dei fuerit pro omni & honore & fatu tam fuae fanctitatis quam omnium fuorum.

Datum in Ecclefiae nofta ejusdem fanctae fynodi in ecclefia majori Basilienfi folenniter celebrata, feptimo Idus Novembris, anno a nativitate dominii millefimo quadringentefimo trigefimotertio.

SESSIO XV.

De concilii provincialibus & fynodalibus.

Sacrofancta generalis fynodus Basilienfis, in Spiritu fancto legitime congregata, universfalem ecclefiam repraefentans, ad perpetuam rei memoriam.

PRiddem hac fancta fynodus quoddam fafubilitare & robore generalium conciliorum, quorum frequens celebratio praetipua eft ad omnimodi cultura. Verum cum ad eandem culturam non dubium fit pertinere epifcopales fynodos, & concilia provincialia, prout veteres canones interveruent frequentari: ideo eadem fancta fynodus antiquos & laudabiles canones defuetos cupiens temporibus obfervari, ftatuit atque praecipit fynodum epifcopalem in qualibet diocecesi poft octavas dominicae Refurrectionis, vel alia die fecundum confuetudinem diocecefum, ad minus femel in anno, ubi non eft confuetudo hic, annuatim celebrari per diocecefanum proprio in perfona, nifi canonico impedimento fuerit praepeditus, & tunc per vicarium ad hoc idoneum. Quae fynodus fabam habeat verfatidio duret, vel prout necefftatem epifcopis vifum fuerit.

Primo autem die convenientibus diocecefano & omnibus aliis qui hujufmodi fynodo interfe tenentur, infra miffarum folemnia, vel poft, diecefanus vel alius ejus nomine verbum Dei proponat, exhortando omnes ad bonos mores fectandum, abftinendum a vitiis, & ad ea quae pertinent ad ecclefiafticam difciplinam & officia fingulorum, & praefertim ut hi, qui bonis animarum cura commifla eft, diebus dominiicis & aliis fummatioribus plebem fubjectam doctrinis & monitis falutaribus inftruant. Poftea legantur ftatuta provincialia & fynodalia, & inter alia aliquid compendiofus tractatus, doctens quomodo facramenta miniftrari debeant, & alia utilia pro inftructione facerdotum. Deinde ipfe diocecefanus de vita & moribus fubditorum foleriter inquirat, labem fimoniacae praevitatis, contractus ufurarios, concubinatum, fornicationes, & alia quaevis criminia & excefftus, debita correctione cohibeat. Ablationes rerum ecclefiafticarum a jure prohibitas revocet, clericorum abufus, & alionum fubjectorum, qui circa divinum officium & delationem debiti habitus deficerint, in meliora reformet & emendet. Et quoniam mofa fcandala faepe continguntur, ea quod cuftitio Bonifacii papae VIII. quae incipit, Periculofa, edita fuperi fanctorum monialium, non fervatur, fludeat ipfe diocecefanus, ut omnino juxta ipfius conftitutionis tenorem executioni demandetur: ut ne non ut quicumque religioni obfervantiae fubjecta, regulas & conftitutiones fuarum religionum, praefertim ut ab eis omnia C propietas abdicetur, inviolabiliter obfervent: Ne etiam in receptione ipfarum ad religionem quidquam per fimoniam exigatur. Praecipua autem in ipfa fynodo epifcopi cura Et, inquirere ac debite remediare occurrere, ne aliquod dogma haereticum, erroneum, aut fcandalofum, feu pravum autium offenfivum, fortilegia, maleficia, incantationes, fuperftitiones, & quaevis diabolica figmenta, diocecefim fuam inficiant. Inftituantque praeterea reftes fynodales, qui fynodi, providi & honefti, legis Dei zelum habentes, juxta diocecefam latitudinem in numero competenti, aut alii competentes habentes, ubi alii non fint, fuam ad hoc inftituti, qui fi diocecefano minus idoneo videantur, eos amoveendo, aliter (prout ei videbitur expedire) inftituat. Hi autem in maioribus ipfius diocecefani vel fui vicarii jurare teneantur, ut tradit canon, Episcopus in fynodo: qui per anni circulum luftranter ipfam diocecefim, quae corrigenda vel reformanda videritit, his ad quos talia corrigere vel reformare pertinebit, ea quae alii correcta vel reformata jam fuerint, ad Fynodum fabbegcaem perferant, in qua debitis remediis occurrat. Sed & praeter illa quae a tebbiis fynodalibus, vel aliis eorum officia exercentibus, diocecefanus audierit, inquirat & ipfe diligenter de cuiuslibet ipfarum excefftibus, & taliter in delinquentes infurgat confcriptionis E debite difciplina, ut alias malignari volentes trahant in exemplum.

Celebretur quoque in fingulis provinciis faftem infra biennium a fine concilii generalis, & deinde ad minus femel de triennio in triennium, provincialis concilium in loco tuto: in quo tam archiepiscopus quam fuffraganeiomen, & alii qui in hujufmodi concilia provincialia interefte tenentur, debite vocati interfint. Quod fi epifcopus canonico fuerit impedimento detentus, procuratorem fuum deffinat, non folum ad excufandum & probandum ab-

ANNO CHRISTI 1433.

fentia cauffas, fed etiam ipfius nomine concilio interfeffum, fufcipiendo quaecumque concilium duxerit ftatuendum. Aliquotin ipfe epifcopus a perceptione medietatis frodtuum uniuc anni fine ecclefiae, qui per perfonam in ipfo concilio deputandam ipfius ecclefiae fuae fabricam effectualiter conventatur, eo ipfo fit fufpenfus. Alia vero venite negligentes concilii arbitrio poniantur, alitis pariter penae in fuo robore duraturis. Concilia autem provincialia, quae, per fex menfes ante, hujufmodi provincialis concilii non celebrentur. Porro in hujus inchoatione concilii ipfe metropolitanus, vel alius ejus nomine, infra miffarum folemnia, vel poft, exhortatorium fermonem faciat, ea quae ad ftatum ecclefiafticum, & ad quaevis ecclefiafticae officium pertinent, feriofe memorando, commonendoque fingulis, quod juxta prophetae fententiam, fi hominem cujus cuftitio animi pertinet, illius fangulis de manibus eorum a domino exigetur. Praecipue autem fint tenee monitio exacta, ut digeat & bene metuia, quorum vita fufficienti tellimonio nota fit, ordines & beneficia fine ulla fimoniaca labe conferantur. Et fuper omnia, ut in animarum cura committenda, fumma diligentia & matura inquisitio adhibetur. Et ut bona ecclefiafticia nullatenus ad alius illicitos, quaeinno ad honorem Dei, ecclefiarum conferventurem, (habendo fecundum facros canones praecipuam cuam paperum & indigentium) fundabilitter conventur, fcientes quod de his omnibus apud tribunal aeternis judicis ufque ad minimum quadrantem rationem reddituri sunt. In quibus epifcopus concilio de corrigendis excefftibus, morbisque fubditorum reformandis, & praecipue qualiter epifcopus & conferatrix & conferatrix de conformandis electionibus, ministrandis ordinibus, deputandis confefforibus, praedicando ad populum, & puniendo excefftus fubditorum, obfervationeque epifcopalium fynodorum, certaque ad officium epifcopale ac jurisdictionem & administrationem eorum in fpiritualibus & temporalibus commodoliber fpeftantibus fe gefferit, & praefertim an a fimoniaca labe remoti inoxius fervent, diligenter inquifitio fecundum juris difpofitionem fiat, ut omnes qui in praenifilis defliquiffe comperti fuerint, per ipfum concilium corrigantur & punientur. Simili modo de ipfo metropolitano circa omnia fupradicta diligenter inquiratur, cujus excefftus & defectus ipfum concilium eidem fpecialiter exprimat, ipfum admonendo de obfervando, ut ea quae aliorum pater voceur & effe debeat, a talibus omnino deffitat. Et nihilo minus inquifitionem de ipfo habitam, ad Sanctiffimum Dominum Romanorum pontificem vel alium ejus fuperiorem, fi quem habeat, fine mora transmittat, ut ab eo pontificum & reformationem fingulorum cognoscere. Inter cetera, fi quae difcordiae, contentiones & inimicitiae, inter quolcumque viguoriens, quae quicunque & tranquillitatem pacificae poftient perturbare, curet omni ftudio facrum concilium illa fedare, & more piorum patrum ad pacem concordiamque filiorum vigilanter intendat. Et fi inter regna, provincias & principatus hujufmodi difcordias fufcitari contingat, mox fanctiffimi Dei antiftites concilia provinciarum fuarum fimul congregari procurent, & fibi invicem confilium & auxilium impendentes cuncta difcordiarum fomenta amputare ftudeant: neque hoc alterius annos vel odio praetempu-

SESSIO XV.

tant, sed ad Deum solum & salutem populi mentis oculos erigentes, ad sanctam pacis opus omni tepiditate remota invigilent.

Cogitentur insuper in provinciali synodo, quæ immediate generale concilium subsequens antecedit, omnia quæ in eodem generali concilio vita fuerint prolegenda, ad Dei gloriam & provinciæ commodum, & utilitatem Christiani populi. Ibidemque eligantur in numero competenti quæ ad proximum generale concilium vitæ rerum provinciæ debeant prosequenda, quibus per subsidium vel alias providetur, prout de jure & concilio provinciali fuerit visum expedire, ita tamen, quod illi qui ultra petitionis ad prædictum est] deputandas ad ipsum concilium generale accedere voluerint, aut eorum clerus, nullatenus propterea graventur. Relegantur quoque in utroque provinciali concilio, quæ secundum canonicas sanctiones in eisdem legi præcipiuntur, ut ex & inviolabiliter observentur, & transgressoribus pœnæ debitæ infrunitur. Quod si metropolitani vel diœcesani prædictis terminis in celebrandis provincialibus & episcopalibus synodis, cessante legitimo impedimento, fuerint negligentes, mediatarum tantum fructuum & obventionum, ratione futuræ ecclesiarum ad eos pertinentium, fabricæ ipsarum ecclesiarum applicandam eo ipso amittant. Qui si in eadem negligentia per tres proximos menses perseveraverint, ab officiis & beneficiis sint ipso facto suspensi. Quibus transitis temporibus, sub anteriori pœnis, antiquior in provincia ordine episcopus ipsius metropolitani episcopi, aut major in dignitate post pontificalem in sacris constitutus, nisi ad alios sedem & ordinationem vel prælationem pertinens, negligentiam in celebrandis prædictis provincialibus & episcopalibus synodis supplere tenentur. Juber insuper hac synodo synodos omnibus prælatis religiosum & ordinem quomodomque, ad quos celebratæ capitula pertinet, quod illa statutis temporibus sub prædictis pœnis fervent, & fervari faciant, in quibus secundum canonicas sanctiones & religionum constitutiones, cum omni studio & diligentia ad veram singularum religiosorum & ordinum reformationem intendant, ita ut desuetæ in singulis monasteriis justæ propriæ regulæ & constitutiones debite regulariter vigeat observantia: & præcipue, ut tria substantialia professionis vota omnino observentur. Per præmissa autem hæc sanctæ synodus non intendit juribus quorumcumque quomodolibet derogare.

Datum Basileæ in sessione publica celebrata in ecclesia majori Basiliensi, sexto Kalendas Decembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

SESSIO XVI.

Per quam declarat papam Eugenium concilio adhærere, celebratis ceremoniis consuetis, & in in interpretatione bullæ Eugenii.

I.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XVI.

Veteris sanctissimi dominii Eugenii papæ quartii more virtus Romanæ bullatis, ac per nonnullos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales sublatitis, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, huic sacro concilio in generali congregatione per venerabiles Joannem archiepiscopum Tarentinum & Christophorum Cervicelum episcopum oratores suos præsentata, lectis, examinatis & diligenter inspectis, eadem sancta synodus decernit & declarat, præfatum dominum Eugenium per prædictas literas fatisfecisse piæ mentioni, citationi & requisitioni hujus sacri concilii, prout in decreto in decimaquarta sessione promulgato, & in ichedula in eodem decreto inserta, continetur. Ipsaque literas approbat, acceptat, & admittit, tanquam habet & gratas, & de sub omnibus haberi vult; mandans dictarum literarum transumpta sub bulla facti consili dari debere omnibus, habere volentibus, quibus transumpta eamdem fidem dari decernit quæ ipsis literis originalibus daretur. Tenor vero dictarum literarum sequitur, & est talis.

II.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Dudum sacrum generale Basiliense concilium, per quatuorum Cardinalium & Sacrosanctorum concilium statuta, ordinationesque felicis recordationis Martini papæ quinti ac nobis, pro extirpatione hæresium, pace populi Christiani, ac generali reformatione ecclesiæ in capite & in membris & pertinentibus ad ea, legitime inchoatum, ex certis causis in aliis nostris literis expressis, de fratribus nostrisque sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu dissolvimus. Verumcum ex dicta dissolutione ortæ sint graves dissensiones, & gravissora oriri possent, nihilque magis optaremus, quam quod prædicta sancta opera debitum sortiantur effectum, de consilio & assensu venerabilis fratris nostri episcopi Sabinensis, & dilectorum filiorum nobilorum Antonii sancti Marcelli, Francisci sancti Clementis, Angeloti tituli sancti Marci presbyterorum, ac Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin, & Andreæ sanctorum Cosmæ & Damiani diaconorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, decernimus & declaramus, præfatum generale concilium Basiliense a tempore prædictæ inchoationis fuæ legitime constitutum fuisse & esse, profectionemque semper habuisse, continuari, ac profectionem habere debere ad prædicta & pertinentia ea, perinde ac si nulla dissolutio facta fuisset. Quinimo præfatam dissolutionem irritam & inanem de consilio & assensu fratri declaramus, ipsum factum generale concilium Basiliense pure, simpliciter & cum effectu ac omni devotione & favore prosequimur, & prosequi intendimus. Præterea, ut mentis nostræ integritas & devotio, quam ad universalem ecclesiam & sacrum generale concilium Basiliense gerimus, omnibus constet evidenter, datas nostras literas prideem in palatio apostolico promulgatas, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, quæ dicuntur incipere, Deus novit, cum a nobis aut de felice nobis nunquam emanasse, licet superflorum videatur quod non extat revocare, tamen quia petitum est, & ad cautelam, si illo unquam tempore apparerent, & alias præsumpsimus, & quidquid per nos aut nostro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti

ANNO CHRISTI 1434.

diffi facti concilii Basiliensis, fuit contra ejus auctoritatem, factum & attentatum fuisse asserunt esse, cassamus, revocamus, irritamus, & annullamus, nullas & irritas fuisse & esse declaramus. Item revocamus quæcumque processus, quæcumque censuras, privationum & suspensionum, factos contra fuppolita hujus facri concilii Basiliensis, & adhærentes eidem, nec non omnia gesta & facta in præjudicium, legationem & ordinationem ejusdem, ita non legitime citatis aut legitime defensis, de quibuscumque dignitatibus, beneficiis, commendis & officiis, etiamsi cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopatus, episcopatus, cæterique, ecclesiastiant, pariboz & bonis quibuscumque, & specialiter contra cardinales de Cypro, Sancti Sixti, & Fortunatum, ac omnia in prælitiam flatum perinde ac si non emanassent, cum clausulis opportunis. Mandantes sub pœnis formidabilibus omnibus, qui de dictis dignitatibus, beneficiis, officiis, juribus & bonis intromittisset, vel ratione dictarum privationum, seu nostrarum ordinationum quarumcunque se vellent intromittere, ut ab ipsis intromittione & omni molestia penitus desistant. Utrum autem fuerit legitima citatio & defensio, flabitur judicio ipsius facri concilii. Nos autem detestepa a novitatibus & gravamibus seu prejudiciis inferendis sta facro concilio, vel suppositis ejus & adherentibus eidem, trahere & cum effectu desistimus. Tenor vero præfatarum literarum sequitur, & est talis.

III.

Prima bulla revocata.

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

Inscrutabilis divinæ providentiæ altitudo ad hoc nos, maximæ potestatis defuper plenitudine nobis tradita ut ipsum universum gregem dominicum in pastilem conditiuit, ut ad removendum atque extirpandum de ægro dominico vepres, ex quibus pullent ecclesiæ fuæ sanctæ & Christianæ reipublicæ dissensiones & scandala proventur, cura nobis & pervigili intendamus. Sane cum dudum ex certis & rationabilibus causis concilium, quod nonnulli Basiliæ congregatum esse dicebant, dissolvemus, illud ad civitatem nostram Bononiensem duxerimus commutandum; postmodum, cessantibus dictis causis, præfatum concilium in ipsa civitate Basiliensi dectevimus per nostros legatos, qui ibidem nostro nomine præsiderent, continuari debere, prout in diversis deinceps conscriptis nostris literis plenius continetur. Cum autem apti Basiliæ congregaretur, prout fuit, etiam post dissolutionem & decretum hujusmodi, ac etiam ante adventum dictorum legatorum, non ad communem utilitatem fed ad privatum passionis intentionem, nullaque estimirate fedis apostolicæ fastulit, multa & gravia, etiam primo illa tria propter quæ facrat ibi principaliter continuam a principio constitutum, tamquam habiente generalis synodi, nobis etiam contradictentibus, potestatem, disponere, ordinare, flatuere, sancire, declarare, & mandare præsumpserint, in nostrum & sedis apostolicæ ac venerabilium fratrum nostrorum cardinalium & aliorum nobis adhærentium grave præjudicium, & pretio & contra sanctorum patrum decreta & canonicas sanctiones; Nos autem

ANNO CHRISTI 1434.

tendentes quod ea quæ per eos fit perperam flatuta, facta & ordinata existunt, si sub dissimulatione & silentio præteriret, in magnum atque evidens præjudicium ecclesiæ sedis apostolicæ fedis, & grave scandalum plurimorum verisimiliter redundare possent, cum non ad reformationem, fed ad deformationem, non ad unitatem, fed fissitatem ecclesiæ, non ad hæreses tollendas, fed nutriendas, non ad pacem fidelium, fed discordiam seminandam spectare videantur: ac propterea volentes, prout ex debito pastoralis officii tenemur, quantum altissimus permiserit, futuris scandalis celeri remedio providere, omnia & singula gesta, facta & ordinata, cassita, decernimus & declaramus per præfatos Basiliæ congregatos & existentes, videlicet citationes, processus & sententias, flatuta & decreta, quæ de nobis fire contra nos, pra & libertatem nostram & sedis apostolicæ vel venerabiles fratres nostros sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales; ita ipsorum aliquem, aut prælatos quoscumque, sive curiales, aut Romanam curiam sequentes, ulque ad præsentem diem facere, flatuere, attentare, & ordinare nimium præsumpserant, & quæ ofque ad actestum ipsorum legatorum ad loprafcriptam civitatem Basiliensem, & in ipso concilio præsidentium, quomodolibet post eos in futurum fieri, agentur, ordinabuntur, fancientur, flatuentur, attentabuntur, & mandabuntur, exceptis his in quibus ex per nostras literas facultatem concessimus, irrita esse & inania, nullamque effectum debuisse aut debere sortiri, auctoritate apostolica, de consilio & assensu præfatorum fratrum nostrorum tanta Romanæ ecclesiæ cardinalium, tenore præsentium declaramus, decernimus, & pro inscitis haberi volumus & mandamus. Ipsique, ac maxime legationes in certis ecclesiæ, creationes & ordinationes ecclesiarum, beneficiorum collationes, ac omnia & singula inde facta, vel quæ in posterum fieri poterit, eosque præfatos auctoritate sedis facto procteffiente, de apostolicæ potestatis plenitudine cassamus, irritamus, & annullamus, ac nullius esse decernimus roboris vel momenti, D districtius inhibentes universis Christi fidelibus, ne decretis, ordinationibus, mandatis, fastis & gestis hujusmodi aliquo modo parent vel intendant, aut pro talibus reputent; declarantes omnes & singulos, cujuscumque status, gradus & præeminentiæ existant, etiamsi imperiali, regali, cardinalatus, sive quacumque alia ecclesiastica sive seculari præfulgeant dignitate, nullo vinculo juramenti, promissionis, fastis, aut conventionis prædictis fastis, quomodolibet fe teneri. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, confinitionis, voluntatis, mandati, cassationis, irritationis, annullationis & inhibitionis infringere, vel ei casu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, beatorum apostolorum Petri & Pauli ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, quarto Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

IV.

Secunda bulla revocata.

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

In arcano nostræ mentis sæpissime cogitantes quod nihil superinvalescenti hominum malitiæ, qui ecclesiam Dei variis quæstiis colortibus perturbare conati sunt, authoritatem Romanorum pontificum rettrivisset, diversa in ecclesia Dei facinda emersisset; non solum debitum, sed etiam necessarium reputantes, ut non quoque ea quæ in ecclesia scandalum, nostrumque & sedis apostolicæ contemptum & dedecus fieri conspicimus, debitis remediis compriamus. Sane cum ad nostram notitiam nuper pervenisset, quoddam prætendum decretum datum tertio Idus Julii anno domini 1433. emanasse, in quo inter cetera contineri videtur, nos illas fecagiaies dicrum fpatium dictis congregatis patre & simpliciter adhærere debere: venerabiliibus autem Fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, nec non quibuscunque in Romana curia existentibus, mandari dicebatur, ut post ipsum terminum lapsum, infra vigintidies proximæ sequentes, sub pœna privationis omnium beneficiorum suorum, commendarum, personum, officium, & gratiarum quarumcunque, quam incurrerent ipso facto, Romam curiam relinquerent: omnes inlupet cauta fit in ipsa curia prælatorum ad se eo cum adhæsant, quibus ut dicitur, nostrum in ipso prætenso decreto dicuntur plenius contineri: nos ex incumbenti nobis cura officii pastoralis affliditi ad tuendam nostrum officium apostolicæ auctoritatem, cardinalium quoque, patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, prælatorum, officiariorum, & aliorum virorum prædictorum, afferentium ipsius decreti * ex debitorum potestatis condentium, ac in hac parte superiorum, ut super prætenso decreto, per velimus, gravi querela commoti, auctoritate domini nostri Jesu Christi, qui nos suum in terris vicarium constituit, ac de pontificatus religione, admonitione pronuncianus, decernimus, ac etiam declaramus, prætenso afferum decretum, ac omnia & singula in eo contenta, nullam de inanis penitus extitisse, & esiffere, nullisque authoritatis, valoris vel momenti: ipsumque & quæcunque in ea comprehensa eadem authoritate revocamus, cassamus, irritamus, & pro infectis haberi volumus, & mandamus, decernentes insuper & etiam statuentes, processus omnium beneficiorum, officiorum, dignitatum, personarum, commendarum seu titulorum quorumcunque collationes & dispositiones quæcunque, in vim ejusdem decreti quomodocunque & qualitercunque factas & fiendas, & omnia inde secuta notorie, nullius existitie vel existere firmitatis. Mandamus insuper omnibus & singulis Christi fidelibus, ecclesiasticis & secularibus, cujuscunque dignitatis, status seu conditionis existant, etiamsi imperiali, regali, regali, cardinalatus, patriarchali, vel quavis alia præfulgeant dignitate, sub anathematis pœna, & privationis, quam contrafacientes incurrere volumus ipso facto, dignitatum, officiorum & beneficiorum suorum quorumcunque & inhabilitationis ad illa seu alia in posterum obtinendæ, ne cardinales, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, prælatos, officiariosve, clericos, seu alios Romanam curiam frequentes, ipsa curia CHRISTI personis, seu rebus ecclesiasticis, beneficialibus spiritualibus, vel profanis, occasione prætendicreti turbent quomodolibet vel molestent, nec ea facientibus præstent auxilium, consilium vel favorem. Pari quoque pœna illos, qui authoritate sic revocatione quæcunque, ea aut eorum aliqua aufi fuerint attentare, volumus subjacere, inhabilitantes eos ad quæcunque dignitates, honores, officia & beneficia in posterum obtinenda, supplentes ex eadem portestatis plenitudine omnes defectus, si qui forsan intervenerint in premissis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prænotationis, constitutionis, declarationis, revocationis, cassationis, irritationis, voluntatis, mandati, Statuti, inhabilitationis & supplentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Laurentium in Damaso, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimotertio, Idibus Septembris, pontificatus nostri anno tertio.

V.

Tertia bulla revocata.

Eugenius episcopus servus servorum Dei universis Christi fidelibus salutem & apostolicam benedictionem.

Deus novit secretorum omnium optimus perscrutator, quod usque adeo somnoprent atque diligenti studio procuravimus, ne facrilegum schisma in Dei ecclesia nascereur, quod pauca et etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalet Basileæ convenientes, ipsum pontificem velimiliter (si ab incepto non desisterent) inducere, nos etiam ad illa humiliando, ut scandala vitarentur, ad ipsa plurimis premittendo, ad quæ de jure minime tenebamur, credentes ut exinde pacati, pax & tranquillitas inter nos & ipsos, nosque verian in Christiana religione, esset ut. Sed non profuerunt, five prudelle possunt, per nos pie, mansuete ac modeste cum ipsis dicta & gesta, ac porcti notorie animadvertunt Christicola qualibet orthodoxus, quin ipsi velint te a sancta sede apostolica scindere, & divinum corpus dominicum, id est sanctam matrem ecclesiam, Christi tunicam inconsutilem, lacerare, ac scisserum pestiferam in ipsa conflare, nolque Petri successorem legitimum, licet innocentem, pro polle contendere, quas res habendas Christianæ religionis principibus patefacere non curavimus, speranres nostra cum manifestatione de patientia omnia ad debitas justitiæ semitas posse deducere, ac ipsos ab eorum conatibus & erroribus revocare. Sed, proh dolor! omnium illorum modestia cancerosa vel invalsit & quotidie convalescit, quia nostra clementia & nimia benignitas ipsos contra nos quotidie erdde magis elatos. Et quamvis eorum delidiis condeicendentes manderverimus iterum debetre Basileæ concilium celebrari, ipsi tamen quotiam nobis oppida fuse infesti, & quos notratse, & ipsis iaarum contra fedem apostolicam rebellionem indulgentiam obtulisse, non profuit eorum tamen intentionem executioni giudicis & expiant. præcipue demandat, non falso vel vanis

ANNO CHRISTI 1433.

tiis criminibus imperentes, ut valeant inhumanitter omni pontificali potestate nos potuerbare: quorum calide dicta & gesta opus est refellere ne falsis detractionibus de nobis conficiis valeant Christianam circumvenire religionem, ac omnibus Christi fidelibus eorum gesta, dicta, & facta horrenda fapere possit in futurum schismas & pestiferam hæresim offendamus, nostris his litteris singulariter eorum objectis respondentes. Objicunt igitur primum, de nobis obloquentes quod scandali & perturbationis causa in ecclesia Dei introducendi perperam consti fumus facrum Basileense diffolvere concilium, quodque ex hoc universalem ecclesiam contursbavimus, nec fine contensu concilii diffolutionem illam facere valuimus: quæ cum veritati juris & sacri penitus sunt adversa: quoniam primum nostra nunquam fuit aut erit intentio facrum diffolvendo exinanire concilium, ac nolle fecundum Constantiensis & Senensis statuta constitutum ipsum facrum synodum celebrari, in qua perfidæ hæreses confleruntur, & Dei militantium in ecclesia reformamentur mores improbi, ac alia pax & dulcis tranquillitas Christiano populo tuebantur: quin potius hoc tam falsum hoc negotium semper infedis & refidet cordinoftro. Et his de rebus cupientes ac ipsum pertafficiat ecclesiæ Dei fudium finem debitum conseguerent, in nostræ allumptionis principio ad summi apostolatus apicem, mandavimus per dilectum filium Julianum sanctæ Romanæ ecclesiæ sancti Angeli diaconum cardinalem ibidem Basileæ sanctam synodum celebrari. Verum quoniam pestiferum, ut alia nostris literis curavimus Christicolis palam facere, ipsis de causis ex parte ipsius Juliani & quoniniterum non pacifice & tranquillitate, per dilectum filium Joannem Parcipratris ipsorum oratorem, ad nos spectaliter deporatum, nos informati veritatem percepimus, quod Basileæ protuse fine magno temporis intervallo ipsius sanctæ synodi celebratio non esset pollibilis, constitum ipsum penitus non diffolvimus ut ipsi non bene interpretati fuit, sed ad nostram Bononiensem civitatem commutavimus, fic quod ipsum in ea effentia constitere voluimus, ac a Basileensi civitate solum exolvimus. Quare non indebite criminamur, quod scandala in ecclesia Dei introducendi causa conclusum diffuprimus, cum ipsum a Basilea commutare, necessitatibus urgentibus, coactti fuerimus. Et quamvis nunc nobis ipsis causas per præfatum oratorem commutatas inficiari non veneratur, orbi tamen toti notissimum est, illas causas celebrandi concilii impeditivas extitisse verus. Nam fere odio mortis infestatus, pollquam ipsa initiari debuit sancta synodus, nec adhuc Basileæ convenerant ores episcopi, aut alii in toto nostro decreto prælati, legatorum & principum procuratores five nuntii pauci five nulli aderant cum quibus de Christianorum pacatione five concordia dicere prælati, legatorum & principum Jiis primum est decreto inquirere. Doctorum & magistrorum fere nulli interesant, qui hæreticorum veritatis refellere possunt, ac argumenta eorum sophistica solerent refellere & confutare. Locus etiam ipse Basileensis civitatis minime tutus videbatur, tum propter armatam finitimam hæresim Bohemorum, tum propter fubortum guerram inter dilectos filios viros illustres Burgundiæ & Austriæ duces. His ipsius & aliis justis & legitimis de causis, non fundatiandi clerum, five erroies studio conficiendi, de ipso

Ann. Conc. Basil. Tom. I. Cap. 1. Sess. 1. Bulla revocatio. Tom. I. Cap. 1. Sess. 1. Bulla revocatio.

A rum cardinalium pluriumque consilii & assensu, qui nunc Basileæ conveniunt, & hanc commutationem damnant, illum fecimus, prætentim his etiam de causis moti, quia speradamus quod in Italia consistente cardilino in Christo filio nostro Sigismundo, Romanorum tunc regie, nos facilius ambo possitfemus Bononiæ convenire, adeoque ibidem Bononiæ tunc ecclesiæ prælati & principes in momento copioso, five ipsorum procuratores & nuntii, cum quibus melius & graviori maturitate fingula in concilii agendis conferemur, & majori cum eventia ab omnibus Christi fidelibus reciperentur quam illa quæ per pauces Basileæ convenientes fieri fortitan contigissent. Nefcimus ergo quo modo ipsi quidem adeo commotationem reputare, cujus ipsi plurimi fuerunt auctores præcipui, damnant namque eorum gesta, non nobis, quia tunc eramus infirmitatem corporali infirmitate gravati, cum ipsi diffolutionem & translationem ipsum promoverunt, fradebant, & efficere studebant, nobis, præcipue ad metorum reducentes, & his rationibus compellentes, quod dum eramus in minoribus conditiis, nos cum ipsis & alis fractibus nobilis sacræ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, voto & juramento non adstrinxisse, quod in loco concilium tenere esset, in quo majori parti cardinalium magis expediens videretur, cum Basileæ non speraretur posse concilium celebrari temporibus a jure decretis, jam fine temporis inflante, & impedimentis fabfistentibus antes contrariis, sicque ipsi motutionem five translationem necessitam esse dicerent, & ut alis in loco transferremus fedulo requiescere. Tandem fuit causa finalis ut ipsam translationem five commutationem facerentur, quoniam Basileæ & ipsis & nobis fuit cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus fatere liceffe: (quod ex eligimus) ipsum absque alterius confensu concilii, nemo sanæ mentis ambigere debet. Nam esti canon Constantiensis concilii qui incipit, Frequentia, ab ipso condito editus, & a felicis recordationis Martino prædecessore nostro non improbatus, locum mutare, vel tempus interpretandum esset, quoniam nobis fine concilii confensu prohibere videatur, non tamen debet: fic abolive interpretari, ut, causæ immineant nobis esse non fedatæ fuerit circa loci mutationem, temporis procrastinationem, dispensandi facultas, cum, etiamsi a Martino edinas extitisse, illa non fuisse five esse debuisse, ipse prohibentis intentio, quæ fuceefforibus suis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pro ipso ipsius, quinimo eadem, potestatis conclusis, & interpretatione (prout est secundum omnia jura) in hac parte concilium interfuisse summo pontifice, papamque ipsis principem nequeunt solivere vel ligare, fed non in his conciliis superiores ipsum possimus pro libito regulare. Nam hoc de jure nostrilimam est, quod possimus quæcunque illaxare, & extra, declarata five sancita per quosdemque prædecessores nostros, vel per quemcunque concilii dummodo in ipsis fedei hæreseuma non violant five ex hoc universalis ecclesiæ bonum principaliter non turbetur, ut vicarius Christi & irreprehensibiliter pro nostro amore & coffecere libitu voluntatis: & contra semine non effet longeprum ab hæresi. Velle ligare manus vicarii Jesu Christi & in tantæ Dei legati, fesse ipsius gesta judicare vel improbare, quod sacrilegis crimen habet: & ipsum ad hæresim

SESSIO XVI. dicant qui nobis detrahunt, quæ hæresis, quæ universalis ecclesiæ turbatio, ex hac translatione loci fuerit pateat; si non sanctam synodum Bononiæ commutavimus, ut ejus bonum non fuitfuturæ ulterius, quod jam membrum ofto fuit aliquo exiterat prorogatum, & ipsius initiandi postmodum Basileæ vocabula commoda nulla videbantur? Profecto nullus per prius translatus sanctorum, & non passione seductus, afferuerit quod ecclesiæ ferentur perturbationem, fed fatuorum; nec celebrationem concilii frustraturus, fed & ecclesiæ concupiscentias. Taceant ergo hi qui fic nobis iahumanitter detrahunt; quoniam non ad Christianorum & ecclesiæ nostræ commutationem fecimus, fed pro falute tutissima, ut cetius quæ in concilio forent agenda finem debitum fortiuntur. Fuit igitur a Basilienti civitate legitima prorogatione nostra concilii Basilicæ, ac ipsius ad Bononiam justissima translatio, & afferentes contra funt penitus ab omni veritate ac fide catholica alieni. Nos inlaper criminantur & diffamant, quod facro concilio pace & simplicitter non adhæremus, fed quotidie magis & magis contumacius & defpicatius, quodque nos modeste & manifeste monere cœraverint, ut fcandalofam diffolutionem & ecclesiæ Christi perturbationem amovere deberemus, quas res, inquiunt, nos pertinaciter recufare, & hæc ob caufas nos cifare & monere non funt veriti, & tandem, C (quod eft deterius) fi eorum vota infra fexaginta dies non adimpleverimus, nos ab omni pontificali dignitate fuspendifie profitentur: quæ quantum contra omnes leges divina jura patiter & humana, ac hæretism manifefte ostentata, breviter oftendemus: nam diffolutionem, quam fcandalofam & ecclesiæ perturbationem effe dicunt, legitimis de caufis & neceffariis pro fecimus, ut ante retulimus. Quod igitur fcandalum, quæ ecclesiæ turbatio & urgente neceffitate fuftinum extitit, potuit generare? profecto nullum, cum omnia quæ ad falutem Chriftianæ religionis debuiffent in Basilienti concilio expediri, & quæ prouunc, cum ipfam fanctam fynodum commutavimus, ibidem Basileæ fieri non poterant, neque; celerius & commodius in ipfa Bononienti fynodo perfici valuiffent. Quam etiam ecclesiæ turbationem fecimus, cum (ut paulo ante narravimus) illo in tempore quo concilium commutavimus fere nulli prælati convenerant? non poterant igitur pertuubari qui non adeerant; quia quod concilium Basileæ fieret non curabant. Nam fi affectaffent, ibidem in tempore convenifffent. Nec quoad illos qui convenerant, quia ita pauci numero erant, quod fine nobis authoritate ecclesiæ universalem repræfentare non poterant, quamvis ipfi eam repræfentare fe dicerint. Concilio igitur ad ipfam Bononienfem civitatem legitime translato, ibidem poftmodum Basileæ convenientes velut locuftæ acephali contumaces fine nobis præfidentibus non fecere concilium, cum authoritate caroreat apoftolicæ fedis. Nec verum funt quæ fuitent excufationes, quod Conftantienfis Senenfifque atque feliciæ recordationis Martini ac nobis authoritate ipforum concilium vires habuerit & habeat. Nam non prædicti veris caufis fubfiftencibus, & nostram & præ memorie Martini, & ipforum concilium authoritate, ut jure fectimus, revocare potuimus, ut patule fupra infinuavimus: quo-

A te poft ipfam canonicam diffolutionem & authoritatem prædictarum revocationem, abique ulta apoftolica authoritate convenienter five convenimus. Unde verum non eft dicere eorum canonicum poft noftram diffolutionem & fine noftris præfidentibus fuiffe vel effe concilium, quoniam nulla rata eft vel unquam erit fynodus generalis, quæ fummi pontificis non fuerit authoritate fuffulta. Nec etiam eorum Spiritus-fanctus eft caput, cum miferitos Jefus Chriftus fuper omnia fummum pontificem " ecclesiæ poft transitum verbi ad patrem caput & principem ab ipfo Chrifto & ecclesia conftituum ecclesiæ inftituerit, nos videlicet qui lumen retinemus ipfius vicarii fefe Chrifti, quamvis mentiti. Sacrilegum igitur a nobis poftulant & hæreticum, ut declinare velimus retroactis temporibus Basileæ continuo fuiffe concilium, cum poft noftram diffolutionem fine noftris præfidentibus regulare non facerent concilium; quia eorum dicta, gefta & facta omnia contra divina jura patriæ & humana peperam funt confecta, & quæ per nos nullatenus funt debita compofitari: Et in hoc eft. quod Chriftianam religionem eiusmodi cupiunt, se tab colore, quod continuo Basileæ concilium fuiffe declaratum, omnia eorum gefta & facta comprobemus, quæ adeo funt minus bene compofita, ut, etiamsi ab haberibus pacti fuerint promulgata fuiffent, effent irritatione, anoullatione, & revocatione digniffima. Nam, quod nonquam eft factum, ipfi in civitate Bofira Avinionenfi & contra noftram voluntatem conftituere legatum aufi funt, illam tyrannidi infinis cardinalis suspicionem de conventione ciendo, fpreto vero legato de latere per nos & fedem apoftolicam conftituto: unde tot generum fitigiis, tot rapinæ, tot homicidia, tot incendia fuborta funt. Sed tandem clementiffimus Deus fua mifericordia fuum parti jubilantes cauffas habentes, quia nobis vere dominio, & fub noftro legato ipfa civitas eft fubjecta. Ipfi infuper de ftugitis Romanæ curiæ officiis inter feipfos diffiperunt non fine veritis, præfidentes ad præfidendum in eorum generali concilio depatando, inter ipfos præfidentibus fuis fpretis, cum quibus potiuntur ac debuiffent canonicam fynodum facere & firmare. Cuilarrum etiam audiretur a feipfis conftituerunt, quod nudquam vifum eft, pontifice fummo Romanam curiam tenente, cum ad ipfam excitapationem hæretum, reformationem morum, patemque Chriftioctarum univerfam intenti effe debeant; fingulorum cuilar partiuncula Dedent potiris vexatiare. Exercitum etiam vice-cancellariatus officii cui ex ipfis contra noftram voluntatem tribuere præfumpferunt ac exercenneralia five publica confiftoria celebare, omnia quæ attentare non formidant, quæ tantum fint nobis & fedi apoftolicæ fpecialiter reservata: B perinde ac fi univerfæ carnis viam effemus ingreffi, vel si omnis pontifikalis fummæ dignitatis potefias effet adeo ab hac viventibus & in Petri fede legitime conftituta apud ipfos devolua: quod afferverat eft hæreticum & profanum, cum potefias apud nos & ipfos, & fic duos in folidum effe non poffit: quia innaginari non poffumus quo auctoritate, quo jure, nobis in fede apoftolica conftituentibus hæreticis conferant, nisi quod usurpare contra juftitiam jura noftra: &, quod deteftabilius eft, illa quæ in noftris prædecessoribus maleficia damnare, monitoriorum religioforum

ANNO CHRISTI 1434. feculariibus ecclesiæ administrationes concessas A fpiritu ad inftantiam cupiditam principis fecularis fecerant. Nam officium generalis Humiliatorum, & illius ordinis principale monaftterium, coidem feculari clerico in commendam five administrationem concellerunt: quam rem, exemplo refati pernicioffim, non atrea facere recusaviimus. Ipfi vero ut cipfcopos habeant, continuo cogunta contraria volutatae facere tentaverunt, & fub tali colorato titulo clerichus unedifius in dicta administratione iocurafos eft, ita ut dici poffit quod fere canonum nafferra regularia, quæ fub officio generalis dicti ordinis regulari debuiffent, fub utsuo clerici fecularis fuint administratione fuppofita: quæ quantum juri, quantum honeftati, quantum religioni, quantum ecclesiæ, quisque prudens animadvertere poteft. Poftemo tandem ultra illud, quod non & plurimos fratres nostros Romana ecclesiæ cardinales citare conati funt, etiam poftquam decrevimus iecrum ibidem Basileæ debere concilium agitari, ita etiam in administratione fummi pontificatus fufpendere fteti funt, ut ad ipfos poftiert faltem de facto ipfam noftram fummi pontificii potefiatem adeoant & ejus administrationem exercere, conferendo beneficia vel officia, & alia faciendo quæ nobis tantum funt a jure concefia fed non ipfis. Hæc ergo cauffa quam continuo Basileæ fuiffe concilium per nos declarari cupiunt. Illi funt qui, quoniam eorum C vota pati non valuerunt, de nobis tot mendacia confingunt. Illæ funt hereffes quas extirpare cupiunt. Illæ funt reformationes debitæ quas in ecclesia fieri cupiunt, & pax & tranquillitas quas universli Christi fidelibus difpofuerunt, quia inter feipfos potefiatem noftram dividere, & fibi fingulis conferere cupiunt, ut quæ beneficia vel officia, five honores, quos a nobis conficiqui non valuerunt, fcindendo fummi pontificatus potefiatem interficiono. Ubifi igitur a nobis, abfit, ut tantam declarationem facfamus, & quod talia gefta comprobemus. Prius eft enim ut non fimus nobis ipfis parem ejus, fed animam toltiam, quam fiden catholicam nobis auferant. De hoc autem vero ad offendendum D noftram fectorem & ipfam intentionem, quam habemus ut concilium fiat, & quod omnia ad finem debitum perducantur, contentisi fomes fraudum per fimplicitter conciliono fuiffe concilium, ita tamen, quod omnia gefta & attentata contra nos, five fedis apoftolicæ libertatem ac ecclesiæ, fundaque Romanæ ecclesiæ cardinales ac nobis adhærentes, prout de facto fecerunt, fic de facto ante omnia retroeant, nullique legatos quos juxta regulas præfidentes admittant. Objicient etiam nobis, & admirati videntur, quod Basileæ jufficiens facrum fynodum celebrari, ac mandatis, mas cum concilii conflio agenda per præfidentes perfici. Dicimus, quod concilium dumtaxat potest eff, fi illud autem præfidentes fed necesfe eft: & ideo fi concilium dictaret five confuleret aliquid ecclesiæ expedire, præfidentibus vero non placeret, hoc ipfum minime fieri poffet, fic quod de judice concilium conftituitur formaretur. Sed hi fic dicentes, fi nulla jura vidiffent, fatis effet. Nam fi " ipfi omnia mundi jura percontentur, omnia voluent quod quæ conflio ftatuuntur, declaratur, feu lauciuntur, a papa vel ejus legato conftituuntur quæ conflio ftatuuntur, declaratur, feu lauciuntur, a papa vel ejus legato conftituuntur quæ conflio ftatuuntur, facro concilio conftituuntur, five etiam approbante. Nam fi papa vel legatus ejusdem nollet diffonere aliqua, contra concilium afferfaret, papæ fentenia, vel ejus legati perfonam fummi pontificis exprædantia, non conciliii voluntas fequenda fuerit, cum fuper omnia concilia habet potestatem papa, nisi forte quæ ftatuunda forent catholicam fidem refpicerent, vel, fi non fieret, fiatum universalis ecclesiæ principaliter pertinerent, quia tunc conciliii fententia effet potius attendenda. Verba igitur noftratum literarum fecundum juris formam interpretanda funt, ac quæ ad folum concilium fpectarent, quæ funt numero plurima, cum conciliio expediantur & fiant, alii vero juris transitum intimenur. Et hoc eft in quo potiffime falluntur qui Basileæ conveniunt. Nam omnia in fingulis agendis effe judices fupra pontificem, quidem profecto demonftrant. Nam in fingulis fe nobis fuperiores reputant, quod tamen afferverare eft hæreticum & profanum. Omnotefcat igitur, & notfcant quod etiam fic cum conciliio fieri mandavit felicis recordationis Martinus nofter proximus prædecefior, nec velim noftram pontificam intentionem in fingulis fuperare, quam etiam cum aliis laceffere conaatur, afferverantes nobis ad fummi apoftolatus apicem non fuffic canonicam electionem. Sed, o miferiftcors Deus, cur oculos tuos ipse juftitiæ contra prædictos non convertis? Nam plurimi ex his qui tafia proferunt, funt qui nos in Petri cathedram diuigentes inthronisavimus, illi nos concfratrem; illi non coronavimus, & aliqui ex eis, ut a vero Christi vicario pontificatus fuiffent fofcepti, alii vero ex eis fere omnes gratia cum beneficia plurima funt adepti, & nos annis plurimis pro fummo vero pontifice venerati funt. Igitur imaginari non poffumus qua fronte, qua audacia, quo colore, poffint noftram catholicam electionem in dubium revocare, præterim cum ipfomm aliqueat maximus pontifex, cum Christi fidelibus Christiani religiofiffimi, vofque alii Chriftiicole orthodoxi, qui vifcera mifericordiæ Jefu Christi prefitos Deo fuo conventionem adiimiftrant, ut deftiftentes ab inceptis, velitis noftros præfidentes admittere, ut cancinatum fynodum facinus, poftfiono fora, ut, fecundum quod ipfe, facrum concilium eft inftitutum, debitæ executioni demandate. Quod fi fecea (quod abfit) fecerint, & Dei ecclesiam fcindere (ut hæreticus fuut conati) concipiverint, nec præfidentibus intendere reformationi ecclesiæ fludeerint, tunc vos Christianæ religionis iterum per ejusdem mifericordiam obfecramus qui pro nobis mortem fubiit temporalem, ut velitis eorum ingenia conatibus pro ecclesiæ refiftere, profectio ne fchifma nefandiffimum in Dei ecclesia oriatur. Nam hoc ad principes pertinet fecuti Christianos, ut eorum temporibus pacatam velint effe matrem ecclesiam, unde fuit fpiritualiter nati. Quod plurimafqui verbum offendit, cum inquit: *Et nunc reges intelligite, eruditi qui judicatis terram. Servite domino in timore, & exultate ei cum tremore*, &c. Sed quomodo fervient principes in timore, nisi ea quæ contra fanctam matrem ecclesiam & ipfa domini funt, religiofa fevertitate prohibendo atque plectendo? Agite igitur, vitilitate agite adversus Christi vineam & agnum dominicum devastare cupientes, nec permittite vititia quod fine auctoritate pontificia conciliabulo, non concilia, funt: quemodo in futurum poffet effe exemplum pernicioffiffimum, ut decem five plu-

res

SESSIO XVI.

ses ad libitum sine sedis apostolicæ auctoritate aliquo in loco prælati convenirent, scandalizarentque populum Christianum orthodoxum, ac contra Christi vicarium pro libitu resilirent, ut resistentes malis actionibus, æternam gloriam mereamini. Datum Romæ apud sanctum Laurentium in Damaso, anno incarnationis dominicæ 1433. Idibus Septembris, pontificatus nostri anno tertio. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, declarationis, prosecutionis, intentionis, cassationis, revocationis, irritationis, annullationis, voluntatis, reductionis, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1433. XVIII. Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno tertio. Ego Jordanus episcopus Sabinensis manu propria subscripsi. Ego Antonius tituli sancti Marcelli manu propria subscripsi. Ego Lucidus cardinalis de † Comite manu propria subscripsi. Joannes de Nursia. Poggius.

† de Comitibus Nursiensibus ... fuit scriptor Eugenii. Poggius ... Poggii nomen a tergo bullæ scriptum fuit.

Datum in sessione publica in ecclesia majori Basileensi solenniter celebrata, Nonis Februarii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo quarto.

Die sabbati XXIV. Aprilis 1434. in congregatione generali domini legati sanctissimi domini nostri incorporati sunt sacro concilio nominibus privatis, ut sequitur, videlicet reverendissimi reverendique patres domini cardinalis sanctæ Crucis, archiepiscopus Tarentinus, episcopus Paduanus, & abbas sanctæ Justinæ, &c.

Oratores sanctissimi domini Eugenii papæ quarti in eorum incorporatione jurabunt nominibus propriis fideliter laborare pro statu & honore hujus sacri concilii & ejus decreta defendere, & manutenere, & specialiter decretum sacri concilii Constantiensis, cujus tenor sequitur, & est talis: Primo, quod generalis synodus in Spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, ecclesiam catholicam militantem repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem schismatis, & ad generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, sive ordinationibus, aut præceptis hujus sanctæ synodi, & cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo. Item jurabunt dare sanum & salubre consilium secundum Deum & conscientias suas, & non revelare vota singulorum, inquantum ex hujusmodi revelatione verisimiliter posset oriri aliquod odium vel scandalum, &c. Et non recedere a loco hujus sacri concilii, sine licentia obtenta a deputatis ejusdem.

Cŏstantiensis concilii sessione 4.

SESSIO XVII.

ANNO CHRIST. 1434.

Super admissione præsidentium in concilio nomine domini Eugenii papæ quarti.

SESSIO XVII.

SACROSANCTA generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, dilectos ecclesiæ filios Nicolaum tituli sanctæ Crucis in Jerusalem presbyterum, Julianum sancti Angeli diaconum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, & venerabiles, Joannem archiepiscopum Tarentinum, & Petrum episcopum Paduanum, ac dilectum ecclesiæ filium Ludovicum abbatem sanctæ Justinæ Paduanæ, tantum admittit in præsidentes in hoc sacro concilio, nomine, vice & loco sanctissimi domini Eugenii papæ quarti, cum infrascriptis conditionibus & clausulis, plenissimum robur & effectum per omnia habituris, videlicet, sine * omni jurisdictione coactiva, salvo etiam modo procedendi in hoc sacro concilio hactenus observato, præsertim qui continetur in ordinationibus hujus sacri concilii, quæ incipiunt: Primo sint quatuor deputationes, sicut sunt, inter quas omnes de concilio distribuantur æqualiter, quantum fieri poterit, &c. Ordinat etiam quod præter feriam sextam, in qua ordinaria est congregatio generalis, non possit fieri alia, nisi fuerit conclusum prius per tres deputationes ad minus. Et tunc intimetur ipsis præsidentibus, vel alteri ex eis, quod ponat schedulas. Et si non fecerint, unus ex promotoribus concilii, vel unus ex deputationibus quicumque sit, ponat schedulas. Et omnes de concilio veniant ad congregationem. Alias si non fuerit conclusum per tres deputationes, nullus ad ipsam congregationem accedat. Et quidquid ibi factum fuerit, nullius sit roboris. Et idem de sessione. Item, quod lectis in congregatione generali his quæ conclusa sunt per deputationes, primus inter præsidentes ibidem præsentes, etiam aliis vel alio ex eis absentibus, concludat juxta ordinationes sacri concilii. Quod si nolit ipse aut alius de præsidentibus ibidem præsentibus facere, tunc proximior prælatus subsequens in ordine considendi concludat. Et ipso nolente, alius successive faciat. Et si forte nullus de præsidentibus veniat ad congregationem, vel ad sessionem generalis concilii, tunc † primus prælatus (ut præmittitur) pro illo die faciat officium præsidentis. Item, quod omnia acta hujus sacri concilii (sicut hactenus est observatum) fiant & expediantur sub nomine & bulla ipsius concilii.

* al. cum

† ... ...

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ synodi in ecclesia majori Basileensi solenniter celebrata, sexto Kalendas Maii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

In hac 17. sessione tam solenniter celebrata interfuit Sigismundus Romanorum imperator, sedens coronatus cum aliis nobilibus sibi astantibus. Unus dux a dextro tenens ensem evaginatum in manu, juxta quem dux Wilielmus Bavariæ, habens & tenens pomum rotundum deauratum cum cruce in signum mundi, & a sinistro dominus marchio Brandeburgensis, unus electorum imperii, habens seu tenens sceptrum regale deauratum, &c. & bene centum prælati

ANNO CHRISTI 1434.

lati sedentes cum mitris albis, ut moris est &c.

SESSIO XVIII.

Huic sessioni 18. nō interfuit imperator, jam ante Basilea digressus.

Super innovatione decreti concilii Constantiensis de auctoritate & potestate conciliorum generalium absentibus dominis legatis papæ.

Sacrosancta Basileensis generalis synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XVIII.

Constantiensis conc. sess. 4. Et supra in hoc Basileensi, sess. 16.

AD magnam ecclesiæ catholicæ utilitatem pertinere dignoscitur, ut ipsius auctoritas (cui omnes subesse tenentur) in sacro olim Constantiensi concilio declarata, sæpius manifestetur, & ad omnium notitiam perducatur. Et quemadmodum nonnulla concilia præcedentium synodorum salubres institutiones & declarationes renovare consueverunt, ita & hæc sancta synodus necessariam illam declarationem de generalium conciliorum auctoritate, in dicto Constantiensi concilio promulgatam, sub eodem qui sequitur tenore innovat: Primo, quod generalis synodus in Spiritu-sancto legitime congregata, generale concilium faciens, ecclesiam catholicam militantem repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem schismatis, & ad generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, sive ordinationibus, aut præceptis hujus sanctæ synodi, aut cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo.

Cŏstantiensis conc. sess. 5.

Datum in sessione publica ipsius sanctæ synodi, in ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, sexto Kalendas Julii, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

SESSIO XIX.

In qua fuerunt pronuntiata decreta in materia Græcorum, nec non Judæorum, & neophytorum.

I.

Sacrosancta Basileensis generalis synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

SICut pia mater pro filiorum salute semper anxia est, nec unquam quiescit, donec si qua inter ipsos dissensio sit, sopita fuerit; sic & multo amplius sancta mater ecclesia, quæ filios ad perpetuam vitam regenerat, omni conatu laborare consuevit, ut omnes, qui Christiano nomine censentur, sublato omni dissidio eamdem fidei unitatem, sine qua salus esse non potest, fraterna caritate custodiant. Quamobrem hujus sanctæ synodi ab initio suæ congregationis præcipua cura fuit, illud recens Bohemorum antiquumque Græcorum dissidium prorsus extinguere, & eos nobiscum in eodem fidei & caritatis vinculo perpetuo copulare. Bohemos igitur viciniores primo, deinde Græcos per nostras literas & oratores pro sancta unione facienda, cum omni caritate ad hoc sacrum concilium vocavimus. Et quamquam Bohemorum negotium multi ab initio non solum difficile, sed bene impossibile æstimarent, nostrosque tamquam supervacuos & inutiles indicarent labores, attamen dominus noster Jesus Christus, cui nihil impossibile est, sic salubriter rem ipsam usque ad hanc diem direxit, ut multo amplius hæc ipsa Bohemorum vocatio ecclesiæ sanctæ profuerit, quam multi potentissimi exercitus, qui sæpe Bohemiam armata manu ingressi sunt. Quæ res eo ampliorem spem nobis præbet, ut hanc Græcorum unionem cum omni fiducia & constantia prosequamur. Quod quidem eo libentius aggredimur, quo ipsos ad hanc unionem plurimum affectos conspicimus. Ut primum enim serenissimus Græcorum imperator & patriarcha Constantinopolitanus per nostros requisiti sunt oratores, mox tres insignes viros, de his qui apud eos magnæ videntur auctoritatis, (quorum primus ipsum imperatorem consanguinitate attinet) ad hanc sanctam synodum destinarunt, sufficienti ipsius imperatoris mandato cum bulla aurea & ejus manu propria subscripta, ac patriarchæ literis munitos, qui tam in generali congregatione, quam coram commissariis nostris ferventissimum imperatoris & patriarchæ totiusque ecclesiæ orientalis ad hanc unionem desiderium exponentes, nos mirum in modum ad tam sancti operis prosequutionem pulsant, ac quotidie excitant, duo inter alia firmiter constanterque asserentes, unionem ipsam nisi in synodo universali, in qua tam ecclesia occidentalis quam orientalis conveniat, fieri nullatenus posse: & in ea synodo si fiat, (ut infra conventum est) omnino ipsam unionem secuturam. His auditis, summa nobis lætitia ac jucunditas nimirum accessit. Quid enim catholicæ ecclesiæ felicius gloriosiusque contingere unquam posset, quam quod tot orientales populi, qui numero hominum ab his qui nostræ fidei sunt non multum distare videntur, in eadem nobiscum fidei unitate conjungantur? Quid utilius aut fructuosius ab exordio nascentis ecclesiæ populus Christianus vidit vel audivit, quam quod tam diuturnum perniciosumque schisma penitus extirpetur? Unde & aliam reipublicæ Christianæ, Deo propitio, utilitatem accrescere confidimus, quoniam ex hac unione, cum facta fuerit, plurimos ex nefanda Mahumeti secta ad fidem catholicam converti sperandum est. Quid igitur pro tam piis ac salutaribus rebus per Christi fideles tentandum faciendumque non esset? Quis catholicus pro tanto nominis Christiani & orthodoxæ fidei incremento non modo caducam hujus mundi substantiam, sed & corpus & animam exponere non deberet? Quocirca omnem cogitatum nostrum jactantes in Deum *qui facit mirabilia magna solus*, venerabiles sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, præsidentes sedis apostolicæ, patriarcham Antiochenum, archiepiscopos, episcopos, abbates, magistrosque & doctores in numero competenti deputavimus, ut una cum ipsis Græcorum ambasiatoribus rem istam tractare, & quo ordine ad executionem deducenda esset pro-

SESSIO XIX.

Psal. 135.

SESSIO XIX.

prospicere deberent. Qui tam inter se, quam cum ipsis oratoribus, sæpenumero convenientes, habito inter se digesto consilio, ad infrascripta cum ipsis devenerunt capitula, quæ postea secundum moram hujus sacri concilii per sacras deputationes mature deliberata, ac deinde per generalem congregationem *conclusa* firmataque solemniter extiterunt: quorum tenor una cum mandato ipsius domini *imperatoris* sub bulla aurea sequitur, & *est talis*:

Ambasiatores serenissimi domini imperatoris Græcorum, & domini patriarchæ Constantinopolitani, videlicet dominus Demetrius * protonostiarius, Palæologus Mæotides, venerabilis Isidorus abbas monasterii sancti Demetrii, & dominus Joannes ** Dissipatus, ejusdem imperatoris familiaris, convenientes cum dominis deputatis sacri concilii, primo exposuerunt, quod si ecclesiæ occidentali placeret, ut hæc synodus Constantinopoli celebraretur, ecclesia orientalis propriis expensis ibidem conveniret, nec oporteret, ut ecclesia occidentalis prælatis orientalis aliquas expensas faceret. Quinimo ipse dominus imperator, in quibus posset, prælatis Latinis Constantinopolim venturis subveniret. Sin autem placeret, ut prælati ecclesiæ orientalis ad terras Latinorum pro prædicta synodo accederent, necessarium fore propter legitimas causas, ut expensis ecclesiæ a occidentalis subvenirent. Et cum dictis dominis deputatis videretur multis de causis hanc unionem commodius fieri posse in hac civitate Basileensi, ubi actu concilium congregatum est, sæpe ac multum apud ipsos dominos oratores institerunt, ut hic locus pro hac sancta unione eligeretur, offerentes impensas ad hoc necessarias. Sed ipsis oratoribus respondentibus, quod cum eorum instructiones limitatæ de certis locis per ipsos imperatorem & patriarcham eis datæ sint, non hunc locum eligere qui in ipsis instructionibus nominatus non esset, domini deputati sacri concilii cognoscentes sanctam ac perfectam ipsius concilii intentionem, quæ est ut pro honore Dei & profectu fidei catholicæ nullis parcatur laboribus & impensis, judicarunt non expedire, ut propter locum duntaxat tantum bonum negligeretur. Acceptarunt igitur, si placeat sacro concilio, unum de locis inferius nominandis, cum hoc, quod (sicut inferius est conventum) mittantur aliqui vel aliquis ad ipsum dominum imperatorem, patriarcham, & alios, quibus persuadeant per efficaces rationes, ut in hanc civitatem Basileensem velint assentire. Loca nominata sunt, Calabria, Ancona, vel alia terra maritima, Bononia, Mediolanum, vel alia civitas in Italia: extra Italiam, Buda in Hungaria, Vienna in Austria, & ad ultimum Sabaudia. Convenerunt tamen dicti domini deputati cum ipsis dominis ambasiatoribus in his quæ sequuntur, si sacro concilio placeant. Primo dicti ambasiatores promiserunt quod ad hujusmodi synodum convenient imperator Græcorum & patriarcha Constantinopolitanus, & ceteri tres patriarchæ, & archiepiscopi, & episcopi, & alii ecclesiastici, qui commode venire poterunt. Similiter quod venient ab omnibus regnis & dominiis quæ subjiciuntur ecclesiis Græcorum cum plena potestate & mandato valido juramento & aliis clausulis opportunis, tam ex parte sæcularium dominorum quam prælatorum. Item, quod mittatur unus vel plures ambasiatores, ex parte sacri concilii cum octo millibus ducatorum, pro facienda congregatione prælatorum ecclesiæ orientalis ad Constantinopolim, quæ octo millia expedientur ab ipsis ambasiatoribus sacri concilii, prout ipsi domino imperatori, aut ipsis ambasiatoribus sacri concilii, videbitur. Ita tamen, quod si dicti prelati nollent Constantinopolim venire, vel, postquam Constantinopolim venerint, nollent ad synodum prædictam accedere, tunc teneantur dictus imperator reddere dictis ambasiatoribus sacri concilii quidquid pro ea re expenderint. Item, quod ecclesia occidentalis solvat expensas quatuor galearum grossarum, quarum duæ sint de Constantinopoli, & duæ aliunde, pro conducendo, dum tempus erit, ad portum nostrum, & reducendo Constantinopolim dominum imperatorem, & patriarchas, & prælatos ecclesiæ orientalis cum suis, usque ad numerum septingentarum personarum. Quibus ipsa occidentalis ecclesia impensas faciet hoc modo: Quia pro expensis ipsius imperatoris & ipsarum septingentarum personarum, a Constantinopoli usque ad portum nostrum ultimum, dabit ipsi imperatori quindecim millia ducatorum. A dicto autem ultimo portu usque ad locum dictæ synodi, & deinde, quamdiu manebunt in synodo, & usque ad reversionem ipsorum ad Constantinopolim, faciet dicto imperatori cum dictis septingentis personis impensas honestas. Item quod infra decem menses incipiendos a mense Novembris proxime sequenti, teneatur sacrum concilium mittere duas galeas grossas & duas subtiles versus Constantinopolim cum trecentis balistariis. Super quibus galeis erunt ambasiatores sacri concilii, & dominus Demetrius * protonostiarius Palæologus, primus de ipsis ambasiatoribus domini imperatoris. Qui quidem ambasiatores sacri concilii habebunt secum quindecim millia ducatorum danda domino imperatori pro expensis suis & patriarcharum & prælatorum, ac aliorum venientium usque ad numerum septingentarum personarum, faciendis a Constantinopoli usque ad portum ultimum, ad quem debebunt applicare, ut supra. Item prædicti ambasiatores sacri concilii, ituri cum prædictis galeis, ordinabunt quod decem millia ducatorum erunt parata ad exponendum, si necessarium fuerit, pro custodia civitatis Constantinopolitanæ, propter periculum quod posset intervenire a Turcis civitati tempore absentiæ dicti domini imperatoris, quæ pecuniæ exponentur per aliquem a dictis ambasiatoribus sacri concilii * deputandis, prout necessitas fuerit. Item ordinabunt prædicti ambasiatores sacri concilii, & b expensis duarum galearum subtilium & trecentorum balistariorum pro custodia civitatis Constantinopolitanæ tempore absentiæ domini imperatoris, & quod gentes dictarum galearum & ipsi balistarii jurabunt in manibus imperatoris fideliter se habere. Et capitanei eorum sint quos imperator instituerit. Item quod prædicti ambasiatores habeant expensas duarum galearum grossarum, tot quot expendi consueverunt in armando tales galeas. Item quod hujusmodi ambasiatores sacri concilii ituri cum prædictis galeis Constantinopolim nominabunt domino imperatori portum, ad quem ultimo debebit applicare, & locum unum de prænominatis, in quo esse debeat dicta universalis synodus. Laborabunt tamen cum omni instantia, ut civitas ista Basileensis eligatur, prout sperandum est. Item quod hoc sacrum Basileense concilium interim stabit firmiter in Basilea, nec dis-

* proto vestiarius forte protospatharius.
** Dishypatus
a Forte verius occidentales H.
* [illegible]
* [illegible]
b F. expensas, H.
In Constantiensi ... [illegible]

ANNO CHRISTI 1434.

solvetur legitimo impedimento cessante, quo interveniente (quod Deus avertat) pro continuatione sui juxta dispositionem capituli, Frequens, ad aliam civitatem se transferet. Et in casu quod dominus imperator non contentaretur de isto loco, tunc infra mensem, postquam præfatus dominus imperator applicuerit ad dictum portum ultimum, sacrum concilium se transferet ad unum de prædictis locis nominatis per ipsum sacrum concilium (ut supra dictum est) eligendum. Item quod in omnem eventum prædicta omnia utrimque adimpleantur. Item quod prædicta omnia fient firmiori modo, & cum majori robore & securitate quo fieri possunt per sacrum concilium, videlicet per decretum & sub bulla. Item quod prædictis omnibus conclusis & concordatis, ac (ut præmittitur) firmiter roboratis, summus pontifex expressum præbeat assensum per suas patentes bullas. Et quod prædicta omnia & singula intelligi debeant bona fide, sine dolo & fraude, & absque impedimento legitimo & manifesto. His omnibus adimpletis, dicunt supradicti ambasiatores Græcorum, & promittunt quod omnino venient, etiamsi bellum foret & instaret civitati. Et ob earum omnium rerum confirmationem tradent mandatum præfati imperatoris sub bulla aurea sacro concilio, & pro prædicto imperatore ipsi & alii jurabunt, scribendo & subscribendo propter firmam & veram fidem, quod fieri debeat cum Deo universalis sancta synodus, si mors imperatoris non intervenerit, aut impedimentum aliquod manifestum & verum, quod fugi vitarique non possit.

Postremo petitum est ab ipsis ambasiatoribus Græcorum, ut exponerent quædam nomina, in eorum instructionibus contenta. Et primo quid intelligunt per verbum, synodus universalis: responderunt quod papa & patriarchæ sint in dicta synodo per se vel procuratores suos; similiter & alii prælati sint ibidem vere vel repræsentative, promittentes (ut supra) quod dominus imperator Græcorum & patriarcha Constantinopolitanus intererunt personaliter * liberi & inviolenti, hoc est, quod unicuique liceat libere dicere judicium suum sine cujusquam impedimento vel violentia: Sine contentione, hoc est sine contentione rixosa & contumeliosa: non tamen excluduntur disputationes & collationes necessariæ, pacificæ, honestæ, & caritativæ. Apostolica & canonica hæc omnia quomodo intelligi debeant, & de modo procedendi in synodo, remittunt se ad ea quæ ipsa universalis synodus declarabit & ordinabit. Item quod imperator Græcorum & eorum ecclesia habeat honores suos, hoc est quos habebat tempore exorti præsentis schismatis, salvis semper juribus, honoribus, privilegiis & dignitatibus summi pontificis, & Romanæ ecclesiæ, & imperatoris Romanorum. Et quod si qua dubitatio oriatur, detur declarationi universalis concilii præfati.

* Libera & inviolenta.

II.

Sequitur tenor mandati dicti imperatoris sub bulla aurea de Græco in Latinum translati.

Quoniam missi fuerunt ad sacrosanctum concilium generale Basileense nostri & imperii nostri ambasiatores, familiaris noster * protonostiarius Demetrius Palæologus Mæotides, & honorandissimus in sacris monachis abbas sacri monasterii sancti Demetrii, & familiaris noster Joannes a Dissipatus, ad constitutionem a nobis solicitati generalis & œcumenici concilii, pro unione præmeditata ecclesiarum Christi, & dedimus eis ambasiatoribus perfectam & plenam potestatem & bayliam super & in prædictis, mandat, diffinit & ordinat imperium nostrum per præsens chrysobulum suum, quod omnia & singula illa quæ ordinaverint, promiserint, juraverint, fecerint, & constituerint per scripturam sive scripturas super prædictis præfati nostri ambasiatores, reputentur a nostro imperio, & affirmata sint, tamquam si a persona nostra præsentialiter facta, ordinata, promissa & jurata forent. Et si contingeret impedimentum aliquod vel mors in aliquo dictorum ambasiatorum, tunc quod factum est, & promissum erit per duos ex eis, firmum & validum sit, tamquam si per omnes tres factum foret. Et in robur & firmitatem prædictorum, jurat imperium nostrum per juramentum debitum & condecens nobis, tamquam Christiano fideli imperatori, & per orationem & benedictionem sancti mei imperatoris domini & patris nostri felicis memoriæ, & per animam meam. Factumque est præsens chrysobulum imperii nostri a mundi creatione sexies millesimo nonagentesimo quadragesimo secundo, & a domini nostri Jesu Christi nativitate millesimo quadringentesimo trigesimotertio, die undecimo Novembris Constantinopoli in palatio nostro imperiali: Et subscriptum literis rubeis manu nostra propria more imperiali, cum pendenti aurea bulla.

* protovestiarius.

SESSIO XIX.

a) Fo. Disyp(a)tus. H.

III.

Litera domini patriarchæ Constantinopolitani de Græco in Latinum translata sub bulla plumbea, & est talis:

Joseph Dei gratia archiepiscopus Constantinopolitanus, novæ Romæ universalis patriarcha, reverendissimis cardinalibus Romanæ ecclesiæ & reverendis episcopis & omnibus aliis devotis congregatis in synodo Basileensi, condignam & condecentem mitto vobis omnibus ea qua teneor caritate & amicitia spirituali salutem.

Literas reverentiæ vestræ recepimus per reverendum Antonium episcopum Sudensem, & fratrem Albertum de Crispis, sacræ theologiæ magistrum, oratores vestros, ex quibus & etiam relationibus præfatorum bene notavimus optimam dispositionem atque intentionem Deo amabilem, quam vestra reverentia pro tota Christianitate gerit, & specialiter pro nobis, id est pro unitate ecclesiæ sanctæ Christi. Et super hoc lætati fuimus maxime, quoniam hortamini nos pro illis, pro quibus & nos jamdiu hortati fuimus instanter ecclesiam Romanam. Multoties enim scripsimus, & misimus illuc pro unitate prædicta, ut omnibus patet. Tantis autem legationibus ex parte nostra factis, & tanta solicitudine ostensa, non permiserunt tamen circumstantiæ rerum, ut finem acciperet nostra voluntas & tractatus. Ad præsens igitur de istis & eisdem, & consimili & eadem dispositione, vestræ reverentiæ scribimus, quærentes fieri concilium œcumenicum sub præsentia omnium personarum debentium necessario adesse, secundum antiquum ordinem & consuetudinem, & tale concilium fieri canonicum, liberum, inviolatum, & simpliciter secundum formas antiquorum

In Append. Concil. Basil. c. 90. extat eadem epistola sub nomine Joannis Imp. CP. H.

tum excumenticorum concilionum: & illud om- A
ne, quod Deo dante in tali concilio unanimi-
tes & concordier conclusum fuerit, hoc firmum
haberi iudubitanter & sine contradictione & lite
quacumque. Quæ omnia dicta fuerunt & con-
cessa, & confirmata a Sancta Romana eccleſia
per plures legationes ad eam noſtra parte fa-
cta. Impedita vero fuit illorum conclusio &
effectus propter rumpentes circumſtantias, ut
ſupra dictum eſt. Sed quoniam veſtra reveren-
tia in præſenti tempore tantam prompteitudi-
nem ſuper iſtis oſtendit, per legationem ſpecia-
lem quam ſecit pro iſtis, & hortata fuit nos
literis & relationibus ſuorum oratorum, propter
hoc & nos mittimus ambaſiatores noſtros ſimi-
liaterm impreſſi * protonotharium Demetrium B
Palæologum Mezodicen. & honorandiſſimum
in ſacris monachis abbatem ſacri monaſterii ſan-
cti Demetrii Iſidorum, & Joannem * Diſſipatu-
rum, per quos petimus & rogamus veſtram re-
verentiam, quod ad hoc Deo amabile opus u-
nionis conferatis omnem curam & ſolicitudi-
nem, ut ſiat & concludatur dictum laudabile
opus, veſtro ſtudio & diligentia noſtris corre-
ſpondentibus. Cum vero ſint aliqua eccleſiaſtica
ad hoc & ejus operis executivis, commiſimus
de iſtis prædictis noſtris ambaſiatoribus, qui
veſtræ reverentiæ latius & clarius omnia refe-
rent & manifeſtabunt, placeatque veſtræ reve-
rentiæ eidem plenam fidem adhibere.

Datum in urbe Conſtantinopoli, milleſimo C
quadringenteſimo trigeſimotertio, die decimo-
quinto menſis Octobris.

* pseudo-Bessarion.

* Pro Philippo Vitzio.

IV.

Sequitur confirmatio ſupradictorum capitulorum.

Supraſcripta igitur capitula & conventiones hæc ſancta ſynodus auctoritate univerſali ec-
cleſiæ præſenti docecto approbat, ratificat & confirmat, ſtatuitque ac decernit, & pollicetur ex & eorum quolibet ſervare & inconcuſſa tenere, ut promittitur. Quæ cum ad incrementum fidei orthodoxæ, utilitatemque eccleſiæ catholicæ, & totius populi Chriſtiani pertinent, D omnibus fidem Chriſti diligentibus, grata plurimum & accepta eſſe debent. Et quoniam (ut præcipitur eſt) ipſi Græci propter nonnullas cauſas poſtulant, ut ſanctiſſimus dominus Eugenius papa quartus, diſtincta capitulis & conventionibus expreſſe contentis, ne propter hoc tantum bonum negligatur, ipſum Eugenium hæc ſancta ſynodus cum omni caritate obſecrat & deprecatur, ac per veſtra miſericordiæ Jeſu Chriſti, cum quanta poteſt inſtantia exorat ac requirit, ut in favorem fidei & eccleſiaſticæ unitatis præſtatis quæſita & concretionibus ſynodalibus decreta approbatis & ratificatis per ſuas literas vnoro Romanæ curiæ bullatas expreſſum aſſenſum præbeat.

Datum in ſeſſione publica, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſeptimo Julio Septembris, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

V.

Aliud decretum de Judæis & neophytis in eadem ſeſſione promulgatum.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

SAlvatoris noſtri Jeſu Chriſti ſequens veſtigia hæc ſancta ſynodus illud gerit potiſſime in viſceribus caritatis, ut omnes evangelicam veritatem agnoſcant, & in ea, poſtquam agnoverint, fideliter perſeverent. Proinde, ut Judæi aliique infideles ad orthodoxam converantur fidem, quique ad ipſam converſi fuerint in illa conſtanter permaneant, his ſalubribus inſtitutis providere decernens, in primis ſtatuit, ut omnes diœceſani quoſdam in hierie divinis bene eruditos aliquot vicibus annuatim deputent in loci, ubi Judæi aut alii infideles degunt, ad prædicandum & explanandum taliter catholicæ fidei veritatem, ut ipſi infideles qui audiunt, fuos valeant errores recognoſcere. Ad quam prædicationem ſubditos omnis tam commerciij per ſuſtra illis interdicendi, quam alibi ad hoc opportunis ipſos infideles cujuſcumque ſexus in annis diſcretionis conſtitutos accedere compellant. Ipſi autem diœceſani ac prædicantes ita ſe erga illos propinos ac caritate plenos exhibeant, ut non ſolum propalantur veritatem, ſed & alia humanis officiis ipſos Chriſto lucrifaciant. Chriſtianos autem cujuſcumque dignitatis aut ſtatus, quomodolibet inter impedientes, ne Judæi ad hujuſmodi prædicationem convenant, aut accantur, notam ſuæ fortitudinis incurrere ipſo facto decernit. Ut autem hæc prædicatio eo fit fructuoſior, * quo prædicantes linguarum habentur peritiam, omnibus modis ſervari præcipimus conſtitutionem editam in concilio Viennenſi, de doctoris docere doctrinam in ſtudiis ibidem expreſſis linguas Hebraicam, Arabicam, Græcam, & Chaldæam: quæ ut efficacius obſervetur, reſtituet ipſorum ſtudiorum interaſia, quæ in aſſumptione rectoratus jurant, hoc etiam addi volumus, operam ſe pro ipſius conſtitutionis obſervatione daturos. In conſtitutione illarum provinciarum, in quibus hujuſmodi ſtudia conſtituta ſunt, omnino diſponatur, ut hi, qui prædictas linguas doctiori ſunt, ſtipendia debita percipere valeant. Sacros inſuper canones renovantes, præcipimus tam diœceſanis, quam potiſſimum ſecularibus, ut modo omnino prohibeant, ne Judæi aut alii infideles, aut Chriſtianos, aut Chriſtianas in familiares, ſeu ſervientes, aut ſilionem ſuorum nutrices, habeant, ac ne Chriſtiani cum ipſis in eorum feſtivitatibus, nuptiis, & conviviis, aut balneis, ſeu nimia converſatione communicent, aut mendicos, vel matrimoniorum ſponſores ab illorum contractuum mediatores de publico conſtituros aſſumant, nec alii publicis præponant officiis, aut ad gradum quoſcumque ſcholaſticos admittant, nec eis locentur prædia, vel alti reditus eccleſiaſtici. Prohibeantque etiam libros eccleſiaſticos, calices, cruces, & alia eccleſiarum ornamenta, ſub pœna perditionis rei emere, aut pignori ſub pœna amiſſionis pecuniæ mutuare accipere. Sub gravibus quoque pœnis cogantur aliqubem deferra habitum, per quem a Chriſtianis evidenter diſcerni poſſint. Quorum ut

ANNO CHRISTI 1434. ut evicitur nimia converſatio, in aliquibus ci- A ta aliaque ſolemnitates & antiquæ ſectæ ritus SESSIO XIX.
vitatum & opidorum locis a Chriſtianorum cohabitatione ſeparatis habitare compellantur, & ab eccleſiæ longius quantum fieri poteſt. Nec diebus dominicis & aliis ſolemnibus feſtivitatibus ſpectacula aperta tenere, vel in publico laborare præſumant.

VI.

De his qui volunt ad fidem converti.

Si quis eorum ad fidem catholicam converti voluerit, bona ſua, quæcumque habet mobilia & immobilia, ei intacta illæſique permanent. Quod ſi hujuſmodi bona ex ulnra aut illicito B queſtu fuerint acquiſita, ac notæ ſint perſonæ, quibus fuerit de jure reſtitutio facienda, (quia non diuitiæ retentam, nulli reſtituere abſolutum) illis reſtituti omnino oportet. His vero perſonis non extantibus, quia talia per manus eccleſiæ in pios eſſent uſus convertenda, hæc ſancta ſynodus vicem gerens univerſalis eccleſiæ, in favorem concedit ſuſcepti baptiſmatis tanquam in pium illum apud ipſos remanere debere, ſub pœna divini anathematis tam eccleſiaſtici quam ſecularibus interdicens, ut nullam ſuper his, quovis quæſito colore, molitiam inferant aut inferri patiantur, ſed manquam ſe ſcriptis lucrum exiſtimem, dum tales Chriſto lucrari fuerint. Et quoniam (ut fertur) C ipſum eſt) *qui habuerit ſubſtantiam mundi hujus, & videerit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua de eo, quomodo caritas Dei manet in ipſo?* Si ipſi convertionis tempore inopes, aut indigentes fuerint, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri omnes eccleſiaſticos quam ſeculares hæc ſanctæ ſynodus exhortatur, ut ipſis convertis manus porrigant adjutrices. Poſt quoque diœceſiani non ſolum Chriſtianos ad tuvenandum illis exhortentur, ſed tam de reddituibus eccleſiarum, prout poterunt, quam de his quæ à paupere uſu per ipſos converterenda devolvuntur, hujuſmodi neophytos ſuſtentare non negligant, ipſoque a detractationibus, contumeliis, patenta affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptiſmi cives ſanctorum & domeſtici Dei efficiuntur, longeque dignius ſit regenerari ſpiritu, quam naſci carne, hæc ſeditiuſi ſuper flatuimus, ut civitatum & locorum, in quibus ſacro baptiſmate regeneranur, privilegia, libertatibus & immunitatibus gaudent, quam rationem dominat nativitatis & originis alii conſequuntur. Curent inſuper ſacerdotes baptizantes, & hi qui de ſacro fonte ſuſcipiunt, tam ante baptiſmum quam poſt, illos in articulis fidei ac legis novæ præcepta, catholicæque eccleſiæ ritibus diligenter inſtruere. Et tam ipſi quam diœceſani omnes dent, ne cum Judeis ſeu infidelibus, ſaltem per longum tempus, penitus converſentur, ne, ſicut noviter E contingit ab infirmitate carnis, modica occaſio ad peſtilentiam perditionem reditiuvos efficiat. Et quoniam, experientia teſte, mutuum inter ſe neophytorum converſationem ipſos in fide noſtra fragiliores reddere, ac ſaluti ipſorum plurimum officere compertum eſt, exhortatur hæc ſancta ſynodus locorum ordinarios, ut quantum pro incremento fidei viderint expedire, curent & ſtudeant neophytos ipſos cum originariis Chriſtianis matrimonio copulare. Prohibetur & his neophytis ſub gravibus pœnis, ne ſecum mores non Judaicum ſequentur, aut ſabba-

SESSIO XX.

I.

Decretum de concubinariis in ſeſſione vigeſima promulgatum.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

TAnto ſomus ad concedendum petentibus laudabili per nos ordinatione ſtatuta & SESSIO XX.
decreta ſub forma authentica proniores, quanto ro ex hoc ſtatuitis & decretis hujuſmodi ſyno- A
eorum obſervationem valeat ſubes certior abhi-
beri. Hinc eſt quod nos tenores conſtitutionum
Inferius deſcriptarum, per nos dudum editarum
& in ſeſſione publica per nos in majori eccleſia
Baſileenſi undecimo Kalendas Februarii, anno

SESSIO XX. dominii millesimo quadringentesimo trigesimoquinto celebrata publicarium, & apud acta nostra de mandato nostro deferiparum, ad dilectorum ecclesiæ filiorum, Cæv. N. & N. qui tenores hujusmodi fecimus in judicio & extra aliorum indigere, supplicationibus instrumentum de actis ipsis extrahi & prætendibus annotari fecimus, quas sequuntur in hæc verba: Quicumque electores, cujuscumque status, conditionis, religionis, dignitatis, etiamsi pontificalis vel alterius præeminentiæ existat, qui post hujus conflitutionis notitiam, quam habere præsumunt, per duos menses post publicationem ejusdem in ecclesiis cathedralibus, quam ipsis diœcesani omnino facere tenentur, postquam eadem conflitutio ad eorum notitiam pervenerit, fuerit publicus concubinarius, a perceptione fructuum omnium suorum beneficiorum mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos suus superior in fabricam vel alium evidentem ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, convertat: nec non & hujusmodi publicum concubinarium, ut primum talem esse innoverit, non suus superior manere tenetur, sic infra brevissimum tempus concubinam dimittat. Quam si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publice retinuerit, jubet hæc sancta synodus ut ipsum sub omnibus beneficiis omnino privet, Et nihilo minus hi publici concubinarii, utqueque cum eis per suos superiores poli ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem, fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcumque honorum, dignitatum, beneficiorum vel officiorum sint inhabiles. Qui si post dispensationem recidiva vomitus ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine ipso alicujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles. Quod si hi, ad quos talium correctio pertinet, eos (ut prædictum est) pœnitere neglexerint, eorum superiores tam in ipsos de negligentia, quam in illos pro concubinatu, mixtis omnibus digna pœnitione animadvertant. In concilio etiam provinciali & synodalibus adversus tales pœnitere negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem a collatione beneficiorum vel alia condigna pœna severiter procedatur. Et si hi, quorum destitutio ad summum pontificem spectat, per concilia provinciali a ut suos superiores proprios publicum concubinarum reparatione privatione digni, statim cum procesta inquisitionis ipsi summo pontifici deferantur. Eadem diligentia & inquisitio in quibuscumque capitulis generalibus & provincialibus quoad fieri poterit, pœnis alia contra prædicta & alios non publicos concubinarios flagitia in hac re hoc bene memorata. Publici autem intelligendi sunt non solum hi quorum concubinatus per sententiam aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam, quæ nulla poslit ligitatione celari, notorius est, sed qui multiorum de incontinentia suspectam & intemptam tuam, & per suum superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittit. Quia vero in quibusdam regionibus nonnulli jurisdictionem ecclesiasticam habentes, pretantibus quasdam a concubinariis percipere non erubescunt, patiendo eos in tali fœditate fortalecere; sub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne delinquis sub pacto, compositione, aut pro aliquot quantitate, talia quovis modo tolerent aut dissimulent; aliaquin ultra præmissam negligentiæ pœnam, duplum illud quod propterea acceperint, restituere ad

A pios nisi omnino tenentur & compellantur. Ipsas autem concubinas, ac mulieres suspectas, prælati modis omnibus curent a fois fubdita eis tam per brachii secularis auxilium, si opus fuerit, penitus arcere: qui etiam ex tali concubinata procreatos filios apud patres fuos cohabitare non permittant. Jubet insuper hæc sancta synodus, ut etiam in prædictis synodis de rigoribus hæc conflitutio publicetur, & quilibet fuos fubditos ad ipsarum concubinarum dimissionem monent diligenter. Injungat præterea omnibus sacerdotibus vivis, etiamsi regali præfulgent dignitate, ne alium quolcumque inferant impedimentum, quocumque quæsito colore, prælatis qui ratione fui officii adverfus fuos fubditos pro hujusmodi concubinatu procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum sit, & sub peccati mortalis pœna interdictio evitandum, monet omnes laicos tam nuptiarum quam solutos, ut similiter a concubinatu abstineant. Nimis enim reprehensibilis est qui uxorem habet, & ad alienam mulierem accedit: *quæ vero solutus est, si contingere nolit*, juxta apostoli conflitum, *uxorem ducat*. Pro hujus autem divini observatione præcepti, hi, ad quos pertinet, tam salutaribus monitis quam aliis canonicis remediis omni studio laborent.

II.

De excommunicatis non vitandis cum modo non vocatis.

Ad vitandum scandala & multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis, statuit etiam quod nemo deinceps a communione alicujus in sacramentorum administratione vel recepitione, aut alias quibuscumque divina, vel ecclesiastica, præterquam cujuscumque sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis, ab homine vel a jure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum ecclesiasticum observare, nisi a sententia, prohibitione, suspensione, vel censura hujusmodi, fuerit in vel contra personam, collegium, universitatem, ecclesiam aut locum certum aut certum, a judice publicata vel denuntiata specialiter aut expresse: aut si aliquem ita notorie excommunicationis sententiam conflrexit incidisse, quod nulla poslit tergiversatione celari, aut aliquo modo justa suffragio excusari. Nam a communione illius abstinent vult justa canonicas sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi excommunicationis sententiæ, interdictos, seu prohibitos, non intendit in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.

III.

De interdictis non levitter concedis.

Quoniam ex indiscreta interdictorum promulgatione multa contingunt scandala & pericula, statuit hæc sancta synodus, quod nulla civitas, oppidum, castrum, villa, aut locus, ecclesiasticus sapponi poslint interdicto, nisi ex causa, seu culpa ipsorum locorum aut dominii seu rectorum vel officialium. Propter culpam autem, seu causam alterius cujuscumque privatæ personæ, hujusmodi loca interdici nequaquam poslint auctoritate quacumque ordinaria vel delegata, nisi talis persona prius fuerit excommunicata ac denuntiata, per ea ecclesia publicata

ANNO CHRISTI 1435. dominii seu rectores vel officiales ipsorum locorum. auctoritate judicis requisiti hujusmodi personam excommunicatam intra hoc non fuit cum effectu non ejecerint, aut ad satisfactionem compulerint: qua etiam poll biduum ejecta, recedere vel satisfacere, mox divina refumi poliint. Quod etiam in pendentibus locum habeat.

IV.

Contra frivole appellantes.

Ut lites civiles terminentur, super eodem gravamine, aut super eadem interlocutoria vim diffinitivæ non habente, nullatenus liceat ex eodem appellare. Quodque ante diffinitivam frivole vel injuste appellans, ultra condemnationem expensarum, damnorum, & interesse, in quindecim floreoin auri de camera parti appellatæ per appellationis judicem condemnetur.

Datum in lessione publica ipsius sanctæ synodi, in ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, undecimo Kalendas Februarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

V.

Regnifolio.

Lectis & pronuntiatis suprascriptis decretis de mandato facri concilii per reverendum patrem dominum episcopum Lodoriensem, instigante nationis Gallicanæ, ipse reverendus pater dominus Lodoriensis episcopus requisivit, omnes dominos archiepiscopos & episcopos in concilio de sessione prædicta præsentes, ut prædicta decreta, præterim de concubinariis, mittant ad ecclesias suas, & faciant diffemnitter publicari. Item quod archiepiscopi hic existentes mittant suffraganeis fuis abfentibus, quod similiter publicent, fiem prælati qui fere ex parte aliquipro regni latitient prælatis abfentibus. Item quod prælatores archiepiscoporum & episcoporum intiment illa fuis dominis.

SESSIO XXI.

I.

De annatis.

Sacrosancta Basileensis generalis synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XXI. IN nomine Spiritus sancti paraclet flatuit hæc sancta synodus, quod tam in curia Romana quam alibi, pro eo in confirmatione electionum, administrationum, provisionum, collationum, dispositione, electione, postulatione, præsentatione, etiam laicis facienda, confirmatione, installatione, & investitura, de ecclesiis etiam cathedralibus & metropolitanis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis, officiisque ecclesiasticis quibuscumque, nec non ordinibus sacris & beneficiatione ad alio, de cetero nihil penitus ante vel post eligatur ratione literarum bullæ figilli, annatarum communium, & minutorum servitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut sub quo-

A cumque alio titulo, colore, vel nomine, prætexta cujuslibet consuetudinis, privilegii vel statuti, aut alia quavis causa vel occasione; directe vel indirecte, ipsum scriptoribus, abbreviatoribus & registratoribus literarum seu ministrantibus, pro ipsorum labore competenti salario solvendo. Huic autem sacro canoni si quis exigendo, dando, vel promittendo contraire præsumpserit, poenam incertas adversus simoniacos inflictam, & in ipsis dignitatibus ac beneficiis taliter obtentis nullum jus ac titulum acquirat. Obligationes quoque, promissiones & cessiones ac mandata, & quidquid in præjudicium decreti hujus laliberimi fieri contingit, nullas obtinere vires atque irrita censentur. B Etsi (quod absit) Romanus pontifex, qui præ ceteris universalium conciliorum exequi & curBodlie canones debet, adversus hanc sanctionem liquidi factionis ecclesiam fecudaliter, generali concilio deferatur. Ceteri vero pro modo culpæ justa canonicas sanctiones per suos superiores digna ultione punientur.

II.

De præfectis possessionum.

C Quicumque non violentus, fed habens colorattum titulum, pacifice & fine lite prælaturam, dignitatem, beneficium, vel officium triennio proximo habuerit possedit, vel in futurum possidebit, non possit poslea in petitorio vel possessorio a quoquam etiam ratione juris noviser imperitaje, molestari, excepto hostilitatis casu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo prætellari, & justa concilium Viennense illud intimare tenetur. Lis autem hoc casu quod futuras controversias intelligatur, id est executionem citationis, justique lui in judicio exhibitionem, ac terminorum omnium observationem, protum fuerit. Ordinarii autem diligenter inquirant, ne quis fine titulo beneficium possidetur. Quod si talem quamcumque reperiunt, detelanent jui lili non compotent, vel huic (si fibi videatur) nisi fit introfus, feu violentus, aut alias indignus, vel alteri idoneo providerant.

III.

Quomodo divinum officium in ecclesia celebrandum sit.

Si quis principem facuti rogatorus, habita honesto, gesto decenti, prolatione non præcipit, fed diffinitis, aetatis quoque metre, fetipsum ac verba fluder compotere, quanto diligentius in sacro loco omnipotentem oratorus Deum, hæc omnino fatere " curate debet? Sta- " redit
tuit igitur facta synodus, ut in cunbis cathedralibus ac collegiatis ecclesiis, horis debitis, fignis consuetis pulsatione præmissis, laudes divinæ per singulas horas non coram ac festinanter, fed " aliatim ac tractim, & cum Deo decenti, præterim in medio capsulbet versiculi " *Gloria* " *Alleluia*
plalmorum, debitam faciendo inter solemne ac feriale officium differentiam, reverenter ab omnibus persolvantur. Horas canonicas diffuri, cum tunica talari ac superpelliciis mandis ultra medias tibias longis vel cappis, juxta temporum ac regionum diversitatem, ecclesias ingrediantur, non capuita, fed almucias vel biretta tenentes in capite. Quicum in chorofecerint, gravitatem tet-

O A vent,

SESSIO XXI. vent, quam & locus & officium exigunt; non in-
fimul aut cum aliis confabulantes seu colloquen-
tes, aut literas seu scriptoras alias legentes. Et
cum psallendi gratia idoem conveniant, juncta
ac clausa labia tenere non debent, sed omnes,
præsertim qui majori funguntur honore, in psalmi,
hymnis & canticis Deo alacriter modulentur. Cum dicitur, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto, omnes consurgant. Cum nominatur gloriosum illud nomen Jesus, *in quo omne genu flectitur, cælestium, terrestrium, & infernorum*, omnes caput inclinent. Nemo ibidem, dum horæ in communi publice cantantur, legat vel dicat privatim officium: nam non licum obleryantum, quo obnoxius est, choro intrahit, fed alios psallentes perturbat. Super his debite observandis, alisique ad divini officii profectuosum ac chori disciplinam pertinentibus, decanus, vel cui eous incumbit, diligenter invigilet, hinc inde, ne quid inordinate fiat, circumspiciens. Horum autem transgressores, illius horæ in qua circa prædicta excellerint, vel alia majori, prout transgressionis gravitas exigit, plectentur pœna.

IV.

Quo tempore quisque debet esse in choro.

Qui in matutinis ante finem psalmi, Venite exultemus, in alis horis ante finem primi psalmi, in missa ante ultimum Kyrie eleison, oltque in finem divino officio non interfuerit, nisi forte necessitate cogente ac petita & obtenta a præsidente, chori licentia dispedere oporteat, pro illa hora absens censeatur, salvis ecclesiarum consuetudinibus, & quæ forte circa hoc actiones existant. Idem in his observetur, qui a principio usque in finem in processionibus non permanserint. Pro cujus executione deputetur aliquis omnes habens notandi personas singulas statuto tempore non convenientes, juramento adstrictus agere fideliter, & nulli parcere. Juber etiam hæc sancta synodus, quod in illis ecclesiis, in quibus singulis horis certæ distributiones statutæ non sunt, omnino etiam de grossis fructibus (si opus fit) deputentur, in pota mensuram laboris plus minusve quisque capit emolumenti, tollens pœnas absolutas illum, qui in una domuscast hora præfens tocius diei distributiones usurpat: & illum quo præpositi, vel decani, aut alii officiales, ea hoc solum quod officiales sunt, fiter absolliter pro utilitate ecclesiæ non absint, quotidianas distributiones percipiant.

V.

Qualiter hora canonica extra chorum dicenda sit.

Quoscumque etiam alibi beneficiatos, seu in facris conflitutis, cum ad horas canonicas tenentur, admonet hæc sancta synodus, si orationes tuas Deo acceptas fore cupiant, ut non in quirunt, sed inter dentes, seu dogluriendo aut syncopando dictiones nec colloquia, vel risus intermiscendo, sed sive soli, sive allocati, diurnum nocturnumque officium reverenter verbisque distinctis peragant: ac tali in loco, unde a devotione non retrahantur, ad quam se disponere & preparare debent, juxta id quod scriptum est: *Ante orationem prepara animam tuam, ne sis quasi qui tentat Deum*.

VI.

De hiis qui tempore divinorum egrediuntur per ecclesiam.

Quicumque in ecclesia beneficiatus, præsertim de majoribus, divinorum tempore per ecclesiam vel foris circa ipsam deambulando, aut cum aliis colloquendo, vagari vilus fuerit, non solum illius horæ, sed totius diei præsentiam ipso facto amittat. Qui si fenel correctus non defisterit, per annum distributionibus carebit, vel gravioti (si pertinacia cvegerit) pœna subjacebit, ita ut tandem desistere cogatur. Præbeatur etiam ne divinis officiis nominibus quorumcumque per ecclesiam discursus impediant aut perturbent. Regulares qui in conventualibus ecclesiis circa prædicta excesserint, graviori superioris arbitrio castigentur.

VII.

De tabula pendente in choro.

Ut cuncta in domo Dei ordinate procedant, & quilibet scijat quid sibi agendum imminet, statuitur tabella aliqua continue pendens in choro, in qua quid per unumquemque ex canonicis, vel aliis beneficiatis, in singulis horis per hebdomadam aut majus tempus, legendum cantandumve fe feribatur. Qui autem secundum quod tibi descriptum fuerit facere per te vel alium neglexerit, pro qualibet hora distributionem unius diei amittat.

VIII.

De hiis qui in missa non complent Credo, vel cantant cantilenas, vel nimis basse missam legunt, aut sine ministro.

Abusum aliquantum ecclesiarum, in quibus *Credo in unum Deum*, quod eli symbolum & confessio fidei nullus, non complere usque ad finem cantatur, aut præfatio feu oratio dominica omittitur, vel in ecclesia cantilenæ seculares voce admiscentur, feu missa etiam privata sine ministro aut (1) per secretas orationes ita submissa voce dicitur, quod a circumstantibus audiri non potest, abolitum, flatuimus ut qui in his transgressor inventus fuerit a suo superiore debite castigetur.

IX.

De pignoratibus cultum divinum.

Abusum etiam illum cultui divino manifeste derogantem, quo nonnulli ecclesiarum canonici contrahentes debita, & fe creditoribus obligant, ut, nisi statuto tempore satisfaciant, a divinis e cellentur officiis, abolentes, & obligationem hujusmodi, etiamsi juriurandi fo firmata fit, irritam decernentes, flatuimus ut

(1) Legendum *prater*, cum optimis MSS. & veteribus editionibus; ut admoneat le Brun, in Missis expliceat. Tom. 10. Conc. XV.

ANNO CHRISTI 1433. ut quitatem illicitum contractum fecerint tricum mentium fructus ipsi ecclesiæ applicandos ipso facto amittant: ita quamdiu divina non refumpferint, nullos ex ipsa ecclesia proventus percipiant.

X.

De temeritate capitula tempore missæ majoris.

Prohibet hæc sancta synodus, ne tempore missæ majoris, præsertim solemnibus diebus, capitula feu actus capitulares, aut alii tractatus, per canonicos non celebrentur, nisi forte urgens & evidens ingruerat necessitas. Qui vero ad talem horam capitulum indixerit, a distributionibus quotidianis per hebdomadam fit fuspenfus, nonque ipsi canonici pro hora illa distributionem ipsa fuscrent.

XI.

De spectaculis in ecclesia non faciendis.

Turpem etiam illum abusum in quibusdam frequentatum ecclesiis, quo certis anni celebritatibus nonnulli cum mitra, baculo, ac vestibus pontificalibus more episcoporum benedicent, alii ut reges ac duces induti, quod fefium futuorum vel innocentum, feu patriarcharum, in quibusdam regionibus nuncupatur, alii larvales & theatrales jocos, alii choreas & tripedia martium ac militarium facientes homines ad spectacula & exhibitationes movent, alii confessiones & convivia ibidem preparantes: hæc sancta synodus detestatur, & jubet tam ordinarii, quam ecclesiarum decanis & rectoribus, sub pœna fuspensionis omnium proventuum ecclesiasticorum trium mensium spatio, ne hæc aut similia ludibria, neque etiam mercatitia feu negotiationes nundinarum in ecclesia, quæ domus orationis esse debet, ac etiam cœmeterio exerceri amplius permittant, transgressoresque per cenfuram ecclesiasticam, aliisque juris remedis punire non negligant. Omnes autem confuetudines, flatuta ac privilegia quæ hiis non concordant circa hæc decreta, nihi fortæ majores adjicerent pœnas, irritas esse hæc sancta synodus decernit.

Datum in fessione publica in ecclesia majori Basiliensi solemniter celebrata, * die Jovis nona menfis Junii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

SESSIO XXII.

De condemnatione libelli fratris Augustini de Roma archiepiscopi Nazaræni.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XXII. CUM inter cetera piietatis opera ad confervandam fidei catholicæ veritatem, extirpandosque errores & hæreses, hæc sancta synodus potissime convenerit, nostræ solicitudinis præcipuum studium est, illico ut pullulare aliquid noverimus, quod fidei Christianæ paritatem offendere, & splendorem luminis in mentibus fidelium quomodolibet obnubilare possit,

penitus refcindere, agnitumque dominicum a noxiis sitanitis & vepribus cum omni diligentia expurgare. Proinde libellum quendam editum a magistro Augustino, vulgariter dicto de Roma, archiepiscopo Nazareno, cujus primus tractatus de sacramento unitatis Jesu Christi & ecclesiæ, *sive* Christus integro institutus, secundus de Christo capite, & ejus inclyro principatu, alius de caritate Christi circa electos, & ejus infinitos gemes, tamquam non fanam & erroneam in fide doctrinam continentem, cum suis deformitis damnat & reprobat. Et potissime scandalosum illam assertionem, erroneam in fide, in ipso libello contentam, quam præ fidelium aures sine horrore audire non possunt, videlicet: Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus quotidie peccavit, quamvis * de capite ecclesiæ Christo Jesu salvatore * pro. nobis dicat & non intelligere, fed ad membra sua, quæ cum Christo capite unum esse Christum afferuit, intelligentiam ejus esse referendam dicat. Nec non & propositiones illas, ac eis in sententia similes, quas in articulos damnatos in facro Constantiensi concilio incidere dictatur, videlicet: *Non omnes fideles justificati sunt membra Christi, sed soli electi, fi realiter in perpetuum regnaturi cum Christo. Secundum interfidelium præcinctum Dei summur membra Christi, ex quibus conflat ecclesia, quæ tamen non conflat nisi ex eis qui fecundum propositum electionis vocati sunt. Non fufficit Christo uniri vinculo caritatis, ut aliqui efficiantur membra Christi, fed requiritur alia unio. Et ex eitam quæ sequentur: Humana natura in Christo vere est Christus. Humana natura in Christo, est persona Christi. Natura fuppofita determinant humanam naturam in Christo non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata. Natura humana in Christo potest dabo est persona Verbi: & Verbum in Christo natura assumpta, est ipsa persona assumens. Natura humana assumpta a Verbo ex unione personali, est veracitet Deus naturalis & persona. Christus fecundum voluntatem creatam tantum diligit naturam humanam non propriam Verbi, quantum diligit naturam divinam. Sicut dun personæ in divinis sunt æqualiter diligibiles, ita dun naturæ in Christo, humana & divina, sunt æqualiter diligibiles propter personam communem. Anima Christi videt Deum tam clare & intensè, quantum clare & intensè Deus videt seipsum. Quæ quidem propositiones, & aliis ex eadem radice procedentes, in prædicto libello contentas, tamquam erroneas in fide, damnat & reprobat hæc sancta synodus. Ne igitur per hujusmodi doctrinam in errorem quempiam fidelium probabi contingat, diffricte præcipit ne quisquam præfati libelli doctrinam, & præcipuam supradictarum propositionum (ut præmittitur) damnatas & reprobatas, ac etiam ejus tractatus defendere, docere, prædicare, defendere aut approbare præsumat. Eos autem qui secus egerint, tamquam hæreticos, & alias animadvertentes cannonicis decrevimus. In nullo autem per hæc derogare intendit dicta aut scriptis fanctorum doctorum in prænominata materia loquentium, quinimo ea recipit & amplectitur juxta eorum veram intelligentiam per eos aut alios catholicos doctores in theologica schola communiter disputam & declaratam. Nec per hanc sententiam personæ præfati notoris prejudicare intendit hæc eadem

O fan-

SESSIO XXII. sancta synodus: quia ea debite vocatus fuerit; causas tamen absentiæ allegavit, & in aliquibus suis scriptis & aliis doctrinam suam determinationibus ecclesiæ submisit. Ceterum hæc facta synodus mandat & præcipit omnibus archiepiscopis, episcopis, cancellariis universitatum, & inquisitoribus hæreticæ pravitatis, ad quorum spectat officium, quatenus diligentiam solemnem adhibeant, & provideant, ne aliquis dictos libros & libellos defensoris habeat, aut præsumat penes se conservare, aut tenere, imo ipsos prædictis aliquibus habeat, ut de illis faciant prout jura dispiunt: alias contra tales canonica animadversione procedatur.

Datum in sessione publica in ecclesia majori Basileensi februarius celebrata Idibus Octobris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

SESSIO XXIII.

I.

De electione summi pontificis.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XXIII. QUONIAM falsa papæ pallor bonus, seu meritis hunc sanctum prodesset, quantum pro humanæ legis fieri potest indultis, nisi ut decus ut Romanus pontifex, qui gregis dominici primus & summus est pastor, talis fac, ut illique perseveret, qui conclarum animarum fulsit ac totius Christiani orbis utilitati providet, & tanto officio dignus fuit satisfacit: proinde constitutiones tam factorum concilium, quam summorum pontificum, super Romani Urbiana pontificis editas, innovavit hæc sancta synodus, & eis quadam falsibria adjicienda, statuit ut, quotiescunque eidem apostolicum vacare contigerit, sancta Romanæ ecclesiæ cardinales præsentes in loco, quo summi pontifi. D cis electio celebranda est, decima die postquam sedes vacaverit, omnes in capellam aliquem vel locum prope conclave conveniant. Inde præcedente cruce bini cum devotione cantando. Veni creator Spiritus, incedentes, locum conclavis ingrediuntur: quo non nisi duos familiares necessarios quilibet introducat. Ceremoniarum autem gratia duo clerici, quorum faltem unus sit notarius, etiam admitti possint. Cæmeratius vero cum his quibus conclavis cubicula communia fuerit cures ne quis praeter prædictos conclave ingrediatur. Ipse autem pontifi. ingressum cardinalium, clausis foribus, cum deputatis intrer, & singulorum cardinalium cellas diligenter perquirat. Excepitque informatum aut debitum medicinalem, si fuerit, cum dedum victualia vel confectiones reperiantur, amoveat. Exinde inde, claudendique conclavis oftium, unusquisque cardinalis observa, ac singulis diebus ebdomadæ quæ cardinalibus defuerunt accurate perquirat, nec introeferri permittat, nisi quod pro modestia refectionis necessarium videatur, decretis hujus facri concilii, **quæ promulgantur in quarta & septima sessionibus*, in suo robore firmiter permanentia. Sequenti die cardinales omnes coram his qui in conclavi fuerint, audita missa de sancto Spiritu, sacram sumant eucharistiam. Et antequam scrutinium incheant, antepositis sanctis evangeliis, juraret super hac forma: Ego N. talis cardinalis imo & promitto omnipotenti Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto, ac beato Petro apostolorum principi, cum eligere in pontificem, quem credam ecclesiæ universali in spiritualibus & temporalibus utilem, & tantæ dignitati idoneum; nec illi vocem dare quem verisimiliter scivero promittione aut dissence alicujus vel temporalis, seu prece per se vel aliam interposita, aut alias qualitercunque directe vel indirecte, pro se electionem procurare, electoque in pontificem non prius obedientiam facere, quam juret juxta formam decreti facti Basileensis concilii, ita me Deus adjuvet, cui in die tremendi judicii reddituros sum de hoc juramento & cunctis operibus meis rationem.

Post hæc quilibet eorum schedulam dabit, in qua ultra tres non nominet, inter quos si ultra unum nominaverit aliquis, fit extra cardinalium collegium. Neque una die nisi unum fiat scrutinium, & immediate post missam. Lectis ischedulis, nisi dictum partium in unum vota concurrant, mox comburanture. Ante autem fex complexa scrutinia, accedite ad quemquam fuori non pollit. Recognitent eo tempore cardinales, & attenta mente considerent, quantum sibi quisque meritum vel demeritum, quantumque populo Christiano fructum vel præjudicium, bonum vel malum, eligendo pontificem, fuerit futur. In nulla profecto re magis dominii nostri Jesu Christi gratiam vel iram assequi possunt, quam cum de vicario ejus sua prædicendo ovibus agitur. Ipse enim dixit ut pro ipsis & moti & Crucis tormentum pati dignatus fuerit.

II.

De professione eiusdem summi pontificis.

* Decernit sancta synodus, ut electus in pa- * *Inf.* pam electioni de te fadtæ per infra scripti mo- D. di expeditione confirmetur tenatur. Quam expressionem si professus in curia per cardinales, vel extra per eorum aliquem, vel alium ab ipsis ad hoc habentem mandatum, in præsentia notarii & decem saltem personarum fieri conventit, qui præfentata sibi electione, requisitus prius idem manum ab hoc requisitionis, si non fecerit, electio sua pro infecta habeatur, & ad aliam in nomine dominii cardinales procedere teneantur. Expressio autem (ut prædicitur) hujusmodi consensii, cardinales eidem ut tomento pontifici mox obedientiam debirum exhibeant. Postquam vero per cardinales obedientia prædita fuerit, nulli de ejus pontificatu ambigere fas fit.

Forma confensus.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Ego N. electus in papam omnipotenti Deo, cujus ecclesiam fuo prædilito regendam fuscipio, & beato Petro apostolorum principi, corde & ore confiteor & profiteor, quamdiu in hac fragili vita constitutus fuero, me firmiter credere, & se-

ANNO CHRISTI 1435. & tenere fidem catholicam, secundum traditionem apostolorum, generalium conciliorum, & aliorum sanctorum patrum, maxime autem sanctorum octo conciliorum universalium, videlicet primi Nicæni, secundi Constantinopolitani, tertii Ephesini primi, & quarti Chalcedonensis, quinti & sexti item Constantinopolitani, septimi Niceni, octavi quoque Constantinopolitani, nec non Lateranensis, Lugdunensis, Viennensis, Constantiensis, & Basileensis generalium etiam conciliorum, & illam fidem usque ad unum apicem immutilatam servare, & usque ad animam & sanguinem defendere & prædicare, itumque pariter facta mentorum ecclesiasticorum ecclesiam tradituri omnimode profequi & observare. Pollicior B etiam fidelter laborare pro reditus fidei catholicæ & extirpatione hæreticæ & erroum, reformatione morum, ac pace in populo Christiano. Juro etiam profequi celebrationem concilionum generalium & confirmationem electionum, juxta decreta facri Basileensis concilii. Hanc autem professionem meu manu subscripsi, & illi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii reddituru sum de hoc & omnibus operibus meis rationem, para mente super altare offero, ac in primo publico consistorio sic solemniter repetam.

Ne lapsis temporis hæc tam salubris institutio de mensis pontificialibus elabatur, fundgulis annis, die quo anniversarium celebratur C ecclesiæ vel concionatoris *iure*, intra nativitatem Dominia primus cardinalis, qui ibidem affuerit, publice & alta voce coram summo pontifice legat fic: Sanctissime pater, attendat sanctitas vra, & ecclesia cardinalis, quodcumque hanc, quam die electionis tum Deo fecisti. Postea eam legens, in fine dicat: Curet igitur sanctitas vra, pro honore Dei, & salute animæ vræ, & utilitate universalis ecclesiæ, prædicta omnia pro viribus observare bona fide, & sine fraude. Recogites etiam cujus vicem geras in terris, illius videlicet qui animam suam pro ovibus tui pofuit, qui ter, antequam ovet suas beato Petro commiserit, petiit an ipsum diligeret: quique ficut justus judex, & quem nullus latet secretum, rationem reiget a te de omnibus usque ad minimum quadrantem. Memineris quid beatus Petrus aliique sibi succedentes pontifices fecerint, qui nihil aliud cogitarunt, nisi honorem Dei, propagationem fidei, publicum ecclesiæ bonum, salutemque & utilitatem filiorum fuorum: & tandem cunctis magistrum & dominum, animas suas pro sibi commendatis ovibus exponere non dubitarunt. *Nolo tibi aut tuis temporalibus in terris, ubi tinea & ærugo demolitur, ubi fures & latrones effodiunt, sed thesaurizo tibi in cœlis. Non fit receptor perjuranum, qui nihil aliud cogitabant, nisi honorem Dei, propagationem fidei, publicum ecclesiæ bonum, salutemque & utilitatem filiorum fuorum: & tandem cunctis magistrum & dominum, animas suas pro sibi commendatis ovibus exponere non dubitarunt. Nolo tibi aut tuis temporalibus in terris, ubi tinea & ærugo demolitur, ubi fures & latrones effodiunt, sed thesaurizo tibi in cœlis. Non fit receptor perjuranum, qui fungatur, aut ingerat, aut nutriat. Omnes filii Dei sunt, & tum curæ ac custodiæ partes commissi. Diex enim quoque Christi: *Qui fecerit voluntatem Patris mei qui est in cœlis, ipse meus frater, mater & soror est.* In distributendis dignitatibus & beneficiis, non carnem, non rouuera, non quid aliud temporale, sed solum Deum & virtutes atque hominem merita tibi proponas. In corrigendis excessibus ecclesiastiam exerce disciplinam, memor quam gratiam Phineas, quamque pomam Heli, alter injurias Dei ulciscendo, alter dissimulando, meruerunt. Pauperes autem ac miserabiles personas defende, jura & fustentanda. Ad omnes autem paternam habe caritatem. Post expleta coronationis solemnia, ac singulis annis post electionis anniversarium, cum fratribus tui solos faltem continuis diebus summus pontifex vigili cura pertractet exequi quod tam solemniter Deo pollicitus est. In primis igitur perfeveratur in qua orbis parte Christiana religio vesuetur a Turcis, Sarracenis, Tartaris, & aliis infidelibus: in qua regione vigeat hæresis, fchisma, vel quæ illes superstitiosis species; in quibus pontificis moeos, & divinorum obseivantia mandatorum, refraque viveiti norma, tam in fatu ecclesiastico quam secculari, dilabuntur: ubi etiam libertas ecclesiastica conculcatur: inter quas reges principesque & populos vigeant odia, vel bella, vel bellorum motus, & ubique fieri pius pater cum fratribus suis remediis opportunis diligenter providere studeat. His universaliibus expeditis negotiis, ad ea cum prudentiorum tam quam apponens, mos domum, familiam, & curiam Romanam, ubi & prout necessarium fieriit exemplariter composere, vereiterque reformate incipiat, ut ab ejus oculata reformatione, quæ cetetarum ell ecclesiarum caput, inferiores ecclesiæ omnes haurianat paritatem, nec aliquibus calumniandi ac maledicentiæ præstetur occasio: & tam citra magnos quam parvos inquisitores vigilantissime, *de inquisitoribus fieriem quidquid emendatione dignum reperierit, corrigere* nullatenus differat aut diffimulet: fciens duplex ell: quod ipsum, unum quod ibi reparatur, aliud longe gravius quod inde sequitur. Quidquid enim ibidem agitur, facile trahitur in exemplum, ita ut ibi fit ut longaeva capite reliquum pofteia corpus morbus invadat. Pontificalia domus ac curia tamquam speculum mundum esse debet, in quo omnes prospicientes ad ejus exemplum fe componant & vivant. Proinde ab ea penitus diffipet & evellat quidquid fomentat lites, quidquid concubinariae fordis, quidquid denique vel Deum offendere, vel homines scandalizare potell. Curet ne officiales perpetui ac officia ipsa administrent, ne quemquam gravent, nec per conciliorum aut illicite quidquam extorqueant, & ut hi qui officialibus præpofiti fuit, ipsorum excessus inulcos non patiantur. Nemiem permittant vetibus & coloribus per fatros canones prohibitis uti: clerum Romanum, qui ibi principaliter & immediate subjectus ell, principaliter in omni ecclesiastica honestate intruat, monent non in vestimentorum pompis & nitore beneplacitum Dei, sed in humilitate, decentia, mentis puritate, simplicitate cordis, in morum calliimonia, & reliquarum virtutum ornatu, quæ habentem Deo & hominibus commendant: sed reformet, & præsertim ut ipsorum gravium in ecclesiis Urbis cum ea quæ decet venteatione & disciplina observetur. Populum quoque Urbis, quæ peculiaris ejus ell parochia, doceat, instruat, & in via salutis dirigat. Impetet cardinalibus ut titulos ac parochias suas, prout eorum incumbit officio, visitent & reforment. Prælatum aliquem magis scientiæ, probatæque & exemplaris vitæ, in Urbe vicarium conflituat, qui vice sua eleri & populi episcopalem curam gerat, & quo an omni fuo diligenter inventat fuge perquirat. Post hæc cum eildem fratribus de temporalitate ecclesiæ Romanæ bene fluibitrcque regenda accurate cogitet, provideat ut provin-

SESSIO XXIII. cim, civitates, opida, castra, terras ipsi ecclesiæ subjecta, juste ac pacifice gubernentur, tali quidem moderamine, ut inter regimen ecclesiasticum ac secularium principum fit, fieri, sicut inter patrem & dominum. Non quæsiti, sed protectioni ac tutelæ intendat, & patrona carissimæ cunctos foveat, non tam subditos quam filios existimet. Et quoniam spiritualem temporalemque iplorum curam habet, invigilet omnes partialitates ac seditiones inde amovere præsertim Guelfonum & Gibellinorum, & quæcumque his similia pernicietia, animas corporaque pariter perimentia, omnem dei operam, omnis spiritualibus & temporalibus, quibuscumque potest modis, salutaria inde cunctis diffundunem fomentis, bonumque ad defuncorum ecclesiæ conservare. Ad regendum provincias ac civitates principales deliinet cardinales, vel prælatos integræ & incorrupte fumæ, quos non inhiare pecuniis, sed justitiæ ac pasi subditorum intendere verisimile sit: quorum legatio biennio, aut ad plus triennio elapsa, expirat. Et quia dignum est ut quilibet suæ vilicationis rationem reddat, deputetur explera ligatione aliquoti, vel aliqui insigniti viri, qui loc administrationis rationem, nec non questas ac pecitiones provincialium audiant, & justitiam exhibeant, & quod ipse commodate facere nequeunt, papæ deferant, qui omnino gesta eorum fieire studeat, & ex, si quid illicite per C petrasse ipsos constiterit, nullatenus insultum dimittat, ut & successores ipsi quæ non licent, eos exemplo facere formident. Et ne officiales manus fortitam ad illicita appoanat, competens salarium, unde vivere honesti possint, eis constituatur. Sæpe etiam summus pontifex inquirat, quomodo tam legati gubernatores & commissari, quam Romanæ ecclesiæ vicarii ac feudatarii, subditos regant, & an novis gabellis & exactionibus gravent. Quod quid autem adstrictis fuit ipsi inopia suis pecuniis solidiorem fieri cognoverit, neqquam taceat. Pati enim impium est ut hi, vinos pape per fraterna urgeret, per alios tyrannice tradentur. Statuta & constitutiones antiquas, ipsiusque provinciæ ac terræ salubriter regi conservent, inviolata servari faciat. Quod si qui postea irrationabiliter vel id amatus, ipsa pacis beatitudine edita sint, causa cognita, retractentur ac reformentur. Infra annum ab electione dio Romanus pontifex ad le oratores feu procuratores provinciarum ac principium civitatum ecclesiæ Romanæ accedat, & ofendens ergo eos pastoralem cæstitatis affectum, ab ipso de statu & conditione patriarum, & quemadmodum prædecessoris sui tempore reiti fuit, num etiam aliquo injuiio graventur onere, & quid pro salubri injuriam regimine facinorum fit, perferuetur: & tandem in omnibus utilitasi & indemnitati ipsorum, ac bono publico, provisionis remedium fieri salubriter. Hoc idem faiiet de benedictionibus ipsorum reperto non pigrat. Inter cetera quæ fundatarii, capitanei, gubernatores, notarii, cancellarii, aliique præsepui officiales urbanum adjiciunt, & in eorum institutione jurant, quod fide servanto, ad mandatum cardinalium civitatum, terrarum, loca, arces, & castra, ac gentes nomine Romanæ ecclesiæ tenebunt se vadent libere & sine contradictione. Nec summus pontifex camalitatis trahi videa-

ANNO CHRISTI 1436. A tur affecta, magis quam judicio rationis, atque ut scandalis obviatur, quæ (experientia teste) sæpe secuta sunt, nullum de cetero consanguineum vel affinem usque ad tertium gradum inclusive, ducem, marchionem, comitem, feudatarium, emphyteotam, vicarium, gubernatorem, officialem, cancellarium aliquipse provinciæ, civitatis, opidi, castri, fortalitii, aut loci Romanæ ecclesiæ, nec super his jurisdictionem seu potestatem aliquam habere, nec exportanem, seu rondoborum permittere, nec morum factat, aut esso permittat: Ipsi quoque cardinales summo pontifici fecus agere volenti nequaquam affentiant: quodque successores pontifices aliter facto prorsus servandæ tenetur. Juxta Nicolai papæ IV. constitutionem B Romanæ ecclesiæ cardinales omnium fructuum, redditiuum, proventuum, multarum, condemnationum, ac censuum, de quibuscumque terris & locis Romanæ ecclesiæ subjectis provenientium; medietas pertinent, institutioque & destitutio omnium rectorum, gubernationque, & cuiusvis, quocunque nomine cententur, qui prægnunt dictis terris & loris, ac etiam dictorum fructuum collectorum, de conflito & consilio ipsorum cardinalium, vel fatem deberent. Ipsos igitur & subditos Romanæ ecclesiæ ab injuriis & oppressionibus protegant, de pacemque ac falute & bono ipsorum regnum cogitantes, apud summum pontificem, & ubi opus fuerit, ipsos ac ipsorum Romanæ ecclesiæ tenere magna cura summo pontifici ac cardinalibus esse debeat, ad arbitrium Romanam mentis intratum fedulo convertere, & ad ipsam tamquam peculiarem filiam & principalem eorum parochiam, in quibusceorum Petri & Pauli ac innumerabilium Christi martyrum & confessorum facta corpora requiescunt, ubi fedes est Romani pontifici, unde & ipse ac Romanum denominatur imperium, & ad quam omnes Christicola devotionis causa confluere solent, & singulares examinandi causarum & practicarum affectum gerere C tenentur, ut in pace, tranquillitate ac justitia gubernetur, in justitiæ ecclesiæ, moribus, vitæ & securitate fratrum detrimentum non patiatur. Quocirca statuit hæc sanctæ synodus, ut de quibuscumque ipsius Urbis redditibus & proventibus aliqua competens portio ad conservationem ecclesiarum, monasteriorum, viarum, pontium, fecuritatisque itinerum ipsius Urbis & diffratius, per aliquos viros probatæ famæ de consilio cardinalium eligendos ac ipsis exponatur. Sicut fieri non fervorum Dei hæc tamen pontifex professur, ita opere comprobet; de, ut ad ipsum tamquam communem parentem undique homines confugiant, vadit, & ab omnibus facile permittat. Unam ergo fabrem in hebdomada diem pro publicis fiatur audientia, in qua omnes, præsertim pauperes & oppressi, patienter & benigne audiat. Et si quarum cum Deo potest, exaudiat, conflictique licet pater filii, prout cuique opus fuerit, juxta vires conflito & auxilio provideat benigne. Et si corporali necessitate impeditus fuerit, alicui vel cardinali vel alteri insigni viro omnia illi relatæ committat, omnibusque eorum officialibus jubeat, præsertim vicecancellario, penitentiario, & eleemosynario, ut ipsos pauperes cito gratisque expediant, memor apostolice exitatis, qua Petrus & Paulus invicem deiteraa dedemunt, ut pauperum

ANNO CHRISTI 1436. A tiati nec alicujus criminis aut infamiæ nota suspicit. Prædictis autem numero vigintiquatuor, SESSIO XXIII. tum magnos ecclesiæ necessitate vel utilitate, dum alii in quibus vitæ sanctitas vel eximie virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Graci (cum Romanæ ecclesiæ uniti fuerint) insignes aliqui viri adjici poterunt.

Non fint cardinalium electio tamen per aulicularia vota, sed illi solum assumi possint, in quos, facto voto scrutinio ac publicato, majorem partem cardinalium per subscriptionem manus propriæ constiterit collegisiter consensisse. Deinde etiam apostolice litere cum subscriptione cardinalium confirmatur, deinde hujus fiberi concilii in quarta sessione solemniter publicato, quod incipit: Item cum multiplicatio cardinalium, &c. in hac roborei inviolabiliter permansuro. Cum recipient cardinales fine dignitatis insignia, quorum significatio est, ut pro bono universali ecclesiæ sanguinem propriam (si opus fit) non vereantur effundere, jurabunt in publico consistorio, & fini in curia; si vero absentes, in manibus alicujus episcopi, & publice, cui per literas apostolicas, in quibus forma juramenti inserta fit, commissum fuerit, in hunc modum:

Ego N. nuper assumptus in sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem, ab hac hora in antea fidelis ero Beato Petro, universalique & Romanæ ecclesiæ ac summo pontifici, ejusque successoribus canonice intrantibus: laboribo fideliter pro defensione fidei catholicæ, extirpatione hæreseum & errorum ac schismatum, reformatione morum, ac pace in populo Christiano. In alienationibus bonorum ecclesiæ Romanæ, aut aliarum ecclesiarum & beneficiorum quorumcumque, non consentiam, nisi in casibus a jure permissis, & pro utilitate ab ecclesia Romana recuperandi pro posse operam dabo. Non consilium quidquam summo pontifici, nec fidelibus meis, mihi fecundum Deum & conscientiam meam, Quæ mihi per ipsum apostolicum commissa fuerint fideliter exequar. Cultum divinum in ecclesia tirali mei, & ejus bona conservabo, sic me Deus adjuvet.

Pro conservandis cardinalium titulis, quorum aliqui tam ab divino cultu ecaam adfectis nimium, prob dolor, in opprobrium fedit apostolice & ipsorum cardinalium collapsi sunt, Illaudis hæc sancta synodus, ut de redditibus ipsorum tres certarum Romanæ ecclesiæ, quorum mediatas juxta constitutionem Nicolai papæ ad cardinalitia vel prædictum, & ad ipsorum tempore existentium, ac de una civitate & diœcesi ubi unum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc nostra patrum habet, usque ad ipsius tertiæ partis reductionem esse nequeant. Sint viri in letentia moribusque ac renun expressis, nec minores tiri ginea annis, magistri, doctores seu licentiati cum figure examinis in jure divino vel humano. Et faltem tertia vel quarta pars de magistris aut licentiatis in facra scriptura. Inter hos autem viginti quatuor elle aliqui potentes admodum patri filii, juxta tuas ac nepotes regum seu magnorum principum, in quibus cum circumspectione & maturitate morum competens literatura fulgeat.

Non fint cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani pontifici, aut aliquis cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vi-

Cardinalium electio, qualis esse jus.

Juramentum cardinalium, qualis esse debet.

Cardinalium titulorum ordinatio.

Cardinalium nepotes.

SESSIO XXXV. Cardinalitius titul mutatur.

publicho rationem reddituros est. Et tam quoad tempus vitiandi, quam quoad alia, servet quæ instituta sunt in decreto nostro de concilio provinciali. Et quemlibet cardinalium tam ipsa Ecclesia quam propria peregrinari pollicitatio pro memoratis sanctis sabbatæ operibus, nihilo minus ut eo efficacius res fiant, quo longius quisque peculiariter difficultaverit, episcopi cardinales indagare curent, quæ regiones hæresibus, erroribus, superstitionibus novis aut veteribus infectæ sint: prebyteri, ubi mores & divinum mandatorum observantia ac ecclesiastica disciplina deficiant: diaconi, qui reges & principes seu populi bellis agitentur, vel agitati timeantur: & tamquam quem apud argumentatur tam apud summum pontificem, quam inter episcopos diligenter ac accurate negotia hæc sancta promoveant, operam dantes, ut ubi necessarium fuerit, salubri remedio provideatur. Ipse autem summus pontifex, tamquam communis omnium pater & pastor, non solum rogatus ac solicitatus, sed proprio motu ubique investigari facilis & quam poteat omnibus filiorum morbis salutarem confestat medicinam. Si quando papam (quod absit) negligentem aut remissum, seu agentem quæ statum illius non decent, ipsi cardinales inspexerint, filiali reverentia & caritate tamquam patrem obtecrent, ut officio pastorali honorique ac debito suo satisfaciat: Et primo quidem aliquis vel aliqui de per se, deinde si fe non corrigat, omnes collegialiter accessitis quibusdam notabilibus prælatis, providentia quod & non abhinuerit proximo generali concilio defectum: nec pro falate ipsius summi pontificis & bono publico ipso odium vel quadam aliud timeant, dum tamen reverentiæ & caritatis id agant. Absolutamagis, si quem ex cardinalibus aliquid peregrogooverit, paterna semper caritate & parta dictionem evangelicam corrigat, ut sic alter in alterum, pater in filios, & filio in patrem caritatis opera exercentes, ecclesiam exemplari ac salubri moderamine gubernent. Prælatos & quoslumque alios, inligatos præsertim vinculo ad certam Romanam pontificiarum, cardinales benigne & honoriffice tam publice quam privatim pertractent, & apud summum pontificem eorum negotia gratis ac liberaliter recommissa faciant. Et cum ex qui communis est omnium pater, cardinales affiliant, personarum acceptatores fieri vel advocatos valde indecens est. Propterea interdicit hæc sancta synodus, ut tamquam judices collaterales partialitatem nullam agant, etiamsi de tota partialis originem ducant. Nec fint principum aut communitatum, seu aliorum contra quemquam, cum precio vel fine, quasi tiales protectores, aut defensores; sed cuiuscommem pallionem, in fedendo concordia vel justitia libibus pæpe affultant. Principum autem liginfiorum, gratia & fauor aliis quæsita promovere fotis, negotia, tamquam caritatis opus, perfundet hæcsta synodus, & commendat. Cum vitatem ac modestiam quæ huic congruunt dignitati; pietatem autem, quæ (secundum apostolum) ad omnia utilis est, servent ad omnes. Affinet suos, præsertim bene meritos ac pauperes, quamquam negligere non debeant, nonnisi tamen ita ipsis opum nec beneficiorum multitudine accumulent, ne alii inde scandalum patantur. Cavsant ne bona ab ecclesia profecta, A ultra quam necessitatis ratio postulat, in carnem & sanguinem effundant. Cum tales sicambulare in magnis pontifex intipexerit, arguat atque obvest, ut decet, neque enim culpe est expers, si juxta officium suum corrigenda non corrigat. Familia, mensa, supellex retum & equorum tam papæ quam cardinalium, nec amoveoriatur, nec fastu, aut pompa, neque alibi quo excessu reprehendibilis fit. Ita domum & quæ in domo tam moderate componat, ut alii non scandalum, sed fragalitatis capere exempla possint. Tam summus pontifex & cardinales, quam cæteri episcopi, constitutionem Bonifacii Gregorii in generali synodo editam servare studeant, cujus tenor hic est, quam hæc sancta synodus improbat:

Cum pastoris vita exemplo debeat esse dicti populis, plerumque clerici, quibus in secreto ipsa vita sui pontificis nefciunt, quam tamen familiares pueri fciunt: & quia ut profetti de secreto flutuimus, ut quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi, in ministerio cubiculo pontificali obleguantur, ut is qui in loco regiminis est, tales habeat testes qui veram ejus in secreto conversationem videant, & ex fedula vitione exemplum profectus fumant.

Pabulatis etiam pæpe verba advertant dicentis: Episcopi lectioni & orationi vacent, & semper prebyteros & diaconos, aut alios boni testimonii clericos habeant, ut fecundum apostolum, & fandorum patrum instituta, possint irreprehensibiles invenirii. Non expedit respublicæ, ut cardinalibus, quos rebus aliis universalis ecclesiæ interesse fore oportet, alia cauka quam electionem ecclesiæ cathedralium, aut monasteriorum, vel principum: aut universitatum, seu similia, per papam aut cancellarium delegenitur. Minores igitur litigiofæ cauka in auditorio Rotæ, quod ad hoc institutum est, committantur. Neque papa, neque cardinales familiares suos, quos minera accepiunt, ad confirmatos vel provisos prælatos de certo mitant, ne, quod per se facere non decet, per alios fieri patiantur. Quod aliquando factum est, ut pro annulo in aliquantione tituli cardinalibus tradito poft mortem ejus aliqua pecunia summa vel res alia de bonis fais arripiatur, de cetero non fiet, cum labores eorum pro ecclesia impensi exequias, si pauperes forint, potius de publico meretentur.

V.

De dispensationibus.

Licet dudum hanc sancta synodus, abolita per eam generali omnium ecclesiarum & dignitatum electivarum reservatione, provide decreverit, ac prædictis ecclesiis & dignitatibus per canonicas electiones & confirmationes providerit debere, volens etiam speciales feu particulares ecclesiarum & dignitatum electivarum prohibere reservationes, per quas libera in eisdem eligendi & confirmandi facultas impediri poftet, quodque adversus hoc decretum Romanus pontifex evidenti causa, in literis apostolicis nominatim exprimenda: quia tamen contra ipsius decreti mentem non pauca sine hujusmodi causa gesta funt, unde gravia hactenus fuccesserunt, & gravioria in dies timentur scandala, cupiens hæc sacrosancta synodus his obviare, nolensque ut ipsius

ANNO CHRISTI 1436.

ipsius decreti mens, quæ foit omne obstaculum a canonicis electionibus & confirmationibus tollere, hac fraudetur effectu, fiunt ut electiones in dictis ecclesiis fine impedimento aut obstaculo omnino fiant, quæ cauka cognita justa justa commissa & dicti nostri decreti dispositionem confirmentur. Verumtamen si forte aliquando contingat electionem aliqnam etiam alias canonicam fieri, quæ in pertrubationem ecclesiæ aut patriæ vel boni publici vergere timeatur, summus pontifex, cum ad ipsum confirmatio delata fuerit, si talem urgentissimam causam adesse manifefte cognoverit, ea prius matura discussa, ac parte plene defensa, accedente poftea Romane ecclesiæ, cardinalium, aut majoris partis fabscriptione, hujusmodi causam vel eam inficientemque fore attestantium, rejecta tali electione, ad capitulum vel conventum remittit, ut vel infra tempus jurisprudentiæ, vel alius, juxta loci diffantiam, ad aliam, ex qua evenire talia non formidentur, electionem procedant.

VI.

De reservationibus.

Et quia multiplices ecclesiarum & beneficiorum hactenus factæ per summos pontifices reservationes non parum ecclesiis onerosæ extiterunt, ipsas omnes tam generales quam speciales sive particulares de quibuscunque ecclesiis & beneficiis, quibus tam per electionem, quam collationem, aut aliam dispositionem provideri foleat, ejus per extravagantes, Ad regimen, & Exercabilis, sive per regulas cancellariæ, aut aliias apostolicas constitutiones introductas, hac sancta synodus abolet, flatuens ut de cetero nequaquam fiant, reservationibus in corpore juris expresse clausis, & his quæ in terris Romanæ ecclesiæ, ratione directi feu utilis dominii, pendiaræ vel immediate subjectis fieri contigerit, dumtaxat exceptis.

VII.

De Clementina literis.

Licet in apostolicis vel aliis literis quibuscumque aliquem dignitati, beneficio, aut jurisdictionem remuntiaffe, aut privatum esse, feu aliquid ejusfe, per quod jus proprium auferatur, narratum fit, hujusmodi literæ in hac non prejudicent, etiamsi super ipsis gratia vel intentio narratis fundetur, nisi per tesles aut alia legitima conflitutio documenta.

Datum in Sessione publica hujus sacræ synodi, in ecclesia majori Basiliensi solemniter celebrata, octavo Kalendas Aprilis, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

SESSIO XXXV.

De aliis quibusdam rem Gratis, & de indulgentiis, &c.

I.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

QUIA ambasiatores nostri ad Constantinopolim transiissi, vice & nomine ejusdem sanctæ synodi serenissimo imperatori Romanorum, & reverendissimo domino patriarcha Constantinopolitano, propter nonnullas causas promiserunt, quatenus alias in hac sancta synodo super modo universalis & œcumenici & utilisque ecclesiæ concili celebrandi hinc & inde conclusis & firmata dare, & cum effectu exhibere, sub consucta hujus sanctæ synodi sub plumbea, data præsenti, & sub tenore de verbo ad verbum subjecendi, hujus sanctæ synodus omittere aliquid eorum quæ pro unione ecclesiarum Christi fieri possunt, dictam eorum ambasiatorum promissionem præfati decretorum acceptat, approbat, ratificat & confirmat, & prædata capitula de verbo ad verbum, prout per præfatos ambasiatores promissum fuit, præsentibus inferis, sub tenore qui sequitur:

II.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam,

Cum inter cetera tori populo Christiano necessaria opera, propter quæ hoc prædens fandum concilium in Spiritu sancto congregatum, unio ecclesiarum & orientalis ecclesiæ Christi præcipuum & maximum fit, meritio pro hac perfidendeda ab initio fue omnes congregationis omni conatu laboravit. Etenim quamprimum venit ad serenissimum imperatorem Græcorum & reverendissimum patriarchum Constantinopolitanum cum legitis hanc transmisit ambasiatores, ad ipsos cum omni caritate & instantia exhortandum quæsivit & ipsi cum plena potestate universæ aliquos qui mobilicum tractarent de modis dictam sanctam unionem consequendi: qui mox ut requisiti fuerunt, tres inligines vivos de hit qui apud eos magnæ videntur auctoritatis, quorum primus ipsum imperatorem consanguinitate attinet, ad hanc sanctam synodum destinarunt, sufficienti ipsius imperatoris mandato, cum bulla aures & ejus propria manu fabscriptio, ac patriarchæ literis munitos, qui tam in generali congregatione, quam etiam cum omnibus prælatis serenissimum ipsius imperatoris & patriarchæ totiusque ecclesiæ orientalis ad hanc unionem desiderium exponentes, non minim in modum ad tam sancti operis profectionem pollunt, ac quotidie existant, duo inter alia firmitee confiantesque affirmes, unionem ipsam nisi in modo universali, in qua tam ecclesia occidentalis quam orientalis conveniat, fieri nullatenus posse, & in ea synodo (si fiat, ut infra conventum est) ipsam unionem fectutam fperari. His auditis, summa nobis lætitia & jucun-

SESSIO XXIV.

conditas nimirum accessit. Quamobrem omnem A cogitatum nostrum jactantes in Deum, qui facit mirabilia magna solus, venerabiles sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales præsidentes sedis apostolicæ, patriarcham Antiochenum, archiepiscopos, episcopos, abbates, magistrosque & doctores in numero competenti deputavimus, ut una cum ipsis Græcorum ambaxiatoribus rem istam tractare, & quo ordine ad executionem deducenda esset prospicere deberent: qui tam

* oratoribus

inter se quam cum ipsis * ambaxiatoribus sæpenumero convenientes, habito inter se maturo & digesto consilio, ad infra scripta cum ipsis devenerunt capitula, quæ postea secundum morem hujus sacri concilii per sacras deputationes mature deliberata, ac deinde per generalem B congregationem conclusa firmataque solemniter extiterunt: quorum tenor una cum mandato ipsius domini imperatoris sub bulla aurea sequitur, & est talis: Ambaxiatores serenissimi do-

Sessione 19.

mini imperatoris, &c. ut decreto concilii superius inserto latius continetur. Et quia tempus superius expressum, infra quod prædicta debebant adimpleri, effluxit, non propter defectum alicujus partium, sed quia ita contigit variis intervenientibus tractatibus; hæc sancta synodus tempus per præfatos serenissimum imperatorem Græcorum & reverendissimum patriarcham Constantinopolitanum parte ex una, & ambaxiatores hujus sacræ synodi parte ex altera, statutum & firmatum, quod est a mense Majo im- C mediate sequenti ad annum, ita quod per totum mensem Maii ad annum sequentem utraque partium sit parata ad exequendum supradicta, quantum ad quamlibet partium attinet, acceptat & promittit se impleturam, quantum ad ipsam pertinet, infra dictum tempus quidquid in supradictis capitulis continetur.

Datum Basileæ in sessione publica hujus sanctæ synodi, solemniter celebrata decimo octavo Kalendas Maii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

III.

Salvus conductus Græcorum datus domino imperatori Græcorum & patriarchæ Constantinopolitano a sacro concilio Basileensi. D

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans.

Quia auctore Deo in regione nostra occidentali & obedientiæ ecclesiæ Romanæ est universalis & œcumenica synodus celebranda, in qua juxta concordata in hac sancta synodo, & Constantinopoli denuo ratificata, tam occidentalis quam orientalis ecclesia conveniet, ut cunctis erga eamdem ecclesiam orientalem nostræ intentionis sinceritas pareat, & omnis suspicio E quæ circa securitatem ac libertatem venientium oriri posset de medio auferatur, tenore præsentis decreti hæc sancta synodus Basileensis, nomine & vice totius ecclesiæ occidentalis, & omnium de eadem ecclesia cujuscumque status, etiamsi papali, imperiali, regali, pontificali vel quacumque alia inferiori spirituali vel sæculari præfulgeant dignitate, potestate vel officio, decernit, dat & concedit serenissimo imperatori Græcorum, reverendissimis patriarchis Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, ceterisque, usque ad numerum septingentarum personarum, etiamsi imperiali, regali, archiepiscopali, & cujuscumque alterius status, dignitatis aut conditionis fuerint, ad prædictum universale & œcumenicum concilium in regione occidentali (ut præmittitur) celebrandum, venientibus aut venturis, plenum & liberum salvum conductum, omnesque prædictos & quemlibet ipsorum, tam in personis quam in honoribus & rebus quibuscumque, ipsorum nominibus, regnis, provinciis dominiis, territoriis, communitatibus, civitatibus, castris, opidis, villis, & omnibus locis obedientiæ nostræ ecclesiæ occidentalis, per quæ sive eundo, sive stando, sive etiam redeundo, transituri sunt, aut eos transire contigerit: in B suam tutam securamque salviguardiam recepit & recipit per præsentes, promittens & concedens omnibus & singulis ex ipsis hoc præsenti edicto synodali, tutam & liberam facultatem accedendi & veniendi & ad civitatem seu locum in qua vel in quo erit dictum sacrosanctum universale concilium celebrandum: ibique standi, morandi, residendi, habitandi cum omnibus immunitatibus, libertatibus & securitatibus, quibus illi qui erunt de obedientia ecclesiæ Romanæ habitabunt: disputandi etiam & ratiocinandi, jura & auctoritates allegandi, & omnia alia libere & sine cujuscumque impedimento dicendi, faciendi, & tractandi, quæ pro unione ecclesiarum Christi eis expedire videbitur & op- C portunum. Inde etiam semel & pluries, & toties quoties eis & cuilibet eorum videbitur, & placebit, simul & separatim, & cum eorum bonis rebus & pecuniis & sine, pro libitu recedendi & redeundi tute, libere & impune, omni impedimento reali & personali cessante, penitusque remoto, etiamsi talis unio (quod absit) non sequeretur, nec effectum haberet: quo casu, & in omnem alium eventum, præfati serenissimus imperator, domini patriarchæ, & alii supra nominati, nostris dumtaxat expensis & galeis, absque aliqua dilatione temporis, omnique remoto impedimento, cum eisdem honoribus, benevolentia & amicitia, quibus ad præfatum universale celebrandum concilium dedu- D centur, etiam in & ad Constantinopolim reducentur, sive unio sequatur in dicta celebranda synodo œcumenica, sive non. Non obstantibus in prædictis vel aliquo prædictorum quibuscumque differentiis, discordiis & dissensionibus ad præsens vigentibus, & quæ in futurum oriri & vigere possent inter dictas ecclesias occidentalem & orientalem, seu inter ipsam ecclesiam Romanam & ei subjectos & aggregatos; & præfatum serenissimum imperatorem, & alios ecclesiæ Constantinopolitanæ aggregatos, & non obstantibus aliquibus sententiis, decretis, condemnationibus, juribus & decretalibus quomodocumque & qualitercumque factis & prolatis seu faciendis: Et etiam non obstantibus aliqui- E bus criminibus, excessibus, culpis & delictis, si quæ per prædictos vel alterum eorum quomodocumque & qualitercumque commissa & perpetrata forent: & generaliter non obstantibus quibuscumque aliis, etiam talia forent, de quibus necessarium esset specialem in præsentibus facere mentionem. Et si contingat aliquem vel aliquos ex nostris eis vel alicui ipsorum injuriari, (quod absit) vel aliquam molestiam inferre in persona, honore, rebus & aliis quibuscumque, taliter excedens judicabitur per nos aut nostros, usque ad condignam & rationabilem satisfactionem parti læsæ. Et e converso si ali-

ANNO CHRISTI 1436.

si aliquis ipsorum alicui ex nostris aliquam (ut A præmittitur) injuriam inferat, judicabitur per eos usque ad condignam & rationabilem satisfactionem ei qui injuriam passus est, secundum morem & consuetudinem utriusque partis. De aliis autem criminibus, excessibus & culpis quibuscumque, quælibet partium cognoscet & judicabit de suis.

Hortatur autem hæc sacrosancta synodus universos Christi fideles, & nihilo minus auctoritate universalis ecclesiæ in virtute Spiritus sancti & sanctæ obedientiæ mandat & præcipit omnibus & singulis prælatis, regibus, ducibus, principibus, officialibus, communitatibus & aliis singularibus personis, * cujusvis status, conditionis & dignitatis existant, nostræ occiden- B tali ecclesiæ aggregatis, quatenus prædicta omnia & singula inviolabiliter observent, &, quantum in eis est, observari faciant: dictosque serenissimum imperatorem, patriarchas, & alios omnes & singulos antedictos, ad dictum sacrum celebrandum concilium accedentes, & inde recedentes, simul & divisim favorabiliter & reverenter honorent & tractent, ac honorari & tractari faciant. Si qua vero dubitatio circa dictum salvum conductum & contenta in eo oriri contigerit, stabitur declarationi præfatæ universalis synodi celebrandæ. Vult autem hæc sancta synodus præsentem salvumconductum valere, & in suo robore permanere, quousque ad ultimum dicti serenissimus imperator, patriarchæ, & alii C supradicti, cum suis nobilibus & famulis usque ad numerum (ut præmittitur) septingentarum personarum, aliisque rebus & bonis, sint reversi in & ad civitatem Constantinopolitanam. Si quis autem contra prædicta aut aliquod ipsorum aliquid facere quoquo modo tentaverit, indignationem omnipotentis Dei & dictæ sanctæ synodi se noverit incursurum.

Datum Basileæ in sessione publica hujus sanctæ synodi, solemniter celebrata decimo octavo Kalendas Maii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

IV.

Aurea bulla domini imperatoris Græcorum lecta in sessione publica & congregatione generali.

* meo

Quoniam destinatæ fuerunt ab imperio * nostro & sanctissimo domino œcumenico patriarcha ambaxiatæ ad sacrosanctam ecclesiam Romanam, videlicet ad beatissimum papam dominum Martinum quintum, & ad modernum similiter sanctissimum papam dominum Eugenium quartum, similiter & ab ipsis transmissæ fuerunt multoties ad nos pro unione ecclesiarum Christi, & multis laboribus cum multa diligentia utrimque factis, tamen propter aliquas circumstantias temporaneas non pervenit ad finem tale bonum & sanctum opus unionis. Post hæc autem destinavit ad nos de hac ipsa re ambaxiatores suos sacra synodus in Basilea congregata, sacrosanctam ecclesiam Romanam repræsentans, propter quod & nos nostros ad eam destinavimus, videlicet familiarem imperii nostri Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandissimum in sacris monachis abbatem sacri monasterii sancti Demetrii Isidorum, & familiarem imperii * nostri Joannem Lascari * Dissipatum, qui illuc accedentes ostenderunt, in

* mei
* Tru Dishypatum.

ipsam quædam necessario ab eo tractari in præparationem & constitutionem universalis & œcumenici concilii, in quo necesse est tractari & celebrari & perfici (Deo duce) prædictam sanctam unionem, quæ quidem hæc ipsa synodus Basileensis acceptavit, & promisit illa adimplere. Unde & ambaxiatores suos ad nos destinavit, fratrem Joannem de Ragusio, ordinis prædicatorum professorem, & in sacra pagina magistrum, Henricum Menger decretorum doctorem, canonicum Constantiensem, & Simonem * Freron sacræ theologiæ baccalaureum, canonicum Aurelianensem, cum decreto ipsius generali, in quo de his continebatur particulariter in capitulis. Perfecto itaque tali decreto apud B nos, quædam ex his quæ continebantur in eo non placuerunt nobis, ut in ipso jacebant, proœmium videlicet talis decreti, & capitulum in quo scribebatur de modo reversionis nostræ a loco celebrandi concilii ad Constantinopolim, si, permittente Deo (quod absit) non fieret unio ecclesiarum Christi in tali synodo, quia non exprimebatur in eo de hoc determinate & manifeste, prædicti autem ambaxiatores videntes displicentiam & resistentiam nostram, nec aliter rem ipsam posse habere progressum, concesserunt & promiserunt curare in prædictis, videlicet quod dicta sancta synodus dabit & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum proœmio, modo & forma, quibus in lite- C ris ipsorum promissoriis continetur. Et circa reversionem nostram de synodo in Constantinopolim, in casu quo non sequeretur dicta unio, (quod absit) facere & adimplere, prout habetur in forma salviconductus prædicti. His itaque sic progressis, & inter nos concordatis, petierunt & ipsi ambaxiatores, ut promittamus & nos absque contradictione, ire & accedere ad locum, in quo celebrabitur (Deo concedente) utrimque catholica & œcumenica synodus. Qui quidem locus esse debet unus ex nominatis in * decretis, quicumque ordinabitur per dictum sacrum concilium Basileense, sicut in supradicto decreto ipsius sacri concilii * continentur. Etiam quod exire debeamus hinc a Constantino- D poli, in accedendo versus locum celebrandi œcumenici concilii, a principio sequenti Junii, indictionis decimæquintæ, sicut conventum est inter nos & ipsos ambaxiatores sacri concilii. Et quia etiam ad majorem cautelam & firmitatem horum omnium, petierunt fieri literam chrysobuli imperii * nostri, imperium * nostrum grato animo rationabili petitioni eorum annuens præsens chrysobulum largitur & concedit: per quod acceptat, determinat, & promittit, quod si dicta sacra synodus Basileensis remedium apposuerit in prædictis, videlicet si prædicta capitula in supradicto decreto contenta, cum proœmio in forma, sicut hic per ambaxiatores ipsius synodi concordatum est, nobis direxerit, E & compleverit omnia in eisdem capitulis scripta opportune, similiter & fecerit salvumconductum cum capitulis de modo reversionis nostræ ad Constantinopolim, ut prædicitur, reliqua etiam, ut ambaxiatores ipsius nobis promiserunt, & nobiscum convenerunt: exibit & * imperium nostrum cum Deo sine contradictione Constantinopoli secundum prædictum tempus, cum præstantissimo domino œcumenico patriarcha Constantinopolitano, & ceteris debentibus interesse, ad accedendum ad locum ubi celebrabitur sanctum catholicum & œcumenicum con-

SESSIO XXIV.

* al. Freron. H.
* decreto
* continetur.
* mei,
* meum
* ad imperium meum

concilium; absque impedimento rationabili, A vero & manifesto, etiamsi bellum (quod absit) ab infidelibus foret & insfaret civitati nostræ Constantinopolitanæ. Et in robor & confirmationem & confœderationem inviolabilem fœderis prorum, juraz imperium * nostrum per debitum * nobis parentum tamquam Christiano & fideli imperatori, & per orationem fanti nici domini & imperatoris patris Imperii mei Samosilimi & fectis memoriæ, & per animam meam: fachumque est super illis pratem chrysobolum imperii * nostri, in anno sexmillesimo nongentesimo quadragesimoquarto, in mense Novembris, indictione decimanona, a nativitate vero domini nostri Jesu Christi millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vigesimoseptimo mensis Novembris.

V.

Bulla plumbea domini patriarchæ Constantinopolitani missa facto concilio Basileensi.

Quoniam destinatæ fuerunt ab humilitate nostra & potentissimo & fancto meo Imperatore ambassiatæ ad facrosanctam ecclesiam Romanam, videlicet ad beatissimum papam dominum Martinum quintum, & ad modernum similiter fanctissimum papam dominum Eugenium quartum, similiter & ab ipso fanctissimo fuerunt multoties ad nos pro unione ecclesiarum Christi, & multis laboribus cum multa diligentia attimque facta, tamen propter aliquas circumstantias temporaneas non pervenit ad finem tale bonum & fanctum opus unionis. Poft hæc autem destinavit ad nos de hac ipsa re ambassiatores fuos facta fynodus in Basilea congregata, facrosanctam ecclesiam Romanam repræsentans; propter quod & nos nostros ad eam destinavimus, videlicet familiares potentissimi & fanctissimi imperatoris, in Spiritu fanctio discfdos filios nostræ humilitatis, videlicet Demetrium Palæologum Metoridem, & honorandissimum in facris monachis abbatem facti monasterii fancti Demetrii Isidorum, & Joannem Lascari Disbupatum, qui illic accedentes, obtenderunt in ipsam quædam necessaria ab ea tractari in præparationem & confirmationem universalis & ecumenici concilii, in quo non necesse est tractari & celebrari & perfici (Deo duce) prædictam fanctam unionem. Quæ quidem hæc ipsa fynodus Basileensis acceptavit, & illa promisit simpliese. Unde & ambassiatores fuos ad nos destinavit, fratrem Joannem de Ragusio, ordinis prædicatorum professorem, in sacra theologia magistrum, Henricum Menger doctorem doctorem canonicum Constantiensem, & Simonem Fieron fatrem theologiæ baccalaureum ordinis Eremitarum Augustinensium, cum decreto ipsius generali, in quo de hoc continebantur particularitter hæ capitulæ. Perlecta itaque tali decreto apud nos, quædam ex illis, quæ continebantur B in eo non placuerunt nobis, ut in ipso jacebant propter quod videlicet talis decreti, & capitulorum in eo contentorum de modo reversionis nostræ a loco prædicto concilii ad Constantinopolim, fi præsumatur Deo (quod absit) non facere unio ecclesiarum Christi in tali fynodo, quis non exprimebatur in eo hoc determinate & manifeste. Prædicti autem ambassiatores videntes displicentiam & reluctantiam nostram, nec aliter rem ipsam pabat habere progressum, C concesserunt, & promiserunt curare in prædicta, videlicet quod dicta fancta fynodus dabit & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum processu, modo & forma, quibus in literis ipsorum promissionis continetur. Et circa reversionem nostram de fynodo in Constantinopolim, in casu quo non sequeretur dictus unio, (quod absit) facere & adimplere; prout habetur in forma salvconductus prædicti. His itaque fic progressis, & inter nos concordatis, petiemus de ipso ambassiatore, ut de promittamus & nos abique contradictione ire & accedere ad locum, in quo celebratur (Deo concedente) sytimque catholica & ecumenica fynodus. Qui quidem locus esse debet unus et D nominatis in decreto, quicumque nominabitur per dictum fanctum concilium Basileense, fient in fupradicto decreto contentis in facri concilii continetur. Etiam quod exire debeamus hinc a Constantinopoli, in accedendo versus locum relebrandi œcumenici concilii, a primoque fequentis Junii, indictionis decimequintæ, fiat conventum est inter nos & ipsos ambassiatores facti concilii. Et quia etiam ad majorem cautelam & firmitatem horum omnium petimus fieri figillum nostræ humilitatis, humilitas nostra grata animo rationabili petitioni eorum annuens, præfens figillum largitur & concedit, per quod in Spiritu fancto diffponit: quod fi dicta facra fynodus Basileensis remedium apposuerit in prædictis, videlicet, fi capitula in prædicto decreto contenta cum processu, in forma licet hic per ambassiatores ipsius fynodi conordantur, & ad E omnia in eisdem capitulis fcripta opportuerit, similitter & fecerit fatisfacendum cum capitulis de modo reversionis nostræ a loco Constantinopolim, ut prædicitur: reliqua etiam, ut ambassiatores ipsius nobis promiserunt & nobiscum convenerunt, quod humilitas nostra cum potentissimo & fancto meo imperatore cum Deo fine contradictione a Constantinopoli fecundum prædictum tempus, & cum cæteris debentibus interesse, ad accedendum locum ubi celebrabitur fanctum catholicum & œcumenicum concilium, absque impedimento rationabili, vero & manifesto, etiamsi bellum (quod absit) ab infidelibus foret & insfaret civitati nostræ Constantinopolitanæ. Et in robor & confirmationem supradictorum, fachum est præsens figillum nostræ humilitatis in mense Novembris, indictionis decimequartæ, anno ab Adam feu mundi conflitutione * fexmillesimo nongentesimo quadragesimoquarto, a nativitate vero domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

VI.

Bulla indulgentiarum remissionis omnium peccatorum fumenti in vita, & semel in morte, in favorem fabdidii pro redditione Græcorum procurandi.

Sacrofancta generalis fynodus Basileensis, in Spiritu fancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, universis Christi fidelibus falutem & omnipotentia Dei benedictionem.

Vox illa jucunditatis & lætitiæ ad populum Israeliticum olim de cælo lapsa, eadem nunc per os hujus fancræ fynodi in auribus populi Chri-

Christiani infonans, clamat: *Confolamini, confolamini, populus meus, dicit dominus Deus vester. Loquimini ad cor Jerusalem, & advocate eam, quoniam completa est malitia eius, & dimissa est iniquitas illius.* Meritto latari & confolari te debes, plebe Christiana, cum his novissimis diebus tanta lætitiæ causa offertur, quantam vix unquam expertus es. Uno enim eodemque tempore plenarium omnium peccatorum veniam consequeris, & fratres tuos, quorum impermeabilis est multitudo, quingentis ferme annis a tuo consortio segregatos, tibi proprine eximti sperasti. O quanta erit illa jubilatio! O quam cordialis Christianorum orietur gaudium, cum primum homines Deo, & ipsi inter se fraterna caritate concilibuntur! Quæ igitur nobis pro hac duplici lætitia, quæ nulla major desiderari potest, gratias agemus? Quis domini misericordias ad plenum enarrabit, qui popolum Christianum variis undique calamitatibus hoc tempore afflictum tanta gaudii novitate consolatur? Exce, popule Dei, adeft ista annus jubilæus, annus remissionis omnium peccatorum, annus generalis unionis ecclesiæ. Proinde lætamini omnibus Christi fidelibus, quibus in fancta habitant Jerusalem peregrinantæ in terris, ad eos eos confolando, & advocate eos ad hanc duplicem lætitiam, quoniam malitia tam diuturni fchismatis, quod innumerabilis ecclesiæ fanctæ Dei mala incolis, assistente domino (ut confidimus) cito completur, & finem accipiet. Iniquitas quoque peccatorum, quæ hujus fchismatis & iræ Dei causa fuit, divina clementia remittitur. *Ecce quoniam venit salus tua, ecce fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ, Jerusalem civitas fanctæ.* Quam fortis & gloriosa erit ecclesia, cum omnes qui Christum colunt, ab occidente in orientem eodem fidei & caritatis vinculo unitos conspicies? Ingrediti hactenus nimio dolore afflicta, cum a fæviffimis Turcis & Sarracenis, atque Christiani nominis inimicis, innumeratis injuriis objuta, jactura, pefficrisque & opprobria, & nemo te confolati poterat: cum passim videres filios tuos omnis fexus, & ætatis & dignitatis fervitium trahi, & (quod fervitutæ deterius est) plurimos ab ubertibus tuis abstractos, ad impium Mahometi cultum profectis. Hæc autem calamitatum quid aliud, quam hoc diuturnum ac pestiferum fchisma, cauta excitit? Sed divino numere aggregatum jam tempus, ut omni penitus extinctio diffidio unitas fanctæ fiat. Quæ cum impleta fuerit, atque hi magni populi occidentalis & orientalis, fanctam fidem Christi injuriant, nemo tunc fortitudini tuæ resistere potenit. Tunc abjectis legubribus, confurges regina ecclesia in vestitu deaurato, circumdata varietate: & qui te olim perfequentes conteri, cubant, procident coram te; & venient ad te qui derrabebant tibi, & adorabunt vestigia pedum tuorum. O vos omnes qui Christiano nomine censemini, expergiscimini jam tuba audiendo. Plaudite manibus, & jubilate Christo falutari nostro: *Ecce enim nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*: Ecce jam Patre misericordiarum & Deus totius consolationis vilitat nos in abundantia gratiæ & felicitatis. Affurgite, & occurrite illi in humilitate spiritus, in orationibus atque eleemosynarum largitate, ut qui pro peccatis vestris jubet tuba tamdiu hoc fchisma durare passus est, & *Concil. Gener.* Tom. XVII. P 2 con-

A multis perfecutionem flagellis ab his qui intus, & ab his qui foris fuit, vos certi permitte, nunc purgatis & emendatis iodulgens, fanctam inter vos unionem inspirat, inutilique non filum perdita reflauret, fed & vobis vestros fubjicat inimicos. Audiftis profdem folennes ambassiatores fecrethimi imperatoris Græcorum, ac patriarchæ Constantinopolitani, ab hac fancta fynodo accertitos Basileam edventile, & tandem Deo propitio concluslile nobilcum modum hujus fanctæ unionis perficiendæ, affenti fanctissimi domini Eugenii papæ accedate, ut videlicet ad locum fynodi universalis tam nostri quam fui archiepiscopi & episcopi, ipsique imperator, & patriarcha Constantinopolitanus, aliique orientalis ecclesiæ patriarchæ accedant. Ut autem omnia certius firmentur, tuet nostros oratores pofta Constantinopolim deferamus, ut ab ipsis imperatore & patriarcha ratifficationes eorum quæ hic fui conclusferant ambaliatores obtineant. Quæ omnia ipsi imperator & patriarcha, juxta nostri decreti capitula, ratifficarant & approbarant, ac literas Latino Græcoque fermone fcriptas, & eorum manibus fubscriptas, & bullisque aureis & plumbeis munitas, per unum ex tribus nostris oratoribus ad nos mittere reverttam transfliferunt. Et cum ad ipsum fynodum propriis expensis non possint ire partibus orientalibus Græci profecisci nequeant, opus fuit ut expensfas in veniendo flandoque & redeundo necessarias, & quadam alias pro tuitione civitatis Constantinopolitanæ, ut imperatore absente a Turcis fortium expugnari possit, pollicerentur. Et quamquam hujusmodi impensæ nonnullis gravei viderentur, ea tamen animadvertentes, quantus Dei honor & profectus ecclesiæ, quanta cælestis fidei orthodoxæ, quantum commodum omnibus Christianis, quos millium animarum fales, quantæque utilitas, ex innumerabilis bona popolo Christiano hinc fiorent proventura, pro falute ipsius impensas, fed & personas propriis fore exponendas, dignum esse judicavimus, ipsos potentes & omnipotentis regnatoris agnitæ, & in caritate ac devotione fidelium, qui, dum talia intellexerint, fubdidis & auxiliis opportunis non deerunt. Si Christus Deus vester fanguinem fuum toto pretioforem mundo pro nostra redemptione effudit: si ejus vefligia fectuti apofloli, atque alii fancti viri, pro falute proximorum & incremento fidei corpora fua libenter morti obiecerunt, quid nos facere oportet, a quibus non fanguis, fed aurum mundi fubstantia effligatur? Si reges & principes pro recuperandis expugnandisque civitatibus & opidis multis amittere fummam expenset facultatis fuæ: fi denique pro augendis facultatibus & vanitatibus fecuti, & & fæ multis periculis homines fubjicant, & ut exemplo utantur & falvatoris, quanam aliquis precioiam margaritam, cum invenerit ejusm, vendit omnia bona fua, & emit illam: nostra cæpitis Dei & universfos populus Christianus fatere hanc impensam poterit & debebit, ex qua nihil terrenum, nihil caducum, fed omnia quæ fupra meemoravimus bona fuccedent? Si una dumtaxat anima Christo carior est quam totum mundi universum, nihil millium millium falvanda fent, avari aut negligentes videbimur? Confiscvit aliquando ecclesia ad liberandum de manibus infidelium terram fanctam, fine pro debellandis hæreticis, indicere generale pallagium,

Matth. 25.

Isa. 60.

Isa. 52.

Isa. 54.

Luc. 6.

Matth. 13.

SESSIO XXIV. convocaverque reges & principes & alios bellatores, ut armis illa persequent, nec non & pro aliis justis causis ex omnibus Christiana fidelium populatur, ad quæ ut promptiores efficerent, dooas spiritualibus plenariæ remissionis peccatorum invitavit. Profecto si veterum revolvantur historiæ, nulla unquam adfuit causa justior quam ista est, nec pro qua Christiani omnes fe & sua libentius exponi deberent. Hæc enim non solum ad recuperandam terram interdiut, sed etiam milita millium animarum, pro quibus redemptor fabdilam petiit, unde impetuit Græcia promissa, fine quibus tam sanctum opus perfici nequit, laverint pollim. Quia igitur pro tanto universali ecclesiæ bono, proque tanto animæ tam meritis pottinuculam rerum fuarum, quas dono Dei obtinet, denegisse audebit? O felicem & precialem electoriam, quæ regnum cælorum promerebitur, & quæ tantam fidei catholicæ utilitatem dabit! O beatum illum hominem, quem dominus ad tam sanctum opus inspiravit. *Mathæus* rit! *Hunc quidem (sicut scripsum est) in die mala liberabit dominus.* Licet autem ex debito Christianæ professionis quisque ad hoc sanctum negotium pro virtuis contribuere ac subvenire obnoxius sit, nihilo minus, ut eo libentius omnes faciant, quo fe hic & in futuro fecutis præmpius remunerandos fore intelleexerint, decreviv hæc sancta synodus universalem ecclesiam repræsentans ipsoiium Christi, afflatuice aperte spiritualis thesaurus, quor ipse fatuitor afcendens in cælum fibi reliquit. Omnibus igitur Christi fidelibus utriusque fexus, qui ad hoc sanctum opus transmarinum, quantum quisque una integra hebdomada pro fuæ pofsunt ac facultate, si tam habuerit, refidione exponit, vel & de propria voluntate exponeret, religiosis quoque pro quibus fous conveniens, aut fupeciior, vel alius justa prædictam rationem congaerit, omnium peccatorum fuorum, de quibus corde contriti & ore confessi fuerint, auctoritate omnipotentis Dei & de ejus misericordia confisa, illum plenariam remissionem impartiri fcmel in vita, & femel in mortis articulo, quam ecclesia concedere foleat omnibus eunibus Romam temporis jubilæi, vel cruce signatis ad recuperandam terræ sanctæ tempore pasfagii generalis, & in retributione justorum falutis æternæ pollitetur augmentum. Ita tamen quod per annum integrum (si vixerint) fingulis fextis feriis, impedimento ceffante, aut fi diffis fextis feriis ex præcepto ecclesiæ, aut impedimento, in junda penitentia, voto vel alius jejunare teneantur, una alia die, fingularum feptimanarum ejusdem anni, qua ad jejunandum non fint affiricti, jejunent, aut ad judicium fui confessaria in alia pietatis opera commutent. Ac etiam eadem die qua jejunabunt, vel (ut præmittitur) jejunare debeant, fi fint clerici, feptem pfalmos, vel mifam; fi laici, feptem Pater nofter, & fepties Ave Maria, diebus qualibet, vel alia pietatis opera pro dicto jejunio conffiteri agant. Quod fi convenientem cibum, qui nihil in communi poffidenant, vel alias pofsunt victum vera mendicitate quærente, cum alias contribuere non valentes, ne hoc fpiritualis materia fint experes, fi ultra jejunium, (ut prædicitur) observandum, fingulis diebus unius anni prædictos pfalmos de mifas, fi clerici; fi laici, prædicta oratione, pofsunt negotium impedimenta, ita, eo modo quo fupra exprimitur fupplendo diximus, vel alia pietatis opera fui confessoris judicio (ut præmittitur) exercuerint, ac pro felici hujus negotii confummatione Deum fupplicitet exoraverint, eandem plenariam remissionem confequantur. Erogantibus autem ad idem opus quantum una die pro fe fumque fumitur expenfis expendierint, vel fi de propria vitæ exponerent, fequentes annos & totidem quadragenas de injunctis fibi pœnitentiis elargiuntur. Et ut hi omnes ad hujusmodi indulgentiæ gratiam aptiores evafiant, omnibus facerdotibus fæcularibus & regularibus alias diffcretis, quos in confessiones pro hujusmodi confequenda indulgentia elegerint, indulgeo, ut in confessionibus eorum auditis, ipfos a quacumque excommunicationis, fufpentionis & interdicti fententia, a jure vel conffitutione, feu etiam non nominatim, fed generaliter ab homine lata, & a quibuscumque aliis propter quæ etiam fedes apofstolica merito offet confenda, impofita fatisffactione & reformatione hujusmodi indulgentiæ facienda, fafutatem injungant pœnitentiam, & debitæ abfolutionis in fono pœnitentiali quatenus in forma ecclesiæ benficium impendant. Quam fatisffactionem ac restitutionem, fi infra terminum a confessione illatum facere neglexerint, hujusmodi indulgentia in nullo fuffragetur. At cum clericis fuper irregularitate occulta, aliisque, quam ex bigamia vel homicidio voluntario canis contractæ, difpenfant. Super votis vero peregrinationis, feu abftinentiæ, aut aliis fimilibus, quæ ipfi fideles emiferint etiamsi obtrameriaria, aut alia, feu limina fanctorum Petri & Pauli ac Jacobi apofstolorum, vifitare voluerint, fed aliis non impleftis, difpenfandi eiidem confessoribus etiam facultem concedo: ita tamen quod ipfi, cum quibus taliter difpenfari contingit, expenfas quæ ad loca hujusmodi vel aliis votis impledendis pro difpenfatione conformi taxatiffimem fecifient, ad hanc cauffam contribuant. Et ut nulla cuiquam peccati nebulo remaneat, vel & indulgeo fancta fynodus, ut quicumque ex illutario vel non debito quæftu, feu qualitercumque illicite aut indebite aliquid percififfet, feu bona ablata aut quævis incerta poffidet, fi non extent vel ignoventur perfonæ quibus facienda effet restitutio, aut res ipfamque tenentes, cujuscumque status aut religionis exiftant, in quorum detentione conficientiæ corum gravatur, vel que de jure ad plus cauffa per ecclesiam detrent exponi, hujusmodi res & bona feu valorem, nec non & qui arma vel alia prohibita infidelibus feu hæreticis portaverint, locum inde intercepturus ad hoc opus justa fuam & fui confessoris conscientiam & æstimationem tradere tenerantur. Jobet insuper eadem fancta fynodus ut, habita hujus decreti notitia, omnes diœcesani in cathedralibus, collegiatis & parochialibus, in quibus ex vifum fuerit, ac etiam generales ordinum mendicantium in conventualibus ecclesiis eis fubjectis, more diffponant, quatenus verbum Dei per prædicatores idoneos ad populum annuntiet, prædictas indulgentias publicando, & fidelitet exhortando ad fubfidium in tam piiffima cauffa impendendum, quibus prædicatoribus, & confessionem audientibus, ac etiam omnibus alis, qui circa prædictam æstimationem fubfidium aliquod vel auxilium in hac re dederint, eorum, dies de injunctis pœnitentiis fingulis vicibus

ANNO CHRISTI 1436. fua in forma ecclesiæ relaxat. Ne autem in conservandis pecuniis fraus illa qua committatur, ordinat fancta fynodus, quod in qualibet cathedrali, in civitatibus & in opidis vero & aliis locis in principali ecclesia unus cippus, truncus vel capfa nonatur, ubi tamquam in gazophylacio domini quilibet pecuniis congandat, ac incerta & ablata feu illicite quæftia reponere poffit & debeat. Cujus fac tere clavem, quatenus unam tenet episcopus, vel eui voluerit ipfe committere, pro quolibet truncus in omnibus locis civitatis & diœcesibus, capitulum alium in cathedrali, prælates feu rector in principali, tertiam timoratus aliquis rir, quem civitas, opidum, seu locus ipse nominabit, majusque ipfius fidei intermentum provenire cognovit. Cupiensque propterea, fuffragante Spiritus fancti gratia, tam fuibertinum unionis impetum aggredi & compleffi, ad illud feteniffimum * Romanorum imperatorem & venerabilem patriarcham Conftantinopolitanum, ceterofque prælatos & alium Græcorum populum per diverfos oratores & literas duxit invitandos pariter & exhortandos. Qui quidem imperator & patriarcha & alii Græci, volente & eorum corde Altiffimo inflammante, exhortationes hujusmodi alacriffim admittunt, ipfumque unionis negotium aggredi fineeris affectibus perhibentes, fuos folemnes orationes & nuntios fufficienti mandato bulla aurea & proprie manus fubfcriptione imperatoris, bullaque plumbea patriarchæ prædictorum munito fuffulos, fyrventiffimos nuntiandum ad hanc fidei unionem actum devotiffime explicantes, ad eandem fatisfactionem fynodum duxerunt deftinandos, cum quibus ipfa fancta fynodus fuffici tradidit, ac deliberationibus pœnviis prævia, pro executione & confummatione felici tam falutaris operis, nonnulla decreta & capitula ad hoc fummopere necessaria & utilia, fuperius inferta, & dudum in certa feffione ipfius fanctæ fynodi in magori ecclesia Basilienfi celebrata, publicata, etiamque decreto conclufit. Volentque deinde hæc fancta fynodus decreta & capitula hujusmodi vifa & modifa omnibus ecclesiis & opportunis profequi, ac juxta illa ad effectionem loci pro finitorum mentico conclio, in quo imperator & patriarcha prædicti, aliique Græci, convenire poffent & deberent, celebrando, ut mature procedere, habitifque fuper hit & aliis hanc piam, rem concernentibus, in diverfis ipfius fanctæ fynodi deputationibus multiplicibus propositionibus & tractatibus, ifthique cum voterem fuppofitorum eorumdem Græcorum diligenti recentiis, demum in generali congregatione ad hoc in majori ecclesia prædicta (et mortis eft) indicta, & interim votis fingulorum in eadem fcenitaria, reportoque duplo majorem partem & multo plus vota fua direxiffe in Basilienses, Avinionem, vel Sabaudiam, invocata Spiritus fancti gratia, poft mifamum fuam conclufum fuit & convenitum, quod apud imperatorem, patriarcham, & alios Græcos prædictos, diligentes & debita fiaret inftantia, cum allegationibus & expofitionibus plurimarum rationum quæ ad id allegari & adduci poffent, et ex diversis bonis refpectibus civitatem Basilienfem acceptarent pro dicto œcumenico conclio ibidem celebrando: quam fi eos omnino recusare contingeret, eximae civitas Avinionenfis locus effe ipfius œcumenici concilii ibidem celebrandi. Et tamen illud in eadem celebrari non poffet, ac

*A Spiritus paraclet, ad exoledendum dominici gregis agnum adunari operatique diguata est, interque mentis oculos more agricolæ pervigilis revolvens, & attente profiicientem, quam defienda diutine occidentalis & orientalis ecclesiarum in ejusdem fidei profiteffione divisio in Dei perfitit & durativ ecclesia, de clementissimus ejus bonitate, apud quem nihil est impoffibile, quique digne poffulantibus affitentes dat & largit, fpes fiducia & fiducia, ad procurandam inter ipfas ecclesias catholicæ fidei unitatem, fine diligentiæ curas tanto accretius, non parcendo laboribus vel impenfis, adhibere decrevit, quanto ex hoc, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam, uberiorem animarum falutem per majusque ipfius fidei incrementum provenire cognovit. Cupiensque propterea, fuffragante Spiritus fancti gratia, tam fuibertinum unionis impetum aggredi & compleffi, ad illud teteniffimum * Romanorum imperatorem & venerabilem patriarcham Conftantinopolitanum, ceterofque prælatos & alium Græcorum populum per diverfos oratores & literas duxit invitandos pariter & exhortandos. Qui quidem imperator & patriarcha & alii Græci, volente & eorum corde Altiffimo inflammante, exhortationes hujusmodi alacriffim admittunt, ipfumque unionis negotium aggredi fineeris affectibus perhibentes, fuos folemnes orationes & nuntios fufficienti mandato bulla aurea & proprie manus fubfcriptione imperatoris, bullaque plumbea patriarchæ prædictorum munito fuffulos, fyrventiffimos nuntiandum ad hanc fidei unionem actum devotiffime explicantes, ad eandem fatisfactionem fynodum duxerunt deftinandos, cum quibus ipfa fancta fynodus tractatus & deliberationibus pœnviis prævia, pro executione & confummatione felici tam falutaris operis, nonnulla decreta & capitula ad hoc fummopere necessaria & utilia, fuperius inferta, & dudum in certa feffione ipfius fanctæ fynodi in magori ecclesia Basilienfi celebrata, publicata, etiamque decreto conclufit. Volentque deinde hæc fancta fynodus decreta & capitula hujusmodi vifa & modifa omnibus ecclesiis & opportunis profequi, ac juxta illa ad effectionem loci pro finitorum mentico conclio, in quo imperator & patriarcha prædicti, aliique Græci, convenire poffent & deberent, celebrando, mature procedere, habitifque fuper hit & aliis hanc piam, rem concernentibus, in diverfis ipfius fanctæ fynodi deputationibus multiplicibus propositionibus & tractatibus, ifthique cum voterem fuppofitorum eorumdem Græcorum diligenti recentiis, demum in generali congregatione ad hoc in majori ecclesia prædicta (et mortis eft) indicta, & interim votis fingulorum in eadem fcenitaria, reportoque duplo majorem partem & multo plus vota fua direxiffe in Basilienses, Avinionem, vel Sabaudiam, invocata Spiritus fancti gratia, poft mifamum fuam conclufum fuit & convenitum, quod apud imperatorem, patriarcham, & alios Græcos prædictos, diligentes & debita fieret inftantia, cum allegationibus & expofitionibus plurimarum rationum quæ ad id allegari & adduci poffent, et ex diversis bonis refpectibus civitatem Basilienfem acceptarent pro dicto œcumenico conclio ibidem celebrando: quam fi eos omnino recusare contingeret, eximae civitas Avinionenfis locus effe ipfius œcumenici concilii ibidem celebrandi. Et tamen illud in eadem celebrari non poffet, ac*

A fid. Conciliorum p. Spelmannum.

SESSIO XXV.

I.

De locis futuri & œcumenici concilii pro Græcis.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universum ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

NUper hæc sacrosancta synodus inter varias solicitudines, quibus infcrutabilis divinæ altitudinis providentia, eam pro universali

SESSIO XXV.

tunc in Sabaudia concilium celebraretur antedictum. Ut igitur præmissa omnia & singula debitum & votivum sortiantur effectum, cum omni solemnitate alias in hoc sacro Basileensi concilio in rebus arduis expediendis adhiberi solita, patribus in majori ecclesia Basileensi post missarum solemnia considentibus, hæc sancta synodus decernit, vult, statuit, ordinat & declarat, futurum œcumenicum concilium in Basileensi, aut, illa recusata, in Avinionensi civitatibus, alioquin in Sabaudia, juxta conclusionem supradictam, debitis & conventis temporibus debere celebrari. Quodque imperator & patriarcha & alii Græci prædicti, juxta capitulata & decretata hujusmodi, nec non omnes & singuli alii cujuscumque gradus, status, dignitatis vel præeminentiæ existant, qui generalibus conciliis de jure vel consuetudine interesse debent, etiamsi pontificali dignitate præfulgeant, ad illud debeant & teneantur, maxime pro consummatione tam salutaris operis, accedere, & etiam convenire. Et hanc præmissam nominationem & electionem vult, statuit & decernit hæc sancta synodus, ut sit firma, inconcussa & inviolabilis, quacumque alia modificatione, ordinatione, dispositione, nominatione, seu electione per ipsum sacrum concilium seu alium vel alios, quacumque auctoritate etiam papali fungentes, in contrarium facta seu factis, minime valitura seu valituris, quam seu quas hæc sancta synodus ex certa scientia exnunc irritat, cassat, revocat, & annullat, seu cassa, nulla & irrita nuntiat, & pro infectis illam seu illas habere vult, & præsentibus habet, quatenus in totum vel in partem præmissæ electioni obviant vel repugnant. Supplet etiam hæc sancta synodus ex certa scientia omnem defectum, si quis in præmissis vel aliquo præmissorum forsitan intervenerit. Et insuper cum res tam ardua, plurimum in Dei ecclesia fructum allatura, sine gravibus expensarum sarcinis consummari, & Græci prædicti adduci, adductique sustentari non valeant, dignumque & debitum existat, ut pro consummatione tam felicis operis Christi fideles universi, maxime ecclesiasticæ personæ, de commissi sibi patrimonii domini nostri Jesu Christi substantiis liberali dispensatione ministrent, hæc sancta synodus universis & singulis ecclesiasticis personis exemptis & non exemptis, sub quacumque verborum forma, etiam ordinis sancti Joannis Hierosolymitani, cujuscumque status, dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis, existant, etiamsi cardinalatus vel pontificali præfulgeant dignitate, generalem omnium & singulorum suorum ecclesiasticorum fructuum & proventuum, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis, decimam de suis ecclesiis, monasteriis, dignitatibus & officiis, ceterisque ecclesiasticis beneficiis in sua generali congregatione jam impositam & conclusam, persolvendam & exigendam, decernit, statuit & declarat imponendam, eamque imponit per præsentes. Præterea dicta sancta synodus decernit, vult, ordinat & declarat, quod venerabiles Joannes Lubicensis, Ludovicus Visensis, Delphinus Parmensis, Ludovicus Lausanensis, episcopi, ipsius sacrosanctæ synodi oratores, ad conducendum Græcos ad locum œcumenici concilii, eorumque major pars tunc præsens, portum Latinum locis supra electis & nominatis aptiorem & propinquiorem, ad quem dicti Græci ultimo debeant applicare, eligendi & nominandi plenam habeant potestatem, illamque eisdem concedit per præsentes, juxta formam aliarum literarum eis superinde datarum. Postremo eadem sancta synodus vult, ordinat & decernit, quod pro præmissorum & ex eis dependentium debita & votiva executione, dictorumque syndicorum & concilii securitate pleniori, ad omnem eorum, aut suorum procuratorum vel nuntiorum petitionem & instantiam, eis quævis aliæ literæ opportunæ, utiles & necessariæ, sub bulla ejusdem sanctæ synodi per ipsius cancellariam in forma debita & honesta concedantur, conficiantur, & etiam expediantur.

ANNO CHRISTI 14[illegible].

Datum in sessione publica ipsius sanctæ synodi, in ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, Nonis Maii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo.

II.

Aliud decretum lectum in eadem sessione pro cautione Avinionensi.

Sacrosancta Basileensis generalis synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

Cum nuper dilecti ecclesiæ filii syndici & concilium civitatis Avinionensis, summam septuaginta millium florenorum auri de camera, pro conductione serenissimi * Græcorum imperatoris, & venerabilis patriarchæ Constantinopolitani aliorumque Græcorum ad œcumenicum concilium, dante Domino, venturorum juxta concordata & conclusa cum eorum ambasiatoribus, necessariam huic sacrosanctæ synodo & universali ecclesiæ liberaliter mutuare obtulerint, jamque ejus partem exolverint, ac restantem, expeditis nonnullis pro eorum cautione ab ipsa sancta synodo petitis, in pecunia numerata exolvere paratos se offerant; eadem sancta synodus cupiens (prout decens est & debitum) dictorum syndicorum & concilii, ne ex sua liberalitate damnum patiantur, indemnitati legaliter providere, omnes & singulas pecuniarum quantitates, quæ ex indulgentiis per ipsam sanctam synodum universis Christi fidelibus de bonis sibi a Deo collatis, pro prosecutione unionis occidentalis & orientalis ecclesiarum, ad eamdem Christianæ fidei professionem in dicto concilio, domino largiente, procurandæ & perficiendæ largientibus, per ejus literas ad diversas mundi partes directas, & jam in plerisque locis solemniter publicatas, concessas, nec non ex decima generali per eamdem sanctam synodum causam ob præmissam imposita & conclusa, hactenus provenerunt, ac provenient in futurum, syndicis & concilio præfatis usque ad summam supradictam exnunc obligando, hypothecando, & assignando, vult, statuit & decernit, quod iidem syndici & concilium in omnibus & singulis, quibus maluerint, & quæ eligenda duxerint, & præsertim Franciæ, Aragoniæ, Delphinatus, Britanniæ, Sabaudiæ & Burgundiæ regnis, ducatibus, terris, provinciis, civitatibus & diœcesibus, auctoritate ejusdem sanctæ synodi & universalis ecclesiæ, ad levandum, exigendum & recipiendum de pecuniis ex indulgentiis, & decima prædictis (ut præmittitur) provenientibus, usque ad summam prædictam, & quousque illa eisdem integraliter fuerit persoluta, quascumque personas idoneas ad hoc eis utiles & accommodas in suos collectores nominare, eligere, deputare & ordinare, quodque personæ ipsæ sic per eos nominatæ, electæ & deputatæ, de pecuniis hujusmodi usque ad summam prædictam nomine syndicorum & concilii prædictorum, petere, exigere & levare possint & debeant perinde ac si per ipsam sanctam synodum ad hoc deputatæ & nominatæ fuissent, nec non illos solventes quoscumque, debita assignata quitantia, a solutis sint liberi penitus & immunes. Promittit insuper & pollicetur hæc sancta synodus, quod ipsa collectores ipsos sic per dictos syndicos & concilium deputatos, quibusvis colore vel occasione captatis, directe vel indirecte, sine expressa syndicorum & concilii prædictorum voluntate atque consensu nullatenus revocabit, nec pecunias hujusmodi per alios in eligendis per dictos syndicos & concilium regnis, ducatibus, terris, provinciis, civitatibus & diœcesibus prædictis sine consensu simili exigi, colligi, vel levari faciet, aut eorum collectoribus hujusmodi, quo minus illas usque ad summam prædictam pro syndicis & concilio prædictis libere colligere & levare valeant, impedimentum aliquod præstabit, seu præstari patietur quoquo modo: quinimo regum, principum & aliorum dominorum, in quorum regnis, territoriis & dominiis eosdem syndicos & concilium electionem antedictam facere contigerit, super libera exactione & collectione pecuniarum ex indulgentiis & decima hujusmodi (ut præfertur) provenientium, favorem & consensum, coercitionem quoque (si opus fuerit) & brachii sæcularis auxilium procurabit & ordinabit, aliasque eosdem syndicos & concilium super integra & reali restitutione & satisfactione dictæ summæ omnino reddet indemnes. Præterea eadem sancta synodus vult, statuit & decernit, quod super exactione pecuniarum hujusmodi syndicis & concilio prædictis, quæcumque literæ & processus compulsoriales & pœnales, cum omnibus & singulis clausulis necessariis & opportunis concedantur, conficiantur, & etiam per ipsius cancellariam expediantur, aliis literis in præmissis & circa præmissa jam concessis, in suo robore duraturis.

Datum in sessione publica hujus sacræ synodi, in ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, Nonis Maii, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo.

SESSIO XXVI. Multa in hac synodo sparsim habentur quæ pontifici & ejus auctoritati derogant, quæ suis caute legenda. Videatur de his bulla retractationis Pii II. pontificis maximi, quæ infra habetur.

SESSIO XXVI.

Et est monitorium & citatio contra dominum Eugenium papam & cardinales.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cum Christi ecclesia vicariis & acerrimis languoribus subjaceret, hominumque peccata & prævaricationes divinæ legis magis ac magis in dies pernicioso crescerent augmento, dignatus est omnipotens Deus fidelium inspirare cordibus, ut in Basileam civitatem, profecto undique integerrimam, sacrosancta generalis synodus conveniret, quæ præsertim in reformandis moribus tam in capite quam in membris, & excitandis cordibus in observatione legis Dei, vigilantem impenderet operam, ut & divinus honor refloreret in terris, & repressis enormitatibus peccatorum ad procurandam animarum salutem efficacius converteretur hominum sollicitudo. Jam vero pluribus annis in ea re per ipsam synodum exhibiti sunt indefessi labores: commemorata frequentius extitit regnantium scelerum multitudo, quæ universam Christianitatem in multas clades multaque discrimina adducere conspicitur. Ecclesia in Christi nomine congregata, cunctis palam curavit ingerere monita salutis, die ac nocte clamitans ut redirent prævaricatores ad cor, & observarent legem domini Dei sui. Denique salubria decreta & sacros canones instituit, quibus pestis avaritiæ, simoniæ, ambitionis, & aliorum vitiorum, quæ multorum corda nimium incendebant, arcerentur a grege domini, & juxta præcepta Christi atque sanctorum patrum instituta, dignitates ecclesiasticæ atque beneficia dignis & idoneis pastoribus ac ministris gratuita collatione, justisque & canonicis electionibus ac institutionibus distribuerentur, quorum medio universus clerus & populus salubriter regeretur ac perduceretur in salutem. Sed, quod heu dolentissime referimus, ille qui primus hæc exequi debuerat, quemque & Christi præcepta & canones sacrorum conciliorum præ ceteris servare oportuerat, imo & ceteros ad horum observantiam efficaciter inducere, nulla unquam monitione, nulla exhortatione induci jam longo tempore potuit, ut aliquam morum emendationem Christo placentem, aut notissimorum abusuum correctionem in ecclesia sancta Dei efficere satageret. Quia potius conspicit universis orbis, sub ejus regimine majora semper scandala gravioraque exoriri, (sanctissimum dominum Eugenium papam IV. loquimur) quem frequentibus monitis hæc sancta synodus cum plurima caritate & benignitate, tum per ipsius synodi oratores, tum per literas, tum etiam per ejusdem domini Eugenii nuntios, inducere curavit, atque etiam per aliquorum regum & principum ambasiatores hortata est, ut pro Christi reverentia & animarum salute, salutari animarum gubernationi operam daret, electiones proborum pastorum fieri assentiret, beneficia a Christo gratis accepta gratis distribueret, ceteraque in ædificationem ecclesiæ ageret, quæ juxta canones sanctorum patrum eadem synodus pro animarum salute & universalis ecclesiæ ordinaverat, & quemadmodum sacrosanctum generale Constantiense concilium irrefragabili catholicæ veritatis declaratione diffinivit, in his rebus quæ ad reformationem universalis ecclesiæ in capite & in membris pertinent obediret. Pariter quoque notum sit quod sacra generalia concilia jurisdictione super papam uti possint, cum clamosa insinuatione, vel alias ipse ut scandalizator ecclesiæ sacro concilio defertur. Monuit quoque hæc sancta synodus ipsum dominum Eugenium, quatenus dignaretur ambulare unanimiter cum consensu ejusdem in domo Dei, & adhæsionem, quam literarum suarum testimonio solemniter huic eidem synodo exhibuit, factis & operibus adimpleret, ut pax & tranquillitas salutaris per universam vigeret ecclesiam. Sed in adversum, proh dolor!, electiones pontificum & pastorum sedulo perturbare visus est, translationes prælatorum, eis invitis, contra sanctorum patrum & sacrorum canonum atque sacri concilii Constantiensis statutorum formam & tenorem facere, divisiones,

scan-

Margin notes: Isa. 46. — Constantiensis concilii sess. 39. — Ibidem.

SESSIO XXVI. scandala & schismata per singulos fere vocantes ecclesias ingerere: ut plurimum enim non eligitur, alteri vero per ipsum, fuit reservationibus jam pluribus, & institentem providetur, ipsa electione rejecta; imo & adversus filios obedientiæ, qui decretis hujus sanctæ synodi obedire voluerunt, graves compertus est fulminare sententias; ipsos pro libito voluntatis a beneficiis & dignitatibus mandando privari, inhabilitari, & reponendum: In collatione præterea seu expeditione dignitatum & beneficiorum, & aliarum rerum dispensatione, etiam more inconsueto gravem sumunt pecuniarum exigere, abusus pestiferos decretalibus & horrenda ipsorum sunotatare labia reiperdos, adversum jura divina & humana in animarum perniciem & ecclesiarum orbis non mediocre præjudicium, ac provinciarum, regnorum & singulorum patriarum depauperationem & extinctionem; cum pluribus fovere incrementis, dignitatibus etiam seu vacantibus beneficiis providendo cannaltiatis affectu, non judicio rationis, nec eos erigendo qui in ecclesiis proficere possunt, sed quorum vel prædibus delinitus existit, vel pro quibus quispiam majorum ogo? se compertus est, aut, quod deterius est, qui ut beneficiari fieret muneribus impetrarunt, non adversus nihil esse quod ecclesiæ Dei magis officiat, quam quod indigni aliunaxat prælati ad regimen animarum. Sententiis infaper lynodalibus pœnis, quas olim summi pontifices maxima cum veneratione profegebatur, præterea appellationes ab eiddem intepoctiles admittit, sententias hujusmodi expresse revocando. Ipse inlupet libro, quod hac sacra synodus pro cauſis justissimis alligavit, fovere de facto contrus est, nulla fatisfactione gendta. Cetterum cum decreta Romanum pontificem justa farcnum canonum & summorum pontificum institutæ per fratres suos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, qui sibi in excretione officii coadjutores exstitut, hoc exercere conſtitia, ut ipsorum falsibribus & prudentibus conſultis statuit ecclesiæ cum in spiritualibus quam temporalibus tutionabilibus ipsarum, ipse de omnius Eugenius etiam in rebus gravissimis minis ne eorundem conſilia requirere ferrur, qui ſunt pars corporis sui, fed aliorum extraneorum conſultationem ſectatur, quod non ex rationis judicio, ſed ex carnali affectu nonnunquam provenire videtur. Dispensatione quoque ſibi creditæ abutitur, cum in diſſipationem convertendo, & poſſeſſorem ſibi datum in ædificationem, vertendo in deſtructionem. Ipſum vero gravia nobis omittentibus, novillima occupant conſideratione miſeranda. Audivimus quidem nuper civitatem Pranneſtinam, cujus episcopali tuluo unus ex Romanæ ecclesiæ cardinalibus conſuevit infigniri, per tolerantiam ejus & fuorum domeſticorum ſe ſtipendiis Romanæ ecclesiæ militantium opera, in ruina miraBILI ter deridile. Opida insuper plurima, in ejuſdem ſanctæ Romanæ ecclesiæ patrimonio conſiſtentia, aliquando grandi pecunia, ut opidum Burrii-Bononiæ proximum, aliquando ſolo ſquata. Etiam augmentum effecte debuerat, operarum eſt diminutione, cum tamen ex dignitate ſummi pontificatus non precandi licentiam, ſed bene vivendi neceſſitatem affectus eſſe indicant. In operibus præterea hidem conſtitutibus, cum hoc tempore pro occupationis conſilium Genesis celebrando ecclesia indigentes, provisio de proficiendi indiget, ſubventio

A nibus ſedjum populorum, ipſe ſubſtantiam eorum abſorbent divertere fatagens, & ſubditis ſed ecclesiæ multiplicitet impedimenta, indulgentias plenarias per loca diversa multiplicitie diciter, abſque cauſis urgentibus ens diſtinguando, in gravem perturbationem ſanctiſſimæ operis pro ipſis fide orthodoxa per hanc ſynodum inchoati; aliaque plurima hucuſque pertinentia ipſum procurare diiter, quæ prædecessores ejusdem bonum fideli orthodoxæ & ejus promotionem pertinentium magnum impedimentum & multam retardationem attulerunt. Illud quoque nonita reprehendimus in cauſa paſtoor diguum eſt, quod juramentum in aſſumptione fai ad apoſtolatus apicem, ſuper certis ordinationibus pra- ad Eugenium, ſe deinde poſt illius ſolemnitatem fab bulla ſua ſolemniter confirmatum, minime ſervaſſe dicitur, ſed, quod dolenter referimus, ut a plurimis aſſeritur, & fama publica laboratur; ipſum notorie tranſgreſſus eſt. Denique cum ita agere conſpicit univerſus orbis, (nam hæc quæ notoria eſſe dicuntur, ecclesiam univerſalem ſcandalizantia, recenſemus) ut occaſione hui univerſa ecclesia graviſſimis tribulationibus ſubjacet: quibus niſi divina miſericordia providerat, relinquebatur in audita ſcaſtolis Chriſtiano populo propiciatur immiſcere. Non ſistem ſolum in rerum ſpiritualium regimine hanc ſtipem rainus contraxerunt, ſed & in gubernatione temporalium dominiorum ſanctæ Romanæ ecclesiæ notorius defectus attendimus, quorum alienatione bonorum perdere ſeliciter cordationis Symmachus papa decevit. Quantas enim terras ipſe dominus Eugenius alienavit, quantaque ejus inertia & inſolicitudine ſua perditæ & occupatæ ſint, quantas ſtrages ſubditorum Romanæ ecclesiæ, quotetiam, ut Bonifacii civitas in hac ſuppoſita antiqui poſſeſſi, perempto audivimus, fine pœnitentia & ſuchariſtia ſacramenta, quam citam miſeranda vaſtatio ſuo tempore ſubſecuta fuerit, notoria facta teſtari videntur. Expectavit autem jam plurimis annis hæc ſanta ſynodus cum multa patientia, ut hæc omnia ipſi dominus Eugenius pro congeſſerit, atque in melius emendaret; ſe, veluti viret geronten Chriſti & Petri ſucceſſorem decet, totum orbem exemplo bonitatis & ſanctitatis in viam illius dirigere ſtudeat. Dum vero videmus cuncta jugiter in pejus ruere, & omnia magis contubari, plurimis antiquitudinibus, ac vehementiori gregis dominici compatimur, quem in totalem fere deſolationem per incrementa fundationum, diviſionum ac vitiorum ſtrage deformitatum deſedere formidamus, niſi debito regimini eccleſiæ Dei conveniens provido apponatur, & conſulatur publice ſalutis. Ut idem itaque hæc ſancta ſynodus, quæ per fundem informationem ex abundanti factam ipſum dominum Eugenium in prædictis publice & notorie diſtinctum cumpeti neceſſitatem pupillarem debet deſinere regimini eccleſiæ ſuæ curet, ut ſi concilium congregatum non eſſet, ſumme neceſſitatem forte pro his rebus ipſum congregari; attendentes præterea in judicio Dei oportere reddere rationem ſuper tantorum diſſimulatione malorum & ſcandalorum, quibus corrigendis pro ſalute totius Chriſtiani plebis ex officio ſuo tuis viribus incumbere tenetur, & ex poteſtate quam ſuper cunctos fideles cujuſcumque auctoritatis, etiamſi papalis exiſtant, a Chriſto accepit, juxta ſupradictam declarationem in concilio Conſtantienſi habitam, & in hoc paſſim tudum renovatam, cum etiam contra Deum & hominibus graviſſime reprehendendæ veniret, A ſi in hac urgentiſſima eccleſiæ neceſſitate ſum officium ſuum tenere; etiam nemine poſtulantes exequi negligere: decernit, ut intra ſexaginta diez a die pontificis ſeſſionis & abſtinentia numerandes, quem terminum prefixo dominio Eugenio peremptorio præfigit, ut ſi quæ interim coram hac ſancta ſynodo ſuper præmiſſis ab illis proponendis, ipſi pro ſui defenſione aut excuſatione, allegandæ vel proponenda duxerit, per ſe vel alium ad hoc legitime deputatum coram eadem ſynodo Baſilien compareat. Dictus autem elapſo termino, ſive diduos dominus Eugenius per ſe vel alium comparuerit, ſive non, hæc ſancta ſynodo ad ulterius procedet, conſpondendo & terminando prout eccleſiæ ſanctæ B Dei, Spiritu ſancto dictante, conſpexerit expediri. Univerſo inſuper ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna aliis pigeſtis hæc ſacro conciliO per ſe vel alium nomine ſuo juramenti, & quoad eos qui ſub juramentum non pretiterunt, ſub pœna privationis fructuum ſuorum beneficiorum, mandat & præcipit, ut infra omnem tempus in hac civitate Baſileenſi comparent, ſaluti ſanctæ matris eccleſiæ cum eoperte in ſynodo congregatis conſultant & operante provident, prout Spiritus ſanctus dictaverit. Hoc ipſum quoque univerſis prælatis & populis Chriſtianis innotefiere voluit, ut videntes ſanctæ matris eccleſiæ & univerſæ Chriſtianitatis angultias, in unum ſentiant pro honore Dei creatoris noſtri & animarum ſalute pariter conveniant, & quod toti orbi ſalutare fuerit communi conſilio amplectentur. Decernit quoque hæc ſancta ſynodo, hujus decreti publicationem in prefenti ſeſſione factam, ejuſque affixionem in valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis, vim habere nonnunc prout extunc ſententia excommunicationis innodati ſunt ipſo facto, a qua, præterquam ſanctæ eccleſiæ, niſi a præſata ſynodo abſolutionis ſive habilitationis beneficium obtineri non poſſit.

III.

Tenor ſecundi decreti.

Cum ſumus pontifici ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales in diligenda Chriſtiana republica collaterales aſſiſtant, neceſſe eſt ut tales inſtituantur, qui ſicut nomine ita re aſſiſtere debent; ſed quia ofiia univerſalis verteretur & fuiſſent tur eccleſiæ. Statuit ſanctæ ſynodo ut, ut deinceps eorum numerus adeo ſit modicatus, quod nec ſit gravis eccleſiæ, nec ſuperflua numeroſitate vitietur. Qui de omnibus Chriſtianitatis regionibus, quantum fieri poſtet commodo, aſſiſtantur, ut nemo ſit retrom in eccleſia emergentium facilius haberi, & ſuper his maturius deliberari poſſit; ſic tamen, quod numerus viginti quatuor ſacrorum ſuqunc ſant, & aſſumendos, non excedat: ita quod de una natione ultra tertiam partem reſpectu cardinalium pro tempore exiſtentium, ac de una civitate & diœceſi ultra unum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc ultra tertiam partem habet, uſque ad ipſius cœtus partis reductionem elle nequeant. Sed viri in ſcientia moribusque ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magiſtri, doctores, ſeu licentiati, cum rigore examinis in

SESSIO XXVII. Tabularia concilii q.

Ibidem.

Ad Pare. fili de pœnis pœnit. fr.

Ibidem.

Tabularia concilii ut.

SESSIO XXVII. *ro ipse delinit vel humano. Sic faltem tertia vel* quarta pars de magistris aut licentiatis in facra scriptura. Inter hos autem vigintiquatuor alii aliqui poterunt admodum parvi, filii, fratres, aut nepotes regum sive magnorum principum, in quibus cum inconsiscentia & maturitate morum competens litteratura lafficiat. Non tamen cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani pontificis, aut alicujus cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiati, nec alicujus criminis aut infamiæ nota respersi. Prædicto autem numero vigintiquatuor, pro magna ecclesiæ necessitate vel utilitate duo alii, in quibus vita sanctitas vel eximiæ virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis, cum Romanæ ecclesiæ qui fuerint intimes aliqui viri adjici poterunt. Non fiat cardinalium electio solum per suricitatio vera, sed illi soli assumi possint, in quorum testimonio scriptura ac publicatio, majorem partem cardinalium per subscriptionem manus proprix conflitetur collegialiter confensisse. Defeper etiam apostolicæ litteræ cum subscriptione cardinalium conficiantur, decreto hujus fieri concilii in quarta sessione solemniter publicato, quod incipit: Item, cum multiplicitas cardinalium, &c. in fuo robore inviolabiliter permanfuro.

Adversus autem præmissorum decretorum mentem & tenorem, super, non fine gravi dolore, comperimus venerabilem Joannem patriarcham Alexandrinum, in facrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem (licet de facto & nullitter) per dominum Eugenium papam fuisse affumptum, cum nec summus pontifex absens a loco hujus fancti concilii fuerit in cardinalem creare debuerat, nonere primum decretum in fua sabbathine solemnitate apostolorum, neque proprietionem singulis nationibus convenientem, & qualitates in decreto decreto descriptas omittere, fieut in promotione dicti patriarchæ factum esse comperitur. Et cum fuffra hæc fuffra, nodus jura condere, nisi fua auctoritate quam ex Christi domo immediate fuscepit, eadem tuerent: utque Goliathus papa profiteatur, & sedium jam veraciter Christianum ignorare credit, B maiorisque juscumque synodi conflitutum, quod universalis ecclesia probavit affensus, nullam magis ex equi fedem, ac præ ceteris operatur, quam primam: necessitatique urgeat illis transgressoribus jurium occurrere, & quibus compluries illaqueatione animarum & gravia in futurum schismata provenire valerent, (nam & qui ratem cardinalem reputant, jura sparsidici decreti, tenorem, vinculo excommunicationis eo ipso innodantur) & in hi futurie electionibus Romanorum pontificum vanitatis schismata poterunt exoriri, si pretexti cardinales, quorum testis & innata promotio decreta esterent, hujusmodi electionibus se voluerint immiscere, ad obviandum itaque tantis difficultatibus, admonet & obtestatur hac fancta synodus prædictum dominum Eugenium, fub obtestatione divini judicii, & per viscera misericordiæ domini nostri potentis præcipit atque mandat, ut pro futuro schismatum & scandalorum evitatione, prædictum & alias quæcumque vocationes per ipsum factas ad cardinalatus honorem, contra prædictorum decretorum honorem, tenorem, fieut de facto processerunt, eas revocet, casset publice & annullet, nullique fuffe & esse decernat, prout hæc fancta synodus hac synodali decreto, fieut de facto processerunt, cassat, irritat & annullat, nullasque, cassas & irritas decernit atque declarat, ulteriusque a talium vocationibus abstineat; alias providebit hæc fancta synodus, prout Spiritu fancto dictante utilitati ecclesiæ videre expedire. Declarat insuper hæc fancta synodus, universos, qui pretatum Joannem patriarcham, aut alios taliter de facto promotos, pro cardinalibus gessisse & reputavisse, pœnas in præfatis decretis annotatas eo ipso incurrere.

Datum in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basileensi solemniter celebrata, sexto Kalendas Octobris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo septimo.

ANNO CHRISTI 1437. SESSIO XXVII.

V.

Aliud decretum in eadem sessione latum, quod civitas Avinionensis non possit aliunde, quam de ejusdem sententia dari concilio.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad futurarum rei memoriam.

Cum nostra solicitudo ad hæc inter alia jugiter aspiret, ut sancta præsertim Romana ecclesia felicitet in spiritualibus gubernetur, & simul quoque cum virtutum ornatu, temporalium cumulo abundantiam, sine quibus spiritualium administratio diu subsistere non valeret; prisci quoque patres hac considerationes pensiti, largam prudentiam, dominiorum & possessionum amplitudinem ipsi ecclesiæ acquirere curaverunt, quorum alienationem sub gravibus pœnis prohibendam, & adeo ut Symmachus papa Spiritu Dei repleus in hac canone decreverit, etiam papæ non licere prædita ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate, nec in ultimofutum rura tradere, nisi tantummodo domus, quæ in quibusdam urbibus non sine ingenti pœna fieri laturus, qua tege omnes cuffodes & prælatos adstrinxit voluit, si donator, alienator, venditor, hominem perdere, & ut nostrum nomen, & eum qui recipere, nisi restituerit, anathema fo- C ret. Libere etiam voluit quibuslibet ecclesiasticis personis concedere, & eam fructibus alienata repofiere, quod non tantum in apostolica ecclesia servandum esse dixit, verum etiam universalis ecclesia per provincias abhinitas est convenire. Nos eorum vestigia imitando vigilanter curare convenit, ne quidquam sanctum & religiosum, quæ jam Deo & ipsi Romanæ ecclesiæ in fuffentationem fumpti pontificis & ministrorum fuorum dedicatæ fuit, diminuta quoquam vel alienari patiamur; illa pigfertim loca infignia in quibus necessitatis tempore libere valeat Romanus pontifex cum fua curia versari, ubi nullus fecularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis favor abforbeat, nullus terror immitens, nihil fuam fanctitatem & venerabilis fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales a vero & veri concilii soliditate removeat, cum non ab- D que providione divina ipsa loca apostolicæ fedi provenisse credantur. Ex his autem cuulis & aliis non jusle & merito moventibus provisione congruo occurrere dusimus, ne incolyæ civitatis Avinionis; que fe semper devotissimam & fidelissimam ecclesiæ exhibuit, & novissime in fidei catholicæ obedientia & fidelitatem copiosissimam subventionem pro ratione Græcorum cum Latinis profequenda misstravit, quoquo pacto ab ipsius Romanæ ecclesiæ dominio alienetur, aut ad manus alienas transferatur, cum ex his & aliis ecclesiæ universali per ipsam inclytam civitatem impendis obsequiis non impeti, non damnificari, non in alios usus alienari, fed beneficiis attolli merito debeat. Ecclesiasticis enim utilitatibus insudantes ecclesiastica dignum est remunerations gaudere. Decernit igitur hæc sancta synodus ut nullus, cujuscumque dignitatis vel pœnominentiæ fuerit, etiamsi papalis, civitatem prædictam & A etiam comitatum Venaysini cum terris & dominis sibi adjacentibus audeat vel præsumat, quovis modo ex juris coloro quesito vendere, pognori obligare, aut in feudum vel censum dare, nisi forsitan in alterate. Quod si fecerit Romanum pontificem vel aliam quemvis autoritum fit de præfenti, vel in futurum agi contingat, hæc sancta synodus totum id, & quidquid inde fequatur, eximo penitus esse cassat, irritat & annullat, & omni capere decernit robore firmitatis. Atque etiam flatuit, quod ipse Romanus pontifex, vel alius quivis, fi quidquam contra hujusmodi decretum attentaverit, facto generali concilio defetatur. Recipientes quoque, etiamsi cardinalatus, patriarchatui, episcopatui, imperiali, regali, ducali, vel alia quavis ecclesiastica vel secularis præfulgent dignitate, vel etiamsi communiter fuerit, decretis hæc sancta synodus penis excommunicationis, privationis cujuscumque dignitatis ecclesiasticæ vel secularis, etiam omnibus fructuum, specialiter quæ a Romana vel alia tenere ecclesia, fubjacere, nec non perpetuæ inhabilitationis ad quæcumque dignitates ecclesiasticas vel seculares & quæcumque beneficia & officia in posterum obtinenda. Communitas vero ecclesiasticæ interdicto ultra pœnas supra expressas fibi convenientes, eo ipso fubjacear: quas pœnas fingulariter singuli, qui aliquid præditorum attentaverint, ipso facto incurrant. Insuper civitatem prædictam Avinionensem, quæ magnam mercedem ab universali promerentur ecclesia, eoque tanto majorem effet pro ejusdem autoritis mala quævis per aliquem irrogari, præsertim cum nolita contra ipsius civitatis flatum in conservationem ipsius & eam fructibus hujus fanctæ synodi & suorum fanctorum optorum, attentari & machinari possent, quibus hac fancta synodo non valeret ex post facto fatem commodo & fine gravi damno providere, cumque jam ipsi civitati & civibus gravia communata fint, veluti ex informationibus fumptis compertum, eadem fancta synodus civitatem ipsam & fuppotita ejusdem in suam & ecclesiæ universalis, quam repræsentat, specialem protectionem & falvaguardiam fulcipit, et repetit; prohibens fub pœnis prædictis omnibus & fingulis, quæcumque dignitate vel præeminentia ecclesiastica vel secularis, etiamsi cardinalatus, patriarchali, pontificali, imperiali, regali, ducali vel alia qualibet præfulgent dignitate, vel etiamsi communitas fuerit, ne ipsi, aut ipsorum aliquis, directe vel indirecte civitatem prædictam diffidare, perturbare, invadere, vel inquietare temporaliter vel spiritualiter, aut ejus habitatores violenter capere, aut in personis vel bonis eorum damnificare atque molestare præsumant. Quod si quis fecerit, pœnas superius expressas ipso facto incurrat. Romanus vero pontifex fi aliquid prædictorum attentaverit, facto concilio defetatur. & ipsa attentata nullitati ipso facto fubjacerant. Et quoniam id quoque pariter indignum effet, ut venenabilis Petrus episcopus Albanensis, fanctæ sedis Romanæ ecclesiæ cardinalis, de Foro vulgariter nuncupatus, & apostolicæ sedis legatus, qui ad ipsius civitatis Avinionensis & comitatus Venaysini prædicti gubernationem deputatus est, quique pro expeditione fubsidiorum fanctæ sedis ecclesiæ prædictorum in eadem civitate Avinionensi ad profequendum omnipotentem Græcorum fideliter & efficaciter laboravit, hac fancta synodo le obtequentissimam exhibendo, per quem-

In Bibl. Sp. Sanctorum, ex pro tutione ecc. Germ. p. 1. Pene qualem Gracian.

SESSIO XXVII. plam vexaretur, inquietaretur, aut molestaretur, cujus etiam perturbatio & molestatio in magnum dispendium & in gravem calamitatem ipsius civitatis Avisionensis verisimiliter provenire, idcirco sub eadem protestatione ex præmissis causis recipit hac sancta synodus eandem venerabilem Petrum episcopum Albanensem, & suos familiares domesticos & continuos commensales, decretoque patriæ prohibet eadem sancta synodus sub pœnis antedictis, ne quilquam cujuslcumque dignitatis, etiamsi ecclesiastica, patriarchalis, pontificalis, imperialis, regalis, ducalis, aut alterius, vel etiam communitas, ipsum & suos prædictos invadere, diffidare, molestare, aut de facto in suis bonis temporalibus, bonis & rebus quibuscumque perturbare præsumat, vel spiritualiter, vel temporaliter quoquo modo contra eundem & eosdem procedere. Si vero Romanus pontifex aliquid prædictorum attentaverit, sacro concilio deferatur, similique nullatenus vitio in contrarium attentata ejus ipso subjaceant. Quodque absolutio & relaxatio a prædictarum excommunicationum (præterquam in mortis articulo) ac interdicti & inhabilitationis & certarum pœnarum temporalis facto generali concilio reservata intelligatur.

Datum in sessione nostra publica, in ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata festera Kalendas Octobris, anno a nativitate domini MCCCCXXXVII.

SESSIO XXVIII.

In qua accusatum contumacia papa, & declaratur contumax.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XXVIII. De Martis prima mensis Octobris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo, in ecclesia majori Basileensis, in qua sessiones præsentis sacrosanctæ generalis synodi Basileensis celebrari solent, vigesimaoctava sessio sancta synodi sedibus hoc modo extitit celebrata, videlicet missa solemni de Spiritu sancto per reverendum patrem dominum Georgium episcopum Vicensem nationis lacytæ Hispanicæ celebrata, & demum litaniis, antiphona exaudi, *Cr.* litaniis, evangelio secundum Matthæum, *Accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Quid putas magister de reddendo cœsarem? Et adoravit Jesus parvulum, &c.* hymno, Veni creator Spiritus, cum verificatione & collecta, & oratione, *Deus qui corda, decantatis, præsidente in eadem sessione patriarcha reverendo patre domino episcopo Vicensi antemajus altare, ubi dicta missa celebratur extitit, in pontificalibus cum mitra auriphrata & planeta, in cathedra & lede eminentiori, plurabilique alias dominis prælatis cum mitris planis & planvialibus, ut in talibus in eadem synodo fieri solitum est, superioribus, & eminentioribus sedibus sacra synodo stante quam a sinistris contentionibus in multitudine copiosa comportabilique omnis ecclesiastici, divisi & humani juris magistros doctoribus & scientiis variis principum ipsius synodo & temporibus ac almatum universitatum Basileensium generalium, nuptiis & ambasiatoribus, ac aliis de diversis mundi partibus ibidem adunatibus in magno numero & multitudine copiosa, eandem sanctam synodum universalem ecclesiam repræsentantem celebrantibus, confluxit in jste oratum eadem synodo pro tribunali sedente, reverabiles viri domini promotores & procurator fiscalis ejusdem sanctæ synodi, per organum dicti promotoris fiscalis sua verba eidem synodo in personam dicti dominii episcopi Vicensis prudicenti dirigentes, audientium publicum libellum tunc sibi dari & concedi ad hanc horam humiliane & instanter petierunt, supplicantes & postulantes, ut supplicationem eidem sancta synodus per organum ipsius dominii prædicenti annuit. Tunc idem dominii promotores & procurator fiscalis dictum originale monitorii sive citatorii ab eadem sancta synodo emanatum contra sanctissimum dominum nostrum papam Eugenium quartum, ejus synodi vera bulla plumbea impendenti bullatum, de ipso in scheduls infra scripta fi: mentio, nec non insimentum publicum executionis ejusdem per affixionem in valvis præfatæ ecclesiæ Basileensis die datæ ipsius decreti facti, nos cum scheduls accusationis contumaciæ ipsius domini nostripapæ, quam accusationis, atque petierunt, ut in eadem per ipsum procuratorem alta & intelligibili voce lecta continetur, cujus schedulæ tenor sequitur in hæc verba.

Reverendissimi reverendique in Christo patres ac metuendi domini, ac cateri universi domini nostri prælatissimi, hanc sacrosanctam generalem synodum Basileensem, universalem ecclesiam repræsentantem, constituentes & celebrantes, cum jamdudum, videlicet proxie kalendas Augusti anni præsentis, vitandi quorundam sinistrissimi simplicitatem, hac sancta synodus confederam mala, deliberantes, & scandala ac periculia quæ in ecclesia Dei hactenus vigerunt, prout adhuc vigent, quibus corrigendis pro libitu totius Christianæ plebis ex officio suo tota virtuosi fuit incumbere tractare, etiam ex præflatæ quam super conductos fideles ipsi cumque auditoriatis, etiamsi populis evellant, a Christo accepit, omnes sanctissimum dominum nostrum Eugenium papam quartum, quatenus ipse ad viam ad hoc legitime deputatam, eorum eadem sancta synodo de hac super contentis in dictis oratoriis decretis & aliis proponendis, infra sesginta dierum spatium pro iustedefensione aut excusationem allegandi vel proponendum comparuerit, terminum peremptorium eidem statuendo (cum ea latius continetur) decreverit: quod quidem citatorium in præfata civitate & in valvis hujus majoris ecclesiæ Basileensis, juxta illius forma & tenorem, per eidiffum executum fuerit, & debite executum fuisse publicatum, nos Bartholomeus de Prasino & Joannes Slizgerodek promotores, & ego Joannes Spafferii prorurator fiscalis, ac officiarii hujus sacrosanctæ synodi, hallam citatorii dictæ sanctæ synodi vera bulla plumbea bullatum, una cum insimentio executionis ejusdem citatorii (ut præmittitur) facte realiter, facto & in scripsit offerimus, repræsentamus, & producimus, ac petimus sanctissimi dominii Eugenii per se aut alium cum sufficienti mandato infra dictos sesagintadies in ipso citatorio sibi præfixos, per se aut alium non comparentis, neque comparere curantis (licet supplimise ipsa sancta synodus quamplures celebraverit congregationes, in quibus aut plusam aliqua ipse dominus Eugenius comparere

ANNO CHRISTI 1437. infra dictum terminum potuisse, contumacium accusamus, ipsumque contumacem reputari, ac in contumacia & defectu poni & declarari per hanc sanctam synodum, petimus cum instantia, atque postulamus. Nec non eundem dominum Eugenium alia voce ad vaivas hujus majoris ecclesiæ Basileensis per duos reverendos in Christo patres dominos episcopos, una cum notaria hujus sacri concilii, juxta morem antiquum vocari, & relationem vocationis fieri instanter requirimus, de quibus omnibus per nos promotores & procuratorem fiscalem nunciatos, propositis & requisitis, nomine quo supra, a vobis reverendis patribus dominis prælatoratiis, ac etiam hujus sacri concilii notariis & scribis, petimus ad futuram rei memoriam unum vel plura, publicum vel publica confici instrumentum. Ad quem petendum, ac mandatum ipsius sanctæ synodi, lecto prius prædicto executionis instrumento, & dicto monitorii seu citatorii decreto, cum in eodem loco dum editum fuit emanatum, alias lectum fuisset, habito pro libito, reverendo in Christo patres & domini domini Matthæus Aldimpurensis, & Joannes Gratianopolitanus episcopi, de mandato dictæ sanctæ synodi, per organum dicti dominii prædicentis ex parte, prædicto dominum nostrum papam primo super gradus ante dictum majus altare ata & intelligibili voce per organum ipsius domini episcopi Albinganensis vocatum, & proclamatum clamorosa infinuatione, sub his verbis:

Ex parte sacrosanctæ synodi publice & solemniter requiritur sanctissimus dominus Eugenius papa IV. quatenus si vigore citationis contra eum nuncupatæ per eadem sanctam synodum decretæ doceret de conspectus hujus sanctæ synodi præfentandum, ad se defendendum & excusandum super hoc quibus hæc sanctæ synodo delatus est, comparet coram hac sancta synodo, ad hunc altum pro tribunali sedente, quo ipse eidem pollicitur gratam & debitam audientiam. Similiter ex parte ejusdem sanctæ synodi omnibus intimatur, quatenus si quis sit, qui mandatum habeat sufficiens ad comparendum pro eodem dominio Eugenio, comparet coram eadem sedente, ut supra. Hæc autem sancta synodus pollicetur cuilibet, exigente justitia, audientiam gratam, *etc.* Qui dominus noster papa sic vocatus & proclamatus, nec aliquis pro eo comparuit, nec respondit. Unde ipse dominus prælatus ante valvas ter pontes ipsius ecclesiæ accesserunt, & iterum & cum pueritia intermedia instantia, trina vice alta & intelligibili voce de scripsit altera & proclamata prædictum dominum nostrum papam vocarunt & proclamarunt per organum cujus supra, fob eidem verbis hujusmodi, prout etiam prædicti viri Arnoldus Amici, Joannes Kempener, & Gottfridus Dorflen, ipsius sanctæ synodi curiæ, vocatores elevatis, prædictis vicibus, vocarunt & proclamarunt. Qui dominus noster papa Eugenius nec aliquis pro eodem ibidem comparuit neque respondit. Quibus ipse factis, ipsi dno dominii episcopi ante conspectum ipsius sanctæ synodi & in medium reverti, fe prædictum dominum nostrum papam (ut supra legitum est) vocasse & proclamasse, & per dictos curiores vocatum & proclamatum fuisse, quodque ipse nec aliquis pro eo comparuerat, neque respondeat, eidem sanctæ synodo retulerunt. Præterea prædicti promotores & procurator fiscalis, per organum ipsius procuratoris constantia *Concil. General.* Tom. XVII.

A ciam præmonitandi dominii nostri papæ iterato accusarunt, ipsumque super omnibus & singulis in dicto oratorii decreto contentis contumacium reputari, & ad ulteriora procedi, & alias decerni & fieri, ut in quadam alia schedula per ipsum procuratorem etiam alta & intelligibili voce ibidem lecta continetur, cujus tenor talis est: Nos promotores & procurator fiscalis antedicti, ipsis pro nostro illum vocationem & relationem (ut præmittitur) factas, inter alia hujus causæ, de facti consilii petimus regiffrari: dictumque citatorii bullam & infrumentum executionis (prout superius producta fuit) iterato repetimus, & reproducimus, & apud alia facti consilii, & acta hujusmodi, libelli & regiffrari petimus. Et quia parvulus dominus Eugenius de & super contentis in dicto citatorii decreto contentis legitime citatus, sufficienter expectatus, nec per se nec per alium infra dictos sexaginta dies curavit atque curat comparere, ipsum contumacium accusamus, ipsumque super omnibus & singulis in " dicti citato- " rii decreto contentis, prout justitia suadet, & juris ordo postulat atque rationis, contumacem reputari, in cauluque hujusmodi in ejus contumaciam, ejus absentia diwina repleta præsentia ut ipse dominus prædicto videbitur expedire, & universali ecclesiæ sanctæ Dei necessarium fuerit & utile, ad ulteriora procedi, ac processum per ulteriorem contradictorium, sua alias [prout videbitur] decerni per ipsum sanctam synodum infrantisilione postulamus: requirentes dominos protonotarios & notarios hujus sanctæ synodi, ut omnia in dicta hujusmodi acta & producta, ac ordinata, apud acta facti concilii & cauluhujusmodi regiffretis: nec non quo supra nomine a vobis dominis protonotariis & notariis petimus, ad futurum rei memoriam, unum, vel plura, publicum, vel publica confici infrumentum, ac Hujusmodique schedula de lecta, & per eamdem sanctam synodum audita, ipsa sancta synodus per organum prædicti dominii prædicentis protestatur de injustitia & contumacia ipsius papæ Albinganensi, ut amodum, in quo decrepsi ipsius sanctæ synodi per eamdem sanctam synodum ordinatum, & legi fuit, ipsum ipsum, ascendeter, declarationemque contumacia præmonitandi dominii nostri papæ alta & intelligibili voce, per organum ipsius furiscalis legerer & pronuntiarer, prout infra. Qui quidem dominus episcopus Albinganensis, mandatis ipsius synodi obedientes, dictum infrumentum ascendit, dictamque ipsius dominii nostri papæ contumaciam, & processus ad ulteriora declarationem, in ipsius alta & intelligibili voce nomine ipsius furiscalis synodi legit & pronuntiavit, ut in eadem schedula per eam scita continetur. Cujus tenor fequitur fob his verbis: Hæc sancta synodus Basileensis in Spiritu sancto legitime congregam, universalem ecclesiam repræsentantes, & ad hujusmodi ejdem legitime congregata, & pro tribunali sedentes, audientiae protestionem & procuratoris fiscalis ejdem sanctæ synodi, & ex eorum relatione & productione infrumentorum vita ejusdem dominii Eugenii papæ contumacia in parendo citatorio ejdem facti concilii, retempta etiam super hoc ad majorem cautelam per deputatos ejdem synodi informatione tam de prædictis, quam de notitia ejusdem citatorii in Romana curia, decernit, declarat, & reputat dictum dominum Eugenium legitime citatum, sufficienterque expectatum, fuisse & esse contumacem,

SESSIO XXVIII. cum, & ejus absentia non obstante, divina cam-
pis ineptiens praetentis, contra eumdem dominum Eugenium papam ad ulteriora fore procedendum, prout facto concilio videbitur, confirmatis necessitatibus & utilitatibus universalis ecclesiae. Qua ipsaetiam contumacia declaratione & protestatio decreto fic lecto, praefatus dominus episcopus Albiugnensis petiit eidem Concilio sacrae synodo, an hujusmodi declarationis & decreti pronuntiatio per eum de mandato sanctae synodi (ut praeferitur) facta & lecta ipsi placeat, & synodo placeat. Quae facetosafiia synodus alta voce respondit per verbum, Placet. De quibus omnibus & singulis praemissis praefati domini promotores nomine promotorum ejusdem petierunt a dominis sanctae fidei apostolicae protonotariis & nobis notariis & scribis ipsius synodi ad perpetuam rei memoriam fieri unum vel plura, publicum vel publica, instrumentum vel instrumenta. Celebrata fuiquidem solemnitor extrita praedicta fessio, & alia forsitan omnia supradicta, ubi & prout supra fcripta sunt. Et interfuerunt tefles praelentes, venerabiles & circumspecti viri dominus & magistri Albiguldus Caminetti in medicina Parisiensis, & Joannes de Segobia in theologia magistri Salamanticensis almarum universitatum studiorum generalium in dicti sanctae synodi ambasiatores, Guillielmus Kircher diftus de Constantia, & Joannes de comitibus archipresbyter Papiensis decretorum, & Stephanus de Novaria & C gum doctores, & Robertus Avelon licentiatus in decretis canonicus Cameracensis, cum pluribus aliis sogatis & requisitis.

SESSIO XXIX.

De renovatione pratestis bullae papae super translatione concilii facta.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repraesentans ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XXIX. COMPATIENS hac sancta synodus mi-
A serabilibus ecclesiae tribulationibus, & languoribus capitis atque membrorum ex intimis conduloris visceribus, post editionem falubrioriumm decretorum in observationem legis domini & aeternitatem caelestium, post benignas & caritativas admonitiones summo pontifici per oratores plurimos directas, post annorum plurium expectationem cum multis praemissis deductam, cum & decretis convenui, & admonitiones parvipendi, & inde fandala, divisiones & fchismata enfiere videret, vaique & procelae majoribus adolescere intermentis, compulsa est tandem synodus ipsa regimini ecclesiastico providenda cuarere salutem, & summum pontificem ad hoc vehementius excitare, ut ea quae ad ipsius & universae ecclesiae salutem erant efficaciter agere curaret, cujus exemplum fubiunctaeile imitaretur. Et quoniam (ut Sapiens [illegible] *maior est mansuetudo correctio, quam amor [illegible]: melioris fuit vulnera diligentis, quam [illegible] blandientis oscula*, detectus aliquos debuit [illegible] (qui ecclesiae dicti fuerunt) flebili [illegible] salutarem, ut in medius [illegible] ad perpetuam rei memoriam, tum pontificis sui aliorum valeresce [illegible] salui. Et ut omnis patientia exhibeatur, nulla pofita est penarum adjectio, fed tantum terminus

ANNO CHRISTI 1433. A convenientes praefixus existit, ut infra illum ante per fic aut per alium ipse in hac fancta synodo comparetur, atque fic debito regimini ecclesiae (prout publica necessitas maximis impellebat) opportune provideretur, veluti tunc citationis editae apertius indicavit, quod & maxime hac fancta synodus agere urgebatur, dum pofteriorem habet immediate a Christo super universos Christi fideles, cujuscumque status, etiamsi papalis, existant, in his particulariis quae ad reformationem pertinent. Dumque ob ipsam curiam reformationis congregatio est, quae nullatenus perfici poteli, nisi summus pontifex ad eam reformationem cum effectu capiendam fuam inclinaverit animum, cum etiam experientia docuerit ex editione decretorum, & ex quo fuerint effect debiti, quotidie plurimos turbationem fuiffe fubfecutam, & dum ea per summum pontificem infringuntur, ejusque auctoritate fe tuentur qui hujusmodi decreta adversari volunt. Difficile quoque erit corrigunur, si regimen ipsius ac curiae fuae non viderint emendatum, quod ab ipsis tubiectis exemplum. Verum summus ipse pontifex praefatam citationem pro tanta necessitate publicae falutis emanavit, quae etiamsi non plurimum, tamen falubria continebat, ipsorum tulum mollitius prius afpectu ferens quandam ordinationis fuae pagnam in adversum promoliffe difficulter. In qua primum de profectione & reductionis Graecorum varia recitans, ad impugnationem ecclesiae loci pro oecumenico concilio per hanc fanctam synodum fafta, fe convertit, folum Antiochenum civitatem commemorans, quae tebus utique gerendis commodissima esse dignoscitur, omnique pace & facilitate gaudet, tacita nonnullorum de Italia & Sabaudia in eadem electione conjunctis. Verum eum nostram illam electionem & decretum Graecis edito ipsius satisfacere conlici, atque loca tebus agendis commodissima, omnes quoque nationi opportuna manifeste continere, non necesse esti et de hac re longiorem fermonem protrahamus: nec summus ipse pontifex laborem declinandi in alterum locorum illorum recusare debet, si bonum hujus totius affectare defiderat, sicut in fuis literis praedicavit. Refert praeterea divisionem in hujus electionis locorum negotio, proh dolor, fufcitatam, quam & fe continuatae defedit: quam utinam potius extinguere curaffet. Nam & poliquam galea & peconia in Avinione pro locis per hanc fanctam synodum electis expediebantur, ipse alias galeas in Constantinopolim mittere curavit, divitionem latinae ecclesiae contra Graecos & duplici legatione effecit. Sed fanctissimus quoque quantum honori ecclesiae Latinae, quantum unioni Graecorum profequendis diligentiam, nemo est qui non videat. Quae ipsa diffiaare oritur, quod per venerabilem Joannem archiepiscopum Tarentinum oratorem fuum, in millione ceremonias Graecorum, hujusmodi divisione electionis transmissarum factum est, quod subcitare honestius fuiffet, ne nos pro tuenda nostra jufticia tres illam magis aperte cognoscerem. Nam & literae illas clandestine & fallo ballatas fuiffe jam notorium est. Et si summus pontifex de consensione ipsius archiepiscopi & aliis circumfantibus veram informationem accepeit, non impingit in hujus facri concilii libertatem, quod ipse archiepiscopus in casfam propter eam rem tuefque ut, ait in domo propria arrestatus. Sed ad impugnandam eamdem libertatem, cujusdam pro CHRISTO curatoris ipsius concilii generalibus per summos pontifices & alius quotcumque facra Constantiensis synodus, in his praesertim quae ad reformationem ecclesiae pertinent, declaravit rabiendum? memor verborum Christi, qui postquam Simoni Petro dixerat: *Si te non audierit, die ecclesiae: si ecclesiam non audierit, fit tibi tamquam Ethnicus & publicanus*, continuo subjecit: *Amen dico vobis: Quaecumque ligaveritis super terram erunt ligata in coelo*: quam & ecclesiae sacrosanctam a Christo donatam, esse etiam ipsa papam, & quidem prius ambigunt, jam hoc tiplius magnae synodi Constantiensis auctoritas aperte declaravit, cujus haec verba sunt: Ipsa sancta synodus in Spiritu sancto legitime congregata, ut universalem ecclesiam repraesentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quae pertinent ad fidem & extirpationem haereticorum, & generalem reformationem ecclesiae Dei in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuscumque status, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus hujus sanctae synodi, & cujuslibet alterius legitime congregatae, seu pertinentibus ad ea, fictis & factendis, contumaciter obedire contempserit, nisi resipuerit, condignae poenitentiae subjicatur, & debite puniatur, etiam si ex alia parte fubditia recurrendo. Quorum virtute decretorum fubiectus fuit felicis recordationis papae Martini electio, cui ipse dominus Eugenius fuccedit, qui etiam ipsi Constantiensi concilio, cum esset in minoribus, praesent interfuit. Jam vero ipse non folum non obedit fecundo generali, fed & super illum in reformationis proprio negotio fe judicem confitutae molitur, cum propria voluntate diffolvere vaelens, atque in illum locum fuo originii proprium evocare, ubi (focus verismilliter eredimus) fua dominatio lperet, ut redditi fuo non poliit voluntati. Sed nec eum decreti obliviscei quod jam aliera vice diffolutionem fynodi facere attentaverit, quam illinc ipsum evocare & inanem atque irritam fateri opportuit. Scire insuper debuit, jamdudum in hac fancta synodo fuiffe lemnitor decretum, ejusdemque fancta synodus fancte Romane ecclesie cardinalibus, quorum aliqui adhuc de pretenti cum eo funt, ut hoc concilium per papam fine expresso consensu dissuum partium ejusdem concilii, votis singulorum per deputationem in generali congregatione factaeta, publice declarari fellum fuiffe, diffolvi non poffit, aut de loco ad locum transmutari, permis omnibus atque cassis fetendis in adversum eaiem cassiles & irritatis. Formidare preterea debeat ipsi concilium in Ferraria eligere, cum alio decreto petantea edito declaratum fit, quod tunc concilium quod illo dominus abhi congterit ligi, non fore concilium, fed fchismaticorum conventiculum. Intelligitur summa dicta, quod tunc concilium juxta praemissi decreti fetiem, donec ex consensu duarum ejus partium fuerit diffolutum; quae decreta ipsius domini Eugenii fubdepositi adhaerent corroborata funt, ac per fuos oratores praesidentes fallem nominibus proprtis jurata. Sed & aucta in decreto concilii Constantiensis quod inrepit, [illegible] quens, fuerat ordinatum, ut locus fuiffet concilii cum consilio ipsius concilii congregati etc. ut ipsi deberent: & fi concilio diffaluto locum illum mutari oportetet ex causis legitimis, tunc alius locus

Concilium Constantiense. Sess. XIII. Sess. XIV.

Sess. XIV.

Sess. XIV.

SESSIO XXIX. locus ejusdem nationis eligi debere: Si vero causæ illæ totam nationem concernerent, locus vicinior allumeretur. Quod si locum fuisset concilii alio tempore celebrandi fine consensu concilii actu congregati assignare, & nisi ad loca ibidem declarata mutare non posset, multo minus concilium congregatum incompetenti fine ipsius consensu ad locum aliam sua voluntate transferre. Denique non debuit obviari decreti super conveniunte Graecorum per ipsam approbati, qui cavetur, concilium in Basilica fuisse celebrandum, quando, dunec Graeci ad portum per hanc sanctam synodum nominandum pervenerint. Quo pacto igitur, quove consilio nunc hujus concilii dissolutionem aut translationem efficere fraetra conatur? Sed quis ille est B qui ejusmodi fine parcitatis, dum & contra aliquem oratorum suorum, supra oratorem Parmenium, (de quo mentionem feceraz) quidquam agatur pro debito publicae, ob cam causam vult etiam concilium dissolvere? Denique antionem Bohemorum, quam tanta laboribus hac sancta synodus perquisivit, dum pro aliis omnibus ejus complementis instamus, consulbere nititur hujus praetexte ordinationis scilicet, quae ultra triginta dies hanc sanctam synodum hujus negotio prohibet intendere. O admiranda consilia, quae ad convertionem authoritatis ecclesiae, & subjectionem dissentionum summo pontifici laggerunter! Quae si conniventibus oculis pertranseunt hac sancta synodus, tota continuo timere cotur ecclesiae authoritas; & quidquid in papatum adiumptus possit universitati Christianitatem pro sua voluntate decolorare, nec ulla effect resistentia. Quinimo & accultatus de haereti, aut quovis crimine, confessim synodum accusantes & corripientem dissolvere tentaret, ne forbiret judicium. Nunc quoque dolentissime fomentum est tale exemplum a dominis Ecclesiae donati pontifices, ut judicium subtrahgiendo, ad detestabile refugium praetexte diffolutionis concilii se convertat. Qui & non esset de authoritate ecclesie fentire videtur, dum ipsius ecclesiae congregatae, (qui vitt declaratum est) obedire tenetur, ipse fe judicem conditsit, & adversus voluntatem decreta, tot sanctiones concilionum, eam conatur dissolvere, qui tamen dudum in adhaesione ea, cum de revocatione literarum incipientium ... Deus nosit, meritio habeatur, ipse quidquid per omnia aut suo nomine in praejudicium aut derogationem hujus Basileensis concilii, fieri contera ejus authoritatem fuerit, attrectatum fea affectum erat, cassavit, irritavit & annullavit, nullaque de levita Bullae & ejus declaravit, & fe deinceps a nonizatibus & praetensionibus sua praejudicitis inferendis huic sacro concilio, aut hoppositis ejus & adhaerentibus eidem, realiter & cum effectu desistere pollicitus est. Cum igitur talia in adversum perpetrata, quae universis fidelibus detestanda & abhorrenda sont, nolentes sub diffimulatione permanere valeamus, E volens hanc sancta synodus, (licut tenetur) de opportunis remediis providere, declarat hujusmodi praetensam dissolutionem hujus concilii ac translationem in civitatem Terranisiensem per dominum Eugenium papam quatenus factae, cum omnibus consiliis, pactis & aliis inde secutis, nullas esse, pariterque iritas & inanes, mandans, obtecrans & precipiens eidem, ut hac (licut de facto processerunt) revocate habeat, & adversus ipse pernus quae dudum in decreto hujus sanctae synodi, quod incipit, Quoniam licentiam, etiam ante ipsius authoritatem in ut-

Bullaeeccl. concilii fol. 1. 2. 3.

Bullaeccl. concilii fol. 4.

decima sessione promulgato, contra Romanum pontificem ad concilium generale quoque modo canon diffuerdunt, mutandum, prorogandum operantur dantem, prolatae fuerunt: ubi expresse cavetur, quod si Romanus pontifex talia agere intra quatuor menses cum reali satisfactione non reliquerit, extunc a papali administratione sit ipso facto suspensus; quo quidem papalis administratio ad facium generale concilium ipso jure devolvatur. Quod & ipsum ipsam per duos menses post praedictos quatuor menses fallituerit animo indurato, contra ipsam usque ad privationem totaliter per concilium generale procedatur: quas quidem penas hac sancta synodus ipsum dominum Eugenium, nisi resipuerit, decernit & declarat incurrisum, praeta terminos in praedicto decreto undecimae sessionis praefixos, ad quarum poenarum executionem, nisi resipuerit, (si praebitum est) mitiro procedendo.

Insuper hac sancta synodus omnem nominationem, electionem, affumptionem loci Pennensis factam, quemcumque decretis ipsius Synodi repugnantem, licut de facto processit, cassat & irritat, imo vetius cassam & irritam esse declarat. Et cafo, quo in aliqua civitate aut alibi adversus praefatorum decretorum nostrorum tenorem fumma ipse pontifex concilium erigere attempet vel incipiat in futurum, mandat & praecipit hac sancta synodus universis sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis quibuslcumque in certis dicti domini Eugenii exilienibus, quibusnodis generalibus de jure vel consuetudine interfe tenentur, ut ad hoc facrum concilium Basileense, cum vera ad loca Ecclesiae ecclesiarum vel alibi extra curiam se transferant, sub poenis excommunicationis, privationis omnium beneficiorum, & dignitatum ecclesiarum, & inhabilitationis perpetuae, quas, si contra fecerint, ipso facto incurrant.

Inhibet praeterea hac sancta synodus, ne quisquam, cujusvis status & dignitatis, etiamsi cardinalis, patriarcha, archiepiscopus, vel episcopus esset, ab hac sancta synodo vigore feu praetextu diffolutionis aut translationis per ipsum dominum Eugenium factae recedere audeat, vel ab actibus concilianibus ullo pacto desistere, feu hujusmodi translationi vel diffolutioni quomodolibet obedire. Decernit quoque hac sancta synodus, ut omnes & singuli ad hoc concilium liberi esse debeant, ac fi praetatae diffolutio & translatio praetenfae nullatenus emanassent, nec quisquam venientes ad hoc sanctum gravaminibus vexare modo habeat impedire. Universis quoque Christi fidelibus hac poenis excommunicationis inhibet, quaemque dignitate ecclesiastica vel secularis, etiamsi cardinalatus, patriarchali, archiepiscopali, pontificali, imperiali, regali vel alia quamque praeditiqueat, ne ad tale praetensum concilium per ipsum dominum Eugenium (ut praemittitur) circum vel erigendum, accedere vel mittere praesumant, neque etiam universitates, collegia, capitula, communitates ad tale praetensum concilium mittant. Quod si fecerint, ipso facto ecclesiastica subjacent interdicto.

Denique, ne ipse dominus Eugenius jugiter graviora gravioribus addere praesumat, novo schismata & scandala fuscitando, authoritatem que universalis ecclesiae vehementius impugnando, inhibet eidem hac sancta synodo ne deinceps adversus ipsum quidquam innovet, eam. Ad ea autem haec attentata praesumpsisset, indignationem omnipotentis Dei & universalis ecclesiae se noverit incesturum.

Datum in sessione nostra publica, in ecclesia majori Basileenli quarto Idus Octobris celebrata, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosepimo.

ANNO CHRISTI 1437.

SESSIO XXXIV.

SESSIO XXXIV.

Super modo convocandi.

Sacrosancta generalis Synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repraesentans, ad perpetuam rei memoriam.

UT lucidius videatur pro declaratione canonum facta eucharistiae tenedum fit, & agendum pro utilitate & falute populi Christiani, poft diligentem perlectationem divinarum fcripturarum, fcrutoriumque canonum & doctrinarum a fanctis patribus & doctoribus traditarum, In hac Sancta Synodo longis tamen habitis consiliis, considerasiique omnibus quae pro decisione hujus set consideranda fuerunt, decernit ipsum & declarat eadem Sancta Synodo, quod fideles laici five clerici commodiores & de non concitentes, non adstringuntur ex praecepto domini ad fuscipiendum fub utraque fpecie, panis fcilicet & vini, facrum eucharistiae facramentum. Sed ecclesia, quae regitur Spiritu veritatis fecum manente in aeternum, & cum qua Christus manet usque ad consummationem fecuti, (licut ait divina fcriptura) ordinare habet, quomodo ipsi non confitentibus ministerur, prout pro reverentia ipsius facramenti & falute fidelium videriat expedire. Sive autem fub una fpecie, five fub duplici quis communicet, fecundum ordinationem ipsius ecclesiae, non confertur, proficit digne communicantibus ad falutem. Nec illaesimus ambiguendum eft, quod non fub fpecie panis & vini, facrum eucharistiae facramentum, fed fub qualibet fpecie eft integre totus Christus. Laudabilis quoque conclusio communicandi laicum populum fub una fpecie, ab ecclesia & fanctis patribus rationabiliter introducta, & hactenus distinctime observata, & a doctoribus divinae legis facrarum scripturarum atque canonum multam peritiam habentibus, jam a longaevo tempore commendata, pro lege habenda eft, nec aliqui licitum eft eam reprobare, aut fine authoritate ecclesiae ipsa immutare.

Datum Basileae in nostra solemni & publica sessione, decimo Kalendas Januarii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosepimo.

SESSIO XXXI.

ANNO CHRISTI 1438.

I.

De cessis.

Sacrosancta generalis Synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repraesentans, ad perpetuam rei memoriam.

ECCLESIASTICAE Ecclesiastica hujusdum jugiter invigilare convenit, ut fra-

SESSIO XXXI. terna caritas in clero ac populo Christiano vigeat, nec equidquam per vexationes & afflictiones indebitas proximum suum opprimere permiratur: fieque justitia ordine debito cuilibet ministretur, ac de vitiis delictis auferatur noxendi licentia, & quies ac tranquillitas redditum non facile perturbetur. Insolevimus autem hactenus indopidatorum vexationem abolitis penitus, dum omnium frequenter a remotiffimis etiam partibus ad Romanam curiam, & interdum pro parvis & minuti rebus ac negotiis exemplariumi citati & evocati confuevernnt, atque ita expensis & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodus arbitraretur fuit fuo cedere, aut vexationem fotum graui damno relinquere, quam in tam longinqua regione litium & subire diligendia. Sic facile evitiis calumniosis opprimunt pauperes, fic hominum ambitiosis plerumque minus juste per litium anfractus obtenta funt, dum justitia possessionis eorum, fest quibus illa de jure competebant, neque opes neque facultates ad illos sumptus sustinere poterant, quos longinqua profectio ad Romam curiam, & litis agitatio in eadem depofcebant. Confundtur etiam exinde ordo ecclesiasticus, dum ordinatis judicibus fua jurisdictio minime servatur, pecunie & facultates regnorum ac provinciarum hoc pacto non parum diminutæ sunt. Et quod universio ecclesiastico ordini admodum nocere compertum est, hi, quos ad summa negotia Christiana religione sublimitas dignitatis evocabat, minus illis redebantur innocuti, dum ipforum mentes animium occupabat; afflicta causarum multitudo. Quæ attendens hæc fancta synodus, & pro reformatione ecclesiæ Dei in capite & in membris, juxta potestatem fibi a domino concessam exigitans, ut omnia deinceps ordine congruo peragantur, ad salutem animarum, & pacem ac quietem concordiam, statuit & decernit, quod in patribus ultra quatuor dietas a Romana curia distantibus, omnes quecumque causæ, exceptis præjudiciis in jure expressis enumeratis, & electionum ecclesiarum cathedralium, & monasteriorum, quas immediata subjectio ad sedem apostolicam devolvit, apud illos judices in partibus qui de jure aut confuetudine preferipta vel privilegio cognitionem habent terminentur & finiantur. Et ne fub umbra appellationum, quæ nimium levitet, & nonnunquam frivole hactenus interponi visæ sunt, atque etiam in eadem inflantia ad prorogationem litium sæpe multiplicitas materia foventis injuriis vexationibus relinquatur, statuit eadem fancta synodus, quod si quis offensus contra fuo judice habere non possit, juffitate complementum, ad immediatum superiorem per appellationem recurium habeat: nec ad quemcumque etiam ad papam, omisso medio, unque a gravamine in quacumque instantia ante diffinitivam sententiam quomodolibet appellet, nisi fortitan tale gravamen extiterit quod in diffinitiva sententia reparari nequiret: quo casu, non aliis, ad immediatum superiorem licet appellare. Si vero quispiam a fedis apostolicæ immediate subjecto ad ipsam fedem daxem appellandum, causa per rescriptum aliquo ad illos judices inclusive in partibus commitatur, nisi forte propter defectum justitiæ, aut justum metum, ipsum in partibus convicinis, de quibus in Commissione exprimendis legitima prius documenta, ut quam per ipsos rationem summarie conflitere, apud ipsam sedem fuerit merito retinenda. Et quidquid in contrarium hujus salubrioris decreti arcanum tum, factum vel obtentum fuerit, sit nullum ipso facto. Litigantes, qui contra fecerint, in expensas condemnentur: Romanæ vero ecclesiæ cardinales, vicecancellarium, camerarium, magistrum pœnitentiarium, protonotarios, & alios fedis apostolicæ officiales, qui in Romana curia suis officiis insistentes, hoc decreto non intendimus comprehendi. Ne tamen in dissolutionem vel translationem patriarcharum concilii, aut erectionem conventicui apud Ferrariam, vel alibi fub nomine concilii generalis, quas dominus Eugenius papa quamvis efficere conatus est, vel conaretur in futurum, causis illas, & maxime incorporationem aut incorporandorum in hoc facro concilio, quas hæc fancta synodus remittere, aut non mittere, in curiam ipius domini Eugenii, aut prefatum conventiculum Ferrariæ, vel alibi, de facto trahi contingeret in fomentum dissolutionis, translationis & erectionis prædictarum, voluit eadem fancta synodus, causas omnes, quæ prædictorum de consilio, aut etiam quilcumque causas incorporatorum atque incorporandorum, atque illas per appellationem devolvas aut devolvendas, nec non illas quæ observationem decretorum ipsius fanctæ synodi concernunt, apud eumdem fanctum synodum, ipfa durante, ita donec aliter fuerit ordinatum, tractari, fulvit etiam advocationibus causarum pendentium in Romana curia per quæcumque nostra decreta facilis aut facienda, decretis etiam fedis & ordinationibus ejusdem fanctæ synodi in suo robore remanentibus.

Datum in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basiliensi solemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimooctavo.

II.

Aliud decretum de collationibus beneficiorum in eadem sessione publicatum.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

Placuit divinus pietati hoc tempore animos hominum qui variis absolutis inertiæ torpeant vehementius excitare, ut falsas quæretur cultorum, & per synodum universalem mores ecclesiæ in melius reformentur, quam Christi directione capitis & membrorum in viam justitiæ & fanctitatis. Quod ut facilius atque ordinatius fieret, & ne fub prætextu variatum opinionum aut Romani pontificis, aut alii quicumque, non fatis universalibus conciliis obedirent, prædispofuit eadem divina gratia in facro Constantiensi concilio synodorum universalium jurisdictionem ita declarari, ut nulli relinquereur ambigendi occasio, cum decreto folemni diffinitum existit, universale concilium habere auctoritatem immediate a Christo, cui quilibet, cujuscumque status & dignitatis, etiam papalis fuerit, obedire teneatur in his, quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem schismatis, & reformationem ecclesiæ Dei in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Dum autem hæc cura reformandæ ecclesiæ huic fanctæ synodi incumbit, ut omnes singulari solicitudine prosequendum videatur, ac per singulas ecclesias ministri instruantur idonei, qui scientia & virtutibus effulgent, ad Christi gloriam & universi populi Christiani ædificationem salutarem, cui rei grave impedimentum hactenus afferre vifa est expectatio expectativarum multitudo, quæ gravem ordini & statui ecclesiastico perturbationem, variasque inordinationes ac plurima discrimina comportare fuspicitur. Ex his enim frequentius fiet, ut ecclesiis ministri non probatæ, nec cognitæ, vacuaturumque beneficium expectatio, quæ, fæpe antiqua jura refutatur, occasione deliberandæ mortis alienæ præfiatur solet, quod plerumque perjudicat animarum laboribus; fed & infinitas lites innumeræ & contendationes inter Dei ecclesiarum, & rancores & jurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fovetur ambitio, facultates ac pecuniæ regnorum & provinciarum multum exhaustiuntur, pauperes disturbendo ad Romanam curiam innumerabiles vexationes sobeant, & inter vicinos discordiæ ac nonnunquam spoliantur, occidontur, ac variis affliguntur pellibus: atque etiam fois patrimonia ac parentum opibus fuasfulli grati egestatem ac egestatem cogunturi. Plurimi abique jofho titulo beneficia fibi vendicant, & non quibus de jure debentur illa obtinent, fed nonnunquam hi, quibus aut circumvenendi proximum major affuria, aut ad litigandum facultas fuppetit ulterior; hoc hactenus quoque negotiorum, & negotiantium, alioumque hujusmodi gratias concumantium, fraudes plurimas & decreptiones contingit inventari. Juventus etiam, qui studio literarum & virtutis operibus intendere debeant, datur materia evagandi, qui fanpius per litium anfractus & diffortias ratione gratiarum ipfarum turbantur & inquietantur. Ordinariis collatoribus fuum minilterium fubtrahitur, & conferitur ordo ecclesiastica, dum unicuique fuis jurisdictio non fervatur. Romanique pontifices, dum officia inferiorum minium fibi vendicant, a majoribus & magis fructuosis operibus universale bonum concernentibus retrahuntur; nec inferiorum directioni atque correctioni invigilant, ficuti publica utilitas expofcit. Quæ omnia gravem confusionem statui ecclesiæ & facerdotali in diffpendium divini cultus & populorum publicæ fafutis afferunt, pofterique graviorem in futurum afferre ratiunt, rebus hii in deteriora jugiter profabentibus, nisi provideretur in adversum. Volens itaque hæc fancta synodus super his opportunum remedium adhibere, statuit & decernit, ut Romanus pontifex, qui pro temporis varietate deinceps gratias expectativas aut nominationes nullo modo nullave ex causa concedat, cum ipse pro certo, ac fit tamen occasio malorum, abstinere debeat. Fruffra enim institutiones inhiberetur, si ipse, qui alis debet effe omnium bonorum & virtutum exemplar, non abstineret. Ut enim illæ fanctissimæ Patr. in epist. ad Ant. mon. & obscurissimus Leo papa inquit, totius fanctitatis domini flatus & ordo mutabitur, si quod omne, cujus inquietur in corpore non inveniur in capite. Integritas etiam præsidentium, falus dignoscitur esse inferiorum. Cessantque de cetero jam factæ: & tam ipse, quam etiam fiendæ, si quæ fiant, nulla fint ipso facto, exceptis illis gratiis & nominationibus super quibus processis jam fint expediti, quas ex certis rationabilibus causis in octo mensibus, quibus hactenus curium consuevimus habere, tolerandas deximus, donec aliter fuerit ordinatum. Reservationes etiam particulares, quæcumque fuerint, beneficiorum vacaturorum, tam per Romanos Pontifices, quam per legatos fedis apostolicæ, de cetero nulle fint ipso facto. Non tamen intendit prohibere hæc fancta synodus hoc prædicti decreto, quo minus fuiori Romani pontifices temporum positionibus fui, modo bonoflo & convenienti, de uno beneficio ad collationem, in qua fuerint decem beneficia, & de duobus ubi fuerint quinquaginta, & ultra, disponant, ita tamen ut in eadem ecclesia cathedrali, vel collegiata, duas prebendas fuo tempore non conferant, nec qualitatibus graduatorum inferiss deligantur in ipsis prebendis fumm valuant fortiti effectum. Neque etiam collationes per prævisionem Bendæ interdicit impedire, decreto nostro de reservationibus, quoad cetera, & aliis decretis hujus fanctæ synodi in fuo robore durantis. Ut vero certi ad quos beneficiorum, dignitatum, personatuum, officiorum, & administrationum collatio, feu quævis dispofitio spectat, ad providendum literatis viris & scientia præmatis specialius adstringantur, voluit eadem fancta synodus certas qualitates virorum literatorum & graduatorum delignari, quibus certo ordine debeat provideri, prout inferius annotatur; adjiciens quod fi per prælatos & doctores alicujus nationis in hoc concilio consistentes, pro bono fuæ nationis alter circa hujusmodi qualificationes aliquomodum videtur in futurum, quidquid per illos fuerit ordinatum, & in generali congregatione prælatis concilii confultatum, ratum prout extunc tamen & firmum habeatur, & vim decreti habeat, ac fi in præsenti decreto de verbo ad verbum expressum esset. Quod fi quis cujuscumque status, etiamsi cardinalatus, patriarchalis, pontificalis, aut alterius cujuslibet dignitatis, contra prædictorum decretorum & qualitatibus (ut præmittitur) delignatas vel deligendas, de ipsis beneficiis, dignitatibus, personatibus, officiis & administrationum quovis modo dispofuerit, eo ipso fit iritum & inane, Collatioque hujusmodi ac provisio, feu quævis dispofitio, ad superiorem proximum devolvatur, qui similiter habeat providere: quod fi non fecerit, ad alium superiorem proximum devolvatur, gradatim usque ad forumum pontificem afcendendo, Non volumus tamen ordination collatores, & eos ad quos præfentatio feu alia quævis dispofitio beneficiorum spectat, in quatuor mensibus, quibus præfatam gratiæ expectativæ vel nominationes curium non habent, donec ipsæ gratiæ & nominationes ad eorum collationem, provisionem, præsentationem feu dispofitionem concesse cessaverint, qualificationes infrascriptas observandas adstringi.

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO XXXI.

Stymm.

SESSIO XXXI.

III.

Sequuntur quibusdam articulis & ordo in conferendis beneficiis per ordinarios, & quibus supra cessant 98.

Primo, cum per generalis concilii statuta *sancta ordinatorum existat*, quod qualibet ecclesia metropolitica teneatur & debeat unum habere *theologum*, qui tua doctrina & prædicationibus *fructum* salutis afferat, ordinat hæc *sancta synodus*, quod extundatur etiam hujusmodi ordinatio ad ecclesias cathedrales, ut videlicet, quod qualibet collator ipsarum præbendarum teneatur & debeat canonicatum & præbendam, quamprimum facultas fe obtulerit, & inventi poterit, sui magistro licenciato, vel in theologia baccalaureo formato conferre, qui per decennium in universitate privilegiata studuerit, & onus residentiæ ac lecturæ & prædicationis habuerit, quique bis aut semel ad minus per singulas hebdomadas, ceffantes legitima impedimento, legere habeat; & , quoties ipsum in hujusmodi lectura deficere contigerit, ad annum privatur capitali in subtractione distributionum totius hebdomadæ punitri puniendo ffit. Et si residentiam duxerit, & alio providetur . Verumtamen, ut liberius studio vacare possit, nihil prædat cum abinde facere valeat. Insuper quod in qualibet ecclesia cathedrali vel collegiata, C ultra prædictam præbendam theologo (ut præmittitur) assignandam , tertia pars prebendarum conferatur graduatis aliis idoneis modo & forma inferiptis, fic quod prima vacatura hujusmodi graduato, & deinde post illas duas sequentes eo modo conferatur , & fic deinceps ; videlicet magistribus aut licenciatis feu baccalaureis formatis in theologia , qui per decennium in aliqua universitate privilegiata doctoribus feu licenciatis in iditem jurium vel medicina , qui per septem annos in ista facultate studerunt in universitate , ut supra , magistris seu licenciatis in artibus , cum rigore examinis , qui per quinquennium in aliqua universitate a logicalibus inclusive & supra in artibus , vel in alia laudabiri facultate studuerint , nec non in theologia , qui per sex annos in utroque aut in altero jurium , baccalaureis qui per triennium , & nobiles ex utroque parente , & ex antiquo genere , alias autem per quinquennium continuatione in aliqua universitate privilegiata ad minus feuus studium fecerint , qui de prædictis gradibus , tempore & nobilitate supradictis fidem facere teneantur collatori per legitima documenta . Exhortantur tamen ordinationis collatores , quod in conferendis beneficiis hujusmodi , præterim quoad dignitates , ipsiusque habeant fingulariter ad magistros , nec non licenciatos & baccalaureos formatos in theologia . In dignitatibus vero non electivis , perfonatibus , administratioribus & officiis dictarum ecclesiarum , idem ordo , modus & forma in omnibus observentur . Quod fi quis ex diffis qualificatis , tempore vacationis prædictæ feu dignitatis hujusmodi , ut duas obtineat prebendas , feu dignitatem & prebendas , vel aliud feu alia beneficium ambitiosis , quod sed quæ , residendo in altera ipsarum , & hora divinis interesfendo , valeret feu omnem vitae ad fummum feu affimationem electionum governum exercere , similiter quicunque duas prebendas cathedrales obtinuerit , nullatenus in ipsa tertia par-

A te includi feu comprehendi cenfeatur . In ecclesiis autem parochialibus , quæ in civitatibus aut villis muratis existunt , inftituantur perfonæ fe ut fupra qualificatæ , ad minus qui per tres annos in theologia , vel in altero jurium , feu magistri in artibus , qui in aliqua universitate privilegiata studentes fuerint , & illi qui prædam adepti fuerint , fi tales potuerint invenirii , qui voluerint hujusmodi beneficia deferviri , fi , ut facilius invenirii possint , Deinde fancta synodus , quod qualibet anno , durante tempore quadragesimæ , omnes & fingoli hoc modo qualificati , de ipfis diœcesis & alii qui voluerint , habeantur per fe vel per procuratorem fua nomina exhibere illis ad quos beneficiorum & curatorum collatio vel præfentatio fpectat , ita forum vicariis . Quod fi non fuerint , collatio feu præfentatio vel dispofitio aliter quam (ut præmittitur) fiefit non propter hoc irrita cenfeatur . Et finiffime in collatione tertia parte prehendarum fuperius memorata intelligatur , fi tot graduati feu qualificati modo præmiffo potuerunt inveniri , tenearntque (ut præmittur) ipfi graduati & qualificati fuis nomina tempore prædicto ipfis ad quos beneficiorum dispofitio fpectat , feu eorum vicariis , exhibere , per fe vel per procuratorem . Quod fi nho fecerint , collatio feu præfentatio vel dispofitio aliter quam (ut præmittitur) fiefta non propter hoc irrita reveffetur . Si autem illi , ad quos beneficiorum quævis dispofitio fpectat , contra fupradictarum qualificationum delegationem & prædictorum aliquod beneficium conferint, feu ad ipfum præfentaverint , vel quomodolibet dispofuerint , fit ipfe fiefto irritum & inane , velut furtum præmiffum ; & fi ultimo vicario per concilia provinciarum cum in his defecerint, aut etiam perfonis non idoneis quoquo modo provideritur , juxta tenorem conftitutionis generalis , quæ incipit , Grave de prædendis , contingantur & debite punientur . Illi vero , ad quos beneficiorum regularium dispofitio cenfeftur dispofitio , præterinffie indignis , eadem indignis idoneis conferant & affignent . Quod fi aliter fecerint , per eorum fuperiores & capitula provinciarum contingantur , & debite punientur.

Datum in fefftone nostra publica , in majori ecclesia Basileensi triennium , fi nobiles ex utroque parente , & ex antiquo genere , alias autem per quinquennium continuatione in aliqua universitate privilegiata ad minus feuus studium fecerint , qui de prædictis gradibus , tempore & nobilitate fupradictis fidem facere teneantur collatori per legitima documenta . Exhortantur tamen ordinationis collatores , quod in conferendis beneficiis hujusmodi , præterim quoad dignitates , ipfiusque habeant fingulariter ad magistros , nec non licenciatos & baccalaureos formatos in theologia . In dignitatibus vero non electivis , perfonatibus , administratioribus & officiis dictarum ecclesiarum , idem ordo , modus & forma in omnibus observentur . Quod fi quis ex diffis qualificatis , tempore vacationis prædictæ feu dignitatis hujusmodi , ut duas obtineat prebendas , feu dignitatem & prebendas , vel aliud feu alia beneficium ambitiosis , quod sed quæ , residendo in altera ipsarum , & hora divinis interesfendo , valeret feu omnem vitae ad fummum feu affimationem electionum governum exercere , similiter quicunque duas prebendas cathedrales obtinuerit , nullatenus in ipsa tertia par-

ANNO CHRISTI 1436.

B tertia prehendi contingat concilii , ifto durante , & alia pharima fcandala imminente populo Dei , & unitervo orbi perturbationem non modicum ex reffiftentia , quam adversus debitam reformationem ecclesiæ & falsbria hujus fanctæ synodi operatur dominus Eugenius papa IV. divisionem affiduam foventio , & libitum proprio voluntatis decretis & ordinationibus fynodalibus prefferendo , prefferre videbatur ; impulsu eft poft longum inpatiens omnium expectationem , fuper regimine ecclesiastico falubrem provisionem uperere , & ipfum dominum Eugenium indueere , ut ea quæ fideli fuispiius & universæ ecclesiæ congrebant in tantis tamque urgentibus necessitatibus agere curaret , cum hac ipsam eidem fancta fynodo maxime laterat atque incumberet B ev ea anftoratate quam a Christo immediate accepit , cui universi fideli , cujuscumque status , etiam papalis existant , obedire tenentur in his quæ pertinent ad fidem , extirpationem fchismatis & reformationem ecclesiæ in capite & in membris , vrtute decretorum universalis ecclesiæ in facris scripturis fundata , & in ecclesiastica hierarchia constituta , quemadmodum hermino concilio Constantiensi promulgata , & confirmata , adjicimus quatenus contumaciter ipfi universali concilio obedire contemplor, in ipsi prodicitis & pertinentibus ad ea , condignam provinciatie fidelitatem , & debite punitur , ad alia jurie remedia , fi opus fuerit , recurrendo . Et tandem prisle Kalendas mensis Augusti novissime expirantis , decretis hac fancta fynodo , terminum fexaginta dierum peremptorie prefigere , ut ipsum prædictum dominum Eugenium coram fynodo per fe vel per alium comparere , fi qua fuper prepditis ac aliis in dicto monitorio expressis , cerersique in ipsa fynodo ipsum , ex ipfi tunc non fine rationabili causa excusabant , pro fui excultatione vel defensione decreet propondendis . Quo termino elapfo , fi ipse dominus Eugenius comparerent , five non , hæc fancta fynodus ad ulteriora procedere decreeit , cognoscendo & terminando , prout ipsi fancta fynodo , & Spiritu fancto dictante , videretur expedire . Sed (quod cum dolore referimus) ipse dominus Eugenius infra affignatum terminum neque per fe , neque per alium comparere voluit , aut minimam excusationem , fi quam habere , transfinxere , ipso corrediumen eliegere voluit , diffolutionem & translationem concilii , quam de jure non poterat , de facto , pendente termino , attentavit : cum tamen jam altera vice diffolutionem , hujus concilii per cum attentatam revocaffet , declarans cum tritiam & inanem , dicensque ipsum concilium pro reformatione ecclesiæ in capite & in membris legitime inchoatum , continuatum fuisse , & prosequutionem habere debere , perinde ac fi nulla diffolutio facta fuisset . Quibus arrentis , elapfo dictæ citationis termino , fuam contumaciam in publica fessione pronuntiari & procurator fiscalis hujus facri concilii accusaturus , E Lætigeneque fuiffitis , hæc fancta fynodus in eadem fessione contumaciam ipsam domini Eugenii fufficienter accusatam declaravit , ipfumque contumacem reputavit , decernens , ejus abhentia non obstante , ad ulteriora procedendum fore , prout ipsi fancte fynodo videretur , conditatis necessitatibus & utilitatibus universalis ecclesiæ . Et quamquam attenta contumacia malgiuendine , eadem fancta fynodus absque ulteriori expectatione in ea re procedere potuisset , volens tamen nihilo minus cum omni mansuetudine & benignitate procedere , ad inftantiam

A inclytæ memoriæ Sigismundi Romanorum imperatoris , & venerabilium archiepiscoporum cardinalium illustrium principum electorum facri imperii , per fexaginta dies adhuc cessat differendum , ut per hujus fancte fynodi patientiam probaretur , & ipsum dominum Eugenii animus ad falutem fui ipfius & universalis ecclesiæ inclinari valeret . Concilium autem plenitudinem potestatis quæ adversus hanc fanctam fynodum & ejus fuppofita in pretenti diffolutione jam attentata ipfe dominus Eugenius perpetraverat , transferendo fuum fcrum concilium in civitatem Ferrariensem , fi contra ipsum aut aliquem oratorum fuorum ulterius procederent . Et præcipiendo B Nec de ea gerens alio fub gentile & cenfiniis gravissimis , quas tamen ipsa fynodus inferre non poterat , fuppofitis hujus facri concilii , ut ab eo difcederent , & quæ in ea decreta facerat fuppofitis fancte & illius manifeste violabat , transferendo concilium pro libito voluntatis , pretter confensum ipsius fynodi , & etiam usurpando sibi potestatem hujus fanctam fynodum , de reformatione ecclesiæ in capite agentem , non rebe fentiens (ac violendo) de autoritate Christum concilium & determinationibus ecclesiæ fidem concententibus , cum in fupra Constantiensi concilio , quam in illo promulgatia fuperiori obedientia omnis summi pontifices fynodis universalibus exhibere tenentur , ac etiam fchisma introducens , & aliud concilium ipfo dominus Eugenius , quod non fuit concilium , fed conventiculum fchismaticum , jam procedentibus decretis fuaris declaratum , ad diffolutionem concilii ipsum fed temel per ipsum ante interum sedendo , & ex fupra conciliorum autoritatem adjectis , & fupra concilium jurisdictionem , & fuis informationis affirmando , fe non concilio , fed concilium fibi obedire tenetur , factis fitis protestando . Merebatur quidem tamen tamquam fchismaticus , & ex decretis Dei & fcandalum ipfius jam plenius attentatum ac perpiidiium fibei multiendo , ut illico in ipsum dominum Eugenium judicii fequeretur ultio pro ipfius & universalis ecclesiæ falute : fed non immionor hanc fancta fynodus materne pietatis , adhuc expectare voluit , fi forte ipfe dominus Eugenius a tanta inobedientia respiscens convertereitur ad eos , evidentissimique jurihus & rationibus declarari hanc diffolutionem & translationem nullas penitus esse , nullisque robore & momenti cum omnibus indefecutis . Intermissis quoque celeriori condignam inflictione pœnarum , hæc fancta fynodus ex dominant pœnas adversus prædictum dominum Eugenium in tunc promulgare denuit , quas adversus Romanos pontifices facra generalis concilia diffolvere & perturbare tentantes ordinatæ fuerant , ut videlicet , nisi infra quatuor menses a die diffolutionis & translationis per eum attentatarum respiscerem cum fatisfactione resipiscentiæ , ab omni administratione papali ipso facto & fuspendere . Quæ quidem papalis administratio ad generale concilium devolveretur . Et fi hanc pœnam per duos menses fuffinerit animo obdurato , poft quatuor prædictos menses contra ipsum ulque ad privationem inclusive per concilium generale procederetur , quas pœnas hæc fancta fynodus ipsum dominum Eugenium , si non respiceret cum fatisfactione teali (ut præmittitur) declaravit , & non folum declaravit , fed etiam expresse decrevit incurrere . Cum vero jam de prior terminus fexaginta dierum in dictorum poft contumaciam accusatam , & alius quatuor mensium poft dicti pœnarum diffolutionis

SESSIO XXXII. & translationis hujus concilii per ipsum domnum Eugenium attentatarum, elapsi fint, & quidemhujus ipsius distinctionis, nostra constitutio aut emendatio cuiuspiamve prorsus, imo potius continuatio abolitum & deformatum in offensam divinæ majestatis & interitum animarum, rebellionis & inobedientiæ domini Eugenii adversus sanctam synodum universalem & decretis ipsius, pertinatio indeque affidua redditus illius pravetti concilii Ferrariensis per transmissionem literarum ad diversas regiones, & convocationem plurimorum ad diem concilium, quod fore conventiculum schismaticum, publicarum commemorativus. Ex quibus & auctoritate sanctorum conciliorum perlustratis & indictio schismatis inauditi per constitutiones pravetti concilii, sibi durante concilio, ac denique determinationem ecclesiæ universalis parvipensio, in insolentem arrogantem & contumaciæ fideli sequentes, nisi divina pietas suæ ecclesiæ in tanta languoribus laborantes. Urgetur tandem hæc sancta synodus, ne tanta mala diffimulando affectum illis præstare videatur; & ne facilitas venia incentivum tribuat delinquendi seu malo agendi, cum levioria remedia non proficiant, utiliorem & laboriorem adhibere medicinam; atque post varias expectationes tandem Dominus ipsi ecclesiæ providere, & ad suspensionem ipsius domini Eugenii ab administratione papali, quam pennas facta Constantiensis synodus Romanis pontificibus in variis casibus consuit indocendam, procedere: alias pœnas duriores adhuc pro sua manifestadine differendas: Ut ibidem per compulsionem justitiæ cum temperamento mitissimæ, ipsius Romani Pontificis animus ad ea quæ sunt salutis & pacis, in reformationem deberitas ecclesiæ universalis & animæ fuæ & totius populi Christiani salutiferam ædificationem, ipsiusque ecclesiæ futuræ temporibus pacificationem gratissimam, & auctoritatis fuorum conciliorum conservationem, valeat inclinari. In virtute igitur omnipotentis Dei, in cujus nomine hæc sancta synodus congregata existit, & ejus immediate potestatem super universos fideles cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis existant, (ut præmissum est) accepit; eadem sancta synodus prædictum dominum Eugenium Papam quartum, manifestum contumacem, & in aperta rebellione perstitentem, ac notorie incorrigibilitereque ecclesiam Dei scandalizantem, omnibus præmissis tam conjunctim quam divisim attentis, ab omni administratione papatus in spiritualibus & temporalibus suspendit, ac suspensum esse declarat; processura tandem ad ulteriora ejusque ad sententiam finalem inclinaturo, si opus fuerit, quemadmodum omnibus notum notare, potest utilitati & necessitati ecclesiæ, Spiritu Sancto dictante, consperxerit expedire. Omnem autem ipsius papatus administrationem in his omnibus, quæ in spiritualibus & temporalibus ad solum Papam & fedem Apostolicam de jure pertinere noscuntur, eadem sancta synodus ad sesipsam decernit ac declarat esse devolutam, ipsumque gubernationis defectum ecclesia interim varia determinata potestis; decretorum interim & rerum quidquid durante hac suspensione ipsius dominum Eugenium ratione papatus factum fuerit vel attentatum. Omnes quoque reges, principes, communitates & alias quascumque, cujusvis status & dignitatis existant, hæc sancta synodus monet & requirit, & eidem in virtute sanctæ obedientiæ & sub divini obtestatione judicii mandat; ecclesiasticis vero personis quæcumque dignitate, etiamsi cardinalatu, patriarchali aut pontificali præfulgeant, sub pœnis quas ipso facto incurrant excommunicationis & suspensionis ab omnibus dignitatibus, beneficiis & officiis, quocumque nomine nuncupentur, etiamsi forsan non capitulariter aut cathedraliter ecclesiæ, sive in titulum per commendatam obtineant: Vicariis autem, gubernatoribus, vassallis, feudatariis & subditis Romanæ ecclesiæ, sub pœna privationis feudorum omnium feudorum & aliorum quorumcunque jurium & privilegiorum, quæ ab ipsa Romana ecclesia obtinent, districte præcipit; ut dictæ hæc suspensionis pœnæ, cum juramenti, & obsequiorum aut promissis fidelitatis eidem domino Eugenio collatorum obedient. Ipsos quoque ad hujusmodi juramenta & promissiones, durante ipsa suspensione, nullatenus adhingi declaramus; sed ut hæc pœnæ contumacium in omnibus recursant, pro quibus ad Romanum Pontificem recurrere fotint: Intendit enim hæc sancta synodus mandare, ubi ac fiedie neciffitatibus quæ curumque providere. Mandat patres in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna privationis, quam ipso facto incurrant, omnium fuorum beneficiorum, dignitatum, officiorum, commendarum, pensionum, & quorumcunque, etiam expectativarum, omnibus & singulis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, archiepiscopis, episcopis, & aliarum ecclesiarum prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuscumque in Romana curia existentibus, cujusvis status & conditionis existantes, quatenus infra quadragines dies proxime sequentes post diem publicationis hujus sessionis, Romam ire recedant. Et deinde cardinales, Romanæ archiepiscopi, episcopi, & alii ecclesiastici, prout de jure vel consuetudine ad generale concilium ire tenentur, sub pœna juris inter fanctæ fraude continuando, ad hoc sacrum concilium ire tenentur, ut ipsi vero, qui ad generale concilium non tenentur venire, ad reformandum & Deo fervendum in proprtis beneficiis, vel ad hoc sacrum generale concilium sine mora diffpendio & omni fraude celeriter, se transferant, & accedant, decretto nostro quod incipit, Constantiensis synodus, decreto; & quidquid hujus sanctæ synodi, in ea roborat sortit. Omnes autem sanctæ tam ecclesiasticis spiritualet, quam etiam profanas, civiles & criminales atque mixtas, inter quascumque personas, cujusvimque status aut conditionis existant, in Romana curia pendentes, ab ipsa Romana curia hac sancta synodus in eo statu in quo fore debet & reperitur, & advocatas esse vult & declarat: expresse inhibens omnibus judicibus, auditoribus & commissariis quibuscumque prædictis curiis, etiamsi cardinalatus, patriarchali, pontificali, aut alia quavis dignitate præfulgeant, ne in præfatis causis ulterius aut quicumque agere quovis modo permittant. Quod si post notitiam hujus decreti nostri quidquam fecerint, pœnas excommunicationis sententia hujus sanctæ synodi incurrant, ipsa durante, absolutione reservata; aut restituant juri impediment (si quod allegaverint) quare a Romana curia ad hanc sanctam synodum accedere debeantes, non recesserunt. Cujus autem impedimenti allegatas causas intendit hæc sancta synodus diligentiet cum hujusmodi ferat-

ANNO CHRISTI 1439.

a) al. Sedibus.

ratori. Quidquid autem contra hanc advocationis & inhibitionem attentari contigerit, ipso jure decernit irritum & inane. Et ut fraudibus quæ excogitari possunt obviatur, quia cum datarum certificatione publicatis & suspensionis ac hujus decreti nostri eliationem literæ papales vel aliorum, ipsius auctoritate publicata, ante ipsam suspensionem proderi possent, nisi ante hujus decreti nostri promulgationem fuerint intimate & publicatæ, eis nulla fides adhibeatur; quæ nullis habeantur. Decernit tandem hæc sancta synodus, hujus decreti publicationem in præfenti fessione factam, ejusque efficiamen in valvis magnis ecclesiæ Basilensis, vim habere monitionis, citationis & exfecutionis; & ita universos urdtare, ac si personaliter apprehensi, & eis intimatum fuisset.

Datum in fessione publica, in ecclesia majori Basilensi folemnitereberata, nono Kalendas Februarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo.

SESSIO XXXII.

De cassatione pretensæ ellipsionis loci a minori parte facti.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XXXII.

PRidem in decreto vigesimænonæ fessionis hujus sanctæ synodi, quod incipit, Compertum, ipsa sanctæ synodus, ad tollendum hujus sanctæ synodi & translationem ejus in civitatem Ferrariensem per dominum Eugenium Papam quartum, & ejusdem attentatas, tam in eo casu quo contra ipsum virtute citatorii in nolita vigesimalexta fessione promulgati, ante contra quosdam prælatos in concilio oratorum suorum in aliquo procederetur, quam in eo casu quo Graecos contingeret advenire, nullas effe, quasque irritas & inanes: hujusmodique diffolutionem ac translationem reputare veritatis declaratur per factum synodum Constantiensem, cum quod generale concilium universalem ecclesiam militantem representans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet, *cujuscumque status & dignitatis fuerit*, etiamsi papalis, obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem, exstirpationem schismatis, & generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris: quodque si in his & pertinentibus ad eis obedire contumaciter contemperit, condemnetur hæreticus & subjiciatur. Quæ veritas in vehis Christi fundata est, dicentis Simoni Petro: *Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Quæcumque alligaveris super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cœlo.* Et post paucos subdit: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Eademque facrorum conciliorum auctoritas super Romanum Pontificem & quemlibet alterum, in Actibus Apostolorum, declarationibus universalium conciliorum, doctrinis sanctorum, multiplicitet taventur paisefada. Reprehendat quoque tacki diffolutio & translatio vel ritati in hac sancta synodo dudum multiplicitet declaratæ, quod Papa concilium universale sine consensu ipsius diffolvere non potest, aut de loco ad locum transferre. Cui dominus Eugenius post longum reflectarum, quam eidem vocinius poli longa prætenta diffolutione hujus concilii, & translatione in Bononiam olim factis, & per universam orbem publicatis, fub colore sedaditionis Graecorum, quam etiam veluti causam necessitatem protunc allegabat, tandem affensis, revocans hujusdemdi diffolutionem & translationem, & dicens, ea non obstare, concilium a tempore fuæ ischoationis legitime continuatum fuisse, & fore, & decernens ac declarans irritam & inanem; ac etiam revocans quidquid per eum aut fuo nomine factum, attentatum fuit aliorum ejus contra ipsum Basiliense conciliumeis ejus auctoritatem: & deinceps a quibusvimbus eidem intendrdie abstinere pollicitus est, prout per quartamdecimam fessionem hujus fanctæ synodi, ejusdem sedis Apostolicæ legato, & pluribus fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus affistantibus, etiam inclytæ memoriæ Sigismundo Romanorum Imperatore, fuit publicatum. In qua fessione forma præfatæ revocationis & confessionis veritatis per ipsum dominum Eugenium faciendæ decreta fuerat. In hac quoque veritate conquiescit universa catholica ecclesia, reputans ipsam diffolutionem per eum fine consensu concilii nullam fuisse, quasque: Nec ullatenus adversus veritatem repugnandi, & ad errorem semel dimissum redeundi casum affumere potuit ipse dominus Eugenius ex predicto citatorio. In quo post plurimas admonitiones fibi factas, & obliquam cenendationem poenes eliminam in ecclesiastico regimine mileabrilitiec diffenbere, & decretis falubria per hanc fanctam synodum edita fascipere, aliisque exemplis bonorum pontificum, Leonis, Stephani & reteros dirigendo in viam falutis: cum ipse ex adverso in contemptum hujus fanctæ synodi & totius ecclesiæ militantis, plurimumque diffensionum fufcitationem, falubertimæ reformationi ipsius corporis ecclesiæ longo tempore restiterit: ipsum ecclesiæ corpus ipsum dominum Eugenium, sicut mater filium delinquentem, in viam falutis dirigere fatagens; & ejusdem Pontificis Petrum certam omnia ob. bus, cum non ambulaset ad veritatem evangelii, eumdem dominum Eugenium argueus, atque ex auctoritate a Christo eidem ecclesiæ data corripiens; deffectus notorios, in quibus antimum fuam & universam reipublicam nimium gravabat, commemoravit: vocans ipsum & alios convocant, ut in regimine ecclesiæ falutaris apponeretur proviso. Quod poft longum tolerantiam tandem id agere & impulsi fuit hæc fanc. hæ synodus; dum poft contemptum reformatio. nis falutaris, ad fufcitationem gravissimi schismatis & laesionem veritatis, ipsius dominus fæ vulnerationem gravissimam, idem dominus Eugenius scaliter procedebat, cui per predictum concilium dominum reverentiam erat obviare, dum fub coloribus exquisitis eumdem fanctam synodum & ejus opera diffipare, atque quoddam conventiculum in loco fua voluntati delito nullque ac de facto erigere ex fediffamam ecclesiæ diffoluerat: cujus rei perficiendæ gratia jam triennet & oratores in Graecam transmittebat, ad impediendum adventum Graecorum in locum per hanc fanctam synodum nominatum, & pertinbandum effectum nullque legationis in Constantinopolim transmiffæ, atque compendium ea quæ inter ipsum synodum & Graecos concordata erant, in quibus etiam ipse dominus Eugenius expressit confessionem. Sed nec ullatenus

Cardinalis ordinis & Ecc.

Vide epistolam Graecorum III. Kalendas Septembris Ecc. 1439.

Matth. 18.

Suspenditur Eugenius IV. a Papatu.

SESSIO XXXII.

rem diffolvendi hoc facrum Basileenfe concilium, & Papam in Ferrariam transferendi, in cafu adversus Graecorum praefatos dominus Eugenius potuit affumere ex fchedula per quamdam praetentam feffionem conventiculi Ferrariensis (ut dicitur) commemoratas: quam fchedulam illi conventionalem dixerunt fuper termino Avenionenfibus praefixo in expeditione pecuniarum facienda: quam fi non fecerint, aliam locum nominare feu diligere poffunt, & temeremur, atque aliunde universali ecclefiae providere. Vel ex quadam alia fchedula, quam temerarie detentam appellant, incipiente, Hac facrofancta fynodus inter fuae congregationis exordia, quod in vigefimaequinta hujus fanctae fynodi promulgatum allegarunt; cum ex rationabilibus & necefficitis caufis in ipfa noftra feffione vigefimaquinta nominationem trium locorum Basileae, Avinionis, & Sabaudiae, pro oecumenico concilio celebrando, folemni decreto nobis inteptiaverit, Nuper hac facrofancta fynodus, publicaverimus: volentes eam in concuftam & inviolatam permanere, omnemque aliam nominationem feu electionem cujufcumque alterius loci decernentes irritam & ratam. Univerfique facile confpiciunt dominum Eugenium ex his rebus nullum fundamentum ecclefiis praefati conventiculi affumere potuiffe, qui veritatem geftorum ignorant. Quamquam enim inter deputatos quoidam noftrae congregationis aftum fuerit, ut nifi per Avionnenfes infra praefixum terminum fieret pecuniae expeditio, ad aliam nominationem procedendum foret, atque in noftra generali congregatione concuftum, non tamen dici poteft hanc fynodum per viam conventiculi tum aliquo conveniffe: nullus enim tunc aderat cum quo contractum hujufmodi celebraret. Nec venit in dubium, quemquam cum feipfo non poffe contrahere, cum inter fynodentem & congregationem fynodicam debeat effe diftinctio perfonarum. Ipfius autem noftae conclufionis interpretatio, declaratio, moderatio, ampliatio, juxta cafus occurrentes, atque omnimoda difpofitio ad ipfum concilium pertinebat, maxime cum non agreretur de facto privato cujufcumque perfonae, D de rebus ftatum univerfalis ecclefiae concernentibus, quarum difpofitio ab univerfali concilio fub directione Spiritus paracleti conftituto per cujufcumque aut quarumcumque perfonarum arbitrium non mutatur. Superiorem autem praeftatio legatorum fedis apoftolicae adverfus detentationem loci Avinionenfis, qui pariter cum Basilea & Sabaudia in ipfa conclufione concorditer capta jundtus erat. Quae praeftatio non modicam occafionem retraxendi animos Avinionenfium a praedicta expeditione pecuniarum praebuit: fuerunque ex alia parte per dominum tortibus nobis & Avinionenfibus venientibus, praecipi gubernatores civitatis tunc albenes effent, fine quibus res non poterant tractari. Quibus deinceps advenientibus, ita actum eft, ut Avinionenfes pili circa terminum praefixum capitaneum tritemium noftrarum de triginta millibus & octingentis florenis auri de camera contentarent, & oratores noftros de refidio totius pecuniae expeditae cautos ac fecuros fecerent, prout ipfi oratores noftri hoc idem fuis literis nobis intimaverunt. Requirebant autem ipfi Avinionenfes, ut decretationem electionis feu nomina-

ANNO CHRISTI 1438.

Concilium Ferrariense & Lateranense Graecos ecclesiae romanae reconciliat.

* Nonnullos.

tionis loci per nos facta expediremus. Quae non attentius confiderantes, & intentionem hujus fanctae fynodi falsifacta effo judicantes, per talem expeditionem pecuniarum, attentis maximis impedimentis interea appofitis, (quoniam legitima impedimenta in omni conclufione rerum agendarum intelligunur excepta) tam de per hunc modum longe melius providebatur universali ecclefiae, quam dimittendo omnia quae praeta erant, per legationem mittendi in Graecim & intrando magnas difficultates electionis alterius loci in turbulentem rerum agendarum, maxime quoniam urgebamur convocationes noftras cum capitaneo dictae tritemium ecclefiae initas fervare, cui dilectus ecclefiae filius Juliano ftuli fanctae Sabinae presbyter cardinalis, legatus fedis apoftolicae, vexillum ecclefiae & bacinum peregrinorum in noftra congregatione generali nomine noftro tradiderat, cujusque jam grandis fumma pecuniae per Avinionenfes affignata erat, conclufimus ad ipfam decretationem eorumdem prius electorum videlicet Basileae, Avinionis, & Sabaudiae, procedendum fore, & duae partes hujus facti concilii & amplius in eamdem fententiam convenerunt, licet pauci de hoc non contrarii in loco pro celebrationem oecumenici concilii nominare & deputare praefumpferunt, abique hoc quod talis potteftas eis competere decretum fuiffet. Quibus nec competabat de ftatu totius concilii & universalis ecclefiae, fadtifque fidei feu pertinentibus ad ea, contra confenfum duarum partium concilii, & eorum petentes in generalibus conciliis a principio nafcentis ecclefiae obfervatum, difponere, qui tamen adhuc in nominando loca non concedes exiftentes, pauciffimique fuerunt, qui tamen in hoc conclufim dicuntur, quod nominationem facerent Utini & Floratiae, aut alteritus loci qui tutus effet, ac papae & Graecis accommodus, quique galeas & pecunias primo expediret. In aliquia quoque mediatione quaerunt deputationem, in qua octoginta perfonae erant, unus folus formam talis nominationis velari decretaffem propria voluntate produxiffe, folus deliberaffe & conclufiffe dicitur. Ita ejufque deputationibus valde pauci hoc idem egiffe dicuntur adverfus ordinationes hujus fanctae fynodi. Et demum, cum fidelorum noftrum fuper decretatione locorum Basileae, Avinionis, & Sabaudiae, celebraremus, legeretque noftrum decretum in ambone majoris ecclefiae Basileenfis juxta morem conforatum, unus ex illis pauciffimis in loco inferiori & infolito ambone fchedulam legere praefumpfit, a paucis vel nullis intellectam, quae nominationem locorum Utini & Floratiae aut alterius loci (ut praetinitur) per pauciffimos factam continere dicebatur, qui etiam in ex fynodum generalem contra confenfum duarum partium concilii & amplius fe (ut dicitur) appellare praefumpferunt. Ici nec nullitt & de facto. Sed non propterea diminuimus decreti noftri praefati publicationem fuper nominatione Basileae, Avinionis, & Sabaudiae, continuata, quod alias nominationem locorum iritram declaravit. Nam etfi ita permitteretur, ut longe minor pars in conciliis generalibus adverfus partem multo majorem aliquia decretaret, fibique auctoritatem totius concilii affumeret, ingreffus periculofiffimus ad multas divifiones excitandas in futurum, & deftructionem ipfiomet concilium praeberetur. Neque liceras fuper illo praetenio decreto, fic per nos irritio declarato, bulla hujus fanctae fynodi bullari tolerantur, licet quidam falfo & clandeftine aliquas bullaverint, ficut eas falfo bullatas fuiffe declaraviimus, per folemne decretum in vigefimafeptima feffione hujus fanctae fynodi promulgatum. Sed nec ipfius praetenti decreti tenorem obfervavit dominus Eugenius, immo effectum ejufdem (fi quis fuiffet) evacuavit, dum Florentinos, quos in illo (ut dicitur) nominata erat, & pecuniam per eamque galeas difponebat, per eum acceptatam rejecit, deinde Bononiam, ficut fertur, poftremo Ferrariam profibito fuae voluntatis ftuli, ac etiam, prout quam Graeci ad portum aliquem citramarinum applicuffent, concilibulum in ipfa civitate Ferrariensi erexit. Neque ad ipfum arbitrari fpe C fabat, quis locus tutus erat, omnia intelligi debere bona fide, fine fraude & dolo & abique impedimento legitimo & manifefto. Sed ultra hae etiam praetitus imperator altera oratorum mediatione, quorum de Ragofia in facra theologia magiftro, ordinis praedicatorum apud eum effidenti, diceratfe fe effe contentum, ut oratores ipfi & galeae ante menfem Octobris in Conftantinopolim non venirent. Plurimas vero praeftacas in Graecia factas accepimus per eos qui ex parte domini Eugenii tranfmiffi fuerunt, ut adventum ipfiomet Graecorum ad alterum locorum per non nominatorum, impediret, atque ipfos in locum, quem vellet dominus Eugenius, attrahereret. Ita ma etiamsi, in qua principalis oratorum fuorum parte erat, nunties quidam, quem noftri oratores praemiferant cum literis facti concilii & plurium principum Chriftianorum, caperet, ut veluti per debitum informationem congnovimus, nec deinceps de vita ejus quidquam nobis aut noftris oratoribus compertum extitit. Domini quoque praefati Joannis de Ragufio oratoris noftri in Conftantinopoli invafione balifteariorum fuit impetitio: aliquae ibidem facta funt, quae non eft necefficum recitare per Graecos, ut fic ad finem non pertingere poffent, quos miferant dominus Eugenius ita ut noftri oratores fine Graecis ipfis, proteftatione tamen folemni contra eofdem prius facta, redire neqeunt. Quae omnia praetitetur non potuerunt adverfus veritatem. Sic hac fancta fynodus cuncta cum Graecis concordata ex parte fua adimplevit, nec per ipfam remanfit, quo minus concilii oecumenici celebratio cum Graecis in loco etiam per eos nominato habaa fuerit, fexta ex quae cum ipfis conventa erant, a illi pauca fua fcrevifent, aut per alios non fuiffent impediti feu retracti. Intentaque & proponit eadem fancta fynodus, Deo adjuvante, ad fcrutinium & veritatem catholicae & universalis ecclefiae, quam ipfa reperiens, ac integritatem fidei orthodoxae jugiter illafae confervare, pro honore ipfius omnipotentis Dei & falute animarum: nec bono ipfius universalis ecclefiae convenfem exiftimat, per quaecumque praetitas aut exquifitos colores, etiam ipfo fpe abfque profequendi, modis aliunde excogitatis, alia praetitus, quorum eventus incertus fore, auctoritatem concilionum universalium concelari, veritates declaratas per ecclefiam, & fidem orthodoxam concertatas, poftmodum, viam aperiri Romanii pontificibus ad diffolvendia concilia generalia per varios modos fine ipforum confenfu, ex quo facile poteftatem dantur ad aedificationem in deftructionem verti contingeret, reformationemque ecclefiafticf ftatus, pro quo jam tot funt adhibiti labores, frustrari, atque ipfius ecclefiae ftabilitatem & decorem

SESSIO XXXII.

hoc modo deperire in perditionem animarum & A totius populi Christiani lamentabile detrimentum. Sic enim pontifices & illa bona maxima eximere perdere, & illa alia non acquirere, atque lic totam ecclesiam in confusione relinquere. Primum quidem nobis incumbit, ecclesiam fidem, veritatem & auctoritatem conservare, & deinceps cunctos ad ejus unitatem redire volentes sincera caritate amplecti, prout & nos semper parati sumus & erimus. Cum itaque ecclesia ex pontifice unitatis, quæ dominus Eugenius adversus hanc sanctam synodum, in ipsius præsentia dissolutione & translatione in Ferrariam, notorie conflet, ipsumque conventicum Ferrariense non fore concilium, sed ichismaticorum conventiculum, dudum prefato decreto vigesimonono sessionis hujus sanctæ synodi declaratorium, & definitam poenam sententiosis ab administratione papali in spiritualibus & temporalibus jamdudum contra Romanum pontificem, concilium universale fine ipsius consilia dissolvere aut transferre attentantem, obdinatam, in ipsum dominum Eugenium tulerit, & latam esse declaraverit hæc sancta synodus, ac etiam quotcumque sententias, poenas & censuras, excommunicationis, privationis, inhabilitationis, interdicti, & alias contra hujus sanctæ synodi supposita & eidem adhærentes, per ipsum dominum Eugenium latas & ferendas, cassas & nullas fuisse & esse declaraverimus, non necesse arbitramur ea denuo ad ea cassandum & irritandum procedamus, quoscumque per ipsum dominum Eugenium aut prætextum Ferrariensis conventiculum facta, tunc adversus eamdem synodum, quoscumque ejus suppositas, & quodcumque ejus adhærentes, etiam ante ipsum dominum Eugenii suspensionem ab administratione papali, & quæ durante ipsius suspensione aut præfato conventiculo, facta sunt, fuit, aut fuere in futurum, in quibuscumque per ipsum violentiam dominum Eugenium ratione papatus, aut ipsum conventiculum sub generalis aut œcumenici concilii nomine, qui etiam vidualia suppositis hujus sanctæ synodi adscriptis, & ipsorum ex ipsis lari, eorumque spolis primo capientium occupanti cedere * mandavit: quæ quam gravia fuit adversus universalem ecclesiam, & quanta repetendæque digni fint qui talia gesserunt, omnibus conspicere possunt. Nos quoque omnibus & singulis manifestantes veritatem, declaramus omnia prædicta per ipsum dominum Eugenium, a ipsis conventiculum facta & facienda, & etiam contra dilectos ecclesiæ filios fines Basileenses & eorum civitatem, nulla penitus, cassa & irrita fuisse & esse, nec aliquem ipsum dominum Eugenii præfatique conventiculi præceptis, mandatis aut prohibitionibus, etiam prætextu cujuslibet juramenti aut obligationis, in quibuslibet præceptis contra eosdem, immo potius ad non obediendum illis omnes & singulos catholicos ex præcepto domini & ecclesiæ ipsorum ejus quam ab omnibus audiri jubet, esse adstrictos. Requirimusque & monemus universos Christi fideles, ut ecclesiæ catholicæ (quæ a directore dirigitur sapientissimo & infallibili) per hanc sanctam synodum repræsentatæ firmiter adhærentes, ejus in finem, nec ullis tentationibus per voluntatem cujuscumque suscitatis aut suscitandis, ab ipsius ecclesiæ firmitate & veritate fuos animos diminuant, cum ipse in sugemo salvatoris nostri antilite, qui ad ecclesiam suam dixit: *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*; manea-

ANNO CHRISTI 1438.

tesque perseverantes in ipsa ecclesiæ domo, quæ ut ait beatus Hieronymus, declarata fuerit sitque veritatem, dicitur ædificari supra firmam petram, quæ unica columba appellatur, quæ ipsorum pulcra fine ruga & macula, quæ domus etiam claves accepit, & potestatem ligandi & solvendi. Hanc domus si quis corrigendam corripientemque contempserit, *sit tibi* (inquit) *sicut Ethnicus & Publicanus*, soliditatemque hoc dumpet tenacem, & memoraque etiam dictum illud beati Cypriani: Alienus est, profanus est, hostis est, habere non potest Deum patrem, qui universalis ecclesiæ non tenet unitatem.

Insuper quoniam in supradicto decreto vigesimonono nostræ sessionis, pœnas & censuras justissimas promulgavit hæc sancta synodus adversus omnes qui ad prefatum conventiculum Ferrariense accederent, aut mitterent; præcepitque sub eidem pœnis & censuris omnibus & singulis in curia, quam dominus Eugenius quantum hæc, aut etiam actu de facto tenet, existentibus, ut si conventiculum Ferrariense per eum erigi contingeret, ab ejus curia recedere, & deinceps declarata suspensione ipsius ab administratione papali, eriam sub pœnis & censuris in decreto nostræ vigesimononæ sessionis contentis, mandavimus, ut infra quadringinta dierum spatium ab eadem curia recedant: Ideo omnes & singulos in conventiculo Ferrariensi aut præsenta ipsius domini Eugenii curia existentes, & in prædictis nostris decretis comprehensos, qui eorumdem decretorum monitionibus non paruerunt, citat hæc sancta synodus, ut trigesimo die a data prefentis decreti computando, in nulla general congregatione (tunc eam celebrare contigerit) aliquam in proxima subsequente, comparent coram eadem sancta synodo, visuri & declarari in pœnas prædictas incidisse, aut justas exsiisse, si quas habeant, allegaturi: quem terminum ipsis peremptorie & una vice pro omnibus hæc sancta synodus dixit assignandum, & assignat, decernens ulterius contra eos procedendum fuisse & declarandum, prout juris & rationis fuerit, quorum omnium nomina & cognomina haberi vult per sufficientes expessis. Inluper cum in ipsa domo hujus sanctæ synodi fuerint excommunicationis, anathematizationis & interdicti decretæ fuerint adversus omnes & singulos, qui quæcumque personas ecclesiasticas vel laicas, gratia & odio, aut alium non venientes, seu in ea stantes, aut ab eodem recedentes; temeritate propria per se vel alium seu alios arrestare, invadere, capere, detinere, spoliare, vulnerare, mutilare, occidere, vel bonis eis spoliare, vel injuriis affligere, seu ipsos sic delinquentes receptare, aut alias quomodolibet impedire, seu de receptatoribus, fida & consulta, seu facta gratia habere, vel eis dare consilium, auxilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte præsumpserint vel præsumunt in futurum: quæ poenæ dictæ decretorum conventiculi Constantiensis adversus prædictos fuerunt ordinatæ, ultra eadem poenas & censuras, quas omnes & singulos qui mandato prædicti domini Eugenii, vel prefati conventiculi Ferrariensis, quidquam prædictorum fecerint aut facient in futurum, expressis incurrisse, & incurrisse esse decernimus & declaramus. Etiam contra eosdem omnium contra fautores schismatis, ad graviora procedendum fore decernit hæc sancta synodus, omnibus aliis decretis & ordinationibus quibuscumque sanctæ synodi in suo robore duraturis. Decerniturque hæc sancta synodus omnes & singulos supradictos per publicationem præsentis decreti in valvis majoris ecclesiæ Basileensis affigendi, perinde artitati ac ardatos intelligi, ac si dictæ citationis, ordinationis & declarationis executio ad eorum proprias personas facta fuisset.

Datum in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basileensi solemniter celebrata, nono Kalendas Aprilis, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo.

SESSO XXXIII.

De veritate fidei catholicæ per tres veritates.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1439.

SICUT una est Christi ecclesia, *quæ* (ut ait apostolus) *est columna & firmamentum veritatis*, sic omnia ecclesiæ membra nititantem semper observare necesse est in professione catholicæ veritatis, atque fideliter & firmiter credere, quidquid per ipsam ecclesiam de veritate fidei fuerit declaratum, ut non fiant parvuli fluctuantes circumferantur omni vento doctrinæ, aut per repugnantiam dogmatum varietatem in diversiones & schismata evolutantur. Dudum autem in facra generali Constantiensi synodo convenientes catholica ecclesia veritatem de ipsum concilionum auctoritate solemniter declaravit. Deinde in sacra Basileensi synodo, hodie nodo eamdem necessariam declarationem fub eodem qui feqluitur tenore innovavit. Primo, quod generalis synodus in Spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, ecclesiam catholicam militantem repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis exsiliat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem schismatis, & ad generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque, cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis exsiliat, qui mandatis, statutis sive ordinationibus aut præceptis hujus sanctæ synodi, & cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super præmissis feu ad ea pertinentibus vel pertinentia, obedire contemnerit contempserit, nisi resipuerit, condigne poenitentiæ subjiciatur, & debite punietur, etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo. Cumque (licet præfertur) quilibet, cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis exsiliat, concilio generali in * præmissis obedire teneatur; declaratum etiam fuit frequenter ac dilucide, quod ipsum generale concilium pro præmissis eaque concernentibus, aut ipso præmissorum actu congregatum, fine ipsius consensu per nullum quemvis auctoritate, etiamsi papali dignitate prefulgeat, diffolvi, transferri, aut ad alind tempus prorogari potest. Ex hiec hæc esse veritates fidei catholicæ fatis constet ex pluribus declarationibus præcedentibus, tam in præfato Constantiensi concilio quam in hoc Basileensi factis, ad mosjorem tamen soliditatem & firmitatem omnium catholicorum in unanimi profitendam obsequium, & ad extirpationem schismatis, & reformationem generalem ecclesiæ in capite & in membris. Item quod si quis, cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis exsiliat, qui mandatis, statutis, sive ordinationibus, aut præceptis ipsius concilii generalis in prædictis & pertinentibus ad ea contumaciter obedire contemptitis, nisi resipuerit, condigne punietur subjiciatur, & R 2 de-

Constantiensis synodi sess. 5. & 10. sub Martino. Basil. 2.

Matth. 28.

Matth. 18.

Concil. general. Tom. XVII.

SESSIO XXXIV. debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia (i. opus fuerit) recurrendo. Qua siquidem declaratione viam paravit mitiorem dominus, per quam ecclesia Dei in præfatum Eugenium multiplices excessus, qui adeo notorii sunt, quod nulla ratiocinatione colere possunt; pertaniem & contumaciter ecclesiam audire, ac præceptis, statutis & ordinationibus synodalibus obedire contemnentem, justum judicium ferre habetur, juxta regulas veritatis declaratas dispositionem, hæc sancta synodus Basileensis in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, necessitatem esse judicans, ut cui pia non prodesset correctio, debita non parcat absciss: postquam in multa longanimitate, patientia & mansuetudine poli plures admonitiones expectavit eum, dem Eugenium, et salutaren emendationem & excessium prædictorum correctionem efficeret, tandem cum amplius differri non possit, quo minus catholica fides et salus universæ Christianæ religionis sub auxilio Spiritus paracleti provideatur, ne ex ulteriori protelatione justitiæ fanguis perentium animarum de nostra manibus requiratur, sed cum diligentia salubre regimen gregi dominico prebeatur, ut postquam veritas de terra militantis ecclesiæ oriatur, & justitia de cœlo prospiciat, Deus ipse donet benignitatem, & terra nostra proferat fructum salutarem, oriatur quasi nostris diebus justitia & abundantia pacis; eadem sancta synodus pro tribunali sedens, per hanc suam sententiam diffinitivam, quam fert in his scriptis, pronuntiat, decernit & declarat, Gabrielem prius nominatum Eugenium papam VIV. hinc de cetero notorium & manifestum contumacem, mandatis seu præceptis ecclesiæ universalis inobedientem, & in aperta rebellione perstitentem, violatorem & diffidum atque contemptorem sacrorum canonum synodalium, pacis & unitatis ecclesiæ Dei perturbatorem notorium, universalis ecclesiæ scandalizatorem incorrigibilem, & pertinaci, incorrigibilem, schismaticum, & fide devium, pertinacem hæreticum, dilapidatorem jurium & bonorum ecclesiæ, inutilem ac damnosum ad administrationem Dei manni pontificii, omni vitio, gradu, honore & dignitate fe reddidisse indignum. Quem propterea eadem sancta synodus a papatu & Romano pontificio ipso jure privatum esse declarat & pronuntiat, ac ipsum ab eisdem amovet, deponit, privat & abjicit, decernendo nihilo minus contra eumdem, ad executionem etiam aliarum pœnarum & aliquas hæc eadem sancta synodus hac eadem sua sententia ipsum condemnat, ultersus fore procedendum. Ac eidem inhibet, ne decretione pro papa vel Romano pontifice se quovis modo nominet seu gerat. Omnesque Christicolas ab ipsius obedientia, fidelitate ac juramenti & obligationibus eidem quomodolibet præstitis, absolvit & absolutos esse declarat, ac omnibus & singulis Christi fidelibus inhibet, sub pœnis sautorie schismatis & hæresis ac privationis omnium beneficiorum, dignitatum, & honorum ecclesiasticorum & mundanorum, & aliis pœnis juris, etiamsi imperialis, regalis, cardinalatus, patriarchalis, archiepiscopalis, aut episcopalis dignitatis, aut etiamsi communitates, universitates, & collegia existant, qui si contra hanc inhibitionem fecerint, eos auctoritate hujus decreti ac sententiæ ipso facto privati; & alias juris incurrant pœnas, ne eidem Gabrieli notorio schismatico, perjuro, hæretico, scandalizatori, incorrigibili, pertinaci, privato, deposito, amoto, & taliter declarato, tamquam summo Pontifici obediant, parent, vel intendant; aut eum quovis modo fuliteneant vel recipient, aut sibi auxilium, consilium vel favorem præstent. Nec non pontifices, decernit, & declarat eadem sancta synodus, omnes & singulos processus, inhibitiones, sententias, censuras, constitutiones, ordinationes, & alia quæcumque per eum aut alios quoscumque factos & facta, quæ possent præmissis obviare, irritos, & nulla, ac irrita & inanis, nullisque fuisse aut fore roboris vel momenti.

Datum in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basileensi solemniter celebrata, septimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono.

SESSIO XXXV.

De stabilitate concilii Basileensis.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

DIligentibus Deum nihil in hoc sæculo tam grave videri debet, quam quod ab oppribus castitatis in ejus gloriam & animarum salutem contractum est, ecclesiam terrarum, cum de beatus Paulus Apostolus dixerit: *Neque mors, neque vita, poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro*. Idcirco hæc sancta synodus in nomine ipsius Christi Salvatoris congregata, non obstantibus quibuscumque impedimentis, opera sancta reformationis ecclesiæ sancte Dei & salutis universitatum, quantum concesserit divina pietas, & constanter & perseveranter prosequi deliberans; atque ipsa semoto per justitiæ rectitudinem propinquo obstaculo, quod per illum de Romano fam administrationem Romani Pontificis maximo oberat unitati, paci & debitæ gubernationi ipius ecclesiæ, pacem cunctorum, quantum fieri potest, perquirere cupiens; cum in decreto undecimæ sessionis ejusdem sanctæ synodi statutum fuerit, quod hoc præsens Basileense concilium non possit diffolvi, nisi consensu & participatio duabus partibus ejusdem concilii fervatis votis singulorum, primo in fugitis deportationibus, & deinde in congregatione generali, ac demum in sessione publica decretione subfecuta; & deinceps super modo ponendi materiam diffolutionis concilii, in deliberatione per deputatos duodecim fuerit certa conclusio recepta, pridie Idus Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo, statuit, decernit, & declarat, quod per recessum cujuscumque, aut quorumcumque, cujuscumque status, aut dignitatis, ab hac civitate Basileensi, etiamsi cardinalatus, patriarchalis, aut pontificalis existant, non fit, neque esse fuerit concilium diffolutum, nisi juxta formam & modum prædictorum decreti & conclusionis processus fuerit. Et quoniam hæc sodalitate stabilis permanentiæ concilii debite observata, nec-cessarium quæ

quæ in manibus funt, poterant maturius & ordinatius tractari, & præcipue circa electionem futuri summi Pontificis, cum majorem attentionem requirit; ut non intendit hæc sancta synodus ante terminum iexsigna dierum in decreto leptimis fectionis ejusdem furer ipsa electione in hoc concilio fienda præfixum, compurandorum a die depositionis Gabrielis, olim dicti Eugenii Papæ quarti, quæ fuit septimo Kalendas Julii, ad electionem pro futuro procedere. Effluxo autem hujusmodi termino, decernit ad eamdem electionem in sacro concilio fore procedendum modis & formis per ipsum concilium declaratis. Ut autem sub virtutibus & idonea pastore, quem a Domino dari speramus, fiat omnium Christianorum unio & abundantia pacis, volens hæc sancta synodus cum tanti affectus cuiflos, quantum in fe est, invitare ad pacem, omnes & singulos sequentes caritatem prætentam præfati Gabrielis, olim dicti Eugenii Papæ, ac in ipsum, nomineque ejusdem, cujuscumque status, gradus, aut conditionis, etiamsi cardinalatus, patriarchalis, episcopalis fuerint, qui ipsum Gabrielis, olim Eugenii, obedientiam & adhæsionem in totum dimiserint, huic sacro concilio realiter & cum effectu, infra terminum hujusmodi fexagina dierum, a tempore præfixi compurandorum, adhæserint, atque de his coram eodem concilio per fe vel alios legitime docuerint, infra terminum predictum, intendit benigne amplecti & recipere, ac omnem statui & indemnitati convenienter providere.

Datum Basileæ in sessione nostra publica, in ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, festo Idus Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, Apostolica sede vacante.

SESSIO XXXVI.

De Conceptione gloriosissimæ Virginis Mariæ.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XXXVI. Exod. 34.

ELucidantibus gratiæ mysteriis mercedem gloriosam repromisit æterna Dei Patris Sapientia, dum ait: *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt*. Quod etiam de gloriosa Virgine, quæ Patris Sapientiam Dei Filium æternum in utero pertulit, ac mundo peperit, facrosancta legit ecclesia. Nam quidquid de dignitate & fublimitate Virginis matris educitur in lucem, hoc non dubium est ad laudem & honorem Filii fui pertinere. Et qui honorificant genitam & fanctitatem Matris honorificant eidem gloriosissimo nomen Filii ejus, qui ipsam sanctificavit & replevit gratia. Unde fi in ceteris rebus elucidatio veritatis, quæ a Domino Deo Deiff., prædicta merita patuerit; in ea re specialiter fructus ubertimos afferre speranda est, quæ fanctificationem & dedicationem templi illius concernit, in quo antefe fæculis, antequam tens fieret, & ab æterno sibi manfionem ordinavit prima & æterna Veritas. Id quoque maxime congruit, ut pax inter hæreticos quæstionibus concernentibus fanctitatem illius, per quam pax diffusa est in terris. Hæc tenus vero difficilis quæstio in diversis partibus & coram hac fancta fynodo super con-

A ceptione ipius gloriosæ virginis Mariæ matris Dei & eratodro fanctificationis ejus facta est: quibusdam dicentibus ipsam virginem & ejus animam per aliquod tempus aut instans temporis subjacuisse actualiter originali culpæ; aliis autem e converso dicentibus, a principio creationis fue Deum ipsam diligendo gratiam eidem con ubile, per quam a macula originali illam beatissimam perfonam liberans & præservans, fublimiori fanctificationis genere redemit, cum fundatet eam Altissimus ipse, & ipsam fabricaret Filius Dei Patris, ut esset mater ejus in terris. Nos vero diligenter inspectis auctoritatibus & rationibus, quæ jam a pluribus annis in publicis relationibus ex parte utriusque doctrinæ coram hac fancta fynodo allegatæ funt, alisique etiam plurimis super hac re visis, & maxima considerationis pensatis, doctrinam Islam differentem gloriosam virginem Dei genitricem Mariam, porexenente & operante divina numinis gratia fuisse, numquam affectutiæ subjacuisse originali peccato; fed immunem semper fuisse ab omni originali & actuali culpa, fanctamque & immaculatam; tamquam piam & confonam cultui ecclesiastico, & fidei catholicæ, rectæ rationi, & facræ scripturæ, ab omnibus catholicis approbandam fore, tenendam & amplectendam, diffinimus & declaramus, nullique de cetero licitum esse in contrarium prædicare feu docere. Renovantes preterea institutionem de celebranda fanctis ejus Conceptione, quæ tam per Romanos quam per alias ecclesias festo Idus Decembris antiqua & laudabili consuetudine celebratur, statuimus & ordinamus eamdem festivitatem celebrari die in omnibus ecclesiis, monasteriis, & conventibus Christianæ religionis, sub nomine Conceptionis B Divæ Deiparæ cum octava, & cum officiis fidelibus vere pœnitentibus & confessis, & die Missarum solemnis centum, primis autem vel secundis vesperis totidem, sermoni vero verbi divini de ea fieri interesse fidelibus centum quinquagintta dies, concessione perpetua temporibus duratura, & injunctis ibi pœnitentiis hæc fancta fynodus eligitur.

D Datum Basileæ in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basileensi solemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono.

SESSIO XXXVII.

I.

Revocatio protestationum, conventionum, juramentorum, obviantium electioni Papæ fieudæ.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans ad perpetuam rei memoriam.

QUoniam in opere necessario, quod favet non solum quærere gratia agentibus humus, in eligendo summum Pontificem, & providendo saluti ecclesiæ, in gloriam omnipotentis Dei, non solum quærere oportet quod ipsum operis conformationem promovet, verum etiam impedimenta tollere, quæ felici progressui rerum agendarum adversari, aut obstare possunt,

vel quomodolibet contraire : ut patius, sinc-
rius, & liberius ipsa electio summi Pontificis fiat,
omnes & singulas protestationes, quæ possunt
puritati, sinceritati & libertati & efficacitati
ejusdem electionis & eligendi per sacrum con-
cilium summo Pontifici obedientiæ plenariæ ob-
viare ; occasiones conventionum, pactiones, pro-
missiones, obligationes, juramenta, condi-
cta, intelligentias, & intendimenta, ubicunque,
qualiscunque, & per quoscunque, cu-
juscunque status, gradus, conditionis, &
præeminentiæ, etiamsi imperiali, regali, car-
dinalatus, archiepiscopali, ducali, aut alia
quacunque ecclesiastica vel mundana præfulgen-
ti dignitate, in adversum hujus electionis
factas & facta, fiendas & fienda, ex abun-
danti damnat, reprobat, & annullat, prout
etiam de ipsis nulla omnino vobis ob vel mo-
menti existitit : mandans sub obtestatione ma-
vini judicii, & sub excommunicationis pœna,
quam in contrarium facientes ipso facto incur-
rant, & præcipiens, ne quis talia facientes, vel
jam facta uti, aut eadem observare quovis modo
præsumat. Omnesque & singulos ab hujus-
modi promissionibus & obligationibus quibus-
cunque, etiam juramento vallatis, eadem sancti-
ta Synodus ad cautelam & ex abundanti absol-
vit & relaxat, & prout hæc de facto procedes-
runt, & abolentes & abolendas esse declarat.

Datum Basileæ in Sessione nostra publica, in
majori ecclesia Basileensi solemniter celebrata, C
nono Kalendas a Decembris, anno a Nativi-
tate Domini millesimo quadringentesimo trigesi-
mo nono.

II.

Actuad decretum ejusdem sessionis de modo eligendi summum Pontificem, & numero.

Sacrosancta Basileensis generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad futurum rei memoriam.

Isai. 51. *Consolabitur Dominus Sion, & consolabitur omnes ruinas ejus, ait Elias Propheta, & ponet deserum ejus quasi delitias, & solitudinem ejus, quasi hortum Domini. Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis : quod jam, aspirante singulari gratia Spiritus Paraclyti, in ecclesia conspicere peramus, & videre pastorem bonum constituendum a Domino super familiam suam, qui sapienti & fideli regimine relevet ipsam ecclesiam a languoribus suis, quos ex inutili & damnosa administratione hactenus perpessa est. Et licet diversis temporibus diversi modi super electione Romanorum Pontificum observati sint, prout necessitas & utilitas ecclesiæ expolcebat ; nunc tamen cura rei hujus sub directione omnipotentis Dei B incumbit huic sacrosanctæ Synodo congregatæ pro reformatione ecclesiæ & salute omnium fidelium in nomine Christi Salvatoris, qui ait : Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. Et jam post editionem Tabularum decretorum de sacrorum canonum, atque justam deprecationem illius, qui ipsos canones & decreta ipsorum ab eversionibus, & reformationi & restitutioni divinæ scripturæ sibi salutiferæ vehementer abhorrentes, superest virum talem quærere a Domino, & cum benigniorem gratiam eligere, per quem de-*

ficerata cuncti gentibus ipsa reformatio atque salutaris gubernatio ecclesiæ Dei in salutarem reducatur effectum. Nam & singulariter tunc ipso pastori incumbet bene regendi necessitas, dum necessaria omnium sui prædecessoris ob ejus dannosum regimen ejecti ante oculos positum habebit. Dudum quoque in quarta Sessione hujus sanctæ Synodi, celebrata duodecimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo secundo, statutum fuit de decretis Summorum Pontificum, fi fedem Apostolicam hoc sedente concilio vacare contingeret, in hunc modum : Hæc sancta Synodus decernit, statuit, atque diffinit, quod in eventum vacationis sedis Apostolicæ, cæ, hoc sacro generali concilio durante, electio summi Pontificis in loco illius fieri concilii fiat, & interdicit ne aliqui celebrentur. In contrarium decretis, diversis authoritate, etiamsi papali, non obstantibus quibuscumque constitutionibus editis vel edendis, aut aliis in contrarium facientibus, si de ipsis de verbo ad verbum esset facienda mentio specialis, aut juramento firmatis, fitantis : quibus ex certa scientia derogat, & decretum nulla & irrita esse & nullius roboris vel momenti ipso jure. Contrarium vero attentantes sint tam active quam passive, quoad electionem Romani Pontificis & ad omnia ecclesiastica dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuo privati, & infamiæ notam & etiam excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Quod si fortitam aliquo de facto præsentia electio præfumeretur, tam electores, quam illi adhærentes & eum pro tali gerentes, & fapedictos pertinaciter inhærentes, & abolitionem vero omnium & singulorum qui premissas sententias aut aliquam earum incurrerint quoquo modo, dicta sancta Synodus tantumodo, prætentabitur in mente articulo, sibi reservat : decernens præfatos decretum ligare, afficere, vim & effectum habere & fortiri, post quadraginta dies huiusmodi primo vinc fectorum & die publicationis ejusdem.

Deinceps autem in nostro decreto septimo sessionis ordinatum fuit, quod in eventum prædictum vacationis sedis Apostolicæ, hoc sacro generali concilio, ante fexaginta dies a tempore ipsius vacationis continue computandos, ad electionem Romani Pontificis minime procederetur : quem terminum fexaginta dierum postquam vacavit ipsa sedes per depositionem Gabrielis, olim Eugenii Papæ IV. hæc sancta Synodus duxit explicandum. Deneuiente, efflaxo illo termino, electionem Romani pontificis in hoc sacro concilio esse fiendam, modus & formis per ipsum concilium declarandis, prout in decreto nostro trigesimoquinto fecimus plenius continetur. Cum autem jam per ejusdem temini lapsum adhuc per plures dies ad electionem præfatam procedere difficultatem, ecclesiæque acerrimos dolores pastoris, dum pastoralem sedis apostolicæ diuturna vacatio, & differtur novi pastoris electio, ipse quoque, qui jufficime depositus est, varias ambiendo ecclesiam conturbare contatur, & apostolicæ sedis primatum nefanda præsumptione tenere de occupare, in grave scandalum ecclesiæ & magnum periculum fidei & religionis Christianæ ; C qui pertinaciam suam in dies magis ac magis hominibus manifestando mense Septembris proximæ preteriti horzendam inveterata adversus*

ANNO CHRISTI 1438. veritates fidei, in hac sanctam Synodum, A quique factores & defensores promulgavit, non correctionem seu emendationem proferens, sed omnem incorrigibilitatem & pertinaciam offendens, atque propriis facilis tuti mundo manifestans ; necesse est ecclesiæ catholicæ de prudenti & fideli pastore providere, qui cum a perfecutionibus tam reproba hominis defendat, fidemque conservet, ac jufitiam & veritatem tueatur, ecclesiam Christi fangine redemptam, quas præfatus Gabriel seducere nititur, dirigat in viam salutis. Nam, licut res ipsa indicat, plura & majora scandala in dies eveniunt, nisi per auxilium gratiæ Dei de remedio provideretur opportuno. Ad quod quærendum, ipse idoneus pastor providendum, necessitas fidei maximæ nos impellit. Volens itaque tandem hæc sanctæ Synodis post maturam & longam expectationem evolvere dubitum decretum, ne ex defuncti atque necessitati ipsius ecclesiæ (ut tenetur) providere, ad laudem & gloriam beatissimæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, statuit, decernit & declarat, electionem Romani pontificis fiendam & celebrandam esse pro hac vice per hoc sacrum concilium Basileense ipso ejus authoritate, modis & formis infra scriptis.

Et primo, quod una cum diffeclissimo ecclesiæ filio Ludovico tituli Sancti Cecilie sanctæ Romanæ ecclesiæ presbytero cardinali, Arelatensi vel vulgariter nuncupato, præsente & præsidente sacro concilio, & alias ipsius sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, B qui ante confirmamam electionem futuri summi pontificis adveneriunt, & adhærentes huic sacro concilio, eidem electioni fiendæ, & celebrandæ ad alterius electionem procedant, prisiquam exeant conclave, si præfatus electus in hac civitate fuerit. Si fuerit extra civitatem, eo casu infra triduum post positum tabellis ad ipsum electum, & per ipsum concilium in congregatione generali declaratum, de recusatione per electum facta, iterum intent conclave, prout alterius electionis facienda omnibus modis & formis, fiat superius dictum est. Et si quis ipsorum electorum a tempore primi ingressus conclavis inantes recederet a concilio, vel decederet, aut impedimentum habere per quod non posset electioni interesse, vel etiam conclave intrare nollet, alius loco ejus fubrogetur de eadem natione per ipsos ad eligendum deputatos, aut per majorem partem ipsorum ; cui habebit communicare & jurare, prout præfati deputati ejusdem major pars ipsorum ordinaverit. Deinceps præfatus concilium & fingulorum prædictorum absque alia nova deputatione electorum, donec electio per eos faciendæ realiter per confensum electi fortiri facere effectum. Hanc autem formam & modum electionis approbat, ratuit, ordinat & decernit hæc sancta Synodus pro hac vice. Et ad omnem fcrupulum tollendum, omnes & singulos in eadem Synodo prælentes & ventonos, & qui ei adhærebunt, quantum ad hujusmodi electionis opus & totalem effectum, ab omnibus censuris excommunicationis (ſi quas fortitan incurrerint) & quibuscunque cenfuris a jure vel ab homine generaliter vel specialiter, etiam a concilio generalibus vel summis pontificibus, quomlibet ipsis abfolvit, ipsisque ad omnes ejusdem & eidem ejusdem agendos active & passive, quatenus opus eit, habilitat, & habiles esse declarat, volens etiam ut specialiter in omnibus ad eligendum depu-

Ubi conclave. Ex Authentica. Ea fini legitimo indicitur Comes : hinc illa ius ac conditiones, ut videmus.

Concilii Basileensis fit finis ac.

SESSIO XXXVII. deputatis aut deputandis (ut præmittitur) lo- A constitorio solemniter repetam: Datum ut supra.

IV.

Decretum inhibitionis, ne bona electis et eligendis rapiantur.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, ad perpetuam rei memoriam.

Cum ea quæ Iandabiliter pro reprimendo cursu malignantium ordinata sunt, nullatenus negligi decent, sed potius ad effectum deduci, laetum canonem, dudum in concilio Constantiensi editum adversus illos qui bona electorum, seu etiam eorum qui famabantur de novo electi in summos pontifices, rapere vel tenere, innovat hac sancta synodus sub hujusmodi tenore: Omnis aetas ab adolescentia sua prona est ad malum, ad id praecipue ad quod cupiditatis & avaritiae stimulis incitatur. Fiunt autem & factae sunt leges, ut earum metu humana refrenetur audacia, totaque fit inter populos universalis, & reformatur mortalis facinus. Cum itaque nonnunquam evenisse comperimus, quod electo Romano pontifice, nonnulli hujus praetexta praetensae cujusdam absolvis licentiae, res & bona sic electi, quasi omnino divitiarum adepto, falso praetendentes occupantes concedi, nedum illius sic electi, immo aliquando nonnullorum quos electbus esse mendaciter confingunt, domos, res & bona cardinalium, aut electorum Romani pontificis, & aliorum in loco conclavis existentium, etiam violenter invadunt, rapiunt, occupant & transportant, lucrifacta existimantes: ex quibus (si permitterentur) plura pericula, scandala, rapinae furta, & nonnunquam homicidia sequerentur. Nos igitur tam scelerum temeritatis & audaciae viam praecludere, & hujusmodi periculis & scandalis obviare volentes, praefatam damnatam scelerosam abusum, ac illicita hac odio prohibemus: statuentes quod quicumque, cujuscunque status aut conditionis existant, contra hoc praesumpserint attentare, aut ad hoc auxilium, consilium vel favorem praebuerit, quas in violentos raptores & occupatores hujusmodi jura atque apostolicae & imperiales constitutiones statuunt, & eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, in qua ipsi hac sancta synodum, aut futurum Romanum pontificem, praeterquam in mortis articulo, & fide satisfactione, absolvi nequeant, & sub officio, beneficio, privilegiis & dignitate ecclesiastica & mundana, feudalique & reliis aliis, si quae aut quas in Romana vel aliis ecclesiis obtinent, sint privati, & inhabilitatis adhinc & passive existant: civitas vero quae in praemissis culpabilis fuerit, ecclesiasticis subjaceat interdicto: haec adjicientes sanctioni, ut domini temporales ecclesiae & officiales civitatis vel loci, ubi electionem Romani pontificis contigerit celebrari, illa imminente, praemissis fieri sub gravibus poenis publice & realiter prohibent, & prohibitionem diligenter faciant objectari, ceteris constitutionibus circa talia editis in eo robore duraturis. Et quia nonnunquam electo Romano pontifice, per hanc sanctam synodum seu ejus auctoritate celebranda, ubi observatione & executione praefatae constitutionis opus fit, nos omnia & singula praedicta agenda & sequenda illis personis cum ecclesiasticis quam secularibus, quae postmodum in nostra cancellaria nominabuntur, plenam & liberam committimus & concedimus facultatem & potestatem, decernentes literas super hoc fieri cum consiliis & aliis remediis juris, etiam cum invocatione brachii secularis & clausulis opportunis. Datum ut supra.

ANNO CHRISTI 1439. ANNO CRIST. 1439.

V.

Ne tempore electionis fiat audientia.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, ad futuram rei memoriam.

Ne variarum rerum occupatio actum falubrem electionis futuri pontificis impedat aut perturbet, decernit hac sancta synodus, ut ad tam necessarium & tam salubre electionis negotium attentius procedatur, audientiam & omne causarum & litium exercitium hoc facto concilio, praetor audientiam camere, a die quo deputati ad eligendum summum pontificem intrabunt conclave, & deincepsque usque ad publicationem electionis ipsius Romani pontificis inclusive, suspendenda esse, eademque hoc praesenti decreto suspendit & prohibet, irritum decernens & nunc quidquid in contrarium fuerit attentatum. Datum ut supra.

SESSIO XXXVIII.

I.

Contra invectivam.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XXXVIII. Ad. Ecc. 4.

IN Ecclesia scriptum est: *Veritas magna & fortior pro omnibus. Omnis terra veritatem invocat: celum etiam ipsum benedicit: veritas manet, & invalescit in aeternum, & vivit & obtinet in saecula saeculorum. Non est apud eam accipere personas, neque distinctiones: sed quae iniqua sunt facit omnibus inaequitas.* Cujus quidem veritatis in fortitudinem dum impugnare conatur Gabriel, quondam dictus Eugenius papa quartus, justo judicio a papatu depositus, seipsum magis dejecit & profiteretur. Qui nuper apud Florentiam (prout per summarium informationem accepimus) libellum quemdam, qui incipit, Moles fervens Dei, promulgavit, in quo praetentum translationem praefatam hujus sacri concilii in Ferrariam, quam eroneam in fide plurimus decretis & epistolis nostris lucidissime declaravimus, per eum confirmandam schismatis causam conventiculi Ferrariensis sub nomine generalis concilii, hoc facto durante concilio, in vim praetextae translationis attentatam, ipse qui semper ante pertinaciter defendere & approbare conatur, adjiciens quod a recta linea per antiractus eruditorum, quodque contra sententiam Constantiensis in malignum sensum, & a sana doctrina penitus alienum pertraximus, in hoc quod declaravimus per sellionem nostram dictam septimam Kalendas Junii proximae praeteritae celebratam, res veritatis, quarum tenor sequitur:

Veritas de potestate concilii generalis, universalem ecclesiam representantis, super papam & quemlibet alterum, declarata per Constantiense & hoc Basileense generalia concilia, cum veritas fidei catholicae.

Veritas haec, quod papa concilium generale universalem ecclesiam representans, actu legitime congregatum, super declaratis in praefata veritate aut aliquo eorum, cum ipso consensu nullatenus auctoritative potest dissolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, cum veritas fidei catholicae.

Veritatibus duabus praedictis pertinaciter repugnans est consensus haereticus.

Constat quoque ipse Gabriel post praedicta per eum facta, sub obscurationis verborum mundum involvere, dicens le damnare & reprobare veritatem praedictam ad sensum Basileensem, quem, inquit, facito demonstravit, neque illum sensum explicatus, nec in quolibet eas approbare velit manifestare: quae fortassis idco fabricet, quoniam manifeste videt verba diffortum veritatem ita clara esse & aperta, sicut lunt, quod de nulla obscuritate notari meritoriis possunt, nec ad multiplices pertraxhunt sensus: & per consequens, quod ille primus sensus, juxta quem le dicit reprobare dictas veritatis, nullatenus allegari potest. Hoc autem notum facimus universis catholicis, quod nullum sensum in his habet hac sancta synodus, nec habere vult, nisi tantum sensum Constantiensis haberi in declarationibus fuis, fensum veram & catholicum, quamque semper habuimus in declarationibus per nos factis, in secunda, quinta, duodecima, vigesimanona & aliis sellionibus nostris, ac epistolis synodalibus, pariter cum cardinalibus sanctae Romanae ecclesiae, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, oratoribus principum, abbatibus, doctoribus, qui in nobis coetu adfuerunt, fideliter & unanimiter credentibus quod concilium est supra & immediate a Christo, cui papa obedire tenetur, prout veritas praefata in concilio Constantiensi declarata, diffinitive & definitive ex parte fidei & juris divini, quod papa ipse concilium generale universalem ecclesiam representans legitime congregatum, eo modo quo frequenter declaratum est, ipso non consenso diffolvere, aut de loco ad locum transferre non potest: neque aliquam has veritates praevalere potuit Gabriel ipse, qui praetentam diffolutionem hujus sacri concilii fine ejus consensu prima vice per eumdem Gabrielem attentatam, hoc facto concilio eidem ex parte Dei omnipotentis praecipiendo atque mandando, judicialiter revocare compulsus est, ac in tua adhaesione eam declaravit nullam, irritam & inanem, ipsique non obstante concilium legitime continuante fuisse, & profectionem habuisse & habere debere, revocando etiam expresse literas incipientes, Dum ad Nos, quas in eumdem Ecclesiarum bastarr. & adversus hujus sacri concilii & aliorum concilium auctoritatem varios excogitet contiaebant: item duas literas (eas incipientes, Infestabilis, & In arcano, alias etiam quasquunque, ac quidquid per ipsum aut suo nomine in praejudicium aut derogationem hujus sacri concilii Basileensis, seu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum fuit, aut fieri erat. Ecclesia catholica tunc in pace conquiescit, tunc firmiter esse veruna & indubitata quod papa absque consensu concilii ipsum diffolvere, aut prorogare, non potest: cognovere-

Basileensis synodus sic dicitur in sessione 31 quae incipit, *Dum ad nos*, etc.

Sed plerique exemplaribus Eugenium quartum ab omnibus pontificibus reiicit; sed non omnibus: sed non omnibus.

SESSIO XXXVII. Consensus concilii diffolvere & ex de hac Basileensis & Sectae a.

SESSIO XXXVIII. quinque cardinali fideles, quod acquiescere oportet, cor judicio generalis concilii summum pontificem, cum post tam diuturnam resistentiam domum annunam, quibus ipsam dissolutionem Idem Gabriel justificare conabatur, acquiesse judicio sacri generalis concilii, præsentans judicialiter coram eodem formam sua confessionis, quemadmodum factum concilium ordinavit, revocando expresse (ut dictum est) quæcumque afferta per eum aut nomine suo in contrarium. Potluntque omnes catholici nunc videre, quanta plaga inferatur ecclesiæ Dei, si reverentiam in dubium illa declaratio facta in concilio Constantiensi, vigore cujus & ineffabili ac inexpugnabili auctoritate depositio Joannis vigesimotertii, & privatio Benedicti a jure pugnaret (si quod habebant) sic in fuis obedientiis nunnullorum, ac etiam electio Martini, cui successit olim Eugenius, factæ sunt, & a quibus confessionem omnes ecclesiarum cardinalium, & prominentes prælaturum & aliorum ordinum & graduum ecclesiasticorum factæ sunt, quantumcumque declarationis ejusdem & auctoritatis detur a Christo concilius generalibus vigore decretum, si fomites pontificios possit concilia, dum congregata effent, transferre de regione in regionem sine consensu ipsorum, & ecclesiæ concilii propterea ire ut dissolveretur aut dissederet, etiamsi nolint. quotiies liberet ipsis pontificibus. Verum in hac reprobatione dictarum veritatum, quam idem Gabriel facit in prefatus libellis, intelligere possunt omnes fideles, quomodo jam id verificatur, quod a septem annis in ista duodecima sessione ipsius de ipso Gabriele prædixit hæc sancta synodus, cum ait: Et, quantum ex ejus verbis facilique colligi potest, nil aliud pretendere videtur, nisi ut ecclesiam pessundet, injuriosque sibi & sacerdotibus facitat, non solum abrogando ritum sacrorum conciliorum, & ea proibito dissolvendi, sed & ipsum sacratissimum decretum Spiritu Dei prædictum, a quibus fluxerunt pendet universalis ecclesia, irritando & abolendo, & præterita declarationem illam, quod in hac quæ adfidem, extirpantiamen schismatis, & generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris pertinent, quilibet, etiam papalis dignitatis, decretis generalis concilii subjicitur. Hæc in prefata duodecima sessione habentur, quæ nunc idem Gabriel aperte impugnat. Unde omnes intelligere possunt, quam juste hæc sancta synodus hucusque eidem restitit. Conspiratum autem obedientiam, quo auctoritati generalium conciliorum fatis & verbis resistebat, contemnendo etiam & violando voluntatis facrosanctum pro salute animarum edictos. De quibus ait Damasus papa: Violatores enim voluntatis & sanctis patribus gravitet judicatus, & Spiritu sancto, instinctu cujus ac dono dictati sunt, damnantur: quoniam blasphemare in Spiritum sanctum non incongrue videntur qui contra eodem canones non necessitate compulsi, sed libenter (ut præmissum est) aliquod aut proferre agent, aut loqui præsumunt, aut facere voluentius sponte contestantur. Talis enim presumptio manifeste unum genus est blasphemandi in Spiritum sanctum. Reprobat insuper præfatus Gabriel, & damnat factam depositionem, ac quam hæc sancta synodus justa dispositione declaravit, post tamen expectationem & maturam examinationem, quibus decrevit, propter hæresim, schisma, insuper canonicam monitionem pravitatem, perjurium, & contemptum, ac violationem ejusdem, etiamsi cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopatus, episcopatus fuerint, vel beneficia, aut alia quæcumque bona fuppositorum hujus sanctæ synodi & eidem adherentium quovis modo impetrare, occupare aut detinere, etiamsi motu proprio eis concessa dicantur, vel ipsos fic impetrantes, occupantes, vel detinentes, ad possessionem eorumdem recipere vel admittere, ita eos in eidem sustinere quovis modo præsumant, sub pœnis fautoriæ schismatis & hæresis, nec non alias pœnis excommunicationis, privationis ab omnibus dignitatibus, etiamsi (ut præmittitur) cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopatus, episcopatus, aut quæcumque fuerint, beneficiis & officiis, & inhabilitationibus ad eadem, & B interdicti, dudum in octava, tertiadecima, & vigesimanona, ac aliis sessionibus hujus sanctæ synodi, in talia Constitutionibus promulgatis, quas hæc sancta synodus innovat, & quæ omnes & singuli prædicti ipso facto incurrant, nec ab alio quam ab hac sancta synodo, propterquam in mortis articulo, valeant de prædictis absolvi. Et si qui huic facto concilio incorporati, aut ei adhærentes, vigore mandatorum prefati Gabrielis, sedem Romanam, & ejus Pontificem ab administratione papalis remanatorum, fuis dignitatibus aut beneficiis quibuscumque spoliari affent, aut spoliare tentarent, pollint nihilo minus hac alia cause conspiratione aut resquisitione alterius auctoritatis, possessionem hujusmodi dignitatum & beneficiorum per se vel per alios reintrare & possidere, ac alii pœnis contentis in decretis nostris semper in suo roboratione duraturis.

Datum in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basiliensi solemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimonono, apostolica sede vacante.

Confirmatio decretorum concilii Constantiensis.

Basiliensis concilii decretum, ejusque in Sacrosanctum Romanum Pontificem, ejusque.

Pseudo-Damasus, Epist. 1. ad Episcopos Italiæ.

Contemnentes decretum concilii.

Violatores sanctorum canonum.

Violantes voluntatem sancti Spiritus.

Blasphemantes in Spiritum sanctum.

Hæresis.

Schisma.

Perjurium.

Contemptum.

SESSIO XXXVIII. dutum quotcumque dignitates, etiamsi cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopatus, episcopatus fuerint, vel beneficia, aut alia quæcumque bona fuppositorum hujus sanctæ synodi & eidem adherentium quovis modo impetrare, occupare aut detinere, etiamsi motu proprio eis concessa dicantur, vel ipsos fic impetrantes, occupantes, vel detinentes, ad possessionem eorumdem recipere vel admittere, ita eos in eidem sustinere quovis modo præsumant, sub pœnis fautoriæ schismatis & hæresis, nec non alias pœnis excommunicationis, privationis ab omnibus dignitatibus, etiamsi (ut præmittitur) cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopatus, episcopatus, aut quæcumque fuerint, beneficiis & officiis, & inhabilitationibus ad eadem, & interdicti, dudum in octava, tertiadecima, & vigesimanona, ac aliis sessionibus hujus sanctæ synodi, in talia Constitutionibus promulgatis, quas hæc sancta synodus innovat, & quæ omnes & singuli prædicti ipso facto incurrant, nec ab alio quam ab hac sancta synodo, propterquam in mortis articulo, valeant de prædictis absolvi. Et si qui huic facto concilio incorporati, aut ei adhærentes, vigore mandatorum prefati Gabrielis, sedem Romanam, & ejus Pontificem ab administratione papalis remanatorum, fuis dignitatibus aut beneficiis quibuscumque spoliari affent, aut spoliare tentarent, pollint nihilo minus hac alia cause conspiratione aut resquisitione alterius auctoritatis, possessionem hujusmodi dignitatum & beneficiorum per se vel per alios reintrare & possidere, ac alii pœnis contentis in decretis nostris semper in suo roboratione duraturis.

Datum in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basiliensi solemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimonono, apostolica sede vacante.

II.

Aliud decretum de electionibus.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universam ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

Magna nobis est solicitudo, ut electiones pastorum, quibus incumbit regere gregem dominicum, rite celebrentur, & quantum possibile est, tendo removentur quæ ipsarum puritati obviare possint. Quia vero sæpius contingit hæreticus, monasteriorum & ecclesiarum prælatis decedentibus, & eorum corporibus tumulatis, propter expectationem abientium vocandorum ex locis longinquis, ecclesias ipsas & monasteria vacantia interim diffendi plurima suscepisse, & propter diuturnam interim expectati temporis spatium varia rogamina & precum laborantiones factas fuisse, unde ecclesia sæpius magnam jacturam pervenisse noscuntur; hinc & ordinat hæc sancta synodus, quod de cetero ad electiones de personis ad ecclesiarum & monasteriorum regimina faciendas, ubi abbates hactenus vocati consueverant, non tenentur illi de capitulo vel conventu, in quo electio faciendaferit, aliquos vocare abientes in locis ultra duas dietas ab ipsa ecclesia vel monasterio distantibus existentes, canonibus aliter disponentibus non obstantibus quibuscumque. Et in eleo in electionibus ad quæcumque dignitates faciendas intelligatur. Per hoc tamen privilegia, statutis & consuetudinibus illarum ecclesiarum & monasteriorum, in quibus ad ipsas electiones faciendas prælati religiosi aut alii de aliis ecclesiis aut monasteriis vocandi sunt, non intendimus in aliquo derogare. Prædicta quoque in casu electionum dumtaxat volumus intelligi, alias casibus, in quibus ablentes vocandi sunt, in dispositione juris communis remanentibus. Insuper quoniam in modo & forma eligendi ecclesiis & monasteriis prælatos, maxime cum in eorum electionibus per viam scrutinii proceditur, multa requirontur a jure observanda, quorum omissio hujusmodi electiones nullas reddit, vel facitas annullandas, unde diffependia & quæpumarina difrimina eisdem ecclesiis & monasteriis hactenus sæpenumero evenerunt, & continuo in posterum evenire possent, ad obviandum eisdem difrimiinibus & diffendiis, statuit hæc sancta synodus, quod superiores, ad quos eumdem electionem spectat confirmare, electiones quæcumque hujusmodi, dumodo illas alias a majori parte capitularium seu conventuum, ecclesiarum & monasteriorum hujusmodi, prius tamen vocatis vocandis, & communibus suffragiis, & juramentis præstitis, primitus, juxta formam decreti nostri defuper editi de personis idoneis, celebratas cognoverint, super religiosis formam concernentibus, juxta traditionem canonum, ablque tamen malitia & fraude omissis ad conclusiones hujusmodi electionum procedere, & eum taliter electis, cum ipsorum qualitate & ecclesiarum utilitas persuaserit, ut idem in ecclesiis & monasteriis eisdem præesse, ipsaque in spiritualibus & temporalibus regere & gubernare ac disponere possint & valeant. In postulationibus tamen quæcumque nullatenus juramenta & communa, fiant nec in electionibus, omittantur, constitutionibus eisdem in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Basileæ in sessione publica ipsius sanctæ synodi, in ecclesia majori Basiliensi solemniter celebrata tertio Kalendas Novembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimonono, apostolica sede vacante.

III.

Aliud decretum confirmationis nominatorum ad dignitates papales, per deputatorum in concilio.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universam ecclesiam representans, ad futurum rei memoriam.

Nuper in decreto nostro trigesimaseptima sessionis super electione Romani pontificis promulgato, inter cetera statuimus, quod una cum dilecto ecclesiæ filio Ludovico titulo sanctæ Cæciliæ cardinali, & telatenti vulgariter nuncupato, & aliis cardinalibus ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, si & ante consumatam electionem advenirent, & ipse electionem interesse vellent, alii triginta quo tam de prælatis, quam de cetera hongrabilibus ecclesiasticis viris, deputaremus, qui pro hac vice auctoritate hujus sanctæ synodi ipsum Roma-

SESSIO XXXVIII. ab universali ecclesia summus pontifex habeatur. Pro quo tot, qui fuerit electus, prout hac omnia in praecedentibus plenius dicto decreto latius continentur, inter quos triginta duos nominavimus & eligimus dilectos ecclesiae filios, Thomam abbatem de Dondraiza, ordinis Cisterciensis, diocesis Eduidae cap. [illegible] Gennemen de Segobia, archidiaconum de Villavisiosa in ecclesia Oveten., Thomam de Coutcellis, canonicum Ambianensem, in facta theologia magistrum, committentes eisdem plenariam facultatem eligendi, si velient, ac assumendi secum unum, duos aut tres alios (prout eis videretur) qui assumpti & electi fuissent, de eandem facultate potestatem habentes & facultatem, mandato, vice, & auctoritate hujus sacri Basileensis concilii, nominandi & eligendi reliquates electores ipsius futuri Romani pontificis, & etiam alias officiosiores pro concilii necessitatis, ita quod nullus per eos eligendus aut nominandus conferetur esse electus & nominatus, nisi a majori parte praedictorum eligentium nominatus esset & electus. Quibus injunximus ut recipierent & nominarent ipsos reliquates electores ex toto corpore concilii, habendo respectum ad nationes & deputationes in hoc facto colentes existentes, quamvis fieri potest. Recepimusque ab ipsis tribus praenominatis juramentum, quod eligerent vivos timoratos & idoneos, quodque non reveralent electos per ipsos usque ad publicationem contendem in generali congregatione sac sessione, sed ipsam electionem fic per eos factam, clausam subscriptam sigillis, reponerent in aliquo loco esto sub fida custodia, usque ad illam diem publicationis. Volentes autem tres praedicti deputati nostri commissionem sibi per nos factam exequi, cooptumpro sibi dilectos ecclesiae filios Johannem de Gretzer regium in theologia magistro, praeposito ecclesiae sancti Petri in Bruna, Olomuncensis diocesis, die quinto Kalendas Novembris, in domo fratrum minorum Basileensis conventuales, elegerunt & nominarunt tam de praelatis, quam de cetteris ulque ad complementum numeri triginta duorum, ipsis in eodem numero ex nostra ordinatione comprehendendis, quos in certa schedula descripserunt, & eamdem clausam sub sigillis eorum, in loco turo sub fida custodia reposuerunt, usque ad diem publicationis hendie. Subsequenter vero die quarta Kalendas ejusdem mensis Novembris in nostra generali congregatione ad hoc specialiter indicta, praefatam schedulam aperiencs, nominationem & electionem sic per eos factam publicaverunt, in qua personae infrascriptae nominatae & deputatae fuit sic eisdem pro electoribus futuri Romani pontificis, Joannes archiepiscopus Tarentasiensis, Otto Derminensis, Gregorius Ulsiensis, Francisius Gebennensis, Ludovicus * Vilensis, Bernardus Aquensis, Guillelmus Vercellensis, Georgius Auguliensis, Joannes Eporediensis, Fredericus Basileensis, Ludovicus Tauriensis ecclesiarum episcopi, * Alexannus Sancti Benigni Fructuariensis ordinis sancti Benedicti Eporediensis diocesis, Joannes de Segusio ordinis sancti Benedicti Taurinensis diocesis, Conradus de Lucella Cisterciensis ordinis Basileensis diocesis, Raimundus Conchensis ordinis sancti Benedicti Rutherenensis diocesis, Petrus sancti Cucufatis episcopus Barcinonensis, Thomas de Dondraiza ordinis Cisterciensis Candidae casae diocesis, Antonius Arularum ordinis sancti Benedicti Elnensis diocesis monasteriorum abbas, Joannes de Segobia archidiaconus de Villavisiosa in Oveten., Christianus de Gretz regiae parapolitus sancti Petri in Bruna Olomuncensis diocesis, Nicolaus Thibour poenitentiarius Constantiensis, Sis Rothomagensis provinciae, Thomas de Concellis canonicus Ambianensis, Joannes de Vel. rector parochialis ecclesiae de Pleneor Leonensis diocesis in theologia magistri, Guillelmus Hugonis archidiaconus Metensis legum doctor, fratres Joannes de monte Canuto praceptor domus sancti Antonii de Renverso Turinensis diocesis, Derzelaus archidiaconus Cracoviensis, Bernardus de Boisco canonicus Ilerdensis, frater Bartholomaeus de Provanis praceptor domus sancti Antonii de Clavaiso Eporediensis diocesis, Joannes de Vuiler decanus ecclesiae Basileensis: Raimundus Abbioli canonicus Turiasiensis decretorum, Henricus de Judaeis legum doctor, Jacobus de Saltzburgo licentiatus in jure canonico canonicus Ratisponensis, omnes suprascripti sunt in facerdotio constituti.

Nomina vero perfonarum quae in aliis officiis ecclesiasticis pro concilio deputatorum, sunt haec: Ludovicus episcopus Lausanensis, pro locum tenente camerarii durante ipso conclavi.

Pro custodibus conclavis, Percevallus Bellesonis, Nicolaus Grossetanus episcopi, Joannes sancti Michaelis de Clofa ordinis sancti Benedicti Taurinensis diocesis, Franciscus Abundantiae ordinis sancti Augustini Gebennensis diocesis monasteriorum abbates, Francisces de Fulce ordinis minorum magister in theologia, Willelmus de Constantia legum doctor, canonicus Spiriensis, Joannes de Tirlemont decanus Segobriciensis, Theodoricus Nagel canonicus Rigensis.

Pro clericis ceremoniarum gratia, Aenear de Senis Tridentinensis, Michael Brunetti Belvacensis ecclesiarum canonici, notarii apostolici. Pro promotoribus, Hugo Barardi, Joannes Siltzenrode. Pro procuratore fiscali, Rambertus Malignant. Pro foldano, Petrus de Atrio. Deinceps autem loco Bernardi episcopi Aquensis, qui, allegatis per eum pluribus causis, ab ingressu conclavis & officio electionis, ad quod deputatus erat, se recusavit, habitis deliberationibus in sacris deputationibus, loco ejus in nostra generali congregatione nominavimus & deputavimus Ludovicum episcopum Massiliensem. Hanc itaque nominationem, electionem & deputationem tam debetium eligere summum pontificem, quam officiariorum necessariorum pro conclavi, praefati decreto eadem sancta synodus approbavit & confirmat, eamque validam esse, atque in omnibus vim, robur & effectum habere decrevit & declarat, supplens ex certa scientia & plenitudine potestatis omnes & singulos defectus, si qui forsan intervenerint in praemissis.

Datum in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basileensi solemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono.

ANNO CHRISTI 1439. SESSIO XXXIX.

Confirmatio electionis papae electi.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repraesentans, ad perpetuam rei memoriam.

DEUS patrum nostrorum & dominus misericordiae, qui fecit omnia verbo suo, et fecit omnibus a se creatis providentiam gerat, cuncta certo gubernans ordine, specialitamen cura dilectam suam ecclesiam semper dirigit, pro qua Unigenitum suum dedit, consolans eam jugiter per Spiritum paracletum, qui ipsam in afflictionibus adjuvat, in perfectionibus confortat, in tribulationibus laetificat, nec eam quibuslibet tentationibus sensit hujus vinci aut superari permittit. In cujus gloriosio nomine congregata haec sancta synodus, auctoritate duorum praecedentium concilliorum & duorum Romanorum pontificum, dum reflaurationem legis * divinae, & sacrorum canonum, reformationemque aurum solicito perquisivit fudio, simul etiam extirpationem haereseum, pacificationemque christianorum principum multis profequens laboribus, varias adversitates pertulit, & propter veritatem & justitiam plurimas persecutiones perpessa est. Adjuvante tamen virtute Dei, sedulo perseveravit in profectione sanctae reformationis ecclesiae pro honore Dei & salute omnium animarum. Cum autem hae opus felicis progressus habere non posset, propter adversitates & resistentias plurimas, quas Gabriel, olim dictus Eugenius papa IV. in cuncta opponebat, decreta salubria, & sacros canones contemnens & parvipendens, auctoritatemque sacrorum concilliorum verbis & factis conculcans, determinationes fidei cathollicae per ecclesiam sacrosanctam, ut ipsa ordinabo, & abolibus variis atque criminibus ecclesiam Dei notorie & incorrigibiliter scandalizando, prout in procellibus super hoc deductis visae continentur & tandem apud eum nulla proficiebat admonitio, oportuit ad alia juris remedia recurrere, & a fummo pontificio, quod minium damnofe & inutiliter administrabat, eumdem deponere. Post quam depositionem cum quatuor menfes & amplius esset elapsi, considerantes quam gravibus fit * circumdata difficultibus, quam fit difficilis & plena periculis ecclesia Romana prolixa vacatio, sicut excti conflideratio temporis edocet, ad electionem novi pontificis procedere duximus, repetitis prius in nostra publica sessione trigesimaseptima illis quae dudum de electione summi pontificis in hoc concilio facenda, in eventu vacationis fedis apostolicae, ipso concilio durante, in quarta & septima sessionibus ejusdem sanctae synodi flatuta & ordinata fuerant. Et facta solemni declaratione, quod pro hac vice electio Romani pontificis fieri & celebranda erat per hoc factum Basileense concilium, seu ejus authoritate, atque etiam ordinatione per decretum praefatae trigesimae septimae sessionis, quod una cum dilectissimo ecclesiae filio Ludovico, tituli sanctae Caecilliae Romanae ecclesiae presbytero cardinali, Arelatensi vulgariter nuncupato, praesente & in loco facto concilio, & aliis ipsius sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, si qui ante confirmatam electionem futuri Romani pontificis adventient, & huic

A sacro concilio adhaerentes, eadem electioni interesse vellent, alii tam de praelatis, quam de ceteris honorabilibus ecclesiasticis viris in facerdotio, aut saltem in diaconatus ordine constituti usque ad numerum triginta duorum, per eamdem sanctam synodum ad praedictam electionem facienda, in generali sua congregatione se in forma publica nominandi & deputandi, potestatem haberent, prout decretorum Deum & suas conscientias eisdem videretur, hac vice libere eligendi summum pontificem authoritate hujus sanctae synodi: ita ut ille abique ulla exceptione ab universali ecclesia summus pontifex haberetur, qui ab omnibus praedictis fic debentibus pro hac vice eligere, aut saltem a duabus partibus ipsorum electus, & confensum fum juxta formam in eodem decreto ordinatam praellaret, fecundum cujus decreti difpositionem triginta duos archiepiscopi, episcopali, abbatiali dignitatibus, & gradum ac scientiarum titulis insignitis, nominati & deputati in nostra generali congregatione, ac demum in sessione publica, quorum nomina, dignitates, gradus & ordines hic haberi voluimus pro sufficienter expressis, die tertio Kalendas hujus mensis Novembris, celebrata multis folemnis per praelatos cardinalatus Arelatensem, ac per singulos ipsorum fulcepto divinae eucharistiae facramento de manu ejusdem cardinalis, in praefentia totius cleri & populi, & juramentis folemnibus praefitis, ipsi pariter cum eodem cardinali conclave intraverunt, in ea domo civitatis Basileensis, in qua deputatio pro communibus voteri conficerit. Ubi cum magna devotione fepetem diebus insistentes, quinque scrutinia fuccesive de unde diversis diebus celebrata, nulla, & invocata Spiritus sancti gratia peregerunt. Et tandem facto quinto scrutinio ex hora, qua processio hujus fatri concilii domum praestatum circuibat, cantando hymnum, *Veni creator, etc.* comparentem est, religiosum & nobilem virum Amedeum ducem Sabaudiae in solitudine Ripaliae Gebennensis diocesis, jam a pluribus annis in virtute continentiae laudabiliter versantem, & virtutum domino in spiritu humilitatis ac simplicitate humili habitu deferventem, in summum pontificem universalis & Romanae ecclesiae effe electum, juxta praefati decreti nostri, fesfionis difpositionem, Quo quidem electio publicmodum, aperta fenestra conclavis, fuit per praedictum dominum cardinalem Arelatensem publice nuntiata, decantatoque, *Te Deum laudamus*, per omnes supra dictos ad eligendem deputatos, concorditer fuper electione ipsa Deum glorificantes, & ex traditionibus conventionis fuabjunctis, ipsi a conclavi exierunt in pluvialibus & mitris, alisque habitibus condecentibus, prout fieri unifaciofque concordes, conversantibusque praelatis & aliis fuppofitis hujus facri concilii, ac procellionibus omnium collegiorum & conventuum hujus civitatis Basileensis, cum reliquis & fuperfluis ornamentis, populique multitudine copiosa, ecclesiam majorem Basileensem adierunt, ubi ipsi praelati, & alii de facro concilio unanimiter Deo gratias resaluerunt. Interaque fupedictus dominus cardinalis Arelatensis in ambone, praefentibus omnibus electionibus deputatis, & in hoc conventionibus, atque disposum approbandis, resumlit, quemodo ipsa electio rite & canonice fuerat celebrata, notaritis apostolicis qui in conclavi fuerant, etiam idem attestantibus. Quae omnia

SESSIO XXXIX. considerans hæc sancta synodus, & sæpe magnam gerens in domino, quod præfatus Anchiadens pro sapientia, experientia, justitia, clementia & ceteris virtutibus suis plurimos fructus salutis efficiet in populo Dei, fidem conservando, mores reformando, pacemque componendo inter principes Christianos atque populos, velut sanctitatis amator & pacis cultor, qui cum omnibus pacem, & cum nullo differentiam aut difficultam habere fumatur, domini sua bone de Inadalbiis præpositus, grandimque populorum prudentissimus gubernator, & in rebus ecclesiasticis, & spiritualibus non mediocriter exercitatus, habita super hoc in quatuor deputatorum omnium suppositorum hujus sacri concilii concordi & unanimi & deliberatione, & demum in generali congregatione consultione subscentis, ipsam electionem laudat, recipit, & approbat, & ex abundanti & ex certa scientia hoc præsenti decreto ratificat & confirmat, declarans eumdem Amedeum absque ulla exceptione ab universali ecclesia tenendum, habendum & reputandum, & esse in verum & legitimum summum & Romanum pontificem. Et hoc ipsum per præsentis decreti publicationem ad notitiam volumus deducti cunctorum.

Datum in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basileensi solemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Decembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimonono.

SESSIO XL. SESSIO XL.

I.

De confensu Felicis V. electi in papam, tunc ducis Sabaudiæ.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universitatem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1440. CUM (sicut ait beatus Hilarius) proprium ecclesiæ esse solerat, ut tunc vincat, cum laditur, tunc intelligat, cum arguitur, tunc secura sit, cum superata videtur; acca enim per quam ecclesia delignatur elevata est in sublime; confidit hæc sancta synodus, quod ille, qui polt nubilum dat serenum, inclytam ipsam fuam luccedentibus turbationum fluctibus agitatam, oculo clementiæ ex alto respiciet, non fecens eam in fui nominis injuriam diutius conculcari. Pala etenim synodus poluit in domino ipsen fuam, & factus est protector ejus, nec misericordiam fuam abstulit, qui variis adversitatum generibus congrua appolsuit remedia, patementius quidem gravibus calamitatibus, & E turcentibus perfecutionibus hujusmodi temptans ipsam & auctoritatem ejus, excitavit eamdem synodum synodum Spiritus paracletus, ut ad electionem suam pastoris & Romani procederet pontificis, quem approbaret mutuo pro domo Israel. Quæ quidem electio tandem cum solemnitate congrua in eadem synodo rite & canonice celebrata extitit, de persona sanctissimi Felicis V. Amedei ducis Sabaudiæ 37. ac decimi nominis tum in solitudine Ripaliæ Cebenotis dilecetis, tum humilitatis spiritu domino famulantium, Pinos decimo 37. sessionis dictæ synodi super

ANNO CHRISTI 1440. Patris & Filii, & Spiritus sancti, ego Felix electus in papam, omnipotenti Deo, cujus ecclesiam suo præsidio regendam suscipio, & beato Petro apostolorum principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita constitutus fuero, me firmiter credere & tenere fidem catholicam secundum traditionem apostolorum, & generalium conciliorum, & aliorum sanctorum patrum, maxime autem sanctorum octo concilionum universalium, videlicet primi Niceni, secundi Constantinopolitani, tertii Ephesini, quarti Calchedonensis, quinti & sexti item Constantinopolitani, septimi item Nicæni, octavi quoque Constantinopolitani, nec non Lateranensis, Lugdunensis, Viennensis, Constantiensis & Basileensis generalium etiam concilionum, & illam fidem usque ad unum apicem invidiam & odium, & usque ad animam & sanguinem confirmare, defensare & predicare, vitumque patiter factamentorum ecclesiasticorum ecclesiæ traditum omnimode profequi & observare. Pollicior etiam fideliter laborare pro tuitione fidei catholicæ, & extirpatione hæresum & errorum, reformatione morum, executione & observatione decretorum Constantiensis & Basileensis concilionum, ac pace in populo Christiano. Juro etiam profequi celebrationem concilionum generalium & confirmationem electionum, juxta decreta facti Basileensis concilii. Hanc autem professionem meo C manu subscripsi, & sibi omnipotenti Deo, cui in die remendi judicii redditurus sum de hoc & aliis meis operibus rationem, pura mente & super altare offeto, quam in primo publico consistorio illustrissimo reperta.

Quibus peractis, cardinalis aliique legati & oratores præditi juxta commissionem & potestatem eis traditam, ipsum electum, depositis sibi indumentis consistorii, per traditionem vestis albi coloris & annuli de papata investiruntur, & alba, pluviali, ceterique ornamentis papalibus congruentibus induerunt, & in cathedra pontificia sublimarunt, aliique episcopi, prælati, principes, comites, barones, & nobiles reverentiam & obedientiam Romanis pontificibus exhibiti solitas sibi exhibentes, in processione solemni, cruce precedente, more papali (ut decuit) ad ecclesiam monasterii sancti Mauricii ordinis sancti Augustini in dicta solitudine constituam procedentes. Et dum ipse electus suit ante altare prostratus diu orasset, & hymni, *Te Deum laudamus*, decantatione finita, & Pater noster, & aliis suffragiis & collecta consuetis per dictum cardinalem dictis, eumdem electum inthronizaverunt, ipsum super altare majus dictæ ecclesiæ elevarunt. Demum ipse electus sublimatus ibidem solemnem benedictionem dedit, & indulgentias concessit, in his omnibus decentibus & congruis solemnitatibus observatis. Quæ E quidem primitiva omnis sex notaria publicus, & decem ad hoc specialiter requisitis testibus, plerisque prælatis, principibus, comitibus, baronibus, nobilibus, magistris, doctoribus & aliis insignibus & notabilibus viris ibidem præsentibus, & illis attestantibus, gesta fuere, prout in instrumentis publicis, quorum tenores ipsi synodus præsenti decreto habet, & haberi volt pro sufficienter expressis, plenius continetur.

A hoc confecto plenius continetur: cujus tenor talis est:

II.

Sacrosancta, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Deus patrum nostrorum, *&c.* Post cujus quidem decreti publicationem pratta synodus diluculissimum ecclesiæ filium Ludovicum, tituli sanctæ Cecilliæ presbyterum cardinalem, Avelatensem vulgariter nuncupatum, de latere, & alios legatos & oratores suos, videlicet pleroque episcopos, abbates, magistros & doctores juris divini & humani, nobilem virum Joannem comitem in Tyerstein, protectoris dilectæ synodi imperialis auctoritate deputati vicegerentem, & cetera milites ad ecclesiam dictam transmittendos duxit, ut ipsi electionem præfatam præsentarent, & consensum ejus expoterent & requirerent, juxta formam in decreto 37. sessionis præfatæ synodi flaturam de ordinatam. Quibus quidem legatis & oratoribus in præfati electi præsentia constitutis, ipsemque præfentato sibi die, videlicet Jovis, decimoseptimo mensis Decembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimonono, decreto electionis prædicte ex parte ejusdem synodi supplici precum instantia repetiti vicibus requirentibus, quatenus pro confolatione ecclesiæ Dei, in maximis his temporibus adversitatibus & tribulationibus constitutæ, electioni hujusmodi acquiescere, & consensum præstare, aliaque, ad quæ juxta decretum 37. sessionis hujusmodi tenebatur, facere & adimplere dignaretur, idem electus cunc in magna (ut cerebatur) spiritus asperitate constitutus, morione compassiva, cum hac deliberatione cuncta, cui sub suavi contemplatione, depolita temporalium negotiorum cura, vacare delegrat in solitudine prædicta, retraherer, & humanæ conditionis infirmitate oneri & labori magnitudinem refugeret, hincque universalis ecclesiæ auctoritas & reipublicæ necessitas impellerer & liceet diutius teneretur, ipsemque quid confultius ageret in præmissis, poll multiplices feorsum cum gravibus personis habitas confultationes, metuens etiam (ut dicebat) ne ipsius fic ad universalis ecclesiæ & reipublicæ ministerium necessitate cogente vocati contradictionis relictatio divinam contra fe indignationem provocaret, & gravioris forsan dispendii in ecclesia Dei occasionem induceret, ab honoris aut temporalium rerum cupidine dictus, sed obsequendi necessitate impulsus, & affectu publicæ salutis procurandæ, in humilitatis spiritu tanti onoris & sarcinæ humeros suspectit, & se apostolicæ sollicitudinis jugo suscepit, electionique de eo factæ genibus flexis, exortisque lacrymis, etiam infra flatutum ad hoc in decreto 37. sessionis hujusmodi temporis ad laudem Dei omnipotentis devote consensit, & humiliter acquievit, ac per dictum cardinalem quo vocati vellet nomine interrogatus, (prout moris est in Romanum pro tempore pontifice electo) Felix nomen duxit sibi eligendum, chlamyde & caputio, quibus tunc utebatur, depositis, etiam genibus flexis, professionem juxta ipsum decretum 37. sessionis continentem atque formam emisit, & propria manu subscripsit, die & anno superius expressis, cujus quidem professionis tenor talis est:

III.

Declaratio quod dominus Felici sit obedientum.

Præfata igitur facra synodus, quæ electionem Felicis, tunc Amedei, hujusmodi ejus solemni decreto cunctis Christi fidelibus publicari curavit, confirmam per eumdem electum dictæ electionis præfitum, ac summi apostolatus acceptationem hoc præsenti decreto publicat, & ad notitiam deducit, & deduci vult singulorum, ipsaque electionem, acceptationem, consensus præstationem, professionem, investituram, & inthronizationem gratas & ratas habens, auctoritate universalis ecclesiæ ex certa scientia approbat, roborat, & confirmat, decernens & declarans eidem electo tamquam unico, vero & indubitato ecclesiæ Romanæ pastori, ab omnibus Christi fidelibus de necessitate salutis obediendum esse & debere obedirl, ac eidem Christi fidelibus, quacumque, etiamsi imperiali, cardinalatus, patriarchali, regali, pontificali, abbatiali, seu alia quavis ecclesiastica, vel mundana præfulgerant dignitate, aut principatus, ducatus, marchionatus, comitatus, seu cujusvis alterius dominii titulo potiantur, nec non civitatum communitatibus, opidorum, villarum, & locorum ac fidelorum ejusmodi cumque universitatibus, & ecclesiarum tam metropolitanarum & aliarum cathedralium, quam collegiatarum capitulis, & monasteriorum conventibus, nec non ordinum mendicantium generalibus ministris & provincialibus, ac quibuscumque aliis cujuscumque dignitatis, præeminentiæ, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, ac obtestatione divini judicii, nec non excommunicationis, suspensionis & interdicti, ac privationis omnium dignitatum, bonorum & officiorum ecclesiasticorum & temporalium, pœnarumque, feudorum & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque penis, quas & alias juris poenas, cardinalis, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, generalis ministri & provinciales magistri ac doctores, capitula, conventus, ceterique supranominati & alii ecclesiastici quicumque mandata hujusmodi inobedientes, seu in aliquo contravenientes, ipso facto incurrant. Ad ipsas vero poenas contra reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, milites & alios dominos temporales & cuctaries personas quasumque, quas similiter inobedientes & rebelles fuerint, ipsa sancta synodus universalis ecclesiæ, seu ipse Felix sua apostolica auctoritate procedere curabit, justitia mediante: Auctoritate Dei omnipotentis & ejusdem universalis ecclesiæ difficile præcipit atque mandat, quatenus eidem electo, vero & indubitato dictæ Romanæ ecclesiæ pastori reverenter (ut tenentur) obediant & intendant. Et insuper omnia & singula indulta, litteras, provisiones, & rescripta, ceteraque & mandata prætensis per Gabrielem, olim Eugenium papam IV. qui tamquam schismatici, hæreticus & alias diversis criminibus, quibus ecclesiam Dei incorrigibiliter fecandalizat, hæretitus, ab omni gradu, honore & dignitate papali per præfatam synodum, justo judicio depositus & amotus extitit, sicut ejus auctoritate quomodolibet concessa, promulgata de facto, quæ præmissis obviare possint, prout sunt, casu, tertiæ & inania, nullius-

SESSIO XLI. que roboris vel momenti fore decernens pari-
ter & declarans, universis Christi fidelibus
supradictis sub praenominatis & aliis in dec-
to depositionis & admonitionis dicti Gabri-
Rationalia conciliis sic publicata. lis, quod incipit: Prospexit dominus de ex-
cello sancto suo, contentis, utpote fautori-
ria schismatis & haeresis, & aliis etiam ju-
ris praetis, quas contra facientes & rebelles
ipso facto incurrant, inhibet ne praefato Ga-
brieli sic deposito & amoto, ejusque man-
datis, nuntiis & literis, aut extinde facien-
dis praetentis, seu sententiis & censuris praetentis
quomodolibet obediant, parentes, seu ea exe-
quantur, aut exequi faciant, seu procurent
eidem Gabrieli seu nuntiis, mandatis, lite-
ris, & praetensis praetentis, sententiis & cen-
suris suis hujusmodi utentibus, vel ea exe-
quentibus assistentiam, auxilium, consilium
vel favorem praestare praetentemus, decaetis aliis
ejusdem synodi in suo robore nihilo minus
duraturis,

Datum Basileae in sessione nostra publica,
in majori ecclesia Basileensi solegnitate celebrata, quarto Kalendas Martii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo quadragesimo.

SESSIO XLI.

In qua condemnantur quidam libelli scandalosi, &c. per Gabrielem, olim Eugenium papam quartum, editi.

Sacrosanctae generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XLI. Licet (ut sacrorum canonum aperte testatur auctoritas) condemnatis de haeresi & ab ecclesia Dei separatis nulla super catholicos judicandi vel attributa vel praetensa potestas, ac fidelibus christicolis quaevis illorum communio sub gravissimis juris divini paenis & humani pecuniis vel paenis interdicta, quia tamen, ut valentes hominum malitia, ac humani generis inimico, omnium haeresum fatere procurantes, plerumque nonnulli taliter damnati sic suos obduraut animos, in sua pertinacia gloriantes, & universitatem ecclesiam ac filii devotos sub praetensio colore judicialiti sententiae libelliis scandalis & contemptibus plenis in universo affiere & exercibare non verentur: non solum debitum, sed & expedientem reputamus, ut contra damnabiles hujusmodi aulus debita ordinemus antidota, dignaque animadversione contra talium, fautores acciaus exurgamus: Propter hujusdem, dum Gabriel, olim Eugenius papa IV. nuncupatus, multiplicia & enormia crimina universalem ecclesiam Dei scandalizantia, quae adeo notoria erant, quod nulla tergiversatione excusari poterant, perpetraverat, & ecclesiam audire, ac praeceptis Statutis & ordinationibus synodalibus obedire contemnerat, hac sancta synodus necessarium esse judicavit & hactenus ac excommunicationis & debita mora praecetet abscisio, postquam in malitia longaevitate, patientia & mansuetudine, post plures admonitiones, expectaverat eundem ut salutarem commonitionem & criminum praedictorum correctionem, quaerat, tandem cum amplius differre non possit, quin omnis fidei catholicae & salvi universae Christianae religionis sub auxilio Spiritus paracleti providentiam, ea

ANNO CHRISTI 1440. dem sanctae synodus in sessione publica Basileae septimo Kalendas Julii anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosono solemniter celebrata, per suam sententiam inter alia dictum Gabrielem fuisse & esse notorium & manifestum schismaticum & haereticum, & diversis aliis criminibus universalem ecclesiam, scandalizantibus, irritum, cumque propterea a papatu & Romano pontificio ipso jure privatum esse declaravit, pronuntiavit, ac ipsum ab eidem amovit & deposuit, inhibendo omnibus fidelibus sub gravibus paenis tunc expressis, eidem Gabrieli sic privato & deposito tamquam summo pontifici obedirent, parerent, vel intenderent, aut eum quovis modo adhaerent, aut A receptarent, aut auxilium, consilium, vel favorem praestarent, prout in sententia & decreto, nostris de super confectis plenius continetur. Cum autem (Deus) pro pace ac tranquillitate Ecclesiae, scripta, scandalosa, injuriosa, schismatica, & haeresim fide devia, & haeretica, quam ipse sententiam hujus diffinitivam appellat, quae incipit: Quoniam Pastorum gaudium sententia, &c. per quam dicitur Gabriel inter alia sanctissimo domino nostro Felici V. in Romanum pontificem electo, vero, unico & indubitato Christi vicario, & ejus Felicis V. electoribus, per hoc factum concilium cum debita maturitate & providentia circumspecta ad hoc nunc ordinatis, ac aliis qui conclave pro electione Romani pontificis in hac sanc- B cta synodo ingressi fuerunt, & in ea intervenerunt, eisque credentibus & adhaerentibus convicia plurima & turbationes in suis personis, dignitatibus, beneficiis & rebus tenere & calumniose inferre moliens est, decernendo & declarando eos fuisse & esse dignitatibus & beneficiis ac officiis suis privatos, & inhabiles ad eadem, idque de facto nomine ipsius Gabrielis enuntiavit, & publicata fuerit in universalis ecclesiae & diffi Felicis V. ludibrium, dedecus & contentum: nos attendentes quod illorum scripta ratipsi non diffinitiva, quorum damnationem audiebat, & ne ex dicta (scriptora praetensa, per quam idem Gabriel se pertinacius obduratum, ac magis & magis haereticum, & omni crudelitate repletum comprobat, spectantibus fidelium in hac ecclesia ac tutiari contingat, hac sacrosancta synodus volens (ut tenetur) super hoc salubriter providere, praetensam scripturam, ac quidquid ex ea ecutum, & declarat fidelibus & omnino irrita & inania, nullumque debuisse ac debere sortiri effectum, seu nocumentum vel damnum, affere cuiquam, vel quomodolibet assistit, ipsique quaeque ut profectum, & ea quae ita potterem sequi possent, in irritum revocaffat & annullat. Inhibet quoque, mandat, atque praecipit universis & singulis Christi fidelibus, cujuscumque status, gradus, ordinis, dignitatis, vel conditionis fuerint, etiamsi imperiali, regali, ducali, cardinalatus, patriarchatus, pontificali seu alia quaevis ecclesiastica vel mundana dignitate praefulgeant, ac cierisatibus, universitatibus, communitatibus, villis, oppidis, C cultis & collegiis quibuscumque sub fautoris schismatis & haeresis ac excommunicationis, quoad singulares, interdicti vero quoad civitates, universitates, communitates, villas, oppida, cultra & collegia praedicta, nec non principatus omnium & singularum dignitatum, beneficiorum, officiorum, privilegiorum, & bonorum ecclesiasticorum & mundanorum, ac inhabilitationis ad eadem, ulliique in dicto certiorisstatis decretis contentis praeda, quae contra facientes & rebelles ipso facto incurrere volumus, ne scripturam & in ea contenta hujusmodi acceptare, publicare, praedicare, approbare seu defendere, aut eidem quovis modo contentire vel favere, nec eis obedire, seu ea attendere vel observare, seu aliarum quarumcumque praetensarum (praetensionem ac processuum inde secutorum, etiam quaeumque centsura continentium per ipsum Gabrielem damnatum factorum, aut forsan in posterum faciendorum) praetextu, dignitates, beneficia, personas, res & bona Felicis V. electoribus & aliorum in eadem praetensa scriptura quoquo modo comprehenforum, quovis modo impetrare, occupare, invadere, perturbare, vel desistere, aut ipsos impetrantes invadentes, perturbantes, capientes, vel detinentes ad possessionem eorumdem, seu alias relepere, admittere, seu eos in illis fuffiscere, aliaque ipsis ad ea in eis contentis, aliique praemissis allentientibus & illis utentibus, seu ea publicantibus & defendentibus, auxilium, consilium vel favorem praestare quoquo modo audeant vel praesumant, nec praesumpta (quantum in eis est) executioni demandari permittant.

Datum Basileae in sessione nostra publica, in majori ecclesia Basileensi solemniter celebrata, decimo Kalendas Augusti, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo quadragesimo.

SESSIO XLII.

De prosperitate Felicis papae V.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad faciendum rei memoriam.

SESSIO XLII. Ecclesiae. INsceratibili divinae altitudinis providentia ad exroffendum & conservandum dominici gregis agrum, in invocatione Spiritus sancti adunatos inter multiplices nobis incumbentes sollicitudines, illa propensius nos angit & urget ut quae pro Christianae religionis incremento & ecclesiae utilitate per non summus studio edita fant & decreta, ea dirigi & firmiter valeant adimpleri, & ut Romanus pontifex decretorum hujusmodi executor & conservator praesipuus, illa tamo amplius sanctoque liberius exequi possit & manutenere, ad alias felici regimini ecclesiae Dei ardentius intendere, quo congruas provisionis auxilio juxta sui status exigentiam ab universali ecclesia fuffulus, tenubentia sibi & fuit omni expeditione gravissimis commodis & facilius conspexerit posse fupportare. Cum itaque sanctissimus dominus Felix papa V. ad summi apostolatus apicem affumptus, non mandarum teram cupidine ductus, cum patrimonium beati Petri & terras Romanae ecclesiae, proh dolor! per alias tyrannides cerniere occupatas, aliorum vel violentiam restituere non volens, & ecclesiae Dei in tam gravi fluctuatione conflitutae, pie compatiens, jugum tanti oneris pro Dei honore, fidei confessione, & universalis ecclesiae consolatione fuis humeris fuscipiens, propriis derelictis, decreta hujusmodi cum omni humilitate fuscepit, ea quae & fuffiscere & ecclesiae & mandatum ejusdem, & caritas & collegia praedicta, nec non principatus omnium & singularum dignitatum, beneficiorum, officiorum, privilegiorum, & bonorum ecclesiasticorum & mundanorum, ac inhabilitationis ad eadem, alliique in dicto certiorisstatis decretis contentis praeda, quae contra fa-

SESSIO XLIII. ventus, collegia & personas ipsas ad solutionem quinti & decimi denarii hujusmodi dicto domino Felici papæ, ejusque collectoribus & subcollectoribus modo premisso factendam, forefacierint obligatos. Quodque si intra unum mensem a die, quo collectores vel subcollectores hujusmodi in ecclesia cathedrali sic quintum vel decimum denarium hujusmodi ab illius debitoribus recipere parare non valerent & publicaverint quemlibet terminorum prædictorum lequentium in Iudiare hujusmodi, defecerint, negligentes fecerunt, fecerint: singulares personas, excommunicationis; capitula vero, conventus & collegia, hujusmodi suspentionis a divinis sententias eo ipso incurrant, a qua quidem excommunicationis sententia ab alio, quam a nobis aut dicto D domino Felice papa, seu cui ille id duxerit committendum, præterquam in mortis articulo constituti, nil prius de tuto debito (ut premittitur) denario eidem domino Felici papæ V. ejusve collectoribus & subcollectoribus satisfecerint, aut deluper eum ex concordaverint: & absolutionis beneficium nequaquam obtinere: & si capitula, conventus, collegia & personæ prædictæ excommunicationis & suspensionis sententias hujusmodi per tres menses, dictum mensem immediate sequentes, animo (quod absit) fatuo neglexerint indurato, extunc eorum ecclesiæ, monasteria & loca ecclesiastica sint suppositæ interdicto, tamdiu & quousque a sententiis (ut premittitur) absolvi, & interdictum hujusmodi fuerint relaxati, non obstantibus quibuscumque constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac statutis, ritibus & consuetudinibus ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, locorum & ordinum quorumcumque juramento, confirmatione apostolica vel quacumque alia firmitate vallatis, literis quoque, gratiis, privilegiis, libertatibus, exemptionibus, indultis & concessionibus, capitulis, conventibus & collegiis prædictis, eorumque ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, locis & personis, in genere vel specie, sub quacumque verborum forma, universalis ecclesiæ apostolica vel alia quavis auctoritate factis & concessis, etiamsi de ea & eorum tacita tenoribus in præsentibus facta E fit & expressa mentio fienda foret, & quæ, quoad hæc, ex nullatenus suffragari volumus certitiæ contrariis quibuscumque, aut si capitulis, conventibus, collegiis & personis prædictis communiter vel divisim, quomodolibet indultum existat, aut interim indulgeri continegat, quod ad solutionem seu præstationem denarii hujusmodi, aut cujuslibet alterius onereis aut subsidii non teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari, ipso vel ipsos non interdici non possint, per literas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi coramque ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis, locis & personis prædictis prædictis mentionem. Vult tamen & affirmat hæc tenda fynodus, quod si aliqua nato, regnum vel provincia modum provisionis hujusmodi fibi non conveniente fenferit, aut allegarit, aperuerit, præfatus dominus Felix papa, ejusque illius rationibus, & consideradis debite ponderadis, cum eadem natione aut ejus personis (prout expedabitur expedire videbitur) convenire & cum eis concordare possit: & quidquid eum ex hac re convenerit, aut concordarum fuerit, id ipse sancta fynodus gratum & ratum perinde haberi decernit & declarat, si de hoc in præsenti decreto plena & expressa mentio haberetur. Quodque denarius eis prædictus, vacatione prædicta quotiescumque infra primum annum hujusmodi in quatuorque natione occurrente, & eo durante, ultra fenei nullatenus exigatur, nec quoquam ad illum solvendum amplius teneatur. Insuper vult & decernit hæc sancta fynodus, quod si qua ecclesia, collegia & conventus, ac ecclesiastice secularesve personæ, cujuscumque dignitatis, status, ordinis seu conditionis existant, fructus, redditus & proventus prætantur hujusmodi, aut aliquam illorum quotam sive partem ex illatis, confuetudinibus seu privilegiis aut alias quovis modo levare & percipere contiverunt, per hoc non dumodo fuerint, quod ad fructum hujusmodi denarii nullatenus præjudicium, difficilius inhibendo capitulis, collegiis, conventibus & personis ipsis fub fructuum prædictis, ne illos vel illam in principium dicti denarii pro eo anno quoquo modo petere vel exigere audeant feu præsumant, Per hoc tamen hæc sancta fynodus capitula, collegia, conventibus & personis prædictis, quo minus annis dictum primum vacationis annum sequentibus illos & illam pro ea parte, quæ ob impedimentum hujusmodi ab illis defecerint, petere & exigere valeant, non vult nec intendit præjudicium generari. Præterea cum nonnulli nationis Germanicæ, apud non conciliari, nationem ipsam præ cæteris alis præsumatam coram nobis allegaverint, & in ea denarius hujusmodi absque alia moderatione exigi deberet & levari; hæc sancta fynodus his & aliis rationabilibus causis ipsam beneficia quæcumque & qualiacumque infra dictam nationem consistentia, valorem quinque marcarum argenti excedentia, quantitatem eorum, quæ ad ministrarii oneribus deductis non excedentia, hoc decreto nullatenus includi, nec de illorum fructibus, redditibus & proventibus denarium hujusmodi folvi levarique feu exigi debere, decernit & declarat, volens & Statuens quod si de eos valore in præmissis quandoque habitari contigerit aut contendi, collectores & subcollectores hujusmodi unum, & in casibus dictæ hujusmodi pro tempore incumbit aliam, personæ pro difcullione dubii & contentionis hujusmodi eligere: & si illam discordare contingerit, id ordinarius, aut ejusdem in spiritualibus vicarius, feu officialis generalis: si vero ecclesiæ metropolitanæ vel cathedralis ecclesiæ dubium aut contentio exorta fuerit, tafu ulterior hujusmodi, aut cujuslibet alterius onereis, ab illis non tenentur, & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari, ipso vel ipsos non interdici non possint, per literas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi coramque ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis, locis & personis prædictis mentionem. Vult tamen & affirmat hæc tenda fynodus, quod si aliqua nato, regnum vel provincia modum provisionis hujusmodi fibi non conveniente fenferit, aut allegarit, aperuerit, præfatus dominus Felix papa, ejusque illius rationibus, & consideradis debite ponderadis, cum eadem natione aut ejus personis (prout expedabitur expedire videbitur) convenire & cum eis concordare possit: & quidquid eum ex hac re convenerit, aut concordarum fuerit, id ipse sancta fynodus gratum & ratum perinde haberi decernit & declarat, si de hoc in præsenti decreto plena & expressa mentio haberetur. Quodque denarius eis prædictus, vacatione prædicta quotiescumque infra primum annum hujusmodi in quatuorque natione occurrente, & eo durante, ultra fenei nullatenus exigatur, nec quoquam ad illum solvendum amplius teneatur. Insuper vult & decernit hæc sancta fynodus, quod si qua ecclesia, collegia & conventus, ac ecclesiastice secularesve personæ, cujuscumque dignitatis, status, ordinis seu conditionis existant, fructus, redditus & proventus prætantur hujusmodi, aut aliquam illorum quotam sive partem ex illatis, confuetudinibus seu privilegiis aut alias quovis modo levare & percipere contiverunt, per hoc non dumodo fuerint, quod ad fructum hujusmodi denarii nullatenus præjudicium, difficilius inhibendo capitulis, collegiis, conventibus & personis ipsis fub fructuum prædictis, ne illos vel illam in principium dicti denarii pro eo anno quoquo modo petere vel exigere audeant feu præsumant, Per hoc tamen hæc sancta fynodus capitula, collegia, conventibus & personis prædictis, quo minus annis dictum primum vacationis annum sequentibus illos & illam pro ea parte, quæ ob impedimentum hujusmodi ab illis defecerint, petere & exigere valeant, non vult nec intendit præjudicium generari. Præterea cum nonnulli nationis Germanicæ, apud non conciliari, nationem ipsam præ cæteris alis præsumatam coram nobis allegaverint, & in ea denarius hujusmodi absque alia moderatione exigi deberet & levari; hæc sancta fynodus his & aliis rationabilibus causis

SESSIO XLIV. collatur, Maria in mysteriis gaudet, claudus in utero saltuque a fuo recognoscitur praeceffore, laetantur angeli, caelum & terra jucundantur, & tota Trinitas novis laudibus glorificatur? Haec igitur gaudiorum magnitudo, fpecialibus eft extollenda praeconiis. Haec fingularibus folemnitatibus celebranda, in qua & domini mater qui geftatur in utero, & Virginem quae portat, & Beatum quae concepit, & praecurrem qui vifitatur, condecentibus profequi debemus honoribus. In cujus commemoratione qui tribuit fanctae Mariae imperatori, quae gaudium hujufmodi memor (ut fperandum eft) fuo pafcum fupplicantes exaudiet, fed ficuti ex fua clementia confoverit, etiam fupplicare volentium preces exaudiet. Quae confiderans haec fancta Synodus, cum in hoc tempore tota, pro dolor! Chriftianitas in laboribus & anguftiis conftituta certatim, cumque fere ubique divifiones & bella per humani generis hoftem introducta vigeant, & ipfa etiam ecclefia militans non mediocribus agitetur procellis, dignum effe judicavit, folemnitatem hanc quae congrue vifitationi beatiffimae Virginis appellatur, in fingulis Chriftianorum ecclefiis celebrari, ut honorata in hac celebritate per piae & devotas fidelium mentes mater gratiae & omnis confolationis Incarnatus virgo Maria, benedictum Filium fuum jam multis hominum peccatis offenfum, fua intercefione conciliant, precem & mitiatem fidelibus largiatur. Idcoque ftatuit & decernit eadem Sancta Synodus, ad honorem ipfius Virginis Dei genitricis, ut poft expleta refurrectionis domini, pentecoftes, gloriofae Trinitatis, fuci corporis Chriftl, beatorum Joannis Baptiftae, ac apoftolorum Petri & Pauli folemnia, in quibus ecclefia poft folemnitatem annuntiationis dominicae, quam praefata vifitatio temporis ordine conftitutam fequebatur, eft occupata, per fingulas Chriftianorum ecclefias, quolibet anno fexto nonas Julii feftum hujufmodi vifitationis gloriofae Virginis celebretur. Hoc igitur folemne feftum amplectantur Chriftii fideles, & omnes qui beatam Virginem fingulari devotione profequuntur, fecum in hac folemnitate fine exaltatione congaudant. Quam ut eo liberius in divinis honorent officiis, quo magis fpiritualibus fuerint exercitati monenbus, ipfa fancta fynodus omnibus Chriftii fidelibus, qui maximis, proceffioni, fermoni, miffarum folemnitis, vel primis aut fecundis vefperis hujus gloriofae Virginis feftivitatis interfuerint, pro unoquoque officiorum praedictorum centum dies de injunctis poenitentiis mifericorditer elargitur.

Datum in feftione noftra publica, in ecclefia majori Bafilienfi folemniter celebrata, Kalendis Julii, anno a nativitate domini millefimo quadringenteftmo quadragefimo primo.

ANNO CHRISTI 1441. SESSIO XLIV.

De tuitione fuppofitorum hujus facri concilii.

SESSIO XLIV. CATHOLICAE ecclefiae fanctae operibus continue intenti, fi cuncti fidelibus in mitigandis juftitia nos decet effe favorabiles & benefi- ANNO CHRISTI 1441. cos, non immerito, qui pro fide catholicae atque pro ejufdem concilionum auctoritate defen- 425 EUGENIUS IV. CONCILIUM BASILENSE. FRIDERICUS III. 426

SESSIO XLIV.

ANNO CHRISTI 1441.

fione fideles labores impendentur, & impendant, juftitiae favoribus attoliere debemus & multo praefidiis, quibus per nos matutre facta decreta infequendo, a "perverfis ambitioforum illatis "fubleva ri, & infeendis molefta nitibus praefervari valeant, & fic eorumdem decretorum praefgrefforum, illorum praefertim qui nobis incorporati & hujus fanctae fynodi decreta manutenere, & defendere, & contemptum punii facere, ficque erga fingulos juftitiam ordine ebfeuo exercere, ut alter in alterius injuriam non facile profiliat & , formidata in reprobis ultione, impetuum nodo temeritas compefcitur, & laterco eos tuta fit innocentium tranquillitas. Poftquam dudum omnipotens dominus nimium affliftam ecclefiam fuam ipfamque pietatis oculo refpicere, & fidelium cordibus fpiritum dilectionis fuerat, ut fynodus univerfali duorum etiam generalium concilionum auctoritate, & dominum fummum pontificum fucceffive apprehatione pro errorum haereftumque extirpatione, a generali ecclefiae in capite & in membris reformatione, atque regum & principum, aliorumque catholicorum adminiculo diffidentium praefcitione, in hanc civitatem Bafilienfem convenire; nos tunc occurrentia, quae nonnulli adverfus opera praedicta inferre conabantur, ut etiam futura quae verifimiliter inferri poffent, impedimenta circumpiicientes, & ut illa, pro quibus convenerunt, communem Chriftianorum falutem concernentia, ad finis optatos perducri, ac eis, per quae dictae & indirefte impedirit, ipfique incorporati ab eis retrahi poffent, obviare cupientes, per nullis falubria decreta ftatuendo diffinivimus: Primo, quod nullus eidem fynodo per fe vel procuratorem incorporatus aut incorporandus, etiam procurator ipfe, a temporte arrepti itineris animo veniendi ad ipfam fynodum fine fraudis, aut quemquam cauta tunc mora, vel inanitea movonda, aut alia quavis occafione, ad Romanum curiam, feu curam quocumque judice ex dictatio vel delegato, extra locum dictae fynodi ea durante invitus trahi feu evocari, aut contra eam invitum procedi poffet; decernendo tamen illorum, qui multifque roborifcetis ftere vel momenta, quidquid in contrarium per quemcumque, etiam Romani pontificis auctoritate, attentari contigerit in futurum. Deinde vero, ut, a quibus ecclefiarum cathedralium, dignitatem, beneficium, officium, penfionem, vel commendam alicujus ex incorporatis vel incorporandis, feu adhaerentibus eidem fynodo, a Romano pontifice vel quovis alio impetrari aut etiam motu proprio conceffum "acceptari, aut attentari, non folum jure, quod in tali ecclefia, dignitate, beneficio, feu officio habere praetendere, fed etiam omnibus beneficiis effet ipfo jure privatus, & ad obtinendum beneficia in futurum inhabilis. Et fucceffive, vi delicies tactis Idus Septembris, anno a nativitate domini millefimo quadringentefimo trigefimoterfio, decrevimus, quod quicumque etiam per Romanum pontificem, vel ejus auctoritate, in perpetuum, laitoem vel decoprifionem, feu injuriam dictae fynodi, vel incorporatorum feu incorporandorum eidem per fe vel procuratorem aut familiarium fuorum, feu in curia fervitiis ubicumque exiftentium, facta fan difpofita quant, forentque & difponentes fortitian in futurum, titulum vel poffeffionem quomodocumque tangentia, five in cardinalatus & patriarchatus dignitatibus, aut in praelatis cathedralium etiam methropolitanarum ecclefiarum, monafteriis, vel aliis beneficiis ecclefiafticis, praeftimonifis, commendis, unionibus, penfionibus, officiis & reftos ecclefiafticis vel temporalibus, & etiam ipfis aut alias quomodocumque & qualitercumque, etiamfi motu proprio, directe vel indirecte, etiam ipfo jure interea de inanis & nullis infectis penitus haberentur, partes laefas extunc in priftinum ftatum reponendo, & per quemlibet judicem competentem reponi mandando diffidentes, quod in praetexta talis conceffionis ad aliquam occupationem devenieretur, nifi occupans infra decem dies, ejuslem fexaginta diebus a dicta die tertio Idus Septembris, fi per partem laefam foret vequifitus, & a tali occupatione & turbatione realiter & pure defiftere, ac parti laefae de perceptis poft conceffionem hujufmodi fatisfacere, ultra omnia praedicta pontificum conceffiones fententiam incurrat eo ipfo; talium etiam concefionum executores eifdem poenis fubjacere decernentes, prout in ipfis decretis eorumdem tenores & effectus habent volumus pro expreffis, plenius continetur. Verum quia, licut clamorofa diftorum fupplicatorum querela didicimus, plerique ambitioli, quorum effrenata cupiditas modum habere nefcit, ad dignitates, & beneficia & honores modis impiobis adfpirantes, ac per excufficias vexationes diftorum incorporatorum, illos ab hujufmodi fanctis operibus retrahere fategantes, nonnullorum ex eifdem incorporatis & fuppofitis ecclefiis parochialis fuerunt, aut collatrat, commendas, aut commendatas, penfiones, canonicatus & praebendas, officia ecclefiaftica, nec non jurisdictiones eidem incorporatas & fuppofitis ratione ecclefiarum, dignitatum & beneficiorum hujufmodi competentes, ac alias res & bona contra eorum voluntatem, & ac alia decreta noftra, quorum tenores & effectus fimilitter haberi volumus pro expreffis, in auctoritatis ecclefiae & concilionum praedictorum vilipendium, & diftorum incorporatorum grave praejudicium, non fine manifefta divinae majeftatis offenfa impetrante, extorquente, invadere, acceptare, quae ab obfcuro, feu in illis propria temeritate fit introfuere, dictaque fuppofita illorum poffeffionibus & reftos fpoliare & privare, ac proceffus etiam penales contra eos facere, & ab heri praedictorum "nonnullos ex diftis incorporatis fuper ecclefiis cathedralibus aliifque dignitatibus & beneficiis ecclefiafticis, ac aliquibus aliis fraudes beneficiorum quae ipfi incorporati obtinebant & obtinent, retinere, fubtrahere, ufurpare, & de illis fatisfacere, recufare & detegere, aliifque diverfis injuriis in perfonis, bonis ac rebus praedictis illatis, affligere, atque conceffiones, impetrationes & acceptationes hujufmodi in fuarum perditionem animarum cecepi non erubuerunt, prout adhuc non erubefcant; nos, quorum intereft in praemiffis opportune provifionis remedia adhibere, volentes fatui univerfalis ecclefiae & fuppofitorum praedictorum pemoliitati, feu cujuftis aeftitrah ter providere, decretis & definitionibus praedictis inhaerentes, illaque innovantes, ac etiadjicientes hoc perpetuo fynodali decreto auctoritate univerfalis ecclefiae decernimus & declaramus, impetrationes, electiones, collationes, & de' difpofitiones qualibet de dictis ecclefiis cathedralibus, monafteriis, dignitatibus, commendis, "penfionibus, officiis & beneficiis, jurisdictionibus, cetteriique rebus & bonis praedictis, nonnem proceffus praetenfos omnes & fingulos, quafcumque etiam fufpeciionem, excommunicationem, interdicta, privationem, inhabilitationem, inhibitionem, aliafve fententias, cenfuras, & poenas, feu proceffus alios cujufcumque qualitatis exiftant, in fe continentes, adverfus ipfa fuppofita ac in eorum praejudicium, laefionem vel derogationem aut ollatum, ac contra praedicta & alia decreta noftra quomodocumque & qualitercumque promulgatos & factos, ac omnia inde fecuta, tamquam de facto attentata (prout funt) irrita, nulla & inania, nullulque roboris vel momenti fuiffe & exiftiffe, ac pro infectis haberi debere: nullum quoque ex eifdem fuppofita, vel quemcumque alium illis innodatum fuiffe, aut inantea innodari poffe e impetrantes vero, feu detentores & occupantes, praetenfos quorumcumque difpofitionum, etiam motu proprio factarum, aut detentionum vel occupationum, de hujufmodi ecclefiis, dignitatibus, beneficiis, officiis, jurisdictionibus, & bonis, in illis in quibus feu ad quae ipfa fuppofita ex noftris vel apoftolicis aliifve canonicis collationibus & provifionibus, aut aliis quomodolibet jus habentum prout habent, quae obftantibus obedientiae diverfitatibus, vel aliis legitimis impedimentis, contra fuos adverfarios cauftas inchoare, feu profequi commodo non potuerunt, omnia ecclefiae dignitates, beneficia, vel res & bona hujufmodi, tritum annorum, vel alterius cujufve longioris, temporis fpatio occupatae fuerunt, aut colorature, praetendatur titulos praetexta etiam decreti nonlati de pacificis poffefforibus, quod incipit ". Quicumque non violentus, quod contra ipfa fuppofita in cafibus praedictis locum habere non volumus, nullum titulum vel jus quodcumque acquifiivifve, feu acquirere: ipfos etiam incorporatos adhuc ipfos, titulum vel poffeffionem perdidiffe, aut aliquod in jure eis competenti, praejudicium generari potuiffe, quo minus ipfi, quotiefcumque opportunitas ad id fe obtulerit, poffeffionem ecclefiarum cathedralium, dignitatum, beneficiorum, vel aliorum praedictorum, quibus fpoliati extiterunt, per fe vel alium feu alios obtinere alia reaffumere, feu in alterius auctoritatis requifitione, continuare, eumque quoque, fuper quibus fententiam reffententiam, quas partibus per fe vel procuratorem praefentis bus, & eique ad finem fe defendentibus, in rem transferunt judicatam, apud non contra fuos adverfarios obtinuerint, illorum & praedictorum dieteri vacare poffeffionem adinfeti & intrare & fuper illis, de quibus poffeffionem nonduum habuerunt, & actionem intentare, & jus fuum prosequi valeant. Spoliatos infuper alionum & praetenfis decretorum noftrorum, auctoritate in illum ftatum priftinum, in quo ante fpolium, occupationem feu novitatem hujufmodi erant, petitude ac fe fuam non fuiffent, repofitos & reftitutos effe. Impetrantes autem & conceffiones etiam motu proprio de ecclefiis cathedralibus, monafteriis, dignitatibus, commendis, penfionibus, feu cujufvis qualitatis beneficiis, aut aliis rebus vel bonis (ut praefertur) factas, vitiibus vacuum; nec non illos qui eas acceptare praefumpferunt, cujufcumque ftatus, etiamfi cardinalatus, patriarchali, archiepiscopali, episcopali, aliave ecclefiafticae vel mundanae praeftigiant dignitate, intuitu quo eis habere praetendebant, & ad illos quos conmibus, privatos, ac ad alios ad poftorum obtenenda inhabiles fore: Illos autem ex eis, qui pra-

SESSIO XLIV.

* diftorum, praedictorum, ut

* nonnullos.

SESSIO XLIV. pretextu talium concessionum & impetrationum ad aliquam occupationem procesferunt, & ut ab hujusmodi occupationibus & perturbationibus desisterent, juxta tenorem decretorii multi quod incipit, Ut facet, requisiti, talibus requisitionibus non paruerint, ultra prædictas, concessionibus & impetrationibus, impetrationum & concessionum receptores & executores, quod singulares personas, eosdem sententiis & poenas; quo vero ad nobis incorporatos, qui (ut præferitur) hanc sanctæ Synodo jurisdictionem, & in præmissis auxilium, consilium vel favorem prestiterunt, perjurii reatum incurrisse & de beneficiis, quibus ratione præmissorum (ut præfertur) privati existunt, per eos, a quibus fuerant, hujusmodi decreti auctoritate libere diffponi posse, similiter decernimus & etiam declaramus. Et ut metus pœnæ ad præsumptionis, omnibus & singulis cujuscunque dignitatis (ut prædictum est) existant, qui aliquam ecclesiam cathedralem, etiam metropolitanam, aliamve prælaturam, dignitatem, commendam, pensionem, officium aut beneficium ecclesiasticum, seu etiam se sub supra designata, jurisdictionem, res & bona prædicta quæcunque, cujuscunque qualitatis existant, eorumdem incorporatorum & hujusmodi, omnibus & singulis cujuslibet quo dignitatis (ut prædictum est) existant, qui occupare & detinent, seu etiam occupabunt & detinebunt forsitan in futurum, ultra prædictas & alias tam per nostra quam aliorum predecessorum conciliorum decreta, sanctionesque canonicas, indifcrete (quæ occasione præmissorum incurrisse noscuntur) poenas, sub excommunicationis, nec non perpetuæ infamiæ poenis, quas quemlibet contra facientem incurrere volumus ipso facto, pariterque ipsos atque mandamus, ut infra duorum mensium, a dato hujusmodi decreti, vel etiam interim infra duodecim dierum spatium, a tempore quo illius notitiam habuerunt computando, ab omnibus & singulis occupationibus & perturbationibus per eos sic factis penitus desistant, ac ecclesias, dignitates, commendas, pensiones, officia, beneficia, atque res & bona prædicta, quibus dicti incorporati & spoliati fuerint, aut fuper quibus sententiam per vel sententias, quæ partibus per se vel procuratorem præfentibus, & usque ad finem fe defendentibus, in rem transiverunt judicatam, obtinuerunt, illorum possessionem liberam & vacuam dimittant: nec non de perceptis, & quæ durante occupatione hujusmodi percipi potuissent, fructibus, expensis, & interesse preterea passis, partibus lesis ac etiam de poenis, ut præfertur) affignatis, nec non beneficiorum eorumdem incorporatorum fructibus, ac aliis rebus & bonis prædictis integre & realiter satisfaciant, aut cum eis amicabiliter exhibent. Quod si facere contemplerint, ac per mas prædictas damnabiliter incurrerit, illique per alium mensem, duobus mensibus lapsis, aut duodecim diebus prædictis insorsdeferre non formidaverint, extunc ultimo mense hujusmodi lapso, ipso facto, eo ipso, eo ipsorum ipsorum & poenis, & ecclesia non habeat quid alterius fatisfaciat, si singularis persona, decem, & Romanis, & aliis, aut capitulum, aut aliud collegium, vel communitas fuerit, triginta marcarum aurei poenas camerae apostolicæ, ac pro aliis parti lesæ, & pro, bona, æqualibus partibus, ipso facto vel sententiis illorum executoribus, ipso, in qua fes quibus, ipso, ipso, ipso

SESSIO XLIV. ta aut non sedente Romanum pontificem cum sua curia residere contigerit, si in eo vel aliquo: si vero curia super his procedi contigerit, in loco ecclesiæ, dignitatis vel ordinis, per quæ vel quo agetur, aut alio vicinioris, in quo partis lædæ commodius se obtulerit, in valvis majoris ecclesiæ civitatis vel loci hujusmodi, ad instar edictorum publicorum monendi, requirendi & citandi, plenam & liberam auctoritatem universalis ecclesiæ concedimus tenore præsentium facultatem: volentes & eadem auctoritate decernentes, monitiones, requisitiones & citationes sic factas, vim habere, ac eosdem sic monitos, requisitos & citatos arctare petitio, ac si ipsi personaliter apprehensi fuissent. Non obstantibus nostris atque Apostolicis constitutionibus & ordinationibus, aliisque quod præmissa derogamus, & derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Datum Basileæ in Ecclesiæ nostræ publica, in majori ecclesia Basileensi solemniter celebrata, quinto Idus Augusti, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo.

* Pro, pridie.

SESSIO XLV. SEU ULTIMA.

Sacrosanctæ Basileensis generalis synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, ad futurum rei memoriam.

DEsideravit Ecclesia tex ut fieret pax & veritas in diebus suis; & nos desiderio deferavimus ut pax & unio ecclesiæ in diebus nostris, hoc facto durante Basileensi concilio, daretur. Verum cum ex plurimis impedimentis quæ dictum ingeruntur, & in futurum succrescere possent, formidetur ne pax & unio hujusmodi deliberatæ in hac civitate Basileensi fieri, ac ut actus conciliares libere exercere valeant; volentes propterea a cæsibus funeris providere, ac ut fides & authoritas generalium conciliorum universalem ecclesiam representantium illibata permaneant, quodque unio & pax vera ecclesiæ detur: nec non ut continuetur celebratio generalium conciliorum: attentio quod jam fœlicissimus dominus Felix Papa V. prævidens necessitatis casum, pro futuro concilio nonnavis inclytum Lugdunensem in partibus Galliarum: in hoc quo satisfaciendo decretis sacrorum Constantiensis & Basileensis hujus generalium conciliorum, dictam civitatem Lugdunensem, quam expectantia docuerat generalium synodorum habenus in ea celebratarum, accommodam & idoneam regularem: tenore præsentium in nomine sancte & individue Trinitatis pro futuro præsumo, celebrando concilio nominamus, deputamus & assignamus. Cumque imminent urgentissimæ causæ, ut brevi fiat alterius generalis concilii celebratio, propterea decernimus, & ordinamus, ut infra triennium a datis præsentium computandum generale concilium in præfata civitate Lugdunensi celebretur; decernentes quod prælati, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, concilio hujusmodi convocandum aliqui ad generalia concilia, ut tenetur, confluentibus convenire debent, in termino prædicto ad dictam locum accedere tenentur; quodque post dissolutionem hujus concilii hoc ipsum, ut ipsum continuatis, fieret unus annus ab hujusmodi termini fineni. Volumus etiam, & pari ratione mandamus, quod prædictum terminum futuro celebrandi

A concilii abbreviare valeat pontifex Papa Felix. Per præmissa autem esti rebus implicentibus, concilii videri non debeat, ad majorem tamen veritatis manifestationem declaramus, quod cum inter eos, qui in concilio, hoc facum generale concilium Basileense diffuliri, aut differtum quomodolibet censendum esse; quia mo in hoc loco continuandum foveræ, & continuari debere, dum tamen integra & plena libertas atque facuritas, nec non fafvalcondus, per inclytum civitatem Basileensem nobis & eidem synodo concessi, leventur illæ. Adjicientes, quod si aliquod fieret impedimentum quo minus in hac civitate Basileensi juxta tum conficutum actus conciliares libere exercere possent, aut libertas seu facuritas & safvalcondus hujusmodi non servarentur; quibus cæsibus feu eorum aliquo ex cæsibus, seu eorum advententibus, super quo stari volumus attrio seu attestationi dilectissimorum cardinalium & venerabilium episcoporum, aliorumque dictorum ecclesiæ filiorum per nos hodie deputatorum, aut majoris partis eorum pro tempore prætentium, cum subscriptione eorum, inde super conficendo publico instrumento & singulis eorumdem imminendo, extunc, prout extunc, hac sanctam synodum pro ipsius continuatione ab hac civitate Basileensi ad civitatem Lauzannensem, utique provinciæ Bituntinæ locum habilem, tutum & idoneum ad generalis concilii celebrationem, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti tenore præsentium transferimus, ac translatum ele decernimus, cum eisdem modis, formis, qualitatibus & ordinationibus, cum quibus in hoc loco Basileensi continuata fuit & ilat de præsenti.

Datum Basileæ in nostra publica sessione, in ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, decimosepimo Kalendas Junii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo.

INDULGENTIÆ

incorporatis concessæ.

Sacrosanctæ generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, &c. dilectis, ecclesiæ filii, &c.

GRatæ per te nobis & universali, quam in Spiritu sancto legitime congregatam repræsentamus, ecclesiæ hactenus impenia, & quæ adhuc impenendæ, tuæ devotionis, & sinceræ gentes obsequia; illis riddimur integri mentis memorio, per quæ obloquia fructuosa tibi sint, & ad majus cedere valeant animæ salutis incrementum. Dudum siquidem omnibus & singulis, qui tantum nostræ congregationi incorporati fuerunt, & etiam usque ad festum *Assumptionis* beatæ Mariæ Virginis tunc futurum incorporatentur, ac nobiscum in vinea Domini per ter menses laboraverit, & inantea laboraret, hujusmodi eorum labores & obloquia condignis salutarium retributionum præmiis compensare expienes, literas nostras concessimus in hæc verba:

Sacrosanctæ generalis synodus Basileensis, universalem ecclesiam representans, ad futurum rei memoriam.

Benigna universalis ecclesiæ providentia desiderat fasti-

A anno CHRISTI 1442. fauros spiritualium gratiarum a Christo sibi concessos laboriantibus in vinea Domini merito dispensare curat, quo magis labores ac solicita studia in profectione salutis animarum & publici boni Christianæ religionis & exaltationis fidei catholicæ conferant: ut sic fructuosis eorum operibus digna rependantur præmia, & ad obloquia meritorum incrementa ferventius excitentur. Virtuosam igitur atque laudabilem sectam fuppolitorum hujus sanctæ synodi, fidelia obloquia Christi confessio in suis necessitatibus & adversitatibus exhibentium, & pro dictorum sanctis operibus communem Christianorum utilitatem concernentibus allidue laborantium, attenta conderatione pensantes, & laboribus eorum digna salutarium retributionum munera elargiri B cupientes: ut omnes & singulis qui hujus sanctæ synodo incorporati retibent personaliter in eadem, & antea per tempus ter mensium laborarunt, qui hucusque ad festum Assumptionis Mariæ Virginis eidem sanctæ synodo incorporati fuerunt, postquam per totidem menses in eadem reflerunt; inter illos qui in nostris & ipsius ecclesiæ negotiis extra locum hujus sacri concilii per nos milli sunt, ac ut (præfertur) nobiscum per totidem menses laborarunt, cujuscumque status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, etiamsi cardinalatus, patriarchali, archiepiscopali, episcopali, abbatiali præeminent dignitate, singulos confessores idoneos facultates & regulares presbyteros eligere, qui C tantos, quotiens opportunum fuerit, ipsorum singulorum confessionibus diligenter auditis, ipsis singulis in fincerisitate fidei, unitate, obedientia & devotione sanctæ universalis & Romanæ ecclesiæ atque nostrum summi Pontificis pro tempore legitimam administrationem papatus habentis perfistentibus pro premis centoris a juris constitutione universalis concilii vel Apostolica, aut alia quavis, vel ab homine generaliter prohibitis, omnibus debitam absolutionem impendere, atque injungere valeant poenitentiam salutarem: alii fortitan talia fuerint, propter quæ fedes Apostolica fuerit merito conseloenda: nec non pro pœnitentiarum, poenitentiæ, & similia per eos emittendis, exceptis tamen voti peregrinationis Romanæ, Hierosolymitanæ, & sancti Jacobi in Compostella, in alia petentis eumuntur. Quodque præterea præditi vel alii similes confessores per singulos eorum incorporatorum & incorporandorum eligendi singulos semel in vita & semel in mortis articulo ipsorum singulorum similibus confessionibus auditis, eis singulis, præpacuum in homicidii voluntarii casu, aliis pro peccatis omnibus, etiamsi talia fuerint, propter quæ Sedes ipsa merito consulenda esfuerit, authoritate universalis ecclesiæ & nostra debitæ absolutionis beneficium impendere, ac poenitentiam salutarem impenere, plenariam remissionem omnium peccatorum eorum concedentes: ipsoque & ipsorum quemlibet a quibuslibis excommunicationum, interdictorum & interdictis singulis, aliisque ecclesiastici censuræ & pœnis a jure vel ab homine generaliter, etiam per legatorum vel delegatorum fedis prædictæ, aut universalium conciliorum vel Apostolicæ sedis, aut provinciali, vel quasliibet synodales constitutiones, sive justa regularia quorumlibet ordinum inflicta incurrisse quomodolibet censebuntur: etiamsi propterea ad Sedem ipsam vel alium quemcunque speciali habendo recursum; si id humiliter petierint: injuncta eis

SESSIO LXV. A inde pro modo culpæ simili pœnitentia; nec non aliis quæ fuerint injungenda, authoritate prædicta, etiam absque cujusvis alterius super hoc requisita licentia, absolvere, atque etiam semel (ut præmittitur) in vita quemcunque vota peregrinationis, abstinentiæ, & similia, in alia pietatis opera commutare, etiamsi talia sint propter quæ fedes Apostolica merito foret consulenda. Et eos in omnibus quoslibet super irregularitate, si quam hujusmodi sententiis aut earum aliqua ligati, Missas & alia divina officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, vel se illis immiscendo, vel alias quasliercumque, præterquam in bigamia vel homicidio voluntario contraxerint, abolendo. Et iam omnem illegitimitatis, irregularitatis & infamiæ macolam five notam per ipsorum quemlibet præmissorum occasione contractam, eadem authoritate dispensare; ipsoque & eorum quemlibet, ad quascumque dignitates, etiam cardinalatus, patriarchalis, archiepiscopalis, episcopalis, & alias quascumque, necnon personatus, administrationes, & officia & beneficia ipsumque ecclesiastica & curam animarum habentia, quæ indebite ac minus canonice, alias tamen colorato titulo, etiamsi per simonia laboraverunt, non tamen per violentiam aut præterea litterarum & instrumentorum falso fabricatorum adepti funt & possident, ipsis tamen dignitatibus, beneficiis, officiis, in quorum adeptione labe simonia intervenerit, in suis manibus prædictorum confessorum libere resignatis rehabilitare, aliisque eis pofi rehabilitationem hujusmodi decano absque alicujus juris præjudicio conferre, & de illis providere; & alias desuper ipsorum statui & indemnitatibus consulere, etiam ad alias quascumque dignitates (ut præmittitur) per eosdem illis canonice contendas aut conferenda rehabilitando, ac in omnibus & per omnia libere & licite posfint & valeant, prout Romanus Pontifex pro tempore in legitima administratione papatus constitutus, quomodolibet facere poffet. Ita tamen, quod ipsorum singuli de fructibus per eos ex dignitatibus, perfonatibus, administrationibus, officiis & beneficiis hujusmodi indebite perceptis, aliquaslem portionem pro fabricis & ornamentis ecclesiarum, seu pro aliis usibus juxta voluntatem & discretionem confessorum prædictorum exponere debeant, ac etiam tenentur. Et quibus quidem absolutionibus, abolitionibus, dispensationibus & provisionibus, etiam in judicio & extra (abiipsus fineris) fiat voluntas pertinaciis incorporatis & incorporandis prædictis, authoritate sapiens universalis concilii tenore præsentium indulgemus. Volumus autem, quod confessores ipsi de hiis, quibus ratione præmissorum fieri impendent, satisfactio, etiam fimilis incorporatis prædictis pro tempore confitentibus, per se, si superiorem, vel per heredes fuos, aut alios, si tum forte transferire, fieri tamen injungant, quam ipsi absoluti vel heredes aut alii præmissa facere & adimplere teneantur, ut præfertur. Et ne (quod absit) ipsi, aliqui propter hujusmodi gratiam reddantur proclitiones ad illicita & pofterum committenda, volumus quod si ex confidentia remissionis hujusmodi aliquis vel aliqui incorporatorum prædictorum aliqua forte commiserit, quod illa, remisso eis multarum delictorum: quomodo etiam ad eos qui a nobis recefferunt; & ad difficultionem fin dorogationem authoritatis præfatæ facti existit impossibile ab, vel aliquos, * volumus aliquatenus ex- * Forte nostis.

T ten-

ANNO CHRISTI 1449. tendi. Nulli ergo hominum omnino licear hinc A obdurati animis sequi volunt: Verum precaur pacinam nostræ concclesiæ & voluntatis infringere, vel ei aufa temerariæ præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & universalis ecclesiæ se noverit incurrorum.

Datum Basileæ quinto Kalendas Julii anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, Apostolica sede vacante.

Nos igitur, ut ta qui ante datam litterarum prædictarum notiore congregationi Sanctæ Julii, & nobiscum ipsa ecclesiæ causis & negotiis profequendis per sex menses & amplius sollicitis fludiis laboraffi, litterarum præditarum pleno gaudeas effectu; de eorudem effectum super eo quod incorporatus fuerit, & per hujusmodi menses nobiscum laboraverit, ut præfertur, cujusvis hæfitationis superfit scrupulus, temporis præcedente te, ut præfertur, incorporatum fuisse, ac per hujusmodi menses nobiscum realiter & veraciter laboraffe, harum serie literarum attestamur, & conclis notum velimquimus velimus & ecclesiæ universalis ecclesiæ decernentes, quod præsentes literæ ad probandum plene hujus rei seu facti existentiam sive certitudinem ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius attestationis requiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ attestationis, voluntatis & constitutionis infringere, vel ei aufu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpsit, indignationem omnipotentis Dei & universalis ecclesiæ se noverit incurforum.

Datum Basileæ quinto Kalendas Julii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimonono, Apostolica sede vacante.

DECRETUM QUINQUE CONCLUSIONUM.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, ad perpetuam rei memoriam.

SOlicitudinem generalium conciliorum, quorum frequentes celebratio agri dominici prædilipta cultura est, maxime hoc decet ut evellant & deffruant vepres & tribulos errorum, ædificentque & plantent fanam doctrinam veritatis, per quam animæ hominum nutriantur in fidatem. Quod attendens hæc sanctæ synodus, volentque errores varios evangelicam veritatem & determinationes ecclesiæ pullulantes extinguere, tres catholice fidei veritates coribus omnium Christianorum per solemne decretum, cum sessionis firmius inserere curavit, cujus decreti tenor talis est: Sacrosancta generalis synodus Basileensis, &c. ad perpetuam rei memoriam. Sicut ait Christi ecclesia

ANNO CHRISTI 1449.

gnitatum & beneficiorum ecclesiasticorum, secularium & regularium, quibuscumque patriarchalibus, archiepiscopalibus, episcopalibus, vel cæteris, seu monasteriis, aut monasteriis, conventibus, dignitatibus, canonicatibus & prebendis vel beneficiis, seu adinvicem seu quibuslibet verborum formis, dimembrationes etiam * ecclesiasticarum & beneficiorum quorumcumque, ecclesiarum quoque, monasteriorum, fluctuumque generalium fundationes, redditus, suppositiones & subjectiones, & quorumcumque beneficiorum vacationes, exemptiones, item revocationes, pallii dationes, consecrationes, benedictiones, personarum de ordine ad ordinem translationes, absolutiones, institutiones, contractuum confirmationes, facultatis testandi concessiones, absolutiones, liberationes, quitantias super quibuscumque debitis ratione decimarum, fructuum, emolumentorum, indulgentiarum, annatarum, communium & ministorum servitiorum, vel alias quomodolibet dispensationes tam super ætatis quam natalium & illarum inhabilitatem defectibus, super incompatibilibus in quocumque numero, etiamsi ad curas parochiales, matrimonialis, juramento, ordinibus & voto etiam transfuntur, & vebot aliis quibuscumque, non non absolutiones a quibuscumque excommunicationum, anathematizationum, & aliis censuris ecclesiasticis, interdictorum tam generalium quam specialium relaxationes, & etiam illiarum, fulminatores & appositiones juramentorum, et etiam fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis, seu quarumcumque undecumque procedentis, restitutiones etiam ad famam & honores gratiarum, indultorum, indulgentiarum & privilegiorum, quæcumque alias concessiones, ac omnia & singula, tam publicum quam gratiam concernentia, sive in foro conscientiæ, aut contentioso, in personis aut locis quæ tempore concessionum & aliorum præmissorum obtinebantur prædato venerabili ac caritissimo fratri nostro Amedeo cardinali episcopo, legato & vicario supradicto, tunc Felici papæ V. nominato, ac congregatis anteriteditis seu eorum alteri; quæ per ipsum tunc Basiliensis concilium & Amedeum in sua obedientia Felicem V. nuncupatum, quam illos qui in Basiliensi & Lausanensi civitatibus sub nomine generalis ecclesiæ congregari consuerunt, aut alium seu alios, sua aut alterius eorum auctoritate etiam de latere legatos, delegatos, sive alios quoscumque ab eis vel eorum altero potestatem habentes conjunctim vel divisim, qualitercumque facta, gesta, concessa, data, indulta, disposita & ordinata, etiamsi majora & graviora, aut alterius cujuscumque naturæ a præmissis existant, & specialem requirant expressionem, quæ volumus & decernimus pro expressis specifice haberi, cum omnibus & singulis inde factis; Ac etiam omnia & singula per ordinarios in dictis locis facta, pro bono pacis & unionis ecclesiæ, moto proprio ex certa scientia & de apostolicæ potestatis plenitudine, & consilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, præsentium serie approbamus, ratificamus, & etiam confirmamus, ratasque & firmas haberi volumus. Nec non postiori pro cautela de personis patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum & abbatum, quibuscumque titulis, & monasteriis, quarum & quorum absentia tunc possessiones, & resident de præsenti, nec non de dignitatibus, prioratibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, commendis & beneficiis quibuscumque, etiam fedi apostolice specialiter vel generaliter reservatis, devolutis, vel quomodolibet affectis, eorum possessoribus quibuslibet de novo providemus, ac ipsorum omnium fructus, redditus & proventus, nec non emolumenta legula in quibuscumque & ubicumque, etiam extra diocesim, in omnibus, cum & annualitatibus, prioratus, dignitas, seu beneficium hujusmodi fuerit, consistentia, ad eorum possessores pertinere. Et quod ipsi in statum ecclesiasticum, monasteriorum, prioratuum, dignitatum & beneficiorum, (quod eorum singulos concernit) possessionibus, pro hujusmodi bono pacis & unionis pacifice tenemus & possidemus, decernimus, & similiter gratis & absque solutione communium vel minutorum servitiorum, annatarum, aut vacantiæ tam nostræ cameræ, quam venerabilium fratrum cardinalium sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium collegio facienda, nomina & cognomina, valoresque ipsorum beneficiorum & dignitatum; ac non obstantibus ipsorum possessionum pro expressis habentes, & conflitutionibus & ordinationibus apostolicis non obstantibus quibuscumque. Insuper quæcumque obligationes seu debita de super annuis & quotidianis & annuis servitiis juxta curiæ nostræ consuetudinem, cæteriique juribus nobis & sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium collegio, cæterisque officialibus debitis, si quæ deberi deceruntur, occasione quarumcumque metropolitanarum & cathedralium ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum, etiam conventualium beneficiorum & officiorum hujusmodi, per ipsos præsentem diem possessionibus antediictis ex fimili scientia remittimus & relaxamus, partiet & donamus: eosque qui hujusmodi debitis obligati effent, ab omni eorum hujusmodi debitis nos & liberamus, & super illis dari quitantias petentibus aut volentibus demandamus in forma plena, debita & opportuna. Fructus etiam illos, qui durante vacatione, ante divisione, ex dictis ecclesiis, dignitatibus, beneficiis & officiis perceperunt, etiamsi nobis & cameræ apostolicæ debiti essent, penitus ipsis & cuilibet ipsorum remittimus & dicte ecclesiæ munificentia liberali; camerario, thesaurifio, clericis cameræ, collectoribus & subcollectoribus nostris quibuscumque inhibentes ipsos excommunicationis sententia ab illis contra ecclesiasticis atque pœnis, quas remittimus & inhibitionibus nostris hujusmodi contravenientes incurrere volumus ipso facto, ne ipsos prædictos occasione præmissa, dicta divisione durante perceptos, & per nos remissos, et profertur, a quoquam quomodolibet exigere seu exigunque præsumant. Dictorum ordinis professorum singulis adversariis super præfatis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, officiis & beneficiis perpetuum silentium imponentes, quamque prosequentes, inspectationes, concessiones, provisiones, declarationes & literas desuper per ipsis adversariis & illis quibuscumque, in præjudicium ipsorum possessorum, vel derogationem hujusmodi pacis confirmatorum, quomodolibet, etiamsi moto proprio, ex certa scientia, vel plenitudine potestatis, & de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, tam per dictum quam præ-

predecessorem, quam nos, sive alium quemcumque, illius aut nostra auctoritate, sive alia quacumque, factas, datas, concessas & habitas, etiamsi in vim eorum ipsis aut alicui eorum in re vel ad rem jus quæsitum foret: nec non differitivas & aliis etiam, quæ in rem transiemat judicatam, super ecclesiis & aliis præmissis in Romana curia, vel alias ubicumque contra dictos possessores, quomodolibet sententias, & quæcumque inde facta, impedimentum & felentia ac plenitudine pro bono pacis & unionis prædictorum emissas, initamas & annullamus, ac cassa, irrita, infecta, nullaque & inania ac viribus vacua declaramus & denuntiamus. Illas vero ex sententiis, quæ pro prædictis possessoribus pro parte illis, ac B hujusmodi bono pacis & unionis pacifici remanere & possidere decernimus, & similiter gratis & absque solutione communium vel minutorum servitiorum, annatarum, aut vacantiæ tam nostræ cameræ, quam venerabilium fratrum cardinalium sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium collegio facienda, nomina & cognomina, valoresque ipsorum beneficiorum & dignitatum; ac non obstantibus ipsorum possessorum pro expressis habentes, & conflitutionibus & ordinationibus apostolicis non obstantibus quibuscumque. Insuper quæcumque obligationes seu debita de super annuis & quotidianis & annuis servitiis juxta curiæ nostræ consuetudinem, cæteriique juribus nobis & sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium collegio, cæterisque officialibus debitis, si quæ deberi decernitur, occasione quarumcumque metropolitanarum & cathedralium ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum, etiam conventualium beneficiorum & officiorum hujusmodi, per ipsos præsentem diem possessionibus antediictis ex fimili scientia remittimus & relaxamus, partiet & donamus: eosque qui hujusmodi debitis obligati essent, ab omni eorum hujusmodi debitis nos & liberamus, & super illis dari quitantias petentibus aut volentibus demandamus in forma plena, debita & opportuna. Fructus etiam illos, qui durante vacatione, ante divisione, ex dictis ecclesiis, dignitatibus, beneficiis & officiis perceperunt, etiamsi nobis & cameræ apostolicæ debiti essent, penitus ipsis & cuilibet ipsorum remittimus & dicte ecclesiæ munificentia liberali; camerario, thesaurifio, clericis cameræ, collectoribus & subcollectoribus nostris quibuscumque inhibentes ipsos excommunicationis sententia ab illis contra ecclesiasticis atque pœnis, quas remittimus & inhibitionibus nostris hujusmodi contravenientes incurrere volumus ipso facto, ne ipsos prædictos occasione præmissa, dicta divisione durante perceptos, & per nos remissos, et profertur, a quoquam quomodolibet exigere seu exigunque præsumant. Dictorum ordinis professorum singulis adversariis super præfatis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, officiis & beneficiis perpetuum silentium imponentes, quamque prosequentes, inspectationes, concessiones, provisiones, declarationes & literas desuper per ipsis adversariis & illis quibuscumque, in præjudicium ipsorum possessorum, vel derogationem hujusmodi pacis confirmatorum, quomodolibet, etiamsi moto proprio, ex certa scientia, vel plenitudine potestatis, & de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, tam per dictum quam præ-

ANNO CHRISTI 1449.

predecessorem, quam nos, sive alium quemcumque, illius aut nostra auctoritate, sive alia quacumque, factas, datas, concessas & habitas, etiamsi in vim eorum ipsis aut alicui eorum in re vel ad rem jus quæsitum foret: nec non differitivas & aliis etiam, quæ in rem transiemat judicatam, super ecclesiis & aliis præmissis in Romana curia, vel alias ubicumque contra dictos possessores, quomodolibet sententias, & quæcumque inde facta, impedimentum & felentia ac plenitudine pro bono pacis & unionis prædictorum emissas, initamas & annullamus, ac cassa, irrita, infecta, nullaque & inania ac viribus vacua declaramus & denuntiamus. Illas vero ex sententiis, quæ pro prædictis possessoribus pro parte illis, ac B eorum quæ ipsorum aliqua sententias & subrogationes, quæ pro quibusvis personis, partibus & defendentibus, illarum omnium nominibus & cognominibus pro expressis habentes, & quæ in rem transiverunt judicatam, in Basiliensi seu Lausanensi civitatibus, seu in curia prefati venerabilis ac caritissimi fratris nostri Amedei primi cardinalis, (ut præmittitur) legati vicariique pertepti, Felicis quinti in fita obedientia nominis, usque in hodiernum diem prolata, ac subrogationes pro altero ex collitigantibus mutuo se defendentibus factæ sunt, validas & ratas decernentes, nec non quæcumque litis & causæ, ac ipsorum in nostra curia vel alibi contra ipsos possessores super prædictis ec- C clesiis, dignitatibus, beneficiis, officiis quomodolibet pendentibus, quorum omnium, etiamsi una vel duæ tantum partes diffinitivæ vel aliæ sententiæ prolatæ sint, status præfentibus pro expressis habentes ad nos advocamus, & totaliter extinguimus. Et pro majori omnium & singulorum securitate & roboris validitate, quibuscumque personis tam ecclesiasticis quam sæcularibus, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis & conditionis vel præeminentiæ existant, etiamsi cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopatus, episcopatus, aut alia quæcumque prerogativa dignitatis, nec non quæcumque tam cathedralium quam collegiatarum & aliarum ecclesiarum & monasteriorum capitulis, collegiis & conventibus, & singularibus personis, cujuscumque illiuque vel illis, ad quem seu ad quos dictarum ecclesiarum, beneficiorum ecclesiasticorum & officiorum electio, collatio, provisio, præsentatio, seu quavis alia dispositio, communiter vel divisim pertinet, ac hujusmodi possessorum adversariis, equibus per nos ac nostrum predecessorem seu alium quemcumque factæ sunt concessiones de provisiones de hujusmodi ecclesiis, beneficiis & officiis possessis, omnibus & singulis aliis, quorum interest vel interrit, quomodolibet in futurum, mandamus expresse inhibentes, vel deliceat patriarchis, archiepiscopis & episcopis sub suspensionis ab ingressi ecclesiæ, minoribus ac pœnis ipsorum sub excommunicationis, nec non dictorum possessorum adversariis sub simili excommunicationis ac privationis omnium & singulorum beneficiorum seorum quæ obtinent, & inhabilitatis ad illa & ad alia in posterum obtinenda, perpetuæque infamiæ; collegiis vero, capitulis & conventibus sub suspensionis a divinis, pœnis, sententiis & censuris, quas contrafacientes & rebelles (prout quemlibet ipsorum concernit) ex nunc prout extunc & extunc prout exunc incurrere volumus ipso facto, ut ipsi seu eorum alter

ANNO CHRISTI 1449.

A publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quæsito colore vel ingenio, contra dictationes, concessiones, approbationes, ratificationes, confirmationes, & alia prædicta vel eorum aliquod in præjudicium, damnum & gravamen dictorum possessorum & derogationem præmissorum per nos confirmatorum, aut alicujus eorum facere, dicere & attentare, seu ipsi præsumpserint, ex ipsorum hujusmodi electio, collatio, provisio, præsentatio, seu quævis alia dispositio, quemquam alium ad ecclesiasticas dignitates, beneficia & officia, seu alia præmissa, hæsitans & possessis ipsorum & admittere, neque possessores hujusmodi super præmissis in aliquo vexare, perturbare, molestare, seu inquietare quomodolibet præsumant, aut præsumat, sed ea omnia & singula inviolabiliter & sine contradictione quacumque, quantum in eis est, manutenent & observent, dictosque possessores in possessione sua hujusmodi tenganat & defendant. Si quæ etiam (quod absit) per quempiam quæcumque etiam statutæ nostra contra præmissa seu eorum aliquod, aut in præjudicium dictorum possessorum seu alicujus eorum, novitates factæ fuerint seu fierent, illas ac quæcumque inde facta eunque prout extunc habenas & haberi volumus pro infectis. Et nihilo minus contravenientes & rebelles hujusmodi, sive patriarchæ, archiepiscopi, seu episcopi fuerint, ab ingressi ecclesiæ, minores vero personæ singulares excommunicatos, nec non dictos adversarios & eis auxilium dantes, ulteri excommunicatione pœnam, beneficiis & officiis privatos, inhabiles & infames, capitula vero, collegia & conventus, a divinis suspensos per quilibet ordinarium loci, aut alterum ipsorum diœcesanum, sive canonicum alicujus ecclesiæ cathedralis, per quemcumque ex hujusmodi possessoribus eligendum & requirendum, seu executoem dantes super hujusmodi ipsorum possessorum Romana curia sive extra, declarari & denuntiari volumus & mandamus. Super quibus omnibus & singulis, ipsis & eorum quilibet auctoritate apostolica damus atque concedimus facultatem, rejectis in præmissis omnibus & singulis contrariis & appellationibus quibuscumque, in præjudicium præmissorum interpositis, ac interpositandis, quas tamquam frivolas & inanes cum inde factis & secuturis extunc prout extunc & extunc prout extunc contemnimus, irritamus, annullamus, & pro infectis haberi volumus: vicecancellario & quibusvis aliis officialibus nostris expresse inhibentes, ne ad cujusvis instantiam super causis prætentatum appellationum hujusmodi, aut alias vis simplicis querelæ seu restitutionis in integrum aliquam commiserunt signate, sive rescriptum etiam extra Romanam curiam concedere, nec audientiam cursorum patlatis nostri, sive ordinarii loci, aut quemque alii commissionis sive rescriptæ hujusmodi recipere, quique moras & mora- E tores quidve profunant, aut attentent. Adjicientes, quod si ullo unquam tempore apparet, de illiqua concessione seu dectaratione per nos aut nostros seu dicti predecessoris literas, quæcumque clausulas, etiam derogatorias, generales vel speciales sub quacumque verborum forma in se continentes, licet in illis dicatur, non obstantibus clausulis dicendum quod illis non derogetur, nisi de eis specialis mentio fiat, aut quod de verbo ad verbum, & cum toto tenore illarum inserti debeat, facta ea

ANNO CHRISTI 1432. fienda, per quam dictos possessores feu eorum aliquem in hujusmodi suorum beneficiorum possessione seu alias vexari, vexari, molestari, seu inquietari, aut contra hujusmodi nostras concessiones, provisiones, & alia per nos approbata seu quæ approbabimus, ac ratificata, aliquomodo proprio, ex certa scientia, sive de plenitudine potestatis, & de consilio ejusdem fratrum nostrorum cardinalium conflito & ultimo enunciamus, seu emanasse, ipsas declarationes aut concessiones pro bono pacis & unionis ecclesiæ, nullatenus effectum fortiri, sed pro infectis eamque prout extunc haberi volumus. Veruntamen si in obedientia prædictorum tunc antecepti Felicis, & illorum qui Basileæ & Lausanæ sub nomine generalis concilii tunc B permanebant, duo vel plures fuerint non vel pluribus beneficiis litigarent, possessio non possidenti non afferat prælumptionem, sed coitibus jus fumi semper salvum conservetur, ac etiam unicuique maneat jus quod ante hujusmodi divisionem sibi quæsitum erat. Et si fuerint aliquæ ecclesiæ seu beneficia, quarum seu quorum caput in una obedientia, & membra in altera existant, membra redeuntur ad caput. Salvo tamen, quod membrum obtinens in illius remaneat possessione, si jus eidem competebat ante hujusmodi divisionem. Ceterum quia difficile foret præsentes literas ad singula, in quibus eis fortitan fides facienda fuerit, loca deferre, dicta auctoritate apostolica decernimus, quod illarum transumpto manu publica & sigillo alicujus episcopi, aut illius vicarii, fcu curiæ aut superioris ecclesiastici signato & quantiq, perpetæ ac ut in originalis literæ hujusmodi exhibeantur, fides plenaria adhibeatur, & fiat. Mandantes nihilo minus literas ipsas finisti forma pro quibuscumque partibus illarum personis ea petentibus & habere volentibus, illorum nominibus & cognominibus specifice expressis, quam designatione ecclesiæ, dignitatis, beneficii sive beneficiorum, aliarumque concellionum superius designatarum, in cancellaria nostra, & alibi gratis & sine solutione alicujus taxæ, sub forma Cancellariæ, expediri, & iritum decernimus & manc, si fecus super his a quoquam quovis auctoritate decerni vel ignorantes contigit attentari. Nolit ergo omnino hominum hæc hanc paginam nostræ approbationis, ratificationis, confirmationis, provisionis, decretionis, statuti, impositionis, cassationis, reuocationis, relaxationis, donationis, absolutionis, liberationis, inhibitionis, impositionis, irritationis, annullationis, dechartationis, demontiationis, adnotationis, reuocationis, voluntatis, mandati, dationis, concellionis, adjectionis, & constitutionis infringere, vel ei aut temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incurrere.

Datum Spoleti anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimono, decimo quarto Kalendas Julii, Pontificatus nostri anno tertio.

P. de Noveto, Marcellus de Curia. Registrata in camera Apostolici consilii.

EPISTOLÆ ET RESPONSIONES SYNODALES SACRI GENERALIS CONCILII BASILEENSIS.

I. a

Epistola synodalis de convocatione Bohemorum ad concilium.

Sacrosanctæ generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, universis viris ecclesiasticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unitatem & pacem in Christo Jesu Domino nostro.

Compulit nos caritas Christi egredi de terra nostra & cognatione nostra, & vestire ad locum quem ostendit nobis Dominus pro pace ecclesiæ & salute populi Christiani. Et quid mirum quod pro Christo in terra aliena peregrinari decrevimus, cum ipse Dominus noster pro nobis usque ad mortem Crucis peregrinationem pati dignatus fit? *Si Deus sic dilexit nos, ut Filium suum unigenitum daret; si filio meriro fra ipsum diligere debemus, ut pro ovibus suis ponere, si oportuit, animas nostras libenter exponere.* Quod quidem, quantum divina gratia nos inspiravit, erga omnes promptu animo facere paratiores sumus: & ob hoc ex omnibus, ut expedit, populis Christiana conventimus, ut exponamus populo Christiano erroribus, fedatis bellis, & extinctis vitiorum illecebris, fidei unitas, animorum concordia, & sanctorum morum disciplina ubique seretur; & ipse mater ecclesia toto orbe terrarum diffusa in pace sanctorum & unitate reflorat. Et quamquam plurima in hoc facro concilio dominicanæ, quibus necessario providendum nihil tamen ante oculos nostros tam fedulo versatur, quam ut vos in eadem unitate nobisum conjungamini. Si felicitas quantto affectu fidem & pacem vestram optamus, si corda nostra caritate erga vos ardentia intueremini; ossisi omnibus, sine mora huc properaretis vos ad nos nostras: confidentes quod a nobis, qui vos propter Christum ut nolmetipsos amamus, requiem animabus vestris invenire possetis. Et forfan difficilium nostrum aliquamdiu in ecclesia potuimus, ut per experimentum cognoscere quanta mala ex divisione fraterna orinuntur, pollea alter alterum perfectius diligamus: & unitas, qua nihil inter hominem reperitur melius, cautius decepis custodiatur. Jesus Christus, qui unus solum Apostoli, sed omnes qui per verbum eorum crediturri erunt, unum effent, sicut ipse fuit unum Pater & Filius: *hoc dixit cognosci discipulos suos, si dilectionem invicem haberent.* Si cupimus Christo placere, si ejus discipuli esse & videri volumus, laboremus pro viribus, ut unum simus, dilectionemque & concordiam, sicut Christi fideles decet, invicem habeamus. Ostendamus secundum primitias ecclesiæ multitudinis credentium, ut sit cor unum & anima una: sicut unus est noster Deus, una fides, & unus baptismus, ut ipsi ex eodem Patre sitis fimus unanimes, & habitare unus mortis nos dignos faciat in domo sua. Quam bonum & quam jucundum tunc erit, cum in eodem Christi matris ecclesiæ domo concordiæ habitabunt fratres in unum? Quanta lætitia erit in cœlis, si vos, qui aliquandiu a nobis divisi fuistis, iterum in caritate & unitate nobiscum reordinamini? Ecce Spiritus sanctus ex omni natione congregat fratres; ut sicut ipse caritas est, ita in caritate vivant, quia ipsa promiscuum Christi omnem discretionem separatum quæ fuerunt esse necessaria. Scimus quia nolter cælestis Pater familias bonum fidei semen in terra nostra feminavereit; sed venit inimicus homo, & superseminavit zizanias. Purtamus multum boni & feminis adhuc superesse, nec radicem omnino interfici. Spectamus adhuc ardentem fidem & donum ad fructificandum in domo Domini, dummodo patamini infundi eorem Spiritus sancti, qui illam fecundet, & habeas noxias exurat. Credimus admodum vobis mollitis, cor, tot flagea, incendia, depopulationes, & infinita mala conspicere, quæ ex hujusmodi diffidia quotidie contingunt: vosque optare pacem paternæ ac quietem, & ut randem fides catholica ubique terrarum debite colatur. Ita nuiquam melius providere poteli, quam in hoc facro concilio, ubi universitas convenit ecclesia. Hic quidquid pertinet ad fidei veritatem, quidquid ad pacem & cancordiam, quidquid ad vitæ puritatem & divinorum mandatorum observantiam, omni cum diligentia & liberiate tractabitur. Licebit liberæ omnibus exponere, quidquid Christianæ religioni expediit judicaverit: licebit confulere & procurare remedia. Adeste plane Spiritus sanctus, in cujus nomine congregatæ eli hæc fancta synodus: Ipse erit dux & rector concilii, perfect illuminatuus corda hominum, ut viam ambulent veritatis & pacis. Fidelciam in Christo habeatus, quod si hæc puro corde & bona intentione accelleritis, procul dubio lætæ & consolati in pattiuis redibitis, gesti vestiæ pacem: quicrem gratiamque Dei & hominum vobisdem deferentes. Auditurimus quod fanæ conquestæ ellis non esse vobis traditum, quaslem voluisstis, liberam audientiam. Jam ceffabit omnis querelæ occasio: ecce jam locus & facultas plenæ audientiæ præbetur: jam invitamini: non coram paucis, sed inverrsfitter audiemini, quantumtabet audiri volueritis. Ipse Spiritus sanctus adhibit mefius judex & arbiter, quid in ecclesia tenendum & agendum sit. Etimus finui in oratione perseveremus, & tamdiu & tam fervenrer fatus pietatem genuflexus, jejuntis, precibus, obsecrationibus, ac sanctis operibus interpellabimus, ufquequo ipse caritatis author & veritatis doctor corda universi populi illustrabit ad cognoscendam amplectendamque veritatis & unitatis fomitam. Ob hoc profitimur in ecclesia Spiritus sanctus intendisti concilia, ut, si fi qua circa fidem inter Christianos diffensio orta fuerit, omnibus in unum convenientibus per invocationem nominis sui veritas evidenter appareat. Sapentuncq in Christiana religione pullulantur errores, opiniones & fchismata, fed interventu ipsorum concilionum Spiritus sanctus illis procul effugavit & penitus extinxit. Si veritatem fidei diligitis, si pacem optatis, & honor Christi penitus vobis curæ est, jam te ipsa offeradite: nullo unquam loco vel tempore efficacius & accommodatius quam hic est modo, ista omnia fieri possunt. Proinde vos ex toto corde & tota anima per ipsum Spiritum sanctum hortamur, rogamus, & obtecramus, ut postquam ollium ad tale ac tantum bonum apertum cadibis, non differatis introire, & ad hoc facrosanctum concilium in nomine Jesu Christi confidenter accedere, ut unanimes & unitate nobiscum reordinemini. Ecce Spiritus sanctus ex omni natione congregat fratres; ut sicut ipse caritas est, ita in caritate vivant, quia ipsa promiscuum Christi omnem discretionem separatum quæ fuerunt esse necessaria. Scimus quia nolter cælestis Pater familias bonum fidei semen in terra nostra feminavereit; sed venit inimicus homo, & superseminavit zizanias. Purtamus multum boni & feminis adhuc superesse, nec radicem omnino interfici. Spectamus adhuc ardentem fidem & donum ad fructificandum in domo Domini, dummodo patamini infundi eorem Spiritus sancti, qui illam fecundet, & habeas noxias exurat. Credimus admodum vobis mollitis, cor, tot flagea, incendia, depopulationes, & infinita mala conspicere, quæ ex hujusmodi diffidia quotidie contingunt: vosque optare pacem paternæ ac quietem, & ut randem fides catholica ubique terrarum debite colatur. Ita nuiquam melius providere poteli, quam in hoc facro concilio, ubi universitas convenit ecclesia. Hic quidquid pertinet ad fidei veritatem, quidquid ad pacem & cancordiam, quidquid ad vitæ puritatem & divinorum mandatorum observantiam, omni cum diligentia & liberiate tractabitur. Licebit liberæ omnibus exponere, quidquid Christianæ religioni expediit judicavert: licebit confulere & procurare remedia. Adeste plane Spiritus sanctus, in cujus nomine congregatæ eli hæc fancta synodus: Ipse erit dux & rector concilii, perfect illuminatuus corda hominum, ut viam ambulent veritatis & pacis. Fidelciam in Christo habeatus, quod si hæc puro corde & bona intentione accelleritis, procul dubio lætæ & consolati in pattiuis redibitis, gesti vestiæ pacem: quicrem gratiamque Dei & hominum vobisdem deferentes. Auditurimus quod fanæ conquestæ ellis non esse vobis traditum, quaslem voluisstis, liberam audientiam. Jam ceffabit omnis querelæ occasio: ecce jam locus & facultas plenæ audientiæ præbetur: jam invitamini: non coram paucis, sed inverrsfitter audiemini, quantumtabet audiri volueritis. Ipse Spiritus sanctus adhibit mefius judex & arbiter, quid in ecclesia tenendum & agendum sit. Etimus finui in oratione perseveremus, & tamdiu & tam fervenrer fatus pietatem genuflexus, jejuntis, precibus, obsecrationibus, ac sanctis operibus interpellabimus, ufquequo ipse caritatis author & veritatis doctor corda universi populi illustrabit ad cognoscendam amplectendamque veritatis & unitatis fomitam. Ob hoc profitimur in ecclesia Spiritus sanctus intendisti concilia, ut, si fi qua circa fidem inter Christianos diffensio orta fuerit, omnibus in unum convenientibus per invocationem nominis sui veritas evidenter appareat. Sapentuncq in Christiana religione pullulantur errores, opiniones & fchismata, fed interventu ipsorum concilionum Spiritus sanctus illis procul effugavit & penitus extinxit. Si veritatem fidei diligitis, si pacem optatis, & honor Christi penitus vobis curæ est, jam te ipsa offeradite: nullo unquam loco vel tempore efficacius & accommodatius quam hic

est modo, ista omnia fieri possunt. Proinde vos ex toto corde & tota anima per ipsum Spiritum sanctum hortamur, rogamus, & obtecramus, ut postquam ollium ad tale ac tantum bonum apertum cadibis, non differatis introire, & ad hoc facrosanctum concilium in nomine Jesu Christi confidenter accedere, ut unanimes & unitate nobiscum reordinemini. Ecce Spiritus sanctus ex omni natione congregat fratres; ut sicut ipse caritas est, ita in caritate vivant, quia ipsa promiscuum Christi omnem discretionem separatum quæ fuerunt esse necessaria. Scimus quia nolter cælestis Pater familias bonum fidei semen in terra nostra feminavereit; sed venit inimicus homo, & superseminavit zizanias. Purtamus multum boni & feminis adhuc superesse, nec radicem omnino interfici. Spectamus adhuc ardentem fidem & donum ad fructificandum in domo Domini, dummodo patamini infundi eorem Spiritus sancti, qui illam fecundet, & habeas noxias exurat. Credimus admodum vobis mollitis, cor, tot flagea, incendia, depopulationes, & infinita mala conspicere, quæ ex hujusmodi diffidia quotidie contingunt: vosque optare pacem paternæ ac quietem, & ut randem fides catholica ubique terrarum debite colatur. Ita nuiquam melius providere poteli, quam in hoc facro concilio, ubi universitas convenit ecclesia. Hic quidquid pertinet ad fidei veritatem, quidquid ad pacem & cancordiam, quidquid ad vitæ puritatem & divinorum mandatorum observantiam, omni cum diligentia & liberiate tractabitur. Licebit liberæ omnibus exponere, quidquid Christianæ religioni expediit judicavert: licebit confulere & procurare remedia. Adeste plane Spiritus sanctus, in cujus nomine congregatæ eli hæc fancta synodus: Ipse erit dux & rector concilii, perfect illuminatuus corda hominum, ut viam ambulent veritatis & pacis. Fidelciam in Christo habeatus, quod si hæc puro corde & bona intentione accelleritis, procul dubio lætæ & consolati in pattiuis redibitis, gesti vestiæ pacem: quicrem gratiamque Dei & hominum vobisdem deferentes. Auditurimus quod fanæ conquestæ ellis non esse vobis traditum, quaslem voluisstis, liberam audientiam. Jam ceffabit omnis querelæ occasio: ecce jam locus & facultas plenæ audientiæ præbetur: jam invitamini: non coram paucis, sed inverrsfitter audiemini, quantumtabet audiri volueritis. Ipse Spiritus sanctus adhibit mefius judex & arbiter, quid in ecclesia tenendum & agendum sit. Etimus finui in oratione perseveremus, & tamdiu & tam fervenrer fatus pietatem genuflexus, jejuntis, precibus, obsecrationibus, ac sanctis operibus interpellabimus, ufquequo ipse caritatis author & veritatis doctor corda universi populi illustrabit ad cognoscendam amplectendamque veritatis & unitatis fomitam. Ob hoc profitimur in ecclesia Spiritus sanctus intendisti concilia, ut, si fi qua circa fidem inter Christianos diffensio orta fuerit, omnibus in unum convenientibus per invocationem nominis sui veritas evidenter appareat. Sapentuncq in Christiana religione pullulantur errores, opiniones & fchismata, fed interventu ipsorum concilionum Spiritus sanctus illis procul effugavit & penitus extinxit. Si veritatem fidei diligitis, si pacem optatis, & honor Christi penitus vobis curæ est, jam te ipsa offeradite: nullo unquam loco vel tempore efficacius & accommodatius quam hic

ANNO CHRISTI 1432. Ut Bibliotheca Facultatis Artium Universitatis Coloniensis.

a Numerus additus ad facilionem citandorum in quibusdam citationibus.

Sic Julianus Episcopus Sabinensis Legatus Sedis Apostolicæ Deus Legatus, in sio ad fcti Petri Basilicam cum multis aliis.

ANNO CHRISTI 1434. cessaria difficili aut prorogati, vel in aliquem alium locum transferri debeat. Ex quo verisimiliter timeamus nonnullos hujusmodi rumoribus a fancto corum propolito huc forsan veniendi retrahendos, idque tenore præfentium fignificamus nos omnino decreuisse in hoc fancto concilio fteruiter permanere; & accedente gratia Spiritus fancti diligentiffime laborare ad praedicta fancta opera, quae inchoauimus perficienda: nec ulla ex causa vel occasione hinc recedere, antequam aliquod effeax remedium circa praedicta adhibitum fuerit; tenen evidenter confiare poffe ex difficultatibus hujus fancti concilii fpeciura fidei catholicae ftatus ecclefiaftici & totius Chriftianae religionis ruina. Speramus, & pro certo tenemus, attenta integritati vitae, & laudabiaris vitae fama, qua hucusque nunc vixit fanctiffimus dominus noftes Eugenius Papa quartus, ipfum omnem favorem & auxilium daturum ad conferuandum hoc fanctum concilium, quod auctoritate praecedentium conciliorum, & fed antecedfitis & ipfius inchoatum ac ftabilitum exftitit: nec quifquam aliquo modo credat qubfcumque perfonis aut litteris aliud affirmantibus. Et ob hanc rem mentem noftram plenius explicandam, jam noftros folemnes deputauimus ad tuam fanctitatem ambafiatores. Et fi quid in contrarium aliquo modo fuiffet vobis infinuatum, aut infinuari contingeret, id omni veritate carere credatis. Nec verifimile eft, quod bene in-C formatus dominus Apoftolicus vicarius Jefu Chriftj, ad quem principaliter pertinet exftirpare haereles, reformare mores corruptos, & procurare pacem in populo Chriftiano, aliquo modo cogitare deftituere hoc facrum concilium, praefertim contra decretum concilii Conftantienfis, per praedecefforem fuum & eumdem approbata, & a tantis folemnibus viris matureefigefta, quo efficatius remedium ad haec fanciendia reperiri non poteft: ex cujus diffolutione certitudinaliter fequeretur haereftum, deformitatum, ac guerrarum & editorum induratio, ac etiam multiplicatio. Noftre quippe profitionis eft nos exponere morti pro domo Dei, ecclefiam ejus defenfare adverfus tam eminentia D periculo, potiffime tunc temporis quo ad diftam noftram fanctam fynodum fperamus Bohemos advenire, & in facra fidei catholicae unione noftrum reduci. Nam noftras litteras, quibus ad idem collegen monebamus falubriter & caritative, honefte ac reuerenter fufcoptas intimiffimus. Cetetum pax & concordia regum, principum ac communitatum, quibus fuper fis litteras noftres direximus, per hoc praefens facrum concilium efficienda fperamus; praefertim ac regni Franciae, pro qua reverendiffimo in Chriffto patri domino cardinali Sanctae Crucis, Apoftolico fedis legato in Francia, die noftoque ad hoc tendendi & laborandi, noftras literas & nuntios fpeciales transmiimus. Qui quidem do-E minus cardinalis locum conventionis affignandae pariibus nobis notificandum refert: ipfis, quatenus una cum eodem ad tam fanctum opus concurrere, cupiat valeamus; propter quas falubertiis quam ipfius fanctitatis, qui hujus facri concilii caftos & ipfius protector, adjutrice gratia perficienda in omni regione conveniimus: Decembris in majori ecclefia, decimaquarta ejusdem, per noftra decretum, ad quam ecclefia cenetur congregati ftatuimus, quoutque praefati necefaria utique ac plurimi fructuofi effectus vo-

ANNO CHRISTI 1434. & ab ea praefertim quae in Spiritum fanctum A commiti dicitur. Duobus modis faci doctores exponunt Spiritum fanctum contriftari, vel cum boni dono Spiritus fancti & propter caritatem contriftantur de his quae non recte faciunt: vel cum Spiritus fanctus ab homine non recte faciente repellitur more humano, licut enim homo de dono quod ei tiftis recedit, ita Spiritus fanctus propter non recte facta hominum deferit eos, & ab his recedit, non ipfe tiftis, fed triftes dimittens quos deferit. Connectendo invicem utramque expofitionem, ofteendit haec fancta fynodus cum omni manfuetudine, lenitate & modeftia fuiimum pontificem, & ses ejus oratores, ne Spiritum fanctum contriftare velitis: tum propter non ipfos concilium celebrantes, ne triftitiam meroremque patiamur, intuentes ipfum non recte agere, dum diffipare & eventere conatur hanc fanctam univerfalem fynodum, pro falute populi Chriftiani congregatam: tum etiam propter ipfum dominum Eugenium, vofque & alios concilium impugnantes ne fic agendo Spiritum fanctum e vobis repellatis. Ipfe enim habitate non confuevit cum his, qui operibus adverfantur caritatis. Inter noftram autem & Chriftum triftitiam hoc refert, licut inter praefentem & futuram, meritoriumque & poena dignum. Nos enim vehementer illa fentimus zelo domus Dei ineenfi. Graviffime quidem contriftamur, ne fanta fynodus, tantis dolore cordis intrinfecus, cum amaritudine & fletu voleus congregatae filios fuos, licut gallina pullos fub alis fuis, & non permittitis: volens fidei & ecclefiae perficiunt fuccurrere, & prohibetur. Et, quod cauta majoris doloris eft, ab eo prohibetur qui omnem animi tonitatem & fiudium ad tranfgeffio diminuitur. Sangais omnium pereuntium propter haereles, bella, & morum deformitatem, ad hanc partibus exigeret, qui impedimento eft ne illis tollantur. Sed & hoc ager triftitiam noftram, quod in qui permitti ante fe perentere non recognofcit, aut diffimular. Quis non turbetur, fi perculfor perculfo dicat: Cur me cedis? cum potius ad perculfoni fe debet pertinere? Venitis ad nos, & fub fpecie virtutis euhortando propositis: *Non fit fchifma in corpore.* 1. Cor. 12. Sanctum eft hoc verbum, & omni acceptione dignum, fed reftifice faftum, fed ad eum qui vos mifit hujufmodi fermonem feriatis expofitis, Iaitetis, faitem, quod ab eo recedetes non feeiftis, facite ad eum redeteres. Et enim pertinaxe opus * fit ut dicatis: *Non fit fchifma in corpore.* Nos enim nihil aliud quamfivimus nec quaerimus: hoc cupimus, hoc oramus. Et ne fit fchifma in corpore, nos ipfi quam fupplicter per diverfos oratores fuam fanctitatem exoravimus, ut, licut catholicum pontificem decet, velit ecclefiae catholicae fe conjungere quam hoc facrum concilium repraefentat. Quodcirca praecipi tamque ne fanctum Spiritum perturbet ac perfequatur & quoutes fupplicavimus ne intolerabilium fcandalorum ipfum fuos diffolutionis praetexte conatus parturire poteft, velit effe occasio? Dicite nobis: Si duo ad certum tempus vel ad aliquod complendum opus focietatem inififtent, & alter eorum ante tempus vel opeis finem velit focietatem diimittere, alter autem ufque ad finem temporis vel operis perdurare, quis horum cenfendus eft fociietatis fciffor & filivior? Si duo ad certa ftatuta ad dicendum, cum omnia & ecclefiaftica & Chriftianae vitae difciplina utique pene extincta videatur? Haec omnia fpes erat & expectatio gentium, per hoc facrum concilium posse reparari: & jacta fundamenta jam erant, ita ut populus Chriftianus hac ipfe reftituere videretur. Tam fancta igitur & necefaria opera fi perturbari videamus nonne maximo dolore contriftari nos oportet, praefertim cum ab eo perturbatio haec veniat qui primus pro hac officio ad fuccurrendum effe deberet? Quis catholicus audiens & a facrynis temperet? Quis ille eft, cujus vifcera ad compaffionem moveri non debeant? Meritto ergo fummum pontificem exoramus, ne Spiritum fanctum contriftare velit. Quam formidabile fit in Spiritum fanctum delinquere hinc cognofcite, quod, cum eetera peccata vel in Patrem vel in Filium committi reminiatur, folum peccatum in Spiritum fanctum Veritas attaftatur nec in hoc nec in alio feculo remittendum. Quid magis in Spiritum fanctum commiteitur, quam peritaiare fancta conciliorum quae Spiritu fancto diriguntur, cujus exiftentia exftirpantur haereles, eliminantur fchiifmata, damnantur errores, difcordia in pacem vertitur, vitia ad mores fanctos commutantur? Quid boni ac fancti eft in ecclefia Dei, fine ad fidem five ad mores, five ad generalem ecclefiae ftatum pertet, quod in facrum conciliorum fallaciofa doctrina non fluxerit? Meritto igitur tam grave peccatum tam gravem meretur poenam, praefertim cum non in unam perfonam aut genem, fed in omnes homines & populos praefertes & futuros, & in totum Chriftj myfticum corpus perpetetur. Si fcandalizanti unum de *Matth. 18.* pufillis minimis ecclefiae tam terribile judicium minatur Deus quid putatis illi fiee qui univerfalem feandalizat ecclefiam? Quo majori loco quis politus eft, & major eara fibi conuiffa, eo tranfgreffio diminuitur. Sangais omnium pereuntium propter haereles, bella, & morum deformitatem, ad hanc partibus exigeret, qui impedimento eft ne illis tollantur. Sed & hoc ager triftitiam noftram, quod in qui permitti ante fe perentere non recognofcit, aut diffimular. Quis non turbetur, fi perculfor perculfo dicat: Cur me cedis? cum potius ad perculfoni fe debet pertinere? Venitis ad nos, & fub fpecie virtutis euhortando propositis: *Non fit fchifma in corpore.* 1. Cor. 12. Sanctum eft hoc verbum, & omni acceptione dignum, fed reftifice faftum, fed ad eum qui vos mifit hujufmodi fermonem feriatis expofitis, Iaitetis, faitem, quod ab eo recedetes non feeiftis, facite ad eum redeteres. Et enim pertinaxe opus * fit ut dicatis: *Non fit fchifma in corpore.* Nos enim nihil aliud quamfivimus nec quaerimus: hoc cupimus, hoc oramus. Et ne fit fchifma in corpore, nos ipfi quam fupplicter per diverfos oratores fuam fanctitatem exoravimus, ut, licut catholicum pontificem decet, velit ecclefiae catholicae fe conjungere quam hoc facrum concilium repraefentat. Quodcirca praecipi tamque ne fanctum Spiritum perturbet ac perfequatur & quoutes fupplicavimus ne intolerabilium fcandalorum ipfum fuos diffolutionis praetexte conatus parturire poteft, velit effe occasio? Dicite nobis: Si duo ad certum tempus vel ad aliquod complendum opus fociietatem inififtent, & alter eorum ante tempus vel operis finem velit fociietatem diimittere, alter autem ufque ad finem temporis vel operis perdurare, quis horum cenfendus eft fociietatis fciffor & filivior? Si duo ad certa ftatuta ad dicendum, cum omnia & ecclefiaftica & Chriftianae vitae difciplina utique pene extincta videatur? Haec omnia fpes erat & expectatio gentium, per hoc

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1434.

vos Domino obsecramus pro hujus facra notiftra fynodi falubri directione devotius exorare, quoque hujusmodi felici fucceffu divinam clementiam humilius implorare: Demum & & quae litterae, fchedulae, fcripta, mandata, quocumque nomine confeantur, a quibuvis perfonis inventeritis, vel receperitis, noftre hinc fanctae intentioni obviantes, aut falsiloquos effectus praefatos quoquo modo impedientia, nobis indilate transmittere curetis: nec aliquem adhaerere, aut a fanctetitate, quam noftrae congregationi geritis, illaterare recedere velitis, quocumque colore per quofcumque pretenfo. Reverendos autem patres dominos praelatos & ceteros qui de jure vel confuetudine ad faeram generalem fynodum venire teneetur, admonemus & mandamus fub poenis juris ac fub debito juramenti, quatenus celerrime ad noftram congregationem accedant in propria perfona: aut, fi fueerint corporali impedimento detenti, honorabiles & doctos viros de fuis eccleefiis bene inftructos deftinare non omittant. Sic autem facientes, & Chriftum tantum gaudiumus, maxime placebitis: ecclefiae fue fanctae, immo & toti Chriftianitati dignum fomulatum praebebitis: vos vere fideles Dei honorem ecclefiae fue noftrae conftitutionem voluntis & affectum monftrabitis, atque gratiam in praefenti & futura gloriam in futuro poffidebitis, quam conferre & dignetur praefenti fynodo praetentialiter affistens Spiritus fanctus.

Datum Basileae vigefimaprima Januarii, anno dominj millefimo quadringentefimo trigefimoeftauo, pontificatus dicti domini Eugenii papae IV. anno primo, fub figillo reverendi in Chriffto patris domini Philiberti epifcopi Conftantienfis, provinciae Rothomagenfis. De mandato dictae fynodi v. Sapientiae.

III.

RESPONSIO SYNODALIS DE auctoritate cujusibet concilii generalis facta papam, & quoslibet fideles, quodque fine quacumque non potuit diffolvere concilium Basileae dominus Eugenius papa IV.

Sacrofanctia generalis fynodus Basiliensis, in Spiritu fancto legitime congregata, universalem ecclesiam repraesentans, ad futurarum rei memoriam.

Cogitanti huic facrae generali fynodo, in Spiritu fancto legitime congregatae, quid vobis venerabilibus Joanni & Andreae Patriarchis de Colofenti archiepifcopis, ac Bertrando epifcopo Magalonenfi, nec non dilecto ecclefiae filio Antonio de Sancto Vito, patrii apoftolici cauftam auditori, oratoribus fuis, dilectis Eugenii papae IV. pro ifs quae fuo nomine his expofitiis, refponfura fit, duo ipfe Spiritus fanctus praeftet. Primum, ut, fecundum apoftolum, non in fublimitate fermonis & doctrinae humanae fapientiae verbis, fed in doctrina Spiritus fancti loquatur: deinde, ut fummum pontificem vos & cetera dofcumque facra concilia aliteratefates fub iis verbis apoftolicis adtemnat, quibus beatus Paulus ad Ephesios ufus eft: *Nolite tristiri, contristare Spiritum sanctum.* Ultimum vero a triftitia dicendi exordium affumere [illegible]

facrum concilium posse reparari: & jacta fundamenta jam erant, ita ut populus Chriftianus hac ipfe reftituere videretur. Tam fancta igitur & necefaria opera fi perturbari videamus nonne maximo dolore contriftari nos oportet, praefertim cum ab eo perturbatio haec veniat qui primus pro hac officio ad fuccurrendum effe deberet? Quis catholicus audiens & a facrynis temperet? Quis ille eft, cujus vifcera ad compaffionem moveri non debeant? Meritto ergo fummum pontificem exoramus, ne Spiritum fanctum contriftare velit. Quam formidabile fit in Spiritum fanctum delinquere hinc cognofcite, quod, cum eetera peccata vel in Patrem vel in Filium committi reminiatur, folum peccatum in Spiritum fanctum Veritas attaftatur nec in hoc nec in alio feculo remittendum. Quid magis in Spiritum fanctum commiteitur, quam peritaiare fancta conciliorum quae Spiritu fancto diriguntur, cujus exiftentia exftirpantur haereles, eliminantur fchiifmata, damnantur errores, difcordia in pacem vertitur, vitia ad mores fanctos commutantur? Quid boni ac fancti eft in ecclefia Dei, fine ad fidem five ad mores, five ad generalem ecclefiae ftatum pertet, quod in facrum conciliorum fallaciofa doctrina non fluxerit? Meritto igitur tam grave peccatum tam gravem meretur poenam, praefertim cum non in unam perfonam aut genem, fed in omnes homines & populos praefertes & futuros, & in totum Chriftj myfticum corpus perpetetur. Si fcandalizanti unum de *Matth. 18.* pufillis minimis ecclefiae tam terribile judicium minatur Deus quid putatis illi fiee qui univerfalem feandalizat ecclefiam? Quo majori loco quis politus eft, & major eara fibi conuiffa, eo tranfgreffio diminuitur. Sangais omnium pereuntium propter haereles, bella, & morum deformitatem, ad hanc partibus exigeret, qui impedimento eft ne illis tollantur. Sed & hoc ager triftitiam noftram, quod in qui permitti ante fe perentere non recognofcit, aut diffimular. Quis non turbetur, fi perculfor perculfo dicat: Cur me cedis? cum potius ad perculfoni fe debet pertinere? Venitis ad nos, & fub fpecie virtutis euhortando propositis: *Non fit fchifma in corpore.* 1. Cor. 12. Sanctum eft hoc verbum, & omni acceptione dignum, fed reftifice faftum, fed ad eum qui vos mifit hujufmodi fermonem feriatis expofitis, Iaitetis, faitem, quod ab eo recedetes non feeiftis, facite ad eum redeteres. Et enim pertinaxe opus * fit ut dicatis: *Non fit fchifma in corpore.* Nos enim nihil aliud quamfivimus nec quaerimus: hoc cupimus, hoc oramus. Et ne fit fchifma in corpore, nos ipfi quam fupplicter per diverfos oratores fuam fanctitatem exoravimus, ut, licut catholicum pontificem decet, velit ecclefiae catholicae fe conjungere quam hoc facrum concilium repraefentat. Quodcirca praecipi tamque ne fanctum Spiritum perturbet ac perfequatur & quoutes fupplicavimus ne intolerabilium fcandalorum ipfum fuos diffolutionis praetexte conatus parturire poteft, velit effe occasio? Dicite nobis: Si duo ad certum tempus vel ad aliquod complendum opus fociietatem inififtent, & alter eorum ante tempus vel operis finem velit fociietatem diimittere, alter autem ufque ad finem temporis vel operis perdurare, quis horum cenfendus eft fociietatis fciffor & filivior? Si duo ad certa ftatuta ad dicendum, cum omnia & ecclefiaftica & Chriftianae vitae difciplina utique pene extincta videatur? Haec omnia fpes erat & expectatio gentium, per hoc

ANNO CHRISTI 1434. quis eorum alter alterum deferere, & quis dolo mali mandatis obtemperare dicendus est? Et si potius conservetur quam deferatur? Ecce & tu, ne fit divisio inter nos, an debet ille recedere, & potius conservo quam domino parere? Nemo est tam hebetis sensus qui illa non dijudicet? Videdamus ergo, si placet, quis fecinde societatem aut fraternitatem ecclesiæ? quis ab alio se dividit? quis sanctissæ matris ecclesiæ mandata contemnit? Convenit universalis ecclesia mysticum Christi corpus in celeberrimo Constantiensi concilio, ubi Spiritus Sancto dictante unanimi consensu pro generali fidei ecclesiæ conservanda diffinitivum est ut de cætero concilia certo tempore celebrentur & modo, ad colendum agrum dominicum, & inde evellendum vepres, spinas & tribulos hæresum, errorum, & schismatum ac heresiarcas, corrigendum, & deformes reformandum. Hujus statuti vigore fideles recordationis dominus Martinus papa V. per literas apostolicas locum proximi concilii ordinavit sub his verbis: Ad perpetuam rei memoriam. Cupientes & volentes decretis hujusmodi generalis concilii Constantiensis satisfacere, inter alia diffponenti quod omnino generalis concilia celebrentur in loco quem summus pontifex per menses ante finem hujus concili, approbante & consentiente concilio, deputare & assignare teneatur, pro loco dicti proximi celebrandi concilii, eodem consentiente & approbante concilio, civitatem Papiensem tenore præsentium deputamus. Poltea cæptum est celebrari concilium Papiense, quod de consensu concilii constatum est ad civitatem Senensem, & ibi consentiente & approbante concilio per nuntios apostolicos electa est hæc civitas Basileensis pro proximi tunc frequentis concilii in septennium celebrandi. Adventu septennali tempus, congregatur hic concilium, non solum juxta decretum generalium conciliorum, sed accedente expresso consensu ipsius Martini, & moderni domini Eugenii, destinantium ad hoc legatum suum. Ecce ipse Spiritus Sancti universale concilium legitime congregatum ad ad colendum agrum dominicum. Adest a principio summus pontifex per legatum suum, poltea ante finitum tempus, & opere non completo, recedit, deseritque laboranies in agro dominico. Nunc igitur qui habet oculos videat quis divisionem, sciscram, rixam, contentionem, novitatem ac fraudulos facit, quæ omnia ex schismate provenire commemoratis. Numquid nos propria auctoritate hoc vetimus? Si ecclesia bis congregata in duobus locis, si duo Romani pontifices ita flatuunt, si id agunt quæ ipse Spiritus Sanctus per organum ecclesiæ decrevit, ne nobis dicitur: *Non fit schisma in corpore?* Com Matthæus dixitur: *Spiritus mandacuvitis carnem filiis hominis, & liberetis eos fugiunem, non habebitis vitam in vobis: multi ex disciplinis ejus discrunt: Durus est hic sermo, & murmurantes fraudulosi sunt, & retro abierunt.* Et cum Jesus diceret duodecim discipulis: *Numquid & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.* Quis horum se divisit? an recedentes an remanentes cum eo a quo vocati fuerant? Sed ad vicinissæ veniamus exempla. Olim papa Joannes vigesimusterius, congregate Constantiæ concilio, inde recessit, ubi ipse recessit, quantum in eo erat, bestiarum dissolutionis ut ferunt. Numquid qui Constantiæ remanserunt usque in finem dissoluti fuit temerarii & præsumptiosi? Numquid ut sequerentur Joannem, dicendum eis fuisset: Recedite hinc, ne fit schisma in corpore? An potius finaliter pronuntiatum fuit secundum sacros suffe illicitæ & scandalosum? Et quis non videat, si ipse perfecte consari diffolvere, quam solum corporis: tiatum fit hujusmodi diffolutionem non valuisse, nihil novi factum est. Qui ergo ad Ecclesiæ Constantiæ perseverantes, ab omnibus commendati & laudati sunt. Sic speramus in domino contingere his qui hic usque perseverant. Definite igitur propter sanctam pacem, tantum nostram calumniari nos, & dicere: Non fit schisma in corpore: quasi, nisi hinc tot fecimus, schisma fieri in corpore. Nos potius speramus, quod quemadmodum per alia consilia diabolicæ provisum est ecclesiæ varia calumitatibus afflictæ, ita ne ipse hoc. Deo omnipotente, providebitur. Sed dicitis: Si ambo hic, veniente scandala: dolemus & conviciamur, & properera ipsum obiecramus, ne Spiritum sanctum contristemus: nec fit cavila scandalum: quia ceti *necesse fit*, ut ait Veritas, *venitate scandala, ve tamen illi per quem scandalum venit.* Ita qui Bapsa est auctor scandali, cum unico verbo id tollere possit, quod tamen non in manu sua est: fine ulla difficultate potest. Non opus est congregare peccunias, exercitus, sut naves, quemadmodum ad Jerusalem (ut ait Christus) recuperare velit. Remitte præcaution diffolutionem, & lobtatum est omne scandalum. Redditus una & filii & ecclesiæ pacem. Nec pudeat nos, ut nostis humiles, quod hoc retrahatur, quoniam Romanus pontifex tum videt libi aliquid falso suggestum, aut quod tendat ad novum & fecille cognosci, flatum revocare conferit, quod nihilominus gloriæ & honoris hinc fibi accedet. Omnes enim intelligent plus libi esse curæ ecclesiæ flatum pacem quam proprium voluntatem: Narratis plurimis scandalis a principio ecclesiæ usque in hodiernum diem exortis, & per hanc pacem & concilia finitis sublatis: verum id esset fecisse. Ecce enim peculiare & proprium concilium privilegium restituendi hæreles, & a Spiritu sancto indultum, nullatenus ea impedivi (ed fovere oportet. Si ecclesiæ libri annales relegamus, vix illum invenimus, qui per concilia, sublatum inveniunt. Merito igitur exavendum est ne tam leviter diffolvatur, quod tantum Christianitati profectum facere coleverit. Dicitis duo pontifices esse hominum qui libi catholicæ maximæ adversantur, Græcos & Hussitas, de quibus providere oportet. Fatemur libi Basileæ generalem synodum intendendum fore, & hæc fuit fundia nostra. Nec enim Græcorum nos ille oblitos, (ed cogitantes per libera & nuntios hac eos advocare. Poltea in hac frequentiam venimus, ipsumque dei deferre, ipsumque rogare, ut solemnes oratores ad eos mitteret, quatenus hac recontinuatione causa accederent, datcrque omnem operam ad hoc fanctum negotium. Illa per auctoritatem nostrorum dilectos ecclesiæ filios, primo magistrum Joannem Puleriparisiensem, deinde Jacobum de Sirk schoolastium Treverensem, & Thomam * Fiat officialem Parisiensem, fore fanctitati mentiamus. Deinde illum etiam fore fanctitati pro hoc fanctæ sedis apostolicæ in plenipotentiarium, ut (ecut ad ejusdem ejus pertinet) hæc de alia necessaria exequeretur. Sed ejus nunc ipso nostra frustrati fumus. Nec dum in mo-

ANNO CHRISTI 1434. modestia & simplicitate procedimus, & calumniias & injuriis patimur, & dum facrum concilium fine fanctitatis honorem exhibet, ipse hanc fanctam fynodum perimere laborat. Græcos autem maxime nobis cordi est licut & alios, quos ecclesiæ reconciliare: pro quo re fanctæ & necessaria omnibus viribus laborare intendimus: & quidquid pro eorum reductione faciendum est prompto animo offerimus. Et ut omnibus notifia fineera intendimus, ut venerabilem archiepiscopum Colofiensem, qui alias hoc negotium pertractasti, deprecamur, ut nomine nostro hanc legationem una cum collegis tibi per hanc facram generalem fynodum adjungendis ad illos velis fulcipere, obtatures eis pro parte nostra quidquid pro ipsis convertendis offerendum videtur. Tibi autem pro viatico tua condignas expensas dare offerimus. † Sed cum quis hoc facile futurum, si schisma non fiet in corpore, jam pacis ipsi reformandæ non non futuros schismatis causam, cognoscere & ipsi & omnes potuerunt nos non coutempnimi fire tumum pontificem, ut dicitis: imo illum reverentiam, quæ beati Petri fedi debetur, libi exhibere volumus, dummodo a corpore ecclesiæ, extra quam non est salus, se nolit segregare. Quod si fecerit, quod tamen non credimus, numquid ex nos tamquam canes mutos valentes latrare, tacebimus, & periclitantem ecclesiam casio ore aspicimus? Numquid non & Paulus reffit ore in faciem Cephæ in eo in quo reprehensibilis erat? Non propterea Graeci ad unitatem ecclesiæ accedere, & propriam fanitem, quæ fine veritatis catholicæ confessione haberi non poteit, corpetere negligent. Sed quomodo credendum est Bonoinian Græcos esse venturos, dum facile concilia diffolvi videant? Quam ignitur spem Graeci habeant, Bonoinian vel alibi celebrando habebunt, si tam solemne concilium per septennium expectatum, & per duos pontifices Romanos confirmatum, ne intecta, in limine ipso evanescat? Græci majorem fuorum in hoc vellagia imitantes fine celebratione concilii recedere, quam diu sine non reffare arbitrantur. Nam ipsorum patres quidquid ad fidei veritatem pertinebat per concilia foliti funt diffinire. Necessitium ergo est, ne spem conciliorum perdant, si firmum & stabile hic Basileense concilium perseveret: ad quod si venire decreverint, & Romanæ ecclesiæ reconciliari intendant, quidquid, ita pro ipsorum adventu necessarium fuerit libenter offerimus: & omnia quæcumque habemus parati fumus usque ad nudatem, imo usque ad animam, pro eorum reductione ponere. De loco autem non est quod causari possint. Nam si Bonoinam ulque perveniant, patulum plus laboris accipient hac profectione. Et cum etiam ad civitatem Lugdunensem remotiorem quam ista fit, ac deinde ad civitatem Constantiensem oratores miferint, non minus commode ad hanc venire poterunt. Quod igitur tua deroratio hanc fanctam legationem pro nomine Jesu Christi & falute Græcorum, quorum certe majores ab ecclesia omnia meritos effe recognoscimus. Poltea de crudelitatibus Hussitarum, & quam periculosa fit eorum hæresis, fubjecistis. Non poteftis in hoc tantum dicere, quin plura referendi essent; propterea maxime admiramur, cum illi nihil tantum odio habeant quam nomen & auctoritatem summi pontificis, quod tuis verbis hanc concilio adscribis, quod tam diligenter pro eorum conventione laborat. Quod autem hoc desit, culpa erit illius qui per diversam sententiam ab eo quod ecclesia & Conciliatis statuit se divisit, & hanc novitatem & diffidium induxit. Sed quam spes reductionis ille poterit, si decreta concilii Constantiensis, in quo illa hæresis damnata est, infringantur? Nihil autem prius dudendum fit, ut prius novella ctaeria evellantur, videlicet fore per annum nos ad hoc laborare cum omni patientia, modestia, & longanimitate, ut facra concilio Summum pontifex, prout tenetur, adhæreat. Sed speramus in domino, quod vel ipse dominus papa Eugenius tandem veritati & rationi acquiescet, vel omnibus hujus facri concilii justitiam recognoscens eidem adhærebit. Fatemini moiers ecclesiasticorum corruptos indigere reformatione, pacemque posteriorem esse necessitam in papam Christiano, & hoc esse præcipuum facerdotis officium parts negotiis intendere. Sed hoc fieri non potest, si fchisma fit in corpore. Superveacuum est iterum de eadem re rationem reddere, credimus Deo & hominibus constare nec voluntatem nec opera nostra ad schisma tendere. Multiplicat preciibus oramus ipsum dominum Eugenium ne seipsum a corpore abcindat, nec ordinationem tam fanctis operibus, ob quæ concilium congregatum est, & non necessaria effe dicitis, velit gratis apponere. Olim summi pontifices summo studio ac cura foverunt Concilia, & ea fummo cum honore profequebantur: & quæ in illis febant, non ut ab hominibus, sed a Spiritu fancto dictata venerabantur. Si veteres zelegantur historiæ, nullo tempore fuit tam necessium celebrare concilium, quam modo, & in hoc loco: nullumque unquam fuitle concilium legitur non auctoritate Ecclesiæ habitum, & nihilominus a summo pontifice tam graviter & multipliciter impugnatum. Dicitis impossibile videri finiad & principium ecclesiæ & moribus diipatare. Disputatio illa cur necessaria fit, cum intelligimus. Nos semper debitam fine fanctitati reddimus: semper reddat & ipse quod debet universali ecclesiæ, quemadmodum quilibetum concilii generalis, juxta decreta facræ Conciliarum fynodi. Et quoniam se obfert ut reformatio ab ipsis principiis, & fuit actio debitus modo fervetur, utinam facta verba compensent. Sed hoc primum ab eo munus reformationis optamus, ut tollat ante omnia diffolutionem prætentam, quæ patens decretis concilii Constantiensis fieri non potuit, nec tolerari potest fine fidei & fanctæ ecclesiastici periculo. De certitaque per Dei gratiam facto concordabimus, si hoc dumtaxat fecerit. Quantum ad diffidium quem fervandum dicitis, hoc eft quod optamus. Nullum autem magis debitum ordinem effe credimus, quam ut ille fervetur quem patres *nostri* in concilio Constantiensi, in quo & ipse adfuit, inftituerunt. Multa etiam de virtutibus ipsius dicitis. In hoc laudandis eft Deus, a quo omne bonum. Regulam fitatur, ut quod illi dedit pro fua clementia largiatur. Hæc illud eft, ut ab universali ecclesia fic non fcindat, extra quam nulla eft vera virtus. Hoc faciat, & ipsum condignis laudibus prosequamur. Et hæc ad ea quæ primo loco per venerabilem archiepiscopum Colofiensem, cum fuit, dixisse fatis eft. Nunc autem adjungamus per venerabilem archiepiscopum Tarentinum dicendum retlat.

In primis late explicat jurisdictionem & po-

ANNO CHRISTI 1438. *Matth. 16.*

testatur omnimodi pontifices, quod caput sit & *minus Jesus Christus*. Nec mirum, si errare non potest quod caput habet Christum, doctorem & sponsum Christum. Hujus tanta est auctoritas, ut ea qui contumaciter ejus doctrinæ contradicere præsumpserit, hæreticus esse convincatur. Quæ domus etiam claves solvendi & ligandi accepit a domino: hanc dominus & quis corripiunt corrigentemque contemspserit, *Sit sibi, inquit dominus, ut ethnicus & publicanus*. Deinde quibus tantam esse contulerit potestatem, ut, cum omnis homo obliquabilis sit & peccabilis, ipsa esset in terris, cujus judicio, quod erat non posset, quisque subjiceretur. Nec solum ecclesiæ decretis & sententiis sanctissimæ fuit, quibus & irrefragabiliter stari oportet, sed etiam ejus fidei & confessionibus adhæ habet sanctarum Scripturarum. Sacra enim Scriptura & confessionibus ecclesiæ parituit, & idem cultu pietatis debetur affectus. Præterisitis etiam plenitudo factorum pertinent concilionum auctoritatem, quorum notitia cum omnibus fidelibus necessitatis sit, idco de potestate eorum pars confringere non est licitum. Illorum concilium & ecclesiæ catholicæ eadem videtur esse potestas. Diffinitum enim est in concilio Constantiensi, quod Christus generalis in Spiritu sancto legitime congregatus catholicam representat ecclesiam, & potestatem a Christo immediate habet. Idem etiam Martinus papa in suis litteris apostolicis, sententias quasdam contra Constantiensis interfectas, exprimit. Quæcumque igitur proximæ diffinit fuere de auctoritate ecclesiæ, trahit ad generalem concilium, quod illam representant, necesse est. Alioquin non esset effect representatio, & cessaret in repræsentante & representantibus non inesset. Et hoc solum fatis foret ad prohibendum hanc cuiusdi potestatem, nec alia probatione uti necessitate videretur: utique cum major probatio esse non possit, quam ipsius ecclesiæ quæ representat. Nihilo minus propter ipsorum reverentiam aliquid amplius referamus. Audite quanta attestata fuit ipsa potestas, quantamque eorum tiam non solum privatæ personæ, sed & tanti summi pontifices ipsis concilia habuerunt. Ipsi beatus Celestinus in prædicta ad Episcopos Ephesinam transmissa, ut refert Isidorus in suis conciliorum, Spiritus sancti testatur præsentiam congregatio facerdotum. Certum est enim esse legimus, quia nec poteft testatas ipsa mente, cujus in evangelio ilta sententia: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum*. Quod cum ita sit, ut ait nec huic brevi numero Spiritus sanctus deest; quanto magis nunc intereffe credamus in summo conventantium tam sanctorum? Sanctum nunque concilium est pro debita veneratione collectum, in quo nunc apostolorum frequentissima illius (quam legimus) congregationis plenitudo da reverentia est. Et idem Isidorus in eodem libro in geftis tertiæ synodi: Toletanæ dicunt: Unde valde necessarium esse profiteor, quotiens in unum convenimus multitudinem, ut sacrosanctam divinitatem huic facro intereffe concilio, & ita tamquam ante conspectum Dei in medio vestri fidem nostram prostet. Ecce beatus papa Celestinus eam reverentiam habendam esse dicit congregationi concilii, quæ debetur collegio apostolorum, imposita ex hujus medio: *ipsa*, inquit, *affistit, Spiritus sanctus, & ipsa*

ANNO CHRISTI 1438. *cap. 13.*

Quod quæ Spiritus sanctus in conciliis judicet, & propterea conciliis erarat nequeant, testis est scriptura Actuum apostolorum, quæ dicit: *Visum est Spiritui sancto, & nobis*. Etiam beatus Hieronymus comparat eo-civili auctoritatem fuit, ut licet sol suo ardore humores rivulorum deficiat, ita concilium fua auctoritate omnem contrarium superat argumentationem. Inquit enim in fine disputationis contra Luciferianum: Tetenim omnes diffinitiones tantum rivulos hoc uno ecclesiæ fole siccare, de auctoritate concilii generalis loquens. Item concilii auctoritas auctoritati facræ scripturæ comparatur: quia, ut ait beatus Augustinus de fide Christiana, catholica ecclesia per orbem diffusa tribus modis probatur esse catholica. Primo, ut ait, quia ut est auctoritas scripturarum, aut traditio universalis, aut certe propria & particularia indicia: Ita ad auctoritate tota confirmatur universali traditione majorum nihilo minus tota. Ecce par auctoritas & scripturarum & universalis traditionis. Sed concilia generalia universali traditione & confensu fuit & recipiunt. Videntur etiam generalia concilia ut exemplaria fore scripturæ comparate: quia, ut ait beatus Gregorius quatuor prima concilia ut evangelia fulcipit & veneratur, ita ejus, quia *dum fuit unanimi consensu constituta*, ita & non illa destruit quifquis præsumpferit abolvere quos ligant, aut ligare quos absolvunt. Sed hæc ratio eadem quæ in cetteris generalibus concilis: universali enim consensu conflituta fuit. Beatus etiam Augustinus ad fanuarium, alterit generalium conciliorum fabrebrium in ecclesia auctoritatem esse: quæ si falubrentur ella, falutem continet: qui ergo auctoritati concilii contradicit, contra falutem agit. Quamdiu devotionem reverentiamque Christi fideles concilii habere debeant, hoc patet quod, antequam effet fanctum ab ecclesia, quæ fuerit ab hebrandi concilia, Christianitas in diversas hæreses fcifa eft: polloquam autem cœpta fuit concilia celebrari, quasi hæreseum atque errorum caligo, tamquam fole illuftrante depofita eft. Quod etiam concilia flatuendo non erant, fed quod ecclesia fanctum ab omni mancat flabilia vigore, utique cum Spiritus sanctus illa diligat & inspiret. Unde inquit beatus Isidorus, quod fi qua fint alia concilia, quæ fanctifpiritus Spiritu Dei pleni fanxerunt poft ipsum quatuor auctoritatem, omni manent flabilitatis vigore: Hinc enim videntur pater quod concilia errare non poffunt: quoniam quilibet immunus pontifex, qui eft pafter & caput ecclesiæ, tenetur, quoniam in ecclesia Christi flatutum fuit, quam primum in fummum pontificem electus eft, profiteri coram fuis electoribus fidem catholicam tenere fecundum traditiones apostolorum, generalium conciliorum, & poft nominationem aliqnorum conciliorum, fubjicitur eum: generalium conciliorum, & illum ipsum ufque ad omnem apicem immutilatum fervare, & ufque ad annorum & fanguinem confirmare, defendere & propugnare. Et ita profiteri fuit felicis recordationis Martinus papa V. ita etiam creditur dominum Eugenium modum profeffum effe. Quilibet ergo Christianus eamdem fidem tenere obligatur quam ecclesia catholica & apostolica tenet & approbat. Quod fi erraie poffent concilia generalia in his quæ ad falutem funt necessaria, profecto nimis vanum ac periculosum effet, ad talem fidem populum Christianum adhibugi. Quoniam etiam fint

ANNO CHRISTI 1438.

Tu quoque, inquit, es petra, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

Sed hujus ecclesiæ, ut quidem ante dixi, fidei fundamentum est, quod Christus ipse, ut ait Matthæus, ædificavit.

Ecce quinque Evangelia quatuor approbavit ecclesia, illa fola, & non alia, venerantur. Ideo beatus Augustinus in plerisque locis adeptus Evangelio non crederet, nisi ad ecclesiæ auctoritas commoveret. Illa enim facta scripturæ dicitur, quam factam declarat ecclesia. Hujus ecclesiæ determinationi catholicorum fuit meritis sententias submittunt: &, nisi ab ipsa approbentur ecclesia, catholici esse non possunt. Hæc fanctæ ecclesiæ privilegio a Christo falvatore nostro, qui cum fanguine fundavit, dotata est, ut tam errare non poffit firmiter credamus. Hoc folum competit Deo natura; ecclesiæ vero privilegio. Ecce ergo ecclesiam nemini unquam tale munus commisi lege datum effe legimus: non angelis, hi enim a principio errare potuerunt, & multi ex eis erraturunt: non primis parentibus, nam a diabolo decepti funt: non hominibus, nam omnis homo mendax: non fummis pontificibus, quorum nonnulli in hæreses & errores lapsi effe dicuntur & leguntur. Ecclesia fola fine ruga & fine macula ulla eft, quam ipsum poteft in his quæ ad falutem necessaria funt. Utique Spiritus fanctus, qui mentiri non poteft, fe cum ea permanturum usque ad finem fæculi, & tam per Spiritum fanctum in omni veritate docendam effe pollicitus eft. In ifta regnemarur, robaramur, nutrimur & vivificamur. Extra illam Jesus falvi effe nec Deo placemus. Janua cuti eft, per quam folum ad cœlum iter eft. Sponsa enim Christi dicitur, & unica, & pulchra, & bene mundata, & fine macula, & fine ruga, & fine macula, & fine ruga, fonte, amicis, & fine macula, & fine ruga, fonte, amicis, & fine macula, & fine ruga, fonte, amicis

ANNO CHRISTI 1434.

corpus, papa etiam errante, erraffe nunquam legimus. Propterea reliquum fæpe totum concludemnavit atque depofuit papam tam ratione fidei quam morum. Sed nunquam papa condemnavit, aut excommunicavit, aut depofuit reliquum totum ecclefiæ corpus. Licet ergo tam papa quam ecclefia claves habeant ligandi atque folvendi, papa tamen nunquam in totam ecclefiam claves ligandi atque folvendi exercuit. Ecclefia autem fæpenumero in papam. Auctoritas etiam fcripturæ evangelicæ idem probat. Nam quod dixit Chriftus: *Si peccaverit in te frater tuus, die ecclefiæ: & fi ecclefiam non audierit, fit tibi ut ethnicus & publicanus*, omnes hominis compendiofi. Et quod Petrus & ejus fucceffores illa auctoritate comprehendantur, oftendit Paulus, qui in faciem reftitit Cephæ & eorum omnibus. Ecclefiæ enim diftinctis videtur qui totam omnibus dixit. Quod ad fucceffores Petri, jam fupra dictum eft, qualiter fæpe peccata eorum dicta fuerint ecclefiæ, & ab ecclefia punita: & quæ non audierint ecclefiam fuerunt habiti ethnici & publicani, ut legitur de Anaftafio & Liberio. Probat hoc etiam auctoritas univerfalis ecclefiæ, quæ non poteft errare, ita diffinientis in concilio Conftantienfi, quod peccata pontificum circa fidem, vel mores, poffunt dici ecclefiæ, cujus præceptis & ordinationibus tenentur obedire: & fi obedire contempferint, condignæ penitentiæ poffunt fubjici, & ad alia juris remedia recurri, & per confequens poffunt excommunicari; quo facto, ut ethnici & publicani habebuntur per ecclefiam. Hoc etiamfi pluribus alifs rationibus & auctoritatibus poffet comprobari, fatis eft auctoritatem univerfalis ecclefiæ adducere. Ipfa enim errare non poteft: & quidquid determinet fcripto, aut confuetudine univerfaliter faciat, ejufdem reverentiæ & auctoritatis eft cujus facra fcriptura. Unde fi in evangelio repetiremus fcriptum decretum illud Conftantienfis concilii, quod papa tenetur obedire concilio, *&c.* hæreticum effet hoc revocare in dubium. Sic & hæreticum eft, fi quis illi decreto contradicere voluerit: cui. Et, quia ad alia noftra feftinat oratio, omnes argumentationes quæ fieri poffent in contrarium, hac unica auctoritate ecclefiæ vacuiffime confutamus. Ita beatus Hieronymus poft fanguinem poftulantem confundit atque convincit Luciferianum, dicens: Poteram omnes tuarum propofitionum rivulos hoc uno ecclefiæ folo fluvio, & auctoritate concilii fuperare. Qualecumque ergo nomen dignitatis aut poteftatis de papa fcriptum invenitur, ad particulares quofcumque homines & fingulares ecclefiafticos referendum eft, quam ad univerfalem ecclefiam, ita ut potius papa ecclefiæ, quam ecclefia tota papæ obedire cogatur. Nam eft papa major fic in ecclefia, non tamen major eft tota ecclefia. Alia autem quæ dicuntur de *Matth. 18.* *Tibi dabo claves regni cælorum?* fanctæ doctores exponunt, ut unitatem defignarent ecclefiæ: & fides ab omnione eandem proficiffent, ut ecclefia, cujus una eft demonftrentur. Et Petrus quamvis claves accepit, ut dicit Auguftinus, eas omnes fignificavit. Nec putetis, ** fine quibus eas claves.* quin ecclefia fuper habeat & imperium fuper omnes, quod id ex aut multi principes, aut contra philofophicum dictum, Entia nolunt multo diffoni, pluralitas principatuum mala: unus ergo principes. Ipfa enim eft unus fuffaratis & unanimi fidelium, non fingulis, nec juridicæ Ecclefiæ.

ANNO CHRISTI 1434.

A Cio a domino concediitur, & ideo ab uno incipere volui, ut perfectam unitatem atque unanimitatem defignaret: quia unitas ecclefiæ multo major eft atque perfectior quam unitas unius regis aut imperatoris terreni. Hic enim & errat, & in variis fententias atque contrariis fæpe fcinditur. Ecclefia autem nec errat, nec fibiipfi contradicit. Nec comparandum eft corpus ecclefiæ alifs politicis corporibus criftatum & univerfitatum: quia in medio hujusmodi ipfe eft Chriftus, qui omnia in omnes. Alia autem politica corpora humanis & variis voluntatibus gubernantur, neque in hac materia congruit allegare errorem illorum, fecundum Ioannem Thomam, qui fe fubmittebant untur ab obedientia Petri, fucceffoream ejus Romanum pontificem univerfalis ecclefiæ pafcem non recognofcentes: quoniam de fingulis hujus ecclefiæ fe perfonas fed univerfaliter, & non de univerfali ecclefia, quæ fæpe obedientiam juffit ex caufis Romanis pontificibus fubtraxit, ut Marcellino, Anaftafio, Liberio, Joanni XII. Benedicto IX. Benedicto XIII. Joanni XXIII. Progredientes deinde ad materiam concilii, dicitis, quod fanctiffimus dominus Eugenius ratus hæreticum, bellis ac diffentionibus fine fanctorum patrum & principum affiftentia opportune obviari non poffe, concilium Bafileenfe ex dominii Martini papæ felicis recordationis auctoritate ad certum locum fecum promulgatum, atque ejufdem Martini juffione ftabilitum, poft ipfum obitum & fane fanctiffimi affumptionem, robur habere voluit & protcutionem, ratum & firmum per apofto licas bullas gerens, quidquid potefftatis in ea re difcefo ecclefiæ filio Juliano fancti Angeli diacono cardinali fanctæ fedis apofto licæ legato per pontefficem ratum fuerit. Et fuffitetemini ergo, & bene, concilium hoc legitime congregatum, quia ftabilitum fuffic dicitis auctoritate apofto lica, & per concilium Bafeniæ, & ratificatum per dominum Eugenium. Et quia facultas data prafato legato circa protectionem concilii ratificata extitit per pontificem Eugenium modernum, quinto ex tertatem narrafti. Ita non fuffit, ut dicitis. Quo igitur pluribus auctoritatibus ftabilitum fuit, & ego plures necefficates illud celebrandi fundebam, eo minus decuit illud peractum conari diffolvere: & quidem pro tot necefficatibus non folum concilium alias indictum poteftfeverare debeat, fed, fi indictum non fuiffet, de novo concilio indici, quemadmodum qui non vehementer admiretur, tam ex abuto & fine caufa hujusmodi diffolutionem effe attentatam. Sed excufatis hoc factum effe, quia non vobis amplificationem illa ut opinati: & per oratorem noftrum requiritus, ut ex facerent quæ novam convocationem prætendere vo debantur, illud abinde diffolvit. Quæsumus illa excufatio dicit? Quinimo in amplificationem videbat, ad amplificandum operam dare pro fuo officio debuiffe, & idipfum petebat nofter orator, obfecrans ut omnem favorem concilio præbeat, & ad ipfum profecutionem intendere dignaretur. Numquid fi infirmus medico fupplicet ut eum fanet, medicus ipfum interfecere debet, ne in fanando laboret? Orator nofter ad nos reverfus, quæ Domæ expofuerat, ut afferuit, hæc publice retulit ex ejus dictis. Quicumque eum audivit, nihil aliud indicavit, nifi quod cum omni fuffantia fecerat per dominum Eugenium concilio præfidentem

B & ejus perfeverantiam poftulabat. Si nolebat A hoftium in pontis Romæ, nec timuit, nec receffit & hic timet infirmos per quindecim dies tot longinquos? Inter alias diffolutionis caufas hanc effe dicitis, quod Bohemos vocavimus eo modo, quod fanctitas fua fuftinere fine offenfa non potuiffet aut detractione damnatione in concilio Conftantienfi factæ. Vocatio ifta non poteft fuffinere fine offenfa ac detractione concilii Conftantienfis, fed diffolutio concilii bene poteft fuffineri. Concilium Conftantienfe mandat fieri concilium, (fieri autem cum effectu intelligitur) non prorogari tempus, non mutari locum, contra omnia ifta fit, & nihil de hoc dicitur. Sed calumniamur, quia vocavimus Bohemos. Numquid in decretis concilii Conftantienfis fcriptum inventis, quod ecclefia non debeat eos ad inftruendum & informandum convocare? Non mirantur, fi ex diftrictorati ecclefiæ fuo fumpta eft ad diffipandum concilium, quandoquidem ex pyffimis noftris literis id factum effe videmus. Utinam propter honeorem fummi pontificis hanc caufam literis fuis non inferuiffet, videliet quod hujusmodi vocatio fuerit in injuriam fedis apofto lice facetorumque conciliorum, & contra decreta laudabiliter patrum, ac ftatuta legum imperialium. Sed valde mirandum quod in eiffdem literis damnatur & approbatur. Si audientia concili Bohemis reprobatur, cur Gracis concedatur, cum de hac fi de illi ab unitate ecclefiæ feparentur? Si concilium Bononiæ propter illos indicitur, cur concilium Bafileenfe propter Bohemos & alias ecclefias nec alias indictum diffolvi procuratur? Nam quemadmodum hæreitis perfecutiofi fit, ad illam accuratius fcripti intendendum. Mirandum eft, fi verum fit: dicitur vocatio ecclefiæ Gracorum conceffam effe facultatem per fummum pontifi cem audiendi Bohemos: fingulari perfonæ concedatur quod univerfali ecclefiæ non permittatur? Si epiftola noftra diligenter & non ex fi vore vel odio confideretur, plane conftabit, non ad injuriam auctoritatis apofto lice, nec ad detractionem concilii Conftantienfis, nec ad reverentiam & honorem eorum factum fuiffe vocationem: vocavimus enim ut nobiftum in eadem unitate permaneant: & ne qui a nobis aliquandiu divifi fuerant iterum in caritate & unitate nobiftcum reconcilientur. Si hoc fieri poterit, ad quod nos laboramus, cedet profuto debito ad honorem fedis apofto lice. Ipfam enim reverebuntur, quam ufque nunc contempferunt: cedet ad gloriam conciliorum Conftantienfis & Senenfis, quo illian fidem & ritum, qui in his conciliis dedicatus eft, quem infequunur non tenuerunt, omodo tenebunt. Cur ergo retorquetur ad injuriam quod quærit ad honorem? ne contra decretum fanctorum patrum, nec contra leges canonicas aut civiles hujusmodi vocatio facta eft, five afferere velimus ad injuriam, five ad detrimentum, ficut veritas eft, five ad diffipandum. Si ad diffipandum, nemini dubium eft quin opus fit plum & meritorium, & prælatorum officio necefficium. Si ad diffipandum, & ad hanc finem, ut omnes inftruatur & reducatur, cum eadem ratio fit, fimiliter erit opus plum & laudabile, et inquit beatus Paulus ad Titum: *Oportet episcopum, &c.* Et fubdit: *Ut potens fit exhortari in doctrina fana, & qui qui contradicunt arguat*: imo permitum periculofum fuiffet denegare additamentum Bohemos, ut ipfi ad unitatem ecclefiæ gaudant & poffinear, & ea non concedi, ob

ANNO CHRISTI 1432. Tibias, fidicinas & Sacerdotii, & alia.

hanc causam, quam ipsi non articuli erant ita manifeste veri, quod nolit episcopi & sacerdotes non poterant eis respondere, nec cum ipsis conferre audebant: propter quod Ecclesia ipsa pervasa in animis hominum, praesertim simplicium, ipsis audientium erat exortus. Omnis autem schola theologorum, canonistarum, & legistarum affirmat cum disputationem de fide, quod non sit causa perfidiae seu tumultus, vel ut in dubium revocet, sed ad instruendum, vel clarius patefaciendum veritatem, vel convincendum, vel confundendum haereticos seu infideles, vel confirmandum catholicos, fore licitam: imo beatus Thomas secunda secundae dicit in cap. finali, quod est valde, quando simplices viri solicitati sunt aut pullati ab infidelibus vel haereticis, & corripere nitentibus in eis fidem, tunc necessarium est publice disputare de fide: per hoc enim simplices firmantur in fide, & infidelibus auferitur defendendi facultas. Alioquin ipsis taciturnitas contum qui resistere debeant perverteretibus fidei veritatem esset, erroris confirmatio. Allegat beatum Gregorium, quod licet incauta locutio in errorem protrahit, ita indifferentem silentium eos qui credit potentant, in errore decellitque. Confiat autem Alpmanno per libellos & epistolas Bohemorum solicitati ut eorum errores firmantur, allegando ad eorum perversum finem multas auctoritates. Ergo, secundum beatum Thomam & beatum Gregorium, vili fuissemus confirmare errores Bohemorum, nisi hoc casu dedissemus illis audientiam. Quid ad hoc respondebunt nobis calumniatores? hoc etiam sequemur actum fuisse per sacra concilia & sanctos patres legimus, cum haereticis vel infidelibus, etiam prius damnatis. Silvester in concilio Romano publice disputavit cum duodecim ferbis Judaorum, quibus & per Christum & apostolos per tot annos ante veritas Christianae fidei praedicata fuerat, & in ea disputatione dati fuerunt judices duo gentiles Cirithon & Zenophilus. Beatus Athanasius publice disputavit cum Ario, cujus error prius in celeberrimo concilio Nicaeno damnatus fuerat, in qua disputatione fedit arbiter quidam, non Romae Pontifex, gentilis homo. In synodo Chalcedonensi orthodoxi disputarunt cum Nestorianis, dadum in concilio Ephesino damnatis. Et post, multa inter eos fuit conventum, ut nobis oraterio secundum fidem nostram, & illi secundum fidem suam. Et charta quadam, quae & notitia fides & erroris illorum describebantur, super corpus beatae Euphemiae ponerentur, ut Deus verum illorum manifestaret, quod & factum est. Item licet error ille, qui afferit Christum unius dumtaxat fuisse naturae, prius fuitset damnatus, tamen in synodo Constantinopolitana, in qua praesedit sanctus episcopus Flavianus, Eutyches qui hunc condemnavit errorem, fuit ad synodum vocatus, & plene auditus, & factum disputatum, fuitque per acta praecedentium conciliorum convictus. Item licet error quem tenebat Sabellius, fuisset ante damnatus, nihilo minus beatus Hieronymus disputavit cum Ipso, & cum per acta praecedentia concilii convicit. Quamvis etiamsi Donatistarum sequentium Arianos, olim in concilio Nicaeno damnati fuissent, nihilo minus fuit congregata synodus Carthaginensis, & per ipsos Donatistas Ecclesiae Dei Ecclesiae Ecclesiae inter alia, convocationis verba ita dicit: Fiduci ergo pacificam & ex caritate vo-

A nientem vocationem contemnere non debeis. Et si quid veritatis vos habere arbitremini, non dubitetis afferre, & ad ipsum, ut congregato nobis concilio, deligatis ex vobis, quibus causas vestrae afferionis committatis: ut & nos possimus haec facere, etiam de concilio nostro delegantur, qui cum eis quod deliberetis, conferant loco & tempore, quidquid est quod nos afferam a vobis separat: communionem, cum pace dicitur, ut tandem, adjuvante domino Deo nostro Jesu Christo, finem veritatis error accipiat. Beatus etiam Dominicus & doctecim abbates in partibus Tolosanis cum Albigensibus, quorum errores fuerant damnati, publice disputavit apud Pamium, Joan Job dialibus deputatis. Sed ideo calumniari videmini cypriotum, quia non ad recognoscendum errorem, sed ad solicitandum ad patrocinandum errorem veritatis investigationi fint vocati, quod Hussitis favorem & auctoritatem, fidelibus vero ambiguitatem & perplexitatem praestare videtur. Cur fuit patientia epistolae, ita non recitatis & totam? Cur etiam additiones sibi addendum non erat? aut fieut poft verbum, Auditetis & non, additiolis, Respondeamus, cor non addidisti, Infideles & infamantes? Circa principium epistolae dicitur: Nihil tam ante oculos nostros versatur, quam ut vos in eadem unitate nobiscum conjungamus. Hinc fatis innuitur, ut ex quo damnatorum, ut nobiscum conjungantur in eadem unitate, quod unitatem dimiserint, & eam opus fit ut recipiant. Et post de verbum Dei, Certam difficilem nostrum aliquandiu Deus in ecclesia permisit, Ac verbum illud, Quanta laetitia erit in caelis, si vos qui aliquandiu divisi fuistis iterum unitate & caritate nobiscum reconciliamini? hoc aperte indicavit, eis necessarium esse reconciliari nobiscum, ex quo necessitia oportebat reconciliere errorem. Verba etiam illud, *Quam quia nostra calcitha Patrum, ita bonum fides semen seminaverat, sed venit inimicus homo, & superseminavit zizaniam*, hic manifeste demonstrant eos a veritate, quae in ecclesiam fuit, & fugerinfundatur ex patrum sanctis. Forte molestum est vobis verbum illud: Ipse Spiritus sanctus ab hac sedens judex & ministerio quod in ecclesia Dei cum dum & agendum fit. Vel forte verbum illud: Adeptis plane Spiritus sanctus, in cujus nomine congregata est haec sancta synodus. Ipse enim est ecclesiae concilii, qui ecclesiae congregat omnia hominum, ut viam ambulent caritatis & pacis. Nobis autem est gratissimum & laudissimum, illum nobis judicem & doctrem concilii, quod ipsis Christus dedit, dicens: *Cum autem venerit Spiritus paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, ipse vos docebit & suggerent omnia quae dixero vobis*. An Spiritum sanctum vos hoc loco dicere indigunt? An potest vos hominem quam Deum velletis eloquissimus judicem? *Mentio in principio sermonis nostri dicere perfuasimus, ne Spiritus sanctum constituatis*. Ita ipsorum ecclesiae, si quis negare Spiritum sanctum dictare sententias, canones, & decreta conciliorum, in actibus apostolorum hoc expressum audiis, cum dixerint apostoli, judicantes non esse servanda legalia: *Visum est Spiritui sancto & nobis*. Ita papa inquit factorum patrum canones Spiritui Dei conditos, & totius mundi reverentia comprobatos. Et Hieronymus Ex ea fuit alia concilia, quae sancti patres Spiritu Dei plenissimi fecerunt. *Si spiritualis homo judicat omnia, dignum*

ANNO CHRISTI 1432.

apostolum, quanto magis ipse Spiritus sanctus, A fiam, aequius fuisset intimare concilio, quod reprehendere ecclesiam, ut providere. Hoc autem fecimus, quod hic est plena & omnimoda fecunditas. Dolemur referrit, quod diffolutioni primeriae non paratimus, & mandata apostolica per nos spreta funt. Hoc ideo factimus, quia Deo plus quam hominibus parere oportet. Sancta mater ecclesia, cui quilibet parere debet, non legitime congregari, ut vulderalis determinatibus haereticum, bellorum ac vitiorum, quae plurimae funt in populo Christiano, efficaciter intenderenur. Sed ecclesiam & Christiana ecclesiae principale caput contemneremus, perfeveranda confortimus in opere nostro injuncto. Exposuissemus fidem orthodoxam, Christiana in religionem omnem & omnipotentem ecclesiae Dei, & ad ruinae & everfionis, fi fic diffolutioni praeterea partiam fuiffet, quemadmodum oratores nostri praeffiffent. Quoniam fine fuit laftimae expofitorum Scriptum eft in fexta fynodo Conftantinopolitana: Cum Jaditor fides, parentum reverentia vehet humilis & periculofi defpicius, & ante erga filios haereferque vitatur. Ad gaudemus etiam fuper ipfam vitam mors potius a pijs patribus eligitur, ut meliorem reformedemus conftantiam. Potius autem nobis dolendum fuerit ficut & mundus dolet, quod talia tentata fint adverfus hoc generale concilium, & contra unitatem ecclesiae Dei Conftantiendo ordinatorum, cui cum fummus pontifex obtemperare tenetur, his penis fubjicitur, quas contra inobedientes ftatutas effe dicitis. Sed nec praetenfae diffolutioni parantes, quia fieri non poteft conftantiam. Nam eft magna fit pape potestas, id tamen fibi facere non licet juxta communem omnium fententiam, ut ecclesiae ecclesiae ftatus turbetur, periclitetur aut decoloretur. Sed cum in judicio omnium ac noftro ecclesia nunc univerfali reformatione necefario indigeat, merito Ifidori conftantiam fequi ad hoc inftitutum eft, diffolvere non licuit. Impeditetur enim haereftum extirpatio, pacificatio populi Chriftiani, & deformatio ecclesiae correctio. Unde in prima felione hujus concilii, fafta ante dictam praetenfam diffolutionem, diffinitum eft, quod procurans hoc concilium impedire, diffolvere, proogeas, vel praetexere, fevere punitatur, & proeedatur contra eum tamquam communis pacis perturbatorem, cum ex hoc praedicta bona impediri praetexunt. Nec pape fit eft diffolvere illud Conftantiende quod incipit, Frequens, abolere, vel tollere agere, quod difpofitio fua reddatur inutilis, vel ineffectiva. Et etiam contra omnem ecclesiae, quas illud decernunt edidit pro univerfali ecclesiae ftatu confervando, circa quod papa non difpenfat, Statim autem tollere conftantiam non licet, quia ipsa univerfali ecclesiae ftatu confervando ipfum decretum edium fit, ex praefatione ipfius liquet. Dicit enim: Frequens generalium conciliorum celebratio agri dominici praetiosa, quae ab omnibus repete, ipfius & tribulos haereferum, erroreum & fchismatum extirpat, exceffus corrigit, deformata reformat, & vineam domini ad frugem uberiorem fertilitatis adducit: fanctum vero negleftus, promifia difleminat atque fovet. Proptereo nollo pacto ecclesia tolerare debet, *nunc* fi aique ad animam & fpiritum opponatur, nec ullum aperiatur, & tam utile toti Chriftianitati ftatum cvancfcat. Ex hoc ergo ipfum dicti decreti vim

ANNO CHRISTI 1432. detur diffolutionem prædictam non valuiffe. A Vult enim quod in hac cauffidiet concilii locus fit, tanti concilii eligatur per meliorem ante, approbante & confentiente concilio: & fic non debere diffolvi, nifi *prius* confentiente concilio, locus per meliorem ante pro futuro concilio eleg. dus fit. Item cum prohibeatur in ea dicto decreto prorogatio, *multo* magis videtur prohibita diffolutio. Plus enim eft auferre quam differre. Prorogatio diftinguem indet, diffolutio peremptoriam. Et licet mutatio certo modo concedatur, diffolutio non: quod autem fecit papa, diffolutio expreffa fuit, non loci mutatio: Item mutatio loci ex cauta conceditur quoad concilium fecutum: dicit enim textus decreti: Locum autem pro futuro concilio abfque evidenti caufa non mutet. Non autem concedit mutari poffe fine confenfu concilii locum concilii ab congregati: quia de ipfo difpicuum eft in ipfum concilium pertinet. Nam fi ad concilium fpectfacit facere reformationem fupra caput & membra, ad ipfum etiam videtur fpectare de hiftine quibus reformatio fieri non poteft, & an locus reformationis continandas fit vel mutandus. Item fi actio congregato concilio locus pro futuro concilio eligi debet confentiente concilio, quanto magis pro ipfo concilio actu jam congregato continuando vel transferendo ad alium locum? cum enim certa forma per hoc decretum Indicatur, papa ipfam fervare tenetur. Alioquin fruftra ipfi lex indicetur. Probatur ex alia ratione diffolutionem non valere, quia, ut prædictum eft, cum papa teneatur obedire ftatutis, ordinationibus & præcepts cujufcumque concilii in hac quæ pertinent ad fidem, & fchisma, & reformationem ecclefiæ in capite & in membris, & fi non obedierit, puniri poteft, conftat ipfum in his calibus fubjectum inferiorem concilio, & concilium majus ea, cum poffit reformare, ftatuere, mandare & punire. Inferior autem legem fuperioris tollere non poteft, nec ipfum fuum fuperiorem extinguere vel annihilare. Alioquin implicare evidenter contradictionem: Tenetur obedire, & non tenetur, quia poteft diffolvere. Cum ergo concilium congregatum fit propter prædictas caufas, & inter alia ftatuerit fub magna poena, ne quis prorogare diffolvi aut mutari ipfum: papa, cum illi obedire teneatur, nullatenus diffolvere poteft. Alioquin, fi poteft diffolvere, non tenetur obedire. Ex quo neceffaria infertur, quod ad decretum prædictum non valet, aut diffolutio: quia fibi invicem contradicunt. Præterea ante tempus concilii Conftantienfis nullum dubium erat, quod congregato concilio fuper facto laici contra papam, papa illud diffolvere non poterat; quia, fi poteft diffolvere, potuiffet non judicari: quod tamen fibi non licebat: quia in fide devius poteft per concilium judicari. Ergo fecit in ifto calu, ita dicendum eft nunc congregato concilio fuper reformatione generali in capite & in membris: quia ifti tres calus fidei, fchismatis & reformationis; ifti eadem declaratione concilii Conftantienfis continentur, quemadmodum fcripto declaravit concilium Conftantienfe, fed etiam factum quia Benedictum propter fchifma, Joannem XXIII. propter deformitatem vitæ depofuit. Et fi dicatur, Sicut papa poteft congregare concilium propria auctoritate, ita eadem poteft diffolvere; refpondeatur quod longe differt congregare ante conciliis congregationem concilium mas eft: fed in primum congregatum, eft Ecclefiæ poteftas univerfalis ecclefiæ, quæ eft im-

ANNO CHRISTI 1432. mediate a Chrifto, & quam concilium repræfentat, transfunditur in ipfum concilium, vel ipfum continuatur in eo, & fic ipfum concilium fuper papam & cunctos alios: quemadmodum fi quis homo fubjiciat fe alicui, poftquam fubjectus eft, non poteft fe ab illa fubjectione exuere, nec poteftatem fui fuperioris diffolvere fine fui fuperioris confenfu: quia quod a principio fuit voluntarium, expofi fit neceffitatem. Et hoc modo intelligenda funt jura dicentia, quod concilium repræfentat ecclefiæ auctoritatem inter & robur accipiunt. Robur enim (ut commentator) accipiunt, ut congregentur, non ut congregata poftfactum judicandi & ftatuendi a papa contemnantur. Et fi quis forte diceret, fa conciliis intelligitur excepta caufa papæ, ideo papa non fubjicitur; refpondetur illud effe verum, quando perfona papæ fpeciaiiter non incidatur: Et fi fpeciaiiter includeretur, non poffet excipi, quia effet contradictio. Sed in decreto concilii Conftantienfis fpeciaiiter dicitur, Quilibet etiam papalis dignitatis, obedientem præceptis conciliis. Quod autem prædicta diffolutio non valuerit, ipfum deducitur ex decreto tertiæ feffionis concilii Conftantienfis, in qua fuit diffinitum, etiam ante procefficum inchoatum contra Joannem, quod dominus Joannes XXIII. Romanus curiam & officium fuum exercere, & ftantienfi ad alium locum non mutare aut tranfferret, feu perfonas dictorum officiariorum ad fequendum cum directe vel indirecte cogere fine licentia & auctoritate Sacrofancti fynodi: & hoc, quoad illos officiarios & illa officia, per quorum abfentiam concilium verifimiliter diffolveretur vel laederetur. Et fi contrarium fecifiet vel fecerit in futurum, adicatur quod ipfe fuit non data contra dictos vel alios quofcumque illi facro concilio adhærentes, & cenfuras ecclefiafticas aut alias pœnas ut ipfum fequentur, fulminaffet, feu fulminaret, aut fulminaverit effectum tritum & inane, nec eifdem procefficus cenfuris & pœnis tamquam irritis & inanibus, quemadodum debediendum fore. Si ergo papa non poteft private concilium diffolvere, fuis fuppofitis per quorum abfentiam verifimiliter concilium diffolveretur, vel laederetur, multo minus poteft private ipfum concilium feipfo, & ipfum aniihilare. Si non poteft facere ipfa, ideo verifimiliter concilium diffolvatur, vel laedatur, multo minus poteft ipfum concilium veraciter & expreffe diffolvere vel laedere. Nihil videtur certius & tuto tacuto poffe refpondere. Item conclium Conftantienfe declaravit in eadem feffione, quod fi qua privatio vel transflatio perfonarum exiftentium in ipfo concilio vel adherentium, facta fuerit in fraudem concilii per Joannem a tempore inchoationis ejufdem concilii, effet irrita & inanis. Ecce quomodo declaratur nullum, quod fit in fraudem concilii. Et adverendum, quod hæc duo capitula, loquendo de pœnis inflictis & cenfuris fulminatis & privationibus factis in præteritum tantæ tempus feffionis, intelligi oportet per modum declarationis effe irritas, & eis tamquam irritis & inanibus non effe obedientiam. Alioquin fi valuiffent, non fuiffet dictum hoc modo, nec fuiffent annullatæ: quia fecundum regulam juris factum legitime retractari non debet: retractamfi ad eum effectum devenitur, ut incipere non poffet. Item in decima feffione fuit pronuntiatum, receffum dicti Joannis de Conftantia fuiffe illicitum, & ecclefiæ Dei & dicto concilio notorie fcandalofum. Si ergo receffus illi-

A verfalis actu congregata fuiffet, & de geftis priorib fynodi aliqua ambigitatas fuiffet ortæ procul dubio ad illius univerfalis fynodi determinationem recurrendum effe diximiffet Gregorius, fimm judicium judicio fynodi fubmiffiffet, qui prius diverat, de concilii loquens, quia dum univerfali fuit concilio conftituta, fe & non alis defiruit, quifquis præfumpferit abfolvere quos ligant, & ligare quos abfolvant. Si illa, venerabiles viri, non confideraretis, tacuerit forfitan verbum illud, quod admiratione fit dignum, nos præfumpffe citare fummum pontificem. Non eft præfumptio, nec admiratione dignum, fi quid juridice fit, nifi quis vehementer admirari tamquam conflantes & virtuofe factum, B præfumptio fuit rem illicitam & fcandalofam tentare. Et quia actus erat qui notorie fcandalizabat fe ecclefiam, ideo ad ecclefiæ ido auctoritate facti concilii ipfum fummum pontificem obfervatimus & monuimus, ut diffolutionem prætentam tollere, & ab hac fanctæ fynodo non alienum fe faceret. Paulo fuperius auditis concilium Conftantienfe pronuntiaffe receffum illum Joannis fuiffe illicitum & feandalofum & fcandalofum, quod ecclefia poteft & debet, ac fæpe confuevit, cum papa ipfum fcandalizat, eum monere, & requirere ut defiftat: fed ut certe quod egimus, non ad injuriam factum eft, fed ad honorem ecclefiæ tantæque ecclefiæ ac fuæ fanctitatis, ut tollendo ab ecclefia fcandalum, utcuique honor atque utilitas conferatur. Sed additis, quod nec ab Augufto, nec a populo, nec a populo cunctorum clero, judex judicabitur, allegando argumentationem glofiæ, quod concilium non poteft judicare papam. Et tonus mandus fentiret in aliquo negotio contra papam, videtur quod papæ fententiæ ftandum fit. Sed illa glofia pro fe contra allegat, & non fe firmat. Sed in cap. Legimus quod ftatuitur, tenet quod ftatutum concilii prædicat ftatutum papæ: Superius ad hoc dictum eft, quod quæ quotmoque ecclefiæ particularem papa non judicatur, & ita tenetur loquitur, non tamen excludit ecclefiam univerfalem: quam qui corrigentem non audierit, *fit tibi* (inquit Matth. 18. C Christus) *ut publicanus*: quia quandoquidem auctoritatem eadem glofia dicit etiam habere locum in papam, & illud dicit in cap. Si papa. Adumodo fit tale crimen de quo poffit accufari, ut puta non fcandalizaret ecclefiam: ubi, etiam dicit nomine fratris quemlibet Chriftianum continent: Glofia & doctores in hac matera dicunt concilium Conftantienfe fæpe vacillabant: modo unum, modo aliud dicebant: & fcholaftice difputantes non fe firmabant. Magnum oporteret explicare voluntem, & fundamentum & argumenta in medium proferre vellemus: propterea ad ampliandum curiofas & contentiofas verborum contentationes, ecclefiæ univerfalis magiftra omnium Conftantienfe concilium difficultatem fumpfit. Item. Inaque fi auctoritas quæritur, quis non D fuerit univerfalem ecclefiam & omnes homines ifti unius doctoris aut decem, aut quo- vous infinitum cunque, cum auctoritas ecclefiæ & facra fcriptura, ut fupradictum eft, aquiparantur? Sacrum autem fcripturam quis neficiat prædicatorum omnibus doctoribus, ut in plura dicit undecimo diftinctio in decretis? Omnes ergo prædicta lua ecclefiæ fubmittunt. Si cunctum quæritur, nonne rationabilius eft quam ut errare non poteft preferri fententiæ judicio illius qui fe,

Vita H. Gerfonis. Ecclefiæ vero conquefta.

Nec Gerfonis ecclefiæ non poteft.

Sed cum necefitatem ecclefiæ non fit.

errat-

ANNO CHRISTI 1432.

cerare non potest? Iterum ergo hic respondeat: beatus Hieronymus: Poterant omnes turrum propositionem tyrunculis ipsis fide exficare. Quantum vero ad dispensationem faciendam super capitulo, Frequens, breviter dicendum est, non posse in eo quemquam dispensare, in quo sibi imponitur lex, quam necessitate servare habet. Si autem aliqui casus contingant rationabiles mutandi locum concilii, decretum illud optime providet. Unde non est dicere quod alias inhibemus esse constitutio illa. Additiones tamen, ingenum esse ad instantiam unius, quantacumque dignitate preditti, molestari decreto nostro summum pontificem, putamus, sentire vos de illo decreto ecclesie filio Dominico cardinali, Firmano communiter nuncupato. Doleatur de re ipsa vel bum facinus. Ipse gravissime in publica fessione ac generali facra congregatione nostra questus est, quanta potuit cum honestate, injuriolerabilem fuisse irrogatam injuriam, petens sibi per concilium ministrari justitiam, quam alibi conferunt non potuit. Restitit quemadmodum felicis recordationis Martino papa V. affumptus fuerat in fanctæ Romanæ ecclesiæ diaconum cardinalem: poft cujus mortem accessit ad Urbem, ut una cum aliis cardinalibus in electionem Romani pontificis se contulisset, ut ecclesie interveniret. Et licet fe ad electionem admitti instantissime peteret, nihilo minus (ut asserit) eo spreto & contempto, fuit ad electionem fummi pontificis procellum in magnam injuriam & damnum ipsius & fue dignitatis cardinalatus, & in publicum scandalum totius ecclesie, contra bonos mores & fanctorum patrum instituta, quod habemus nunquam audivisse. Affirmit etiam post electionem domini Eugenii plures sibi illatas injurias, cum omnium bonorum fumum & fructum fuse ecclesiæ Firmano de facto usurpatione, & quod fuper predictis nunquam potuerit obtinere justitiam, quam per medium nonnullorum venerabilium fanctæ Romanæ ecclesie cardinalium, pluries sibi fieri petiit & requisivit, maxime cum nec Romani pontifi (ine evidenti mortis periculo (ut asserit) accedente) nec Patres concilii advertentes predicta, & recognoscentes quod negotium illud effet gravissimum, & meritio per concilium non negligendum, maxime ut dicebant ipsius, ad ea fit cardinalis vel non, ut in futura electione quando fedem vacare contingeret, fciatur an fit admittendus vel non, ne scandalum aliquod in ipsa electione vel poft orti fuerit, commiscitur causam ipsam judicibus concilii, inquantum concernit ipsius, dumtaxat cognoscendam. Et ut particulis concilii magis de jure fuo conflatur, legi fecit copiam cujusdam decreti felicis recordationis Martini papæ V. ut affermit, cujus tenor fequitur & eft talis: Anno a nativitate domini 1426. die Veneris nono Kalendas Junii, Romæ in palatio fancti Petri, præsentibus omnibus cardinalibus qui erant in curia, excepto cardinali Aquilejensi, qui tunc infirmabatur, ad quem fuerunt miffi duo cardinales, videlicet Placentinus & de Ursinis, ejus ejus voto fciendo, & ipsis consistorialiter congregatis, in forma confueta fcrutinio precedente lecreto, publice creavimus, affumpfimus & publicavimus ultra cardinales eadem die affumptos & publicatos, Dominicum episcopum Herdenfem in presbyterum, Prospetum de Columna, Dominicum de Capranica, episcum Firmanum, Philippum de Catasinis de Genuensem, diaconos fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, qui Herdensis & Firmanus altius juxta morem confuetum creati fuerant, fed ex bonis causis tunc & nunc una cum aliis duobus nolumus publicari, fed dicto Herdensi reservavimus locum, licet publicatos non fit. Item volumus, statuimus & ordinamus, quod si contingat nos mori ante publicationem aliorum quatuor cardinalium, habeantur ftatim pro publicatis fclemniter, etiam quoad electionem Romani pontificis & ad omnia alia, etiamsi titulo quatuor diffinitorum non effent: Item, ipsos statuimus, & de apostolice potestatis plenitudine decernimus & mandamus omnibus & singulis cardinalibus sub pœna excommunicationis ipso facto & tanquam latis sententiis obliare & pibere, quoad electionem Romani pontificis, quod in casu fcilicet mortis nostræ ante publicationem dictorum quatuor cardinalium, quod ipsi all cardinales teneantur & debeant, quantum, fcilicet intra diem naturalem, habita notitia mortis, publicare predicta, dictosque quatuor cardinales recipiant patrice & admittant in conniliis, ac fi publicati & admiffi fuffent, ut cui superius eft expressum. Ita fuit, A. cardinalis Prænestinus Laudensis, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Bononiensis propria manu. Ita fuit, A. episcopus Herdensis cardinalis Venetiarum, propria manu. Ita fuit, G. cardinalis Senensis, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Senensis, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Placentinus, propria manu. Ita fuit, R. cardinalis de Brancacis: Ita fuit, A. cardinalis fanfti Eustachii, propria manu. Ita fuit, L. cardinalis de Comitibus. Affirmit autem predicti decreti originalem fcheduam, ejusdem domini Eugenii tunc cardinalis Senensis, manu propria conficripam. Addens etiam, duos ex venerabilibus fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus ante hæc conclusa, de libere ipsum deliberando ad electionem, prout in dicto decreto continetur, protestatos fuisse: quorum duorum protestationem in publica forma in dicta facra generali congregatione legi fecit, cum ipsis negotium fuporem atque fcrupulum magnum in animis cardinalium audientium, exstimabant autem a dominio factum, ut ifto tempore in eum concilium celebratum, id provideret tam infolitis novitatibus. Quod autem poft electionem præfumpferimus nulla statuere & obita promulgare, dolemus vehementer: non tamen modium justitiam fieri contendit & arbitratur ecclesiæ animadvertere, quod ea quæ cum summa ratione facta funt præfumpticum vocetis, non autem aquo animo vestra non recipiatis & dicitis rationem, & potius parti injuriam quam reddere volumus: licet quæcumque agimus, ita evidenter justa fint & licita, et probatione non indigent, nihilo minus omnes poterunt cognoscere, quantum fuerunt: Magnam aliquid vos dixisse putatis, dum dicitis, quod qui Romanæ ecclesiæ præsidentem detrahit, ab ipso summo omnium excludendum esse tradunt, in hæretici laiem: Idem sentimus & nos, ac multo firmius. Dicimus enim summum pontificem esse caput ecclesiæ, & Romanum fedem principalem inter alias fedes. Sed nunquid dum parentem Judatis, quidnam illis totius? Nunquid dum unam ecclesiam extollitis, eam quæ universalis est prætermittitis? Si hæreticus est qui Romanæ ecclesiæ primatum adhiet, quanto magis hæreticus erit, qui eam recusat, quam

ANNO CHRISTI 1432.

mana continetur & præeft, super omnes ecclesias & omnes homines potestatem habere negat? Item & hæreticum illum fatent debere, qui petat concilium generale, & specialiter illud Constantiense, ecclesiam catholicam non repræsentare, aut in his quæ ad fidem feu bonos mores pertinent, posse errare. Hoc non nobiscum credatis, omnis controversia facile soluta est. Si fedi apostolicæ credendum est & obedendum, credite literis apostolicis Martini papæ V. in quibus hæc continentur: Commemoratis nobis pœnæ formidinem ac conficientiæ vermiculum, ecce adhuc quoad predicit prophetæ: *Ve qui dicitis bonum malum, & malum bonum*. Quæ quotidie indicant, qui fanctorum patrum decreta infringunt, qui hæretum, bellorum ac vitiorum extirpationem impediunt, qui parum pertuti lunt ecclesiæ, qui ipsam conficientiæ vermiculo. Si rationi non creditis, saltem exemplis creditæ. Qui in concilio Constantiensi poft recessum Joannis papæ remanserunt, numquid ipsum concilium fecerunt? numquid non ab omnibus commendati sunt & commendantur? Nos idem facimus, nihil quod lentius procedit, nos, expectantes si mollescat cor tyranni pontificis. Hæretamini nos ad pacem & unionem: etiam cor ori respondeat. Ecce genibus flexis & plicatis manibus crudele bellum quod nobis & ecclesiæ infertis, tolli exoramus. Sed quomodo vera pax esse potest, si gladium infixum in vulnere tenetis? Clamamus, tollite gladium, & obliviscimur vulnerum: definite purcutere, & non reconciliamur injuriarum: pax & unio in manu pontificis est, quam fibi dari ecclesia postulat: non diligeret filius fub alis matris suæ congregatus: non diliget oves quæ fibi commissæ dominus? Ecce fi quid culpæ commissum est tentando diffolutionem præteriam, facrum concilium penitus abolet, dummodo ipse pontifex a propositis desistat, tollatque diffolutionem in periculum ecclesiæ tendentem. Si dignabitur venire, nemo erit nostrum qui pedes ejus non osculetur ut Petri, qui ut vicarium Christi venerabitur: cum concilii caput, omnes ad eum respicient, omnes ei complacere, obsequi, & quantum cum Deo potuerunt, defervire curabunt. Poftremo conclusimus dudum esse diffolutum, in tempore & loco. Quod tempus, dicitis placere summo pontifici ut non protogetur ulterius: foci autem electionem fiat apudnos, dummodo fit in terra Italiæ extra Romanæ fubjectis, cum personaliter velit interesse, cujus dominio, dorante concilio, se spoliare intendit. Reformationem autem cleri Germanie & reductionem Bohemorum cum ipsorum prafato legato. Et ut nos ei adjumento simus, si hoc fructuosius, quam tempore intervallo ad concilium proficiet * exemplum: quod fi complectum erunt, quantum per nos & prædictum legatum fieri non poftet, reliquum quod ad perfectionem, * extabit fuplebitur in concilio generali. Quæcum in his verbis intelligimus, dominum Eugenius non follum non reputat hoc concilium, fed nec quidem vult illo pacto hic celebrari concilium, fed dat nobis electionem loci in Italia, in quo futurum celebretur concilium. Quod hoc fit legitimum concilium, evidenter oftendimus. Propterea necessarium effe arbitramur tam fulti animæ fuæ quam utilitati ecclesiæ, ut fua fanctitas diffolutionem prætentam collat, simplicitatemque reconofcat concilium, & illi tota mente adhæreat. Hoc enim nullatenus prætermittit tuto: tum quia fieri non potuit, quia quia CHRISTI 1432. potest: tum quia fieri non potuit, quia quia CHRISTI 1432. notorie fcandalizet ecclesiam: tum ne futuris temporibus detur occasio abolendi capitulum, Frequens, quod ita eft in ecclesia necessarium, licut oculus in corpore. Tue Dei & totius ecclesiæ gravi offentia diffolutioni prætenfæ confentire non possumus. Nam præter alia mala quæ predicta funt hoc inde fequeretur, quod fatetemur ecclesiam esse sine capite, hic diffolutionem fieri non potuisse. Abrogaremus etiam decretum Constantiensis concilii, non folum de modo celebrandi concilii, fed etiam de conciliorum potestate. Et eo ente, quod, ut perfæpe dictum eft, papa concilio, non concilium papæ, fubjicitur. Quo autem ad loci mutationem, magnos quod allegatur eft papæ debitum, ipse publicæ ipsum hac accedere, & tamen intersecie concilio necessarium reputat. Si Bonoriam accedere poterit, & Basileam potestet. Et paululum plus temporis itinerando exponi oportet, cum eft curæ. Aliquoin futuris temporibus propter infirmitatem papæ oportebit concilium ad locum refidentiæ papæ transferre. Plures concilia & de rebus gravissimis papa absente quam præsente celebrata funt. Ipse domnus Martinus, licet propter ejusdem effet infirmus tempore inchoationis concilii hujus, non tamen transferendum reputavit in Italiam mandavit. Et, quantum conjecturari potest, nihil eft quod magis pontifficem moderum ab hoc loco retrahere debeat, quam fuum prædecessorem. Mundus hunc excolationem non capit, quod propter infirmitatem hoc fieri debeat, cum alii pontifices, non obstante agritudine, legatos fuos ad concilia mittunt. Numquid mundana gloria animum fuum pulfat, ut fi quid glorioftum in concilio agendum fit, fuæ præfentiæ tantum attribuatur? Sed absit hoc a vicario Christi, qui omnia ad gloriam Dei referre debet: quamquam quidquid in legatorum fuorum præfentia factum fuerit, fibi aderibi poterit. Sed qua conficientia potest a nobis mutatio hoc concilii vel ipsi, cum tanto tempore laboraverimus, ut Bohemos huc traheremus, & ipsi cum D nostris oratoribus in magnorum præfentia principum concilianiri velle hic veniire, & jam ex expectant cum nostrum quam multorum principum favos conductus? Si hinc evanescat concilium, spes reconciliationis Bohemorum perpetuo tollitur, animum redditionis, si quem habent, videntes & delusos inaurent magis quam unquam. Esse certe confundere ecclesiam, & periclitari fidem. Daremus enim multis populis occasionem ut Bohemos & conjungere, putantes fidem nostram veram non fore, & nos aliquid non habere per quod possemus eos instruere. Quod fi diveritis? Manebit hic legatio & non: hoc fieri non eft dicere, ut fimus hic, non ut concilium. Sed * hoc fieri non potest, nam E a concilio vocati funt, & ad concilium venire conclusierunt: & , nisi fit concilium, nunquam venient, videtur mea modicum ipsa tota Bohemia in concilium ponere. Dicent & ipsi Bohemi, principes atque populi Germaniæ, se a nobis decepitos, quod ulquecunque diterimus hoc esse verum concilium, eft dum confentaimus hic non esse concilium, quam fidem de cetero nunqua habebit concilii? Si hoc fecerimus, nihil aliud reflat, nisi ut tanquam deceptores perpetuo per & popolos ifios lapidemur & unicidemur, vel in manibus Bohemorum cadamus? Utramque enim gentem delusiffi videbimur. Ecclesiæ

* Pasce, ecclesiam, lib. 11.

* Sed non ex conclusione, ut illius sibi diplomatis, quod ipse ab eis habet, Eugenius.

* Ve, ecclesiæ.

tius

ANNO CHRISTI 1434. tius nobis esset ut hisce fugeremus, quam amis-
sio nomine & auctoritate concilii hic moraremur. Nec videmus quod profectam aliquem dominus legatus, quod reformationem, facere posset, à hoc concilium extingatur. Nam ita ubique mali mores inveterati sunt, quod nisi fiat generalis reformatio in ecclesia nunquam fiet particularis alicujus provinciæ. Sunt enim omnes dicere: Reformamus alii, & reformabimur nos. Illud etiam dicunt: Reformentur capita, reformabimur & nos. Unde judicio omnium necessarium est authoritate concilii generalis fieri generalem reformationem, in qua potius ad exequendum quam ad condendum novas leges intendendum videtur. Quantum vero ad loci mutationem in Italia, cur a nobis expectatis responsum, cum nobis opportunum conflet, hoc tempore impossibile esse ibi celebrari concilium? Italia tota arder guerris, omnis globus fines habet armigeros & prædones, & vix simplices viatores secure transire possunt. Quod varietates & mutationes flatuum sint in terris ecclesiæ, vos melius nostis: etiam in omnibus ecclesiæ terris penuria non modica. Si mente lustratis omnes Christianitatis regiones, vix alia est ad celebrandum concilium accomodatior, fecentior ac fertilior hoc loco intra & in circuitu. Quod ante omnia est pondendum, Bohemi ad Italiam nullatenus venirent, quos etiam ad vestendum hoc potentiæ principum mano conduci oportebit. Non enim aliter conciliabit potuit adventum eorum, nisi magni quidam principes se obligaverint perfonaliter eos hue conducere; quod sine magnis expensis fieri non potorit. Ipsi etiam Bohemi oratoribus nostris in Egra expresse dixerunt: [illegible] dissolutionis præsentis, & novæ indictionis concilii Bononiensis, nullatenus se montes transituros. Etiam, ut inquit beatus Thomas, hujusmodi materiam in alienis partibus, ubi hæresis nota non est, periculosum esse tractare. Est etiam & aliud, propter quod patri non debemus mutari locum: quia hoc deteriorem, nec aliud fieret concilium. Nullus enim veniret, nec id ad tam longum iter expostimabit, quod fieri nolunt ad Italiam, ita futurum, esse & multo magis in Italia. Et ita C. Prout, (ffet. Pro. Ferrariæ & Florentiæ Eugenius ad Bohemos, & Basilienses etiam. Si dominus pro decederet, succesfor hujusmodi, quæ multas ac varias, nisi quemadmodum hoc concilium diffiperet. Tot augustiæ & molestiæ mentis & diversos labores sui quod si fierent: metuendum est ne in locum, Patin ad propria redirent, amplius non valuit concilium. Suspicantur multi quod non tam loci mutatio quam extinctio decorum concilii Gothiæ [illegible] quærentur: ex quo quanta mala in ecclesia [illegible] & in futuris temporibus sequeturæ alia arctat [illegible] Hæc igitur & multa dictæ diffi[illegible] tatis nostræ, ut nullatenus [illegible] prætendat sanctæ loci mutationi prabeamus [illegible] Quare obtestamur, obtecramus, [illegible] ut hæc postulata, instantia, requirimus prafatam [illegible] nobis

ANNO CHRISTI 1434. cum hæc sancta synodus, licet graviter laesis-
ta, se gesserit, nemo est qui jam ignoret.
Postquam etiam dominus Eugenius in notorium
ecclesiæ scandalum & perturbationem Christiana-
rae religionis hoc facum concilium tam solemnis-
ter institutum, dissolvere conatus est, delin-
quiviamus primo nos oratores, ut per eos informatus de pluribus scandalis, quæ ex hujus-
modi dissolutione secutura erant, ipsam peni-
tus tollere: & dominum Eugenium, quod inchoa-
tum erat ad honorem Dei & auctoritatem ec-
clesiæ, perfici paterentur: quod cum facere re-
cusarent, ipsum citavimus & monuimus, ut in-
fra quatuor menses ab ipsa dissolutione desiste-
ret, ac facto concilio adhæreret, quibus lapsis,
licet per promotores ipsius facti concilii ipsius B
domini Eugenii contumaciam accusatus requi-
reremur ut ipsum, quod ipse dominus
mus contumacem, & adversus eum juris reme-
dia procederemus, insistantibus tamen ambasia-
toribus ipsius domini Eugenii, & in publica ses-
sione non oranibus, ut in hujusmodi procedu
superfedere dignaremur pretunc, & aliquo ad
tres menses sequentes diffulimus. Quibus trauf-
lationibus ipsius domini Eugenii ipsius tamquam incorrigibilem & notorie scandalizantem
ecclesiam, ab omni administratione papali pro-
cedere pontificemus, nitiuis tamen locum agentes, ipsum iterum monuimus ac citavimus, & ex parte omnipotentis Dei precepimus, ut infra sexaginta dies prætentam dissolutionem omnino revocaret, & facto concilio publice, pure ac simpliciter & cum effectu adhæreret. Quo adveniente termino, interim per promotores contumacia domini Eugenii contumacium fortius accusationes, instantiis requisiti fuimus, ut amplius tam notorie contumaciæ non pacentes partes justitiæ exequeremur. Decrevimus tribio minus sinquantes Eugenio intelligere, expectatures si forte per tam evaberantem concilii manifestudinem id cor revetti & demum resipiscere velles. Interim autem vos tres ac dominum C. Cardinalem, ipsius & nostra ambasiatores transmisisti, cum quatuor diverfarum facultatum bullis literis, loco instructionum eis datarum, quæ cuilibet ipsorum parvam admirationis occasionem præberunt, ita variis cautelis & involutionibus plenæ, non quasi res ecclesiastica inter ecclesiasticos, sed ut res profana inter mercatores tractaretur. Quas autem instructio erat, ut ad civitatem Bononiensem accederemus, quam si non acceptaremus, fuccedebat secundo, ut alias in Italia pro futuro concilio celebrarentur: quod si nobis non placebat, offerebat tertiam ad arbitrium duodecim prælatorum ac ambasiatorum principum hic existentium, quibus ad hujusmodi petitio jubis foret committeretur, qui si declararent Christianitati concilium expedire in Alemania celebrari, heret eum modo & conditionibus in sequenti intimatione expressis. Quam autem instructio erat, E ut, si nihil prædictorum nobis placeret, facultatem haberemus eligendi unam de civitatibus Alemaniæ, Basilea videlicet, Constantia, Quod autem ex his non solum dissolutio subiata non fit, sed magis firmata, ac monitioni hujus fateri concilii nullatenus parituri, ita manifestum est, ut probatione alia non indigeat, quinimo & vosipsi ambasiatores consuli nitis nonnullis rationibus, quamquam frivolis, probare hoc concilium non fuisse rite inchoatum: & tamquam tempore decreto non incepitum lapsis mensibus expirasse, atque, etiamsi rite congrega-

tum esset, licuisse papæ sua potestate id dissolvere. Quibus nomine facti concilii respondum est, & hoc clarius probatum, sanctum hoc concilium legitime existisse inchoatum, nec a Romano pontifice fine ipsius concilii consensu diffolvi potuisse: quodque cum honore Dei & ecclesiæ, prædictis bullis rem illicitam & vale abiurdam petentibus, nullatenus concilium poffet annuere. Post hæc, tama publica referente, ac nostram prevenit notitiam, ipsum dominum Eugenium quadam literas decimofexto Kalendas Martii, duobus videlicet diebus ante fuem dictorum texagita dierum, in publico promulgasse constitutionis, & quamvis nonnullos pontifices effecti fuimus per nantios dominorum electorum fueri imperii, qui in publica congregatione nostra illas perlegi voluerunt. Harum literarum hæc est sententia, quod ipse dominus Eugenius statuit ut " Basilea concilium per fuos legatos " quantocius transmittendos celebretur. Interim vero Basilea convenientes, ad redactionem Bohemorum ad fidem catholicam, pacem que inter conciles Christi fideles tractandum, vult esse intentos. In principio autem dictarum literarum expriminur, quemadmodum per fellicis recordationis Martinum papam quintum, cardinalis fancti Angeli principalitter destinatus fuisse ad extinguendum hæresim Bohemorum cum potestate in Basilienfi concilio præsidendi, & in tempore congrego & decreto, prælatorum ibi condecentem copiam reperiret, quod ipse cardinalis fatis diligenter confuratus, affirmat fine ulla conditione ibi injunctum fuisse, ut ipsi concilio præsideret, quemadmodum ex literis ipsius domini Martini evidenter apparet, nec aliud a dicto dominio Martino in mandatis habuisse, nisi hoc bellum, & bina vice repetitum, ut bene faceret. Quo vero ad tempus decretum, quia ipse cardinalis, ut intelligit, expectatum fuisse, ut statim & immediate post septemnium a fine concilii Senensis concilium Basiliense inchoari deberet, præfatus cardinalis explicavit, quod ipse nec a jure consensu hoc statuum est, nec mens papæ Martini, qui pris mo voluit intendendum fore ad expeditionem Bohemorum contra Bohemos, quam ut Basilea ipse cardinalis presset, nec intentio illius domini Eugenii, qui multis post mensibus ipsi cardinali per suas literas injunxit, ut expeditio negotii Bohemorum Basiliæ in concilio celebrando accederet, fuisque flatim post septemnium concilium opus inchoari. Justificare etiam tamquam contrarium Dominus Eugenius causas, propter quas dissolutionem factam fecisse se affirmat: quas non fuisse sufficientes, nec fic le habuisse, in responsione data primis ambasiatoribus ejus conscriptorum. Per has omnes literas, nemini videtur aliquo modo satisfactum esse monitioni & requisitioni nostræ. Non enim recognoffit fuisse ad esse concilium, sed flatuit ut celebretur in Bononia quamvis tractatum tendendo. Ante igitur quam legati veniant, & concilium inchoetur, secundum has literas concilium dici non poterit: quod ex illa clausula manifestius constat, quæ dicit, " Interim etiam Basilea convenientes, ad reductionem hæreticorum & pacem volumus esse intentos. Si enim interim intelligeret esse concilium, non possit ipsum ad duos tantum casus restringere, cum de reformatione & de quibuscumque negotiis tortiæ ecclesiæ facultatem habeat concilium generale. Quod si interim (ut prædictum est) intelligit non fuisse concilium, subsequenter di-

cen-

cendum est non esse dissolutionem habitam, A neque impedimento esse quod dicat: Volumus ut dicta dissolutione non subsistat concilium legatos transmittendos celebrari: quoniam ista clausula, Futurum dumtaxat, respicit concili celebrationem per legatos faciendam, non autem concilium jam dictum inchoatum: hic enim non reputat esse concilium. Unde clausula illa, Non obstante, non solum * vero tollit predictam dissolutionem, sed Futurum, sed excepto aliquos casus ab aliquo regula extra illum casum firmat regulam. Cum ergo non reputet esse concilium ante adventum legatorum, & celebrationem per ipsos faciendam, nec dissolutionem quoad præterita tollat, quis non judicet ipsam non parere mandatis concilii, quibus caveretur ut pater, simpliciter & cum effectu abdicaret? rei enim quæ fecundum eum non est adhærere non potest. Sed & vos oratores, evidenter cognoscentes per has literas decretum concilii minime fore fatisfactum, multis, ac ipsi affersuitis in deputationibus hujus facti concilii, præfatum dominum episcopum * Cervienson simplicatum papæ, ut decretis prædicto facinificatis: Post ipsis episcopi ab hac recedunt, per duos menses & amplius hoc facrum concilium procedere diffulit: nonnulli enim ex patribus facti concilii sperabant perfectam adhærentiam, advenente dicto domino episcopo Ravenniensi, * affecuturam. Sed nec propterea amplius factum esset cognoscimus, imo quotidie nobis manifestius innotescit dominum Eugenium in suo dissolutionis proposito semper perdurare. Misit enim tandem nonnullas literas, & in quibusdam ex eis quatuor nominat delignatos legitimos nobis absolutos hipervenientes ad prædictum, in aliis quinque prælatos, in aliis prælatum dominum cardinalem sancti Angeli simul cum prædicto deputatis, & in omnibus his facultas data referre ad tertia dataæ decimoseptimæ Kalendas Martii, in quibus non vetuit apostolatur concilium, sed novum per legatos indicendum expediatur. Scripta præterea nobis, nominando factum concilium: O quinam vestra id diceret intentione: quod quidem non facile crederemus, si huic nominationi reliqua conloquasent. Apertentes enim literas legimus, tale principium: Posfquam statuimus in civitate Basileensi debere concilium celebrari: de hoc factum eatum est in literis decimoseptimo Kalendas Martii, sed in illis; ut prædictum est, novum expediatur concilium indicendum, nec nunc dicit quam statuerit, sed quod statuit debere celebrari, quæ verba futuram celebrationem expresse significant. In his etiam literis refert se ad facultatem datam legatis, & in hujusmodi facultate ad prædictas literas decimoseptimo Kalendas Martii se refert. Quidquid ergo in omnibus literis dicitur, quod concilium dit futuro concilio per legatos celebrando. Sed & non mediocritter facultas data legatis non admirari compellit, in quo nullatenus quæ ecclesiæ universalis per dictos præfidentes expediendæ mandatum cum consilio concilii: quæ quidem ratione significationem proprium, aut regulam, quam canonici & civiles, innuunt ut concilium concilii post dumtaxat, non autem fuqui oportent [illegible] concilium confuleret aut diuverit aliquid [illegible] expedire, & præsidentibus non libet [illegible] mandatum non licebit. Quid, si [illegible] nihil eorum quæ ad ejusdem vel ad generalem reformationem ecclesiæ pertinent, aut aliquid quod fidei, vel bonis moribus contradicat, agere decreverunt, concilium ergo prohibere non poterit? ergo de quo dice fet conliliarius? Quid, si præsidentes in tum concilium condemnare vel judicare debeant, lecundum hoc contradicere non potrit? ergo de judice fet reus? deliberam ellet ergo & fatum decretum illud, tanta maturitate & sanctis patribus & in concilio Constantiensi gestum, in quo exercet, quod quibet, cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis, fuitis, mandatis, & decretis concilii generali obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, & universalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris: quod si non obedieritis, condignam pœnam subjacitur, & debite punietur, etiam ad alia juris subiicta, si opus fuerit, recurrendo. Secundum hoc non [illegible] prædictum, sed & papa obnoxius est decretis & præceptis concilii. Ergo potius concilium cum consilio papæ vel prælidentium, quam contra, negotia ecclesiæ conciliabit. Quod si in verbis memoratæ facultatis ffare oporteret, ut quid hic convenilleemus, actum præcipue de reformatione capitis, a quo primum reddi rationem decet? cujus fanguis & cineratus non ferit, totum corpus, fecundum beatum Gregorium, infici necesse ell, & talem fuisse ipsius domini Eugenii mentem, in hoc videlicet concilio cupitis non esse faciendam reformationem, ut nihil fatis innuant in fine ipsius facultatis postea, tidelicet agendi, tractandi, diliponendi, statuendi, decidendi, deciderandi, & concludendi, quæ in præmissis & circa ea pro statu nostro & ejusdem ecclesiæ ac falute animarum fidelium, &c. nec non reformatione in omnibus membris fuit necessaria expedire. Talibus enim verbis nihil affenitire perfuadet, nec dicere ullo pacto possumus ipsum fatisfecisse monitioni nostræ. Aliquis Deum timet hoc non fuisse concilium, & ipsa in esse ffrito: & contrariorum ecclesiam, quam hic esse omnes reputavimus & mentorparamus, non fuisse ecclesiam, & non esse extitisse schismaticos, quod & hoc concilium ffingi paterematis, cum ipsum ffrmetur prædicatorum auctoritas, & præterim Constantiensis, a quo illud dependet, & secundum cujus decreta hoc institutum ell. Nam & fatemur aliquod concilium revocari in dubium, cum dari ratione de ceteris hæfitari poterit. Qui ergo roboris & firmitatis in ecclesia remotelli, & lacorum concilium a nutantibus ffrmatur per quam poll facra evangelia quidquid fidei habemus elucidatum ell? Abfit a nobis et tale pestiferum volnus ecclesiæ patiamur Inferi. Præterhoc & aliud enorme præjudicium ipsum ecquod tam concilium illud quod noviter ipse Eugenius celebrari inlibitit, quam alia futura, Romani pontifficatus in ipso limine nullo contradicente, diffolvere ffrit: ergo quæ quanta possunt mala succedere quis fatis enarrabit, si laturgant in ecclesia hæreses, errores, superstitiones, vitia, deformitates ac bella, & cetera omnia quæ Christianum ordinem perturbare possint, & in præcipitium deducere, & papa totit ecclesiam incorrigibiliter ac notorie laudabitur ac deroratur plebem domini sui ffum panis, & fidem catholicam tandem perverte, in concilium vel non congregabitur, papa prohibente, & congregatum eo mandante dissolvetur? Cafferit igitur constitutum Constantiense, & decreta fanctorum patrum, quæ decrevit in his quæ universalem statum ecclesiæ [illegible] papam nihil nefi: immutare. Fruftra enim mendacitati occumpent, si ut ero verbo papa poterit illa irritare: * ex, quod deterius est, auctoritate ecclesiæ talia possit videcutur. Si poll hujusmodi contradictionem inter concilium & papam ortam concilium quale vidiam fuit cedere, & ipsum & alius Romanos pontifices in possessione diffolvendi concilia ponerent, quæ tandem ipse erit, quod pra fentit dominus Eugenius decretis hujus facri concilii servet, & servari faciat, si ipsum concilium spernat recognoscere? Quibus etiam remediis uti poterimus ut flatuis hic promulgandis non contravenias, si ipsum concilium per quod flatuta fiunt irritari patiamur? Mori malemus, quam tanto errori per ignavtam cedere. Si majores nostri pro legitimo potestis vitilior decretare & mori flatuerunt, cur non fic crimes degenerez, ut pro conservatione universitatis ecclesiæ idipsum non fectamus? Si de principes & reges agunt, ut ecclesiæ patrimonium injuriam, effet forte cedendum, & patientes proprier Deum ferre laudabile forct. Injurias autem ecclesiæ tolerare, juxta beati Chrysostomi sententiam, nimis impium forct. Hic articulus de quo disceptamus, fidem concernit, qui sine interitu falutis negligi non potest. Si dominus Eugenius hanc fatisfactionem audiret, quam hoc concilium repræsentat, oportebit tandem habere et ethicum & publicanum. Et ecclesiam amplius offendere non vult, recognoscere necesse habet hoc verum fuisse & esse concilium, ipsumque diffolvere nequivisse, & illi pare & fine diffolutione adhærere. Si vult ut de ipso bene concipiamus, definet tot bullis totque involutionibus & fc & non defatigare. Ifta enim magis difficultates augent. Si declarafles hoc fed ipsum esse, quod ffatuta generalium Conflantiensis & Senensis conciliorum ordinationemque domini Martini & fcam inchoatum, vetum tamper & hic incorruptione fidei & ecclesiæ concilium, & illi pare & ffmplicitet adhæsisset, diffolutionemque præsentium justa decreti nobis omnetem revocassset, loco debito honori laudassset, & ad ecclesiam & fidem & hominibus gratum, & quidquid cum Deo possemus, ficut alias obtatum ell, libenter faceremus ficut et facimus. Et prædictis igitur justissimis causis admirandum non ell, si vos in prælidentes non admittimus, paratos nos offerentes, cum prælatus dominus Eugenius sunt debitum fecerit, & ad ecclesiam & fidem obedientem nostram facere. Aliquanti fecus fierer, & Deum & ecclesiam & ipsum fidem graviter offendere, ut, quod ipse facultatis datarum & hæc & latorie temporibus occasionem. Jam omnibus conflat justitia & veritas, quas nos defendimus & quam manifeste & patienter tanta temporis spatium ipsas apud Dominum Eugenium protefcesti fumus. Tetlis est Christianus orbis patientiæ & manfuetudinis notitie. Nunquam in omnibus legitor Romanum pontificem notarie & scandalizatem ecclesiam tam supplicter obtecratum, tam inflanter monitum & requisitum, & tamdiu feque patientet ab ipsa ecclesia expectatum. Cogit nos amodo ecclesiæ Dei & catholicæ veritatis defensio vehementius infergere, & arcius contra indoratum morbum adhibere remedia. Oramus tamen omnipotentem Deum, ut cor præfati domini Eugenii emollit ad confentiendum justis fanctæ matris ecclesiæ monitionibus, ne hortendum illud judicium incurrat, quod Constantiensis Concilium dedit in pestilis luis minimis comminatur.

Concil. General. Tom. XVII.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, decimoseptimo Kalendas Martii, anno nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoterto.

V.

Responsio synodalis, data præsentibus concilii, quam ipse scripsit sedi vicinæ in congregatione generali, & deinde redegit in scripto, super acceptatione decretorum per papam faciendæ, primo quam idem a concilio fuit provisio.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Hodie in nostra generali congregatione delectus ecclesiæ filius Julianus titali sanctæ Sabinæ, sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, prædicta literarum hoc facto generali Basileensi concilio, dilectis ecclesiæ filiis Ambrosio priori Camaldulensi, & Antonio de sancto Vito, palatii apostolici ejusdem auditori, oratoribus fanctissimi domini Eugenii papæ IV. infra scriptam responsionem dedit in modum qui sequitur: Decretet hujus facri concilii generalis, ut cum fanctissimi domini nostri papæ oratoribus nonc respondendum sit, tali viro hoc onus injungeretur, qui & facilitatem & fumma * pontificis dignam oratione ffecret. Sed non loco tantum, & non meritis, hoc respondendi mihi officium tribui hactenus fotitum fit; excitabit conscriptio, si vestris oratissimis orationibus pari ac similis non reddatur oratio. Excusari & ego debeo jure, qui hunc primum locum non sabitio aliquo fed ipsorum pietatis, contraque meum infirmum conscretus fum: quem etiam non volunteas, fed necessitas ad respondendum coegit. Semper & familiariter ego, quemadmodum apud * nos dolui foleo, nunc vobiscum colloquens magis quam petorans, principales vestrarum orationum partes affumam, quibus nomine facti concilii respondebo, ea vobis intimare dicendi faciens, venerabilis domine generalis, qui primum Lactantii aut Ciceronis ffylo hic peroratis, quinor ex vestra oratione principaliter colligo. Primo, hanc fanctam synodum ad ecclesiæ pacem & unitatem cum domino nostro conservandam exhortati ellis. Secundo, fanctam piamque ejus propositum ac desiderium explicastis ad hæc tria opera quibus fanctum concilium intendit. Tertio, fedem potentem ellis & quidquid opibus & facultatibus ejus fit, ut expedire relevet, & indigentibus fabveniat. Postulastis demum, loco annatarum, quas decretum nostrum prosinie editum abbulit, provisionem fedi apostolicæ sufficientem ffrri. Vos autem domine Antoni auditor, duo præcipue apud fratres minores etiam distrillime amplexi ellis. Primo, quod & naturali & humano, & fanctissimo ffrri poterant. Secundo, quod defendantur decretum, aut debita fedi apostolicæ fat prorlsio. Exhortatio, quam primo loco, domine generalis, ad pacem generalem conservanda & unitatem facilitis, fancta quidem ell & falubris, & omni acceptatione digna, quam quibibet Christianus utraque manus amplectti debet: quamquam fit necessaria & utilis, in fe quilibet pacem experitur: quantumlibet enim homo fit divis aut potens, omnia habere fatur ac fortuna bona, & omnia fcandalorum genera operatur, nihil jucunditatis, nihil fatisfactionis

ANNO CHRISTI 1433. sentire potestis, sed plurimas animo mollellas atque angustias secum ubique deferet. Non etiam non pauli simus hoc munere parte ab ipso summo pontifice praeventi. Nam & sapienomero ac per nostros oratores novissime Florentiam destinatos, idipsum sese sanctitati nuntiavimus, optantes ut omnes essemus caritate ipse & nos, sicut Christus orant pro discipulis suis, dicebat: *Ego Pater ut unum sint, sicut & nos unum sumus.* Joan. 17. *Ipse igitur summus pontifex pacem & unitatem nobiscum habere desiderat, & nos secum. Ipse illam nobis mittit, & nos sibi. Quid ergo restat, quod ipse & nobis pacem & unitatem optantibus, invicemque nuntiantibus, pax ipsa non sit? An quia sic alter alteri pacem optavimus & nuntiamus, pacifici facti sumus? An etiam quia inter difficultates, ut modo in Christianissimo regno Franciae factum est, pacem componere satagimus, filii Dei nominabimur, si pacem inter nos invicem non habemus? non quidem, inquit beatus Hieronymus super Mathaeum in verbo illo, *Beati pacifici*: Ille * vere pacificus est, qui prius in disposa, deinde inter alios pacem quaerit. Ipse & nos unum corpus ecclesiae sumus, qui regimur sub uno Christo capite nostro: ipse & nos civitatis Dei sumus: ipse & nos una domicilii fumus, si in hoc corpore, si infra hujus ecclesiae civitatis moenia, si intra hujus domus domini parietes diffensionum, aemulationum, odiorum bella verfentur, quis ipsum & nos pacificos recte nuncupabit, etiamsi fa in toto terrarum orbe pacem efficeremus? Quid ergo causae est, cum uterque tam bonam & fincteam ad pacem & voluntatem habere dicat? quod inter ipsum & nos non mediocres diffensionum fcintillae apparent? quae nisi caute extinguantur; verendum est quod ne in maximam erumpant flammam. Quid ergo? Nos ipsi aut conjecturis hujus dificordiae causas inveftigare? Audimus quid in nobis loquatur dominus Deus noster, *qui loquetur pacem in plebem suam*, inquit Deus per os Psalmistae: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia, & pax complexa sunt se*. Demonstrat profecto dominus Deus noster quod pax sine justitia esse non possit, imo, si nulla fit, justitiam praecedere oportet. Cum ergo Deo sit, aliter esse non potest, cum, Deus veritas attestatur, necessarium est, si dominus noster veram pacem & unitatem inter nos & ipsum fore desiderat, ut quae ad justitiam spectant primo ipse praemittat: hoc est, ut ecclesiae universali jus suum tribuat. Quod est illud ecclesiae jus? quae iste illi justitiae partes, quae veram pacem praecedere debent? Non certe alius, nisi, cum ecclesia universalis Spiritu Sancto dirigatur, & cum universalis concilium repraesentet, ut oportet, Synodalis diligentes * & per alios suo exemplo & justi servari faciat: Ita & sui antecessores sancti Romani pontifices, quorum vitam in testimonium sanctitatis etiam miraculis illustravit Deus, fecerunt, summa veneratione universalium concliorum canones suscipientes, * & per eos imperialibus servari faciebant, qui fere maxima & ecclesiasticis causis adversus ea non dispensabant, quibus, hoc ab aliis aliter fieri patiebantur, quibus etiam beatus Damasus: Abite a me ut sanctorum patrum canones absque inevitabili ratione negotiis unquam: & magnus ille Gregorius, * sancta synodalis, consilia generalia se vitaturum affirmat: & non solum quatenus illa primorum, sed & omnia, quia ex ratione utitur, quae omnibus universalibus conciliis communis est. Beatus quoque Gelasius universalis ecclesiae statuta, * & nullam esse fedem, quam magis exequi oportet, quam primam. Non mihi satis esse usque in crastinum, si fingulos, tam summos pontifices, quam sanctos doctores, recenseo pergam, qui falubertimam concilionum dotem, nam super certeris aliis efferebant, ventrabantur & observabant: nec fit hactenus dubitatum Romani pontificis auctoritati deperit deftrahitur, imo adjicitur & necrefcit. Quidquid etiam in facris statutis concilii, ita etiam auctoritate statuitur, quae tempore ibi relaget, ut prima & praecipua prae omnibus, cuique directrix. Et cum aut pertinaliter ad Sabbatinae fedem in synodo universalibus intentis, ipsique ecclesiae rectore fit & publicata decreta conciliorum, etiam sua & fedis apostolicae non immeritio dici possunt. Nos etiam, ut dixi, quatenus ecclesiae corpus limus, & ipsi hujus corporis caput sub capite Christo. Quod quid igitur fit ab hoc corpore ecclesiastico, * etiamsi omnia membra in idem concurrerent, & cut in corpore naturali accidit, magis tamen ac praecipue oratio quoxis capiti appropriatur & adficibilur, ab ipsoque magis quam abaliis corporis membris exercetur. Itaque non fecus synodalia decreta non minus debito & honore exequi debet, ac per alios servari licere, quam si ab ore proprio dictata & promulgata fuerint. Dum enim ipse praeiam ell, ipse concludit, ipse flatuit, & sub nomine sino ac perfona ejus omnia decernuntur. Dum abeo, fui praefidenter, qui vice ejus fungor tur, locumque ejusdem tenet, & pectoraliam pontificis repraesentant, per facrum concilium deliberata concludunt. Per concilium ergo flatuitur, in multis derogant iure pontificum, quae ipsi pro temporum, locorum & perfonis, utilitate vel necessitate fundere, moderari dispensaque possit, atque sui temporis principia *Omnia*, quae ab antiqui nequit. Haec ergo sancta synodus non opus, non quid aliud ab eo postulat, sed hoc, ut quemadmodum dumtaxat fui egerunt antecessores circa decessorum synodalium decreta, ita & ipse facere dignetur. Quod si fecerit, post paucissimo, & ex toto corde obiecramus, hic pacificatio justitia, mox latra fronte fore cum jucundissima succedes pax, quae fine justitia germana sini antiquiore incedere non conservit. Quod si forsitan & ipse summus pontifex dicat, quomodo ergo ita in conflictu esset hinc nunc dicere fuspicor, etiam ex parte hujus facti concilii praecedere oportere justitiam, ibique jus suum per non tribuat debere; nosque nostrum ita irrationabilis est, ut eum offendere, quod aliqui jure in fe, alio in alis sit contendat: & ab alio fibi injuriam fieri petat, ipse alteri denegetur. Videamus, & inter non cum certae rationes, & quid ad ipsum concilium jus fedis apostolicae gravet, laedat, offendat, minuat: & ecce nulla erit, ut ipse, ro, difficultas, quin omnia ad justitiae solitudinem & regular normam redigantur. Sic igitur uterque faciendo, tunc rei evidentia animorum utriusque ad mutatem paratum desumtrahit, & tunc vere pacifici erimus, ac filii Dei vocabimur. Et hinc ad fecundum verbum orationis partem fe mihi competens respondendum offert. Sic enim (ut praedicitum est) faciendo, tunc evidenter cognoscimus, & ipsique palam fatebimur sanctitatem suam ad hac

ANNO CHRISTI 1433. fita opera, propter quae convenimus, veram perfectamque voluntatem gerere: tunc nos fuper omnes praecipui laudatores ac praecones erimus. Tertio loco dicitis oportere fedem apostolicam abundare ac potentem esse, exemplo illorum Romanorum pontificum, qui beato Athanasio, beato Joanni Chrysostomo, ac beato Thomae Cantuariensi de fedibus propriis pulsis opem fubfidiaque necessaria contulerunt: Beati quoque Gelasii, qui ipsi usque in finem indigentibus vitae necessaria ministrabat. Nos nec re nec verbo in hoc contradicimus: imo non ell illi fedes, nec etiam esse potest tam potens ac locuples, quin eam pro utilitate ecclesiae locupletiorem potentioremque effe vellemus: quemquam affirmemus & in illa & in aliis epiloopatibus fedibus defidetari magis eupiam abundantiamque virtutum & meritorum, quam opum aut divitiarum. Nec certe fedionum aut facere quidem intendimus, & ipsi hujus corporis caput sub capite Christo. Quod quid igitur fit ab hoc corpore ecclesiastico, * etiamsi omnia membra in idem concurrerent, & cut in corpore naturali accidit, magis tamen ac praecipue oratio quoxis capiti appropriatur & adficibilur, ab ipsoque magis quam abaliis corporis membris exercetur. Itaque non fecus fynodalia decreta non minus debito & honore exequi debet, ac per alios servari licere, quam si ab ore proprio dictata & promulgata fuerint. Dum enim ipse praeiam ell, ipse concludit, ipse flatuit, & sub nomine sino ac perfona ejus omnia decernuntur. Dum abeo, fui praefidenter, qui vice ejus fungor tur, locumque ejusdem tenet, & pectoraliam pontificis repraesentant, per facrum concilium deliberata concludunt. Per concilium ergo flatuitur, in multis derogant iure pontificum, quae ipsi pro temporum, locorum & perfonis, utilitate vel necessitate fundere, moderari dispensaque possit, atque sui temporis principia *Omnia*, quae ab antiqui nequit. Haec ergo sancta fynodus non opus, non quid aliud ab eo postulat, sed hoc, ut quemadmodum dumtaxat fui egerunt antecessores circa decessorum fynodalium decreta, ita & ipse facere dignetur. Quod si fecerit, post paucissimo, & ex toto corde obiecramus, hic pacificatio justitia, mox latra fronte fore cum jucundissima succedes pax, quae fine justitia germana sini antiquiore incedere non conservit. Quod si forsitan & ipse summus pontifex dicat, quomodo ergo ita in conflictu esset hinc nunc dicere fuspicor, etiam ex parte hujus facti concilii praecedere oportere justitiam, ibique jus suum per non tribuat debere; nosque nostrum ita irrationabilis est, ut eum offendere, quod aliqui jure in fe, alio in alis sit contendat: & ab alio fibi injuriam fieri petat, ipse alteri denegetur. Videamus, & inter non cum certae rationes, & quid ad ipsum concilium jus fedis apostolicae gravet, laedat, offendat, minuat: & ecce nulla erit, ut ipse, ro, difficultas, quin omnia ad justitiae solitudinem & regular normam redigantur. Sic igitur uterque faciendo, tunc rei evidentia animorum utriusque ad mutatem paratum desumtrahit, & tunc vere pacifici erimus, ac filii Dei vocabimur. Et hinc ad fecundum verbum orationis partem fe mihi competens respondendum offert. Sic enim (ut praedicitum est) faciendo, tunc evidenter cognoscimus, & ipsique palam fatebimur sanctitatem suam ad hac

cunis tua recens fit in pertinaem. Nonne facrorum conciliorum, Romanorum pontificum, probatorumque doctorum codices hic prohibitionibus pleni funt, ut videlicet pro rebus spirituallibus & ecclesiasticis nihil unse vel poll ab invito exigatur? hoc fecimus, hoc flatuimus. Conqueratur ergo qui vult, fi tamen jolle id pollit, de illis, qui talem nobis legem dederunt, quorum decreta renovamus, non nos. Sed forsitan dicitis: Cur ergo jam dicere audebit, fedem apostolicam aut alias per hoc tam falubre & necessarium flatutum despuperatae & laesa fore? imo ecclesiae dicet, qui ratione utitur, honestatem expoliatque, & ad decorem pristinae formae redactae. Secundo vero ab omni calumnia nullrum decretum evidenter defendatur. Per hoc quidem non intendimus, quin pro vitae sustentatione, aliisque ecclesiae necessitatibus, fomentos pontifex aliasumque ecclesiarum epiloopatuum, ad sustentationem indicare, decimam fen aliam quotam imponere, fructuosque aliquorum beneficiorum ad tempus reservare, vel alias decretorum facere petere possint. Satis illa effent, nisi & tertium reddere promisissem. Quamquam autem fic decretum fit, & bene decretum, non tamen adhuc dicit fedem apostolicam, quod haec fancta fynodus nolit fedi apostolicae dignam & competentem facere provisionem: imo hoc per fatos oratores jampridem nuntiatum & publicata est, fi tamen observantiae decretorum fynodalium, ut diguum est, rationem habuerit: & veluti in corpore naturali reliqua membra fos capiti necessaria provident, ut vitae & sustentationis influxus ab illo in ipsa defendant: fic quidem zequum est & rationi consonum, ut ecclesiae universalis, quae ipsius corporis spiritusque pastoribus indigentibus, ut ab his falubriter regantur & gubernentur, necessarium subvenatur & provideat. Nihil autem ad leneque regendam conservandamque ecclesiam esse utile & necessarium est, quam ut fynodales canones, quos a Spiritu Sancto dictatos credimus, non negligantur aut contemnantur. Illud autem silentio praetereundum non est, quod nec beato Athanasio, nec beato Joanni Chrysostomo, nec beato Thomae Cantuariensi per Romanos pontifices, nec pauperibus Hicrosolymitanis per beatum Gregorium, de his annuatis subveniam est. Neque enim adhuc haec vocabula in ecclesia Dei audiebantur, neque etiam alii sancti episcopi praeclara caritatis & pietatis opera de emolumentis figilorum explicare conderunt: Ita & ipse facile respondere parat ad ea, quae primo loco vos, domine Antoni, explicastis: quoniam esti pro vitae sustentatione & aliis ecclesiae necessitatibus, paucibus ecclesiae jus commune, naturale, divinumque & humanum, provisionem facere jubeant, modum tamen justum nec illum, fallem pro longo, pro ecclesiae, aliis. Illud autem conflat, quod quanto exactio aliqua plus habet abusos seu oneris aut scandali, vel magnorum fercium malis, tanto amplius a jure naturali & divino diferepat, quae huic diebus nostris usitato modo exigendi annatas, admirata esse nec vos nec quilquam amicus veritatis inficiari poterit. Quamquam autem modo exigendi usitatus sit in ecclesia, si tamen omnino sint abusivus esse incipiat, nulli negare fas est, quin modum illum ecclesia posse in alium leviorem vel honestiorem convertere. Et ea autem quae pertinent ad vitae sustentationem sed

utilitatem aut necessitatem ecclesiæ, quæ quidem de jure naturali & divino esse fatemur, non absolutam, neque uniforme licitum videtur: imo, ut plus dicam, etiam præter nonnullos sustentandi modos, qui in jure statuti sunt, hæc sancta synodus, ut prædictum effulsumque pontifici provisionem facere obtulit, si & ipse circa synodalium decretorum observantiam animum, ut decet, inclinaverit. Quo vero ad suspensionem decreti publandi, nulla ratione decere videtur, ut tam salubre decretum conformeque per omnia legi evangelicæ & sanctorum patrum institutis suspendi aut irritari debeat. Posteremo utroque decretum provisionem sufficientem sedi apostolicæ faciendam poposcit. Ad quod Sancta synodus respondet, circa hoc id deliberaturam, quod fecundum Deum & rationem sanctum videtur expedire: taliterque fatturam, quod nemo de ipsa synodo poterit cum ratione conqueri.

Datum Basileæ in nostra congregatione generali, tertio Nonas Novembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

VI.

Epistola ad Eugenium papam, quod pro unione Græcorum non detur in Constantinopoli synodum celebrare.

Sacrosanctæ, &c. sanctissimo domino Eugenio papa quarto.

Veniens ad nos dilectus ecclesiæ filius Christophorus Garatbonis orator vester, exposuit hujus sanctæ synodo sacrosanctæ sedis vestræ apud Constantinopolim egerat, quibus per fascias ipsius sanctæ synodi deputationes plene mutuæque difficultas, ac confidentiatis omnibus quæ in tanta re attendenda sunt, vidum est honori hujus sacri concilii ac sanctitatis vestræ, imperatoriique & patriarchæ Constantinopolitani, ipsius quoque executioni multo magis expedire, ut capitula apud hanc sanctam synodum primo tam solemniter concluta, nonne universalis ecclesiæ ipsiique imperatoris & patriarchæ per eorum ambasiatores plenum deferant & ratores mandatum, quibus poscat sanctitas vestra expressim præbuit assensum, ampleciti potius, quam fecunda apud Constantinopolim conventa deberamus, præsertim cum ipsi Græci tam primi quam fecundi ambasiatores sæpenumero professi sint, sine universali synodo hanc unionem fieri nequeaquam posse, nec factam diu durare posse. Quod si quilipsam dixerit facta esse ipsos cum ecclesiæ futuram synodum universalem, licet, non particularem seu regionalem celebrandam, judicet undique quantum hoc expediat, & quam finem sit hoc facere, & id fecundum dilectorum prædentes novam superinducamus difficultatem: & de ipsa synodo, quæ fundamentum hujus rei est, varia atque diversa hinc inde conferantur, neque illud vitium esse videbitur, ut certiculo fidei catholicæ, qua ambo simulas arque certius apud ecclesiam esse potest, nec compromittam quoddam in legato vestro, & aliis ex parte Græcorum conventionem, quam ratitere debeat, ut quod ipsi super differentiis, quæ inter nos & Græcos fidem ipsam tangentibus, ipsi deliberaverint, id, id per totam ecclesiam ratum habeatur: nec etiam ullo pacto vitium est universalem synodum hoc tempore apud Constantinopolim in fuscibus Turcarum fitum, potius quam apud terras quas Romanæ ecclesiæ vitam tenent, celebrari debere. Super quibus tam ipse Christophorus, quam oratores nostri, mox ad sanctitatem vestram venturi, eandem plenius & latius certificabunt.

Datum Basileæ tertio Nonas Maii, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

VII.

Responsio facra synodi, quod posset concilium concedere indulgentias plenarias pro unione Græcorum: quod obtato papa, quoad acceptationem decretorum, non est sufficiens: nec dignum est modo de mutatione concilii.

Sacrosanctæ, &c. ad futuram rei memoriam.

Cuperet hæc sancta synodus vobis dilectissimis ecclesiæ filiis N. titulí sanctæ Crucis in Jerusalem, & Joanni titulí sancti Petri ad Vincula, presbyteris cardinalibus, legatis sedis apostolicæ, tam jucundo animo responsum facere, quam hæto vestrum præstolatur adventum: putat advententibus vobis non dolendi aut conquerendi de Constantinopolitano domino Eugenio causam, sed gratias eidem agendi tribui debere. Sperabamus etenim tantæ dignitatis virtutes ad tecum fecisse quæ non merito confoderentur, & talia vobis esse commissa, quibus quæ jili pilliffique facti concilii defiderii satisfacere possetis; præterim cum tam crebro & influenter ornatoribus atque literis nostris jide sanctissimus dominus Eugenius requisitus existeret, prout ipsi nostis, & eo potissime, cum non nisi fancta & rationabilia a fua sanctitate effulgiteretur. Ad quam, non solum pro universalis ecclesiæ reverentia, cujus decretis & monitionibus quilique mortalium parere tenetur, sed & pro eius tam solemni pollicitatione in literis adhæsionis facta, fidelí vitio debuisset. Quod esti illorum fanctorum operum, propter quæ hoc concilium congregatum est, sua sanctitas prout in proœmio vestræ schedulæ nuper oblatæ expressimus, feliceos continuationem desiderat, cur verbis facta compensans decreta reformationis, pro qua præcipue hæc synodus congregatio fuita est, non fervat; & ut ait, vestre requiritis, cuncta ipsa deferat? Si verum est quod initium vestræ schedulæ continet, & in fecundo articulo repetitur, cur ea quæ non de ecclesiam contendant de medio non tollunter? Quamquam multa per ipsam facta fint, quæ non merito contristant, videntes ex synodalium transgressione decretorum multa in ecclesia fieri non rite, & gravissima in dies scandala oriuntur, nihilo minus ad continuorum libertet obliviscerentur, si jam post tot requisitiones & monitiones talia inspicerentur, per quæ & præterita reparentur, & in futurum jpso foret hanc summi pontificis intentionem aliquando opere compleri. Humana intentio, nisi per opera, hominibus constare non potest. Quomodo persuaderi rebus fic flantibus nobis potest, talem esse summi pontificis intentionem, cum quotidie opera diffimilia videamus? Nam poft vel etiam fua fanctitate receffum nonnulla admodum pugnantia contra ea, & perdenas hujus facri concilii ac fententias etiam emanare, & aliorum abusium per decretum sublatorum, summi pontifices & prælati fe fellentabant? Ea quæ in fecundo articulo continentur, de intentione fuæ fanctitatis in omnibus fanctis, justis & rationabilibus petitionibus, & fibi possibilibus, complacentia & satisfacienti fuito concilio, magna laude & gratiarum actione digna funt, fi ex animo prodeant, quod tunc recognoscemus, fi ea quæ pro honore Dei & bono publico fanctis fynodo ordinat, & ab ea ter fervari postulat, fua fanctitas more prædecessorum fuorum non infringat, imitando beatum papam Gelasium, dicentem, nullam magis quam primam fedem flatuta unitatis fynodi exequi opertere. Meminisse fuam fanctitatem cupimus eorum quæ in fua pollicitus est adhæsione, videlicet quod ipsum fancti concilium Basiliense cum omni devotione & favore prosequi intenderet, & deinceps a novitatibus & gravaminibus feu præjudiciis inferendis ipsi facto concilio vel ipsorum juris communis prælatis & cum effectu desisteret. Sed, proh dolor, quotidie contraria fieri audivimus, & usque nunc cum patientia toleravimus, fi forte totius rogatus & obtestatus desistat: Hæc certe non solum dum fiunt molestæ fermus, sed, cum necessitas referre nos compellit, dolore afficiunt. Cum ergo fancti concilii dolent, quod tamen ac faluberrima concilium auctoritas hoc tempore ita deperere & contemnatur? Quomodo & nos illud amplius tolerare possumus aut debemus, ut quos hæc sancta synodus justis ex causis excommunicat, ipse absolvat; & a quod nos ἀνάθεμα, absolvimus, fua auctoritate excommunicentur? Nonne hoc fecunda fynodalium litteræ. Non ita agebat ille beatissimus papa Gregorius, cujus in explanandis scripturis Spiritus sanctus irradiabat intellectum. Ia de universalibus concilii ipse inquit: Cunctis vero legatis prædictæ fancta concilia personas respuunt, respuo; quas venerantur, amplector: quia dum universali fune conficinda conflituta, fe & non illa defensie equitatis compromittunt, & abdicare quæ fine aut ligare quos absolvunt: equidem ego aliud fapit, anathema fit. Nos non aliud optamus, nil nisi quod vestra cupiunt, præterim hoc facrum concilium & fuam fanctitatem illibate fervetur. Quomodocumque sperare possumus fuam fanctitatem, finito concilio, ejus decreta invioladta fervare, & ab illis pro fine officio fervari facere, nisi ante eum effectu teparet quæ contra decreta ac personas hujus facri concilii gesta funt? Mollatcunus hæc fancta fynodus concentari aut silentio pretetire, ne de ipsa hujusmodi spem in futurum concipere poterit. Tertius vestræ schedulæ articulus deo continet: primum, ut illi qui ad hoc concilium fuit missi pro adventu Græcorum, ad quem fua fanctitas commode accedere poffet, cum necessaria fit ejus præsentia. Secundo, de transferendo concilium ad Italiam, & ibidem de permanendo providere. Quoad primum, faterum concilium negotium hoc ita mature disponet, quod inelitgendo locos nihil committetur negligentiæ, nec interdum labi tempus permittet, temque autem opportuno talis electio fiet, quod a nemine redargui poterit, ad quem quidem omnes de ecclesia Latina commode poterunt, profiliciet, jpsentiam autem fuæ fanctitatis ibidem nos etiam plurimum desideraremus. Et cum etiam ipse fuam profitentur necessitatem fore cognoscat, jperatione quoad illum nulla mutatio ut tanta fiat causa, qua nulla potest esse major, subtrahere

cilitatter fatas facta esse didicimus. Sed nec A mediocriter miramur, quod cum non solum in decretis de electionibus & annatis consiliat ecclesiæ reformatio, nec super his solum, sed super omnibus concernentibus capitis & membrorum ecclesiæ reformationem, fuam fanctitatem sæpenumero manifestissime exoraverimus & requisiverinus, ipse super his duobus dumtaxat respondent, nec super his quidem sufficienter. Nam circa decretum de electionibus, ambigue, circa vero decretum de confirmationibus & provisionibus dignitatum & beneficiorum & admittitione eorum spiritualium sine exactione facienda, conditionaliter respondet: de tali quidem conditione, quæ (sicut in vestræ literis facultatis continetur) tam difficilis est, ut prope impossibile judicetur. In decretis enim de electionibus offertis fuam fanctitatem velle expectare electiones, quid si a provisione superiori ordinatio confirmatio alicujus electionis jura dispositionem juris communis petant, numquid ordinatio hujus jure libere uti permittet, sicut facri canones flatuunt? Quo vero ad decretum de annatis, decusitet magis fuam fanctitatem decretum hoc libere observare ac servari facere, quam conditionem adjicere, juxta fanctorum patrum institutiones ac decretum facri concilii Constantiensis, dilimiens omnem hominem, etiam papalis dignitatis, decretis & mandatis conciliorum generalium parere debere in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, ac reformationem ecclesiæ in capite & in membris. Et cum hujusmodi decretum de annatis conforme pernonia fit decretis fanctorum patrum, fanctæ faceres, si verbis meretur beati Leonis, dicentis: Ideo permittente domino pastores hominum sumus effecti, ut quod patres nostri five in facris canonibus, five in mundanis affeceri legibus, excedere minime debeamus. Contra fanctorum quippe fabolertia agimus flatuta, si quod ipsi divino flatuerunt consulto intrahum non confervamus. Congruentius ergo fatisfiet decretorum ipsum tam fabolere suscipere, & postea ab ecclesia provisionem postulare, quam secundum indigestorum fanctorum patrum, præterim ipsi fuam fanctitatem ad observantiam reformationis videamus efficaciter dispositam. Quæ quidem provisio jam facta effet, nisi ex parte fuæ fanctitatis ad nos quandam contigisset, quæ hanc provisionem difulerunt. Illud autem quam difficile fit, quod per omnes nationes & provincias provisiones deferenda, cum accepetur juxta facultatum vestrarum tenorem, ne de ipsis judicetis. Nam si ena minima provincia difficultatem in acceptando talem provisionem fecerit, tunc dicetur hoc servare non valet. Quod quam absurdum sit & quam profitum, habere omnium provinciarum mundi consensum, vosipsi optime recognoscitis. Cum ergo decretum hoc tam sit rationabile, servatu ejusmi meritio ab omnibus sine difficultate debet. Quod fi quis poftea provisioni per hoc facrum concilium decernenda obtemperare noluerit, potterit fua fanctitate auctoritate apostolica & universalis ecclesiæ per juris remedia tales compescere. Sed si forte contingeret, quod non arbitramur, hujusmodi provisionem per concilium non decerni, nonne tam fua fanctitas, quam prælati per multos honestos modos in jure communi delectipot, a fuis foditis in ut nonnulla admodum pugnantia contra ea, & personas hujus facri concilii ac sententias etiam emanare, & aliorum abusium per decretum sublatorum, summi pontifices & prælati fe fellentabant? Ea quæ in fecundo articulo continentur, de intentione fuæ fanctitatis in omnibus fanctis, justis & rationabilibus petitionibus, & fibi possibilibus, complacentia & satisfacienti fuito concilio, magna laude & gratiarum actione digna funt, fi ex animo prodeant, quod tunc recognoscemus, fi ea quæ pro honore Dei & bono publico fanctis fynodo ordinat, & ab ea ter fervari postulat, fua fanctitas more prædecessorum fuorum non infringat, imitando beatum papam Gelasium, dicentem, nullam magis quam primam fedem flatuta unitatis fynodi exequi opertere. Meminisse fuam fanctitatem cupimus eorum quæ in fua pollicitus est adhæsione, videlicet quod ipsum fancti concilium Basiliense cum omni devotione & favore prosequi intenderet, & deinceps a novitatibus & gravaminibus feu præjudiciis inferendis ipsi facto concilio vel ipsorum juris communis prælatis & cum effectu desisteret. Sed, proh dolor, quotidie contraria fieri audivimus, & usque nunc cum patientia toleravimus, fi forte totius rogatus & obtestatus desistat: Hæc certe non solum dum fiunt molestæ fermus, sed, cum necessitas referre nos compellit, dolore afficiunt. Cum ergo fancti concilii dolent, quod tamen ac faluberrima concilium auctoritas hoc tempore ita deperere & contemnatur? Quomodo & nos illud amplius tolerare possumus aut debemus, ut quos hæc sancta synodus justis ex causis excommunicat, ipse absolvat; & a quod nos ἀνάθεμα, absolvimus, fua auctoritate excommunicentur? Nonne hoc fecunda synodalium litteræ. Non ita agebat ille beatissimus papa Gregorius, cujus in explanandis scripturis Spiritus sanctus irradiabat intellectum. Ia de universalibus concilii ipse inquit: Cunctis vero legatis prædictæ fancta concilia personas respuunt, respuo; quas venerantur, amplector: quia dum universali fune conficinda conflituta, se & non illa defensie equitatis compromittunt, & abdicare quæ fine aut ligare quos absolvunt: equidem ego aliud fapit, anathema fit. Nos non aliud optamus, nil nisi quod vestra cupiunt, præterim hoc facrum concilium & fuam fanctitatem illibate fervetur. Quomodocumque sperare possumus fuam fanctitatem, finito concilio, ejus decreta invioladta fervare, & ab illis pro fine officio fervari facere, nisi ante eum effectu teparet quæ contra decreta ac personas hujus facri concilii gesta funt? Mollatcunus hæc fancta fynodus concentari aut silentio pretetire, ne de ipsa hujusmodi spem in futurum concipere poterit. Tertius vestræ schedulæ articulus deo continet: primum, ut illi qui ad hoc concilium fuit missi pro adventu Græcorum, ad quem fua fanctitas commode accedere poffet, cum necessaria fit ejus præsentia. Secundo, de transferendo concilium ad Italiam, & ibidem de permanendo providere. Quoad primum, faterum concilium negotium hoc ita mature disponet, quod in eligendo locos nihil committetur negligentiæ, nec interdum labi tempus permittet, temque autem opportuno talis electio fiet, quod a nemine redargui poterit, ad quem quidem omnes de ecclesia Latina commode poterunt, profiliciet, jpsentiam autem fuæ fanctitatis ibidem nos etiam plurimum desideraremus. Et cum etiam ipse fuam profitentur necessitatem fore cognoscat, jperatione quoad illum nulla mutatio ut tanta fiat causa, qua nulla potest esse major, subtrahere

ANNO CHRISTI 1436.

debebit: Quamobrem tempore debito & suam A cessimus. Ex parte igitur nostra quidquid modestiæ & honestatis, interposito magno temporis intervallo, adhibitis etiam multis precibus, fieri potuit, fecimus extitit: etiam nunc magnopere optaremus literas apostolicas super hujusmodi indulgentiis exhiberi, ut nihil difcordiæ in ecclesia Latina notari possit: quas, si ipse summus pontifex illud haberet propositum satisfaciendi & complacendi tuæ devotioni, non dubitamus deferet, cum tantum ab oblatione vestra temporis effluxerit, quod vel nunc vel infra paucos dies commode transiisse potest. Et quoniam in ipso articulo dicitur, quod tuæ indulgentiarum pro subsidio Græcorum reperiendo non videtur pluribus convenienas, opportunum fore arbitramur aliqua hæc singula adjicere, unde pateat modum hunc minime calumniari debere. In primis, quicunque illi sint, æquius agerent, si more fanctorum patrum deliberationi universali ecclesiæ publicæ tua submittere. Hæc fanctis synodus non reperiet, sed matura & digesta consultatione habita, hunc modum esse valde convenientem judicavit: de quo si quis fuisset, ad ea quæ tempestate reperiri potuerunt fieri consueverant, respiciat. Nonne, cum pallagium generale pro recuperatione terræ Sanctæ indictum fuit, pro quo alis magnis ecclesiæ necessitatibus, indulgentiæ pontificum concessæ sunt? Nonne ex proximis annis bis aut pluries pro extirpanda hæresi Wicleffitarum modis idoneis idipsum actum est? Si ergo pro illis hæc indulgentiarum modi idonei judicatus est, cur & nunc pro reductione Græcorum, qui nihil forte poteft dici majus, non consebitur convenientes? Quod & si pro reparatione pontium ac villarum transitum fluminum pertinet, in ipse modernus summus pontifex, etiam ad infinitum privatarum personarum, plenarias concesserunt, cur & nunc, inflante ecclesia, fit tanta difficultas, nec solum ad reperiendum subsidium, sed pro salute innumerabilium animarum, quæ manus peregrinetur adjutrices, vigore illarum indulgentiarum, Deo recuperante? Quamobrem iste merito conveniens atque idoneus existimandus est. Objectio autem illa de guerris Christianitatis non videtur sufficient, cum & illis temporibus, vigentibus guerris & bellis, indulgentiæ, concessæ esse, & nunc concedi per suam sanctitatem manifestum est. Nec modus ille estquam Christiano necessitatem imponit, sed allicit, ut ex fervore spiritualis de hac re Deo collatis modicum aliquid contribuat tam moderate, quod nulli quidem difficile videri poftet. Imo & tempore guerrarum quo pluribus crimibus interitis homines fuerunt, convenientior hic modus videtur, ut omnes homines de contritione & penitentia cogitantes, facilius a guerris ipsis desistant, neque hi concedendis indulgentiis illud obstaret, quod ad tantum pontificis non credantur. Ita enim dici poftet de illis modis, si opponerentur, sed excogitati sunt cum indulgentiis illis etiam & alii modi, quos ipse pontifex concessit. Itaque obstaculis suam sanctitatem, ut videatur morem genere huic fauto concilio, paratam esse auctoritate apostolica & juxta observantiam sanctorum patrum ac ritum in universali ecclesia hactenus observatum, plenarias indulgentias publicare, faco approbante concilio. Certe deceffit, cum & ita paratum dicat, in fra fanctitatis quæ tamdiu super hoc facere requisita, tales literas vobis tradiciffit huic fanctæ synodo præfentandas. Quantam autem admirationem nobis præbeat,

ANNO CHRISTI 1436.

beat, imo & multis suspicionem, vos fortitan A centenati modo, quem universalia servant concilia abitere potuissis. Primo ipse requiritur per oratores nostros: ipse respondet & nobis referebat, quod per generalem Camaldulensem & dominum Antonium Ious oratores super hoc intentionem suam facto intimabit concilio. Hi duo offerunt, suam sanctitatem, cum exit certiudo adventus Græcorum, velle in indulgentiis vel in alio modo cum concilio convenire, & omnia facere possibilitas patiatur. Mittitur etiam poftea dominus Leonardus ad dilectum ecclesiæ filium cardinalem sanctæ Sabinæ suum præsidentem, quod in negotiis concernentibus fanctum concilium intendit ferqui suum concilium. Ipse cardinalis, hoc nobis intimato, remittit dominum Leonardum, consolens fanctissimæ suam sanctitatem debere facto concilio in petitione indulgentiarum & aliis ad commune bonum spectantibus. Sperabatque ipsum dominum Leonardum intra mensem cum dominio venire debere, sed adhuc non conspicuum est. Sed poft sex menfes destinavit vos, legati. Veniunt nova & nuntii tam ad ipsum summum pontificem, quam ad nos de certiudine adventus Græcorum & Græcorum & requirimus vos, ut desiderio concilii circa indulgentias satisfaciatis. Respondeto nos mirare debere nuntiis ad papam qui hoc facient. Quid sibi velint tot dilationes ac circuitus, magis volumus admirari ac dolere, quam tenere aliquid suspicari aut judicare, faltem ut præfidium ut; vel ipsi vel ipsa papa, quos dei hujusmodi literas venire, & opere intentionem suam complere opus est, ut verum esse congressumus, de quo plurimum gaudebimus, ipsum morem velle facro concilio genere: Ad observantiam vero fanctorum patrum & titunum ecclesiæ, ipsi deputati alias respondeunt, referunt, quæ & nunc, inflante ecclesia, fit tanta difficultas, nec solum ad reperiendum subsidium, sed pro salute innumerabilium animarum, quæ manus peregrinetur adjutrices, vigore illarum indulgentiarum, Deo recuperante? Quamobrem iste merito conveniens atque idoneus existimandus est. Objectio autem illa de guerris Christianitatis non videtur sufficient, cum & illis temporibus, vigentibus guerris & bellis, indulgentiæ, concessæ esse, & nunc concedi per suam sanctitatem manifestum est. Nec modus iste estquam Christiano necessitatem imponit, sed allicit, ut ex fervore spiritualis de hac re Deo collatis modicum aliquid contribuat tam moderate, quod nulli quidem difficile videri poftet. Imo & tempore guerrarum quo pluribus crimibus interitis homines fuerunt, convenientior hic modus videtur, ut omnes homines de contritione & penitentia cogitantes, facilius a guerris ipsis desistant, neque hi concedendis indulgentiis illud obstaret, quod ad tantum pontificis non credantur. Ita enim dici poftet de aliis modis, si opponerentur, sed excogitati sunt cum indulgentiis illis etiam & alii modi, quos ipse pontifex concessit. Itaque obstaculis suam sanctitatem, ut videatur morem genere huic fauto concilio, paratam esse auctoritate apostolica & juxta observantiam sanctorum patrum ac ritum in universali ecclesia hactenus observatum, plenarias indulgentias publicare, faco approbante concilio. Certe deceffit, cum & ita paratum dicat, in fra fanctitatis quæ tamdiu super hoc facere requisita, tales literas vobis tradiciffit huic sanctæ synodo præfentandas. Quantam autem admirationem nobis præbeat,

ANNO CHRISTI 1436.

Basilienses primum ambiant unitatem ut nos.

Epistola synodalis respondens ad invectivam factam sub nomine Eugenii papæ contra synodum Basiliensem, sub nomine Eugenii ejusdem, vocantis ad judicium synodale.

ANNO CHRISTI 1437.

VIII.

Sacrosancta, &c. universi Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Ecclesiam suam Christus Deus noster tanta firmitate stabilire dignatus est, ut, etsi fluctibus ac turbationibus mundi hujus agitetur, nequaquam tamen dejiciatur aut vincatur: imo nec portæ inferi prævalebunt adversus eam. Fundata enim est quippe supra firmam petram: petra autem erat Christus, qui ait: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Poteft quidem homo particularis deficere & errare, atque in æternum condemnari, & nemo scit utrum odio vel amore dignus sit: sed hoc certissimum est, ecclesiam nunquam deseri a Christo, nisi ejus ingratia aut dilectione privari, neque ipsum fanctum Spiritum deseffe congregationi fidelium, ut ipsos pastores, vel ad eos quos retinere vel capere non poftent, de corum territoriis, omnino expellentes, aut bannientes, seu etiam requisiti brachium seculare contra tales præfatores, cum indulgentiam confequantur, qui gaudet consuevit proficiscentibus in subsidium terræ sanctæ. Hanc autem, quæ in subsidium terræ sanctæ dari consevit, plenariam fore nemo eft qui nesciat, nec quidem ex tali decreto, quod, quem universalis servant concilia abitere papa, quidquam auctoritati ejusdem apostolicæ deperit: in omnibus enim sysnodalibus fanctionibus, semper prima & potissima refulget illius sanctæ sedis auctoritas: ac deinde patriarchum de antiffitum, totius ecclesiæ universalis, quam generalis concilia legitime congregata repræsentant. Et eft præterea omnibus contentientibus apostolicis constitutionibus hoc addimus ordinantes, ut in hoc concilio, cum papa sit absens, omnia sub nomine & bulla hujus facri concilii expediri debeant. Quod postremo dictitis de speciali ex indulgentiis collegiis, ut fideliter conservetur, & ad alium non expandam B nium, & gratiffimum nobis est, & id ipsum hæc sanctæ synodo cordi est, ita modo qui in literis indulgentiarum atque infunctionibus executoribus hujus negotii dandis continetur, satis evidenter conjicere potestis. Nihilo minus, si quem ejusmodi modum conceperitis, non renimus: imo contenti sumus, ut vos una cum aliis facri concilii deputatis eum præcipuam habeatis, quatenus pecunie hinc collegendæ, ad Græcorum & Armenorum fideliter exponantur. Ut autem fiscers hujus facri concilii intentio tam vobis quam omnibus innotefcat, offerimus ut hi qui alias fuerunt deputati, vel alii mox deputandi, conferant se præficient vobiscum omnem honestam & rationabilem viam concordiæ.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, quinto Idus Maii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

Ex mon. Sancti Sabinæ Ms. Ms.

Matth. 28.

Ibid.

Joan. 16.

ANNO CHRISTI 1437. Sed hoc fuit ordinatio ad Romanos & tollendo inconvenientia.

politana; dicens: Quis fideiat quod in medio A ad omnem conscientiam hominum coram Deo, ut super omnia vincens veritas cunctis apparat: & coram omnibus viventibus hercae caeteris nostra intentio in gloriam ejus, in cujus nomine congregati sumus. Siquidem Synodum ipsam, prolegendo unioni Bohemorum & aliis sanctis operibus multa cum diligentia incumbentem, vehementi flagrebo praetenie diffolutionis dudum concutiere ipsis dominum Eugenius, & fede ab ipsius ecclesiae corpore & unitate dividere. Quam quidem divisio radix fuit & origo malorum quae ecclesiam Dei vexarent, & nunc cum majoribus renovantur incrementis. Pro cujus diffolutionis reparatione quantos laboret doubos annis & amplius pertulerimus, orbis iple cognoscit. Sed & principes catholici tantum malum dividiendis illius abhorrentes, inflantissime laboraunt, ut ipse dominus Eugenius pure, simpliciter & cum effectu adhaereat; quod & fecit: diffolutionem ipsam tritum & nullum non fortiendo, declarans & decretum hoc Basileenae concilium a tempore fuae inhoationis legitime continuatum fuisse & esse, & proinde semper habuisse, continuari ac profecutionem habere debere, ac si nulla diffolutio facta fuisset: deinceps quoque a novitatibus & gravaminibus feu praejudiciis deferendis ab ecclesia Romana cum fanctis ejus & adhaerentibus eidem, realiter & cum effectu desistere & affirmans. Speratur jam haec fanctae unionis & concordiae ipsa, pace cunctis praegaere; hoc ecclesiae voluatem per necessum ab ipsis fynodi obedientia pertubari. Unionem Bohemorum proficeta extitit, regna & provincias ad unam ecclesiam, laboramque fuorum in his rebus Deus omnipotens dignatus est fructus redere gloriosos, ita ut regnum Bohemiae in ecclesie obedientia positum, jub regimine cristiani ecclesiae filii Sigismundi Romanorum imperatoris, felici tranquillitate laetetur & principes plurimi, praesertim per Germaniam & Galliam, ad pacem & concordiam redeunt. Insuper eadem fynodus pro aterna hominum salute, & vigentiem deformitatem reprehiendo, fallaria ecclesiae & pertinaciter ecclesiae obedientiae, formam ecclesiaeum canonicarum juxta fanctorum patrum institutu relatarum, quibus praelati fingularium ecclesiarum affuni debeerent, et reformeeter ambisio, ipse & homines ad primatus capefendos ingeeerent, fed *affumeeretur*, ut ait apostolus, *vocati a domino tamquam Aaron*. Praeter eiusmodi Romani pontificis de cetero eligendis modum apistilium praescripsit, statutum & qualitatem creandorum cardinalium ordinans, atque falsoteres regulas adjicienti profecto regimine ipsius Romani pontificis & ipsa ratiae, ac etiam patrimonii terrarum & dominium Romana ecclesiae pertinentium, quorum alienationem ipsius decretum fieri prohibuit. Cetterum decrevit, ne in collatione & conferenne beneficiorum praetenta vacantiarum, vel alio quolibet, quidquam exigeetur: pacificis beneficiorum possessoribus diffolui tamquam haereticis; citra divini cultus celebrationem, vitamque & honestatem ministrorum plurima fatisfieri disposuit: modum, tempus & ordinem celebrandorum conciliorum generalium, provincialium & synodalium ordinavit. In Graecis praetexis convocandis ad celebrationem oecumenici concilii, & profecutionem unionis eorum, laboret innumeros & impensis maximas consumpsit? fed incera, dum haeeanturut, eere rorum multimoda per universum ecclesiam exoritur rubiginis, dum ipse dominus Eugenius, prae dolore fa-

ANNO CHRISTI 1437. Cette Bulle fit. Eugenium ab omnibus Ecclesiae obedientia, & ipso minus ab ejus obedientia, nisi ab illius cum superiore.

ctis & operibus ab hac fancta fynodo iterum & diffunditur: unus eligitur in vacante ecclesia; ipse alterum referationibus inhaerendo profecit: fcandala, fchismata, divisiones per ecclesias oriuntur. Unde mirandum est quo pacto mitta ejus capitula alterer ordent ipsum nunquam contra ecclesiaeum canonicas venisse, nisi cum ipse celebrature fuisset, sive de persona ad beneficia minus apta, aut ex quo possit verisimilitter fcandalum exoriri: cum mitis nonorum fit ipsum ecclesiae, etiam prisiquam praelati moriantur, reservare, & vigore referationum ipsarum non expectatis officialibus, ipsis ecclesiis praefiterre pastores: nec adhuc apparuit ipsum aliquam ecclesiaeum expectatam, & debite examinatam, ex ea evidenti publicae utilitatis vel necessitatis, fecit praetendere videtur, respicit. Confirmationes quoque electionum per metropolitanos & alios ordinarios factas aut fiendas qualiqutiter petunt: Petunt in beneficiorum & dignitatum collatione intervenire etiam more inconsueto audita est; ita ut ut plerunque beneficia ipsa & dignitatem non expeditarunt, nisi pecunia realiter fuerit exhibita. Sed nec excusare nititur a fpecie fimoniaeae labis, quoniam vacantias sibiet ecclesiae ipsi liceret, imo etiam oportaeat, in substantiam Romani pontificis & ejus & affinitatem ordinum. Ut autem non contentionis gratia, fed veritatis & falutis, de hoc aliquid dicamus, ut si fana doctrina fapientum attentius perlegatur, ubi cum aliquo pactum initur ut pecunias tradat, non aliter beneficium aut dignitatem habituus, ibi fpecies contractus non gratuiti conspicitur intervenire. Nec ita lavari potest aquis excafationum illa pactio, ut a fpecie fimoniaeae labis redatur aliena. Hinc enim accidit, ut plurimi ex hac ratione fimoniae & falsui animarum procurande utiliores efent, qui pecunia caeent, aut ipsam non afferant, ad dignitates non affumantur. Hinc plerumque accidit, ut & cupidi & ambitiosi, qui feipsos gradu ambitio indignos reddunt, promoveantur facilius. Et ab interiore commodum impellit animum ad defiderandum dignos, promovendum indignos, quis illum a specie labis fimoniaeae purum affimabit? Sed & ex hoc contingere potest, ut a Romani pontifice facilius conferatur ad fibi attrahendum collationes dignitatum & beneficiorum, & electiones perturbandum, jura infirmorum impediendum, causaeae fuper his editos fub umbra plenitudinis potestatis infringendum: quod fortaffe non agerent, fi non effet pecuniae interventu talium electionum, vel reluqueent officium, & ipsi deoque vigilarent, correctori delinquentes, & majoribus intenuri. Sieque tunc ecclesia optime disponeretur, & adhoc nolitis temporibus indeveit, ut, cum vacat una ecclesia, fiant translationes plurimae, per quas plurimae ecclesiae vacare possint, ex quibus pecuniaeae exactio magis & magis abundet: quae quantum ecclesiis & falsui animarum nocent facile eft videre. Quis non intelligit hoc pro nocuvitate genus per interventum pecuniae ex radice avaritiae adumbrata plus divende ambitioni quam animarum falutí esse accommodum? Qui enim dignitates ambiuni, illi pecuniae conquirere laboraunt, quarum fatisfactio gradum alfequantur honoris. Hinc fua vendunt patrimonia; hinc fe fenoratoribus obligant: quibus poftea fatisfaciunt gradia, poffidiiones & cellas ecclesiis pertinentia, interdum aliiaeve eoguntur. Hinc regiones variae depaupeantur & evacuantur pecuniis. Hinc praelati per annos limitatos

ANNO CHRISTI 1437. Ita Bulla Eugenii IV. Sed Bulla Eugenii IV. Sed Bulla Eugenii IV. Sed

ANNO CHRISTI 1437. congregatam & falsibria ejus opera, ipse domi-
nus Eugenius confiteatur, atque per minas de-
bitum regimen ecclesiæ cuncta in pejus ruere,
miseria ex tandem synodus ipsa ecclesiæ Christi
tanta negotiaque laboranti & ecclesiæ domo Dei
accensa cunctam dominum Eugenium citare de-
crevit, facrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales
convocare, ut ipsis auxiliantibus convenientes &
falsaria provisio ecclesiæ donarent, priusquam
deteriora contingerent. Commemoravit cum do-
lore, non sine informatione præcedenti, dele-
das aliunde, qui publice & notorie in prejudi-
cium & scandalum gregis dominici super regi-
mine ipsius ecclesiæ in spiritualibus & temporali-
bus adeffe ferebantur, ut, omnibus in melius
emendatis, falsa & pax redderetur populo Dei.
Dolet quidem plurimum facta synodus, quod
talia commemorare oporteat: nec libellum fa-
mosum concitat, ut objicitur, sed tantum recli-
tavit ea non animo diffamandi, sed corrigendi,
prout ad eam pertinebat, quæ jam in publicum
prodierant, dum pro dolio obtrit a Christiano
licepit negligere non potest, quo minus in hac
negotiatilima necessitate languoribus universalis
ecclesiæ medelam quærat donari falsarum, ac
pro ea instet vehementius, implentque divini A-
postoli præceptum scribentis Timotheo: *Argue
obsecra, increpa in omni patientia & doctrina: omni
enim tempori cum sanam doctrinem non sufferinbunt.*
Rursumque ait idem apostolus: *Percutiam co-
rum amabiles angos, ut ferre eum non possint.*
Quod in peccatis publicis agi potest, maxime
per eum cui reformatio & correctio pertinet alio-
rum. Sed & beatus Gregorius in suo pastorali,
illos qui dum debentur bene agere cerdum,
docet a plurimis operiente incepari. Verum cu-
tationem prætatum aliquanto asperius ferent Ro-
manus pontifex aliqua in absentia ejus ipsorum
(ut creditur) fassionem, qui magis loqui quæ-
runt fibi placentia, quam ipsius aeternam falu-
tem & universalis ecclesiæ relevamen prospicere
plusima peragere conatus est; atque inter cete-
ra memoratum universis Christi fidelibus dire-
dit dictum epistolam: in qua non concitio,
non emendatio, proh dolor! afferrur, sed quæ
fibi objicitur, mendacter prolata esse scribit D
per hanc tandem synodum, quam utique hono-
ribus vehis ubique dicebat. Verum ipse pa-
ra curiatæ omnia cum manifestudine ferre de-
crevit, improperia etiam suaviter fuffinens,
dum argendo & obtrectando in omni patientia
& doctrina poffit homines perdocere in falu-
tem. Sed debuit arbitrari Romanus pontifex
populus non esse ferpiti fuis ne fallis propriis
& personalibus creditoribus. Neque hunc modum
convenientem caffibunat, ut ipse votatus
ad synodum indictam illud fabefcrigat, & ad
ed disperfos hincinde quarent feplum propriis
fuffitiatæ fermonibus. Quis enim est qui epi-
Bolum conferibere non possit, & in ea quæ
volet afferere? Quod fi propriis fermonibus fe-
ipsum quis hoc pacto pullificare possit, pauci
etiam qui fe debeant laetantur. Quod fi olim
Ambrosius pontifexes, Leo, Damasus, Siricius
[illegible] ipsum Eugenius quærere, ut fecunda-
[illegible] mentibus tolleret, multo am-
plius ipse Eugenius comparere debuit,
[illegible] ut ex ipsis senetur ipse de defecti-
bus notoris & [illegible] ibus ecclesiam dela-
tur esse, in quibus [illegible] mentaretur in pa-
pam jurisdictionem hominum [illegible] ambigere poffit.
Honestius quippe [illegible] fe vel alie-
[illegible] ipsum comparere, & ex [illegible]
tur quæ de ipso dicta erant, eluceret coram
omnibus justitia ipsa. Si autem & vera proba-
rentur, debita convertione omnia contegeren-
tur, & in melius emendarentur: fieque per de-
bitam conversionem bonorum plurimum & be-
nedictionem obtineret in populis: imo & exem-
plum pœnitentiæ cunctis præstaret, per quam
efficacior reformatio ecclesiæ & falsa diaeresis
universis: Nam & pœnitentibus sit dominus
per prophetam: *Si fuerint peccata vestra ut coc-
cinum, tamquam nix dealbabuntur.* Jam enim
adeo peccatum est, ut reverteri, ut ipse non
ffrat proferre non oporteat; fed poft naufra-
gium vitiorum oportet super secundam tabulam
pœnitentiæ conscendere in portum salutis. Cujus
rei exemplum in beatissimo Petro apostolorum
principe præclarum habemus, cui cum Paulus
in faciem reffistit, & diffidet eum non reffi-
ambulare ad veritatem evangelii, fit non solum
dixitur, fed & in epistola Pau ad perpetuam
rei memoriam scripsitur, non hoc molestæ tulit
beatissimus Petrus: imo expetit Paulli epistolam
commendavit, in quibus hoc ipsum non igno-
rabat contineri, ut & hoc fuis successoribus
exemplum daret non modefte ferre, & ei per
eorum capostolos aliquid tale pro sua & uni-
versalis ecclesiæ salute dicereture. Sed unum in-
ea epistola famosum ipse pontifex maxime pro-
fequi videtur, quod hæc sancta synodus ob
ejus excordia ipsum a papatu deponi affectavit:
quod fi verum gestarum seriem in memoriam
reduxerit, tala profecto reeaffitare, ut ipse
non ad papatum constituatur, dum ipsa syno-
dus ejusdem exterit, quomodo adversus cum
tunc convenerunt synodus, quæ de gestis ejus
nullum adhuc habebat notitiam? Quid tunc
contra cum intentaverit, cum ipse cœpit eam
diffiverre? Ita hæc quam benigne, quam pa-
tienter, etiam post diffolutionem vofarcitam,
hæc ipsa synodus prestitas contradictiones, im-
pugnationes, & reffiftentia, vexatio nodis in
diffolutionem ipsius & operum ejus tendentes,
hæcusque perulerit, fatis manifestum est. Sed
neque hic hoc notabile citationis quidquam
aliud quæritur est, quam ut ipse Romanus pon-
tifex convenientem provisio ecclesiæ donaretur.
Nulla quidem gratiæ, nihil deffideratis est, quam
ut ipse ecclesiæ Dei filiarum regat; quo qui-
dem ut pro libito voluntatis fuæ cuncta per-
agere velit, ipretis canonibus facrorum conci-
liorum, fed jura beatissimi Petri deffinunt
fe regat, non ut dominans in clero, fed ut
forma factus gregis, (Romana enim pontifex
ab universali ecclesiæ sacerdote, non dominus,
atque etiam schismatæ & concilia subnovat:
quæ contingunt dum heu minim proprium fu-
ffit impiæ voluntatem fuæ non ejus fundam
intentionem perturbafie: fed non latentes in-
tentionem, nihi ex operibus & fructibus, co-
gnoscere non possumus. Nos judicamus ex quo
potest, dominus autem intuetur cor. Nemo
quid prohibeat poffet libera hominis voluntas,
ne fructus bonorum operum ex fe producat, ut
defectuosus regimen abhorrens, ut pacem &
unitatem conferret? profecto longe melius fu-
deret animos hominum in approbationem ju-
ffitiæ fuæ, & bona opera fe fecisse ostenderet,
quam prædicando fe habuisse bona intentio-
nem, quam homines nec intueri nec dijudi-
care possunt. Quis enim impedivit, nec ho-
die impedit, ut abaffus curiæ hoc non abfol-
lere, nec de prefenti auferat? Sed mirandum
valde est, quod ipsemet dum per eum qui-

ANNO CHRISTI 1437. revocatam & annullatam literam approbare co-
gitat eadem epistola, de procesfum concilii
tunc contra hanc diffolutionem deductum re-
probare: cum tamen diffolutionem ipsam int-
tam esse & inanem apette per literas fuas con-
fessus fit. Cui diffolutioni si putares paroiffent,
manserunt adhuc regni Bohemiæ defolatio, nec
Bohemorum ipsorum unio facta fuisset; imo
quamplurimæ patriarum & veraram defolatio-
nes, eruptæque hæreses, & mala innumera
verisimiliter perpetrata fuissent. Si illam diffo-
lutionem deffeciit, cur iterum eam fecerunt
fuam, quam dicit divinus apostolus:
*Si ea quæ destruxi iterum ædifico, prævaricatorem
me me constituo?* Illud autem valde flebile est
quod idem ipse concilium fine justificatione
& justitia, super illata diffolutionis revocatio-
ne ipsum monendo, procesfisse; adjicientes
iterum, quod patres in concilio existentes con-
tra divinum voluntatem ipsum fuspirmere quæ-
fierunt, five augufture potefftatem, & fe supra
eum constituere supremos. Namquid ipse jam
solvere habet: atque propter fuffum personæ
fuæ, quæ mortalis est, auctoritatem ecclesiæ
immortalem confundere nitatur; fed ipsius ad-
jutor est Christus, qui eam non deferet. Jam
vero ad cetera dicamus, quæ citationi nostræ
respondere volens, adversum nos retorquere nit-
titur. Ipse quidem quantum tetratum excusare pre-
tendens, dicit Nicolaum de Fortibrachiis de
comitem Francifcum de Cotragulla contra
eum fuisse latentes, qui dicentes fe effe ca-
pitaneos concilii, terras ecclesiæ invaferunt,
unde ftrages fecutæ funt. Si autem vertas re-
ram spectatur, nunquam illi ab hac facto cuni-
cilio invadere terras ecclesiæ jufi fuerant, ne-
que res talis ullo tempore per concilium deli-
berata existit. Verum videntes diffolutionem,
quam ipse dominus Eugenius adversus concili-
lium tunc fovebat, hanc accepeerunt audaciam.
Unde & qui diffolutionis hujus causa fuit, ipse
etiam causa extitit malorum ac diffensionum
quæ exinde fecuta funt: quamobrem jam id
dictum: *ab prima diffolutio*, per quam ab
unitate hujus indifpofitus fuit dominus ipse Eu-
genius voluntarie recessit, causa fuit & origo
malorum. Sed postquam diffolutionem fufti-
lit, nunquam ipsum regnare ipsis ecclesiæ,
quæ recuperari poterant, oportuit in alienas
manus tradere, & titulum in eis alteri affi-
gnare, ut tam reperti non poffent? & quo
tunc vera alienatio patrata est? Quid praeter-
ea de alienatione alterum deinceps terrarum
facta, ac burgi fuisse? Sequeris, & plurima
dictorum est, cum tamen ante adhaesionem ipsi-
jus jam per decretum hujus concilii specialiter
terrarum omnium ecclesiæ alienatio fibi interdi-
cta fuisset? Debuit quidem imitari beatum
Ambrosium, qui imperatori quæsenti hereti-
cum Christi ecclesiæ; Abfit a me et Christi
fi hereditatem tradam: non tradidit Naboth
fuam, fed propria cruore defendit. Sic hæc
facta, quæ fit fanctum fynodum fe excufan-
do detorquere nititur, manifefte reverteruntur
in ipsum. Ceterum aliam excufationem fuper
impedimentis indulgentiarum afferens, dicit fe
nullas indulgentias plenarias de novo contulifie,
fed folum antiquas renovafie. Verum *c. 8. q. 1. Pala-
lucs* nominatim, quoties opus erit, delegabi-
mus quamplura, ubi pro causa exigentia, ut
refectione materialium ædificiorum, plenariam
concessi indulgentiam, tunc eo maxime eum
ecclesiæ tabdidis Christiani populi pro ceasa-
tio-

ANNO CHRISTI 1437. ecclesiæ retinenda unitatem, in qua tam ipsa
Romana ecclesia, quam aliæ singulæ ecclesiæ
laeldundtur. Et fi auctoritas quæritur, Inquit
Hieronymus, obiit major illi Urbe: Sed ipse
primus fcisfiure & divisionis auctor extitit,
cum primus fynodum diffolvere, & fe ab ea
segregare incepit, quo in hujusmodi segre-
gatione & diffolutione longe temper perfiftere
voluit, & nunc dum poft longam expectatio-
nem ac multam tolerantiam ejus emendatio &
reginimis ecclesiæ Christi fuisset provisio quæ-
ritur, ipse loquitur grandia adversus fanctam
synodum & ecclesiam Dei, ipse eandem fynod-
dum diffolvere conatur, & fe ab ipso judicem
fiant, aut aliquo forum præfidentum oratio-
Namquid ei conveniens est tale quærere
diffugiens, qui aliquando fabebat per pontatores
fuos circa hujus concilii exordia fe ante omnes
reformationem offerre, quodque de vita
ejus audacter imperatorem? Namquid hoc jam
tolerabile est, ut propter effugiendam corre-
ctionem ipsius aut fui oratorum concilium dif-
solvere habeat: atque propter fuffum personæ
fuæ, quæ mortalis est, auctoritatem ecclesiæ
immortalem confundere nitatur; fed ipsius ad-
jutor est Christus, qui eam non deferet. Jam
vero ad cetera dicamus, quæ citationi nostræ
respondere volens, adversum nos retorquere nit-
titur. Ipse quidem quantum tetratum excusare pre-
tendens, dicit Nicolaum de Fortibrachiis de
comitem Francifcum de * Cotragulla contra
eum fuisse latentes, qui dicentes fe effe ca-
pitaneos concilii, terras ecclesiæ invaferunt,
unde ftrages fecutæ funt: Si autem vertas re-
ram spectatur, nunquam illi ab hac facto cuni-
cilio invadere terras ecclesiæ jufi fuerant, ne-
que res talis ullo tempore per concilium deli-
berata existit. Verum videntes diffolutionem,
quam ipse dominus Eugenius adversus concili-
lium tunc fovebat, hanc accepeerunt audaciam.
Unde & qui diffolutionis hujus causa fuit, ipse
etiam causa extitit malorum ac diffensionum
quæ exinde fecuta funt: quamobrem jam id
dictum: *ab prima diffolutio*, per quam ab
unitate hujus indifpofitus fuit dominus ipse Eu-
genius voluntarie recessit, causa fuit & origo
malorum. Sed postquam diffolutionem fufti-
lit, nunquam ipsum regnare ipsis ecclesiæ,
quæ recuperari poterant, oportuit in alienas
manus tradere, & titulum in eis alteri affi-
gnare, ut tam reperti non poffent? & quo
tunc vera alienatio patrata est? Quid praeter-
ea de alienatione alterum deinceps terrarum
facta, ac burgi fuisse? Sequeris, & plurima
dictorum est, cum tamen ante adhaesionem ipsi-
jus jam per decretum hujus concilii specialiter
terrarum omnium ecclesiæ alienatio fibi interdi-
cta fuisset? Debuit quidem imitari beatum
Ambrosium, qui imperatori quæsenti hereti-
cum Christi ecclesiæ; Abfit a me et Christi
fi hereditatem tradam: non tradidit Naboth
fuam, fed propria cruore defendit. Sic hæc
facta, quæ fit fanctum fynodum fe excufan-
do detorquere nititur, manifefte reverteruntur
in ipsum. Ceterum aliam excufationem fuper
impedimentis indulgentiarum afferens, dicit fe
nullas indulgentias plenarias de novo contulifie,
fed folum antiquas renovafie. Verum *c. 8. q. 1. Pala-
lucs* nominatim, quoties opus erit, delegabi-
mus quamplura, ubi pro causa exigentia, ut
refectione materialium ædificiorum, plenariam
concessi indulgentiam, tunc eo maxime eum
ecclesiæ tabdidis Christiani populi pro ceasa-
tio-

ANNO CHRISTI 1433. tione fidei catholicæ & *indulctione* Græcorum indigebat, & in partibus Burgundiæ, Sabaudiæ, Franciæ, varisque regnibus nostilimum habetur. Dum vero requiritus extitit, ut in concilione indulgentiarum plenariarum pro facto Græcorum expresse concurreret, dixit le, ne clares excitæ contentionesque, aut ejus vilescerent auctoritas, maturius incedere volutile. Non *timuit* hanc auctoritatem vilescere vel contemnat *clavis*, si pro quibuslibet indiscrete *mortuis* hæc indulgentia donaretur. Quod si, ut ipse allegat, incertus erat Græcorum adventus, nunquid propterea non oportuit ecclesiam præparare quæ in hujus operis profectionem erant necessaria, ut ut promissa Græcis implerentur, & ea diffoneretur, sine quibus ipse Græci ad terras Latinorum conduci non poterant? In quibus præparandis jam hæc sancta synodus a civitate Avinionensi septuagesima millia ducatorum in mutuum accepit, & antea duodecim millia a partibus in concilio existentibus, dum priores nontio ante hominem missi in Græcam, tres videlicet solemnes oratores, quorum unus ad nos redit, alter vita functus, tertius usque in hodiernum diem pro conducione remansit permanitis, plures quoque alias impensas fecit, super quibus omnibus nondum octo millia potuit colligere. Ecce quomodo patres hic cuncti fere in his rebus dilatare quærunt, quam plures altera propriis pecuniis, quas ex mutuum tradiderunt, etiam nobilia &c. loca. In sua pignori obligarunt. Sed dicit, cum res clericorum principaliter agerentur, superfluum fuisse laicos oneraret; neque certe oneravimus laicos ipsos, sed tam clericis quam laicis, qui sua liberalitate & pietate in fidelibus hujus rei agendum contribuere velient, indulgentias concessimus. Numquid hoc eli aliquem compellere, aliquem oneraret? Numquid hoc eli contra in ecclesia Dei, quod pro factis fidei catholicæ indulgentiæ concedantur? Adjecit insuper, affectasse omnes gentes ecclesiæ ad tam pium opus protinus exhibere, sicut & opere fe dicit adimpleville, gulcas, pecuniis, & omnia, quæ pro Græcis ad Italiam transferendis necessitatem erant, fus ex impensa transmittendo. Sed certe intelligimus ipsum hujus rei gravia exactionem quamdam valde odiosam, etiam super laicos bonorie constitutos, impolisse. Fateor autem hæc sancta synodus non auro & argento fe ecclesiæ hoc pulchra fulcitum, sed fperans in adjutorio domini, qui cum hominum corda fecerat & direxit, negotiis ecclesiæ & fidei catholicæ condecendi fidelem se fincerum impendit operam, non vertia expetere fubdolum catholicorum populorum, quorum incumbit procurandæ falutis. Sed jam compellit ipse dominus Eugenius nos Italiæ vel aperire veritatem, quam libertinus tacuilemus. Ipse diversis artibus hoc concilium diffolvere tentavit, aut in eum locum transferre, ubi liberius libitum fue voluntatis impleret, & hujus fanctæ fynodi reformationem inhortaugeret, etiam principuam de citatorio "nullume ulla mentio haberetur. Tandem cum Bononiæ complere non poffet, jam per mediam Germaniam patiri fperat opetatis. Hinc varia impedimenta, quæ gravissimæ commiationes Avinionensibus fecerunt, ne pecuniam prefferent. Hinc variæ promissiones beneficiorum & dignitatum, hinc plenaria potestas in legationibus ad diversas regiones hujus synodi conformptæ, hinc labores innumeri attempta, ut aut concilium diffolveret, aut locum quem affectabat obtinere poffet. Tandem cum pecuniæ & galeæ ex parte hujus facri concilii in Avinione expedite fuiffent, & antea octo millia florenorum pro Græcis congregandis in Constantinopolim transmissa, res quoque inchoatæ tempore & tranquilla deducione deduci poterant. Nam & Græcorum oratores hæc adventres, quidquid dicerent, semper in hoc perfidiabant, quod a decreto fuper conventionem ipsorum nullatenus discedere recederent. Cui decreto in electione locorum per non fedes, & omnium aliarum rerum expeditione fatisfactum erat. Ita ita felicitate dispositis, ipse dominus Eugenius volens metere ubi non feminerat, qui & precedentibus temporibus magis opportunum fuerat arbitratus ut legati mittereutur in Constantinopolim, tradiduit Græcis, & ex hoc fuer ipsorum conducto ad concilium ecumenicum in his partibus occidentalibus celebrandum, videns ipse jam fecisse ea, quæ antea decedentes conductionem disponi, tunc pecuniis inventis, galeas transmittit, quæ ipsos Græcos in aliquem locum Italiæ, quem vellent, deducerent; non parcens honori ecclesiæ Latinæ, in qua Græci nec sic jam, proh dolor, videbunt miserabilem divisionem, quam ipse adversus hanc fanctam fynodum in procuratione opportunæ fidei hujus fi modi per eam inchoata exercet. Unde & maximo perturbatio rebus agendis afferitur, & quæ prius parata curfu dabant, nunc varia exponuntur fluctibus. Nonne fanctius fecisset profectionem inceptam in unitate conforere, quam pecuniam in fomentum divisionis & ecclesiam turbationem confumere? Affentiat ipse, quæfumus, aliquando faltem in hoc tanto fidei negotio hujus fanctæ fynodi tenere unitatem, quæ loca opportunissima in his partibus extraramontanis elegit, ubi potentissimi principes Christiani & universitates studentium, præterim in facra theologia, parequeque & feminas magis abundant: ubi ad honorem ecclesiæ Latinæ poffet haberi conventus celebrior, & ad bonum fidei, ac ipsius unionis fortius efficacius. Nec ipse dominus Eugenius laborem veniendi ad hæc loca recusare debet, qui etiam in loc omoriera pro tantæ hujus profectioni deberet, cibando fe fidelem Christi vicarium, qui pro falute gregis fui de cælo defcendit, præsertim cum & ipse dominus Eugenius in hac epiffola profitetur fe velle pati quæcunque redebiliom orientalis ecclesiæ, pro qua tamen (quod dolenter referimus) indici adhuc non potuit in extra Italiam egredi velit. Quod si volueffet, poterat toti ecclesiæ dare pacem. Imo & notoriis oratores ad eum milli obtinere non potuerunt, ut pro Græci conducendis ad loca per nos electa falvum conductum donaret, quem facultates principes universi liberalissime concedebant. Non autem ipse conari debet Græcos ad locum electum per hanc fanctam fynodum exacte à quo folum tria loca elegit, cum & Græci peregrine in locum per nos elegendum adventre; nec pati debet hæc fancta fynodum exacte à quo folum tria loca elegit, cum & Græci peregrine in locum per nos elegendum adventre; nec pati debet hæc fancta fynodum exacte à quo folum tria loca elegit, cum & Græci peregrine in locum per nos elegendum adventre; alio loco fine feo confenfu cum Græcis ipso celebretur, ubi certa sequeretur Latinæ ecclesiæ diminutio, & incertus effet unionis Græcorum adventus, postetque contingere & illam unionem non perfici, & Latinam ecclesiam in confusione ac deformatione manere, auctoritate synodi ipsius Latinæ universalis ecclesiæ miserabiliter conculcata & profrata, quæ nullatenus permittenda

ANNO CHRISTI 1433. postulanus, sed ecclesiæ retinebritus, Deo favente, firmitatem & auctoritatem, atque nobilio intus unionem Græcorum pacis conventa pro viribus profequemur. Interfeit autem præmissa epiffola velusi pro relatione ' cilmini, quod in hac fancta fynodo difpendiosum, commotiones voturum, vendunnor, ac beneficia. Sed nelcitus unde hæc accepeit, nisi fortitan impugnatores veiit, quod in concilione indulgentiarum largienibus pia fabidia in opus Graecorum indulum eil, ut commutationes voturum & difpenfationes aliquas obtinere poffint. Numquid de hoc illiterate eil, quod illi fua pecunia elemofynis redimant, quæ elemosynæ in profectionem illius fallbertine unionis Græcorum manifefte impedimentum adferunt autem alias difpenfationes, quæ hic concedantur-, vendi afferat, cum homines hic ad matrem fuam ecclesiam Latinam, quæ fanctissimus obtinendis fuæ refugere nonm fit, ne illas magnas exactiones pecuniarum fubire cogantur - ipse in curia pafim Italiæ Eugenius Papa confitat exercerit? Signet nobis unum qui in hac fynodo benefitium aut difpenfationem, vel aliquod aliud tenfrdiefit, & videbit nos protinus debitum jufititiæ peraguie. Dicit nos benefiticorum collationem, fibi pleraunque admittere illa, ac fuffo nomine fed fi antiquorum fynodorum acta perlegerit, quæ epiffcopoffpenumero infituerunt, & deffituerunt. Imo etiam Nicæna fynodus Eufbathium epiffcopum de Nicea Beroea in Antiochia transfulit: fi etiam Matthiam apoffolum & primos feptem diacones per concilia primitiæ ecclesiæ epiffola affumptos meminerit, non negabit in ipfis benefiticis per fynodum uniiverfum minillros jufitiæ infituit poffe; quod tamen tenffime non egimus, imo collationem beneficiorum per ipsum dominum Eugenium fuftinovimus exercori, licet multas inordinationes gratiarum expectativarum & nominationum ipsius pontificis viderentur - quibus mediantibus, in expugnationem ipfius fanctæ fynodi et universalis ecclesiæ, varios fibi consbatur exquirere favores: fed capitulorum temper fovere uniratem & pacem. Verba plurima per hanc epiffolam in nos gravia proferuntur, quæ etiam occulta conficiunt, fine affectibus dijudicant, dicit quod creditur in cordibus noffrris potiffime inelfe avaritiæ ardorem. Ecce dum fidelitatis noffræ nomen, dum promotiones & beneficia non quærimus, & ad bonum universalis ecclesiæ noffra ventimus ffudia, avaricoramur. Proteffemur hujus epiffolæ principum noffra (ut inquit) facrilegia jurifdictionem, & jufcriffiones & errores velle fopiri. Sed dum ipse dominus Eugenius jufititiam fuam proferre debuit, refugit judicium: diffolvit, quantum in fe eil, concilium. Et infuper quæ in ecclesiam Dei proferat, quo pacto excofitationes in peccatis adducat, pranififfe tefiantur, quæ certe dolenter profertimus. Nam ipsum & & neffius fapere, & loqui veracius, atque honeffius operatem, nec ita contra mundi propriæ animi effere paffionem. Sed cum omnia dixit quæcunque voluit, ubi fuæ illa facrilegia? ubi jufcriffiones? ubi errores quos nobis inicere dicebat, & quos fopire poffiebebant? Melius quidem fuffet verba tam injuriofa fubjicere, ubi nullum penitus in te ipsa apparentia afferere potuit, nec Deo favente afferet in æternum. Nec proper opprobrium talium, aut quarumlibet detractionum diffeminationem, profectionem boni communis & defensionem universæ *Concil. General.* Tom. XVII.

a falis ecclesiæ atque concilionum generalium; quibus robore fidei catholicæ dare Christo instituit, eodem adjuvante deferemus. Paciatur tamen nobis & imperitiam objicit eadem epiffola. Sed, si veritatem amplecti velit, nullam hujus fancta fynodi conficiatione in omnibus hic quæ decreta fierunt cœptam invenient, in quam non longe major pars prælatorum, major pars doctorum, pars quoque ex omnium nationibus vivorum confenfit. Imo plus quam duæ partes concilii in idipsum convenerant, quod eil copiofe congregatum. Et omnium pertinaxque donec ex largitate Sanctæ Spiritus distributa dividentis unicuique prout vult, confideratius examinaffit, partius talia beneficia? Tandem ita fabidendæ quæ in emanata ratione dicebantur, vos Christi fideles exhortatur, ut fchifmata impiffima & hæretica (ut inquit) fcandala deteffemur, & noffrisque contatus, quos impiffimos dicit, reprimere fludeatis: quæ jam omnia, etiß graviffimarum injuriarum plena fint, a maximo calorare pofficiet fumus, cum non nobis fit animus verbis contendere, fed tantis contatibus perquirere, quid commodissimi, quid convenientius agendum fit pro reffitudinis falute, fed dominus Eugenius fchifma fe abhorrere offendit, & fub titmore fchifmatis in hoc tanimo hominum pertinaxque, ut adeqrafus hanc fanctam fynodum libere agere poffit quæcumque voluit, & divifionem quam ab excordia (ut præmiffum eff) inchoavit, ita conducere, ut confundatur fynodalis auftoritas, & libitum fuu prævalent voluntatis, atque jubvelamine communis fchifmatis ipfe corrigi non valeat: quæ res etiam exemplum pernicioffum afferret pofteris, in magnam ecclesiæ defolationem. Nam quidquid fumit pontifices vellent, in futurum pro libito agere hæc poffent, omni fubfato timore, confidentes ab mechanis fchismatis nunquam eorum correctionem per concilia generalia tentari poffe. Infuper dum fchisma diffuadet, ipse actu schisma pernicioffissimum eborum conciliorum, quæ nunquam adstitum eil, exigitur. Sed ut aliud conficiam in certatam Ferrariensem, contra decreta concilii Constantiensis, & illius, ac etiam illa quæ Tunc Generalis Synodus ipse fuit expoffit approbavit. Nos autem, favente Christi gratia, nullum schisma fiectimus, imo veram ecclesiæ pofficquamus unitatem, ut videbitur cum ipse Romanus pontifex, quem cæteri omnes unanimiter tegunt unitatem ecclesiæ congregare, & non fe fecerit. Ut hæc quæ unitatem ecclesiæ fint confictita, foliditatem Petri tenerant, quæ non in unius folius pofficnæ voluntate conffitit, quæ quotidie errare poffit, cum & aliqui Romani pontifices in erroren lapfi fint, fed maxime reffidet in universalis ecclesiæ catholicæ convenia, quem Christus, cujus verum ipsius non defeect ulque ad conflamationem sæculi. Unque omnes idem fapiant cum ecclesia congregata, & ceffiate illa schismata, quæ proh dolor! in oculis noffris jam vigore confpiciuntur, dum ipse dominus Eugenius in divisione inchoata nimium perfeverat; qui etiam rurfum ad diffolutionem fenefi revocatum recertiam, ut aliquando bonum universalis ecclesiæ consuphat; & nihilo minus adhuc expectamus, hoc maxime deliderantes, ut omnes prælati & principes Christiani, ac cæteri fideles, juncta animi & concordi fententia in his discriminibus consultant publice falui ac regimini fafcrati totius ecclesiæ: nam res omnium agitur, hoc primus

&c.

ANNO CHRISTI 1442. & requirimus, ut ecclesiasticorum copiosus numerus ex omni regione huc affluat, fiet ad hanc synodum universi fidelis ecclesiæ sunt legitime vocati, & pariter deliberent quid potius pro unitate conservanda, & omnibus rebus ecclesiæ feliciter ordinandis expedit. Universo quoque jam intelligere speramus, hoc non esse schisma quærere, sed potius vestræ felicitatis perpetuam devitare: quod contingeret, si forsitan pontifices nostri temporis a sacris concilijs, quorum sufficitia sui prædecessores maxime excepit, curabant, se velle ut ipsa ecclesia universalis sæpe diuque, & eisdem repugnare: cognoscentque jam cuncti apertius, quanta sit necessitas pro soliditate fidei & ecclesiæ retinere conciliorum unitatem, quæ dum magis opprimitur, tanto magis in animis hominum excaecatis: hoc diffinitione omnipotenti ab ortu propagata qui mala esse non sineret, nisi potens effet bona etiam ex eis elicere: Ideo dilecti ecclesiæ filii principes Christiani & universi fideles, ecclesiæ per Dei gratiam Intellectis, cognoscentis ubi veritas & justitia residet, per quam ad pacem pollimus pervenire salutatem. Vobis quoque de orate, ut dominus Eugenius Romanus pontifex meliori fretus consilio, & propria voluntate paululum inclinata, ad pacem, unitatem, & salutare regimen ecclesiæ tendere & animarum, benignius se convertat, & illum in visceribus caritatis hæc sancta synodus paratis animis amplexabitur, totis viribus adjutum. C ut ipse in omnibus bonis semper abundet: ad hunc quoque civitatem veniant universi, quibus pire vel confutatione concilius generalium Ecclesiæ tenuerint. Mittant hoc principes sæculi fuos oratores, ut super cunctis quæ pro bono ecclesiæ agenda sunt, communi omnium consensu explicatur conciliorum Ecclesiæ, & in omni pace ac tranquillitate cuncta disponantur ad gloriam nominis Christi, & salutem ecclesiæ suæ, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum.

Datum in nostra generali congregatione, in ecclesia majori Basileensi feliciter celebrata, decimoquarto Kalendas Novembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo tricesimoquarto.

IX.

ANNO CHRISTI 1442. *Responsio synodalis facta oratoribus illustrium imperii Romani, &c. inflantibus ut superfederetur in processu papæ Eugenii.*

Serenissimis, &c. ad futurum rei memoriam.

Audivit hæc sancta synodus affectionem devotissimam venerabilium archiepiscoporum, & ceterorum illustrium principum electorum sacri imperii, ad pacem & quietem ecclesiæ, quam vos egregij ipsorum oratores in nostra congregatione generali diferta oratione referastis; vicissim quoque audierunt diferetiones vestræ zelum sincerum, quem sancta eadem synodus ad ipsius ecclesiæ salutem & pacem semper gessit, veluti per venerabilem archiepiscopum Panormitanum ex ordinatione hujus facti consilii fuit in eadem congregatione latius explicatum. Deinceps pro affectu quem ad pacem in cordibus nostris fedulo geximus, abeidem diferentibus vestris inter deputatos hujus facti concilii quæstum est, ut media ad pacem ipsam opportuna velletis aspirare. Nam hæc sancta synodus omnia media intendebat gratis animis amplexari, per quæ auctoritas ecclesiæ levaretur illæsa, & reformatio tantis expetita temporibus, & pro qua iam in concilijs Constantiensi, Senensi, & illo Basileensi tot tunc adhibiti labores, quibus tandem fructuosum fortiretur effectum, ad Dei gloriam, & animarum salutem. Vos vero pacis inventrices ipsam habuisse diuitiis, si fortasset retur processus adversus dominum Eugenium papam IV. inchoatus, & interim opera dederetur per dominos vestros Basileæ, ut ipse dominus Eugenius diffolutionem prætentam concilij per eum attentam revocaret, & ea quæ advetus hos factum concilium egerat, de quibus attinet etiam de justitia ipsius concilii dominus vestros, plane informatos esse commemoratis. Unque infuper idem dominus Eugenius decretis synodalis fuisperet, & de congregando concilio pro Græcis fe non intermittere, sed fieret apud Græcos ipsos inflantia, ut vestrorum ad illuptem tenus locorum ellectum per concilium, quod si obtineri non poffet, videretur de aliquo tertio loco eligendo qui de concilio & papæ tuous & accommodes foret; adjicientes quod ad papam fuper his deffinaremus oratores. Et tandem, si concordia aliqua non poffet inveniri, hujus ipsius rei causa ad ecclesiam concilium & papa in aliquos compromittetent. Quibus per vos ex optima intentione & zelo linceio (ut credimus) expeffis, mutuæ diferationes vitabitis, doximus hoc modo respondendum: Laudamus & commendamus plurimum devotionem venerabilium archiepiscoporum & ceterorum illustrium dominorum vestrorum atque vestrum, quam fi mul & justitiam hujus sacri concilii attentius considerare, & pacis media inventive conari conspicimus, laboribusque ipsorum & vestri gratia eft habenda. Nos quoque ea cupimus effrere, quæ ad pacem falutatem confequendam, & pirum vestrum deffiderium commodiorem efficiatora fint. Speramus autem, favente Christi clementia, pacem ipsam nobis & vobis pariter deffiderantes inventri posse, si forsitan pacis justitiam non prosus abjecerimus. Nam ita justitia & pax obcultate fuit, atque tali vinculo fuit federatæ, ut ejusdem unam fine altera quærit, nentram valet ampleci. Si conflantibus animis viam justitiæ & veritatis ingrediamur, auctoritatem ecclesiæ & determinationes fidei jam in pluribus concilijs promulgatas, atque per universalem ecclesiam approbatas, totis viribus defendamus, quæ concorditer acclamamus, Romanum pontificem teneri obedientiam Ecclesiæ concilijs, in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, & reformationem ecclesiæ in capite & membris, ut ipse dominus ait, ut quod veritas ipsa declarata fonat, opere impletur, pacem optimam & nunc & in futurum universa ecclesia conlequetur. Nec Romani pontifices pro libito fuæ voluntatis implendæ adversus universales fynodos tanta bella movebunt in continuam perturbationem ecclesiæ, fed benigne amplexabuntur, quæ universali concilio funt inflituta pro ædificatione ipsius ecclesiæ & animarum falute. Ipsi quoque hoc pacto a fynodo universalibus omni favore & honore tractati meberuntur. Indicant nos prudentes exiftimare de futuris, dominum Eugenium papam IV. facilius ad hanc pacem inclinari posse pro falute animarum, & totius ecclesiæ, si processus inchoatus per hanc sanctam synodum continuetur, quam si eodem processu suspenso modis precibus de hoc

ANNO CHRISTI 1442. interpellatur. Meminitis, ut credimus, dum A altera vice concilium diffolveret, neque precibus inclyte memoriæ Sigismundi imperatoris Romanorum, nec archipiscoporum, & ceterorum illustrium principum electorum sacri imperii, aut quorumlibet illorum, ad hujusmodi revocandam diffolutionem induci possuisse, donec ad suspensionem ipsius ab administratione papali hæc sancta synodus procedere decrevit. Ubi vero nostra Basileæ, ut ipse domiuus Eugenius diffolutionem prætentam concilij per eum attentam revocaret, ea quæ advetus hos factum concilium egerat, de quibus attinet etiam de justitia ipsius concilii dominus vestros, plane informatos esse commemoratis. Unque infuper idem dominus Eugenius decretis synodalis fuisperet, & de congregando concilio pro Græcis fe non intermittere, sed fieret apud Græcos ipsos inflantia, ut vestrorum ad illuptem tenus locorum ellectum per concilium, quod si obtineri non poffet, videretur de aliquo tertio loco eligendo qui de concilio & papæ tuous & accommodes foret; adjicientes quod ad papam fuper his deffinaremus oratores. Et tandem, si concordia aliqua non poffet inveniri, hujus ipsius rei causa ad ecclesiam concilium & papa in aliquos compromittetent. Quibus per vos ex optima intentione & zelo linceio (ut credimus) expeffis, mutuæ diferationes vitabitis, doximus hoc modo respondendum: Laudamus & commendamus plurimum devotionem venerabilium archiepiscoporum & ceterorum illustrium dominorum vestrorum atque vestrum, quam fi mul & justitiam hujus sacri concilii attentius considerare, & pacis media inventive conari conspicimus, laboribusque ipsorum & vestri gratia eft habenda. Nos quoque ea cupimus effrere, quæ ad pacem falutatem confequendam, & pirum vestrum deffiderium commodiorem efficiatora fint. Speramus autem, favente Christi clementia, pacem ipsam nobis & vobis pariter deffiderantes inventri posse, si forsitan pacis justitiam non prosus abjecerimus. Nam ita justitia & pax obcultate fuit, atque tali vinculo fuit federatæ, ut ejusdem unam fine altera quærit, nentram valet ampleci. Si conflantibus animis viam justitiæ & veritatis ingrediamur, auctoritatem ecclesiæ & determinationes fidei jam in pluribus concilijs promulgatas, atque per universalem ecclesiam approbatas, totis viribus defendamus, quæ concorditer acclamamus, Romanum pontificem teneri obedientiam Ecclesiæ concilijs, in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, & reformationem ecclesiæ in capite & membris, ut ipse dominus ait, ut quod veritas ipsa declarata fonat, opere impletur, pacem optimam & nunc & in futurum universa ecclesia conlequetur. Nec Romani pontifices pro libito fuæ voluntatis implendæ adversus universales fynodos tanta bella movebunt in continuam perturbationem ecclesiæ, fed benigne amplexabuntur, quæ universali concilio funt inflituta pro ædificatione ipsius ecclesiæ & animarum falute. Ipsi quoque hoc pacto a fynodo universalibus omni favore & honore tractati meberuntur. Indicant nos prudentes exiftimare de futuris, dominum Eugenium papam IV. facilius ad hanc pacem inclinari posse pro falute animarum, & totius ecclesiæ, si processus inchoatus per hanc sanctam synodum continuetur, quam si eodem processu suspenso modis precibus de hoc

ANNO CHRISTI 1442. & quoque favores semper & auxilia hæc sanctæ B synodo jugiter largiantur; & cum bona concordia atque diligentia debita talem fuisset operatorem eligere curent, qui languoribus universalis ecclesiæ fua advocatione subvenire possit, & universum populum Dei inter præsentium temporum calamitates consolari, ad ipsius omnipotentis Dei gloriam & honorem, qui eft benedictus in fecula fæculorum. Amen.

Datum Basileæ, in congregatione nostra generali, decimosexto Kalendas Februarii anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo-octavo.

X.

Responsio synodalis ad fundamenta & rationes primo-secundo-tertia & quarta sessionum conventionali Ferrariæ, ab oratoribus Græcorum exigendo ipsum universalem introducendi synodum in ecclesia Dei.

Sacrosanctæ generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, universis Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Ut inter varias fluctuum procellas, quibus navicula Petri (facrosanctæ videlicet Christi ecclesia) agitatur, ad portum fidelem portum veritatis confpiciant, in quo animæ ipsorum falubriter quietcere possint in acquisitionem æternæ falutis nec timeant ab ullo ventorum vario tribulationum, quo adversus veritatem ipsam & ecclesiæ stabilitatem excitantur, fed ulque in adventum domini Jhaheiu atque hoc finitimi portum, aperitfime contum omnibus viventibus declarare doxit hæc sancta fynodus, quid in favorem defendendæ veritatis, & ecclesiæ conservandæ, & divinæ legis obfervationem indefelle profequitur.

Hæc enim veritas eft, quod Romani pontifices concilia universalia adtu congregatia diffolvere fine ipsorum confensu concilionum non poffunt, neque de loco ad locum mutare aut prorogare. Hæc iterum veritas, quod concilium universalie potestatem a Christo immediate habet, cui Romanus pontifex tenetur obedire, in his præcipitim quæ fidem concernunt, extirpationem fchismatis, & reformationem generalem ecclesiæ in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Hæc eft etiam veritas, quod Romanus pontifices non poteft ea immutare quæ concernunt universalem ecclesiæ statum: quæ quidem veritates fibi mutuo cohærent. Si enim liceret Romano pontifici congregatum concilium diffolvere, prorogare, de loco ad locum transferre contra ipsius conlentum, & dum in una concilio agerentur quæ fibi non placerent in facto fidei aut generalis reformationis, aut fchismatis, & talium hujusmodi, transferre ad alium locum placitum fibi, & ibi bonitos decretos facere; & si fibi iterum non fieret quod vellet, transmutare in locum alterum, ficque totum ecclesiam de loco ad locum durare & reducere: quo non intelligit, ex hoc obedientiam ipsius ad universale concilium, ecclesiam militantem repræsentans, poffe fcultari? Quomodo enim concilium pappam in facto fidei, generalis reformationis, & ceteris judicare potestis, & illicito, aut judicare capetis, valeat per pappam diffolvi aut mutari? Quis intellectus hoc capit, ut concilio in pappam jurisdictionem exercere donatum fit a domino, & tamen concilium pappam

Ecclesiæ fitmata fundatio. Romanus pontifex non est in concilio pro Ecclesiæ gubernatione, & ecclesiæ stabilitatem.

Ecclesiæ fitmata fundatio. Romanus pontifex non est in concilio pro Ecclesiæ gubernatione, & ecclesiæ stabilitatem.

ANNO CHRISTI 1438. se in aliquo loco stabilire non posset, in quo jurisdictionem hujusmodi exercerat, sed ex voluntate pape totaliter dependeret ipsius mutatio? Qualiter in hac quæ sunt fidei obedict concilio, si concilium universale pro declarationibus fidei & extirpationibus hæreseum congregatum, diuu voluerit, in quemcumque locum citramarinum aut ultramarinum mutare posset contra consensum ipsius? Et jam dominus Eugenius papa quatuor prælates in Constantinopoli convocatos nem Latinorum cum Græcis habere volebat, quam ipsi Græci synodum universalem fore dicebant, quod in effectum dedent non potuit, dum hoc factum Basileense concilium nequaquam consensit, arbitrans ex ea re gravia detrimenta pæne Latine ecclesiæ contingere. Quo modo denique ecclesiam congregatam audire compelleret Romanus pontifex, & ipsius congregationem, prout ei videbitur, vel ut interiore? cupit ecclesiæ auditoriis, respectu cujusliber fidelis, cujuscumque dignitatis, in ipsis verbis Jesu Christi salvatoris nostri fundata est, dicentis Simoni Petro: *Si te non audierit, dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis: Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cœlo.* Subdens post pauca: *Ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.* Ex quibus divinis verbis auctoritatem esse attributam ecclesiæ congregatæ & universali concilio super quemcumque fidelem, cujuscumque dignitatis, offendisse: ad cujus ecclesiæ judicium etiam Petrum, & in eo quemlibet fidelem Romanum pontificem, Christus reuuerere jubet, atque illius ecclesiæ judicio, quod & doctorum ac sanctorum doctrinæ declarationique facorum concilionum plenæ confirmant. Et dum his manifestis temporibus ex doctrinis male intellectis nonnulli argumenta & dubia adversus authoritatem ipsorum universalium concilionum affere conabuerunt, frequentes ex quo de Romano pontifice ergo singulos dispectos scripta erant, ad universalis concilii congregationem applicantes, celebratum Constantiæ concilium dubitationem talium hæretiorum & mentibus fidelium suffulit, & viam fortes præcludit erroribus. Sed neque a principio nascentis ecclesiæ usque in hoc tempus auditum est quempiam Romanorum pontificum hoc attentare, ut concilium ecclesiæ quod universale reputaret contra conventionem ipsius de loco ad locum ducere, aut ipsum dissolvere præsumeret. Numquid beatissimus Petrus apostolorum & discipulorum dominii congregationem, dum celebraretur, voluit aliquando ipsis in vita dissolvere, aut in aliam mutare regionem? Numquid aliquis aliorum idiplum agere vitæ sit, niquemquo adversus ipse dominus Eugenius, E qui hanc sanctam synodum Basileensem legitime congregatam in Spiritu sancto pauto poli ipsis primas exordia dissolvere, & in aliud tempus prorogare, atque in civitatem Bononiensem transferre tentavit, dicens se ob causam reformationis Ecclesiæ id agere, sicut ex tenore literarum eiusdem Super hujusmodi dissolutione factarum apparet? Sed continuo fuit et declarata supradicta synodus, quod concilium congregatum dissolvere, prorogare, aut transferre non poterat sine consensu totius Ecclesiæ, in secunda sessione eiusdem sanctæ synodi. Postea ita eadem declaratio, ubi post recitationem duarum decretorum Constantiensis concilii, hæc verba pronuntiat: Præmissis igitur, & nonnullis aliis Constantiensis concilii attentis, præterim capitulo quod incipit, Frequens, præsidens synodus Basileensis decernit & declarat, quod ipsa pro hæresium extirpatione ac morum generali reformatione in capite & in membris, nec non pace inter Christianos procuranda, ut præmittitur in Spiritu sancto legitime congregata, per nullum quavis auctoritate, etiam papali dignitate præfulgeat, dissolvi aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut potest, absque ejusdem synodi Basileensis deliberatione & consensu. Hæc hanc ter in prædata sessione. Deinceps autem vel sub his illis quinque, seu tribus duodecimis deliberationis hujus sanctæ synodi, in qua etiam septem facoratuor Romanæ ecclesiæ cardinales præsiderant, legatione facta Basileam, ratum esse ibat, posita tunc: Dominus Eugenius ad nos quatuor oratores transmisit, non ut emendaret, sed errata defenderent: nec mirum: incorruptibile esse, profectoinemque semper habuisse, continuarit & profectionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac si nulla dissolutio facta fuisset: declarans etiam præfatam dissolutionem irritam & inanem, revocando indicet, quæ ipsorum duas literas ipsas in palatio apostolico promulgatas, & certas incipientes, Deus novit, & quidquid hoc nomine in præjudicium denegationem prædicti Basileensis concilii, seu contra ejus auctoritatem factum, attentatum seu affectum erat, eadem nulla & irrita fuisse declarando, addens quod a novitatibus & gravaminiibus, seu præjudiciis inferendis ipsi facto concilio, vel huiusmodi ipsi & reformationem generalem & eorum effectu desisterent. Quibus per dominum Eugenium sic folemniter decretatis & declaratis, arbitrati fumus eumdem jam illi veritati mentem integra, pronuntiarent, adiuerere, quod concilium universale dissolvere non poterat sine consensu ipsius, dum illum dissolutionem quam ultra duos annos fuliuerant, & transitationem in Bononiam, quamque per totum orbem publicaverat, quam etiam propter causam reduditionis Graecorum fieri ipse dicebat, irritam & inanem esse decrevit, dicens, illa non obstante, facrum Basileense concilium a tempore revocationis hujus legitime continuatum fuisse: quod quidem nullatenus legitime continuatum esse poterat, si potestatem dissolvendi & transferendi hanc conventionem ipsi facta fa quam necessitatem arbitrabatur, habuerat. Sic jam illam veritatem juris divini & humani, illam autoritatem qui fidem contenit, & præmissimus, etiam dominus ipse Eugenius approbavit, totaque ecclesia & populus Christianus in hac veritate consuiuerit. Sed, heu dolor vehementissimus rusum universam contubat ecclesiam. Dum enim facrum hoc Basileense concilium videns nonnulla esse desolationem, eojus reformationi & salutari gubernationi pro honore Dei & falute animarum jam multis quæstiae laboribus, & toti populo Christiano deliberatae, ipse dominus Eugenius omnia antis obliterat, qui cetesis omnibus viam falutis debuerat offendere; videns etiam gravissimam sestiorum quam dominus Eugenius in ecclesia excitaverat, galeas & oratores in Graecia transmittendo adversus legationem hujus sanctæ synodi ibidem deliberatam cum multa impensa facultatum nostrarum, & earum quæ

ANNO CHRISTI 1438. tæ fuit. Demum autem cum jam ultra annum & dimidium ipse dominus Eugenius adversus præfatam veritatem repugnaliet, præcepit sibi & mandavit hæc sancta synodus per præfatum decretum duodecimæ sessionis, ut dissolutionem per eum attentatam revocaret, & hoc facrum Basileense concilium legitime inchoatum declararet, a tempore hujusmodi inchoationis continuatum fuisse & esse, profectionemque semper habuisse, continuatique, se profectionem habere debere, quod & non fuerit, infra tertium mox diemem, extunc adventente terminio, effet ab omni administratione papali sofpendens. Tunc hanc monitioni paruit, & in forma illi per hoc facrum concilium in decimo quarta sessione ipsius delegata, revocationem ipsa fecit per quas literas mox Romanæ curiæ vocatus, ad Basileense concilium fuit, & ab illius sententia cardinalium illi tunc affistentium, generale Basileense concilium a tempore prædicto usque ad hodiernum, continuatum fuisse, profectionemque semper habuisse, continuarit & profectionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac si nulla dissolutio facta fuisset: declarans etiam præfatam dissolutionem irritam & inanem, revocando indicet, quæ ipsorum duas literas ipsas in palatio apostolico promulgatas, & certas incipientes, Deus novit, & quidquid hoc nomine in præjudicium denegationem prædicti Basileensis concilii, seu contra ejus auctoritatem factum, attentatum seu affectum erat, eadem nulla & irrita fuisse declarando, addens quod a novitatibus & gravaminiibus, seu præjudiciis inferendis ipsi facto concilio, vel huiusmodi ipsi & reformationem generalem & eorum effectu desisterent. Quibus per dominum Eugenium sic folemniter decretatis & declaratis, arbitrati fumus eumdem jam illi veritati mentem integra, pronuntiarent, adiuerere, quod concilium universale dissolvere non poterat sine consensu ipsius, dum illum dissolutionem quam ultra duos annos fuliuerant, & transitationem in Bononiam, quamque per totum orbem publicaverat, quam etiam propter causam reduditionis Graecorum fieri ipse dicebat, irritam & inanem esse decrevit, dicens, illa non obstante, facrum Basileense concilium a tempore hujusmodi inchoationis continuatum fuisse: quod quidem nullatenus legitime continuatum esse poterat, si potestatem dissolvendi & transferendi hanc conventionem ipsi facta fa quam necessitatem arbitrabatur, habuerat. Sic jam illam veritatem juris divini & humani, illam autoritatem qui fidem contenit, & præmissimus, etiam dominus ipse Eugenius approbavit, totaque ecclesia & populus Christianus in hac veritate consuiuerit. Sed, heu dolor vehementissimus rusum universam contubat ecclesiam. Dum enim facrum hoc Basileense concilium videns nonnulla esse desolationem, ejus reformationi & salutari gubernationi pro honore Dei & falute animarum jam multis quæstiae laboribus, & toti populo Christiano deliberatae, ipse dominus Eugenius omnia obliterat, qui cetesis omnibus viam falutis debuerat offendere; videns etiam gravissimam sestiorum quam dominus Eugenius in ecclesia excitaverat, galeas & oratores in Graecia transmittendo adversus legationem hujus sanctæ synodi ibidem deliberatam cum multa impensa facultatum nostrarum, & earum quæ ex gravitatis fabulitatis fidelium populorum collectæ fuit, atque illa perturbando quæ cum imperatore Romanorum & patriarcha Constantinopolitano eadem hæc sancta synodus concordaverat, quibus & ipsa ex integro fatisfecit, ut ipse dominus Eugenius posset ad locum quem vellet, modo indebitis, universum perducere ecclesiam, ubi posset dictare quæ illi placerent, obedientiam ipsius sanctæ synodi & reformationem subterfugendo, detractique concilii Constantiensis & illius ac veritatis declaratas illudendo; qui & eum Florentinum pro loco concilii habere volens, hunc illa relicta Bononiam aut Ferrariam vel locum alium pro libitu sine voluntatis pro ipso concilio allegatione, jam ad id manifeste rediat, quod concilia universalia de loco ad locum ducere & mutare vellet, prout fibi videretur; videns facrum concilium hæc & alia plurima per dominum Eugenium in offensam divinæ majestatis & totius ecclesiæ de facto attentari, voluit (proprie tentabant) reaedium quæstere, & reginiisi ipsius ecclesiæ Dei provisionem quærere falutarem. Tunc dominus Eugenius iterum de facto universale concilium fine consensu ejus dissolvere, & in civitatem Ferrariensem transferre * dixit, casu quo contra ipsum, quasi usurpantem sionem prædictorum concilium in concilio, procederetur; affirens se hoc facere ex auctoritate apostolica, ex cura fidentia & plenitudine potestatis: iterum veritatem tantopere declaratam vehementius oppugnare aggressilis est, paralgens etiam termino trigina dierum, ultra quem hanc sanctam synodum in facto Bohemorum quidquam agere prohibebat: & jurididitionem supra concilium illumen in ea re reformationem generalem, realiter ecclesiæ ac etiam fidem concernebant; atque ita veritati declaratæ expetiit oppugnare, quæ ipsum affertit tenere obedire universali concilio in illis & quæ pertinebant ad ea. Adjecitque ipse dominus Eugenius pœnas & censuras, si contra factum effet, totum decretum irritum & inane. Qui non videt hic veritatem concilii stari, flabilitatem & firmitatem ecclesiæ profteri, si non divina clementia ex alto provideret, quam ipse dominus Eugenius contra congregatio virtutem resistendi præstare, opponendique se marum pro domo Israel, & obtendendi conspectum * fundatum in parte in die bellorum? Quid ultra? dominus Eugenius se affirmans existe fieri fortiorem in hac expugnatione veritatis, contentionem apud Ferariam sub nomine concilii generalis creari, fehilma gravissimum realiter inducendo: quod quidem hoc convocatione ipsius dissolutionem apud ferariam declaratum. Ex his omnibus evidentius constare potest, considerantibus veritatis illius clarissam apertissam, quod papa universalis concilium contra conclamam ipsius concilii dissolvere non potest, aut de loco ad locum transmittere, quam omnes dotti & indocti ex præfatis locis facilime comprehendere possunt. Quid igitur necesse est ut fundamenta ipsorum Ferariæ contrentionum contenar eludere, quæ in præterea fas prima sessione pofeuerant, allegantes decretum nostrum 19. sessionis per papam approbatum, cui manifestissime illius conclusio buit erectio contradixit? Nam in eo decreto caverat ut concilium Basileæ firmum remaneat, donec Graeci ad portum appleuerint, qui portus similiter & locus futuro concilii non per papam, quoque per aliquem alium, sed per

ANNO CHRISTI 1438. concilium aut ejus oratores determinari debebant. Videtur ipse adversarius, quo pacto illi ratio fundamentalis, Hæc pretensæ fessionis fuerit adversant. Subjecerunt etiam de fecheduia, quam apud nos conclusam dicunt, & conventionalem appellant: quasi ex ea erectionis talis conciliabuli velint aliquam apparentiam affimere. Sed in omnes fchedulæ hujus facti concilii ab ipsius exordio legere & relegant, nunquam invenient ex verbis aut scriptis aut intentione ejusdem concilii procedisse, ut domino Eugenio concederetur, quod ipse quomodo cumque colore posset pro transmutatione concilii nunc Florentiam, nunc Bononiam, nunc Ferrariam affignare, aut ipsum quando sibi videretur dissolvere. Quod si de fchedula ipsa loqui volunt, in qua concludebatur, certum certminum civibus Avinionensibus affignari, infra quem spectantium ad ecclesiam pro legatione mittenda in Graecam facerent, & nobis intimarent: aliquoin universali ecclesiæ per alectius loci electionem providerentur: nos fuit illa conventio concilii cum aliquo, sed concluso facta inter nos, ut Avinionenses ipsi eam expeditionem non nimium proficiunt, cujus conclusionis interpretatio & declaratio juxta casus occurrentes, & omnimoda dispositio ad ipsum concilium pertinebat, nec poterant circa hoc diffonendi in aliquem vel aliquos idem concilium transhulit. Dum autem, pendente termino, supervenit potestatio per prædictores apostolicos, facta adversus decretorum loci Avinionensis, in fchedula ipsa cum aliis locis Basilicæ & Avinionis positam, quæ non parvam oscilionem retrahendi animos Avinionensium ab expeditione pecuniarum præstabat, dum plusiori impedimenta per dominum Eugenium & Sede in Avinione hæc expeditioni interim prædita funt. Dum etiam ita accidit, ut nostri oratores in Avinionem applicantes non invenirent præsiptum gubernatorem Avinionis, quem durante absentia ea expediri non poterat: ipsius illoc reedunitus, tandem tatis diligentia apportia est, quod etiam, retrahentia affignatum cives ipsi fidelissimi nobis intimarunt & contractitæ capitanum galearum nostrarum de Jocoso Bonemorum, & cautos ac securos fecit & oratores nostros de toto residuo pecuniæ, prout & ipsi oratores nostri eo tunc fuis liberis intimarunt. Requirebantque Avinionenses ipsi, ut ad decretationem ejusdem loci jam factæ procederet concilium. Visum est autem ipsi concilio quod, attentis omnibus prædictis, præfati Avinionenses intentionem ejusdem concilii satisfecerant, quodque præfata decretatio fieri debebat. Nam & per hujus modum melius providebatur universali ecclesiæ pro expeditione legationis in Graecam, quam iterum intrando novas & magnas difficultates ecclesiis alteriut loci, diminuendo omnia quæ jam parata erant cum magno & sumptibus, & frangendo conventionem cum apostolico galearum initam per totum concilium, qui de legatus galeriis nostrum ecclesiæ [illegible] ulum peregrinationis manu propria [illegible] qui etiam tanta summa pecuniæ jam [illegible] Nunquid ex hoc fuit data potestas [illegible] ipsi concilio, ut contra consensum [illegible] concilii & amplius posset se synodum [illegible] ecclesiæ [illegible] universalem ecclesiam [illegible] & tradere totum concilium in manus papæ, ut ipsum in legatorii, & deinde in Bonomiæ aut Ferraria ponerent, vel in quocumque loco, quem ipse tantum & libi atque Graecis accommodum judicarez, & pro quo galeas & pecunias [illegible] expediri? Numquid enim auditum est in aliquo legitimo universali concilio, quod nunquam, nominans je generale concilium, decretaret quæ ad universalis ecclesiæ fitum pertinebant contra sententiam plurimorum. Et si [illegible] sic permittentes, via periculosissima dissolvunt in concilio universalibus futuratum & totalis deffructionis ipsorum aperta viaretur, nunquam exemplum gratia hoc dicunt, non solum simplici conclusione, sed decreto solemni firmatum est in undecima noftra sessione, ut [illegible] ipsorum dissolventes, si infra quatuor menses non resipuerint, sint ipso facto suspensi. Et si suspensionem hanc per duos menses fustinuerint, ad ipsorum ecclesiarum pro legatione? Numquid in eo casu, si majori parti ex bonis cauis videatur, non flatim ad talem depositionem procederetur? Quare non fuit illa decretum procedendi ad eamdem depositionem affumer? Denique quis sapiens existimabit hanc intentionem concilii nostri fuisse, ut pacis aliquibus potestatem dare velit auferendi sibi libertatem electionis loci, & cum pro pecuniis & galeis habendis judicis domini Eugenii, attentis circumstantiis negotiorum ecclesiæ, subjacere; quam libertatem non sibi pro quacumque ami vel vel temporalia compensatione tradidisse ecclesiæ? Et, si Avinionenses dicerent, confidebat hæc sancta synodus in domino, quod alimde fuit ecclesiæ bene providetur, aut ecclesiam universalem concilium conservando, veritatem declaratam manutenendo, & reformationem ipsius ecclesiæ atque illa sancta opera inchoata confovendo. Cogitant igitur illi qui Ferrariæ conveniunt veritatem rerum, & de ipsis mellus fe informent, ne iusum prædictorum gubernatorum fessionum in divinorum excitat tam inania jaciant fundamenta, quæ nec ullum colorem talia faciendi sibi afferre potuerunt. Præterea adjecerunt quod fchisma venientem permisceebant, & impedimentum unionis Graecorum. O mirandam allegationem! fchisma fe timere dicentes realiter fchisma graviffimum perpetrantes, aliud concilium contra illud erigere volentes, quasi altare contra altare ponentes; actu etiam perturbando quæcumque cum Graecis fuerant concordata. Sed quid trepidare debebant timore, ubi non erat timor, dum illud concilium videns ecclesiam undique turbari per ea quæ dominus Eugenius tam in Graecorum negotio quam in certis rebus (ut præmissum est) attentaverat, flebili querela plurisum fuorum defectuum commemorans, vocatus ipsum dominum Eugenium, nec non etiam facrofanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales convocabat, ut in hac civitatem Basiliensem cum eis secum cum aliis ecclesiæ fidelis adveniret, faluti ecclesiæ in tantis tantæ turbatione conflitut, & super omnibus agendis tam in facto Graecorum, quam in aliis omnibus provisori? Quod si factum fuiffet, sicut fincera intentione deliberabat hæc sancta synodus; non jam tantis periculis agitaretur Christiana religio: omnisque fedati & pacificari potuiffent, poteratque hoc modo vera unitas & tranquillitas ecclesiæ dari. Illi vero timentes, ne fchisma perpetrandum perniperent. Illique in eo fchisma facient, ipsi ab unitate ecclesiæ congregatæ se segregant. Sed quid ultra in responden-

ANNO CHRISTI 1438. dendo illis quæ apud Ferrariam agunturi infinitum? Licet enim ibi convenientes tractent, inquantum adversus hæc fantam synodum quæ supposita, & eas quas appellant fessiones celebrare conentur; unico verbo omnia folvuntur, omnia deffruuntur, ut ex ipsis veritate declarata, veluti uno fole lucente, omnes factorum illorum & dictorum tirvili evificantur: Papa concilium Basiliense fine ullis contesto dissolvere aut de loco ad locum mutare non potest. Hæc vestra fundata est supra firmam petram, ecclesiæ Christi, quæ portæ inferorum tanta temporibus decertavit, cui & jam semel cederæ aperte compulsus est: hæc omnes fulminatione apostolica, quæ adversus ipsum Basiliense concilium, suppositis ejus & adhærentes cibem promulgantur, irritas facit: hæc illud conventiculum in confpectu Dei & hominum problemis in hac sancta synodo, aggravantibus ipsum dominum Eugenium, suspensum esse fecit ab omni administratione papali: ad cujus suspensionis procedendam ipsum fecit multitudinem & dilationes congruas procrastinrus, ex aliis nostis decretis & epistolis evidentius confiare potest: per quas etiam omnibus fatisfecimus quæ adversus hanc sanctam synodum & procesius ipsius dominus Eugenius inducere conabatur. Verum illoc, postquam ab omni administratione papali suspensus est, suppositis hujus sanctæ synodi gravibus pœnis, necnon etiam ecclesiæ falsos cives Basiliensis, bonefies afferre nititur, & ipsam sanctam synodum diutius fastinuerint: vidualiaque & alia necessaria ad usum hominum denegari jubet, quo ipsos viventes necesse aufus est: ac denique aliqua portantes ad hoc concilium fpoliari, & eorum spolia primo capientium occupare concedit. Et quid hæc omnia valent, etiamsi multo adjucerentur grandiora, dum ab illo finit qui ab omni administratione papali fuspensus est? ut quid frustra tam vehementes illos illo gladio vibrare conatur, qui jam a fuis manibus provide eripuit ab? Poth hæc tamen subjicit omnia relatari & pro infectis haberi velle, quoad illos qui infra terminum pretum affignatum obedientes fuerint: omnia remanent vali, dum ipse volunteri hæc fanta synodus obedit. Fuiffemus autem & nos parati fuæ contaplacere voluntati, si non repugnaffet veritati. Sed non potest eadem fancta synodus illum deferere, qui est via, veritas, & vita, ut hominis mortisiis implest voluntatem: non potest contraire, ut fedulam veritatem ecclesiæ in vacillationem addocat, ut ftabilitas & firmitas vertatur, quas ipsa ecclesia declarat, vidz. mediatur: quibus profitratis, nec ordo, nec decor, in Christiana religione manerent. Et cum ante quadriennium adversus primam fessionem, ipsi fessionem etiam hic (ut præmissum est) pluribus fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus & fedis Apostolicæ legato, dicerunt: Maluimus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere; hic articulus, & quo dilcepatunt, fidem concerait, qui fine interitu falutis negligi non potest: non poliumus nunc dicere: Ravenamus errori, faluem nostram negligamus: non debemus esse hominibus animarum nostrarum & aliorum fidelium, ut dominum Eugenium & fuccessores fuos potamus in possessionem diffolvendi generalia concilia contra confensum ipsorum, & ipsi nullatenus obediendi. Nec id tolerandum est, ut sub umbra adducendi Graecos in Ferrariam & locum fine voluntati dediturn, aut per qualcumque practicas, auctoritatem universalium concilium conscient, veritatem & fhalitatem ecclesiæ profternat; & fub colore profequendi morbis excogitatis ea, quorum futuri eventus incerti sunt, etnunc eorum confusionem & gravissimam plagam universæ indoeat ecclesiæ; fiden nostram ledat; reformationæ ipsius ecclesiæ, quam tanta laborabat pro honore Dei creatoris nostri & animarum falute tamdiu quæfivimus, fortitam fapprimeretur. Cujus exhortationi & mandatis dare dominus Eugenius vuiffet, nec in hoc tempus differe, neque locum alium pro beneficiando, & deformatione ecclesiæ, quam ipse ecclesiæ fuæ dabatur opportebat. Profecuta est hæc fancta synodus, & prosequitur, ut electiones pratarum per dogmata ecclesiæ canonice celebrentur, juxta dispositionem facrorum canonum, per quos grex Dominicus dirigatur in falutem: ut dignitatem ecclesiasticæ & beneficia fine interventu pecuniæ dare vel permittere prohibitæ conferantur: ut Romanæ ecclesiæ cardinales, virtutibus & scientiis præcellentes, de singulis regionibus propotos tuoabiliter affirmantur, qui tot ad orbis laborter confulere possint: electionesque summorum Pontificum ad universæ ecclesiæ falutem debite celebrentur, beneficia idonei ministri per eos ad quos pertinent affignentur. In causis & litibus movendis unicuique fius fervetur jurisdictio, & non confundatur ordo ecclesiasticus. Non ventur homines injuste, nec personæ deftruantur. Non exhuntantur ulteri modum regnorum & provinciarum pecuniæ; fed omnia ordine debito in ecclesia disponantur, ad honorem Dei & falutem animarum. Decretaque fabbertina super his & aliis plurimis rebus, super reformatione ecclesiæ Dei in capite & in membris, hæc fancta synodus edidit, quæ non poteft fic permanere fruftrati. Quamdiu enim exhortationibus & admonitionibus ipsum dominum Eugenium jam multis annis ad hoc excitaverimus, ut fic & aliam in viam fanctis dirigere; quidquid super hoc egerit, rerum eventicia monstravit. Defignat igitur aut nos allicere blandiriis, aut communitibus detrerere, ut veritatem deferamus. Si favisi quæ pefticatio, orabimus omnipotentem Deum, qui fanctis patribus nostris virtutem inspiravit omnia tolerandi pro defensione catholicæ veritatis, ut de nobis fortitudinem præbeat, ad ipsius veritatis & ecclesiæ fuæ fanctæ conservationem, & ulque ad animam & fanguinem reffistendum, in quem firmiter & fine ulla cordium hæsitatione omnem nostram propiciamus fiduciam. Desistat ipse dominus Eugenius pro reverentia Dei de intergritate fidei, quæ semper in Latina permanfit ecclesia; desistat, fubfistione perpetrari schismatis, ab ingressu tanta conatibus; cui nec vitabilia nec necessaria tolli, nec quidquam quod lucum fit erigi exquisitivunus; fed ut acquiescere vertitur, & ecclesiam debite gubernari affentiet, & ea efficeret quæ effecit pro ipsius & aliorum falute. Sed & omnes ac singulos qui Ferrariæ convenimt cum omni caritate reddimus attentos, ut ab incepta, quæ fortisan finitre informati, aut non fatis omnia advententes, attentaverunt, celeriter desistant; & ad ovigiet tes fidei defendendas pariter nobiscum in nostra spiritus conjungantur, nec ita compliceret quantum voluntati cujuscumque, ut velint offendere Deum creatorem conditorem. Si qui vero in rebellione perstiterint, quos nec Christi cari-

Eliot Pal. Jesuites id est gladium, tinnent papæ fedis quæ ipsum lessur ecclesia.

Nota illi tis.

Magnum periculum. Ut in ea sancta synodi ad obedientiam non ipsum ferrariensis.

ANNO CHRISTI 1438.

ANNO CHRISTI 1438.

ceritas & zelus justitiæ ultra pœnitum decla-
rationem, adversus omnes illos, qui contemnere &
mittentes, quam dudum solemni decreto reci-
nus, etiam alla graviora in ipsos quæ digna
fuerint exsequi. Omnes tandem vos Christi fi-
deles, quibus hujus sanctæ Synodi fineram
intentionem pro defensione veritatis planis &
simplicibus verbis aperire dicuimus, per vifce-
ra misericordiæ Jesu Christi requiritous, ut in
conficientia pura & fide non ficta ecclesiam ma-
trem confortum, quæ nos regeneravit in ipsam
vivam hereditatis æternæ, adiuate, & veritam
tem ipsius omni favore & auxilio defendere ac
sustinere curetis, pro honore Dei & animam-
rum vestarum salute: ut vobis adjuvantibus,
ipsa Petri navicula materius in portum tran-
quillum perducatur: ut non solum adversus
eam contrarias tempestates quæ vexant pol-
fint, prout eo adjuvante Domino poterunt,
fed nec diutius eam valeant conturbare: oran-
tes fine intermissione Patrem misericordiarum,
ut gressus omnium dirigat in viam salutis, ve-
ritatis & pacis, qui est benedictus in sæcula
sæculorum. Amen.

Datum Basileæ, in nostra generali congrega-
tione, Idibus Martii, anno a Nativitate Do-
mini millesimo quadringentesimo trigesimo octa-
vo.

XI.

Responsio synodalis ad schedulam protestationis contra processum Papæ, facta per Francisscum de Barbovaria oratorem ducis Mediolani.

Sacro sancta, & per ad perpetuam rei memoriam.

Legisti per hos dies coram deputationibus hujus sacri concilii schedulam quamdam, Francisce de Barbavariis orator illustris principis ducis Mediolani, quam ex auditu ipsis tatis omnes intellexerunt, ex fcientia sed deliberatione ejusdem ducis, aut sui magnifici concilii, minime procefisse, cum de quadam citationis valvis majoris ecclesiæ Basileensis affixa pridie Kalendas Septembris, immediate sequentes tantum tres dies effluxerunt, quibus de Basilea in Mediolanum, & rursum de Mediolano in Basileam profectis nequaquam poliibile fuit. Nec præterea existimandum est, ipsum ducem illustrem, qui semper singulari devotione ac veneratione hanc Sanctam Synodum ac ejus auctoritatem colere curavit, omnia dici justifie que in prefata schedula continentur. Ad ipsa tamen Deuere Domino respondere, ac de ablis in hac Synodo fynodo reddere rationem parati fumus. Commemorat in primis nos convenisse pro pace populi Christiani, pro tollendis hæresibus & reformatione eorum quæ in orbe geruntur. Verum quidem hoc est; & quos labores jam his retro per plures annos impendimus, ut ipse novi, & totus orbis conspicere potuit. Quot enim legationes in Bohemiam, quot in Germaniam transmiserimus, quotiies legatio oratorum nostrorum ad pacificandos principes per Germaniam, Galliam, Italiam conflitutos, transmiserimus, quotiies sumpeus, quantas vexationes & * atteiqua tarum rerum gratia fuberimus, non facile ennumeri poteft. Sed & quod fa lubaria decreta, quæ in orbe male geruntur, ediderimus; quantis infuper laboravimus, ut in executionem deducerentur, & prælipue apud Eugenium Papam IV. qui primus canones factorum concilionum observare & esecqui habebat, ac eorum ad eorum observationem inducere, fanctitatisque exemplum fe cundis offendere, satis per orbem publicatum esfitet; & fi fructum optatum non adhuc adepti fumus, fatis omnes conspicuus quis hominum piecique huic rei impedimento fit. Subjicis præterea, Francisce, velut dolendi deffendiqe calus prætxtorum querelam, dum ait non attendi preces principum petentium fuperfedere a procefiibus adversus Romanum Pontificem & illos qui apud eum conflitui fint; dolendum, quinimmo ipfos magis & magis in dies ungeri. Ex quibus depositionem ipsius Romani Pontificis & alterius reclinomen mos fecutmus effe dicta, atque eximde fchisma grave & plurima dilcrimina populo Christiano imminere. Attende in primis, quanta benignitate hæc fanfta fynodus precibus principum Christianorum in his negotiis hucusque condescendeiit. Jam dementis quartus mensis ab eo die volvitur, quo citatio adversus ipsum Pontificem decreta eft, ut ecclesiæ Dei oppreffæ maximis necessitatibus, propter reformationis contemptum, se schismatis introdiffione ex alterius pretiofi concilii erectione per eundem Romanum Pontificem jam tunc diffofita, provideretur: contemplatione inclytæ memoriæ Sigismundi Imperatoris data fuit mense Octobris fcrepita dicta citatio: quibus elapsis, rursum a procefie per prefatum citationem inchoato, tempore multo superfeffum eft. Adveniet deinde tempus, quo fuspendio ipfius Romani Pontificis ab omni administratione papali vigetimaquarta Januarii fa-
cta eft, propter quorum in diffolutionem & translationem hujus facri concilii Basileensis in Ferrariam, cafu quo contra ipsum aut aliquem prædicatorum, eriatum fuerit, quod in hoc concilio fieruit, procedeetur, aut fieret aliquo novitas, per eumdem factam & declaratam decimaquarto mensis Septembris; adeo aperte & enormiter contra decreta concilii Constantiensis & illius attentatam, ut nulla poffit tergiversatione excusari. Atque etiam propterea ipse eidem eundem abrenia præterit concilii contra omnem formam prædictorum decretorum de facto, nona die mensis Januarii inchoata, vigesimo decimum Januarii, ut fi hæc depositionem fuffineret ipfe dominus Eugenius animo induratio, ad depofitionem ejus procederetur. Quid fapiens illi ab illo tempore contemplatione principum catholicorum, quanta diligatio habita fit in rebus, luciditime conflat. Deponendus veniebat dominus Eugenius poft vigeffimamquartam Martii, ex ea decorum fanctionum. Jam fex fere menfes exinde lapsi funt, & adhuc perdurat expectatio. Non potes infiicari, quin eximio deponi poterat: non opus erat uteriori procefiu, non examinatione teftium, ex eo folo capite, quod fuspendiorum notorie fuffineret per duos menfes antea laudatos. Ut quid putas hanc fanctam fynodum tantis poffea diffaliffis temporibus, nisi ut principibus principum catholicorum benigne fervet; ut etiam cuncti conspicerent, fi pendentibus dilationibus dominus Eugenius reverteretur ad cor, fi ad reformationem efficaciter expeffedam, & in realem executionem tam in certa ejus quam alibi deducendam, propter honorem Dei & falutem animarum, fiad tollendum fchisma introductum ex alterius pretiofi concilii erectione, fi ad recognoscendam ecclesiæ congregatæ & facrorum universalium concilionum auctoritatem

ANNO CHRISTI 1438.

ANNO CHRISTI 1438.

Motio vos Synodi Dei fuffulsit ad ista, quæ tendunt ecclesiæ publicæ.

auctoritatem fuam inclinaret animum? Quid autem pendentibus illis dilationibus egerit, attende confidera: & meritò dicere quod principium ipse fchedulæ ferebat: fi dolendum, o gravissimum, o defiendum cafum! Quis enim non pofiet, quis non amariffimus proferat gemitus, dum videat auctoritatem facrorum generalium conciliorum, quæ nervus eft confervationis unitatis fidei, facrorumque canonum & ecclesiafiicæ disciplinæ, ab ipsis quibusque mortalibus hominis voluntatem miserabiliter profterni & conculcari? Sed quo pacto arguere poteris fanctam synodum, fi dicunt quod Romanus Pontifiex acerrime impugnat, ipsa in fui defenpionem fuos procefius justificat in manifestationem veritatis? Suggerunt autem principum & alliorum oratorum ipfius Romani Pontificis, falfas calumnias in citationem adversus eumdem decreta fuiffe conflitas. Examinari ipfes teftes fanctæ fynodus plurimos fuper veritate & notoriatate eorum quæ in ipsa citatione polita funt in defenfionem & justificationem foli. Numquid hoc reprehendere vis, & potius diligis ut eadem fanta fynodus fe ubique injuriis infamari & de calumnia accusari permittat? Neque ed hi tuo quoci debet ad depofitionem fcffinari: cum & fi fcffinare voluiffet eadem fancta fynodus, fine hic dudum depofitionem illam (ut ut præmissum) effecere potuiffet. Quid vero mali eft, fi deputati hujus fanctæ fynodi, aut major pars ipsorum, aut duo ex ipsis, fcient eis commiffum eft, ut in examinatione procedant, quamdiu examinationem affexerunt ad recognoscendum figilla & inftrumenta, fiiluum in hoc judicialem fervare volentes, quibus ipsi ad ipsum examinandum? Nofte etenim debet Romanum Pontificem in citatione adversus eum jamdudum decreta fuiffe citatum ad vocem publicam, quæ ipsum obtentu citationem effe necessariam. Quid reprehendis, fi ex abundanti hanc novifiimam citationem fecere deputati? Quid terminum breves allegationes fuffecerunt? Quid quia in quolibet termino citationem in longinquam & dubiosam expectationem decemere opus erit, poffquam id omnes & fingulos adhuc effitit? Sicque omnes illæ obje-
ctiones facile evacuantur, quas adversus hanc novifiimam citationem exaggeratis. Objicis etiam, in die Martii ante diem Jovis, fi recte adverras, altero die facta eft, qui non feriatus erat. Sed affixio ejus idcirco die Dominico facta eft in valvis majoris ecclesiæ Basileensis, ut in plurimum notitiam deveniret. Unde patuit etiam non fuiffe clandeftinam, fecit in objectione altera diffenere validatio: & ideo fcribis, quod tres edocent fatis ipfam in eorum notitiam deveniffe qui contradicere voluerunt. Nec præterea illi remoti effecerunt decem menfes, quod multos dicis effe de deputatis, quod fufpecti fint Romani Pontifici: cum ad eam rem vici probiffimi electi fint, omni exceptione majores, adversus quos nulla jufta cauffa fufpicionis allegata eft. Nec in levi rumore fundamentum facere debuiffi, quo tali controffiione in fynodum universalem fufcitandam. Quomodo autem hanc materiam objicis non fuiffe communicatam cum pluribus: qui licet potiffimi longe ante pridie quam illa citatio fieret, fuiffe per omnes deputationes concilii concorditer conclusum, ut procefius concernens Romanum Pontificem alterius conclusionem ter perficeretur? Ita vero declaratio privationis existitentiam apud fummum Pontificem, quam allegafti, ea folum amplectebatur & profequebatur, quantum ad privationem dignitatum & beneficiorum

A astinet: quæ dudum in aliis decretis hujus sanctæ fynodi, & præfertim in decreto octavæ fef. CHRISTI 1438. fionis incipiens, tanta, jam ante quinque annos promulgato, ordinata fuerant. Cujus * decreti verba funt hæc: Si quis vero perfona * ecclesiastica, etiamsi fanctæ Romanæ ecclesiæ * cardinalis, aut alia quæcumque, cujusvis status, gradus aut conditionis existitat, Bonoinum vel id ipsum bonum aliquem illo fub omnipo generalis concilii ilio durante, præsumat * accedere, vel ibi manere, fententiam excom- * municationis & privationis omnium dignitatum, beneficiorum & officiorum, ac inhabilitationis ad ipsa, incurrat ipso facto: & de * dignitatibus, beneficiis & officiis talium, per * eos, ad quos de jure spectat, libere disponatur. Hæc in decreto prædicto. Quid plus oportuerat ad declaratio generalis ipsius dispofitionis quam libere de ipsis officiis facienda, quam ibi decretum fuerat? Sed manifestaine semper uenes hæc fancta fynodus, dum multi hujusmodi beneficiorum imperante contrectur, ordinavit ut a collatione talium ulque ad quadraginta dies superfederetur, quamquam jam longo temporis spatio varia admonitione exfpectati fint. Sed quæ tu ipse dicis attentius confidera. Subjungis in oratione tua, quod quidquid citra depofitionem fecerimus, in debita attentione & observatione semper habebitur. Quomodo igitur ea, quæ citra depofitionem facta funt & funt & ita reputandere conatis? Prædicaffi infuper vetera effe inconvenientia plurima, & Romani Pontificis depofitio fac. Quæ autem futura fint Deus ipfe cognoscit: fed an fint depofitio, vel non fit, de prefenti non agitur. Procefius continuatur, ut juftitia hujus fanctæ fynodi ad hominum conflitutam manifestetur. Dudum, ut diximus, ex ea abfque ulteriori deductione procefius, poterat fieri depofitio. Videmus mala plurima per concilicii conventi exorti. Errores infuper, & adversus determinationes universalis ecclesiæ in materiis fidei plures jam fuo diuqitus in imperio affiere suiiem ecclesiæfiicæ contemnentur, decreta & canones vilipendunt, atque ex eximde vitia laxatis frenis per orbem debacchantur: difcordiæ, divisiones, lchismata in immensum vigent, quæfibet fere vacuas ecclesiæ duos patronos habet. Unus effigiur: alteri per referiuationem provocatur. Omnis inobedientia, omnis transgressio, jam per orbem elevatur: quod fancta fynodus ordinat, Romanus Pontifex inficit: quod ipfe fancit, ipse abfolvit. Confcientiæ Christianorum in magnum labyrinthum principumque discuntur. Et quid ubique excommunicationes & cofcisuum vitiatis jam minarum copiofa multitudo alligatur, judicialique detrimenta Christianitas universa fuffinet. Et, dum nulla fit abofuum correctio, vitia cumulantur impunita. Sed & omnipotentis judicis ira, quam peccatorum multitudo concitavit, multis jam modis flagellare confuiqui populum cœpit, ut conventuar ad pœnitentiam. Et fi hoc concilium tantis laboribus congregatum & continuatum abfque aliarum rerum difpofitione per effiftentiam Romani Pontificis aut quidquam aliud fuperveniens diffolvatur, quantum pofiet universæ ecclesiæ totique Christianitati, & fofutionem & confusionem fore fecundum? Quid autem in hac perplexitate rerum agendum fit, quo pacto ecclesiæ pœnitentiam, non facile estimare poteft humana confiderafio: fed fperandum eft in misericordia omnipotentis

a Ms. Indigendicens.

b Ms. Ad hoc quod.

Ita ipsa ecclesia Romana ad ecclesiæ Romanæ.

Ita ipsa ecclesia Romana ad ecclesiæ Romanæ.

ANNO CHRISTI 1436. tis Dei, quod hanc sanctam synodum in suo nomine congregatam in eam partem dirigat quemadmodum magis placita erit suæ majestati: & quod synodus ipsa dictaverit, cujus notoria est auctoritas id omnes amplexabuntur qui ecclesiæ filii obedientes esse volent. Quod si in ea re huic sanctæ synodo obedientiam non arbitraris, quam tamen universalem ecclesiam repræsentare in ipsa schedula tua cernis; fed nonnunquamque principem adversus synodale judicium propria judicia juniti debere: & qui ex alia parte dicis omnem potestatem adeamptam esse summo Pontifici, & hoc tantum sibi relictum, quod nodum & inane Pontificis nomen habet, ita ut verus imago Pontificis quam Pontifex dici possit; adjecisses quod omnia administratio ad hanc sanctam synodum devoluta est: ubi jam obedientiam ecclesiæ possitam potabis, & nec synodo judicanti nec Romano Pontifici obediendum arbitraris? Quæ deinceps erit factorum conciliorum auctoritas, si unusquisque illorum judicia in reformatione capitis & membrorum obediat quando velit, quando non velit non obediat, aut principum aliquid judicantis fit de non obediendo prosecluerit; nisi eo modo synodus & eo tempore judicet, quo ipsa convenire arbitratur: tot problemata judicium suum judicio universitatis ecclesiæ in tantis tamque arduis rebus? Hæc quidem, Francisce, valde periculosa sunt in Christiana religione & ecclesia Dei, & quid in ea importerent alio tempore poterit latius aperiri. C Nec credimus illustrem dominum tuum, qui ecclesiæ devotissimus & obedientissimus semper esse speratur, talia suo nomine dici aut fieri jubere: Potius te, o Franciscke, humiliter, sicut decet ecclesiæ filium, consilia tua & auxilia submittere decet, & hic interpretatio ejus ad cæteros ecclesiæ fidelibus, ut Christus hanc sanctam synodum & ecclesiam suam diligat in agendis, quam adversus synodale judicium pro eo illari, quod an factorum sit, vel quale futurum sit, ignores: atque præfigere modos universali concilio ex tua sententia; qui si non obtenerentur, ut vis aut sentis, omnia injuta, invalida, & nulla esse etiam protestaris, & impingis huic sanctæ synodo impetoriam Romani Pontificis depositionem: quæ an ad depositionem pertineat, vel qualiter & quando, nondum ipse cognoscis. Ad pacem nos invitas, quam utinam pofi longorum æden expectationem vel tua devotio vel alius quilibet attulisset. At etiam impræsentarum videmus impugnationem continuam hujus facti concilii, & universæ ecclesiæ turbationem gravissimam, ichimatisque continuationem in alterius protestaci concilii perdurationne; pacem vero mors minime conspicimus, quam fumopere desideramus? & ex quo cujus alterutra spera tuæ locupleque distulimus & differimus eam proferre sententiam, quam, velut superius præmissum est, ferre poteramus. Sed neque dilationibus continuis in magnum gravamen universæ Christianitatis res ille dofi temper potest, cum, sicut per disputatioris mifiunes processum ad principes hinc inde dispersos & longinquas expectationes agendum tua infinuat oratio; quo invita & repugnantia quandam gerere videtur dum quæsit processus hujus sanctæ synodi ad universos principes mitti, & nihilo minus ipsos compleri ejus sententiam dodiei non vult. Ex quo modo fieret ut mittendorum hinc atque ipsos compleri & perficerent, & quo tempore convenienti tuæ mandati potient? Ut hæc omnes sortita Dominos sint, neque parem revelamus, neque dispositione fienda quidquam adhuc eorum determinamus: neque illatenus protestationem tuam per te factam aut similes ob illa petiores rationes admittere possumus, nec admittimus; quinimmo si in hac forma protestationis perfitetur voles, quod non speramus, ut teneres nos pro defensione ecclesiæ Dei & authoritatis ejus ad alia illata remedia tentare. In rebus autem agendis sic favente Christi gratia procedet hac sancta synodus, ut nec illustrissimi principes nec quisquam fidelium possit cum ratione conqueri.

Datum in congregatione nostra generali, decimo tertio Kalendas Octobris, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo sexto.

XII.

Responsio synodalis ad schedulam protestatam in depositionem per oratores principum super mutatione concilii in alterum ex tribus locis, videlicet Papæ Græci non consentiente.

Sacrosanctæ generalis, &c. ad futurum rei memoriam.

Audiat vestra caritas, venerabiles & circumspecti viri oratores ferenissimorum regum Romanorum & Francorum atque etiam ceterorum regum & principum, qui per hos dies huic sanctæ synodo Basileensi præfentes adfuistis, ea quæ super rebus per vos propositis ex hodiernis Dominis post in auxilio ipsius divinæ pietatis confidentes respondere, & quæ ipsorum consilii: Commendamus quidem in primis & ipsorum principum utrorum plam devotionem, & veltram ad bonum universalis ecclesiæ, in quod pariter universa nostra vota & desideria ledolo adpirant. Quid enim aliud hæc sancta synodus tantis usque affidiis laboribus jam per octo fere annos continuatos efficere quærit, nisi ut ecclesia Christi & salubri dispositione regatur, & optima pace & tranquillitate reformet? Sed ut nos & vos auxiliante pacis & salutis auctore Christo, fela tamdem id consequi valeamus, quod omnes communi consilio optamus, non fuperavcum erit de necessitatibus & periculis, in quibus ipsa versatur ecclesia, » quidquam dicere: quæ, ut ait alis nostris decretis & epistolis magna ex parte commemoratis fine, tamen his jam memoriam continorum recenter deductis & plenius intellectis, salutaria remedia facilius inventri poterunt, & efficacius præstari. Non latet discretiones vestras, quanto cum tribulationis concilii generalis, Constantiensis, Senensis, & hoc præsens Basileensi elaboratum sit pro pacifico & ordinato regimine ecclesiæ ab lege Domini & canonicis regulis diposnando; ut non per varios abusos affidue increfcentes ipse flatus ecclesiæ deceoforati & in deteriora ruere finineretur, in offensam divinæ majestatis, & perviclitatione, confusionem atque tubationem maximam universæ Christianæ religionis. Nunque inficiari possumus id esse beneplacitum divine voluntatis, ut hæc reflauratio decoris domus Dei, & reformatio fastitia agereur: pro qua efficienda jam hæc tria generalia concilia in Spiritu sancto legitime congregata fuerunt, » prque ipsi summi Pontifices & universi ecclesiæ ministri, atque etiam reges & principes Christiani profesli fuer, & omnis plebs catholicæ cognovit. Et ut dolorum præfentium originem aperte sermone dicamus, pro hac una causa reformationis ecclesiæ in capite & in membris, quam cum aliis operibus exstipationem haereseum & pacificationem Christianorum principum concernentibus hæc sancta synodus multa solicitudine & vehementi influntia proliequi cœpit, tot & tanta perturbationum genera quæ conspicitis adversus eam excitata fuit. Cum enim decreta fabulria super celebrandis electionibus prælatorum, vel collationibus, quæ sunt sub prædecessi annatarum in collatione dignitatum & beneficiorum ac ecclesiarum provisione inventrem solebant; quæ insuper de prælatis non transferendis invitis, de terris ecclesiæ Romanæ non alienandis, & alia quædam edidistet Ipsema dominus papam Eugum IV. ob. 1447. dum ea amplectii & maxime exlequi, verum etiam ceteros verbo & exemplo ad observantiam factorum commonere, & ipsorum, præterim vita adhesione quam huic facro concilio præstitere, ubi expresse affirmabat ipsum concilium debere continuari & progredi: quam habere ad reformationem ecclesiæ in capite & in membris, ac pertinentia ad ea: idemque conclusum pure, simpliciter, & cum effectu ac omni devotione prosequebatur, ut dicebat: & intendebat prolequi, sicut in litteris suis patentibus more Romanæ curiæ bullatis, & per cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ tunc apud ipsum conflitutes subscriptis, atque in nostra synodali sessione solemnitter præfentatis & publicatis, latius continetur. C Vidit autem dominus hæc sancta synodus, quod quasi pallim electionibus obsistebat, reservationibus contrariis usendo: exactionesque pecuniarum in collationibus beneficiorum & dignitatum magis in dies crescebant, in illaqueationem animarum, despaperationem regnorum & provinciarum, violationem ecclesiarum sacrorum canonum; & parvipendenem auctoritatis concilii generalis, a quo canones ipsi editi erant, unde histrionem generalium conciliorum parvipendio & gravis contempius imminere videbantur. Nec fic tamen cessavit sancta synodus a profeciutione inchoatæ reformationis ecclesiæ, & reformatio Dominorum Dei pro suis salutibus bo obsequentur. Promulgati fuit canones de numero & qualitate cardinalium, de restringendis dispensationibus & commendatis beneficiorum, de sublatione multitudinis gratiarum expectativarum, & cautio in partibus ubi oriuntur ordinarie tractandis. Nonnum & alia quæ ad pacem & tranquillitatem totius ecclesiæ concernentia, multoque amplius & in brevissimo tempore pro publica salute edita fuerunt, » non gravissima impedimenta obstiteritet, quo huic sanctæ synodo quasi affidue procurata fuerunt. Quantum vero & canones ipsos & ordinationes condentis reverituat facrie ipse domuus Eugenius, facta, proh dolor! nimis in adversum multiplicata tellunur. Adnemius ipse plurimos vitiosos cum omni caritate, ut animum suum ad eorum observationem inflectere; quæ pro salute gregis Dominici flatuta erant, nec possibilem libi in adfitationem ecclesiæ datam verterer in deflructionem. Et ne in quibuldam super minus sufficienti provisione temporalium aliquam pretendere excusationem, obtulit ei sancta synodus, & indigenti, convenientem provisionem exhibere, dum animum suum ad obtemperationem decretorum synodalium videret benigne inclinatum. Ipse autem, quod dolenter referimus, nimium dure in adversum obstitit: solebatque inlupet quos legabat sancta synodus, & legabat ipse quos hæc solvebat.

Videtur ibi. Ann. Bal. Vers. restrictionem in Ed. 11. quo Eugenius sanctiones ecclesiæ defecitur.

Quibus ex rebus plurima fandala, divisiones & schismata, tum in ecclesiis particularibus, tum in generali facto universalis ecclesiæ exorta funt. Vitiatque est in hac Comum vehementer alpirare, ut hoc concilium fic reformationi intentum abrumpere & aliud in ea parte Italiæ quæ libi magis placeret eligere possit, et omnia magis ad suam libitum tractantur: quod nec beneplacito divinæ voluntatis confentaniam, nec fidelium Dominorum obedientiam, nec conservandæ auctoritatis factorum conciliorum accommodum, attentis præfati domini Eugenii adibus, hæc sancta synodus existimavit. Cum vero tum in ea re desiderium eyiere aliter non possit ipse dominus Eugenius cogitavit fub umbra Gracorum hoc tamdem affequi. Qui tamdem omnia voluerant cum eiidem Gracis in Constantinopoli convenire fecerit. Jamque oratore fuos cum Imperatore Romæorum ita fecerant esse convenerat, fi hoc sanctæ synodo placuiffet. Verum ipsa ex hoc grave periculum fibei catholicæ judicavit posse immitere, fi in eo loco tam remoto ab ecclesia Latina in fauchus Turcarum conflituto res illæ concludi & tractari haberent. Sed dum eadem sancta synodus in eo propofito perseverarit, et Græcorum ipsorum in regiones illas occidentales procuraretur adventus; locumque nominavit, in quo juxta convenciones cum ipsis habitas de ipsorum agenorum unione. (Nam & singulariter pro unione Græcorum & orientalium profequenda eadem sancta synodus letere etera fuit a principibus congregata, ac insuper pro expensis necessariis fubfidia exquisivit, tum ad universis populis fidelibus pec indolgentiarum largitionem, tum ipsorum prælatiæ a civibus Avinionensibus per mutationem pecuniæ :) Novit Deus quanta impedimenta ex parte ipsius dominii Eugenii fuerunt, & quanta fuerunt, tamdem, deficientibus pecuniis & fubsidiis facto concilio, in eum patem Italiæ, quam idem dominus Eugenius dedicabat, transfere cogeretur; ficque per medium anni & ampliu, ab quo prævalere ipersabat, facta concilia & ecclesiæ in Italia redigere voluerunt. Sed cum divina miseratio nec in his necessitatibus concilii desereret, fubsidiaque tum ex mutuo Avinionensium, cum ex devotione popolorum suppeteret; quorum ope sancta synodus tam legationem in Constantinopolitam pro conducendæ Græcorum transmittebat: nec fic, proh dolor! exhavit idem dominus Eugenius aliud concilium, pesse libitum erat, velle erigere, & Græcos pedoci facere in locum quæ libi placebat nollatenus elevatum per hanc sanctam synodum, licet ex conventionibus inter ipsam & eoldem Græcos habitis & per ipsum dominum Eugenium expeffe approbatis eligi & nominari debebat. Quodque singulariter advertendum est, non solum convenionibus habendis in loco per concilium nominato obfiffebat, verum & eum locum qui per suos prælatendes inter alia loca, liset nullier & de facto, fiset in aliis nostris decretis & epistolis lucide offendimus, nominatus erat, quique pecuniæ & galeas pozsset parare conabatur, rejecit ac reendavit. Vidit autem hæc fancta synodus ex ea re ichima gravillimum jam partariit per alterius pizsetti concilii contra hoc verum concilium, & alcatis contra alvere dispofitam ercelioum; id quo perficiendum ipse dominus Eugenius jam de facto alias galeas alisque oratores & Græcorum transmittebat, in contrarium illorum qui ex parte concilii milli erant. Unde pericolosissima gregi Dominico vis

Statio

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1439.

flatio parabatur & perplexitas animarum, irreparabilique jactura auctoritatis facrorum conciliorum & canonum fyndaffum immiscebat; dum fic aut ecclefiam fondere, aut ipfius ecclefiæ facta in fum lifinum voluntatis redigere domini nos ipfe Eugenius conati videbatur. Non potuit diffimulare fyndus, quæ multum patienter facta ejusdem domini Eugenii adversus ejus decreta & bonum regimen ecclefiæ in fpiritualibus & temporalibus longo tempore toleraret, quo minus ad ejus evocationem & citationem procederet; necenta etiam prius informatione fummaria fuper his quæ de abufibus fpectem fcandalæ fabili habentibus, allegationeque & declaratione plurium terrarum Romanæ ecclefiæ, perjurio, ac alias in nollra citatione fyndali, plenius defignatis, fana prudentia ferebat: ut priufquam vulnera illata ecclefiæ confortum mati, validioribus incrementis aggravarentur, fuper ipfius ecclefiæ regimine opportuna quæreretur profvifio. Quid autem egerit vocatus ad fyndum, pro Deo attendite. Non folum non venit, immo acc minimum fyndum mittere dignatus eft: neque non mittere contentus fuit, verum infuper fyndum ipfum auctoritate Apostolica, ex plenitudine potestatis ac ex certa fcientia in Ferrariam fe transferre dixit, cafu quo virtute citatoris fyndali in aliquo procederet, aut fueret aliqua novitas contra canones & facrofanctæ Romanæ ecclefiæ cardinales, aut contra aliquem præfidentium oratorum fuitem, qui in conciliis fuerant; excepta cauta Bohemorum, per triginta dies durantem Basileæ tractanda; cum alter fuorum præfidentium pro tunc ambiepiscopus Tarentinus, quem in litteris prorvofie tranfitionis nominavit, ad judicium fyndale vocatus effet, occafione certarum literarum fuper quadam pretenfio decreto concellarum, de quo in eadem transitione mentio habita eft: quas tamen litteras falfo & clandestine bullatas fuiffe confitetur, prout in decretis ejusmaxfepiæ feffionis hujus fanctæ fyndi continetur declaratum. Cognoscitque de dominus Eugenius effe venire & legitimum conciliium in Basilea: & expreffe tam ipfe quam fui præfidentes ipfum in eodem loco firmum perfidere debere condivcerant & firmaverant, falem ejusque ad adventum Imperatoris & patriarchæ Græcorum in ultimum portum citaranatum. Et, fi interim aliquis necessitas mutandi locum fuperveniffet, mutari debebat concilium in locum propinquiorem ejusdem nationis juxta decretum conciliii Constantiensis, quod incipit, Frequens, ficut in conventionibus hematis cum Græcis expreffe eantum erat. Scilicetque multiplicitem fcitæ declaratum per hanc fanctam fyndum; etiam ex tempore primæ diffolutionis per eum attentatæ, quod concilium per neminem cujuscumque dignitatis, etiamsi ipsemet ipfe diffolvi aut de loco ad locum mutari, fine ipfius confenfu poterat: quam effe veritatem juris divini & articulum qui fidem concernit, fanctifi ipsa fyndus ipfa edocuerat. Unde nullatenus tolerease potuit eadem fyndus hanc translationem pretentam, quam ipfe dominus Eugenius, non obftantibus quibuscumque decretis conciliii Constantiensis & Illius Basiliensis, & conventionibus habitis cum Græcis, per ipfismque approbatis, & declaratis fuiffe, in materia fidei, necessarie comprehensis, & ipsius omnibus derogatum effe velle violenter ex eo folo capite, fi ipsemet ipse contra aliquem bonum, præfidentes & fuos Basiliensis conciliorum, etiam ante

Et cum non liceat pontifici ex ea ratione ecclesiæ sibi conferre sibi ipsi fyndum?

in fumum Pontifice quam in quecumque vivendum tolerari, quanto magis ipfum in fide orthodoxa erudituram effe, & recte fapere convenit, ne (quod abfit) totum corpus gravis morbus invadat, & languor non fuerit cutatus in carpite. Videreque poffunt clarifimæ omnes intellectus hominum, auctoritatem facrorum generalium conciliorum aut nullam aut minimam detrivcpi hodie? refpectu fummorum Pontificum fi permitteretur ut concilium auctoritate Apostolica transferetur, cafu quo procederetur contra ipfos aut abfentes, aut non. Dicit vero fictæ dei in facro Constantiensi concilio declarata, quod conciliium generale universalem ecclefiam repræfentant pateffaem a Christo immediate habet, cui etiam Pontifex citatorie fyndali tenetur in his quæ pertinent ad generalem reformationem ecclefiæ in capite & in membris. Ecce etiam ipfe dominus Eugenius fuper quo abfervantia decretorum fyndalium concernentium ipfam generalem reformationem capitis & membrorum, aliisque ad eandem pertinentibus. Ipfe autem præcipit conciliio ne alterius in his procedat: alioquin ipfum extunc transfert in Ferrariam: potestas & cenfuras, licet tamen nullatenus & de facto, in eumdem qui poffi adeo concilitres Basilicæ excreverat, fulminat. Addidit etiam, ut fachum Bohemorum, pro quo tot millia hominum interiverat, ea cafu vivere triginta dies non tractaretur in Basilea, ubi oratores regni Bohemiæ eo tunc conflitati erant; cum quibus fanctæ fyndalis, quæ declarationem articuli de communione fub utraque fpecie gravibus & maturis disputationibus ac difcrimiinibus fabuerabat. Potestque, o venerabiles oratores, hanc talitter attentatam diffolutionem & transitationem hæc fanctæ fyndus tolerare, aut fub diffimulatione tranfire; ubi per eam, dum prima ejus diffolutio longo mutatum gravis quæ hæc fanctæ fyndi perpetrata, refponfum exftitit oratoribus ipfius fummi Pontificis in refpofione fyndali, in qua docuerat Jurisdictæ ordinem, & legatus Apostolicus præfidebat: Hic articulus fidem concernit, qui fine interitu falutis nequaquam potest. Mutatum autem, quod ipsi, ut ne errori per ignorantiam cedere. Hinc verba ibidem dicta fuerunt; quæ nunc multo magis dicenda veniunt, ubi poft declarationes fuper hac fanctæ per ecclefiam, poft propofiiones ipfius fummi Eugenii quod abftineret in futurum gravaminibus inferendis conciliio & impofitis ejus hæc pretenfa novitatem transitus fub talibus conditionibus, quæ nulla ratione colorari poffunt, & tali tempore facta eft. Quod fi oportuisset, ut primum diffolvere ipfum, & intentio ipfius conciliii attentatam, declaratæ ipfe dominus Eugenius nullam, iritiam, & inanem; quanto magis de hac iterum attentata pretenfa translatione hoc agere necesse eft? Et ulteriora profequamur. In vim hujus translationis novissime idem dominus Eugenius aliam congregationem fub nomine generali, fecundo apud Ferrariam erexit, etiam ante adventum Imperatoris & patriarchæ Græcorum: declarationemque præmilla, quod conciliio pofita in prafata translatione jam erat adimplera, eo quod fus contumacia, fuerat per fyndum declarata: dominus fyndum ipfum (ut præfertur) nec unum feratum mittere dignatus eft. Ecce fundamentum erectionis, alterius pretenfi conciliii & aliarum contra altare, immo contra universalem ecclefiam: non folum adversus decreta Constantiensia, & hujus Basiliensis conciliorum, verum etiam

ANNO CHRISTI 1439.

Concilium Basiliense ex Spiritu Sancto legitime congregatum, fuit ab ipso Eugenio dissolutum.

Eugenius ipse non est legitimus successor Petri, quia Basileæ legitime congregatum dissolvit.

Ecclesiæ Universalis Concilium Basiliense, ab Eugenio dissolutum, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum, contemnit.

Eugenius ipse Concilium Basiliense, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum, contemnit.

Concilium Basiliense, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum, contemnit.

Concilium Basiliense, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum, contemnit.

Concilium Basiliense, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum, contemnit.

ANNO CHRISTI 1439.

iam expreffe contra ea quæ per ipsos præfidentes in præfenta decretatione fua nominationis fuorum ordinata fuerant, & in ea in concentiunibus Graecorum approbatis (ut præfertur) per eumdem dominum Eugenium habebantur. Confederate in vero jaciebat, qualiter hoc fachum a fchismate excufari poffit: præferim ubi jamdudum in octava feffione hujus fanctæ fyndali, præfidente fedis Apostolicæ legato, etiam ante ipfius domini Eugenii adventum, fuerat fonemiter declaratum, quod fcini unica eft Christi, fit ecclefia, fic non potest ille nifi unicum generale conciliium ipsum repræfentare. Et ejusdem fi continget aliam congregationem fub nomine generalis indicitis, durante illo, etiam per omnicumque cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis; non foret conciliium ecclefiæ, catholica, fed fchismaticorum conventiculum. Fiet verba dominus Eugenius: Conficiatur pro Dei reverentia, fi poft horum perpetrationem cauftam legitimam, immo urgentiffimam, habuit hæc fanfta fyndus deceptiffi & declarandi ipfum dominum Eugenium Papam fuiffe fufpenfum ab omni administratione papali, laplis quatuor mensibus a die prima diffolutionis feffionis fuæ mentionis ipfe prefens fummus Pontifex, ut diffolutionem conciliii per eum tunc attentatam revocaret infra fexaginta dies: aliquin tutum esse posset eumdem effet fufpenfus ab omni administratione papali. Poffquam hæc omnia prœcefferant, ipfe dominus Eugenius adhuc legitimi hujus facro concilii, dicens ipfum legitime ab initio fui fuiffe continuatum, non obftante pugnaffia diffolutione, quam expreffe declaravit nullam, immo & inanem. Exinde oratores fui, ad prœfidendum in concilio deputati, jurarerunt expreffe fuis nominibus, decreta conciliii Constantiensis fuper auctoritate generalium conciliorum edita, atque infuper decreta conciliii Basiliensis manutenere & defendere. Quis poft tanta tamque folida endevvifalis eccleiæ, ambiguitatem aut in dubium revocare poteft, fi præfata fufpenfio per hanc fanctam fyndum decretis ac declaratis pucerit ac diluerit? Quod non folum clarifime confpiciatur: verum etiam illud intefragabile eft, quod poftquam fufpenfionem ipfam dominus Eugenius fuffinuerat per quos mensis animo indurato, ad ejus depofitionem procedere incumbebat fyndalis judicio. Sed quantam in ea re manifeftam fuiffe obfervantiam fanfta fyndus, quam benigne fupplicationibus vefterum ferenifimorum principum condescendit, vos venerabiles oratores, Deo attendite: Jam eamdem fufpenfionem fummus Pontifex per annum integrum fuftinuit animo indurato, & ecce depofitionem ipfius fanctæ fyndalis ad hoc tempus, procellafque adversus eam inchoatos tardiori greffu deduci & continuari fecimus: expfectantes fi forfan ad preces vestrorum principum, aut aliunde quomodoliibet excitatus, revertereat ad cor, & ad ea quæ fuit fufficiens, animo, pacis & boni regiminis ecclefiæ in fpiritualibus & temporalibus reformandi convertereat: fi tandem ecclefiam moderetem & corripiyent audiret, ne ipfum oporteret haberi, juxta verbum Christi, ficut ethnicum & publicanum. Quantas vero interim perfecutiones adversus hanc fanctam fyndum pro fabite ipfius laboratem excitavit, confideratis fanctæ fyndum in fe erat, licet tamen nullus de facto, omnia fuppofita ipfius fanctæ fyndi ex omnibus ejus fufficiens, ad ejus commutatem, ipfius, inhabilitatem constituit, nisi fuæ prætentæ diffolutionis pateretur. Interdi-

Ex eo non licet ecclesiæ Universali Concilium Basiliense, ab Eugenio dissolutum, Spiritum Sanctum contemnere.

Ex eo non licet Concilio Basiliense, ab Eugenio dissolutum, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum contemnere.

Ex eo non licet Eugenio ipse Concilium Basiliense, ab Eugenio dissolutum, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum contemnere.

Ex eo non licet Concilio Basiliense, ab Eugenio dissolutum, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum contemnere.

Ex eo non licet Eugenio ipse Concilium Basiliense, ab Eugenio dissolutum, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum contemnere.

Ex eo non licet Concilio Basiliense, ab Eugenio dissolutum, Ecclesiam Universalem, & Spiritum Sanctum contemnere.

ANNO CHRISTI 1439.

dictum in civitate Basilienses servandum statuit, A nisi eius Basilienses concilium ipsum a civitate sua ejicerent. Victualia ad nos deferri prohibuit, & portantes eadem spoliari concivit, atque ipsorum spoliis redeuntes occupantibus fuper quoque literas suas morse Romanæ curiæ bullatas mandavit, ut in ipsa supposita concilia Basiliensi perfecutio tamquam in hoddefi-citi Christiana, appellans hanc sanctam synodum perfidam iniquorum synagogam. Postque venerabilis episcopus Vitensis, & dilectiſ ciles filii Ludovicus de Urbe fedis Apostolicæ protonotarius, Dionysius de Sabenays facræ theologiæ professor, & Stephanus Ponerii decretorum doctor, oratores nostri, realiter ut pri fuerunt, sumpta occasione per capitaliaſ uti accepimus, ex mandatis domini Eugenii: Sed Dominus in his omnibus adjuvit nos, ut, pro cujus ecclesia perfecutiones pati non refugimus: scientes quoniam ipse Dominus ait: *Beati qui perfecutionem patiuntur propter justitiam.* Et quamvis plurimos temporalis damna, dispendia & pericula nobis afferat in hoc loco tam longi temporis explicatio, cum innumeris simplitibus & laboribus, tamen non poſſumus hanc in Deum nostrum offensam commitere, ut ecclesiam ejus rucre, inceptamque reformationem sanctissimæ legis hæc in ipsorum hominum, & necessitatem reformationem Christianæ religionis a deferri atque abjici, nec veritatem & justitiam in debitus nostris mifeceribus conculcari patiamur: sed miseriordiam Salvatoris nostri jugiter exorabimus, ut ipsam ecclesiam suam adversus persecutiones sæcularias sublimare tueatur; nobisque in eo propitius esse dignetur donet, ut nullus adversitatis impetus, nullis persecutionum magnitudo nostros animos dimoveat, quo minus sanctæ opera, propter quæ ad ipsam sanctam ecclesiæ synodum congregata est, in eadem effectum deduci procuremus; & auctoritatem universalium conciliorum, per quam fidei integritas, & sanctæ ecclesiasticæ disciplinæ vigor, omnisque regula Christianæ vitæ conservari habet, sustineamus illibatam, non queremus in ea re quæ nostra sunt, sed quæ Jesu Christi & salutis animarum. Alia quoque plura speciatim de gestis tam per summum Pontificem, quam etiam per fuos qui ad diversas regiones missi fuerunt, nequaquam per singula commemorare de præsenti valumus. Sed illum graviffimum offensam Dei nostri & ecclesiæ Christi, atque etiam humanæ naturæ, pertinaciam & tacenda est in persona Ranum Heraldi illustrisq principis Pedemontium perpetratam: quem ad Graecium præmittere legati nostri, qui super ma gaden oratorum summi Pontificis captivatus, & torture expositus, nisipsum comparet: & in mare projectum & demersum fuisse accepimus. Verum divinam exortimus clementiam, quatenus cor ipsius summi Pontificis ita convertere dignetur in viam veritatis, falsitis & pacis, ut non solum ipsum de his loqui, aut scribere necesse sit: sed omnibus emendatis, ecclesia cunctorum matre in ipsius probis actibus in Domino gaudeat, ac in ipsis sanctissimi oratores, ad ea venimus, quæ nunc variantur loci pro celebratione concilii nostri, ut ipsorum principum pollutaliis - Opportunum duximus proponere discretiones vestræ, ut ipsorum, juxta sacra canonum iustitia & accommodatiores, in quo cum Graecis habeantur conventiones brevius ex integro deportetur generalem conciliorum, & hujus presentisi Basiliensis concilii, quod universalem ecclesiam repræsentare devotis & fidelibus animis profitemur. Nos quoque pacis & unitatis amantissimi, ipsorum principum vestrorum votis, quantum cum Deo possumus, condescendere cupientes, auxiliante benignas conatibus in ea re per vos proponendis accommodavimus. Petiti sunt autem deputati hujus sanctæ synodi, inter quos cardinales, archiepiscopi, episcopi, abbates & doctores infignes erant, ut media apostolicæ sedis, quibus ipse illa ipsorum petiit, Vos ad hæc respondisse, ut illi petitus ea appetitent, qui de auctoritate conciliorum generalium & rebus eam concernentibus amplius informati erant, atque in his ultra jam pertigentium occupati. Ipse vero sanctissimi vestrum generosus hujus negotii operam ferunt. Et cum plurimum in ea parte ad certum subvertionis pulsum auctoritatis concilionum generalium, atque deperditionis inchoatorum operum, reformationem ecclesiæ in capite & in membris concentetur, certa capitula concepernunt, per quæ hic periculis obviare pro sua fidelitate conabantur. Et si vere eadem capitula, dum a vobis audita fuerint, non a jubilia & fanditate deviare abhorrentes; tamen quoniam difficile fore existimabatis, summum Pontificem ad hæ adhærere, alia capitula concepistis, quibus completis hanc fieri posse loci mutationem. Vos autem majorem partem vestrum adversus dilectis Cardinalis: super ipsis quoque per vos ad illos incepæ notiti deputati nonnulla que addendavi debantur, & quædam etiam subtrahenda, eriinde annotaverunt: circa quæ delineepa mutuam collationem habuistis.

Hæc autem sanctæ synodus omnia mature examine ponderans, quæ ram per deputatos vestros quam per deputatos vestras illustrissimæ fuerunt, jam imprænfentiarum grandia pericula vestris devotionibus exponere duxit ex hac mutatione ipsi ac tuti ecclesia eviderent imminentes, quibus non satis caurum esse per capitula quæ a vobis concepta fuit vestræ diferctionis facile pollunt advertere. Primum quidem, & maximum, ex conclusione & commissione hujus sacri concilii in Ferrariam per summum Pontificem recognoscenda, nullum fecilis metus nostrum; quam multorum ecclesiæ Christi possit superiores rationes offenderunt: neque fola ecclesiæ congregationis Ferrariensis, de qua fecilis mentionem, grave vulnus in hoc illatum ecclesiæ quoquomodo fanaret. Secundo, tria loca per synodum nominanda propossuisti, ita ut alterius ipsorum optio per dominum papam & Graecos fieri haberetur: tamen venerabiles & diferetai oratores ferentissimi regis Romanorum, & venerabilium ac illustrium principum electorum Romani imperii, tam in propositionibus per vos factis, quam in petitionibus fcripta tenus præfentatis, a principio dumtaxat locum alterum pro eorum optio concilio celebrando quæsitis, & ne polle concilio periculum imminere, dum illum locum qui minus accommodus & fecurus nobis esset, Pape cum Graecis fortuit allumeret. Tertio, non expeditis quod dominus Eugenius in talem locum confentiret tamquam auctoritate hujus sacri concilii universalem ecclesiam repræsentantis cominatum: neque aliquod verbum in vestrai avifamentis percepimus, per quod ipse hoc Basiliense concilium legitime continuatum concgnoscere haberet: quod tamen necesse est, si summus ipse Pontifex cum hac sancta synodo, atque etiam cum religiosis principibus vestris unum sentiret, & pacem & unitatem conservare velit, ac futuris quæstionibus & controversiis obviare, quæ in alterio loco ricuti possunt. Quarto, de observatione synodalium decretorum & reformationis exlecutione, pro qua hæc sancta synodus gravissimos laboris tanto tempore sustinuit, & quæ intantum divinæ legi benepleitra, salutique Dominici gregis necessitata pertinent, nihil ad nos, ut ipsorum expressum fecisse videmini: neque etiam super observatione gestorum in materia justitiæ, gratiæ, seu fidelitatis, in hac sancta synodo, per ipsa avifamenta vestra habetur provisio aut securitas: ex qua re quamplurimæ turbationes in diversis regionibus provenirent, nisi opportune provideretur. Quinto, de modo transferendi concilium ad locum alterum, & qualiter procederet in illo loco, latem ab initio nihil avifamenta vestra dicunt, quod modum ipsum illis observabitur, quem concilium ibi exsiftens determinabit. Dum vero ibi deventum esset, discreto fortasse aliqui Sedis Pontificis vocem difinitivam habere, & a vobis illorum concludere vellent: alii, abbates, doctores & priores, & capitulorum procuratores, alitersque debite qualificatos infignes viros, non excludi debere, & a majori parte omnium conclusiones habendas arbitrantur. Rursum quidam per deputationes, alii per nationes procedere consuerunt: faciliqque effet concilium inter has difensiones difficile, maxime attento conatu quem præfens summus Pontifex ad ipsam difsolutionem habetur exercere vifus est: ficque tamdem poffet contingere, ut parvipensis decretis synodalibus, & quodammodo lepulto auctoritate generalis concilionum, summi Pontifices pro libito voluntatis agere poffent quidquid eis videretur; dum aliqui ex illis, quorum cor, cui forcorporati fuerunt omnes reges Christiani, & quos tanta auctoritate fundatum exstitit, in ipsius tali difsolutione & eluione poſſ tanta certamina pravalent: modernis temporibus contingere: quod quam effet perniciosum & damnosum tot ecclesiæ atque Christiano populo, vos ipsi confidere, & Quare non expedit ut concilium ad Ferrariam debet, ut cum magna cautela his periculis obviare, & de modo incipiendi progressum ipsius concilii loco alterio firma & stabilis conclusio ante translationem habeatur. Cum vero ibi fuerit & stabilitum fuerit concilium, si alios modos ipsi concilio, hoc in ita illum mutandi, ut mandatis. Sexto, suspensionem summi Pontificis ab administratione papali non habuitam intelligi proferre, cum canonici Constantiensis concilii professiones, & in hanc fabulationem consenserit: quod nullatenus fieri posse, mancantibus cautis propter quas suspensio ipsa decretata est, vestræ difcretiones clarissime conspicere possunt: quæ etiam ubi expurgatæ essent, & spes bona in spiritualibus & temporalibus in administratione poffet concipi, talem fabulationem cum magna confideratione per solemne decretum effici convenire: neque de admissione præfidentium ex parte ipsius summi pontificis, de qua in vestra avifamentis agebatur, mentio est habenda: ipsaquam ipsa suspensio auferatur. Quod vero de centuria hinc & inde tollendis addimus est, licitis ea quæ adversus hoc legitimum generale concilium in his facta sunt multa prorsus effe, irrita & inania, sicut etiam dudum in decretis duodecimæ sessionis hujus sanctæ synodi excitis declaratum: & cum unica sit ecclesia, unicum

ANNO CHRISTI 1439.

A est etiam generale concilium ipsam repræsentans, cui quilibet, cujuscumque status & dignitatis, etiamsi papalis, obedire tenetur. Nec in ecclesia contrariæ funt potestates, quibus contrariæ consurge vereaciter procedatur ipsum, sicut & vos optime intelligere non dubitamus. Septimo, locum mutari quæritis, ejlo quod nec papa neque Græci venirent ad illum alterum locum, aut in eum confentirent. Quæ autem necessitas vel qua utilitas id agere fundet, non apendimus. Nec tamen quæ gaudet dominus Eugenius ibidem audiri haberet, sicut tangere videmini, dum neque in illum locum confentire neque ad ipsum mittere velit. Ejlo quod nec nequaquam convenienc esset, synodum in loco securo ac quieto & pacifico confistentem periculoſ & tantaliosis exponere fine fraudis aut spe alicujus utilitatis, vel urgente necessitate: ut ipsi, quoquo non dixistis quid agendum erit, & dominus Eugenius ex quo petantur fiereno neluerit; potentiatione fieri in rabiosis difsentionibus, in his fluctuationibus ecclesiam periclitari permittere, & non sibi de aliquo providere remedio? Videtis quantas difsensiones concesse funt quæ nullum fructum attulerunt: imo pendentibus illis, ipse dominus Eugenius quamplurima in prejudicium ecclesiæ Dei innovavit. Pendente quidem difsatione fexagintæ diorum, post citationem ejus concilium difsolvere & transferre attentavistis. Sebdomadarum difsatione tantum mensis fium, post difsolutionem ipsum congregationem Ferrariensem erexit. Deinde sub tertia difsatione dominus pontifex, post suspensionem ipsius ab administratione papali, non prædo difsolutionis, aliisque perfecutionibus antedictis expositis, & Graecos ad te pro fui munimento attraxit. Leniter quidem deinde difsatione ad sogamina principum per nos observatis, ipse interim mutatio per orbem transmisit, qui fundent corda multorum in vitam ejus. Rursum dum his diebus super tractatibus pacis nobis commodissimæ, ipse neque nobis neque vobis nec consilio principumsimultaneisque in civitatem Florentinam fecit: & cum vos, venerabiles oratores, locum alterum in Germania expetestis, ipse omnes nostros potiens, ipse ad longiores regiones non parum accessit difsensiones fit difsatus. Videtis quod inter has difsatione fundata continue erexisti: videlicet synodalis auctoritas: tosto fere post dominicus ob defectum pabulis provide regentis in principium malorum dilabitur, & in his nullum medelam poderis, nullam fecisti remedium: dum datis, si fummus pontifex huic sancta synodo & vestris defidentis condescendere recusaverit. Tandem difsensiones, dum ipse ad alterum locum deventum fuerit, civibus Avinionensibus creditoribus excitisse fatisfiet. Nullatenus nostra difsensiones aut difsensus ipse in id tempus sub eventu incerto fatisfiddisset eis editum differre & prolongare, cum & pecunia jam collecta pro ecclesia in diversis locis habetur, ut ipsi, nostra nobis ratione gregari jubeſ poſſent, tenemque pro vitibus agere ut quantocius fine mora quod debet sancta synodus relistunat. Hæc itaque, clarissimi oratores, pondetare velint vestræ prudentiæ, & pro reverentia Christi salvatoris nostri efficacem operam impendere, ut res universalis ecclesiæ ad honorem Dei, falutem animarum, & veram pacem conjungi, felicitter difsponi possint. Vos omnes uno animo cum hac sancta synodo salusi ecclesiæ fanctæ Dei confulere curetis, & cum in his

ANNO CHRISTI 1439.

Sed hæc concilia ecclesiæ publicæ perfecutionis multis sæculis perferendis, & fidei catholicæ exaltandis & publicis in sacrosanctis sæculis in sacrosanctis & publicis in sacrosanctis & publicis in sacrosanctis & public

necessitatibus efficaciter adjuvare. Nos vero, (A) in primis quæ necessaria sunt Conventione provisum fuerit, pro bono pacis & contemplatione serenissimorum principum vestrorum, atque singulariter pro antiqua Graecorum profectione, quam semper multo desiderio expetivimus, ad translationem hujus sanctæ universalis synodi in alterum locum Graecorum, & reliqua universalis ecclesiæ gerendis accommodum, condescendere parati erimus. Interim tamen non omittisti ea, quæ ad progressum hujus sacri concilii & operum per ipsum inchoatorum, ac tam in reformatione ecclesiæ in capite & in membris, quam in cæteris rebus, pertinere videbantur, pro honore Dei & salute universalis ecclesiæ, ut nihilo minus totis viribus semper operam dabimus ut pax optima & beata tranquillitas per omnem ecclesiam vigeat, & laudem & gloriam Spiritus paraclyti, qui vnum Patre & Filio unus, cit Deus benedictus in sæcula sæculorum, Amen.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, decimo Kalendas Martii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo tricesimonono.

XIII.

Responsio synodi ad schedulam oratorum principum de mutatione concilii in alium ex vrbis locis, vbi inchoandum esset omnino concilium ad sex menses cum dimidio, nec interim contra papam procedendum.

Sacrosanctæ, &c. ad futurum rei memoriam.

Rem gravissimam, quam ab hac sancta synodo quotidie venerabiles ac circumspecti oratores, attentis considerantes animis, ad nos nonsrum, qui sua potestati dextera ecclesiam planavit in terris, simplices oravimus & oramus, ut ea nobis loqui ac respondere donet, quæ sint ad fuæ majestatis honorem & salutem omnium credentium, quis apostolis suis & discipulis, ut in tempore necessitatis loquendi sibi etiam habuerunt, dixit: *Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.* Mutationem hujus sacri concilii in locum alterum, superiori temporo per vos expetitam, iterum postulatis. Spem quoque pacis ecclesiæ ex ea re concipere videmini: quam profecto pacem si per hoc medium possimus adipisci, jamdudum ipsam mutationem avidis animis quærimus, quæ mutationem avidis animis quærimus, quæ nunum summo desiderio cupimus cum beatis pacifiis filiationem Dei promerentibus optarei ad pacem, non quidem illam pacem appellantes, quæ, concilionum auctoritate contempta, quibusdam tum summus pontifex poliet de tota ecclesia & animabus redempti sanguine Christi agere quidquid sibi libitum foret, abjectoque falsifiera reformatione, spretis sacris canonibus & decretis, vitia & abusiis petitori pacifice regnare permitteretur: aut, quod omnibus gratum est, fides fatea & valentia, quibus tamen ipsam impugnans pacifice opprimeret ecclesiam, ipsi tacere cogerentur qui fidem ipsam tollunt. Non quidem hoc effet pacem agere, sed turbationem gravissimam, non hoc effet sanctæ sanguinibus præfentibus ecclesiæ, sed cum miserabile dicimus adducere. Quod quidem non ante nostro intentionis credimus. Sed vetus domus Dei cogit nos in extremis ecclesiæ periculis non tacere veritatem, ne tandem dicere oporteat. in Dei judicio: *Ve mihi, quia tacui.* Sciunt dicere tiones vellye vitam ecclesiæ in fide & probis moribus perpetue consistere, quibus capiti suo & sonti vitæ Christo conjungitur, ac cum eo pacem habet, caritatem & gaudium, quæ sunt fructus spiritus: ut & vos ipse ex epistola allegatis. Quam ⁴ vero pacem quærunt ⁵ beati pacifici, qui recipiunt adoptionem filiorum Dei. Hæc est enim pax Christi, de qua ipse ait: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quemodo mundus dat, ego do vobis.* Cum autem his novissimis temporibus deformitates, schismata & errores plus solito crepitiori inlarpere, congregata in Spiritu Sancto facta Constantiensis synodus nobis fidem explicavit de potestate immediate data ab ipso fidei auctore Christo concilio generalibus repræsentantibus catholicam militantem ecclesiam, quibus & summus pontifex, & quilibet alius, obedire tenetur: ut Christum imitaremur, quod ipse erroribus, schismatibus & deformitatibus obviare oporteret per concilium generalium auctoritatem, sicut Christus ipse Dominus noster ordinavit, ut sic frequens concilium celebratio, cuq precipua agri dominici cultura est, vepres & tribulos pugnatorum malorum evellat, prout in eadem Constantiensi Synodo declaratum extitit, & pax optima cum sanctitate & justitia omnibus diebus vigeant in terris. Unde vero languores, unde morbi, unde turbationes pacis & vexationes ecclesiæ jam nunc pestilime invalescunt, nisi ex eo quod obedientia, quam Christus ipse imperavit, quam ecclesia docet, quam Christus ipse docuit, non data est concilio generali (quod dolenter referimus) a domino Eugenio papa modemo? imo gravissime contempta, & deinceps fidem fectis, verbis & scriptis usque in hodiernum diem impugnata; sicut magna ex parte in alia nostra repetitione synodali pratetea to mense Februarii ad vestrum petitionem fuisse mutationis hujus facti concilii porrectis explicavimus: unde divisiones & schismata in ecclesia particularibus, unde principum & pontiorum, aliqui ex ipsis, quibus per orbem dispersorum, gravissima perturbatio. Nam, quemadmodum sæpe audistis, primitus hoc factum concilium congregatum auctoritate dominum pracedentium concilionum, & duorum summorum pontificum pro extirpatione hæresum & reformatione ecclesiæ in capite & membris, quasi ab excelsis cæmentum dominus Eugenius, licet nulliter & de facto dissolvere sine ipsius concilii consensu. Deinceps cum plurima decreta salubria edita fuissent pro reformatione ecclesiæ in capite & in membris, & per legationes plures, per plures oratores & admonitus effet, ut animum suum ad eorum ⁶ observationem redderet benigne inclinatum; ita, proh dolor! ea parvipendit, ita contempsit, ut quasi in nullo debitum obedientiæ concilio adhibere consensum fit; et ipse gravissimis contempsit non parva suspicio adversus eum exorta est, quod de declaratione catholicæ fidei facta in concilio Constantiensi non recte sentiret; quodque non credere sit tenori obedie concilio, prout ipsa fidei veritas affert. Quid amplius? Cum super hoc gravi contempta ecclesiæ, mentem suam plenius adversus ipsam veritatem declaravit, dissolvendo auctoritatem hoc factum concilium de facto, sine consensu ipsius, cuq quo ipsum

decreti eliatori procederetur, aut fieret aliqua ipsorum contra pontifex, quam ipsum ipsum forum oratorum præsidentium, qui in concilio fuerant, prohibendo etiam auctoritative, ne in eo cafu fatium Bohemorum, quod acta tractabat hæc sancta synodus, ultra triginta dies agereturi: ubi non solum jam obedientiam denegavit, sed & judicem fuper concilium constituit, non ei obedientia, sed impatrans in his in quibus eundem teneri obedire concilio ex Christi ordinatione affert ipsa tradito fidei. Si vero ipse hoc fecisset, quod videlicet suferat in fidem quod fidem ecclesiæ defendit: diminutarque ille fupra ecclesiam pro labito fam voluntatis imperare, qui tanto tempore tam gravi- ter ipsam facta, operibus & verbis impugnat, & imo auctoritate & potestate contatur opprimere: numquidnon ipsius ecclesiæ imminet desolatio? Numquidnon timendum est, ne potius prælumendum, quod concilio diffoluto volet singulos per orbem dispersos regere ut idem sentiant quod ipse? Numquidnon, si absque dubitatione concilio fic dimittatur, cunctis sive ecclesiastici, sive secularibus, sive prælatis, sive principibus ipse Dominus noster imminentis periculum, qui fidem in facto Constantiensi concilio explicatam voluerint profiteri? Quid vero de illis facient, qui decreta synodalia servare voluerit? Quæ cum in præfentia videamus adhuc fedente concilio, quomodo tales in pluribus ecclesiis fectas tractari. An vero hæc esit appellanda pax & tranquillitas ecclesiæ, vos prædicti oratores, pro Deo considerate. Quot eruut delineeps, qui pro concilionum auctoritate, pro declaratione fidei facta in concilio Constantiensi fidei certabunt, & ea deprimi & hoc concilium in eatum defensionem de facto videlicet facumbere? Quis hæreticus non adoretur? quod certo amdrififfimo genitio dicimus; eorum eriget adversus synodum Christi, si ipsa concilia generalia, quibus superum judicium in matutis fidei decreta est, vilescit concilia? Sed quis, o prælati oratores, jam in alio concilio, quod fitorum dicitur, ad refitendum fumma pontifi pro defentione recte fidei veniret, dum ipse pontifex hoc factum concilium de facto suppressile, & in nihilum redigiffet omnipotentem? Quæ certe ecclesiæ ruinam relinquerent summi pontifiibus, si perperam agere voleut, schismata faciendi, concilium generale impugnandi & diffolvendi, ut quotiies de ipsorum correctione in fide aut in moribus agetur, perturbent, scindant & dividant concilium, atque in aliud concilium deveniri possibilem? Et si in illo non fieret quod voluerit, iterum aliud quærent: sicque fiet transmigratio de concilio in concilium, & judicia universalis ecclesiæ fic temper in incertis vagabunt, dum prælens summus pontifex, pofhquam decretis, præceptis & ordinationibus fynodalibus tanta obduratione obstitit, postquam ipsum his auctoritative fine quo fafta, obtinuerit ut concilium de fcisfuram in ecclesia graveam jam perpetravit, tandem nulla fufcepta penitentia, nulla penitens emendatione facta, obtinuerit ut concilium mutari cogeretur: imo vesfimiliter in totum dispergetur per hanc viam mutationem & diffutionum, quas afferri concipimus, perfeveranse ipso moderno pontifice in affidua ejuldem concilii & totius declaratæ veritatis impugnatione. Hoc equidem non effet fchismati obviare, fed fchismata fovere & nutrire, dum pontifici ecclesiæ cuiusvis, ut formidate

dantur induciæ correctionis & emendationis domini Eugenii, donec per ipsos Græcos fuerit judicatum: imo secundum hoc egitur, ut Graeci ipsi de actis synodalibus hujus facti concilii, catholicam ecclesiam repræsentantis, & de operibus pappæ judicare habeant, prisquam papa ipse corrigatur: quodque omnes quæstiones pusis & facti agitatæ in concilio erga dominum Eugenium, quarum etiam aliquæ jus divinum & fidem concernunt, habeantur in judicium Patrum Graecorum devenire, relicto hujus sanctæ synodi catholico judicio: & quod ea, quæ per ecclesiam in concersentibus fidem determinata sunt, in dubium revocentur, quasi non ratertur ipsa ecclesia in his quæ fidei sunt erare potuisse. Dicitur, quod ibidem domini nos Eugenius legatos suos ad Graecos plenissimis fidelitionis est, ac si ipse ab administratione papatus non esset suspensus, cum tamen ipsum superioribus ex causis tam necessariis & tam urgentissimis, quas in alia responsione synodali expositimus, constat esse factam. In tertio casu, si hoc factum concilium mutaret, quod fundatum est auctoritate dominum ecclesiæ, ut Graecorum præcedentium, & duorum summorum pontificum, cui fere omnes majores ecclesiæ prelati, cardinalis, archiepiscopi, episcopi, omnesque reges orbis catholici, incorporati sunt: ello quod nec papa nec Graeci confertant, id sequetur, quod ubi concilium existens in hoc loco fortiter impugnat dominum Eugenius, ipsum transitum in alium locum ibie ejus conciliis fortius impugnare possit videatur: ipsum mentium, vel excitra, dilatationem obtinet, quibus nihil pro ejus correctione agatur, quibus nullatenus fidei & salutis ecclesiæ providetur, fed potius ipsorum hujus concilii per attaldiationem, aut alia incommoda differgatur, & tandem nulli vel pocissimi ad illum alium locum accedendi habeant voluntatem, dum videriut hujus concilii Basilicensis tam miserabilem exitum, quod tantæ laboribus congregatum, tot annis advertum impugnationes domini Eugenii conservatum fuit. Quid aliud ad hæc respondere possumus, venerabiles oratores, nisi omnipotentem deprimus super flebili ruina ecclesiæ, si res ita procedant, & plorare die ac nocte super illa generalium conciliorum auctoritate tamdiu per non defensata, quam in interitum perducti conspicimus, nisi Deus nostter provideat? De qua auctoritate parum prodest verbo dicere, quod conferatur habere, si tale fatium agatur, ausdem ipsa miserabiliter prosternatur. Quis vero dabit capitibus nostris fontem lacrymarum, ut in mæroribus & doloribus diuque lugeamus lacrimem fidei, contemptum synodorum, & factum cannonum? Quibus conculcatis, omnia fere, omnia vitia, omnium abusuum & deformitatum incrementa liberius regnabunt: parietur quoque amare flebunt diebus futuris principes & nationes orbis, dum quisquam Romanus pontifex non impiide opprimere voleit. Nam fractis decimqes ad concilia generalia recurrent, quorum erit fic prostrata auctoritas. Si enim concilium generale aliquid voleit de ipso Romano pontifice judicare, illud diffolves: ad transeuet, aliudque conclium fieri quæret, ubi pofit fuum libitum confequi, fieque nulla ftabilitas, nulla ftamina in judicris ipforum conciliorum haberi poterit. Invalefcet præterea ille pernicioffimus error, in populum Dei, ut non homo ad fummum pontificem affumptus

Sed tandem Basilicensis ecclesia ruinam.

Cruce Ragusina Sanctorum Dominicum incremenia liberius regnabunt.

Set illi sui hominis dulce est figura, ut, ne, ab illo discedere.

a posse de tota ecclesia & Christianitate agere ad suae libitum voluntatis, sicque per generale concilium universalis ecclesiæ non valeat corrigi aut reformari. Sed & videtur non folum flatum ecclesiasticum & salutem animarum ex ea re detrimenta pati, imo omnem flatum, omnem politiam, omne regimen in spiritualibus & temporalibus perturbari. Nam ecce poffunam generale concilium ecclesiæ catholicam repræsentans, immediate habeat potestatem a Christo, cui summus pontifex & quilibet alius obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis reformationem ecclesiæ in capite & in membris, capitibus ecclesiæ pedicium in dominum Eugenium pro correptione ipius, contumaciter obedire contemptis: jam via intercedatur, ut qui concilio in his contentis obedire, non ipsum concilium reputent ut judicem, fed ut partem cum dominio Eugenio contendentem. & velint ipsum judicem directe ad judicandæ actibat vel compellere, loca & tempora edicem prefigere, ut fua judicia necnquam profferat, imo ad inftantiam ejus qui reus eft pidicium fiunt mirere quæ ipse. Quod fi hoc fit de summo judice potestatem habente immediate a Christo, numquidnon ex hoc datur exemplum Ecclesiæ quamvumque generalium, ut ipsa in res temporalet ac spirituales per mutuas intelligentias complectet, ut illi a judicando delitet? Ecce profect jufticia in terris, & eveniet quod ait gloriofus Hieronymus: Dum uni parcunt, universæ ecclesiæ molimuntur interitum. Quæ eft, inquit, ifta mifericordia uni parcere, & universos in diffrimen injicere? Cumque pax (et ait beatus Augustinus) fit tranquillitas ordinis, jam abrupto ordine judicionum, omnia pax & hominum & Deoru, & hominum inter fe, turbatur, dum vix convenions ad pacem non quæritur, dum jufftitia abjicitur, & veritas prefertur: tolle enim pacem ipfa derinet, & omnia res oftendit oporteat copulari: ait enim fcriptura quæ mentri non poft: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi: justitia & pax osculata sunt.* Et *Dominus per prophetam inquit: Dabo pacem vobis & tacem dilgiro.* Rex quoque Ecclesiastes dicebat: *Si pax & veritas in dilbaiuvis.* Quid igitur poterit in tanta rerum difficultate agendum eft hute fatisfacere fit synodo? an quod recedat, + maia & omnia? Si fupradicta permittat prævalere, an quod ex officio fibi commifia, Christo, fola confidentia ipfius divini auxilii, per defenfionem veritatis & executionem jufftitiæ in repellendis cantis malis defendam fatum agere eorum Deo & hominibus, adimolens illud quod ipe Sapientem dilum eft: *Certa pro jufitia usque ad mortem?* Clarifime videre potefitis, venerabiles oratores, quod ecclefia non mazteta omnibus Chriftianorum in tanta defolatione defeerent non poffimus, fed nobis & toti populo Chriftiano graviffima immineat damnatio, & falfati ipfius ecclefiæ & vitæ hujus exule fed eft, providere negligamus. Expectavimus jam plurimis annis, fi prafatus dominus Eugenius viam veritatis recognofceret, & contempta plurimum Chriftianorum principum, dilationes plurimas benignifime obfervavit hæc fanctæ fynodus, ambafiatoreffque fuos ad diverfas regiones transmifit, veritatem & jufftitiam hujus facti concilii, fic neceffitate cogentiffimam providendi publicæ falutl excitide aperiente, ad duas quoque conventiones in Nuremberga fucceffive habitas profecti funt, & novifime in civitate Mugontinenfi non defuerunt fufficienti potefitate fufficiti, ubi oratores fummi pontificis per triginta dies

expediatti nullatenus comparere voluerunt, nifi a pofteriori ipfius declarationes fidei per ecclefiam catholicam factas retraxerunt, poffit totum gregem domini cum tanto precio redemptum in principium damnationis iuducere: nec uoi periatur mortali quis intantum Romano favore affectus putari debet, at propter illius temporale defiderium, quod ficut umbra pertranfit, velit universam ecclefiam deftruere, neque formidari timiemus oportet, fi pabum ecclefiæ laftidium in correptionem domini Eugenii proferetur in futurum pro neceffitate totius ecclefiæ: & ipfe, quod abit, rebellando in idolatriam velit fchifma facere, alios attrahendo, ut ab unitate ecclefiæ fe feparent, quod principes aliique catholicus, aut nonabilium prelationes refiftere, velit fine favere fchifmatici, prafertim in fafionem catholicæ fidei & auctoritatis ecclefiæ. Nuinquid notorium non eft, illo temporuqnati pafiorum ecclefiæ cum de quanto cum fynodo concilio Conftantienfi interfuerunt, ubi explicata fuit declaratio fidei de auctoritate conciliorum generalium fuper papam & quemlibet alterum, & in omnibus obfervata, nemine reclamante, nemine reprobante? Sed ubi dominus Eugenius jam bina vice voluit fua auctoritate hac Basileenfe concilium fine ejus confenfu diffolvere, fcitis quomodo principes orbis fere omnes, aut primæ, aut fecundæ diffolutionis tempore, fuum oratorem in hoc facto contiio contenerunt, firmiter credentes papam non poffe diffolvere ipfum facrum concilium, quod pro exftipatione hæreftum & reformatione ecclefiæ in capite & in membris legitime congregatum erat, fine confenfu ejus: cum ipfe concilio non haberet in his hæreftibus, fed tenemur obedire. Quid de prelatis ecclefiæ dicemus? Numquid non in facro Conftantienfi concilio cardinales, archiepifcopi, episcopi, & cæteri de omni orbe congregatum fuerunt? Nec ifti defuit felicis recordationis papa Martinus, qui etiam circa finem ipfius concilii per patrem reverendum, modernum, eodem approbante concilio, univerfis archiepifcopis, episcopis, & inquifitoribus, ut fingulos de hæreti Wiklefiffiafion fufpectos diligenter interrogarent, utrum crederent quod illud, quod facrum concilium Conftantienfe universalem ecclefiam repræsentans & approbavit & approbat in favorem fidei & ad falutem animarum, & in univerfis fidelibus effet approbandum & renendum; cum non ignoraret papa ipfe Martinus declarationem de auctoritate conciliorum data immediate a Christo antea per ipfum concilium factam fuiffe; quietatam in eadem literis poftea, quod error eft dicere, non effe de neceffitate falutis credere Romanam ecclefiam effe fupremam inter ecclefias; fi per Romanam ecclefiam intelligatur universalis ecclefia, aut concilium generale, aut etiam pro quanto negaret primatum fummi pontificis pelpedtu ecclefiarum particularium. In hoc praetere Basilienfi concilio, temporum mutatione, prima diffolutionis, fecerunt feptem de prefatantioribus facrorum Romanæ ecclefiæ cardinalibus, videlicet Juliano tituli Sanctæ Angeli fedis apofto licæ legatus A. Bonomenda, P. Portuenfis vulgariter dictus Placentinus, cardinales episcopi, Joannes fanctæ Laurentii in Lucina, Dictus Rothomagenfis, Joannes fanctæ Petri ad Vinculafa, A. fanctæ Euftachii, & Dominicus fanctæ Mariæ in Via lata, dictus Firmanus, etiam cardinales, doctrinam ipfam catholicam & apofto licam de auctoritate concilium in Conftantia declaratam virtuofe defendentes, atque oftendentes, propter illam non potuiffe neque in futurum poffe fieri diffolutionem hujus concilii fine ipfius

Ex-

ANNO CHRISTI 1439. ipsius consensu, plurimaque solemnia super hoc ceraulis, ipsamque dignissimam, ac sed sanctitatis cultum magis intendit amplificare & exaltare in futurum. Breviosque erit deinceps conciliorum generalium duratio, dum illis debita praestabitur obedientia: & temporibus futuris omnes diligenter conflicent, expeditiori celeritas quo pro salute Christianae religionis agenda videbunt. Consilia provincialia Ecclesiarum Ecumenicarum; sacri canones patrifice observabuntur: fit erit pax & tranquillitas ecclesiarum, iustitia moribus, utilitas regnorum & provinciarum. Sic efficacior desiderium principum vestrorum complebitur, praelati oratores, qui pacem & salutem ecclesiae desiderant. Et ex vero quo in B divinis consiliis, licet bona intentatione vos fecisse iperandum sit, non affequeretur principes ipso bonum verse pacis quod optant, ut ex superioribus fatis liquere potest. Nos autem, faveante domino, per viam falutarem & rectum ordinem a Christo datum, pacem ipsam profequemur: & quantum fine Dei offensa praestimus, curabimus semper religiosissimis vellros principibus complacere, qui etiam (ut credendum est) divine inspirationis ductum volent: neque aliud agent, nisi quod cum Deo pugnare, quod juri divino conformum erit: & cum fideliter credant quod de jure divino tenentur obedire concilio, in hic in quibus habet potestatem immediatae a Christo, non subtrahent ab eodem concilio debitum obedientiae sine propter exercitium pilli. Dum autem ipsi unanimiter in ipsa obedientia, quam debent sanctae synodo, & ipsi Christo, qui ei potestatem dedit, perseveraverit, impedimenta concedipsi pollitiam & veritatem, ipsi animas fatis falvabunt, ipsi anfortatem conciliorum fibi & toti orbi necessariam fervabunt illibatam, falutemque & pacem humanam Christianae religionis pariter facient. Si autem obedientiam debitam fubtraherent concilio per aliquem neutralitatem, aut alias quovis modo, plura mala conlipius in adventum, quae vos praeclari oratores ipsis orthodoxis principibus diligenter ac fideliter remonstrare habetis, quantum ipso diligitis nomen falutis & totius ecclesiae. Et non dubitamus, quod, cum erunt debite informati, debitum fuum erga Deum & ecclesiam femper facient. Et intelleftis ratiobus ac motivis hujus sanctae synodi, & rationes corum apertissime conspicient, intentionem ipsius dirigi, licet beatis parificis convenit, ad aperiendas viae verae pacis, tranquillitatis & falutis ecclesiae ac totius orbis nunc & in futurum. Quod autem ad factum Graecorum attinet, fit quanto deliderio animorum omnes fe temperavertimus & optemus, quantosque labores & fumptus in ipsa rei profectationem impendeimus, & qualia nobis impedimenta objecta fint: nullum quoque loca convenientia, videlicet Basileam, Avinionem, & Sabaudiam, pro ipsa tractanda unione, nominavimus: & adhuc, ut omnes confpiciant nostram perfectamen intentionem ad hujus unionis profecutionem, fi imperator Romaeorum & patriarcha Constantinopolitanus, qui pro temporis fortitur, & cetera ecclesiae orientalem repreafentantes, cessante omni dolo & fraude, in aliquem locum fecurum, quem hac sancta synodus eligeret, advenire voluerint, hac sancta synodus illum eligere & in ipsum fe transferre non recusabit: Talemque locum eligit, postquam intentionem Graecorum ipsorum plene cognoverit, de quo ipsi vellri principes & totus orbis meritio debebunt contentari. Interim vero

ANNO CHRISTI 1439. honorem hac sancta synodus semper conlervare

ANNO CHRISTI 1439. cuabit eadem sancta synodus quaerere diligenter quae ecclesiae Dei sint, ac res ipsas ecclesiae catholicae ecclesiae diffponere, ut falutifera gubernationes regantur, per quam Deus propitietur populo suo, & placata ira ejus, quam precatis eramus concitatum, unionem ipsorum Graecorum & bonam pacem omnium Christianorum reformare videamus in terris: ad laudem & gloriam Spiritus Sanctaeclesi, qui est Deus benedictus in saecula saeculorum. Amen.

Datum Basileae in congregatione nostra generali, Idibus Junii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimonono.

XIV.

Sententia synodalis in congregatione generali, declarans sequentes curiam papae Eugenii pannos contentas in decretis synodalibus incedisse.

Sacrosanctae generalis, &c. ad futurum rei memoriam.

Eugenius IV. sententiam synodalem confirmat.

Quoniam dudum in decreto nostro octavae sessionis, quod dominus Eugenius papa IV. in suis solemni sabbathine approbabit dignoscitur, inter cetera decretorum, quod & aliqua persona ecclesiastica, etiamsi sanctae Romanae ecclesiae cardinalis, aut alia quacumque, cujusvis status, gradus aut conditionis existat, Bononiam, vel ad aliquem alium locum, sub nomine generalis concilii, illo durante, praesumeret accedere, vel ibi manere, fenientiam excommunicationis & privationis omnium dignitatum, beneficiorum & officiorum, ac inhabilitationis ad ipsa, incurrere ipso facto & de dignitatibus, beneficiis & officiis talium, per eos ad quos de jure spectat, etiamsi cathedrales, aut metropolitanae ecclesiae forent, libere disponendum. Et conclusum est in eo decreto nostro vigesimonono sessionis, praecepit haec sancta synodus sub eisdem poenis & censuris, quas concatenatae incurrerent ipso facto, universis sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis quibuscunque in curia Eugenii papae IV. existentibus, eo casu quo ipse dominus Eugenius in civitate Ferrariensi, fuerit praeparare videbatur, vel alibi concilium illo durante eligere incepisset vel incipere fuerunt, ab ejusdem curia recedere, & qui synodis generalibus de jure vel consuetudine interesse tenebantur, ad hoc factum concilium Basileae, cafteri vero ad loca beneficiorum, vel alibi extra curiam ipsam fe transferrent, deinde vero illo conventiculo Ferrariae cessato, & declarata suspensione praefati Eugenii ab administratione papatus, in virtute sanctae obedientiae, & sub poena privationis, quam ipso facto fast similiter incurrerent omnino fuorum beneficiorum, dignitatum, officiorum, commendarum, pensionum, & gratiarum quarumcumque, etiam expectativarum, per decretum trigesimaprimae sessioni mandavit eadem sancta synodus omnibus & singulis ecclesiasticis personis, ut supra qualificatis, etiam apostolicae sedis & curiae Romanae officialibus, quatenus infra quadragintta dies extunc immediate secuturos post diem datae epistolae nostrae sessionis, ab illa curia, quam dictus Eugenius de facto tenebat & tenet, recederent, & ad hoc factum concilium vel alia loca, prout in praedicta trigesimaprima sessione fuerunt admonitos, accederent. Deinceps quoque

ANNO CHRISTI 1439. ipsius consensu, plurimaque solemnia super hoc ceraulis, ipsamque dignissimam, ac sed sanctitatis cultum magis intendit amplificare & exaltare in futurum. Breviosque erit deinceps conciliorum generalium duratio, dum illis debita praestabitur obedientia: & temporibus futuris omnes diligenter conflicent, expeditiori celeritas quo pro salute Christianae religionis agenda videbunt. Consilia provincialia Ecclesiarum Ecumenicarum; sacri canones patrifice observabuntur: fit erit pax & tranquillitas ecclesiarum, iustitia moribus, utilitas regnorum & provinciarum. Sic efficacior desiderium principum vestrorum complebitur, praelati oratores, qui pacem & salutem ecclesiae desiderant. Et ex vero quo in B divinis consiliis, licet bona intentatione vos fecisse iperandum sit, non affequeretur principes ipso bonum verse pacis quod optant, ut ex superioribus fatis liquere potest. Nos autem, faveante domino, per viam falutarem & rectum ordinem a Christo datum, pacem ipsam profequemur: & quantum fine Dei offensa praestimus, curabimus semper religiosissimis vellros principibus complacere, qui etiam (ut credendum est) divine inspirationis ductum volent: neque aliud agent, nisi quod cum Deo pugnare, quod juri divino conformum erit: & cum fideliter credant quod de jure divino tenentur obedire concilio, in hic in quibus habet potestatem immediatae a Christo, non subtrahent ab eodem concilio debitum obedientiae sine propter exercitium pilli. Dum autem ipsi unanimiter in ipsa obedientia, quam debent sanctae synodo, & ipsi Christo, qui ei potestatem dedit, perseveraverit, impedimenta concedipsi pollitiam & veritatem, ipsi animas fatis falvabunt, ipsi anfortatem conciliorum fibi & toti orbi necessariam fervabunt illibatam, falutemque & pacem humanam Christianae religionis pariter facient. Si autem obedientiam debitam fubtraherent concilio per aliquem neutralitatem, aut alias quovis modo, plura mala conlipius in adventum, quae vos praeclari oratores ipsis orthodoxis principibus diligenter ac fideliter remonstrare habetis, quantum ipso diligitis nomen falutis & totius ecclesiae. Et non dubitamus, quod, cum erunt debite informati, debitum fuum erga Deum & ecclesiam femper facient. Et intelleftis rationibus ac motivis hujus sanctae synodi, & rationes corum apertissime conspicient, intentionem ipsius dirigi, licet beatis parificis convenit, ad aperiendas viae verae pacis, tranquillitatis & falutis ecclesiae ac totius orbis nunc & in futurum. Quod autem ad factum Graecorum attinet, fit quanto deliderio animorum omnes fe temperavertimus & optemus, quantosque labores & fumptus in ipsa rei profectationem impendeimus, & qualia nobis impedimenta objecta fint: nullum quoque loca convenientia, videlicet Basileam, Avinionem, & Sabaudiam, pro ipsa tractanda unione, nominavimus: & adhuc, ut omnes confpiciant nostram perfectamen intentionem ad hujus unionis profecutionem, fi imperator Romaeorum & patriarcha Constantinopolitanus, qui pro temporis fortitur, & cetera ecclesiae orientalem repreafentantes, cessante omni dolo & fraude, in aliquem locum fecurum, quem hac sancta synodus eligeret, advenire voluerint, hac sancta synodus illum eligere & in ipsum fe transferre non recusabit: Talemque locum eligit, postquam intentionem Graecorum ipsorum plene cognoverit, de quo ipsi vellri principes & totus orbis meritio debebunt contentari. Interim vero

ANNO CHRISTI 1439. honorem hac sancta synodus semper conlervare

Epistola synodalis ad Graecos.

Ut ratione ac motivis ipsa synodus ipsum Graecorum intentionem ad unionem ecclesiae Dei perpetuae promotiat.

Ut ratione ac motivis ipsa synodus ipsum Graecorum intentionem ad unionem ecclesiae Dei perpetuae promotiat.

Epistola synodalis ad Graecos.

Ut ratione ac motivis ipsa synodus ipsum Graecorum intentionem ad unionem ecclesiae Dei perpetuae promotiat.

Ut ratione ac motivis ipsa synodus ipsum Graecorum intentionem ad unionem ecclesiae Dei perpetuae promotiat.

EPISTOLE SYNODALES.

A per aliud decretum nostrum 21. sessionis, omnes & singulos in eodem conventiculo Ferrariensi aut dicta praetexta Eugenii curia existentes, ac etiam eodem conventiculo memoratis decretis nostris comprehensos, qui eorundem decretorum monitionibus non parueiint, citavit, ut trigesima die extunc immediate sequente in congregatione nostra generali, pro tuto eam celebrari contingeret, alioquin in proxima sequenti, comparerent coram eadem sancta synodo, vel ipsum fe in poenas praedictas incidile declaravit, aut justas causas, fi quas habeant, allegaturi. Quod quidem termino adventente, quamquam nonnulli per se, alii vero per procuratores, coram nobis non adpuit nobis B ftris comparuerint, licet tamen ipse peremptorie & ante vita pro omnibus diuffit ipsa sancta synodus affignandum, & affignaffet, decernens nihilo minus contra non parentes ipso procedendum & declarandum, prout jure & rationis effet, fofa nihilo minus pro observatione hujusmodi termini contumacia non fatisfacientium scutalta, ipsisque contumacibus repetentatis, nonnullos praelatos patres deputavimus ad audiendum & examinandum quaesumque causas & excusationes pro parte praedictorum ejusratorum, qui fe repraefentabant, fi ipsas adduci & allegari contingeret: & in longanimi manfuetudine patientes expectavimus, ut vinceremus malum malitiam, & illi venirent ad agnoscentem, fesque converterent in via falutis. Ne vero hujusmodi vulneri gravissimo, tanquam vetulto aut negligens, calluscobducatur, & eo infanabile quo insensibile fiat, ficque facilitate pestilferae venatis praedictorum non parentium indurentur ordis, & ipsorum contumaciae periculosissimi hujusmodi fchisma, in conculcationem fidei nostrae catholicae, anfortitatis ecclesiae universalis manifeftam infidionem, & everfionem totius ecclesiae, ac ipsorum, nec non fomentum abusuum & perditionem animarum, declarat praefata sancta synodus omnes & singulas personas ecclesiasticas, & quibus fupra fit mentio, cujusvis status, gradus aut conditionis existant, quae Ferrariam sub nomine generalis concilii accessisse, vel ibi manere praesumpserunt, aut illae vel ad C aliquem alium locum fimili praetextu, illo durante, praesumpferint in futurum, & quae post dictorum decretorum nostrorum promulgationem, infra terminos successive fibi (ut praemittitur) ab eodem affignatos, a dicta praetexta curia praefati Eugenii non recefferint, nec ad hoc factum concilium vel alia loca, prout eis praecipiebat haec sancta synodus, & transluleriat, quaque citatas, & praedictorum decretorum nostrorum monitionibus non parentes, contumaces reputavimus, ut praefertur, & pro quibus causis justae & rationabiles non extiterunt legitime coram deputatis nobis allegatae, in poenas praedictas incidisse, &, si forsan contraecerint, incidere, ita ut de dignitatibus, beneficiis & officiis commendam, per eos ad quos de jure fpectat, etiamsi metropolitanae aut aliae cathedrales ecclesiae fuerint, possit de cetero libere disponi, ipsisque & eorum quemlibet ut tales dominatiat, ac haberi, teneri & denuntiari, nec non ab universis Christi fidelibus evitari vult & mandat: quorum omnium nomina & cognomina habet & haberi vult pro sufficienter expressis. Decernit autem haec sancta synodus affirionem praefentium in valvis ecclesiae majoris Basileensis vim habere legitime denuntiationis, & perinde ad evitationem & alia praemissa fatisfacturi,

ANNO CHRISTI 1439.

cari, & arctatos intelligi universos, ac si ex-
dem profentes ad personas singulorum executa
fuerit. Particulariter tamen Bellum Poliorcetica
tamen facta synodus, quæ solitæ manifestationis
sanctæ matris ecclesiæ quam reprehendat obtrec-
fici nunquam potest, indemnitati Patrum illorum
ex prædictis, qui infra quadragintta dies a datis
præscriptum immediate computandos prædictum
conventicum abjuraverint, & ad hoc factum
concilium se fine fraude contulerint, gratitudo
consulere, & benigne providere; decernens ex-
nunc, quod de dignitatibus, beneficiis & offi-
ciis talium interim non debeat per quempiam
disponi.

Datum in generali congregatione nostra in
ecclesia majori Basiliensi publice celebrata, ſe-
ſſio Anno Angusti, anno a nativitate domini mil-
lesimo quadringentesimo trigesimonono.

XV.

Alibre finito de tumultuosa & illicita synodo conventicula octuaginta.

Responsio synodalis ad invectivam Gabrielis quondam papæ Eugenii, publicatam in quadam dissensione conventicuili Florentini.

Sacrosanctæ, &c. ad futurum rei memoriam.

Beatus Hieronymus, cum hominem veritatis fa-
libri doctrinæ diffunderet, cogebatur frequenter
adversarium maledictis reprehendere: & dum flu-
deret deprravata corrigere, errores auferre, re-
probabatur a malignis, qui adversus fe (ut
inquit) ore rabido detexebant, licet ipse in
plurimis prolegis ſuis in divinæ ſcripturæ libros
defendit. Sic hæc ſancta ſynodus defendendo ve-
ritatem catholicæ fidei de auctoritate ſanctæ ma-
tris ecclesiæ, & generalium conciliorum, ad-
versus impugnationes Gabrielis olim dicti Eu-
genii papæ IV. & propterea conflantur re-
formationem ecclesiæ in capite & in membris
pro honore Dei & animarum ſalute, variis in-
jurias, perſecutiones, maledicta, opprobria ſu-
ſtinet ab ipſo impugnatore veritatis; quæ ſi
quam longo tempore ipſorum conciliorum au-
ctoritatem opeditus, verbis & ſcriptis perſecu-
tus eſt, tandem in profundum malorum deduc-
ctus, quod dolentiſſime dicimus, ad hoc devo-
ne, ut in quadam horrenda invectiva per cum
poſt depoſitionem ejus Florentiæ promulgata,
defenſores prædictæ auctoritatis & veritatis in
celeberrimo Conſtantienſi concilio declaratæ, ac
eidem aliisque veritatem ex ea necaſſario dependentium, vocaverit hæreticos, cum ignoraverunt non
poſſet univerſum eccleſiam catholicam, omnes
prælatos orbis, omnes reges & principes orthodoxos, qui cum in prædicto concilio Conſtantienſi quam in hoc Baſilienſi per ſe aut ſuos adfuerunt, in eadem via veritatis, quam ille re-
probat, reſedſſe. Sed permittam credimus a de-
mino, quod hoc fecerat Gabriel ipſe, ut ſecu-
tam omnibus manifeſtaret hæreticum, qui unie-
ſam contuer eccleſiam hæretizare: & intelli-
gerent cuncti, quam neceſſaria fuerit talem
hominem a papatu deponere, priuſquam hæc
ſancta ſynodus diſſolveretur, ne mundum infi-
cere etiam poſſet, & poſt epiſcopum ſynodus diſſolutam ubique catholicos perſequeretur, qui
auctoritatem conciliorum defenderent. Cujus
rei futura magna ſubſtantia prælumptio habita eſt,
poſtquam in factis ſuis profatus Gabriel ita pal-
lam contemnere videretur decreta ſynodalia.
Poſtquam inſuper jam ante tres annos in Ita-
lia, ubi hæreticatur decreta concilii Conſtan-
tienſis & hujus Baſilienſis, ob quam cauſam
maxime reſiliit hæc ſancta ſynodus, ac Gabriel
in alio loco pro ſua volantate concilium erige-
ret, ſicut ipſe tam ſub umbra Græcorum quam
aliis modis laboravit erigere. Et tandem cum
hoc legitime facere non poſſet, nec obſtante
conſenſum eccleſiæ, divina providentia repugnan-
tis malo jam præmeditato, ipſe in ſchismate &
divisione aliam congregationem ſub nomine ge-
neralis concilii primo Ferrariæ, deinde Florentiæ erexit: in qua tunc per praefatam inveſti-
vam ſuos errores, ſumque obdurati animum
in perſecutionem eccleſiæ pateſecit. Quomodo
autem veritates ipſas ſibi impugnet, audiamus
& deinde ad certa omnia reſpondeamus, ut
omnes Chriſti fideles in hoc turbulento tempore
lumen aſpicient veritatis, per quod in por-
tum ſalutis perducantur. Enervare quidem con-
nator veritatem in Conſtantienſi concilio decla-
ratam, dicens eum declarationem ab una tan-
tum obedientia Joannis XXIII. fuiſſe factam.
Sed notandum negotium, pro eo tempore non
tum fuiſſe conciſium, & declarationem in eo fa-
ctas validas eſſe? Quid autem contradicere valet
de obedientia alia? reclamantur aliqua contra
hujus veritatis declarationem? Nunquidnon omnes unanimiter & depoſitionem Joannis laudaverunt, & in privationem Benedicti ab omni re, ſi quod habebat in papatu, conſenſerunt; quæ vigore auctoritatis ſynodalis declaratæ
praefatam veritatem factæ ſunt? Nunquidnon
omnes ad electionem Martini ſuccrunt? Martini papæ V. procellerunt eadem ſynodali auctoritate? Qui quidem Martinus obeunte, pergente Concilio, diffinivit errorem eſſe, ſi quis diceret non eſſe de ſynodo, & ſentire credere Romanum eccleſiam eſſe ſupremam inter eccleſias & per Romanum eccleſiam intelligatur univerſalis eccleſia, aut concilium generale. Item ordinavit, eodem approbante concilio, ut quilibet de hæreſi Wicleffitarum ſuſpectus interrogaretur an credat, aut teneat, & aſſeratur, quod quodlibet concilium generale, & ſanctum Conſtantienſe, catholicam eccleſiam repræſentet. Item, eorum erudar quod quilibet ipſum concilium Conſtantienſe diffinivit & approbavit in favorem fidei & ſalutem animarum, quod hoc fit ab omnibus fidelibus tenendum & approbandum: cum tamen non ignorant prædictam declarationem in eodem concilio factam eſſe. Deinde vero hoc in Baſilienſi concilio eodem declaratio innovata fuit in publica ſeſſione, ubi de nulla obedientiarum diffinitum eſt, ſed ubi etiam quamplures cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, cæterique prælati & doctores infignes in multitudine copioſa adfuerant, & legatus apoſtolicus præſidentium exercebat. Ut quid ergo nunc allegatur quod hæc declaratio ab una tantum obedientia in concilio Conſtantienſi factis fuit? Sed audiamus quomodo in probatione veritatum declaratarum contra Gabriel eundem involvere. Dicit eas ſe reprobare ad ſenſum Baſilienſem, quem, inquit, ſacto demonſtrat: & non aperit quis ille ſenſus ſit, nec etiam in quo ſenſu approbare velit ipſas: & ſuper hoc pro voluntate ſua, poſtquam per hæreſim probatam & lucide manifeſtam judicialiter poſt maturam examinationem depoſitus eſt, non appellat hæreticos, qui doctrinam eccleſiæ pateſecimus, & veritatem clarifſimam ſi-
ne rugo, ſine duplicitate, ſine quamvis involu-

ANNO CHRISTI 1439.

volutione verborum, decreto ſynodali aperui-
mus ad ædificationem populi Chriſtiani. Nam
& verba veritatum ipſarum plana & aperta ſunt
nec opotet ut ea innumeres quærere ad
decerptionem ſimplicium, ut dicat ſe reprobare
veritates ad aliquem ſenſum, quem nequaquam
explicat. Sic enim dudum oratoribus ſuis ſuper
hac materia reſponſum fuit in ea reſponſione
quæ incipit, Cogitanti quod decreta Conſtantienſis ſynodi authentica ſint, & ita clara &
intelligibilia, ut ſecundum ſuper ſoleſtiæ literæ quæ
ſolemniter in ſeſſione publica, præſentibus inclytæ memoriæ Sigiſmundo imperatore & praefatis cardinalibus, oratoribus regis Franciæ, & aliorum quamplurium principum, prælatorum & aliis egregiis viris in multitudine copioſa. An dicet quod tota eccleſia cum eo in errore fuit, dum patiter omnes hanc ſuæ veritatem affirmerant? Quomodo autem nunc vocare exiſtentes in hac ſancta ſynodo hæreticos, qui in eadem veritate, in eadem doctrina eccleſiæ de auctoritate conciliorum generalium fideliter & conſtanter perſeverant? Iſte qui in errorem ſemel revocatum atque dimiſſum multo gravior per praefatam tranſlationem in Ferrariam relinedit, ac deinceps adverſus doctrinam eccleſiæ & veritates fidei declaratas, quibus tunc reſiſtere non poſſet tuit, magis ſe per indoratam perniciem & hæreſim obſtinavit. Qualiter autem hæc doctrina de auctoritate conciliorum ſanctata fit, & in ſacris ſcripturis, & in doctrinis
Sanctorum, ſuperponeus ſibi dilucide declaratam
& in reſponſione ſuprà ſignata incipit, Cogitanti, & in aliis multis ſcripturis, orationibus
& ſermonibus, quibus usque ſpe Gabriel, neque ſui, ſed in hoc concilio quam in conſpectu regum & principum, & reliqui populi
Intellexerunt Chriſtiani, quanta eſſet eccleſiæ ruina, ſi ſpreta conciliis generalibus, abjiciantur ſacra canonum obſervantia regulis, unus homo peccator poſſet de omnibus rebus ipſius eccleſiæ pro libito ſuæ voluntatis agere: & dum congregatum eſſet concilium pro reformationem ejus & aliorum, poſſet illud in quemcumque locum vellet, ac in regionem quamcumque tranſferre ſine ejus conſenſu. Manifeſte quoque conſtat, quantum illud fallum ſit quod conſtituit ipſe Gabriel, nos per declarationem veritatum praedictarum ſolum voluiſſe principes devotos fidei & politicos judicare hæreticos. Notum eſt tamen quomodo principes orbis has veritates ſempe
approbarunt & confirmarunt, qui oratores ſuos
in hoc concilio tenuerunt, & ipſum quoque
legitimum concilium reputaverunt illis tempo-
ribus; nobis dicet Gabriel ipſum diſſolutum eſſe
affirmabat. Sed & quomodo in hac ſancta ſynodo perſeveranter, ſchiſmaticos appellare audet, qui in unitate ſuæ a principio fuerant
fine variatione permanſerunt, nec, ſicut manifeſte ſe ab eadem unitate ſeparavit, & ſchiſma
pernicioſiſſimum perpetravit, erigens alium congregationem ſub nomine generalis concilii, primo apud Ferrariam, deinde apud Florentiam, adverſus hanc ſanctam ſynodum, & altare ſacrilegum contra altare legitimum, unde univerſum orbem in turbationem adduxit, & multos dilectionem in Core, Dathan & Abiron divinitus latam, atque penitus contra ſchiſmaticos a ſore inditas prometuit, juxta declarationem ſuæ ſeptem annis factam in octava *ſeſſione* hujus ſanctæ ſynodi, qua dicitur: Quicumque, hoc ſacro durante concilio, aliud congregaverit ſub nomine generalis concilii erigere aut facere

Ubi ſignatur Gugelmus legitimus, cum quo ſuſtinebat ſe eſſe Papam ut patet in Chronicis ſuis.

Ubi ſignatur Gugelmus non poſſe poſtulatur.

Ubi ſignatur Gugelmus non poſſe poſtulatur.

Ubi ſignatur Gugelmus non poſſe poſtulatur

ANNO CHRISTI 1439.

præsumperit, non catholicæ ecclesiæ concilium, A sed fehismaticum conventiculum facere convincitur. Idcireco hæc sanctæ synodus omnes Christi fideles, cujuscunque status aut dignitatis, etiamsi papalis, imperialis aut regalis existant, sub obedientione divini judicii, quod in Core, Dathan & Abiron auctoribus fehismatis scriptura facra commemorat, admonere & hortatur, & in virtute sanctæ obedientiæ, & pœnis contra fehismaticos a jure indictis, difficiles precipit atque mandat, ne, hoc facto duxante concilio, aliam congregationem fide nostra generalis concilii, quod revera non esset concilium, faceret aut congregaret, nec ad ipsam tamquam ad generale concilium, etiam pretexta cujusvis promissionis aut juramenti, accedere, B aut interesse, vel recurrere quoquo modo, nec, quæ pro concilio generali habere, reputare, aut etiam nominare præsumat. Hæc in prefata sessione habentur. Ex quibus clarissime patet, quomodo maledictio illa fehismaticum super ipsum Gabrielem severitate, quam in nos per prefatum invectivam adducere conabatur: ita ut proprie de tabernaculo suo omnes admonest recedere illi Moysis servi Dei benedic, quæ dicit: *Recedite a tabernaculis hominum impiorum.* Et dum cum fehismate hæretico adjunxit, in qua poli plures corrupterunt & administrationes abduxao magis semper animo perdurat, rectte admonetur unafoquisque Christianus ipsum evitare, per illam apostoli Pauli falsiloquium hoc Ebionam, quæ dicit ad Titum: *Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devita, scients quia subversus est qui eiusmodi est, & delinquit proprio iudicio condemnatus.* Certissime enim se proprio judicio condemnavit per illam invectivam, dum obdurationem animi sui in fehismate & hæresi adversus dictorum ecclesiæ & veritates fidei declaratas offendit, ut jam omnes Christiani intelligant talem veritatis, justitiæ, fidei & ecclesiæ pedetentorem pollutum esse solevasi, sed in eo proprie verificari sententiam Cypriani in epistola ad Antonium, qua dicit de Novatiano contendente super episcopatu urbis Romæ: Episcopatum tenere non posse, etiamsi prius episcopus factus, a corpi-scoporum totorum corpore & ab ecclesiæ unitate Ecclesiæ et. Et infra: Qui enim non habet Spiritus, nec conjunctionem pacis observat, & se ab ecclesiæ vinculo atque a fraterdotum collegio separat, episcopi nec potestatem potest habere nec honorem, qui episcopatum nec unitatem voluit habere nec pacem. Quæ fenccatia ita clare verificatur in Gabriele, ut clarius dici non possit, dum manifeste per conventiculum contra generale concilium, & per impugnationem auctoritatis concilium in fidei, veritate & justitia, ipsum corpiscopi fui & universitas collegium facerdotum tam in concilio Constantiensi, quam in illo Basiliensi tenuerunt, & disperia per orbem profierat ecclesia, fe a corpiscoporum corpore, ab unitate ecclesiæ separavit, & totum orbem in turbatione ac divisione polvit. Sic itaque dum depositionem ipsum experare querit, magis eam approbat & confirmat: dumque illos hæreticos & fehismaticos volunteraie appellat, quantum fuit pro fehismate & hæresi depositus fuerit, jure demonstrat. De simonia autem, perjurio, diffamidatione, violatione ufficiorum & contempta canonum ac decretorum synodalium, scandalatione ecclesiæ, & notoria incorrigibilitate, pro quibus pariter depositus est, nihilum in practica invectiva expurgationem adduxit, sed potius obiciuit. Verum, ficut rei & incorrigibilis facere foleat in judicem ipsum, convicia & contumelias in hanc sanctam synodum exaggerat. & relationem criminum agere conatur, dum fusipius justificationem proferre non poteli. Dicit hanc sanctam synodum fuisse veriam in tyrannidem, in qua semper omnibus limma libertas parari, & hodie patet. Dicit plura papalia hujus sanctæ synodi, antequam ad ejus diffolutionem procederet, fuisse diversis legitimis iterata, de quibus nullam unquam prohibitionem judicialem coram hac sancta synodo protulit, fed omnes qui fe a corpore ecclesiæ pararunt ipse fe foleat dicere esse & excommunicatores; atque in ipsa ecclesia multa atque innumera mala fieri: de non adventum quoq in ecclesia bona fuisse, & quod fieri in ea melioris ipsis. Hi (ut inquit Augustinus) sunt falsi justificatores, & veri prædiceres. Et alio loco ipse ait: Hæc cordia separationis inania sunt, perniciosa, færeliqua, impia & superba: & longe gravioires sunt trabes fehismatis quæ in oculis tolet gerunt, quam peccata mamentium in oculis ejusdem: quæ ipsa fehismata conqueritur esse suffuse in oculis fratrum reputantur. Peccata quidem fi in alius erant, illa eis, & fodam aliis parcit, nondum a peccatum admittens. Gabrielis & ejus incorrigibilitatis mundo nocuit universo. Unde nullum casum habuit fe separandi Gabriel ab hoc facione concilio, neque a tot episcopis, oratoribus principum, doctoribus, & ceteris bonis viris, qui pro majori parte concilii duplo unanimes erant in his quæ per ipsum factum concilium condemnabantur. Nec debuit aliam congregationem erigere in contrarietatem universi orbis adversus synodalem confentiam. Dicit denique quod quamvis conspirationes protunc factas fuisse. Quomodo autem vocare potest conspirationes & conjurationes illa quæ palam a plurimis partibus concilii & amplius facta fuit in deportationibus, congregationibus generalibus, & fedionibus publicis? Illa autem, quæ per fedionem paucorum facta fuit, pro eisdem conspirationibus contra ipsud legitimum concilium, qui inter fe confloliones fuit conspiratum, qui illam divisionem confluxerant, ex quibus nunc non abfit tanta patitur discrimina, repetat esse falsa, appellana malum bonum, & bonum malum. Sed & ea non commentaria, quæ per aliquos ex fuis factis fuit pro perveniendo ad eredionem illius conventiculi contra hoc concilium, in falsificatione literarum fub nomine Pontifici & synodi, in captione & carceratione Joannis Heraldi principis Pedemontium, quem nostri oratores ad Graecism præmiserant, & in perfectione venerabilis Joannis de Ragusio, nunc episcopi Argentinensis, ad Constantinopolim. Imparat autem superbiam manentibus in fraudo, pro eo quod maxima necessitate compulsi, pro honore Dei & animarum falsæ veritatem, justitiam, fidem & ecclesiam fustinent, quos ipse per superbiam ejus semper afendentem ita diee oppugnat: & filios appellat degeneres, qui tantam matrem ecclesiam fideliter defendunt, quam ille perditionis fuo inutili & damnofo regimine exponere molitebatur. Dicit fe pati persecutionem a vocatio Christianis, qui veros Christianos pœnæ & gravissimis persecutionibus expoluit, dum fidelissime hoc concilium & ipsius atque aliorum conciliorum auctoritatem defendunt, quæ ipse deliruere volebat. Cum memorat insuper idcirco abominationis non velle erigere in tempio Dei, cum potius omnis intentio hujus sanctæ synodi fuerit ad illa idola abjicienda ex ipso tempio, de quibus apostolus loquitur, dicens quod veritas ipsa fuerit hujus sanctæ synodi decreta & labor summus, ut limonia repellatur a tempio domini, fiantque omnia in collatione dignitatum & beneficiorum, ac etiam cæteris rebus, prout lex divina & sanctorum patrum decreta instituerunt, ad salutem animarum, non ad exhaustum pecuniarum. Nam, ut inquit apostolus, *radix omnium malorum cupiditas*, quam quidam appetentes erraverunt a fide, & infinitis se doloribus multavit, ficut in Gabriele nunc impletum esse conspicitur. Et dicit non reformationem abhorrisse, qui omnibus laboribus semper enitimur, omniaque periculis subiimus, & vitam noltram & bona exponimus, ut ipsa reformatio tealem & efficacem lortiatur executionem: quæ hæresi ipsum prædicatione, qui in concilio fuerat, quod ille, qui primus in ecclesia canones exquisit habebat, & fe omnibus prabere exemplum virtutis & laudis, ac ipsum in admonitione. Jam non quæritur illum, qui, pastor bonus, qui virtute, prudentia & bonitate fe exhibeat Romani gregis, qui hoc facione concilio, nec exemplo, utens potestate a Christo concessa in ædificationem ecclesiæ, non in destructionem: & ejectatur idolum quam abominationibus fuis, quod contra justitiam & voluntatem domini federe conatur. Sed conqueritur deinde Gabriel cuiusdam rem Bohum fuisse, quod in perturbationem facti Graecorum cedebat, ut dicit. Verum fi bene attendat, non illud fuit ad perturbationem Graecorum, fed ad confolendum & providendum falsi ecclesiæ nostræ catholicæ, quam impio fehismate vulnerabat Gabriel ipse, qui poli excrandam illam divisionem in hoc concilio per fuos excitatam illicite & nefarie, ficut in pluribus decretis & epistolis oftendimus, omnino determinavrat convenientiam & integram fub nomine alterius concilii generalis contra hanc sanctam synodum, in loco pro libito fuo voluntatis affumendo, & jam gallos contra, gallesa ejusdem sanctæ synodi propter hanc causam mittebat in Constantinopolim. Conferdanbunc scandala, quæ ex hoc fehismate excitaje poliet, dum propter evitandam fuliam punitionem omnia falsifarsi, etiam omnibus aliis ceffantibus, ipse olim Eugenium pontifice hæc scandala perpetrabat? Dicit autem fuspendionem ejus ab administratione papali fuisse factam, cum instaret adventus Graecorum. Notorium vero est quomodo post illum adeo Graecorum difficultatem & translationem in Ferrariam monitus fuit ut eam revocaret fub pœna fuspensionis poli 4. menses, nisi respiceret, incontenta: quod ipse facere noluit, per proprium contumaciam hujusmodi fuspensionem incuerit. Neque adventus Graecorum, qui diu poli ipsam fuspensionem in portum Venetianum adveneruni, in hoc aliquid caufavit. Adjungit quod ad depositionem ejus processum esse, cum imminerent adventus Graecorum reductio. Sed fcit totus orbis, quod licet ad depositionem ejus procedere, pontifex sancta synodus juxta decreta ipsius, postquam præfatus Gabriel fuspensionem ipsam fustinuerat poli duos menses animo indurato, tamen

ANNO CHRISTI 1439. Cap. 5.

Joan. 2.

1. Tim. 6.

A me expetebat præfatum citatorium? Et nihilo minus fanctis synodus omnem fuam obstinatissimam temperam conductione impendebat, mittens oratores suos & galeas in Constantinopolim, ut Graecos adducerent, obstaliique pin Graecis per fuos oratores complere omnia quæ ita promisis fuerant, fi adventus voluissent, nec in aliquo deficere ipsi fuisse, fuerant, fuerant semper ipsos Graecos venire debere ad locum nominatum per eandem synodum, sicut cum eis conventum fuerat. Nec dubium esse debet omnium Christiano, quod fi juvare voluisset Gabriel, tunc dictus Eugenius, ut venisset, fecit ipse reflitit & impedivit, quod fuisset adducti. Sed multat ecclesiam fcindere, quam in hoc conferitre, ut fub umbra illa reformationem evitare poliet, & facta ipsius ecclesiæ in fuam tyrannidem redigere. Dum vero citatus eft, fcidit extunc ecclesiam, quantum in ipso fuit; imo & contra determinationem catholicæ fidei concilium hoc Basiliense, licet nullatenus tranfluit & tunc in Ferrariam, cafu quo procedetur contra ipsum aut aliquem oratorum fuorum prædictorum, qui in concilio fuerant, quorum nous de crimine falsi erat accusatus, de quo fuit pofthodum jallo judicio condemnatus. Et jam dicit quod in hoc facile propter Graecos, quod propter fe & præsidentem fuum fecit. Nam & contentus erat, non obstantibus omnibus, ut concilium Basiliense permaneret usque ad adventum Graecorum, dummodo ab alterioribus proceffibus contra ipsum & præfatum præsidentem fuum fuspendere. Addit autem de venerabilibus fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, contra quos tamen nihil concilium agebat, nisi quod eos eroraban ad ipsum prædicendum ecclesiæ in tanto periculo. Sed quid attinet ad fachum Graecorum, quod oporteret diffolvi hoc concilium, fi procederent contra unum de præsidentibus ipsius Gabrielis, olim Eugenii, ut propter hoc dbi liceret transferre concilium in Ferrariam, impediendo ex hoc folo capite factum Bohemorum, quod tunc adhuc in Basilea tractabatur cum oratoribus regni Bohemiæ, & mandando ne illud ultra trigintta dies agerentur in cafu prædicto, excommunicationis & interdicti, & inhabitandum omnes qui poliles in Basilea actus conciliares exercerent, tam in fistio fidei quam reformationis generalis, in quibus ipse justa veritatem fidei catholicæ tenebant obedire concilio? Quis tam fabulis, quis tam acutus, qui hoc factum ab errore, a fehismate excusje poliet, dum propter evitandam fuliam punitionem omnia falsifarsi, etiam omnibus aliis ceffantibus, ipse olim Eugenius contra hæc scandala perpetrabat? Dicit autem fuspendionem ejus ab administratione papali fuisse factam, cum instaret adventus Graecorum. Notorium vero eft quomodo post illum adeo Graecorum difficultatem & translationem in Ferrariam monitus fuit ut eam revocaret fub pœna fuspensionis poli 4. menses, nisi respiceret, incontenta: quod ipse facere noluit, per proprium contumaciam hujusmodi fuspensionem incuerit. Neque adventus Graecorum, qui diu poli ipsam fuspensionem in portum Venetianum adveneruni, in hoc aliquid caufavit. Adjungit quod ad depositionem ejus processum esse, cum imminerent adventus Graecorum reductio. Sed fcit totus orbis, quod licet ad depositionem ejus procedere, pontifex sancta synodus juxta decreta ipsius, postquam præfatus Gabriel fuspensionem ipsam fustinuerat poli duos menses animo indurato, tamen

ANNO CHRISTI 1439.

Nota ardens Eugenii Iuramentum in Bruno Regiomon. Gerson. Epistolarum Concilii Basil. Tom. 2.

maxima merent patientia & mansuetudine, adhuc à postea per quinderim menses hanc dedimentiam diluit, donec gravissimis periculis imminentibus hoc forsan concilium in periculo tutissimo discipliniis positum erat, post depositionem autem ipsius per aliquot dies publicavit quod Graeci antionem accepissent. Sed nunquid idcirco in Graecorum, quam Latinorum, ipsius Eugenii, & ecclesiae Christi, & ecclesiae Graecorum, & Graecorum, & Graecorum, &

ANNO CHRISTI 1446. aut aliquam falsam confequi. Notum eft enim, quomodo facra Conftantienfis fynodus ad extirpationem erroris, quem pertinafia univerfae ecclefiae afferentium diffiuirit & declaravit, intendo facris fcripturis, & doctrinis antiquorum conciliorum, atque fanctorum doctorum, quod concilium generale univerfalem ecclefiam repraefentans potefiatem a Chriflo immediate habet, cui quilibet, cujufcumque ftatus & dignitatis, etiamfi papalis, obedire tenetur in iis quae pertinent ad fidem, ad extirpationem fchismatis, & reformationem ecclefiae in capite & in membris: quodque fi quis ftatutis & mandatis cujuslibet concilii generalis legitime congregati obedire contumaciter contempferit fi praedictis & pertinentibus ad ea, condignae poenitentiae fubjiciatur, & debite punitur, ad alia etiam juris remedia, fi opus fuerit, recurrendo. Deinceps felicia remoratione Ifaac Antiochiae Papae V. approbante toto Conftantienfi concilio, literas fuas univerfis epifcopis & inquifitoribus mandavit, continentes, Quod cifi ad haereticos fabuis, eorum generale concilium habere fupremam auctoritatem in ecclefia, quodque quodlibet concilium generale, & ejusdem Conftantienfis, repraefentat univerfam ecclefiam: & quidquid approbavit & approbat in fuorum fidei & falutis animarum, ab univerfis fidelibus approbandum & tenendum: & quidquid condemnat cifi fidei vel bonis moribus contrarium, ab univerfis fidelibus pro condemnato tenendum & allerendum: loquens etiam de illis quae circa principatum ipfius concilii Conftantienfis difficlia & approbata funt, fecit fua praefatae literae indicant, quae repreffam mentionem faciunt de declaratione facta circa principium ipfius concilii fuper communione divinae eucharifiae fub utraque fpecie, & de condemnatione errorum & perfonarum condemnatarum Johannis Wiclef, & Joannis Hus. Fuit autem deinceps praemifla determinatio de concilionum auctoritate in hoc facro Bafilienfi concilio in publicis feffionibus repetita, ubi cum Joannes Joannis concilium ipfum primo vice diffolvere attentaverat, utque in refponfionibus fynodalibus multiplicatae declaratio, & in univerfum orbem per epiftolas aliafque literas & fynodales nuntios publicata. Ipfe tunc Eugenius huic facro concilio doctrinam hanc notarie retraxit, praedicantibus & publicantibus, adhaefit: & ipfum facile legitimum, ac legitime a principio fui continuatum, profeffus eft; confitens diffolutionem per eum factam irritam & inanem; quaque omnia prima ex juftis & necefiariis caufis fuftam effe publicavit: ac etiam duas literas fuas in apoftolico Palatio contra hoc facrum concilium, fi quo fuerint promulgatas, in quarum una diebus quod ante adventum legatorum fionum exiftentium in fynodo nulla erant facta apoftolicae auctoritate fuffulti: atque etiam defignabat, quod ipfo contradicente, generalis fynodi non habebant praefentes: quodque nulla fe gravia difponere & ftatuere praetumpfiffent, contra decreta Bafilienfium patrum in apoftolicis fedis grave praejudicium: mutatique, incipientes, Dum autem, fuo nomine fuftam, in quibus quamplura contra auctoritatem conciliorum afferebantur: & quidquid per eum aut ipfa nomine in praejudicium aut derogationem fanctiffimae concilii Bafilienfis, fua contra ejus auctoritatem, fuftinere, attentatum, feu affertum erat, caffans, irritans & annullans, nullafque & irritas fcribit & effe declarans, injuriosque quod de certos a praeamnibus

ANNO CHRISTI 1446. tem, robore & authoritate apoftolicae dignitatis, & fidemque, falutem, & bonas actiones fummorum pontificum manifefte confundere moliuntur, atque in illam delirationem adducere, de qua loquitur beatus Gregorius, dum poft enumerata univerfalia concilia, fubdit: Confitas quas veneranda concilia praefata perfonas refpuunt refiftunt, quas venerandae amplectunt: quia dum univerfali fent confenfe conftituta, fe & non illa defiruit quifquis praefumit abolivere quae figunt, aut ftabilire quae abfolvunt: quibus verbis idem Gregorius immediate fubjungit: Quifquis ergo aliud fapit, anathema fit. Ut vero de caeteris praelatis ecclefiafticis & primitivibus facularibus, qui ad concilia refugium habeoruut, dicere omittamus, quoniam nimium profluum erit: fingulas praerogativas, fafiaque illud nimies confpicuiant, quod per hujus facri concilii labores regnum inefytum Bohemiae Sigifmundo Romanorum regi reftitutum fuit, quodque adverfus nonnullos, qui temporalia cuncta ecclefiis eripere, religionefque tam mendicantium quam aliarum deftruere conabantur, fingulare praedicium tam in dicto Conftantienfi, quam in hoc facro concilio inventum eft. Quid de fchifmatibus tollendis dicemus, fi amplius concilio generalitas non fuiffet? & plures contendebant de papatu, quilibet, qui fe verum papam putabat, dicet fe fuperiorem concilio, quomodo poterant, quomodo correxerit aut reprimit, fi videriint hoc modo profiratam ipfo rum conciliorum auctoritatem? Quod fi omnia incommoda, quae ex concilio fieret perfecutio, tamquam in hoftes Chriftianae fidei; vocant ipfam fynodum iniquorum perfidiam fynogogam: quo ad ea, quae ex dicto fieret perfecutio, vix filius perditionis advenens graviora adverfus ecclefiam mandata ferre poffet, fi eam fentiret pro fuo libito, & lege domini in dicto fuo loco congregatam. Quae vero & quanta fcripferit diverfis principibus, & hafphemando eandem fynodum, & Chriftum ipfum, longum eft enarrare. Sed & quomodo patrimonium, & terras, & dominia ecclefiae, quae in fumma pace & profperitate, ipfe fuiffet, & quomodo alienationes fecerit, quas guerras commoverit, partialitates acceperit, quantaque crudelitates fuib regimine fuo in loco & fubditos ecclefiae perpetrarit fint, quomodo juramenta fua fofemnifer in conclavi & poft conclave profiita infregerit, ftabile eft dicere. Et praeterea quae unquam majori incorrigibilitas, aut major pertinacia in aliquo pontifice vel minifiro ecclefiafico apparuit, qui non folum in praedicta fuia contumacia, quibus divinum repellatem & legem ejus ac fidem catholicam tam notorie offendit, & ecclefiam Chriftli in fpiritualibus & temporalibus fic conturbavit, afflitavit, damnifiravit, divifit, & fupra modum fcandalizavit, obduratio permanfit animo: verum etiam vobis, hic non abfiitentibus, ab hominibus innocens & juftus reputati, nulla unquam emendatione, nulla correctione oblenta, quafi tantum excitatum jam in populo Dei excifiet: ut dum gravia vitia velint pro * veritate veneraci? Videns autem haec fanctia fynodus ad ipfius emendationem nec dolces admonitiones, fapius & per plures legatos & oratores tranfmiffas, nec longam patientiam & benignam expectationem, nec citationem, juridicam, nec fufpenfionem ab administratione papali fententiam jufiiffimam proficere, tandem expectatis decem & feptem menfibus poft fufpenfionem

ANNO CHRISTI 1446. fidem, & bonas actiones fummorum pontificum manifefte confundere moliuntur, atque in illam delirationem adducere, de qua loquitur beatus Gregorius, dum poft enumerata univerfalia concilia, fubdit: Confitas quas veneranda concilia praefata perfonas refpuunt refiftunt, quas venerandae amplectunt: quia dum univerfali fent confenfe conftituta, fe & non illa deftruit quifquis praefumit abolivere quae figunt, aut ftabilire quae abfolvunt: quibus verbis idem Gregorius immediate fubjungit: Quifquis ergo aliud fapit, anathema fit. Ut vero de caeteris praelatis ecclefiafticis & primitivibus facularibus, qui ad concilia refugium habeoruut, dicere omittamus, quoniam nimium profluum erit: fingulas praerogativas, fafiaque illud nimies confpicuiant, quod per hujus facri concilii labores regnum inefytum Bohemiae Sigifmundo Romanorum regi reftitutum fuit, quodque adverfus nonnullos, qui temporalia cuncta ecclefiis eripere, religionefque tam mendicantium quam aliarum deftruere conabantur, fingulare praedicium tam in dicto Conftantienfi, quam in hoc facro concilio inventum eft. Quid de fchifmatibus tollendis dicemus, fi amplius concilio generalitas non fuiffet? & plures contendebant de papatu, quilibet, qui fe verum papam putabat, dicet fe fuperiorem concilio, quomodo poterant, quomodo correxerit aut reprimit, fi videriint hoc modo profiratam ipfo rum conciliorum auctoritatem? Quod fi omnia incommoda, quae ex concilio fieret perfecutio, tamquam in hoftes Chriftianae fidei; vocant ipfam fynodum iniquorum perfidiam fynogogam: quo ad ea, quae ex dicto fieret perfecutio, vix filius perditionis advenens graviora adverfus ecclefiam mandata ferre poffet, fi eam fentiret pro fuo libito, & lege domini in dicto fuo loco congregatam. Quae vero & quanta fcripferit diverfis principibus, blafphemando eandem fynodum, & Chriftum ipfum, longum eft enarrare. Sed & quomodo patrimonium, & terras, & dominia ecclefiae, quae in fumma pace & profperitate, ipfe fuiffet, & quomodo alienationes fecerit, quas guerras commoverit, partialitates acceperit, quantaque crudelitates fub regimine fuo in loco & fubditos ecclefiae perpetrarit fint, quomodo juramenta fua fofemnifer in conclavi & poft conclave profiita infregerit, ftabile eft dicere. Et praeterea quae unquam majori incorrigibilitas, aut major pertinacia in aliquo pontifice vel minifiro ecclefiafico apparuit, qui non folum in praedicta fuia contumacia, quibus divinum repellatem & legem ejus ac fidem catholicam tam notorie offendit, & ecclefiam Chriftli in fpiritualibus & temporalibus fic conturbavit, afflitavit, damnifiravit, divifit, & fupra modum fcandalizavit, obduratio permanfit animo: verum etiam vobis, hic non abfiitentibus, ab hominibus innocens & juftus reputati, nulla unquam emendatione, nulla correctione oblenta, quafi tantum excitatum jam in populo Dei excifiet: ut dum gravia vitia velint pro * veritate veneraci? Videns autem haec fanctia fynodus ad ipfius emendationem nec dolces admonitiones, fapius & per plures legatos & oratores tranfmiffas, nec longam patientiam & benignam expectationem, nec citationem, juridicam, nec fufpenfionem ab administratione papali fententiam jufiiffimam proficere, tandem expectatis decem & feptem menfibus poft fufpenfion-

Sed nulla concilii ratione, & ab omnes pontifices, ejus authoritate condemnatae opiniones.

Sto Gregorius magni eft fides.

Ipse Gregorius magni eft fides.

Ipse Gregorius magni eft fides.

Ipse Gregorius magni eft fides.

Pius II. Snapa affert hoc Gregorium.

Pius II. Snapa affert hoc Gregorium.

Pius II. Snapa affert hoc Gregorium

ANNO CHRISTI 1440.

nem prædictam, necesse habuit super depositio-
ne ipsius a papatu ipsum proferre judicium,
prout eidem ex auctoritate data a Christo in-
cumbebat. Nunc vero advertite, o Christi fi-
deles, quæ deinceps etiit in orbe concilionum
auctoritas, si poli hac omnia fuerint & fulli-
nentur, qui non solum in tantis malis se in-
corrigibilem præbuit, verum etiam eamdem con-
ciliorum auctoritatem prostternere laboravit, &
laborare non cessat, ut destruat nec ipse, nec
aliquis successorum suorum, per judicium ec-
clesiæ corrigi valeat, sed potius pro libito vo-
luntatis omnia agere absque ullo timore cor-
rectionis fendæ super terram: qui & adhuc poli
suam depositionem graviores gravioribus addens
tres declarationes catholicæ fidei de auctoritate
et concilionum condemnatione ausus est, cujus con-
tores jam per orbem adversus eamdem auctorita-
tem apertæ prodierant: & tam ipse quam non-
nulli illi faventes, diffamantes libellos ac tra-
ctatus ad hujus hæresis divulgationem, & supe-
prestionem declarationum catholicæ fidei quas
universa tenuit ecclesia. Potestis autem, o ca-
ri Christiani hunc ignem, prisquam amplius
accendatur, extinguere, & fidei catholicæ ac
universis ecclesiæ pacem reddere, si fententiis
justissimis hujus sanctæ synodi, quam repre-
hendere universitam ecclesiam recognovistis, de-
bitam præstiteritis obedientiam, & viam veri-
tatis ac justitiæ dilexeritis amplexari cuncti,
in favorem fidei & salutis ecclesiæ universæ. Si
vero id non fiat, sed diutius prestiteritis obe-
dientia ei qui omnium hominum malorum quæ
est, & repulsio ecclesiæ judicio illo sustinetur
qui justa condemnatus est, fi impugnatori no-
torio fidei & auctoritatis concilionum favetatur, fi
manifestus perfecutor congregationis synodalis
sustinetur, si mandata, statuta & præcepta conci-
lii generalis abjicientur, & rebellanti atque
concumaci & incorrigibili adhæretur, illeque
poli fententiam depositionis in eum latam pro
capite ecclesiæ repetatur, qui & ab ipsius eccle-
sia unitate & corpore per fidei lationem, qua
schismatis in eredione prætenti alterius concilii
perpetrationem separavit, & cui jam nullus co-
nlar, nullus titulus papatus competere potest,
si denique non audiitis ecclesia judicans, & li-
belli illius qui condemnatus est, blasphemias
& enormes injurias in fanctam synodum & ec-
clesiam in ea contineribus, aures prebentur,
quis non videt dies illos malos, horrendamque
turbationem totius ecclesiæ, de qua superius dif-
teratimus, in proximo affeffe? Quanti experien-
tur qui deceptos in conciliis generalibus ad de-
fenionem fidei, ad extirpationem hæreseum, ad
reformationem morum, ad tuitionem justitiæ &
veritatis, perfiliere velitent, fi videram libi pri-
vationes beneficiorum, persecutiones corporum,
injurias, opprobria, præterea cenfuras, & qua-
cumque adversitates imminere, illi autem, qui
hæc adversus synodum hanc perpetraverit, obe-
dientiam & favorem finaliter dari? Sepelitur
profecto, conculcatur & profternitur, si res ita
procedant, ipsa concilionum auctoritas, & gra-
viffimus dolor imminet omnibus Christianis.
Verum confidimus in domino, quod non fic ec-
clesiam fanctam in interitum ruere permittet: quin-
immo excitabit canda fervorum fuorum, ut mi-
ferentur ipsius ecclesiæ & animarum fuarum,
nec fideles catholicos, professores & justitiam fic
oppriiri patiantur. Sed neque hoc fuliineri po-
test, quod quidam obstinatis neutralitatem
[illegible] observantam, & sicut ei qui juste pet

Fi-cent. [illegible] vel Romanum pontifem [illegible] ipsa ecclesia [illegible] ecclesiæ [illegible]

Non ab-[illegible] Quinimo [illegible] fed pabu-[illegible] nimis [illegible] tolerant.

fynodale judicium condemnatus est sequaquam obediendum est, fic concilio judicanti obedien-
tiam fuberiabendam putant. Quomodo enim poteli
quisquis Christianus excusari, et ab omni judicio
ecclesiæ se fubtrahat, cum de necessitate falutis
ecclesiam audire tenatur, ficut evangelica do-
ctrina & omnis fanctorum traditio testatur?
quod liceret, si quisquam fe a judicio unius
concilii fubtrahere poliet, fimiliter & alteri
concilio denique liceret obnitiere, ne in eorum
fententiis, five pro fide, five pro quibuscum-
que rebus animarum faluiem aut ecclesiæ falus
concernentibus, alta ilabilitas villare efficacia
haberetur. Quilibet acta concilionum examina-
re vellet, ac de illis, prout ei videretur, judi-
care: aut poli judicium unius concilii aliud re-
petere; nullum interim obedientiæ debitum ren-
dere: feque fruftraretur concilionum auctoritas
& tandem neque summis pontificibus legitimam
administrationem habentibus obedientiæ. Unde
in totum confundenteur ecclesiastica judicia, po-
licitaretque Christiana religio: nec deinceps
concilia generalia quantumque malis repetere
laborarent, fi eorum fententiis non obedirent con-
fpicerent. Neque locus ell fuspentioni animo-
rum in tam clara jullitia, in tanta obedientiæ
necessitate, dum per obedientiæ præfandæ, fidei latio & veritatis opprefio affidet
fcelerestet, periclitantur animæ innocentes. E
Quæ cum dator omnibus, ut deinceps in fuis fe-
tentiis prælatorum fuorum, licuit nec fynodo-
num obedient, fed animos fuos per plera tem-
pora fufpendere velint, unde omnis confidelia
perire poterit, dum auctoritatem fupremam ec-
clesiæ omittit & negligi videbunt. Si itaque
commodi bono ecclesiæ Dei confulere optatis
o Christi fideles, fi præfentibus malis finem
imponere, fi pacem conlequi, & felicem statum
totius Christianitatis intueri, date operam ut
concili auctoritas vium verificis fentiatur, ut
concilii generalibus fua reddatur auctoritas, et
nullus eam deneget fynodo universali obedien-
tiam, ad quam omnes et ordinatae falutis, in
his quæ pertinent ad fidem, extirpationem fchi-
matis, & reformationem ecclesiæ in capite &
in membris, ad extirpationem hæreseos. Sic ef-
fent fchismata, fic hæreses extinguentur, mo-
res reformabuntur, vigebunt concilia, fedes ar-
pofitolica & virtutem dignitate & honore pla-
nio reflorebit, ipsiusque contatur antiquum
ffis, breviabuntur dies mali, & malorum gran-
dium repelletur incurlus, quæ, fi fecus fiat,
hæc omnia in Christianitatem imminent confi-
citis. Superfit jam ut eas objectiones nullius
offendamus elle momenti, quæ ad illaqueatio-
nem animarum & obfcuftionem veritatis ac ju-
ffitiæ hujus fanctæ fynodi, per nonnullos affe-
runtur. Allegant quidam hoc factum concilium
de loco concinnis facile translatum, pro eo quod
conscendevere cum Græcis fe transferre infra
menfem, poliquam advenissent ad ultimum pon-
tum citramarinum, eildem in Constantinopoli
per oratores concilii mandatos pro celebrando
oecumenico concilio, in eo loco quem hoc
facrum Basileense concilium elegisset. Verum
quantum rejicienda fit hæc objectio vos Christi
fideles advertite. Manifesta quidem nimis vefe-
tiras, quod Græci prævalentibus practicis olim
Eugenii perfequentis fynodum, non ad permi-
ser oratores concilii ex nominatum venerunt,
neque ad locum per concilium electum, fed
ipsi promiserunt, venire voluerunt in Constan-
plenipo concilii per oratores ejus in Constantinopo-

ANNO CHRISTI 1440.

nopolim missos, se propterea cum eis & eorum
galeis non adventile, quia tempus mittendarum
ipsorum galearum transiitum erat, fic abho-
rentes fe ab omni obligatione manta, quæ in-
ter concilium & ipsos contracta erat, licet ta-
men alteri oratorum prius discilent fe de alter-
nori expeditione contentos esse, impedimenta-
que concilio prastita esset manifesta, cum in
conventionibus initis cum eildem expresse cave-
retur, omnia illorum impedimenta fraude & dolo, ac legitimo impedimento cessante. Quod
si ad requiem ipsius olim Eugenii decretum ire
voluerint Fermiani dafuerunt contentes concilii,
quin ratione unea dicere poliit concilium ex ea
re ad fe transferendum fuisse obligatum? Dum
vero quidam alteriis obejecerint, quod Eugenium
eudem vetuisse, ac ab ea Avinionensem
certam pecuniæ summam infra menfem non tra-
dentem in pecunia numerata, de hoc infra dun-
decim dies fuperiores non certificaverit concili-
um quod tunc tenerentur ipsum concilium ad
electionem alteriis loci procedere, & universi-
fali ecclesiæ providere: quod dum ad-
veniente tempore non fieret, præsidentes apo-
ffolici, & alii quidam fecum minorem partem
concilii fuscipientes, tamquam ad ipsos devolutæ
potestate concilii, alium locum aliumque portum
nominaverunt, & oratores ad Græcos mi-
serunt. Sæpe ad hujusmodi objectiones per de-
creta & epistolas nostras responsionem fecimus
ofendimusque illas esse penitus inanes. Mani-
festum ell enim, quod concilium in ea conclu-
sione cum nullo contractum fecit aut convenit
cionem, nulluique aderat cum quo hujusmodi
contractum celebraret: nulliique dubium ell
quemquam ex illis contrahere non posse,
cum inter ipondentem recipientemque ipondion-
nem debeat esse diffinitio perfectum. Unde
illaum oratorum conclusio corrosit fundamen-
tum. Sed tantum illum conclusionem intra fe
cepit concilium, quam & interpretati & mutare
potuerit pro ipsius conclusum ell, ut ipse fal-
te ecclesiæ libi ita agendum videbatur. Nec ali-
quis libi legem imponit, a qua recedere non
possit: tamen concilium in ea conclusione ita
quod in cala prædicto minor pars haberet alium
locum eligere, fed concilium. Et fi aliquoadu-
bium erat, quod temporaneum venire, aut
quid in hoc agendum vel deliberandum aut mu-
tandum, nullatenus judicio minoris partis fiam-
dum erat, fed plurimum tentantur acquiescen-
dum, licet mos antiquorum conciliorum & om-
nia patrum institutia decreant. Unde & ex eo in
universum orbem turbatio gravissima excitata
ell in fuit, dum aliqui episcopi antiquorum patrum
concilii Nicæni facientes, illis contradiceruntque
quæ major pars conclusset. Sed quid amplius
illinus prædictorum apostolici, qui fub prætex-
tu conclusionis illius alium locum eligere volue-
runt, eidem concilioni, cum fici deberet, con-
tradiceruntque, prædicantes non consentire in E
decretatione loci Avinionensis, de quo expres-
se agebat dictis concilio? Et ulteriius, pen-
dente eorum prædicto, oratores olim Eugenii
archiepiscopum Cæretensis & Jacobus de Racha-
neto impediebant ne illic pecuniæ daretur in
Avinione, de quibus hæc conclusio agebat. Sed
ipsemet prælatus Avinionensis, quomodo abhas
Bonæ vallis & Raimundus Taloni decretorum
doctor, ad eos mitti ex parte concilii, rompo-
fuerant cum eis et potestate eis data a toto con-
cilio, quod habeant decretationem loci Avinio-
nensis & impositionis decimarum, prisiquam
a pecuniis fuis exolverent. Mandaverunque ipsi
Avinionenses quod, illis habitis pro cautione
eorum pecuniis expediens, de quibus oratores
concilii missos ad eosdem cautus & securos fe-
cerunt. Judicavit concilium quod rationabiliter
perebat, quodque attentis prædictis, quæ super-
venerunt ad notitiam ipsius concilii, & alia
pluribus ipsum * monentibus, non erat pro- * monenti-
cedendum ad electionem alteriis loci, nec expe- bus.
dibat fuisi ordinem hactenus agendarum.
Quod autem aliqui parci ad electionem alteriis
loci temeraie procedere pruriplerunt, fe di-
centes decretum esse contra duplo majorem
partem concilii & amplius, fcindentes & divi-
dentes, quantum in fe fuit, ecclesiæ unitatem,
hoc proviis illicitum & pernitiosum fuit, licet
per falsaiem decretum fidelium nolint negaciam
ferundæ demonstrativimus. Unde & conciliis co-
rum extunc resistere hæc fanctæ fynodus, decre-
tatisumum fecit in Eclisiæ publicis fuper effectu-
ne loci Avinionensis & aliorum fibi adjunctorum,
omnem aliam electionem fea nominatio-
nem loci per quoscumque factam irritant. De-
inceps quoque fubcesura ell communis omnium
nullo diffcrepante concordia, quod tres dumini
fuisse ex parte cum ipsis legatum legatorum apo-
ffolicorum, haberent figillatæ literas de quibus
agebatur, fine præjudicio alicujus, & oratores
mittere. Ipsi autem figillaverunt decretum conci-
lii, mittentes ipsum per oratores in Avinio-
nem, illo præsentio rejecto, quod per minorem
partem fuisset factum. Cumque ibi omnino a ve-
ritate alienum, quod duo decreta contrarii te-
novis, immo & libi invicem contradicentia ex-
pedit, uno & eodem tempore fimilia fynodali
judicio emanaverint, quia Spiritus fanctus pro
eo generalis fynodi contrarie loqui non potest,
eo ipso quod decretum concilii fuper electione
de Basilea, Avinionensem & Sabaudia, confentientibus omnibus patribus qui in concilio erant, & C
ipsis legatis apostolicis, vera bulla plumbea fy-
nodali sive quantum ell, manu subscriptum ell di-
ctum schedulam legatorum nullatenus vim de-
crevit habere portuit. Dum vero quidam litcras
fuper eo quod per minorem partem factum fuis-
rat, clandestine bulla facti concili de nocte fer-
repta figillaverant, declaratum ell illas falso
bullatas esse, & quod archiepiscopus telin Ta-
rentinus, prælidens & orator ipsius olim Eugenii, qui fe in hoc operam cum effectu delitie
confessus est, tamquam fallatius justæ conclu-
mentus existit. Sic igitur in ea re nullus hæri-
tationis scrupulus ell, quod penitus nullius mo-
menti fuerit, quod per illos patres contra judi-
dicium concilii actum ell. Sed nec debis disputare necesse ell, cum etiam illud quod per illos
paucos factum fuerat abscriptis ipse olim Eugenius
ratum esse, quemadmodum patet ex literis in con-
cilio, tam fui legati quam alii, dictitantes ut
concilium firmiter manere Basilee usque ad ad-
ventum imperatoris & patriarchæ Græcorum ad
ultimum portum, nihilo minus ipse longe ante
adventum prædictorum Græcorum plus quam
per quatuor menses hoc concilium, quantum in
fe fuit, abrupit & dissolvit, ex eo capite quod
procederetur contra ipsum aut aliquem fuorum,
negans jurisdictionem immediate a Christo con-
cilii datam, & le (ut antea præmissum ell)
supra concilium erigens in facto reformationis
& fidei. Quam præterium diffolutionem cum
non revocasset infra quatuor menses, imo alium
congregationem fub nomine generalis concilii
interim apud Ferrariam fecisset, graviffimum
schis-

ANNO CHRISTI 1440.

ſchiſma perpetrans, ſuſpenſus fuit ab adminiſtratione papalii ante adventum prædictorum Græcorum, eo tempore quo etiam illi de minori parte prædictum concilium permanere debere in Baſilea diserant. Poſtquam vero legitime ſuſpenſus fuit per concilium, quis Chriſtianorum dubitat quoſcumque actus per ipſum in adminiſtratione papali expletos, nullos, irritos & inanes exiſtiſſe? Sic itaque volentibus quærere excuſationem diſcedendi a Baſilea ſynodo nullus color cauſſamque translationis poteſt allatus ſuffragari: quod ſatis intelleximus prælati, patricipes, univerſitates, ac ceteri majoris partis orbis, qui nunquam ad conventionem Ferrariienſem vel Florentineſem, jam fere a tribus annis erectam, accedere vel mittere voluerunt, ſed illa repentina, ſanctum ſynodum Baſileenſem, velut repræſentantem univerſalem eccleſiam, vexhis, & ſcipitis cognoverunt. Et cum dictum congregationem Ferrariienſem eteſtam ſub nomine generalis concilii, hoc durante concilio, non generalis concilium, ſed ſchiſmaticorum fuiſſe conventiculum, ex decreto noſtræ vigeſimænonæ ſeſſionis manifeſtiſſime conſtet, ipſeque Gabriel, quia caput illius ſchiſmaticæ conventionis, & ipſia a papatu legitime ſuſpenſus erat, juriſdictionem papalem non poterat exercere, per acceſſum ipſorum Græcorum, qui jam a plurimis annis ab eccleſia catholica divili erant, nullatenus dicta Ferrariienſis conventio legitima facta eſt. Neque vereatur dici potuiſſe ipſam elle generale concilium vel œcumenicum, prout ipſe illam intitulavit. Obijciunt deinde alii, quod in hanſta ſynodo permanentes, paucii numero fuerunt ad exercendo ſ actus juridicos ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali & depoſitionis olim factam, ac ſubſequentis electionis ſanctiſſimi domini Felicis papæ V. Quæ quidem objectio ſi illi dedcat ſuffragari qui ſynodum perſeverantem eſſe, qui omnibus modis homines ab ea fabtrahere & ſeparare laboraverit, & adverſus illos militet qui tempore perſecutionis permanerunt, qui omnes de nobis ad locutionem & providendum eccleſiæ Dei per epiſtolas & oratores vocare integro fere biennio non ceſſaverunt, quis non videt ex hoc concilium auctoritatem proferri de conſonali? Nam ſemper ſummus pontifex, dum ſynodum tumpere volet, aliquot exinde abſtrahere poteſt. Si autem alii permanent, objiciente eis paucitas: ſiaque videntes ſe nihil proficere poſſe, ſynodum in totum deſerent, permitteturque agere cuilibet ſummo pontifici quidquid libuerit. Nec poſſibile erit, ſi quibuſcum eorum ſi dem offendat, ſchiſma faciat, aut quibuſcumque malis eccleſiam ſcandalizet, remedium per generale concilium exhibeat: Sed nunquid illi qui non fugerunt, qui non deſereuerunt ſynodum in neceſſitate, qui non fidem, veritatem & juſtitiam conſulari permiſerunt, quique pro his ſuſtinendis tribulationes & dolores, peſtem, guerram, penuriam, & ceteras adverſitates ſubierunt, propterea culpandi ſunt? Namquid ſpoſtoli, qui in numero paucii erant Chriſto permanentiæ in tentationibus ſuis, aliis diſcedentibus, ideo male egerunt? Nonne fatis elucidatum fuit in ſupradicta ſynodali reſponſione, quæ incipit, Cogitanti, conſentiente in hoc & cooperante nunc legatos apoſtolico, quomodo illi qui permanerent in ſynodo atque ad finem operis ſui commendandi eſſent, non autem illi qui diſcederent, aut qui ſe ab ea dividerent? Ad illum ergo, quomodo, dum Chriſtus diſſiliet, animis juſtitiæ adhærent, per quam impugnatores iniquitatis repellantur, & omnia in pacem, quietem, ac ſalutarem diſpoſitionem reducuntur. Obſecramus itaque, non de Chriſti fidelies, per miſericordiam Dei, ut ſub dumbre tempus eſt, conſulatis publicæ ſaluti: & ſecut adhæſiſtis huic ſanctæ ſynodo, ejuſque auctoritatem recognoſcitis, & infuper veritatem fidei, quam defendi fuſtinuiſtis, dum ille, qui & nunc eam perſequitur, tentavit prima vice diſſolvere, teſtemque hoc facere non poteſtat, ſic & vos permanentis, & cum veritate ſtetis alque in ſinem ſiteque agatis, ut ei qui tantis laboribus auctoritatem omnium concilium proſtemere molitus, tandem ab his deſiſtat, & ſine falati conſulat. Nec tale exemplum perdidiſtis relinquentes, ut concilium repræſentans univerſalem eccleſiam, per vos tanto tempore recognoſcitur, & cui de neceſſitate ſalutis teneamus obedire, patiamini in diebus veſtris conſulendi & concuſtodi. Verum quoque paſtorem eccleſiæ catholicæ per eandem ſynodum canonice electum colite & venerambi: cujus eſſum pronunciamus ad apoſtolatum fuiſſe neceſſariam ſatis indicat adverſitatum magnitudo, quæ adverſus eccleſiam ita ſuccrevrant, et ſi videntur inveniri ſed defenſi, quæ pro fide hujus miniſterii ſuſtenere valeret: ſed eum donatur dominus, qui nunquam eccleſiam deſeriuit, ut ejus ſuſtentatrix, & noſtri miniſtrii vivere cum auxilio hujus ſanctæ ſynodi, fides defendatur, auctoritas concilium conſerveturi, juſtitia vigeat, pax & tranquillitas ac bona omnia diſpoſitio in ſtatu eccleſiaſtico & Chriſtiana religione ſubſequantur. Pro quibus, favente altiſſimo gratia, omnes laborat noſtros ulque in finem impendemus, multa adverſitatem genera nobis aſſidue irrogata patienter per omnia obedientes, ſed illico aliam ſynodum fieri experiemur, cum & mos ſit malorum litigatorum, ſicut præclare beatus Auguſtinus ad Glorium, Eleudonem & alios Donatiſtas ſcripſit, ut dicant ſe malos judices fuiſſe perpeſſos, licet etiam ſemiter manifeſtiſſima veritate ſuperati: ſuperbiam poenitere poſſet cervices ſuperborum & eccleſiaſticam pacem perturbantium ſynodalis auctoritas, ſi celebrato concilio mos ipſum transferri, aut eſſ aliud oporteret devenire. Quod papa Celeſtius luculentes adverſtenes, in epiſtola directa epiſcopis Dardaniæ ajebat: Quæ majores noſtri divina inſpiratione ſentiunt, ea neceſſario præcavetur, ut quod contra unamquamque hæreſim coactis ſemel ſynodus pro fide, communione ac veritate promulgatur, non timeremt poſtea ſuſcitari tetradictionibus mutilari, ne pravis occaſio prabetur: Et ſubdit eadem epiſtola: Sic Eunomium, Macedonium, Neſtorium ſynodalis ſententia damnatos, ulterius ad nova concilia venire non ſinit. Martianus quoque & Valentinianus imperatores ſimum habbere voluerunt quod per ſynodum Chalcedonenſem fuerat definitum, cauſam illam ſubjungentes: Nam injuriam ſacri judicia reliquiſtiſima ſynodi, ſi quis fenſi judicatum ac verite diſpoſita revolvere & publice diſputare contendit: quod ſi permiſtetur, ſi nulli fetme in diſſimilitudinem fidei & judicia eccleſiæ apud mortalem ſtabile haberetur, facile que tueret omnius futurorum concilionum vigor, ſi hæc tanta ſynodus auctoritate dictorum præcedentium concilionum & doctorum Romanorum pontificum congregata, cui etiam expeditiſſimus pontifex ſtro pontificum ſuffragatur, fidem ipſam tueantur, & conſtantibus anti-

ANNO CHRISTI 1440.

Zeno vero Hieroſolymitanus & Gaza ſe excuſantes, ab Eugenio Baſileenſibus diſſuadebantur.

Sed mox ſynodus ſuſpenſa.

Sed mox ſynodus ſuſpenſa.

Sed mox ſynodus ſuſpenſa

nibus cardinalibus, cunctique prælati ecclesia-
flici inhaerent, cui omnes reges terræ, omnesque fere magni principes orbis incorporati sunt, & solemnia per hos oratores præsbiterum iuramenta, conclusterint, aut in sua judicia, statuta, declarationibus & decretis contemneretur, & haberetur ludibrio. Non parum iusque immitus periculum, si in aliquem locum synodus congreganda decernatur, quin robur ecclesiasticum auctoritatis aliquid laesionis atque detrimenti patiatur. Ubi enim ante plurilbus annis diligentiam nostram pro illibata stabilitate ipsius authoritatis concilorum conservanda, domino auxiliante, impendimus, & pro pace ecclesiæ præmissum petitionem pontificalis oliperi, quam fi rejiceremus, plurima difficilima graviorque ipsius ecclesiæ Dei latitio fequi poffet, nos de benigno Christi adjutorio affidentes peranates, qui ad ipsam ecclesiam ait, *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, simulque de prohibitae feremitatis regiæ & inclytorum principum vos mittentium confidentes, quod magnis viribus laboratum, ut, sive hic continuata fierit, sive in alium locum translata concio synodalis, fructiferque inconcuffe tenearitur ab omnibus veritates in facro Conflantienfi concilio decifaram, & per hanc fanctam fynodum renovatæ, fiorere Bafilis & firma deinceps conciliorum generalium habeatur auctoritas, per quam fidei catholicæ robur ac nervus ecclesiafticæ authoritatis & fanæ Chriffianorum conferveturin terris: fic eorumdem conciliorum fiatuta, ordinationes & judicia pro ipfa fide, pro lege domini, & edificatione animarum, ac bono regimine fiatus univerfalis ecclesiæ, cuncti reverentur, quod nullius in adverfum rebellio nec pertinax contradictio fiat, quin fiatuta difficilis pravalere permittatur; ut fic cum vigore juftitiæ mala reprimi, & bona cum tranquillitate valeant promovari, unanimis fique obedientiæ nobilibus mentibus efficit. Præfatæ vestræ petitioni refpondendum duximus juxta feriem articulorum fequentium fub hac forma: Primo, fancta fynodus commendat devotionem, & fincerum intentionem quam præfati feremiffimus Romanorum rex & illuftres principes ad unionem & pacificationem ecclesiæ fancta Dei habent, & pridem per vos prædictos falemnes nuntios & oratores fuos, cum eorum literis ad hoc facratum concilium deftinatos, in congregatione generali facrofancte prodenter explicatum: Secundo, vobis præfatis oratoribus commemorat, quomodo in hac civitate Bafileenfi hactenus fuerit & hodie fit generale concilium univerfalem ecclesiam repræsentans, quod meritoque apud omnes Chriffianos multiplici ratione debet dici & reputari indubitatum & unicum, & quod fine maximis periculis, incommoditatibus, laboribus, fumptibus & difficultatibus, abhinc ad alium locum mutatio hujus facri concilii non poterit, prout res hæc fe ipfam cuncta diligenter intuentibus indicat, & hæc ipfa fancta fynodus fæpius per oratores fuos in diverfis ambafiatis, ac in ipfo loco vobis & fcriptis oratoribus regum & principum fæculi multifariæ ollendit. Unde premiffis aliifque plurimis attente confideratis, videretur huic fanctæ fynodo, quod hæc infignis civitas Bafileenfis, cujus idoneitas multiplici experientia diuturna comprobata exiftit, effet locus aptus & rebus gerendis accommodus, ad quem, cooperantibus præfatis domino feremiffimo Roma-

per fuos literas patentes, quod non facilet, nec fieri permittet, Deo auctore, quantum in eo fuerit, quod fic vel effe poffit directe vel indirecte contra ipfius concilii auctoritatem & liberratem: fem ne inanis & fruftratoria reddatur hujufmodi facri concilii translatio, quæ fine magnis periculis & difficultatibus fieri non poteft, videtur pertinere necessarium, cum, juxta declarationem fanctæ & magnæ fynodi Conflantienfis, quicumque fidelis teneatur obedire mandatis, fanctionibus, ordinationibus, præceptis cujuslibet generalis concilii, quod domini res & electores præfati per fuas literas patentes hoc facerent, quod Bafileenfe, ante ipfius translationem decretandam, certificent; quod concilium, dum in illo loco fuerit, recognofcent omnes vera reverentia & indubitato, eique adhærebunt cum effectu inconcuffe, quamdiu durabit & continuatum fuerit: ftatutiffique, ordinationibus, decretis & mandatis per illud initio fiendis acquiescent & obtemperabunt, &, quantum in eis erit, inviolabiliter facient obfervari, etiamfi adverfarii ad illud non venerint. Loca vero quæ prædicte translationis & rebus gerendis videntur accommoda, & religio cellitudini grata, nominabit facrum concilium quando ipfius prælatorum vocabitur expediti: quorum alterum, pro majori gratiaudine, contentatur facrum concilium quod ipfe domini res auctoritate hujus facri concilii eligat & affignet. Poftquam autem dictæ feriatures facro huic concilio fuerint præfiftæ cum effectu, ac per region feremiatem unus ex locis eidem fpecificandis pro translatione concilii nominatus, & de his aliifque præmiffis facrum concilium per fuas literas regias patentes fuerit certificatum, hæc fancta fynodus fuam tranfmutationem in illum locum publice ac in folemni feffione decrabit decretum, ac ex illo decreto eodem fynodo ac dictæ regiæ majeftati, confideratis temporum circumftantiis & neceffitate ecclesiæ

ANNO CHRISTI 1436. prælatorum quam doctorum ac aliorum pro-bati sillimorum illuc assidue confluentium numero non modico in dies excrescit, in his quæ fidelium pacem, fidei nutrimentum, & ecclesiæ statum & honorem, ac animarum salutem respiciunt, & alia quæ in ipsa sacra synodo generali tractari & expediri debeant, non eis conformare intendimus, prout decet. Vestram itaque beatitudinem filiali affectione arcentius exoramus & admonitum in domino Jesu Christo, quatenus prædictis attentis, ad dictæ concilii, quod universalis ecclesiæ profectibus tam necessarium tamque opportunum arbitramur, progressionem, & ipsius ulque ad finale complementum tractandorum in eodem continuationem, paternos favores & affluentiam benignam adhibere dignemini, firmissime (si placet vestræ sanctitati) in mente tenentes, quod si non omnia in concilio apud Basileam congregato expedirii queant, quæ pro bono universalis ecclesiæ occurrerint, concilio apud Bononiam seu alibi congregando (si opus fuerit) nostros illuc oratores, cum pollicaberis, ad vestræ sanctitatis complacentiam animo paratissimo transmittemus. Ceterum, pater beatissime, eorde sincere supplicamus, quatenus memorati encomipecti viri domini Petri vestræ sanctitatis nuntii moram in regno nostro Angliæ diuturniorem excusatam habere dignetur vestræ beatitudinis clementia, quod non sui delidia, sed variis circa progressum feu non progressum dicti concilii Basileensis occurrentibus novis, secundum varietatem occurrentium, novas deliberationes haberi, & nova oportuit consilia præparari. Beatitudinem vestram, &c. Datum, &c.

XIX.

Litera regis Angliæ illustris, directa concilio per eosdem ambasiatores.

Sacrosanctæ generali synodo Basileensi, in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentanti, Henricus Dei gratia rex Angliæ & Franciæ ac dominus Hiberniæ, sui & ipsius recommendationem, & ea universalis ecclesiæ bonum feliciter prosperari.

Vestræ sacratissimæ congregationis literis nobis jam vice gemina præsentatis, primis videlicet ante adventum reverendi patris domini domini episcopi Laudensis nobilissique & magnifici militis domini Rafaili de Auro de Bononia, præceptoris S. Joannis Hierosolymitani Jemenii, nec non egregii viri Petri Guidotis prioris conventus Chamberiensis de Sabaudia ordinis prædicatorum, sacræ paginæ professoris, legatorum vestrorum, ad nostram presentiam transmissorum: secundis vero, per eosdem in ipsorum ad nos accessu, credentiaque E pro parte nobis per ipsos in conspectu tristum flatuum regni nostri dissertissime termone feriosa exposita, posliquam pissimum sanctæ vestræ congregationis propositum ad hoc tendere, quam ut tam fidei orthodoxæ, hæreticorum verlutiis & vatiis erroribus nunc temporis multiplicieter impugnatæ, celerius succurratur, quam ut depravati mores omnium flatuum in melius, quantum altissimus concesserit, reformentur, discordiaque regum & principum, quibus Christianitas miserabiliter afflictatur, quæ cenus fopiantur, nobis elegantissime declaratum est pro parte celebertimæ congregationis vestræ, quæ sequuntur a vobis concepimus profulari. Quorum primo, videlicet ex nostri oratores & legati ad prælatum tyrodum deslinentur, annuimus animo perlibenti, *ipsorumque Dei opitulante gratia*, adventum modo possibilitori maturabimus, ac operam. In secundo autem per oratores eosdem a nobis profulato, quod videlicet pacem inter nos & adversarius nostros, præsertim in regno nostro Franciæ concernit, incundam, fcire dignet vestra concio facrosancta, quod in hoc parte negotio infinantia & hortamenta reverendissimi patris domini cardinalis sanctæ Crucis condescendimus limo cum proposito, per quamque vias rationabiles, *ipsius* tractatui pacis cum ipsis adversariis nostris efficacior intendendi, speranzes in domino, quod dicti reverendissimi patris labor in ea parte fruftraiitos debeat, sed fructuosum & gratum fortiere effectum. Verumtamen si ex suorum laborum & meditationis indulstria fructus in ea parte speratus (quod absit) non sequatur, ambitatores nostri ad vestrum coetum deslinandi circa ipsius pacis incundæ progressum ulteriores venient fie infrosti, ut cunctis per eos incolumis apparere debeat, quod ab omni tempore humus, fumus, & crimus, favente altissimo, dispositi & inclinati ad ipsis pacis bonum per quaramque media rationabilia & convenientia intendere, prout congruit principi Christiano. Ceterum in Spiritu sancto adunata synodus globula literæ fecuritatis & fafeiroconductus, quæ per concilium generale volentibus adire per vestros oratores prædictos petebantur, animo libenti concessimus, exhortationemque prælatorum regni nostri de accendendo ad concilium memoratum per nos fiendam, ut vestri etiam pro parte ell petitum libenter exequentes, quos tamen ad opus hoc aggrediendum urgere non oportet, ad quod pro viribus absque plenitudine voluntatis fe disponunt. Ceterum vestrum fancrosanctum cetum ad opeius inchoati confirmationem felicissimam diligenter dirigere dignetur fenatorum cogitatuum piissimus inspirator. Ipsorum illi privato figillo nostro, quod palatium nostrum Westhomonasterie, vicesimo die Julii mensis, anno regni nostri decimo.

XX.

Epistola Sigismundi Cæsaris ex Italia ad patres in concilio Basileæ congregatos missa.

Reverendissimi in Christo patres ac venerabiles, grate & sincere nobis dilecti, translapsis diebus, gemitantis nostris literis cælestinatibus notificavimus concordiam inter fanctissimum dominum nostrum papam ac majestatem nostram secutam, quemadmodum, non ambiguimus, jam limpide cognoscere potuistis. Et ecce, propter terum agendarum progressum, modo ad hanc civitatem Viterbiensem intravimus, continuatiri ire nostrum versus urbem Romanam, ad visitandum sanctitatem ipsius domini nostri, quam sesprimata proxima sile dilatione annuente domino conveniet speramus. Et quoniam præter bullam admonitionis facri Basileensis concilii, quam, ut certi reddimur, dudum habuistis per legatos & oratores fuæ sanctitatis, reperimus eamdem bonæ dispositam ad favores facri concilii, & eorum maxime, pro quibus ipsem facrum concilium congregatum existit; & nos quoque una cum A sanctitate sua, ad vestras paternitates mittemus, ipsorum dominorum, quos sequuntur a vobis concepimus profulari. Quorum primo, videlicet ex nostri oratores & legati ad prælatum tyrodum deslinentur, annuimus animo perlibenti, *ipsorumque Dei opitulante gratia*, adventum modo possibilitori maturabimus, ac operam. In secundo autem per oratores eosdem a nobis profulato, quod videlicet pacem inter nos & adversarius nostros, præsertim in regno nostro Franciæ concernit, incundam, fcire dignet vestra concio facrosancta, quod in hoc parte negotio infinantia & hortamenta reverendissimi patris domini cardinalis sanctæ Crucis condescendimus limo cum proposito, per quamque vias rationabiles, *ipsius* tractatui pacis cum ipsis adversariis nostris efficacior intendendi, speranzes in domino, quod dicti reverendissimi patris labor in ea parte fruftraiitos debeat, sed fructuosum & gratum fortiere effectum. Verumtamen si ex suorum laborum & meditationis indulstria fructus in ea parte speratus (quod absit) non sequatur, ambitatores nostri ad vestrum coetum deslinandi circa ipsius pacis incundæ progressum ulteriores venient fie infrosti, ut cunctis per eos incolumis apparere debeat, quod ab omni tempore humus, fumus, & crimus, favente altissimo, dispositi & inclinati ad ipsis pacis bonum per quaramque media rationabilia & convenientia intendere, prout congruit principi Christiano. Ceterum in Spiritu sancto adunata synodus globula literæ fecuritatis & fafeiroconductus, quæ per concilium generale volentibus adire per vestros oratores prædictos petebantur, animo libenti concessimus, exhortationemque prælatorum regni nostri de accendendo ad concilium memoratum per nos fiendam, ut vestri etiam pro parte ell petitum libenter exequentes, quos tamen ad opus hoc aggrediendum urgere non oportet, ad quod pro viribus absque plenitudine voluntatis fe disponunt. Ceterum vestrum fancrosanctum cetum ad opeius inchoati confirmationem felicissimam diligenter dirigere dignetur fenatorum cogitatuum piissimus inspirator. Ipsorum illi privato figillo nostro, quod palatium nostrum Westhomonasterie, vicesimo die Julii mensis, anno regni nostri decimo.

VARIORUM REGUM, EPISTOLARUM, Actionum, sententiarum, decretorum, orationumque diversarum, ad concilium Basileense seu ejus materiam spectantium.

FARRAGO sive APPENDIX.

Articuli quidam seu statuta, deliberata seu acta, pronuntiata seu definita concilii Basileensis seorsim hic congesta, & secundum datas ipsorum, quantum ex ipsis conici potuit, digesta: insertis avifamentis cieri Gallicani in Gallia pro synodo Basileensi factis, & articulis Bohemorum ipsi concilio Basileensi oblatis.

I.

Articuli de modo procedendi in facro concilio legitimi & approbati sin conclusi in generali congregatione die Veneris 26. Septembris 1430.

PRIMO fint quatuor deputationes, fecutatum, inter quas omnes de concilio diffributantur æqualiter, quantum commode fieri potest. Et fint in qualibet deputatione de quibus fitru, fcilicet dominorum cardinalium, patriarcharum, archiepiscoporum, abbatum, doctorum, religiosorum, exemptorum, & non exemptorum, & aliorum, & in qualibet de eandibus nationibus diffributantur in quatuor D equales partes fuppofita fingularum nationum. Et ad diffributionem fuppofita concilii, eligantur quatuor, fcilicet unus ex qualibet deputatione: qui quidem quatuor mendibus fingulis eligantur de novo.

Item in qualibet deputatione eligatur unus præsidens fingulis mendibus per vota fingulorum. Et in qualibet earum deputetur unus promotor, notarius, & unus cursor.

Item omnes deputationes congregabuntur ter in septimana regulariter, videlicet die Lunæ, die Mercurii, & die fabbati de mane hora confueta. Et fi in prædictis diebus fiftum aliquod occurrerit præcipuum, poterunt in fequenti die congregari, vel in die præcedenti, E si per præsidentem fuerit intimatum.

Item quod nulla deputatio addringat fe quibuscumque juramentis ad tenendum fecretie matteriæ quæ tractabuntur in eadem: fed si licitum fingulis fuppofitis deputationum conferre cum fingulis * de concilio, tantum de rebus de quibus agetur.

Item quoliibet mendie deputentur tres de qualibet deputatione, qui duodecim parti modo ter C in feptimana vel pluries, prout eis videbitur expediire, certis horis & loco, non tamen illis horis quibus deputationes congregantur, convenient ad videndum materias eis datas deputationibus diffribuendas ad tractandum. Sic tamen, quod in fine cujuslibet mendie diligendo novos deputatos, de qualibet deputatione maneat unus de præcedentibus deputatis, ille videlicet quem ipsi duodecim elegerunt fe tamen quod ille qui eligetur pro mende feriendo, non eligatur pro mende tertia: qui quatuor habeant de novo venientes diffribuere de agitatis in illo mende finito. Et fic fucceffive de fingulis mendibus. Et illi duodecim eligant unum ex eis pro præsidente, qui pro tota mende fit eorum præsidens, ad cujus mandatum ceteri deputati tenebuntur in loco per eos eligendo convenire.

Item fi aliqua deputatio vel aliqua particularis perfona habeat aliquam materiam præmaniliis, quod illam poffit eifdem deputatis proponere, qui illo juramento præfito tradentem (* nisi fibi placuerit) non revelabunt.

Item quod deputationes, præcipue in rebus arduis, & maxime fi non exigant celeritatem, non flatim super propositis, dum primo proponuntur, deliberabunt: fed ad fequentem congregationem deliberent propositis, et antequamque habeat tempus cogitandi & mature deliberandi super propositis. Et fi res propofita gravis fiterit, poterit fet vel ter fecundum exigentiam fuæ gravitatis super ea deliberari, ut maturius concludatur quod fuerit multiplici deliberatione fecundum fe: tamen quod quilibet, juxta propofita per præsidentem, respondeat pertinenter, & non per materias extraneas agentes, ita quod non induceat aliam materiam, quam illam quæ per præsidentem fuerit introducta. Et fi contingeret aliqueem vel aliquos introducere materias alias, dominus præsidens

* Pum mutat. de concilio. Cod. Ms. 27.

* Sic hic effi. ut ipsis adhibendis, ut in pulsis ipsis, fiscilicet ipsum adhibendis.

non * fuerit super illis deliberare protunc, sed ad in alia prima congregatione, nisi forte materia talis fuerit, quæ urgentem exigat celeritatem.

Item quando in una deputatione aliqua materia fuerit agitata & deliberata, si in una sententia omnes conveniant; appunctuamentum fiunt per duos ad alias deputationes defertur cum motivis & perfectionibus deliberationibus. Si vero non fuerit omnium concors sententia, & quantumcumque una pars numero excedat aliam, nihilo minus de quo libet parte sumatur unus, & ambo ad alias deputationes transmittantur, vel diversitas cum motivis & rationibus utriusque sententiæ omnibus innotescat, & sic alia deputationes, perceptis rationibus & motivis, clarius valeant deliberare.

Item qualibet deputatio in deferenda rorum summ seu appunctuamentum ad alias deputationes servabit ordinem rerum de quibus agitur, utpote si res ad fidem pertineat, primo ad deputationem fidei deferatur, & deinde ad alias. Et similiter, si res exigat celeriem expeditionem, indilate deferatur ad commune deputationem, & similiter in aliis. Communis vero deputatio tenebit eumdem ordinem in deferendo communia ad alias deputationes.

Item prædicti duodecim deputati scopei in die præcedenti ad congregationem generalem convenianc cum prædicente concilii, cum appunctuamentis & svilimentis & agitatis deputationum, ut prælidens concilii sit plene informatus de singulis quæ habebit in generali congregatione proponere cum motivis & rationibus. Nihil autem ardui proponat prælidens in congregatione generali ad deliberandum seu conclendum, nisi prius fuerit propositum in singulis deputationibus, & agitatum: nisi casus esset repentinus & talis, cujus mora esset nocriva, tunc poliet proponere. Quæcumque vero in deputationibus agitata fuerint, sive omnes convenerint, sive non, proponet, dummodo faltem per duas deputationes ad proponendum fuerit requisitas.

Item si in feria sexta festum aliquod vel aliud impedimentum occurrerit, quod in die sabbati fiat congregatio generalis, non in die jovis, nisi per prælidentem aliter intimatum fuerit. Et ita fiat, quod nunquam in feria quana generalis congregatio omittatur.

Item quod dominus prælidens in qualibet congregatione habeat rotulum suum, in quo ponantur materiæ proponendæ. Et literis mistivis lectis, semper incipiat a gravioribus: ita tamen quod omnia puncta, inper quibus est proponc declarandum, in principio explicentur.

Item exhortentur fuppolita deputationum, & etiam in congregatione generali per prælidentem, quod si in deputationibus vel congregationibus fiat dubitatio vel tres opiniones, quicumque volueritc adhærere alicui illarum, non debeant cetterare quod jam dictum fuerit, nisi velint aliquid addere vel diminuere: sed poterunt illam quam voluerint partem brevi verbo eligere, vel novam dicere, pacta quorum voluntatem.

Item si in deputationibus fuit fuppolita non deliberantia propter ordinatam materiam, & dicant se velle cum libris ad alias deliberare, tunc concludatur, dimeo in sequenti prælatione, in qua, si dicere velint, autem

II.

Sequuntur instructiones deferendæ ambassatoribus concilii, cum cautionem modos, quibus se decent habere cum ambassatoribus dominii nostri papæ.

ET primo dicti ambassatores facri concilii deputati cum uno ex patre domini protectoris, ibunt obviam præfatis dominis oratoribus, & fuscipiunt eos benigne & gratisafe, ut inter alia dicunt eis qualiter dominus Petrus * Ponitem requisivit dominum cardinalem legatum ex parte ipsorum, ut procuraret eis ires falvoconductus: & cum ipse dominus legatus inferret dominis de concilio, valde ipsi fum admirati de hujusmodi petitione falvoconductus, nec non & propriæ causas in falvoconductu expressas.

Item exhortentur eos qui velint libere huc venire sine falvoconductu, quia revera non est opus, & super his dicant quantum eis videtur, indicando eos ut desistant, nec curent de hujusmodi falvoconductu. Si tamen omnino ipsi fuident habere, tunc dicant nobis ambassatores, qualiter prædictus dominus Petrus portrexit dictis dominis legatis certam formam, & curent fciire ab eis, utrum illam dederint. Et si dicant quod fic, tunc ambassatores nostri requirant notarios & testes, & dicant quod licet non esset necessarium eis dare falvoconductum nostrum, nihilo minus ad satisfiendum eis offendant eis falvoconductum nostrum, quæ conceptas est in plena forma, *&c.* Et si cauftarentur de aliquibus clausulis omissis, videlicet de quibus dicentur, & de mittendis & recipiendis nuntiis, & quod * trahatur data falvoconductus ratio, exprimant justas causas. Prædictis verba sunt omnia, prout circumscribunt ipsorum fcienti eis clare declarare intendam mentem facri concilii. Et cuvent ipsi ambassatores nostri, quod in prædictis omnibus zdient nostri & vestri, & non cives vel opidani mattores loci, ubi dictos ambassatores reperient. Si autem nollent dicti oratores esse contenti de falvoconductu nostro, tunc ambassatores nostri protestentur coram notariis & testibus, *&c.* quod per facrum concilium non ftaret, quin ipsi veniant vel possint venire: admonent etiam eos, quod in redeundo non dicant vel faciant aliquid, quod sit in derogationem vel lesionem concilii, quia timent, ne forte alii ingræ fentes hoc faterent sibi aliquam difpliscentiam: & etiam admonent quod propter fuspicionem eorum non remanant in Alemania, fed quam citius possint revertantur. Si forte nostri ambassatores senserint eos aliquid commisisse verbo vel facto contra honorem facri concilii, tunc ambassatores nostri dicant, quod fecundum decreta facri concilii poffet procedi contra eos; nihilo minus ob reverentiam fedis apostolicæ, & quia concilium vult procedere cum omni manfuetudine & pietate, funt contenti nostri ambassatores, quod ipsi in pace possint recedere, fed caveant de futuro. Et de hoc avisetur ille qui mittetur nomine domini ducis protectoris.

III.

Declaratio falvoconductus.

LICET falvoconductus per vos petitus ad nos hanc civitatem Basileensem veniendi non necessarius fuitset, ex causis in aliis literis postris & per oratores nostros expressis, nihilo minus nos volentes vestræ pollulationi, quantum cum Deo & honestate fieri potuit, satisfacere, ipsum falvumconductum in forma plena & sufficienti per dictos oratores ad vos transmisimus. Verum quia dubitare videmini, ubi dubitandum non est, & in re clara scrupulum quæritis, difficultatem in aliquibus clausulis non necessitatem fatisfactionis, idcirco petitas hanc fanctam synodum in spiritu lenitatis & manfuetudinis procedere, & ne vestet accellus convenini fructuosus fit impediri ex parte ipsius synodi videatur, prædictas clausulas dicti nostri falvoconductus hoc modo ex superabundanti duximus declarandas, videlicet ut privata collocutio quoad res familiares & privatas, & non concernentes negotia hujus facri generalis concilii Basileensis in lesionem ipsius facri concilii, nullatenus intendit vobis intelligere quodque verba illa, Volt etiam hæc fancta synodus, ut postquam ad vestra proposita & explicata responsum dederit, vel vos requisierit, *&c.* intelligatur, ut terminus octo dierum referatur ita ad responsum dandum, sicut ad requisitionem fieridum. Item quod verbum illud, Per viam vestam, intelligatur, per eam qua vestitis, vel aliam vobis gratam & fecuram, vestas partes Italiæ sine dolo & fraude tendendo, *&c.*

IV.

Reformationes de suppedicis hujus facri concilii.

ADMONET hæc fancta synodus omnes ex hanc concilium celebrantes, ut omnem gravitatem & honestatem, quæ vivos ecclesiasticos decent, diligenter observent, vitam & conversationem exemplarem ducant: & cum ad dandam sententiam * offi convenerint, ita prius in fe legem fuscepisse demonstrent. Sint eorum mores fine macula & ruga. Exhibeant fe tamquam fpectaculum mundo, in quo alii fpectantes normam & exemplum fanctimoniæ accipiant. Meminerint se esse fal terræ, in quo opes eft ut nutre fanctor mundus. Sint tales, juxta præceptum domini, ut lumen eorum luceat coram hominibus, ut videant bona opera ipsorum, & glorifficent Patrem nostrum qui in cœlis eft. Ipsis inquit apostolus in persona Timothei: *Esse exemplum fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate.* Intima & bona conscientia propter feipsos, bona fama propter proximos.

Et quantum ad confcientiam attinet, unusquisque cum sæpe examinet & mundet, quantum fieri potest, ab his omnibus quæ divinam majestatem offendunt. Qui facerdotes sunt sæpe celebrent, alii vero sæpe confitentur: hoc plurimum valebit ad gratiam domini impetrandam. Alloquia & inquitatem confpectæ in cupidibus eorum, non

Nomina quatuor deputationum concilii, videlicet, { Pro communibus, Reformationis, Fidei, & Pacis.

Sequuntur

Concil. General. Tom. XVII. Bb 2 exau-

Sess. nihil legum

Matth. 8.

Ut Tim. 4.

Sess. necessitatis

exaudiat dominus, & oratio peccatoris fiet ei in peccatum.

Et quoniam opera quæ hoc facrum concilium consequitur simis grandia sunt, quæ quidem viribus humanis nullatenus effici possunt, necessario ad dominum recurrendum orationibus, elemosynis, jejuniis. Quilibet igitur de concilio, singulis diebus aliquam laltem brevem orationem ad Deum porrigat pro successu hujus facri concilii. Mandat etiam hæc sancta synodus, ut singulis feriis quinis, quando durat tractatus Bohemorum, in majori ecclesia celebretur missa de Spiritu sancto cum orationibus ad hoc institutis, in qua omnes de concilio interfint. Ea autem die, nec non diebus dominicis, & aliis diebus solemnibus, quibus præcentor concilio missa celebrabitur, quilibet de concilio offerat in gazophylacio saltem unum nummum, hoc modo, quod duo cerifices cum pyxidibus, unus ab uno latere chori, alius ab alio, inter missarum solemnia recipiant quidquid a suppositis concilii offeretur. Post missam promotores concilii distribuant hujusmodi oblationes pauperibus, de quibus ipsis videbitur. Eamdem missam de Spiritu sancto, quinta feria, sancta synodus mandat solemniter celebrari in conclave ecclesiæ collegiatæ & conventuali hujus civitatis.

Mandat etiam tam suppositis concilii celebrantibus, quam aliis laicis fideibus in hac civitate existentibus, ut in missis suis dicant aliquam orationem pro pace & unitate ecclesiæ.

Ut negotia quæ in deputationibus concilii agantur, Deus eodem pietatis aspiciat, & prosperari faciat, expedit ut hi qui illa tractant, ad ipsis deputationes devoti accedant: propterea quilibet deputatio, antequam negotiari incipiat, audiat in communi missam in loco quem ordinaverit pro ipsam deputationem. Ibidem omnes de deputatione curent interesse, nisi forsan aliqui sint per se celebrantes.

Tempore divinorum non fiant inviccem colloquiorum. Sed quilibet vel oret, vel contemplet quæ agunturve audiantur in missa.

Et quoniam (ut inquit Tobias) *bona est oratio cum elemosyna & jejunio*, quilibet semel in hebdomada seria sexta vel alia jejunet. Et licet Moses antequam legem meruerit sumere jejunaverit, ita & nos legem reformationis a domino accepturi, & tradituri mundo, facere curemus: qui autem jejunare non potest, det elemosynam.

Hic autem debus quilibet in mensa sua servet moderationem fobrietatemque ciborum: etiamsi hospitem adhiat, non multitudine ac repetendibus variatæ ferculorum, sed modestia & competenti refectione honoretur.

Præterea in mensis fuis fudeant servare decretum Toletanum, quod tale est: Pro reverentia Dei & facerdotum id universis conciliis fancitum. « Et quia folent crebro mensis & ociosis fabulæ interponi, in omni facerdotali convivio divinarum scripturarum lectio mifceatur: per hæc enim & animæ adificantur ad bonum, & fabulæ non necessitate prohibentur.

Quilibet etiam ecclesiastica persona, antequam cibum sumat, genuflexio & post refectionem orationes ab ecclesia institutas dicere non negligat.

Caveant suppofita concilii, ad tollendas tentationes & murmurationes, ne convivia vel suspecta commercia cum mulieribus habeant.

Supposita concilii a verbis detractoriis, contentiosis, vel scurrilibus & male aedificantibus quibusliber accurate caveant, ne facilis aut vitis proximorum scandalizent.

In via quilibet incedat judicis oculis cum modestia & gravitate, ad loca minus honesta non vadat, nec ad spectacula publica, choreas, ludos, hastiludia, torneamenta, & alia hujusmodi. Vestimentis omnatur, prout facit ornatus flaturum: abfistantur a coloribus nebis & viridibus excessive: vestimenta deferant talia, & tam retro quam a lateribus & ante clausa, & fine manicis ad restiros pendentibus, & absque foderatoris ultra oras extendentibus, & * infiuvitis. Nullus portet annulum, nisi cui competat ex officio dignitatis, & omnes dimittant: nec corrigios aures vel quamcumque habeantes, nec calaigos * fofatas, nec mitras, * fiuceas aut birreta longa, fed para aut honesta capuitia: tonsura deferant fuis ordinibus congruentes, & capillos ita tonsos, quod aures patentent.

Non portent in frenis, fellis, aut pedoralibus equorum, aurum, vel argentum, aut ornamenta metalli depicti, aut figurati, aut nappis fericeas, feu alia hujusmodi fuperfluitatem: & quod hujusmodi ornamenta equorum fint unius coloris, non rubei vel viridis: nec calcaribus deauratis utantur.

Ut præfati non in multitudine fed honeftate familiæ gloriari videantur, incedendo per viam pedites, aut equites, quanto pacificos poftent pretentes familiares: cardinales decem, patriarchæ octo, archiepiscopi fex ante fe.

Et quia quilibs paterfamilias, tales & honeftos fuos, quemadmodum eft ut non fint pates de concilio, fed & eorum familiares decentem honeftatem feivent. Quilibet igitur familiares fuos fepe admonet, ut quid reprehenfibile aut fcandalofum publice vel occulte perpetrare audeant: hujusmodi familiarum ftultas non fint beriotes, gena, nec diverfiformis oculum, nec oculum fcifiuria, fragrans, vel brodaturis, vel alia ornamenta aurea vel argentea, nec cinfturas excefiive fumptuofas. Sint eorum calige unius coloris, fimiliter & caputia, nec dogas feu cultellos ultra longitudinem unius palmæ defcendant.

Nemo de fuppofitis concilii ludat, aut familiares fuos ad taxillos vel alios ludos inhonefios ludere patiatur. Non permittant a fuis militaribus fuis per civitatem cum arbitus & affociatis.

Familiares dominorum de concilio, beneficiati, vel in facris conftituti, taliter incedant, & non laicaliter tamquam fcuffieri.

Omnes religiofi exiftentes in hoc loco facri concilii portent habitus fuarum religionum in colore, valore, longitudine, amplitudine. Cum incedunt per civitatem, vefles deferant fuperiores, juxta inftitutiones fuorum ordinum: & canonici regulares pro vefte fuperiori portent * crocean, mantellum, vel redi, videllum.

Ne in hoc loco facri concilii religiofi fcenica vagari præfumant: teneantur ftatim poft primam diem adventus fui præfentare fe fuperioribus fuis, vel eorum vicariis aut procuratoribus: & qui hic non habuerint fuperiores vel eorum vicarius, repræfentent fe generali præfidenti: & fi fine legitima caufa hoc adveneruat, reverantur ad monafteria eorum, quod fi, ut prædictum eft, repræfentare fe aut ad monafteria reverti contemplerint, de mandato prædictorum fuperiorum fecunum vel præfidentis per foldanum carceri mancipentur.

In congregatione generali deputationum fervet debita modeftia. In loquendo nullus aliam malefidicit aut contumelia laceffat. Unufquifque de alio reverenter & honefte loquatur, præfertim minores de majoribus. Nemo alium loquentem interrumpat. Cito loquentur, ceteri filentium fervent. Quilibet proferat libere votum fuum, ad omnimam nifi folum Deum refpectum habens. Nemo humana affectione feu paffione movetur.

Animadvertant patres de concilio verba illa quæ fcribuntur in Paralipomenon: *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, fed domini & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit vobis timor domini vobifcum, & cum diligentia cuncta facite.* Meminerint ergo quilibet juramenti in receptione fea ad fancum concilium præftiti, videlicet quod falubre confilium dabit fecundum Deum & confcientiam fuam. In hoc loco, ubi de communi totius Chriftianiopuuli falute agitur, omnis minima cafpa maxima eft in deftructio Dei judicio feveritate c piedenda. Studeant fuppofita concilii pacem & unitatem, quam mundo & ecclefiæ dare procurant, inter fe prius cuftodire. Sint unum in domino, idipfam fentientes omnes. Non fint inter eos fchafmata, contentiones & emulationes. Servent fuper omnia fraternam concordiam, quia, ut inquit dominus, *omne regnum in fe divifum defolabitur, & domus fuper domum ruet.* Ubi autem fuficiet odium & rancorum fomenta, quia potius extinguat. Alter alteri, fi forte fe offenfum putat, ignofcat: ut hoc eft aliquam alterius onera portare, & adimplete legem Chrifti. Nemo juxta juramentum fuum vota fingulorum retulit, unde nonnisi verifimiliter odium fequi poffit.

Hujusmodi ordinationes & exhortationes quilibet præfidens per fuppofita fuæ deputationis obfervari faciat, inquirendo diligenter, an quifquam tranfgrediatur. Tranfgrefforeum autem cauitative corrigat, & fi fe non emendet, abfiebat cum conficio aliquorum de majoribus fuæ deputationis efficax & opportunum remedium: promotores etiam concilii follicite hujusmodi tranfgreffores inquirant, & fuæ deputationis deferant præfidenti.

Quilibet præfidens deputationum in principio fuæ præfidentiæ prædicta in fua deputatione legi faciat, ut fupervenientibus innotefcant.

Præfidens autem concilii deputes aliquos qui follicitent cives, ut ea quæ pro honeftate civitatis inftituta funt executioni demandentur, & debite cuftodiantur.

Admonentur Bafileenfis epifcopus & officialis fuus, ut prædicta cleto fuo intiment, & inviolabiliter observari faciant.

V.

Articuli obtati concilio ex parte regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, &c. anno domini 1433. in festo sancti Thomæ, apud Lemnetzi.

HOs articulos patentizatibus vestris offerimus, quatenus intuito optandæ cunctis mortalibus pacis & unitatis, velistis ipsis in hac forma fubfcripta vestrum pacherre confensum, ut libere teneantur, doceantur, & irrevocabiliter obferventur in regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, ac locis eis adhærentibus in hac parte.

Primo, ut communio divinissimæ eucharistiæ utriusque fub utraque fpecie, fcilicet panis & vini, universitas Chriftii fidelium in regno Bohemiæ, marchionatu Moraviæ, ac locis eis in hac parte adhærentibus conftituta, per facerdotes libere adminiftretur.

Secundo, ut omnis peccata mortalia, & præfertim publica, per eos, quorum interefl, rationabiliter & fecundum legem Dei cohibentur, corripiantur, & elimineatur.

Tertio, ut verbum Dei a facerdotibus domini & Levitis idoneis libere ac fideliter prædicetur.

Quarto, quod non licet clero temporte legis gratiæ fuper bonis temporalibus fecularibus dominari.

Ipfius autem, quam utinque diutine optavimus, unitatis, ut omnes obfcuros hac forma: Parati fumus uniri & effe omnes, modo quo omnes Chriftiani fidelies uniri fecundum legem Dei obligantur & teneantur & adhærere & obedire quibuscumque nobis * legitime * perfectis in omnibus ecclefiafticis, quæcumque nobis fecundum legem Dei manderint: quod fi quidquam concilium vel papa aut prælati, quod a domino prohibitum noftis, determinaverint facienda, aut facere jufferint, vel quod in canone biblie fcriptum eft præteriverint, aut ut ftatuere feu mandaverint, aut canones tales dicant execrabiles, & anathema obedire, non obligabimur, nec obediemus. Hæc vobis offerimus inter nos & vos, et fupponiment, conclaudendo, expeditis noftris quatuor articulis fecundum judicem parte ex utraque concordantes, cujus fententiam & judicium etiam in futuris emergentibus volumus ab omnibus acceptari.

Præterea illud per ambaffiatores noftros tandem pro finali unione facienda mittendos, voluimus exigere & urgente equitate, propter obfervationem & confirmationem pacis & utilitatis obtinere, ut, unione facta, concilium fuis patentibus literis præcipiat omnibus primatibus, archiepiscopis, epifcopis, regibus, & principibus, & univerfa utriufque ftatus fibi fubjectis, quatenus non & nobis in hac parte adhærentes, & adhærere volentes, amplius palam vel occulte hæreticare, aut quomodo modo infamare, aut etiam hoftilitter invadere non præfumant, proper aliquem prædictorum articulorum, & præfertim propter primum, quem affeximus & afferere propomus, dominico cadere fub præcepto, ufque ad difcoliomen fimilem, mutuamque concordiam, per concilium ad nos fecundum fententiam judicis in Egra conciliati, cum difficultates prædictorum articulorum, feque occurrerint, fiendam. Nam illius majoffimi judicis legibus & decretis optamus, in domini difpofitionem.

* Ut prælatis

* Ut hostibus.

* Ut hæretice.

tione, in concilio sedentes incorporari fideliter ad reformationem totius ecclesiæ in capitibus, artubus & membris. Quam quidem sententiam ut veridico dictamine relatu, uti propositi concilium circa reformationem ecclesiæ atque iuponiit, &c.

Insuper, ut fiebat & fergiorum inter nos & cæteros nostros materia radicitus evellatur, circa unionem inter nos & concilium celebrandam, illud volumus per nuntios nostros ad concilium mittendos obtinere, ut, si, facta unione, concilium modis & hortamentis congruis fieri hat, indicat, & efficiat, quantum in eo est, quatenus omnes & singuli Lucedæos, cæpiscoporum præeminentiæ aut dignitatis existant, in eidem regno & marchionatu, præfertim qui ipsius articulus nondum in effectu observatur, operare cum hortatis sui conservatione & valeant libere ad fideliter excqui & amabilitter observare & docere. Nam hic in sancta ve-ritate uniti erimus, nunc gratiæ divinæ participes, & in futuro visionis gaudia iucundæ consortes. Amen.

VI.

Instrumentum facta pacis inter regem Francie & ducem Burgundie per legatos concilii.

In nomine domini. Amen.

A Tenore præsentis publici instrumenti cunctis patet evidenter, & fit notum, quod anno a nativitate ejusdem 1435. indictione xxxix. die vero sabbati quinta mensis Novembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno quinto, reverendissimis in Christo patribus ac dominis dominis Juliano titulo sanctæ Sabinæ, sanctæ fidei apostolicæ in Germania legato, Ludovico titulo sanctæ Cæciliæ Arelatensi presbyteris, Prospero sancti Georgii Adevelum ursevum diacono de Columna, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus vulgariter nuncupatis, Joanne archiepiscopo Tarentino, episcopo episcopo Paduano, Joanne Antiochenos, Ludovico Aquilejensi patriarchis, Amedeo Lugdunensi, Henrico Bituricensi Francie archiepiscopis patribus dominis Bernardo Aquensi Anglie, Alvaro Conchensi, Alphonso Burgensi Castelle & Legionis, Nicolao Vexionensi Sancti, &c. Petro Digensi Sicilie, &c. venerabili vero dominos Nicolao prepposito Cracoviensi Polonie regum serenissimorum, domini Joanne Niverniensi Burgundie, Matthæo Albingaensi episcopis Mediolani ducum illustrissimorum, Joanne Cliffecensi, Alexandro Vizzilliacensi, ordinis sancti Benedicti Cabilonensis & Ardaensis diœcesium monasteriorum abbatibus, Joanne Pulcripratensi, Dionysio Sambrenayes in sacra pagina doctoribus alma universitatis studii Parisiensis, in facto Basileensi concilio nunciis & ambassiatibus aliisque reverendissimis & reverendis patribus & dominis dominis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, doctoribus, & magistris in magna multitudine & numero copioso factum Basileense concilium repræsentantibus & celebrantibus, in generali congregatione de mane in majori ecclesia Basileensi congregatis congregatis præfatis reverendissimis patribus dominis, cardinali legato, archiepiscopis, episcopis, & episcopo Paduano, pro & nomine ac ut ambassiatores non solum papæ gendentibus in eadem, & domino Arum, tellium, & nostrorum notariorum publicorum infrascriptorum præsentia, lectis primitus deliberationibus factarum deputatorum pro dicta generali congregatione hac die de mane celebranda, ad audiendum reverendissimi patris domini Hugonis episcopi Prænestini cardinalis de Cypro, legati cum potestate de latere, ac reverendorum patrum & venerabilium virorum dominorum Nicolai Vexionensis, Matthæi Albingaensis, episcoporum, Nicolai præpositi Cracoviensis, & Guillielmi Magonis ambiaciatoris Mecensis, facti concilii ambasiatorum, mihi forum ad conventionem Arrebatensem, pro pace Christianissimi regni Francie tractanda, & de eadem conventione reducutium, de gestis per eos circa hujusmodi pacem relationem facientium. Concludiuque per reverendissimum dominum cardinalem legatum, ac reverendissimum præsidentium, nomine & auctoritate facti concilii super hujusmodi generali congregatione celebranda, præfati domini legatus & ambasiatores accesserunt ad dictam generalem congregationem pro hujusmodi ita relatione facienda. Et sedentibus ipse dominis legato & ambasiatoribus in aliisti basilica, in qua reverendissimi patres dominii cardinales & præsidentes sanctissimi domini nostri papæ in generalibus congregationibus sedere consueverunt, requisitus & exhortatus dominis & patribus de facto concilio per eumdem reverendissimum dominum cardinalem de Cypro legatum, ut ipsi habeant eumdem dominum cardinalem & alios dominos ambasiatores in hujusmodi sua relatione faciendis patienter & benigne audire. Deinde facta pausa per dictum dominum episcopum Vexionensem solemni collatione sub themate, *Gaudium & letitia inveniemur in ea, gratiarum actio & vox laudis*, &c. prælatus sermonem de circumspectus vir dominus archidiaconus Metensis dixit eorum instructiones fuisse tripartitas. Primo infructantur episcopi patres contendentes exhortari tam de prosequendam in spem de pacem & concordiam per omnia media possibilia. Secundo eis committebatur pacis & concordie practice specialiq proficentia facto & opere. Tertio eis dabatur facultas fingula bene gesta interpretandi, roborandi, ac penitis & cenfiarii validandi, dicelatoque quodcumque hanc indidionum directione, quantum fieri potuit, eis commissa fideliter peregerant: ipsaque gesta per secundum ordinem instructionum fuerunt, ipsa fide & articulatim recitata: Primo quidem mam partem eorum declaravit, qualiter post adventum partium in civitate Atrebatensi coram illustrissimo domino Burgundie, ipsorum legatorum Nicolaus de Paloeis, prelinadendo sibi pacem & concordiam. Deinde ad idem coram ambasiatoribus Christianissimi domini regis Francie dominus episcopus Albingaensis, a postremo dominus Vexionensis coram ambasiatoribus serenissimi domini regis Angliæ, ipsis ad pacem mediis & viis possibilibus indicendo. Recitavit ulterius dictus dominus archidiaconus quomodo tractatum ipsius pacis & concordie spectantes fuerunt prolecuti. Jmta sic eundam partem fuerum instructionum, aperiendo & declarando articulatim & succeffive omnes oblationes factas hinc inde inter Gallicos & Anglicos, quarum ultimæ finales, & in quibus partes ipsæ immutabiliter perstiterant, fuerunt hæc: Pro parte ambasiatorum Christianissimi regis Francie oblatum est Anglicis omne dominium quod tenent & occupant in ducatu Aquitanie, nec non totus ducatus Normannie, modo & forma contenis in quadam litera figillati omnium dictorum ambasiatorum figillata, & illustrissimo domino duci Burgundie tradita. Pro parte Anglicorum fuit oblatum regi Christianissimo Francie totum id quod tenet & possidet in Francia tam citra Ligerim quam ultra: hoc adjecto, quod terræ, dominia & opida unius obedientiæ, nec ulla ab ea inclusa in dominis alterius obedientiæ, commutabuntur ad alias terras & alia opida, sic tamen ut ejusdem dominia alterius obedientiæ, secundum commodiorem ulum alterutrius partium. Item hoc mediante, offerebant matrimonium fili regis filiæ alio oneto dotis, eiusm liberationem domini ducis Aurelianensis mediante finantia comperendi. Narravit pollmodum, quod finaliter legati & oratores ipsorum dominorum fidei apostolicæ, dixerunt dominis ambasiatoribus Anglie, attento quod pater modemi regis Francie Christianissimi, ante, prosavit, & alii sui prædecessores, a tanto tempore, & per tantum tempus, cujus principii memoria non existit, fuerint in possessione quieta & pacifica coronæ Francie; ac habiti, ac pro parte Francie, quantum in eo erat, generalis, summus pontifices, imperatores, & alios omnes principes orbis sic nominati verbo & literis. Certe pacem ita videbatur, quod ipsius regis oblationes erant rationabiles pro pace & concordia, & nullo modo per Anglicos refutandæ, sed omnino acceptandæ. Et cum quo eas non acceptarent, volebant adire prefatum dominum ducem Burgundie, ipsum exhortando, ut regno Francie, quantum in eo erat, deret pacem & tranquillitatem, pacem cum rege faciendo, prout etiam in mandatis haberetur. Deinde dictus dominus archidiaconus, quod quia ipsi domini ambasiatores Anglie recellerant abiqua conclusione vel acceptatione oblationum, ipsorum, quæ (ut supra) offerebant dominis legatis rationabiles ymmoplanum videbantur, adiverunt realiter prefatum dominum ducem Burgundie, ipsumque tam auctoritate facti concilii, quam tanctissimi domini nostri papæ exhortati fuit, & requisierunt omnibus melioribus modis & viis quibus poterunt, ad hujusmodi pacem & concordiam cum Christianissimo domino rege Francie, & qua domo ipse dominus dux & hi sui progenitores traxerunt originem, intendere & facionduin. Tandem datis & oblatis per dominos ambasiatores domini Francorum regis certis oblationibus, quæ justæ & rationales videbantur, dictus dominus duci Burgundie pro hac hereesse, ipse dominus dux volens parere exhortationibus, requisitionibus, immo veris mandatis facti concilii & sanctissimi domini nostri papæ, declarato principe prefatam dominos legatos & ambasiatores, auctoritate qua supra, quod licite & fine notatesse jactura hominis ipsius dominii ducis prefatæ illustrissimus dominus dux, non obstantibus præcesis conventionibus, per eumdem dominum ducem, alias illos memorie progenitori moderni regis Anglie, & regi Anglie moderno initis & factis, poterat & debebat pacem & concordiam cum rege Francie facere & inire. Respondit se velle parere & obedire. Ex qua quidem declaratione & alia præmissis prelibati domini legati & ambasiatores, auctoritate qua supra, literas opportunas eorum figillis figillatas præfato illustrissimo domino duci illas postulanti dederunt & obtulerunt. Quæ quidem relatione sic (ut præfertur) facta, prefati domini legati & ambasiatores per organum ipsius dominii archidiaconi petierunt & requisierunt, a facto concilio, quatenus dignaretur omnia sicha & gesta per eos circa hujusmodi tractatum pacis habere rata & grata; ac illa approbare, & confirmare, & in hujusmodi tractatus intervenisset, supplere. Hoc idem venerabiles viri magistri Aimarius de Rouffillione, Hugo Barardi & Bartholomeus de Cadolino, promotores facti concilii, nomine promotoriis ejusdem pertinente & requisiticum, & quilibet eorum petiit & requisiterit. Super quo per sacrum concilium & dominos & patres ipsius facti concilii, nemine difficrepante, responsum extitit per verbum, Placet. Quibus ac aliis, reverendissimus pater dominus cardinalis legatus & prælidens nomine & auctoritate facti concilii, de hujusmodi sanctissima pace tractata & ordinata dominos regem Francie & ducem Burgundie reformata, dedit laudes sanctissimæ Trinitati, registrando sanctissimo domino nostro Eugenio pontifici, prælacis dominis legatis & ambasiatoribus, de laboribus per eos in hujusmodi facto negotio assumptis, Exhortatisque eft dominus de facto concilio, ut hujusmodi pax generali velint operam dare usque ad conflummationem ejusdem. Adjicient contra detrahetere facto concilio, quod in concilium dicatur, quod virginei annos, & non fuisset aliud agitatum, nisi de illa benedicta pace Francie, & hinc non deberent factum concilium diffamare, quod illud laudare & benedicere. Deinde super quibus omnibus fingulis premissis prefati domini promotores, nomine promotorio quo supra, petierunt, & quilibet eorum petiit a nobis notariis publicis & dicti facti concilii scribis infrascriptis, fibi & omnibus quorum interesse fieri posset, tradi unum vel plura, publicum & publica, instrumentum & instrumentra. Acta fuerunt hæc Basileæ in dicta generali congregatione, sub anno, indictione, die, mensis & pontificatus quibus supra, præsentibus illustri venerabilibus & circumspectis viris domenis & magistris Joanne Pulcripratensi, Dionysio Sambrenayes, Radulpho de Porta, in sacra pagina doctoribus, & Godione de Vercellis magistro in artibus Parisiensi, nec cum pluribus aliis testibus ad premissa adhibitis.

VII.

Copia tractatus Arrebatensis celebrati inter regem Francie & ducem Burgundie.

Primo res dicet, vel per fuos sufficienti potestate fulcitus dictre facier duce Burgundie, quod ipse dominus dux, ac ejus patria, cui Deus parcat, fuit ingia & multiplex fafta per illos qui perpetratunt dictum fcelus, & ex malo consilio, & fempet fibi displicuit, & de præfenti displicet ex toto corde suo: & fi civiffet dictum E casum, & fuiffet in rati mate & dilicietione ipsi rebellem, in quo eft de præfenti, ipse obtaffet toto fan poffe. Sed ipse cum bonis parentis, & habebat illo tempore parvam notitiam, & non fuit ita adertatus, quod in hoc providere: & rogavit dictum dominum Burgundie, quod omnem rancorem & odium, quod poteft habere contra ipsum occasione premissorum, tollat de corde fuo, & quod inter eos fit bona par & dilectio, & de hoc fiat expressa mentio in literis quæ fient de hac ratifiatia ipsorum.

Item, quod omnes illi qui perpetrunt dictum

dum scelus, & consentientes fuerunt, tex poenit A
perditioni, & facet diligentiam possibilem ea-
pienti, & apprehendenti ipsos, in quocumque
loco reperiri poterunt, ad punientum eos in
corpore & in bonis: et si apprehendi non po-
terunt, eosdem banniet, & bannitri faciet linre
gratia seu revocatione de regno & Delphinatu,
eorum omnia bona confiscando, & remanebunt
extra omnem concordiam.

Item non patiretur rex aliquem eorum recipi,
aut ibi aliquem favorem dari in suo dominio: i
imo faciet proclamari per omnia loca regni &
Delphinatus, quod nullus eos recepet, aut
favoriet, sub poena confiscationis corporis &
bonorum.

Item incontinenti post concordiam dictam dux B
Burgundiae nominabit eos, de quibus ell vel
ista ministrantes, ipsos perpetrasse dictum scelus, vel consentum praebuisse, ut incontinenti
diligenter procedatur contra eos. Sed quia dictus dux Burgundiae nondum potuit habere veram notitiam de omnibus illis qui perpetraverunt dictum scelus, aut consentientes fuerunt, omni tempore quo debite fuerit informatus de illoubus aliis, eos poterit nominare & significare per suas literas patentes sui aliias sufficientes regi, qui in hoc casu tenebitur procedere contra eosdem ipsum modo supra delegatum.

Item pro animo defuncti ducis Burgundiae, & defuncti Archiduxis de Foys dominii de Novalis fecerunt interfecti, & omnium aliorum interfectorum occasione dictarum guerrarum illius regni, fiet in ecclesia de Monsterueu, in qua fuit praeteqoulum funus dicti ducis Burgundiae, & ante plateam, in qua fuit sepultus, fundabitur una capellania perpetua anius bastie missae de requie singulis diebus, quae reditusbitur ad summam sexaginta librarum Parisiensium annuatim, & apraibitur calicibus & ornamentis ad expensas regis, & collatio spectabit ad ducem Burgundiae & successores in perpetuum.

Item in dicta villa de Monsterueu, vel propinquori loco, construetur per regem & fieri expensis eaum monasterium Deodecim Carthusiensium cum uno priore, una cum claustro de illis, & octenis monachis, qui dotabuntur per regem ordinantesum libraeum Parisiensium reditualium, juxta ordinationem cardinalis sanctae Crucis.

Item in loco ubi fuit perpetratum dictum scelus aedificabitur una Crux expensis regis, talis factorae, prout adrdabitur per dictum cardinalem sanctae Crucis.

Item in ecclesia Carthusiensi prope Divionem, in qua requiescit corpus defuncti ducis Burgundiae, fundabitur expensis regis una missa alta de requie, singulis diebus in perpetuum dicenda in magno altari, quod fundabitur de eeatum libris Parisiensibus reditualibus, & monaeter calicibus, ornamentis, &c. ut supra.

Item dictae missae inchoabuntur incontinenti post concordiam habitam, & aedificia agenda in villa de Monsterueu inchoabuntur statim infra mensem regis, postquam eadem villa fuerit reducta ad obedientiam regis, & infra quinque annos erunt omnia expedita sine intermissione operis. Et quoad fundationes, statim post concordiam factam, fiet & expedietur fundatio alterae missae celebrandae a Carthusianibus cum omnibus appendentiis: Et statim expensis regis expedabitur missa bulla, quae dicet fundari in ecclesia de Monsterueu, ubi fuit ville de Monsteueu reducta fuerit ad obedientiam regis. Et quantum ad fundationem & aedificia quae debent fieri in dicta villa de Monsterueu, postquam reducta fuerit ad obedientiam, deputatur in manibus ducis Burgundiae extra summa pecuniae, ad complendum reditus dictarum ordinagentarum propinquius de loco Monsteueu quod fieri poterit, non comprehendendo illas centum libras reditualies, quae debent assignari pro fundatione dictae missae altae in Carthusia Divionensi celebrandae.

Item in recompensationem jocalium, & ceremonum mobilium, quae habebat defunctus dux tempore sui obitus, quae tunc capta & perdita fuerunt, rex solvet duci Burgundiae summam quinquaginta millium veterum scutorum, festaigantaquatuor pro marca, & viginttriomensis cum dimidio, aut alia quantumcumque summam in tali valore. Et una cum hoc refervabitur duci Burgundiae octio, quam pretendit pro pulchri collari defuncti patris sui, contra omnes qui illud haberet vel habuerunt.

Item pro parte regis transportabitur dilto duci Burgundiae pro se & suis heredibus in recta linea, five masculi five feminae fuerint, civitas & comitatus Matisconensis, una cum omnibus villis, villagiis, terris, sensibus, reditibus, & emolumentis quibuscumque pertinentibus ad regem & eorunam Francie, & per baillivium regalem Matisconensem & Cantli Gesgnii, & in metis illis, ita cum omnibus appententiis comitatus Matisconensis, & aliis dominiis quae tenet & tenere debet rex per totum in jusitiatu regali Matisconensem, & feudis Gesgnii, in omnibus feudorum & vasallorum juribus, confiscationibus, patronagiis ecclesiasticis, collationibus beneficiorum, & aliis juribus & emolumentis quibuscumque, sine quorumque reservatione pro parte regis facienda de illo quod concernere poteli dominium & jurisdictionem ordinariam omnigenam & locorum feoradibonum. Est tamen refervatum regi feudum & homagium bonorum & jurium predictorum, reliortum, & supremum dominium, una cum custodia & hominiis ecclesiarum, & subditorum ipsarum, quae sunt de fundatione regali, sitarum in metis dictorum baillivatuum & inclavatorum in eadem. Salvo etiam jure regali, ubi locus habebit prorsi, & etiam aliis juribus regalibus ab antiquo spectantibus ad coronam Francie in praedictis baillivatibus, & quo omnium quae debit pipsfitur duc & sui heredes in feudum & homagium a rege, fiet pares Francie sub fere regis & curiae parlamenti, fiet cetera pares regis Francie.

Item pro parte regis transportabuntur dilto duci Burgundiae, & illi de suis heredibus legitimis, de suo corpore procreatis, cui dimittet cuffodiam suum dilctum comitatum Matisconensem, omnes utilitates & emolumenta superni dominii spectantia ad regem in dictis baillivatibus, five hoc fit occasione gardae & superinitatis ecclesiarum, quae funt de fundatione regalis & subjectorum jurium regalium, aut aliarum quovis modo, & etiam in confiscationibus pro quocumque casu, poenis & emendis & exercitio justitiae, commodiras & emolumentum mooneyum alias utilitatibus quibuscumque, de quibus omnibus gaudebit dictus dominus dux & suae heres ad vitam superviventis tantum, modo & forma quae sequuntur, videlicet quod ad nominationem dicti dominii Burgundiae & sui heredis post eum, rex committet illum, qui est baillivus pro dicto domino Burgundiae, judicem regalem & commissarium sui ex parte, ad cognitandum de omnibus casibus regalibus & aliis occurentibus in dictis patriis, locis & inclavatis superadictis & formis, quibus conservatum fuit hactenus in regno Matisconensis, qui temporibus praeteritis ibidem fuerunt, & simili modo committentur per regem ad nominationem dicti ducis & sui heredis, omnes alii officiarii necessarii pro exercitio jurisdictionum & jurium regalium, sive sint castellani, prepositi, clientes, receptores, &c.

Item similiter transportabuntur dilto domino Burgundiae & suo heredi post eum omnes utilitates subditorum praeterquam pro sale, gabella, & vinorum venditorum ad debitorium, pedagium, seu vectigale omnium mercantiarum, tallia, [illegible], & quoniam fabricationem ipsorum & imponendo in partibus Matisconensis, Cabilonensis, Aedueusis, & Lingonensis, quantum ad dicta territoria & extendere possunt per ducatum Burgundiae, comitatum ad Charolois, & comitatum ad patriam Matisconensem, & in villis ac terris quibuscumque inclavatis in dictis ducatu, comitatu & illis locis: & ad dictum ducem & suum heredem spectabit nominatio officiariorum ad praemilla necessariorum, & institutio ad regem, ut supra.

Item per regem transportabitur dilto domino Burgundiae in perpetuum pro se & suis heredibus, sive masculis, sive feminis, in directa linea procreatis, civitas & comitatus Autisiodorensis una cum omnibus & singulis pertinentiis in justitia regali Feudorum, fob feudis, patronagiis ecclesiarum, collationibus beneficiorum, sive aliis quovis modo ad tenendum illa a rege fub fide, homagio & paritate Francie, fob reforrio regis & curiae parlamenti sine medio sicut alii pares.

Item transportabuntur per regem dilto domino Burgundiae, & illi de suis heredibus, cui dimittet post obitum dilium comitatum, omnia & singula emolumenta quae crescent in dictis civitate & comitatu, & in omnibus villis inclavatis in dicto comitatu, quae tamen non fuint de eodem, fiet dictum ecclesia, aut alias de causam jurium regalium etiam quocumque modo & regalibus confiscationibus, poenis & emendis ac exercitiis justitiae, aut alias quomodolibet, quibus dominus dux & suus heres pro tempore, vita alterius superviventis domusat durante, gaudebunt, & per modum supra declaratum, videlicet quod ad nominationem, &c.

Item ultenus pro parte regis erunt transportarati dilto domino Duci & sui heredi omnes protectiones subventionis granarionum, salis, gabellae, vinorum venditorum, & cetera, ut supra, pro se & suis heredibus, &c.

Item per regem transportabuntur praefato domino duci Burgundiae & suis heredibus in recta linea, five masculis five feminis, cuffrum, villae & castellaria de Barro super Sequanam, cum omnibus appendiciis vel regimine, justitia, feudo, patronatu, collatione beneficiorum, tenendo in fide homagio & paritate, ut supra.

Item transportabuntur praefato duci & suo heredi omnes profectus granarionum, salis, gabellae, & cetera, ut supra.

Item transportabitur a rege ipso duci pro se & suis heredibus omnibus Burgundiae perpetue & hereditarie gardia, cuffodia, seu protectio abbatiae de Lexu, ac omnia jura, profectus, & emolumenta quaecumque attinentia predae praedictae, quam res ad causam comitatus Campaniae dicti filii attinere, quamvis comites Burgundiae interdum praetendendae & quaesiuntur in contrarium, pro eo quod illa abbatia erat extra regnum.

Item per regem transportabuntur dilto domino duci, & suo fc & suis heredibus in recta linea masculis tantum, castra, villae, castellariae, propositurae forensis Fenonae, Mont-diliers, & Roye, cum omnibus suis appententiis, &c. patronatu, & collatione beneficiorum, tenendo in homagio & paritate, reforto, ut supra.

Item transportabitur per dilto domino duci & suo heredi masculo, cui post obitum decessum deputabit dictus villas Peronae, Mont-diliers, & Roye, cum omnibus appententiis ac illis villis, castellariis & proposituris forensibus, & in villis, terris subjectis, & reforiis ipsis villis, castellariis & proposituris forensibus, & in quibusdam quomodocumque fuerit, tam in confiscationibus, emendis, exercitiis justitiae, quam aliter, ad gaudendum per ipsum decem & suum heredem dumtaxat per modum supra declaratum, fcilicet quod ad nominationem ducis, vel sui heredis, rex instituet, &c.

Item transportabuntur eidem duci & suo heredi omnes protectiones subventionis granarionum, salis, gabellae, &c. ut supra.

Item a parte regis dimittetur dilto duci, & illi de suis heredibus cui dimittet comitatum Arthesii, compositiones aradarum dilti comitatus, reforiis & inclavamenta, aferendentia pronunc ad tisginaquatuor millia annuatim vel circiter, sine hoc quod ipse vel sui heredes fint adfrdidi inde habendi aliud bonum vel obtationem. Et nominabunt dictus dux & suus heres tales officiatios, &c. quos rex tenetur inflituere, &c. & ipsius super hoc fuiet deliberare.

Item rex transportabit domino Burgundiae pro se, & suis heredibus, & haberedibus eaidem ita interrelle perpetuo omnes civitates, villas, fortalicia, terras & dominia attinentia eorumdem Francie, ac & super flavio de Somme, de una latere, & de alio fecus sanctae Quintipus, Corbia, Ambianis, Abbatia villa, & alia pariter totius comitatus de Pontieu citra & ultra dictum flumen de Somme, Doullens, sanctus Richarius, Crepicordum, Meux, Montaigne, cum fola attinentia & appendiciis quibusqumque, & omnes alias terras, quae possiunt pertinere corumae Francie citra flumen de Somme inclusive versus Arthesium, Flandriam & Hannoniam, tam de regno quam de imperio, comprehendendo etiam in respectu villarum fitarum supra dictum flumen de Somme, de latere versus Francium; balliviatus & fcabinatus ipsarum villarum possidendos per dictum dominum Burgundiae, dictos fous heredes, & haberedes eaidem perpetuo de dictis villis, civitatibus, fortaliciis, terris & dominiis, in omnibus commodis redditurum tam [illegible] quam

mede, vel alterius monetæ aureæ currentis ad A valorem : de qua reempcione per dominum Burgundiæ tradentur bonæ literæ & sufficiences, per quas ipse promittet pro fe & suis : & totiies placebit regi vel sui facere dictam reempcionem, dominus Burgundiæ & sui tenebuntur, recipiendo dictam summam auream, reddere regi vel suis omnes dictas civitates, villas, fortalitia, terras & dominia comprehensa in illo articulo tantum, & per : sive tangendo alia quæ alias, de quibus ipse facit effectuale, & alterius contentibus dictus dux Burgundiæ recipere solutionem dictorum quadringentorum millium florenorum ad duas vices, scilicet quilibet vice mediatam, provisio quod non tenebitur dictas civitates, villas, fortalitia, terras, & dominia : nec aliquas ipsarum, quoslibet tota solutio fit completa, & tempore prædeine facier: dominus Burgundiæ fructus suos omnium dictarum civitatum, villarum, &c. & domanio, quam de : sidiis sine alla deductione principalia summæ.

Et eft feiendum, quod in illo transporta non comprehendetur civitas Tornacensis, neque balliviatus Tornacesii & Santi Amindi, sed remanebunt in manibus regis, excepto Mortaigne, quæ remanebit domino Burgundiæ : nihilo minus eft referranum dicti Burgundiæ, pecunia ibi concordata ab illis de civitate Tornacensi pro certo tractatu, quem habet cum ipsis durante usque ad certum tempus, quem pecuniam Tornacenses solvent integræ domino Burgundiæ. Et est feiendum de omnibus officiariis, qui erunt reflectiv dominii, quod dominus Burgundiæ confiteres eos : & reipectu justitiæ regalium, aydarum & tallianum, nominario spectabile ad dominum ducem, & infinitato ad regem.

Item quia dominus Burgundiæ promendit jus in comitatu Verdotensi supra mare, quem tenet & possidet, ille fibi remanebit pro fe & suis hereditibus masculis ex feo cuipere tantum, & tenebitur rex pacificare illos, qui jus prætendunt in illo comitatu, taliter quod nullam habeant operelam adversus dictum dominum Burgundiæ :

Item cæftam, villa & comitatus * Gyemye supra Ligerim, quæ dicuntur transportata cum comitatu Stampis & Dordani per ducem Bituricensem, defuncto Joanne duce Burgundiæ, ponentur ex parte regis in manibus ducis Borbonii Barum poft pafiatum concordiam, terpeda per fpatium unius anni, infra quod tempus Joannes Burgundiæ, nunc eomes Stampanum, vel dux Burgundiæ pro eo monftrabit regi & fuo confilio literas doni Caroli Danhelinhic ducti per dominum ducem Bituricensem : quæ fi vifæ fuerint fufficientes & valide, dux Borbonii tenebitur tradere prefato comiti abfque hoc, quod ex parte regis poffit allegari antiqua præfcriptio, aut lapfus temporis. Quod fi qui fint alii qui pretendant jus, illis remanebit actio contra comitem.

From per regem reftituetur comitibus Nivernensibus & Stampanum fumma triginta duorum millium octingentorum florenorum auverum, quæ defuncius rex Carolus ultimo defundus, fecit depofitari in civitate Rothomagenfi, ubi fuerant depofita per ipsos comitibus donate Bonne Arthefi matri illorum comitum, cafu quo Rothomagum quod illi qui in tempore defuncti Caroli regis erant in Normandia illa, pervenit 1380. ad tale : fcilicet, quod erant adviafi poft folutionem fiftam & completam quinquaginta millium domino Burgundiæ, de quibus fupra. Et refpectu debitorum quæ dominus Burgundiæ dicit fibi deberi per quondam regem Carolum, tam caufa fortorum & penionum, quem alter, afcendentium ad quinquis fummas, fuum jus quod habet & debet habere pro recuperatione ipforum debitorum, fibi remanebit falvum.

Item quod dictus dominus Burgundiæ non tenebitur facere aliquem homagium de feudis, tam regi de certis & dominiis quæ de præfenti tenet in regno, nec de illis quæ debet habere per præfentem tractatum, nec de illis quæ fibi evenere poterint per fucceffiones, nec fi remanebit exemptus in fua perfona in omnibus cafibus fubjectionis, refonti, fuspeniatis, & abscentes, durante vita ipfius. Sed poft ipfius regis obitum, dominus Burgundiæ faciet filio feo & fucceffori in corona homagia, fidelitates & fervitia quæ requirentur. Et etiamsi dictus dux Burgundiæ decederet ante regem, heredes fui, & caufam habentes, facient regi dicta homagia, &c.

Item in refpectu feudatarium & fubjectorum ducis Burgundiæ, quæ habet & debet habere per præfentem tractatum, & que fibi poterint crescere per fucceffiones durante vita regis & fua, ipfi non erunt adftricti fe armat ad mandatum regis & fuorum officiarium, & fuppofito quod tenerent cum a rege aliquas terras vel dominia. Sed eft res contentus, quod omni vice qua placebit domino Burgundiæ mandare fuos fubditos feu feudatarios & fubjectos pro fuis guerris, five in regno five extra, ipfi tenebuntur & confentiunt ipfi dominio & illue ire, fine poffe aut debere venire ad mandatum regis, fi etiam res mandaret. Et fimiliter fiec refpectu fervitium ducis Burgundiæ, qui fint fui familiares & de fua domo, fuppofito quod non fint fui fubjecti.

Item fi eveniat quod Anglici aut fui confederati faciant in poftterum guerram domino Burgundiæ, aut fuis poteris, fi ne mare five per terram, occafione præfentis tractatus, vel alias, tenebitur juvare, ficut in fuis propriis.

Item quod dominus Burgundiæ & fui feudatarii & fubjecti, & alii, qui prius portarunt in armis contra Sandi Andræ, non delinquentur portare aliud interfignium in quacumque omrata in regno vel extra, & in præfentia regis aut fuorum connetabilium aut marefallorum, prout fuit fuis fiipendiis vel alias.

Item & quod rex faciet reftitui, & fine damno de fuis peditis rationabilibus, & etiam de fuis * concrribus illis qui fuerint capti in die mortis quondam ducis Joannis, & illis qui fint peditorum fua bona, & fuorum poftri ad magam refempcionem.

Item & quod de ceteris abolitio generalis fit facta de omnibus cafibus, eventis, & de omnibus caufis, rebus, dictis, factis & paffatis occafione divisionis ifftius regni : excepto refpectu illorum qui perpetrarunt dictum malum calum vel furtum confentientes de morte quondam dis Burgundiæ ; qui erunt & remanebunt extra omnem concordiæ tractatum : & quod de ceteris qualibet de omo & alio latere eccleriaste ecclefiastici ad fuas ecclefias & benefi- cia, & feculares ad fuas terras, reddituæ & hereditatis, poffeffiones, & bona immobilia, in ilatu in quo erant, relevato refpectu terrarum & dominorum exiftentium in comitatu Burgundiæ, quas dux Burgundiæ & quondam fuus pater habuerunt & retinuerunt, vel alits dederunt tamquam confiscatas fibi caufa dictum guerrarum, quæ erunt & remanebunt, non obftante dicta abolitione & concordia, illis qui ipfas tenent & poffident. Sed ablibi ubique quilibet redire faciat ex parte fua dux Burgundiæ & hereditagia, fine hoc quod pro demolitione, deterioratione cuftodiam, locorum, aut reparationem qualicumque alteqiid poffit exigere nous ab alio : & quilibet tenebitur convivius omnium reditiuum eventorum de tempore quo non poffidebant terras & hereditagia. Sed in refpectu mobilium captorum aut habitorum de uno latere aut de alio, cunquam poterit fieri aliqua querela, aut actio de uno aut de alio.

Item per iftum tractatum extinguantur & abolantur omnes, rancores tam verborum & factorum, quam alter eventorum pertantes occafione dictarum divisionum, partialitatum, &c. tam de una parte quam de alia : abique hoc quod aliqua poffit exigere vel facere quæftionem, vel profecutionem, vel procefius, vel alter reprobari vel fcandalizari de tenendo aliquam partem. Et dicentes vel facientes contrarium punientur fecut transgreffores pacis fecundum exigentiam delicti.

Item in illo tractatu comprehendentur expreffe ex parte ducis Burgundiæ omnes partes ecclefiaftice, villæ nobiles, & alii, cujufcumque status fint, qui tenuerunt fuam partem, & quondam fui patris, tam in regno, quam in Delphinatu, provifo quod acceptabunt hoc tractatum, & inde * volunt gaudere.

Item renuntiabit rex confederationi quam fecit cum imperatore contra ducem Burgundiæ, & omnibus aliis confederationibus per ipfum factis cum quifquamque perfonis, principibus, aut dominis in contrarium dicti ducis. Provifo quod dominus dux fit fimiliter, & promittet rex dicto duci ipfum fuftinere & adjuvare contra omnes qui vellent ipfum gravare, vel damnare, aut aliquem ex gentibus, & alter fimiliter promittet dux, falva femper exemptione fuæ perfonæ ad vitam.

Item tradet rex fuas literas : quod fi continget in pofterum quod ex fua parte infringatur ille tractatus, fui vaffalli, feudales, fubjecti, & fervitores, prefentes & futuri, non tenebuntur fibi plus obedire nec fervire ; fed tenebuntur extunc fervire domino Burgundiæ & fuis fuccefforibus contra ipfum, & quod in dicto cafu omnes fui feudales, fubjecti, & fervitores, fint abfoluti & quieti de omnibus juramentis, fidelitatibus, promittibus, obligationibus fervitiorum, in quibus ipfi poffent teneri peranda verfus regem, abique hoc quod in temporе futuro ipfis poffit imputari ad onus aut opprobrium, aut quod ab ipfis poffit inde aliquid exigi. Et quod ex nunc, prout extunc, res præcipiat ipfis ita facere, & quitet & exonerat ab omnibus obligationibus, & juramentis in cafu prædicto, & quod fimiliter fiat & confentiatur de latere ducis Burgundiæ refpectu fuorum vaffallorum, feudatariorum, & fubjectorum, & fervitorum.

Item quod ex parte regis fient promiffiones, obligationes, & fubmiffiones tangentes intentionem præfentis tractatus in manibus cardinalis fancte Crucis legati papæ, & de Cypro legati concilii, ampliores quæ poterint advifari, & fub pœnis excommunicationis, aggravationis, reaggravationis, interdicti in terris fuis & dominiis, & aliter ulteriores, ad quas cenfuæ ecclefiaftice fe poterunt extendere, fecundum poteftatem quam habent dicti domini a papa & concilio, provifo quod fimiliter faciat ex parte fua dux Burgundiæ.

Item & cum hoc faciet rex cum fuo figillo tradi dicto duci Burgundiæ figilla principum & dominorum fui fanguinis & obedientiæ, fcilicet ducis Andegavensium, Caroli fui fratris, ducis Borbonii, ducis Alenconii, comitis Richemondiæ, comitis Vindocinæ, comitis de Fuso, comitis Armignaci, comitis Perdiaci, & aliorum qui advifabuntur, in * quibus fe- * Fuso quæ- gilla incorporentur figillum regis, promittentes tenere ex fua parte contenta figillatorum. Et fi es infringentetur ex parte regis, deberent in illo cafu adjurare & recitare dictum dicem Burgundiæ & fuos contra regem. Et fimiliter fiet ex parte ducis Burgundiæ.

Item & quod fimiliter rex faciet tradi figilla viorum ecclefiafticorum, & aliorum nobilium, & villarum de regno de fua obedientia, quos dictus dux voluerit nominare, cum fecuritatibus partium approbatis per concilium & pecuniarium, & aliarum fecuritatum, quæ dicti cardinales & alii prælati hac mifi ex parte papæ & concilii advifabunt pertinere.

VIII.

Adjuftamenta provisionum de omnibus prælatis, & aliis clerum regni Francia & Delphinatus repræfentantes, quæ fecerunt ex parte & mandatum dominii noftri regis, die XXVI. Februarii, MCCCCXXXI. profati dominii noftri regis & fui magni concilii beneficiis, voluntate & correctione in omnibus femper falvis.

IN primis, quod attentis hæreficibus Bohemorum & eorum infultationibus, guerrarum calamitatibus, & morum in clero & populo undique deformitatibus, convenientque Basilienses triplici auctoritate apoftolica legitime facta, quæ per annum duravit & ultra, & ad quam de univerfis fere mundi partibus plures convenerant, fpiritu fancto duce melioris & victoriæ falutifi feraentes, & mandati funi iidem Bohemi, qui fapias per univerfa mundi climata divulgarunt fe a catholicis non autoritate auctivi, & generalis concilii determinationi ftare velle : quibus nihil omnino refpondere utile non efte videtur, ac forte exiftimes catholicos refponfionis penuria declinare certamen, & fidei leadtor non intelligentium mentes ipforum : tamquæ paftorum, fed mercenarium perfona ingrere videntur prælati majores & minores, terpa filentio præbendo, qui libere veritatem pronuntiare, & eandem populi defendere tenerent, ubi honor Dei debeat & proximorum falus adimitur, exiteque cito, & obertantes introducere infra ecclefiæ fabentur. Ideo nedum honeftum & utile, fed & necefarium eft concilium Basilienfe celebrari, & pro poffe ad Dei laudem & intentos fines ftabilium exaltari.

Item quia naturaliter homo homini fubfcle aut tributa folvere abhorret, & cum error Bohemorum fpiritualem & temporalem profectum,

tium, aut tributa decimarum, oblationum, & quæ vis alia ecclesiastica, nec non de temporalia abolean & executetur, ideo hic cancer lenius ferpit: Si enim ex Alexandria Arii lentitia, nihil naturale habens, in magnum excrevit ardibis flammam, quantio magis hic error per mentes naturales venions, & avaritiæ le commiscens facilius motuos inflammabit? Vindex eft enim error iste diffimulatorium, aut contiverentium cum ecclesiasticorum quam secularium: quia enim ecclesiastici, qui pabatum mate fe pro ovibus & veritate opponere debebant, & non fugere ante factiem, fidem perfequentis diffimularunt; ideo ubique in Bohemia tempo Dei incendiarunt, facerdotes Dei fpoliarunt, & varia crucialibus truciidarunt, vrbes & inaudiri tormentorum generibus adinventis, facramenta ecclesiastica pro nihilo reputarunt, & in tam vastas errores decliderunt, vt cultoribus ecclesiasticis, ibi in paucissimis & latentibus hominibus confistens, in nullo abaliis audiatur. Et ideleo stedum bonellum aut utile, fed & necessarium est generale concilium absque dilatione celebrari: quia non eft expectandus Antiochus, qui templum Dei totaliter spoliet, vafa argentea auferat portes & aurea, coinquinet fanctis, fidelcs occidat, infidelis & incircumcifus tracidet circumcisos: fed prævenendum eft, ne videamus mala gentis noftræ & fundamentis

Item quia ecc Bohemiæ, & alii principes & nobiles qui gladium portant ad laudem bonorum vindictamque malorum, patientes tolerant fidem vacillari, templa & poffessiones ecclesiasticas (ut præmittitur) laniari, illum pofcit, feminarum eroticem, dominum temporium fo-peratio publico mortali non pofit populo præeffe, & quodlibet peccatum publicum & mortale pro fuo arbitrio reputantes, fugarant, regem, principes & nobiles: quia non habere potuerunt, membratim conciderant, feu inorribus & filiabus, virginibus, fanctimonialibus, & alis quibuscumque fine reverentia violatis, caffella ipforum diuerunt, & omne dominium a fe penitus abjecerunt fine alia cognitione judiciaria: nec fuit poffibile, ecclesia tacente, & dæmon fugata, nobilitas reftiterit: populus erroribus multus eft, & dominus unus fais fobditis præpofitus, nec facile eft unum dominum adversari populo multo.

Item præfati Bohemi venenum per epistolas plurimas divulgarunt per universas mundi partes, & plurimos infecerunt, & ut Bohemiam pretereamus remotam, dominus noftri regis infectas partes non fifeamus. Nonne in baillivia Mattifconenfi & comitatu Forenfi vifus eft a pueris annis citra populus in nobiles dominus locos haberge, & impias manus in eos injicere, non nobilitati, non fexui, non ætati aut conditioni parcentes, libros cenfuales five terreria concremantes, caffella invadentes, & dominos feuos fafis mobilibus fpoliantes? aufiqui funt dicere, quod in tota patria fufficiens duo facerdotes, & quod omnes nobiles ad laborem proprium manuum tenebantur, ex fententia divina in genus humanum & perfonam Adæ, *in fudore vultuum vestrorum vescetis pane tuo*, prolata. Ex quo infertebant tributa dominis temporalibus non debere folvi: & quamvis dixerint, aut conjunxerint error iste Bohemiæ, judices fapiens quifque. Et nili exterminatur fanctus dominii dominii baillivi regii Mattifconenfis, nam nobilibus parere dominis necceatur etiam ille, cantorum ibi fuerit, & ecclesiæ, jam divulgabitur in plurimos populos.

Item nonne etiam in Delphinatu eft quædam portio inter montes inclusa, quæ erroribus adhæsent prædictis Bohemorum, jam tributum impofuit, levavit & multi eiffdem Bohemis, cum bos fautoria manifesta hæresis prædicte debet judicari? & novit Deus fi multorum populorum lateritia corda leviter detergentur, fabletvas amplius Bohemorum malitia, & ad fidem feminaseur, concilium generale aufugifie, non valens refpondere rationibus Bohemorum prædictorum. hoc pretextu in tempore, cum populus ex guerarum malitiis facellius, depaperatum fe fapius vidit, & in partibus multis vi deur forte, ut ex populariibus multi dofti funt ad præfia. Europæ cito, immo citiffime obviandum eft per dominium noftrum regem, nec non & per ecclesiam catholicam; quæ tamen aliter excercere non potest, quibus papam & nobilium fortitudine, vel jurium & electorum ratione.

Item fi principum & nobilium fortitudine excurendum eft, quod licet, cum fero abjicienda fint vulcera quæ medelam non feniunt: qui enim ignis illi nimiterm wide & indomita, ac in fuis erroribus indurata, vinci non potefi, nisi maxima catholicorum ad hoc unitorum multitudine, & cum expeditarum grandi mole, principum autem & catholicorum multitudo hæreticos expugnantium haberi non potest fine ratificatione regum & principum adinvicem absque tertarum contendantur: & ideo antis fuit ecclesiæ catholicæ volentis principem in fobfidium terræ fanctæ aut contra infideles commovere, prius ipfos per media concilionum prædicare, aut faltem longa & fidei prædicatione ipfos inire, & fidelitier in facta ecclesiæ firmare, ac uno agmine ad fidem defendendam inducere: & ideo finem Bafilienfe concilium convertum eft, nec ecclesiæ, quæ in fide defendenda a facultatum contribuere fe excufare non debent, vel poffent, conviction impetrare aliqua ratione: nec pateretur fe tributarian fieri, quæ ex ordinatione concilii generalis, ut patet ex conflitutione Conftantienfi, nec obedientiæ domino Martino, cum ecclesiæ fabdifta impone volenti. Ex quibus infertur, necellario concilium generale celebrandum, cum principum & nobilium juvamine poffulatione vel oneratiefiæ imponendum fuerit, fine quibus hæ iræ ad bella procedi non poterit.

Item fi occurrendum eft jurium & clericorum ratione, quæ vis ecclesiæ commoda, quia Spiritus fanctus in unum congregatos in nomine ejus dirigit, & per generalia concilia frequentius hæresis fuit extinctæ, fecus hæc Bohemica fperatur extinguui in concilio Bafilienfi, ad quod vocati fuit dicti Bohemi cum magna caritate, & qui literas ejusdem concilii accepterunt. Et fi venerint ad concilium generale præfatum, expedit ecclesiam catholicam in unum convenire: quia quod a pluribus quæritur, ab illius invenitur: fi fallacia, ut eft fidei, & papæ confultius, cauffam fidei unitatis committere, quam uni: & fic omnino affifiendum eft & fuffiendum generale concilium, & non differendum, maxime cum ubique universitates fudiorum ob guerras & rerum inopias fint multum depopulatæ, nec fit expectandum, ut ex tom feteicat vel morte pereat literatorum antiquum copia. Si vero Bohemi non venerint ad concilium ile folemniter mandati, tunc hæc dominus tmatefect.° guerrula, quod non potuerit audiri: vel

ri: tunc convocata erit ecclesia universa, & principes, & Christi fidelcs poterunt ad pugnam animari: tunc ecclesiæ tributa & fubventiones justæ imponi; immo gratius & benignoffime fentent fibi fua voluntate impofita, & in poftetum hac de cauta imponenda.

Item licet jufte indici poffit bellum contra hæreticos damnatos, fapius tamen reprobata videtur in hac ætate, quia ex qua auferet corda principum, fortitudo; cum catholici iteratis vicibus fugerint, nemine perfequente: infcrutabilique Dei judicia, licet nullus hominum valeat differere aut judicare; faudetvamen potest, quod monstruosos mores in clero & populo voluit purgari, ficut contra hoftes fidei congredi, ne cæca cecis duces præbeant, aut gallinæ trahem in oculo, feftucam de oculo proximi eruere. Ne etiam divifi principes, hæreticos ad ecclesia divifas excercere poterunt: quibus papam confulendo prius fuadendum eft: *Medice cura te ipsum*. Quis enim neficat a Viennenfi concilio anno 1311. celebrato, circa morum deformitatem bellum fuifle celebratum generale concilium & varii in varios ex vetufta corrupteta, ejnam pro jure conferandis vendicant, deciderunt deformitatum mores? Quis neficat confiftas cauffas & diffugia, poft affignata generalia concilia, ne celebretur eadem, adinventa? Et memoriæ diffugia, fenatorum decret: *Jerusalem, Jerusalem, quoties voluit te congregare, quemadmodum gallina congregat pullos fub alas, & nolufti? Ecce relinquetur domus vestra deserta*. Vifitat quoque jam fere ubique terrarum dominus plebem fuam in gladio, fame & pefte, & fi cidtas conqueratur, quibus vehementer Deus offenditur, infequi & adeiici differimus, ad inafendam utique divinitatis patientiam provocamus. Nec tamen diffugia quæ mores ecclesiæ concilium generale, cum domini ftatu agatur, hoc nefte vel breviter poffunt emendari, aut reges & principes ad pacem & tranquum induci.

Item ponderandum eft, quod poft tempora apoftolorum, cum perfecutiones contra ecclesiam fcrevefcerent, non habuit facultatem ecclesia convenienti in unum, aliquo de tempore Conftantini magni. Si igitur multiplicatis vitiis in clero & populo, multipliciter & dominus flagellat contra religiofos Chriftianos, & adversus Deum rebellantem, & Pharaonis more indurantem; non eft credibile quod ecclesia tunc ad Deum confugiens levviet audiatur ad convenientem conciliorum, fed reddit ad prædicta perfecutionum tempora, libertatem non habens congregandi. Hæc ipfe dominus regis ore profeffus eft: *Multiplicata sunt, inquit, iniquitates eorum, propter accelerarunt. Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus, nec memor ero nominum eorum per labia mea*.

Item quod vitis fanctiffimi domini noftri Eugenii papæ diffidentibus ejusdem concilii cauffa, non non & rationibus contrariis in quibuffdam inftructionibus per facrum concilium generale Bafilienfe ad eundem dominum noftrum papam directis, ut ipfe ad concilium, quæ fatur itaminie ingeriere poffet, per clerum ecclesiæ Gallicanæ confulendum eft, & confulit, humiliafque fupplicat dominio noftro regi, ut progenitorum ipforum more fchismata extinguantur, & ecclesiam deperdam fublevantum, his occurrat, ut prius extinctum quam natum nam hujufmodi inextinguibile videatur: perhæc enim Deum fibi placabit, ecclesiam peramplius obligabit, vefligia prædecessorum fuorum imitatur, & fama ejus in omnem terram divulgabitur.

Item quod præfatus dominus noftter res, ré & titulo Chriftianiffimus, a paterniis non declinando traditionibus, & religiis præmiffis, affurgens pro fe & ecclesia Gallicana, notabilem dirigat ad præfatum fanctiffimum dominum noftrum papam ambaxiatam, exorando ut pro fidei necessitate, propoe religionis Chriftianæ universali, ad concilium, mandet continuari & celebrari idem generale concilium Bafilienfe obftrauendo ora in fidem orthodoxam fuamque fanctiffimam clementiffimam malignantum.

Item quod præfati ambaxiatores inftent apud reverendiffimos patres dominos cardinales & fanctum collegium, & præmiffis eos reddentes fofertius attentos, ut ecclesiæ incommoda prævacavent, devotius exorent eundem dominum noftrum, & in fingulari, & per modum collegii, ut celebratio conciti, quæ fine fanctitatis honori accedit, & ecclesiæ plurimæ utilitatis, intendere velit, mandando continuati idem concilium, & prælatos abfentes, quatenus opus eft, arctius convocando.

Item hoc factum concilium, pro extirpatione hæreficum ecclesiæ cuiuffdam affignatum, non debet dici cum Bohemis jam damnatis inhibitum, fed pro eorum totali extirpatione, & fidelium confirmatione, fuperque diffis cauffis legitime convocatum; licet & in eodem concilio, fi dici Bohemi venerint, poffint decreti, & cauftative inftruxi & tractati, ac tonc, fi poffibile eft, reduci. Suaque attenta multitudine, que fere domuri fine fanguinis humani multa effufione. non potest, fed cum fuffitati diffcipline detrahi valet, & potest: & obi reperiantur contumaces, catholici in concilio præfentes, & divulgata fitamis abfentes, adeuntiores & Dominiet reddentur: Immo Deum ad ipfos & Dei inferiorem, quod Deus pugnabit pro illis, quia veritas vincit.

Item quod placeat domino noftro regi fuas dirigere literas imperatori, & dominis duchibus Sabaudiæ & Mediolanenfi, quod velint fuo nomine ad concilium fuam facere concilio infas imperatoris grandi inftantia & in ejus ditione convocato. Favent etiam omnibus cuiuffbus, Bianchibus & redemptoribus ad idem, & ita fingulis prælatis, & alijs quibuscumque de regno Francię dominio noftro regi fubditis. Nihilque a quibuscumque prælatorum attentari contra fanctiffimum dominum noftrum papam, curiam Romanam, urbem vel patrimonium eorundem, nolle papa & cardinum occifionem indignationis, dilationis, fufpenfionis & interdicti, cauffis affumant: quia exinde fructus fperatus concilii deperderetur, hæreses augmentarentur, & mores fordidi insaniplus indicerent: & Dei offenfam & populi Chriftiani corrupterant.

Item quod clerus regni Francię in concilio Bituricenfi ad mandatum domini noftri regis (ut præmittitur) congregatus pro præfata ambafiata dirigendo ad fanctiffimum dominum noftri papa, eleg ti conscribent reverendiffimum in Christo patrem dominum archiepiscopum Lugdunenfem ex parte ecclesiæ Gallicanæ ambaiatorem & legatum, tanquam virum in eo ad relatos domui Dei, & in jure eximium peritiæ rem, qui licet tocis viribus renitendo præfatum ambaiatum omnimode recusaret, verecundiæ tamen vidus, licet invitus, omnipotentis ambaiatiæ pro necessitate partes & honore ecclesiæ fuscepit: quem fi dominus noftter rex pro fe & C c ex

ex parte sua dirigat ad præfatum dominum nostrum papam ambasiatorem de legatum, sunda ut ex illa ambasiata ex parte dicti domini nostri regis & ecclesiæ Gallicanæ, ambasiata etiit majoris auctoritatis, efficacis & virtutis, quoniam suniculus duplex non aequaque facile rumpitur ut simplex, fiertque ambasiata cum minori expensa; & ita fiet ut, humilius clerus supplicat domino nostro regi.

Item ne tardio affectum ex longa mora & plures expensa facrum generale concilium videatur, aut affumant pennas, volent, & non deficiant; utque præfatus dominus noster rex alios praevenias in beneficiis bonis hujus dulcedinis; quod ad dictum concilium aliquos suos præmittat oratores, nuntiantes intentionem regiam, & ecclesiæ Gallicanæ sanctam, pro qua mittit solemnis ambasiata ad papam; patiatur que praelatos ipsi conciliis ecclesiasticis & religione jurramenti addictos, & ab eodem concilio authoritate apostolica vocatos, et ad idem concilium vadant, prout suis conscientiis attenta vocatione & rei necessitate videbitur expedire.

Item quod pro expensis præmissorum, & in aliis praefatos conventendorum, & non aliis, vel alio modo, consentiunt levari quartam partem unius decimæ super clero regni & Delphinatus: ita tamen, quod cum de jure communi, etiam ex beneficio concilii Constantiensis, papa non licet imponere decimam aut partem ejusdem clero universaliter vel particulariter, nisi facro generali approbante concilio, aut de consensu cleri ejusdem, quod dominus noster rex non patiatur clerum regni aut Delphinatus gravari auctoritate apostolica alia decima aut pitire ejusdem, maxime cum clerus sit oppressus ex generis & moetitia, & amplius gravabuntur praelati ex accessu ad concilium generale.

IX.

Copia mandati nunciorum concilii existentium in Norembergo ad tractandum cum Bohemis.

SACROSANCTA generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, pacem & unitatem Christi, fidelium & ecclesiæ propinquiores modo quo praemittitur congregari voluit, procurare, integritatem quæ pacis inchoare, præsertim cum regni Bohemiæ titulis, profequi, & ad optatum olique finem perducere deliberans, volenique ipsorum procuratoribus, nuntiis, & ambasiatoribus propterea hucusque destinandis, de plena fecuritate pro eo accessu, mora, & recessu ulque ad propria sua loca, & salvoconductu petito & oblato providere, & alia quæ dictæ pacis & unitatis uberiore ac celeriori, profectione deserviant, cum ipsi praedecessori, pertractare; eadem sancta synodus meliori modo & forma, sibi & omnibus efficacius poterit & debuit, potest & debet, statuit, constituit & ordinavit, ac facit, statuimus, & solemniter ordinamus ipsos veros & legitimos ambasiatores procuratores, negotiorum suorum gestores, & nuntios speciales & ambasiatores, videlicet venerabiles & egregios viros dominum Henricum abbatem sancti Aegidii in Norembergo, & fratrem Joannem Nider facræ theologiæ professorem, & priorem domus praedicatorum Basileensium, dominum Henricum canonicum Magdeburgensem, & in facra pagina professorem, dominum Federicum de Parsperch decanum Ratisponensem, licentiatum in decretis, magistrum Albertum pitichanum sancti Sebaldi in Norembergo, & fratrem Joannem monachum Cistercienses ordinis monasterii de Mulenbom, & ex illis quolibet duos in solidum, ita tamen quod duorum occupationem in medior condicio: ied quod duo ex eis incperint, omnes praenominati, aut saltem duo ex eisdem, prosequi valeant & finire. Dare & concedendo pramissis omnibus, & singulis duobus, plenam, liberam ac omnimodam potestatem cum procuratoribus seu nuntiis dictorum incolarum regni Bohemiæ in Egra vel alibi, ubi tempore neceste fuerit, conveniendi, colloquendi, arriandi, nec non de falsvoconductibus opportune ex praeffatudo, dandi, procurandis & ordinandis, ac modo seu modis ac forma & tempore accessus & recessus ipsorum, & numero accessuros valentium, tractandi, concordandi, concludendi, pactique quibuslibet, promissionibus, & obligationibus, etiam juramentis, & quas fuerit, per ipsos utrinque emendrier concludendi, firmandi & roborandi; & nihilo minus quoscumque episcopos, prelatos, principes, comites, nobiles, nec non civitates, magistratus, scabinos, consules, ac qualvis alias personas ecclesiasticas ac secularis, quovis nomine nuncupentur, & quibus videbitur, & communitates, quatenus hac facro concilio diffinitae procuratoribus in hac parte suo nomine favorem, consilium & auxilium, ac affistentiam, supradictis procuratoribus, nuntiis & ambasiatoribus hac secedere volentibus falvoconductus dent, praestent & impendant, petendi, rogandi, exhortandi, & requirendi, ubi & quotiens procuratoribus praedictis videbitur opportunum; omniique alia & singula faciendi, agendi, exercendi, & ordinandi, quæ pro praemissis necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna, etiamsi majora forent superius expressis, ac mandatum exigerent magis speciale: promittens se ratum, gratum & firmum perpetuo habiturum, quidquid per nominatos suos procuratores omnes, aut deos ex ipsis, actum, gestum, seu procuratum fuerit, quomodolibet in praemissis, seu a quolibet praemissorum. Acta fuerunt hæc in congregatione nostra generali, praesentibus dictæ sanctæ synodi Basileensis notariis & scribis infrascriptis, sub sigillo reverendi in Christo patris domini episcopi Constantiensis, pontificis Rotomagensis, nomad praesentis urbis, die Veneris 18. mensis Martii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquando.

Ita habetur in protocollo magistri Petri Brunetti notarii concilii Basileensis.

Pro citatione ad partes in causis beneficialibus simplicibus, & aliis causis civilibus, si cum inhibitione, solvetur medius florenus Rhenensis.

Si vero sine inhibitione, 8. blappard.

Item in causis ecclesiarum cathedralium, flor. 1.

Item pro inhibitione simplici sine citatione, 8. blappard.

Item pro compulsoria, 8. blappard.

Item pro monitorio cum citatione, flor. 1.

Item pro sequestratione fructuum, flor. 1.

Item pro simplicibus mandatis contra praelatos, 1. blappard.

Item pro folio regum, dumtamen fint in aquilibet parte folii 50. lineæ, & in qualibet linea 8. dictiones, 15. folia pro flor. Rhenensi.

Item pro 50. folia copiæ de simili forma scripturæ, 1. flor.

Item pro examine testium, ubi est numerus articulorum infra decem, quarta pars flor.

Si ultra quatuncumque, semper pro decem addatur & faltatur quarta pars flor.

Item pro nota sententiæ, 2. flor.

Item pro instrumento sententiæ, 5. flor.

Item pro executione sententiæ sub sigillo judicium, prout fopra de monitorio: tamen insticiendum est, si est magna quantitas scripturæ, tunc superaddatur alter dimidius florenus.

Item pro instrumento privato alicujus actus concilii, 8. blappard.

Si vero scriptura duplicabitur, etiam duplicabitur falarium: aut alias ad quantitatem scripturæ habeatur respectus.

Item a pauperibus non valentibus solvere, recepto prius ab eis juramento, nil recipiatur.

Item cursor praestantes supplicationem, sive commissionem, non recipiat ultra dous blappard.

Item pro actu citationis, 1. blappard.

Item pro executione citationis in valvis, 1. blappard. &c.

XI.

QUOD DAMCONCESSUM CONCILII contra sessionem publicam pro suppositis ipsius concilii sequitur, factum anno domini MCCCCXXXIII. mense Maii, in concilio Basileensi.

PRO incremento hujus facri concilii, & tuitione perfonarum ad illud confluentium, & ut decreta ipsius inconcusse observentur, & stabilita permaneant, vult hæc sancta synodus & statuitque pariter & ordinat & declarat, quod omnes & singulæ astelationes pragmaticæ, per sanctissimum dominum Eugenium papam IV. sub quacunque verborum forma familiarius fuis, continuis commensalibus, ipsiusque & sedis apostolicæ officialibus, nec non curialibus Romanam curiam sequentibus, concessæ & concedendæ, quod affectuosem beneficiorum ecclesiasticorum, canonicatuum, prebendarum, ac dignitatum, personatuum, administrationum vel officiorum, quæ vigore gratiarum expectativarum expectabant, expectant, ac inposterum expectabunt, tam quoad personas in hoc facro concilio, quam familiares, officiales & praesentes in dicta curia, ac qualibet alias a tempore publicationis decreti, quo curiales & officiales dictæ curiæ mortebunter a Romana curia recedent, ad jus commune censeantur reductæ: nulluque ex familiaribus, & officialibus & aliis praedictis vigore quarumcumque prerogativarum in affectione beneficiorum, canonicatuum, & prebendarum, ac dignitatum, personatuum, administrationum, vel beneficiorum alteri praeferatur, sed jus commune inter illos hinc inde servetur, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

XII.

Juramentum ambasiatorum domini papæ, quod praestiterunt in plena congregatione habita in una die faltati, & die Lunæ immediate sequenti celebrabatur.

SESSIO XVII.

ANNO domini 1434. octavo mensis Aprilis, die, videlicet die sabbati, in plena congregatione facri concilii, ambasiatores sanctissimi dominii nostri papæ modernii fuerunt recepti in facro concilio, & juraverunt fecundum fecedum non formam, propria nominibus, fellicet Edeliter laborare pro statu & honore concilii Basileensis, & ejus decreta defendere & manutenere, & specialiter decretum concilii Constantiensis, cujus tenor sequitur, & eil talis: Primo, quod generalis synodus Constantiensis nec non quacumque alia synodus in Spiritu sancto legitime congregata, generale concilium facies, ecclesiam militantem repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscumque status & dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem dicti schismatis, & ad generalem reformationem ecclesiæ Dei capite & in membris.

Item declarat, quod quicumque, cujuscumque, status & dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut praeceptis hujus sanctæ synodi, cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super premissis, seu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, aut refuserit, condignæ poenitentiæ subjiciatur, & debite punietur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrendo.

Item dare fanum & falbue consilium secundum Deum & conscientias tuas, & non revelare vota singulorum, inquantum ex hu-

jusmodi revelatione verisimiliter possit oriri A aliquod odium vel scandalum, & non recedere a loco hujus concilii sine licentia obtenta a deputatis ejusdem.

XIII.

Concordata deputationum.

CONCORDANT tres deputationes, quod omnes appellationes ab hoc sacro concilio emanatæ, & quæcumque inde fecuta & sequenda, calleantur, irritentur, & annullentur. Et tam judices, quam commissarii, partes, procuratores & notarii, qui circa præmissa culpabiles reperti fuerint, moneantur etiam per edictum, & debite puniantur. Et ad hoc dati sint executores in deputatione reformatoria, vicarius Frisingensis, in deputatione pro communibus, magister Guillelmus de Constantia; in deputatione pacis domnus episcopus Lectorensis, & quarta vero de fide concordat cum eisdem deputationibus, dum tamen excipiatur persona domini domini Sabaudiæ, & pro eadem deputatione fidei detur deputatus dominus præpositus Gucnensis. Quodque ex parte facti concilii scribatur eidem duci super materia hujusmodi. Laudantes. Quodque concilium paratum est *fibi & cuicumque de suppositis concilii querulanti justitiam ministrare*. Et, si opus fit, eidem transmittentur viri notabiles pro tradatu hujusmodi.

Item concordant quatuor deputationes, quod contra appellantes ad hoc sacro concilio, seu a judicibus & commissariis ab eodem concilio deputatis extra hoc sacrum concilium intimantes hujusmodi appellationes, ac illis deferentes, ac notarios inde inffirmantes recipientes, non contra illos qui literas quæcumque tam a Romana curia quam aliunde extra locum sacri concilii cuanatas contra incorporatos huic facro concilio exequantur, & prædicta exequi: Et ad proceedendum contra hujusmodi appellantes, intimantes, & alios prædictos, qui fuerunt deputati pro deputatione pacis, domnus episcopus Lectorensis; pro deputatione reformatoria, vicarius Frisingensis; pro deputatione fidei, præpositus Guenensis; pro deputatione communibus, dominus patriarcha Aquileiensis, qui contra prædictos procedant cum potestate eitandi in loco hujus facri concilii, extra & ad partes etiam personaliter & peremptorium, illosque puniendi & castigandi ulque ad privationem officiorum & beneficiorum, atque ad in futurum obtinendia inhabilitandi, prout justitia, & criminis qualitas postulant & requirunt, ac eis videbitur expedire: ita tamen quod coram altero ex eis in curiis hujusmodi possit procedi ulque ad feriatum exclusive, quæ tunc consilium majoris partis interveniendis possit promulgari, & procedendi simpliciter, summarie, & de plano, cum ora vel fine ratione & judicii, omni juris & ffyli solemnitate atque terminorum observatione semotis, solo tamen facti veritate inspecta.

Item concordantur: domini de duodecim, die Jovis decimoquinto Septembris, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

Die Veneris decimoquinto mensis Septembris, anno millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, in generali congregatione, prædictorum in eadem reverendissimo domino cardinali legato, lectis concordatis dominorum de duodecim, inter quæ concordata superaddita fuerunt, reverendissimus dominus cardinalis legatus nomine & auctoritate facri concilii juxta concordata dictorum dominorum de duodecim, more filio conclusit.

XIV.

Prærogativa gradiuatorum incorporatorum in sacro concilio Basiliensi expedita 11. Decembris, MCCCCXXXV.

Sacrosanctæ, &c. ad futuram rei memoriam.

B PLasmatoris omnium, qui gradus & formas humani generis per hæc spiritualia & temporalia bona diffponens, quoddam divini fui munneris beneficio ad præsegandas ignorantiæ tenebras perspicuæ veritatis arcanarum semina fic illuminat dogmatibus, ut velut splendofiffimamenti, & stellæ in perpetuas æternitates, in ecclesia Dei fulgentes, tam publica quam privata eruditionis & justitiæ affidue commodi procurent, quantum possibilitas, & permittit, insequendo vestigia, ipsorum præsertim qui vinenum domini fedulo colunt, peculiaribus favoribus, quibus compatriotarum munere dotinum conforert. Sane dudum dominus Eugenius papa IV. nonnullos Romanam curiam pro tempore lequentes, & quosdam alios specialibus favoribus & variis antelationum gratiarum prosequens prærogativis, quibus eos voluit anteferri dilectis ecclesiæ filiis in theologia magistris, & in utero juriun doctoribus, ac seu non rigore eximinis, licentiatis, & in theologia, ac utero jurium hujusmodi baccalaureis, in vinea domini nobilium quorum hæc non possunt, in affectione beneficiorum; quæ vigore gratiarum expectativarum eis per dictum dominum Eugenium concellarum expediant, grave præjudicium generavit. Nos itaque licet dubiam, quod dictæ antelationes prærogativæ nostræ congregationi incorporatis, sive eorum familiaribus obloquendi forum insufficientibus, nullam præjudicium gerare possint aut debeant, tub cunctis modo & forma ffatutissimus atque ordinaffimus: tamen circa ffatum & commodum dictorum magiffiorum, licentiatorum, & baccalaureorum prædictorum, qui pro tractandis universalis ecclesiæ negotiis pervigiles in vinea domini nobilium sollicitudines impendunt, ne ipse dilectæ dicta vinea fraudaretur, uberius provideie cupientes, æquia liberalia consideratione hujusmodi pronotorum, auctoritate universalis ecclesiæ tenore præsentium ffatuimus, determinamus, volumus, atque ordinamus, quod doctores, licentiati & baccalaurei supradicti, illi videlicet, qui nobilium, universalis ecclesiæ negotiis exequendis per annum in eadem vinea laboraverunt, in affectione beneficiorum suorum ecclesiasticorum, tam cura vel sine cura, canonicatus & præbendæ, dignitates, personatus, vel officia, integræ vel diminutæ portiones, prætimonia, & præstimoniales portiones, seu administrationes, in metropolitanis aut cathedralibus vel collegiatis ecclesiis fuerint, quæ extunc vacantia & inanes vacaruta, vigore eximendum gratiarum sue expectarentur, & de illis sibi provideri ecclesiæ, omnibus & singulis aliis doctoribus familiibus, magiffris, licentiatis & baccalaureis ac aliis quibuscumque antelationum gratiarum hujuf-

hujusmodi prærogativis, aut quibuslvis aliis gratiis eis a domino Eugenio etiam motu proprio, seu quacumque alia verborum forma etiam propiere datis & concessis, hujusmodi beneficia expectantibus, etiamsi vigore dictarum gratiarum in canonicos fuit receptæ, & diligentiores in procellibus exiffant, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus & veris sine fraude receptis familiibus, continuo commendatibus ejusdem Eugenii papæ, & dictis incorporatis doctoribus, magiffris, licentiatis & baccalaureis æqualiter graduatis, & similibus apostolicæ sedis officialibus, & his qui earumdem gratiarum præexxtu beneficia prædicta affecuti exiffant duemxxxat exceptis, in affectatione beneficiorum hujusmodi præferantur, ac ipsoet graduatos incorporatos prædictos talem ordinem volumus observari, quod magis graduatus minus graduato in affectatione beneficiorum prædictorum præferatur, & inter æquales eorumdem jus commune conservetur, non obstantibus omnibus superædiffis, ac voluntate, ffatutis, atque decreto Eugenii papæ: quæ quoad incorporatos graduatos per annum nobilium laboranter, hujusmodi, ex prædictis, volumus haberi pro infectis, nulliusque exiffere roboris vel momenti, ac conffitutionibus, ordinationibus, indultis, nominationibus, facultatibus & concessionibus apostolicis quibuscumque, regibus, principibus, ducibus, prælatis, personis & universitatibus concessis, aut in poliremum quomodolibet concedendis, atque nostris, de quibus eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habendæ effet in nostris literis mentio fpecialis, cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo, &c.

Datum Basileæ tertio Nonas Augusti, anno 1435. &c.

XV.

Responsio facta ambassatoribus domini imperatoris super facto Bohemorum in generali congregatione, die sabbati XXIX. Octobris

MCCCCXXXV.

HÆc sancta synodus, matrem universorum C Christi fideliuin, sanctum videlicet universitam ecclesiam repræsentans, materna pietate sollicita, optans nullis animarum & corporum periculis obnxar, atque regnum Bohemiæ & marchionatum Moraviæ ad pacis tranquillitatem & ecclesiasticam unitatem, sine quibus nec salus ell animarum, nec prosperitas temm, reducere; ipsamalis etiam fenitiam, quæ tam per illustrem principem Guilielmum ducem Bavariæ, cujus anima Deo vivat, quæ protectiis ejusdem synodi officium ipsis vice geerat, quam per alios oratores plurihus vicibus eamdem synodum deprecata ell, quatenus propter effectum pacis, quamvis salva fide & ecclesiæ honeflate fieri poffet, hæc sancta synodus E benigne condescendere dignaretur; cum multa benignitate ipsa synodus condescendendi ad hoc, quod ipsi Bohemis & Moravis fuscipientibus ecclesiasticam unitatem & pacem realiter & cum effectu, * in omnibus aliis, quam in aulis communionis utriusque speciei, fidei & ritui universalis ecclesiæ conformibus, illi & illæ qui talem habent, communicarent sub utraque specie, &c. prout in capitulis super pace & unitate, inter hujus sacræ synodi legatos & generalem congregationem dictorum regni & marchionatus concordatis & formatis, satisfaciendum

* f. tuto in de

Concil. General. Tom. VII.

continetur. Per quæ quidem capitula fic concordata & formata speraburur, affiflente divina gratia, perfici pax & ecclesiasticia unitas perpetata, si ipsa capitula fuiffent ad debitam executionem deducta, prout hoc facrum concilium per se promptum exhibuit, & ipsos Bohemos repetitis vicibus requisivit. Sed pro parte ipforum Bohemorum usque ad præsens ffatui & tempore concordatis & reformationis dictorum capitulorum fere biennio, adjicientibus hic qui pro ipsis Bohemis negotia gerunt difficultates plurimas, & petentibus plurima quæ nedum fint altra compatibiia, sed eildem compatiatur sane & sincere intellectibis advcsia. Et nonc novissime in dieta Brunnen habita, postquam ab ambassatoribus hujus sacri concilii nonnulla petitiones ferant minus congrua, etiam ab imperiali serenitate petiorunt, quod sua serenitas perfonaliter cum ea in perspicuam communionis fub utraque specie conveniret, ac cappellanos haberet qui sic populo ministrarent. Et quod nolins effet in nonnullis ipsidem de negotiis dicti regni, qui sic non communicarent. Et quod religiosi monachi & moniales sine conffilia archiepiscopi & domini comnunitis loci non admitterent. Et quod ipsi habeant fibi eligere archiepiscopum, qui sic electus habeat confirmare: & non nulla alia, quæ non folum vergunt in derogationem ecclesiastici ordinis & auctoritatis, sed etiam contra fincerum intelligentiam dictorum compactatorum, indotum libertatis & communionis fub utraque specie, inconstitionem convertendo, & declinando a conformitate, quam in reliquis habitæ debent cum reliquo populo Christiano: Et talia & taliter locuta qui pro eis loquebantur, non videbatur mohum ipsemiudum de ffabili reductione ipforum. Unde licet existimetur hæc non proprie esse de numero voluntate baronum, nobilium & procerum, sed immiti vel fubnitti ab aliquibus contra pacem publica propter privata commoda machinantibus, ne tamen his modis tractatus inutiliter differatur, hæc sancta synodus cupiens non regere vulnus, ut fanare, ante omnia vult certificari, an dicti Bohemi velint ffare pace & simpliciter in compaffatis, & ea sine ulteriori dilatione ad executionem deducere, & a prædictis petitionibus & aliis hujusmodi penitus abffinere, & certa effici, quod effet omnia fuperfedeta prædicta vel alia fimilia, quæ ad ecclesiæ difpositionem pertinent, ab aliqua seculari potestate ipsos poffe obtinere, & quod ad communionem fub utraque specie nullus modo aliquo directe vel indirecte compellatur.

Si autem de his, quæ ad ecclesiæ difpositionem pertinent, pro utilitate dictorum regni & marchionatus aliquis voluerint poffulare, quæ compaffatis non obvient supradictis, ab hac facra synodo poffunt poffulare, quæ tamquam pia mater, quantum pro falute & utilitate ipforum judicaverit expedire, providebit. Et quantum ad difficultatem illam, quæ orta ell super ultima partitula quarti articuli, ubi fic fcriptum erat: In declaratione ab hac facra synodo facta, " ipsum bona ecclesiæ ab aliis quam ab his qui ejusdem administratione canonice eft commissa, ufurpari sine facrilegii reatu non poffunt, licet hanc veritatem, quam non quemnoviter hæc sancta synodus protulit, sed sanctiffi doctores, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, & alii plures sanctiffi doctores, & antiquorum sanctorum conciliorum & sanctorum patrum institutis repetitæ vicibus confeden-

rant, credendum non sit quod ipsi Bohemi re-A sponere velint. Quia tamen dicunt cum ambasciatoribus hujus facri concilii super mutatione verborum aliter controvertisse, legatis hujus facri concilii certum modum ponentibus, & ipsis Bohemis vel fois alias afferentibus, hac lancta synodus ambasiatoribus fuis consulit potestatem, quod habita certificatione de præmissis, propter hæc aut rupturæ tractatuum, aut dilationis occasio nulla erit.

Originale, ex quo hæc excerpta sunt, nihil amplius habetur.

XVI.

Sententia domini patriarchæ Aquileiensis.

CHristi nomine invocato, de cujus voluntate omne procedit judicium, per hanc nostram sententiam, quam pro tribunali sedentes ferimus in his scriptis, pronuntiamus, decernimus, & declaramus dictos ducem, consiliarios, procuratores, advocatos, nobiles, culpabiles, locatenentes, & quofcumque alios, quomodolibet obnoxios anathematis & excommunicationis, communitatemque interdicti, contentas poenas, & sententias incidisse, pro & ex eo quod civitatem, castrum, terras, villas, loca, jura, jurisdictiones & dominia, ac alia spoliata, & occupata & detenta, ad ecclesiam Aquileiensem (ut profertur) spectantia, juxta monitorii tenorem, dicto Ludovico patriarcha non restituerint, neque eaufas feu caufas rationabiles, cur monitorio noftro parere non deberent, allegantes docuerint, & pro tallibus habendos, demantindados, reparandos, vitandos, & tradendos fore, & condemnandos ipsarum dominitas, confiliarii, procuratores, advocati, nobiles, locatenentes, & alii obnoxii prædicti, civitatem, caftrum, terras, villas, loca, jura, jurisdictiones, & dominia, ac alia spoliata, occupata feu detenta, ad ipsam ecclesiam Aquileiensem (ut prædicitur) spectantia, præfato Ludovico patriarchæ abique dolo & fraude, feu alicujus excufationis interventione, omnino una cum fructibus perceptis & qui percipi potuerint, refticuerint libere cum effectu. Ipsumque Ludovicum patriarchem integre restituerint ecclesiæ Aquileiqensi in spiritualibus & temporalibus pacifica linant possessione gaudere, & ad gremium sanctæ matris ecclesiæ reverentes, absolutionis meruerint beneficium obtinere: nec non ipsos ducem, communitatem, consiliarios, procuratores, advocatos, nobiles, locatenentes, & alios obnoxios prædictos, in expensis in ipsa causa factis condemnandos fore, & condemnamus ipsarum expensarum taxationem nobis in posterum reservantes, supplentes omnes defectus qui in hujusmodi interventione procedit.

Datum Basileæ in congregatione generali, vigesimoseccundo die mensis Decembris anno 1435.

XVII.

MCCCCXXXVI DIE SABBATI TERTIA Novembris, fuerunt in congregatione generali publicata maxime infrascripta.

CHorcdant tres deputationes, quia a non nullis afferitur, quod dominus noster papa concessit præcogativas in præjudicium incorporatorum feu incorporandorum, eoevavitas prærogativarum eisdem incorporatis & incorporandis concessarum ad quemcumque dedefinionem fuppofitorum concilii, quod tales, fi quæ per papam factæ fint aut fuerint in futurum contra incorporatos, cafiteuer & annulentur cum clausulis opportunis quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus. Deputatio de communibus requilita, non deliberavit.

EPISTOLÆ CONCILII BASILIENSIS feotim hic collectæ, & fecundum dies earum, quantum licuit, ordinatæ.

XIX.

Epistola sacri concilii Basiliensis missa ad Bohemos.

Sacrosanctæ generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, militantem ecclesiam repræsentans, universis & singulis sacerdotibus, nobilibus, consiliariis, civitatibus, universique regni Bohemiæ incolis, unionem, concordiam, caritatem, & pacem in domino nostro Jesu Christo.

DUm eminentissimam redemptoris nostri delectionem, qua pro nostra salute non dubitavit manibus tradi nocentium, & ignominiosissimam mortis subire tormentum, (qui præcepit nobis alterum alterius onera portare, & mutuam ante omnia caritatem habere) attentius consideramus, cum maxima cordium affloroum amaritudine vestram a nobis conspicimus dissensionem. Quamobrem ex intimis affectibus nostris cupimus, tam gravem & contrium dissensem ad concordiam revocare, ut omnium nostrum (sub uno pastore Christo, vestisque ecclesiam repræsentans, invocato Christi nomine, de cujus voluntate omne judicium procedit, ex actibus, habitis, & processibus factis, in causa Trajectensis ecclesiæ, per hanc intimam diffinitivam in his scriptis diffinit, decernit & declarat, Rodulpho de Diepholt nullum jus in ecclesia Trajectensi pretendisse vel ad eam competisse, neque competere, postulationique de persona nobilis viri Walrami de Morsa factam ad dictam ecclesiam Trajectensem authoritate universitatis ecclesiæ admittit & recipit, supplendo ex certa scientia omnes defectus, si qui forsan circa eandem aut processum cuiusquomodoliber intervenirent, vel intervenisse allegari potuissent: mandando eumdem Walrammum in possessionem dictæ Trajectensis ecclesiæ intimque de pertinentiarum omnium ejusdem induci, recipi & admitti, ac induciri, recipi & admittit, ipsum eidem ecclesiæ Trajectensi præficiendo in episcopum & pastorem, diffiniendo Rodulphum de Diepholt ab occupatione & detentione eorumdem amovendo, quem per prælentes amovet sub censuris & alis quibuscumque pœnis, processus desuper decerni mandando opportunos.

XVIII.

MCCCCXXVI DIE SABBATI TERTIA Novembris, fuerunt in congregatione generali publicata maxime infrascripta.

CHorcdant tres deputationes, quia a non nullis afferitur, quod dominus noster papa concessit præcogativas in præjudicium incorporatorum feu incorporandorum, eoevavitas prærogativarum eisdem incorporatis & incorporandis concessarum ad quemcumque dedefinionem fuppofitorum concilii, quod tales, fi quæ per papam factæ fint aut fuerint in futurum contra incorporatos, cafiteuer & annulentur cum clausulis opportunis quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus. Deputatio de communibus requilita, non deliberavit.

quemadmodum paulo ante fuerat, fit eadem A causa & certitudo diffectio, & ejusdem spiritualibus pabulis in caufis reftiri meteamur dominicis, prout latius ex epistola nostra, a vobis receptam, ex certificati fumus, recepta, lacide potuistis agnoscere. Quod & confirmaverunt oratores nofti Nurembergæ constituentes fuis literis velfitis diferetionibus noviter transmissis. Ex quibus grandem mœstum oninem spem concepimus. Tellificamur enim coram Deo magnam tristitiam & dolorem affiduum cordibus nostris inesse de tam diuturna & metito defetta divisione: super omnia autem pacem, concordiam, & in credendis falubrem unionem, ex intimis affectibus desideramus, quantum Deus annuerit, perficere. Nec ab hac lynodali B congregatione quoveis modo intendimus diloedere, donec omnia nobis possibilia pro voiitis & optata nostrum adinvicem unione peregrimus; in domino liperantes, qui præsto adest omnibus invocantibus fe in veritate, quique nemiinem velit perire, fed omnes viam veritatis agnoscere quod pforum intercessionibus exoratus, & diligentiis humanis ad hoc, ut decet, adhibitis, Spiritus sancti illustrati gratia, mutuam concordiam & affectuosissime hujusmodi desiderata unionem conseqiemur. In hoc autem amplius confidimus, quod fidelissime medicina, & labiosus diffensionibus fubveniet folita, parata est, facta fcilicet præsiens lynodus, cujus director est Spiritus sanctus, cum deficere aut quoquo modo C deviare non permittens, in his præfertim quæ falutem animarum concernunt. Neque enim ipsi potuis quod Christi oratio, qua Patrem exoravit ut ecclesiæ fides non deficeret, non fuerit exaudita. Est itaque certa regula, indefictens mentura, cuiusdem fedelitter vestrifit transitorium. Ipsimis creatori nostro gratias agimus, qui talitter hujus rei dispositi inseris, ut binis optatis verifimiliter fequi poterunt. Deinde, qui res illa, quæ divino potius quam humano cauffilio cœpta esse videtur, debitum fortiatur effectum. Ex ut tam regnum vestrum, quam totum mundum, evidenter agnoscat fincerum paratque hujus fanctæ fynodi desiderium, cœpe quod pollicisti famus per primas literas jam nunc efficacitter exequi proponendo. Omnibus igitur illis prælatis, cujuscumque dignitatis, præeminentiæ, conditionis vel status cuiflunt, ecclesiafticis vel fæcularis, quas ad hoc facrum concilium definitare volueritis in eo numero, & pro eo tempore, & fub his modis & conditionibus, tam in ftando, veniendo & redendo, quam in audientia prabenda, de quibus prædicti nobiti ambasciatores vobiscum aut vestris nuntiis in Egra vel alibi convenerint, tenore præsentium plenissimum ac liberrimum falvumconductum, verissimumque securitatem veniendi ad hanc civitatem Basiliensem, ibidemque standi, & deinde ad præfatum regnum Bohemiæ redeundi para fide & integro corde concedimus, & syraciter impartimus. In hocque falvoconductu omnes quakcumque caufas inclusi & contineri volumus, quæ pro plena & efficaci securitate eorum in veniendo, ftando & redeundo, necessaria funt & opportuna, & quæ de jure vel consuetudine in falvoconductibus apponi debeat aut feliite funt. Univerfos autem & singulos Christi fideles, reverendos patres, archiepiscopos, episcopos, abbates, prælatos & clericos, nec non illustres principes, reges, duces, marchiones, comites, baronos, dobiliq, milites, universitates, aut communiaes civitatum, castro-

maculatam sponsæ ecclesiæ. Pax autem Christi exuperans omnem sensum intellectus vestri & intelligentias vestras, vosque ad divitias gloriæ & agnitionem veritatis deificæ perducere dignetur.

XX.

Copia salvoconductus collati a concilio Bohemis.

Sacrosanctæ generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universi ejusdem ecclesiam repræsentans, universis viris ecclesiasticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unionem & pacem in Christo Jesu domino nostro.

DUdum hæc sancta synodus, inter alia fanctitatis opera, quæ proposuit & proponit hoc principaliter cordi gerens, ut præcipuam Bohemiæ regnum in eadem unitate cum aliis Christi fidelibus conjungatur, vos per fuas literas fincera caritate requisivit, ut ad facrum concilium nostros deftinaretis, liberam eis offerens audientiam falvumque conductum: quod fanctum opus et eo maturius expediretur, venerabiler & religiofus viros fratres Joannem Nider, priorem domus prædicatorum Basiliensium in facra pagina magistrum, & Joannem monachum Cistercienfis ordinis conventus de Mulenbrun, nuntios pro hac re folicitando ad civitatem Nurembergensem deftinavit. Qui cum nobis pridie relcripferint) literis exhortatoriis ad vos super hoc transmissis, vestras postmodum a vobis obtinere partis desideria supplicebantur secepcerunt, in quibus inter alia continetur, ut prædicti nobiti nuntii ad Egram pro finali conclusione adventus vestri fe transferant. In primis creatori nostro gratias agimus, qui talitter hujus rei dispositi inseris, ut binis optatis verifimiliter fequi poterunt. Deinde, qui res illa, quæ divino potius quam humano cauffilio cœpta esse videtur, debitum fortiatur effectum. Ex ut tam regnum vestrum, quam totum mundum, evidenter agnoscat fincerum paratque hujus fanctæ fynodi desiderium, cœpe quod pollicisti famus per primas literas jam nunc efficacitter exequi proponendo. Omnibus igitur illis prælatis, cujuscumque dignitatis, præeminentiæ, conditionis vel status cuiflunt, ecclesiafticis vel fæcularis, quas ad hoc facrum concilium deftinare volueritis in eo numero, & pro eo tempore, & fub his modis & conditionibus, tam in ftando, veniendo & redendo, quam in audientia prabenda, de quibus prædicti nobiti ambasciatores vobiscum aut vestris nuntiis in Egra vel alibi convenerint, tenore præsentium plenissimum ac liberrimum falvumconductum, verissimumque securitatem veniendi ad hanc civitatem Basiliensem, ibidemque standi, & deinde ad præfatum regnum Bohemiæ redeundi para fide & integro corde concedimus, & syraciter impartimus. In hocque falvoconductu omnes quakcumque caufas inclusi & contineri volumus, quæ pro plena & efficaci securitate eorum in veniendo, ftando & redeundo, necessaria funt & opportuna, & quæ de jure vel consuetudine in falvoconductibus apponi debeat aut feliite funt. Univerfos autem & singulos Christi fideles, reverendos patres, archiepiscopos, episcopos, abbates, prælatos & clericos, nec non illustres principes, reges, duces, marchiones, comites, baronos, dobiliq, milites, universitates, aut communiaes civitatum, castro-

ſtrorum & villarum, earumque conſules, ſcabinos & officiales, & alios cuiuſcumque conditionis & ſtatus, eccleſiaſtici vel ſæculares, quocumque nomine cenſeantur, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri exhortamus & obſecramus, eiſque nihilo minus in virtute ſanctæ obedientiæ auctoritate a Deo univerſali eccleſiæ concreſſa diſtricte præcipiendo mandamus, et ut eatenus prædictos nuntios & ambaſiatores regni Bohemiæ hac venturos cum omni ſaritate, benignitate & manſuetudine, vertendo, ſtando, redendo pertractent: nec eis vel familiribus eorum inferant, nec per aliquem inferri quoquo modo permittant, quamcumque offenſam, laeſionem, aut injuriam: aliquam, aut aliquos contrarium facientes, tamquam turbatores pacis & unitatis, ad debitas pœnas, tam per conſiſtaram eccleſiaſticam, quam brachium ſæculare, ferveriter procedentes. Cetterum quod in primis fieri, vos rogavimus, nunc ad memoriam veſtram redeuntes, ut tales viros mittere hac velitis, ſuper quos Spiritus domini requieſcere ſperetur, mites videlicet, timoratos, humiles corde, paceſ amantes, & non quæ ſua ſunt quærentes, ſed quæ Jeſu Chriſti, qui noſtri, vobis, & tuti populo Chriſtiano hic pacem, & in futuro ſæculo vitam æternam donare dignetur, qui vivit benedictus in ſæcula. Amen.

Acta fuerunt hæc in congregatione generali noſtra, præſentibus dictæ noſtræ ſanctæ ſynodi Baſileenſis nonnatis & ſcribis ſubſcriptis, ſub ſigillo reverendi in Chriſto patris dominiſ epiſcopi Conſtantienſis provinciæ Rothomagenſis, quo ad præſens utimur, die Veneris vigeſimaoctava menſis Martii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

XXI.

Litera miſſa regi Franciæ.

Sacroſanctiſſimo generaliſi ſynodui Baſileenſis, &c. Chriſtianiſſimo principi & ſereniſſimo domino domino regi Franciæ ſalutem & omnipotentiſ Dei benedictionem.

PRo quam piis & populo Chriſtiano neceſſariis cauſis hoc ſacrum concilium congregatum ſit, jamdiu literis ac nuntiis veſtræ ſereniſtatiſ ſignificavimus: aliud enim hæc ſancta ſynodus non intendit, quam ut hæreſes, bella, ac vitia de populo Chriſtiano exiſtpentur: & quamquam in omnibus regniſ ac provinciis, ubi bella vigent, pacem & concordiam firmare deſideramus, ad veſtram tamen præcipuiſſimum regnum paciſcandum propenſiores oculos noſtros dirigimus. Hæ igitur tam ſanctæ cauſæ, ac memoria eorum quæ veſtri præciſiſſimi majores pro exaltatione fidei, & conſervatione eccleſiæ catholicæ, ſemper egentur, firmam nobis ſpem præbent, quod ſerenitas veſtra hujuſ ſacro concilio, et quo tot bona provenire ſperantur, omnem favorem & auxilium impendet, atque omnia faciet, per quæ hæc ſancta opera quæ propoſimus optatum conſequetur effectum. Sed & hæc nobiſcum ſperat, quam de veſtra ſereniſtate conſeſſimus, tam ad effectum Dei gratia perduci videmus. Nuntiavimus enim eccleſiæ Galicanæ prælatis, quæ in ſynodum Baſileenſem opera vestra convenire, [illegible] ſacrum concilium Baſileenſe ſolum legitime congregatum, quinimo [illegible] ſemper permaſiſſe noſtrum, et in A hoc loco, ubi coepum eſt, ſine diſtatione aut mutatione continuetur atque complenur: & pro ſubvenendo univerſalis eccleſiæ neceſſitatibus, expedit ut ad id omnes, præſertim regni Franciæ, proficiſcantur: hinc equidem magnam lætitiam non immerito ſuſcepimus, tum quod Spiritus ſanctus non patitur veritatis lumen latere ſub modio; tum quod, ex deliberatione fidei & eccleſiæ magna incrementa ſuccreſſiu ſperamus: pro qua re ipſi Spiritui ſancto in primis, cujus dono hoc factum eſt, deinde veſtræ ſereniſtati gratias agimus, & eam ipſi laudibus commendamus, quæ ad tam ſanctum opus diligentiam præbuit. Amplitudæ ipſam ſerenitatem illinus, quam hanc illuſtrarium conclusionem executioni mandari ſentiemus. B Quapropter eandem ſerenitatem, quanto eſt poſſumus, deprecamur & obſecramus, ut quemadmodum in regno Franciæ antecaſſores veſtri ſemper primi fuerunt ad auxilium fidei & eccleſiæ, propter quod Chriſtianiſſimi vocati meruerunt, ita majoribus veſtrorum imitando veſtigia, idipſum pro viribus & omniſodio agere dignemini, omnemque operam dare, ut prædicta deliberatio tam laudabilis, & veritate ſerenitati ac regno veſtro honoriſica, per celeem adventum prælatorum veſtrorum ſimul cum inſigni veſtra ambaſiata ad hoc ſacrum concilium per ea quæ ſuperiuſ dicta ſunt, C perficat. Ex quo & apud omnipotentem Deum meritum immortale, & apud homines ſonnum laudem ubique conſequentiſ, & ipſam tandem univerſalem eccleſiam ' vobis quidem, carſſime princeps, agendorum urgens neceſſitas omnem diſtinctionem expulſuſ amputari, eo permaxime, quoniam, ut ab ambaſiatoribus noſtris ad hæc tradanda tranſmiſſis, nobis infinuatum eſt, adventus Bohemorum ad hoc concilium de proximo præſtatur; quia in re regnum veſtrum inter ceteras Chriſtianitatis partes magna literatura eſtulgeat, ipſorumque prælatorum veſtrarque ambaſiatæ præſentia, dante altiſſimo, ut fructuoſa.

Datum Baſileæ die nono Maii, milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

D

XXII.

Ad conſiliarios regis Franciæ.

Sacroſanctiſſimo generaliſi ſynodui Baſileenſi, &c. reverendis in Chriſto patribus, & illuſtriibus ac magnificis dominis conſiliariis Chriſtianiſſimi regis Franciæ ſalutem, &c.

DEſtinamus præſato Chriſtianiſſimo regi Franciæ cum quibus infraſcripta tenoris.

Hic inſerta fuiſſe intelligimus epiſtolæ prædictæ ad regem Franciæ miſſæ, cumque his codem deſinit locus ſecundum conſcriptionem ſuiſſe viſum: atque idem ſentiam. In fine.

E Cum autem hæc omnium Chriſtianorum negotia communia ſint, & veſtra ſint noſtra ſimiteſſe, ut ſalutiſ Chriſtianæ reipublicæ ſpectatur, veſtras paternitates & dominationes rogamus & exhortamus, ut pro honore & debito veſtro apud præſtatum Chriſtianiſſimum principem efficaciter laborare velitis, quatenus tam generaliſ Galicianæ eccleſiæ, quam ipſius Chriſtianiſſimiſ regiſ inſignis ambaſiata, prout tantum principem decet, hæc ad commiſſum Chriſtianæ religionis utilitatem ſine mora ſuccedant.

Datum Baſileæ, ut ſupra.

XXIII.

Ad magnificum dominum de Tremoilla, &c.

Sacroſancta, &c. magnifico domino N. de Tremoilla, &c.

CUm divino munere voloſo conceſſum ſit, ut gratiam in oculis Chriſtianiſſimi regis Franciæ inveniatis, & apud eum locum & auctoritatem inter primos habeatis, merito die noſtæque cogitanda debetis, ut ipſe Deus hanc gratiam vobis conſervet & amplier. Quod nullo modo melius conſequi poteſtis, quam ſi fidei & eccleſiæ defenſione toto viribus procurabitis. Certi ſumus ad notitiam veſtram diu perveniſſe, quemadmodum pro hæreſibus, bellis ac vitiis ex populo Chriſtiano extirpandis hoc ſacrum generale concilium apud Baſileam congregatum legitime ſit, quibus rebus cum nihil Deo gratius & Chriſtianiſtati utilius fieri poſſit, merito ſperare poteritis gratiam Dei & hominum vobiſcum permanturam, ſi huic ſacro concilio favorem vobis poſſibilem præſtiteritis. Itaque curare, quantum in vobis eſt, debetis, ut hoc concilium a Spiritu ſancto incepcum veſtra opera & diligentia creſcat, & humana obſtacula, quæ illud quoquo modo impedire poſſent, pro viribus tollere & amovere. Qui enim adverſus hoc concilium aliquid agit, cauſa eſte videtur ut hæreſes, bella & peccata in Chriſtianitate perdurent. Qui vero illi favet, eſt protector fidei, procurator pacis ac ſanctæ reformationis. Audimus prælatos eccleſiæ Galicanæ apud civitatem Biturticenſem convenientes inter ſe conclusiſſe ad hoc ſacrum concilium venire: quæ res non ſolum præſato Chriſtianiſſimo regi ac regno ſuo honorem & utilitatem maximam allatura eſt, ſed tori Chriſtianitati proficiet: propterea vos efficaciter rogamus & hortamur, ut apud ipſum dominum regem diligenter intercedere velitis, ut prædicta conciliio per adventum prælatorum ad ipſum concilium fiat cum ambaſiata neceſſitatiſ demandetur. Ex quo (ut prædiximus) D procul dubio gratiam Dei & hominum vobis & veſtræ poſteritati comparabitis, & univerſalem eccleſiam ad omnia veſtrum ſtatum & honorem concernentia, exinde obligaram efficietis. Baſileæ ut ſupra.

XXIV.

Ad archiepiſcopum Rhomenſem cancellarium Franciæ.

Sacroſancta, &c. reverendo in Chriſto patri domino archiepiſcopo Rhomenſi, &c.

REſcripſit nobis venerabilis vir prior conventus Chamberiaci ordinis Prædicatorum, ambaſiator noſter, quanto zelo huic ſacro conciliio affectiuſ, epiſcope profectiuſ defenderitis & cum diligentia quæratis: pro qua re, quia cauſa Dei agitur, ipſe vobis in hoc & in alio ſæculo digne retribuat. Eccleſia vero pro hujuſmodi favore, quem ſibi impenditis, ſuarum orationum & meritorum apud Deum participem fuciet, & ad omnia veſtrum honorem & ſtatum concernentia obligatam ſe vobis merito poſiteetur. In hac re, quæ veſtram paternitatem tamquam Chriſtianum & antiſtitem non A minus tangit quam nos, nil aliud dicendum videtur, niſi ut ſolita diligentia opus hoc ſibi vinum proſequamur, ut, quo ſit, cum extirpatio hæreſum, pacificatio populi Chriſtiani, eradicatio vitiorum ſequi ſperetur, quantum apud Deum meritum, & apud homines laudem accepturi ſitis, optime intelligitis. Scribimus Chriſtianiſſimo regi Franciæ, & ſuo conſilio, & quibuſdam particularibus apud eum potentibus, post idem prior ex veſtro concilio nos adviſavit, & literarum copias hic interclusas mittimus. Si quid illud ad prolecutionem illius rei, nec non ad pacem pracliuſſimi regiſ Franciæ, ad quam toto corde aſpiramus, faciendum videtur, vos maxime deprecamur ut nobis ſignificare velitis.

XXV.

Ad archiepiſcopum Lugdunenſem.

Sacroſancta, &c. reverendo in Chriſto patri domino archiepiſcopo Lugdunenſi ſalutem, &c.

CUm magna jucunditate & exultatione audiſimus literas quas ad nos & reverendum in Chriſto fratrem dominum epiſcopum Lauſanenſem cum adviſamentis eccleſiæ Galicanæ deſtinaſtis. Intelligentes ex his & aliorum relatu, quanta prudentia & ſollicitudine in congregatione prælatorum apud Biturin in favorem hujus ſanctæ ſynodi, ac tutius Chriſtianitatis, laboraveritis, & quid per medium veſtræ ſapientiæ ac diligentiæ Spiritus ſanctus ibidem conſtituit fecerit. Hinc hoc clarius perpendimus hoc ſacrum concilium ita ſtabilitum, ut jam modicum de humanis obſtaculis timeri poſſit. Hoc tam magnum ac ſolitum novum ipſiuſet veſtræ adhibitæ circumſpectioni, & quod ibi conciuſum eſt, veſtra opera contigiſſe exiſtimat. Pro quo ſi ipſi omnipotens Deus, cujus cauſam tam laboriſoſe vitilitereque defendiſtis, reddet vobis in cælo præmiorum mentarum bonam, conſortem, congratiam, & ſuperaffluentem. Nos omnes quicumque in hoc ſacro concilio ſumus, auditis his literis, mira in vos ſcimus dilectione, & nonnea veſtrum ac laudes in ore omnium paſſim refonant: vos patrem, defenſorem ac protectorem ſacri concilii omnes appellant. Agite igitur, optime antiſtes, quemadmodum cœpiſtis, & opus tam laudabile, veſtra virtute in eccleſia Galicana inchoatum, cuinimini ad finem perducere, & concilio Dei per celerem adventum prælatorum re ipſa complentur; præſertim ut paternitas veſtra, ſicut auctitæ ſuit hujuſmodi deliberationis, ita primus ſit in exequendo. Nam cum alii vos hoc proficiſci viderint, mox ſequentur. Adventus veſter ad nos judicio omnium multo utilior reputatur, quam proficiſcendo ad Urbem. Timemus ne abſentia veſtra aut diuturna mora ſacro concilio ſit damnoſa, & accaſſus ad Urbem in nihilo fructuoſus. Ex hac quæ a ſede digoſa percipimus, qui concilio adverſantur ita fixi in ſua opinione videntur, ut in perſuaſionibus humanis modica ſpes habeſi poſſit. Spiritui ſancto & nobis vitium eſt, ut omiſſo accaſſu ad Urbem, ad hanc ſacram ſynodum, quam a Spiritu ſancto regi non dubitamus, quanto citius propereta; vestra ſi in congregatione prælatorum apud Lugdunum praeveritis aliquamdiu pro utilitate concilii immoradam, hoc veſtræ ſapientiæ committimus.

mus. Valete feliciter. Scriptum Basileæ, ut supra, & datum.

XXVI.

Ad regem Poloniæ & alios.

Sacrosancta, &c. congregata, serenissimo domino principi dominoVladislao Poloniæ rege, &c. regiæ dignitatis prosperum augmentum, ac omnipotentis Dei benedictionem.

NOn ambiguimus satis diuque diveulgatum esse apud veritatis tenaciores, fœmineam hanc synodum in hac civitate Basileensi sitæ congregatam existere, pro rebus ecclesiæ & omnium orthodoxorum promoverendis & bene gerendis, pro repiiam hæreticorum de finibus Ecclesiæ extirpatione, morum deformium in concilio Basiliensi emendatione, proque bellicum cladium, quæ, proh dolor, ibi temporibus populum Dei circumdant, fedatione: quibus nihil dignius, & fideli populo salubrius sub cælo valet afferri. Unde ô quis velum Dei in corde gerat, si quisquam principum sublimem subjectorum atque communem profectum & utilitatem, prout ad hoc tenetur, quærat, nox facrum hoc concilium dignificare, fauorare & promovere tenetur, ejus fanctissimis determinationibus firmitter inhærendo. Contraria vero & præjudicialia sibi poffitentes ad conflictum, & ut auferantur de medio, totis viribus in Dei obsequium debet aspirare. Quamobrem vestram dominationem ac regiam celsitudinem, ut principem catholicum, & fidei Christi fidelem propugnatorem, obsecramus & exhortamur per viscera misericordiæ Dei nostri, quatenus ad tam necessarium & accommodum opus expediendum, & Deo duce perficiendum in populo fideli, placeat aliquos dociles & peritos, divinarum & humanarum rerum experientia imbutos, ad hanc nostram congregationem quantocius deliberare: nec non reverendos patres archiepiscopos, episcopos, abbates, cæterosque, qui de jure vel consuetudine facrei concilii generalibus interesse tenentur, sub vestræ dignitatis juridictione & protectione temporaliter constituto, per literas vestræ serenitatis solicitare, & modis aliis congruis inducere, ut non poffponant ad convenendum illico nobiscum: & prout præfata fama de vestra celsitudine volat per orbem universum, qualiter, ut principem catholicum decet, contra perfidos hæreticos potentiæ vestræ virilitter expandittis; sic exhortamur vestram serenitatem & exortionem, ut in exaltationem facræ fidei ferventi animositate, ad conundem inimicorum reductionem in unionem fidei catholicæ, operam continue dare velitis, Christi fideles ad hoc viis ac modis conveniendibus inducendo & consortando, &, si opus fuerit, etiam manu armata pugnando & resistendo, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, fideli catholicæ incrementum, & ecclesiæ sacrosanctæ continuam prosperitatem; quod quoque ad principatus vestri honoris titulum credit, pariter & decorem. Nec moveat vestram dominationem rumor de diffolutione hujus facri concilii. Si quis ad præfentiam vestræ serenitatis forsan delatus est, qui ex levitate & fraudis suggestionum haud dubium profitis. Quidnam nostra hæc synodus est ad conflictum fidei exhibitæ, & eandem fundationem, & fundamentum, in eadem exaratoris opportunitas, quæ de jure vel consuetudine in falsivisoudisibus apposi fes intelligi consueverunt, ac eadem pro inclusis habet & apponit, ita ut plena securitate & libertate tam vos, quam vestri familiares, in personis & rebus ati possitis, sine ullo gravamine aut offensione, damno vel injuria, tam personali, quam realis, & etiam verbali, in veniendo, stando, & ad prædictum fanctissimum dominum papam redeundo; cum hac tamen conditione adjecta, quod nec hic nec extra aliquid attentetis contra ipsum vel divisum, per viam executionis aliquorum processuum, literarum vel mandatorum, per vos vel alios, in ipsorum hujus facri concilii, aut suppositorum ejus: nec hoc accipatis, quasi aliquid hujusmodi de jure fieri posse hæc sancta synodus hujusce, quæ nostra est fide, & in secunda sessione declaratum existat, quidquid in præjudicium hujus facri concilii attentaretur, id fore nullius roboris vel momenti. Sed ad evitandum scandala quæ contra talia tentantes contingere possent, vobis, ut etiam hæc sancta synodus, ut postpuam ad vestra proposita & explicata responsum dederit, vel vos requisierit, ut ad prefatum fanctissimum dominum papam, relatori quæ vidistis & audistis, revertamini a divina civitate infra octo dierum requisitionis computandos, in nomine domini iter vestrum versus ipsum fanctissimum dominum papam per viam rectam arripere debeatis, ipsum faltem usque ad metas Italiæ inclusive fine fraude & dolo continuando. Exhortatur insuper eadem sancta synodus omnes & singulos Christi fideles, cujuscumque dignitatis, gradus, status aut præeminentiæ existant, spirituales & temporales, etiam regali, ducali, archiepiscopali, episcopali, vel alia quavis prefulgeant dignitate, universitates, & communitates, rectoresque, quatenus literæ ethibitæ fuerint, eidemque in virtute fanctæ obedientiæ mandat, ut si per eorum domicilia, territoria, civitates, opida, castra, pitra, villas, castella, aut alia loca vos & quemlibet vestrum transitur contingat, sub pœnis, fententiis, & cenfuris tam in Concilium Basiliensi & Senensi, quam hujus sanctæ synodo di facris decretis contentis & fulminatis, diffistite injungendo, quatenus vos & vestrum quemlibet cum comitiva hujusmodi fecuros, liberos & tutos, cum rebus & bonis vestris universis ire, stare, & redire, sine molestia & impedimento permittant, & locutriate & conducta a nobis requisita, quoties opus fuerit, favorabiliter providendo.

Datum Basileæ in congregatione generali dictæ sanctæ synodi, die Veneris decimoottavo mensis Julii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoecundo.

XXVIII.

Bulla per concilium Basiliense missa ad facri imperii electores.

Sacrosancta, &c. venerabilibus archiepiscopis, & dilectis ecclesiæ filiis nobilibus viris, dominis illustribus, facri Romani imperii electoribus, salutem, &c.

DEus pius & misericors reges & principes in terra constituit, ut sanctissima templaque

a sua defenderent, & veluti quadrige quædam arcam ecclesiæ sanctissimam deportarent. Sunt ergo agri dominici cultodes, pastores, arces, & divinæ humanæque legis vehicula atque portus: quamobrem & commissam eis curam intelligerent, nihil magis fe debere existimabunt, quam ut ecclesiam sanctam, pro qua Christus ne petiret in cruce ovavit, tueatur. Quod ubi fecerint, tunc rectæ reges feu principes appellati poterunt, & Dei, qui eos fupra homines constituit, judicia mirabilia. Porro in eo nunc tempore fumus, ut ipsorum suffragiis & auxiliis eamdem ecclesiam implorare oportear, ut finem quemdam ofledere necesse fit, cujus favoribus freti hoc conveniunt, dum remedium nullum melius vilum fit ad hujusmodi flagitia tollenda, quam ut facra synodo generalis accertitio habertur, per cujus auctoritatem diffidia abususque abfcisi tolli possunt: talia enim fuere cartas fuper antiquum humani generis hoftem devicit, & deformitates ecclesiæ fustulit. Tefte fant Ariani, Nestorian, Sabellian, aliique hæreticorum, qui cum philosophorum fcholis expugnari non potuere, facrorum concilionum fententia everfi funt. Denique quanta Temper fuit ipsorum fecorum generatorum, ipsorum auctoritas, canonica fcriptura, quam universalis recipit & dogmatizat ecclesia, demonstrat, dum quatuor fynodos ut facra evangelia recipit docet, veluti quæ columnæ & bases quadam fint in firmamentum Christianæ religionis poffitæ: per quas enim cæteroqui ipsa ecclesia claritate conclarat, & hæreticorum impietas conculcatur. Alias etiam synodos facras titulus & legitimo facerdotum radiantes ut candelabra & fpecula militantis ecclesiæ coli amplectique fouder. Quamobrem dudum catholici principes, cæteroque populum Christianum varia occasione indiet magis ac magis deprimi & labefactari, præterita tempora, quibus evenerunt limitis recolentes, fummopere ad hujusmodi generalis concilii intendeteant. Itaque facra Constantiensis fynodus inde profecta est, qua conflatissime fanctioni fuit, ut de cætero generalia concilia certis flatuis temporibus tenerentur, quasi ex præjudicia videretur, per quam ad mores reformandos & pacem reorganandam offer aferetur. Denique ad hoc devenimus, etiam auctoritate domini Eugenii papæ moderni, ut tandem extirpatis hæreticis, flagitiis & deformitatibus fabantur, ac omnis pacis dulcedine necretis, quandoque facer ordo resloreat, & leges ac mores diu perditi revivifcant: cæque acta jam feliciter extitissent, nisi diffi domini Eugenii papæ diffolutionem impedimenta notoria obstitissent. Nihil enim adeo varavit, quam ut præsenta fua diffolutio hujus fynodi effectus moderaret, nunc autem, nunc literis fignificata variis fcriptis, conflictum animos excitando, ut rei tam excerabili annuerent. Sed veritas, quæ dum plene defenditur raro vincitur, invicta remanfit; atque omnis errorum nucleus adunc indeo profoperatum malo minime dubitamus. Proinde decreti adunationis detinetur, cur tam animi vestri erigi tantoque ardore obfecrari videntur, cum obfeurtate cohortartique non definatur, ut in procelis adverfis eumdem dominum Eugenium incepto fupergedere; imo id fupendum magis extitit, ut pontificatum fufpendionis præmum continenes relaxare ac alterare deberemus. An non, cogitatis, quid idem dominus Eugenius patravit, quid indies induratio animo molitur, jactata fcilicet fundamenta

a) nobilibus

b) Defendatur Eugenius.

menta recuperandæ quandoque pacis, & mo- A negare minime potuimus. Sed cum nullum de
ros reformationis, eventere, dum sacratissimum certo dilationem expetere, & decretis nostris
hoc concilium tam legitime inchoatum nititur libere acquiescere pollicitus solemniter existerit,
annullare? An non videtis, si hoc fieri contingat, quod in prædictorum decretorum insuper irritum
pareatur, ut non solum hanc Synodum eman- & diximus & constituimus solemni in sessione
cipare opporteat, sed ne de cætero aliæ fiant fa- nullum alium de cætero ad cujuscumque initiandum
cile eventurum? Profecto in id fas pejore vi- terminum prorogandum. Minime autem du-
dentur intentio, ut quod per totius orbis salutem bitamus, si hæc vobis innotuissent, quod pecces
vestris & aliorum principum consiliis auxiliisque hujusmodi porrectæ non fuissent. Neque
effectum est, momento excidat absoluatque. ambiguo dicis, & quid fit quod fine Christiani
Arbitramini ergo, quantum, quale, quid ex populi diffentione & Christiana pietas feri
humeris nostris pendeat, quid sit insuper quod possit, non obliti ingentium meritorum vestro-
agatur, & a quibus id tam enixe rogantur fi- rum, & nec ignari quanta & qualia in univer-
nempe Christianus populus, quem eluriens, sali ecclesiæ commoda indies adhuc valeatis,
discriminique perditum repetens, ex nobis ju- quam libenter vestram in complexentiam agen-
stitiam expectat, & pigra tali dominabilter im- tes, facionisque Deo dante, dum ad tali
pedire vellet. Nos autem universalis conciliatis & facinoris obnubiri. Satis ergo, civissimi fi-
ecclesia judicatorus malignantium impietatem, lii, nos in justitiæ dextera hujusmodi excessus
vindicatorisque eamdem in dextera virtutis fua; propellere, & vineam domini sub veritatis cly-
quod ergo nobiscum est, a nobis non ex- peo reformare. Imitantur, obtecratus, Chri-
petite, civissimi filii. Ac primum illi rogare quod tianissimus ac serenissimus illum Romanorum
decere, & licet rogatos facere. Nostra siquidem imperatorem Carolum Magnum, qui cum
cura ex præcipua esse debet, ne universalis ec- Romæ Synodo congregata, ne adversus Syma-
clesiæ auditoriatus contemnatur: atque ut pote- chum papam accusatoriam audiret debaterit, inter-
stas, quæ sibi a Deo tributa est, illibata per- rogaretur quam in partem judicium tum pe-
manent; quam violare idem dominus Eugenius deret. Deo inspirante, respondit, Synodalis
nocorie vitet est, dum hanc Synodum præcipisti tio ad sibi interim in tanto negotio responsa prælati-
tebo dissolvere tentavit: &, quod est gravius, one & statuere, nec aliquid ad le pertinere
obstinate perseverare non desinit. Quomodo tentium de ecclesiasticis negotiis pertinere.
ergo non hanc tam ecclesiæ periculosam difli- quidem & facietis, ut certissimi pene forus;
multare poterigaretur pollicitus, nisi tanti ec- apud Deum immortalem gratiam & apud hom-
clesias participes ejic velimus? Denique, si im- ines laudes amplissimas consequenti.
punis & incapacitatus excellus hujusmodi relin- Datum Basileæ, &c.

Ps. 6. omnes.

Ezech. 34. Ecce ego ipse requiram oves meas, Matth. 18. Dic Ecclesiæ.

Ecclesia Christi est illibata. Ecclesia Christi est illibata.

XXIV.

Licentia exercendi officium procuratoriis causarum facro Basileensi durante concilio.

Sacrosanctis, &c. dilectis ecclesiæ filiis magistro Joanni Crest rectori parochialis ecclesiæ sancti Laudi Columbæ Colonienfis ac literarum apostolicarum scriptori & abbreviatori salutem, &c.

VIrtutæ ac morum honestas, aliaque virtutis opera, quibus splendere dignosceris, nos inducunt ac te specialibus favoribus ac gratiis prosequamur. Hinc est quod nos tuis supplicationibus inclinati, tenum qui in facerdotio confiturus ac rector ecclesiæ parochialis sancti Columbæ Coloniensis, nec non literarum apostolicarum scriptor & abbreviator, ac hæc facro concilio incorporatus existis, ut in quibuscumque causis beneficialibus, profanis, civilibus, matrimonialibus, criminalibus, civiliter intentatis, seu mixtis, durante hoc facro concilio, ea quæcumque ipsum facrum concilium super hoc aliter duxerit ordinandum seu providendum, inibi officium procurationis causarum, quemadmodum in Romana curia auctoritate apostolica, ac in facro Pisano & Constantiensi concilia hactenus exercere consuevisti, libere & licite exercere & procurare in eisdem causis vestras, feliciter recordationis Joannis XXIII. & Martini V. ac aliorum Romanorum pontificum constitutionibus & ordinationibus, etiam jurisdictionis per te super hoc forsan prestitis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate nostra tenore præsentium de speciali dono gratiæ dispensamus. Volumus autem quod ecclesia hujusmodi & alia beneficia ecclesiastica quæ obtines, propterea non fraudentur, quin debitis obsequiis, sed animarum cura in ecclesia, & omera in beneficiis ipsis incumbentia congrue exercentur: decretis insuper irritum & inane, si fieri super his per quosvumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentatum.

Datum Basileæ Nonis Novembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

XXV.

Executoria prohibitori Lyrensis super sententia diffinitiva in curia Romana dudum cum invocatione auxilii brachii secularis.

Sacrosanctis generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, venerabili episcopo Adrianensi & dilectis ecclesiæ filiis, sancti Lauri Zaragozensis, ac sancti Severini Trajectensis sapæ Mosam, Trajectensis & Leodiensis diœcesis ecclesiarum decanis, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

AD compescendos contatus nefarios perversorum, qui perfidiæ & loca ecclesiastica super bonis & juribus suis offendere, ac multiplicibus perturbare molestiis non verentur, tanto magis per nos decreti generale concilium de opportuno remedio providere, quanto per amplius tuitabunt hujusmodi & malestiæ in divinæ majestatis offensam, nec non ecclesiasticæ libertatis dispendium, redundare dignoscuntur. Dudum siquidem cum in diversis mundi partibus confuales civitatum, rectores, nec non alii, qui potestatem habere videbantur, sæpe onera frequenter imponerent ecclesiis, ut decretorum consistorium factum fuisset decerdotium videretur, quam sub Pharaonis fuisset qui legis divinæ notitiam non habebat, ac quemdam, omnibus alis derrotari fabricavit, faccedotes & possessiones eorum in priflina libertate dimisit, & de publico eis allimonium ministravit: in concilio Lateranensi ecclesiæ immunitati providendo sub anathematis diffinitione prohibuit exitiis, ne confules, rectores, aut alii præditi, ecclesias & vicos ecclesiasticos violare, seu collectis, aut exactionibus aliis aggravare præsumerent, transgressores de fautores eorum præcipiendo anathematis sententiæ subjacere, donec satisfactionem impenderent competentem. Et etiam deinde in generali concilio editum fuit, quod si episcopi fuerit fimul cum clericis, etiamsi tantum necessitatem vel ocfitatem inspicerent, ut absque ulla coactione ad revelandas communes militares vel necessitates, ubi laicorum non fuppeterent facultates, subsidia per ecclesias laicis duterent concedenda, minime fuper hoc consulto Romano pontifice, concessiones & sententiæ, quæ a talibus vel de ipsorum mandato forent promulgatæ, esset irritæ & inanes, nullo omnino tempore valituræ. Ac etiam in ipso generali concilio decretum existit, illum, qui intra tempus sui regiminiis, propter fractiones constitutionum vel functionum, hujusmodi fuffinxerit anathema, tamquam post illud non esset ad satisfactionis debitum compellendus, nec ipsius laicorum, qui non satisfecerent illi mentem, manente ecclesiastica certana conclusum, donec satisfacerent competenter, cum faccedens in onere, qui fuhbitoterunt in honore. Pulsmodum vero felicis recordationis Honorius papa III. attente considerans, quod quondam Friderici II. olim Romanorum imperatoris, tunc sub obedientia & devotione sanctæ Romanæ ecclesiæ persistens, ad laudem ejusdem ecclesiæ & sacri decus Romani imperii, capitani sibi depurgatis quorumdam erroribus & iniquis statutis penitus destitutis, de cetero ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ plena viguerit, quiete, & securo libertate gaudeant, ac ipse & ipse ac

Ps. omnes.

Ecclesia Christi est illibata. Ecclesia Christi est illibata.

Ecclesia Christi est illibata.

Ecclesia Christi est illibata.

*

tendens, quod quorundam perversorum iniquitas adeo abundavit, ut non dubitarent contra ecclesiasticam disciplinam & sacros canones statuta sua confingere adversus ecclesiasticas personas & ecclesiasticam libertatem edificili lege hujusmodi statuta iniqua irriraverat, & præceperat irrita nuntiari; & omnia statuta & constuetudines, quæ civitates & loca, potestates & consules, aut quæcumque alia personæ, contra libertatem ecclesiæ, vel personas ecclesiasticas, ac bona hujusmodi, edere aut ferrare tentarent, contra canonicas vel imperiales sanctiones, de ipsorum capitularibus in sua duos menles post ipsius legis publicationem penitus abolevi faciente; & si de cetero talia attentarent, illa ipso jure esse decrevit esse nulla, & eos sui pontificatus privatos. Nec non ipsum, ubi talia deinceps præsumpta fuissent, banno mille marcarum auri, fisco imperiali præcepeat subjacere. Potestates vero, consules, statutarii, & scriptores statutorum prædictorum, nec non consiliarii locorum ipsorum, qui secundum statuta & consuetudines memorata judicarent, extunc esseut ipso jure infames, quorum sententias & actus legitimos statuerat aliqualiter non tenere. Quæcumque ipse pontifex pratatum constitutionum inventi forent contemporanea, bona eorum per totum imperium mandavit impune ab omnibus occupari, & tamen nihilo minus illis pœnis, contra tales in eiusdem generalibus concilii promulgatis. Et insuper voluit idem tunc imperator, ut omnes communitas vel personas publica vel privata, collectas, seu exactiones, angarias, vel pangarias ecclesiæ vel aliis piis locis aut ecclesiasticis personis hujusmodi imponere, seu invadere ecclesiasticas bona præsumerent: quod si fecisi facerent, & requisiti ab ecclesia vel imperio hujusmodi emendare contemnerent, reliquiter refunderent: & nihilo minus banno imperiali subjacerent, quod fine satisfactione debita nullatenus remitterent. Statuerat insuper, quod quæcumque communitas vel persona per annum in excommunicatione propter libertatem ecclesiæ violatam perfiteret, ipso jure similiter dicto banno imperiali subjacerent, ita quo nullatenus extraheretur, nisi prius ab ecclesia beneficio absolutionis obtento. Et insuper ordinaverat, ut nullus ecclesiasticus personam in criminali quæstione vel civili ad judicium secular trahere præsumeret, contra eadem canonicas sanctiones & constitutiones imperiales: quod si fecus fuerat, actor a suo jure caderet, & judicatum non teneret, & judex foret extunc judicandi auctoritate privatus: quodque judices temporales, qui clericis & personis ecclesiasticis justitiam denegare præsumerent, tertio requisiti suam jurisdictionem amitterent, constitutionem ipsam, de consilio etiam fratrum fuorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, qui tunc erant, auctoritate apostolica approbans & confirmans, ipsam mandavit inviolabiliter observari: nec non statutaves & scriptores ac violatores prædictos excommunicatos eadem auctoritate nuntiari. Et deinde ad audientiam divæ memoriæ Catoli IV. etiam Romanorum imperatoris semper Augusti deducto, quod nonnullæ seculares personæ in potestatibus & officiis publicis constitutæ, videlicet duces, marchiones, comites, barones, & alii domini temporalis, nec non consules civitatum, oppidorum, villarum, & locorum publicorum, in diversis provinciis ejusdem imperii, Dei timore postposito, statuta singularia & iniqua ordinantes pro parte sua in fatta contra pias personas ecclesiasticas, & ecclesiarum libertates, ac eorum privilegia condiderant, illique de facto in publice urbanum contra canonicas & legitimas sanctiones, ipsorum quod nulla bona temporalia in potestatem ecclesiasticam transferentur, & ne clerici in civis ordinibus constituti ad agendum & respondendum in civilibus, & maxime in pis causis, aliquatenus admitterentur: quodque excommunicationes, ipsi, & prædicti ordinis, ita civili foro minime repellerentur. Et insuper prædicti domini temporales, consules & rectores, qui per secularem potestatem bona clericorum occuparent, arrestarent, & obstaculo civili facilium minuerent atque refringerent, exactionis & tallias indebitas de bonis & redditibus ecclesiarum exigerent & ecclesiasticas libertates ecclesiarum & personarum earumdem devastarent incendiis & rapinis; contractus inter clericos & laicos factos legitime ad libros civitatum, villarum, & locorum prædictorum, inscribere & sigillare recusarent, donatarque & legata ad fabricas ecclesiarum & fructuarum, contra prætorium volantarum & ipsum pontium interest, temere usurpare præsumerent, ac in fraudem & odium clericorum de bonis etiam & rebus eorumdem ordinarent, quæ non cum negotiationum, sed & pro eorum propriis caliibus per eorum terras ducebant seu duci facebant, relutium exigere & recipere non verebantur & configentes ad ecclesiam & eorum concordia, decinde extrahere contra canonicas & imperiales sanctiones hujusmodi præsumpserant & præsumebant. Idem Carolus imperator, tamquam Christianissimus princeps, volens in prærimis providere de remedio salutari, etiam de quodamdem dicum principum, comitum, baronum, militum, fidelitumque aliorum fatri imperii impedicti consilio, auctoritate imperiali, quæcumque statuta & constuetudines prædicta, tamquam per causas & civilas sanctionis expresse reprobata, cassavit, irritavit & annullavit, ac cafla & irita, nullisque esse voluit roboris vel momenti; præcipiens illis imperiali banni pœna universis & singulis principibus & dominis temporalibus, consiliibus, potestatibus, & aliis in officiis publicis in eodem imperio constitutis, quatenus extunc eorum statuta & ordinationes, licet in præjudicium ecclesiasticæ libertatis edita fuerant, omnino revocarent, & de luce tollerent: quodque fecerunt ea non judicaverant amplius, nec sententias dictarent, aut de eisdem in judicio vel extra judicium quomodolibet ipso fe de contra eaedem ecclesiasticam libertatem potirentur. Pronuntiavit insuper & eadem decrevit auctoritate, quod ipsorum talcus cujuscumque status & conditionis existerent, tanda exercitus & proprie temeritatis audacia facerdotem aut clericum ecclesiarum vel religiosum diffidarent, proferrent, capiverant, spoliarent, occiderent, mutilarent, aut in carcere detinerent, vel hujusmodi malefacia perpetrarunt fieleiter receptarent, vel eis favorem præstarent, præter pœnas a facris canonibus & legibus sanctionibus in tales inflictas, eo ipso redderetur infamis, & omni honore privatus, nec ad placita, vel consilia nobilium admiteretur quovis modo, hortans insuper in domino & requirens ecclesiasticos prælatos, in illis partibus in quibus commiteretur, ut in conditutos, ut legem imperialem hujusmodi per eorum ecclesias & synodos publicarent, ac transgressores hujusmodi per simulatam ignorantiam, fosse valerent in hac parte malitiam excusare, prout in constitutionibus & sanctionibus conveniunt. Honorii prædictorum ac imperialibus præfatis plenius continetur.

Cum autem, fieri famentabili querela dilectorum ecclesiæ filiorum abbatis & conventus monasterii sanctionum Cornelii & Cypriani Novivilis, in Diœcesi Lugdunensi, Cameracensis diœcesis, decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum cum cura & sine cura, decanatus ruralis Walacriæ Trajectensis diœcesis, super accepimus, quod nonnulli principes, duces, comites, barones, milites, communitates, & alii, seculares potestates, earumdem constitutionum, & sanctionum canonicarum & legalium fortiam ignari, contra ipsas a decanis & provisoribus beneficiatis prædictis, ab abbate, monachis & conventu monasterii prædicti, eorumdemque fidelitis, communitates vel divitias, facultates & possessiones illicitas hactenus extorferunt, & adhuc extorquere nituntur, ac etiam bona ipsorum communiter vel divisim decanati vel provisoris, singulorum beneficiatorum prædictorum invaserint, arrestaverint, occuparverint, detinuerint, & fois usibus applicaverint, nec non occuparit, invaderit, arrestare, detinere, ac etiam eisdem fulo usibus applicare similiter de facto præsumunt in animarum fuarum periculum, nec non decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum prædictorum, abbatis & conventus monasterii prædicti, eorumdemque fidelitis hujusmodi conjunctim & divisim, non modicum præjudicium atque damnum: nos in primillis decano & provisori, singulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui monasterii prædicti, eorumdemque fidelitis, præfatisque & fatutis communitates & divitias, de opportuno remedio providere volentes, diferetioni vestræ tenore præsentium in virtute sanctæ obedientiæ diffidias, præcipiendo mandamus, quatenus vos vel alter vestrum per vos vel alium seu alios, decanos & provisori, singulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui monasterii prædicti, eorumdemque fidelitis prædictis, contra quolcumque transgressores & violatores conditionum & sanctionum earumdem, cujuscumque status, dignitatis & excellentiæ fuerint, efficacis defensionis auxilio assistentes, non permittatis eos contra canonicas & legales sanctiones & constitutiones hujusmodi indebite molestari. Nec non eaidem constitutiones & sanctiones, ubi & quando expedire videritis, solemnitate publicantes, faciatis transgressores & violatores hujusmodi, prout justum fuerit, ac ubi & quotiens expedierit, tandia exercitos & anathematizatos publice nuntiari, donec ab earumdem tallarum, collectarum, impositionum, & quarumlibet aliarum, nec non bonorum decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum prædictorum, abbatis, monachorum, & conventus monasterii prædicti, ac eorum fidelitorum invasione, arrestatione, occupatione, detentione & applicatione omnino desistant. Nec non etiam efficacier cellitantium eidem decano & provisori, singulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui, eorumque fidelitis monasterii prædicti occasione prædictorum, per eos communiter vel divisim latis seu gravatis, tallia, gabellas, & exactiones ipsas, ac etiam bona ipsorum decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum prædictorum, arrestata, occupata, detenta & applicata, communiter & divisim, ipsis eorum quæ per fe vel aliud illa prætextu quomodolibet receperant, imo verius temere & illicite usurparerint, a fe libere omnino restituant, & in nullo ipsis calliis pretexit quod de cetero talia non committent, & ea committentibus non præstent auxilium, consilium vel favorem, contradictores per conforum ecclesiasticum & alia juris opportuna remedia compelendo, invocato, ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Cæterum si forsan hujusmodi transgressorum, aut violatorum, vel ea fieri mandantium, ipsique contestantium fei dicam in illis per fe vel alios diœcesi vel indiœcesi, publice vel occulte auxilium, consilium vel favorem, præsentia præmonitionibus & requisitionibus per vos de ipsis fieriis tute decure vel comunde haberi nequiret, vos nobis monitiones & requisitiones hujusmodi ac citationes qualibet per edicta publica in locis aliqueuda publicis, de quibus fit verisimilis conjectura, quod ad notitiam diditorum sitatorum & monitorum hujusmodi pervenire valeant, faciendi plenam & liberam concedimus tenore præsentium facultatem: volentes quod monitiones, requisitiones & citationes hujusmodi perinde ipsos citatos, requisitos & monitos (ut præmittitur) affiens, ac si eis facie, infinnatæ præsentialiter & personaliter existitent: non obstantibus statutis piæ memoriæ Bonifacii papæ VIII. quibus cavetur, ne aliquis extra fuam civitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam dietam a fine fuæ diœcesis ad judicium vocetur: fed ut judices extra civitatem & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quolcumque procedere, aut alii vel alia vice, fuæ committere, feu aliquos ultra unam dietam a fine diœcesis ad mandatum trahere præsumant; dumtamodo ultra duas dietas aliquis auctoritate præsentium non trahatur, ac de petitione ultra octoaum mentum ad judicium non vocandis, quam aliis constitutionibus apostolicis contrariis quibuscumque, aut & aliquibus communiter vel divisim a fede apostolica indulcum existit: quod interdiri, suspendi, vel exerari, vel extra vel citra certa loca ad judicium revocari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Basileæ, diœdecimo Kalendas Maii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

Litteræ abrogatoriæ, seu pro Clero & Curia Romana.

Litteræ citationis.

XXXII.

Bulla prærogativarum cœnofiarum incorporatis concilio, expedita pro domino archidiacono Astensi.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, ad universalem ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

QUanta perfonæ ecclefiafticæ univerfali ecclefiæ feruitutem exhibent, tanto pluribus eos conuenit fermonibus & pracidiis commendare, ut per hoc ab indemnitatibus & oppreffionibus expediti, ad ea quæ ad ipfius ecclefiæ falutem & felicem ftatum fumpfeftandum pertinaxa habentur, nobilicum animus valeant liberius applicare. Unde illis, per quæ ftatus ipforum poftergati fimul & perturbati poffet, ore noftra eft confolatius occurrendum. Sane dudum fanctiffimus dominus Eugenius papa IV. intendens Romanum curiam pro tempore fequentes fpecialibus fauoribus & antelatiuorum profequi prærogatiuis, voluit, ftatuit atque decreuit, quod omnes & finguli, qui temporis vacationis beneficiorum fub expectatiuis, quas eis ipfe dominus Eugenius papa concefit, gratiis comprehenforum in dicta curia præfentes & antea per fex proximos præteritos menfes illum continuo fecuti fuerant, in affecutione quorumlibet hujufmodi beneficiorum, quæ tunc vacantia sitc acceptarent, & de quibus proinde eis fuerant, omnibus, cuiufcumque dignitatis, status, gradus, vel ordinis, etiamfi in procefficiis debitfet habitis diligentiores & in canonicos receptæ eftent, fub pari vel minori data gratiæ expectatiuas habentibus, & tunc a dicta curia abfentibus, præterquam præfati domini Eugenii papæ familiaribus, continuis commenfalibus, in cancellaria apoftolica defcriptis omnino præferrentur, & alia diuerfis priuilegia & antelationum clauulula concefiis, gratias expectatiuas ab eo obtinentibus. Nos itaque ad multiplicia laboris & ftudia eorum qui nobifcum in vinea domini pro hæreficis extirpandis, pace procurandis fidelibus, ac reformatione ecclefiaftici ftatus fofficiti obfequio fortiuntur & perferunt, noftræ confiderationis conuertentes lucubrum, dignumque cenfentes ex hoc perfonas ipforum, meritis fuofque laboribus gratitudinis æquo libramine, condignis fore fauoribus profequendas, horum confideratione induxit, voluimus & auctoritate uniuerfali ipfis ecclefiæ prædictum tenore ftatuimus, decernimus pariter & ordinamus, quod præfati fofficiti, & noftræ congregationi incorporati, nec non ipforum familiares, eorumdem obfequentes, quorum diu corporali nobifcum actualiter, & familiares in obfequiis hujufmodi perftiterint, in affecutione beneficiorum quorumcumque, quæ ipfis expectatiuarum eis a fede apoftolica concefiarum gratiarum vigore legitime accepterint, & de quibus fibi prouideri fecerint, omnibus & fingulis, ac cuiufcumque dignitatis & prærogatiuæ, quibus præditi in eadem curia præfentes, illamque fequentes, ut præferant, admittantur & ad ea, quæ ipfius domini Eugenii ftatuto & decreto prædicti, quo modoliber potiuntur & gaudent, ait valeant quomodo & gaudent: quodque etiam interim fo-

A nullum prorfus per hujufmodi voluntatem, ftatuium atque decretum dicti domini Eugenii papæ, ut præferitur, edita, nec non priuilegia feu antelationum clauulas quibuuis, præcipuam fuis familiaribus continuis commenfalibus concefia, præjudicium generari poffit, aut debeat, quo minus ipfi juris communis infecuto tramite beneficia ipfa dictarum fuarum vigore gratiarum affequi poffint & eiam obtinere. Imo quo juris ejufdem in judicio & extra volumus fiari judicio & dictamus, illudque inter fofficios, incorporatos, & familiares, nec non perfonas & fequentes prædictos, & quofcumque alios hinc inde pentitus obferuari, non obftantibus prædictis & aliis voluntate, ftatuto, priuilegiis, clauulis, atque decreto ipfius domini Eugenii papæ, etiamfi de illis præfentibus habenda fecit mentio fpecialis, quæ quoad fofficios, incorporatos & eorum familiares, ac alios prædictos, quoadufque perftiterint, et præferitur, volumes haberi pro fcilicet, nullifque roboris vel momenti, ac eofdemmetibus apoftolicis, ceterifque contrariis quibufcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noftræ ftatuti, decreti, & ordinationis hujufmodi infringere, aut ei auda temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præfumpferit, indignationem omnipotentis Dei & uniuerfalis ecclefiæ fe nouerit incurfurum.

Datum Bafileæ, decimo octauo Kalendas Februarii, anno a nativitate domini milleimo quadringentefimo trigefimoquarto.

B. Bunfhuten.

XXXIII.

Epiftola fynodalis concilii, qua inftituuntur indulgentiæ in venerationem facramenti corporis Chrifti.

Sacrofancta generalis fynodus Bafilienfis, in Spiritu fancto legitime congrega, ad universalem ecclefiam repræfentans.

PLafmatori omnium fomi & redemptori Deo omnipotenti laudes debitas, & pro immenfis ipfius fingulis impenfis beneficiis gratiarum actiones a luis fidelibus tunc digne illi exigere cœdimus, fi cura religionamus eifdem, quæ ad ipforum concefia fint falutem animarum, et exinde fideles ipfi & corde & animo exultantes, ipfeomque in humilitatis & ipfius mentibus præparatis, participes fieri meteantur æternæ felicitatis. Hinc eft, quod nos quarumdam literarum per Dominum dominum Eugenium papam IV. fuper veneratione fanctiffimi corporis domini noftri Jefu Chrifti, & adjectione dierum totidem diebus fidelibus tunftis de injunctis eis pœnitentiis per felicis recordationis Martinum Papam V. prædecoftorem ipfius fub certis modo & forma relaxatis conceftum, tenorem ad illefidi ecclefiæ filii, qui fupplicationes Martinum de originalibus ipfius Eugenii literis tranfumi, & prælentibus annotari fecimus, qui fequitur in hæc verba.

Eugenius epifcopus feruus feruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Excellentiffimum corporis & fanguinis domini noftri Jefu Chrifti facramentum, quod, ab impiis quæque paffionis ejus hora, dominus ipfe figna præcipit, quo nos diletti, amore fafu-

briter inftituit, ejufque commemorationem facratiffimam jugi mentis exultatione contemplantes, ut ea tuore fuipfos hujufmodi meritaxa fanguine fpiritualia diffenfare montera voit expoliciuus, ut illi confignis affegentes laudibus fua frequentius ad ipfius veneratiomem facramenti corda dirigant, & eo quo habetur corporalis præfentia falvatoris vitatio, fructus vitæ complectentes æternæ, cælefia confecrandæ; ipfium, qui fe ipforum in edulium tribuit, perpetuo confpectui. Sane dudum piæ memoriæ Urbanus papa IV. prædecefior nofter, ad orthodoxæ fidei corroborationem & exaltationem digne & laudabiliter ftatuens, ut de tanto facramento, præter illam quæ dietim in ecclefia fieret, annuatim quotidie celebrari & fpeciaiior haberetur, & ad celebrandum ejus tam excelfum tamque gloriofum feftum, quintam poft oftauam pentecofte fuffragia adjungiunt, ac Chrifi fideles quosliibet ad colendum illud donis fpiritualibus animare volens, omnibus vere pœnitentibus & confeffis, qui in materiiali officio fefti ejufdem in ecclefia, in qua illud celebrari, intereffent, centum; qui vero miffæ, totidem; & qui in primis ipfius fefti vefperis, fimiliter centum; qui autem in fecundis, totidem; illis vero qui primæ tertiæ, fextæ, nonæ, & completorii horarum officiis, pro quilibet ipfarum, quadraginta; ei autem qui per octauas ipfius fefti matutinalibus, vefpertinis, miffæ, ac prædicatorum officiis interfeiat, fingulis octauarum ipfarum diebus fimiliter centum. Et fubfequentes felicis recordationis Martinus papa quinius etiam prædecefior noftter, fideles eofdem ad imperitenda pro veneratione facramenti hujufmodi poitiora reuerentiæ & deuotionis exercitia firmiuæ cupiens, fingulis ex eis eum pœnitentibus & confeffis, qui de quotiies in ipfius facramenti pro fefto jejunium, vel loco illius aliud piam juxta laorum confilia confeffionum opus fecerent, etiam centum; & qui parochiali in ecclefia, in quibus illa celebrari contingeret, officiis interfeiat; nec non epifcopis, & aliis prælatis fuperioribus, qui diffi officiis fibenter intereffent, fed quo minus eis in ipfis ecclefiis intereffe poffent, pro conferandis fuarum dignitatum jurisbus, & aliis tunc legitime impeditis, pro matutinali decentos, & pro miffæ officiis totidem, ac pro qualibet vefperarum etiam decentos, refiguratos vero vidiffe primæ, tertiæ, fextæ, nonæ & completorii fefti, octogintas: rutiui autem in quibuslibet octauarum diebus pro fingulis matutinalibus, miffarum, & vefperarum, fimiliter centum; nec non reliquarum horarum officiorum hujufmodi, quadraginta: illis propterea, qui procelliones, in eadem ipfius vivificum facramentum dicto fefto juxta prefiatum ritus ecclefiarum deferetur, continuo fecuti fuerint, ac quibuslibet in fefto & octauarum diebus hujufmodi pro pace & tranquillitate ecclefiæ miffas devote celebrantibus, pro fingulis ipfarum, nec non aliis in eodem fefto eucharifiia facramentum devote fumentibus, etiam centum fingulis annis. Profecto vice qualibet eis, qui dum corpus dominicum, communicandis deferetur infirmis, illud cum incenfio luminari præcedendo vel fequendo veneratentur, fimiliter centum. Et qui tunc illud aliis deuoti fecuti fuerint, quinquaginta dies de injunctis eis pœnitentiis mieiteordeiter relaxauit. Ac etiam ipfe Martinus prædecefior, quod in fefto & octauarum hujufmodi in terris

a Fran. Gerent. sic.

A & locis ecclefiafticis quæuis auctoritate fuppofitis interdicto pofitum campanis, jouis aperitis, & alta voce recommentatis prorfus exclufis, fed interdictis, ut citius reconciliari fuerint, admiffis, & illis qui cualem vel occafionem hujufmodi interdicto deaffent aliari tunc nullatenus appropinquantibus; miffæ & officia prætmifia licite celebrari poffent, auctoritate apoftolica dicata concedebat. Nos vero, quos interim ad fummi apoftolatus apicem deuina clementia prouexit, etiam pro frequentiori veneratione facramenti fummis geftionem affectibus noftri partes miniffetis fuiberter impartiri, nec non relaxationes & concefiones, prædictas apoftolici roboris maniuuiais notiuni ipfarum fidelium committentes, præmiffis per eumdem Martinum prædecefiorem, ut præfertur, relaxatis diebus, alios totidem dies pariformiter eis fidelibus fuis fuiiditis adjicimus per præfentes. Et infuper uniuerfos pattiarchas, archiepifcopos, epifcopos, & alios ecclefiarum prælatos monemus & obtestamur in domino, ac eis per apoftolica fcripta in virtute fanctæ obedientiæ diffiicite præcipiendo mandamus, & in remiffionem peccatorum injungimus, ut per le vel alios eorum fubditos per fingulas fuarum ciuitatum & diœcefium ecclefias in dominica feriam & diebus quinque proximæ præcedentes, falutaribus ad veneratiomem potiiffime facramenti hujufmodi monitis & exhortationibus præfentium, quarum etiam tenor inter matutinales fefti, nec non diernum octauarum hujufmodi lectiones recitetur, literarum continentiam & effectum publicate & intimate prouteni, ut ejufdem fanctiffimi fafficgatione mylterio fubditi & fideles ipfi fpiritualium gratiarum uberiori fufcitantur augmento, & ab illo, qui fe pro ipfis immolaiiti hoftiam, ut ipfi ab ipfo ut curtum ad gloriam perducantur æternam. Verum, quia difficile foret hujufmodi literas fingulis exhiberi, voluimus, & eadem auctoritate determinat, quod ipfarum transumpto, manu publica & figillo alicujus epifcopalis vel luperioris ecclefiafticæ munitis, tanquam pretiosis (fi originales exhibentur) literis plena fides adhibeatur, & perinde ftetur, ac fi originales ipfæ forent exhibitæ vel oftenfæ.

Datum Romæ apud fanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ milleimo quadringentefimo trigefimo tertio, decimo Kalendas Junii, pontificatus noftri anno tertio.

Nos igitur volumus, & auctoritate uniuerfalis ecclefiæ decernimus, quod tenori hujufmodi ubicumque exhibitæ fuerit vel oftenfæ, & perfentibus in omnibus ftetur firmiter, & adhibeatur plena fides, ficut eiidem literis originalibus adhiberetur, fi forent exhibitæ vel oftenfæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noftræ notificationis & commonitionis infringere, vel ei auiu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præfumpferit, indignationem omnipotentis Dei & uniuerfalis ecclefiæ fe nouerit incurfurum.

Datum Bafileæ, quinto Nonas Julii, anno a nativitate domini milleimo quadringentefimo trigefimoquarto.

XXXIV.

Contra collectores camere apostolice.

Sanctissime, &c. dilectis ecclesie filiis, universis & singulis collectoribus & subcollectoribus fructuum & proventuum camere apostolice, ac universis ecclesie debitorum per Germaniam nationem, sive apostolice sive nostre auctoritatis bullas constituta, tam presentibus quam futuris & futuris, conjunctim & divisim, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

QUoniam ab initio congregationis nostre præcipua nobis cura ed necessitas proh dolor! illud Bohemorum antiquumque Græcorum diffidium prorsus extinguere; (quo autem ordine ad utraque hæc tamquam fortissima efficaces manus iam miseriman, liquido constat universis) fed cum ad ea Spiritus Sancti gratia fallibriter peragenda diversa & inevitabilia subine oportear oneris expeditam, quæ procul dubio mæsti nostri jam fere exaustis facultatibus foli supportare nequimus, hinc desuper maturæ considerationis intuentes scrutinia, nedum autem quadcunque habet ecclesia, sed & cujuslibet catholici corpus & animam pro tanto redductionis bono censiimus exponenda. Cum itaque prædam inter alia synodica statuta decreta salubriter statuerimus, de cetero occasione annatarum communium, & minutorum servitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut sub quocunque alio titulo, colore vel nomine tam in Romana curia quam alibi, pro ecclesiarum, dignitatum, officiorum & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque affectione, ante vel post, eligit nihil penitus debere aut petere, quemadmodum in nostro decreto deluper confecto plenius continetur: & nunc solum superest, ut hæc nos dicta occasione exacta ad Dei laudem pro ecclesie universalis supportandis expensis & oneribus præditis utiliter expendantur. Idcirco vobis omnibus & singulis conjunctim & divisim in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis sententiæ pœna, quam, nisi mandatis nostris hujusmodi parueritis, ferimus in his scriptis, districte præcipiendo mandamus, quatenus infra viginti dies post præsentationem præsentium vobis conjunctim & divisim, publice vel occulte factam, immediate sequentes, quilibet vestrum ita per se vel alium ad hoc specialiter constituum ad nos vestrorum iter arripiat, & inceptum continuet sine fraude cum quaterno quem de gestis, receptis & expositis per eum in hac collectione aut subcollectione officio, toto ejusdem officii tempore conscripsertis, dilectis ecclesiæ filiis deputatis nutu nostro desuper per nationem Germanicam electum, compirum & rationem de gestis, receptis & expositis hujusmodi redditurus, foluturusque & præstanturus fideliter cum effectu eiidem deputatis pecuniam omnem tempore præstantionis præmissam collectam & retentam in hujusmodi officio: & deinde congruentibus terminis apud eoidem attrepandis in eodem officio colligendam pecuniam, ipsa a jam obligatis colligenda etiam sub dicta pœna diffponat per fevel alios nihilo minus diligenter. Ut autem in his exequendis vobis collectoribus & subcollectoribus prædictis conjunctim & divisim mali possit præbeur impedimentum, volumus & sub*

AMBAXIATORUM

CONCILII BASILEENSIS

EPISTOLÆ AD DIVERSOS SCRIPTÆ,

tradituræque cum Bohemis ac Græcis habiti.

XXXV.

Epistola missa Bohemis per ambaxiatores ferentes concilii.

Universis viris ecclesiasticis & tot patis regni Bohemiæ frater Joannes Seder, prior domus Predicatorum Basiliensium, & frater Joannes de Mulhrum, ordinis Cisterciensis, sanctæ synodi Basiliensis pro certis sui & præfatum infra scriptis negotiis humilis nuntii, pacem quam secundum Deum optatis.

ETsi cuiqus vel quæque expectatio aliquid ex hac mora quæne continet, differentiæ tamen, & potissimum in ea quæ in periculo versatur salutis, multum anxietatis habere videtur admiratum. Cum igitur diffa sancta & inclyta congregatio exortum inter nos difficilium in nostam animarum Christi fungunne redemptarum vergere dolentes consilicia, & tantam jacturam cum tumoretis alia inde proveniendibus damnis & incommodis velut pia mater deplangat, salutemque vestram omni audenti deliderio (prout ex ipsius digito Dei compositis literis perpendere potestis) expetat & expectet, modicum sibi hæctenus fecisse videtur, eo quod universitati vestræ trinas ejusdem contestatur literas transmisse, nihil quotidianis eiidem nos binos cum eis nuntios pro rerum geerendarum expeditioni profectione, ne quod tam avide defiderat prosperrimum, ipsa ad vestrum aliquem, emittere. Obiatam ergo a tam pius & pacificis mentibus viam & gratiam, futori mot in Christo catiffimi, ne parvipendatis, fed tamquam ab angelo pacis celitus annuntiatam reverenter cum præsentibus (quæsumus) acciptatis, & ad componendum ea quæ unitatis & pacis sunt octasi oratores instituit, nontios confestim dirigitis ad nos bona & pura fide. Juxta commissum ac etiam consilium, auxilium, & favorem eorum, de quibus tiddum geerere possitis fidem, vestræ mitrendæ tam sufficienti & rationabili securitate venienti, flandi, redeundi, & singula fibi a vestris rationabiliter impositis agendi & prosequendi, domino & mandato diffi facri concilii providebimus, quod merito poteritis & debebitis mantere hac parte contenti. Et si aliter cautius & citius provideretur & provide tradtandum mittere ad nos huc aliquos decteveritis, cum eis super hoc medio pacificorum in omni manfuetudine & securitate agemus, & ipsorum deventuna (si nos de hoc citius certificare curaveritis, aliquesque dicti patres & domini nostri de concilio indulgebunt) libenter prælolabimur. Rogamus tamen affectione qua possumus, & hortamur in domino, quatenus pro vestrorum caveuda securitate, pro nostra adinvicem cohentegranda in benevolentia societate, tales & tam rationabiles vias & modos concipere & offerre, & hujusmodi ex adverso oblatos recipere & admittere fiuderatis, ut evidenter appareat quod ea quæ verjatis funt bono & decenti ordine fiuderatis, ut cum de concordia fidei & simplici intentione intendimus, quocumque

A lis personis spiritualibus & secularibus, cujuscumque, etiamsi regalis, cardinalatus, vel pontificalis dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, sub dicta excommunicationis laise sententiæ, collegiis vero & universitatibus quibuscumque, sub interdicti ecclesiastici, quod etiam in contrafactentes ferimus in his scriptis, pœnis, districte præcipendo mandamus, quatenus omnes pecuniam prædictæ camerapostolica aut domino papæ sive nobis collectam, aut eos aut eorum alterum seu alios * sui mandato forsan depositum, vel alias quomodolibet retentem & deponendam, postquam deposita fuerit, vel alias apud eos extiterit, quam, si quavis etiam apostolica sive dicti domini papæ authoritate apud eos aut vos fuerit aliquem vestrum forsan nunc aut in futurum de jure vel de facto arrestata foret, præsentibus omnia & singula mandata, inhibitiones & processus, quafcumque centorias sive pœnas ecclesiasticas aut seculares continentia, in contrarium forsan facta vel fiendia, cassando, tollendo, irritando & revocando decreteffimus: vobis collectoribus & subcollectoribus, conjunctim & divisim, intra trium dierum spatium a tempore notitiæ præfentium immediate sequentium, tradatis & alligentur, sic & non per dictos deputatos, ac præmittitur, fideliter deferri permittant & adjuvent, nec impedimentum quodcumque sive qualecumque eius ac hoc, vel etiam ut nondum collecta pecunia hujusmodi colligatur, & ut præmittitur, deferatur, quomodolibet præfient, aut præfiari procurent, quovis quæsito colore, directe vel indirecte, publice vel occulte. At vero si (quod absit) vos aut quilquam prædictorum hujusmodi nostris mandatis non parueritis, vel non parueriti cum effectu, hunc & omnes in contrarium factos seu facientes non tamquam peccatorie citamus, & abique alterius adminiculo executionis etiamsi habere volumus, quatenus quadragesima die post notificationem præfentium sibi publice vel occulte factam, de qua ad hoc jurati nuntii nostri relatione simplici ftari debere decrevimus, si dies ipsa juridica fuerit: alioquin primo juridico exinde immediate sequenti coram audiotre curiæ camere nostræ aut ejus locumtenente, cui deluper & etiam contra obligantes, & non solventes, exempros & non exempros, quofcumque, cujuscumque status, gradus, ordinis, vel conditionis, ut præmittitur, existant, ipsetiam præfentibus tradimus potestatem, ftatiue in judicio compareant, ad videndum & audiendum se pœnas supradictas incidisse, per eumdem auditorem vel ejus locumtenentem declarari, & alias contra se ad ficsalis procuratoris nostri instantiam, ad graviores pœnas & censuras, etiam usque ad privatiouem beneficiorum & privilegiorum omnium, quæ fuerint conjunctim vel divisim obtenti, inclusive abique citatione procedi, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, VIII. Idus Augusti, anno a nativitate domini 1435.

A involuto aut contexto verborum quæ iuste & rationabiliter expeti, aut secundum honestatem reddi de facili non possint, exigere, aut pacem finialem, bonaque & sanguinem restituum alliquatenus amodo fistire, videamur: sed rationabilibus & parabilibus in lenitate contenti ad invenienda & dandam requiem animabus maisto convenientem. Quatenotis enim fieri potest, mittite quos missori estis, ne pro nimia dilatione fanctum & necessarium reformationis opus, de quo tota religio principaliter & efficacter mifla ad aratrum manu nonc agitur, aliquatenus retardetur. Melius enim est, de haud dubium falubrius, utiliiter fe in contioniis, & pacis vitia, quibus expugnamur, erigere, fedus cum virtutibus & proximis pacifici, quam languinem fundentes, & animas periclitantes, crudeliter fe in alterum armare. Exurgamus adhuc, & quæ retro funt, quantum cum domino possumus, injuriarum & offensarum oblivi, Deo reconciliari in ea quæ antra fuit pacis fodera toto nisu conemur: nec quemquam detinea ad res caducas inordinata quæque affectio, aut detineat ex præteritis, qualitercumque gestis, inflitis & factan de non * parata passio. Si ipsi conducenda inter nos pacta bona fide servaveritis, non erit qui ex vobis quemquam injuste aliquantenus offendat, cum omnes, qui in Christianismo fuere, fecuritatem, ejusem in verbo præfati concilii pollicentur, indebitamter præstabunt. Confidenter ergo vestite in domino, nihil hesitantes, confidimus, quoniam si fecundum depositionem, qua concilium fumpsit in rectis & simplicibus vitis, & ordinato procedendi modo exordium, vestra cooperatione, fi ipsi conservetis (relictis five concordatis reliquis, quibus a nobis utrimque discrepare videmur) formationem disciplinæ ac morum, in minimum, quantum in populo Dei collaptorum, cum bone voluntatis hominibus, puta & simplici intentione promovere curaveritis, mundus de fuscho gloriofiorum hominum, laudabilium tratabundus prosperabitur, & votivum in virtutibus & donis gratiæ tamet incrementum, ac in pace tagdem bona pectoris & temporis, ac vitæ pacis, quæ concordia & fabula voce laudatur, quia malis pœnalibus, quibus nos, ne flamma vitiorum exuberet & exuperet, clementer hoqufque pungi permisit, & profectum obtinam, fiscut novit, dignanter promovit, ac cum tentatione proventum falutarem effecit, ut feminates in lacrymis, meritorum manipulos profectum, cum exultatione in pacis metamus gaudentes. Prafter homo natus & datus nobis parvulus Jesus Christus dominus noster, qui ut nos unanimos & glorificantes in domo efficiret, feipsum ipsum alque ad infima carnis nostræ & ignominiam crucis extinaviit, fusque tanta & inaudita a fæculis humilitate nomen, quod est super omne nomen, in quo & nos falvos fieri oportet, promeruit. Humiliemur & nos, mitis preceptoris vestigia imitantes, animas nostras, non alta fapientes, fed fimplicibus confentientes, ac ea, quæ certa, quæque vera & fanfta funt, fine invidia alter alteri communicemus, & jucundam procul dubio (prout in via dicunt) vitam agamus, quam vitæ jucunditatem nulla usquam peritiæ rei quæmlibet lata possiflo poterit recompensare. Speramus, licat optamus, quia novas aquas, immo novos lyfe omnis laudatæ novitatis promotor, novum vobis spiritum, pro sua laude, vestra salute, & fidelis populi nora de vestra ad se in pace accessio.

* involuto.

* pœna

cessione lætitia, misericorditer inspirabit, ut A sic bonis & donis ejus exhilarati & infusi, gratum nobis super præmissis, sicut desideramus, & ardenti expectamus, respondam pro vestra substantiæ quantocius demandetis.

Datum Nurembergiæ, sub impressione sigilli nostri fratris Joannis prioris memorati, quo & ego Frater Joannes Mulbron in testimonium premissorum secum utor ad presens, die quinta Januarii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoseccundo.

XXXVI.

Epistola legatorum concilii Basiliensis in Norenberga existentium ad Bohemos directa.

AMpliorem, spectabiles viri, redintegrandæ inter nos pacis spem vestris et literis conceptiuis; supplices proinde dominum rogantes, quatenus quod labitur in vobis utrimque pro sua laude, & nostra adinvicem renovanda in sinceritate fidei dilectionis unanimitate, incepit, ipse, qui vinculum est & efficitur pacis, perficiat, perfectumque insolubiliter firmet. Et ut flagranti, qui in nobis est hac parte, affectui qualicumque pro viribus effectu respondeamus, parati sumus (ut repetitis) excitativum vestrum & finale (ut verbis vestris utamur) in destinatum diem nos modo paratiores, sed & gaudentes præsolari respondem; nihil dubitantes quin & hæc sacrosanta Basiliensis synodus, digesto vestrorum fertiptorum audito tenore, laudabit & probabit eum, vestræque excitativæ conclusionis rationabilem, favorabiliter admittet, & promitium responsum aequanimiter expectabit. De procuranda vero vestrarum literarum hujusmodi securitate circumspectis & providis viris consultatus Egrensis, tamquam viris reconciliationis, & fidei hac parte mediatoribus, confitentur pro parte dicti facti concilii letipsimus, supplicantes, quatenus hujusmodi linguiares & simplices vestros ad nos dirigendos hujusmodi eo quo requisierint, aut opus fuerit loco favorabiliter & pacifice recipiant, & salvos ad nos usque perducant. Nobiscum autem, quamdiu committa negotia flagitabunt, insoffenti manent paterniter, & licentiati deinde ad vos fatri, ut indubitanter speramus, redire. Si quid amplius hujusmodi portitorum affectuatio deposcat, apud dictos dominos de Egra requirat. Et ceterum quod in hac vestra pro identitate ac vestrum non deficient, etiamsi in se omni ad literas vestras profitentandas ipsi affirmere non debeant; Pothquam autem insiegnes & celebriores ad dictum concilium ad non mittere decreverittis oratores, tunc juxta consilium & auxilium potentium & principum, quibus ad hoc laborant nobis, et parte meamti concilii requirentibus, benevolas & obsequiosos obtulerunt, & amodo (ut confidimus) exhibebunt, taliter providere conabimur, ut secundum conditionis inter nos pacta, & hic manam conjecturam, merito remanere dibratis hac parte contenti; hoc solum certiate non facta nec fabbula fassione commonentes, ut falsitis acceptabile tempus, fructuosis motus & expeditis tractatibus redeamus &. Sicque non ad aliquorum non horrendumaci vulnerque torquet, sed quanta & placeatis animipeckibeat

A mus, ut non in vanum nobis hoc fero (quod absit) plangamus dilapsum.

Datum Nurembergiæ, xii. Februarii, anno 1432.

XXXVII.

Sequuntur certæ promissiones facta per ambasiatores facti concilii.

NOs, Orr. sacrosanctæ generalis synodi Basiliensis in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentantis, ad serenissimum imperatorem Romanorum & reverendissimum patriarcha Constantinopolitanum B ambasiatores & nuntii, ad ea quæ in dicta sanctæ synodo pro unione ecclesiarum Christi perficienda conclusa sunt exequendum specialiter delibrati, ejusdem sanctæ Synodi ad ea quæ pacis sunt & unitatis, firmum propositum cognoscendum vice & nomine ejusdem, tenore præsentium literarum, promittimus date & eius effectu exhibere, quam citius fieri poterit, vel saltem per galeas, quæ ventaræ sunt, pro recipiendo ad concilium venientes serenissimum imperatorem & reverendissimum patriarcham, prefata capitula, quæ in eadem Basiliensi synodo pro pace & unione ecclesiarum Christi hinecinde conclusa sunt & firmata sub bulla plumbea confirmata dicte sanctæ synodi; & sub tenore de verbo ad verbum, qui sequitur & est talis: Sacrosancta, *&c.* Quia ambasiatores nostri, *&c.*

Item promittimus nomine ut supra date prefatis serenissimo imperatori & reverendissimo patriarcha quam citius poterimus, vel saltem per galeas Galeas (ut conclusibus fob bulla (ut promittitur) & sub tenore de verbo ad verbum, qui sequitur: Sacrosancta, *&c.* Quia auctoritate domini, *&c.*

Item promittimus, quod dicta sanctæ synodus procurabit salvoconductus similiter per galeas delibrando prefatis serenissimo imperatori & reverendissimo patriarcha dominis civitatis & patriæ, in quibus fotura universalis & œcumenica Synodus Deo auditore celebrabitur. Et similiter ab omnibus dominis & territoriis obedientiæ ecclesiæ nostræ occidentalis; per quæ live eundo live redeundo transitum fieri, munitos & roboratos modo consueto patriarum & dominium, firmiori modo quo fieri poterit, tenoris qui sequitur, & est talis, *&c.*

Item promittimus, quod dicta sancta synodus Basiliensis fob bulla live in bulla salvoconductus, dandi (ut promittitur) per eamdem sanctam synodum, declarabit decem capitulis contentum in decreto, ubi dicitur, Item quod in omnem eventum prefata omnia eisque adimplenturur, debere intelligi, vel intelligendum fore, five unio sequatur, five non, in dicta sancta synodo œcumenica, *&c.* In quorum omnium, *&c.*

Datum Constantinopoli in monasterio sancti Georgii prutane habitatione nostra, xxv. Novembris, anno a nativitate domini 1435.

XXXVIII.

Copia promissionis eorumdem ambasiatorum.

NOs frater Joannes de Ragusio, ordinis fratrum predicatorum, professor, & in sacra pagina magister, & Henricus Mengee decretorum doctor, canonicus Constantiensis unus ex ambasiatoribus sacrosanctæ generalis concilii Basiliensis, & Simon Fretron in sacra theologia baccalaureus, canonicus Aurelianensis, circa procurandum dicimus, quod nunquam fuit de intentione facti concilii per aliqua verba in dicto programmo posita diminuere honorem ecclesiæ orientalis aliquo modo: nec ex aliquibus verbis in eo positis debet aliquis scandalizari: Dicimus ulterius, quod si ambasiatores ipsorum vel anno promulgationis decreti vel post, ass in necessia eorum fecissent aliquam mentionem de dicto programmo, vel de aliquibus in eo contentis, per sacrum concilium debitum fuisse appositum remedium. Verumtamen quia non placuit dictum programmum, nec placet dominis ecclesiæ orientalis, nos cognoscentes serenissimum imperatorem & reverendissimum patriarcham, prefata capitula, quæ in eadem Basiliensi synodo pro pace & unione ecclesiarum Christi hinecinde conclusa sunt & firmata fob bulla plumbea confirmata dicte sanctæ synodi; & sub tenore de verbo ad verbum, qui sequitur & est talis: Sacrosancta, *&c.* Quia ambasiatores nostri, *&c.*

Ego Joannes de Ragusio, &c. subscripsi me manu propria, &c.

Ego Henricus Mengee, &c. subscripsi me manu propria, &c.

Ego Simon Fretron, &c. subscripsi me manu propria, &c.

XXXIX.

Propositio ambasiatorum concilii Basiliensis facta Constantinopoli coram serenissimo imperatore Græcorum.

PRIMA PARS.

MAjestas vestra, serenissime imperator, licet omnium virtutum officiis dedita sit, & cortius honestatis moribus adornata, nihil tamen regali dignitati vestræ detestius est, quam imperiali vestræ majestati amplius convenit, quam procurare pacem ecclesiæ sanctæ catholicæ. Neque enim Ex egregius doctor Augustinus ait) Christianos reges vel imperatores felices esse dicimus, quia diutius imperant, vel quia filios fuos regnantes & imperantes placida morte relinquunt, vel quia hostes reipublicæ potentes domant: quoniam hæc & alia hujus vitæ aerumnosa munera live solatia gentiles & infideles principes a Deo frequenter quærunt, qui tamen non pertinent ad regnum Dei, quo tendere debent principes catholici. Sed felices reges & imperatores Christianos esse dicimus, si pulchr imperant, si Deum timent, si Deum colunt, si Deum diligunt, si potestatem eis a Deo datam ad dilatandum cultum Dei divinæ majestati servire factam. Felicem vero non immerito dicerim animam genitoris vestri pie & recolendæ memoriæ, qui pro fide catholica & pace ecclesiæ diebus suis plurimum laboravit,

A Italiam, Franciam, Angliam, & plurima alia Christianitatis regna pro sancta unione ecclesiæ occidentalis & orientalis laboriosissime peragravit. Et licet diebus suis illam videre non potuit, tamen desiderionum suorum meritum laborum pregnium suorum non perdidit apud Deum. Felix etiam non immerito dici potest majestas vestra imperialis, felix (inquam) nunc fpe futuræ beatitudinis, postea per gratiam Dei te ipsa futura, pro eo quod zelum Dei habet ad pacem ecclesiæ Dei catholicæ. Scimus enim quod majestas vestra summos pontifices nostros, pigiertim dominum Martinum bonæ memoriæ, nec non sanctissimum dominum modernum fedisfactivit, & per plures embafiatas requisivit, ut hoc nefandum schisma inter ecclesiam occidentalem & orientalem de medio tollerent, per quod fides catholica tantam jacturam patitur, quod infideles totum pene terram Christianorum occupate videntur. Sed ubi fructus laborum vestrorum, serenissime imperator? Cur castissimus genitor vester pacem ecclesiæ videre non potuit, qui pro ea (licet prædictum est) tot labores sustinuit? Certe ratio fundamentalis omnium per nos dicendorum hæc est, quoniam materia difficilis inter Græcos & Latinos non potest tolli, nisi per viam generalis & universalis concilii. Et quoniam summi pontifices nostri tollere illud ex fe ipsis fine concilio generali conati sunt, ideo ad pacem ecclesiæ proficere non potuerunt. Petiuntur ob hanc causam prudentissime & quasi Spiritu Dei loquentes in facto concilio Basiliensi oratores ingenuos majestatis vestræ, videlicet dominus Demetrius, filiolus abbas monasterii sancti Demetrii, & Joannes Dissiputus, ficti concilium œcumenicum, id est universale, ex utraque ecclesia occidentali & orientali congregatum, affirmantes partibus prefati concilii confitanter affirmantes: Primum, quod absque tali concilio œcumenico non poffet tolli diffidium. Secundum, quod si fieret, ipsa unio, ut speramus, votivum fortiretur effectum. Quonium quidquid per utrumque ecclesiam idem congregatum esset Deo inspirante diffinitum, D firmiter credemus, & usque ad futura semper sæcula integre & inviolabiliter tenetur. Narraverunt etiam devotionem grandem, quam majestas vestra imperialis semper habuit ad pacem ecclesiæ. Retulerunt etiam ferventissimum zelum, quem reverendissimus in Christo pater dominus patriarcha Constantinopolitanus geit pro sancta unione, quem devotionem non pertia indicia dedisse, quando rogati per dominum episcopum Sudealem & magistrum Albertum de Crifpis ambasiatores facti concilii, ut oratores vestros ad prefatum diffinatestis concilium, libenter assentientes, vos virtus inlignes ad hoc fanctum opus unionis conficiendam delegastis, quibus honorem, quem decepiis, *&c.* de in concilio auditis, pro eo quod hæc sancta unio sine prafectis fieri non poterat, flatim per factum concilium deputati sunt, ex majoribus pontifices præsidentes fedis apostolicæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, doctores & magistri in numero competenti, qui una cum prædictis oratoribus tractatibus conveniunt, & certa capitula, quæ secundum morem ipsius prefati concilii Basiliensis fuerunt per quatuor deputationes concordata, postea in generali congregatione conclusa, deinde in solemni & publica sessione, missa de Spiritu Sancto in majori ecclesia celebra-

Ex Dialogorum.

brata, flatuto five decreto ad perpetuam rei memoriam roborata & firmata: ibique oratam ut, ratis, in prudentia tuorum confisi, propositis fa-cris evangeliis & Crore dominica, ipso domino Iesu-Christo filio juramentum, eadem capitula per ipsos oratores vestros jurejurando fuerunt approbata. O felix dies in qua archam futuræ unionis & voluis dedimus, & a vobis suscepimus! Decrevit enim sacrum concilium, juxta deliberationem vestrum, inter cetera capitula fieri, concilium œcumenicum, id est ex utraque ecclesia congregatum, in quo unio & pax vestra sacrius possit effectum. Suscepernnt etiam patres facri Basilienses concilii loca nominata per oratores vestros pro celebratione hujusmodi concilii œcumenici, ita tamen ut in B loci ex illis nominatis maneat in beneplacito prefati concilii Basiliensis, licut patet clare & dilucide ex lege & tenore decreti: Porro intelligant Iammites pontifices implicite decretis facri concilii consentire, quando facro concilio adhæsit, & ipsum auctoritate apostolica approbavit. Sed non fuit consentiendum concilium facrum, nisi juxta petitionem ambasiatorum vestrorum ipse sanctissimus dominus noster capitulum prebuerit sue sanctitatis assensum, licet insuper paradiseus Dei sedem sedisset interfuerint, in qua hoc faluberrimum decretum fuit publicatum, decretationique consensisse, vigore quoque mandati sui, quidquid ipsi egerunt, adum conferi debeat ab ipso summo C pontifice. Nihilo minus, prout in decreto fuerat prætitulum, superaddidit facrum concilium dominum Simonem Freion consiliarium nostrum, transmittere ad ipsum summum pontificem, & offerre sue sanctitati decretum, & petere sue sanctitatis confensum, quatenus res cum majori concordia fieret, & ad pacem, quam nos vos desideramus, magis proficeret. Ultimo, serenissime imperator, ipsum serenissimum dominum nostrum æque digne possemus commendare, quantum commendabilis est pro sua devotione quam gente erga pacem ecclesiæ. Videns enim quod facrum concilium mandatum apponere: efficacis ad hoc facrum negotium, audiens etiam per organum domini Simonis, quid in fe continuet decretum, ignarus quidem erator fuisse dominus Christophorus in Constantinopoli concluderet, & quid etiam concluslet, determinaturi facri concilii subjicienda approbare decretum, de conscientia serenissimorum patrum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium. Reversus est æque dominus Simon cum benedictione apostolica, deportans ad fatem concilium listeras apostolicas, expressum summi pontificis consensum assensum. Et ecce quæ facta funt inter concilium facrum ex una parte, & oratores vestros ex altera, circa decretum & in materia decreti. Et hæc est prima pars orationis: Dominus Henricus mediabit.

Secunda pars dictæ propositionis.

AD David ite, serenissime imperator, per organum domini mei prælocuentis, quod materia difficilis inter ecclesiam occidentalem & orientalem non sonuit nisi alia per vivum facri & universalis concilii vestræ etiam majestatis vestra imperialis, oratores vestros iniquos petitis semper occumenicum fieri concilium, in quo ecclesiæ vestræ virtutes, notoriæ effectum, illius sigillare habeo declarare imperiali majestati vestræ, quare facrum concilium viam fecundam, quæ hic in Constantinopoli fuerat conclusa, noluit acceptare. Certe ratio fundamentalis hæc est, quoniam concilium œcumenicum non indicitur per capitula in illa via præscriptæ, sed solum particulare & regionale. Dicitur enim in illis capitulis inter cetera: Fiat synodus generalis ex latere ecclesiæ orientalis ex omnibus patriarchis, qui ecclesiæ orientali adhærentibus & subjectis. Item secundum præcitatum illius vie legatus fedis apostolicæ venturus erat Constantinopolim, disputatuus de differentiis Latinorum & Græcorum. Manifestum est autem quod unus legatus fedis apostolicæ non potest repræsentare synodum œcumenicam ex latere orientalis ecclesiæ. Quare præclara illius vie excludit œcumenicum & universale concilium nostrum. Tamen (ut prædictum est) pro pacificanda Sancta unione amplius illi via placuit, & habuit licentiam, & nova divisionis erat fomentum, & majoris discordiæ prælibatæ incentivum. Putabant Græci synodum vestræ illa indicebant capitula universalem fore debuisse, non vero particularem & regionalem. Quis fructus fequi poterat unionis quam optamus, si de ipsa synodo, quæ fundamentum pacis & unionis esse debuerat, varia & diversa sentiamus? Certe non modo non sequebatur pax & unio, sed magis quam unquam turat turgebat feditio atque divisio. Græci odiarum synodum particularem & regionalem, esse dicent, non illam quasi universalem, reputamus. Quid opus est difficultates discordiæ addere, & fedisiam novam antiquis divisionibus accumulare? Non fit inter nos difcordia de synodo futura: fi ad unionem tendimus, in fundamentum consensus. Si pacem quærimus, opus est ut fundamentum pacis jaciamus. Hæc omnia intelligentes ambasiatores majestatis vestræ, tam primi quam secundi, dispiliscendo vix, acquiescerunt primæ viæ, requirentes inflanter facrum concilium, ut, postquam fecundus via non placebat, primam perlequeretur, & decretum ad executionem deferret. Et quoniam facrum concilium dubitavit, an propter conclusa hic in Constantinopoli majestas vestra velit primæ viæ obsecere, ejusque ambasiatores exhiberunt quoddam breve imperialis majestatis vestræ, per quod majestas vestra plenum eis obnectit potestatem. Quod si prædictam viam non possent a facro concilio obtinere, insistere tortaliter primæ viæ. Affecutique publice dominus Georgius reverendissimum dominum patriarcham Constantinopolitanum & Cassiæ inter cetera, quod si facrum concilium nollet, fecundæ viæ, quæ hic fuerat conclusa, annuere, nullet perfidere in prima via conclusa in Basilea, si fo quæ effet, fuerat fe deferiu in numeris, & propter mandatum datum primis ambasiatoribus, & jusiurandum, non discedere a prædictis & conclusis. Sed & dominus Christophorus Garatonus orator sanctissimi domini nostri, qui illis debous Basileam venerat, deportavit literas apostolicas ad facrum concilium in quibus sanctissimus dominus noster totum hoc facrum negotium concilio remittebat: cum optajoji commisit; ut quam vellet viam eligeres, vel conclusum primo in Basilea, vel aliam, hic in Constantinopoli conclusam: & quidquid in his per facrum concilium deliberaretur ipse approbaret. Tandem igitur ipsius facrum concilium, & ipsi oratores majestatis vestræ primam viam iterum firmaverunt, & determinaverunt illam

A illam profecjui, donec, Deo auctore pacis latigiosæ, per illam viam pax reddatur ecclesiæ sanctæ. O felix hora, quæ dici poterit Græcorum & Latinorum ecclesia una! O beatos oculos, quibus dominus dabit statim videre unionem! Sperant patres in facro Basiliensi concilio congregati cibus fui videre pacem ecclesiæ, pro qua orant fine intermissione. Quoniam vos & nos magnum solem pacis habuisse oftendimus, quod Deum, nisi ut bonum voluntarem per operis evidentiam ad confirmationem ufque quequaque perducamus? Majus quod in hac re est bona voluntas est: hanc utique pars fe habere affertit, & figuris evidentibus comprobavit. Appoanamus jam manus ad executionem operis. Intentio enim facri concilii Basiliensis est, ut B ex parte ipsa non possit ipse vel unum jota de lege fui decreti. Quare etiam majestas vestra debet manus apponere ad hoc opus sanctitatum perficiendum, cum jam tempus habet opportunum: *ne forte, juxta verbum salvatoris, veniat nox, in qua nemo possit operari.* Timendum est enim valde quod, si noluerimus hoc bonum operari dum tempus habemus & poffumus, illud alio tempore non possimus cum voluerimus. Turcis, Tartaris, Saracenis, & aliis infidelibus Dei judicio concedit Christianos ita prementibus, ut etiam ad inchoandum hoc opus afpirare fas non fit. Ex quibus omnibus majestas vestra Imperialis perpendere, quod ex pulla causa & rationabili facrum concilium diuvitis secundum viam quæ fuerat conclusa hic in Constantinopoli, intendit ipsa primam viam prolequi ad honorem omnipotentis Dei. Et hæc est secunda pars orationis nostræ. Dominus Simon confummabit.

Tertia pars ejusdem propositionis.

MEminisiis, (ut opinor) serenissime imperator, verbi quod ex ore imperiali processit. Promisiisti in animum genitoris vestri bona omnia vestra, & in animum vestrum, nec non per fidem, quam principes catholici tenere debet & fervat, gratum ratumque habere quidquid oratores vestri pro sancta unione ecclesiarum Christi facere & ordinare concludere, licet patet ex tenore chrysobolli vestri. Quapropter vestrum exhortamur in domino imperialem majestatem, & petimus, quatenus majestas vestra, & etiam reverendissimus dominus patriarcha, velitis in persona proprium jurejurandum per bullas aureas & plumbeas, more folito ratificare, & quantum in vobis est, executioni demandare ea omnia quæ per oratores vestros plenissimo mandato fuisiatus in publica fessione cum ipsis sancta synodo unanimiter vobisque concludisti, & in aliari celebratæ missa de Spiritu sancto, super sanctis evangeliis solemniter firmasiis. Secundo petimus, cum compius in decreto statutum effuerit, ne circumsiantiæ retrum impediant hoc tam sanctissimum negotium, quatenus dominus patriarcha illatuitur pro executione concludorum, in quo majestas vestra pollit exequi quod juravit, & ecclesia nostra operari quod promisit, præterim quia, si tempus effluerit, culpa vestra nulla fuit. Quoniam firmiter credimus, quod si vestra majestas notitiam habuisset eorum quæ in Basilea facta fuerunt, nullo modo aliam viam attentasset. Et ex alio capite majestas vestra totaliter immunis est a culpa, quia putavit quod facrum concilium concesiuret in fecunda via. Sit

est magnis quod unio ecclesiarum Christi votivum fortietur effectum. Quarta ratio reipublicæ fertilitatem patriæ: quoniam ubicumque celebrabitur concilium œcumenicum oportet ibidem maximam multitudinem gentium convenire: conveniente enim ibi summus pontifex, cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, & præterea ceteri ecclesiæ nobiles ecclesiastici; convenient reges, & principes, & ambassatores absentium principum; conveniet etiam fecundus vetus cum patriarchis & prælatis, regibus & principibus ecclesiæ orientalis: Quomodo potest hæc multitudo vivere, nisi locus abundanter maxima fertilitate? Tanta enim autem fertilitas patriæ & Basileensis regionis, quod concilium generale ex latere totius ecclesiæ nostræ jam per quinquennium sustinuit. Unde fieri Basilea est in medio totis obedientiæ nostræ, sic vere pene certis fertilior locus est de fe, & ad illum tamquam ad centrum confluunt bona undique ab omni alia regione.

Ultimo amœnitas loci non parum videtur ad rem pertinere, quoniam in præfata civitate Basileensi tanta est amœnitas aeris, quod nonquam aut raro subjacitur pestilentiæ. Quæ cum sit contagiosa infirmitas, solet concilia generalia & regionalia fere fructu diffolvere. Præsumo igitur, sereenissime imperator, quatenus magnifica vestra illum velit eligere locum, ut ubique omni impedimento celebrari possit concilium œcumenicum. Et ecce nos offerimus pro parte fateri concilii ad executionem decreti, donec, largiente domino, pax reddatur ecclesiæ Dei, præstante domino nostro Jesu Christo, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Proœmium decreti, quod non placuit imperatori dilto.

SICUT pia mater pro filiorum salute semper anxia est, nec unquam quiescit, donec, si qua inter ipsos dissensio fit, sopita fuerit: sic multo amplius sancta mater ecclesia, quæ filios ad perpetuam vitam sugendos, omni conatu laborare consuevit, ut omnes qui Christiano nomine confertur, fulciatur omni diffidio, eamdem fidei unitatem, sine qua salus esse non potest, fraterna caritate cultodiant. Quamobrem hujus sanctæ synodi ab initio hæc congregationis præcipua cura fuit recens illud Bohemorum antiquumque Græcorum diffidium procius extinguere, & eos nobiscum in eodem fidei & caritatis vinculo perpetuo copulare.

Articuli ambassiatorum concilii Basileensis.

PRIMUS pontifex est de ratificatione eorum quæ gesta sunt, quod videlicet serenissimus imperator & reverendissimus dominus patriarcha velint proprietis in personis juraptando, & per bullas autcum & plumbeam, motu solito ratificare solemniter, & executioni demandare, quorum in ipsis ut ea quæ ipsi in sancta synodo Basileensi per suos solemnes oratores plenissimo mandato solcitos in publica sessione tam ipsa sancta synodo unanimiter concluserunt, & in aliquo celebrata nulla de Spiritu sancto, super sancta evangelia de Cruce dominica juraranda solemniter celebrarunt.

Secundus pontifex est de tempore, quia cum tempus in decreto statutum & expressum, non defecit facti concilii, aut ipsorum dominorum imperatoris & patriarchæ, seu ambasiatorum eorumdem, sed alii ex causis jam effluxerit, necesse est ut pro executione conclusorum tempus debitum & competens per utramque partem statuatur.

Tertius pontifex est de loco Basileensi, quod videlicet præfati serenissimus imperator & reverendissimus patriarcha multis ex causis diligentius & velint affentire, quod concilium universale œcumenicum, quod concilicium est celebrari, in civitate Basileensi centum bretur.

Quartus pontifex est de executione decreti, quod videlicet mihi sumus ad præstandum præfatis serenissimo imperatori & reverendissimo patriarchæ decretum conclusorum in publica forma cum plumbea bulla perfecti facti concilii Basileensis, & quantum attinet ad dictum facium concilium, ad, inchoandum executionem decreti, ipsidem, & conclusorum contentorum in eodem decreto.

Alii articuli imperatoris Constantinopolitani.

PRIMO dicimus & volumus ut proœmium decreti aliis lectibus & intellectibus totaliter tollatur, vel ad aliquem modo corrigatur tali modo, ut possimus remanere in hoc contenti, & omnis mala & scandalosa suspicio removeatur, quæ poterit per illud proœmium in animis quorundam exoriri.

Secundo, si (quod absit) unio & concordia ecclesiarum Christi non fortiatur effectum, fed recedamus ex illis partibus dilcordes & discrepantes, sicut nunc sumus, quod non afferatur nobis propter hoc aliquod impedimentum, damnum, vel aliquod hostile opprobrium, modo ex parte sanctæ Romanæ ecclesiæ, imo ut fiat redditus nobis ad has partes cum illdem honoribus, dignitatibus, & gratiis, ac cum gaudiis illuc accessuri sumus. Et faciat nobis pars sanctæ Romanæ ecclesiæ omnia quæ pertinent ad reverentiam nostram in nulla etiam cula, fed ut fi fieremus concordes & uniti, ut in Deo speramus.

Tertio, si contigerit aliquos dominos regis & principes non adhuc tali synodo, per verne nel repræsentative, propter aliquas causas, ram ex partibus nostris quam occidentalibus, quod hoc non intelligant, nec habeatur pro defectu aut reverenione conventorum & conclusorum, vel ipsius rei, & solicitando sanctissimæ unionis.

Quarto, quod in civitate vel regione, in quibus debeant, Deo auctore, dictum œcumenicum conclusum celebrari, & in aliis civitatibus ac regionibus Romanæ ecclesiæ subjectis, veniendo, flando, redeundo, nos & omnes nostri nullum habeamus impedimentum, gravamen, nocumentum, vel quodcumque malum ab aliqua persona, tam ecclesiastica, quam seculari, proprie vel communiter, palam vel occulte ex quacumque occasione.

Quinto & ultimo, quod si aliquis vel aliqui de quacumque natione, & cujuscumque sortunque & qualitatis, ex illis qui ex parte nostræ ecclesiæ ibidem accessuri sunt, in aliquo peccaret, judicium illius peccati spectet ad nos & nostram partem: & pœna etiam illius determinetur nostra discretione, & non habeat super hoc, nec poslit aliquid fa-

cere pars occidentalis ecclesiæ subjectorum nostrorum.

Alii articuli repugnantes ambassiatorum concilii.

AD primum dicimus, quod nunquam fuit de intentione per proœmium decreti injuriarialiquo modo ecclesiæ orientali, nec ea ipsa fuit intellecto (ut declaratum est) potest vel debet aliquis jalte scandalizari.

Item dicimus, quod si ambasiatores ipsorum vel ante promulgationem decreti, vel post, aut in recessu ipsorum fecissent aliquam difficultatem de dicto proœmio, per factum conciliium debitum fuisset appositum remedium.

Dicimus ulterius, quod non est in potestate nostra, dictum proœmium tollere, aut corrigere, five mutare, aut aliud facere, tum quia non habemus figillum aut plumbum concilii, tum quia illius est tollere, corrigere five mutare, cujus est condere. Postremo, quoad hunc primum articulum dicimus, quod propter præditum proœmium nullo modo tantum bonum est omnitestatum, aut aliquo modo differendum. Et oblcrimus non ad omnia remedia rationabilia nos posse possibilia.

Ad secundum dicimus, quod si loquatur articulus de expensis honestis, clarum est ex tertio & decimo capitulis ipsius decreti. Et si ampliori declaratione indiget, parati sumus ad declarandum. Si autem de secularis loquatur, providebitur per salvumconductum.

Ad tertium, quod de regibus, principibus ac dominis, & principalibus ecclesiæ prælatis, conventiæ non possumus, quia falcem interdicit repræsentatio, in prima primo capitulo decreti, & ex declaratione: Quid est synodus universalis & œcumenica. Nam inter alia dicitur in principio: Quidam Gelasii papæ Romani, quod eadem venerazione & decreta aliorum conciliorum cultodiendi & recipienda sunt. Nedum autem dicta quatuor generalia concilia, cum fuis sequentibus, folomodo quod fidei testus Gregorius se revereri fatetur, fed etiam quoad informationem, quando subjungit, dicens: Quia in his cujusliber vitæ atque communis actionis norma exstitit. Constat autem, & loco clarius annuncie potest, quod jests fatri concilii Constantiensis decretum quemlibet, etiamsi papali pertulgat dignitate, decretis factorum conciliorum obedire debere in his quæ pertinent ad fidem, schismatis extirpationem, & reformationem ecclesiæ in capite & in membris, & pertinentium ad ea. Et figlioriosissimi pontifices ea defiderare, quæ antecessores fui fistuerunt, cruberunt; multo magis decet & expedit, quinimo necessarium foret, fanctissimum vestrum eorum vestigiis inhærendo, decreta factorum conciliorum summa cum venerazione observare, & observari facere, & exhodite. Sicque, patter beatissime, & principorum fatrorum pontificum magnifica opera fanctitas vestra attendit, summo studio conabitur gloriam suam triumphalem fois posteris & universis orbi relinquere profuturam. Neque fanctitatem vestram retrahat levis occasio; quinimo divinæ necessitudinis fatisfaciet, si gratofludio fuo adminicula misericordiæ petenda ecclesiæ Dei feliciter condonabit. Non injustum petimus, non fanctitatem vestram maximis

fabmissam videos, rarofque non fum eam verborum fenocinio indigere. Canon mihi locupletissimus testis est, cum superveniens laborare impedita qui folem certat facibus adjuvare. Quoniam igitur gratiæ plenitudo adjectione non indiget, nec olla requirit commendationis argumenta, immorari in ea re verbosum fructui coloribus amplius non puramus. Ne autem usque ad fastidii necessitatem mea fe extendat præfatio, ad eloquium materiam orationem converto, non tamen de propria vestra, sed de munere largitoris illius qui dat omnibus affluenter, & non improperat, confidens. Vero, pater beatissime, quem patrem nosse ille folus & omnes Deus gloriosles fingeret animal rationale, ipsum ex humo fabricarum ad contemplationem fui artificis erat, & folus homo est qui res cæleste accepit, spectare eum Deus cœlum voluit, ut religionem ibi quærat. Apparet non esse rationis humanæ, postpositis divinis archmandatis præceptis, opes terrenas, quæ plerumque curvant animal rationale, venerari. Cæsa autem, pater beatissime, glorioslissimi pontifices antecessores vestræ beatitudinis magni, fulti, in cæleltibus rebus experti, summa religione Deum colebant, justitiæ cultum colebant, in omnibus Deum præstantem esse putabant, decreta factorum conciliorum in summa reverentia ac venerazione habere solebant, & a fabdolis observari faciebant, adeo etiam ut beatus Gregorius tanæ beatitudinis ac sciteriæ pontifex quatuor concilia generalia universalia licet nostrum libere evangelii profeffus fuerit, scilicet Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense. Ratio: Quia in his, velut in quadrato lapide, functa fidei structura confurgit, & cujusliber vitæ atque communis actionis norma existit. Et cum universali fit ecclesiæ conflitutio, fe de non illa deftruit, cujusqui præsumpferit absolvere quos ligant, aut ligare quos absolvunt. Clarum autem est, papam Gelasii papæ Romani, quod eadem venerazione & decreta aliorum conciliorum cultodiendi & recipienda funt. Nedum autem dicta quatuor generalia concilia, cum fuis sequentibus, folomodo quod fidei testus Gregorius se revereri fatetur, fed etiam quoad informationem, quando subjungit, dicens: Quia in his cujusliber vitæ atque communis actionis norma exstitit. Constat autem, & loco clarius annuncie potest, quod jests fatri concilii Constantiensis decretum quemlibet, etiamsi papali pertulgat dignitate, decretis factorum conciliorum obedire debere in his quæ pertinent ad fidem, schismatis extirpationem, & reformationem ecclesiæ in capite & in membris, & pertinentium ad ea. Et figlioriosissimi pontifices ea defiderare, quæ antecessores fui fistuerunt, cruberunt; multo magis decet & expedit, quinimo necessarium foret, fanctissimum vestrum eorum vestigiis inhærendo, decreta factorum conciliorum summa cum venerazione observare, & observari facere, & exhodite. Sicque, pater beatissime, & principorum fatrorum pontificum magnifica opera fanctitas vestra attendit, summo studio conabitur gloriam suam triumphalem fois posteris & universis orbi relinquere profuturam. Neque fanctitatem vestram retrahat levis occasio; quinimo divinæ necessitudinis fatisfaciet, si gratofludio fuo adminicula misericordiæ petenda ecclesiæ Dei feliciter condonabit. Non injustum petimus, non fanctitatem vestram maximis

ORATIONES ALIQUOT IN, SEU PRO JPSA BASILEENSI SYNODO, CONTRAQUE, VEL AD IPSAM HABITÆ.

XL

Collatio eximii doctoratum dollaris magistri Joannis de Bachenstein facta coram domino nostro sanctissimo in Florentia.

BEATISSIME pater, exigeret præfeotia vestræ beatitudinis in primo dicendorum allloquio orationem ornate compofitam maturaque digeftam, quæ fanctitatis vestræ dignitatem, clementiæ vestræ virtutes & dotes summas in medium adducerret, & rem ipsam Deo gratiffimam, & hominibus falutiferam, de qua paulo post dictorum fum, protoraret. Quis autem eloquentiæ princeps aut Tullianæ fapientiæ præfulatum supremi vicarii Jesu Christi modico & inculto sermone ad plenum explicare poteit? Profecto meatum virium, fed & fublimioris ingenii, transcendit facultatem: Rem infuper illius fubjicienda veritatis nitori

pratia & certaminibus confligere rogamus, non A sacrum concilium patietur se difolvi, nisi primitus adhibito sufficienti remedio modo pollubiti pro observandis decretis ejusdem. Quid namque prodesset eondere decreta & leges, si non manutenerentur? Qualis insuper futuris temporibus fpes generalis concilia congregandi haberi poterit, si decreta facri concilii Basileensis tot laboribus & expensis condita & promulgata, tam de facili violari, ac etiam retractari & irritari a quocumque voluerunt? Et profecto, nisi diligentius providetur, super observantia decretorum, paucis temporibus elapsis, omnis authoritas laterum conciliorum enervabitur, & disciplina ecclesiastica peribit. Vulgatis namque inolevit vos posse, ipsum in concilio hac fiunt in vitrio, & solerter dissolute feruntur fore in aridis? Praeterea, pater beatissime, ad dictam observantiam decretorum et laboriosi regimiris officio sanctitas vestra adfrictà est. Unde, juxta Juliani praedecessoris sententiam, officii nostri confederationem non est nobis dissimulare, non est tacere liberam, quam adhibere omnes Christiane religionis tenetur, ipsos incumbit: & per consequens ferventiori defidetio ea quae sunt Christiane religionis decreta Romanus pontifex servare operetur. Neque aliquam aliam sedem, secundum Gelasium, unisonfulque synodi constituram, quod universalis ecclesiae probam affensus, magis exequi prae ceteris oportet quam primam, quae unamquamque synodum sua auctoritate confirmat, & continua moderatione custodit. Nedum autem verbo & scriptis ea amplitudo, sed etiam usque ad animam & sanguinem ea quae Spiritu sancto dictante patres definiverunt praecipua virtute defendere & servare, ac aliquos observari facere & custodire: quod si sanctitas vestra fecerit, consequetur profecto ecclesia catholica immensum gloriam, honorem que sulcipet pariter & decorem: facrum quoque concilium Basileense in Spiritu sancto legitime congregatum, & sanctitas vestra vinculo caritatis indissolubili erunt unum, sicut & nos unum sumus.

Insuper, pater beatissime, quot & qualia fandala perpetrata sint, nemo nescit, et eo quod sententiae etiam tres conformes latae in facro concilio, in curia Romana refutantur, retractantur & revocantur, ad plene explicandum non sufficeret dies neque menfis. Patres autem facri concilii, & etiam cuncti principes fecuti, de hac re non solum admirantur, sed & graviffime feandalizantur, cum hoc esset in maximum feandalum & perturbationem ecclesiae universalis: fiunt namque diversi processus in diversis partibus: unus excommunicat, alius vero absolvit; unus obedit, alter contemnit. Quanta autem mala & contempius ecclesiastici status hinc provenirent, lingua nostra mortalis ad plenum explicare non poterit. Et, quod E gravius est, fiunt processus in curia Romana, per quos morientur fuppofita concilii, signanter autem Ferrariensis, quod ab spectatione ea tamen ita necessaria negotia ibidem tractentur, quod non solum debeant * vocari, quinimo & alii mitti. Ea propter, pater beatissime, dicta facra synodus fanctitatem vestram rogat, petit, hortatur, & insuper per viscera misericordiae dominni nostri Jesu Christi obtestat & requirit, quatenus sanctitas vestra deinceps taliter velit obedire, quod illa aut confimilia decretorum non fiant. Et praeterim mandare domino patriarchae Hierosolymitano, a quo dicitur illud monitorium emanatum, ut illud revocet, & de cetero continuatio non attentet.

Praemissis autem sanctitas vestra dignetur favere & habere consimilia fuppofita facri concilii, prout in decreto adhaesionis pollicita fuit sanctitas vestra facere velle. In omnibus autem sanctitas vestra velit fic agere, quatenus patres in facro concilio concipere valeant sanctitatem vestram manutenere facrum concilium, & non per indirectum dissolvere. Quod, si sanctitas vestra fecerit, * totus insuper orbis universus exinde magnam suscipiet consolationem & quietem: facrum insuper concilium & sanctitas vestra fic non unum, sicut & nos, erunt.

Posteremo, pater beatissime, facrum concilium volens ea significare sanctitati vestrae quae proximis diebus in facrosancto opere reformationis quidam universio-orbi per suas literas promissio fecit & ordinavit, impresentarium, in fpiritu participationis ad tantorum bonorum operum, transmittit sanctitati vestrae decretum de annatis, vacantiis, & communibus servitiis tollendis, prout in ipso decreto ftatim praeferendo clarius continetur. Et dicta facra synodus hortatur & requirit sanctitatem vestram quatenus ipsum decretum in fua curia servari, & aliibi observari facere & custodire, quoniam ipsum est conforme legi divinae & canonibus fanctorum patrum: & diligenter, quantum fieri poterit, tanquam opus quod principaliter reformandum erat. Quamvis autem, pater beatissime, illae annatae invicem fuerunt ex curia pullagiti terrae fanctae, nunc autem cessante causa cessare poterit & effectus. Etiam dictae annatae hactenus fuiberant ad ornatum in eum usum & finem, propter quem annatae adinventae fuerunt. Maxime autem quoniam superioribus temporibus hae annatae dictarum annatarum tantus rigor, tanteque exorbitantiae, & tot insuper deflinationes & orbationes inaniqium ecclesiarum provocarunt, adeo etiam quod in multis ecclesiis cultus divinus nedum diminutus, sed etiam in totum in collapsum reductus erat, ita etiam notabiles prelati, ob non solationem annatarum, innodati centuriis ecclesiasticis, multis annis a divinis abstinentes, & tandem plurimi in ipsis fic mortui, in terra profana inhumati fuerunt. Alii vero coacti sunt vendere libros, calices, capsas reliquiarum, & ornamenta ecclesiarum. Alia autem innumerabilia mala, quae eadem fubiecta fuit, in longum enarrare de praesenti superfedeo. Quibus fingulis attentis, peramplius non expedebat facro concilio conclusiones conciliis pertransire. Unde, pater beatissime, si Alexander fanctae Romanae ecclesiae & apostolicae sedis episcopus, scribens Innocentii ecclesiae, conflituerit & decreverit, quod nullus, cujuscumque gradus, clericus pro ecclesiastico beneficio audeat aliquid conferre, etiamsi fabrica ecclesiae vel ea denarius feu etiam in usus pauperum donatum tributendum foret, multo magis decuit facrum concilium, & ipsi Spiritum & normam cujusliber viro atque communis editionis, decretare & ordinare, quatenus peramplius in collationes beneficiorum, confirmationum, electionum, & ordinationum, pollulationum, tam in curia Romana, quam alibi, nil penitus ante vel post exigatur, directe vel indirecte, praetexta etiam cujuscumque conductitudinis, privilegii vel ftatuti, aut alius quacumque recepta occasione. Sacrum namque concilium nil ne-

fcesse videtur fed antiquissima jura facrum Romanorum pontificum innovavit. Nihilo minus, pater beatissime, facrum concilium omnino dispofitum est, & jam laborat per aliquem alium modum honestiborem fanctitati vestra & dominis cardinalibus talem facere provisionem, de quo fanctitas vestra dominique cardinales meritis poterunt contentari. Praeterea autem fi facrum concilium informatum fuerit vestra & cum effectu, fanctitatem vestram decreta facri concilii Basileensis servare, & ab aliis observari facere & custodire, prout & fanctitas vestra in bulla fua adhaesionis pollicita est, ea servare. Has petit, pater beatissime, pro hac vice non humiles & tantilli dictae facrosanctae synodi oratores, fanctitati vestra & ipsius sedis apostolicae reformans, quatenus fanctitatem vestram humiliter & devote, quod fi nobis injuncta non tam mature aut eleganter fiyle quo debuerunt expolierunt, id non facro concilio, fed nostrae imperitiae fanctitas vestra adscribere dignetur. Insuper, pater beatissime, optat ipsa facra synodus, ut Deus gloriosus vota & agenda fanctitatis vestra felicitet dirigat, & celesti dono prolongatur, ut per longe & alia, quae, domino inspirante, fanctitas vestra in posterum fecerit, immarcescibilem vitae aeternae coronam & triumphalem gloriam confequi meretur, quam fanctitatis vestrae & nobis omnibus concedat Jesus Christus benedictus in seculs. Amen.

XLI.

Responsio domini Eugenii papae ad praedicta propofita per ambafiatores concilii.

SANctissimus dominus noster papa venerabilibus viris ambasiatoribus dictarum Basileensis synodi super propositis & petitis per eos responsum requirentibus hoc modo respondit:

Quod mens Dei intentio ac omne fludium fuum semper fuit, intendere & vigilare ad ea quae honorem Dei, falutem animarum, ac bonum totius ecclesiae ac reipublicae Christianae concernerent, fignanter ad extirpationem haeresum, reformationem morum, ac pacem populi Christiani; & praesertim ad reductionem Graecorum & ecclesiae orientalis ad unitatem & catholicam fidem. In qua re quantum laboraverit, primum Constantia, deinde Romae temporibus felicis recordationis domini Martini papae V. praedecessoris sui, dum effet in minoribus, poftmeno poftquam ad apicem apostolatus ascendisset, ipse fcit, fere omnibus notum. Et nisi non otiose existimet quod, si in ea re libi credibitas fuisset adhibita, jam ad optimum finem perveniretur, ac, aut faltem hujusmodi reductio magnum principium haberet.

Quantum autem ad negotium indulgentiarum, electionum, annatarum, casuum, & vocationum, fcriptorum & abbreviatorum Romanae curiae, respondit: Quia materiae grandes funt, & difficilioris declarationis indigent, fe una cum fratribus fuis fanctae Romanae ecclesiae cardinalibus decreverile respondere per suos * facro concilio: quod quamprimum fieri te intendit, speratque responsiones suas tales esse debere, quo justitiae & honestati convenient, ipsique facro concilio & omnibus pie festientibus ad Dei honorem, caritatem & pacem, ac bonum universalis ecclesiae, gratae ac accepta meritò fint futurae.

POGGIUS.

Ego Poggius, domini nostri papæ secretarius, supplicirpetam responsionem de mandatis sanctissimi Pontifici manu propria & subscripsi.

Auscultatum cum originali scripto in schedula papyrea. Et concordat. Et interfui, quando duodecimo die mensis Augusti millesimo quadringentesimo tricesimo quarto prefatus Poggius in camera sanctissimi domini nostri papæ coram multitudine prelatorum, doctorum, & aliorum virorum, respondit dictam schedulam scripsisse, de dominis Joanni de Bachechetis decretorum doctori, & Matthæo Mesanigo in facra pagina baccalaureo, oratoribus facri Basiliensis concilii prefatis, ex parte ipius sanctissimi domini nostri papæ petentibus.

Ita est. D. Barard. notarius publicus.

C. Rouffelli.

XLII.

Sequuntur responsiones facta per dominum Antonium audientem nomine fratris Ambrosii priorisi generalis & sui, pro parte sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Eugenii divina providentia papæ IV. in generali congregatione ad petitiones factas per oratores facri concilii MCCCC XXXV. *die* VII. *Octobris*,

NUntii & oratores a facro hoc generali declinati concilio ad sanctissimum in Christo patrem & dominum nostrum dominum Eugenium divina providentia papam quantum, venerabiles feliciter & doctissimi viri magistri Matthæus Nervalter, facræ professor theologiæ, & Joannes Bachechetis decretorum doctor, injunctum eis prosequentes officium, reverendissimi reverendique in Christo patres & domini, cæteriique non patres & viri eleftissimi, plura diversa orationibus ipsius domini nostri beatitudini expoluerunt, eorumque* [a] *adplaculit corroborantes exhortatorias suas petitiones auctoritatibus, & tam rationibus, tum quoque persuasionibus, ornate fane atque diferete; quæ cum omnia reverendissimis patribus & dominationibus vestris nota fore confidimus, ad misericordiæ exhortatorie petiti responsionem defendendæ congruentius judicamus, quam eorumdem dominorum oratorum singula reperatus proponere, nam non declinantes ab ordine per eos ipsos egregie ruffodito, vice & nomine ipsius sanctissimi domini nostri, cujus somus nuntii & oratores immerits, frater Ambrosius prior generalis, & ego Antonius auditor, responsiones singulis eorum petitionibus, conclusive tamen, ne verbis immorari videamur. Ea tam tamen responsione satis aperte colligi poterit, quid eorum quilque dixerit petierit,*

Ad primum igitur, reverendissimi patres, volque viri elegantissimi, per ipsum magistrum Matthæum primo propositum atque petitum, dicimus quod sanctissimus dominus noster inter omnes alias res, quantumcumque graves, reductionem Græcorum & ecclesiæ orientalis ad veram & catholicam fidem, semper sibi præcipuam fecit. In qua quidem re, quantum laboris curave sumpferit, primum Constantiæ, deinde Romæ tempore felicis recordationis domini Martini papæ V. postremo postquam ad apicem apostolatus assumptus fuit, multis notum est, præsertim plerique ex vobis, reverendissimi reverendique patres; sicque materiam illam omni quo melius potest studio non cum hoc pofacro concilio paratus est prosequi, gaudetque plurimum quod hæc Græcorum reductio vobis patribus & dominis reverendissimis facilis videatur; quam quidem primum per sanctitatem suam promotam aliqui phylacterium sanctitatis & cantilenam vocabant. Et hæc quoad primum.

Quo vero ad secundum, hoc est ad materiam indulgentiarum, sic breviter respondemus: Multus ille habendi pecuniæ, reverendissimi patres gravis est, eo quod ex quæstus proveniat, qui in similibus superiori tempore multa mala attulit exempla Christiano populo. Item adversus Græcorum, cujus gratia hoc quæritur, omnino incertus est, quamquam eorum oratores aliquid certi conclusiile videantur. Nam & alius multa pollicisti sunt, quæ tamen aut rerum vel temporis necessitate vel alia causa mutato consilio non servarunt. Nemo in rem necessariam aliquid conferre disponet, sed fulpicabitur potius gratia turpis quæstus & lucri id fieri. Regnum Cypri & insula Rhodi, terraeum Christianorum fortissima propugnacula, ex hac & fraudulam & jacturam graves patientur: similiter & multa pia opera, quæ ad indulgentias hujusmodi propiciantur, & commingit hos Græcos non resistum & plane arbitrabitur quilpiam nos illusisse & prudam quamdam hæ fictione quæ lusisse, & dicet: Ecce qui in mutuandis divitiarum plaintiuor, & prævalere voluerunt in vanitate hujusficque quod proprietate quæstum erit ad impietatem adiciebatur; quod omnino cavendum videtur, apud eos maxime qui ad sancta opera conveniffe se profitentur. Quare conclusimus, reverendissimi patres, quod omnino ante omnia expectandum fit tantum ut Græcorum & particulæ finale responsum, & habenda certitudo de adventu eorum; qua habita, sive per viam indulgentiarum, sive alia quæ ratione dictum decoraperiatur fortisan fiet vobiscum, sanctissimus dominus noster se paratum offert ad concurrendum cum hoc facro concilio, & omnes possibiles labores impendendum. Et hæc quoad secundum.

Ad tertium breviffime dicimus, Quod ipse sanctissimus dominus noster tunc etiam paratus est cardinales & prælatos, & alias literatas personas, ad eam prium opus & locum eleftum mittere; immo & fi omnia, vigi locum, ad quem sanctus fuis commode pollit accedere, personaliter interesse curabit. Interim autem deputabit viros aliquos doctissimos, qui super differentiis Latinorum & Græcorum plene conferant & disputent, quamquam ista materia reperiatur plene discussa. Et hæc quoad proposita per venerabilem virum magistrum Matthæum.

Accedimus modo ad petitiones venerabilis decretorum doctoris domini Joannis de Bachechetis. Et primo, quoad conservationem decretorum hujus facri concilii, sic breviffime respondemus. Quod sanctissimus dominus noster quantum potest decreta hujus facri concilii amplexus est, & servari voluit, & in forisum & particularium offert: & si in præterium aliqua particulari casu aliter factum esse videatur, id ex justis & necessariis causis, si diligenter res investigatur, factum fuisse comperietur; & idem in decreto de electionibus servatum cem apostolatus assumptus fuit, multis notum est, præsertim plerique ex vobis, reverendissimi reverendique patres; sicque materiam illam omni quo melius potest studio non cum hoc pofacro concilio paratus est prosequi, gaudetque plurimum quod hæc Græcorum reductio vobis patribus & dominis reverendissimis facilis videatur; quam quidem primum per sanctitatem suam promotam aliqui phylacterium sanctitatis & cantilenam vocabant. Et hæc quoad primum.

Quo vero ad secundum, hoc est ad materiam indulgentiarum, sic breviter respondemus: Multus ille habendi pecuniæ, reverendissimi patres gravis est, eo quod ex quæstu proveniat, qui in similibus superiori tempore multa mala attulit exempla Christiano populo. Item adversus Græcorum, cujus gratia hoc quæritur, omnino incertus est, quamquam eorum oratores aliquid certi conclusiile videantur. Nam & alius multa pollicisti sunt, quæ tamen aut rerum vel temporis necessitate vel alia causa mutato consilio non servarunt. Nemo in rem necessariam aliquid conferre disponet, fed fulpicabitur potius gratia turpis quæstus & lucri id fieri. Regnum Cypri & insula Rhodi, terraeum Christianorum fortissima propugnacula, ex hac & fraudulam & jacturam graves patientur: similiter & multa pia opera, quæ ad indulgentias hujusmodi propiciantur, & commingit hos Græcos non resistum & plane arbitrabitur quilpiam nos illusisse & prudam quamdam hæ fictione quæ lusisse, & dicet: Ecce qui in mutuandis divitiarum plaintiuor, & prævalere voluerunt in vanitate hujusficque quod proprietate quæstum erit ad impietatem adiciebatur; quod omnino cavendum videtur, apud eos maxime qui ad sancta opera conveniffe se profitentur. Quare conclusimus, reverendissimi patres, quod omnino ante omnia expectandum fit tantum ut Græcorum & particulæ finale responsum, & habenda certitudo de adventu eorum; qua habita, sive per viam indulgentiarum, sive alia quæ ratione dictum decoraperiatur fortisan fiet vobiscum, sanctissimus dominus noster se paratum offert ad concurrendum cum hoc facro concilio, & omnes possibiles labores impendendum. Et hæc quoad secundum.

Ad tertium breviffime dicimus, Quod ipse sanctissimus dominus noster tunc etiam paratus est cardinales & prælatos, & alias literatas personas, ad eam prium opus & locum eleftum mittere; immo & fi omnia, vigi locum, ad quem sanctus fuis commode pollit accedere, personaliter interesse curabit. Interim autem deputabit viros aliquos doctissimos, qui super differentiis Latinorum & Græcorum plene conferant & disputent, quamquam ista materia reperiatur plene discussa. Et hæc quoad proposita per venerabilem virum magistrum Matthæum.

Accedimus modo ad petitiones venerabilis decretorum doctoris domini Joannis de Bachechetis. Et primo, quoad conservationem decretorum hujus facri concilii, sic breviffime respondemus. Quod sanctissimus dominus noster quantum potest decreta hujus facri concilii amplexus est, & servari voluit, & in forisum & particularium offert: & si in præterium aliqua particulari casu aliter factum esse videatur, id ex justis & necessariis causis, si diligenter res investigatur, factum fuisse comperietur; & idem in decreto de electionibus servatum

tum esse videbitur. Quo vero ad articulum causarum, hoc damus responsum, *Quod sanctissimus dominus noster non intendit ex causis quæ in curia reciperunt scandalum aliquod facere; sed cum mos fedis apostolicæ sit, ut nonnulli dominationes vestræ, unicuique ministrare justitiam, non eft mirum si ad te concurrentes suscepit, eisque justitiam per viros doctissimos & in talibus valde expertos ministrari jussit. Neque dumque cuiliet, a primitiqio, cum curia committitur, de omni circumstantia judicii, a quo ad curiam introducatur, videlicet ut sanctioritate judex prosecutis. Curavit autem sanctissimus dominus noster materiam litium pro viribus executæ, & quandoque sequitiors, cuasae etiam ad hoc factum generale remittere concilium: fed mirantur multi, & non dolere non possunt, quod factum hoc generale concilium, quod pro rebus maximis & universale bonum concernentibus congregatum fe esse profitetur, ad innumerabiles prætexatas & minimarum rerum causas occeptetur, & quotquot pro ea re venientes indifferenter admittat, & causas in curia Romana cœptas ad fe retrahat. Quo fit ut multi fe incorporari procurent, non ut communi utilitati consulant, fed privatis eorum commodis, & sæpe eum altetius partis gravamine, & liguantet officialium curiæ Romanæ, qui fub eo prætexto hæc sæpe trahuntur: quod plurimi ex eorum dominationibus exercitioque partes circumpiclentes discrunt plurieis, & poc-clamantur, hujusmodi particulares causas, & alia privata negotia, per facrum hoc concilium non esse administenda; & magister Simon Freron, alius orator hujus facrationæ synodi, ad ipsum fanctissimum dominum nostrum accedens, dixit facrum concilium ad ea velle proiedere, & a fe omnino abdicare. Et hoc quoad articulum causarum.*

Quo autem ad scriptores & abbreviatores, qui de hoc facro concilio dicuntur ad curiam vocati, dicimus, quod, qui tempore mandati in hoc facro generali concilio erant incorporati, fuiffe in ipso mandato & esse exceptos: sæque eo mandato nihil contra hujus facri concilii suppedita eft mentio. Si qui autem postea & per jam mandato præventi in fraudem & illusionem mandati fe incorporari curaverunt, existimant reverendissimi patres esse nullos, ut ipse fecerint. Et hoc reverendissimi quod scriptores & abbreviatores.

Quo vero ad decretum annatarum, &c. licet alias per me multa dicta fint, tamen utile & non superfluum fore putavimus, fi iterum ad id pauca quædam illustrarem, ut in omnibus latisfecisse videamur ono sermone. Breviffime itaque fic respondemus, quod nemo fatis admirari, quod in re tam grandi, interpretitio & incitis sanctissimo dominio nostro atque facro collegio, & aliis quorum interest, tam cito & inopeate conclusium fuerit: quod fi unquam facienduin fuit, hoc principe, tempore opportunius dum videbatur, quo Romana ecclesia & multæ alia pro malignitate temporis innumerabilia damna fuit passa. Si qui in his pretendebantur abusus, his providendum erat fine privatione fubitantiæ: aut faltem provisio debita simul facienda erat, ut fe justitia & pax obviatem fibi. Unde, reverendissimi patres dominique præsentaliiimi, interim vivent qui hæctenus inde vitia fustentationem docebant? unde ecclesiarum fuarum onera fupportabunt, cum præter Romanam ecclesiam multi prælati fint, qui ex possef-

a. Forte idem ipsi, id est, ipsum.

b. Concil. General. Tom. XVII.

A fionibus aut decimarum parti illi reciperent? Unde fedes apostolica impenfas faciet, providendo necessitatibus & utilitati universalis ecclesiæ pro his quæ pertinent ad pacem & extirpationem hæreseum & errorum, & ad alia concernentia bonum publicum totius populi Christiani? Fuit igitur, reverendissimi patres, manifestum erat illa, faltem donec aliter fieret sufficiens provisio: de qua provisione sufficienti faciendæ per facrum hoc concilium fanctissimus dominus noster vult esse bene contentus, juxta deliberium hujus facri concilii, provisio quod a fego, pontifice fit, quod ftabilis & firma permaneat. Et hæc quoad ultimum, ad laudem Dei omnipotentis. Amen.

B

XLIII.

Oratio Gerardi Landriani episcopi Landensis oratoris Basiliensis concilii ad regem Angliæ & reliquos oratores conspiratos regni.

FAcite quod Dei est, & ipse faciet quod vestrum eft, ex facris literis apud Gregorium epistola oftava. Pauois his antes proximæ inflitutoque matutino parum permiffis, credatur, fereniffime & Christianissimo rex, reverendissimi patres, & illustres domini, vos jampam pro tempore prudentiæ vestræ plane intelligere debeftis, omnia non justa, utilia, & nimirum toti orbi necessaria, hodiernio die fereniffimum majestatem vestram modoque facri Basiliensis concilii oratgatores fore. Quapropter fi quo hunc finit hoc in fanctissimo ac celeberrimo patrum & procurum coetu, quæ forte obvia contingeret, qui eom apud maximum & glorioffissimum imperatorem, totque fapientissimos & prælatissimos viros verba facimus, non eam dicendi artem quæ elegantiam affirmavit, quam eloquentissimi ipsi viri vel expectaffent, vel pro summo ipsendore hujusce loci dignum fore judicaffent: Hoc tales oratores & oratorum, ut petunt rationem & summam æquitatem causæ, de qua paulo poft agemus, conficderate velim, quam tardiftatem aliquam in dicendo, quam ad accedunt: neque tantum quo ornate verborum, quam quid & qua fide dicatur, advertant; diximus enim in principio nostrorum nostræ: Facite quod Dei eft. Quis unquam ullo tempore pro justitiæ aut fanctiore causa quemquam in orbe regem aut principem adivit? Quis pro tam falubri & honesto negotio unquam ad regem, regiis præcipue virtutibus infignem, nulla etiam elegantia adhibita, non ita quæ exoptet omnia impetrare poffe confidat? Animadvertite diligenter (quæso) ipsam millionis nostræ causam, non minus certe necessitatem quam honestam. Missi fumus a fanctissimo Basiliensi concilio ad regem, & quidem in toto orbe terrarum fidelissimum & catholicum, ne fides ipsa, quam flavam fatis & quasdam habemus, turpiter perea, a perfidiosis advocatur. Missi fumus ad Christianissimum regem, ne rempublicam Christianam, milere quidem afflictam, viris pravisque moribus debilitatam & deformem, ac nonc quidem in tumo difirimine pofitam, cum fubvenire maxime poffit, periclitari non patiamur. Missi fumus ad regem natura mitem, justum, mansuetum, pacis amatorem, ut per ipsum pacem, otium, tranquillitatem, concordiam ipsi, fuis omnibus & orbiverbo orbi terrarum pariamus. Missi fumus tandem ad regem christianum animo atque

C

D

E

F

genere illisit? pretere eccesos natum, ut ad tam
praclara & laboriosa Dei opera comitem se de
participem ad sacrosanctam synodum jungere
visit: synodum dico in Spiritu sancto & in omni
bono opere legitime congregatam, universa-
lem scilicet & immortalis Dei ecclesiam repræ-
sentantem, ac non minori + fibabilitati juris fir-
matam, quam in omnem rerum necessitate vecte-
tam. Quæritis in ea solidationis & ordinatio-
nis fine solemne ac legitimum exordium? At
hæc in celeberrimo omnium Constantiensi con-
cilio decreta & confirmata fuit, in quo certe di-
vinarum humanarumque literarum ex omni parte
nobis sapientissimi homines convenerant, in
quo inclyta hæc, hæc inquam doctissima natio
Vestra summo honore interfuit: in quo sapen-
tiæ lumina & cuncta ferme mundi oraculorum
collecta fuerunt. Quæritis summam in ea au-
thoritatem? At hæc eadem synodus patrum, la-
cerdotum, regum, principum, ducum, nation-
num, & communi omnium consensu, tanta fre-
quentia hominum, quantam unquam fuisse con-
stat, uno vote, uno ore decreta, statuta,
diffinita, declarata, promulgata fuit. Quæ-
ritis in ea summorum pontificum consensum?
At hæc sanctissimorum quondam Martini, &
nunc domini nostri Eugenii pluriuis literarum
monumentis obfirmata, stabilita est & con-
vocata, & adhicit ad hæc omnia simul non
mediocrem concilium Senense auctoritatem.
Nonne omnes in eo patres hoc Basileense con-
cilium pro statu sanctæ ecclesiæ Dei, quam
hominum omnium salute, ad hæc tempus ne-
cessario celebrandum esse confuerunt? Itaque
si diligenter omnia in unum colligere volu-
mus, nullum unquam concilium tot decreto-
rum monumentis, tot diversis (ut ita dic-
am) auctoritatibus adficatum, vallatum,
congregatumque, vel visitis, vel audisis, vel
etiam legisse fatebimur. At quamnonc hæc sa-
crosancta synodus non opportuna modo, vel
&, si nullo unquam tempore fatuta fuisset,
maxime necessaria sit, pacis attendite, & reco-
gnoscite sacrilissimæ fidei & reipublicæ Chri-
stianæ vulnera. Primum, an diffinitate pollu-
mus, nisi fastidiose quidem, & non mediocri
cum totius nominis Christiani periculo, in omni
ferme regione orbis exoreas atque exercefen-
tes indies magis nefarias & hæreticas factiones,
repentatumque illam in primis & pestiferam Bo-
hemorum lues? Bone Jesu, quam longe late-
que jam fines extendit? Quis enim non aerobe
dolet, clarissimum olim populum Christiani re-
gnum alienum, averfumque a fide & religione
nostra factum? Quis piaterea non miseribitur,
tot innumerabiles animas, illorum falsa pestife-
rique doctrina pellectas, igni & supplicijs acer-
bis quotidie deperire? Neque est animus nunc
commemorare hoc loco, quantas Reges, ca-
des & incendia populo Christiano hæc pestis
hominum attulerit, quod tandiffima Dei tem-
pla, aras, reliquias martyrum pollutis facrile-
giisque manibus profanarit, non enim omnia
singulariter fine lacrymis, Christianis præcipue
hominibus, enumerari possunt. Sed nec his fe
finitus quasi hæc contagiosa pestis. Serpit
enim indies magis & magis hoc exitiale ma-
lum: atque scelestissimæ ac superstitiosæ gen-
tis velanæ temeritati parum videntis in eo esse
videtur, dum turpia & execranda omnia in
[illegible] Dei, in religionem, in fidem, disci-
[illegible] sanctorum patrum sapientiam, in
[illegible] in universum orbem, universi orbis politiam

a Forte, Ex-
bibitum. b

A funditus evertant: tantumque illis superest odii
& hostilitatis in reipublicæ Christianæ, ut
non solum adversus christos domini, sed etiam
adversus reges & principes, divino utque jure
constitutos, plebis & multitudinis impetus ac
multitudo adia concitare conentur, pro concione
publica prædicantes omnes homines inter se
pares esse, neque alium alio superiorem esse,
regantes præterea vectigalia & tributa principi-
bus dari oportere: quo fit ut multi non modo
homines, sed populi, ut rerum novarum sem-
per capidissimi, ad illam sectam & hæresim ecclesia,
rum a principibus etiam sese, aut re ipsa &
animis & voluntate certe defciant. Itaque ho-
dierno tempore tam hoc superstitiosum & ma-
leficum genus hominum, magna nunc reductio-
nis eorum obstata fit, ad fatum concilium ver-
sity obstaculi, & hæc res neglectos forte haberi
valet, vel & cum ipsis armis vincere non po-
tuisous, turpiter esse + cogitari a facie eorum
cædem, extollent se infolenter, & conflagrabit
profecto intentum incendium & vis omnibus, ut
fruitra poslea deploratæ rei subvenire copiamus:
operemur igitur (ab apostolo inflitati) bo-
num, dum tempus habemus, ne tanti actum
sperati boni occasionem nobis oblatam præteri-
te finamus.

Atque ut intelligatis ex omni parte omnis con-
gregatio concilii summum imminere necessita-
tem, convertite nunc oculos ad sanctam eccle-
siam Dei jacentem & afflictam, ac longa pe-
tuabatosque afflictæ gere profligatam. Bone
Deus, quantum ab antiquis honoribus, &
prisca majorum nostrorum dignitate, quibus
Christiana reipublicæ Dei divina facinus in
concilionum intermissione decidit! Videtisne,
dum difcordiis nimium pertinaciter inter nos
decertamus, quidquid opum, quidquid
splendoris, ornamenti ac laudis, vel
ferentissimo olim populo Christiano a majoribus
nostris summa indultria & vigilantia partum
fuit, id omne nos diffentionibus & difcordiis
bus nostris totum ferme perdidisse? Videris pro-
pterea universum ferme orbem audere bello, in-
ter principes populos Christianos exercitia
concitata odia. O crudeatem incredibilem,
omnia effundi, omnia exhaustiri, ad arma, ad
funestissimos exercitus, in Reuger non tertio
tum (ut dicitur) comparandos, sed in pemici-
em totius populi Christiani! Recognitate nunc
tot nobilissimos exercitus, tot illustres proceres
cædes, tantum sparsum sanguinis Christiani,
tot florentissimas urbes eversas, tot pulcherrim-
mas patrias igni ferroque absumptas, ut nulla
certe pro his tantis malis fatis unquam digna
cura pro remedio possint. Recogitate nullam
ferme plagam orbis calamitatum vel difensionum
vacuam esse, nullam vacare bello. Quid
nunc, quæsumus, turbulentissimis temporibus
nostris, frigescente indies magis caritate,
& fugis concilii celebrationem superveniens, ab
humanore nobis excedens gratabimus
solam certe viam & unicam spem calamitatum
nostrarum opprimendarum? Etenim cum multa
a majoribus nostris diversitas inflitata fuit, in
fabrica quidem & mitia, nihil tamen gravius, nihil
commodius, quam quod sacra concilia in
orbe Christiano celebrari voluerunt: quibus fo-
lebant Christianam, patem, ut omnium, tran-
quillitatem, concordiam fapientissimi illi ho-
mines vel dari vel posse conservari credideruut,
fatisque id hac fieri deficiat, in adversum
omnia ire & præcipitari putarunt, atque ita
esse

B

C

D

Locus ob-
scurus.

esse, longo usu, non sine tamen ingenti ja-
ctura rerum nostrarum, experti sumus: quid-
quid enim harefum, quidquid bellorum, quid-
quid difcordiarum, diffensionum, calamitatum,
quibus miliere nimium nunc populus Christianus
premitur, omnia, inquam, per intermissionem
conciliorum exorta sunt. Atque olim sanctæ pa-
tres, ut quidam parum honeste, parum reve-
rende, parum moderate fieri confpiciebant,
concilia illum, ut ita dicto, cognitum, ex-
bant in unam, neque morbos per negligentiam
aut delidiam excrescere finebant, nullo fane alio
fanctiori inflituto aut documento utilius com-
muni omnium faleti atque posteritati fore con-
fulere posse putarunt. Nos igitur tantorum pa-
rentum illustrem, tanto dicrum & otioso ali-
re poterimus tam exitiosa & indies magis ex-
crescentia mala gentis nostræ, præsertim cum
ita fabricatorum sanctissimo & salutarissimo
tum nobis relictum sit, quo nihil certe conve-
nientius, nihil prudentius, nihil ad omnes gen-
tes communius fieri potest? Fiat enim concilium
omnium patrum, regum, principum, gentium,
& publicum totius orbis concilium; in quo ex
omni parte fieri humanique juris doctissimi viri
convenient, in quo Spiritus sanctus adsit,
& idem Spiritus paracletus, qui nos docet
bit omnia, qui nos completes est, nec
errare, nec decipi, nec falli init: quæ omnia
adeo brevioribus verbis profequimur, quoniam
pro summa prudentia & tele religiosità qui in
vobis est + fanctissima majestate regia & a vo-
bis sapientissimis viris jamdiu protecta & co-
gnita fuerunt. Memini enim paucis ante annis
exactis majestatem vestram, ut summe quidem
omnium Christianissima est, honorificum omni
dignitate legationem ad fanctissimum quondam
Martinum pontificem sedis, ut pro famatis
ac pacem periclitatis reipublicæ Christiæ,
quæ invalescentibus quotidie malis in summo
difcrimine esset, dum fuerit tunc concilii an-
ticipare cuncta vestro fidei & pietati Chri-
stiano majestati religiosissimis vestræ fubvenum
iris cupiebat. Itaque, serenissime rex, illustres
principes, & angelicis & summa dignitate ma-
jestatis ac tetabopere vobis expeditata dics illexit,
jam fanctissimis patribus frequenter congregatum
omni jure & ratione, fanctissimi, & idipsum
jam fanctissimis patribus frequens. Illa, in-
quam, dies illexit, in qua justissime voluntati
& divinæ inditæ vestro fidei & religioni fuo-
venire copienti satisfacere possitis: in qua quan-
tum virtutis, quantum regii animi, quantum
benevolentiæ erga fanctissimum religionem &
publicam falutem habuistis habetisque, tantum
hodierno die in universo populo Christiano de-
clarare quasi non enim agitur nunc de cari-
monia, & solemnia, de diebus prostiffis, de
ornatu temporum, de splendore urbium: fed
cum res Christianas difcordiis, bellis de hæreti-
cis factionibus jamdiu multiplicata sit & labo-
res, agitur de falute religionis & fanctissimæ
legis Jesu Christi: agitur de conservatione re-
gum, principum, totisque populi Christiani: s
agitur, ne unius humanæ falutis inflitutio, a
majoribus nostris nobis relicta, omnia fecilset
in futurum facta concilia penitus fabiata perpe-
tuo disperant. Agitur consequenter, ne orbis
terrarum, ne nos omnes perpetuo peremus,
Itaque, serenissime rex, prælatissimi patres
& illustres domini, ut pro ingenio vestro & an-
tiqua consuetudine facta institutis & religioni
Dei nostri dediti estis, sequimini veterem im-
petum animi & diutini desiderii + nostri. Se-
quimini fanctum & antiquum mortem clarissi-
mæ & religiosissimæ patris vestræ, & oceliate
ac reipublicæ a nobis auxilium deprecantibus
subvenire non tardetis. Etenim cum precipuo
quodam loco dignitatis, formma etiam gloria
inter omnes orbis reges excelli fitis, tum ini
virtute, vel religione, vel genere, vel clari-
tate patriæ, vel gloria rerum nemini cedatis:
cum hæc inclyta, atque tanta frequentia pro-
dentissimorum eloquentissimorumque virorum ef-
fluat: ita ut antiquiori fama palma fapientiæ
tam divinarum quam humanarum literarum fo-
re controversia apud vos fit; nihil sanctissima
majestas vestra regio nomine dignius vel fan-
ctissimorum majorum vestrorum virtute aspiratus
facere potest, quam quod pacem Christianam
(ut rex & vicit certe natura vestra pacifici estis)
& dare omnibus & salutare velitis: neque alia
alia de virtutibus vestris, esti innumerabiles &
maximæ sunt, magis proximos aut similes Deo
vos facere possit. Fatemur omnes ille laudes,
& vere regias, aliquid fortiter, juste, clemen-
ter, magnifice, liberaliter agere: aut patrocci-
nium divinæ legis sanctissimæ, pacis recipere;
ne fidei, ne ecclesiæ, ne res sacræ, ne flatus
Christianus, ne hæc omnia fundatus perant,
viribus atque animo fortiter incumbere: quis
pro hoc tam illustri negotio, non divinos ma-
gis honores, quam humanos decerendos esse
putaverit? Sed nimis multa de his ad honestæ
laudis & tanti certamen gloriæ cupidos: haud
enim clarissima virtus vestra fualore ad bene
rectique operandum egere videtur. Ut igitur
finem faciam, quo vestræ fanctissimæ conclusum
rite fundatum, congregatum, & tebus nostris
necessarium fit, sacram majestatem vestrum de-
precatur ac orat, ut pro ingenio vestro fundus
paracletum in eo existens, cujus felicissimus au-
spiciis oleo lætitiæ pro confortibus vestris un-
ctus est effic & confirmatus: primum se ve-
stris ex præclarissimis regnis lectissimos quod-
dam & fapientissimos viros, quorum magna
fama & industria pene apud vos multitudo est,
delegatos, ad hanc summa dignitate majes-
jestatis ac celebertima in toto orbe terrarum
catholici nominis fama, quo semper fanctissimi
majoris vestri ac vos præclari fuistis, legation-
nem omnium auctoritate insignem atque dig-
nissimam ad facrosanctum Basileense concilium
mittatis: ut ex cæteris principibus Christia-
nis, quorum magna fane pars egregias jam &
magnificas legationes pro hoc communi incen-
dio extinguendo ad idem concilium misit, & cæ-
teri quoque mitturi videntur, de extirpatione
hæresum, de virtute, de conservanda re-
ligione, de pace, de fanctissima morum in-
mellius constituenda, honestissimo certamine
contendatis. Proximum est, quod omnibus
animi fidelibus & sacra majestate vestra illum
item concilium petit, et sciti hostibus vestris,
ad quos nomine facti concilii hisce de cauis
decreta legatio est, patem, caritatem, concordi-
dium, orat certe a natura vestra non abhorrent,
inire velitis: sæpe confecta, tamquam
faluta universæ justis fundamentis, non dubi-
tamus omnem populum Christianum, jacentem
diu quidem & opprestum, ad pristine dignita-
tatis suæ recuperandæ spem erigere &, & re-
vivisere debere. Agite igitur, oramus, omnes per fanctissimum memoriam + passionis Jesu
Christi quæ pacis lunt: condonate, immortali
Deo ac creatori vestro acceptat ingenuis, recon-
cilie

+ sic

+ sic

rite odia, quæritе pacem, fruimini tam fin-
gulari & excellenti bono, quod nobis Redem-
ptor noster voluimus testamento reliquit, cum
evestiens ne hac vita moreris dixit: *Pacem
meam relinquo vobis*: dulce enim nomen est pa-
cis: res vero ipsa cum jucunda, tum salutari-
sis: nam nec facium legere, nec audiri, nec
facietatem humanam, nec rempublicam curam
habere videtur, quem discordiæ, quem bella
delectant. Fratres illud vestrum quod dicit
ipse: Concordia res parvæ crescunt, discordia
maximæ dilabuntur. Nos igitur authoritate &
nomine Sacri Basileensis concilii, si quid hac
tam salutifera & necessaria res a nobis pra-
ffari posse videretur, omnia non solum forti
animo, sed & libenti animo fabire præsto fu-
mus: omnia patienter, nihil fabrefugimus,
modo hinc omnibus mortalibus summe delecta-
tæ pacі, dirigente Deo nostro, vel satisfa-
cere vel prodesse possimus. Pestiferum est, ut
ex dicione regnorum vestrorum reverendissimos
reverendosque patres, qui ad factum concili-
ium juxta sanctiones antiquas venire tenen-
tur, id est factant adhortari velitis: ut eccle-
siæ & communi omnium salusi, & prælatandi
prudentia & authoritate, quemadmodum in
concilio olim Constantiensi factum est, pariter cu-
teros scientiæ ac religionis laude fecerunt, a
consulere & prodesse queant: quæ omnia si
ita optamus & confidamus a vobis confecta
erunt, facietis certe, ut primo dictum est, A
quod Dei est, & ipse altissimus & immorta-
lis omnium pater, dignitatem, gloriam ac
amplitudinem nominis vestri augendo, faciet
quod vestrum est: & tandem in numero beato-
rum relati certum & diffinitum in cielo lo-
cum obtinebitis, ad laudem & gloriam omni-
potentis æterni Dei, & totius curiæ trium-
phantis. Amen.

Joan. 14.

a Pater. pag. Basil. 11.

XLIV.

*Oratio magistri Andreæ de Petra archiepiscopi Co-
lossensis, quarti ambasiatoris domini Eu-
genii papæ, facta in congregatione
generali XXII. Augusti
MCCCCXXII.*

MAximum mihi dicendi fiducium præstat, reverendissimi patres, cæterique vos viri lectissimi, hic vestræ convencus amplissimus ac spectatissimus. Cum enim plurimos apud vos illic videam, quorum singularis prudentia atque humanitas longe mihi familiaritate perspecta & cognita sit, alios vero omnium virtute & optimis artibus ornatos esse confidam, nemo autem vos ad Christianæ religionis conservationem & amplitudinem comparandam adventasse intelligam, dubitare non possum, quo minus pro fapientia atque omnia me dicentem audiatis; præsertim cum illud a me dicendum B sit, quod ad omnium vestrum salutem & immortalem gloriam attinet: omnibus enim humanitatem inesse, ut ea quæ ad se pertinent libenter audiant: & cum hanc vestram curam & studium ad hoc bellum contulisse videamini, ut se fervientes hæresis extinguantur, ecclesiasticæ jura & ceremonias reportantur, Christiani fines pacis restituantur, quo quibus omnibus apud vos mihi fermo habendus est, non major, debet esse in me cura dicendi, quam in vobis studiosis vobisque. Sed antequam ad eam diffinitionem, Christianis, necessariam, quæ exili-

mo, ut quid dicor gentium Paulus dicat, audiamus. *Non sit, inquit, schisma in corpore*. In eum quomodo idem veritatis confessimus præditor Corinthiis diffidentibus dixerat, sicut primæ epistolæ 12. cap. scriptum est. Hujus apostolici præceptionis intelligentia, patres, cognitu facilis fiet, si prius ille Spiritus, qui quondam ignes splendore descendens mediumilionum & tripidantium hominum animos & glutino cuiusdam conjunxit, & tumultuosis illis luitravit, fuo ardore corda nostra inflammet: quod ut facere dignetur, ad ipsum mentes nostras cogitationesque verramus. Hoc autem suffragio postulato, ad propositæ justionis perceptionem revertamur.

Inter ea diffidentes genera, patres optimi, quæ membra corporis mystici agitant atque perturbant, nullum eo deterius quod schisma nominatur, est enim totius diffoedie caput atque principium, adimitque omnibus ecclesiæ dignitatem, cujus perniciem idem doctor propriis est, in capite prædicte epistolæ eoldem Corinthios summa obtestatione rogat, ut eos illum pestem diffugerent. *Obsero, inquit, vos, fratres, per nomen domini Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: fitis autem perfecti in eodem sensu & in eadem sententia*. Quid autem nomine schismatis intelligi debeat, patres doctissimi, neminem vestrum ignorare existimo. Græcus enim a quo in primis illi voci significatio data est, per illud nomen scissuram quamdam ac divisionem intelligit, non illam certe qua quisque pertinax & Deo dividitur, de qua olim Isaias loquens dixerat: *Peccata vestra divisserunt inter vos & Deum*. Nec nullus illam diffinitionem intelligo, quæ ab unitate fidei auspicium sumpsit, illa enim in aliud impietatis genus transiliens, quod idem Græcus rectius hæresim nominavit: Sed de illa scissura nobis propositum est, cum quis eodem religionis cultu servato ecclesiæ præcipienti parere contemnit. Cujus diffinitionem, licet alia vocibus, eadem tamen sententia, brattilimus pater Augustinus, cum adversus Faustum ferliberet, aperte offendit. Schisma, inquit, est eidem opinantes, atque eodem ritu colentem quo cæteri, sed a Simone Samaritano, a quo omnis hæresis initium sumpsit, usque ad Joannem Hus, nostræ ætatis eximium hæresiarchum, annales ecclesiæ reperire licuerit. Ultimum contendentium genus scissuræ nomen accepit, quod accommodatissimis Græco vocabulo vos patres Latini schisma nominatis. Hoc intestinum malum esti magistati ac vestrati mystici capitis non adverterat, cum in primis neque intuitum dogma prædicet, nec veterum conspectus delectet, habet tamen quamdam proprietatem peculiarem, quæ Christianæ pacі & unitati vehementissime officit. Qui enim ecclesiæ principi subesse tenuit, & membris ecclesiæ ipsi subjectis communicare recusat, quemadmodum beatus doctor offendit, is in intimate mystici corporis manere non potest. Unde & schismaticus jure nominatur: ex ipso etiam, tamquam ex fonte quodam inquietatis, omnes illa superiores animi indignationes facile fluunt. Schismaticus enim abique difcordia esse non potest, cum de meliora & fanctiora dicere de proprieti gloriatur. Contentiones etiam in ipso schismate natari necesse est, cum ex quo prave schismatici sensetunt improbo temeritate defenient. Rixæ schismatica minime defunt, accedit. Unde & catholici adversus fidei hostes contentiones commovent, ibi prius ad certamen vocantur, sicut gloria testatur 1. Reg. 4. capit. Rixa insuper, etsi pectoris immanis esse non possit, ut B. doctor diffinit, (nam qui tixatur, & ad contradicendum parates est, ut placet Isidoro, & de ipsi contentione latetur, alios quoque ad contradicendum inducit) primum nihilominus malum est, & inter patres accidit, habet tamen hoc pacі contingit enim aliquam fibi hæresim schismaticus, ut rectæ ab ecclesia secessilie videatur, sicut beatus Hieronymus dicit. Scindetur enim in adversa studia vulgus, & populus velut greges poli terga pastorum fequuntur, & quia ratione vulgo confiare non potest, quod prave fenel accepeat, id ferro & sanguine probare molitur, unde & bella publica lugeant. Quod si paulo longius schisma perfiteri: C non dubito, patres,

bris mixtis intelligi debeat; non esse difficile A cognitu. Hinc omnis transitura quadam figuratione mysticae congeri convenire invenio. Habuit corpus hoc membra consimilia, habuit officialia, habet et utriusque composita. Ico ecclesia, habet et omnipotentia. Ecclesia tamen Christiana religionis acceperat, continuum membrorum formam praeferebat, cum effectorum cor unum & anima una in domino: nec dicerentur ei aliquid proprium, sed esset eis omnia communia, sicut actionum quarto capitulo scribitur. Officialia vero membra tunc ecclesia habuit, cum auctoritate & operibus crescere coepit, aut cum potestatis, ordinis & jurisdictionis usum auctoritatis publica reseraverat, quod a Silvestro ad posteros quoque Romanos pontifices processit, sicut Isidorus prodit, in canone pontifice, 23. dist. 9. & Tribunus. His mysticis membris varia diversa morborum genera contigerunt. Morbum autem hic non aliud, juxta beati Augustini sententiam, quam haereticam praviratem intelligo. Idem beatus Hieronymus sensisse videtur, qui haereticum hominem putridae carni comparavit. Enumerare autem, proprisque nominibus omnia illa vobis, patres, exponere esset quidem jucundum, si ratio temporis non haberetur. Beatus Augustinus in libro quem de haeresibus secretarissime scripsit, nec se, nec ab alio quoquam nomerum omnis haereseos fatis explorarum fuisse confitetur. Quamquam Philaster Brixiensis episcopus centum & viginti octo genera haereseos usque ad illam Isaam statutam contigisse commemorat. Cognitae itaque facile possunt, patres reverendissimi, quod errorum genera in agro dominico disseminata possunt, si Philaster centum & viginti octo haereseos nomina commemorat, quem beatus Augustinus frequens librum in haereseos scripserat. Haec immensa, ut sic dicerim, erroruin silva, etsi a beatis apostolis sanctisque patribus ac Sacrosancta concilia enucleata diffuspatque dicatur, penitus tamen sacridai non potuit. Nam beatus Isidorus, postilesquam quinquaginta haereses sanctorum enumeraverat, illas omnes dicit a sanctis apostolis sanctisque patribus ac sacris conciliis fuisse condemnatas. Quod qui volet, facile feire, B rerum temporumque successiones & ordinem reperat. Nam Menandri ac Saturnini, magni digni diaboli laquei, cum Simone mago principe illius haereseos a beatissimo Petro apostolo condemnati fuit, qui eumdem Simonem & ejus pecuniam in perditionem abjecerat. Qui vero haeresim Cerdonis fatisfaciens in adhibenda humanitatis officia pecuniam curaret, quod a sanctis haereticis attributur, hi Ananie & Sapphira horrendo interitu condemnantur, quos ambos idem Petrus subita morte mulctaverat, fecit atque quinto capite scriptum est. Hoc laitatum vero impudentem lasciviam Joannes in Apocalypsi, cum ad Ephesinam ecclesiam fecit, C probavit. Nam esti priorem certa[illegible] Sicut illa ecclesiam amissiun conqueratur, in hac tamen illam dignam commendatione diverse praedicat, sicut Apostolorum praedicitium fugerit. *Hoc habeo tamen, quod odisti facta Nicolaitarum.* Illi enim qui connubiis detrahunt, & omnem legitimum usum cupiditatem aperunt, qui etiam apostolicos se vocare praesumpserant, beati Paulo apostoli testimonium condemnantur, qui ad Colossenses ita ait: *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum.* Et ibidem: *Ut ne quis vos seducat in sermonibus sublimitatis

plicuerunt, & quæ illic continebantur ex Græcis Latina feceram. Unde cum honestissimæ Græcorum petitiones principibus nostræ religionis visæ fuerant, mox dominus Joannes episcopus cardinalis tituli Sancti Sixti, vir omnium suæ ætatis religione & sapientia spectatissimus, legatus in Græciam declaratus est: quem illuc properantem si mors e medio non sustulisset, plurimi nunc populi ac nationes ritu & religione essent vobis simillimi, quorum nullum impræsentiarum habetis. Nec certe credendum est Græcos ab illa sua honesta opinione recessisse. Eadem est gentis illius ad reconciliationis opus intentio, idem omnino desiderium, eadem postulatio; nisi quod filius, qui nuper imperio successit, ad unionis negotium longe ardentior sit, quam unquam fuerit pater: quo fit ut ad reconciliandam gentem illam catholicæ fidei via paratior modo sit. Quod si locus aliquis ad convocandum utramque gentem opportunus daretur, videretis, patres reverendissimi, plurima de Græcis facta fuisse judicia, quæ omnino stare non possent. Hos igitur fructus uberrimos de Græcis vos, patres præstantissimi, referetis, si non sit schisma in corpore. Alterum perditissimorum hominum genus, de quibus ob summam perniciem generali omnium patrum institutione consulendum est, Hussitas intelligos gens profecto pestilentissima, & velut exitiale virus per corpus ecclesiasticum repens. Nec unum, sed multiplex ac atrocissimum malum, hujus hæreseos morbus est. Nam si quis illorum hominum perversas sententias, quas gravissimis Christianorum cladibus amplificare voluerunt, recensere voluerit, veterum hæresum irritamenta quædam fuisse fatebitur. Cogitanti enim hanc novellam corruptionem, e vestigio Nicolaitæ, Gnostici, Cerdoniani, atque Marcionitæ occurrent, * Aditæ quoque, Catharitæ, ac Apostolici, huic hæresi non defuerunt, & * Acharditæ, Ariani, atque Joviniani quamplurimi, quos omnes Epiphanius Cyprius, vir omnium orientalium patrum sapientia & sanctitate insignis, inter nominatissimos hæreticos scripsit: nec solum multiplex hæresis hæc, sed & funestissima Christiano populo extat. Plurima damna ab Arianis, Nestorianis, Monothelitis, Iconomachis, ecclesia Dei perpessa est, sed nulla fuit tanta hæretica pestis quæ huic cladi comparari posset. Hæc enim omnia jura humana atque divina pervertens, nulla pietate in ætatem vel sexum, amplissimas & opulentissimas patrias igni & ferro subjecit. Patent ejus immanissimæ strages in Bohemia, Moravia, Sicilia, Marchia, Austria, Hungaria, ac ceteris circumfinitimis adjacentibus nationibus. Quod si hoc captiosissimum ac fallacissimum hominum genus ab illa sua immani consuetudine ac funestissima rabie contepuerit, velitque inter salutis & reconciliationis ingredi, nulla sit mora, patres præstantissimi, * quo pontifex maximus ac tota concio patrum operam suam ac studium conferant, ut lupos rabidos in oves convertant. Nihil hoc opere salubrius, nihil certe utilius. Sed cum inter vos patres ecclesiasticos sint adversæ sententiæ, hoc fieri minime poterit. Nam totum Hussitarum studium in eo positum est, ut clericorum insolentias, voluptates, avaritiam, superbiam atque ambitionem, quibus hunc vestrum statum ecclesiasticum & amplitudinem dejiciant atque prosternant, vulgo continuo prædicent.

* forte Adamitæ, Anticlitæ, al. Tatachitæ, forte, Tetraditæ, * Forte, Hieracitæ. H.

* forte quo minus.

Illud autem quantum quibusdam maximis viris placeat, & populis rationi consentaneum videatur, aperte ostenderem, si hæc omnia vobis clarius non paterent. Igitur qui cupit Hussitas ad unionem ecclesiasticam revocare, illud prius efficere studeat, ut novella zizania evellantur, ut nulla mentis affectio, nulla in rebus gerendis perturbatio, sed timor Dei, caritas proximi, zelus ecclesiasticæ pacis, opera vestra proficiat. Illud etiam summo studio agendum est, ut debitus honor ac reverentia pontifici maximo, quem unicum loco Dei in terris suspicimus, tribuatur. Quod omnino faciendum quisque hominum judicabit, si de hujus patris sanctissimi ac beatissimi vitæ integritate & innocentia noverit. Ad hæresum extirpationem ac fidelium expugnationem nemo Christianorum illo flagrantior. Taceo alia ipsius sanctissimi præsulis ornamenta virtutum: illa enim aliud tempus desiderant. Cum privatis negotiis operam daret, contra infidelium ac hereticorum errores & impetus plurima egregia & memoratu digna cogitaverat atque instituerat, reverendissimorum patrum cardinalium numero aggregatus, mox quæ privatim excogitaverat publica auctoritate perficere conatus est. Propterea & legationem in Epirum, Macedoniam, Thraciam, Propontidem, Asiam, Ciliciam, Syriam, atque Ægyptum, ubi veræ fidei jura & dignitas in spretum maximum veniunt, paratissimo animo suscepisset. Propterea & conscribi jusserat, quibus artibus illæ nationes potestati ecclesiæ addi possent. Quod si ipsi pro magnitudine animi & zelo fidei parem potestatem & auctoritatem confiteri contigisset, nihil est quod vexillum sanctissimæ crucis inter remotissimas gentes cum summa gloria nostræ religionis non figeretur. Adscitus sanctissimi Romani pontificis dignitati, quæ jam tot labentibus annis excogitaverat in effectum omnino deduxisset, si intestinæ discordiæ atque vicina bella sancto ejus proposito impedimento non extitissent: non tamen destitit, quo minus adversus Hussitarum rabiem extinguendam diversis studiis vigilaret: quod aperta ratione probabitur, cum necessitas postulaverit. Secretarium imperatoris Græcorum nuper ad se venientem ita grate remisit, ut idem imperator statuerit legationem amplissimam ad summum pontificem dare, ut de loco aliquo idoneo pro congreganda synodo videatur. Hoc jam factum fuisse credendum est, nisi aliquis inexpectatus vel alias insperatus casus impedimento fuisset. Sub tali igitur nostræ religionis patre & præsule & veterum & recentium hæresum respersa zizania facile evellentur, si vos reliqui patres ejus præcepta justissima tamquam devotissimi filii suscipere statuatis. Ad quod pium & necessarium opus, & totius ecclesiæ diuturna consuetudo, & veterum conciliorum auctoritas, & sanctorum patrum sententiæ vos hortantur. Quare, patres, per immortalem Deum, per intemeratam fidem, cujus vos defensionem suscepisse videmini, per illud districtum horrendumque judicium, ad quod nos omnes volentes nolentes detrahemur, in hac rerum maximarum consultatione & moderatione animi uti velitis, ne, cum exterarum gentium hæreses purgare quæritis, novellos errores domi nutriatis. Sed de hæresum extirpatione hactenus dixisse sufficiat: amodo de reformatione pauca dicam. Hoc mysticum corpus, de quo hactenus memoriam feci, alia etiam appellatione domus nomen accepit,

sententia illius qui ad Hebræos scribens dixerat: *Christus tamquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos.* In hoc sanctissimo templo nemo aliud fundamentum ponere potest, præter illud quod positum est, Christus scilicet Jesus, sicut primæ ad Corinthios tertio capite dicitur: Hanc structuram mirabilem ille sapientissimus architectus, non simplici, sed varia quadam compositione erexit. *Ipse enim dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi,* sicut quarto ad Ephesios scribitur. Hæc est illa varietas, quam in Spiritu David quondam prospiciens dixerat: *Adstitit*, inquit, *regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* Varietatem autem non illam intelligo, qua ex ebore, auro, variorumque colorum genere parietes in regiis principum ornari solent, sed apostolorum doctrinam, confessionem martyrum; ut glossa testatur, puritatem virginum, lamenta pœnitentium. Id autem optima ratione fuisse facile quisque judicabit, si hujus corporis mystici aut domus ecclesiasticæ naturam ordinemque perspexerit. Nam cum gratia hujus fundamenti vel capitis plene tota in partibus extare non possit, ut dicit doctor beatus, ideo vario modo singulis distributa est. Propterea & quidam apostoli, alii vero prophetæ dati dicuntur. Cumque id fieri nequeat, patres reverendissimi, ut quispiam se solo æque officiis pluribus satisfacere possit, unde & membra corporis singulis actionibus occupantur, idcirco ecclesia circumamicta varietate describitur. Et quia officium sponsæ simul & nomen accepit, ideo ipsam decoram ornatamque prodire oportet, quod in varietate maxime constat, sicut sapientibus placet, & ipso experimento ostenditur. Nam & regina Saba, præter illam admirabilem sapientiam quam argumento in Salomone cognoverat, perspecto servorum habitaculo & ordine ministrantium, maxime admirata, spiritu ipso defecerat, sicut 3. Regum 10. capite scribitur. Hujus itaque structuræ mirificæ etsi fundamentum solidum inconcussumque persistat, ornatus tamen ac ceterarum partium ordo labefactari judicantur. Nam loco apostolorum eos hodie cernimus de quibus Paulus Corinthiis scripserat: *Pseudo-apostoli*, inquit, *operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi.* Nec alios puto, patres optimi, hodiernos prophetas existere, nisi eos dumtaxat de quibus Ezechiel in Spiritu videns dixerat: *Væ*, inquit, *prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident: Quasi vulpes in desertis propheta tui Israel.* Nequeo, patres reverendissimi, crimina & casus gravissimos eorum hominum vobis exponere, qui dignitate & auctoritate velut in quadam specula constituti, magistri debent esse publicæ disciplinæ. Omnes enim declinaverunt, & ab officio recedentes inutiles facti sunt, sicut propheta testatur. Aptissime descripsit Isaias clericorum ignominiam, socordiam, lasciviam, segnitiem, immunditiam, turpitudinem, ambitionem, avaritiam. *Speculatores ejus*, inquit, *cæci omnes, nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia: canes impudentissimi, nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam usque ad novissimum.* Cum igitur ex eorum criminibus ac vitæ corruptione, qui virtutem ac disci-

Psal. 44. — 1. *Cor.* 11. — *Ezech.* 13. — *Isai.* 13. — *Isaia* 56.

plinam professi sunt, hujus mystici templi structura gravissimum lapsum atque ruinam minetur, optime ecclesiasticæ saluti consulitis, patres ut redintegratio fiat, quam vos vulgo reformationem nominatis. Ceterorum vero hominum vitia, privatam; clericorum vero scelera, publicam perniciem inferunt. Nam cum populi omnes in sacerdotem atque pontificem, tamquam in præceptorem virtutum, suspiciant, id indubitata fide putant a se factum iri, quod ipse faciendum delegerit. Sed hanc rem perdifficilem plenamque laboris ea ratione efficere poteritis, si non sit schisma in corpore. Nam cum in ipsa spirituali structura sit unitatis multiplicitas, tamen inter ceteras illa præcipua judicatur, quam ille cælestis ac individuus Spiritus efficit. Hæc autem omnia dixit Apostolus: *Operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult*, sicut 1. ad Corinthios 12. cap. scribitur. Fieri autem minime potest, ut hi qui adversa de bonis moribus sentiunt, & qui manifestam ruinam ecclesiæ parant, Spiritu Dei ducantur. Eo etiam evenit ut præceptis majorum ad vitæ innocentiam atque religionem velle quempiam ducere, perdifficile sit, nisi eum Spiritus Dei prius induxerit. Pleni sunt libri omnes Christianorum sanctissimis exhortationibus, pleni præceptis saluberrimis, pleni exemplis admirabilibus. Quidquid de vita & honestate clericorum decerni & præcipi potest, id totum amplissimis literis & maximis codicibus continetur *& tamen nemo facit legem*, sicut dicit salvator. Prius itaque Spiritus ille rogandus est, ut doceat & inspiret quo pacto impleri debeant suæ justificationes, sicut propheta precatur. Ceterum impossibile quidem videtur de principatu ecclesiæ ac de moribus disputare simul atque decernere. Nam cum de capite ac principe senatus ecclesiasticus occupatur, ornatui publicæ honestatis satis apte vacare non potest. Extant gentilium atque Christianorum monumenta amplissima, quæ huic rei gravissimum testimonium afferunt. Unum solum impræsentiarum sufficiat. Cum per Oniam pontificem solum res Judæorum agitarentur, civitas sancta in omni pace habitabatur, legesque optime custodiebantur, sicut 2. Machabæor. 3. cap. scribitur. Sed posteaquam per ambitionem Jasonis fratris collatio summi pontificii ad Antiochum translata est, mox gymnasia & ephebiæ in civitate Dei fuerant institutæ, horrendum certe scelus, & omnibus sæculis inauditum facinus. Confracto itaque atque colliso ecclesiastico corpore, integritas honestatis atque religionis constare minime potest. Præterea quem vos patres ecclesiasticis institutis coercere poteritis, qui mox alios quæsiturus non sit, a quibus grate susceptus, prioris vitæ corruptelam non teneat? Et inde hunc venientem nemo corripere audebit, ne suo exemplo alii secuturi teneantur. Itaque, patres sapientissimi, mores ecclesiasticos ea ratione potestis componere, si non sit schisma in corpore. Hortatur vos ad hoc opus pernecessarium dignitas beatissimi patris nostri Eugenii pontificis maximi, qui Petri sedem tenet & fidem, sine cujus auctoritate nulla lex aut decreta satis roboris habere possunt, ut est dist. 22. Sacrosancta. Cujus sententiæ beatus Thomas secunda secundæ quæst. 1. artic. 10. fidelissimus testis est. Hortatur vos ad hanc ecclesiasticam disciplinam, hujus sanctissimi patris integritas, qui cum a puero usque ad hanc confectam ætatem vitam præclarissimis virtutum muneribus exornaverit,

2. *Mach.* 4.

adeo

adeo ut in ipso corrigendum abradendumque si-
hil omnino videatur, tamen ab optimi prælusis
morem getat, hanc quam vos pateat reforma-
tionem nominatis a seipso incipere cupit, sic
huic publicæ actioni debitus ordo tribuatur. Ob
vere pontificem, o pabiscum gregis dominici
meritissimum! Quem superiorum pontificum,
oblecto patres, vestra tenetis memoria qui illa
pronuncie, qui in tanta rerum temperatione in-
fracto animo manserit? Ite igitur, patres lecti-
simi, & hujus pillimi patris atque pontificis
meritissimi publisima vota & delideria impletatis
& veltis mores ecclesiasticos integritati pristinæ
restituere. Sed de reformatione quid tentiam,
jam patres audistis: amodo & de pace pro ex-
terna ordinatis partiaia pacificitus ut, Cum
plurima sint exercitationum genera, patres le-
ctissimi, quæ ad facerdotis atque pontificis offi-
cium attinent, tamen illud præcipuum est quod
in concilliandis pacandisque populis conflat: fi-
quidem facerdotis propria actio dicitur, cum in-
tercedum hominemque medius quasi conciliator
accedit, ut placet sanctus Thoma 3. parte q. 23.
art. 1. Propterea & facerdos a Deo legem & la-
cramenta recipit, quo populis voluntatem divi-
nam significet, conciliatisque voluntibus pace-
mentia debita tribuat. Et rursus accepta ab ho-
minibus oblationes & facrificia domino offert,
ac divinam mysteriorum hominis vitio scheleste-
ter infectam placet atque concilies. Hoc ancze
prospexit qui ait: *Omnis pontifex ex hominibus
assumptus pro hominibus constituitur in his quæ
sunt ad Deum, ut offerat dona & facrificia pro
peccatis*, ad Hebræos 5. cap. Hæc autem mune-
ra tunc placationis efficacium habent, cum ho-
stiones, cæteriffis odis ac humanis pacis offera-
larum temillimum revocantur. Quod quanto
studio agendum sit, salvatoris præcepto offen-
dimus. *Si offers, inquit, munus tuum ad altare,
& ibi recordaris fratri quod tuus habet aliq-
quid adversus te*, &c. Et iterum: *Si non dimis-
ritis fratribus vestris*. In quibus omnibus offen-
dimus hominum oblationes & munera nullam
prorsus habere efficaciam, nisi homo le prius
unionico conciliet. Hoc autem inter cedes &
bella fieri polle non video. Quomodo enim in-
ter eos via caritatis & amicitiæ, aut fervent ani-
incipere poterit, qui mutuis irruptionibus exer-
vias & spolia quærant, quorum alter in alter-
illus effundendum sanguinem jurat, qui liberos
a parentum evellere amplexibus impudice abdu-
cit? Quæ omnia cum in bellorum congressibus
fieri videamus, difficillimum est humanitatis,
caritatis ac pietatis quidpiam in illis hominibus
reperiri qui bella fequuntur. Præcipuum itaque
facerdotum atque pontificum officium agitis,
patres reverendissimi, si inflatos atque tumen-
tes animos principum placare curatis, eo pre-
ferentim tempore quo nullum Christianorum re-
gnum, nulla provincia, nulla prorsus natio fit
quæ ferro & sanguine vacet. Sed illud prius
summa cura agendum est, patres, reverendissi-
mi, ut non fit schisma in corpore. Quis enim
ad alienas dissordias sapiendum, quæso, ad ma-
xima & intestina bella parati cogetur? aut
quis aliquem mediocrem vel etiam pertitissimum
summo morbo laborantem vidit, qui alia agero-
tis pharmaca potiget? Oportet igitur prius do-
mesticum pellere pugnam, & inde alorum lan-
guores curare. Quod quomodo factum esse
patres sapientissimi, ex pestis quæ nobis utilitas
adferat, prudentia, non in ea solo consistit,

Matth. 5.

Matth. 6.

A quod unionem diversis opportunam facit; hoc
enim & concordiæ datur: omnis, ut fanctio do-
ctori videtur, id concordiæ proprium est: id
id maximum pacis officium est, ut reniitentem
varium appetitum in unum consensum debeas on-
dine adigat. Propterea & B. Augustinus cum 19.
de civitate Dei multa genera pacis enumeraffet,
id tanquam proprium pacis adjecit, quod fit
fellicet tranquillitas ordinis, ut in pacem ori-
pariumque rerum ac hominum debita distribu-
tione conflit. Hoc & ii vos, patres reverem-
dissimi, ad pontificem maximum patrem & pa-
fulcum omnium fervat cotabitis, navicula Pe-
tri a dehiscentibus fluctibus tranquillam redde-
tis, principum animos cædes spirantes pacabi-
tis, barentium sedationem ac pacificationem
cum subditorum, infidelium imperus, qui tota
rabie diecim Christiano fangunine debacchantur,
invisibilium potestatum ope coercebitis. Illud etam
cum summa omnium vestrum gloria fiet, ut a-
pertissima ratione probetur, nulla unquam am-
bitione, nulla iniquitate, ad foliar religionis
amplificandæ gratia hanc varias & dissimras la-
bores vos constituimus fuscepisse. Quod nobis
omnibus ille concedat qui fine fine vivit & re-
gnat in fæcula fæculorum. Amen.

XLV.

Ofilia oratio archiepiscopi Tarentini habita ad patres concilii Basileensis pro Eugenio quarto.

In nomine Jesu Christi. Amen.

HUmanitismum & fanctissimum dominu no-
strum Eugenium papam, ejusque legatos ex
legationis papæ IV. intentionem, quam ex injuncto
legationis officio, communi bonum patrum &
dominorum meorum contenta & jusione, in-
tentionem explicaturus hic vobis, reverendi-
dissimi in Christo patres & domini, si quanta
decet dignitates vestras caritate & animorum mo-
deratione intellexeritis, populo Christi languine
redempto unionem, pacem & vitæ novitatem,
vestris vero animabus salutem, & multarum ca-
lamitatum ademptam allaturus esse, in Spiritu par-
cleto, & hujus tam pii propositi motore & dis-
rectore, plene confidimus. Sed ut ilabilius &
certius in hujusce rei narratione fundamentum
constituamus, exordiandum in primis pacendæ
editione arbitramur ab ipsius apostolici supre-
me potestatis & jurisdictionis origine & deriva-
tione. Deus igitur ille benignissimus & ex
magnus super omnes deos spiritu habitus est
prophetico, reverendissimi patres, quoniam
eorum habetes factum fuit, non regnet domini-
ori plebem suam: habere certe diminutam ab
excelso folio suo pervigilem humani generis tu-
tam, omnis ferme, & quæ bene institutus ha-
manitatis, & quæ desiderium mortibus illati-
tus, disciplina testatur. Hinc gaudere cum oper-
tio eique congratulimus viro in ethnicis Arithet-
ne arbitratur: & quod desiderium in nobis
hoc est intellectum diligentes, & honorantes
nebeneficiare. Hinc illud ad Timotheum apo-
stoli dogma, quo eos, quibus quæremus omnes
publicarum rerum tutela committitur, divino
tintu ad hujusmodi officii functionem assumptos
edoget, emanavifse potat pura & omni divinita-
tatis ejentia rerum certis perfectione abunde re-
fperta, quæ omnium entium esse per prima ac
que perfectius in se complectitur. Quamobrem
tum, quæ tantarum formarum capax erat ma-
terum communi omnium vocabulo Deum quan-
doque veteres nuncupaverat, quandoque om-
nium entium primum, quandoque archetypum,
quasi rerum omnium exemplare similarium.
Cumque ex ejus perfectionis & bonitatis redun-
dantia, atque omnipotentia interminata &
ineffabili, nulla exterior violentia coarctante,
nulla impellente necessitate, fed mera ac liberta
voluntate, ejus bonitatis diffusivæ motivi, &
fecundum accommodatas fpecierum perfectiones
fortita fit, operatorium principium Plato, pri-
mum casfam Aristoteles, dominum dominan-
tium fcripsere, quem Deum omnium & tanquam
omnium a voluntate proficifcentium libera do-
minus opifex constituitur) naturum illam ap-
pellavit propriam, ac sed vere fplendor inaffimis
bilis providentiæ ejus inter mundi femina, in-
terque varias rerum fpecies, & unius & equi-
dem ita potentis, atque omnipotentis cultus,
ordo quidam regiminis atque lex & ritus
naturalis inaafcatur, rectorem olympi gentiles,
regem regum fcripsere, magnum regem super
omnes deos, hoc eft angelicos fpiritus, feu
mortices oblium intelligentias, illam ipsam nun-
cupavit propheta David. Et illa itaque divina
natura bonitate & omnipotentia tantarum illa
rerum apud Genefim conferipta emanatio effu-
xit. Inde rerum inter fe tanta tamque admira-
bilis propagatio extetit. Et hac vero ad hu-
manum genus caritate, providentia, fludio ac
que cura, illa legis tradito & tabularum di-
gito Dei conferiptio ortum traxere. Hinc mo-
rum, facrificiorum, ceremoniarumque directio:
hinc illa intellabili caetenti & coeffentialis Pa-
tri & Spiritui fancto Verbi incarnatio, hinc
paffio, hinc resurrectio; hinc apostolorum mi-
nisterio: & , cum effet mundum profeinis fus cor-
poraliter incarnatum illud Verbum reliftorum,
illa mirabilis facramenti conflitutio, atque vi-
carii ejus electio, illusque cum fuprema au-
ctoritate & potestate fublimatio & inthronisa-
tio, cui data est fuper universo populo Chri-
stiano plena potestas atque jurisdictio. Quam-
quam populus ipse per diversas diocesses
fit diffinctus, tamen licet una est ecclesia ab
unico fundatore & capite Christo Jesu, ita unum D
oportet conflitutum populum Christianum: &
velut in eno fpecial populus unius ecclesiæ,
unius antistitis præsidentia exigitur, qui fic tu-
titus illius ecclesiæ capit, fic & in universali
populo Christiano pagoti unum esse totius ec-
clesiæ universalis caput. Hæc est ratio beatisdo-
ctoris Thomæ atque tenentia, quanto contra
gentiles, quanto contra Graecos & canonum
fancorum institutis concordant caput hujusmo-
di episcopum alme Urbis esse & Petri fuc-
cessorem, & principatum ecclesiæ universalis in
ecclesia Romana præsidere, 11. dist. cap. Nos-
lite. Et hæc profecto, & præfatatus auctoritas,
Petro tributus fuit, non ab hominibus, fed ab
ipso redemptore & salvatore nostro, & ab a-
postolis cum maxima veneratione collaudatis? non
enim ad solos Petrum fententia, ut est textus
11. dist. cap. Omnis. fed illud Verbum, quo
confituitur eft cælum & terra, per quod conci-
dita funt omnia elementa, Romanam fundavit
ecclesiam. Idem expeditius innuitur 21. dist.
cap. In novo, & cap. fequenti, cujus initium
est: Quamvis universæ per orbem catholice ec-
clesiæ conflitutæ unus Christi thalamus fint
fanctæ tamen Romana ecclesia nullis fynodicis
conflitutionibus ceteris ecclesiis praelata est,
fed evangelica voce domini & falvatoris nostri

Hebr. 5.

Psal. 94.

Matth. 16.

Cap. 18.

Cap. 19.

Cap. 21.

Gen. 1.

Psal. 18.

Cap. 17.

Cap. 18.

Cap. 19.

Cap. 20.

Cap. 21.

Cap. 22.

Cap. 23.

Cap. 24.

Cap. 25.

Cap. 26.

Cap. 27.

Cap. 28.

Cap. 29.

Cap. 30.

Cap. 31.

Cap. 32.

Cap. 33.

Cap. 34.

Cap. 35.

Cap. 36.

Cap. 37.

Cap. 38.

Cap. 39.

Cap. 40.

Cap. 41.

Cap. 42.

Cap. 43.

Cap. 44.

Cap. 45.

Cap. 46.

Cap. 47.

Cap. 48.

Cap. 49.

Cap. 50.

Cap. 51.

Cap. 52.

Cap. 53.

Cap. 54.

Cap. 55.

Cap. 56.

Cap. 57.

Cap. 58.

Cap. 59.

Cap. 60.

Cap. 61.

Cap. 62.

Cap. 63.

Cap. 64.

Cap. 65.

Cap. 66.

Cap. 67.

Cap. 68.

Cap. 69.

Cap. 70.

Cap. 71.

Cap. 72.

Cap. 73.

Cap. 74.

Cap. 75.

Cap. 76.

Cap. 77.

Cap. 78.

Cap. 79.

Cap. 80.

Cap. 81.

Cap. 82.

Cap. 83.

Cap. 84.

Cap. 85.

Cap. 86.

Cap. 87.

Cap. 88.

Cap. 89.

Cap. 90.

Cap. 91.

Cap. 92.

Cap. 93.

Cap. 94.

Cap. 95.

Cap. 96.

Cap. 97.

Cap. 98.

Cap. 99.

Cap. 100.

Cap. 101.

Cap. 102.

Cap. 103.

Cap. 104.

Cap. 105.

Cap. 106.

Cap. 107.

Cap. 108.

Cap. 109.

Cap. 110.

Cap. 111.

Cap. 112.

Cap. 113.

Cap. 114.

Cap. 115.

Cap. 116.

Cap. 117.

Cap. 118.

Cap. 119.

Cap. 120.

Cap. 121.

Cap. 122.

Cap. 123.

Cap. 124.

Cap. 125.

Cap. 126.

Cap. 127.

Cap. 128.

Cap. 129.

Cap. 130.

Cap. 131.

Cap. 132.

Cap. 133.

Cap. 134.

Cap. 135.

Cap. 136.

Cap. 137.

Cap. 138.

Cap. 139.

Cap. 140.

Cap. 141.

Cap. 142.

Cap. 143.

Cap. 144.

Cap. 145.

Cap. 146.

Cap. 147.

Cap. 148.

Cap. 149.

Cap. 150.

Cap. 151.

Cap. 152.

Cap. 153.

Cap. 154.

Cap. 155.

Cap. 156.

Cap. 157.

Cap. 158.

Cap. 159.

Cap. 160.

Cap. 161.

Cap. 162.

Cap. 163.

Cap. 164.

Cap. 165.

Cap. 166.

Cap. 167.

Cap. 168.

Cap. 169.

Cap. 170.

Cap. 171.

Cap. 172.

Cap. 173.

Cap. 174.

Cap. 175.

Cap. 176.

Cap. 177.

Cap. 178.

Cap. 179.

Cap. 180.

Cap. 181.

Cap. 182.

Cap. 183.

Cap. 184.

Cap. 185.

Cap. 186.

Cap. 187.

Cap. 188.

Cap. 189.

Cap. 190.

Cap. 191.

Cap. 192.

Cap. 193.

Cap. 194.

Cap. 195.

Cap. 196.

Cap. 197.

Cap. 198.

Cap. 199.

Cap. 200.

Cap. 201.

Cap. 202.

Cap. 203.

Cap. 204.

Cap. 205.

Cap. 206.

Cap. 207.

Cap. 208.

Cap. 209.

Cap. 210.

Cap. 211.

Cap. 212.

Cap. 213.

Cap. 214.

Cap. 215.

Cap. 216.

Cap. 217.

Cap. 218.

Cap. 219.

Cap. 220.

Cap. 221.

Cap. 222.

Cap. 223.

Cap. 224.

Cap. 225.

Cap. 226.

Cap. 227.

Cap. 228.

Cap. 229.

Cap. 230.

Cap. 231.

Cap. 232.

Cap. 233.

Cap. 234.

Cap. 235.

Cap. 236.

Cap. 237.

Cap. 238.

Cap. 239.

Cap. 240.

Cap. 241.

Cap. 242.

Cap. 243.

Cap. 244.

Cap. 245.

Cap. 246.

Cap. 247.

Cap. 248.

Cap. 249.

Cap. 250.

Cap. 251.

Cap. 252.

Cap. 253.

Cap. 254.

Cap. 255.

Cap. 256.

Cap. 257.

Cap. 258.

Cap. 259.

Cap. 260.

Cap. 261.

Cap. 262.

Cap. 263.

Cap. 264.

Cap. 265.

Cap. 266.

Cap. 267.

Cap. 268.

Cap. 269.

Cap. 270.

Cap. 271.

Cap. 272.

Cap. 273.

Cap. 274.

Cap. 275.

Cap. 276.

Cap. 277.

Cap. 278.

Cap. 279.

Cap. 280.

Cap. 281.

Cap. 282.

Cap. 283.

Cap. 284.

Cap. 285.

Cap. 286.

Cap. 287.

Cap. 288.

Cap. 289.

Cap. 290.

Cap. 291.

Cap. 292.

Cap. 293.

Cap. 294.

Cap. 295.

Cap. 296.

Cap. 297.

Cap. 298.

Cap. 299.

Cap. 300.

Cap. 301.

Cap. 302.

Cap. 303.

Cap. 304.

Cap. 305.

Cap. 306.

Cap. 307.

Cap. 308.

Cap. 309.

Cap. 310.

Cap. 311.

Cap. 312.

Cap. 313.

Cap. 314.

Cap. 315.

Cap. 316.

Cap. 317.

Cap. 318.

Cap. 319.

Cap. 320.

Cap. 321.

Cap. 322.

Cap. 323.

Cap. 324.

Cap. 325.

Cap. 326.

Cap. 327.

Cap. 328.

Cap. 329.

Cap. 330.

Cap. 331.

Cap. 332.

Cap. 333.

Cap. 334.

Cap. 335.

Cap. 336.

Cap. 337.

Cap. 338.

Cap. 339.

Cap. 340.

Cap. 341.

Cap. 342.

Cap. 343.

Cap. 344.

Cap. 345.

Cap. 346.

Cap. 347.

Cap. 348.

Cap. 349.

Cap. 350.

Cap. 351.

Cap. 352.

Cap. 353.

Cap. 354.

Cap. 355.

Cap. 356.

Cap. 357.

Cap. 358.

Cap. 359.

Cap. 360.

Cap. 361.

Cap. 362.

Cap. 363.

Cap. 364.

Cap. 365.

Cap. 366.

Cap. 367.

Cap. 368.

Cap. 369.

Cap. 370.

Cap. 371.

Cap. 372.

Cap. 373.

Cap. 374.

Cap. 375.

Cap. 376.

Cap. 377.

Cap. 378.

Cap. 379.

Cap. 380.

Cap. 381.

Cap. 382.

Cap. 383.

Cap. 384.

Cap. 385.

Cap. 386.

Cap. 387.

Cap. 388.

Cap. 389.

Cap. 390.

Cap. 391.

Cap. 392.

Cap. 393.

Cap. 394.

Cap. 395.

Cap. 396.

Cap. 397.

Cap. 398.

Cap. 399.

Cap. 400.

Cap. 401.

Cap. 402.

Cap. 403.

Cap. 404.

Cap. 405.

Cap. 406.

Cap. 407.

Cap. 408.

Cap. 409.

Cap. 410.

Cap. 411.

Cap. 412.

Cap. 413.

Cap. 414.

Cap. 415.

Cap. 416.

Cap. 417.

Cap. 418.

Cap. 419.

Cap. 420.

Cap. 421.

Cap. 422.

Cap. 423.

Cap. 424.

Cap. 425.

Cap. 426.

Cap. 427.

Cap. 428.

Cap. 429.

Cap. 430.

Cap. 431.

Cap. 432.

Cap. 433.

Cap. 434.

Cap. 435.

Cap. 436.

Cap. 437.

Cap. 438.

Cap. 439.

Cap. 440.

Cap. 441.

Cap. 442.

Cap. 443.

Cap. 444.

Cap. 445.

Cap. 446.

Cap. 447.

Cap. 448.

Cap. 449.

Cap. 450.

Cap. 451.

Cap. 452.

Cap. 453.

Cap. 454.

Cap. 455.

Cap. 456.

Cap. 457.

Cap. 458.

Cap. 459.

Cap. 460.

Cap. 461.

Cap. 462.

Cap. 463.

Cap. 464.

Cap. 465.

Cap. 466.

Cap. 467.

Cap. 468.

Cap. 469.

Cap. 470.

Cap. 471.

Cap. 472.

Cap. 473.

Cap. 474.

Cap. 475.

Cap. 476.

Cap. 477.

Cap. 478.

Cap. 479.

Cap. 480.

Cap. 481.

Cap. 482.

Cap. 483.

Cap. 484.

Cap. 485.

Cap. 486.

Cap. 487.

Cap. 488.

Cap. 489.

Cap. 490.

Cap. 491.

Cap. 492.

Cap. 493.

Cap. 494.

Cap. 495.

Cap. 496.

Cap. 497.

Cap. 498.

Cap. 499.

Cap. 500.

Cap. 501.

Cap. 502.

Cap. 503.

Cap. 504.

Cap. 505.

Cap. 506.

Cap. 507.

Cap. 508.

Cap. 509.

Cap. 510.

Cap. 511.

Cap. 512.

Cap. 513.

Cap. 514.

Cap. 515.

Cap. 516.

Cap. 517.

Cap. 518.

Cap. 519.

Cap. 520.

Cap. 521.

Cap. 522.

Cap. 523.

Cap. 524.

Cap. 525.

Cap. 526.

Cap. 527.

Cap. 528.

Cap. 529.

Cap. 530.

Cap. 531.

Cap. 532.

Cap. 533.

Cap. 534.

Cap. 535.

Cap. 536.

Cap. 537.

Cap. 538.

Cap. 539.

Cap. 540.

Cap. 541.

Cap. 542.

Cap. 543.

Cap. 544.

Cap. 545.

Cap. 546.

Cap. 547.

Cap. 548.

Cap. 549.

Cap. 550.

Cap. 551.

Cap. 552.

Cap. 553.

Cap. 554.

Cap. 555.

Cap. 556.

Cap. 557.

Cap. 558.

Cap. 559.

Cap. 560.

Cap. 561.

Cap. 562.

Cap. 563.

Cap. 564.

Cap. 565.

Cap. 566.

Cap. 567.

Cap. 568.

Cap. 569.

Cap. 570.

Cap. 571.

Cap. 572.

Cap. 573.

Cap. 574.

Cap. 575.

Cap. 576.

Cap. 577.

Cap. 578.

Cap. 579.

Cap. 580.

Cap. 581.

Cap. 582.

Cap. 583.

Cap. 584.

Cap. 585.

Cap. 586.

Cap. 587.

Cap. 588.

Cap. 589.

Cap. 590.

Cap. 591.

Cap. 592.

Cap. 593.

Cap. 594.

Cap. 595.

Cap. 596.

Cap. 597.

Cap. 598.

Cap. 599.

Cap. 600.

Cap. 601.

Cap. 602.

Cap. 603.

Cap. 604.

Cap. 605.

Cap. 606.

Cap. 607.

Cap. 608.

Cap. 609.

Cap. 610.

Cap. 611.

Cap. 612.

Cap. 613.

Cap. 614.

Cap. 615.

Cap. 616.

Cap. 617.

Cap. 618.

Cap. 619.

Cap. 620.

Cap. 621.

Cap. 622.

Cap. 623.

Cap. 624.

Cap. 625.

Cap. 626.

Cap. 627.

Cap. 628.

Cap. 629.

Cap. 630.

Cap. 631.

Cap. 632.

Cap. 633.

Cap. 634.

Cap. 635.

Cap. 636.

Cap. 637.

Cap. 638.

Cap. 639.

Cap. 640.

Cap. 641.

Cap. 642.

Cap. 643.

Cap. 644.

Cap. 645.

Cap. 646.

Cap. 647.

Cap. 648.

Cap. 649.

Cap. 650.

Cap. 651.

Cap. 652.

Cap. 653.

Cap. 654.

Cap. 655.

Cap. 656.

Cap. 657.

Cap. 658.

Cap. 659.

Cap. 660.

Cap. 661.

Cap. 662.

Cap. 663.

Cap. 664.

Cap. 665.

Cap. 666.

Cap. 667.

Cap. 668.

Cap. 669.

Cap. 670.

Cap. 671.

Cap. 672.

Cap. 673.

Cap. 674.

Cap. 675.

Cap. 676.

Cap. 677.

Cap. 678.

B primatum obtinuit: *Tu es*, inquit, *Petrus*, Matth. 16.
&c. Et paulo infra concludit: Ita in hoc omni-
bus quantos ecclesiæ gaudet, tanto major auto-
ritas iovenitur: in majoribus fiquidem regendi
& jubendi eft potestas, in minoribus obsequen-
di necessitas. Congruum etam est & expedien-
ad ecclesiæ unitatem, ut fideles in fide conve-
niant: cumque contingat frequenter circa illa
quæ fidei fundamentum movent, & diffenas
fententias promolgeri, ex quibus fcifiura in
ecclesia fuperoneum exorta, expediebat (ut
beatus doctor concludit) quod in unitate per
unius viri fententiam ecclesia confervaretur.
Cum igitur caput & fundator ecclesiæ Christus
in necessitatis non deficerit, quam ita dilexit,
ut pro ea mortem subire voluerit, & ascendens
de lynagoga ab Isaia dicatur: *Quid potest facere* Isai. 5.
vinea mea, & non feci? non eft dubitandum,
quin & Christus ordinationem ecclesiæ non fe-
verfali ecclesiæ prædit, cujus judicio atque fen-
tentia diffinendus circa fidem & gravissima
quæftiones tollunur & terminatur: quod cla-
re innuitur 17. dill. cap. Multis. ubi ad liter-
ram dicitur: Majores vero & diffinitores
mortiliones, ut fanctæ fynodus ftatuit, & ut
beata confuetudo exigit, ad eadem apostolicam
femper referantur. Hujus beatus doctor egre-
giam loco fuperiori rationem affignat: Quo-
niam cum pax & unitas fit finis regentiæ & gu-
bernantis, & unitatis congruentior causa fit
C unus quam multi, videretur quod omnis fobdi-
torum diversitas ab eo non in hoc dispofita po-
tuita debeant extirpari. Propterea Aristoteles in
politiis monarchiam democratiæ & arifocra-
tiæ praeferre videtur. Id etiam regimini ge-
nus universæ mundi partes naturali quodam de-
fiderio appetere videntur. Quamobrem in ex-
terna gubernatione Christi Ecclesiæ quam di-
Eintia nolunt male disponi, unicus ergo prin-
cepis. Christum ignoro, per quem reges regnant, Prov. 8.
& legum conditores justa decernunt, optimum
dedifle ecclesiæ fuæ regimen nulquam eft ambi-
gendum; quod quidem adfinifat reginiis triom-
phantis ecclesiæ ordinem: Hinc Joannes in
Apocalypsi ajebat: *vidi Dominum deffendan-* Apoc. 18.
D dentem de cælo. & alibi: *Vidi civitatem san-* Cap. 19.
ctam Jerusalem novam descendentem de cælo, a- Cap. 21.
Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo.
& Moysi dictum eft, quod omnia fecerat
quemadmodum ibi in monte monstratum fue-
rat. & Joelis prophetiam dictum eft: *Effundam de-* Joel. 2.
tur filii Israel, & filiæ Israel pariter, & pauper-
filii capti vomin. & dominus dixit: *Fiat nunum*
ovile & unus pastor, cui foli potestatem pla-
nissimam & absolutam tradidit ad omnia fidei
mysteria exequendum, ut ad eum principali-
ter de gregis fanitate & directione, ac fidei
unitate ac integritate, dispofitio, judicium
ac fententia fpectaret, & ut per eum ad za-
E lo hujusmodi mysteriorum usus & auctoritas
diffunderetur. Hinc primo pastori ante abcen-
dentem fuum dominus dixit: *Pasce oves meas*. Joan. 21.
& ante paffionem fuam: *Tu iterum conversus fra-* Luc. 22.
tres confirma fratres tuos. & illi dixerunt: *Tibi*
dabo clavem regni cælorum, ut offenderetur (ut
inquit beatus doctor) quod potestas clavium
per eum effet ad alios diffundenda usque ad
laceni finem, juxta illud Isaie: *Super solium* Cap. 9.
David, & super regnum ejus sedebit, ut confir-
met illud & corroboret in judicio & justitia amo-
do & usque in sempiternum. & Matthæi ultimo
dominus ajebat: *Ecce ego vobiscum sum ef-*
que ad consummationem sæculi; nec obflat quod

plerique dicunt verba illa dicta fuisse Petro in persona totius ecclesiæ: textus enim illud declarat 1m. quæstione 3. Aliquam hominum, verisculo illo, Replicabo, Uni dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Hæc magna ex parte ex dictis beati doctoris loco superiore habentur, qui in fine hujus capituli ita concludit ad literam: Et per hoc excluditur quorundam præsumptuosa error, qui se subducere nituntur ab obedientia & subjectione Petri, fateoffoream ejus Romanam pontificem universalis ecclesiæ pastorem non recognoscentes. Secundum tamen canonica decreta de ipsius summi pontificis supremæ potestatis amplitudine certissima doctrina traditur. Hinc enim dictum quod solus in plenitudinem potestatis vocatus est, alii autem in partem solicitudinis, in cap. Ad honcem, de auctoritate & usu pallii; & solus fedet in illa sede, quam dominus in persona beati Petri sibi specialiter elegit, ut in cap. Per venerabilem. 5. Sixte qui fili fant legitimi, de solus judicat & disponit, ut sibi placet 1m. quæst. 3. cap. Constat per mundum. Ipse enim habet abbitrium cælestis, cedere de summo Tribunale, leg. 1. & et concessa sunt jura cælestia & terreni imperii a domino redemptore nostro, 22. dist. cap. Omnis: ubi ell textus ad literam. Illum vero solus ipse fundavit, de Romana ecclesia loquens, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ claviger tentori simul & cælestis imperii jura committit. Facit ad idem quod ipsum sequens, Sacrosancta: & principes ac omnes homines ei obedire teneantur, de majoritate & obedientia cap. Omnes principes, 8. dist. cap. Solitæ, cui nec quisquam dicere potest: Cur ita facis? 19. dist. cap. In memoriam: ac ei fit pro tanta voluntas, & quod ei placet legit habet auctoritatem, infit. de jure naturali, 5. Sed & quod principi. Per hujus auctoritatis vires frequenter emergentibus mundo difficultatibus atque difficilis opportune divina providentia occurrit. Sed cum nimium collapsa effet novissimis temporibus, ac per devia præceps ruerset liberias humana, inferiorem ac inferiorem dominos, qui non eft usquequaque, juxta præsumptum prophetæ sententiam, plebem suam velictinus, vicum optimum, omnium decore virtutum, justitia, prudentia, temperantia, modestia, sanctimonia, atque, quod præsentium temporum acerbitati, tempestatique, & tanta Petri naviculæ fluctibus accommodatissimum videtur, magno animo, robore, patientia, constantia & longanimitate redimiam, clementem tamen, quam, cæsiam, & omni heroica virtute refertum, in ea ipsa fede locavit, quo præsentium temporum horrendis excitatæ fuæ scandali, altitque universi populi sui malis, fuccurrere atque obviare. Hujus igitur auctoritatis nos, unius hujus potestatis, hujus sanctimoniæ nonnisi & oratores, quamquam immeriti, ad vos fumus missi, partes optimi.

Nunc autem ad institutum domini nostri Pontificis explanationem profecitur: Si igitur tanta, papa, sed non ipsam pertinentia de gestis præcessorum temporum ad mentem reducerimus, plerumque, tanta nullus favoris ac velut intelligentiæ commoditatis inferentur, Sanctissimus dominus noster dominus summus pontifex, verus, indubitatus atque unicus Dei & dominii nostri filii Christi vicarius, cui soli convenit in altum rere ducere, hoc est, in profundum disputationum & difficultatum fele immiscere, quæst. 1. Non turbatur, ratus hæreseses inventariis, & ita quæ impræsentium incommoda videbantur habere, ex intellitu per tantum Chrisstionitatem odiis, dissensionibus, & hostilibus æmis, amissis etiam & ferme extinctis totius ecclesiastica libertatis privilegio, ac multitorumbus eieri & Christian populi deformitatibus, fine fundorum patrum atque illustrissimorum principum assistentia, favore, & ope & opera facile & opportune obviare non posse, concilium Basilicæ ex bonæ & recolendæ memoriæ domini Martini papæ V. authoritate per Sosoetum Constantiensem, atque ejusdem domini Martini pontifice Romanorum, post ipsius obitum & fanctitatis fuæ assumptionem, robor habere voluit & profectionem, ratum & gratum per apostolicas fuas bullas gerens, quidquid potestatis in ea re recognoscendum in Christo patri & domino dominoo nostro singularissimo, dignitatem cardinali fancti Angeli, apostolice sedis legato, per prædecessorem loum collatum fuisse. Cum ergo pontificiæ potestatis fundamentum, & ipsa fet, & rerum magnitudini expediviffet, non intuetetur; quin etiam per orationem eorum quæcumque præstantum, qui tunc Basilicæ præsiones erant, de ipsius concilii debilitate & parvitate extinctionem accepissent, efficque cum infantis inquisitors, ut talia fieretur quo non convocatorum profitendere videbatur. Illud abinde difficilior, & ad civitatem Bonomiensem una cum liberis dissolutionis convocatis, per intercipiebatur non modicum temporis, ut non nisi continuisse dici possit, ita ut illis difficultas nil aliud in effectu, nec ex fuæ fanctitatis mente, voto & intentione, quam loci mutationem importare videretur. Quod fane, patres reverendissimi, non absque gravitate fumma, atque multa circumspectione: ac Ecrea ad Deum & ecclesiam fanctam suam caritate factum esse existimare deberis. Intuetur etenim ille pontifex fanctissimus tantum rerum expeditionem non esse finem operatum habiturum, nisi sua fanctitas concilio adesse atque prælesse, & cum invalidæ reformatum patrum & doctrinorum meorum facti esset, aliorumque magnorum principum & totius Christianitatis orthodoxorum præsulum consultatione, favore atque præsidio, tuta atque vitalis magnitudinem ipsi disponeret: quod in hac ipsa civitate propter nostrum fanctitatis fuæ invalitudinem, & quosnam pierique illustrissimi principes ad eum convenire denegabant, mutatenus fieri potuisset. Accedat insuper ad hoc, quod ipse illi nimium vicinus videbatur potentiæ Ducissimæ: & ab ipsa quamquam tributum fuisset, maxime post agnitionem periculi, quod non parum formidabile esse orator ipse referebat, universalem ecclesiam tanto fupponere discriminii: quin insuper neque quo hac facta est modo hæreticorum vocationem fine offensa, vel saltem tacita detractione damnationis de ea hæresi in facro concilio Constantiensi facta, fua fanctitas fuffinere poteuisse, cum per vocationem illam, non ad diffamationem solum, sed ad Spiritus fancti commune judicium, ecclesia matre & magistra hæreticæ æqualiter invitarentur. Illius etiam vocationis verba, ut cum pace vestra dicam, hæc funt: Ecce jam locus ac facrosanctum cultus plenæ audientiæ præbetur; jam invitatio missa: non coram paucis, sed universis audiendum quantum libet: audientia & notoriis respondentes; fanctus adstabit medius Spiritus judex & arbiter quid in ecclesia tenendum & agendum sit. Hæc ipsa in oratione perlectis verantes, & tamdiu fervenser fuam pietatem jejuntis, genuflexis, precibus, obfecrationibus ac fanctis operibus interpellantes, ut quæque ipse caritate auctor & veritatis doctor corda universi populi illustrabit ad cognoscendam amplectendamque veritatis & unitatis sententiam. Ecce quod ipse verba non ad magistrum tantum, dum dominatum eroram Hustitæ vocantur, ed ad submittendum fe partes cum ecclesia catholica investigandæ veritatis, quod certe Hustitæ favorem & auctoritatem majorem, fidelibus vero ambiguitatem & perplexitatem præstare videbatur. Sed quidem illis fuffet, ut convinceretur, & ad recognoscendam damnatum errorem, audientia præstanda, locus ipse ad id deputari non debebat, attenta quod fecundum relationem oratoris illius certe civitatem circumadjacentes illo pellifero morbo labefactari curarint. Imprimis illi hujusmodi inevitibus non erat tutum neque locutum in Germania publice tractatum facere: tum quia per hujusmodi contentiones corruptis major commodius & occasio Christata fuiffet aliis corrumpendi, tum quia Bohemis ipsis majorem favorem præstari quæt alibi suspicari poterat, sicut in duobus tantum hujus hæresis fectatoribus capitibus initio naiciendis mali experientia visum est. Quid igitur confendum putatis, patres optimi, si in tanta mediocritate ecclesiæ, & pelli tribus, tantis nobis neficio quo occulto Dei judicio tantas ilragæ, ibidem & publice recipiemur? Non mirat etiam ille locus Gracchi ad unicum tam ipse tamque fervenser adipiscantibus accommodatus: plures etiam alia cuiffe, & multo graviores, illius commentionis deliberationem assequtur: quarum expressio pollet majora quam fuis fecundis extitare, & quarum investigationem facile ingredi possitis, quisquis præcinctorum temporum non nimis vetustum habet memoriam, & præsentium dispositiones libero animo & absque pallione meritur, hujusmodi fanctitatis fuæ deliberationem, ac Sonosiensis concilii novam convocationem omnibus mundi principibus atque principibus intimavit: intimavit etiam illis et vobis, patres optimi, qui pro tempore hic relidebant: optima fpe fretus, ne hujusmodi fanctitatis fuæ mandatis orthodoxis quisquam vellem contraire. Sed hæc, reverendissimi patres, nedum mandata fanctitatis fuæ foreta fuint, fed quidam ex vobis, qui ante deliberationem fugiens & ad veniendum remissi videbantur, post diffolutionem folertiffimi atque perpetes fidei fuit. Quidam, qui hic adestem cum abbitrentia, post diffolutionem latti & immobiles permaneremt: quod certe nili ex imprimione aut timore, qui cadere in constantes viros, fuftum fit, quam sit ab obedientia & humanitate vestra alienum, vos ipsi dijudicate. Spectat etiam ad summum Romanum pontificem, non solum generales synodos convocare, fed & fua fanctitas revocare concilia convocata: aliai in irrium labitur quidquid præter ejus auctoritatem flatuitur; & non propte concilia, fed concilabula nonnisi *Concil. General.* Tom. XVII.

Sine hac tamen ecclesiæ catholicæ & sanctissimæ Sedis Apostolicæ, quæ ab Spiritu Sancto, ecclesia.

Ecce quod ipse verba non ad magistrum tantum, dum dominatum eroram Hustitæ vocantur, ed ad submittendum fe partes cum ecclesia catholica investigandæ veritatis, quod certe Hustitæ favorem & auctoritatem majorem, fidelibus vero ambiguitatem & perplexitatem præstare videbatur. Sed quidem illis fuffet, ut convinceretur, & ad recognoscendam damnatum errorem, audientia præstanda, locus ipse ad id deputari non debebat, attenta quod fecundum relationem oratoris illius certe civitatem circumadjacentes illo pellifero morbo labefactari curarint. Imprimis illi hujusmodi inevitibus non erat tutum neque locutum in Germania publice tractatum facere: tum quia per hujusmodi contentiones corruptis major commodius & occasio Christata fuiffet aliis corrumpendi, tum quia Bohemis ipsis majorem favorem præstari quæt alibi suspicari poterat, sicut in duobus tantum hujus hæresis fectatoribus capitibus initio naiciendis mali experientia visum est. Quid igitur confendum putatis, patres optimi, si in tanta mediocritate ecclesiæ, & pelli tribus, tantis nobis neficio quo occulto Dei judicio tantas ilragæ, ibidem & publice recipiemur? Non mirat etiam ille locus Gracchi ad unicum tam ipse tamque fervenser adipiscantibus accommodatus: plures etiam alia cuiffe, & multo graviores, illius commentionis deliberationem assequtur: quarum expressio pollet majora quam fuis fecundis extitare, & quarum investigationem facile ingredi possitis, quisquis præcinctorum temporum non nimis vetustum habet memoriam, & præsentium dispositiones libero animo & absque pallione meritur, hujusmodi fanctitatis fuæ deliberationem, ac Sonosiensis concilii novam convocationem omnibus mundi principibus atque principibus intimavit: intimavit etiam illis et vobis, patres optimi, qui pro tempore hic relidebant: optima fpe fretus, ne hujusmodi fanctitatis fuæ mandatis orthodoxis quisquam vellem contraire. Sed hæc, reverendissimi patres, nedum mandata fanctitatis fuæ foreta fuint, fed quidam ex vobis, qui ante deliberationem fugiens & ad veniendum remissi videbantur, post diffolutionem folertiffimi atque perpetes fidei fuit. Quidam, qui hic adestem cum abbitrentia, post diffolutionem latti & immobiles permaneremt: quod certe nili ex imprimione aut timore, qui cadere in constantes viros, fuftum fit, quam sit ab obedientia & humanitate vestra alienum, vos ipsi dijudicate. Spectat etiam ad summum Romanum pontificem, non solum generales synodos convocare, fed & fua fanctitas revocare concilia convocata: aliai in irrium labitur quidquid præter ejus auctoritatem flatuitur; & non propte concilia, fed concilabula non-

Spiritus sancti, ecclesiæ.

Sed quidem illis fuffet, ut convinceretur, & ad recognoscendam damnatum errorem, audientia præstanda, locus ipse ad id deputari non debebat, attenta quod fecundum relationem oratoris illius certe civitatem circumadjacentes illo pellifero morbo labefactari curarint. Imprimis illi hujusmodi inevitibus non erat tutum neque locutum in Germania publice tractatum facere: tum quia per hujusmodi contentiones corruptis major commodius & occasio Christata fuiffet aliis corrumpendi, tum quia Bohemis ipsis majorem favorem præstari quæt alibi suspicari poterat, sicut in duobus tantum hujus hæresis fectatoribus capitibus initio naiciendis mali experientia visum est. Quid igitur confendum putatis, patres optimi, si in tanta mediocritate ecclesiæ, & pelli tribus, tantis nobis neficio quo occulto Dei judicio tantas ilragæ, ibidem & publice recipiemur? Non mirat etiam ille locus Gracchi ad unicum tam ipse tamque fervenser adipiscantibus accommodatus: plures etiam alia cuiffe, & multo graviores, illius commentionis deliberationem assequtur: quarum expressio pollet majora quam fuis fecundis extitare, & quarum investigationem facile ingredi possitis, quisquis præcinctorum temporum non nimis vetustum habet memoriam, & præsentium dispositiones libero animo & absque pallione meritur, hujusmodi fanctitatis fuæ deliberationem, ac Sonosiensis concilii novam convocationem omnibus mundi principibus atque principibus intimavit: intimavit etiam illis et vobis, patres optimi, qui pro tempore hic relidebant: optima fpe fretus, ne hujusmodi fanctitatis fuæ mandatis orthodoxis quisquam vellem contraire. Sed hæc, reverendissimi patres, nedum mandata fanctitatis fuæ foreta fuint, fed quidam ex vobis, qui ante deliberationem fugiens & ad veniendum remissi videbantur, post diffolutionem folertiffimi atque perpetes fidei fuit. Quidam, qui hic adestem cum abbitrentia, post diffolutionem latti & immobiles permaneremt: quod certe nili ex imprimione aut timore, qui cadere in constantes viros, fuftum fit, quam sit ab obedientia & humanitate vestra alienum, vos ipsi dijudicate. Spectat etiam ad summum Romanum pontificem, non solum generales synodos convocare, fed & fua fanctitas revocare concilia convocata: aliai in irrium labitur quidquid præter ejus auctoritatem flatuitur; & non propte concilia, fed concilabula non-

Spiritus sancti, ecclesiæ.

Sine hac tamen ecclesiæ catholicæ & sanctissimæ Sedis Apostolicæ, quæ ab Spiritu Sancto, ecclesia.

Spiritus sancti, ecclesiæ.

* Synodos.

cupantur, textus est eadem clari. cap. Multis. Iuliuper quotiens aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo quod non intelligitur rationem, aut sponte hi qui falterem animæ fuæ deficderant, ad approbandum fedem pro percipienda ratione convenirant, aut si forte, sicut de talibus scriptum est, *Pretexunt cum nemini in profundum maiorum*, Tom. 18. quæstione 3. Quidquid de constantiensi concilio tint, ut docerri non velimi, cum ex eiddem fedibus apostolicis aut atrahis ad faluterm quoquo modo necesse est, aut, ne alterum peditio pollint esse, fecundum canones per * fingulares oppetimi convenit potestates, textus est eadem dili. cap. Nec licuit. Quam fit igitur periculosum in hac ipsa de mandata tandgrel. profiteliica, cap. *Illud inspicite*, patres optimi, Nulli fas est, in. distinctione cujus ego terium, ne aures & digitiaiam vestras tam graviter offendeam, fub silentio præteeundum esse statui. Grave quidem igitur & periculosum esse ab omnibus certent, reverendissimi patres, ne quod paulo ante diximus: fed majori est eum administratione dignum existimatum, quod Romanum pontificem citare præsumpferit, cum dili. 9. quæst. 3. fcripsum sit: Nemo judex indicabit primam fedem, justitiam temperate deliberantem: nemo enim ab Augusto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a popolo judex judicabitur; & glossa super verbo, Omni clero, habet ita argumentum: Quod concilium non est papam judicare, ut extravag. de electionibus, Significasti: unde fi totus mundus* fententiatet in aliquo negotio contra papam, vel aliquod papæ sententia Romanum effet, ut 24. quæst. 1. Hæc est fides: Nec obstat argumentum glossæ in contrarium: Quod est in cap. Ad hoc. 9. dist. 3. Legis mus; quia illud intelligitur, cum papa distinterit a totu ecclesia in articulis fidei, 15. dili. Sic fanctis: ubi ait glossa ad hoc notabilissima super verbo, Præsumpferit, & illa glossa satis sufficienter folvit objectionem quæ fieri poffet per cap. Illud Constantiensis, ratum in facro concilio Constantiensi: quod certe non ita arbitat papam, quia pollit ex suprema fua auctoritate super hoc sententiam reformandi concilii dispetfiare. Quam quidem auctoritatem nimis inepta vult prætumptione violare, quisquis ejus pofitatem tentat infringere, favendo capitalitibus fuis, & ad quod accepit a veteribus non fequendo, vel eli textus, 19. dili. Ita dominus. Moralitter etiam hujusmodi legum circumfantiae sumpset in auctoritate & prudentia principis recevatur fuit: mutatis enim illis, frequenter non folum dispensationem, fed abrogationem leges pollet fuit. Elici pollunt hæc ex sententiis Aristotelis in hac 10. ethicorum, alias effet nimis inhumana hujusmodi constitutio. Pofles enim hoc ad concilium tantum fundicius infra illud decennium everti, in quo nulto unquam tempore prælatorum congregatio fieri pollit, atque alibi, si foli summo pontifici constitutionis illius dispensatio non tributur esse. Pofles etiam constitutio illa ex temporc, nil in talibus dispensatio locum habere; effici inutilis & captiosa; quod ab omni lege alienum esse debet, 4. dist. Erit enim lex; Formale enim legis est canfas, personas; loka & tempora metiri, 4. dist. 18. Secundum, & cap. Necesse. Neque propterea cap. Illud frequens, & alia edita in facro concilio Constantiensi, cafia & invalida reputari debent: quoniam ex

in politivis, etiam sine causa, nedum cum A gravis causa infit, ut eft doftorum communis fententia, papa difperfat, quique ipfa penitus tollit, legibus in fua foliditate remanentibus. Illud praeterea, patres optimi, quam fit ab omni Christianis religione alienum domini nofti Jefu Christi vicarium ad inftantiam & pro interefle unius viri, etiam quantacunque dignitate praediti, reftro decretis impeti & mutilari. Scio quantum fcitis, revendiffimi patres, & frequentius me vidiftis capit. Illud, Aliorum hominum, cujus ego fuperius mentionem feci; illius tamen rectorem memoriam vobis ingeram. Inquit: Aliorum hominum caufas Deus vobis per homines terminari: fed fedes illius praefidet, cum tanto fervore B re refervat arbitrio. Voluit B. Petri apofto li fucceffores cafu tantum debere innocentiam, & fubtiliffimi difcufforis indagini inviolatam habere confentiam. Nolite aftimare cas animas inquifitionis non habere formidinem, quas Deus prae ceteris fuo referavit examini. Scitis inquam, patres, quanta cum humanitate Basilienfium epifcopum almae Urbis, fuo ore etiam de idololatria convictum, concilium tefte congregatum colligere in fuo fuo caufam fuam exhortatum eft, tamquam non liceret a quoquam primam fedem judicari, 22. diftinctione. Nunc autem. Facit ad hoc capit. Sequens, & capit. tantum. Illud integer filentio praetermittendum effe ftatui, patres reverendiffimi, quam fuerit a veftra fapientia & caritate remotum, poft illum loci mutationem, contra libertatem, auftoritatem & poteftatem fummi Romani pontificis conatos vos effe, imo verius praefumiffi, plaries ftatuere & edere commaledicta nolis quam formidabiles effe hujufmodi transgreffiones fanctorum patrum decreta derlatent. Unde non dubium eft, ut eft textus 22. diftinctione, capitulo. Omnes, quaeque plurimi allegavimus; quae quifquis cujuslibet ecclefiae jus fuum detrahit, injuftitiam facit: qui autem Romanae ecclefiae privilegium detrahit, ab ipfo tamquam omnium ecclefiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in haereftim labitur; & cum ille vocetur injuftus, hic eft dicendus haereticus: fiidem quippe violat, qui adverfus illam agit quae mater eft fidei: & ille contumax inventur, qui cum canonibus ecclefiae non praeteffit cognofcitur. Sed fi nempe parat formidet, neque conficientiae vermiculus, reprimere vos potuit, patres optimi, (faltem commune quod habent membra cum capite deprefo difcitiem continere vos debuit: finis enim illius capitulo; Aliorum hominum, cujusvotion mentionem fecimus, talis eft: Rurius patres fanctorum voce protinus fuftinuerunt fidem ejus factam effe toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium eft ubique fubmittitur, dum totius corporis caput effe defignatur: & hoc enim per prophetam dictum videtur: Si hoc humiliatur, *ad eum confugiris auxilium: & qui ad refugendi florem vofram?* Multa ad hoc tertimonda longe latcque in toto juris & canonum amplitu conferipta funt, quae praetereunda eft ratione, ut celeritas ad legationis noftae fructum fuggeftaque. Nemo profecto eft, patres optimi, qui de actus gravibus aequo & moderato animo judicet, qui non plurimum admiratur hujufmodi praeteritis rebus, optimo fuaque gratia illos, & gemitus quam fint temfiali, ut ecclefia. Dei pertinent, quibus, quantum, et ubi, permittitur, & quanta quae ejus mentis & caritate poteft, fanctiffimus dominus nofter fummus pontifex obviare propotens, caritatis vefftas humanifime deprecatur, humatur, monet, requirit, & obteftatur, per eam quae fedi apofto licae obligamini obedientiam, per integritatem fidei veftra, per fitam animarum veftrarum, per unionem ecclefiaftici corporis Chriftii fanguine complantati, per ipfum Jefum Chriftum Deum & dominum noftrum, ut ab hujufmodi propeffiis abftinentes ad pacem & unionem, ad reformationem Dei & fidelium, ac intermiffe libertatis ecclefiafticae inftaurationem, quae fuo ad tantarum fum fanctitate fua conveniatis. Et quoniam concilii defiderium fanctitati fuae & vobis commune effe videtur, fanum tamen fecreto, quanto plus fuae fanctitatis interfit, utpote qui in eo praefte habet, debet, & vult, decrevit, & deftinavit, & vult ut omnino concilium generale celebretur, in quo fua fanctitas non folum adeffe & praefte vult, fed ut membra coadiguam reformationem humili & manfueto animo tolerent, & ut ad primi reformationis ratio a perfona fuae fanctitatis inchoetur, non folum a tempore quo ad fummum apofto latus ejicere affumptis eft, fed tempore juventutis, pretendatur quo ad reliqua totius Romanae curiae membra: demum affos mundi principes atque praelatos fecundum gradum ratiqui & pungat, quo totus Chriftianae profeffionis populus correctionis fructum falutemque percipiat, ftatuens facrum illud concilium ita protegere, ut nullo unquam tempore illud difolvi patiatur, nifi prius (quantum poffibile Deus permiferit) vepres, haereftes & defiimitas ab agro dominico procul pellatur, quo Chriftii populus unus & pariffices factus, ut evangelicae vitae puritate renovatus, ad Chriftii caritate & fervore accenfus, Chrifti Crucem, quae Chriftiani populi fanguine madefacto mucrone, in hoftes Cruris, domus & terre fanctae occupatores, convertere poffit. Quam diem fi fuo fedaverit ac ecclii propriis fua fanctitatis intuetur, nihil in hac vita fructuofius, nihil defiderativus, nihil jucundius fele confecratum fuae fedi. Hic eft, Deo rem & caufam fuam promovente & protegente, patres optimi, facri illius concilii finis, hic terminus, hic fructus. Vult igitur fua fanctitas concilium, vult omne bonum. Duabus igitur tantum in rebus feu circumftantiis a fanctitatis fuae decreto differitur mihi. Altera deputatum per fuam fanctitatem, locum detectatur, altera interpofiti temporis dilationem; utrique pro pace & confolatione veftra, & ne membra a capite feparentur, ex innata humanitate fua fanctitas providere dignatur. Ad primam enim diffenfionem tollendam, quemcunque alium in Italia ecclefiam immediate fubjectam locum offert: cujus dominio pro tempore celebrandi concilii fele expofitur decrevit, & fub concilii perfiftae poterit, cum conditione, quod poft finem concilii, ecclefiae & fanae fanctitatis reftituatur. Ad fecundam, illam temporis dilationem tollere, & fele ad locum per vos elegendum & deputandum modo praedicto perfonaftiae & abique intermedia conferre. Ad quem primo congaeffa magnam praelatorum multitudinem fecum ducet, alios cum ceftitatae ex omnibus mundi partibus venire compelles. Ad quem etiam locum plerique mundi principes venturus, plerique folemnes ambaftiones & procuratores miffiones coro confidit. Non etiam jufta fuae fanctitatis vobifcum illoc, fi mutc venire placet, ne quidquam temporis interpaetatur, properare fpondeam, & vobis, & cuilibet veftrum, omnium praeterritarum perpetuis temporibus valutorum plenarium remiffionem pollicetur, ac omnimodam libertatem & fecuritatem. Quod fi forfan Germaniae reformationem reductionemque Bohemorum quorumdam in Germania fuit abftrenemini, fua fanctitas eft alterius longe fententiae, ut praemiffum eft, praefertim quia auftoritas praefentis fanctitatis fuae ad tantarum rerum expeditionem plurimum neceffaria videtur, & in ultra ftatile limites fefe, propter notorium invalidumque, confcere poffit, qui etiam quinquagintta paftorum receptafe fatetur, voluit dijudicate; neque collimare debetis, patres optimi, Bohemos, fi eorum intentio pia & recta fores, ab eorum falute, ab unione fidelium, ab amicaeftima pace, propter loci diftantiam retardari: neque propter ipforum haereticorum reprehfiones, quam tamen credere, confiderafis multis, mens refulgit, poftponendo eft orientalis ecclefiae revocatio, quae tantis partibus incredibili fapientia & fanctimonia refertis abundavit, unde fibi dedrinae fidei glocia merito eft tributa, cujus inclinationem miferatus Deus inquit: Si juftitia conjunctaeria humiliatem, quo non ibit? Afflitet ipfi tribunali divino in medio angelorum. Penfata igitur rerum, quae agitis, magnitudine, patres, commenfurate dignitates veftras, & ita omnia ponderate, ut opera veftra divinae voluntati conformentur. *Hac eft igitur voluntas Dei*, ut cum apofto pronunciamus, *ab omni fpecie mali abftinete vos. Ipfe autem dominus pacis fanctificet vos per omnia, ut integer fpiritus vefter, anima & corpus fine querela in adventu domini Jefu Chrifti feruetur. Amen.*

Ego Jacobus Adfortius presbyter Tarentinus, publicus ecclefiaftes auctoritate notarius, & reverendiffimi in Chriftio patris domini Joannis archiepifcopi Tarentiani, *&c.*

XLVI.

Oratio incuriens praefidentis, habita in concilio Basilienfi nomine ecclefiae catholicae ad convertendum Bohemos.

Jefus Chriftus. Amen.

Occuturus pro publica populi Chriftiani utilitate, quos mihi effe arbitror ut perfonam privatam exuam, & indagem publicam: & tam publicam, ut omnes comprehendant, & nemo ab ea quicquam fubtrahere eximat. Erat ifta fanctia catholica ecclefia, fponfa Chrifti, & Chriftianorum omnium mater. Haec, inquam, quae non tantum ad hunc locum divinae benedictionis vocavit, & ad nuptiale invitavit convivium, antequam ea pro quibus convenimus tractatur inclipiamus, pauca pofcit cum ex vifceribus caritatis loqui decrevit. Itaque jam non me quafi neipfum loquientem audiatis, fed tamquam matrem & illumina communem fanctam Dei ecclefiam. Ego dumtaxat miniftrium praebeo, & tudem linguam, qua ut inftrumento utatur, & tantum accomodo. Ipfa autem eft quae concipit, diftarque fentiatur. Nec vos admiratio teneat, quod haec tam grandis & circumfpecta domina, ex hac ma-

Hic tamen Bohemi plurimi conftituti, cum oratione ad Bohemos ejusdem in diftincta pronuntiata, ut fequentes inquiunt, ut infra habetur.

Hic tamen Bohemi plurimi conftituti, cum oratione ad Bohemos ejusdem in diftincta pronuntiata, ut fequentes inquiunt, ut infra habetur.

A Fere conveniebant.

non infatuet, non eft abnifibilis, non quaeric quae fua funt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, compaudet autem veritati. Ex quo fummopere appetere videmini, patres optimi, profecto magna & ardua funt, & fontem prae fe honefti & boni ferunt, quorum tamen appetitus humilitatis fremo contendus eft: cogitans enim magnam fabricam conftituere ecclefiaftica, de fundamento prius cogitat humilitatis, ut Aneliin ille Angelipnus ait. Efficiendum eft igitur, prout ille noftor Arpinas (ecclefiaftes, fed moralifimus) Tullius ait, ut omnes quae fint appetitus rationi obedient, eam neque praecurrat, neque propter pigritiam aut ignaviam deferant, fintque tranquilli, atque omni animi perturbatione carentia: fit quo diftrahit omnis confiantia, omnifque moderatio: nam qui appetitus longius evagantur, & tamquam exultantes, five cupiditas, five fugiditas, non fatis a ratione retinentur, fine dubio finem & modum tranfeunt, & relinquunt, atque abiiciunt obedientiam, cui fapiditi fuit lege natura. Bene igitur Augustinus ajebat quod mentura humilitatis cuique ex mensura ipfius magnitudinis data eft. Bonum eft igitur quaerere dignos juftitiae fructus, patres, fi tamen humilitatis frena non relaxetur: quod Chrysoftomus ille Doctor inquit: Si juftitia conjuncteria humilitatem, quo non ibit? Afflitet ipfi tribunali divino in medio angelorum. Penfata igitur rerum, quae agitis, magnitudine, patres, commenfurate dignitates veftras, & ita omnia ponderate, ut opera veftra divinae voluntati conformentur. *Hac eft igitur voluntas Dei*, ut cum apofto pronunciamus, *ab omni fpecie mali abftinete vos. Ipfe autem dominus pacis fanctificet vos per omnia, ut integer fpiritus vefter, anima & corpus fine querela in adventu domini Jefu Chrifti feruetur. Amen.*

Ego Jacobus Adfortius presbyter Tarentinus, publicus ecclefiaftes auctoritate notarius, & reverendiffimi in Chriftio patris domini Joannis archiepifcopi Tarentiani, *&c.*

XLVI.

Oratio incuriens praefidentis, habita in concilio Basilienfi nomine ecclefiae catholicae ad convertendum Bohemos.

Jefus Chriftus. Amen.

Occuturus pro publica populi Chriftiani utilitate, quos mihi effe arbitror ut perfonam privatam exuam, & indagem publicam: & tam publicam, ut omnes comprehendant, & nemo ab ea quicquam fubtrahere eximat. Erat ifta fanctia catholica ecclefia, fponfa Chrifti, & Chriftianorum omnium mater. Haec, inquam, quae non tantum ad hunc locum divinae benedictionis vocavit, & ad nuptiale invitavit convivium, antequam ea pro quibus convenimus tractatur inclipiamus, pauca pofcit cum ex vifceribus caritatis loqui decrevit. Itaque jam non me quafi neipfum loquientem audiatis, fed tamquam matrem & illumina communem fanctam Dei ecclefiam. Ego dumtaxat miniftrium praebeo, & tudem linguam, qua ut inftrumento utatur, & tantum accomodo. Ipfa autem eft quae concipit, diftarque fentiatur. Nec vos admiratio teneat, quod haec tam grandis & circumfpecta domina, ex hac ma-

magna congregatione, in qua plurimi fuit & sanctæ & literati viri, me solum elegerit indoctum & peccatorem. Habet enim apud Deum & peccatorem. Habet enim apud Deum nescio quid privilegii officium publicum, quo divina potentia virtutes suas crebro exercere confuevit. Cum itaque pontifexus fim temporis hujus in hoc facro concilio, quæ quam ſupra modum indignus, elegit me ſponſa Chriſti, cum vitæ meritis, ſed auctoritate officii, per quem animi ſui concepium explicaret. Quod ſi forſitan (uti verear) ex me aliquid mea ſpirum effluerit, non imputetis quæſo huic ſapientiſſimæ mulieri, quæ in nulla re erraſſe confuevit, ſed tantum inſtrumentis pollutis que labia meis ; quemadmodum ſi quis ſuavem ſonum fortet magiſtro in arte muſica peritiſſimo, ſi inſtrumentum rubiginoſum aut confractum, in quo pſallit, tauciam ſe non bene ſonantem emittat vocem. Vos autem obſecro, ut intentis me, loquenta, tacite in cordibus veſtris orettis, quatenus pro honore ſanctæ matris ecclieſiæ ac noſtra adificationis Spiritus ſanctus igniculo illo, quo labia Iſaiæ purificavit, faltem per horam purificare dignetur & mea. Deinceps igitur magna cum devotione & reverentia matrem noſtram loquentem audiamus omnes, & attente conſideremus divina eordii verba quibus nos allocutura eſt, quæ ſuppta ſunt ex beato apoſtolo Paulo ad Philippenſes : *Ita ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium caritatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſceratio miſericordiæ, implete gaudium meum : ut idem ſapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes : nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate.* In primis nolo exiſtimetis ad aliquos tantum ex vobis me vebere loquor. Ad univerſos, prout cuique opus eſt, meus ſermo dirigitur : totam ego hanc congregationem, non partem, alloquor ; omnium enim vestrum ſcapulis mihi cura eſt : nam omnes filii mei eſtis, & in utero meo non fine magno labore concepti. Ego enim ſum ſponſa ejus, in quo fecundum apoſtolum ad Coloſſenſes, *Non eſt maſculus & femina, Gentilis & Judæus, circumciſio & præputium, barbarus & Scytha, ſervus & liber, ſed omnia in omnibus Chriſtus.* Auſcultate igitur diligenter omnes hic adſtitis, & in cordibus veſtris retondite in Spiritu lenitatis quæ dictura ſum, & pro viribus cotinuiti imiter gaudium meum. Naturali jure & divino legi, filioli mei, conſpiruiti credere conſiliis meis, & præceptis meis obtemperare. Natura ipſa filio loquet, cum ſe a matre geniitum eſſe ſciat, & ab ea ſuper omnes ſe amari cognoſcat, ut eam ſimiliter diligat, honoret & conſoletur, & ejus omnibus acquieſcat conſiliis. Ita Tobias ſenior moriens admonebat filium ſuum : *Honorem habebis matri tua omnibus diebus vitæ tua : memor enim eſſe debet qua & quanta pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo.* Lex etiam digito Dei ſcripta, inter præcepta quæ ad humanam ſocietatem pertinent, hoc primum jubet ut parentes a filiis honoretur, propter quod apoſtolus inſtruit Coloſſenſes : *Filii, obedite parentibus per omnia : hoc enim templacitum eſt domino.* Quantum meriti filius honorando matrem, quantumve ſupplicii eam contemnendo expectet, ſcriptura divina indicavit, dicens : *Omnis qui ſubſannat, vel contemnit patrem vel matrem, morte morietur. Filii mei, ne diminuis honorem matris tuæ, ne abſtrahas gratia filiorum.* Ecclieſiaſtici ſi ad Deum conſiderantur, ſed ad ſuam conſiderantur, ſed ad ſuam conſiderantur, ſed ad ſuam

filioli mei, conteßor & adjoro vos per consolationem Christi, per solatium caritatis, per societatem Spiritus sancti, per miserationis, et gaudium, quod de vobis concepi, hoc in loco complectur. Intelligitis, puto, cur dixerim, Implete gaudium meum; hoc fugitiuae aliquid gaudii corporum esse, aliquid atque ex reliare et implerare. Corporum est gaudium in corde meo, cum tempus hujus sacri concilii celebrandi adventit, per quod spes mihi non parva erat, ut filii mei undique colligendi infirmitatibus corporis mei, quae, proh dolor, gravissime sunt, opportune providerent, & filem orthodoxam, quam ipsa profiteor, virilitter in impugnationibus tuerentur, parcque divis quae eaulantem intra fines meos reducerent, ac virtutes mutilis in locis ac prefonis fere extinctas refuscitarent, quemadmodum here extinctas in aliis locis generalibus concilijs per Spiritum sancti gratiam sepenumero facta fuit, hujusmodi autem gaudium tunc audtum est, cum per piissimus hujus sacri concilii literas Bohemiae populus ad hanc sanctam synodum magna cum caritate convocatus est, & ei libera audientia obtata. Sed tunc praefertim evoluvit animus meus, cum conventibus hujus sacri concilii & Bohemorum ambasiatoribus in oriido Egrae, unanimiter conclusum est, ut vos Bohemi ad hanc locum profiscerentur: quod, Deo disponente, jam octo menses fuit ablatum video. Nunc autem ipse futori gaudii magis ac magis appropinquat, C quando filios meos ante haec tempora hividia disboli inter se divisos, nec te relipcere audebo, nunc infimul modeste conledere, pacifice loqui, & manisuqte inviicem convertari alpicio: Et quo magis corpora conjungutur, eo magis spes ell concilia dorum animorum. Mainum quidem effluxit temporis, quo laniorem diem quam illum experta sum fuit, quandoquidem verisimilia future animis Bohemorum ex tam felici intro liter filios meos jacta esse videntur. Agite igitur, filii mei, implete gaudium meum dafte operam ut quod tam laudabiliter inchoatis operas fine terminetis. Gaudium corporum eli, reflat ut confummetur. In manu vestra est confummare illud & confolari matrem vestram, at quo omnem exhilarare populum Chrillianum, qui magno cum desiderio finem expectationis vestrae praestolatur. Facite, obsecro, ne frustra hac venisse videamini. Sic agite, ut tot laboresjam ultra sustinuisse videamini non dilpergatis & gentes tam grandi de vobis spe concepta non frustretur. Quis tam duri cordis filius est, qui tam vehementer obiectatus audet contrariae matertmi petitiuni? Quis tam hominis atque immipiae reperitur pietatis, qui fic efficaciter a matre adjuratus mox non acquiescat, & cum Salomone dicat: *Pete mater mea, neque enim fas est te avertere faciem tuam.* Indubitat igitur ipse filio mei, expletabo vobis desiderium meum, & confidenter aperiam quod illud fit gaudium, D quod tantopere per vos impleri effligitis. Ecce hoc, filii mei, fciote, nihil difficile aut laboriosum me petituram. Dulcissimum erit & utilissimum, & quo magis contrectabitur, eo dulcius atque utilius fiet. Hic est, inquam, gaudium, quod impleri postulo: Primum, ut idem fapiatis omnes: deinde, ut eamdem caritatem habeatis. Quid de hac duplici petitiuncula vobis videtur, filii? Nonne pulcrior est quam ut transfeteretis marja, per ordem pregrinemini, tam horribus pugnetis? Non jubeo ut contemnatis divitias, ut corpora vestra macceretis jejuniis, ut mattyria fe tormenta subeatis. Nihil horum, ut auditis: quamquam est illa praecipertum, contenuenda non esset. Nam & fratres vestri, qui vos accessemut, ipsa mea haec & majora forti animo sepenumero fustitutarunt. Sed hoc dumtaxat hortor, hoc moneo, ut idipsum credatis, & alter alterum diligat. Credere fcilicet est, amare dulcissimum, utrumque vero utilissimum. His duobus praecepti conficiendis ie nulla extinctus opus est, Credite, & amate invicem in cordibus vestris, & satisfecistis desiderio meo. In momento, in ictu oculi hoc agere potestis. Velitis, & factum est. Primum est igitur, ut idem sapiatis. Quid? idem sapiatis, nisi ea quae diversi alter ab altero de fide domini nostri Jesu Christi fentiatis? A fide incepi, quoniam fides Christianae religionis & omnis fanctae est. Haec est fundamentum & radix omnis aedificationis quae crescit in domo mea. *Aliud autem fundamentum*, secundum apostolum, *nemo potest ponere, praeter quod positum est, quod est Christus Jesus*: Hoc autem fidei fundamentum quam firmiter fulciemt aedificium quod superimponitur, quantaque illud virtute & gratia conservatur, ex hac radix quam laberbrimus ita vivifimosque ex fe producat fructus, quos alio probationis genere uti opus est, nisi hoc loto testimonio, quod Christus Jesus, per discipulos, ipsis aedificii ballis ac fundamentum fieri dignatus est? Huic ergo tam ftabili fundamento fi quis corde puro & confcientia non ficta inhaerit, proinde ab insanabilis, fi qui habet, purificabitur, ut in Actibus apostolorum legitum est: *Fide purificans corda eorum*, particulari vero mox in domino publicatur, ut in eiusdem apostolus: *Adhaerantur hominem justificari per fidem*. Sic autem anima per fidem purificata ac justificata meretbitur desponsari a domino ut ipse per Oseam vaticinatur: *Desponsabo te mihi in fide*. Quicumque vero fic desponsatus fuerit, fortis fiet, ut illa magno adversario noftro leonis vaginiti poffit refidere: *vis (inquit Propheta) vincit fortes in fide*. Huic qui refistere potuerit, ejusdem fiet virtutes facilime vincet & superabit mundum. *Hoc est vitloria, inquit Joannes, quae vincit mundum, fides nostra*. Mundum autem devicto, benedictionem accipiet per eamdem fidem a domino: quia *qui ex fide sunt, secundum apostolum, benedicentur a Domino cum filio Abraham*. Sed & hac angelica, quae Christus in corde fidelis animae habitaculum facitet. *Habitare*, inquit apostolus, *Christum per fidem in cordibus vestris*: nec idem habitabit, nisi fides per fidem in filios adoptivos assumet. *Omnes enim*, inquit apostolus, *filii Dei estis per fidem*, poßunam autem fidei merito tantum matrem a domino conferri meruisti, et ejus filii efficiamini, confidenter, a Patre nostro omnis postulare poteritis, & respondebit vobis fiet olim centurioni: *Fiat tibi fiet credidisti*: & quemadmodum Chananaea ad Christum: *Mulier magna fiat tibi fiet vis*. Tam preciosa ad hujus filioli radix & semen ejus, quod si modicum quid ea tabiteritis, (quod autem minus dici potest quam granum (inquit) *dicetis huic monti: Transfere te & transferet se*. Quamquam autem non semper eo modo, quo verba petentis sonant, quis exaudiatur; obtinetur tamen per fidem id quod magis petenti prodeft, ad vitam praefentem aeternam, in qua omne defiderium includitur: cujus vitae aeternae per fidem hic praedilionem confequimur. Inquit Tobias: *Filii fam. Tobiae*

filorum sumus & vitam expectamus quam Deus A dabitur: ab illo quotidie nos manent dulcem. Quid plura? Sine hac ambulare non potestis, quia *per fidem ambulamus*, inquit apostolus. Sine hac nec etiam vivere, quia *justus ex fide vivit*. Sine hac, ut idem arcellatur apostolus, *impossibile est placere Deo*. Sine hac quilibet in abyssum erroum mergitur, & ut in profundum maris mergit incipiebat Petrus, cui dilcipulus ait dominus: *Modica fidei cur dubitasti?* Videat igitur unusquisque, quantum ftabilitatis ac firmamenti ex hoc fundamento, quam preciosae fructus ex hac radice, quantaque caelestia bona ex hac fidei professione assequi possit. Quid ergo illa preciosius? Recte inquit Petrus: *Probatis fidei preciosior est aurio quod perit probatur*. Sed ad B verum adpiicendum fidem, filioli mei, primum nosse operae est bob quo domo hujusmodi (quod ante dixi) fundamentum jactum fit, & quemadmodum ad eam perveniatur. Super hoc fundamento domus mea a domino aedificata est, ipso dicente: *Super hanc petram*, videlicet fidei, *aedificabo ecclesiam meam*. Videre autem fit aedificator & architector, In cujus manu fatti funt cuncta, & cujus ordinatione perfiverant dies, & omnia ministrant tibi. Hic nolter fabricator tam solide huic fundamento domum meam superimposuit, ut quamquam procellae faevant tanta fit, ut, secundum Job, nulla fit ei finis: Ita in terris, quae Ipse Veritas principem hujus mundi appellat, tamen adversus hanc meam domum privilegio Christi nihil praevalere possit. Secretariis licitpuras, & nullam domum fortem datam, nec tale ei munus indultum invenietis. Haec domus perflare venti possunt, concutere non possunt, fulguraque ac turbines aeri illam tangere, fed non penetrare, quia haec est domus domini firmiter aedificata, bene fundata super firmam petram: non super arenam, aut trabes putridas. Ita domus fundata est haec domus, crofanta mea domus, fed super lapides precious, jaspidis & fapphiri & aliorum decem, quos in apocalypsi nominatim Joannes enumerat: fed quod omnibus lapidibus preciofiflimum est, super petram Christi vivam. Nec etiam mortal mamo hominum facta est, fed nova defendit de cato a Deo, fecit fpondia omnia, quae ipse vult. Nemini, et hanc domum demoliatur, ingredi fas est, quam ta. angeli (ut in eadem apocalypsi legitur) in portis custodunt. Sed quidam intus putatis hanc esse domum? an caliginosam, an forte ad depellendum tenebras lumen ibi esse ex oleo aut cera compositum? aut, quod plus est, Solem aut Lunam in illa lucere? Majus aliquid habet, & longe majus. Sed quod illud esse potest Sole & Luna majus lumen? Audite Joannem in apocalypsi dicentem: *Et civitas* (quam paulo superius novem defcendentem de celo, & uxorem agni dicerat) *non eget Sole neque Luna, ut lucant in ea*. Nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus est agnus, & ambulabunt gentes in lumine ejus. Et ut fopremum omnium testimonium adducam, Christus, qui aeternitas non potest, pollicitus est manere cum ea usque ad confummationem saeculi. Si qui in hac domo in nomine Jesu Christi congregantur, ibi Ipse est in medio eorum, & Spiritus sanctus lumine fuae claritatis totam replet, ubi filii mei manent in unitate fedeiset. Sed & hoc memorim perpetuo fixum tenete, quod Apostolus ad Timotheum scribit: *Haec tibi scribo, fili mi Timothee, properans ad te venire eito. Si autem tardaverit, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis*. Intret igitur omnis homo fecurus tam lucidam & tam firmiter confiructam domum, quae nec obtenebrari potest, talem ac tantam Dei Patris de agni & Spiritus paracleti fulgoribus habens, nec corrutre, talibus fuperinnixa baibis. Et qui ingreditur, maneat, & nonquam exeat; & qui exivit, redire non diffiteat, redeuntem autem neminem ejicio. Extra hanc domum omnis fant caligo & tenebrae. Extra illam nec eft nec esse potest vera fides nec falsa hominibus. Et tebit qui in arca Noe reperti non funt diluvium aquarum abforbuit, ita & qui in hac facra arde non permaneriat, calligine erroumm obrui & tanderg perire necesse eft. Sed nec ad hanc domum iter cuiquam parere potest, nisi illud ipfa doctuerit: quam nihil a me doctrinam fidei accipiatis, nec fidem rectam esse ecclesiae unitatem habere potestis. *Fides, inquit, ex auditu, ex auditu ejt*. Quomodo audietis fine praedicante? Sed praedicari quid potest in quo falsa, nihil evangelium Christi? Quod autem verum foret Christi evangelium quomodo feire poßetis, nisi illud vobis patefecißem? Audite nonnullus etiam ex apostolici scriptis evangelia: fed quoniam quaeror dumtaxat approbavi, illa ut evangelia venerantur, alia refpuuntur. Neque etiam, poßetquam ad hanc domum iter cuiquam ipsa Veritas ostenderit, ingredi poteritis, nisi ego, cui claves hujus domus a domino traditae funt, meis manibus adaperiam, vosque introducam. Sine his clavibus ad Deo' tos thesaurus caelestis regis fponsi mei in domo mea reclusos nemini licet introire. Et si alienis clavibus intrare contendeiit, poterit videri intrare; fed non intrare. Reflat igitur, ut jam liquido intellexistis, quod pervenire ad fidem & perseverare in ea, nisi per me & meum non poßitis. Quemadmodum fine meis clavibus, me unufquique fequatur, & mecum habitet, & veritas filioli habitet cum eo. Liber, ipse ego filios catholica dedcrtia eft, non longe ab ecclesia Christi, quae ipsa est, fed longe ab ecclesia Christi, quae ipsa est, fed longe ab ecclesia Christi, quae ipsa est, fed

tus, & certa hujusmodi monstra, meis tantum clavibus, & non proprijs & adulterinis, huic fidei librum aperire voluisset, nunc in infinito cum patre meadeat non creaturarum. Si bi pertinaces & obstinati homines: mea parturiunt principes, multiarum gentium catervas ad locum lusforis & ignis perpetui fecerunt non praecipitasset. Initium Mahis humanitatis nolle proprio inuiti prudentiae: fed fciipfam ad fuicipiendam inquirum fuorum disciplinam accomodate, illorum fcilicet, quos diuinitus approbato authentico fpiritu, quomodo doctrinae, fanctitas vitae, ac manifefta miracula, certum perhibent veritatis teftimonium. Quis non fanctos patres & doctores per multa faecula ab vbique approbatos, quorum tanta fuit integritas & veritatis zelus, ut prius mortem & omnia fuppliciis pati voluiffent, quam fcriptorum praeterire mendacia, patitur quam fcipfum, rudis forte ingenii feu non exercitati, merito fuqui debeat? Quis interpretationi excellentiffimorum pene innumerabilium doctorum, ac omnibus mundi partibus in eadem conuenientium fententia, qui ita in fcriis fcripturis fludioii fuerunt, ut omne vitae tempus in his expofuerint, non potius acquiefcat, quam duobus aut tribus, feu pauciffimis hominibus, nouiter feiptorum legentibus, nullo fretis doctore, nifi proprio ingenio? Quis non adverat quam fit celeftis Dei pertinaciae? Sacrilegus ac nomine pacto feruendus? Si enim cuique fua eft fafo fenfu exponere & interpretari fcripturas, nihil certi erit: omnis confufa & intricata abyffus dicens, nomen rodibit chaos, erantque tot fententiae quot fcripta: Quis ille erit ita hebes, cui non happenat audacia nouum fabricare interpretationem? Mutuo ergo fuper omnibus conflitut effe faeri oportebit. Ipfe poftquam vel a principe vel communitate latae fint, nemini fas eft contrairo: quod fi fuerit alicquid ambiguitatis contineant, priuatis non licet interpretari perfonis, fed ad legiflatorem, feu illum qui judicandis praeeft, habetur recurfus. Si fcriptae veftram aliquis ratione non moueritis, caetera populi Dei mouetur. Scriptum eft in Nehemia, quod *congregati funt principes familiarum, universi populi, Sacerdotes & Levita ad Esdrum scribam, ut interpretaretur verba legis*. Et quia vitio ruitur corruptae hominis frequenter errant, frequenterque inter fe difcrepant, necefaritudo dominus noftter Jefus Chriftus fideliffimi fuis prouidit, nec fanctum catholicam & apofto lorum ecclefiam in terris relinquens, atque affiftentia fua ac Spiritus fancti nifque ad confumationem faeculi fe ipf aeternum teftatus, ut in his quae ad falutem pertinent erare non poffem, & ad me omnes tamquam ad infallibilem regulam afpiciente. Si una fancta catholica & apofto lica ecclefia tuto ofte tuetur, & tempor vocata & creditu fum, nomo ab unitate mea fe fcindat: nomo quod fanctum eft euroneum patet: nullus judicium proprium aut paucorum interpfal determinatiuni autoponat. Catholicum nihilo Graecum eft, quod Latine univerfale interpretatur. Si apofto lica vocor, et certe fum, cur dicat unufquifque individua, quod ficut apofto Spiritu fancto infpirati locuti funt, ita loquor & ego. Neque enim folum pro tempore apofto lorum Chriftus per fe & per Spiritum fanctum affiftere promiffus fuit, quod fuper ea Spiritu pro certitudine retentendam fit, usque ad confumationem faeculi, & in aeternum, nec pro illorum tantum curae dominus, fed dixit: *Ego cum*

Joan. 14.

Nehem. 8.

Matth. 28.

Luc. 23.

Joan. 14.

Joan. 16.

Joan. 14.

Joan. 16.

Joan. 14.

*Joan. 16

& indissolubili caritatis vinculo consociarari, A in fraternoque amorem ardire. Dicite mihi, numquid vos extraneos aut alienigenas estis patriæ, filii mei? Si hoc quidem, ubi impiam facitis. Nonne in hoc vos utero tanto cum labore concepi & portavi? Nonne his lactavi uberibus, & hic manibus cibum potumque tanto tempore pavabi? Cum ergo fratres germani sitis, ex eadem carne geniti, & talia exempla dilectionis a capite & toto meo corpore habeatis, debetis alter alterum fraterna caritate diligere, & cum omni sincritate invicem reconciliari. O offa de ossibus meis, o membra de membris meis, o viscera de visceribus meis! Quis vos abstinet fraternam? Quis inhimicos bonos inter vos feminavit zizaniam? A Quis seductor ille antiquus, accusator fratrum suorum, vos ad tantas inimicitias perdunit? Suletuis idem fapere, invicem vos amare, fovere concordiam, insimul cum pace & caritate conversari. Nunc matutate est omnia color optimus: nam unitas in differentiem, caritas in odium, pax in bellum, fraternitas in hostilitatem, perversa funt. Cur sic inhumaniter filii mei conflignant? cur gladiis de signe decertant? cur tanta crudeli belle & odio tam detestabili alter alterum persequitur? Suntne ista jura fraternitatis? Suntne hæc cognationis & proximitatis indicia? Erubefco refrenti; vis barbari & infidelis hæc inter fe tam atrocitet facere audeant. Convertite jam C gladios in vaginas: *quis omnis qui gladio ferit, gladio peribit*. Resistite tantos vultus, abjicite minas, deponite arma, projice tela manu fangnis meus. Absolete penitus ex cordibus vestris omnia dilcordiarum odiorumque fomenta. Oleiamus, obtecamus vos in prafentia matris vestræ oculis pacis. Amplectimini vos tenertime: dare inviicem dextras. Congratulamini timiti, gaudamini in nomine meo dilitirum mentum, pacis & caritatis. Celebrate folemniter hunc diem festum, consolamini, consolamini, filii mei, matrem vestram, quæ hunc diem tanto cum desiderio prafolata est. Amate vos invicem, ut fratres decet, & contenta fum, impleram est gaudium D meum, & nihil amplius poftulo. Sequitur in verbis apostoli: *Unanimes, idipsum sentientes*: hoc est, in ut in diverfis corporibus idem sit animus eademque voluntas. Sit hic populus meus quasi vir unus. Non feindamint in varias fententias fed quod voluerit unus in Christo, alter fimiliter velit. Imitatores estote patrum vestrorum, quorum in primitiva mater cor erat unum & anima una. Nihil unitas prafastius illis: quæ quam fit Christiania necessaria, Christus ipse ostendit, qui pro eis oravit, non ut efficerentur divines aut fapientes hujus faculi, fed ut unum effent, fecut funt ipse Pater & Filius. Quid utilius reipublicæ Christianorum esse potest quam unitas? Hoc modo Christiana civeti religio, & ego propter unanimitatem filiorum meorum vita orbe terrarum diffufa fui. Cavete modis omnibus discordias, & timete quod comminatur dominus: *Omne regnum in se divisum desolabitur, & domus super domum ruet*. Scitis vulgare illud dictum: Concordia res parvæ crescunt, discordia autem maximæ dilabuntur. Si vultis pertinere ad Christum, pacem inter vos retinentium contrahite, & nihil esse Deo acceptabilius hominibus expedientius: ex hoc facile intelligetis, si memoriam Christum de vafo defcendentem in terram pacem per angelos fuos annuntiafle hominibus, de terraque in cælum reducentem eumdem pacem dumtaxat discipulis in testamento reliquisse. *Sentite idipsum inter vos*, hoc est, ut bona malaque fingulorum per caritatem fint omnium. Hoc proprium caritatis est flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus. Nil mæstius invicem conpangamus, & fedus ordine omnia persistant, & unum alteri opem in necessitate prabeat, desiscere corpus necesse est. *Unum enim corpus format in Christo, singuli autem alter alterius membra in Christo Jesu domino nostro*, ut inquit apostolus. Subdit deinde apostolus: *Nihil per contentionem & inanem gloriam, sed in humilitate fapientes: fibi invicem ducentes res*. Superioribus confentanea funt hæc, & valde accommoda: cum enim ad hunc locum ausus fuerit de caritatis concordia, prosequitur, cum fanctum opus contentiosis verbis agatis, fed cum omni potius manfuetudine & leritate. Contentio animos irritat, mentem perturbat, & odia accendit. Non possum pati in domo mea & inter filios meos fieri quistiones pugnaque verborum: *ex his enim*, inquit apostolus ad Timotheum, *orientur lenones, contumaciæ, blasphemiæ & suspiciones, & rutilus*: *Hic qui funt ex contentione, & non acquiescunt veritati, in, indignatio, irrisiones & angustia*. Cum contentionis & per contentionem nihil fiatare unquam consuevi. Ita de me inquit apostolus: *Si qui autem videntur contentiosi esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei*. Sed nec per inanem gloriam in hoc facro luco quidquam agitetis. Inanis gloria usjisque boni operis fermentum est, imitatiatque virtutum, ut fructus, quos ex virtute operanda acquiretent, per elationem evacuet. Inane est captare hominum laudes, qui, cum fecundum oculos judicent, *sapo* fallunur. Monetarana eft ifta gloria: ut fide & cupiditate procedens: & quia inanis eft, conflat effe vanam ac vacuam meritoque contemnendam. Ex eo quod inane eft quem fructum refere potest? Quomodo fatigatur glaciem? Ita vero fatigatis, qui vident in abfcondito. Ibi quæ res non innemem, fed æternam gloriam. Quid quid fartisit, in gloriam Dei fit. Nullus heri familiæ Davidis & Pharifæis qui (ut inquit dominus) *omnia fua faciunt ut videantur ab hominibus, & vocentur rabbi*. Intrarunt potius illa fancta quatuor Ezechielis animalia, fabentia facies extentas defuper, & pennas extentas desuper; hoc eft cogitationes vestras, qui fignificantur per faciei, ad Deum fempet refertæ: Si quis inter vos videtur esse sapiens, *Non gloriatur* (ut inquit Jeremias) *in fapientia fua, nec fortis in fortitudine fua, nec divites in divitiis fuis: fed in hoc gloriatur qui gloriatur, fcire & nosse me, quia ego fum dominus*. Veremiah quod minatur psalmista: *dominus disfipat ossa ho-* 52. *minum qui hominibus placent. Abjiciatis vobis plantatio ejus in vineam domini nostri Jesu Christi*. 1. *Corinth. unitas, in dominio spiritumi, & hæc fit gloria vestra, testimonium conscientiæ vestræ*. Hujusmodi inanis gloriæ appetitus in intimis legendis fcripturis fartis fupra modum obeft. Dum enim humanis laudibus aucupiamur animus interitus eft prima fenfu inlolitus novatque opinionem quærit: dehinde que ipse adinventis nimis tegnascitur defendit. Unde fit, ut cum redeptor intellectum in captivitatem reculet, quod necessariam eft fecundum apostolum, aliter desperatus intelligat, quam Spiritus fanctus effe-

gitet: & dum de fingularitate fententiæ glorietur, feipsum noleus corrigere, in errore perseveret. Et quia inanis gloria filia est superbiæ, quæ non conflantem imbecillitatem ingenii humani, effert fe fupra fe, & apostatare hominem facit a Deo, facet & olim multos ex angelis: ideo confeftim apostolus in remedium hominis fubjungit humilitatis virtutem. *Vestro ergo vos, filii mei, ut res vestras in humilitate agatis*. Nihil, dilectissimi mei, cibus & quandoque fedati animatem & caritatem adducere vos poterit, quam humilitatis fpiritus: nihil ero magis dirimere, quam superbia tumor. Nam fictat nutrix eft dilectionis humilitas, & ipsa est Dei fapiebia, Si gratiam Dei appetitis, humiles estote: quia *Deus fuperbis refistit, & humilibus dat gratiam*. Et ne fortitudinis humanitatis prædicatione vanquam videatur, beatus Paulus, poftquam prædicit, *Nihil per contentionem & inanem gloriam, fed in humilitate, &c.* continuo fubjicit: *Hoc enim fentite in vobis quod in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, fed semetipsum exinaniviit, formam fervi accipiens, factus in similitudinem hominum*. Ecce humilitatis exemplum tradit ad cogitari potuitfet, quam quod dominus & creator omnium fe exinaniviit, & fervitem conditionem accepit? Quid ipse status esse potest, qui ifta cogitans non compellatur fieri humilimus? Humilmodi existimatio, & fervilis formæ acceptio, est fidei tantæ ad perfuadendum omne genus humilitatis, quia tamen ata fpoufi nici nimis mihi soave eft recondite, ideo morem mihi in aufcultando geres. Nonne tota ejus vita fumfedert, ne etiam, ut paulo ante ex apostolo Joannis recitatum audifti. Et quis ego, tam fumtuosa dominum fuam diffa, in ino hoc tota effe non possum, foleo pro necessitatibus Christianæ religionis nonnunquam urbem aliquam ingredem eligere, & ad eam omnis fuo Ecclifiam mea ditionis epifcopos & fanerdotes, & alios Levitis generis, & quos voluero de populo Christiano advocare, quibus in Spiritu Sancto fum mandato: *Vide ego ipsa repræsentor, & ibi tribunal meum erigens, quidquid per hujusmodi congregationem quam unitatem fpiritus fanctum feu generale concilium voco, judicium flatutumque fuerit, pectude earum habeo, ac fi ego ipsa ore propio judicaffem ac ftatuffem: idque ab omnibus jubeo fub anathemate ubique observari. Hoc autem tempore nulquam melius quam in hac civitate Basilienfi hujusmodi generalem fynodum vocaffe, ut ego, o homo, ipse ex facro concilio, quod in Spiritu Sancto legitime congregatum fatetur, omnem meam auctoritatem porrifamque impartam, & ambas facerdotie & potestatis cælestes claves mihi a domino traditas veraciter confingo: ut quidquid in terris claudere & aperire, folvere & ligare voluerit, juxta intentionem Christi, mihi interanter claufum & apertum, folutum & ligatum reputetur in cælis. Itaque non aliter nec minus reverentur hoc concilium quam meipsam existimare debeatis. Quamobrem ut vestra fidelis advocata vobis fuadeo, ut pia mater confulo, ut fponfa Christi & regina Christiani populi imperio, ut in omnibus vobispos hoc facro concilio pertinis committatis, & ab ejus* vel tribu. *fanctionibus nullatenus declinetis. Si nonnulli aliquando de fide contendentes vel dissentiunt aut paucos elegerunt homines, quorum judi-*

cio flare voluerunt, quanto magis & vos hanc Ecclesiam celebrem ex vno Christiano populo collectam, quam ex pluribus gentium vestra contentione in judicem accepitare debetis? Deus in veteri testamento populo suo mandavit dicens: *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter lepram & lepram & judicium intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum quem elegerit dominus Deus tuus: venieque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit in illo tempore: quæsieque ab eis qui indicandum tibi judicii veritatem: & facies quæcumque dixerint qui præsunt in loco quem elegit dominus, & docuerint te juxta legem eius, sequeriique sententiam eorum: non declinabis ad dexteram nec ad sinistram.* Sed & hoc generale concilium locus est, quem elegit Dominus, in quo sponsa sua sanctum tribunal erexit: Et hi qui in eo congregantur, in locum sacerdotii Levitici generis successerunt, imo & plusquam Levitæ sunt, majoremque procul dubio scientiæ potestatisque copiam a Domino perceperunt: utique cum illi umbram ministri fuerint, hi vera sint veritatis: illi sanguinis & carnis judices, hi autem spiritus & animæ. Mettio ergo ad verbum hujus concilii vestrum omne negotium perdetur: te quidquid sanctum aut profanum judicaverit, id sine hæsitatione sanctum profanumque habetote; ne vestat super vos judicium mutilo, quod inobedientibus constituit dominus: in hoc apparebit humilitas & obedientia vestra, si quemadmodum Christus venit facere voluntatem Patris, & ita vos venetitis facere voluntatem matris vestræ. Arquiescite tandem, obsecro, monitionibus meis, neque inimitamini prudentiæ vestræ. Accipite justi Dei & meo in judicium hanc sanctam synodum de cujus gremio quilibet elic potest, qui ejus judicio flare voluerit. Polliceor vobis quod non aliud judicabit, quam Spiritus sanctus dixerit & vestros illius dictaverit. Ipse aestabit mediae judex & arbiter, perfecte illuminatorus corda omnium, qui viam ambuient veritatis & pacis. Sed ut ipse Spiritus paracletus in vobis habitet, & cum eacius habitet, & idipsum fapere, & eamdem cogitatem vobis fagiri dignetur, cui humilium & mansuetorum semper depreacto placuit, fitis in oratione perseverantes, & tandiu ac tam ferventer suam pietatem jejuniis, gemitibus, obfecrationibus, ac sanctis operibus interpellabitis, aliquemque ipse veritatis doctor & caritatis auctor corda universi populi per sententiam hujus sacri concilii illustrabit ad cognoscendam amplectendamque veritatis & unitatis semitam, Deum exigit ut jam finem accendi faciam. Audiftis ergo, dilectissimi mei, consilia & præcepta mea, quam sancta sint, quam sint ordinata tandem vobis quibus facilime exequi possitis. Apprehendite quæso, & illam, qua certe nulla salubrior inveniri potest. Monetat vos honor Dei, qui, justa & mansuetum, ex vestra differtione bestiae. Fides etiam catholica ab infidelibus blasphematur, inhonoratur, & irridetur: nec veram esse credunt, quam per tot fetabit hinciinde lacerari dispiciunt. Monetat vos honor matris vestræ, quam hostes nominis Christiani, propter difficilia vestra ultimae contentiones. Monetant vos aerumnosissimi lacrymæ, quibus, ut ipsi cernitis, fundo, & assiduus dolor, qui mihi pro vestra discordia excrescit. Vere dicere illud possum, quod scribitur in Canticis: *Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem: percusserunt me, & vulneraverunt me: tulerunt pallium meum custodes murorum.* Nisi vestis ab omni humanitate & gratitudinis vestigio deliniare, miserari vos decet tot erumnarum ac calamitatum mearum. Siccatæ, cum pullulis, filii, lacrymas meas: sanate vulnera, reflinite mihi pallium meum, quod abfulerunt mihi custodes murorum, idololatrae idolorum gentiles, & qui in rebus mortuis hujus facili ipsem ponunt. Induite me vestem decoratam, circumdatam varietate; deauratam quidem caritatem memorantem, varietatem autem copiosa filiorum multitudine. Sed & publica moveat vos debet calamitas: Circumpiciite undique oppondes plebis Christi alias Saracenis, Turcis, Tartaris ac barbaris concolatur ac devoratur. Cur non compatimini tot millibus fratrum vestrorum, qui singulis annis in durissimis infidelium servitiis redigunturur. O si audiretis, cum raptores prædam dividunt Christianorum, quanta fonc illa gemitus, quantaque ploratus, cum vxor cedit in dotem soci, vir alteri; vni pater, alii filius; vni frater, alii aliius! Quanti funt illi gemitus, quantique lingulius miserabilium filiorum meorum, cum invicem dispiungunur, perdent: & amplius reviiset! Quis tunc vestrum abfilnere poiiet a lacrymis? Defineretis tunc forfitan bellis inviicem detestare. Sed quod lacrymabilius est, quam multi ex his qui capiti discuntur, non valentes tam diuta ferre fervitutem, fidem catholicam abnegant, & ad nefandam Mahomeri sectam perventunt. Quot hodie tunc provinciæ, urbes, opida, quotidie capiuntur & depopulantur? Jam vos pene ad angulum occidentis redactaunt. Modicum restat ut tandem de finibus vestris ejiciant. Heu mihi, cur tantam matris vestræ fatemque vestrorum afflictionem non recogitatis? Cur illa audientia in voluptate bellum tam contentiosum? & Christianum ac fratemum fanguinem fine ulla miericordia gratis effunditis? Etiamne omnium calamitatum diffidia Christianorum fustenta? Si idem fapere, eamdem caritatem habeatur, hujusmodi perfecutio non fiicem accipere? neque enim ullo pacto fore possent adversarius meos fanctuarium domini polluere, & in populum catholicum amplius desavire: imo quæ infidelis nunc catholicis facium, facere possent hæc eadem catholici infidelibus. Moveat denique vos regni Bohemiæ ac regionum finitimarum miserandæ calamitas. Quanta in his partibus fanguinis Christiani effusio, quot fragies, cædes, conflictus, bella, incendia, devastationes, depopulationes, quantaque in personis & rebus deformitas ex hac recenti diffidia jamdudum facta fint, fequitque verisimiliter formidandum, ut ita, nisi vera unitas inter vos fiat, pro dolor, toti orbi pluiquam manifestum est. Profecto Jacrymandam pigitus fuper hoc quam longeadum fuerit. Vix inter Christianos aliquis fatfuit memoria est, unde ecclesia Dei tantam jacturam perpessa fit, & tanto cruore rebperfa, Sed si meo acquiescetis consilio, quemadmodum fupra, idipsum fapientes, & mutuam caritatem habentes, haec omnia repente cessabunt. Novus tunc Sol super vos quietis & tranquillitatis oriretur. Rebus publicis pax reddita catholicus populus Christianus: orbis totus renovari videbitur, Implebitur calum terrarum angelos & homines, tantarrabili lætitia, jubilo & exultatione. Tanto deinde inter vos benevolentiæ nexo conjungemini, quod præterirorum penitus oblivicentes, voluiptos fiori fratres amabitis, & inviicem pro amore certantes, alter alterum caritate fuperare studebitis. Benedictis semper dicem illum, & innumeraa Deo omnipotenti gratias referetis, qui in eadem vos unitate & caritate devinxit. Quid plura? Succedet tandem vobis, quemadmodum fuccessit & Christo, quantum tamen humana conditio capere potest. Postquam enim beatus Paulus fuperius commemoravit quod Christus extenuavit se, formam servi accipiens, humiliavitque se, factus obediens usque ad mortem, in premium hujus humilitatis & obedientiæ subdit: *Propter quod exaltavit illum Deus, & dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium & inferorum: & omnis lingua confiteatur quia Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Sic quidem si vos humiliaverintis, & mihi obedientes fuerittis, exaltabit vos Deus fuper omnem vestrum, & magnificabit fuper filios hominum, & dabit vobis nomen quod est fuper omne nomen, hoc est nomen regium Christianum, quo nulla inter gentes est glorioius. Tunc enim digne Christiani erittis & vocabimini. Nam hoc nomen nisi caritatem habentibus non redit congruit. Atque in hoc vetro Christianitatis nomine, si vere Christianus fuerit, collandum: non intendens tenere circa contenta in eo aliud, quam hoc quod tenet facrofanctæ mater ecclesia catholica, cum de vestra fiers synodali illam representantes. Et licet, tefte Hieronymo, fciam quod qui fcribit multos fumit judices, nec ignorem in fcripturis irreprehentibile omne nimis, five fit fanguinolentæ brevitati contexam, cum primum fenfus legentium oneret, & fecundum præfcindat fludiorum deliderium, ut ait Hieronymus fuper Jeremiam libro fecundo in principio; tamen & hoc feio, ipfo teftante super Jeremiam quinto, quod oris aperitio est in Dei non laminis potestate, & per quod qui me non plus pouxitie quam ingenioli a Deo fcripti pertentur angufftie, ut de fe Hieronymus affirit fuper Michæam quinto. Quibus attentis, fuppplico ut circa hujus operis defectus fanctitas vestra me dignetur habere fuppportatem.

In nomine domini Jesu Christi. Amen.

Videtur Latinum hujus synodalitas in ut. Vide Bellarmin. de Scriptor. Ecclesiastic. in ann. 1433. Ecclesiastica, adiunctum cum multis alis.

Ps. 83. 8.

Ps. 83. 8.

Ps. 83. 8

principe sacerdotum, et habetur in cap. Pri-
mo fedis, 99. dist. Qua de re Gregorius Eu-
logio patriarcha in cap. Ecce, eadem dist. sic
scribebat: Ecce in prefatione epistolæ, quam ad
meipsum qui prohibui diversitas, superbæ appel-
lationis verbum, universalem me papam dicens,
imprimere curavistis, quod peto mihi dulcissi-
ma sanctitas vestra oltra non fatiat: quia vo-
bis subrahitur quod alteri plurigum ratio exi-
git præbetur. Et sequitur ibidem paulo post:
Si universalem me papam vestra sanctitas dicit,
negat se hoc esse quod me esse tetur universum.
Sed abit hoc. Et glossa ibi verba illa, Negat
se hoc esse, exponit, id esse de universitate,
cum tamen ecclesia Romana non sit universa,
sed sit de universitate. Gelasius quoque in
Quamvis, 21. dist. ad propositum dicebat, quod
quamvis universæ ecclesiæ Christi thalamus sint,
Romana ecclesia prælata est: quod dicit, quod
sint universæ ecclesiæ (includendo Romanam)
sint thalamus Christi, etiam ecclesia universalis
Romana prælata est ceteris, sed non Christi
thalamo, qui est ecclesia universalis. Et quod
dictum est de ecclesia universali, dici potest &
debet de concilio generali in Spiritu sancto le-
gitime congregato, ecclesiam universalem re-
præsentante; attento quod bonor & præemi-
nentia, qui debentur repræsentato, debentur re-
præsentanti illius vices gerenti, cap. fin. 93.
dist. Ubi dicitur quod diaconus ante presbyte-
rum sedere non debet, nisi locum habuerit pro-
prii patriarchæ, aut metropolitani sui, & con-
cordat cap. Primum, 94. dist. Ubi dum dicebat
Symmachus papa, & ubi non præsentes effe non
possumus, nostra per eum cui præcipimus repræ-
sentetur auctoritas, facit cap. Sane, quia de of-
ficio ejus cui mandata est jurisdictio, 1. Ecli
prætor, &c. In novo, 1. 21. dist. Et quod con-
cilium generale repræsentet universalem eccle-
siam, patet: in decreto generalis concilii Con-
stantiensis infra inferto, & per hoc quod apo-
stolicum concilium generalem intervenerunt.
Et per illa concilia fierent vice & nomine ec-
clesiæ universalis, illa congregata, quæ per
eam fieri possunt quia congregata, ut patet per
actus apostolorum, Actuum 1. 6. 8. & 15.

Secundo hoc patet, quoniam quando Petrus
apostolus primus papa post Christum, appo-
pinquante tempore fue passionis, ad electi in
fede apostolica successorem Clementem, conci-
lium generale apostolorum ecclesiam universa-
lem repræsentans, confirmat ab hoc non poli-
tum ecclesiæ non conferre electionem per Pe-
trum de persona Clementis factam per modum
reformationis reprobavit, & Linum & postea
Cletum Petri successorem in administratione pa-
pæ ordinavit, ut patet in chronicis Clementis,
& aliorum prædicatorum: hocque universa-
lis ecclesia approbavit & toleravit: quod non
fecisset, si concilium generale non effet supra
papam. Nec obstat cap. Si Petrus, 8. quæst. 9.
quoniam verba illius textus intellecta fecun-
dum glossam non faciunt contra. Nec obstat
quod ibi dicit glossa ibi, Petrus, quod renun-
tiavit: quoniam ideo renuntiavit, quia coni-
lium generale apostolorum, electionem per Pe-
trum factam, tamquam non convenientem fa-
tuit ecclesiæ, reprobavit, & deinde Linum &
Cletum ordine successive in Romanos pontifices
elegit: quod non fecisset, si Deus Petrum po-
testatem non habuisset. Et quod si non
habuisset potestatem reprobandi dictam electio-
nem, cedam cetione nec habuisset potestatem
eligendi Linum, nec subsequenter Cletum.
Nec obstat quod aliqui dicunt in dict. cap. Si
Petrus, quod ecclesia tunc non erat congregata
quoniam licet non publice non congregatæ
propter metum infidelium, secrete tamen con-
gregabantur, ut patet in epistola, in qua dicit-
tur quod oratio fiebat sine intermissione ab ec-
clesia ad Deum pro eo, Act. 12. cap. Et facit
pro præmissis sententia, quod quando Samaria
recepit verbum Dei, Actor. 8. capite, concili-
lium generale apostolorum misit ad eos Petrum
& Joannem. In quo denotatur quod concilium
generale apostolorum erat supra Petrum, ar-
gumenta a majoritate mittentis ad minoritatem
missi, de quo habetur Luce 9. ibi dicitur:
*Quem & ego homo sum sub potestate constitutus,
habens sub me milites; & dico huic: Vade; et
vadit: & alio: Veni; et venit: & ferro mea,
hoc fac; et facit.* Secundum sententiam magi-
stri sententiarum in dist. 21. & 25. ubi dicit:
In mittente notari auctoritatem, & in mifla
fubaudiritatem. Nec obstat quod aliqui dicunt
Petrum ibi miffum potius confilio, quam au-
ctoritate: quoniam inquantum Petrus non fuit
miffus folus, non fundatur illorum intentio, &
commune sententia theologorum eft contra eos
in hoc pafto.

Tertio hoc etiam probatur per Ambrofium in
capite Quæ digniior, 24. quæft. 9. ibi dum dicebat,
quod non eft dignum ante apofto lice predi-
cationis ingreffa, quam fanctæ ecclesiæ. Igitur
ecclesia eft digniior, & confequenter major pa-
pa, & quocumque alio, ut lunae illud verbum
Digniior.

Quarto hoc etiam probatur, quoniam papa
eft miniffer Chriffi & ecclesiæ fponfæ, ut ex
patet per Augoffinum in capite, Quodcumque,
24. quæft. 7. ibi dum dicebat, quod quando
Chriffus Petro tradidit claves, Petrus eccleiam
fanctam fignificavit: quod verbum exponit ibi
Archidiaconus in Rofaria fic dicens: Significa-
vit, id eft, fub figno & nomine ecclesiæ acce-
pit. Unde inquaniam Petrus claves recepit ut
miniffer Chriffi & ecclesiæ, fub figno & no-
mine ecclesiæ, patet quod ecclesia ut domina
major eft Petro, ut miniffro fuo, fecundum pa-
ra vulgata, dicentia dominum effe majorem mi-
niffro fuo. Hoc etiam Chriffus attefabatur,
dum dicebat illum qui recumbebat, etiam ma-
jorem eo qui miniffrabat Luc. 22. Et ex quo
ecclesia eft domina recumbens, & papa eft ejus
miniffer, fequitur quod quando papa male mi-
niffrat in offendam Chriffi & ecclesiæ fuæ fpon-
fæ, ecclesia, tamquam domina major miniffro
fuo, illum compellere poffit & de modum
reformationis corrigere & punire, fecundum pa-
ra dicentia, majorem miniffrum inferiorem,
quando male agit, corrigere poffe & punire,
& maxime quia patet ex fuis fatis Petro ad edi-
ficationem, & non ad diffipationem, cap. Re-
mittuntur, 23. quæft. 5. cum ibi notatur per
Archidiaconum in Rofaria, ibi dicit, quod
illa verba, *Quodcumque ligaveris*, exponuntur
frequentius fic, licitcet juffe, clave non erran-
te: & quod ecclesia a Chriffo claves accepe-
rit ac potestatem ligandi & folvendi, patet fe-
cundum Hieronymum in cap. Omnibus 24.
qu. 7.

Item pro hac parte facit fententia Gregorii
in capite Sicut fanctis, 25. dist. ubi dicit, vene-
rari facra illa concilia generalia ficut evange-
lium, quia dum universali funt confenfu ordi-
nata, & de non illa deftruit quifquis præfumit
abfolvere quos ligant, aut ligare quos abfol-
vunt.

Item facit etiam cap. Si duo contra fas, 25.
dist. cap. Ubique, quod fi fine duo contendentes
de papatu, diffinitio pertinebit ad concili-
lium generale, secundum glossam ibidem, &
hoc etiam aperte textus, cum dicit, quod fi duo
contra fas fuerint electi, nullus eorum debet
recipi, fed ille quem universalis confonfus elec-
git.

Item ad hoc propofitum dicit Joannes An-
dreæ in cap. In confiftorio fecreto coram
cardinalibus reunitet papaui, fine præfentia
aliorum teffium, & poffea dicat fe non reaun-
tiaffe, concilium generale eft ejus judex; quod non
effet, fi non effet fupra papam.

Item nona glofham in cap. Si papa, 40. dift.
quod nedum in ecclesia hæretica, fed etiam in quo-
cumque alio cafu, in quo papa committit ex-
cessum ecclesiam fcandalizantem, fi fit incorri-
gibilis, poteft accufari & puniri: quod eft in-
telligendum per concilium generale, juxta jam
dicta fupra.

Item quod concilium generale fit fupra pa-
pam patet, quia papa peccare poteft, 3. dist.
Nunc autem: ecclesia autem universalis per con-
cilium repræsentata peccare non poteft, ut pa-
tet in cap. A recta, 24. quæft. 1. cum ibi notatur per glossam & doctores: & notant Offien-
fis & Joannes Andreæ in cap. A nobis in ma-
gno, de fententia excommunicationis fuper ver-
bo Ecclesiæ, quod illud, quod dicitur de ecc-
lesia universali, dici debet de concilio gene-
rali illam repræsentante; arguendo a natura
feu qualitate repræsentantis & repræsentati, de
qua in præcedentibus fufficit.

Præterea hoc etiam probatur arguendo ab
aliorubitate vitanda, & per exemplum fimilitu-
dinis, quo Chriffus nitebatur inter fuos discipu-
los, dicendo fimilitudinem hanc. Veniat igitur
primo argumentum ab aborbaritate vitanda, fe
ponamus quod aliquis papa per fas nolens ope-
ra diffipare generalem illam ecclesiæ, & ip-
fam ecclesiam & populum Chriffianum notorie
fcandalizaret: fi dicamus concilium generale
non habere potestatem compellendi eum, effet
in potestate unius hominis deftruere ecclesiam
fine remedio, quod effet aborbaritas: fed quod
exemplum fimilitudinis ponamus, quod aliquis
dominus rex volens ire ad fanctum Sepulcrum,
dat potestatem gubernandi regnum in ejus ab-
fentia dominis regius fponfa fuæ, adjicens quod
aqua non contenti homini hæc mandabat dis-
cutere per regnum quotidie, quando calus ne-
ceffitatis occurrerit, ordinat ibi unum mini-
ftrum generalem, qui nominet fponfa regis &
dicitur regium habeat potestatem gubernandi di-
ctum regnum: quo facto, vadit rex ad visgium
fuum.

Quæritur ibie gubernat in abfentia regis ita
male juffitiam & facta regis, quod cedit in
fcandalum, aut prajudicium, feu offendam re-
gis & regnum: ac notum eft, & non eft in
regno qui fibi dicere poffit: Tu male facis.
Quæritur numquid regius in ifto cafu poterit
uti potestate fibi data a rege, & illum compel-
lere ac punire, & de alio bono gubernatore
providere ufque ad regreffum regis? Videtur
quod non, quia licet rex dederit potestatem
prædictam, nihilominus debet poffe, potesta-
tem dicto gubernatori gubernandi regnum, ut
non opporteret regnum difcurrere per regnum: &
fic videtur voluiffe, quod gubernator uteretur
exercitio dictæ potestatis, & non regia. Contrarium tamen eft de veritate juris dicendum,
ad evitandam aborbaritatem quæ ex contrario le-
queretur, & etiam quia non eft verifimile re-
gem regnum totum in tali cafu fine remedio vo-
luiffe diminuere; & in tali cafu debemus in
dubio impleti. Hic poteft verifimilius regula
fufpicit de regulis juris libro 6. cum alia concordantiis ad hoc vulgatis: & ita videmus in
fimili, quod quando Chriffus dedit claves Pe-
tro, eft verifimile quod fub nomine Petri intel-
lexerit fucceffores, licet de illis in datione cla-
vium nullam mentionem fecerit, quia non eft
verifimile, quod mortuo Petro, Chriffus vo-
luerit ecclesiam effe fine fucceffore, fecundum
quem ea quæ habentur in cap. Pro hemana de
homicidio libro 6. cum ibi notatur per Joan-
nem Andreæ in cap. Super verbo, Deferetur,
quæ pro tanto poffunt ad propofitum applicari,
quoniam quando Chriffus afcenturus ad cælos
dedit potestatem Petro & fuccefforibus, & mi-
niffris ejus, & ecclesiæ ipfofa fua, in tali casu
verifimile intellexiffe quod in cafu, in quo ali-
quis ex fuccefforibus Petri male regendo fcan-
dalizaret ecclesiam fponfam fuam, ipfa non de-
beret uti potestate clavium contra talem, fed
fine remedio ruinam fidei catholicæ & bone po-
litiæ ipfius ecclesiæ habitet tolerare, quod eft
abfurdum & ab omnibus & doctores: & notant Offien-
fis & Joannes Andreæ in cap. A nobis in ma-
gno, de fententia excommunicationis fuper ver-
bo Ecclesiæ, quod illud, quod dicitur de eccle-
sia universali, dici debet de concilio gene-
rali illam repræsentante; arguendo a natura
feu qualitate repræsentantis & repræsentati, de
qua in præcedentibus fufficit.

Præterea hoc etiam probatur arguendo ab
aborbaritate vitanda, & per exemplum fimilitu-
dinis, quo Chriffus nitebatur inter fuos discipu-
los, dicendo fimilitudinem hanc. Veniat igitur
primo argumentum ab aborbaritate vitanda, fe
ponamus quod aliquis papa per fas nolens ope-
ra diffipare generalem illam ecclesiæ, & ip-
fam ecclesiam & populum Chriffianum notorie
fcandalizaret: fi dicamus concilium generale
non habere potestatem compellendi eum, effet
in potestate unius hominis deftruere ecclesiam
fine remedio, quod effet aborbaritas: fed quod
exemplum fimilitudinis ponamus, quod aliquis
dominus rex volens ire ad fanctum Sepulcrum,
dat potestatem gubernandi regnum in ejus ab-
fentia dominis regius fponfa fuæ, adjicens quod
aqua non contenti homini hæc mandabat dis-
cutere per regnum quotidie, quando calus ne-
ceffitatis occurrerit, ordinat ibi unum mini-
ftrum generalem, qui nominet fponfa regis &
dicitur regium habeat potestatem gubernandi di-
ctum regnum: quo facto, vadit rex ad visgium
fuum.

Quæritur ibie gubernat in abfentia regis ita
male juffitiam & facta regis, quod cedit in
fcandalum, aut prajudicium, feu offendam re-
gis & regnum: ac notum eft, & non eft in
regno qui fibi dicere poffit: Tu male facis.
Quæritur numquid regius in ifto cafu poterit
uti potestate fibi data a rege, & illum compel-
lere ac punire, & de alio bono gubernatore
providere ufque ad regreffum regis? Videtur
quod non, quia licet rex dederit potestatem
prædictam, nihilominus debet poffe, potesta-
tem dicto gubernatori gubernandi regnum, ut
non opporteret regnum difcurrere per regnum: &

Nunc autem reftat refpondere ad ea quæ in contrarium allegantur.

ET primo, ad primum dicitur, quod
inquantum concilia generalia recipiuntur au-
ctoritatem a papa, & non contra, ut habetur
in capitulo, Significafti, de electionibus, ap-
pellatione, ut ibi fopra conftitit generalia,
& non contra. Refpondemus quod textus ille
debeat intelligi de auctoritate relata ad hoc,
quod

quod concilia generalia non possunt esse legitimè congregata sine papæ auctoritate, nisi quando imminet necessitas congregandi illud pro interesse universalis ecclesiæ, & papa nollet congregare, de qua auctoritate habetur 17. dist. Portatum. Sed posliquam concilia generalia auctoritate papæ, vel alias legitimè sunt congregata, potestas eorum non procedit a papa, sed a Christo immediate, ut patet ex decreto concilii Constantiensis, & per jam dicta supra. Et cum objicienda quæritur, quomodo stabunt potestates ecclesiæ & potestas Petri, cum ambæ a Christo immediate procedant; & sic tamquam pares, una non videtur habere vim super aliam, cap. Innotuit, de electione. Respondetur quod tripartitum potestas ecclesiæ, de qua fecimus in Petro, ut in ministro ecclesiæ, sicut supra deductum est (equitur quod potestas Petri, ut ministri, subjicitur potestati ecclesiæ, tamquam potestatem ne. Et licet ab eodem fonte procedant, diversimode tamen diversitates qualitatum ministri & dominæ procedunt. Et sic etiam videmus, quod licet potestas presbyteri & potestas diaconi ab eodem procedant, quia tamen potestas diaconi inferior est ut ministri presbyteri, est potestas ipsius presbyteri major, & potestas diaconi inferior, secundum ea quæ habentur in cap. fi. 93. dist. Et ad hujus sententiæ propositum dicit sanctus Thomas in secunda secundæ, quæst. 4. articulo 1. quod licet obtinet in naturalibus ut superiora moveant inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatæ divinitus, sic oportet in rebus humanis quod superiores moveant inferiores per suam voluntatem ex vi auctoritatis divinitus collatæ.

Potest ergo papa non esse ministrum ecclesiæ.

Item objicitur de his qui habentur in cap. Licet de vitanda, de electione in fine. Sed respondetur quod Alexander III. ibi loquitur ad hæreda repellendam a terra, in tempore imperatoris Romani, concilium generale non erat congregatum, nec (perabantur congregari: aliis illo congregato poslet ad illud haberi recursus super difficultatibus emergentibus ergo electionem Romani pontificis, argumento capituli Si duo, 69. dist. cum ibi notatis in glosa, & per Ugate in Decretis 1. cap. 1. de renuntiatione, lib. 6. in Novella.

Item dicebatur quod ex quo dominus noster Jesus Christus mutuus potestatis clavium ita ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne influeret, ut habetur in cap. Ita dominus, 19. dist. apparet quod nec concilium generale, nec quæcumque perfona aliquid potest habere de jurisdictione ecclesiastica, nisi inquantum a papa fibi concediitur: & per consequens, quod papa est papa concilium generale, & non contra. Ad quod responderetur, quod licet potestas jurisdictionalis a Christo tradita fuerit beato Petro ut ministro Christi, & ecclesiæ per concilium repræsentatur, considerato quod in traditione hujusmodi per Petrum ecclesia fuit designata, quodque ipse pro signo & nomine ecclesiæ potestatem recipit secundum Gratianum, in dictis cap. Quodcunque, 24. dist. quæst. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum, & ad ædificationem membrorum ecclesiæ, & non ad diffipationem, cap. Sunt quidam, 19. dist. 1. & fic cum onere quod Petrus & eius successores ut ministri ecclesiæ illi subjiciuntur, quando male regimine ecclesiam (candalizarent, & quæcum in ecclesia efset diffiperent, ut patet per jam dicta.

Quibus attentis, constat verba dicti cap. Ita dominus, non fundare papam non esse fobnatum potestati ecclesiæ. Pollunque præmilla ratione naturali fortificata, quoniam supponendo quod papa fit caput ministeriale ecclesiæ, & membrorum fingularium ipsius ecclesiæ, videtur quod licet caput in corpore humano fit ordinatum ad directionem & gubernationem membrorum, tamque non licitum membra a capite (id est ab obedientia capitis) recedere, cap. Cum non fit, de penitentiis, distinctione 1. tamen caput in corpore humano efficiatur languidum feu infirmum, licitum erit membris illud ligare & cauterizare, ne totum (id est omnis) corpus morbus invadat, & languor non fortit contatus, in cap. Sic, inquit, 2. quæst. 3. Sicque erit in ecclesia, quod si papa efficeretur furiosus & hæreticus enfeem, & mancipa, extinus palitum quos fibi obviam reperiret occidere; ut quæ licerent fubditis inferioribus cum capere & ligare: & & hoc fuerit, ne pro falvatione corporis, multo magis licere debet concilio generali ecclesiam repræsentanti pro falute animarum, quando papa male regendo, & ecclesiam ipsam fcandalizando, animas fubditorum ad vitam aeternam indulcere. Nec obiftat præmilla cap. Si papa, 40. dist. ibi dum dicitur, quod omnipotentes fubditorum caterarum ad inferos deducere, nullus mortalium poslet eum judicare, nisi deprehendatur a fide devius, &c. quoniam fcandalum, & Lucidatum in facramentis & baptismo tertius ille debet intelligi de peccatis papæ occultis quæ Dei judicio relinquuntur, d. dist. quæst. 1. Si omnia, & cum ibidem, & non de quo papa est corrigibilis. Ergo autem dico quod textus ibi dicit, mortalium nullus, demandato judicium fingulis mortalium; non autem collective universali, nec concilio generali illam repræsentanti.

Item opponebatur de his quæ habentur in cap. Nemo, 9. quæst. 3. Ubi dicitur, quod nemo judicabit primam fedem. Et fequitur ibidem: Neque enim ab Augustio, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo, judex judicabitur. Sed respondetur illud esse intelligendum, quando fedes prima, id est papa, in fida fedens bona opera facit, et ab omnibus ibi poslita, Justitiam temperare debet. Sed

Sed quando papa facit opera mala ecclesiam notorie fcandalizania, est locus, quoniam tunc potest judicari, & punitari per concilium universalem ecclesiam repræsentans, si fit incorrigibilis, ut patet per jam dicta supra. Et ad hoc propositum dicebat glossa in dicti cap. Nemo, super verbo Nemo, quod cum papa peccat, potest peccatum ejus ecclesiæ denuntiari, locum admonitionis evangelii. Adjiciendum quod hoc determinavit in cap. Si papa, 40. dist. Nec obftat præmilli notata per Oftiensem in cap. Propofuit, de constitutione prælatorum, ubi videtur dicere, quod etiam procedendo secundum admonitionem evangelicam, ecclesia non potest judicare papam, quoniam, falva fuit pace, mandatum illud evangelicum, Si peccaverit, omnibus fuit directum, & contra omnes peccantes, etiam contra papam, fuit contra alios, quando papa peccat contra Deum, quoniam universitas ecclesiæ, ut patet per jam dicta supra, fecus prædicatum fuit in concilio generali Constantiensis contra Bonifacium Joannem papam XXIII. & fimili modo poslet responderi ad cap. Aliorum, & ad capitulum, Facta, 9. quæst. 3. quæ & ibi omnia alia jura, dicentia facta papæ non poslle judicari ab alio quam a Deo, & facit pro authoritate conciliorum quod habetur 17. dist. quod ea etiam ibi dicit, Scientes quia ejus fedi primam Petri apostoli meritum, deinde, fecundata fuftione domini, concilium venerandorum authoritas, fingularem in ecclesia traditit potestatem: quamvis glossa ibidem hoc dictum moderetur, dicens quod ecclesia Romana potestatem principaliter habet a domino, & fecundaria a concilius; quæ sententia concordat glossa in cap. Dudum, 3. quæst. 6. Sed quamvis ita fit, hoc non infert papam non fubjici concilio quando notorie fcandalizat Ecclesiam. Confirmatur quod Petrus potestatem recepit a Christo, ut ministro Christi & ecclesiæ, & fic cum omnes quod esset fubmissus pontificatui dominique fuit, quando notorie illam fcandalizaret, ut supra oftendimus. Et fic dicatur quod ibi cum fcandalizat non est de expoffitis in decreto concilii Constantiensis; nec potest dici, quando papa notorie fcandalizat ecclesiam, cassus ibi est de petitionibus ad eadem generalia reformationis ecclesiæ, quæ ab expoffitis in dicto decreto concilii Constantiensis.

Item opponebatur de his quæ habentur in glossa dicti cap. Nemo, super verbo, Ab omni clero, ibi dum dicitur quod concilium non poslit judicare papam, cap. Significasti, de electione. Sed dicitur quod cum fuit in præcedentibus responsum, & fequitur in eadem glossa, Quod si totus mundus lentiret in aliquo contra papam, videtur quod lententia papæ fortiuda esset, 24. quæst. 1. Hæc est fidei. Sed ad dictum cap. Hæc est fides, respondetur, quod loquitur, quando papa est de fide, & in casu in quo concilium generale ecclesiam universalem repræsentans nec est congregatum, nec in aliquo casu fidei habet opinionem determinatam contra papam, nec papa contra concilium. Præterea glossa ibi loquitur argumentative, & non decisive, urgente ibi pro & contra, fine decidendo: & quidquid in hoc parte habemus per glossas & doctores intendunt affirmative & interdum negative fuerit opinatum, flandum est habito diffinitioni fuftæ per concilium generale Constantiense, quod casus in decreto illius expressus, videlicet cum agitur de fide, & de extirpatione fchismatis, & de generali reformatione ecclesiæ in capite & in membris, & de pertinentibus ad casus præmissos: & si quis in contrarium portaffet dicti concilii in præmissis negans aliteret pertinaciter, abjiciebatur hæreticus effet contendens, argumento eorum quæ habentur in cap. Omnes, 21. dist. Imno poteli ulira præmilla considerari, quod licet Christus potestatem tradiderit Petro supra fundaria membra ecclesiæ, juxta illud, *Pasce ovas meas*, non tamen fuit intentum quod potestatem ibi tradiderit supra universalem ecclesiam, cujus Christus caput est, nec supra concilium generale illam repræsentans; tunc ubique dominatario, ut patet per jam dicta supra in præcedentibus, & per consequens, ecclesia, cujus nomine Petrus potestatem recepit, & concilium generale illam repræsentans, potestatem habetur papam, ut supra ministrum & membrum illum, quod ecclesia in calibus in dicto decreto Constantiensis expressis, fed etiam in omnibus alliis, argumendo a pleniratione potestatis, quam Petrus non recepit ecclesiæ recepit.

Nec obftiet præmissis notata per Joannem Andreæ in dicto cap. Nemo, 9. quæst. 3. ibi dum dicit, Quod licet orbis fit major Urbe, quantum ad circumitum, non tamen quantum ad authoritatem: quoniam si fuitamus esbem pro universali ecclesia in toto orbe conslitente, licet Hieronymus in cap. Legimus, 23. dist. fumebat, dicta glossa Joannis modicum immo nihil facit ad propositum fuum.

Item opponebatur contra potestatem concilii de his quæ habentur in cap. Nunc autem, 21. dist. ibi dum dicitur declaratum fuisse per concilium, non habere potestatem proferendi sententiam contra Marcellinum papam, de hæresi quia illutitiaverat idolis, imperitum, quamvis idem Marcellinus thurificationem hujusmodi confiteretur: fed ad hoc respondetur, quod ibidem ab papa ibi poslita non fuit verba concilii, fed Nicolai papæ ad Hincmarum imperatorem: & quidquid ibi dicat dictus Hincmarus, certum est quod concilium non omittit ibi condemnare Marcellinum de hæresi propter defectum potestatis, fed quia ipse Marcellinus per metum coactus erat ad thurificare idolis, & erat corrigibilis, & per consequens non debebat deponi, 24. qu. 3. Dicit quod, ut glossa in dicto capitulo habetur autem dicit. Et quod contra papam de hæresi possit agi, patet in dicto cap. Si papa, ibi dum dicit: Nisi deprehendatur a fide devius. Et quod ibi, ubi casu, videlicet quando agitur de hæresi contra papam, concilium generale sit judex, patet ex notatis per Joannem Andreæ & Archidiaconum in cap. In dei, de hæresibus ibi. Et immo potest etiam considerari quod, inquantum Petrus potestatem recepit a Christo tantum supra singularia membra ecclesiæ, juxta illud, *Pasce ovas meas*, & non supra corpus universalis ecclesiæ, cujus Christus caput est, quandocumque ecclesia est legitime congregata, seu concilium generale illam repræsentans, Petrus illi concilio, de quocumque casu in eodem agatur, authoritative subjicitur non potest; quia non decet fubditum superiori suo præsidere, 21. dist. per totum cap. Cum inferior, de majoritate & obedientia.

Nec obftiet notata per Joannem Andreæ in cap. Grave, de prabendis, super verba, Nuntiando: Quoniam loquitur secundum temporalia, in quibus ipse & alii doctores in terra ecclesiæ Romanæ residentes respicebant ad potestatem papæ cum duobus ocuis, & ad potestatem

Sed

tem ecclesiæ & generalium concilium cum uno A oculo tantum. Nec obstant jura per eumdem ibidem allegata, quia ad illa patet responsio per jam dicta.

Item opponebatur de hoc quod apostoli voluerunt Petrum esse principem eorum, et habetur in dicto capite. In novo. Sed respondebatur, quod apostoli non intendebant sibi dare novum potestatem, sed datam sibi a Christo approbare, ut patet ex notatis per glossam in dicto §. Hinc etiam, 17. dist. cujus glossæ sententia communiter approbatur per doctores. Sed non legitur quod Christus dederit Petro potestatem supra universitatem ecclesiæ, sed supra singularis membra ejusdem. Igitur dicta apostolorum voluntas, de qua habetur in dicto c. In novo, relata ad potestatem quam Christus dedit Petro, non probat apostolos dedisse potestatem Petro supra universitatem ecclesiæ, nec per consequens supra concilium generale illam reprædentans.

Item opponebatur de juribus, dicentibus quod papa est caput ecclesiæ, ut habetur in capite Pandemucta, de electione. Ibi cum aliis concordantiis. Sed respondetur, quod illa jura debent intelligi de capite ministeriali, quod non recepit potestatem supra universitatem ecclesiæ, cujus Christus caput est: nec etiam supra concilium generale illam reprædentans, sed supra singularia membra ipsius ecclesiæ.

Item opponebatur, quod papa habuit præsidentiam in multis concilibus generalibus, ut patet in cap. In nomine domini, 14. dist. & in plurimis aliis juribus, & in multis in capit. Ad apostolicæ, de re judicata, lib. 6. cum ibi notatis per Joannem Andreæ in glossa 1. Sed ad hoc respondetur, quod in plurimis antiquis conciliis papa non fuit præsidens, ut patet in illis in quibus Romani pontifices non fecerunt definitiones, sed concilium, dicendo, Placuit concilio, de quibus habetur in cap. Quæ recipiunt, Placuit, quæ habentur de conlecratione dist. 3. & in plurimis aliis. Ad quas intentatur nobar, notandum quod concilium apostolorum, de quo Actuum 6. Petrus solus non congregavit, sed duodecim apostoli simul, ut patet ibi, dum dicitur quod convocaverunt duodecim multitudinem discipulorum.

Item est etiam notandum, quod in illo concilio de quo habetur Actor. 15. Petrus licet ibi fuerit præsens, sententiam tamen pronuntiavit, ipse Jacobus sub hi verbis, *Placuit apostolis et senioribus et omni ecclesiæ*, & ibi decretalem epistolam ordinaverunt, non Petri nomine, sed apostolorum & seniorum, & declarando illum passum, potest considerari quod inquantum Petrus non recepit potestatem supra ecclesiam universalem, nec per consequens supra concilium generale illam reprædentans, et supra dictum est, conflat papam non posse habere præsidentiam auctoritativam in concilius generalibus, nisi inquantum illa pro concilium, in quo esset, ipse Petrus, concederetur: quo casu non haberet eum hujusmodi potestatis nomine & auctoritate sua, sed dicti concilii. Nec obstant jura probantia quod Romani pontifices aliam præsidentiam habuerunt in concilis generalibus quamiam illa jura sunt intelligenda de honoraria, et displicatium concilium in eis data. Facit illum cap. In nomine domini, 23. dist. ibi cum dicebat Nicolaus papa, Si placet fraternitati vestræ. Et & dicatur quod papa habuit præsidentiam in concilis generalibus, ut in dicto cap. Ad apostolicæ, c. 17. respondetur illud fuisse ex concessione dictorum conciliorum, seu ex permissione illorum habentium vim dictæ concessionis, aut ex tolerantia patientiæ & multa pet patientiam tolerantur, quæ si deducta essent in judicio, non toleraretur; de præbendis, Cum jam dudum. Quibus attentis, conflat papam in concilio generali non habere præsidentiam auctoritativam, neque honorariam, nisi inquantum a concilio ibi concederetur aut permitteretur.

Item opponebatur de cap. Non debet, de consanguinitate & affinitate, ubi papa prohibitionem concilii reducit ad quartum gradum. Sed respondetur id fieri per papam in concilio generali ex permissione ipsius concilii, ut ibi patet. Quo attento, non probat ille textus quod papa sit supra concilium, nec quod dissolvere possit illud sine consensu ipsius concilii.

Item opponebatur dictum capit. Statutum, de rescripto, lib. 6. ubi papa constituitnem concilii generalis de duabus dictis redacti ad unam dictam. Sed respondetur quod papa illud fecit pro bono communis justitiæ, ut minister ecclesiæ, ipsinque auctoritate & non sua, & in casu quo concilium generale non fuit repræsentans non erat congregatum. Nec est prohibitum id facere sine consensu ipsius concilii, ut patet in constitutione concilii generalis Clementinæ, quæ incipit, Frequens. Quibus attentis, patet illud capit. Statutum non probare papam esse supra concilium; nec quod concilium dissolvere non sine consensu ipsius concilii, maxime contra prohibitionem ipsius factam per concilium generale in dicto constitutione, Frequens. Nec obstant ipsi papæ dictum constitutionem, Frequens, nomen allegatio ipsius relevat, quoad facta per ipsum suppositis, quoniam nomen tantum ad la lapsu vestro, quod fundari & declaratio dictorum dubiorum, concilio congregatio, ad ipsum concilium generale pertinet, & non ad ipsum, & secundum jura dicentia quod illius interpretari cujus est condere: nec decet, præsente superiore, quod inferior dubia ergo constitutionem superioris motu habeat declarare seu interpretari, 21. per totum cap. Inferior, de auctoritate & obedientia, c. De Romani, de electione, in Clementinis.

Item opponebatur de verbis dicti cap. Significasti, importantibus, quod in statutis concilii Romani generalium apostæ intelligitur auctoritas Romanæ ecclesiæ excepta. Sed respondetur, quod ex quo auctoritas universalis ecclesiæ, & consequenter concilium, est major, & auctoritas Romanæ ecclesiæ minor, et supra in præcedentibus est ostensum, necessarium est dicere quod auctoritas ecclesiæ Romanæ, de qua habetur in dicto c. Significasti, minoritas est ab ecclesiæ universalis, quod ecclesias particulares, sicut de Petro dicitur, quod est similiter ecclesiæ sponsæ Christi, respectu ecclesiæ universalis existantes, quibus ecclesia Romana præfata est, 21. dist. Quamvis; quodque ipsa auctoritas, ut ministerialis ecclesiæ universalis, auctoritate illius ecclesiæ Romanæ in statutis concilionum generalium intelligitur excepta, ad declarandum, interpretandum & moderandum dicta statuta secundum varietatem temporum, dicta ro republicæ, quandocumque concilium, generalis

A ralibus non congregatis ecclesiæ Romanæ pro bono reipublicæ videtur faciendum: & vocatur dicta ecclesiæ Romanæ auctoritas excepta apud doctores & magistros [illegible]. Quibus attentis, conflat verba dicti cap. Significasti, non fundare auctoritatem ecclesiæ Romanæ esse majorem auctoritate ecclesiæ universalis, nec per consequens conciliorum generalium ipsam repræsentantium. Et per præmissa patet responsio ad 2. Quod ecclesia Romana, quæ, conclusio, & resol. lib. 6. In quibus Romanus pontifex fine concilio generali interpretatur & declarat statuta concilionum generalium: & ad capit. Dudum, 3. quæstl. 6. & ad alia jura similia, dicentia ecclesiam Romanam esse caput aliarum ecclesiarum.

Et si dicatur, quod ex quo dicta [illegible] concessa est papæ auctoritate ecclesiæ universalis, & consequenter conciliorum generalium, potest papa vigore dictæ concessionis derogare dictæ constitutioni, Frequens, & illam interpretari ac moderari, ac concilium dissolvere, & ad alium locum mutare: respondetur, quod præmissa per papam fieri non potuerunt vigore concessionis dictæ [illegible], attento quod in concilium illius auctoritas prohibitiva excludit universalis, & consequenter conciliorum generalium, tamquam auctoritas superioris, fuit excepta: & non ab licitum inferiori adversus prohibitionem superioris, maxime pro bono universalis ecclesiæ, ut in casu dictæ constitutionis, Frequens, factum venire: alias si contrarium diceremus, deducetur absurdum, videlicet quod vigore dictæ [illegible] effet in potestate papæ derogare omnibus constitutionibus sacrarum generalium conciliorum, & omnem bonam politiam ecclesiæ evertere, absque eo quod ibi posset dici: Tu male facis; quod non est licitum.

Nec obstat præmissis illa quorundam affirmatio, habent quod papa est caput & pastor, eadem ecclesiæ particularium, & quod est universalis ecclesiæ, quoniam si papa effet caput & pastor universalis ecclesiæ, universalis effet episcopus universalis ecclesiæ appellatus per B episcopum universalis ecclesiæ appellatus per D minentiam & superioritatem habuerit circa ipsas ecclesias particulares, ut attestatur Gelasius papa in capit. Quamvis universalis, 1. dist. Id dum dicebat, quod quamvis universaliter omnibus catholicæ ecclesiæ institutus unus thalamus Christi fuit, tamen sancti Romanæ ecclesiæ catholicæ & apostolicæ multis synodicis constitutis eteteris ecclesiis præfatis est. In quo est notandum, quod non dicit quod ecclesia Romana fit prælata universali ecclesiæ, quæ est Christi thalamus, sed eteteris ecclesiis particularibus confidentatis, ab eadem Romana distinctis.

Nunc restat respondere ad jura prædicta pro dicta falsa affectione allegata: & primo allegans Gregorius in cap. Constitutionem, 1. dist. ibi dum dicitur de Petro, quod Christus cum cunctis ecclesiis præferre disposuerat. Sed respondetur illa verba debere ita exponi, id est, omnibus ecclesiis particularibus, quoniam illis tantum Christus Petrum prætulit, & non ecclesiæ universali, et denotat verbum, Cæteris, positum in dicto c. Quamvis. Ejusque dicta expositio necessaria propter dictum verbum, Cæteris, & etiam propter ea quæ habentur secundum Gregorium in dicto cap. Ecce: & ut verba in sensu, in quo valere

A mo peccabilis recepisset potestatem ligandi & solvendi supra sponsam Christi, id est corpus mysticum ecclesiæ, quod nunquam peccavit, nec peccare potest, secundum ea quæ habentur in capitulo A recta, 24. quæstio 1. cum ibi notatis in glossa, quod non est dicendum.

Item si papa effet caput universalis ecclesiæ, effet prælatus a Christo universis catholicis ecclesiis per orbem diffusis, quæ, includa ecclesia Romana, unus thalamus Christi fuit, teste Celasio in c. Quamvis universæ, 2. dist. Sed non est sic, quia non fuit prælatus cæteris ecclesiis a Romana distinctis, ut patet in dicto cap. Quamvis.

B Item Petrus potestatem ligandi & solvendi recepit, non nomine suo, sed nomine ecclesiæ, ut minister illius. Patet per Augustinum in cap. Quodcunque, 24. quæstl. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum in Rofario. Igitur ex quo ut minister hanc potestatem recepit, non est nec esse potest caput dominus fuit, & cui videmus in corpore ejusdem ecclesiæ, quod licet œconomus vel ministerialis sit vices dicti corporis, & in hoc fit ejus minister, non est per hoc ille caput dicti corporis. Et si dicatur quod licet Petrus non fit caput principale ecclesiæ, nec esse possit, est tamen caput ministeriale. Respondetur id effe falsum, confidentur quod effe caput denotat præeminentiam & fu- C perioritatem, quam minister non habet, nec unquam habere potest supra dominum & dominum, cum sit idem, id est, in ipso idem & in hoc confutatur opinio illorum qui dicunt Petrum fuisse caput ministeriale ecclesiæ universalis quoniam inquantum ministerialis non habuit non fuit periorietatem supra ecclesiam universalem, ut corpus mysticum considerantur, non potest ratione ministerialis fuit commissi supra ecclesias particulares a Romana distinctas dici caput ministeriale ipsius corporis mystici, licet respectu ecclesiarum particularium, quæ sunt membra dicti corporis mystici, ecclesia Romana & papa possitant dici caput ministeriale illarum, eo quod ratione ministerii Petro commissi ipse pre- D minentiam & superioritatem habuerit circa ipsas ecclesias particulares, ut attestatur Gelasius papa in capit. Quamvis universæ, 1. dist. Id dum dicebat, quod quamvis universaliter omnibus catholicæ ecclesiæ institutus unus thalamus Christi fuit, tamen sancti Romanæ ecclesiæ catholicæ & apostolicæ multis synodicis constitutis eteteris ecclesiis præfatis est. In quo est notandum, quod non dicit quod ecclesia Romana fit prælata universali ecclesiæ, quæ est Christi thalamus, sed eteteris ecclesiis particularibus confidentatis, ab eadem Romana distinctis.

Nunc restat respondere ad jura prædicta pro dicta falsa affectione allegata: & primo E allegans Gregorius in cap. Constitutionem, 1. dist. ibi dum dicitur de Petro, quod Christus cum cunctis ecclesiis præferre disposuerat. Sed respondetur illa verba debere ita exponi, id est, omnibus ecclesiis particularibus, quoniam illis tantum Christus Petrum prætulit, & non ecclesiæ universali, et denotat verbum, Cæteris, positum in dicto c. Quamvis. Ejusque dicta expositio necessaria propter dictum verbum, Cæteris, & etiam propter ea quæ habentur secundum Gregorium in dicto cap. Ecce: & ut verba in sensu, in quo valere

re positus, & non perire, recipiantur, c. Abbate, de verborum significatione, cum aliis concordantiis.

Item allegatur pro dicta falsa assertione capit. præcedens dictum capit. Considerandum, quod hoc capit. Hi qui. Sed, falva pace allegantis, in dicto capit. nihil est quod faciat ad propositum suum, §. Tamen. Sed excepto præcedens dictum capit. Considerandum, hoc habet quod Petrus, post veniam Christi negationem, non solum in gradu sui episcopatus remansit, verum etiam in pastorem totius ecclesiæ, exponi debent, id est omnium ecclesiarum particularium, exordium ab ipso habentium, & a Romana difficultatem quibus tantum Romana prælata est, ut patet in dicto c. Quamvis. et verba ipsa in sensu in quo valere possunt, & non perire, recipiantur, justa dicta figura in responsione facta ad c. Considerandum.

Item allegatur pro dicta falsa assertione capit. Petrus, 2. quæstio. 7. ubi dicitur quod Petrus potestatem regni accepit. Sed respondetur id verum esse quoad particulares ecclesias, non autem quoad corpus universalis ecclesiæ, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput est. Et quod non receperit potestatem regni supra corpus universalis ecclesiæ, patet per Gelasium in dicto capitulo Quamvis, & per Gregorium in dicto capit. Ecce, ut supra in præcedentibus fuit olim factum.

Nec obstant notata per Joannem Andreæ in Clementina Ad nostram, de hæreticis & his duin dicit, quod licet in ecclesia triumphante est unum caput Christus, in ecclesia militante est unum caput, scilicet papa: quoniam illud quod ibi dicit Joannes Andreæ de papa, intelligi debet respectu ecclesiarum particularium, non autem respectu universalis ecclesiæ, ut supra oltenum est.

Item allegatur capitulum Fidejussor, 50. dili. ubi dicit Ambrosius, quod Petrus tanquam bonus pastor tuendum gregem accepit, postquam fidem perdidisse desiderat: quodque ipse Petrus pastor factus erat, ut cæteros fideli stabilitate fundaret. Et subdit ibi, quod Petrus, pro soliditate devotionis, ecclesiæ petra dicitur, fuit sit dominus, Tu es Petrus, &c. Ad quæ respondetur, quod hoc non dicitur Petrus dicti petra, ad denotandum quod ecclesia fuerit fundata super eum, quoniam fundata fuit supra Christum, juxta illud: *Petra autem erat Christus*. Sed fuit Petrus dictus petra, ad denotandum quod primus in nationibus fuerit fundamentum, per prædicationem poliorete, ut in eodem textu dicitur: & sic præmissa ex dicto textu allegata sunt referenda ad regimen & gubernationem ecclesiarum particularium, non autem ad regimen ecclesiæ universalis, quæ est corpus mysticum ecclesiæ: quod nunquam indiguit neque indiget officio pastoralis Petri, cum illud sit superessentiale, non habens maculam neque rugam, secundum ea quæ habentur in dicto capit. A rescripta, 3. quæstio. 1. cum ibi notatur in glosa. Et ad hanc sententiæ propositum dicebant Ostiensis & Joannes Andreæ in capit. A nobis in magno, de sententia excommunicationis, super verbo ecclesiæ, quod ille textus debet intelligi de ecclesia militante specialiter, vel Romana, quoniam generalis, multum congregata non potest errare, 24. quæst. 1. A rescripta fuit.

Nec obstant alia verba ibi in fine posita, videlicet: Et tamquam fusum immobile totius corporis Christiani compagem molemque obnitens: quoniam illa verba sunt referenda ad effectum prædicationis, quæ in Petro fuit fundamentum fidei in nationibus, ut ibi dicitur; ellque necessarium dicta verba de intelligere, ut recipiantur in sensu, in quo valere possunt, & non perire: & nisi sic intelligantur, perirent, propter ea quæ habentur in dicto capit. Ecce, & in cap. Quamvis quæstione, supra allegatis.

Item allegatur cap. Beati, 2. quæst. 7. ubi dicitur quod merito ipsoflolum Petri & Pauli ecclesia Romæ principatum & capit obtinuit nationum. Ad quod respondetur, quod si Roma ibi fuerunt pro Romana ecclesia, respondetur quod illud, quod ibi dicitur de principatu & capite nationum, referri debet ad ecclesias particulares in toto orbe constitutas, non autem ad ecclesiam universalem, quæ est corpus mysticum ecclesiæ, supra quod ecclesia Romana nullum unquam obtinuit principatum, ut patet per jam dicta supra.

Item allegatur cap. Est aliud, 24. quæst. 1. ubi dicitur, Est aliud apostolicorum præcendgenus: quo genere solum Petrum vicari dominum jubet, dicens: *Mitte hamum, & cum piscem ascendit primo piscem*. Ad quod respondetur, quod verba illius textus referri debent ad piscatorium facienda supra ecclesias ecclesiæ, supra quas Romana fuit prælata. Non autem ad piscatorium faciendum supra ecclesiam universalem, quæ est corpus mysticum, cujus Christus est caput, ut patet per Gelasium in capit. Quamvis, 11. dili. ibi dum dicebat, quod quamvis universæ ecclesiæ Christi thalamus fui, tamen sponsa Romana ecclesia cæteris prælata est, & non dicit, quod Christi thalamus, id est universali ecclesiæ, prælata sit: debentque verba hujusmodi ad hunc finem applicari, quia in alio sumpta indicerent absurditatem, ut patet per jam dicta supra. Et notandum quod Archidiaconus in Rotario in dicto cap. Non decet, rectitando Bernardum ad Eugenium, circa finem, ait: Illud dicit, quod licet ecclesia Romana sit mater omnium, non tamen dominana: quodque papa non est dominus episcoporum, sed unus ex ipsis: quodque papa debet se confidenter fratrem diligentium Deum, & participem eorum: & subdit ibi Archidiaconus, quod est optimum argumentum. In cap. Inventiones, 2. dicitur, quod papa non fit dominus aut alionum episcoporum.

Item allegatur cap. Præceptis, in eodem dist. 19. Ubi dicitur quod præceptis apostolicis non dura superbia resistitur, sed per obedientiam quæ a sancta Romana ecclesia & apostolica authoritate pedibus fidelitate impleatur, & ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput verum, communionem habere deliberatis. Et sequitur Isidorus: Quapropter omnes sanctionum omnes, tenent facerdotes, qui noluerint apostolicæ pertere, supra quam Christus universalem fundavit ecclesiam, fidelitate divelli. Ad quæ respondetur, quod textus in dicto cap. non probat id ad quod allegatur. Nec obstant illa verba, Si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput omnium vellent: quoniam illa verba, Si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, relationem faciunt ad ecclesiam Romanam, de qua in præcedentibus verbis facta erat mentio. Nec

ecclesia, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput est, faciunt notam per glossam in dicto cap. A rescripta, 24. quæst. 1. nec quod ecclesia Romana receperit potestatem supra totam universalem ecclesiæ: nec etiam quod papa ratione Romanæ ecclesiæ possit dici caput & pastor universalis ecclesiæ.

Item allegatur cap. In ipsis, 80. dist. ubi dicitur quod inter ipsos apostolos non fuit par inflitutio, sed tantum primatus. Sed respondetur quod illa verba, Unus præfuit omnibus, debent intelligi referendo ad ministerium ecclesiastum particularium, non autem ad universalem ecclesiam, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput, est ut patet per jam dicta supra.

Item ad probandum quod ecclesia Romana est caput universalis ecclesiæ, allegatur capitulum Non decet, 11. dili. ubi dum dicitur, Et sicut Filius venit facere voluntatem Patris, ita & vos voluntatem impletæ vellræ matris, quæ est ecclesia, cujus caput (ut prædictum est) Romana existit ecclesia. Sed respondetur, quod ad illud verbum, Cujus, addit debet supplendo verbum Membrorum, & tunc est sensus, quod illi episcopi inferiore debent voluntatem matris ecclesiæ, cujus membrorum Romana ecclesia caput existit: & sic respondendo & intelligendo, non probatur illa sententia, quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ. Et notandum quod Callistus auctor dicit cap. Non licet, dicit ecclesiam Romanam esse matrem aliarum ecclesiarum ab eadem dilluctarum, ad denotandum quod non est mater universalis ecclesiæ, secundum Gregorium in cap. Ecce, 99. dist. Et patet etiam per Gelasium in cap. Quamvis, 11. dili. ibi dum dicebat, quod quamvis universæ ecclesiæ Christi thalamus fui, tamen sponsa Romana ecclesia cæteris prælata est, & non dicit, quod Christi thalamus, id est universali ecclesiæ, prælata sit: debentque verba hujusmodi ad hunc finem applicari, quia in alio sumpta indicerent absurditatem, ut patet per jam dicta supra. Et notandum quod Archidiaconus in Rotario in dicto cap. Non decet, rectitando Bernardum ad Eugenium, circa finem, ait: Illud dicit, quod licet ecclesia Romana sit mater omnium, non tamen dominana: quodque papa non est dominus episcoporum, sed unus ex ipsis: quodque papa debet se confidenter fratrem diligentium Deum, & participem eorum: & subdit ibi Archidiaconus, quod est optimum argumentum. In cap. Inventiones, 2. dicitur, quod papa non fit dominus aut alionum episcoporum.

Item allegatur cap. Præceptis, in eodem dist. 19. Ubi dicitur quod præceptis apostolicis non dura superbia resistitur, sed per obedientiam quæ a sancta Romana ecclesia & apostolica authoritate pedibus fidelitate impleatur, & ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput verum, communionem habere deliberatis. Et sequitur Isidorus: Quapropter omnes sanctionum omnes, tenent facerdotes, qui noluerint apostolicæ pertere, supra quam Christus universalem fundavit ecclesiam, fidelitate divelli. Ad quæ respondetur, quod textus in dicto cap. non probat id ad quod allegatur. Nec obstant illa verba, Si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput omnium vellent: quoniam illa verba, Si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, relationem faciunt ad ecclesiam Romanam, de qua in præcedentibus verbis facta erat mentio. Nec obstant etiam verba, Qui nolorint, &c. Quoniam textus ibi dicit, Ab apostolicis petere: non autem Petri: & veritas est quod Christus apostolicis fundavit ecclesiam supra petram, juxta Christum erat, & non supra Petrum, secundum communem doctorum opinionem.

Item dicunt illi in dicto cap. Non decet, & in eo dicitur in sequenti dictum, quod ecclesia Romana est caput universalis ecclesiæ & omnium ecclesiarum. Sed falsa est hæc dicentium hoc, quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ: nam in dicto cap. Non habetur, considerato quod illa verba, A matre ipsorum, quæ est ecclesia, pluria in dicto cap. Non decet, ipsi debent & eyonti, ut in responsione ad dictum cap. Non decet, supra dictum est. Nec verba ipsa sequentia, quæ ibi dicuntur Hierosolymis, hoc etiam habent fane intellecta, ut in responsione facta ad illud cap. oftenlum est.

Item dicunt illi in dictis cap. Non decet, & sequenti, habetur, quod ecclesia universalis est fundata super apostolicum petrum, id est Petrum & successores. Sed hoc ibidem non probatur, ut patet per dicta in responsionibus facta ad illa capitula.

Item allegatur cap. Quia nescitis, 11. dili. Ad quod respondetur, quod facit contra allegantem, inquantum habet quod Petrus instituit ecclesias particulares per universum orbem: & non dicit quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ. Nec obstat quod in eodem cap. dicitur, quod alias ecclesiæ habuerunt initium a Romana: quoniam per hoc non infertur quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ, licet possit dici caput aliarum ecclesiarum particularium ratione, prædicta tradita Petro ut minilho ecclesiæ super dictis ecclesiis particularibus.

Item allegant illi glossam dicti cap. Quia nescitis, quæ habet quod Petrus tribuit potestatem Paulo prædicandi. Sed respondetur illud non inferre quod Petrus dicti caput universalis ecclesiæ ut corpus mysticum, cujus Christus caput est, considerato & per hoc patet responsio ad notata per Archidiaconum in cap. Ita dominus, 19. dili. ibi dum dicebat Petrum alias apostolis dedisse potestatem prædicandi.

Item mentitur illi videri capitulum, Beneficiatum, 96. dili. quod non facit ad propositum eorum, nisi repugnetur habeant ad illa verba ibi posita prope principium, quæ sunt illa: Nec adjectione indiget plenitudo potestatis velut dicere, quod ex quo Petrus habuit plenitudinem potestatis, cap. Significasti, de elections, non poterit habere aliquam potestatem supra fe, nisi Deum. Et ad hoc respondetur, quod Petrus non habuit dictum potestatis plenitudinem ex eo, quod ei fuit, & nomine ecclesiæ universalis, cujus minister est, ut patet per Augustinum in cap. Quodcumque, 24. quæst. 1. cum ibi notatur per Archidiaconum in Rotario, de quo supra in præcedentibus dictum est.

Item est forsan habuerint respectum ad alia verba dicti cap. quæ habent, quod præsul ecclesiæ Romanæ merito beati Petri apostoli per universum orbem primatum obtinet facerdotii: respondetur hoc esse intelligendum quoad ecclesias particulares per universum orbem constitutas, quas ipsa Romana ecclesia instituit, et habetur in cap. Quia nescitis, 11. dili. non autem quoad ecclesiam universalem, cui papa tamquam illius minister fubjicitur, ut supra

praecedentibus deducitur esse. Nec obstant etiam A aliis verba dicti cap. Bene quidem, quae habentur quod papa flaccitis synodalibus confuerit tribuere firmitatem: quoniam è illa verba respiantur pro flaccitis synodalibus concilibrum generalium, est hoc intelligendum per approbationem reverentialem, de qua habetur in cap. Sicut sancti, 15. dist. per quem textum facit videtur confuerit quidem opinio praedictorum: quoniam si auctoritas papae sic effect supra concilia generalia legitime congregata, quod illorum flatuta non possent habere firmitatem sine papae auctoritate, Gregorius non fuisset locutus in dicto cap. Sicut sancti, de concilibus generalibus cum tanta reverentia, cum quanta locutus est illidem.

Item allegant cap. Rogatmus, 24. quest. 1. ibi dum dicitur quod Petrus est caput totius ecclesiae. Sed respondetur illud esse propterea dum, id est omnium ecclesiarum quo ab ipso exordium habuerunt, cap. Quis nesciat, 11. dist. quamvis quinvis universae per orbem catholicae ecclesiae instituerae unus thalamus Christi fuit, tamen ecclesia Romana cuilibi synodicis caeteris ecclesiis praelata est, teste Gelasio papa III. cap. Quamvis universae, 21. dist. Et tandem dum, quod non dicit quod sit praelata thalamo Christi, nec ecclesiae universali, quae est Christi thalamus, ut ibi: sed dicit, Caeteris ecclesiis praelata est; ad denotandum quod omnes aliae ecclesiae a Romana distinctae non faciunt unum thalamum Christi, sed Romana de omnes alia cum ex faciunt Christi thalamum, & sic ecclesiam universalem. Unde inquantum caeteae ecclesiae non faciunt ecclesiam universalem, & Romana non est praelata sibi caeteris ab ea distinctis, patet quod non est praelata ecclesiae universali, & per consequens quod non est universa, sed de universitate corporum ipsi ecclesiae, ut dicebat Gregorius in dicto cap. Ecce, 99. dist.

Item allegant cap. Cum beatissimus, 24. quest. 1. ubi dicitur quod beatus Petrus a Domino accepit principatum. Sed respondetur, illud intelligendum quoad caeteras ecclesias, quae a Romana habuerunt exordium, sed non quoad universalem ecclesiam, quae Christi thalamus est, ut patet per proxime dicta.

Item allegant cap. Si Petrus, eadem causa, & 9. ubi habetur quod Petrus, & non alius ex apostolis, abscidit aurem Malchi: ad denotandum quod ipse pro aliis habuerunt erat potestatem ligandi & solvendi. Sed respondetur hoc esse intelligendum quoad particulares ecclesias, quae a Romana habuerunt exordium: non autem quoad ecclesiam universalem, ut patet per jam dicta supra.

Item allegant cap. De Constantinopolitana, 22. dist. ubi dicitur: Si quis culpa in episcopis invenitur, nescio quis non sit papae subjectus. Sed respondetur, illud non probare quod universalis ecclesia sit subjecta papae, attento quod ibi non fit sermo de universali ecclesia, sed de culpis singulorum episcoporum ecclesiarum particularium, à Romana distinctarum, non autem quoad universalem ecclesiam.

Item allegant cap. Antiqua, de privilegiis, ubi dicitur quod Romana ecclesia est mater universorum Christi fidelium. Sed respondetur illud esse intelligendum secundum respectu caeterarum ecclesiarum quibus Romana praelata est: non autem respectu universalis ecclesiae, cui

Cirta Donatistarum, ad ecclesiam, unquam ecclesiae cui legitimus, quis non fuerit habere publicae ecclesiae Donatistae.

Sed Papa Romanae ecclesiae est praelatus thalamus Christi, sed Romana ecclesia non est praelata ecclesiae universali, & sic non est universa.

Item allegant cap. Romanorum, 24. quest. 1. ubi dicitur quod beatus Petrus a Domino accepit principatum. Sed respondetur, illud intelligendum quoad caeteras ecclesias, quae a Romana habuerunt exordium, sed non quoad universalem ecclesiam, quae Christi thalamus est, ut patet per proxime dicta.

Item allegant cap. Si Petrus, eadem causa, & 9. ubi habetur quod Petrus, & non alius ex apostolis, abscidit aurem Malchi: ad denotandum quod ipse pro aliis habuerunt erat potestatem ligandi & solvendi. Sed respondetur hoc esse intelligendum quoad particulares ecclesias, quae a Romana habuerunt exordium: non autem quoad ecclesiam universalem, ut patet per jam dicta supra.

Item allegant cap. De Constantinopolitana, 22. dist. ubi dicitur: Si quis culpa in episcopis invenitur, nescio quis non sit papae subjectus. Sed respondetur, illud non probare quod universalis ecclesia sit subjecta papae, attento quod ibi non fit sermo de universali ecclesia, sed de culpis singulorum episcoporum ecclesiarum particularium, à Romana distinctarum, non autem quoad universalem ecclesiam.

Item allegant cap. Antiqua, de privilegiis, ubi dicitur quod Romana ecclesia est mater universorum Christi fidelium. Sed respondetur illud esse intelligendum secundum respectu caeterarum ecclesiarum quibus Romana praelata est: non autem respectu universalis ecclesiae, cui

Sed

Romana non est praelata, ut patet per jam dicta supra.

Item allegant cap. primum de renuntiatione, lib. 6. ubi dicunt: habent potestatem regere universalem ecclesiam, & illi praesidere. Sed respondetur, quod illa verba non sunt nisi dispositive posita, sed narrative, narrando tamen quae illi curiosi ultra modum dicebant in questione, An esset praesidendum: opinantes papatum, quando agnoscebat se insufficientem ad regendum universalem ecclesiam. Et sic cum non sint dispositiva, non fundant intentionem allegantium.

Item allegant cap. primum, 22. dist. ubi habetur quod ecclesia Romana est fidei mater. Sed respondetur, illud esse intelligendum ratione praedicationis, quam Petrus primus pel Christum in populis exercuit, & ecclesia Romana illas conversas instituit, 1. dist. Quis nesciat. Et sic illud non inferre quod ecclesia Romana sit universa: nec quod ecclesia Romana fuerit praelata universali ecclesiae. Et per hoc etiam respondetur ad dictum Ambrosii, in eodem cap. dicentis quod ipse professus est se velle in conclio fuisse sanctae Romanae ecclesiae, quoniam illud non probat, ecclesiam Romanam fuisse praelatam universali ecclesiae.

Item allegant quod Christus fundavit ecclesiam supra Petrum. Sed respondetur hoc esse fallum, quoniam illa verba, *Et super hanc petram*, non referuntur ad Petrum, sed ad Christum, juxta id: *Petra autem erat Christus*, 1. Cor. 10.

Item allegant cap. Ita dominus, 19. dist. cum verba eiusm ponuntur in cap. fundamenta, de electione lib. 6. Sed ad illud fuit respondum in primis responsionibus suprascriptis.

Item allegant verba per Christum dicta Petro. Sed respondetur, quod per illa Petrus non fuit praelatus universali ecclesiae, sed particularibus ecclesiis, ut supra fuit ostensum secundum Gregorium & Gelasium.

Item allegant glossam cap. In novo, 21. dist. quae habet, quod apostoli fuerunt parem in conferendo ordine, non autem in administrando nobis: Sed respondetur, quod licet Petrus fuit aliis major in administratione, hoc non inferit quod Petrus fuerit praelatus ecclesiae universali, ut patet per jam dicta supra.

Item allegant, quod apostoli voluerunt Petrum esse principem eorum. Ad quod respondetur, non reperitur, quod Petrus fuerit principem ecclesiae universalis. Nec unquam talem principatum habuit a Christo, ut patet per jam dicta supra, secundum Gregorium & Gelasium.

Item allegant cap. Sacrosanctis, 22. dist. Sed ad illud patet responsio per jam dicta.

Item allegant glossa & textus dicentes quod papa non habet superiorem in terris. Sed respondetur hoc esse verum, salvo jure thalami Christi, quando concilium generale congregatum. Sed quando est legitime congregatum, superioritatem habet in papam, ut supra in primis responsionibus ostensum est. Et ita modo respondetur ad notata per Guillelmum in Speculo, titulo de legatis, §. Nunc videndum, versu 99. & per Baldum in lege decipta, 27.

Item allegant papam impune posse tollere constitutionem concilii generalis, contra prohibitionem ipsius concilii generalis, supponentes papam esse pastorem universalis ecclesiae, cui

Sed ipsum supponitur esse fallum, & consequenter ipsorum assertio super illo fundata est falsa, ut patet per jam dicta supra.

Item allegant cap. Ubi major, de electione lib. 6. in §. Ceterum, ubi dicitur quod papa est rector universalis ecclesiae. Sed respondetur quod illa verba, Universalis ecclesiae, exponi debent, id est omnium ecclesiarum particularium, nimirum universalis ecclesiae existentium, ut patet ex his quae habentur in cap. Ecce, 99. dist. & in cap. Quamvis, 21. dist. Efficax dicta expositio necessaria, ut patet per jam dicta supra. Praeterea notandum quod Gregorius X. dicta verba processit tempore quo concilia generalia non frequentabantur, & ad potestatem ecclesiae universalis pauci respiciebant: & ilio modo potest responderi ad illa jura, & qua allegentur ad probandum, quod papa praesit ecclesiae universali: quoniam exponenda sunt taliter, quod veritati declaratae per beatum Gregorium, in dicto cap. Ecce, & per Gelasium in dicto cap. Quamvis, non obvient, id est contradicant.

Item allegant dicta Augustini, Gregorii, sancti Thomae, Cyrilli & Rabani, & quorumdam alliorum. Sed respondetur, quod fundantur super verbis dictis Petro a Christo, quae sunt intellecta juxta jam dicta supra, non fundant papam praesidentiam habere supra corpus universalis ecclesiae. Nec obstant illi verba, *Pasce oves meas*: quae si intelligantur de pascua spirituali, illud est comprehendum sub potestate ligandi & solvendi, quae data est ecclesiae principaliter, ut supra ostensum; attento quod nullus debet praedicare, nisi mittatur ab ecclesia, vel à Petro nomine ecclesiae. Si autem intelligatur de pascua corporali, tunc, cum illud pertineat ad ecclesiam universalem, ut patet in Authentica, quomodo, sibi distribuatur unicuique prout ibi opus erat, non confertur per hoc Petro amplior potestas data quam ecclesiae universali, & sic cessat argumentum.

Nec obstat, si pro eis dicitur quod papa praesidet ecclesiae Romanae, cap. Licet, de constitutionibus, lib. 6. & caeteris ecclesiis, quae ecclesiae universali, ut in dicto cap. Quamvis; quoniam respondetur, quod ad hoc quod papa praesideret universali ecclesiae, requiereretur quod ipse potestatem explicitam & membris omnium ecclesiarum per orbem institutarum, ut patet in dicto cap. Quamvis, ibi dum dicitur, Universae quae in literis nostris expressis, quae non fuerunt fictae, ut aliqui garriunt, sed vere & efficaces fuerunt etiam. Et hoc aliae causa, quae nolunt intelligere exponere, quia manifestari non poterant sine quorumdam principum nota. Sed si omnes aliae causae defuissent, una potestatis fuit per se omnibus notata, infirma fecitque nostri corporis valetudo. Nos enim, qui in minoribus constituti in Constantiensi concilio reformari ecclesiam ejusdem, jam in pontificatus officio ecclesiam illud nostrum perficere, & in eam ipso opere laborare profanaliter plurimum affectamus. Ideo concilium Tridentinum in civitate Bononiensi. Neque enim cum agendum sic de reformatione universalis ecclesiae, cujus directio & cura principaliter ad nos pertinet, & de nonnullis aliis gravissimis rebus concernentibus statum republicae Christianae, nobis convenientius visum est tantum non fieri debere per legatum sine nostra praesentia & venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium,

Hh Sed,

Sed ipsum supponitur esse fallum, & consequenter ipsorum assertio super illo fundata est falsa, ut patet per jam dicta supra.

Item allegant cap. Ubi major, de electione lib. 6. in §. Ceterum, ubi dicitur quod papa est rector universalis ecclesiae. Sed respondetur quod illa verba, Universalis ecclesiae, exponi debent, id est omnium ecclesiarum particularium, nimirum universalis ecclesiae existentium, ut patet ex his quae habentur in cap. Ecce, 99. dist. & in cap. Quamvis, 21. dist. Efficax dicta expositio necessaria, ut patet per jam dicta supra. Praeterea notandum quod Gregorius X. dicta verba processit tempore quo concilia generalia non frequentabantur, & ad potestatem ecclesiae universalis pauci respiciebant: & illo modo potest responderi ad illa jura, & qua allegentur ad probandum, quod papa praesit ecclesiae universali: quoniam exponenda sunt taliter, quod veritati declaratae per beatum Gregorium, in dicto cap. Ecce, & per Gelasium in dicto cap. Quamvis, non obvient, id est contradicant.

Item allegant dicta Augustini, Gregorii, sancti Thomae, Cyrilli & Rabani, & quorumdam alliorum. Sed respondetur, quod fundantur super verbis dictis Petro a Christo, quae sunt intellecta juxta jam dicta supra, non fundant papam praesidentiam habere supra corpus universalis ecclesiae. Nec obstant illi verba, *Pasce oves meas*: quae si intelligantur de pascua spirituali, illud est comprehendum sub potestate ligandi & solvendi, quae data est ecclesiae principaliter, ut supra ostensum; attento quod nullus debet praedicare, nisi mittatur ab ecclesia, vel à Petro nomine ecclesiae. Si autem intelligatur de pascua corporali, tunc, cum illud pertineat ad ecclesiam universalem, ut patet in Authentica, quomodo, sibi distribuatur unicuique prout ibi opus erat, non confertur per hoc Petro amplior potestas data quam ecclesiae universali, & sic cessat argumentum.

Nec obstat, si pro eis dicitur quod papa praesidet ecclesiae Romanae, cap. Licet, de constitutionibus, lib. 6. & caeteris ecclesiis, quae ecclesiae universali, ut in dicto cap. Quamvis; quoniam respondetur, quod ad hoc quod papa praesideret universali ecclesiae, requireretur quod ipse potestatem explicitam & membris omnium ecclesiarum per orbem institutarum, ut patet in dicto cap. Quamvis, ibi dum dicitur, Universae quae in literis nostris expressis, quae non fuerunt fictae, ut aliqui garriunt, sed vere & efficaces fuerunt etiam. Et hoc aliae causa, quae nolunt intelligere exponere, quia manifestari non poterant sine quorumdam principum nota. Sed si omnes aliae causae defuissent, una potestatis fuit per se omnibus notata, infirma fecitque nostri corporis valetudo. Nos enim, qui in minoribus constituti in Constantiensi concilio reformari ecclesiam ejusdem, jam in pontificatus officio ecclesiam illud nostrum perficere, & in eam ipso opere laborare profanaliter plurimum affectamus. Ideo concilium Tridentinum in civitate Bononiensi. Neque enim cum agendum sic de reformatione universalis ecclesiae, cujus directio & cura principaliter ad nos pertinet, & de nonnullis aliis gravissimis rebus concernentibus statum republicae Christianae, nobis convenientius visum est tantum non fieri debere per legatum sine nostra praesentia & venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium,

Hh Sed,

EPISTOLÆ EUGENII PAPÆ IV. VEL CONTRA SYNODUM BASILEENSEM HIC SEORSIM congestæ, & juxta datas ipsarum, quantum ex ipsis divinari licuit, digestæ.

XLVIII.

BULLA MISSA A DOMINO NOSTRO PAPA domino archiepiscopo Coloniensi.

Eugenius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri archiepiscopo Coloniensi salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam ex multorum relatione sentimus nonnunquam nonnullos, audita dissolutione concilii Ferrariensis, quod ipse congregandi videbatur in civitate Basileensi, opinantes fortitudinem subtrahi quere velle concilium, quod semper opportunus fieri & optatus, non frustratione tantum avitarum factionis per praesentes, quod illa fecimus cum maturo consilio & deliberatione, publicis et notis in literis nostris expressis, quae non fuerunt fictae, ut aliqui garriunt, sed vere & efficaces fuerunt etiam. Et hoc aliae causae, quae nolunt intelligere exponere, quia manifestari non poterant sine quorumdam principum nota. Sed si omnes aliae causae defuissent, una potestatis fuit per se omnibus notata, infirma fecitque nostri corporis valetudo. Nos enim, qui in minoribus constituti in Constantiensi concilio reformari ecclesiam ejusdem, jam in pontificatus officio ecclesiam illud nostrum perficere, & in eam ipso opere laborare profanaliter plurimum affectamus. Ideo concilium Tridentinum in civitate Bononiensi. Neque enim cum agendum sic de reformatione universalis ecclesiae, cujus directio & cura principaliter ad nos pertinet, & de nonnullis aliis gravissimis rebus concernentibus statum republicae Christianae, nobis convenientius visum est tantum non fieri debere per legatum sine nostra praesentia & venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium,

Sed, sicut ei placuit cujus insuperabilis consilia sunt, gravissima perfonæ nostræ supervenit infirmitas: a qua licet paulatim convalescere incipiamus, tamen non omnino liberati sumus, ita ut possimus fine certissimo mortis periculo ad remotiores partes accedere. Igitur in loco magis vicino concilium celebrare, & in eo prædicare decrevimus. Quare nemo quæ fecerimus nobis poscit, si ex omni voluntate Dei, quam offendit in nobis, illud elicimus, quod et gratum & utile ecclesiæ fore bene non dubitamus. Miramur itaque, venerabilis frater, de quibusdam, qui magis quærentes everterre & deformare, quam stabilire & reformare ecclesiam, hæreses favere & bella fusciitare, prout indebetus notorie fecerunt, quam prænisla extirpare, & B in dulcedine pacis reducere, obloquuntur & fundent contra voluntatem & decretum nostrum episcopos & prælatos in Basilea sub nomine concilii congregare, non ut illi per eos reformetur, sed ut penitus obruatur Ratus ecclesiæ, & fides catholica confundatur. Licet archiepiscopi & episcopi, quoad reformationem in vita & moribus, diffinitivam voces habeant in concilio generali, tamen ex juramento principis præstito patere & obedire mandatis apostolicis sunt adfricti: nec retinaente Basilea, qui erant, nec de novo accedere, fed potius ad veniendum bonoriam se præparare debuissent, postquam decreti nostri notitiam habuerunt. Plerique ilaque & accedere sunt coacti, in quibus nec sit nec auctoritas concilii generalis constitutis, quorum voces & deliberationes minime liberæ sunt, cum ab eorum qui compulcrunt voluntate dependeant. Itaque digni non sunt, nesque habiles, qui dent legem ecclesiæ, neque alitis nationibus, neque religioni Christianæ. Nos enim in concilio proximo celebrando Bononiæ in tempore constituto, vel citius, quamprimum sufficiens numerus prælatorum adesit, videbimus & judicabimus cum concilio, in talibus opportuna super causa eorum qui Basilea remanserunt, vel illuc noviter accesserunt, & inspirante nos domino, qui inspirat justa & sancta consilia, in his ad quæ concilium Basilea fuit principaliter ordinatum, salubriter providere consibimur. Quare, venerabilis frater, cum libi etiam, qui in ecclesia Dei notabilem numerum evitis, soleres immerat cura præmiorum, qui de veritate rerum & statu perfonæ nostræ ex plenius informatus, qui videri in hoc turbine fluctuantium voluntatum sub hac informitate alterci concilii rem ecclesiæ periculose committi, quæ majoribus concilii indigeret, quibus utinam omnes debito in tempore sufficere possemus, & sentire potes, non per universalem Christianorum voluntatem, sed per aliquos conspiratores, ad perniciem ecclesiæ, prælatos fictis rationibus colorantique argumentis induci, & nonnullos exquisitis modis & communicationibus impelli ut ad id afferrum concilium vadant, quod & legitimo temporis & nostra auctoritate est dissolutum, fraternitatem tuam in domino exhortamur, quatenus per monitos & literas tuas, quomodocumque noverit aptius convenire, retrahere procures prælatos circumlitantes, & temporales dominos exhortari, ut ipsos retrahant a dicto afferto concilio Basilienti, ne fi qui sunt prudentes, bonis penitus revocatis, in quam ex qui numero fecit potest ipsos indoneum, ut ad judicium per nos Bononiæ concilium fuscitatum, et ratum, ratum, debito tempore, quantocius pos-

sunt, ut ad eum quærant, & idem efficaciter intendant; salva semper in omnibus prædictis sancta fedis apostolica auctoritate; qui devote obsecundare tenentur qui Christiano nomine gloriantur. Et propterea remittenda est ei decretio saltem, ut hoc sacri capitulo continetur.

Item quod omnia & singula, requisitiones, exhortationes, monitorio, citationes, decretum appositiones, & præcipue incepti, & qui incipiebantur post præfentium concessionem per Basilien congregatio contra quaeumque perfonas, cujuscunque dignitatis aut conditionis existant, sive status, & omnia per quæ, sive quorum medio, sive auctoritate ad ipsos vel ipsas ventera est, pro non facta habeantur, & perindeque fit ac si nullo unquam tempore facta, fuisti, seu factæ existissent: ita quod omnia remanent in statu in quo erant ante dictam congregationem Basilien: & etiam omnes monitiones, citationes & processus incepti in audientia contradictarum & alibi auctoritate apostolica, & qui incipiebantur post præfentium concessionem contra dictos Basilien congregatos, sive singulariter eorumdem qui ibidem erant, existant, aut fuerint, habeantur pro non factis, ac si nunquam evenissent, sive factæ, aut factæ existissent, ita quod in nomine domini nostri Jesu Christi in vera pace, caritate non fecta, & bona unione animarum, modo & forma prædictis, & non aliter, nec in aliis, cum maturitate debita procedatur, una cum legatis domini nobisi pape deputandis.

Item petatur ab dominis nobis abbreviare tempus concilii prouetae fuisti Bononiæ, & etiam locum mutare, dummodo fiat in terris ecclesiæ immediate subjectis in Italia, ubi domino nobis ex parte collegio pontificis pertinet præsidere, juxta concilium in Basilea existens: & ibidem poterunt convenire & papa & dominus tres prelonalitter in concilio, ubi multa bona fieri possent, que fieri non possent sine pape ad minus præfentia.

L.

TENOR LITERARUM APOSTOLICARUM de prorogatione legati papæ modernæ a prædecessore concilio.

a) Vero, prædecessore. B.

Eugenius episcopus servus servorum Dei dilectis filio Italiano sancti Angeli diacono cardinali, apostolice sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

QUamprimum fuimus divina favente clementia, venit nobis in mentem, quantum mundo utilis & necessaria ecclesiæ legatio nus, cum qua fulti pro fedem apostolicam deffinitus ad Alemanniæ & nonnullas alias partes pro cura fidei & & ordinatione concilii generalis, & alias communibus bonis ecclesiæ, & ad ipsorum & aliorum dariis circumspectioni tur. Propterea placet nobis, & volumus legationem hujusmodi pro cura & fidei & alias specialibus commissionibus tibi factis, quantum ibi gratia divina concesserit, continues atque perficiat, cum illis modo & forma, potestate & facultatibus tibi datis atque concessis per dictis recordationis Martinum papam V. prædecessorem nostrum, prout in ejus literis plenius continetur. Circa vero negotium concilii generalis, quia in plurimis mutationem

tibiam sentimus, omnia quæ emerserint, vel ad notitiam tuam pervenerint, celeriter nobis feribas, cum consilio tuo, qualiter in talibus providendum & agendum esse videatur; significando nobis omnem illarum rerum statum particulariter & distincte.

Datum Romæ apud sanctum Petrum 1v. Idus Martii, pontificatus nostri anno primo.

LI.

BULLA REVOCATIONIS PER commissionem factam domino cardinali legato, de concilio cum causis tibi expressis.

Eugenius episcopus servus servorum Dei dilectis filio sancti Angeli diacono cardinali, apostolice sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

POsquam divina clementia ad apicem summi apostolatus, licet immeriti, assumpti fuimus, nihil dignitati nostræ & amplicudini sedis apostolicæ dare magis convenire putavimus, quam omni studio & diligentia proiequi ut perfonæ ecclesiastica, quantum humanæ fragilitati valeo permittit, ut, per fentiam Jesu Christi incendentes, abjectis illecebris cum finceritate religionis & fidei vitam honestam ducerent, & Deo, prout professi sunt, laudem veris effectibus dedicarent. Quod considerantes, & in animo nostro sæpius reptentes, ac ea quæ per beatissimi recordationis Martinum papam V. predecessorem nostrum circa celebrationem Basilienslis concilii justa ordinationem Constantiensis synodi inibiuta fuerunt, nihil in dicto Basilienli concilio prædecessorum & hujusmodi consilium, & quando prudentiæ tuæ videretur, diffulvendi & pro alio concilio, juxta filuta pratum synodi, in decretio celebrando, aliam locum affignandi, plenam per varias tuas literas dedit facultatem, Deo propitio, absolvere & perficere intendentes, de voluntate fratrum nostrorum cardinalium, circumspectioni tuæ, ex quo in ingressu tuo ad Alemanniæ partes nobis pleasit in Basilea pro ordinatione concilii erant congregati, dedimus in mandatis, ut interea circa expeditionem contra Bohemos hæreticos tibi etiam commissam vacares, & dehinc ad civitatem Basiliensem dicti concilii locum accederes, & ibidem nostro & ecclesiæ nomine præsideres. Verumtamen licet ad opprimendum diffidorum hæreticorum perfidiam omnia a te prudenter & fideliter gesta sint, & nihil ad hoc laudum opus pertinens prætermissum est, tamen occulto Dei judicio permissum est, ut infelix ac impia illa catholicorum fuga sequeretur, postleaquam, præmissis dilectis filiis magistro Joanne Polemar prælatis apostolicis cardinalibus ac Joanne de Ragusio in theologia magistro & ordinis fratrum Prædicatorum procuratore, ad dictam civitatem profectus es, & omnia pacta dictorum cordis nostri circa reformationem cleri, extirpationem hæreseum, pacem & salutem Christianorum, quantum in te fuit, efficere procurasti: Tandem, cum post longum tuum morum, rei status lucidissimi infuper a tua circumspectione prælatis venerabilibus & aliis, potva ibidem congregatis facta fuit, de consensu eorum qui in dicta civitate existunt dilectum filium Joannem Pulcripartri in theologia magistrum canonicum Bilsiensem pro plena informatione dispositionis concilii ac bellis & tur-

turbationis illarum partium ad nos & dictos fratres nostros destinati, quem ita cum dicto fratre nostro, nostris, licet inhumane gravati, libenter audivimus, & omnia per ipsum nobis una cum præfatis fratribus, quam commissaris nostris ad eam audiendum per nos posita deputatis, facunde & prudenter explicata plene intelleximus. Qui enarravit inter cetera, quod in partibus Alemaniæ specialiter circa multa policiæ deformatas esse, quodque pestis illa Bohemica ad multas Alemaniæ partes serpens venenum fuum effuderat, & partes illas tam detrahibili labe inquinaverat. Quodque certum erinde in partibus Basileæ infinita scandala fuborta erant, cum nonnulli opidani fectam Bohemorum imitantes eleum pipereatum, & crea-Causa conciliij protraqui. deliter tuuidarent. Addidit præterea alias difficultates & periculs, quæ ex bello inter dictos nobiles vires Philippum Burgundiæ & Friderici-num Austriæ ducem provenirent. Nam hi armis decertantes, terras dictæ civitatis propinquas habentes, afferunt tranficum ad Basileam hac formidine & periculo fieri non posse. Præterea ex liberationem concilii & reformationem ecclesiæ plurimum opportunam esse allegebat. Quæ omnia ac plura alia lata nota, quæ honestatis vela gratia enarcunda & * subjicienda sunt, considerantes, quamvis antea varia nuntiis ac litteris cognita nobis esset, ac existimantes ob tot difficultates & pericula prædicta fortitan tanto tempore expectantes Basileam non venisse, repentinumque in quo congregari debebant illa ipsum esse, & si de novo vocaremur, periculi & difficultates prædictas allegarent, nec ad bonum hujusmodi periculis honestis cogi possent: ac etiam verlantes in anima nostra, quod non tot facultatibus, impedimentis & periculis, his cum etiam instat, & nova vocatio ad concilium celebrandum, quam ibea Joannes Palæologiæ affectare videbatur, fuitur, ac ipsum, nisi aliquod conveniens temporum spatium interponeretur. Cumque etiam his proximis diebus cartilimus in Chriflo filius noster Joannes Palæologus imperator Constantinopolitanus noncuparui, oratorem fuum ad nos & præfatos fratres nostros destinaverit, qui exponendo nos requiriri, et juxta ordinationem dicti prædecessoris pro unione orientalis ecclesiæ cum Romana & occidentali ecclesia concilium celebraverit: nolque conventiones & ordinationem dicti prædecessoris tam cum conflio dictorum fratrum nostrorum approbantes, ipsique Græcis pollulantibus, juxta conventiones dicti prædecessoris expressas galeanum eos ad concilium conducere, & ipso fanto, ac fuas tuas reducere debentium, & alias expensis opportunas & necessarias obsulerimus: mutatque etiam loca Italiæ, cum alibi pro Græcis commode fieri non posset, pro celebratione dicti concilii, eumque reductione, ad vium Romanæ ecclesiæ per nos oblata fuerint, dictusque orator nos certos efficerit, imperatorem & patriarchum præfatos alios fuos oratores cum plena potestate transmissuros esse, qui ex obstatis in Italia locis in Italiam, præsertim cum plena potestate Bononiam, acceptaburi, prous ad præfatum prædecessorem ante sui obitum nostitam transmittebant. Cumque si nova prælatorum vocatio, ut præmittitur, fieret, hæc duo concilia, una prope tempore concurrere videbantur: ac si ita contingeret, fieri & celebrari contingeret, unum ex illorum debilius & minoris efficeretur auctoritatis: hæc inlopor una cum dictis fratribus nostris animo nostro contemplantes, cum in universa republica Christianorum nihil desiderabilius consingere posset, quam videre Græcos tanto temporis intervallo a dicta Romana ecclesia dipunctos, sub ilto ipsius ecclesiæ & veritate catholicæ fidei redactos esse, & illum Græcæ nationem, quæ tot sanctos patres & viros egregios & sapientes genuit, qui humano genere tam fatratarum quam secularium literarum fecundum dederunt, Romanæ ecclesiæ unitam, & fub ipsius ambo ovili redactam; his & aliis rationabilibus causis indeffi, tam reformationi cleri & ecclesiæ ac extirpationi hæreseum, ac pacti & tranquillitati Christianorum, quam etiam Græcorum reditioni, quæ omnia somnis deliberamus affectibus, prudentes prædictarum valentes, circumspectioni tue ipsum concilium, si quod adhuc pendere videatur, diffolvendi, & nihilo minus ante diffolutionem hujusmodi fit certiam nobis Bononienti, ubi Deo auctore personalitet intendimus præsidere, usque ad annum cum dimidia a die diffolutionis hujusmodi computandum, non convellum indicendi, aliudque pro tempore decernit juxta ordinationem dictæ Constantiensis Synodi in loco, ubi tibi cum concilio eorum qui in Basilea processuri cuula exibuerit, ebrietur, similiter indicendi, ac omnia alia in præmissis agendi, disponendi, flatuendi, executandi & concludendi, quæ pro flatu & honore nostro, & dictæ Romanæ ecclesiæ, ac pace & tranquillitate reipublicæ Christianæ, noverit profutura, plenam & liberam de ipsum fratrum, videlicet fratri Sabinensi, Antonio Osfiensis, & * Velletensis, Hugonis Prænestinensis, episcopum, & dilectorum filiorum nostrorum Joannis tituli fanctæ Laurentiæ in Lucina, Antonii tituli fanctæ Marcelli, Joannis tituli fanctæ Sixti, Francisci fanctæ Clementis, Angelotti tituli fanctæ Marci, presbyterorum cardinalium fratrum, fieret, nisi & ardentis fanctorum Cosmæ & Damiani, fanctæ Romanæ ecclesiæ diaconorum cardinalium, consilio, auctoritate apostolica, tenore præsentium concedimus facultatem pariter ac potestatem, rum & gratum habituri quidquid per te super præmissis propositum, deliberatum, ordinatum, flatuum ac decretum & conflatum fuerit, id quæ fatemus, auctore domino, usque ad ratisfictionem condignam inviolabiliter observantis.

Datum Romæ apud fanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimoprimo, 11. Idus Februarii, pontificatus nostri anno primo.

Ego Jordanus episcopus Sabinensis domino nostro pro aliqualiter impedito, ac de ejus mandato, præsentibus præscriptis dominis cardinalibus, manu propria subscripsi.

Ego Jordanus episcopus Sabinensis nomine meo proprio subscripsi.

Ego Antonius episcopus Ostiensis manu propria subscripsi.

Ego Hugo episcopus Prænestinensis, nomine meo proprio subscripsi.

Ego Joannes tituli fanctæ Laurentiæ subscripsi.

Ego Antonius tituli fanctæ Marcelli subscripsi.

Ego Joannes tituli fanctæ Sixti presbyter cardinalis me subscripsi.

Ego Franciscus tituli fanctæ Clementis presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Angelotus tituli fanctæ Marci presbyter cardinalis subscripsi.

Ego

Ego Lucidus cardinalis de Comitibus fanctæ Mariæ in Cosmedin subscripsi.

Ego Ardicinus fanctorum Cosmæ & Damiani diaconus cardinalis subscripsi.

L. II.

LITERA REVOCATIONIS CONCILII publicatæ Romæ, & aliis.

Eugenius, &c. ad futuram rei memoriam, universis singulis Christi fidelibus, præsentes literas inspecturis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam alto & incomprehensibili domino reddere conflitutum vota nostra in concipiendo omnia pouli, & in arvis fanctis ejus, postquam clavers domini fofcepimus, & beati Petri navicular gubernamus, longerrili magno pondere, inter procellosos mundi motus effe videmur conflituti. Contuemur enim fubortam illa tempestate profanam hæresim Bohemorum quæ venenum infecere præcordia fidelium, inque dies mortali contagio serpere, taxatque animos titubantium populorum, & Græcorum errors, ad quorum extirpationem falubrium experimentis providebatur, propter emergentia incommoda perdurare, hoffes adorandæ Crucis ab Asia & Africa inter Europam vafta cede atque calamitate invalescere contra populum C Christianum, & per ipsos principes populosque fidelium inter se concordes fedeferat, & Græcorum in diversis mundi partibus reformatione plurima indigere. His igitur profanis malis afflictati, clamare cœpimus: *Ecce ecce, ecce ecce potentiam vestra, & vos, vos, ut salvos faciatis nos. Deus convertere nos: ostende faciem tuam, & salvi erimus: Domine Deus virtutum convertere: His & aliis cogitationibus hinc inque mentes nostrum, alta nos cura solicitat, * quod tot malis obstare & Christianos fatisfi providere possimus. Et dum afflictorum nostrum flagentiam mam attendimus, vehementissime concitamur: dum vero generandarum rerum magnitudinem, loca & tempora, quæ ad reformationem D distinctæ humanæ recordamur, quoniam res tam arduas tamque difficiles tulitare brevi spatio non valemus; attentus maxime, quod dum felicis recordationis Martinus papa V. prædecessor noster, dilectum filium nostrum Julianum fanctæ Angeli diaconum cardinalem, pro celebratione Basileensis concilii ad ipsam civitatem Basileensem destinasset, dum nulla adhuc ibi congregatio prælatorum facta fuerit, ipse cardinalis, ne interim tempus vacuum deduceret, versus Bohemiam se transtulit, sicut habuerat in mandatis, fecit demum facta occisio Dei judicio catholiorum fuga, præmissis ad ipsam civitatem Basileensem dilectis filiis Joanne Polemar, palatii apostolici causarum auditore, & Joanne de Ferrariis de theologia magistro ordinis Prædicatorum procuratore, cardinalis profectus ad ipsam civitatem, requisitisque prælatis partium diversarum, parvaque ibidem cleri congregatione fecuta, de consenfu eorum qui in dicta civitate existunt, dilectum filium Joannem Polemiparis in theologia magistrum canonicum Bisfontinum ad nos & dictos fratres nostros transmisit, qui nobis inter cetera facunde & prudenter explicavit, fidelisque deformationem clerí in partibus illis, & nefandam ipsius hæresis pestem pullulare in dies, & jam usque ad partes Basileæ proximas advenisse, secutis inde scandalis & cladibus abominandis: nam hæresis prædictæ imitatores clerum infequentes aliquos turpiter expulerunt, & nonnullos inhumaniter trucidarunt. Addit etiam dictimina principatus guerræ inter dilectos filios nobiles viros Philippum Burgundiæ & Friderichum Austriæ, aliasque difficultates, ex quibus tamen novam prælatorum vocationem ad Basileam affectare videbatur. Nos quidem examinantes conditionem mundi, temporum & locorum, quod infiat tempus hiemis, quodque loca circumflantia Basileam, pestilione versus Austriam & Burgundiam, minus esse transitu secura fesebantur, unde verisimile fuit prælatos in Basilea diutius expectare non valere: ac etiam considerantes difficultates, temporum inopitudine, periculo bellorum, non venienti rationes allegare poffent: & fi qui pauci venissent, tractando rebus multis & magnis non sufficerent: quodque præterit tempus septennii, in quo fecundum flatuta Constantiensis concilii fine alia vocatione debebant congregari: fuper hæc omnia quæ animo nostro verisabamus quia propter certas conventiones unionis & reductionis Græcæ orientalis ecclesiæ in Romana & universali ecclesia initas & tractatas inter ipsum prædecessorem nostrum & fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, de quorum numero eramus, & oratores in Chriflo Joannis Palæologi imperatoris Constantinopolitani illustris, & venerabilis fratris nostri Joannis quondam Constantinopolitani patriarchæ, ipsi imperator & patriarcha his diebus fuos ad nos & præfatos fratres nostros oratores transmiserunt, exponentes ex tractatis eisdem pro unione & reductione prædictis, quod licuit cum prædecessore nostro & fratribus eisdem convenerant, diguerunt evequi, & in loco eis aptiores generale concilium facere convocari: requirentes etiam premissas expensas, & alia ibi fecundum dictas conventiones possibili ipsi nos & obstantiones propter executionem tanti boni, pro adventaria prælatis & oratoribus eorum ad Italiam, pro manibour, & pro reditu eorum ad Græciam, pro galeis & aliis necessariis obtulimus impensas opportunas. Cum quibus Græcis dum nominare valemus, fuissent Roma, Ancona & Bononia, & alia Italiæ loca, demum licet Roma nobis & fratribus nostris commodior extitisset, in Bononiam potamus aptius convenire: quæ propter habilitatem navigationis eorum, & propter additum vicinitorem ultramontanorum ad Italiam, aptiorem esse loci, & alias conditiones, idonea reputatur: quo prælati patriarcha & imperator folemnes fuos oratores ad nos transmittere promiserunt, sicut ante notitiam obitus prælati nolri prædecessoris transmittebant. Confiderantes itaque prædicta, & quod in tota republica Christianorum nihil fandius & optabilius esset & poffet, quam Græcam ecclesiam, olim tot fanctis & viris ecclesiasticis clarissimis illustrem, dimissis erroribus, & reductam ad ecclesiam & universalis ecclesiæ, comprehendimus necessarium esse ad conventiones fipatium temporis in Bononiam generale concilium convocare. Nam li prælati Basileam de novo vocarentur, qui convenire non possent fine temporis interval-lo, utumque concilium fine uno tempore concurret, & fit utumque minoris auctoritatis haberetur, nos prælati in utroque poterent, inter-

interesse, nec pabet utumque generale concilium nominari. Unde pro Ecclesiarum commoditate, ne hic habeant convenire, & causis superius declaratis, & aliis magnis & urgentibus suis loco & tempore declarandis, magis bonum minori praeponentes, non de consilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum Jordani Sabinensis, Antonii Ostiensis, Hugonis Praenestinensis, episcoporum, Joannis tituli sancti Laurentii in Lucina, Antonii sancti Marcelli, Joannis tituli sancti Stevi, Francisci tituli sancti Clementis, Angelotti tituli sancti Marci presbyterorum, Lucidi sanctae Mariae in Cosmedin, & Ardecini sanctorum Cosmae & Damiani, diaconorum ejusdem sanctae Romanae ecclesiae cardinalium, per literas nostras diecias ipsi cardinali sancti Angeli legato, ut suis alias, concilium, & quod in Basilea conregnarum videretur, ex causis praedictis differendum, & aliud (ut praedicitur) in annorum dimidio a die publicationis earundem literarum in praefata civitate Bononiae celebrandum, indicendum & publicandum & sequens aliud concilium in decennio a die diffolutionis ipsius Basiliensis concilii, juxta ordinationem Constantiensis synodi, in civitate Avinionensi enunciandum & statuendum decrevimus. Et quia post transformationem praefatarum nostrarum literarum ad notitiam nostram pervenit, ulteri ea quae superius continentur, praefatos Bohemos haereticos in Constantiensi concilio tam mature atque solemniter condemnatos, & in Senensi concilio ac per diversos processus sedis apostolicae & legatorum ejus subsequentes aggravatos & reprarratos, cum invocatione etiam auxilii brachii secularis, & publice belli indictione multiplici, * quousque totti orbi plusquam nonnullorum est, catholice fidei esse notorios hoc fere & perfidos inimicos attentare, haereticis pertinacissime & inflexibiliter defendentes, fuisse invitatos Basileam ad disputandum & contendendum super articulis in praefatis nostris literis generalibus, & per processus apostolicos tam longo tempore (ut praefertur) condemnatos, in injuriam auctoritatis apostolicae furorumque consiliorum praedictorum contra dictos fanaticorum patrum, & statuta legum imperialium, civilibus audientium exempte denegantium, & alia diversa scandala & pericula immerere, ut eo citius ad terminum curtare & venianr ipsorum concilionum, quo citius praemissis fuerint publicata: eximie tenore praesentium de ipsorum nostrorum fratrum cardinalium consilio & assensu, concilionum, si quod (ut praemittitur) Basilea congregatum videatur, de apostolicae potestatis nostrae plenitudine diffolvimus & totaliter liberamus, aliudque concilium in anno cum dimidio a die datae praesentium computando, in praefata civitate Bononienia, quam ad hoc congruomius aptam quamplurimum, ut praefertur, indicimus, publicamus, & tenore praesentium declaramus, quorum praefatis fratribus nostris, dante domino, intendimus interesse & personaliter praesidere. Et nihilominus in decennio aliud finitae concilium, juxta praefatam Constantiensis synodi, de eorumdem fratrum nostrorum consilio & assensu, in civitate Avinionensi similiter extunc indicimus, publicamus & denunciamus in nomine Jesu Christi filii Dei, cujus praecipuissimo sanguine salvati sumus, & cujus * papali salutem omnes affectibus adjuramus, nobis universis & omnibus aliis patriarchis & archiepiscopis, episcopis, praelatis & clericis, quorum interesse, ubicumque conflituti, diffolutionem & indictionem hujusmodi notificamus, vosque & vestrum quemlibet requirimus & monemus per viscera misericordiae Jesu Christi, & in vim juramenti praefiti in confraternitibus vestris, & in virtutem sanctae obedientiae, ac etiam apostolicae auctitate nobis praecipimus & mandamus (ad poena excommunicationis & alia quaeque poenarum ipsi literis & nuntiis nobis positarum, quarum nemo non cum dimidio a datis praesentium (ut praemittitur) computando, ad praefatam civitatem Bononiensem, pro hac Sacrosancto concilio celebrando, & subsequenter in decennio praedicto in civitate Avinionensi debeatis personaliter convenire: quod omnes praefentis scripti infinitia atque decreto interdimus esse monitos, peremptoriosque citatos, ac si vestrum singulis diuchie fuissent notificatae literae speciales. Quibus pro ipsis literis, vestrae diffolutionis, liberationis & citationis infringere. Datum Romae apud sanctum Petrum xv. Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno primo.

LIII.

LITERA APOSTOLICA AD REGEM super concilii diffolutione.

Eugenius episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Sigismundo Romanorum, Hungariae, & Bohemiae Regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM pastoralis officio, cui disponente domino praesidemus, & fedis apostolicae auctoritati nihil magis convenire putaremus, quam tota mente incumbere, & efficaciter profequi, ut perfonae ecclesiasticae per hanc Sedem Christi incedentes, abjectis illecebris, cum sinceritate religionis & fidei vitam honestam decorent, & Deo, prout praecepit Ecclesia, fingulos officiis dudum decitarent; dilecto filio nostro Julino sancti Angeli diacono cardinali, fedis apostolice legato, & venerabilibus fratrum nostrorum confilio, per nostras certi tenoris literas dedimus in mandatis, ut ad civitatem Basiliensem accederet, & ibidem, si praetatum congregatio fedia effet, nostro & Romanae ecclesiae nomine praesideret, & quantum in eo esset, reformationem cleri, hereficum extirpationem, ac pacem & Ecclesiae tranquillitatem procuraret. Verum licet in propitio confiantes finus, & putemus concilii celebrationem necessitatem esse, tamen certis rationabilibus causis indotti, in schedula praetentibus intercluda denotatis, de eorumdem fratrum consilio hujusmodi concilium, si quod congregatum esset videretur, diffolvendum esse mandavimus, & juxta tenorem dictae schedulae diffolvimus, & in civitate nostra Bononienia, ulque ad annum cum dimidia a die diffolutionis hujusmodi computandum, celebrandum esse decrevimus. Quae tibi praesentes significare volumus, quia ante omnes principes fidei defensores, & fidelium patron, ad fatum ecclesiae, & conservationem auctoritatis nostrae & fedis apostolicae procurare debes, ferenitatem tuam rogantes, ut si pro ardori tuae regiae devotionis, & pro tua pietatem, aliqua avisamenta excogitasti, fe interea etiam cogitatorum es, ad pacem fidelium & Christianae religionis statum & honorem ecclesiae pertinentia, ea tuo tempore per tuos oratores exponere & ex eodem praelatis doctores & magistros defiinati, affirmatique ipsos, propter numeri paritatem, tot tantarumque agendarum moli insufficiaeres petuitus videri, & inhabiles ad verfutias haereticorum & eorum fallacia argumenta refellenda: quodque non erant ibidem regum atque principum oratores, cum quibus in concilio de eorum pacificatione tractaretur: locum etiam Basiliensis civitatis minime tutum videri praesertim in illa loca ex vitiis, quae Bohemorum haereticis labe infecta erant: insuper ad ipsam civitatem Basiliensem dicebat cutum non patere accessitatem, propter fiborum bellum inter dilectos filios nobiles viros Burgundiae atque Austriae ducet. Quare praefatos Joannes dictorum cardinalis & congregationem nomine nobis fuppliceretur, ut dum vestrisillustrer propter causas praedictas praelati eo minime conveniffent, ipsos vocare, & eis praecipere, segea vero & principes ac etiam Graecos hortari vellemus & invitare, ut Basileam accedere, vel idoneos mittereni oratores, per quos poffet haeresis Bohemorum, quae armata discebatur extirpari, reductio Graecorum fieri, & pax ac tranquillitas Christiani populi pertrafari. Praeterea quia, dum eramus in minoribus in conclavi pro celebranda futuri pontificis electione una cum eidem fratribus conflituti, nos voto adfirmatione illa de loco concilium celebrare, five celebrari facere, in quo majori parti ipforum fratrum magis utile expedientique & opportunum videretur, ut dictis fratribus vitum foerit melius, concilium praedictum ad civitatem Bononienfem commutari: idcirco ex praedictis causis & aliis, quas honestatis gratia taceimus, commutatio ne tantum bonum amplius differretur, ac ut in loco concilio poffemus perfonaliter interesse, de fratrum predictorum confilio & affenfu, cum Basilea nulla videretur pregnantia ad celebrandum concilium opportuna, ipsi potius impedimentum, quam concilium, ipsum ad praefatam civitatem Bononienfem commutavimus, ipsentes quod ad eam nobis cum praedictis fratribus & nostra curia, ac certifiore in Christo filio nostro Sigismundo Romanorum rege illustri, cum in Italia esset, prout quae ipse, fatisfacere affecto accessit: quemque ingenientibus ibidem nobis ambobus, esset ex praedicto concilio praelatorum & principum nomine expedito, ac etiam doctores & magistri ad tantum pondus idonei, cum nostra Romana curia & ipsa Bononienfis civitas plurimum fuit referre, Ratusque Romanae ecclesiae, qui propter absentiam nostram longinquam atque in periclitatione quoad temporalia procul dubio existitset, facilius posse conservari videbatur: Ecclesiam Basiliensem, quos ipsi Basilae existentes nos ut vocaremus ad concilium fuit hortati, commodius Bononiam accedere poffe: ipsum Basileam, tam propter varia propinquitatem, tum quia cum ipsis Graecis conventum erat de loco concilii in Italia eligendo; tum etiam, quoniam nobis & ecclesiae facilior eorum fustentatio extitisset, cum praefatus praedecessor & non etiam petantes expeditis ipsis pro eorum accessu & recessu ad concilium obtolerimus. Verum quia, ut fe plurimorum fidelium relatione percepimus, plurima, quae tunc Basilae concilii celebrationem impediebant, utique cessaverunt, (* nam primum domino concedente, ipsorum ducem bella fublata sunt, & aliqui pro parte Bolie-

* Forte, quod est in illo exemplari: nobis tamen videtur fuisse: * Vide ejus epistolam sequentem.

* Forte, quae est in illo exemplari: nobis tamen videtur fuisse: * Vide ejus epistolam sequentem.

In margine Cod. ms. de situ, 20 Maii, anno 1434.

LIV.

LITERA DOMINI NOSTRI PAPAE praefentata fatri concilio per ambafatores dominorum electorum imperii missae ad papam.

Eugenius, &c. ad futurum rei memoriam.

AD fanctam Petri fedem divina diffonante clementia evocati, falutem, tranquillitatem & pacem totius gregis dominici, nobis ex alto conferri, ac ipsum officii debitum, indefessis studiis affectantes, ad ea maxime dirigimus aciem mentis nostrae, per quae, licet diversis conflitis, pressi & temporum varietas perfulsit, ad eumdem tamen falutis optatae finem, hoc est, ad unitatis ecclesiae praefervatione, fatisfaciendum fuisse, quemque ipse reformationem, pacem & falutem Christi fidelium ac Christianae reigublicae valeamus, fubtatis diffonantiae fomentis auctore altissimo, pervenire. Sane licet in septennium per generalem Conflantiensis & Senensis conciliorum Patrum, ordinatione fuit felicis recordationis Martini papae V. praedecessoris nostri, Basilense concilium absque alio vocatione congregatu debuisset, & nullatenus prorogari, ac dilectus filius nostri Julianus Sancti Angeli diaconus cardinalis, per ipsum praedecessorem ad extirpandam perfidiam haereticam Bohemorum principalitter deffinitus extitisset, cum poteffate ipsi Basilensi concilio praesidendi; si in tempore congruo & decreto praelatorum ibi condecentem copiam reperiret, ac fabilequenter per nos, poll nostram ad apostolatus apicem assumptionem, ad praedicta pregnanda confirmatus fuisset, tamen pluribus existitit mendis, etiam poll fepiennium antedictum, pauci tamen tam praelati quam doctores & magistri in dicta Basilensi civitate convenerant, prout percepimus ex relatu dilectissimi filii Joannis Pulcepartis ad nos & venerabiles fratres nostros fancte Romanae ecclesiae cardinales per dictum cardinalem & eodem praelatos doctores & magistros defiinati, affirmatique ipsos, propter numeri paritatem, tot tantarumque agendarum moli insufficiaeres petuitus videri, & inhabiles ad verfutias haereticorum & eorum fallacia argumenta refellenda: quodque non erant ibidem regum atque principum oratores, cum quibus in concilio de eorum pacificatione tractaretur: locum etiam Basilensis civitatis minime tutum videri praesertim in illa loca ex vitiis, quae Bohemorum haereticis labe infecta erant: insuper ad ipsam civitatem Basiliensem dicebat cutum non patere accessitatem, propter fiborum bellum inter dilectos filios nobiles viros Burgundiae atque Austriae ducet. Quare praefatos Joannes dictorum cardinalis & congregationem nomine nobis fuppliceretur, ut dum vestrisillustrer propter causas praedictas praelati eo minime conveniffent, ipsos vocare, & eis praecipere, segea vero & principes ac etiam Graecos hortari vellemus & invitare, ut Basileam accedere, vel idoneos mittereni oratores, per quos poffet haeresis Bohemorum, quae armata discebatur extirpari, reductio Graecorum fieri, & pax ac tranquillitas Christiani populi pertrafari. Praeterea quia, dum eramus in minoribus in conclavi pro celebranda futuri pontificis electione una cum eidem fratribus conflituti, nos voto adfirmatione illa de loco concilium celebrare, five celebrari facere, in quo majori parti ipforum fratrum magis utile expedientique & opportunum videretur, ut dictis fratribus vitum foerit melius, concilium praedictum ad civitatem Bononienfem commutari: idcirco ex praedictis causis & aliis, quas honestatis gratia taceimus, commutatio ne tantum bonum amplius differretur, ac ut in loco concilio poffemus perfonaliter interesse, de fratrum predictorum confilio & affenfu, cum Basilea nulla videretur pregnantia ad celebrandum concilium opportuna, ipsi potius impedimentum, quam concilium, ipsum ad praefatam civitatem Bononienfem commutavimus, ipsentes quod ad eam nobis cum praedictis fratribus & nostra curia, ac certifiore in Christo filio nostro Sigismundo Romanorum rege illustri, cum in Italia esset, prout quae ipse, fatisfacere affecto accessit: quemque ingenientibus ibidem nobis ambobus, esset ex praedicto concilio praelatorum & principum nomine expedito, ac etiam doctores & magistri ad tantum pondus idonei, cum nostra Romana curia & ipsa Bononienfis civitas plurimum fuit referre, Ratusque Romanae ecclesiae, qui propter absentiam nostram longinquam atque in periclitatione quoad temporalia procul dubio existitset, facilius posse conservari videbatur: Ecclesiam Basiliensem, quos ipsi Basilae existentes nos ut vocaremus ad concilium fuit hortati, commodius Bononiam accedere poffe: ipsum Basileam, tam propter varia propinquitatem, tum quia cum ipsis Graecis conventum erat de loco concilii in Italia eligendo; tum etiam, quoniam nobis & ecclesiae facilior eorum fustentatio extitisset, cum praefatus praedecessor & non etiam petantes expeditis ipsis pro eorum accessu & recessu ad concilium obtolerimus. Verum quia, ut fe plurimorum fidelium relatione percepimus, plurima, quae tunc Basilae concilii celebrationem impediebant, utique cessaverunt, (* nam primum domino concedente, ipsorum ducem bella fublata sunt, & aliqui pro parte Bolie-

morum Basileam venisse dicuntur, quod nobis est gratissimum, si contingat eos ad catholicam fidem reversti: quodque etiam ibidem nunc est prælatorum et magistrorum major futuro numerus) & nobis per Romanorum regem prestatum ac venerabiles fratres & dilectos filios nobiles vires electores facti Romani imperii certiorii supplicatum, ut conferatis vestrumus Basileg generale concilium celebrari, pro bono universitis ecclesie militantis: nos judicantes non esse tuperbendum, si quando dum varietatem temporum flatusq quandoque variantur humana, ne bonum, si quod Basilee fieri possit, aliquatenus impediatur, dicta dissolutione concilii jam facta non obstante, statuimus, volumus & mandamus de consumdem fratrum conilio, quod Basilee fiat cum generale concilium per nostros legatos illuc quantocius transmittendos, & qui nomine nostro ibidem presidant, celebretur. Et cum prefati electores obtulerint circa libertatem & securitatem concilii fe taliter curatores, quod & ipse per nos mittetur, & alii ad ipsum concilium conventuri, poterimus meritis convenaeat, committimus eisdem, & tenore presentium mandamus, ut ipsi curam, diligentiam & sollicitudinem securitatis & liberatis cuiusdam, accumulatam tam loci Basilienslis quam concilii, & maxime legatorum nostrorum, & aliorum prelatorum, quos illic processisi contigerit, in se suscipiant, prehent, & ita circa illos varent & intendant, ac vocarit & intendi faciant & procurent, ut tutus & liber ad prefatam civitatem Basilienslem omnibus accessus patear redditibus pariter & recessus. Interim vero Basilee conveniences, ad extirpandam hereim Bohemorum, ac ipsos ad fanctam fidem catholicam reducendos, patemque & concordiam inter cunctos Christi fideles tradendam, intentos esistere volumus & mandamus. Hæc autem omnia volumus ad omnium deduci notitiam, & valvis palatii nostri apostolici ac basilicæ principis apostolorum Urbis affigi, & ad diversas mundi partes etiam deferiari, ad prediftorum notitiam plenioram: mandantes omnibus & singulis venerabilibus fratribus nostris, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & dilectis filis abbatibus, prioribus, ceterisque ecclesiarum & monasteriorum prelatis, ac omnibus & singulis aliis, qui ad concilia generalia venire, seu interesse, si in dicto Basileensi concilio infra trium mensium spatium a die date presentium computandum debeant convenire. Nulli ergo, &c. Si quis &c.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, sanno dominicæ incarnationis millesimo quadragentesimo trigesimo secundo, decimo octavo Kalendas Martii, pontificatus nostri anno secunda.

LV.

LITERA PAPÆ AD IMPERATOREM responsiva super factis concilii.

Eugenius, &c. carissimo in Christo filio Sigismundo Romanorum, Hungariæ, &c. Imperatori &c.

RECEPIMUS literas tuas de tuæ equitatoris tui præsentie illecito filio, &c. reverino literarum apostolicarum scriptore, A familiare nostro & capellano tuo. In quibus ex ardenti zelo fidei & devotionis tuæ erga religionem Christianam & ecclesiam Dei, cuius advocatus & defensor existis, & ex intero benevolentiæ filialis affectu, quem ergo pertonam nostram geris, ferenitas tua videtur plurimum perturbata, & plena effe solicitudinis & timoris propter dissolutionem concilii, si quod videbatur effe congregatum in civitate Basileensi. Ad quam dissolutionem, & indictionem alterius per nos factam, nos cum consilio & assenso venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium ex justis & rationabilibus causis cum magna deliberatione & materiaue processimus, consideratis omnibus quæ in ista considerandis expediunt: de quibus, cum ad Urbem venerisis, per viva colloquia eius & prefati cardinalies clarius informabitis & certificabimus fublimitatem tuam: nos debitantes pro tua fapientia singulari te nobis auditis de prædictis fore bene contentum: & domino nostro animos inspirante, nos tamen & te nobiscum conveniendo in opinia & falutari fententia permansuros. Adventus autem tuus ad Italiam & ad Urbem, & eos fuimus ante per plures tuas literas certiorati, dudum desideratus & gratus est nobis, dum tamen ad hæc Italiæ partes ipsum adventum profiscum facias, sicut hucusque fecisti. Speravimus fane, sicut de Norvegiæ nobis fecipisti, te tuos peranteta oratores destinate debuisse, quos summopere adventio voluissemus, ad hoc ut tam de persona tua honorandi, in ejus pravia coronatione, quam de positione tuo adventu, patermum cum eis tractatum potuissemus habere, qui fuisse dicuntur & informationis concilii, quam semper optavimus, & super nonnulis aliis negotiis & arduis concernentibus hanoterem Dei, pacem fidelium, & universum statum reipublicæ Christianæ, cum ferenitate tua copinus communicare consilio ma fira, & dispositi eum omni sincera benevolentia & cariatate recipere & honorare potuissemus; quam, dum essemus in minoribus constituti, præcipua affectione dilieximus. Nec eam reiiem benevolentiam in modis dissuetudine temporis, nec dignitatis mutatione vognoscis effe mutatam, nec aliqualiter diminutam. Ceterum ad prudentiam tuam aliqueem de notis nostrumus, expectantes, licet prædiximus, ut per oratores tuos nuntiares nobis aliquid de disposition & adventu tuo. Cum vero oratores tui venerint, videbimus & audiemus eos libenter, & ad te continuo transmittemus nostros oratores solemnes, qui celsitudinem tuam de opinia voluntate nostra certius vivis relatibus informabunt.

Data Romæ vi. Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno primo.

LVI.

Bulla capitularum inituum & conclusorum inter dominum nostrum papam & serenissimum dominum regem Romanorum.

Eugenius, &c. ad futurum rei memoriam.

QUONIAM dominus Dei filius de cælis ad terram descendens ad salvandum genus hominum, inter cetera divina præcellentia sacramenta, tanquam pacis mediator, pacem discipulis suis reliquit, cujus fanctum fructum quasi sublimatum vitæ cœnimus conservare humanum sociietatem, unde fides augetur, spes fublevatur, & caritas amplitur, cum sit directissima justitiæ, regnorum, principatuum, omnisque spiritualis & temporalis status valida & robustissima conservatrix: non mouiti ipsius Dei Filii salutaribus documentis, pacem tamquam bonorum omnium producticem semper optavimus & optamus ut universali bono sanctæ ecclesiæ Dei, totiusque populi Christiani. Ut itaque omnis mundus intelligat sincerissimo nostra affectione ad amicitiam & tranquillitatem & quietem reipublicæ Christianæ continuis meditationibus & affectibus aspiraie, deductis inter nos & carissimum in Christo filium Sigismundum Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ regem illustrem, certis tractatibus multa bona concernentibus, demum cum dilectis filiis nobilibus viris Matthæo comite Recomensi, & capitaneo Nandesralbensi, & Gaspare Slik regio viceancellario, & terrarum Egræ capitaneo, ejusdem regis oratoribus, habentibus ab ipso ege sufficiens mandatum, litteis scripta capitula, & omnia in ipsis contenta ferabitum, quæ de verbo ad verbum fecimus fibi inscribi, quorum tenor equitur & est talis:

In Dei nomine. Amen.

INfra scripta sunt capitula, conventiones & pacta, inita & firmata inter sanctissimum dominum nostrum Eugenium papam IV. ex parte una, & magnificos viros consiliarios, procuratores, legatos, ac ambasiatores serenissimi principis Romanorum Sigismundi Romanorum regis semper Augusti, ex parte altera: de quorum mandato publico plene constat per literas regias, sub pendente sigillatas, videlicet magnificos Matthonem comitem Recomensem & capitaneum Nandersalbensem, ac Gasparem Slik vicecancellarium dicti domini regis, & capitaneum terrarum Egræ, anno domini 1433. die 8. mensis Aprilis, indictione 11. pontificatus sanctissimi domini nostri prædicti domini Eugenii papæ IV. anno tertio.

In primis dictus comes Matthæo & Gaspar prædicti procuratores, & procuratorio nomine dicti domini regis Sigismundi, promiserunt dicto domino nostro Eugenio, stipulanti & recipienti tam suo nomine quam ecclesiæ, quod ipse serenissimus rex Sigismundus per totum præsentem menseni Aprilis veniet Viterbium, ubi ipse invenisset sanctissimum dominum nostrum Eugenium & et veniet ejus spiritualis filius dicto tempore ibidem ipsum visitabit.

Item promiserunt procuratores procuratorio nomine quo supra ipsi sanctissimo domino nostro Eugenio, stipulanti & recipienti ut supra, quod ipse dominus res præfatam personaliter pape omnia illa juramenta, & alia facient ad quæ tenetur tam de confoederatione quam de pace, sive etiam ejus legatos aut legatis, per fanctam ecclesiam specialiter destinandis.

Item promiserunt dicti procuratores, quod ipsum juramentum per ipsos procuratores hodie in generali consistorio præstitum, in propria persona & personaliter iterum ipse rex præstabit sanctissimo domino nostro Eugenio, vel ejus legato, seu legatis, specialiter destinando, seu destinandis, non obstante dicta præstatione juramenti per procuratores ipsos ante facta.

Item promiserunt dicto nomine quo supra, quod dominus rex veniet ad visitandum sanctissimum dominii nostri Viterbium, vel ad Urbem solum, & dumtaxat cum comitiva & familia sua, quam in præsenti habet in Senis, dumtamodo nullum sicutiet ducat hostem vel inimicum ecclesiæ, vel dominii nostri Eugenii papæ quarti, vel rebellem Romani populi. Et si ex indeventeria aliquem secum duxerit, vel alliquot, illos sua majestas ad inquisitionem dominii nostri papæ illico licentiet & remittat.

NOTA SEVERINI BINII.

Hoc loco subjungunt quisquilies Eugenii IV. de venerabili sacramento epistolam. Verum cum epistola illa superius jam fuerit publicata, ut epistola illa sub nomine Martini V. exstat, epistola Eugenii Basileensis aliunde excerpta inficia esse, eandem hic repetere necessarium visum non est. = Vide supra hujus numeri pag. 634. &.

LVII.

Eugenius, &c. ad futurum rei memoriam.

DUdum sacrum generale Basileense concilium pro reformatione morum, extirpatione hæresum, & pace pacis Christiani, per generalem Constantiensis & Senensis concilionum Patrum, ordinationem feliciis recordationis Martini papæ V. prædecessoris nostri, ac nostrum, inchoatum, ex certis cauiis in literis nostris non expressis, ad civitatem Bononiensem, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, cum sollicitudine commutatum. Verum cum ex dicta commutatione nonnulla dissensiones subortæ videantur, ac nonnulli, ex dicta causa, quibus ad hujusmodi commutationem seu dissolutionem factam dampnificatur moti fuimus, aliter jam le habere cognoscentes, nihilque aliud quærentes, quam ut sublata omni materia dissensionis, ad hæreses, bella, & morum deformitates de populis Christiano extirpandas salubriter intendatur, ad consilium etiam & ad influxum carissimi in Christo filii nostri Sigismundi Romanorum imperatoris semper Augusti, ac Hungariæ Bohemiæ, &c. regis illustris, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio, volumus & contentamur, præfatum generale Basileense concilium a tempore inchoationis sum continuatum fuisse & esse, processionemque semper habuisse & continuari, processionemque ad prædicta habere debere, prinde ac si nulla commutatio, translatio, seu dissolutio facta fuisse: quinimo præfatam commutationem, translationem, seu dissolutionem revocantes, ipsum concilium Basileense pure, simpliciter, cum effectu ac omni caritate amplectimur, pro viribusque illud promovere ac omni favore prosequi intendimus: ita tamen quod præsidentes nostri ad præfati concilii prædicentium administrationem cum effectu, ac omnia singula contra personam, authoritatem ac liberatem nostram & sedis apostolicæ ac venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, & aliorum quorumcumque nobis adhærentium, in dicto concilio facta & gesta, per dictum concilium prius omnino tollantur & in pristinum statum redigantur. Siquæ una mente & uno spiritu cum caritate & pariitate ad ea quæ præmissa sunt in dicto concilio procedatur. Nulli ergo, &c. Si quis, &c.

Datum

Die Lunæ 10. Octobris ipsi prælatos litteis prædictis per dominum imperatorem certis deputatis 1433.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, *&c.* A Kalend. Augusti, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

Ego Ausonius tituli sancti Marcelli manu propria subscripsi.

Ego Jordanus episcopus Sabinensis ad fidem manu propria subscripsi.

Ego Lucidus sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconus cardinalis subscripsi.

LVIII.

Ex. &c. venerabilibus fratribus Bartholomæo archiepiscopo Spalatensi Christophoro episcopo Corviensi, ac dilectis filiis Nicolaus sanctæ Mariæ de Monisatis Mantis Regalis diœcesis monasterii abbati, salutem, &c.

In Magist. Cod. Mi. di ritus, Mss. adnotat. B.

CUm vos ad petendum quæcumque in Basilienſi concilio contra pertinaces, auctoritatem ac libertatem noſtram, & apoſtolicæ ſedis, ac venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, & aliorum ejuſdem concilii adhærentium facta & geſta, per dictum concilium revocari, & in priſtinum ſtatum redacti per literas noſtras deputaremus; idcirco ad toliendum omnem diſſentionis ſcrupulum, vobis in eventum revocationis prædictæ omnis & ſingula, quæ per nos ſeu auctoritate noſtra contra dictum concilium, ſeu ſingulares perſonas dicti concilii, cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ ſeu conditionis exiſtant, etiamſi ſint dictæ eccleſiæ cardinales, quovis modo factæ & geſta eſſent, etiamſi de eis vel eorum aliquo habenda eſſet in literis noſtris mentio ſpecialis, revocandi pariter, & in ſtatum priſtinum redigendi auctoritate apoſtolica, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem: valentes quod in executione prædictorum duo ex vobis, ſeptimo abſente, vel alias quomodolibet impedito, ſeu non intereſſente, procedere valeatis; ratum & gratum habituri quidquid in præmiſſis & circa præmiſſa per vos, ſeu duos ex vobis, ut præmittitur, fieri & exequi contigerit: idque fatiemus olim ad ſatisfactionem congrium, auctore domino, inviolabiliter obſervari.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ milleſimo quadringentesimo trigeſimotertio, Idibus Auguſti, pontificatus noſtri anno tertio.

Ego Antonius tituli ſancti Marcelli manu propria ſubſcripſi.

Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis ad fidem manu propria ſubſcripſi.

Ego Lucidus ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconus cardinalis ſubſcripſi.

LIX.

BULLÆ PRÆSIDENTIUM.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Jordano Sabinenſi, & Petro Albanenſi, epiſcopis, ac dilectis filiis Nicolaus tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem, & Angelotto titulo ſancti Marci, presbyteris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, apoſtolicæ ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ALta nos pura ſolicitat, dum unicæ fidei, cui divina voluntate præſumus, pondero ſum anxiæ ſervitutis officium cogitamus, & dum pro neceſſitate generandarum retroh hiſ quæ præſentium noſtrum exigunt non poſſumus profundiſſier intereſſe, humanæ carnis infirmitatem adverteres, his rebus adducimus promptum ſpiritum, ut quantum in nobis eſt gratia domino levitia conferamus. Dudum ſiquidem ſacrum generale Baſileenſe concilium pro reformatione eccleſiæ, extirpatione hereſeos, & pace populi Chriſtiani, juxta generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, ordinationem, que ſeliciis recordationis Martini papæ V. prædeceſſoris noſtri, celebrari mandavimus. Cum, quæ nihil magis optemus quam ipſum concilium feliciem habere progreſſum, & ad debitum finem perducci, nuiquer deſiderantem corporis noſtri ad civitatem Baſileenſem per curia terarum ſpatia imprehenſum transfere non poſſimus, vos fide, bonitate, vitæ integritate & ſapientia præclaros, conſilii magnitudine conſpicuos, ac in maximis negotiis & eccleſiæ præſertim negotiis diuturnis experientia comprobatos, prout etiam ante decem ferme annos, legatos noſtros & ſedis apoſtolicæ cum plena & omnimoda potestate legationis de latere, de fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate apoſtolica tenore præſentium conſtituimus & ordinamus, vobique ad præfatam civitatem Baſileenſem ad prædecendum in dicto concilio tantum pacis angelos prævidimus deſtinandos: idcirco vobis & illis, ſeu illi ex vobis, quos vel quem in dicto Baſileenſi concilio pro tempore contingere intereſſe, noſtro & ſedis apoſtolicæ nomine & auctoritate in dicto concilio prefidendi, nec non omnia & ſingula, quæ ad præmiſſa reformationem eccleſiæ in capitibus & in membris & pertinentibus ad ea, extirpationem hereſum, pacem & concordiam pinciipum ac cœtus populi Chriſtiani tuteriri poterint, promovendi, proponendi, atque cum conſenſu, deliberatione & approbatione prefati Baſileenſis conſilii tractandi, ordinandi, deliberandi, concludendi, ac ſtatuendi, diſponendi, terminandi, decernendi, decidendi, declarandi & exequendi: Inſuper contradictores omnes & rebelles, cujuſcumque ſtatus, gradus, præeminentiæ vel conditionis exiſtant, & quavis eccleſiaſtica vel mundana, etiamſi regali, cardinalatus vel pontificali profulgente dignitate, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia juris remedia, appellatione poſtpoſita, compellendo: & ſuper his auxilium brachii ſæcularis jubo vocandi, prefertim civilium in Chriſto fili noſtri Sigiſmundi Romanorum imperatoris ſemper Auguſti ac Hungariæ & Bohemiæ regis illuſtris, qui tam ex dignitatis ſuæ debito, quam juramenti nobis prefiſti, ad hoc noſcitur obligatus. Nec non omnia alia & ſingula cum conſenſu, deliberatione & approbatione dicti conſilii, ut præmittitur, agendi, gerendi & faciendi, quæ in præmiſſis & circa præmiſſa, & tam circa modum & ordinationem obſervationis prefati Baſileenſis conſilii, & omnium & ſingulorum in eo agendorum, quam eorum decliſionem, perfectionem & executionem videritis neceſſaria fore, aut quæ modolibet opportuna. Et quæ Romani pontificis & ſedis apoſtolicæ nomine in generalibus conciliis prefidentes, in prefidiis ſeu circa prefidia per omnia gerere & facere conſueverunt, & fuerunt, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate prædicta plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem: ratum

tum & gratum habituri quidquid ſuper præmiſſis per vos, ſeu illos vel illum ex vobis, quos vel quem in prefato concilio (ut præmittitur) intereſſe contigerit, una cum eodem generali Baſileenſi conciliio deliberatum, ordinatum, conclufum, ſtatutum, diſpoſitum & decretum fuerit. Idque fatiemus uſque ad ſatisfactionem congrium, auctore domino, inviolabiliter obſervari. Quocirca circumſpectioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus injunctum vobis miniſterium hujuſmodi pro Dei ac noſtra & ſedis apoſtolicæ reverentia ſuſcipientes, illud in omnibus & ſingulis ſupradictis, juxta datum vobis a domino prudentiam, omni ſtudio & induſtria exequantur, quo fructus optati veniant, quos ſperamus; vosque illam quæ piis curiis agentibus ſuperna retributione impenditur, gloriam conſequamini felicitatis æternæ.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringentesimo trigeſimo tertio, decimo octavo Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno tertio.

LX.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUctoritate præſentium tibi injungimus, ut quatenus prædecemus in ſacro generali Baſileenſi concilio, ad quam ſelicis recordationis Martini papæ V. prædeceſſoris noſtri & noſtra auctoritatibus deputatus exiſtis, nec cum aliis legatis & præſidentibus ac eorum ſubſtitutis per nos poſtmodum deputatis, ſeu in futuſum deputandis, juxta ſcriptuiam, id nos ea concellam, noſtro & ſedis apoſtolicæ nomine continues, ac ſecundum tibi datam a Deo prudentiam cum prefatis (ut præmittitur) ad debitum & felicem finem cum Dei honore & utilitate reipublicæ Chriſtianæ perducere ſtudeas.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1433. decimoſexto Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno tertio.

LXII.

Epiſtola domini pape miſſa concilio.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus, & dilectis filiis in ſacro Baſileenſi concilio congregati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MItimus illue dilectum filium Chriſtophorum Garatonum magiſtrum in ſtribus, ſacrarum in ſanctarum noſtrum, quem anno præterito circa ſanctiſſimæ unionis materiam inter occidentalem & orientalem eccleſiæ Constantinopolitanam ſtudio, Redit autem & circa materiam prædictam plene de omnibus informatus eſt. Quamobrem fraternitates & devotiones veſtræ in tam ſancto & divino opere illum audire velint, ſibique in relationibus ſuis plenam & credulam fidem adhibere.

Datum Florentiæ anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringentesimo trigeſimoquarto, decimo Kalendas Martii, pontificatus noſtri anno quarto.

R. de Valentia. A. de Florentia.

LXIII.

EPISTOLA EUGENII PAPÆ IV. ad concilium Basileense.

Eugenius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus & dilectis filiis in sacro generali Basileensi concilio congregatis salutem & apostolicam benedictionem.

EXistimaret forsitan aliquis, ex his quæ Tua persiri tempore præcesserunt, meotem nostrum non ubique esse nobilo esistere; sed si quæcumque per oratores nostros, præsertim hoc ultimo loco, vobis offerri passimus, recte intueri voluerit, sevenitatem pectoris nostri (ut de nobis loquamur) satis intelliget. Neque id efficere difficile nobis fuerat, qui vobiscum in eundem finem semper procedebamus: solum in loco celebrandi concilii, salva semper pietate, dissentimus. Nec mirum, cum Paulus & Barnabas propter sententiam cognomento Marcum, invicem dissentiunt separati fine, quos tamen Christi evangelium copulabat. Optavimus pacem, optavimus ecclesiæ reformationem: ob hanc non non solum cessimus vobis, sed etiam per literas nostras decrevo vetbo, quemadmodum dictatim, annotimus. Poli hæc majorem in modum (ut piaffati fumus) apenimus cor nostrum. Iterum replicamus: Hoc nostrum propositum est, hic nolle affectus, vos amare ut fratres, odevvare ut fratres, & in benedictionis hæreditate sanctorum nobis præcipus caritate confringi. Sic etiam de vobis confidimus, ut non alii apud vos filii, sed pro ipsius apostolicæ Sedis reverentia fideles & devoto animo ad nos habeatis. Hujus liquidem confidentiæ signa perspeximus. Primo, quod ex nostro consensu ad sacrum generale Basileense concilium plurimum lætati ellis. Iterum, quod præsidentes nostros affectu & opere amodo hic vobis conjunctos, ut pene unum inviteem esse videamini, audimus. Ex his congratulamur plurimum devotionibus vestris, congratulamur ecclesiæ sanctæ, cui profectum eventse speramus. Congratulamur & ipsi apostolicæ Sedi, quæ dita, non quidem defectu nostro, sed (ut ita dicamus) temporis malignitatis afflicta & angustiata, consolari & honorari a vobis expectat, ut enim veteris vulgi dita vulgata præteeramus, quis sine dolore & lætymis tranfeat quæ hic diebus Romæ palli fumus? Non enim incognitum est, quid conspirationis in nos actum fit, quid in venerabiles fratres nostros sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, quid denique in nostros & curiales omnes, quo etiam consilio, quibus modis, pro audetre, aut quo fine omnia ista proceserint. Quid ultra hæc in aliis terris ecclesiæ Romanæ ouoritidie machinetur, satis perspicuum est. Christus pro sua pietate eos omnes ad frugem melioris vitæ convertat. Ob has & alias pultas causas censuimus malignitati esse cedendum. Itaque ex Urbe profecti, cum galeis & aliis curiæ gis Deo propitio, in portum Pisanum devenimus. Deinde sani & incolumes, ipsi Deo juvante, hodie hoc applicuimus. In quem locum multo honore, reverentia, & devotione suscepti fumus. Superest tamen aliquid, quo corpitis, ut Deum omnipotentem inclinemus, ad generalem ecclesiæ reformationem sine alterori mora vigilantis. Sic devotionem vestrum exhortamur in Domino. Nostis enim quantum ea indigeat reformatione. Nos multa disputatione opus est, & plurima pedis usque ad vertem non est in ea sanitas. Non multa disputatione opus est, sed observatione & exempio. Quibus veluti quodam optimo redore ea quæ a sanctis patribus divino spiritu constituta sunt dirigantur, summque attingant effectum. Horum sanctorum patrum imitatores estote, sicut veri conciliculi & filii Dei catiffimi. *Et quæ igitur pietas, quæ confoletio in Christo, implere desiderium & pacidium nostrum*, imo & bonorum omnium. Non deerit vobis gratia divina, neque humanum subsidia, ejus in dominio constitutus. Quantum ad nos pertinet, omnes operas nostras pro his rebus libenter offerimus, nihil pro nobis & affectu pretiosiorem, cum gloriam, cum pacem & salutem populo Christiano ex his sanctis operibus vindicemus.

Datum Florentiæ anno dominicæ incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimoquarto, nono Kalendas Julii, pontificatus nostri anno quarto.

LXIV.

EPISTOLA EUGENII PAPÆ IV. ad legatos suos concilii præsidentes.

Eugenius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Nicolao titulo sanctæ crucis in Jerusalem, Joanni titulo sancti Petri ad Vincula, & Juliano titulo sanctæ Sabinæ, sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteris cardinalibus, apostolicæ sedis legatis, ac venerabilibus fratribus Joanni archiepiscopo Tarentino, & Petro episcopo Padusano, pro nobis in sacro Basileensi concilio præsidentibus, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn est insolitum inimico hominis superseminare zizanium, ut etiam inter eos qui pari pietate contendunt, ut in unum finem convenianti, ex ipsis procedant medii, qui pro diversitate humanorum sensuum in semet dissentiet reddunter, nonnunquam varia dissidia, quæ mutuam caritatem vulnerent, oriantur. Hoc autem inter nos & nonnullos ex venerabilibus fratribus & dilectis filiis facri generalis Basileensis concilii superiori tempore eventsie conspicatus est. Quod tamen, divina mentente clementia, tandem concordiæ locum & pacis juventis: Postmodum vero quasi inter nos & ipsos nonnulli emergere differentiæ, per nuncios oratores ejus generalis concilii de servanda eorum conclusione cum Græcis, de dandis indulgentiis, de causis suppositorum dicti concilii non admittendis, de officialibus nostris ad curiam nostram non vocandis, de electionibus expectandis, aut etiam confirmandis, de annatis, de servitiis communibus, & similibus non recipiendis fuimus requisiti. Ad quæ omnia per nostros oratores plene respondimus. Et licet ex illis responsionibus videri facere concilio satisfactio possit, ut perspeximus tamen non esse inconsultum, si quid difficultatis vel scrupuli, aut suspicionis forsitan superesse contigerit, abundantius providere, & desiderium nostrum ad unitatem & pacem amplius aperire, ita ut etiam vel parva nubila tollatur de medio, ad ea, quæ honorem Dei ac bonum reipublicæ Christianæ concernunt ante divinæ claritatis faciem vivis ac locutis animis intendimus. His igitur diligenter attentis vestris circumspectionibus, de ejusdem plurimum Dominum ut dilectum obtinemus, omnes & singulas differentias, difficultates & suspiciones, in quas prædictorum oratione (ut prudentissimus) superesse, aut in futurum emergere forte contingere, concordandi, tollendi, sedandi, & sopiendi, sufficienti tamen provisione quoad annatas, communis servitia, & alia in quadum ipsius generalis concilii ordinatione contentura, prius facta, ac per nationes & provincias approbata & recepta, nec non alia in præmissis & circa præmissa faciendi, per quæ ad veram & perfectam caritatem, unanimem concordiam inter nos & prefatos fratres & filios nostros pro Dei gloria, exaltatione orthodoxæ fidei Christianæ, ac conservatione honoris & dignitatis apostolicæ sedis pertinente possit videritis, de conilio venerabilium fratrum nostrorum Joanni Sabinensis, Brandæ Portuensis, episcoporum, Joanni tituli sancti Laurentii in Lucina, Antonii tituli sancti Marcelli, Joannis tituli sancti Sixti, Francisci tituli sancti Clementis, Angelotti tituli sancti Marci presbyterorum, Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin, Prosperi sancti Georgii ad Velum aureum, & Dominici sanctæ Mariæ in Via lata, diaconorum, sancto Romanæ ecclesiæ cardinalium, plenam & liberam tenore præfentium concedimus facultatem, ratum & gratum habituri quidquid per vos in præmissis ordinatum, concordatum fuerit, & conclusum. Idque facietis auctore dominio inviolabiliter observari.

Datum Florentiæ anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, decimoterio Kalendas Martii, pontificatus nostri anno 4 quinto.

Ego Jordanus episcopus Sabinensis subscripsi.
Ego Branda episcopus Portuensis subscripsi, &c.

A. de Florentia.
F. de Laude.

LXV.

COPIA BULLÆ TRANSLATIONIS Basileensis ad civitatem Ferrariensem, missa per dominum Vicarium de Merke canonicum ecclesiæ sancti Martini Leodiensis, ex Bononia.

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

DOctoris gentium admonitis falubertima suavissimaque doctrina: *Ut. Vide relegium infra tomo XIII.*

EPISTOLA

SIGISMUNDI IMPERATORIS

AD CONCILIUM BASILEENSE

Vel pro ipso ad alios scripta, hic separatim congestæ, & juxta datas eatum, quantum ex ipsis conjici potuit, ordinatæ.

LXVI.

Supplicatio ad papam pro credentia primorum ambassiatorum domini regis.

BAtissime pater & domine reverendissime, & fratellissimi venerabilis & egregius vicar

Jacobum de Syrck Scholasticum Trevirensem & Thomam Fyme decretorum doctorem, officiatem Parisiensem, oratores fuit Basileensis concilii, nobis directos ex ipsorum relatu: Qui quod de continuatione ipsius concilii, quo in republica Christiana nil utilius, nilque perfectius, perfuasuhant, permaxime commendamus. Et quia ea de re etiam vestræ sanctitati accedunt, rogamus affectu devotissimo, quatenus ipsos vestra sublimitas intuens & vestra ad dicta concilii recommodius suscipere, benigne audire, & justa petita pro honore Dei & commodo Christianismi dignetur, & exterior adhibendo * fore operam, quæ utique sanctitati vestræ incumbit, ut facrum concilium nullatenus indurietur laberda. seu mutetur: Id ex directione ejusdem sanctitatis fomenta & incrementa optata fuscipiat, prout ejus sanctitas ab oratoribus ipsius percipies; quibus tamen omnibus vestis adhibere credentiæ plenam fiden: & ultra ea acturissime depreramur, ut eadem sanctitas personas præfatorum oratorum commendatas velit habere pro complacentia & gratia nobis acceptissima. Cujus personam conservare dignetur, &c.

LXVII.

Epistola regis ad papam super facto concilii.

Copia literarum regis majestatis ad dominum nostrum papam per oratores concilii Basileensis directarum.

BAtissime pater & domine reverendissime, & fratellissime, cum fuit indicatum quod vestra sanctitas recessum & scriptorum fidelium de Bohemia gessit molestium, prout ex bulla ejusdem sanctitatis, quæ nobis fuit profectata esiffit, clarie percepimus. Nam & non tantum mentia amaritudinem extinde concepimus, ut revera ad plenum referibere nequeamus. Non expediebat ejus sanctitatem ita prepigitatter deducere, quia vestros ipsorum significatio erat horribilis, & potius * s. hæc vestros ipsorum significatio erat horribilis, & potius vestros ipsorum significatio erat horribilis, & potius vestros ipsorum significatio erat horribilis, & potius

Sancti non fecisse.

prout sunctis dicti concilii, nobis petere voluerunt. Et nihilo minus illustrem principem nostrum Willelmum ducem Bavariæ, & cum eo certos episcopos, abbates & viros notabiles, tunc promisit fecisse, nobis nomine ac redendo. Quos jam ibidem * fine fallo statutos confidimus. Et speramus in clemente Deo nostro, quod Judaeos ad prædictorum hujusmodi pax & sanctæ rei dabitur provisio salubris & optata. Quamobrem vestrum Sanctitatem, cui ex omni spiritualitate officium non minus quam nobis res illæ incumbunt, obsecramus in Deo, quateenus ipsum sacrum concilium vestra sanctitas dignetur confovere & augere, sicque prosvidere, ut illud nec diffidatur, nec nullatenus protrahatur: quoniam ejus turbatio indubie fiet totius reipublicæ Christianæ detrimentum, & hæretumque audita; ex adverso, ipsius fomentum & confortatio profecto catholicæ fidei & toti Christianismo pariet remedia ad optata. Et dum Deo dante cum vestra sanctitate etiamas, prout Deo largente in hoc speramus, multa aedua super te ipsa cum eadem conferemus, quæ non minus erunt utilia, & prout confidimus, sanctitati vestræ accepta. Cujus personam conservare dignetur altissimus feliciter & longeve regimine ecclesiæ suæ sanctæ. Datum, &c.

LXVIII.

Sigismundus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, & Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex venerandissimo in Christo patri domino Julianum cardinali titulo sancti Angeli presbitero, venerandisque patribus prælatis, & cæteris in sacro generali Basiliensi concilio congregatis, amicis nostris carissimis, & sincere gratenque dilectis.

REVERENDISSIMI ac venerandi in Christo patres amici carissimi sinceri, & gratii, nobis dilecti, venientes ad nos venerandos & egregios Jacobum de Sirck scholasticum Treverensem, & Thomam Pyne decretorum doctorem officialem Parisiensem, oratores vestros, nobis gratissimos, laytantes suscepimus: qui habita diferta per ipsos coram nobis tam sincere quam eleganter oratione, ex impositis ipsis legatione, inter cetera retulerunt, deliberatum esse pro sedione futura tractandum de sufficienti habilitamento facere synodi Basiliensis, & de continuatione ejusdem: quæ omnia nedum honestia, imo veritas divina esse confitimus, & repulsi penitus turbationibus, & animi nostri prosoelitis, consolati fuimus, & refecti gaudio singulari, reddentes, in primis gratias domino Deo nostro, cum ipsa facta ipsorum ita congregata existant, ut nullum convenientius prudentius excogitari possit, quo navita Petri sese ab extremis horrendisque fluctibus jam undique insultantibus tueri, neque hæreticis commodius deprimi, mores Christianorum in prælatisius reformari, aut res universæ orthodoxæ fidei pollint in melius commutari. Monque præterea vestrorum recommendationes nostras ad dominum nostrum summum pontificem dedimus, suæque sanctitati res ipsius concilii communis fecimus: quos etiam ambassiatores nostri solemnes super ea intentione & vehiglio subsequenter, certificatores vaccinatis vestras, quod quemadmodum piissimum eum sanctitatem regnorum nostrorum, personamque regnum usque ad effusionem sanguinis & mortis passionem obtulimus, ita tuque, Deo cooperante, ex intentione invicta, quod ad vixerimus, reperiemur, & sic non offerimus ipsi sanctæ sancta Dei, significantes patentibus vestris, quod ipso fesio sanctæ Catharinæ virginis proxime pretermittit hic Mediolani in domicilio sancti Ambrosii, hujusmodi solemnes imitando vestigia, regium diadema assumpsimus, auctore domino Jesu Christo, cum solemnitate & celebritate semper digna memoria, & in rebus fecundis illius gratia feliciter speraimur, accincti spiritumia instante ad conventionem cum filio nostro carissimo duce Mediolani in Placentia pro ipsa transitus nostri Romam celebrandam, prout vobis antiquiori ibidem conclusum fuerit illico deferipsimus. In fingulis autem ipsorum, per oratores vestros petita sunt, ita nos apud sanctitatem domini nostri, dum fecum fuerimus, prout in brevi speramus, & illos quotiscumque & ubiumque pure & fideliter exhibebimus, quod sanctæ mater ecclesia, quam devote venerantur, & semper venerabimur, in nobis fecitur intergrumum adoratum & filium, & ad solacium, quod eandem repræsentat ecclesiam, desideriorem & utinemum protestemur. Oblerantes ter paternitates vestras in visceribus Jesu Christi, ut in hoc sancto velitis perseverare propositio. Et si qui æmulorum Dei & Christianismi impune debachantium forsitan ad prorasilionem ipsa dissolutionem ipsius concilii conventuræ intendere, illos velitis tanquam membra putrida puncidere, ne corpus inficiant: ad hoc quoque foleritis ipsum concilium omnibus solidetur, & accurarissime foveatur. Nam ex ejus dissolutione aut indueita, quas Deus avertat, non videmus nisi certissimam Dei in totalem interitum & conditionem pessimam ruitum; quibus omnibus per hoc sacrum concilium, quod Deus hoc tempore tribulationis ab alto condiit, & in quo omnia virtuosa remedia ipsi Christianorum ad extirpandas hæreses, repellendaque vitia, & omnes rugas ecclesiæ abstergendas ipsumque conflitit, & fonovivo ecclesiæ ad quod etiam, Deo dante cito & feliciter reverti speramus, deliderio magno incensi, ut fenti & Conciliarum concilio vitiosus gregem domini cum antea mifere dispersum in unius pastoris obedientiam convenire, ita in præsenti Basiliensi concilio ipsius unici gregis reformationem videre possimus: oramus ut nobis velit concedere Rex æternus.

Datum Mediolani die 13. mensis Decembris, regnorum nostrorum anno Hungariæ 45. Romano 11. & Bohemiæ 12.

Ad mandatum domini regis Gaspar Stick.

LXIX.

Litera regia ad papam super facto eodem.

BEATISSIME pater & domine reverendissime, hodie receptimus bullam vestræ sanctitatis de manibus E. V. sanctitatis, nonetiamtem nobis diffolutionem facti Basiliensis concilii, quam eadem sanctitas fecit per fasi bulla hinciude publicari: de qua quidem te nobis nedum terribili, sed insuffa nimium, nodum amarissime pertubari, mortemque vehementissimis stupefecit: tumus, quanto aperte videmus, calamitates innumeras, diferiminofa pericula atque feandala toti Christianismo exinde fuceesfura, & fidem catholicam per hoc indubie fundamentaliter enervari. Et quamvis piissima & infanda mala quæ ipsio deliberationi poliunt, ex diffolutione tali secutura sint, tamen nos, secensi adeo quam geminus ad reliquiorum fidei, & affectu filiali, quem habemus ad vestram sanctitatem, ad sanctissimum quoque debito nobis ac ecclesiæ nobis tamquam Romanorum regi advocato & defensori ecclesiæ incumbit, pirmittimus vestræ sanctitati hic incita ecclesia avilimenta, & repentine quidem ac festinantissime; quamvis arduitas & magnitudo rei ipsius oratoris millionem propere morum parti non sinat, ipsius quoque sanctitatem vestrum cuiusdam esse potesti pericula in quo ecclesia Dei cuiusra est, & concilium diffolvatur: quod absit: fidelem sanctitas vestra in eis avilimentis præsitis mentem nostram super rationibus quæ vestram sanctitatem ad hujusmodi diffolutionis materiam permoverunt; quæ utinam tantum facerent in hac Christianorum extremitate, quantum sine fructu prolongant. Rogatus, obsecratus, ac affectu magni quo politiones requirentes vestram sanctitatem in domino nostro Jesu Christo, ut quæ ipsa ex agitur, quæstiones, pesatam totius Christianæ religionis subvertione, mox remediare diguemini, scribere & mandare reverendissimo præsidenti & facro concilio, ut nullatenus diffolvatur, sed in nomine Spiritus sancti, in quo congregati sunt, incepta feliciter perficiant. Et si quæ vestra sanctitas in constitutionibus scripsisti seu nuntiaverit, illis, respectibus prærnissis ipsis penitentia, prorsinus revocet, eidemque concilio favores & omnes promotiones impendant, ut necessitas summa requirit. Avilia vestra esse debet eadem sanctitas, quod nihil hoc celeriter fiat, ecclesia Dei in deterrimas conditiones prolapsura est, potissime in Germania partibus, quæ jam, proh dolor, indubisofo vacillant diferimine. In quo profecto sanctitas vestra, quæ hucusque tamquam innocens fine macula tenta est, non modica (quod dolenter dicebamus) suspicionis nomo fobjacebit. Quam quidem remedia faciari vestra sanctitas tollere velit, & hanc adhortationem nostram, ad quam nos extrema unitio, quam ecclesia Dei modo expectat, ac continentia nostra, ac filialis erga sanctitatem vestram pater affectus, paterne & benigne suscipere, & fic providere ut pere dominicus non tam miseræ dispergatur, sed boni pastoris regimine ad ejusdem & sacrolanctæ Romanæ ecclesiæ obedientiam, cum tempus adhæ gratiæ, felicitercondoratur. Perlonam vestræ sanctitatis ac tamquam innocuum obtemperat altissimus feliciter & longeve regiminii ecclesiæ.

Datum Platentiæ die 9. mensis Januarii, regnorum nostrorum anno Hungariæ, &c. 45. Romanorum 12. & Bohemiæ 12.

LXX.

AVISAMENTA AD DOMINUM summum pontificem transmissa ex parte domini Romanorum, &c. regis, super facto Basiliensis concilii.

PRIMO, quemadmodum vestra sanctitas in bulla nobis transmissa notificat nobis, præ-

mo diffolutionem facti Basiliensis concilii, &c. ita perfecto diligenter tenore ejusdem, non vividemus aliam penitus tantam diffolutionis, propter quam fiat, contineri, nisi propter redictionem Græcorum ad ritum Romanæ accultorialis ecclesiæ. Et quemadmodum eadem sanctitas nos rogat, ut à aliqua avifamenta excogitarati fumus, ad pacem idelicem, religionis Christianæ, ac statum & honorem ecclesiæ sanctæ, quæ sanctitas vestra velimus exponere, &c. ita requisitione vestræ sanctitatis promotæ & indudi, etiam devotioni sincera quam ad bonum ecclesiæ & statum universæ reipublicæ Christianæ geimus, rubore deposito, & confidenter dicimus, quod hæc cauta Græcorum nullatenus fuisset procerbad diffolutionem ipsius facri concilii, quamvis hæc esset res sancta, & multum optabilis, ipsos Græcos reducter vivere; nec præcuncipiendum est hoc temporis ad illa intendere. Sed non poterit nos debeiti ipsa reducto, quæ tot centenis annorum fic perfiriti, & dubiosa quidem ab ipsis tam arduis, quæ subverfionem totius nostræ fidei tangunt, quoquo modo proponi, quia utique res illa morum parti non pertet, quæ hucusque tamtempore perderavit fine lasione Romanæ ecclesiæ, cum a Græcis & fuis concredentibus hucusque Christianismo nihil violenti pertulerit. Sed illæ res videntur nobis debere illico ad mansus recipi, tamquam magis bonæ & arduæ, quæ facere possunt ad extirpationem hæresum, quæ hodie tanta enormia mala in populo fidelis parant, nec cessant, sed igne & gladio trucidant, non parcentes sexui nec ætati. Nam quam enim cito ecclesiæ ille pereris, Græcos ritus nostro conformari velle, videntes nos in tanta strage, diffentione, & deformitate morum & vitiorum, ac ad ipsorum aliquam conversionem adhiberi, fed de die in diem nos in viliora & magis inordinata corrutre, & ritum nostrum ad obedientiam Christianismum quasi penitus extingui dicent ipsi aperte.

Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum.

Sed si nos videant esse compositos & reformatos & intentiones extirpationem hæresum & pacem fidelium, profecto indubii *fumus*, quod fe dedicent. Sed hoc iterum per alios & alios modos, Deo dante, faciles & bene convenientes, prout a nobis enucleatius & clarius informabitur sanctitas vestra. Secundo facrum Basiliense concilium milis nobis certas literas, Bohemis Hussitisque ferunt, ut, relique ad Basiliense pro reductione ipsorum vocantes, quas illico eisdem transmisimus, adjunctis nobis opportunis & adhortatoriis literis, tenorem literarum facri concilii continentibus. Super quibus Pragenses, qui inter eos potiores funt, in Praga diaetam *, prout in copia hic annexa transmittitur, ita edifcere poterit: & ut nos aliunde informamur, spertatur omnino de comparatione ipsorum coram concilio, & variationes retum multo magis ad hoc ftringuunt, quanto jam in regno Hungariæ conflicti funt, & magnam partem fui exercitui, enuchtium & pedestrium, ac inftrumentorum & currorum, sualiante domino, perdiderunt, & etiam perfidiffimum filium nostrum ducem Austriæ, ætate præcepitia in Moravia potente de campo deseruit, & in fugam converti, ac novissime in ducatu Austriæ, notabiliter funt profterati. Insuper etiam, quia ipsum concilium ipsis magnum

Quod impotentia in ecclesia ipsa illa, quæ dominam reformarium nitnam, Romanis ad temporalia.

terroremque inducit, cum audiunt illud ad exhiptionem hæresium esse profectum congregatum, quibus comparentibus, ipseraemus ipsos per facium concilium ita informati, quod contenti recederent, & hæc pessis, Deo dante, cessaret: nec intentio concilii de nostra unquam fuit, neque est, ut super articulis ipsorum primo dannatis debuat fieri disputatio, prout tangit sanctitas vestra, sed solum informatio ab infrectibus per sacras scripturas, ut se erare conosscant, & resipiscant, prout dominus noster papa Martinus prædecessor vester nobis & regi Poloniæ in plurimis suis bullis facienda impossuit & perscriptit. Et in casu quo nihil perficeret, tamen videns factum concilium ipsorum pertinacium, hæresiarum ad eorum suppeditanem intenderet, & super his ex omnibus regnorum finibus provideret, quantum hoc onus falis eli importabile Alemannis. Insuper quia locus Basilienses præfatis Hussitis est deputatus, & factum concilium nosque facuritatem illuc conducendi illis plene obtulimus, & per literas nostras affirmativas: quid dicent ipsi hæretici, sentientes diffolutionem concilii, nisi quod nos fugiamus eos, & ecclesiam contra eorum rationes quodammodo succubuisse? & sic confortabunt fosos, & fideles populos, ad quos jam, ut audivimus, errores fuos & articulos cum infortunibus facrarum scripturarum mileruint, mortali contagione inficient, in quo cunctus populus ipsum Deum defivit: nec illud C tantum morum perferre quomodolibet poterit, quanta esset hujusmodi protractio concilii: quia xevera in tanto tempore & ipsi quasi totum Germaniam possent sortipere, prout circumquaque in magna parte de facto fecerunt, nec resistentia aliqua pataretur, nec parari poset, propter diffolutionem ipsius concilii, uti claret. Tertio, quia absque hæresiarum, facrum concilium pro reformatione morum in populo catholico & etiam fatra ecclesiastico congregatum fore, cry. modo & diffolutum manset concilium revera timendum est quod laici, qui multimode contra clericos debachantur, captant occasionem irruendi contra ipsos, dicentes in congregandis & diffolvendis concilii D fine fructu illusiones fieri, prout prius etiam factum est, prout manifeste clamant, quod non expectant nisi finem hujus concilii. Et ut principium hujus mali offendamus: Ecce civitas metropolitana Magdeburgensis, exquisito ipso archiepiscopo atque clero, jam per terras ipsius ecclesiæ in fortitudine eorum diffidantium more divagatur, quibus in fubsidio funt quasi omnes civitates Saxoniæ maritimæ & majorem (ut timendum est) habebunt fequelam, & non cesserima fiet prorsilio. Insuper, ut avitamur, Pastavienfis civitas feu episcopo rebellavit, & feparat ad expugnandum castra fua. Demum civitas Bambergensis, quæ propter mutationem quam fecit contra hæreticos ex indulto nobis per clerum infelicitatem, in magna est vacillatione. Et quia prædicta loca omnia Bohemiæ funt vicina, timendum est quod per diffolutionem concilii, quod pro fopiendis talibus nunciis fuat transitus, illa loca talia cum hæreticis in ipsum fubsidii partia reqiirent, quæ nullis vel faltem gravissimis sumis recuperanda laboribus. Quarto, quamvis multi principes, nobiles, & civitates circumquaque Bohemiam, poli reptum exercitus cum hæreticis sengus inierunt, tamen major pars adhuc contra eos se follentat, timendum ipsum, fusam tandem in ipsa concilia

A Pro liberatione fua: ad quos dictum concilium & nos dudum pro eo nuntiavi. Qui videntes concilium debere diffolvi, tantaliter se averunt, & treugas etiam inient ad redimendas vexationes, & quid in longum fequetur, nisi illus prurivatis adhæsio? Quinto quemadmodum ipsum facrum concilium pro componenda pace inter extera congregatum existit, & jam inter quamplures regios principes & alios fine prejudimenta & initia fatta ad dandum modos pacis, ita, ipsi audientes diffolutionem concilii, convertent se ad gladium, & erit error multimus pejor priore: nec posset exit aptitudo id faciendi, cum principes fuerint exhausti, tenue per clades, cadde & fanguinis effusionem defectus, & in periculum innumerabilium animarum & corporum, quæ infra has prorogationes & induciasi, prout dolor! contingit: & etiam multas provisiones, quæ in eodem concilio pro republica Christiana fieri possent, & innumera proventienti scandala, in destructionem totius religionis Christianæ vergentia, quæ vestra sanctitas clarius quam possunt describi prospicere valet. Idcirco non petimus, invocamus, & quanto efficacius possumus, requirimus vestram sanctitatem, quatenus eadem vestra sanctitas inconsiderati ad praefatum dominum prudentiem & factum concilium scribat & mittat, et nullatenus diffolvatur, sed in nomine domini, in quo congregati funt, incepta feliciter perficiant. Et si quæ vestra sanctitas in contrarium scripsitset, seu mutuaverit, illa protinus revocet & annullet. Avisando vestram sanctitatem, quod, nisi hoc fiat, hæreses illæ armatæ multimode augebuntur, & ecclesiam Dei infumis in pollicitum conditiones ruitura est; quibus postmodum nulla potentia, nullo consilio, nullave arte seu ingenio succurri poterit. Et vestra tamen hi, qui vestræ sanctitati, facrum concilium pro reformatione morum in populo catholico & etiam fatra ecclesiastico congregatum fore, cry. modo & diffolutum manset concilium revera timendum est quod laici, qui multimode contra clericos debachantur, captant occasionem irruendi contra ipsos, dicentes in congregandis & diffolvendis concilii fine fructu illusiones fieri, prout prius etiam factum est, prout manifeste clamant, quod non expectant nisi finem hujus concilii. Et ut principium hujus mali offendamus: Ecce civitas metropolitana Magdeburgensis, exquisito ipso archiepiscopo atque clero, jam per terras ipsius ecclesiæ in fortitudine eorum diffidantium more divagatur, quibus in fubsidio funt quasi omnes civitates Saxoniæ maritimæ & majorem (ut timendum est) habebunt fequelam, & non cesserima fiet prorsilio. Insuper, ut avitamur, Pastavienfis civitas feu episcopo rebellavit, & feparat ad expugnandum castra fua. Demum civitas Bambergensis, quæ propter mutationem quam fecit contra hæreticos ex indulto nobis per clerum infelicitatem, in magna est vacillatione. Et quia prædicta loca omnia Bohemiæ funt vicina, timendum est quod per diffolutionem concilii, quod pro fopiendis talibus nunciis fuat transitus, illa loca talia cum hæreticis in ipsum fubsidii partia requirent, quæ nullis vel faltem gravissimis sumis recuperanda laboribus. Quarto, quamvis multi principes, nobiles, & civitates circumquaque Bohemiam, poli reptum exercitus cum hæreticis sengus inierunt, tamen major pars adhuc contra eos se follentat, timendum ipsum, fusam tandem in ipsa concilia

posset, fettinantes & cito demandet illud exqui, prout est incepum, quia res illæ quæ ad sanguinem pertinent, nullatenus volunt moram, nisi cum diffendio totius Christianitatis. Et si vestra sanctitas posset voluerit perfenaliter interesse super facto Graecorum, seu alia quæ non requirunt tantam festinantiam, poterit congregare aliud concilium, quod fiet cum gratiarum & sanctitate, quamvis quam nunc hinc mora tolerari posset: nam, illo diffolutio, nefcimus si per annum cum dimidio aliqui congregari possent, prout alias ordinatum fuerat in Parma conflitutis clare dixit eadem majestas, tales res concilium tangentes ibidem quasi desperabitur omni posse, ut res illæ bene cedant: verumtamen rogat, petit & obtestat eandem sanctitatem Sanctorum Reverente & dominus Jesu Christi, quatenus eadem limitationes & modificationes capitulorum in bulla expressorum, defendendo illud concilium ad laudem Dei, ad falutem fua fanctæ ecclesiæ, digoscat simplicter & indifinitie manutenere & fovere, ut super articulis & rebus, pro quibus congregatum est, procedat illico juxta formas & modos in retro generalibus concilijs tentos. Quod si eadem sanctitas faceret, ut pretat eadem majestas providebit indubia falubertime honoris & dignitatibus fuis, & extolleruat ad æthera, & fub ejus regimine ejusque prudidia in ecclesia Dei, nunc unitique incepum, tam bona fermanta fiant, feliicet reductio hæreticorum, atque hæresium extirpatio, quæ in foribus est, & fine generali concilio nullatenus fieri potuit, & alia bona innumera: habebitque majestatem regiam devotam semper & obedientem filium in omnibus fanctæ sanctitati, quemadmodum & ecclesia Dei condum: nam profecto si id non fiet, prout eadem majestas ipsius scripsit & dixit ac protestata est, indubitabilis scandala existe, proh dolor! fient eversione, quæ regnantur summopere fanctitati fua de paterna affectione & clemenati obtatione fanctitatis fuæ erga majestatem eandem Q quemadmodum ipsa fedulola para contentus est quoniam majestas fua ⁺ quia dominus archiepiscopus Ebredunensis conclusit cum reverenti & filiali diffidia ipsius majestatis deputatus per fanctitatem dominii nostri sed facta illusione qui fuerat in Basilea. Idem dominus noster vult habere literas a domino Romanorum rege scriptas cum figillo majestatis & fubscriptione proprim manus fuæ: quod si illi non consentient, & poftea in aliquo contrafecerint, idem dominus res promittit & jurat fub fide regia profequi eos, tamquam homines turbatores pacis & quietis ecclesiæ & totius religionis Christianæ, ad simplicem requisitionem ipsius domini nostri, fieut ipse per jaramentum est obligatus: R & adhærebit fuæ fanctitati tam in concilio per eandem fanctitatem celebrando, quam alibi. Item quod idem dominus Ebredunensis sæfe prefatum dominum regem affectare licecdere ad urbem Romanam, & prædictum dominum vistare, quem semper principia extirare dilexit: & speraat quod per communicationem ipsorum admiscem multo potierent fieri congruentia concordia fidem ipsorum de ecclesiam & totam Christianitatem. Item dominus noster contentatur de acceffu fuo, cum ipsius a tempore concilii Constantiensis, quo-tempo vis eum, semper fuerit magna affectione & affectione profectus, dummodo ejus adventus pacificus sit, id est cum illis de domo fua tantum,

* f. pugnatum ⁺ f. pugnatum

Magdeburgensis civitas fecit illusionem.

Sed ejus ipsius fuerit.

tum, ut alias tactum fuit: & certificatus de A tempore adventus fui, mittere obviam tibi ipsum ad confortia terratum cofilem duos ex reverendissimis dominis cardinalibus & aliis prelatos & clericos ad ipsum affectandum honestisse, & ipsum festose conducere, & tenebit, per Dei gratiam, & remittet cum honore, pace & benedictione domini nostri Jesu Christi, & sanctorum apostolorum ejus Petri & Pauli, ac fra. Et si voluerit in comitiva sua habere de gentibus armigeris præfati domini nostri, tam in veniendo quam in reventendo; & si petierit quod dicta gentes faciant ad reverentiam prædictæ materiæ, contentatur dominus noster, quod fiat hoc declaratum, quod antequam intres terras ecclesiæ, profitabit juramentum, B quod de jure præstare tenebitur antequam intrares Italiam, juxta formam Clementinæ.

Item ad effendendum existentiam, sanctorum & benevolentiam erga pecunam domini regis, confidentia magnitudinis expensis habitis per fortunam dominum regem, dominus est paratus subvenire eidem domino regi, pecuniam intraverit terras ecclesiæ, & cum illa paternali caritate amplectit, qua pater bonus filium optimum complectit dicet, prout per oratores fuit alias oblatum fuit: Et super hoc dominus noster paratus est deputare aliquos, qui habeant tractare cum deputandis per dominum regem: & infallenter fieret quod erunt in bona concordia cum Dei adjutorio.

LXXII.

LITERA REGIS DE CONCORDIA cum papa, lata die 3. Maii, anno domini MCCCCXXXII.

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex, reverendissimis in Christo patribus ac venerabilibus dominis sacrosanctæ generali Basileensi synodo, in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentantibus, amicis nostris carissimis, ac grate & sincere nobis dilectis.

R. Reverendissimi in Christo patres & domini ac venerabiles & egregii, sinsere gratæque dilecti, ad requisitionem vestram infantiam vestrarum paternitatum, ut ad factum concilium non quantocius transferemus, latis conflavimus operas nostras sæpe fludium, ut consilisis vestris nos conformare possemus, quemadmodum profecto ipsi concilio & vobis pregendis per præfentium nostrarum non modicum commodi eventurum speravimus. Sicque res nostras aperavimus, ut sive per terram sive per mare disponeremus accedere, omnibus periculis & difcrimibus spreviperis. Verumtamen, approbante dominio summo pontifice, facto concilio, ad perfuasionem nonnullorum nostrarum virorum, & etiam oratorum nostrorum, & imperii fueri principum electorum, qui nobis hujusmodi hallus exhibebant, nobilique recessum nostrum fiun imperialibus insolitis prædictis diffuadebant, eum sanctissimæ fua remanimus concordes in decisus justis & honestis. Sicque per sorum illum mortem Apostis cum sanctitate fua in Viterbio conflumemus, tamque medium Jonii vel prius in urbe Vetrumanae sanctitatis fua ceremoniarum, præfabitudque & longevabimus cui illa juramenta quæ nobis prædeprelicuerit Romani pontificibus prælitterunt. Illudque adjecimus, quod ipsum manuscriptum, quantumcum Deo poterimus: quoniam nos ofequaque ad alia obligari non permitimus, nec permitemus. Et hæc vestra paternitatibus idcirco defcribimus, ut si aliquis hanc concordiam fistere intrant, forsitan interpetrari velles, illud a vestris paternitatibus non credatur: quoniam hæc concordia nostri respectibus fiba est, diffpolitique fumus semper ipsi concilio justa bullum per nos tradiam, in proficuitorne illorum pro quibus ipsa synodus est congregata, plenarie favere, & constantes adhærere. Certificatus vos, quod nisi sanctissimæ fua sæpe dictum concilium approbaffet, indubia sine mortis ronsis, quam propter hoc ipsius concilii tanto tempore præterminissus, ad propria redisfemus: quemadmodum de his omnibus illustris principes & legatorum nostrorum Vellielimus vestras paternitates poterit claius informare, cui in dicendis vellitis credere tamquam nobis.

Datum Senis die decimoquinto mensis Aprilis regnorum nostrorum anno Hungariæ, &c. quadragesimo octavo, Romanorum vigesimotertio, & Bohemiæ decimoterti.

LXXIII.

Reverendissimis, reverendis ac venerabilibus in Christo patribus & dominis sacrosanctæ generalis synodi Basileensis, &c. Sigismundus Dei gratia Romanorum imperator semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, &c. rex.

R. Reverendissimi, reverendique patres, amici carissimi, ac venerabiles & egregii, devoti sincere gratæque dilecti, ambiens quod paternitatures vestræ super controversia sessionis inter illustres archipriniipes facri Romani imperii electores & ducem Burgundiæ ordinem provisionem fecerint, quæ per ambasiatores utrinque partis ambasiatorio nomine gratificata fit, de vestrarum paternitatum solertia & D de ipsorum ambasiatorum indubia confidiscpemque firmam affumentes, quod hujusmodi provisio ilellio & ipsius facri Romani imperii ac ipsorum archipriniipum honori expedit, fiemus admodum gavisi. Sed intellecto ad perfecus, quod quidam procuratores illustris Ericiduciis Lauwenburgensis, qui se nominat Stoudnie dicent, ac ipsius facri imperii electorum & archimarscallum, hujusmodi provisionis omcatione & de loco illustri Friderico duci Saxoniæ, facri Romani imperii archimarscallo, Lantgravio Thuringiæ, ac marchioni Misnensi, & ambasiatoribus ejus debito intromittenti, seque intromittere in eodem: fatis illud nobis visum est alienum. Et quia genitorem prefati Friderici, ac deinde ipsum Friderici de opido ducatus Saxoniæ ac jure eligendi Romanorum principum, ac etiam ipsi archimarscallatus officio investivimus, cujus investituræ vigore, ipsimum genitor, ac deinde Friderici natus ejus, possessionem principatus Saxoniæ nactisfuit, & deinde per illustres facri Romani imperii electores ad jus & exercitium dignitatis & officii principis electoris & archimarscalli similiter receptis fuit & admissis: non immerito manifimus admirati de supradicti decisi Erici, quinimmo fiorum ambasiatorum parsimpiissime, ac quod possessionem juris, & dignitatis, apud alium

alium constitutorum ante eventum judiciaiis arbitrii violenter invadere presumperant. Licet itaque credamus vestras paternitates nostros & imperii nostri principes vestra dispositissima domo, quantum ad sessionem, incessum, vel aliam exhibitionis reverentiam non aliter honorare, quam a nobis & imperii nostri principibus honorantur, sicut & nos ecclesiasticos prælatos fecundum gradus ecclesiasiticum dignitatem in nobis esse cupimus: nos tamen in posterum oriatur discordiarum materia, premissa, quamvis undique notoria, vestras paternitatibus diuinius intimanda, quatenus prælibata, Friderico & ejus oratoribus honorem archipriniipis & electoris juxta vestræ provisionis nostra imponendam exhibere velitis, posset nos, imperii nostri principes & universi proceres sibi impendant. In quo nobis vestræ paternitates facient complacentiam multum gratam.

Datum Ulmæ Constantiensis diœcesis, die 19. Julii, regnorum nostrorum anno Hungariæ, 48. &c.

LXXIV.

EPISTOLA IMPERATORIS ROMANORUM, qua concilium certius facit de vitiosa Bohemorum adversus Taboritas.

Reverendissimis ac venerabilibus in Christo patribus ac dominis, sacrosanctæ generali synodo Basileensi, in Spiritu sancto legitime congregatæ, ecclesiam universalem repræsentantes, amicis nostris carissimis, ac grate & sincere nobis dilectis, Sigismundus Dei gratia Romanorum imperator semper Augustus, &c. ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex.

R. Reverendissimi in Christo patres & domini amici carissimi & reverendi, grate sincere quedilecti, hodie hora Vesperarum conflituerunt ad nos nuntii, qui in tribus dictum & citius de Bohemia voluerisfiue appellationem, afferentes nobis jucundissima & felicissima nova de victoria nostrorum, & conflictu Taboritarum, & illorum qui alias in obsidione civitatis Pilsnensis erant: qui per Dei gratiam, & quo omnia procedit victoria, in planitie inter civitatem Gersen & monasterium Sbrasiff fortis bello cum modico damno nostrorum victoriose prostrati sunt: quarum literarum aliquas originales vestris reverendissimis paternitatibus mittimus præsentibus inclusas. Et hæc, reverendissimi patres, volumus vestris paternitatibus pro singularissimo gaudio conflis fidelibus optatissimo nuntiare, rogantes conditinne, quatenus altissimo domino Jesu Christo infinitas agentes gratias, cum processionibus & aliis solemnitatibus, ad bonum & felicem progressum tam felicis principii, imo veritus medii, omni opera atque cura vigilare velitis, quoniam & nos fimiliter de agendis illi præterministrare, Et quæcumque in futurum habuerimus, vestris paternitatibus die noctique intimate curabimus.

Datum Ulmæ die 3. Junii.

LXXV.

EPISTOLA IMPERATORIS ROMANORUM ad concilium.

R. Reverendissimi, reverendique in Christo patres & domini, ac venerabiles & egregii, sincere gratæque dilecti, confirmat continuo Deus noster magnum misericordiam filium fuper nos in felicitproficuitone rerum Bohemiæ, quæ, Christo disponente, qui cuncta gubernat, in ejus conlidcrabilitate diligantur. Scribunt enim nobis illi oratores nostri, quos in proxima diœta Pragensi habituum, quemodo omnes Bohemi in unum consortium unanime voluntatem tradfi funt in materia articulorum fidei: & quod super religiosis ad vos vestræ Ratisponam missuri sunt in fcfto assumptionis Virginis gloriosæ: Talisque datur spes, ut nil melius poffit speperadsi.. Quarum literarum copias de Bohemico in Latinum transferiatas vestræ paternitatibus mittimus præsentibus interclusas. Verum, reverendissimi patres, quia ipsi Bohemi multa affectare videntur in hujusmodi diæta Ratisponensi præfentiam venerabilis Constantiensis episcopi, etiam auditoris & magistri Martini, & aliorum qui tractatibus ipsorum prius adfuerunt, nos opinioni eorum & desiderisit concurrentes, illud nobum utile, verum etiam pro bona conclusione & salubri conformatione omnium tractatorum * necessariorum abhinatores, ac intentiis, vos attentiisime adhortamur, quatenus paternitates vestræ velitis dare ordinem ut præfati patres & amplisti in hujusmodi diæta omnino interfint. Esi ei etiam aliqui alii fuperadendi facrient; & illud excollimus atque laudamus, ut & deficiatis ipsorum Bohemorum satisfiat, & ipsi patres nobis & nos in mutuis peragendis possimus affiliere atque consulere; Hæc itaque, reverendissimi patres, vobis pro consolatione fiatuimus scribere, ut nil nos latent de his quæ ad notitiam * vestram in tantis rebus ejus desiderantur: Et quidquid in prosperis temporis habuerimus, vestris paternitatibus significabimus; exoranies altissimum, ut succedant tali, quæ vestris paternitatibus cum immensa jucunditate significare possimus.

Datum Ulmæ Constantiensis diœcesis, die 23. Julii regnorum, &c.

LXXVI.

LITERA DOMINI REGIS ROMANORUM patres, per quam promittit incessesse adhærere concilio, lata in congregatione generali die Lunæ decimosexta Januarii, anno MCCCCXXXIII.

In nomine Patris & individua Trinitatis. Amen.

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex, semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex, ad perpetuam rei memoriam.

NOmen facimus tenere præfentium universis, quod cum inter alias orbis principatus facrum Romanum imperium divinitus institutum obtineat principatum, cui Deo authore præsidemus, & illidus pofcimus sollicitudine, ut ea quæ concernunt religiosam Christianam & bonum ecclesiæ sanctæ Dei, quorum advocatus & protector ex officio nobis incumbenti

benti fumus & esse debemus, procuraretque ha-
beamus stabilitatem & felicem progressum con-
cundem; faxit eum ex sacrorum generali-
Constantiensis & Senensis concilionum decreti
constitutione fulcepta, & felicia recordationis
Martini papae V. & deinde sanctissimi domini
Eugenii papae IV. successoris immediati auctori-
tativa approbatione factum Basileense concili-
lium institutum fuerit, roboratque & authorita-
tem sumpsisse, & progressum habeat, & suc-
cessive idem factum concilium Basileense, & C
Romanos patres in eodem existentes, & illud
celebrantes, cum infinitis sacrisque requisitis
ut tamquam advocatus ecclesiae sanctae Dei &
defensor, protectionem ipsius in nobis assume-
remus, prout ad nos pertinere dignoscimus; D
quod perlonaliter exequi non valeantes, * vo-
cati, invitati primo per dominum Martinum
& ipso sublato, per dominum Eugenium,
summos pontifices praedictos transire ad Ita-
liam, prout transivimus: & propterea loco
nostri, protectionem in nobis affumendo, pro-
ut tenebamur, in eodem loco concilio protec-
tionem dimiserimus illustrem principem Wilhel-
mum comitem Palatinum Rheni & ducem Ba-
variae auxilium nullorum sufficiens, & ma-
nutque & institutionis cum plena auctoritate &
omnimoda potestate, prout in nostris luper
hoc confectis literis plenius continetur: Et
quia (ut percepimus) nonnulli vaniloquentes,
non recte sentientes, ipsum sacrum * perfua-
dere ac turbare per exquisitas viae * molien-
tes, ut de nostra parte intentata, tangentibus
neque ejusdem & voluntate, cunctis apparet
evidenter, ad confutationem iniqua perverte
loquentium, volentes reprehendere ad Sa-
Romanae ecclesiae cardinales, patriarchas, ar-
chiepiscopos & episcopos Dei amabiles, nec
non venerabiles abbates, prelatos, & omnes
alios in civitate orbis Basileensi congregatos,
& congregandos, sacrum generale concilium
facientes, illud celebrare intendentes, facro-
sanctamque universalem ecclesiam repraesentan-
tes, & eidem adhaerentes, & adhaerere volen-
tes, & quolcumque alios de eadem nostra in-
tentione & voluntate claros reddere & fecerunt,
ad ipsius facri concilii consentiendum firmiorem
& authorizationem, prout ad nos poteſt
quovis modo pertinere, animo deliberato ex
certa nostra scientia motuque proprio in ver-
bo nostro regio dicimus, ac tenore praesentium
attestamur, quod nos ab initio praefati facri
concilii Basileensis semper absque omni dubio
simplicitate atque pure eidem adhaesimus, ad-
haeremusque firmiter, & quamdiu duraverit,
& continuatum fuerit, adhaerebimus inconcus-
se; nec faciemus, neque fieri permittemus,
Deo auctore, quantum in nobis fuerit, quod
sic vel esse possit directe vel indirecte contra
ipsum facri concilii authoritatem & libertatem,
seu in praejudicium actorum in eodem vel a-
gendorum in futurum, quoad ea propter quae
ejusdem concilii & eriam congregationis, pre-
sentium sub nostre majestatis sigillo testimonio
literarum.

Datum Senis anno domini millesimo qua-
dringentesimo trigesimoseptimo, die 22. mens.
Novembris, regnorum nostrorum anno Han-
gariae, &c. 48. Romanorum 23. Bohemiae
anno 13.

Ad mandatum domini regis Petrus
Kelde canonicus.

LXXVII.

MANDATUM MISSUM SANCTISSIMO dominio nostro papae per serenissimum dominum regem Romanorum, per suos oratores, & publicum in consistorio publico die VII. Aprilis MCCCCXXXIII. domini papae Eugenii anno tertio, & in consistorio oratores imperatoris juramentum pape praestiterunt.

Sigismundus Dei gratia imperator Romanorum semper Augustus, ac Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, &c. rex.

NOn fecimus tenore praesentium universis, quod quamvis inter sanctissimum beatissimum dominum nostri papae Eugenii atque majestatem nostram fuerit semper & sit per Dei gratiam bona concordia & perfecta fraternitas animorum, nihilo minus quia per nonnos illiquando quamplurimis inconsulta hinc inde relati sunt, fieri plerique mortalium prompti sint ad iniuriam inter principes seminandam, & imprimendas suspiciones, quo nihil praecolusum esse poteſt: ne forte de claritate nostrum urbisque dubium, quod haeresique volvit, amplius perveretur, confidentes etiam ex nostra integra conjunctione bonos publicos fectorum, deliberavimus de proximo vifitare sanctissimum praefati dominii nostri & urbem Romam, pro fulciendaque imperialibus nostris concordia, & mutua interpretatione, tangentibus rempublicam Christianam, & pacem Italiae, pertractandis; quae ut perfectius & pleniius pertractari possint, ac ultimum ad fastidientem praefati dominii nostri papae Eugenii dilectos confiliarios & ambasiatores nostros magnificos Matthaeum comes Recomensis & Caspar Slick Nandersdorfsem, & Gaspareus Slick viceccanellarium nostrum & capitaneum terrae Egre, confiliarios, creantes, ordinantes, & facientes ipsos nostros praesentium ad nostrum te regia nostros veros & legitimos procuratores & factores & nuntios specciales, & quidquid melius esse poteſt, dicti quatenus ejusdem plenariam & omnimodam potestatem & plenam licentiam & facultatem exponendi fuit fanctitati pro nobis devotionem & reverentiam filialem, quam ad suam fanctitatem & Romanam ecclesiam sincero affectu gerimus: nec non petendi & impetrandi a fuo fanctitate honorem & gratiam consueto: offerendo quoque eidem fuae fanctitati fidelitatis & capitulationem seu generis juramentum, simil vel saeffere: & nihilo minus petendi a fua fanctitate nobis per manus fuas impendendam ultionem, conferationem, & Romani imperii diadema, ac promittendi quod illa, dum apud fanctitatem fuam fuerimus in propria persona, & opus fuerit, innovabimus: ac omnia & singula alia peragendi & concludendi, promittendi & spondendi, quae nostrae unionem, & caritatem & concordiam vitae, fanctitatem & fuam & majestatem nostram & superioritatem & dignitatis principis, qui super alios a dominio conflituit fumus, facere & observare possunt; ut etiam a fanctitate fua, & opus fuerit, obligationes quafcumque accipendi, & etteraque omnia faciendi, faciendi, & concludendi quae nos facere poſſemus, si personaliter adessemus: ratum & gratum habentes, & habere promittentes verbo nostro regio & quidquid per praefatos oratores & procuratores nostros actum, factum five gestum fuerit, ac si illud in perfecta propria fecissemus: volentes illa omnia nostris regiis literis, & figillis, si opus fuerit, denuo roborare praestitum fub nostrae majestatis figillo testimonio literarum.

Datum Senis anno domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio, die 16. mensis Martii, regnorum nostrorum anno Hungariae, &c. 46. Romanorum 23. Bohemiae vero 13.

LXXVIII.

SEQUITUR FORMA JURAMENTI facti in consistorio publico per dictos ambasiatores, cuilibet sanctissimorum & sacrae crucis cum reliquiis, & iisdem alias vice per Gaspareum Slick viceccanellarium regis Romanorum eum dominio nostro papae praestitae & acceptatae, & illud juramentum fuit scriptum in membranis cum duobus sigillis pendentibus recognitis esse dictorum oratorum.

NOs Matthe de Colloum comes Recomensis & capitaneus Nandersbeich, & Gaspar Slick viceccanellarius & capitaneus terrarum Egre, ambasiatores & procuratores invictissimi principis & domini Sigismundi Romanorum regis semper Augusti, ac Hungariae, Bohemiae, &c. regis gloriosissimi, ad sanctissimum & clementissimum dominum nostrum papae Eugenium quatenus dictus, recognoscimus tenore praesentium universis, quod nos de mandato & licentia praefati serenissimi domini nostri regis, ac potestate ad sufficientem mandato fuleiti fumus, quodque figillatum in manus ipsius sanctissimi domini nostri depositum, hodie dum tenore praesentis in consistorio apostolico generali in manus fuae sanctitatis juramentum praestitimus in forma quae est talis: Nos comes Matthe, & Gaspar Slick viceccanellarius, procuratores nominetque supra, promittimus, & tactis sacrosanctis evangeliis juramentum firmamus sanctitati praesentibus & ejusdem sanctae nomine hujusmodi juramentum accipienti, quod ipse serenissimus dominus rex Sigismundus ecclesiam & fidem catholicam & sedem sedis apostolicae sanctissimo reverenter, & etiam defendet, omnemque hostem, schisma & haereticos quoslibet, fautores, & receptatores, & defensores eorum exterminabit pro posse, ac nunquam cum Saraceno, Pagano, schismatico, seu alio quolibet communicabit catholice fidei non habente, aut cum aliquo alio praefato ecclesiae inimico vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto, unionem quamlibet, nunquam, aut conferderationem inibit: sed tam nostram, quam successorum nostrorum personas, honorem & statum manutenebit, & defendet ac conservabit contra omnem hominem, cujuscumque existentem praeeminentiae, dignitatis, aut status: eidem adjicientes juramento, quod eadem majestas manutenebit semper atque servabit privilegia omnia, quae per praedecessores suos reges ac imperatores Romanos praefatae Romanae ecclesiae aut aliis quibuslibet ecclesiis quocumque concessa tempore, & continentia cujuscumque, ipsaque omnia, & specialiter ac praecipue praesentia Ottonem quartum, Friderichem secundum, atque Rudolphum praedecessores ipsius praefatim super concessione, requisitione, advocatione, quitatione, ac libera dimissione terrarum & provinciarum Romanae ecclesiae ubilibet positarum, quarum etiam ambas nominatim expressit, sedi apostolicae Romanique pontifici subjectas sub quorumque tenore concessa, recognoscere, confirmabit, & ea certa fecundia innovabit, ac etiam de novo concedet, & terras ipsas atque provincias recognoscet ad jus & proprietatem ipsius ecclesiae plenissime pertinere, atque nihilo minus ex abundanti de novo ea ipsa dictae ecclesiae donabit: sub praedicto & obligatis juramento, quod ipsas vel aliquam ipsarum partem nullo unquam tempore sortabitur, sen, quantum in eo erit, permittet occupari: nec in eis aut aliqua parte ipsarum jura aliqua, poſſeſſiones, aut terminos habebit, seu quomodolibet poſſidebit: nec in eis etiam precaria, seu capitulis expiratione officium, aut jurisdictionem quamcumque per se vel alium exercebit: quodque, ut princeps catholicus sepe dictae ecclesiae advocatus atque defensor, ipsam juvabit, & conflitis & arduiis illi affiste opportunis, contra quofcumque inobedientes & rebelles existere, & precipue contra occupantes & turbantes terras praedictas, seu provincias, vel partem quamlibet earundem. Sub eodem juramento etiam * permittimus, quod tam ipsam Romanae, * Leg. nam quam aliae ecclesias, libertatem ecclesiastic. jurisdic. mens. II. & jura, prelatos & ministros ecclesiastarum ipsam ipse dominus rex manutenebit, conservabit ac defendet fuo posse: & quod ecclesiae Romanae vallatos omnes jubitanas nullatenus ostendet, devotos & fideles etiam in imperio conflitutos benigne tractabit, nec eos opprimet contra jus, aut, quantum in eo erit, per alium opprimi fustinebit, sed in suis potius juribus & jusiitiis conservabit. Sic cum Deus adjuvet, & tactis Dei evangeliis. Et in nos procuratores procuratorio nomine praefato recognoscimus, confirmamus, innovamus, confirmamus, & ea certa fecundia ipsum dominum tenorem qui superius continetur. Promittentes insuper, quod praefatus serenissimus dominus noster rex hoc quoque juramentum per nos (ut praemittitur) praestitum, in manus fuae sanctitatis vel legatorum, ejusdem sanctitatis, si illud permittere decreverit, personaliter innovabit, suas regias patentes literas & figilla confirata sub filo tradendo. In cujus rei testimonium figilla nostra propria praesentibus fuet apponita.

Datum Romae anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, die septimo mensis Aprilis.

LXXIX.

EPISTOLA SIGISMUNDI Imperatoris ad idem concilium.

Reverendissimis, reverendis ac magnificis in Christo patribus & dominis sacrosanctae generalis Basiliensis synodi, in Spiritu sancto legitime congregatae, universalem ecclesiam repraesentantibus, amicis nostris carissimis, ac grate & fideiter nobis dilectis.

REverendi patres, infinuatione literarum vestrarum, ac relatione illustris Friderici ducis Saxoniae facri nostri imperii archimarschalli, Langravii Turingiae, ac marchionis Misnensis, aliorumque plurimorum fidelium nostro-rum

LXXX.

EPISTOLA IMPERATORIS ROMANORUM ad concilium, qua petit causam, cujus cognitio ad se pertinebat, ad concilium appellatam & vocatam, remitti: aliquotis protestatur contra concilium.

Sigismundus Dei gratia Romanorum imperator semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex, nobis venerabili, venerabilibus, illustrissimis, magnificis, spectabilibus, generosis, nobilibus, prudentibus, & circumspectis, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, comitibus baronibus, militibus, principibus, consiliis baronibus, militibus, ac omnibus cæteris, ambasiatoribus, ac oratoribus, ac omnibus cæteris, singulis proceribus seu palatinatus, qui in nobis majestatis consilio in maxima capitia conflitueri effi.

NOTUM facimus, ac per præsentes notum fieri intimiscimus ac ultimatum statuimus, quam vobis omnibus & singulis fub debito fidelitatis injungimus, cuiuslis nostro lupestis imperio publicari jubemus, quod ad nostræ majestatis notitiam pervenit, qualiter illustrissimus Princus dux Luxenburgensis illustrissimum Fridericum Saxonie ducem, facri nobis imperii archimarschallum, Lantgrafium Thuringiæ, ac marchionem Mifnensem, coram facro Basileensi concilio super ducatu Saxonie & archimarschallatu prædictis, ac jure eligendi Romanum principem, trahere nititur in causam, pretendens principatum, officium & jus prædicta sibi tam hereditatis quam etiam attributionis per sacrum Romanum imperium. Et insuper, quod non super imperitionibus sibi proprissorum occasione contra prædictum Fridericum competentibus illustrium militum denegemus, querelas in publicum proferre minime vereatur. Per quorum alterum nostræ majestatis authoritati derogatur, per alterum autem honoris dignitate nostræ detrahitur. Nostram itaque decet solertiam in primis quædam imperii nostri jura fervare, quinimo juxta possibilitatem nostræ facultatis manutenere, prout ex debito firamenti fumus adstricti. Quod recte facere conspicimur, si causa ad *causam* imperii, *a* culminis pertinente, sub nostra jurisdictione conservemus. Cum itaque principatus officium ac jus supradicta a nobis & imperio nostro in feudum immediate defendant, ac feudum juris communis dispositionem, per non usum, nostram, Bystum & confuetudinem facri Romani imperii, feudalis contentio per dominum feudi ac pares curiæ terminandis fit, liquet hanc quæstionem, & qua prætendi poterit, ad nostrum & illustrium archipricipum nostrorum facri Romani imperii electorum pertinere tribunal. Ex quibus & aliis quibuslibet justitiæ nostrum fol licitudinem excusare. Et quidem meminimus, quod post per investiturem per non dudum in Friderico tunc marchione Mifnensem genitorem ipsius Friderici (de quo nunc agitur) jus ducatus, officio, & jure prædictis pratiole collatam, illustrium archipricipum electorum, inter ipsius Friderici affumptionem, ac in collegium & conformitatem suam aggregationem, exulum hujusmodi perpetuis mucurique consilisis biennio fere dispellerunt: tandem ipsum in collegium & fenatum suum acceptarunt, etiam Friderico pertinaciter renitente, ac fuccessionem & investituram similiter pretendente. Quamquam autem ipse A dux Etcus apud nos plurimum insisterit pro justitia sibi contra comitem Fridericum ministranda, foret quoque latis durum causam & contentionem tam perpetuo digestam consilio rursus in dubium revocare; quia tamen quæstio ipsa non erat in figura judicii terminata, nos eidem Etico semper ultroneos præbuimus justitiæ complementum ministrare legitime. Quod alter expedit majestatis, nisi prius nostræ curiæ arbitrio, respectu feudi memorati. Quos utique pares, legitime requisiti, promptis fumus more imperiali nostro intra fines Alemanniæ vocare, ubi de causis & quæstionibus principum Alemaniæ ex stylo imperii nostri nos convenit judicare. Ex quibus apette colligitur, nos B eidem Etico justitiæ complementum in prædictum minime denegasse. * Itaque & imprætentiarum non in hujusmodi causa prædemus justitiæ ministram, quinimo, Deo propitio, præbebimus semper in fuerum, quamdiu nos suo terreno imperio præesse voluerit. Quæ omnia & singula mentibus vestris firmiter incolari volumus, & in thesauro memoriæ vestræ reponi tenacius, & nihilo minus per organa vestra in omni orbe diffundi, quo hujusdem cuidis innotescere queat cautam hujusceroudi ad nostratem & parium nostræ curiæ, respectu ejusdem feudi, examen pertinere, nosque justitiam in ea nonquam denegasse; nec modo, postquam divina prædominante clementia solium Cæsareæ dignitatis conferendisque, futeris unquam temporibus denegabimus. De quo publice & fofemniter protestamur. Quam insuper protestationem facre Basileensi synodo intimare curabimus, ac requirere, quatenus cautam ipsam a fe penitus abdicet, & ad forum nostrum remittat, more, stylo, & consuetudine imperii nostri & parium curiæ nostræ terminandam. In hoc actu protestationis nostræ pretenter fuerunt venerabiles Guarherus archiepiscopus Maiuntinus, episcopus, Alexander Tridentinus, & Petrus Augustensis, episcopi, abbas Campidonensis, illustris Fridericus marchio Brandeburgicus ac Lusatiæ, Ludovicus comes de Wirtemberg, venerabilis Eberardus magister ordinis beatæ Mariæ Teutonicorum per Alemaniam & Italiam, Francisus Ruffo de Mellingenf. præceptor, Marquardus de Konigfel, & alii commendatores ordinis prædicti, Henricus de Fuffenburg, Wilhelmus feniar, Henricus & Wilielmus junior de Monteforti, Joannes de Nevvemburg, Eberardus de Kyreberg, comites, & maxima copia nobilium, militum, & cliencium, & ambasiatorum principum & civitatum facri imperii. In quorum omnium & singulorum fidem, robur, & evidens testimonium has nostras patentes literas fieri, & nostræ majestatis sigillo jussimus communiri.

Datum Ulmæ, Constantiensis diœcesis, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo quarto, & anno regnorum nostrorum Romani imperii electorum pertinent imperii. Et quinto in Super de expedite justitiæ nostrum fol licitudinem excusare. Et quidem meminimus, quod post per investiturem per non dudum in Friderico tunc marchione Mifnensem genitorem ipsius Friderici (de quo nunc agitur) jus ducatus, officio, & jure prædictis pratiole collatam, illustrium archipricipum electorum, inter ipsius Friderici affumptionem, ac in collegium & conformitatem suam aggregationem, exulum hujusmodi perpetuis mucurique consilisis biennio fere dispellerunt: tandem ipsum in collegium & fenatum suum acceptarunt, etiam Friderico pertinaciter renitente, ac fuccessionem & investituram similiter pretendente. Quamquam autem ipse A dux Etcus apud nos plurimum insisterit pro justitia sibi contra comitem Fridericum ministranda, foret quoque latis durum causam & contentionem tam perpetuo digestam consilio rursus in dubium revocare; quia tamen quæstio ipsa non erat in figura judicii terminata, nos eidem Etico semper ultroneos præbuimus justitiæ complementum ministrare legitime. Quod alter expedit majestatis, nisi prius nostræ curiæ arbitrio, respectu feudi memorati. Quos utique pares, legitime requisiti, promptis fumus more imperiali nostro intra fines Alemaniæ vocare, ubi de causis & quæstionibus principum Alemaniæ ex stylo imperii nostri nos convenit judicare. Ex quibus aperte colligitur, nos B eidem Etico justitiæ complementum in prædictum minime denegasse. * Itaque & imprætentiarum non in hujusmodi causa prædemus justitiæ ministram, quinimo, Deo propitio, præbebimus semper in fuerum, quamdiu nos suo terreno imperio præesse voluerit. Quæ omnia & singula mentibus vestris firmiter incolari volumus, & in thesauro memoriæ vestræ reponi tenacius, & nihilo minus per organa vestra in omni orbe diffundi, quo hujusdem cuidis innotescere queat cautam hujusceroudi ad nostratem & parium nostræ curiæ, respectu ejusdem feudi, examen pertinere, nosque justitiam in ea nonquam denegasse; nec modo, postquam divina prædominante clementia solium Cæsareæ dignitatis conferendisque, futeris unquam temporibus denegabimus. De quo publice & fofemniter protestamur. Quam insuper protestationem facre Basileensi synodo intimare curabimus, ac requirere, quatenus cautam ipsam a fe penitus abdicet, & ad forum nostrum remittat, more, stylo, & consuetudine imperii nostri & parium curiæ nostræ terminandam. In hoc actu protestationis nostræ pretenter fuerunt venerabiles Guarherus archiepiscopus Maiuntinus, episcopus, Alexander Tridentinus, & Petrus Augustensis, episcopi, abbas Campidonensis, illustris Fridericus marchio Brandeburgicus ac Lusatiæ, Ludovicus comes de Wirtemberg, venerabilis Eberardus magister ordinis beatæ Mariæ Teutonicorum per Alemaniam & Italiam, Francisus Ruffo de Mellingenf. præceptor, Marquardus de Konigfel, & alii commendatores ordinis prædicti, Henricus de Fuffenburg, Wilhelmus feniar, Henricus & Wilielmus junior de Monteforti, Joannes de Nevvemburg, Eberardus de Kyreberg, comites, & maxima copia nobilium, militum, & cliencium, & ambasiatorum principum & civitatum facri imperii. In quorum omnium & singulorum fidem, robur, & evidens testimonium has nostras patentes literas fieri, & nostræ majestatis sigillo jussimus communiri.

Datum Ulmæ, Constantiensis diœcesis, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo quarto, die vigesima octava mensis Julii, regnorum Hungariæ, &c. quadragesimo octavo, Romanorum vigesimo quarto, Bohemiæ decimo quinto, imperii vero fecundo.

Ad mandatum domini imperatoris
Gaspar Slick miles, &c. cancell.

LXXXI.

SALVUS CONDUCTUS DOMINI IMPERATORIS missus facro concilio, & illius in generali congregatione die sabbati 13. mensis Julii, MCCCCXXXV.

Sigismundus Dei gratia imperator Romanorum semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex.

NOTUM facimus tenore præsentium universis, quod licet pridem, dum facrosanctum generale Basileense concilium extordium fumeret, ac illustrissimus præsidentium facrorum conciliorum nos omnibus & singulis ecclesiasticis & facularibus personis illuc venientibus, nostrum fafvum & fecurum conductum dederimus & concesserimus, quemadmodum nobis tamquam advocato & primo protectori facrosanctæ ecclesiæ & facrorum conciliorum digne conveniebat, easdem etiam personas, cujuscumque dignitatis feu conditionis existerent, in nostram fpecialem protectionem assumentes; tamen intellecto quod nonnulli, licet supervacue, dubitent, ne propter diffidationem, quam Philippus dux Burgundiæ fecimus, hujusmodi nostra concessa libertas poffet licti feu infringi, quod tamen nostræ intentionis nunquam fuit, neque eft, cum ipsam diffidationem folum pro recuperatione juriun facri Romani imperii, & nullius perturbationem fecerimus, flatuimus fecutiati ipsius facri concilii (cujus felicem & desideratum progressum fuisset concupitimus) cum non mediocri nostra exhibita opera falubriter providere, & nostrum nostrum fuscrum declarare, ne quisquam nobis imputare habeat, nos aliquid intentasse quod quomodolibet effe possit ad pertubationem ipsius, feu retentionem, flantium, feu recedentium. Idcirco animo deliberato, & ex certa nostra fcientia intentionis ac ex superabundanti (licet profecto opus non fit) cum intentio nostra ad indemnitatem & libertatem ipsius facri concilii intentatur, ac integra fuerit usque fa, universos & singulos prelatos, principes, doctores, magistros, ambasiatores, nobiles, & quosvoluerit ecclesiasticos & seculares personas, cujusemque status, gradus, & conditionis existant, ut facrum concilium feliciter super hiis, pro quibus congregatum eft continuari possit ad recentem Dei, revelationem ortodoxorum, & honorem universalis ecclesiæ nostram fpecialem salvamgardiam, tuitionem & protectionem, ac & desuetudinem animo recipimus per presentes: volentes & ordinantes auctoritate Cæsarea præsentium per tenorem, quod omnes & singuli ad dictum concilium accedentes, in eodem permanentes, & ab eodem recedentes, in nostra imperiali custodia, non obstante diffidatione premissa, quodque ab aliquo non molestentur, inquietentur, vel aliquam injuriam feu molestiam patiantur: mandantes universis & singulis principibus ecclesiasticis, & secularibus ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, magnatibus, proceribus, militibus, clientibus, capitaneis, potestatibus, gubernatoribus, rectoribus, burgravitis, castellanis, officialibus, judicibus, telonearitis, bolettariis palatum, custodibus civitatum, & aliis quibuscumque, ut hanc nostram ordinationem, & ipsum salvum conductum, ac omnia & singula in eo contenta, ac ipsum sacrum concilium, & omnes & singulos in eo existentes, & ad illum accedentes, & ab illo recedentes, & in eo permanentes, ac

vitarum, villarum, & quorumcumque loco-rum communitabus, & rectoribus eorundem, cetersique nostris & imperii fuei subditis & fidelibus, firmiter & diffricte, eosdem serissimo requirentes, quatenus universis & singulis prælatis, principibus, nobilibus, & magistris, & ambasiatoribus quorumcunque regum, pro laterum, principum, & communitatum, universitatumque totius Christianitatis, qui ad prædictum concilium, auxiliante domino, accessuri sunt, ibidem fleterint, vel recesserint, cujuscunque status, gradus, dignitatis, seu conditionis existant, nostro & imperii nostri nomine favorabilem & benignam deberis impendere voluntatem, eosdemque cum gentibus & familiaribus suis ac bonis & rebus eorum quibuscunque facultas plenissima libertate gaudere, ipsosque favorabiliter pertractetis: ac eosdem & eorum quemlibet cum bonis prædictis tuto & fecure per territoria, civitates, castra, castella, opida, villas, itinera, paltus, portus, pontes & terras, ac distinctis vestris loca, nobisque subjecta, ire, transire, stare & morari, eundo ad dictum concilium, & redeundo ab eodem permittatis: ipsos eidem amore sanctæ matris ecclesiæ, ob reverentiamque facti concilii, ac nostram & facti imperii benevolentiam singularem, dum & quoties requisiti fueritis in hac quæ sequitur & celeriter eisdem ipsorum concernunt itineris, promotivam & gratuitam ipsis offendere realiter & exhibere velitis & debeatis voluntatem, nec non eisdem & cuilibet ipsorum de victualibus, dombus, expensis ipsorum competentibus, & conducitis petitis & requisitis, pro rationabilibus illis providendo. Sic enim fieri volumus, & in favorem prædicti concilii concessimus & concedimus per præsentes, quibuscumque literis in contrarium factis (ex bonitate non obstantibus. Quicumque enim aliquem prædictum concilium vilitantem modo quocumque ladere præsumpserit, scias fe nostrum & imperii facti indignationem gravissimam incurrile. Et e contrario, quicumque vilitantibus, undecumque fint, e nostri amore favores impendent, eosdem se eddas, quod eidem singulis beneficia impendanbus gratia singuli, præsentium sub nostræ imperialis majestatis sigilli testimonio literarum.

1 Septembre
1 Septembre

Datum Tervanæ Strigoniensis diœcesis, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vigesimaquarta mensis Maii, regnorum nostrorum anno Hungariæ, &c. quadragesimonono, Romanorum vigesimoquinto, Bohemiæ decimo quinto, imperii vero secundo.

LXXXII.

EPISTOLA IMPERATORIS ROMANI, qua synodum præmittit se confirmaturum certa capitula concilii.

Sigismundus divina favente clementia Romanorum imperator semper Augustus, rex Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex.

B NOTUM facimus tenore præsentium nostrum, quod ab alto nobis commissum officium tunc redeo indubitanter exequimur, cum in his quæ ad fidem catholicam pertinent, sanctæ matri ecclesiæ ipsiusque ordinationibus inhærentes, pro earum observantia & extensione partes nostræ solicitudinis adhibemus. Cum itaque inter legatos facri generalis concilii, quod Basileæ in Spiritu sancto legitime celebratur, nomine & authoritate ipsius facri concilii, & generalem congregationem regni nostri Bohemiæ, pro unitate & pace quædam capitula concordata fuerunt, & mandum Bipartitione firmata, debeantque ipsiorum mandatum roborari, & ad executionem deduci, prout formam in nostri præfentia * Brinæ concordatum, & nunc nostri eorum nobis a patribus reggistam & confessatam, nos rei tam mili at illustari opficii nostri partes volentes authore domino impertiri, pro eorum fide, catholice obsequium reddere, omnipotenti Deo & sanctæ matri ecclesiæ promittimus & vovemus, quod paffquam ipsa compactata fuerint (ut præmittur) roborata, nos ea formalismos & roborabitas & servari facliemus pure, simpliciter, & fecere, juxta fanum & bonum intellectum eorum; sed permittemus ea in aliquo violari, vel eis abuti, nec permittemus aliquem ad commentionem hoc utraque specie coarctari, vel compelli quoque modo in præjudicium compactorum. In quo rei testimonium figillum nostrum pro nostris literibus est appensum.

Datum in Alba regali, Vesprimentis diœcesis, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo testo, die octava Januarii, regnorum nostrorum anno Hungariæ, &c. quadragesimo nono, Romanorum vigesimosexto, Bohemiæ decimosexto, imperii vero tertio.

EPISTOLÆ DIVERSORUM

vel regum vel principum vel magnatum ad synodum Basileensem.

LXXXIV.

Epistola ducis Burgundiæ missa concilio super falso sanctis Petri de Luxemburgo, legato, &c. die 1x. anno Domini MCCCCXXXVI.

Reverendissimis reverendisque in Christo patribus, venerisque Christi fidelibus in sacro generali concilio Basileensi in Spiritu sancto legitime congregati, amicis meis præcarissimis, devotos recipe filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, comes Flandriæ, Artesiæ, Burgundiæ, Hainoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci, vester amicus.

B Reverendissimi, reverendique patres, cetera quoque Christi fideles, in Spiritu sancto congregati amici præcarissimi! Jam hactenus nunc tempus idoneum venit, ut negotium diu deliberatum, super calumnia & crimine dignæ per sæculi memoriæ domini Petri de Luxemburgo, sacrolanctæ Romanæ ecclesiæ quondam cardinalis, mortuæ contingentis, ad exitum manum & operam, si daxerinis intendedum, dedicatur. Hoc etenim variis in concilii generalibus ecclesiæ temporibus retractis fuit inceptum: sed quibus mediis vel modis, ignoro, vel interruptum vel alias quomodolibet imperfectum semper remansit, & ita remanserunt (quod sibi) existimo, nisi divina super hoc providentia vestros in illipum animos excitans, providerat, quo vobis (ut arbitror) tantum decus & laudis studium specialiter referravit: quemadmodum ea sacro Constantiensis concilio fuit (ut audivi) ablim referrata commissario quarundam sanctorum apud * Saynitas tunc temporis interventorum, & aliorum similium memorabilium factorum in quibusdam aliis concilii generalibus. Sic enim Deus hujusmodi concilia celebrantibus fua (prout vult) secreta revelat, difibuit, & referrat. Quod vestro cuiui, o veri pogiles, vesaque bales ecclesiæ, plus honoris & gloriæ accedere possit, quam ad canonizationem & elevationem prædictam procedere; & eam, quam fuit ex meritis gloriosis & tot miraculis velut laudatis, quibus quotidie coruscat, aliorum Christi confessorum collegio confoedere, ac eum his psalam & publice adorandum elevare, ipsique in catalogo sanctorum inscribendis ad perpetuam ejus laudem & memoriam proponere? Quod ob res vestfraram patrematum reverendissimarum antiquitas præcarissimas obotise deperiat & horror, quatenus etiam interiuris intelligentiæ ad permissorum confederationem erigentes, placeat ea pro Dei & fui conflictis (cujus res agitur) reverentia & honore quo videtur oportere modo profequi & tradere; ac quo fudiosius eo in facto, quod maximopere cordi habeo, procedetis, eo pecuniaffim Deo placitum gratum fibi obejequium profectum, dignentur & velint fecundissimum dominum meum regem, dictumque fuum & meum adversarium litteratorie aut per nuntios solemnes caritative monere & inducere, ut ad dictam ipsam fuos infallenter deffinitoratores & depotatos, ac commodius certos subaltratores eam suffinendam (sicut res ipsi requirit) eis tributa potestate. Ego enim ex toto animo pacis ipsius optatus videre dies, in persona mea ac diplomata ad dictam ipsam memoratæ pacis generalis, quantum in me possibilitter est, segendæ cauta compartitum. Dignentur insuper eædem paterniraet ad tantum pacis bonum, quo rebus in terenis aspiratæ mortalibus esisti laetitiæ audisti, nihilque delectabilius concipici, ex sacra vestra congregatione, quæ de diversis orbis partibus electissimos viros adiuvarit, aliquos ex reverendissimis in Christo patribus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, ac aliis ipsius vestræ sanctæ synodi reverendissimis suppositis, ad dictam ipsam solennes transmittere deputatos, vivos pacis amatores, & divitionis exosos: quos pro parte tui tandem requisito eliamque felici successu melius duxerint transmittendos, cum eidem a sacrolanctæ vestra synodo plenis concessis potestate dictum serenissimum dominum meum regem adversarium prædictum de me in omnipotentis Dei ecclesiæque virtutem & nomen hortandi, inducendi, informandi & requirendi, ut ad pacis ipsius generalis condequendæ effectum nos & nostras vires & animos diponamus. Tractatus etiam concordiæ & appendicamenta ad ipsius effectum & pacem ipsam, si (quod concedat auctor ipse pacis) adveneriit, ecclesiæ sanctæ generalis authoritate roborandi, confirmandi & approbandi, cesiorisque ecclesiasticas ad ipsarum integritatem opportunas fulminandi & promulgandi, cetersque omnia & singula pro negotii bono & votivo complemento necessaria, congrua, vel opportuna luciendi, sicut agendorum inibi feries expoliabit; quatenus Dei suffragante gratia, & ipsium opportuno directorio, regnum ipsum Francie mortoris & tetilitiæ, proh dolor, facem hu-

A mei ambasiatores ad me deffinitai. Quibus tandem per aliquos dies auditis, aperta est inter nos & adversia certa diaria tenenda in civitate mea Arrhebaretensi, 1. Julii proxime futura, & in effectum generalis pacis in regno prædicto revocandum & intendendum. Cupio dictæ inter nos prolocutione per eosdem fractes meos dilito adversario figificata, & ipsum adversarii super ejusdem dictæ acceptatione deliberata volontate & politicii sunt quantocius opportuno tempore me reddere certiorem. Quod etiam nunc usque patematiratibus vestris incertum ea ratione significare difficil, respondam eorum expectant, quo certum quid super hujusmodi negotio poffem celebri vetro tamui referre. Unde & nunc B habito a diclo fratre meo comite Richmundiæ certo responsu, quod, ac cum his psalam & dictam ipsam acceptatis, ad eosdem ipsos principes confanguineos fuos, & alius fui concilii cum eiidem ad agendum expeditionem pro dictæ generalis pacis effectu, infallentisi cum * Sim. cum cedente potestate transmittere conclusum, vel decrevisse, patematiratibus ipsiusm impetrationem dari figmiffandam; eidem in sancte caritatis vifceribus obnoxio deprecans affectu, quatenus ob reverentiam Altissimi, fuique sanctæ orthodoxæ fidei (cujus ipsum Franciæ regnum inter cetera specialissimum cultorum exercet) exaltationem & augmentum, & totius reipublicæ Christianorum profectum, dignentur & velint fecundissimum dominum meum regem, dictumque fuum & meum adversarium litteratorie aut per nuntios solemnes caritative monere & inducere, ut ad dictam ipsam fuos infallenter deffinitoratores & depotatos, ac commodius certos subaltratores eam suffinendam (sicut res ipsi requirit) eis tributa potestate. Ego enim ex toto animo pacis ipsius optatus videre dies, in persona mea ac diplomata ad dictam ipsam memoratæ pacis generalis, quantum in me possibilitter est, segendæ cauta compartitum. Dignentur insuper eædem paterniraet ad tantum pacis bonum, quo rebus in terenis aspiratæ mortalibus esisti laetitiæ audisti, nihilque delectabilius concipici, ex sacra vestra congregatione, quæ de diversis orbis partibus electissimos viros adiuvarit, aliquos ex reverendissimis in Christo patribus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, ac aliis ipsius vestræ sanctæ synodi reverendissimis suppositis, ad dictam ipsam solennes transmittere deputatos, vivos pacis amatores, & divitionis exosos: quos pro parte tui tandem requisito eliamque felici successu melius duxerint transmittendos, cum eidem a sacrolanctæ vestra synodo plenis concessis potestate dictum serenissimum dominum meum regem adversarium prædictum de me in omnipotentis Dei ecclesiæque virtutem & nomen hortandi, inducendi, informandi & requirendi, ut ad pacis ipsius generalis condequendæ effectum nos & nostras vires & animos diponamus. Tractatus etiam concordiæ & appendicamenta ad ipsius effectum & pacem ipsam, si (quod concedat auctor ipse pacis) adveneriit, ecclesiæ sanctæ generalis authoritate roborandi, confirmandi & approbandi, cesiorisque ecclesiasticas ad ipsarum integritatem opportunas fulminandi & promulgandi, cetersque omnia & singula pro negotii bono & votivo complemento necessaria, congrua, vel opportuna luciendi, sicut agendorum inibi series expoliabit; quatenus Dei suffragante gratia, & ipsium opportuno directorio, regnum ipsum Franciæ mortoris & tetilitiæ, proh dolor, facem hu-

mi, post tam diu continuatos guerrarum anxios dolores & miras angustias, a funere suo relungat; & sibi ac toti catholicæ religioni tam propitia tranquillitas, divine pietatis operante clementia, tribuatur. Super præfentium vero litterarum mearum receptione, quas (ut res ipsa bene requirit) per præfentium latorem proprium nuntium vestris paternitatibus destinare decrevi; & vestro super earundem tenore deliberato responso, per eundem nuntium quantocius exoro per eadem paternitates vestras fieri certiorem per eumdem, quæ me ad eccleſiæ ſanctæ ſelicia vota factorum volugrint intimandum, ad quæ me reperiens ex animo paratum. Sit ejusdem eccleſiæ ſanctæ ſponſus Altiſſimus, qui paternitates vestras ad ipſius ſum eccleſiæ laudabilem directionem feliciter & proſpere conſervare dignetur in longævum. Scriptum in villa mea Divionenſi, die decimo ſexto Martii.

LXXXVI.

Littera regis Francie Caroli miſſa ſacro concilio, lecta in generali congregatione, die ſabbati XXIII. Aprilis MCCCCXXXV.

Sacroſanctæ ſynodo Baſilienſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, devotus eccleſiæ filius Franciæ rex Carolus ſaluatem, atque cœram geruddam ſolicem ſucceſſum.

NIhil quidquam apud rempublicam, regna potiſſimum, erga Chriſticolas omnes felicius & accommodatius arbitramur, quam illos & ipſa optata pace atque beata pacificatione, ſuper multa ratione perfuaſos habemus ad ea quæ paci magis attinent, maxime regni noſtri & ſubditorum noſtrorum, caritate ſincera operaſus noſtras conferre debere, ſicut ex animo hujuſque omni ſolicitudine atque cura, prout ſegili præcepto indacimur, feciimus. Proſectio nil ſanctius ipſi aut beatius nobis fuit. Et cum ſuperiori tempore pla atque devota ſuplicatione cariſſimi & dilecti amici noſtri cardinalis ſanctæ Crucis res ipſa non modica diſcreptatione vertitur affignationibus agitata ſuerit, (quoniam labori) periculis atque expenſis minime ipſe pepercit, uſque in portum & ſalutis finem non pertrigit; poſtmodum proximis his diebus Chriſto pacis auctore (ut pie credimus) faciente, novillima celebrata eſt in materia componendæ pacis cum duce Burgundiæ apud civitatem Niverneuſem conventio; & ad eamdem obſta ex parte cum decenti & ſufficienti poteſtate cariſſimus & dilectiſſimus conſanguineus noſtrorum ducum Burbonii & Arvernæ, & comitem Richemondæ conſtabularium noſtrum, & dilectos & fideles conſiliarios noſtros archiepiſcopum Remenſem cancellarium noſtrum, & Chriſtophorum de Harcurta conſanguineum noſtrum, tranſmiſimus. Et cum ret ipſa poſt longam diſcreptationem optimam ad ea quæ paci ſunt diſpoſitionem habuit, conjectura omnes etiam ex parte eodem in unanimi conſenſu ac favore pacis & unitatis prædantius agere, in alterius diætæ & conventionem apud civitatem noſtram Arrebarienſem ad primam diem menſis Julii proximæ inſtantis concordarent. Conſentientes etiam ut res tanta efficacium habeat, amplium, & certiorem, ut pro parte ſanctiſſimi Patris noſtri cardinalis ſanctæ Crucis & Arelatenſis, & ſacro Baſileenſi concilio cardinales de Cypro conſanguineus noſtrum, & ſancti Petri Ad vincula, ejuſem affignationem & locum tranſmittantur. Quamobrem amicitiam veſtram majorem in modum oramus & deprecamur, ſit res illa tam ſacra atque fidei orthodoxæ tam utilis & neceſſaria vobiſcum & ſolliciturdini; & ad illam diætam præfatos cardinales de Cypro & ſancti Petri tranſmittere veſtri ex parte velitis. Confidimus ut tantorum patrum præſentia & ſingulari præſtantia, atque virtutum magnitudine, diſſentia omnis ex medio tolletur, abſolutaque ſit. Proinde ipſe tranſmiſſis, atque re confecta, non parvum ſuo fumus percepturi latitiam, ac gratiam vobis habituri.

Datum in civitate noſtra Turonenſi, die vigeſimo quarto menſis Martii.

LXXXVII.

Littera miſſa per dominos ambaſiatores concilii exiſtentes in Bohemia ſacro concilio, lecta in generali congregatione, die ſabbati XXIII. Aprilis, anno MCCCCXXXV.

Sacroſanctæ generali Baſilienſi ſynodo, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, universitas eccleſiam repræſentanti, earumdem reverendiſſimam paternitatem noſtrarum humiles nuntii Bohiberiæ epiſcopus Conſtantienſis, & ceteri ſalutem.

REverendiſſimi in Chriſto patres & domini: Quod reverendiſſimis paternitatibus veſtris utique ad præſens non ſcripſimus, cauſa fuit, quoniam ſcribendi materia non fuerat. Negotia enim pro quibus deſtinati ſumus inſpectam accepimus diſtinctam. Cujus cauſam eſſe ſecunt nimium temporis acerbitatem, propter quam viis omnibus a initio facta congreſſu pacis Pragæ pro eligendis ambaſiatoribus, & propagendis ante carniſprevii tempus haberi non potuit. Nos quidem qui auſeritatem temporis & viarum diſcrimina ſomus experti, mirum ſpam fatis habemus rationabiliter excuſatam. Venerunt igitur pridem ille patres ſereniſſimi imperatoris, qui fuit a apud patriarcates veſtras & Venetiam presbyter de Kaſtellyen, & cum eis nuntii Bohemorum, ad exordium morus & literas ſalvicondaſtus ſe cipiendi pro decem baronibus, decem nobilibus, civitibus electis & nominatis, atque pro oratoribus fere omnium civitatum Tabor, & pauciis tantum exceptis: Arte ſolita factum eſt, quod a domino imperatore poſtulatum eſt, ut daret eis intelligere mentionem fieri concilii per nos miſſam. Dominus autem imperator miſit pro nobis ut timeremus ad ejus majeſtatem apud Pozonium. Quod ſecimus indilate. Cum quo Pozonium navigio veniſſemus, ab ejus conſiliis in litore ſuſcepti ſumus, & ad ſuſpicium ducti: Eis a nobis recedentibus, morula interjecta, ipſe ſereniſſimus dominus imperator hoſpitium noſtrum intravit, Adventum noſtrum jucunde ſuſcipiens, & facere concilio de noſtri deſtinatione gratias magnas agens. Poſt hæc quæ per Bohemorum nuntios ſibi dicta & illata fuerant non diſſulit referre. Nobis quidem vilum eſt dixtum, quam jam ad dominium albis poſuerunt, refutandam non eſſe, præſertim cum ex bonis cauſis facta eſſe dicatur. Quoad aliud dixerunt, quod ſupplicabamus ſue majeſtati, ut non indigne ferret, ſed non dignaretur ſupportatos habere, quemque eum ſiſcimus a facto concilio deſtinati, ut non in conventione cum ipſis Bohemis coram eius majeſtate mentes facti concilii aperire deberemus: nec decent, nec ſuetum expediret, ante locum & tempus, & per interuntiorum talia referare. Quod ejus imperialis ſpes benigne ſuſcepit, & nuntiis Bohemorum ſuum dedit reſponſum. Et hic illi recepta literis ſalvicondductus, Bohemiam tetentunt. Nos vero Vienne tempus conventionis ſtatuimus habiturum. Exiſtimavimus, reverendiſſimi patres, grate paternitates veſtras ſuſcipere, quod hanc progratiosam conventionem non refutavimus, ſicque nec erat aliquo modo refutanda. Quod hæc negotia difficultates & dilationes ſuſcipiant, paternitates veſtras (quæ magna ſapientia poſſunt) credimus non mirari. Sed & ſperamus & confidenter paternitates veſtras illis inſiſtere, & ſincera rerum intendere, in quibus tanta & tam mira Dei benefitia cognoverunt: opus enim eſt quod ſacrum concilium a profecutione incepti operis non deſiſtat. Illi ſiquidem perditi homines qui corpra bona turbare & diſrumpere ſacagunt, in diſſolutionem concilii ſpem figunt: & cetiade ſpondent ſuis fatellitibus reſpirtanem. Unde oportet econra, ut paternitates veſtræ hoc ſacrificium omnipotenti Deo offerant, ne ſulceptorum beneficiorum videantur ingratæ: atque ignis, qui minutim extinctioni propinquat, per incuriam vires refumens, in flammam (quod abſit) vehementer exurgat: & quod, patres reverendiſſimi, hæc ſci valde C accommodum foret fanctæ reformationis opus urgere, ſed ex multis aliis reſpectibus eſt neceſſarium. Ultimam omnes qui ſunt in concilio audiunt & intelligerent quæ nos qui ex ita proceſſimus. Proſecto eſt tam avidi lini tanti boni, avidiores de ferventiore fieri mamine dubitamus. Alia ſcribenda non inſtant, niſi quod nos ad paternitates veſtras humillime commendamus, cum omni promptitudine obſequendi; quas dignetur altiſſimus ad bonum univerſalis eccleſiæ dirigere, ac feliciter conſervare. Scriptum Vienne, 1. die menſis Aprilis.

LXXXVIII.

LITERA ARCHIEPISCOPI LUGDUNENSIS miſſa concilio.

Reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis præſidentibus, prælatis, & ceteris generalis Baſilienſis concilium celebrantibus, dominus ſuis ſua venerationem colendis & honorandiſſimis.

REverendiſſimi patres ac domini mei honorandiſſimi, humillima recommendationes præmiſſa, poſt longam concertationem domino prælatorum Galliarum eccleſiam Bituricis repræſentantium, quam pro confirmatione ſuarum mentium dietim protraxerunt, omnibus præſentibus, nemineque diſcrepante, conclusum eſt, conventione veſtra multiplici legitimo funiculo conjunctam, nb omnibus & præſertim ipſa eccleſia Galliicana ſeqnendam, & cum veſtro debere convenire concilio univerſo, devotaque Deo gratias omnes exſolvere, qui in hujus peſtilentis temporis curſu eaſdem veſtræ dominationes primas hujus concilii gemmas, grandinque & electa virtutum vola ſibi ſervavit, & in Baſilea, quæ baſis ſirma, in baſi fore petra Chriſto, Cuique, quæ more Lire multos in utero propio ge-

flans patriarchas, vos Hungarii concilii celebrantes in caritatis vinculo pricres firmavit. Sed quia conclusionem ibidem exercitio in aliquas moras differtur, & accelerio deliberatorum conſummationem ad poſſe, invitus a me exigo abſentiam veſtre factratiſſime concionis. In qua inter ſuprema deſideria cupio adeſſe, & adero quamprimum rerum perendantio opportunitas adfuit. Illuſtriſſimi ac ſuterniſſimi bacc excuſatus. Pere enim per trimeſtre adnihil aliud defudavi, & ſpecto perfectionem agendarum: abundantiam autem conſentire de noſtre orant, ut videamus ſaries veſtras, & complaemus quas defunt ſidei noſtræ. Iſpe autem veſtram in invitam, & in omnes, ad confirmanda corda veſtra fine querela in ſanctitate ante Deum: mihique ſuo humili & devoto excipe veſtra dominationes præcipiant & mandent quæ ſunt gratia, & parebo ad poſſe. Petrafeciſſe, die vigeſimo octavo Aprilis.

Veſter humilis & ad vos devotus A. archiepiſcopus Lugdunenſis.

LXXXVIII.

EPISTOLA AMBASIATORUM CONCILII exiſtentium in Bohemia.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſilienſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, universitas eccleſiam repræſentanti.

EXimia & jubila, ſynode ſacroſancta, altitudinem deponere gratiarum actiones & laudes rerum omnium conditori. Nuntia in omnibus ſaulibus ſonantibus, dum feſtivitatis & nuptiarum veſtrorum eccleſiæ filios ad congratulandum & gratias peragendum gratulabundis admonitionibus exhortate: Laudem tecum magna opera Dei, & exultantes inpuri latitia Chriſtiani o bis provincie universæ. Siquidem deſiderates erce dies adventi, quo jam tuorum laborum meſſi ſunt fructus, & ſementis ſuperatis in horea dominica plenos manipulos reportarit. Hodie namque, imperiali majeſtate imperialibus inſulis decoratus in publico ſore hujus civitatis numerosa popoli multitudine aſſiſtente, coram nobis tuæ beatitudinis nuncia, gubernitor, homines, nobiles civitatum, ambaſiatores regni Bohemiæ, primum nobis compaſtata obtulerunt, ſiteriti authenticis communita. Deinde pro ipſorum concionem & tuenda, obſervanda & defendenda unitate eccleſiaſtica & pace, literas alias ſecundum formam Brunæ conditam. Poſt hæc quarum ad hoc deputati cum pleno & authentico mandato, nomine omnium tam eccleſiaſticorum, quam ſæcularium, reverentiam & obedientiam canonicam praeſtiterunt. Nos quoque pacis tuæ fanctiſſimæ concionis injunctam unitatem eccleſiaſticam per eos fuſam & acceptam, parcemque, nec non reverentiam & obedientiam exhibitas acceptavimus, & pacem promentavimus eis ſervandam per univerſam populum Chriſtianum. Quod, o ſacroſanctæ ſynode, ſyll officium poſſet ſufficienter exprimere exuberantiam gaudii quod affiſtentium corda replevit. Vultuum amicna ſerenitas, lacrymæ pre ubertate lætitiæ ab oculis eumpentes, cantus & applauſus interne latitiæ

tia, telles erant, aut certe mediis indicia fuducia se fruitraire videret. Nos, iter non minori effemos fecundum audita, vifa & acta, mœrore percuffi, ipfos, ut poteramus, animamus, confortationes in peotiffimum, quod perfeverantes, tamquam de vefira conftantia hæfitantes, nobis commiffa profecuti fumus; nam nihil fcripti aut nuntii a vefira patentia, libus vifque nunc recepimus. Nobis autem de reliquis, quos ad plenum confolati non potuimus, in qualicumque turbatione confiituti, fi pertinebitis autem quod de propofito nobis aliquid confolationis mandaretur, fuperveniet defideratus admodum de Egra nuntius, defevens nobis literas confolatias Epiftola, continentes quod literas facræ congregationis vefræ & noftræ, quas nobis cum fuis defiderant, attulifti. Quas cum recepiffem, gaudio multo refcifi fumus; Dubii tamen adhuc quid vefira effet voluntatis, aut enid de vobis agereetur, utimque metefi & foliciti manemus. Super fcripti enfem nihilo minus, juxta confilia fidelium & prudentum refpondetes, miffum vobis nuntium cum gratiarum actione remiffimus. Et eidem expeditio, mox vifa fuit de clara fcripta fuperveniens. Et literæ vitis nobis a Bohemia primum, & a vobis demum de ad univefros directis, in vulgare noftrum intelligibiliter reddite, nos confolatos fecerunt, genti devotis vefiris, data fibi ad petitionem copia, infinuavimus, qui in peftilium fibi vindicant confiitos pari confolationem. Deinde alter ex nobis, qui hæc fcripfit, reliquo utilius occupato, illuftrem principem & dominum dominum marchionem Brandeburgenfem una adiit ad quanque miliaria diftantem, & fibi præmiffa omnia per ordinem expofuit. Qui cum avide & magno gaudio fingula audivifet, copias narratum de petitis fecit & recepit. Et poftquam de confilio & auxilio invocatus fuiffet, magnifice & ex animo (ut videbatur) refpondit, fe longa tamquam temporis mora percepiffe nova, & quæ de fomno confiitis mœftitiæ evigilaffe. Et in fumma, pralibus revertenda patre domino episcopo Eiftetenfi, & quamplurbus nobilibus & notabilibus perfonis, refpondit: Ego fcio, quia interfuit, quod fecundum decretum facri concilii Conftantienfis ibi fanctæ & venerabiles patres congregaverunt concilium ficut pore poterunt. Et fufpicari non poffum, quod aliud quamvelle Deum Dei, confiitutorem & fatorem totius Chriftiani, qui in trifficia eft, populi quærunt: quia longe funt ab infultibus eorum qui non de propriquo tam nobiles impugnant, damna refiftere, & offendunt. Et quamlibet ab eiidem in fuis regnis fuiffet fum, adhuc ex caritate de nobis fuiffet paratum nobis necnon fatagere. Quæ fecuta fit ipforum nomine petit & requirit, ego cum omnibus mihi fubditis ecclefiafticis & fecularibus firmiter & conftanter adhæreo. Et habito rei gefta, fiem in nomine quo fupra petis, quamcitius fieri poterit, & præterim cum reverendus pater dominus Herbipolenfis, qui ab infirmitate, quam de proximo intedit, non tabilitter refpiravit, modico fortior effectus fuerit, quia vitæ boni & acuti confilii eft, & bene affectatus ad concilium, quoque quo potentes principes, ut mecum in Norcmberga convenirant, ad deliberandum quomodo nuntii miffi tendit de Bohemia ad concilium, vel Nuremberga, aut alibi, de fecuritate providebitur ad quid amodo facere deberent, cum nunc fua fi. ducia fe fruftrare videret. Nos, iter non minori effemos fecundum audita, vifa & acta, mœrore percuffi, ipfos, ut poteramus, animamus, confortationes in peotiffimum, quod perfeverantes, tamquam de vefira conftantia hæfitantes, nobis commiffa profecuti fumus; nam nihil fcripti aut nuntii a vefira patentia, libus vifque nunc recepimus. Nobis autem de reliquis, quos ad plenum confolati non potuimus, in qualicumque turbatione conftituti, fi pertinebitis autem quod de propofito nobis aliquid confolationis mandaretur, fuperveniet defideratus admodum de Egra nuntius, defevens nobis literas confolatias Epiftola, continentes quod literas facræ congregationis vefræ & noftræ, quas nobis cum fuis defiderant, attulifti. Quas cum recepiffem, gaudio multo refcifi fumus; Dubii tamen adhuc quid vefira effet voluntatis, aut enid de vobis agereetur, utimque metefi & foliciti manemus. Super fcripti enfem nihilo minus, juxta confilia fidelium & prudentum refpondetes, miffum vobis nuntium cum gratiarum actione remiffimus. Et eidem expeditio, mox vifa fuit de clara fcripta fuperveniens. Et literæ vitis nobis a Bohemia primum, & a vobis demum de ad univefros directis, in vulgare noftrum intelligibiliter reddite, nos confolatos fecerunt, genti devotis vefiris, data fibi ad petitionem copia, infinuavimus, qui in peftilium fibi vindicant confiitos pari confolationem. Deinde alter ex nobis, qui hæc fcripfit, reliquo utilius occupato, illuftrem principem & dominum dominum marchionem Brandeburgenfem una adiit ad quanque miliaria diftantem, & fibi præmiffa omnia per ordinem expofuit. Qui cum avide & magno gaudio fingula audivifet, copias narratum de petitis fecit & recepit. Et poftquam de confilio & auxilio invocatus fuiffet, magnifice & ex animo (ut videbatur) refpondit, fe longa tamquam temporis mora percepiffe nova, & quæ de fomno confiitis mœftitiæ evigilaffe. Et in fumma, pralibus revertenda patre domino episcopo Eiftetenfi, & quamplurbus nobilibus & notabilibus perfonis, refpondit: Ego fcio, quia interfuit, quod fecundum decretum facri concilii Conftantienfis ibi fanctæ & venerabiles patres congregaverunt concilium ficut pore poterunt. Et fufpicari non poffum, quod aliud quamvelle Deum Dei, confiitutorem & fatorem totius Chriftiani, qui in trifficia eft, populi quærunt: quia longe funt ab infultibus eorum qui non de propriquo tam nobiles impugnant, damna refiftere, & offendunt. Et quamlibet ab eiidem in fuis regnis fuiffet fum, adhuc ex caritate de nobis fuiffet paratum nobis necnon fatagere. Quæ fecuta fit ipforum nomine petit & requirit, ego cum omnibus mihi fubditis ecclefiafticis & fecularibus firmiter & conftanter adhæreo. Et habito rei gefta, fiem in nomine quo fupra petis, quamcitius fieri poterit, & præterim cum reverendus pater dominus Herbipolenfis, qui ab infirmitate, quam de proximo intedit, non tabilitter refpiravit, modico fortior effectus fuerit, quia vitæ boni & acuti confilii eft, & bene affectatus ad concilium, quoque quo potentes principes, ut mecum in Norcmberga convenirant, ad deliberandum quomodo nuntii miffi tendit de Bohemia ad concilium, vel Nuremberga, aut alibi, de fecuritate providebitur ad

ad confortandum etiam hoc facrum concilium in fua, ficut corpit, profecutione ad fibi adhærendum, ac etiam prælatos, doctores & nobiles viros mittendum. Cæterum fi ftatim commiffi ut fuis fingulis officialibus fcrifie fcribertur, ut ut omnibus de Bohemia ad concilium vel ad nos mittendos fafvus conducerent, & ite per fuas terras & dominia, nulla prorfus illata injuria, permiterent. Commiffi etiam ut literæ fibi aliæ in omnibus diligentia, ad fingulos principes, prælatos, dominos & communitates vicinas, cum fuis fcripti in ipforum confortationem mittantur. Et cum ego, qui ad ipfum veni, quæremem an hæc per ipfum taliter dicta & reptitia vefiris patentiabilius fcribere poffem, refpondit, quod audafter affirmem & fcribertem ea in indubitanter fa. cere proponeret. Ac taliter & tam confolabiliter locutus eft, ut firmiter teneamus, quod magnum cum fuis auxiliis & fobditis confolatione vobis quantocius afferet. In quo nobis valde expedire videretur, quod fcripta favorabilia in genere five fpecie a fcrinnibus regis Romanorum obtineretur: quibus fingulis hujufmodi fuis principibus, communitatibus & fubditis manifeftare, quatenus vobis adhærentes & faverent. Ac etiam vofipfi ad principes electores, & fpecialiter ad fopremum dominum marchionem & datem Bavariæ fpecialiter fcribere, & gratias primum agentes de fuo bono propofito, fiebeli affiftentia & favore. Et quod mittetur fuos prælatos & ambafiatores, etc. Et ita ad confultatum Nurembergenfem, qui optimi funt & fideles in hoc negotio cooperatores. Memorata vero dominus Cifterenfis fatis favorabiliter fuper mea requifitione refponde: fed effecac & finale refponfum ufque ad confultationem fuipedit: & fi peramus, fiet optatum, quod aliqui partium noftrarum prælati, de fufpicione, quin contra fe eft, tamquam non faverat vefiræ congregationi, & vocationi Romanæ, & vos quoque, contraria acta favorabilis, fcilicet oratores mittendo fe citius purgabant. Quod fi non fecerint, fed extemus inam voluntatem fuerint, & vefirum (quod abfit) conventum diffolvant, D vel fructu fperato evacuent, tunc non, quifquitem fpiritus fanctus, quem maxeam, qui prælatis aut impulibus alique dum ruat non cedit, ponere debeamus: ea fcilicet quæ Spiritu fancto dictante non modo femel aut altera, fed & tertia, ut ipfi (de quibus agitur) fuis ad nos fcriptis fetfantur, imo & quarta vice de ore vefiro procedferunt. Sed eos quos tam folemnifter vocatis, quia ardentes eorum (ut oportet) falutem optatis, quamlibet longius abiiffe viderentur, à venire volueritis, ut magnum nobis & multis ipfem fcripti fatis defiderantibus, exopta fati fiou recipere benigne, & patienter audire, in viam falutis & veritatis mifericorditer & manfuete ducere. Et E a, fi redire refipiffcunt cupierint, in communionem fraterne admittere, aliique confiantes & perfeverantes facere vefiris, quæ ipfem reduciione & ecclefiæ pace & reformatione apud vos falabitter ftaturiffis. Unde fidelium mentes, quæ a jucunditate, quam vobis (ut prælatum) falutari conventione, ordinatio in agendis proceffu, devotaque & fimplici converfatione longius vifiecum fumus odorem in inftidiationem fidelium fpargentibus concperatum, ftupefacti nimis, & velut amentes cecidcunt, geminata continuandaque lachrima erigeris. Hæc ad qualencumque vefiræ-

vestrum consolationem amore, qui reverentiam A veneratæ pro tota Christianitate gerunt, & specialiter pro nobis, id est pro unitate ecclesiæ sanctæ Christi: Et super hac latam sumus maxime, quoniam hortamini nos pro illis, pro quibus & non jamdiu hortati fuimus inistinter ecclesiam Romanam. Multoties enim scriptimus, & mittimus illuc pro unitate prædicta, ut omnibus patet. Tantis autem legationibus factis ex parte nostra, & tanta solicitudine offensa, non permiserunt cautam circumstantiæ eorum, ut finem accipiat nostra voluntas & studium. Ad fortem igitur de eisdem his, & cum simili & eadem diligentiæ vehiti reverentiis scribimus, quæretes a filii concilium reconciliationis sub prælatia omnium fundatione necessaria debentium ut terræ fecundum antiquum ordinem & confoetudinem; & tale concilium fieri canonicum, libertum, invitatum, & simplicitos tenentes formas antiquorum ecumenicorum conciliorum. Et omne illud, quod, Deo dante, in tali concilio numerabitur & ordinabitur concilium facit, hoc firmum haberi indubitanter & sine contradictione & lite quæcunque; quæ omnia dicta fuerunt & concesta, & confirmata a sancta Romana ecclesia per plures legationes ad eam nostra parte factas. Impedita autem fuit illorum concilio & ecclesiæ pacem temporalibus circumstantiæ, ut supra dictum est. Sed quoniam vestra reverentia B in præsenti tempore tantam promptitudinem super illis offendunt, quod legationem concilem fecerint pro illis, & hortata nos fuerint literis & relationibus fuorum oratorum, propter hoc & nos mittimus ambasiatores nostros, familiares & consiliarios, venerabiles abbatem seilicet monasterii sancti Demetrii Isidorum, & familiarem nostrum Joannem Dubrypatum, ut vestræ per quos ipsos & rogamus vestras reverentias, quod ad hoc Deo amabile quo unionis confortatio omnem eorum & solicitudinem, ut fiat & confirmatur difficum laudabile opus vestris studio & diligentia nostris correspondentibus, cum nos sint aliqua necessaria ad hoc & ejus operis executionem, commissum de illis prædictis nostris ambasiatoribus, qui vestris reverentiis latius & clarius omnia referent & manifestabunt, placeatque vestrie reverentiis eidem de plenam fidem.

Datum in urbe nostra Constantinopolitana anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, die decimo quinto Octobris.

XCI.

LITERÆ REGIS DACIÆ MISSÆ LACRO, sancto concilio in forma ordinis sancti Joannis Baptistæ, visæ in generali congregatione die Veneris, 16. mensis Martii anno MCCCCXXXV.

Reverendissimis in Christo patribus ac dominis prælatissimis, honore præcipuo venerandis, pro concilio generali celebrando in Spiriten sancta Basilea legitime congregatis, Ecclesiæ Dei sanctæ Sveciæ, Norvegiæ, Selavorum Gothorumque ac, Dei gratia, Daciæ, salutem & sinceram nostri in domino recommendationem.

REVERENDISSIMI patres & domini, regalis præeminentiæ requisiti diligentia & officium, illudque præcipuum in his pertinet armarolo jugiter versare debet, ut post divina cultum majestatis, modis & mediis quibus poterit in effectum * producat, quod subjectus sibi populus pacis tranquillitatem frui & quiescere valeat, & præsertim hi qui, spretis curis & vanitatibus labentis sæculi, Deo inhærere (cum sibi fervire regnare sit) toto desiderio studeant: cujusmodi fuit utriusque sexus homines religiosi, & præsertim ordo ille devotissimus beatæ Brigittæ, sancti salvatoris concepcatus, qui de hoc Vadalbergo regno recitur; Sed dispensatione (ut pie credimus) laudabile sumpsit initium, & postmodum per diversas mundi partes, in salutem multorum a via rectitudinis aberantium, commendabile susceptat incrementum. Ipsius namque beatæ Brigittæ, Christi sponsa, virtutum præclara merita, nec non magnifica & stupenda quæ gloriosus & mirabilis Deus in sanctis suis per illam fecerit & fine intermissione in his terræ finibus fuerit opera, mentes hominum ad credendum attrahunt, hunc ordinem cum suis viventi regula & constitutionibus a Deo specialiter procellisse. Apparet hoc idem de devota & irreprehensibili vita perfonarum in eo degentium, exemplis laudabiliorum & doctrina fulgentium: quibus innumerabilis populus divinitus illustratur, latam & lubricam deferens viam, quæ ducit ad mortem, artiam cælestis patræ Sionis amando confidentes. Sed heu, venerandissimi patres & domini, accepimus nuper, quod doleuter referimus, ex illius non dubitanti infinitio, cujus invidia nore introivit in orbem terrarum, fumepisse videlicet in ordine prædicto nobis dilecto pesiculosa quædam scilicet, ut ceteriores, ob quas generales confessiones, & aliæ dicti ordinis perlonæ, de monasteriis regnorum nostrorum ad reverendam patrem vestrum transferantur, fa-C crosanctam sellicet generalem Basilienssem synodum, sunt eitati. Etiam, ut afferitur, ad refondendum nonnulla quæstiones contra libros revelationum prænominatæ sanctæ domine patronæ * conscriptos: qui revelationum libri in faltem indubitanter in via fidei & moribus tantubantium hic & alibi spasim per mundum publicati fuerant, & loeeuinter prædicati. Quamobrem, reverendissimi patres, vestram paternitatem ac dominationum congregationem karcitrahimus, universalem ecclesiam repræsentantem, devotionibus & efficacibus quibus possumus precibus aggredimur, instantius exortandam, quatenus ex parte Dei omnipotentis, & ejus insulta, cujus in hac parte vices gerunt, nostrumque ac devotarum precum instantiam, perfonarum & locorum speciali ordinis hujusmodi professiones discordias ad Deo placentem concordiam revocare velitis, nec non obloquentum ora fic obstruere, quod flare & vivere deinceps poterunt in Dei levitio, fagæ regulæ observantia, fiat hæfteus in monasteriis regnorum nostrorum laudabiliter fletenrant atque viserant sub dicta sancti salvatoris regula, secundum ipsius institutionem primitivam. Insuper quod illa doctrina sanctissima revelationum beatæ Brigittæ, licus in præsens in ecclesia Dei ad ipsius laudem & gloriam, ad purgationem criminum, bonorumque morum introductionem prædicatæ & publicatæ fuerant, fic & modo publicari & prædicari valeant & teneri. Alioquin erinde * fanabunter corda fomplicium, fandalistabunter plurimi, & formidandum est fanaliter Christianis fidei non mi-

* publicari.

* Deest, ut videtur, particula, ad illustrandi, illustrandi.

A nimum detrimentum. Spiritus ille veritatis, qui procedens de thalamo divinæ majestatis apostolorum pectora invisibili gratia penetravit, dignetur illustrare corda vestra ad faciendum pacem & tranquillitatem in ecclesia fua fancta.

Datum in castro nostro Wordlingborg, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto, tertia die mensis Julii, nostro fub secreto, &c.

XCII.

ALIA LITERA CERTORUM episcoporum missa in favorem dicti ordinis, & ista in congregatione eodem die.

Reverendissimis in Christo patribus ac dominis prælatissimis, pro concilio celebrando in Spiriten sancta Basilea legitime congregatis, Petrus Lundensis, Andreas Nidrosiensis, Dei & apostolica sedis gratia archiepiscopi, Nicolaus Orkadensis, Joannes Roskildensis, Joannes Hiolensis, Siggo Scarensis, Andreas Stavangrensis, Thomas Strengnensis, Hermannus Wibergensis, Petrus Westeras, Gerardus Bergensis, & Stephanus Parensis, eadem gratia episcopus optatum, cum omni humilitate & reverentia debita obsequia, verisque ac mandatis vestris in omnibus devote & fideliter obedire.

C GRatias agimus Patri misericordiarum, & Deo totius consolationis, qui se nolentem mundo mortuis intellexit fin autoritatis & miseris, ne in barathrum deperditionis prolabantur, falutaribus remedia labvenit: & locerrit. Ipse Deus, pater misericordiarum, quod Deus inter alia miserationis fuæ opera magnifica & gloriosa, quæ ad laudem & gloriam nominis fui fieri voluerit, in his ultimis diebus terræ pro consequenda remissione peccatorum, ad dirigendos pedes obertantium in viam pacis ac veritatis, per beatam Brigittam de repofo Sveciæ progenitam, quæ venam fontis vivi fonfum foam, & canale gratiæ fuæ tantis gratiarum aquis habundantem fecit fe hoc fidum regno prædicto, veruentiam quafi tori orbi terrarum per eam misericordes dominus, cujus misericordium non est numerus, falutis & gratiæ mellifluos canalis dignatur esse misericordiæ propinare. Et cujus quidem beatæ Brigittæ meritis & fanctitate, primum in regno Sveciæ, videlicet Wadalbergo, ordo illic præclarissimus, fancti Salvatoris nuncupatus, inolevit, ac gloriosum fufcepit exordium. Deinde fucrefcit brevissimi temporis, & ad tam miraculosa, in diversis regnis & mundi partibus, ex inflammatione ultimo Spiritus fancti regibus & dominis terrarum atque prælatis divinitus fufca, plura funt innovata & multiplicata monasteria, in quibus lororum & fratrum conventualium fervens & affiduus ipsius devotio & vita regularis observantia fecundum ordinem inflituta perfectissime observatur, tam per continuas prædicationes, quam per divinæ majestatis cultum & obsequium, videlicet miffarum folemnia, & divinarum horarum jugiter pfalmodiam. Unde quafi infinitis peccatores de die in diem divinitus inspirati conversantur, conversique in brevi proficiunt, magna virtutum accumulantes incrementa, & spirituales effectu, calcatis sæculi cupiis, fentientes fe corruptibile pondus cum morore portare, quibus nil agere libeat, nisi folius Dei desiderio & amoris jugiter inhærere.

Un-

Unde, reverendissimi patres, non una cum prin-
cipibus & prælatis, & magnatibus, militibus,
& militantibus, nobilibus, primis ac proceribus
regnorum pro quieto statu regnorum eorundem
in magno parlamento, in castro & capella Vvoid-
lingborg regni Daciæ congregati, nunc accepi-
mus, qualiter consiliosus totius ordinis prælati
ad Constantiensem synodum Basiliensem pro
statu fidei, reformatione fundabili, ac locete-
nente fideli locorum & personarum utriusque
sexus in eadem ordine spiritus per mundum de-
gentium sunt citati. Eapropter, patres & do-
mini reverendissimi, dominationes vestras cum
humili & devota subjectione aggrediमur humi-
landas, quatenus, si quæ in hoc facro concilio
edyce in practica literæ, propellibus, articulis &
quæstionibus vel quærelis contra dictum ordi-
nem, cujus privilegia, regulam, constitutiones
seu institutia regula, jamdudum per Sanctam Se-
dem apostolicam approbata & confirmata, ac
etiam contra libros revelationum dictas sanctæ
Brigittæ dominæ divinitus (ut creditur) effusas,
forsan, quomodolibet fuerint assertata, obnoxi-
ffatum perlectionum humillimam infantiam fa-
ciatis favorari. Si qua vero in eiidem revela-
tionum libris examinanda & discutienda forsit-
fe videantur, tum caute & moderate reformato-
nibus farcuto cum leniitatis moderamine emen-
dentur, ne pharum aurum in pofterum offen-
dat fluit ea, quæ de hoc libro revelationum co-
ram populo, nedum in partibus illis & regnis,
fed & alibi per mendacia publice prædicata fue-
runt in Christiana fidei falcinemem. Alioquin
si (quod abiit) ex hujusmodi controversiis, li-
tibus & contentionibus fic (ut præmittitur)
motis & assertatis, infingerent aliqua ordina-
prafati diffamatio, vel a fui primitivi regula-
ris status vigore dimicatione, extunc (quod veri-
fimiliter formidamus) ubique & præsertim in
partibus illis tam in clero quam in populo fiet
maxima confusio, & devotionis fidelium fer-
vor ad Deum, & ad illum fanctum, quo tot,
tantis & tam manifestis clarueret miraculis &
virtutum meritis, vertetur in torpotem. Quod
utique eidem in fidei catholice turbationem &
diminutionem, in fandalum multorum & ec-
clefiæ, fafrem in his ardis finibus, fub hoc pe-
riculofo tempore non medicum detrimentum.
De modo autem cohabitationis fororum & fra-
trum in monasteriis ordinis prædicti, quæ fi-
tuata funt in regnis illis, quam alii quidam
parte annuli & triangulitatis ecclesiastici conan-
tur, nulla datur hic cuiquam Christi fidelium
fufpicionis occasio, quod eorum habitatula ad-
eo firmis altifque muris & edificiis diffinicta ac
divita funt, prout fæc non omnes, præsertim
autem, qui monasteriorum & locorum eorum-
dem visitatores fumus, quod fecure & abfq-
que conficiatitiam feruplulo justa primarium
ordinis inftitutionem, quam adeo pie credimus
factam effe, fcores & fratres fecur cohabinant,
honeste & licite poterunt commorari. Valeat
& in Deo profecto vestræ fanctitiæ devotio-
nis venerabile collegium a Deo cultus inspira-
tum, ab æterno prævifum & præordinatum,
& jam in hoc occidui mundi xrumnofo tempo-
re in Spiritu fancto legitime congregatum.

Datum in opido Wordlingborg Roskildensis
diœcesis, anno dominicæ millesimo quadringen-
tesimo tricesimoquarto, die tertio mensis Julii,
nostrisque secretis, &c.

XCIII.

EPISTOLA ROTHOMAGENSIUM ad concilium.

Reverendissimi & honoratissimi ac meritandissimi patres, Dominus Jesus Christus ecclesiam nostram ejusque representantem Basilicæ venerabilem, homines vestros fideli subjectione fundatos cordis & totos civitatis Rothomagensis.

Reverendissimi ac honoratissimi ac in timore
domini fandissimi reverendissimi patres, cum
nihil antea apud nos nihil esse quod adeo indi-
gnationem provocet altissimi fiscut ingratitudo;
ipsa enim eli provocatio malorum, beneficium
non exinauitio, & extinctio meritorum; quæ-
propter ne contingat, ut in ecclesia fancti
Audoeni Rothomagensis per literas vestras ma-
gnificentiæ, pro qua vicibus repetitis ani fui-
mus fanctitati vestræ congratulatio dudum in-
scribere, pagam habentes firmamque memoriam,
noluerint inluper illud Judaicum in nobis natum
opprobrium: *Non fuerunt (inquit) mandata de
mistrorum ejus, & miraculum eius ofuscatis est*,
per præfentes literas nostras, & pro modulo
nostro benedictionis Deum cali, qui per mini-
sterium vestrum dictæ fanctitiæ ut prodiit, ad
vere tribulationis & fordibus litigiosæ capitu-
latis erigit egenum, ut cum principibus eccle-
siæ fue lederet, & fedium gloriæ inter nos, ve-
reverendissimi patres, rejecta omni confusione ve-
nerat. Quinimo eadem literæ vestræ ab ingenti
disturaque de difficili narratu præfatæ ecclesiæ
fancti Audoeni ruina, quæ pro diffensia &
concursu guerrarum adhimamus potissime omni-
gulfi, relungendi primitias prestant non modi-
ces. Namque lapides erigunt, vagos congre-
gant, & revocant aberrantes. Quamobrem non
quas debemus fanctitati vestræ congratulatio,
fed quas valemus & felimus, gratiarum refer-
mus actiones; nofipfos, & quæque nostra funt,
in obfequium vestrum patentatum filiaiter
offerentes. Cumque novella fit hujusmodi plu-
vialis pacis in dicta ecclesia, & quietis; plura
vero quæ nondum fe terræ radicibus adhæsi-
runt, fufpectum habeant tyrannidem, ac *ab-
ruptum*, & ventorum fortiores nequeant sustine-
re exortus, fic ut pacis & quieti præfatæ ec-
clesiæ vigilantius oportet providere: idcirco,
reverendissimi ac meritandissimi patres, humi-
liter, quantum possumus, vestris reverendissimis pa-
ternitatibus supplicamus, quatenus hujus eccle-
siæ pacem & quietem, jam per vos plusquam
ad medium perductam, diligentius, rejecta omni
armorum diffensione, ad perfectum usque
perducere, auxiliante vobis fanctitatis vestræ
congregationis auctore & conservante Spiritu
fancto, qui cum Patre & Filio vivit unus Deus
in fæcula fæculorum. Amen.

Datum Rothomagi die decimosexta mensis
Julii, millesimo quadringentesimo tricesimo-
quarto.

LITE-

XCIV.

LITERA IMPERATORIS ROMEORUM ad idem concilium.

Sacrosanctæ generali synodo Basiliensi, &c. Joannes in Christo Deo fidelis imperator & moderator Romeorum Palæologus semper Augustus, salutem in omnium redemptore.

AD legationem nobis prius factam per ve-
stras reverentias responsio dedimus per
nostros ambassiatores ad vos transmissos, adhortan-
tes eadem vestras reverentias ad fanctitati-
mum opus unitis ecclesiarum Christi diu tra-
ctatum cum beatissimo domino papa Eugenio
& prædecessore ejus, & volentes quod tale di-
vinum opus ad finem optatum perducatur. In-
tereà vero præfatus dominus papa misit ad nos
nuntium suum & secretarium venerabilem Chri-
stophorum Gratianum, concedens pro tali pro-
posito, & permittens nos prius peribamus
& desiderabamus, videlicet quod fiat fynodus
pro dicta materia unionis in hac urbe Constan-
tinopolitana: quem nuntium libentissime vidi-
mus, atque vidimus & acceptavimus illud
membrum, quia nobis videtur maxime tendere
ad perfectionem dictæ fanctissimæ rei propter
causas vestris reverentiis relatas & manifestatas
per nostros ambaliatores. Et multo magis li-
benter acceptavimus, quia certificavit nos di-
ctus nuntius, dictum dominum papam & ve-
stras reverentias tam in hac re, quam fingulis
aliis, esse ejusdem voluntatis: quod nobis gra-
tissimum est. Quare cum dicto nuntio prædicti
nominibus nonnulla conciliimus super dicta u-
nionis materia. Et pro ultima conclusione &
confirmatione omnium gestorum cum nuntio an-
tedicto & pro complemento aliorum, &, ut
dictum fanctum opus Deo auctore incipiat,
mittimus ad prædictum fanctissimum dominum
Eugenium & ad vestras reverentias ambaliatores
nostros nobiles viros Georgium Dithypatum,
& Manuelem Dithypatum, ejus fratrem, fami-
liares & fidelissos nostros, quibus in relatibus
super præmissis placeat dare plenam fidem.

Datum Constantinopoli die decimosexta quadrin-
gentesimo tricesimoquarto, die duodecima Nov-
vembris.

XCV.

LITERA DUCIS SARAUDIÆ missa fuerit concilio in sessionem domini Ludovici episcopi Lausanensis, fidelis in generali congregatione die Jobbati XIV. Maii MCCCCXXV.

Sacrosanctæ synodo generali Basiliensi humilis & devotus ecclesiæ filius Amedeus dux Sabaudiæ.

HUmili devotaque recommendatione præmis-
sa, adversario & hostis meo notorio domi-
no Ludovico de Palude & suis fautoribus con-
tra me dumtaxat exceptis, quibus me retorqui-
mitto, licet ex generali doctrine sacræ concilio
injuriæ veniant ab injuriatis sequanimiter tole-
randæ. Attamen non improvide talis in hoc
modestia ferenda est, ut injuriatibus ad cor-
rigendum attentata pollumus injuria innotes-
cat, quos forsan prius imperuoftas a tramite
manuetudinis deviarat. Confiles itaque de ve-
stra reverendissimarum patentiarum benigna
supportatione, conquerri compellor apud eas,
hujusmodi fidelis, super eo quod nuperrime di-
lecto fideli fcutifero oratore & procuratore meo
ad hoc deputato Joanne Championis in confes-
ori conlilio, in ecclesia majori Basiliensi, ubi (ut
credo) debebat & debet fibi & omnibus fervati
totalis immunitas, de plena fecuritate, personalis-
ter conlistere, poft initiatam eidem paterni-
tribus & reverentiis, videlicet dicto domino
Ludovico adversario & hostil meo ibidem tunc
præfenti, appellationem justam a quadam pra-
tenta lenteniarum excomunicationis (ut fertur) in curia
ecclesiæ Lausanensis, fiscet plurain in favorem di-
cti adversarii contra reverendum in Christo pa-
trem dominum Joannem de Pringuio episcopum
Lausanensem dictum, (quod non pro hoc
nostro facti conciliis fine alio prævio moderamine
& causæ matutiori justificatione, nonquam fuit-
fet promulgata!) fiatim infuerterunt quidam
ex promotoribus, nec non procurator fiscalis,
ac etiam procurator fidei, (qui tamen ut pru-
dens, fuit alias magis temperatus, licet aegre-
retur) & cum clamore valido petierant, quate-
nus idem fcutifer & procurator meus capereture
deliberatio, & gravitter pontuer, eo quod hu-
jusmodi appellationem intimaverat. Surrexerunt
etiam innumerabiles alii cum clamore & fremi-
tu partier accusantes: Capiatur, Incarceretur.
Nec defuit aliud verbum violentum, nisi fit
crucifigeretur. Hoftis insuper pueridius partici-
pariter debitum fanum hoftilitatis, hoc idem vo-
ciferando, perfolvit; in quo nihil quamplaci-
mum complacuit, quia qualis esat & est apud
me inimicum publicum mensis & palam delinea-
vit. Quod tanto accidit fere, quantis ipse pro-
dicis ex vastilis meis: quorum meritis præteri-
ta ex hoc & alibi operibus fuis reddidit fe indi-
gnum pretentiam. Unde fuper hoc nuper in pra-
tenta vestra clamitat fe ex parentibus magnis
(quorum aliqui defuncti funt in paternum mea-
rum obfequio) vexilli originem fuisse: verum
esse hoc quod dicit, quia ex bonis & fidelibus
parentibus ortus est, qui tam erga me, quam
ejusdem patrem & parentes meos, debitum fidelitatis
firmiter exercuerunt. Utinam non fuisset nec ef-
fet idem adversarius degenere, contra me & pa-
tiam meam attentando: in quo cum divina
& dominorum amicorum meorum auxilio non
poterunt ipse & fui prævalere: fcio enim res-
pondia meas quibus sunt loco & tempore contra
ipsos. In hoc autem quod allegat magnindinem
parentum, allegat veritatem: fed non cre-
ai aliquis me non habere fine comparatione
potiores fe. Habeo enim per gratiam vel fa-
vallos & fubditos infignes in bono numero, du-
cali, marchionali, principali, comitali, baro-
nali, & honorcali dignitatibus infignitos ali-
tra valvallores. Cujus fallacitis, affirentis me
ea quæ gesta funt in prædicta curia Lausanensis
ignorasse, fed ex ea fuggestione aliquorum fen-
tentiarum meorum procetulle, credere non debuis-
fetis, nec debetis. Habetis enim de contrario
argumenta notoria, videlicet literas meas ma-
nu propria figillatas & fubscriptas, ac frequen-
ter oratores meos fidelies, quos non oportetet
in aliquo vacillare, beraldum tunica armorum
meorum vestitum, deinde reverendum in Chri-
fto patrem episcopum Vexienoulem, ac venera-
bilem doctorem echoliilicum Audegavienem,
per vos ad me nuper deputatos, qui fciremus
ex meo immediato oratoris mentem meam in
hac parte. Et nunc habetis efficacissimum me-
volun-

Datum in opido Wordlingborg Roskildensis diœcesis, anno dominicæ millesimo quadringentesimo tricesimoquarto, die tertio mensis Julii, nostrisque secretis, &c.

Notanda de ecclesiastica immunitate fidelibus.

Notanda de ecclesiastica immunitate fidelibus.

voluntatis indicium in hoc, quod non per pro-A curatorem, sed in proprii perſona coram authenticis perſonis appellavi. Mirror quidem et quomodo veſtrae reverendiſſimae paternitates tot vicibus permiſerunt & permittunt ſe a praedicto adverſario & ejus ſtultis dulce canentibus ſic decipi. Sed omnibus conſideratis non admiror; quia facile deabbatae multos fefellerunt, atque fallunt. Non credebam tamen, quod ad complacendum uni monacho, juſtitiam ipſi indeſinenter fatagenti, maxime ex alto ordinatiſſimae juſtitiae, videlicet appellationis, debuiſſem in perſona mei teſtifeci & procuratoris ſic offendi, & etiam in ſedibus eatutorum meorum praegravari. Non enim ſic turbari debuiſſis ex appellatione ſupradicta. Eſt enim commune vulgare, quod cuicumque, cujuſcumque ſtatus, etiam infimi, licet proteſtari, appellare, & etiam mendicare, & maxime contra me, qui me conſcium alleduo offenſae faeto concilio vel alicui ex ſuis paſtoribus luceſque illatae non fentio; quinimo ad profectum & augmentum ipſius concilii vis poſſibilibus tam erga ſanctiſſimum dominum noſtrum papam, cujus ſanctitatem ipſe diabolus, ſed Dei zelo, hac de cauſa frequenter ſimulavi, & nimis exaſperavi, quam erga principes mundanumeus, confederatos & amicos, cum omni fervore laboravi. Unde praeter veſtrum aeternum poſſum (ſi veliat inniti veritati) eſſe mihi teſtes reverendiſſimus in Chriſto pater dominus legatus, abbas Viraliſcenſis, oratores D Parifienſes, & ceteri primordiales conciſii, a quibus continuis precibus commoverbar, tunc quamplurimum appreciatus, nunc vero poſt dilationem (ſicut placet) vilipenſus, contemptus, & mala pro bonis adeptus: aeſcio enim unde fuit quod ſupplicata per me, literata & retiorata, videlicet, quod cauſa eccleſiae Lauſanenſis, quae mea fuit, eſt, & erit, aliquibus probis auditoribus petitis, & partibus non ſuſpectis, committeretur via & ordine juris tradanda & diffinienda. Nunquam potui obtinere quod etiam uni Saraceno non fuit denegandum; nihil qua ſic placuit illi bono Ludovico, & ſuis ſuaveribus latis milhi notis. Scio enim & fatear indubitanter ipſi facto concilio plures & plures adſuiſſe & adeſſe dominos ſapientiſſimos, juſtos, manſuetos, & pios; quibus praemiſſa attentata tamquam iniqua diſpliceerant, & diſpliceant, quos inde cuipare neſciem, niſi ex hoc quod aliis partialibus ſoſtan ex meta vel falſa perſonae conſenſerant. Indulgere milhi dignentur veſtrae paternitates reverendiſſimae, ſalvis adverſariis, ſi in praemiſſis aliebi exceſſerim, quod tamen non credo, nec intendo ad diſplicentiam earum quidquam expreſſiſſe, ſed dumtaxat pro quiete & notitia mentis meae. Nunquam enim tranquillum deciſſem oculis meis dormitationem quouſque tamquam filius ad patres querimonium meum protuliſſem. Veſtras paternitates reverendiſſimas conſervare & adjuvare dignetur omnipotens ad opus ſuum perficiendum.

Scriptum Rappaillae, die prima Maii, milleſimo quadringentiſimo trigeſimoquinto.

XCVI.

LITERA DUCIS MEDIOLANENSIS miſſa concilio in Auguſta, anno MCCCCXXXV.

Reverendiſſimorum paternitatum veſtrorum filius Philippus Maria Angelus, dux Mediolanenſis, item Pavie, Aſtiſque dominus, ac Janua dominus.

REverendiſſimi in Chriſto patres & domini mei praeſtantiſſimi, eoopantae gratia divina, habeo naper feliciſſimam nova, victoriola & triumphante claſſe mea Januenſi, quae hoſtilem armatam regis Galiae, etiam infimi, B numeum ex toto conflixit, captis (ut retinare ſimere per me habitae) ipſo rege & duobus fratribus ſuis, videlicet rege Navarrae, & magiſtro ſancti Jacobi, nec non principe Tarenti, dete Guelfae, & filio domini Chriſtophori Gajetani comitis Feudarum, aliique baronibus ſeptem exiſtentibus, exceptis infiniis dotem Petro, & principe Salerni, captis etiam navibus & navigiis ipſius armatae, omnibuſque genibus hoſtibuſque, quae ſuccurrere ea militabant. Haec idem felicem divinamque victoriam ſtatim reverendiſſimis paternitatibus veſtris intimare decrevi, ut eum omnes feliciitates meae propriae veſtrae fine, omeem laude ſtirillimo genere inde laetari & gaudere poſſitis, & continuo melioris ſperare, ad laudem & gloriam ipſius qui piiſimus eſt donator omnium gratiarum.

Datum Mediolani die vigeſimo Augoſti, anno domini milleſimo quadringentiſimo trigeſimoquinto.

Poſt ſuprafcripta certioratum fum per literas proprias magnanimi & glorioſi capitanei mei claſſis meae Blaſii de Aretetto, quod ulta proponinatum reges & alios capitaneos etiam capiti remanferunt diluſus infans Aragonum & vicerex Siciliae, ſilius ducis Gueffae, Menegattus de Aquila capitaneus laccearum treceorum, aliique multi barones & nobiles ultra quadringentos, & armigeri ultra mille, & gens alia infinita ad militaria. Capta praeterea fuit ora ſub ſtilis claſſis, praeter duas naves minores ges evaſerunt. Conflictus autem fuit ſuus terrebilis exercitus, qui contra Galgetam militabat, ſed pria bombardis & munitionibus quibuſcumque. Denique pro majeſtatis divinae clementia tanta fuit ipſa victoria, quod ſtupendum & mirabile dictu eſt. Ipſi laus, gloria, &c. Datum ut ſupra.

XCVII.

COPIA LITERARUM DOMINI imperatoris Graecorum ad concilium.

Joannes in Chriſto Deo fidelis imperator & moderator Romaeorum Palaeologus ſemper Auguſtus ſacroſancto generali concilio Baſilienſi ſalutem in eo qui eſt vera ſalus.

VEnerabiles veſtri ambaſiatores miſſi ad nos cum noſtris ambaſiatoribus hic adfeerunt portantes nobis literas veſtras. Ex quibus literis, & etiam relatione ipſorum, cum ſapienter & clare expoſuerint omnia ſibi commiſſa, congaudemus & certi ſumus de optima diſpoſitione ferventique deſiderio quae ad opus unionis ecclei- C eleiatum Chriſti geniti. Pro quo & nos etiam ante plurimum laboravimus & ſtudaimus & nunc ſtudemus, & diligentem operam faciamus. Perfecto etiam decreto quod factum eſt per vos ſuper tali materia, etiam difficultates aliquae in eo emergere, & illis offenſae, per Dei gratiam remotae ſunt, & grata nobis habueranat remedia, ita ut uniri & concordes remanſerimus: quare per noſtrum chrypoſolum illa ſtiamvimus & roboravimus, ſicut de omnibus latius & particulariter veſtrae reverendiſſimae paternitates a venerabili viro Henrico uno dictorum veſtrorum ambaſiatorum ſcient, qui pro illa cauſa ad vos revertitur. Omnia igitur illa quae ad nos attinent, & a nobis debeant fieri, cum multa diligentia ſiliqre ad finem Deo ſtore factui fumus; voſque rogamus ex ſimilitere cum pari caritate & promptitudine ad hanc ſanctiſſimam rem procedatis, & nihil deficiat de incumbentibus vobis: Speciaiiter vero plurimum & cum multa inſtantia vos petimus & rogamus de loco in quo mediata ſancta ſuperveniatis & oecumenica ſynodus celebranda eſt, ut deputetur & eligatur unus locus ex maximis ac fine difficultatibus & incommodis magnis poſſitis venire & conduci neceſſario congregandi ibidem, & maxime ſanctiſſimus nihi dominus oecumenicus patriarcha, qui eſt lenex, & continua infinitate gravatus. Et praeſipue hoc etiam petimus & rogamus propter ſanctiſſimum & beatiſſimum dominum papam, qui caput eſt E eccleſiae Romanae & occidentalis, & ejus praeſentia eſt neceſſaria, & quamplurimum valet. Propterea (ut diximus) multum rogamus vos & petamus, ut circa hoc bonum ſtipulentur & deliberationem faciatis, nihilo minus non accedentes a geſtis circa hoc & alia inter nos & vos.

Datum in urbe noſtra Conſtantinopoli, anno domini milleſimo quadringentiſimo trigeſimoquinto, die vigeſimoſexto Novembris.

XCVIII.

COPIA LITERARUM DOMINI patriarchae Conſtantinopolis ad concilium.

Joſeph miſeratione divina archiepiſcopus Conſtantinopolis novae Romae, & oecumenicus patriarcha, reverendiſſimis cardinalibus ſacroſancta Romanae eccleſiae, & reverendiſſimis epiſcopis & omnibus aliis religioſis perſonis congregatis in ſacra ſynodo Baſilienſi, dignum & convenientem ſalutem reddimus reverentiis veſtris cum ſincera diſpoſitione & caritate ſpirituali & amicitia.

VEnerabiles veſtri ambaſiatores, &c. ut in praecedenti litera, uſque, Congregandi ibidem, & maxime propter me, qui lenex & continuis infirmitatibus gravatus ſum: & praeſipue propter ſanctiſſimum dominum papam, &c. ut in litera immediate praecedenti, uſque ad finem.

Datum Conſtantinopoli, anno domini milleſimo quadringentiſimo trigeſimoquinto, die vigeſimoſexto Novembris, apud patriarcham noſtrum ſanctae Sophiae.

XCIX.

COPIA LITERARUM FRATRIS germani domini imperatoris Graecorum.

Sacroſancta generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregae, univerſalem eccleſiam repraeſentanti, Conſtantinus in Chriſto fidelis deſpotaeus Romaeorum Palaeologus ſalutem in eo qui eſt vera ſalus.

LIteras veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum per venerabiles veſtros ambaſiatores accepimus, quibus ex literis & caritatione ipſorum & ambaſiatorum de optima voluntate & promptitudine & ferventiſſimo zelo, quae ad hoc divinum unionis eccleſiarum Chriſti opus geriis, certificati fuimus; quamvis tebus ex ipſis fatis intellexeramus ea. Quare reſtitum intentionem quamplurimum laudamus, & veſtrarum virtuum condignam judicamus, cum non poſſit conſiſtari alia res, in qua veſtre reverendiſſime paternitates ſuis virtibus atque ſtudiis aeternae rationabiliter & laudabiliter, quam in hac, quae ad communem Chriſtiicolarum ſtitiatem & Chriſtianae fidei incrementum ſpectat. Horrabamur etiam veſtre reverendiſſimae paternitates non ut diſtis veſtris ambaſiatoribus auxilia & favores circa ſuum propoſitum, pro quo hoc deſtinati ſunt, grate adhibere veſtimus. Quod quidem licet ab omnibus Chriſtianis verte debeatur, propter rei praeſentis dignitatem, nostrumen ipſi magis hoc debet: facere eſtiſtimavimus, & per gratiam Dei, ipſo quam debeatur incendimus ſuper hoc laborare. Et propter hoc, quantum noſtis poſſibile eſt, ut tale divinum opus ad finem optatum deduci poſſit & valeat, ſtudimus, & in ſuccinum ſtudebimus, & ſic mutuo bilior hujus rei deſiderio tenti ſuimus, ut veſtras reverendiſſimas paternitates promptiſſimas in hac re exiſtere, cum maximoque diligentia procurantes prout profequatur, & nos ipſi petentes interim & rogatenus ut omnes diſſolutes veſtris ex medio tollere, & omnindum diligentiam adhibere ad conſtantionem hujus divini negotii. Nunc enim multi tradatus & legationes ab utraque parte ad talem terminum cum gratia Dei deveniamus, ut non indigerent aliquo alio, niſi executione ſola & progreſſu reali, & cum effectu. Et procul dubio conſiſtimus, quod veſtre reverendiſſime paternitates ſic facient, & bono principio optimum finem apponent. Talem autem intentionem noſtram, quam & multis alis et cauſis ipſi ſtis habemus, & propter veſtram petitionem multo clariorem & feventiorem habemus, a venerabili Henrico Metropolitanorum ambaſiatorum veſtrorum latius & particularius ſcient veſtra reverendiſſima paternitates; qui eidem paternitatibus & de aliis ad illud propoſitum attinentibus referet. Nos vero ſemper ad omnes honeſtas & rationabiles petitiones paratos eſſe & fore veſtrae reverendiſſimae paternitates agnoſcant.

Datum Conſtantinopoli, anno domini milleſimo quadringentiſimo trigeſimoquinto, die vigeſimoſexto Novembris.

C.

LITERA DUCIS FRIDERICI JUNIORIS Austriæ missa concilio, lecta in generali congregatione die Veneris 27. Martii
MCCCCXXXVI.

Reverendissimis ac venerandis in Christo patribus & dominis sacrosanctum generalem Synodum Basileensem repræsentantibus, nuncupatis eorum dominis nostrorum reverendissimorum patrum nostrorum mandatis obedire, &c. paratus Fridericus junior dux Austriæ.

REverendissimi reverendique in Christo patres & domini, literas sacrosanctæ Synodi Basileensis per venerabilem & circumspectum virum dominum Joannem de Polmar, decretorum doctorem eximium, facri palatii apostolici cauſarum auditorem, ac præfati facri concilii Baſileenſis oratorem, cum ea qua decuit reverentia accepi, una cum ejusdem auditoris legali relatione ſubjecuta. Ad quæ omnia tamquam humilis & obedientiæ ſanctæ matris eccleſiæ filius & princeps catholicus fatebar animum habere diſpoſitum & inclinatum. Quia vero adeo nonnullæ regimen & gubernationem principatuum ac dominiorum meorum extra adeptus, reſtant adhuc certa jura per me expetenda, quorum aliqua eccleſiam Germen, ipſiuſque caſtra, & me advocatum dictæ eccleſiæ, partim quoque principem ac protectorem contingunt, Quæ de re, & propter alias cauſas utilitatem dictæ eccleſiæ potiſſime reſpicientes, præſato ſacro veſtro limpidius explicatas, expedientes viſum fuerat negotii huujusmodi excutiendum differendam, ipſoque inter dicto epiſcopatu ibi adverſantes, ad illas ſuchtim partes convocandos ſub ſpe peraptimæ pacis ac perficiendæ compoſitionis: & de eloquent reverendo in Chriſto patre domino Joanni dictæ eccleſiæ epiſcopo literas meas tranſmitto de præſenti. Quocirca paternitates veſtras accuratius deprecor, quatenus præfato domino epiſcopo indulate advenienda favorabiliter dignemini licentiam impartiri. Spiritus ſanctus, in cujus cilis nomine congregati, ad fuæ ſanctæ eccleſiæ utilitatem vos feliciter dirigat & conſervet.

Datum in Nova civitate die tertio menſis Martii; anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

CI.

LITERA REGIS ARAGONUM MISSA concilio, lecta in congregatione generali in vigilia paſchæ, 7. menſis Aprilis
MCCCCXXXVI.

Sacrosanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, nuncupatim reſidentibus repræſentanti, quæſam ſanctæ eccleſiæ Dei humilis & devotus filius Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæque ſitra & ultra Pharum.

SAcratiſſima ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, longum nos deſiderium tenuit, ut ſolemnes ad vos oratores mitteremus. Quod profecto ut dictum fuiſſet, diu ſi ab executioni mandatum, niſi nos quemadmodum ſtatim fortum eſt, præpediti fuiſſemus. Hoc

A itaque tam ſanctum propoſitum e manibus rerum maximarum quidam cumulus neu pene indiſſolubili deviniſtis, non volentes, quæ, teſte Deo, ſemper ad hoc nobis adjecti ſuiſtis, extorſit. Nunc autem quia nobis veridice relatum extitit, quanta cura, quantes ſolicitudo, quantus denique vigilantia impraetentium incumbitis circa ea quæ ad eccleſiæ Dei reformationem, hæreſium extirpationem, & pacem inter ſæculi principes componendam, maxime faciunt, & quemadmodum etiam tono pellere operam datis, ut non ſolum Bohemorum mos, quam Deo auxiliante accurrimus diſputationibus, & indeſeſſis inandiſciſque laboribus procuraſtis, concludatur, ſed etiam ut Graecorum reditus B dita a Chriſtiano populo maxima cum erigitate expetita felicitate ſiat, non modo aliorum, ſed divino inſuper (ut putamus) quoquam nutu invitati ſuimus, ut quanuis non times ab hujuſmodi rerum difficultimarum ſuipeſt omnino expediti, vellemus ulterius * morai laudabile illud diu mente noſtra agitatum propoſitum pa- * ſam cere. Cupientes igitur tot & tantorum operum bonorum, quorum gloriaſus eſt fructus, participes fieri, quod vos, qui in vineæ domini aſſidue laboratis, apud æternum illum ſemiternum Patrem & rerum omnium conſolatorem ſecuturi eſtis, legationem noſtrum omni auctoritate inſignem ad ſacratiſſimum caetum veſtum mittere decrevimus, ut ſi tortius dei pondus & C cruſus nos portavimus, ſaltem bonam magnumque ejus partem aliquam ſuſtineamus, qua poſſimus divina clementia ſuffragante, cum his qui in operando primi fuerunt, efficacior in ipſa vinea laborare, vofque pro talibus ad optatiſſimum illam ac ſeſiſſem Graecorum adiſcendum redduciorem jungere. Quam quidem tam ad divini cultus amplificationem ad inſpiratum ſalutem & concordiam, tam ad vitiſſimpiterum memoratorum innumerabiliumque eorum hominum quotidiani perpetuo conſervandam, pemeceſſariam arbitramur. Jam autem debeſtiſunt viri illi, quibus hæc provincia eſt commitenda: Literas & nuntios praetera in omnes partes noſtras puper deſtinavimus, ac illas etiam noviter deinuinus deſtinandas. Quibus omnes reverendis & venerabiles pralatos plurimoſque ſacrarum literarum eximios interpretes, demum canonum ac civilis ſapientiæ ſolligines doctores hortamur, & quantum in nobis eſt, compellimus, ut pro tam ipſo negotio ſacilius conſummando brevi ad vos proficiantur: nec longa certe mora temporis contraheretur, quin noſtra ipſa legatio, quæ ire trabetur, quin noſtra ipſa legatio, quæ ire propediem habebit, vobiſcum ſit. Simile quidem erit de his, de quibus ſupra diximus. Si quid autem aliud fuerit, quod pro Dei ecclesia veſtrique ſtabilitate & conſervatione amplius facere poterimus, illud gratiſſimo animo perficiemus.

Datum in noſtra civitate Gaſtere, die octavo Martii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

Rex Alphonſus.

A CII.

EPISTOLA DUCIS ALBERTI AUSTRIÆ missa concilio, lecta in generali congregatione die Veneris 20. Martii
MCCCCXXXVI.

Reverendissimis in Christo patribus ac dominis universalis, in sacrosancta generali Basileensi synodo, in Spiritu sancto legitime congregatis, universalem ecclesiam repræsentantibus, domino suo & amici carissimis, Albertus Dei gratia dux Austriæ, marchiaque Styriæ.

REverendissimi patres & domini amici carissimi, ſi ſimi, devota recommendatione premiſſa, fuaſtum viſitationis & reformationis opus in diocesi Patavienſi, & dominiis meis, reverendis in Chriſto patribus domino epiſcopo Conſtantienſi provinciæ Rothomagenſis, ſuiſque collegiis in Bohemiam legatis per ſacrum Baſileenſe concilium, ad pacem mearum infiantium devotam, injunctum prudenter, & revera multum accurate inchoatum, continuatum in diecs adeo feliciter, eſtque jam in multis locis patratum tam amabiliter, quod omni debito cellante in utroque latu ſuſtis & exemplis, ut opera evidenter demonſtrant, uberrimus inde ſequetur fructus. Affurgo igitur, Deo qui hoc ſanctum opus inſpiravit, nec minus veſtro ſancto cœtui, gratiarum actione devota mente referendo. Porens denique humiliter, ſi forte aliqui tam ſancto opere tantque ſalubri non faverint viſitationem & reformationem hujusmodi extinguere aut impedire conantur, quod tales contra praefatam ſanctam conſtitutionem ſint exaudiendis affecta vel effecta non admittatis. Verum, patres reverendiſſimi, (ut ſine circuitione loquar) veſtras certiſico paternitates, quod in viſitationis & reformationis praemonitorum profecutione nihil aliud quærit, niſi Deo praecipue obſequi, & deinde perſonas viſitandas a longo tempore (quod dolendum Deo) multum laſſiſſas, ad ſtatum reduci convenientem. Nec eſt qui veridice dicere poſſit, quod in viſitatione & reformatione praedicta alicujus lucrum ſed commodum privatum quoviis quaerere modo. Recommendo me veſtris paternitatibus dignitatum cum prima voluntate in ſingulis competendi.

Datum Vienna die octavo menſis Martii, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

EPISTOLA

DIVERSORUM AD DIVERSOS

DE CONCILIO BASILEENSI

Aut de negotiis ad concilium illud ſpectantibus, tractantes, hic ſeorſum congeſtæ, & juxta datas ipſarum, quantum ea ipſis adverti potuit, digeſtæ.

CIII.

LITERA BOHEMIS CONSULIBUS civitatis Egrensis transmissa.

Honorabilibus & circumspectis dominis & consulibus civitatis Egrensis magistri civium & consules majoris civitatis Pragensis.

SErvitium noſtrum, juxta praeſentis curſus qualitatem, vobis cum ſolicitudine & prudentibus amicis intimamus & notificamus, quomodo omnes in una generali congregatione jam apud nos conſtituti domini milites, terrarum honoribus, civitates, & communitates ſaculares & ſpirituales, concordiae deliberavimus, & finaliter in hoc manemus, quod ad concilium Baſileenſe, tamquam ad pabilcum & Dei ſanctum audientium, mittere volumus nuntios noſtros ſpirituales & ſaculares, qui jam ad eundem tranſitum eleſti ſunt & donati. Avertat hoc Deus, ne bonum, quod dii deſiderativimus, & ad quod jam oſſium ſperatum eſt, eſtato animo contemamus: ſed parari fimus, ſalvis tamen quibuſdam affectationibus, juſtitiam Dei omnipotentis, in quam nos locamus, coram omni Chriſtianitate conſiteri. Hac tamen conditione adjecta, ut eiſdem perſonis ad eundem tranſitum deputatis C talis ſecuritas praeſentetur & donetur, ut tranſire ad ipſum concilium, ibidem ſtare, & ad nos redire valeant ſalvi & ſecuri, abſque laeſione perſonarum ſuarum & honoris, & aliarum rerum quarumcunque. Et ideo cum nuntiis a concilio ad Nurcmbergam miſſis deliberamus convenire in civitate veſtra, ubi de modo tranſitus & aliis neceſſitatibus nobis intendimus ore cenus loqui cum eiſdem, quemadmodum ex literis eiſdem nuntiis per nos directis, quarum copiam vobis tranſmittimus, hac de cetera quae ab eis petimus clare intelligere poteritis. Affectuoſus inſtanterque rogamus, ut quemadmodum in hac re, quæ vergit ad laudem Dei, utiliterque communem & D pacificationem Chriſtianitatis, exhibuiſtis, & vos, bono initio praemiſſo, impigre habiraſtis & perduraſtis ulque hac, ita perderant veſtitis; frientes qua merces promittitur incipientibus, ſed perſeverantibus exhibetur. Rogamus etiam, ut literas ipſas cum veſtro nuntio dirigere veſtis Nurembergam. Etiam deſideramus, inſtanterque rogamus, quatenus eliverationis ſeu epiſtolæ ſubſcriptas, Pilen, Sewamberg, Tenes, Blafvich, Schauſtein, Babeſcem, Olbogen, & cetera omnium regni reſidentia patritis, literas veſtras dirigere veſtis, & cum eis praeſtare, ut nuntii noſtri cum ſalvocondactu & aliis quibuſcunque neceſſariis ita providentur, ut ad nos, vel aliam quemcunque E locum ab zababat patribus deputatum, ſecure accedere poſſint & recedere, quatenuſque fuerit opportunum.

Datum Prage, ſecia quarta poſt feſtum ſancti Matthiæ apoſtoli, anno trigeſimoſecundo.

A

CIV.

EPISTOLA MISSA PRAGENSIBUS ad nuntios feria concilii Basiliensis in Nuremberga conflatos: pro causa Bohemorum.

Venerabilibus & religiosis fratribus Joanni Nider priori domus predicatorum Basiliensium, & Joanni Mulbrun. ordinis Cisterciensis, nunciis synodi Basiliensis, fratribus dilectis, magistro civium & consulibus Jurati majoris civitatis Pragensis.

OBLATÆ pacis desideria amplectimur, B cum fideli eorundem ad vos & omnes Christi fideles reciprocatione votorum. Nam hoc summi de cretis Patris lex clementiæ postulat, ut quod nobis, id etiam nostris proximis rite optemus. Sane venerabilis Basiliensis concilii dudum paginam pietatis oculatæ verbis redundantem, & nunc vestrum illi patem gratanter mente suscepimus, utpote benedictionis semina, ubertem fructum in virtute patientiæ allatura fulsiem. Et quia non modo nobis, verum etiam * de ita universo fluvii regni Bohemiæ utrinque scribitur, quamquam non omnibus, sed fortasse tantum nobis & extensus ferentatum: exponere vestræ honorificentiæ petinde eo fuccessivo respondemus, quod mox prima ejusdem concilii visa epistola, barones, & cæteri de nobilibus, nec non cæterum & communitates regni nostri scripsis & nuntiis nostris avisavimus operosè, quatenus dominica poli sabbati beatæ Dorotheæ venturæ proximæ ad civitatem nostram indilate conveniant, congruum, falubre ac finale super eadem felici materia daturi responsum; ut quod omnes concerniit, etiam ab omnibus patitur & unanimites comprobetur. Et quia tot & tantarum communicatum & personarum multitudo, tum propter locorum distantiam, tum etiam ob negotiorum * veritatem & pondus, non valuit repente congregari: * quare honorificentiæ vestræ solertium obnixe deprecamur, in consilio prafati concilii nostræ prorogationis in respondendo, aut oratores idoneos mittendo, moram non ex legnitie aut quavis alia negligentia, sed præmissis ex causis admittam excusare, & , si commode fieri potest, in loco quo nunc estis, usque ad diem cathedræ beati Petri proximum, * fideli & (sportanus) certatim præstolari responsum literarum nostrarum bajulis, & nuntiis ad honorificentiam vestram, quotiies fuerit opportunum, dirigendis efficentionem sufficientem, ut tute queant ad vos accedere, ac in urbe vestra nunc manfionis demorari, & ad propria reverti, salvis personis, fama & rebus, procurare diligentiam. Nam & nos nuntiis vestris, quos ad civitatem nostram Pragam duxeritis transmittendos, de pacis formis affectionatis providere parentibus pollicemur: quibus & ordinatas & promptitudes & facilitas possint partibus utrique deferri.

Datum Pragæ, quarta feria ante festum patriarcharum beatæ Virginis gloriosæ.

loces ellipsis.

* videlicet.

* Idem

* Baale

CV.

ALIA EPISTOLA AD EISDEM

Pragensibus consulibus civitatis Nuremberganis transmissa.

Prudentibus & circumspectis viris magistro civium & juratis consulibus civitatis Nurembergensis magistro civium & juratis consulibus civitatis Pragensis.

ADMIRABILEM fervitutem justa temporis C exigentiam vobis, prudentes & circumspecti amici, promittentes, notificatus quod triplicatæ literæ a facro Basiliensi concilio cum ea qua decuit reverentia nos receptæ noverits. Sed quia talis legatio infignes non solum nos & communitatem civitatis nostræ, sed etiam universos & singulos magnates, nobiles, barones, milites, clientes, terrigenas, civitates & communitates parti nostræ adhærentes tangit, concernit, quamobrem prefatas literas nobis (ut preferitur) a facro concilio prefentatas, divina favente clementia, in nobis generali congregatione, quæ proxima dominica poli feftum beatæ Dorothæ nunc venura nostra in civitate celebrabitur, coram omnibus tam faeularibus quam fpiritualibus notificaræ publicare intendimus: & quidquid ex eis unanimi omnium confensu fuerit in eadem materia decisum, prafato facro concilio ac vobis per nostras literas, quantocius potuerimus, intimare curabimus.

Datum feria quarta ante feftum prifticationis.

CVI.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI & domini Episcopo Lausanensi domino suo singulariffimo.

D REVERENDE pater & domine mi honorandissime, quemadmodum recommandaturi præmisi, præfentibus adjunguntur reliquæ ecclesiæ Gallicanæ in concilio Bituricensi: ubi perdigestis examinatim eft negotium, vifis & cuiatibus felicis recordationis domini Martini, & approbationibus domini nostri Eugenii, ac literis directis Bohemis, nec non & nobis: dominus vestrorum procurator per facrum concilium vobis datis, iter arripiendo ad nos: hæsitatione duo jurisfiæ & unus theologus deputati in dicto concilio Bituricensi, qui desiderent partem concilii generalis, cæteris omnibus pro diffolutione arguendum, & nihil desapicibus juriium divini vel humani credo esse quæ præterifiius: fed quia, permine difcrepante, omnes in unam convenerunt fententiam articulatim defcripfam. Sed quia rerum Venerabilium & quantumcunque occupatio multos impedivit, nec deliberatorum executio plena potuit fieri, maxime cum dominus cancellarius Franciæ, & alii regis confiliarii ibent Divionem, cum quibus partim viam peregi, & die Jovis in cena domini hanc civitatem intravi; exponitur, quia parum eft deliberatum, nec deliberatorum executio fequatur, ante difcefum ex Bituris

A turis unaniuiter elegimus dominum meum Auxellenaenen episcopum, utriusque juris doctorem, regiique consiliarium, qui præmissis omnibus interfuit, & laude habilissimus fe gessit, concilioque devotissime afficiur, & hic debebat ire ad regem pro executione prætacta. Idemque prælatus dominus Auxellanensis & ego fetiofe in Jfoldudno fabbato in vigilia Ramispalmarum locuti fumus cum domino cancellario Franciæ, & quindecim aliis regis confiliariis, deliberata a nostris eis referentes, & illis gratiffimis habuerunt. Sed circa executionem nihil ipsi potest, donec regeffum coram de tractatu pacis, quam annoat altiffimus: & ut ea expiimam plene, quæ ipsero fecusura, non venire credo in reditum ipsuffiomes, fi in concilium eft celebrandum * vel ad Basilear, & ad Ratiles, quia hoc concilium eft: fed credo, alia fitt controversia prælatorum Galliæ in loco hoc vicino, ubi agerunt tractandis in concilio generali, & necessaiis ecclesiæ Gallicanæ, & tiide omnes progredientur ad concilium Basiliense: Ubiscot enim Bituris fuit fententia, quod fufficiebat ibi ecclesiam Gallicanam formare cum concilio inevitabiliter Basilear celebrando. In reformatione enim universalis ecclesiæ multæ particulares tangentur: & fi expeffa ibi fuffiet practica reformationis, fortaffe dubaffiem diffolutionis. Et fi Rex pacificus pacifique auctor pacem inter regem & dominum meum Burgundiæ propitiatus mifericordiæ tributis, quod laptatur & infirationibus fui, quarum non eft numerus, tunc ecclesia Gallicana necessaiio folemnis convenisset: fed non eft dubitandum quod illa conventio fiet brevitier, & ad gloriam concilii generalis, & exilentium in eodem. Efectus fum ire ad urbem in venerabilione mea multa, ignoratum, inexperientiam & aflum, qui contrarius multum eft corpori meo, opponens: fed vidfus infirmia omnia accepi. Nec universitas Gallicana fcrififfe poffunt meam infirmitatofum decuit denigare. Hac pollicitatione per me aftrinoe præmifia, quod nunquam transfiaiiaiem quamcumque quamcumque procurabo, aut injectam acceptabo. Conchifa prædicta parlamento regio & fingulis univerfitibus ac prælatis obedientiæ regis transfiaiiaiem funt, ut omnino omnes firmati fint. ifi conventione futura ecclesiæ Gallicanæ: & fi quifquam vellet fufficiatia transfiaiiaiem, reliquendatur, Aftum eft, ne agas. Magiffer Joannes de Monte magifter in theologia, canonicus Leodiensis, dominus meus & capellanus, tribullas ex parte ejusdem mihi præfentavit transfiaiionis concilii, ubi mihi mandatur pro me & provincia, tam pro attempta quam non exemptia, ut loco & tempore concilio transfiaiio interimus. Præfentavit etiam unum breve fub figno Pifiatoris: nec non & literas quorundam dominorum cardinalium in diffolutione nominationum: & concludebat fanctam & necessiiiam diffolutionem, & quod cum diligentia in agenda. Respondi quod cota intentione fervium papæ, croque adjutor fui papatus, & ad confervandum regalia fanctæ Gallicanæ, quod inevitabili necessitate cogimur, & immediata fubjectio exigebant: fed ze concilia conflio generali in concilio ecclesiæ Gallicanæ, quod inevitabili necessitate celebrabitur concilii, nihil poffiem agere fructuofe, nec mihi effet honeftum dirigere cum contra deliberata mea propria: & ideo de directione mea non

* Concil. Genev. Tom. XVIII.

B confideret, & fcribam quod apud regem non prodiceere: unde plurimum turbatus eft, & etiam fcripsi aliquibus prælatis, per quos defiaiiaiie, & credo fimilia invenset responfa. Expofui etiam eidem, quod quidam domini cardinales in diffolutione nominati, concilio de prælatis adhærent, vifa fucti necessitate: & quod in facto circumvenci affenfum diffolutioni prebebant, nunc veraciter informati eandem diffolutionem improbarent. Stafi infuper celebrationem concilii domini nofiri papæ honori accedere, tantis auctoritatibus & maxime ex apostolicæ fundafii approbatis, & cum de fide agretur & difcrimine Germaniæ, ipse fidei doctor & Germanus non debebat in propofito diffidere. Relatum eft domino cancellario Franciæ, mihi & aliis, quod quidam ambafiatores regii, qui nunc in Jfoldudno fuerunt, habitis promotionibus aut eidem promiffis, fe fecerunt fortes: quod res diffolutioni adhærebit. Sed dominus cancellarius mihi promiffi folide ftare & repellere clamium claro diffi ambafiatoribus. Ego etiam non timebo, fed exaltabo vocem fuper tefta, dum locus adeiit: & fpero quod dicti ambafiatores fatis deliberabunt quomodo rem conclufam in novum deducent quæftionem: quia nunuera fumpta figant, omnefque fequuntur numera & retributiones. Si non fallor, expedit, imo & necesfe eft, & concilio generali plus utile, telle Deo non dico ex laude opera, quod hic tractatur, quam quod vadam ad concilium. Fronte enim aperta refiftam in facies diffortum ambafiatorum: & ideo hic decernando pro concilio, plaeat eidem me habere pro prafente. Etiamfi me oportuit ire ad papam, fatisfuia parere & fequafia quæ mihi fuerunt erit. Major mihi quis effet concilio adefie quam ardiro tempo equitare ad Urbem: & major fuit mihi expenfa in via, quam biffet in concilio: fed nec petione nec limite parcam. Idem magiffer Joannes de Monte refponfa mea intimavit papæ per proprium nuntium, qui abhinc Venetis poft prælata iter arripiet. Scripfimus etiam domuiata meis Rothomagensi & Arelatensi deliberata ecclesiæ Gallicanæ ante pafcha, ut nota effet confiliis in Urbe. Sed correctione fuit, concilii credo quod expedit cum multa manfuetudine tractare dominum nofirum papam, qui caput eft ecclesiæ, & deteriffa capita erit reî infinituofa manent membra. Concilium enim cœpit a modeffia, & fecimus modeffias agere potenti. Hæc pro tanto dico, quia idem magiffer Joannes cafum dedit loquendi. Sed refpondi quod ecclesia non eft licet fynaggga ad Filiam Dei, vel bona opera operatus eft, & pergentes vuefuerant cum lapidate. Nec eft licet de Joanne XXIII. cum vita gefta fit commendabilis, & fi. Nota quod ecclesia non eft licet fynaggga ad Filiam Dei, & operatus eft bona opera, & pergentes vuefuerant cum lapidate.

E magiffer Joannes de tranfiaiionis concilii ad Avinionem. * Aufum præbetur Bohemis diocese ecclesiam à fua facie aufugiffe, & panis ibi cantillum effe, cum non vifia hominis, quæ pane dumaxat, necessarii fint vigintii fiorenti aut papales, locufque Avinionenis inter regnum Franciæ, Delphinatum, & provinciam Provinciæ, fitnetur & interclaudatur, quo dominus fuus regis & fuorum fcederatorum, & fic non effet * adverfitatibus regis tutus accedere: quibus etfi dixerur literæ de fafroeondiffu, opponentes quod per tales literas & capitulibus crederent inimicos, Jubbatur, falsum quod

transferretur ad Bisuntium, cui ante fastam pacem cum rege respondi, quod regi & sibi idem jus de prius competebat exceptionis. Facta vero pace inter regem & dominum meum Burgundiæ, & Anglici pertasse Bisuntium decliinarent, fluminc interea carebat notabili civitas Bisuntii, quia ex fluminc habet quadrantes, quæ, inter flumina non nominatur per scriptores, quia Sagonna intrat, & Sagona Rhodanum, Rhodanus autem mare, & ideo Rhodanus pro flumine sumitur, Sagona vero non vel alias quæ habentes & cam intrantes. Finaliter inflabat de civitate hac Lugdunensi, cui representavi casdem rationes militare, quas in Avinionensi militabant. Est enim hic maxima carisitia, & major spersatur in annata futura propter fata congelata. Probavi etiam ex chronicis, quod locus quantumcumque solemnis, & in situ fertili positus, sæpe fuerat a concilijs generalibus improbatus: & ideo nec civitas Bisuntii, nec Bonnatensis nominari meuerunt; probans Bonnonian bono nullam. Hæc reverendissimis patcrnitatibus vestris sic fersinde scribere curavi, nolens his verbis vestis fatigare concilium, nolens meum vestras patcrnitates latere intentum: aut cum fersatum tacere, vel exprimens concilio, propriam gloriam quærere quod eorum concilium de sifcoin ejusdem. Et expediert, si non fallor, ut nova mihi fcribantur sæpe concilii, quia ad me frequentius venerint conflictus. Dominus meus legatus Constantiensi, Cifferensis, & Wetrellicensis, & ambasiatoribus Sabaudiæ, quando opus erit, promissa poterittis exponere: & si placet, mandetis respondentis sifcbum nobis fadæ, & quæ tiesentis fuerunt fersentes in Urbe, ut intelligam qui sint de verit frattribus. Meipsum vestræ reverendissimæ paternitatis ad omnia offerens & mandata, in domino precor dio & feliciter cum valere. * Præterfillic die vigesimooctavo Aprilis.

* Præterfillic

CVII.

EPISTOLA LEGATI IMPERATORIS Romanorum ad eundem, quam legatum jusserat omnes nobiles Bohemiæ convocare.

Domino Sigismundo Romanorum imperatori Tentha Czaftolovaitz, Arnestus de Pulcsffym.

SERENISSIME princeps & invictissime Cæsar domine mi gratiosi, servitium nostrum vestræ serenitati semper præmissum. Serenitatem vestram scire cupimus, quod illam legationem nobis per serenitatem vestram injunctam executi sumus ad omnes barones, milites, terrigenas & civitates Bohemiæ in communi juxta mentalium illorum, prout ipse vestri mandabat mandavit. Super hoc ipsi nobis tale dederunt responsum, quod volunt ad vestram serenitatem in die sifumptionis beatæ Mariæ virginis ad Ratisposam cum plena potestate de responsobatones & terrigenas, & de civitatibus aliquos destinare, quia pars eorum tota & eam Joanne Czaplione sunt fumel unitæ & contordatis super illis quatuor articulis: volentes ut & alii cum ipsis ad idem se fubmittant, & in unitate sint. Videretur ergo nobis & alitis prohominibus, quod vestra serenitas in illo termino ad nos apud se auditorem, & alios de concilio Basiliensi ad hoc necessarios habere dignaretur. Nam si cum ipsis pro hujusmodi articulis poterit fieri concordia, non intelligimus aliquas alias difficultates. Et cece transimus cum domino de Rosemberg per eamdem viam, per quam hac venimus, speramus apud eum ipsum auditorem invenire. Volentes etiam cum consilio domini de Rosemberg super illis negotiis conferre. Petimus ergo vestram serenitatem, nolite nobis ad nuncios mittere, quod paduluen deviximus, & quod ita cito venire non possumus, & tamen festinabimus: venieuel, quæ ad vestram serenitatem de aliis rebus plenius informabimus serenitatem vestram.

Datum Pragæ feria secunda post feftum sancti Procopii.

CVIII.

EPISTOLA COMMUNITATIS CIVITATIS Pilzna de victoria Bohemorum, & quomodo ei gesta sit ab eis.

Honorabili viro domino Nicolao ordinis fratrum Minorum custodi, & Procopio Segel omnibus nostris carissimis, concilium & communitas civitatis nostræ Pilzna.

SERVITIIS nostris præmissis, amici nostri carissimi, bonas ac jucundas novitates vobis annuntiamus, quod omnes amici nobis contrarii & profitarii sunt, sicut facto concilio & imperiali majestati ifta in scriptis diligenter enarrando. Processus autem belli tale fuit. Cum enim veniqne cifra ex adverso nostra fuisset, exercitus Hussitarum multum de bambalis majoribus & minoribus cafira nobiscum tenebant & pertubabant. Pugnas autem communis clamabat, contra barones marmoras & dicens, Ut quid ita inaniter virum perimus, & interficimus, & tempus vane terimus? Propterea nunc contra illos, melius ell nos pugnando mori, quam ita miserabiliter perire. Tunc allurgentes barones & capitanei nostri partis dispositione se, ordinaverunt acies, & processerunt ad pugnandum. Cumque inflaret hora certandi, & acies contra se procederent, nos vero ordinati eramus retro in parte posteriori, tunc nostræ acies (secundum quod ordinatum erat) targa verterunt; fugam fingentes, ita quod non aliqui eramus in canda in parte posteriori, fuimus in capite a parte anteriori. Inimici autem hoc videntes, videlicet nos targa verte se concerpantes bucinis, clamabant horribiliter magnis vocibus: Confurgite, confurgite, & insequamur, ecce enim fugiunt. Et hic omnes adversarii confurgentes de suis cafris & turris hac equeli superiores & pedestres non fuit inducuri. Nos autem, qui eramus in parte posteriori, videntes quod le a suis cafris & turribus elongaverunt, allurgentes in nomine domini; cujus cauly agebatur, aggressi sumus eos a tergo, & intercepimus eorum regiestum ad eorum cafra & turres. Alii autem barones & nobiles cum omni multitudine consurgentes a parte anteriori, invaferunt eos unanimiter quasi vir unus. Et sic ante & a tergo eos tamquam manipulos defecabimus, cædentes, quamvis multi reddebant se & reddididdient captivos. Nos eos tunc tempus captivandi, sed interficiendi iolum. Etiam aliqui per nos captivi, extrahebantur violenter de nostris manibus, & interficiebantur. Et ec per hunc modum, domino Deo nos præcedente, omnes inimicos profligavimus, paucis evadentibus. Pro qua victoria fit Deo laus & gloria in sæcula. Omnes curus eorum, omnes bombardæ, omnia infirmenta bellica, omnia arma defensiva ablata sunt, quia omne ibidem reliquerunt. Noveritis etiam, quod domini baroues flatu in campis eam valida potentia, nec recedere intendunt; quoadusque inchoata ad finem deducant. Imperialis vero majestas solemnem ambasiatam direxit ad eos, videlicet dominum * Purcham, & dominum Ernelhum, & alios quamplures, & ita quod illa ambasiata multa bona operabitur. Etiam vobis, ut scitis, infinuamus, quod dominus imperator Cirpiko nobis, quatenus plures de concilio & de civitate debeamus venire ad suum serenitatem, sed due cuulc non retrahebant. Prima, timor inimicorum, qui forsqne minabantur nobis, quod si victoriam habuissent, omnibus modis volebant ad nos redire, & in toto nos delere. Nostra autem intentio semper fuit, libentius velle mori, quam ipsis subjici. Sed indeinnetet Deo gratiarum actiones referimus, quod de manibus horum liberavit. Secunda causa adhuc nos impedit. Quamvis jam elegerimus eos, qui debeant adire præterium domini imperatoris, defuns tamen expense & impensæ, quia non possumus inter nos conqueriere tantam de pecunia pro expeditione illorum, & Dipendarii pro magnæ parte consuerunt comte nos, moventes de Dipendiis a multis annis retenesis. Et ec illi repetant Dipendia & damna, & nos fumus in penuria magna. Ergo, amici carissimi, circa imperialem majestatem & sacrum concilium laborestis, quatenus nobis impendant subsidium, quo mobilium ab oneribus debitorum in parte liberari possimus.

Datum in nova Pilzna feria tertia post feftum corporis Christi.

CIX.

LITERA MISSA DOMINO CARDINALI legato per quendam civem Nurnbergensem de interceptione Czaftoranum & Orphanorum.

Reverendissimo in Christo patri & domino domino Juliano, miseratione divina sancti Angeli cardinali, apostolice sedis legato, domino meo singulariter gratissimo.

R Everendissime in Christo pater & gloriosissime domine, existet facrosancta Synodus, quæ ad confuendo populos Christianos, laborantur & præcipue animas velter de tam celebri & felici victoria, quam dominus Deus excitanum fuis Christianis contra hostes benedicti nominis sui misericorditer concedere dignatus est. Noverit igitur vestra reverendissima paternitas, quod die dominica proxima post festum corporis Christi, baroues regni Bohemiæ, civitatis antiquæ Pragensis & aliqui fidelium fulcoti præsidio, cum Taboritis & Orphanis campestribus in virtute altissimi bellum aggressi sunt, & per totam dominicam & noctem fequentem prælia continuando certarunt, & die Lunæ hora tertia diri bellum pro parte nostra, autore domino, feliciter terminatum esse dignosciitur. Et occiderunt de parte Hussitarum unti campestres numero tredecim millia. Inter quos interempti sunt ille Zapko capitaneus, & Protopiist & Lupus presbyteri fedudstores nequam, & 900. capti exiliunt carceribus mancipati: & de parte nostra, quam altissimus conservare dignatus est, perierunt dumtaxat decem viri: quibus clementer fabrunda dignetur misereri. Ceterum, reverendissime pater, dirigo magnificentiæ vestræ copias duarum literarum vulgarium materiam bell prædicti continentium, ut in illis eadem magnificentia vestra nodum dolciles recteetne, fed & hæc nova verissima intimet domino meo Sigismundo domino auditori, ut & fincerissimi fuæ integritas gaudeat felicitet in domino, cui honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum, Nurnbergæ in octava festi corporis Christi, anno, &c. trigesimoquarto.

CX.

EPISTOLA CUJUSDAM CAPITANEI de rebus Taboritis.

Nobili & generoso domino Kulinay de Dwrsiffka fratri meo dilecto.

OBsequiis præmissis, frater carissime, nostrisque vobis, quod registrasti, Deo benevolentus, & Taboritas bollic cum Dei adjutorio & meritis sancti Venceslai prostravimus, & omnium nobilium de parte nostra occeptisus, & de Taboritis magna multitudo interfecta est, fed illorum numerum qui in loco remanferunt nesciimus, a loco conflictus flatim ulcrinus recessimus, & capiores plures adduximus. Et de equestribus aliqui majores, fed tamen pauci, fugerunt & evaferunt. Et illa fragæ fadta ad inter opidum Gnesion & inter Bodzian illa planitie. Pitanenses eciem discrunt, & primi aggressi sunt eos, & diecbus tamaine recedentur cum curribus & familia mea, fetat boni & proprio fine intermissione & retrocessione. Propterea, frater dilecte, illis anditis, ipsum fragam notificetis principibus. Et si potestis aliquem expedite ad Cæsaream majestatem, illa serenitati fua notificetis fine intermissione & mora. Et etiam si juvenis ille nuntius Zapko venit, expediatis ipsum Karelhsin, & abiede requirens ubi fuerimus, veniat ad me, ubi campum vel castra poluerimus. Etiam ulterius nunctium ad vos expeditissimus, fed expectativus & retinuimus nuntium, volentes quelem finem conseqeremus. Tedirice reedimus & confidimus illud, quod in primis literis post ceram scripsimus, quod hæc facietis. Et ulteriius etiam fincerissimo rogo, si aliqui de meis furtive recedentes a me ad domum venerint, quod ipsos caligabatis, sicut in prima literis scriptum est vobis. Et de genitibus armorum nunc equam habemus & vadiam multitudinem, & plures semper venitant in unum. Et nihil aliud intelligimus, nisi quod omnes civitates fuldentur nobis. Et cum illis vos [Deo recommendamus. Orate Deum pro nobis, & nos pro vobis.

Datum inter * Priden & Kursym jam post conflictum factum in feto, dominica post festum corporis Christi.

* Sunko de Durissika residens in Timnhoc-flab

* Cylinia Drake

* Priden & Czaftolovaitz

* Sarz, de eft, eidem Ile.

CXI.

EPISTOLA BOHEMORUM AD CHRISTI fideles.

Universis & singulis Christi fidelibus, regibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militibus, civitibus, civibus, & omnibus status & conditionis hominibus, barones, nobiles, milites, clicentes, rusticos communitatum, praefecti urbium, judices, consules, jurati, cives, totaque communitas Bohemiae genitis, in regno Bohemiae pariter & marchionatu Moravia constituti, divisorum veritatem cognoscentibus, diffidentiam & odiorum amicitiam.

CUm ungentibus Dei Filius, qui est ascendaliter in fine ejusdem Patris aeterni, defendulit et terras, locum non mutans, & magnitudinem non minuens, ad hominum filiumenda nateram, multifaria salutaris vitae documenta ore, manu ac manibus contradidit: de quorum revera numero illi, qui ad Christum sui ad imitandum discipulis & exemplari conversationi reliquit: quorum sic de dignitate primum est, ut divinissimum corporis & sanguinis ejus sacramentum ipse commendare fidelibus ministerum. Secundum, ut verbum domini libere, publice, & veraciter per eos, quorum interest, praedicent. Tertium, ut sacerdotium, velut lethale virus, auferatur a clero. Quartum, ut publica & potiora crimina per legitimas potestates a plebibus fidelium cerpantur. Hae profecto intringibiles veritates, promotivitas fidei, roborativas lipti, auctivas caritatis, regulativas vitae, nec non procurativas temperiae salutis, hypocritis simplicioribus juxta virium nostratum modulum gratanter fuscipimus, fiudiole profequimur, profecqui quoque incendimus, quemadmodum fides concludatur cum vita: ut ad illarum agnitionem, amorem, & observantiam fidelem, etiam a principio jupiter affectivimus, & nunc actuatitur omnem Dei populum affectamus venire. Unde non parcentes sumptibus, laboribus, expensis, plures per nonnullas Christianitatis regiones explhalisi solidis scripturarum auctoritatibus esldem" virtute faciientes tranfimiffimus. Nihilo minus vifitavimus Chriftianiffimum principem nunc magnificum Fridericum marchionem Brandeburgenfem, nunc illuftrem regem Poloniae, & ad fereniffimi Sigifmundi Romanorum ac Hungariae regis inftantiam, nobis per fpecialiles legatos ipfius fignificatam, ad prudem in Preburg, & nunc in Egram civitatem imperii venimus, omni nifu ubique inftantes, ut nobis in concilio ecclefiae generali audientia publica, libera, fecura & caritativa procuraretur, loper articulis divinis praedictis, quatenus & publice, palam & manifefte in tacies confpectu conciliis illos quatuor falutares articulos, quos pro fide tenemus, manifeftare, diluciidare, declarare, adftruere, juftificare, probare & defenfare fcripturis facris, beatorumque doctorum fententiis, in eifdem fcripturis vere & inevitabiliter fundatis, liberis, omni impedimento feclufo, valeamus. Et quod tota una nobilicom Dei viventis militans reformetur ecclefia in capitibus fuis pariter & membris, juxta facra fcripturae doctrinam. Qui nimirum rex, principum, feiplorum, proicrum, & doctorum communis

A cato confilio, refpondit quod ifta limitatio addientia & reformationis eccleftae derogatur libertati & privilegio concilii generalis, fupra omnem legem omnicontie: fed quod non, illis limitationibus & declarationibus noftris ex divina lege & fanctorum doctorum fententiis omiffis, fienon in his omnibus determinationi & diffinitioni ipfius concilii. Quod profecto non metens, rationabiliter & rite reputantes illicitum, & prorfus indignum, ut videlicet divinas veritates juftificacis in fcripturis hominum judicet arbitrium, & falvet aut folvat pro fua voluntate, quod utique interdum, folida veritate relicta, opinionem feqnitur, feque ipfam nonnunquam fallere contingit, & falli. Et quod illi earum ignitatum & noftri fint judices, qui illas, divina pofteriaram timore, tamquam erroris autores, & out propter obfervatam illarum vehii ignoreo, inconfulte, perperam & temere judicantes damnaverunt inique, ut fit iniuria at Bibi hoftes faciiimii in noftrum exterminium adfpiratres fint judices. Quod revera fana ratio, divinique & humanae leges abhorrent. Idcirco ipfis in hac parte nobismet requirentibus cum fenfiftis. Sed hoc profiftimus omnino & (ut aequum & jofium eft) jugiter optamus, ut divinarum fcripturarum reftitima & fefaiis, bilis regula per jofiftimum judicem, jofiftia de veritatem diffinitorem, decrefcere in certis, quae nec fallere poteft, nec falli, in medium conciliii proferatur, & beatorum doctorum (in praeferiar) fincera, & juxta illam eorundem inviciorum & noftra rectitudo aut obliquitas potuit comparari, & confequenter reftifcari, aut approbari. Sed hoc ipfe nullatenus acceptare valuerant. Hanc jofiftimam aequitatem per nos illis obftatam vellita quaefumus dignetur poftea indulfiti, nec non partis adverfae de fupefia & gravar iniuria commentiam atrogantia ipfa fe fupra fe enormiter erigentes, nituntur illi fubjicere non modo omnes Chriftianiffimi principatus, regnum & dominia, fed etiam fedeiiffiles divine veritatis doctrinas, dominii noftri Jefu Chriftii morte veraciter confirmatas, juxta illum illum teftimonio de judicando nuiaviiio: et quod nunc per Chriftii fideles vere cnfiftere & fideliter obfervatur, tandem contra abbitrio tamquam error & fuperftitio reftifcaftiffimeiur, feique Chriftiana fides non in pofterilidifima, fed in arena mobiliffima fundabitur, quotidiane fubjecta, ruitur, & verba Chriftii permi firmitate fulcita, ita ut etiam & verba facilitas tranfeant, quam ipfius commutentur fcriptiones, veleri lecti opertoriam. Ipfiorum mutabiemet confiria. Sed quid hac remoti? quid hac remoti? Quid hac remoti? quid hac pefte pernicioftius potefi inventri? Ipfi quod dicimus audite, perifate, attendite, obfervantis, ut ipfiorum fcripti Chriftii fidelitas, fed ipfi cepfiem pi fedes apoftolorum jofie & digne occupanti, qui illis vita & morbum teftatur adverfaruin. Ipfi quippe per orbem terrarum patent, ut ipfiorum quia aufigitatem, veritatem dominicas conftis populis, tribubus & linguis fidelier nuntiatium, eafdem propria morte firmantes: ibi purpura vefiiti & hyfio, gloriofi in populo, cunes mori effecti, in caftra & urbibus tranquille refidens, & eafdem veritates etiam afperiamine audire, ac propter earum affertionem fidelem fidelis fpoliant fama, vita & rebus, non per fe, quia cubant cum fcortis, fed per eremitarum erectionem, feculare brachium in oeftiferis fidelium fallacies concitantes: illi, refiftentes

dis omnibus mundi divitiis, omni virtute omnati, in paupertate & jejunio domium feqnebantur: ibi arbitum, cafforum, praefiorum & regionum * poffeffiones, viri divitiarum infiituti, pleni vitiis, non Chriftum humilem in contempta, fed fuperbiffimum fitanam in pompa & fafta carnifque voluptate feqnuntur, aquibus, utpote pleudoprophetis, attendite, fuidem Dei Veritas iniertata. Et illi, ut propemodum cum exercitibus fuis validiffimis regnum noftrum invaferint, ufque ad interneciones (ut afferitur) denoiiri capientes, nos in afiiffimi virtute, cujus caufam profequimur, habentes fiudiciam, vim vi cogemur repellere, quemadmodum omnes leges & omnia jura permittunt. Quae omnia ipfi fe facinaftiba fuperafcripta vas Tri illuftres & nobiles animo diligenti peftafe, & catholice dilectae, fi in adjutorio fcelerafcnon hujufmodi clericorum, & temerario ac erroneo anfu de veritatibus omnipotentis Dei fentientium, in voluptatibus hujus faeculi & mercicide fitus fe fiequiiiio jacentium, vellitae animas corpora pariter & perfonas in bellicofis periculis fabiiabitur morti exponetis, contra jufiftitiam per nos vobis cribro oblatas Chriftii Jefu aequitatem.

Datum fabbato in vigilia beatae Mariae Magdalenae, fub figillo communi omnium adhaerentium evangelice veritatis, civitatis Bohemiae, anno domini millefimo quadringentefimo tricfimoquinto.

CXII.

ALIA EPISTOLA PER EGRENSES missa nunciis concilii Norembergae congregatibus.

Devotis & religiofis in Chrifto patribus & dominis, domino Joanni Nyder priori domus Praedicatorum Baffiienfium, & domino Joanni de Malebrun, ordinis Cifterciefis, nunciis fynodi Baffiienfis dominis & praeceptoribus noftris, confules juratiqui Egrenfis.

PRaemiffis fervitiis ad beneplacita veftrae voluntatis, honoribiiis ac dilecti dominii, fecaut fcripsie veftis nobis praetiae nobis dilectiffiie ut literas veftras miffas Pragenfibus per nuntium noftrum dirigere curaremus, hoc heri mane; & fenfiftiiiis eidem amicabiliter, prout alias erat eis per nos fcriptum, *etc.* fic idem nuntius heri de feto ad nos eft reverfus, portanis nobis refponfum ab eifdem, quod vobis praefentibus decretvimus tranfmittendum. Cujus tenorem percipietis. Infuper dicti Pragenfes feriptorum dominis & amicis noftris confulibus opidi Nurembergenfis ac nobis certas literas, literam Nurembergenfium cum praefenti hujufmodi tranfmittimus eidem, cujus literae nobis diirecte vobis mittimus praefentibus interclufam. E Eaque fcriptum transferri de vulgari Bohemico in idioma noftrum, fecundum cujus tenorem ea regere oportiiiis agendis. Sed quia ipfi nuntient in literis nobis miffis pro falvoconductu & fecuritate ordinandis, quoad opidanos Pilzenofes, nobiliem de Swanberg, opidanos de Tenniz, ac alios officiatos fereciffimi domini noftri regis Romanorum, *etc.* vos ipfi intelligitis & fciis, quod nos nec fciimus, nec poftiimus hujufmodi falvumconductum ipfi procurare: quoniam fupradicti opidani & nobiles noftri funt adverfarii, & quotidie ab eifdem formidamus invaiiones. Et fi hoc non effet, parati effemus & cum omni conatu vellemus pro hujufmodi falvoconductu ordinando, animo laborare, prout hucusque in negotiis pacis & communis utilitatis Chriftianorum nos voluntarios & promptos exhibuimus, & fe futurum voluimus exhibere: prout hoc in nobis expertf eftis, & in futurum experiri debetis. Idcirco deliberetis cum Bohemicis fuperiores ac aliis ad hoc idoneis, per quem aut per quos dictus falvoconductus & fecuritas poftit procurari, hoc faciatis fecundum videre veftrum & aliorum, prout vobis videbitur expedire. Quidquid autem ex ad hujufmodi poftunus confulere & juvare, faciemus voluntarie, omni fegnitia procul omota.

Datum fub fiigillo, cum ante hanc, anno domini millefimo quadringentefimo trigefimofecundo.

CXIII.

EPISTOLA PRAGENSIUM AD omnes concilii.

Reverendis ac religiofis in Chrifto fratribus Joanni Nyder priori domus praedicatorum Baffiienfium, & Joanni de Molebrun nunciis concilii Baffiienfis, ac magifter civium, confules & fiabini civitatis Pragenfis, nec non magnates, nobiles, baiones, ac capitanei caeteriique & communitatem regni Bohemia & marchionatus Moravia.

AFfectantie paciis commoda in femmo vere pacifica, ineffiiiiiiiis auctiore, accendit fe religiofi viri, epiftolarum venerabilis concilii Baffiienfis & veftrae, nos ad audientiam plenam, piam, & fecuram invitantem, ferendittate fuauda gaviii, merito arbitramur clementiffimum fupra omnes dominum vifitaffe plebem Eiam in pile vifitare miferatione fuarum, ut reducat corda Baffiienfium patres pridiemus gerefiique ipforum dirigat in fenioris jufiitia diccififfimis principum ecclefiae, quatenus temporie novifiimo vergente adoris ad veftrum concrupitibilis mundi corruptela, in miliitantis ecclefiae gloriofa civitate habitent cum Jofieia, fidei, & pace, ubique gaudentes coelefti, quod fe fperante in future beatitudinis aula caeleftf fore fodales. Unde quamoctus valiantes, gubernatoribus & populo regni Bohemiae congregatis, in hoc relefimus univerfi finaliter, ut oratores noftros & legatos ad praefatum concilium diligenter, quatenus dudum per nos defideratum opus, & nunc annuente domino feliciter inchoatum, laudabili & conftis fidelibus fructuofo & caritatiiiiiii

plenè ac effectualiter tractatum & dispositum fi-
nalis ita & taliter, ut quæ oratorisque notitiæ
& legati ad concilium sæpedictum mittendi,
prout in epistola vestra nobis transmissa feribi-
tis, de cautione per vos nobis & ipsis offeren-
da merito debeamus & debeant esse contenti;
De vestra etiam patienti prælollatione ac benì-
gna, & de his quæ nunc scribitis, nos noverit-
is esse multum gratos pariter & gaviisi.

Datum feria quarta post diem beati Matthiæ
apostoli domini, anno domini millesimo qua-
dringentesimo trigesimosecundo,

CXIV.

EPISTOLA CUJUSDAM CAPITANEI B ad imperatorem Romanorum de rebus Taboritiis.

Serenissimo principi Sigismundo Romanorum imperatori Alfo de Steinberg, aliàs de Holeg.

SEreniſſime Cæſar & rex domine gloriole, ſer-
vitium meum præmiſſum veſtræ ſerenitati,
Scire velitis, quid actum eſt nunc in Pragenſi
congregatione circa feſtum ſancti Joannis Ba-
ptiſtæ. Quando ibidem conventimus, tunc alia-
quibus diebus poſt noſtrum ibidem conventu-
nem omnes civitates, quæ nobis contrariaban-
tur, ibi nobiſcum unitæ ſunt, excepta Colonia.
Et tandem poſt aliquot diei, Zapho & amiqui
Taboritæ cum ſuis notis & ſequacibus & cum
dictis Colonia etiam nobiſcum ſunt uniti. Et
poſtquam nobiſcum fuerunt compoſiti, ſtatim
veſtræ ſerenitati non omnes de religionem de-
dimus, ut ad vos irent, & veſtram ſerenitatem
peterent quatenus veſtra ſerenitas velit appro-
pinquare Kutlipunam, & quod illudem ad ve-
ſtram ſerenitatem tranſmittere volumus de ter-
rigenis & de civitatibus. Et etiam cum veſtris
nuntiis contulimus, ut peterent veſtram ſeren-
tatem, quod eadem veſtra ſerenitas nobis de
ſalvoconductu providere dignaretur, uſque ad
numerum trecentorum equorum & totidem pe-
ſonorum. Rogamus etiam veſtram ſerenitatem
ut ſe in hiſ gratioſam velit cohibere. Etiam
ſcire dignetur veſtra ſerenitas quod hujuſmodi
conventio fieri debet in feſto ſancta Mariæ pro-
vinto. Videtur multis probis hominibus, &
mihi ſimiliter, quod habeatis in hujuſmodi con-
gregatione dominum epiſcopum Conſtantienſem
ſuffraganeum, & alios doctores; qui aliàs
Pragæ fuerant a ſacro concilio deſtinati, & li-
ſi ut plenum mandatum a ſacro concilio ha-
bent. Nam ſperamus in Deo, quod omnia
negotia bene ſuccedent. Sunt enim quaſi omnes
homines de militaribus & de civitatibus qui
deſiderant veſtræm ſerenitatem ſupra ſe domi-
nari.

Datum Pragæ ſabbato ante feſtum ſancti Pro-
copii, anno millesimo quadringentesimo trige-
ſimoquarto.

CXV.

EPISTOLA TRAJECTENSIUM MISSA ad ſuos commiſſarios.

Reverendiſſimi, reverendiſque in Chriſto patres & ..... Cum deputatione fidei ..... gratiaſſimi, noſtrorum reverendiſſimorum patrum, humiles & devoti preſtati, & capitula veſtra, rum ſecularium Trajectenſium, barones, mili-tes & militares, et burgimaſtri, ſcabini, et veſtiores, civitatis & opidorum patriæ Trajectenſis.

Reverendiſſimi reverendiſque patres & prælatiſſimi domini, ſcribimus ſacroſanctæ Baſileenſi ſynodo, prout in copia præſentibus inſeruiſſis prependere poſſunt paternitates veſtræ pariter & videre. Verum res nobis data eſt & multum aliena, quod ad requeſtam partis nullum interveſſe habentis aliqua ſimilia ſic poteſt ea officio decerni deberet. Prius enim interveſſe partis declaratum exiſtiſſet, & demum ſuæ jura obſervata. Darius tamen multa viſum eſt, quod decreta ſynodi in eadem materia variationem ſumunt, ea ſervando & reclamando. Dudum enim detretum exiſtere, quod ea quæ a tribus diputatibus conventibus, vim decreti & concluſionem facti concilii obtinerent. Et pridem mortuo reverendo patre domino Zyvedeno archiepiſcopo Colorienſi interpretationes concluſerant inhibendum fore, & inhibuerunt omnibus canonicis extra & infra diœceſim Trajectenſem exiſtentibus, ne aliquid novi attentarent, ſecundum ea quæ in electione eſſent, volentes ad patem diœceſim diœceſis & patriæ laborare, quæ executioni demandari non potuit, nec vim decreti obtinere. Ad quæ ſuperiùs rimetres deputationes (et nonnulli prædictorum) citationem perlonalem concluſerant, illud ſecundum eoldem (ut afferitur) in vim tranſitus decreti. Cæterum diœceſitatis, quæ ab ab unitiuit, quæ eſt probativa pacis, illa annua quæ eſt pacis nutritiva, rejeitur, ignoramus. Tamen unum veſtræ reverendiſſimæ paternitibus ſit manifeſtum, quod civitas & patria Trajectenſis inimicum ſuum voluntarium ſibi plurimis annis tranſitaſa, etiamſi eccleſia ſu-curet, & concorditer cleſtus aſſiſteret, non recipierent, uti nec tenuerunt. Domicilium autem Vrafranus inimicus patriæ, amiſit ſuam multa damna incolæ patriæ intulit, & quotidie die infert, prout luce clarius eadem demonſtrare volumus & probare. Quare paternitibus veſtræ reverendiſſimæ humiliter ſupplicamus, quatenus literam ſive copiam præſentibus interclaſum videre & intelligere velint, & operam efficacem tradere ad ea quæ ſuprà, nec permittere novam diviſionem, guerras, ſeditiones, & alia innumerabilia mala hic de novo ſeminari. In quo Deo & hominibus bonam voluntatis multum ſupplicabunt velitre reverendiſſimæ paternitates ſupra dictæ; quas conſervare dignetur auctor pacis. Ex urbe Trajectenſi, anno domini millesimo quadringentesimo trigeſimoquarto, menſis Julii die decimoquinto, ſub ſigillis majoris eccleſiæ Trajectenſis & oppidum (ſtemnorumque vinorum Rattaldi, &c.

CXVI.

CXVI.

EPISTOLA CUJUSDAM CAPITANEI ad imperatorem de rebus Taboritiis.

Superlatio pro excellentia.

Illuſtriſſimo & inviſſimo principi & domino domino Sigismundo Dei gratia Romanorum imperatori ſemper Auguſto, Hungariæ, Bohemiæ, &c. regi, domino meo gratiaſſimo dentur. Excellentiſſimo & inviſſimo principi & domino domino Sigismundo Dei gratia Romanorum imperatori ſemper Auguſto, Hungariæ, Bohemiæ, Croatiæ, Dalmatiæ, &c. regi, domino meo gratiaſſimo, ego Kuntzo Lukſela de Sonnenne caſtellanus in Caſtellion, ſervitia mea veſtræ ſerenitati fidelißima & conſtantißima omni tempore prædicto.

SErenitati veſtræ notiſico, quod Dei miſe-
ricordia magna, ſine cujus voluntate & po-
teſtate nihil fieri poteſt, ſed omnia per ipſum
dirigunur, factum eſt, quod inimici heri
hora vel peperam inter monaſterium * Stallis &
opidum * Garlum a veſtris fidelibus dominis
baronibus & fideli communitate feliciter contri-
tti & proſtrati ſunt, ita quod de veſtris fi-
delibus quasi perierunt. Et ſic noverit ſere-
nitas veſtra pro certo, quod in dominis ba-
ronibus & terrigenis fideles ſervitores habetis;
Et frequenter me allocuti ſunt de ſerenitate
veſtra, quod ad vos fidelem & bonum intentionem habent, lecundum quod effectualiter
oſtendunt, & ulterius oſtendent: nec aliud
intendunt facere, niſi ſicut ſerenitatis veſtræ
fideles dominii & ſervitores, omnia volentes
ſua intendentes facere quæ pertinent ad dominium ſuum naturalem & gratiaſiſſimum. Dignetur ergo ſerenitas veſtra manum ſuam large ad eos extendere, & ipſis in ſubſidium aliquot milita florenorum transmittere & dare;
ut opus incepium ad honorem ſerenitatis veſtræ ſingulge illius, & coronæ Bohemiæ, minus terminare, & ad bonum finem perducere poſſint. Et ſerenitas veſtra in ſubſidium illius boni perſonam veſtram non digneminii abſtrahere hinc mora, quia cum adjutorio Dei omnia bene proceſſuri & proceſſuri, cum ſerenitas veſtra veaire non tardaverit. Propterea ſerenitas veſtra ſciat, qualiter illa victoria fortiſ facta de inimicis. Cum enim domini barones poſt victoriam habitam de nova civitate Pragenſi in Pragis proſtitterent, gentes congregantes ..... eodem tempore inimici de diſpoſitione Dei in Pilma receſſerunt, & ſe verſus Pragam recipientes, juxta novum Caſtrum alquibus dictis caſtra metatiſſent, ulterius procedentes verſus Coloniam, domini barones miſſerunt pro omnibus nobilibus, ut in ſubſidium eorum contra inimicos venirent. Ibi dominus barones & terrigenæ gentem multum notabilem & exercitum ad campos expediivit. Et dominii barones & civitates Pilznenſis etiam validam potentiam tranſmiſit: & cum pragmatrentur veſtros Pragam ſub caſtro Carleſtein, ibi ego & gentes meas expedivia fidelibus ſervitoribus veſtris 100. equeſtres & pedeſtres, & cursus triginta. Et cum omnes prædicti juxta Pragam conveniſſent, dominii barones extra Pragam cum eiſdem proceſſerunt, & cum valida potentia inimicos inſecuti ſunt, & ſic, quod de gratia Dei & ſuo juvamine illos proſtraverunt inter monaſterium * Scalica & opidum * Gonzſin, ſicut fuerunt

* Stallis. * al. Gonzſin. al. Gonzſin. al. Gonzſin.

A pra ſeriptum eſt. Præterea ſerenitatem veſtram
rogo, quatenus velitis me fideles veſtros ſer-
vitores, qui mecum ſunt in caſtro Kaſtellion,
oculo pietatis reſpicere, & ſubſidium tranſmitte-
re & dare; quia Deus novit quod hujus ma-
gnus indigentiam habemus: quia aliunde non
habeo illos bonos homines ſtipendiare, nec ab
aliquo alio, niſi ſerenitate veſtra. . . . . expe-
dimus tamquam a Domino noſtro herede vero
& domino gratioſiſſimo.

Datum feria 2. poſt feſtum corporis Chriſti,
anno 1434.

Cuntzo Lukſſa de * Beſenuis * Bisenn-
castellanus in Kastellein. * Bonsenii.
* Bulzenii.

CXVII.

Alia Epiſtola cujuſdam capitanei ad eundem imperatorem de rebus Taboritis.

Serenißimo & inviſſimo, &c.

SEnvitiis præmiſſis omni tempore ſubditis &
paratis, ſerenißime imperator & domine
gratioſiſſime, ſerenitati veſtræ notißimo, regratiando domino Deo omnipotenti, quod contriti ſunt & proſtrati omnes Taboritæ, qui in
campis jaciunt contra veſtros & noſtros fideles,
ſecundum quod ſerenitas veſtra in alia
litera melius percipet, quam mihi ſcribit
avunculus meus, quam veſtræ ſerenitati dirigo
* Mitto. Et rogo ſerenitatem veſtram tam-
quam dominum noſtrum gratioſiſſimum, quatenus mihi dirigere per nuntium Caporan. quia
equi noſtri in bello aliqui interfecti & aliqui
mortui ſunt, ita quod ambo casemus equis ad
equitandum.

Datum in Thinhoviſſ. feria quarta ante oſtavam corporis Chriſti, anno domini millesimo
quadringentesimo trigeſimoquarto.

* Quare in Caſtro de Rattipach.

* Sunt Caſtellanus.

* Lucas de Sunn.

* Sunt Caſtellanus.

* Deerice Cubelin de Rattipach.

CXVIII.

Epiſtola imperatoris Trapezundarum ad Eugenium papam.

*Sanctißimo & beatißimo in Chriſto patri & domino Eugenio IV. ſummo pontifici Romanorum ſuo reverendißimo * Moramo Magnanimus imperator Trapezundarum.*

SanctißimeBeatißime pater & domine in
Chriſto, binas ſeriges ejuſdem ſanctitatis veſ-
træ per galeam Venetorum ſuſcepiſſe ſcivertis,
ſingulam Roma datam, alteram quoque Flo-
rentiæ. Gratißime ſane nobis omnia in ſplendi-
dali mente perpepimus, requiſitioni ſiquidem
prædicta ſanctitatis cum toto noſtro imperio
ſato animo affinitate deſponſati, * Quis enim dignous illius lucis videre conſtructum magna de-
ſiderio optandum? Parcat Deus illis, quibus
non eſt timor Dei, eamdem ſanctitatem vex-
are, curiosam tanti boni operis merita aimplere. Rogamus altiſſimum, ut dignetur in
prædicta tuitior diſponere, ut nulla intervenias
causa, quæ obſtet prædictam ſanctitatis ab ac-
ceptis delißere, ut optatur.

Data Trapezundis millesimo quadringentesimo trigeſimoquarto, die decimo octavo Octobris.

Cum-

A

CXIX.

Commissio Imperatoris graecorum facta nostri ambasiatorum concilii.

CUm venerabilis vir Henricus Menger decretorum doctor, canonicus Constantiensis, binus ex ambasiatoribus sacrosanctii generalis concilii Basiliensis, &c. ad nos transmissus ad praesens revertatur ad praefatum concilium, commitimus antecedito concilio de statuendo & delignando loco fiendae generalis & oecumenicae synodi, quod delignetur & statuatur locus maximus, ita quod non ita aliqua civitas, excepta Ancona, ut possimus venire ad illum locum cum omnibus necessariis debentibus interesse, sine difficultatibus & incommodis, cum multi ex illis senes & infirmi existant; & maxime sanctissimus meus dominus oecumenicus patriarcha. Et in tali loco plures praelati orientalis nostre ecclesiae poterunt aggregari propter facultatem & non nimium distantiam. Qui quanto plures adfuerint, tanto utilius ad perfectionem unionis erit. Praeterea hoc erit maximae conferens ad utilitatem & securitatem nostre civitatis, propter multas causas dictis venerabili viro dictas. Praecipue vero hoc necessarium est, propter praefectum sanctissimi & beatissimi domini papae, quod commode adveniri poterit, hoc erit gratissimum, & ad perfectionem praemeditatae unionis quamplurimum valens, nec non ad honores & favores futuri concilii. Proper illas & plures alias causas debet praedictus venerabilis Henricus vogare & deprecari dictam Basileensem synodum ex parte nostra, ut nostra petitio adimpleatur. Et eum nunc per nostros ambasiatores nominavimus nonnulla loca, quae non sunt maritima, petimus & cum instantia rogamus, ut non dat impedimentum nobis petitioni talis locorum expressio, sed sustinere velint laborare illi reverendissimi patres propter utilitatem & securitatem propositae rei. Etiam ut offendat & referat, quod omnia nobis specifaetia secundum nostram potentiam fine praetermissione adimpleantur. Proper hoc & praedicta Basileensis synodus debeat facere omnia praemissa per ipsam & per suos ambasiatores integaliter & opportune. Et si hoc fuerit, nec nos etiam tre poterimus tempore delignato, & etiam promisso. Nec poterit aliquis nos reprehendere, considerato quod causa erit concilii, sicut & nos non dignamur accusare praedictam synodum propter transitum tempus in decreto determinatum, cum tali transitio temporis venerit propter circumstantias occurrentes & temporanees, non ex voluntate concilii. Similiter autem alii duo ambasiatores hic remanentes debent facere opportune de expensis & aliis pro congregacione praelatorum orientalis ecclesiae prout extitit promissum: quia tallibus expensis & aliis non in tempore debito factis, si quis ex ista causa defectus adveniat, nos de expensis nihil respondere debebimus.

Datum urbe nostra Constantinopolitana, millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vigesimoexto Novembris, sub sigillo nostro Imperiali.

CXX.

Commissio Patriarcha Constantinopolitani facta ambasiatori concilii.

QUoniam propter multas rationabiles & necessarias causas eliamsi ecclesiae & non praetermittendum extirit, beatissimum dominum Eugenium papam neccessitatis adelle debere mediatae & solicitandae cum Deo fancte catholice & oecumenice synodo pro unione ecclesiarum Christi, & ad eam accedere perfonaliter & interesse unanimiter cum facrosancta synodo sacrae Romanae ecclesiae & omnibus ipsi ecclesiae aggregatis, ut possimus & nos, Deo auctore, illic perfonaliter adelle, loco commodo statuto, ita cum potentiam & fancta mea imperatore, & aliis nobis adhaerentibus, & fic fui tradiam & conflitutio unionis, sicut dicet Deus, & ab utraque parte conventum & affirmatum fuit, propterea humilitas nostra ad praefatum concilium tibi venerabili viro, Heurice Menger, decretorum doctori, canonico Constantiensis ecclesiae, qui ex ambasiatoribus fancrosanctae Basileensis synodi, ad synodum fanctam tenendi, ut, quando factis cum praedicti facrofancti & synodo Basileensi, studium & diligentiam omnimodam exhibere & inflanter habere & opereris, ut statuatur & delignetur locus ad praesentem oecumenicam synodo interesse perfonaliter, & non reprehensibile, eiedo & statuto loco congruente & commodo propuiere dicti beatissimi domini Eugenii & nostra. Propter hoc facta est tibi praesens domino & concessio nostra in scriptis cauis robosti & firmitatis.

Datum Constantinopoli, millesimo quadrigentesimo trigesimoquarto, die vigesimoctavo mensis Novembris.

CXXI.

EPISTOLA LEGATORUM CONCILII ad legatum pontificis.

Reverendissimo in Christo patri & domino domino Iuliano, miseratione divina titulo sanctae Sabinae sanctae Romanae ecclesiae presbytero cardinali, vulgariter sancti Angeli nuncupato, in Germania apostolice sedis legato, nostro reverendissimo patri, nostris humiliter Mmegar.

REverendissime pater dominique meruendissime, decimo decimo Ianuarii nos galeis ad civitatem Venetiarum Dei gratia vivus, sed non famus, reversus sum. Et ut in pauris ne cupediam, quia hucusque fortibendi non habere, noverit reverendissima patentitas vestra quod omnia nobis per facrosta concilium injuncta votre expedivimus, ita quod dominus imperator & patriarcha omnia capitula per ambasiatores ipsorum in facro concilio conclusa & promissa, & ut in decreto continentur, de novo fecisse per bullum auream & plumbeam ratificarii, &c. Et hoc pro nunc patentitas vestra reverendissima me excusatum habere velit, & non timeat veniam: quia pro certo nihil in hoc mundo tardabit me, nisi hoc fero. Nam licet fim infirmus, tamen nihilo minus hoc concludo, Deo dante, quod iter arripiam, & de die in diem hoc, donec & quousque ad vestram reverendissimam patentitatem locum veniam, A quam toto corde videre desiderio. Et vere gaudebit cor vestrum, & iterum gaudebit, quia pacificissima laetissimque nova facto concilio portabo: quoniam ramum viventis olivae & unitis ecclesiae fane portabo, quemadmodum columba Noe in arca praesentavit, &c.

Datum Venetiis quarto Ianuarii 1436.

ANNO CHRISTI 1433.

B

C

D

E

ANNO CHRISTI 1433.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Nonas Sevriolii Bisii in aba concilii Basileensis quae in edizione Lauperei praemiuntur, ex ipsius autoris metu injerimus post orationes quatuor Ioannis de Ragusio, Angeli Carleti, Henrici Kalteisen ac Ioannis de Fulmar egregiorum catholica fidei pugilum, quae ex omnis unique fidissimi V. C. Henrici Canisii arcanis fugitiv. Basileensis IC. deferipsa, collationis fane inscenda insuffice Bisium. Quae vero funtur tatum argumenta docebis fequens indiculus.

ORATIONES SEQUUTUR

in concilio Basileensi habitae.

Ex tomis antiqae lectionis Henrici Canisii.

ORATIO Ioannis de Ragusio generalis ordinis praedicatorum proc. qua respondit per ollo dies in conflitio Basileensi ad articulum primum Bohemorum de communione sub utraque specie.

Oratio Angeli Carleti desani cattilia Camratensis, qua per dies quatuor in concilio Basileensi respondit ad articulum secundum Bohemorum corrigendis peccatis publicis.

Oratio Henrici Kalteisen Dominicani, professoris theologiae in Coloniensi academia, & haeretica praesentis longuiferis, qua in concilio Basileensi per tres dies refutavit tertium articulum Bohemorum de libera praedicatione verbi Dei.

Oratio Ioannis de Fulmar archidiaconi Barcinonensis, apostolici palatii causarum auditoris, qua in concilio Basileensi refutavit quartum Bohemorum articulum de civili dominio clericorum.

ORATIO.

QUA IOANNES DE RAGUSIO ordinis praedicatorum procurator generalis respondit per ollo dies in conflitio Basileensi ad articulum primum Bohemorum, de communione sub utraque specie propositum a M. Ioanne Rokyzana XVI. Ianuarii.

REVERENDISSIMI reverendique patres, illustrissime princeps, regnum & principatum, universitatem, atque communitatem ambiatores, oratorefque egregii, vetusque juris divini patiter & humani doctores extimi & magistri, comites, barones, & nobiles, cives indigenae, & ceteri in Christo fesu omnes patres, domini & fratres dilectissimi, qui huic facra congregationi divinoque certamini interestis: Poli valde utilem ac pernecessariam exhortationem reverendi in Christo patris & dominimei mei fingularissimi domini Cisterciensis, (cujus exhortationis verba utinam tali fide, tali devotione, tallique caritatis affectu fuissent a concilii auditoribus excepta, quibus ab eodem patre prolata funt:) respondionem pro modulo meae parvitatis, & et Spiritus fancti gratia fuggesteri, ita dicere & communiatum sacratissimae Eucharistiae fub utraque fpecie, per ambaiatores & oratores inclyti regni Bohemiae propositum, fatturis, video me necessitate compellente in prefenti actu quatuor debere pergere. Et primo opportunas & necessarias excusationes praemittere. Secundo divinum auxilium implorare. Tertio necessarias & confortas protestationes annectere. Quarto catholica Romanae ecclesiae confuetudinem in com-

Quatuorum Bohemorum articulorum in concilio Basileensi discussorum. 1. Sacramentum divini sacrificii, 2. confessio peccatorum, 3. communio sub utraque specie, 4. Dominium temporale.

B munione unius speciei, quoad populum laicalem, firmare, stabilire & roborare, nec non & adscrifa, quantum fieri poterit & vires meae debiles permiserint, propiffare.

Primum igitur profequendo, tripiici me intuecrobroi difficultate. Primo ex ifi objecta materie altitudo. Secunda ex affiantis hujus gloriosissimi ac celeberrimi & facratissimi coetus ingenii profunditas, & fomme atque incredibile & peculiarem ipsius magnitudo. Tertia ex propiii ingenii verbemeus insufficientia, inextricabiles tenebrae, & profecto inexplicabilis hebetudo. Nam fic altum & profundum intrusus, de qua ad praesens coram gloriosissimis conspectibus vestris fum prolocutus materium, ut profecto ad C cum expiicandum nedum me insufficientem intueat, verum etiam totaliter inhabilem & inaptum. Si enim Paulus Apostolus divinum contemplatus & referatur arcanum, imuetus divinae providentiae irreferabili atque inaestimabili & imperfecrutabili profundati, cum dicit fuit certamen: *O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei! quam incomprehensibilia funt judicia ejus & investigabiles viae ejus!* quid ego miet dicere potero de hoc inestibili facramento, quod inter mirabilia opera Domini egregiae propheta David enumerat, ita dicens: *Mirabilia fecit nobiscum, misericors & misericordiae dominus, escam dedit timentibus se?* Ibi enim Apostolus divinae fapientiae infinitae D opuscula cogitatur exclamare: *O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei!* Ego vero in confideratione hujus divinissimi facramenti velut manibus & pedibus triplici, qui difficile cumpiitur, ligatus funiculis, nequeo me explicare. In hoc liquidem divinissimo eucharistiae facramento divina omnipotentia ostenditur, & humana fapientia obnubilatur, & immenda divina bonitatis benignitas declaratur.

Et quidem divina omnipotentia ostenditur: dum divina verba ad elementum accedens & hoc tenens materiei, remanentibus accidentibus, in Christi fubstantiam fubito & in instanti convertitur: dum ipsa panis & vini accidentia, praeter naturae ordinem, absque subjecto infinuantur: dum eis modus existendi fubstantiae tribuitur, ita ut omnia possint agere & pati, sicut & eiidem adscrifit propria fubstantia: dum non mutans locum nec calum deferens Christus totus verus & integer fub hac inciipit esse facramento, & non folum totus fub toto, fed totus fub qualibet parte: & quantumvis species dividantur, frangantur, denitantur mallecentur, five in plurimos loeis autabitque terrarum multiplicentur, ipse tamen Christus totus & integer fub qualibet particula diffusus

ANNO CHRISTI 1433. vilionis perferverat: idemque & unus in cælo, & in omnibus locis in quibus hoc sacrificium celebratur aut celebrabitur, multiplicatus manet idem petitus, qui ex Virgine natus, qui in mundo conversatus, qui in ultima cœna seipsum discipulis, hoc sacramentum instituendo tradidit, qui in crove pependit, qui mortem pro nobis pertulit, lanceam militis sustinuit, in sepulcro jacuit, tertio die de sepulcro gloriosus resurexit; in cælum ascendit, Apostolis Spiritum sanctum misit, sedetque nunc ad dexteram Patris. Ipse unus, inquam, idem & totus atque integer cibi & apud Patrem in cælo & nobiscum in altari, & ubicumque hoc divinum mysterium celebratur: & licet non aliis & aliis hic & ibi Christus, sed unus verus & totus in omnibus altaribus; sed hic hoc, illud ab illo, sed hoc & illud & omnia unum verum & immaculatum sacrificium. Hæc & innumerabilia, quæ in hoc continentur sacramento, mirabilia fiunt omnipotenti virtute Dei. Cum enim Sacerdos illa Christi verba pronuntiat; *Hoc est enim corpus meum, & hoc est sanguis meus*, panis & vinum in carnem & sanguinem convertuntur, illi Verbi virtute quo *Verbum caro factum est & habitavit in nobis*, quæ divit & facta sunt, *mandavit & creata sunt*; quæ feminam mutavit in flatuam Salis, & virgam Moysi in colubrum convertit, quæ fontes mutavit in sanguinem, & aquam convertit in vinum. Nam si verbum Elias potuit ignem de cælo ponere, verbum Christi non poterit panem in carnem mutare? quis hoc audeat opinari? de illo cui nullum verbum est impossibile, per quem omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil? Certe majus est, quod omnia non sint quæ mutare quod est; ac longe majus, quod non est, de nihilo procreare, quam quod est, in aliud transformare. Illud autem nemo est qui dubitet, & hoc aliquis dubitabit? abit. Omnino incomparabiliter majus est quod Deus ita factus est homo, quod non definit esse Deus, quam quod panis ita fit caro, quod non desinit esse panis, quia non annichilatur, sed in corpus D. Christi convertitur. Illud per incarnationem factum est, hoc autem, illud per consecrationem jugiter fit.

Unde Ambrosius in libro de Sacramentis; & habetur de consecratione distinctione decima, capite Reverendo: Cognoviti prætantiores: poterior est lux quam umbra, veritas quam figura, corpus quidem quam imago & cæsa in Cruce. Forte dicis, Aliud video, quomodo & tu mihi afferis, quod Christi corpus accipiam? & hoc nobis aliud superest ut probemus. Quartis igitur utimur exemplis ut probemus hoc non esse quod natura formavit, sed quod benedictio conferravit: majoremque vim esse benedictionis, quam E naturæ, quia benedictione natura etiam ipsa fa mutatur? Virgam tenebat Moyses, proJecit eam, & facta est serpens: rursum apprehendit eandem serpentis, & in virgæ naturam convertitur. Videt igitur prophetica gratia hic naturam esse naturam ferpentis, & virgæ. Currebant Ægypti flumina puro meatu aquarum, subito de fonIibus venis sanguis erupit manipulis. Non erat potus in flavis, sed prophetæ gratia erpens cruor cæstavit flumina, aquarum naturam commutat. Circumclusus quat quidque populus Hebræorum, hinc Ægyptii vallatus, inde mari conclusus; vagam levavit Moyses, separavit le aqua, & in cum, rum speciem congelavit, atque inter undas via pedestris apparuit. Jordanis retrorsum convertus contra naturam in sui fonti revertitur exordium. Nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum vel fluvialis cursus? Ille mare sicut Sirbitot populus pertransit, retigit Moyses petram, & ex ea aqua fluvit. Numquid non præter naturam operatus est gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat per naturam? Mara fluvius vius amarissimus erat, ut sitiens populus bibere non posset; misit Moyses lignum in aquam, & mansuefactus fluvius dulcem natura deposuit, quam infusa fabito gratia temperavit. Sub Elifeo prophetæ ani es filius prophetarum exercebatur in ferro fecerit, & flatim mersum est; rogavit filius, quam amiserat ferrum, mirique Elifeus ut lignum in aquam, & ferrum natavit. Quisque & hoc præter naturam fabitus congravimus: gravior est enim ferri species, quam aquarum liquor. Advertimus igitur majoris potentiæ esse gratiam quam naturam, & adhuc tamen prophetice benedictionis numeramus gratiam. Quod si tantum valuit humana benedictio, ut naturam convertere, quid dicimus, & aquam ipsa consecratione divina, ubi verba ipsi Dominii Salvatoris operantur? Nam fanamentum illud quod accipit, Christi Sanguis esse dicitur. Quod si tantum valuit semio Elia ut ignem de cælo deponeret, non valebit Christi sermo et species consecrationis? De ortum mundi possibilis legitili: *Quia ipse dixit & facta sunt: ipse mandavit & creata est sunt*: sermo igitur Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potuit ex quæ sunt in id mutare quod non erat? Non minus est dare, quam mutare novas creaturas esse. Sed cur argumenti utimur? Iuis utamur exemplis, incarnationisque exemplo adstruamus mysterii veritatem. Numquid naturæ ordine virgo concepit, cum Deum Jesus ex Maria nasceretur? Si ordinem quæritimus, vitio mistæ femina generare conlueverat. Liquet igitur quod præter naturæ ordinem virgo generat: & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturæ ordinem ipse Dominus Jesus partus ex virgine? vera atque casta Christi crucifixa est, quæ sepulta est, vera ergo illius carnis sacramentum est. Ipse dicit Dominus Jesus: *Hoc est corpus meum*. Ante benedictionem verborum cælestium alia species nominatur: post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum: ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nuncupatur: & tu dicis, Amen, hoc est, verum esse: quod ut loquitur, quod ut fatetur, quod ut sentit, quod ut, affectus fentiat. Hæc Ambrosius.

Sed & dicetur aliquis: Certus sum omnino quod Deus hæc valet, & majora: at non sum certus aliquo modo quod vele, Advertat ergo, quod Christus panem, cum accepisset, benedixit, & dixit: *Hoc est corpus meum*. Veritas enim hoc dixit, ideo verum est omnino quod dixit. Quod ergo panis fuerat cum accepit, corpus fuum A erat cum dedit: panis itaque mutatus erat in corpus ipsius, & similiter vinum in sanguinem. Non enim ut hæreticus fanis, id desipit, ita debet intelligi quod Dominus ait: *Hoc est corpus meum*, id est, Hoc significat corpus meum: sicut quod dicit Apostolus: *Petra erat Christus*, id est, Petra significabat Christum: hoc enim potius dixisset, de aqua quasi quædam, & asymbo panem. Nam agnus paschalis absque dubio figurabat corpus Dominicum, sed panis asymus conficiunt. Sicut enim Joannes Baptista qui diverat: *Ecce agnus Dei*, per adjunctum determinavit, *qui tollit peccata mundi*: sic & Christus quasi dicerat: *Hoc est corpus meum*, per adjunctum determinavit, *quod pro vobis tradetur*. Sicut ergo corpus Christi verissime tradebatur, ita verissime consecratur, non in figura quæ jam celfaverat, sed in veritate, quæ jam adveneraf. Hæc Innocentius.

Bene igitur omnipotens Dominus memoriam fecit mirabilium suorum, & talium, ad quæ nullius creaturæ potentia valet nedum actu, aut opere, sed nec cogitatione: ut memoriæ ratione hujus ineffabilis potentiæ dicatur et quod habetur Esther xiii. *Domine Deus rex omnipotens, in dictione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit resistere voluntati tuæ, si decreveris salvare Israel. Tu fecisti cælum & terram, & quidquid tali ambitu continetur. Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati tuæ.* Ac ita dicat, ut inquit dominus Albertus in tractatu fuo de officio Missæ: Talem redemptionis nostræ cibum & pignus impossibile est habemus infirmitati præparare, sed ipse omnipotens, qui omnia potest, cibi id fieri possibile, quia in dictione tua cuncta sunt posita: quia tu Verbo simplici cibi conferre possisti cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt contenta; & eodem Verbo creaturas in id quod vis transmutas, quia Dominus omnium es: ipse es, qui magnificentiæ cunctis obedientes & nihil resistit: & hoc est quod dicitur Sapientiæ xv. *Subiaf tibi cuncta mundi pafe*: quia quamvis fides in omnibus articulis omnipotentiæ Dei innitatur, in sacramento tamen altaris, in quo conficiti fundamentum fidei, & totius ecclesiæ communio maxime continetur omnipotentiæ: Et hoc est quod in signo hujus sacramenti dicit ad Sarum angelus, Gen. 18. ubi simul promittit Deus Sarræ, & conficitio cibi angelorum de tribus farinæ satis, quæ magna fuerunt, & non nisi ab omnipotentia Dei fieri potuerunt. *Nonne dominus omnia est difficile? quasi dicat*, Non facile est enim Deo creaturas mutare & transfubstantiare, quas fecit, & de cibis mortis confectis, hoc est panem & vino, corporis fui & sanguinis nobis dulcem cœnam præparare. Hinc est etiam quod Dominus ait Matthæi xxiii. cum de perfectione & conceptione dominici corporis & sanguinis agereturi: *Non est impossibile apud Deum omne verbum*: & perfidiantes Virgini unde hoc fieri poffet, dixit: *Virtus altissimi non obumbrabit tibi*, quod exponens Origenes, dicit, virtutem altissimi esse virtutem potentiam Patris, quæ umbrabat & imaginem sui filiis perfecit in Maria virgine, & creatura vesultatis corruptæ novem hominem fecundam Deus creatum perfecit.

ANNO CHRISTI 1433. est, & hunc non ad imaginem, sed ipsam imaginem faciens per unionem, in quo perfecta refulsuret potentia Patris. Hæc Albertus.

Summa etiam divina sapientia in hoc divinissimo sacramento eucharistiæ dificentior, dum juxta humanis naturalem conditionem hunc angelorum cibum in eis sensibilibus rebus præparavit, quibus communiter hominis uti conluevimus, & quibus corporalis, ut fit per corporalia & sensibilia differenterer & discernerer homines in cælestium & divinarum terum cognitionem devenire. Etenim neque possibile est alius nobis lacere divinum radium, nisi varietate facrorum velaminum analogice circumvelatum, ut divisa Divinitas, quæ nobis expinsula cælestis hierarchiæ: Quemadmodum enim infirmi oculi solem nube tectum libere conspicuat, qui corosium lumen ejus tuueri non poffunt; fic & divinum radium lippiencibus mentis oculis lucere impossibile est, nisi varietate facrorum velaminum circumvelatum & præparatum providentia patrina concinnatorum & propriæ quæ fecundum nos funt, &c. Hugo de sancto Victore ibidem in glofia.

Unde Innocentius de officio missæ ita dicit: Sapientia Dei quæ fe per visibilia manifeftat, volens evidenter offendere, quod ipsa fit ab illoc animarum, carnem assumpsit propofuit in edulium, ut per cibum humanitatis invitaret ad gustum divinitatis, & quo Platonilis: *Cupiatis ut videat quantum suavis est dominus*. Totum ergo fe Christus in hostias exhibet in cibum, ut divinitate nos refficiat, quam corporaliter ore comedimus, ut ita de visibilibus ad invisibilia, de corporibus ad aterna, de terrenis ad cælestia, de humanis ad divina nos transferat. *Ego sum, ipsi* inquit, *panis vivus qui de cælo descendi: quis cibus divinitatis? & panis quem ego dedero, caro mea est*, ecce cibus humanitatis: Panis ergo angelorum factus est cibus hominum, fecundum illud propheticum: *Panem angelorum manducavit homo*, quatenus qui fecundum assumptam de Maria Virgine accipimus, ejusdem fecundum carnem cibum humanitatis fumamus: quoniam licet anima rationalis & caro unus efficiamur homo, ita Deus & homo unus efficitur: & quia per gustum homo accentem incurrit, per gustum quoque vitam acquirit; quatenus ut unde mors contraxerat, inde vita refargeret. Dictum est quippe de illo: *Quæcumque dic comederis, morte morieris*, dicitur autem de illo: *Si quis manducaverit ex hac parte, vivet in æternum*. Cibus ille immortalis propeditus in signo fiemine bomi & mali: cibus ille vitalis pependit in ligno vitæ quod est in media paradisi: illud fatis lignum hominibus erat, ad quod homo manus extendere, ut fieret sicut Deus, juxta quod ipsemet illi protestatur: *Ecce fuit Deus sicut unus ex nobis, & malum*: illud est lignum obedientiæ, in quo Deus manus extendit ut fieret homo, juxta quod dicit apostolus: *Factus est pro nobis ipsum formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*.

Item Albertus Magnus in libro de officio missæ ita dicit: De sapientia autem hunc cibum contemperante dicitur ad Romanos xi. *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei*, &c. Et: Iudicit: Quis enim digne investigate

ANNO CHRISTI 1433. valeat qualiter ex antiquo corpus incorruptum fit innovatum, qualiter nova anima vivificatum, qualiter utrumque horum deitati sit foederatum, & in unam personam unitum & assumptum, qualiter in carne infirmitates carnis portaverit, qualiter in cruce mortuus sit, & qualiter in corpus & sanguinem principalia elementa excolenti & porcolenti hominari moraverit, & sic fe hominis in cibum prebuerit. Hic enim vite lapientie Dei latet nobis absconditae. Unde Proverbiorum tilgelimo dicit Salomon, hæc esse sibi abscondita centies: *Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro: viam aquilæ in cœlo, viam colubri super petram, viam navis in medio maris, & viam viri in adolescentia.* Quæ quidem quatuor idem doctor pulchre deducens, ac difficultatem quæ in hoc sacramento continentur profequitur ibidem; quæ pro nunc causa brevitatis omittuntur. In quibus valde pulchrum est considerare qualiter cœlestis altitudo consilii disploluit, ut sicut tres sunt personæ in unitate divine substantiæ, scilicet Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, ita tres effent substantiæ in personæ unitæ, scilicet divinitas, corpus & anima. Et sicut Christus secundum divinam naturam tribus modis esset in omnibus, per essentiam, præsentiam, & potentiam, in tribus justis per gratiam & gloriam, in homine aliquando per unionem; sic voluit in idem ipse secundum naturam humanam tribus modis in re- C bus esse, scilicet, scilicet localiter in cœlo, perfaliter in Verbo, sacramentaliter in altari. Sicut enim secundum divinitatem totus essentialiter est in omnibus rebus, ita secundum humanitatem totus sacramentaliter est in omnibus locis in quibus conficitur & celebratur.

Imoratur. L. 4. de of. fc. Nide. c. 49.

Similiter & in hoc eodem venerabili sacramento immenia divinæ bonitatis benignitas erga nos miferos & pauperes conspicitur declaratur, Ut enim fiam adversos nos caritatem offendere, & nostram erga fe caritatem accendere, qui dedit fe pro nobis in pretium, ipse telipsum fe nobis in cibum, ut ipse pretium redimeret nos a morte; per cibum alerent nos ad vitam. Unde: *Qui manducat me & ego ipse vivet propter me.* Quid amplius quam pro nobis potuit efficere? Pretium fe dedit pro nobis in mortem, & cibum fe tribuit nobis ad vitam, ut mortem nostram fua morte perimeret, & vitam nostram fua vita nutriret. Panis iste, si gigne comedit, impinguat. *Panem tuum indrians quem prædiaram ol!* Per hanc ergo facramenti virtutem universæ virtutes augentur, & omnium gratiarum fructus exuberant. Et enim in hoc facramento fomitur totus & integer, qui dit fons & origo totius virtutis & gratiæ.

Quapropter autonomastice respectu omnium aliorum facramentorum eucharistia dicitur Gracè, quod Latine interpretatur bona gratia; cujus nuncupationis fex possunt causæ & rationes assignari; quarum una est, quia non est nisi gratia, & non nisi gratia esse potest. Secunda autem, quia non datur nisi a gratissimo. Tertia, quia non nisi gratissimis administratur. Quarta, autem quia non nisi gratiam operatur. Quinta quia gratia est fuper gratiam. Sexta, quia est omnis gratia contentivum, etenim cum in omnibus facramentis alia gratiam eorum per partes participamus, in hoc facramento totum quod videmus, quod tangimus, quod gustamus, est gratia. Unde Zachariæ 4. dicitur de hoc facramento: *Et quæsivit eorum gratia quæ, quia quidquid in omnibus facramentis & vitatibus fparfim in gratiis colligitur, totum fimul hic in una gratia inventur.* Unde fignificatur per gomor, quod est mensura omnis, quæ unicuique sufficiebat, Exodi 16. Mensura enim sufficiens homini ad falutem non est nisi quæ continet gratiam perfectam, in qua totus Christus continetur. Hæc est una aura consentens manna, ad Hebræos 9. quæ intra fanctifanctorum collocatur, quæ ad unifaciujusque fuscitatem capiendam.

Longum esset fingulas bonitates, gratias & perfectiones hujus facramenti enumerare, & immensam divinæ bonitatis benignitatem exaltare pro quarentia, & portio mentis & lingua, imo diei & temporis deficerent quam materia. Etenim ut dicit Innocentius: Per eucharistiam facramentum Vitalius cibatur nos a peccatis, pecundi, liberat a peccatis voluntur. Nam eucharistia fit digne fumatur, a malo liberat, & confirmat in bono, venialia delet & cavit mortalia; unde non prædamur in oratione dominica: *Panem nostrum fupersubstanialem, vistem da nobis hodie*: Hactus adjungimus: *& dimitte nobis debita nostra, & ne nos inducas in tentationem, fed libera nos a malo*, quia per panem illum cælestem liberamur a malis præteritis, a præsentibus & futuris. Dicit ergo nobis hoc facramentum falutis, ut qui non quotidie peccamus, & ipse jam mori non possit, per hoc facramentum quod in nemo vitam mortis ejus accipiunt, nisi qui peccatorum quotidie confequamur. Hæc Innocentius.

Verum etiam ut aliqua ex multis fub compendio proferamus, primo hoc facramentum digne fumptum in nobis remissionem peccatorum operatur: deinde vitam gratiæ tribuit, & in a gratia deficientes, ut illa, augeatur ad perfectionem gratiæ, unionem nostri ad Deum operatur, fumentes in Christum transformat. Prater effectus hos adhuc fumentem pulchrum inebriat fistentes, tenues impinguat, confirmat debiles, lanificat mœstos, ignit afficitum, illuminat intellectum, mitigat tentationes. Cum multum vegetat, firmat virtutes, alitarti præfervat peccatis, pœnam minuit, fuberat vitiis, proficit defuetis, Spiritum lenitatis, terres dæmonum, contra hostes etiam visibiles adjuvat, & tandem ad æternam vitam perducit. Nullum igitur est illo facramento laboribus, quo peccata purgantur, virtutes augentur, & ad perfectam Spiritualium charitatem abundantia impinguatur. Quid plura? Hæc pro exercitio & excitatione mentis nostræ de mirabilibus hujus ineffabilis facramenti, quambrevitter curavi perstringere, in quibus & omnipotentiam Dei, summam sapientiam, & inenarrabilem erga nos divinæ dignationis & benignitatis bonitatem fedulo & grato animo contemplemur, & quamvis parum fit, quod nobis aut intelligit aut exprimit, tamen (fi est) ipse tamen fentiam & omnem intelligentiam,) id tamen modicum, etiam quantulumcumque fit, debet effe magis amatum & deferatum a nobis omni cognitione quam habemus de rebus inferioribus, fic enim & Arillotelex ait in 2. de animalibus, quod quamvis parum fit quod de fubstantiis fuperioribus percipimus, tamen illud modicum eft magis amatum & deferatum omni cognitione quam de fubstantiis inferioribus habemus. Et in 2. de cœlo & de mundo dicit, quod cum de corporibus cælestibus quæstiones possunt solvi parva & topica folutione, contingit auditori, ut vehemens fit gaudium. Ipse in 10. ethicorum cum Salomonides cuidam homini præterintendam divinam cognitionem perlaudaret & humanis rebus ingenium applicandum, oportere inquiens humana fapere hominem, & mortalia mortalem; contra eum philosophus dicit, quod homo debet fe ad immortalia & divina trahere quantum potest: quod utique & nos Deo adjuvante in præfenti aliqulima materia quantum potestimus facienti, ut tali tamen a nobis facronati eloquiorum prædilitio lege, ut non in perfuasibilibus aut incredibilibus humanæ fapientiæ verbis fperm ponamus, fed in demonstrationibus Spiritus noster Dominus Jesus Christus, fecundum quam ineffabilibus & ignotis ineffabilitate & ignote conjungitur fecundum melioram naturæ rationabilis intellectibus virtutis & operationis unionem, ut divinus ait theologus Dionysius 1. cap. de divinis nominibus, crinsulque extra hæc divina mysteria trafhanda, ut idem Dionysius ait, temperantia & fanctitate conflitti. Et, fanctitate quidem divinis fermiter inhærendo ab omni fere omnes immunes Deo dare obfervabimus, temperantia vero, dum ad divina perfcrutanda mysteria non magis nos ingeremus, quam nobis datum de ordo facrit & oblemnum revum quia ut vos refatum ad falutem. Pluribus fufficientes non folum aliquid agere aut operari, fed nec cogitare quidem qualiter nobis, fed omnia fufficientia nobis a Deo est, qui etiam omnia opera nostra in nobis operatur; ideo fecundo loco, ut verbis ait Platonis, agamus & deliberemus corpia, mera, ut mos est, prius divinitate. Etenim, et idem ait in principio Timæi, omnibus mot est & quasi quædam ingrio, qui vel de omnibus rebus ad eminiens rebus fane affuri aliquid, precari ad auxilium divinitatem, & ut dicit fater theologus Dionysius 3. ap. de divine nominibus, ante omnia ab oratione incipere eft utile, licet non ipfos tradentes Deo & orientes; hæ fant enim fummæ intentiones Deo & ad eum agantur a mentibus ut inquit Trilitnegillus in libro de Deo. Igitur ut ea dicantur a nobis quæ placant Deo, rectitatem declarent, mentes nostras illuminent, & quæ omnes, ut fapientes accendant, parientat animates & parem, ; primum eum eodem divinitimo theologo Paritionem ambitiæ Ecrapotis vitedere Dionysius 1. cap. ratis hierarchiæ, Jesum primum lumen invocemus, quod est, quod verum est, quod illuminant omnes in hoc mundo, per quem ad principale lumen Patrem accessum habemus. Etenim ut idem ait Dionysius theologus; fecut omnis à Patre mora manifestationis lumine processio in nos optime ac large provenit, fic iterum unifiva virtus quæ est Christus Jesus reflituens nos regler, & ad congregantis Patris unitatem & deificam fimplicitatem convertit. Sicut enim divinum verbum per Paulum apostolum testatur, *ex ipso, per ipso & in ipso* omnia, quæ, origo enim fontium, ut inquit fanctus Bernardus, & fluminum omnium eft mare; virtutum & fcientiarum eft dominus Jesus Christus, in quo funt omnes thesauri fapientiæ & scientiæ Deabfconditi, continentia camis, cordis induftria, mentis redituaq, cafta condita, justa judicia, fanta defiderii ex ipso manant. Si quis viget ingenio, fi quis nitet eloquio, fi quis moribus

Cap. 1.

Cap. 1.

ANNO CHRISTI 1433. placet, inde fcientiæ, inde fapientiæ fermo, quia gratia & veritas per Jesum Christum facta fcilicet, *de cujus plenitudine omnes nos accepimus, & gratiam pro gratia.* Joan. 1. Igitur in nostris principiis, fundamentis Jesus, justitia humilitatis, te Christe Jesu huic corpore, penes quem hominum & omnium fanctorum communis confenfo manis & omnes regnumque esse volunt, confitimus falus patriæ, invoca, ut nostræ præfentes hic feruo, nostra hæc influas oratio, nobis hic tradatur, atque plena nobis fuscitetur fidelitas devotæ flagitationibus tuam Christe veritatem, fructus patias falutares, usque nostræ affus hic opportunum tuæ tuitionis, progrefficus ordinatum accipiat, atque fine competenti & debito terminetur cum effectu fincere & verre unionis, Amen.

Sed jam accedo ad tertium mihi utque necessarium fumere, & valde utile, fcilicet ad confutaria, debitor & laudabile protestationes, quibus puro & fincero corde inhærendo quæ fit fopero me ab omni erroris periculo liberari, magnum eum per hujusmodi protestationes, præcipue quæ eft omnia erroris atque dare & origo prædumptio evitetur; & omnium virtutum fundamentum flabilitatur humilitas, cui femper prædo adeft humanæ & ineffabilis gratiæ fuscitatis falutis, quæ, non non ofis fuper humilem & manfuetum requiescit, docens ipfum omnem veritatem & omnem ad falutem. Protestor igitur in primis, quod in præfenti actu & in quocumque alio per me Deo concedente fiendo in poftcrum, non intendo, licet nor unquam intendi, aliquid dicere, afferere, dogmatizare, aut pertinaciter defendere, quod fit contra fidem catholicam, aut contra fentiam fcripturæ intellectam, determinationem facrofanctæ catholicæ & apofto licæ ac Romanæ ecclefiæ, quod fit contra determinationem & mentionem fanctorum doctorum ab ecclefia approbatorum, aut contra bonos mores, feu quod fit quovis modo pratum autoritatem & ratione. Quod fi ex ignorantia, quæ in me maxima eft, & deficientia, aut ex lapfu linguæ aliquid me contra predicta dicere aut fcribere contingeret, quod Deus fua di pietate dignetur aperire & ostendere, prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc revoco & annihilo, & habeo pro non dicto, fubjicens me & dicta mea atque fcripta correctioni & emendationi ecclefiæ fanctæ Dei, & fpecialiter hujus facrofanctæ generalis Basilicenfis fynodi in Spiritu fancti gratia legitime congregatæ, & universalem ecclesiam representantis, & omnium aliorum, ad quos hujusmodi devianies aut errantes pervenire, aut ad reducere veritatis; & hujus protestationi adhæreo pro præfenti, & adhærere intendo quandiu vitam ductero in humanis & ultram finitum protestantem, quod ad fingulas ejus partes, fecifient domini qui pro regno Bohemiæ propofuerunt, quia & fcriptos & universum Christianitatem a multis laboribus, angustiis & perturbationibus fatis facile poruifient & poffent liberare, fe determinationi ecclefiæ catholicæ Romanæ fubmittentes, quod quandoque, ante nunc, & ipfis & nobis Deus fua immensa pietate dignetur concedere.

Protestor insuper toto & pero corde & fincera intentione, quod in præfenti actu & tota collatione quam habituros fum coram hoc facro concilio Basilicenfi publice cum dictis domini ambassatoribus & oratoribus regni Bohemiæ, nihil etiam prorum, non intendo alli-

ANNO CHRISTI 1433. quid dicere aut facere nate vel signo quomodo-cumque aut qualitercumque animo vel intentione injuriandi, nec intendo uti terminis quibuslibet in propriis quoribus modo in confessionem ipsorum vergentibus; semper tamen manente veritate illibata, quam ecclesia catholica & Romana profitetur, in quam defendendam ali, quid me dicere contigerit quod forte possit ejudem rationabiliter displicere, ex inadvertentia, vel ex tapla lingua: illud ex nunc habeo pro non dicto, & rogo eosdem fratres omnes non capiant ad animum, offerens me usque ad condignam satisfactionem in omnibus, velintque recordari unius capitali in ipsorum fabrocendolia inferui, sub tali verborum forma: Item libenter erit illis ficut & nobis, falva pace & bona honestate, eratem dicto concilio & placuerit, objicere sive accusare quoscumque fratres eorundem, tantos, defectus sibi invicem, quos senserint, modesta exponendo velint etiam ad mentem Christi, quatenus reducere, qua dixit: *In qua mensura metis fueritis, eadem remetitur vobis.*

Matth. 7.

Fatetur insuper & professor cum beato Augustino in libro de utilitate credendi, circa principium, quia rogavi Deum & rogo, & spero ita fore, si mihi bene concesserit hunc, quod ad *nunc* ipsum, scilicet ut ita fiat, ut ipse ab officio suo minus, non vani nominis appetitione ac augustorum oblectationis accessi: fcit enim, ut idem inquit dictor, Deus, cui non sunt latentia conscientiæ meæ, nihil me in hoc fermone mihi aliquid agere, fed ut exiliimo accipiendum esse veri probandi causa, cui ut ovicei, vivere jam diu fluximus & incredibili solicitudine. Non igitur de vani nominis appetitu aut rancoris aut malitiæ hodie sive in præsenti sedia a vobis, præfentiffimi patres, hanc fuo fpectius, nisi forsan elatio incaftigati vultus aut verba rigida hæc dæpingant. Sed rogo præfentiffimi domini mei, & hæc eximium, recolite, quod rogo profiteor, & date fignia veniam, & fi forsan interdum me contingat aliquid dutius loqui, & a folita eorobriæ mansuetudinis, indulgere rogo fragilitati decentis, & modacitati fidei. Non enim poffum omnes alloqui pari corde, nec tamen fi in me hujusmodi contingant defectus, debent omnes pari operari ab auditoribus, fecundum quod idem gloriofiffimus doctor Augustinus declarat in confimilicasfu, in epistola ad Proceleianum inter epistolas 7 centesima septuagesima prima: Audivi, inquit, de memorato frater noftro, te fuiffe conquestum, quod nescio quid contumeliofe illi responderitis. Quod quidem te ne illum contumeliam depatus, quoniam certum mihi est de non fuperbo animo procefiffe; novi enim fratrem meum. Sed fi quid illi dixeratis, do, pro fide fua & pro earitate ecclefiæ dixit forte ferventius, quam tua gravitas velfet audire, non illa contumacia, fed fidutia nominanda eft. Pendet per viteera mihi quod dixe Dei noftri quemlibet hic affilentem rogo & obfecro, quatenus in inquisitione veritatis pertractandam quatuor articulorum propositorum studeat imitari atque fervare, quod venerabilis doctor Augustinus in primo libro de Trinitate de feipfo ait: Non pudebit me, inquit, fecundum hæc quæ ipse, nec pudebit licubi erro dicere. Quilquis ergo hæc audit vel legit, ubi pariter habitat, quærat secum, ubi errorem suum cognoscit, redeat ad me, ubi mecum* *invocet me; ita ingrediamur simul earitatis viam, tendentes ad eam de quo dictum eft:* Quæ sit ratio fidei.

Quæ sit ratio fidei.

Cum denique eorum reverendissimi paternitatibus vellitis omni satisfactione & fiducia præditis confidero me tam alta & grandia tantæstatum, dum eorum acutissimis ingeniis, illustrissimis & omnium literarum peritissimis, inveltigandæque veritatis divino amore ferventissimis me proprio locuturum, profecto timor & tremor me taliter obruunt, ut potius fletus quas effet quam verbis: nec minus, eminentissimi patres, nam si quibusdam etiam confratrissimis dictoris in confpectu populi loquerunt, non aliter quam fanguis & animus tibus folet, quibusdam tremunt genua, quorundam dentes collidunturur, lingua titubat, labia pallescunt, ut Boetius in Philosophiæ consolatione lib. 1 ecclesiam; quid mirum si & nunc & nihil aliquid loquenti, non in conspectu vulgi sed multo populi, fed in præfentia gloriofiffimi senatus totius orbis Christiani, quæ predicta sunt contingerint & contingant? Inter hæc enim effe & rubores fecis, inquit idem philosophus, qui gravissimis quoque viris fobriis obfundunt magis quidem in juvenibus apparet, quibus & plus caloris eft, & tenera frons: nihilominus & verecundus & fenex rangit, & quem dem non attinet magis quam contemnere timendi fine, quafi omnem verecundam effugerint. Sylla tunc erat violentiffimus, cum faciem ejus fangnis inundabat. Nihilominus lius ore Pompeii, nunquam non coram plurribus erubuit, utique in conciotibus. Fabius nunc, quem in senatum effe cefffit nihilos, erubuiffe memini. & hic illum mire poder decuit. Non accidit hoc ab infirmitate mentis, fed a novitate rei quæ inexercitatæ fit, non consuetudine, quæ tamen ipsa fit fafficiat corporis pronos. Nam et quidam boni fanguinis funt, ita quidam incitati & mobilis, & cito in os perfundit, & ut ceteris. Hæc, ut dixi, nolis fapientia abigit. Sperem enim discreat, poffunam verecundam adolescentia cujuscumodi delicipiam, & fic illum quantum fufficit, etiam cum fe confitetur, & omnibus vitiis excetit, fapientem quoque fecerit. Nulla enim fapientia non poraz aut animi vitia naturalia amoutet. Quidquid infuam & ingenium eft, leuitur arte, non vincitur; alloquin haberet retro naturam fub imperio, & omnia eadem vitia, quæcumque attribuit condition nafcendi & corporis temperamentum, cum mutam disque le animus compofcerit, fanitatis nihili hæcum fuitatis eft. Et infra: Nihil adversus hæc fapientia promittit, nihil pacifficit, fed pœnis funt, injuriis venium, injuriis discedunt. Hæc Boetius in eadem epistola.

Quid plura? etti nunquam predictis naturæ defectibus impediter, quos, ut verum fatear, in primordiis dictorum sæpe contingere ab incunate ætate mea comprimere valui, nihilominus tamen attenta altitudine rerum, & hujus facratissimi cœtus ineffabili fapientia, meæ infufficientia atque inexperientia, tardiatæ ingenii, hebetudine fensuum, labilitate memoriæ, difficultate judicii, indifferentiæ rationis, intellectus imbecillitate, qui fe habet ad ea, quæ manifestissima funt in natura, ficut ipsemet tiliionis oculus ad lucem diei, ut Philosophus dicit in principio hæ primæ philosophiæ: hoc nefcioq nihil fuga effet, quam quod tantillus in confpectu tantorum ac talium præfumam appetere.

Grandes fiquidem materiæ, ut gloriofiffimus doctor noster Hieronymus ait, ingenia parva non fufferunt, & in ipso contatu ulra vires aula fortambunt: quantoque majus fuerit quod decendum eft, tanto magis obruitur qui magnitudinem rerum verbis vult explicare: fed etti vulgi fimilia & pedestris materiæ non in prefenti tractatu dicere oportetet, in ifto nihilominus contentus illorum me profecto protocutorum crubefco, quibus non nisi difficilia intellectu, alta mysteria, & imperceptabilia plurium fapientiæ. Nemo quidem ignorat, quod nihilominus oratoris teftatur fententia, excelli ingenii vivum delectant humilia & pura. Habet hoc quoque optimum in fe generatim animus, quod ad ardua concitatur & honefta, magnarum rerum fpectes ad fe vocat & attollit, atque spiritus Dominorum, quæ fortem ingens in ratione jacere ac deprimi poteft non magis quam quiescere. Vos potius, gloriofiffimi patres, vos qui omni rerum carentia fuftinetis, vos qui certfi abundatis otio, lectione continua refecti, oratione affidua laginati, quorum fitet adhæ & pingendum quæque prima fapientorum fecotum delcedimen, inquam, labis evaitationis deberetis animus eluriemium reficere, fitientes potare, & ex fapeculumione fpiritus vehtil ad ea contemplanda intuemur impingere, qui effendam panis verbo, quo vivunt angeli, dulci ac inefftabili fuavitate effis repleti. Hæc quidem fatet, gloriofiffimi patres & per fe notæ in fentiæ, quæ per alia non probantur: fed omnia alia quæ in doctrina theologia tradunter, habent principium & principia indemonstrabilia per fe. Item licet principia indemonstrabilia & per fe nota fint plurra, & tamen omnia necesse eft reduci ad unum principium, quemadmodum ait Philosophus: omnium quod eft dignitas omnium principium, licet eft illud, De quolibet effe vel non effe, Ens et quia veritate & cognitione omnium aliorum notitia dependet & veritas, ut patet per Aristoteles 1v. metaph. ita quamvis pleres fint artivali fidei, tamen omnes illæ inter eas qui eft unus & principium omnium aliorum; qui eft vel simpliciter per fe notus quoad nos, vel saltem notior omnibus in aliquod aliud quod fe notius quod nos in lumine fidei, per quod aliqua probari aut manifestari a priori quoquo modo possit in vita præfenti. Et hoc eft credere fundum catholicum & Apofloliicum ecclefiæ, qui & gubernari a Spiritu fanctio, nec eam poffe ullo modo errare in his quæ fidei funt & necessaria ad falutem. Et tangitur in fymbolo fidei cum dicitur: Credo in Spiritum fanctum, fanctam catholicam ecclefiam. Quia per ipsum fanctum intelligitur ecclefia catholica & fanta effe; & gubernatur ac dirigitur per eundem qui nec falli, nec fallere poteft. Quod autem predictus spiritus fit inter omnes alios primus, in quem omnes alii resolvuntur, manifestum eft. Quis fi quo dubitatio circa alios articulos tingit, flatim ad factum fcripturam veluti ad certiffimam & inobliquabilem regulam communiter recurritur, & fecundum teftimonium veritatis ejusdem, fabitatis dubia veritas elucidit. In tali autem recurfu ad factum fcripturam adhuc duplex dubium remanet. Quia cum facra fcriptura non procedat ex rationibus convincentibus & figantibus intellectum, quemadmodum in fcientiis naturalibus, & præcipue mathematicis proceditur, oportet quod modus fuus procedendi fit ex auctoritate: quia, ut dicit Boetius, argumentatio fit duobus modis, vel ex

ANNO CHRISTI 1433. Fortemer fuppositione.

Concludentia.

Rationabiliter ad objecta.

Ex omnibus primis fed principiis indemonstrabilibus.

Et tandem principium, quod eft ut, quod principium quod eft ut, principium quod eft ut principium.

Et hoc, in quo omnes illæ inter eas qui eft unus & principium omnium aliorum; qui eft vel simpliciter per fe notus quoad nos, vel saltem notior omnibus in aliquod aliud quod fe notius quod nos in lumine fidei, per quod aliqua probari aut manifestari a priori quoquo modo possit in vita præfenti. Et hoc eft credere fundum catholicum & Apofloliicum ecclefiæ, qui & gubernari a Spiritu fanctio, nec eam poffe ullo modo errare in his quæ fidei funt & necessaria ad falutem. Et tangitur in fymbolo fidei cum dicitur: Credo in Spiritum fanctum, fanctam catholicam ecclefiam. Quia per ipsum fanctum intelligitur ecclefia catholica & fanta effe; & gubernatur ac dirigitur per eundem qui nec falli, nec fallere poteft. Quod autem predictus spiritus fit inter omnes alios primus, in quem omnes alii resolvuntur, manifestum eft. Quis fi quo dubitatio circa alios articulos tingit, flatim ad factum fcripturam veluti ad certiffimam & inobliquabilem regulam communiter recurritur, & fecundum teftimonium veritatis ejusdem, fabitatis dubia veritas elucidit. In tali autem recurfu ad factum fcripturam adhuc duplex dubium remanet. Quia cum facra fcriptura non procedat ex rationibus convincentibus & figantibus intellectum, quemadmodum in fcientiis naturalibus, & præcipue mathematicis proceditur, oportet quod modus fuus procedendi fit ex auctoritate: quia, ut dicit Boetius, argumentatio fit duobus modis, vel ex

ex specie, panis fcilicet & vini, fit utili multum & falutei expedient, tunc credentium populo ad fcriptura, & a domino præcepta falvatore. Omissis argumentis pro & contra, gratia brevitatis, & determinationes hujus quæstionis fic procedam, quia primo proponentur quædam necessaria ad intelligentiam difcendorum per modum fuppofitionum quarundam. Secundo ponentur conclusiones ad probandum propositum. & tertio respondebo ad objecta adversariorum & opofitum tertiorum. Quantum ad primum, propositum fuppofitionum quarum generalia funt, ut tis omnem materiam fidei & ecclefiam catholicam concernentem: quædam vero fpeciales & proprias quæ ad hanc quæstionem & materiam pertinentes. Pro executione primæ partis, primo fedendum eft & notandum, quod ficut in fcientiis naturalibus, quæ fcientiæ non habent principia quæ per priora probari non poffunt, fecit funt indemonstrabilia & per fe notæ, ita quoque in fcientiis fidei reveniendum eft ad ultimum principium, quod eft ut principium indemonstrabile & per fe notum in fcientiis fidei, quæ per alia non probantur: fed omnia alia quæ in doctrina theologia tradunter, habent principium & principia indemonstrabilia per fe. Item licet principia indemonstrabilia & per fe nota fint plurra, & tamen omnia necesse eft reduci ad unum principium, quemadmodum ait Philosophus: omnium quod eft dignitas omnium principium, licet eft illud, De quolibet effe vel non effe, Ens et quia veritate & cognitione omnium aliorum notitia dependet & veritas, ut patet per Aristoteles IV. metaph. ita quamvis pleres fint artivali fidei, tamen omnes illæ inter eas qui eft unus & principium omnium aliorum; qui eft vel simpliciter per fe notus quoad nos, vel saltem notior omnibus in aliquod aliud quod fe notius quod nos in lumine fidei, per quod aliqua probari aut manifestari a priori quoquo modo possit in vita præfenti. Et hoc eft credere fundum catholicum & Apofloliicum ecclefiæ, qui & gubernari a Spiritu fanctio, nec eam poffe ullo modo errare in his quæ fidei funt & necessaria ad falutem. Et tangitur in fymbolo fidei cum dicitur: Credo in Spiritum fanctum, fanctam catholicam ecclefiam. Quia per ipsum fanctum intelligitur ecclefia catholica & fanta effe; & gubernatur ac dirigitur per eundem qui nec falli, nec fallere poteft. Quod autem predictus spiritus fit inter omnes alios primus, in quem omnes alii resolvuntur, manifestum eft.

Quis fi quo dubitatio circa alios articulos tingit, flatim ad factum fcripturam veluti ad certiffimam & inobliquabilem regulam communiter recurritur, & fecundum teftimonium veritatis ejusdem, fabitatis dubia veritas elucidit. In tali autem recurfu ad factum fcripturam adhuc duplex dubium remanet. Quia cum facra fcriptura non procedat ex rationibus convincentibus & figantibus intellectum, quemadmodum in fcientiis naturalibus, & præcipue mathematicis proceditur, oportet quod modus fuus procedendi fit ex auctoritate: quia, ut dicit

Ut ex omnibus primis principiis indemonstrabilibus.

Et tandem principium, quod eft ut principium quod eft ut principium.

Et hoc, in quo omnes illæ inter eas qui eft unus & principium omnium aliorum; qui eft vel simpliciter per fe notus quoad nos, vel saltem notior omnibus in aliquod aliud quod fe notius quod nos in lumine fidei, per quod aliqua probari aut manifestari a priori quoquo modo possit in vita præfenti. Et hoc eft credere fundum catholicum & Apofloliicum ecclefiæ, qui & gubernari a Spiritu fanctio, nec eam poffe ullo modo errare in his quæ fidei funt & necessaria ad falutem. Et tangitur in fymbolo fidei cum dicitur: Credo in Spiritum fanctum, fanctam catholicam ecclefiam. Quia per ipsum fanctum intelligitur ecclefia catholica & fanta effe; & gubernatur ac dirigitur per eundem qui nec falli, nec fallere poteft. Quod autem predictus spiritus fit inter omnes alios primus, in quem omnes alii resolvuntur, manifestum eft.

Quis fi quo dubitatio circa alios articulos tingit, flatim ad factum fcripturam veluti ad certiffimam & inobliquabilem regulam communiter recurritur, & fecundum teftimonium veritatis ejusdem, fabitatis dubia veritas elucidit. In tali autem recurfu ad factum fcripturam adhuc duplex dubium remanet. Quia cum facra fcriptura non procedat ex rationibus convincentibus & figantibus intellectum, quemadmodum in fcientiis naturalibus, & præcipue mathematicis proceditur, oportet quod modus fuus procedendi fit ex auctoritate: quia, ut dicit

ANNO CHRISTI 1439.

ex ratione, vel ex auctoritate. Et licet in fcienti-bus humanis locus ab auctoritate fit debilifimus, nihil pro quanto fundatur in ratione; in fcientis tamen divinis locus ab auctoritate, qui non in humana ratione fundatur, fed etiam in divina revelatione, eft fimillimus. Quare autem fcripturæ fine divina revelatione tradita, ac earum auctoritati affentiri, non fit quia non, feiri non poteft nifi aliqua approbatione, de cujus certitudine dubitari non poffit. Quod unique de nullo particulari hominum dici poteft, quia quibibet talis poteft errare.

Oportet ergo fimaliter fcripturarum in approbationem relevare certiffima, fecundum quod gloriofiffimus facit Auguftinus qui in pluribus locis ait: Non crederem evangelio, nifi me ecclefiæ auctoritas commoveret. Quod fi & ipfa in errare poffet, nihil firmum in fidemia divina remaneret. Deinde cum facra fcriptura in plerifque locis fit ad intelligendum difficilis, in laborandis inquifitionibus dubiis circa fidem emergentibus, fæpe inter doctos accidit varietas & multiplicitas opinionum, & inexterminabilis quodam modo difficultas. In hac ergo difficultate fcripturarum & varietate materiam propter neceffe eft habere recurfum ad aliquod mentum vel menforum, per cujus applicationem verum a falfo difternatur; quod utique non poteft effe aliud in humanis, quam ipfa ecclefia fanctæ catholica, quam præfuppofimus errare non poffe. Item licet in fcientiis phyficis contingant gantem principia, & præcipue communiffima, non eft amplius difputandum, ad probandum ipfum a priori, quia non eft aliquid prius per quod poffit probari, cum ponantur principiet primum, ut patet per Ariftotelem in tex. metaphyfic. fed in doctrina fidei contra negantem articulos fidei, & facræ fcripturæ veritatem, & præcipue ecclefiam regi a Spiritu fancto, & ita non errare, quod eft fimpliciter primum in omnibus fidei, non eft amplius difputandum a priori, cum non fit aliquod prius in quod poffit refolvi, ut dictum eft. Item licet non fit difputandum a priori contra negantem principia, id ipfa probandum, ut dictum eft; tamen excipitur eorum experientia per fenfum: & etiam, fi adverfarius concedat aliquod eorum, quæ in humana natura non fint a poftteriori, ex conceffis poteft oftendere defenfor principiorum eorum veritatem, ducendo ipfum ad inconvenientia aliquod; aut folvendo rationes, fi quas contra veritatem fuforum adducit. Sit autem nihil concedat, tunc nec difputandum nec loquendum eft cum ipfo, ut patet per Ariftoteleum in tex. metaphyfic. patet etiam per fe manifeftum eft: fic & in doctrina fidei a poftteriori quidem manifeftari poffunt & declarari quæd non in lumine fidei ipfis principia aliquo modo, ut per exempla, & alia; & contra negantem adverfarium, fi aliquod eorum quæ fint fidei concedat, ex conceffis poterit: et fi adverfarius negaverit refurrectionem futuram mortuorum, & concederet refurrectionem Chrifti, poftea catholicus ex refurrectione capitis exigere refurrectionem mortuorum. Sic de Apoftolus ad Corinthos fecit epiftola 1. cap. xv. Si autem nil eorum quæ funt fidei concedat, ut paganus, tunc cum ipfo de negotio fidei nihil agendum eft, quia tale longe erit a noftra philofophia, ut Dionyfius ait in libro de divinis nominibus: Poterunt tamen fiddles per exempla, manuductiones, & rationes aliquas, movere animus infidelium ad credendum non effe impoffibile; nec divina potentiæ, fapientiæ, majeftati & bonitati inconveniencia ea quæ fides prædicat & affeverat, atque rationes naturales ex philofophia humana fumptas, fi quas in oppofitum & in contrarium fidei mundi fapientes adducerent, folvere & annullare; cum non poffint effe demonftrationes, fed qualecumque paralogismos: quia in infallibili veritate impoffibile eft demonftrare contrarium effe verum.

Ergo in doctrina fidei univerfaliffimum principium & primum eft, ecclefiam catholicam credere a Spiritu fancto dirigi & gubernari, ut per hoc non poffe errare in his quæ atteftata funt ad falutem, ut dictum eft, & ex ipfo & per ipfum omnis hæreticorum morbis eliditur: idcirco licet non a priori, a poftteriori tamen ad hoc defenfandum & manifeftandum infiftendum eft. Verum quia hæc modo declaratio atque manifeftatio prædicti univerfalis principii, & aliorum in hoc tractatu dicendorum, præcipue & maxime fumenda eft ex auctoritate facræ fcripturæ; quia fuprifcite tenus & in contrite intellecta, fuperfluo homines & claris mifterate materiam propri; ficut patet intuenti omnes antiquas hæreles & modernas, quæ in defenfionem fui erroris plifus auctoritate facræ fcripturæ male intellectæ & manuum & defendunt: idcirco & manifeftius & clarius pateat veritas catholicæ fidei, quam in prafenti, Deo auctore & dictorum & tartiones fua & omnium hæreticorum fcelum falfitas & malitia; quædam generalia conftituunt præmittenda, quibus in intellectu facræ fcripturæ fcriptæ & intellecti quibuldam regulis atque limitis, dirigamur.

In primis igitur tamquam omnium fundamentum fimiliffimum ftabilitatur, quod omnis fcriptura veteris & novi teftamenti contenta in tota lumine Biblæ, fit edita ab auctoribus fui Spiritu fancto infpiratæ. Et de veteri quidem teftamento habetur 2. Petri 1. capite, ubi ait: *Non enim voluntate humana allata eft aliquando prophetia, fed Spiritu fancto infpiratæ loti funt fancti Dei homines*: in novo quidem ex prophetarum quam in nobiliori parte includens cetera partes fcripturarum. De fcripturis vero novi teftamenti habetur Matth. 10. cap. ubi Chriftus monet Apoftolos & dant eis auctoritatem prædicandi & evangelizandi, dixit eis: *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in hora quid loquamini. Non enim vos eftis qui loquimini, fed Spiritus Patris vefti qui loquitur in vobis*. Conftat autem Apoftolos confcriffiffe & evangelizaffe novum teftamentum, de Apoftolo Paulo notum eft, quod non ab homine, neque per hominem, fed per revelationem Jefu Chrifti, ut ipfe teftatur ad Galat. 1. cap. Ex quibus fcripturis, quod omnifcia auctor fcripturarum eft Spiritus fanctus, cujus eft Deus: homines vero per quos edita & conferipta funt, fuerunt quafi inftrumenta & calami ejufdem Spiritus fancti. Unde Propheta: *Lingua mea calamus fcribæ velocitter fcribens*. Scriba enim doctiffimus in lege, ut ait Hieronymus, eft Spiritus fanctus.

Secunda fuppofitio eft: Tanta eft certitudo veritatis facræ fcripturarum, ut nihil in eorum affertione poftum aut exaperfum poffit effe ex mendofum & fallum. Patet ex prima, quia auctor ipfarum fit Spiritus fanctus, cum fit prima & fummæ veritas, nec falfum nec falli poteft aut mentiri. Et patet Matth. 22. cap. *Non*

ANNO CHRISTI 1439.

enim quæ dico vobis, donec transeat cælum & terra, jota unum aut unus apex non præteribit a lege donec omnia fiant. Et Luc. cap. xvi. *Facilius eft cælum & terram præterire, quam de lege unum apicem cadere*; quin videlicet propter infallibilem certitudinem ita eventat, prout lege tafftum eft & expofitum, juxta fenfum quem intendit Spiritus fanctus. Ad hanc veritatis regulam confirmandam funt quodam modo indirecti omnes fcripturarum veteris quam novi teftamenti, quos adducere longum effet & tædiofum. Quam regulam & Auguftinus confirmat ita verbis in libro de vaftendo Deum: Fieri nullo modo poteft, ut hæc facratum litterarum auctoritas ex aliqua parte fui mendacium: quia omnis conftabitur fuperfcriptura, ma & inconcufta eft fententia: & oppofitum dicere, eft totius fidei noftræ diruere fundamenta. Quamobrem hæc facra fcriptura fuerit credidit, quafi uno eodemque habet: plures fenfus. Dum narrat geftum, prodit myfterium. Quod S. Thomas 1. pat. quæft. 1. art. 10. ad dictatur: Auctor facræ fcripturæ Deus eft, in cujus potteftate eft non folum quod voces id fignificandum acrommodare, ut quod homo facere poteft, fed etiam res ipfas; & ideo cum in omnibus fcientiis voces fignificent, hoc habet proprium ifta fcientia, quod ipfæ res fignificatæ per vocem etiam fignificant aliquid. Illa ergo prima fignificatio, qua voces fignificant res, ut fcriptura, fed primum fenfum, qui fcilicet hiftoricus vel literalis fenfus. Illa autem fignificatio qua res fignificatæ per voces rerum res ipfas fignificant, dicitur fenfus fpiritualis; propter quod fenfus fpiritualis fuper literam fundatur, & eam fuppofit. Hæc autem fpiritualis fcriptura triifariæ dividitur. Sicut enim dicit Apoftolus: *Lex vetus figura eft novæ legis*: & ipfa nova lex, ut Dionyfius dicit in ecclefiaftica hierarchia, eft figura futuræ gloriæ. In nova autem lege ea quæ in capite pofta funt, figura funt eorum quæ nos agere debemus. Secundum ergo quod ea quæ in veteri lege, eft fpiritualis, ea quæ fiunt novo legis, eft fenfus allegorica. Secundum vero quod ea in Chriftofunt facta, ita nos in ipfo Chriftum facere funt & ea quæ nos agere debemus, eft fenfus moralis, & dicitur tropologica: prout ea quæ fignificantur a quo funt in æterna gloria, eft fenfus anagogicus: ficut exemplariter poftea declarabit in illo verfu Pfalmiftæ: *Laudate Dominum de cælis*.

Quinta fuppofitio: Senfus literalis facratum fcripturarum principalis eft ille, non quem literæ prætendit, fed quem auctor eorum, fcilicet Spiritus fanctus, intendit: patet quia ipfe plaritet in fenfu parabolico, five figurativo, in quo fub literæ fenfu continetur. Nam in humafumodi locutionibus parabolicis per voces figurificatur aliquid propriæ & aliquid figurative: nec eft literalis fenfus ipfa figura, fed id quod eft figuratum: fic cum dum legitur mandatum Dei brachium, non eft literalis fenfus, quod in Deo fit membrum hujufmodi corporale, quia *Spiritus eft Deus*, ut dicitur Joannis 1v. fed id quod per hujufmodi membrum fignificatur, fcilicet virtus operativa. Et quo patet quod fenfus literalis facræ fcripturæ principalis eft ipfe fenfus fallum, ut dicit S. Thomas ubi fupra.

Sexta fuppofitio: Fides & omnia neceffaria ad falutem, tam credenda quam agenda, fuom rationis humanæ excedit, ordinavit, & fecundum id Ifaiæ LXIV. *Oculus non vidit, Deus, abfque te, quæ præparafti diligentibus te*: ita etiam fua liberaliffima communicatione fcientiæ & doctrinam facratum fcripturarum omnem humani intellectus excedentem capacitatem revelat, per quam ad hunc finem dirigeretur. Oportet enim præcognitum effe fincus hominibus, qui fuas actiones & intentiones debent ordinare in finem, ut hoc eft maxime humanæ & neceffarium. Unde Apoftolus 1. Thim. 111. *Omnis fcriptura divinitus infpirata utile eft ad doctrinam, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juftitia*.

Quarta fuppofitio: Sacra fcriptura in omnibus fcientiis plures habet fenfus literalem multi fed fcilicet & fpiritualem. Patet per Gregorium 111. lib. moral. ubi dicit: Sacra fcriptura omnes fcientias ipfo fuo more locutionis tranfcendit, quia uno eodemque fermone habet: plures fenfus. Dum narrat geftum, prodit myfterium. Quod S. Thomas 1. pat. quæft. 1. art. 10. dictatur: Auctor facræ fcripturæ Deus eft, in cujus potteftate eft non folum quod voces id fignificandum accommodare, ut quod homo facere poteft, fed etiam res ipfas; & ideo cum in omnibus fcientiis voces fignificent, hoc habet proprium ifta fcientia, quod ipfæ res fignificatæ per vocem etiam fignificant aliquid. Illa ergo prima fignificatio, qua voces fignificant res, ut fcriptura, fed primum fenfum, qui fcilicet hiftoricus vel literalis fenfus. Illa autem fignificatio qua res fignificatæ per voces rerum res ipfas fignificant, dicitur fenfus fpiritualis; propter quod fenfus fpiritualis fuper literam fundatur, & eam fuppofit. Hæc autem fpiritualis fcriptura triifariæ dividitur. Sicut enim dicit Apoftolus: *Lex vetus figura eft novæ legis*: & ipfa nova lex, ut Dionyfius dicit in ecclefiaftica hierarchia, eft figura futuræ gloriæ. In nova autem lege ea quæ in capite pofta funt, figura funt eorum quæ nos agere debemus. Secundum ergo quod ea quæ in veteri lege, eft fpiritualis, ea quæ fiunt novo legis, eft fenfus allegorica. Secundum vero quod ea in Chriftofunt facta, ita nos in ipfo Chriftum facere funt & ea quæ nos agere debemus, eft fenfus moralis, & dicitur tropologica: prout ea quæ fignificantur a quo funt in æterna gloria, eft fenfus anagogicus: ficut exemplariter poftea declarabit in illo verfu Pfalmiftæ: *Laudate Dominum de cælis*.

Quinta fuppofitio: Senfus literalis facratum fcripturarum principalis eft ille, non quem literæ prætendit, fed quem auctor eorum, fcilicet Spiritus fanctus, intendit: patet quia ipfe plaritet in fenfu parabolico, five figurativo, in quo fub literæ fenfu continetur. Nam in hufumodi locutionibus parabolicis per voces figurificatur aliquid propriæ & aliquid figurative: nec eft literalis fenfus ipfa figura, fed id quod eft figuratum: fic cum dum legitur mandatum Dei brachium, non eft literalis fenfus, quod in Deo fit membrum hujufmodi corporale, quia *Spiritus eft Deus*, ut dicitur Joannis 1v. fed id quod per hujufmodi membrum fignificatur, fcilicet virtus operativa. Et quo patet quod fenfus literalis facræ fcripturæ principalis eft ipfe fenfus fallum, ut dicit S. Thomas ubi fupra.

Senfus literalis eft principalis.

Senfus literalis eft principalis.

Senfus literalis eft principalis

ANNO CHRISTI 1411. fundantur in sensu litterali: & ex ipso solo argumentari sufficiunt ad probandum ea quæ fidei sunt, vel necessitatis ad salutem, & non ex his quæ secundum allegoriam vel alium sensum spiritualem dicunt: ut Augustinus dicit in epistola contra Vincentium Donatistam. Et nil spiritualis sensu continetur fidei necessarium quod scriptura facta per literalem sensum aliquibus manifeste non tradat, ut dicit S. Thomas in loco præallegato.

7. Septima suppositio: Sacra scriptura in sensu literali sine de bene intellecta est infallibilis fide, dei regula & sufficientissima. Prima pars hujus suppositionis ex superioribus manifesta est: sed probatur, quia cum intellectum circa ea sit non habet quod fidei sunt contrarium, ut patet ex præmissis.

8. Intelligo, ergo sensu, quod fidei sunt contrarium, ut patet ex præmissis.

Hæresis, necesse est esse regulam aliquam per cujus deviationem aut conformitatem percipitur ut intellectus erare vel non erare: Aliquis semper in dubio maneret, & semper fluctuaret, & cum fides sit circa ea quæ humanam intelligentiam & rationem excedunt, secundum illud apostoli ad Hebræos: *Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium.* Et secundum Ambrosium: Tolle argumenta, ubi fides quæritur: & secundum Gregorium: Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum, patet, nullam humanam ratiocinationem regulam esse fidei. Relinquitur ergo quod hujusmodi regula fidei sit sacra scriptura. Hæc regula est Joannis 20. cap. ubi ait: *Hæc autem scripta sunt ut credatis quod Jesus est Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Et Petri secundum capitulo 1. *Habemus firmiorem prophetiam, firmentur cui bene dicitis attendentes quasi lucerna lucenti in caliginoso loco, donec dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris.* Et apostoli ad Romanos 15. *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus;* & patet quod prædictæ auctoritates sunt facta scriptura, quia de eadem facta scriptura loquuntur, & non de aliis scientiis humanitus adinventis. Secunda pars patet etiam, quia si facta scriptura non esset sufficiens fidei regula, frequenter, quod Spiritus sanctus insufficienter tradidisset eam, qui est auctor ipsius. Quod de Deo, cujus omnia opera sunt perfecta, nullo modo est intelligendum.

Præterea si facta scriptura in aliquibus, quæ fuit necessaria ad salutem, deficeret, tunc licitæ de meritoria ea quæ deficiunt poterit aliunde superaddi, aut si aliqua esset superflua, diminui. Sed hoc est prohibitum a Joanne evangelista apocalypsis ultimo, ubi ita ait: *Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ & de civitate sancta, & de his quæ sunt scripta in libro isto.* Ex quibus verbis Joannis evangelistæ clare ostendunt, in hac ejus scriptura nihil diminuo, nihilque superfluo contineri, quod utique congruit auctori ipsius, qui est Spiritus sanctus, ut dictum est, cujus omnipotentiæ congruit, ut nil diminuat; ipsa potentia, ut nil superflue; & bonitati, ut ordine congruo nolitæ prædicta necessitati faciatis. Unde Proverbiorum 30. *Sermo Dei ignitus eloquium ejus ad perantendum in se, ne addas quidquam verbis illius, & arguatur inventus ejus mendax, & loquitur de divina sapientia:* Sed pro declaratione ampliori hujusmodi regulæ pro illa parte sufficendum est, quod sufficientia alicujus doctrinæ

ANNO CHRISTI 1411. ordinaria dicit: Docet nomnum æquitatis, & omnem hæretis percutit. Vetat enim recipi doctrinæ aliquid præter intentionis addere, vel aliquid veritatis subtrahere. Vix enim regia incedendum est, non ad dexteram, vel ad sinistram, quia rectæ viæ domini, & justi ambulabunt in eis. Unde Nicolaus de Lyra: Confidendum est, quod dictæ prædictæ tur additio depravans intellectum legis, non autem additio declarans aut elucidans, secundum quod Ecclesiastici 24. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt*, &c. Similiter super illo, *Sermo Dei ignitus*, &c. dicit glossa interlinaria: Ut hæretici, qui corrumpunt scripturas, ut ex eis convincantur. Et Hieronymus in libilem, De corruptione eloquia facratum scriptura, ut prætaxat, sicut quidam hæretici, ne ex eis convincerentur, ut ipsi dicunt, ad corruptorem de Lyra: Ne addas quidquam quod sit ex contrarium, pollunt tamen bene & meritorie additi illa quæ dictum est de dominii declarando, Ecclesiastici 24. *Qui elucidant me*. Similiter super dicto Joannis Apocalypsis ultimo dicit glossa ordinaria, quia quidam hæretici in Asia esse, qui pro fuit erroribus foventibus addendæ, vel diminuerent, fupponit excommunicationis. Et Nicolaus de Lyra: Illi apposuerit, &c. Ut ait est, diffrepantia, sicut faciebant hæretici, qui tempore illo addebant discrepantia a veritatis: quidam, & aliqua diminuebant a veritate, dicebant, dicentes Christum natu Mariam non fuisse, per hoc tamen non excludituir quin possint aliqua addi licite quæ licent ad declarationem eximi facræ scripturæ. Et sic fecerunt doctores sancti. Et ad hunc modum reducitur si quis mandatis Christi dimittis & negligitis, juxta Matthæi Matthæi 15. Quæ traditiones, fecit dicunt doctores super illo verbo Christi: *Vae nobis qui destruitis mandatum, quia mandatum & opus, quia quinque sunt legis dimittitis, scilicet misericordiam & judicium*, Matth. 23. Et abini incepsat dominus Judæos dicens: *Ipsum fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras*. Et per Isaiam prophetam: *Sine causa colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes & docentes.*

Octava suppositio: Non est inconveniens sub uno & eodem textu facræum literatum esse plures sensus literales. Dictatus hoc sanctus Thomas ubi supra, dicens: Quia auctor facræ scripturæ Deus, quia omnia simul sua intelligit, ipsum comprehendit, idcu non est inconveniens, ut Augustinus dicit 12. confessionum, si etiam secundum literalem sensum in unitatem facræ scripturæ plures fuit sensus. Verbi gratia: Ps. Paralipomenon 3. capite dicit domus de Salomone: *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium*. Et intelligitur de Salomone ad literam, in quantum fuit filius Dei per adoptionem in juventute, propter quod Nathan prophetæ nominavit eum amabilem Deo, ut habetur 1. Reg. 12. Primi sensus literalis, tamen, *Ego ero illi in patrem*, indicitur ab apostolo ad Hebræos 1. tamquam dicta de Christo ad literam, quod patet ex hoc, quia apostolus indicit eam ad probandum quod Christus fuit major angelis, talis autem probatio non potest fieri per sensum mysticum, ut dicit Augustinus contra Vincentium Donatistam, ut patet ex allegatum est. Prædicta igitur auctoritas completa fuit ad literam in Salomone, minus tamen perfecte, quia fuit Dei filius solum per gratiam: in Christo autem perfectius, imo perfectissime, qui est Dei Filius per naturam. Verba patet Nicolai de Lyra in prologo biblie: Bona suppositio. Ad recte intelligendum facram scripturam, secundum sensum suum literalem necesse est sæpe ut unus & idem textus ad præcedentia vel subsequentia referatur, vel ad alia loca in sacra scriptura. Ut enim materia tractatur, quia per ipsum quandoque exponitur, & quandoque suppletur. Unde Augustinus in libro octavo contra sententiam quodam, quod dicit: Sicut circumfantia scripturarum illuminatur sententiam: quasproprer in verbis Christi hæc quæ gulis diligenter notanda est, quia nec ram perspendimus sæpe, an verba Christi figurative dicta sint an non, quia ex præcedentibus vel ex consequentibus, quæ ad finiel ex utriusque ad alias loca facræ scripturæ propendit ad scripturæ intelligentes; fiunt ut volumus intelligere quæ illarum locutionum figurativa sit & quæ non. *Ego sum vitis vera*, &c. *Ego sum ostium*, &c. Matth. 26. his quæ subjungitur, aperiunt intellectus, Nam ad primam partem subjunxit ad discipulos, *vos autem*, &c. per quam subjungitur: manifestile oftendunt, quod cum discipuli sui non essent palmites naturales, fed tantum figurales, quod non ipse qui erat vitis, cum dicit, *Ego sum vitis*, nisi locutionem figuram. Ad secundam vero fubdit, *quod pro vobis tradetur*, per quod ostendit, non ipse vitis verum corpus suum de natura, quod tradit se Virgine, tradidit in cruce pro nobis, quod etiam illud idem corpus quod illumen de Virgine, & quo in cruce pependit, tradidit discipulis in cœna, in hoc divinissimo eucharistiæ sacramento. Similiter sæpe truncata sententia per aliam pallum supplitur. Nam Dei Matthæi Matthæi 7. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit*, si præcisie intelligatur de fide, & de baptismo fiet alia sententia, falsa: ex hac truncatia, quia prædicta non sufficient ad salutem, fed operatet quod aliæ virtutes concurrant, & specialiter caritas. Ita ergo ex hac, quia non sufficit prædicta ad salutem, ut patet per apostolum, & similiter facile efficet videre in multis aliis sanctæ scripturæ locis.

Decima suppositio: Ad habendum verum sensum literalem facratum scripturarum, necesse est summopere cum studio & diligentia attendere varium modum procedendi earundem. Nam in eodem contextu verborum sæpe aliqua verba accipiuntur literaliter & pure grammaticaliter, & aliqua mystice, & per metaphoram & alias verborum modum procedendi earundem.

Ad recte intelligendum sacram scripturam. Ad sensum literalem. Ad sensum mysticum. Ad sensum metaphoricum. Ad sensum allegoricum. Ad sensum tropologicum. Ad sensum anagogicum.

Ad habendum verum sensum literalem. Ad sensum. Ad sensum mysticum. Ad sensum metaphoricum. Ad sensum allegoricum.

Ad sensum tropologicum. Ad sensum anagogicum.

ANNO CHRISTI 1435.

significatione dictam virgam quæ secundum Moysen ferenda est, & sub alia quæ secundum Matthæum & Lucam non est ferenda, intelligamus. Potuit enim breviter sic dici; Nihil necessitatem vehiculum ferantis, nec virgam, nisi virgam tantum, ut illud quod dicitur est, *nec virgam* intelligatur, nec intelligamus quidem res: quod verò adjunctum est, *nisi virgam tantum*, intelligatur potestas, quæ per potestatem a dominio acceptam; quæ virgæ nomine significatur ella, etiam non portantur non deerunt, & subdit ad propositum: Quisquis autem putat non posse tuisse dominium in uno termore quadam figurate, quasi tantum proprie poterat eloquia, certa ejus inspiciat, & videbit quam hoc temere & inerudite arbitretur. Similiter multi possus facere scripturæ sibi invicem esse contrarii, si tantum ad grammaticalem sensum ellipticarum, ut putant in prædictis locis, in quibus Matthæus & Lucas dicunt, *neque virgam*, & Marcus, *nisi virgam tantum*. Similiter Matthæi ultimo præcipitur diligi inimicos, & Lucæ 14. præcipitur odiri pater, mater, uxor, filii, fratres & sorores.

Item tempo fuera scriptura sub uno contexu quasi una persona aliquando loquitur, ut tamen ad idem singulæ partes locutionis referuntur, sed altera ad caput, altera ad corpus refertur, ilicitur altera ad Christum, altera ad ecclesiam, quæ est corpus Christi mysticum: secundum quem modum intelligitur id Isaiæ 61. *Indixit me vestimenta salutis, & indumento justitiæ circumdedit me quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis.* Quod enim dicitur hic, *quasi sponsum*, intelligitur de Christo capite & id quod dicitur, *& quasi sponsam*, intelligitur de ipsa ecclesia. Similiter canticorum primo: *Osculetur me osculo oris sui, quia melioria sunt ubera tua vino, cum enim dicitur, osculetur me*, defideratur ipsum sponsum desiderantis exprimitur, & quod subditur, *quia melioria sunt ubera tua vino*, verbum ipsius sponsum commendantis. Quia verò ecclesia mysticum ecclesiæ corpus est quasi sagena nondum tracta ad litus, continens malos permistos cum bonis, ideo sæpe in sacra scriptura non ita commendantur cum bonis malis sunt permixti, ficut Osee 4. *Peccatum, & dilexit eum*, & conversio sæpe boni vituperantur cum malis, ficut Isaiæ 1. scribitur: *Fugerunt bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: ifrael autem me non cognovit, & populus meus non intellexit.* Similiter in eodem contexu, aliquando quid ad bonos pertinent, & quid ad malos, exprimitur, ficut canticorum 1. *Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem, ficut tabernaculum Cedar, sicut pelles Salomonis*, verba bonorum ecclesiæ, quæ ratione malorum in ipsa contentorum dicit: *Nigra sum*, sed ratione bonorum subdit, *sed formosa*, & quod subditur, quasi pro exemplo inducitur, *ficut tabernacula Cedar*. Cedar enim fuit filius Ismael, a quo defcenderunt Saraceni, & refertur ad malos. Quod autem dicitur, *sicut pelles Salomonis*, referitur ad bonos. Per Salomonem enim intelligitur fecundum expositores catholicos & Hebræos ipse Deus, & ideo pelles ejus dicuntur; quibus operiebantur tabernaculum in quo bonit colebant eum.

Quandoque etiam tanta scriptura in fuo modo tuipendi tranfit de specie ad genus, five de parte ad totum, & e converso, fecundum quod patet Isaiæ 13. ubi fpecialiter loquitur contra Babylonem, primo dicens: *Onus Babylonis*, & deinde transit ad intelligendum verbum de toto mundo generaliter per hoc quod subditur, *& summitates cali dominet. & vafa furoris ejus, ut disperdat omnem terram.* Poftea revertitur ad loquendum contra Babylonem fpecialiter, cum dicit: *Ecce ego fuscitabo super eos Medos qui argentum non quærant, nec aurum volent, fed sagittis parvulorum interficient, & laftantibus uteri non misferebunt, & super filios non parcet oculus meus.* Sic enim Darius Medus cum in urbe Babylon capit Babylonem, & interfecit Baltasar regem Babylonis, ut patet Danielis 5. capite. Qui etiam diftinctis locis diftinctos omnium malorum, ficut & Christum cum bonis contributi corpus ecclesiæ mysticum, dicente Gregorio hanc humilis ista Ecclesia diciture de illis Mundi, & hujus capitis membra, & hujus capitis membra, & hujus capitis membra

ANNO CHRISTI 1433.

contraria videantur, ea accipienda est pari quam A doctor ex intentione profequitur, & quæ magis appropinquare videtur veritati sentit, tantoque ab eis ipse quæ ponit: ut S. Augustinus aliquo in loco diceret communionem laicam utriusque speciei esse de necessitate salutis, & alibi diceret vel favere oppositum, tunc laborandum esset ut distinct doctor ad concordiam reducereur, vel ea pars esset implicanda quam ex intentione profeguitur: prout facit in expositione Apocalypsi Joannis, ubi totum illud capitulum ex intentione prolequens exponit & declarat de manducatione spirituali, ut clare declaratur in lequentibus.

Quintadecima suppositio: Sacra scriptura pactior in lectoribus superbis, & præsumptuosis, quemadmodum Deus quod omnes humiliat & incidunque in varias hæreses & errores, & hoc multiplici ratione, neque enim omnipotent Deus se opinius hæresis permittere, sicut & alia mala, nisi etiam ex ipsis posset & velit meliora. hoc ellorc, ut Augustinus dicit in enchiridio: *Dilligentius*, inquit apostolus, *Deum omnia cooperantur in bonum*, ad Romanos 8. Nam ex ipsis fidelibus probantur, doctores perampliu illuminatur, electi purgantur, innocentes magnam gloriam meruntur, & hæresiæ præsumptiones meritis puniuntur. Multi enim temporis prosperitatis & patatis effe bonos & firmos in fide, exemplo Petri, Luce 1. qui paratum se dixit cum Christo in mortem & in carcerem ire, qui tamen tempore perlecutionis aut dubitant, aut a fide labuntur. Quapropter inquit apostolus 1. ad Corinthios 10. *Qyoniet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*. Ubi glossa dicit: Non vult apostolus nec optat, ut hæreses fint, sed fit futurum esse prædicit, ut qui hoc nolit esse, idcirco ad quid sit utile declaratam subdit: Ut non tantum reprobi qui dicunt, Ego sum Pauli, sed etiam qui probati sunt de vobis, id est inter electos, fiant illi qui dicunt, Ego sum Christi, manifesti fiant nimirum: tunc etiam videbitur qui sint Iudiam fex aizania in agro ecclesiæ. Utiles sunt, quia tunc doctores plus illuminantur, unde glossa ex Augustino ubi prius. Multa D quidem ad fidem catholicam pertinentia, ab hæreticorum calilia inquietudine exagitantur ut adversus eos defendi possint, & confirmentur diligentius, & intelligantur clarius, & prædicantur instantius, idcoque divina providentia hæreticos multos esse permittit, ut cum insultant nobis, & interrogant nos quæ nolimus, exercitamur pigritiæ, & divinæ scripturæ nos nosse cupiamus. Utiles sunt hæreses, quia per eas electi purgantur, unde glossa sui prius: Omnes iniuiti scilicet, vel error cœcati, vel malitia depravati profunt, quia si accipiunt potestatem corporalem affligendi, exercent ejus patientiam; si vero male sentiendo adversantur, exercent ejus sapientiam. Ab adversariis enim mota quæstio discendi excitit occasio. Porthemo utiles sunt hæreses, quoniam tunc videtur quomodo divina justitia humanas præsumptiones punitat. Sunt enim quidam hominum tantum de suo ingenio præsumentes, ut totam rerum naturam se reperiant suo intellectu posse meriri, ut dicit sanctus Thomas 1. contra Gentiles, existimantes id solum esse verum quod eis videtur, & esse falsum, quod eis non videtur. exemplo gratia & quasi ordered intra cœlum & circulum Lunæ esse omnia, necesse habent credere non esse quidquid intra ipsum non inveniret: & ex hoc, tanto amore amplectuntur opiniones suas & lectat, ut de contrario etiam sibi videtur esse veritas, tantoque odio persisti funt, ut contraria erroruin forum audiatcnes videre, respicere, aut audire velint, in quibus verificatur illud Proverbiorum 18. *Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixerit quæ versantur in ejus corde*. Quare merito hujusmodi præsumptio nequam vinit punienda, quia ex dicta apostolus ad Romanos 1. de Romanis & sapientibus Paganorum: *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt*. ubi glossa: Obscuratum est cor, id est, ratio nostra superbiæ obumbrante, & sic psalmim ubor de insipientiam cor eorum deductum est: Nebula enim eorum contexit cor eorum. Unde Leo papa ait: *Ecce quomodo ex sapientia insipientia pere, & sapientibus doctoribus non credere?* Sed in hunc insipientiam tradunt quicumque ad cognoscendum veritatem aliquam impedimentur obscura, non autem ad prophetica voces, nec ad evangelicas auctoritates, id ad sensibilia contraria, & ideo magibis certa in ris exiliunt, quia veritatis discipuli non fuerunt.

ULTIMA suppositio pro prælectati ad quæstionem facient propositum: Scriptura facrea in sui receptione & expositione authentica, æque intellecta ipsiusem plano & vero, nec non & capiscumque dictorum, nec illi expositio, intentio sive sententia, ad fidem catholicam pertinent, fraliter, resolvitur in authentiam, receptionem & expositionem universalis ecclesiæ, tanquam in primum & universalissimum doctrinæ & fidei principium: ad quod probandum ex eisdem sanctis auctoritatibus, quibus ante & varietibus ejusdem facræ scripturæ procedendum divina gratia & Spiritu Sancto dirigente, qui eli in sacrosanctæ Oecumenæ benedictus in sæcula. Ad hæc de suppositionibus generalibus dicta sint pro prælectati.

Quantum vero ad suppositiones speciales & propriæ præsentem quæstionem divinissimæ ecclesiæ concernentes, primo supponitur tamquam articulus fidei, quod in sacramento divinissimæ eucharistiæ sit verum corpus Christi & sanguis, licet nec sensu nec ratione possit deprehendi. Hanc suppositionem doctor Scotus, & ejus parte tamquam quæstione vel articulo triplici ratione declarat. Prima similiter expeditatione novæ legis respectu veteris, quia lactifica veteris legis figurabant sacramentum eucharistiæ Christi solum in figura continebant, secundum illud ad Hebr. 10. *Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem*, & idcoque ut aliquid plus habeat sacrificium novæ legis a Christo institutum, ut scilicet ipsum Christum psalmum non solum in figuratione vel figura, sed etiam in vel veritate contineat. Quare ratione perfectionis novæ legis & sacramentorum ejusdem, necessarium est dicere quod hoc eucharistiæ ipsum Christi continet realiter: unde Dionysius dicit 4. capite ecclesiastice hierarchiæ, quod est perfectissimum omnium sacramentorum alterum, in quibus virtus Christi participatur. Secunda similitur ex perfectione caritatis & amicitiæ, quæ ipse dominus Jesus Christus ecclesiæ suæ fundat conjungitur, ex qua provenit, ut dicit pro. salu-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

salute nostra corpus verum naturæ assumpsit, & in eodem pro nobis passus est, ita etiam cum eodem corpore nobiscum & cum ecclesia manet in altaribus. Nam, ut dicit philosophus in ethicis, maxime proprium est amicitiæ convivere amicis, & quia in propria specie fecundum statum mortalem non erat conveniens ut maneret nobiscum in æternum, tum propter exemplorum relinquendum peregrandum, tum etiam ut resurrectione sua futurum nostram resurrectionem affirmeret: nec etiam secundum statum glorificatum reperibat, tum ut alterius conditionis incomparabiliter distantia a natura, necessitatem nobis & opportunum fuit, & congruum fuit immensæ benignitatis, caritatis & amicitiæ, ut latent fide diffusæ, ut id, quod propria tamen corporali presentia, semper & in æternum manet cum ecclesia, ut hic per veritatem corporis & sanguinis in nobis in hoc sacramento conjungeret. Unde & ipse dominus dicit Joan. 6. *Qui mandducat meum carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*. Unde hoc sacramentum est signum maximæ caritatis Christi ad nos, & nostræ spei ad Christum sublevatio ex tam familiari conjunctione ipsius & nostrum. Tertia ratio sumitur ex perfectione fidei, quæ fiunt est de divinitate Christi, ita est etiam de humanitate, secundum illud Joannis 14. *Credetis in Deum, & in me credetis*. Et quia fides est invisibilium, idcirco licet Christus, dum erat in hoc sæculo, divinitatem tam exhibebat difficultis humanitate velatam invisibilitatis, ita & in hoc sacramento carnem tam simul & divinitatem alienis specibus velatam nobis exhibet invisibilis.

Prædicta vertitas ex verbis Christi patet, qui sit: *Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur*. Manifestum est ex hoc quod Christus verum corpus fuum reale & naturale pro nobis tradidit in cruce & in morte: Ergo illud idem quod fit tradidit, dedit dilipulis, quando dixit: *Hoc est corpus meum*. Item idem patet per apostolum Paulum, 1. Corinth. 11. *Qui manducat et bibit, judicium sibi manducat, et bibit, non dijudicans corpus domini*, ubi expresse Paulus non dicit, Non dijudicans fuum corpus domini, sed simpliciter, corpus domini: propterea fit, ut ex ibi corpus Christi secundum solam significationem, ad quod oportere dijudicare hunc cibum ab alia? quia quilibet panis eadem ratione possit significare & significat corpus Christi. Oportet igitur pone quod fit ibi verum corpus Christi. Ad hanc veritatem confirmandam, corroborandam, & confirmandam ell auctoritas ecclesiæ, quæ semper tenuit, tenet & tenebit in æternum, tam illa, quam illa hic mundo derelinquit, quod in hoc divinissimæ eucharistiæ sacramento fit verus, totus, & integer Christus: quæ veritas fide tenetur omnium Christi fidelium, approbatur doctrina universorum sanctorum doctorum ecclesiæ, & innumeris miraculis evidit dictorum, quæ omnia pro hic haberi pro repetitis gratia brevitatis.

SECUNDO suppositum, quod in eodem divinissimæ eucharistiæ sacramento poit concleraccidentia panis & vini substantia, quod doctor sanctus declarat in 4. sentent. dist. 10. quæst. 1. tricti ratione: Prima, quia ex contra veritatem scripturæ: nam si fimul in hoc sacramento esset corpus Christi cum substantia panis, corpus Christi esset in continuatione & quasi

ANNO CHRISTI 1415. le quod corpus Christi glorioſum & impaſſibile. Et cuilibet alteretur ad ſuſcipiendas hujuſmodi qualitates: nec potest dici ſecundum, quia aer non eſt hujuſmodi accidentium ſuſceptivus, quia etiam accidens non tranſit de ſubjecto in ſubjectum, ut ſcilicet idem accidens numero ſit quod primo fuit in hoc ſubjecto, poſtmodum fuit in alio: accidens enim accipit numerum a ſubjecto, unde non potest eſſe quod idem numero maneat: ſi quandoque in hoc, quandoque in alio ſubjecto, & videmus etiam ad oculum, quod cum hujuſmodi accidentia tranſferantur de loco ad locum, ad motum harum ſpecierum aer depellitur. quod utique non fieret ſi in ipſo aere exiſterent, ſicut in ſubjecto, nec poteſt dici quod remanentes in aliqua alia B ſubſtantia pari ratione, ſicut nec in ſubſtantia patis in ſuperius dictum eſt, cum ibi nulla remaneat. Nec hoc eſt inconveniens dicere omnipotentiæ & ſuæ ſapientiæ; cum enim effectus magis dependantes a cauſa prima quam a cauſa ſecunda, utique nulli dubium poteſt eſſe, quod Deus, qui eſt prima cauſa ſubſtantiæ & accidentis, poſſit ſua virtute infinita conſervare in eſſe accidens, ſubtracta ſubſtantia, per quam in eſſe conſervatur, ſicut per cauſam ſecundam: licet ut in genere cauſæ efficientis poteſt alius effectus naturalium cauſarum producere, ſine illo dem cauſa naturalitatis, quemadmodum corpus humanum formavit ſine virili ſemine in utero Virginis. Hæc tres ſuppoſitiones de veritate noſtri divinifimi ſacramenti volui propponere duplici de cauſa, prima eſt, quia ad ſuaſionem multum mihi deſerviunt. ſecunda eſt ad aliqualiter aperiendam malediction & damnatiſſimam memoriæ hæreſiarcha Joannis Wiclef perfidiam, qui quantum in eo fuit, non divino fed diabolico ſpiritu inſpiratus, vifus eſt tollere a cordibus fidelium fidem hujus venerabilis ſacramenti, & ſubvertere univerſam fidem & eccleſiam catholicam, ponens in forma tres concluſiones contrarias prædictis veriſſimis veritatibus catholicis, videlicet: Chriſtus non eſt in eodem ſacramento idemtice & realiter in propria proprietatis corporali, contra primam: Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis remanent in ſacramento altaris: contra ſecundam. Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem ſacramento contra tertiam. Quæ ſententiæ & propoſitiones quam ſint adverſæ fidei, quam ſint blaſphemæ in Deum, utpote expliden omnipotentiam, ſummam ſapientiæ, & ſamma bonitati derogantes, quam ſint piarum aurium offenſivæ, quantum derogent ipſius eccleſiæ catholicæ & ſacramentorum ejuſdem dignitati, quis ſufficit enarrare, cum etiam horror ſit nedum loqui aut audire tantas in Deum & eccleſiam blaſphemias, ſed nec etiam ipſis mentibus cogitare. O horrendum & quitate plenum, & omnium errore ſeductum, omni invidia ſaturatum, omni blaſphemia ſordidatum! Tibi poteſtas omnipotentiæ, tibi ſapientia quam Act. 13. capite protulit: *O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubverterе vias Domini reſtas?*

QUARTA ſuppoſitio: Sciendum quod ſecundum Magiſtrum ſententiarum in 4. diſtinctione: Altona 8. in ſacramento euchariſtiæ tria ſunt conſideranda, videlicet. id quod eſt ſacramentum tantum, id quod eſt res & ſacramentum, id quod eſt res & non ſacramentum. Primum ſcilicet ſacramentum, ſicut ſacramentum tantum, & id quod eſt res & ſacramentum, Palmerius in diſtinctione 8. Commendavit. Et ſimiliter Hieronymus ſuper epiſtolam ad Epheſios. & poniter in glofſa 2. Corinthiorum.

ANNO CHRISTI 1415. ita dicens: Dupliciter intelligitur curo Chriſti de ſanguis, vel ſpiritualis ille atque divina de quo ipſe ait: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Et mihi manducaverit carnem meam & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in nobis.* vel ea quæ creatura eſt, & ſanguis qui militis effuſus eſt lancea. & ponuntur hæc verba de conſecratione diſtinctione 2. Duplicitur. Hujus itaque generis carnis Chriſti ipſa viſibilis ſpecies ſacramentum eſt qui utramque ſignificat & utriuſque ſimilitudinem gerit. Sicut enim panis pro corpore cibus corpus reficit & ſuſtentat, vinum hominem lætificat atque inebriat; ſic vera caro Chriſti & ejus ſanguis plus ceteris alimentis in ſpiritualem interioremque hominem reficit & fagitat. Similiter ſicut ex multis granis perficitur unus panis, & ex plurimis racemis vinum in unum conficitur: ſic ex multis fidelibus perſonis unitas eccleſiaſtica conflat, & conſtituitur corpus Chriſti myſticum. unde apoſtolus 1. Corinth. 10. dicit: *Unus panis & unum corpus multi ſumus.* Item ait Auguſtinus: Unus panis & unum corpus dicitur eccleſia pro eo quod ſicut unus panis ex multis granibus, & unum corpus ex multis membris componitur, ſic eccleſia ex multis fidelibus caritate copulatur connectitur. Similiter ipſa vera caro Chriſti ut ipſa vera ſanguis Chriſti, carnis Chriſti myſtice & ipſius ſanguinis myſtici ſignum & ſacramentum. Sicut enim vera caro Chriſti ex multis membris perfectiſſimis & immaculatis conflat, ſic caro Chriſti myſtica, quæ eſt ſocietas eccleſiaſtica, ex multis perſonis a criminali macula, erroris ſcilicet vel opprobrii liberis conflat.

Quinta ſuppoſitio: Quod ſecundum ſtra prædicta quæ in hoc ſacramento attendantur, triplex eſt manducatio ſacramentalis, ſpiritualis, & ſpiritualis ſacramentalis. Triplex eſt diſtinctio ſpiritualis ſacramentalis. Triplex eſt manducatio ſacramentalis.

Triplex eſt diſtinctio manducationis ſacramentalis, ſpiritualis, & ſpiritualis ſacramentalis. Triplex eſt manducatio ſacramentalis. Triplex eſt manducatio ſacramentalis. Triplex eſt manducatio ſacramentalis. Triplex eſt manducatio ſacramentalis.

Quinta ſuppoſitio: Quod ſecundum tres prædicta quæ in hoc ſacramento attendantur, triplex eſt manducatio ſacramentalis, ſpiritualis, & ſpiritualis ſacramentalis. Triplex eſt diſtinctio ſpiritualis ſacramentalis. Triplex eſt manducatio ſacramentalis. Triplex eſt manducatio ſacramentalis. Triplex eſt manducatio ſacramentalis. Triplex eſt manducatio

ANNO CHRISTI 1439. bitat. Christus in nobis & non in ipso tamquam membra conjuncta capiti; secundum illud ad Ephes. 5. *Sacrificare Christum per ipsum in cordibus nostris*, de primo Joannis 4. *Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet & Deus in eo.* Prima manducatio potest esse bona & digna, & etiam indigna, & tunc ad judicium; secunda autem semper est bona. Prima exigit secundam, ut sit ad salutem, secunda est sola sufficiens & necessaria ad salutem. Prima vocatur sacramentalis, sine qua multi martyres fuerunt & salvati fuerunt; secunda vero vocatur spiritualis, sine qua nullus salvatur. Ultimo notandum est, quod licet necessarium live necessitas tam a theologis quam a philosophis, & practique ab Ecclesiastis quinto modo multipliciter distinguantur, tamen quantum ad praesentem speciem materiam necessarium refertur bonis ad triplicem distinguendum, quia aliquid dicitur necessarium respectu finis simpliciter & absolute, id sciliceet, sine quo nullo modo poterit finis obtineri. Alia modo ex conditione live ex suppositione. Tertio modo necessarium accipitur pro utili & expediente: & cum respectu finis, quia est aeterna felicitas consequendi aliquid dicitur necessarium esse absolute & simpliciter, sciliceet ipsa divina voltitio, sine qua impossibile est simpliciter & absolute dictum felicitatem consequi. Aliquid ex suppositione, & ex communi lege, sicut est baptismus, de quo habetur Joannis tertio: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Qui quidem baptismus non est ita necessarius ad consequendam vitam aeternam sicut divina voltitio, quia Deus non est suam potestatem alligare sacramentis, ut sine ipsis non possit aut non valeat dare & conferre vitam aeternam cui voluerit. Aliquid autem dicitur esse necessarium respectu dicti finis non simpliciter & absolute, nec ex suppositione, sed secundum quid, quia etiam line eo poterit finis obtineri, licet non ita expedite & de facili: cujusmodi dicitur consilia Christi esse necessaria, id est, utilia ad aeternam vitam consequendam, quia per ipsa facilius & expeditius ad dictum finem poterit homo pervenire.

Necessitas respectu & suppositione.

Absolutum.

Ex suppositione.

Baptismus est in suppositione.

Consilia Christi sunt utilia ad finem.

Illius principaliter, venio ad secundam partem principalem proponendae propositionis, videlicet ad praponendas conclusiones, pro ejusdem questionis decisione, & erunt tres in numero et prima & tertiamundo, quarta vero illa: Communis vulgus pro populo credit non esse necessaria, non est necessaria, prima modo accepta necessitate ex parte sacramentorum, secunda vero licet & vera, non est necessaria tertia secundum modum, secundum necessitatem, nec ad salutem, sed ad perfectionem, secundo modo

ANNO CHRISTI 1411.

Prædictas auctoritates adducit S. Thomas in A-
glossa continua super Matthæum, ubi etiam dicit: Panis ille medicina animarum est, deferens virum per hominem, huic ergo quærite fidele accipe, ut tibi quotidie proficiat: fic vivere, ut quotidie meteris accipere. & Lyra tractans illud Matthæi c. 6. *Panem nostrum quotidianum*, dicit: Omnis facramenta ordinantur ad hoc facramentum quod petimus quando dicimus: *Panem nostrum superfubstantialem*. Dicitur autem fuperfubftantialis, quia transfendit vitam corporalem, & perducit ad vitam æternam. Joannis 6. *Ego fum panis vivus, qui de cœlo defcendi, fi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*; & petendo hoc facramentum, petimus omnia alia quæ ordinantur ad ipfum. Et fubdit Lyra: Lucas evangelifta ait, capite vocat cum panem quotidianum, quia quotidie ipfum fumimus per miniftros ecclefiæ qui hoc facramentum percipiunt pro fe & pro tota comunitate. Et quorum doctorum auctoritate patet quod in prædicta oratione dominica per panem quotidianum & fuperfubftantialem intelligitur corpus Chrifti, quod in facramento altaris accipimus, quod docet nos falvator petere ab eo. Cum igitur in prædicta oratione Chrifftus nullam fecerit mentionem de potu aut vino, fed tantummodo de pane, manifeftum eft quod fufficit fpecies panis tantum, aliquomodo infufficiente Chrifftus fuos docuiffet orare dicipulos. Item Joannis 1. dicitur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Ubi per Augufftum fecundum omnes doctores intelligitur Chrifftus, qui figuratur per agnum paffcalem comeftum in facramentum comeftionis fuæ facramenti, & fic euchariftiæ facramentum hoc in feo fub una fpecie fcilicet comeftibili exprimitur, Item Lucæ 15. habetur de prodigo, quod et pater occidit vitulum faginatum, per quem Chrifftus fignificatur propter gratiæ pingedinem: qui vitulus occifus manducatur, nulla mentione facta de bibitione, & licet forte biberent, non tamen fit mentio, tamquam de impertinenti, ficut nec de lotione & alia quæ hujufmodi convivia folent accidere & fic fit, tamquam de impertinentibus ad intentionem propofitam: ubi inquit Lyra: *Adducite vitulum faginatum ut epulemur, & occidite ut manducemus*, id eft, facramentum euchariftiæ fideliibus miniftrare, In quo intimolatur Chrifftus, qui eft vitulus faginatus propter gratiæ pingedinem, *ut manducemus*, quia in primitiva ecclefia non folum miniftri ecclefiæ fumebant hoc facramentum, fed etiam omnis populus quotidie, et habetur Actorum 2. *Erant perfeverantes in fractione panis*.

Item tertio ex doctrina apofftolica. 1. Corinth. 5. inquit Apofftolus: *Pofftea nofcrum immolatus eft Chrifftus*, per quem transfire debemus de hoc mundo ad Patrem, et dicit gloffa, immolatus eft, quem feilicet adore debemus. Ubi apofftolus non dicit, Immolatum eft vinum, quod bibere debemus, unde & fuddit poftmodum: *itaque epulemur*, & non dicit, bibamus, *in azymis finceritatis & veritatis*, ubi nullam mentionem facit de vino aut de potu, fed folum de pane azymo, fecundum quod ecclefia Romana conficit. Item apofftolus 1. Corinth. In fine capitis: *Itaque fratres mei cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet, ut non in iudicium convenitis*. Qui tetigit fecundum gloffam Ambrofii fic exponitur: Itaque fratres mei, cum conveniis in unum ad fuftinendum corpus dominicum ad manducandum, fuppe, corpus domini, invicem expectate, fuppe jejuni, dum omnes conveniant, ut multorum obftacio fimul celebretur. Si quis autem esurit, fuppe & impatiens non vult expectare, domi manducet, ut feilicet fuos ribos, id eft, pane terreno, qui eft, non poftea euchariftiam fumat, ut non in judicium, fuppe damnationis, conveniatis. Ecce quam aperte & notanter apofftolus, licet in precedentibus verbis fuerit dicmodo quem Chrifftus tenuerat in ultima cena, quando apofftolus in facerdotes ordinans commitiam fub dogmatizans, fic in fola mandacatione fui fermonis impofuit finem, nullam factiam mentionem de bibitione, ad manifefte oftendendum, quod fufficit fub fpecie panis per modum manducationis non conficientibus hoc facramentum fumere.

Item quarto ex lege divina veteris teftamenti: Mifteriofum eft enim fecundum apofftolum, quod omnia vel plurima veteris teftamenti contingebant in figuram eorum quæ funt in novo teftamento: *Omnia, inquit, in figuram contingebant illis*. Unde & hujus facramenti quod eft præcipuum & poftfimum, atque finis omnium aliorum facramentorum legis, figuræ fuerunt præcefferunt. Inter quas funt tres præcipuæ fecundum Magiftrum fententiarum 4. diftinctione 8. videlicet panis & vinum oblata per Melchifedec. Ubi lege vivum, agnus paffcalis, & manna fub lege Mofaica. Sed panis & vinum oblata per Melchifedec fummum Dei facerdotem Genefis 14. qui Chrifftum præfigurat, ut dicit Apofftolus ad Hebreos 7. *Hic enim Melchifedec rex Salem, facerdos Dei fummi, qui obviavit Abraha reverfo a cade regum, et benedixit ei, qui decimam omnium dimifit Abraham. Primum quidem quia interpretatur rex juftitiæ, deinde autem & rex Salem, quod eft rex pacis. Sine patre, fine matre, fine genealogia, neque initium diorum, neque finem habens, affimilatus autem Filio Dei, manet facerdos in æternum*, de quo etiam ait Abacuc 3. Deus de austro veniet. 3. Reg. 19. 26. *Accipite & comedite*, Chrifftus, inquit, fuis dicipulis obtulit in cœna, quod Melchifedec repræfentavit in figura. Et ibi in libro 3. de facramentis, & allegatur per Magiftrum fententiarum in diftinctione 8. ex hoc accipit anteriora effe facrificia Chrifftianorum quam Judæorum, ubi etiam inquit Melchifedec panem & vinum, fimilis per omnia Filio Dei, cui dicitur: *Tu es facerdos in æternum fecundum ordinem Melchifedec*, & Beatus Hieronymus fuper illo: *Cum, nanctibus illis accepit*, dicit: Poftquam typicum panem & vinum fuerat impofitum, & carnes agni cum apofftolis comederat, ad verum paffcha Chrifftum fuum facramentum, ut fecit in figurationem ejus Melchifedec fummi Dei facerdos panem & vinum offerens fecerat, fuje ipfum quod fuerat verumque fuum de fanguinis fe figuratum repræfentaret. Per hunc itaque Melchifedec panis & vinum oblata, non legaunur a populo fub utraque fpecie fumpta, fed folum per Melchifedec oblata. Sic etiam hodie folum facerdotes celebrans fumit fub utraque fpecie.

Similiter nec agnus paffcalis fumptus reperitur cum vino vel hujufmodi bibitione, fed comeftus, fic licet forte biberint, non tamen bibitio caloabat fub præcepto. Similiter manna omne deleftamentum in fe habens fine fuccepto bibitionis fumebatur, quod quidem manna in figura euchariftiæ angelorum & cibus dominicus. Unde Sapientiæ 16. *Efca angelorum nutrivifti populum tuum, & paratum panem de cœlo præftitifti eis fine labore, omne delectamentum in fe habentem & omnis fuaviratem*. Et in Pfalmo 1. *Panem cœli dedit eis, panem angelorum manducavit homo*. In quibus nulla mentio fit de vino aut de potu. Infuper fanguis in veteri teftamento oblatus domino in altari (a facerdote) & non a populo vivus eft immolati. unde Levit. 1. dicitur facerdotes *fanguinem fundentes per altaris circuitum*, & 4. Ibidem. *Tro peccata facerdotis vel etiam totius multitudinis fuaerdos offerat vitulum, ipse fanguinem offerat contra velum fanctuarii, & de eodem pomat fuper cornua altaris, reliquum fundendo in bafim altaris holocauffi*. & 17. Ibidem dicitur: *Quicumque de domo Ifrael aut de altare meum expirit pro animalibus vefti*: in cujus etiam figmum foli facerdotes veteris teftamenti ordinantur Melchifedec, & hic facrificia quæ fiebant ex fiulla materia, feilicet oleo & vino. Item 1. Regum 2. capite, quidam facerdotes in defiderio popuft & omnium non facrificiis hanc etiam defiderabant, quibus dicebat & pertebat: *Dimitte me obfecro ad unum patrem facerdotum ut comedam buccellam panis*: duæ enim partes funt facerdotum, quæ fiunt & conficiendis, feilicet panis & vinum, & fub ambabus & fub qualibet ipfarum tonus & integer Chrifftus.

Populus itaque non ad ambas partes facerdotum fi, fed ad unam petit & obfervat admitti, & ad eam quæ eft fub fpecie panis, ad quam ufque admittitur, ut buccellam corporis dominici fumeat. Hujus infuper figura præcefft, ut inquit Albertus Magnus in tractatione de offficio miffæ, in ultimo libro, Genefis 18. cum Abraham fedenet in hoftio tabernaculi fui, vidit tres angelos defcendentes per viam, quibus tria fata farine fimile commanda parari fecit in tabernaculo & ad pugnam, qui poftquam intraverant laicos folum ad unam fpeciem debere admitti, eo quod de vino nullam mentionem facit. Tria vero fata fiuffe necnon propter triplicem fubftantiam quæ in hoc facramento continetur, feilicet corpus, anima, & deitas. Similiter in Commeftione Elie hujufmodi facrificia facramentalia expreffiffima figura præcefft, quando fubcinericium panem comedit cum potu aquæ, quia fafta mentione fuum, in cujus cibi fortitudine ambulabat quadragenta diebus & noctibus. Patet igitur ex lege divina tam novi quam veteris teftamenti, quod communiatur laicus, aut non conficiens, fufficit fub altera fpecie tantum, feilicet panis, & per confequens non effe de necefficitate fidelis, five de præcepto Chrifti, fumere fub utraque.

Secundo principaliter probatur ex præti Chrifti: & primo ejus in toto evangelio non reperitur, quod Chrifftus communicavit aliquem laicum fub utraque fpecie; tantummodo dicebat apofftolis, et patet Joannis 13. ubi duodecim apofftolos pedes lavifie ferunt, & Marci 14. ubi dicitur quod vefpere facto venit cum duodecim apofftolis, & Lucæ 22. *Cum fafta fuffet hora, difcubuit, & duodecim apofftoli cum eo*. Quos duodecim ante in facerdotes ordinavit, ut dicunt communiter doctores omnes, in eam cœna, per illa verba: *Accipite, hoc eft corpus meum, &c. Hoc facite in meam commemorationem*. & poftmodum eos communicavit, & licet pro tunc folus Chrifftus conficeret & non apofftoli, tamen communicavit eos fub utraque fpecie non ut laicos, fed ut facerdotes, dum ipfi parti panis angelicum & cibum dominicum de Sapientiæ 16. *Efca angelorum nutrivifti populum tuum, & paratum panem de cœlo præftitifti eis fine labore, omne delectamentum in fe habentem & omnis fuaviratem*. & in Pfalmo 1. *Panem cœli dedit eis, panem angelorum manducavit homo*. In quibus nulla mentio fit de vino aut de potu. Infuper fanguis in veteri teftamento oblatus domino in altari (a facerdote),

ANNO CHRISTI 1411.

discipulis septem ad mare Tiberiadis, ubi ac-
cepit panem & piscem assum, & dabat eis.
quod verbum tractans Innocentius dicit: Per
assum piscem quem Christus cum suis discipu-
lis comedebat, intelligi debet corpus Christi
quod in ara crucis affatum fuit. Unde beatus
Gregorius in homilia 27. dicit: Per assum
piscem intelligi debet mediator Dei & homi-
num, pro nobis passus. Et patet; ibi nulla
mensio fit de potu vel vino. Item sequenti die
post resurrectionem predicti Christus Christiqe
docuit exemplo & opere non solum non esse de
necessitate salutis sumere sub utraque specie quod-
dam laicos, sed nec simpliciter sumptionem pred-
dicti Sacramenti, ut in latrone, cui mox cre-
dendi & dicenti: *Memento mei Domine, dum ve-
neris in regnum tuum*, promisit dominus para-
disum dicens: *Hodie mecum eris in paradiso*, dan-
quae quacumque hujus sacramenti perceptione.
Quod etiam in innumeris martyribus probatum
est: quia absque hujus perceptione sacramenti
ad regna celestia felicitur pervenerunt, quod
& de parvis baptizatis sancta tenet ecclesia.

Item probatur ex praxi apostolica & primitivæ ecclesiæ simul, quia dicitur Actorum 2.
Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum, & communicatione fractionis panis tanto, secundum glossam, ut Magister Sententiarum: Fractio laicis hilaritatis exprimit fractionem panis, id est eucharistiæ, quia in primitiva ecclesia fideles tempore communicabant, & communicabant ab accipiendum eucharistiam: in quo loco scriptura nullam mentionem facit de vino aut de potu. Eodem modo & Albertus Magnus exponit de apostolis & de illa fractione panis.

Expositio Bonita.

Item de nullo apostolorum legitur quod hujusmodi communionem duplicis speciei practicaverint quoad laicos, vel de eo doctrinam tradiderint aut præceperint, excepto Paulo apostolo, qui recitative Corinthii narrat, qualiter Christus sub duplici specie hoc Sacramentum instituerat, & Iolum Corinthiis apud quos soles erat hujusmodi confectuda. Et indubianter si fuisset Christi præceptum indifferenter, quoad omnes, communicare sub utraque specie, sanctus Paulus expressius scripsisset de ipso tam Corinthiis quam & aliis fidelibus quibus suas transmiserit epistolas, præsertim Romanis qui erant apud mundi, & Hebræis pro quibus cupiebat esse anathema ut eos lucrifaceret. Similiter qualiter apostolorum & evangelistarum scripsisset aliquid de hujusmodi præcepto fine quo non esset salus hominibus; quod quia non fecerunt, ideo indubitanter tenendum est quod non fit præceptum Christi. Idem patet ex praxi multorum sanctorum antiquorum, & præcipue in ecclesia, de sancta Petronilla beati Petri apostoli filia, de qua fit in ejus legenda legitur, quod in extremis post multa jejunia & orationes corpus domini suscepit, & demum in lecto fe recellans, post vidium ad Christum migravit. Item attestatur beatus Eusebius ad Damasum Portuensem episcopum de morte gloriosissimi Hieronymi, ubi refert quomodo beatus Hieronymus vacte & multiplicitet sacramentum dominicum recommendans, eucharistiæ sacramentum sub specie panis ab alio suscepit, ubi refert ut verba Hieronymi in hunc modum: Rogo vos fratres, ut domini mei afferatis corpus, quatenus in hac hodiernam vitam finem, ut firmans semper me oculos fidei, ut mihi intellectum & infirmat me in via hac, qua gradiar. His verbis finitis post longas orationes vir Dei glorioso fuerat domini corpus suscipiens ad certam supinus reditit. Hæc Eusebius.

Sic & idem beatus Eusebius in extremis post sub specie panis communicatus, ut de eo scribit beatus Cyrillus in epistola ad beatum Augustinum de miraculibus gloriosissimi Hieronymi. Illo etiam modo beatus Ambrosius in extremis communicavit de matutinis beati Thomas de Vercellensis episcopi. Idem habetur de beato Benedicto, de quo in legenda ita dicitur, quod ultima die extra fecit, in oratorium portari fecit, & ibi extrum suum dominici corporis perceptione munivit. Item refert beatus Gregorius tertio dialogorum, quod beatus Agapitus papa quemdam claudum & matum sub una specie communicans cum plene sanavit. Item habetur de beata Lucia, quod ipsi spiritum non tradidit gladii in gutur ejus *in paradiso*, quamdiu sacerdos corpus dominicum et tradere. Idem de beato Dominico & Francisco & in multis aliis sanctis habetur pro omnia.

Item Wilhelmus in suo Sacramentali Hugonem de Sancto Victore sub una specie tantum communicasse, & ibidem dicit: Sed ubi videtur? Quod cum Hugo de sancto Victore excellentissimus doctor ultima infirmitate laboraret, corpus domini influentes petebat fibi dari. & cum hostiam cibum sumere petiisset, fratres quantabionem timentes simplicem hostiam illi obtulerunt, quod ille cognoscens, per Spiritum, ait, miserere vobis Deus fratres, ecce me in deludere voluistis? ibi quem portastis, non est dominus Deus meus. Et illi attonitis non corpus domini sumeruntur. Sed ipse videns non posse recipere, elevatis in cælum oculis ac manibus ait orasvit: Ascendit Filius ad Patrem & Spiritus ad Deum qui mihi illum. & inter hæc verba exspiravit. Ecce quomodo dominus ibidem disparuit. Ecce quam manifesta & clara narratione refert hic doctor sanctum Hugonem debuisse sub una tantum specie communicare.

Tertio principaliter probatur ex doctrina & traditione sanctorum doctorum. Nam ut Isaac Damascenus ait, cap. 13. concilium Idiotici, ita in Iesta in Constantinopolitana synodo legitur: Cibus sanguinem ceremonias in ecclesia celebramus, ita quippe accedimus ad benedictionem, & sanctificamur, & sanctificamur participes effecti tam & sanctæ carnis quam pretiosi sanguinis Christi. Ecce quam aperte hæc Iudeis synodus ex distinctionem inter communionem laicam & sacerdotalem. Nam quoad laicos dicit: Cibus sanguinem ceremonias in ecclesia celebramus, & vocat communionem laicam ceremonias, quia præcepto & statuto ecclesiæ introducta est. Quoad sacerdotes vero subjungit: Ita quippe accedimus ad benedictiones arcanas, & sanctificamur participes effecti tam sanctæ carnis quam pretiosi sanguinis Christi. Nam si utrque pars ultius decreti ad laicos vel ad sacerdotes de distinctione referretur, utique manifestam implicaret contradictionem. Nam in prima parte excludit sanguinem, cum dicit: Cibus sanguinem, & in secunda dicit: Participes effecti tam sanctæ carnis quam pretiosi sanguinis. Clarum igitur est hoc decretum, nec aliquo modo potest inficiari aut infringi.

Idem longe clarius offendit undecimum Toletanum concilium ita dicens: Cum nihil in divinis ex ratione debeat esse confusum, nihil dubium, nihil etiam indiscretum, in collatione nostri conventus fieri cæpit. Cum Toletani primi concilii

ANNO CHRISTI 1411.

cilii, in quo præceptum est, ut si quis accepto panem a sacerdote eucharistiam non sumpserit, velut facrilegus reputetur: nec adjecta est ibi diffcrio voluntatum, cum infidelis & hæc & talia infidelitet agat, at fideles accipiat fideliter quod naturalis illum necessitas degustare non finit. Solet enim humanæ natuæ infirmitas in ipsa mortis exitu pregnatis vanas fomentis pandere deposita, ut nulis eiborum illationibus refriatur, fed vita tantum tantodem illati delectetur poculi gratia follentis. Quod etiam in multorum exitu vidimus, qui optarum fuit vasis lacrae communionis expectantes vitarum, collatam ibi a sacerdote eucharistiam rejecerunt, non quod infidelitate hoc agerent, fed quia reperiebant sanctissimi & hostium tradiram ibi non pollent eucharistiam degustare. Ex quo decreto manifesto offendit, quod ipsum primum primi concilii Toletani intrinsi tantummodo fola hostia communicabant, quod patet ex declaratione supraprofati decreti. Nam retro quod primum concilium Toletanum fecerat statutum, ut quicumque eucharistiam a sacerdote acceptam non fumaret, velut facrilegus reputetur. Et quia in hoc decreto non fuerat facta difficultas de substantate & necessitate, cum & infidelis hæc tacita infidelitet agat, & fideles accipiat fideliter quod naturalis illum necessitas degustare non finit: declarata fequens concilium quia cum multi fideles in extio mortis pollet, tanto fecitatis C pondere deprimuntur, ut nihil pollent degustare, nisi aliquo poculento vel liquido mediante, manifestum est quod tales accipiendo eucharistiam, hostiam fcilicet tam pocolo, bona & facta intentione, fi eam propter fecitatem rejicerent, non incuterent facrilegii crimen. Et hoc per verba concilii patet: Infidi patres in dicto concilio existentes. Quod etiam, inquiunt, in multorum exitu vidimus, qui optarum fuit vasis facrae communionis expectantes vitarum, collatam ibi a facerdote eucharistiam rejecerunt, non quod infidelitate hoc agerent, fed quod pratter dominici ex calicis hostiam degustare. Ex quo hoc clarius D patet, quod fub fola specie panis tanto tempore facta communione fuerunt infideles, ait, cum: Pratter dominici calicis hostiam, quinquando eucharistia fine calice ministrabatur, ideo fuper ea hujusmodi fecitatis pondera gravati cogebantur rejicere quam degustare non valebant. Et hoc ex eli quod dicit: Sed quod pratter dominici calicis hostiam traditam fibi non pollent eucharistiam degustare.

Item Imitiler ex concilio Rhemensi offendimur, & hostiam fub communione & confecratione. Ecce, inquit, Pervenit: ubi declaratur quod fufficit dare eucharistiam five hostiam infirmis fine vino. Nam quidem presbyteri in tantum parvipendebant divina mysteria, utilis E to ait fumnæ facrum corpus traderent ad defirendum infirmis, quos fanctæ synodus graviter reprehendit, & statuit, quod calis tenuratis præsumptio amplius fieri non debeat, fed presbyter per semetipsum debeat infirmum communicare, in quo decreto folum fit mentio de corpore Christi, & nullo modo de vino aut de sanguine. Tenor vero dicti decreti est talis: Ut Pervenit ad notitiam nostram quod quidam presbyteri in tantum parvipendant divina mysteria, ut laico, aut feminæ facrum corpus Domini tradant ad defirendum infirmis, & quibus prohibetur ut nec facrarum ingrediantur, nec ad altare appropinquent, ANNO CHRISTI 1411. quam fit horribile, quamque detestabile, omnium religiosorum animum advertit prudentia: ideo interdicit per omnia synodus, ne talis temeritas præsumptio ulterius fiat, fed omnibus modis presbyter per semetipsum infirmum communicet, quod & altiter fecerit, gradus suos amittat subjacebit.

Item ex concilio Vormatiensi, eadem distinctione, capit. Presbyter, præcipitur quod presbyter eucharistiam, id est, hostiam, non ferat, semper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, statim cum communicet, ne sine communione quisquam, unde dicit: Ecce non: Presbyter eucharistiam semper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, statim cum communicet, ne sine communione moriatur, fuper quo ait ipsa: Sanguinem non præcipit servare, quia opus effet nimia cautela in eo servando. Et addit ar- Cap. 14. chidiaconus: Addere præterea non est opus, quia ubi est corpus, ibi est & sanguis: & in glossa super capit. Comperimus, eadem distinctione, verbo verba: Aut integra percipiat, Hoc intelligo de conficienæ: nam infirmus, vel fanus, in necessitate fine vino corpus Domini potest. Et quibusdam locis patet, quod communio sub utraque specie non est de necessitate salutis, ex quo per facra concilia fanis: patere & ecclesiæ concedebant tantummodo sub una specie. Item non solum infirmis facerdotibus, fed etiam fanis ab eorum officiis depositis a facris concilia concessi est unius speciei communio, unde distinctione 59. capit. Et explicit pus, & habetur ex concilio Agathensi, dicitur: Quod è episcopus, presbyter, aut diacones capitale crimen commiserit, aut charitam fallaverit, aut fellum teffimonium dicerit, ab officii honore depositus, in monasterium, ut pœnitentiam, & quamdiu viverit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Eundem modum loquendi habet, distinctione 55. ubi ita dicit: Si evangelica monitio incertandum nec usque ad verbum forentem pœnitentiæ permittit, per Ecclesiæ fanis, quis dixerit, fit rena gehennæ ignis, quia putamus parva plectendes esse, qui non folum pumit fanctæ pencefis in Levitici ordinis hominem ministerio fervientem, fed qui si non fufficiret ad eadem manus, infligantur ita fe dabitur captus est ad iracundiam, ut fulle non folum percussere, fed etiam arrancer oculum fratris? Et quamvis hujusmodi excellis gravioni effet pœna plectendus, bene tamen fratrem ita fuit ab officio presbyteratus removens. Hoc tamen folicitudinis tua fit, ut locum ei pœnitentiæ conferiatur, & in aliquo eum monasterio retrudat, laica fibi tantummodo communione concella.

Similiter ex concilio Sardicensi habentur duo decreta de eadem communione laica hujusmodi fub tenore: Item Ofius episcopus dixit: Non Cap. 14. minus mala conferendo, quam pernicioisa corruptela, fundines eradicanda eft, ne cui licerat cœlipcop de civitate fua ad aliam transfire civitatem, manifesta eft enim causa qua hoc facere tentasset: cum nullus in hac re inventus fit episcopus qui de majore civitate ad minorem transiret, unde apparet avaritiæ ar-

ANNO CHRISTI 1415.

dore eos infiammari, & ambitioni servire, & ut dominantes excrcent. Si ergo omnibus placet, hujusmodi pernicies austeritus vindicetur, ut necessaria communionem habeat qui talis est, respondentes universi: Placet. Item idem Olius episcopus dixit: Etiamsi talis alias cafiterit temeratius, ut fortasse excusationem habeat propter populi illecitas acceptatio, cum manifestum sit potuisse pauco premio & metcede corrumpi, qualiter eorum fidem non habent, ut clamantur in ecclesia & pilum petere videretur episcopum, omnino ne fraudes damnandas esse arbitror, ita ut nec laicum in fine communionem talia accipiat, quod fi nobis omnibus placet, statuite. Synodus respondit: Placet. Ex iffis duobus decretis manifeste declaratur, quod communio secundum se non dit de necessitate falotis, aliquoin impie prædictum concilium statuisse, ut talitter delinquens nec laicum communionem in fine accipere, ait enim: Ita ut nec laicum in fine communionem talis accipiat. Per communionem autem laicum quid potest intelligi aliud quam communio simplex sub una specie, & sub ipsa specie, quæ ut communiter minus potest afferre periculi reverentiæ tanto sacramento debitæ, cupimodi ell species panis: & sub ipsa specie omnes doctores juris canonici, quibus credendum est utpote exercitatis & peritis in ante fata: Unde super prædicto capite Hesius abbas exponit laicum communionem, id est, corpus Christi. Innocentius; id est, viaticum. Hostiensis; id est, panem benedictum, vel corpus Christi. & idem dicit Joannes Andreas in novella.

Item Clemens papa (& habetur de confecratione, distinctione 2. capite. Tribus modis, bis) dixit: Tribus gradibus commissa sunt sacramenta divinorum lectionum, id est, presbyterorum, diaconorum, & ministrorum. Timore & tremore clericorum reliquias corporis dominici custodire debent. & sequitur ibidem: Tanta in altari certo holocaustis offeratur, quanta populo fideliter sufficere debeant. Item idem Clemens papa, in cratinum D non referuentur, fed cum timore & tremore clericorum diligentia conservantur. Quid autem refidua corporis domini quæ in facrario relicta funt, confumantur, non ftatim ad accipiendos communiter fideles conveniant. Ecce quam manifeste in prædicto canone habetur, quod reliquiæ corporis domini custodiendæ funt cum magna clericorum diligentia, & nulla penitus fit mentio de relaxatio vini ante fanguinis, nec de custodia ipsius, de cujus tamen custodia, si fuisset in usu, potius debuisset eatutela adhiberi, & ordinatio five ftatutum fieri, cum in ipso fanguine magis imminerat periculum. Item facta synodus Romana, cui beatus Leo papa præsidit, capit. Quibus, de consecratione dist. 2. loquens de veritate corporis & fanguinis Christi in hoc sacramento, inter cetera ita dicit: Idem ell quod ipse dixit, id est: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Circa hoc corpus annulus funt, quæ alia circumvolunt spiritualiter, unde & idem corpus Christi dicimus, vel vita æterna possimus esse participes. ubi notanter facta synodus corpori Christi foli illam consecrationem attribuit: *caro mea*, &c. ad ostendendum quod sub specie panis, sub qua, ex vi conversionis verbo-

rum, est proprie corpus Christi; vere & realiter ac integre utrumque continetur: fedlicet caro Christi & sanguis, & quæcumque alia fe habent ad perfectionem Christi ex natura & vesti concomitantia, & quod idem corpus Christi edimus, nulla mentione facta de sanguine, aut de vino, sive de potu, ut vitæ æternæ possimus esse participes: ad ostendendum quod sufficit fumere sub una specie, nonvillime ero declaravit hoc facrum Christi corpus, cujus tenorem papa Martinus V. in quadam bulla hæreticis ingerens quam pro proficuti rectitate gratia brevitatis omitto.

QUANTA autem fit auftoritas facrorum conciliorum, oftendit Augustinus ad Januarium, ita dicens: Concilium in ecclefia ori. (fi falutiferum videtur) quibus excidit, negotia terminantur. & in libro de fide catholica idem dicit: Si quis aliquas fcripturas præter illas quas ecclefia catholica recipit & in auctoritate habendas effe tradit, dit, fuerit veneratus, anathema fit. Item Gregorius, & habetur diffinctione 15. Si quis fanctæ evangelii quatuor libros, quatuor concilia fuscipere & venerari negatur. Et fubdit: Cunctas vero perfonas quas pratica venerandæ concilia venerantur, venetor, & quas refpuunt, refpuo. Quia dum universali funt confenfu conftitutæ, fe, & non illa defitnit, quifquis pertinaciter aut fulvere quas ligunt, aut ligare quos folvunt, nec mirum, cum ipsa facra generalia concilia regantur & diriguntur a Spiritu fancto, imo ab ipso Jefu Christo. Nam fi ipse dominus promisit fe esse in medio duorum vel trium in nomine ipfius congregatorum, quanto magis ejus in medio quatuor millium omnium Christi fidelium in facris conciliis generalibus congregatorum? quod expresse fancti apofloli concilium de decimis, qui ex præfidentiam in concilio Spiritui fancto attribuerunt, vel potius infinuaverunt, dicentes in fua epistola decretali: *Visum ell Spiritui fancto & nobis*. Item Gelasius Papa apostolicus in Ephesio conflitutum: Spiritus fancti toftatur præfentiam congregatio facerdotum. Certum ell enim quod in legitimis, quia nec poteft veritas nofira mentiri, cujus in evangelio ifta fententia ell: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ego ego fum in medio eorum*. Quod cum ita fit, nunc hoc haut tam beati numero Spiritus fanctus decit,) quanto magis ejus eum nomine congregatorum, quando in unum convenit tanta turba fanctorum. Sunchum nunque eft pro debita veneratione concilium, in quo utique non repugnantibus frequentissimæ illius quam legimus congregationis apicienda reverentia eft. Namquam, his debitæ magiftri quos recepeunt prædicandum. affuit femper ifis dominus & magifter, fed nec docentes a fuo doctore defecerfi funt: docebat ille qui miferat, docebant qui diterat quod docerent; docebat qui in apofloliis fuit fe confirmat audivi. Hæc Cælestinus.

Item Damafus papa ad Aurelium archiepiscopum de fervandis canonibus fanctorum patrum & decretis in concilio edita, prout refert Hiforus in libro concilium, ita fcribit: Reverendiffimo fratri & cocpifcopo Aurelio Damafus: Scripta fanctitatis tuæ debita reve-

ANNO CHRISTI 1415.

ANNO CHRISTI 1415.

Auctoritas conciliorum.

Cap. 1.

Cap. 6.

Epiftola 86. Hiforiarum

Lib. 3. c. 8.

Cap. 3.

ANNO CHRISTI 1415.

rentione accepimus, in quibus fitire veneratione ac prudentiam tuam apofloliea infinuata, ut dignum erat, cognovimus. Quæ de re quærendum in his, quæ petifti, minimis & quædam adhuc cum iterum miferis, mitere cupimus. Nullum tamen a beato Petro principe apofloliorum five prædecefforum nostrorum præterminissus, de quorum ftatutis aliquid per Ammonitionem prophetarum, & Fielicem dicorum fub certis fignaculis non mitteremus. Quæ de re confultate optamus de aliis prædicanda ac publicanda mandamus, ut ab omnibus inviolate debita veneratione cultodiantur & ab violate temerare, atque ab omnibus futuris temporibus diligenter venerentur. Quod violatores voluntarii cunnorum graviter D a fanctis patribus, & a Spiritu fancto, cujus inftinctu ac dono dictati funt, damnantur, qui blafphemare Spiritum fanctum non incongrue videtur, & quia contra eofdem fanctos canones non necefitate compulfi, fed libenter, ut praftiunt ell, aliquid aut protrere ignant, aut loqui praftimunt, aut facere volentibus fponte confentiunt: tales enim præfumptio manifefte nonnon genus ell blafphemantium Spiritum Sanctum, qui, ut jam prælibatum ell, contra eos ignorant, cujus impulfi & gratia iidem fanctii editi funt canones. Diabolica vero nequitia plerofque fibi fuftinet habet. Unde fabulæ: Quo magis ftandum ell auftoritati ecclefiæ, quam Augustini vel Hieronymi vel cujufcumque doctoris.

Qualiter autem transfeftiffim confuetudinum coercendi fint, oftendit Augustinus ad Casulanum presbyterum, & habetur diffinctione 2. capitis, ita dicens: Qui dicit, quod populi Dei, & inftituta majorum pro lege tenenda funt, & fcient provaricatores legum divinarum. Ma contemptores confuetudinum ecclefiafticarum coercendi funt. Et in libro confeftionum ita dicit: Quæ funt contra mores hominum flagitia pro morum diverfitate vitanda funt, ut pudum inter fe gentis aut civitatis confuetudine aut lege ftimatum nulla civis aut peregrini libidine violetur. Tunc ejus ell civitatis quam pati univerfa fun non congruens. Item Augustinus facere contra confuetudinem prohibet epiftola. 28. ad Hieronymum ita dicens: Contra confuetudinem ftimum modum omni fentiat. Item Damafcenus libro 4. fententiarum fcaros: Semper Cap. 3. confuetudinem fervanda ell, & contraranos dogmatizantes & fuam praxin confirmantes non fant audiendi. Item Hieronymus in quadam epiftola ad Oceanum: Vigilantiam: Quid necefe ell in manus fumere quod ecclefia non recipit? nifi forte ballamum mihi, & Barbelum, & Thefaurum Mithriftæ, & ridiculum nomen Leviftoræ proferes, &c. Ipsum igitur ecclefia non recipit in communione laica utrumque fpecie, ipsum utique recipere ridiculum ell, pernicioftum ell recipere: propter quod B. Thomas dicit fecunda 2. quæftione 93. artic. 1. Sicut enim fallaxius effet, qui aliqua propositione ut vera diceretur quæ non effet ex omnibus, ita vitanda fallaxitas incurrit, qui ex parte ecclefiæ cultum exhibet Deo contra modum divina auftoritate ab ecclefia confirmatum. & articulo 2. Si enim aliquid fit, quod quantum ell de fe, non pertinet ad Dei gloriam neque ad hoc quod mens feratur in Deum, aut quod camis concupiscentiæ moderatæ refrenatur, aut etiamsi fit, prætes

ANNO CHRISTI 1433.

Augustinus epistola 86.

„ Dei & ecclesiæ institutionem vel consuetudi-„ nem communem, quæ secundum Augusti-„ num pro lege habenda est, totum hoc repu-„ tandum est superfluum & superstitiosum, &c. Cum itaque dicta communio sub utraque specie, quoad laicos, sit contra communem consuetudinem ecclesiæ, utique tamquam superflua repellenda est. Manifestum est autem quod jam a multis centenis annorum, prædicta consuetudo communicandi laicos seu non conficientes, sub una specie tantum, scilicet panis, in ecclesiam, nemine contradicente, universaliter introducta est, ut patebit statim ex dictis doctorum de hac consuetudine mentionem facientibus.

Ex testimonio sanctorum patrum.

Quinto principaliter probatur per sanctorum doctorum attestationem, qui in locis quodammodo innumeris de hujusmodi sacramento & communione facientes mentionem, nihil de potu aut vino memorati sunt, sed tantummodo de corpore Christi, sive de pane aut esca locuti sunt: per hoc ostendentes sufficere sub sola specie panis sumere divinissimæ eucharistiæ sacramentum. Unde Ambrosius in libro de sacra-„ mentis: Ista esca quam accipis, iste panis „ vivus qui de cælo descendit, vitæ æternæ „ substantiam administrat. Et quicumque hunc „ panem manducaverit, non morietur in æter-„ num, quia corpus est Christi & habetur de consecratione distinctione 2. capite, Revera. Idem eadem distinctione, scilicet consecratione, in multis capitulis, videlicet in capite, Omnia, & in capitulo, Nullo sacramento, & in capitulo, Non iste panis est, & in capitulo, Ante benedictionem; in quibus locis manifeste habetur quod sumptio hujus sacramenti sufficit tantum sub specie panis. Item idem Ambrosius in libro de paradiso loquitur sub his ver-„ bis: Cum igitur in cibo neque præmium sit, „ quia esca nos non commendat Deo, neque „ magnum periculum sit, quia non quod in-„ trat in os coinquinat hominem, sed quod „ exit de ore; videtur sine dubio a tanto au-„ ctore non esse præceptum; nisi hunc cibum „ ad illum propheticum referas, quem pro ma-„ gno præmio dominus sanctis pollicetur suis: „ *Ecce qui serviunt mihi, manducabunt, vos au-„ tem esurietis*. Hic est enim cibus in quo vi-„ ta diffinitur æterna, quo quisquis fuerit de-„ fraudatus, morte morietur. Quandoquidem „ panis vivus atque cælestis ipse dominus est, „ qui vitam dat huic mundo. Unde & ipse „ ait: *Nisi manducaveritis carnem meam & bi-„ beritis sanguinem meum, non habebitis vitam „ æternam*. Erat ergo panis aliquis de quo „ præscripserat edendum paradisi incolis: quis „ iste? accipe quem dicat: *Panem*, inquit, „ *angelorum manducavit homo*. Est enim bonus „ panis, si facias voluntatem Dei; vis scire „ quam bonus panis? ipse Filius manducat hunc „ panem, de quo ait: *Meus cibus est ut faciam „ voluntatem Patris mei, qui in cælis est*: Hæc Ambrosius, ubi primo notandum quod hic doctor sanctissimus & unus ex quatuor columnis ecclesiæ, veraciter se fundat in sacra scriptura & in doctrina Christi. Deinde notandum est „ quod dicit: Videtur sine dubio a tanto au-„ ctore non esse præceptum, ubi dicit, Sine „ dubio, omnem ambiguitatem excludens, non „ esse præceptum. Tertio notandum est ex dictis suis, quod si intelligatur præceptive, quod hoc spiritualiter intelligendum est, de spirituali manducatione, ut patet per totum residuum

Cap. 69. Ambrosius de his qui initiantur facris, cap. 8. & 9.
Cap. 74.
Cap. 85.
Cap. 56.
Cap. 40.

Ambrosius de paradiso c. 9.

Isai. 65.

Joan. 6.

Psal. 77.

Joan. 4.

„ quod sequitur: Nisi hunc cibum ad illum propheticum referas. Item beatissimus noster Hieronymus, ut superius fuit allegatus, loquitur de duplici carne Christi, videlicet spirituali & divina, de qua intelligitur illa auctoritas: *Nisi manducaveritis*, de ea quæ crucifixa est & sepulta, quæ ut fides catholica tenet, est vere, realiter, & in propria persona ipse Christus in hoc sacramento, & non spiritualiter tantum.

Item idem B. Hieronymus super Leviticum ita dicit: De hac quidem hostia quæ in Christi commemoratione mirabiliter fit, edere licet; de hac vero quam Christus in ara crucis obtulit, secundum se nulli edere licet. ubi notanter dicit, Edere, & nullam mentionem facit de Bibere, & habetur de consecratione distinctione 2. De hac. Item beatus Hieronymus „ in quodam sermone dicit: Singuli autem ac-„ cipiunt Christum dominum, & in singulis „ portionibus totus est, nec per singulos com-„ minuitur, sed integrum se præbet in singu-„ lis. Et habetur de consecratione distinctione 2. Singuli. Item Augustinus in epistola ad „ Irenæum: Christus panis est, de quo qui „ manducat, vivet in æternum, & de quo „ ipsemet dicit: *Panis quem ego dabo, caro mea „ est pro mundi vita*; & habetur de consecratione dist. 2. Christus. Item in sermone de ver-„ bis domini, & habetur in glossa 1. ad Cor. „ 10. Non ergo timeamus, fratres, mandu-„ care panem istum, ne forte sumamus, id „ est, consumamus illum, & postea quod „ manducemus non inveniamus: manducatur „ Christus, vivit manducatus, quia surrexit „ occisus, nec quando manducamus, partes „ de illo facimus. Et quidem in sacramento „ sic fit, & norunt fideles quemadmodum man-„ ducent carnem vel corpus Christi. Et su-„ per psalmo 10. idem dicit: Judæi pascebantur tamquam de cœna domini, & nos de „ cruce domini pascimur, quod corpus ipsius „ manducamus. Ecce August. in prædictis om-„ nibus solum mentionem facit de pane, & „ nullam de potu.

„ Item Hilarius dicit, & habetur de con-„ sec. dist. 2. Si non sunt tanta peccata ut „ quis excommunicetur, non se debet a me-„ dicina corporis domini nostri Jesu Christi se-„ parare. Item idem de Trinitate, & habe-„ tur de consec. dist. 2. In Christo Pater, & „ Christus in nobis est, unum in his esse nos „ faciat. Si vero carnem corporis nostri Christus assumpsit, & vere ille homo qui ex Ma-„ ria natus fuit, Christus est, nosque vero „ sub mysterio carnem corporis ejus sumimus, „ & per hoc unum erimus, quia Pater in eo „ est, & Christus in nobis. In quibus similiter Hilarius de potu nullam facit mentionem. Quid plura? longum esset narrare antiquorum sanctorum doctorum dicta, per quæ videntur omnia innuero sufficientiam communionis sacræ sub una specie. Sed jam oculos nostros dirigamus ad doctores posteriores, qui tamen nos & hanc novitatem per plura centena annorum præcesserunt, quorum dicta & sententiæ sequuntur in hunc modum.

In primis igitur occurrit antiquissimus doctor & summus pontifex Innocentius in tractatu de officio missæ, particula quarta de sacramento eucharistiæ, capite, Utrum panis sine vino vel e-contrario valeat consecrari. Ubi inter cetera ita loquitur: Si vero vinum inveniri non

Cap. 56.

Cap. 77.

Joan. 6.

Cap. 58.

Cap. 81.

Cap. 82.

Innocentius pontifex.

ANNO CHRISTI 1433.

„ possit, vel aliquo casu defuerit, quæritur „ utrum necessitate vel casu cogente, sola pa-„ nis materia possit in eucharistiam consecrari, „ sicut sub sola panis specie debet eucharistia „ servari. Et infra concludit: In iis itaque „ regionibus, in quibus alterutrum inveniri „ non potest, licite posset alterum sine altero „ consecrari, minus enim ignorantia, quam „ necessitas, vel negligentia quam difficultas, „ excusat. Hæc Innocentius. In quibus verbis hic doctor affirmative ponit primum, quod sub sola panis specie debet eucharistia servari; secundum, quod in iis regionibus, in quibus alterutrum inveniri non potest, licite possit alterum sine altero consecrari, quæ nullo modo possent stare in veritate, si communio sub utraque specie esset de præcepto Christi.

Alexander de Ales.

Quæst. 11. m. 4.

Item Alexander de Ales doctor antiquus, solemnis, & profundus in doctrina divina pariter & humana, & sanctæ vitæ, magnæque auctoritatis in tota schola theologiæ, in 4. parte suæ summæ de materia sacramenti eucharistiæ quærit, utrum liceat corpus Christi sumere sub specie panis tantum, sive sub specie vini. Et respondendo ad illud dubium, dicit quod quia Christus integre sumitur sub utraque specie, bene licet Christum sumere sub specie panis tantum, sicut fere fit a laicis ubique in ecclesia. Quod autem dicit canon, Comperimus, intelligitur de conficiente. Ecclesia autem illud sacramentum dispensare consuevit sub specie panis tantum, tum propter periculum effusionis quod forte accideret, si sub specie vini dispensaretur, tum propter vitii infidelitatis amotionem, quod se non immerito simplicium mentibus ingereret, si semper sub speciebus panis & vini daretur. quia si ita fieret, possent simplices credere, quod Christus non contineretur integer sub altera specie, sicut contigit quandoque: unde aliquibus religiosis petentibus & instantibus ut sub utraque specie sumerent hoc sacramentum, sacerdote quodam pio celebrante, cum faceret fractionem, concavum patenæ totum visum est repleri sanguine. Ad quod obstupuerunt ipse & circumstantes; sed cum conjungeret sacerdos partes hostiæ, totus ille sanguis visus est reintrare, & sic petitioni & tentationi illorum fuit penitus satisfactum. Et in scripto suo super Joannem, ubi exponens illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. dicit quod solus sacerdos communicat sanguini. Reliqui vero, scilicet non sacrificantes, communicant corpori.

Albertus Magnus.

Cap. Quod Christus continetur in formis sacramentalibus.

Item Albertus Magnus summus philosophus & maximus theologus sanctæque vitæ, qui & in vita & post mortem claruit miraculis, in tra-„ ctatu de corpore Christi dicit: Hoc est quod „ dicitur 1. Regum 2. in desiderio populi hunc „ cibum desiderantis: *Dimitte me obsecro ad unam „ partem sacerdotalem, ut comedam buccellam pa-„ nis*. Unica enim & singularis pars sacerdo-„ talis est hostia corporis Christi, ad quam „ populus admittitur ut buccella corporis domi-„ nici satietur. Et consequenter subdit figu-„ ram unius speciei in tribus satis, dicens: Et hoc est figuratum Genesis 18. ubi dicitur, cum „ Abraham sederet in ostio tabernaculi sui, „ vidit tres angelos descendentes per viam, „ quibus tria sata farinæ similæ commixta pa-„ rari fecit in subcinericios & azymos panes. Hæc Albertus. per quæ innuit laicos solum ad unam speciem esse admittendos, eo quod de vino nullam facit mentionem. Item idem Albertus Magnus tenuit & credidit, quod ecclesia posset dispensare cum sacerdotibus, in partibus in quibus vinum non reperitur, quod cum sola hostia possent conficere. Cujus verba in propria forma sunt quæ sequuntur, & habentur in tractatu de officio missæ, circa finem. Ad hoc „ autem quod quæritur de terris in quibus vi-„ num nullo modo possit haberi, dicendum „ videtur quod de hoc consultatio ad curiam „ haberi debeat, quid sit agendum: tamen „ propter intolerabile damnum animarum, quod „ incurritur ex sacramenti defectu, videretur „ mihi esse cum talibus dispensandum, ut cor-„ pus Christi sine calice haberent, & confice-„ rent sacramentum. Quia sicut patet per an-„ te dicta, corpus non est sine sanguine, & anima, & deitate, quamvis non sit ibi sanguis ex virtute consecrationis sacramenti. Hæc Albertus.

De situ confectionis ex parte ministri.

Item beatus Thomas discipulus ejusdem Alberti Magni, qui fuit excellentissimi ingenii, imo potius angelici quam humani, diligentissimi studii, humillimi judicii, & omni omnino spoliatus inordinata passione, vitæ sanctissimæ, qui scientiam suam plus oratione & meditatione, quam studio & lectione a domino promeruit. Quotiens enim sanctus Dei disputare, legere, scribere, vel dictare voluit, prius ad orationis secretum accessit, & inde surgens inveniebat sic in promptu, quod scriberet vel dictaret, quasi in libro aliquo didicisset. Hoc doctor cum quadam nocte orationi insisteret, sancti apostoli Petrus & Paulus ipsum de textu dubio scripturæ propheticæ plenissime instruxerunt, cujus doctrinæ & ipsa prima Veritas testimonium perhibuit. Nam postquam ediderat officium corporis Christi, & scripserat materiam in tertia parte hujus divinissimi sacramenti, orante, ab imagine Christi crucifixi talis vox audi-„ ta est, Bene scripsisti de me Thoma, quam „ ergo recipies pro tuo labore mercedem? & „ respondit sanctus Thomas: Domine, non „ aliam mercedem recipiam nisi teipsum. Audiamus igitur quid talis ac tantus doctor dicat in materia nostra. Ecce ipse in 3. parte summæ suæ, quæstione 80. articulo 12. movens in forma articulum in responsione ad 3. articulum „ sic dicit: Circa hujus sacramenti usum duo „ possunt considerari, unum ex parte ipsius sa-„ cramenti, aliud ex parte sumentium. Ex par-„ te ipsius sacramenti convenit quod utrumque „ sumatur, scilicet corpus & sanguis. quia in „ utroque consistit perfectio sacramenti, & id-„ eo quia ad sacerdotem pertinet hoc sacra-„ mentum consecrare, & perficere, nullo modo „ debet corpus Christi sumere sine sanguine. „ Ex parte autem sumentium, reverentia sum-„ ma requiritur & cautela, ne aliud accidat „ quod vergat ad injuriam tanti mysterii, quod „ præcipue posset accidere in sanguinis susce-„ ptione, qui quidem si incaute sumeretur, de „ facili posset effundi. Et quia crescente mul-„ titudine populi Christiani, in qua continen-„ tur senes, juvenes, & parvoli, quorum qui-„ dam non sunt tantæ discretionis, ut cautelam „ debitam circa usum hujusmodi sacramenti „ adhibeant, ideo provide in quibusdam ec-„ clesiis servatur, ut populo sanguis sumendus „ non detur, sed solum a sacerdotibus suma-„ tur. Hæc ille.

Sanctus Thomas.

Imo, in conclusione seu corpore articuli.

Ad rationes vero quas adducit in oppositum respondet ut sequitur, & primo ad auctorita-

ANNO CHRISTI 1413.

tem Gelasii, quæ habetur de consecratione di-
stinctione 2. Comperimus, dicit quod Gela-
sius papa loquitur quoritam ad sacerdotes ;
qui sicut totum conferunt sacramentum, ita
etiam toti communicare debent. Ut enim
legitur in concilio Toletano : Quale erit sa-
crificium, ubi nec ipse sacrificans alte dispo-
feitur? Ad secundum, de perfectione hujus
sacramenti, dicit quod perfectio hujus sacra-
menti non est in ipsa delectione, sed in conse-
cratione materiæ. Et ideo nihil derogat per-
fectioni hujus sacramenti, si populus sumat
corpus sine sanguine, dummodo sacerdos con-
secrans sumat utrumque. Ad tertium de re-
præsentatione dominicæ passionis dicit, quod
quod repræsentatio dominicæ passionis agitur
in ipsa consecratione hujus sacramenti, in
qua non debet corpus sine sanguine conse-
crari, postea autem a populo corpus sine san-
guine sumi, nec exinde eidem aliquod de-
quitur detrimentum : quia sacerdos in perfo-
na omnium sanguinem offert & sumit, & si-
sub utraque specie totus Christus consecrat,
ut supra habitum est. Hæc fantius Thomas
in propria terminis. Item idem in postilla fu-
per Joanne dicit : Proprie perfectio effec-
tionis in aliquibus sacrificiis servatur, ut solus
sacerdos consumpsit sanguinem, reliqui vero
corpori. Nec tamen est contra sententiam
dominii : quia qui communicat corpori, com-
municat etiam sanguini, cum sub utraque C
specie totus Christus continetur, etiam quan-
tum ad corpus & sanguinem. Sed sub specie-
bus panis continetur corpus Christi ex vi con-
versionis, sanguinis vero ex naturali concu-
mitantia. Sub specibus vinipsum vini contine-
tur sanguis Christi, ex vi conversionis, cor-
pus vero ex concomitantia. Hæc ille, qui &
panis superius declaravi, quod intelligit per
id quod dicit, in pleriique locis, in quibus-
dam ecclesiis, dicit, ubi ministri altaris com-
munie de corpori & sanguini communicant.
Ecce quam manifeste declarat, quod tempore
suo in nulla ecclesia laici communicabant sub
utraque specie, nisi solum ministri altaris, & D
hoc solum in quibusdam, & non in omnibus.
Item idem doctor in scripto suo super 4. senten-
tiarum, distinctione 12. hæc ait quo articulo :
Communicatio corporis & sanguinis domini
magnifice debetur omnibus membris Christi,
sed aliis datur corpus Christi sine sanguine,
ergo sacerdos saltem a sumptione sanguinis
non abstinere potest. Respondeo prædictus doctor,
quod perfectio hujus sacramenti in utroque
consistit, & ideo sacerdos celebrans qui alio-
rum tantum sumunt, imperfecte sacramen-
tum peragerent. Unde eum sacrilegii secundum
canones judicatur, de consecr. dist. 2. cap.
Comperimus. Secus autem de aliis, qui illud
sacramentum non perficiunt, quia ex Ordina-
tione gratiæ proprie effusionis perficiunt. E
Unde & sacerdos in parafrere, quando non
conficerat, corpus sine sanguine sumit. Item
idem sanctus Thomas in 4. distinctione 12. que-
stione 2. in responsione ad 3. articulum primi
articuli dicit : Ad tertium dicendum, quod
populus non datur sanguis propter sacrificiali
effusionis, quia citius una gutta sanguinis labe-
retur, quam aliqua particula corporis. Unde mi-
nistris altaris, secundum consuetudinem aliquo-
rum, datur participatio sanguinis, de quibus
prælumitur quod in talibus magis sint cauti-
ki lege etiam veteri de Deuteronomio nihil habe-

Lectione 3. in 4. cap. Jonnalis.

ANNO CHRISTI 1413.

bant offerentes, sed foli sacerdotes, per quos significabatur illos hujus sacramenti. Hæc S. doctor.

Item idem doctor in alio loco dicit quod laici debet dari simplex vinum, non consecratum, aut aqua, pro abluvione, non tamen propter mysterium aliquod, sed ut laventur ora lumentium, ne maneant aliqua reliqua cuchariliæ intra dentes vel glossam, & etiam ne non fervetur eucharistia in ore propter malefacium exercitium, ut experiuntur fuis temporis Ambrosii, ejus in trunco apum hostia consecrata per unam mulierem fuit servata & abiciendo, ut apes augerentur. Et ulterius dicit, quod sacerdoti semel sufficit in die communicare, alias E 1. 2. 2. 82. 9. 3. ad 8. 1. 2. 2. 82. 9. 3. ad 8. 1. 2. 2. 82. 9. 3. ad 8. octavam, communiori autem populo, qui non est magna devotione occupatus, ad minus semel in anno. Et confequenter dicit : Sacerdos porrigens alii eucharistiam sub una specie, potest illa vel similia verba proferre : Corpus & sanguis domini nostri Jesu Christi proficiat tibi in vitam æternam, & non solum, Corpus domini nostri, & dans vinum simplex pro abluvione, debet vel potest dicere : In nomine domini nostri Jesu Christi. Amen.

Longum esset replicare verba & loca quibus F in quibus dictus doctor hanc sententiam fidei & catholicæ ex proposito & intentione profuntur. Nam in sermonibus de corpore Christi, sermone 19. ad longum spatium, & per multos sermones, ipse tali tali tractatu : Secundo quare populus non accipiat sanguinem, sicut sacerdos, sub specie vini. Profequitur respondens & diffuse triginta vini continuat, ibidem deducit ad longum. Similiter & in compendio theologiæ veritatis, & in quæstionibus de sacramentis, & in aliis suis locis. Quoad prædictum doctorem pro præsenti dicte allegationes sufficiant.

Item Bonaventura doctorum utique devotissimus, non, & Deus vitæ, profundaque scientiæ & noctorum, qui etiam miraculis claruit, distinctione 11. quarti sumnarum dicit : Duo sunt in cibis hoc sacramento consideranda, primum est ejus efficacia, secundum ejus significantia, & sic aliquid potest esse de integritate vel de perfectione hujus sacramenti dupliciter. Uno modo quoad efficaciam, (scilicet illud quod ex parte sacramenti requiritur ad totalem efficaciam ejus) & sic non pertinet ad de integritate sacramenti, sed qualibet, quantum est ex opere operato, sufficit fine alia ad caulandum totalem sacramenti effectum, & hoc ideo, quia efficacia sacramenti non est ratione signi, sed ratione contenti sub sacramento: idem autem per omnia continetur sub utraque specie secundum eundem modum, existendi. nec plus sumit qui sumit utramque speciem, quam qui sumit alterum tantum, ut dicit Magister distinctione 2. quarti. Unde licet sub speciebus panis et totus Christus cum corpore, anima, sanguine & deitate, ita sub speciebus vini et totus Christus cum omnibus eisdem & secundum eundem modum existendi : quia licet sub specibus panis deitas est unita humanitati, sic sub specibus vini : & licet sub una humana corpus, ita & ibi : & licet hic sanguis est inclusus inter venas corporis, ita ibi sub specibus vini : & ita in modo existendi nulla est diversitas hic & ibi, quamvis in ea in convertione ut diversitas, quia panis convertitur in corpus tantummodo, & cetera sunt ibi concomitanter. Alio modo aliquid est de integritate sacramenti, quantum ad omnem significationem, scilicet illud quod requiritur ad totalem & completam illius sacramenti significationem : hoc modo ambæ species sunt, & qualibet illarum est de integritate & perfectione sacramenti, eo quod per ambas & per nullam eorum seorsum sufficiatur & completè exprimunt hujus sacramenti significatio. quod sic patet. Hoc sacramentum significat Christum, ut nutrimentum perfecte reficiens & diffundens communicantes sacramentaliter, sed cum perfecta refectio corporalis ut communiter fieri fine miraculo non fiat in pane B solo, sed in vino solo, sed in utroque; non potest una species sola significare Christum ut perfecte reficiens, sed una significat eum per modum cibi reficiens, ratione corporis fui, & alia per modum potus ratione sanguinis, ambæ vero simul hoc complete significant. Quare requiruntur ad integritatem significationis hujus sacramenti. Et dico notanter, Ut communiter, sed fine miraculo : quia in faletatibus Christi, quibus plura millia quinque panibus & duobus piscibus factiavit, populus pieue ac perfecte fuit refectus, ita fine potu, tunc ad argumentum primum respondetur dicendum, fed proprie perfectum in specie continetur, non tamen alterum per C fecte significatur. & ideo fidelibus perfectum sacramentum recipiunt, quia ad efficaciam recipiunt. Sed quantum ad significationem, sufficit quod ecclesia facit in eorum præcinta. Sed dicit : Nec oportet quod illi recipiant in fub specibus vini propter periculum effusionis & erroris. Hæc Bonaventura.

Item Thomas de Tarentasia doctor excellentissimus, summus Romanorum pontifex, & sanctæ & devotæ vitæ dilt. 11. quarti : Cum enim in hoc sacramento ex vi signi, scilicet significatio pertinens ad sapientiam, & ratio causæ fen causalitas pertinens ad gratiam : & quia gratia ab omnibus necessaria, ideo omnibus traditur fub una specie perfectione causæ gratiæ. Sub qua cum majori cautela five reverentia poteft tradi. Sed fapientia non est fic omnibus necessaria, & ideo fub majoribus, ad eft presbyteris vel ministris altaris, fumitur fub utraque specie, quia majorem cautelam & reverentiam effentiam. Hæc ille.

Item Richardus de Media-Villa doctor profundus & magnæ auctoritatis in fcholis, diffinitione 11. quarti dicit : Communiter non debet hoc sacramentum populo tradi fub utraque specie propter periculum effusionis fanguinis, & etiam propter periculum erroris, ne fcilicet populus communis crederet Christum non esse totum fub utraque specie. Majoribus tamen, in quibus necessum prædicto, non periculum probabiliter timetur, fub utraque specie dari poteft, non tamen minorum effectum recipiunt illi quibus datur fub altera specie tantum, quam illi quibus datur fub utraque, eo quod fub utraque specie totus Christus continetur. Sumpto tamen fub utraque specie facie ad expriimtem mysterii fignificationem.

Item Nicolaus de Lyra, in expofitione facrarum literarum non judicio poft antiquos doctores excellentissimus & bonæ vitæ, tractans illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. dicit :

ANNO CHRISTI 1413.

Non intelligendum quod hoc sacramentum fub utraque specie fidelibus fit exhibendum, & fed tamen hoc modo a facerdote fumendum. Hoc etiam to ministrare ecclesia populus fub utraque specie communicare, tamen poterit propinde ordinatum est, ut non communicet fub specie vini propter periculum effusionis, & quia fub specie panis accipiatur quodammodo fanguis, in quantum ibi continetur, quia fub utraque specie est totus Christus, tamen aliter fub specie panis, tamen panis est vera caro Christi virtute sacramenti, cetera vero funt ibi per concomitantiam : & eodem modo fub specie vini est fanguis Christi ex vi facramenti, cetera vero concomitative : & ibidem dicit, quod facramentum eucharistiæ non debet dari fidelibus fub facramenti, fed etiam tuto ecclesiæ & illis qui funt in purgatorio. Cujus ratio est, quia eucharistia non est fub tantum facramentum, fed etiam est facrificium ecclesiæ, in quantum continet Christum passum, & ideo proficit omnibus fidelibus : Si tamen ait alio modo, licut a laico tunc proficit ibi foli fumenti, quia officium ejus non est offerre facrificium, fed tantum fumere facramentum. Et super illud epistolæ 1. ad Cor. 11. *Probet autem hominem suum*, dicit idem : Hic fit meatio de duplici specie, nam in primitiva ecclesia fic dabatur Christus, fed propter periculum effusionis fanguinis modo datur tantum fub specie panis. Sacerdos tamen celebrans accipit fub utraque specie, non tamen pro fe, fed pro aliis. Hæc ille.

Item dominus Petrus de Palude, patriarcha Hierosolymorum, dicit : Ut ergo integra ratio & profunda scientiæ & fanctæ & devotæ vitæ A fententiarum distinctione 11. fic dicit : Secundo constituit fub eis, quod non dabat fub utraque specie dari populo, fed folum fub specie panis propter periculum effusionis, fecit ex illo mysterio edebant de facrificiis & oblationibus quæ erant in materia folida : fed foli miniftri de libaminibus, quæ erant in materia liquida. Graci tamen communicant utraque de fecte panis & in quibus ecclesiis est confuetudo quod communicent fub utraque specie, nec est peccatum, quia quando mos erat, communis non erat, & ita erante in illis ecclesiis five monasteriis fuerunt, quod nihil offendant : fed fi vulgo indifferenter daretur, esset magna periculum. Hæc ille. Item Scotus, qui ipse Scotus, altitudine & fubtilitate doctrinæ antonomastice nomen doctoris fubtilis in fcholis obtinuit, in 4. fentenfi. dist. 8. in 2. quæft. Utrum facramentum a non jejunis poffit recipi, dicit in fumma, quod facerdos poft confecrationem hujus facramenti : ipsi fimum habet mandatum ecclesiæ ad hoc et percipit utrumque, laicus autem non habet aliquod mandatum ecclesiæ ad hoc et percipit utrumque. ergo non est necessitas. Hæc ille.

Item Thomas de Argentina doctor valde profundus & magnæ auctoritatis in fcholis, fupra 4. dist. 8. dicit : Sicut facerdos in die paschæ, feces celebrando non debet uti vino confecrato ex statuto ecclesiæ, fed lota hostia reservata in præcedente die, nec obligatur ad confecrandum & fumendum fanguinem fub specie vini tali die, fic nec laica persona poft communionem corporis Christi tenetur ad jejunationem fanguinis, fed potest fumere vinum non confecratum. Hæc ille; & idem in alia

Thomas de Tarentasia.

Richardus de Media-Villa dist. 11. quæst. 4.

Scotus.

Thomas de Argentina.

ANNO CHRISTI 1433.

quæst. dicit: Licet in pallione domini fanguis fuerit feparatus a corpore ifque ad hanc tam fanreicit a mortuis. Et fi in medio tempore fuiffet confecratum corpus Chrifti, fuiffet corpus fine fanguine, & fi calix fuiffet confecratus, fanguis fuiffet fine corpore, & poft refurrectionem fanguis eft unitus corpori, & in fempiternum fic manebit, & propter hanc unionem reftem fanguinis & corporis Chrifti ab utraque fpecie panis & vini, recipiens habet totum corpus Chrifti & totum fanguinem. Ideo communi populo, fecundum confuetudinem Romanæ ecclefiæ, veritas corporis & fanguinis Chrifti datur fub fpecie panis tantum, & hoc propter periculum deftillationis fanguinis, quod poffet accidere fi fanguis fic vini rudi & imperitofo populo traderetur facramentum. Et confequenter arguit pro utraque fpecie fic: Sanguis per totum potus fuitum datur fub fpecie vini: igitur cultibet Chriftiano fanguis Chrifti debet dari fub fpecie vini, ne præterea vita fpiritualis deponderat: Cui datur corpus Chrifti, illi datur fpiritualis perfectio per modum cibi & potus, quantum ad rem fignificatam, licet non quoad fpecies fignificantes. Et confequenter arguit: Omnis ordinata refectio de communi lege, & fine miraculo, datur per modum cibi & potus: Refponderat, quod qui digne recipit corpus Chrifti fub fpecie panis, vere manducat ejus carnem & bibit ejus fanguinem, quamvis hoc non fiat ita fub proprio figno expreffo, ficut fi recipiret illud fub fpecibus vini. Nam Chriftus fub fpecibus panis eft anima fpiritualis cibus & potus. Hæc ille. Item ibidem arguit fic: Si fub fpecibus panis habetur fanguis Chrifti, tunc in vanum iterum facerdos conficeret fanguinem calicis. Confequenter arguit, quia fraffra ordinatur alius aliis ad habendum quod de facto habetur reliquet. Refponderat, quod ideo diftinctim & diverfim fit, quia fit conficratio fanguinis, ut expreffe fignificetur quod in Chrifti pallione fanguis per effufionem fuerit feparatus a corpore. Ergo quamvis fanguis Chrifti concomitanter fit fub fpecibus panis, fub quibus corpus eft unitum fanguini ex vi facramenti, propter tamen diftam fignificationem idem fanguis ex vi facramenti eft fub fpecibus vini, & corpus concomitanter. Et ideo non eft fraffra, quia ipse affus qui ordinatur ad fanguinem, eft affus ex vi verborum facramenti patis. Hæc ille. Ad idem eft Hugo primus poftillator totius Bibliæ, familiar Gerra, & pene quotquot feripferunt fuper evangelia aut fuper facramentis. Item quidam doctor Anglicus folemnis & valde profundus, dictus Fitcare, fuper 4. dift. 11. ita dicit: Quæritur, quare non datur populo corpus Chrifti fub fpecibus vini, ni fecit fub fpecie panis, vel fimul fub utraque? Refponfio: Multiplex affignatur ratio: Una, quam tangit Julius papa de confecratione dift. 2. Alia eft propter periculum, facilius enim elaberetur gutta quam hoftia. Tertia, quia in hac re in facrificio affereretur hæmina, de illamine autem nihil habebant offerentes, fed tantum facerdotes, licet de facrificio habeant. Et ideo ut innotefcat congruta veritatis fignificatio de facrificio, fcilicet de corpore Chrifti fub fpecie panis, datur populo, fed fub fpecie hæminæ, non. Hæc ille. Quid plura? fanguum effet

Hæmina, vel fextarius.

A omnes doctores theologos hoc in loco enumerare, & unioufque eorum fententiam in hac noftra materia replicare.

Sed jam ad doctores juris canonici accedamus quorum fententia breviter perftringemus. Ecce glofia ordinaria diftinctione 2. de confecratione cap. Presbyter, fuper verbo, Euchariftiam & femper habeat paratam: ita dicit: Sangnem non potuit fervare, quia opus eft ex multa cautela in eo fervando. Item eadem glofia de eodem 3. cap. Comperimus, fuper verbo, Ante integra, dicit: Et hoc intelligo de confcienti. Nam infirmus vel fanus in infirmitate, te fine vino corpus fumere poteft. Ad quod confirmandum adducit dicta glofia ores fuborum, addit ad glofam ipsam Petri Bergomi, Laurentium, & Joannem, ut patet ibidem. Item Archidiaconus in eadem dift. ca. Presbyter, addit ad glofam ipsam Petri Bergomi: Adderc præterea non opus eft, quia ubi eft corpus, ibi eft fanguis. Item idem Archidiaconus in capite, Comperimus, hanc materiam ex dictis Petri de Tarentafia, hoc modo declarat: Dic ad hujus declarationem quod in hujufmodi facramento eft ratio fignæ & ratio realis: fignificatio pertinet ad Epiftemam, fed caufalitas ad gratiam. Quia ergo gratia communiter omnibus necefaria eft, fed non fit fapientia, efficacius vere æquale eft ab utraque, fed non fignificantia, ideo omnibus tradatur fub altera fpecie, in qua poteft tradi cum reverentia & debitis majoris. A majoribus vero tantum, id eft, presbyteris, & minifteris fumitur fub utraque fpecie. Hæc Archidiaconus. Ad idem eft Joannes in fumma confiforum, & Hieronymus in fumma de Rudolfus in paftorali novello in mettis de hac materia loquens, ita dicit:

Hic ter dic omnefis fic tota, ter perftringet quofi
Ante fanis tribuat laicis de fanguine Chrifti.
Nam fanuis laicis poffet, fimpliceque putaret
Quod non fub fpecie effet Chriftus totus omnis.
Sed facit hic aliter mentitatem gratia mater.

Attendant igitur quæfio oppofitum hujus retitatis contentes, & libera ratione dijudicent, quæ parte habitat doctorum oppofitio & intentione in materia loquentes potiores in conditionibus fuperius enumeratis, in quadam fuppofitione generali. Comparabuntur eriam Jacobellus, primus univerfalis confuetudinis ecclefiæ effractor, & primus hujus novitatis in regno Bohemiæ inventor, in perfuafiuam ingenio, in exercitatione ftudii, in humilitate juditii, in immunitate vitii & paffionis, in fanctitate vitæ, in revelationibus & infpirationibus divinis, in intellectu divinarum fcripturarum, in perceptione divinæ voluntatis, in cognitione veri, præfatus tot & tantis fanctitatis & profundiffimis doctrinis, quæ in quinque dictis & vita fulget ecclefia ut Sol & Luna: Ubi quæfio præfatæ Jacobelli miracula vitæ inftitutum refutantis? Ubi gradus magiftri in doctrina, ralis, vel potius ignis & tonitrus in doctrina & ecclefiæ divinitus fcripturarum profundiffimis & fublimis, & in quinque dictis & vita fulget ecclefia ut Sol & Luna: Ubi quæfio præfati

ANNO CHRISTI 1415. qui peccat mortaliter, nec talium in extremis A tionis fob utraque specie in his scripturis congnovisset, utique flatuto eccleliæ Dei non fuisset communicatio affignata, cujus oppoſitum apparet manifeſte. Non enim verisimile eſt tam fanctiſſimos viros de fapientes, vitoratum ecclesiam, per tam grande annorum ſpatium, tam damnabiliter erraſſe, & hodie in errore perſiſtere, cum ipſa à Sponſo non regatur, qui eam non ſinit errare, in hac peſtilente, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, ut infra manifeſtiſſimis teſtimoniis oppidatur. Præterea ſi prædicta communio ſub utraque ſpecie fuiſſet ſub præcepto, ſequeretur quod Deus præceptiſſet aliquid impoſſibile aliquibus, cum ſequens fallum, quia deteſtatur Deus parvulo Hieronymus excommunicat, imo veriat excommunicatori denuntiat in quadam epiſtola, omnes qui diſtinct communicant impoſſibile præcepiſſe: conſequentia tamen patet, quia multi hominum ſunt qui naturaliter nec bibere, nec abſtrari vinum poſſunt, & per conſequens nec ſub ſpecieibus vini poſſunt communicare. Si ergo antecedens eſſet verum, ſequeretur, quod omnes hujuſmodi eſſent in ſtatu damnationis, quod nullo modo eſt dicendum cum propter inexiſtentiam à natura nullus eſt vituperandus, ut dicit Ariſtoteles in ethicis. Idem etiam aſſerit de multis infantis, qui ſub ſpecie ſolo alia ſpecie euchariſtiam ſumentes, ipſam deglutire non poſſunt, & ſi deglutiant, tamen retinere non poſſunt, ſed ſuperfluo in ſe. Unde aut impute aut improvide Chriſtus ſuum corpus & ſanguinem ſub duplici ſpecie ſumendum præcepiſſet. Impie quidem, quia multa contra naturam ſuam ſecit quæ damnantur: improvide autem, ſi neceſſitatem hujuſmodi caliſtus providere, quod de omniſcentie & Sapientia Patris nullo modo eſt dicendum. Item ſi ſolus ſacerdotes pertinet offerere ſacrificium, ſecundum illud ad Hebræos 8. *Omnis enim pontifex ad offerendum munera & hoſtias conſtituitur*. Sed vinum & ſanguis nunquam offerebatur nisi in ſacrificio per manus ſacerdotum in lege veteri, ergo ratione correſpondentiæ figuræ ad figuratum, nec in nova lege debet, cum, quod ſanguinem reprænent, niſi in ſacrificio per ſacerdotes.

Item Auguſtinus in libro qui intitulatur contra epiſtolam Manichæi, quam vocant Fundamentum: Id autem ſcientia & voce tenemus eſſe aliquem, quod in quotidiano eucheliæ Dei ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti univerſalis eccleſiæ confenſione roboratum eſt: Cum igitur commenio ſub una ſpecie confecrationis univerſalis eccleſia roboratur, ut patet de ſuperius inductis, ſcientia utique & voce ſiſam aſſerere & tenere fecutum eſt, & oppoſitum omnimode infectum. Item beatus Hieronymus ſcribens ſymbolum fidei ad Damaſum papam, ita loquitur: & habetur 24. quæſt. 1. c. 1. Hæc eſt fides, papa beatiſſime, quam id catholica eccleſia didicimus, quamque ſemper tenuimus & tenemus, in qua ſi minus peritie aut parum cauſe fortè aliquid poſſumus eſſe, emendari cupimus a te, qui Petri fidem & ſedem tenes. Si autem hoc noſtra confeſſio apoſtolatus tui judicio comprobatur, quilcumque me culpare voluerit, ſaniperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, ſed hæreticum comprobabit. Item idem glorioſiſſimus Hieronymus eidem & cauſa & quæſtione, capite, Quoniam verò, ſi loquens ad Romanum pontificem dicit: Ego nullum prævium niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri, communione conſocior: ſupra illam petram ædificatam eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in Noe arca non fuerit, perit regnante diluvio. Et in fine capituli ſubjudit: Non novi Vitalem, Melletium refugio, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, ſpargit. Qui Chriſti non eſt, antichriſti eſt. Ex prædictis gloriofiſſimi Hieronymi authoritatibus ſecundum ſe & in ſe inſectis conclude ratio uniſuccujuſque ſed quatuor.

Ratio ex eccleſia univerſalis, cum ſecundum ſe & in ſe inſectis, approbatur & condemnatur.

Poſtremo licet prædicta ſufficiant ad prædictam communionem veraciter confirmandam, & dynamicandam, & ſpecialiter eccleſiæ confortiodo, atque ſacrorum concilionum, quæ errare non poſſunt, ſtatutum & ordinatio ſibiliominus ad majorem veritatis manifeſtationem & ad convincendum contumaces, motiva alia ex plurimis, quibus ſanctus mater eccleſia hunc ritum introduxit, bene & laudabiliter continuavit, hodiique continuat, & obſervat, hoc indicenda. Et primum quidem eſt, ut evitetur periculum diſtillationis & effuſionis ſanguinis domini noſtri Jeſu Chriſti, quem tractare eſt valde periculoſum, propter ſpecierum naturam fluxibilitatem, quæ poſſent effundi de facili, præſertim cum in multitudine frequenter fiat preſſura, & multi ſint qui ad communionem veniant homines tenuiti, barbati, infirmi & parvuli, circa quorum ſacramenti ſumptionem multa poſſent & gravia periculà imminere, & per conſequens peccata, quæ non de facili poſſent evitari.

Quale autem ſit peccatum effuſionis & diſtillationis ſanguinis domini noſtri Jeſu Chriſti, affendit Auguſtinus lib. 5. homil. 16. & habetur 1. quæſt. 1. Interrogo vos fratres, dicit mihi, quid plus eſſe videtur vobis, verbum a Dei, an corpus Chriſti? Si vultis vere reſponedere, hoc utique dicere debetis, quod non ſit minus verbum Dei, quam corpus Chriſti: & ideo quanta ſolicitudine obſervamus, quando nobis corpus Chriſti datur, ut nihil ex ipſo de manibus nobis in terram cadat, tanta ſolicitudine obſervemus, ne verbum Dei, quod nobis ſeriptum, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde puro perant, quia non minus eruit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille qui corpus Chriſti ſui ſua negligentia in terram cadere permiſit. Ecce quod Auguſtinus dicit, quod reus erit, qui ſua negligentia corpus Chriſti in terram cadere permiſit, & non minus qui verbum Dei negligenter audierit, reus autem eſt quilibet, qui in gravibus peccatis delinquit; quapropter & ſacerdos qui per negligentiam guttam ſanguinis Chriſti ſuper terram aut pallam fundit, debet poenitere quadragina dierum, & palla combuſta, & lapis radi, & terra lamp. de ſacrarum reponita, ut dicitur de conſecratione diſt. 2. Si per negligentiam aliquid de ſanguine domini ſtillaverit in terram, linguæ lambetur, tabula radetur. Si vero non fuerit tabula, ut non concaleſcat locus, corradetur, & igne conſumetur, & citis intra altare recondetur, & ſacerdos quadraginta diebus poeniteat. Si ſuper altare ſtillaverit calix, forbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus poeniteat, *etc.* Hæc autem tam dura poenitentia non imponeretur ſacerdoti, ſi non eſſet valde grave peccatum. Si ergo per negligentiam calicem tangunt terra lambi, & tabula radi debet, & poſt ad ignem proiciatur ut comburatur: quanto magis prpla multitum, & barbæ virorum Chriſti ſanguine maddatæ debeant comburi, eo quod ex propoſito & ſine neceſſitate, ac irreverenter ſic Chriſti ſanguine perfundentur? Si etiam ſacerdos qui ex negligentia fecerit, cum duos poenitentiales eſt, ut per quadraginta dies poeniteat; quanto magis perſone laicæ poniendæ ſunt? Item magis aut æque, nihilo minus gravitter poenitentiæ venient pro hujuſmodi fiendiſtur, & irreverentiis commiſſis, quam utique poniticnem & poenitentiam cum magna difficultate laici facere poſſunt, & utique abſque cauſa & neceſſitate. Cavendum ergo fuit eccleſiæ, & ſanta diligentia procurandum, ut rudis populus non exponeretur gratia tam gravibus periculis peccatorum & poenarum. Ex quo decreto Pii papæ, manifeſtiſſimo ſigno conjecturari poteſt, quod continentiam unius ſpeciei eſt antiquiſſima. Nam hic Pius papa fertur ſuiſſe decimus poſt beatum Petrum poniſſe in eccleſia Romana, ut refert Auguſtinus in epiſtola ad Generalium, & fedit in cathedra Petri circa annum domini centeſimum quinquageſimum tertium, qui abſque dubio ſuo tempore ſine conſumptione utriuſque ſpeciei, ita bene providiſſe circa effuſionem ſanguinis, quæ contigerent aut poſſet contingere in ſumptione hiterorum, ſicut proviſit circa periculà, quæ non contingunt in miniſtratione miniſtrorum ſive ſacerdotum, imo amplius & diligentius, in quantum laici, ut ſunt & fuerunt, ſecum ſe juvenes, infirmi, & alii ſunt minus cauti, & minus circumſpecti atque diſcreti in tractando divina myſteria, quam ſint miniſtri ad hoc ſpecialiter deputati.

Aut igitur adverſarii producant tam antiquum decretum, quod ſimilem continentiam circa hujuſmodi periculà laicorum facere, quod non facient in æternum, aut fateantur nobiſcum antiquiorem continentiam unius ſpeciei, ex hoc decreto proviſionem faciente in periculis contingentibus circa effuſionem ſanguinis per miniſtros, ſicut etiam ſit in alio decreto ex concilio Aurelianenſi de cuſtodia corporis Chriſti, nulla facta mentione de ſanguine, aut de ſpecie vini, & habetur de conſecratione diſtinctione 2. capit. Qui bene: ubi in conclium decreto terminat: Qui bene non cuſtodierit ſacrificium, & mus vel aliud aliquod animal comederit, quadragina dierum poeniteat. Ex quo decreto ſimiliter patet, quod ſola hoſtia ſive euchariſtia ſervabatur ſine ſanguine: Qui autem poenitent illud in eccleſia, aut parte cecidiſſe & inventa fuerit, triginta dies poeniteat. Ex quo decreto ſimiliter patet, quod ſola hoſtia ſive euchariſtia ſervatur ſine ſanguine quia indubitanter, & ſanguis ſuiſſet præcepius ſervati, multo magis cuſtodiri debuiſſet ſubſtantia in cuſtodiam illius, quam in cuſtodiam hoſtiæ, cum ſit majoris periculi ad cuſtodiendum. Quæſtica ſanctus doctor tertia parte ſummæ hæc dicit, quod citra ſpem hujus ſacramenti duo poſſunt conſiderari, unum ex parte ipſius ſacramenti, aliud ex parte humanitatis. Ex parte ſacramenti, convenit quod utrumque ſumatur, ſellicet corpus & ſanguis, quia in utroque conſiſtit perfectio ſacramenti. Ex parte autem ſacerdotum pertinet hoc ſacramentum conſecra-

ANNO CHRISTI 1413.

crare & perficere, nullo modo debet corpus A Christi tunere fine fanguine. Ex parte autem fumentum, requiritur fumma reverentia & cautela, ne aliquod accidat quod vergat in injuriam, aut in irreverentiam tanti myfterii, quod præcipue poffet accidere in fanguinis fumptione, quo quidem fi incautè fumeretur, de facili poffet effundi. Et quia crefente multitudine populi Chriftiani, in quo continentur fenes, & juvenes, & parvuli, quorum quidam non funt tantæ difcretionis, & cautelam debitam circa ufum hujus facramenti adhibeant, ideo provide in quibus dam ecclefiis obfervatur, ut fanguis fumendus non detur populo, fed folum a facerdote fumatur.

Secundum fumentum.

Secundum, propter infirmos, pro quibus deberet fanguis fub fpecieibus vini a facerdote reftrari, circa quem multa horribilia poffent contingere. Nam de facili congelaretur, vel in acetum transmutaretur, & ita corrumperetur facramentum, & fic cæteraque purum pro fanguine Chriftifi daretur fidelibus, & fic de facili idololatria committeretur; in aftate etiam de facili vermes aut muficæ in eo oriremur, etiam quantumcumque vas elaufum cuftoditur, unde:fieret abominabile fumentibus ad bibendum. & multa alia ecclefiæ non poffunt effipini. Similiter in portando ad infirmos ad longum fpatium fanguinem, multa poffent occurrere periculo & intervenire, five ægues fa- C cerdos ipfum portaret, five pedes, ut tempore pluviarum, glaciei, & multis aliis modis.

Tertium mafterum.

Tertium propter vitare errores, ne videlicet populus communis, qui tantum judicat fecundum fenfum, credat Chriftum non effe totum fub una fpecie, fed multi hæretici eorum, ut Neftorius & Pelagius, & eos fequentes affuxerunt Neftorius enim fic fub utraque fpecie miniftravit; exiftimans quod fub fpecie panis effet tantumodo corpus Chriftifine fanguine, & fub fpecie vini fanguis fine corpore, quia fic in parafceve fanguis fuit divifus a corpore, & re-convefio; quod omnino fallum eft & hæreticum; quia licet in D parafceve ita fuerit, & fic in hoc facramento, fi eadem dic fuiffe celebratum, fic fuiffet ut afferit, propter mortem, qua de anima & fanguis feparabantur ab invicem, & a corpore, non tamen nunc ita eft, quia Chriftus refurgens ex mortuis, jam non moritur, & per confequens nec fanguis ab ipfius corpore feparatur. Pelagius vero & ipfius fequaces dicitis falvatoris insinitentes: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. dederunt falcis fub utraque fpecie, & etiam parvulis ftatim poft baptismum; & fi fpeciem panis facramentalem non poffent fumere, dicebant quod debebat contineri cum fanguine, & fic infundi in ora puerorum; & fi fortafle quipiam ejciffet, dicebant illud effe combamentum, inaniteretur fcriptum Exod. 12. *Si quid reftdum fuerit, comburetis*. Mofci etiam ita extenfive hunc textum acceperunt, et ultra Pelagianos non folum miniftraerat vivis utramque fpeciem, fed etiam defunctis, ut refert venerabilis Beda in homilia super Matthæi 26. capite.

Dator quem conficientibus fub una fpecie, et extinctis fumitur omnem, et integrum Chriftum non tollunt de facramento divifio fecundum divinorum fpecierum, fed quod fub altera totus fit & integer, contra id quod Neftorius afferebat; & ne credatur illud dictum Chriftifi neceffitatem induxere abfolutam, ut Paglius afferuit, ita ut etiam pueris nifi rationis cæremthus, & alias amentibus dari debeat, & miniftrari, ne forte ex fub diverfis fpecibus alius & alius Chriftus crederetur, præcipuæque apud illos qui intelligere nequeunt, idem corpus per divinum miraculum fub aliis nis dimenfionibus poffe in diverfis locis contineri.

Quarum, ut veritas umbræ & figura correfponderet. In veteri enim lege, & filiis nibus, per quæ fanguis Chrifti præfiguebatur, nihil fumebant laici, fed foli facerdotes, ut in præditum eft: Quintum, propter honorem & dignitatem facerdotalis officii: dignum enim & pulchum eft, ut characteres & dignitates facerdotales in officiis exhibeat; quorum propofito diftinguuntur, et fi non quantum ad rem & effectum cæteris paribus, in figura tamen non miniftrat & celebrant hoc facramentum, a cæteris diftinguantur, & quadam extrinfeca in mytheriis hujus oblationis dignitate refulgeant.

Unde quidam doctor dictus Albertus de Padua, in quodam fua quadragefimali homil. in cœna domini, ait: Congruit etiam inter B minifter ordinis & ipfum ordinem, & ipfum tiam, & ideo populo fufficit effe de corpore Chriftifi: fed miniftros oportet effe quæ animam corporis, dirigendo populum. Inde tum, ideo illi corpus tantum, illi etiam fanguinem, in quo eft anima, fumunt; Ne etiam crederetur virtus hujus facramenti æque principaliter confiftere in fumptione & confecratione. Sicenim laici ad utramque fpecieni admittentur acquirere facerdotium, & fe fub utraque fpecie communicantes, facile, crefcente temeritate & malitia hominum, laici fortaffe & multitudine poffent pofterius et illinde non folum fic fumere, fed et etiam conficiendam. quod quam detrhabilis & damnabilis error effet, nullus fane mentis dubitat.

Hinc et ecclefia debuit cerfiante cauta refte & amovere effectum. Cum enim euchariftia facramentum etiam fecundum veritatem non nifi, fi fit facramentum, fumptum, fit fanctitatem & operit multitudinem peccatorum, 1. Petri 4. in primitiva autem ecclefia, laicorum caritas effervebant in tantum, quod pro Chriftiano nomine fiticbant, ficut fcit cervus ad aquæ fluvium, effundere fanguinem proptiens; & hoc principaliter ex triplici caufa. Primo ex vehffimo nomine Chrifti, ad quem invitabat apofthulos dicens: *Hoc fentite in vobis, quod et in Chrifto Jefu*. Secundo ex recompenfatione tribulationis, propt beatus Petrus Apofthulos dicens: *Gaudetis in vobis, quod et in vobis refpiendens armamini*. Tertio propter exemplum apofthulorum quos videbant ufque fe paffionibus ingerere atque perfecutionibus, de quibus dicitur actorum 5. *Ibant apofthuli gaudentes a confpectu concilii, quoniam digni habiti funt pro nomine Jefu contumeliam pati*: in cujus fervoris fignum Chriftio cos ad paffionem invitabant, fecundum beatum Hieronymum, *pulchra valetudo quam ex hæreticus fum* efficacitter refponderunt, *pofumus*, ex fervore martyrii.

His itaque & aliis de caufis illa facra primitiva ecclefia non folum clericorum, fed etiam laicorum: etiam, ita eos ad paffionem martyrii animabat; ut after alterna certaret prove-D cantes, dicentans cum Propheta: *Quid retribuam domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem falutaris accipiam, et nomen domini invocabo*. Tunc etenim qui cupifcopatum defiderabat, non aliud quam martyrium optabat, fecundum Gregorium in paftorali: ad quam intentionem debebat apofthulus: *Qui epifcopatum defiderat, honum opus defiderat*. Tali igitur devotione & caritate in ecclefia primitiva, & perfecutoribus omni momento & loco mortem intentantibus, tunc qualibet hora licebat laicis in provocationem & devotionem effundendi fanguinem proprium, bibere de calice altaris fanguinem Chrifti, & hæc in cauta & ad propofitum hujusmodi beatus Cyprianus ait: *Quid in lapis? Et cum ad hæc fitet euchariftia, et nifi accipientibus effe tutela, quos tamen effe contra adverfarios voluntas, manimento dominicæ fecuritatis armemur*. Nam quomodo decemus aut procacemus eos in confeffione nominis fanguinem fundere, fi ex eis multitudo Chrifti fanguinem denegamus? aut quomodo ad martyrii pocolum idoneos factimus, fi non eos prius ad bibendum ita ecclefia poculum domini fave communicationis admittimus?

Tunc igitur talis fervor caritatis erat fingularis privilegii, apofthulo arcefitatis cap. 1. ad Philipp. *Nihil dicam ejs pro Chrifto non folum ut in eo credatis, fed etiam ut pro illo patiamini*; & fecundum Augeftinum: Sicut enim non fuit ut hoc in hac vita intuitus quam per baptifmum, fic nullus tutior exitus quam per martyrium, in quo fcit in baptifmo omnia, et nullum operatur, quantus myfterium hoc Chriftum primum baptizatum, & fuper Sacphanum primum pro Chrifto lapidatum, cæ- E le legimus illo fervore ex caritate & devotionis, & hoc fingulari privilegio, quod erat martyrii defiderium, utique effulat dicens & fecit, quod in fignum illius defiderii dabatur laicis.

Nec obftat, quod facerdotes conficientes fumant fanguinem, in eis defiderium illa caritate & devotione, de quibus præditum eft, quia non folum pro-fetipfis, fed pro tota ecclefia, in qua non eft fufficiens caritas, nec in fumptione tantum effingueretur, Deo offerunt facrificium. Et etiam quia ad ipfos pertinet non folum ad efficacem lumen, fed etiam ad fignificationem. Unde Nicolaus de Lyra super illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. dicit: Sacramentum euchariftiæ non fumitur a laicis facerdotibus tantum, fed etiam tota ecclefia, etiam illis qui funt in purgatorio. Cujus ratio eft, quia euchariftia non eft tantum facramentum, fed etiam facrificium ecclefiæ, inquantum continet Chriftum paffum, & ideo proficit omnibus fidelibus. Si fumatur alio modo, ut a laico, tunc proficit ibi folo fumenti, quia officium ejus non eft offerre facrificium, fed tantum fufcipere facramentum, & quia etiam apofthulis præcepitur dicitum eft: *Hoc facite in memam commemorationem*: per quæ etiam verba in facerdotes conftituebantur, ut patebit. Et hic de alitis mentis, confirmando & authoritas ecclefiæ obtinuit, ut non conficientibus tantummodo hoc facramentum fub fpecie panis tradetur. Et hæc de poftione mea prafentis dicta fufficiant, ad laudem omnipotentis Dei, cui fit honor & gloria in fæcula fæculorum. Amen.

Expedita divina auxilio poftione prima & fecunda conclufionum propofitarum pro veritate catholica, poftergatur etiam tertia, quæ ex dicendis dependet, quando ad nitimam partem prælentia adjus, videlicet ad refpondendum objectis pattis adverfæ. Et licet quamplurium cogitaverim, quorum ordinem in refpondendo tenere deberem, an ordinem conclufionum meatum, vel fua poftionis, tandem deliberavi quoniam, ideo poftionem propofitam, licet ordo doctrinæ & materiæ propofitæ exigeret oppofitum. In qua reftonione teneho hunc modum, quia ea, in quibus contraria vel diffeferimus, referam breviter, ut hoc venerabile auditorium perfpiat tam conventionem quam diffentionem noftram. In primis igitur quoad manifeftationem ut ita dicam magefter nomine omnium focorum propofuit in medium, videtur dicere quod fe infufficiens. Primo quoad credulitatem, quoad articulorum. Secundo quoad ecclefiam quam profiteor. Tertio quoad fabmiffionem, quia dicunt fe velle fummiteri correctioni & cæli quo defeftunge. Quia in prædictis locis folum ftatet in genere, circa quod latent æquivocationes, ut dicit Ariftoteles, non refpondmunter fe ad aliquod certum particulare & determinatum. Nam dicunt fe credere articulos fidei ad illium intellectum ad quem beneficit Trinitas & dominus Jefus prædicta & nulli credi. Cum enim voluntas beneficiffimæ Trinitatis non innotefcat hominibus, nifi per Scripturas Sacras, quas contingit bene & male intelligi; aut per ecclefiam, quam ipfe dominus non fuit erare; vel per revelationem: cum nihil certum innotuit, patet quod infufficienter articulos fidei profiteretur. Similiter cum dicunt fe credere fanctam ecclefiam per totum mundum diffufam, cum multiplex fit varietas in ipfa, quomodo ecclefiæ per totum mundum diffufæ. Nam multi dicunt ecclefiam catholicam tantummodo conftare ex prædeftinatis, fic ex fidelibus, fic ex infidelibus, multi etiam dicunt eam conftare ex fidelibus in gratia gratum faciente conftitutis. Alii vero ex cunctis fidelibus five habentibus fidei, vitæ fanctæ operantis & præcepnorum Dei exifitentibus, dicunt conftare ecclefiam, cum ad nullam prædeftinatam accedere poffunt fe determinare, quod conftatione ecclefiæ, patet quod protefatio eorum eft infufficiens.

Quinde cum proprie ad ecclefiam, deviantes & erantes a fide & in moribus, pertinent corrigere, ad quas judicium quemlibet fraterem errantem dominus, tanquam ad inobliquabilem legislatorem, ecclefiæ, dicens: *Si autem deliverit, die ecclefiæ: quod fi ecclefiam non audierit, fit tibi ficut ethnicus & publicanus*. Matthæi 18. patet, quod fubmiffio ecclefiæ ad in- G dividuo vago, & in re inftabili & incerta, & per confeqnens omnino protefatio eorum eft infufficiens; quia non fubmittunt fe alicui certo judici. Secundo in declaratione retninorum in conclufione fua poftionum, ponit trinomenbrem divifionem de communione corporis Chrifti, & dicit quod primo modo communio corporis Chrifti dicitur fociatas fedelium, & ideo talium eft unus corpus Chrifti myfticum, cujus caput eft Chriftus. Secundo modo communio fignificat facramentum corporis & fanguinis Chrifti, per cujus fumptionem dignam homo ingeritur ad communicatem primo modo accepta. Tertio modo accipitur communio pro congregatione ecclefiæ dicen-

ANNO CHRISTI 1413.

ANNO CHRISTI 1413.

1. Tim. 3.

Gerson. de Ecclesiastica potestate.

Gerson. de Ecclesiastica potestate.

Gerson. de Ecclesiastica potestate

ANNO CHRISTI 1411.

dentium in Christum, bonorum Christianorum A simul & malorum, & hæc ell vulgaris acceptio communis & minus propria. Circa primum membrum magister proponens intendit quod corpus Christi mysticum, quod est ecclesia, sit societas & ecclesia fidelium, cujus caput est Christus, ex quo declaratur, quod ipse intelligat per ecclesiam solum congregationem fidelium in gratia constitutorum, ut patet etiam per declarationem ejusdem, ubi ait, quod in hac communitate fidelium, de qua loquitur, talis & tanta est unio, quod quodlibet membrorum cum omnibus aliis membris, nisi per peccatum mortale sit mortuum & abfcisum.

In qua ex quantum dicitur a veritate, oftenditur ex duplici capite: Primo ex ratione capitis, quæ ipsi Christo competit. Secundo ex ratione membrorum & corporis, secundum quod corpus ejus in hac vita peregrinatur: Ratione primi, scilicet ratione capitis, probatur sic: Propria ratio capitis accipienda est ex propria operatione ejusdem; maxima autem & propria operatio Christi hominis, secundum quam vere & propriè est caput ecclesiæ, est salvare: a qua operatione tamquam sibi propria, quia proprio vocabulo ac nomine nuncupari volunt, Jesus scilicet, quod idem est quod salvator, quod nomen fuit sibi impositum ab æterno, licet ab angelo postea promulgatum ex tempore. Lucæ 1. Et *vocabis nomen ejus Jesum*, & Matth. 1. quod vocatum est ab angelo prius quam in utero concipiretur. Cujus interpretationem & sensum ibidem angelus exprimens, postquam ait: *Et vocabis nomen ejus Jesum*, subjunxit: *ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. Quorumcumque igitur ipse Christus & salvator erit, utque & caput. Ex quo ipsius propria operatio est salvare. *Sed ipse est Salvator omnium hominum, & maxime fidelium*, ut ait apostolus secundo ad Timotheum capite 4. *Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nobis tantum, sed etiam pro totius mundi*, ut dicit primo Joannis cap. 2. ergo ipse Christus est caput omnium hominum, & maxime fidelium, & non tantum omnium nostrum, sed etiam totius mundi.

Differentia inter corpus & mundum mysticum.

Pro cujus declaratione sciendum est, quod differentia est inter corpus mysticum hominis, & corpus ecclesiæ mysticum, ut dicit doctor sanctus parte 3. quæst. 8. articulo 3. quia membra naturalia hominis omnia simul non fit autem ecclesiæ, neque quantum ad esse naturæ, cum constituatur ex omnibus hominibus qui fuerunt a principio mundi, neque ad finem ipsius, qui non fuit simul: neque etiam quantum ad esse gratiæ, quia etiam eorum qui sunt in uno tempore, quidam carent gratia, cum pertinentibus habitui, aliis jam habentibus. Sic igitur membra corporis mystici non solum accipiuntur secundum quod adhuc sunt, sed etiam secundum quod in potentia, quædam autem in potentia, quæ nunquam ad actum reducuntur, quamvis vero ad actum reducuntur quandoque. Et hoc secundum triplicem gradum, quorum unus est per fidem, secundum per caritatem via, tertius per fruitionem patriæ. Sic ergo dicendum est, quod secundum quod ad fidem, secundum triplicem gradum, quorum primus est per fidem, secundum per caritatem via

ad tempus funt mali tantum, tamen in fine A
ANNO CHRISTI 1412.
funt boni, & hi funt in honorem: Quidam autem funt perfeverantes in malo, & hi funt in contumeliam. Ecce quam planum & apertum teftimonium facratum fcripturarum, & fanctorum doctorum, qui præfens fanctæ ecclefiæ militans confiftit in fe bonos & malos, prædeftinatos & præfcitos, ficut navicula quæ Chriftum cum apoftolis & Judam continebat: qui fic inter apoftolos habebatur apoftolus. Eft ergo, ait Auguftinus fuper pfalmo 5. in prologo, regnum terrenum & regnum cælifte, regnum erudiandum, & regnum in re- B
centum plantandum. Modo in hoc ficulo cives utriufque regni permixti funt, cuique regni terreni & corpus regni cæleftis commun- C
cum eft.

Poft hæc declaratur prædicta veritas catholica ratione fundata in veritate divinarum fcripturarum, & affumitur fic: Ecclefia catholica eft illa ecclefia, quam fideles profitentur in fymbolo tam apoftolorum quam etiam Nicæno, fanctam dicitur: Credo in Spiritum fanctum, fanctam ecclefiam catholicam, & iterum: Eit unam fanctam catholicam & apoftolicam ecclefiam, Aut igitur profitentur id quod credatur, aut id quod non credunt, aut fanctam id quod habitant. Non eft dicendum, quod profitentur id quod non credunt, quia tunc mentirentur, quod non credunt id quod habitant. Non eft dicendum, quod credunt id quod non habitant, quia tunc nec id etiam quod habitant, quia tunc non habterent fidem, quæ eft fima adhæfio ad credibilia, quam dubitatio excludit. Oportet igitur quod profitentur id quod fimiter credunt. Aut igitur ulterius credunt fe effe de gremio ecclefiæ catholicæ. Non profitentur, aut non credunt quod non credunt, aut fanctam id quod habitant. Non eft dicendum, quod profitentur id quod non credunt, quia tunc mentirentur. Non eft dicendum, quod credunt id quod habitant, quia tunc nec id etiam quod credunt. Oportet igitur quod credunt fe effe in ea: fi fe, oportet quod per aliquid acciipiant hujufmodi credibilitatem. Aut igitur hoc erit, quia nota eft ea prædeftinatio, aut quod fint in gratia gratum faciente, conftituti per fe, aut quia habent per revelationem: Sed non primo modo, quia cum divina prædeftinatio nihil poatet in prædeftinato, cum fit fola divina voluntas, quæ ab æterno vult aliquem ad vitam æternam ordinare, non poteft effe nota prædeftinato, nifi quantum fibi a Deo revelaverit: Similiter nono fecundum fe, nifi fibi reveleturæ, feit an omnes vel odio diligantur, vel in gratuita dicit. Si igitur hæretici credunt fe effe de gremio ecclefiæ catholicæ & oportet quod habeant hoc per revelationem & cum ut aufpicifiat cum examiner cotram Deo conficientiam fuam, nihil & quando hoc fuerit fibi revelatum. Si igitur numeros prædeftinatorum tantum, vel omnes, vel foli in gratia conftituti, effet ecclefia catholica, patet quod nulla effet certitudo ipfius, quod nullo modo eft dicendum de ecclefia catholica, quæ eft ciuitas super montem pofita, id eft, super Chriftum ædificata, quam non poteft abfcondi, unde Chrysostomus super Matthæum & super hoc verbum: *Non potuit civitas abfcondi*, & illegat fanctum Thomas cum: Hæc civitas ecclefia fanctorum eft, de qua dicitur in pfalmo 5. Gloriofa dicta funt de te, civitas Dei. Cives ejus funt omnes fideles, quibus apoftolus ait: *Vos ergo cives fanctorum*, hæc ergo civitas pofita eft fuper montem Chrifti, de qua Daniel 2. dicitur: *Lapis abfciffus fine manibus factus eft mons magnus*. Sane non poteft abfcondi fupra Chriftum pofita, etiamsi ipfa voluerit, nunc enim quæ cum potuit facit eam omnibus manifeftam, & ut apoftolus, & fanctus doces, qui fundati funt in Chrifto, non poffunt effe abfcondiri, etiamfi voluerint, quia Chriftus eos manifeftat. Hæc Chrysostomus. Quæ idcirco fupra montem pofita defcribitur, ut & habitantibus in ea fit firma & certa fecuritas, & ut cuncti exteris patent ad ipfam ecclefiam, & ut omnes habitantes in ea qui licet gratia Dei infuat, ut firmiter credimus, multi prædeftinati & multi in gratia conftituti, quorum nemo nobis abfque divina revelatione propter prædeftinationem aut gratiam quæ occulta funt, fanta ecclefia dicitur catholica, fed propter communionem omnis fidei, fecundo mentorum, & perceptorum, quæ omnibus poffunt effe nota & communia, bonis fciliicet & malis.

Item prædeftinatio & gratia hujufmodi ecclefiæ quam fingunt adverfarii, minus nota eft aliis, quam ipfiimet qui fe dicunt in eadem ecclefia: Igitur quantumcumque fulgeret per omnes operibus, cum fæpe angelus fatanæ transfiguret fe in angelum lucis, non propter id, hoc auderet homo feipfis conjungere, transgredi ecclefiæ catholicæ, quin fempre dubitandum effet de ipfis, an effent pfendophoetæ, de quibus cautos nos reddit dominus, dicens: *Attendite a falfis prophetis, qui veniunt ad vos Matth. 7. in vaftimentis ovium, intrinfecus autem funt lupi rapaces*. Oportet igitur quod certa & manifefta fint figna & indicia ecclefiæ catholicæ, per quæ difcernatur oves a lupis. Hujus autem figna funt unitas fidei, unitas facramentorum & perceptorum Dei.

Item Chriftus refolvens ultimam correctionem fratris remitit ad ecclefiam, ita dicens: *Si te non audierit, die ecclefiæ, & autem ecclefiam non audierit, fit ficut ethnicus, & publicanus*. Aut ergo Chriftus remitit nos ad aliquem certum judicem aut incertum. Non eft dicendum, fed incertum, quia tunc nunquam fraterna correctio requiretur. Oportet igitur quod ad certum judicem transmittat nos. Cum igitur ecclefia prædeftinatorum & in gratia conftitutorum, fit fabrefactorum, ut dictum eft, oportet quod hujufmodi remiffio fit ad ecclefiam, quæ fit mater & certa vitorubus, fecundum ftatum vitæ præfentis, cujusmodi eft ecclefia catholica in unitatem fidei & facramentorum ubique per orbem perfeverans. Ex quibus patet, quod corpus Chriftiani, prout in hac vafta mundi parte fit mythicum, prout in hac vafta mundi parte gratuitum, quod eft ecclefia ejus, non folum prædeftinatus aut folum in gratia gratum faciente conftitutus retinet & compaftinet, fed infimul bonos & malos, fide rectos, Chrifti capiti adjunctos.

Ulteriius ex prædictis poteft colligi una defcriptio ecclefiæ militantis, talis videlicet, quod ecclefia eft corpus myfticum, organicum, fide Chriftiani animatum. Corpus nonitur loco generis, additur Myfticum ad differentiam corporis naturalis, licet ad fimilitudinem ejusdem dicatur, fic Organicum propter diverfitatem ftatuum, graduum & officiorum, ad fimilitudinem diverforum membrorum in corpore naturali, quæ funt diverfa organa, quæ declarans apoftolus inquit 2. ad Corinth. 12. *Sicut corpus unum eft, & multa membra habet, omnia autem membra corporis cum fint multa, unum corpus funt, ita & Chriftus habet multa membra in fuo corpore*. & iterum: *Vos autem eftis corpus Chriftiet membra de membro*. & iterum: *Sicut in uno corpore multa mem-*

ANNO CHRISTI 1412.
bra, fed omnia membra, omnia autem membra non eandem A
actum habent: ita multi unum corpus fumus in Chrifto, fic, fingula autem alter alterius membra. Et fecit unum membrum fervi fibi & toti corpori, fic in ecclefia militante diverfi in diverfis ftatibus & officiis fibi & aliis in ecclefia feftantibuftant. Et quibus verbis & fententiis apoftoli clare habentur prædictæ particulæ ires, fcilicet, quod ecclefia eft corpus myfticum, organicum, additur autem, fide Chriftiani animatum, per quam ecclefia militans in tali effe conftituitur, & ab omni alia ecclefia, five congregatione diftinguitur. Dicitur autem animatum fide, quia fecit animæ corpus, fic fides animam & fpecialiter formata per gratiam vivificat, fecundum id ad Romanos 8. & ad Hebræos: *Juftus autem meus ex fide vivit*, quod non folum intelligendum eft de fide formata, fed etiam informi, quia etiam multi defide per fidem, & in feipfis vivunt, licet non vita perfecta, & ceteris membris ecclefiæ ac Chriftio rapiti conjunguntur, & multas vitæ unionem conferentes. Et ita fe habet fidelis percator ad caput Chriftii, & ad corpus ecclefiæ, ficut membrum in corpore naturali, non quidem motuum totaliter & præcifum, fed tamquam membrum mortificatum & unitum corpori, quia adhuc in ipfo eft radix vitæ, fcilicet, ipfa fides.

Non igitur verum eft quod fidelis per peccatum moriatur ex toto, aut abfcindatur a corpore, ut propternea dicit. Et de mortificatione C fidelis refpicit Sanctus Thomas 3. parte fummæ, articulo 3. loquens de hujufmodi peccatoribus fidelibus: Percipient, inquit, tamen tales a Chriftio quandam vitam, qui eft credere, ficut fi membrum mortificatum aliqualiter movetur ab homine. Quod etiam non fint e membra abfcidendo Auguftinus contra Donatiftas, dicens: Si cujus eft manus aida, veniam quidem eft membrum, quamvis fit ne fangume & intellectu, & motuum, fic & fides cum fit vera, tamen fine operibus mortua eft: Et habetur 1. quæftione 1. Sicut verperei.

Alii vero fic defcribunt ecclefiam. Ecclefia fancta catholica militans five viatrix eft univerfitas fidelium bonorum & malorum orthodoxorum fidem tenentium & ecclefiaftica facramenta, cietatem habentium: quæ in fententia in idem redit cum prima. Sed jam ad id quod in primo generali fuppofitum fecundum, & fæpe prænimitimus, graffus noftros dirigamus, fcilicet, ad probandum ecclefiam catholicam erare non poffe. Pro quo declaratione ponitur talis propofitio: Impoffibile eft ecclefiam Dei militantem catholicam erare in his quæ fidei funt & ecclefiaftica ad falutem. Quæ propofitio licet quondam fuerit apud eos doctores catholicos, & fanctos, & alios fideles, & nunc fit principium fidei per fe notum & manifeftum, tamen propter quofdam qui fuere fcripturæ, multiplicitter probabimus in præfenti. Et primo, quia prædicta propofitio virtutiter eft articulus fidei ut patet in fymbolis tam apoftolorum quam Nicæno. In quibus fideles profitentur, & credere fanctam catholicam ecclefiam. In altero enim dicitur: Credo in Spiritum fanctum, fanctam ecclefiam catholicam. In altero: Et unam fanctam catholicam & apoftolicam ecclefiam. Idem autem eft credere ecclefiam catholicam erare in fe fanctam, & ecclefiam catholicam non erare in his, quæ neceffaria funt ad falutem: quia pro tempore quo erraret in prædictis, non effet fanctus, fed effet maculatus error mortifer, to percati mortalis. Unde beatus Auguftinus in expofitione fymboli: Ifta eft fancta ecclefia, non habens maculam aut rugam: multi fi- D tenim alii ecclefiæ congregantur, ut Marcion, ut Valentinus, ut Ebion, ut Manichæus, ut cæteri, de quibus dicit hæretici: Ecce hic, fed illic ecclefia non fint fine macula vel ruga perfidiæ, & ideo dicitur de illis prophetia: *Odivi ecclefiam malignantium, & cum impiis non fedebo*. De hac autem ecclefia quæ fidem Chriftiti integram fervat, audi quid dicit in Spiritu: *Ecce in tentoriis cathicorum: Una eft columba mea, perfecta mea, electa genitri- Cant. 6. tris fuæ*. Qui ergo hanc fidem in ecclefia fuftinet, non erraret, nec declinet in confilia vanitatis, & cum iniqua geentibus non introeat. Hæc Auguftinus.

Et hoc argumentor fic: Nihil erroneæ aut falfi fabet aut debet profiteri fidelis fidei: fed prædicta propofitio eft articulus fidei, ergo fub ipfa aut in ipfa non fabeft, nec poteft fabefie erroneæ aut falfi. Affumptum, quia minoris parte probatum eft, fed major patet, quia qua ratione fub uno articulo daretur falfum, eadem ratione de fub alio, & ipfa nota fides vacillaret, & omnia in dubium verteretur. Quod nullo modo eft dicendum. Secundo, ex- Non regendum ter Spiritu fancto, fed Spiritus fanctus non erraret ex Spiritu fancto. Prima patet, quia neceffaria fint ad falutem: quia pro tempore quo erraret in prædictis, non effet fanctus, fed effet maculatus error mortifer, to percati mortalis. Unde beatus Auguftinus in expofitione fymboli: Ifta eft fancta ecclefia, non habens maculam aut rugam: multi fitenim alii ecclefiæ congregantur, ut Marcion, ut Valentinus, ut Ebion, ut Manichæus, ut cæteri, de quibus dicit hæretici: Ecce hic, fed illic ecclefia non fint fine macula vel ruga perfidiæ, & ideo dicitur de illis prophetia: *Odivi ecclefiam malignantium, & cum impiis non fedebo*. De hac autem ecclefia quæ fidem Chriftiti integram fervat, audi quid dicit in Spiritu: *Ecce in tentoriis cathicorum: Una eft columba mea, perfecta mea, electa genitri- Cant. 6. tris fuæ*. Qui ergo hanc fidem in ecclefia fuftinet, non erraret, nec declinet in confilia vanitatis, & cum iniqua geentibus non introeat. Hæc Auguftinus.

Et hoc argumentor fic: Nihil erroneæ aut falfi fabeft aut debeft profiteri fidelis fidei: fed prædicta propofitio eft articulus fidei, ergo fub ipfa aut in ipfa non fabeft, nec poteft fabefie erroneæ aut falfi. Affumptum, quia minoris parte probatum eft, fed major patet, quia qua ratione fub uno articulo daretur falfum, eadem ratione de fub alio, & ipfa nota fides vacillaret, & omnia in dubium verteretur. Quod nullo modo eft dicendum. Secundo, ex- Non regendum ter Spiritu fancto, fed Spiritus fanctus non erraret ex Spiritu fancto.

dicere, sed non potestis portare modo, cum autem venerit Spiritus veritatis, ille vos docebit omnem veritatem. Per omnia & similia datur manifestissime intelligi commissum fuisse regimen ecclesiæ Spiritui Sancto, Christo promisso corporali ab ecclesia recedente, secundum illud: *Si ego non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.* Et Spiritus sanctus docuit ecclesiam omnem veritatem, scilicet, ad salutem necessariam, & in signum hujus invisibilis missionis & assistentiæ, Spiritus sanctus fuit datus in die pentecostes in signo visibili, scilicet in linguis ignea, apostolis, & cæteris fidelibus, in quibus pro tunc erat ecclesia, & qui eam constituebant. Secunda pars patet, quia Spiritus sanctus dicitur a Christo Spiritus veritatis, qui a Patre procedit, & cum sit Deus qui est prima veritas, creare non potest. Sed facitate dicet aliquis: Spiritus sanctus fuit missus ad apostolos & primitiva ecclesia, quando ecclesia erat in vera imitatione doctrinæ & vitæ Christi constituta; sed recedente ab imitatione Christi, & immergente se vitiis & peccatis, recellit ab ea Spiritus sanctus, qui non habitat in corpore subdito peccatis, & per consequens, incidit in vanos errores & hæreses; fed contra Christus promisit indefectibilem sui assistentiam ecclesiæ, usque ad consummationem sæculi, ideo prædicta non solum intelligenda de apostolis, & primitiva ecclesia sed simpliciter de ecclesia duratura usque ad finem sæculi. C Assumptum patet Math. ultimo. cap. *Euntes docete omnes gentes, &c.* Et subdit: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Manifestum est autem quod apostoli non sunt, nec erunt vivi usque ad finem sæculi consummationem sæculi, non igitur pro ipsis solis dictum est, sed & pro successoribus eorum duraturis usque ad consummationem sæculi. Quale Chrysostomus in Matthæum hoc eodem passu: Quia vera eis magna injunxerat, & exigens eorum fenlus dicit: *Ecce ego vobiscum sum*, quasi dicat, ne dicatis difficile esse in eo punctum negotium, ego sum vobiscum, quia omnia facio levia. Non autem illis solum dixit sed & futuram ait, *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus*, non enim usque ad consummationem sæculi apostoli manseri erant, sed fieri unt corpori fidelibus loquitur. Hæc Chrysostomus. Item Beda: Et hoc autem intelligitur quod usque ad finem sæculi non fuit defuturi in mundo qui divina manifestæ & inhabitantem sibi Christum in corpore, sicut in gloria ordinaria habent fic: Quod apostolis per successionem universali ecclesiæ promittit. Nota quod *usque ad finem sæculi.* Item Hieronymus ibidem: Qui ergo usque ad consummationem sæculi cum discipulis se ille promittit, & illos ostendit semper esse victuros, & te nunquam ab credentibus recessurum. Hæc Hieronymus.

Si igitur ecclesia aliquo tempore erraffet, aut erraverit de facto, quomodo Christus erit ante dictí semper cum eis omnibus diebus? Similiter etiam promisit assistentiam Spiritus sancti usque in æternum ita dicens Joanni 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.* Sed dicet adversarius: Prædicta verba dicta sunt apostolis, cum quibus fuit Christus, quamdiu fuerunt in hac vita, cos hic per gratiam protegenda, & in perfectionibus adjuvando, & ad hanc vitam fuit & erit cum eidem per gla-

A riam usque ad consummationem sæculi, & usque in æternum cum eidem assistentiam Spiritus sanctus, unde prædicta verba non videntur extendi ad alios, fed tantum ad apostolos. Contra hoc expedit eft intentio Christi, quia mittens eos in mundum universum prædicare & docere omnes gentes, dixit eis: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Ibi enim promisit & promittere eis quod ipse mitebat, usque ad consummationem sæculi. Cum ergo in mundum eos mitteret, in mundo fe eis tum eis promittebat manifestare, & videlicet manifestum Spiritum sanctum, & hoc eft etiam quod dicit superius Chrysostomus, Beda & Hieronymus.

Præterea Christus fuit exaudius in omnibus petitionibus, & exaguinibus, fed ipse rogavit pro fide Petri, ut non deficiat, ergo fides Petri non deficiet, cum deficit Spiritus sanctus, & B non fuit, ergo fides Petri non deficiet, & ideo Christus dixit: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, qui utique non diceretur, converfus, nisi fuisset prius a fide propria avversus. Ecclesia enim est igitur, quod Christus dixit: *Et ego rogabo*, quam ipse confessus fuerat, dum dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, & super quam ipse Christus fundavit ecclesiam suam, dicens, dum dicente: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Pro fide igitur ecclesiæ Christus rogavit, ut non deficiat, & non pro fide personali Petri. Quare fi in aliquo ne-cessariorum ad salutem pro aliquo tempore erraret, aut erraffet ecclesia totaliter, Christus dominus de primis veritas non diceretur verus, nec fuiffet exaudius pro sua reverentia, quod eft contra prædicta, & omnino falsum. Unde C. Albertus Magnus, fed & cum omnibus pafta, *Ego vero ut non deficiat*, fcilicet finaliter, *fides tua.* Hoc argumentum efficax eft pro fide Petri, & fuccessoribus ipsius, quod fides non finaliter deficiet. *Non adjicitur nitra ut pertransiat per te Belial: universus inveritis:* Hæc C. Albertus. Item Gorramus, *Fides tua*, id eft ecclesiæ quam constituis, quam fundasti, ecclesiæ. Unde hoc eft argumentum quod fides Romanæ ecclesiæ, quam in ea Petrus plantavit, fit semper duratura, usque ad finem. Item quod Christus rogaverit non solum pro Petro & apostolis, fed pro omnibus fecundum ipsos, patet manifeste Joanni decimoquinto, ubi cum ait: *Omnes ardentissime cari-tatis pro ipsis discipulis orationem, ut, Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sunt unum fiat, sicut nos.* Et ibidem: *Sanctifica eos in veritate: Sermo tuus veritas est: sicut tu misisti in mundum, & ego misi eos in mundum, & ego pro eis sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate.* Post hæc subjungit: *Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: ut maneant credat quia tu me misisti.* Et patet, quod omnes qui crediderunt, & credunt, sive crederent usque ad finem fæculi in Christum, credunt

fidi.

Ibidem.

Ibidem.

*Ibidem

ANNO CHRISTI 1415.

bent Sanctus Christi: non enim dominus existimem corporaliter occidum, sed spiritaleiter vitiorum, quæ per oculos, & alia membra committuntur, præcepit libidem, unde & Joannis 6. loquens de manducatione & bibitione sui corporis & sanguinis, cum diceret: *Qui manducaverit vita, &c.* manifeste lacinaliter etiam discipulorum quidam retro abiverunt, putantes ipsum loqui de carnali manducatione: *subjungit: Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam:* & Paulus apostolus: *Litera occidit, spiritus autem vivificat*, quia ita intelligendo factas scripturas non semper literalis sensus & grammaticalis est accipiendus, sed mysticus & spiritualis est requirendus, ut superius dictum est. Cum ergo quibusdam particularis sumo in intelligendo doctrinam Christi, & verba ejus possit errare, & decipi, quemadmodum & omnes hæresiti decepti sunt, nam ex aliquo dicto facræ scripturæ male intellecto sui erroris occasionem sumpserunt & originem, dicente Augustino hæresis super Joannis 18. Neque enim natæ sunt hæreses, & quædam dogmata perversitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi dum scripturæ bonæ intelligunturæ non bene, & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere & audacter affirmat. Itaque catholici, valde caute audire debemus, ad quæ capienda parvuli sumus, & corde pio & cum tremore, ficus scriptum est, hanc tenemus regulam fanitatis, ut quod fecundum dominum quæ imbuti sumus, intelligere valuerimus, tamquam de cibo gaudeamus; quod autem fecundum fanam fidei regulam intelligere non potuerimus, dubitationem non auferamus, intelligentiam differamus: hoc est, ut cibum fi quod fit nefcimus, bonum tamen & verum esse minime dubitemus. Et ego fratres qui sufficeyi loqui vobis, cogitandus sum a vobis qui fuscepeim, & quæ fuscepeim. Suscepi enim tradendi divini sermonis spiritualia carnalia, æterna mortalia. Etiam a me, carissimi, longe fit vana persuasio, & vobis tamen in domo Dei confectori, quæ est ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis, pro modulo meo capio, quod vobis appono, ubi apetitur, & pascor vobisiemet, ubi claudatur, pullo vobiscum. Hæc Augustinus.

Nemo effeminatus in spiritualibus fapiat.

Ex fi similiter universalis ecclesia possit errare in ea in intelligendo & exponendo doctrinam Christi, requirunt manifeste quod nullus effet certus de vero intellectu scripturarum, & per consequens de fide, quæ est vero intellectu scripturarum accipitur, & fic omnes effent infidelem, cujusmodi fuit adversarii, asserentes ecclesiam universalem posse errare in his quæ fidei sunt & necessitatis ad salutem. Nec Deficit, quod aliquis confitetur ore verba, nisi etiam sine dubitatione credat intelligentiam & significationem verborum Christi, quæ ipse ut apostolus ad Romanos 20. conjunxit, inquiens: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Unde fi quilibet particularis homo potest errare, & similiter ecclesia universalis in accipiendo veram significationem verborum Christi, patet quod nullus homo fetet fidem, quia non possunt excludit dubitationem ex qua intelligentia verborum Christi sub dubio remanent: & omnem est igitur universalem ecclesiam in exponendo evangelia de facram scripturam errare non posse, & a Spiritu sancto dirigi, ac eidem, tamquam infallibili & divinæ regulæ debere quæsiliter fedelem adhærere, & qui non faciunt, pro hæreticis funt habendi. Unde sanctus Thomas, 2. quæ. secundæ quæst. 5. articulo 3. dicit: Objectum fidei est veritas prima, fecundum quod manifestatur in scripturis facris & doctrina ecclesiæ. Unde quicunque non inhæret fiat infallibili & divinæ regulæ, doctrinæ ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima in facris scripturis manifestata, non habet habitum fidei. Et infra: Et fic manifestatur & visæ hæreticus qui pertinaciter discredit unum articulum, non est paratus in omnibus fequi doctrinam ecclesiæ. Et infra: Unde & manifestum est, quod tales fidem non habet & alias articulis, fed opinionem quamdam fe. cundum propriam voluntatem. Et infra refponfione ad fecundum argumentum dicit: Omnibus articulis fidei inhæret fides propter unum medium, scilicet propter veritatem primam propositam nobis in scripturis fecundum doctrinam ecclesiæ fane intelligentis, & idco qui ab hoc medio decidit, totaliter fide caret. Hæc Beatus Thomas.

Sed forte dicet adversarius, volens figere vetum ecclesiæ judicium, fe velle intelligere scripturas fecundum expositionem doctorum & non ecclesiæ. Contra, quia ficut dictum est de evangelis, cum multi scripserint & exposuerint scripturas & evangelia, unde ipsi adversari omnes certi, quo doctorum fuerint & fint boni, & fecundi, & qui mali, & refpondi. cum non omnes indifferenter acceptentur, necesse est, recurrere ad ecclesiam quæ est diversarum plurium ejusdem circa eumdem passum scripturarum: manifestum est quod hoc judicium & discretio ecclesiæ intelligere, & quæ alieni particulari homini, ut patet in decretis distinctione 15. ubi alii doctores approbant, vel approbati habentur, quos ecclesia approbat vel reprobat. Quia enim adversarius indicavit, beatum Augustinum vel Hieronymum, vel quemcumque alium elle fanctum & doctorem catholicum, nihil approbatio ecclesiæ? Et fi dicat, quod ex vita ipsius, unde fcis legendum ipsius non esse apocryphum, nili ex auctoritate ecclesiæ? quæ fi potest de errare in alia, utique & in hac doctorum approbatione. Præterea cum inter doctores multa fit varietas opinionum & controversia, & fæpe circa idem dictum doctores ejusdem multa contingat ambiguitas, necesse est per aliquem doctorem infallibilem tolli hujusmodi dubia, & declarari: & cum quilibet particularis homo fallit posse errare, necesse est quod ecclesia fit hujusmodi infallibilis expositor & doctor credendorum & agendorum.

Præterea nemo debet majorem fidem dictis & expositionibus doctorum adhibere, quam ipse doctores fibi ipsis adhibuerunt; vel ab illis adhiberi voluerunt: fed ipsi in dictis & expositionibus ipsorum fæpe dubitabant, & re dambiguitatem, in omnibus fe & fua dictis omnia corrigebant ecclesiæ fubjiciebant: Ergo fideles non debent expositiones doctorum contradiuntur, nisi ecclesia reputare, nec eis certam fidem adhibere, nisi in quantum fuerint doctrinæ ecclesiæ conformes vel per ecclesiam approbatæ. Mirar omnes pene per omnes doctores quæ fua dicta corrigendo ecclesiæ vel summo pontifici fubjiciebant. Unde 24. quæst. 1. Quæstiones fidei ratio ecclesiæ, arbitrior omnes

ANNO CHRISTI 1415.

fratres nostros & corpiscopos non nisi ad Petrum, id est, fui nominis & honoris auctorem referri debere. Contra ejus auctoritatem nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis facrorum doctorum fuam fententiam defendit. Sic enim dicit Hieronymus eadem quæstione: hæc est fides, det, papa beatissime, quam in catholica dicimus ecclesia, quamque semper tenuimus & tenemus, in qua fi quid prave, aut parum, rum caute forte aliquid positum est, cupimus emendari a te, qui Petri fedem & fedem totius ecclesiæ hæc nobis confitemur apostolatus tui judicio approbatur, quicumque me calpano voluerit, fe impeditum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, fed hæreticum comprobabit. Beatus etiam Bernardus in epistola ad canonicos Lugdunenses ita dicit: Quæ autem dixi, abiere ad Petrum fane dicta fint facinius fapientia, Romanæ præfertim ecclesiæ auctoritati atque examini totum hoc, fi cum & cetera quæ ipsimodi fint universa, referveto, ipius, fi quid aliter fapio, paratus judicio emendare. Similiter fanctus Thomas in proœmio super evangelia fcribens Papæ Urbano IV. ita dicit: Suscipiat itaque vestra fanctitas opus vestro difcutiendum corrigendum, & emendandum, vestro fcilicetiandis, & obscurum, dienime meo fructum; ut dum a vobis emanavit procerpatur, vobis etiam referveiur finalem judicium: ad locum unde exeunt flumina, reverantur. Idem fecunda fecundæ quæstione 11. arti. 10. dicit: Maximam habet auctoritatem ecclesia catholica, quæ fempet effit in omnibus emulanda, & de ipsa doctrina catholicorum doctorum ad ecclesia auctoritatem habet. Unde magis eft tenendum auctoritati ecclesiæ, quam Hieronymi, Augustini vel Hieronymi, vel cujuscumque doctoris. Hæc fanctus Thomas.

Ecce quomodo & quam manifeste fe & dicta fua fancti doctores correctioni fanctæ matris ecclesiæ fubjiciunt: Unde & nullum dictum alicujus fancti viri, fi contra determinationem ecclesiæ aliqueratur; quia auctoritas ecclesiæ tempor major eft auctoritate cujuscumque quantumcumque docti, aut fancti viri, & per consequens, omnibus æmulanda. Præterea fi dicunt adversarii fe velle intelligere scripturas fecundum doctorum dictorum, & non ecclesiæ: ergo fi non fint ipsi doctores approbati. Ergo eidem contulit et nullo modo poffit errare in præcisis, quod eft maxime ecclesiæ necessitatis: quia ad ipsius falutem. Si igitur Christus ex caritate fcipsum tradidit ad ecclesiæ: & pro ecclesia: *Si Deus Pater mundum fic dilexit, ut Filium fuum unigenitum daret*, inquit Joannes, & *qui propriofilio fuo non pepercit, ut ait Apostolus, fed pro nobis omnibus tradidit illum*, quomodo *non etiam illi nobis omnia donavit?* & fi omnia, quomodo affirmentur fui, fed Spiritus fancti indefectibilem nobis, fed fuos doctores, quæ non non fint tenere & erare in his quæ necessaria funt ad faluem, non donavit? *Commendat Deus caritatem fuam in nobis*, Joannes, & *Spiritus fanctus* Joannes, & loquens in persona omnium ecclesiam confitentium: *quoniam fi cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est, multo magis nunc justificati in sanguine ipsius salvi erimus.* Quomodo autem non vel ecclesiæ *salvi erimus*, fi in his quæ necessaria fint ecclesiæ? aut quomodo deficiunt ecclesiam, fed fidelem ecclesiam, ut patet in Bartolo, Bartolo, Bartolo,

ANNO CHRISTI 1415.

batur: & tamen transformari cœpitas cogitat ipsum perfectionem spondere perfectis, quæ ut ait, omnem eamdemque personam facere, cum ait: *Quid me perfecerit? Ut & in fine mundi, mundum judicantem, dicere: Quasi non et minimi mei facilis, mihi facilis.* Ergo Christus cum potens sit & valeat, numquam sponsæ suæ ecclesiæ providentiam præterire, & errare.

Præterea quantio gratia est in potior natura, tanto & divina providentia, quæ est fecundum gratiam, est potior & efficacior respectu providentiæ, quam est providentia, quæ est fecundum naturam: sed divina providentia, quæ est fecundum naturam, numquam deficit universaliter. Ergo nec fecundum gratiam deficit universaliter, ut videlicet: Christus ipsam suam ecclesiam, quam indefectibiliter gubernat fecundum naturæ, & eidem providet fecundum naturæ, quomodo non permittit errare in his quæ maxime necessaria sunt ad statum gratiæ & salutis, cujusmodi est errare in fide.

Præterea ecclesia Christi tanto esset multo præstantior, quam fuerit synagoga Judæorum: Patet tam ratione legis, quam facendotum, & sacramentorum, & omnium in comparatione. Sed Deus numquam ex toto deseruit synagogam Judæorum, pro tempore quo ipsam diuxit opportuit, nec eam errare permisit circa fidem, dicit Isaiæ 31. *Super Jerusalem Dominus ait, sicut volantes, ita protegit Dominus exercituum, protegens liberabit, transiens conservabit.* Ergo nec ecclesiam Dei deseret, aut errare permittit in his quæ sunt necessaria ad salutem, pro toto tempore dominationis Dei, quamdiu durabit ecclesia militans in sacramentis fecundum Apostolum. Et Matthæi 7. *Similis est sapienti qui ædificavit domum suam super firmam petram.* Minor etiam patet, quia Christus Dei sapientia, & Dei virtus fecundum Apostolum, est etiam architectus, qui ædificavit ecclesiam, fecundum illud: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.*

Si ergo ecclesia posset errare, aut errare illoquando, ut dicunt adversarii, sequitur manifeste, quod Christus non ædificaverit ecclesiam super firmitem, & supra firmam petram, & per consequens, quod non fuerit ecclesia Christi, & quod Christus non dixerit, dicendo: *Portæ inferi non prævalerent adversus eam:* quæ omnia sunt a fide aliena. Dicendum est igitur & confitendum firmitem, quod Deus dilexerat plurima, fleut venti, veniant flumina hæreticorum & malorum hominum, & irruant in domum hanc ecclesiæ catholicæ, non cadet ecclesia, neque cadet, quia firmata est supra firmam petram. Unde & Apostolus, verse. cum columnam & firmamentum veritatis, 1. ad Timoth. 3. in Scriptura Timotheo: *Scias quomodo oportet te in domo Dei conversari, quæ est ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Super quo ait Ambrosius in epistolam ad Timotheum ita dicit: "Cum totus mundus Dei sit, ecclesia tamen domus ejus dicitur, cujus hodie redes est Damasus. Mundus enim in prævaricatione est, diverso turbatus errore, ideo illic necesse est de domo dicitur esse domus Dei, & veritas, ubi fecundum voluntatem fuam timetur." Hæc Ambrosius. Ecce quam aperte hic doctor declarat: ubi sit ecclesia, quæ est domus Dei, ubi Christus dicit, quod ecclesiam Dei non prævalebunt, fanctæ ecclesia Romana. Teneandum itaque est fide inconcussa, ecclesiam Christi & Petri navicula, quæ quomodo agitetur multis tempestatibus turbinibus in hoc tempestuoso mari & procellosio, numquam privari præfentia Christi, & gubernaculo Dei omnipotentis, qui eam non fineret errare in hac quæ fidei fuit, & necessaria ad falutem. Cetera quæ de ecclesia erant dicenda hoc in loco, gratia brevitati dimissa fuit, cum hæc in audientia publica fuerint recitata.

Profequendo refponfionem inchoatam die fabbati ad diftra magiftri propoenitis in eamdem articuli commotionis fub utraque fpecie, quia coarctor tempo...is brevitate, non valeo omnia recitare, ut opportunius effet, propterea tamen ne claufis oculis pertranfeam illa, quæ mihi videntur in pofitione fua difficultatem habere, referam per articulos, difficiliores eorum fequendo fub reverendia magiftria fententias rebus relinquendo. Carabo autem pro prefenti ad ea folum refpondere, quæ faciunt, vel videntur fecundum fententiam magiftri in articulo propofito per eumdem. In primis igitur poft ea quæ de infufficientie proteftatione dicta fuerunt, & accepimus ecclefiæ, quæ vifa fuit ponere ecclefiam conftare folum ex juftis, & in gratia gratuita fuerunt affuturæ confititis: difficultatem affert id quod dicit in fenfu de membris Antichrifti, quibus facit de commotione, quod per fumptionem dignam corporis & fanguinis Chrifti homo ingeritur ad commotionem primo quidem ad excoriandum, & fic de fecunda fectorum. Et quod ad hunc fenfum intelligatur auctoritas Auguftini in homilia: Corpus Domini: & quibus ritum. Item ista tertium membrum dicitur difficionis dicit, quod a commotione, quæ minus proprie & vulgariter accipitur, fit excommunicatio hominum: judicibus ecclefiæ: & quod hujufmodi excommunicatio fertur quamplurimum non pro peccato mortali, fed folum de facto, & non de jure, & folum pro venialibus. Item in refpondione prædictæ trimembris divifionis dicit: Boni Chriftiani cum malis non habent unitatem vitæ & fpiritus in Chrifto, fed tamen membrum & membrum: & ad hoc induxit Apoftolum, 1. Corinth. 10. *Non potefis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum.* Et 1. Corinth. 6. *Qui autem adhæret Chrifto ad Domini unum fpiritum.* Ex quo infert ex præcedenti notabili, in primo dicit, quod non omnis qui ejectus eft de tertia communione, puta per excommunicationem ab ecclefia, ejectus eft de fecunda commotione: Item in fecundo correlario dicit, quod mues eft pertinicibus & incautum communicare tam cum fcifco excommunicato a judice, quam cum fcifco mortaliter peccante. Et ad hunc fenfum addecit Apoftolum: *Nolite communicare,* &c. Item in tertio correlario ponit, quod notorii peccatores debent a communione fanctorum propreili: Et ad hunc fenfum indicit exemplum de Da- C vid & Abiron, Numerorum 16. ubi dicitur: *Recedite a tabernaculis hominum,* &c. quæ ibi profequitur contra manifefta peccata; prædicta fcilicet, quæ mihi videntur, falvo judicio meliori extra materiam meam poftia, non moditatus in fe continere difficultates, quas ut prædixi, dofctores & magiftri fubfequentes, ut fepe, in meliffime aperte & declaratius.

Deincepe ad ea quæ me contingunt oculos aperiam. Et primo ad id quod fupponit, videlicet quod communio euchariftiæ Gracæ ecclefiæ non fit in ecclefia Romana. Teneandum itaque eft fide inconcufa, ecclefiam Chrifti & Petri navicula, quæ quomodo agitetur multis tempestatibus turbinibus in hoc tempefluo mari & procelloio, numquam privari præfentia Chrifti, & gubernaculo Dei omnipotentis, qui eam non fineret errare in his quæ fidei fuit, & neceffaria ad falutem. Cetera quæ de ecclefia erant dicenda hoc in loco, gratia brevitati dimifa fuit, cum hæc in audientia publica fuerint recitata.

Profequendo refponfionem inchoatam die fabbati ad diftra magiftri propoenitis in eamdem articuli commotionis fub utraque fpecie, quia coarctor tempo...is brevitate, non valeo omnia recitare, ut opportunius effet, propterea tamen ne claufis oculis pertranfeam illa, quæ mihi videntur in pofitione fua difficultatem habere, referam per articulos, difficiliores eorum fequendo fub reverendia magiftria fententias rebus relinquendo. Carabo autem pro prefenti ad ea folum refpondere, quæ faciunt, vel videntur fecundum fententiam magiftri in articulo propofito per eumdem. In primis igitur poft ea quæ de infufficientie proteftatione dicta fuerunt, & accepimus ecclefiæ, quæ vifa fuit ponere ecclefiam conftare folum ex juftis, & in gratia gratuita fuerunt affuturæ confititis: difficultatem affert id quod dicit in fenfu de membris Antichrifti, quibus facit de commotione, quod per fumptionem dignam corporis & fanguinis Chrifti homo ingeritur ad commotionem primo quidem ad excoriandum, & fic de fecunda fectorum. Et quod ad hunc fenfum intelligatur auctoritas Auguftini in homilia: Corpus Domini: & quibus ritum. Item ista tertium membrum dicitur difficionis dicit, quod a commotione, quæ minus proprie & vulgariter accipitur, fit excommunicatio hominum: judicibus ecclefiæ: & quod hujufmodi excommunicatio fertur quamplurimum non pro peccato mortali, fed folum de facto, & non de jure, & folum pro venialibus. Item in refpondione prædictæ trimembris divifionis dicit: Boni Chriftiani cum malis non habent unitatem vitæ & fpiritus in Chrifto, fed tamen membrum & membrum: & ad hoc induxit Apoftolum, 1. Corinth. 10. *Non potefis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum.* Et 1. Corinth. 6. *Qui autem adhæret Chrifto ad Domini unum fpiritum.* Ex quo infert ex præcedenti notabili, in primo dicit, quod non omnis qui ejectus eft de tertia communione, puta per excommunicationem ab ecclefia, ejectus eft de fecunda commotione: Item in fecundo correlario dicit, quod mues eft pertinicibus & incautum communicare tam cum fcifco excommunicato a judice, quam cum fcifco mortaliter peccante. Et ad hunc fenfum addecit Apoftolum: *Nolite communicare,* &c. Item in tertio correlario ponit, quod notorii peccatores debent a communione fanctorum propreili: Et

Cap. 21. Deprædicatione verbi Dei, & ejus ministrorum.

1. Corinth. 10.

1. Corinth. 6.

Ut illustrem ecclesiastica ecclesiæ.

ANNO CHRISTI 1415.

Et ad hunc fenfum indicit exemplum de Dathan & Abiron, Numerorum 16. ubi dicitur: *Recedite a tabernaculis hominum,* &c. quæ ibi profequitur contra manifefta peccata; prædicta fcilicet, quæ mihi videntur, falvo judicio meliori extra materiam meam poftia, non moditatus in fe continere difficultates, quas ut prædixi, doctores & magiftri fubfequentes, ut fepe, in meliffime aperte & declaratius.

Deincepe ad ea quæ me contingunt oculos aperiam. Et primo ad id quod fupponit, videlicet quod communio euchariftiæ Græcæ ecclefiæ non fit in ecclefia Romana. Teneandum itaque eft fide inconcufa, ecclefiam Chrifti & Petri navicula, quæ quomodo agitetur multis tempestatibus turbinibus in hoc tempefluo mari & procelloio, numquam privari præfentia Chrifti, & gubernaculo Dei omnipotentis, qui eam non fineret errare in his quæ fidei fuit, & neceffaria ad falutem. Cetera quæ de ecclefia erant dicenda hoc in loco, gratia brevitati dimifa fuit, cum hæc in audientia publica fuerint recitata.

Sed jam venio ad primum partem fuæ poftitionis, in qua dicit, quod communio euchariftiæ fub fpecie utraque, panis fcilicet & vini, utilis multum eft, & falutifera expedientia. Contra quam in hanc poftitionem meam tertium, in terminis contrarium, in quibus conclusionibus tam fea quam meis dua tangunt; nemo eft qui communio euchariftiæ fub multum utilis, & falutifera expedient, & in hoc fumus concordes: quia tanta eft virtus hujus facramenti, & tot effectus divinus in fumentibus digne operatur, ut nec ipfe magifter, nec ego, imo nec omnes linguæ mortalium, etiamfi omnia membra conmutationis linguæ, fuffierent mutare, imo nec etiam ipfi angeli, & fancti in patria comprehendere poftint, nec valent comprehendere. Secundo in conclusione in prædicta conclufionibus, eft in quo conflitit contrariatas inter ipfum & me, videlicet, quod fub duplici fpecie, vel fub una miniftretur quod populous laicalem.

Auctoritates igitur quibus probat utilitatem & ha non fuerunt ad propositum, & quantum ad nihil aliud intendunt quam utilitatem fimpliciter fumptionis hujus facramenti, quo utilitas fequitur fitus & perfectio in digne fumentibus, five fub una, five fub duabus fpecibus fumatur, cum fub altera plene & integre caro Chrifti, & fanguis ejus, imo & totus Chriftus fumatur, ratione cujus fumptionis fequuntur omnes predicti effectus. Quapropter falfe interfuit, & male, cum ex prædictis auctoritatibus & conclusiones: Quare fequitur, quam utilis eft & quam expedients fuluti fidelium divinifimus euchariftiæ fub fpecie utraque communio, fi fuerint digne comedentes. Nisi fuerit propter id quod dicit, Digne celebrata, velliet referre ad celebrationem facerdotum, quia proprie celebrare, & fumere, & fumere in orbos fanctifiibus Deo, pertinet ad facerdotes, licet etiam ex prædictis auctoritatibus nec hoc fequatur, cum pure loquuntur de manducatione, & fumptione corporis Chrifti, nifi forte auctor Alexandri papæ, qui dicit: Nihil facrificio majus effe potefi, quia ut dictum, folum facerdotum eft offere facrifitia domino.

Sed jam pro declaratione auctoritatum Ambrosii, fancti Thomæ, Alberti Magni, Innocentii, & multarum aliarum, quæ fequuntur, eft diligenter notanda diftinctio quæ fequitur, ex qua fpero per gratiam Jefu Chrifti fatisfacere omnibus auditoribus, non laborantibus

Pascopia quadam sedulgiam fumptionis tempti, fed eam pro fempiter.

De Sacrificio Missæ.

De Sacrificio Missæ.

ANNO CHRISTI 1431. tibus animam passione aliqua obnoxiam, quæ A „ tur, sed integrum se præbet singulis. Ma- ANNO CHRISTI 1431.
difinditio, præsupposita catholica veritate, est ita clara & ita distincta, quod nemo poterit contra eam aliquid objicere, nisi proterva ignorantia.

Triplex est periodus humani, seu signi, quæ ecclesiæ vero fidelis sui exaltatio, quæ triplex est specie.

Secundum igitur quod triplex est hujus facrameni perfectio, videlicet rei, signi, & effectus. Perfectio hujus sacramenti, quantum ad rem, consistit in integritate & totalitate præsentiæ rei & contentæ & significatæ in hoc sacramento, videlicet ipsius Christi, & sic sub specie hujus sacramenti continetur totus Christus vere & totaliter continetur, & sub altera similiter. Unde idem per omnia continetur sub utraque specie simili, & sub altera tantum, & secundum eamdem modum existendi. unde licet sub speciebus panis & vini simul totus & unus Christus & integer continetur, scilicet cum corpore, anima, sanguine, & deitate, sic per omnia sub speciebus panis per se integrè, & similiter sub speciebus vini, imo & sub qualibet particula panis, & sub qualibet gutta vini, & secundum eamdem modum etiam existendi, quia sicut sub specie panis est unita deitas humanitati, sic & sub specie vini: & sicut hic anima informat corpus, ita ibi, & sicut hic sanguis est inclusus intra venas corporis, ita sub speciebus vini, & ita quantum ad rem, & in modo existendi rei in hoc sacramento, nulla est diversitas, sive considerentur sub ambobus, sive sub altera tantum specierum: Sed in convertione est diversitas, quia ex vi sacramenti, panis tantummodo in corpus Christi convertitur, videlicet, quod est carne, ossibus, nervis, & aliis hujusmodi integratur. Cetera vero sunt ibi ex vi naturalis & realis concomitantiæ, scilicet: anima, sanguis, & deitas, quæ corpori Christi realiter & naturaliter concoguntur sunt unita, quia ut dicitur ad Romanos 6. *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim vivit, vivit Deo*. Unde cum corpus non vivat nisi per animam, & anima animalis in sanguine sit, ut habetur Genesis 9. unione ista sola naturali concomitantia fit ibi & sanguis & anima. Et cum deitas nunquam corpus quod assumpsit depolierit aut derelinquit, necesse est ut etiam sit ibi deitas, non solum abstractive considerata, ratione fuæ immensæ majestatis, sed etiam hypostatice ex reali concomitantia.

Similiter sub speciebus vini est tantum Sanguis Christi ex vi sacramenti directè, tamquam terminus per se consecrationis. corpus vero, anima, & deitas sunt ibi non dictum est, ex naturali & reali concomitantia. Si quis vero in triduo mortis domini confecitlet hoc sacramentum, prædicta realiter separata in ipso, scilicet corpus, sanguis, & anima, ab utroque, quia sub specie panis fuisset corpus & divinitas, sed non anima, neque sanguis, quia erant in ea per mortem separata, & sanguis sub specie vini. Sic igitur in hoc sacramento ubicumque est aliqua pars sacramenti, sive sub specie panis, sive sub specie vini, sive aliqua pars corporis aut sanguinis Christi, ibi est totus & integer Christus: unde beatus Hilarius loquens de hoc sacramento, & habetur de consecratione, distinct. 2. Ubi pars est corporis, ibi & totum, Hieronymus etiam, & habetur eadem dist. Singuli Singuli accipiant Christum dominum: & in singulis portionibus totus: nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet singulis. Magister quoque sententiarum libro 4. dist. 11. cit. ita dicit: Sub utraque specie totus sumitur Christus, nec plus sub utraque, nec minus sub altera. Eadem dicit Ambrosius, & Hilarius, in corpore Christi, quæ in manna præcedit, de quo dicitur Exodi 16. *Qui plus collegerat, non habuit amplius, nec qui minus paraverat, habuit minus*. & infra: Nec debent dici duo sacramenta, sed unum, quia utraque species idem tamitur, & habetur de consecr. dist. 2. Ubi pars. Item Augustinus in lib. sententiarum Prosperi: Quia semel immolatus est Christus, hoc autem sacrificium eremplum est illius, & diffusum, & semper id ipsum, proinde unum est hoc sacrificium, aliquam quoniam in multis locis offertur: non multi sunt Christi, sed unus ubique est Christus, & hic plenus, & illic plenus. & habetur de consecratione dist. 2. In Christo. His auctoritatibus evidenter manifestè, quod in hoc sacramento sub qualibet specie est totus & integer, atque plenus Christus, & sub utraque simul, imo & in qualibet particula hujus, scilicet, & carne, sanguine, anima & deitate, & cum omnibus quæ ad perfectionem & integritatem ipsius pertinent: nec in hoc debet aliquis fidelium dubitare, quia hæc est fidei catholicæ, & omnium fanctorum doctrinam sententia, *etc.*

Alia perfectio hujus sacramenti consistit in fundamento, sive in significatione, secundum quod concurrunt omnia illa & integre, quæ requiruntur ad totalem & completam illa sacramenti significationem, & secundum hoc unitas species, sicut & qualibet earum est de integritate, & perfectione sacramenti, eo quod per unitas, & per unitatem illarum duarum, sufficienter & complete exprimitur hujus sacramenti significatio. quod patet; primo, quia hoc sacramentum significat Christum, ut nutrimentum perfectè & digne manducantes: sed cum perfectio refectio corporalis non in solo pane, aut in solo vino consistat, sed in utraque simul, quia unitas ista sola perfectam potest significare Christum, ut perfecte refectionem, sed una significat eum per modum deficientis, & tamen tollitur, tantum sic corporis, & alia per modum potus tum extinguentis, ratione sanguinis. unde nulla fecundum, sed ambo simul hoc complete significant quare ambæ species ad integritatem significationis hujus sacramenti requiruntur. Secundo, quia hoc sacramentum institutum est in memoriam dominicæ passionis, secundum illud: *Hoc facite in meam commemorationem*, & apostolum prima ad Corinth. 11. *Quotiescumque manducaveritis panem hunc, & calicem biberitis, mortem domini annuntiabitis, donec veniat*, quod videlicet Christus in sua passione fuit in corpore & in sua subjectione multiplici afflictionis, & secundum quod ejus sanguis fuit a corpore separatus. Sed hoc non potest significari nec repræsentari per alteram speciem tantum, sed per utramque simul. igitur ad completam & perfectam significationem passionis Christi & repræsentationem, utraque species requiritur, scilicet, species panis, quæ potest conservari nem in altari frangitur, per quam corpus Christi subjectum multiplici fractioni seu penalitati significatur; & species vini, per quam sanguis Christi effusus significatur. *Ad*

Ad hujus passionis significandam completam significationem requiruntur ambæ species. unde Augustinus in libro sententiarum Prosperi: Dum frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quam domini corporis in cruce immolatio, quique sanguinis effusio de latere significatur? Tertio, quia sacramentum hoc significat alimentum totaliter humanitatis assumptæ a Christo, tam quoad animam, quam quoad corpus, & etiam significat refectionem nostræ deificationis, & scilicet in anima & corpore. Unde dicit magister sententiarum in 4. distinctione 2. quod in duabus speciebus celebratur, & anima & corporis in Christo suscepto & utriusque in nobis liberatio significatur: hæc autem significatio non potest fieri per alteram speciem tantum, sed per ambas simul, ut per speciem panis significetur corpus, per speciem vini significetur anima, cujus refectio est in sanguine, secundum modum scripturæ dicentis quod fedes animæ est in sanguine.

Tertia vero perfectio hujus sacramenti est effectus ipsius, qui est augmentum gratiæ, delectio peccatorum venialium, præsertim a fomite peccatorum, quodam refectio spiritualis animæ, & tandem in perfeverantibus & digne sumentibus adeptio æternæ gloriæ. Hi autem effectus, si manifestiori, non dependent a speciebus sacramentalibus, nec ex significatione qua repræsentantur per dictas species pafsio dominica, perfectiori spirituale nutrimentum, perfecta a Christo nostræ humanitatis assumptio, & totius hominis per passionem filam perfectio redemptio, & tandem ex perfectione & totalitate rei, secundum quod superius dictum est. Unde Albertus Magnus libro 4. distinctione 12. ita dicit respondendo ad quædam objecta: Ad hæc autem & similia non est difficile respondere ei, qui apud se hoc sacramentum, quod est sacramentum: dici enim debet quod licet in omni sacramento, ita & in illo est aliquid sacramentum tantum, quod est forma sacramentalis, & aliquid res & sacramentum, & aliquid res tantum, licet gratia, quæ est spiritualiter incorporationis in Christum facienda. Formæ enim sacramentales significant tantum, & nihil causant; corpus autem Christi, & res, quæ significat & causat, gratia autem nutriens spiritualiter significat & causatur, & nihil ulterius significat, sed causat in spiritu corporis incorporationem, quæ fit fidelium in Christum. Et hæc de causa ifta tria sunt in sacramento, ita licet, quod primum & significans, & non significatum: tertium autem significans, & non significatum: medium autem est significatum & significans. Quidquid autem ex hoc infinitione divina significat gratiam, sacramenti nomen habet & rationem, quia sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma, cujus species gerat, & causa existat, sicut dicit Augustinus. Hæc Albertus.

*Cum igitur sub utraque specie totus & integer Christus continetur, & secursum sub qualibet, manifestum est quod sive sumatur sub ambabus speciebus, sive sub altera tantum, cum totus & integer sumatur utroque modo, quod in digne sumentibus totus & integer effectus consequitur. Illa igitur difinitione præsupposita, venio particularitur ad auctoritates quæ indicantur, & primo ad auctoritatem beati Ambrosii. Dicendum igitur quod verum est, quia in morte Christi libertati sumus, & quod hoc sacramentum in memoriam illius divini beneficii celebratur, & quod ad tuitionem utriusque animæ fcilicet & corporis, quæ ex morte Christi fuerunt liberatæ, sive sub duplici specie, sive sub una accipiatur, verum quantum ad significationem, sive tuitio significatur, quia per pafsionem sub duplici specie, quam sub una designatur, licet non magis sub duplici, quam sub una, quoadeo modo in simplici significatione ad prædictam tuitionem operetur. Quod ad significationem faciendam sicut & pafsionis Christi, quantum ad species, videlicet pertinet ad duplicem, quibus solis ipse Deus dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. Unde in libro sententiarum difinitione 2. quarti dist. 1. post prædicta verba beati Ambrosii subditur: Sed sub utraque specie sumitur, quod ad utrumque valet, quia utraque species fumitur tuitionem Christus. Sed si in altera tantum sumeretur, ad alteritas tantum, id est, corporis aut animæ, non utriusque pertinet, tuitionem vere significaretur. Ecce quomodo Magister loquitur de significatione. non enim dicit, ad alteritas tuitionem tantum valeret, sed ad alteritas tuitionem significaretur valere. Imo dicit, quod sub utraque specie fumitur, quod ad utrumque valet.*

Ad alter est Hugo in quarto de sacramentis, ubi ita dicit: Nunc videtur dicendum, quod licet in duabus speciebus fumatur, tamen hoc fit ad unum Christus fumitur. Non enim potest esse corpus fine sanguine, nec sanguis fine corpore esse potest. Sed idem in duabus speciebus fumitur, hoc ipso significetur facramenti duplex effectus. Valet enim, ut ait Ambrosius ad tuitionem corporis & animæ, quod sub utraque specie fumitur, valet ad utrumque & similiter quod in vino fumitur, quia in panis tonum & integrum fumimus. Sed in panis tantum fumentibus, alterum tantum significaretur, secundum quod ad utriusque corporis valeret. Iterum, si in vino tantum fumeretur, licet hoc fufficeret ad corporis & animæ tuitionem, tamen hoc folum significaretur quod pro falute animæ fufciperetur. Hæc ille.

Poſt hæc adducit fanctum Thomam parte 3. ad 5. Thomas. 74. art. 1. dicentem de difinitione duplicis speciei, & fimiliter eadem parte quæl. 76. ad 2. Ad quam difinitionem, quod fanctus doctor ex propofito & ex intentione tum in 3. parte, quam in quarto fententiarum, & pene in omnibus fcriptis fuis, ex quibus tradat hæc materia, determinat pro parte confuetudinis Romanæ ecclefiæ, & eandem confuetudinem multiplicter laudat & approbat, fecundum quod in præcedentibus ex dictis fuis fatis fuit diffufe declaratum. Sunt autem doctores allegandi ad eum fenfum quem ipfi intendunt in dictis ipforum, & non ad fenfum reppugnantem, ficut & facra fcriptura. Sed videtur mihi quod magister oppinens, omnia doctorum clara & manifefta intentione, nitatur & laborat eofdem doctores caperе in fermone, quemadmodum & Judæi obcecabant Christum. Verumtamen ex credat fe doc-

Ad Lam. 1431.

Ad Ambrosium.

Ad Hugo.

Cap. 98.

Cap. Quid in hoc Sacramento. Ad Hugo. Ad Thomas.

Ad Hugo.

Ad Thomas.

Ad Hugo.

Ad Thomas.

Ad Hugo.

ANNO CHRISTI 1433. ctores catholicos in hac materia in contradictio-
ne deprehendisse, respondendum est. Et primo
ad dicta hujus doctoris, qui in prædictis locis
intendit aliquas causas, quare in consecratione
hujus sacramenti utraque species requiratur,
cum tamen idem contineatur utrobique, & quod
una speciorum nullo modo superfluit, & adhuc
videndum quin triplicem, & quadruplicem. Primo
est expressibus significatio dominicæ passionis. Se-
cunda est expressibus significatio completæ refec-
tionis spiritualis. Tertia quoque significatio
salvationis utriusque hominis, quorum omnium
repræsentationem fieri oportet ad faciendum,
quibus dictum est & præceptum: *Hoc facite in
meam commemorationem*. Quod autem dicit: Con-
venient est ut seorsum exhibeatur fidelibus tam
ratione ofti, quam ratione effectus; dicendum
est quod doctor loquitur de institutione hujus
sacramenti, cuius assignando, quod non fru-
stra duplici specie institutum fit, & fic id
quod dicit quod seorsum exhibeatur fidelibus; re-
fertur indifferenter ad ecclesiam, & verificatur
verba tua, tam in sacerdotibus, quam in non
sacerdotibus, quibus sic ex consuetudine ins-
tituratur, ut dictum est & in multis prædecessorum
ecclesiarum, specialiter in ordine Cistertiensium.
Id vero quod dicit, quod corpus Christi exhi-
beatur pro salute corporis, & quod sanguis salu-
te animæ sub diversis speciebus, intelligendum
est significative, ut sæpe dictum est, & secun-
dum quod dictum est ad auctoritatem Ambrosii. Ex quibus patet, quod quantum ad rem,
& simpliciter, nulla est utilitas major capere sub
utraque specie, quam sub una, immo flantibus
consuetudine universali, & ecclesiæ ritu, in
oppositum, quibus fideles tenentur conformari
& obedire, capere sub utraque est damnabile &
periculosum.

Ad Augustinum.

Ulterius, quod ex communione sub utraque
specie augetur gratia in substance, feliciter ra-
tione adjunctæ secundæ speciei, negatur simpli-
citer. Et ad auctoritatem Augustini dicendum,
quod dicta auctoritas Augustini ponitur in glof-
sa ordinaria super psalmo 22. In quo psalmo
David enumerat decem dona Dei, quæ prædi-
cta glossa vocat decem gratias, & post nonam
gratiam ponit auctoritatem jam allegatam,
„ quam fic incipit: Nota quod calices de san-
„ guinem Christi plasmifta per se ponit, quali
„ aliam gratiam a mensa & a corpore Christi,
„ cum tamen caro fine sanguine, &c. In qua
auctoritate glossa implicite solvit illam capitulo-
nem, Cur plasmifta enumerando dicta dona Dei
feu gratias, mensam & corpus Christi & calices de sanguinem distinguit, velut duas gratias
& duo dona Dei? cum species panis & vini fint
unum sacramentum totale & non duo, & caro
Christi non possit de lege communis esse sine
fimi fine sanguine, & e converso, eo quod rotus
Christus est sub utraque specie.

Et respondendo reddit illas difficultates tres
casibus. Prima est difficultas effentialis corporis
Christi & sanguinis ejus. Et hanc tangit cum
dicit: Sed quia caro non est sanguis, & sanguis
non est caro. Secunda est diversitas conversionis
& illam innuit cum subjungit: Et panis in car-
nem convertitur, & vinum in sanguinem, & A
non e converso. Tertia est difficultas speciarum
panis & vini, & istam dat intelligere, cum ad-
dit: Et sub diversis speciebus utrumque fumitur. Et hæc est totalis mens auctoritatis illarum in qua nulla mentio de communione laicorum sub utraque specie, & illud quod in

ANNO CHRISTI 1433. A fine ipsius ponitur: Et sub diversis speciebus
utrumque fumitur, refertur ad sacerdotes facen-
tes, ad quos pertinet sub utraque specie com-
municare, & hoc ratione propter perfectam sacramenti
significationem.

Et ex hoc patet quod falso infertur de male,
cum dicitur, quod fic alia gratia fub illis diver-
fis speciebus, & per consequens tamen fub una
non fumit utraque, quia illa difficultas tantum
ponitur propter rationes prædictas, quæ nullo
modo inferunt illam difficultatem in re aut
in effectu. Unde de caute Augustinus & glof-
sa, „ inquiunt: Ideo mensam & calicem hic dilin-
„ guit, velut diversas gratias. Et superius in
principio auctoritatis diverso: Quicalicem,
id est, fanguinem Christi per se ponit quasi
aliam gratiam, &c. Non enim ajunt quod
fint diversæ gratiæ, sed propter prædictas di-
versitatis causas dicunt Velut, id est, quasi di-
versas gratias. Ex quo nullum potest inferri
in prædictum communioni fub una specie, quia
minus continetur in se aut rei aut gratiæ.

Ad illud igitur quod ex prædictis auctoritatibus videlicet Ambrosii, Thomæ & Augustini
concludit, videlicet quod fint diversæ gratiæ
five effectuales, & diversi fructus fub duabus fpe-
cebus, negatur, ut expositum est, quia ex di-
versis illorum nihil sequitur. Quare dedes intelligere debens, quod nihil entitatis, nihil veritatis, nihil gratiæ aut cujuscumque spiritualis
Creatoris, & mitior per fumentes hoc facramentum
fub duplici specie magis, quam per fumentes
fub altera tantum, ceteris patibus, & ex opere
operato, & quod ex per consequens nihil autem
fectur spiritualis effectus, nihil entitatis, nihil
periculum effluxitis, & irreverentia, quæ in
multitudine populi minus diffecti & minus cau-
ti, poffet accidere hoc in publicis facramentis
administratione fub specie vini.

Ulterius, ad auctoritatem Alberti Magni di-
cendum primo, quod tempore Alberti Magni
non dubitabat de quin ista fecundam confecrationem
speciei jam erat in ecclesia introducta, nec in-
peritur quod eam hic doctor profundissimus in
loco aliqua redargueret, quæ prædicta,
quod utique audaffet feciffet, fi ipfam quoqo
modo credidiffet aut paraffet illicitam: imo
prædictos doctor pavitat & credidit, non folum
ecclesiam poffe ministrare laicis hoc facramentum
fub una specie, fed etiam credidit quod ecclesia poffet cum facerdotibus dispensare, ut in
illis partibus, in quibus non poffet fieri de
facili reperiri, conficerent fub una specie. Unde
de in tradita fuo de miffa prope finem dicit:
„ Propter incredulos quibus fabulacum pertinent
„ incurrunt habitantes in terris ubi non habe-
„ tur vinum, expediret ut dispensaretur, ut
„ Christi corpus fine calice confici poffet. Et
„ fubdit: rationem illius dicit dicens: Corpus
„ enim non est fine fanguine, & anima, & dei-
„ tate, quamvis non fic ibi fanguis vi confe-
„ crationis. Non ergo dicendum est propter
„ fumendum, quod tantus doctor fibi ipfi in
„ allegatis auctoritatibus fuerit contrarius.

Ad auctoritatem igitur ejus allegatam dicendum, quod loquitur de facerdotibus celebrantibus
& conficientibus hoc facramentum, quod
manifestissime patet, & fole clarius ex ipfius
relpontione, quam immediate ad dictum fabium
motum fubjecitur, quam respondionem magi-
ster Joannes ex ea causa dimisit, quia totaliter
facit contra eum. Nam Albertus respondentes ita
dicit: Sed hoc dicimus, quod Christus poffe-
„ quam

ANNO CHRISTI 1433. „ quam exhibuit corpus fuum fub specie panis, & „ tunc etiam poffe exhibuit fanguinem fuum „ fub specie vini, & utrumque facramentaliter „ esse celebrandum præcepit in ecclesia per ipsa „ tuta apostolica, & idco ecclesia instructa actione Christi, utrumque celebrat, divisim conficiendo corpus fub specie panis, & divisim confiniendo fanguinem fub specie vini. „ Quod autem fit divisim hæc duo exhibuerit, „ & celebrandas instituerit Christus, patet Matthæi 27. Hæc Albertus. Qui post prædicta cum testimoniis evangelistarum probaffet quod Christus fub duplici specie hoc facramentum instituerit, & ita celebrandum & conficiendum in ecclesia per ifta apostolica præcepertit, subjungit: Ex omnibus illis accipitur, quod B „ Christus fub duabus speciebus hoc facramentum tradidit, & fub altera specie vini tradidit „ fanguinem, & fic fervandum inftituit: & „ cum Christi ordinis fit ecclesia instructio, pro „ certo hæc duo nobis fervanda esse præcepit, & ideo fub una specie corpus, & fub „ alia tradimus fanguinem. Hæc Albertus in loco ubi dictus magister allegat eum, in quo manifestissime ut scient grammaticam poterit intelligere hunc doctorem, quod non loquitur nisi de celebrantibus & conficientibus hoc facramentum.

Ulterius, valde notandum verbum, quod ibi dicitur, quod Christus utrumque facramentaliter celebrandum esse præcepit in ecclesia pertuta apostolica. Ex quo verbo patet intentio hujus doctoris, quod celebratio hujus facramenti per facerdotes in ecclesia non est præcepta immediate a Christo, fed per ftatuta apostolica; quæ apostolica ipsi Christo attribuit ad declarandum quod nihil ecclesia statuit, aut poteft statuere, quod concernat fidem, aut aliquam substantiam salutem fine Christo ipsam dirigente, & eidem affilente ofque ad confummationem facculi. Unde & inftitas ait aliquam rationem de quibusdam speciebus in celebratione: Hujus autem facti Christi & ecclesiæ hæc est causa, &c. ubi & Christo & ecclesiæ hoc factum attribuit, & ex hoc fundamento deponit illa Christi verba, quæ ut in D genere dictum est, afferuit, quod in partibus, in quibus non reperitur vinum, ecclesia poffet dispensare ut fub duabus speciebus tantum facerdotes conficerent, quod utique nullo modo poffet fieri, fi fuffet Christi præceptum tantum obligans in celebrantibus, & non ecclesiæ, & fimpliciter, quantum adversarii conantur perfuadere.

Ad verbum, autem, Tradimus fanguinem, dicendum, quod ipsi doctores fabinodicant pertinaciam totius communitatis, vel ecclesiæ, & loquuntur in numero plurali, & fic ille doctor loquitur in persona ecclesiæ. Nam superius dictum, quod Christus utrumque facramentaliter celebrandum esse in ecclesia per ftatuta apostolica præcepterat, & postmodum fubdit: Et idco fub E una specie corpus, & fub altera fanguinem tradimus, per modum feliicet fraeteti & doctrinæ, quasi dicerat, Nos ecclesia traditimus & mandamus, five flatuimus fub una specie corpus, & fub altera fanguinem debere celebrari. Secundum quod & apostolus in nostra matteria loquitur 1. ad Corinth. 11. *Ego enim accepi a domino quod & tradidi vobis*. Non enim apostolus acceperat communionem facramentalem a domino per modum quo communicatus recipit eucharistiam a facerdote, nec fimiliter ipse ita tradidit Corinthiis, nisi per modum do-

ANNO CHRISTI 1433. A ftrinæ; unde arguens paralogizat in acceptione
termini, Tradimus.

Ad illud autem quod inducitur de eodem doctore, videlicet de divisi vel diversæ operationis corporis a fanguine, &c. dicendum, quod idemmet doctor super illa litera textus Augustini, quod facramentum comparatur ex visibili elementorum specie, & domini nostri Jesu Christi ult. 10. carne, facramento videlicet, & re facramenti, ait, dicit ibi: Non ergo ista duo, quæ diversa dicimus partes essentiales facramenti, fed potius dicere ea quæ exigunter ad veritatem & facramenti perfectionem, fecundum quod eft effectivum unitatis corporis mystici, quod eft ecclesia. Species autem visibiles operantur illam per modum significandi, et Magister dicit in hoc facramento fumitur, quia non unus panis fit ex multis granis deputatis, & vinum conflit ex multis uvis, fic ecclesia congregatur ex multis fidelibus, corpus autem Christi efficit illam per modum causæ. Hæc ille.

Ex quibus verbis ejusdem doctoris manifeste colligitur, quæ fit operatio fpecierum facramentalium, quia eft ipsa significatio, prout etiam superius dictum est per eundem doctorem, quod formæ facramentales nihil causant, fed folum significant. Illa igitur ejusdem doctoris præfupposita declaratione, manifesta eft intentio fua, quæ videlicet fuit ad nutriendum corporale C humitas potest ad perfectionem nutrimenti, ita & in nutrimento spirituali datur eft potus ad perfectionem nutrimenti spiritualis, feliicet ipse fanguis Christi, & quantum ad hoc, ut superius dicebatur poft Hugonem de fancto Victore & Magistrum Sententiarum, totum complectit & continetur fub altera fpecierum. Verum quia perfecta refectio, quæ conflitit in cibo & potu spiritualis, fit significatur per unam speciem, idcirco idem doctor ait, quod divisim habet operationem fanguis a corpore, corpus enim dedit Christus in cœnaculo fanguinem fuum de membrorum fanguinem autem dedit in redemptione. Illæ autem funt diverse operationes, quod utique verum eft tam in fe, quam etiam in figura: tamen quia fanguis feliicet corpus fub fanguis continetur fub altera specie, patet, quod fub altera specie utrumque fit, communio feliicet de redemptio, non tamen utrumque per alteram fpecierum fignificatur. Et ideo funt diverse operationes, & essentialiter inter fe, & relatione ad Christum, & hoc eft quod dicebat conclusit: Quod cum Dominus fic ordinavit, & multiplicavit facramenta, quod omnes gratias Christi & ecclesiæ habentes in facramentis; fuppfe, effective, & fignificative; & alia gratia id redemptionis per fanguinem, quam communionis per corporis fumptionem non fufficit in facramento habere elementum fignificans communionem, nisi etiam haberetur elementum fignifians redemptionem: ubi expressè & dofter excludit totam illam diversitatem essistere in diversitate fignificationis, & non in re, quod effectum. Non enim dixit, Non fufficit in facramento habere elementum efficiens feu causans, fed, fignificans communionem. Et quibus manifeste patet, quod quantum pertinet ad effe rei, nulla utilitas resultat communionis duplicis speciei: quia illa pluralitas folum requiritur propter completam fignificationem faciendam completæ refectionis, feu aliorum, quæ per hoc facramentum efficiuntur in nobis per dignam communionem.

ANNO CHRISTI 1433. Adhortatur Innocentii decandum, quod ipse, ut superius dictum est, inter hæreticos capitulo 4. quod sub fola specie panis debet eucharistia servari. Item quod in illis regionibus, in quibus alterutrum inveniri non potest, licite potest alterutrum fine altero conferrari: & in fine capitulo approbat modum qui tenetur in parasceve de sumptione eucharistiæ fine fpecie vini. Ex quibus patet, quod hic doctor non fuit opinionis, quod utraque fpecies fuerit vel fit de necessitate faluris, five de præcepto Christi: quia si hic, nullum prædictorum potuisset rationabiliter concedere. Ad authoritatem igitur quæ hic induciitur, dicendum, quod loquitur de facerdotibus acta conficientibus: quorum est conficere fumi, & fumere fub utraque fpecie, propter perfectam fignificationem, ut in superioribus fæpe dictum est: quod patet ex hoc, quia nullam mentionem facit de latis, & quia loquitur de oblatione & confecratione, quæ folis competunt facerdotibus. Hoc etiam rubrica ejusdem capituli offendit, quæ dicit, Cur eucharistia fub duplici fpecie confecratur? Et item quod de fumptione dicit, referendum est ad fanctificum, quia ad fanctificentem pertinet, ut dictum est: utroque actus, fcilicet conficiendi & fumendi, fe hoc propter fignificationem perfectam, tam Christi paffionis, quam eius in faluris utriusque fumendi. Si enim in fanctificatione una tantum fpecies conficeretur, & fumeretur, ad alterius, & corporis fcilicet, vel animæ, falutem pertinere fignificaretur: fed ideo utrumque facerdotibus conficitur & fumitur, ut mors Christi & falus utriusque hominis fignificetur.

Quod autem ulterius addit, quod quæ nec fanguis fub fpecie panis, nec corpus fub fpecie vini bibitur & comeditur, verum est quoad fignum extrinfecum: fed tantis quoad rem, qui est caro & fanguis, & quoad effectum, qui est extinctio efuriei & fitis, vel quoad perfectam & completam cibationem, quæ principaliter in qualibet nutrimento attendatur: ita plene & perfecte fub una fpecie utrumque fumitur, licet fub utraque, & vere comeditur corpus Christi, & vere ipsum fanguis bibitur. Unde Præpositivus, qui fuit doctor antiquissimus, quem fanctus Thomas & multi antiquiores doctorum allegant, in quæstionibus de facramentis dicit: Sub hac fpecie fanguinis est eorpus & fanguis, & fub fpecie panis hæc fumis fanguinem: vel ergo comedis vel bibis fanguinem: fed non dicendum quod comedis, ergo bibis; & fub hac fpecie comedis. Solutio: fub hac fpecie comedo & bibo. Hæc præfatus doctor antiquus. Idem dicunt Petrus de Tarentafia, & Thomas de Argentina, & pene omnes, qui approbant communionem fub una fpecie. Nec tamen in facrificio una fpecies fuperfluit alteri: imo ficut utraque requiritur ad perfectam fignificationem prædictorum, fic & prædicti duo actus qui refpiciunt ratione fignificationis prædictæ fpecies, necessario exiguntur. Quare totum quod idem doctor & Pontifex loquitur, ad facrificium referendum; in quo tam utraque fpecies, quam utrque actus propter fignificationem prædictam requiruntur.

ANNO CHRISTI 1433. Adhortatur Innocentii decandum, quod ipse, ut superius dictum est, inter hæreticos capitulo 4. quod sub fola specie panis debet eucharistia servari. Item quod in illis regionibus, in quibus alterutrum inveniri non potest, licite potest alterutrum fine altero conferrari: & in fine capitulo approbat modum qui tenetur in parasceve de sumptione eucharistiæ fine fpecie vini. Ex quibus patet, quod hic doctor non fuit opinionis, quod utraque fpecies fuerit vel fit de necessitate faluris, five de præcepto Christi: quia si hic, nullum prædictorum potuisset rationabiliter concedere. Ad authoritatem igitur quæ hic induciitur, dicendum, quod loquitur de facerdotibus acta conficientibus: quorum est conficere fumi, & fumere fub utraque fpecie, propter perfectam fignificationem, ut in superioribus fæpe dictum est: quod patet ex hoc, quia nullam mentionem facit de latis, & quia loquitur de oblatione & confecratione, quæ folis competunt facerdotibus. Hoc etiam rubrica ejusdem capituli offendit, quæ dicit, Cur eucharistia fub duplici fpecie confecratur? Et item quod de fumptione dicit, referendum est ad fanctificum, quia ad fanctificentem pertinet, ut dictum est: utroque actus, fcilicet conficiendi & fumendi, fe hoc propter fignificationem perfectam, tam Christi paffionis, quam eius in faluris utriusque fumendi. Si enim in fanctificatione una tantum fpecies conficeretur, & fumeretur, ad alterius, & corporis fcilicet, vel animæ, falutem pertinere fignificaretur: fed ideo utrumque facerdotibus conficitur & fumitur, ut mors Christi & falus utriusque hominis fignificetur.

Quod autem ulterius addit, quod quæ nec fanguis fub fpecie panis, nec corpus fub fpecie vini bibitur & comeditur, verum est quoad fignum extrinfecum: fed tantis quoad rem, qui est caro & fanguis, & quoad effectum, qui est extinctio efuriei & fitis, vel quoad perfectam & completam cibationem, quæ principaliter in qualibet nutrimento attendatur: ita plene & perfecte fub una fpecie utrumque fumitur, licet fub utraque, & vere comeditur corpus Christi, & vere ipsum fanguis bibitur. Unde Præpositivus, qui fuit doctor antiquissimus, quem fanctus Thomas & multi antiquiores doctorum allegant, in quæstionibus de facramentis dicit: Sub hac fpecie fanguinis est eorpus & fanguis, & fub fpecie panis hæc fumis fanguinem: vel ergo comedis vel bibis fanguinem: fed non dicendum quod comedis, ergo bibis; & fub hac fpecie comedis. Solutio: fub hac fpecie comedo & bibo. Hæc præfatus doctor antiquus. Idem dicunt Petrus de Tarentafia, & Thomas de Argentina, & pene omnes, qui approbant communionem fub una fpecie. Nec tamen in facrificio una fpecies fuperfluit alteri: imo ficut utraque requiritur ad perfectam fignificationem prædictorum, fic & prædicti duo actus qui refpiciunt ratione fignificationis prædictæ fpecies, necessario exiguntur. Quare totum quod idem doctor & Pontifex loquitur, ad facrificium referendum; in quo tam utraque fpecies, quam utrque actus propter fignificationem prædictam requiruntur.

Ad Cypr. cap. 4. ad ep. 63.

Ad Ch. Hæretic. Sacramentis.

Ad authoritatem fancti Thomæ de diversis facramentis, dicendum, quod in hoc facramento, panis & vini non sunt diversa instrumenta, sicut nec diversa facramenta, nisi materialiter: & ita non est nisi unum instrumentum, per quod Deus in nobis operatur perfectam nutritionem & cibationem: unde nec fub duplici fpecie divina virtus diversis effecitatis operatur. Unde Albertus in tractatu de Miffa dicit: Quod autem obijcitur quod dant institutiones faciunt duo facramenta; dicendum, quod non requiritur, nisi duæ institutiones efficiant de duabus materiis, & duabus formis diversis, & duobus gratiis in facramentis fubstantialiter effectifis diversis, quæ hic non sunt: quia duæ materiæ panis & vini indicant unum perfectum nutrimentum, quod in perfectione nutrienda altera illarum materiam indicare non fufficit: forma etiam ad formam refertur ad perfectionem facramenti: ita etiam eft gratia in utroque effectu, & ideo duæ effe non poffunt. Hæc Albertus. Ex quibus fole clarissime patet, nullum bonum, nulla utilitas requiritur ex fumptione duplicis fpecies, cum nulla efficacia magis fub una quam fub duplici continetur; & cum fuit contra determinationem ecclefiæ, non folum non eft expedients faluri, fed omnino eft damnabilis, & noxiva, maxime fi pertinacia adjungatur.

Ad Ch. Hæretic. Sacramentis.

Ulterius, ad authoritates fequentes, quæ procedunt ex effectibus approprietis fingulis. Et primo ad authoritatem fancti Thomæ dicendum, quod ipsemet doctor declarat fe, ipsum & verba fua strictæ fententiam. Nam dicit: Per hæc verba, *de calix fanguinis meis*, fignificatur ipsa converfio vini in fanguinem, & per verba autem fequentia defignatur virtus fanguinis effusi in paffione, quæ operatur in hac facramento; nec quidem, quod virtus fanguis effusi in paffione, ad tria ordinatur. Primo quidem & principaliter ad adipiscendam æternam hereditatem. Secundo ad peccatorum gratiæ, quæ eft per fidem. Tertio ad removendum impedimenta utriusque prædictorum, fcilicet peccata. In quibus verbis expffe doctor offendit, quod prædicta tria conferunt fuis fideles ex effusione fanguinis Christi: in hoc fione; & eadem virtus Paffionis operatur in hoc facramento, quod quidem dicere effet non facramento tantum fanguinis; fed, in facramento fimpliciter. Et licet prædicta verba, *novi & æterni teftamenti*, & alia quæ fequuntur, adjuncta fint forma confecrationis fanguinis propter majorem expreffionem & fimilitudinem, quæ ejusdem fanguinis habent cum fpecie appropriata, fcilicet vini; tamen effectus prædicti cum non fequuntur fpeciem, manifestum eft quod ubicumque eft fanguis ille qui effusus eft, ibi funt omnes effectus prædicti.

Cum igitur fub fpecie panis fit verus fanguis Christi, immo totus & integer Christus, manifestum eft, quod ex eorum effectus virtualiter & fufficientiffime ejusdem fanguinis. Et mirabilis causa quam adducit, ejusdem doctoris dictorum veritatem, fubdit: quod fanguis non habet efficaciam in facerdotibus qui hoc conficiunt facramentum, vel alii qui fumunt, fed etiam in ipsis pro quibus offertur. Siquidem fanguis Christi proficit illis, pro quibus offertur, licet non fumant ipsi, nec in re, nec in figno, quantum magis proficiet illis qui capiunt & fumunt ipsum in re, licet non in figno, ut facerdotes faciunt, ex quo fecundum fe nulla virtus fequitur aut cauffatur, et ideo Albertus, & ejusdem doctor, quod populus fideli in fabricatione

ANNO CHRISTI 1433. ne calicis non fofitur quibuscumque effectibus, fed ipsi authoritatem, aut quomodocumque utiliter, cum fanguis Christi non adoratur ab eis, fed folum fpecies & fignum repræsentans, & hoc proprie petitio effundentis & erroris.

Ad authoritatem Cypriani dicendum primo, quod ipse in hac auctoritate nullum necessitatem ponit aut præceptum Christi, nec ulterius facit mentionem de commutatione latis fub utraque fpecie, immo nec de fpecie vini, fed folum de fanguine, quem qualiter fumit, ita bene commutatur fub fpecie, & omnem effectum ejus, ficut qui communicat fub utraque. Ad aliam auctoritatem fancti Thomæ, quam allegat fermone trigefimo, dicendum primo, quod mirum eft quomodo magister proponens non adverterit ad præcedentem fermonem, immo ad ipsum fermonem præcedentem dicta, quæ affumat pro fe. Nam idem doctor in fermone 22. quærit ex intentione, quare populus non accipit, fanguinem fecit facerdos? & affignat tres rationes quas ibidem diffufe profequitur, quarum prolectio hic gratia brevitatis omittitur, quia dicit fermones latis commodus funt. Dicitur igitur quod omnes illi effectus quos enumerat doctor præfatus in dicto fermone trigefimo, funt effectus ipsius fanguis, vel fanguinis Christi, & non fpeciei: idcirco fanguis Christi fivis fignificetur per aquam, five fignificetur per vinum, five per quemcumque alium liquorem, feu alium rem fenfibilem, & quidquid potest dici de effectibus ejus, de utilitatibus, de delectione, tamen ibi comperit ratione fui, & non ratione fpeciei neque figni. Idcirco quicumque fanguis, five fub fpecie panis, five fub fpecie vini appropriata, femper confequetur fuos effectus.

Et ideo dicendum ad effectus & utilitates, quas enumerat Chryfoftomus, & non folum Chryfoftomus, fed quidquid unquam diverunt omnes Apoftoli, omnes doctores, & quidquid potest cogitari, aut imaginari de ipsis facrafanctis fanguine Christi, totum fibi competit, fecundum naturam fuam, & non fecundum fpeciem, a qua nihil accipit virtutis aut efficaciæ, quod quidem dicere effet non folum hæreticum, fed omnino insanum. Cum igitur totus & integer fanguis, & Christus continetur fub fpecie, vel fub duabus, quomodocumque conideretur, totum fibi competit, ut dictum eft, ratione fui, & non ratione fpeciei: quæmquam non valet illatio, quam magister proponens infert ex dictis authoritatibus fancti Thomæ & Chryfoftomi dicens: Ex quo patet quam operatio & nobilitffimas effectus graviarum facit calix facramentalis illis, qui cum puritate conficientiæ accedunt & quam falutis omnium fidelium necessarius & opportunus quod quidem effectu in eis, eis ex vi facramenti, & ex institutione Christi fpecialiter. Quia nullo modo prædicti effectus veniunt ex vi fpeciei, quæ eft res præfentiæ & exiftentiæ fanguinis Christi veri, qui ita perfecte, complete & integre eft fub una fpecie fecut fub duabus, licet non fit ibi tamquam in appropriato figno. Ideo universi fideles conficiantes pura & fancta fide tam prædictos effectus non conlequi fpecies & accidentia fine fubftantia & fubjecto exiftentia, fed verum Christum, id eft, verum fanguinem ejus; nec contineri fub illis accidentibus et vi facramenti, fed ex vi præfentiæ & exi-

ANNO CHRISTI 1433. fentiæ Christi. Idcirco per viscera misericordiæ Dei veri, qui omnibus oriatur & obcidit omnes Christi fideles, quæcumque etiam si oporteret perferre mille mortes, pelles, & ignes, non permittant fe abduci a confuetudine fanctæ Romanæ ecclefiæ catholicæ, in communione facrafiffimi corporis fub fpecie panis, fub qua totus, perfectus, & integer Christus continetur, *plus enim gratiæ, & plus veritatis, & plus plenitudinis omnes nos accepimus gratiam pro gratia*, Joannis 1.

Ad authoritatem Armachani dico primo, ad Armacanum quod dictus doctor in multis aliis fuis dictis fuit chanum. fufpectus, & de hæreti notatus. Fateor tamen me hoc dictum ex audito, & ex relatione multorum, non quod legerim errores fuos. Deinde dico quod hæc authoritas fua non facit contra me, quia dicendum fub fpecie, fcilicet facramentali, eft fumptio facramentalis corporis & fanguinis Salvatoris nofti: & fic dico, quod non eft negandum, fed fentire affirmandum, quod fic fumere multum prodeft fidelibus ad vitam fpiritualem agendam.

Ad illud quod inducitur de ecclefia primitiva, Ad decretum primitivæ eccle-conceda quod propter devotionem qualibet die primitivæ ecclesiæ, fumebant fideles facramentum eucharistiæ, non tamen fub utraque fpecie. Et hoc patet per authoritatem quam proponens induciit, Actuum 2. capit. ubi dicitur de quotidiana fractione panis, nulla facta mentione de vino, aut de calice. Similiter dicendum eft ad authoritatem Anacleti Papæ, qui videlicet ftatuit, quod fideles fæpe communicarent, non tamen hæretur, quod fub duplici fpecie. Et dato etiam quod fub duplici fpecie ftatuiffet, non tamen propter hoc fuiffet ftatutum Christi immediatum fed per quem ejus, id eft, ecclefiæ, aut Papæ; ende & ipsemet Anacletus tc. Ipse ut. the ftatuit, non quod Christus, fed quod Apoftoli ftatuerunt, ita etiam dicit: Sic enim & Apoftoli ftatuerunt, & fanctæ Romanæ tenet ecclefia. Et dato etiam quod fub duplici fpecie communicaffent, non tamen hic ferror erat in fanctis viris propter hoc, quia tunc erat duæ, fed propter verum Christum Dominum noftum, qui in hoc facramento æqualiter, & fecundum rem & fecundum effectum continetur, five fub una five fub duplici fpecie fumatur.

Quod autem fæpe accedere digne & devote, & de cuius difficultate debitis fit ortafe de novo, ficutum, immo tunc neminem recipienti cupienti, & desideranti in via Domini non regredi fed progredi, omnes doctores catholici profitent: faudant, hortantur, admonent, & obfecrant inceffanter fideles populus: immo contra negligentes, quibus Romana ecclefia precas infligit, ut vel faltem femel in anno hoc facrafiffimo cibo reficiantur. Et licet antiquitus in frequentatione hujus myfterii fidelis populus fuerit devotior, nihilo minus & adhuc in venerazione ejusdem fideles & diligentiffima cura adhibetur, tam in miniftrando, quam in facrificio & in ipsum conferuatur, quam etiam in celebrantis feftivitate, quæ fingulis annis apud universa Chrifti fideles præter quotidianam venerationem, folemnitter & devotiffime peragitur.

Regratior autem magiftro proponenti de authoritate quam adfuerit ex Exodi quinto decimo, ubi Dominus in figura hujus facramenti præcepit Judæis, dicens: *Ecce ego pluam vobis panes de cælo; egredietur populus, & operabitur pro fingulis diei colligat*: quia in dicta figu-

ANNO CHRISTI 1433. figura nulla mentio fit de pluvia vini, aut saltem magis competeret quod pluerit, quam panis, cum vinum originaliter sit aqua, cui competit pluere propriè, & non pani.

Ulteriùs ad epilogum, quem facit ex prædicentibus, cum dicit: Et patet quam utilis & expediens sit fideli hominum communio & divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque a Christianis digne celebratæ: hoc autem patet ex verbis Christi, sententiis doctorum, præxi primitivæ ecclesiæ, & libro conciliorum, et a dicto Anacleti supra jam de immediate adductis & allegatis. Dicendum primo, quod iste epilogus & illatio peccat in materia & in forma. In materia quidem, quia nulla prædictarum auctoritatum neque Christi neque doctorum, neque praxis primitivæ ecclesiæ, neque Papæ dictum Anacleti ex libro canonum, neque etiam figura Legis quantumcumque mentionem in verbo, vel in facto, de dicipsi specie pertinente quoquo modo ad communionem laicam, sed solum de cœna & corpore Domini nostri, quæ sub una specie continentur & celebrantur, atque de conficientibus illa facerdotibus. Patet intentiæ, & examinatis omnes auctoritates inductæ, quia non reperitur aliqua quæ intendat aliquo modo tangere communionem laicam sub utraque specie. Secundo peccat prædictus epilogus in inferendo a dicto simpliciter ad secundum quid. Nam omnes auctoritates prætactæ intendunt perfidæ utilitatem devotæ sumptionis hujus sacramenti, simpliciter & absolutè, non habendo respectum ad unum vel ad duplicem speciem: nisi pro quanto quilibet tenetur in eius sacramentorum fequi confuetudinem & statuta ecclesiæ catholicæ: & nihilo minus proponentes trahit hæc contra conformitatem & statutum ecclesiæ, & ad fensum repugnantem, & omnino contrarium intentioni doctorum; qui semper de in omnibus nisi sunt fequi confuetudinem & ordinationem ecclesiæ, omnia dicta eorum correctioni ecclesiæ submittentes.

Tandem succesive dicendum est ad correlaria, quæ inferunter. Et primo quod primum, quando dicit, quod quamvis Christus totus plenus Deus & homo fit fub altertutra specie cum plenitudine omnium gratiarum, non tamen uno modo omnem gratiam dispenfat, fed per diversa facramenta diversas gratias idem ipse Christus confert. Ex illo correlario habentur tria. Primum est, quod fub altertutra specie eil totus Christus plenus Deus & homo cum plenitudine omnium gratiarum. Secundum est, quod non uno modo omnem gratiam dispenfat. Tertium est, quod per diversa facramenta diversas gratias idem ipse Christus confert: ex quo applicando ad propositum, panis & vinum funt diversa facramenta. Contra prædictum correlarium est oppofito tertii, & primo fubfumitur fensum dictum prædicti correlarii, & affumo sic: Panis & vinum non funt diversa facramenta, fed unum: ergo Christus non confert diversas gratias per illa duo. Argumentum patet ab oppofito, quia fient ad diversitatem facramentorum fequitur diversitas gratiarum, ut dicit adversarius; ita per oppofitum, ad unitatem eorum five facramenti fequitur unitas gratiæ. Antecedens patet per omnes doctores, qui loquendo de unitate hujus facramenti: omnes enim conquirebat concludunt, unum esse facramentum formaliter, ratione finis & perfectionis, plura secundum quid & materialiter.

Ad hoc nota doctores Albertum Magnum, S. Thomam, & alios etc. Manifestum est ipsum, quod unitas effectus fequitur unitatem formæ. Patet etiam, quia effectus hujus facramenti est unus principialiter, videlicet spiritualis refectio, ut superius dixit Albertus. Sic ergo non fit nisi unum facramentum, & unus effectus, fique ipse Dominus fub altertutra specie cum plenitudine gratiarum, ut prius patet correlarii dicti; fequitur de necessitate, quod uno modo omnem gratiam dispenfat, prout intendebat fi fecundum rationem facramentorum, quæ eft refectio spiritualis, quod est contra fecundum: & per conicquens, fint fumat ista una fpecie vel fub altera, tantumdem fumit & eodem modo de gratia, fine operam diversitate, aut diminutione, quatenus ad ren; licet cum fub altera fumitur, non omnque fignificatur, prout fuperius dictum eft fecundum intentionem Magistri fententiarum & Hugonis de fancto Victore. Similiter dicendum eft, quod fub prima fpecie Christus diversibus cibus, & vera vitis, reficiens plene & perfecte utrumque, animam fcilicet & corpus; & fimiliter fub fecunda fpecie, licet non utrumque fignificetur per proprium fignum.

Ad illud autem quod dici, quod primum degustabant Christus vocat omnem five manducationem, & fecundum bibitionem ad fpecies panis & vini, fed ad ipfas res, fcilicet carnem & fanguinem, cum dicit: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*, &c. Et: *Nisi manducaveritis*, &c. Quare fire fub una fpecie fumit, five fub duplici, vere utrumque fumit, quia vera confumitur & vere bibit ejus fanguinem. Quare non fequitur quod fit alia & alia efficacia fub una & fub alia fpecie, quia fub altera non completam notionem, & completam refectionem.

Et prædicta patet, quod falfum infert & male fecundum correlarium, videlicet quod fub duplici fpecie capiens, diffoditive duplicem gratiam accipit ipsa illum qui in una fpecie utitur, cetera tamen partem, quia, ex dictis patet, hoc falfum eft, & fatis refponfum eft ad auctoritatem Augustini. Item in certio conclusio infert, quod hæc efficiat parvi, quod non facrilegium committunt qui facramentum calicis ab ecclesia fidelibus contempsibiliter auferunt. In quo recitabe Romanæ duo inpetit, facrilegium fcilicet & contempsibile, & ex his tertio damnationem, quia in probatione dicit, quod a populo Christiano fub altera fpecie gratiam & efficaciam abfiabant damnabiliter. Nam fi præceptum Christi tradit & determinat utrumque fpecierm, & ita manifefte proponens dicit, nulla modo ecclesia poffet a contempsibilitate, & per conicqueens a facrilegio, & ulteriùs a damnatione. Nec potest dicere quod ignorantia excusaret ecclesiam a facrilegio & contempsu, & per conicqueens a damnatione, quia ut alius dictum eft, ignorantia partis, in his quæ funt necessaria ad falutem, excusat. Quare & tam aperte notaverit partem nofitram, & tam dure eidem facrilegium, contempsum & damnationem impofuerit, fuerit que & ipse, & tua pars, patientes & modefte auditas ab hoc facro concilio, & ab hoc venerabili auditorio, vitu-

ANNO CHRISTI 1433. ut ipse & fui, verba non ad eos dirè-ta, nec etiam de Ecclesia, sed de particulari dicta, imo pure, & fincere prolata, debeverunt patienter & modefte fuffere: & ita rogo propter pium Jefum, procedantur in inquisitione veritatis juxta regulam B. Augustini in 1. de fide: Non pugnet ut ait, aliquatum, qui de fide ipfa: Non pugnet ut, inquit, fcribi hæfitfit quærere: non pudebit me, fitubi erro diferere. Quidquis ergo hoc audit vel legit, ubi pariter errat, ut, pergat mecum, ubi pariter hæfitat, quærat mecum, ubi emoren fenum, cognoscit, redeat ad me, ubi mecum, revocet me. Ita ingrediamur fimul curitatis viam tendentes ad eam de qua dictum eft: *Quærite faciem ejus semper*.

Verum quia auftoritates & rationes quas addocit, graviteaut de Fidelitatem, ad confirmationem dicti correlarii, non faciunt ad propofitum, ideo nihil concludit. Similiter quarum conclusum, in ipso dicit, quod multum damnificantur fidelcs altera specie fubtracta, nihil concludit, quia patet, quod nihil minus ne in re, nec in effectu capit fumens fub una fpecie, quam fub utraque. Et hæc dicta fint quo ad primum partem fuæ propofitionis, ad laudem omnipotentis Dei, cui fit honor & gloria in fæcula fæculorum. Amen.

Ulterius progrediendo ad fecundam pattem propofitionis, in qua intendit tria probare, videlicet quod communio fub utraque fpecie fit Christo toti populo credentium ad communicandum infidiis. Secundo quod ipfa communio facramentalis fit de necessitate, & de præcepto Christi. Tertio quod illi auftoritas, *Nisi manducaveritis*, &c. intelligitur de facramentali manducatione, & non de spirituali. Licet poffit fici dici pro expeditione materiæ, quod prædictæ difficultates fint omnino extraneæ, & nullo modo facientes: & probationes & probationes introductæ, aut auftoritates confimili modo in vanum occupant membranas in hac materia. Qeia dato quod Christus hoc facramentum instituerit pro fingulis generibus omnium fidelium, & quod ejus usus manduavit observari fub præcepto, quodque etiam dicta auftoritas *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. intelligeretur de facramentali manducatione, non tamen adhuc haberent intentum, ideo nullo modo haberent de communione utriusque fpeciei, quod fcilicet cadat fub præcepto. Nihilo minus ne videat fubterfugere materias propofitionis fecundaria, per illud Justinianus 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Inportat namque hæc dictio, nisi necessitatem præceptum, non falum de comeftione, fed & de bibitione facramentali, obligativam omnium fidelium fub catenita vitæ æternæ. Hæc responsione.

Rafpondendo ad hanc auftoritatem quæ male intellecta eft Achilles adverfarionum, poteft dici triplicitèr. Primo, quod dicta auftoritas non intelligeretur de facramentali, nec includit in fe aliquod præceptum vel mandatum. Secundo, dato, quod importaret præceptum, non intelligitur de facramentali, fed de fpirituali manducatione, quanto modo accepta manducatione in præcedentibus declarata. Tertio, dato licet non concefo, quod dicta auftoritas ftaret præceptive, & de facramentali fumptione intelligeretur, adhuc non habet adversarius intentum de duplici fpecie. Primus modus dicendi declaratur, quia non eft necessitatem quod dicamus

ANNO CHRISTI 1433. ut ipse & fui, verba non ad eos dirè-ta, nec etiam de Ecclesia, sed de particulari dicta, imo pure, & fincere prolata, debeverunt patienter & modefte fuffere: & ita rogo propter pium Jefum, procedantur in inquisitione veritatis juxta regulam B. Augustini in 1. de fide: Non pugnet ut ait, aliquatum, qui de fide ipfa: Non pugnet ut, inquit, fcribi hæfitfit quærere: non pudebit me, fitubi erro diferere. Quidquis ergo hoc audit vel legit, ubi pariter errat, ut, pergat mecum, ubi pariter hæfitat, quærat mecum, ubi emoren fenum, cognoscit, redeat ad me, ubi mecum, revocet me. Ita ingrediamur fimul curitatis viam tendentes ad eam de qua dictum eft: *Quærite faciem ejus semper*.

Verum quia auftoritates & rationes quas addocit, graviteaut de Fidelitatem, ad confirmationem dicti correlarii, non faciunt ad propofitum, ideo nihil concludit. Similiter quarum conclusum, in ipso dicit, quod multum damnificantur fidelcs altera specie fubtracta, nihil concludit, quia patet, quod nihil minus ne in re, nec in effectu capit fumens fub una fpecie, quam fub utraque. Et hæc dicta fint quo ad primum partem fuæ propofitionis, ad laudem omnipotentis Dei, cui fit honor & gloria in fæcula fæculorum. Amen.

Ulterius progrediendo ad fecundam pattem propofitionis, in qua intendit tria probare, videlicet quod communio fub utraque fpecie fit Christo toti populo credentium ad communicandum infidiis. Secundo quod ipfa communio facramentalis fit de necessitate, & de præcepto Christi. Tertio quod illi auftoritas, *Nisi manducaveritis*, &c. intelligitur de facramentali manducatione, & non de spirituali. Licet poffit fici dici pro expeditione materiæ, quod prædictæ difficultates fint omnino extraneæ, & nullo modo facientes: & probationes & probationes introductæ, aut auftoritates confimili modo in vanum occupant membranas in hac materia. Qeia dato quod Christus hoc facramentum instituerit pro fingulis generibus omnium fidelium, & quod ejus usus manduavit observari fub præcepto, quodque etiam dicta auftoritas *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. intelligeretur de facramentali manducatione, non tamen adhuc haberent intentum, ideo nullo modo haberent de communione utriusque fpeciei, quod fcilicet cadat fub præcepto. Nihilo minus ne videat fubterfugere materias propofitionis fecundaria, per illud Justinianus 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Inportat namque hæc dictio, nisi necessitatem præceptum, non falum de comeftione, fed & de bibitione facramentali, obligativam omnium fidelium fub catenita vitæ æternæ. Hæc responsione.

Rafpondendo ad hanc auftoritatem quæ male intellecta eft Achilles adverfarionum, poteft dici triplicitèr. Primo, quod dicta auftoritas non intelligeretur de facramentali, nec includit in fe aliquod præceptum vel mandatum. Secundo, dato, quod importaret præceptum, non intelligitur de facramentali, fed de fpirituali manducatione, quanto modo accepta manducatione in præcedentibus declarata. Tertio, dato licet non concefo, quod dicta auftoritas ftaret præceptive, & de facramentali fumptione intelligeretur, adhuc non habet adversarius intentum de duplici fpecie. Primus modus dicendi declaratur, quia non eft necessitatem quod dicamus

ANNO CHRISTI 1413. que in doctrina Christi ponitur nota præcepti A baptismo, Joannis 3. primo præmisit indifinite & indeterminate præceptum, de ipso inquiens: *Amen amen dico vobis, scilicet Nicodemo, nisi quis nacus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.* & cum multiplex sit nativitas, naturalis scilicet, & de quo idem Nicodemus intelligebat, unde dicit: *Quomodo potest homo nasci cum sit senex? numquid potest in ventrem matris sue iterum introire & renasci?* & spiritualis; ad declarandum, de ista illarum nativitatum intelligentiam, quasi hæresim indopsis, modum ipsius offendens: *Amen amen dico vobis, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* ex illo enuntiando in propositio: quia cum multiplex sit consilio, scilicet, carnalis, de qua ad literam fodiat intelligebant, secundum quam, & spiritualis, sin prima parte declaratum est, Christus loquens de manducatione sue carnis, primo præmisit præceptum indifinitum & indeterminatum, non exprimens modum manducandi: dicens: *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Sed subinducens modum hoc fuerit, & quis modus esset manducaturis sine carnis dechiravit inquiens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Sicut igitur præceptum baptismi indifinitum determinatur & declaratur per aquam & Spiritum, videlicet: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto,* & sic præceptum indifinitum de manducatione sue carnis determinatur & declaratur per id quod dicitur *in me manet, & ego in illo.*

Hæc autem non mea, sed Augustini sententia est, homilia vigesimasexta super Joannem, tot. & sic primo dictum quia de Christo dicitur, de quo Christus hic loquitur: *Nisi manducaveritis carnem, & biberitis sanguinem,* ita dicens: Hunc itaque cibum & potum fecistorum vult intelligi corporis & sanguinis suum, quod est sancta ecclesia in prædestinatis, & vocatis, & justificatis, & glorificatis fidelibus, & fideliter viventibus, & perseverantibus usque in finem, id est, prædestinatio: secundum & tertium factum est, & ita, & fiet, id est, vocatio & justificatio: quartum vero non in spe est, in re autem futurum est, id est, glorificatio. Hujus rei sacramentum, id est, unitatis corporis & sanguinis Christi aliquibus quotidie, aliquibus certis intervallis dicunt, in dominica mensa præparatur, & de mensa dominica sumitur quibusdam ad vitam, aquibusdam ad extinctionem, vero ipsa res cujus sacramentum est omni homini ad vitam, nulli ad extinctionem, quicumque ejus participes fuerit. Hæc Augustinus: Ecce quam spiritualiter dicitur, quod intelligat dominus per cibum & potum, de quibus dominus loquitur in prædicto textu, *nisi manducaveritis*, &c. ita enim; & Hunc cibum & potum fecistorum vult intelligi. Utrique cum dicit: Hujus rei sacramentum, id est, unitas corporis & sanguinis Christi, &c. per hoc etiam quod dicit, Quibusdam ad vitam, quibusdam ad extinctum; ostendit differentia inter manducationem sacramentalem & spiritualem, quia sacramentalis indifferenter ad vitam & ad mortem; spiritualis vero semper est ad vitam, unde dicit: Res vero ipsa, &c. omni homini ad vitam, nulli ad extinctum: item idem doctor ibidem supra dictum sententiam res plicans, ostendit quid sit cibus & potus quoad

ANNO CHRISTI 1413. a quibus fumitur immortales & incorruptibiles B dicens: gratia, & ejusdem spiritum fundentur. Et subdit declarans res similitudine sacramenti: Nam facramentum est facere res figuum, & similitudinem ejus gerit, dicens: Proptereea quippe fiunt etiam ante nos hoc intellexerunt homines Dei, dominus noster Jesus Christus corpus & sanguinem suum in tribus commendavit quæ ad unum aliquid redigunt. Nam quoniam ex unam ex multis granis conficitur, aliquid in unum ex multis acinis confluit. Hæc ille. Propterea inquit, quod diceret, idco dominus tradidit corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini, ut similitudine sua effet facramentum corporis Christi mystici, scilicet ipsius societatis fanctorum, de qua hic agitur & tractatur.

Ulterius ex dictis prosequendo locupam explanationem de spirituali manducatione quomodo fiat, & quid sit manducare & bibere &, sub- dit ibidem Ipse Dominus Jesus exponit quomodo id fiat quod loquitur, & quid sit manducare corpus ejus, & sanguinem bibere: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Hoc est ergo manducare illam efcam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in Christo habere: qui hoc, qui non manet in Christo, & in quo Christus non manet, potest dubio nec manducat ejus carnem, nec bibit sanguinem, etsi dentibus ejus fractum, mentum ad judicium fibi manducet & bibat. Hæc Augustinus. Ubi expresse idem doctor declarat, quod manducare & bibere nihil aliud est in hoc loco, nisi in Christo manere, & illum manentem in se habere, quod etiam in sequenti homilia eius prosequendo affirmat dicens: Expositis autem modum attributionis hujus doni fui, quomodo daret carnem suam manducare, dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Signum quia manducavit & bibit, hoc est, fi manet & manetur, fi inhabitat & inhabitatur, fi hæret & non deseritur, hoc ergo non docuit, & admonuit mysticis verbis, ut simus in ejus corpore, sub ipso capite in D membris ejus, edentes carnem ejus, & bibentes quoniam unitatem ejus. Hæc ille. Et in fine ejusdem hom. 25. idem epilogando dicit, Hoc totum quod dominus de carne & sanguine suo locutus est, & quodin ejus distributionis gratia vitam nobis promisit æternam, & quod hinc nobis unitas intelligi manducetur & potatur carnis & sanguinis sui, ut in ipso maneant, & ille in ipsis. Et infra: Hoc ergo totum ad hoc nobis valet, dilectissimi, ut carnem Christi & sanguinem non dubitemus tanquam in sacramento, quod & multi mali, sed utique ad fortitudinem participationem manducemus & bibamus, ut in domini corpore & sanguine membra esmeamus, aut ejus Spiritu vegetemur. Hæc ille.

Item idem doctor libro vigesimoprimo de civitate Dei, capite vigesimoquinto, de hac eadem materia ita loquitur: Qui ergo edit in ejus corporis unitate, id est, in Christiano, cum compage membrorum, cujus corporis facramentum fideles communicantes de altari sumere consueverunt, ipse vere dicendus est manducare corpus Christi, & bibere sanguinem Christi: ac per hoc luxuriei & schismatici, ab hujus unitate corporis separati, poslunt idem percipere facramentum, sed non fi-

Spiritualis manducatio quomodo in hoc loco, fit, & quid sit manducare & bibere.

Aug. tract. 27. in Joan.

Tract. 25.

Aug. tract. 27. in Joan.

ANNO CHRISTI 1413.

Verba Christi, *nisi manducaveritis*, &c. intelligentia de spirituali manducatione. Opinatio.

ANNO CHRISTI 1413.

ANNO CHRISTI 1413.

ANNO CHRISTI 1413.

ANNO CHRISTI 1413.

ANNO CHRISTI 1455. Tridt. 17.

manducat & bibere, quæ duo confirmantur per Sanctum Augustinum, qui qualiter manducantur Christus, & qualiter Christus in nobis, ostendit in homilia 27. ubi ita dicit: Dominus ceni. Christus, hoc dominum commendabit in manducatione carnis suæ & potatione sanguinis sui, et in illo manemus & ipse in nobis: hoc manemus autem in illo, cum fomus membra ejus, manet autem ipse in nobis, cum fomus templum ejus. Ut autem simus membra ejus, unitas nos compaginat. Et cum compaginet unitas, quid fecit nisi caritas? & caritas Dei. Unde apostolum interrogo, Caritas, inquit, *Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*. Ergo Spiritus est qui vivificat. Spiritus enim facit B vivia membra, nec vivia membra spiritus facit, nisi quæ in corpore, quod vegetat, ipse spiritus inventi. Nam spiritus qui est in te, o homo, quo confitus ut sis homo, nonquid vivificat membrum, quod separatum invenitur a carne tua? Spiritum tuum dico animam tuam anima tua non vivificat nisi membra quæ sunt in carne tua. Unum fit vitus, jam ex anima tua non vivificatur, quia anima corporis tui non copulatur. Hæc dicontur, ut amemus unitatem, & timeamus separationem, nihil enim sic debet formidare Christianus, quam separari a corpore, & enim separatur a corpore Christi, non est membrum ejus: si non est membrum ejus, non regnat cum Spiritu ejus. C *Quisquis autem, inquit apostolus, Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Spiritus ergo est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam. Verba quæ loquor vobis, spiritus est & vita sunt*. Quid est, *spiritus & vita sunt?* Spiritualiter intelligenda sunt. Intelligentiæ spiritus? Spiritus & vita. Intelligentiæ carnaliter? Etiam sic illa spiritus & vita sunt, sed tibi non sunt. Hæc Augustinus.

De hac eadem spirituali manducatione & inhabitatione Christi in nobis, & nostra in Christo, idem doctor hominiis 52. exponendo illud, *Caro non sit pro nuncdii nostra*, loquitur ita dicens Nostrum fideles corpus Christi. Si corpus Christi fit enim negligunt, fiant corpus Christi si volunt vivere de Spiritu Christi: de Spiritu Christi non vivit nisi corpus Christi. Intelligite fratres mei, quid dicerim; Homo es & spiritum habes, & corpus habes. Spiritum dico, qui animna vocatur, qua confitus quod homo est; corpus fiat enim ex anima & corpore. Habes spiritum itaque, spiritum invisibilem, corpus visibile. Dic mihi quid ex quo vivat? Spiritus enim vivit ex corpore tuo, an corpus tuum ex spiritu tuo? Respondit omnis qui vivit, qui autem hoc non potest respondere, nefito fi vivit. Quid respondet omnis qui vivit? Corpus utique meum vivit de spiritu meo. Vis ergo & tu vivere de Spiritu Christi? in corpore ejus Christi. Numquid enim corpus meum vivit de spiritu tuo? meum vivit de spiritu meo, tuum vivit de tuo, non potest vivere corpus Christi, nisi de Spiritu Christi. Inde est quod exponens nobis apostolus Paulus hunc panem: *Unus panis, inquit, unum corpus multi sumus*. O sacramentum pietatis, o signum unitatis, o vinculum caritatis! qui vult vivere habet unde vivat, habet ubi vivat, accedat, credatur, incorporetur ut vivificetur, non abhorreat a compage membrorum, non sit pars membrum quod vivificari metuat. Non sit dissortum de quo erubescatur ne pudeat; cram, fit aptum, fit sanum, hæreat corpori, vivat Deo de Deo, nonc laboret in terra, et ascendat regnet in cælo. Hæc Augustinus. Cuius verba utinam cuiusvis caritatis audientium & legentium imprimerentur, quali ferente a dicto doctore sanctissimo edita, conscripta & prolata sint. Et hæc dicta sint ad confirmationem primi.

ANNO CHRISTI 1455.

Augustinus homilia 27. in Ioannem.

Tridt. 16.

Augustinus homilia 52. in Ioannem.

1. Cor. 12. & Matth. 12.

Rom. 12.

Quod autem manducare & bibere idem sit quod credere, ostendit idem doctor homil. 22. exponens illud, *Qui credit in me habet vitam æternam*. Ut credas, *sed qui permanet in vitam æternam*, ita dicens: Dicerat enim illis: *Operamini cibum non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam*. Quid faciemus? inquiunt, quid observando hoc præceptum implemus? respondit B Jesus & dixit eis: *Hoc est opus Dei, ut credat in eum quem misit ille*: hoc est ergo manducare cibum non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem, crede & manducasti. Hæc Augustinus. Ubi expressile declarat, quod operari cibum, de quo hic dominus loquitur, idem est quod manducare, & manducare idem quod credere. Item idem eadem homilia: Venite ergo panis ille, qui dat vitam mundo, & ipse cibus est, de quo paulo ante locutus fuit: *Operamini cibum qui non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam*. Item idem ollendit, quod non solum credere & manducare idem sit, sed etiam manducare & bibere idem fit, declarans illud: *Ego sum panis vitæ, qui venit ad me non esurit, & qui credit in me, non sitiet unquam*, ubi ita dicit: *Qui venit ad me*, hoc est quod *esurit*, & *qui credit in me*, & quod *sitiet non esurient*, hoc intelligendum est, & *non sitiet unquam*, utrosque enim illis significantur esurientes & sitientes ad beatitudinem. Hæc Augustinus. Item idem doctor homilia 25. ad idem dicit: Dixerus ergo domnus Spiritum laudantes, & panem quidem cedo defendit, horrans nos ut credamus in eum. Credere enim in eum, hoc est manducare panem vivum, qui credit in eum, manducat, invisibiliter lætatur, sed invisibiliter pignoratur, quia & invisibiliter sensitur, infans lactus est, novus intus est; novellum, ibi lactatur. Et Sacrificiis Ex quibus luce clarius patet, quod fecundum intentionem Augustini in hoc loco, & in toto proprio hujus capitulo, idem est manducare & bibere, quod credere, & invisibiliter intus per caritatem pinguescere & fagianari. Credere enim in Christum, & eidem inhærere per caritatem, quid aliud dicit quam vivere in vita gratiæ? & per consequens habere in vita æternam? dicitur enim de filio ad Romanos 1. *Justus autem meus ex fide vivit*. Et de caritate 1. Joannis 4. *Qui non diligit, manet in morte*. Fides autem & caritas idem præflant. vitam, quia illi conjungunt & faciunt inhærere, quod quidem vivat, immo qui est ipse vita, qui de se ipso ait: *Ego sum via, veritas & vita*, Joannis 14. & de quo dicitur Deuteronomii 30. *Ipsi adhærere, ipse enim est vita tua*. Idem ergo est credere in Christum, & ipsum diligere, & habere vitam. Unde Augustinus homil. 25. superillo: *Amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam*, ita dicit: Revelare levisquid esset: nam compendio dicere potuit, Qui credit in me, habet me. Ipse enim est Christus verus Deus esse, & vita æternam, quia ergo credit in me, inquit, it in me, & quia

ANNO CHRISTI 1455.

Ioan. 6.

Tridt. 16.

Ioan. 14.

Deut. 30.

Ioan. 25.

Ioan. 6.

Ioan. 14.

Ioan. 6.

Ioan. 6.

Ioan. 6

ANNO CHRISTI 1433. proprius effectus hujus Spiritualis manducatio. A menta illa fuerunt, sacramenta sunt & substitutio, & utique ejusdem rei. Manna enim Christum significavit, hunc panem significans, clarans in fide Nicodemi illud quod dicit evangelista, videlicet quod multi crediderant in nomine ejus, & ipse Jesus non se credebat eis, simpliciter & de plano hoc 6. capite Joannis indicavit, declarat & exponit de spirituali manducatione. Item idem libro tertio de doctrina Christiana, qui locus non est parvipendendus, quis in eo sapiat, ita ait: Ut forte aliquis arguat inferri manducatio sacramentalis. Oportet igitur quod licet ex sensibili inferatur animal, sic ex vita in loco praesenti inferatur manducatio spiritualis: praecipue cum Christus in nulla parte praesentis capitis nec per se, nec per accidens, facitat quoquo modo mentionem de sacramentali manducatione. Satis enim manifestabile esset, quod Christus divina sapientia, Dei virtus, & immensa bonitas, roborabit fas praecepta & falsatem humanam tali inventione verborum obumbrate, & tam " periculose infantibus temporibus universalem ecclesiam errare, & tam longo tempore, ex quo initium aut origo, nec in memoria hominum, nec in annalibus scribentium, reperitur: unde praeter praedicta, manifestissimum signum quod non de sacramentali manducatione loquitur, ubi, quis in praedicto praecepto, si tamen praecepti ve tenetur, nullam facit mentionem de Ipsebus, panis fecisset, aut vini, imo quod C plus est, quotiescunque loquitur Joannis 6. de corpore aut sanguine Jesu, nullam unquam facit mentionem de fecisset, & dependentiam, non de specifica seu sacramentali sumptione intelligenda fore verba ipsius, sed spiritualis, ut dictum est.

Item si illa verba, *Nisi manducaveritis*, intelligantur praeceptive de sacramentali sumptione, patet ratione de illis: *Qui manducat meum carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*, quia non videtur ratio, quod Christus in tam modico spatio matutset modum & sententiam dicendi, ut nunc de sacramentali immediate post de spirituali sumptione loquereturne fine aliqua nota diversitatis. Sed quod D fecunda authoritas non intelligatur de sacramentali, patet, quia sentire effet, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet*, id est, in sacramento panis & vini manet, *& ego*, id est, in sacramento panis & vini, *in illo*, quod nullus tamen mentis diceret. Item quod Spiritualiter intelligenda fint verba Christi de doctrina de manducatione de bibitione, ofendit apostolus 1. ad Cor. 10. *Nolo vos*, inquit, *ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari: & omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eandem potum biberunt. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Super quo ait glossa; & colligitur ex dictis " Augustini homilia 25. Omnes eandem escam " manducaverunt spiritualem quam & nos, " corporalem vero alteram, id est, manna, " quod significat Christum. & idem credentibus effecit, quam 2. quia vidibilem cibum " spiritualiter intellexerunt, spiritualiter ebu" rierunt, spiritualiter potaverunt, ut spiri" tualiter satiarentur. Nihil enim non habe" ac eximium, vidibilem cibum, id illud ali" mentum, quod est virtus fortitudo, Sacra-

ANNO CHRISTI 1433. menta illa fuerunt, sacramenta sunt & substitutio, & utique ejusdem rei. Manna enim Christum significavit, hunc panem significans, clarans in fide Nicodemi illud quod dicit evangelista, videlicet quod multi crediderant in nomine ejus, & ipse Jesus non se credebat eis, simpliciter & de plano hoc 6. capite Joannis indicavit, declarat & exponit de spirituali manducatione. Item idem libro tertio de doctrina Christiana, qui locus non est parvipendendus, quis in eo sapiat, ita ait: Ut forte aliquis arguat inferri manducatio sacramentalis. Oportet igitur quod licet ex sensibili inferatur animal, sic ex vita in loco praesenti inferatur manducatio spiritualis: praecipue cum Christus in nulla parte praesentis capitis nec per se, nec per accidens, facitat quoquo modo mentionem de sacramentali manducatione. Satis enim manifestabile esset, quod Christus divina sapientia, Dei virtus, & immensa bonitas, roborabit fas praecepta & falsatem humanam tali inventione verborum obumbrate, & tam " periculose infantibus temporibus universalem ecclesiam errare, & tam longo tempore, ex quo initium aut origo, nec in memoria hominum, nec in annalibus scribentium, reperitur: unde praeter praedicta, manifestissimum signum quod non de sacramentali manducatione loquitur, ubi, quis in praedicto praecepto, si tamen praecepti ve tenetur, nullam facit mentionem de Ipsebus, panis fecisset, aut vini, imo quod C plus est, quotiescunque loquitur Joannis 6. de corpore aut sanguine Jesu, nullam unquam facit mentionem de fecisset, & dependentiam, non de specifica seu sacramentali sumptione intelligenda fore verba ipsius, sed spiritualis, ut dictum est.

Item si illa verba, *Nisi manducaveritis*, intelligantur praeceptive de sacramentali sumptione, patet ratione de illis: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*, quia non videtur ratio, quod Christus in tam modico spatio matutset modum & sententiam dicendi, ut nunc de sacramentali immediate post de spirituali sumptione loquereturne fine aliqua nota diversitatis. Sed quod D fecunda authoritas non intelligatur de sacramentali, patet, quia sentire effet, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet*, id est, in sacramento panis & vini manet, *& ego*, id est, in sacramento panis & vini, *in illo*, quod nullus tamen mentis diceret. Item quod Spiritualiter intelligenda fint verba Christi de doctrina de manducatione de bibitione, ofendit apostolus 1. ad Cor. 10. *Nolo vos*, inquit, *ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari: & omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eandem potum biberunt. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Super quo ait glossa; & colligitur ex dictis " Augustini homilia 25. Omnes eandem escam " manducaverunt spiritualem quam & nos, " corporalem vero alteram, id est, manna, " quod significat Christum. & idem credenti" bus effecit, quam 2. quia vidibilem cibum " spiritualiter intellexerunt, spiritualiter ebu" rierunt, spiritualiter potaverunt, ut spiri" tualiter satiarentur. Nihil enim non habe" ac eximium, vidibilem cibum, id illud ali" mentum, quod est virtus fortitudo, Sacra-

ANNO CHRISTI 1433. manducatione exponit & declarat, & ne omnia Longum esset singulos doctores inducere, qui praeterea, homilia 12. super Joannem, declarans in fide Nicodemi illud quod dicit evangelista, videlicet quod multi crediderant in nomine ejus, & ipse Jesus non se credebat eis, simpliciter & de plano hoc 6. capite Joannis indicavit, declarat & exponit de spirituali manducatione. Item idem libro tertio de doctrina Christiana, qui locus non est parvipendendus, quis in eo sapiat, ita ait: Ut forte aliquis arguat inferri manducatio sacramentalis. Oportet igitur quod licet ex sensibili inferatur animal, sic ex vita in loco praesenti inferatur manducatio spiritualis: praecipue cum Christus in nulla parte praesentis capitis nec per se, nec per accidens, facitat quoquo modo mentionem de sacramentali manducatione. Satis enim manifestabile esset, quod Christus divina sapientia, Dei virtus, & immensa bonitas, roborabit fas praecepta & falsatem humanam tali inventione verborum obumbrate, & tam " periculose infantibus temporibus universalem ecclesiam errare, & tam longo tempore, ex quo initium aut origo, nec in memoria hominum, nec in annalibus scribentium, reperitur: unde praeter praedicta, manifestissimum signum quod non de sacramentali manducatione loquitur, ubi, quis in praedicto praecepto, si tamen praecepti ve tenetur, nullam facit mentionem de Ipsebus, panis fecisset, aut vini, imo quod C plus est, quotiescunque loquitur Joannis 6. de corpore aut sanguine Jesu, nullam unquam facit mentionem de fecisset, & dependentiam, non de specifica seu sacramentali sumptione intelligenda fore verba ipsius, sed spiritualis, ut dictum est.

Item si illa verba, *Nisi manducaveritis*, intelligantur praeceptive de sacramentali sumptione, patet ratione de illis: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*, quia non videtur ratio, quod Christus in tam modico spatio matutset modum & sententiam dicendi, ut nunc de sacramentali immediate post de spirituali sumptione loquereturne fine aliqua nota diversitatis. Sed quod D fecunda authoritas non intelligatur de sacramentali, patet, quia sentire effet, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet*, id est, in sacramento panis & vini manet, *& ego*, id est, in sacramento panis & vini, *in illo*, quod nullus tamen mentis diceret. Item quod Spiritualiter intelligenda fint verba Christi de doctrina de manducatione de bibitione, ofendit apostolus 1. ad Cor. 10. *Nolo vos*, inquit, *ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari: & omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eandem potum biberunt. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Super quo ait glossa; & colligitur ex dictis " Augustini homilia 25. Omnes eandem escam " manducaverunt spiritualem quam & nos, " corporalem vero alteram, id est, manna, " quod significat Christum. & idem credenti" bus effecit, quam 2. quia vidibilem cibum " spiritualiter intellexerunt, spiritualiter ebu" rierunt, spiritualiter potaverunt, ut spiri" tualiter satiarentur. Nihil enim non habe" ac eximium, vidibilem cibum, id illud ali" mentum, quod est virtus fortitudo, Sacra-

Cap. 16.

Transcribe.

Cap. 6.

Transcribe.

Transcribe.

Transcribe

ANNO CHRISTI 1415. realiter, & secundum literam, sicut vere & realiter corpus suum pro nobis tradidit, & vere suum sanguinem pro nobis fudit, & nihilo minus ad id probandum inducunt alios, cujusmodi sunt in dicto capitulo Joannis 6. *Caro non vere ad esum, & sanguis non vere ad potum*, & iterum: *Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita*, quam quidem auctoritates habent omninodum similitudinem quantum ad literam cum primis, sed non quantum ad sensum literæ primum & immediatum: quia primo vere & realiter intelligendæ sunt, secundum sensum spiritualiter, & secundum eundem sensum secundum quem exposita est illa: *Nisi manducaveritis*, &c.

Tit. 8. Corinth. 10. Similiter in Clementinis de reliquiis & venerazione sanctorum, Si dominus in sanctis: per adagiationem adducitur illa auctoritas: *Ecce vos sanctum fecit*, &c. ad declarandum veritatem fecundum profectum Christi in hoc sacramento: cum tamen in primo fuo intellectu non intelligatur, nisi de esuitentia fua per gratiam, *sic enim habetur dictum*: In hac vero facramentali Christi commemoratione Jesus Christus pracipuè sibi alia quidem forma, in propria vero substantia ab nobilitate, adventione enim in cælum, dicit apostolis & eorum fuccefforibus: *Ecce ego vobiscum fum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, benigna ipsos promittendo confortans, quod remanere, cæ, & offerre cum etiam præfentia corporali. Nec potest dici in hoc loco, quod corpus fenfus tum fpiritualis quam facramentalis fint ex quo fenfus literalis, & quod obligent ad utrumque, quia illi duplices fenfus literales reprehenduntur folum in hoc probabiliter, in quibus aliquid competit figuræ, & aliquid fecundum excellentiorem modum figuratæ, quod ipse Nicolaus de Lyra declarat, in illis verbis *c. 17. Paralip. Ego erto illi in patrem, & ipse erit mihi in filium*.

Dicendum igitur ad Nicolaum de Lyra, vel quod Paralip. fic dicit quod auctoritas Augustini, vel quod ipse exponit prædictum textum per quamdam applicationem ad facramentum manducationis, nec dicit quod Christus sanctificatur, fed dicit, quod hic confequenter adinducitur *hujus facramenti* necessitas, dictum est autem quod necessitatem accipitur multiplicitè, & inter alias acceptionem, accipitur pro utili: & fic ego concedo, quod fanctio hujus facramenti est valde & multum utilis, & valde necessaria. Eadem modo intelligendum dictum Augustini, quod dicit, panem quotidianum huic tempori necessarium, id est, utilem, quodcæ ipsius dictis apparet, cum dicit: Non enim fidelis quisquam quod accipiat, & bonum est eos accipere. Non ergo bene inferr ex prædictis, cum dicit: Ex quo patet quod endurabilis est panis huic tempori necessarius, & fic ex necessitate & præcepto expressendus & accipendus, quia non fequitur, Ille panis est necessarius, id est, utilis & valde utilis, Ergo est ex precepto, & alterius non fequitur, Hoc facramentum est ex præcepto Christi, Ergo fub utraque fpecie. Et quia pene in fingulis auctoritatibus, quas adducit pro necessitate hujus facramenti, dictum modum arguendi tenet & inferendi, in quo paralogizatur, mutando quod in quale, & fubtilitatem in modum: licitco vero ad tertium modum dicendi pro expeditione facilitiori, videtur dicta quod dicta auctoritas Joannis intelligenda est quod dicta Christus utraque facramentaliter, & quod hoc facramentum fit de præcepto Christi, quod fingulos fideles, adhuc tamen adverfari non habent intentum de utraque fpecie. Nam de necessitate & præcepto hujus facramenti inter doctores nulla videtur varietas, etenim quidam videntur dicere quod hoc facramentum neque quoad celebrationem feu confectionem ipfius per manus facerdotum in facrificio, id eft præcepto Christi immediate, & multo minus quoad fumptionem vulgarium, dicentes, quod verbum imperativum modo in fuera fcriptura multiplicetur accipitur, & non fempet præceptum. Sumitur enim quandoque præceptorie, quandoque exhortatorie, quandoque optative feu deprecatoria, quandoque invitatoria, quandoque juxta vulgarem modum ironice, & fortaffe plurimus alius modis quos diligens feruator fcripturarum non poffet reperire.

Sed quantum ad prudens fpectat de prædictis modis exemplis in medium adducantur: & pro primo facit illud Oficæ prophetæ, *nol dominus* precipiens dicit per verbum imperativi modi: *Vade, fume tibi uxorem fornicarium, & fac tibi filios fornicarios, quia terra fornicans fornicabitur a domino*, & refert Sapientia: *Diligite justitiam, qui judicatis terram*. Pro fecundo modo, inifi cet exhortativo, fticit illud apoftoli: *Surge, mortuus*, & *illuminabit te Christus*, & Matthæi 6. *Quæite faluiti ffe qui manducabitis, & qui biberis*, &c. cui etiam fimile eft quod dicit Matthæus 5. *Quæite justum omnia, nempe per calum, nempe per terram*, &c. quod tendit ibi Augustinus in libello de formone domini in monte, & in fermone quem de perjurio habet, id eft, quod ipse non prohibet dominus licitam jurationem. De tertio modo, videlicet optativo, five deprecatorio, plus fcio illud prophetæ: *Ingredietur ante conspectum Christi*, verbum imperativi loquebatur, quorum unus dicebat: *Veni ad me filiuncula domine Deus virtutum*, & *effunde mihi fanctum tuum*, & *Qui fitis veniatis*, & Elisæus: *Ite, Emite, inquit, domine quorum dominatorum vere de petra deferis*, &c. Et in alio loco: *Ite domine, ecce nos cum eunde*. Plus quam videlicet invitatorium, habetur Math. 19. *Sinite pofeffus ffe, nolo & nonde omnia quæ habes, & da pauperibus, & fequere me*, & multis hujufmodi fimilia poffem induci, ad oftendendum, non fempet modum imperativum præcepte poni. Et de ironico modo, modus commutatus fuit, quemadmodum fi magiffter dicit difcipulo pigritanti: Dormit pater, dormis, volens ipfum a defidia & gravi torpore ad vigilantiam excitare. Dicunt ipfi, confiderafis his acceptionibus imperativi modi, quidam, quod, *accipite, & hoc facite*, licet hoc verba imperativi modi, non tamen præceptum important, & ita fimiliter poneatur ibi, et dicent, exhortatorie, & invitatorie, quid dicat: Hoc facite in meam commemorationem, quia non nobis profuit id magnum, nempe tum gratiæ unde potius per modum confilii quam precepti dictum eft, ficut & illud: *Vade & vende omnia quæ habes*. & ita etiam fi expediunt de glofis interlineari, qua dicitur, Et alijs miniftrare; qui modus dicendi fuitiverdeteque convenientis, qui vellet, infequi verum Joannis: *Nisi manducaveritis*, fecundum fpiritualem manducationem tantum. Hanc fententiam videtur fecuitus fuffe Albertus Magnus, qui, ut alias allegatus hic per me de lectus, in di-

ANNO CHRISTI 1415. dicit, quod Christus utraque facramentaliter A celebrandum præcepit in ecclesia per facitata apostolica, attribuens præceptum verbum Christi tanquam principali agenti & imperanti, propter indefectibilem fui affiftentiam qua ipfi ecclefiæ affiftit, & affiftet usque ad confummationem feculi. Nam ecclefia nihil poteft facere fine Chriffo, ipfo dicente: *Sine me nihil poteftis facere*.

Alii vero disserunt, & dicunt, quod hoc facramentum, quoad celebrationem in ecclefia per facerdotes & miniftros in præfentia populi, eft de præcepto Chriffi immediate, & fundatur hoc præceptum in illis verbis imperative prolatis: *Hoc facite in meam commemorationem*, fed quoad fumptionem facramentaliter, aut non obliberantium, non eft de præcepto Chriffi, fed folum de præcepto ecclefiæ. Ad hoc funt in fententiam Gabrielis de Ales, & Bonaventura, quorum dicta fequuntur in hunc modum. Nam Alexander quarta parte fummæ fua quæstus de necessitate sabra manducandi, quæstio, utrum eccleffia mandatum de corpus Chriffi, & arguit ex auctoritatibus Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. & 1. Corinth. 11. Item ex ffatuto ecclefiæ: Omnis utriufque fexus. Item quia baptimus eft facramentum necessitatis, Joannis 3. *Nisi quis renatus fuerit*, &c. Et fimiliter modo videtur, quod hoc facramentum fit necefficatis propter eundem modum loquendi. *Nisi manducaveritis*, &c. In contrarium arguit, quia illud facramentum, & folum illud, eft necefficatis, quo non fufcepto, non vivit quis vita gratiæ, ficut patet de baptifmo ante fufcepionem ejufdem: ergo fi hoc facramentum eft necefficatis, utique ante ipfius fufcepionem nullus viveret vita gratiæ, quod manifefte falfum eft, ergo, non nullus facramentum, & nemo receptat ante ipfius fufcepionem. Refpondet ifte doctor, quod hoc facramentum non eft de necefficitate ad falutem eft de fua inftitutione, fed fi eft, hoc eft ex affumpto officio, vel de mandato fuperaddito, verbi gratia, quemadmodum, et fidelis communis, nicent femel in anno, & in morte, unde fi qui negligit, non eft fine contempta, & a pecca mortalitate, & hæc conftitutio ecclefiæ eft fub præcepto, ut patet et decretali præmiffa dicta, fedicet, Omnis utriufque fexus. Poft prædicta refpondet, per hanc doctor ad argumentum, & primo ad illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. dicit, quod intelligitur de manducatione fpirituali per fidem, fine qua nullus adultus falvabitur, nec etiam parvulus ante de manducatione facramentali, ratione inftitutionis ecclefiæ: & fic intelligitur etiam quod adducitur de fimilitudine baptifmi. Ad aliud de inftitutione ecclefiæ, dicit quod communio, eo modo quo inftitutum eft ab ecclefia, debet obferari, nec poteft negligi fine offenfa mortali, fuppetente fcilicetate. Hæc ifte doctor in fumma.

Item Gabriel Bonaventura in 4. diffinctione 12. movens quæftionem, Utrum necefte fit ad hoc facramentum accedere, & arguit eidem auctoritatibus quibus fupra, Joannis 6. In contrarium vero arguit per Augustinum: Quid patres dentem & ventrem? credo & manducabit: fufficit ergo ad manducandum credere, nec tenemur fumere facramentum. Item effectus hujus facramenti eft deleto venialium peccatorum, & augmentum virtu-

Jon. 15.

Alex. de Ales q. 4. quæst. 2.

Bon. in dicto in 4. dist. 12.

tum, fed neotum eft de necefficitate faluti, ergo, *ergo*, *ergo*. Item fi neceffe effet accedere, patrifuli qui non accedunt, nec manducant, omnes damnentur: Refponendo dicit ifte doctor, quod hoc facramentum non eft de necefficitate faluti, quantum eft de fua inftitutione, fed fi eft, hoc eft ex affumpto officio, vel mandato fuperaddito. Ex affumpto officio, quod necefficium eft exequi, ut cum facerdotes vivunt ex altari, ut quemadmodum debet fervire altari. Si autem non vivat de altari, fed in libertate fua remanet, non teneatur magis quam alius homo ad debitum. Sed magis de bono & ex æquo. Ex mandato fuperaddito, quod ecclefia inftituit et fiddes communicent femel in anno. & in morte, unde fi ecclefia negligat, non eft fine contempta, & peccat mortaliter: ratio autem quæ te ecclefia inftituit, eft, quia hoc facramentum eft falubre, & multi erant negligentes de fua falute. Inftitutio autem ecclefiæ fub præcepto fuit: Omnis utriufque fexus fidelis, cum ad annos difcretionis pervenerit, ut ad minus in paffcha recipiat euchariftiæ facramentum, nisi forte de proprii facerdotis confilio ob aliquam rationem rationabilem cuifum ducerit abfteindum; alioquin vivens ab ingreffu ecclefiæ arceatur, & moriens Chriftiana cum ecclefia fepeliatur. Confuo autem quod hæc eft pœna excommunicationum. Et hic patet refponfio ad objecta. Nam verbum domini Joannis 6. intelligitur de manducatione fpirituali, quæ eft per fidem & caritatem, fine qua nemo adultus falvatur. Hæc ifte doctor in forma. De hac etiam opinione loffit videtur Gabriel Bonaventura dum fententiis, ut patet in 4. fentent. diffinctione 9. quæft. 1. art. 5. ubi fic quærit: Utrum videtur quod manducatio corporis Chriffi fit de necefficitate faluti, &c. & in fine poftitis argumentis pro & contra, fic determinat dicens, quod gratia eft fufficiens ad faluti gloriæ: unde aliud fine quo poteft habeti gratia, non eft de necefficitate faluti: hoc autem facramentum præfuppofitis gratiam, quia præfuppofito baptifmum, & quo quod gratia adquiritur per peccata præveniens, quod gratiam præveniens, & fic, non eft de necefficitate faluti, fed in ordinatione ecclefiæ fuæ, nes obligantur fecundum ecclefiæ ftatutum, corpus Chriffi fumet in anno fumere. Hæc doctor prædictus, quoad eandem fententiam, in multis aliis replicat.

Alii vero videntur fentire, quod tam celebratio hujus facramenti, quam fumptio facrificii, quod fit per facerdotes, quam etiam ipfius ufus, quoad fingulos fideles, eft de præcepto Chriffi, & hanc opinionem fequentes, adhuc videntur variari, quia alii dicunt hoc effe de præcepto Chriffi expreffo & explicito, quantum ad fubftantiam, & ex quo funt effectialia facramento. Alii vero ex præcepto implicito. Primo modum videtur fequi Nicolaus de Lyra, fecundum modum fancti Thomæ in tertia parte fum. 3. Tomo, ubi allegat eum dicentem proponens: ergo fi nim dicit, quod fpiritualis manducatio inducit votum feu defiderium participandi hoc facramentum, & fic fecundum ipfum in prædicto loco fpiritualis manducatio expreffe cadit & explicite fub præcepto Chriffi, quod patet, quia dictus doctor ubique illam applicitam, *Nisi manducaveritis*, principaliter declarat & exponit pro fpiritualis manducatione, & in ipfa fpe-

ANNO CHRISTI 1415. citaliter includit votum percipiendi hoc Sacramentum, & ita secundum eundem intelligenda est auctoritas, quam indedit ibidi. ex Matth. *Hoc facite in meam commemorationem*, quia dicit in illa, *Nisi manducaveritis*, secundum ipsum includitur implicite Sacramentalis sumptio, sic & in ista: cum enim per dicta verba commanicet Secundum omnes doctiores, *Hoc facite in meam commemorationem*, apostolos in facerdotes ordinaverit, si illa verba expresse & explicite quoad substantiam, & quoad modum obligative, ad omnes indifferenter fideles extenderemur, manifeste sequeretur, quod omnibus fidelibus ceteris potestas conficiendi hoc Sacramentum, viris & mulieribus, parvis & magnis, & ita quilibet esset hic & hoc Sacerdos, quod nullo modo est dicendum, neque etiam cogitandum.

Oportet ergo secundum intentionem dicti doctoris, quod præceptum de sumptione Sacramentali in prædictis verbis includatur, implicite & in modulis: cum autem in prædicto præcepto, *Hoc facite in meam commemorationem*, duo includantur, videlicet substantia Sacramenti, quæ significatur per hoc pronomen demonstrativum, *hoc*, & commemoratio dominica, ipsa patet, oportet quod aliunde, videlicet id quod est substantiæ, pertineat ad omnes; id autem quod se habet ex consequenti, & quasi finis quidam atque modus, tantummodo ad Sacerdotes pertinet, ipsa videlicet sub diversis fi- G. Th. part. 3. q. 82. art. 1. ad 3. gnis & speciebus dominicæ passionis repræsentantur. Et quod hæc fuerit Scotistica, seu dictantis, patet ex articulo immediate sequenti, in quo ex intentione quæsit, utrum liceat sumere corpus Christi sine sanguine, & determinavit, in aliis hic lectum est & declaratum. Non est autem plum credere, nec est verisimile, quod talis ac tantus & tam sanctissimus vir & doctor in tam modico spatio, ibi ipsi contradixerit, ibi ponendo necessitatem sacramenti, & hic vero necessitatem alterius speciei. In præcedenti igitur articulo declarat eodem modo præceptum substantiam & non hujus sacramenti quoad omnes. In isto autem articulo declarat & substantiam & modum eodem sub præcepto solum sacerdotibus, non autem universis Christi fidelibus.

In hac igitur tali ac tanta varietate doctorum, nihilo minus fos dictum, quod ipsa substantiam, ipsa sancta mater ecclesia ab initio semper in rebus dubiis cupit & tenuit parem securiorem & tutiorem esse, Nam quod ecclesiarationem & conferationem hujus sacramenti, ecclesia instituit & præcepit, quod hoc sacramentum frequentaretur in ecclesia Christi fidelium, sive Christus præcepit, sive non præcepit. Similiter quoad ipsum fidelium hujus sacramenti, ecclesia eligit partem tutiorem, præcipiens universis Christi fidelibus capacibus & dispositis varie, secundum varietatem temporum, conditionum, personarum, sumptionem ejusdem sacramenti. Quia vero in modo ministrandi hujus sacramentum non conficientibus, nulla unquam fuit varietas opinionum, in sub una vel sub duplici specie posit ministrari, quia ut altas dixi, ante novitatem cujusdam Jacobelli in regno Bohemiæ, non reperitur doctor ab institutione hujus sacramentalis & catholicus, qui in forma vel in sententia nostra dubia determinaverit, quod sic, vel sic, licitum sub duplici, vel sub una specie Christus præcepserit hoc Sacramentum ministrari fidelibus, & quod ecclesia non possit sic vel sic in administratione ejus facere & fieri: ideo & ipsa ecclesia propter multas causas superius allegatas, statuit sub una specie ministrari. Redeundo igitur ad propositum nostrum, nihil prædictis difficultatibus tenere difficiendo, dico quod si fuerit ista ministratio, quoad non conficientes, dicti sacramenti cadaret sub præcepto, non tamen ipsa ipsi sub dicto, sub sub una specie, cadit sub præcepto Christi.

Profequor igitur ordinem auctoritatum fuarum respondendo ad singulas, & oliendendo ad eodem & ex eodem dictis, quod per nullam istam concludit intentum. Adducit igitur Ambrosium in glosfa ordinaria super verbis *Cerna, cum vino, & fosfonum*, & ex glosfa ipsa dicit, quod apostoli quam glosfæ verbis, quod apostolus præcipit de sacramento, dicens: Tenete quod dicti, fideles, Accipite & manducate, & calicem bibite, tenere inquit, & non interrumpe nec mutate. Hæc est illatio domini proponentis, quæ quantum aliena & adversa sit tam a mente apostoli, quam a glosfa, nullus habens intellectum potest decipi. dicit enim apostolus: *Cerna, cum vino, & fosfonum*, glosfa autem dicit, Tenere quod dixi, cetera autem de eodem, id est, quæ ad ejusdem sacramenti ordinem pertinent, eum venero disponam. In quibus verbis nullo modo dantur intelligi ea, quæ ipse dominus proponens, mihi commendis dictatit textum glosfæ Ambrosii contra intellectum apostoli. Nam apostolus in prædicto loco non inflitut Corinthios, seriosa dicit quibus debeant communicare, sed qualiter poslint, modesse, cum difcretione, cum probatione conscientiæ debeant accedere ad sumptionem hujus sacramenti. unde refert Ambrosius, tenete quod dixi, id est, Accipite, manducate, & calicem bibite, & non intermittite, nec mutate. Sed quam ipse dominus proponens, cum omnes devotionem, puritatem conficientiæ, pacem & concordiam dicperantem.

Similiter dicendum ad id quod dicit: Hiccrere non potestis, videlicet virtutibus prædictis, ad digne sumendum hoc Sacramentum: Unde, His carere non potestis, non referrat se communionis sub utraque specie, sed ad virtutes de quibus dictum est. licet similitudo quam inducit de vita corporali, quæ videlicet non cibo hic potui quo potestis continuati, valeret transferendo ad vitam spirituolem, respectu hujus sacramenti, non tamen sequeretur, quod utraque species exigatur, quia vita tantum conslistit in speciebus, sed in ipsa vera carne Christi, & vero sanguine ejus. unde cum dicendo sub una specie quisque fideli sumatur: non & sanguinem, manifestum est quod sumit perfectum alimentum & nutrimentum, quo vivit anima, quia vere comedit carnem Christi, & vere bibit sanguinem ejus, & quibus ipse dominus dicit: *Caro mea vere cibus est*, &c. fed tamen implicitim fallum est, quod fine sumptione spirituali sacramentali, anima non possit fluere, vegetari, augmentari & continuari in vita perfecta & spirituali, ut patet in multis sanctis patribus, & Ipecialiter in sancto Dyonisio primo eremita, qui per ista verba manifestaremo abhque hujus sacramenti sumptione. Similiter de S. Maria Ægyptiaca, quæ fere per totidem annos fuit communione permansit. Et sic ad Nicolaum de Lyra dico, quod ipse loquitur persuasive & communiter, indicente populum ad frequentem sumptionem hujus sacramenti, quod utique valde utile est: non autem intendit ibi necessitatem præceptivam indicere ad quotidianam sumptionem vel frequentem, & multo minus frequentem sumptionem sub utraque specie. Ad auctoritatem Pachalati dicendum, quod ipse loquitur de carne & sanguine, quæ duo pertinent vitam animæ, non autem speciebus panis & vini, quæ secundum se nihil causant in anima, imo ne quidem eat tam corporaliter humanitur, & corporaliter in stomachum trahuntur, unde dicit, Quod pullum & pernecessarium est, ipsum quod autem dicit, Quod id, eo bene simul in calice ' reddantur, quia de uno calice pallionis Christi hæc duo nobis manantur, quantum ad ipsa Carnis & Sanguinis & sanguis in calice reddantur, id est, tradunter, quia etiam in calice totus & integer Christus continetur, sicut & in specie panis, & quibus non credit, infelix est, quia si cibo & potu materiali vita humana sustentetur, multo magis caro & sanguis Domini nostri Jesu Christi vita spiritualis, potius autem in hoc loco hoc doctor calicem nominavit, quam panem, quia comparat effectum hujus sacramenti ad pallionem Christi, tamquam ad causam, quæ pallio magis in specie & in similitudine vini exprimitur, & etiam quia pallio in scripturis calix appellatur, secundum illud: *Potestis calicem bibere quem ego bibiturus sum?* & id eadem dominus in oratione de monte dixit: *Pater transfer a me calicem istum*, unde dicit, Quia de uno calice pallionis Christi, &c. quare cum in dicta auctoritate Pachalati nulla mentio fiat de pane & vino, ad solum de cibo & potu, quæ duo cum de sanguini Christi attribuit, utique non bene refert proponens dicti doctoris intentionem ad Sacramentum panis & vini.

Ad auctoritatem S. Thomæ, & doctoris subtilis, Scoti fcilicet, dicendum, quod nulla tamen probat aliquid de duplici specie, fed solum volunt, quod sumptio Sacramenti hujus fit de præcepto Christi, & non aliud intendunt dicti doctores, quam quod ipsa sumptio declaratum est. Ad illud autem quod infert ex dicto Scoti, quod sumptio feu communio Sacramenti est magnæ necessitatis quam conferatio tamen est magnæ necessitatis & nobilior ipsa conferatio, & dicit quod hoc est contra omnes adversarios hujus veritatis, dicentes conferationem esse de præcepto, non communionem, Sed falsa gravia fua, adversarii communionis sub utraque specie non dicunt hoc, imo dicunt oppositum, quia dicunt quod simul conferatio & sumptio, quæ fit per sacerdotem in altari, perficiunt simul unum sacrificium, quod proceft non solum ipsi conferenti, sed toti ecclesiæ militanti, & etiam dormientium in purgatorio. & in hoc tali sacrificio utique conferatio obtinetur ad sumptionem, in qua & ipsum sacrificium perficitur. Sed hæc dicunt aliqui, quod communio non sacrificantium non est necessaria, neque præcepti, nisi ecclesiæ. Ad secundum quod infert ex dictis Scoti, quod omnibus loquitur Christus, ut ipse dicit, & omnes obligat ad manducandum & bibendum Sacramentalitter, dicendum, quod fanctus Gratia infertentis, ex dictis Scoti non potest elici quod illa auctoritas Christi obligat ad manducandum & bibendum Sacramentum hoc sub diversis speciebus Sacramentaliter, cum expresse tenetur Scotus oppositum, ut alias extitit cum digito & ad oculum ex illis Scoti dictis declaratum.

ANNO CHRISTI 1415. Post prædictas auctoritates induxit auctoritates concilorum & canonum, quæ similiter probant necessitatem præcepti ad sumendum Sacramentum Christi & sanguinem in Sacramento: nec tamen probant præceptum Christi, sed tantum ecclesiæ quæ habet auctoritatem ligandi & folvendi, flatuendi & præcipiendi, & cujus proceptions obligat ad pœnam æternam, quemadmodum & proceptis divina. Unde licet contemptores proceptis divinarum, sic contemptores ecclesiasticarum, & hoc in futuro, si finte pœnitentia decesserint, veniunt puniendi: unde ex hoc ecclesiastica res necessitatem imponit subditis ejusdem, sicut & res divina, quia ipsa legge divina præcipiendi & flatuendi auctoritatem habet ecclesia. Dicendum ad illa: *Qui audit, me audit*, & c: *Qui resistunt non audiunt, sic ibi ut ecbaicus & publicanus*, & secundum illud: *Super cathedram Moysi*, &c. *quæcumque dixerint vobis, facite*, &c. tamen quidquid fit, nulla prædictarum auctoritatum deferens ibi quocumque modo intelligatur, aliquid ad propositum dupliciis speciei.

Ulterius magister proponens induxit auctoritates ad probandum quod ille textus Joannis &. *Nisi manducaveritis*, intelligitur de manducatione Sacramentali & bibitione, & non de fo- Ad glossam ordinariam dicendum, quod dicta quod illa auctoritas intelligatur de Sacramentali manducatione, non tamen ex dicto textu habetur necessitas duplicis speciei, nec ex ipsa glossa, imo ex dictis glossis habetur manifeste sufficientia unius speciei & comestionis. Nam in nulla ibi mentio fit bibitionis vini, sed de sola comestione. Et ulterius utrum ad sufficientiam de comestione altaris, & per consequens glossa habet hoc tenere ad Sacerdotes, qui soli conficiunt, & comedunt in altari, & fic intelligendo hunc textum sive spiritualiter, ut intelligunt illi antiqui doctores antiqui, sive de Sacramentali comestione altaris, hoc dicunt: ergo, per locum a contrario sensu, omnes adverfarii, dicendo illam literam non esse exponendam de Sacramentali vel Sacramentali manducatione altaris, sed eam debere trahi ad communionem laicam utriusque speciei, dicpunitur, & male dicunt.

Deinde auditor auctoritatem Remigii multum & fatis longum super eodem verbo, *Nisi manducaveritis*, &c. in qua tota auctoritate, & in omnibus per proponentem ex ea elicitis, non reperio nec video aliquid, in quo poslit vel valeat tam fundare intentum, quoad proceptum communionis sub utraque specie. Dicendo quod auditoritatem communionis, plus facit contra eum dicta auctoritas, quam contra ipsum dicentem. Nam cum dicit: Ad hanc spiritualem alimoniam, ad hoc mysticum epulum & alii cibus & potus non dominus invitat, & c. manifeste declarat: Ergo de spirituali manducatione, quod manifestius declaratur cum comestiones dicit in §. Nam vero: Subjecquentes exponit quomodo id fat, & quid fit manducare carnem ejus, & sanguinem bibere. *Qui manducat, inquit, carnem, & qui sanguinem meum bibit, in me manet, & ego in illo*, hoc profecto est hanc elicam manducare, & hoc potum bibere, manere in Christo, & Christum in se habere manentem, &c. Ubi hic doctor S. Remigius conformiter ad Augustinum exponit quidditative & essentialiter quid fit manducare carnem ejus, & sanguinem bibere.

ANNO CHRISTI 1411.

re, & respondet: *Qui manducat*, inquit, *A*
meam carnem, &c. ubi expressè declarat, quod
manducare & bibere in hoc loco sumitur pro
manere in Christo, & e converso Christum in
se manentem habere.

Ad eundem sensum, totum refidum illius
auctoritatis tendit, scilicet de spirituali manducatione. Nec obstat de exemplis quæ indigere de confessione sacramentali, ut expositum est in dictis Augustini. Ioquens enim Augustinus & Remigius abbreviator ejusdem de verbis
sensu, quem Christus intendit de fide, spe,
scilicet, de spirituali manducatione, adducunt
sermones de sacramentali manducatione,
sicut cum adducitur figura ad figuratum, & sacramentum ad id quod significat & figurat,
sicut si loquerentur de passione Christi, adducerentur figuræ veteris testamenti, quæ Christi
passionem præfigurabant; utique non omnia
quæ dicerentur de ipsa passione Christi in fe
& quæ dicerentur de figuris illis, ad idem referuntur, quia semper aliud est figura, aliud
figuratum.

Similiter si loquerentur de corpore Christi vero in hoc sacramento, & adducerentur materiam sacramenti, ut puta panis & vini, utique non quidquid diceretur de vero corpore
Christi, ad intelligeretur de specieibus, nec e
converso: ita est proprie in proposito. Cum
enim hoc sacramentum altaris, quantum ad
species tant, & quantum ad primam rem contentam, quæ est vera caro Christi, & verus
sanguis ejus, sit sacramentum corporis Christi
mystici, ut patet omnibus martiribus hujus sacramenti insinuantibus, & facerdotes loquentes de corpore Christi mystico & spirituali, &
carne ejus mystice, adducant materiam hujus
sacramenti, sive quoad species, sive quoad
ipsam primam rem ejusdem, sicut signi ad
signatum, & sacramenti ad id cujus est sacramentum, non est dicendum quod idem sit, & quod ad idem referatur omnia quæ dicuntur, tamquam idem esset signum & signatum, res & sacramentum. Ex hac est profecto, salvo judicio melioris, vera interitio Augustini & Remigii de multorum aliorum doctorum, dictum D
capitulum Ioannis exponentium, qui exponentes de spirituali corpore Christi mystico, & de manducatione, adducunt materiam sacramenti altaris, tamquam signi ad signatum, & sacramentum ad id quod significat & figurat.

Ulterius dato quod Remigius loquereretur
in illa parte, Ad hanc spirituali alimonia,
niam, de sacramento altaris; adhuc ex ipsis
verbis fuit declaratur, quod non necessitatem
sumendæ hujus alimoniæ ponit indicit, per hoc
enim cum dicit, Tamquam, cum sit adverbium similitudinis, ejusque similitudinarium, non perfectam necessitatem exprefit, per quod
dat intelligi quamdam magnam & vehementem E
utilitatem, non præcepit innuit necessitatem.

Ulterius patet per illud licet quod sequitur,
quod dictus sanctus Remigius non exposuit in
verbis prædictis strictè necessitatem. Nam infra dicit, quod ipse dominus mysterium sui
corporis & sanguinis quotidie a fidelibus per facerdotum ministerium fieri mandavit: rationabili sacramento, *quod utique*, proprie accipiendo mandatum & præceptum, nullo modo
fuit positum in veritate, quia omnino contrarium esset, sanctorumque patrum traditionibus & sententiis esset contrarium & adversum,

ANNO CHRISTI 1411. Cap. 6.

Cap. 15.

Cap. 16.

Ad Objectionem Scholasticorum.

Innocentium.

Anastasium.

Scholasticorum.

Scholasticorum in hoc loco.

Cap. 6.

Cap. 6.

Ad verba Ioannis Damasceni.

Ad Nicolaum de Lyra.

Ad Damasceni.

ANNO CHRISTI 1411.

quando in baptismo membrum Christi efficia-
tur. Hæc Augustinus.

Ex his auctoritatibus & ultima resolutione
quam fiet idem doctor dictorum suorum libro
tertio de meritis & remissione peccatorum, sive
de baptismo parvulorum, fidelibus lector &
pius dictum excellentissimum doctorem non contemnere nec fibi ipsi diffidere, sed maximanimi-
formem & consortem in suis dictis & sententiis
clare percipiet & intelliget.

Similiter dicendum est ad auctoritates Origenis & Chrysostomi, quia ex ipsis nihil conclu-
dit, quod sacramentum communionis sub utraque specie, cum nullam mentionem faciant de
specie vini, sed solum de carne & sanguine,
quæ ita integre, plene, & perfectè sumuntur
& delibant sub specie, sicut si sumerentur
sub duplici. Similiter dicendum est ad auctoritatem Innocentii, quia nihil facit ad propo-
situm de præceptum eucharistiæ communicanda
sub utraque specie. Eodem modo ad dominum
Armachanum dicendum est, quod nihil con-
fert ad auctoritas ad communionem utriusque
speciei: imo quantum potest concipi ex verbis
ejusdem dicti textus Ioannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. non intelligitur de manducatione sa-
cramentali quantum ad incorporeum ipsum, dici-
cit enim: Si quis vero dictum salvatoris omnino velit accipere de manducatione & bibitione
sacramentali, tunc intelligendum est de modi-
ficatione, *&c.* ubi expressè & manifestè declarat se loqui non ex fas intentione cum dicit:
Si quis vero, *&c.*

Ad auctoritatem vero Eusebii dicendum,
quod Eusebius loquitur de consecratione qua
Christus in cœnam vinum in sanguinem commu-
tavit, quæ consecratio in altari, quod
manifestè offenditur ex verbis ejus, dum dicit:
Adverte quam evidenter conflat vini creatu-
ra, tam Christi sanguinem nuncupandam. Quod
quæ non fit nisi in altari, ubi vinum est vini
creatura, & deinde Christi sanguis post con-
secrationem nuncupatur, poft quam consecratio-
nisem nulla mente concedere potest, Christi esse vinicrea-
tura. Et ad hunc sensum per quamdam adaptationem ad sacramentum altaris induxit auctoritatem: *Nisi manducaverit carnem filii hominis*, *&c.* Et præterea dictus doctor nullam mentionem facit in prædictis verbis de communione laica aut de præcepto sive de necessitate illa de qua hic disputatur, sed de communione alia. Et hæc sint dicta ad secundam partem
fuæ propositionis, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei.

Ulterius profequendo tertiam partem sua propositionis proponens ita dicit: Cum autem plu-
rimi adversitarium divisissime communioni sub
utraque specie ad laicos propter tot testimonia
& sanctorum auctoritates resistere non valentes
ipsam communionem benedictæ eucharistiæ sub
utraque specie laicis denegare conantur, quæstio-
num in se est, & de se ille licitum & catholi-
cum, quia a Christo institutum, & ab apostolis
& ecclesia primitiva prædicatum, & hæc cum
omnibus quæ ex sacra scriptura scripta: sed
in hoc laitibum omnes confugiunt, dicentes,
quod ipsa communio utriusque speciei non sit
de præcepto. Hæc proponens. Ad hoc dico,
non propter auctoritates & rationes quas ad-
versarii adducunt, quia nullæ sunt, sed propter
veritatem in se, quod communio hujus facra-
mentii tenendum est considerata, & licita & ca-
tholica, & digne fomentibus ac devotam ut
Concil. General. Tom. XVII.

utilis ac necessaria; sed quod fat sub una vel
sub duplici specie, est indifferens ad meritum
vel demeritum, nisi pro quanto ecclesiæ con-
suetudo aut statutum determinat ad unam vel
ad duplicem speciem. Nam Christus instituit sa-
cramenta, sed modum eadem dispensandi reli-
quit ecclesiæ, ut tenent omnes doctores contra-
diter.

Quando igitur consuetudo ecclesiæ habetur
duplicem speciem, tunc nulli licebat communi-
care sub una specie in locis in quibus hujusmodi
consuetudo servabatur, & similiter opposita
consuetudine in ecclesia ex rationabilibus causis
invalescente, & maxime statuto & præcepto u-
niversalis ecclesiæ confirmata, nulli licet non
in conficienti communicare sub utraque specie: un-
de nulla modo concedimus ipsam communionem
sub utraque specie esse licitam & catholicam
quoad laicos, licet fic Christus fecerit & apo-
stolis tradiderit, & apostolus in primitiva ec-
clesia Corinthiis sic facere permiserit, stante statu-
to ecclesiæ in oppositum. Nec confugimus in
laitibum, qui est locus harcticorum, dicentes,
quod ipsa communio sub utraque specie
non sit de præcepto: imo manemus in ipsa
veritate catholica, licet in civitate fopra mon-
te polita, quæ omnibus sole clarius elucet,
fecisti.

Ad auctoritates igitur evangelistarum, vide-
licet Matthæi 26. Marci 14. & Lucæ 22. dico
quod illæ narrative, quia evangelistæ narrant
modum quem Christus tenuit in conficiendo hu-
jus sacramenti, & verbum hoc, *facite*, quod
innuit præceptum, non ponitur tantum, sed ex-
fertur ad apostolos, quos per illa verba in sa-
cerdotes ordinavit, & ad ipsorum sacerdotes
tantum; & ideo omnes vos de sacerdotes
esse facerdotes, & possent hoc conficere sa-
cramentum. Quod nullus sane mentis disci-
ret.

Ad glossam autem quæ dicit, Et alibi da-
te: dicendum quod glossa non dicit, quod
Christus præcepit apostolis alibi dare. Dato e-
nim, quod hoc sacramentum conficerent, quod
Christus præcepitet discipulis dare aliis hoc sa-
cramentum; non tamen præcepit fic dare, quo-
propter nontaxet glossa, non expressiffic, vel ta-
liter, vel hoc modo intelligere.

Ad contextum ecclesiæ, Dedit fragilibus *&c.*
dicendum quod Christus sacrificium illud & in-
stituit, & ordinavit celebrandum solum de
presbyteris, quibus fic congruit fumere, non
tamen fic dare cæteris: quæ præcepto notantur di-
cit, Quibus fic congruit se fumant & dent
cæteris: Et quod illi fit intentio illius canti-
ci, patet tam ex summo pontifice, quam ex
compositore officii, quam ex ipsa ecclesia can-
tante dictum canticum. Nam tempore Urbani,
& doctoris sancti qui officium corporis Christi,
& prædictum canticum compofuit, per totam
ecclesiam universaliter erat unius speciei con-
tinuado, ut patet ex doctrina ejusdem doctoris.

Ad Nicolaum de Lyra dicendum quod secun-
dum opinionem veram dicit, quod per illa verba,
hoc facite, injungitur ecclesiæ hujus facra-
menti usus, sed non habetur ex hoc quod in-
jungatur laicali populo usus communionis sub
utraque specie. Ulterius ad auctoritatem Da-
mascena cum dixit: Dixit dominus *Jesus hoc*
est corpus meum, & *hic est sanguis meus*, &
hoc facite, &c. Quæ quidem verba, omnipo-
tenti ejus præcepto, donec venias, efficitur,

ANNO CHRISTI 1435.

Dicendum est quod ibi præceptum Damasceni non intendit referre ad apostolos, quasi ipsis sit præceptum, ut sic ministrent aliis, sed refert ad naturam panis scilicet, & vini consecrandam, ut obediat præcepto omnipotentis Dei sive Christi, dum videlicet ad verba prolata sacerdotis, panis & vini substantia in corpus & sanguinem Christi divina & omnipotenti virtute convertitur. Est igitur sensus, *hoc facite*, id est, conficite, & consecrate transmutando naturæ substantiam in corpus Christi & sanguinem, non utique virtute vestra, sed omnipotenti ejus præcepto, quo scilicet non solum ea quæ sunt, possunt converti in alia, sed etiam ea quæ sunt, possunt in nihilum redigi, & ea quæ non sunt, ad esse produci: secundum quod dicitur in psalmo: *Ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt*. Si enim Damascenus voluit referre id præceptum ad apostolos, ut sic deberent facere donec veniat, suffecisset sibi simpliciter dicere: Hoc facite præcepto ejus, sine additione, Omnipotenti, quia ad mandatum obligatorium faciendum non exigitur omnipotentia, cum & prælati & puri homines possint obligatorie præcipere, in quibus non est omnipotentia, quæ utique ad naturalem transsubstantiationem subitam & instantaneam de necessitate requiritur.

Psal. 148.

Et ad hunc eumdem sensum proprie loquitur Paschasius in sequenti allegatione, cum dicit: Crede o fili, quia ita est quomodo ipse dixit, & dubitare factum non potes, ipse mandavit & creatum est, præceptum posuit dicens: *In meam commemorationem hoc facite*. Nam tota intentio Paschasii in hoc loco est, inducere fidem transsubstantiationis panis & vini in veram carnem Christi & in verum sanguinem ejusdem, ad quam transsubstantiationem credendam ipse hortatur quemlibet fidelem: quod ex verbis ejus patet, & ex persuasionibus, cum dicit: Crede o fili, *&c.* & ibi punctus faciendus est, Præceptum posuit, & postmodum sequendum est, *in meam commemorationem facite*. Quidquid tamen sit, sive Paschasius, sive Damascenus, sive Nicolaus de Lyra, & quicumque alii dicant, quod illa verba, *hoc facite in meam commemorationem*, dicta fuerunt a Christo apostolis præceptive, & in persona ipsorum ceteris sacerdotibus, & per consequens ecclesiæ, in cujus persona sacerdotes ut ministri tenentur hoc sacramentum celebrare, conficere, & passionem Christi sub utraque specie repræsentare in conspectu & præsentia fidelium concedo, nec tamen aliquid sequitur pro communione sub utraque specie.

Paschasius de corpore & sanguine domini, cap. 15.

Ad illud igitur quod refert proponens, quod per illa verba *hoc facite*, intellexit non solum confectionem, sed manducationem & bibitionem sacramentalem, & quod illa verba dixit præceptive, dicendum quod præceptum illud, si tamen præceptive teneatur, extendit se simul ad confectionem & ad manducationem & bibitionem, quoad ipsum conficientem, quia sacerdos conficiens tenetur sicut conficere, sic & utrumque distincte, seorsum & separatim sumere: unde non sequitur, quod per illa verba dominus præcipiat solam manducationem & bibitionem sacramentalem, secundum quod respicit universaliter omnes, sed solum prout manducatio & bibitio sunt conjunctæ consecrationi, scilicet in ipso sanctificante. Ad auctoritatem sancti Thomæ dictum est in præcedentibus, quod ex dictis verbis dictus doctor intendit fundare

Quid per illa verba, *hoc facite*, intelligatur?

Supra in expositione horum verborum.

præceptum implicite sacramenti secundum se considerati, sed non sub utraque specie, quam in sequenti articulo dicit non esse de necessitate, neque de præcepto. Etenim, secundum quod fuit in præcedentibus aliqualiter apertum, in hoc sacramento duo sunt attendenda: vel ea quæ sunt essentialia, vel ea quæ sunt accidentalia. Quantum ergo ad essentialia, quæ sunt forma, materia, intentio, & ordo, Christus dedit præceptum, quod utique invariabile ac immutabile est: sed non quantum ad accidentalia, cujusmodi sunt, tempus, conditio materiæ, modus sumendi, ritus conficiendi, & hujusmodi, quæ Christus dimisit in potestate ecclesiæ, ut circa ipsa ordinaret, prout ei Spiritus sanctus rector ejusdem inspiraret. Unde sicut in potestate ecclesiæ fuit statuere, ut non nisi a jejunis hoc sacramentum conficeretur, & etiam nisi in certis casibus sumeretur, cum tamen Christus post cœnam ipsum confecerit & discipulis dederit ad sumendum. Et sicut in potestate fuit ecclesiæ per aliquod tempus in fermentato conficere, licet Christus in azymo confecerit, sic eodem & pari modo fuit & est in potestate ecclesiæ propter aliquas causas necessarias & rationes mutare modum communicandi laicos, ut videlicet sub una & non sub duabus speciebus, quemadmodum Christus tradidit communionem. Nec videtur ratio quare potius illa quam hunc modum mutare potuerit, cum iste modus ita se habeat per accidens sicut & illa. Et hæc distinctio expresse innuitur in præcepto Christi, cum ait: *Hoc facite*, non autem dixit, Sic, vel hoc modo facite. *Hoc* enim ad substantiam refertur, non ad modum.

ANNO CHRISTI 1435. Nisi manducaveritis, &c.

Sed contra arguit proponens, quia ipse Christus ad utrumque addit præceptum, *hoc facite*, ut recitat apostolus: dicendum quod materia in hoc sacramento potest duobus modis considerari: uno modo respectu rei contentæ cujusmodi est verum corpus Christi, & verus sanguis ejus. Alio modo respectu rei significatæ cujusmodi est passio Christi, refectio spiritualis, tuitio corporis & animæ, & cetera, si qua sunt quæ in hoc sacramento repræsentantur. Ratione primi, panis & vinum cadunt sub præcepto disjunctive, quia vel utrumque vel alterum ipsorum sufficit, cum sub utraque, & sub altera ipsarum, verus & integer Christus contineatur, ut fuit declaratum in superioribus satis diffuse. Ratione vero secundi, cadit utrumque copulative sub præceptum, quia passio Christi non potest perfecte repræsentari sub altero ipsorum, & hoc ipsius Christi verbis expresse comprehenditur. Non enim ait simpliciter, *hoc facite*, sed addit, *in meam commemorationem*. Si enim dixisset tantummodo, *hoc facite*, planum esset quod altera species sufficeret: quia vero addit, *in meam commemorationem*; utraque necessaria est: unde & Paulus utrumque complexus est copulative in hujusmodi commemoratione facienda dicens: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis donec veniat*: ideo etiam ad utrumque apposuit præceptum, ut utrumque simul ostenderet fore necessarium ad hujusmodi dominicæ mortis repræsentationem: si enim ad unam solum apposuisset, videretur quod sola species sufficeret ad repræsentationem: unde apostolus est declarativus Lucæ evangelistæ in hac parte, & Lucas aliorum evangelistarum, qui non fecerunt mentionem de hujusmodi præcepto. Quia vero hujusmodi commemoratio dominicæ passionis tantummodo

ANNO CHRISTI 1435.

modo conficientibus sive sacerdotibus præcepta est, ut ex superioribus patet, cum ait, *facite*, quod idem est quod conficite vel sacrificate, idcirco sufficit quod soli sacerdotes in ecclesia coram populo conficientes & sacrificantes hujusmodi repræsentent passionem signis exterioribus, speciebus scilicet panis & vini, non autem quod sic ceteris ministrent. Et licet si non sacrificantes sumerent sub utraque specie, sicut antiquitus Corinthii faciebant, & modo faciunt Græci similiter, & repræsentarent mortem domini, sicut & sacrificantes, non tamen eodem modo, quia sacrificantes, ex præcepto, hi vero sine præcepto: & ulterius expressius significantes: quia non solum in sumptione sub utraque specie, sed principalius in confectione, & in elevatione, & ceteris signis & ritibus Christi, passio repræsentatur, quam in sola sumptione.

Ad auctoritatem Cypriani quæ hic ponitur, & ad ceteras quæ infra ponuntur, primo dicendum est, quod non omnia opuscula neque dicta ejusdem sancti martyris ab ecclesia acceptantur, ipse enim cum octuaginta episcopis in quadam synodo provinciali, sub eodem Cypriano in civitate Carthaginensi celebrata, dixit, hæreticos & schismaticos non posse baptizare, & quod baptismus ab hæreticis collatus esset lavacrum diaboli, in quo tamen ipse non tenetur eo quod ecclesia oppositum determinat, ut habetur 3. distinctione, Sed sciendum; & in quarto sententiarum distinctione 6. contra quem in hac materia egregius doctor Augustinus edidit librum, quem de unico baptismo nominavit: de quo martyre idem Augustinus dicit: „ Ego visa sanctitate Cypriani, eidem adhæsissem, nisi me Romana synodus retraxisset. „ Et subdit: Ego dicta Cypriani non approbo, cujus martyrium veneror, cujus ingenium laudo, quia nec ecclesia approbavit: „ ubi male sensit, hoc purgatum est igne passionis. Hæc Augustinus. Ubi bene attendendum est excellentissimi doctoris Augustini exemplum & documentum, & perpetuo memoria retinendum: libenter siquidem, tum propter sanctitatem tum propter excellentiam ingenii, secutus fuisset opinionem hujus sancti & gloriosissimi martyris Cypriani, quod tamen non fecit propter Romanam synodum, quæ oppositum illius determinaverat: nec ausus fuit dicta Cypriani approbare, quæ non approbaverat ecclesia. Si tantus doctor & tam excellentissimi ingenii ac sanctissimæ vitæ, Augustinus scilicet, non fuit ausus sequi tam sanctissimum & profundissimum martyrem, stante in oppositum determinatione ecclesiæ, quid faciemus nos miseri homunculi, qui vix scimus alphabetum componendo balbutire, non dico profunda scripturarum indagare? numquid prudentiæ meæ insistendo, erecta scilicet cervice, hujus hominis quantumcumque sancti & excellentis ingenii sententiam aut sensum nostrum præponemus & anteferemus sententiæ & determinationi catholicæ ecclesiæ? absit hoc a nobis, & a cordibus cunctorum Christi fidelium.

Ad S. Cyprianum.

Prædicta idcirco præmisi de dicto martyre, non quod velim ipsum in hac materia nostra negare, sed ut appareat quia non in omnibus ejus doctrina est sequenda. Dicendum igitur, quod nec in ista auctoritate, nec in omnibus aliis sequentibus, quoquo modo prædictus martyr, nec implicite nec explicite ponit aut dicit, communionem utriusque speciei, quoad laicos, esse de præcepto Christi, aut de mandato ejus;

deinde in hac auctoritate loquitur de sacerdotibus & celebrantibus, quibus dominus præcepit facere in commemorationem suæ mortis, quod patet, quia loquitur in propria persona, qui erat episcopus, & etiam loquebatur & scribebat episcopis, quibus utique præceptum fuit ut facerent in commemorationem mortis domini: unde dicit, quod sic a domino præcipitur, ut quotiescumque biberimus, in commemorationem domini hoc faciamus. Hanc autem reprehensionem faciebat prædictus martyr aliis episcopis non occasione unius vel duplicis speciei, quoad populum laicalem, sed in primitiva ecclesia multi sacerdotes multipliciter aberrabant tam circa celebrationem hujus sacramenti, quam circa dispensationem ejusdem ad populum. Nam aliqui hostiam sanguine intinctam populo porrigebant, alii uvas vino apponebant, & vinum presbyteri sumebant, uvas vero dabant communicantibus laicis, & pro infirmis in sacrario reponebant: alii vero pannum lineum musto tinctum per totum annum servabant, & in tempore sacrificii aqua partem ejus lavantes, loturam illam ministrabant. Alii lac dabant pro sanguine, ut patet de consecratione distinctione 2. Didicimus. Et capitulo, Cum omne crimen. Illa igitur advertens, & multa alia hic sanctus martyr fieri præter modum a Christo traditum in ministratione & oblatione hujus sacri mysterii, zelo accensus præsertim episcopos reprehendit, tamquam eos ad quos pertinebat alios corrigere & ad viam reducere veritatis, & hæc est totalis & vera intentio prædicti martyris, tam in præsenti auctoritate, quam in omnibus sequentibus, prout declarabitur loco suo: & per dicta patet, quod ea quæ infert proponens, omnino falsa sunt, quia non sequuntur ex intentione dicti doctoris.

ANNO CHRISTI 1433.

Epist. 63. editionis Pamelii antique autem lib. 2. epist. 3.

Cap. 5.

Ulterius ad auctoritatem Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, cum Nicolao de Lyra dicendum, dato quod esset præceptum de sacramentali sumptione, nullo modo tamen præceptum est, de utraque specie, ut dictum est, & clare ostensum etiam secundum intentionem Nicolai de Lyra, qui ponit ibidem, ut alias allegatum est, „ verba in hunc modum: Non est intelligendum quod scilicet hoc sacramentum sub utraque specie fidelibus sit exhibendum, sed tantum hoc modo a sacerdotibus est sumendum. „ Licet enim in primitiva ecclesia populus sub utraque specie communicaret, tamen postea a proinde ordinatum, ut non communicet sub specie vini propter periculum effusionis.

a Forte, provide.

Item ad S. Thomam quem inducit in quæstionibus super 4. similiter dicendum, quod nihil concludit de utraque specie. Similiter glossa interlinearis nullam mentionem facit de specie vini. Item inducit S. Thomam sermone 20. & ejus auctoritatem recitat per longum spatium in qua auctoritate sanctus doctor nec in verbis nec in sententia nec in quocumque signo explicite vel implicite facit mentionem de communione laica utriusque speciei, nec in tota illa auctoritate facit mentionem de vino aut de secunda specie. Et quantum ad auctoritatem Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. sæpius repetitum est, quod si intelligitur de sacramentali, solum cadit præceptum ad carnem & sanguinem & non ad species sacramentales: quapropter correlaria quæ infert, pro quanto aliquid infert pro utraque specie, false & male infert, quia in toto processu ille doctor non fecit mentionem

Ad S. Thomam.

De sacramento altaris c. 20.

ANNO CHRISTI 1413. nem de utraque specie, sed solum de corpore & sanguine Christi alicubi vero sine determinatione de sacramento. Quare ex dicta auctoritate nihil concludit quoad utramque speciem.

Ulterius inducit eumdem doctorem in eodem sermone, quod spiritualis simil de sacramentalis manducatio corporis & sanguinis Christi est utilior & salubrior sola manducatione spiritualis, quod utique concedo, ceterit patibus, tamen hoc nihil facit ad utramque speciem.

Fidelitas de unione & dangere dantibus cap. 37.

Item ad Pascharium, quem inducit in tractatu suo de corpore Christi, dicendum primo, quod dictus doctor nullam facit mentionem de præcepto aut de necessitate. Deinde ipse loquitur in perfona laicorum de sola manducatione, cum dicit: Et comedimus; & de modo quo comedimus: confitemur dictum sacramentum, & fellicet in pane corporis Christi & in sanguinis, quæ de agro corporis nobis quotidie per officium facerdotum manufecunt. Et ad hoc inducit figuram benedictionis Melchisedech vini. Quare nihil dicta auctoritas valet ad propositum: in sequenti particula folum loquitur de carne Christi & ejus sanguine, & nullam facit mentionem de speciebus, & fic familiter nihil concludit ad intentum utriusque speciei. Ad Albertum Magnum dictum est superius, quia loquitur solum de conficientibus & facerdotibus, & cum hoc de significatione. Item ad Bernardum quem inducit in sermone ad Petrum de corpore Christi, primo dicendum, quid ibi doctor fentiat de illis verbis, *Nisi manducaveritis*, &c. qui super 3. verso psal. 90. dicit: Quid est autem manducare ejus carnem, & bibere ejus sanguinem, nisi communicare pallionibus ejus, & ejus conversatione quam pallis carne? Unde & in hoc designat illud illibatum altaris sacramentum, ubi dominicum corpus accipimus, ut licet videatur illa panis forma in nos intrare, sic novimus quod ipse cum quam de terris habuit conversationem, ipsum intrare in nos, & habitare per fidem in cordibus nostris. Hæc ille.

Ad Albertum Magnum.

S. Bernardus in psal. 90. ser. 10. versu 6.

Quidam de facto Theodoricus.

Item idem Bernardus in epistola ad fratres de Monte Dei ita dicit: Sicut enim quotiencunque habet fenfus Chrifti, quantum Chrifti-nus præcitati expediat, quantum fentiat fervum redemptionis Chrifti decear, & utile est fic, una falem aliquo diei hora pafionis ipfius ac redemptionis attentius recordere beneficia, ad fruendum favore in conscientia & recondendam fideliter in memoria, quod eft fpiritualiter manducare corpus Chrifti, & bibere ejus fanguinem in memoria ejus, qui in fe crediderunt præcepta, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*, in quo etiam propter peccatum inobedientiæ, quam impium fe hominem ; tanta pifcatis, Dei elle immemoria, palam ostendibus eft, cum amici hominis abeantur fub quolibet figno commendatam memoriam nefas fit oblivisci. Et quibus verbis manifeste patet quid prædictus doctor fentiat de illa duplici auctoritate, videlicet, *Nisi manducaveritis*, & : *Hoc facite* : quia ambas interpretatur spiritualiter & spiritualiter.

Sed jam ad auctoritatem fuam per adversarium adductam dicendum est, videlicet quod dominus noster Jesus Christus ecclesiæ fponsis fuæ & columbæ dulcissimæ hoc dotalitium, fcilicet corpus & fanguinem fuum, indulsit fub facramento in fuæ paffionis & mortis memoriam : & quidem quotidie frequentatur & fit in ecclesia per operationem & ministerium facerdotum, pro omnibus fidelibus tam vivis quam mortuis. Ecce enim omnia quæ Christus dimisit ecclesiæ, eodem modo convenimus singulis de ecclesia, alioquin cum Christus dimisit ecclesiæ facerdotium, fequeretur quod omnes effent facerdotes, omnes prophetæ, omnes apostoli, omnes pastores & doctores, quod patet fallum esse manifeste, quia necessitates sunt facerdotes, nec omnes prophetæ, etc. & tamen ecclesia Christi indulsit ecclesiæ fponsæ fecundum quod dicit apostolus : *Quidam quidem dedit apostolos, &c. in consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi*. Similiter in omnibus naturali oculus datus eft non fibi foli, fed corpori, nec tamen omnia membra iunt oculi. Similiter Christus dedit ecclesiæ in quantum eft memoriale fuæ mortis, indulit ecclesiæ in perfona facerdotum, ut non folum fibi, fed totius ecclesiæ deferviente. Ad illud autem quod dicit Bernardus : Idem fert propter; referendum eft ad illud præceptum, quo Christus præcepit apostolis, dum eos in facerdotes ordinavit, dicens : *Hoc facite in meam commemorationem*, ubi præcepit confecrationem hujus facramenti in pane & vino, quod ad fideles pertinet facerdotes. Quod quidem præceptum fi universale fuit, & ad omnes, quemque quod omnes laici, mares & fœminæ debeant & possint hoc facramentum confiere, quod omnino falsum eft, absurdum & erroneum. Item ad Durandum dicendum, quod illam mentionem fecit de duplici specie, fed tantummodo dicit quod facramentum hoc eft de necessitate fidelis, quia necessitatem habet fidelis ecclesiæ, ex quo non fequitur quod utraque species fit de præcepto. Item ad Arnaldum primatem Hibernie dicendum, quod ille capitulum quod ait: *Ecce quam bonum & confuetudinem unius speciei*, vel falem eam non reprobat, quod utique fecisset, fi credidisset eam esse illicitam; alioquin aliter fentit eam quam ipse dicit literæ : & cum duo fint officia fapientiæ, videlicet meditari, & defendere veritatem, & fallitatem mapientiam detestari, fecundum illud : *Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabitur impium* : utique non fuiffet doctor veritatis, si illa imprietate, non fuiffet eam detestatus. Appobati igitur confuetudinem ecclesiæ Romanæ ex quo narrat eam, & fulcit rationibus, nec eam reprehendit, ut deciffet doctorem catholicum, ut patet in hac auctoritate ejus. Nam ipse dicit : Ecce quam bonum & suave illud habet folum vinum calicis conferre poli communionem corporis Chrifti : ecce narratio : ne forte per negligentiam, aliquid leviter poffet contingere in minifiranda in multitudine populi facramentum fanguinis Chrifti fidelibus quibuscunque, aliquid efundatur de poculo, quod fi contingeret periculum non eft in minifiratione corporis Chrifti fidelibus indifinitæ, & ideo propilo facramentum fanguinis non miniftrat quam vi fieri poffet fuiffe juxta fcripturam canonicam. Hæc Armachanus. Ulterius ipse idem in præcedentibus, non dicit quod utraque fpecies fit de necessitate, aut de præcepto Chrifti, aut juxta legem five ecclesiam canonicam licite poffit fub utraque fpecie miniftrari, fed non obftante confuetudine & statuto eccleiæ oppofitum.

ANNO CHRISTI 1413. Ulterius magister proponens inducit, quod multum ac commodum effet in materia fidei, & aliis, conformari eccleiæ primitivæ, & ad hoc inducit auctoritatem Bedæ in homilia infra octavam afcensionis domini, dicentis : Perfectum vitæ magisterium eft ecclesiæ primitivæ, & actus imitari. Ad idem inducit apostolum, qui dicebat fideles debere imitari eos, & debere ftare & tenere traditiones, quas didicerant five per fermonem five per epiftolam. Ad quod dicendum, quod ipse Bede non loquitur plum non obligat fub præcepto, multo minus praxis apostolorum, aut primitivæ ecclesiæ. Nam praxis & exemplum Chrifti non obligat de necessitate falutis ad ipfum imitandum omnibus fuis actionibus & operationibus, quod patet: inductive in fingulis generibus operum Chrifti. Nam non omnes de necessitate fuit Chrifti imitari in operibus fupernaturalibus : ut puta in facinoris miraculis, fimiliter nec in omnibus operibus naturalibus, ut puta in his quæ pertinent ad perfectionem, nifi quis fe fponte voto proprio affrinxerit, ut eft paupertas, caftitas, obedientia & hujusmodi, quæ fi ratione contingit obtinere, omnes omnes Chrifiani ad prædicta obligaremur, & fic omnes divites, in matrimonio conftituti, effent in ftatu damnationis : & ab omnibus hæreticum. Similiter Chrifiut jejunavit quadragintæ diebus & noctibus, non habuit proprium domum, fponte permisit se crucifigi, & multa alia pafi, in quibus omnes non tenemur de necessitate. Alioquin omnes hæretici, fi fint inti eo quod hæretici, effent in ftatu damnationis, ab omnibus Chrifiis non fequentur : Similiter in facramentalibus & ceremonialibus ; Chrifius permisit fe circumcidi ; octavo die in templo præfentari, pafcha vetus celebravit, & ut ad nostra reniamus, hoc ineffabile facramentum, de quo eft fermo in præfenti, ipfe dominus in cœna confecit, & poft alios diebus quadraginta post resurrectionem pulis : in quibus omnibus ecclesia nec imitatur Chrifium, nec tenetur imitari, imo tenetur non imitari. Et pari ratione non tenetur nec omnes fideles tenentur de necessitate imitari Chrifium in communione fub utraque fpecie : Si igitur praxis Chrifii & exemplum non obligat, non præceptum, multo minus praxis apostolorum aut primitivæ ecclesiæ. Sive igitur in primitiva ecclesia fuit his modus communicandi laicos fub utraque fpecie universaliter in tota ecclesia, five particulariter in aliquibus ecclesiis, ut communiter tenent omnes, quia non poteft fufficienter probari hunc modum fuiffe universalem, nec obligans apostolorum dedifce communionem fub utraque fpecie, excepto apostolo, hoc Corinthiis permittente, non fequitur tamen, quod etiam nunc ita debeat fieri aut observari, cum Chrifius nullibi, ut declaratum eft, fic vel fic fieri mandaverit aut præceperit.

Multo minus necessitatem obligans in omnibus praxis ecclesiæ primitivæ.

Ad Bedam.

Ad autoritatem vero Bedæ dicendum primo, quod nullum fecit mentionem de hoc facramento : demum quod ipfe loquitur de imitatione vitæ in moribus, nec necessitatem imponit, ; Sed invitat ad perfectionem ; unde dicit: Perfectum vitæ magisterium eft ecclesiæ primitivæ actus imitari ; non autem dicit, Necessitatem vitæ magisterium, &c. multa enim in primitiva ecclesia fiebant, ad quæ tamen nullatenus non obligatur ad præcepto. Et ut exemplariter dicatur, legitur quidem in Actis apostolorum 4. cap. quod multitudinis credentium erat cor unum & anima una, neque quiquam eorum quæ possidebat aliquid fuum esse dicebat, fed erant illi omnia communia, & quod offerebant pretia eorum quæ vendebant, & potebant ante pedes apostolorum, dividebaturque fingulis prout cuique opus erat : hæc quidem tunc fiebat, fed tamen non ex præcepto neque de necessitate falutis, nec tenetur omnes fideles ad hujusmodi communitatem. Item ibidem eodem capitulo 5 legitur eum Actorum 16. & apostolis præceperunt quod Gentiles convertifi ad fidem abftinerent a fanguine & fuffocato. Et Actorum 15. quæ tamen fane periculo omittimus, cum nullum ipforum fit de necessitate falutis. Similiter fecedotes tunc licite dicebant uxores, non autem tempore præfenti, & hujusmodi alia fecerunt tunc ecclesia, quæ modo licite non fiunt, & fic dicendum eft de communione utriusque speciei ; tunc ipsi primitivæ ecclesiæ quidem omnibus indifferenter fidelium erat baptizare, prædicare, & hujusmodi. unde Ambrosius super epistola ad Ephesios. *Et ipse dedit quosdam apostolos, &c.* Item ibidem : Ecce Chrifus & mandat, ipfiscaretur, omnibus fuiset initia concefferunt eft evangelizare & baptizare & fcripturas in ecclesia exponere ; at ubi omnes loca cluxmplera eft ecclesia, conventicula conftitutta funt, & rectores ac cetera officia in ecclesia ordinata funt : quia & omnes eadem potfint, tractandum eft, & vulgaris res & vilissima videretur. Hæc ille.

Post prædicta magister proponens praxin dicit de ecclesiastica volens diligenter confirmare & pertractare, inducit multa exempla, & primo exemplum Corinthiorum, apud quos vigiut communio prætaxii calicis ; prout ex epistola apostolorum ad Corinthios colligitur : ad quod dicendum, quod fieut praxis Chrifii, qui fub utraque confecit & tradidit discipulis, non obligat ad omnia illa quæ ex praxis Chrifii multo minus exemplum Corinthiorum & praxis eorumdem obligabit ecclesiam ad fic vel fic faciendum.

Ulterius inducit practicam & auctoritatem S. Dionysii Areopagitæ de ecclesiastica hierarchia 3. cap. & eucharistia, Comportum. Ad quod dicendum quod prædictus Sanctus Dionysius & fummus theologus fuit discipulus Pauli, & Græcus, & Athenienfis antiquus. Quia igitur in primitiva ecclesia Græci ab apostolis discipulorum confuetudinem utriusque speciei, cum fervarunt usque ad præfentem diem, & fic Dionyfius confuetudinem Græcorum fequens, loquitur in ecclesia Græca & auctoritate, & ipsa ejusdem, de prædicta communione utriusque speciei. In nulla tamen parte illius auctoritatis, nec in toto illo capitulo, imo nec in tota fua doctrina, beatus Dionysius dicit illam communionem esse necessariam vel de præcepto Chrifii, & per conficquens per ipfam nihil contra veritatem de prædicatione & confecrationem conclufitur. Vel dicendum ad dictam auctoritatem Dionysii, fieut dicit Sanctus Thomas in 4. parte, quod fieut facerdos offert eunum calicem pro omni populo, & idco calix populo non datur, fieut etiam facerdos facrificans unionem calicis quod mentitum & remittionem peccatorum omnibus qui adfunt & pro populo fide & devotione dividit & distribuit. Sicut enim pro omnibus orat & pro omnibus offert, imo &, ipsi cum ipso offerunt, ? fieut enim facin-

Quidam de facto Theodoricus.

Ad Albertum Magnum.

Ad Arnaldum Primatem Hibernie.

Ad Dionysium.

Ad Thomam.

Ad Bedam.

Ad Dionysium.

Ad Thomam.

Ad Bedam.

Ad Dionysium.

Ad Thomam.

Ad Bedam

ANNO CHRISTI 1455. cerdos ait pro omnibus orans; & omnium cir- A bant, & fic de tugendibus haereticis loquitur, ANNO CHRISTI 1455.
constantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, &c. Sic & ipse fumens in persona omnium omnes fumunt cum ipso, quia ipsius oblationis omnes fideles efficiuntur participes per remissionem peccatorum & augmentum gratiae, & in his facerdos facram confummat actionem.

Ad Origenem. Ulterius ad Origenem quem induxit in homilia 16. fupra lib. Numerorum, dicendum quod ipfe intelligit praedictum textum Ioan. 6. *Nisi manducaveritis*, &c. de duplici manducatione, facramentali fcilicet & fpirituali: unde eodem modo intelligitur dictum Ioan. 5. & praedicta auctoritas, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*. Expofitum eft autem fupra, quod praedicta auctoritas, five intelligatur de facramentali manducatione, five fpirituali, non tamen adversarius habet intentum, quod utraque fpecies cadat fub praecepto, in cujus fegnum nulla mentio fit de fpecibus panis & vini. Verum fi praedictus doctor vel ex praedicta auctoritate vel ex aliis dictis ipsidem tractaverit of communionem utriusque fpeciei, tunc dicendum effet, quod ipfe loquitur fecundum confuetudinem Graecorum, cum ipfe Graecus fuerit natione, apud quos, ut dictum eft, fuit & eft confuetudo utriusque fpeciei, non tamen aliquo modo dicit eam effe de neceffitate aut de praecepto Chriffi.

Deinde induxit practicam beati Donati, allegans beatum Gregorium & paffionale, &c. Dicendum quod beatus Gregorius nullam mentionem in loco praeallegato facit de fanguine, fed folum de reparatione coelefti. Et ad hiftoriam legendae fuae eft dicendum, quod B. Damianus miniftrabat populo fanguinem fecundum confuetudinem quae tunc in ecclefia fuit tenebatur, & fecundum quod quidam dicunt, propter praedictum fcandalum, quod ibidem contigit in praedicta fractione, licet per miraculum reparaverit, dciinceps dictus martyr coeperit populo miniftrare hoc facramentum fub una fpecie: ejus exemplo alii propter fimilia fcandala, & alia quae numerata funt, coeperunt fimiliter facere: & quia praedictus martyr non affirmabat neque docebat duplicem fpeciem effe falutis neceffitate aut de praecepto Chriffi, ideo non plus concludunt adversarii exemplo fuo, quam facerunt exemplo Chriffi & aliorum fanctorum, qui fub utraque fpecie hoc facramentum miniftraverunt.

Item ad id quod induxit de fancto Thoma, quod videlicet dicunt habere difpenfatam fanguinem Chriffi fidelibus, dicendum quod doctor fanctus ibidem defertbat actus quos in facerte poffitunt ex officiis ipforum exequi poffunt: quapropter fi effet confuetudo, vel I ecclefia non ftatuiffet oppofitum, quod fanguis B Chriffi fub fpecie vini populo miniftraretur, utique licet ex officio poffent miniftrare fecundum quod de beato Laurentio legitur, & allegatur per beatum Auguftinum; fed hoc nihil facit ad propofitum de neceffitate & praecepto utriufque fpeciei.

Ad Leonem papam. Ulterius ad Leonem papam dicendum, quod praedictus Leo papa fcripfit contra Manichaeos, qui negabant Chriffum, refurrexiffe a mortuis, & per confequens nec diem dominicum habent celebrare, fed in contemptum dominicae refurrectionis & ecclefiae Dei, ab die jejunandi, & fic de tugendibus haereticis loquitur, AB bant fe coeventibus Chriffianorum, & immundigno ore fimulando fe effe catholicos, corpus Chriffi recipiebant; fanguinem autem Chriffi haurire de calice omnino declinabant, fcilicet manentes nondum Chriffum refurrexiffe, fed ipsum adhuc mortuum effe, idcoque ex confequenti credebant corpus ejus fine fanguine effe, & fic propter illam infidelitatem Chriffi fanguinem omnino cavebant recipere ab altari. Non eft fimile ratio de Chriffianis & in mofris Chriffi fidelibus catholicis, quia illi propter illam infidelitatem fanguinem nolebant capere, nos ecclefiae fanctaedicit confuetudinem & praeceptum rationabiliter introducftam. Et ulterius patet quod in dicta auctoritate Leo papa nullam fecit mentionem de neceffitate aut de praecepto Chriffi, quare nihil facit ad propofitum, ad quod probandum eam adversarii introducunt; ex per confequens non fequitur quod communicantes fub prima fpecie, & nolitem haurire declinantes, dicantur facrilegii crimen communicare: nec etiam a focietate fanctorum fint expellendi, & fic excommunicandi; nec ab ipsa tamquam ab excommunicata fint declinandum, ut magiftter proponens ex dicta auctoritate Leonis infert: quia nec communio calicis eft praecepta, & per confequens nec magis facrilegium C erit legem Dei committere communicando fub una fpecie, nec fubeft etiam eadem cauta in nobis, ficut fuberat in illis haereticis, de quibus Leo papa loquebatur. Ecclefiae tamen dominus proponens honeftius inferre quod intendebat, vel faltem honeftatem metam cum majori patientia fupportare.

Deinde ad auctoritatem Gregorii dicendum, ANNO CHRISTI 1455. quod Gregorius loquitur in dicta auctoritate de fanguine domini, & non de fpecie vini, qui fanguis vere & completre fumitur fub prima fpecie fanguinis Chriffi per ora fidelium populorum.

Ulterius ad auctoritatem Auguftini & primo ad illam quae habetur de confecratione diftinctione 2. Quia paftus, &c. dicendum quod Augu- D Cap. 8. guftinus loquitur de fidelibus & populis, qui tantos eos ad hujufmodi facramenti perceptionem, magis fub nomine calicis, non ratione facramentalis fumptionis, fed ratione fignificationis, fcilicet rationae contenti & effectus, qui fanguini appropriatur, videlicet ratione refrigerii & laetitiae fpiritualis; quando magis effefe innuitur cum dicit: Et vos poft ipsum, poft labores, poft humiliatem, & contritionem, jam in nomine Chriffi tamquam ad calicem venitis, quasi dicerat, Poft anxietates & labores praefentis faeculi, tamquam ad refrigerium, id eft, ad confolationem fpiritualem, ad calicem venitis; & notanter ait, Tamquam ad calicem, & non fimpliciter, & ad calicem venitis; ad innuendum quod non de facramentali calice, fed de eo quod per calicem fignificatur, intelligit; quod etiam fequentia verba declarant cum dicit: Et vos ibi eftis in menfa, & ibi vos eftis in calice, nobiftcum vos eftis. Eft enim populus in calice fimul cum facerdotibus, in quantum populus Chriffo conjungitur, qui per aquam fignificatur: ideo enim ex aqua in calice miftetur, in populus Chriffo in capiti unici fignificetur, & cum populo AB sit: Simul enim hoc fumimus, fimul bibimus; non in fubftitie, fed quomodo populus fimul bibat nobiftcum declaratis adjunxit: Quia fimul vivimus, dicentur igitur laici bibere nobiftcum, quia fimul vivunt nobiftcum cum caritate conjuncti.

Ex quibus patet manifefte quod Auguftinus non dixit abfolute, quod populus bibat de calice facramentali, quod oftendit per illud quod dicit, Tamquam ad calicem venitis, &c. per illud enim dedit: Simul bibimus, per, Simul vivimus. Quare fecundario poffet dici, quod Auguftinus ibi loquitur de bibitione & fumptione myftica, ut patet per illud, Simul bibimus; quia fimul vivimus, fuperje, unitis in caritate Dei, qua fideles efficiuntur una B vita in Chriffo & cum Chriffo. Et quod fic debeat intelligi dicta auctoritas, Quia paftus, &c. oftenditur per fubfequentem auctoritatem, Nulli ambigendum eft, unumquemque fideliumcorpous & fanguinis domini participem fieri, ut fuit fuperius allegatum.

Cap. 15. Item ad fecundam auctoritatem ejusdem dictoris, quae poftea fuit introducta diftinctione 2. Cum frangitur hoftia, &c. dicendum quod hac auctoritas omnino intelligitur de facrificantibus facerdotibus, ad quos Chriffi paftionem fuis cordibus pertinet dominus fanctificando, & plebi miniftrando, non hoc faciebant quod Jefus C Chriffus fecerat, fcilicet vinum cum aqua tantamodo miscuit offerendo, fed aut fac pro vino, vel aut adjiciendo, vel aliquod aliud offerendo, confecrando, ficut & miniftrando populo contra ritum & mudum a Chriffo traditum, id eft, non fumendo, non frangendo, non gratiaverit, vel forte quia calicem non confecrabant: aut forte aquam vino non miscebant: Differt autem populo fub una fpecie, ex confuetudine & fancta ecclefia, non errare, & ita non reprehenfibile, imo laudabile & meritorium, cum nihil agatur in calice domini, nifi fanctificando, quod Chriffus non fecerit, in quo totus error praedictorum confiftebat. Si enim in fanctificando & confecrando D Chriffum fecerit, confecrafftet vinum & aquam, ficut Chriffus fecerat, & fecit nunc ecclefia facit, licet aliter populo poft confecrationem hoftiam miniftraretur, non confecratum vinum vel aquam, ficut tunc factum; non fuiffent tantum reprehenfibiles, nifi in quantum contravenifftent confuetudini ecclefiae.

Ad fecundam auctoritatem ejusdem, dicendum, quod loquitur martyr fecundum confuetudinem quam habebat in ecclefia cui praefidebat. Et fuit tunc neceffitatem erat, id eft, utile, in quotidiana pugna exiftentibus, ANNO CHRISTI 1455. femere eucharifticae facramentum juxta morem ecclefiae, cum duabus fpecie, id & nunc utile & utile effet & fit fidelibus, quia hoc diminiftratum facramentum fub una fpecie, quia armentur contra inftantia hujus anticrabiftis mundi pericula, tentationes quae jam antichriftus per fuos miniftros parare incepit, & graviffime producere, nec minus erunt armati fideles, fub una fpecie fumentes, quam effent illi qui idem de tantundem fumebant fub utraque. Et utique optime facit ad propofitum auctoritas ejusdem martyris dicens de prefuro & de temporibus antichriftii, qui Chriffi milites his graviffimis temporibus fide incorrupta & veritatis

Ad Origenem.

Ad Leonem papam.

Ad Sanct. Thom. 1. 4. dist. 12. q. 1. ar. 3. sol. 3.

Ad Sanct. Laurentium.

Cap. 12. Cod. Dist. 2.

Ad Leonem papam.

Cap. 1.

Cap. 2.

Ad Sanct. Laurentium.

Cap. 12. Cod. Dist. 2.

Ad Leonem papam.

Cap. 1.

Cap. 2.

ANNO CHRISTI 1413. tiate robustis debent se paiare ad persistendum A tellexit, et sufficiens atque acerrimus, ut verus ecclesiæ catholicæ filius & doctor catholicus, impugnarit, huic Rabanum Ambrosium, vel saltem magni Ambrosii discipulum. Alii vero subsequentes Wicklevisite hunc eundem vocaverunt & vocant Eidorum, alii vero Waleramum; alii autem vocant & nuncupant Fulgentium: hæc autem falsam nominationem dictæ auctoritatis & alia fortasse dederunt Wicklevitæ, ut propter auctoritatem dictorum doctorum, quorum falsæ nomina assumunt, facilius valeant simplices & incautas mentes decipere. Unde videtur prædicta auctoritas esse Berengarii, qui aliquando audit fenfic de veritate hujus sacramenti, B cujus revocatio habetur de conferatione distinctione 2. Ego Berengarius, qui, ut refert magister Thomas in 3. distinctione memorata, Wickleff differebat, quia dicebat in hoc sacramento poft confecrationem panis & vini fubftantiam remanere fimul cum vero corpore & fanguine domini: nolfri fedem Chrifti. Wickleff vero totaliter amovit fubftantiam & veritatem corporis Chrifti ab hoc facramento. Ita dicit Wakeranus 3. capite de azymo & fermentato: Sic, inquit, gente illa dicit ecclefiam, non in eo quod offertur, & confecratur, fed in eo quod de multis grenis, ut dicitum eft, conficitur. Nam in eo quod conficitur, ex ipfum individuum corpus domini fignificat, C fed eft: transfufo in fe Dei Verbo per fiam paffionis. Dominus enim non hoc fignificat, fed, hoc eft corpus meum, inquit. Hæc ille, cujus memoria in dammatione eft: videtur autem fuiffe prædictus Berengarius tempore Anfelmi, ut poteft perpendi ex epiftola ejus in prooemio poftrei Dialogi: quidem Anfelmi de corpore & fanguine domini, in qua eumdem redarguit de errore fuo, quem tenebat in capitulo de eucharifti, & fraterne monet, ut emendat fuum errorem.

Patet fecundo quod dicta auctoritas non fit magni Fulgentii, propter fuipfum doctorem in ea contentum. Nam magnus Fulgentius contra Berengarii, qui poftea fubftantiam panis & vini fimul cum fubftantia corporis Chrifti in hoc fa- D cramento remanere. Unde dicit: Videtis, Patris cura & Sanctorum, quanto de utero Virginis affumpferit, & * pane ac vino quod in altari fumitur, medium intervenienti, ut effecit facramentum. Ecce quam apefte hic aperte vocatum, ut non dicit, quod verbum Patris interveniens ex carne & fanguine & pane ac vino unum effecit facramentum, quod eft omnino contra fidem catholicam. Idem offenditur in eo verbo fequentia, cum dicit, quod cum in ora fidelium facerdos diffribuit, panis & vinum abfumitur fe tranfit, parat autem Virginis cum unito filio Patre Patris & in cielo & in hominibus integer permanet & inconfumptus. Ecce iterum dicit quod in ora fidelium facerdos diffribuit panem & vinum quod ante eft a fide catholica alienum. Ex quibus manifefte colligitur, quod dictus auctor, cujus dicta auctoritas, & multæ alia fimiles, aut auctoritate Ambrofius magnus fuerit, nec ejus discipulus, nec fede Hiderius, nec ætate Fulgentius, fed potius Berengarius quandoque in fide & de vitæ, & contemporaneus Anfelmi, vel forte aliquis ejus Berengarii discipulus in adverfo errore: quapropter fimpliciter neganda eft hujufmodi auctoritas, & cetera fimiles, cum eidem auctore. Laborandum tamen efficaciæ magna-

ANNO CHRISTI 1413. nalia habeantur magni Fulgentii, & aliorum, et manifeftior fieret facrilega malitia Wickleffiftarum, qui non definunt facerum fcripturarum & catholicorum doctorum fanum perverterre fenfum. Legi fiquidem ejufdem Fulgentii tractatum de fide incarnationis Filii Dei, infuper libellum ejufdem de quinque quæftionibus ad Ferdinandum Archiepiftopum diaconum, & nihil de hujufmodi fufpecta doctrina valut deprehendere in dictis ejufdem præclariffimi & gloriofiffimi doctoris.

Ad antiqua miffalia dicendum, quod miffalia antiqua continent rubricam & notulam fecundum confuetudinem primitivæ ecclefiæ, in qua in diftinctis locis confumebo erat communionis utriufque fpeciei quoad populum: nec tamen in illis notula dicitur quod fic fieri debeat ex neceffitate aut ex præcepto: & ut clavis claro remotaffet, ut quidam antiquiores miffalia, adducamus & nos antiquiffima, in quibus rubrica & notula de officio diei parafceves fentit & ponit, quod illo die corpus & fanguis non debent confecrari, fed quod hoftia a præcedenti die debet fervari, fola fpecies fcilicet panis debet fumi a facerdote. Quod fi tali ac tanto die fuiffet ordinatum, quod fub fpecie panis, corpus Chrifti & fanguinem fumere, multo magis fufficiet fic fumere laicis. Et fine dubio fi fuiffet præceptum Chrifti ille canon, quod idem fuiffet cum ecclefia, nequaquam ecclefia tali die, in quo maxime Chrifto pafo compatitur & conformatur in penitentia, in jejuniis, in vigiliis, in genuflexionibus, & aliis pifs, fanctis, & devotis operibus, præterminteret præceptum Chrifti adimplere, nec permiffiffet Deus a tantis temporibus tam notabile errare fecilicet, & fic ad cafu fuiffet in qua maxime fideles & populus Chriftianus humiliatur, compungitur, & Chrifto domino ex intimis cordibus afficitur & compatitur.

Ad relationem Nicolai de Lyra, quod fidelis antiquitus in utraque fpecie communicabant, & quod fic debent fideles, in primitiva ecclefia, fæpe confeffus, & fe conceditur, nec tamen Nicolaus de Lyra dicit aut refert quod hoc facerent ex præcepto Chrifti. Similiter ad Wilhelmum de morte: primitus dicendum eft, quod ipfe refert, quod tempore fuo in multis locis communicabant cum pane & vino, & non tanto facramento fanctificando pro pane & vino fpecies facramentales; non tamen dicit doctor, quod in illis multis locis fieret hujufmodi communio fub utraque fpecie ex præcepto Chrifti.

Similiter ad id quod Nicolaus de Lyra dicit, quod per apoftolos fuit facit & fecit dominus hoc convivium miniftrari omnibus Chriftianis per orbem diffufis, venum dicit, five fub una fpecie, five fub duplici miniftretur, quia etiam fub una fpecie verum & perfectum convivium carnis Chrifti & fanguinis conftituitur, & fecit quod fub utraque fpecie Chriftus præcepit omnibus Chriftianis miniftrare. Et idem dicendum eft ad auctoritatem ejufdem de multiplicatione virginum. Ad auctoritatem S. Thomæ, in qua facit mentionem de difpenfatione fanguinis per diaconos, & de fanctio Lauentio, & ad auctoritatem Auguftini, qui inducit fanctum martyrem in Romana ecclefia Chrifti fanguinem difpenfafle, dictum eft fuperius in refponfione ad quamdam auctoritatem dicti fanctii Thomæ.

Sed jam auctoritates duorum conciliorum quas

A etiam adducit, dicendum eft, & primo ad decretum concilii Carthaginenfis quarti dicendum, quod eucharifta, ut dictum eft fuperius in quodam decreto duodecimi concilii Toletani, propter acceptur pro hoftia, tamen quandoque accipitur pro toto facramento, hoftia videlicet & fanguine. Nunquam vero, quantum memoratur, accipitur eucharifta accipitur pro folo fanguine. Tota ergo difficultas hujus decreti remanet in hoc verbo, Infundatur, quia infundi pertinet ad liquidam materiam. Quare dicendum quod illud verbum, Infundi, redacatur ad euchariftiam, ut fit fenfus, Infundatur, id eft, immittatur, non fub fpecie vini, quia non dicitur hoc quod fub fpecie panis: et ita contraverfo euchariftiam nomen trahatur ad verbum, Infundi, ut videlicet fit fenfus Origenis, Infundatur eucharifta, fcilicet fub fpecie vini, vel quod utrumque fiet in propria liquidatione, & per fynecdoqen de toto facramento intelligatur, ut fit fenfus, quod detur facramentum fub fpecie panis, ratione nomini euchariftiæ, & fub fpecie vini ratione verbi, Infundi, & quecumque modo intelligatur, nullum inconveniens fequitur, nec adverfarius habet intentum, quia concilium Bracharenfe admittitur in facramentum fecundum confuetudinem, quæ tunc in ecclefia Africana & Carthaginenfi feruabatur. Ad decretum ille canon, quod idem fanctum concilium inftituerit, quia effet præceptum Chrifti aut cujuscumque apoftolorum, quod ftatutum & præceptum concilii, ex quo non continetur originaliter ex præcepto & ebitione Chrifti, potuit rationabilius & juftic de cauffa per confuetudinem, vel per decreta fummorum pontificum aut etiam conciliorum generalium fequentium abrogari.

Ad illud autem quod adducitur de concilio Toletano dicendum, quod nulla mentio fit ibi de fpecieibus, fed tantummodo de corpore & fanguine domini noftri, quo duo plene & perfecte fumuntur fub fpecie panis. Poftremo & Walter ait quod Dominus propriis vocatur rationes, quarum rationum omnes majores propositiones concedo, fed pro declaratione minorum propofitionum, redacenda eft ad memoriam diffinitio poftrema a primo dicendum eft, ut auctoritates jaactadas pereundem: dicebatur enim ibi, quod in confeffionibus fois & meis duo tantum arcendafa, videlicet ipfe communio fecundum fe confiderata, non habito refpectu ad unam vel ad duplicem fpeciem; aliud, quod illa communio detur fub una vel fub duplici fpecie populo laicali vel non confcientibus.

Quantum ad primum, concordo eft inter ipfum & me, quod dicitur, communio diuinæ euchariftiæ eft multum utilis, valde necefaria Chrifti fidelibus, & quod innumeros effectus fpiritualis efficit in accipientibus & fanctamaffe dicitur, & quod diuitiæ & multitudinem doctorum intentionem & opinionem, cadit fub præcepto omnibus Chrifti fidelibus ufum eftionis & fumptionis, & quod ex valore diuifpofitis prout decet & congruit honori & reverentiæ tanti facramenti: & ad hunc fenfum concefi fibi omnes auctoritates fanctorum exaltentes utilitates & effectus hujus diuinifimi facramenti; eas etiam quæ necefitatem aut præceptum videntur importare, & fimiliter ad hunc fenfum concefi fibi omnes propositiones fecundas minores, & auctoritates quibus probat eas.

Sed quantum ad fecundum, dicendum eft, & primo ad decretum concilii Carthaginenfis quarti dicendum, quod eucharifta, ut dictum eft fuperius in quodam decreto duodecimi concilii Toletani, propter acciptur pro hoftia, tamen quandoque accipitur pro toto facramento, hoftia videlicet & fanguine. Nunquam vero, quantum memoratur, accipitur eucharifta accipitur pro folo fanguine. Tota ergo difficultas hujus decreti remanet in hoc verbo, Infundatur, quia infundi pertinet ad liquidam materiam. Quare dicendum quod illud verbum, Infundi, redacatur ad euchariftiam, ut fit fenfus, Infundatur, id eft, immittatur, non fub fpecie vini, quia non dicitur hoc quod fub fpecie panis: et ita contraverfo euchariftiam nomen trahatur ad verbum, Infundi, ut videlicet fit fenfus Origenis, Infundatur eucharifta, fcilicet fub fpecie vini, vel quod utrumque fiet in propria liquidatione, & per fynecdoqen de toto facramento intelligatur, ut fit fenfus, quod detur facramentum fub fpecie panis, ratione nomini euchariftiæ, & fub fpecie vini ratione verbi, Infundi, & quecumque modo intelligatur, nullum inconveniens fequitur, nec adverfarius habet intentum, quia concilium Bracharenfe admittitur in facramentum fecundum confuetudinem, quæ tunc in ecclefia Africana & Carthaginenfi feruabatur. Ad decretum ille canon, quod idem fanctum concilium inftituerit, quia effet præceptum Chrifti aut cujuscumque apoftolorum, quod ftatutum & præceptum concilii, ex quo non continetur originaliter ex præcepto & ebitione Chrifti, potuit rationabilius & juftic de cauffa per confuetudinem, vel per decreta fummorum pontificum aut etiam conciliorum generalium fequentium abrogari.

Ad illud autem quod adducitur de concilio Toletano dicendum, quod nulla mentio fit ibi de fpecieibus, fed tantummodo de corpore & fanguine domini noftri, quo duo plene & perfecte fumuntur fub fpecie panis. Poftremo & Walter ait quod Dominus propriis vocatur rationes, quarum rationum omnes majores propositiones concedo, fed pro declaratione minorum propofitionum, redacenda eft ad memoriam diffinitio poftrema a primo dicendum eft, ut auctoritates jaactadas pereundem: dicebatur enim ibi, quod in confeffionibus fois & meis duo tantum arcendafa, videlicet ipfe communio fecundum fe confiderata, non habito refpectu ad unam vel ad duplicem fpeciem; aliud, quod illa communio detur fub una vel fub duplici fpecie populo laicali vel non confcientibus.

Quantum ad primum, concordo eft inter ipfum & me, quod dicitur, communio diuinæ euchariftiæ eft multum utilis, valde necefaria Chrifti fidelibus, & quod innumeros effectus fpiritualis efficit in accipientibus & fanctamaffe dicitur, & quod diuitiæ & multitudinem doctorum intentionem & opinionem, cadit fub præcepto omnibus Chrifti fidelibus ufum eftionis & fumptionis, & quod ex valore diuifpofitis prout decet & congruit honori & reverentiæ tanti facramenti: & ad hunc fenfum concefi fibi omnes auctoritates fanctorum exaltentes utilitates & effectus hujus diuinifimi facramenti; eas etiam quæ necefitatem aut præceptum videntur importare, & fimiliter ad hunc fenfum concefi fibi omnes propositiones fecundas minores, & auctoritates quibus probat eas.

Sed quantum ad fecundum,

ANNO CHRISTI 1451.

fit utile & necessarium, aut de præcepto Christi A versa ecclesia Israel constituerunt ut agatur dies sumere dictum sacramentum magis sub duplici specie quam sub una, nisi in quantum ductus consuetudo vel ex flatutum magis ad unum modum consuetudo vel ex flatutum magis ad unum modum vel ad alium declinaret, negavi, & nunc fino latet nego, quia nulla auctoritas in tota lata pictione potest, sive fit auctoritas sanctarum scripturarum, sive ejusdemque sanctæ, aut doctorum, nec implicite nec explicite, nec aliquo modo dicit, innuit, aut præcepit præceptum Christi determinate magis duplicem speciem quam unam, vel ex converso, in communione vel sumptione Jacorum vel non conficientium. Unde patet, quod in omnibus hujusmodi argumentationibus pastoralgarum argumenta is firmiflicite, ad fecundum quid : imo in illis ultimis rationibus, auctoritates quas adducit ad probandum minores fatas, ut plurimum potius faciunt pro una specie, quam pro utraque: licet eli : *Panem de cælo dedisti, &c.* item de convivio live de nuptiis, quas rex fecit filio fuo, in quibus nulla fit mentio de vino aut potu, tamquam de impertinenti ad facramentum, quod ille nuptiæ præfigurabant. Et quibus nullo modo conclusiones necessitas aut præceptum sitisque specie. Et hæc dicit ibi fuisse dictum, & ultimo, & per confequens de tota pictione, quam dictus dominus proponens potius contra hoc fieno conflio Basilienti : in Spiritu fanctus legitime congregato, pro defensione communionis laicalis feu non conficientum fub utraque Specie ; in qua reipondione & defensione confuetudinis ecclesiæ catholicæ fuit dictum ibidem pofterius ad ipsum, & pium & benevolum defiro correctorem, & nihilo minus prædicta fubjicio correctioni & emendationi hujus facro-fanctæ generalis fynodi Basiliensis, & ex toto corde adhæreo protestationi per me in principio hujus actus præmissæ, ad laudem omnipotentis Dei, cui fit laus, honor, & gloria, per infinita fæcula fæculorum. *Amen.*

Pro finali confirmatione veritatis catholicæ, & confuetudinis communionis fub una fpecie, quantum attributo temporis permitit pofterius ad illam, ejusdem dominus proponens de per experientiam, quæ est rerum omnium magistra, D quod pofit universalis ecclesia catholica citra quæ pertinent ad fidem & regimen Christifideliorum, Ita, & ante omnia proponendum est, quod ecclesia Christi fidelium non nisi minoris auctoritatis fub lege evangelica, quam fuerit fynagoga Judaorum fub lege Mofaica. Respondimus autem quod non folum fynagoga vel ecclesia fuerunt pro tempore præter legem Dei novæ flatura, & traditiones, & ceremonias flatuerit, fed etiam citra præcepta divina diffuaverit, quod plane inductor & declarator per exempla. Ex 1. Esther 9. ubi Judæi confluituerunt 14. diem Martii effe folemnem : ferunt enim ibidem, quod Mardochæus fcribens erat in eorum Synagoga, & omnem Judaorum fub rege Affuero degentium, mutata fuit in lætitiam falutis, tunc flatuerunt fuit ut 14. dies mensis ea. cum omnibus Judæis effet festus dies, ut in pofterum non agnofcatur, &c. Et paulo post: *Omnis autem provincia & civitas quæ noluerit hujus folemnitatem observare, delebitur & igne perent*, ut habetur ibidem, cap. ultimo. Præceptum igitur de die hujus festivitatis non erat legis divinæ, fed unanimi consensu populi flatuum est, & tantum universaliter in lege veteri per Judæos, & ecclesiam omni anno ulque in præsentem diem, quam Judas Machabæus & fratres ejus, & universa ecclesia Israel confluituerunt ut agatur dies dedicationis altaris, ab anno in annum per dies octo, primo Machabæorum 4. David quoque confluituit cantores & tumulos facerdotes 1. Paral. 15. multa hujusmodi flatuta, ceremoniæ & ordinationes diligens lector in veteri lege percipiet, five communi consensu populi fatta & ordinatas, five etiam particularism, inflignium tamen perfonarum, gratias & accepta Deo, quemadmodum laudem de Jonadab filio Rechabitarum, de quibus legitur Jeremiæ 35. ubi habetur quod Deus præcepit Jeremiæ ut introiret in domum Rechabitarum, & indoffit Rechabitis in domum dominii, daret illis vinum ad bibendum, & eidem Jeremiæ juxta verbum Domini faciente respondeunt Rechabitæ in domo dominii : *Non bibimus vinum nos & domus nostra in æternum*, ad quos Deus dicit : *Cur non non vultis juxta verbum domini vobis olentum vinum?* Respondeunt : *Quia patres nostri Jonadab filius Rechab nobis confluituit, ut non edificaremus domos, non ceminaremus agros, aut vineas, & non bibemus vinum in æternum.* Et circa finem eiusdem capitis laudavit dominus obedientiam Rechabitarum, & præmium adjiciendo dicit : *Pro eo quod obedierunt Rechabitæ præcepto patris sui Jonadab, non deficiet homo de domo Rechabitarum in conspectum.* Ecce quam aperte declarant, quod etiam præter legem Dei per patres particularibus pertinin ordinationem vel flatuta, semper tamen in bonum, & in hic quæ tradunt ad perfectionem, quemadmodum fecit Jonadab filius Rechab, quod præcepit ipse domus animo approbavit, quod utique non fecisset nisi placuisset ei.

Quantum vero ad mutationem divinorum precepterum, in veteri lege patet, quia ex ordinatione Christi fecit præcepta fecit, ut patet Gen. 17. quando dominus apparuit Abrahæ ipsi annorum centenari, dixit : *Ego sum omnipotens, ambula coram me, & esto perfectus, pomnibus fuduci meum inter te & me.* Et infra : *Statuamque pactum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis in fœdus sempiternum.* Et infra : *Tu ergo custodies pactum meum & semen tuum post te, in generationibus suis : hoc pactum est quod servabitis inter me & vos, & semen tuum post te, circumcidetur omne masculinum in vobis, circumcidetur in carne præputii vestri, ut sit signum fœderis inter me, & vos : infans octo dierum circumcidetur in vobis : omne masculinum in generationibus vestris, verna quoque & emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra, erique pactum meum in carne vestra in fœdus sempiternum, masculus cujus præputium non circumcisum fuerit, delebitur anima illa de populis suis, quia pactum meum irritum fecit.* Ecce fedes mutantum, ecce pactum sempiternum inter Deum ex una parte, & Abraham & semen ejus in generationibus fuit post ipsum, parte ex altera ; nihilo minus Moyses cum de Ægypto liberi Israelitas educeret, tam strictæ a domino præcepta circumcidendi ea in circumcisione, ut ceteris omnibus fabris itineris præterminit, non enim filii Israel legunter circumcisi in deserto, fed quidem quam eos Joshue educeret in terram promissionis trans Jordanem, ibi in Galgalis feu in colle præputiorum juxta præcepum domini eos circumcidit. *Josue 5.*

Item legitur 1. Machabæorum 2. quod Machabæus cum suis fuit societate, non obstante quod dies sabbati fuitset tam de lege naturæ, quam de lege scripta, strictissime præcepta : quibus

ANNO CHRISTI 1451.

Ex 1. Machabæorum 2. Quod Machabæus cum suis fuit societate, non obstante quod dies sabbati fuitset tam de lege naturæ, quam de lege scripta, strictissime præcepta : quibus

ANNO CHRISTI 1451.

Ex 1. Machabæorum propositionis, David & sacerdotum & sacerdotum & fedis.

uerant fedisset Judæis quod non licebat facinCHRISTI dam liqueret, ut pugnarent contra gentes etiam diebus sabbatorum. Item Levitici 8. habetur, quod quando propositionis fancis non debebat exponi ad manducandum, & tamen David cum pueris fuit, tempore necessitatis, apud Abimelech facerdotem eis ufus fuit, ut patet 2. Regum 1. Marth. 12. Luc. 6. Sic dentique fecpenitem annum, quem dominus præcepit fieri Moysi, dicens Numerorum 12. *Et fac fepenitem annum, & pute eum pro filio*, fanctus Ezechias ex 4. Regum 18. dubitavit ; fic enim refert fcripturæ de eo : *Fecit quod erat bonum coram domino, juxta omnia quæ fecerat David pater, ipse abstulit excelsa, & contrivit statuas, & confregit lucos, confregitque serpentem æneum quem fecerat Moyses. Siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum.*

Ex quibus & quæ propriibus aliis exemplis veteris legis, fatis manifeste colligitur, quod fi fynagoga Judæorum, vel ejusdem gubernatoribus, vel alia particularium fecit, flatuta, ordinationes, & ceremonias flatuere, & ex certis & rationabilibus caufis etiam divinum legem intergeneratis, & ex hoc immutare aut tollere, fuit dependent omnes ; multo magis hæc licet & licebit ecclesiæ catholicæ, & ejus universali pontifici papæ, fcilicet qui totius ecclesiæ curam habet, quem dominus constituerit auctoritatis in populo Christi, quam fuerit Moyles in populo Judæorum, maxime cum ipse Christus indefectibilem affiflentiam fui & Spiritus fancti ecclesiæ catholicæ promiferit, dicens fe loquentis apofloliis : *Ecce ego vobiscum fum usque ad confummationem fæculi.* Et fimiliter eifdem loquens ait affiftentia Spiritus fancti docentis : *Ille autem Paraclitus autem Spiritus fanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos doceb it omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.* Et ne quis affimet quod apofloliis & non fuccefforibus ecclesiæ reftorius fit hoc dictum, ideo Joannis 14. idem dominus dicit : *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.* Poteft igitur ecclesia catholica flatuta & ordinationes facere, præter ea quæ in lege Christi expreffe continentur, & etiam fecit, quemadmodum Christi interpretati, & ex certis & rationabilibus caufis, pro locorum & temporum varietate præcepta ejus & ordinationes hujusmodi, tollere, aut immutare pro tempore, quod tamen nafquam factum eft, quia nunquam præcepum in vitinet aut in fubflantia ulquequaque ab ecclesia fabitum eft aut immutatum ; & hæc conclufione, quod fi fuit commutio utriuque fpeciei fuiffet de præcepto Christi, quod tamen nullo modo concedatur, quia nulli modo verum eft, ipfam ecclesia catholica ex certis caufis potuiffet immutare aut tollere, multo magis quam Moyfes circumcidentem ex Machabæi fabbatum, quam tam fcrictiffimæ divina lege fabbatum, ex fabbatum, & ritum unius fpeciei flatuere. Et hæc ratio in materia omnino convincere adverfarios, fi conveniremus in materia, quod non fit, quod eft ecclesia catholica, quia nulla modo auderet negare præmiinentiam legis evangelicæ & ecclesiæ catholicæ ad legem Mofaycam & fynagogam Judæorum.

Sed jam ad ea quæ ecclesia catholica Christi In præteritum fecit, flatuit & ordinavit, occurfor dictiguus, et pramentum memoria memoriam movat noftram de præfentibus & futuris cogitare. In primis quidem manifeftum eft hoc

A bilum, quæ eft fundamentum totius fidei noftræ, & ecclesiafticæ difciplinæ, robur & authoritatem accepifle ex acceptatione & approbatione ecclesiæ universalis, fecundum reparationem & innovationem Eliæ : fcribæ magni facerdotis, cujus innovatio per multa tempora ante Christi adventum fuerat, per fynagogam Judæorum acceptata & approbata. Idque manifeftum eft ex eo, quod volumine libros conpinxerit, qui apud Judæos in authoritate non habentur, fed inter apocryphos computantur ; Qui tamen apud non in eadem veneratione & authoritate habentur, ac libri & textus, & hæc utique non nifi ex traditione & acceptatione universalis ecclesiæ catholicæ, quibus contradicere nulla modo licet pertinaciter.

Infuper cum multi ecclesiæ fcriptorum, et habetur difficultates 15. in decretis, utpote, Bartholomæus, Nicodemus, & quamplures alii, & de quibus difficus eft in fuperioribus, tamen ecclesia catholica omnibus aliis fpretis, quatuor tantummodo acceptavit, approbavit & in authoritate ejusque tanta veneratione habere voluit. Et quod prædicti libri divinæ legis textus vetera quam novi teftamenti authoritatem ab ecclesia habeant, patet per egregium doctorem Augustinum contra Faufftum haereticum ita dicentem : Noftrorum libroram authoritas ex gentium confeffione per fucceffores apofloloram concilio utinque confirmata vobis adverfa eft. Et iterum, C Non credorem evangelio, nihil me ecclesiæ catholicæ authoritas commoveret. Item : Quis 14. epiftolas Paulli in authoritate habendas flatuit, & quis quatuor Evangelia ordinavit ? Nonne & omnem Laodicenfibus fcripfit, de qua ipfemet apofolus fuis facit mentionem Coloff. 4. cap. in fine ubi dicit : *Et cum legitur apud vos legatur, ut in Laodicenfium fcripfit & vobis legatur.* Similiter cum apud plures dubium fuerit quis eam quæ ad Hebræos eft epiftolam fcripfit, quis eam adfcripfit Paulo apofolo ? cum plures etiam epiftolam epiftolæ ad Senecam legantur, quis eas removit, ut non cum ceteris in authoritate haberetur ? utique hæc omnia authoritas fedis noftræ confirmat, cujus etiam authoritatis epiftolas canonicas, & apofolicas & Apocalyppin Joannis inter canonices & divinos libros habert voluit, flatuit, & ordinavit.

Item cum plures biblliam in Latinum tranfluliterint, five de Hebræo five de Græco, folum tamen nuftri Hieronymi ejusdem fcriptiffimi translatio ecclesiæ authoritate authentica fuit, & ita ut omnis noftra authoritas in affirmanda veritate catholica & adversa fallitate confutanda ortum habeat a fonte ejusdem fcripturarum, utique multo fortius habebit ab ipfa ecclesia catholica, quæ & ipfas fcripturas fanras tradidit, & flatuit in authoritatem habere. Præterea glofa ordinaria fuper totam biblliam, libri fanctorum doctorum, Ambrofii, Hieronymi, Augustini, Gregorii, & aliorum, leges civiles, decretales, & decretorum, & aliæ fcripturæ fanctæ Christianos in authoritate habentur, non aliunde habent authoritatem, nisi ab ecclesia, & in tantum valent quantum ab ecclesia probantur, aut faltem fuftinentur, aut permittuntur. Infuper authoritate ecclesiæ universitates & fludia fundata funt, gradus magiftrales & doctorales in omni facultate ordinati & concefli funt in eiusdem.

Denique quanta circa fidem ecclesia flatuerit vel ordinavit, ea, prout ipfa infallibili veritate tenenda mandavit, manifeste liquet,

ANNO CHRISTI 1411. Ex eorum ore nominis Prohoa in fastidium Trinitas, Christi nomen parvulis, & ab ea gaudent eis. Psalm.

Nam licet & Scripturis sanctis confiet esse Trinitatem in divinis, tamen quod singuli in Trinitate existentes, perfonæ nominentur, hoc ecclesia catholica ordinavit & flatuit. Infuper quod in Christo non fint duæ perfonæ, ut quidam hæreticorum poluerunt, cum ex Scripturis manifeste fint habeatur, hoc per doctores fanctos ecclefiæ declaravit. Similiter, quod mater Christi, ma-
ter Dei dicetur.

Item nafqueam in canone facræ Scripturæ reperitur, quod parvulos recenter baptizatos, ante percepte credit ad pafcitum, nec ore confitetur ad falutem, inter fideles & credentes computetur, & nihilominus ecclefia ita determinavit, & flatuit, quod fi quifquam negat hoc ab infantes aptus utrique judicabitur hæreticus. Unde Auguftinus de verbis apoftoli, Ieremone 14. Ubi potis parvulos baptizare? profecto in numero credentium. Nam ideo ex confuetudine antiqua canonica & fundatiffima, parvuli baptizati fideles vocantur. Et infra: Inter credentes baptizatos parvulos numerabis, nec judicare ullo modo aliter andebis, fi non vis apertus effe hæreticus, ergo ideo habent virum æternam, quia qui credit habet vitam æternam. Nolo eis fine illa fide, & fine illo facramento hujus fidei, promittere vitam æternam. Et infra: Rationes nationes eorum, feilicet Pelagianorum, zdhac videntur compellere, fed auctoritate ecclefiæ primitus ecclefiæ, ne non dicam fputis hominum obtrunctant, fed ipforum infantium lacrymis tamquam fluvio petrahuntur: & fic patet, quod ecclefia fundavit hanc fidem, quæ ex canone fcripturæ non habetur.

Item nullus canon biblia te docet, quod fi aliquis mortuus fuerit, & non credit, quod aliquis mortuus fuerit, & non credit, quod talis faltetur: imo habetur oppofitum, Marci ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit falvus erit, qui vero non crediderit, damnabitur*; & nihilo minus fides ecclefiæ ftatuit, quibus fidelis fuerint credit, parvulum baptizatum, etiamfi ante ufum rationis moriatur, falvari. Unde Auguftinus, & poniam in capite 1. epiftolæ 1. epiftolæ 1. Primiffime ubi fic habetur: Parvulis vero qui necdum propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere poffunt, facramentum fidei, quod eft fanctum baptifma, quamdiu rationis ætas eorum capax effe non poteft, fofficere ad falutem. Item fola auctoritate ecclefiæ conftituit eorumdem in baptifmo parvuli fidem pro ipfo refpondent loco ecclefiæ, & quod fides ecclefiæ fufficit parvulo fic baptizato, quamdiu ad ætatem non pervenerit ad falutem. Et fic auctoritas ecclefiæ nobis inftruit, ut parvuli per aliorum pedes ad fidem veniant, per aliorum corda credant, per aliorum linguas in baptifmo refpondant & fidem confitentur. Unde Auguftinus in libro 3. de libero arbitrio, & haberur de confectatione diftinctione 4. Illud perfcrutari nomine folent, facramentum baptifmi Chriftii quid prodeft parvulis, cum ex accepto pleraque moriuntur, priufquam ex eo quid-quam potuerint cognofcere: quare fatis ple-nefteque credimus, prodeffe parvulo fidem eorum a quibus confecrandus affertur, & hoc ecclefiæ commendat falubrem auctoritas, ut ex eo quifque fentiat quid fibi profit fanctæ fidei, quando in aliorum quoque beneficio ei qui propriam nondum habet poteftatem, commoda fit.

ANNO CHRISTI 1411. Infuper nafqueam legitur in facris literis quod apoftoli fymbolum minus, quod in diverfis locis in Chriftio non fint duæ perfonæ, ut quidam hæreticorum poluerunt, cum ex fcripturis manifefte non habetur, hoc per doctores fanctos ecclefiæ declaravit. Similiter, quod mater Chriftii, ma-
ter Dei dicetur.

Item nafqueam in canone facræ fcripturæ reperitur, quod parvulos recenter baptizatos, ante percepte credit ad pafcitum, nec ore confitetur ad falutem, inter fideles & credentes computetur, & nihilominus ecclefia ita determinavit, & ftatuit, quod fi quifquam negat hoc ab infantes aptus utrique judicabitur hæreticus. Unde Auguftinus de verbis apoftoli, Ieremone 14. Ubi potis parvulos baptizare? profecto in numero credentium. Nam ideo ex confuetudine antiqua canonica & fundatiffima, parvuli baptizati fideles vocantur. Et infra: Inter credentes baptizatos parvulos numerabis, nec judicare ullo modo aliter andebis, fi non vis apertus effe hæreticus, ergo ideo habent virum æternam, quia qui credit habet vitam æternam. Nolo eis fine illa fide, & fine illo facramento hujus fidei, promittere vitam æternam. Et infra: Rationes nationes eorum, feilicet Pelagianorum, zdhac videntur compellere, fed auctoritate ecclefiæ primitus ecclefiæ, ne non dicam fputis hominum obtrunctant, fed ipforum infantium lacrymis tamquam fluvio petrahuntur: & fic patet, quod ecclefia fundavit hanc fidem, quæ ex canone fcripturæ non habetur.

Item nullus canon biblia te docet, quod fi aliquis mortuus fuerit, & non credit, quod aliquis mortuus fuerit, & non credit, quod talis faltetur: imo habetur oppofitum, Marci ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit falvus erit, qui vero non crediderit, damnabitur*; & nihilo minus fides ecclefiæ ftatuit, quibus fidelis fuerint credit, parvulum baptizatum, etiamfi ante ufum rationis moriatur, falvari. Unde Auguftinus, & poniam in capite 1. epiftolæ 1. epiftolæ 1. Primiffime ubi fic habetur: Parvulis vero qui necdum propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere poffunt, facramentum fidei, quod eft fanctum baptifma, quamdiu rationis ætas eorum capax effe non poteft, fofficere ad falutem. Item fola auctoritate ecclefiæ conftituit eorumdem in baptifmo parvuli fidem pro ipfo refpondent loco ecclefiæ, & quod fides ecclefiæ fufficit parvulo fic baptizato, quamdiu ad ætatem non pervenerit ad falutem. Et fic auctoritas ecclefiæ nobis inftruit, ut parvuli per aliorum pedes ad fidem veniant, per aliorum corda credant, per aliorum linguas in baptifmo refpondant & fidem confitentur. Unde Auguftinus in libro 3. de libero arbitrio, & haberur de confectatione diftinctione 4. Illud perfcrutari nomine folent, facramentum baptifmi Chriftii quid prodeft parvulis, cum ex accepto pleraque moriuntur, priufquam ex eo quid-quam potuerint cognofcere: quare fatis ple-nefteque credimus, prodeffe parvulo fidem eorum a quibus confecrandus affertur, & hoc ecclefiæ commendat falubrem auctoritas, ut ex eo quifque fentiat quid fibi profit fanctæ fidei, quando in aliorum quoque beneficio ei qui propriam nondum habet poteftatem, commoda fit.

Cap. 17.

Cap. 7.

ANNO CHRISTI 1411. celebraret pafcha domini ad vefperum diei 14. menfis primi, quod præcepum etiam ecclefia catholica per multa tempora poft obfervavit: tandem Spiritu fancto duce, fine cujufcumque fcripturæ auctoritate prædictum ritum, quoad tempus, propria auctoritate permutavit, taliter ut nunquam pafcha noftrum cum pafcha Judæorum coincidat, & fuper hoc in die dominico celebretur. Item ex fupra habitum eft, in principio licet circumcifio in lege fuerit ftrictiffime mandata obfervari, fuerfuque ipfe dominus noffer Jefus Chriftus circumcifus, & omnes apoftoli, & etiam poft afcenfionem domini fuerit obfervata, nihilo minus abfque alia auctoritate fcripturæ apoftoli eam immutaverunt auctoritate Spiritus fancti reftidum dirigentia & gubernantia, ut habetur Actorum 15. ubi dicit Petrus: *Quid tentatis imponere jugum super cervicem difcipulorum, quod neque patres noftri neque nos portare poteramus, fed per gratiam domini noftri Jefu Chriftii credimus falvari quemadmodum & illi*. Unde & infra flatuerunt: apoftoli omnino eam debere vofti, fcribentes apoftolum ad fideles, qui erant Antiochiæ, per manus Pauli & Barnabæ dicentes: *Visum eft Spiritui fancto & nobis, nihil ultra vobis imponere onera quam hæc neceffaria, etc.* Ex quibus manifefte oftenditur poteftas ecclefiæ, & veritas indeleftibilis in his quæ fidei funt & neceffitatis ad falutem: & Paulus ad Galatas 5. ait: *Ecce ego Paulus dico vobis quoniam nihil ait: Si circumcidimini, Chriftus vobis nihil proderit*, ubi apparet totalis ablatio, imo annihilatio circumcifionis, quæ debuit fuit in omnem fata ab ipfo domino, æternaliter obfervari.

Item innumere ceremoniæ erant in lege veteri, quæ poftea fuerunt ex ecclefia, quæ apoftoli poft & ecclefia fuftulerunt ex certis & rationabilibus caufis. Item ceremoniæ mutationes facta circa præcepta Chriftii & facramenta novæ legis, & poftea circa facramentum baptifmi, quod ipfi circumcifioni in nova lege fuccedit. Nam dominus noffer Jefus Chriftus afcendens in cœlum, præcepit apoftolis dicens, Matthæi ultimo: *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & fpiritus fancti*, in fo cubiers verbis Chriftii, ecclefia fuftulerunt fomam baptifmi, & in perfona eorum tori ecclefiæ, & tamen non poft longum tempus, ipfi apoftoli & ecclefia, diminuendo dictam formam, *in nomine Patris*, &c. tradiderunt per dominum, baptizabant tantum in nomine Chriftii, dicentes: Et baptizo in nomine domini Jefu Chriftii. Quæ tamen forma, Chriftii Jefu, fuffecit tuam perfonam tantum durantem naturam, hæc autem nomina, Pater, & Filius, & Spiritus fanctus, dicunt tres perfonas in una natura tantum, quæ mutatum eft effectum inter has duas formas baptifmi, feilicet, *in nomine Patris & Filii & Spiritus fancti*, &c, in nomine Chriftii, & tamen ecclefia non fecit fentiam item fit baptifmus, qui fiebat primo, & nunc in nomine Patris & Filii & Spiritus fancti, &c, in nomine Chriftii, tamen tanta videtur effe differentia, ut fi quis non in nomine Chriftii baptizarec, non baptizaret, ut dicit fanctus Thomas in tertia parte.

Nec præterminendum eft, de mutationibus factis in ecclefia, hoc facramentum baptifmi tam quoad tempus baptizandi, quam quoad ætatem baptizandorum, quam etiam quoad perfonas quæ poftea, ad facramentum miniftrare. In principio enim hujus facramenti

ANNO CHRISTI 1411. baptizabantur folum *illi*, qui per fe fciebant fidem interrogati refpondere. Sed poftmodum, ne parvuli & alii ab certam ætatem baptizafent periculo damnationis, ecclefia providit circa eorum baptifmum, ut etiam fuperius tractatum eft. Item etiam ecclefia pro ftatuto, quod præter vigilias pafchæ & pentecoftes nullo modo folemnitatibus celebrentur, omnefque ad pafchæ vigilias, ecclefiæ neceffitatis articulo, baptizandi fervaretur. Porro nec ex doctrina Chriftii & evangelii, nec etiam ex doctrina alicujus apoftolorum habetur expreffe, quod aliquis habet neceffitem baptizandi ecclefiæ neceffitatis, quorum ftatum præfigurabant apoftoli, quibus folis dictum eft, *Ite baptizantes*, &c. & nihilominus in neceffitatis articulo matres & feminæ, Pagani, Judæi & haretici poftfunt baptizare, dummodo fervent formam, materiam, & intentionem ecclefiæ: unde hoc? certe quia fic declaravit ecclefia, fic ordinavit, & quia fic et placuit fuam auctoritatem omnibus communicare in neceffitatis articulo.

Item non modica mutatio etiam in facramento matrimonii fecundum fucceffionem temporum auctoritate ecclefiæ facta eft. Nam in principio hujus facramenti non illimitatum, ita quod mafculus & femina, uterini & germani, poterant legitime matrimonialiter copulari, & ad eft aliquam multiplicationem humani generis ordinatum fuit, ne in prima linea confanguinitatis contraherent, deinde poft abundantem multiplicationem, ufum hujus arctando facramenti, ordinatum eftilus, ut non in propinquiori quam quinta linea confanguinitatis poftfint matrimonium contrahi: ex quibus patet quod certum aliquod facramentum non poftfint contrahi hominum, qui tamen multiplicati ex certis caufis denegatur. Et fic potuit effe, imo fuit, quod in primitiva ecclefia, quando adhuc homines poftfint contrahi Chriftiani, dabatur euchariftiæ facramentum fidelibus populis fub utraque fpecie, quibus multiplicatis propter fupra dictam caufam, quod pauciores concedebatur, nunc multitudini denegatur.

Item quæmvis Deus in lege naturæ, quando hoc matrimonii facramentum inftitutebatur, ftatuiffet, quod unius viri tantummodo una effet uxor, & e converfo, prout patet Genefis 2. quando Spiritus fanctus ait: *Dixit Dominus Adam: Relinquet homo patrem fuum & matrem fuam & adhærebit uxori fuæ*: fequitur: *Et erunt duo in carne una*: tamen ex hoc minus hæc ftatuta fuit in fanctis patriarchis, ut patet in Lamech, qui primus fimul duas uxores habuit, in Abraham fimiliter, & Jacob, in aliis etiam fub lege conftitutis, in quibus hæc ratio quantum ad plurialitatem videtur approbaffe. Sed adveniente lege nova, in qua perfectio evangelica cognitione, & mutata eft intentio facramenti matrimonii, & reducta ad priorem inftitutionem & honeftiorem, ut unus uni, & e converfo, tantummodo conjungantur in figura Chriftii & ecclefiæ unice fponfæ, & quorum matrimonio ait apoftolus ad Ephefios 5. *Sacramentum hoc, feilicet matrimonii, magnum eft, dico autem in Chrifto & ecclefia*. Hanc autem reducitionem ad priftinum ftatum nullo modo legimus reftectum ex quibusvis facris literis, nifi ex ftatuto & conftatutione ecclefiæ, nec audebit quis dicere quod mutatio hujus facramenti de legis Mofaicæ non fuerit in hominibus verum matrimonium,

ANNO CHRISTI 1413.

aut quod ipsorum fuerit aliquid sacramentum ma-
trimonii a sacramento legis gratiæ, propter
dictum Christi in evangelio loquentis de hujus-
modi sacramento: *Quod Deus conjunxit, homo
non separet*, Etenim sacramentum matrimonii,
in quantum pertinentiæ in lege naturali feli-
licet, Mosaica & evangelica locum habuerunt,
quamvis in ipso fuerint multipliciter immutata,
Item præcipitur 25. capite Deuteronomii, quod
habitantibus fratribus germanis simul, uno mo-
riente absque liberis, uxor defuncti alteri non
nubat, sed accipiat eam frater ejus, ut suscita-
re faciat filo semen, quod in nova lege ad alio-
quod tempus fuerit perduratæ, quæ tandem
per nulla aliquæ scriptura promoverte, per ec-
clesiæ consuetudinem & Sanctorum fabulata est,
quibus Christus & prohibetur quod sponsus non
possit contrahere matrimonium cum aliqua con-
sanguinea sponsæ mortuæ usque ad quintum
gradum consanguinitatis exclusive, Item Salva-
tor noster dominus noster Jesus Christus, Mat-
thei 19. accedentibus ad eum Phariseis ad
ipsum tentandum, & ab eo quæsentibus, *Si
licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex
causa?* ita respondit: *Quicumque dimiserit uxo-
rem suam nisi ob causam fornicationis, & aliam
duxerit, mœchatur*: & nihilo minus sancta ec-
clesia catholica non solum ex hac causa, sed
ex pluribus aliis permittit & facit rationabi-
liter divortia fieri, ut patet in frigidis & ma-
leficiatis, de affinibus, & causis luxuriæ, & C
pluribus aliis causis. Ecce quot & quantæ mu-
tationes circa tam magnum & sacrilatum sa-
cramentum auctoritate ecclesiæ contigerunt.

Item in sacramento pœnitentiæ, quod ab
Adam in paradiso incepit & debet durare usque
ad consummationem sæculi, fuitiliter mutatio
magna facta est secundum fuccessionem tempo-
rum. Item cum conscilio sit pars principalis
pœnitentiæ, tempore legis naturæ ad eam tan-
tummodo Deo faciendam mentaliter tenebam-
tur: succedente vero lege Mosaica, ultra hoc
homines obligabantur ad confessionem ceremo-
nialem extrinsecam, prout per aliquod sacrifi-
cium homines manifestabant se hoc vel illo pec-
cato delinquisse, ut habetur Levitici 4. & 5. Et
habetur eodem libro 16. faceiodotes politis ma-
nibus super caput hirci, omnes filiorum Israel
confitebantur iniquitates: sed advenente veritas
ne evangelicæ legis, certam confessionem voca-
tem de universis cogitationibus, locutionibus,
operibus, & omnibusnibus clare distinctoque fa-
ciendam instituit ecclesia faciendam sacerdotibus
& in jurisdictionem habentibus, in secreto, non
ut homini, sed et Deo, sine offensa quicum-
que honoris conficntis, sub formidabilibus &
excrabilibus pœnis prædicendo & mandando
faceredoti, ne quoquo modo signo aut verbo
prodat aut revelet peccata confitentis: de qua
quidem confessione singulariter & specialiter,
enarrent solum fic facerdotes & secularium fieri
debeat facerdoti, nulla de scripturis facris ha-
betur tradition, nisi quantum ad fic agendum
Spiritus Sanctus movit & dictavit ecclesiam, quæ
nihilo minus originaliter fundat fe in auctorita-
te clavium, quæ ipsi ecclesiæ ab ipso domi-
no traditæ sunt, dicente Petro 1: *Tibi dabo cla-
ves regni cœlorum, & quodcumque ligaveris*, &c.
Et Joannis 20. *Quorum remiseritis peccata remit-
tuntur eis, & quorum retenueritis retenta sunt*:
quia igitur facerdotes habent remittere peccata
ab aliquo opinatur ecclesia ea, & fic
Christus tandem ducente sancta ecclesia confessi-
one, ut præmittitur, secretam statuit &
ordinavit.

Item circa sacramentum ordinis videtur ec-
clesia addidisse. Nam in primitiva ecclesia
erant duo tantummodo ordines, diaconatus
scilicet & sacerdotium. Et secundum beatum
Hieronymum idem nunc erat episcopus & sacer-
dos, quoad nomen, non autem quoad ac-
tum, quod tamen nunc non est. Item circa
sacramentum divinissimæ eucharistiæ multa vi-
dentur addita vel mutata. Nam forma eu-
charistiæ consecratio, in nullo evangelistarum in pro-
pria forma verborum reperitur, fed videtur per
ecclesiam ex omnibus dictis evangelistarum com-
pilata, & in ea sunt aliqua addita. Etiam in
consecratione hostiæ ecclesia addidit hæc dic-
tionem, Enim, Ceterum Christus instituit
hoc sacramentum, & ministravit poft cœnam,
& tamen ecclesia immutavit, & ordinavit ut
non nisi a jejunis de mane celebraretur & mi-
nistraretur, nisi in necessitatis articulo. Im-
mincente etiam errore de obliteratione legalium,
Leo papa ordinavit, ut pro tempore ad fre-
mento conficeretur, licet Christus conferat in
azymo, ad quem ritum pofmodum, cessante
dicto errore, ecclesia reverta est. Desuque
ecclesia ordinavit ritum & modum ad hoc sacra-
mentum celebrandum cum talibus oratoribus,
epistolis & evangeliis, lectetis, & mystiis ipsum,
vestibus facris & aliis conferentis, in ambone,
in altari, cum luminaribus, cum assistentibus,
& aliis quæ pro devotione & solemnitate tanti
sacramenti funt, de quibus per singula dicture-
ro non longum est.

Item in pluribus quæ apostoli statuerunt,
secundum temporum successionem & temporum
varietatem facta est mutatio. Nam apostoli
in concilio Jerosolymis celebrato, quod
habetur Actorum 15. subtulae circumcisione, &
omnibus quadamodo ceremoniis veteris legis,
statuerunt ut fedeles deberent tantummodo ab-
stinere ab immoniis simulacrorum, sanguine,
suffocato, & fornicatione, & nihilo mini-
ftatim post prædictam subtulationem circumcisi-
nis Paulus apostolus circumcidit Timotheum ex
parte Gentili natus fuerat, propter vitare
scandalum Judæorum, qui erant in illis loci-
ut habetur Actorum 16. Insuper hoc dictum
concilium de cessatione legalium, apostoli &
seniores qui erant Hierosolymis, adventente
Paulo, propter scandalum evitandum, suffu-
nerunt adhuc ceremonias legales, & ple-
nam, ut Paulus circumcidendo, purifican-
tes & se sanctificant tamquam ambulans & cu-
stodiens legem, ut habetur Actorum 21. Et
post prædicta etiam ex illo principio quæ per
apostolos tradita erant servanda, quædam con-
suetudo ecclesiæ immutavit. Nam ex prædictis
quatuor, primo & quarto mansuetudo illarum
de non edendo de immoniis fed idolothytis &
de custodiendo se a fornicatione, fecundum &
tertium mutata sunt, quia & sanguinem &
mus & suffocatum. Item Paulus apostolus dicit:
*Deprehendi quosdam omnes nostrum esse, in
quibus verbis* præceptum apostoli includitur,
& ex hoc, & etiam ex ratione significationis
bigamiæ, cui semper est annexa irregularitas:
& nihilo minus papa 3. & multo magis eccle-
sia potest, imo & de facto diffepsat in biga-
mis, non obstante præcepto prædicti apostoli
1. Unde dicit fanctus doctor in 4. distin-
ctione 27. in ordinatione & dictum auctoritate
tem Pauli.

ANNO CHRISTI 1413.

Quantum ad ea quæ sunt de necessitate
sacramentorum & fidei, nec ecclesia nec pa-
pa posset dispensare, fed in aliis quæ sunt
de institutione apostolorum, cum ecclesia
nunc habeat eamdem potestatem statuendi &
destituendi quam tunc habuit, poterit per
eum qui primatum tenet in ecclesia, dis-
pensare: quapropter & Lucius papa dis-
pensavit cum Patarinis qui erat bigamus.

Item fancta mater ecclesia docuit signum fa-
cratissimæ crucis in fronte depingere, ipsa do-
cuit in eodem signo benedictionis fieri facram-
mentorum & confectationes, pro defensione &
contra insidias malignorum spiritum fal &
aquam benedicere, & ex infinitis mistcere. Ipsa
docuit fontes baptismatis benedicere, pro con-
gregatione fidelium, ad sacramenta percipienda,
ad doctrinam divinam audiendam, ad di-
vina mysteria peragenda, & laudandum Deum
specialiter ecclesias fabricari, cœmeteria ubi
fideles sepelientur, & exequiarum mortiorum fa-
cere, & quatenus aliqui rum ecclesiasticum adm-
venit, quem per singula explicare dies nobis
potius deficeret, quam materia dicendi. In
quibus immutationibus facienda, fancta ma-
ter ecclesia pro locorum, temporum & per-
sonarum varietate exemplum habuit a Deo,
& a Christo domino, Nam licet fides confi-
stantur Deum esse unum, omnipotentem, sap-
tem, æternum, invariabilem, & omnimode
incomprehibilem, ipse tamen immutabilis &
immobilis secundum exigentiam & diversitatem
temporum, & varias leges dedit ut alter hom-
mo in illata naturæ, alter in tempore legis,
& aliter in illata gratiæ salvatoris; non quod
tunc esset alia Deus, sed ipse idem qui nunc & ea-
dem, per quam omnes post ab Abel usque ad
ultimum, jullum Deo placuerunt, quia secundum
apostolum, *una fides, unum baptisma*,
unus Deus, & ita licet semper ta-
dem fides manserit, ceremonias & protesta-
tiones fidei ipse Deus immobilis & inva-
riabilis secundum varietatem temporum va-
riavit.

Ipse etiam dominus noster Jesus Christus ma-
gister & exemplum omnium actuum ecclesiæ,
in aliquibus vetus & fanctissimas ecclesiæ
institutiones, & sua præcepta, juxta qualitatem
temporum pro informatione ecclesiæ immutavit.
Nam habetur Matth. 10. Marci 3. &
Lucæ 9. dominus Jesus Christus mittens suos
discipulos ad prædicandum, præcepit eis ut
non haberent tarcellum neque peram, & simili-
ter præcepit eis: *in viam gentium ne abeatis, &
in civitates Samaritanorum ne introveritis*. Ni-
hilo minus, mutata conditione temporum, & ipse
dominus immutavit sua præcepta. Etenim
instante paffionis tempore, quo eum oportebat
fua præfentia corporali fuos relinquere difciputos
, plurima exemplia relaxavit. Nam Luce
22. ait: *Quando misi vos sine sacculo & sine pe-
ra, numquid aliquid defuit vobis?* Respondent-
runt: *Nihil*. Tunc Christus dixit eis: *Nunc
autem dico vobis, qui habet sacculum, tollat,
similiter & peram*. & post resurrectionem suam
ascensurus in cœlum, quos ante passionem suam
tantummodo ad Judæam miserat, mittit in
universum mundum, dicens Marci ultimo: *
*Ite in mundum universum, & prædicate evan-
gelium omni creaturæ*. & similiter Matth. ultimo
ita: *Docete omnes gentes, baptizantes*, &c.
Hæ illustrium exemplorum divinis, & Christi ho-
minis, fanctæ universalis ecclesiæ edocta, ni-
hilo minus a Christo & a Spiritu Sancto dim-
cta, cum fciat velle Deum nec Christum
dominum nisi salutem nostram, & omnia præ-
cepta, statuta, consilia, & alia ad hunc unum
& solum finem ordinari, prædictas mutationes
, variationes, statuta, ceremonias fecit, &
& statuit & ordinavit. Si igitur ecclesia ca-
tholica tot & tanta, dofta & directa a Spiri-
tu fancto fecerit, in præteritum diversit, &
ordinaverit, justæ, fanctæ, rationabiliter &
fine reprehensione, ac etiam in divinis Christi
& apostolicis præceptis mutaverit, & inter-
pretationes fecerit, quis tam insanus & hebe-
tis ingenii audebit afferere ecclesiam, ex ratio-
ne & ex superioribus causis, non potuisse
communicantem duplicis specie: nam, in com-
munionem unius & præcipue cum nec fit de præ-
cepto Christi, nec aliquod destrimentum inqui-
rant non conducentes fic fumendo? Si enim im-
mutaverunt apostoli formam baptismi, quæ dat
effentiam sacramento, taliter ut fi quis nunc
in illa forma, quæ apostolica baptizabatur, ba-
pticatur, non effet baptismus; quanto magis po-
tett ecclesia mutare vel tollere unam speciem,
quæ fe tenet ex parte materiæ, & ex qua mi-
nisteria effentiam dependunt, nec etiam
fumentia gratiæ? Si tot & tanta fanctæ tam
circa hoc sacramentum quam circa alia, sup-
plantare potuerunt, quanto magis videtur, cap
etiam circa communionem & usum hujus facra-
menti ecclesia non possit statuere, ut fic vel fi
fumatur.

Et fi quæstur, quæ, aut ubi, aut quo
tempore, ante Constantiense concilium fuit du-
plicis species in usum auctoritate ecclesiæ facta
mutatio? Respondendum est secundum Augu-
stinum, & habetur distinctione 2. cap. 1.
Ecclesiasticarum, ubi dicitur; quod eccle-
siasticarum institutionum quasdam scriptu-
ris, quasdam vero apostolica traditione per
successores in ministerio confirmatas, acce-
pimus, quadam vero confuetudine robora-
ta approbatur usu, & ita in ecclesia, & in
idem principe pietatis debetur affectus.
Et infra, consuetudo plurimis, de quibus
auctor & locus & tempus ignoratur, fub-
mingit hæc & fanctissimas, & sanctas ma-
ta; nisi quia tacita ac mystica traditione
a patribus ecclesiastico more, & reverentiori
diligentia de hujusmodi mysteriis observata ma-
gis fideiam, quam publicata scripto. Cu-
jusmodi funt immutatio Jabbati & paschalis
festivitatis, crucis signatio, aquæ & salis be-
nedictio, quæ omnia, quantum ad ceremo-
niarum veteris legis immutatio: multa qua-
que quæ nunc in facrificiis funt, ut & lon-
ma confectionis calicis, benedictionem in-
tinctum, baptismatis & multa hujusmodi, qui-
bus fola confuetudo universalis ecclesiæ auctor-
itatem tribuit, & fic eft etiam communis
omnis locus & tempus ignoratur auctor &
tempus & locus ignoratur, & usque ad Con-
stantiense concilium, fola ei rationabilis con-
fuetudo & fanctorum doctorum compositio
auctoritatem præbuit, quam postmodum com-
pellente adversitatum instantia, idem facro-
fanctum concilium approbavit. Et ut post-
modum, non ut conscientia tantum, fed et
Rationum & ordinatio ecclesiæ universalis ve-
neraretur, ad laudem omnipotentis Dei, qui
eli benedictus in fæcula fæculorum.

Ultimo vero & finaliter pro facili & ma-
tura-

ANNO CHRISTI 1439. Sequentia. Quale proinde subiecta sit Sacrorum Indifferentia Deviatae. Pilius.

nuali solutione dictarum auctoritatum & alia-rum quas pro se adducunt adversarii, notandæ sunt diligenter septem regulæ quæ sequuntur. Primo itaque sciendum, quod quamvis plures auctoritates sacræ scripturæ & etiam sanctorum loquuntur indifferenter de communione sub utraque specie, panis scilicet, & vini, non tamen indifferenti communionem sub utraque specie quoad laicos esse de necessitate salutis, vel de præcepto Christi, & sic omnes hujusmodi auctoritates adducuntur per eos frivole & impertinenter, nihilque contra catholicam veritatem concludentes, cujusmodi sunt auctoritates apostoli 1. Corinth. 11. quæ indifferenter loquuntur tam de facerdotibus conficientibus, quam laicis; in quibus tamen nullum præceptum exprimitur, ut plene patuit loco 1. dum de ipsis superius agerem in specialis.

Secundo. Secundo sciendum, quod auctoritates tam sacræ scripturæ, quam etiam doctorum multorum, facientes mentionem de communione sub utraque specie continentur in præceptum vel vim habentes præcepti, ut in pluribus loquuntur, & sunt intelligendæ de facerdotibus sacrificantibus, quorum est conficere hoc sacramentum, & sub utraque specie sumere propter perfectam significationem & repræsentationem dominicæ passionis, & mortis, spiritualis refectionis completæ, & aliorum quæ in hoc sacramento repræsentantur, non autem de communione laicorum, quorum expere & sumere est solum propter efficacium, & non propter præceptum, cujusmodi sunt auctoritates Christi, qui solis apostolis, quos in sacerdotes instituerat, præcepit ut hoc facerent sub utraque specie in suam commemorationem. Hoc modo etiam intelligitur capit. papæ Gelasii Comperimus: de quibus in locis suis dictum fuit superius.

Tertio. Tertio sciendum, quod auctoritates sanctorum, si quæ forte sunt loquentes de hujusmodi communione sub utraque specie, restringendæ sunt ad tempus illud, in quo mos ille in ecclesia fervebatur. Confundendo enim ecclesiæ quæ habuit ex causis rationabili originem, five di fuerit generalis simpliciter in tota ecclesia, five in aliqua sui parte notabili, utpote in una natione, vel regno, five certam aliam provincia, aut diœceli, vim habet obligativam legis & præcepti, nec aliqui particulari scientes licet contra eam agere, aut ipsam sua pronte præsumere in loco ubi communio observatur, vel de dicit Augustinus ad Casulanum presbyterum, quod mos populi Dei & institutum majorum pro lege venerandum est: Qui ergo præviaricatores legum divinarum, ita contemptores confuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt. Quapropter si quis Latinorum in orientali five Græca ecclesia contra morem ecclesiæ in azymo conficeret, peccaret, ut dicens doctores communiter, & e converso si Græcus apud nos ageret in fermentato, propter diversam confuetudinem ecclesiarum.

Quia igitur Christus ita sub duplici specie discipulis in ultima cœna ministraverat hoc sacramentum, multi frequentes hunc ritum tenuerunt, & in multis ecclesiis indifinite, quod non sacrificantes, habitus sit pro invariabili confuetudine, & pro lege; nunquam tamen hæc confuetudo ministrandi laicis sub utraque specie fuit in ecclesia omnimode generalis, quia eo tempore apostolorum legitur Actorum, quod erant perseverantes fideles in doctrina apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus, & in fine capitis, quod erant fideles frangentes panes circa domos quotidie, quod utique de pane sacramentali doctores intelligunt, & specialiter magister historiarum in historiis scholasticis, ubi nulla mentio fit de vino aut aqua, nec ex verisimile quod in tanta re ab hoc ritu ecclesia tam generaliter recesserit, nisi in aliquibus aliqua exemplo præcedente deductio ex apostolis & primitiva ecclesia, etiam rationabilibus & necessariis cauſis concurrentibus.

Auctoritates igitur loquentes sub præceptoſ laicis, restringendæ sunt ad tempus, & ad ecclesiæ in quibus hujusmodi confuetudo pro lege habebatur, qua confuetudine cessante, cessat obligatio hujusmodi auctoritatum & veritas, quia quælibet auctoritas vera ex causa tantum, cessante causa veritatis ejus, cessat veritas & allegatio ejus, sicut ifta: Christus est incarnandus, quandoque fuit vera, quia causa veritatis ipsius erat futuri temporis quod nondum advenerat, sed jam, futuro pro tunc tempore advenienſe, & Christo nato, cauſa ipsius veritatis abiata est, & per consequens ipsa per omnem cessat falsa, quia non est vera: Christus est incarnandus. Cum igitur auctoritates hujusmodi doctorum non erant veræ, nisi ex confuetudine, in illo tempore Christiana habente, cessante confuetudine, eorum veritas cessabat & allegatio.

Et valde diligenter est adventendum, quod nullus doctorum catholicorum per adversarius allegatorum (& ita credo de omnibus illis locuentibus de hujusmodi communione sub utraque) dixit non indifferenter esse de necessitate salutis, & præcepto Christi, aut de necessitate salutis, ita quod una species non sufficiat sine alia: nec aliqua auctoritatum per adversarium adductarum dictum præceptum Christi intendit quomodo aut prætendit. E contrario autem multi doctores catholici dicunt communionem dirinissimæ eucharistiæ non conficientibus sufficere sub una specie, ut in superioribus difficile ellenfam est.

Quarto notandum, quod auctoritates tam sacræ scripturæ quam aliorum doctorum, quæ videntur facere mentionem de sumptione hujus sacramenti sub duplici specie, quoad laicos, vel indifferenter quoad omnes, duplici modo loquentur, vel nomina rerum affinentes, vel omnina speciemum. Exemplum primi, Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis.* Cuo enim & sanguis sint res sacramentalis, & ea quæ ex naturali aut reali concomitantia consequuntur ad hæc. Exemplum secundi, 1. Corinth. 11. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem domini dic.* panis enim & calice qui vinum continet & pro vino accipitur, fecit sæpe continens pro contento, sunt nomina speciemum hujus sacramenti. Inter hæc autem locutiones diligens lector hanc differentiam attendat, quoniam in auctoritate quæ est ex terminis speciemum, nunquam aut non invenietur notum præcepti aut terminum vim præcepti habentem, per quam possit deprehendi, quod hujusmodi sumptio speciemum cadat & obligat ad præceptum, ad oblendendum quod hujusmodi sumptio sub utraque specie non est de necessitate salutis, & per consequens de præcepto dominico.

ANNO CHRISTI 1439. Quod si forte in aliqua auctoritate doctoris alicujus reperitur fuerit, ad præcedentem immediate regulam recurrendum est, vel faltem ad eam quæ in loco ultimo adducetur, quæ est finalis resolutio omnium. In auctoritate vero quæ conflat ex terminis rerum, sæpe, imo fæpissime reperitur præceptum, vel in propriis terminis, vel in æquivalentibus, sicut patet in primo exemplo, *Nisi manducaveritis*, &c. & tamen de facerdotibus manducantibus dicta auctoritas intelligitur, ad declarandum quod ex præcepto divino tenetur quilibet fidelis Christianus rem utramque hujus sacramenti sumere, sive spiritualiter, sive etiam realiter, secundum quod in facramento continetur: & cum utraque res vere & integre sub qualibet specierum continetur, perfecte adimplet præceptum quicunque sub utraque vel sub una accipit speciem, quia præceptum rem, non speciem determinat. Et per hanc advertentiam multæ auctoritates & rationes adversariorum evacuantur, imo ipsorum totale & principale fundamentum, scilicet, *Nisi manducaveritis*, &c. penitus enervatur.

Quinto notandum, quod in auctoritatibus sacræ scripturæ & sanctorum per manducationem corporis, & hujusmodi sumptionem, intelligitur ita generali sumptio utriusque, quod utique ita vere & integre sit sub una sola specie, sicut sub utraque, cum sub qualibet ipsarum per se tempta, totus, totum, totum integer Christus continetur, ut declaratum est. Et etiamsi ad proprietatem locutionis attendamus, non proprie sanguis in calice bibitur, sed sola visi species, cum sub specie vini eundem modum sanguis Christi habeat existendi, quem habet omnimode sub specie panis. Etenim licet sub specie panis sanguis habet esse intra corpus Christi, & intra vasa ipsius incluſus, sic per omnia & sub specie vini, quia non est effusus extra corpus, aut a corpore divisus, sicut per species designatur, in memoriam dominicæ passionis. Sæpe itaque scripturæ & doctores sanctæ loquentes de hoc sacramento, etiam secundum quod sub una specie continetur, ut sumptio manducationis & bibitionis terminis pro sumptione, ad significandum diletibus, quod sub una sola specie panis sumunt corpus & sanguinem Christi verum vere & realiter, & non aliter sub ambabus, quam sub una eatum, nec magis efficaciter.

Sexto etiam intelligendum, quod multæ auctoritates facientes mentionem de communione laicali sub utraque specie, potius spiritualiter intelligendæ sunt, quam sacramentaliter, et de multis patuit. Quando enim facerdotes in altari in confecto pupuli conficiunt sub duplici specie, & similiter sumunt in memoriam dominicæ passionis, tunc populus affistens fide & devotione manducat per bibit & corpus & sanguinem dominii spiritualiter in finceritate fidei, per recognitiones bonas & sanctas meditationes, multiplicando & ampliando eos credit, & se Christo unienda per affectum amoris. Hunc modum actualis manducationis spiritualis, qui tertius fuit superius allegatus, tangit Augustinus: Ut quid paratu ventrem & dentes? Crede & manducasti. Multæ auctoritates intelligunturde modo spiritualis manducationis superius similiter tacto, secundum quem modum illam auctoritatem, *Nisi manducaveritis carnem*, &c. exponit Augustinus, ut clare ostensum est loco suo.

Septimo. Septimo & ultimo notandum, quod nulla auctoritas cujuscumque fanctæ aut doctoris habet efficaciam ad aliquid probandum contra doctrinam fidei, nisi quatenus ipsa materia fidei aut salutem animarum concernente, nisi in quantum doctrinæ ecclesiasticæ congrueret, aut ab ecclesia approbaretur: ubi autem contrarium & diffonum haberet aliquid, totum ut falsum repudiatur & inutile, & hoc idcp, quia non dominat Christus ecclesiæ habituitur, sed è contrario doctrina ipsorum ecclesiæ tamquam indeficienti regulæ, quæ erraie non potest, ut clarissime monstratum est in capitulo hujusmodi, ,, matrimonium declarant. Unde & Augustinus ,, contra epistolam Fundamenti: Non solum ,, doctrinæ doctorum, sed etiam ipsi evangelio ,, præferat ecclesia: evangelio non credentem, ,, inquit, nisi me ecclesiæ auctoritas commoveret. Etenim cum plura reperiantur scripta evangelia, quam quatuor, ut puta Andrea, Thomæ, & multorum aliorum, cubito minus obtinuerunt auctoritatem, quæ ipsa ecclesia approbavit, & illa approbata sunt, quæ ipsa approbavit. Quare & omnes doctores ecclesiæ suas doctrinas meritæ ecclesiæ judicio submiserunt, & submittunt quotidie. Sic & Paulus ad Galatas 2. non obstante quod evangelium suum à Christi revelatione habuerit, tamen ut authenticaretur, afcendit cum Barnaba Hierusalem, ubi pro tunc ecclesia principaliter residebat, & ibi cum aliis illis, fcilicet apostolis, ea quæ in quibus ecclesia confistebat, & sensum cum illis, qui videbantur esse aliqui, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset.

Cum igitur ecclesiæ confuetudo obtinuerit generaliter a multis retro temporibus, ut non facrificantes sub una specie communicent, fecitque dicta confuetudo per generalis concilia approbata & declarata, non esse contra divinam voluntatem aut Christi præceptum, manifestum est, omnem auctoritatem cujuscumque doctoris, cujuscumque fanctæ, aut ingenio & sapientia præditi, contra hanc confuetudinem & fautum ecclesiæ nihil posse concludere, quapropter si adducuntur aliqua auctoritas, cui per aliquam prædictarum regularum non possit satisfieri ad plenum, maxime propter proterviam adversarii, respondendo dictæ catholicæ ad hanc ultimam regulam, tamquam ad portum tutissimum, confugiat, quia unico hoc evellat. Sole, ut ait Hieronymus in disputatione contra Luciferianos, omnium adversarium argumentationum rivulos facile poterit deliccare. Ad laudem omnipotentis Dei, & exaltationem fidei catholicæ.

Et hic finit est positionis & respansionis magistri Joannis de Ragusio sacræ theologiæ professoris, ordinis fratrum predicatorum, facta in loco generali Basiliensi concilio, ad dictis magistri Joannis de Rockizana Bohemi, in cathedra communionis sub utraque specie, anno domini. MCCCCXXXIII.

ÆGI-

Sequentia.

Tertia.

Epist. 89.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

ANNO CHRISTI 1412.

ÆGIDII CARLERII DECANI ECCLESIÆ CAMERACENSIS ORATIO,

QUÆ RESPONDIT PER DIES QUATUOR in concilio Basiliensi ad articulum secundum Bohemorum, de corrigendis peccatis publicis, quem propsuit per bidnam Nicolaui Taborita.

A Audistis reverendissimi patres, illustrissime principes, celeberrimi, inclyti & doctissimi viri, venerabiles oratores regni Bohemiæ, profundam, præcisam & veram poltinomen de communione divinissimæ eucharistiæ, per quam ollenum est, non esse de necessitate salutis, nec perceptam a Christo Salvatore quoltumque non conficientes sanctam communionem accipere sub utraque specie, fcilicet panis & vini. Jam precor patientes aures commodate, facite systectum silentium, ut dum venimus ad spiros, de regalibus fedibus venit, in hoc divino cœtu libere cœrat, nullus subtilia spectat ab ore dicentis; neque subeat ingenium, neque hoc patitur materia. Debet, si philosphorum dicta memini, fermo rei esse subjectus, non res fermoni. Unde cum de punitione peccatorum futura fit oratio, in ea ut in moralibus, typice & figuraliter procedendum est. Cum manus ad opus ponere tentavi, quorlum oculus, quorlum articulos digitorum feribentium, quorlum denique animus in tenebrosum pavidus nesciebam. Obtuse se lata materia, & angustus erat locus ingenii, sparsa valde, & colligendi virtus non erat. Quodque cum nosfcitatem rei intelligerem, quod ut ea pejudeat falus orbis, & tignum catholicæ ecclesiæ, ultra quam credi poteſt, *timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* Ea propter postulavi a domino, ut oriretur mihi lux veritatis, ut pergerem ad opus meum, & ad operationem meam usque ad vesperam, id est ad hujus hujus actus, & dixi: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*, psalmo 118.

Non miretur aliquis, quod revelationem petio oculorum: pro regendo non populo rex Salomon sapientiam popolcit, ut fciret introitum & exitum suum. Et ego vermis & cinis pro reparatione populi universi limen sapientiæ non quæram? Ille de populi cfecumcili regimine actturus erat, nec in viribus suis fait confisus; & ego pro falute Christianorum, pro quibus dominus noster Jesus Christus sanguinem suum fudit, pro pace & unitate laboraturi affumens, ut qui conjunxit duos parietes Judæorum & Gentilium, in uno angulari lapide Christo Jesu, jungat & nos in vinculo spiritus & caritatis. Sperabo in virtute mea? magna certe mihi cura est vos & hoc famosum atque inclytum regnum Bohemiæ, Galliæ meæ regioni olim amicum, conciliare & sociare in fœdere sempiterno pacis, & ut unanimes de cetero habitemus in domo domini, unde ipsos dilectos propter Deum venerandos nuntios Bohemorum oratores velim, ut si aliter fapiam quoad aliqua, quam ipse in articulo de punitione publicorum peccatorum, non moveantur corum reſidet animi: neque enim ad rosfcy venitur nisi per medium spiratum, nec A mel quis reperiet, nisi fe ingesserit cœrtiori apum, neque in difficilibus nisi poll diſputatio, nem veritas lucebit. Si in hoc non fit modicum labor, non erit tenuis gloria. Aperui oculos mentis.

Petio partes dignissimi, quoniam viso mihi offensa est, & eam non plene intelligo, caliuitatem eccleſiæ dente revolvens, cum ipsam plorarem planctu magno, ut ait Jeremias, vidi oliam fuccenfam & faciem ejus facie Aquilonis. Et quoniam intelligentia opus est in tali visione, dixi Deo: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Dicam tamen ut intelligo, quantum fit hac ofla, quæ fuccenso, quæ facies contra faciem Aquilonis. Olla ista burjus facrosanctæ fynodi, nunc non & horum venerabilium oratorum Bohemiæ congratio est, in qua ut in olla, concepta & avifata reponuntur omnes intellectus possibilis est omnia fieri, ut agens omnia facere: fuccensio, ardor & zelus est; facies, quæ anteriior pars est capitis, intentio non incongrue accipitur. Aquilo regio frigida & fera, a Jeremia quæ, ut Jeremias prophetia refertur, pandet omne malum & peccata. Cuteam enim calore gratiæ, & humore pietatis.

Cogitatio itaque hujus facri concilii & præfentium venerabilium oratorum Bohemiæ fuccrediur, & hujus cogitationis intentio venit ad contra peccatum in olla cogitationum vehitur, patres eximii, & viri venerabiles, pudicitio combinuntur; quoniam adversus ea telus offendum vehementum commotus est. Sed quemadmodum ignis in altera materia uti & resistitur, ita quamdiu in peccata zelus accendituar, turbidus est & inquietus. Et licet ignis in pondere materia jam non ignis, carbo, aut ignis flamma, sed ignis fit: omnes enim ignis, his cens, non agitata, sed quiera: ita cum zelus ardet peccatis in meditatione permanet, leidus est, non ira, non habens, sed tamen in ardore cresfit, de quo Propheta psalmo 38. *In meditatione mea exardesfet ignis.*

Quis vero fuccensor & olla faber est ut fcilicet fuit ea prunas? ipse venerabilis proponens articulum de punitione peccatorum: prunas rationum fuarum & auctoritatum cum retulit, fuffavit, quem creans dominus si vos misit, ut olluam adversus amplius fuccendere. De quo Isaiæ ait 54. capitc: *Ecce ego creavi faber fuffantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum*, adeo dilectus mihi faber exfuffavit, & prunas fuccendit, ut olla ipsa penetrabilis ipsa fuccendit. Sed licet cum videt operantes flammam excrefcere, ut vas proferat in opus suum, aquam mittere in ignem, sequentem fuccendere definit, ita cum zelum veerabilis proponentis adnodum vehementem videt, ut cum bonitatem virtuorum, timens cum virtiis etiam ipsius olla ardentissimum moderationis hujus ignei zeli ut alter faber mitere curavi. videtam equidem quoniam flamma ultra fumacem effundebatur multis & fascendeat cum walle, unde ego intelligens omnem excessum periculosum, imo utile in vita esse. Ne quid nimis, præterea quod male mifftrat omnia imperat, fortis cordium, difficilem ministerio, præparavi antidotum, aquam adignem actui, ut aliquid ex ambobus nobis medium fieret; medium enim amat dominus: fiat medius venientium & legislatorum, fiat in medio doctorum est: in medio dominum aut etiam, congregatorum in nomine fuo, in medio dicit-

ANNO CHRISTI 1412. CIRC.

pulorum fuorum, dum dixit, *pax vobis*. Non est ergo pax nisi in medio.

Igitur extremitatem venerandi proponentis ad medium tentabo reducere, ut ad pacem venimus, tunc in camino ignis erit, ut in propria materia, dum purgatis vitiorum rubiginibus & combustis, ignis cœlestium desiderorum ardebit suaviter, hunc dominus suscitat, hunc dominus agitat, hunc fuccendit, de quo ipse loquitur Luce 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* Idio ignem mitti in terram quoniam juxta verba legis, Deus ignis consumsumens est, Deus æmulator qui in rubo adenti apparet, qui dicitur fuit populi in columna ignis per nocteni: tunc impletum est verbum evangelici prophetæ Isaiæ 10. *Erit lumen israel in igne, & sanctus in flamma ignis.* lucent ignis illo affectu populorum ad ipsum, ut ex omnibus tur oculi mei, & confiderem mirabilia de lege tua, ardeat ad consumptionem peccatorum, ut verba ignea proferam, & fit lumen meus ut facula ardens, ut illo olium cordis per venerabilem proponentem fupra modum, quantum in se fuit, fuccensum, nec fortes faciam, nec exstinguam, fed aspectu spectaculorum, quem fervorem cordium in correctione temperet, & ignitum eloquium frigida commovet, quatenus reformationem ecclesiæ ad Dei laudem perasca, telus domus Dei ultra non crepitet, nec prunas demo fuffiare necesse habeamus in præsenti, fed lucent fidelibus quasi luminaria in firmamento, & tanquam in lumine fortis fantorum fulgent ut stellæ in perpetuas æternitates, præfiante domino Jesu Christo, qui est lucerna ejus, qui est Deus divinus, & Sanctus Deus benedictus in fæcula fæculorum. Amen.

Ad declarationem veritatis materiæ fecundi articuli, qui est de punitione peccatorum, nuper pro parte venerabilis oratorum regni Bohemiæ proposuit venturus, & veritatem juxta vires offendunt, unam protestationem, unanimes omnes ad componendum, ratio judicavit. Protestor, quod jam dicenda submitto correctioni, & emendationi hujus facræ synodi Basilicensis, affirmans quod affirmandum debuit, quod negandum, ita ea confessione nullatenus, quamdiu vivero, discessurus. Supplico cum omni reverentia, ut dicenda universi cum omni mansuetudine audiant & scientes quod neque animo turgido vel indignanti, neque temerario propositio, sed in spiritu lenitatis, & in visceribus caritatis zelo dominus Dei hanc materiam discipere cœpit.

Audiditis, patres reverendissimi, inclyti domini, ac viri peccelebres, prolatum articulum sub hac forma: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri poteſt, privata, aliaque deordinationes legi Dei contrariæ, in communitatibus Christianorum, & quolibet statu commodum, debent justa diffamma divine legis per Christi fideles tam spirituales, quam seculares, & prout congruit utrique, sunt cohibenda, corripienda, castiganda, & pro posse ab illis compellenda. Deducendo enim proponens proprer Christum dilectus, multa inferoris, scilicet de potestate legis humanæ, per quos, & quantio peccata publica & secreta, quantum fieri poteſt, sint corripienda, de peccatis prælatorum & facerdotum, de indulgentiis, absolutionibus & collectationibus, de peregrinationibus, & renectationibus religiosum, & excessibus circa illas, de pluribus fceleribus alitis intrinsecus & extrinsecus contingentibus facerdotes ipsos & a- lios fideles. Materiam igitur hanc latam & ipsiusam ad tria pundia breviabo. Primus erit de punitione peccatorum publicorum, de veritate

ANNO CHRISTI 1412.

Tit. 1. Ep. ad Tim. cap. 1.

publicorum secundo, quam dixit, *pax vobis*. Non est ergo pax nisi in medio.

Igitur extremitatem venerandi proponentis ad medium tentabo reducere, ut ad pacem venimus, tunc in camino ignis erit, ut in propria materia, dum purgatis vitiorum rubiginibus & combustis, ignis cœlestium desiderorum ardebit suaviter, hunc dominus suscitat, hunc dominus agitat, hunc fuccendit, de quo ipse loquitur Luce 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* Idio ignem mitti in terram quoniam juxta verba legis, Deus ignis consumsumens est, Deus æmulator qui in rubo adenti apparet, qui dicitor fuit populi in columna ignis per nocteni: tunc impletum est verbum evangelici prophetæ Isaiæ 10. *Erit lumen israel in igne, & sanctus in flamma ignis.* lucent ignis illo affectu populorum ad ipsum, ut ex omnibus tur oculi mei, & confiderem mirabilia de lege tua, ardeat ad consumptionem peccatorum, ut verba ignea proferam, & fit lumen meus ut facula ardens, ut illo olium cordis per venerabilem proponentem supra modum, quantum in se fuit, fuccensum, nec fortes faciam, nec exstinguam, fed aspectu spectaculorum, quem fervorem cordium in correctione temperet, & ignitum eloquium frigida commovet, quatenus reformationem ecclesiæ ad Dei laudem perasca, telus domus Dei ultra non crepitet, nec prunas demo fuffiare necesse habeamus in præsenti, fed lucent fidelibus quasi luminaria in firmamento, & tanquam in lumine fortis fantorum fulgent ut stellæ in perpetuas æternitates, præfiante domino Jesu Christo, qui est lucerna ejus, qui est Deus divinus, & Sanctus Deus benedictus in fæcula fæculorum. Amen.

Ad declarationem veritatis materiæ fecundi articuli, qui est de punitione peccatorum, nuper pro parte venerabilis oratorum regni Bohemiæ proposuit venturus, & veritatem juxta vires offendunt, unam protestationem, unanimes omnes ad componendum, ratio judicavit. Protestor, quod jam dicenda submitto correctioni, & emendationi hujus facræ synodi Basilicensis, affirmans quod affirmandum debuit, quod negandum, ita ea confessione nullatenus, quamdiu vivero, discessurus. Supplico cum omni reverentia, ut dicenda universi cum omni mansuetudine audiant & scientes quod neque animo turgido vel indignanti, neque temerario propositio, sed in spiritu lenitatis, & in visceribus caritatis zelo dominus Dei hanc materiam discipere cœpit.

Audiditis, patres reverendissimi, inclyti domini, ac viri peccelebres, prolatum articulum sub hac forma: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri poteſt, privata, aliaque deordinationes legi Dei contrariæ, in communitatibus Christianorum, & quolibet statu commodum, debent justa diffamma divine legis per Christi fideles tam spirituales, quam seculares, & prout congruit utrique, sunt cohibenda, corripienda, castiganda, & pro posse ab illis compellenda. Deducendo enim proponens proprer Christum dilectus, multa inferoris, scilicet de potestate legis humanæ, per quos, & quantio peccata publica & secreta, quantum fieri poteſt, sint corripienda, de peccatis prælatorum & facerdotum, de indulgentiis, absolutionibus & collectationibus, de peregrinationibus, & renectationibus religiosum, & excessibus circa illas, de pluribus fceleribus alitis intrinsecus & extrinsecus contingentibus facerdotes ipsos & a-

Contra Prædicatores Bohemiæ.

Ecclesiastes 1. cap. 10.

De libertate eccle. c. 6.

Ambr. de Parad. c. 8.

Ambr. de poenit. cap. 1.

Deut. Deut. 10. lib. 2. cap. 9.

Ecclesiastes 1.

Ecclesiastes 1.

Ecclesiastes 1

ANNO CHRISTI 1433. Ioan. 7. v. 19. 20. 21. 22.

judicantur, et loquitur Alexander de Ales in A S. Iericbur Matthæi 12. *Vir Ninivitæ surgent in judicio cum generatione sua, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, & ecce plus quam Jonas hic. Regina Austri surget in judicio cum generatione sua, & condemnabit eam, quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hic.* De judicio siffellmente Ioannis 7. 19. *Judicantes 22. vobis ipsos.* Et ita difficilio utilis erit ad propositum in sequentibus de consideratione peccati secundum E. 8. 9. 10. in comparatione ad subjectum, non est insuitis difficilio, ut in sequentibus cohibitio ad peccatum in se referatur, correctio autem, punitio & propulsio, ad peccatum in subjecto, id est ad peccantem. B

Quarto notandum, quod duplex correctio; quædam est actus justitiæ pro cohibitione pœnæ, alia est caritatis ad conservationem contentis, & hoc iterum ad tollendam expulsionem in tollendis non erit impertinens. Nam sæpe propter idemittatem nominis convolat quis de una in aliam.

Exordiendo igitur ab origine legum, sit hæc propositio 1. Ponenda est lex æterna in summo omnium principe, cum enim mundus divina providentia regatur, necesse est in gubernatore ejus dictamen practicum omnium ab eo ordinatorum, in quantum a ratione practica artis increatæ procedit, et sic sua providentia in ipsum ut finem ultimum reducatur. De qua dicit beatus Augustinus libro 1. de libero arbitrio: Lex quæ summa ratio nominatur, non potest cuiquam intelligenti nisi incommutabili æternaque videri. 2. Et idem de vera sapientia dicit: Mentes itaque concellem est videre legem veritatis immutabilem, sed omnæ immotabile dicitur æternum: ponenda est ergo lex æterna. Ab hac derivatur in nobis lex naturæ, velut quædam participatio ejus, per quam inclinatur ad proprios actus ad finem vitæ humanæ, de qua super illo ad Romanos 2. *Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, hujusmodi legem non habentes sibi ipsi sunt lex.* Dicit Glossa: Etli non habent legem scriptam, habent tamen legem naturalem, qua quilibet sibi legit & sibi conscius est, quid bonum, quid malum. Hæc est impressio de qua Prophæta in psalmo quarto: *Signatum est super nos lumen vultus tui domine.* De hac etiam dicit Augustinus in libro 83. ex ineffabili atque sublimi rerum administratione, quæ sit per divinam providentiam, quasi transeipta est lex naturalis in animam rationalem.

Secunda propositio. Lex legem æternam & legem naturalem oportet ponere legem humanam, humana enim ratio non potest participare ad plenam dictamen rationis divinæ, sed hoc modo & imperfecte ac fecundum obscuram refonantiam, ut loquitur Albertus Magnus. Ideo fecundum ratio rationis humanæ per naturalem participationem divinæ sapientiæ inest nobis aliquorum communium principiorum cognitio, non autem cujuslibet veritatis, sicut in divina sapientia continetur, sed ita ut ex parte rationis practicæ naturaliter homo participat legem æternam fecundum quædam principia communia, non autem fecundum particulares directiones singulorum, quæ in æterna lege continentur. Unde necesse est quod ratio humana procedat ad particulares quædam legum fanctiones. Et hæc dicuntur lex humana. Sic directa sapientia quod initium juris est a natura proficiscitur, ut fecundum quædam in confuetudinem, ex utilitate rationis, venerunt: postea res in natura profectas, a confuetudine probatas legum metus & religio fanxit.

Ignitur prima ratio necessitatis legis humanæ fumitur ex imperfectione rationis nostræ ne de singulis agendis non potest judicium fieri folis principiis legis naturæ. Et illud tangit S. Thomas 1. 2. quæst. 91. 3. in corpore. Præterea etiß vi refulgentiæ legis naturæ in nobis, & super vultus rationalis creature impressa radiat dictamen humanum, quædam naturalia in nobis ad virtutes, perfectio tamen est per aliquam disciplinam, quæ perfectio præcipue conflitit in retrahendo hominem ab illecebris delectationum, ad quas proni sunt homines, maxime juvenes. Ideo necesse est ad hanc disciplinam haberi ab alio. Et quidem in bene dispositis ad virtutes non bona dispositione natur, sed confuetudinis, vel divinæ mercedis, sufficit disciplina paterna, quæ est per monitionem in pronis vero ad vitia, qui verbis non facile moventur, necessaria est disciplina coactiva per vim aut metum, ut faciem fic male liberæ delflant, demique ceteris vitam quietam, & tandem mediante confuetudine, ad hoc pedorcatur ut, et voluntate faciant, quod a principio metu impleverunt. Talis vero disciplina dicitur legum. Hæc ratio tangitur a B. Thoma 1. 2. quæst. 95. artic. 1. in corpore. Hæ dum vie differunt, quia ratio humana pœnæ cognitionem, alia penes actionem. Ex prima ratione fequitur, quod multa præcepta legis humanæ derivantur ex præcepto legis naturalis, & enumeratur per modum determinationis quorundam principiorum, fecut ex illo principio legis naturæ: Qui male facit est punendus; derivatur præceptum, quod tali vel tali pœna est punendus. Aliqua autem derivantur ex præcepto legis naturæ per modum conclusionum ex principiis, et ex illo legis naturæ: Nullum malum est faciendum; derivatur illud præceptum legis humanæ, Non est occidendum, fecitur propria auctoritate. Et ea quæ derivantur per modum conclusionum ex præceptis legis naturæ, sint ex principiis, vigorem habent, non solum quia lege fonit posita, fed etiam quia per naturam. Qui vero derivantur per modum determinationis, cum non fint inclusa in illis, ut font conclusiones in principiis, habent ex fola lege humana vigorem. Hæc in fumma habentur a Thoma 1. 2. quæst. 95. art. 2. in corpore. Et infra, quæstione 99. art. 3. & 4. offendit, quod lex divina in ordinem hominem ad Deum, quod est bonum & quod utrumque in communi pertinet ad dictamen legis naturæ, ad quod pertinet præcepta moralia determinare. Determinatio in his quæ ordinant hominem ad Deum, facta est in lege veteri per ceremonialia. Determinatio vero in his quæ ordinant homines adinvicem, facta est in lege ipsa per judicialia. Et hæc determinationes ceremoniales et judiciales necessitas fuit, quia universalia non movent sufficienter ad opus: unde ex hoc præcepto: Deus est adorandus, fine particulari plus & religiosus affectus neleicbat exire in opus, fed aut, ut inspiraretur unicuique, ut faciem est ante legem datam, aut expofi per ceremonialis fuit determinatum, fic adoratum est, fic facrifictum est tunc: ideo etiam ex præcepti: *Non furtum facies, Non machaberis*, & fic de aliis, qua funt legis naturæ & moralia, fi non fuiffet determinatum poffea, qua pœna fit, aut quis

ANNO CHRISTI 1433. Ioan. 7. v. 19. 20. 21. 22.

chus, aut homicida, & fic de aliis, punienda A tudo facilier abstinere potest, humana & civilis lex prohibet. Simpliceum autem fornicationem, aut simplex meretricium, si fiat vi in verbo, licet fit peccatum mortale, & divine majestatis offensivum, tolerat. Nam per ipsum non turbatur politia; nec plebium multitudinem lubiat, delictis, & voluptatibus deditam fecilit eß abstinere. Dicit enim Hieronymus in epistola ad Oceanum: Venter meretrifcatus cito desponat in libidines: & quidam, Prudentius, ait, a Libero patre intemperantiæ gradus est. Immo punitio pœnalis hujus peccati occasionem dare: majoribus criminibus, & pateret in politia grave fandalum. Item Augustinus de hoc peccato loquens, lib. de ordine, ut Thomas 1. refert, ait: Author meretrices de rebus humanis, turbatione nulla omnia libidinis. Item de tolerantia Judæorum fcriptum est Pfalm. LVIII. *Dominus offendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos.* E tantum font mali: igitur, *etc.*

De hac vero tolerantia fit dicit Thomas 1. 2. quæstione x. articulo xi. in corpore: Humanum regimen derivatur a divino, & ipsum debet imitari. Deus autem quamvis fit omnipotens & fummo bonus, permittit tamen aliqua mala fieri in universo, quæ prohibere poffet, ne scilicet, aliqua bona tollerentur, vel etiam pejora mala fequerentur. Sic ergo in regimine humano illi qui præfunt reß, aliqua mala tolerant, ne aliqua bona tollantur, vel etiam ne aliqua pejora mala incurrantur. Allegat ibi Augustinum lib. de ordine dicentem: Auferi meretrices, *etc.* ut fupra. Et ita infidelitas tolerari possit, quamvis peccent, propter aliud bonum quod ex eis provenit, vel propter aliquod malum quod vitatur. Et hoc autem quod Judæi ritus fuos observant, quia ex quibus olim aliquis rabatur fidei veritas, quam tenemus, hoc bonum provenit, quod testimonium fidei nostræ habemus in hoffibus, & quafi figura nobis representatur quod credimus, & idem in fuis ritibus tolerantur. Aliorum vero infidelium ritus qui nihil veritatis aut utilitatis afferunt, non funt aliquibus aliquando; nisi forte ad aliquod malum vitandum, fcilicet, ad vitandum scandalum, vel difficultatem, quod fit ex hoc poffet provenire, vel impedimentum fidelis eorum qui fic tolerati conversantur paulatim ad fidem: propter hoc enim etiam hæreticorum & Paganorum ritus aliquando cofefia tolerantur, quando erat magna infidelium multitudo. Hæc ille.

Item Gregorius dicit de Judæis, & haberur in decretis C. 1. distinctio. LIV. Cap. Qui Christum. Ipsi ergo fluvitates fuas, fuit hæcfitus ipfi & patres ipforum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam haberet observandi celebrandique licentiam. Item Augustinus primo de libero arbitrio dicit: Lex humana non potest omnia quæ male fiunt punire, vel prohibere: quia dum nititur omnia punire, tollerentur etiam plura bona, & impediretur utilitas communis. Propterea idem eodem lib. ait: Illa lex quæ regendis civitatibus ferrur, multa concedit atque imponita relinquit, quæ per divinam providentiam vindicantur: neque enim quis non omnia fecit, ideo quæ facit improbanda funt. Verum, si non omnia mala publica poffit pœnaliter punire, tamen prohibet omnia, & punit quæ vergunt in aliorum noxamentum in politia. Nam Augustinus, et Alexander recitat in fuo 1. 1. ponit in lib. de

Propositio prima.

Aug. de libero arbitrio cap. 4.

Aug. de ver. in relig. c. 35. pon. 4.

Rom. 2. Glosf. ord. in c. 2. ad Rom.

Propositio secunda.

Ioan. 7. v. 19. 20. 21. 22.

Ioan. 7. v. 19.

Ioan. 7. v. 22.

Aug. 1. 1. de lib. arb. c. 4.

Aug. 1. 1. de lib. arb. c. 5.

Aug. 1. 1. de lib. arb. c. 6.

ANNO CHRISTI 1415.

decem chord. differentiam inter flagitiosos & fa-
Tidonus lib. 3. cap. 20.
ciorosos; & dicit, quod flagitiosi sunt qui peccant in se; faciinoroli vero, qui peccant in alios, eis nocendo. Et contra tales qui non peccant, peccata sunt legis, ut ejus de metipsi tapiantur, uti scilicet sint velut membra putrida in corpore societatis humanæ. Et ideo a societate sunt abscindendi.

Proprietas fit dicit Tidonus v. lib. etymologici: Fæcis sunt leges, ut earum meta humana coercetur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio reformetur nocendi facultas. Cogit interdum lex humana nonnullos legem evangelicam observare, secundum quod dicitur Luce xiv. *Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea*. Et hoc testatur beatus
Augustinus cap. 46. Augustinus ad Vincentium Donatistam, dicens: Hæc autem primitus fortasse non ita erat, nemimem ad unitatem Christi esse cogendum: verbo enim agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fieri contubiolum hujusmodi quasi apertus hæreticis novigrantus. Sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Nam primo mihi ostendebatur civitas mea, quæ cum tota effuso in parte Donati, ad unitatem catholicam timore legum imperialium conversa est, quam nunc videmus ita longe vehementius omnes, permixtum detestari, ut in eamnumquam fuisse credatur. Et commemoratis aliis piurbus, subjungit: His omnibus terror legum, quibus promulgatis regge Christi pro eis in timore, ita profuit, ut nunc alii dicant: Jam hoc volebamus, sed Deo gratias, qui nobis occasionem præbuit, & dilitationem nobis amputavit. Alii dicunt: Hoc volebamus jam sciebamus, sed nescio qua confusione tendebamus: Deo gratias, qui vincula nostra disrupit, & nos ad pacis vinculum transliluit. Alii dicant: Noluebamus hoc esse veritatem, nec eam discere volebamus; sed nos ad eam cognoscendam metus fecit esse intentos, quo timuimus, ne hoc fortasse nobis eterna æternam laeria, damno rerum temporalium feriremur: gratias Domino, qui negligentiam nostram timulo terroris excitit. Alii dicant: Mos Salii rumoribus tenebamur intrare, quos falsos esse nescimus nisi intraremus, nec intraremus, nisi cogemur: gratias Deo, qui trepidationem nostriam flagello abstulit, expertos docuit, quam vana & inanis de ecclesia fui mendax fama jactaverit. Alii dicant: Putabamus quidem nihil interesse, ubi idem Christi ritus versatur: gratias Deo, qui nos a divisione colleigit, & hoc uni Deo congruere, ut in unitate colatur, offendit. Serviant ergo ses tenta Christo, leges cedendo pro Christo. Hæc Augustinus.

Ex quo sequitur, quod illa mala quæ lex humana permittit ad vitandum majus malum, quæ tamen illa quæ sunt circa delectationes tactus, gustus, & olfactus, sicut est simplex fornicatio, & magis proprie loquendo, simplex meretrix, tenetur pro posse settingere, pota quantum ad locum, ut meretrices non fint in loco hominis civitatis, sed in loco quasi sequestrati, ubi sunt purgamenta civitatis. Nec fint in loco privatis, ne inveniendis occasiones, sed in loco publico. Et meretrices videntur fortasse, ut in subutbiis civitatis. Quantum ad progressum, nec civitas permittantur per vicos & plateas civitatis, non tabernas aut comestationes cum vitis frequentatis. Quantum ad ornatum, ne preciosis utantur vestimentis, ne auro vel argento cupis fulgeant, non intortis crinibus, non in extrinseca capillatura videantur ab hominibus, non pulice manicas ad terram habeant, non adminicula mitrie, ne, ut quidam loquitur, videantur Idæas Beccyenthie matrix. Sicque per legem humanam civilem fieri debet, ut non fiant licitum. Ita ergo dicit: Ne meretrices sed tamquam malum, licet minus, ad vitandum majora; ita ut quantum possibile est, infamia reprimatur; nec in civitatem meretrices manere, ad quem patent aliunde licitus accessus. Propellantur ergo omnina domibus mechanicorum, thufarum, & locis publicis: ne sub pretextu aliquo licti peccantur licentius: quin immo nec permittere simili habitu uti, ut honestæ mulieres.

Tenetur insuper lex civilis delectationes gustus temperare pro posse: scilicet ne tabernæ viri furriliter, & lic ingurgitando frequenter, nec illæ turiliarii aut alii accedant; nec patent illic fiantur fulgerdæ arcelis. Et hactenus ita sophisticent: ne ad eos accedentes illa fiant ferientem irritamenta malorum. Et generaliter pollet prohibere humana lex, & punire omnia peccata, quæ ex malitia publica, & facile est multitudinem abstinere, tribus concentibus, scilicet jurisdictione, & coguntione, vel & pace salva, de quibus dicetur infra. Ideo videtur & permittit propter Deo in civitatis legislator, ut adificatores in Lesbia insula. Fili enim Lesbia insula, in qua regula plumbea adfierare operiset, eo quod ædificantes lapides ejiciebant malles frangibiles, quam ut poliret eorum nodi rectificari. Itaque regula illi adficantium plumbea est, ut ad ædificium ipsum nodos deficiens, quod ipsum ædificium non omnes, sed eorum tortuositate divitans.

Hæc est doctrina principis Peripatetionum Aristotelis, v. Ethicorum, a quo licet a tetrarcis, et ait Augustinus, tamquam ab idolis, tamquam pofferioribus catholici pollunt extorquere sententia: Sic ferit Dominus in vinea Sorech. Et ait: Sicut canem dicit a lege Domini les humana, ut non puniat omne peccatum mortal quod fit in hoc sæculo. Et tamen aliqua civitas licite prohibet omnia peccata prohibita. Nec in hoc contradicit evangelicæ legi, ut proponens exposlit. Probatur hoc fic: Glossa interlinearis super illo Exodi xx. *Non occides*, dicit: Judex non occidit reum, sed lex quæ jubet: Iniquens quod auctoritate justitiæ hoc licet: quia si nulla auctoritate licet, superflue dicitur, sed lex. Hæc glossa non ab eo proprio judicialis nec mere moralis in lege gratiæ manentis in vigore. Nam secundum quod dicit Rabbi Salomon, ut refert Nicolaus de Lyra, in illo Deuteronomio: Non misericordiam prohibetur, propter quod imponitur pena mortis. Alia vero malia quæ corpori aut rebus fiunt inferri, prohibentur alia præcepta publicibus. Item scriptum est Proverbiorum VIII. *Per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt*. Deus autem potest occidere, cum fit auctor vitæ, & mortis habeat imperium: ipse dicens Deuteronomio xxxi. *Ego occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego curabo*. Ergo reges quibus ipse concessit regnare, hoc potest facere per sublimam, scilicet, mortem inferre. Item ad Romanos x. dicitur de commentatione gravia mortalia: *Qui quæ talia, digni sunt morte*. Sed de judice dicitur ix xiii. quod Dei minister est: ergo quos Deus judicat ad mortem, potest judex licite interficere; & maximo illos qui per legem divinam adjudicandi sunt mortis. Secundum quod dicitur Luce xix. *Inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me*. Item ad Romanos xiii. dicitur de temporali principatu: *Non sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram & qui malum facit*. Ergo maleficum occidendo non peccat, cum licite auctoritate justitiæ, quia Dei minister est.

Cypriatus super illo Luce xiv. *Si audieris in una ex civitatibus, quas Dominus Deus tuus dabit tibi habitare in illa, dicentes: Egrediamini, fordamus hos alienis quos non noli, interfecimus necnolo omnes qui funt in civitate vade ad pedes, dicit*: Hujus præcepti memor Mathathias t. Mach. 2. interfecit illum qui super altare sacrificabat. Si ante adventum Christi hæc præcepta fuit, quanto magis post adventum Christi ad perfectionem ea dicitur quod non eft observandum hoc præceptum, quia judiciale, & per consequens mortuum; ergo, quod ex ratione, quia judiciale erat, non fit servandum: Ad hanc parte quæ in novo legis fundamentum habet, licit expositum est ex verbis Apostoli ad Romanos 1. & xiii. & licit illatum patebit in verbis Salvatoris implicite contentum, licite potest impleri.

Amplius beatus Augustinus dicit: Cum quis in judic occidatur, les occidit, non ta, ait ad judicem. Ratio quia ministerium ad Principium: Non est crudelitas crimina pro Deo punire, sed pietas: & quod de punitione ultimi supplicii sentiamus non intelligat, apparet, quia præmisit: Legi vindictam Phinees, ut fulceratem Eliæ, velum Simonis Chananæi, qui in duos angos Zaroe & Aspharat ignitos serpentes extorsit, quorum ardentes ignes & Spolitrum trucidantis, Paulique confiantium, qui Elymam magum aterna excitare damnavit. Et tunc Deus: Non est crudelitas crimina pro Deo punire, *&c*. Et poft hæc verba subjungit: Unde & in lege dicitur: *Si frater tuus, &c. amare pro eo, & in fossa tua, deprecetur te volutarie a vertiate fi mutus tua fuper eos, & effunde sanguinem eorum, & aperes malum de fossa*. Item Augustinus: Non ita ministerium, sed ultima pena, ut illos multos morte affecit, & propria manu & igne in divinius impetratos, quem constat Spiritu sancto replenos. Sic dicitur Luce x. de Joanne Baptista, *Ipse præcedet eum in spiritu & virtute Eliæ*, & alii multi magni & divini viri eodem spiritu confulendi rebus humanis & non temere sed cum ratione. Item ad Romanos Verbis Apostoli Petri Ananias & uxor ejus, fiat in Actis Apostolorum legimus, examines & crudelitatis, non necessitatis tunc, sed fepulti. Ex quo sumitur ratio, quod si in plenitudine temporis nullum licet occidere, Petrus aut non occidilet, aut, ut communiter dicitur, intentum mortis non promulgafit.

Adduco pro hac parte rationes Alexandri de Alex doctoris irrefragabilis. Prima, & ex illis ratio levioris parvæ inferendæ fune alicui pro culpa aliqua, cum quod non habet parvitatem corrigitur, fed addit præterita culpa contumaciam; manifestum est, quod cum contumacia est grave peccatum, quod ipsum contumacia est grave peccatum, quod mortis contumacia debet crescere pœna, aut contumacia remanebit impunita. Quia ergo crescere potest quantumlibet contumacia, crescere potest de jure quantumlibet & pœna. Quare necesse est, ut ipsa vel sit mors corporalis, vel æqualis illi, cum mors corporalis non sit pœna infinita. Per hanc autem ratio & flagellis levibus venitur ad gravia, a gravibus ad vulnera, ab illis ad tormenta, a tormentis ad ipsam mortem, per similia contumacie tormenta.

Secunda ratio: Cum proportionales fint culpæ pœnæ illis debitæ, si ergo aliqui culpæ debetur flagellatio, majori culpæ dubio major flagellatio debetur. Et fic in dicipulo, & contopto, & tanta potestit esse flagellatio, quod inducet mortem; sequitur ergo de necessitate, quod mors corporalis pro aliqua culpa potest infligi.

Tertia Occidens hominem injuste, aut puniendus est pœna mortis, aut minori. Si primum, habetur intentum. Si pœna minori, aut finitæ minori, aut infinite. Non secundum, quia quia non servatur æqualitas pœnæ ad culpam, contra illud: *Secundum quantitatem delicti erit & flagellum modus*: & contra illud Apocalypsis xxi. xxi. *Quantumcumque glorificavit se & deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum*. Si finitæ minori, adhuc idem. Et licet dum ad pœnam finitam aliquam in malle mortis, non sufficienter punietur reflitrendo unam, fic nec in proposito.

Quarta ratio: Aut mors corporalis major est omni culpa, aut non. Si primum, ergo injustus est Deus, qui eam infliXit tori generi humano pro comestione fructus ligni scientiæ boni & mali. Et Augustinus Christi, qui cum interfeset Antichristum, fiat dicitur 1. ad Thessalonicenses 11. *Quem Christus Jesus interficiet spiritu oris sui*. Si secundum, ergo inferri potest circa pœnam aliqua culpa. Nec valet quod dicunt Dominum Matthæi v. dixisse: *Ego autem vobis omnino non resistere malo*. Nam licet dicit Augustinus, quod Christus vindicta quæ fit ex ira & correctionem. Et iterum idem Augustinus: Officia vindictæ possent bono animo impleri, quemodo judex, quemodo lex. Intelligentur ergo prohibita *spiritu personalis* ultionis libidine vindictæ, non de injuria Dei vel ecclesiæ vindicanda zelo justitiæ. Nec illud quod dicitur ad Romanos xii. de prohibitione eradicationis aziantiorum, valet: nam hoc fecit Dominus ut parceretur tritico, non ut parcerentur zizaniis, sic in detrimentum tritici: Ideo sibi crescunt zizania in detrimentum tritici & falsocationem, nullatenus crescere finendi sunt, fed si opus est per motem corporalem vindicandi.

Rursus nec prohibetur Christus Dominus eradicationem zizaniorum, fed eradicationem generalem, dubiam & suspectam, ne scilicet de ambiguo judicemus, ut est inter bolium & triticum, dum fuit in agro. Et ita illo dictum affequa dicentur. Dicit ergo Alexander: Malefictus Alexander de prohibet interfici duplici de causa, aut quia homo, aut quia malefictus. Et interficiatur quia quia homo, interficitur odio personæ: & hoc proprie dicitur dicitur, *Non occides*: quia malefictus occidatur odio malitiæ & amore justitiæ. Et tunc distinguendum: Aut occidatur ab illo qui habet authoritatem, ut a principe secularis: & hoc non prohibetur ibi, *Non occides*. Aut ab illo qui non habet authoritatem, & hoc prohibetur, quia dicitur: *Non occides*. Non est ex

ANNO CHRISTI 1433. Mat. 18. 7. Super Ecclesiastes. 7. Num. 35. 16. Exod. 21. 12. Deut. 19. 11. Exp. 29.

go illicitum occidere maleficum in eo quod ma-
leficus esset, ab eo qui habet auctoritatem: imo
in hoc ille est Dei minister, teste beato Hiero-
nymo libro 1v. super Ezechielem, qui gladium
habet vas interfectionis, ad eft, potestatem ut
occidat: pollimus, minister Domini est. Sanctus
Thomas 11. 11. quæstione LXIV. articulo II.
& 111. in corpore, determinat: quod peccatores
possunt justè occidi pro salute totius respub-
licæ, ad quam quilibet comparatur ut pars,
Unde licet membrum putridum pro salute cor-
poris licite potest a corpore abscindi: sic pec-
cator periculosus reipublicæ & infectivus, quo
verisimiliter non potest fanari, propter Fautores
boni communis laudabilior & libentior occidi. D
tur: *Medicum enim fermentum totam massam cor-
rumpit*, 1. ad. Corinth. v. Officinis in Summa
1. libro titulo XXV. Idem dicit in Subditania
quod Alexander & Thomas: & rursus de eo-
dem libro XV. De Lyra idem sentit Exodi XXII.
Insuetem & insidiam non occidet. Ex verbis enim
istis potest hoc elici, & in hac concordant doc-
tores. Unde nefcio unde venerit hæc admi-
ventio, nisi ut major licentia detur, fingere
volentibus nova.

Tanta de lege humana dicta sunt, quia pro-
ponens in articulo fuo videtur eam negligere,
quoad correctionem, castigationem, expulsio-
nem peccatorum publicorum; aut potest pe-
dere, imo contemnere in quodam notabili, C
ubi dicit: Ne autem aliqua ex istis dictis mo-
dis peccata castigandi aut corrigendi occasio-
nem accipiant fecundum judicialia legis pro-
nunc obligantia, aut fecundum humanas le-
ges legi evangelicæ diffonas, eos mortis fup-
plicio punendi. Illud præmissis adjungimus.
Ubi videtur dicere eas legis evangelicæ diffonas,
plefere mortis fupplicio: cum tamen audiveri-
tis Salvatorem nostrum hoc factorum in Anti-
christo, Petrum fecisse, ut a Domino fedatus
promulgafit in Annia & Saphira; audiveris
autoritates veteris & novi testamenti, & D
doctorum fanctorum, cum rationibus difficili-
bus Alexandri.

Jam ad eorum intentionem magis accedo, po-
nens hanc unicam conclusionem: Licet omnia
peccata mortalia fint divina lege expresse vel
implicite prohibita, non tamen omnia peccata
mortalia publice ab homine funt, ex dictæ
mine hujus legis, punitiri per judicium pu-
nienda. Prima pars conclusionis nota est, fe-
cunda probatur: Deus qui est pulchrissimus juhes,
aliqua in lege veteri permisit; multo ergo ma-
gis habet homo permittere, cujus potentia ef-
fectiva est remissior lege divina principiva,
aut prohibitiva. Pater affumptum. Primo:
Moyses occidendo Ægyptium peccavit. Nam
Augustinus contra Faustum loquens de illo, & E
etiam de Petro qui abscidit auriculam Malchi
fecerunt liter dicit, quod uterque nondum re-
gimen affumperat, hic fynagogæ, ille eccle-
siæ: uterque non devestabili immaritate, fed
mendabili animoritate: uterque regulam excedit:
uterque odio improbitatis alienæ, fed ille fra-
terno, ille Dominico, licet adhuc carnali,
tamen amore peccavit. Tamen illud peccatum
Moysi non legitur a Domino punitum, immo
poffea ducatum populi Hebraorum ab eo ac-
cepit.

Item quare eft de fe mala, fed licet Deus pofi-
tit facere deo non tua quod fit tua, quia eft Do-
minus universorum; tamen ferri non potest, ut

A quod habet in se convolutum malitiam, licite
fiat. Cum ergo usura, in ratione usuræ, habeat
in fe convolutam malitiam, licite ferri non po-
test: tamen in lege veteri non punieba tur, imo
ad extraneos permittebatur. Deuteronomii enim
XXIII. legitpum eft: *Non fenerabitis fratri tuo, ad
usuram, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, fed
alieno*. Hoc vero, *fed alieno*, non dicitur vel tan-
cipiendo aliquid justo, fed permittendo injuria.
Poteram allegare de repudio uxoris in veteri le-
ge, quod quidem permittebat: & ut communis
doctores tenent, erat peccatum mortale: propter
varietates opinionum, dimitto.

Item inquisitio feu investigatio de adulteris
per facrificium zelotypiæ, ifi fuit non ex zelo
justitiæ, ac reverentiæ, ac eum fupplicatione fe-
ret, erat peccatum mortale publicum: tamen
non punitiebat; imo in lege illa Numeri. x.
fic facrificii zelotypiæ fuit inflituta in hunc
modum: *Si spiritus zelotypiæ concitaverit virum
contra uxorem suam, quæ vel polluta eft, vel
falso suspicione injicitur, adducet eam ad Sacer-
dotem, & offeret oblationem pro ea, &c.* Erat
ibi duplex actus, unus facerdotis, qui fcan-
dum divinam inftitutionem quali coactus offe-
ret, ne vir pejus faceret, puta de fuspicioni reliftus, uxorem interficeret. Et ille
actus erat acceptus Deo & approbatus. Alius
actus erat fpiritus zelotypiæ contrariet fide fu-
ae proximo, ut credibili, aut ex invidia, vel
vel alio inordinato affectu procedebat, erat ma-
lus, tamen permissus a Deo, non approbatus.

Argutè tamen.

Item occifio filiæ Jephte fuit mortale peccatum publicum: dicit enim canon Judoi XI. v.
quæft. IV. In male promissis relinquit fedes
in impiis non tamen demittere, quod inconsi-
ne vovistis, ne ficinia: impia eft promissio quæ
fceleræ adimplentur. Non tamen legitur a Deo
fuiffe punitum. Quod autem fuit peccatum
patet ex illo: Ad hoc quod fit peccatum fu-
ftum, requiruntur tres comites, fcilicet poli-
cium, justitia & veritas: fieut fcriptum eft
Jeremiæ IV. *Judicabis, Domine, in justitia, & ju-
dicia, & veritate*: promissio autem illa ca-
ruit judicio discretionis, & fuit ejus impletio
injuria & impia. Item Sapientiæ II. fcrip-
tum eft: *Mifericordiam quam omnia potest, et
dissimulas peccata hominum propter poenitentiam:
diligis enim omnia quæ funt, & nihil odis eorum quæ fecisti. Ex hoc patet, quod
eis eatum omnia, quæ funt, Domine, quia omnes animæ.* Ex quo patet, Deus
non femper punito propter peccata, fed pater-
cere aliquando: Item Exodi XXIII. dicitur:
*Si diverso impio; noli mirari, & egerit poenitentiam a peccato fuo, fecerique justitiam & judicium; fequitur: vita vivet, & non
vivetur; omnes peccata ejus quæ patravit, non
recordabuntur ei*. Item glofia ordinaria super
illo Pfalm. c. *In matutino interficiebam omnes
peccatores terræ, ut disperdam de civitate Domi-
ni operantes iniquitatem*. Ecce ifte in perfona
Christi: Tempus mifericordiæ eft, non
eft, nondum omnia funt manifefta in hac no-
te: abundant tentationes, in qua pertrafte
fent bellicæ fuivefires, & caruli leonum, & eft
diaboli, quærunt efcam fibi. In hac ergo no-
cte parco, toleo, corrigo: fed in matutino ex-
dites justici adventerit, & erit omnia aperta,
quæ omnia funt occulta, *interficiebam omnes
peccatores terræ*, id eft, omnes mali mitte-
tur in ignem æternum: vel *interficiebam*, id eft,

ANNO CHRISTI 1433. Mat. 5. 44. Exod. 23. 4. Deut. 22. 1. Exp. 29. Exod. 23. 4. Deut. 22. 1. Exp. 29. Exod. 23. 4. Deut. 22. 1. Exp. 29

ANNO CHRISTI 1411. Aug. tom. de verbis Domini 31.

gustinus libro de verbis Domini sermone xxxi. Arbor fructuosa est humanum genus: tres annis, in quibus illa non fecit fructum, tria tempora sunt: unum ante legem, alterum sub lege, tertium sub gratia, in quibus humanum genus, quantum ad multos, infructuosum fuit, potæ fine meritorii operibus: medicitio est illa divina sententia, quæ in finali judicio fulminabitur. Hæc ille. Tertio anno, scilicet tempore legis evangelicæ dimittitur & non punciditur. Nam Luca xiii. per cultorem vinea dicitur: *Dimitte eam & hoc anno, usquedum fodiam circa illam, & mittam fercora.* Post tres annos fucciditur, quia post fecundum peccatum aridus, folia habens, non fructum quod optatis habent, in ignem æternum dimittitur. Parcit ergo Dominus multis in ecclesia existentibus: ergo & homo parcere debet, & nonnulla mala permittere sive tolerare ex causa.

Ex prati Christi.

Ex prati Christi. Ex prati Christi. Ex prati Christi. Ex prati Christi. Ex prati Christi. Ex prati Christi. Ex prati Apostolorum.

Ex prati Apostolorum. Ex prati Apostolorum. Ex prati Apostolorum.

ANNO CHRISTI 1415. manferunt cum eis in fœndalum exemplum-que vitiorum. Hoc ipsum, quod aliqui peccata per hominem hic non puniuntur, fed Deo reservantur vindicanda; significatur ab in David, qui peccatum Joab non punivit, fed Salomoni vindicandum reservavit, ut quod manet fortè judex fcilicet non punit, ut, verus Salomon Christus inultum non relinquat.

Cap. 1. Insuper ilto Apostoli 1. ad Corinth. v. *Mæfore autem nos vedit ipse.* Ist 111. lib. contra epistolam Pelmeniani dicit Augustinus in fententia, quod ubi quis impeditur separare malos a congregatione ecclesiæ, fi is feipsum auferat malum, non ei erunt ad ruinam, sed ad spiritualiter non folum conjungitur bonis, fed & etiam separatur a malis. Sed quod hoc modo non fufficit, ubi non impeditur, ut ipsi, cum inferi aliquibus interpolitis, & dicit fic in forma: Quapropter quisquis etiam contemplerit ecclesiæ Dei disciplinam, ut malos non quibus non peccat, & quibus non fit, vet, defiftat monere, corrigere, arguere, & etiam talem gerit perfonam & pax ecclesiæ patitur ut etiam a participatione facramentorum possit quemquam separare, non alieno malo peccat, fed fuo. Ipsa quippe in tanta re negligentia grave malum eft. Ut idem fcrit Apollinaro admonet, *Si auferat malum a fe ipso, non folum auferit audaciam committendi, aut peftilentiam confentiendi, fed etiam pigritiam corrigendi, & negligentiam vindicandi; adhibita prudentia & obedientia in eo quod præcipit Dominus, ne frumenta lædantur.* Hæc ille. Ergo fi pax ecclesiæ turbaretur, aut frumentum læderetur, cessandum eft a punitione pro tunc.

Augustinus tract. 6. in Joannem. Præterea Augustinus super illo Joannis VIII. *Ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condemnavit? nec ego te condemnabo*, ait: Adulterum vocem justitiæ, quia dixerat Dominus: *Qui nostrum eft fine peccato, primus in illum lapidem mittat.* Audiamus vocem misericordiæ: nis: dixit ei Jesus: *Nec ego te condemnabo*, a quo fonte te condemnari timuisti. Quia in D me peccatum non inveniti, nec ego te condemnabo. Quid ait, Domine? Leves erge peccatis? non plane. Attende quod feqquitur, *Vade, & jam amplius noli peccare.* Ergo & Dominus damnavit peccatum, non hominem. Nam fi peccatum fuisset offer, dicereet, Vade, vive ut vis, de mea liberatione effo fecura: ego te quantumcumque peccaveris, ab omni pœna, etiam gehennæ & inferni tortoribus liberabo. Non hoc dixit: intendant ergo qui amant in Domino manfuetudinem, & timeant veritatem: etenim dulcis & rectus Dominus.

Amplius beatus Ambrosius super eodem fic dixit ad Studium epistol. lxxvi. Exiturus fcilicet qui accusabant adulteram, exierunt foras, & remanfit folus Jesus & mulier in medio ftans: bene ait, quod exierunt foras, quia nolebant esse cum Christo. Foris litteræ eft, intus mysteria. Denique difcendentibus illis remanfit folus Jesus & mulier in medio ftans. Donatutus peccatum folus remanet Jesus, quia non potest hoc cuiquam hominis esse: Christus esse commendat peccata condonat: folus hoc munus eft Christi, qui tollit peccata mundi. Meruit & mulier abfolvi, quia recedentibus Judæis remanfit fola. A cum Christo. Vide', lector, divina mysteria, clementia Christi: cum accusatur mulier, caput Christus inclinat: elevat autem ubi defecti accusator: ita nullum damnari vult, abfolvi omnes. Ecce & hic ait: *Nemo te lapidavit?* quo modo utique interrogat qui videtur fed interrogat. nobis, ut nos, ceremus, non eft lapidatus. Adhæreamus modo proprium fententiam temperavit, ut Judæi de abfolutione mulieris calumniari nil poffent, fed fibi in fe magis calumniatorqueretur, fi queri vellent: Dimittimus enim mulier, non abfolvitur, quia dorat accusatur, non quia innocens eft probatur. Quid ergo peccatorum ipsorum a perfecutione criminis, & ab executione fupplicii deliberant? Audite autem devie: *Vade, & amodo vide ne pecces.* Emendavit reatu, non crimine abfolvit. Excusa fententia lenenia culpa damnatur, fi unofquifque crimen fum oderit, & in fe incipiat condemnare delictum. Etenim non reus occiditur, perfona magis quam culpa punitur; ubi vero culpa deponitur, abfolutio eft pro pœna petenti. Quid eft ergo, *vade, & amodo noli peccare?* Id loce eft, ut quo Christus te redemit, corrigit gratia, quam pœna non condemnavit. Hæc Ambrosius. Ex qua authoritate apparet aliquod peccatum a Christo non eftimatum, cuiusvive Judæi id id a, & eminam ifiam adulteram non effe lapidatam, ut lex jubebat.

Gregorius super illo: *Nefcitis cujus spiritus estis*, dicit Beda: Reprehendit Dominus non exemplum prophetæ fancti, fed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in toubius; animadvertens tamen non esse corrobofitatem fed odio defiderare vindictam. Tanque poftea quando eos docuit, quid effet diligere proximum ficut fe ipsum, infuda etiam Spiritum fancto non defertum tales vindicte, quemvis multo rarius, quam in vereri eftimatione: quia fequitur: *Filius hominis non vinit animas hominum, sed servare.* Quasi dicet: Ego vos, quique Spiritus fancti, ut tranfmitas, ejus imitemini, nunc pie confulentes, fed in futuro jufte judicantes. Item super eodem fic loquitur Ambrosius: Non enim temperat eos, qui peccaverunt: eft vindicandum: quia nonnunquam amplius prodeft clementia tibi ad patientiam, fuplio ad correctionem. Denique Sanctum Spiritum credidenunc quibus hoc loco ignis ancetur.

Ita Hieronymus super illo: *Pei imus & calicem non?* quod de ziamnis dicitur, id ut Datur locus pœnitentiæ, fed nemo ne cito amputemus fratrem, quia fieri potest ut ille qui hodie noxio depravatus eft dogmate, cras emendatus, & nonnunquam ex

ANNO CHRISTI 1413. Tom. 1. Ad. Epistola 84.

ricolo schismatis aut turbationis ecclesiæ judicum exercere non potest, cohandam esse publicam punitione & judiciali, ut est in peccatis multitudinis, aut principis quem sequitur multitudo. Nam Augustini epistola ad Aurelium de peccato multitudinis offendens non inverterit cum ea agendum est, dicit: Non asperè, quantum æstimo, non duriter, non imperiosè peccata multitudinis, aut personæ confœderatas corripienda sunt. Ista tolluntur magis docendo, quam jubendo; magis monendo, quam minando; sic enim agendum est cum multitudine peccantium; ne si quid minatur, cum dolore fiat; de scripturis comminando vindictam futuram, ne non in nostra potestate, sed Domino in nostro sermone timendum. Hæc Augustinus. Et ubi iftæ tres conditiones sunt, peccata mortalia publica poliunt puniri. Ex quibus patet, quod hoc modo dicendo non defendantur peccata: cum tribus fcilicet, juridictione, convictione, & pace falva concurrentibus, dictum fit omnia peccata publica mortalia esse punienda, fed non concluditur peccata puniri absque ordine juris, aut in detrimentum ecclesiæ vel boni communis.

Articulum autem propositum multum involuto reperio equivocationibus, compositione, vel divisione. Posset enim habere fensum verum & fensus falfus, prout in fine fecundi punfti declaratur: Et quantum ad magis probationibus & notabilibus, quam ex ferie terminorum articuli proponens pretendit dicere, omnia peccata mortalia publica esse punienda, punienda, punienda, cum caftigatione & expellenda, præmissa, ut audiftis in conspectu hujus fanctæ fynodi narravi; cujus correctionis & emendationis cum ea conscientia fubmisso. Hoc de primo punfto sufficiat.

Quantum ad fecundum punctum, ubi videntur esse pari ordine & ordinatione correctio, caftigatio & expulfio peccatorum ifti faciendæ. Nam dicit articulus fic: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri poteft, privata, aliaque deordinatione legi Dei contrariæ in commentariibus Chriftianorum, & quolibet ftatu eorumdem, debite juxta dictamen divinæ legis per Chrifti fideles tam facerdotes, quam fpirituales, quorum interfuerit, fuat cohibenda, corripienda, caftigandæ, & pro poffe expellenda. Et quoniam duplex eft modus correctionis & caftigationis, unus ex fraterna caritate procedens, alius ex auctoritate & potestate; erunt duæ conclusiones. Prima de fraterna caritate, & eft talis: Quilibet fideliis peccatis, fed ofcultentur, quamlibet pro peccatis fuis faltem privatis alium corripere correctione fraterna.

Fundatur autem correctio ifta in verbis Salvatoris noftri Jefu Chriftii, Matthæi XVIII. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te & ipfum folum.* Ordo autem fervandus eft in illa, de quo fubditur: *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: fi autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, quia in ore duorum vel trium ſtat omne verbum. Quod fi non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiam non audierit, ſit tibi ut ethnicus & publicanus.*

Quod correctio ifta fit licita & honefta, patet ex triplici lege, naturali, fcripta, & gratiæ. Ex naturali, quia lege naturæ præcipiunt eft, Hoc facies alii quod tibi vis fieri, id eft, ea quod velle debes tibi fieri. Debes autem velle, ut alius te corrigat quando peccas, ut emendes: ergo debes tu hoc unicuique facere.

Ex lege fcripta, nam Deuteronomii XXII. dicitur: *Non præteribis bovem aut ovem errantem, fed reduces fratri tuo. Etiamſi non eſt propinquus frater tuus, nec noſti eum, domui in domum tuam, & erunt apud te quamdiu quærat eum frater tuus, & recipiat. Similiter facies de aſino, & de omni re fratris tui: & ſi noluerit ſolum fratris tui aut bovem excidiſſe in via, non deſpicias, ſed ſubleváabis eum cum eo.* Hæc de benignitate legis ad litteram obfervanda erant. Quod fi de proximorum debebat alterelle foliciius, quanto magis de proximo erantæ? Propertea fcriptum eft Ecclefiaftici XVII. *Unicuique mandavit Deus de proximo ſuo. Fiat illorum cœrum ipſe fcriptor, & non fant alienafa ab omnibus ipſius.* Hujus autem cœrum neglectam a proximo, in lege tamen præcepta, beatus Bernardus ad Eugenium dephcat dicens: In officiis caedit ſuma, ſtimulo, ritur ei: caedit anima, & non eſt qui relevet eum.

Ex lege gratiæ per textum allegatum Matthæi XVIII. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Glofia autem oftendit eum effe licitum, quia dicit: Peccatum zelo juſtitiæ corripiamus & pœnitenti viſcera miſericordiæ pandamus.

Beatus Augustinus ibidem de correctione & caritate gratia quæ autem vacant cordi caftigatio fraterna correctio. Prima, ut peccator fuum peccatum & fe recognoscat. Proverbiorum XXIX. *Virga & correptio tribuit ſapientiam:* unde non correpti, qui ſe ignorant, & peccatum ſuum, ipſi confundunt: propterea fequitur: *Puer qui dimittitur voluntati ſuæ, confundet matrem ſuam.* Secunda, ut de peccato cognito dolorem, pudorem, & timorem habeat. Tertia, ut peccator fe difformem ex peccato videns, reformari defideret, & Deum ores, ne in tali debilitate permaneat. Quarta, ut fi contingat correpto non proficiat, tamen fibi valeat ut peccatum effugiat & meritum acquirat: unde XXXIII. moralium capite XX. Gregorius dicit: Caritatis telum mala quæ corrigere non valet, interepare non definat, ne fe participem delinquentium ex confenfu taciturnitatis adjiciat.

Et Augustinus de correctione & gratia ait: Opera ſine deperatione corripiamus, quia ſi filius parla eſt quem corripimus, requiefcet ſuper eum pax nobis; ſi non autem, ad nos revertetur. Quod vero ſit in præcepto affirmativo, quod obligat ſemper, fed non pro ſemper tantum, fed pro tempore, & loco, & illis circumſtantiis quæ ſunt neceſſariæ ad hoc dicendis, *corripe*, ubi manifeſte videtur imperatorem, Glofia ibi ait: Ita peccat qui fratrem fuum videt peccare de tacet, feut qui peccantem non indulget. Sed præcepitur eft non indulgere peccanti, ergo & corripere peccantem.

Et Augustinus in libro de verbis Domini fic ait: Si negleceris corrigere, pejor fatius es ipſe eo qui peccavit. Beatus Thomas II. II. qua. CXXXIII. articulo II. in corpore, dicit: Ex eo quod ſit in præcepto, ex rationes qui eſt, eſt fratris emendatio: ad hoc autem ordinatur correctio fraterna, ſicut ifta quæ eſt patrema: aut per cohibitionem pœnæ & vitutis, te juſtitiæ quis ordinatur ad bonum communis. Et dicit, quod eſt neceſſaria fraterna correctio, rectio ſecundum quod ad emendationem fratris ordinatur.

Et hoc in quarto magis declarat diſtinctione XIX. oftendendo quod per præcepta legis divinæ ſufficientes homines in vita ordinantur: & quemadmodum in exercitu eſt duplex ordo, unus quo totus exercitus ordinatur ad ducem, alius partium exercitus ad fe invicem; ſic in Chriftiana conversatione duplex eft ordo; unus ad præfatum, alius fingulorum ad invicem: unde ibidem quæ debet præcepto legis divinæ inftitui. Juxta primum ordinem omnes tendere debent ad illud, ad quod pralati intento recta refturaet: & ad hunc finem, communes fubditos, debent pralati ad ipsum dirigere. Juxta fecundum, unaquique alteri prædere debet auxilium ad bonum fuum confequendum. Sicut ergo reverentur fubditi pralatis fuo obedientiam exhibere, & ifte fubditis curam foliciitudinis impartiri; ita ifti fibi invicem ferre auxilium non folum in corporalibus; immo magis in fpiritualibus. Hæc fenetentia de obligatione ad correctionem fraternam, eft Alberti in quarto fuo, Richardi de Media Villa, Ofliendis in fua fumma, & omnium doctorum.

Auctoritates autem aliquorum audiamus. Dicit Augustinus de verbis Domini: Monet nos quidem Dominus non negligere invicem non ſiva peccata, non quærendo quid reprehendas, fed videndo quid corrigas: debemus enim amare caritate, non ſolum ſimplicitate, ſed ſtudio corrigendi. Chryſoſtomus autem dicit ſic: Conſiderandum autem quod quandoque Dominus eum qui contrifatur, ad eum qui contrifatur ducit, ſicut eum dicit: *Si recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adverſum te, vade, reconciliare fratri tuo.* Quandoque eum qui ſibi paſſus eſt habet dimittere proximo, ſicut ibi: *Dimitte mihi debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Hic autem aliam excogitat modum: nam eum qui contrifatur eſt, ducit ad eum qui contrifatur: ideo dicens: *Si peccaverit in te frater tuus, vade ad eum.* Quia enim ille qui ipſe fecit, non facile veniret ad excuſationem verecundatus, hunc qui paſſus eſt ad illum mittit; & non ſimpliciter, ſed in certo quod factum eſt: ideo ait: *Vade, corripe eum.* Item idem. Non autem dicit, Accuſa, neque increpa, neque vindica, neque vindictas expete, ſed ſtatim ad eum, qui contrifatus eſt, ducit, & ait: Vade ad eum ipſe eum ex verecundia detinetur obtuſus factus, quali gravi ſomno: unde oportet te, qui ſanas es, ad illum qui ægrotat adire.

Et beatus Hieronymus ait: Scientam tamen quod ſi peccaverit in nos frater noſter, ſe in quibus ſanctus ſed laſeria, dimittendi habemus potestatem, immo neceſſitatem, qua præcipitur ut debitoribus noſtris debita dimittamus: propter quod & hic dicitur: *Si peccaverit in te frater tuus, &c.*

Rufus Chryſoſtomus dicit: Ideo autem præcipit ei arguere, qui paſſus eſt injuriam, & non alii; quia ille qui fecit injuriam, ab eo manifeſtis ſuſtinet, & maxime ſi ſolus ſit cum corripiat. Cum enim qui vindictam expetere debet, hic ſalutis videtur diligentium habere, maximo hoc eum poſſet propitium facere. Ne tamen ex verbis iſtis & quibuſdam præmiſſis quis credat, quod ſolum injuriam paſſus habens delinquentem corripere, cum juxta doctores cullibet hoc competat, cui peccatum eſt nomen, tamen cum certis circumſtantiis: dicendum eſt, quod hoc quod dicitur; *in te*, non intelligitur ſolum contra te, tamquam injuriam fiſtinenti, nifi dicatur quod five Deo five alio injuriato injuriatis, ſed, *in te*, id eſt, ut fciatis.

Unde Auguſtinus: Aliquando ſcias fratrem tuum eſſe corripiendum inter te & ipſum ſolum, aliquando vero coram omnibus. Quod autem quando faceret debemus juridice? *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Quare? quid eſt, in te peccavit? tu ſciis quia peccavit: quia enim ſecretum fuit quando in te peccavit, ſecretum quære, eum corrigis quæ peccavit. Nam ſi folus noſti quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor. Hæc Auguſtinus. Si tamen ſint occulta peccata, ſic videtur habere locum quod dicit Dominus: *Si peccaverit in te frater tuus:* quoniam enim te publice offendit, jam non ſolum in te peccat, ſed etiam in alios, quos turbat.

Ex conclusione fequitur primo, quod ſuperiores poſſunt inferiores corrigere & corripere correctione fraterna, & contra fubditi ſuperiores. Et ſemper dicetur fraterna, ſi debitis circumſtantiis fuit inita: nempe prælatus, eſt frater, & eft pater, & ſuperior ſuperior vel officio; quare ſuperior, & frater fidei, religione, aut naturæ conformitate. Quia prælatus & ſuperior, debet inferior ei reverentiam & honorem: quia ſuperior, & inferior, quia frater, & ſubditus, & ita ſi peccat, correctionem, ſecundum quod Proverbiorum XVIII. ſcriptum eſt: *Frater qui adjuvatur a fratre, quaſi civitas firma.* &c.

Debet autem hæc correctio habere tres conditiones, maxime dum ſuperiores ab inferioribus corrigantur, quæ ſunt ſecundum Augustinum. Prima: debet habere diſcretionem & debitam diligentiam, ut ſemper ſperetur & gaudebitur credatur ejus emendatio. Secundo debet habere ſubjectionem & debitam reverentiam, ut non ſint modo temerario & cum petulantia. Tertio debet habere diſcretionem & benevolentiam, ut non ſint cauſa diffamationis & detractionis. Propter defectum primæ conditionis debent inferiores increpari, ſi fine diſcretione corripiunt ſuperiores corripere & corripiant: & ſecundum hoc in lege divina jubetur erat beſtium quæ montem tangeret lapidari, Exodi XIX. Propter defectum ſecundæ conditionis, ſuperiores Nam eſt ſine gravi facerdotali, ſecundum quoddam, propriis humeris debebat portare arcam Domini. Thomas ſuper hoc dicit, quod tangere arcam non erat Levitarum, ſed ſacerdotum. Ideo percuſſus fuit, quia officium ſuperioris uſurpavit. Et in utraque ſeſpondione apparet, quod irreverentes & habiti, ideo percuſſus fuit. Propter quod dicitur in textu II. Regum VI. cap. *Propter temeritatem percuſſus eſt a Domino.* Propter defectum tertiæ Maria Soror Moyſi fuit percuſſa lepra, quia cauſa murmurationis, diffamationis & detractionis inferrent contra Moyſen, ut habetur Numerorum XII.

In-

ANNO CHRISTI 1413.

Ibidem de Sacrificiis. Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

ANNO CHRISTI 1411. Constitutum II. Magna difficultas in correctione non adhibenda.

Infero secundo: Cum difficeritur magnaque ſumodi correctio faciendæ eſt: ad quatuor ſimpliciter ſimpliciter eſt, ut dicit Albertus Magnus in quarto ſententiarum, ſcilicet ad quantitatem culpæ delinquentis, ad ſpem emendationis, ad ſtatum perſonæ quæ admonetur, & ad rebum qui movet correctorem. Si culpa eſt levis, & timetur ne turbatio fraterni ſequatur, non reuetur corrigere, quia magis ſubſequeretur. Item ſi probabiliter deſperatur de emendatione, non tenetur corrigere, quia nihil faceret niſi provocare ad pœnam. Ad hæc, ſi ſtatus alius eſt perſonæ, cum reuerentia & exculatione delicti, debet potius admonere quam increpare. Quarto ſi videt ſe ex rancore & invidia moveri vel aliqua alia radice, tunc non debet facere, quia ratio eius eſt peruerſa, quia in verba contumeliæ, & tunc ex minori malo factum eſt majus malum. Et iſta diſtinctio eſt optima. Hæc Albertus Magnus.

Correctionem Correctio ſuperioribus debet eſſe quando eſt ſecundum leuis, aliquando aſpera, numquam tamen omnino ſeuera dolcedine. Oſtiendo in ſumma ſua diſtinguit, & partem habet a Thoma in 1v. ſic inquit: Si peccatum ſuit ex ignorantia vel infirmitate, debet correpti ſuperiores & monitare. Et hoc etiam dicit Thomas ubi ſupra: Galat. v1. *Si præcuperatur fuerit homo in aliqua delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis.* Si peccatum fit ex paſſione, & ſuperindulta mala conſuetudine, eſt correptiondum partim lenitet, & partim duro, quod dicit commentator 1. Ethicorum: Juvenis enim, inquit, paſſionum ſectator, non ſolum perſuaſionibus & monitionibus curaſtipendus eſt, ſed opprobriis & contumeliis frequenter indiget. Unde Eſdii, licet monetur filios ſuos juvenes per quos noverat ioique agere, quia non ſtudebant ad contumelias, dicitur non corripuiſſe, id eſt non ſufficienter. 1. Reg. 11. Quod de peccatum committitur ex electione & pura malitia, tunc corripiendum eſt dure. Gregorius in Paſtorali: D Nulla peccata fiunt vehementer increpanda, da, ut cum culpa ab aliore non cognoſcitur quanti ſit ponderis ab increpantis ore ſentitur. Hoc etiam dicit Thomas. Præterea ex parte increpantium diſtinguendum eſt: aut increpantes ſunt juvenes, aut ſenes: ſi juvenes, debent corripere aut monere humiliter: ſi ſenes, corripiant moderate & mature: alios ſenes reuoueant, prælatos humiliter, & ſi vero corripientes eſſent prælati, corripiant ſenes obſecrando, juvenes humaniter monendo, 1. Thoſ. 1v. *Senioem ne increpaueris, ſed obſecra ut patrem, juvenes ut fratres*, &c. Quia autem generoſus eſt animus humanus, & facilius deſcitur, quam trahatur, ut dicit Seneca; in omni ſe correctione adhibenda eſt mansuetudo & lenitas, ut caritas, ex qua ut ex radice correctio procedere dignoſcitur, ſemper fulgeat. Idem Seneca ait: Semper objurgationi aliquid blandimentum diſtinguendum.

Correctionem Correctio ſuperiorum, ſi non ſit, eſt obligans ſemper.

Infero quarto ex hoc, quod correctio eſt præceptum, quod obligat non pro ſemper ſed pro aliquo tempore, quia eſt præceptum affirmativum: tria autem ex parte correctionis tibi debent eſſe, & tria ex parte correcti, quibus exiſtentibus obligat, alias non. Primum eſt certa peccati cognitio, Eccleſiaſtici 11. *Priuſquam interrogeris, non vituperes quemquam; & cum interrogaueris, corripe ſolus.* Secundum eſt *manifeſtando in correptione*, Pſalm. 8. *Quæcumque ſuperuenit manifeſtando, & corripiamur.* Tertium eſt quod in alio non ſit tanta aptitudo ad correptiendum: quoniam ſi alii aque boni vel meliores eſſent, aut peccanti magis familiares, & probabilior æſtimatur quod magis profuturo tunc non obligatur iſte, prælatum niſi ex illimitiore apparente quod ili eum non negligeret. Sic enim profectio obligatur: tunc tunc ſibi competit illud 111. Reg. xx. *Cuſtodi mihi virum iſtum, qui ſi laſſus fuerit, vir eius tuo pro anima illius.*

Primum requiſitorum ex parte peccantis eſt ſpes de correctione: alias ut dictum eſt, non obligatur quis talem corripere. Proverbiorum 1x. *Noli corripere illuſtrem, ne odiret te. Sentiendum, quod ſunum peccatum ſit mortale. Nam dicitur: Si te auditerit, lucratus es fratrem tuum; ſi non, tenabam die ecclſiæ.* Per hoc quod liberatur quia a veniali, non eſt lucratus fratrem, quia propter hoc non erat perditus: nec oportet talem propter hoc denuntiari eccleſiæ. Tertium, quod non ſit in alio ſpiritu opportunitas, tis in correptiondo: dicit enim Augoſtinus, mo de civitate Dei: Si propterea quibuſque objurgandis & corripiendis male agentibus, parcit, quia non opportunitas inquiritur, non eſt occaſio cupiditatis, ſed conſilium caritatis. Hæc ſententialiter ex illo doctore.

Tres autem calus tangit ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtione xxxiii. articulo ad tertium, & item Richardus de Media villa, in quorum primo merentur a correctione ſuperiora quia ſe diſtinguit. 2. Ethicorum: tempus expectetur. In ſecundo cum peccatum mortale, dum probabiliter ſcit ſe poſſe fratrem peccantem emendare, tamen pro temporali commodo aut metu amittendi aliquid temporalis. In tertio cum peccato veniali, dum non habet ſpem probabilem de emendatione fratris peccantis, & nihil inhibet illa, qui habet corrigere, temporalibus adhuc ſe ſtatuit, quod ſi conflaret, quod fratrem poſſet a peccato retrahere, & propter timorem, vel cupiditatem omnino ceſſet, quibus in animo ſuo proponit caritatem retinentem.

Sequitur per hoc quod iſta correctio ordinatur eſt ad emendationem peccantis, ordo, & perfectio fit caritatis, a Salvatore datus, ſecundum eſt: ſi admonitioni caritativæ peccantis *ipſe* parere: itaque ſi monitus non parauit ut acquirat eſt ultra procedendum, ſuppoſitis diſpoſitionibus & circumſtantiis antedictis. Ecclſiaſtes eſt enim unus teſtis vel duo, quos ſpiritualis probabiliter velle correpto prodeſſe, non obeſſe, quos ſi non audierit, dicendum eſt eccleſiæ, id eſt, ad prælatum eſt. Ratio hujus: ſicut ubi una lenis medicina non proficit alia latior corporis, adhibenda eſt fortior, ut ita non minus gravetur illi mandatum, quantum ſed poteſt: ſic in ſanatione ſpiritualis ubi ſecreta monitio non ſufficit, ad graviora procedendum eſt, quod ſit cum teſtis unus aſſumitur vel duo qui triplici ratione advocantur: primo ut videant; ſecunda, ut teſtes ſint admonitionis factæ: tertia, ut negantem coram eccleſia, id eſt, prælato convincant. Poſtea cum non incorpore per certificationem intelligit concilium generale. Et ſic talis ordo eſt obſervandus: primo frater delinquens monendus eſt caritative: ſi non acquieſcit, dicendum eſt prælato: ſi eſt privata perſona, quia nullus eſt qui magis A debeat illi prodeſſe quam perſona prælati. Si ſic eum non audierit, adhibendus eſt unus teſtis vel duo ad iterum monendum: Et ſi illos non audierit, dicendum eſt prælato ut judici. Si coram illo convertus negaverit, convincendus eſt per teſtes adhibitos, quia ſcriptum: *In ore duorum vel trium ſtat omne teſtimonium.*

Hunc ordinem ſecundum quinto. Et quod dicendum eſt prælato ante teſtium abhibitionem, ut tamen eſt privata perſona, baſtare ab Augoſtino in regula. Verum quod in aliquibus ſecretis vel privatis peccatis non eſt obſervandus ſiſte ordo de neceſſitate, ut ſi quis tractaret de proditione civitatis, aut de fuhverendo populum in fide, aut notibus; Nam B ſtatim proceddendum eſt ad denuntiationem talium, admonitione facerata prætermiſſa, ut impediatur tantamodonum: nili ſimiliter quis exiſtimaret quod per ſolum ſecretam admonitionem poſſet hujuſmodi malo impedire. Nec tamen contra ordinem Chriſti. Et, quia talia peccata non ſunt ſolum in te, ſed etiam in alios; ſed in illis peccatis quæ tantum nocent peccanti directe & per ſe, aut paucis, ordo ſtatuitur.

De prælatis autem qui committunt peccatum occultum, & poſtquam monitiſ caritative & humiliter ac reverenter fuerint; nolunt acquieſcere correctioni, etiam ſic publica, ſed tantum abſtinendum eſt remedio ab ſuo peccavit, ut melior fiat, ſed etiamalia in quorum notitiam deveniat, ut non ſcandalizentur. Et idem talia peccata ſunt publice arguenda, ſecundum illud 1. Timoth. v. *Peccantem coram omnibus arguo, ut ceteri timorem habeant.* Quod intelligitur de peccatis prælatorum eſt dicit Augoſtinus in libro de verbis Domini. Ibi dicit ſanctus Thomas quod remedium ut melior fiat, illi abſtinendum eſt. Et hoc ſic per contrarium fraternam; ſicut quod coramomnibus arguitur, remedium eſt alia, ne ipſum in culpa ſequantur, ut de republica tollatur fundamentum.

Sexto infero, quod omnis prælati presbyteri & eccleſiaſtici ſuperiores laicis, non eſt fraternam correctionem, ſed ſecundum multiplicitate laicorum, de peccatis etiam publicis perſonalibus, neque etiam fidem, neque ſubverſionem morum per malam doctrinam directe concernentibus, ut ſecundum ſecundæ, quæſtione laici ſunt; ſed etiamon obſeniente reſpectu faciendorum. Illud corollarium ponit ultra premiſſa, quod non debent illi laicis ſe intromittere de delictis delinquentis presbyteris etiam malis malitia perſonali, quamquam etiam ſit publica. Patet per illud Exodi xx. *Honora patrem tuum*, quod non tantum de patre carnali, ſed ſpirituali intelligitur de ſe illud moralis præceptum eſt, ſicut ibique manet: les etiam dicebat, Deuter. xvii. *Qui ſacerdotis, qui ſtat ad miniſtrandum fratrem coram domino illo, & auferes malum de iſrael: omnique populus audiens timebit, ut nullus diuinitus intermiſcat ſuperbia.* Quamvis autem hoc principium, quia judiciale erat, & mortuum, tamtio tamen præcepti manet, ſcilicet de obedientia faciendaſtis imperio. Nam hoc morale eſt, quia præcipitur honorare parentes. Nec hoc vetſet dicere, quod hoc ſolum intelligitur de hoc nis: nam dicit Alexander de Ales in tertia parte ſue ſumme, quod malo prælato, quamvis ab illo non ſit ſubditus, tamen obſtinatus, quamvis male præſidet, quoaque ab eccleſia

ANNO CHRISTI 1411. Constitutio III. Ordo in correpiendo ſecundum ſecundum & ſimum.

Ordo ſuperiorum ſecundum ſecundum & ſimum.

Alexander de Ales parte ſua ſumme. quæſtione xxxiii. art. 3.

Constitutio VI. Eccleſiaſtici prohibentur intromittere de delictis ſuperiorum in ſecundum & ſimum. Quamvis ſit obedientia ſecundum & ſimum obedientia.

ANNO CHRISTI 1493. deponatur, ut bene prælidens debet haberi, & A intelligitur de malitis personali.

Pater concilium illud per illud Matth. XXIII. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi; quæ dicunt vobis, facite.* Et 1. Petr. 11. *Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive Regi quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis, ad vindictam malorum, & laudem bonorum.* Et *Ecclesiastes* 1. *Hæc est enim gratia, si propter Deo conscientiam sustinet quis tristitias patiens injuste.* Pater etiam auctoritatibus doctorum laudabatur. Dicit Telesphorus Papa VII. a beato Petro, ex computo Augustini, decreto fog. cap. 111. Ipsi, qui propria ore corrupti Domini confiteantur, ab omnibus sunt audiendi: Ut nimirum, & non dilacerandi, aut detrahendi: quia a quibus populus Domini ipse benedicit, salvari, & inillitui cupit, nullatenus debet eos arguere, nec aliquo in eorum accusatione fidem præbere: populus enim ab eis docendus est, & corripiendus, non ipsi a populo, quia non est dicitur, pulus supra magistrum. Apparet per hoc quod populus debet obedire sacerdotibus, & se non subtrahere ab eorum obedientia.

Item Gregorius Nazianzenus secunda oratione in laudem Joanna poli mediam, demum etiam illud docet, quomodo Subjectos ab oportetat eos qui accedunt ad gratiam, his quibus dispensatio mysteriorum Dei commissa est, maximæ etiam si dignitate alioqui sibi sint superiores ita prædicti vidcantur: Nemo dissimulet baptismum, nemo contemnat, nemo prædicatoribus fidei & dispensatoribus gratiæ refiliat, atque repugnet, sed cum omni humilitate & veneratione subjaceat. Hæc ille.

Præterea Chrysostomus super epistola secunda ad Timotheum homilia secunda dicit: Nescis quid ab sacerdote, quomodo ab angelo Dei est, non enim quæ sui ipsius sunt loquitur. Si contemperis, non quæ contemnis, sed eum qui huntonitavit eum, Deum. Et unde magnificium est quod Deum inhonorarit eum: nisi hanc habeat opinionem, spes tua evacuata est. Si enim nihil agat Deus per eum, neque laxarum habes, neque mysterii participes es, neque benedictionibus fruetis: Non ergo Christianus es. Quid ergo? Omnes ordinat, etiam indignos? Non omnes quidem, inhonorat, per omnes tamen ordinatur, salutem populi moliens, non illorum intranis merita. Hæc ille. Profecto hæc sententia in illo verbo Salvatoris fundata est: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit.*

Forte dicet quispiam: Idea publice malis sacerdotibus non obedio, quia propter iam malitiam publicam dominium super me perdidit. Ergo, quæso, dominium in caritate fundatur? Si hoc credis, cum certi esse non possimus do alio si sit in caritate, cum nec de nobis ipsis humus, Sapiente teste, qui ait Ecclesiastes 11. *Nemo scit an odio vel amore sit dignus sit.* & Apostolo qui dicit 1. ad Corinthios IV. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*; certi esse nos possumus de aliquo, si sit verus dominus: & ita non solum fundatur dominia ambigua erunt, fed & temporalia. Quod fi dicatur, timo certi esimus, donec aliquod publicum mortale commiserint; si fic dicitur, ergo dominium aut spiritualis aut temporalis in caritate non fundatur, cum per mortale occultum quæ dominium non subsistit.

Potest obiecto, quod per mortale publicum non amittitur dominium, faltem per peccatum spirituale, quod fidem non corrumpit, aut ex clefiam non fcindit, vel bonos mores per malam doctrinam directe non perimit. Dignitates enim & dominia sunt a Deo providentia derivata: nam ad Romanos XIII. dicitur. *Quæ potestates sunt, a Deo ordinatæ sunt.* Et Proverbiorum octavo dicit æterna Sapientia, cujus mantor omnia gubernantur: *Per me reges regnant, & tyranni condentes justa decernunt.* Ergo quibus dit Dominus potestates & imperia, illi vel dominia dicuntur. Quia autem Dominum interdum facere malum hominem regnare facit per populum ad populi afflictionem, job XXXIV. *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.* Ergo talea quæsumus fint mali culpa personali, tamen domini sunt.

Idem manifestum est in angelis Ephesi, Pergami, Thyatiræ, Sardium, & Laodiceæ: ad quos tamen quia illæ ecclesiæ ob suas commissiones revelat, quarum aliquæ non fans peccata veniali, immo mortali, & tamen adhuc episcopi sunt, & non ipso facto deposiri.

Pater etiam Scriptura in gloria super illo 1. Corinth. 1. *Ut sciat quæ a Deo donata sunt nobis*; ait: Multi habent donum spiritus Dei, & neficiendo a quo habent, impia vanitate ejaculantur. Nemo dicat Deo beatus qui dari est, ipf ingratus. Item Augustinus super Psal. CXVI. v. 1. Alia sunt dona quæ dat Deus iniquis, alia, de quibus non levat nisi unicis fuis. Quæ funt dona quæ dat Deus iniquis? fuis? quæ nonne memorari. Non enim foli bonis plenas habent domos rebus refertas, aut soli boni vel fatfi fuit, vel ab agrotudine convalescent. Hæc Augustinus. Quæ mitum, fi dominia dat peccatoribus, fideliter tamen, qui etiam infidelibus laqea dedit impia: & inuda ut infidelitas fit profitetur inter regnare conflitutis? patet in Nabuchodonosor. Erat enim ille idolatra, fed & rex conflitutus a Domino super populum Israel peccatum. Jeremias liquidem vocat illum ipsum eft: *Ego feci terram & homines & jumenta quæ super faciem terræ funt in fortitudine mea magna, & in brachio meo extenso, & dedi eam in qui plane in oculis meis. Nunc tamen omnes terras meas ipsas in manus Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei. Insuper & bestias agri dedi ei in servitutem illi, ut servient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus.* Videtis quomodo Deus ipse prædicit in regem terræ Israel, ficut de ipso prophetas loquitur in textu: nec folum eum, fed filium, & filium filii ejus. Nec potest dici quod dicatur facere hoc permissive, quia Dominus addidit: *servi mei, & bestias agri dedi.* Item Cyro ab illo idololatræ dedit Dominus regna terræ. Isaiæ enim XLV. *Hæc dicit Dominus christo meo: Cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus gentes, & dorsa regum vertam.* Sequitur & ibi: *Dabo tibi thesaurus absconditos, & occultos secretorum.* Et secretorum hominum ibi. XLI. XII: Hujus dextram apprehendi & vi, nuit, ut nullus fortitudini ejus valeret resistere: legamus Xenophontis de vita Cyri majoris Persarum, & prophetam Isaiæ cernemus explectam. Quis enim civitas illi non patuit? quis non regum terga subjecit? eof mori prius inexpugnabiles non illius obedientiæ subjecit funt? Hæc ille.

Amplius Cæsar erat injustus injustitia filii cum ait: *Reddite quæ sunt Cæsaris.* Pilatus etiam erat injustus Christo, judicans ex Pontifice Judaorum, tamen Iaum potestatem dep-

ANNO CHRISTI 1493. probavit, cum ait: *Non habetes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper.* Propterea dicit Augustinus libro de quæstionibus veteris & novi testamenti: Dei imaginem habet res, fiat episcopus Christi. Quamdiu ergo in ea tradictione manet, eft honorandus ei non propter fe, vel propter ordinem: unde gentilem, in potestate tamen positum, honoramus, licet indignus fit. Hæc ille. Patet quomodo in rege perfonam distinguit Augustinus ab ordine. Si hæretic peccator in perfona meretur privari bonis Dei. Sed opta eft res ex officio, meretur habere Dei bona etiam valida, honorer eccilion ab homine, & a Deo viliores Dominis. Profecto idem libro de civitate Dei dicit in effectu, quod Idem Deus dedit regna pilis & impiis: qui Mario imperium, ipfe & Cajo, qui Conflantino Christiano, & Juliano apostatæ.

Patet ergo quod verum dominium non fondatur in gratia gratum faciente, fed in divina providentia, licet in ea efficiente, fecundum quam, propter occultas nobis causas fur æternæ sapientiæ manifestifimas, bene vult malis, & interdum male, penaliter vero bonis. Cum autem vitiosus conscientiæ fuerit sacerdotes popoli non effe fubjectos, apparebit irrationabile, ipfos cum populo de peccatis fuis personaliter confitentes, fuperiore, Hypocrisim degere, & coram ipfo fuis manifestis teribus contrarie, ut dixit proponens; dum tamen non fint in fubverfionem, per falfam doctrinam: in quo ita peccare aiqui publice coram populo, ut fupra dictum.

Sequitur fequitur ex præcedenti, quod fubditi populus potest fuos fuperiores fubstrahere debitas & obfitationes a malis facerdotibus publicis litia personalis. Nec valet excusatio avaritiæ hoc fuere volentium, Quis nolunt tales mitere in pecuniis, quod tamen fecerunt dando, et dicunt. Probatur: Christus fustentavit Judam proditorem, dedisque illi buccellam panis, & fecit eum participem fuæ fide, & adhuc erat facerdos. Item Deus pascit gentiles in orbe, hæreticos, & impios Christianos, ita ut Job dicat: *Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocantes Deum, qui dedit omnia in manibus eorum.* Job XII. Et Veritas ipsa, de hoc ait: *Qui filium fuum fatit oriri super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.*

Item Augustinus tractatu de oratione Dominica, qui incipit, Sanctifiniur Apostolis, ait: Ipfum panem, catillum, quo vescitur impiis, tur, qui pacificat, criticus, ipfum panem videtis dare Domo, non folum laudatoribus fuis, qui facit folem fuum oriri fuper bonos & malos, & pluit super justos & injustos. Laudas, pascit te: blasphemas, pascit te: ut pœnitentiam agas, expectat te: fi non te mutaverit, damnat te. Quia ergo panem obfitionis, quia panem malis a Deo, putas non eft alter panis? Hæc ille. Item idem prima parte fermonum, fermone de genualiter oremoriqua, qui incipit: Sunt qui dicunt, Da misericordiam, & ne fulcipias peccatorem. Illa enim ob hoc dicta funt, ne omquam peccatori benefacias propterea quia peccator, fed quia homo eft: itaque utrumque percaptum tenebis, non ad vindictam semifias, nec ad fubverfionem. Omnis enim qui ratione agit peccatorem, quia aliud quam quia peccatorem? Odit ergo in illo quod odit Deus, ut peritatem

A quod homo fecit, & liberatur quod Deus fecit: peccatum autem homo fecit, & Deus fecit. Et infra: Benefac humili propter hoc quod humilis eft, & te dederis impio propter hoc quod impius eft: quoniam & Altissimus odit peccatores, & impiis reddet vindictam; qui tamen non folum propter quod peccatores & impii funt, verum etiam quod homines. Sicut enim folem fuum super bonos & malos, & pluit super justos & injustos: ita nulli hominum claudenda eft misericordia, nalli peccatori impunitas relaxanda. Hæc Augustinus.

Ex quo patet, quomodo potest dari malis, nec tamen nutritur malitia: ideo poffunt reddi decimæ, quia Deus diffidine dedit. Ideo nutritur malitia: nam folventur, quia debitæ & quia illi funt facerdotes, non autem quia mali. Item Hieronymus in commentario super illo Matthæi, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, judicit fic: Porro quod ait: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, id eft, nomum, tributum, & pecuniam: *& quæ sunt Dei Deo*, id eft, decimas, primitias, & obfitationes. Hæc Hieronymus.

Patet autem Cæsar Tiberius erat tyrannus, facerdos tyrannorum & hereticorum infidelium, avari, & in malo pertinaces, ad pœnitentiam indocilis, & mortem Domini jugiter mediatores, & tamen ipsi Deo decimas fuum jubet dari: Si illis dandæ funt, cur non facerdotibus malis, tamen fidelibus? Rorfus idem in annotationibus fupra dictis: *Ita ferunt minimus tuus, ribus in illum; si fecit, pax tibi*, ait: Nisi negare vis quod Dominus nulli negat, quamvis fit blasphemus & impius: hoc enim facienta, carbonem intellexerit per * tuum indebitum misericordiam congegari, excutiat eos, hoc eft, convertatur, & diligat te, quem habuerit aliquando perfidum. Item Deus nulli negat etiam blasphemo & impio: & nemquid ipfe cibat inimicos fuos contra fe ipfum? Ergo, quia ipse cibat in orbe, hæreticos, & impios Christianos, ita ut Job dicat: *Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocantes Deum, qui dedit omnia in manibus eorum.* Job XII. Et Veritas ipsa, de hoc ait: *Qui filium fuum fatit oriri super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.*

Item Augustinus tractatu de oratione Dominica, qui incipit, Sanctifiniur Apostolis, ait: Ipfum panem, catillum, quo vescitur impiis, tur, qui pacificat, criticus, ipfum panem videtis dare Domo, non folum laudatoribus fuis, qui facit folem fuum oriri fuper bonos & malos, & pluit super justos & injustos. Laudas, pascit te: blasphemas, pascit te: ut pœnitentiam agas, expectat te: si non te mutaverit, damnat te. Quia ergo panem obfitionis, quia panem malis a Deo, putas non eft alter panis? Hæc ille. Item idem prima parte fermonum, fermone de genualiter oremoriqua, qui incipit: Sunt qui dicunt, Da misericordiam, & ne fulcipias peccatorem. Illa enim ob hoc dicta funt, ne omquam peccatori benefacias propterea quia peccator, fed quia homo eft: itaque utrumque percaptum tenebis, non ad vindictam semifias, nec ad fubverfionem. Omnis enim qui ratione agit peccatorem, quia aliud quam quia peccatorem? Odit ergo in illo quod odit Deus, ut peritatem

ANNO CHRISTI 1433. habitis debitis circumstantiis. Quod si illum non audierit, adhibeat unum vel duos testes; quos si non audierit, dicat ecclesiæ, id est, prælatos ecclesiæ, qui est superior sacerdotis delinquentis. Si ille negleexerit, potest ad superiorem recurrere, usque ad summum Pontificem; quem Jurisus desidem in correctione ita judicavit; habet pro finali receptu generale concilium, quod requisitum & corrigendis informatum, nullatenus deficiet. Speciali enim quadam præsentia Paracletus Spiritus sanctus et adest, & Christus, qui ipsorum suam ecclesiam catholicam in concilio generali repræsentant, nullatenus erasse permittit, quam desponsavit sibi in fide & in misericordia & miserationibus usque in sempiternum.

Propter quod in morum reformatione non est ambiguitatem, consilium generale, quemadmodum veritatis unquam relictarum; hoc tantum refutat, ut omnis quritatis amator conciliorum generalium celebrationem toto corde & opere procuret. Ecce lenitatem Domini, ecce mandatum de correctione fraterna, ecce practicam horum contra malitiam sacerdotum personalem. Dixi, personalem; quia si in fide aut doctrina errarent, & perverterent populum, hoc modo, & morem sanctos documentis malis nitentur evertere, aliter esset procedendum, ut dictum est, nec peccatum solum in fe, sed in omnes, & Christiabos. Ubi vero omitteretur celebratio generalium conciliorum, quod Deus avertat, remedium est prædicatio verbi Dei maxime ad clerum fatis. In illis fiat generalis exprobratio vitiorum, ne unquam patent insipientes vitia fulbicere. Ad populum vero exprobratio vitiorum eleri non videtur expedient, nisi cum magno prudentiæ, & diligenti cautelarum temperantia fiat; ne clero populus inferiles insolentior fiat, & abjicat omnem reverentiam & obedientiam. Ubi tamen probabilitter apparetet populum erarie, credendo vitia clerí jam non esse vitia, esset per veram doctrinam et succurrendum; sed hoc diebus nostris eventre pro magna parte populi non permisit Dominus.

Non ergo arguendi sunt qui sacerdotes malitia personali coram populo propret hoc: ut Dia præmissa, hanc unicam facio rationem. Ordo fraternæ correctionis offendit, quod ad ea iur in correctionem paterna; ergo non publicanda, dum illa non sufficit. Nam post correptionem inter se & illum, unus vel duo testes adhibentur, ut convincant jam correpta crimina populo. Postea si negaverit; dicetur ecclesiæ, id est, prælato, vel universali ecclesiæ in negligentia prælatorum: si illum non audierit, excommunicetur vel excommunicatus est; ita ipse sit tibi ethnicus & publicanus. Igitur ubi fraterna correptio non sufficit, curitur ad judicem, ut qui volens corrigi noluit, noleus corrigatur. Modo populus, et poffera patefit, quod est fidei sacerdotum, nec habet excommunicare qui clerus ecclesiæ; fed potius pastores, & ecclesia universalis seu concilium illam repræsentans. Igitur corrigendo coram populo malum sacerdotem, legem correctionis fraternæ quis transgrediatur, & non ingreditur ordinem judiciariæ potestatis, ergo hoc non est faciendum.

Sequitur secunda conclusio.

Secunda conclusio: Soli habentes auctoritatem a Deo, a divina voluntate, per inspirationem seu revelationem cognitas, aut ab aliquo illorum commissi, poffunt licite in quolibet facto corrigere judicialiter fubditorum suorum peccata mortalia publica. Hæ conclusio probatur lege divina, præxi Apostolorum, & ecclesiæ primitivæ, decretis libri concilíorum Isidori, & sanctorum patrum; & auctoritatibus sanctorum doctorum, & fundatur in lege divina.

Primo probatur ex testimonis veteris testamenti. Exodi xix. dicitur ibi, cum quidam Hebræus alteri facerez injuriam, & Moysofin injurianteri corripeit, ait correptus: *Quis tem-* *ficitsit judicem super nos? numquid vis me interfere, sicut heri interfecisti Ægyptium?* Augustinus autem contra Faustum dicit super Exodum: *Ut Ægyptii per Moysen: Moyses non deceffabilis, immaniatate, sed mendabili animositate justitiæ, regulam excedit, quia nondum Dominus venit, ipsatum accepeat, ut prius allegatum est.* Secundo: Sic David quemdam juvenem (dimis multi doctores, quod fuit Doeg Idumæus, qui dicerat fe Saulem occidisse, licet mentiretur) occidit. Nam 11. Regum 1. dixit illi juvenis: *Quare non timuisti manum tuam mittere, ut occideres christum Domini?* Et paulo poft dixit: *Sanguis tuus super caput tuum fit.* Justitiam constrictsi: hoc autem non fecisset, si ibi licuisset regem Saulem occidifie. Non ergo illi licit, quamvis Saul fitset malus, & reprobatus a Domino ne regnaret. Tertio, Proverbi. xxv. dicitur: *Per rex movetur terra, & quarum nequit fabitere. Trimum est per furorem, cum regnavit.* Hoc autem fit ex fi fubditi effent defectus superiorum publicos per justitiam vindicare. Quoniam vero orbis perturbatio nulla fit, hoc non licet. Quarto, Psalm. LXXI. dicit Prophetia: *Deus judicium tuum regi da, & filium tuum filio regis.* Ibi judiciaiam justitiæ commitet pracitat prophetæ, non filii regis, sed filio regis, vel filio qui fuit filii prædicti. Item Proverbiorum XIX. Sapientia ait: *Non decet fultum delicie, nec servum dominari principibus.* Ex illis patet fubditos non debere inpotentia contra per justitiam corrigere, & aliquos aut punire. Item Isaiæ decimo dicit Spiritus sanctus: *Numquid gloriabitur fecuris contra eum qui fecat in ea, aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Quasi ergo si elevetur virga eleuantem se, & exaltetur baculus, qui nitpit lignum est.* Licet autem hoc dictum fit contra præsidiatores divinorum mandatorum, quod tamen ex pronuntiatione ipsius Christi omnis natæ; rationabiliter tamen poteft exponi de insurgentibus in superiores, delitta eorum capientes fub titulo justitiæ vindicæ.

Martius, ut allegatum fitit, inobedientes sacerdotis imperio moriebatur in lege. Ex quo vero hoc morale accipiendum est, quod laeedotibus evangelicis, in his quæ bono præcipiunt, populus tenetur obedire: non ergo habet populus eorum peccata personalia per justitiæ potestatem corrigere. Si dicatur, quod hoc verum est de bonis (inquit enim Dominus: *Super cathedra Daniel judicavit, ut patet Daniel.* xiii.) respondebo, quod ita fecit; fed hoc fuit accepta a Domino super hoc pacifici potestate, quam non concitet hominibus aut per miraculia, aut per testimonium facratum fcripturarum: hæc autem, de qua hic, inspiratio divina ex fcriptura manifestatur. Nam dicitur: *Sufcitabit Deus filium patris patrioris, sui nomen Daniel.*

Præterea eodem modo videtur dicendum, quod subditi possunt peccata principum fecular-

ANNO CHRISTI 1433. tium publica auctoritate justitiæ punire & corrigere; & hoc est seditiosum, & subversio omnis principatus temporalis. Amplius: superiores non habent ab inferioribus punitiæ propter carnem negligentiæ in justitia ministranda aut regimine, & specialiter ecclesiastici a laicis. Illorum enim defectus Dominus judicabit & non populus terræ. Quod patet Isaiæ tertio, ubi dicitur: *Stat ad judicandum Dominus.* Quod ad prælatos aut ad sacerdotes hoc dictum fit, patet: nam paulo post dicitur: *Vos depasti estis vineam meam, & rapina pauperis in domo vestra:* sic enim ad hoc propositum allegat Alexander Illam auctoritatem. Idem patet Ezechielis 53. De pastoribus dicitur: *Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, nonne greges pascendi sunt? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, quod pinguissimum erat, & gregem meum non pascebatis.* Item Proverbiorum 17. Pierreta cum tecum fit in perditionem, Adtorum XVII. Pierreta cum Paulus percussus fuit Anania: summi sacerdotis Judaorum dixisset: *Percutiet te Deus paries dealbate:* & quidam adstantium ei appodisset: *Sic summum sacerdotem Dei maledicis?* Respondit: *Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum, pet hoc le excusans de maledicti pronuntiatione, offendens quod superioribus non fuit maledicta inferenda, & multo minus corporales pœnæ per inferiores. De Apostolis ubi habetur Adtorum XXIII. Nec valet quod Paulus reftitit Petro in facien. Nam habetur Galat. II. *Cum venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.* Quis enim superior peccat in facto fidei, fit inferior in hac parte, & fubditi non Augustinus ad Hieronymum. Epistola 19. Thomas in 1. ad Corinthios c. 11. lectione 1. ait: Quia ille gloftam sequendo dicit, quod in defensione fidei Paulus fuit par Petro: dicit enim gloffa fuper illo, *Resitti eam in facie:* ergo, vel ut ait Hugo de Sancto Victore, de Sacramentis lib. 2. parte 2. cap. 11. Ridiculus fit, & divisia in quarto, diffinctione xix. In una responsione tangit aliam, quæ Thomæ videtur conformari in quarto: quod ubi inferior peccat primo fidei, inferior prædicit superiorem etiam publice arguere, ut etiam dicit Thomas in 11. Thom. 2. 2. q. 33. a. 4. ad 2. fecundæ immediate supra, licet ante in fine 33. quæstionis contrarium dicit. Et hoc maxime, si eo verum esse, quando periculum est in mora, nec diffentiam recuperandi ad superiorem periculum patitur.

Ait dicit de patrie Petri & Pauli in defensione fidei Augustinus de Ancona libro de potestate ecclesiastica, quæstione VII. art. 11. ad primum, ubi obfertat, quod Paulus fuit minor Petro, major, & æqualis. Minor quidem potestate prælatiania, quia folus Petrus fuit Cephas, id est, caput totius ecclesiæ; major autem prærogativa electionis, effectus fit a Christo poft resinrectionem & post glorificationem. Unde in bulla Papæ, Paulus ponitur ad dextram. *Æqualis* in officio prædicationis, & fidei defensionis. In hac autem reprehensione fides defensionis tangebatur, quantum ad ceftationem legalium, unde ad Galatas II. Poft verba allegata Augustinus: *Non enim ambulabat ad veritatem evangelii.*

Allego ultra praxim Apostolicam, praxim, ut ait Augustinus, angelicam, quia angelis qui dum cum diabolo de corpore Moysis altercatetur, noluit imperare, fed Domino imperandum reservavit. De hoc enim habetur in epist. Judæ: *Cum Michael archangelus altercaretur cum diabolo de corpore Moysis, non ausus judicium inferre blasphemiæ, fed dixit, imperet tibi Dominus.* Si punitionem nolunt archangelus in diabolum fine auctoritate superioris, dicitur Dei, exercere, fed Domino reservavit; cum ho-

ANNO CHRISTI 1411. homines non fint meliores angelis, nec delin- quentes jejunos diabolo, vindictam malorum non debent exercere, fed fuperioribus refervare.

Poffet ex praxi primitivæ ecclefiæ fatis facile idem deduci per multa. Sufficiant autem duo exempla, quæ fi non funt de primitiva ecclefia funt tamen de ecclefia fatis primitiva. Unum eft Conftantini Magni, de quo in 111. lib. hiftoriæ tripartitæ dicitur, quod epifcopis inter fe diffentibus & libellos famofos contra fe invicem Conftantino offerentibus, ipfe ait: Dominus conftituit vos facerdotes, & poteftatem dedit vobis de nobis judicandi, idco nos a nobis refte judicamur, vos autem non poteftis judicari ab hominibus; propter quod inter vos Dei folius expectate judicium; de veftra jurgia, quæcumque fint, ad illud divinum referentes examen. Vos eftis nobis dati dii: inconvenien eft ut homo judicet deos, fed ille folus, de quo fcriptum eft Pfal. LXXXI. *Deus ftetit in fynagoga deorum, in medio autem deos dijudicat.* Aliud eft exemplum de obedientia Theodofii erga beatum Ambrofium. Ex quibus apparet principes feculares Chriftianiffimos judiciibus ecclefiafticis parufiff, quamquam aliqui eorum multi effent, ficut patuit in primo exemplo.

Ex hit autem, quæ in libro concilivum fidori habentur, probatur confilio Innocentii I. Clementis Papæ ad Jacobum fratrem Domini de morte fancti Petri dicitur: Epifcopos a folo Domino judicandos aut removendos, & non ab alifs effe dicebat, qui fui funt & non alterius. Et quis eft qui alterius judicet fervum Nam fi ita non patiuntur hominis, nec Deus deorum, nec Dominus dominantium, hoc ut laticatur patitur; ut fuperius ait, quod in eodem libro conciliorum Isidorus narrat, decreto fuo nono ait: Non eft itaque a plebe aut a vulgaribus hominibus arguendus epifcopus vel accufandus, licet fit inordinatus, quia pro meritis fubditorum difponitur a Deo vita fitorum; Et tranfiuquitur habetur 11. quæft. 111. Non eft. Item ex decretis Alexandri primi in eodem libro conciliorum Isidori dicitur: Relatum infuper eft ad hujus fanctæ & Apofto licæ fedis apicem, cui humanæ difpofitionis cauftarum, & omnis negotia ecclefiarum ab ipfo Domino tradita funt quafi ad raput, ipfo dicente principi Apoftolorum Petro: *Tu es Petrus, & fuper hanc petram ædificabo ecclefiam meam*: quod ipfum æmuli Chrifti ejufque fanctæ ecclefiæ indiciatores, facerdotes Dei ad judices publicos accufare præfumunt: cum magis Apofto licus Chriftianorum caufas ad ecclefias deferri, & ibidem determinari præcipiat. Taliter prævaricantes prævaricati funt in Deum fuum, & non obedientiæ præcepta ejus, Amplius in 1. concilio generali Parifienfi, & habetur in cap. Nullus judicum, de for. compe. fic fuit diffinitum: Nullus judicum neque presbyterum neque diaconum, aut clericum alium aut minorem ecclefiæ, fine permiffu Pontificis per fe diftringere aut condemnare præfumat. Quod fi fecerit, ab ecclefia Dei cui injuriam irrogare dignofcitur, tandiu fit fequeftratus, quousque reatum fuum recognoftat, & emendet, Sunt tamen cafus fpeciales, in quibus judex feculare potefl ede judex clerici, qui tamen per Officiales & alios cafus in eodem decreto cap. Nullus, de for. comp. Rurfus, quod dignitas epifcopalis fit major imperiali, exceptis temporalibus, quæ epifcopus ab eo recipit, declarat Innocentius III. illuftri imperatori Conftantino, in cap. Solicitæ, de majoritate & obedientia.

Item ex decretis fanctorum patrum apparet conclufio. Primo, in decreto diftinctione x. dicit beatus Gregorius Nazianzenus Imperatori, Conftantinopolitanus, quod etiam poteftas tribunalium regiorum fuge Chrifti ejufque apoftoli ecclefiaftica. Idco non debent regulariter ecclefiaftica delicta a principibus fecularibus punirii, & multo minus a populo reliquis Chrifti fidelibus. Item 21. quæft. VII. cap. Laicos, dicitur: Laicos non accufafe ejufque fuos Rachiberchiorum & confiftorium ob, quia non funt ejufdem converfationis, & opinio quidem eis infeftifi eaftibus. Item 23. quæftione 1. cap. Non folum, dicitur ab Augufino ad Macedonium: Non folum inhibitum fuit poteftas regis, jut cognoftis, unguæ carnifex, arma militis, difciplina domanuatis, fecutum eftam beata patria: habent omnia ifta modus fuos, cuftos, utilitates, rationes. Hæc cum timentur, & mali coercentur, & boni quieti inter malos vivunt. In hoc profecto, quod fi non aufcultent publicam pertinet pecuta publica per jaftitiam punire,

Poftremo auftoritatibus fanctorum doctorum in lege divina veraciter fe fundantium: Probatur conclufio per Augufttinum primo & civitate Dei, & recitat Thomas in glofia super Matth. v. capite: *Audiftis quia dictum eft antiquis: Non occides; qui autem occiderit, reus erit judicio*: dicit enim fic; Nequaquam contra hoc præceptum fecerunt, qui auctore Deo belia gefferunt, nec pertinaces quos ultricibus poteftatis, jaftiffimæ rationis imperio feriebant morte punierunt. Et Abraham non folum non eft culpatus crudelitatis crimine, verum etiam laudatus eft tenuitatem fidei, quæ delituit filium nequaquam fceleratæ, fed obedienter occidere. Hi ergo excipiantur, quos Deus occidi jubetur five lege lata ad fervitium pro temporibus, five jaftitia jubente. Non autem ipfe occidit, qui miniftrium dei jubenti, ficut adminiftrum gladius eft occidi. Hæc Augufttinus.

Et quo patet, quod folum ad habentem auftoritatem, five a lege, five fpecialis jaftie Dei, pertinet pœnam per jaftitiam inferre. Item idem fuper Matth. xxviii. cap. dicit: Non prohibetur vindicta, quæ fit per coercitionem; nec hæc ei concediitur, nifi cui poteftas ex ordine data eft. Rurfus idem primo de civitate Dei ait: Qui fine poteftate publica, fine auftoritate publica, fine jaftitia, quemcumque fit, occidit, homicida eft. Item 22. Contra Gregorius super Deuter. XXI. *Si invenerit fugiens proximi tui, frangas femur, & mors coniuetur, fulce autem non metus*, dicit: Falcem judicis pertinet porcit quis in eam tem, quæ alteri videtur effe fubjecta. Ex hit patet probatio conclufio, quod ipfe habentes auftoritatem a lege, aut a divina revelatione per inftirationem feu revelationem cognita aut ab aliquo illorum commiffa, poftunt licite in quolibet fuum corrigere judicaftfer fubditos fuos temporaliter in temporali publica. Et quo patet, quod peccata puniri non poftunt, nifi edit juridifitio: & quia judicium hominum

ANNO CHRISTI 1411. procedere debet ex manifeftis, oportet quod A adfit convictio: oportet etiam, ut in primo puncto deductum fuit, quod ftat abfque turbatione boni communis; ideo oportet quod fit per fafiva. Hæ igitur tribus concurrentibus, ex primo puncto & ex illo declaratis, fcilicet jaftitiadione, convictione, pace falva, peccata publica fant puniendi, non, nifi ubi majus fecandum oriretur ex diffimulatione publicarum peccati, quam ex turbatione pacis ecclefiæ, aut boni communis, ficut etiam dictum fuit in primo puncto.

Ex hac conclufione infero primo, quod peccata publica pertinaftia prælatorum, facerdotum, & aliorum ecclefiafticorum Chrifti fidelium, per laicos non funt punienda. Et quia fecundum dictamen legis divinæ, per cohibitionem pœnam, exceptis cafibus, etiam paucis infra dicendis, in quibus per eis literæ, nifi effet ab ecclefia feculiter conceffum. Hoc probatum erit, fi fuerit oftenfum, quod non funt laicis, quoad ea, fubditi; hoc autem fic patet, primo ante legem fcriptam, fecundo in lege, tertio fub evangelio. Ante legem in regno Ægypti fub Pharaone manifeftum eft facerdotes ab omni regali exaftione fuiffe immunes, quia omnes effent Pharaonis impetio fubjecti, & in fervitatem fubducti, fola terra facerdotum permanfit libera, ut habetur Genef. quadragefimo fecundo. In lege vero non experimentum fuerat laicos effe fubjecti, immo e contra. Nam diffinitio C quæftionum ad facerdotis pertinebat arbitrium, quod et obfervabatur in Chrifti fabaoth mutis. Deuteron. enim XVII. fcriptum eft: *Si difficile et ambiguum apud te judicium ifte profpexeris, inter fanguinem & fanguinem, caufam inter caufam & lepram & lepram, & verba diverfa intra portas tuas videris verba variari, furge & afcende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus: veniefque ad facerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quærefque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcumque dixerint qui præfunt loco, quem elegerit Dominus.* Ecquitur pœnalis interpretatio: *Qui autem fuperbierit, nolens obedire facerdotis imperio, qui ei tempore miniftrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille.*

Sub evangelio autem facerdotium liberum eft ab omni poteftate feculari, quantum ad eorum perfonam. Matthæus per 8. Matth. 17. ubi Chriftus interrogavit Petrum, *A quibus reges accipiunt tributum, an a filiis, an ab alienis?* Refpondit Petrus: *Ab alienis*: Et Dominus, *Ergo filii* (inteftigens Apoftolos, Apoftolicos, & eorum fucceffores effe liberos a fubjectione temporali. Unde quod folvit tributum, fuit ex fundaftatem exaftionem tributorum: idea dicit: *Ne fcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & cum piftem qui primus afcenderit tolle, & aperto ore ejus, invenies ftaterem: quem dabis eis pro me & pro te.* Ecce patet ecclefiaftices perfonas liberas effe a tributis, & alia oneribus principum terrenorum.

Augufttinus autem, ut refertur Thomas in glofa fuper Matth. decimo feptimo capite fuper illo verbo. *Ergo filii funt liberi*, fic ait: Dicit Chriftus in omni regno filios effe liberos, id eft non effe vectigales, multo magis liberi effe debent in quolibet regno terreno, feilicet filii regni ipfius, fub quo funt omnia regna terræ. Hieronymus vero in eadem glofia dicit fic: Dominus autem nofter, & fecundum carnem, in fe fecundum fpiritum filius erat regis, vel ex David ftirpe generatus, vel omnipotentis Patris Verbum; ergo tributum quafi regum filius non debebat. Origenes autem ibidem fic: Vi- tabatur, nec fimpliciter poftet dare: fed prius ne offendit fe non effe obnoxium, & tunc dat. Quorum unum refi, feilicet dare tributum, et illi feilicet tributorum, non fcandalizarentur; hoc autem, quod oftendit fe liberum, ut non fcandalizentur difcipuli. Hæc Origenes. Ita ergo dicit ecclefiaftices liberos a fubjectione temporali, & omnium laicorum, quoad perfonas & alias eorum perfonales, præterquam in refpondendo expriimendis, ut prius dictum eft. B Et ut non fcandalizentur difcipulorum Domini facerdotes, fi putarem aliquos dicere velle facerdotes Dei, quia revera funt medii inter Deum & populum, et ex quo fic, ut dicantur ut Dei, & os populi; Os Dei, pro eo quod mandata Dei populo exponunt. Os populi, quia preces offerunt fe facrificia pro populo: fubjectos effe quoad judicatum pœnitentiæ cuilibet fideli Chriftiano, laboratem auftoritates multiplicare: fed quia hoc effe fallum judicandum puto, fuperfedeo. Vle exemplo & captivum effet facerdotium, fi indifciplinatis & perverfis ad terrem laicis effet fubjectum, nec aliud fibi quam dolendum effet fuper ftumina Babylonice confidentia. Ignoro an ex quo fubdito non fuit laicis modo dicto, non funt ab eis taliter puniendi.

Infero fecundo, quod licet quilibet Chrifti fidelis quilibet judicare laicos delinquentes, de peccatis publicis facerdotum, & aliorum ecclefiafticorum, tamen nullus eorum poteft judicare judicio condemnationis & diffinitionis, et eft affere quod non effet publicus perfonæ facerdotibus coronandum, modo nuper expreffo. Prima pars a proponente videtur concedenda, & eft nota facta. Ex hac tamen parte non prohibetur de proximo, aut de fuperiori. Secunda pars pertes ex hoc, quod tale judicium non debet fieri nifi de inferioribus. Oftenfum eft autem, quod facerdotes non funt laicis, nec Chrifti fidelibus laicis: igitur, &c. Audite, quid dicat Joannes D Chryfoftomus super Matth. in opere imperfecto, homilia XXXIX. Ut loquitur populariter, homilia quippe eft fermo ad populum factus, inquit, qui fedetis in ecclefia quafi facerdotum judices, & non auditores, aliena discutientes, & propria non confitentes, et ex rebus ipfis judicate de facerdotibus; ficut vos omnes auditis & non omnes facitis quod audiftis, fic facerdotes omnes docent, & non faciunt quod docent. Nam in hominibus diguitas quæ dum diverfa eft, omnium autem natura una eft: homines enim ab initio creati funt propter fe, poftea autem facerdotes ordinati funt propter vos: propterea natura eorum, vefta; ordinatio autem eorum, ipfa: rum eft ut vivant, ut viventur, lucum eft eorum; fi benie docuerint, vefturam. Accipite ergo quod vefttom eft, & nofite diftentere quod alienum eft. Sicut enim facerdotes etiam infideles docent propter fidelis; melius judicantes propter bonos etiam malos fovere, quam propter malos etiam bonos negligere; fic ergo vos propter bonos facerdotes etiam malos honoratis, ne etiam propter bonos facerdotes etiam malos honoratis, ne etiam propter malos, bonos contemnatis. Melius enim eft malos fovere, quam bonos fubtrahere: frequenter enim & bonos

Hic habet Chrifoftom.

Ita habet Hieronym. lomil. 39. in Matth. ep.

ANNO CHRISTI 1413. lo homine bona doctrina procedit. Ecce enim A & vitia terra pretiosum autum producit. Nonne quid propter vitem terram pretiosum autum concernitur? Non. Sed ficut autum eligitur & terra relinquitur, fic & vos fafcipite bonum, & mores relinquite. Hæc Chrysostomus. Apparet ex ifta auctoritate, quod de moribus non habent judicare. Nam propter peccata personalia facerdotes non redduntur par aut inferior laicis.

Certum idem Chrysostomus super Joannem moralí feu homilia LXXXV. fic inquit: Nunc non eft dicere, *Super cathedram Moysi fedent Scribæ & Pharisæi*, fed fuper cathedram Christi federunt facerdotes, ejus enim acceperunt doctrinam. Idcirco Apostolus ait: *Pro Christo legatione fungimur*. Non videtis in his qui fuis funt principibus, omnipotentem Christum & genere melliores exfiftentes, multoties etiam vita & prudentia, his qui judicant eos; fed tamen propter eam quidedit judicet, nihil hæc tum exaggitant, fed venerantur fententiam regis: & fi quicunque abjectus fuerit, qui acceperit principatum. Demum fi ubi homo intbronizavit, tantus eft timor, ut intbronizato obediamus; intbronizante Domino contremiscamus cum, qui intbronizatus eft, & conviciabimur, & decem millibus oppeabitis laniatibus, & fratres multos probitati judicare, adverfus facerdotes linguam excaucemus? Ecce arguit Chrysostomus a majori, populares Chriftianos non debere judicare magiftros, qui prohibiti funt judicare fratres fibi pares. Quoniam dicit Dominus Matth. XII. *Nolite judicare, & non judicabimini*. De quo autem judicio intelligat, patet ex fequentibus, quia fubjungit: *Nolite condemnare, & non condemnabimini*. Unde improperando tale judicium præfumptum vel ufurpatum a populo, quod ei non convenit de facerdotibus, dicit idem Chrysostomus super 11. epiftola ad Timoth. homilia 11. & ait: Si debemus examinare vitas principantium, ipfi debemus effe intbronizatores magiftronum; & que fuperior, inferius fient; fuefum pedes, inferius caput. Et idem 111. dialogorum: Et qui Domem, inquit, facerdotes in veteri teftamento habebant potteftatem non cognoverunt, fed offendendi tantum eos, quot conftabat fuiffe mundatos, & nofti quantum ifti imminebat habere: at hi fcilicet in novo teftamento, non corporis lepram, fed immundiftam mentium, non ex parte probandi, fed omnifariam mundandi obtinent potteftatem: propter quod, quid deficiunt, magis miberi, quam Dathan & Abiron videntur, digaique majori fupplicio quam illi.

Nec valet quod dicerat aliquis, Dominus majeftatis Chriftus Jefus contra populo Judæorum judicare de vita & operibus ejus: dicit enim Joannis X. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere*. Quomodo ergo non potuerunt Chrifti fideles de fuis inimiftis judicare, quibus de Domino hoc licuit? Hoc inquit, non valet: nam Dominus non dixit: Si non facio opera Patris mei, judicate me: fed dixit, *nolite mihi credere*. Hæc opera erant miracula, quæ funt teftimonia veritatis, prædicationis & doctrinæ. Concefftis ergo Chriftus, ut propter miracula mundi credebant, magnificabant eum operibus judicarent. Propterea beatus Gregorius in paftorali libro III. capitre v. ait: Admonendi funt fubditi, ne perpofitorum

1025 DE PUNITIONE PECCATORUM PUBLICORUM. 1026

ANNO CHRISTI 1413. ,, fuorum vitam temere judicent, & quid fon- A ,, tafie eos agere reprehenfibiliter videat; ne ,, unde recte mala redarguunt, inde per fala- ,, tionis impulfum in profundiora demerga- ,, tur. Admonendi funt, ne cum culpas ,, poftorum confiderant, contra eos audacio- ,, res fiant: fed fi qua valde eorum prava ,, apud femetipfum dijudicent, ut tantum di- ,, vino conftricti amore, fevie fub eis jugum ,, reverentiæ non recuftent: quod metius offen- ,, demus, fi David fuftum ad medium deda- ,, camus. Saul quippe perfecutor, cum ad pu- ,, gnandum venterem ipelunca fuiffet ingreffus, ,, illic cum viris fuis David inerat, qui jam longo tempore perfecutionis ejus mala tole- ,, bat; cumque viri fui ad feriendum eum ac- ,, cederent, fregit eos rationibus, dicens: ,, Quis manum Domini mittere valet, & non ,, non auderet, qui tamen occulte latuerit, ,, oramque chlamydis ejus abfcidit. Quid per opinion Saul, nisi malo mihi quod per David, ,, nifi bono fubditi defignantur? Poft multa dicitur: Poft hoc David percuffit cor fuum ,, eo quod abfcidiffet oram chlamydis Saul. Fafti quippe præpofitorum oris gladio ferimus, da non funt, etiam cum ratione reprehendenda judicantur: fi fi quando contra eos vel in minimis lingua labitur, neceffe eft ut ,, afflictionem pœnitentiæ cor tortum obtem- ,, quod etiti judicio diferetionis de manifefta ,, judicare poffint inferiores, non tamen judi- ,, cio condemnationis aut diffinitionis, quæ ,, eft aliquid fuperius. Et hoc eft quod dicitur in moralium CXXI. fuper illo Job: *Quis quam fuper hominem hypocritam*. Quis, inquit, reftores habent judicare, nifi eos, qui ante eos fuerunt, nifi, non temere virtutem judicare negantium: neque enim fruftra per femetipfum Dominus ses nummulariorum fudit, & cathedras vendentium evertit: fed ut ,, mirum fignificans, quis per magiftros qui- ,, dem judicabat vitam plebium, fed per ,, femetipfum fuefta judicat & examinat magiftrorum.

Tertio infero, quod propter malitiam non nallorum, five ecclefiafticorum, five laicorum, non potefl lictre fe aliquis ratio ab unitate Ecclefiæ refilire orbis Chriftiani: quia potius fe ecclefiam effe. Hic duo dicuntur, primum, quod non eft putandum quod ecclefia catholica fit in unica regione. Secundum, quod ani mas fe ab aliis dividere non debet propter malitorum peccata publica. Primum patet fic. Augustinus Augustinus primo libro contra Ad- Contra Adversarios Legis & Prophetarum, cap. 21. enim Dominus ait: *Benedicentur omnes gentes terræ*. Et Isaac: *In femine tuo benedicentur omnes gentes terræ, pro eo quod audivit vocem meam*. Et Jacob: *In te & in semine tuo benedicentur omnes gentes*. Et Abraham dixit: *Ego fum Deus Abraha patris tui, & Deus Isaac, ne timeas: terram enim in qua dormis, tibi dabo & feminibus tuis. Et ipse cum Abraham tempore Isaac & ejus, & ejus in mare, & in Aquilonem, & in orientem, & benedicentur in te omnes tribus terræ in semine tuo*. Et ne Judæis dictum putetur, quod fit omnes gentes, Apostolus exponit dicens: *Abraha dilta funt promiffiones, & feminibus, non dicit, & feminibus, tanquam multis, fed tanquam in uno, & feminibus, qui eft Chriftus*. In Chriftio ergo omnes gentes benedictionem habituras tanto auctoritate mile-

ANNO CHRISTI 1413. ,, mifum eft, tanta exhibita veritate: & non A ,, putebit dicere ad pugillum orbis illam dilatus his effe coarctatam? Hæc Augustinus.

Porro ficut Augustinus arguit, Dominus in parabola zizaniorum ait, quod paterfamilias feminat bonum femen in agro: exponens autem illam, ipfe ait: *Qui feminat bonum femen, eft filius hominis: ager eft mundus: bonum femen his funt filii regni, zizania vero funt filii nequam*. Ergo Chriftus filius regni poluit illud in agro, id eft, in mundo, non in aliqua portiuncula terræ, aut in Africa, ut arguit Augustinus in fine primi libri contra epiftolam Parmeniani, & fit totio orbis ab ortu fuo ufque ad occafum. Hoc Dominus veritatis declarat Matthæi XXIV. *Si quis vobis dixerit, Ecce hic eft Chriftus, id eft, in illa parte mundi, aut illic, fuppte, eft ftatio catholica, nolite credere; id dicentes: Ecce in deferto eft, hoc eft, in dogmate philofophorum, nolite exire, fcilicet a fide catholica: fi dixerint, in penetralibus, id eft, in doctrinis occultarum hæreticorum, nolite credere*.

Eft ergo fides catholica poft ejus publicationem ficut fulgur, quod patet ab oriente in occidentem. Sic enim exponit beatus Augustinus de quaftionibus evangeliarum, dicens, quod ecclefia & ecclefiæ ortum ordinem verum vofuit fignificare, per quem futura erat ecclefia: Eidem Lib. de quæstionibus Evangeliorum, lib. 2. quæst. 40. Hinc ergo ab oriente ad occidentem, id eft, ab ortu ad occafum, ecclefia Chriftiana, id eft, ecclefia catholica, quod univerfaliter per omnem mundum in diffufa. Hæreticorum enim ecclefiæ in partibus mundi conftantur: hæc vero in toto orbe diffufa conftat. Idem VIII. libro etymologiarum: Ecclefia Græce dicitur convocatio, Latine catholica dicitur univerfalis: Eandem fententiam habet Hieronymus fuper illo Canticorum IV. *Dum nitera tua fuor quem fugiunt gemelli, qui pafcuntur in liliis*. Eandem Augustinus de fide ad Petrum. Patet ergo prima pars corollarii.

Secunda, quod natio non fe debet dividere a reliqua parte orbis propter peccata publica, multorum ipfa fuit in peccatis publicis delecta; & hoc propter peccata particularia, & non fidem concernentia. Unde quamvis fine periculo fchismatis fuit a malis recedere non poffint corporaliter, debent corporaliter perfectia manere, recedere vero fpiritu, ne fcilicet peccatis malorum confentiant. Sic enim Apostolus dicit ad Philippenses: *Omnia facite fine murmurationibus & haftationibus, ut fitis fine querela, & fimplices, filii Dei, fine reprehenfione in medio nationis prava atque perverfæ, inter quas lucetis, ut fitis luminaria in mundo, verbum vitæ continentes*. Augustinus fuper verbo Joannis, & habebunt XXXIII. quæftione IV. dicit: Quid ergo nobis, inquit, nefter Jefus Chriftus, fratres mei, admonere ecclefiam fuam, quando unum peritiam fcilicet Judam, inter duodecim habere voluit, nifi ut malos toleremus, ne Corpus Domini dividamus? Ecce inter fanctos feos eft Judas, ecce fur Judas, & ne contemnas, fur facrilegus, non qualifcumque fur, fed locetorum Domini nicorum, fed facrorum.

Infero quarto, quod ecclefia militans non eft pro communi ftatu abfque mixtura malorum bonis, id eft, bonis proprietatem ecclefiæ triumphantis? quod tamen fentire videntur qui tam rigide, non folum ordine juris, nec pace

1025 DE PUNITIONE PECCATORUM PUBLICORUM. 1026

ANNO CHRISTI 1413. ,, propofita, omnia mala publica voluit de com- A munitatibus Chriftianorum, & in qualibet fa- ,, tu propellere. Pater corollarium per Augustinum III. libro contra epiftolam Parmeniani Cap. 1. ,, dicentem: Inter omnia, quibus eorum fa- ,, crilegus tumor apparet, nulla fe loco magis ,, aperuit, quam in eo, quod aufus eft etiam ,, Joremiæ Prophetæ ponere, ut perfiaden- ,, ret hominibus communionem Dominiftam, ,, non folum ecclefiam verum effe, fed etiam talem jam hoc tempore, qualis poftulatum ,, ventilationem ecclefiæ fandæ futura eft. Ve- ,, rum illud Jeremiæ fuit: *Quid paleæ ad triticum?* dicit fic Augustinus de Parmeniano Ib. 2. ,, & complicibus: Confiderent, fi in eis inefi ,, qualificumque humanæ humanus. Namquid in ,, agro dici poteft, Quid paleæ ad triticum? ,, quando in eadem tadice potuntur? num- ,, quid in area, ubi pafcitur triticum? Sed ,, atique in horreo, quid paleæ ad triticum? ,, venier ille paterfamilias feriens ventilabrum ,, in manu fua, & mundabit aream fuam, ,, frumenta recondet in horreum, palearum vero comburet igne inextinguibili. Nam per aliam ,, limitationem omne triticum ovium nomine ,, notatur paleæ hedarum nomine fignificantur: ,, quæ dicunt peccum generis fub uno pafto- ,, re pafcuntur; fed venier filius hominis cum ,, angelis fuis, & congregabuntur ante eum ,, omnes gentes, & feparabit eos ab invicem, ,, ficut pafior feparat oves ab hedis, &c. ,, Tunc impletitur prophetia, *quid paleæ ad triticum?* quando non poterunt paleæ effe communia hedis & ovibus.

Ipfe etiam idem Augustinus Donatifta ita refpondet, Pfalmo. Pfalmo. 54 ,, rum: Sufpicamini quid voluit de nobis, fi ,, boni fumus, in ecclefia Chriftî, frumenta ,, fumus; fi mali fumus in ecclefia Chriftî, ,, paleæ fumus, non tamen in area non recedimus: tu qui venis tentationis foras vola- ,, fti, quid es? triticum? non id tollere venis ,, de area. Ecce ejicis ubi es, quafce quid ,, es. Et infra: Quid autem eft illud, *Omnes per cathedram Moysi fedentes Scribæ & Pharisæi, fed: quæ dicunt, facite; qua autem faciunt, nolite facere*? Nolites, quod in cathedra Moysi, cui fuccedit cathedra Chriftî, fedent & mali; & tamen dicendo bona, non oblint catholicis fedibus. Quare? propter malos ifiam cathedram dimiftî? redi ad pacem redi ad concordiam, quæ te non confitetur, fed bona loquor & bona facio, ,, fequere me: fi autem non facis ,, quod dico, habes confilium Domini: quod dico fac, quod autem facio noli facere, tamen a unitate catholica noli difcedere. Hæc Augustinus.

Non mifi in ecclefia eft falus, quod refertur Ecclefiaftici XII. Ecclefiaftici XII. *Accefferunt ad eum, fcilicet Chriftum, cæci & claudi de templo, & fanavit eos*, dicens: Quod in templo fanantur, fignificat quod hominem non nifi in ecclefia Chriftî fanari poftit, cui data eft poteftas ligandi atque folvendi, tamen in ecclefia fanti cæci & claudi. Unde Origenes: In templo enim Dei, id eft, in ecclefia, non funt omnes videntes, nec omnes qui recte ambulantes? fed alii quidam funt cæci, alii autem claudi, qui ex eo quod ecclefiam non peperunt concitatos, & feiantes quia nullus eft opus nifi Chriftî fefe, ut fanantur, accedentes ad verbum Dei fanantur. Hæc

Ecclesiastici XII. Ecclesiastici XII. In cap. 6. Matthæi.

ANNO CHRISTI 1415.

Hæc ille, & habentur in glossa Thomæ, Mat. A thani xxi. ubi supra.

Hæc dicta sunt, ut offendatur veritas tenenda circa propositum articulum de punitione peccatorum publicorum, & falsitas sefpuatur, ut apparet æquivocatio, & multiplicitas compositionis & divisionis in illa, & evolutio horum involutionum. Articulus enim fuit ille: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri potest privata, aliquae deordinationes legi Dei contrariæ, in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorum, debite juxta dictamen divinæ legis per Christi fideles, tam spirituales, quam seculares, prout congruit utrique, sunt cohibenda, corrigenda, castiganda, & pro posse ab eisdem propellenda. Primo enim id complexum, Quantum rationabiliter fieri potest, potest adscribi tantum cohibitionem, correctionem, &c. peccatorum publicorum & privatorum: ut sic sensus: Peccata publica & privata, aliaque deordinationes legi Dei contrariæ, sunt cohibenda, corrigenda, castiganda, &c. quantum rationabiliter fieri potest. Certe ille sensus falsitas manifest verus. Vel potest determinare cohibitionem, correctionem, castigationem, &c. peccatorum privatorum: ut sic sensus, quod publica sunt cohibenda, corrigenda, & peccata privata sunt etiam cohibenda, quantum rationabiliter fieri potest, &c. & ille est falsus, quantum ad peccata publica, quia possit omnia esse cohibenda, corrigenda, &c. simpliciter, & sine restrictione: sic enim mortalitas indifinitæ universalibus æquivalent: simpliciter autem, & line restrictione dicere, omnia peccata publica esse cohibenda, & corrigenda, &c. offensum est in eo, quod non punitio esse fallum, si de cohibitione, correctione, &c. loquatur, quia fit sufficitatæ falsitatis. Si vero de cohibitione, correctione, &c. prout fieri nequimus, sic privatim, & dum tamen ad notitiam alicujus venerint, sunt corrigenda, &c. sicut & punitio, specialiter personalis; non oportuit appponere illam restrictionem, Quantum rationabiliter fieri potest, ad peccata privata magis quam ad publica. Secundum illam variam determinationem potest esse compositio & divisio, ut sciunt logici.

Præterea circa hoc quod dicitur, *Juxta dictamen divina legis*, immorandum aliqualiter, quare omittitur mentio legum humanarum: quia sunt licitæ, & regulant hominem: judicem, quasi regula homogenia, & propterea: Nullus enim qui veritatem agnoscit, ambigit quin lex humana habeat vim obligatiuam a lege Dei. Sed quare omittitur ferme de lege humana, non bene video nisi quod proponens intendat tam spirituales, quam sæculares, omitis per solum legem divinam restrictos dicit: diffinitivus; quantum concernit punitionem vitiorum: & leges humanas, quantum ad hoc, non esse necessarias aut utiles, fallum esse manifestum est: & tamen vitium est quomodo punienda sunt peccata publica lege divina in primo posito. Item in articulo, hoc complexum; Prout congruit utrique; licet in superficie rationabiliter politum videatur, est tamen obscurum: per hoc enim nescitur quomodo aut seculares, aut spirituales habent peccata corrigere, & castigare, cohibere: & prædicta tamen satis arbitror ostendisse veritatem.

Denique circa illud quod dicitur, Sunt cohibenda, corrigenda, castiganda, & pro posse ab eisdem propellenda, latet æquivocatio. Nam cohibitio, correctio, castigatio & propulsio possunt dicere actus correspondentes termæ vel judiciariæ. Item by pro posse, potest determinare omnia illa, quantum pertinet, cohibenda, corrigenda, castigenda, & propellenda. Aut solum ultimum, scilicet propellenda. Et hoc magis proprie, qui in eadem entelechia ponitur. Si dicat, cum correctionis fraternæ, sive hoc, quod dicitur, pro posse, determinet omnia quatuor participia, sive solum ultimum, videtur fieri, quoad hoc, esse veras: nisi forte fieri vis de peccatis infidelitatis, aut aliter temporalibus circa turbantibus, & populum Christianum, sicut patuit in prima conclusione fundamentali posita. Si dicatur, determinatione judiciariæ, & by pro posse, determinet omnia quatuor participia, sic non bene video, quomodo possit articulus habere veritatem, quoad hoc, cum sæculares nihil habeant jurisdictionis in ecclesiasticas personas. Si determinet ultimum solum participium, *propellenda*, similiter falsus fit articulus, quoad privata participia, cohibenda, corrigenda, castigandi: nam fallum est, ut ostensum est in tenenda conclusione primi punti, sæculares fideles habere subditos, quos possunt cohibendi, arguendi & castigandi peccata publica facienda, specialiter personalia. Secundum illa patet quomodo verum est, & quomodo falsum est articulus propositus.

Patet etiam circa primum corollarium eadem ambiguitas, quantum ad secundam partem, ubi dicit, quod cohibitio & revitio rectores in eorum officiis, modis ipsis congruentibus, in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorum, sunt cohibenda, corrigenda, castigenda, & pro posse ab illis propellenda. Pro prima parte est verum, in qua dicitur, deordinationes & peccata mortalia antedicta, cum sint prohibita sub pœna damnationis æternæ, quia, propter nolla loca mundi sunt defendenda & fovenda: ubi autem a pœna fidelium mentibus, ut aliqua notabilia fovenda vel defendenda, fiet solum aliqua vel permittant per cohibitionem parte ipsa punita.

Secundum corollarium, quia expresse de cohibitione, correctione, castigatione, & propulsione fraterna, quæ fit ex lege caritatis, loquitur, verum est: nisi de peccato infidelitatis, aut alio ecclesiam aut respublam conturbante, fieret remotio, & in casu ubi non esset facienda: quia in tali casu omnia foreta administrione, esset ad publicam demonstrationem procedendum, ad vitandum pertinacium, & determinatum est in secundo punto. Est enim corollarium hoc in tota Dicta peccata, & deordinationes in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorumdem, non solum per rectores principiatos, sed per omnes generaliter Christi fideles, tam spirituales quam secularis, debite modis ipsis congruentibus, & sicut caritatis fuit corrigenda, corrigendi, castigandi, & pro posse ab eisdem propellenda, & nullo modo defendenda aut fovenda.

Tertium corollarium est in forma. Pertantibus rectoribus tam spiritualibus quam secularibus, vel alibi cum sint status superiorbus, bus, subditi fideles licite possunt illos, vel malitiam eorum caritative arguere, hypocrisin eorum detegere, & eorum manifestis sceleribus, etiam coram aliis publice contrairie: Illud quoad primum patrum, quæ loquitur de reprehensione fraterna superiorum, est verum: fed quantum ad secundam partem, quod hypocrisin eorum possint fideles detegere, & eorum manifesta scelerisa coram aliis, si intelligitur coram suis superioribus, verum adhuc est: fed si intelligitur coram non superioribus, sicut magis apparet ex aliquibus sequentibus, est falsum, & offensa est falsitas in secundo puncto. Inferior enim non habet peccatum sed Superioris denuntiare, nisi superiori illius: ut sic sit tertia monitio non fiat. Et ex, per medium denuntiationis veritatur de correctione fraterna ad paternam. Sed nec habet fonam hypocrisum occulare, nisi coram publice fiat: nec ideo hoc debet facere, id est, dicere peccata superioris coram populo, ut ille verecundam habeat, & respicitat a malo. Nam ipsum infamare est malum, & hoc fuit facienda mala ut bona eveniant, dicit Apostolus; etiam quia per hanc modum etiam tollerare ab eo tempore, quo eum esset infamatus, perdita esset verecundia, quæ facit ut sapientem divina justitia, & quod expressit, quia debeque est, solvat, & ut aliis fatisfacit. Et ex illis, & aliis, & ex Scriptura Sacra, & Doctoribus, & ex Sanctis, & Sanctis, & ex Sanctis, & ex Sanctis, & ex

ANNO CHRISTI 1415.

rem, ut faciant reges curiales, & fecit ex A Affaorus, Elij. t. Secundum, propter communitatis necessitatem vel utilitatem. Nam quando Iudiciur communitas, ſiqendo & donativa profeuntur militibus pro ea pugnaturis. Simili modo theſaurus eccleſiæ ab hui qui habeat cum diſpenſare, duplici cauſa dicitur erogari: primo propter Dei gloriam & honorem, qui per multa reluceat in eccleſiis ipsi: honoratur autem Sancti in conſtructione baſilicarum, & commemoratione virtutum ſanctorum, per ſermones & prædicationem ſanctam. Secunda cauſa, propter communem utilitatem eccleſiæ, ut eſt defenſio terræ ſanctæ, defenſio fidei, & ſimilia. Pro iſtis cauſis in genere theſaurus eccleſiæ per indulgentias communicatur. Verum non a quocumque, nec cuiquamque, nec pro quacunque cauſa diſtribuj poteſt, ſed aut debet: ſed ab ordinibus conditionibus communiter a doctoribus affignatis: prima, quod ſit in conſcrente auctoritas: ſecunda, quod ſit in ſuſcipiente caritas: tertia, quod ſit in cauſa piena: Non reſtat nunc aliud oſtendere, quam quod auctoritas conferendi ſit in lege Dei fundata: Auctoritas illa competit univerſaliter ſimmo Pontifici, ſpe ſit bonus, ſive malus, dum modo ſit eccleſia toleretur. Nam non ex vitæ meritio confert indulgentias, ſed ex poteſtate. Alia, quibus datum eſt, conceditur ſpecialiter hujuſmodi diſtribuendi indulgentias.

Dico igitur, quod poteſtas ſummo Pontifici conveniens generaliter, & infeſtionibus particularitet, fundatur in hoc poteſt Chriſti, & Matth. xvi. vbi Dominus loquitur Petro illam gloriſam confeſſionem faciente, cum dicit: *Tu es Chriſtus Filius Dei*. Cui dixit Dominus: *Tibi dabo claves regni cœlorum*: tum ſubdit, *Quæcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*. Si intelligere velles aliqua ſolum de abſolutione peccatorum, & ligatione pœnæ iuſtiſdictione, hoc improbatur a Magiſtro ſententiarum in quarto, & ab omnibus doctoribus, & etiam a pœnitentiæ ſacramento: ſi quoniam auctoritas vindicandi, & excommunicandi, competit prælatis eccleſiæ, nec hoc negat pœnitentes: licet multos exceſſus narravere: & illa auctoritas ſpecialiter ibi fundatur: ut dicunt magiſtri & doctores. Oſtendo tamen quod illud: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolveris*, &c. non ſolum ad poteſtatem clavium in fore conſcientiæ aut contentioſo, ſed ad multa alia extendatur.

Primo eccleſia Biblium pro canonica & ſanctia ſcriptura acceptavit, & talem declaravit. Quatuor evangelia ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam & Joannem authenticavit, non aliorum Apoſtolorum, aut diſcipulorum, aut Nicodemi. Item Biblium innovatam per Eſdram ſicibam ipſa eccleſia retepit: ab eadem tranſlatio Hieronymi, aliis pœnitentibus, accepta eſt. Eodem auctore, ſpolia ordinaria ſuæ Biblium, libri etiam beatorum Auguſtini, Hieronymi, Gregorii, Ambroſij, auctoritatem ſumpſerunt. Ubi collata ei fuit hæc auctoritas in canone? non aliibi quam hic: *Tibi dabo claves regni cœlorum, quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum*, &c. Petrus Apoſtolus ſummo Sacerdoti a Chriſto: tradendo mutatio in illum: *Ego te baptizo in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti*, & hoc, ſicut ut nomen Chriſti petit quo-

ANNO CHRISTI 1415.

fum, ſuerat amabile. Poſt hoſtilium nomina Domini Jeſu Chriſti in cordibus fidelium, &c. Eccleſia hac forma dimiſſa, redide ad iniſtitum a Domino formam. Ubi data fuit hæc poteſtas mutandi formam a Salvatore inſtitutam? Et ubi eccleſia habuit poteſtatem formam a Deo datam mutare? Certum Dominus ſeptimum diem, completis ſex dierum operibus, ſanctificavit, Geneſ. ii. poſt, hanc diem ſabbati ſanctificam in lege poſitam, ut ſe obligaretur, ipſa in ſabbato mandaverit ſapidati. Numerum xv. & hoc Chriſtus in evangelio, cum alia præceptia decaloji approbavit, Matth. xix. Hoc Apoſtoli & eccleſia conſtituta dia poſt obſervavit, tamen poſtea eccleſia hanc obſervantiam mutavit in obſervationem diei Dominicæ, ſcilicet octavam. Item Dominus præcepit eccleſiæ fabas ſolvere dum ſecerit primo ſolvere ſeperam, tamquam legitimum ſempiternum, Exodi xii. & ſic diu eccleſia obſervavit, tamen poſtea diem Paſchæ ſempet Dominica celebranda inſtituta eſt. Rotum Levit. xxi. & Deut. xvi. prohibitum fuit, & Apoſtoli in ſuo concilio celebrato approbaverunt, ut patet Actorum xv. Immediatum ſuffocatis, ſanguinem, ſuffocatam, atque fornicari; poſtmodum eccleſia ſervatis primo & quarto mutavit ſecundum & tertium. Apparet quomodo multa mutavit eccleſia, quæ Deus, & Chriſtus, & primitiva eccleſia erant præcepta & obſervata. Praterea ſacramentum matrimonii, quod teſte Apoſtolo magnum eſt rationes ſine ſignificationi, fecitque conjunctionem Chriſti & eccleſiæ, ab hac incentiæ inſtitutum, & in paradiſo delicium, in principio admiſit uterinos, & germanos illmul poſte matrimoniaſtiter copulari, cum ſint ſolum de ſimilitudine, poſte ſimpetatum eſt deprima linea conſanguinitatis, poſtmodum multiplicato genere humano, eccleſia prohibuit uſque ad quartam lineam conſanguinitatis inſtituit. Item in lege veteri, mortuo viro ſine liberis, frater ducebat uxorem fratris defuncti, ut ſuſcitaret ei ſemen, & hoc obſervatum eſt ab initio lege poſtea in mandatis Moyſi. Hanc mutatis iuſtitia prohibitum eſt virum contrahere cum aliqua conſanguinea ſæpe ſponſæ, ulque ad quinta generum exclusive, ac per hoc fratrem contrahere ſponſa ſuam fratris.

Circa ſacramentum euchariſtiæ eccleſia aliqua mutavit. Prziens enim forma conſecrationis ſanguinis eſt alia ab ea quam in evangeliis repetimus: ſed ſubſtantia ſit eadem. Adhuc idit etiam in conſecratione corporis illum confunctionem, Enim. Rurſus Leo Papa ait, quod aliquo tempore, propter errores & deliramenta legalium, conſiderabatur in fermentato, nunc non licet: Similiter in eccleſia primitiva erant in ſacerdotium Epiſcopi, & ſeniores dicuntur tantum duo ordines fuit, ſed ſecundum ordinem ſacerdotum Epiſcopi & ſeniores conymnon idem erat epiſcopus & ſacerdos: ſaltem, dico ego, eodem nomine appellabantur. Hæc ſunt mutata.

In ſacramento pœnitentiæ, quod ulque ad finem duratuum eſt, ab initio lapſus humani facta eſt mutatio. In lege enim naturæ fuit hæc confeſſio mentalis ſoli Deo; in lege veteri obligabantur homines ad confeſſionem carnimonialem, ita quod aliquo ſacrificio obſequium homines ſe peccabat hoc vel illo peccato. Sacerdotes vero illi, manibus poſitis ſuper cornu altaris, confitebantur peccata filiorum Iſrael: Et ſi nunc in lege gratiæ, quia ſacerdotium eſt ſpirituſ: remittere peccata modo prædicto, ſi peccator

ANNO CHRISTI 1415.

tor ſine ſcandalo fuit peccata confiteatur ſecreto A Deinque non habetur ex canone, ut illa ſignacula, quæ in perficiendis ſacramentis modo fiunt, fint ſacienda; nihil de benedictione ſacritium baptiſmalium, aquæ benedictæ, exeſquiarum defunctorum, & aliorum multorum, quæ ne tardum generant, omittam: quæ tamen eccleſia ſancte obſervando inſtituit.

Videris, quanta ſit auctoritas eccleſiæ catholicæ, & qua Auguſtinus contra Fauſtum hæreticum auctoritatem eccleſiæ approbavit, & habetur 21. diſtinctione quæſtione 111. Ubi Auguſtinus ait: Ego Manichæus non credo Evangeliis, quia eccleſia Dei ſic ſentit, & ſic docet. Ecce eccleſia ſanctorum, & ſanctorum, & Apoſtolorum, uſque ad hodiernum diem ſucceſſentium ſibimet epiſcoporum ſerie, & ſe, tot populorum conſenſu firmatur. Et Chryſoſtomus ait, ſuper Auguſtinum de Ancona, de poteſtate eccleſiaſtica, quæſtione xxv. quod homini mortali omnium quæ in cœlo & in terra ſunt poteſtatem commiſit Deus, & validiorem cœlo eccleſiam eſſe monſtravit. Hanc nempe beatus Hieronymus omnia dicta ſua de fidem ſubmiſit, & habetur xxiv. quæſtione 1. Hæc eſt fides. Papa beatiſſimus: Unde datur quod in ſcriptura ſacra non reperiretur ſpecialiter de expreſſe fundata poteſtate conferendi indulgentiam, adhuc auctoritas eccleſiæ, quæ Spiritu ſancto regitur, infallibiliter ſe extendit, ad ea pertinent ad ſalutem, potuit tam pietiſſime theſaurum demonſtrari, & de novo aliquando inſtitui, ſicut illa ſcripta ſunt memoriæ ſunt. Nihil dicuet, quod auctoritas moderna eccleſiæ eſt minor, quam primitiva, quod ſaltem eſt ſimilis, & ſimilitudinem habet eccleſiæ, & inſtituendi, non ſequatur ſanctitatem vitæ, ſed oſtendere & dignitatem, quæ æquales ſunt nunc & tunc; nec alias eſſet habes, modo, quam tunc. Unde Auguſtinus ſermone, xv xvii. ait: Nemo dicat eccleſiæ primitivæ tempore prævalere illi eccleſiæ, quia tunc Chriſtum & Apoſtoli ſecerunt miracula, & non modo, quia tunc ſtribant ſanitates corporum, & non modo animarum. Debent ergo ſufficere paratulis ſacramentis non eſſe in lege Dei fundatas, quæ dicit: Ecce ego vobiſcum ſum, & ſpiritus ſanctus dicit & ſcriptuæ doctorum theologorum, Magiſtri ſententiarum, Guillelmi Antiſiodorenſis, Alberti Magni, Thomæ & aliorum, quorum tanta eſt in eccleſia reverentia, ut non liceat oppoſitum alterre ſupra, quod omnes ſanctorum eccleſiæ determinant.

Aliud dictum proponentis: Peregrinationes per homines inventæ, ut dicit proponens, ſunt perfriſtiſſe, idololatriam ſapientes, & clari avaritiam nutriſtiſſent: quod oſtendo non eſſe verum, ſuppoſito quod nominis peregrinationis. Eſt enim peregrinatio de manſo huo longo ſecundum, ut acuitori dicunt, ut ſacrum dicetur. Quod illæ ſint in lege Dei fundatæ, & non per hominem inventæ, ut dicit proponens, & aliquando auctoritatibus nititur colorare, probo. Scriptum eſt Deuteronomio. *Tribus vicibus per annum apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Domini Dei tui in loco quem elegerit, in ſolemnitate azymorum, & in ſolemnitate hebdomadarum, & in ſolemnitate tabernaculorum*. Ecce quod ex lege Dei ter habebant peregrinari in Jeruſalem filii Iſrael quolibet anno: & quod aliquid deberent offerre in templo, patet: nam dicitur ibi: *Non apparebit ante Dominum vacuus, ſed offerat unuſquiſque ſecundum quod habet, benedictionem Domini Dei tui, quam dederit ei*. Juxta hanc regulam legis Dei ſacrem-

Auguſtinus in libro 21. ad. Fauſtum Manichæ. cap. 1. & clamat fab. 11. cap. 6. Fauſtum.

Auguſtinus in libro de eccleſia catholica cap. 4. & 5.

Chryſoſtomus in ſermone de poteſtate ſacerdotali. cap. 1. & 2. Epiſtola 6. Hieronymus ad Damaſcum Papam epiſtolam 57. Gregorius in homilia 26. in Evangelio.

Auguſtinus in libro de Trinitate cap. 1. & 2.

Deut. xvi.

Exod. xxiii.

Deut. xvi.

Deut. xvi.

Deut. xvi

ANNO CHRISTI 1415.

dit Jesus cum parentibus suis ad diem festum Paschæ, ut habetur Lucæ 11. ubi Beda: Ex evangelistæ Dominum post nativitatem continuo cum Beata transferat ad templum Jiipsum, eundum illo singulis annis cum parentibus, ducit & duodecimum, & in templo doctorum choris inserit.

Item, quod non fuerit solum ceremonia pro Judæis, sed pro gentibus, patet ex Zachariæ cap. ultimo scriptum est: *Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus, quæ venerunt contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum ad adorandum Dominum regem exercituum, & celebrent festivitatem tabernaculorum. Et erit; qui non ascenderit de familiis terræ ad Jerusalem, ut adoret Dominum regem exercituum, non ros fiet super eos.* Secundum quam prophetiam gentiles quilibet diam ascenderunt cito post suscitationem Lazari, ut adorarent in die festo, Joannis 11. Et vir Æthiops Candaces regina Æthiopum cuncubus venit adorare in Jerusalem, Actorum VIII.

De cujus justitia dicit venerabilis Beda super illo psalmo: Pro virtute & integritate mentis vir perfectus, nec immerito, qui tantum studii in scripturis habebat, ut eas etiam in via legere non cessaret; tantumque amoris in religionem gerebat, ut sola regia desiderio de ultimis mundi partibus veniret ad templum Domini: unde ipsa mercede, dum quæreret, interpretem lectionis, Christum quem quærebat, nebat invenit. Propterea pastores venerunt peregre ad Salvatoris ortum, & tres magi peregre profecti sunt adorare regem Judæorum a folis ortu: & quibus ait Angelus in Evangelia parte sermonum, sermone XIX. In his terris de longitudine ipsi peregrini puerum ipsum nondum vera prominentem adoraverunt, ubi civitas illi juvenem miraculis facientem erpiffiverunt. Ipsi in membris parvis Deum adoraverunt, illi in factis magnis nec tamquam hominem pepercerunt. Hæc Augustinus. Dimum Et de peregrinis in eodem Sermone, quos Herodes impius non inculpavit. Jam de peregrinis mulieribus Christum in sepulcro vilitatibus lobiequetur auctoritas. Sanctus Evangelista *Vesperæ autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulcrum*, Matthæi XXVIII. Super quo Hieronymus in commentario: Quod diversis temporis iterum mulierum in evangelio describuntur, non mendacii signum, ut impii objiciunt, sed fedulæ vilitationis officium, dum crebro adeunt & recedunt, & non patiuntur a sepulcro Domini diu abesse vellentes gius. Hæc ille.

Adeft alia auctoritas de Nicodemo, qui vesperæ peregre vilitare sepulcrum Domini, cum mixtura myrrhæ & aloes, quasi libratum centum. De Joseph similiter ab Arimathia notabili viro, qui involvit sindone munda Dominicum E Corpus? Si tamen in evangelio laudantur. Ipse etiam Dominus non dedignatus est fe peregrinum offendere discipulis cunibus in Emaus: Item Hieronymus offendit, quando ipsi virgo Maria eatem Dei vilitabat post ascensionem ejus loca Paffionis. Et hoc facit in sermone de Assumptione beatæ Mariæ, ad Paulam: Christi, inquit, quæ, ut ipsa, cum Christo ad ipsum Christum, cujus & Dominus erat de filius: Fortasse ergo præ nimio amore, ita loca, quo sepultus dicitur, interdum habitasse cum credimus, quatenus pius pafceretur internus Cultus amor obtutibus. Sic namque locus medius est hinc inde constitutus, ut adire poffet alcendisionis vestigia, & locum sepulturæ ac reliquiarum, & omnia in quibus passus est loca invisere: non quod jam viventem quærerent ut mortuis, sed ut sua conflitterentur alibus. Hoc quippe habet impatiens amor, ut quæ deliderat, inventre se credat: ignorat liquidem judicium, multoties ratione ceret, modum nescit, nec aliud cogitare poteft quam quod diligit. Amor non capit de impossibilitate solstium, neque ex difficultate remedium. Hæc Hieronymus.

Et quidem ex hoc patet, cum quali devotione, & in quanto honore a fidelibus habitum fit sepulcrum Domini, ut fic impleta fit hæ Prophetia Isaiæ 11. capite, de illo Sepulcro, cum ait: *Et erit sepulcrum ejus gloriosum.* De cruce autem Domini loquitur beatus Augustinus libro de vera. 1. fitatione infirmorum capite 11. 11. offendens, quod in magna reverentia habeatur a Christianis, & ait dicit fic: Habent fiquidem Christianorum arcana illius Dominicæ crucis quoddam reverentia bile monumentum, quod de cruris ipsius magnitudine ancuum cognoscunt, quod & non omni venerationis dignissimum fatemur, & ad recordationem Crucifixi nostri venerantur. Adjicitur etiam super crucem quædam hostia inibi partienta integra, per quod falutis fera Jesu nobis renovatur passio. Hanc complectere humiliter, venerare supplicter, cum hæc ad memoriam illius redim Matri Christi. Hæc ille. Poft hoc immediate sequitur notabilis processus de confessione vetali facienda.

Præterea peregrinatio magna commemoratur Sulpitius ita loquitur: Illud autem mirum est, quia locus ille, in quo poffitum est terami divina pagina, cum ex alium Dominus nube foblatus est, continuati pavimento cum reliqua statorum parte non potuit: quidem quoscumque applicabunt ibi, cum humana lingua non poterit, excusa in ora apponentium fuæ marmoribus. Quisquam etiam calcati a Deo pulveris adeo desiderantem peterne eft, ut verbis quæ centum ut; & cum quotidie confluentium fides centatium Domino calcata diripiat, dumtum tamen non fenti, & eundem adhuc fuspiciem, vestigia impressa diligentis, tenacitatem. Prosus de peregrinatione ad sepulcrum Domini legitur XXI. libro Sulpitiæ vitæ, capitæ xv. de qua dicit Cassiodore Tomo Theodosius Imperator beneficiis ibi a Deo Deo collatis gratias referebat, plurimis honoribus Christo sua votta compensans, omnem jugemque ipsum Endoxius, & Hierosolymam deliniavit, & hæc omnia & ipsa voluntas bonorum, si filium videret nuptum; quæ tam Hierosolymis excellens conflitutus, quam pro gulas civitatis Christi, & honoravit, & cum pergere. & cum denuo remearet, Hæc illi.

Proinde beatus Hieronymus epistola contra errorem Arianæ & Eunomianæ heresis dicit peregrinationem ad loca sancta, ad Rusticum, ipsum peregre profiteffendum ad loca sancta ipsum vitæ; dicit enim fic: Narravit mihi vicus quondam tua, nunc fonor, atque conservat; quod ante præceptum Apostoli, ex consensu abstinuerit eos ab operæ nuptiarum, et vocaretis orationi. Et infra: Cumque vos tabies barbaronum, & imminens captivitas feppararet, fub jurisjurandi vestificatione pollicitum, ut ad sancta transiremus loca vel Italiam vel pollea sequeretis, & servaretis animum, quam vilius fuctas negligentia perditudiffe. Reddo ergo quod profitente Deo fsponendi. Incerte eft vita mortalium, ne ante rapiaris, quam impleas sponsionem: imitare eam quam docere debueras. Sequitur poft: Tu vagaris in parts, immo non in patria, quia patrem perfidisti. Ita pro te in loca venerabilibus refurrectionis & crucis, & cunabulorum Domini Salvatoris, in quibus paruulus vagitis, ut nominis recordatur, neque ad fe orationibus trahit, ut si non tuo merito, faltem hujus faluteris fide. Hæc Hieronymus.

Deinde Augustinus libro de diffinitionibus refte fidei, capite 40. fic inquit: Sanctorum corpora, & maxime beatorum martyrum reqiuiescunt, ac fi Christi membra, sincerissime honorandæ, & basilicas eorum nominibus appellatas, velut loca sancta, & divino cultui mancipata, affectu pietatis, & devotione fidelissima adeundas credimus. Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eunomianus & Vigilantius credatur. Hæc ille.

In Gangrenfi etiam concilio statutum legitur in hunc modum: Si quis per superbiam, C tamquam perfectum se ostendens, non ut ipsum, qui per loca, & basilicas martyrum fiunt, vel accolaverit, vel oblationes, quæ ibi celebrantur, spernendas esse crediderit, a memoriæque sanctorum contemendus, anathema sit.

Rurlus Augustinus contra Faustum libro XX. Populus, inquit, Christianus memoriis martyrum religiosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum conlocetur, atque orationibus adjuvetur. Et infra: Quod ergo Deum, quo martyres coronavit, & apud memorias eorum, quos coronavit, et explorum locorum ad sepulcrum ejus, & ad ipsum ipsum, & ad ipsum D dam caritatem, & in illos, quos imitari poffumus, & in illos, quos adjuvante, possumus, Hæc ille. Dicit Augustinus, quod fictum & caritatirum eft visitare martyrum memorias, & in locis illis oblationes facere. Peregrinationem vestitatem tellatur Hieronymus Deus, qui sunt beatum, ad sepulcrum Gregorium.

Quamplurimis dictis sanctorum transeo, contentus sufficiere probatio, peregrinationes fundamentum esse sanctæ fidei, & formamentum in sanctis doctoribus profecto fe in divina lege fundantibus. Ac per hoc nec elle inventionem hominum, nec superflitiosa, nec idolobatrium fuisse, nec per fe clei avoidam nutrientes. Nam oblata, Deo, ut dicit Sanctus Augustinus, offerunt: in veteri etiam lege præcipiunt, nec adoration clerus eft propertarius, fed poffeffor ufufructuarius, minister, & dispensator. Si per accidens avaritia clerí fe immergat, hoc malum est: hoc per eos, ad quos spectat, superiores fellent, cum justitia punienda, per alios caritative arguendum, modis tamen superiditis.

Circa multa, quæ in veneratione reliquiarum continguntur precata, ut narravit proponens, ut fint expolitiones eanum venalitate fidæ, spoliatio pauperum peccatorum, horrenda contingunt. Ut infra: Cumque vos tabies barbaronum, & imminens captivitas fepararet, fub jurisjurandi vestificatione pollicitum, ut ad sancta transiremus loca vel Italiam vel pollea sequeretis, & servaretis animum, quam vilius fuctas negligentia perditudiffe. Reddo ergo quod profitente Deo fsponendi. Incerte eft vita mortalium, ne ante rapiaris, quam impleas sponsionem: imitare eam quam docere debueras. Sequitur poft: Tu vagaris in parts, immo non in patria, quia patrem perfidisti. Ita pro te in loca venerabilibus refurrectionis & crucis, & cunabulorum Domini Salvatoris, in quibus paruulus vagitis, ut nominis recordatur, neque ad fe orationibus trahit, ut si non tuo merito, faltem hujus faluteris fide. Hæc Hieronymus.

August. de vera. 1. 40. tom. 7.

Deinde Augustinus libro de diffinitionibus refte fidei, capite 40. fic inquit: Sanctorum corpora, & maxime beatorum martyrum requiescunt, ac fi Christi membra, sincerissime honorandæ, & basilicas eorum nominibus appellatas, velut loca sancta, & divino cultui mancipata, affectu pietatis, & devotione fidelissima adeundas credimus. Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eunomianus & Vigilantius credatur. Hæc ille.

In Gangrenfi etiam concilio statutum legitur in hunc modum: Si quis per superbiam, C tamquam perfectum se ostendens, non ut ipsum, qui per loca, & basilicas martyrum fiunt, vel accolaverit, vel oblationes, quæ ibi celebrantur, spernendas esse crediderit, a memoriæque sanctorum contemendus, anathema sit.

Rurlus Augustinus contra Faustum libro XX. Populus, inquit, Christianus memoriis martyrum religiosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum conlocetur, atque orationibus adjuvetur. Et infra: Quod ergo Deum, quo martyres coronavit, & apud memorias eorum, quos coronavit, et explorum locorum ad sepulcrum ejus, & ad ipsum ipsum, & ad ipsum D dam caritatem, & in illos, quos imitari poffumus, & in illos, quos adjuvante, possumus, Hæc ille. Dicit Augustinus, quod fictum & caritatirum eft visitare martyrum memorias, & in locis illis oblationes facere. Peregrinationem vestitatem tellatur Hieronymus Deus, qui sunt beatum, ad sepulcrum Gregorium.

Quamplurimis dictis sanctorum transeo, contentus sufficiere probatio, peregrinationes fundamentum esse sanctæ fidei, & formamentum in sanctis doctoribus profecto fe in divina lege fundantibus. Ac per hoc nec elle inventionem hominum, nec superflitiosa, nec idolobatrium fuisse, nec per fe clei avoidam nutrientes. Nam oblata, Deo, ut dicit Sanctus Augustinus, offerunt: in veteri etiam lege præcipiunt, nec adoration clerus eft propertarius, fed poffeffor ufufructuarius, minister, & dispensator. Si per accidens avaritia clerí fe immergat, hoc malum eft: hoc per eos, ad quos spectat, superiores fellent, cum justitia punienda, per alios caritative arguendum, modis tamen superiditis.

Circa multa, quæ in veneratione reliquiarum contingunt precata, ut narravit proponens, ut fint expolitiones eanum venalitate fidæ, spoliatio pauperum peccatorum, horrenda conti-

ANNO CHRISTI 1415.

A notario avaritiæ facendonum, & finalata spes ponendi numinis in eisdem, *&c.* hoc unum dico, quod venerantio sanctarum reliquiarum sanctorum & sanctamum non eft improbanda. Etenim de fe honesta eft, licita, & sancta. Verum non pluri honore nut majori fant venerandæ reliquiæ, quam sancti, quorum sunt.

Supponendum, quod enim ex doctoribus, tripliceum elle adorationem, *Latriæ latriæ, hyperdulitiæ, & dulitiæ*: latriæ, quæ Deo; hyperdulitiæ, quæ creaturæ sub ratione magnæ excellentiæ, ut virgini Mariæ; in quantum est mater Dei; dulitiæ, quæ cæteris creaturis ratione excellentiæ exhibetur. Et quidem pro nunc inid loquamur de dulitiæ, quæ debetur hyperdulitiæ ratione dominii: (nam sic etiam debetur non modo bonis, sed & malis,) sed de ea quæ exhibetur sanctis ratione sanctitatis. Hæc debite sanctorum reliquiis exhibetur: quod quidem in illis nominis aliquid vel sanctitatis exhibet, fed propter ordinem quem habuerunt ad sanctos, quorum sunt reliquiæ. Habent enim dedicatio in 111. quomodo cultus feu adoratio debetur alicui per se: in quo considerandum quid adoretur, & ratio cur adoretur. Quod adoratur, ipsopotium est vel persona: cur adoratur, in quantum loquimur, est virtus, vel sanctitas. Debetur autem alicui per accidens nomine habitudinis ad eum, cui per se debetur, et cruci Christi, imagini ejus, & Sacrorum. Et hoc modo reliquiæ adoranturi: nec hoc eft idololatriæ, quoniam colitur latriæ audit sanctorum, qui fuerunt pum creaturæ, exhibendus eft. Idololatria enim dicitur latria exhibita idolo, sive pure creaturæ. Quod autem ratione habitudinis ad aliquem hoc fit exhibitum, non eft idolo, et ratio propter eum, probatur ex eo quod 1. Regum XXIV. dicitur, cum procedisset David oram chlamydæ Saul, prosternit se, & dixit: *Propitius esto mihi Deus, ne faciam hanc rem domino meo Christo Domini*: tamen regem non tetigerat, fed chlamydem. Præterea inter divinas contumelias Christus proponit contumelias commemorat, quod crucifixores ejus diviserunt vestimenta, & vestem sortiti exposuerunt, dicens: *Dividerunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam mittebant sortem.* Quam certe vestem, venerabilem, immo *&c.* vel. *Ambrosius.* tabilem, Joannes in Apocalypsi XIX. dicit *stile albam, inquinatam sanguine, & in eo, & in femore ipsius Domini scriptum erat: Rex regum, Dominus dominantium.*

Præterea beatus Hieronymus ad Rufinum libro 111. dicit: Ut ad Jerusalem, & fanctum, & cunabula Salvatoris. Contendi, inquit, in Ægyptum, visitavi monasteria Nitriæ, & Tabennesiorum: ubcro afpidet latere perspexi: protinus concito gradu Bethlehem intemo reversus sum, ubi adoravi præsepe, & incunabula Salvatoris. Idem de sancta Paula in *Hieron. ep. 27. tom. 4.* Epitaphio: Ecce sit: Perrexit Bethlehem, ut felicet sancta Paula, & in dextera parte intemeris fletit ad sepulcrum Rachel: atque inde ad Sanctum Prophetaria ingrediens, posseqem vidit in sacrum Virginis diverteretur, & flabilum in quo agnavit bos possesserum fum, *&c.* & post pauca: Jurabat se certere fidei oculis in- *ibid. 7.* tantem pannis involutum, vagientem in præsepi Dominum, magos adorantes. Et multa ibi fe fublimibus consolationibus ponit, quas Dalta Paula meretur.

De adorationes autem crucis Christi Jouiter Damascenus quarto libro sententiarum, capite tertio, dicens: Adorandum signum Filii

ANNO CHRISTI 1452. Vide Dia Sanctum, cabed. de Ecclesia cor. de Sanguine. Ecclesia, sed fides.

» ili, ubi utique fuerit signum, illic & ipse A » est. Sequitur: Quæso ergo, quos Deo ad » jacent, adoramus, ut ipsi veneratione of » ferentes. Quoniam autem non puto proponen » tem detrahere veneratori, aut adoratori fan » ctorum reliquiarum propter habitudinem quam » ad sanctos, cujus sunt, habuerunt; » sed licet » forte, quia sunt ossa, velles, aut alia ar » ficialia, aut materialia; mihi ex hac ma » teria pretereo: abusus autem per ante nar » ratos vitupero, & reprehendione dignos ju » dico.

Litteras confraternitatem & confessionales proponens vituperat: & revera non dubium quin ipsula mala sub hac specie pietatis peratur; » puta quæstus illiciti, deordinati favores, ac » facile quandoque & mihi similia. Verum non sunt de se illicitæ confraternitates ipsæ, im- » mo honestatis titulum habent, & parcere poli- » sunt fructuum. Nam *fratri qui peccatur si fra- » tres, est quasi civitas firma*, Proverbiorum XVIII. Licet enim sufragia ecclesiæ profint omnibus in unitate ejus existentibus ex parte caritatis, » quæ non quærit quæ sua sunt, sed bona om- » nia communia, ut dicit Apostolus; tamen ex » parte intentionis, his, quibus applicantur, » proficiunt magis quam aliis. Et per hoc illicitus » est, quantum ad temporalia sunt intentatæ ipsæ. Offendo, quod hæ in scriptura sunt fundatæ. Nam, ut habetur Exodi VIII. imprimis Pharo vocans Moysen & Aaron, ait: » *Adorate Dominum, ut auferat rana a me, & » populo meo & dimittam populum ut sacrificet Do- » mino*. Et in eodem capite ait: » *Ego dimittam » vos, ut sacrificetis Domino, quem vos vocatis*. » principem Pagnum, qui orationes poscitat, » quomodo ergo precibus fe communicare negabit » fideli? Item apparet de Heliodoro, cujus amici » ceperunt Oniam summum sacerdotem ut » oraret pro illo, ut habetur II. Machabæorum III.

Rursus probo quod Apostoli fecerunt honiemet participes fuorum suffragiorum. Primo fic Apostolus Ephesios per litteram fuam facit esse participes fuarum orationum. Nam sic eis scribit in principio: *Propter hoc ego audiens fi- » dem vestram, quæ in Christo Jesu, & dilectionem » in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vo- » bis, memoriam vestri facions in orationibus meis*. Nec tantum Paulus commendat, sed etiam, » fed alia meritoria opera offert facere pro Philippensibus; nam in primo capite dicit: » *Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis, pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio Christi, a prima die usque nunc*. Qui ergo dicit, *in cunctis orationibus meis*, nihil minus dicit implicite, quam litterae, quæ vigiliæ, Missæ, prædicationes, jejunia, & similia concedunt Christi fidelibus, cui faciendus » fit commune. Item idem ad Colossenses pri- E mo scribit: *Nunc gaudeo in passionibus pro vobis, » & adimpleo ea, quæ desunt passionibus Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est ecclesia*. Nulla litteratitatis modo nulla promittit, quamvis fecit Apostolus pro Colossensibus.

Præterea Chrysostomus super Matthæum in » opere imperfecto homilia XIV. ait: Libenter » audit Deus, quando Christianus non solum » pro se, sed etiam pro aliis orat. Pro se » enim orare naturæ est, » pro alieno autem » gratia: pro se orare necessitas cogit, pro » alieno autem caritas fraternitatis hortatur. Dolcior est autem oratio ante Deum, non » quam necessitas rei transmittit, sed quam » caritas fraternitatis commendat, ex qua fra- » ternitas commendatur, & Deo acceptabilis » offenditur.

Item Augustinus pro se orationes imperat, » qui se precibus ecclesiæ, virginum, confessio- » nis, in domo Juliana inferri postulat, ille de » sancta vidua ita dicit: Deprecor vos, » per illum, a quo donum hoc accepistis, & » hujus doni præmia sperate, ut me quoque » orationibus vestris memoriæ inserere, cum » tota domestica vestra familia. Et inter epi- » stolas Augustini in epistola XVI. quæ est Pos- » tini ad Augustinum, ait Paulinus: Omnes Angel. » in nobis fideles, quorum tibi cohabitatio nos- » est dubium, a nobis salutat: commenda nos » omnibus sanctis, ut tecum pro nobis orare » dignentur. Hæc ille. Et Augustinus epistola LXXIV. quæ est ad Profuturum, dicit: Com- » mendamus sanctis orationibus tuis & dicta & » noctes nostras, ut oretis pro nobis, in dis- » tantia interpretatur otiatur, in nodos aqua » animo coleremur: ut etiamsi ambulemus in » medio umbræ mortis, nobiscum sit Domi- » nus, ne timeamus mala. Hæc Augustinus. » Præterquam de multis aliis Sanctis Gregor. in epist. quibus petit sociari precibus sanctorum: item Ambrosii, Anselmi, Ivonis Carnutensis. Talia authoritates valde multas annotare brevitatis omitto. Unde non Dominicus, non Ivo, non Bernardus, sed Christianus utilia subdidit: tamen abusiva vituperat, turpes quæstus prohibendo.

Confessionales etiam litteras concedo: » et ratio rationabili jubet eis dari. Nam de privilegia confessionis audiendis nullus doctor notabilium reprobat, immo approbat. Data tamen non in favorem confessionis, sed odium alicujus, sed in favorem pœnitentiam.

Ad rationes per proponentem factas cum illis respondebo: De sententia excommunicatiali dicit, quod fecerunt ex livore vindictæ, aut odio. Si fuisse, inquit, ob veritatem, & in hominem in gratia permanentem, fuit iniræ & inimes. Si vellit dicere quod fecerunt » ex judice ex dolo, ut ipse dicit, aut propter vin- » dictam, nullo casu tenent, hujus oppositum » dico cum doctoribus. Beatus Thomas in IV. dist. » distinctione XVI. ait: Et dicit in forma: Excom- » municatio, inquit, potest dici injusta dupli- » citer: primo, ex parte excommunicantis, » quia ex odio vel ira excommunicat: et tunc » excommunicatio tenet in nobis, nisi effectum » sortum, quamvis ille, qui exercet, peccet: » quia ille jeste patitur, quamvis ille inju- » rie feratur: Aliuo modo ex parte ipsius ex- » communicandi, vel quia canta excomma- » nicationis est indebita, vel quia fertur sen- » tentia juris ordine prætermisso. Et tunc E » talis error ex parte sententiæ, quæ sententi- » ram nullam facit esse, non habet effectum, » quia non est excommunicatio. Si autem fen- » tentiam non annulles, habet effectum fuum, » & debet excommunicatus humiliter obedire, » & erit et ad meritum: vel solutionem petere » ab excommunicante, vel ad superiorem judi- » cem recurrere; si autem consentiret, eo » ipso mortaliter peccaret: Consentiet autem » quandoque, quod est debita causa ex parte » excommunicantis, quæ non est debita ex » parte excommunicati, licet non ex parte fal- » so crimine in judicio probato excommunica- » tus; & tunc si humiliter suffinet, humiliter » tis

ANNO CHRISTI 1452. ANNO CHRISTI 1452.

tis meritum recompensat excommunicantis A ad illa duo uno verbo dico, quod in omni vitanolo actu oportet, quod prudentia habeat du- rantam; est enim origo virtutum, ut omnes mo- rales virtutes in eo connectantur, vt. Ethicorum; Prudentiæ uni existimi omnes simul in- erunt: & ita oportet esse directionem omnium mediorum ad finem, ut nihil minus fiat; hoc dicit Sapiens Proverbiorum XXX. hoc quod dicit illud decretum allegatum, ut misericordia tem- perari debeat justitiam, & justitia cringat re- mittionem misericordiæ.

Ad illam Chrysostomi super illo Matth. 13. *Sinite utraque crescere*, &c. dico quod si bene ver- tatur, non dicit contrarium, sunt pro me. Nam ex- quitur de occasione hæreticorum, ex qua lequa- B retur ecclesia, aut turbatio ecclesiæ. Et ego concedo, quod ista non oportet secundum judicium vindicare. Dixi enim, peccata esse punienda tribus concurrentibus, scilicet ju- dicioso, convictione, & pace salva. Et hoc non esset in propositi: sed ubi posse salva fieri poslet, erunt occidendi, nec oppositum dicit Chrysostomus.

Jam accedendum est ad principales rationes proponentis, primo ad illas, per quas vlus est probare arrisionem. Ad primam, ubi dicit, quod Deus præcepit Deuteron. 31. ut filii Israel au- ferant malum de medio sui: dico, quod Deus præcipiat homibus, non præcipit nisi quod possibile de hujusmodi, ut scilicet auferat ma- lum de medio populi, justitialiter, rationabili- ter, & pace salva concurentibus, ut dictum est. Item dico secundum Augustinum in lib. contra Epistolam Donati cap. 7. tractatum illud verbum Apostoli: *Auferte malum ex vobis*, quod ubi malum salva pacis unitate fieri potest, non potest, quod ubi non fieri non potest, ut scilicet facientibus spiritualiter, fieliter non contentiendo peccatis illorum; unde fic malum sufferant ex eis, etsi non possint malos separare a congregatione fua. Ibi enim dicit Augustinus in forma: Videamus si forte non possit malus esse discretus Apostolus: *Auferte malos de congre- gatione vestra*, sed, *Auferte malum ex vo- bis*, ipse dicit, *Auferte*, ut ipse improbo ab ec- clesiæ congregatione malos homines separa- re, fi a leipso auferat malum, *non ait corde* mifcere, ut ipse ita *spiritualiter* non fieliter conjungitur bonis, fed separatur a malis. Vel secundum eundem Augustinum lib. de decem chordis, dicendum, quod quidam funt de B flagitiosi, qui non possunt aliis quidem fa- cinorosi, qui nocent aliis: proper illos le- ges poliæ fant, ut fatis in politione dictum est. Ideo illo modo fant de medio po- puli, proscribendo, incarcerando, aut ali- ter, aut mortis supplicio, salva tribus pace, dicta, justitione, convictione, & pace salva. Et ad hoc offendandum, dum dicit Dominus: *Auferant malum*, addidit, *de medio sui*: & Apostolus, cum dixisset, *Auferte malum de medio vestri*.

Ad secundum Levitici XIX. dico quod Lyra quod intelligitur, *Non oderis fratrem tuum*, ex nocente & odio, diffimulans peccatum fuum, donec possis eum deffituere, *fed publice arguo eum*, hoc est, voce expressa, juxta illud Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus*. Non autem dicit, Publice, id est, coram omnibus corripe cum correctione fraterna. Si autem *per le publice* intelligitur correctio facta in publica fea judicio, tunc est intelligendum, quod ita cuique, quo possunt probari. Et tunc ista correctio perti-

ANNO CHRISTI 1433.

uet ad judicem exlequendo, ad accusantem de-
monstando, ad testes probando. Et hic patet
quod non omnia peccata, *ex.* possunt punirì,
sed solum concurrentibus tribus jam dictis.

. Ad tertium XXVII. Deuteron. de prohibitio-
ne meretricii, dico, quod lege divina, & olim
& nunc meretricium est prohibitum in illo præ-
cepto morali, *Non mœchaberis*. Verum, quod
in lege veteri istus hoc præceptum decalogi
erat datum judiciale de prohibitione meretricii.
Nunc vero non prohibetur ab homine per
judicium civile legis humanæ: sed nec potest
convenienter legem divinam prohibentem ho-
mo executioni demandare: non enim subest
ei potentia huic legi adæquata; nec est om-
nipotens, ut fetat ex nihilo filiorum, sicut
ut Deus: ideo ne deterius contingat, tole-
rat, & permittit. Cur autem in lege veteri
prohibebatur judicialiter hoc peccatum, non
nunc lege humana ratio est secundum aliquos
doctores, quia tunc permittebatur Judæis re-
publicare uxores; & hoc, quia prœnol erant ad
odiendum ex duritia cordis sui, & occiden-
dum eas. Idcò fi impossibile fornicari po-
tuissent, magnum fomentum odii habuissent.
Nunc autem non licet, nec permittitur uxo-
rem repudiare, nec sunt ita faciliter odiosi in
uxores viri.

Augustinus epist. 8. to. 2. non convenit medio.

Dionysius Carthusianus.

Ad quartam, de destructione idolorum, *ex.*
respondeo primo cum beato Augustino contra
Donatistas, quod ex sensu mystico non tamen
convenientes argumentum. Nam & magnus Arco-
pagita dicit, quod theologia symbolica non eli
argumentativa. Unde si ad literam de destru-
ctione idolorum, explicetur lepidorum, & ex-
terminatione septem gentium, ratio literalis
quæritur, plana est solutio; quia idola erant
Judæis incitamentum idolatriæ, ad quam
erant proclivissimi. Præterea lepra est morbus in-
fectivus, ideo pelli debet leprosus de cœtu fa-
norum. Septem illæ nationes ideo exterminari
jubentur, quod idolatriam insuliebat. Ex sen-
tu allegorico rationem fic factam solvo. Nomi-
ne idolorum peccata infidelitatis accipio, no-
mine lepræ peccatum hæresis. Ita exponit venerabilis Beda in homilia Dominica III. Luce XVII. *Dum ingrederetur, fecilicet Jesus, in quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi*. Lepra, profi, inquit, hæretici non absurde intelli-
go peccatum, quia scientiam veræ fidei non ha-
bentes, varias doctrinas profitentur erroris, *ex.* non enim vel abscondunt imperitiam suam, *ex.* sed pro summa sapientia profitentur in locem Ecclesiæ ut ibi. Patefi etiam per lepram intelligi mala doctrina in moribus. Talia peccata sunt non modo fraterna correctione arguenda & castigenda, sed fi publica sint, etiam per publicam cibinda & punienda. De talibus possunt inferiores publice superiores arguere, quia jam specialiter per peccatum infidelitatis desinunt esse superiores, quo ad hoc. Et ifta dicta sunt in positione. Ratio autem hujus, quod peccata infidelitatis & hæresis, similiter & malæ doctrinæ, nimis contagiosa sunt. Illorum enim, quia infidum, aut imperitorum sermo, ut cancer serpit, dicit Apostolus 2. Timoth. 2.

Quod in septem gentibus, quas præcepit Dominus exterminari, septem peccata mortalia intelligantur, non est ad propositum arguentis; sed oppositum est, *ex.* ad propositum meum, immo vero est de scriptura facta fumptum. Dicitur enim Judicum primo, quod filii Benjamin habitabant in Jerusalem, nec deleverunt Jebusæos habitantes urbis. Item quod Chananæus cœpit habitare cum tribu Manasse, cum tribus Ephraim non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer. Et plura talia. In secundo capitulo dicitur: *Interfuge est furor Domini in Israel, & ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempsit, & ego non delebo gentes, quas dimisit Josue & mortuus est, ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non. Dimisit ergo Dominus omnes, &c.* Apparet, quod permisit Dominus istas gentes ad exercitium, *ex.* ego experimentum accipiat. Et quo apparet, quod mali multis locis permittuntur inter bonos ad probationem bonorum, vel exercitium, secundum quod dicit Apostolus 1. ad Corinth. 11. *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant*. Vel ut in ipsis mali fe permissi per divinam patientiam expectetur ad pœnitentiam, aut ut imperuitentes thesaurizent sibi iram Domini in die furoris ejus, vel alia causa nota divinæ dispositioni. Unde tunc fecunda est ad propositum meum, & oppositum ejus. Probat enim quod boni toleranti fecum malos, quia filii Israel non deleverunt Jebusæos; per quos fecundum propositum peccata vel peccatores intelliguntur, licet per filios Israel boni. Item fimili modo dicitur, quod cum persuasiuerent ellet in populo cari & crudeli, grandi aut parvo nulli, per quæ peccata, ut exponunt doctores, fignantur, nisi inter bonos fint permittendi, fi tamen peccata, vel non punitur. Ad quod respondeo ipsum juxta homines fuisse legitur Matth. VIII. ubi per porcos gloffa carnalliter viventes intelligit; & per homines, rationabiles, a quibus demones, id est, peccatores fuisse expellentes, & permittuntur a Deo intrare porcos, hoc est, vitam peccatum eligentes.

Augustinus epist. 8. to. 2.

Ad quartam de constructionibus divinis Levit. XXVI. & Deuteronomii XXVIII. concedo tas; & per hoc offenditur, quod Dominus ipse omnia mortalia potest punire, licet & punit, *ex.* Propterea *Sed Dominus immovebit eis* Ad 4. prophetas. Non fic bonus, qui interiora non judicat, quia homo videt ea quæ patent, 1. Reg. XVI. nec omnia exterioria reddibat propter defectum nostræ cognitionis, *ex.* non potest, ut Deus, de lapidibus, id est, obfinatis, fuscitare filios Abrahæ, fcilicet facere fidelibus credentes, & fanctæ viventes.

Ad Exodum Deuteronomii XXI. Dominus dedit præceptum, *Si genuerit homo*, &c. dico, quod illud est verum: & ad literam, filius contumax, nolens patari aut matri obedire, puniri, & lapidabitur. Sed fecundum fensum literalem non accipit opponens: quia non vult legem humanam mortis fupplicium inferre, ad oppositum propositum fit. Quidam tamen non ex erroneo, immo recipit; fciens quid dicat Orgenes super Levitico circa principium XXV. quæstis: comparant iniuitentem fensui literali Ægyptio; iniuitentem fensui spirituali, filius litæ. Et quod qui litteram tenet, & fensum literalem grammaticalem, Ægyptius est, ingreditur habitat Israelitidem, quia literam ingreditur; fed patrem Ægyptium, quia fensum carnalem. Qui vero litteram tenet, & fensum fpiritualem, ex toto eft Israelita; ex matre quidem litteram, ex patre propter spiritualem fensum. Et quomodo Ægyptius eadit, quia litteræ occidit. Israelita fiat, quia spiritum vivificat.

ANNO CHRISTI 1433.

A rinthiis punivit Apostolus, qui adulterium habebat a Domino. Et peccatum erat publicum & scandalosum, neque ex hac ullum liquebatur periculum schismatis in ecclesia, quod dedit ejus corpus vexandum Satanæ, ut spiritus ejus salvus fiet.

. Ad rationem primæ ad Thessalonicenses ultimo, *Corripite*, &c. concedo eam simpliciter: loquitur enim Apostolus de fraterna correctione.

Ad secundam Apostoli, ad Ephes. VI. *Filii vestri patres, nolite ad iracundiam*, &c. Ista ratio eft de disciplina patrisfamilias, & concedo eam penitus: nec probat ex hoc quod omnia peccata sint punienda, cum patres folum *super* liberos & familiam habeant regimen economicum, & *super* extraneos non; & in aliqua poffibili peccata fum familiæ fufficienter punire non poffunt.

Ad orationem Math. XVIII. *Qui scandalizaverit*, &c. potest dici, quod illud intelligitur de fcandalo in fide, quod fit peccato infidelitatis. Nam non tantum dixit Dominus, *Qui fcandalizaverit unum de pusillis istis*, fed adjunxit, *qui in me credunt*, quasi dicens: Qui fcandalizaverit unum de pusillis istis propter fidem qua in me credunt. Alio modo, quod intelligitur de fcandalo aliter generaliter, id fic fecundum Carthusianum in pallaffo, & Nicolaum de Gorra, fensus eft, qui fanctitatis fpecie, verbo, vel exemplo, *ex.* erroneo dictis, & malitiæ, id est, mundum, *ex.* id est, in eum fub exteriori habitu ad mortem terrena *pœna* confligneret, quam propter facra officia in collata eccleia, & ministrorum fe offendunt, quia fi fonlus caderet, toleraliter eum pœna cruciaret: Qui enim peccat in habitu religiosi, multos lædit malo exemplo. Et fic illud eft de fpeciali peccato, fcilicet hypocrifis, *ex.* quo non poffi inferri universalis conclusio de propulsione peccatorum. Chrysostomus conformiter inouit, quod de fpecialibus non intelligitur: nam ipse dicit: Si autem convitium fcandalum vocat, *ex.* ne miseris, multi enim pusillanimes ex eo quod delpiciuntur fcandalizati funt.

Ad illam de Matth. *Et si peccat in te frater tuus*, &c. dico, quod ista ratio eft contra facientem. Apparet enim, quod Dominus peccata incorrectoriunt per fcandalum punire: vadit, *ex.* etiam in peccatis mutationis, & venditione columbarum. Hæc enim fiebant ad utilitatem eorum, & ipsorum ordinationem. Propterea dicit *ex.* Gregorius XXV. moral. Nequit enim fructifera per femetipsum Dominus ex nummularionum fuelit, & cathedras vendentium columbas ejecisse, nisi ipse ut Deus, ut magnus, gifnus quidem judicat vitam plebium, fed per femetipsum facta examinat magiltrorum, ut diffinum fit. Non ergo per inferiores fidelium fuit punitari punienda per obstitionem pœnæ, nec per eos cuiam illius reprehendendi, nec dixit proponens, nili de peccatis infidelitatis, Christianis, & quæ malitiæ doctrinæ vergentibus in nocumentum aliorum fidelium.

Ad illam Lucæ XVIII. *Deus autem non faciet*, &c. dico quod ista non probat propositum fuum, quod a quolibet fideli omnia peccata funt corrigenda, castigenda, *ex.* fed quod a Deo, quod concedo. Ibi enim, fecundum Albertum ibo paffu, & etiam Nicolaum de Gorra, oftenditur præeminentia divinæ juftitiæ ad judicium iniquum, qui, *ex.* patabola habet, videtur dis juftitiam diffolerat, & addahus, non amore juftitiæ, fed quafi molestia vi-

ANNO CHRISTI 1433.

Cor. III. 1. Matth. 11.

Gregorius in 1. moral.

Cor. III. 1.

Luc. XVIII. 1.

Albert. in Matth. cap.

ANNO CHRISTI 1431. vitandæ, tarde reddideret. Non sic vero Deus ut feliciter facit, *&c.* *te* *&c.* *te* nihil concludit.

Ad illam primo Joannis 111. *Scitis quia ille apparuit*, &c. dico cum Ægidio de Roma in hoc passu, quod tollens peccatum tripliciter est. Primo diminuendo facit, Joannis 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Secundo, adjuvando, *re* Rom. 1. Tertio, decendo ad vitam, ubi omnino fieri non possunt. Et in omnibus his modis Christus tollit peccata mundi. Ex duobus primis modis apparet magis oppositum proportionis, quam propositum. Ex tertio non arguitur ad propositum, quia est de ecclesia triumphante. Item dico, quod tollit peccata, quia peccatum pro peccato humani generis solvit in cruce, absolvit peccata, quia legem immaculatam, omne mortale prohibentem instituit; tamen manifestum est quod peccata aliqua permisit: manifestum etiam peccata Judæorum, remanserunt de gentium, etiam putantibus Judæis fecandalum, & gentibus stultitiam, ut dicit Apostolus 1. Corinth. 1. Similem intellectum habet illud: *In hoc apparet Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*.

Ad illam de epistola Judæ, *Ecce venit Dominus*, &c. dico, quod illud allegatum loquitur de adventu Domini ad judicium, in quo omnia mala tunc punientur. Et hoc tunc quod adhortative subditur: *Hoc quidem arguite, illos vero salvate de igne rapientes*, hoc est, eripientes de igne infernali, in quo sunt incorrigibiles & incorrigibiles. Iterum hoc accipitur ex glosa de Lyra in hoc passu.

Ad illam 11. ad Corinthios *x. In proprio*, &c. dico cum Petro de Tarantasia postmodum Innocentio quarto; quod illud, *ubi sit omnem inobedientiam*, facit difficultatem pro generibus singulorum: ita ut in omnibus, minorum scilicet & majorum, & mediocrium, inobedientia in promptu vindicetur; aut in omni modo, scilicet cordis, oris, & operis: sed non habet opponens quod faciat difficultatem pro singulis generum.

Ad illam 11. ad Timotheum 111. *Omnis scriptura Divinitus*, &c. dico uno modo quod hæc ratio equipollet de consecutione in verbo predicatio nis, quæ fit per modum exhortationis, dedicationis, aut exprobationis, quæ quamvis modum correctionis fraternæ excitat, quia fit publice, tamen ex eatione procedit, aut procedere debet: nec per eam puniuntur in speciali peccato, nec proprie puniuntur, sed reprobantur; & infruunitur auditores, ut perfecti fiant ad omne opus bonum. Allo modo quod loquitur indifinite, de omni utilitate scripturæ divinitus inspiratæ, & ic habet glosia ordinaria, cum dicit: Utilis est ad docendum ueliciendum, ad argumendum & convincendum de malo, ad negligentes, ad corrigendum, id est, increpandum dutiter in malo perfistentes, ad erudiendum pœnitentes & incipientes bonum, etc. Nec hæc expositio aliquid arguit contra dicta.

Ad illam ad Titum 1. *Oportet episcopum esse irreprehensibilem*, &c. *Scripturæ*. *Sunt enim multi inobedientes, & vaniloqui, & seductores, maxime qui ex circumcisione sunt*, &c. dico quod secundum glosam decreti difficult. xxv. Nunc autem, crimen quadruplicitur accipitur. Primo modo, large pro omni delicto, five mortali, five venniali, five ex deliberatione, five non; ficut dicitur in Canone: *Omne peccatum mortale*. Secundo dicitur pro omni culpa, five venniali five mortali, ex deliberatione procedente. Tertio modo strictius, pro omni culpa mortali, quæ est criminalis infamia, de hoc dicit textus: Crimen est querela, id est, peccatum accusatione & damnatione dignum. Hoc modo accipitur in textu allegato. Ad Titum, *Oportet episcopum esse crimine exp.* Quale autem sit, declaratur in dili. xxxix. capite, Apostolus Pauli. Si quis, ait textus, est ille crimine, ut est homicidium, adulterium, & aliqua immundicia fornicationis, furtum, fraus, fastrilegium. Quarto modo limitur strictissime, pro quæ grave peccatum accusatione, & damnatione dignissimum. Sumendo igitur tertio modo, dico quod omne crimen est peccatum mortale, sed non e contra. Ad solum mortale pertinet dicitur crimen. Doctores autem aliqui enumerant undecim species talium, scilicet peccatum infidelitatis, peccatum contra naturam, homicidium, crimen leæ majestatis, fastrilegium, incestus, confusionis, adulterium, falsum testimonium, simonia, usura. Dicuntur autem illa esse capitalia, quia locundum doctores inducunt ad damnationem, estilium, vel alium pœnam, secundum leges civiles, vel excommunicationem, depositionem vel alium pœnam, secundum leges canonicas & ita.

Sanctus Thomas 11. 11. quæstione centesim. 111. recitat secundum Augustinum sequentem Tullium octo pœnas, quas infligere solet lex civilis: id est, mortem, verberas, exilium, vinculum, estilium, damnum, ignominia. Et accipiuntur illæ octo pœnæ secundum octo quæ homo maxime diligit, & in hoc quod quæ fiet pœna ei aliquo modo pertinebit. Octo enim sunt: vita, jucunditas, integritas, libertas, expedita operatio, patria, bona temporalia, fama. Ad illam ergo quæ vitam, aut e contra jucunditatem, talio, puta oculum, pedem, *&c.* contra integritatem: servitus contra libertatem, vincula contra expeditam operationem, estilium contra patriam, damnum contra temporalia bona, ignominia contra famam. Sex vero communiter assignantur in genere pœnæ juris canonici: suspensio, excommunicatio, depositio, privatio, estatio, verberatio. Hæc per digestionem dicti sunt. Dico igitur ad propositum, quod authoritas Apostoli vera est, *Oportet episcopum esse crimine exp.* Secundum crimen octo modo. Quantum ad illud: *Sunt enim multi inobedientes*, &c. dico, quod textus solvit propositum. Crimen enim (secundum se & fundamentum est vitæ, & maxime ii fit in fide: unde non est necesse in talibus præcedere secretam monitionem; sed si periculum est in mora, procedatur ad denuncianem coram fideibus. Et ubi timetur eio periculum, ut dictum est, poteſt argui, quod talia, coram omnibus, quia omnes tangit, & maxime in infidelitatis crimine. Et quia qui erat superior defuit, quoad hoc, ut dicitur. De illis loquitur Apostolus: verum adhuc folum loquitur Tito ibi episcopo, cui ex officio incumbit. Sic ergo nec de crimine omni, nec de omni homine loquuntur allegata.

Ad rationes ad Romanos XIII. *Si male fecit, time: non enim sine causa principes gladium portat*, &c. Et infra 1. *Potestatibus sublimioribus humana creatura Deipsum, sive regi, quasi præcellenti, sive ductibus, quasi ab eo missi*, &c. ad Hebræos XII. *Deus enim filius, quem non corripit patrem*, &c. Secundo dicit Dominus: Omnis culpa, sive venniali sive mortali, ex delicto, Dei ministro; tertia, de ipsa divina justitia, qua nunc, ut pater filius castigat. Nam justa Prophetam, Psalmo 44. *Virga directionis, virga regni tui*. Quod vero allegat Gregorium dicentem, quod per hoc, quod Dominus ejecit demonia, & quod concessit discipulis hoc facere, fugiat, *&c.* hoc etiam concedo fed eft ad oppositum, & non propositum proportentia: quia non omnia demonia difficiunt ejicere potuerunt, patet Matthei XVII. Marci XI. ubi apparet quod discipuli demonia lunatica non potuerunt ejicere. Nam & Dominus dicit hoc genus demoniorum non ejici, nisi in oratione & jejunio: per quod juxta multos doctores figuratur peccatum luxuriæ, quod revera fine oratione & jejunio, poſt modum abstinentiæ, difficile comprimitur. Et quia populus commoditier pro magna parte non inflat orationi & jejunio, *&c.* hoc refert hominem cognoscit, non punit simpliter meretricium, fed toleraſ ad majus malum vitandum.

Ad rationes de præsi Christi, Apostolorum, & primitivæ ecclesiæ. Ad illam de præsi Christi, qui dore eleum & alios argait, dico, quod Christus eleum argoebus propter crimen inhibitarii, quia Pharisæi non intelligere noleba. Unde proftrivit Paulum, & contrarii, quia perfectior erat veritatis: quamvis pro crimine infidelitatis quibusdam poſſit superiorem, fcilicet qui fuit superior, aliqua pœna publica, ubi tale periculum imminet, quod non patitur dilationem; non tamen pro peccatis publicis personalibus punire per judicium justitiæ & authoritatis, licet poſſet fraterna correctione fecrete arguere, superiori fcilicet, si opus fuerit, denuntiando. Dico ultra, quod non omnia opera Christi inhibari temporaliter, ut declarat Alexander de Ales in 11. Sent. nempe tria genera operum Christi; quædam potentiæ, ut miracula, quædam lapientiæ, ut inflitutio evangelicæ legis, & ficut mitia; quædam bonitatis, & hæc duplicia sunt quædam pietatis, quædam justitiæ punitivæ. In operibus potentiæ non inhibetur Deus imitari a nobis: Nemo Angelus in hoc, quod in potentia Dominum imitari voluit, peccavit. Nec in lecundis, nam in hoc Adam peccavit. In tertiis vero quædam ad opera pietatis, Matthei V. *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est*. Non autem, quoad opera justitiæ punitivæ, nisi quibus commitatur eſt authoritas a lege, vel inspiratione prohibita per facram scripturam, vel miracula. Ratio autem ejus rei habens authoritatem debet exercere, aliis vero non, quia gubernatio eſt opus Dei; ideo illi foli competit gubernare, cui Deus commisit: hoc autem tantum per legem, aut voluntatem per revelationem concessa committere. Summe ergo religiosis eſt imitari quoſ colimus Christum, ut dicit Augustinus; quoad opera bonitatis & pietatis, non quoad omnia & justitiæ, quoad habentes authoritatem.

In hoc, quod aliqui opponens, Christum punivisse per temporalem abstractionem aliquos carcio ad quem fincm hoc facit. Si per hoc inducere velet, quod principes poſſent temporalia subtrahere ab excellentia male illis unentibus, hoc effet insufficibile, quia multiam habent jurisdictionem in illos, ut supra dictum eſt, & pulcre declaravit venerandus doctor responsivus de illa materia; fi quod principes poſſent fubtrahere temporalia bonorum temporalium inferiorum punire, hoc concedo. Concedo quod Christus exprobavit incredulitatem discipulorum, & duritiam cordis. Concedo etiam, quod Angelis peccantibus non perpeciit, fed tradidit vinculis æternis, *&c.* ut dicit Judas Apostolus in canonica fua. Pravim Apostolorum in punitione peccatorum concedo, ut fuit allegatum de Petro, Actuum V. & de Paulo, Actuum XIII. Et ratio ad magis: Peccata quæ illa punitur quæ punitveruntur, aut punienda declaravit (quod dico propter punitionem Ananiæ & Sapphiræ) secundum multos erant gravia & scandalosa, ut patet in illorum Gratiam mentis Joannis Baptistæ in reprobatione peccatorum per viam prædicationis & prophetiarum. Sed hæc non concedetur, omnia peccata mortalia publica effe punienda; nec omnia puniverunt. Nam erant multi pseudoapostoli tempore Pauli, 1. Cor. 11. nec legimus per eum aut alios Apostolos effe punitos. Galatæ inobedientes non dicuntur nec legantur fuffe punti per Apostolum pena justitiæ, fed tantum per prædicationem correpti, ad Galat. 111. Omnes fuit mutatus Gracorum adversus Judæos, quod vidue eorum deplicebantur in quotidiano ministerio, Actuum VI. nec illud legitur punitum. Et facile non fuit illa experiremur impunita propter periculum schismatis in ecclesia, aut alia occulta nobis, tamen justa, ratione.

Quod ad pravim primitivæ ecclesiæ, allegat quod communitas Corinthii cum spiritu Apostoli tradidit Corinthum fatanæ in carnis interitum; per hoc arguens, quod populus effit punienda publice punire: dico, quod ex ferie textus non habetur, quod communitas Corinthiorum hoc fecit, fed Apostolus. Nam dicitur: *Et ego quidem absens corpore, sed præsens spiritu, jam judicavit ut præsens cum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini Jesu Christi, tradere hujusmodi hominem fatanæ*. Textus dicit, *judicavi*, non judicavimus. Et Nitolaus de Lyra dicit: Ego quidem habens authoritatem Dei in me: ubi patet, quod ipse, qui habebat auctoritatem, judicavit. Præterea punitio malorum presbyterorum, de qua Daniella xiv. dicitur, & sententiam dedit Dan. Daniel auctoritate fibi a Deo data; nam ibi dicitur *Suscitavit Deus spiritum puerri juvenis, cui nomen Daniel*: electitio autem per populum. Et in veteri lege multæ executiones per populum legimus in spiritualibus cafibus, ut in crimine Idololatriæ, Levitici XX. Deuteronomii XIII. & XVII. & in Numeris Deuteronomii XXIV. Numerorum XXV. pro violatione sabbati in colligente ligna illo die, Numerorum XXV. pro inobedientia commasci filiorum ad parentes, Deuteronomii XXI. pro violatione vinculi desponsatæ, Deuteronomii XIII. hæc executionem faciebat populus, fed auctoritate legis & ipsium Sententiam Jeremium secundum legem. Ita dicit de Lyra superilio Deuteronomii XIII. *Ratum interfitier*: cum, dicit, judicatum fuerit per judices.

Aliegat, quod populus Judæorum ab alienigenis, *&c.* Concedo hoc, fed non ideo hoc fecerant fine pœna alienigenæ. Nam in fubstitutione illa duo confidera, actionem & intentionem captivantium. Aliquando enim, ut dicit Alexander in fumma, utrumque a Deo excitatur, cum ell, dum utrumque eft bonum, fcilicet captivatio ad Deum, & intentio fuipiendi a Deo excitatur, & non intentio; dum autem bona eſt, quia a Deo voltita, fed intentio mala;

Alexand. ab Ales 3. part. qu. 43. mem. 1. art. 1.

ANNO CHRISTI 1452.

mala, quia odio vel ira, aut alia mala passione excitata, Aliquotiens peccant quandoque peccata per scienes, aliquando per nescientes. Exemplum de secundis, ut populus Judaorum fuit punitus per Sennacherib: *Isaie x. Va assur, virga furoris mei*, & per Nabuchodonosor *Ezech. xxxi.* Regum ultimo; & etiam per Antiochum, Machabaeorum primo. Exemplum de primis, ut quod peccata Amoriharum fuerunt punita per filios Israel. Illi enim scibaes fe a Domino excitatos punire peccata harum nationum: fed *Assyrii*, & ex Babylonia, *Ezr.* etc. pfu punitri, necfciebant fe ex divino praecepto punire. Nambilii Israel monebantur a Domino quod punitionem & intentionem punicionis, quia hoc faciebant ex divino mandato accepto, & ut voluntatem Domini adimpleret. Sed alenigenae *Assyrii*, & ceteri, utque Domino movente fabrigebant populum Israel, fed non ut impleremt Dominii voluntatem: immo ex odio, cupiditate, aut alia mala intentione hoc faciebant, idco peccabant. Ita populus vel civitas non habens alium jurisdictionis, puniendo peccatores: nisi super hoc acciperet a Deo mandatum speciale, & hoc probatur ex facta scriptura, aut miraculo, ut fibi effet credendum.

Augu. dep. epist. Joan. tractat. xxxi. in ep. 1. cap. 1.

Ad auctoritates sanctorum. Ad primam Augustini super epistolam Joan. & xxiv. quaestione v. Non puces, *etc.* respondeo cum glossa, quod illud intelligitur de illis, qui habent alium potestatem super illos: vel de canonica denuntiatione, ad quam quilibet teneatur: Per canonicam denuntiationem intelligit glossa fraternam correctionem. De multis vero modis habendi potestatem, habetur in secunda quaestione iv. Duo ista; ut eit in episcopo erga plebem suam, a pauperi regend domum suam, divitii regenti familiam suam, matrona erga conjugem suam, patri erga prolem, judici erga provinciam, regi erga gentem.

v. quaest. v. cap. v. Non prohibeo, dist. xxv. cap. xxxv.

Ad illam de Augustino, Non vos judicetis, non revelo, de que v. quaestione v. dico cum glossa, quod textus ille de denuntiatione loquitur, & de secreta correctione; & est argumentum, quod quilibet teneatur ad denuntiationem, de que xxv. quaestione v. Non pucis. Illa fuit verba glossae: Intelligo autem denuntiationem hic, admonitionem fraternam, ad quam quilibet teneatur pro loco, tempore, & aliis circumstantiis: aut denuntiationem secretam fratam, aut ecclesiae, fi secreta monitio non fufficit.

Ad illam Augustini in sermone de servo centurionis, dico, quod Augustinus ollendit magnitudinem mali eorum, qui impune peccant, nam peccatum est poena magna peccantis, & quia ex impunitate afumunt libi usum peccandi; tamen commode ex duobus malis minus malum ad vitandum majus toleratur, & majus est malum totius, quam partis. Permittitur E malum in parte, ne fit malum in toto. Idco ad vitandum schisma in ecclesia, aut turbationem boni communis, aliqua manent ab homine impunita.

v. quaest. v. cap. xxv. De ea quoque.

Ad ad Augustini: Si ea de quibus Deus vehementer offenditur, *Ezr.* 23. quaest. iv. dico, quod illud capitulum loquitur de punitione penalitatis judicialis; & est verum, tum inter differt judicare & punire, tum inter Deum vehementer offenditur, Nam quod *vehementer* ter linguat gravitatem, fi tamen laica jurisdictione, & convictione hoc facere potest, Dei gravitatem provocat, fed non fi illis falvis punitionem poffit.

Ad illam Augustini ad Chrysostomum, dico quod eft vera illis tribus jam concurrentibus jurisdictione, convictione, & pace falta, in unitate ecclesiae, aut reipublicae.

Ad illam Hieronymi 23. quaestione v. Regum, obi dicitur: Regum eft proprium, *etc.* fed auctoritas vera eft, fed argut ab infidelienti, affirmit contrarium, quod officium regum propium eft facere judicium, & justitiam, fellicet in foro fuo: ceterique cuius numerant, facere judicium & justitiam, ut liberare vi oppressos de manu calumniantium, regrino, pupillo, & vidue prebere auxilium, languineus innocentem non offundere. Ibi fanfilia e fequens. Contra, quod in illis, & in omnibus fuae legi fubjectis pertinet fanere judicium, fed ex hoc concludit, quod omnis peccata debet punire, fi fint mortalia, publiqua: haec infallitcrum: cum quia lex humana non prohibet omnia, tum quia homo legem dei non omnia prohibentem mortalia, non fellicet omnes poteft exfecutioni demandare, omnia fellicet punienda peccata, ut dictum eft. Dicit aut autem argumentum, quia ex hoc, quod divina lex omnia mortalia prohibet, videtur concludere, quod omnia punienda, & hoc fecuto pualitate punitae, quod non concedo. Item, quia ecclesiaffici non fubdunitur potestati fecularis, quoad peccatorum, idco. *etc.* Ad illam Hieronymi in librum Jofuae: Tradunt autem potestatem, *etc.* illam concedo, nec video quomodo eft ad propofitum.

Ad illam Hieronymi in prologo biblie, Sanctus ecclesiae, quod ecclesiae intelligitur excidebo contra impugnatores fidei maxime, nam hoc modo potifiime ecclesia impugnatur, & de reftitutia ei competente, puta, orando, conjurando, argumentando, & ecclesiaffici, fi fit quando opus eft, cum aliis circumfantiis requifitis: bonum autem opus fit ano modo malum autem multifariam. Quod ad illa plus intelligitur, pater manifefte ex iste verbis laborum illius capituli.

Ad illam auctoritatem Gregorii in registro, *Quisque Francorum fuerit, qui ausfuerit fratri suo, Justitiae eleras geraem, &c.* Hic dico, quod in allegatione illa aperte opponens mentem fuam manifeftius, quam in articulo fuo, aut primo notaffitio. Nam per hoc videtur fentire, quod principes feculares habent auctoritatem punendi peccata publica facerdotum, & quod debent hoc facere, ne Dominus manus ad fcrutinium exercitat. Fecus autem oftenfum eft: fed fiffum, in primo corollario fecundae conclusionis, in fecundo puncto. Dico igitur, quod auctoritas Gregorii intelligitur de conjudicii competente fuae jurisdictioni, puta, fi facerdotes fint publice mali, ut regina fofs publicae prohibeat, ne in peccatis facerdotum detur occasio, ut ecclesia non ut tentiatur, quia ibi impudice peccant, ficut etiam fonat auctoritas, proeribant de fuis dominiis, nec alio modo facere; non autem in perfona facerdotum ne ex ipsis ecclesiaffici aliquam aliam jurisdictionem exercendo; aut intelligitur de correctione fraterna dum dicit, De correctione fceleris fiudiofiffime cogitate.

Ad illam Gregorii ad Constantium regiam Galliae, Et quia fommum, *etc.* dico, quod de hoc loquitur de jurisdictione fecularis. Allegatur ad eafum particularem, puta quod quilibet non teneatur ad ecclesiae officium Juliani fpoliatorum, & nocturnis incendiis etemaverunt. Petit igitur Gregorius Papa, ut immunitas violata, praesumptio & facrilegium, fecus authoritate ecclesiaffica, ita regia dignitate talem finem accipiant, ne filii nequam & membra diaboli talia praefumant de cetero attentare.

Ad illam Gregorii ad Leonem, Dum fcripfiffem, *etc.* dico, quod illa loquitur de exfecutione fententiae ecclesiafticae, regem monendo, ut illam exfequatur, aut judicibus ecclesiafficis afflitat: dicit enim: Vefiris imperari finibus factatis. Quid? carnalia vitia facerdotum, & fimoniacam pravitatem, jam fcilicet damnata, aut ut fcriptum per eos qui damnanda & arguenda, illa e vefiris amparari finibus facitis.

Ad illam Gregorii Bonifacidie regimae Francorum: Et quae ipsum, *etc.* Ecce concedo illam, fed accipiendo, ut hoc jufte fiat. Nam non fofficit juftam rem facere, fed jufte, dicente fcriptura, Deuteron. xvi. *Quod jufium eft, jufte exfequaris*. Petra ut fit jufius ordo, jufta caufa, jufius animus. Si jufius ordo, non ergo nifi in fubditos, & de criminie convictos. Ita fit concinnitio cuius fiet potefi, verum ubi magna populorum fraeges immineret, parcendo multitudini, effer feveritati detrahendum ut dicit Augustinus Bonifacio. E habetur 23. quaestione. & Ipfa pricus: & hoc eft quod dicitam eft prius. Quoniam etimia punienda fint quando falva pace ecclesiae ferri poffunt, ut dicit beatus Augustinus in 1. de civitate Dei, ad epistolam Parmeniani, & contra Faustum, ut habetur 23. quaestione 4. Quid faciet? ubi fit ut dicitur: Quae punienda fint punienda, quando falva pace ecclesiae ferari poffunt: in quo tamen dilectio eft adhibenda: aliquando enim delinquentium multitudo diu perfeverans, & exfpectando aliquando in pacem ecclesiae punienda, ut eorum exemplo ceteri vereantur.

Ad illam quartam Chrysostomi super Ifai Matth. 18. *Si oculus tuus fcandalizat te, &c.* dico quod illa manifefte loquitur de correctione fraterna, & fic illam concedo.

Ad illam Chrysostomi in opere imperfecto super illo Matthaei. *Qui ausfuerit fratri suo, &c. Ibi ausfuerit*, ifta non eft ad propofitum. Ibi enim reprehendit paienitiae irrationabilem quoniam, ut inquit, vita feminae, negligentiam mortis, bonos invitat ad malum: non tamen dico ego, ut per hoc agere, fed ut removens problema ut ne peto, quia iram per ferum, qui caufa eft correctionis & juftitiae exercendae, removet. Verum eft tamen, quod beatus Hieronymus in homilia super illo, ea fententia Thomae super Matth. v. allegatur fic ait: *Omnis qui ausfuerit fratri suo*, In quibuslibet codicibus additur *fine caufa*: ceterum in verit definitive fententia eft, & ita penitus tollitur, fcriptura dicente: *Qui ausfuerit fratri suo reus erit judicio*. Si enim jubemur verberari alterum Dominus nos, & inimicos nos, & fiios amare, & orare pro perfequentibus, omnis irae occafio tollitur. Radendum eft ergo (*fine caufa*) quia ira viri juftitiam Dei non operatur. Ifta ille. Poffet dici, quod beatus Hieronymus non damnat omnem iram, cum aliqua fit jufta, fcilicet, quae eft per scelum, ficut fcriptum eft Deuteron. 7. *Zelus domus tuae comedit me*: fed tamquam concilium fcadet, omnem iram de corde propellere. Ad illam verò ejusdem Hieronymi: *Vade retro fatana, Evaforatus es*, *etc.* dico, quod vera eft, & intelligitur, ut unaliquique modo fibi convenienti injuriae Dei, & officiae hoc eft, peccata mortalia, & oneaime, quae fiunt in Deum directe, corrigat, nec patiatur ipsulta, ut principes per inflictionem poenae ex judicio, inferantur fedet ipsi principes fractiam. Et illa fint vera, modo tacito in poftione.

Ad illam Isidori, de qua 23. quaestione 5. *Statuens ut* Principes faculi, dicit glofs, fic quod hic v. *de hominibus bonis*, quatuor capitula ad hoc inducuntur, ut principes ecclesiae defendant, & reos non percipiant. Nec tamen ex hoc capitulo, Sup. 33. But aliis fequentibus potefi inferri, quod principes in perfonas ecclesiafticas habeant exercere judicium, nifi in casibus qui in glofis explimuntur. Et addunt non poteft illud, nifi ex ordinatione ecclesiae, & concellione fpeciali in fubdidium ecclesiafticae jurisdictionis. Primus, eum fint incorrigibiles: *ut quo xxii. diffinctione*, Eos qui: ibi enim dicitur, quod fi diaconi poft fufceptum ordinem velint vacare usuribus, a diaconatu removeantur, nec id eft, remorandi judicentur; intelligo hoc, quod administrationem, quia charaffer eft indelebilis: officio atque beneficio carere demoniunt: Quod & ab epiftopo compromisii non fe correxerint, principibus indulgentes licentiam, ut eorum femitas manciptent fervitutis: Ex tunc patet, quod non dicitur licentia, ut in perfonam diaconi jurisdictio facularis exercetur etiam poft monitionem epiftopi, fed in feminam ejus: & ita dicit glofs, quod fed eft verum: quia epiftopus eam corripere non potuerit, aut fufficeret. Nam primo debet eas in fervitutem redigere, & poteft: fed fi non fufficit, tunc fam, per brachium faculare; & fecundum glofam, per principum talis feminae dictitur exercere brachium faculare judicium in ecclesia: tunc ex quo illi eft de facultate principum diaconi, poteft dici, inquit glofs, quod eft de foro ecclesiae, ficut & alii qui fant de facultate principum. Et addit Ioannes Andreae, & xxii. quaestione 22. Ecclesiarum fervos. Vel ideo cenfetur talis feminae de foro ecclesiae, quia ratione dotis fit ante de foro ecclesiae, ut xxi. quaestione vii. Placuit: de *Iudicantibus fiscus*. *Ex* incorrigibilibus habetur xxii. quaestione *fiscus*. v. De Ligurbius cap. xlviii. Item xxiv. quaestione 1. cap. xxiv. Item. Secundus cum ecclesiae propter ambitionem, lxxix. diffinctione, *cap. 3.* Si quis peccunia; loquitur de intrusio in papatu peccunia vel gratia humana, aut populari vel militari tumultu, *etc.* Licitum eft, inquit capitulum, humano auxilio a fede Apofiolica pellere. Tertius casus eft, cum fidem moniunt ecclesiafficis, ut xxii. diffinctione, Nec licuit. Ubi in fine dicitur de obftinatis & contumacibus, cum ab eifdem Apofiolicis fedibus, aut arcenda ab illatum quoque modo necefie eft, aut ne aliorum perdito effe poffint, fecundum canones per faculares comprimi potefiatem. De hoc fatis dictum eft fupra. Quartus casus, cum clericus eft fallatrius, ut Extravag. de crimine falfi, Ad fallatriorum. Quintus casus, cum ecclesiafficii fchifma faciunt & contemnunt excommunicationem, ut hic xxiii. quaestione 5. *Zelus domus tuae*. Ubi potefiatem ecclesiafficis deficit, ut in praefenti capitulo, Principes Septimum de

Iura de fefiis, ad fallatrium.

Liber. de ver. ser.

ANNO CHRISTI 1452.

A Iam in opere imperfecto super illo Matth. *Vade retro fatana, Evaforatus es*, *etc.* dico, quod illa loquitur de punitione.

Ad illam Isidori, de qua 23. quaestione 5. *Statuens ut* Principes faculi, dicit glofs, fic quod hic v. *de hominibus bonis*, quatuor capitula ad hoc inducuntur, ut principes ecclesiae defendant, & reos non percipiant. Nec tamen ex hoc capitulo, But aliis fequentibus potefi inferri, quod principes in perfonas ecclesiafticas habeant exercere judicium, nifi in casibus qui in glofis explimuntur. Et addunt non poteft illud, nifi ex ordinatione ecclesiae, & concellione fpeciali in fubdidium ecclesiafticae jurisdictionis. Primus, eum fint incorrigibiles: *ut quo xxii.* diffinctione, Eos qui: ibi enim dicitur, quod fi diaconi poft fufceptum ordinem velint vacare usuribus, a diaconatu removeantur, nec id eft, remorandi judicentur; intelligo hoc, quod administrationem, quia charaffer eft indelebilis: officio atque beneficio carere demoniunt: Quod & ab epiftopo compromisii non fe correxerint, principibus indulgentes licentiam, ut eorum femitas manciptent fervitutis: Ex tunc patet, quod non dicitur licentia, ut in perfonam diaconi jurisdictio facularis exercetur etiam poft monitionem epiftopi, fed in feminam ejus: & ita dicit glofs, quod fed eft verum: quia epiftopus eam corripere non potuerit, aut fufficeret. Nam primo debet eas in fervitutem redigere, & poteft: fed fi non fufficit, tunc fam, per brachium faculare; & fecundum glofam, per principum talis feminae dictitur exercere brachium faculare judicium in ecclesia: tunc ex quo illi eft de facultate principum diaconi, poteft dici, inquit glofs, quod eft de foro ecclesiae, ficut & alii qui fant de facultate principum. Et addit Ioannes Andreae, & xxii. quaestione 22. Ecclesiarum fervos. Vel ideo cenfetur talis feminae de foro ecclesiae, quia ratione dotis fit ante de foro ecclesiae, ut xxi. quaestione vii. Placuit: de *Iudicantibus fiscus*. *Ex* incorrigibiles habetur xxii. quaestione *fiscus*. v. De Ligurbius cap. xlviii. Item xxiv. quaestione 1. cap. xxiv. Item. Secundus cum ecclesiae propter ambitionem, lxxix. diffinctione, *cap. 3.* Si quis peccunia; loquitur de intrusio in papatu peccunia vel gratia humana, aut populari vel militari tumultu, *etc.* Licitum eft, inquit capitulum, humano auxilio a fede Apofiolica pellere. Tertius casus eft, cum fidem moniunt ecclesiafficis, ut xxii. diffinctione, Nec licuit. Ubi in fine dicitur de obftinatis & contumacibus, cum ab eifdem Apofiolicis fedibus, aut arcenda ab illatum quoque modo necefie eft, aut ne aliorum perdito effe poffint, fecundum canones per faculares comprimi potefiatem. De hoc fatis dictum eft fupra. Quartus casus, cum clericus eft fallatrius, ut Extravag. de crimine falfi, Ad fallatriorum. Quintus casus, cum ecclesiafficii fchifma faciunt & contemnunt excommunicationem, ut hic xxiii. quaestione 5. *Zelus domus tuae*. Ubi potefiatem ecclesiafficis deficit, ut in praefenti capitulo, Principes Septimum de

Iura de fefiis, ad fallatrium.

Liber. de ver. ser.

ANNO CHRISTI 1433. tributis transfer. Extra illos de alibis, si fint A tita publica font punienda per cohibitionem
aliqui a jure determinati, nihil jurisdictionis habet laicus in clericum, hoc est, in parochiam clerici. Et quod habet in illis, est authoritatis ecclesiæ, in subsidium ecclesiasticæ jurisdictionis, ut dictum est.

32. quæst. 1. cap. 9. fine accusationem. Ad illum de Ambrosio, XXXII. quæstione 1. Cum annuntiatum, concedo illam, nec facit ad propositum, fed oftendit, quod in justificatione impii, dum culpa recedit, adveniat gratia, & e contra in perversione.

24. quæst. 1. qualitas, cap. 15. Ad auctoritates canonum. Ad primam Pelagii: Apostolicæ auctoritatis, & XXV. quæstione III. ifti eft magis contra opponentem quam pro eo. Nam fi excomunicatio habet auctoritatis, puta Pauli, tradendi funt fatanæ, B id est, excommunicandi peccantes; fequitur quod non habeo authoritatem, fecus fi habebat fuper Corinthios, nec nifi pro crimine fcandalizante, ut erat illud facinus Corinthii, qui tenebat uxorem patris, aut aliud grave, alteri vel pluribus nocivum, debet ferre judicium penæ: & fic non pro quolibet peccato mortali etiam publico nec quilibet potest per juftitiam punire, quod eft contra eam.

Ad illam de Leone Papa, XXIV. quæstione III. Illud quipiam intelligitur de tolerantia conversationis quorumdam catholicorum cum hæreticis. Tolerare enim hoc, grave peccatum eft, quia nullum magis effectivum abitur, & contagiofum peccatum, quam hæreticum pravitatem. Unde facerdotes vel ejiciunt in illo cafu tacentes, cum tamen innotefcat, cunes muti dicendi funt, non valentes latrare, cum lupi rapaces gregem invadunt. Unde ait dict potest illud Ifaiæ XXII. *Quid hic & unde quasi qui hic? Ecce Dominus assportari te facit, sicut gallus gallinaceus assportatur.*

Ad illam Leonis Rufficus Nathonenfis epifcopi, *&c.* dico, quod hic dicit quia non oportet vindicare, fed juftitiæ, non odio perfonæ, fed vitii correctio eft facienda. Et hoc dixi fapius in fecunda probatio, nec aliqui quod conftitutit quod omnia peccata funt punienda.

23. quæst. 4. quæstione. Ad illam Joannis VIII. Adminiftratores: dico, quod loquitur de peccatis, aliis nocentibus, & non ut pateat. Nam fi fint peccantes, nocentibus, pupillis & viduis, & quod quemtumonias audiant pro epifcoporum tuitione illorum, *&c.* Ex hoc arguit ab infufficienti, quod ergo omnia peccata mortalia fint punienda: quia multa funt, quæ nocent directe & per fe alio, nec eft facile totam multitudinem ab illis abftinere: & prohibitio talium cum punitione pœnali confuforum facere in politia, aut fchifma in ecclefia, aut aliud grave periculum vel peccatum, ficut dictum eft.

Ad auctoritates conciliorum. Ad primam de concilio Apoftolorum, dico, quod a quatuor prohibuerunt abftinere fideles: fcilicet ab immolatis idolis, fanguine, fuffocato, & fornicatione: placeat tamen mihi, quod omnia peccata mortalia fint illa gravia prohibita. Nam hoc in prima parte conclufionis primi punfti dictum eft: fed non fequitur, quod idco fint omnia per hominem punienda. Ad illam ex concilio Turonenfi, incefto, parricidio; Illud capitulum loquitur de aliquibus gravibus peccatis punienda: afflictione penæ, quia adulteri illorum monitis nolentes obedire: ex qua particulari, nullo modo pozzit concludi univerfalia, Omnia peccata mortalia punienda.

Ad illam auftoritatem 11. Paralipomenon 19. Quæliter muto concilio, *&c.* dico, quod apparentiam ad probandum univerfalem, Omnia peccata, *&c.* non habet opponens nifi ex illo textu: *Defuerunt alacria, quæ erant in Jerusalem, atque universa, in quibus abiit abominandum, subverterunt*, &c. tamen ifte textus folum loquitur de deftructione idolatriæ, & omnium ad eam pertinentium. Et qua particulari deftructione male potest concludi omnium peccatorum deftructio.

Ad illam II. Paralipomenon XXXIV. quæstio folita contentis univerfa *&c.* dico, quod apparentiam accipit opponens ex illo: *abhoc Judas cunctas abominationes de universis regnis filiorum Israel.* Ad quam dico, quod fcriptum non dicit, Omnia peccata, fed, *cunctas abominationes*, per quas peccata idololatriæ intelliguntur in multis paffibus fcripturæ. Et hoc etiam videtur fonare textus fequens, cum fubditur: *Et fecit eos, qui reftbus erant in Israel, fervire Domino Deo fuo.* Et expreffius apparet idem IV. Reg. XXIII. Tamen fi per abominationes intelligantur peccata mortalia, dicendum videtur, quod fit diftributio accommodata, quod majora peccata abftulit; vel diftributio pro generibus fingulorum. Tamen magis videtur quod non. Nam peccata, quæ magis continent textui & glofficæ de Lyra.

Ad illa quæ circa probationem conclufionis fit articulus. Apparet, quod de correctione fraterna affirmantur, & fpecialiter authoritas Auguftini, libro primo contra Crefconium grammaticum. Dico quod longitue quod perfequitur: Nam ifte Crefconius, qui hæreticus dicitur; ita ut vitia, quia Chriftio inimica, puniantur, non homo: & fic arguit de modo punitionis, non de punitione. Ideo fi ex modo inferri illam, quia omnia quidem quid, & fit fallacia. In declaratione dicunt nam bene notandum. Nam propterea dicitur, quomodo unicuique correxit omnia peccata mortalia funt punienda. Nam, quod prædicatoribus prædicando, contemplationibus orando, vel aliter promerendo, fecularibus publicibus, aut principibus fecularibus, aut coactivam converfando, juxta legem exaugeant cum convenit corrigere: & quod omnes, juxta fuum officium, peccat in Deum & proximum. Ad quam dico, quod quidem non fint vera, oftenfum eft, nifi velles fingula fingulis referre: ita ut cum loquitur de perfellate juftitiaria, Intelligat refpectu fuorum fubditorum; de fraterna correctione fecularibus, certo illud effet, fient monftratum eft.

Ad rationes primi corollarii, concedo tantum, quia prudens, quod peccata mortalia publica, *&c.* non funt fovenda aut defendenda. Hæc fuit prima pars corollarii. Ad rationes arguentes contra fecundam partem, quod per ordinem fpiritualem fit facilius: dico, quod ifte ipfis congruentius, in communitatibus Chriftianorum, & quilibet ftatu eorum, fint cohibenda, corripienda, caftiganda, & profecto ab effeden propellenda. Ad primam, Dominus dominantium, Rex regum, Deus omnipotens hoc fecit, & hominibus facienda injunxit, ut patet *&c.* dico, quod Dominus Rex Rex regum, ut ergo reftituere hoc facere debeat. Dico quod nec omnia peccata mortalia pœnitia Dominus puniviit in lege veteri, nec in nova lege nova, fcilicet fuit deftructum fuit in contra *Ad illam de Fabiano Papa, III. quæstione 1.* Deus ergo ad hoc præordinavit vos, *&c.* dico, quod illud capitulum loquitur de pœna ingenda contra facientes calumniam facerdotibus, & ex ea ifi inferentibus; quod patet primo ex rubro, patet etiam ex continuatione. Nam in fine capituli præcedentis dicitur: Dominus, quia quidem, qui eum in fuis facerdotibus perfequuntur: non ut ea pretexta dicitur, magnum autem cruciatum fuftinet, qui vim patitur. Patet tertio ex fine capituli, quod opponens dicit contra. Nam poftquam dicitur, Illum vero, qui calumniam vel opprobrium facit, abfcindatis; fequitur quod tacitum fuit. Et Dominus in finis facerdotibus opem feratis. Hoc autem totum concedit, & eft contra opponentem, qui dicere videtur aperte, per feculares facerdotes effe punienda.

Ad illam, Nifi in fanctæ communitate Chriftianorum, *&c.* dico, quod ifta ratio deficit, fi tendat ad hoc, quod fornicatio fimplex, & fchismata mortalia non folum correctione fraterna, aut generali correctione prædicationis funt corripienda, fed etiam per feculares potefftates coercenda & punienda punienda aut expellendo de communitatibus Chriftianorum. Illa ratio quam, ratio deficit in dubius, primo in hoc, quod non diftinguit inter prohibitionem & punitionem, & tamen magna eft difficultas faciendæ: cum fex Dei prohibeat omne mortale, nec tamen in hoc fæculo Deus puniverit omne mortale, etiam in fecundo, vel oftenfum eft. Nam arguit Paulum omnes fornicationes prohibuiffe, & ex hoc concludit, quod omnes funt punienda. Secundo deficit in hoc, quod non diftinguit fpecies peccatorum in quo genere, aut etiam genera, quia ex puniione fornicationis Corinthii vult arguere punitionem omnis fornicationis, quod fit ex hoc, quia omnia illa, quam puniviit, non fuit fimplex fornicatio, immo fuit incefttus, & aliquo modo contra naturam, & contra reverentiam naturalem, quæ debetur patri, & ex ea ortus ejus, quæ eft cum illo una caro. Si tendat ratio, quod fornicatio & alia mortalia fint correctione fraterna corripienda & expellenda, immo concedo: abfit etiam quod fint fovenda: fed dico, quod eft tolerandum fimplex meretrix, *&c.* & permittendum propter caufas ante memoratas. Placeat infuper mihi, quod omnia peccata mortalia fint Spiritu fancto diftincte prohibita: fed non omnium Apoftolorum, Actuum xv. non omnia prohibuit, fed tantum quatuor: fcilicet, ab idololatriciis, fuffocato, fanguine, & fornicatione. Illa vero claufula, *Ista quæ vobis fieri non vultis, ne feceritis*, non eft de canone feu textu, nec eft apparentia, quod effe debeat; quia eft unum principium legis naturæ, & omnibus intuitus rationæ notum. Talia vero non eadunt fub conclufio. Et tamen omnia mortalia prohibuiffet, non Ideo omnia effent hic punaliter punienda, fed fit tribuitur fi foro adequato divinæ juftitiæ, quia in extremo judicio, & in foro conficientiæ de omnibus mortalibus occurentibus memoriæ.

Ad rationes fecundi corollarii editas. Ad primam, quæ nititur probare, quod communitates habeant poinie peccata. Primo ad primam de communitate Corinthiorum affumit, quod communitas non puniviit, dico, quod non fentenciando punivit, fed Paulus, quia, in illa non

ANNO CHRISTI 1433.

est, dixit: *Iudicavi ejusdem hominem*, non dicit, Judicavimus, nec Judicastis. Est verum, quod hoc fecit illis congregatis non sine spiritu, in vinculo fidei & caritatis, & etiam tu, in vinculo fidei & caritatis, & etiam tu, scientibus. Quod si aliquis contendere, quod fit quod illa judicavit; tunc dicetur, quod fecit cum Paulo & auctoritate ipsa. Nam dicit: *Congregatis vobis & meo spiritu*. Quod allegat, *corrigit inquietos*, de Thessalonicensibus, intelligitur de instructione exhortatoria prælatorum, & non communitatis eorum. Nam dicit: *Rogamus eos de obedientia & sustentatione prælatorum*, & docuerat, ut dicit Petrus de Tarantasia, & specialiter respectu curiosorum, *gyrovagorum*, ideo dicitur, *inquietos*. Et hæc instructio Colossiensium, quam quidam sufficerant pleudopsaltoles, quos insipidiores dicit, esse, quod in cursu gloriabantur, reprehendit: & hoc est speciale & grave peccatum, contradictores scilicet verum prædicatorum tolerare: non tamen concluditur quod nulli peccatores sint tolerandi ex illo.

1. Thes. 5.

B

Amb. lib. 2. de Cain & Abel. c. 5. *Remittuntur, inquit, & Ambrosius, cap. 49.*

Ad illam Ambrosii, XXIII. quæstione V. Remittuntur, dicentis: Puniuntur peccata per homines, &c. dictum est supra de hac materia, facit. Ad profectus tamen dico, quod si commutatur pœnitentiæ, Deo ad punitionem ejus, & intentionem movente, non peccavit, licet enim haberet auctoritatem: sed si punitrix Deo ad actum punitionis movente, & non ad intentionem, peccaret; quia quamvis punitionis actio esset bona, non tamen intentio punitionis. Præterea etiam, quod communitas possit aliqua peccata punire ad auctoritatem, non tamen ideo pugnat pollet peccata clericorum, cum non sint *sui subditi*, ut palam fuitum est; nisi a Deo *vel* ecclesia accepterunt expressam potestatem: & tunc fieret auctoritate Dei, aut ecclesiæ, & magis Deus vel ecclesia hoc faceret.

Abundio. c. quisquis. 23.

Ad illam de Anacleto Papa, XXIV. quæstione XI. Tam facedum, quam reliqui fideles, &c. dico, quod illud capitulum intelligitur de correctione fraterna, quod omnes, & hæc dilectatis potestatem, quod faceretur, dum dilectatis potestatem

ANNO CHRISTI 1415. Johannes de Alta part. 1. qu. 11.

probatur, dico, quod ex textu non laudatur in hoc, secundum Alexandrum in III. quod intentionem, sed quantum ad actionem. Quia cooperabatur Domino; dicitur servus Domini; & licet a Deo dicatur servus ejus, hoc est, quia ei dedit dominium, & quia Dominus, quantum ad actionem, licet non quoad intentionem, servivit. De Tito & Vespasiano dicendum, quod justo Dei judicio punivertunt sacerdotes & habitatores Jerusalem, quia occiderunt Filium Dei, *& vendiderunt justum pro argento*, Amos II. & ut impleretur verbum Dei, Lucæ XIX. dicentis: *Venient & circumdabunt te vallo, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & quod non reliquerunt omnem civitatem tua.* Et præterea Ex Moysi impleta erat, & sic figura cessaverat, quare & sacerdotium. Erat enim jam synagoga diuta ad tumulum. De sancto Ambrosio dicendum, quod erat Arcadio in spiritualibus superior. Quod Hieronymus refert de Damaso, dicendum, quod illa accusatio fuit pia informatio, *super fama*, aut potius super infamia de lubrico carnis. Et nullus negat, quoniam inferiores poffint superiores arguere, tamen cum reverentia fraternaliter, aut cis infamiam clamoribus infinitare. Sed magnadum est, quod licet eos publice coram populo in speciali reprehendere, aut detractione infamare. Qualiter vero de illis in particulari agendum sit, dicendum est in fine conclusionis puncti.

Ad rationes quarti corollarii. Primo ad rationes de sectoribus in spiritualibus, *&c.* Ad illam Ezech. III. & XXXIII. *Speculatorem, &c.* Illa probat commiationem factam a Deo, contra negligentiam rectorum spiritualium, in officio prædicationis, & revitaqua vitæ & justitiæ non dicentium suos subditos. Et hoc etiam manifeste innuit auctoritas primæ ad Timoth. V. *Si quis fuerum & maxime domesticorum non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Et hoc nihil facit ad propositum de punitione per viam justitiæ superiorum per inferiores, & ecclesiasticorum per laicos, clabinos, aut publicos, aut communitates.

Ad illam Origenis homilia VII. super Josue dicentis, Quando facendus, *&c.* Illam omnino concedo. Arguit enim negligentiam superiorum in officio & prædicatione & punitione inferiorum. Sed ut sæpe dictum est, non est negligente, omittere corrigere, quod quia rationabiliter encusatur, non possit unde rector spiritualis peccata publica gladio verbi, & auctoritate justitiæ tenetur corrigere, prout potest. Quæ vero per inflictionem gladii non potest calligare, verbo Dei detestatur.

Ad illam de rectoribus secularibus, Nehemiah XXV. dicentem, quod principum eorum, & mala in communitatibus eorum non cohibuerunt; & ad Origenem, ibi, *Populus peccat, & principes obtenerant.* Dico, quod pro peccato populi, principes interdum punituntur, quia propter negligentiam correctionis populi multitudo licentiosa fit ad malum & proclivior. Quoniam autem coram populi princeps fuerit, & culpabili omissione peccata permittit impunita, reus erit insolentiæ ejus. Tales autem fuerunt tale principes populi, qui cum videbant filium Israel, & filiam Madian, ad cultus filiorum Israel, ut propter eas populus peccatum vincerentur, qui ab eodem malediei non poterat, non cohibuerunt populum ad recedere: cum unus Zambri fuisset, coram filio Israel legatur accessisse ad Cozbi Madianitidem filiam ducis, & cum ea peccare non erubuit. Et nihilo minus reperimus unum pro illo punivit interdum, absque peccato, tribus tantum, ut dicit Alexander: Prima est excitatio fervoris intelligentiæ exercitatæ, ut non tantum quilque observet a peccato pro se, sed etiam alii diligentiam abhibeant ad cultodiam unus, & ipsi pro illo punitantur. Secunda causa est obedientia unitatis, quæ debet esse quantum ad vinculum societatis. Nam propter peccatum Achan, ut dicitur ibi, peccavit populus. Tertia causa est ad destruendum peccati, & obtundendum mundi vitia, ut videatur quantum peccatum sit, quod illud faciendo, quoniam unus fit agendo peccavit. Thomas vero 2. 2. questione 60. articulo tertio ad primum dicit, quod tribus modis unus aliquando pro alio punitur.

Primo, quia est aliquo modo alterius, ut filius punitur pro peccato patris. Secundo, per derivationem unius in alium, ut qui eum alium imitatur, aut per modum meriti, ut subditi pro peccato Principis. Pater in punitione filii pro peccato David, nunquam populum, 12. Reg. XXIV. propter quod dicit quidam:

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.

C Tertio, ad commendandam unitatem humanæ societatis, & sic unus etiam bonus pro malis in eadem societate patitur. Juxta illa mobet Latis manifestum est, quoniam aliquem fecule culpa, non tamen sine culpa, punit. Verumtamen principes filiorum Israel non fuerunt culpa, & sic non fuerunt de illis, ut principes negleexerunt, cum possent, ut tangit Origenes.

Ad auctoritatem Augustini, 11. quæstione 3. qu. VII. quæ nec incepantis rectores, nec subditos suorum curam habentes, concedo. Rectores nolunt, quæ de vindicta Dei loquitur, in communitate Angeli punitur. Unde, quia per eorum negligentias in correctione suorum, etiam concedo. Illam etiam, quæ est Leonis ad Aquileiensem episcopum: Inferiorum culpam, *&c.*

Ad auctoritatem Isidori, lib. III. de sententia bono, quæ vera est de omittentibus de extirnam ministrare, & Levitis corripient fratrem vitium primæ purgare, dum & quisque bus, cum aliis circumstantiis, obligatur, & maxime de illis, qui pastoralis dignitatis, aut vocationis officio ad hoc tenentur. Nonpeccata Apostolus prima ad Corinthios. Corinthios arguit, quod non corripiuntur illum incestorum fornicatorem correctione fraterna, de quo ad fornicatione fidei.

Posuit proponens quæstuor causas, propter quas corripienda & calligenda sunt peccata. Primo, quia populus vitiatur, & peccatum punitri vel arguit per ecclesiam & publice, cum dunt ex quo committunt non esse peccata, vel non tam gravia, licut in se sunt. Secundo, quia ipse illicentur ad percandum similibus peccatis. Tertio, quia facilius ad aliqua gravia runt. Quarto, quia una communitas tam Deo propter publicos peccatores damnatur, ut populus Israel propter fornicatores cum Madianitis, *&c.* Nullus profecto fidei metus est, qui non dicat, peccata mortalia esse

ANNO CHRISTI 1415.

esse punienda: dicentes enim oppositum, fautores esset criminum ac non judicio fecerint disciplina arcendi, quam crimina fuciensec; eo quod non paucorum auctores effent, sed omnium pro sub pæcatoru illius erroum doctrinæ licentius agentur: ideo pono, quod multa peccata publice fuisi punienda per inflictionem pœnæ, ab his, qui ex officio habente fuerunt, per illos. Et in hoc proponens & ego non fuisse mus disfordes: differimus autem, quantum ad particulæ articuli notabilius rationibus accipere, in quatuor. Primo, quia ponit omnia peccata mortalia publica esse punienda per judicium: & hoc apparet, quia in articulo ait dicentes peccata publica infinitis, & tales in moralibus regulariter æquivalent: ergo verisimilius, ita ex rationibus ad eundem, ipse clarius ex declaratione quæ incipit, Unde id apparet: & ego pono oppositum. Secundo, quia ponit, quod a quibusdet Christi fidei peccata mortalia publica quotumcunque tam ecclesiasticorum quam secularium fuit publice coram quibuscunque caritative arguenda. Patet ex secundo corollario & tertio, & ex declaratione unic corollarii, quæ incipit, Patet ex illis: & ego pono oppositum. Tertio, quia ponit quod peccata publica mortalia superiorum fuit prædicanda etiam coram populo: & hoc apparet ex tertio corollario, & rationibus, & declaratione, quæ incipit, Sunt multa alia peccata prelatorum. Et ego dico, quod peccata clericorum, ipsorum illi flatui, non sunt populo nuntiandis in verbo prædicationis immoderate; imo cum magna discretione & fubrie, etiam ubi faciendum esset: si verisimilitudo populum crederet ex que faceretes committunt non esse peccata, aut minora quam sint, aut caperet sumus peccandi ex eis, aut aliquid aliud simile. Rationes hujus fuo loco tangentur. Quarto, quia ponit quod peccata mortalia publica quomcunque sint per potestates facultates coactive punienda, & hoc sibi correctio fraterna, aut generalis reprehensio, per prædicationem verbi Dei non sufficeret. Apparet ex declaratione Angeli primi, ubi, quia ipse divina: Et ego pono oppositum ad non subjectos. Dico enim, quod peccata clericorum non sunt punienda per judicia secularium corrigenda, aut coram eis arguenda, nisi effet peccatum in fide, aut subvertione morum per falam doctrinam, & cultus exceptis a jure in una respondione facultatis, & ut ibi expressiis; aut si aliqui alii sint a jure concessi: hoc enim & solum possunt in illis, quod eis concedit jus, & illudque quod hoc non pofficit fum in illos, est in favorem jurisdictionis ecclesiastiæ. Aliquam ecclesia, fi potestatis facultatis subjacent, cum clarus dicere: illud Theronorum 1. *Falsa est ergo sententia dominorum, principes provinciarum falsa est sub tribunis: libri plerant plerosque in nolle, & laceryma eius in nocturnis eyes.* Ita vero, quæ pono adversus dicta propondentis, per extensum in positione declarata sunt.

Addit ponentes, quod quamdiu peccata mortalia publica in communitatibus non prohibebuntur, tamdiu majores in plebe & cum plebe erunt in periculo damnationis: quod non apparet verum de peccatis non subditorum, & fi prohibeant ipsos non subditos, modo ibi competenti illis, fcilicet, correctione fraterna. Quia ergo alius modus eis

ANNO CHRISTI 1415.

A non convenit, & quamvis peccatores, quemque, inter alios calligatos, ipso exemplo alii quos aliquo modo attrahant, non tamen fine omnes ut contagiosi. Sicut enim dictum est ante, funt quidam flagitiosi secundum doctrinam beati Augustini, lib. de decem chordis, & secundo de doctrina Christiana; & quidam facinorosi. Primi funt qui non nocent alis: secundi, qui nocent. Contagiosia igitur peccata, funt hæreses & schismata, mala doctrina in moribus, defensiones vel excusationes publicæ in peccatis, incitamenta aliorum ad peccandum, & similia: Talitet peccatores dicuntur ovos morbida contagiosæ: peccatores alitis peccatis, non. Tales fuerunt illi impii B Gadarenes, qui ante nunque schismatici, aliquis ad schisma provocantes: unde ipse dicitur per redicoqui: *Redeine a tabernaculis impiorum.* Tales fuerunt, & illi, qui ex illis, fuerunt peccatores, favolvamini in eorum pœnis. De nullilliæ dicit Hieronymus super Jeremiam: Pol. Dist. 45. Sed Ibidem. Ex. 3. inter ave omnes peccatorum universitas infirmior. Quod vero allegatur XIV. dist. ab eodem, & ab Origene, quod prius fuit allegatum; & hoc pertinet ad illos, qui negligentia facerdotum, aut pusillanimitate, aut timore secuti peccata arguere diffimulantium, verentium ingnaos quos tendunt: ex quo peccato omnitionis aliquando venit ira Dei super populum, est magis ad oppositum, quam ad propositum: quia per hoc offenditur auctoritas sacerdotum super alios, quamvis est fuit subditis vitam falutis offendere: ex cujus defectu graviter peccant, non ergo fubjicuntur judicio definitionis populorum.

Circa peccata prælatorum & facerdotum, Peccata sacerdotum quia cauta ruinæ populi funt facerdotes mali, sunt Gregorius. Et proponens allegat, & ex autoritate concludit, quod eorum peccata tam manifestæ arguenda. Dico quod hæc funt vera; fed intendit, non per facultates punendi judicium, non per accusationes coram populo, nisi cum modernimine & fobrie caritate verborum, nisi error effet in populo credente quod talia licerent: tunc enim effent talia peccata fecularis detestanda ut fed non inferendo ad auctores coram populo libere & fine freno, ut pretendunt, dicta proponentis. Nam per qualibet caritative, ut dicit, cobarius affis corripienda funt. Ergo arguenda peccata prælatorum & facerdotum, primo caritative, & secundo fraterna, etiam a quolibet: ubi non fufficit, prædicatione ad ultra. Justa fortunam Salvatoris adhibendus est unus vitus, vel duo, & coram illis commendus est ut ab illis: quod fi non audierit, dicendum est ecclesiæ, id est, prælato: & fi negleexerit, ab eo potest ad superiorem, fcilicet ad Pontifice, Matthæi XVIII. Quod fi diffimulaverit, aut ipsemet peccat, dicendum est ecclesiæ, id est, generali concilio, quod ut dictum fuit, correctionem nullatenus mutetur credere debet. Si contra non audierit, fit tibi ut ethnicus & publicanus, excommunicatus, excluſus a cœtu fidelium. Aliud non habunt Christi fideles laici in facerdotes. Sunt etiam arguenda peccata prædicatorum, per prædicatores, & generalitter reprehendenda, fed potius in sermonibus ad clerum, & ibi dicere, interdum, interdum: ut agendum. Emplastrum ex pietate & justitia conficiendum est: pietas exhibeatur, ut ma-

ANNO CHRISTI 1415.

tet; justitia ut pater affsitat: Simonizam pra-
vitatem in clero, & divitiis flatibus aggravat-
vis, & ego illum pariter detestor. Abrdenda
est de ecclesia hæc pessima pestis. Allegavit
iste proponens multa dictis sanctorum hoc mor-
titerum virus reprobantia, quæ sane contrictiones
etiam ipse accepto, pertanticns diversos modos
simoniæ, qui veri sunt.

Accedo ad rationes, quibus probare vitebra-
tur, factas absolutiones esse sine culpa, &
indulgentiasi non esse in lege Dei fundatas.
Primo affumit illud Isaiæ XII. *Populo meus,
qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt.* Secun-
do affumit Jeremiam VI. *Curabant contritionem
filiæ populi mei cum ignominia dicentes: Pax,
pax; & non erat pax.* Item illud Ezech. XIII. B
*Ve qui consununt pulvillos sub omni cubito manus,
& faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis,
ad capiendas animas: & cum ceperint animas pu-
pulli mei, vivificabant animas eorum: & violas-
bant me ad populum meum, propter pugillos hor-
dei & fragmentum panis, ut interficerent animas,
quæ non moriuntur; & vivificarent animas, quæ
non vivunt; mentientes populo meo credenti men-
dacia.* Jam dixi quoad absolutiones a pœna &
a culpa, quod non est communis modus tra-
tendi illo modo eas, fed dantur fub modo re-
miffionis omnium peccatorum, id est, omnium
peccatum pro peccatis debitorum, non autem
partis illarum. Tunc dico ad has tres ratio-
nes, quod petunt principium: loquuntur enim
de feducentibus populum per falfam exhorta-
tionem, aut intuitu gaudii captandæ, aut
avari quæstus; & cum applicat ad propofitum
abfolutionis & indulgentiarum, fupponit quod
fint mendacia, cum testimoniis, & pregatio-
tiones fructuofæ ad vitam falutis, fi tamen fer-
vetur debitus ordo, & moderatio honefta in eis.
Et quafi videtur arguere a fuperiori ad inferius
affirmative. Et hic locus non tenet in theologicis. Arguit enim æquivaleter paftores in mul-
tis: ut direndo populo feciliaria, quod eft beatus;
dicendo affimilgate plebi, quod eft pax; & ma-
litia eidem pro temporalibus temporibus fin-
gentibus, feducunt illum: ergo feducunt eum
in illo propofito de abfolutionibus & indul-
gentiis.

Jam ad rationes contra peregrinationes pro-
cedamus. Ad primam, affumit illud Matth.
XXIV. *Ecce predixi vobis; si ergo dixerint vobis,*
&c. dico, quod illa authoritas non allegatur
ad propofitum. Non enim eft contra Deum aut
fanctos colentes, & ecclefias ex devotione vifi-
tantes: fed contra eos, qui dicunt ecclefiam
catholicam effe in aliquo angulo terræ; aut fi-
dem catholicam in aliqua particulari regione,
ficut per expofitionem Hieronymi & Auguftini
fuperius oftendum eft. Ad fecundam Jeremiæ,
Jerem. 30. C. *Pafcores eorum fedaverunt eos, fecerunt-
que vagari in montibus*, &c. dico, quod illud
Propheta dicit, quia reftores populi provoca-
bant populum ad quærendum Dominum in ter-
ram fuam & locum quem elegerat. Siquidem
in lege veteri erat locus determinatus in
Judæa, ubi oportebat adorare, nec extra ter-
ram eam verus cultus Dei, fed idololatria tan-
tum fecundum Prophetam: *Nemo in Judæa Deus.*
Propterea inifitate populum, ut adoraret alibi
quam in terra Judæ, erat eum feducere. Nunc
autem omnis locus temporalis, colitur Deus ab
omni falfo idolo ad oceafum, quoniam ubique
per fide ejus fanguine martyrum roborata eft
terra. Ideo prohibere vifitare loca fanctorum,
& ex fpeciali devotione propofita præfertim pe-
grinorum fiorum, id eft, corporum & cinerum
ibi exiftentium eos ibi quærere, hoc videtur
impium. Ad tertiam de Aaz, 11. Paralipomenon
XXV. dico, quod Aza prohibuit idolola-
triam, confiteri idola, fecundum locum, & ta-
portavit, imno præcepit adorare Dominum
In iftis placuit Deo, non autem prohibuit pe-
grinationem in Jerufalem ter in anno, fe-
cundum quod erat præceptum in lege Domini;
ipfe enim folvifset legem. Et hoc eft, quod
dicitur in textu allegato: *Subvertit altaria pe-
regrini cultus, & idola idololatriæ, & excisis,
confregit fluvius incisipse fuerunt, ut pra-
cipit Juda, ut quærerent Dominum Deum ju-
rum fuorum.* Et ex illa clauful, *præcepit Ju-
da ut quærerent*, fequitur, quod implicite pa-
cepit peregrinationem populo in Jerufalem
Ibi enim fpecialiter & excellentiori modo cele-
batur. Nec ex difficultis peregrinatione popu-
lus, fed propter odio caufas. Filius, ed ve-
citandum fanctorum imitarionem, Secundo
propter secundum devotionem. Tertia, affim-
ctorum mortis fidelis ipfi facientur. Quarta,
ut eorum mirantibus afpiretur. Quinta, ut
fint ad orandum Deum plus memores. Sexta,
ut fatisfiat honori fanctorum pro eorum labori-
bus. Septima, ut ex fanctorum præfentia eorum
omnes ecclefiæ cultiores ipfendifiat. Octava, ut
ecclefiæ obedient, cum per pontificum pere-
grinatio; eis injungitur, & fic obedientia fa-
tisfaciant pro peccatis. Quatenodo ligare pro-
hibeti poftuit peregrinationes, ad quas Deus
vocat? Vocavit Moyfen ad rubum indeterm, fed-
& difcalceatus accefit: cum Saul etiam malus
ad unctem peregrinatum venit, & ungitur
corpit: non fiecerent fanctorum reliquiæ in hen-
te requie manentium, quod mortalium vitom-
tum fecit peritefta; aliqua limina fanctorum
vifitare prohibitfset mortuos ad quos ait
prophetis? Non modica eft enim recreationem
tium devotarum, relifta quandoque teteliafia
domefticis, in loca fancta, ad tanfim Dei
fervos, accefia ipfo corporis, & peteet & con-
templati ad oculum: velet de eo, qui mu-
tuum fumm in loco facro elegit fepulti, sensu
Augufttinus libro de cura mortuis agenda,
dicens capite v. Cum plurimum intentis, ubi
ponatur corpus mortui fui, qui pro fpiritu
ejus Deo fupplicet; quia & prædicens affir-
dius tuorum elegit fanctum & illic corpus
ipfiro recordatus, locus fanctus eum, qui
, præcellcrat, renovat, & auget affectofi-
Hæc ille. Per hoc ad illud Sapientia: *Fidelis
in Deo, & manet in eo in amore.* Ec dico, quod
loquitur de permanentia & quiete cordis, ut
cujus inquietudine fuint hostines vagi, mode-
les, & Infidelitatem omne opus bonum. Hæc
enim mala inftabilitas. Sed devote peregrina-
tes confidunt in Domino, manent in loco in-
fcilices in Deo fuo, in ipso fuftus feculum
rinam fcripturam: *Manent pacem* locc corpo-
re ambulet, fecundum quod dicit quidam:

*Cultum, non animum, mutant, qui trans
mare currunt.*

Ad illum, quod Dominus noffer Jefus Chri-
ftus peregrinationem illam folemnem, quæ fit
Jerufalem ter in anno, revocaverit, Ita Pa-
ritualem intelligendam hujus debetur, cum al-
legat illud Joannis 5. *Multos, vrede mihi, ve-
nit hora, quando nec in monte hoc, nec Hierosoly-
mis adorabitis Patrem*; &c. dico, quod Dom-
nus de modo colendi eum illam inftruit, non
de ut fpecialiter adorandi, quia Deus
omnibus locis adorandus est, ut in mon-
Sion ufque tunc fiebat, effet colendus, fed
in fpiritu & veritate doctrina evangelice. Ideo
Auguftinus epiftola prima ad Hipponienfem
ecclefiam ait: Ubique quidem Deus eft, &
nullo continetur loco vel clauditur, qui con-
didit omnia: & eum a veris adoratoribus in
fpiritu & veritate oportet adorari, ut in oc-
culto exaudiens, in occulto etiam juftificet
& coronet. Verumtamen ad illa, quæ ho-
minibus vifibilitatem ipfi, quis potefftque
confilium perferuturi, quare in aliis locis hæc
mirabilia fiant, & in aliis non fiant? In
multis enim locis miraculorum fit, ubi
fanctæ Felicis Nolanis cineres condium eft,
quo volut ut pergerent, quia inde nobis fa-
cilius fidelisque fecibi poteft quidquid in eco-
rum aliquo fiftinatur Petro, vel quo quod-
cumque, dicitur in chronica Martini fic: Hic
Cletus Pontifex fcribens omnibus populis
approbat & commendat peregrinationes ad
limina, & maxime ad limina Sancti Petri,
afferens quod validior eft ad falutem fanctæ
Petri vifitatio, quam, dnorum annorum je-
jiniorum. Et illos anathemate excfecratur, qui
vifitationem Apoftolorum impedient vel dif-
fuadent. Hæc ibi. Siquidem vitrutbus ipfis,
objectio contingit: male uti, ut dicunt do-
ctores, nam dicit Apoftolus: *Omnia licet:*
fed non, ut in principio eliciente aftum: cur
etiam non potuerunt aliqui mali uti, ut obje-
ctio, peregrinationibus?

Poft prædicta reniendum eft ad objecta circa
venerationem fanctorum reliquiarum. Ad octo-
ritatem Dionyfii de reliquiis & venerationem
fanctorum: Cum ex eo quidem, &c.
Concedo illud decretum. Prohibetur enim, ne
autiqua reliquiæ extra capfam tuhantur pro-
pter temporis vetuftatem, aut ut vidantur, &
ne de novo inventæ fine auctoritate fedis Apo-
ftolicæ venerentur. Per hoc dico ad id, Quod
de novitate, non eft contra auctoritatem fedis
apoftolicæ hoc approbatum eft; peregrinatio,
& confequenter veneratio illa laudabilis eft; fi
non, tunc fieri non debet.

Ad auctoritatem Auguftini in opere imper-
fecto fuper Matthæi x. *Ve vobis Scribæ & Pha-
riseis hypocrita*, &c. dico, quod Chryfoftomus
improbat factum idolorum fepulcra prophe-
fa ex fubftantia pauperum; quod illos exifte-
rant, ut celebrent. fibi nomen fempiternum:
parantes fibi fepulcra vivum in memoriis ho-
minum debere recordi. Nec minori ratione
arguendi funt, qui basilicas exftruunt de bo-
nis alienis: velut enim interfectores filiorum
suæ fanctum ecclefiæ commendat Sapiens. Nam
dicit Ecclefiaftici XXXIV. *Qui offert facrificium
de fubftantia pauperis, quasi qui vitimas filium
in conspectu patris.* Nec licere judico debere
exftruere antiquas Dei ecclefias, et novas edi-
ficentur; fed ob reverentiam Dei & fancto-
rum, & proprio monumenta aedifitari maxy-
tibus & fanctorum ecclefiis, prorfus abfit eft.
Siquidem Beda ornatum fepulcri Domini libro
ultimo fuper Marcum exponit, ita dicens:
De monumento Domini fentum, qui nofha
ntate de Hierofolymis in Britannium vene-
re, quod domus fuit rotunda, de fubjacen-
te rupe excifa, tantæ altitudinis, ut lateri
conftituens fecundo via manus extenta cultem
poffit attingere. Et finaliter inquit: Color
autem ejuldem monumenti ac locuti rubicun-
do & albo dicitur effe permixtus. Ecce do-
mus

ANNO CHRISTI 1415.

non fecundum carnimonis logis, ut in mon-
te Sion ufque tunc fiebat, effet colendus, fed
in fpiritu & veritate doctrina evangelice. Ideo
Auguftinus epiftola prima ad Hipponienfem
ecclefiam ait: Ubique quidem Deus eft, &
nullo continetur loco vel claudiitur, qui con-
didit omnia: & eum a veris adoratoribus in
fpiritu & veritate oportet adorari, ut in oc-
culto exaudiens, in occulto etiam juftificet
& coronet. Verumtamen ad illa, quæ ho-
minibus vifibilitatem ipfi, quis potefftque
confilium perferuturi, quare in aliis locis hæc
mirabilia fiant, & in aliis non fiant? In
multis enim locis miraculorum fit, ubi
fanctæ Felicis Nolanis cineres condium eft,
quo volut ut pergerent, quia inde nobis fa-
cilius fidelisque fecibi poteft quidquid in eco-
rum aliquo fiftinatur Petro, vel quo quod-
cumque, dicitur in chronica Martini fic: Hic
Cletus Pontifex fcribens omnibus populis
approbat & commendat peregrinationes ad
limina, & maxime ad limina Sancti Petri,
afferens quod validior eft ad falutem fanctæ
Petri vifitatio, quam, dnorum annorum je-
jiniorum. Et illos anathemate excfecratur, qui
vifitationem Apoftolorum impedient vel dif-
fuadent. Hæc ibi. Siquidem vitrutbus ipfis,
objectio contingit: male uti, ut dicunt do-
ctores, nam dicit Apoftolus: *Omnia licet:*
fed non, ut in principio eliciente aftum: cur
etiam non potuerunt aliqui mali uti, ut obje-
ctio, peregrinationibus?

Poft prædicta reniendum eft ad objecta circa
venerationem fanctorum reliquiarum. Ad octo-
ritatem Dionyfii de reliquiis & venerationem
fanctorum: Cum ex eo quidem, &c.
Concedo illud decretum. Prohibetur enim, ne
autiqua reliquiæ extra capfam tuhantur pro-
pter temporis vetuftatem, aut ut vidantur, &
ne de novo inventæ fine auctoritate fedis Apo-
ftolicæ venerentur. Per hoc dico ad id, Quod
de novitate, non eft contra auctoritatem fedis
apoftolicæ hoc approbatum eft; peregrinatio,
& confequenter veneratio illa laudabilis eft; fi
non, tunc fieri non debet.

Ad auctoritatem Auguftini in opere imper-
fecto fuper Matthæi x. *Ve vobis Scribæ & Pha-
riseis hypocrita*, &c. dico, quod Chryfoftomus
improbat factum idolorum fepulcra prophe-
fa ex fubftantia pauperum; quod illos exifte-
rant, ut celebrent. fibi nomen fempiternum:
parantes fibi fepulcra vivum in memoriis ho-
minum debere recordi. Nec minori ratione
arguendi funt, qui basilicas exftruunt de bo-
nis alienis: velut enim interfectores filiorum
suæ fanctum ecclefiæ commendat Sapiens. Nam
dicit Ecclefiaftici XXXIV. *Qui offert facrificium
de fubftantia pauperis, quasi qui vitimas filium
in conspectu patris.* Nec licere judico debere
exftruere antiquas Dei ecclefias, et novas edi-
ficentur; fed ob reverentiam Dei & fancto-
rum, & proprio monumenta aedifitari maxy-
tibus & fanctorum ecclefiis, prorfus abfit eft.
Siquidem Beda ornatum fepulcri Domini libro
ultimo fuper Marcum exponit, ita dicens:
De monumento Domini fentum, qui nofha
ntate de Hierofolymis in Britannium vene-
re, quod domus fuit rotunda, de fubjacen-
te rupe excifa, tantæ altitudinis, ut lateri
conftituens fecundo via manus extenta cultem
poffit attingere. Et finaliter inquit: Color
autem ejuldem monumenti ac locuti rubicun-
do & albo dicitur effe permixtus. Ecce do-
mus

ANNO CHRISTI 1415. mus & Sepulcrum Domini spatiosa & ampla ejusque honorata a nostre Domini, ab Apostolis, a Christi fidelibus, qui etiam inter hostis infidelium ipsum sepulcrum adorare venerunt. Natat hoc fecisse sanctus Ambrosius Helenam regnantem, sanctus Hieronymus Paulam sanctam, ceterique sancti quamplurimos. Audite de decore sepulcri beatæ Mariæ virginis, beatum Hieronymum in sermone de Assumptione Mariæ ad Paulam & Eustochiam dicentem: Sepulcrum Christi quo cernentibus nobis ut quæ ad præsens in valle Josaphat medio, quæ vallis est inter montem Olivet, & montem Olivetti polita, quam & tu o Paula aspexisti, ubi in ejus honore fabricata est ecclesia miro & lapide sabulatus: in qua lapidis faciles, ut scis, & porosis, ab omnibus hidem prædicatur; sed nunc vacuum esse mausoleum cernentibus ostenditur. Habetur etiam Marci vi. de Joanne Baptista, quod discipuli venerunt & tulerunt corpus ejus, & posuerunt illud in monumento. Refert Beda, quod Josephus & Eusebius de hac sepultura referiptorum, scilicet, de venerabili sepulcro Joannis. Dum hoc judicabam & de veneratione fidelium, & miraculorum etiebro concursu, in epitaphio sanctæ Paulæ, qualiter illuc venit peregre, docet Hieronymus: quod ex eo, quantis brevitatis omitto.

Allegat pecuta prælatorum & facerdotum in omissione culpabili prædicationis verbi Dei, & prohibitione prædicare volentium, in non commonitando laicos, nullus potest in conscientia sub utraque specie, scilicet panis & vini: in habendo dominia civilia super divitiis & bonis temporalibus; ad quæ respondeo: quod non opaciet, cum quilibet homo cum tum articulorum peritissimus habeat defensores. Tetigit etiam de sententia Iam per felicis recordationis Alexandrum Papam 4 IV. prædicationem verbum Dei prohibentem extra claustra & particulares ecclesias. Rurius de sententia Constantiensis concilii lata contra communicantes laicos sub utraque specie: dehinc de defensione quo dominionum temporalium, per Papam & ceteros prælatos. Quas materias patribus meis mochanatis defendendas remitto. Tetigit vero De erectione cruciatæ contra Bohemos, & invectione in facerdotes, si titiant fangiuinem cornudem vel non. Verum quoniam quæstiones illius pacem occasione fuit amputanda jurgiorum, fatius hac vice de hac re superfedere arbitratus sum. Docet enim me ille, qui dicit:

Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.

Cum de bulla Alexandri Pecte modum prædicationem restringentis, &c. subjunxit, quod emanavit principaliter & maxime ob magisterium bonæ & laudabilis ac sanctæ memoriæ Joannem Hus, ut operatur, fastæ pagina baccalaureum formatum, & prædicatorem utique evangelium, virum bonum, justum & catholicum, a malitia sonis in tempo nolo E vita & moribus & fama laudabiliter approbatum. Debebat, ut salva pace loquar, proponens ista fabriere, qui geltoum in facro concilio Constantiensi voluerit approbationem audire, debebat fabricere ista, quæ Joannis Hus articulos reprobatos & damnatos sub medio postos effe cupiebat. Quæ deliberat concordiam, præterita licti acta non refert. Dicam, loquia veritate motus, tetle Deo, quoniam concilia generalia in materia fidei errare non possunt, inter quæ Constantiense concilium Joannem Hus, præter suos affertiones erroneas condemnavit; nullus de cetero eum pro catholico habeat, aut evangelico prædicatore. Nec Christi Joannem Wickleff, cujus errores gravissimi, tanquam nonnulli pro quanto errores antiquorum hæreticorum Pelagii, Manichei, Donatii, Berengarii, Mafaliani, & quorumdam aliorum, sapiunt, si quos fuerit ad plenum deglardandum, dudum ante nostra tempora damnatæ fuere. Affirmo forte, quod si proponeas articulos Joannis Wickleff, & Joannis Hus attendisset, & libros eorum legisset, patres, qui fuerant in Constantiensi concilio, nobiscum dicerent non posse non fatteri catholicos. Hieronymum vero non minus excollat nobis: cum expertis loquitur, doctrinas & magistris alunæ matris meæ universitatis Parisiensis, & hæc quæ dicitur fuam non nihil dicam tridiuo fustinentes in repetitione per cum fidei in fancto Bernardo Parisiis & omnino cuire & in omnibus, valente autem in Domino, ne inanter glorietur, fidelitatem vici Stramini, & in pauco numero fe illi obegerant, illius tumentia verba pronuntiabo. Dos enim dignus judicabitur gratissimus pastores, in theologia & decretorum facultatibus professores, fe tam levi perhibent debere opprobrio. Ego autem tunc conflictum vidi, fuisse adpectavi, conflictum fuisse, & ita in ea certeisse hospite infalutato, & necesse fibi esse, Alliquoti aliqua minus bene dicta coactus fuit, & certe recante. Ita precor non amare nimo quo fuscipiat. Nam hoc dicto fiat, ut dicta per ante a proponente de illorum pistiria cordi infidentes; fed veritas, quæ a me dicta est, charefcat. Nec enim nomen de nomen originem complifit credendi alicui peccatum pro fua apparenti fanctitate: dudum enim fimilia pribus contingerunt: unde cicius est talibus insidiegendum, quam proprie pistiria pietatis, qui quasi inficit in impietatem libentur.

Confequenter mentem fuam proponens amiti de modo repehensionis peccatorum ut ipse tum prædicatorum & facerdotum quo prædicationis, & alias; dicit enim quod omnia tuta fuam in prædicatione per facerdotes, & alia modo per omnes Christi fideles, secundum quod cum flatuit, competit, data permitancia, cantatim argumenta & detegenda etiam coram clero & populo.

Resolvendo dicta fua, tres modos correctionis invenio peccatorum, & habet, ut dicit, quilibet fius exfecutores. Primus est correctionis fraternæ, & hic competit omnibus Christi fidelibus. Secus modus correctionis proviam justitiæ, & hic competit judicibus. Tertius est modus correctionis generalis in prædicatione, & hic competit prælatibus, & facerdotum fint per homines corripiendo cum diuine fraterna, ordinem illi habetur quod peccata eorum personalia non sint arguenda ex tam multitudine, & sufficienter deducitur, quod hoc est præterititore ordinem fraternæ correctionis, & quod hoc casionibilior fieri non debet, nisi in casibus jam dictis. De correctione ex auctoritate pontificatus, quæ a plurimis dicitur patrum, etiam dictum est sufficienter quod laici judices ecclesiasticos non possunt pri. judicium pro delictis aut peccatis publicis pertinere, cum non sint fine jurisdictionis, nisi in ceteris casibus tacis, in ea reprehensione, & adhuc authoritate ecclesia.

De correctione generali, quæ fit per prædicatores, quia latius illam deducit jam dict. & jterum dico, quod coram clero hoc fieri potest plane juxta exigentiam transgressionum, alignando dum, aliquando fauvier, aliquando mixtim, ut tempus postulat, aut perfonæ. Coram populo, dico ut prius cum dodtoribus, quod non eil facienda de peccatis prælatorum nobiscum, & facerdotum, nisi cum magno moderamine verborum & competenti detentia, etiam cum ratio judicat hoc esse facienduin: quod forte esset, ubi populus occasione accepta a vita facerdotum, crederet talia peccata ideo non esse peccata, aut non tam gravia ut tum, eo quod impunæ videt tamen committi; & hæc dicit esse probabiliter prædicatori innotescerent: aut ubi populus fine verecundia fimilia facerdotibus perpetrarent.

Dico fecundo, quod prælati infidelitatis prælatorum aut facerdotum, si quod esset, & per malam doctrinam populum inficerent, eft publice prædicandum, & infirmendus populus, ut fe a cafinis abfervet. Sic Dominus & Salvator fecit, cum prædicabat dicens, Matthæi VII. *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsicus autem sunt lupi rapaces.*

Dico tertio, quod peccatum fcilicetatinis ad malum, quia commeretur ad peccatum, dum, vel in Deum vel in proximum in irreverentiam excitat, aut inobedientiam princi-C pum, tale effet publice populo denuntiandum, & certe eo argumento, *Ite in Domina Mattheæ* XVI. *Cavete a fermente Pharisæorum & Sadducæorum.* Et idem habetur Marci VIII. Et hoc *Pharisæorum* fermentum enim interpretatur divisi, devidentes, vel violenti, aut diffipantes. Sacerdotes autem fic fundentes populo, effent a Deo per peccatum divisi, dividentes populum, & graves interpretes justitiæ & virtutati violentiam, & diffiparent profectio rempublicam, quæ non tam viria conflat, quam moribus.

Dico quarto, si facerdotes committerent publice culas, pro quibus jurisdictioni fecularis, ex bonoeffitiæ juris canonici fubjicitur, illos D poffet prædicator coram judicibus ipsis aperire, tamen cum protestatione de non tendendo ad poenam fanguinis. Patet, quia peccata publicis licite poffunt denunciari ad judices competentes. Nam licet fupra ferupto puncto dictum fuit, remedium adhiberi debet, non folum peccatis, fed etiam de fcandalizantur: & maxime hoc fit, cum denuntiatur peccatum his, qui poffunt providere.

Dico quinto, quod peccata perfonalia alia a prælatis, aut ab illis reducibilibus, prælatorum aut facerdotum, non videntur in prædicatione coram populo detegenda, fpeciaiter ex reformatione fatuum ecclefiafticum; nisi ut habitum eft in primo dicto. Actus enim prædicationis ex caritate procedere debet ad emendationem nedum peccatum, fed & adfunctum, quibus peccata nutrunt. Sic enim faciendo peccatum coram fubditis fcandalizantur, & fic verecundia effet eis ablata. Subditi vero utilitatem fuperiorum cognofcentes, eos contemnerent. Putando ergo fanare unum aut paucos, prædicator laederet plures, fuperiores feilicet & inferiores. Debet etiam non modo prædicare ut dictum est verbo, fed & detestetur eloquio, ut non folum prava nullo modo, fed nec refta quidem nimio & inordinate proferantur: quia fæpe dictorum virtus perdi- A tur, cum apud audientiam corda fospiacitas CHRISTI incauta opportunitate levigatur. Hinc eft, quod in velle facerdotis erant tintinnabula, ut fonus prædicationis ejus audiretur: erant & filis juncta mala punica, in quibus unitas defignatur. Per quod fignatur, ut talis fit prædicatio facerdotis, & tam difcreta, ut non fundatur vinculum unitatis. Hæc de fententia habentur a beato Gregorio, libro II. paftoralis fui, cap. XV. & XLVII. diffinitione, Si ne dfor, etc. Si dicatur, Ubi conficientia, & fama fimul effe non poffunt, præponenda eft famæ conficientia, verum eft, ceteris paribus. Sed conficientiæ fuccumbum eft poffofita fama reBonenda ad fcandalum. Et in hac dictione dodtores, cum oportet procedere ad denuntiationem Locus limitatus, & non, non ad inferiores. Item cum creditur videna, oportet ad inferiores, conficientia, fervatur & illius tapiat propter fcandalum & populi, quia illum fuperiorem, aut fuperiores colligere non valet; & tamen non contemnit aliter faciendo, fcilicet peccata perfonalia publica a prælatis. Ex

In prædicatione coram populo facta poffunt Reprehendendo arguendo, & fpecialiter referendo ad ftatum ecclefiafticum: non impugnando, & non modo. Ex ftatu & fuffte & fobrefe, fequuntur ifta inconvenientia. Primum, facerdotes infamantur, & fiunt inaffectione ecclefiaftici. Secundo, & fic prædicatores fuo Sequitur, cum vitio inferiorum, & fic prædicatores, ut ecclefiaftici.

Primum, facerdotes infamantur, & fiunt inaffectione ecclefiaftici. Secundo, & fic prædicatores fuo Sequitur, cum vitio inferiorum, & fic prædicatores, ut ecclefiaftici.

re quia ab hominibus; Ecclefiaftici XXVIII. *Si fefere non fuerit, fi fugam convertetur.* Tertium, boni propter malos diffamatos fcandalizantur, & tunc currit pena contra fcandalizantes, & fic Ecclefi. XXI. *Sed fuperiores nonum de peccatis ipfis qui in me erdant.* Statu fiquidem facerdotii fefo, bonos in ifto ftatu fcandalizari necefe eft. Quartum, fubditi laici contemnunt fuos paftores, propter malam eorum vitam palam ipfis prædicatam. Et fic contemnunt Dominum facerdotum Jefum Christum, Luce X. *Qui vos fperne, me fperne; & qui vos odit, me odit; & qui me fperne, fperne eum qui mifit me.* Quintum, facerdotes E fiunt populo odio, nam ex contempnit mox fangit odium & rancor. Unde Plinius, CVIII. *Locuti funi adversus me linguæ dolofæ, & fermonibus odii circumdederunt me.* Sextum, populus paratur per odium ad inobedientiam ad fuperiores, & irreverentiam, maxime quia valde multi ex illo funi clericis infefti, prout dicitur 1. VI. Ifai. *Ecce ego ad te fuffitiam ifiaffus tradit antiquitas: unde ira Domini venit fuper eos,* fecundum quod fcriptum eft Danielis IX. *Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, recedimus a fuffitiam & declinavimus a mandatis tuis & judicia tuis: non obedivimus fervis tuis prophetis, qui locuti funi in nomine tuo regibus nofris, principibus nofris, & omnibus populis terræ.* Ecclefiaftici laici, ecclefiaftici. Ecclefiaftici laici, ecclefiaftici. Ecclefiaftici laici, ecclefiaftici.

ANNO CHRISTI 1532. lachius 111. Scriptum est: *Inferte omnem decimam in horreum meum, ut sit cibus in domo mea.* & Apostolicum, quia dicitur 1. ad Corinth. xv. *Si mortuorum spiritualiu seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?* Quasi dicat, Non est. Deuter. XXV. Ies dicit: *Non alligabis os bovis triturantis.* Et quod illud propter prælatos & sacerdotes prædicantes dictum sit, patet, quia sequitur: *Numquid de bobus curat Deus? an propter nos utique hæc dicta sunt?*

1. Cor. 9.

Ibid.

Ad utilitates, quas dicit opponens fiequi ex tali publica prædicatione coram populo contra clerum, dico, quod esti per accidens Apostolus utilitates accederet, per se fequerentur plura mala. Correctio enim illa generalis, nisi modeframea maximum, & cautela adhibita, indirecte ex ill infertur in superiores contemptum, & alia, quæ dicta sunt. Ideo offendens, quomodo fobrie loquendum est de superiorum defectibus coram inferioribus, ut manent devotio eorumdem apud illos, dicit Nicolaus Papa, & babetur XXI. distinctione, Nolite: Nolite „ non attimare facta cujuscunque proximonim „ inferiorum, quæ sunt digna reprehensione, „ velte defendere: sed quod ita velim filios „ circa spiritualem patrem, & discipulos erga „ magistros devotos esse & fobrios, ut nulla „ penitus temeritate ad eorum vitam, ut non „ dicam dijudicandam, sed nec saltem tenai„ ter reprehendendam prosiliant. Preterea non Cerdat prædicator negligentie correctionem ad competentem ex officio, dum tamen clero sufficienter in prædicatione peccata ejus annuntiavetit. Esto quod coram populo non fecerit, quia hoc sibi non præcipiunt canones, sed prædicator Prophetæ dicit Dominus Isaie LVIII. *Annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.* Non dicit, Dic domui eorum alia peccata eorum, sed dicit, *domui Jacob peccata eorum.* Item speculatori Ezechielis dicit: *Si tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & ipse pro impia, ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti.* Non dixit, Sanuntiavetit impio coram populo, etc.

ANNO CHRISTI 1532.

Isaiæ. 58.

Ezech. 3. & 33.

Ad rationes quibus probat, quod peccata prælatorum & sacerdotum fint coram populo publice prædicanda. Ad primam. Christus argutit clerum coram turbis, Joannis VIII. dum ait: *Pes ex pare diabolo estis*, &c. dico cum Lyra, quod Christus illum clerum arguit, quia infidelis erat; nam suffiorem fidei Dominum nolebant Jesum Christum vivebat occidere: Et hoc est quod subditur in textu: *Illegitio, quia nulli me interfiere.* Nec legere coram populo hoc evangelium, est clerum evangelium per prædicationem complere, & recitare, quomodo Christus clero figerali & turbis prædicabat. Et ille falus est exceptus per ante. Nec volo dicere, quod ubi. eliem clerus & populus in E coram congregati, & quotiam commodum fuerit, ratiusque fiatui competentia possint debite reprobari: sed intentio mea est de vitiis peccatisque & specialibus fiatui clericali pertinentibus, quod talia materiæ ad illum referendo, non fant publice coram populo denuntianda, nisi modo præmisso.

Ad secundam, Apostolus præcipit, &c. dico, quod verum est, quod Apostolus loquitur Timotheo episcopo, sed non dicit, Prædica coram omnibus flatibus vitia clerii: sed dicit, *Prædica verbum, insta opportune, importune, ar-*

guo, obsecra, increpa in omni patientia: & ita arguit ratio ab insufficienti.

Ad tertiam, propheræ sanctii, sacerdotes, mitici, &c. dico, quod Daniel prophetam occidit, nam illi solicitabant ad malum multitudinem. Dicitur enim Daniel XIII. *Sic fecerunt filiabus Israel, et illæ timentes loquebantur vobis.* Et ille calus fuit exceptus. Ita de Elia dicendum, nam prophetæ Baal male docebant, patet 3. Reg. 18.

Ad quartam, Licet tori ecclesiæ, &c. illuminationem concedo, & esti calus exceptus, fecundum quod prius dictum est.

Ad quintam, Licet confitutionem ecclesiæ sanctam denuntiare, &c. dico, quod hoc B promulgare confitutionem ecclesiæ, sed hoc non est prædicare. Ita enim confitutio devitando notarion contubinatus, &c. est penalis; porræ autem non inferuntur per legem, nisi contra transgressores: & sic non pertinent boni, sed improperio eorum per prædicatorem coram laicis etiam bonis scandalizantur, quia eam non fecerunt ut a malis particulariter.

Ad fextam, Licet clericus inobedientes, &c. correcti. Item. Videtur enim fundet peccata clerii publica puniri per fuos judices: quod fi cum propter inobedientiam canonica monitione præcedente excommunicatur, aut alia penaria, &c. fi fufpenfiones, interdicta, cartationis, depositionis puniuntur. Ratio autem flatim vita eft. Quare licet publice laicis videntibus puniri clericos, & non vita cleri coram illis in prædicatione detegere fine magno verborum moderamine.

Ad feptimam, Significat unum certum clerum in laicorum, &c. concedo rationem, & eft pro dictis.

Ad octavam, Quod clerus publice & largiriter alii eliro imponit, &c. dico, quod fatus impotentia fuit manifeste crimina in appellationibus, hoc facit coram fuo judice: xx quod clerici & facerdotes poft fratrem contiditionem Ecclesiæ, & non corrigantur, poftea fuo superiori denuntiari: & hæc eft via tenenda in correctione clericorum.

Ad nonam, Licet, ut communiter dicunt, &c. dico, quod publica crimina clericalis officus potest publice puniri; immo dicunt jura, quod per judicem fæcularem, fententia ecclesiæ prævia; ficut cum eft fallarius, & de alia. Sed non fequitur, quod idem fiat in prædicatione coram populo ipfum fic infamare aut denuntiare. Ratio, quia prædicatio eft altar veritatis, punitio pœnæ fuitentia, & ut ait Bilea; eft ultimus juftitiæ: & juftum eft, quod publica crimina non fint occulta punitione corrigenda: nam in punitione per juftitiam folus reus infamatur, & prædicatione coram populo non folus qui peccat, fed boni propter eamquia non discernitur fingulariter in verbo prædicationis, fiat in judicio.

Ad decimam, Quando dicit, &c. dico, quod non eft illicitum fcribere, quod licitum eft proferre. Cum ergo Dominus illos Scribæ & Phariræos dure pro eo quod veritatem non cognoverunt, neque tempus vifitationis fuæ, arguerit, & etiam coram turbis, quid mirum eft, fi hoc fcripferint evangelistæ?

Ad undecimam, Dominus Jesus, &c. jam dixi, quod contra clerum infidelem prædicavit, cujus erat facerdotium transferendum contranfatione legis: Ita contra facerdotes infidelies, fi qui effent, liceret prædicatorem fum

ANNO CHRISTI 1532.

Disparatio inter propositionem & propositionem de peccatis publicis.

lum monere; immo etiam quilibet Chrifti fidelis poffet illi contradicere, maxime ubi timeretur fidei periculum.

Poftit opponens mutia figna peccatorum mortalium, in apparatu, in gestu, in colloquiis, & alias, quæ non necefarium ad memoriam reducere puto, quoniam illa lucide narravit, & memoriter intellexiftis, ut aftimo.

Jam dictis cupiens finem imponere, quatuor differentias in materia correctionis & punitionis pro peccatorum publicorum inter non existentes, prout concipere poftum, fub epilogo repeto. Prima, quia pœnit omnia peccata mortalia effe punienda per ordinationem pœnæ. Quod dico ad differentiam correctionis fraternæ. Et ego probavi oppofitum: habeo enim legem divinam, praxim Chrifti, & Apoftolorum, ac primitivæ ecclesiæ, auctoritates facrorum canonum, & dicta fanctorum doctorum Auguftini, Hieronymi, Gregorii, in quibus fic dicitur veraciter fe fundantium, ut auditis: Secunda differentia: A quolibet Chrifti fideli peccata mortalia publica prælatorum & facerdotum, data coram pœnitentia, effe publicum laicis argumentandum, & ego probavi oppofitum. Habeo dictas, Albertum, Thomam, Richardum de Media villa, Oftienfem, & nonnullos alios, qui dicunt, quod effent coram omnibus in facie fuperiori, inferiorem non decet; & quod Paulus hoc Petro non feciffet, nifi aliquo modo per ei fuffet, quantum ad fidei defenfionem. Et ita dicit glofia ad Galatas 11. fecundum quod diffuse monftratum eft. Tertia differentia, quia ponit, quod peccata mortalia publica prælatorum & facerdotum fint prædicanda etiam coram populo. Et ego dixi, quod peccata perfonalia eleriorum fpecialia illi ftatui, non funt populo nuntiandi, per prædicationem immodicam, fed cum fobrietate & difcretione, dum ratio indicat coram eo hoc effe faciendum. Dixi perfonalia, ad differentiam peccatorum publicorum, quantum ad fidei defenfionem & malo doctrina in moribus. Dixi fpecialia illi ftatui, quod communis peccatis illis & populo poftit fuccedere argutere coram populo; poteft & ea quæ directe funt populi infectiva, modo fuperiori expofito. Sed perfonalia & propria ftatui clericorum immodaratus aut cum exprobratione, vel improperio, coram populo non funt per prædicatores arguendæ. Prædicatio enim non fit pro peccato unius perfonæ, fed multitudinis. Modo multitudo modefte & leviter arguenda eft, ut dicit beatus Auguftinus epiftola ad Aurelium prius allegata, etiam quia fi ita non fiat, ad quem inftitutum eft, militaret. Eft enim ad correctionem & emendationem, & talis foret hoc ignis examinis & purgatorii, ut non fint cuftodiæ Chrifti unicæ fponfæ ejus, id eft, ecclesiæ, penæ deargentatæ, & poftiriora dorsa E fi ejus fint, fed aliquo modo nimio verte caritatis: ut fulgeant jafti, & tamquam fcintille in arundineto discurrant. Quod nobis peffet in commune, in cujus nomine congregati fumus, Dominus noftri Jesus Chriftus, cui cum Patre & Spiritu fancto eft imperium, honor & gloria, in sæcula fæculorum. Amen.

Explicit respondio articuli 3. videlicet de punitione peccatorum publicorum mortalium, facta in generali concilio Basileensi, per magistrum Ægidium Carlerium decanum Cameracensem.

HENRI-

ANNO CHRISTI 1532.

canones, & dicta fanctorum doctorum, fic in lege divina veraciter fundantium, & in ea conclusione fecundi punti diffuse probatum eft.

Sunt & alias differentiæ: una, quia negat legem humanam poffe licite punire tres mortia fuppliciis; & ego probavi oppofitum. Altera differentia eft, quia negat indulgentias & dicit eas in lege Dei non effe fundatas. Ego autem probavi eas fundamentum in lege Dei habere, & ecclesiæ prælatos fuiffe introductas ad magnam utilitatem fidelium, ad honorem Dei & ecclesiæ profectum. Altera differentia, quia dicit peregrinationes effe ex inventione hominum, idololatriam fapere & fuperftitionem. Ego probavi oppofitum, & oftendi, quod in lege veraci fuerunt fuiffe peregrinatio, & a Chrifto & Apoftolis obfervatæ, & a fanctis folitæ uftatæ, & fatis extenfæ, ut auditvitis. Altera differentia, quia ponit, quod littera fracteraturum non videtur a Domino Deo noftro Jesu Chrifto introductæ, neque ab Apoftolis concefta, aut uftatæ, fed magis videntur deoffendere, cum per illa fophismata les Dei fuffitus ad populum fidelem regendum, contemnatur. Et ego dixi & probavi oppofitum, quod hæ funt in fcriptura fundatæ. Alia differentia fitur nos, eft in abfolutionibus & excommunicationibus, ut auditis. Excefus aggravavit, tantum ignem feli fuccendit, ut B ait Lyra: ut vult, ecclesiafticus hierarchia fuit. Caterum, tumultuaretur ignobilis contra nobilem, piæ contra fenem, apertus effet puteus diffentionum, abyffus fcandalorum.

Sunt ergo, ut igitur mitigatem, non extinguerem; correctionem peccatorum non toleterem, fed ordinarem: hæc modificatio, quæ ad ignem, id eft, ad aqua fimilem fub ulcere quæ ab initio, remittens, ut peccata per difciplinam ardeant, fed fuccendetur punus non confumet. Ad conjungendum, pœnitentiam cum ulcere ordo, & debito gradu cuncta fubfiftant. Si paululum dilectus meus faberfuccendere definit, modum ponat in vindicta peccatorum, quia fuffitus ecclesiæ, & fidelis prædictis fentæ velit; definam aquam moderationis afpergere fecum: ut alter faber igneus moderatæ punitionis peccatorum fiftatur, ut ardila ardeant verfa ad faciem Apollonis, peccata, ut poffibile eft, urantur. Et fi videatur aqua mea amara, quia aqua commeditionis eft, erit mea fuit aqua Jilæ, quæ vadit cum filentio. Paratum auxilium in hac facra fynodo eft fitum. In modo correctionis unanimes fumus, qui, quod correctio fine vitia; intentamus. Expurgabit in olla caritate Chrifti fuccenfa peccatorum rubiginem; & exibit opus ejus de fornace ignis ut vas purifimum: erit ecclesia in gemino ignis examinata & purgata, ut non jam fint cuftodiæ Chrifti unicæ fponfæ ejus, id eft, ecclesiæ, penæ deargentatæ, & poftiriora dorsa E fi ejus fint, fed aliquo modo nimio verte caritatis: ut fulgeant jafti, & tamquam fcintillæ in arundineto discurrant. Quod nobis peffet in commune, in cujus nomine congregati fumus, Dominus noftri Jesus Chriftus, cui cum Patre & Spiritu fancto eft imperium, honor & gloria, in sæcula fæculorum. Amen.

Hebr. 12.

Lap. 3.

ANNO CHRISTI 1415.

HENRICI KALTEISEN ORDINIS PRÆDICATORUM

Professoris Sacræ Theologiæ in celeberrima Coloniensi academia, & hæreticæ pravitatis Inquisitoris.

ORATIO.

Quæ in concilio Basileensi anno MCCCCXXXIII. per dies ferè septuaginta tractatum articulum Bohemorum de libera prædicatione verbi Dei, quem propulsat per bidduum Udalricus professor Orphanorum.

Ex tomo 4. Amilg. Inquisition. Mediolan. Castil.

PAtres & domini reverendissimi, doctores prudentissimi, incluti Bohemiæ regni oratores egregii, cæterique omnes hic præsidentissimi! In medio tam magnatorum, tamque auditorii divinissimi locutorus, renuit conclusari anima mea, nisi consolationes Dei lætificabant eam cum Psalmista. Quamobrem spem finaliter in ejus polui exuberantia, *qui dat omnibus affluenter*, Jacobi 1. qui affecurat, promittens: *Aperi os tuum, & ego implebo illud*. dans verba evangelizantibus virtute multa, in plalmo: beatitiima interveniente Dei genitrice virgine Maria, per quam veluti per canalem, & aquæductum gratiarum, quidquid divina largitat hominibus, quidquid humano generi dare virtutis & gratiæ disposuit, largissimo sancti Spiritus imbre infundit, secundum melliflouum Bernardum in sermone: hestis omnibus occurrentibus Dei sanctis, qui caritatis vinculo constricti nobis miseris invocantibus, non minus quam Jeremias C Dei prophetæ multum oranes pro populo & unitperia civitatis dicitur, 2. Machabæorum ultimo; quorum fulfulus meritis juxta materiam articuli tertii in ordine propositorum, qui est de prædicatione verbi Dei, paumper locutorus affamo verba thematis Dominicæ jam currentis Lucæ 8. confcripta: *Qui in corde bono & optimo audientes retinent verbum, fructum afferunt in patientia*. Pro cujus introductione noto cum beato Thoma 22. 22. quæst. CLXVII. articulo 1. Ad hoc quod verbi Dei orator efficaciter loquatur, tria requiruntur: ut fcilicet doceat, defecteat, & flectat; doceat intellectum intellendendo, delectet affectum demulcendo, flectat effectum procrando. Et quamquam duo prima in facultate docentis ut plurimum repetantur, tertium tamen solius Dei esse dignoscitur. Nifi enim interius Spiritus fanctus doceat, incassum exterius vox doctoris laboraf, secundum beatum Gregorium in homilia de Ascensione Pentecoste. Sicut enim impossibile est, quod sol pluvia fructificet terram, nisi flaverit eisam ventus; sic non est possibile, quod sola doctrina corrigat hominem, nisi cooperatio fanctis Spiritus fanctus in corde pulsus, ut beatus Chrysostomus, homilia xx.

Idcirco, ut per me dicenda in cunctis nobis fructum afferrat in patientia, ipse nos Spiritum, ut locus congruus adapteur, *in corde bono & optimo*. Secundum, ut modus debitus observetur, *audientes verbum retinent*. Tertium, ut fructus debitus reportetur, *fructum afferunt in patientia*. Primum docet intellectum. Secundum demulcet affectum. Tertium flectit effectum: ut fit hic final concurrentibus, opus præsentia afluto opportuna respectu profectum. Dico primo & principaliter, observatis duobus membris pro sequentibus diebus, ut fructum verbi Dei in patientia afferamus, necesse est A nobis locum congruum et adaptemus, qui est *in corde bono & optimo*; bono per indoftrinatnatralem, *& optimo* per gratiam justificatorem, ait Nicolaus de Lyra ibidem; *bono*, per fidem illuminatnem, *& optimo*, per gratiam operantem. Optimum vero est gratia habilitte cor. Unde Gaira super eodem, *in corde bono*, per disciplinæ & virtutis exercitium, *& optimo*, per internæ contemplationis & consolationis fastium. Secundum Albertum, *in corde bono*, per eli, mundo a peccato, Matthæi v. *& optimo*, fcilicet, divinæ voluntati in omnibus conformato, secundum beatum Augustinum super illo Psalmi 7. *qui salvos facit rectos in corde bono*, per dilectionem a Dei, ut ipsfum, *& optimo*, per dilectionem Dei super omnia. Sic *Mariam optimam partem elegit*, Lucæ x.

Hæc ut rem ex causis, quibus hæresis quid offerre poffet Deo gratissimum, edoctus est per angelum offerre cuivrum bonum, rotundatum folia, & primum ceterum rem, per quæ intelligi docit, C per curvitatem, O per rotunditatem, R per rotæ primam partem fcs litterum quæ tria simul compofita hoc nomen, Cor, efficiunt. Hinc Dominus Hieronymus in Catholicon ex etymologiatur, C, custos, O, omnium, R, rerum. Quare hoc voles istis libi Dominis preparate, clamat: *Quis est ifte, qui cor fcan ipfiens, ut ipsfum, & omnia, & omnes, & ipsfum, & ego ero vobis in Deum*, Jeremiæ cap. XXV. Aliter autem formatur animal a natura, aliter a pictura. Nam natura animal formatur incipit a corde, & fcundum proportionem cordis cetera membra figurat, ait Aristoteles xvi. de animalibus. Pictor vero nihil curat de corde, & tanta fcilicet quod ipsum membrum ultiora componenda. Sic fi facram unionem cupimus, fi veritatis normam quærimus, fi relationemque falutarem appetimus; non in rebus exteriorbus, fed conditum intellectum inferendo, fed, non lingua tantum, fed opere & veritate amplecti debemus. Ad hoc quæso, *habe fi cor tuum Domini auditoris, nolite obdurare corda fua*, ait Psalmista, *quemadmodum in duritia illa habebis in nowiffimis*, Ecclesiastici 111. Cur durum eft quod ipsfum non exhorret, nec tenit quod cor durum fit, quod nec contrahitur fcindit, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum ad beneficia, ad consilia infidum. Memor dari cordis fcindit quoquam adoprus est, nifi forte quem miferans Deus absfuleri ab eo cor lapideum, & dederit cor carneum, juxta prophetam. Bernardus de consideratione libro 4. Quidam mamnatus prophetam in prælatum demonum occulto & justissimo Dei judicio redigunturur, Isaia attestante: *Ipse mittit eis fortem, & manus Dei divisfit eis eam in mensfuram, usque in æternum possfidebunt eam*. Quidam electorum diminuuntur a Deo ex divina justitia incidere in errorem peccati fed tamen miseratione ejus redufi, dicunt conversuntur: de talibus enim Dominus per prophetam loquitur: *Ex divisfi eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsfi*. Sanctus Isidorus de fommo bono, libro 1. capite xv. Talis fit a Domino reductus, potest

ANNO CHRISTI 1415.

cor fuum ut non ex, Regum VII. Sic Nabuchodonosor per tempora multa sua exigente culpa a Deo derelictus, tandem reduftus est, & restituta figura prisfina, id est, intelligentia humana, Danielis IV. Hoc David petivit, cum ait: *Cor mundum crea in me Deus*, [scieus quod *bonum mundo corde; quaniam ipsfi Deum videbunt*, Matthæi v.] quæ vitia mera merces est, quæ visfio summum bonum finale & æternum gaudium est, quam nobis concedat benedictus Jesus qui imperat & regnat. Amen.

Quemadmodum Deus & natura nihil agunt frustra, fed fieri in necessaris non deficient, nec abundant in superfluis, ita imitator utriusque prout ipsfi et ab eo concefferis, nec in B superfluis abundare, nec in necessaris deficere propono: fed justa materiat per dominum proponentem mirifficatas, notanda quædam abicere possfit declarabo, omissa fupplebo; fed & veritate devia arguendo, emendabo juxta Apostolicam doctrinam, ut fit veritatis doctor exhortari potens in doctrina, & eos qui contradicunt, arguere. Obrolit Dominus venerabilis Udalricus proponens in fua propofitione certa ambyguoque dicta, intendo declarationem insistere argendo sic: Christus mandat hoc, ergo hoc est fcilicet: Christus prohibet hoc, ergo hoc est fcilicet: Christus prohibet hoc, ergo hoc est fcilicet: Bene sequitur, non autem sequitur de consilio hominis sic: Papa mandat hoc, ergo hoc est fcilicet: Papa prohibet hoc, ergo hoc non est fcilicet, &c. nisi ostatio ifte medio, & ea legi Dei veraciter se fundat. Obtulit in primis notabili, duplex esse verbum Dei, fcilicet, Christum Jesum, qui est verus Deus & homo, & tutumque testamentum ipsfi defectum per eum intendo supplere. Deinceps quæsiam intulit, quæ intendo confutaret redargueret, vel modificare, & veritatem credi necessitam deducere, quorum primum est: Tantæ perfectionis fuit verba Dei, quod eis nil licet addere, nec fubtrahere. Secundum quod certa vanitas populi maxime est causa malorum facerdotum. Hoc declarabo facidius propter multa mala de facerdotibus Domini. In fecundo notabili enarrata, obl addito, quod nec augmentare, nec ecclesiam fcindit, fictat facerdotes mali, hoc intendo modificare. In notabili tertio, Quod tenetur prescriptis, ubi inter multa endarguenda funt hæc inlerta. Primum, quod non observantia confilii Dei non obligat non observantem ad peccatum venialem, licet præcepti ad mortale. Secundum, quod et Dominus Dominus cuilibet diacono & presbytero libere prædicare verbum Dei, ita quod fub præcepto obligante non prædicantem ad peccatum mortale, cuilibet autem prædicandi in ipsis. In quarto propofuit super verbo, Libere, quod diaconi & presbyteri liberantur ad prædicandum, dum fuicipiunt diaconatum & presbyteratum legitime; & quod extunc nullum impedimentum illegitimum offerre debet, fecundum legem Domini nostri Jesu Christi: hoc est etiam quod Ecclesiæ, quod Miffantes plurimi, fed prædicantes fuos pascitfimi & altarium multiplicationem.

Consequenter prædicta probando venerabilis Udalricus proponens probans articulum auctoritatibus & rationibus sibi gratis. Et infert primo illam conclusionem: Non obstante inhibitione, aut prædicatione excommunicatione sita jam minata, facerdos Domini debet fidelitter & libere verbum Domini annunciare. Ad Deo magis quam hominibus obedire. Addit fecundo, quod facerdos dimittens fidelem pro directionem proprer hominum Inhibitionem, fed præsentem excommunicationem, eft apud Deum excommunicatus: quia tales non servant mandatum Dei: & ergo maledicti & excommunicati. Et funt hæc verba: Veritatis, quæ Deus est, cum adjutorio conflantet reprobanda. Tertio, quod facerdotes Dei verbi prædicationem fidelem non debent omittere propter fcandalum perceffum. Quarto, quod non solum facerdotes minores, fed & prælati majores tenentur verbum Dei fidelitter annunciare.

Hæc est dicendorum materia, prout propofito cogit vestra. Antequam harum difficultatum declarationem aggrediar, præsuppofita recognoscam quæ magnitudine *mea*, & indeffinitatis notoriæ, quam recognosco cordæ, & confitere: ut nihilo minus ex mihi injuncto, cella obdienfie fubaltiores ingeo, vires hinc refumo, quoniam cauftam Dei agimus, quoniam falutem animarum quærimus, in quibus nulla fufficientia ex Deo est, qui promittit: *Dum Petrus in Cap. 3. Alanb. cap. 3. Amilg. 1. cap. 3. Amilg. 1. cap. 3. Amilg. 1

ANNO CHRISTI 1415.

Romanus Pontifex, hoc dicit Engenius Papa, A ergo verum, aut faciendum: hoc probabet ergo Papa, ergo non faciendum. Sed addito illo medio binae sequitur; Hoc dicit Romanus Pontifex, & in scripturis canonica fe fundat veracites, ergo hoc est verum, aut faciendum. Et quamquam hoc in superficie videatur tute dictum; tamen quia primae consequentiae possent multis materiis militare perovia, inobedientiae & rebellionis, ideo circa eas parum insistere, non absonum judicabunt.

Obrutis Dominus proponens argumentationem talem: Christus Jesus mandat hoc, ergo hoc est faciendum: Christus Jesus prohibet hoc, ergo hoc omittendum. Circa quam feiendum, quod non omne mandatum Christi, quod habet B totam mandati, habet efficaciam mandati. Dicit ex eis enim venerabilis Gorra, Lure 7. quod est triplex praeceptum Dominii, unum proprie dictum, obligans ad faciendum, utilitas, bonum, obligans ad faciendum, Exodi xx. Aliud minus proprie dictum, tentans ad probandum, ut inquit *Tolle filium tuum*, Genesis 22. Tertium impropriè dictum, feliicet, dicens tentam ad faciendum, ut dum Dominus praecepit eiquem caravit, ne cuiquam diceret. Haec ille. Cui allodit Magister primo sententiarum, libro 2. distinctione xxx. dicens; Quod Deus non vult ab hominibus fieri omnia, quae praecepit, vel non fieri quae prohibet. Praecepit enim Abrahamo immolare, non tamen voluit. Non enim ideo praecepit, ut fieret, fed ad probandum fidem Abrahae. Et in evangelio praecepit fanato, ne cuiquam diceret: illi autem praedicavit ubique, intelligens Dominum ideo prohibuisse, quia nolle opus suum praedicari, fed ut dator formam hominis induens humanam declinando. Capitulo finali dicit, distinguere de voluntate signi & beneplacito: Fit omne, quod Deus beneplacito vult fieri; & omne quod vult non fieri, nequaquam fit, non ifta eft de signis, quia licepraecepit fieri multis, quae non fiunt: vel prohibet quae fieri cavent, & consulit quae non implent. Haec ille. Ubi dicit sanctus Thomas: Quamvis non velit Deus voluntate consequenta, quod Abraham filium occideret, voluit tamen voluntate antecedente, quod voluntas Abrahae in hoc fieretur, leondum quod jam erat ordinatum. Et tamen voluntatem per praecepta expressit: & fic finito non huit ista: & de illis, qui contra praecepta Dominii opus praedicant, licet Christus noluerit hoc, quod praecepit voluntate consequenta, voluit tamen voluntate antecedente homines in hoc tendere, ut gloriam mundanam de temporalibus bonis non quaererent, fed Dei; & hoc praecepum expressit. Haec ille.

Unde communiter tenent doctores, circa distinctionem quadragesimamquartam primi libri tentarium, quod quando praecipum datur in documentum, non in praeceptum, non obligat; licet fi praetiosus praecipiens aliquid grande fuo monacho, & tamen corde tenus malleet illud fieri, fed flatim, cum fraiter hoc facere incipiet, eum revocaret; ita quod praeceptum illud eft directe fignum voluntatis praecipientis, ita quod velit obligam fubditum ad exiguendum voluntatem praecipientis, fed non eft directe signum, quod velit rem praeceptam impleri: tamen ita cum fuit ad fomendum experimentum de ipsius humilitate, vel ad offendendum plurimum obedientiam unius exempli. Idcirco retulit ibidem quatuor folemnes opiniones dominus patriarcha de Palude circa istam conclusionem, quae Deus multaque praecipit fieri quod tamen non vult fieri.

Secundo addit venerabilis proponens Udanicus enthymema. Non fequitur; Papa mandat hoc, ergo hoc eft faciendum, nisi addito illo medio, Et in lege divina veraciter fe fondat. Ego affumo fic: Papa mandat hoc, & in lege Dominii laltem expreffe fe contenet non fundat, dummodo contra mandatum Domini non praecipiat, neque contra facrorum generalium concilionum statuta; ergo hoc eft faciendum.

Pro cujus affertione duas adnotanda: primum eft, quod Papa non eft nomen ordinis, fed tantum jurisdictionis, & officii. Patet, quia Papa potest cedere papatu, ita quodnon fit amplius Papa; non tamen potest cedere fano ordine, quin femper fit ordinatus poftquam eft ordinatus. Secundo, quia Papa, et Papa, non habet potestatem conficiendi Corpus Christi vere, nisi confecerit in presbyterum, quamvis possit gubernare Corpus Christi mysticum, etiamsi non habeat facerdotii gradum, ut dedit venerabilis magister Augustinus Ancharanus in libro de ecclesiastica potestate, quaestione 1. articulo 2.

Secundum quod quamdiu Papa est fidelis, etsi in mortali fit malus, potest & debet dici C fanctus aut fanctissimus, non quidem ex vita merito, licut Christus dicitur fanctus fanctorum fed ex fanctificandi alio officio; Sic enim Nisi fed ex fanctificandi alio officio; Sic enim Moyses: *Tu & filii tui, & domus patris tui pertetibitis quistetem fanctuarii*, & fecundum translationem antiquam xxx. interpretum, dicitur: *Ego ministra fanctuarium*. Ubi dicit patet, quod etiam homines peccatores dicuntur fancti ex officio, quia Moyses cum familia fignati fant peccatis iniquitatem fanctuarii, & fumt peccata fanctorum. Et fanctuarium, quomodo habet iniquitatem? & fi fancti funt, quomodo habet peccata? Venerabilis Thomas de Vio, libro 11. Commentarii super Sacrificia Genesis dicuntur fancta & fanctissima, non a fanctitate perfonarum inhibi existentium, fed ex plenitudine officii fanctificandi, & fanctificandi illis Spiritus fanctus: fic de ecclesia catholica dicitur fancta, non propter fanctitatem omnium existentium in ea, cum fint multi peccatores fed propter fanctifimus ejus ministerium: fic enamentum fanctum dicitur fanctissimum: & tamen enim talia dicuntur fancta ex opere operantis, fed ex opere operato. Ideo fanctus Gorrius fed epistola Synodali dicit de Mellaris, quae incipit: Religiosi & Deo amabili, nominat Papam fanctissimum & venerandissimum: fanctum facrum generale concilium. Similiter fanctus ac Hieronymus Papa vocat fanctissimum, gloriam ac fanctitatis fuae magnificans in libro, qui inscribitur de gestis Romanorum Pontificum in praeficio fcribens ad Damasum Papam.

Tertium, quod Papa cum officii fuae aptissime nominatur beatus feu beatissimus, non quasi extra statum vite aeternaliter possidentis beatus, fed propter admirandam fuae possibilitatem, quae propter Christum sunge: quidquid enim potestatis, quidquid gratiae & eramentalis. Quidquid dispensationis, quidquid Christo capite excellentia commissum est, ipse totum est ejus dispensatori commissum. Hinc beatus Hilarius etiam Imperatorem Constantium A reprehendit quod ea quae dicta sunt, quae non conveniebant proprie ea, quae omnia sunt. Unde dico, (fuit etiam necesse ad tertium modum, quod fecitiet Dei verbum est verbum inspiratum: hoc enim oportet uti verbo Dei praedicatorum, fi non vult indacere populum in errorem:) unde dico, quod triplex eft Dei verbum, non folum incarnatum, & scripturam, fed etiam inspiratum; & hoc eft geminum, unum privatum, aliud publicum. Primo, inquam, eft verbum Dei meritio dicendum & nuncupandum, feliicet inspiratum privatim in eft, perfonis privatis, de quibus ait vertens Apostolicus: *Spiritu fancto inspirati locuti sunt homines Dei*. Et Plalmista: *Credidum quod loquetur* B *in me Deus*. Hinc dicuntur & ejus utilitatem *Psalm. 114.* expedit: *Omnis doctrina divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, ut perfectus fit homo Dei ad omne opus bonum instructus*, 11. ad Timoth. 111.

Non funt ergo fanctorum doctorum fcripta, quorum nomina fuerunt expliata: fcriptura fecreta, ab aliquo vilipendenda, fed quafi divino Deo venenata: quia eft regula, quod eodem spiritu fcriptura fuerit expontitur, quo fuit inspirata. Quod elegante Augustinus docet, dicens in *quod Christus ad confummationem fanctorum dedit quidam Apostolos, quidam prophetas; & ne ibi* Ephes. 4. *credentes ille fuerit, quam alterum fcriptum non effent a Deo, fubdit: quidam vero doctores*: cujusmodi fuit fcriptorum fanctorum Gregorii, Ambrosii, Hieronymi, Ambrosii, poft hos beatorum Bernardi, fancti Thomae & aliorum multorum, etiam non canonizatorum, quibus procul dubio Spiritus fanctus aperuit fcriptum, ut intelligerent fcripturas, quarum mysticos fenfus, quibus facra fcriptura eft gravida aperierunt, & ad communem hominum capacitatem redigerunt. Adhoc quomodo Deus praeeqfiset Deuteron. xvii. in his quae funt ambigua & difficilia, refugiendum esse ad facerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore? *Et fecit quamcunque dixerint tibi, qui praesunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequentes sententiam illorum. Non declinabis ad dexteram neque ad finistram*. Ubi continuo fubjungitur: *Qui autem superbierit, noluerit obedire facerdotis imperio, qui erit tempore ministrare Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille, & auferes malum de domo Israel; cunctique populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia*. Idcirco difficilioris in fcriptura fancta Ecclesia; Cap. 3. multa fanctorum doctorum enumeratur testimonia, jam per ecclesiam acceptata, & fibi foli ad judicandum referrata. Et fubditur, propter doctores ibi non expreffos, quos etiam alionum doctorum, & partum orthodoxorum, qui in nullo a fancto confortio Romanae ecclesiae dissentant, non ab qua fide & profitione fecuti fuit, fcripta fufcipienda & legenda funt. Alii autem moderni non canonizati ad legendum concedunter, & ad impugnandum etiam a singularibus perfonis, fi in eis aliquid veritati difforum reperitur: fecundum quem modum beatus Augustinus dicta fua ad aliorum exponebat dijcuntiam, dicens in epistola ad Fortunatianum: Neque enim quoramlibet dispatationes, quomodo catholicorum & laudatorum hominum, non fcripturas canonicas habere debemus: ut nobis non liceat, falva honestificentia, quae illis hominibus debetur, aliquid

ANNO CHRISTI 1415.

Tertium quod Papa dicitur beatus.

Beatus Bernardus Ep. 1. de Consid.

Beatus Hilarius contra Imperatorem Constantium A nuncupavit in epistola fua ad eundem de fide, Et beatus Ambrosius quibusdam fcribens epistolis & facerdotibus mali, quos de fanctorum & mulitis excellibus redargsuit, beatissimus & fanctissimus patres nominat in libro fuo pastorali, quem de obfcuritatis ipforum intitulat.

Quarto ergo dico, quod fi Papa aliquid mandat facienduni, quod non eft contra legem Dei expreffe, aut contra flatuta aliqua fanctorum patrum, etiam fi fe literaliter in lege Dei veraciter non fundat, et obediendum eft. Hinc dicit beatus Cyrillus episcopus Alexandrinus, in libro Thesaurorum: Et mentem maximam in capite nostro, Apostolica chrosis Romanorum Pontificum, a quo medium eft quaerere, quid credere, & quid tenere debemus: in ipsum venerantes, ipsum regentes per omnibus, quoniam ipsius solius est reprehendere, corrigere, flatuere, disponere, figere, & folere, loco illius, qui ipsum aedificavit & nulli alii, quod fanum eft plene, fed ipsi foli dedit, cui omnes pare divino caput inclinant, & primates mondi tamquam ipsi fefe Christo obedientes. Et Pacificarius fanctus Chrysostomus cum omnibus doctoribus fuper illo, *Tabere vestra mea*, fcribentibus, & beatus Bernardus in principio tertii libri ad Eugenium.

Sed dices, Papa malus eft, & praelati peccami funt. Respondet Dominus: *Super cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisaei: omnia quae vobis dixerint, facite: fecundum opera eorum nolite facere*. Matth. xxiii. Et ejus vicarius immediatus inquit: *Omnis potestas a Deo, non tantum bonis, sed & dyscolis*, 1. Petri 11. Cujus ratiocinii affingit beatus Hieronymus libr. 1. contra Jovinianum, dicens: Episcopus, & presbyter, & diaconus non funt nomina, fed officium; nec dicitur, Si quis episcopatum desiderat, bonum gradum desiderat, fed, Bonum opus desiderat: quod in majori ordine conflitutus pofiit, fi velit, occasionem exercendarum habere virtutum. Haec ille. Unde Bernardus fuper illo fermone xxvii. D Super Cathedram Moysi federunt Scribae & Pharisaei: *& qui non obedierunt eis tamquam episcopis, inobedientiae rei fuerunt, etiam in ipsum Dominum non obedierunt, & dicentem, Qui audiunt facite*. Patet, quamvis Pharisei, quamvis peccatores maximi, propter cathedram tamen Moysi, quae eos quoque nihilo minus pertinere, quod idem dicit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, me*. Haec ille. Patet ergo, quid fit de illa argumentatione, Papa mandat hoc, ergo hoc eft faciendum, etiamsi fe non fundet expreffe in divina lege. Et tantum de proemio dominii proponendi.

Post hoc expedito proemio, dominus proponens in articulo incipit proponere notabilia. Et fuit primum notabile circa illud completum, Verbum Dei: ubi in hoc verbo ad sententia diffinixit, verbum Dei dupliciter per eum intelligi: uno modo accipiendo pro Christo Jesu Deo vero & homine. Secundo modo pro omni bono veritatis, quod locutus eft Dominus per fuos Angelos, prophetas veros, & Filium fuum & per fanctos fuos Apostolos, & in fcriptis relicquit ad fidem fuorum. Et ita secundo modo dicebat fe aliorum in populo illo compofito, Verbum Dei. Et quamquam illud non fit

ANNO CHRISTI 1415.

Matth. 10.

Gregorius homil. 13.

Insipientum verbum pulchrum.

Matth. 18.

Calestinus ep. 2. ad. Romanos.

quid in eorum scripsis improbare, atque refuperet, si forte invenerimus quod aliter fenferint quam veritas habet, divino adjutorio, vel ab aliis intellecta, vel nobis: nam tales, inquit, ego fum in fcripturis aliorum, quales vos effe intellectores meorum. Hæc ille.

Eft ergo verbum Dei verbum infpiratum, ad prædicandum neceffarii fanctis doctoribus, in edificationem corporis Chriffi myftici, quibus ait Dominus: *Non enim vos eftis qui loquimini, fed Spiritus Patris vefteri, qui loquitur in vobis.* Ut quibifnet talis dicere poffit: *Spiritus Domini locutus eft per me, & fermo ejus per linguam meam.* 1. Reg. xxiii. & hoc de privato. Ex quibus elicito, quod etiam illud non vere dictum eft, ubi dicit proponens veracibus, verbum Dei, tam neceffariefcitatis, quod nihil poffit: ei addit aut fubtrahit: quia licet ea explanare, & dubia emergentia determinare: & tallibus promiticitur merces magna, dicente Sapientia: *Qui elucidarit me, vitam æternam habebunt.* Ecclefiaftici xxiv. non ergo licet fubtrahere id quod eft neceffitatis fcripturæ, fed licet addere quod eft pro ejus elucidatione. Quod tam pulcre effectifit Dominus in expofitione parabolæ evangelii prefaefonis Dominicæ, ubi fic ait beatus Gregorius: Eft quod fcilicet in hac ipfa expofitione Domini mitrica penfare debetis, quia fi non vobis femen verbum, agnum mundum, voluctres de cæmonia, fpinas divitias fignificare diceremus, ad credendum nobis fortitas mens veftra dubitaretur. Unde & idem Dominus per femetipfum dignatus eft exponere quod dicebat, ut fcilicet ut rerum fignificationes quæreret in his etiam quæ per femetipfum nobis explicabat: ut ergo nendo ergo quod dixit, figurate fe loqui innotuit, quatenus cettos vos redderet, cum vobis noftra fragilitas verborum ejus figurat experitur. Hæc ille. Auctoritates in contrarium adductæ intelliguntur, Qui addiderint; id fcilicet quod textum fallificaret, aut perfidiam faperet, prout nuper fatis declaratum eft.

Quantum ad aliud verbum infpiratum, ver. Dominus Dei apiffimæ nominatum, & per omnia verbi Dei prædicatoribus neceffarium, quod eft infpiratum publicum, eft cujuslibet generalis concilii legitime congregati ftatutum & decretum, cujus auctoritatem Dominus fibi adfcripfit, dicens collegio Apoftolorum: *Qui vos audit, me audit; & qui vos fpernit, me fpernit*, Luc. x. quibus fuam promifit affiftentiam, dicens: *Ubi congregati fuerint duo vel tres in nomine meo, in medio eorum fum.* Quod de congregatione generalium conciliorum intelligendum exponit beatus Cæleftinus in epiftola ad fynodum tranfmaritanam, ut refert Ifidorus in lib. conciliorum. Hoc expreffius idem Salvator noffer innuit concilio Apoftolico pro-mittens in perpetua eccleffiæ: *Adhuc multa habeo vobis dicere; fed non poteftis portare modo. Paracletus autem Spiritus Sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, quæcumque dixero vobis*, Joannis capite xvi. & ne hæc credantur dictæ perfonis Apoftolorum tantum, ait capite xv. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis, ut maneat vobifcum in æternum.* Ergo ineft illi Spiritus fanctus omnibus congregationibus generalium conciliorum, & omnia ibi conclufa funt verba Spiritus fancti; ideoque

ANNO CHRISTI 1415.

a determinationem facri concilii non fibi Apoftoli, fed Spiritui fancto attribuerunt. *Placuit, visum eft Spiritui fancto, nobis*, Actorum xv. Unde valde cavendum eft, ne ab informatione & fententia hujus concilii generalis Baffleenfis in Spiritu fancto legitime congregati, quifquam fe aliquam reddat; ne contra Dei fententiam videatur recalcitrare, verba Spiritus fancti abnegare, & a catholica eccleffiæ fanctæ fe unione feparare.

Hæc modica conferripfi, refidua feriatis replicationi, & fi contingat fraternali confultationi: unde concludere pro nunc poffumus, quod difficultatem erace id competentem, Verbum Dei, minus complete dofuit exponere, cum in edificatione corporis myftici oportet ad minus etiam verbo infpirato uti. Ideo non folum quatuor concilia prima, fed & omnia alia a fanctis inftituta cuftodienda & retinenda mandantur & decernuntur diffinitione ex Sacra Romana eccleffia. Demum ad fecundum notabile procedamus: quod ifte complexo, à fa-cerdotibus Domini, diffinixit dominus proponens, de facerdotibus bonis & malis, poft multa varia exaloriem facerdotum enarra, & quomodo nemo amplius nocet in eccleffia Dei, quam facerdotes mali. Et quia tanta mala enarravit de malis, & pauciora bona de bonis, dicam fubfequenter.

Prælati & presbyteri mali, non folum boni, funt magnifice honorandi & reverendi; ne videdeantur omnino fperneudi, quos gloriofus Dominus fibi fpecialiter eligit ex gentibus mundi: ad confortandum eos in malum, fed magis ad revocandum presbyteros malos, & confirmandum bonos, & docendum cuncfos, fi non fapiffimis magiftrate confiftorium Dominus presbyteros eccleffiæ. Et primo ex veteri teftamento, Genefi. ix. ubi dicitur, quod Noe inebriatus fuit domuvit, & dormivit verendis patris fui nudatis: ideo quod cum vidiffet Cham, non tamen texit, fed duobus fratribus annuntiavit. Ait vero Sem & Japhet videntes, averteruat facies fuas. Quid ergo? quod filii gaffiaeverenda patris fuperjecto dorfis pallio averti reniendo operiunt? nifi quod bonis fubditi & præpofitorum fuorum mala diffiteent, ut ab alitis non accedatur? Operiantur verfi defertant, quia difpedicantes faftum, & venerantes magiftratum, nolunt videre quod tegunt. Et nota, quod pater expergifcens Ieneex Cham maledixit, fed pater non regentes benedixit.

Hanc maledictionem fugere volunt facilitmus Imperator Conftantinus, de quo in eccleffiaftica hiftoria libro quarto decimo dicitur: ufque naratur: Si proprius oculis vidiffem fa-cerdotem Dei, aut aliquem eorum qui mo-the nafliho habitu circumamicti funt, prefumfi chlamydem meam explicaffem & cooperiem eum, ne ab aliquo videretur. Hoc autem Chriffus adhuc in vita fibi partim tecompenfavit, quia poftmodum in bellis felicifimus fuit, & dicit beatus Augiftinus de civitate Dei libro quinto. Secundo idem expreffe Dominus pon-cepit Exod. xxi. *Dii non detrahes, & principi populi tui non maledices.* Glofia: Id eft, facerdotibus & eccleffiæ doctoribus, qui populis principantur, cum enim omnis detractio permiffa fit, in illos eft pernicioffior. Tertio, Dominus ait: *Honora patrem & matrem tuum, ut sis longæ vivus tempore.* Glofia: Hoc eft matrem & primum mandatum, in altera tabula: Honora, fcilicet, patrem corporalem & fpi-

ANNO CHRISTI 1415.

Augustinus de civitate Dei. lib. 5. cap. 24. Matth. 24. Matth. 22. Luc. 14. Augustinus. Matth. 17.

Chrisostomus. in epist. 1. ad. Timot.

Concil. General. Tom. XVII.

ANNO CHRISTI 1415.

Deuter. 17.

Ecclesiastic. 10.

Ecclesiastic. 10.

Ecclesiastic. 10

ANNO CHRISTI 1415.

nem: Et si intrdum ita contingat, non tamen ea sit universaliter verum, quod ruinæ populi causa sit maximæ facerdotum malorum ex culpa; quinimmo sæpe ex malitia, populi: propterea proventi sibi ruina, & populi demeritis exigentibus, degenerare permittatur a Deo ad facerdotum a bonis mobibus.

Hanc probo primo, similitudine. Secundo, ratione. Tertio, auctoritate. Hoc enim pro tanto judicavi necessitum fore, quia non videtur aliud dictum, Omnis ruina populi proveniet ex malitia clericorum, nisi quod clericus detur per hoc ad manus gladii laicorum, ne patiantur ruinam propter excellias clericorum. Unde illam, a fedicionis vitiosa derivatam malitiam, primo accedo similitudinem hoc modo: Comparatur cum doctoribus allegoriazantibus illum textum Geneleos *t. In principio creavit Deus cælum & terram*. Clerum mundo superiorem, id est, cælo cum stellis, & residuum populum mundo inferiori, scilicet, terræ cum plantis comparando, ut apte possimus, ex hoc; quod fecit facundum philosophos inferior mundus a cælo & stellis gubernatur; ita tota vitæ, tus residui populi a clero dependere habet, & augeri, atque in ultimum fastigium perfectionis digi. Cum ergo cœtus laicalis subordinatus est cœtui clericali, tamquam suo magistratui, ut ab illo doctrinis illuminetur, virtutibus roboretur, & fructibus replearur: ideo clerus, de quo scriptum est: *Regale sacerdotium, gens electum*, congnor, respectu laicalis populi, cælum est, plenum stellis magnis, & parvis, fixis & erraticis. Stellæ majores, prælatos; minores, subditos: quorum quidam comparantur stellis fixis, hi qui ad certam discretion, vel pacionem sunt limitati, ad illuminandum illos, quibus ipsi sunt præfecti, ut eos ex alto lumine illuminent, fructumque salutis fecundent. Stellis autem erraticis, alii prædicatores per mundum discurrentes. Sic enim, qui dicti sunt *tamen, quasi stellæ in perpetuas æternitates*, Danielis XII. Sicut igitur interdum est, non semper, quod fecundum habitudinem & difficultionem stellarum cæli bonum, & malum, alteratur & disponitur hic inferior mundus convenienter, vel disconveniente, ita sæpe propter defectus & indebitos respectus in inventem Ecclesiarum firmamenti, quod est allegoricæ clerus, variis turbatur mobilitis inferior populus. Verum; quod licet non omnia inferioris mundi incommoda ex influentia superioris proveniant, sed sæpissime ab inferiori: ut si ista inferiora superiorum influxum non recipiunt ubi & quando deberent, vel si per vapores vel nubes ab infra ascendentes abscondantur stellæ, & per consequens debitum earum impeditur influxus; & ita inferiora, vel licet terra & aqua eclipsiant lunam, & luna solem; ita terreni populi concuta violentia & avaritia eclipsant potestatem secularem; quæ eiidem visitis tenebrosa facta, eclipsat sæpe potestatem spiritualem. Unde fructus affero, quod sicut exorbitantiæ & deordinationes inferioris mundi, tam in naturalibus, quam in moralibus, non semper reputandæ sunt deordinationi cœlos Bellarum; & qui contrarium sentiunt magnam culo injuriam faciunt, ut dicit beatus Augustinus libro v. de civitate Dei, capite 1. ita non est verum dicere, quod omnis ruina populi proveniat ex inordinatitudine cleri: quia immo fiaret, clerum esse regularissimum, & populum deordinatum, sicut fuit in ecclesia primitiva; ubi erat clerus sanctissimus, & populus tyrannis plenus. Insuper a primero ita fuit tempore Moysis, qui fuit facerdos, & rector filiorum Israel optimus; & tamen populus fuit dorsilinæ cervicis, & a Domino multipliciter flagellatus propter peccata sua propria; & multo æpius fuitet, si non Moysis fervus Domini Deiiffet in confiaiione & confpectu Dei. Insuper tempore Christi, & pofteiorum & fanctorum martyrum, qui omnes fuerunt optimi; & peffimi populi multi.

Secundo hoc probatur ratione. Ruinæ populi maximæ proveniunt ex peccatis populi, juxta illud Pfalmiffæ *Peccatum ex magis imperantes eorum, & in verberibus peccata eorum*. Sed maxima causa ruinæ populi est malitia sui inferiori arbitrii; cum nemo ad percandum pofit cogi nec eft pecatum, nisi in quantum voluntarium, faltem actuale: ergo non fempre causa ruinæ populi fuit facerdotes mali; fed inclinatio in malum liberi fui arbitrii. Secundo, hæc quæ sæpe fuit divina permiffione malitia fpiritus maligni, non fuit attribuenda clero innocenti. Sed plerœque ruinæ & plagæ in populis proveniunt divina permiffione fpiritibus malignis, juxta illud Pfalmiffæ: *Mifiit in eos iram indignationis fuæ, indignationem & tribulationem, immiffionem per angelos malos*. Tertio, falta delicto, non ex malitia proveniendo, quæ committunt populi, & fufficientes argumentur per prælatos, nec ab eis fufficiunt taliam peccatorum exemplum, fed omnia peccata committunt populi, & fufficientes, nihil exemplum videntur in facerdotibus, immo publice arguuntur ab eis in fermonibus, & privatim in colloquiis. Ergo ex hoc, quod plurimum populi, talis ruina non eft culpa clei. Ad hoc eft experientia. Dilcimus enim quod tempore beati Gregorii & Ambrofii fuit clerus optimus & pofteiorum & ita ut fint fancti canonizati, & tamen tunc tot fuerat ruinæ in populis, quod beatus Gregorius in homilia 11. Dominicæ Adventus, fcribit: *Ecce ipsa in ecclesia quotidie ruina in mortibus filorum, peffilentiarum, & fedictionum autem judicii venturæ, fuit temporibus fuiffe compertæ* ergo tales ruinæ non fant clero adfcribendæ. Quarto ita fcribit beatus Augustinus quocumque modo clero attribuendæ, quæ nec ex populi nec clero culpa fieuiunt eventire. Sed ic eft, quod multa flagella fint infliccta fuperioribus propter culpaiunque culpam, fed Dei gloriam offendendam, fivet cuicos natus fuit, & quo Dominus ait: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus, fed ut manifestentur opera Dei in illo*. Joannis IX. Sic & fanctus Job credimus multiplicitier flagellatus, non quod ipse, vel aliquis alius hoc demeruerit, fed ut patientiæ virtus ejus manifestaretur, fecundum beatum Gregorium, Job. 7. Ergo ex prius. Ultimo, ficut illa, quæ sæpe proveniunt ex casis naturalibus, etiamsi totus mundus ad illa ruat, non fint fufficientia ad permaxime imputanda. Ita eft de fterilitate terræ, de aeris tempestate, peffilentiarum immeritate; quæ fimilia, sæpe ex casis naturalibus proveniunt hominibus: ergo non eft tutum dicere, omnes ruinas populorum ex culpa facerdotum evenire.

Tertio hoc probatur auctoritatibus facræ fcripturæ, & primo Job xxxvi. dicitur: *Deus ne ejiciat facie hypocritam propter peccata populi*. Ubi beatus Gregorius moralium libro xxv. dicit: *A Alibi quoque per prophetam dicit: Dabo tibi reges in furore meo, & auferam in indignatione meo*. Quid ergo nobis illos præelle deficiunt, quorum regimina fuper nos ex Domini furore fufcipimus? Si autem fecundum merita fubditorum perfonæ regentium tribuuntur; ut fæpe, qui boni videntur, accepto regimine mox mutentur: ficut de Saule fcriptura ait, qui cor quo dignitatem mutavit: *Cum, inquit, parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel fuiffus es: quare ergo fecisti ergo mutatio in oculis Domini?* Sic ergo pro qualitate fubditorum diffponuntur corda rectorum, ut fæpe pro merito gregis delinquat vita paftoris. Et fequitur: Denique certum eft, quod ea fibi iniqua fuiffe ferviva contendatur & plebium, ut fæpe ex culpa paftorum deterior fat vita plebium, & fæpe ex vita plebium meritor vita paftorum. Ex quo habetur, quod propter peccata populi quandoque efficiuntur facerdotes boni mali, quia non meretur habere paftor bonum. Cui conformiter loquitur beatus Isidorus de fomno bono, libro xv. cap. x. inquiens: Propheta dicit: *Dabo tibi reges in furore meo*. Ex hoc manifefte claret, bonum malamque potefftatem a Deo ordinari, fed bonam Deo propitio, malam irato: regge quidem bonos fant, monarcis efte Dei; quamvis vero mali, fceleris efte populi; nam fecundum merita plebium diffponitur vita rectorum: tralcente enim Deo, talem rectorem bonum fufcipimus, qualem pro peccato meruerunt. Nonnumquam etiam pro malitia plebis reges mutantur: & qui ante videbantur boni, accepto regimine funt iniqui. Et libro III. capite XXXIV. dicit: Pro merito plebium diffponitur a Deo vita rectorum, exemplo David peccantis in concupiscentiam alienæ, qui ex merito plebis præviaricantur. Hæc ille.

Beatus Hieronymus, 8. quæst. 1. Audaffter fcrafe aliquid tamen quod diffonat, quod fentit dicimus: Non fempter princeps populi & ecclefiæ per Dei arbitrium datur, fed propter merita plebofium. Si mali fant autos mifti, & operantur Dominum, fufficiunt principes dantur nobis principes fecundum cor noftrum. Et hoc tibi de fcripturis probabo: audiamus quæ ipse Dominus dicit: *Percutam filii regem & non per me, principem & non per confilium meum*. Et hoc videtur diftum de Saule, quem utique ipse Dominus elegerat, & regem fieri jufferat: fed quoniam fecundum Dei voluntatem, fed fecundum populi peccatorii meritum fuerat electus, neque eum fum fua voluntate vel confilio conftituerat. Tale ergo aliquid intelligimus etiam in ecclefiis fieri, quod pro merito populi, aut in verbo, aut in opere potens; Deus tribuitur rebor ecclefiæ: aut fi malus facit populus in conspectu Domini, talis ecclefiæ datur judex, fub quo fatem & fitim populus patiatur. Hæc ille. Ecce quam lucide claret, quod non omne malum ruinæ populorum ex culpa proveniat facerdotum malorum.

Per hos patere potefi, quid refpondendum fit ad auctoritates per dominam oppositorum indutas, & multas fimiles, fcilicet, Bedæ super Matthæi vigefimo primo dicentis, quod ideo Dominus de templo ejecit vendentes, quia causa ruinæ populi maxime fuit facerdotum culpa.

Ad idem allegavit Gregorium dicentem idem. Similiter auditis jam mentem beati Gregorii, & ita poffem de ifiis exemplifficare. Nunquam fuit mens beati Gregorii, quod omnes ruinæ populi effent ex culpa cleri; ficut nec dominus proponens universaliter, fed indefinite tantum poluit, & tanto cautius. Quia tamen nonnumquam fimplices audientes, neficientes inter univerfale & particulare diffinguere, feducuntur; ideo fcienfum, quod modus loquendi deductum eft, quod ficut fæpe in fcripturis pars fumitur pro toto, & e converfo: ita & in propofitis, quantum ad dictum Maxime, id eft, fæpe, & pro magna parte, ficut etiam commaiunt fæmi fofet Sempter pro Frequenter, & Caufa pro Occafione: quæ tamen occafio non eft caufa, nifi per accidens. Eft ergo fidelifter credendum, quod licet fæpe ruinæ populi proveniant ex culpa cleri; ita e converfo, fæpe ruinæ cleri proveniunt ex culpa populi. Hujus diffinditionis folus novit, qui omnes, fimiliter clerum & populum, judicabit; qui eft difcretor meritorum, & diftributor mercedum unicuique prout geffit in corpore. Ceffet ergo proverbium illud in Israel: *Patres nofti comedenat uvam acerbam, & dentes filiorum obftupefcunt, quoniam filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filii; fed anima quæ peccaverit, ipsa morietur*. Ezechielis XVIII. Hæc de primo.

Confequenter dominus proponens Joannem Hus excufat præcoratis malitis, id hoc dico, quod non propter virtutes fuas, nec propter hoc quod fimoniacam hæresim detefiaret eft, ut proponens, quod fi ecclefiæ, fed propter eorum malitias, quorum quoffam per fe faffus eft, quoffam in fuis tractatulis confcripfit, quoffam probatum diffimonia convicitur eft. Unde non de bono opere, fed propter blafphemias, quas ipse dixerat, de quo heri fatis dictum eft, ideo fupeifedeo. Ego autem volens nunc balum & fundamentum omnium diffimonia de matera prædicationis facerdotum poneie, pono aliud, & eft ifud notabile fuper eodem compleso; De facerdotibus Domini Christi, quod fint duplices facerdotes Domini, fivet non fint duplices, aliqui curati, alii non curati. Et fofi curati habent ordinatie verbum Dei prædicare poft prælatum superiorem, fcilicet vepiscopum. Alii non curati, non tenentur, nec debent prædicare verbum Dei, nifi ex fpeciali licentia prælati. Pro quare facerdotum duo funt notanda. Primum de licentia in qualibet prædicyrio requifita: & fi reperiemus, quod minor fufficit facerdoti ad facerdotium, quam ad prædicandum requiritur, ex hoc vopofitum Scoudum de non ordinatis fuccefiione presbyterorum, qui fcilicet fuccedant ordinatis primis prædicatoribus, quorum fuit officium per omnia ad prædicationem illuminare mundum, ficut Apoftoli & 72. difcipuli.

Quantum ad primum, nota verba fanctii Thomæ in quarto fentiarum diffinitione, vigefimo materia in quæftione tertia: Quantafcientia requiratur in ordinando, in refponione ad pfemem articulum, fcilicet ad auctoritatem Malachiæ fecundum: *Labia facerdotis cuftodiant fcientiam, & legem de ore ejus requirent*: oftendere volens de qualibus facerdotibus hæc verba intelligantur, dicit de curatis tantum: Sacerdos, inquiens, habet duos actus; unum principalem super Corpus Christi verum, & alium fecundarium super Corpus Christi fyfticum; & fecundus actus dependet ex

a. quæst. 1. ex. Mat. 15. Omne quod non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur.

b. Ut ibi. Ezech. 18.

c. Ut ibi.

d. Ut ibi.

e. Ut ibi.

Mirandi fcienfum in fuffici fecundum quam ad ordinatum ad ordinatum.

ANNO CHRISTI 1415.

a pri-

a primo, fed non convertitur: & ideo aliqui ad facerdotium promoventur, quibus primus adhuc tantum committitur, ficut religiofi, qui bus animarum cura non committitur, & ta lium ore non requiritur lex, fed folum, quod facramenta conficiant: & ideo talibus fufficit, fi tantum de fcientia habeatur, quod ea, quæ ad facramentum fpectant, cite perficere poffint: ficut in vitis Patrum multi fimpliciffimi presbyteri leguntur fuiffe, qui vitæ erant fanctiffimæ. Alii autem promoventur ad aliam actum, qui eft fuper Corpus Chrifti myfticum & a tallium ore populus legem requirit. Unde in illis fcientia legis elle debet, non quidem ut fciant omnes difficiles quæftiones legis quia in his debet recurfus ad fuperiores fieri: fed fciant ea, quæ populus tenetur fcire vel credere de lege: fed ad fuperiores facerdotes, fciliet epifcopos pertinet, ut etiam ad ea, quæ difficultatem in lege facere poffint, fciant & tanto magis, quantum in grada altiori collocantur. Hæc Ifte.

Ad eamdem concordat fententiam dominus Albertus Magnus, eadem diftinctione dicens: Difliinguendum videtur mihi in ordinandis; quidam enim ordinati funtut ex fola devotione, ut monachi, & alii quidam religiofi. Alii recipiunt ordines, ut in illis miniftrent populo verba, facramenta miniftrando feu difpendando, ut religiofi quidam, & illi qui fuccedunt, intitulati ad curam animarum. De primis diftinguendum puto: aut enim habent curam animarum in fuis ordinibus, ut abbates, & priores feu abbatiffæ prædicti; aut non habent, nec habebunt: fi habent, idem judicium videtur de eis, quod de aliis habentibus curam animarum: fi autem non habent, ut hi qui cæna devotionis tantum ordinem fuficiunt, videtur mihi quod non tenentur, nifi ut fciant pronuntiarem Pfalmorum & lectionum, & illorum diftinctiones, quæ ex fententia grammaticæ addifcuntur. Si autem officium docendi fufcipiunt ex beneficio, ut clerici intitulati, vel ex profeffione, ut quidam religiofi, fi dicendum videtur quod tenentur plus fcire: & ea credo effe quæ groffe funt exponenda populo in fide & moribus, quæ rudimenta Chriftianæ fidei vocantur; & ut in aliis determinent: cafus & quæftiones difficiles conftitutas perfiorum. Unde omnes, inquit, auctoritate inductas in contrarium, inter quas etiam eft illa jam allegata Matthæi Parvi, intelligo de hujufmodi ordinatis; & quantum ad hujufmodi fcientiam, fciliicet differendi quid morale & quid veniale, in quibus, & qui articuli folemnizati ab ecclefia, & certa talia. Et ad alia, meo judicio, non tenetur, nifi fit in altiori gradu conftitutus. Hæc Albertus.

Concordat his Oftienfis, libro primo, rubrica 21. De tempore ordinandorum, capite 4. & col fub §. quarta regula, ubi in fumma latin etiam videtur concordare Raimundus §. ultimo in fumma: & multi latin alii ad idem fcribentes, quorum dicta omitto hic conferibere brevitatis gratia. Et ob hujus diftinctionis caufam æftimo inolevifle hanc confuetudinem, quæ in antiquiffimis ecclefiis obfervatur, ficut in ecclefia Treverenfi: in qua, quicunque debet profi- a Locus vi. motvel ad gradum facerdotalem 2, fertur, fi dom. hanc habet beneficium curatum, prius, quam etiam habet communis practica ecclefiæ, quod fumpeum beneficium curatum adipiftur, fe de novo ad examen manifeftare feu profitetur: quia oportet ipfum ex tunc populo prædicare, & facramenta miniftrare, ad quod prius non fuit obligatus. Et de illis facerdotibus, fic ad curam animarum ordinatis, dicit canon, ignantia, diftinctione xcvm. Ignorantia mater cunctorum malorum maxime in facerdotibus. Dei vitanda eft, qui docendi officium in populis Dei fufcepiunt. Non loquitur ex gefti tantum de curatis, quod oftendit exemplum fequens de Concilio Toletano, dicens: Quando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem a fuo facerdote acciptant, ut ad ecclefiæ filii deputatas infundi accedant: & eft libellus officiorum, in quo eftcium presbyteri, & baptizandi, & fepeliendi, miniftrandi continetur, ut dicit glofa ibidem. Et fic patet primum, fciliet, quod minor fcientia requiritur ad facerdotium, quam ad prædicandum: ergo non omnes facerdotes funt obligati fub præcepto Domini prædicare verbum Dei. Sequitur etiam quod nifi cruciati, vel ex profeffione religionis, obligati tenentur prædicare ordinarie verbum Dei.

Quantum ad, fecundum, fciliicet quomodo patetur ex origine illi facerdotes presbyterum, dico, quod licet foli Pontifices vel epifcopi funt ordinarii fucceffores Apoftolorum: quamquam func multi alii prælati in ecclefia Dei: ita foli presbyteri funt fucceffores antiquiores, quamquam fint multi alii presbyteri & diaconi. Illud patet originaliter ex glofia Lucæ x. ubi dicitur fic: Situs in Apoftolis præcelle Petro, ut Apoftolus, & in LXXII. difcipulis figura reluet minorem presbyteriorum. Hoc fecundum clare dicitur Actione XIX. In novo: ubi fic dicitur: Videntes Apoftoli mittunt ad Petrum, & Joannem, & operatus paucos, rogaverunt Dominum mittis, emittat operarium in meffem. Unde ab eis fcilicet LXXII. difcipulis, quorum erpant genus presbyteri, atque in eorum loca fons conftituti in ecclefia. De quibus facerdotibus hæ intelligatur, ibidem exprimitur in capitulo præcedenti decimo, ubi dicitur fic:

Simpliciter vero majorum & minorum facerdotum difcretio in novo teftamento abfque Chriftio fumpfit exordium, qui duodecim Apoftolos tantum majores facerdotes, & LXXII. difcipulos, qui minores facerdotes inftituit, ita quod veri paftores fint tantum epifcopi, fed plebeum funt paftores fubditi: ut ex rationes inftituit, ut ait dicit venerabilis doctor frater Auguftinus de Ancona, in libro de ecclefiaftica potestate, cap. xxx. articulo 1. quæ foli curati, qui vocantur fecundi ordinis presbyteri fecundum LXXII. difcipulis Domini: non quod fic per omnia fimilitudo, fed inter multas differentias quatuor reperio eorum convenientia. Primo in paftoralitate dominii. Accepterunt enim difcipuli a Chrifto paftoralem dominium, quando dictum eft eis, Luca x. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super fpeces & fcorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit*. Ac fic dicere: Dedi vobis potestatem ejiciendi omne genus inimicum fpirituum ab obfeffis corporibus. Et hoc ne putaretur effe dictum de bellitis, ut exponit beatus Chryfoftomus. Illud autem repræfentant presbyteri curati in facramentorum administratione, ubi, & per quæ dæmones feu fcorpiones, id eft, peccata expellunturæ pernicioibus. Secundo in administrationis officium, quod LXXII. fcilicet, presbyteri, quando dictum eft eis: *In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui*. Quia enim bonorum omnium pax mater eft, fine qua certera inania funt: ideo Chriftus mifit difcipulos pacem primo offerre tamquam bonorum omnium intium, quorum miniftros cos fuciebat, ut dicit beatus Chryfoftomus. Hoc autem repræfentant curati presbyteri in evangelii fanctii prædicatione, in qua primo numeranda eft pax, juxta illud ad Romanos x. *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona*. Tertio in caritatis vinculo, quod LXXII. receperunt, quando bini mifli funt in omnem civitatem & locum, ut ait Lucas x. Hoc ut cognitum Dei & proximi non habeat, officium prædicationis nullatenus affumere debent, ut beatus Gregorius exponit. Illud totum repræfentant presbyteri in plebis cura receptam, pro qua ipfam animam, & vitam propriam tenentur exponere. Ultimo in honoris præconio, quod LXXII. difcipuli receperunt, dum reverti cum gaudio dicerunt: *Domine, etiam dæmonia fubjiciuntur nobis in nomine tuo*. Ut dicit glofa: Gaudebant etiam, quod quid fublimes effe: Eft terribiles dæmonibus & hominibus erant. Hoc autem repræfentant presbyteri, in fubditorum jurifdictione: a quibus, fi bene præfunt eis, digni dignos honore debent habere, ut dicit Apoftolus prima ad Thimotheum quinto.

Repræfentant ergo difcipulos Chriftii Domini facerdotes curati hoc modo: quamvis etiam fit difficultioda, quia ifti non poffunt facere miracula, ficut illi; nec habebant determinatas parochias, fed fecundum prædicabant in omni loco, quo erat Chriftus ventuus, Lucæ x. Ex quo iterum fit arguo. Illis tantum convenit ex officio ordinatio prædicare, qui fucceffores Apoftolis, & LXXII. difcipulis, fed nulli eis fucceduntnifi tantum epifcopi & curati: ergo dicit ex presbyterio non curatis non convenit illi præcepto Domini adus prædicationis. Et tantum de notabili fecundo, permaxime in hac materia oppofitono. Et ifto fequitur, quod licet fecundum fcilicet, ut debitis, & de veritate arenofum; ubi difcilis fuper notabili, Libere, quod libertas prædicandi conferitur a Domino cuilibet diacono & presbytero, per miniftrium epifcopi in fua ordinatione; & quod tale officium debet libere exfequi, irreguliitie, immo nolentibus prælatis. Patet ex jam dictis. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiferitis peccata, remittuntur eis*. Joannis XX. In IV. fententiarum, diftinctione XXIII. ubi vult Scotus, quod non tantum hæc diftinctio potefiatem facerdotis & clavium, adhuc hodie impetuatur facerdotibus duplex character: unus, quando efpicopus dat fibi cuiliem cum patena, & calice, & aliter ordinat: Alius, quando epifcopus imponit facerdoti manus: dicens: Accipe Spiritum fanctum; qui dicertur character clericus. Notandum autem legitur quod imprimatur aliquis alius character, virtute cujus fibi conferatur libertas ubique prædicandi. Et de his habemus poffea clarius & prolixius in corollario articuli principalis, quod eft plurium in ordine corollariorum. Et tantum de notabili fecundo.

Circa tertium notabile dominii proponentis, fuper ifto verbo, Debet, dicit proponens debere capi præceptive: ita quod ex præcepto Domini facerdotes effent obligati prædicare vel-

presbyteri non poffent Miffam celebrare, fi hoftiam aptam, quafi materiam requifitam, non habentem, ita nec poffent abfolvere vel ligare, nifi populum ibi commiffum, id eft, materiam requifitam, accipiant. Accipiam enim actio hominum feu naturalis, ficut requirit potentiam qua fiat; ita requirit materiam in qua fiat. Non plus licet ergo confeftori presbytero per epifcopi miniftrum in ordinatione charactere, & elavium facerdotalium. Et fic patet major. Minor probatur de utroque: & primo, quod non virtute clavium: quia ex dictis eft, virtus clavium facerdotii eft in ligando, folvendo, & difcernendo in foro confiicentiæ. Sed hic nullo modo de prædicatione: ergo non poteft dare dicit, quod retinere facerdotii habet libertatem prædicandi. Secundo nec ratione characteris, quod patet ex defcriptione ejus, quæ eft triplex, ut communiter dicitur: circa quantum fententiarum, diftinctione IV. Prima eft: character eft fignum diftinctivum, quo quis ab aliis diftinguitur, & ad aliquod fpiritualiter fandum vel fufcipiendum deputatur. Secunda eft: character eft fignum facrum communitio fidei & potestatis divinorum, & factæ ordinationis fidelium, quod ex divina beneficitur. Tertia eft: character eft diftinctio a charactere æterno, impreffa animæ rationali fecundum imaginem, conformem trinitatem creatam Trinitati creanti, & diftinguens a non fignatis fecundum ftatum fidei. Et conflat diligenter intuenti fingulas particulas hanc defcriptionem, quod nulla eorum imponit prædicandi actum liberæ: ergo ratione characteris, ut character eft, nullus habet auftoritatem exercendi actum prædicationis.

Confirmatur: Apoftoli in Cœna Domini virtute characteris ex confecratione facerdotali non receperunt actum prædicandi liberæ poteftatis: ergo nec modo presbyteri illum recipiunt ratione epifcopalis miniftrii. Tenet confequentia, quia in Cœna Domini fuerunt confecrati in presbyteros per illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, & receperunt characterem facerdotalem: fed in die Palchæ poft dedit eis poteftatem prædicandi, dicens: *Euntes ergo docete omnes gentes*, & *ego mitto vos*. Joannis XX. Et dicit fanctus Thomas, quod in illa cœna non dedit eis Dominus, nifi eftiam principium facerdotii, fciliicet conficiendi Corpus Chriftiverum. Sed poft in die Refurrectionis fupradictis dit aliam poteftatem, fciliicet ligandi & folvendi. Et ibidem: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiferitis peccata, remittuntur eis*. Joannis XX. In IV. fententiarum, diftinctione XXIII. ubi vult Scotus, quod non tantum hæc diftinctio poteftatem characteris & clavium, adhuc hodie impetuatur facerdotibus duplex character: unus, quando epifcopus dat fibi cuiliem cum patena, & calice, & aliter ordinat: Alius, quando epifcopus imponit facerdoti manus: dicens: Accipe Spiritum fanctum; qui dicertur character clericus. Notandum autem legitur quod imprimatur aliquis alius character, virtute cujus fibi conferatur libertas ubique prædicandi. Et de his habemus poftea clarius & prolixius in corollario articuli principalis, quod eft plurium in ordine corollariorum. Et tantum de notabili fecundo.

Circa tertium notabile dominii proponentis, fuper ifto verbo, Debet, dicit proponens debere capi præceptive: ita quod ex præcepto Domini facerdotes effent obligati prædicare vel-

Character quid?

Tertium notabile dominii.

ANNO CHRISTI 1413.

verbum Dei: de quo poſt videbitur in materia principali, quæ eſt materia articuli. Hinc ſequitur unum ſilentio non præteruendum: ſcilicet, quod hæc eſſet differentia inter præceptum & conſilium, quod præceptum Dei eſt doctrina ſpecialis, ſolum obligans ſub pœna peccati venialis. Illud reſtat impugnandum, quod ſecundum Scripturam, cujus veritate eſt omnino devium, & dico ſecunc, quod non obſervantia conſiliorum divinorum in evangelio conſiſtoptum, ex ratione qua conſilia tunt, nullum obligat ad peccatum veniale, niſi tantum eum qui ſervare vovit, quia illi deinceps non ſunt conſilia, ſed vota, quorum tranſgreſſio non eſt venialis, ſed mortalis culpa, juxta illud Pſalmiſte: *Vovete & reddite*. Glolſa beati Auguſtini: Vovete eſt voluntatis, ſed reddere neceſſitatis. Et ,, ubi notatur, quod tranſgreſſio conſiliorum, cum, ut conſilia ſunt, non obligat, cum talia ſub certo modo intelleſta, non ſunt conſilia, ſed præcepta; & ſic eorum tranſgreſſio eſt mortalis, non venialis culpa.

Pſalm. 75.

Conſilia non obligant ad peccatum veniale, niſi voluerit ſervare.

Ponamus ſub exemplo enum conſilium ex Matth. v. *Diligite inimicos veſtros*. Illud eſt præceptum quantum ad dilectionis affectum: ſed quantum ad dilectionis effectum eſt conſilium: quia inimico velle gratiam & gloriam, neceſſitatis & præcepti eſt, ſed offendere illi ſtoga benevolentiæ, hoc eſt conſilii & conſilii eſt. Unde ad hoc non omnes tenentur. Inſuper illud: *Si quis perceſſerit te ad unum miſillum, prade ei & vade cum eo*, eſt conſilium quoad exteriorem exhibitionem; ſed præceptum eſt quoad interiorem animi præparationem: ut ſcilicet homo paratus ſit ſuſtinere patienter & alterum perſeculionem, ſi cedere hoc credetur in bonum. Præterea quoſdam corripere fratrem delinquentem eſt conſilium, ſi frater peccet venialiter; ſed eſt præceptum, ſi peccet mortaliter, & ubi ſpes ſit de emendatione: & ita de aliis multis, cæteris circumſtantiis ſalvis.

Tunc propoſitum oſtenditur fallum primo auctoritatibus, ſecundo rationibus. Et primo auctoritatibus. Dicit enim Hieronymus contra Jovinianum, xiv. quæſtione 1. Quod præcipitur, imperatur; quod imperatur, neceſſe eſt fieri: ſi non fiat, peccatum habet: ubi conſilium datur, offerentis arbitrium eſt. Ergo ſi in para arbitrii liberatur conſiſtit conſilium, non obſervantia nullum peccatum inducit. Secundo auctoritate facti generalis concilii Carthaginenſis quarti dicitur: Conſilia Domini non ,, præcipitantia, ſed exhortantia ſunt. Exponendo illud evangelii: *Si quis vult tecum judicare, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*. Et habetur ibidem capit. Epiſcopus. Tertio, auctoritate per proponentem allegata, in capitulo, Quod ,, debetur; ubi dicit, beatum Auguſtinum de Decepto Domini non obtemperare, peccatum eſt; & conſilio ſi uti noluerit, minus boni ,, adipiſcetur, non mali quidquam vel aliquid ,, perpetrabit. Cum ergo ſimiliter ex beato Auguſtino, quod aliquid mali non perpetrat, qui conſilia Domini non ſervat. Ergo nec vo- ,, luntiter peccat, cum venialiter peccare ſit aliquid mali non perpetrare. Quarto, expoſitione Archidiaconi, qui dicit ibidem, quod eſt duplex conſilium. Primum eſt conſilium reverentiæ; & qui hoc non recipit; peccat, ſed non obſervatio conſiliorum non obligat fideles ad venialiæ peccatum, quod probatur ex tri-

Pſalm. 75.

Auguſtinus lib. 19. contra Faudum, cap. 11.

Auguſtinus lib. 19. contra Faudum, cap. 11.

14. q. 1. c. 2. Quod debet.

A vi. diſt. capit. Teſtamentum: Sicut conſiſtutur in veteri teſtamento, quod poſtquam mi- aqua lotus fuerat, ei uſque ad aſſumptam eucharistiam intrare non permitebatur: & ſic nec de poſtulione dicit, quod aliquando a celebratione cogit abſtinere, quod cadit ſub conſilio reverentiæ, quam ad ſacramentum homo debet habere. Aliud eſt conſilium, inquit, poſtulationis, cui licet non pareatur, non eſt peccatum. Ergo ſecundum Archidiaconum non ſervare conſilia, quæ ſunt perfectionis habentamenta, non eſt aliqua culpa. Quinto, eſt ad idem Hugutius, qui dicit ibidem, hæc eſt differentia inter præceptum & mandatum, quia mandatum tenet medium inter conſilium & præceptum, in hoc quod mandatum eſt B in conſilium & citra præceptum; mandatum dum ſub quacunque ſpecie peccati; imno poſſet liberc hoc acceptare, vel non acceptare: ſed ſic eſt conſilii evangelici; ergo ſi non acceptantur, nullum peccatum inducunt. Tertio ſic: Id ad quod nemo obligatur niſi ex voto proprio, ſi non facit, nullo modo peccat: ſed ad conſilium non obſervantiam nullam obligatur niſi qui vovit, ut dictum eſt; ergo qui talia non ſervat conſilia, nullo modo peccat.

Ex hac doctrina dicitur primum, inter præcipuum & conſilium eſt multiplicem diſcrimen. Secundum, non ſervare conſilia non obſtat fideles ad veniale peccatum. Quantum ad primum: primo difficilio eſt quod conſilium eſt perfectio boni melioris, ad quam non tenentur Chriſtiani, niſi velint; ſed præceptum eſt obligatio boni neceſſaris, ad quod ſunt obligantur; etiam ſi nolint. Unde ſecundo: præcepta cunctis eſt neceſſitatis, ſervare conſilia eſt pure voluntatis, id eſt, libertatis. Secunda, quia conſilia pertinent ad perfectos: præcepta ad perfectionem; ſed præcepta ad imperfectos ſeu infimos. Tertia, præcepta ſerant non ab illicitis, ſed conſilia a cuncetis. Quarta, per præcepta declinamus a peccato, ſed conſilia ad ſuperabundantiam. Quinta, per præcepta, maxime negativa, pensantur ſingulas; ſed per conſilia principia antiſtitum. Sexta, per præcepta conſtringimur ad obſervandum non niſi ex voto. Septima, præcepta nunquam ſit conſilium, ſed conſilium per votum fit præceptum. Octava, præcepta dari ſunt ad conſervationem ſanctitatis, ſed conſilia ad expeditius conſequendum illam finem. Unde præcepta ordinant ad finem, ſed conſilia ſunt quaſi media aptiſſima ad conſequendum illum finem; ſicut equum aſcendere, eſt aptius medium pervenendi ad terminum, quam peditare. Nona, præcepta ſunt omnibus expeditiria, ſed conſilia non, quia ſunt aliquibus aliquorum, quibus eorum effectus ea ea non inclinatur. Et ideo Dominus conſilia evangelica proponens, ſemper facit mentionem de idoneitate & voluntate hominum, ſed deſervantiam conſiliorum. Dans enim conſilium perpetuæ paupertatis Matth. xix. præmiſit: *Si vis perfectus eſſe*; & cum conſilio, *Si vis ſalvus eſſe, ſervanda mandata*. Similiter Auguſtinus perpetua caſtitatis, cum dixit: *Sunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum*: ſaltu ſubdit: *Qui potuit capere, capiat*. Et Sanctus Apoſtolus 1. ad Corinthios vii. ut præmiſſo conſilio fuggiens dicit: *Porro hoc ad utilitatem veſtram dico, non ut laqueum vobis injiciam*. Et ita patet diſtinctio inter conſilia & præcepta evangelica.

Exi his ſequitur ſtatim ſecundum, ſcilicet, quod non obſervantia conſiliorum non obligat fideles ad veniale peccatum, quod probatur ex tri-

ANNO CHRISTI 1413.

tribus. Primo, quia ſecundum omnes doctores, peccatum veniale obligat facientem ad aliquam pœnam, in præſenti vel futuro periſcrendam, licet non ſit gravis, & cito ſoluta: ſed non obſervantia conſiliorum ab his qui non voverunt nullum obligat ad quamcunque pœnam in præſenti aut futuro ſuſtinendam: quia illam nec pœnitentiarii injungunt, necnon obſervantes conſilia talem pœnam ſolvunt: ergo non videtur eos incurrere talem culpam venialem. Pater aſſumptum, quia peccatum veniale dicitur id, quod aliqua venia indiget ſeu indulgentia, ſed non obſervantia conſiliorum non indiget venia, cum nihil malt aſſum ſit, ut dictum eſt: ergo ut prius. Secundo, hoc illud quod eſt in pura voluntate hominis, non obligat hominem ad ſatisfaciendum vel ſolvendum ſub quacunque ſpecie peccati; imno poſſet liberc hoc acceptare, vel non acceptare: ſed ſic eſt conſilii evangelici; ergo ſi non acceptantur, nullum peccatum inducunt. Tertio ſic: Id ad quod nemo obligatur niſi ex voto proprio, ſi non facit, nullo modo peccat: ſed ad conſilium non obſervantiam nullam obligatur niſi qui vovit, ut dictum eſt; ergo qui talia non ſervat conſilia, nullo modo peccat.

Pro qua ſciendum, quod iſtud valde periculoſum eſt dicere, propter quatuor præcipue. Primo, ſi non obſervantia conſiliorum obligaret ad peccatum veniale, & peccatum veniale ad aliquam pœnam, licet modicam; peccatum veniale ſecundum obligaret ad duplam pœnam; tertium ad triplam; & ſic deinceps. Sed valde gravæ eſſet, quod fideliſtus, qui conſilia non ſervant, nec unquam ſervare proponunt, quod toties peccatum veniale incurrerent, quia gravem & duplicem ſuſtinent diſcrimen. Ergo non eſt veriſimile, quod non obſervantia conſiliorum inducat veniale peccatum. Secundo, quia veniale peccatum ſitus hoc multiplicatur incomodeda ante affert. Nam primo animam maculat: quod ſic intelligendum. Sit imago aliqua deſpicta, aliquando denigratur, ita videtur non poſſe aliquando vero obſcuratur, ut videri quidem poſſit, ſed non plene diſcerni. Et ideo propter talem denigrationem dicit beatus Gregorius, quod veniale obſcuratur, ſeu denigratur. De quo etiam beatus Auguſtinus in libro de pœnitentia ait: Peccata venialia, & multiplicantur, deterrent noſtrum ſpiritum, ut a cœleſtibus ſponſi amplexibus non ſeparent. Quod exponit beatus Thomas prima ſecundæ, quæſtione lxxxix. articulo primo, quod ſpiritum eſt diſpoſitus, in caſu, quia nihil malitia diſponunt ad mortale. Secundum effectus eſt, quod veniale peccata imminunt fervorem caritatis, ſicut aqua in igneum projecta, licet ignem non extinguat, tamen fervorem illius minuit. Tertius eſt, quod potentiam animæ in operibus bonis laſſat, ſecundo ponitur ſuper equum, licet non ſuccumbat, tamen eſt imminus promptus ad ambulandum. Quartus, quod retardat ad gloriam, quia homo, ſi non ſuccumbit & poſtea ſtatim poſt mortem evolare, cogetur ad tempus propter veniala in purgatorio ſtare. Quis unquam tantæ credulitatis eſſet, quod omnes hæ penalitates velitet cuilibet qui conſilia non ſervant, inſligere? Inſuper tertio, quia omnium doctorum hæc veritas eſt, ut prædixit, quod præbere alterum maxillam eſt conſilium, & tamen Chriſtus hoc non fecit: ergo

ANNO CHRISTI 1413.

Chriſtus veniaſtere precaſſet contra illud evangelii: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Joannis viii. *Qui peccatum non fecit*, primo Petri ſecundo. Finaliter quarto, ex eo quod ſicut ad remiſſionem peccati mortalis exigitur deſtructio actus peccandi cum voluntate in poſterum abſtinendi; ita quoque peccatum veniale in præſenti factum non dimittitur, niſi actu & propoſito deſeratur.

Conſilia autem quod non obſervantes conſilia, ut frequenter, nec actu recipiunt, nec propoſito intendunt ſervare ex. Ergo talibus illa peccata venialia nemquam remittuntur in præſenti vita, ſed reſtaret longa & acerba pœna a talibus hominibus poſt hanc vitam ſuſtinenda, quod negat omnis de tota theologorum ſchola: ergo de conſiliis non obſervantibus ſequens, ait, ut prædictum eſt: *Hoc ad utilitatem veſtram dico, non ut laqueum vobis injiciam*, 1. ad Corinthios vii. Et hæc ſufficiant ad ea, quæ propoſita ſunt: ſed ſunt allegavit. xiv. quæſtione prima. Quod debetur. Non habetur ibi, quod tranſgreſſiones conſilium Dei, peccet venialiter: ſed tantum, quod ſi conſilium non ſervatur, minus bonum adipiſcetur: ſed, inquit, non mali aliquid perpetrabit. Et hoc contra ipſum, quia ſi non mali aliquid perpetrat, ergo nec venialiter peccat. Similiter in capitulo ſequenti, quod etiam contra ſe adducit, ubi dicitur, quod conſilium datur offerentis arbitrio: ergo non obſervantiam ad veniale aliquo modo. Inſuper ſuper illo complexo; Exemplo Chriſti & Apoſtolorum, notavi quomodo, & ad quantum exemplo Chriſti, & Apoſtolorum, & primitivæ praxes & exempla non obligant, pro eorum ſequela: ſed quia dicta ſunt in ſententia per reverendum magiſtrum Joannem de Gerſon, ſuperſedeo, quia habentur in alio opuſculo meo. Epiſcopus præſentis teſtionis hic eſt in formis, quod in argumento ſic primo: Chriſtus mandata Dei, ſed non ſervat facientem, non vulet ex forma, ſed forte ex materia: quia Chriſtus aliquando mandat, quod non vult fieri, quia non mandat ſub forma præcepti, ſed per modum alicujus documenti. Item bene ſequitur: Papa mandat hoc, & non fundat ſe expreſſe in lege divina, ut ſupponitur, diſtinct. ergo hoc eſt fundatum. Quia quidquid mandat, quod legi Dei, aut aliquibus ſacris canonibus non obviat, licet expreſſe hoc non contineat, faciendum eſt: quia, ut dedatur, Papa non eſt nomen ordinis, ſed officii & juriſdictionis: & dicitur ſanctiſſimus, & beatiſſimus, non ſi ſit malus, ſed quia ſanctiſſimus & beatiſſimus, quia hæc ſibi conveniunt, non ratione meriti perſonalis, ſed ratione officii, potiſtatis, & univerſalis juriſdictionis. Hæc circa argumentum dicta ſint.

Circa primum notabile habemus, quod verbum Dei dimittive expreſſe, ea quod verbum Dei tertio modo capatur, ſcilicet infuturum non poſuit, quod tamen neceſſarium eſt prædicatoribus. Ex quo ulterius dedatur, quod verbum Dei inſpiratum eſt duplex, ſcilicet primum, quod Deus per ſanctos doctores expreſſit, & publicum, quod ſcilicet per ſtatuta generalium concilorum ſtatuit & diffinit. Circa hoc conſulo, quod illud per dominum propoſitum nostrum adduitur, ſcilicet, quod verbum Dei tantæ fit perfectionis, quod ei nil addi aut auferri poſſit ſub illegatis pœnis; quod licet in maximis perfectionis, quibus tamen addere ad declarandum, licet non debeat addi con-

Beatus Gregorius in 2. Tit. lib. 4. c. 44. 1. ad 2. Auguſtinus de pœnitentia. 4. Sent. 4. d. 21. q. 1.

Capit. 2. de Epiſcopis. 1. dist. 1. ante contra Tertium, c. 1.

ANNO CHRISTI 1415. contrarium. Circa secundum notabile, de facerdotibus Domini, diffimi inter curatos & non curatos, offendens, quod non curati ordinarie non tenentur prædicare verbum Dei: & quod foli curati presbyteri fuerunt LXXII. Discipuli Domini, non in omnibus Secundum æqualitatem, fed secundum figuram & similitudinem. Ex quo concluit, quod non eft universaliter verum, omnes curatos populi povere esse culpa malorum facerdotum; quia hoc propter peccata populi dantur a Deo eis facerdotes & prælati mali. Unde dominus propomens caute egit, quod indifcrete, non universaliter, posuit. Circa tertium notabile super verbo, Debet, ubi dixit illud capiendum perceptive, affecando quod transgrediendo conftitum Dei, committat quis peccatum venialis, reprobavi hoc multiplicifer & veraciter offendendo, quod conftitum Christi non obligat unquam ad peccatum venialis, cum fit perfecta, fed lege ad mortale cum qui novit, vel in casu, quo conftitum precipitur. Hæc eft fumma dictorum, quæ quafio accipite in corde bono & optimo, ut patientia in tribulatione, ut fructus fequatur in patientia, de quo Dominus ait: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*, in præsenti per gratiam, in futuro per gloriam. Amen.

Ean. 12.

Sequitur actus secundi diei.

Multifariæ, *multisque modis*, patres & domini venerandissimi, *olim Deus loquens*, voluntatis suæ beneplacita partibus veteris testamenti pandens *in prophetis*, *novissime diebus filii locutus est nobis in Filio suo unigenito*, ad Hebræos primo; quem ex matre, fed virginine nafcitum, eundem Patre dumbravit, Filius impregnavit, & Spiritus fanctus adaptavit, ut effet fine gravamine gravida, fine corruptione fecunda, fine dolore puerpera, secundum Bernardum in fermone quo ait: Qui ex voluntate Patris, ut difperfos in unum colligeret, quos tandem in æterno ovili unico unicus ipse pastor reficeret, in totius foi in humanis difcurfu peccado, ad Deum reconciliaret duo infernis, fcilicet veritatem & gratiam: *Quoniam veritas & gratia per Jesum Christum facta eft*, Joannis primo. Veritatem: id eft, filium illuminatem intellectum; & gratiam, id eft, dilectionem juftificantem affectum; quæ funt duo in corde bono & optimo requifita, prout hæc dixit per eadem verba: *Qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, fructum afferunt in patientia*. Ubi poftquam expofitum eft primum principale, quod eft locus aprifitandus in corde bono & optimo, reftat declarare fecundum; ut annexitur modus congruus, per quem demonfteratur & defectetur auditorum animus. Utique audientes verbum Domini retinent intellectu, ut inftruantur affectu, ut defectentur re, ut teneant memoriter, & re impleant efficacter.

Bernardus ferm. 2. de Incarnatione virginis & alibi.

Ean. 8.

Non minus res eft qui verbum Dei audierit negligenter, quam qui Corpus Christi in terram fua negligentia cadere permifit: fentent. 1. quæstione prima. Interrogo. *Omnis etiam qui audit verba mea, & facit ea, similis eft homini, qui ædificat domum fuam fupra firmam petram*, Matthæi VII. *Sic confentiens ejus adversario, ut eum*, Matthæi V. *Adversarius tuus, verbum Dei eft: si faciat quod audit, concordafti cum eo: si autem non faciat, riixaris*

Cap. 6. Ang. Eth. 30. Eth. 2. c.

ANNO CHRISTI 1415.

cum eo: & si non comprehendit ut faciat, contradet te judici tuo, & judex minister, & mittet te in carcerem mittetur te. Beatus Augustinus in libro de decem chordis, capite decimo, ait: dicerent forte fimplex laicus, aut hirfutus clericus: Certe hoc facit, verbo Dei me conducimus: ficut prædicat prælatus meus, ita credo, ita & ago. Refpondeo, Optime facis, fi bene dicit illi prælatus vel facerdos. Nam in his quæ pertinent ad Deum, & ad bonum nostrum, nullus excaluatur, fi fequatur errorem ejus, quæ docentis. In talibus nec ignorantia, nec fimplicitas excufat, ait fanctus. Thomas quodlibeto tertio, articulo decimo. In ecclefia illum dicitur: Si cœcus ductor cœco populo ducatum præbet, neuter excufabitur, fed ambo fimul in foveam cadent, Matthæi decimoquinto.

Sed quid igitur facit clerus & populus inter doctrinas doctrinis infinitas? & quibuslinetur doctoribus? Refpondet beatus Augustinus libro tertio de doctrina Chriftiana: Conficlere hominem, per regulam fidei, quam de fcripturarum cœlo plenitudine, & fecundum auctoritatem, cepit, & id credere quod fecundum eccleiæ auctoritatem tenetur publice. Debet etiam ad Dei mifericordiam returere, & ejus illuminationem implorare, dicens cum Pfalmifta: *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte*. Orans cum ecclefia: *Ex cœlestia confide Domine nos Deuse*. Debet etiam ab aliis peritioribus inquirere: non enim Deus defficit fuis, nifi in pulfando fentit negligentes: nam *vocificat Dominus omnibus qui ve, fi, fi, fi*, Pfalmo, *novissime diebus filii locutus eft nobis in Filio fuo unigenito*, ad Hebræos primo; quem ex matre, fed virgine nafcitum, eundem Patre dumbravit, Filius impregnavit, & Spiritus fanctus adaptavit, ut effet fine gravamine gravida, fine corruptione fecunda, fine dolore puerpera, secundum Bernardum in fermone quo ait: Qui ex voluntate Patris, ut difperfos in unum colligeret, quos tandem in æterno ovili unico unicus ipse pastor reficeret, in totius foi in humanis difcurfu peccado, ad Deum reconciliaret duo infernis, fcilicet veritatem & gratiam: *Quoniam veritas & gratia per Jesum Christum facta eft*, Joannis primo. Veritatem: id eft, filium illuminatem intellectum; & gratiam, id eft, dilectionem juftificantem affectum; quæ funt duo in corde bono & optimo requifita, prout hæc dixit per eadem verba: *Qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, fructum afferunt in patientia*. Ubi poftquam expofitum eft primum principale, quod eft locus aprifitandus in corde bono & optimo, reftat declarare fecundum; ut annexitur modus congruus, per quem demonfteratur & defectetur auditorum animus. Utique audientes verbum Domini retinent intellectu, ut inftruantur affectu, ut defectentur re, ut teneant memoriter, & re impleant efficacter.

Cap. 6. Ang. Eth. 30. Eth. 2. c.

Ean. 12.

Ean. 8.

Sequitur articulus.

Sacerdotes Domini, exemplo Chriftis & apoftolorum, non debent libere & fine impedimento prædicare verbum Dei, nifi ufque & fupra omnem potestatem, quam in hac confecratione facerdotali acceperunt, fe probare poffint effe miffos a Deo, vel ad hoc fufficientes ecclefiæ prælato. Simile per omnia, & multo fortius eft de diacono, ut infra patebit; & hoc ad fenfum expofitionis terminorum proponentis. Hæc conclusio refiat probanda multiplicitet: primo lege divina; fecundo, praxi Chriftifi; tertio, praxi Apoftolorum: quarto, praxi ecclefiæ primitivæ; quinto, facorum concilfiorum; fexto, doctorum in lege Domini versicle de humilitate. Circa primum notandum, quod per legem divinam intelligo legem quadrifariam: æternam, Mofaicam, evangelicam, & canonicam: Probatur conclusio primo per legem æternam. Nam lex æterna eft ratio fumma in fummo principe Deo, cui femper obtemperandum, ut per quam mali miferam, bona bonam vitam meretur: per quam illa quæ temporalis eft recte fertur, refleque mutatur, fecundum beatum Augustinum, libro primo de libero arbitrio. Et ibidem: Ut breviter tibi notionem æternæ legis explicem: Lex æterna eft, qua juffus eft, ut omnia fint ordinatiffima. Quod declarant fanctus Thomas in prima fecunda, quæstione XCIII. articulo II. dedicit, quod omnis lex hierarchiæ dicitur a lege æterna; ut per hoc omnis fum conftituta in ordine debito, fi fuo modo tegulantur a lege æterna, dicens: Sic lex importat quamdam rationem directivam ad finem in finem ordinatum. Confitat autem quod in omnibus moventibus ordinatis oportet quod virtus fecundi moventis derivetur a virtute moventis primi: quia motores fecundarium non movet nifi quantum a primo movetur. Hoc patet in artificialibus & naturalibus: fic ergo omnis lex ratio artificialis, cialium actuum derivatur ab architectore ad inferiores artifices qui manu operantur. In moralibus etiam, in omnibus gubernantibus videmus, quod inferiores gubernationes derivatur a primo gubernatore ad fecundos, & inferiores fubordinatos. Cum ergo lex æterna fit ratio quædam fummi principis gubernante, necefle eft quod omnes rationes gubernationis, quæ funt in inferioribus gubernantibus, a lege æterna deriventur. Hæc ille. Quæ autem fit ratio, & qui ordo in illuminatione fidelium fervandus, ab æterna lege derivatus, notandum, quod ficut in ecclefia triumphanti unt tres angelicæ hierarchiæ, quarum Trinitas beatissima caput eft, quarum fupremam illuminat ipsa Trinitas per fe, fupremus mediam, & media infimam, & hæc in omnes conftitit. Unde in laudem ecclefiæ dicitur in Pfalmo quod eft circumamicta varietate: gloriofa doctrina Apoftolorum, confeffione martyrum, puritate virginum, & hæneneo monachorum feu pœnitentium, ornatur regina, id eft, ecclefia: In ipsius figura regina Saba videns omnem fapientiam Salomonis, & habitaculum fervorum, ordinefque miniftrantium, non habebat ultra fpiritum, III. Regum, 2. capite: Ita in nova ecclefia non folum funt vafa aurea & argentea, fed lignea & fictilia. Hæc fanctus doctor.

Idem fub alis verbis oftendit dominus Petrus de Tarantafia, qui & Innocentius V. ad Ephesios IV. & præter prædicta, addit duas rationes alias, dicens: Facta eft diftinctio officiorum propter multos in ecclefia. Primo propter mofficii corporis integritatem, fecundum illud 1. ad Corinth. XII. *Si totum corpus oculus, ubi auditus?* Secundo, propter fingulorum membrorum uniformem; dicitur

Indultor cœlestis ecclesiæ.

Cap. 6.

Ean. 12.

Ean. 8.

Cap. 6. Ang. Eth. 30. Eth. 2. c

ANNO CHRISTI 1433. enim prima ad Corinthios xii. *Non potest A-*
dam dicere capi pedibus, Non ego mihi necessarii.
Ex Deuteronomii 1. *Non possum solus sustine-*
re, vix ut alii sufficiam. Ad quod ne-
ferunt, quod Apostolus ad Ephesios iv. di-
cit. *Veritatem facientes in caritate crescamus,*
in illo Christo, ex quo totum corpus
compactum & connexum per omnem juncturam
subministrationis, secundum mensuram in opera-
tionem unius cujusque membri. Quia facultate
diversis gradus ecclesiæ membrorum, com-
petunt diversis diversi actus, minores scili-
ET & majores, sicut alii episcopi, alii sa-
cerdotibus, alii religiosis, secundum expo-
sitionem Lucæ ibidem.

Tertium, quod illi diversi status in ecclesia
sint fundati per Christum, dum inter pecten-
iter in terris, per expressas similitudines. Quan-
num una est, quod Apostoli, & septuaginta
duo discipuli non fuerunt presbyteri, nec dia-
conus unquam ad eorum Dominum: tunc enim soli
Apostoli fuerunt sacerdotes consecrati. Sed de
Apostolis fuerunt sacerdotes consecrati. Sed de
EXCIL. discipulis non reperimus ex textu, nisi
quod forte Matthias, qui successit in locum Ju-
dæ, & septem, qui ex eo ordinantur per Apo-
stolos Sacerdotes, sic fint ab Apostolis ordi-
nati. Non est ergo dicendum, quod illi, qui
nec sunt episcopi, nec presbyteri, sint a diabolo
introducti; cum præterea neutri horum essent,
dum a Christo fuerunt electi. Alia via est,
quia Matthæi XXIV. Dominus nobis diversitas
tem omnium ad ecclesiam pertinentium volens
ostendere, sic sub similitudine: *Duo in agro,*
duo in lecto, duo in mola, alter assumetur, alter
relinquetur. Ubi secundum Augustinum Augustinus
libro quadragesimo primo evangelio quæst. xxvi.
ter. Status ecclesiæ patetcunt: Per duos in
agro intelligunturpraelati; per earsdem duos
in lecto religiosi; per quatuor in mola laici,
per quorum super usus affumetur, scilicet hos
in nos fit terminans, alter relinquetur, nihil
finiens. Nam in agro funt, qui in ecclesia
fa laboraverit praefunt. In lecto funt, qui
contemplationi in claustris vacant. In mola
autem funt, qui in mundanis sollicitudinibus
gyrant.

De hoc etiam tribus Ruthaer, Ezechielis de-
cimo quarto: *Si tres viri, Noe, Job, & Da-*
niel in fua justitia liberabunt animas suas, fe-
cundum beatum Augustinum parte prima fer-
mone, sermone xxiv. Beda libro v. super
Lucam, capite xvi. Per Noe, qui arcam ec-
ptit, praelati; per Daniele, qui contempla-
tionis vacavit, religiosi; per Job, qui uxoris
tus fuit, laici intelligitur. Hinc ordinem
Psalmista intelligens dixit: *Exeat ovum bubum,*
& quam jucundum, habitare fratres in unum:
& quam suavis unitas, subdit: Sicut unguen-
tum in capite, quod descendit in barbam, deinde
in oram vestimenti. Nam unguentum, id est,
pinguedo cunctus ecclesiastice sanctitatis, ut est
in capite, scilicet, in Christo homine, quod
congruit ecclesiastice hierarchiæ, descendit in
barbam fuit, id est, beatum Petrum, pro-
ximum ejus vicarium, & quemlibet ejusdem
legitimum successorem. Deinde in barbam Ae-
ron, id est, cujuslibet praelati seu episcopi legi-
time succedentis: deinde in vestimentum, id
est, ecclesiasticos: deinde in oram vestimenti,
id est, populares, sive laicos, quibus ecc-
lesiastica hierarchia. De quo ordine ait mon-
ACHI Bernardus 111. de consideratione dicens:
Nec velum reputes formam hanc, quia in

ANNO CHRISTI 1433. terris est: exemplar enim e cœlo habet. Ne-
que enim Filius potest facere quidquam, nisi CHAIN
quod viderit Patrem facientem: proinde
cum ei fuit nomine Moysis fit dictum: *Fide Moysi fa-*
ne omnia fecisti secundum exemplar, quod vidisti in monte monstratum est. Videtur hoc, qui tunc
dicebat: *Vidi civitatem sanctam, Jerusalem Eccl. 11.*
novam, descendentem de cœlo, & Dei ornatam sicut sponsa viro suo. Ergo enim
propter similitudinem dictam rem, quod fu-
cut illic seraphim, & cherubim, & ut
quique ulque ad archangelos & angelos, or-
dinantur sub uno capite Deo; ita quoque
sub uno summo Pontifice, primates, vel
patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, presby-
teri vel abbates, & reliqui in hunc modum.
Non est parvipendendum, quod & Deus
habet auctorem, & de cœlo dicitur originem.
Quod si dicat episcopus, Nolo esse tub ar-
chiepiscopo, & abbas: Nolo obedire epis-
copo; hoc de cœlo non est, nisi ex forte
quempiam angelorum de cœlo ejiciat dicen-
tem: Nolo esse sub archangelis: aut ex alio
quolibet inferiorum ordinum aliquem non
ferentem subesse cuiquam nisi soli Deo. Hæc
ut sanctus Bernardus.

Quartum, quod summa diligentia invigilan-
dum, ne hic ordo hierarchicus tam regulan-
ter a Deo institutus, ab illis infirmatus pati-
ter. Infringere autem & confundere, si qui-
libet facerdotes, qui se non possunt probare a Deo
vel praelato ecclesiæ missum, sibi officium prae-
dicationis usurpare: quod ex tribus claret:
Primo quia talis ordinem divinitus institutum
quia jam regulariter constitutum prostituere: quia
nec de primo gradu ecclesiastico, nisi sacerdo-
tes, non Diaconi, nec de secundo, qui sunt
episcopi; nec de tertio, qui sunt presbyteri,
existimo, nec ad hoc assumpti, quibus quis-
libet eorum suorum proprium, contra hierarchicum
ordinem ordinationis modum, qui est, quod
nil bonitatis in inferioribus effulgeat, quod a
superiori possitur non fit, etc. Secundum
enim divinum ordinem, ex lex est, ut infima per me-
dia, media per suprema in Deum reducantur,
secundum beatum Dionysium Cap. 6. Cæles.
presbyteri ea hoc praesiderant ordinem ecclesia-
rum: quia si tres, quatuor, vel decem ad
eamdem ecclesiam veniunt, & quilibet eorum
praedicare velit, nec illud audere, quia
libet ex mente intelligere potest, quantum ex
hoc laqueorum seditionis in populis, contra-
dictionis in sermonibus, & de ipsa ecclesia
ecclesiastica nullus ordo, sed fempiternus horror
pararetur. Tertio, quod eadem ratione, qua
fi liceret cuilibet diacono & presbytero absque
ordinatione, liceret etiam, ut ipse, ad ordinem
pertinentem quemlibet sacerdotem ubique con-
fessiones audire, ligare, solvere, excomuni-
licare, & absolvere, omnia sacramenta mi-
nistrare, quemlibet sacerdotem in qualibet ec-
clesia ordinus conferre: & quemlibet judicem,
videlicet ecclesiastium praelatum, absque ju-
ridictionem exercere. Tot diluvia infinge-
rent, quod non nisi horror fine ordine in ec-
clesiastica hierarchia esset. Sed quantum tale
confusio repellitur & detestatur a sanctis
doctoribus. Nam beatus Gregorius in registro
ait, ubi ferabit Romano defensori Siciliæ, & Pa-
ter habetur 11. quæstione 1. Pervenit ad nos:
Nam si unicuique episcopo jurisdictio non fit
fi, quod aliud agitur nisi ut per eos, non
per quos ecclesiasticus ille ordo cuiusdam de-
buit,

ANNO CHRISTI 1433. buit, confundatur? Et licet dicitur de epis-
copo, vita de inferioribus praelatis & plebanis
dici potest. Et tali enim confusione ordo hon-
estus a nobis tollitur. Ideo beatus Augustinus
dicit tertio de natura boni: Omnia tanto ma-
gis bona sunt, quanto magis ordinata sunt;
& tanto minus bona sunt, quanto minus ordi-
nata sunt. Et libro sexto fuse Musice idem in-
quit: Inhæreamus Deo, & non timeamus
tantum illius ordinationem; fed etiam no-
strum ordinem indigebitur, ita illis: *Mifi quid-*
dem multa, operaiis antem pauci: rogate ergo do-
minum mefis, ut mittat operaiis in messem suam.
Quod ad litteram exponitur, de messe praedica-
tionis verbi Dei. Unde fiquæritur, Quare vult
rogari? respondet glossa, quod ideo, ut fci-
licet ex fua misericordia per internam infirma-
tionem, vel per multitudinem fuos mittat praedica-
tores in ecclesiam fuam. Alia ratio multorum
doctorum est, ut per hoc doceat ordinem,
quem omnes praedicatores servare debet: et fci-
licet a superiori fuam admissionem expectet, e
prout exponit Archidiaconus diffinitione xxi.
In nono: ubi hæc auctoritas ponitur. Secunda
fic: Certum est, quod sancta Ecclesia Baptis-
fata fuit sacerdotes: quia primogenitus filius
sacerdotis, unifius a Deo, et testimonium perhi-
bet de Christo Filio, ut patet in Joan. 1. Et quemdam
quem Spiritu fancto replenus, & tantæ fanctis-
tatis quod Christus eis potuisset credi; tamen
de praedicatione eis offerre de intermittendo autem
non fuit, donec fuipa auctoritatem facerdota-
lem, etiam novum divinum commissionem re-
cepit; dum factum est verbum Domini super
Jeremiam in deferto, & tunc primo incepit pra-
dicare, ut patet Luce 111. ubi dicit Dominus
Albertus ibi: Quod ibi data est fi sonini an-
dientia praedicationis. Nota, dicit ibi Albertus,
ergo prius non habuit eam, licet esset facer-
dos fanctissimus: dicit eum ibi primo mis-
fum ad praedicandum, fine qua fpecialis mi-
fione non licuisset eum ad praedicandum,
ut dicit. Unde quatuor ibi exprimuntur, fci-
licet modus praedicandi verbum, verbum prae-
dicandum, ubi, ubi injungitur, & praedica-
tionis fublimitas. Et confequenter offendit
Albertus, quod etiam illud fe extendit ad omnes
alios facerdotes, dicens: *Factum est verbum Dei.* Ecce auctoritas. Dominus enim
misit eum ad praedicandum, & non alter
praedicaret, juxta illud ad Romanos xv. *Quo-*
modo praedicabunt, nisi mittantur? Hæc ille.
Quid ergo nos dicemus, qui altra facerdota-
lem ordinationem, aliam fuperiorem auctorita-
tem voluimus?

Quasto probatur per legem divinam catholi-
cam. Et primo fic: Secunda ad Timoth. 11.
cap. *Fili, inquit Apostolus, confortare in gratia*
quæ est in Christo Jesu, & quæ audisti a me per
multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus,
qui idonei erunt & alios docere. Glossa: Quid ho-
mines fidelis? facerdotes, fanctis, & vita alios doce-
re, illis debet praedicatio committi, quia apti
reputantur. Nota quod dicit, *commenda*, in
textu: & ut Committi debet, in glossa: non
quod quilibet etiam facerdos fuipsum ingerat,
fed quod expectet usque dum fibi committatur
officium praedicationis. Sed dicetur, Quis est
idoneus? Respondeo quod & hic certiorab-
nalitter fieri non possit, hoc tamen ex certis fi-
gnis haberi potest, quæ ponit venerabilis Au-
gustinus de Ancona, Eremitarum ordinis, in
libro de ecclesiastica potestate, quæstione xx.

Tertio probatur eadem conclusio ex lege e-
vangelica dupliciter. Et primo fic: Postquam
Christus Dominus misit Apostolos & LXXII. dis-
ciipulos, Apostolos, tamquam episcopos, & ha-
ptuagina duos, tamquam plebanos, licet ad-
huc non effuit sales: tamen figuram eorum fe-
ferebant, secundum glossam Lucæ x. illo non
obstante, quod ipse eos miit: non obstante
quod etiam figuram omnium curatorum gera-
bant; adhuc oblendere volens quod auctoritate
fuperiorum indigebant, ita illis: *Mifi quidem*
dem multa, operaiis autem pauci: rogate ergo do-
minum mefis, ut mittat operaiis in messem suam.
Quod ad litteram exponitur, de messe praedica-
tionis verbi Dei. Unde fiquæritur, Quare vult
rogari? respondet glossa, quod ideo, ut fci-
licet ex fua misericordia per internam infirma-
tionem, vel per multitudinem fuos mittat praedica-
tores in ecclesiam fuam. Alia ratio multorum
doctorum est, ut per hoc doceat ordinem,
quem omnes praedicatores servare debet: et fci-
licet a superiori fuam admissionem expectet, e
prout exponit Archidiaconus diffinitione xxi.
In nono: ubi hæc auctoritas ponitur. Secunda
fic: Certum est, quod sancta Ecclesia Baptis-
fata fuit sacerdotes: quia primogenitus filius
sacerdotis, unifius a Deo, et testimonium perhi-
bet de Christo Filio, ut patet in Joan. 1. Et quemdam
quem Spiritu fancto replenus, & tantæ fanctis-
tatis quod Christus eis potuisset credi; tamen
de praedicatione eis offerre de intermittendo autem
non fuit, donec fuipa auctoritatem facerdota-
lem, etiam novum divinum commissionem re-
cepit; dum factum est verbum Domini super
Jeremiam in deferto, & tunc primo incepit pra-
dicare, ut patet Luce 111. ubi dicit Dominus
Albertus ibi: Quod ibi data est fi sonini an-
dientia praedicationis. Nota, dicit ibi Albertus,
ergo prius non habuit eam, licet esset facer-
dos fanctissimus: dicit eum ibi primo mis-
fum ad praedicandum, fine qua fpecialis mi-
fione non licuisset eum ad praedicandum,
ut dicit. Unde quatuor ibi exprimuntur, fci-
licet modus praedicandi verbum, verbum prae-
dicandum, ubi, ubi injungitur, & praedica-
tionis fublimitas. Et confequenter offendit
Albertus, quod etiam illud fe extendit ad omnes
alios facerdotes, dicens: *Factum est verbum Dei.* Ecce auctoritas. Dominus enim
misit eum ad praedicandum, & non alter
praedicaret, juxta illud ad Romanos xv. *Quo-*
modo praedicabunt, nisi mittantur? Hæc ille.
Quid ergo nos dicemus, qui altra facerdota-
lem ordinationem, aliam fuperiorem auctorita-
tem voluimus?

Quasto probatur per legem divinam catholi-
cam. Et primo fic: Secunda ad Timoth. 11.
cap. *Fili, inquit Apostolus, confortare in gratia*
quæ est in Christo Jesu, & quæ audisti a me per
multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus,
qui idonei erunt & alios docere. Glossa: Quid ho-
mines fidelis? facerdotes, fanctis, & vita alios doce-
re, illis debet praedicatio committi, quia apti
reputantur. Nota quod dicit, *commenda*, in
textu: & ut Committi debet, in glossa: non
quod quilibet etiam facerdos fuipsum ingerat,
fed quod expectet usque dum fibi committatur
officium praedicationis. Sed dicetur, Quis est
idoneus? Respondeo quod & hic certiorab-
nalitter fieri non possit, hoc tamen ex certis fi-
gnis haberi potest, quæ ponit venerabilis Au-
gustinus de Ancona, Eremitarum ordinis, in
libro de ecclesiastica potestate, quæstione xx.

ANNO CHRISTI 1413. articulo 11. Primum ſi per eum veritas fidei non A perventatur. Secundum, ſi per eum eccleſiæ mandatum non contemnatur. Tertium, ſi per eum peccatum accuſatione dignum toto conatu fugiatur. Quartum, ſi per eum novas virendi titus non inducatur. Quintum, ſi per eum etiam verbum Dei deleſtabiliter audiatur. Sextum, ſi per eum caritas proximi non ſpernatur. Septimum, ſi per eum de opeculum ſuo mundi gloria non quæratur. Et hæc concluſionem noſtram beatus Apoſtolus tam expreſſe declarat de 1. Ep. 1. 11. Corinth. x. Unde arguo ſic: Hæc ſalus ſuit faciendos, epiſcopus & doctor gentium; ſed ſpe moluit te extendere ad prædicandum, niſi tantum illuc, ubi ſuit a Chriſto ſpecialiter miſſus. Ergo nullo modo licet alios alicubi prædicare, niſi ſolum in illo loco, ubi miſſum a Deo vel prælato ſe poteſt oſtendere. Conſequentia nota eſt. Major omnibus clara eſt. Minor oſtendetur: Dicit enim ſic: *Quo autem non glorialimur in immenſum, ſed ſecundum menſuram regulæ, quam menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos in evangelio Chriſti: non enim ſuperextendimus nos in alienis laboribus gloriantes, & in alienis regula.* Et incepanas pos, qui ſe intromittunt prædicare populis, qui ſunt alibi commiſſi, dicit: *Quo in alienis regula, in his qua ſunt præparata, gloriari: qui autem gloriatur, in Domino gloriatur: non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat.* Hæc ille. Senſus eſt: Non glorialibmur in immenſum, id eſt, non excedimus poteſtatem prædicandi ultra quam ſuram noſtram: quia Deus voluit quod ſolis Corinthiis pro tunc prædicaret, ſecundum Ambroſius: nec ſuperextendimus id eſt, ultra poteſtatem nobis commiſſam, prædicationem noſtram non extendemus. Nam ſuperextendere, ſecundum Gloſſam, eſt ultra quam conſtituit extendi: Uſque ad vos erat convenimus, id eſt, poteſtas nobis conceſſa ad vos ſe extendit. Et ita dicit ſe non habere gloriari in alienis laboribus, & in alieno regulo, quia non debuit prædicare ſibi non commiſſis. Et hoc ex lege divina.

Eſt ergo ſecundo eadem concluſio deducenda ex praxi Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quam eadem hoc modo oſtenditur concluſio, & primo in ſeipſo ſecundo in ſuis Apoſtolis. In ſe quidem, cum Ipſe eſſet faciendus diviſibilius in unum mortus, in primo inſtanti ſuæ concepationis conſecratus, officium tamen prædicationis non exercuit, niſi dum ſuitus omnem auctoritatem ſacerdotalem, vendens modo auctoritatem eſſet, ita quod Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum deſcendit, & vox Patris intonabit: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Luc. 111. Et adjecit, *ipſum audite.* Matth. XVII. Secundo patet hoc idem ex hoc, quod ut nos docerent, quantum damnos prælpetorum doctor & ſanctos non habere jus vel præceptum alibi prædicandi, niſi quo poſſemus nos miſſos probare, ait: *Non vos miſiſtis, ſed ſed vos ego pretiavi & miſi vos.* Matth. XV. ſcilicet ad prædicandum perſonaliter, niſi tantum Judæis, ſecundum Gloſſam, licet per Apoſtolos prædicaret tandem toti mundo. Ecce praxis Chriſti ſic ſuit, quia audeat ergo fibi libere poſſe ubique aſſerere?

Secundo idem in tuis Apoſtolis ſervavit. Et hæc eſt ita clara, quod merito ſufficeret pro omni doctrina. Primo ſic: Nam Dominus noſter Jeſus Apoſtolos in cœna confeſravit in ſacerdotes, dum ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. XXII. Eſt tamen oſtendit quod Chriſtus non ſuſficit ex auctoritas ſacerdotii, ad officium prædicandi, niſi eſſent de novo & iterum ad hoc miſſi. Ideo poſt ſacerdotium primo in die Paſchæ miſit ad eos prædicandum, dans auctoritatem, Joannis XX. *Dicens: Sicut miſit me vivens Pater, ita & ego mitto vos.* Et ſubjiciebione non oſtendunt, ut ſciremi ubi deberent prædicare, ſeilicet ne credenti in ſola Judæa debere prædicare, ſed ſicut ipſe Pater ſe prædicavit ei quod in viam gentium non abiret, iterum miſit illos dicens. *Euntes in mundum universum, prædicate evangelium omni creaturæ*, Marc. & Matth. ultimo. Secundo ſic: Quemquam Apoſtolis eſſent faciendos, & jam bis miſſi de novo ad prædicandum, ſcilicet die Aſcentionis, & Paſchæ; nihilo ſeminus non poterant vedere, non licere etiam cuiſibet presbytero ſanctiſſimo & doctiſſimo, ubi & quando vellet prædicare abſque nova ſuperioris commiſſione, quia ſic Spiritus ſancti auctoritas, id eſt in hora ſua Aſcentionis: *Ecce ego mittam Spiritum Patris in vos: vos autem ſedete in civitate, donec indaemini virtutem ex alto.* Quod teſtatur Sanctus Gregorius in ſuo libro tertio paſtorali cap. XXVI. ait: Admonendi ſunt ergo, quos a prædicationis officio vel imperfectio retrahit, quos ſibiber. Ut ſcilicet, prædicatio impellit, ne dum ſibi tanti onus officii præcipitatione arrogant, viam ſibi ſubſequentis emendationis abſcindant. Ipſa veritas quos ſuperiores quos velles roborare poſſet, & ut exemplum ſequentibus daret, ne imperfecti prædicare præſumerent, poſtquam plene diſciplinam de prædicationis ſtrenue inſtruxit, mandavit eis, ut in civitate ſederent, donec indiderentur virtute ex alto.

Idem S. Thomas in gloſſa continua, idem in ſuo Hugo, idem Gloſſa ordinaria. Ecce praxis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Tertio poſtremo concluſio ex praxi Apoſtolorum, quia clare deducitur concluſio prædicta. Et primo ex praxi Apoſtolorum, ex praxi ſeptuaginta duorum diſcipulorum. Primo in ipſorum diſcipulis, ſecundo in generali de omnibus. Quantum ad ſpecialem praxis quorundam Apoſtolorum, patet: Licet presbyteri eſſent, non tamen alibiibi prædicaverunt, niſi quo ſpeciali Dei, vel beati Petri ſummi Pontificis auctoritate fuiſſent miſſi.

Et primo hoc beato Petro accidit, de quo dicit Marianus in chronico cap. III. quod ipſe adhuc vivens in carne ſibi duos ſubſtituit, qui ambo probiyeri fuerunt, ſcilicet Linus & Cletus, volens quod ſpiritus cura omnes eccleſiarum intenderet: ita ſcilicet, quod non prædicaverunt; ipſe vero Petrus verbi Dei prædicationi & orationi ac contemplationi inſiſtens. Ecce Paulus Petri a Chriſto miſſus, licet vas electionis, & ſacerdos ſanctiſſimus, immo angelus terreſtris, & homo divinus, ſecundum Dionyſium, ſcribit ſe non fuiſſe miſſum, ſed prohibitum prædicare in Aſia a Spiritu ſancto; qui etiam eum, quo minus intendit, miſit ad Macedones, ut ibi prædicaret, Actorum XVI. Deinde eum Jacobus Apoſtolus multos presbyteros ſecum habuit, ſed nullum ex his miſit Corinthiis ad prædicandum, niſi ſolum Timotheum: qui licet presbyter eſſet, tamen miſſum eum Apoſtolo expectavit: nec quiquam alium tam ab Apoſtolo non miſſorum adivit, ne mentiens concaveretur auctoritas, & exaulleretur

ANNO CHRISTI 1413. miſſionis utilitas. Unde dicit 1. ad Corinthios A cap. III. *Miſſ ad vos Timotheum, qui eſt filius meus carſſimus & fidelis in Domino, qui vos commonebit vobis mea in Chriſto Jeſu.* Quaſi dicat ſecundum beatum Auguſtinum in libro ſermonum, num Domini in monte, ſermone 49. Nemo nem enim habeo tam mihi unanimem quiſtincera affectione, qui vobis ſolicitet. Non, ne, inquit, cum illo multi evant? Sed quid ſequitur? *Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt. non quæ Jeſu Chriſti.* Ecce quia non ſolum mittere volui, non mercenarium. Nam multi mercenarii ſunt, & vix iuvenit Paulus unum paſtorem, quem mitteret inter multos mercenarios, quem mitteret paſtores, multi mercenarii. Hæc ille. Ex quo clare expreſſe, quod Apoſtolus ſibi relevavit auctoritatem mittendi paſtores quos velles, & non mittendi quos nollet, licet ſacerdotes eſſent hi qui ſecum erant: ita & nunc fit in eccleſia, dum prælatus deliberat ex multis bonis, quem mittere ad prædicandum placeat.

Ultimo beatus Marcus evangeliſta noſtris preſbyteris utique non inferior, ſacerdos fuit & non minus eximius Dei, qui quamvis evangelium ſcriperat, adhuc miſſionem Petri expectavit, cujus ipſe diſcipulus fuit. Unde verſiculus in ejuſdem proprio cantu: *nonnice Petri, ſuper illo: Salmat vos Marcus filius meus carſſimus*, dicit: Marcum ſilium nominat, quia ejus baptismate dictus filius C. effectus. Unde patet, inquit, quod Petrus quam Marcum de Roma Alexandriam ad evangelizandum mitteret, epiſtolam ſcripſerat: *Salutat vos Marcus filius meus.* Quod Claudii principia & Petrus & Marcus Romam venerunt, & ſipe Marcus deferipto Romæ evangelio ſuo Alexandriam miſſus eſt. Hæc Ibi.

Ecce praxis Apoſtolorum ſpecialis, docet ultra facerdotii auctoritatem requiri ſuperioris miſſionem. Idem dicit ex praxi eorundem Ecce Petrus Alexandriæ ordinavit Apoſtolos, quos dedendum quoque Dominus Dominus nunque dedit Petro Apoſtolorum principi, & quemcumque ſibi ſuccedere, ſicut Petro commiſit. Omnem ergo poteſtatem prædicandi, baptizandi, ſe ſuccedere ſuis Apoſtolis a beato Petro poſt Aſcenſionem Domini: non quoad auctoritatem, quia illam a Chriſto accepeunt, ſed quoad auctoritatis exſecutionem, in qua mittentes laborem in meſſem alienam ſpiritualiter aut temporaliter: unde qui ſuit diecceſes divideres, unicuique ſuam aſſignare. Nec obſtat, quod Chriſtus ſolus miſit in omnem universum, quia ipſe indiſtincte miſit, diſtinctionem vero Petro reliquit. Sicut Jeſus diviſit terram in ſuis Apoſtolis diſtinctione, quam tamen non ipſe, ſed Domino dedit: ita beatus Petrus ſuis ſacerdotibus diſtribuit, quam tamen non Petrus, ſed ſolus Chriſtus proprio ſanguine ſuo acquiſivit. Unde 1. ad Corinthios 1. Cor. x. Nero etiam Dei factum eſt, quod partium erat unicuique, ad quod in prædicatione dirigeretur, ut ſingulis alis quos populos habiterat propriis, & quemque in fide gloriaretur. Ecce praxis Apoſtolica, quæ expreſſe eſt pro concluſione noſtra. Idem ergo Petrus ſecundo per praxim 72. diſcipulorum; illi enim non legunture a Domino miſſi, niſi ante ejus Paſſionem, & tunc tamen in Judæa non ita ample ſicut Apoſtoli, qui fuerunt permanſi ſolebant ſecundo, ſed reſtricta, ne aliis prædicarent, niſi quo Chriſtus venturus erat perſonaliter ad prædicandum, ut patet Lucæ x. Unde ipſe poſtea Chriſtus Aſcenſionem, ut prædicarent, legunture per Apoſtolos in hoc diſcipulos de novo electi, ut dicitur XXI. diſtinctione: In novo; Videntes, inquit, Apoſtoli meſſem multam, id eſt, totum mundum verbo evangelii illuminandam, & operatio paucos, quia ipſi pauci erant pro tanta multitudine convertenda, rogaverunt Dominum, ut mitteret operarios in meſſem tam ſuam; & ſic elegerunt 72. diſcipulos, & miſerunt eos ad prædicandum. Ubi dicit Hugutius, quod Dominus in veteri teſtamento Levitas per ſe iuſſi-

ANNO CHRISTI 1433.

tuit, sed in novo per Apostolos, distinctione 93. Diaconi. Ex quo patet conclusio assumpta ex praxi Apostolorum, & 72. discipulorum. Ex quibus Eusebius in historia sua ecclesiastica, „ libro II. capite I. dicit, quod Dominus post resurrectionem suam Petro & omnibus Apostolis omnem scientiam tradidit, qui eam ulterius 72. discipulis tradiderunt. Hæc ille.

Ex praxi ecclesiæ primitivæ.

Quarto probatur hæc conclusio ex praxi ecclesiæ primitivæ: a cujus ergo exordio inchoantes, ipse beatus Clemens, qui fuit immediatus successor sancti Petri, quem beatus Petrusmet in summum Pontificem erexit, in articulo mortis suæ scribit in epistola sua ad Jacobum Hierosolymorum episcopum in fine epistolæ, dicens: „ Nullum presbyterum in alicujus episcopi parochia aliquid agere debere ejus permissu: cunctos etiam presbyteros propriis episcopis, in omnibus absque mora inobedientes, instituente Domino, esse debere docebat. Hæc ille. Hinc beatus Dionysius Areopagita discipulus beati Pauli, distinguens tres actus hierarchicos, attribuit diacono purgare, illuminare presbytero, sed episcopo perficere: ita quod in ecclesia primitiva diaconus dicebatur baptizandos purgare, id est, exorcizare. Sed presbyter illuminavit dum baptizavit: non enim intelligitur ibi illuminare, id est, prædicare: sed dicitur baptizatio illuminatio, quia baptizato divina lumina communicantur; quæ sunt habitus virtutum theologicarum fidei, spei, & caritatis, quæ ibi infunduntur, secundum expositionem Alberti Magni. Sed solius episcopi erat baptizatum perficere, id est, prædicare & confirmare. Ita exponunt commentatores capite v. in ecclesiastica hierarchia. Post hoc Papa Martinus in chronico, & habetur XXIII. quæstione I. Ecclesias singulas; qui sedit anno Domini 270. cum prius non essent nisi parochiæ, & plebani erant a) oves episcopi, ipse distinxit parochias ab episcopatibus & diœceses a provinciis, dans singulos singulis presbyteros; mandans ut singuli suis terminis contenti essent, & alienos non usurparent, quamquam multi presbyteri essent. Ex quo patet clare, praxin ecclesiæ primitivæ pro conclusione assumpta sententiare.

Dionys. cap. 5. eccles. hierarch. Dionys. ut habet 23. q. 1. Ecclesias singulas, cap. 5.
a) Alia lectio habet, omnes.
Dionys. ep. 1.

Ex conciliis antiquis.

Quinto, hæc conclusio probatur per concilia antiqua, & per omnia idem ostenditur nobis libro v. de hæreticis, capite, Cum ex injuncto. Ex concilio Lateranensi habetur sic: „ Sicut multa sunt membra unius corporis, omnia vero non eumdem actum habent, ita sunt ordines in ecclesia diversi, sed non habent omnes eumdem actum, seu idem officium. Nam secundum Apostolum, *alios dedit Dominus Apostolos, alios prophetas, alios doctores*. Cum ergo doctorum ordo sit quasi præcipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium usurpare. Nam secundum Apostolum, *quomodo prædicabunt nisi mittantur?* & Veritas ipsa præcepit: *Rogate dominum messis, ut mittat operarios in vineam suam*. Et in capite, Excommunicamus; Quia „ vero dicitur sic: Omnes qui prohibiti, vel non missi, præter auctoritatem ab Apostolica sede, vel loci episcopo susceptam, publice vel privatim sibi prædicationis officium usurpaverint, excommunicationis vinculo nodentur: & nisi quantocius resipuerint, alia competenti pœna plectantur. Hæc ille.

De hæret. Cum ex injuncto, lib. 5. lib. 7. c. 12.
Ephes. 4.
Rom. 15. Luc. 10.
Lib. 5. de hæreticis. Excommunicamus, tit. 7. c. 13. §. Quia vero. Cap. 38.

Notate hæc verba, signate mysteria. Idem habetur sententialiter ex conciliis generalibus, ut patet distinctione 71. & 72. ex conciliis Carthaginensibus, primo, quarto & quinto, Antiocheno, & Romano, & Milevitano, ubi præcipitur in omnibus istis, quod presbyteri vel diaconi, aut qui in quocumque ordine ecclesiastico constituti fuerint, si recesserint de ecclesiis suis, non debeant suscipi in aliena ecclesia, sed cogi etiam per excommunicationem, ut inde exeant, & ad suas redeant. Idem dicitur VII. quæstione I. Episcopi, ex concilio Carthaginensi; „ Episcopi vel presbyteri si causa visitandi ad ecclesiam alterius episcopi veniunt, in suo gradu, id est, honore suscipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem consecrandam invitentur. Glossa Hugutii & Archidiaconus: Quod nisi invitentur, eis non licet: IX. quæst. II. Nullus primas. Unde presbyteri debent secum gerere litteras dimissorias episcopi: alias non debent recipi, nec ad quidquam admitti. Distinctione 71. Hortamur. Et sic patet conclusio nostra per sacra concilia.

Cap. 8.

Ex dictis doctorum.

Loco sexto si imploraveritis dicta doctorum in lege Dei veraciter se fundantium, inter multa pauca pro nunc adducam, residua post allegaturus partim. Sit primus beatus Ambrosius, super epistolam ad Ephesios dicens: „ Ut cresceret plebs, & multiplicaretur, inter initia omnibus concessum est & evangelizare, & baptizare, & scripturas in ecclesia explanare. At ubi omnia loca circumplexa est ecclesia, conventicula constituta sunt, & rectores, & cetera officia in ecclesiis ordinata. Sequitur: a) Quasi omnes eadem possint, irrationabile esset, & vulgaris res & vilissima videretur. Hæc ille.

Ambros. in cap. 4. ad Ephes.
a) Forte, Quia si.

Secundus beatus Gregorius, & assumitur VI. quæstione III. Scriptum est in lege: „ Per alienam messem transiens falcem mittere non debes, sed manu spicas conterere, & manducare. Falcem ergo judicii mittere non debes in eam segetem, quæ alteri videtur esse commissa; sed per effectum boni operis frumenta Dominica vitiorum suorum paleis exspolia, & in ecclesiæ corpus admovendo & persuadendo, quasi mandendo converte. Quod exponit glossa Hugutii, & Archidiaconus, ad litteram, de prædicatione verbi Dei, quam nemo debet in ecclesiis exercere, quasi jus habens in eis, absque licentia prælati ecclesiæ illius: sed bene potest transeundo aliqua verba ædificatoria occurrentibus dicere, & sic eos in hortum ecclesiæ, quasi mandendo corroborare.

Cap. [illegible] 9. ad Augustinum. Deut. 23.

Sit tertius beatus Bernardus super Cantica, „ sermone 64. inquiens: Nec quisquam sibi sumit honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Et Apostolus ait: *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* & scimus monachi non esse officium docere, sed lugere. Ex his similibusque collectis mihi texo rete, & capio vulpem, ne demoliatur vineam. Claret namque & certum est, quod prædicare nec b) publice convenit monacho, nec novitio expedit, nec non misso licet. Porro contra hæc tria venire, quanta conscientiæ demolitio est? Ergo quidquid tale ingeritur animo, sive illud sit tua cogitatio sive immissio per angelum malum, dolosam agnosce vulpeculam, & malum sub specie boni. Hæc ille.

Hebr. 5. Rom. 10.
b) publice [illegible]

Sit quartus sanctus Thomas, qui quodlibeto XII. quæstione XVII. istam materiam determinat, & quæstionem in terminis propriis movet, an scilicet liceat prædicare, cuicumque

Art. 13.

„ abs-

ANNO CHRISTI 1433.

„ absque licentia prælati superioris. Et respondendo dicit, quod nullus quantumcumque doctus vel sanctus debet prædicare absque prælati auctoritate; quia nullum agens natum est agere nisi super determinatam materiam, sibi ministratam: prædicatio autem publica respicit totam ecclesiam. Tota autem ecclesia & cura publica ecclesiæ prælatis est commissa, & ideo nullus debet exercere, quod requirat auctoritatem publicam, nisi auctoritate prælati. Hæc ille.

Sit quintus doctor solemnis, licet modernus, „ Henricus de Hassia, qui parte ultima super Genesim dicit, quod prædicatio non permittitur, nisi missis, scilicet ultra gradum sacerdotalem, specialiter a Deo tantum, vel a Deo per hominem, secundum illud ad Romanos X. *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* Alioquin pseudoprædicatores non essent prohibendi, cum tamen & ipsi prædicent in nomine Christi, & plerumque idem quod veri prædicatores, ut clarum est. Insuper, inquit, etsi facientes miracula in nomine Christi, non debet prohiberi, quia nullius usurpant officium, nec cuiquam injuriantur; tamen publicæ prædicationes in diœcesibus alienis absque canonica missione prohiberi debent, quoniam episcoporum & curatorum presbyterorum usurpant officium, & eis injuriantur. Et postea declarat, quomodo dicentes se missos a Deo tenentur hoc probare per scripturam, ut Joannes, vel per miracula, ut Moyses, prout jam dictum est ex conciliorum determinatione.

Sit sextus venerabilis Augustinus de Ancona in ecclesiastica potestate, quæstione LXIV. articulo II. dicens, quod nec episcopi, nec presbyteris liceat prædicare, nisi missis eis specialiter auctoritate Papæ. Nam actus prædicationis est actus jurisdictionis, licet non coactivæ: sed omnis jurisdictio a Papa dependet: cujus est signum, quod ipse cuilibet episcopo suam præfigit diœcesim, & auctoritate sua quilibet plebanus suam & sibi commissam gubernat ecclesiam. Ergo sicut absque auctoritate superioris, nec ipsi sunt diœcesani, nec plebani curati, ita nec sine auctoritate Papæ convenit eis prædicare.

Sit pro nunc septimus honorabilis Thomas de Walden Anglicus, qui per omnia quasi in propriis terminis concordat, prout patebit inferius. Ad idem sunt omnes postea in corollario allegandi: ad idem sunt omnes prius per alios indices allegati. Et prout præmisi, non credatis nos in sententia concurrere, quia ambo dicimus, quod sacerdos vel diaconus ad hoc quod prædicet debet esse missus: sed in hoc differimus, quod vos dicitis, quod illa missio fit ex mandato Domini, & ex ministerio episcopi in collatione ordinis diaconatus vel sacerdotii: & contra hoc militant quæ dicta sunt, & quæ dicentur reprobabunt illud.

Octavus sit Wilhelmus episcopus Parisiensis in „ suo sacerdotali. Dicit quod auctoritas prædicandi presbytero non datur, nisi cum cura animarum sibi committitur. Hoc enim officium est curæ animarum annexum. Numquam enim dicitur eis in sua ordinatione; Ite, docete, seu prædicate; docere enim seu prædicare speciale est officium episcoporum, propter quod in suis consecrationibus dicitur eis, Ite, prædicate populis. Episcoporum etiam est, doctores in diœcesibus constituere; quia nulli licet prædicare in quacumque diœcesi, nisi de mandato episcopi. Hæc ille.

Ista pro tanto conscripsi, quia horum oppositum directe in vestris præsentatis scriptis reperi: dixistis enim in una conclusione, quod quilibet prædicator verbi Dei debet esse missus, Et in notabili super termino, Libere, dixit proponens quod talis missio seu licentia datur per ministerium episcopi, & a Domino, quando ad ordinem diaconatus vel presbyteratus quis promovetur. Conclusistis ergo, quod ex mandato Christi tenentur prædicare, nec possent ab ullo prohiberi. Et ne videretur hoc mirabile, direxistis ad rationes, quas facitis consequenter ad probandum oppositum eorum quæ dixi: ad quas respondebo hoc modo. Prima fuit hæc: Sacerdos Domini, Spiritu Jesu instigante, potest sine speciali episcopi licentia aut prælati prædicare verbum Dei, ergo sibi licet. Tenet consequentia, quia *oportet magis obedire Deo quam hominibus*, Actor. v. Respondeo, quod assumptum verum est, si aliquis sacerdos se a Spiritu Jesu instigatum ad prædicandum probare potest. *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus an ex Deo sint.*

Responsio ad primum argumentum adversarii.
1. Joan. 4.

Circa istam materiam, quia quidam dicitur se Spiritu Jesu instigari ad prædicandum, notandum quod valde dubiosum est & periculosum homini semper se præsumere inspiratum a Spiritu sancto. Sciendum, quod secundum beatum Thomam, 2. 2. quæstione 171. artic. 5. mens humana inspiratur a Spiritu sancto dupliciter: uno modo per expressam revelationem, puta per spiritum prophetiæ, vel per donum discretionis spirituum; & qui hoc modo inspiratur, certissimus est quod non decipitur: verumtamen ut prædixi, nec isti missioni credere tenentur alii, nisi probet se sic missum per scripturam vel miraculum; De hæreticis: Cum ex injuncto. Alia est inspiratio per internam instigationem, quæ vocatur instinctus, quem interdum nescientes humanæ mentes patiuntur, ut dicit beatus Augustinus libro II. super Genesin; & distinguere, an talis instinctus sit a Deo, an a diabolo, tam est difficile, ut vix aliquis vivens in hoc semper posset esse certus. Ut dicit beatus Bernardus super Canticum homilia III. & hoc propter motionem mentis nostræ, & Spiritus sancti maximam similitudinem, & angeli satanæ in angelum lucis transfigurationem.

De hæretic. Cum ex injuncto, supra in 5. probatione conclusionis. Aug. lib. 2. in Genes. c. 17. tom. 3.

Unde quam stultum sit semper credere tales instinctus a Deo venisse, patet ex hoc, quod etiam prophetæ decepti sunt nonnunquam, putantes esse Spiritum Dei, cum spiritus proprius loqueretur, ut dicit beatus Gregorius super Ezechielem: Sunt tamen aliqua signa, quibus discerni potest an sit instinctus a Deo. Primum si sit conformis divinis scripturis. Unde dicit beatus Gregorius Moralium 23. super illo Job 33. *Semel loquitur Deus, & idipsum secundo non repetit*, „ Hoc est dicere, Deus singulorum cordibus privatis vocibus non respondet, sed tale eloquium construit, per quod cunctorum quæstionibus satisfacit: in scripturæ quippe ejus eloquio causas nostras singuli si requirimus invenimus. Hæc ille.

Gregorius hom. 1. in Ezech.
S. Greg. lib. Moral. 23. c. 18. & 19.

Secundum, si talis motio approbatur spiritualium virorum, & maxime prælatorum judicio, secundum Bernardum. Propter hoc Paulus, etiam postquam revelationem Christi habuit, mittitur ad Ananiam, Cornelius ad Petrum. Sic eunuchus instruitur per Philippum,

Actor. 10.

ut

ANNO CHRISTI 1435.

ut approbationem & judicium virorum Spiritualium requirere doceremur, sicut de hoc plenius in collatione patrum habetur.

Tertium est affectus, quem talis interior motio causat. Nam Spiritus divinus facit hominem intus humilem, flexibilem: Spiritus diabolicus præsumptuosum & pertinacem. Nam sunt vice diaboli, secundum beatum Bernardum, super illud Psalmistæ, *Qui habitat*.

Quartum est ordo inspirandi: quia ordo est commotionis Spiritus Sancti ad, quod loquitur primo in tertiam, facit hominem pavidum, timoratum & percussum, & proprium fragilitatem cognoscere, & postea erigit in spem. Econtra autem malefactor spiritus, ut dicunt gloriæ Luc. 1. & Matth. ult. de terrore boni Angeli, & qui virginem beatissimam Mariam salutando, & mulieres terruit circa sepulcrum.

Quintum est secundum circumstantias personæ, & instinctus non trahit sopra proprium personam, & contra debitum ordinem personarum, inter quas vivit. Nam quæ a Deo sunt, ordinata sunt, ad Romanos XIII.

Sextum, secundum circumstantias personarum, inter quas vivit, & cattivatem non infirgit, & pacem non turbat, ut beatus Bernardus respondit coidam abbati, qui se putabat Spiritu Dei moveri. Multa talia signa poni possunt non tamen certæ scientiæ, sed tamquam quædam conjecturæ: quia, ut dictum est, fiententiam de talibus vix aliquis habere potest. Unde 1. Cor. 13. *Ex parte & ex parte, nunc videmus quasi per speculum, & ex parte, nunc intelligimus*. Ubi dicit beatus Gregorius: Donec rerum alterantium finis nesciatur, accellus, recessusque divinus ignoratur. Spiritus enim ubi vult spirat, & nescis unde veniat, aut quo vadat; ideo periculosum est omni Spiritui credere, sed probandum est, si sint spiritus, & ex Deo sint, docet beatus Joannes evangelista.

Si ergo quærit, quis instinctus ad prædicandum, & lucrifiandum animam proximi divinitus dicit, respondendo, quod hoc ex quibus potest differni. Primum est, si illi sic moti non eventum ex affectu & desiderio proprio, sed quantum in illo est semper desiderabit tacere, & acquaquam officio prædicationis deservire, sed necessitatis coritate, vel superioris imperio, ad hoc cogantur: ac rogantes vero & quipiam laudis vane moventur, seiptos ingerant, & occasionem quærunt, ut loqui & docere possint, nec expectant donec utilitas exigat vel necessitas requirat.

Secundum est, quod illi, qui bene affectunt, non se esse ex hoc alis meliores putant, eo quod ipsi illi docent; sed se esse reputant, sicut veraciter sunt, in majori periculo. Arrogantes autem peccatores alios despicunt, & se sublimi sapientiores & meliores putantes & alios dicit beatus Gregorius XVIII. moral. Sanctus universalis ecclesiæ spiritualis quisque prædicator, in cunctis quæ dicit, solemi cura studeat, ne in eo quod docet, prædicat, vitio se elationis excollat; ne vita a lingua discordet. Et infra: Indignum se omnibus dicitur, etiam cum dignus cunctis vivat: fenit enim, quod bona, quæ innotescunt hominibus, fine periculo vix cffe possunt, & quamvis sapientes se esse fatentur, vellet tamen illis potiori, nec videri, atque sibi hoc omnimodo quod loquendo prodiitur, pertinebit; & si licuit ei quæ, sine periculo, & sine multis tutius silentium cernat: cosque fe feliciores putat, quos intra sanctam ecclesiam locus inferior per silentium occultat: & tamen ut sanctam ecclesiam defendat, quia ad loquendum vi caritatis impellitur, ex necessitate quidem officium locutionis suscipit, sed ex magno desiderio otium tacitumitatis quærit: hoc fervor vo, to, illud excercet ministerio. Hanc autem docendi formulam arrogantes ignorant: neque ea cæsim loquuntur, quia cuncta eventum, & quia cunctas veniæ appetunt ut loquantur. Hæc Gregorius.

Tertium est, quando quis magno affectu accenditur ad prædicandum, cujus tamen flatus repugnat publice prædicare, sed magis incumbit in solitudine vacare, sicut monachis mulitis, quantum ad officium prædicare, non docere, secundum beatum Hieronymum.

Quartum est, si aliquis debitis & nondum a concupiscentiis exercitatus, & in humilitate fundatus infligetur ad prædicandum, volens aliis profecere, & se negligere. Unde beatus Bernardus super Cantic. sermone XVIII. Quod tamen est spargi & perdi, si spiritualem non fundatis tu torus, semplenus festinas effundere, contra legem arans in primogenito bovis, & ora ligans primogenito jumenti. Nemo vita atque falutis, quam alteri das, te fraudas; dum fama vacuus intentione, gloriæ inanis vento inflatur, aut temena cupiditatis venenosa, & lenitas apostolatus turgentes interis. Hæc Bernardus.

Quintum est, si affectu hominum ingerit se ad prædicandum, quia non a prælatis missus est, nec a Deo, sive per vocationem & spiritualem: Et de his tribus ultimis dicit beatus Bernardus super Cantic. sermone 64. Claret, o nameque & ad officium vobis, & divina longe fit melior, quam humana; potest rationabiliter responderi, quod cum illa interior motio de omnibus, non possit cuiquam nude tamen afferere, quod sit missus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus afferere; sed oportet quod affirmat illam invisibilem missionem per operationem miraculorum vel Scripturæ testimonium specialis. Unde cum Dominus mittere vellet Moysen ad filios Israel in Ægyptum, ut educeret eos ipsum mittentem ad eos, dedit ei signum, ut mutaret virgam in colubrum, & virgam iterum reformaret. Joannes quoque Baptista dicitur, quod non fecit ullum miraculum prætulit de Scripturis, dicens: *Ego vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta*. Hæc ille. Et de patet solutio ad primum.

Secunda ratio fuit hæc: Ligius homo sub potestate regis constitutus, Spiritui Dei intigatus, potest dare electionem corporalem indigenti sine speciali licentia regis; ergo multo magis facerdotis Domini potest licite prædicare verbum Dei sine speciali licentia prælati, cum electionem Spiritus Sancti ministrat corporali. Respondeo negando consequentiam, non enim est similitudo convenienis. Nam laici possunt dare electionem, & tamen non possunt prædicare ordinaria potestate, cum sit solius facerdotis officium, XVI. quæstione 1. Adjicitur ibidem. Inquit quod facerdos prædicet, requiritur quod ultra facerdotem auctoritatem habeat commissionem specialem ad prædicandum, ut probatum est longe fatis superius. Sed hoc non oportet de dando electionem corporalem, ut ipse Lucæ ult. & Matth. 28. *Ite docete omnes gentes, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*. Ergo quando quis ad docendum, & ad ipsum docendum, & ad docendum omnia quæcumque Salvator docuit, quod quicumque fele a Spiritu Sancto instinctum ad prædicandum dicit, hoc probare teneatur miraculis, vel scripturis de fe confenpsis. Idem in his apostolis idem prædicavit: nam ut fidem dum eos mittit virtutem miraculorum eis tribuit dicens: *Infirmos curate, leprosos mundate*, &c. Matth. X.

Eadem etiam fuit praxis Apostolorum, qui tsum novam doctrinam confirmarunt per miraculorum confumationem. Unde Marci ultimo: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique. Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*. Ita beatus Paulus ait Corinthiis: *Signa Apostolorum vestra facta sunt in omni patientia, signis & prodigiis & virtutibus*. Hoc est, Apostolatus fua in vobis signa monstravit per patientiam in morbis, & prodigia in fignis, secundum Hieronymum. Ergo Deus promisit certitudinaliter Prophetæ dicens: *Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa*, id est, virtute & miraculis apostolatus tuus interis. Hæc Bernardus.

Hic ho mo. Matth. 28. Luc. 10.

Quintum est, si affectu hominum ingerit se ad prædicandum, quia non a prælatis missus est, nec a Deo, sive per vocationem & spiritualem: Et de his tribus ultimis dicit beatus Bernardus super Cantic. sermone 64. Claret, o nameque & ad officium vobis, & divina longe fit melior, quam humana; potest rationabiliter responderi, quod cum illa interior motio de omnibus, non possit cuiquam nude tamen afferere, quod sit missus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus afferere; sed oportet quod affirmat illam invisibilem missionem per operationem miraculorum vel Scripturæ testimonium specialis. Unde cum Dominus mittere vellet Moysen ad filios Israel in Ægyptum, ut educeret eos ipsum mittentem ad eos, dedit ei signum, ut mutaret virgam in colubrum, & virgam iterum reformaret. Joannes quoque Baptista dicitur, quod non fecit ullum miraculum prætulit de Scripturis, dicens: *Ego vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta*. Hæc ille. Et de patet solutio ad primum.

Secunda ratio fuit hæc: Ligius homo sub potestate regis constitutus, Spiritui Dei intigatus, potest dare electionem corporalem indigenti sine speciali licentia regis; ergo multo magis facerdotis Domini potest licite prædicare verbum Dei sine speciali licentia prælati, cum electionem Spiritus Sancti ministrat corporali. Respondeo negando consequentiam, non enim est similitudo convenienis. Nam laici possunt dare electionem, & tamen non possunt prædicare ordinaria potestate, cum sit solius facerdotis officium, XVI. quæstione 1. Adjicitus. Inquit quod facerdos prædicet, requiritur quod ultra facerdotem auctoritatem habeat commissionem specialem ad prædicandum, ut probatum est longe fatis superius. Sed hoc non oportet de dando electionem corporalem, a fultem regularier loquendo, ergo claudicat fimilitudo. Tertio, quia licet quilibet debeat communicare electionem Spiritualem pro posse; tamen Apostolus docet singula secundum ordinem fieri debere: non autem esse debitum ordo, fed fempiternus horror, fi quilibet facerdos posset prædicare ubi vellet, absque speciali commissione, ut probatum est supra ex æterna lege. Quarto, quia et eodem fundamento arguere possem: Missare pro aliis est electionem spiritualis: ergo cui licet dare electionem corporalem, licet celebrare Missam, cum major sit electionem spiritualis, quam corporalis. Consequens fallum. Ergo claudicat provisionem. Quinto, quia dare electionem non est prohibitum, fed prædicare contra voluntatem prælati est prohibitum sub pœna excommunicationis, in cap. Cum ex injuncto: ut jam dictum est. Ergo, &c. Insuper non est similie de pane materiali & verbo Dei prædicando: quoniam ex electionem materiali non sequitur periculum quod sufficiantem sum, fecus periculum sæpe videmus sæpe ex libertate prædicandi propter adjunctionem venenatam doctrinæ, quæ conservit mifeos cum forma veritatis eloquii, quemadmodum conservant fe vere: paltores hæreticorum: Et ideo ecclesia sancta volens hujusmodi periculo removere, et ordinem Sacrum ordinare, quod non tribuerent panem ovibus Christi publice, absque auctoritate superioris pastoris, qui agnoscere quale pascua ovibus conveniat. Sancti Thomas in IV. distinctione XV. solvit dicens de electione, quæstione III. articulo III. quod dare electionem corporalem non cadit sub præceptum, quia non, nisi tempus necessitatis, & ut aliqui in necessitatis subveniatur: Ita ad doctrinam alterius non obligatur, nisi quando dare debitum officium, nisi fi in his quæ sunt de necessitate salutis; & quando non esset qui instruere, vel quando aliqui in necessitatem videret, aliis effet alius qui ex officio facere tenetur. Ergo autem docere, est conflium & superogratio quædam, fecus & de electionem corporali est debitum ex officio.

Tertia ratio vestra fuit hæc: Conformatio matrimonio conjuges fine licentia speciali prælati publicam facere generare filios pastores. Ergo facerdotes Domini poffunt licite generare filios spirituales per prædicationem verbi Dei fine speciali licentia. Respondeo negando consequentiam, propter differentiatem: quia generare filios carnales est principalis finis & bonum matrimonii. Alius finis, scilicet quod eff inflituum in matrimonio, est contra concupiscentiam, est fecundarius. Sed generare per prædicationem filios spirituales non est principalis finis facerdotii: quia ex dictum eff prius in notabili distinctione facerdotum curatorum & non curatorum, principalis eff actus facerdotii confiere Corpus Christi verum. Sed secundarius eff actus Corpus Christi mystice confiere. Licet generare filios spirituales in foro pœnitentiæ, vel sacramentorum collatione, aut velit Dei prædicatione: fed ille secundus actus non convenit omnibus facerdotibus, nisi tantum curatis, vel a prælatis ad hoc deputatis, ut dicit idem beatus Thomas & Albertus Magnus.

Ad confirmationem quæ fic affumitis: Pepin est femen verbi Dei non admittere vel suffocare, quam femen carnale: fic a converso mefus est femen verbi Dei spargere & fructiferet, vel

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

1. Bernard in Psalm. *Qui habitat*, in sermone secundo.

Cap. 4.

Ibid. in fine.

1. Cor. 13.

Gregor. lib. *Moral.* p. 1. c. 1.

Qui ita loquitur, ita prædicat, quibus dici possit illa Psalmista.

1. Cor. 13.

Hieronym. ad Nepotian.

Ibid. in fine.

Ibid. in fine.

Ibid. in fine

ANNO CHRISTI 1412. vel days femen; de quo fuscitentur filii carnis. Idco dicit Dominus Matthæi cap. x. *Quicumque non receperint vos, neque audierint sermones vestros, exeuntes pulverem de pedibus vestris, amen dico vobis, quod tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die judicii, quam civitati illi.* Refpondeo quod verum concludeteris, fi prælati vitium Dei omnino fuffocarent, & neceffitatem doctrinam populo fubtraherent: quod utique non fit ex hoc quod non quifque facerdos prædicet; fed magis femen verbi Dei fpargitur, quia per eos ad quos fpeftat, feliicet curatos & a prælatis miffos, copiofe feminatur. Unde fi quis talis impedirent vel prohiberet, ille femen doctrinæ fuffocaret, & graviter reprehendendus effet. Quemadmodum beatus Hieronymus fcribit ad Rufticum monachum, & affumitur diftinctione xcv. Nec ego; dico reprehendendos epifcopos, qui prohibiaeant curatos, ne in prælentia eorum prædicarent populis: fe fic doctrina neceffaria Chriftianitatem eis. Sicut hic dicitur de femine fpirituali non fuffocando, ita dicit beatus Thomas de non abfcondendo, 22. 22. quæft. clxxv. art. 1. quod ille Dominifci minuta doctrinam non dicitur abfcondere, cui ex officio non competit difpenfare, nec et inpugnitur a fuperiori; fed ille dicitur abfcondere a, qui quod fibi commiffum negligit, vel pertinaciter recipere renuit. Infuper, licet non quilibet agre feminari debet a quolibet agricola, fed tantum ab eo, cujus eft, vel qui ad hoc conftituitur eft, fi tamen quilibet populus a quilibet perabytero inftruendus eft per publicam prædicationem, nihil tantum ab eo cujus eft, feliicet a pastore, vel qui ad hoc a fuperiori conducta eft. Nullus enim debet gloriari in alienis regulis, nec in immenfum extendere evangelium, id eft, prædicationis officium. Ita 2. ad Corinthios x. hoc eft quod dicitur, Ne mittas falcem in meffem alienam. Præterea, licet femen carnale, fi ad vas appropriatum feminatur, abfcindit circumcifionis, eft meritorium: Ita fi feminetur in perfonam prohibitam, eft fornicationis, feu adulterii peccatum. Ita quamquam verbum Dei fecundum ordinationem ecclefiæ feminatur in D cis commiffis fit fecitum; tamen adulterari, id eft, ibi prædicare ubi prohibitum eft fieri, eft demeritorium. Inamo excommunicationis incurrit: quia, qui aliquem, qui abfcindit hæreticis. Excommunicamus.

Quarta ratio fuit hæc: Cum Eliæus & Michæus prophetarent, nullus eos in Moyfe prohibetes, Num. 11. Sed *dixit, ut omnis populus prophetizet?* Ergo, *&c.* Refpondeo; negando confequentiam; quia magna eft differentia inter prophetiæ & prædicationis. Nam prophetare mulieribus convenit, fieut & viris. Sed prædicare non poteft proprie convenire nifi tantum viris: Nam *mulieri docere non permitto*, 1. Timoth. 11. nec viris omnibus, nifi tantum E presbyteris regulariter, in cap. Adjicimus, xvi. quæftione 1. cap. xxix. Quia tota populo fuffiet utile receptifi donum prophetiæ; fed non eft utile ecclefiæ quod quilibet facerdos vellet prædicare libere: & fi effet utile, omnes operarent. Præterea ad prophetandum non requiritur aliquid per fe, nifi illuminatio mentis prophetice de lumine quo lumen divinum impreffum; fed ad prædicandum, nihilominus

ANNO CHRISTI 1413. nis; sed virtute jurisdictionis. Secundum, non A tertiarum distinctione XXIII. ut supra allegatum est in notabili de distinctione sacerdotium eunuchorum, & non coniugatorum.

Quarto idem ostendit venerabilis Augustinus de Ancona in libro de ecclesiastica potestate, quæst. LXXV. art. 1. offendens, quod etiam prædicare in Papa est officium jurisdictionis, & non facri ordinis: quia & Papa electus, qui non esset facerdos, prædicare poffet per fe, & cum hoc, officium prædicationis aliis committere: fed non poffet ea quæ funt, ordinis, nisi prius esset consecratus. Et hoc ideo, quia id quod est ordinis respicit Corpus Christi verum: fed quod eft jurisdictionis, refpicit corpus Christi mysticum. Et ibidem art. 11. probat, quod prædicare non liceat episcopo vel presbytero absque licentia Papæ, quia prædicare est jurisdictionis actus: fed omnis jurisdictio derivatur ab epifcopis & presbyteris a Papa, ad quem fpectat diœcesfes & parochias diffinguere, & confiftere fub aliquare: ergo aliquæ auctoritate Papæ non liceat eis prædicare.

Quinto idem per totum funm processum poffit verbum Thomas de Walden, qui non concedit, quod ex ordine vel officio facerdotum cuiquam competit prædicare, nisi poffit fe miffum probare per figna, fi a Deo fit, vel miraculofa per Corpus Christi verum Sexto, hoc dominus Joannes Gerson in tractatu de ecclesiæ potestate videtur velle, dicens quod potestas ecclesiastica jurisdictionis non concreativa in fua latitudine confideratur, nisi ad facramentum pœnitentiæ, fed etiam ad aliorum facramentorum administrationem, imo ad prædicationem, nisi fit extra, quæ omnia refpiciunt corpus Christi mysticum Horum ratio eft, quia prædic eft dicta, quod presbyterio, ita ordinatione, quia ordinatio eli duplex potestas, fcilicet ordinis, & clavis: quarum neutra affert libertatem prædicationis.

Ex illo fequitur fecundum corollarium, fcilicet quod non obligatur quilibet facerdos ex præcepto Domini prædicare verbum Dei: quod quamvis a Deo, & a patribus, & a matre ecclesia Dominus, & apostolus, & a primo ex veteri lege fic illud non eft presbyteris præceptum, de quo fe licite excusfire poffent: fed Jeremias fe licite ab officio prædicandi excusfivit, ubi dicit, ait, non presbyter fuit, ut dictum eft: ergo non fuit hoc præceptum. Major nota eft, quia præceptum non transgredi, non est peccatum mortale: minor probatur per beatum Gregorium in pastorali, & fanctum Thomam in glofa fa, Jeremiæ capit. 1. ubi exofat Moyses & Jeremias ex amore Dei, ut ad prædicandum infiftere; & Hxiam, qui fponte fe obtulit, ex amore proximi prodeffe. Secundo, fic ex lege nova. Nam Apoftolus perfecitionem corporis Christi myftici differens, dicit de presbyteris, quod Christus dedit quoddam quidem Apoftolos, quoddam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores & doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, generaliter Nempe, inquit, omnes Apostoli? numquid omnes prophetæ? numquid omnes doctores? numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguas loquuntur? numquid omnes interpretantur? 1. Corinth. XII. Et quo clarius manifeste, quod ita eft omnibus presbyteris præcepum prædicare, cum non fint omnes Apostoli, nec evangelistæ. Tertio fic: Prædicare eft pascere, fed non omnes presbyteri funt pastores, cum non habeant gregem ibi commissum, juxta illud 1. Petri IV. *Pascite cum qui in vobis est gregem*, fcilicet commissum, non alium: jubet ergo, &c. Quarto fic: Ad presbyterum fufficit aliqua fcientia facrarum litterarum, quæ non fufficit ad prædicandum, ut prædictum eft: non ergo oportet quemlibet facerdotem effe prædicatorem. Patet confequentia, quia fi oportuitum, & fequitur quod quilibet facerdos qui prædicare nefcit, fit contumax in peccato mortali, quod falfum eft: quia omnis de mundis fundis presbyteris, quia fuerunt fimplicifimi, nec fciverunt nifi Miffam pro mortuis, vel de beata Virgine Maria, & fanctum Stilo, & vivis, & defunctis fecerunt. Quinto fic; Inter actus officii facerdotalis principalius eft confecrare Corpus Christi, & magis fibi annexum, quam prædicationis officium. Sed nullus dicit facerdotem ex præcepto obligari omni hebdomada celebrare Miffam, aut etiam mente: immo ex familiari inftinctu Spiritus fancti fi qui totaliter abftinent a celebrando, excufantur: fficut legimus in vitis patrum de quodam fancto, qui ordinatus nunquam poffea celebravit: & beatus Marcus legitur fuffficiebat, ut ab officiofide, ne celebrare poffet, diffinitione XXI. IV. dicit fanctus Thomas, ut etiam refert beatus Hieronymus in vita patrum super Marcum. Ergo multo minus prædicatio fic eft præcepta, quod non prædicantes obligentur ad mortale peccatum. Sexto fic; Si quilibet facerdos teneretur ex præcepto Domini prædicare populo, tunc nullus tafis, nifi ex fpecifiali dispfitatione Domini, poffet fe dare foliatur in officio prædicationis, quod tamen non competit; fed contemplativæ vacare vitæ, quæ telle beato Gregorio super Ezechielem eft caritatem Dei & proximi tota mente retinere, ab exteriori actione quietare, & a fpiritu conditoris defiderio inhærere, &c. Confequens falfum, ut patet de multis fanctis, qui mundum fugerunt in patria, & anachoretarum vitam duxerunt; & de aliis presbyteris religiofis, qui nunquam prædicaverunt, fed cum Maria Magdalena optimam vitam feu partem elegerunt, Lucæ X.

Reftat ergo folvere auctoritates multas, quibus probatur nihilo venerabilis propinens, quemlibet facerdotem ad prædicandum obligari ex præcepto Domini. Primo illud Matthæi & Marci nitimo & Actor. X. *Eunte in mundum universum, & prædicate evangelium omni creaturæ*. Et Petrus ait: *Nobis præcepit Deus prædicare populo*. Et Matthæi X. hos duodecim miffit, & præcepit eis dicens; *Euntes prædicate dicentes, quia appropinquavit regnum Dei*. Ad hos omnes fimul refpondeo, quod veritas eft quod Christus præcepit Apoftolis prædicare: fed ex hoc non fequitur, Ergo omnibus presbyteris & diaconibus, quia presbyteri & diaconi non funt fucceffores Apoftolorum, fed folli epifcopi. Unde Plinilla: *Pro veritate vici nati funt illi filii*. Glofa beati Auguftini: id eft, pro Apoftolis epifcopi. Idem patet per glofam Matthæi X. & eft fuperius deductum in fecunda differentia pofita inter facerdotes curatos, & non curatos. Et ut clarius hoc conflet, notandum quod hæc verba: *Ite in orbem, vel euntes in mundum universum*, & fimilia, non fuerunt præceptive ad quemlibet Apoftolorum dicta, quod probatur. Primo, quia fi non, ANNO CHRISTI 1413. 1129 DE LIBRA PRÆDICATIONE VERBI DEI. 1130 A tunc omnes Apoftoli peccaffent mortaliter, co quod nullus eorum ivit in orbem universum, quod nullus eorum prædicavit evangelium omni creaturæ, fecundum feilicet litteræ: & fic fuffent transgreffores illius præcepti, & fic fuffent omnes damnati. Secundo nota, quod etiam illa verba non fortunt dicta Apoftolis fingulis per modum confilii: quia fruftra dartur confilium, quod nullus poffet, etiamfi vellet, perficere: fed non fuiffet poffibile humano modo cuicumque Apoftolorum, quod peratabulfet totum mundum, ergo hoc non fuit fibi a Domino confilium. Tertio dico, quod illa verba non fortunt dicta cuilibet Apoftolorum fimpliciter, fed omnibus fimul collective & generaliter: in cujus figuram non divit Dominus ad quemlibet, Vade, fed collective, *Ite, vel, euntes docete*. Unde liicet nullus eorum, tamen omnes collective prædicaverunt per mundum universum: licet & nunc, licet quilibet epifcopus, qui eft fucceffor Apoftolorum, non prædices ubique; tamen omnes fimul qui in mundo funt ita diffponunt, quod publum verbi Dei miniftratur populo fufficienter. Quarto, quod illud præceptum datum eft Apoftolis indifinite, ut intelligerent, quod diffinitionem Domini fuffficiffet, cui foli dixit: *Præcipe vobis meos*. Ita & nunc, dato quod hoc præceptum epifcopus obligaret, qui funt Apoftolorum fucceffores, adhuc nullus eorum effe fufficiens nifiles ad officium prædicationis per totum mundum: quia non poffunt prædicare in aliena diœcesi, fi prohibeantur ab epifcopo illius loci, quia fic fuffficiffet committeretur auctoritate fuperioris, vel a Deo miffos particulariter probare fe poffent. Quinto, concludo quod per illa verba, *euntes docete*, non eft præceptum presbyteris & diaconibus quibusque particulariter: quia fi fic, fi non facerent, effent in ftatu damnationis. Infuper & omnes Cartheufiefes, Cifterciefes & religiofi alii, quantumcumque prædicaverint, in peccato mortali effent, quia facerent contra præceptum Chrifti. Et ultimo, fi fic in generali obligaremur, ipfi effent magis perplexi, quos effent miffi. Et ad quos? Si ad universum orbem, ubi exfequeretur? & fi ad omnes, quomodo idiomata feiret? & fi ad omni tempore, quomodo prædicaret, & quando effaberet? & fi ad certum locum, ubi eft expreffus? fi ad certos, nullibi eft expreffum. Nam ad aliqum prædicandi universum tempus, locus, & auditores: quæ in illis verbis generaliter *Ite in orbem, Euntes in mundum, Ite, docete omnes gentes*, non funt affignata. Si diœcesis quod tuti miffi vel vadere poffent, fuum arbitrium quocumque eis licuerit vel videbitur, & quando, & ubi: hoc faceret inhibitum perturbationem regno ecclesiastico, & turbaret totius ecclesiastice hierarchiæ ordinem: Quod reprobatum eft fupra in principio ex æterna lege.

Secundo adducitis Apoftolum 1. Corinth. IX. *Va mihi, si non evangelizavero*. Refpondeo, quod meritto: ipfe enim ad prædicandum fuit obligatus, & expreffe ad hoc a Domino legatus. *Non*, inquit, *miffi me Dominus baptizare, fed evangelizare*. Quia fecundum glofam, baptizare poffunt minores presbyteri, fed ad prædicandum requiruntur homines excellentioris virtutis, 1. ad Cor. I. fed ex hoc non habetur propofitum veftrum.

Tertio ad id 11. Thimoth. II. *Verbum Dei non eft alligatum*; dico quod hoc verbum miffi

ANNO CHRISTI 1415.

videtur facere ad propositum: quia secundum A textum & glossam ad literam, quod Apollo-las ibi offendit, quod quamquam vipera tus effet corpore, non tamen ligatus fuit in ore, quod non poffet dicere praeipetes verbo; vel abscessis scripto, verbum Dei fic praedicando. Unde praemittit ibidem: *Secundum evangelium meum, in quo laboro vsque ad vincula.* Ad hunc fenfum etiam beatus Gregorius exponit eandem auctoritatem 111. Moral. cap. xxxi. fuper illo verbo, *Vifitabo baffa & virgam*, fic inquiens: *Verbum Dei non eft alligatum*; quia doctores fancti pro defenfione fidei fuppliciis fubeuunt, ad eamdem fidem, quos valent, praedicantes ipsi inter verba non defiftunt, Unde idem Apollofus ait: *In quo*, fcilicet evangelio, *laboro vsque ad vincula, quasi male operans.* Ad hoc ergo ad vincula alligatur: quali dicens, hafta quidem fuppliciorum ferior, fed tamen verborum fagittas emittere non defiftit, vulnera crudelitatis accipio, fed fic fidelius vera loquens tranfigo. Ideo fancti eam vulnera patienter fufcipiunt, prudenter contra eorda infidelium fagittas praedicationis euitabant. Quomodo enim agitur, ut ipfi qui in perfecutione faeuiunt, non tam doleant, quod cor praedicatoris non euulnerant, quam quod per ipfa vrtica etiam aliqui amittuntur. Haec ille.

Quarto illud Luc. xii. *Quis putas eft fidelis dispensator & prudens, quem conftituit Dominus fuper familiam fuam?* Hoc quomodo non probat propofitum, quia intelligitur tantum de curatis & praelatis, prout eam exponunt poftillatores. Nam Dominus multa dixit in parabolis: Vocem beatus Gregorius ait, in illa parabola tangerent omnes generaliter, vel Apoftolos fpecialiter, quarit dicens: *Domine, ad nos dicis hanc parabolam, ad ad omnes?* Et refpondet: quod ad eos tantum, & ad fora eorum tonetes. Unde subdit. *Quem conftituit Dominus fuper familiam fuam: ac ait: Ecce ego.* Alberetus: Non extraneis, fed illis, id eft, fibi commiffis, quibus debet principaliter intendere quilibet praelatus, juxta illud 1. Timoth. v. *Si quis fuorum, & maxime domefticorum curam non gerit, fidem negauit, & eft infidelis deterior.* Hinc eft quod Dominus dicit Johannis x. *Propterea euos vocat appellatim, & ante eos vadit, & euos illos fequuntur.* Hinc eft etiam quod Paulus dicit Actorum xx. *Attendite vobis & omnifi greci, in quo vos fpiritus Spiritus Sanctus rectores & epifcopos, id eft diceres: Illis fpecialiter tenemini, qui regimini vestro funt commiffi.* Haec Alberetus; cui aliaddit glofla Beda: Vobis qui in vestum laboris, id Hugo ibidem: Domus conftituit fervum *fuper familiam fuam*, id eft, ecclefiam, *vt det illis*, id eft, fuis, quibus tenetur magis quam alterati; fibi non dicitur Providentiam vestra: *Diligenter in omnibus vestrum precepis tui.* Quinto ad illud 13. Tunoth. iv. *Praedica verbum*, refpondeo fic fupra, quia Timotheus fuit epifcopus Corinthiorum, ideo beatus Apoftolus offendit fibi quod fit officium epifcopi, dicens: *Praedica verbum*, fcilicet in tua plebe, quia illue te mifi, & non alibi.

Nunc ad auctoritates vetefti teftamenti. Primo illud Haiae xxviii. *Clama, ne ceffes, & quadragefimo: Vox dicentis, Clama.* Et ibidem: *Super montem excelfum*, Rec. Re-Cfpondeo, quod ibidem exceptum ifaiam folum obligat; & ipfe tenebatur hoc facere, quia fe fponte obtulit; dum Dominus ait, *Quem mittam?* ait ibi: *Ecce ego, mitte me.* Ifaia vi. Nec exemplum ejus omnes prophetaes obligat, quia ipfe prophetae non fuit, cum effet de femine regis, fed prophetyei erant de tribu Levi.

Sed contra hoc affumpfit dicens: Et fi quis dicat, hoc fuiffe tantum prophetis praeceptum, audiat Apoftolum ad Romanos xv. dicentem: *Quaecumque fcriptae funt, ad noftram doctrinam fcriptae funt.* Et Jacob v. *Exemplum accipite, fratres, vitae mali, & longanimitatis, laboris & patientiae, prophetae qui locti funt in nomine Domini.* Refpondeo, quod ex hoc non habetur, quod praecepta data prophetis obligent diuinos & facerdotes veteris teftamenti, fub praecepto, praedicare, verbum Dei: nec dicunt hoc Apoftoli allegati, fed fanctus Paulus dicit fic: *Ad noftram doctrinam fcriptae funt.* Sed quae eft doctrina? fubdit: *vt per patientiam & confolationem fcripturarum fpem habeamus.* Per patientiam fcripturarum, id eft, per exempla patientiae in patribus defcripta, quae inteiiguntur in fcriptura fancta: fpem retributionis aeternae concipiamus non acceptiones, secundum glofam: & ad hoc fonant verba beati Jacobi allegata, ubi fic praemittitur: *Patientes ergo eftote, fratres, vfque ad aduentum Domini. Ecce agricola expectat fructum pretiofum terre, patientes dum accipiat temporaneum & serotinum.* Poft fubdit quod allegatis, & conludit: *Ecce laetificamus eos, qui fuffinerunt. Sufferentiam Job audiftis, & finem Domini vidiftis*, &c. Ecce docet nos quomodo patientiam feruare in aduerfis, & nihil ad propofitum eft. Illa autem auctoritas, *Super montem excelfum efcende*, propofito contrarium quo quod intendimus: fcilicet, non effe praeceptum Domini, quod fingulis prebyteri debeant praedicare, nifi mittantur in fpecie, quod afferuerdens Apoftolus ait ad Romanos x. *Quomodo praedicabunt, nifi mittantur? ficut fcriptum eft, Quamfpecie fuper montes pedes euangelizantium pacem?* Obi fecundum expofitionem beati Gregorii non intelligitur Coloniensis notantes dicit, pedes, et denotet ordinem praedicandi auctoritatis, quae effluere debeat de prelatis: et fic intelligitur, quod ad folos prelatos curatos fe extendit, de quibus beatus Gregorius jam exponit in pastorali, cap. xv.

Adduxitis etiam Ezech. in capit. 111. & xxxiii. dicentem: *Filii hominis, Speculatorem dedi te: & fanguinem ipse de manu requiram.* Refpondeo, quod speculator potest proprie eft epifcopus ejus: unde dicit beatus Hieronymus de bonum bono, libro 111. cap. xxiii. Speculatores fecit omnes, id eft, epifcopos, non valentes resistendo malis plebes commiffae per verbum doctrinae defendere. Haec ille. Quod offendens etiam de curatis beatus Gregorius in glofa ait: Praedicatores fcilicet speculatorem vocat. Cui enim alibi ba cura committitur, speculator dicitur, id in mentis altitudine fedeat, & vocabulum hominis ex virtute actionis trahat. Item ibidem Levitici x. *Habeatis fcientiam differendi & euacuatis filius Greci.* Glofa exponit de curatis dicens: Sacerdotum eft docere, id fubjectos in-

ANNO CHRISTI 1415.

ANNO CHRISTI 1415.

ANNO CHRISTI 1415.

ad objectum supra 28.

Gregorius in Pastorali.

Gregorius in Pastorali.

Ad 4. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 5. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 6. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 7. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 8. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 9. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 10. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 11. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 12. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 13. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 14. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 15. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 16. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 17. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 18. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 19. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 20. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 21. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 22. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 23. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 24. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 25. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 26. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 27. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 28. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 29. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 30. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 31. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 32. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 33. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 34. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 35. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 36. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 37. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 38. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 39. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 40. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 41. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 42. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 43. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 44. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 45. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 46. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 47. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 48. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 49. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 50. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 51. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 52. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 53. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 54. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 55. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 56. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 57. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 58. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 59. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 60. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 61. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 62. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 63. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 64. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 65. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 66. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 67. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 68. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 69. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 70. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 71. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 72. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 73. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 74. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 75. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 76. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 77. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 78. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 79. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 80. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 81. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 82. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 83. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 84. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 85. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 86. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 87. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 88. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 89. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 90. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 91. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 92. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 93. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 94. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 95. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 96. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 97. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 98. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 99. Chrysostomus Hom. 44.

Ad 100. Chrysostomus Hom. 44.

instruere. Ultimo ad illud Deuteronom. xxxi. A *Lege verba legis fuae coram omni Israel*: refpondeo, quod illa auctoritas non probat quod omnibus facerdotibus conveniat fub praecepto Domini: quia ibidem ait: *Ad vos ergo dixit*: refpondeo, quod illa auctoritas non probat quod omnibus facerdotibus conveniat fub praecepto Domini: quia ibidem ait: *Ad vos dixit*: refpondeo tantum Moyses, quem fibi Dominus fubftituit, qui effet dux populi in terram promiffionis: & fic legerat verba legis populis, ut feruarent, ne occiderentur ante ingreffum in terram promiffionis. Et fic patet folutio ad auctoritates, quas addux ifti contra conviallarium meae conclusionis.

Ad auctoritates fanctorum quas adduxiftis, refpondeo. Ad primum, quia eft beati Gregorii diftinctione xi. 111. Sit rector, illa folvit feipfam, quia loquitur de rectoribus, id eft, de curatis; & concludendo vobiscum, quod illi debent praedicare fibi commiffis, unde dicit: Sit rector; & continue nominat paftores in eodem cap. & quidquid dicit de facerdotibus, ipfemet de paftoribus & rectoribus intelligi oftendit.

Ad 2. Ad fecundum, quia eft beati Auguftini in prologo fermonum, dicentis, quod facerdotes praeeile non debent, qui praedicare nefciunt, nec illi tacentes aequi dicent, etiamsi non profint. Refpondeo, dubito, beatum Auguftinum ita dixiffe: tamen dico, Nequaquam eft mens beati Auguftini quod velit aliquem facerdotem non curatum, abfque vocabulo fpecialis. Ita Deo vel praelato, praedicare, quae etiam probari poffit effe alicui commiffa: quoue ipfemet, fcilicet contra epiftolam Fundamentis, capit. cxi. dicens, quod quicumque vult praedicare, primo & ante omnia de ejus Apofto-B lo et eft mentione, quem Dominus ad Ecclefiam, me docetur Manichaeos, & potiffimum illum librum confideremus, quem Fundamentis epiftolam dicitis, ubi totum pene continetur, quod credimus; rerum fe incipit: Manichaeus Apoftolus Jefu Chriffi, providentia Dei Patris. Haec funt falubria verba, de aeternis ac vivo fonte. Jam patuit quanto aeternis, te quid quaeram. Non credo illum effe Apoftolum Chriffi: quafo ne fuccenfeatis, & malediceretis incipiatis. nolfii enim me ftatim effe nihil a vobis contemnendum, quaeremus. Quaero igitur quis fit ille Manichaeus, respondentis, Apoftolus Jefu Chriffi. Non credo. Jam quid dicas, aut quid fentis non habebis: promittebas enim fcientiam veritatis, & nunc quod nefcio cogis ut credam. Et infra: Ut ergo fcriptum aliquid apertiffimum de Manichaei Apoftolatu invenire potuerim, infirmabis mihi catholicorum auctoritatem qui jubent ut illi non credam: quia infirmas jam cor meum, fcilicet evangelio, credens, non invenio quomodo poffim etiam tibi credere: Apoftolorum enim nomina, quae ibi legitur, non inter fe continent: nomen Manichaei non ab eorum nomine quo, fuccefferit, in Actibus Apoftolorum legitur. Haec ille. Conflat autem quod presbyteri ex fpecialis commiffione non nifi ad praedicandum non funt pro Apoftolis veris acceptandi. Ergo nequaquam eft de mente beati Auguftini, quod qui curam non habent, praedicare debeant abque vocatione fpeciali. Intelligere ergo oportet fua verba jam dicta, & ad Orofium in fine libri, fcilicet quod qui non praefunt praebyteri, debent difponere cum praelato fe mittere, & fic praedicare populo, fi videtur congruum praelato. Unde quod dicit in auctoritate, Debent, non eft debitum neceffitatis, fed congruitatis. Quam diftinctionem fanctae Thomae ponit in pluribus locis: fcilicet in iv. tent. diftinct. v. de miniftris baptifmi, art. 3. ad primum: Et 11. parte quaeft. xxxiv. art. v. ad 111. quia non obligantur, nifi praelato videntur congruere. Sic beatus Apoftolus ajebat Saulus accefit ad principem facerdotum, & petiit ab eo litteras in Damafcum, ut admiteeret contra difcipulos Domini. Actorum viiii.

Ad tertiam, quae eft beati Hieronymi super Ezech. 111. *Dicente me ad impium*, loquitur de curatis: quia dicit, in eodem tetetur facerdotes: fed probatum eft fupra ex beato Thoma & Albetto, quod nullus tenetur praedicare, nifi curatus. Unde obtendebatur diftinctio inter presbyteros curatos & non curatos? Vel loquitur de eo, cui hoc Dominus vel praelatus praecepit, ficut prophetae fecit. Oftenfum autem eft, quod non eft praeceptum Domini, facerdotes non curatos praedicare.

Ad quartam, quae eft Isidori, de fummo bono libro 111. cap. cvi. Sacerdotes damnabuntur, fi peccantes non emdiant: Refpondeo, quod ad literam loquitur de curatis fpecialiter, unde fubdit circa medium capituli: Praelati praelatus geeges quoddam pro peccatis communione ejicitur, ut poenitent; fed quali forte vivens fcandalum ad nefias cohortatur, non vifitant. Et circa finem cap. dicit: Notandum ab omni: Poeftitae vehementer, quod tanto cuiatorum gregem quanto durius a Chriffo formidet judicium! Pro quo & fequentibus fciendum, quod antiqui doctores fuepe pro eodem pomentibus terminus, Epifcopus, praeful, rector, & facerdos fin presbyteri, proit ille hic facit in eodem cap. Quia antiquitus pro eodem cenfebantur quoad vocabulum, licet non quoad officium. Hadrianus de Romanis in Rom. 11. cryinol. exponens xxii. nomina ecclefiae miniftorum, de xxi. diftinct. Clericos. Nec pro tunc erant multi presbyteri, nifi epifcopi, & curati: facerdotes clerici vocabantur, quia de quibus loquitur tota causa xii. quaeft. 1. offendit ergo ibi, quod hoc nomine, epifcopus, fignificat patriarchas, facerdotes, archiepifcopos, & metropolitanos: illud nomen, facerdos, fignificat inpetratores, reges, epifcopos, & presbyteros: quia fe ergo erant Pontifices & facerdotes: unde dicit Romanorum Pontifices dictos: quorum rationes & diverfitates exponit ibidem. Ita in propofito, auctoritates fanctorum eodem termino fuepe pro eodem pumunt, & fic non poffunt trahi pure ad facerdotes praelentis temporis, fed pro facerdotibus epifcopi & curati plebani accipiuntur.

Ad quintam, quae eft Chryfoftomi homilia xxiv. Sacerdotes nifi omnem veritatem manifeftaverint populo, dabunt rationem in die judicii: poffem refpondere ut prius: tamen refpondeo, quod Omnem veritatem, facit diftributionem accommodam, & non univerfalem diftributionem, quia nullus eft facerdos qui fciat omnem veritatem. Sic etiam glofa dicit fuper illo, *Spiritus fanctus docebit omnem veritatem*, id eft: neceffariam ad falutem. Tamen Hieronymus, quod manifeftat fic per admonitionem fratre-

ANNO CHRISTI 1433.

nam, etsi non semper per prædicationem publicam. Hanc distinctionem innuit glossa I. Cor. XII. ubi dicit Apostolus: *Sermo meus, & prædicatio mea non fuit in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis.* Sermo, inquit glossa, dicitur, qui fiebat in privato; prædicatio in publico.

Ad sextam, quæ est beati Gregorii distinct. XLIII. Ephes. Respondeo, quod illa modicum facit ad rem, quia Paulus ostendit se fecisse quod sibi præceptum fuit, scilicet, denuntiare Ephesiis omne consilium Dei: ita & quilibet, cui sic præceptum est, tenetur facere.

Ad septimam, quæ est beati Gregorii homilia XVII. Nos qui ex oblationibus vivimus fidelium; loquitur de pastoribus, sicut ipse erat pastor universalis ecclesiæ, ideo dicit; Nos.

Ad octavam, quæ est beati Augustini in lib. contra Manichæos; loquitur de curatis, unde dicit: Qui electus ab ecclesia ministerium evangelizandi & baptizandi renuerit. Et infra: Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, &c.

Ad nonam XLIII. distinctione: Dispensatio est nobis cælestis seminis injuncta. Loquitur de episcopis, quia dicit, Nobis: ita concilio Carthaginensi IV.

„Ad decimam: Episcopus nullam rei familiaris ad se causam revocet; sed ut lectioni, orationi, & prædicationis verbo tantummodo vacet. Expresse de episcopis loquitur.

Ad undecimam, ex concilio Toletano in cap. Ignorantia, distinctione XXXVIII. Sciant sacerdotes scripturas sacras, & canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat; loquitur ad litteram de curatis: quod probatur dupliciter: Primo per verba ibidem expressa, quæ sunt: Ignorantia maxime vitanda est in sacerdotibus, qui docendi officium in populis susceperunt: & constat quod illi sunt curati. Insuper per capitulum immediate sequens, quod loquitur de plebanis, dicens, quod dum ad suas parochias ordinantur, debent recipere librum officialem, id est, officiorum. Et ita apparet, quod auctoritates sunt competenter & veraciter solutæ.

Corollarium 3. Non est præceptum diaconibus a Domino ex vi diaconatus officii, prædicare populis verbum Dei.

Ex præmissis sequitur corollarium tertium, scilicet, quod non est præceptum diaconibus a Domino, ex vi diaconatus officii, prædicare populis verbum Dei, cujus oppositum posuit dominus proponens. Patet ex omnibus his, quæ præmissa sunt ad probandum hoc presbyteris non esse præceptum, multo minus diaconibus. Præterea secundo: istud non est diaconibus præceptum, quod exsequi non debent absque commissione speciali, quia nec presbytero, ut probatum est in conclusionis deductione: ergo diacono non est prædicare præceptum a Domino: nec sibi prædicare licet, nisi probet se missum a Deo, vel ejus sufficienti prælato. Tertio, sic hoc ex doctoribus deducitur: Illud quod solis sacerdotibus & prælatis convenit, regulariter hoc non est præceptum diaconibus, sed neque licet eis absque auctoritate superioris: ita est de actu prædicationis verbi Dei, quod regulariter nulli convenit, nisi tantum sacerdotibus, & episcopis, ut patet XVI. quæstione I. Adjicimus; hoc ergo officium nec præceptum est, nec congruit regulariter diaconibus, & hoc in cap. Perlectis, distinctione XXV. Quarto dicit Hugutius, quod diaconibus numquam licuit prædicare, nisi cum ad officium prædicandi a sacerdotibus fuerant invitati vel rogati: sic enim & non aliter potest diaconus prædicare licite, distinct. XCII. In sancta, & cap. Diaconus, & II. quæst. I. Sicut enim. Quinto, idem expresse dicit. D. Wilhelmus Parisiensis in suo sacramentali de sacramento ordinis, quod diacono non convenit prædicare ex officio, eo quod dum consecratur, sibi in porrectione evangelii non dicitur: Accipe potestatem prædicandi: sed, accipe potestatem legendi evangelium pro vivis & mortuis. Sexto sic: Beatus Thomas IV. distinctione VI. dicit, quod diacono non licet prædicare, sed bene baptizatum instituere, quia solius presbyteri & episcopi actus est prædicare. Septimo sic: beatus Dionysius quinto capitulo ecclesiasticæ hierarchiæ distinguit diaconum a presbytero, eo quod diaconi est purgare ante baptismum catechizando, presbyterorum illuminare baptizando: sed episcoporum post baptismum perficere prædicando & confirmando: ergo prædicare non convenit diacono ex officio vel præcepto.

Per hæc respondeo ad ea quæ in contrarium adduxit, scilicet auctoritatem Isidori & habetur XXV. distinctione, Perlectis. Et per Magistrum in IV. distinct. XXIV. ubi dicitur: Sicut lectoribus vetus testamentum, ita diaconibus novum prædicare præceptum est. Ad hoc respondeo primo secundum Hugutium ibidem, quod intelligitur cum diaconus a sacerdote rogatur vel invitatur, ut jam dictum est. Secundo, secundum Henricum Botz, & habetur de hæreticis, libro VI. capite, Cum ex injuncto; dicentem, quod diaconus non potest prædicare, nisi ex delegatione. Tertio, secundum Joannem Teutonicum in glossa capitis, Adjicimus; dicit, quod prædicare ponitur pro legere publice: & hæc est verissima responsio, quia diacono est præceptum publice legere evangelium. Hoc idem affirmat Laurentius distinctione XCII. In sancta, dicens: Hoc intellige ex delegatione, alias solius presbyteri officium est prædicare. Vel, inquit, hic prædicationem appellat lectionem evangelicam. Idem loco tertio asserit Wilhelmus Duranti in rationali divinorum, in capitulo de diacono, ubi de diacono dicit, quod præceptum est sibi prædicare, id est, legere evangelium publice. Et nota, si sic tunc lectores haberent prædicare vetus, diaconi novum testamentum, & sic officium prædicationis esset multum commune, & reputationis modicæ, & divisum quoad materiam prædicandorum.

Ex isto sequitur quarto, quod valde congruum est, multos esse missantes, vel Missam celebrantes, etiamsi non tot sint populo prædicantes: probatur multipliciter. Primo, quia prædicatio est pro loco & tempore moderanda, & intermittenda: sed Missa est quotidie continuanda, ergo propositio vera. Consequentia nota, & probatur major, quia dicit beatus Gregorius in quadam homilia: Dispensanda est prædicatio pro loco, tempore, & auditorum capacitate: quæ si rara fuerit, non sufficit; si assidua, vilescit: nec multis sermonibus opus est, sed efficacibus, ait Seneca epistola XXXVIII. Insuper Salvator noster triginta tribus annis in hoc mundo fuit, & tantum prædicavit tribus, triginta annis tacens. Et ad minorem accedamus, quæ probatur primo ex doctrina communi, quæ est sancti Thomæ IV. distinctione XIII. & Innocentii in libro de Missa, dicentis, quod Missa debet esse in ecclesia quotidie quintuplici ratione. I. Quia oportet semper paratam esse medicinam contra quotidiana peccata II. Ut lignum vitæ semper sit in medio paradisi. III. Ut nobis Christus quotidie uniatur sacramentaliter, & nos ei spiritualiter. IV. Ut sit apud nos jugis memoria Dominicæ Passionis. V. Ut vero agno, loco typici, quotidie utamur, quem Judæi ad vesperam convertendi esurient, famem patientes ut canes, secundum psalmistam. Secundo hoc statutum est propter hæreseon eliminationem: dicitur namque in rationali divinorum, libro IV. cap. I. quod dum hæreses in diœcesi Moguntina pullularent, scilicet quæ Trinitatem impugnarent, ex institutione Alcuini magistri Caroli magni, Bonifacii archiepiscopi Moguntinensis rogatu, statuentis prima feria de Trinitate dicebatur Missa, secunda de Sapientia, tertia feria de Spiritu sancto, quarta de caritate, quinta de angelis, sexta de sancta Cruce, septima de beata Virgine. Cessante causa illa, cessavit & effectus. Hæc ibi. Hinc est, quod propter devotionis reverentiam, & sacramenti necessitatem, plures sacerdotes solent plures Missas in eodem die celebrare: sicut de sancto Leone Papa legitur, quod eamdem Missam septies, aliquando novies celebravit, ut dicit Mimatensis ubi prius. Tertio, hoc est, ut sicut in veteri testamento fuit sacrificium, ita in novo panem accipiamus quotidianum. Quarto, propter multitudinem sacerdotum, quorum major est numerus, qui habent Missas celebrare, quam prælatorum, qui habent prædicare. Quinto, ratione populi, quia populo jam fundato in fide, major est necessitas providendi de eo, quo negligentiæ quotidianæ purgantur, gratiæ augentur, & virtutes roborantur, ad quod est virtus Missæ. Non sic de prædicatore, ergo, &c.

Ad objectiones.

Ad ea quæ in contrarium adducta sunt, primo sic: Christus tantum semel missavit, & plures prædicavit. Ergo vultis ad minus concludere, quod si sacerdos vult sæpe celebrare, debet etiam sæpe prædicare. Respondeo, negando consequentiam: tum primo, quia si omnes presbyteri quotidie celebrarent Missam adhibitis debitis circumstantiis, esset valde laudabile: sed si omnes quotidie prædicarent, esset confusibile: Tum secundo, quia Christus non instituit hoc sacramentum propter seipsum, sed propter perfectionem viatorum, ut qui manducarent eum, haberent vitam æternam, Joannis VI. ergo non oportuit eum toties celebrare, sicut prædicare. Ideo dicit Apostolus ad Hebræos X. *Una oblatione confirmavit sanctificatos in sempiternum:* & ideo quia homo quotidie indiget salutifera ejus virtute, potest quotidie laudabiliter illud sacramentum accedere, ideo dicit Dominus Lucæ II. ubi docet petere panem quotidianum, & beatus Augustinus dicit in expositione in libro de verbis Domini: Si quotidie acceperis hoc sacramentum, quotidie tibi est hodie, tibi hodie est Christus, tibi quotidie resurgit: hodie enim est, quando Christus resurgit. Hæc ille, prout dicit sanctus Thomas in III. parte quæstione LXXX. art. I. Tum tertio, finis etsi sit primum in intentione, est tamen ultimum in consecutione: eucharistia autem est finis ad quem omnia sacramenta ordinantur, secundum beatum Dionysium; sed prædicatio Christi fuit dispositio fidelium ad credendum, & ad digne suscipiendum hoc divinissimum sacramentum: ergo licuit sæpe prædicare pro credentium [a] prædicatione, tantum semel missare; sicut licet finis sit unicus, tamen media ad eumdem finem sæpe sunt plura. Tum quarto, quia Missa suo modo tam plena est mysteriis, sicut sol atomis, mare guttis, firmamentum stellis, & sicut cælum empyreum angelis; oportuit præcedere multas dispositiones prædicationum ad finaliter credendum tantum mysterium, quod per unicam celebrationem Christi est institutum. Tum quinto, quia Missam, quam Christus celebravit, in memoriale suæ Passionis instituit; sed tantum semel mori debuit: ergo sufficienter egit, & tantum semel celebravit; sed habuit in multis locis prædicare, & multa documenta in credendo, agendo, cavendo, gliscendo, timendoque tradere, quæ non potuit unico actu expedire: ergo decuit pluries eum prædicare, & tantum semel Missare.

[a] Forte, dispositione.

Ad 2. objectionem.

Secundo sic arguit dominus proponens: Inter omnia sacerdotis officia, post vitæ justitiam, plus est laudanda prædicatio, quia longe extensius prodest: ergo diligentior, vel æque diligens debet esse sacerdos ad prædicandum, sicut ad missandum. Respondeo quod antecedens est declarandum, ut patet ex dictis: quia actus missandi præceptus est omnibus sacerdotibus etiam sæpe fieri, addita commoditate, Domino dicente: *Hoc facite*, &c. *quotiescumque feceritis*, &c. Lucæ XXII. ubi vox, Quotiescumque, importat multitudinem missationis. Etiam actus prædicationis non est omnibus præceptus a Domino. Ergo laudabilius est sacerdotes non curatos satisfacere præcepto Domini celebrando, ad quod sunt obligati, quam prætermissis missationibus prædicando, ad quod non sunt adstricti. Insuper II. quia missare est actus ordinis sacerdotalis, quem singuli habent ex charactere sacerdotali: sed prædicare est actus pure jurisdictionis non coercitivæ, ut prædictum est: magis enim astringitur sacerdos ad id, quod sibi convenit ex vi ordinis sacerdotalis, quam ad id, quod sibi non convenit, nisi superveniat commissio jurisdictionis.

Sciendum tamen, quod in casu forte esset laudabilius prædicare ei, qui habet auctoritatem, quam missare: scilicet si esset populus infirmus vel infidelis, deficiens in his, quæ credere vel agere teneretur: tum, si talis sacerdos sibi utrumque facere non posset, potius esset ei prædicandum, quam missandum: & tunc diceretur prædicare esse melius, quam missare, non simpliciter & absolute, sed stante tali conditione. Et sic secundum quid cederet perfectius minus perfecto, scilicet, in ordine ad talem populum infirmum & ægrotantem: sicut vinum licet in se sit melius quam aqua, tamen aqua melior est febricitanti. Verumtamen ut communiter actus missandi non repugnat actui prædicandi, immo simul stant, & unus ordinatur ad alium, sicut prædicatio ordinatur ad hoc, ut populus devotius præparetur ad audiendum Missam. In cujus signum prædicatio sæpe solet fieri infra Missam ante elevationem. Sed secundum communem formam prædicatio non est præstantior his quæ sunt ad finem: sed prædicatio est ad finem missationis, scilicet ut celebrantes devotius agant, & adstantes intimius consequantur ejus fructum. Unde secundum sanctum Thomam III. parte quæstione LXXIX. articulo II. ad II. effectus sacrificii in quolibet homine participantur secundum dispositionem, sicut & cujuslibet virtutis activæ. Nam actus activorum sunt in patiente bene disposito, ad quam bonam dispositionem operatur prædicatio.

Certum etiam est, quod missatio frequentata seu quotidiana est universali ecclesiæ necessarior, quam prædicatio quotidiana, attenta jam vulgata doctrina fidei. Ex quo sequitur quod ista argumentatio non valet: Christus pluries prædicavit, & tantum semel missavit, ergo salubrius est præ-

ANNO CHRISTI 1455. predicare quam missare. Nam in simili forma non legitur: Christus sæpe manducavit, sæpe ieiunavit, sæpe cubavit; ergo melius est orare, manducare, cubare, quam predicare vel missare. Non legitur iterum: Christus sæpe predicavit, & tantum semel crucifixus est: ergo utilior est ejus predicatio, quam passio: quia non argitur semper perfectio ex hac quod aliquid multiplicatur in sua specie magis per individua, quam aliud; imo magis argitur imperfectionem: eo quod hujusmodi multiplicatio individuorum super quam defectibilitate sive indigentia fundatur. Quia ficut species non potest perpetuari in uno individuo, sed acquirit perpetuitatem in multis sibi succedentibus; sic in corruptibilibus et hujusmodi multiplicatio, quæ tamen non est in æternis. Insuper media ordinata in finem ultimum, quæ le habent ratione utilis, multiplicantur: sed finis ultimus, qui habet rationem honesti, non multiplicatur: ut clarum est: quia potior est conditio finis ultimi, qui non multiplicatur per individua, quam conditio medium, quæ multiplicantur. Ergo, &c.

Ex illo sequitur corollarium aliud, scilicet quintum: Congruit cultui divino in ecclesia, et sic rationalis altarium multiplicatio. Cum ergo Christus Dominus Wilhelmum Parisiensem in suo sacramentali, tanta sit necessitas missionis, quod sine illo fieri non nititur ecclesiæ provisum fideli populo, nec cultui divino: hinc, ut dicit sanctus Thomas II. II. quæst. LXXXV. art. II. ad III. templa & altaria sanctis erigimus, non quod ipsos, sed ipsum Deum, qui nobis de ipsis Deus est, honoremus, ut dicit beatus Augustinus libro VIII. de civitate Dei. Unde laceratos in Per altaria sacrificium, non dicit, Offero tibi sacrificium Petre, vel Paule; sed Deo de illorum victoriis gratias agimus, & eos ad imitationem eorum incitamus. Hæc sanctus Thomas.

Hæc autem altaria fic ad Dei cultum erigere patres veteres non dotuerunt. Nam Noe primus, Abraham, Abraham, Isaac, & Jacob altaria additque legunturi: qui non aliud nisi lapides crebi intelligunturi, super quos sacrificia machabæi, quæ impositio igne divino cremabantur. Moses altaria fecit ex ligno de ligni fecithim, de dictum altare thymiamatis, quod vetlivit aurro purifimo, prout dicitur Exodi XXX. XXXVII. XL. capitibus. Item II. Machabæorum IV. Judas Machabæus, & fratres ejus, & universa ecclesia statuerunt, ut dies dedicationis altaris ab anno in annum per dies octo celebrarentur. Item in Psalmo dicitur: *Confiteantur deo solemnum in confessio ufque ad cornu altaris*: ut videlicet in debitus festis adeo convenitat populus ad ecclesiam, quod fiat condensitio, id est, compressio ipsius ad cornu altaris, ita quod ecclesia impleatur populo & clero. Idem tranfatio Hebraica habet, In congregationibus: & vertunt Septuaginta habet, In conferenciationibus, videlicet populi Christiani, secundum expositionem de Lyra. Unde beatus Gregorius in III. Moralium moralitter: Solemnem nempe ut dicit, Domino in confrequentationibus conflituit, quibus se affidue in ejus defiderio affligit qui minium folemnitatis dies ufque ad altaris cornu redi precipitur: quia tamdiu necesse est, ut unusquisque se afficiat, quousque ad superni temporis altitudinem, id est, gaudia perenniæ aeternæ dilectionis quoque ejusmodi XXIII. Regum VII. capitulum.

A te altare aucum fabricasse. Ab his ergo antiquis patribus altaria modernorum sumpsunt exordium. Nempe altare & ara, quæ aliquotiies indifferenter inveniuntur. Interest tamen, quam altare, quasi alta res, vel alta ara dicitur, in qua facerdotes incensum adolebant: sic. Ara vero, quasi area, id est plana, de ordine dicitur, quia in ea sacrificia ardebant.

Porro triplici ex causa hæc altaria conferantur. Primo ad sacramentum in ipsis offertum, juxta quod Genesis VI. I. dicitur: *Ædificavit Noe altare Domino, & tulens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare*. Hoc autem sacramentum est corpus & sanguis Christi, quod in memoriam passionis Christi immolamus, juxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem*. Secundo ad nomen Dei ibi invocandum, unde Genesis XII. *Ædificavit altare Abraham Domino, & invocavit in nomine Domini qui apparuit ei*. Hæc autem invocatio, quæ fit super altare, proprie dicitur Missa, ex eo quod sacrificia offerebantur, scilicet Christus, a Patre, qui ipsam hostiam, & per eumdem a nobis Patri mittitur, ut pro nobis intercedat. Tertio, ad cantandum Missas in eo: unde Ecclesiastici XXXVII. *Deinde illi cantor ministrabit, & ifta fiet cantores contra altare, & in fono eorum dulces fiet modus*. Ex quibus apparet, quod objectio facta per contrarium nulla est, ubi allegat contra pluralitatem altarium illud Oseæ VIII. *Multiplicavit Ephraim super altaria ad peccandum*: nec illud Amos III. *Visitabo super altaria Bethel*. Et Oseæ X. *Tribulabunt super altaria eorum*. Quia illa dicta hunc contra eos, qui ædificabant altaria idolis, & immolaverunt dæmonis, & non Deo, sicut quotidie facerent Israelitæ Deuteronomii XXVII. Non autem non fic, sed foli Deo vero, & sanctis ejus in glorium ipsius, quoniam *mirabilis Deus in sanctis suis*, dicitur Psalmo LXXI. ult. De quibus Psalmista dicit in plurali, *Altaria tua, Domine virtutum, rex meus, & Deus meus*, Psalmo LXXXIII. ubi dicit beatus Augustinus super illo: *Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam*: cap. 84. Et quoddam altare sublime, invisibile, quo non accedit injustus. Ad Psalmi altare Deus ascendit, quo ad illud visibile fecerat accedit. Ibi vivenient vitam suam, qui in illo dicerunt casfuam suam. Et glosa ait: Notandum quod ad altare Mifiam ardebant facerdos accendens air: *Introibo ad altare Dei*: defiderio enim & amore superioris & invisibilis altaris hic visibile adire cum modefia debet, & erora, quam cadora petiturus, ut Christi cælestibunem & humilitate æquatur, qui fic illud altare expontit dicens: Ad Deum fcilicet introibo, qui lætificat juventutem meam, accedo enim non in do in verofitate, tunc addiabo gaudens in nouvitate. Hæc ibi. Sic ergo offeres munus tuum ad altare. Matthæi V.

Secundo corollarium: Cuicumque ex causa rationali Papa prohibet altum prædicationis, vel episcopus loci, fub fententia excommunicationis tenetur obedire, fi non vult peccatum illum incurrere. Pro ifta declaratione hic funt notanda tria. 1. Quod licet Papæ, episcopo loci, vel prælatis prohibere, ne quilibet facerdos prædicet in locis fibi commiffis, vel diæcesis indifinefe. 1. 1. Quod ipfe excommunicati alicuando debent obedire, & fententiam nolunt timere. III. Quod talis excommunicatio non fit non metuere dicti prælati, fed vere & obligatorie impenda, fi prædicatio ex causa rationabili

ANNO CHRISTI 1455. nabili alicui fuerit prohibita. Patet 1. Quia tota Christi ta dotini proponentis cur illi hoc non possint, est, quia prelyteri & diaconi obligantur prædicare ex præcepto Dei, & ipsi non possunt contra præceptum Dei: igitur in tali præceptione non est eis obediendum. Et auditis ex prælatis, quod non est præceptum talitter. Ergo illa ratio nulla.

Et probatur corollarium, quia licet illud Papæ & episcopis circa officium prædicationis, quod licuit Christo, Petro, & Paulo, & prohibere, & præcipere in fe & fuis difcipulis: ideo enim dicuntur vicarii Chrifti in terris: fed Chrifius in fe ipfo prædicavit, quod quamvis facerdos effet a primo conceptu, nunquam tamen a prædicatione religionis annis abftinuit. Infuper in fuis Apoftolis ftatim dum eos mifit, certa loca, prout maximam partem mundi ait intendebat, dicens: *In viam Gentium ne abieritis*. Et LXXII. difcipulis reftrinxit, ne prædicarent nifi in loco ubi ipfe erat venturus: præterea & Apoftolos quos in totam mundum mifit, adhuc ad certos dies prædicare prohibuit, dicens: *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto*. Similiter Apoftolus Paulus voluit prædicare Romanis, tandem Antiochenis, prohibitus eft a Spiritufancto. Si ergo tam licite Chriftus & Spiritufanctus ifos prohibuit, ne prædicarent quando & ubi vellent, quare non illa eft, ita de presbyteris & diaconibus facere poffet? Et hæc de primo.

Secundo, Papa vel episcopus poteft illud promulgare, quod ftatutum fit fecretum in ecclefia ab univerfali ecclefia Dei: fed univerfali ecclefia ftatuit reftrictionem prædicantium a primitivo, fcilicet concilio Nicæno, Carthaginenfi, Romano, & multis aliis, ut patet LXXI. & LXXII. difinitione. Ergo fi jam hoc ad præftatum pontinat, non eft rebellandum: difficum eft enim, quod ab præcipitate fit non fecretum excommunicationis, non admittendos presbyteros alienos in ecclefia abique fufficienti teftimonio, & licentia fui epifcopi.

Tertio, fic in propriis terminis ifted ponit Innocentius III. & acceptavit ecclefia Dei univerfalis: fcilicet, quod omnes prohibiti, vel non miffi audiebant, nec poterant, aut ejus difcopi loci, non poffunt prædicare, fub pena excommunicationis, & alias remediis, ut patet Decretalis, De hæreticis, Cum omnes. Hæc autem ecclefia Dei tanto tempore a concilio Nicæno ufque nunc licite accepit illa ftatuta, ut non fit in ea, fed in propofitum, fi fit non, ergo interim univerfalis ecclefia ftetit in error, quod eft contra evangelium: *Porta inferni non prævalebunt adverfus eam*. Iterum: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. Et *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*.

Ad auctoritates, quas in oppofitum induciti. Prima eft Bedæ super illo: *invenietis asinam*; dicentis, quod hic doctoribus præcipitur non defiftere a prædicatione. Refpondeo, quod loquitur de doctoribus ecclefiæ, & hi funt, qui ad prædicationem difcifiplinam, & ecclefiam præfuppofita auctoritate legitima. Nam doctores præcipuum tenent ordinem in ecclefia: & doctores intelligunture prelati magni in cap. Et injuriffo: in ifta. auctoritate non nominantur presbyteri aut diaconi, fed foli doctores, unde non probat propofitum. Ad aliam Hieronymi ad Rufticum, dico quod loquitur de epifcopis, qui prohibiterunt invida diabolica permoti, curatos in prefentia eorum prædicare, propriis populi fibi commiffis, & hoc non licuit, ut patet difinitione xcv. Ecce ergo. Nec hoc fecerunt congruitate, fed invidia: fimulante, dilitur Chriftus ibidem. Tertia eft Anacleti XXIII. difinitio. Sicmos. Ubi dicitur quod doctores non debent temere perfecutionis fubrahere verbum; dico quod loquitur ad literam de curatis: unde dicit rubrica ejufdem capituli, Verba prædicationis prefati fint in monitoribus non fubtrahat. Idem dicit glofia ibidem, quia in ifta auctoritatibus, fcilicet Bede & Anacleti immediate jam expreffis, & fæpe paffimomier in difcifio doctorum fit mentio de doctoribus curatis, & fic eft plana res; talibus enim convenit prædicare nec fuere perfecutionis timere: ut de non curatis, & hic eft duplex opinio: una quod doctoribus facere Theologiæ convenit abique prædicare, tratione auctoritatis doctoralis, quia fic licentiatur auctoritate Papæ, licet & epifcopus in tota diœcefi. Et hoc vult Auguftinus de Ancona in lib. de ecclefiaftica potefate, quæftione LXIV. & hoc videtur perpetuetur decretalis de hæret. Cum ex inquicio, dicens, quod doctores ecclefiæ eft percipuus in ecclefia Dei: unde prædicatio ex difcifum nullus fibi debet ufurpare, nifi miffus. Et ex quo videtur, quod in tantum fint doctores privilegiati, quod fint ædu miffi. Et ideo gloffa in cap. Scimus, difinitione XLIII. comparant non fuerit ad defiderat, vel fatem commemorare prelatis, qui tacere non debent, fed prædicare temopre perfecutionis: & illius opinionis videntur fuiffe Doctores ifti per proponentem allegati. Sed eft alia opinio hit contraria fcilicet Thomæ in lib. contra impugnantes religionem, & domini patriarchæ de Paule in lib. de ecclefiaftica Ant. 4. potefate, dicentes, quod doctores qui non habent doctores poffe prædicare ubi libet, nifi de bono placito curatorii fingulariter obtento: ideo auctoritatibus ifte non legant. Et quid eft tot libros volville, & doctores allegare, cum eifi omnes doctores mundi aliter, vel aliter fint difient, fed ecclefiæ auctoritas, (quæ totier haec materiam tetigit, & ad ipfam conftitutionem, Quod licet prædicare dixono vel prebytero abique licentia fuperioris, fedis Apoftolicæ: aut per pefiat Dei, & quod ipfi hoc prohibere non poffent licite: fub pena excommunicationis fententia condemnavit, ut offenfum Dei:) Dicerent ad compellendum quemlibet catholicum ad credendum quæ impofitum. Sic enim beatus Hieronymus poftquam longo tractatu difputavit contra Luciferianum, concludit: Potest, ut ram hoc unico fide contentus, ut omnium tuarum rivulos exficcare; de auctoritate uniuverfalis ecclefiæ loquens: ita & nos credentes, ita ad fuam fidem determinatam ecclefiæ clarioren fole accipite: fed quia omnium doctorum, qui tamen fua dicta ejufdem folis eradiationis expofitorum exficcanda, corripienda, & emendanda, intelligitur.

Quantum ad fecundum, fciendum quod fententia ipofte fatis, dummodo a fuo judice fit latæ, fempre eft formaliter fententia, & hoc, nifi fit ejus fententia erroneum indeed, vel pretentatum mortale affectat: tunc enim nec timenda effet, nec timenda. Et fic probatur propofitio primo ex VIII. Quando 11. quæft. 11. Si Papa effet aut palam aut abicondie fuerit locutus cum excommunicato, aut jundtus communione, flatim cum eo excommunicatio contrahat potest. Et Urbanus Papa ibidem: Quibus epifcopi non communicant, & quos excerint, non reci- piatis: valde enim timenda eft fententia epifcopi, quæ

ANNO CHRISTI 1455.

Difinitio. 43. Bonus, cap. Et Lege, difinitione.

Ant. 4.

Cap. 58.

ANNO CHRISTI 1443. copi, libet injuste diget. Hinc ex concilio A IV. Carthaginensi dicitur ibidem: Clericus qui episcopi difficultiones cieie, & putat injustam, recurrat ad synodum. Joannes inquit Chrysostomus super epistola Pauli ad Hebraos cap. 11. Vincula ecclesiastica non sunt contemnenda: non enim homo, sed Christus est qui ligat, qui hanc potestatem dedit, & digniores fecit homines tanto honore. Et hoc est quod dicit beatus Gregorius in primo, Sententia publicitus sive justa fuerit, sive injusta, timenda est. Glosa: nili in duobus casibus, scilicet cum sententia est post appellationem lata, & cum sententia est superabilem errorem. Extrav. de sent. exc. cap. Per tuas. Tertium casum apponit quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis B excommunicatur. Extravagante de excessibus prelatorum ad.

Unde dicunt communiter doctores, quod ideo excommunicatio etiam injusta est timenda & servanda, quia non nocet innocenti, sed purgatum: & hic licet judex injuste agat, ille tamen juste patitur, etiamsi non servaretur forte illa; contemptus tamen injustum facetes injustum. Per talem autem excommunicationem injustam non collitur caritas, sed solum excludit homo a communione ecclesiae, & a suffragiis ecclesiae, quae ipse peccati fabricatore potest, ut dicit venerabilis Augustinus de Ancona, in lib. de ecclesiastica potestate quæst. xxvii. Hoc ei consulendum est, ut sollicitet executionem patienter, humiliter, & devote, & quod petit ut fac excommunicatori, offertes canonicam satisfactionem, si in aliquo offendit, & hic inflanter petat absolutionem. Et ita facerit, erit ei de meritum illius. Si contemnet, peccatet mortaliter, & lenteat. excom. c. Pet tuas: vel petit queriminari contra injustum excommunicatorem coram suo superiori, si illegitum est.

Quantum ad terrium, si ecclesia universalis prohibetet facerdotes ubique prædicare, vel prelati, verbum Dei, non sit excommunicatio pastoris, sed vesitatum fit ex oedinatione imperii. Probatur. Sicut de Papa in universo orbe, & concilio generali, ita similiter dicendum est de episcopo in suo diocesi. Ita in septem casibus communiter secundum omnem scholam theologorum & juristarum, non est lententia timenda, nec tenenda. Primo si conferatur a non suo judice. Secundo, si feratur a suo judice, sed excommunicato publice vel non manifestanti sapa excommunicatum non potest. Tertio, si aliquis excommunicatur a delegato non intentionem delegantis. Quarto, si lata est lententia post prolatam appellationem. Quinto, si feratur a suspenso a potestate jurisdictionis. Sexto, si feratur nulla admonitione prævia, & nulloi juris ordine lervato. Septimo, si lententia contineat peccatum mortale, vel aliquid quod lit contra Eden. Plaeum est autem, quod nulloi illorum modorum excommunicatio illa, qua prohibentur prædicantes ne ubique libere prædicent, quodcumque illorum includit; nullus enim potest ulitare ecclesiae universitatem esse non suum judicem, vel lententia excommunicationis eam esse figatam, nec etiam lententiam esse contra intentionem delegantis, nec a jurisdictione eam per aliquem superiorem esse suspensam, vel juris ordinem non lervatum; cum ecclesia in genere constituta congregata nullo modo ordine potiuset ignorare, nec potest lententiae errorem, vel aliquid quod est peccatum mortale, in prædicatione ecclesiae, & ipsa ecclesia est superior, in ecclesia, & ipsa ecclesia est superior, in ecclesia, & ipsa ecclesia est superior, in ecclesia

ANNO CHRISTI 1451. quidem & confuetudinem Africanarum eccle-
Ad Bonifac. 8. c. 1. siarum. Hæc ibi. Sic enim beatus Augusti-
nus adhuc vivente Valerio non fecerit, sed et
accessit 7. q. 1. Non sunt.

Tertius casus, si sit infirmus, vel nimis fe-
nex: tunc enim per facerdotes prædicatio &
alia opera facerdotalia explei possunt, sed
pontifikalia per episcopos vicinos. Nos enim
propter infirmitatem debet episcopus deponi,
ne afflictio afflictio superaddatur, sed per alios
episcopos quæ non possunt per presbyteros
Ibid. c. 1. fieri, ut probatur auctoritatibus multis, vi-
quæstione 1. Scriptis mihi, & sequentibus capp.

Quartus casus, si ad concordandum discor-
dantes laboret: est enim officium episcopi dis-
cordantes tam clericos quam laicos concordare,
ut probatur distinctione xc. Per totum; ubi ex
Ibid. c. Per to- totum, & in Synodendum
ult. c. 2. ubi ex Gelasio
cap. 1. ait, Sacerdotes
dum est episcopis ut dissidentes fratres five
clericos, five laicos, magis ad pacem, quam
ad judicium coercentes. Ibidem dicit Dono-
centius II. Præcipimus ut episcopi ad fo-
lum Deum, & salutem populi, habentes
respectum, omni repletitione femota ad pa-
cem inter tenendam, operam debeant. Ergo
illum & auxilium præbeant, nec hoc alio-
cujus odio vel amore prætermittant: quod
si quis in hoc Dei opere tepidus inventus
fuerit, damnum proprie dignitatis incurrat.
Hæc ille.

Quintus casus, quando pauperibus fuis op-
pressis tenetur subvenire episcopus operibus
verbis similiter, ubi verisimile est quod majorem
fructum faciant, quam si per tuas prædicarent.
De quibus difficultatem LXXXIV. Per totum;
ubi ex Gelasio ait, difficultatem LXXXVI. ubi feri-
bit beatus Gregorius Marianum episcopum ex-
citandum, quod videbatur obdormivisse, & Ibid. Ep. Pro-
quod quasi mutus existeret, nec ad clamem ditio. ad Ivo.
miseriam, propriam credebat: & difficultione
LXXXVI. Per totum; exhortantur episcopi debem-
dere oppressos, & resistere oppressionibus com-
mum ad Ex confugientium, & idiotes glossa III.
Reg. v. ubi licetur habet, quod Adoniram erat
super hujusmodi indictionem: *Fuerunt enim Sa-
lomonis fortissimi septuaginta millia eorum qui onera pera-
bant, & octaginta millia lapidum in monte, & absque phrygiis, qui præerant singulis operibus, numero tria millia & trecenti præsiperunt popu-
lo, & dixit; Adoniram Domini mensis excita-
vit, hoc est, Christus, qui operarius tem-
pli proprietur, ut ordinet opibus mensibus
ad operandum exeant, quibus ad cœnandum
domus suum redeant, cum prædicatorum
mentes familiarius informat, ut discernant
quando operatur ecclesiam ædificare prædi-
cando, vel alia officia prædicando, vel quan-
do ad confiscentium suum examinandam, aut
quasi ad propium domum inspiciendam re-
verti, ut oratoribus de injustis superne in-
spectione, & vibratore digna fit. Et subdit
glossa: Notandum autem quod, non in monte
de lapides scindebant, parvones portabant,
diversis enim fuerunt locis, quia quidam
majoren docendi, & protervos arguendi con-
flantiam habent; quidam mitiores ad con-
solandos pusillanimes existunt, quidam utra-
que virtute præditi ad opus Domini conve-
niunt. Hæc ibi. Ex quo patet, quod epis-
copos & prælati cum sit in omnibus ecclesiis
cum tamen quidam in ecclesia pro sibi
commissarum curam & rerum occupantur distrac-
tionibus.

Sextus, si episcopus inistit sacra Scriptura. ANNO CHRISTI
studio ejus expositioni, ut ex sancto Thoma 1451.
confiat, quia tunc proficit pluribus, & præ- Ad Rom. 1. lect. 3.
cipue doceat alitie prædicare: dicit enim in 1. Ad Rom. quodlibetis, quod licet in cæla necessitatis la-
bitur fit episcopis aut doctoribus, relictis pro-
prie officiis fabri animarum particularium in-
tendere; sed tamen simpliciter magis id utile & meritorium fuerat theologiæ studio insistere, & alias doctrinas popularium non intendere. Nam ratio demonstrat, quod melius est eos erudire de pertinentibus ad salutem, qui in fe, & alios proficere possunt, quam his, qui eirtum sibi profuit. Insuper ex qualibet ar-
tificio videmus quod semper melius habet
B qui dispondit de artificio, & dicitur archite-
ctus, quam alii qui mate operantur: nede
qui spiritus magnet pertinet ad ordinem ar-
tificio autem spiritualis sunt quasi manuales operarii, qui particulariter insistunt cuæ animarum, puta lactamenta ministrantes, vel aliquid hujusmodi particulariter operando: sed quasi principales artifices sunt episcopi & doctores, qui imperant & disponunt, & docent aliqui alitter operando debeant. Ergo simpliciter melius est doccere facerdotes, quam intendere predicationi, si bona intentione fit: Unde in 2. Thimoth. 1. lect. 1. *Hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei sunt & alios docere*. Et quasi hos casus illud comprehendit capitulum, Inter cetera, dicens
C de officio judicis ordinari libro 1. Inter cetera, quæ ad salutem animarum pertinent populi Christiani, pabulum verbi Dei permaxime noscitur et præsertim cum ex cu corpus materiali, ita anima spiritualis cibo nutritur, eo quod non solo pane vivit homo, sed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde cum sæpe contingat, quod episcopi propter suas occupationes multiplices, vel invalitudines corporales, aut hostilis incursus, ab occudiones alias, (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cetero tolerandum) per letiplos non fa-
cientes ministerium populo suum Dei, maxime per ampliss diœceses & diffusas: generali constitutione sanximus, ut episcopi vicini idonei, ad sanctæ prædicationis officium fabuitur exsequendum assumant, potentes in opere & sermone. Et infra: Unde præcipimus tam in cathedralibus, quam in ecclesiis conventualibus, ubi fuerunt ordinati; quos episcopi possint coadjutores & cooperatores habere, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus & pœnitentiis injungendis, ac ceteris quæ pertinent ad salutem animarum.

Ecce ex, quæ in oppositum allegavit dominus proponens, scilicet quod in primitiva ecclesia tam Apostoli quam sepnagnatus duo discipuli per prædicabant, & in hodierno tempore nunc episcopi & inferiores presbyteri sacerdotum, ut dicit Anacletus, diffinitione xcv. In novo! Respondeo, quod verum est quod in loca totum sacerdotum, non tamen sequitur ex hoc, quod sicut illi personaliter per mundum discurrerunt, & ubique prædicaverunt, ita & illi facere teneantur: sed sufficit quod in cathedra præcipiens per alios idoneos ad hoc deputatos, & ita quilibet in sua diœcesi, provideat: ut patet ex dictis.

ANNO CHRISTI 1451. *Epilogus hujus lectionis conclusivus est hic:*

Ut sciant volentes quid de præsenti actu fe-
cum affectant, illa et jam dictis efficiuntur:
Primum, quod non ratione ordinis facerdota-
lis, sed ratione non coercivæ jurisdictionis,
competit pluribus presbyteris actus publicæ prædicationis: quia officium prædicationis fit ab
a facerdotio distinctum, quod non omnibus
facerdotibus competit, & tam aliis quam fa-
cerdotibus competere et speciali commissione
poterit. Secundum, quod non est præceptum
Domini quemlibet presbyterum libere prædicare verbum Dei: quia tunc mali facerdotes, qui tamen prædicaverunt; nec omnes presbyteri facerdotes Apostolis, nisi tantum episcopi: his solis præcepit Deus prædicare evangelium Dei. Tertium, dicit Christum sæpe prædicare ad instruendum populum in credendis & in agendis, & tantum fecisse celebrare ad instituendum hoc mysterium in commemoram ejus, ut ipse fuit pallinis. Quartum, si effet populus adhuc infidelis & convertendus, forte ibi effet necessitas prædicatio, quia ibi non celebratur; ubi autem simul fieri non possit. Sed considerata jam fide divulgata universalis ecclesiæ pro salute tam virorum quam mortuorum, utilior est Missæ celebratio quam prædicatio. Quintum, convenit divini cultus augmento esse pluralitatem C altarium ratione habitum in statu ecclesiastico, non ut fanctis vel idolis honorem, sed ut verum Deum glorificemus, & in fanctis ejus laudemus. Sextum, ut quicumque non vult fentenam excommunicationis incurrere, cessat velle prædicare ubique, si prohibitus fit a sufficienti prælato ecclesiæ: quia tali fententia per multa generalia concilia eft dictata, non intentum ejusdem ecclesiæ, quia Deus Sapientum est, excommunicationis fententia etiam injuste lata est timenda, ne ex contemptu fint valida. Obtinuit ergo ex fanctum pervenerforum fæpe eft præsemitendum Dei verbum, præsertim in ea qui prædicque non eft obligatus, ut in his, quæ fant de necessitate Ju- Ibid. Ibidem, cap. 1. dicia. Nonnum, episcopi & prælati majores non funt fic ad prædicandum obligati, quia ex certis casibus fint tæpius rationabiliter fupportati: Finaliter eft veritas Alberti Magnus: Et ipse beata fit auris, quæ quod fortis percipit, & boni operis quibuldo perficit, fanctos Thomas in glof. Et continua: *Ecce quam bonum & quam jucundum, & facit ea, affimilabatur viro fapienti*. Vir, inquam, fapiens eft Christus, qui ædificat domum fuam, id eft, ecclesiam fuam fupra petram, id eft, fidem pertinaciter in eam tem ftultus, diabolus eft, qui ædificat domum fuam, id eft, omnes impios, super arenam, id eft, incompletam infidelitatis, qui super cumulos hominum, qui dicuntur arena propter ftertilitatem, & quia fibi non cohærent, id eft, funt per diverfas opiniones difperfi, & quia funt innumerabiles. Exemplum Christi in ftomque, & fequitur: Diabolo autem fimilis eft, qui id eft, qui audit verba Dei, & non facit; ea enim vel quæ audiuntur & non funt, fepariata funt & difperfa, & ideo affimulantur arenæ. Sicut autem domus diaboli deftructa eft per Christum, ita & ialer super avenam fundati cadunt: & eft ruina magna, fi quis ex ea amperatio fidei aliquid ruine fuperit, paftus, Hæc Chrysostomus. Super arenam enim, quæ fimilia

Deo Mirc. Lect. radius. Ibid. Ibid. Deo Mirc. Lect. radius. Ibid. Ibid. Matth. 7. Matth. 7. Chrysost. in Matth. 7. Ibid. Ibid.

ANNO CHRISTI 1412. da est, & in unum copulam non potest redi-
ri; omnis hæresiarcum sermo ad hoc addi-
tur ut contet: Rectum Hieronymus ibidem,
„ Est vere magna ruina talis hominis secundum
„ omnem dimensionem magnitudinis. Longa,
„ quia in forinam nunc cuipæ, tandem in ba-
„ rathrum cadet gehennæ æternæ; quæ magna
„ est, quia irreparabilis, ex commento vene-
„ rabilis Lyræ: Ruina est enim hæc intelligen-
„ da magna, quia diffortus est Dominus au-
„ dientibus, & non facientibus: *Ite maledicti
„ in ignem æternum*, secundum Rabanum: Ia-
„ ta, quoniam ille flavvis blandiunt & sensui
„ illabentium volupratum illecebræ significan-
„ tur, quibus primum fides vivis patentibus
„ immaculata; post quam flavvium prorsus à
„ id est, graviorem per cupiditatem motus in-
„ curit, ut exinde tota ventorum vis circum-
„ flantium defertur, id est, universus diabo-
„ lus in illam prolabitur spiritum. Hilarius ibidem
„ Ruina, inquam, alta, quia cœtus fidei & omnium
„ ecclesiarum collisiva: qui enim unio-
„ nem fidei articulum dicerit, & unum Dom-
„ ini, id est, Christum filium abnegavit; ideo quod nec habirum fidei retinet infor-
„ mis, aut formatæ fidei, ait sanctus Tho-
„ mas: 2. quæst. 5. articulo 3. cujus rationem
„ affignat dicens: Species cujusliber habitus
„ dependet ex rattione formali objecti, quæ ha-
„ bitus species habitus retinere non potest
„ fides autem five formatæ aut informis obje-
„ ctum formale est veritas prima, secundum
„ quod manifestatur in Scripturis sacris, & de-
„ Ortina credit: Unde quicumque non inhæ-
„ ret doctrinæ ecclesiæ, quæ procedit ex veri-
„ tate prima in Scripturis sacris manifestata,
„ fieri infallibili divinæ regulæ, non habet
„ habitum fidei; sed ex quibusdam fidei alio mo-
„ do tenet quam per fidem, scilicet per opi-
„ nationem. Ille enim qui inhæret doctrinæ
„ ecclesiæ, tamquam regulæ infallibili, cum-
„ bus affentit quæ ecclesia docet: aliquoin si
„ de his quæ ecclesia docet, quæ vult tenet,
„ & quæ non vult, non tenet; non jam in-
„ hæret doctrinæ ecclesiæ, tamquam regulæ
„ infallibili, sed proprie voluntati. Hæc fan-
„ ctus doctor: unde concludit quod fieri pos-
„ tunt omnia contrariantur veritati, ita dilec-
„ dere unum articulum, contrariatur fidei: sed
„ caritas non tenaunt in homine poli unicum
„ peccatum mortale: ergo neque fides manet
„ pulsipam homo unicum articulum discredit. Et
„ in fine dicit: Sic est de perfecte credere, fi-
„ cut de perfecte obedire: Sed ad perfecte obe-
„ dire Deo, requiritur obedientia omnium man-
„ datorum sanctum, a quo decidit quicumque
„ unum præceptum frangit: *Qui enim in uno offen-
„ dit, factus est omnium reus*.

Jacob. 2.

„ Adjicit ipse vos singulos per Deum fan-
„ ctum, per Deum vivum, per Deum verum,
„ per effectu misericordiæ Dei nostri, per vulne-
„ ra Jesu Christi, Christi, quasnam dicerem
„ nationi fanctæ credentie & agendis
„ plene, simpliciter & plane vos fabricatis: ipsa
„ in enim est regula infallibilis in terris, cujus
„ fidei non deficit. Lucæ XVI. contra quam por-
„ ta inferni non prævalebunt, extra quam qui
„ reperitur fuerit diluvio æternæ damnationis pe-
„ ribit, deest extra arcam salus: nulli hominum
„ fuit, fieri potest Christum vivum, qui aliunde af-
„ cendere nonatur, fut est & extra publicolo & ro-
„ tota infernalibus erucandas, Joannis X. Ego
„ sum ostium: Berti tutie in pe, tandem in re-
„ qui hoc verbum Dei audiunt, & faciunt: *non
„ enim auditores legi tantum, sed factores justificabi-
„ buntur*, ad Rom. 11. *Si quis fermisem meam
„ servaverit, mortem non gustabit in æternum*, Joannis VIII. Secundo, conclusi finaliter, quod auditori verbi Dei congruit, nedum obedientia docilis ut faciat, sed etiam perseverantia finalis, ne deficiat, sed custodiat illud: dicit thoma: *Eternum servaverit custodiet ut, & ta-
Bedicendis illis verebantis multa*, Psalm. 18. Custodit, inquam, ita non ad tempus, si usque ultimum vitæ spatium in tali devotione verefuit Exponit ibid. Cassiodorus. *Se quis ex Deo est, verba Dei audit, propterea non audiris, quia ex Deo non estis*. Joan. 8. Nazara ex Deo, non vita ex Deo: hoc enim Christi Dei, qui non solum peccato vitiosi erant, nam hoc commune erat omnibus, sed etiam prærogativi, quod non fuerunt credituri in fide qua pollent: a peccatorum obligatione liberati. Hilarius ibidem „ nos super eodem. Sed qui sunt hi prærogati, ait, nolo nominare præferit: profecto qui non audiunt Dei, & confodunt illud, ut fide beato Bernardo in sermone qui institutur de Septuagesima; ubi inter cæteras fiei nostræ signa offendere videntur quis possit fieture considere de de nomero prædestinatorum existere, inquit Dicero „ inter ea quæ fiducium præstant & materiam „ spei, unum illud maximum est, de quo nunc „ ego cœpi loqui, quod est *ex Deo est Dei audit*. Nonnullos fic interdum audiunt inventes, ac si nihil ad eos pertineant quæ dicuntur, ut non audiant, non futum, non discrete, non mores suos, non cogitare, ita forte quod audiunt dilotum sit propter eos: magis autem, si forte Deum Dei vivum & efficax? qui „ fac & non audit, quo facientem non habet „ ubicumque volutrit? Si inquam manifeste adversus vitia illa procefferit, quibus sentione „ fese obligatus, diffimilem & contrarium cu- „ jus cordis, qualibet adiuventione pallient „ vitia, & feducunt miseri seipsos. In his, „ inquit, „ fallitis signa non video, magis autem vomere & nolo, *non audiunt, non facientem non fieri vitus justæ, & veritas in eo non est*. Hæc Bernardus.

Cives ergo Babylon ex diabolo sunt, cives Jerusalem ex Deo sunt: Primi enim verba Dei audiunt, non custodiunt. Secundi, audiunt, perfecte & exacte custodiunt. Et hæc erat vera distinctio inter electos & reprobos, ut Ejusdem probabilis existimat. Qui enim ex Deo sunt, ita verbum Dei audiunt, quod per figna fiat prædestinationis figna pandunt, Verum, ut verba dodoctrinæ audiunt. Primum est, si, ut illiter & pugnantes tres hostes devincit, carnem, mundum, & diabolum: *quod enim natum ex Deo vincit mundum*. Secundum, si in hac mundo non civem se manfurum, sed hospitem venturum confidenter; si divitiæ affluant, cor non apponens; sed de rebus hujus transeuntibus non potest uteus; semper in eulo thesaurus ante, utpote fe dec hoc mundo non esse recognoscens; dicens cum Apostolo: *Non habemus manentem civitatem sed futurum inquirimus*. Tertium, si ei omnia cooperantur in bonum; prosperæ ad timorem, adversa ad amorem; peccata peracta ad humiliationem: ut in prosperis cautior, in adversis patientior, in recordatione peccatorum fourium in oculis suis vilior, in pœnitendo ferventior, in alionum consolatione affectuosior pomptior. Sic enim *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, ad Rom. 8.

ANNO CHRISTI 1412. *cundum propositum vocati sunt sanctis*. ad Rom. 8. Quartum, ad diffamen confitentes recuerere, delitiæ juvenitati deplaugere, propria & alionum se judicio subiuitere, ne forte res ita peccati mortalis, ubi de in quo creditur esse justa: ficque a peccatis continere; diligens pœnitentiæ fructus agere, & ardua vitæ opera exercere: quæ fanona ito dedocit Bernardus ex illo 1. Joannis. V. *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Spiritus, aqua, & sanguis*. Spiritus contribulatus, aqua lamentationis, & langueis amoris, ut intuitu Christi fanguinis continet a peccatis. De his & similibus ibid. „ beatus Bernardus: Quis potest dicere, Ego „ sum de electis, & ego sum de prædestinatis ad „ vitam: ego sum de numero electorum? recla- „ mante scripture: *Nefio homo, an amore vel* Ibid. „ *odio dignus sit?* Certisudorem utique non lab- „ mus, fed spei fiducia consolatur nos; ne dubi- „ tationis taxiveate cruciemur. Propter hoc dato „ fumi figna quatenus & intuitu manifesta fanci- „ tatis, ut indubitabile sit, cum esse de numero „ electorum, in quo illa figna permanserint „ Hæc ille.

E contrario, quamquam civium Babylonis filiorum præticitionis multa sint figna, utpote, quia cuncta eis temporalia prosperæ succedunt, qui dantur ad pœnitentiam, & in pœnitentia ad inferna defcendunt; sub flagellis hujus mundi non ingemiscere, fed magis indurati, velut Pharao, cujus indurationis fit finaliter petit: e frequens reticulatio in mortale, fiet notabilis & frequens infirmorum, significat vicinam mortem: velle contentari de bonis præsentis vitæ; & cum vita contentari, tamen illo quo figurum quod homo ex diabolo fit, id est, ad diabolum per finalem impœnitentiam pertinet, est, quod in pertinacia ultimo vitæ, & in vitæ perseverat, præsertim in senio, cum jam non fit spes vitæ sum longæ: quibus valde pertinescenda est sententia Domini, Joannis VIII. *In peccatis vestris morientur*. Et ratio redditur: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestris vultis facere*. Ex quo fit illa deficiens subditur: *Ille erat homicida ab initio, & in veritate non stetit vitus justæ, & veritas in eo non est*. Hæc ne doctrinæ, secundum expositionem S. Thomæ Dei Isidori: Se enim quis a veritate doctrinæ fed fidei paulatim decidunt, finaliter in pœnitentia fede decedunt; prout illud nomen, Veritas, indicat: & quo quoties una litteræ subtrahitur toties significatio mutatur. Unde dicitur de mortuis:

Quinque placet rettis, fed quatuor alcile figit:

Sunt tria pars asini, & fic duo male sonant.

Senfus ab illo Veritas, Verum, habet quinque litteras, & fua fignificatio plane rectis: fed fi tollatur ultima littera, fcilicet M, refidue litteræ faciunt vero, quod figit alcile: fi tollantur quatuor & quinta, fcilicet V & M, manet ver, quæ eft pars asini: fi tollatur R cum fequentibus, non nifi ve reliquitur, in veritate non fteterit, id est, ad mos in pertinacia confequitur: & fi fit per M mercatis, id veritas, M magnæ prælatorum, V voluntati & imperio refistitur, & recalcitratur, mors rato bona acquiritur: *Qui enim non obedierit Ecclesiæ imperio, morte moriatur homo ille*. Deut. XVII. *Pacem ergo & veritatem diligite, ait Dominus omnipotens*: Quod fi fecerit, Deus pacis & dilectionis erit vobiscum; & juxta thema, beati eritis, fi verbum Dei quod audieritis, opere & corde custodieritis modo in fpe, tandem in re: quod nobis concedat Omnipotentiam Deus, qui vivit & regnat. Amen.

In primis circa illam conclusionem, Hoc

ANNO CHRISTI 1412. Et mandat Christus Jesus; ergo faciendum: Hoc prohibet Christus Jesus, ergo non faciendum: CHRISTI Dicit dominus replicans, quod fatis notabile est fpud fe, quod circa illam confequentiam immoraverion: Æstimo, inquit, quod cognitæ ipsam esse quasi fundamentum poftionis meæ. Sed ego dedi filii aliam caufam in fcripta, utpote, quod talis modus argendi poftit esse effe errotis, & feductionis multorum; dicentibus populis esse præcepta quæ non funt, & non esse quæ funt: & fi licet confidera, hoc ab totum inter non fchisma, quod vos dicitis communicate populum fub atraque specie, esse præceptum Christi: & prædicare diaconos & presbyteros esse præceptum Christi; abolet omnia peccata mortalia publica, esse mandatum Christi: cletum non habere civile dominium, esse præceptum Christi: & neutrum esse ordo esse fub præceptum Christi. Et quia tanta orietur erat inter Christi præceptorum cognitionem diversitas, ideo petebat Philadelfia, & non petere petebamus. *De mihi intelligentia, ut discam mandata tua*: non illa decem, quæ utiquæ fcieba; fed intelligere inter ea quæ videntur esse Dei præcepta, & non fint, ut discerem quæ fit discretio & differentia: ideo jam licet fufficienter declaratum, adhuc circa idem redeamus, ut quantum: quatum prima illa, quod non omne verbum Christi habeat notam fee formam præcepti fed præceptum Christi præcepto esse fumendum. Unde dicit Archidiaconus XXII. quæstione 1. Prophetavit; dicens: 1. ex 9. 8. Præceptum Dei est in multiplici differentia; quædam: quandoque præcipit fafiam & voluntatem, propheta. ut ibi: *Diliges Dominum tuum*. Quandoque voluntatem & non fafiam, ut dicit præcepit Abrahæ immolare filium, tamen noluit eum immolari. Unde dicit beatus Ambro- Cap. 8. fius ex lib. de patriarchis: Non ibam vole- bat Dominus a patre immolari filium, nec implerí hoc monus volebat, quia overn pro filio immolabatur ovis obvia; fed tentavit affectum patris, fi Dei præcepta præferet filio. Et infra: Non mittas, inquit, manum tuam in puerum, id est, ne quidquam affectum tuum inquisivi, non affectum exegi: tenuavi mentem tuam, fi etiam filio diferetis, fimo non parceres propter me. XXII. 17. quæstione 21. Non omnem. Tertio, quandoque fafiam, & non voluntatem, ut Exod. VI. præcepit ut filii Israel accomodarent vafa aurea & argentea, non tamen voluit ut fieret per hoc ut alii exemplum fumerent fpoliandi, ait beatus Augustinus in lib. Quæst. & affumitur XXV. quæst. Dicit Dominus. Quarto, neque voluntatem, neque fafiam, utpote quando aliquid mysticum præcipit, ut ibi: *Si scribas tuus Mark. 1. fundaliter te, erus eum*; ubi non oculus erui, fed intentio pravi præcipitur esse fanda: Præcipit Dominus quandoque ut instruat, ut in carne quem fanavit: quandoque ut tentet, ut hic de præcepto Abrahæ: quandoque ut impleatur, ut ibi: *Diliges Dominum tuum*. Hæc facile.

Hinc etiam alludit eximius ille doctor antiquus Generalis ordinis mei Prædicatorum, M. Humbertus super illo verbo, Hæc igitur funt, quæ ut obfervetis præcipimus, in principio regulæ beati Augustini, quibus quod quædam reperiantur in verbis divinis, quæ habent in se modum & intentionem præcepti, ut ibi dicit: *Ecce eft præceptum meum, ut diligatis eos invicem*. Joan. 15. *rem*. Quædam vero quæ habent præceptum non in modo, fed in intentione, ut eft illud

ANNO CHRISTI 1415.

de fanatione fundi & mutt. Marc. VII. *Pra-A ,, cepit sibi ne quidquam discerent. Quis autem ,, dcat hoc dicere, quod intenderet eos Domi ,, nus per hoc obligare, per quod necessitat ,, mortalitter praecludendo mirculum, plus, & ,, plus, quanto plus & plus praecipebat, ut ta ,, cerent? Hac illo. Et infra dicit: In evange ,, lio Marc. VII. dicitur: *Praecepit eis ne quid tul ,, lerent in via nisi virgam tantum*: illud ver ,, bum praecipiendi potius importat intentionem ,, voluntatis, quam veritatem praecepti. Infra ,, scriptura facta eodem modo loquitur, & ta ,, men quidam reputantur simplices exhorta ,, tiones, quadam praecepta, ibut Luc. VI. cum ,, dicitur: *Si quis te percusserit ad unam maxil ,, lam, praebe ei & alteram*, consilium est: & ,, cum dicitur in eodem capite: *Mutuum date, ,, nihil inde sperantes*, liceat sic idem modus lo ,, quendi, tamen est praeceptum. Hac illo.

Patet ergo tam multiplicter ostendum, quod non omne verbum Christi habens notam prae ,, cepti, habeat voluntatem & intentionem prae ,, cepti & per consequens non obligat ad faciem ,, dum. Ex superabundanti autem item deducitur ex testimoniis utriusque testamenti. Primo fit: ,, in Genesi. 111. Dominus praecepit protoplas ,, tis, dicens: *Crescite & multiplicamini, & im ,, plete, dicens: Crescite & multiplicamini, & im ,, plete terram*. Et tamen nolait quemlibet homi ,, nem hoc praeceptum obligare, sed solum alis quos de multitudine, quos tamen non exprimit ,, in specie: unde dicit sanctus Thomas 11. 11. C. ,, quaest. CLXI. ART. 2. ad 1. argumentum: Prae ,, ceptum habet rationem debiti, sed dupliciter ,, dicitur aliquid esse debitum. Uno modo ita ,, ut impletor a quolibet, & hoc debitum ,, ne peccato praetetitur non posit. Aliud est de ,, bitum impletum a multitudine: multa enim ,, sunt multitudini necessaria, ad quae impleada ,, unus homo non sufficit; sed impletur a mul ,, titudine, dum omnes hoc, aliis aliud facit. ,, Quamvis ergo legis natura datum homini ,, de omnibus, necesse est quod ab unoquo ,, que impletur; aliter enim debitum contine ,, ret varia opera. Sed praeceptum datum de ge ,, neratione repletio totum multitudinem homi ,, num, cui necessarium est, non solum quod ,, multiplicetur corporaliter, sed etiam spiritua ,, liter proficiat: & ideo sufficienter providetur ,, humanae multitudini, & quidam generationi ,, carnali operam dent, quidam spiritualis, ut ,, illa carnalis sufficiens ad contemplationi va ,, cent ad totas humani generis pulcritudinem ,, & salutem; licut quidam in exercitu castra ,, custodiunt, quidam fossa defendunt, quidam ,, gladio dimicant. Quae omnia debita sunt ,, multitudini, sed per unum impleri non pos ,, sunt. Hac illo.

Secundo sic: Summum & maximum manda ,, tum vetetis & nove legis non habet intentio ,, nem praecepti eo modo per omnia, quo habet notam praecepti; ergo non obligat ad faciem ,, dum secundum notam praecepti, sed tantum se ,, cundum intentionem praecipientis. Assumptum probatur sic: *Iquia illud, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & tota anima tua, toto viribus, & ex omnibus viribus tuis*, est summum praeceptum & primum & maximum mandatum Dominii, & tamen illud non obligat viatorem aliquem, secundum formam quam of ,, fert. ergo habet propositum. Et assumptum ,, probatur, quia secundum theologos multos, ,, mutum intentionem complectitur Dominus Petrus ,, & Magister patriarcha, tertio lententiarum, di ,, stinctione XXII. quaest. III. illud praeceptum ,, aliquo modo praecipitur, aliquo modo con ,, solitur, & aliquo modo promittitur. Praeci ,, pitur enim dupliciter: uno modo, quoad ha ,, bitum & praepatationem animi, quia existas ,, parata ad quaemvis & quando poscit ex toto ,, corde diligere. II. Praecipitur quoad actum, ,, dupliciter: uno modo privative, ut homoni ,, bil contrahat, per contrahere animo propo ,, nat, quod caritati obvicet, quod est solum ,, peccatum mortale. Alio modo, quoad ac ,, tum positive, quando & quantum est ne ,, cesse, aliter non. Secundo modo consoli ,, tur, & hoc quantum ad actum caritatis, ,, quantum est possibile, & debito circumstan ,, tiis observatis. Non enim praecepto ne ,, messet Deum quantum potest ex toto corde di ,, ligere, quia non tenetur facere omnia bona ,, quae potest; sed quanto plura bona fecerit, ,, & Deum plus dilexerit, tanto melius dilexit ,, & quia consilium datur de meliori, ideo illo ,, modo est consilium. Sic etiam illud: *Quod ,, camque potest manus tua, insuper operare*. Eccle. IX. ,, Sic etiam promittitur: felices quoad actum ,, perfectum & non interruptum: Sic enim est ,, in promisso etiam nobis, quibus nunc non del ,, in praecepto, nec in consilio, cum sit quae ,, nobis impossibile, quod tunc erit facile & de ,, lectabile, quando non ceffabimus nocte die ,, quae dicere: *Sanctus, sanctus, sanctus*. Hac ,, Ex. Hale. Dominus noluer per verbum im ,, perativum dicit ad Judam: *Quod facis, fac ci ,, tius*. Joannis XIII. tamen noluit per hoc praec ,, pere, ut traderet eum, Judam, sed tamen ha ,, bet, ut traderet eum, Judam; aliis Judam non ,, precipit, sed praeceptum Domini implevisset: ,, unde dicit ibidem beatus Augustinus. Non ,, praecipit faciuus, sed praedixit Judi malum ,, nobis bonum, non tam ut faciendum perfidi ,, faciendo, quam ad salutem fidelium tolle ,, nando. Et Chrysostomus: Hoc enim quod ,, dicit: *Quod facis, fac citius*, non quasi praecipi ,, ens, neque consiliantis, sed exprobrantis & Dia ,, oftendentis, quoniam ipse noluerat tam per ,, ditionem impedire. Hac ille. Et ergo illa re ,, forma concordatur, quod Deus Christus sub D propria nota, & intentionem praecepti, ergo hoc est faciendum. Alioquin si mandat sub no ,, tam praecepti, & non intentionem praecepti, ergo non obligat, ut ex praedictis clae ,, re est deductum.

Secunda ratio ad idem est propter multiplica ,, tionem & equivocam acceptionem hujus termi ,, ni, mandare vel praecipere; accipitur enim uno ,, modo, prout mandare vel praecipere idem est ,, quod regare. Sic accipit Sapientia Ecclesia ,, quach. I. Filium; dicens: Filium vestrum man ,, dastis ad facrum ordinem promoveri. Glosa ,, Archidiaconi, Mandastis, id est, regaftis, ,, supplicastis. Sic enim minor mandat majori, ,, II. quaest. III. Rogo; sibi beatus Gregorius: ,, Rogo & monco, ne quilquam excommuni ,, to praesumat communicare; ibi, Glosa, pos ,, uitur praecipere, secundum Glosam: Monemus ,, quos habemus caros. XXVIII. quaest. I. Sic enim ,, Sic etiam rogatur poniuit pro mandare, & man ,, dare pro rogare, XXIII. quaest. IV. Consilatius. Alio modo prout mandare idem est, quod pos ,, mittere, distinctione LX. Qui partem digni ,, volens abfridit, non admittitur ad facros or ,, dines; id est, nolens fieri cafe, canonos pri ,, cipiunt clericos fieri. Glosa Hugonis & Ar ,, chidiaconi, Praecipiunt, id est, permittunt, 1. 1. quaest. I. Hac ratione: ubi dicit Chrysostomus ,, & ex 1. ad Corinth. VII. Hac ratione Apo ,, stoli praeceperunt secundae adve nuptias pro ,, pter incontinentiam hominum. Glosa, Prae ,, ceperunt, id est, permiserunt. Difinit. LV. Qui patem, & 1. dist. Dominio sancto. Ubi Isidi ,, rus scribit ad Massimum episcopum: Illos ad ,, pristinos gradus canones redire praecipiunt; ,, quos poenitentia praecific faisfactio. Ubi dicit Archidiaconus, Praecipiunt, id est, permit ,, tunt. XXVII. quaest. II. Hoc ipsum. Tertio mo ,, do praecipere feu mandare idem est quod confi ,, lere: fit accipitur xxii. quaestione 1. Non dit; ,, ubi dicit beatus Augustinus super epistola ad ,, Galat. Non est contra praecipum Domini ju ,, rare. Ambrosius: Contra praeceptum, id ,, est, consilium: quia illud Matth. v. *Noliter ju ,, rare*, est propter consilium secundum Bartholo ,, maeum & Lauretanum: & tamen beatus Augu ,, stinus vocat illud praeceptum. Quarto modo pre ,, cipere idem est quod vetare, licut jubendo fi ,, gnificamus, quod fieri fapo nolumus, fed exp ,, timentum obedientiae quemvis: fitut patet Bern ,, hardus dictum est, ut patet Gencf. XXII. & Richar ,, dus de xx. partialycha XXII. Prophetavit. Quin ,, to modo praecipere idem est quod inhibere, fi ,, cut Christus praecipit cocis curatis, ne cuiquam ,, dicerent, & ipli magis & magis mirabilum prae ,, dicerunt, Matth. IX. ubi beatus Hilarius: Si ,, licitus Christus inhibet, imperat, quia Apo ,, stolorum erat propritum praedicare. Et beatus ,, Hieronymus: Dominus quidem propter hu C ,, militatem fugiens ostentatione gloriam, hoc pu ,, ceperat, & illi propter memoriam gratiae non ,, possunt tacere benedicti. Et beatus Grego ,, rius XIX. Moralium: Quare ergo autem no ,, bis ait, quid fi hoc, quod ipse omnipotens, ,, cui hoc est velle quod posse, & tacere virtutes ,, licat volunt, & tamen ab eis qui illuminati ,, sunt, quasi tacitus adjuratur; illi quod pos ,, vis fuis fequentibus exemplum dedit, ut ipsi ,, quidem virtutes fuas occultari desiderent, & ,, tamen ut alii eorum exemplo proficiant, pro ,, dantur invisti. Occulentur ergo fludio, necef ,, sitate publicentur, & eorum occultatio fit co ,, ftodia propria, eorum publicatio fit utilita ,, ALIENA. Hac ille.

Ex praehabitis fatis patere potest, quare dix ,, rim illam consequentiam apud me non valere. Ex quibus etiam patet, quod illud non est, ut verum, quod dominus replicans hic dixit, fed in scriptis mihi non tradidit: fcilicet quod ad ,, ductum de Abraham non fuit praeceptum, fed tentatio. Probat per textum, quia dicitur Genesi. XXII. *Tentavit Deus Abraham*, Dico quod fuit ,, praeceptum & tentatio fimul, non obligans, ni ,, fi ut praedictum est. Quamque quod fuerit pra ,, ceptum, patet ex qua dicta funt, dicit sanctus Thomas 11. 11. quaest. CIV. ART. IV. ad secundum. Idem etiam dicit textus imperative, *Tolle filium tuum, & offer illum*. Tolle, & offer, funt verba praecepiva. De certis curatis merum concor ,, dat. Et fic conjunctum mean approbat: gra ,, tes fibi, quia in Deo omnia possibilia, quia dic ,, cit non laborare in aequivoco, quia ego intelli ,, go de mandato imperfecto, ipse de perfecto; ,, dubito vel, quia hoc non probat teftimonia ,, facra fcripturae, juxta regulam Hieronymi ad ,, Demetriadem, per ipsum adducitur contra Pa ,, pae auctoritatem: Sacra fcriptura teftimonium ,, non habetur, nisi ex canone, fcilicet concentitur qua ,, probatur.

Consequenter arrestat fe in consequentia illa: ,, Papa mandat hoc, & in lege Dominii faltem

ANNO CHRISTI 1415.

,, fe expresse non fundat, dummodo contra man ,, datum Domini non praecipiat, nec contra fa ,, cerorum generalium concilionum statuta qua ,, dam: ergo hoc est faciendum. Respondet: ,, Secundum Hieronymum fcripturae facra auc ,, titatem non habere, eadem facultate contem ,, nitur, qua probatur. Confimiliter exemplari ,, ter: Papa mandat venerandum concilium tranf ,, ferri ad Bononiam, ergo est faciendum. Hac ille. Ad primum respondeo, quod hoc multum est irrationabiliter dictum: quia fummi Pontifi ,, cis atque praelatorum majorum decretae conti ,, tutiones, ceteraque ipsorum fanctiones, in pre ,, difitis jam praenarratis cafibus, tamquam leges ,, Dei auctoritatem derivatae, debemus veneran ,, do atque obediendo fuscipere, non illas relan ,, guere, aut homano fenfu difcutere, prout alma mater nea universitas Colonensis deducit hoc modo: Primo, dicit manifestis fumitis: Unum quodque enim potest ea, ad quae ejus potestas aut auctoritas fe extendit: propter quod vide ,, mus quod quaedam ejusque commentaries in fidi ,, ditos ferunt leges, juris & statuta, cum potest ,, re coactiva imponentis ea fubditis fervanda. Cum ,, igitur Christus Vicarius Papa, & alii rectores fup ,, plent vicem Christi, potestatem auctoritatem non amittendo, quamvis fuerint peccatores; conclu ,, ditur clare quod eorum ordinationibus tamquam ,, a Deo emanantibus, reverenter fit obedien ,, dum. Cui alludit alia regula formofa. Nam ,, qui dat principale, dat accessorium annexum, Et notatur in Clemente. Cujus est finis, ,, illius est diliponere de mediis ad finem. Cum ,, igitur rectores communitatis institutantur ad pa ,, cificandum vitium fubditorum ad invicem, (hoc ,, enim regulariter est praefigatur ligna re ,, gula feu disciplina vivendi:) contingat au ,, tem hoc per conftitutiones pro legibus latas a rectoribus; ergo ad pacificandum fubditos communitas requirit rectores & leges, feu con ,, ftitutiones ab eis latas pro felici vita communi ,, tatis.

Praemisse veritati correspondet illud anus ex evangelio commemoratum, Matth. XIII. *Super cathedram Moysi sederunt Scribe & Pharisei; om ,, nia quaecunque dixerint vobis facite*. Nam Sal ,, vator expressit, quod ordinationes feu conftitu ,, tiones fanorum praelatorum fubditi tenentur re ,, cipere, & viventes fecundum eas conversari. Tendit etiam ad idem quod dominus Petro ait: *Tibi dabo claves regni coelorum. Quodcumque liga ,, veris super terram, erit etiam quodcumque solveris ,, super terram erit solutum & in coelis*: ut S. Hieron ,, ymus, Mandata & statuta, quae manant ex auto ,, ritate tua, ex eo debent haberi canonica, quia veritas emanans ex pontifice non, nisi in re ,, memoriter eft attendendum, quod Christus fuit nova legis institutor, veteres implens: cafla ,, verent autem legalia & judicialia, tenamentibus praeceptis quae fuit veteris legis, quae obligant ,, non ex vi illius legis, fed ex vi inscriptionis eo ,, rum in cordibus nostris, fecundum illud Apo ,, stoli ad Romanos: *Cum enim gentes, quae legem non ,, habent, naturaliter ea quae legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui o ,, stendunt opus legis scriptum in cordibus suis*. Do ,, ctores ergo continuat moralia praecepta in nova ,, leges superaddit autem facramenta & conftitu ,, nos autem inftituit aliqua praecepta judicialia. Hoc autem, quia mysterio non vana, obscuro perpendamus: nam hoc ipso non fcire voluit, quod praelatis & principibus committit inftitute tales ordinationes circa fuos, prout penitis ,, Ce ,, lo.

ANNO CHRISTI 1415.

1. Pars, de ,, ceptis Decalogi.

Matth. 16.

ANNO CHRISTI 1415.

locis & personarum conditionibus & aliis circumstantiis videntur congruere & expedire. Unde Lucæ 2. dicitur: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.*

Ex quo sequuntur corollaria. Primum: Divina voluntas illos repugnare qui decreta, decretales, cæterasque ordinationes sæpenumeres, tamquam authentices reuunt recipere & honorare. Nam authoritas prælatorum à Deo est, & per ipsos ad ejusdem prælatos, & Dei authoritatem. Secundum, quod nullus potest se legitime ab obedientia Papæ in prædictis exclusos habere, quod patet: nam Salvator Dominus noster Jesus Christus per suam passionem merit judicium potestatem Ipse omnem creaturam, justa illud Matthæi XXVIII. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.* Unde glossa dicit super illo verbo Psalm. *Dominabitur à mari usque ad mare*: id est, a qualibet fine terræ dilatabitur, & tam late dilatabitur ecclesia. Vicarius autem Christi est Papa, unde nullus potest se subtrahere ab obedientia ejus de jure, licut nullus potest se de jure subtrahere ab obedientia Dei. Sicut Christus recepit a Patre dotatam & septrum ecclesiæ gentium ex Israel egrediens, super omnem potestatem & principatum, super omnem quodcumque est, ut et gentium conda conventur; sic ipse Petro & ejus successoribus plenissimam potestatem commisit, ut dicit Cyrillus Patriarcha Alexandrinus in libro Thesaurorum. Tertium est, quod Papæ etiam aperte malo, in fide tamen firmo, quamdiu toleratur ab ecclesia, est obediendum, quod probatur: *Obedite, inquit Papæ Petrus, præpositis vestris, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis*: quam authoritatem replicant nupernovis, & per conseqnens errarit. Et probatur propositio dupliciter, primo authoritate illa prædicta. Nam super illo ad Romanos XIII. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; dicit glossa: Potestatibus bonis & malis, id est, quod sublimioribus, sunt, obediendum est. Si ergo obedientia & subjectio debetur alicui ratione potestatis sublimioris, quamdiu durat in Papa talis sublimior potestas, tamdiu debet persistere in omnibus subditis ejus subjectio & obedientia: quamdiu manet causa, debet permanere & effectus.

Secundo probatur hoc, ratione. Nam potestas prælationis est donum gratiæ gratis datæ; non donum gratiæ gratum faciens. Sed tale donum gratiæ gratis datæ non tollitur per aliquid peccatum, nisi solum per unum, puta per crimen hæresis, ut supra dictum est per tale enim peccatum solum Papa deficit ab Papa; sed per reliqua alia peccata potestas prælationis in eo non tollitur, quia cum sit donum gratiæ gratis datæ, non tollitur per peccatum, si peccato directe non opponitur.

Ad authoritam respondeo, quod ex mea forma non sequitur: Papa translatit concilium ad Bononiam, ergo faciendum. Quia addidi directe. Modo contra quædam generalium conciliorum decreta non mandatur; de quorum numero est concilium factum Constantiæle, quod in capitulo *Frequens*. Illam translationem probabit; prout clare & late in responsione data per prælatos sacrum generalis concilium primis ambaltioribus Papæ videtur, patebit.

Consequenter ad rationes contra hoc quod dixi: quod Papa potuerit admirando fore potestatis excellentiam prope Christum attingit: dicunt, quod hoc verum est, licet dicat ratione

A a Terra, & licet attingit terra prope cœlum: ergo autem offendam meum dictum esse verum. CHRISTI Pro quo sciendum, quod ex scriptis mihi non habetur, Papam esse æqualem potestatem cum Christo, sed quod summam in terris habeat jurisdictionis potestatem. Unde secundum grammatistas, Pope, est adverbium positivum: comparatur propius, propius, proxime, ut dicit Calthalicon. Unde dico, quod littera, Prope, non dicit æqualitatem, nec paritatem, sed quamdam appropinquiatem excellentiæ temporalis & jurisdictionis. Illo modo dicit beatus Augustinus in libro Confessionum: Duo enim cœlum, et terra, scilicet, Domine, unum prope te; scilicet Angelicam creaturam, id est, quam Angelos, vel id est, materiam ipsam primam. Sed clarum est quod nec Angelus est æqualis Deo, nec materia nihil. Sed ratione similitudinis & proportionis majoris dicitur prope Deum Angelus, quia inter omnes creaturas Deo similior in participatione suæ bonitatis est in illo naturali, & ideo dicit Ecclesiæ: *Tu signaculum similitudinis*. Quod Ecclesiæ. et responsione dominus Albertus dicit: Sigillum tamen datum: materia vero prima, ratione potentiæ, tabiatis & equipotentia actualitatis dicitur prope Deum. Et sic beat dicit, quod idea Papæ prope Christum attingit; quia quidquid potestatis, quidquid gratiæ sacramentalis, quidquid dispensationis, quidquid Christo capite ecclesiæ commisit, ipsi etiam ecclesiæ dispersa, & Papa in fide non errante, totum est ejus dispensationi commissum. Pro quo, licitum quod servus Christi Christo, non quod ipse effert Christus; succedit enim unus Papa alteri, & uterque est Papa, nec unus alterio major: sed Petrus non Christo, sed Christo Christo, quia Christus in persona: Non enim dicimus quod sint plures Christi, quorum unus succedat alteri. Nam est sint qui dicunter dii five de Christo, quidem tamen dicunt, dii multi & dominii multi: nobis tamen non est nisi unus Deus Pater, & ex quo omnia, & nos in illo, & unus Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum, ut dicit Apostolus 1. Corinth. VIII. Succedit ergo Petrus Christo, & quilibet alius Papa successibiliter, ut vicarius ejus, & ita potestatem jurisdictionis ecclesiasticæ, non in persona.

Ad secundum autem quoad potestas Papæ prope Christum attingit, ita quod et nulla in terris potestas comparari poteit, dico quod triplici majoritate potestas Papæ major est omni alia authoritate ecclesiastica, ecclesia legreptatia. Ex primo majoritate authoritis. Dignitate quidem major est potestas Papæ omni alia: quia licut dicit beatus Ambrosius, & pontifex civitatis distinctione: Dos non quippe aurum non tam pretiosius, quam plumbo, quam regia potestas est altior dignitas sacerdotalis: videmus enim collea regum & principum subditi genuflectere Deo dominum, & ab eis benedici & tangi. Et secundum Apostolum ad Hebræos VII. absque ulla contradictione verum est, quod semper qui minor est a majore benedicitur. Patet etiam hoc per Hugonem de Sancto Victore, 1. lib. de Sacramentis parte 11. ubi distinguit duplicem potestatem, spiritualem & secularem, & ita dicit: Quantum vita spiritualis dignior est quam terrena, & spiritus quam corpus, tantum spiritualis potestas terrenam potestatem, sive secularem honore & dignitate præcedit. Secundo potestas Papæ est major omni alia potestate majoritate causalitatis, quia ejus potestas causat omnem illam potestatem examinando, confirmando, & judicando: unde dicitur XXI. diffinctione, quod cujuslibet ordinis dignitatem & potestatem Romanus Pontifex habet instituere & confirmare: ejus vero potestatem solus Christus fundavit & confirmavit: nullus namque potestatis electio temporalis vel spiritualis est ipsius confirmatio nisi solum electio ipsius Papæ vel de authoritate ejus.

Tertio, potestas Papæ est major omni alia authoritate, quia nullus Imperatoris, regis, vel alterius leges seu statuta aliqua robores seu dignitatis elle conlentur, nisi quantum sunt per authoritatem Papæ confirmatæ & approbatæ: unde dicit Augustinus, & positur in diffinctione quod quicumque legibus imperatorum, quæ pro voluntate Dei ferunter, obtemperare non vult, contrarit grande lapsibilem: quicumque autem legibus imperatorum, quæ contra legem Dei ferunterunt Dei ferunur, obtemperare non vult, acquirit grandem premium: namque tanta est authoritas ecclesiæ & Romani Pontificis, ut Augustinus dicat contra epistolam Fundamenti: Ego namquam crederem evangelio, si non crederem ecclesiæ, id est, si me authoritas ecclesiæ non compelleret.

Dehinc ubi dixi, Papam sanctissimum & beatissimum esse in omnibus malum, diffinxi de duplici sanctitate; licitem innocentia & sacramentali. Ego dico addendo speciem tertiam, quæ trifaria est, scilicet status, religionis, & ecclesiastis publicæ. De sanctitate status dicitur diffinit. XL. Non nos. Symmachus Papa: Quis enim sanctum esse dubitet, quem apex tanæ sublimitatis ornatum esse fidelium bona & aquisitia per merientem, sufficiunt quæ a Christo præcedentes prælatunur. Aut enim clarus ad hæc fulgida erigit, aut qui erigunur, illustrat. Hæc ille. Ubi dicit, sufficiunt, & concordat glossa, quod sufficit, quoad subditos, eum reputate sanctum, nisi conflet de contrario. Unde non obstante quod dicunt, ad eum, fed ad affirmationem bonorum subditorum.

De secundo, scilicet sanctitate religionis, ostendit Sanctus Thomas 2. 2. quæst. LXXXI. articulo 4. quod sanctitas idem est quodam modo, quod religio, dicens: Nomen sanctitatis duo videtur importare: unum modo munditiam, & hoc sanctitatem competit nomen Graecum, dicitur enim Syrr, quasi fine terra. Alio modo importat firmitatem, unde apud antiquos sanctæ dicebantur, quæ legibus erant munita, ut violari non deberent. Unde & dicitur aliquid esse sanctum, quia est lege firmatum. Potest etiam secundum Latinos hoc nomen *Sanctus* id est, sanctum, dicitur, id est, ligatur sanctus quasi sangnine tinctus: ergo quod antiquitus illi qui purificari volebant, sangnine hostiæ linebantur, ut in libaoui dicit in libro etymologiarum & utraque significatio competit, ut sanctitas attribuatur his, qui divino cultui applicantur ita quod non solum mundi sint, sed etiam tangitur & sacra, & alia hujusmodi sanctificari dicuntur, ex hoc quod divino cultui applicantur. Hæc ille.

De tertio, scilicet sanctitate publice justitiæ dicit Ambrosius Peripateticus, ut allegat eum sanctus Thomas 2. 2. quæstione LXXX. art. 1. inter cetera justitia annexa potiti sanctitatem, quia promulgatores justitiæ publicæ sancti præsumi debent. Ex quibus sic argo: Omnis talis prælatus sanctus dicitur sanctum, qui est in statu ecclesiastice dignitatis elevatus, quod primum: quod est divino cultui applicatus, quod secundum; qui est minister justitiæ publicæ, quod tertium: sed Papa, ut Papa, est hujusmodi, in somno cujusliber iorum constitutus: ergo ipse non incongrue dici potest sanctissimus, etiamsi fit in moribus malus, donec non fit ita judicatus, sed ab universali ecclesia toleratus.

Deinde, quia dixit Papam esse potuisse sanctissimum ab officio sanctificandi, dicit quod authoritative nemo potest sanctificare, nisi Deus, & est condictio antichrisi, Ego sanctifico. Et dicto quod hoc indget declaratione: quia est duplex sanctificatio authoritativa; scilicet formaliis, & alia formalis. Deus enim sanctificatio est, quod dicit: Alia instrumentalis, quæ dicitur sanctificatio pontificalis, seu sacerdotalis, & illa convenit illis: nec est condictio antichrisi, ita dicere facerdotes sanctificare. Unde Augustinus libro 11. de baptismo parvulorum de sacramentis verbis Domini: Catechumenos ad signum Christi, & sacramentum, manufque impositionem petere, sic sanctificantur: & quod accipiunt, quasi non sit Corpus Christi, est tamen sanctum, & sanctius quam cibi quibus alimur, quia facrosanctum est. Hæc ille, & loquitur de eucharistia. Ex Chrysostomus in opere imperfecto, homilia decimaquarta: Laicus facerdoti panem, & ab eo facerdote accipiens sanctificet, & ei porrigat. Quod enim panis est, offerentis est; quod autem sanctificatus est, beneficium est facerdotis. Hæc ille. Item Hieronymus super Ecclesiasten, ubi dum de primitiis agit, dicit: Primitiæ quoque eiborum nostrorum facerdotibus offerunur, ut nihil gustemus ante facerdotem, quam facerdos ante gustaverit: Hoc autem facimus, ut non ipsi facerdos benedictionem & oblationem nostram in domo tua; sive ut ad imprecationem suam Dominus tuus dirigat dominus nostris. Aliquis excluamodo de facerdotali dignitate: Granius dis dignitas facerdotum, &c.

Ex illis patet, quod licet unus solus sit sanctissimus, a quo omnis sanctitas; & per conseqnens omnis activa sanctificatio originaliter a sanctissimo Deo, ergo in illis & non in aliis omnibus conformiter, licet sit vita, veritas, virtus, &c. Tamen per medium facerdotii tamquam intra Deum & commonem populum constituum, sanctificationem ita operatur, quod beneficio facerdotii, ut dicit Chrysostomus, creature etiam irrationales sanctificationem discantur capere, & rationales, ut dicit beatus Augustinus de catechumeno: quia magna est illa dignitas facerdotalis, secundum sanctum Hieronymum, quia per signa, & verba & orationes confirmatur, ut ex eorum sanctificatione, fed instrumentali, operari possunt illi licet ipsi.

Sic ergo opponens bene propriestiet confequentem, scilicet, Jesu Christi vicario attribuo sanctificationis officium, non solum facere iteratis liperfluis verbis, probando, quod sit conditio antichrisi, dicere aliquem facerdotem esse prælatum, Ego sanctifico. Nam sanctificatio potest aliqui attribui dupliciter: Uno modo authoritative, & illa est propria Deo, secundum illud Exodi XXXI. *Ego Dominus, qui sanctifico vos.* Et illo modo attribuere sanctificationem aliqui puto hominii, in quantacumque dignitate constituto, est conditio antichristi. Alio modo sanctificare convenit aliis Infirmamentaliter, fore ministerialiter: & hoc modo convenit facerdotibus & prælatis sanctificationis officium, & hoc in

ANNO CHRISTI 1415. sacramentorum dispensatione, quia sacramenta A sunt vafa sanctificationis; hac ratione dicuntur sacerdotes quasi sacra dantes in sacramentorum dispensatione, ad sanctificationem animæ. Sic attribuere præiaba & sacerdotibus sanctificationis officium, non est conditio seu opus antichristi; sed negare, id est opus antichristi, verissimi inimici Christi, quia hoc conditione ministrii negat peraliam. Ubi notandum, quod sanctus Thomas in 2v. distinctione, artic. 11. loquendo quomodo competat ministris ecclesiæ cooperari Christo in ministerio sanctificationis animarum, ponendo quatuor modos cooperandi alicui agentis, dicit circa quartum modum, qui est ut disponens materiam ad effectum principalis agentis, ita subjiciendum, dicit fol. 2. Quod sic dispone contingit duplicitet, vel ex opere operantis, sive doctrinæ sive meretondi; & sic homines cooperantur Deo in peccatorum remissione, ut ait Apostolus, *cooperantes summo Deo*; vel ex opere operato: sic qui confect sacramenta, quæ dispondant ad gratiam, per quam fit in eis remissio peccatorum. Et hac ratione cooperatio ministrii, quæ ministris ecclesiæ competit; de B quibus 1. Corinth. 4. *Nos sic existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum.* Ratione illius sanctificationis dicit Chrysostomus libro de dignitate sacerdotali: Per illos sacerdotes Christum induimus, per ipsos illos Filio consignimur, per illos membra beati ipsius capitis efficimur. Quomodo ergo nobis non solum reverendi magis quam judices aut reges, fed & magis non erunt honorabiles quam parentes? Hæc ille.

Et propter illa minus bene perspecta inferi dominus replicans, dicens, quod propter illa ex ecclesiæ potestate sublata, & frequenter apud simplices, immo & aliquando apud doctos, multa inconvenientia ut inordinatus repebeus, odiosa dientia inordinata, proprachio aliquæ ad odiosa pedum beatorum. Nisi de facilebat Petrus versus Christi vicarius, *&c.* Respondeo, quod illa irreverentia, quæ fit summo Pontifici, non est inordinata, fed fit propter ipsius ecclesiæ conditionem. Ecclesia enim sanctus Thomas 2. 2. quæst. 8. art. 1. quod triplex est virtus justitiæ: scilicet religio, quæ debetur Deo; pietas, quæ debetur parentibus & superioribus; & observantia, per quam, ut Tullius dicit, homines aliqua dignitate antecedentes quodam cultu & honore dignantur. Et de hac observantia dicit ipse ibidem quæst. 102. art. 1. quod honor semper debetur alicui propter aliquam excellentiam vel superioritatem, immo dicit: Si prælati habent, quod honorantur propter excellentiam propriæ virtutis, sed propter excellentiam dignitatis, secundum quam funt Dei ministri, & etiam in eis honoratur tota communitas, cui præsunt. Ex quo dicitur, quod cum, secundum Tullium, honor est exhibitio reverentiæ in testimonium virtutis; illud autem contingit duplicitet fieri, primo in testimonium virtutis sine propria & gratia fuæ bonitatis & sanctitatis; secundo in testimonium virtutis Christi & gratia Christi, cujus vicarius existit, juxta illud 1. Corinth. 4. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi*: quamquam est virtutes & quamdio non definit esse Papa, dato quod sit æpiæ malus, honor papalis illi fabricabendus non est. In cujus forte figura tam ante ista non passibiliter permitte Dominus in domo Pharisæi Mariam Magdalenam, osculari pedes ejus: & post resurrectionem, cui prædicare Mariæ, & nolite tangere pedes ejus. Unde in Ecclesia sanctorum Patrum, quia sacramenta A gnum quod Papa non libi, fed Christo, illum honorem attribuit, crucem fupra pedem in fandaliis geriit, quafi non fuos pedes, fed in honorem Crucifixi, cujus locum in terris tenet, crucem illum oficulandam offerat.

Et quid mirum, si hoc fit summo Pontifici in honorem Christi, cum etiam fint quibusdam reges in recognitionem temporalis dominii? B Hinc de fancto Polycarpo dicitur libro 1v. ecclesiastice historiæ cap. xxxi. Polycarpus non folum ab Apostolis eruditus est, cum hic qui Dominum viderant, fed ab Apostolis ipsis ordinatus Smyrnæolis ecclesiæ episcopus. De eodem ibidem dicitur, quod cum martyrizaretur, ob reverentiam detracto indumento ac cingulo resoluto, calciamenta quoque pedibus tentabat educere, quæ nunquam nisi a religiosis quibusdam fide ac devotione fideles quorum invicem præeximentibus refolvi confueverant: ita namque in omni etiam reliqua vita fua veneraibiliter ab omnibus colebatur. Nec est ultimum, quod Papa filium tanta obedientia in osculo pedum detineas, quia more pissimi patris ad osculum manus fuæ maxillæ filioli licitur. Hæc ille, quod de Petro objicit: quia Petrus non ideo quod hinc non fibi deberetur, fed quia cum Petrus & alii Apostoli facerent multa miracula, occultabant ab aliis, quibus gaudebant, ficut patet Actorum xiv. de Paulo & Barnaba: ubi facho miraculo circa C claudum quemdam, turbæ clamaverunt *eff deos, volebant* thuriferaci; & ideo hæc ratione non permittebant fe debito etiam honore venerari; & ne in propofito de Petro aliquid fic fentiffent. Unde Petrus dicit: Ut quid *adoravit eum?* Sic adoravit ut Deum, quæ fuit imperitia, non nequitia: non enim quem angelus hoc docuit, fed doctorem ejus Petrum: ideo dicebat Cornelio: *Surge, nam & ego ipse homo sum.*

In eadem materia invehendo contra quod di ki, concilia generalia dicit dicta de Conciliis. ... etiam ibi dico ... inquit, dato quod fit aliquod generale concilium & omnes prelatos ibidi existentes fint non fanctæ ecclesiæ fedis, quod Spiritus fanctus illi concilio illuminet infiftat, cum dicitur Sap. 1. *Spiritus enim fanctus disciplinæ fugiet fictum*? Sed fi hæc recolo, dixit in publico auditorio Sanctum vidisse, quomodo Spiritus fanctus infiftat illis, *&c.* Ad quod dico, Nota quod ille casus non fubjacet humanis judiciis, quia nemo fcit, an amor vel odio ligatus fit: immo ille judicium crudele, opinari fingulos effe malos in Spiritu fancto congregatos, qui Dominus ufque adhuc reservavit ibi feptem millia virorum, qui non curaverunt genuna fua coram Baal, ad Romanos 11.

Unde dico quantum ad materiam in fe, quod concilium generale legitime congregatum in necessitate credendum ad falutem, deficere non potest, etiamsi prelati fint mali, quod probatur fic: Deus & natura, quantum ad fuam efficaciæ, fed falvet humani generis non videtur fufficiaeter provisum, fi concilia generalia possent deficere in his quæ funt de necessitate falutis; ergo hujusmodi concilia, in his quæ funt, Consequentia videtur nota. Major patet primo per omnes philosophos, qui hanc pro maxima reputant in naturalibus; per divinam etiam providentiam circa genus humanum probatur, quod fit oftendi, quia propter hoc cuilibet

ANNO CHRISTI 1415. lata funt facramenta, facra Scriptura divinitus A est revelata, Verbum eft incarnatum. Etiam minor patet, quia pro falute humani generis oportet effe aliquam regulam indubiqualibem & indefectibilem feu indeviabilem, ad quam genus humanum habeat recurrere in credendis, quia *fine fide*, ut dicit Apostolus, *impossibile est placere Deo*: alias non effet eidem humanitas provifum ab optimo legislatore Christo: fed nullus particularis homo eft hujusmodi fufficiens regula, ut ait Apostolus in fide errare, ut etiam Papa. Falfum eft, fide papa, ut papa eft, intelligit: papa enim ut papa, non eft pritrus pontifex. Si vero illamm fententiam fequitur, qui papam concilio fubjicunt, fallam fententiam fequitur, quam refutat Bellarm. l. 4. B de pont. c. 2. & feqq. & l. 2. de Concilia. c. 19. & feqq. aliquantulum. Ergo oportet dicere, quod habeatur recursus ad ecclesiam universalem, aut ad concilium generale. Cum ergo ecclesia universalis non poffit in unum congregari feorsum feipfam propter ejus amplitudinem per orbem universum, fequitur quod hujusmodi regula, ad quam habetur recursus in necessitate fidei, eft concilium generale legitime congregatum, ecclesiam universalem repræsentans.

Ergo fequitur quod concilium generale in his quæ funt de necessitate falutis errare non poteft. Pro cujus intellectu notandum eft, ex eclipsa concilii generali, & ex revelatione credendorum, credenda transcendunt humanam facultatem; ideo requiritur fupernaturalis concursus ad eorum revelationem; & licet in scripturis continentur, non tamen continent fufficienter pro quibuflibet: ideo provifum eft de terto medio, fcilicet fuaque externa quod in fe eft, fecundum illas patrum traditiones in ecclesia, titoaibus concilii generalis. Ex quibus poteft deduci, quod in concilio congregati, non funt propriæ qui frequenter: Spiritus enim fanctus loquatur in eis, in his quæ determinant in fide. Nam ex quo provifum eft fufficienter pofita exterior forma, Spiritus fanctus refidunt operaciæ ex fuaque enim providentia Dei, quam habet de falute hominum, videtur inferendum quod fi forma ad extra feruerur, Spiritus fanctus habetur quas efficacius veritatem revelandi. Quantumcumque enim mundi effent impii, tamen malitia non tolleret efficacias Spiritus fancti, quia poteft effe organum Spiritus fancti: licet proportionabiliter afina Balaam locuta eft improprie, quia magis Spiritus fanctus locutus eft: & quemadmodum Balaam, ipse prophetavit vel. & textis. vocatus a Balac ut malediceret populo, cui Deus benedixit, & ipse benedixit, licet caudus: ita in concilio generali malitia & impietas prelatis male viventibus Spiritus fanctus loquerente veritatem.

Hoc fundatur, ut dictum eft, 2 id eft, pro B fcripturæ Dei de fetiis, de nostro fine consequenda: quod non effet, nisi in concilio generali infallibilis daretur auctoritas, non obstante minifterium malitiæ, immo cum Balac audivit quod Balaam benediceret populo Dei, ait: *Quid est quod ajis? quæ ut maledicerem vocavi te.* Respondit: *Non possum aliud loqui nisi quod jusserit Dominus*: ita fimiliter ubi agitur de inftructione popuhi, quamvumcumque invelecerat malitia prelatorum, quibus dicitur cum Balaam: *Non possum aliud loqui nisi quod Dominus jusserit.* Iterum fecundo respondit Balaam: *Ne mediffimum prohibere non valeo.* Non ergo, inquit, *Deus, ut homo, ut mentiatur.* Notum autem C eft, ut videtur, quod Deus fpecialiori modo egat ecclesiam fuam, quam ante incarnationem populum fuum reiet: Ideo dicit Tullius: *Videfcum fum omnibus dolens ad confummationem fæculi.* Et ejusdem XVI. *Porro infiti non prædicabant ecclesiæ tam, hoc eft, ecclesiam, quam concilium generale repræsentat.* Immo Chrillus, poft adventum fuum in carne, cum fuerodem fynagoga mali effent, generatio prava & adultera vocaretur, nihilo minus divit turbis, Matthæi XXIII. *Omnia quæcumque vobis dicerint, facite.* Ex quo evidenter concludi poteft, quod ea, quæ fuerdebere feu prælati novæ legis in concilio generali congregati, poft publicationem evangelii dicunt, in his quæ funt de fide, & de necessitate falutis, tenenda funt, cum amplius fint illuminati, & fpecialius eis Spiritus fanctus affiftat, quam facerdotes fynagogæ.

Et ad hoc defiderium omnes expositiones, quas replicans adduxit super illo: *Super cathedram Moysi federunt Scribæ & Pharisæi*, ut patet ex textu integro de iterum folutionem illarum auctoritatum: *Qui vos audit, me audit*, & aliarum per me adductarum: quia concedit eas de concilio generali, quod in concilio, licet etiam de fidelibus aliis in nomine Domini congregatis poffint exponi. Et tamen proprie & antonomastice de concilis generalibus ita effe intelligendas, fanctorum adoratitius obfeditur. Sicut enim ait beatus Cœlestinus in epistola ad fynodum Ephesinam transfinita, ut refert Hofius in libro concilionum, Spiritus fanctus dicit indicat præfentium congregatio facerdotum. Certum eft enim quod legimus, quia ipse Dominus ipse mentiri, cujus in evangelio ifta eft fententia: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego fum in medio eorum.* Quod cum ita fit, quam nec hoc tam breve numerum fuerit, quanto magis cum nunc interefte credemus, quando in unum convenit tota turba fanctorum? Sanctum namque id pos ipsum fecerunt, quemadmodum in quo atque nunc Apostolorum frequentissimæ illius, quam legimus, congregationis alpirandi reverentia eft. Et idem Hofius in eodem libro de gestis tertiæ fynodi Toletanæ, in epistola feu confessione Reccaredi regis, inquit: Valde necessarium effe perspeci beatitudinem vestram in unum convenire, ubiens fententiæ Dominicæ fidem, quæ dicit: *Ubi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ibi ego in medio eorum.* Credo enim beatam fanctæ Trinitatis divinitatem huic loco intereffe concilio, & ideo tamquam ante conspectum Dei in medio vestri fidem meam profitebor. Et quo patet quod beatus Papa Cœlestinus cum reverentiam habendam effe dicit congregationi concilii, quæ debetur collegio Apostolorum, quorum in cujus medio ipse Christus affiftat, fanctus Spiritus, & ipse Pharisæ tota. Hinc eft quod beatus Hieronymus compat concilii auctoritatem Solf: ut fieut Sol luo ardore humores rivulorum defecat, ita facrum concilium fua auctoritate omnem contrariam fuperat argumentationem. Inquit enim in fine dispositionis contra Luciferianum: Poteram omnes tuarum disputationum rivulos uno ecclesiæ Sole ficcare; & auctoritate concilii generalis loquens.

Ad auctoritatem Sapientiæ, *Spiritus fanctus non*

ANNO CHRISTI 1411. *non habitat in corpore peccatis*, respondeo A secundum sanctum Thomam in quæstione de veritate, quæst. XX. art. V. quod Sapientia se confert in animas dupliciter. Primo modo, ut ipsamet Dei Sapientia inhabitet, & se hominem sanctum faciat de Dei amicum. Secundo modo solum quantum ad effectum, & sic non oportet quod sanctum faciat vel Dei amicum: & sic confert se in mentes malorum, quos propterea confitiuit. Alberus ita sentit distinct. XIX. ubi Magister dicit: Quidam putant hanc potestatem tantum illis esse concessam, qui doctrinam & vitam Apostolorum ferunt. Dicit Albertus: Illi sunt illi hæretici qui vocantur Cathari. Et cum pro eis arguit, *in malevolam animam non intrabit Sapientia*: dicit quod intelligitur illa malevolia quæ non inhabitantem gratiam, & non ad comparationem gratiæ datur.

Finaliter etiam illam materiam sic affumitur, ubi ego dixi, quod illud non est vere dictum: Verbum Dei est tantæ perfectionis, quod nihil posset ei addi vel fabrahi: dico, inquit, si illud non est vere dictum, ergo illud Deuter. XV. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, neque auferetis ex eo*. Respondeo negando illam conditionalem, quod antecedens est verum, & consequens falsum. Quod antecedens fit verum, illud scilicet non esse vere dictum, quod C verbis Dei nihil licet addi vel fabrahi, patet: quia secundum beatum Augustinum in libro de vera religione cap. XVI. in his quæ sunt fidelis est regula servanda, quod falsa & damnanda semper sunt respicenda; vera autem & approbata semper sunt tenenda: dubia autem, quindo credenda sunt, quandiu aliquid doceat ratio, nisi contrariam aliquod præcipiat sanctæ matris ecclesiæ authoritas. Ergo Papam, ecclesiam, vel sanctos doctores, aliquid addere super illa quæ sunt fidei, dupliciter potest intelligi: uno modo, quantum ad dubii interpretationem: alio modo, quantum ad occultorum & implicitorum explicationem: Utroque autem modo potest addi scripturæ facta licite super ea quæ sunt fidei. Nam si aliqua sunt dubia & obscura in fide, ad prædictos pertinet interpretari: posit quorum, præsertim Papæ, vel generalis concilii, determinationem, hæreticum effet pertinaciter contrarium sfiterre. Unde dicit Innocentius III. distinct. XXIII. quæst. I. Quoties fideli ratio ventilatur, ambitiosa omnes fratres & coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, ad eli, sui nominis & honoris authorem referre debere.

Ad eamdem authoritatem spectat implicita & occulta in fide quæ temporum, aut congruentia explicare & declarare: ut patet, quod inferiores ecclesiæ filii implicitæ & occulte credebant, postmodum explicite & publice profitebantur. Quod autem conclusiones fit faltum, patet, quia dicit scripturam esse falsam, & dicta doctoris quæ addunt, adduci, idem ex quibus quia facta scripturæ prosunt, prædicantes pœnitentibus eam, dicens Ecclesiastici XXIV. *Qui illuciduant me, vitam æternam habebunt*.

Sed replicantes etiidem doctoribus debiram credulitatem fabrahit ubicumque fibi placet, ut patet ex fuis aliponiis. Ergo non sequitur, si verba fua funt falsa, quod Ergo verba scripturæ facta fint laffe authoritatis ergo dicco. Ad 1. Deuter. XV. *Non addetis ad verbum quod loquor, nec auferetis*. Dicit glofia: Dico est normam equitatis, & omnem hæresim B perrorit; verat enim rectæ doctrinæ aliquid pravæ intentionis addere, vel aliquid veritatis fubtrahere: Via enim regia incedendum est, non ad dexteram vel finistram, sed rectæ via Domini, & justi ambulabunt in ea. Et nihilo minus de Lyra inquit: Confideradum est hic, quod lex prohibiens addito depravans intellectum legis, non autem additio declarans aut elucidans secundum quod fentiunt Ecclesiastici XXIV. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt*. Similiter super illo: *Sermo Dei ignitus*, dicit glofia: Ut hæretici, qui corrumpunt scripturas, ut eis convincantur. Et beatus Hieronymus ibidem: Ne corrumpas eloquia facrarum fcripturarum, fecit quidam hæretici, ne concinnentur: fed fint mendaciorum. Et Lyra: Ne addas quidquam quod fit eis contrarium. Potes tamen & meritorie addere illa quæ faciunt ad verbum Domini elucidandum.

Similiter super dicta Joannis Apocalypsis ultimo dicit glofia; Quia quodam fcribas in Afia effe, qui non erroribus fuis defendit aliquid addierent, vel minuerent, fuppouit ex C communicationem. Et Lyra ibid. *Si quis apposuerit*, id est, discrepantia, fiscut faciebant hæretici, qui interpretabant fibi discrepantia a veritate evangelii, & aliqua diminuebant de ejus veritate, dicentes Christum non fuisse filium Marianæ non tamen non excludittur, quia possint aliqua addi licite, quæ faciunt ad declarationem facræ scripturæ. Et hic ferunt doctores Indii: Hæc ille. Non est ergo verisimile, si fanctæ credidittint fe peccaffe, quod fanctis laboribus exponi fcripturam intendiffent. Circa fecundam notandum, quod dixi, quod ipsamet & bonos magnifice ratione officii honorandos, & præfertim cautiles feptem addunt.

Quod ad tertium, quod ideo quia spiritus habent auctoritatem ligandi & folvendi a peccatis, secundum illud Matth. XVIII. *Quæcumque ligaveris super terram*, &c. contra hanc regulæ replicant: Non fit quod fanctos habent auctoritatem ligandi & folvendi a peccatis, ergo, &c. Videre quæso, quomodo oblitoffit fe auctoritates fanctæ fcripturæ intelligere aliter quam Christus fuis discipulis innotuit. Ego enim allegavi illam auctoritatem Matthæi XVIII. *Quæcumque ligaveris super terram, erit ligatum & solvet* quam auctoritatem Sanctorum non voluit de beata Trinitate intelligi, quia eam numero Apostolorum non comparavit: fed nec de laicis difponentibus fe per contritionem, fed eorum de Apostolis & eorum fuccefforibus per facri ordinis facerdotalis fuscepionem. Dico ergo, quod illa confequentia nil valet: Trinitas habet auctoritatem absolvendi a peccatis active, ergo non foli facerdotes; quia est equivocatio in termino, ut patet ex dictis. Novit enim omnis qui est intellexit, quod confecrati fit auctoritatem quam habent facerdotes, qui funt homines confecrati per ordinationem episcoporum, non de Trinitate vel Christo homine.

Dico ergo aliqua: Primum est, quod foli facerdotes habent auctoritatem clavium in foro pœnitentiæ, de qua loquitur in propofito, ut de beato Ambrofio, ubi ait fuper verbo prædicto, Hoc jus, fcilicet ligandi & folvendi, facerdotibus fit concessum; unde fanctus Thomas in IV. fententiarum distinctione XIX. quæst.

ANNO CHRISTI 1411. quæst. I. dicit, quod introitus in cœlum per dimissionem pecati vocatur clavis ordinis, & hanc foli facerdotes habent, quia ipsi foli ordinantur ad ministrandum his quæ directe funt ad Deum. Hæc ille.

Secundo dico, quod laici, etiii fe difponere possunt ad remedium pœnitentiæ, nullo modo tamen vivum eft, quod ex hoc habeant auctoritatem ligandi & folvendi difpofitive, quia ille eft principaliffimus modus loquendi. Ideo etiam opponens non adhibet eum rationem, qui illum modum adinvenit. Nam ex modo loquendi doctorum, catholicorum non habemus nifi tripliceam auctoritatem ligandi & folvendi, ut possit fanctus Thomas in IV. fententiarum distinctione XIX. Una eft auctoritatis & eft fafius Dei; cui propria reserve potestatem dimittit. Alia excellentiæ, quam fortiti Christus habet homo, qui meritis excellentiæ fuæ Paffionis operatus eft faltum noftram. De qua Apocalypsis tertia: *Qui habet claviem, aperit, & nemo claudit*. Tertia eft ministerii, & iftam non dicitur habere Christus increata, (cum fit principale agens, & non difpofitivum aut ministeriale remissionis peccatorum: nec Christus, cum fit caput ecclesiæ, in quo per excellentiam pleniudinem eft potestas illa:) fed foli facerdotes, qui ministri dicuntur Christi, & de talibus loquebar in propositione mea, justa illud Ambrofii: Hoc jus, fcilicet ligandi & folvendi, folus facerdotibus eft concessum. Nul-C quam licite adderetur potestas quarta, fcilicet difpofitionis, quia quæstiunncumque laicus fe difponat ad pœnitentiam, tamen ibi non convenit illa auctoritas Christi, de qua ego loquebar: *Quodcumque ligaveris super terram*, &c. Matth. XVIII. Quod etiam allumpsit: Christus homo habet auctoritatem absolvendi peccata; ergo non foli facerdotes. Patet ex dictis, quod nil valet confequentia: quia alia ratione Christus, & alia facerdotes habent auctoritatem folvendi & ligandi a peccatis. Quia, ut dicit fanctus Thomas ubi fupra, virtus aliqui agendi effectum, non fit in per fe agente, non eodem modo, fed in per fe agente perfectius.

Potestas autem clavium quam habemus, & aliorum facramentorum virtus eft instrumentalis, fed in Christo eft fecit in per fe agente ad faltum noftram, per auctoritatem quidem, in quantum eft Deus, fed per meritum, in quantum eft homo. Clavis autem de ratione fua capitium potestatem aperiendi & claudendi, five aliquis operatur, five aliquis agens, fiscut quali miffiter: & ideo in Christo operat ponere clavem, fed altero modo quam fit in ejus ministris. Et ideo dicitur, quod habet clavem excellentem & tantum di illo. Affumptis interiorus contra quantum clausam, ubi dici facerdotes honorandos, eo quod de eorum orationibus certior eft, quod efficacius pro populo & animabus fortiantur; Ibi dicit, quod fi facerdotum orationes debeant esse efficaces pro populo, primo oportet quod fic facerdotes Deo placeant per virtutis opera, alias ipsum Deum provocant ad deterius. Dico quod hoc eft fimpliciter falsum, quia eft bene congruum, fed non fimpliciter ut fit necessarium. Quia ut dicit fanctus Thomas in IV. fententiarum distinctione XIV. De fuffragiis quæ fiunt per malos, inquit, duo poffunt confiderari: primo ipsum opus operatum, secundo facrificium. Et quia noftra facramenta ex fcripta efficacium ha- A bent abique opere operantis, quam æqualiter explent, per quofcumque fiant, quantum ad hoc, fuffragia per malos facta defunctis profunt. Alio modo quantum ad opus operans. Et fic distinguendum eft, quia operatio pecatoris fuffragia facientis potest uno modo confiderari, ut eft ejus, & fic nullo modo meritoria effe poteft, nec fibi nec alii. Alio modo, quantum eft alterius, quod dupliciter contingit: uno modo, in quantum peccator facriens fuffragia gerit perfonam totius ecclesiæ, ficut facerdos, dum dicit in ecclesia exequias mortuorum. Et quia ille intelligitur facere, ejus nomine, vel vice fit, ut patet per Dionysium in XII. cap. ecclesiafticæ hierarchiæ, in B de eft quod fuffragia talia faterdotis, quamvis fit peccator, defunctis poffunt quæ ex perfona ecclesiæ facta, cum ipse minister eft. Alio modo, quando agit ut instrumentum alterius, opus enim ministerii eft magis principalis agentis: unde quamvis ille qui agit ut instrumentum alterius, non fit in fatu meritoriæ, aliis tamen ejus potestfi effe meritoria, ratione principalis agentis: ficut fi fervus in peccatis existens quodquodque opus misericordiæ facit ex præcepto domini caritatem habentis. Unde fi aliquis in caritate decedens præcipit fibi fabrafiga fieri, vel alius præcipit caritatem habentis illa fuffragia valent defunctos, quamvis illi per quos fiunt, in peccato existant: magis tamen valerent, fi in caritas effent, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria effent. Et Gregorium in pastorali: *Cum is qui difficet ad interceddum mittitur, animus judicis ad deteriora pervertitur*: refpondet Andrea Thomas, quod quamvis ex parte ejus difficentis oratio peccatoris non fit accepta, tamen ratione alterius, qui ad ipsum mittit imperio agitur, poteft effe Deo accepta. Et per hunc modum loquuntur aliæ authoritates: quia oratio quam facerdos facit, fibi non prodeft, nisi fit in caritate, prodeft tamen aliis, in quantum eft minifter publicus ecclesiæ. Et fic patet quam inale discrit in illa fua poftitione, quod oportet facerdotes Deo placere per bona opera, fi debeat exaudiri pro populo.

Præterea accedens ad propositiones, ubi dixi, folos contrarios ordinatos poft prælatos majores, fcilicet episcopos, debere prædicare, & religiofos ex voto fuæ profeffionis, quo ad hoc fant addicti: dicit quod ifte propofitionis partitionat infinitam pro tempore quo non erant curati, & quando ecclesiæ & parochiæ adhuc non erant divisæ. Unde quærit, fi foli episcopi prædicarent fibi, & foli curati LXXII. discipulis, quorum fuccessores fint episcopi, presbyteri, & non curati? Pro quorum fundamento manifeste discaffatur, dico præter ea quæ under dixit in fua replicatione, præfertim cum unus ex dominis Bohemis fupplicavit hoc declarari, & in fcriptis tradi: Quæro a vobis, domine Oliver, cum Dominus in veteri testamento non inftituerit, quod expresfe fuggeritis Aaron in fumma Pontificatu, minores facerdotes & Levitas; unde ergo cantores, quos David inftituit? Unde etiam ifta distinctio facerdotum, quorum hebdomadatim feptuagintta duo tarificabant? 1. Par. XXIV. Refpondeo, quod omnis ftatus ecclesiafticus eft a Domino noftro Jefu Christo inftitutus, tefte Apostolo ad Ephesios IV. *Unicuique data est gratia secundum mensuram donationis Christi, propter quod dicit scriptura: Ascendens in altum duxit bomi-*

ANNO CHRISTI 1615. Ephes. 4.

hominibus. Quæ sint illa dona, subdit: *Et ipse dedit ipsos quosdam quidem apostolos, alios autem prophetas, alios vero evangelistas, alios pastores, & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii in ædificationem corporis Christi, quod est ecclesia.* Et eadem sententia habetur 1. ad Corinth. 12.

Ex quo patet quod hæc perfecta & plena distinctio maxime in hora Ascensionis Domini a Domino instituta est, ut notant verba prima nulla allegantia illud Psalmi: *Ascendens in altum dedit dona hominibus.* Et quo istorum officiorum ministri, quod distinctio & varietas in ecclesia statuum, graduum & dignitatum, non principaliter ex institutione ecclesiæ, aut cujusconque quasi hominis auctoritate procedit, quia ne non eam destruere potest. Sed dicentes: Quomodo illos status instituit, cum non nisi Apostolos duodecim & 72. reliquis discipulos? Respondemus fecundum glossam Innocentii III. *Ipse dedit*, quia fic ascendit ut adimperet omnia: *omnia*, inquit, *adimpleuit, quia ipse dedit*, id est, gratia instituit, non eorum meritis, *quidam quidem Apostolos*, id est duodecim prædicationis suæ vicarios, Luce VI. *Elegit, inquit, duodecim, quos & apostolos nominavit: quosdam autem prophetas*, id est ordinis prædicatores, licut Agabus, Actor. XXI. *vel prophetas*, id est, scripturas exponentes, Actor. XIII. *Erant in ecclesia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ*, id est doctores; *alios vero evangelistas*, id est, evangelii annuntiatores, ut quatuor evangelistæ. Isaiæ *Bene, inquit, Nuntiantes evangelium bona, Isaiæ 40. alios autem pastores, & doctores*, & episcopos, qui patenter exemplo, & doccant verbo, juxta illud Jeremiæ III. *Dabo vobis pastores juxta cor meum, & pascent vos scientia & doctrina.* Et Isaiæ XXX. *Non facies ultra avolare a te doctorem tuum.*

Vel dico fecundo, quod ipse Christus hanc diversitatem hierarchicam dedit & instituit virtualiter, dum Spiritum fanctum mitit invisibiliter, qui docuit Apostolos & conse fecundes, quæ cujusdam status ecclesiastici officio congruerent, prout ipse Salvator promisit Apostolis fuis: *Adhuc, inquiens, multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.* Et ne credereur esse falsa dicta, fed etiam polliceris eorum fucceforibus, ait: *Ego mittam vobis Spiritum veritatis, qui docebit vos omnem veritatem, ut sit vobiscum in æternum.* Joannis XIV. fic enim Christus per fecundum dicitur ecclesiastiam hierarchiam instituisse, tertie Apostolos: *Et ego si quid donavi, in persona Christi vobis donavi.* Et hoc est quod dicit dominus patriarcha Petrus de Palude, de ecclesiastica potestate, conclusione III.

Ad tertium argumentum, quod Christus dedit fpiritum, dando potestatem Apostolis, patrem immediate, dicendo Petro: *Pasce oves meas.* Sic etiam dicit beatus Augustinus in libro de confensu evangelistarum, offendens Christum evangelium scripsisse, & tamen evangelistis commiferat fcribere, dicens: Omnibus diffipulis fuis per hominem quem assumpsit, tamquam membris fui corporis caput ait: itaque cum illi scripserunt quæ ille offendit & docuit, necquaquam eft dicendum ipse non fcripferit, quandoquidem ea quæ ipse ut operarate fuae, quod dictante rapite cognoverunt, quidquid enim ille de fuis dictis & factis non legere voluit, hoc fcribendum illis tamquam membris fuis manibus imperavit. Hæc ille. Unde in persona prælatorum ecclesiæ dicit Dominus: *Qui vos audit me audit*, Luce X. cujus rationem Tabul. 5. subdit Apostolus ubi prius, dicens: *Et qua felicet Christo capite ecclesiæ, totum corpus ecclesiæ compactum est per omnem juncturam subministrationis*, id est, per quam communicationem fidelium unus corporatur & fulmediffrat alteri bonum quod habet a Christo capite: unde subdit: *Secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri*, quia fecundum gradus membrorum ecclesiæ, competunt diversis actus diversi, majores fcilicet & minores: ficut alii B sunt episcoporum, alii facerdotum, alii religiosorum, & de fingulis, fecundum fingulorum tionem venerabilis de Lyra ibidem. Sicut alia fecundum officia cujusliber membri, alia operatio cujusliber oculi, alia pedis; & vere per *fedem* Christum hoc eft totum; quia augmentum corporis fit facit: & hoc quantum ad profectum corum qui jam funt de corpore, ipse dico, tendens in ædificationem fui, fecundum quod Christus accipitur pro capite cum membris; & hoc quantum ad illos, qui funt de corpore ecclesiæ, prout dicit Dionysius ibidem 13.

Supponendum, quod primisfa officiorum varietas in primitiva fit hierarchica: dispositio five subordinatio: & non fit papalis auctoritas fuperior C ma, fed principatus, & non tantum humana, fed divina auctoritate, juxta illud Joan. XXI. *Pasce oves meas.* Unde licet Apostolus dicat: *Deder apostolos, prophetas, evangelistas*, non nominando papalem eminentiam, fingulariter tamen præsupposuit id per Christum expresse fuisse. Unde ad inferendum illud quod dictum eft, premisit: *Unicuique nostrum datus est gratia fecundum mensuram donationis Christi*: quasi diceret quod uni plus, & alteri minus donatum eft, cum uni fuperior regimen ecclesiasticum fit commissum, ideo dicit idem Apostol. 11. ad Corinth. X. *Non in immensum gloriabimur, sed fecundum mensuram regulæ, quæ mensus eft nobis Deus.* Ubi glofs dicit: Ulaspam fibi regimen meum animarum fine commissione Christi, aut fui vicarii, vel poteftatem ibi commissam ultra terminum fibi præfcriptum extendimus, non fecundum mensuram regulæ, fed in immensum glorietur. Hæc ibi.

Et patenter inferitur quod fecundum ftatum Apostolicum, fingulariter tria genera ecclesiasticorum ipsis Apostolis fuccedere dignoscuntur: fcilicet cardinales, episcopi, religiosi. Pro qua fecundum, quantum ad cardinales hierarchiam instituisse, tertie Apostolo: *Et ego si quid donavi, in persona Christi vobis donavi.* Et hoc eft quod dicit dominus patriarcha Petrus de Palude, de ecclesiastica potestate, conclusione III.

Ad tertium argumentum, quod Christus dedit fpiritum, dando potestatem Apostolis patrem immediate, dicendo Petro: *Pasce oves meas.* Sic etiam dicit beatus Augustinus in libro de confensu evangelistarum, offendens Christum evangelium scripsisse, & tamen evangelistis commiferat fcribere, dicens: Omnibus diffipulis fuis per hominem quem affumpfit, tamquam membris fui corporis caput ait: itaque cum illi scripserunt quæ ille offendit & docuit, necquaquam eft dicendum ipse non fcripferit, quandoquidem ea quæ ipse ut operarate fuae, quod dictante rapite cognoverunt.

ANNO CHRISTI 1615.

Et juxta hanc fententiam dicit Archidiaconus A hoc per Archidiaconum de officio legislatoris capit. I. lib. 6.

Quantum ad fecundum ftatum Apostolorum, pro ut divisi funt a Petro per universum mundum, fuccedunt eis proprie episcopi cum conibus his, qui fibi hoc nomine, episcopus, digoscuntur comprehendi: de quo dicit Rabanus libro fuo de natura rerum: Ordo, inquit, episcoporum quadripartitus eft, id eft, in patriarchas, archiepiscopos, metropolitanos, atque episcopos. Patriarcha Greca lingua interpretatur fummus patrum, qui primus, id eft, Apostolicus retinet locum: & ideo quod fummo honore fuggitur, tali nomine cenetur, licut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. Archiepiscopus Græco vocabulo dicitur, quod fit fummus episcopus. Tenet enim vicem Apostolicum, & præfidet tam metropolitanis, quam episcopis ceteris. Metropolitani autem a metrefis civitatum vocati funt: fingulis enim provinciis præsunt, quorum auctoritati & doctrinæ ceteri facerdotes fubjecti, fine quibus reliquis episcopis nihil agere licet. Solicitudo enim totius provinciæ ipsis commissa eft. Omnes autem hos ordines delignat ordinis nos codemque vocabulo episcopi nominantur: fed ideo privato nomine quidam utantur, propter diffinctionem potestatem, quam fingulariter acceperunt. Patriarcha fiquidem principium, quasi enim princeps, archiepiscopus princeps episcoporum, licut metropolitanus a mensura civitatum. Hæc ibi.

Sed notat dominus opponens unam charitatem, quam dicit me præterminiffe in capite I. Decretei. Ubi dicitur quod talis diffinitio eft Ecclesiæ, quam quidem, quod valuit omnia. Respondeo, quod nomina ifta, flamines & archiflamines, ecclesia in gentilitate reperit; fed prædicatores ecclesiæ, dominus beatus Petrus & Apostoli a Christo acceperunt: & ideo nomina permanferunt, & in diffinctionem ecclesiasticæ dignitatis ceffaverunt. Vel cum fancto Thoma, ubi ait quod in 1. ad Corinthian XII. ordo ecclesiæ non debet magis conformari tirui Gentilium, quam ritui Judæorum: ergo. Respondeo quod ritus Judæorum non erat diffius in diversis regnis & provinciis, fed tantum in una gente: & ideo non oportebat quod ab eis fub eo, qui habebat potestatem principalem, alii Pontifices diffinguerent: fed ecclesiæ ritus, licut & Gentilium, per diversas nationes diffinditur: & ideo oportuit, quod ipsi ecclesiæ ritus, quasi quidam Gentilitui, quam Judæorum, ftatus ecclesiæ conformaretur. Unde licet ordo ille ecclesiasticus quoad diffinctionem graduum prælationis, & ritui conformis Gentilium; non fequitur quod fit malus aut vanus, aut non a Deo inftitutus: quoniam ecclesia conftituta eft ex utroque populo, Gentilium & Judæorum: & Christus: ita ritus ecclesiæ modo capitur ex conformitate unius, modo alterius, prout dicit Hugo lib. 1. de Sacramentis, part. III. c. IV. Hæc ille.

Et hi ordines a fancto Petro & fanctis Apostolis efficuerunt, prout tellatur etiam beatus Clemens, fecundum quod etiam allegat Hugo abi prius, & habetur in libro illius, in principio, qui folet inferibi, Decreta Pontificum. Dicit enim fic: Ita illos civitatibus in quibus apud ethnicos primi flamines eorum erant, fecundum ordinem erant, episcoporum pri-

Rabanus lib. de natura rerum. c. 1. & familiis.

Tabul. 5. Ephes. 4.

Tabul. 5. Ephes. 4.

Gloss. Hugo. Tabul. 5.

Tabul. 5.

Tabul. 5.

ANNO CHRISTI 1433. inter pœni vel patriarchas ordinavit, qui a reliquorum episcoporum judicia, & majora quotiès necesse fuerit negotia infide agaretur secundum Domini voluntatem, Jesu Christi confituerent Apostoli, & ita ut ne quis infipiscere poslet, ut ita pertrahere definirent. In illis autem civitatibus, in quibus dudum apud prædicos erant ecbnicos archiflamines, quos tamen magis docebant; quam memorato primates; archiepiscopos institui precepit, qui non tantum primatum, sed archiepiscoporum nomine fruerentur. Hæc ille. Ex quo patet, quod Apostolis hi gradus succedunt, quoad statum eorum.

Quantum ad tertium statum Apostolorum scilicet perfectionis conversationis, eis succedunt Religiosi. Unde dicitur xvi. quæstione 1. Ex auctoritate, quod monachi Apostolorum figuram tenent, & hoc quantum ad propriam denuntiationem, ut exponit glossa. Pro quo sciendum, quod repræsentare statum Christi & Apostolorum potest intelligi dupliciter: uno modo essentialiter: & sic omnes qui obligant se ad perfectionis opera secundum tria vota essentialia, repræsentant Christi & Apostolorum perfectissimum statum. Secundo modo Numero. vi. quod omnes Nazarei, qui voluerant se Domino consecrare, voto se adstringebant ad perfecta opera. Quantum ergo ad hoc, quia omnes illi qui se obligant, adstringentes se ad opera superogatoria, secundum illa tria essentialia vota, essentialiter repræsentant Christi ac Apostolorum perfectionis statum: cum Apostoli primus oratoris fuerint ad statum religionis, secundum illa tria vota, sicut de voto Apostolorum infra dicetur. Nam mox vocati ad Christum *relicto omnino fecuti sunt eum*. Matth. 4.

Rationale perfectionis conversationis. Cap. 4.

Status Christi repræsentatur essentialiter.

Chrys. in epist. Hebræi.

Super quo verbo dicit Chrysostomus: Tria sunt quæ reliquerat debent venientes ad Christum: primo sublimitatem mundialem, quæ per nomen intelligunter: secundo, operationes carnales, quæ per rete intelligunter: tertio, reverentias paternales, quæ per patrem intelligunter. Hæc ille. Secundo modo intimantaliter, & sic secundum diversum modum vivendi in voluntaria paupertate, diversimode religiosi Christi & Apostolorum perfectionis statum repræsentant, quia pro gente sciendum, quod ad perfectionis statum multa requiruntur: formaliter quidem necessaria est caritatis perfectio; efficienter vero votorum principalium perpetua obligatio; instrumentaliter corporalis in vigiliis & jejuniis exercitatio, & regularis observatio. Essentialiter autem, Christi & Apostolorum in modo vivendi imitatio.

Quantum ergo ad caritatis perfectionem, episcopi sunt in perfectioni statu ceteris alis. Requisit enim pontificalis status caritatem perfectam jam acquisitam, non acquirendam. Quantum vero ad totum votorum principalium perpetuam obligationem, omnes religiosi, qui ad illa se obligant, sunt æqualiter in perfectionis statu: Quantum autem ad corporalem exercitationem, monachi & professores regulæ beati Benedicti, & ceteriorum vivendi modum perfectionis statum requirunt quam alii. Sed quantum ad modum vivendi Christi & Apostolorum imitationem, religiosi Mendicantes magis frequenter illum modum vivendi, quam alii, cum in communi possessione non habeant, nec in specialis, sed solum de die in diem quotidie sibi ferunt ex eleemosynis fidelium & vestitus necessaria recipiant: quemadmodum Christus & Apostoli vivebant. Ita quod Religiosi Mendicantes, quantum ad vita effentialia, in quibus consistit omnis religiosi perfectio: sed præsupponuntur illa vota esse institutæ Christo, in ipsis Apostolorum vocatione: sed solum quantum ad quædam accidentalia, puta quantum ad habitum & ordinationem regulæ, vel institutionem, quæ sic firmitatem habent, non sic cum approbatione ecclesiæ hoc addito, quod certarum religionum habitus non est humanitus inventus, sed de cœlo oblatus & datus, quemadmodum beatissima Virgo habitum ordinis Prædicatorum attendit magistro Rayndido, ipsum curando mirabiliter a sua infinitatise ad preces beati Dominici: & ex tunc eum habitum, quem videbat, ordinavit, quem ipsa, quem nomo, sed beatissima virgo Maria nobis instituit, cum habitum canonicorum regularium fratres nostri bajularent, ut patet ex legenda beati Dominici. Ex quo patet, quod ecclesiastica hierarchia succedit Apostolis: fèlicet cardinales ut assistentes, episcopi ut ministrantes, & religiosi ut perfectionis vitam imitantes.

Alind genus a Christo institutorum est, 72. discipuli: & hi etiam postliam in triplici habitu conficiebant. Primo enim illos 12. fecit ad prædicandum ante suam passionem. Secundo ut missi ab Apostolis post Christi Ascensionem. Tertio ut diaconi per quorumdam ex eis ordinationem. Idem Dionysius Hierarchia Ecclesiastica. Ut ergo dictum fuit, ita secundum quod episcopi presbyteri erant. In tertio archidiaconi judicet, & ceteri clerici. Primo ergo prædicabant, & ordinabantur 72. discipuli ut a Christo missi ad prædicandum in omnem locum, quo erat ipse venturus, & non alibi, repræsentant statum filiorum quorumdam presbyterorum; qui sic sunt ad unum plebem seu parochiam limitati, quod præfunt illic, & non alibi: & sic declarari in prima publicatione mea super illo compacto. A fatoribus Domini, notando, quod soli curati succedentur in prædicatione ordinata 72. discipulis Domini: quia illi soli sunt presbyteri. Ecclesiæ, aut minoris ordinis appellati, ut ibidem sufficienter deducitur est. Expressius declarat dominus patriarcha Petrus de Palude in lib. de ecclesiastica potestate, confidimus ja. Sed secundo modo, prout ab Apostolis fuerunt missi, considerantur quoad duplicem actum. Primus est super Corpus Christi verum, quia prædicatur multi ex eis fuisse ordinati in presbyteros, licet in scriptura canonica non reperitur. Secundus actus quoad corpus Christi mysticum, in quantum ab Apostolis recepunt auctoritatem exiequendi potestatem clavium, & in utroque actu succedunt eis curati: sed in primo tantum sacerdotes sili, quia ut dictum est E in alia positione est inter sacerdotes, principalis actus sacerdotii, qui est conferare super Corpus Christi verum, omnibus sacerdotibus convenit: sed secundus actus sacerdotii, qui est super Christi corpus mysticum, non convenit nisi curatis. Considerando autem eos tertio modo prout quidam fuerunt ex eis facti diaconi ut Stephanus archidiaconus, sic eis succedunt clerici consimilium nominum, & inferiores prælati feu clerici, quemadmodum de hoc tenbant doctores antiqui multi. Sed ista manet ad presens. quod in concilio Chalcedonensi statutum est, ut aliqui presbyteri ordinari possint, si in matrimonio

ANNO CHRISTI 1433. Cap. 1. martyrio provisi fuerint, distinctione 70. Nemo. Ita secundo modo ordinabantur 72. discipuli sili minorum. Ubi dicit glossa, quod martyrium vocatur, ubi repœtitur finit reliquiæ martyrum: & constat fatis, quod illi fuissent male illic limitati, si fuissent ad prædicandum ubique obligati. Et ita non fuerunt: ut. discipuli sili in actu principali, qui est actus celebrationis officii super Corpus Christi verum.

Præmissam deductionem latius præsertim in hac ultima pondus declaratum, ut ita minimare gravatus fuissem: ea tamen que tacta sunt in positione dominorum Bohemorum, dixi; quia ex his colligere potest & debet inter mala punctia per dominum replicatum hæc duo. Primum ubi dixit quod non habemus expressis in Scriptura canonica, quod Christus institutis Petrum dominum, & Apostolorum. Secundum quod ibidem dixit in statu ecclesiæ primitiræ non fuisse nisi tantum duos gradus, scilicet episcoporum, & presbyterorum: ex quod idem erat in primitiva ecclesia sacerdos & episcopus. Et quamquam hæc duo sint oftensa expresse esse sili immediate superiori; tamen pro majori evidentia de primo dicendum, quod Petrus a Christo positus est super Apostolos, tamquam principes & prælatus eorum: quod ex testimonio Sancta Gregorii Magni Dominus ait Petro *Pasce ovos meas*. Ubi dicit Chrysostomus: Eximius enim Apostolorum erat Petrus, & os discipulorum & vertex collegii: unde & ex negatione delectus constituit et prælatum eorum fratrum, & negationem quidem ei non exprobrat: fed dicit, Si diligis, præside fratres tribus: Idem Dionysius super Acta Apostolorum sit: Petrus a Filio super omnes qui filii sunt, poteftatem accipit: non ut Moyses in populo, sed in universo orbe. Et ita patet quod foli Petro dictum est illud verbum: *Pasce ovos meas*. Et ita bene ego addidi litteram, foli, licet in textu evangelii non habeatur: nec addidi, ut verba tenent, fed ut doctores exponere foleut verba eadem. Et idem beatus Bernardus ad Eugenium inquit: Quæ fola fe fuerit, quæ ceteris ovibus, quæ ovibus commendatur et ei, qui forte velit exploraturæ quo non pertinent ad tuam curam. D Et paulo ante: Itaque tu & heres, & orbis hereditas. Et fupra: Indagemus quæ fola, vel delicet quam perfonam in ecclesia Dei geras. Ex eisin facerdos magnus, summus Pontifex, patriarcha epiloopatus, tu heres Apostolorum. Et infra: Tu es cui claves tradidæ, cui over creditæ funt. Sunt quidem & alii quidem patriarchæ, & gregem pastores, fed tu tanto glorioliùs, quanto differentius utique præ ceteris nomen hereditasti. Habent illi fibi affignatos greges, fingulí fingulos, ribi univerfi crediti funt, nec modo ovium, fed & pastorum; tu unus omnium ovium pastor. Unde id probare queris? Ex verbo Domini: Cui enim fola fuerit commissa, fed E Apostolorum, fic absolute & indicitive tacte omnisfide funt oves? *Si me amas, Petre, Pasce ovos meas*. Quas: illius vel illius pagi, civitatis, aut regni? *ovos meas*, inquit. Cui non planum non designatle alioquas, fed designatle omnes? & reliqua quæ ibi leguntur. Ad propositum.

Ad ea ubi replicans volens offendere propositum fuum, arguit primo ex canone, in novo, diffinit. xxi. ubi dicit, quod omnes Apostoli fuerunt pares, quia parem honorem, & potestatem a Domino receperunt. Respondeo quod ve-

ANNO CHRISTI 1433. rum est de potestate ordinis sacerdotalis primo, & episcopalis tantum, quæ non recipit major & minor: fed non est verum de potestate jurisdictionis, ut declaratum est etiam ante, in ma pofitione ex multis doctoribus. Et per hoc fent foluta auctoritates illæ, quæ adducit, quia Dominus omnibus fimul dixit: *Hæc facite in meam commemorationem*, loquitur de potestate ordinis. Similiter: *Accipite Spiritum sanctum*. Sed quia dixit dominus replicant, quod illud, *Pasce ovos meas*, non fuit dictum Petro, fed fibi in persona aliorum, in oppositum oportet ollendere veritatem. Nam textus fibi foli ollendit dicit: *Petrus Petro Simon Jo. Jonæ, diligis me plus his? pasce ovos meas*. Et quod foli Petro dictum est illud verbum, *Pasce ovos meas*, & per hoc Petrus fit constitutus tamquam Pontifex totius ecclesiæ, patet per habetquantia. Dicit enim super eodem verbo beatus Cyprianus episcopus Alexandrinus, ut membra mamma in capite notbis Apostolico throno, Romano Pontifice, a quo nostram est quarere quid tenere, & quid credere debeamus, ipsum renovamus, ipsum rogamus, ipsum ponimus quoniam ipsius solius est reprehendere, corrigere, flatuere, disponere, solvere, & ligare: loco illius qui ipsum adfitat, & nolli alii quod fuum est petunt, fed ipsi foli debitori; cui omnes jure divino capti inclinant, & primatus mundi tamquam Domino Jesu Christo obedient. Hæc ille.

Super eodem Joannis ultimo dicit Theophylactus: Finito prædio commissionem ovium B. mundi Petro commendat, non aliis, unde dicitur: *Cum ergo prandisset dicit Simon Petro Jesus: Simon diligis me plus his? Pasce ovos meas*: tamquam non esset ubi oblenderet Petrus amorem fuum Christo, nisi esset pastor fidelis fub principe omnium pastorum. Hæc ille. Nicolaus de Lyra: *Dicit Simon Petro*, volens ostendere officium specialis conferre, *Simon Joannis, diligis me plus his? Pasce ovos meas*. Hæc ille. Sanctus Thomas dicit: *Pasce ovos meas*, ut sic non posset dici Christianus, qui dicit, Ego sum Christi, nisi ei cura pastoralis, fèlicet Petri, ipsa illud Exodi: xxxii. *Pasce ovos eras omnium nostrum*, & Oseæ x. *Pascent filii ejus ovos*. Petro autem hoc officium congrue omnibus innotescitur commissi, quia secundum Chrysostomum eximius Apostolorum erat, ut ita discipulorum, & vertex collegii. Hæc ille. Gotus: Sed quia petitur ab illi discipuli circumstaturi, qui Dominum diligebant, propter quid a solo Petro quæstium est de dilectione? Matto ait ibi, inquit, quia fibi erat cura gregis specialiter conferenda inter alios, ideo ab eo specialiter de dilectione quæritur. Allegat Chrysostomum, ut jam in dictum est. Ludovicus Thomas ait gentiles, lib. iv. cap. LXXVI: Quia Dominus corporalem præfentiam ecclesiæ erat fubtracturam, oportuit ab aliqui committere, qui loco fui universalis ecclesiæ curam gereret curam. Hinc est quod Petro dixit ante Ascensionem: *Pasce ovos meas*, Joannis ultimo: & ante passionem: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, Luc. XXII. & ei foli promisit: *Tibi dabo claves regni cælorum*, Matth. XVI. ut ostendet quomodo potestas ecclesiæ per eum ad alios effet derivanda ad conservandam ecclesiæ unitatem. Hæc ille.

Quam reprehensibile autem sit fecundum, eo magis debeo emarrare, quo ipsemam replicans

tem providentiorem fuisse: dicere enim quod in A ecclesia primitiva idem fuerit episcopus & sacerdos, fuit haeresis Arrianorum, ut dicit beatus Augustinus lib. de haeresibus cap. LIII. qui Arriani, quia desiderantur episcopatum adipisci non potuit, vilipendendo episcopatum, tandem dixit a presbytero episcopum nulla differentia deberi differri. Unde dicit sanctus Thomas 2. 2. quaestione CLXXVII. articulo IV. ad 1. quod licundum quosdam olim presbyteri & episcopi non semper distinguebantur, quia saepe pro eodem in sacra scriptura fumuntur. Sed secundum rem semper fuit inter eos distinctio, etiam tempore Apostolorum. Ad hoc autem quod allegat Apostolum, & Magistrum sententiarum; respondeo, quod Apostolus allegat regulam episcopatum, dicens 1. Timoth. 3. *Si quis desiderat episcopatum, bonum opus desiderat. Oportet episcopum irreprehensibilem esse.* De diaconis postea loquitur, & de presbyteris mentionem non facit. Non ideo factum est, quod idem fuerit tunc presbyter & episcopus: sed quia illa doctrina, quam soli tradidit episcopo, etiam convenit & presbytero. Unde dicit Chrysostomus ibidem homilia 11. in expositione ejusdem textus, *Sic diliputans de episcopis, & delignat eos dicens: Quae quidem hominibus, a quibus autem abhiterunt episcopi, & ordinem presbyterorum abiterunt, ad diaconos transiliit; quia utique quoniam non multum medium est, etenim hi facerdotes tui ministerium sufcepiunt, & praesidentiam* C *ecclesiae: & quae de episcopis dixit, haec & presbyteris conveniunt, inthronizatione enim & sola super eos ascenderunt, & hoc solum videtur superabundare presbyteris. Haec Chrysostomus.*

Ad idem inquit Hayno: Quare tacuit de presbyteris? idco, quia in ordinatione episcopi simul comprehendunt presbyteri. Omnis enim episcopus presbyter est, & tamen non omnis presbyter episcopus. Haec ille. Et quod nullo modo fuerit mens alia Apostoli, quam quod alterius gradus essent presbyteri & episcopi, patet ibidem cap. IV. dicens: *Noli negligere gratiam quae in te est, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii.* Quem ergo credis hic Apostolum dixisse presbyterum? numquid simpliciter facerdotem? non ita, sed episcopum ibi dicit episcopum. Unde Chrysostomus in expositione hujus. 5. ibidem. *Cum impositione manuum presbyterii:* Non de presbyteris, sed episcopis dixit. Non enim presbyter episcopum utique inthronizabant. Haec ille.

Ecce quod simplices presbyteri non conveniunt inthronizatiori, id est, consecrationi episcopum. Fuerunt ergo distincti ab episcopis presbyteri, etiam tempore Apostoli, licut & supra dictum est de patriarchis, presbyteris, *etc.* Quod etiam ille allegat Hieronymum dicitur. Unde Hieronymus: nihil pro eo est: quia non dicit Hieronymus quod non esset distinctio inter episcopum & presbyterum, etiam quando communis conditio facerdotum adhuc est: quod unus praeesset omnibus; quia nihilominus hoc jubente Domino factum est, & non minus episcopi super presbyteros extiterunt. Unde ibid. Hieronymus in epist. ad Evagrium: Nam & Alexandriae a Marco evangelista usque ad Heraclam & Dionysium presbyteri semper ex se electum in excelsiori gradu collocabant, quem nominabant episcopum: quomodo si exercitus imperatorem faciat, aut diaconi eligant ex se quem industrium noverint, & archidiaconum nuncupent. Hic ille, & affirmatur diffinitione XCIII. in cap. Legimus. Et dicit ibidem Hieronymus super Italam homil. 2. super illo textu: *In die illa erunt quinque civitates in terra Ca. 18. Aegypti.* Porro qui ab adventu Christi & Romano imperio prophetiam differunt, quinque civitates, vel legem Dominii, quae in Aegypto incorporata est, vel quinque ecclesiae, id ordines, episcopos, presbyteros, diaconos, fideles, catechumenos intelligunt. Hic ille.

Quod autem idem dicit Hieronymus, diffin. 93. dicione 93. Legimus; idem facerdotem esse & episcopum, intelligendum secundum nomenclationem, non secundum rem, ut exponit Hugutio & Archidiaconus ibidem. Unde Isidorus in lib. officiorum de statu clericali cap. 9. de facerdotibus scribit, quod Moyses figuram Christi in veteri testamento gerebat, & vere per omnia Christi, quoniam fuit similitudo mediatoris Dei, qui est inter Deum & hominem Jesus Christus, qui eli vere sacerdotum, & vere principes facerdotum, & Dominus pontificum, cui est honor & gloria in saecula saeculorum. Amen. Aaron summus facerdos, qui primus in ipso Levitico nomen accepit, primus qui pontificali stola indutus victimas obtulit. Et infra: Quo loco contemplari oportet Aaron summum facerdotem episcopum fuisse, & etiam filios ejus presbyterorum figura praemonstrabat. Fuerunt enim filii Aaron & ipsi facerdotes, quibus mortui adhuc debuissent Levitis, licet summus facerdos. Hic ibid. & capitulo septimo dicit: Presbyterorum ordo exordium assumpsit a filiis Aaron, ut dictum est: qui enim facerdotes vocantur in veteri testamento, illi sunt qui nunc appellantur presbyteri; & qui nuncupantur principes facerdotum, nunc episcopi nominantur. Hic ibid. Item Paulus Apostolus ordinabat presbyteros, ut vere facerdotes, sub nomine episcoporum ita afferrat, loquens ad Timoth.: *Ubique, inquit, vel gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Jesum Christum in incorruptione. Per civitates presbyteros, quemadmodum ego tibi disposui, si qui sine crimine sit. Oportet enim episcopum sine crimine esse.* Qui intentis ejusdem episcopum sine crimine esse. Qui intentis ejusdem etiam presbyteros sub episcoporum nomine taxari. Unde ad Timotheum de ordinatione episcopi & diaconi scribens, de presbyteris omnino tacuit, quia non in episcoporum nomine comprehendit. Secundus enim, & pene primo conjunctus est gradus, licut & ad Philippenses episcopis & diaconibus scribens, ad civitates episcopos habere non possit. Et in Actibus Apostolorum presbyteros ecclesiae, Hierosolymam iterum congregavit, quibus inter ceteras ait: *Videte gregem, in quo vos Spiritus Sanctus cos. episcopos ordinavit.* Unde etiam tales in ecclesia presbyteros constituendos esse, licut episcopos, & Apostolus ad Timum loquitur, & canones ipsi testantur.

Ex quo patet, quod ab initio facerdotii legalis usque nunc semper fuit diffinitio episcopi & presbytero, licet sepe eodem vocabulo sensetentur propter propinquitatem, quam habent in auctoritate; quia episcopus excedit presbyterum tantum jurisdictionis dignitate. Ad Magistrum sententiarum in quarto diffinitione quarta, capitulo penultimo, dico quod nunquam fuit intentatis afferere tantum duos gradus fuisse in primitiva ecclesia, ita quod presbyter & facerdos esset idem, ut replicans videtur eum intelligere. Nunquam enim fuit quinque dictis diffinitionis, sic ipsi enim in singulis civitatibus episcopos & presbyteros ordinaverunt. Sed loquitur ibi de facti ordinibus, dicens, quod in ecclesia primitiva tantum ifti duo dicebantur facti, scilicet diaconatus & presbyteratus: Subdiaconatum ejus ordinem factum postea ecclesia instituit. Ubi ait dictus Tomas, quod licet omnes ordines facti, quia ifti duo habent actum super ipsum sacramentum, subdiaconus vero super vafa tantum. Et ibi patet quod male reponendit replicans, dum de diffinitione datur hierarchici in lege aeterna diffinitiffuit hierarchia triplici, dicit fic: Dico, prout ex praemissis patet, quod ifta familiaritas patiebatur in flantiam, cum ecclesia militans folos duos gradus habebat, ut dicit Magister in quarto: non cum illo duo presbyter, qui & episcopus, put, ut dicit Hieronymus; & quando in locum 72. discipulorum succreverunt minores facerdotes. Haec ille.

Et quia illam materiam continuando, magis elucefcet veritas; ideo notandum, quod quia ego dixi ex parabola evangelica, per duos in agro, praetiosus; per duos in lecto, religiosis; per duos in mola, saeculares intelligendo: iple dicit haec expositionem secundum alius non ifte de mente Christi. Sed per duos in agro intelligi flatum dominicum: per duos in lecto, spirituales, in et ist clerus Christi; in C mola, fideles laicos. Videtur etiam contra religiosis loquebere, ibi dicit, quod ad illa tantum pertinet qui in claustris vacat: dicit enim Pastum in lecto contemplationis quiescite, & tamen difcurrendo quando convertitur: & etiam omnes, inquit, religiosi facerent, & libere praedicarent.

Circa quod in primis notandum, quod ipse nullum aliquid dixit, fed in genere dixit, Secundum alios: quicumque fint illi, non eft adaequata comparatio. Sed beatus Augustinus, qui multos ante annos ante Christi, quam quicumque alii innominabiles novelli, sententiam meam approbat, dicens in expositione Pfalmi CXXXIX. De tribus enim ipsis generibus dictum eft Matthaei: *Ecce ego, inquit, in agro, unus assumetur, & alter relinquetur, duo in lecto, & duo in mola, alter assumetur, alter relinquetur.* Quam sententiam ut perfectius intelligatis, & perfequi religiofos deffitatis, audite quid praemittit beatus Augustinus super Pfalmo CXXXIX. *Ecce quam bonum, etc.* Haec primum confideremus, utrum de omnibus Christianis dictum fit, *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum.* An aliqui fint certi aliquo perfecti, qui habitent in unum, nec ad omnes pertineat ifta benedictio, fed ad quofdam, a quibus tamen defendat ad certeros. In enim verba pfalterii, ifte dulcis tonus, ifta suavis melodia, tam in fonitu quam in intellectu, etiam monasteria peperit. Ad hunc fonum excitati funt fratres qui habitare concupiunt in unum, ut verfus fuit tuba ipsorum, fonuit per orbem terrarum; & qui divisi erant, congregati funt in unum. Et infra: Unde illi cum qui fimul erant in uno loco poll Resurrectionem Domini, & Afcensionem ejus in caelum, & ipsi primum habitaverunt in unum, ipsi primum audierunt, fed non foli audierunt. Illi enim ad ipsorum ipsius caritatis exfultatio, & votum Deo, & vetust enim aliquid Deo, ut dictum eft: *Vo-*

vere & reddite Domino Deo vestro. Et infra: Ex voce hujus psalmi appellati sunt & monachi, re quia vobis de illo nomine insultet catholicis. Et infra: Verumtamen, certissimi, *Deo.* Ps. 75. fint & monachi, qui falfi fint, & non novimus tales: fed non perit fraterqui ita propter eos qui profiterentur quod non fint. Tam fint enim monachi falfi, quam clerici falfi, & fideles falfi: omnia ista tria genera, quae aliquando vobis commendavimus, habent homines fuos, habent malos fuos. Deffitis diffum eft, *duo in agro, duo in lecto.* In agro fint qui gubernant ecclesiam: in lecto autem ros intelligi voluit, qui amaverunt quietem, non miscentes se turbis, non tumultui generis humani, in otio fertientes Deo: & tamen inde omus affumetur, alter relinquetur, *etc.* Haec ibi.

Idem perfectius dicit libro 11. quadriennium Ag. lib. 11. per evangelia, quaestione XLIV. dicens: Tria *fuge* evang. quaest. 44. hominum genera haec videntur figuificare. Quorum *genera* quod, unus qui in agro quasi erant, qui *poliantur* funt pratiali, qui praesidendo laborant. Alterum eorum, qui otium & quietem diligunt, qui *ante* negotiis ecclesiasticis funt occupati, quae sed. 3. illorum quies Latino nomine fignata eft. Alterum eorum qui in plebibus conflituti, negotiantur a doctoribus, agentes ea quae funt hujus saeculi; quos & feminarum nomine fignavit: qui conjugia, ut dixi, praepositorum regi eas exposita: & ipsorum ministerio dixit, propter temporalium negotiorum orbem atque circuitum: quas tamen in unum molentes dixit, in quantum ipsi in illis rebus & negotiis fuit praebent ubius ecclesiae. Tertium genus eorum qui erantur in ecclesiae ministerio, tamquam agro Dei. In hac ergo tribus generibus bina fint rursus genera hominum: ut hi fingulis, & pro robore virtutum fuarum difcernantur. Cum enim omnes ad ecclesiae membra pertinere videantur, quorum alii ecclesiastica tentantur tribulationis, & ex illis qui fint in negotiis laetitia, & ex illis qui Deo ministrant in ecclesia, & ex illis qui in otio, aliquid manent, aliqui cadant: qui permanent, aliquando illis, qui relinquentur; non quasi de hominibus dictum eft, fed de duobus generibus affectionum in singulis generibus trium profitiorum. Haec ille.

Ecce quod fanctus pater ille non potuit faciolo quo ego, ut ipsorum hominum tenentes in ecclesia Dei, fed in molendino; quos ipsos ipsum est ecclesiastice hierarchiae: nec ponit circuitus in lecto, fed religiosis, & fic de fingulis. Ad idem in eodem capitulo dicit de conclusione fcilicet Pfalterium cum cithara, id eft, legem veterem cum nova. Ad illa, inquit, tria genera, quae affumentur, adhortor etiam pertinere illa tria nomina virorum justorum, quos folos libberandos Ezechiel Propheta pronuntiat, Noe, Job, & Daniel. Videtur enim Noe pertinere ad eos, per quos ecclesia crescitur, fic per illum in aquis arca gubernata eft, quae figuram geffabat ecclesiae: Daniel autem, qui elegit ceffibum vitam, id eft, nuptias terrenas contempfit, ut licet dicit Apostolus, *fint fafi: 1. Cor. 7. claudine viventes, cogitans quae funt Dei,* genus eorum fignificat, qui fant & in otio, fed laetiffimi tamen in tentationibus, ut poffint affimi. Job autem, quia & uxorem habuit, & filios, & amplas terrarum rerum copias, ad illud genus pertinere videtur, qui molendinum deportatum eft; fed tamen ut fint fortiffimi intentatio.

ANNO CHRISTI 1455. tionibus, ut ille fuit, non enim aliter aliunt possunt. Nec puto alia esse genera hominum, quibus conuiter recidia, quam illa tria, hominum bonitas binas differentias propter assumptionem & relictionem; quamvis in singulis multa diuersorum voluntatumque diuersitates, ad concordiam tamen, unitatemque conuertentes possunt inuenirii. Hæc Augustinus. Concordat beatus Gregorius de distinctione assumendorum & liberantium in ecclesia, & ordinum distinctione, libro xxxi. Moralium, & concordat cum tribus viris Ezechielis jam nominatis, libro I. Moralium, ubi tradit illum textum: *Noë, Iob, & Daniel filii, &c.*

Gregor. 31. Moral. cap. 13.

Et quia licet dominus replicans in scriptis non dederit, sic tamen recolo, de Mendicantibus dixit, quod illi trahere in lecto non vacantes, eo quod mendicando discurrerent. Respondeo, quod hoc argumentum est voluntarium, non caritatiuum. Nam & Christus cum Apostolis & discipulis ad lectum contemplationis attinebant, quia omnem perfectionis statum exercebant, & tamen per mondum discurrebant, nunc prædicando, nunc mendicando, secundum quod Deo fuit placitum. Item non sequitur, Religiosi non sunt semper in claustro ibi continue contemplando; dico, quod non sufficit: quod dicit, nec pertinenet ad voluntatem caritatis, & redeant. Sic enim dicitur, quod episcopus tenetur ecclesiam suam sine intermissione docere vii. quæstione i. ubi dicit: Archidiaconus super vetos, Sine intermissione, quod aliquid bene dicitur fieri sine intermissione, licet medius actus intervenias, ut digesti. de verborum obligationibus i. Continuus. Unde, si testator testamentum legaverit uxori suæ, si cum filio moraretur continua mora non requiritur, ut per singula momenta eum eo moretur, de cond. & demonst. L. Si quis ita. Ad hæc Extrav. Rex pacificus, in princ. Quotidie. Ibi exponitur, Quotidie, id est, iugiter. Unde dicit: Argumentum est ex ista, quod hoc definimus vii. Semper ille exercet ille ibi spiritualia vel quotidie, & tamen quandoque fuit absens. Sicut cauda fitilitidi semper est, & tamen non quidem semper. Ibi de verb. significat. Pradicatum foramen, Extr. D. de cler. non resident. ex parte secundum Vincentium. Hæc ibi, & in capite, Peruenit, 7. quæstione 1. dicit, quod verbum Deridens, non est nisi intelligendum, ita ut non sumpsum inde deferat, & quod semper vigilet. ff. de edilit. lib. de ed. Si quid vendisse. Item ergo hi dicunt, esse deferere, & deserere, licet aliquando abiciant, ita, ut religiosi semper contentur esse in claustris, & in sectio contemplationis, licet aliquando alia faciant.

Ad hoc autem, quod in scriptis mihi tradidit, dicens: Quod autem dicit, Religiosi tenentur in claustris; videtur in oppositum ventre Paulus, qui quamvis fortis in lecto contemplationis, non tamen in claustris vacabat, sed per Mundum discurrens gerebat sollicitudinem omnium ecclesiarum. Et infra: Quinam vero ex religiosis habiles & idonei a vacatione in claustris exirent, & verbum Dei libere annunciarent, cum messis quidem multa, operarii autem pauci. Respondeo, quod Paulus non debuit fuit in claustro quietis; quia ad hoc fuit a Domino electus, & publice notatus; miratus culorum gratia dominus, quia omnium nomen in omnem gentilem & regibus. Et certe si ita sedent vocati religiosi singuli, merito exirent publicare verbum Dei: sed quia ipsa dictamen A multorum religiosorum, melius vobis esset domine Ulrice, claustra sliciujus ordinis religiosis intrare, quam in sæculo perdurare, & contra precepum Dei & Apostolorum, & praxis universalis ecclesiæ, sine licentia, contra prohibitionem superiorum prædicare; ibique in pane arido, & aqua breui pœnitentia peccata deplangere, & plangendo, iterum non committere idem opus & ego, quatenus relictis omnibus religionem ingredi velitis, ut spectaculum Dei mundo & angelis existatis.

Quantum ad certum notabile super verbo, Debet, poluit differentiam inter preceptum, & consilium; quia dixit Lyra, Debet, capiendum preceptive. Ubi dum ego tangunt de debito B spiritualem tam consilii, quod esset doctrina specialis, obligans sub pœna peccati venialis; oltendi multipliciter, quod consilia evangelica, ut consilia sunt, nullum obligant sub pœna rigiusfacunque peccati: quibus replicant, si mentem docilem adhibuisset; contentari debuisset. Pro ulteriori tamen ejus informatione decidendum, quod doctores commouitur scribunt, circa diffinit. xlvii. primi sententiarum, quod duplex est Dei voluntas, scilicet signi & beneplaciti; Voluntas beneplaciti propriaque est, quod sligna, quandoque precepta, quandoque consilia: utraque tamen voluntas relipciti bonum, per modum complacentiæ: sicut Deus relipciti quod voluntas Dei intercedens signi, quæ est C voluntas consilii, differenti ratione relipciti ad bonum cum voluntate Dei antecedente, quæ est præcepti, quamvis tamen utraque relipciti bonum per modum complacentiæ. Voluntas antecedens signi, quæ est consilii, relipciti sic bonum per modum complacentiæ, in tantum, quod oppositum non displicet. Hinc secundum Bonaventuram consilium, quod est bonum superetogatum, non habet malum directe oppositum. Et hinc est, quod consilium non habet signum Deputatio fuit. Sed licet habet preceptum i non enim consilium. Et reperire quod habeat per modum displicentiæ, ita quod oppositum displicetur.

Hinc secundum doctores commouitur pontius donum Spiritus, quod est donum consilii, dum regnirium in his ad quæ non tenemur: in his, ad quæ tenemur, non sufficientiam. Hinc dominus Bonaventura in hoc Breuiloquio ponit duplicem rectitudinem in faciendo bonum, scilicet necessitatis & perfectionis; quæ est in superregnando altra debitum. Illud etiam expressiuprelie declarat sanctus Thomas 1. 11. quæstio- ne cvlii. art. dicens, quod hæc est diffinitio, rentia inter preceptum & consilium, quod preceptum importat necessitatem; consilium autem est in optione, & est de his per quæ melius & expeditius potest homo consequi finem bonum, qui est beatitudo æterna. Et in summa contra Gentiles, lib. 111. cap. cxxx. dicit, quod consilia dicuntur diuinæ legis admonitiones, non precepta, in quibus consilium datur homini, ut propter melioris minis bonum pretermittat. Ad quod poteß adduci illa manuductio palpabilis. Nam cum sit quadripolitia inter Deum & hominem, dicente propheta: *Nec autem populus ejus, & oves pascuæ ejus*: licet in politia humana, quæ est ad diuina exemplificata, videtur esse aliquas leges exterminatiuas sub pœna capitis aut mortis, quæ capitales aut mortales nominantur, quæ sanciuntur propio vocabuli nomine peccepti; aliaus videtur esse minores, sub pœna minori, scilicet quæ non est exterminativa, quæ dicuntur civilis: & possunt nominari hujusmodi leges or- CHRISTI dinationes sive mandata. Et certio quidam consultationes, quibus contrahuntur qui sunt de politia, ad faciendum, si libeat, opus excellentiæ; quod si velint & fecerint, premiabuntur gloriose: si autem non fecerint, nullo modo punientur, neque illa non facito eis aliquo modo imperabitur ad pœnam quamcunque. Clarumque illud habenti oculum considerationis apertum.

Sic in propolitio non repugnat, immo ratiobabilissime posita prædicta pœnitentiæ in lege diuina leges Dei præceptiua, ut sunt præcepta, contra quæ est solum peccatum mortale, indicens mortem æternam: Et hic est modus communis loquendi doctorum, Thomæ, Bonauenturæ, Alexandri de Ales, & aliorum, qui dicunt, venialia non obviare diuino præcepto: sicut non obviare illi, quod facit feriæ contra concilentiam, sed præter præceptum, & præter concilentiam. Alia autem dici possunt leges, per quas a nobis exigit Deus, si volumus vitare tratum pœnæ, non tantum æternæ, sed etiam offensam Dei quamlibet, aut non retardari a via æterna, aut temporaliter non punisi: ita quod omnes non ab hac latitudine legum constituat peccatum venialiæ tantum: & possunt vocati hujusmodi leges, mandata, statuta, seu ordinationes, quibus ratio trahitur ad hoc ut si pervigil, ut nec venialibus disrumpatur, vel a venialibus inficiatur, & sic ad mortale disponatur. Et tertio præter hujusmodi poniter conlisionem, quæ est quasi adimplet, accumulat sibi premium. Si autem non adimpleret, dammodo aliunde non declinaret, nullam pœnam incuret. Et hinc secundum doctores quæ ponit Sanctus in tractatu suo de septem lectionibus, quod inter præceptum & consilium est dare medium propriæ loquendo in illa materia, quod patet ex dictis clarissime. Dico ergo licere, quod nullus obligatur ad consilium observantia, nisi qui voriit ea: & qui vovit, tenetur adimplere. Etiam alia consilia, quæ non vovit, non tenetur sub quacumque pœna, sed tantum illa, quæ erit regulæ & statutis illorum ameta, ut patet per Sanctum 11. 11. quæstione clxxxvi. D. art. 11. qui quærit ex intentione, utrum religiosi teneantur ad omnia consilia, & respondet, conclusionem quam tenet, scilicet quod non est, & argitur sic: quia si non tenetur ad superregnanitis, non teneturaliqua, nisi ex propria obligatione: sed non quilibet religiosus obligatur se ad omnia, quæ sunt superetoriata, quidam ad hoc, quidam ad alia. Non ergo omnes tenentur ad omnia. Et ad tertium argumentum dicit: quod quædam consilia sunt, quæ sunt præterminantur, tota vita homines implicantur negotiationibus secularibus: puta si aliquis haberet propriam, vel matrimonio uteretur, aut quibusdam hujusmodi facere, quod pertinent ad efficitalia religionis vota. Et E ideo ad omnia illa consilia observanda religiosi non tenentur, sed quædam alia consilia illa de quibusdam particularibus moralibus actibus, quæ præterminiti possunt, abique hoc quod vita hominis secularibus actibus implicetur. Unde non oportet, quod ad omnia talia religiosi tenentur. Hæc ibi. Et ad hujus confirmationem ego adduxi doctoratus sancti Augustini, in xv. quæstione 1. Quod debetur Archidiaconi, Hegonis, & Sancti Thomæ. 1. ad quas nihil mihi respondit. Item multas rationes, scilicet de effectibus peccati venialis, & Consil. genev. Tom. XVII.

ANNO CHRISTI 1455. A quod peccatum veniale non dimittitur, donec actus & voluntate deferatur: & si consilia non servare effect peccatum veniale, vel pœna peccati venialis, nunquam effet homo sine peccato veniali, nisi actu ac voluntate incipere servare consilia. Nihil respondit, & hæc fecit, quia contentire debet: ad aliqua respondit, sed nihil solvit.

Et primo, ad hoc quod consilium de diffinione inimicorum vocavi consilium, dicit quod Salvator mandatum illud vocavit minimum. Dixi pro tunc, quod aliquo modo ell præceptum, scilicet quoad affectum: alio modo est consilium, scilicet quoad effectum: arguit contra, quod etiam est præceptum in cafu necessitatis, B sine morientem pœnitentiæ, etiam si sit inconstans. Non est contra me, quia consilium in cafu necessitatis est præceptum. Ego non loquor hoc modo in propolito, & notum est non pertinentiam.

Ad aliud, ubi argui, quod si non observantia consilium inducerent pœnam venialis peccati, homines ignorantes incurrerent magnam retardationem a via beata, quia tot pœnæ venialium inducerent, cum peratientiaris hic nullam pœnam obligantem, ut homines de hoc pœnitierent, quod consilia non servant. Respondit, Non sequitur: nam percata diuersis modis diminuunt, quia ex parte ipsius actus. Ego autem dici, quod peccata venialia nunquam diminuntur in præsenti vita, nisi actu & voluntate deferantur, sed communitas omnium hominum fere nunquam actu propositi velle servare consilia. Ergo illa non observantia consiliorum nunquam diminuitur ex in præsenti vita. Sed secundum vos tali non observantia inducerent pœnam venialis: ergo illa pœna nunquam diminuitur in præsenti vita, sed relevatur ad purgatorium.

Ad aliud, negat mihi illam: Illud quod ell in pœna voluntate hominis, non obligat hominem ad pœnam, quia dicit, Mandata Dei sunt. In pœna voluntate hominis, & tamen hominem obligant. Ego & quilibet tenentes, non omnino obstatus, concipere potest, accipiendo illud, Esse in pœna voluntate hominis: quod si non voluntate hominis, & tamen pœna incurritur: sic dicunt doctores esse consilia in pœna minoris voluntate, ita quod si ea fecerit pœnam acquirat: si non, pœnam nullam incurrat. Ipse autem equivocando trahit ad hoc, quod dat in libertate hominis abstare facere, vel non facere. Dico ergo quod præcepta aliter sunt in hominis libertate, quia ea proponit Deus homini præcepta, ut eligat vitam si fecerit ea, vel mortem, si non fecerit. Non sic est de consilia, ut dictum est. Ergo talec evasiones in materia fidei adducere dignum est reprehensione, &c.

Ultimo respondit ad id, ubi argui: Nemo obligatur ad consilium observantiam sub quacunque pœna, nisi qui vovit tam: dicit quod hoc non est verum, quia Apostoli *omnes obligantur* ad consilium Christi observantiam, nec tamen voverunt consilia observare eo modo quo fratres Mendicantes. Respondeo, quod quomodo profesli sint Apostoli, nescio, nisi ut veri Mendicantes, & omnium Mendicantium patres & professores. Ubi dico, quod diffinguendum primum, quod Apostoli fuerunt Mendicantes: & hoc, quia tanta paupertas fuit ei præcepta, quod sine pœna & alis incedentes, pertinent post Christi diffinitionem in diffinitionis officio discurrendo inter omnes. Et ita non est ei quod imperiale non poterant: præcepta

ANNO CHRISTI 1513.

pere ut dariatur eis necessaria: ergo tunc saltem affimo, quod necessitas vitijus humiliter mendicabant. Unde ad idem multa alia adducit Augustinus de Ancona, de ecclesiastica paupertate, quæstione LXXXV. art. IV. Unde Theophyllactus Lucæ X. super illo verbo: *In eadem domo manete edentes quæ apud eos sunt*, dicit: Vide ergo quod licet discipulus mendicus, insistit, & pro pretio eos habere nutrimentum voluit. Immo dicit; Adeo mendicus mittit, quod neque peram ipsos vult portare, neque aliqua quibus indigerentur: fecundum quod Apostoli fe voro religionis ad conflitia quædam addirxerunt. Dicit enim beatus Augustinus de civitate Dei: Discipuli paperes illi, fcilicet Apostoli: *Ecce nos reliquimus omnia, & fecuti fumus te, quid ergo erit nobis?* Hoc vorum potentissimi voverant; fed unde hoc eis voverat, nisi ab illo, de quo hic continuo dicitur est: Dans votum voverati. Hæc ille. Item beatus Hieronymus contra Jovinianum, dicit Apostolos vovisse perpetuam continentiam, eo quod Dominus mens eis dicerat: *Amen dico vobis, quicumque domum, aut agrum, aut uxorem, &c.* dicit etiam de vovo Apostolorum claris Augustinus de Ancona quæstione XC. art. IV. & quæstione LXXXV. art. I.

Mat. 19.

Mat. 19.

Rellat nunc respondere ad sophismata, quæ pro se induxit. Ad Armachanum dico, quod in nullo obligat ad sibi credendum, quia suspectus est in multis dictis suis. Dico secundo, quod ipse loquitur tanis caute, quia dicit, quod discipuli Dominii non poterant transgredi conflitia Christi sine veniali delicto. De aliis dicit: Sancti Patres non fanxerunt ut semper servarentur conflitia, in facto, sed in proposito animo, ut cum expedite videbitur, servetur in facto. Et Armachanus secundo adducit sanctum Thomam, de quo mirer, cum nihil factus ad propositum, nec loquitur ibi verbum de conflitia. Tunc facit rationes quatuor. Prima est hæc: Omne conflitium Christi observatum affert præmium; non observatum, affert damnum. Probat per sanctum Thomam IV. de veritate facræ theologiæ, illo bro quarto dicente: Conflitium affert præmium, non servatum vero adducit supplicium. Respondeo negando conseqentiam: ad obligationem dico quod liber non est fanctis Thomæ, fed ut creditur, Ulrici de Argentina. Et notate quæso, quam periculose ille allegat doctores, qui omnino non habetur ibi; quod ifte dicit fic: Conflitium observatum premium affert: præceptum, fi non servatur, adducit supplicium. Hæc ille. Aliibi fic: Conflitium servatum affert præmium, non servatum non affert supplicium. Et fic eft pro me.

Secundo fic arguit: Omne illud quod obligat ad reddendum rationem in die judicii, obligat subiaqua pœna: fed aliquod conflium Christi fit hujusmodi, puta conflium de compescendis verborum otiosorum, in die judicii, quod fanctus Thomas in libro prædicto cap. LXX. dicit illud esse conflium; dicens fic, quod septimum conflium est compescentia verborum otiosorum. Dico quod compescentia verborum otiosorum non est conflium, nec est præceptum, fed est mandatum, cujus est peccatum venale, fecuti præcepti transgressio est peccatum mortale. Ad auctoritatem dico, quod non est ibi imponitur. Non enim dicit doctor, septimum conflium esse illum compescentiam verborum otiosorum, fed illum fics: Septimum conflium eft de fimplicitate verborum, ut ibi: *Sit sermo vester, est, est, non, non*: cujus fenfus eft: Si affirmatio vel negatio eft in ore, fit etiam in corde; & loquitur conseqenter de non jurare omnino; & non dicit verbum de compescentia ifte. Et fepra mordmior, quod auderis ita libros falle allegare, perverterre, & truncare: utique falfaria nonne comburendo eft, multo magis falfaria facre Scripturæ: fed vos habetis falvum conductum, & fic proficiet vobis.

Tertio arguit fic: Quidquid eft Chriftiana pura juftitia, fervandum eft fub aliqua pœna; fed conflia funt hujusmodi, igitur, *&c.* Nego minorem: quia pura juftitia dicit debitum, quod non juftitiæ requirit fic aliqua pœna. Ad conflia vo conflia funt, a Chrifto non funt fic de rigore juftitiæ promulgata, quod fi Chriftianus ea non fervaverit, aliquam pœnam incurrat, ut dictum eft. Et quando probat, dicit, quod Chriftus non poteft nifi pœnam juftitiam conferre Chriftiano, nego illam: nam Chriftus & de facto conflituit opera fupererogationis, & illa non funt pœnæ juftitiæ, ut dictum eft, ergo, *&c.*

Quarto arguit fic: Omnis Chriftianus debet Deo aliquid, & fervire ei quantum poteft in fuo facto, & poteft conferere perfectius fervitium. Ergo, *&c.* Diftinguo majorem, quod eft duplex debitum, fcilicet necefitatis, & facultatis

ANNO CHRISTI 1412.

posis. Idco silendum, quod eli tuliqet ætas in A homine considerandis; ana respectu ætatis, sive antiquitatis, sicut notum est omnibus. Et quantum ad hanc, expedit & decet, ut cui ex officio incumbit ætas, ætatem maturam non præsumat publice prædicare, exemplo Christi, prout in articulo declarabitur est. Sed illa ad prædicandum non sufficit.

Inde licuinda est senectus vel ætas respectu conversionis alicujus: & ita dicuntur juvenes vel novitii, qui licet fuit antea, sunt tamen a tempo reo recentes conversi: sicut quandam dicebantur neophyti, qui ad fidem novitiae conflitutæ: senes vero, qui diutius conversi, vel longissime spiritualiter vita conversantes. Et similiter hoc modo, si juvenes vel neophyti non debent prædicare, multo minus qui erroribus obliliati nondum cognitione veræ fidei fant redacti. Unde Apollinaris publicabat neophytorum ordinati, & Moyses prohibet arare in primogeniti boum, & tondere primogenitum ovium; & quibus Apostolus ad Hebræos v. *Tenetur cum debeatis magistri esse propter tempus, vursus indigetis ne vos docemini, quæ sunt elementa exordii sermonum Dei, & facti sitis quibus lac opus fit.*

Est ergo tertia senectus, scilicet Intentioris hominis confirmatio & stabilitio in bono, juxta ordinem hierarchicæ dispositionis, quæ fola sufficit ad officium prædicationis: & hanc decuit & præstata præ Dominos nostros Jesus Christus. Unde beatus Bernardus super illo Luce 11. *Ille est. Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite: dicit Pater. Quandiu virtus & Dei sapientia, quasi infirmus aliquis aut incipiens lactes in populo? quamdiu nobilis rex, & res cæli, fabri filium te puerile & appellari patiter, & putari? Etenim Lucas testatur, quoniam adhuc filius Joseph putabatur: O humilitatem, vitutes Christi, quantum commendis superbiam nostræ vitutis? parum aliquid scio, vel magis mihi scire videor; & jam filere non possum, impudenter me, & imprudenter mingentes & offendant, prompturi ad loquendum, veloz ad docendum: & Christus cum tanto tempore filebat, cum filentium abscondebat, numquid innatum glorian metuebat? quid timeret ab homine gloria, qui est vera gloria Patris? utique timebat, sed non sibi. Nobis timebat ab illa: quibus noverat esse timendum, non sibi. Insuetum: Tacebat ore, sed infinitus operte: & quod poli dorait verbo, jam clamavit exemplo: *Discite a me quia mitis sum, & humilis corde.* Hæc illa.*

Et ex illis patet se ad talem senectutem fletum ingerat, sed electionem seu approbationem prælati expectet; ideo beatus Ambrosius super Psalmo 1. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & Moyses: Adolescentior nitem fuam, perscrutatus nobis quæ adpræstentem senectutem requirunturi, dicit etiam illud quod dixit ad Moysen, ut lic fenioribus regeret, quos ipse senioresse esse juvenes. Et nunc, inquit, quibus hoc Spiritus Dei communitur officii, ut eligant seniores vivos, eligunt sine dubio inter seniores juvenes contegentem vitam in custodia verbi Dei. Hæc ille. Sit tuis & similia, quæ docet nos praxis Christi; illo non obstante, quod domino replicasti dicit, & nobis aliquid videre, quam hoc dicta.*

Ad octavum, ubi Dominus quia Matth. xv. *Non sum missus ad oves quæ perierunt domus Israel, non dicit nisi ex Lyra, quod eqnem, dicit*

ANNO CHRISTI 1412.

xi, scilicet personaliter prædicando Judæis. Tunc Christus fuit facerdos summus, & tamen negat se per totum mundum personaliter missum. Ergo neque diaconus, neque simpliex facerdos debet se putare utique missum, ita quod libere libertatem utique seminare Dei verbum, cum omnis Christi adhic nolitia fit infructifer. Item ubi dicunt vel facerdos habet libertatem prædicandi, ibi habet præceptum prædicandi, secundum vos: sed habet libertatem ubique; ergo habet præceptum.

Ad nonum, ubi argui quod Salvator nolitet conlecrari Apostolos suos in presbyteros in Cœna, & post hoc, scilicet in die sua gloriosa, ut Apostolos, dedit facultatem, sic similiter tatem prædicandi, dicens: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Ergo auctoritate consentiunt facerdotalis illam non habuerunt. Dicit ex Lyra, Mitto, id est, mittam: sicut ex veritia Lyræ, secundum sententiam fanctii Thomæ tunc missi actu eos, qui dicit fic: Quod ibi Dominus Apostolis injungit Apostolatus officium, (Apostolus enim idem est quod missus,) dicens: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Cui adhibit beatus Gregorius, dicens ibidem: Id est, ea caritate quæ me Pater diligit, & ego vos diligo, cum inter scandala perferentorum vos mitto; quæ me caritate Pater diligit, quæ vos sanctos ad tolerandas adversitates fecit. Et beatus Augustinus: Æqualem autem Patri Filium novimus; sed hoc habetur Mediatoris apostolatus, mittunt quippe Filium, dicendo: Ille me, & ego vos. Quibus concordat doctor Gorra, dicens: Id est, fic, ut ego a me ipso non venit, sed missus fum: fic ego mitto vos, dans vobis facultatem ut ende ad Romanos x. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* & Isaias in capite vi. petivit hanc auctoritatem, dicens: *Ecce ego, mitte me.* E contra de malis prophetis, Jeremiæ xxiii. *Currebant, & ego non mittebam: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.* Hæc ille.

Ecce quæ doctores concordant sententiam meam, scilicet quod in die Paschæ per illa verba dedit eis potestatem prædicandi; ergo non habebant eam prius per confecrationem facerdotalem in Cœna, secundum factum. Et dicit dominus replicans, illud non esse factum in die Paschæ; texus dicit quod fuitum est ipso die resurrectionis, licet ibi non fuerit facta fuit clausio. Nefcio quid hoc intendit, nisi quod textum male intelligit, qui dicit, *Ipso die resurrectionis erant discipuli simul in unum congregati propter metum Judæorum: & cum esset sero, & fuissent clausæ januæ, venit Jesus & stetit in medio eorum, dicens: Pax vobis, & ostendit eis manus, & pedes.* Ex quo patet, quod adhuc dies erat, quia non legitur, quod luminaria accendiffent ut manus & pedes ejus videerent. Et tunc textum ait illis: *Pax vobis, sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Hæc ergo, &c.

Ad decimum, ubi ex illo Luce ultimo: *Estis ego mitto promissum Patris in vos: vos autem sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Dicit hoc esse contra me, quia dixit eos esse missos in die Ascensionis, & tamen secundum eum non esset contra me, quia ipse exponit ex Lyra, *Ecce ego mitto*, id est, mittam. Et nefcio quid velit per hoc. Nam verum dixi, quod in die Ascensionis fuit missi, & tamen probabiliter certius dicit, ut quiescerent, donec virtute ex alto indeferunter. Unde dicit quod facti Apostoli tribus vicibus ad prædicandum legitime missi.

ANNO CHRISTI 1412.

missi. Primo, antequam essent facerdotes, ut in Luca prædicarent. Secundo, in die Paschæ, scilicet Resurrectionis Dominicæ, quando jam ante triduum fuerunt consecrati in facerdotes: tunc fuit eis communis prædicandi potestas, & quasi quædam declaratio per Christum facta, quod aliqui essent venturi, qui absque communione legitima usurparent sibi prædicationem vel ita ratione gradus facerdotii: offendens hoc non esse verum, sed supra facerdotium requiri lipcitum missionem: idco beatum missi eos, dicens, *Sicut misit me vivens Pater*, &c. Et quia adhuc poterant esse dubii, ubi deberent prædicare, quia in prima missione prohibit ne sibi gnam in Judea, dedit potestatem, ut omnis mitis eos declarando quod non in sola Judea, sed in toto orbe esset evangelium publicandum per illos, dicens in hora Ascensionis: *Ite in orbem universum, & prædicate evangelium omni creaturæ.*

Ad undecimum de præsti Apostolorum, adduxi ad speciales praeci. 1. Petri, 2. Pauli, 3. Timoth. 4. Marci. Ad nonna hæc nihil respondit: & optime fecit, quia in veritate evadere non potuit. Quia non concedere concludunt ipsum intentam oportuit, prout praxes illa clarissime addeucet. Quoad praxin generalem Apostolorum, ubi hanc beati Petri detraxit, timeo & certifico vos, quod ego non deplicat, Petrus claves continebit, nec ibi januam egui aperiet. Dixit enim primo, quod non habetur Ecc scriptura contraria. Petrum fuisse summum Pontificem a Christo institutum: cujus contrarium latissime est heri deductum. Dixit leonum, addit de propria, & hoc fola, quod non facit: Solo Petro dictum est: *Pasce oves meas, tibi dabo claves.* Ego dico, verum est, quod evangelistæ addunt, Solo. Primum verbum loli Petro dictum est, secundum fibi foli excellentiam. Quoad illud, *pasce oves meas*, dicit fanctus Thomas, quod hoc Petro in tanta fungularitate conveniit, quamvis dicit non potest, qui, qui se ab obedientia summi Pontificis subtrahit. Quoad 2. dicit Rabanus: Quia enim regnum cœlorum majori devotione pre cæteris confessus est, propterea illi soli, non potest, sed pertransendo fine solemnitate potest eos monere bonum, sicut & monachos & quibusdam aliis. Secundum quodlibet tamen potest prædicare, non tamen conclundo turbam. Et in distinctione. Et ep. 1. nota quod ipse ibi interpolit, & addidit etiam, Solemniter, ut hic, tamen non concludendo turbas. xxi. quæst. 1. Planta, 2. Petro, Solemniter, non habetur in glossa: imo habet: Sine solemnitate potest eos monere.

Ad tertium, quod ait beatus Bernardi dicentis: Monacho neophyto, & non missio, non licet prædicare; respondit: Concedo, quod non missio non licet prædicare, nisi ex speciali mitione. Sed quali mitioni dari diaconi & presbyteri: ergo non licet diacono & presbytero prædicare absque speciali mitione, Ex concesso: Non missio prædicare non licet, sed solli diaconi vel presbyteri nisi curati, tam missi, licet & aliqui religiosi; ergo nullis talibus nisi curatis licet prædicare absque nova mitione. Sed dicis quod omnes presbyteri & diaconi sunt missi: quero a quo? aut a Deo, aut ab homine. Si a Deo, oportet hoc probare, sive fiat illa missio per revelationem manifestam, sive per inspirationem occultam. Et enim docet beatus Joannes: *Probate spiritus, an ex Deo sint, quia*

Bernardus sermone de epiphania, in mon. prælat. & fimil.

Matth. 15.

Luc. 11.

Luc. 10.

Ambrosius in Psalm. 118. tract. 1.

Matth. 10.

Luc. 24.

Joan. 20.

Joan. 21.

Act. 1.

Act. 2.

Joan. 20.

Joan. 21.

Joan. 21.

Joan. 21

ANNO CHRISTI 1415. *fine, & solite omni spiritui credere.* Sic enim quilibet poterit dici, etiam haereticus, laicus, vel mulier, quod Iunt missi a Deo. Si ab homine, oportet quod ille sit praelatus ecclesiae illius, ubi praedicare intendit, cum nullus Hungarius habeat licentiam ad praedicandum in Anglia, nec e converso: sed tantum funt duo genera praelatorum, qui possunt dare licentiam praedicandi aliis, scilicet Papa & episcopus loci illius ubi praedicare intendit. Nam plebanus non possit licentiare ad praedicandum in tota parochia generaliter, nisi tantum approbatos viros, scilicet fatae theologiae professores, & similes, ut dicunt Franciscus Zabarella, Henricus Voyt, & multi alii doctores, cap. Cum in quibusdam, de haereticis. Ergo fine licentia Papae vel episcopi loci tales discoetur non missi, nec habent posse praedicare verbum Dei. Hic Iulius.

Hinc respondet ad concilia generalia, quae adduxi, & primo ad caput, Cum ex injuncto; dicit concludendo sic: Patet clare ex praedictis, quod licet non est ejus sufficiens ad probandum, quod ille facerdos vel diaconus ad praedicandum a Deo est missus, quia facit miracula; sed confirmat veritatem, facere justitiam, mundum concinnare, gloriam generare, opprobria suffinere humiliter, facerdotii & diaconos testimonium est sufficiens, ut habeat legis Dei auctitiam, praedicare libere Jesu Christi evangelium, quia fic est a Deo missus: & illa est missio, de qua Romanos C 10. *Quomodo praedicabunt, nisi mittantur?* Hic ille. Fecit jam palam locutus est, & extorsi fui totum spiritum evomuit, & quod ulque huc semper pallavit, nunc detexit: dixit enim: Operatio praedicantem esse missum. Sed jam audistis quod dicit: Sufficit optimbo bonorum operum ad illius missionis efficatiam; nec alia mitsio praelati requiritur. Sic enim exponit Apostolus, ut audistis. Sed Iuliet: Contra illam conclusionem bimembrem pono duplicem conclusionem: Prima est contra primam partem, secunda contra secundam partem. Prima est ista: Cuius sufficiens ad probandum quod ille diaconus vel facerdos est missus a Deo ad praedicandum est, quia facit miracula: probatur multiplicitter; primo (sic Iuliet) est ejus sufficiens ad fe probandum a Deo missum, quam Dominus dedit Moysi quarenti: *Quod signum ostendis mihi, ut credam, & dicam tibi, quia tu missus es? Non misit te Dominus?* alias Dominus insufficienter misisset Moysen, si cum probationis fufficiencies. Sed Dominus non offendit ibi aliam causam, & quam tenuerunt Pharao & filii Israel ibi credere ipsum a Deo missum, quam virtutem miraculorum, convertendo virgam in colubrum, & e contrario; ergo ibi est adhuc fufficientissima ad probandum fe missum a Deo ad praedicandum, facere miracula.

Secundo sic: Illa est ad eundem finem causa sufficiens, quam Dominus aliquando fuit de fepulfis ad confirmationem fue praedicationis, quia non misit eos insufficienter: sed ipse Dominus non dedit aliam causam discipulis, dum ubi primo, ad praedicandum, ut ubique admitti debent, nisi quia miracula facerent; unde illos mittens ad praedicandum ait: *Infirmos curate, leprosos mundate, daemonia ejicite;* ergo facere miracula est illius probationis causa sufficiens.

Tertio sic: Illa causa est sufficiens, quam Dominus in fua praxi assumpsit, habeat ad probandum veritatem fue missionis, quia ipse omnia facit: sed ipse assumpsit eis illam causam, scilicet, operationem miraculorum suorum dicens: *Si mihi non credistis, operibus credite.* Et *si opera non fecissem in eis, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Joannis x. quae de operibus miraculorum expresse exponit sanctus Thomas, de Lyra, & alii. Ergo facere miracula est sufficiens causa ad probandum, fe missum a Deo ad praedicandum.

Quarto sic: Illa est sufficiens causa, qua Iesus Paulus probatus fe & Petrum a Christo ad praedicandum: sed hoc virtute miraculorum ergo, &c. Major patet ad Galat. 1. ubi dicit: *Qui operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes.* Ubi dicit sanctus Thomas: Sed posset aliquis dicere Paulo: Unde constat nobis, quod sibi fit commissum praedicaginem a Deo in Petro? Respondit Paulus; per operationem Christi in me. Sicut enim patet quod Petrus accepit evangelium a Christo propter miracula quae fecit Christus per eum; ita patet quod ego, inquit Paulus, ab ipso Christo accepi etiam, propter miracula, quae operatus est in me. Hic ille. Unde & idem probat fuum Apostolatum, dicens: *Signa Apostolatus mei facta sunt, in omnibus patientia, in signis & prodigiis & virtutibus,* hoc est, patientia in moribus, & prodigia in signis, praesertim exponit Dionysius. Similiter sententiam polui prius. Sed nil mihi est respondere ad illa; & bene, quia concludunt necessaria, nedum quod facere miracula fit sufficiens causa, sed quod illa fint necessaria, nisi adducatur testimonium ex scriptura. Et hoc vult cap. Cum ex injuncto, de haereticis: et patet intentio.

Sed contra hoc avisat dominus opponens, dicens, quod in fine mundi dilcipuli Antichristi magis quam Christiani mirabunt, ut patet Matth. 24. patet. Respondeo, quod mirabilia, quae fient tempore Antichristi, funt respondenda, quia non funt vera miracula: & cum hoc jam ex scriptura manifesta avisata est evidenter, quod non funt miracula vera. Unde nec Christus, nec Apostolus vocat opera Antichristi miracula, sed signa & prodigia: unde dicit ad Thessalonicenses 2. 11. quod adventus Antichristi erit secundum operationem fatanae in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus: Unde dicit sanctus Thomas 2. 2. quaest. CLXXVIII. ad Thessalonicenses, o. de civitate Dei, quod illa signa mendacii dicuntur signa vera, quia faciunt veras res, sicut magi Pharaonis fecerunt veras ranas, & Christus secerit; non autem habent hanc rationem veri miraculi, quia fient virtute daemonum & naturalium causarum ad hominum decepationem: sed operatio miraculorum, quae attribuitur gratiae gratis datae, fit in virtute divina ad hominum utilitatem.

Secundo arguit sic: Mali faciunt miracula, ergo qualitas: Tenemus; ergo facere miracula non est sufficiens causa. Respondeo, quod duplices sunt mali, aut qui male vivunt, aut qui male docent. Duo ergo cum Sancto Thomas 2. 2. quaest. CLXXVIII. ad Thessalonicenses, o. de civitate Dei, quod illa signa mendacii dicuntur signa vera, quia faciunt veras res, sicut magi Pharaonis fecerunt veras ranas, & Christus secerit; non autem habent hanc rationem veri miraculi, quia fient virtute daemonum & naturalium causarum ad hominum decepationem: sed operatio miraculorum, quae attribuitur gratiae gratis datae, fit in virtute divina ad hominum utilitatem.

Secundo arguit sic: Mali faciunt miracula, ergo qualitas: Tenemus; ergo facere miracula non est sufficiens causa. Respondeo, quod duplices sunt mali, aut qui male vivunt, aut qui male docent. Duo ergo cum Sancto Thomas 2. 2. quaest. CLXXVIII. ad Thessalonicenses, o. de civitate Dei, quod illa signa mendacii dicuntur signa vera, quia faciunt veras res, sicut magi Pharaonis fecerunt veras ranas, & Christus secerit; non autem habent hanc rationem veri miraculi, quia fient virtute daemonum & naturalium causarum ad hominum decepationem: sed operatio miraculorum, quae attribuitur gratiae gratis datae, fit in virtute divina ad hominum utilitatem.

Sufficiens probatio ad probandum missionem, non miracula.

Matth. 24. Luc. 10.

Non sufficit facere quia, quia sufficiens ad probandum fe missum a Deo, nisi cum de illius missione testimonia Scripturae.

ANNO CHRISTI 1415. cant fed exhibent: ita qui falsa docent, nonnisi potuerunt facere miracula in testimonium veritatis illius falsae doctrinae. Secus fi quis etiam male vivat, & bene doceat, talis enim facere miracula facit, non in testimonium fuae fanctitatis, quam non habet, fed in testimonium fuae veraе doctrinae, quam docet. Et hoc tam clare docet Dominus Marci 14. ubi pofiquam divifiset diffidium, *multos venientes in nomine tuo ejicientem daemonia, & prohibuimus eum,* ait Dominus illis: *Nolite prohibere eum,* & subdit tamen dicens: *Nemo enim qui faciat virtutem in nomine meo, & possit cito male loqui de me.*

Contra fecundam partem fuae conclusionis fic ifta propofitio: Sicut cauta fufficiens non est facere miracula ad probandum fe missum a Deo & praedicandum, ita non sufficit facere quaecumque perfectionis & fanctitatis opera ad fufficienter fe probandum missum a Deo ad praedicandum, hoc addendo fpecialiter de fe: fed fcripturae faccae teftimonium. Probatur dupliciter, primo modo fic: Quia opera funt faepe apparentia extrinfeca, & non evidentia intrinfeca, ficut Dominus ait hypocritis, Matthaei vigefimo tertio. *Ve vobis Scribae & Pharisei hypocritae, quia fimiles estis fepulcris dealbatis, quae foris parent hominibus pulchra, intus vero plena funt offibus mortuorum, & omni fpurcitia. Sic & vos foris quidem paretis hominibus iuffi, intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.* Et idem Apostoli fe in Apostolos Christi transformant, ficut angelus fatanae in angelum lucis, Iecundo ad Corinthios 11. ideo Dominus admonet non, dicens: *Attendite falfis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinfecus autem funt lupi rapaces.* Matth. viii. Et hoc quia licet Dominus nolit fanctifimum in omni operatione fanctitatis, docuit tamen non fufficere illa opera ad hoc, ut Judaei crederent eum missum a Deo eis in legislatorem: fed dixerit cos, *fuper & praeter omnia opera* fuae fanctitatis, ad opera miraculorum, dicens: *Si non credistis, operibus credite,* ut dictum eft. Similiter & Apostoli erant fanctifimi, fanctiores, & tamen probant fuam missionem per miracula.

Sed contra hoc adducit dominus replicans autoritatem dicens: Quod probatio fanctitatis non est ifta fufficiens, fed juste vivere, & fic ale fingulis. Ad ea fimul respondeo, quod auctoritates licet fint, veriffime funt. Ego enim concedo, quod facere miracula non eft femper fignum fanctitatis illius qui facit: fed dico quod facere miracula ad probandum fe esse missum a Deo ad praedicandum, eft fufficiens probationis. Unde aliud eft esse hominem Dei feu virum bonum, aliud eft esse praedicatorem apostolum. Qui ergo bene vivit, offendit fe esse a Deo aliis in exemplum, fed non probat per hoc fe missum ad praedicandum fine licentia praelatorum, nisi offendat fuae missionis miraculum.

Sed contra hoc Dominus ait: Si hae requiretur autoritatem, tunc maxime deberet dubitari de patribus hujus concilii facerdotibus, quod fint a Deo missi, cum nullum adhuc videtur operari miraculum, vel habere fuper hoc teftimonium fcripturae facrae fpeciale, ultra alios facerdotes: Respondeo, quod patres hujus concilii facti non indigent facere miracula, quia nullus eorum jactat fe invisibiliter esse missum a Deo, ita quod velit praedicare non habita licentia, immo reclamante & fub fententia excommunicationis positione eorum praelato cujuslibet eorum. Sed vos qui dicitis vos licentia praelatorum non indigere, & posse ubique etiam praelatis contradicentibus ad vitam meliorem transire, fcilicet praedicare: tenemini miracula, vel fcripturae teftimonio oftendere, quod illam potestatem habetis a Deo. Ita dicit cap. Cum ex injuncto.

11. Quia horum patrum reverendiffimorum doctrinam & fidem a Deo esse approbat unitveralis ecclesia. Spiritu fancto edocta, qui docet eam omnem veritatem, fecundum promiffionem Domini noftri Jesu Christi: parifomiter fummus Pontifex vicarius ejus unicus in terris, cui Dominus in petrofa ecclesia ait: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Et Luc. 22 iterum: *Tu es Petrus, & fuper hanc petram Matth. 18. aedificabo ecclesiam meam, & portae inferi non praevalebunt adversus eam.* Et iterum: *Ecce ego vobiscum fum omnibus diebus usque ad confummationem faeculi.* Et iterum: *Ego rogabo Patrem, Joan. 14. & alium Paracletum dabit vobis Spiritum veritatis, ut fit vobiscum in aeternum.*

111. Quia qui nova praedicat & inlolita, prout vos facitis Bohemi, teneatur illam novam doctrinam comprobare novis fignis: quia Saluator nolter ut primo misit Apostolos ad praedicandum novam doctrinam fcilicet de regno Dei, dedit eis fimul cum hoc potestatem fuper omnia daemonia ejiciendi, & ut languores curarent. Matth. & Luc. x. ubi dicit Beda lib. 111. cap. 111. fuper Lucam: quemadmodum potestate fignorum, misit praedicare verbum Dei, ut promifforum magnitudini attestaretur magnitudo factorum, fidemque verbis dare virtus operum, & fic nova faeretur, qui nova praedicaret. Haec ille.

Si dicis, non est jam tempus faciendi miracula: quia dicit Isidorus lib. 1. de fummo bono, cap. vigefimo quinto: *Antequam Antichristus apparet, virtutes ab ecclesia ceffabunt:* Respondeo quod jam ceffaunt miracula, non ideo, ut qui vult praedicare, fit fe missum a Deo, & hoc fufficiat, esse miracula probare debeatis: fed ideo quia fides catholica eft plene fundata, non ut ages probatione, & hoc eft quod dicit beatus Gregorius fecundo, parte homiliarum, homilia nona: Ut fides religionis crefceret, miracula fuit nutrienda; quia nos cum arbofis plantamus, & rigendo aquam fuperfundimus, quouque ea in terra, & coalitiffe videamus, quia fi radicem fixerint, a rigando ceffamus. Haec ille. Et hoc de materia miraculorum.

Confequenter de literis commendatitiis dicit, quod nonnulli esse propter malos. Respondeo, quod utique hoc verum eft, quod propter pfeudoapostolos, dicit glofla 11. Corinth. 111. fuper illud: *Nonquid commendatitis egemus litteris fcriptae quidam,* fcilicet qui funt pfeudoapostoli? Respondit fanctus Thomas in libro de contra impugnantes religionem, propte finem: Propter duo funt genera hominum, fcilicet non missi praedicantes, & falfi doctores de quibus ambobus fimul Jeremiae XXIIII. *Non mittebam eos, & ipfi currebant,* quoad primum 1) *non loquebar ad eos, & ipfi prophetabant,* quoad fecundum. Illi funt qui tenentur habere literas commendatitias, qui praedicare volunt invitis praelatis. Ad id quod dicitur Actuum XIII. quod Paulus & Barnabas fedebant in templo, & principes miferunt ad eos, an haberent verbum exhortationis ad plebem; fic dicit Lyra, quod ex eorum praelatorum officiatior reddebatur, quod esset ut ingellerent

Gregorius homil. 19.

ad

ANNO CHRISTI dicit: Sedent quasi audituri legem, non quasi audituri. Dicunt principes ad Apostolos: *Si haberis verbum exhortationis?* non dicunt, prædicationis vel lectionis. Hæc ibi: Non debent ergo diaconi vel presbyteri prædicare, nisi invitati ad sermocinandum. 9. quæstione 1. Episcopi. Ad textum quem adducit xxx. cap. 11. Dist. Quid dicit, quod propter criminosos litteræ commendatitiæ inventæ sunt; si glossam legisset, in tacuitatis e quia dicit glossa sic: Licet propter criminosos fuerit constitutio data, evidenter tamen etiam ad non criminosos, quia nullos recipitur sine commendatitis litteris. Etenim quod fraterius propter culpam impulsivam, cauta cessatum non ideo cessat constitutio, fuit dicitur ff. de donat. l. 1. §. ultimo, hæc glossa.

Quod autem concludit replicans ex eodem textu, dicens: Ex isto canone xxv. quæstione 11. Dum: Sequitur tertio, quod quilibet Spiritu Dei ductus, episcopo contradicente ad meliorem vitam potest transire. Ex quo patet etiam, quod diaconus vel lacerdos dispositus ad prædicandum, & ductus Spiritu Dei libere Christi evangelium absque licentia prælati speciali poterit prædicare: Patet, inquit, quia bonum est diaconum vel presbyterum vel facerdotem bene vivere, melius bene vivere & utiliter prædicare: ergo poterit de prædicationis otio in laborem, & fic transire ad vitam meliorem. Ecce iterum palam loquitur, & proverbia objicit, & fic dico dico: Primum, quod Spiritus sanctus ductus poterit ingredi religionem nolente episcopo. Secundo, quod hoc est omnino falsum, quod ex hoc, inquit, patet, quod etiam laicus vel diaconus dispositus ad prædicandum ductus Spiritu Dei, absque licentia episcopi libere poffit prædicare evangelium Christi.

Nam dico pro concluione, quod quicunque Spiritu Dei agitur, numquam contra voluntatem prælati, vel hoc licentia prælati, agit in ista excelsa vel discreti: quia Spiritus sanctus non est arrogans, importunus, aut inobedientia magister; fed potius mitis, mansuetus, humillis, ut patet Sap. VII. Unde fecore dico, quod quicunque a Deo ad prædicandum mittitur, fe prælato præfentate tenetur, maxime si requisitus fuerit a prælato, ut approbationem ejus accipiat, & obedientia virtutem obtineat, unde in cap. Cum ex injunctio, dicitur: si tamen de hac invisibili mittione confitetur. Ex quo concluditur, quod qui afferit illam invisibilem mittionem tenetur eam probare: Ergo cogitilo talium de jure & confuetudine fpecfat fieri coram Papa, vel episcopo loci, fecundum illa quæ habentur & notabitur in cap. Venerabili; de vel. & in capite primo de reliquiis & veneratione fanctorum; & fic teneturfe præfentare prælato, etiamsi fit mittus a Deo mittione invisibili, & probare eam modis prædictis: Et dico, maxime si requisitus fuerit; 1. Propter Paulum, qui fe Petro non ftatim præfentavit, fed diu post vocationem, & hoc quia a Christo vocatus, nec a Petro requisitus propter certitudinem miraculorum, quæ fecit Dominus per Paulum; & propter fanctum Equitium abbatem, qui mittus a Deo pro ungulam, tandem requisitus per prælatum, libito ei parere voluit, nisi Dominus miraculorum evidentia præventisset, ut patet lib. 1. dialogorum, cap. IV. Et probatur propofito multipliciter: primo per beatum Augustinum in fe. ne ad Orosium dicentem: illum cognofce mittum a Deo quem non paucorum hominum adhibito eligit, fed illum quem vita & mores optimi, & apostolicorum examinatio commendat facerdotum. Hæc ibi: Ecce quomodo non fufficit fe dicere mittum a Deo, ex moribus optimis: fed exquirendum Apostolicorum facerdotum, & prælatorum examinatio.

2. Dicit glofia de offic. ordi. cap. Inter ejus tera; quod nulli licet prædicare, nisi mittus ratione auctoritate episcoporum, vel Apostolicæ fedis, de hæret. cap. Excommunicamus, 5. Quia vero. Hæc ibi. Si nulli, ergo nec ei, qui fe dicit a Deo, fine fundo inspiratum, præfertim fi requisitus fuerit a prælato.

3. Dicit beatus Bernardus, ut allegatum eft de infinditionibus: Ea cogitatio, quæ publica videatur, nec ad vitia tralit, aperte tuo diabolo inuam: Deo noveris esse, fi pacifica fit, fi prælati tui atque fpiritualium fratrum approbatur judicio: quoniam non facit Deus verbum, quod non revelaverit fervis fuis. Propter hoc Paulus mittitur ad Ananiam, fic Cornelius dirigitur ad Petrum, fic Eunuchus inftruitur per Philippum: ut approbatorem & judicium prælati, & virorum fpiritualium requirere doceremur, ficut de eo plenius in collationibus Patrum habetur.

4. Hoc dicit Zabarella, De hæret. cap. Excommunicamus; fuper verbo, Ufurpare, dicens: Qui, inquit, prædicat fine licentia, dicitur usurpare. Et talis eft, qui probatur non mittus, vel qui non habet auctoritatem a Papa, vel ab episcopo loci, vel qui mittunos non comprobat per operationem miraculi, vel fcripturæ teftimonium, ita quod fit mittus eo modo, quo fcripturæ præcepti, fecundum Innocentium. Et dicit Oftiensis quod in hac re tam sedus non credetur ipfius juramento, tum quia folus, tum quia in re propria iv. quæstit. 111. de teft. Licet. Ex hoc eft quod communiter volunt canones, quod non licet prædicare in diœcesi fine fpecialemque episcopi, fine ejus licentia. xvi. quæst. 1. Cunctis fidelibus, & fummo opere omnibus presbyteris & diaconibus, & reliqui clericis antecedentibus, & ut nihil abique episcopi proprii licentia agant, non utique Mifias fine ejus juffu quisque presbyterorum in fua parochia agat; nec baptismum, neque quidquam absque ejus permiffu faciat. Hæc ibi. Unde dico quod talis a Deo mittus tenetur fe prælato intimare, & ab eo licentiam petere, quod fi mittio effet occulta, teneretur eam probare per miracula vel fcripturam: fed fi manifefta, de magnifice probata effet, & prælatum mittitofe nolet eam licentiare, forte fufficeret licentia divina.

Poft hæc aggreditur refpondones meas, ubi inter multa retumptuofa indigna ei pro prius quod ubi dixi non effe fimile de pane materiali, & fpirituali, quia in eleemofyna materiali non fequuntur pericula apud fufcipientes, ficut in pane verbi, quod fpargerent hæretici; dicit non effe univerfaliter verum: fed & ex fuperflua eleemofyna, quam clerus recipit, omne malum in clero fubfecutum eft, & enumerat multa vitia. Dico, hoc eft omnino dubium: Nam in cælo orta funt fchismata, ubi ifta temporalia non fuerunt; & hodie pauperiores funt deteriores. Jure certum eft, quod divitiæ funt organa ad virtutem, fecundum philosophum primo Ethicorum, & funt mallis materia bene operandi. Dicit etiam, quod malte argui, defcendendo de uno ftato in alium: fic fufficet fecundum eum fequeretur, nbi argui: Licet dare eleemofynam corporalem fine licentia; ergo & fpiritualem, fcilicet prædicare; fequetur: Licet laico dare eleemofynam corporalem, ergo & celebrare Miffam, cum Miffa fit eleemofyna fpiritualis. Et ipfemet ibi defendit fe ftatu uno in alium. Pofui ibi & alias fimilitudines, quas dimifit intactas. Poftea ad tertum folutionem dicit quod ubi dixi effe difficilia, generare filios carnaliter, effe præceptum fine matrimonii: fed principalis finis facerdotii * omnino effe generare filios Dei per prædicationem, fed magis confiteor Corpus Chrifti verum: dicit hoc effe contra factum & dictum Chrifti, Lucæ quarto: *Quia & in aliis civitatibus oportet me evangelizare*. Ubi habetur ibi, quod principalis ad Deus facerdotii non fit fuper Corpus Chrifti verum? Ad fimiles fabulas multas ineptum judicavi refpondere, ne obtunderem aures veftras, patres reverendiffimi.

Circa primum corollarium, ubi dixi: Non quilibet facerdos Domini habet facultatem prædicandi virtute facerdotii: allegavi fex doctores: Nihil tamen in effectu, nihil tantum in effectu ad propofitum. Contra illud fcilicet, argui fic: Calcumque Papa committit officium prædicandi, ille habet ex eodem; ergo cui Deus committit officium prædicandi, ille habet ex eodem. Verum eft; fed oftendat, quod Deus committit officium illud, & credemus eft, ut dicit capitulum, Cum ex injuncto, de hæreticis.

Circa fecundum corollarium, quod probavi fex rationibus, nihil tamen, nihil ad illam ubi ego probando dixi, quod non effet præceptum Domini, prædicare presbyteros fingulos, dicit quod neque proprium, fcilicet illud: Non eft præceptum Domini, ita quo fe licite excufare poteft: quia dicit, eleemofynam effe præceptum, a qua excufantur multi. Dico quod oftendat, quod effet præceptum Domini, dum ab ejus impenfione poteft licite excufari. Eft enim præceptum affirmativum, non obligans, nifi pro fecundo tempore. Confequenter ibi ego refpondendo dixi quod illud præceptum Domini: *Ite in orbem universum*, non obligabat universos Apoftolos, ut quilibet eorum ret ibi totum mundum, ad quemlibet angulum orbis, quia nullus eorum hoc fecit; dixi quod illud eft contra illud Actorum x. *Nobis præcepit Deus prædicare populo*, &c. Nego hoc, quia non dicit: Præcepit quilibet noftrum figillatim prædicare in quolibet angulo mundi; licet difpofit in prædicabant, quod in omnem terram exivit fonus eorum.

Ad illam autem: *Fidelis servus & prudens*, dixi, quod dicta eft de prælatis, qui funt conftituti fuper familiam Domini: Replicans dixit, quod etiam alii presbyteri debent habere curam de familia Domini, juxta illud Ecclefiaftici xvii. *Unusquisque mandavit Deus de proximo suo*. Refpondet beatus Thomas quodlibeto 12. quæftione 14. articulo 19. quod Deus non præcipit quilibet curare de proximo per publicam prædicationem, fed privatam admonitionem. Adducit Chryfoftomum contra: Nam facerdos debitor eft, ut veritatem quam audit a Deo, libere prædicet, 1. quæftione 3. No-

ANNO CHRISTI 1413.

Supra in principio dubitandi. 1. Fedis, non omnino.

Dumodo prædicat, & non fit fuga. Sicut in infinitum. Gaugin.

ANNO CHRISTI 1413.

A lite. Refpondeo quod fenfus textus eft, quod ubi periculum fuit timuimus, & confiftit requiritur, tenetur facerdos, ficut & laicus, veritatem Dei confiteri: & fi propter timorem mortis veritatem non confiteretur, peccaret.

Ad auctoritatem Ifaiæ, *Clama, ne cesses* dixi, quod Ifaias fuit præceptum. Dicit quod non, quia fecundum Lyram intelligitur de Chrifto ad litteram; & illa vox dicentis, *Clama*, excenditur ad Joannem Baptiftam. Refpondeo quod non eft inconveniens ad eumdem textum haberi plures fenfus litterales, ficut Lyra exponit illam auctoritatem ad Hebr. x. *Et ego ex illi in principio, & tu ipse eris mihi in fistum* 11. Reg. 7. B de Salomone & de Chrifto; tamen literalis principalius de Ifaia dicta fuit, ut patet ex nuda hiftoria textus contra vos, qui audebatis dicere quod obligaret omnes.

Poft hoc adducit auctoritates tres, quarum fenfus eft, quod facerdotes inftituuntur ad prædicandum, & ad interpretandum legem. Refpondeo primo, quod fæpe in dictis fanctorum, facerdos pro epifcopo ponitur, & pro corato, & quibus communiter intelliguntur illæ auctoritates, ficut patet in cap. Sit rector: ubi beatus Gregorius dicit: Præconis officium fufcipit quifquis ad facerdotium accedit. Ubi ad litteram loquitur de rectoribus & paftoribus fub nomine facerdotis. Ita in propofito. Secundo C dico cum domino Guillelmo Parifienfi in fuo Jucramentorum, capitulo de facro ordine, quod facerdotum officium fuit fempe prædicare, juxta illud Malach. 2. *Labia facerdotis custodient scientiam, & legem de ore ejus requirent*. 3. Et ultra dicit quod facerdotum munus auctoritatem docendi habet, quia datur ei cum fola cura animarum, tamquam annexum. Ex hoc patet tenetur docere populum, fibi commiffum: nunquam tamen dicitur in ea fua ordinatione, Ite, docete, & prædicate: docere enim & prædicare eft fpecialeoffi D cium epifcoporum, quod in conferatoribus fuis eis dicitur: Ite, prædicate populis. Hæc ibi.

Et per hoc folventur duo motiva domini repugnantia fuperius pofita, quia dicit: Sive cum characfere, five aliter, hoc fcio quod facerdos habet potefatem prædicandi: & probat primo fic: Quia fi non, cur cantaretur in eorum ordinatione: Ite in orbem? Ad hoc dico, quod ego quæfivi a multis epifcopis præfentibus & abfentibus, quid dicunt fi illud non facere cantarit. Infuper nec in rationali divinorum reperitur quidquam de ifto, & ita non eft eftimale officii: Dico fecundo, quod quia in aliquibus ecclefiis ifta verba decantantur, & hoc E in fine, quando totum officium eft finitum, & presbyteri jam fegregantur ad fe exeundum. Tunc cantatur clerici: Ite in orbem. Ergo. Et tunc dico duo. Primum, quod ifta devotio eft pure ceremonialis, & non habet ullam effectualem abilitatem ad prædicandum. Secundum, quod ifta decantatio non mittit presbyteros: eo quod illi qui cantant non habent auctoritatem mittendi eos, nec epifcopus poteft mittere nifi per dicæcefin fuam, ut dicunt doctores circa cap. Cum ex injuncto, de hæret.

Arguit 11. fic: Quia in pontificali dicitur: Oportet epifcopum benedicere, præcefe & prædicare. Dico ut prius, quod ibi oftenditur, quod fit officium facerdotis. Sed illius officium

ANNO CHRISTI nititur, aut aliunde efficacium imperiatur. Unde dicitur xxiv. quæst. 1. Mirarur; quod aliud est potestas officii, aliud est executio. 1. Pleriique est unum sine altero, ut in monachis, nisi ex speciali commissione: ita dicitur in cap. Adjicimus. Ecce quod singuli sacerdotes in sua dedicatione presbyteratus baptizandi & prædicandi potestatem accipiunt; sed exercitionem illius potestatis non habent, nisi ad talia affumantur, sicut agnus naturale potentiam habet agendi, sed non habet executionem illius potentiæ, nisi habeat materiam sibi ministratam, ut applicat de prædicatione Ecclesiæ Thomas quodlibeto dodecimo, quæstione decima octava, articulo 19. ut prædicium est, &c.

1415. 1. Ex quo quidem dicunt in Romana ecclesia, & de cardinalibus hoc statutum servandum: hic vero intelligit generaliter esse prohibitum, cum ad legendum evangelium fint inflituti: quod patet ex illo verbo, quod dicit, Infra Miffarum folemnia. Hæc ibi, aut dicit glofla quod nullo modo eft dicendum, dicenti officium ecclesiæ prædicare publice, fed legere evangelium: quod notat textus qui fequitur in eodem capite dicens: Qui de te prælenti decretis conflituto, ut in fede hac fanctæ ecclesiæ nifi cantare non debeant, folumque evangelica lectionis officium infra Miffarum folemnia exhibeant. Hæc ibi. Nota, dicit, quod folum lectionem evangelicæ officium fervant, quod prius dixit prædicare; & fic ipfe trancavit textum cum glofla fatis præjudicialiter. Patet ergo, quod nihil dicunt fed extenti non convenit ex abfque licentia fpeciali prædicare.

Sed dicit replicans: Miranda res, fi officium dicenti non eft legere evangelium, cur ejus officium eftum eft tam periculofum, ut dicit Auguftinus diffinit. xx. Ante omnia? Refpondeo: quod non ideo dicitur periculofum, quia habet officium legere evangelium, fed quia dicendo habet in omnibus affiftere presbytero, & ministrare in omnibus quæ aguntur in facramentis Chrifti; & fcilicet in chrismate, in aqua & calice, & fic de fimilibus, ut patet in capite, Perfecftis: diffinctione xxv. & in cap. clericos; diffinctione xxi. Sicut in facerdotibus confecratis: & in diacono miniftri diffinctione. Et cum periculofum fit gerere officium facerdotii propter facrum ordinem quem habet, ut cafle vivat, & bonam vitam ducat, & facramentum tractandum: fic & omnis illa exiguntur in diacono: & tamen multi funt presbyteri, qui non tenentur prædicare; nihilominus officium eorum eft periculofum propter ordinis eminentiam, & eorum, quæ ad ordinem requiruntur presbyterium: fic & in diacono.

Circa quæstum corollarium ponit, ut dicit, multi oppofitum, fcilicet quod congruit valde, multos effe prædicantes, etiamfi non tot fint populo miffantes: fimul ambo habent populo funt: dixit enim fic inter cetera: Scienduin tam, quod in cafu forte effet laudabilius prædicare ei, qui habet auctoritatem, quam miffare; fcilicet fi effet populus tam infirmus, fedis fit his, quæ credere vel agere tenentur. Tunc fi talis facerdos fimul utrumque facere non poffet potius effet ei prædicandum, quam miffandum. Et tunc fuaretur prædicare effe melius, quam miffare, non fimpliciter & abfolute, fed ftante tali conditione: & fic fecundum quid cederet perfectius minus perfectio, fcilicet quid cederet perfectius minus perfectio, fcilicet quod cederet perfectius minus perfectio, fcilicet quod cederet perfectius minus perfectio, fcilicet quod

ANNO CHRISTI 1415.

Ad 1. Oblatio venerabilis facri euchariſtiæ A ,, miniſtrare populo verbum Dei, maxime per ,, amplas diœceſes & diffuſas; generali conſi- ,, turione fancimus, ut epiſcopi viros idoneos ,, ad ſanctæ prædicationis officium ſalubriter ,, exequendum aſſumant, potentes in opere & ,, ſermone. Hæc ibi. Ibi enim comprehendun- tur pauca ſalus quos poſui, in quibus pro lo- co & tempore juxta negotiorum concursum varietatem, poſſunt prælati prædicationis officio per alios proviſere.

Hæc ſunt, quæ ego frater Henricus Kalteiſen, ordinis fratrum Prædicatorum, ſacræ theo- logiæ profeſſor, ac pravitatis hæreticæ inquiſi- tor, vobis Bohemis conſoripſi, pro vellra re- ſpectione & ſalute, ut ſanctæ univerſalis eccle- ſiæ, pro vellra eruditione juxta mihi miniſtra- ta in ſp. artículo, ſcilicet de verbi Dei libera prædicatione. Hæc audiſtis, quæ in corde cre- datis, & ore confitemini: ut fructum ſcrip- tæ beatitudinis conſequi mereamini, quata the- ma in hujus replicæ principio aſſumptum, ſci- licet, *Beati qui audiunt verbum Dei, & cu- ſtodiunt illud*. Præſcripta autem ſingula haic ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi offero corrigenda, cujus judicio me ſubjicio per omnia.

Terminata fuit hæc replica, in præſentia ſacri concilii & Bohemorum recitata anno MCCCCXXXIII. in hebdomade paſcatis, ce- lerrime & abrupte collecta propter nimiam fe- ſtinantiam Bohemorum ad recedendum. Idea propitiam requirit correctorem.

Et hic eſt finis materiæ, videlicet articuli tertii Deus gloriofus ſit benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

JOANNIS DE POLEMAR ARCHIDIACONI BARCINONENSIS,

Apoſtolici palatii cauſarum Auditoris.

ORATIO.

Ex eodem tom. 9. Hardi. Concil.

Qua in concilio Baſileenſi anno MCCCCXXXIII. *per dies tres refutavit quartum articulum Bohemorum, de civili dominio clericorum, quem propoſuit per triduum Petrus Rexac Anglus.*

Pſal. 69.

DEUS *in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina*. Exceſſus il- le prophetæ David, de quo ſcriptum novimus, Deum diviſile quod inventrit hominem ſecun- dum ſuo Deum, ſic ſua humilitati omnium vi- tiorum ſolida fundamento fixus ſtabat, ut nihil de ſuis viribus ingeniove præſumeret: tamquam in ſe deficiens, divinum ad ſe poſcebat adju- torium feſtinans; & velut imbecillis infans, qui eſt manu teneatur a matre, nihil ſui cor- pulcili fragilitati conſilus, dum gremio ejus toto corpore non inhæret, matrem inclamitat; & palpitando tremens inhærere feſtinat. Sic inevitate petitione Deum in adjutorium ejus in- tendere, & ipſum Deum ad adjuvandum ſe fe- ſtinare, Hieronymus, Hilarius, Ambroſius. Denique ac- cepti viri rocem ſancta mater ecclesia per on- ſiones in ſingulis divinorum officiorum exer- citiis laudabili more exhibendam ſiluit. Nec

ANNO CHRISTI 1415.

puerile tuit; quoniam ſervus tuus ſum ego, & A pes illotis manibus ad divinam mensam acce- dam, brevem profationem decrevi promittere, quoniam pergerinam, ſed utiliter prevaricandæ ma- teriæ ſatis conſonam: pro cujus fundamento ſuſcipio verbum ex evangelio hit diebus ſanctis recitato: *Eece poſitus eſt hic in ruinam & reſur- rectionem multorum in Iſrael*. Luc. 11. cap. Ex- pavefcit anima mea, nimiuque terrore conci- tatur, audiens verba prophetæ hujus, de cu- jus veritate dubitare non licet: cui ſalte aberan- gelio veritatem perhibetur, quod *ea homo ipſius & timuerat, exſpectans redemptionem Iſrael, & Spiritus ſanctus erat in eo*. Quid di- cis ſanctæ prophetæ? de quo loqueris: *Ecce hic poſitus eſt*, &c. Plane de Jeſu ad matrem ejus evangelista dictum effeadit. Quid hoc? Nonne angelus, qui ejus concepcionem ad Jeſum nuntiare venit, dixit, quod *ipſe ſalvum faci- et populum ſuum a peccatis ſuorum?* Matth. 1. Nonne & ta ejuſdemmet ipſe eras redemptionem Iſrael? & ad aſpectum ejus, tamquam redem- ptionem vidiſtis Iſrael, exſultaſti, & benedi- ſti Dominum, dicens: *Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace; Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod pa- rapſi ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael?* Si ergo ipſe eſt ſalutare Dei, ſi eſt lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis Iſrael; quomodo nunc dicis, *Ecce hic poſitus eſt in ru- inam?* Si divifes: Ecce hic poſitus eſt ad ru- inam gentium, & reſurrectionem Iſrael, divi- ſiſti ea quæ ſperantur Judæi: ſed utrumque dicis in Iſrael. Iſrael populus Dei erat, ergo in po- pulo Dei utrumque contigit, quod aliis erat in reſurrectionem, aliis in ruinam. Quid hoc? tabefacere fecitti velut aranem animam mea. Sed & fruſtra conturbatur homo: quoniam ver- ba prophetæ mentiti non poſſunt, & myſterio magno non carent; videamus, ſi ſuggerente Spiritu ſanctio aliquid capere ex eis poſſimus. Jeſus ſalutare eſt, Jeſus lumen eſt, quomodo ſal- vat? quomodo illuminat? ergo ipſe ſermonem ſuum: quia verbum ejus erat lux ex illumina- omnem hominem: ſed non omnis homo eſt illu- minatus ex eo, non luminis, ſed vifus defectu. Unde Origenes: Sicut enim lux, eſt oculos B debiles turbet, lux eſt: hoc modo Salvator per- ſeverat, eſt plurimi ceruntur; neque enim, ut eſt ipſe officium deſtruitur, ſed eorum refa- nia. Quamobrem non ſolum ex falute bono- rum, ſed etiam ex malorum diſſipatione vi- ſus ejus effeaditur. Nam ſicut quia multum ex radiat, propterea vifus debiles pereitur tu- bat. Et Chryſoſtomus: Attende autem diſſi- ctionis exquiſitam protationem: præparatio quippe falutis dicitur eorum omni populo, ,, ſed cauſa & ſubleratio plurium, divinum ,, ſolum propoſitum eſt falus ſingulorum: Cauſa autem & ſubleratio conſiſtit in plurium inten- tione credentium & non credentium.

Jam ut optimo videre incipimus quomodo *ipſe* Jeſus, qui pro falute hominum venit in mun- dum, poſitus eſt in alterum ruinam & alio- rum reſurrectionem in Iſrael, ſed non vere Iſrael: in Iſrael ſecundum carnem, ſed non in Iſrael ſecundum ſpiritum. Hoc idem evangeli- cis teſtimoniis comprobemus. Idem ipſe Chri- ſtus dixit Joannis v. *Venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui au- dierint, vivent*. Ecce quomodo in reſurrectio- nem mortuorum, non omnium, quoniam qui audient vivent: audient, id eſt, obedient: C

ANNO CHRISTI 1412. audient sane cordis, multi enim audientur ab ore corporum, qui non habuerunt vitam, prout Augustinus exponens hunc passum ait: Addatur aliud testimonium ex evangelio Ioannis 12. *In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant.* Sic ergo in aliorum resurrectionem, & aliorum ruinam. Addamus & tertium, qui ita fuit qui testimonium dent, juxta canonicam Ioannis.

Et illam materiam clarius legimus in evangelio Ioan. vi. quod cum Christus dixisset: *Ego mandducaverit*, &c. multi discipulorum dicentes, *Durus est hic sermo*, & abierunt retro, & remanserunt cum Jesu duodecim. Ecce semper Dei, non lux est vera, non solum in Israël, sed in Christi discipulis, aliis in vitam fuit, & aliis in ruinam. Unde Augustinus super Psalmo LIV. & haberur de contradictione diffinitione 1. 11. Petrus quidem hæretici in discipulis Christi velut a diritia sermonis ejus facta est. Cum enim dicerent: *Nisi qui mandducaverit*, &c. ille non intelligentes dixerunt ad invicem, *Durus est hic sermo*, & separaverunt se ab illo: remansit cum duodecim, instruxit eos: *Spiritus est, inquit, qui vivificat, caro nihil prodest, verba quæ ego locutus sum ad vos, spiritus & vita sunt*. Intellexistis spiritualiter? spiritus, & vita sunt. Intellexistis carnaliter? etiam & illi spiritus & vita sunt, sed vita non fiunt: ergo. Et sic prima hæresis a sermone Christi occasionaliter orta est propter illorum malam intelligentiam; & universæ hæreses, quæ ab initio nascentis ecclesiæ ortæ sunt, ex hoc processerunt.

Exemplificemus de aliquibus. Fuerunt quidam hæretici vocati Carpocratiani, qui ut ait evangelio Lucæ 11. *Cum indicentur Jesum parvuli ejus*, falsum suscipientes intellectum, dicerunt Christum hominem tantum fuisse, & de utroque Testamento, contra illum articulum fidei, Natus ex Maria Virgine.

Fuerunt & alii vocati Cerinthiani, qui ex eo quod dicerat Matthæi v. *Non venit solvere legem*, dicerunt circumcisionem esse servandam, contra illud Apostoli ad Galatas v. *Si circumcidamini, Christus nihil vobis prodest*.

Fuerunt & alii qui se nominabant Apollonicos, quia dicebant se apostolicam vitam servare, & neminem posse salvari, qui proprium possideret, propter illud verbum Christi, *Nisi qui renunciaverit omnibus quæ possidet*, &c. Horum sectator fuit Manichæus, & etiam Julianus Apostata, qui sub hoc colore Christianos suis facultatibus spoliabat.

Fuerunt & Adamiani, qui ex illo verbo Christi Matthæi XIX. *Nisi efficiamini sicut parvuli ipse*, &c. dicebant quod ad statum primæ innocentiæ oportebat redire, & Adam dicebant. Audiuntur aliquando in Bohemia aliquam sectam; his similem fuisse, quæ tamen exsufflata & delata fuit, Deo gratias.

Fuerunt & alii vocati Anthropomorphitæ, qui propterea quia legimus in facta scriptura, *Dexterra Dei fecit virtutem*, & *Terra scabellum pedum tuorum*, & alia similia, credebant Deum habere humana membra, contra illud Ioannis IV. *Deus spiritus est*.

Fuerunt Ebraeleuniæ, dicentes omnia consilia perfectionis data a Christo in evangelio, esse obligatoria omnium Christianorum; monachis tantum recipiendum, & conjugia refutabant.

Fuerunt & Donatistæ, qui ex eo quod Christus dixit, *Pater major me est*, denegant Filium secundum divinitatem æqualem esse Patri: contra quos in symbolo dicitur, Æqualis Patri secundum divinitatem, minor Patre secundum humanitatem.

Fuerunt & quidam, qui ex eo quod Christus dixit Apostolis, *Nolite portare, neque pram, &c. neque calceamenta*, multis pedibus ambulabant, omnes calceatos damnabant.

Fuerunt & qui propter verbum Christi, *Si quis relinquerit patrem & matrem, uxorem, filios*, &c. relinquebant uxores, filios etiam parvulos non curabant altere, neque patentes etiam debitos: contra quos in Gangensi concilio multa decreta facta fuerunt, in primo capitulo trigesima diffinctione: Si qui filii. Et multis.

Et hæc cuncta exempli dicta sufficiant. Nam multæ alias hæreticorum fecæ, Deo permittente, in Christiano populo ortæ sunt, de quibus Isidorus VIII. libro etymologiarum, & habetur XXIV. quæ fere omnes ex sacra scriptura, non tamen bene intellecta, & fundamentum accipere crediderunt. Unde Chrysostomus de laudibus Pauli homilia IV. Omnes hæreses, inquit, prædicant Christum, sed non omnes hæ prædicant atque legitime.

Nunc autem Augustinum audiamus & ejus consilium diligenti animo perpendamus, *Intemperantia* ait super illud Psalmo 140. *Non pereat filius quidquam a te fuerit*, &c. sic inquit: Neque enim natæ sunt hæreses, & quædam dogmata perversitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi dum scripturæ bonæ intelligunturur non bene, & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere & audacter affertur. Illud ergo, quod ait, caute hæc audire debemus, ad quæ capienda parvuli sumus: & corde pio, & cum tremore, sicut scripsum est, hanc tempestem regulam fundatiate, ut quod secundum fidem, qua imbuti sumus, intelligere valeremus, tamquam de cibo gaudemus; quod autem secundum fanam regulam intelligere non potuerimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus, hoc est, ut etiamsi quid fit nefarium, hoc non tamquam verum esse minime dubitemus. O facrum & memorandum documentum, illorum præsumptionem confundens, qui quidquid eorum intellectum non capere, reprehendere & condemnare. Nam sic confuliit Augustinus: Sed etiam si nefarium, inquit, bonum & verum minime dubitemus. Magna ergo sententia scripturæ facra fuscipienda est, & ejus vera intelligentia est cum diligentia flagitanda. Nam non in verborum folius est exemplum, sed in ratiocinatio. Unde Hieronymus in epistola ad Galatas, & est in decretis 1. quæst. 1. Marcion, & Basilides, & cetera hæreticorum pelles, non habent Dei evangelium, quia non habent Spiritum sanctum, sine quo humanum fit evangelium quod doceatur. Nec pomus in verbis scripturarum esse evangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medulla; non in fermonum folius, sed in radice rationis.

Et ad hoc propositum Cassianus in secunda collatione abbatis Serenii juxta principium, cum dixit quod facra scriptura est ager fertilis, in quo sunt aliqua, quæ ad literam pallum habent, sicut illud: *Lætabitur Israël, Deus tuus nunc*, &c. Dicit quod etiam aliqua sunt, quæ nisi allegorica explanatione extenuata fuerint, de spiritualis ignis examinatione nullo modo ad salutarem interioris hominis cibum, sine corruptionis labe pervenient; magisque ex eorum perceptione lædo quam utilitas sequetur, et illi dicit: *Vinc lumbos vestros præcinti*, & c: *Qui non habet gladium, vendat tunicam & emat*, &c: *Qui non accipit vivere, & spiritum non habet*, &c. Quod quidam difficultismi monachorum, habentes quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam, simpliciter intelligentes, secerunt sibi cruces lignes, unsque pugiles materia circumferentes, non ædificationem, sed ruinam cunctis videntibus intulerunt.

Et idem de primo collatione abbatis Moysi sub parabola de trapezita, cujus studium est, non in moneta decipiatur; Agnoscite, inquit, non hæc spiritualiter observare debere. Sub hujus nominis exemplo demonstrat omnium, ut quidquid cordibus nostris inspeciatur, vel si quod nobis dogma fuerit introsumptum: verumtamen si divino & cœlestis spiritus igne purgatum, an ad Judaicam superstitionem pertinens, seu de secularis philosophiæ temerarium, in superficie tantum præferat pietatem diligentissime perscrutemur: quod ita poterimus impiere, si illud apostolicum fecerimus: *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint*. Quo genere quoldam dicit fuisse deceptos: Et infra subjungit: Secundo lolicite nos ex-C plorare convenit, ne nuso puriffimo scripturarum prava interpretatio coaptata, metali prætoriatur nos fallat. In quo etiam ait, quod Dominus Scriptorari calliditissimus diabolus velut homini fimplici, tentavit imponere; cum ea quæ generaliter sunt super ipsorum intelligenda personis, malevola interpretatione coaptavit, etiam specialiter hoc, qui angelorum custodia non egebat, adaptare conatur, dicens: *Mitte te deorsum; angelis enim Deus de te; ne offendas ad lapidem pedem tuum*. Præcisa scilicet eloquia scripturarum calida affumptione convertens, & ad contrarium sensum novo alienque abutens, ut imaginem terrenam D ei vultus sub colore nobis aut fallentis obpicit. Et infra: Quæ cum sint nostrum falsa profectoque contrarium, tamen volunt se ipsos dum misericordiæ ac religionis obvecta, facile imperitos incautosque decipiant: imitantur enim mamma veri regis, quem videntur ut ad præfens plena pietatis, sed non sunt a legitimis monetariis, id est, catholicis & probatis patribus figurata; nec de cardinali ac publica cudendi potestate pondere officina; sed furtim fraude dæmonum fabricata, non fine detrimento imperitis quibusque ac ignorantibus ingerunt. Et infra: Erit ergo necessaria nobis illa disceptio, ut primum nos materia auri veri feu fucati fal- E fentisque non lateat. Secundo, ut has tegmentiones, quæ continuatur aspera pietatis, tamquam adulterina numismata, & parachrasima reprobemus, utpote quæ fallam imagines regis non legitime figurata continentes: velut illa quæ in aere pretiosissimo scripturarum, vitioso & hæretico sensu, non veri regis, sed tyranni præferunt vultum, similiter discernentes, refutare possimus.

Attendamus obsecro, & in monte jugiter habeamus hujus sancti patris sapientissimum dogma, qui sub similitudine de monetis, fallam nos docet cavere doctrinam. Etenim licet iple declarat, monetas falsa esse, five quæ de non homo metallo fabricata est, five quæ non habet veram imaginem, quia non est fabricata in publica officina. Sic est parformiter in doctrina: omnis doctrina suspecta, sive sit quæ ex facra scriptura non est accepta, sive quæ ex facra scriptura vetba fuscipiat, sed non est in fensu, quem Spiritus sanctus flagitat, applicata; sicut diabolus fecit, quando dicebat Christo: *Mitte te deorsum, scriptum est enim: Angelis suis*, &c. Audcoritatem scripturæ affimebat, sed in fensu sophistico atque falso. Et licet timens decipi in moneta, volensque fibi cavere, non vult recipere monetam, nisi de publica officina, & publica Christianus, qui tuto vult dirigi in doctrina fana, nullum fuscipiat, nisi quam in publica officina publica & generaliter cudendi fuerit vidit fuscipi & approbari. Sicut enim beatus Augustinus ait, omnis catholicus fecurus partem eam detestatur, cui non ecclesiam universalem Apostolicis sedibus roboratam, non communionem cognoscit. Unde Hieronymus super illo verbo Pauli ad Galatas cap. II. *Contrali eum illis, sic ait*: Obpicite ne non habuerit fecunitatem evangelii, nisi auctoritate Petri & aliorum roboratus esset, id est, nisi deduxisset ipsum ad publicam officinam. Et ego Paulus obtendit se non habere fecuritatem evangelii, nisi deduxisset ipsum ad publicam officinam, ad concilium ecclesiæ, quia auderet doctrinam aliquam fuscipere a quibusque: quam non approbaverit fancta Dei ecclesia? Et ad idem ait: Augustinus contra Faustum. Apostolus enim Paulus post illum, qui Christum in se loquentem cognovit, si non cum Apostolis communicaret, & cum eis evangelium conferret, quo ejus demon fociatus esset, non ut ab eis discaret, sed ut omnino non concurreret. Et hæc pomum tur per glossam in loco præallegato.

Jam igitur recolligendo prædicta, cum fermo divinus, justa illa thematis præfinipti, pofuis fit in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël; in resurrectionem fcilicet fine intelligentiam, & in ruinam perversam fenfum, sapientiam ex eodem, ut supra deductum est, fobrie & humiliter fuscipi debet, neque ilatim quod prima diffinctione verborum aliquid fonare videtur, illi fenfui adhærendum est: quoniam non in verborum folius, fed in radice rationis consistit evangelium, ut Hieronymus dicit, & est ipsa ratio allegatum verbum hæretici, & diabolus etiam, pro fo allegant scriptuam, ut prædictum fuit. Sed confulendi sunt majores quid fenferint patres Spiritu fanctu plenti, non inniti proprie prudentiæ, contra Salomonis doctrinam. Super quo verbo Hieronymus inquit, Innitere prudentiæ tuæ; Prudentiæ tuæ innititur, qui ea, quæ fibi agenda vel dicenda videntur, præponit decretis patrum. Sed pofillime fundum est determinationi fanctæ matris ecclesiæ, cui Hieronymus, Augustinus & omnes doctores fua dicta fubmittunt, & a qua illorum pendet auctoritas. Unde enim est quod dicta Hieronymi, Augustini, & aliorum, auctoritatem habent, nisi quia tunc ab ecclesia approbata; sicut legitur XV. diffinctione, Sancta Romana. Si ligitur doctores fua dicta determinationi ecclesiæ fubmittunt, & ut auctoritatem habeant, ab illa fumplerunt, quis ejus audebit sententiæ refragari? Si quis ergo *contra scripturæ* pro-

ANNO CHRISTI 1415. profundissimum pelagus transfretare, in navi ecclesiæ: hoc tutus fuerit, alias infallibiliter demergetur. Oremus ergo Deum omnipotentem, ut meritibus nostris Spiritus sancti gratiam infundat, quæ doceat nos omnem veritatem: quatenus fermo divinitus in scriptura facta revelatus, non fit nobis in ruinam, sed in intellectionem, ad gloriam omnipotentis gloriam, atque laudem, & salutem animarum nostrarum totiusque populi Christiani. Amen.

Digneur ter hic dicere, quod cum juxta prædinationem divinam ecclesia sancta catholica ibi instantiæ tuæ tempore, usque ad præfinitum tempus a Patre, diras tyrannorum perfecutiones passa fuisset: ita ut sicut Isaias ait v. etymologiarum capite xx. persecutione fe- Persecutio ecclesiæ. vente ac decumbente plebium facultas minime daretur, sed Christianitas in diversis hæresibus scissa esset. Tandem Constantino principe miraculose lepræ morbo sanato, & per beatum Silvestrum baptisato, in virilis ætatis robur evasit; tunc, ut idem Isidorus ait, & Barlaam xv. distinctione, cap. Canones; inceperunt facra concilia celebrari, Nicænum primo, in quo sancti patres justo fidei evangelicam in Apostolicam fecundum post Apostolos fidei symbolum edideruntque: quod idco in publica Missa altis vocibus cantat ecclesia, se offerendo ei tunc, omni crepitudine fidei, & fidei catholicæ proclamationem ecclesiam generaliter accepisse. Deinde alia tria principia concilia, C & alia subsequentia, a quibus omnis ecclesia decor & pulchritudo exorta est: eoque tempore tamquam completis prophetiis, quæ de gloria & potentia ecclesiæ scriptæ erant, sicut Ilai: *Et mane videbitis gloriam Dei.* Et Ilai: *Speciali domino dividere spolia.* Et ilia: *adorabunt eum omnes reges, Deo.* ecclesia, quæ dudum velut imbecillis tantum rogare & invitare poterat, authoritatem & potestatem accepit etiam compellendi, sicut Augustinus scribit Donato, & habetur xxvii. quæst. iv. Displicet: juxta finem ipse dicit: Non attendit quia tunc primum D ecclesia novello germine pullulabat, nondum, quæ in ea completa fuerat illa prophetia: *adorabunt eum omnes reges terræ*: quod utique quanto magis impletum, tanto magore utitur ecclesia potestate, ut non solum invitet, sed etiam cogat ad bonum. Hoc tum Dominus significare voluit, qui quærens hospitem magnum postrathem, prius tamen elegit commendare humilitatem, & hoc in illo convivii similitudine satis evidenter oblendit, ubi ait: Dominus ad invitatos, & venire noluerunt, & ait servo: *Exi cito in vias, & E vicos & plateas civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc hoc. Et ait Dominus servo, Fiat, fiat sicut imperasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus servo, Exi in vias & septa, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Nunc vero multe quæstiones de hiis, qui prius venerunt, dictum est, *introduc eos*, nunc dictum est, *Compelle*; ita significata sunt ecclesiæ primordia adhuc crescentis, ut ecclesiæ vires etiam compellendi. Hæc Augustinus.

Ex tunc quidem per diversa donaria tam dicit Constantini, quam aliorum fidelium principum, aucta est ecclesia Dei in temporalibus bonis amplia possessione: non quidem quin jam ante ecclesia temporalia bona habuisse, ut ipsorum debebant, sed quia ex tunc amplissime magnificata est. Et quamdiu principum secularium ad ecclesiam fuit exitque devotio, & inter illas duas potestates, ecclesiasticam scilicet & secularem, ecclesiam & imperium, fuit, crieve unitas & concordia, fuit & cœli quasque orbi tranquillitas, & felicitatis decor. Ideoque humani generis inimicus, cujus proprium est unitati & caritati adversari, & Christiani populi profectibus obstitere, sæpe nisus fuit superemanare eizanizm, & fubortis discordiis inter has duas potestates, insurrexerunt homines tuæ ingenio: sed non in bonum: quamvis aliqui provocati, quia non poterant in ecclesia promotiones quas optaverant obtinere, vel quia difficiles fuerant, vel correcti, alii alitis pulsi, nunc impetu, nunc ingenio: quamvis ecclesia tere quod ecclesia non poterat bona temporalia diffi- B possidere vel habere, maxime civile dominium. Sed nec defuerunt, qui temerarium omnino contrariam affirmarunt, dicentes, non solum ecclesiam posse licite possidere & habere bona temporalia, & civile dominium; sed etiam Papam tamquam Christi vicarium, qui universum est dominus, omnium civilium dominiorum esse primum administratorem, immo & dominio eo modo quo dominia hominibus sub Deo competunt. Et ad hoc possem allegare magnam copiam doctorum hic tenentium, sufficit scripta & tractatibus hoc firmantium.

Fuit quoque quidam Gallicus Parisiensis, qui sic initiat ipsum tractatum: Interdum contingit quod ejus vitare volens unum errorem, incidit in contrarium, cum & potestas aliqua, hos exemplis sic subjungit: Modo confimili circa potestatem Pontificum veritatis medium ponit inter illos duos errores. Nam error Waldensium pars, fuccotribus Pontificum, videliet Papæ & prælatis ecclesiasticis, repugnare dominium in temporalibus, nec est licere habere divitias temporales: & ponit alia contraria jam superius memorata opinione, subjungit: Inter has opiniones contrarias, quarum primam erroneam omnes putant, posuo quod ecclesia non potest: Cum tamen quod prælatis ecclesiæ non repugnat habere dominium in temporalibus, & jurisdictionem: contra primam opinionem erroneam adducit: tamen eis debetur per se ratione status sui, & ratione quæ sunt vicarii Christi, & Apostolorum successores, sed eis possunt convenire ex consecutione principum. Hæc ille.

Ego quidem inter has opiniones quid tenetur valeam, ut tamen præmissis protectationibus & bona fide loquar, nil quod prima opinio, videlicet quod ecclesia non liceat habere divitias temporales, quam præceptus doctor dicit ab omnibus erroneam reputatam, & nonnulli alii eum fuisse condemnatum in concilio generali, de quo in capite, Excommunicamus: & hæresis: introducta fit, & defensa ab his, qui sub colore crucifixi pallium hoccultatis, tamquam prætendentes optare ecclesiæ sanctitatem, ipsam destruere velient. Unde Hieronymus in minori breviario super illo verbo Psalmi, *Et deffecit spes.* *iniquitem & mirovem*, fit inquit: Iniquitum & defenforem hæreticum, qui cum nequitia sua impugnet ecclesiam, eam tamen defendere assimulat. Et Augustinus super eodem Psalmo: Nisi hæreticum tnam iple eft inimicus & defensor, qui fidem Christianam cum impugnat, videtur defendere. Unde Gregorius xxvii. moralium: Sæpe hæretici per hoc quod ecclesiasticis bonis dispoliatis solent, cum a cunctis fere gentibus fanctam ecclesiam venerari, se ipsi ciunt; opinionem ejus quibus valent obtrectando illacerare contendunt, dicentes: Decio illi cuncta temporalia fuppeunt, quia ei promitta æternorum munerum fubtrahuntur. Quorum vocibus Elui obviat, dicens: *Ne forte dicatis; invenimus sapientiam, Deus prosperit eum, non homo.* Ac fi arrogantia intra ecclesiam ecclesiam, fed tamen fideles contra hæreticos dicant: Per hoc quod fanctam ecclesiam in honore hominum Horere temporalitere ceritis, propiftam a Dominio non credatis. Scit enim redemptor quæ & in hoc itinere folatia venienti tribuere, & pervenienti ad æternam patriam fuperna præmia refervare. Incaffum igitur dicitis quod Deus eam, non humano procceffit, cum venerari eam a cunctis fere hominibus videtis: quia fic et terrenæ gloriæ adjumentum tribuitur, ut per hoc multipliciter etiam ad cœleftis fubeatur. Sic Gregorius. De aliis autem opinionibus, five de omnino contraria, five de illa, quam ipfe dicitur dedisse parti mediana, mihi dicere non eft opus. Satis mihi eft falfam opinionem refellere, & quod ecclefiæ bona temporalia habere & poffidere licere, demonstrare.

Hunc ergo ordinem Deo propitiante tenebo. Primo rationes in contrarium factas folvere & enodare curabo. Secundo, licet primum fufficeret, tamen quia ecclefiæ quæ temporalia, ut dicit gloffa super epiftola ad Hebræos ix. super illo verbo, *fanctum facelare*, id eft, temporale. Bene fcio differentiam inter res fpirituales & temporales: & temporalia poffidentur, ut ipfemet dixit. Certe audeo dicere, quod competenter mihi nota eft materia poffeffionis. Nam fcio me repetitis in civitate Parisiensi Cathedra Curiam quæ de præfcriptione, ubi aderant plurimum quinquaginta doctores & licentiati in jure, & ibi latiffime examinatæ defcriptiones & divisiones poffeffionis. Et demonstrabo quando aliqui alimi officium auditoris palatii Apoftolici, repetitiffe cap. Cum dilectus de cafu poffeff. & proprietatis quantum concernit hanc materia, nonnulli omnes jurisperiti: tamen ego neficio intelligere quid dicat ex difpofitione terminorum. Scio etiam quod interdum poffeffionem capitur pro re poffeffa: ff. De verb. fign. l. Interdum, & ita fæpe capitur in facra fcriptura, fcut Genes. xxiii. *Quod erat poffefio emptionis Abrahæ.* Et in evangelio Matth. cap. xix. de juvene qui habebat *poffeffiones multas.* Quæ textus ipfe allegat & applicat ad defcriptionem poffeffionis fupra memoratæ, ad quam nihil faciunt, falva prima gloffa.

Relinquamus ifta, & relinquamus alias fuperflitiones, quas facit de dominio pro declaratione terminorum in conclufione, Civile dominium; quod etiam ad bona mobilia & immobilia juxta fuum conceptum applicari non poteft; quoniam in bonis mobilibus habetur ab hominibus privatum dominium, & non civile, quorum bonorum dominia ut plurimum acquiruntur jure gentium, quod eft jus naturale. Et valde pauci modi funt acquirendi dominia de jure civili, I. Et hoc jure. ff. de inftit. & jure. ff. de acquir. rer. domin. l. 1. & ibi gloffa enumerat aliquos paucos modos, quibus dominia acquiruntur de jure civili. Et videamus ad intellectum, quid poteft velle dicere, & occurrunt mihi ifta duo. Primum, quod clerici non poffunt habere proprium, fed poffunt habere omnia in communi. & hoc videtur dicere quarta fuppofitio, & fignatur. Sed nefcio fi hoc ipfe fentit; cum, fcut audio, ejus vitæ contradicat. Nec credo, quod fi adverteret

ANNO CHRISTI 1415.

Ja. 11.

Deut. 8.

Deut. 10.

Luc. 14.

Concilium Nicænum.

Gregorius.

Gregorius.

Gregorius

ANNO CHRISTI 1455.

fibi bona hereditas patris, vel alicujus confan-
guinei vel amici, portaret eam in communi cum
fratribus monasterii Sclavorum in Praga, cum
quibus vivit. Secundum, quod etiam in commu-
ni non possint habere & possidere bona mobilia
& immobilia. Sed & hoc videtur contrariare ipsi
quæstæ suppositioni, nihil dicit quod habent in
communi. Et maxime contrariatur contentis in
scheduła additiva ultimo data in qua, ut mihi
videtur, videtur fe deferre in probationibus re-
rum quæ præmisserat, ipsa deffitruit, & novam
materiam introduxit, sine alicujus probationis
fulcimento. Ego autem dico, quod clerici non
religiosi, seu qui voto ad hoc non fe obligan-
tes, licite possunt habere & possidere bona tem-
poralia, hereditates paternas, aut aliorum, si B
eis relinquuntur, & alia bona juste acquisita,
traditione, donatione, ex testamento, vel alio
cito contractu, vel ante licita. Item quod eccle-
sia potest habere & possidere bona temporalia,
mobilia, & immobilia, domos, prædia, villas,
castra; oppida, & civitates, & in eis habere pri-
vatum & civile dominium: & ea quæ in contra-
rium dicta sunt, minime obstant: quibus rel-
pondeatur per ordinem tam ex hominibus quam
auctoritates veteris testamenti, Numer. xviii. &
alibi, in quibus habetur, quod dixit Dominus
de tribu Levi, quod in terra illa nihil possidet-
rent, neque haberent partem inter eos. Et fu-
per eisdem auctoritatibus radicaliter fundatur pri-
ma & secunda ratio de rationibus, quæ in fine
post allegationes auctoritatum subjungunturus.

Ad hæc omnia respondeo; quod licut dicit
magister Bonaventura super iv. sentent. dist. xxiv.
quæst. i. art. xii. facerdotis officium non fuit figura facerdotium Aaron, quam etiam Melchi-
sedec, secundum quod dicitur ad Hebræos vii.
Fuit ver, & facerdos, fic & Christus. Et quam-
vis honorem regalem receperit, & ipse pauper
viverit, tamen propter suam dulcissimam benigniatem, ad hoc alios non arcavit. Unde nul-
latenus est credendum, illatum universitatis fide-
lium aliter ergo quam disponat Spiritus sanctus.
Hæc omnia magister Bonaventura. Cum ergo
facerdotum Christi fit facrandum ordinem Melchisedec, post Apostolus sit, nil mirum si fa-
cerdotes possident temporalia licut Melchisedec,
qui erat tex Salem, & nihilo minus facerdos Al-
tissimi. Genesi. xiv. Sed nolo ille hæc responsio-
ne contentus. Pro parte altera allegati sunt quin-
que textus veteris testamenti, qui videntur fo-
nare, quod Levitæ nihil debebant possidere in
terra promissionis, sed habere decimas, & pri-
mitias, & oblationes, pro insistentione sua.
Et ego allegabo quindecim textus, quod Levi-
tæ habebant & possidebant bona mobilia & im-
mobilia, servos, domos, prædia & oppida, & C
civitates. Sed ante volo præmittere, quod in
tempore ante legem, ut communiter doctores di-
cunt, primogenitti fuerunt facerdotes in prima plis
dominium, & hereditatem habuerunt. Unde Ge-
nesi. xxvii. dixit Isaac ad Jacob: *Esto dominus
fratrum tuorum*, quia prima erat benedictio primogenitti: & Genesi. XLIV. *Rubor fertitudo mea,
primus in donis, & major in imperio*. Quod ex-
pinit Hieronymus in glofia de facerdotio ma-
jori hereditate, & imperio super fratres, quæ
habuilles, nisi sacerdotii cubile patris fui.
Abel primogenitus fuit facerdos, ut probat Chry-
sostomus super Matthæum, quem dives fue-
rit, omnes fcimus. Sed Melchisedec, qui dicitur
est, & fic patet quod in populo Dei facerdotes
fuerunt opulentissimi.

Clerici non religiosi licet habent & possident omnia temporalia, mobilia & immobilia, & in eis habent dominium.

Ad Authoritatem. Num. 18.

Veniamus ad tempus legis veteris, & æquam
ut ordinem. Primo, Levitici capite xxv. dicit
*Abel Levitarum quæ in urbibus funt, semper
possunt redimi: si redempta fuerit, perient
in jubilæo revertentur ad dominos, quia domus
urbium Levitarum sunt pro possessionibus inter fi-
lios Israel. Subarbaus autem eorum non venum-
quia possessio sempiterna est*. Item Levit. 27. Ho-
mo si voverit dominum suum, & sanctificaverit Do-
mino: Et infra: *Si quem possessionis suæ vove-
rit, & consecraverit Domino, & Et infra: Si
noluerint redimere, sed alteri cuilibet fuerit ve-
nundatum, ultra eum, qui voverit, redimere
non poterit, quia cum jubilei venerit dies, sanctifi-
catus erit Domino, & possessio conferens ad pa-
rentes facerdotum*. Et infra: *Omne quod con-
secratum fuerit Domino, sive homo sive animal,
sanctum sanctorum erit Domino*. Deuteronomio
xv. *Levitæ est Dominus ad Moysen: Præcipe
filiis Israel, ut det Levitis de possessionibus
suis urbes ad habitandum, & suburbia eorum
per circuitum, &c*. Numerorum 31. Cum Israel
vicisset Madianitas, & de eis tulisset magna
spolia, jussit dari Eleazaro unam animam de
singulis, tam ex hominibus, quam ex bobus
ovibus, & ovibus; & Levitis quinquagesimum capit hominum, bovum, & asinorum, & cunctorum animantium, ita media parte filiorum Israel. Item Deuter. 18. de cetteris Levitis volentibus ministrare, dicitur:
*Partem eiusdem accipient quem cæteri,
excepto eo quod urbes sua ipsorum sacrificiorum dedicatæ*. Item Josue 21. *Dederunt Levitis filii Israel de possessionibus suis, juxta imperium Domini, urbes & suburbia eorum*. Et ibi scribitur, quomodo quælibet tribus dedit certas civitates, alia decem, alia tredecim, alia quatuordecim, &c. Et in fine subjungit: *Itque civitates omnes, & suburbia eorum, possessionis filiorum Israel quadraginta duæ, cum suburbanis suis, singula per familias distributæ, & pretereas fe refugii*, & In eorum fine, Reg. 2. Salomon ait ad Abiatar facerdotem: *Vade in Anathot ad agrum tuum*; & fic facerdotes habebat agrum. Item 21. Paralipomenon 15. Roboam Dei cultum restituit, & Deum idololatriam inducente, dicitur: *Facerdotes verserunt ad Roboam reliquentes suburbana, & possessionem suam*. Ecce quod facerdotes habebant facerdotes? Item Zaharias Prophetia sanctificatus in utero facerdos, emit agrum, solvit pretium, Hipolatones fecit, & ibi fieri jubrunt sepulchrum. Jeremæ 32. Item de Jeremia 37. capitulo *Cum ergo recessisset exercitus Chaldæorum ab Jerusalem, egressus est Jeremias, ut iret in terram Benjamin, & dividere ibi possessionem in conspectu civium*. Item quinto Esdræ 11. de redeuntibus facerdotibus a captivitate, sic dicitur: *Habitaverunt ergo facerdotes & Levitæ, & cantores & cantores in urbibus suis, & omnes qui fuerat in civitatibus suis*. Item, certum est Jonathan fuisse facerdotem, ex 1. Machabæorum, & ducem & principem ad bellandum: ibidem 11. & fummum facerdotem, ibidem 12. qui habuit amplas possessiones: unde in fine decimi capitis dicitur: *Addidit adhuc, scribere Alexandro rex, glorificare Jonathan, & mittere ei fibulam auream, sicut est consuetudo dari cognatis regum, & dedit ei Accaron* (nomen est civitatis) *& omnes fines ejus in possessionem*. Item ibidem 11. Demetrius rex prædicit confirmavit Jonathæ, & majora addidit: *Fecit Jonathan vos facere fecerunt et qui ante eum fuerunt, & excelsa-*

ANNO CHRISTI 1455.

tavit eum in conspectu omnium amicorum ejus, & statuit ei principatum facerdotii, & quæcumque alia habuit prius pretiosa, & fore eum principem amicorum. Item ibidem 1. *Scripsit rex Antiochus adolescens Jonathæ dicens: Confirmo tibi facerdotium, & confirmo te super quatuor civitates, ut sis de amicis regis, & misit ei vasa aurea in ministerium, & dedit ei purpuram bibendi in auro, & esse in purpura, & habere fibulam auream, & Simonem fratrem ejus constituit ducem ab termino Tyri usque ad fines Ægypti*. De facerdotibus omnia sita dicta sunt.

Sed de Juda Machabæo & aliis, principatum & potestatem liber Machabæorum ollendit: & fic fuit cum facerdotiis auctoritates veteris testamenti: Addatur una de novo testamento. B to, quantum pertinet ad verba. Actorum 17. *Infcrip ut mandaremus Paulo, & Levitæ, Cyprius genere, vendidit agrum*. Hic erat Levita secundum Magistrum hiltoria echolastica, & Nicolaum de Lyra: habebat tamen agrum quem vendidit. Et fic habeo quindecim auctoritates contra quinque, quæ vincere debent: nam æqualis robortis & fortitudinis funt, cum de singulis textu fint. Sed in facra scriptura nihil ita est contrarietas. Quid ergo? videamus verum ipsius intellectum, ne forma ad corticem litteræ intendamus, & ita in mina. Textus per me adducti ad plurimum faciunt testimonium de facto. Quid ergo? fuit violata lex illa data per Dominum? abliit. Sed videamus ipsius verum & planum intellectum. Ego dicam, vale de plane. Dominus dedit xii. tribubus Israel terram promissionis: illa terra erat dividenda inter tribus per plures hereditates separatas, ut verbi gratia, tribus Zabulon habebit Bavaziam, tribus Nephthalim Franconiam, tribus Benjamin Austriam, & fic de aliis; ita tamen diffinidi & limitati fines tribuum in canone Biblia. Tribus autem Levitica, cum esset facerdotalis, non habebat esse separata, sed debebat servire in facrificiis & militarem omnium tribuum. Et ideo non habebat fortem feu hereditatem ad partem, licut una tribus ex aliis, fed habebat possessiones tribus: quia cum esset xii. tribus, ibi non pertineret nisi duodecima pars, & habuit decimam omnium, & ultra decimam, primitias, & oblationes, vota, *redemptiones*, & *redemptiones*, & emendas, domos, fuburbia. Ecce quantum opulentiam habebant ibi facerdotes: utique vie credo quod vel faltem in paucis locis facerdotes nostri habeant majorem opulentiam. Et ita eft intellectus illarum auctoritatum, quod non habuit fortem.

Si enim Deus faceret tantam gratiam Germaniæ nationi, quod acquireret terram illam Jandam, & demum dederet fibi dividere per partes & nationes separatas, certum territorium Bavaria, certum Auffrialbus, certum Bohemia, & non daret facerdotibus fortem vel hereditatem ad partem, fed eum omnitia partibus haberent. in unaquaque habebant enim illi facerdotes, licut dicitur est, mobilia & immobilia, domos, & prædia, in quibus habebant verum dominium, quia poterant illa vendere, & alienare, quæ non poteft facere, nisi dominus. Quod autem poliunt vendere & alienare, patet per illam auctoritatem Jeremiæ 31. & Actorum 17. Ecclesia hodie in temporalibus bonis non habet aliud nisi obtalia fidelibus, si quis obtulit ecclesiæ domum, vel agrum, callum, aut oppidum. Sic & illi habuiffent, si oblata fuiffent, quæ dixi est Domini, ut fupra eft allegatum Levit. 27. *Si voverit dominum suum*. Sed forte dicet: Sed non habebant civile dominium. Dico, Textus non dicit, Non habebant civile dominium; fed nihil aliud, quam decimas & primitias poffidebant. In nullo illorum textuum fit mentio de civili dominio. Praterea dici, & verum dici, quod civile dominium non eft applicabile ad bona mobilia & immobilia. Sed dicam, quid eft civile dominium, & quo fine loqui nolunt, licet non expressierint illud, de quo dicitur, quod Imperator eft dominus illius civitatis vel mundi, & quo per doctores in leg. Bene a Zenoone. Codice de quæd. pacto. & in cap. Convenior 23. quæst. VII. Sed non eft dominus illius domus, vel illius, quinimo illi privati, vel Domini dominus, & proprietarium funt. Sed eft quoddam universale dominium, quod magis proprie dicitur potestas de publico, feu jurisdictio, cujus descriptio habetur per glofam in leg. 1. ff. de jurisdictione. Sed certe tale dominium in populo Israel a principio nullus habebat, nisi folus Deus. Ideo quando voluerunt habere regem, dixit ad Samuelem: *Non te abjecerunt, fed me, ne regnarem super eos*. 1. Reg. 8. Invito & Levitæ, dixit: *Terra populo non habebit in portionem, quia mea est, & vos advenæ & colini estis*. Hujus autem dominii feu jurisdictionis administrationes & exercitium habuerunt Domini facerdotes: plures tamen ex illis qui fuerunt & Judæ & Palmistæ: *Moyses & Aaron in Psalm. 98. sacerdotibus ejus*. Et idem dux & rector populi Israel. Deinde tempore Judicum, qui judicabant Israel, fuerunt judices plures de tribu Levi, licut Heli & Samuel, qui fuit de tribu Levi, ut ait Magister hiltoriæ echolastica. Et Augustinus in quæstionibus veteris testamenti, tractando illud, quomodo Helcana pater Samuelis decimas offerebat, cum esset Levita? & ibi ad nothem propositum dicit, quod quia accipiebant uxores de aliis tribubus: licut Jojada facerdos duxit filiam regis Joram, & fic habebant possessiones uxorum. Tandem ipsorum judicium erat facerdotum, dicente Domino, Deuteron. xvii. *Si difficile & ambiguum Deut. 17. apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, inter lepram & non lepram, causam & causam & judicium inter parietes videris verba variari, surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, venietque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, quæsisque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcumque dixerint tibi qui præsunt loco quem elegit Dominus*. Et infra: *Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui ex tempore ministraverit Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur ille homo*. Poftea vero venerunt reges, infra quorum tempus non legimus quempiam praeter reges habuisse dominium alicujus civitatis, vel castri. Si nemo habebat, non mirum si facerdotes non habebant. Eft namque mos in aliquibus regionibus, licut audio elle in Africa, quod folus rex habeat dominium civitatum, oppidorum, castrorum & villarum. Sed poftea temporibus Machabæorum, nonne Machathias, Jonathas, Judas Machabæus, & fratres ejus facerdotes fuit fuerunt & principes, ut hiltoria Machabæorum liquide attestatur; & fic habuerunt civile dominium.

Jam venio ad auctoritates novi testamenti: & &

ANNO CHRISTI 1455.

ANNO CHRISTI 1412. A primis locis allegantur quanor auctoritates ordine faccesso, quæ, falva bona gratia allegantis, valde parum faciunt ad rem. De vocatione *Petri* & Andreæ; alia de vocatione Matthæi; in quibus magna vocantis virtus, & obedientia vocatorum merito commendatur. Sed cum non habeant notam præcepti; neque prohibitionis, non potest ex eis argumentari ad licitum vel illicitum; sed ad laudabiliter institutum, perfectum, vetum & temporum circumstantiis adhibitis, sicut decet.

Allegatur secundo loco illud Matthæi v. *Si quis te percusserit in maxam maxillam, quæ nihil ad propositum facit; & illa: Qui vetum vult in judicio contendere, & tollere tunicam: quæ* B *sic ad litteram capta, & quod ad falos clericos dictum effet, poffet induci contra allegantem: nam confitetur quod clerici poffint habere bona. Sed licet omnis doctorum fententia habet, hæc præcepta in præparatione cordis habenda fint; in exterioni tamen operatione id poftea agendum eft, quod proximi faluti conveniat. Unde Auguftinus ait in fermone de parte Centurionis, & habetur 23. quæftione 1. c.* „ Paratus debet effe homo juftus & pius patientiæ eorum malitiam fuffinere, quos bonos fecit. Cap. 1. ri quærit. Et infra: Illa præcepta magis in fonte id præparationem cordis, quæ intus eft, quam ad opus quod in aperto fit, ut B tenetur in fcrreto animi patientia cum benevolentia; in manifefto autem id fiat quod C ei nis prudefte videtur quibus bene velle debemus. Hinc liquido offenditur quod ipfe Domines Jefus exemplum fingulariter patientiæ, cum quæratur et in factum, refpondit; *Si male locutus fum*, &c. Nequaquam igitur præceptum fuum, & verba inpicitamus, implevit. Et reliqua per eum ibi fcripta; ubi etiam hoc confirmat et Pfalmo, & de quo Actorum 23. quod percuffus in maxillam non prædixit aliam, fed dixit, *Percutiet te Deus, paries dealbate.*

Tertio allegatur illud quod Chriftus dixit: *Vulpes foveas habent. Ad hoc & ad id quod* Matth. 8. Marc. 13. Luc. 18. *fenxto loco allegatur, Si vis perfectus effe: & id quod Apoftoli discerent, dixerunt: relinquimus omnia: & quod decimo loco allegatur ex Lucæ, Ecce omnia qua habes.* Refpondere opus non effet, quia omnis homo id illa non ad Apoftolos tantum dicta, nimo ad litteram dicta fuerunt non Apoftolis, fed fcribæ & juveni illi. Item non obligantur omnia agere, quæ Chriftus. Nam licet omnia Chrifti actio fit nobis inftructio, non tamen femper ad neceffariam imitationem; alias oporteret nos omnes crucifigi. Et ex fe tenus offendit neceffitatem non habere; cum ad confequendam vitam æternam fufficienter præmifit, *Servo mandata*; & fubjunxit, *Si vis perfectus effe*. Nec tamen quifquam intelligat, in illo hominem effe ad perfectionem evangelicam; cum, ut E *Auguftinus* teftatur ad Colofenfes 3. *caritas fit vinculum perfectionis*; fed quod illud eft quod dum inftrumentum accomodatum, tamquam removem illud quod poffet effe impeditivum: effentialiæ autem perfectionis conftitit in hoc quod dicit 3 *Regum* 10. *non prefumo*, non geftibus compotis, fed affectibus ut hic dicit fanctus Thomas 22. 22. quæftio LXXXV. articulo VI. & in multis alis, & communiter omnes doctores. ... Et ... Ad quartam jam refpondum eft. Wenfamus ad quintam, & fimul cum illa accipio fcipt-

1225 DE CIVILI DOMINIO CLERICORUM. 1226

ANNO CHRISTI 1412. A mam & octavam, quia idem dictum Chrifti eft, fed a tribus evangeliftis recitatum, ut Auguftinus docuit, & concinna evangeliorum. Et quia hæc videntur urgere, inftinctum eft circa ipfas, quia de illis folet fieri magnum fcthum. Et nunc obiecro omnes memores effe noftræ profeffionis, ne fermo Dei ad cortiem litteræ fit nobis in ruinam; & ne efficiamur Chrifti falfi teftes, ficut illi qui dixerunt Chrifto diciffe Matthæi 26. *Templum deftruere templum Dei, & poft triduum reædificare illud*. Et utique exfiftens in templo Salomonis, cum ejeciffet ementes & vendentes, & petentes ab eo fignum, dixit, Joann. 12. *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*; Judei intelleerunt de templo illo in quo erat: ipfe autem loquebatur de templo corporis fui, propter Joannes verus ipfe teftis & interpres atteftatur: fed et timus idoneæ miniftri teftimoni, ficut dixit Paulus 2. Corinth. 3. *Non litera, fed fpiritus: quia littera occidit, fpiritus autem vivificat.*

Et primo fciendum eft, quod per hunc modum loquendi, *Si vis, mifce mi mole*, non femper inducitur prohibitio, ut contra faciente preceptum; fed eft fæpe quædam exhortatio vel confortatio. Graviter nimis effet, fi ubicumque in facra fcriptura nihil invenitur locutum, quod intendit induceret fuper expreffa ad fenfum grammaticum, Lucæ 10. præcepit ne cui dicerent, Martæ 2. de libello repudii. Scriptum eft in evangelio Lucæ 10. *Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, aut fratres, aut cognatos.* Numquid eft intelligendum ex hoc prohibitum invitare amicos? Unde Dicit, ut Thomas allegavit in glofia: Fratres igitur & amicos & divites: alcuratum convivia celebrate, non quafi cœlias intendit, fed fiducit cum cæleftitatis humanæ confolationem, promerendum vitæ cœleftis præmia * modi, cum valere. Iterum fcriptum eft Matthæi 5. *Nolite timere eos, qui corpus occidunt, & tamquam propterea eft abjicendus omnis timor eorum*, qui poffunt corpus occidere? certe non: fed hoc eft intelligendum, ne propter timorem corporis pulfitatis *deferamus religionem Dei: quia qui deftruit opus mandatorum eftis, neque fuficiet effe de crofiino*; numquid eft proptereæ fic abjectus omnino follicitudo vifcus & vefitius pro futuro tempore? Certe non. Unde Auguftinus in lib. 11. de fermone Domini: Vehementer cavendum eft, ne forte cum videremus aliquem fcrmem Dei proferre & in illa matutina define vel fibi, vel his, quorum cura fibi commifia eft, judicemus eum contra præcepta Domini loquere, & de cæleftibus loquitur effe. Nam ipfe Dominus, cui miniftrabant angeli, propter exemplum, ne quis poftea fcandalum pateretur, cum aliquem fervorem ad animadverfionem fuam fuftinere procurare, loculus habere dignatus eft, quibus portabatur pecunia, unde ufibus necefitatis quidquid opus fuiffet procuraret. Hæc providentia alii Apoftoli, Paulus & Barnabas, præceperunt collectas fieri in ufus fanctorum qui erant in Jerufalem. Hæc Auguftinus. Hoc de collectis habetur Actor. 11. ad Romanos 15. & ipfe Paulus pro furoro fuo itinere takem providentiam habuit, ut ipfe offendit 11. ad Corinth. 9. & ad Philipp. 4. Iterum cum Chriftus dixit Matthæi 10. *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini*; numquid hæc prohibitio fuit magis conformatio quæftum, ne timorem aut follicitudinem formidolofam habeant? *fic* in propofito. Iterum quomodo Chriftus dixit Lucæ 6. *Nolite judicare?* numquid prohibuit omne judicium? abfit. Iterum cum Apoftolus Jacobus dixit: *Nolite jurare*; numquid propter hoc debet omnis juramentum cenferi prohibitum? abfit. Tandem cum Paulus dixit Timotheo: *Noli aquam bibere*; peccavit Timotheus poftea quando aquam bibit? In hujufmodi locutionibus intendenda funt plura; perfona loquens, cui loquitur, res de qua, quo dicendi genere, & qua de caufa. „ Quotiam, ut inquit Hilarius, intelligentia verborum ex dicendi caufis eft affumenda, & de mens dicentis magis eft attendenda, quam verba.

Hæc una regula præfuppofita infallibili, quæ trahitur ex Auguftino tertio de doctrina Chriftiana, cujus libri principalis intentio eft inftruere nos ad intelligendas facras fcripturam. Regula eft ifta; quod quando fcriptura falvari non poteft in fenfu terminorum grammaticaliter accepto, tropica feu figurativa locutio eft. Solet enim fcriptura tropice feu parabolice loqui, ponens interdum caufam pro effectu, vel effectum pro caufa, vel rem pro vitio vel virtute, vel contrariorum, vel et plurimum folet confequi ad eam. Verbi gratia dixit Chriftus Matthæi 5. *Quicumque dixerit fratri fuo, fatue: reus erit gehenna ignis.* Certe ibi cordis rancorem ad operatione C fuam profiteftem intellexit, alioquin reus fuiffet gehennæ ignis Paulus, quando dixit Galatas 1. *O infenfati Galatæ!* Unde Auguftinus lib. 21. de civitate Dei, juxta finem: Non dixit fratri fuo, fatue; qui cum hoc dicit, non ipfi fratremo, fed peccato ejus infenfus, fed eft. Iterum aliud exemplum. Chriftus dixit Matthæi 24. *Nolite vocari rabbi*. Item dixit ibidem: *Pater ne nolite vocare in terra*; certe non hæc nomina, nec officia prohibere intellexit; fed ambitionem fuperioritatis & excellentiæ, quæ talia officia & nomina ut communiter conferuntur, fuiffet. Unde Auguftinus fuper *Matth. 17. Attendite populo meo; ecce ego tribus*, &c. dicit: Paulus fenior dicit: *Non D vi confundam vos fi fcribo, fed ut filios meos carifimos monet*: cum fciret utique Apoftolus, non dicitur: *Ne nobis dicatis patrem in terra*: quod non ideo dictum eft, ut vocabulum honoris hamanei de medio confuratudine tolleretur, fed ut gratia Dei, qua in vitam æternam regenerantur, naturæ vel potefiati, vel cuiuslibet fuiffiuum hominis non tribueretur. Ecce quomodo Auguftinus docet non intelligere verba Chrifti in fenfu intrinfeco, non grammaticali: ut dicamus quod quicumque aliquem vocat patrem, peccet; nec quicumque vult vocari rabbi, quod idem eft quod magifter: alioqui peccaret magifter Petrus Anglicus, qui dicebat vult vocari magifter, & multi alii quotidie peccaremus.

Nunc autem offendendum eft, quod ipfe authoritates falvari non poffunt, primo ex hoc quod evangeliffæ fibi invicem contradicere videntur: cum Matthæus & Lucas dicant, *neque virgam*, Marcus autem dicat, *nifi virgam*, & fic duo negare videntur, alter videtur concedere. Unde oportet quod figurative loquuntur: prout Auguftinus dicit in de confenfu evangeliftarum. Item quod ipfe Chriftus nec Apoftoli fibi habebat loculos, in quibus portabantur pecunie cum ejus ad emendum neceffariæ, Joannis 12. cap. Super quo Auguftinus in homilia 12. „ Habebat ergo Dominus loculos a fidelibus „ oblata confervans, & fuorum neceffitatibus „ & aliis indigentibus tribuebat: nunc primum „ eccleſiaſtica pecuniæ forma eft inftituta, ut „ intelligentes, quod propter nos cogitan- „ dum eft de pecunia, non ut hoc fuiffe pre- „ ceptum, ut nihil pecuniæ fervarent fibi- „ ctis, fed ne Deo pro illa fervientur, & „ propter inopiæ timorem juftitia deferatur. Hæc Auguftinus. Hoc idem patet ex illo evangelii quarto, quando Jefus longebatur cum Samaritana, quod Apoftoli ibant in civitatem ebos emere. Et Matæi 15. dicitur: *Discipuli* B *Emere commus pro denarii pani, & demus eis.* Nec Chriftus intrans civitatem, interrogabat, &c. nec intrabat quancumque domum & ibi manebat, fed recipiebat convivia, & fanctis mulieribus fibi miniftrabatur. Item panem fecum detulerant Petrus & Andreas quando invenit pifcari, Joannis ultimo. Item non legimus quod Apoftoli fervaverint illam claufulam, ut intrantes civitatem petierent, quis in ea dignus effet, & ibi manerent. Sed de Paulo legimus in communi legenda, & in hiftoria ecclefiafica, quod conduxit domum Romæ: & ipfe excepit Hyperidium feu fubdiaconum ab alis eccleſiis, de quibus vivebat, ut patet Corinthiorum 1. ad Corinthios 11. ad Philippenfes 4. *Scitis autem vos Philippenfes, quando profectus fum a Macedonia, nulla mecum ecclefia communicavit in ratione dati & accepti, nifi vos foli; quia Theffalonicam femel & bis in ufum mihi miftiftis*. Circa illa verifimile eft, quod ipfe ministrabant, & ab eo confervabantur: fed incumbit D. Paulo, ut patet, five ex, five panis, five veftimentum, omnia fibi conferuntur prohibitionem, fi prohibitio effet; & collecta miffa in Jerufalem, de quibus Actorum 11. & ad Romanos xv. contra prohibitionem, fi prohibitio effet. Et Petrus calceamenta habebat, quomodo angelus dixit ei: *Calcea te caligis tuis*: Actorum XII. cum tamen textus evangelii dicat, *neque calceamenta*, & ibi omnes doberemus fire difficulcit: tamen neminem video dicere, quod omnes calciari ambulasset. Sed & Sixtus & Laurentius, & alii theologi habebant eccleſiæ, Nicolaus & Ambrofius, & multi fanctii trangreffi fuiffent, quæ nullatenus funt dicenda.

Videamus ergo verum intellectum, quoniam ad litteram ipfa fenfum grammaticalem ftare non poffunt, nihi dicamus, quod fuit non præceptum, fed documentum utile pro illa miffione, quia mifit Dominus et populum Judæorum prædicare pœnitentiam, & quod appropinquabat regnum Dei. Ita dicit Auguftinus in libro contra * Adamantium difcipulum Manichæi. Hoc non fuit præceptum fed documentum utile pro illo tempore: & hoc eft de mente Chriftiana, Romi, prout dicit fanctus Thomas 22. 11. qu. 40. ar. 2. diffinditione 11. art. vi. in corp. ad fecundum articulum. Et ex quibus declaratur, fciendum & docendum, quod Apoftoli bis fuerunt a Chriftio miffi: primo tantum ad Judæos prædicare quod appropinquabat regnum cælorum, & pro hac illam legem acceperunt. Secundo fuerunt miffi poft refurrectionem a Chriftio in univerfum mundum prædicare evangelium omni creaturæ: & hæc miffio fuit libera, nec coarctata terminis terrarum, ficut prima, nec carimonialibus illis limitata, fed in lege peculiæ libertatis; fecut dixit Jacobus capite primo:

ANNO CHRISTI 1413.

de hoc fatis offenditur, quia dicit Augustinus A in jugo duas, quia similes sunt. Una est Martha, alia Lucia, de illo, *Si vis perfectus*, ad CHRISTI, quod jam dictum est supra, non Apostolis, sed illi juveni fuisse dictum. Et si dicatur, quod prælatis competit esse perfectis, dici hoc quod illud, *Vende*, &c. non esse ejusmodi perfectionis, sed instrumentum fine quo bene potest esse perfectio. Patet de Abraham, de quo dictum est Genesis XVI. *Ambulavit coram me, & esto perfectus*; de Job, Tobia, & multis aliis, de quibus infra dicetur. Cum autem subjungitur: *Facilius est camelum per foramen acus intrare, quam divitem intrare in regnum Deiut. 18. cœlorum*, hoc generaliter ad omnes pertinet tam clericos quam Laicos. Quomodo autem hoc intelligatur, infemet Chrisostomus declarat Matt. 19. Nam cum dixisset: *Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt*; & discipuli obstupuissent, quasi dictantes cuiusmodi sit: *Filioli, quam difficile est confidentes pecunias intrare in regnum Dei*! Ecce de quo divite quærunt, qui spem foam in pecuniis suis ponit.

Unde Augustinus super Psalmo, *Quid gloriaris in malitia? &c. Ecce homo qui non posuit Deum adjutorem suum*. Quando Dominus ait nolite fieri Christus absentibus illis à Deo divitiis, divitiis diverat: *Vende omnia*, &c. & *Matth. 19.* magnam desperationem divitibus præmunitat, ut dicerent facilius posse camelum per foramen acus intrare, quam divitem in regnum cœlorum; nonne continuo discipuli concitati sunt, dicentes quod semetipsos: *Quisquam poterit salvari? Dixit autem ad illos*, inquit, Iacobus eos tanta pauperum multitudo: non hic poterant dicere si divitiis est, immo impossibile, ut intrent divitiis in regnum cœlorum, sicut impossibile est ut intret camelus per foramen acus; omnes pauperes intrant in regnum cœlorum; divites soli excluduntur? Quos ergo dicit divites? Nos vero pauperum innumerabilis multitudo. Nonne enim cuncti infpectuli sumus in regno cœlorum, sed vestis cuique falget fimbriis deauratibus? Sunt ergo pauperes æquales angelis Dei: indoti flolis immortalitatis fulgebunt sicut sol in regno Patris sui: Quid nobis est de divitiis? Non hoc fenetrant Apostoli. Sed cum Dominus hoc dixisset: *Facilius est camelum*, &c. illi apud se diverunt, *quisquam poterit salvari?* quid attendentes? non non facultates, sed cupiditates? vivunt non eorum ipsos etiam pauperes, est non habentes pecuniam, habent non pecuniam tam. Et ut noveritis, non pecuniam in divite, sed avaritiam condemnari, advertite quod dico: respicite illum divitem tem juxta te, & forte in illo divite est pecunia, & non est avaritia: in te non est pecunia, sed est avaritia: pauper ulceratus, avunculus, lingitas a canibus, non habens oportunitatem habendi cibum, non habens forte ipsum vestem, ablatus est ab angelis in sinum Abrahæ: ecce tu pauper gaudes modo. Nunquidnam tibi & ulcera opunda sunt? Nonne patrimonium tuum fanitas est? Non est divite, non habent pauperes, sed pauperes habent. Nam quis ipsi habitus ab angelis in sinum Abrahæ? Ecce ipsum Abraham, & pauperes, & invenies divitem Abraham. & non-

ANNO CHRISTI 1413.

novezis quia divitiæ non puniuntur. Habebat Abraham multum aurei & argenti, pecorum, familiæ, dives erat: & in sinum ejus pauper Lazarus fublatus est, & in sinum divitis pauper recipitur. An potius ambo Deo divites, ambo capiditate pauperes? Quid ergo cupat fcriptura? non dicit, sit, Lece homo qui fuit dives: fed, *Ecce homo qui non posuit Deum adjutorem suum: sed spperavit in multitudine divitiarum suarum*: non quia habuit divitias, fed quia in ipsis fperavit, & in Deo non fperavit: ideo damnatur, ideo punitur, ideo moveitur de tabernaculo, tamquam motus illi terrenus, sicut pulcra quem projecit ventus a facie terræ; ideo exfiliatur radix ejus de terra viventium. Numquid hæc similes sunt divites de quibus Paulus loquitur? *Pretiipte divitibus hujus mundi non superbe fapere, neque fperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo*. Ecce hæc. Denique illis quid præcepit? Divites fint in opeibus bonis, facile tribuant, communicent: & fi facile tribuerint, fi communicaverint non habeant, intrabunt per foramen acus? intrabunt plane. Nam & pro illis ipse intercedit, ipse eos intrabit, intravit, quem sicut camelum nemo fercina paffionis onerare, nisi ipse fe in terram deponeret: & ipse hoc dixit, quod hominibus impossibile est, Deo facile est. Et infra: *Ora rorum locutum est vanitatem, &c. Neque elatum mor in pluvia eorum*. Denique quid in illis reprehenditur? Non quia illi habuerunt, non & boni habient ista. Hoc intendite. Sed quid? ne pallim divites reprehendatis. Et ut reminem, & ipse pauperes & egestate promatis. In quo ergo illi notantur? quia in beatum divertum populum cui hæc funt. Hæc omnia Augustinus. Et ad hoc dictum Chrysostomi super Matth. XIX. quod allegat magister Petrus, Chrysostomus sic dicit: Non pecuniis detrahens, fed eis qui detinentur ab ipsis.

Septima hæc conjuncta cum quinta, & sexta: quæ hinc fiat responsum? venio ad octavam, cui & duodecimam conjungo, quia ex eadem authoritate ab eadem evangelistarcitata: quia dicit, non solutio fatis liquet ex originali Chrysostomi, quem magister Petrus allegat: *Scirit quia principes pentium dominentur eorum: non tantum reges gentium, sed, videntur eis dominari multitudinem: inter vos autem, qui sublimes estis, non erunt hæc*. Ecce quod intendit reprobare tyrannicum dominium, & ostendere quod pastoralis authoritatis debet esse justa & caritativa ad modum pastoralis, cum solicitudine pro utilitate omnium, ministrando eis ad omnium salutem: Et hoc est quod Petrus Apostolus ait, 1. Cap. quæ auctoritas in loco finali per magistrum Petrum polita est: *Pascite qui in vobis est, pretorum Domini, Dei non dominantes in clero, fed formati fatti gregis*. Sed adverendum est quod ibi est, una glossa, quæ sic dicit: Pascite non solum verbo & exempio, fed corporali fubfidio. Ex quo apparet quod prælati ecclesiæ de bonis temporalibus debent tantum habere, quod sufficiat pro eorum vitæ necessitatis, & possint etiam subditis & pauperibus ad necessitatem subvenire, quod in suo loco latius Deo propitio declarabitur.

Nona fuit conjuncta cum quinta & septima, & simul utrique responsum, & hoc quantum ad illud Luc. 12. *Nihil ulterius*, &c. Ad id autem quod subjungit ex Luce cap. XIV. *Qui non*

ANNO CHRISTI 1413.

A *renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus: cr si non odit patrem & matrem*, &c. dico quod ista non pertinent ad clericatum, fed ad quemlibet Christianum dida funt: quia accipitur fic Christi discipulatus. Verumtamen ad quodcumque referatur, quomodo hoc intelligendum fit, glossa ibi dicatur, dicens quod omnibus mundanis renuntiant, quia ita eis licite uterentur quæ possident, *1. Tim. cap.* tamen mente tendant ad æterna. Veritas hujus glossæ patet ex evangelio, ubi dicit: *Qui non odit patrem & matrem*, &c. Quæ non possunt intelligi de actuali odio, fed quod illa divino amori non præferat, ut clare deducit Gregorius *Greg. homil.* in homilia super illo evangelio. Hoc etiam pa- *17.* B tet: nam Lazarus & Maria & Martha non renuntiaverant facultatibus, & tamen erant discipuli Christi. Item Nicodemus princeps Judæorum, & Joseph ab Arimathia divei erat, & discipulus Christi, de quo Rabanus super Matth. XXVII. Magnæ dignitatis fuit apud facultam, fed majoris meriti apud Deum; quia non erat dives divitiarum amore, fed tantummodo possidebat: ideo divites non excludunter a discipulatu Salvatoris. Ifte autem dives erat de discipulis, quia nec prænia nimæ amator, fed distributor. Hæc Rabanus. Legitur etiam Actor. XXI. quod Paulus hospitatus fuit in domo Philippi evangelistæ, qui habuit quatuor filias, & fic non renuntiavit omnibus: & tamen erat evangelista, id est, prædicator evangelii. Unde Beda fic dicit: C Omnium fidelium qui renuntiant omnibus quæ possident, hoc est, fic tenere ea quæ mundi funt, ut tamen per ea non tenentur in mundo, & in illis non temporalem in usu, aeternam in desiderio: fic tenere ea quæ, ut tamen nota mente ad cælestia tendant. Ideo venio ad decimam, quæ est: *Nemo potest duobus Domino servire*; quam utique illatus pertinet: *Nemo potest servire Deo & mammonæ*, &c. *Luc. 16.* que clericus, neque laicus. Et ego talem abuitum in homine excudae nefiteres, quod fervat ipse divitiis, fed utatur debite illis. Et tunc non mammonæ, fed Deo fervit ipse, & mammonæ ibi objicit, & etiam Deo fervire fatisfacit. Utique Deo fervit, qui fervitutem vitæ, qui res ecclesiæ debite administrat & fideliter, quorum est procurator, non dominus: prout etiam magister Petrus allegat Extravagantem de dona. trat. fat. & Augustinum, & habetur XXVII. quæst. VII. Quod autem. Si autem privatim quæ nobis sufficiant possidemus, non illa sunt *Nicolaus.* nostra, fed pauperum, quorum procurationes, quodam modo gerimus: & hanc etiam magister Petrus allegat, Corinth. XIV.

Reliquæ auctoritates cum paucioribus, parum urgere videntur: quapropter illas omitto cauta abbreviandi. Si autem alicui vel aliquibus eam videre insistere, defiguent illas, & ego Deo propitio fatisfaciam, & etiam ex infra dictendis fatis patebit responsio.

Venio igitur ad originalia doctorum, quæ cum fint multa & longa, per fingula exponere, tempus longissimum occuparet. Sed ego brevius quo potero complectar eadem, ad omnia fimul quædam generales responsiones dando: ad aliquas vero illarum, quæ magis urgere videntur, specialia dabo responsa.

In primis nonnulla ipsorum de religiosis loquuntur, licet non ipsorum Patrum extra ipsum, extulerit vocem fuam, dicens: Non dicunt, hæc loqui de monachis, quia monachi non-

ANNO CHRISTI 1415. disse legimus Augustinum XXI. quæstione VI. Quod autem: Vlque adeo calumniandi, conpiditate cœcantur, ut non attendant quam sint inter se contraria quæ loquuntur. Nodum se ipsum ligat Dionysius de ecclesiastica hierarchia, capite VI. dicentem, monachos esse de laicis eorum, qui perficiuntur? Sed Dionysius fuit discipulus Pauli, & contemporarius Apostolorum. Unde clare liquet, quod in principio nascentis ecclesiæ fuerunt monachi, cœnobitæ dicti, viventes in congregatione. Nam prout Cassianus recitat libro II. de historia ecclesiastica libro II. ante finem, beatus Marcus evangelista apud Alexandriam monachorum vitam instituit. Et in legenda beati Marci legitur, quod fundavit monasterium sanctimonialium feminarum.

Nemo ergo detrahat religionibus, quæ tempore Apollonarum, & ab ipsis Apostolis & Christi discipulis sumpserunt originem & initium, & utique plurimum Dei ecclesiam illustrarunt. Magna pars doctorum ecclesiæ fuerunt religiosi. Ecce Augustinus, Hieronymus, & Gregorius de quatuor principalibus doctoribus tres fuerunt religiosi. Hic addimus Chrysostomum, Magistrum, Gratianum, qui composuit volumen decretorum, Rabanum, Bedam, Hugonem, Richardum de sancto Victore, Anselmum, Nicolaum de Lyra, Sanctum Bernardum, Thomam de Aquino, Albertum, Bonaventuram, Petrum de Tarantasia, Scotum, & plures alios, qui ecclesiam Dei suis illustrarunt scripturis. Otiosum omnes viles annotationes collatori, & omnes unanimiter curaremus agere cum Christi fuit, tamquam diversa membra unus corporis. Nam, licet dicit Apostolus, licet in uno corpore diversis sint membra, ita in una ecclesia diversi status, omnes ad decorem & utilitatem ecclesiæ. Et licet in religiosis multa firi hoc tempore, quæ reformationem indigent, licet & in cœcis laicis, tamen nihilo minus multum illuminatur ecclesiam prædicationibus & doctrinis. Et nemo prudens in caligineso loco ecclesiæ, tam eorum extinguit ignis, ut ibi luceteat, fed habentem lucrum fen scortum, curat D aptare, quo melius poteft. Nam melius eft, quod aliquantulum fumet, quam quod in potinus effet extinctus, & hoc volo incidenter non fine causa dicitis.

Secundo volo notare, quod talis, qualis de prælatis ecclesiasticis dicta fuit, ego volo oftendere de privatis & principibus laicis esse fieri. Et primo occurrit Deut. XVII. *Cum elefta fuerit rex, non multiplicabit equos*. Si fic ad litteram exponendum esset, debuisset ire Saul poft alinas, licet quando fuit affumptus in regem, & David de poft fetantes. Deinde illud Ecclesiastici XVII. *Reftorem te conftituerunt? ne non quæ ex illis*. Et Proverbiorum finali capite: *Ne fedeat dei vinum regibus*. Apud Hormogenem E in antiquum philosophum legitur: Sigmum pecuniæ fedeatis et in rege abftinentia pecuniæ & poffeffionibus. Et Ariftoteles ad Alexandrum: Deftina cunctam bellalium voluptatum, & deinderum divitiarum: vere illud eft verecundia, illud in præfumptionem mergit. Et idem III. Rhetoricorum: Verum eft de ludofo, & amicorum gratia multa agere & pati, etiamque omnem mori: propinquorum pecuniæ & honores, & totaliter cuncta prosperabilia bona, proximus ibi poftbonum virtutis. Et Valerius libro quarto, capite tertio: Magna cura

ANNO CHRISTI 1415. præcipuque ftudio referendum eft, quanto pere libidinis & avaritiæ furori fimiles impulsus ab illuftrium vicorum pectoribus conftio & ratione femoti funt. Quod ibi multa illustrium virorum exemplis confirmat. Et Tullius primo de officiis: Capellentibus temporibicum nihilo minus quam philofophis, haud fcio an magis etiam & magnificentia & defpicientia adhibenda fit rerum humanarum. Ecce quid dicit? quod non minus, immo magis quam philofophis adhibendus eft contemptus rerum temporalium capellentibus temporibicum. Et Seneca: Nemo alius Deo dignus eft, quam qui opes contemnit. Multa dicta philofophorum poftent adduci, nili timerem effe prolixus.

Nemo tamen indignum reputet philofophos allegari, quoniam imitatione digna beatus Bafilius inter effe valde dicit eorum contemptrex fententias: quoniam dum apud eos magna & acdua præcepta legimus, evangelica levia feriimus, & facilius perpedimus: Quod per multa exempla declarat; mihi autem unum occurrit noftro conforme propofito. Seneca ciftola 5. ad Lucilium, ad finem: Satis diu cum Batis litigantem pofuimus fatis fum vitiis, quæ oro perfequere fine modo, fine fine. Nam illis quoque nec finis eft, nec modus: propter quæ omnes cum Batis nianti: quem fi aliter extraxi nequierit, cor ipfum cum illis evellendum erat. Nonne jam levius audiuntur a Chrifto illud Matth. VIII. *Si oculus tuus fcandalizat te, erue eum & proijce abi te*: cum audirimus philofophum in exaggerationem vitiorum in tantum profluitie, ut diverit cor etiam evellendum?

Jam veniamus ad noftra, quæ funt majoris auctoritatis & dignitatis. Et primo occurrit illud Luc. XIV. ubi fic legitur: *Bat autem ad multa cum eo, & converfus dixit ad illos: Si quis venit ad me, & non odit patrem fuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & forores, adhuc autem & animam fuam, non poteft meus effe difcipulus. Et qui non bajulat crucem fuam, & fequitur me, non poteft effe meus difcipulus*. Et in eodem capitulo: *Omnis ergo ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ poffidet, non poteft meus effe difcipulus*. Quod Beda dicit omnibus Chriftianis effe dictum, dicens: Omnium fidelium eft renuntiare omnibus quæ poffidet, fed fupra allegatum eft. Et iterum Matth. *Qui non accipit crucem fuam, & fequitur me, non eft me dignus*. Hæc non ad clericos tantum, fed ad omnes generaliter dicta funt.

Sed addamus aliqua originalia dicta fanctorum doctorum: & primo volo capere de horto ipfius magiftri, ut apud eum fit fuus minus difficilis. Auguftinus in libro de opere monachorum: Si hujus terrenæ republicæ antiqui principes præclarifimorum litteratorum locum eloquio prædicari fecerunt, quid non cum multorum univerfi populi fuæ civitatis privatis fuis rebus fic anteponebant, ut quidam cum tum Africa domitæ triumphatæ, quid nisi bonti filiæ darer non habetis, nifi ex fenatuscofulto de publico dotaretur; quo animo ifte debet in rem fuam publicam civis civitatis in Jerufalem? Allegat etiam Auguftinus in libo de contemptu mundi. Et notate titulum libri: in libo Jofu Auguftinus fic dicit: Si mundi gloria vana non effet, & divitiæ temporis vera bona effent, non earum poffefforibus imprecaretur Dominus, *Fa vobis divitibus*.

ANNO CHRISTI 1415. A cere, quæ pur facram fcripturam, fanctique doctores, fcripta & dicta funt, quæ divitias DEXEFTANT, & exaggerando materiam, duras videntur proferre fententias. Sed utique in hæ omnibus non eft intelligendum ipfas ergdera abjicendas effe divitias. Item ficut Seneca dicit poft illud pervallegatum: Nemo alius dei gnus Deo eft, nifi qui contemnit divitias: fubjungit: Quarum poffidentem tibi non ut tenedrea; fed efficere volo, ut illas intrepide poffideas: quod uno confequeris modo, fi illas tamquam extiftas fempet alperteris, fi te fine illis beate vifturum fperaverit. Perfuadeat tibi hoc idem, qui majori auctoritate eft David prophetam: *Divitiæ fi affluant, nolite cor apponere*. Non dicit, Abjicite; fed, *Nolite cor apponere*. Unde Hieronymus ad Salvinam: Nec divitii obftant opes, fi ei habene uatur: non enim ignofcit commendanibiliorem facit, fi inter fordes & inopiam pecata non cavetur. Et Gregorius decimo moraliam, capitulo vigefimo octavo: Sant nonnulli quos cenfus & bona temporalia per tumorem non elevant, fed per mifericordiæ opera exaltant: & fant nonnulli, qui dum fi terrenis opibus abundant confpiciunt a veras Dei divitiatus non requirunt, atque æternam patrium non amat, quia hoc fibi fufficere putant, quod rebus temporalibus fulciuntur. Non eft cenfus in crimine.

Et Auguftinus, primo de civitate Dei, ejuspite decimo: Cum Apofthulus dicat: *Qui vo- 1. Tim. 6. lunt divitere fieri*, &c. profecto in divitiis cupiditatem reprehendit, non facultatem, quam præcepitis, dicens: *Divitibus divitiis- libus hujus mundi non fuperbe fapere, neque fperare in incerto divitiarum, fed in Deo vivo, qui ministrat nobis prædiut ut fruendam abundanter. Bene faciant, divitiis fint in operibus bonis, facile tribuant, communicant, thefaurizent fibi fundamentum bonum futurum, ut apprehendant veram vitam*. Item Auguftinus idem fuperfcripto, *Quod glorietur*, &c. *Ecce homo*, dicit, prout fupra fatius allegatum eft, quod Apo- in ifti cum audierunt: *Facilius eft camelum* &c. Et cum ipfi pauperes effent facultatibus, & in mundo major fit multitudo pauperum quam divitum, contrifiati dixerunt: *Quis ergo poterit fafvari?* Quid: afficiuntur litterarum? non facultates, fed cupiditates. Videtur enim ipfos pauperes, & fi non habentes, cupiditatem habere tamen earum. Et ut noveritis non pecuniam in divite, fed avaritiam condemnari. Et infra: Ut noveritis, quia divitiæ non punitur, habebat in Abraham multum aurum, & argentum, pecuniam, familiæ, dives erat, & in ipso finum Lazarus pauper fublatus eft. Et infra: Denique, quid in illis reprehendit? Non quia illa habuerunt; nam & bonti ifta habent: fed quid? hoc intendite, ne paffim divites reprehendatis. Et rurfus, ne de pauperitate perfiatur præfumtio. Si enim non eft præfumendum de divitiis, quanto magis non eft præfumendum de pauperitate, fed de Deo vivo? In quo ergo ifta notantur? quia beatum diceruut pofitum cui hæc funt. *Ideo fili alieni*. Hoc ergo in fumma reprobatur, ponere beatitudinem in divitiis: hoc reprobatur, cupidos faviritia. Nam & ficut fanctus Doctor dicit in fumma contra Gentiles, lib. III. C. CXXXVII. pauperiatis de fe non eft bona, nifi in quan-

ANNO CHRISTI 1415. *tibus*. Et reliqua. Tota illa auctoritas ad hoc fertit. Et ad hoc propofitum de informandis qui veniunt ad baptifmum, facit illa auctoritas Dionyfii, quam magister Petrus allegat: Sed non eft fumme contrariis fimul participandum, &c. Et fi attendamus interpretationem hujus nominis, Chriftianus, ficut de nomine, Clericus, arguitur; & abrcuuntiationem, quæ fit ante baptifmum diabolo & omnibus pompis ejus; & quid fignifcent unctiones, de quibus in cap. 1. de facra unctione, & cetera quæ funt in baptifmo; & vefte candida, ejus traditio, de qua Rabanus: Poft baptifmum traditur Chriftiano vefte candida, quæ fignifcat innocentiam, & puritatem Chriftianorum, quam poft abfcrus vetere mendas. Ifaias fanctæ conversationis B & immaculatam confervare debet; de confecratione diffinitione IV. ubi multi tetus ad hoc. Et ex his omnibus volumus argumentari, fcut ex nomine clerici, & cæremonifs ordinum, profecto grandia argumenta diftinctionis Chriftianorum & laicorum accipimus.

Accedat finaliter quod Auguftinus fcribit in libello de conflictu vitiorum: cap. de avaritia loquitur de bonis temporalibus, & dicit fic: Ifta nec aggredi poterant quamvis fint pretio si vel offenfia procurantur, quia quanto magis quisque habere cœperit, tanto amplius habere concupifcit: fitque ut modum in concupifcendo non habeat, dum innumeris hujus fæculi curis defertitur fuftinat. Et enim ait Scriptura: *Aurum tentatum est, & in ipso inventus est*. Quæ nimirum quam eft detefftanda, Paulus indicat dicens: *Et avaritiam, quæ est idolorum fervitus*. Quamque fit nocta idem ex quam præcepit: *Divitias fieri, accidunt in tentationem & laqueum diabolo, & defideria multa & nocitva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem*. Quam fit detefftanda, Sapiens dervituit, dicens Ecclesiafticl x. *Avaro nihil eft fceleftius*. Quam fit nocta, Jacobus aperit, dicens: *Aurum & argenti vitia, pluvia alienata in testimonium, quæ aderunt vobis: divitiæ vestræ putrefactæ sunt: vestimenta vestra a tinia comesta sunt, aurum vestrum & argentum vestrum arugitum est. Et D arugo eorum in testimonium erit vobis, & manducabit carnes vestras sicut ignis*. Sed nec Redemptor nobis præterire voluit cupiditatis malum quam nocitum fit, ait enim: *Difficile qui pecunias habent regnum cœlorum intrabunt*. Et rurfum: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum*. Item Auguftinus. Et poft hæc fequitur: Si facultatibus vitiæ eft pernicifofa cupiditatis indulgia, quanto magis illi periculofior, qui habitis & concupiscendis jam facultates effe defiruon, qui totum quod vivunt: Domino Deo & deroverunt, *Et*, que magifter Petrus allegat, & de quo ipfe loquitur, se fequentia demonftrant. Sed & nonne generaliter divitias fpinas effe Chriftus dicit, & fuffocare vembum Dei? Super quo Hieronymus eleganter ad- Matth. XIII. junxit: Fallacia divitiarum fuffocat verbum, & blandæ enim funt divitiæ, aliud agentes, aliud pollicentes: fabrica eft rorum poffeffio, dum hoc illuque circumferunt, & inftabili gradu vel habentes deferunt, vel non habentes refrenant. Unde & Dominus divites affertifficile intrare in regnum cœlorum, fcilicet fucatorum divitiis verborum Dei, & vigorem virtutum emollientibus.

Multa alia poftfed ad hoc. Et ex omnibus

Vid. Matth. 13. 1. Cor. 6. Apocalyp. III. Ecclesiastic. III. Ecclesiastic. XVII. Ecclesiastic. XVIII. Ecclesiastic. XVIII. Ecclesiastic. XVI

ANNO CHRISTI 1415. tum liberat ab illis propter quæ homo impe-
A ditur a profectu virtutum.

Concludo igitur ex allegatis omnibus non probari, quod ecclesiæ non liceat habere bona temporalia in communi: immo hoc approbavit praxis Christi & Apostolorum. Et ipse magister Petrus ad hoc allegat duas auctoritates Augustini: una est de conflictu virtuorum, ubi dicit; » A fanctis se religiosis plura habebant fuerunt, ut melius ab ipsis quam a popularibus eregeatur pauperibus Christi. Et ego confentio, sed » prælatis, non autem subjectis. Alia: Si pauperes compatriotes fomes. Ecbor effe licitum, multis auctoritatibus inferius comprobabo. Sed nec etiam obstat ad hoc, quod dixi, quod clerici, immo episcopi possunt habere proprium patrimonium: quia de hoc exstat sententia canonis Apostolorum, xxi. q. 1.

Cap. 11. » Sint manifestæ res proprie episcopi, & res » Dominicæ, ut possitherum habeat de proprius » moriens episcopus, si voluerit, & cui voluerit, relinquere. Hoc etiam satis indicat doctrina Apostolica. Dicit enim tunc possent habere & filios, quos in omni caritate nutrire debebat episcopus, ipsoque jubeat Apollos hospitales esse; fatis conspicitur quod in bona fuis expendebat & quibus clericus remanebat. Et hoc etiam patet ex Idoro xvi. Et intentes domum Philippi evangelistæ, quinque annis de septem, manibus, apud eum. Hoc erant quatuor filiæ virgines. Et propterea statuit Apostolorum concilium inventarium fieri separatim de bonis ecclesiæ, & de bonis episcopi, ne confundantur per mutuam commistionem; sed appareret quid esset proprium episcopi, quid ecclesiæ. Et sic apparet quod ex tempore Apostolorum ipse ecclesia habebat bona, & nihilo minus episcopus cum suis bonis remanebat.

Nec obstant allegatæ auctoritates Augustini, Hieronymi & aliorum, qui ex interpretatione nominis argumentes hoc videntur probare. Nam primo de Augustino constat, quod ipse dicit, se primo diffositile non velle habere clerium, sed renuntiarat omnibus, & dixit sint proprio ad nobis mutatio fenentium; sic dicit: Certo ego sum, qui statuerum nullum ordinare B clericum, nisi qui mecum vellet manere. Et infra: Ecce in conspectu Dei & vestro consilium: qui voluerint habere proprium, » manenant ubi volunt, & ubi possunt, non ex » ordeno clericatum. xxi. quæstione 1. De Hieronymo etiam; Ipse Eribens ad Damasum Papam 1. quæstione 3. sic ait: Clericus » illos convenit ecclesiæ stipendiis fultentari, » quibus certarum aut propinquorum nulla fuit » fragantur bona. Ecce ergo quod clerici possunt habere proprium. Et ad hoc concordat sequens, & est Propheta: Pastor ecclesiæ quidem ipse sufficiunt. Ergo. Nec propter hoc quod clerici proprium habent, minus de forte Domini sunt, nec Dominum in partem ipsi hereditantur: quia non in illo quod possident beatitudinem suam ponunt, sed in Deo; nec illud pro hereditate habent, sed Deum, & ad ejus obsequium illa bona conservant; nec proprietas, quia habent bona temporalia, non possunt dicere: Dominus pars hereditatis meæ: quoniam & David, qui illa primo dixit, gratiam & culpa de reddendum obtinebat. Malum posset ad hoc quod proprietas dedicetur, sed gratia brevitatem omittere, maximum quoniam, & hoc jam confirmatur in schedula ultimum dicta, sed dicentur quod illo beatorum sem-

1415. Dispositio de proprietate episcopi, & Clericorum.

Cap. 11.

Cap. 6.

Psal. 15.

ANNO CHRISTI 1415. per sed laudanda in prælatis & his, quibus ex
A natura officii vel administrationis, cui præsident, competit. Nam vita prælatorum ecclesiæ non est simpliciter contemplativa, sed juxta est activa & contemplativa, exemplo Moysi. Nunc ascendebat in montem ad orandum, nunc descendebat ad populum gubernandum. Ideo facrorum canonum cenfuit auctoritas, quod in, qui affirmandus effet episcopum, debet esse in spiritualibus & temporalibus providus & circumspectus. xxxix. distinct. in principio, ex. Petrus diaconus. Et hæc sunt verba beati Gregorii: Talis in regiminis arce debet constitui, qui non solum de salute animarum, verum etiam extrinfeca subjectorum utilitate de cuitu fciat effe follicitus. Et glofsa super illo verbo: Posuit qui in vobis est gregem Domini: Non solum verbo & exemplo, sed & temporalium fubsidio. Et credo illa glofsa fuit excerpta ex dicta Gregorii ex Pastorali c. xvi. ubi sic ait: Nonnulli gregis quidem curam fuscipiunt, sed ex hic idiotes vacant ad fpiritalem curam, & rebus exterioribus nullatenus occupantur: qui cum curæ temporalia funditus negligunt, fubditorum utilitatibus minime occurrunt: quorum nimirum prædicatio plerumque delipiciur; quia dum delinquentium facta corripiunt, fed tamen ex necessaria præfentia vitæ non tribuunt, vivere exemplum liberior audiuntur. Et hoc late profequens induit diffum auctoritatem Petri, & dicit hanc pafftoriam non tantum oculis, fed corporis Pofteæ tamen fubjungit: Non debet per hanc follicitudinem temporalium fic fe totum impedire, ut fpiritualia derelinquat, dicens: Sollicitado ergo quæ fubjectis exterius impendiur, fub certa necefle eft menfura tenetur, unde per Ezechielem capite xlix. dicitur: Secundum mensuram & terminum, neque omnino nutriant: fed tendentes attendant capita fua. Sacerdotes namque ipse vocati sunt, qui ut facrum dominicum fidelibus, prædicent: capilli vero in capite exteriores funt cogitationes in mente, qui dum fuper cerebrum infensibiliter oriuntur, curat præfentis vitæ defigunt. Quia igitur cuidfi, qui prælatus, habere quidem fofficiudines exteriores debent, nec tamen eis vehementer incumbere, facerdotes tefte capite prohibentur radere, & comam nutrire, ut cogitationes carnis de vita fubditorum nec a le penitus amputent, nec curfus ad crefcendum nimis relaxent. Ubi & bene dicitur: Tendentes attendant capita fua, &c. ut videlicet curæ temporalis follicitudinis, & quantum necefle eft, vigeant, & tamen relaxentur cifus, ne immoderatius exerceant. Dum igitur per administrationis exteriorum providentiam, corporum vita protegitur, & rutio per moderamen cordis intentionem non impeditur, capilli in capite facerdotis de lenevantur ut cutem cooperiant, & relaxentur ne oculos claudant. Hæc Gregorius.

Et præmissis clare liquet prælatos ecclesiasticos debere esse non tantum contemplativos, sed & activos in spiritualibus & temporalibus providos & circumspectos, & pro spiritualium intentione curam & follicitudinem temporalium non abjicere, fed ad utrumque fe apte & decenter aptare. Et prælatos fic vivere non proprie hoc dicendum esse habere contrarias vias, & contrarios affectus, ut proponens in rationibus, quas in fide fubjungit, videtur innuere: quo-

1415. Dispositio de prælatis.

Greg. lib. 8. epist. 30.

1. Pet. 5.

Ezech. 9.

C

D

E

F

ANNO CHRISTI 1415. niam omnia hæc ordinantur ad unum finem, videlicet ad curam gregis fibi commissi, ut patet ex præmissis auctoritate Gregorii. Adeumdem sententiam pertinet dictum Gregorii, vi. Moralium, capite xxv. ubi sic ait: » Neque » perfectus prædicator est, qui propter contemplationis illudium operanda negligit, vel propter operationis inflantiam contemplanda poftit. Et hanc sententiam ibi late prosequitur. Et infra: » Sæpe qui contemplandi Deum » quiete poterant, occupationibus prefli cecidendum: & sæpe occupati, dum bene humanis usibus viverent, gladio fue quietis extinfti sunt. Hinc namque est quod nonnulli inquieti spiritus, dum plus cæquirant contemplando, quam capiunt, usque ad perversa dogmata erumpunt, & dum veritatis displicuit esse humilitiet negligunt, magistri erorum fuunt.

Nunc etiam audiamus Isidorum docentem non fcandalizari, si aliqui prælati temporalium follicitudini totaliter dati funt, quoniam hoc a Deo ordinatione procedit ad utilitatem ecclesiæ. Ita Isidorus inquit, de summo bono, libro iii. capite xxxix. Providentia plerumque divini conditii ordinamur præpositi mundana & exteriora festinantes, ut temporalibus rebus tutaliter fe impendant, ut fpirituales quietionem vitam contemplationis exercerant. Quia ergo dum funt quoque vivere exteriorius laetiae curarum temporalium, providet fæpe Deus curis deditos fæcularibus ad fufceptionem regiminis, ut dum in exterioria fine tædio procurant, fpirituales viti rebus interioribus fine impedimento rerum terrenarum deferviant. Dei ergo ordinem accoiant quo inftituuntur, qui episcopus confitendam, dum minus fpiritualia, fed magis terrena festinantur. Et dicuinti enim tabernacuti dispofitione ob injuriam mundi fecundum tempus, quoidam inftituuntur ad rem publicam, quoidam inftituuntur ad curam gregis fibi commissi, ut patet ex præinferta auctoritate Gregorii. Adeumdem sententiam pertinet dictum Gregorii, vi. Moralium, capite xxv. ubi fic ait: » Neque » perfectus prædicator est, qui propter contemplationis illudium operanda negligit, vel propter operationis inflantiam contemplanda poftit. Et hanc sententiam ibi late prosequitur. Et infra: » Sæpe qui contemplandi Deum » quiete poterant, occupationibus preffi cecidendum: & sæpe occupati, dum bene humanis usibus viverent, gladio fue quietis extinfti sunt. Hinc namque est quod nonnulli inquieti spiritus, dum plus cæquirant contemplando, quam capiunt, usque ad perversa dogmata erumpunt, & dum veritatis displicuit esse humilitiet negligunt, magistri erorum fuunt.

Nunc etiam audiamus Isidorum docentem non non fcandalizari, si aliqui prælati temporalium follicitudini totaliter dati funt, quoniam hoc a Deo ordinatione procedit ad utilitatem ecclesiæ. Ita Isidorus inquit, de summo bono, libro iii. capite xxxix. Providentia plerumque divini conditii ordinamur præpositi mundana & exteriora festinantes, ut temporalibus rebus tutaliter fe impendant, ut fpirituales quietionem vitam contemplationis exercerant. Quia ergo dum funt quoque vivere exteriorius laetiae curarum temporalium, providet fæpe Deus curis deditos fæcularibus ad fufceptionem regiminis, ut dum in exterioria fine tædio procurant, fpirituales viti rebus interioribus fine impedimento rerum terrenarum deferviant. Dei ergo ordinem accoiant quo inftituuntur, qui episcopus confitendam, dum minus fpiritualia, fed magis terrena festinantur. Et dicuinti enim tabernacuti dispofitione ob injuriam mundi fecundum tempus, quoidam inftituuntur ad rem publicam, quoidam inftituuntur ad curam gregis fibi commissi, ut ait hi qui interius fuperna defiderant, nullo terrenas obfifterne negotio liberius in hoc quod » amant intendant. Hæc Isidorus. Malitia enim temporum, & audacia & protervitas hominum malignorum hoc exigit, ut prælati non tantum hæc petatur, fed & ut temporalium curas exerceant, pro fide, vel etiam rebus ecclesiæ defendendis, prout infra patebit auctoritatibus & exemplis beati Gregorii, & aliorum; & miraculo offenso in eleto Gregorio, de quo infra. Et fic breviter me expedio de omnibus originalibus dictis doctorum, ad quæ omnia fuere facta per responsio ex prædictis, ut unafquifque per fe poterit applicare: nam ad fingula figillatim respondere, nimis fuisset prolixum. Et autem magister Petrus petat ad aliquod speciale responsum, designabitur illud; de quo, Deo propitio sufficiens fubsequio dabitur.

Cum autem fchedula ultimo data dicit: Dominium autem civile ipfi eleto Christi non congruit, aut convenit, fed nec liceat ipsi in pertinaia proprie civilitate dominari; Si intendit quod clericus in persona propria non debet judicium sanguinis exercere, fatear: potest tamen habere, & clericus non religiosus, de proprio patrimonio, & in administratione pro ecclesia civile dominium cafirorum, villarum, oppidorum, civitatum, in quibus tale judicium per laicos ecclesiæ fuerit exercere, prout dicit Hugo de Sancto Victore, de Sacramentis, libro ii. parte ii. capitulo xiv. ubi allegatur Magistrum Petrum, & recte probat opinionem ipsorum.

Hugo de Sancto Victore, lib. 2. de Sacramentis, cap. 14.

ANNO CHRISTI 1415.

sum. Nam ibi ad literam fic habetur: Notandum quod tamen quod principes terreni in terrenis possessionibus, quas in subjectis, vel sine subjectis possident ecclesiæ, aliquando concedunt solum utilitatem, aliquando utilitatem & possessatem: Utilitatem sine possessatione concedunt, quando fructum possessionis ad usum ecclesiæ transferri decernunt, sed proprietatem justitiæ exercendæ in ipsa possessione ad ejus dictionem transire non permittunt. Aliquando & utilitatem & possessatem simul tribuunt. Ubi tamen advertendum est, quod ecclesia licet fructum terræ possessionis ad usum recipiat, possessatem tamen exercendæ justitiæ per ecclesiasticas personas, aut judicia laicalia quamvis non potest, possessatem tamen militibus habere laicas personas, per quas jura & judicia ad terranum possessatem pertinentia, secundum tenorem legum & debitum juris terreni exercent. Ecce quam manifeste ista auctoritas per magistrum Petrum allegata offendit, ecclesiasticas personas posse habere civile dominium, & dat modum jurisdictionis exercendæ. Principes enim catholici & dominii temporales pro Dei gloria, & suorum remedio animarum, consentiunt ecclesiis multa pertinentia dotalia, castra, villas, oppida, & civitates, transferendo in ecclesiam interdum solum utilitatem fructuum, interdum possessatem & jurisdictionem, quod est civile dominium. Et in hoc complete fuit prophetia eximii prophetarum David in Psalmo, *Exsurgat Deus*: quem quidem Psalmum Nicolaus de Lyra literalitate expositor, retinaro prius facit Judæorum volentium illum intelligere de exitu Israel de Ægypto: cum dicit illum nimis involutum, & coaptari plene non posse ex auctoritate Pauli ad Hebræos, qui hujusmodi Psalmi verbum: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dona dedit hominibus*, applicat ad dona Spiritus sancti multis in corpore ecclesiæ: dicit verum Psalmi sensum esse de ecclesia Christianorum post Christi passionem: & ad hunc sensum exponit totum Psalmum; & super verba, *Species domus dividere spolia*, ita dixit Lyra: Quod principes & potentes converti ad fidem dederunt ecclesiæ preciosa donaria, ex quibus ornata est ecclesia: ut patet in pluribus historiis & legendis sanctorum. Et hoc quod dicitur *Species domus dividere spolia*; hoc est quod dicitur: Ad speciem & decorem domus Dei, vel ad ecclesiæ, permittit dividere spolia: hoc est, dividere ecclesiis, & personis ecclesiasticis dividere prædicta donaria. Confirmantur ulterius, quod ad ecclesiasticas temporalia non attendunt sit, cum dicitur, *Si dormiatis*, &c. Ad cujus intelligentiam est sciendum, quod [illegible] Græce idem est quod lors: columba autem hic accipitur pro ecclesia, quæ columba frequenter nominatur in canticis: permittit autem hunc virtutes eam ad cælestia elevantes. Dicit igitur: *Si dormiatis*, id est, si quietatis *inter medios citeres*, id est, inter divitias cælestes, fulicet militantis & triumphantis; quod fit, quando fic utuntur homines bonis præsentis vitæ, ut non amittant æterna, sed magis acquirant: *divitiæ enim*, sicut impedimenta sunt reptobis, ita probis sunt adjumenta virtutum: *Hæc omnia* Nicolaus de Lyra.

Quod enim civile dominium sit ex commercabilis, ut est commentis doctorum sententia in Magistrum, & L. Mortemajorum, & de jur. om. jud. & sæpe vendantur castra, villæ, oppida & baronias; quid igitur prohibet, quod laicus habens tale civile dominium, titulo donationis, legati, vel hereditatis, vel alio legitimo titulo, in ecclesiam transferre non possit? Dicit magister Petrus, quod tali dominio rerum communitas repugnare videtur. Et ad hoc allegat Gelasium Armachanum, & alia: id quod forte aliud opponentibus responsum, nisi hoc in promptu occurrisset, tam clarum, celebre & famosum, quod respublica Romanorum & Papato retta magnum habuit civile dominium, & multæ habent hodie civitates civilia dominia; ergo non repugnat communitati hæreditatis dominium. Sed ex hoc clarè liquet quod nec illa ratio valet: Prælatus ecclesiæ non potest exercere in propria persona temporalem jurisdictionem, ergo ecclesia non potest illam habere: nam & fenatores aut consules Romæ non poterant exercere jurisdictionem in provinciis in persona propria, sed dabant præsides provinciarum. Sciо quod civitates Barcinonenses habent villas & castra; nec tamen consules civitatis possunt ibi jurisdictionem exercere: sed creatur ibi officialis, qui jurisdictionem exercent.

Jam est fictum, quod ecclesia non potest habere dominium, ubi fic habetur; Insuper circa præcidium pontium tenemus, quod in tantum potest inquietus regnare in clero, quod in ecclesiis spiritualis præpositi liceret brachio seculari auferre bona temporalia a viris ecclesiasticis habitualiter delinquentibus. Quæ propositio est multum notanda & ponita, & absque aliqua declaratione vel probatione: & ideo posset eadem facilitate contemni, qua ponitur: fed notio eam præterire, quin circa ipsam, Deo propitio, moneremus, ne quis ex illud puro facilius & tuteluentius agret; cum, sicut præmisi in principio, ecclesiæ & prælati, & personis ecclesiastis licitum habere & possidere bona temporalia, mobilia & immobilia, & civilia dominia firmissimis documentis monstrabo. Ideo hæc præmittam.

Ad quod probandum quadruplici medio uti intendo, ut licet in quatuor Evangelistarum testimoniis Evangelica doctrina fundatur, licin quatuor fundamentis veritas ista firma confirmatur.

Et primo fic: Illud constat esse licitum, quod a nullo est lege prohibitum: ita dicit Augustinus ad Publicolam xxviii. quæstio. 3. Jam nunc: hoc hoc nulla lege prohibetur; igitur est licitum. Ratio est in forma. Major est nota de le, & est Augustini, ut supra. Minoris probatio non tenetur mihi, sed afferenti contrarium: qui dicit hoc prohibitum, prohibentem offendat. Nam ad ea, quæ allegata funt, sufficienter respondum est.

Secundo: *Se licitum est licitum, immo & debitum, quod divina ordinatione & beneplacito ecclesiæ fuerit*: fed dotatio & glorificatio ecclesiæ in potentia & dominio temporali, divina ordinatione & beneplacito, hoc tempore, fuitset a Silvestro, & circa facta est, licut ipse Deus ante promulgaverat per prophetas: igitur. Major est nota. Ad probandum minorem affero tria testimonia prophetarum. Primum eximii prophetæ David in psalmo, *Exsurgat Deus*: in quo psalmo pertinet ad glorificationem ecclesiæ, post Christi passionem, ut probat Nicolaus de Lyra ex auctoritate Pauli, ut prædictum est: qui prophetia David hoc prophetavit, cum dixit: *Species domus dividere spolia*, id est, dona, & sæpe vendantur castra, villæ, oppida & baronias; quid igitur prohibet, quod laicus habens tale civile dominium, titulo donationis, legati, vel hereditatis, vel alio legitimo titulo, in ecclesiam transferre non possit? Dicit magister Petrus, quod tali dominio rerum communitas repugnare videtur. Et ad hoc allegat Gelasium Armachanum, & alia: id quod forte aliud opponentibus responsum, nisi hoc in promptu occurrisset, tam clarum, celebre & famosum, quod respublica Romanorum & Papato retta magnum habuit civile dominium, & multæ habent hodie civitates civilia dominia; ergo non repugnat communitati hæreditatis dominium. Sed ex hoc clarè liquet quod nec illa ratio valet: Prælatus ecclesiæ non potest exercere in propria persona temporalem jurisdictionem, ergo ecclesia non potest illam habere: nam & senatores aut consules Romæ non poterant exercere jurisdictionem in provinciis in persona propria, sed dabant præsides provinciarum. Scio quod civitates Barcinonenses habent villas & castra; nec tamen consules civitatis possunt ibi jurisdictionem exercere: sed creatur ibi officialis, qui jurisdictionem exercent.

Jam est fictum, quod ecclesia non potest habere dominium, ubi fic habetur; Insuper circa præcidium pontium tenemus, quod in tantum potest inquietus regnare in clero, quod in ecclesiis spiritualis præpositi liceret brachio seculari auferre bona temporalia a viris ecclesiastis habitualiter delinquentibus. Quæ propositio est multum notanda & ponita, & absque aliqua declaratione vel probatione: & ideo posset eadem facilitate contemni, qua ponitur: fed notio eam præterire, quin circa ipsam, Deo propitio, moneremus, ne quis ex illud puro facilius & tuteluentius agret; cum, sicut præmisi in principio, ecclesiæ & prælati, & personis ecclesiastis licitum habere & possidere bona temporalia, mobilia & immobilia, & civilia dominia firmissimis documentis monstrabo. Ideo hæc præmittam.

Ad quod probandum quadruplici medio uti intendo, ut licet in quatuor Evangelistarum testimoniis Evangelica doctrina fundatur, licin quatuor fundamentis veritas ista firma confirmatur.

Et primo fic: Illud constat esse licitum, quod a nullo est lege prohibitum: ita dicit Augustinus ad Publicolam xxviii. quæstio. 3. Jam nunc: hoc hoc nulla lege prohibetur; igitur est licitum. Ratio est in forma. Major est nota de le, & est Augustini, ut supra. Minoris probatio non tenetur mihi, sed afferenti contrarium: qui dicit hoc prohibitum, prohibentem offendat. Nam ad ea, quæ allegata funt, sufficienter respondum est.

Secundo *se licitum est licitum, immo & debitum, quod divina ordinatione & beneplacito ecclesiæ fuerit*: fed dotatio & glorificatio ecclesiæ in potentia & dominio temporali, divina ordinatione & beneplacito, hoc tempore, fuitset a Silvestro, & circa facta est, licut ipse Deus ante promulgaverat per prophetas: igitur. Major est nota. Ad probandum minorem affero tria testimonia prophetarum. Primum eximii prophetæ David in psalmo, *Exsurgat Deus*: in quo psalmo pertinet ad glorificationem ecclesiæ, post Christi passionem, ut probat Nicolaus de Lyra ex auctoritate Pauli, ut prædictum est: qui prophetia David hoc prophetavit, cum dixit: *Species domus dividere spolia*, id est, dona, & sæpe vendantur castra, villæ, oppida, & baronias, quid igitur prohibet, quod laicus habens tale civile dominium, titulo donationis, legati, vel hereditatis, vel alio legitimo titulo, in ecclesiam transferre non possit? Dicit magister Petrus, quod tali dominio rerum communitas repugnare videtur. Et ad hoc allegat Gelasium Armachanum, & alia: id quod forte aliud opponentibus responsum, nisi hoc in promptu occurrisset, tam clarum, celebre & famosum, quod respublica Romanorum & Papato retta magnum habuit civile dominium, & multæ habent hodie civitates civilia dominia; ergo non repugnat communitati hæreditatis dominium. Sed ex hoc clarè liquet quod nec illa ratio valet: Prælatus ecclesiæ non potest exercere in propria persona temporalem jurisdictionem, ergo ecclesia non potest illam habere: nam & senatores aut consules Romæ non poterant exercere jurisdictionem in provinciis in persona propria, sed dabant præsides provinciarum. Scio quod civitates Barcinonenses habent villas & castra; nec tamen consules civitatis possunt ibi jurisdictionem exercere: sed creatur ibi officialis, qui jurisdictionem exercent.

ANNO CHRISTI 1415.

A maria a principibus & potentibus ecclesiæ data, inter ecclesias & ecclesiasticas personas distribuere. Inter alias magnas gratias & glorificationes ecclesiæ hanc temporalium bonorum amplificationem totum primum prophetavit propheta.

Secundum testimonium est Isaiæ LIX. *Conforte, conforte, indumentum fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tua Jerusalem civitas sanctæ*: Nicolaus de Lyra primo ex auctoritate Pauli, qui allegat quod infra sequitur: *Quam pulchri pedes annuntiantis & prædicantis pacem*: dicit hoc caput loquit de ecclesia post Christi passionem. Et dicit quod in hac capite convertor tertium impedimentum liberationis factæ per Christum, quantum ad incredulos, quod potuerunt ex contempto humilitatis Christi, offendendo quod hominibus Christi fuit dispositio ad gloriam, secundum quod dicitur ad Philipp. II. *Humiliavit semetipsum, &c. propter quod exaltavit Deus illum*, &c. non solum poſt mortem sed glorificatus, fed etiam ante in operibus miraculosis ad declarationem fuæ deitatis: propterquod Christus petens, *Glorificate Pater*, Joannis XII. audivit: *Glorificavi, & iterum glorificabo. Glorificavit in ipso presentis, tum in glorificando pro gloriam*. Et fic eſt in corpore Christi mystico, quod est ecclesia; quia poſt depressiones ejus per Judæos & tyrannos ejusdem est in mundo gloria, etiam temporaliter, & in ipsis depressionibus specialiter in receptione Spiritus sancti, & miraculis, quæ fiebant per Apostolos, & alios fidelis. Et fic circa primum prophetia allogatur ecclesiæ primitivam: *Confortare, conforte*, ad opera virtutum: *induere fortitudine*, ad tolerandas confortantes perfecutiones. Sed poſt perfecutiones fecuta eſt pax & honor: ideo subditur: *Induere vestimentis gloriæ tua*: & hoc fuit impletum tempore Constantini, qui pacem ecclesiæ dare tentavit: *Surge Jerusalem*, & ætrabiliter eam honoravit. Et infra: *Sede Jerusalem in sede honoris*: quod tunc fuit impletum, quando Roma, quæ erat caput mundi, facta eſt sedes fumni Pontificis, sede imperiali translata ad Constantinopolim. Ecce quomodo Nicolaus de Lyra expositor generalis Biblie hanc prophetiam Isaiæ declarat.

Tertium testimonium est Isaiæ LX. *quod capitulum* Nicolaus de Lyra offendit intelligendum esse de ecclesia, dicens, quod fuit in præcedenti capitulo descripta eſt falus Christi, ita in hoc describitur magnitudo hujus falutis. Primo ad ecclesiam primitivam respicitis: & subjungit, quod primo pontiur prosperitas militantis ecclesiæ, ad fidellum multiplicationem. Secundo ex ecclesiarum ædificatione. Tertio ex bonorum ædificatione. Et fic declarat & exponit totum capitulum. Et super verba textus, *Portitudo gentium*, dicit: Id est, populus Romanus, *venerit ibi*; quod impletum fuit tempore Constantini. Et infra: *Inundatio camelorum*, & dicit: Constantinus imperator & multi alii potentes, exemplo ejus amantes multas ecclesias miserunt fuper ratia animalia ad sustentationem ministrorum ecclesiæ, & pauperum Christianorum, & ædificandum ecclesias. Et infra; *Et ædificabunt*: Hic describitur prosperitas ecclesiæ in ecclesiarum ædificatione: *murus eius*, id est, ecclesiæ. Et hoc patet impletum a tempore Constantini. Et infra: *In indignatione mea percussit te*: quia ecclesia primitiva fuit multum afflicta a tyrannis, quod secundum

ANNO CHRISTI 1415.

Isaia in cap. LX. Ibidem.

judicium humanum videbatur procedere in indignatione Dei, licet fuerit ad probationem: *Scriptura* sæpe habet talem modum loquendi. Et loquitur: *In reconciliatione meo misertus sum tui*; dans tibi pacem, amplitudinem & honorem tempore Constantini. Et ideo subditur: *Et aperientur portæ tua jugiter*, quia ecclesias prius claudas præcepit apertæ, & per imperium fanum novas ædificari. Et sequitur in textu: *Et venient ad te filii eorum qui humiliaverunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum*, Dicit Lyra: Hic describitur prosperitas ecclesiæ, quantum ad conversionem hominis. Et infra sequitur in textu: *Pomum te in superbia sæculorum*, id est, in gloriam & honorem: ita dicitur superbia non solum hic virtium, sed honoris excessum. Et sequitur in textu: *Et suget lac gentium, & mamilla regum substaberis*, id est, ab omnis accipies nutrimentum; sicut videmus impletum in dotatione ecclesiæ de bonis principum. Et sequitur in textu: *Pro aere afferam aurum*; quia in primitiva ecclesia fuerunt ecclesiæ & alia temporalia ecclesiæ de materia parum pretiosa: posea facta funt de auro, argento, & de lapidibus pretiosis. Et fic habemus in ista testimonia prophetarum, quibus apparet fic a Deo suffie ordinatum, & per prophetas prænuntiatum. Et de ista temporali exaltatione ecclesiæ facta per Constantinum, quam ipsam beati Silvestri, figura præcessit in Jonatha summo sacerdote, cui Alexander contulit coronam auratam, & purpuram bibendi in auro, & esse in purpura, 1. Machabaorum XI.

Ministravit mihi Dominus quartum testimonium ex prophetia, ut quadrato numero velut in evangelica structura hujus articuli probatio fedeat; & eſt ex prophetia David in psalmo CIXIII. Quem psalmum Augustinus exponit de ecclesia. Unde in nomine: *Super Sion laudate Dominum*, dicit: Sic properea dixit, quia ecclesiam fortuam in diluvio perfecutionum voluit intelligi. Fuit enim tempus aliquando, quo terram Dei, ecclesiam Dei, perfecutionis tempus perfequentium. Et ita cooperaturnt, ut non apparerent necipsi magni, qui funt mouiers. Et infra: Fugerunt, enim apparet ab increpatione Dei, quia cor regum in manu Dei; deflexit quo voluit, fuſit per eos pacem dari Christianis, emicuit & eminuit auctoritas apostolica. Et infra, non multa dixiſſet, hoc propositum continuando, quæ omnia inferre longum esset; tandem super verba, *Credite Jobam, quasi dicentes, illi pafseri nidificabunt*; fic inquit Augustinus: Et cum eodri Libani, nobiles & divites & excelsi hujus sæculi, quoniam cum timore, audiens, *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem*; attendant ere fuas, villas fuas, & omnes superflias copias, quibus videntur excelsi & ditiſſi, & prabent illas fervis Dei, dant agros, dant hortos, ædificant ecclesias & monasteria, colligunt pafseres nidificantes. Sunt ergo opidum spiritualis fapientiæ ædificatio cedri Libani, id eſt, fervi Dei.

Tertio illud debet licitum reputari, quod *in viris* Barcinovis divinarum litterarum doctissimis, vitasque & religione sanctissimis pro licitis habitum & factum eſt. Sed hoc eſt hujusmodi: ergo, &c. Hoc argumentum eſt in tres propositiones vitiosi religiosissimi Prosperi, *cujus scriptura inter canonicas Ecclesiæ Romanæ numeratur*, dicit Gelasius xv. Sancta. Hoc argumentum est XII. quæ-

ANNO CHRISTI 1415.

Ratio.

Ratio.

Ratio

ANNO CHRISTI 1415. Pub. 17. Jan. Romæ. Bapt. 2. Februarii. Pertiget de vita Martyrum. Pub. 17. Sept. ut mod. 1. Dec. 1. Cap. 19.

stione 1. Expedit facultates ecclesiæ possideri. A Ubi recitato exemplo Paulini concludit: Quo facilis fatis offendit, sine impedimento perfectionis posse ecclesiæ facultates, quæ sunt perfectio communes, possideri. Ad probationem etiam affumptæ majoris ex textu Hieronymi XXVIII. distinct. Qui de mensa; ubi ex facto Sidrach, Misach, & Abdenago, probat non esse licitum facere quod illi fecerunt. Ad idem textus in capite, Lugdunensis, tx. quæstione 11. Ad probationem minoris, ut ipse possem probare quod ante tempora Silvestri jam ecclesia habuerat prædia & possessiones tempore Urbani I. qui præfedit anno Domini CCXXII. item temporibus Pontiani, Anteri, Fabiani, Cornelii, Lucii, Stephani, Sixti, Dionysii, Felicis, Marcellii, Eusebii, & Melchiadis Romanorum Pontificum, qui præcefferunt Silvestrum, & thesaurus, fuit Sixtus, quos Laurentius inflinctus perfecutione pauperibus erogavit, habuerunt, & civile dominium; sicut mihi Scriptum datum est, quod Philippus dominus Pannoniæ dedit Laurencerti archiepiscopo, qui tunc erat metropolitanus, villas & prædia in Austria, quæ nunc tenet Patriarcha ecclesiæ. De hoc Philippo fecit Gottfridus in Pantheon:

Suscipit imperium, populo plaudente, Philippus,
Ipse poli Cæsar volens cognoscere Christum.

Qui dedit ecclesiis prædia multa fuit.

Sed quia de civili dominio magis fit fcrupulus, de his qui præfecerunt ecclesiis, habenibus C magna dominia civilia, eft loquendum. Et primo de fede Romana: incipiam prædicto Silvestro, de cujus fanctitate & doctrina, vidit Judaeorum fattapis, fidel catholicæ exaltatio teftimonium probet. Sub hoc Nicænum primum facrum & venerabilem concilium fuit, & poft dotationem ecclesiæ: ex quo fatis auctoritatem fatum Conftantini; quoniam fi illicitum foiffet, reprobaffet hoc tam celebre concilium. Sed & habere teftimonium beati Ambrofii, de obitu Theodofii Imperatoris, dicentis Conftantinum magni meriti apud Deum; quia primus imperatorum credidit, & poft fe hereditatem fidei & devotionis principibus dereliquit. Et Isidorus noffer Hifpanus idem in fuis chronicis atteftatur. Et Græci qui tunc erant catholici, ipfum Conftantinum catalogo fanctorum annumerant, & feftum de eo cum folemnitate agunt, XXI. Maii.

Pofea dicam de tablo Marco, fub quo fuit celebrata * fancta fynodus Nicena, & claruerunt ejus tempore & poft, fanctus Athanafius, Eufebius, Nicolaus & Hilarius, & Joannes Chryfoftomus; item fanctus Leo Papa, qui fuit XLIII. poft fanctum Petrum; item Felix fecundus, qui martyrio coronatus eft; item Damafus primus, fub quo fynodus Conftantinopolitana C. 1. patres, cui Hieronymus illam fcripfit epiftolam: Quoniam vetus orieus inter fe furore collifus, Indifciftum Domini tunicam deliquet Teftam mutatam per fitfla difcuti, Item petens ab eo fuæ fidei confeffionem approbari; & alias multas epiftolas.

* Papa Cyriacus. Item * Cyriacus qui cum undecim millibus virginibus in Colonia martyrio coronatus eft; item fanctus Symmachus Papa, de cujus vita & miraculis Vincentius ex hiftoriali libro XXIII. cap. 2. & 11. item fanctus Joannes Papa, de quo in eodem Vincentius, eodem libro, capite trigefimo tertio; item fanctus Agapitus eodem libro, capite LXI. item fanctus Gregorius unus Ecclesiæ doctor, ecclesiæ, cujus fanctitas & doctrina nota eft; item fanctus Martinus, de quo Vincentius eodem lib. XXIII. cap. LXXIV. item fanctus Stephanus Papa, de quo idem Vincentius eodem libro cap. CLXVII. item Honorius Papa; mire pietatis fuit, cujus tunica demanus, cus quidam indutus fuit, & liberatus eft. Item fanctus Severinus benignus amator eleri & pauperum, & poffeffionis ecclefiarum amplitudine; item Joannes quartus thefaurio ecclefiæ diftractis multa mifilia hominum per Iftriam & Dalmatiam redimit, item fanctus Martinus Tudertinus, cujus feftum celebratur cultibus fanctorum Turonenfis. Eugenius primus, hic omnibus benignus & amabilis, maximaque fanctitatis. Adeodatus quemadmodum legitur circulatur, mandatus eft. Joannes natione Græcus; hic martyrio coronatus eft. Paulus miriffimus & mifericors, nofte cum paucis familiaribus ibat ad vifitandum pauperes & infirmos, & eis miniftrandum; Leo quartus multæ patientiæ; mutaque humanitatis, fcit mirabilia in vita fua, cujus feftum celebratur defunctofque Kalendas Augufti; Nicolaus poft hanc vir fuit fanctiffimus, cui poft magnum Gregorium vix in fede Romana fimilis. Omnes prædicti fuerunt in fede Romana poft dotationem ecclefiæ, vel fanctæ approbatæ fanctitatis. Fuerunt & plures alii virutibus & fcientia clari, licut Joannes tertius, qui cum reverentiam allegatur in tractatu de Miffa & aliis operibus; Petrus de Tarantafia, dictus Innocentius quintus, doctor clarifimus; & multi alii, quos nominare longum effet. Multa fanctorum prædictus exprimere, qui fcriptitulantur, alia multis omittis.

Sed hoc unum nolo omittere, quia ad propofitum valde facit, quod nunc Vincentius in hiftoriali, libro vigefimoquinto, cap. tertio, de Gregorio fexto, qui magna ftudia & labores impendit ad recuperandum temporalia bona ecclefiæ a tyrannis occupata: fi cum non hortationibus, nec confuafis poffet efficere, vi armorum hoc fecit. Unde cardinales cum vitam fanguinariam dicentes, cum infirmitate decumbentes, de qua decedere, dicebant: cum non debere fepelifci in ecclefia beati Petri cum aliis Pontificibus: quod cum ipfe intellexit, vocavit cardinales, & habito cum eis colloquio tandem dixit: Quomium noftræ & veftræ rationes fallì poffunt, committamus omnia divino examini, corpus meum antecefforum meorum more confpofitum ante aures ecclefiæ ftifti; & firmetur tunc janua fecis & repugulis: fi Deus voluerit ut ingrediar, appladatis miraculo; fin minus, de cadavere meo faciatis fecus ipfius fepulcrum: fic factum eft. Mox enim ut corpus ejus ante portas ecclefiæ feris occlufis poftum eft, turbo ingens divinitus emiffus repagulorum obftacula diruptis, & ipfas valvas vehementi impetu perfatafitas ad parietem cum magno fragore impulit. Et hæc dicta fint de Romanis Pontificibus.

Poftea per alias mundi ecclefias Italiæ, Galliæ, Hifpaniæ & Angliæ, colligere magnum numerum fanctorum epifcoporum, qui præfuerunt ecclefiis habentibus magnam temporalitatem & civilia dominia, fed nolo pro præfenti, nifi de his circumvicinis & cognitis, & eiam non de omnibus loqui: incipiam ab ecclefia Moguntina. Ecce fanctus Bonifacius, qui tantæ fuit auctoritatis, quod tempore fuo docebant Apoftolorum tempora redifte. Hic fua prædicatione multas provincias illuftravit: cui eadem ecclefia fanctus Lullus confeffor; item Hanbanus

ANNO CHRISTI 1415.

ANNO CHRISTI 1415.

bannus magnus doctor quotidie allegatur; item A in eadem Moguntina ecclefia Bardo archiepifcopus. In eadem Ovillifgilius. In ecclefia Treverenfi, quam Helena mater Conftantini, quæ de Treveris fuit orfunda, pluribus dotavit reliquiis, & bonis temporalibus, adjiciendo primæ dotationi; fuerunt nonnagina novem archiepifcopi ufque ad dominum Ottonem tertium defunctum: ex quibus vigintiunque funt fancti, ut habetur in Kalendario archiepifcopi Balduini, quod in ipfa ecclefia fervatur. In ecclefia Colonienfi beatus Severinus, qui multis claruit & claret miraculis. Item fanctus Remedius; item fanctus Cuniberius; item fanctus Hagmo, Agilolfus martyr; item fanctus Hildebaldus; item Herbertus. Omnes illi fuerunt fancti archiepifcopi Colonienfes. In ecclefia Leodienfi, quæ opulentiffima in temporalibus eft, fanctus Maternus, fanctus Theodardus, fanctus Servatius, fanctus Lambertus martyr, fanctus Gregorius, epifcopi omnes. Item in ecclefia Lauretenfi fuit fanctus Maximianus, a fancto Sixto confecratus epifcopus circa annum Domini * CCXXIII. qui patrimonium dilfie ecclefiæ contulit, quod nunc Anafum dicitur, cum omnibus vicinis oppidis & judiciis fæcularibus, quæ manent ufque ad præfens in Auftria, & obtinet illa Patriarchia ecclefiæ. Item fanctus Rupertus, qui Salzburgenfis Pragenfem magnifice dotatam feliciter rexit pluribus annis. Item fanctus Procopius opulentiffimum monaftterium in C Bohemia habuit, cum poffeffiones loquetantes diviteam interdum ultionem in fe experti funt. Item fanctus Wolfgangus in Ratisbona; item fanctus Corbinianus Frifingenfis epifcopus præda pro eadem ecclefia hoc nota comparavit. Item fanctus Udalricus Augufteofem ecclefiam opulentam prædiis & civilibus dominiis rexit; item fanctus Conradus Chebenfis epifcopus; item fanctus Virgilius ecclefiam Salzburgenfem dominiis dotavit. Fuit quoque fanctus Virgilius epifcopus Tridentinus ecclefiæ, civili dominio opulentæ. Præterintendum non eft de fancto Stanislao Cracovienfi epifcopo, qui paffus controverfiam fuper villis ecclefiæ, a fepulcro eum, qui hæc tenebant mortuum tuerat, D refufcitatum ad judicium ducit in teftem. Poftem fine fallo, fi bene quæriviffem, etiam multo plures tunc fuiffe fanctos epifcopos & abbates, qui præfuerunt ecclefiis & monafteriis habentibus temporalia & civilia dominia. Exhorteret utique plus aures audire & dolitatem debeat, an licitum fit quod a tanta fanctorum multitudine per tanta cæniculæ temporum pro licito habitum fuit, practicatum & obfervatum.

Quarto ifteo fit probo: Illud indubie licitum eft, quod eft auctoritate canonum Apoftolorum & facrorum generalium conciliorum approbatorum; illud eft hujufmodi, igitur, etc. Major eft manifefta, quoniam omnis fidei noftræ, & chriftianæ difciplinæ doctrina ab ipfis Apoftolis & a fancti generalibus concilii, & eorum auctoritate habetur; illud quod, ut dicit, quatuor evangelia Chrifti vera; quod fymbolum fidei factum fuerit ab Apoftolis, unde habemus nifi a fancti concilii & approbatione ecclefiæ? Ipfa enim quamvis a Deo & a matre ecclefia fit, tamen ad ecclefiæ fatatis erare non poffunt. Sicut Ambrofius, Hieronymus, Auguftinus, & Gregorius, & omnes doctores confitentur & teftantur. Immo Auguftinus dicit: Evangelio non crederem nifi me auctoritas ecclefiæ moveret. Numquam enim legitur ab aliquo concilio fit-

ANNO CHRISTI 1415.

* Ann. Eccles. Romæ 1. Cap. CCLVII. ann. 1415. Sed ann. 1415. CCLVII. ann. 1415. Ann. 1. Cap. 1. CXXXIII.

te congregato aliquid pertinens ad fidem vel mores ordinandos, erronee determinatum fuiffe, propter affiftentiam Spiritus fancti regentis ipfa concilia. Ad probandum minorem hoc primo ex canonibus Apoftolorum, XII. quæftione 1. Sint manifeftæ res propriæ epifcopi, fi tamen habent proprias, & manifeftæ res Dominicæ. Ecce duples patrimonium in poteftate epifcopi, propirum & Dominicum; item ex canis & quæftione: Præcipimus ut in poteftate fua res ecclefiæ epifcopus habeat. Si enim autem hominum pretiofæ illi funt creditæ, multo magis oportet eum curam de pecuniis gerere. His addere libet decretum Pii Papæ, qui longo ante Silvefirum fuit, anno fcilicet Domini CLIII. nbi CLVI. fic legitur: Prædia divinis ufibus tradita, quidam humanitatis applicant ufibus & Deo noftro, cui tradita funt, fabricabunt, ut libri inferviant. Quapropter ab omnibus illius infurpationis contumelia depellenda eft, ne prædia ufibus fecretorum cælefium dicata quibufdam temeritatis vexentur: quod fi quis præfumpferit, ut facrilegus judicetur.

Venias & auctoritas fancti Urbani, qui etiam longe præcedit Silvefirum: cauftamque & originem, quare & quando ecclefia prædia & poffeffiones habere incepit, edifferit, dicens: « Videntes autem fancti fucceffores, & alii, atque Levitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis poffe confere, fi hereditates & agros, quos fancti fucceffores, quibus prædecbant epifcopi, traderent; eo quod ex fumptibus eorum tam præfentibus quam futuris temporibus, plura & elegantiora poffent miniftrare fidelibus, communem vitam ducentibus, quam ex proprio ipforum; cæperunt prædia & agros, qui vendere foleabant, mutuofius tradere, & ex fumptibus eorum vivere; fpe vero ro ex in ditione fingularum parochiarum; epifcoporum (qui locum tenent Apoftolorum) præant & funt ufque adhuc, & futuris temporibus debent, cum fancti, quibus epifcopi & fideles difpenfatores eorum omnibus communi vita degere voluerbus, miniftrare functa ecclefiæ, ut decet, potant melius proprium, ut nemo in eis egens inveniatur; ipfæ enim res fidelium oblationes appellantur; quæ Dominus in Evangelio affirmat: Mensura enim ergo quam augmentationibus ac cultibus in tantum, ecclefiæ, quibus epifcopi præfident, Domino adminiculante, creverunt, & tantis maximis parti ecclefiæ abundat tibus, ut multo ins in eis communem vitam ducens, fit indigens; fed omnia necefaria ab epifcopo ipfo percipiens; idque fi aliquis exhibitum modo dernie aut futuris temporibus, qui hæc avelle nitatur, jam dicts damnatione feriatur. Hæc Urbanus. Finis autem ifte refertur ad cap. Antecedentem, infra allegatum. Et de illa dammatione hic loquuntur decreta undecim conciliorum. Primum, fequendo ordinem, voluminis determinatum in ipfo quæftione XXVII. distinctione: Secundum Martini Papæ, XII. quæftione 1. Manifeftæ. Tertium Antiocheni, 24 cauta, & quæftione epifcopar. Quartum Eugenii apud Romam, 24 cauta, & quæft. Nulli epifcoporum. Quintum in octava Ivonis univerfali, 24 cauta, & quæftione; Apoftolicos. Et cap. Non licet. Sextum in concilio Leonis Papæ IV. 24 cauta, & quæft. 1. Monemus. Septimum Urbani Papæ, 24 cauta, & quæft. de facilis. Octavum Innocentii III. de rebus non alienandis, Cum laicis. Nonum concilii Lateranen-

ANNO CHRISTI 1433. nensis de testa. cap. Cum in officiis. Decimum A Gregorii X. in generali concilio Lugdunensi, cap. Hoc consulistimus; codem titulo lib. vi. Undecimum in concilio generali Viennensi. Clementina prima, eodem titulo. In omnibus illis generalibus conciliis, pro conservandis, segendis, & in manu tenendis bonis temporalibus decreta sunt facta.

Quid tandem dicam, ut materie conciliorum generalium finem imponam? Primum illud Nicænum concilium, in quo Symbolum fidei condidum fuit, quod in Missa cantatur, post dotationem ecclesiæ factam est. Et deinde omnia alia concilia, quorum decretis & ordinationibus regitur ecclesia catholica, & quidquid ordinationis, decretis & normæ, & finaliter quidquid B bonii habemus in Christiana religione, totum pullulavit, si bis eo tempore, quo ecclesia dotata fuit. Nam eo tempore antequam per doctrinam beatissimi Silvestri Constantini ad fidem conversus fuisset, docendarum plebium facultas non erat; sed in varios errores eras ifsis Christianitas, & omnia fere confusa & perdita erant, prout libidinosi dicit, ut supra allegatum est, & in hallucinationibus nituiique legenti palam est. Utique ab immico humani generis hæc ingestiho est, qui reliet ecclesiam ad illum statum deducere, ut libere possset Christianum populum laniare. Bene Esai fabula de rodentibus inter lupum & pastorem. Dixit lupus pastori: Quare vis expendere panes tuos ad sustinendum canes, qui nihil laborant; sed tota die dormiunt? Et dixit pastor: Ad defendendum oves, ne eas devorent voces. Respondit lupus: Et ego hoc facio propter canes, quia molestum mihi est quod illi non laborant, & tu eas pascas, & ego rapiam illas de tuis ovibus pastum. Sed non des illis ad comedendum, & ego non accipiam: laboremus omnes sed quærendum vitium. Dixit pastor: Placet mihi: Quare non dantur panes tuos, quos nemo mortui fuerunt. Tunc lupus libere potuit invadere gregem. Ita diabolus vellet hoc fugere, & deparperare ecclesiæ non esset nisi clerici pauci, malitiosi & ignorantes.

Superius etiam allegatis velim addocere decreta aliorum conciliorum quæ esti generaliis non fuerint, tamen ab ecclesia generaliter recepta fuerunt, & pro commune facium quia in corpore juris fuit clausa. Venite poterunt decreta Agathensis concilii xxi. quæstione 1. Episcopi de rebus. * causa, & quæstione 1. Sintenimi, & cap. Si quis de clericis. Et tribus capp. sequentibus. Et ipsum ex concilio Herdensi, ea causa, & quæstione. Hæc Hispanicum. Item decretum ex cilio Toletano quarto, ea causa, & quæstione; Esti illi; item ex concilio 4 Aurelianensi ea causa & quæstione; Si quis de clericis, & cap. sequenti; * item ex concilio Tarraconensi, ea causa, & quæst. Si quis de rebus, † item ex concilio Mediomatricis, ea causa, & quæst. Precaire; item ex concilio Tarraconensi, ea causa, & quæst. Non habenti, & cap. Placuit; item ex VIII. concilio Toletano, ea causa & quæst. ‖ Sæpe fit; item ex concilio Toletano XI. ea causa, quæst. 1. ¶ Quemquæ; item ex concilio Hispalensi, ea causa, quæst. 5. * Fixum; item ex concilio Parisiensi 13. quæst. 8. cap. 1. Secundum canonicam auctoritatem; item ex concilio Lugdunensi de re ecclesiæ non alienanda. * ea. cap. 1. & 2. item ex conc. apud * Silvestrum ea causa, & quæstione 1. Ut ecclesiarum res; item ex concilio Toletano ea causa, & quæstione 1. Ut ecclesiarum res; item ex concilio Tarraconensi

ANNO CHRISTI 1415.

torum officium sub speculatoris nomine, quia A debent populis peccatorum periculis nuntiare. Ex hoc ergo: *Quod si non nuntiaverit, & inde aliquis mortuus fuerit, dicit Dominus: Sanguinem ejus de manu speculatoris requiram.* Et sequitur: *non populus terra, sed ego.* Notes velim, *non populus, sed ego*, &c. Ideo Gregorius xxv. *Moralium* cap. xxi. Quia rectores habent judicium suum, magna cautela subditorum est, non temere judicare vitam regentium. Neque enim frustra per sceptrifum Dominus ex numularium effudit, & cathedras vendentium columbas evertit: nimirum significans, quia per magistros quidem judicat vitam plebium, sed per sceptrifum fasta examinat magistrorum.

Nonnullis videtur in isto Joanne Wiclef, hujus affectionis principe, quasi alterum Simonem Benjamitam, qui cum desiderium sue cupiditatis in Jerusalem non potuisset implere, per medium Apollonii apud regem agere flatit, ut templi thesaurum attraheret; prout scribitur 11. Machabæorum, capite 111. Sic iste, quia, ut dicitur, episcopatum Vigorniensem non obtinuit, & alia sue voluntatis desideria non valuit adimplere, contra spolia & thesaurus templi, principum & secularium hominum bonitatem animos incitate. Sed quid Hieronymus Isidoro ad hanc calumpniam? Non mequitur transmisso contingere, ut opinor, omnes nostis: quaslibet in templo prostratus fuerit, graviteroque percutiis, ut in stilla pestiferia distinus fit mutes, & de omni salute desperatus. Cum hoc autem Heliodoro divina clementia misericorditer actum est, ut hic contrepetur, ne in aliis facrilegis delinquentibus habeatur. Non sic cum omnibus agitur, sed interdum Deus permittit suas eis explere malitias, quo in æterna damnatione gravius punientur. Cum enim res quæ templo Dei offeruntur, moriuntur mundo, prout les Dei habet Levitici ultimo, & efficiuntur facilia sanctorum, ut ibidem: *quoniam Domini Dei sunt*, quæ ipsi procuratores ecclesiastici sunt, ut supra dictum est: propter culpas procuratorum res Domini aliquare ratio nulla constituit, sed cum alienæ res ufurpantur Dei tantum fit, & contra præceptum Dei in decalogo dicentis, *Non furtum facies*, res ecclesiæ ufurpare facrilegum est. Augustinus super Joannis XLI. Ecce res Dei Judæis, & ne contemnas, fur facrilegus, non qualicumque fur; loculorum, fed Dominicorum; loculorum, fed fanctorum. Si crimina dilectorum in hoc qualificamque furet & peculatus, peculatus enim dicitur furtum de republica, & non fic judicatur furtum res privatæ quomodo publicæ: quanto ergo dementius judicandus est fur facrilegus, qui ausus furetur unde cæcumque tollere, hoc est, de ecclesia tollere, quia qui aliquid de ecclesia furatus fuerit, de pedoto comparatur ei Petrus Pius Papa, qui fuit anno Domini CLIII. fic inquit: „ Prædia divinis usibus tradita quidam humanis applicant usibus, & Deo nostro, cui „ tradita sunt, subtrahunt, & sibi appropriant. Quapropter ab omnibus illius usurpationis consumelia depellenda est, ne prædia ulibus ecclesiarum secretorum dicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis præsumpserit, ut sacrilegus judicetur. Unde Urbanus Papa, qui ante Hieronymum fuit, sic fatis disertus loquitur, anno 1111. quadriennio xv. Attendendum est nobis omnibus, ne prædia ulibus secretorum ecclesiarum, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, poli debitæ ultionis retributionem, quæ ergo facrilegus jure promenda est, perpetua damnetur infamia.

Et hoc idem patet per multos canones, ea causa, & quæstione. Item ex decreto Symmachi Papæ, xxi. quæstione 11. Indigne quidem ad altare Dei properare permittitur, qui res ecclesiasticas sibi invadere, aut injuste polidere, aut injusta & indigna detentione nis perdurare. Et infra: Valde enim injuria est, & ingens facrilegium, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel pro salute animarum, aut zequie fuerunt unusquisque venerabili ecclesiæ contulerit, aut certe relinquerit, ab his quibus maxime servare convenit, ad eli, Christiana & Deo timentibus hominibus, & super omnia a principibus, & primis regionum, in aliud transferri vel convertari permittatur. Proprieta qui hæc non providerit, & aliter quarum scriptum est, prædia ecclesiæ tradita petierit, vel acceperit, aut possederit, nisi se cito correxerit, ab omnibus fratus Dei omnes pretentis, anathemate feriatur, *&c.* Sunt & alia capitula plura, quæ gratia brevitatis omitto.

Sed adverbo hoc fortitudo disbitatio fuerit suggerere: Hoc verum, cum facerdotes bene ipsis rebus ecclesiæ utebantur; ferus, ubi ex ipsis rebus ecclesiastici male vivunt. Quod jam Ingerius ipse confutatum est. Sed adhuc liber duo dicta beati Augustini adversus hanc tentationem diabolism allegare, qui fic in homilia inquit, xxv. quæstione v. Forte aliqui dicunt, cum cogitat, & dicit: Multi funi Christiani divites, avari, cupidi: non habebo peccatum, si fuum illis abiluteo, & pauperibus dedero: quasi illi qui bonis agunt. Mercedem habere potero, si ego ejecempolnas dedero. Sed hujusmodi cogitatio diabolo calliditer suggeritur. Nam quisquis eorum tribuat pauperibus, quod abjecerit, addito potius peccatum, quam minuit. Et idem Augustinus ea causa & quæstione: Neque enim ifi agria insipæ ac perpetum invasit ita quisque uterat, ut ex eorum fructibus largas elemosynas faciat, ideo rapinam justificat: neque ii alius rari pauperes vel julie quæritis avarus incumbat, ideo cupiendi est juris regula, qua possessor legitimus fastus est: nec tyrannice fationis perversitas laudabitur, & si nego clementia tyrannus fidelitate tradet, nec vituperabis ordo regiæ potestatis, si sæva crudelitate tyrannica fervit. Aliud est namque injusta possessor julie vel ut, aliud est injuste possessor jusque velle uti. Propellenda est utique talis affectio, quod propter clesiæ corum vitia licitum laicis fit ad Christi partis nomine manus apponere. Et facile poslit præbere aditum ad simile affirendam de regibus, principibus, & aliis dominis temporalibus. Nec desuere qui hoc Christianis affecrat jam pridem inolevisse: quod esse fomiti scandalorum, & feditionum & subversionis totius humanæ politiæ cunctis intellectus vigentibus palam est. Obfecro igitur quemlibet fidelem, dicens verba Ecclesiastici vigesimo octavo: *Sepi aures tuas & noli audire linguam malam, & ori tuo facies ostium & fiscs auribus tuis.*

Hoc unum in fine actus hujus notandum observi, quod per omnes ætates mundi perpetuum in populo Dei, esse perfectione divinæ legis A instante, facerdotes in magna reverentia & honore fuerunt, & bonorum opulentia. Tempore fiquidem legis naturæ primogeniti, qui & facerdotes erant, in honore & hereditate prærogativam pro ceteris habebant fratribus. In lege Mofaica decimas, primitias, oblationes, facrificia, vota, & redemptiones, & ultra hæc civitates & fuburbana, ut fuperius dictum est. In primitiva ecclesia omnia pontbantur ad pedes Apostolorum, & ipsi distribuebant omnibus. Venit demum perfectatio, & tunc confortum ratatur, ut peccatis pars persecutionis eos contingeret, ut qui Christianæ militiæ principes erant. Sed demum pace data ecclesiæ Christiani principes, fidelesque populi Christi, facerdotibus honorem & reverentiam & temporalium opulentiam contulerunt. Hæc pro communi utilitate a Deo fic ordinata funt, ut fuperius eft probatum.

Concludam igitur cum beato Leone, xxv. quæstione prima: Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter funt institutæ, nulla commutatione varientur: nec ad privatum tuhantur commodum, quæ ad bonum fint commune pratius: fed manentibus terminis, quos constituerunt patres, nemo impiis ausibus, non ulurpet, fed intra fines proprios atque legitimos, prout quilque valuerit, in laitudine fe tenentes fartitatis. Nemo deformationem morum & retum turbinem adferibat temporalibus ecclesiæ bonis.

Nam & ubi magna eft prosperitas, deformitas morum, & inhabito non mutatur eft, ut in alquibus partibus Apuliæ, & in insulis Sardiniæ & Corsicæ, ubi clerus pauperimus, ignarus & deformatissimus eft. Interrogo quoque cum, pentæ opulentia viri fanctissimi, morcique optimi, ut patet ex prædictis, fed utique omnium malorum bonum causa possitum eft perdita disciplina. Patres depulerunt virgas ad corrigendum filios, obliti consilii Salomonis: magistri non habent fertulas, nec abbates in capitulo disciplinari; quæ tamen temporales non concipiunt nisi burlas: de morum disciplina in nullo ftatu cura habetur, omnia licentiata funt, & vereccundia perdita, obedientia vero abjecta: lascivia, libidines, & voluptates omnis poliduent, libereque vagantur, dum pullulantia vitia falce cæcitatis minime efecantur. In tanta pellimorum morum collusione, & veteri perdita disciplina, non mirum fi ea, quæ ad bonum & malum dilfecti valent, ficut temporalia bona fint ad bonum ad malum; cum etiam ea quæ de ipsa natura funt optima, ipsum dico eucharistiæ dignissimum sacramentum, probris cedat in malum. Influentiæ igitur morum disciplina, mores reformentur: & tunc congnoscemus aperte plurimum utile fore populo Christiano, ecclesiam Dei bona temporalibus abundare, quibus A bonis non nisi bene & laudabiliter uti contingit. Sunt namque necessitates plures in populo Christiano, quibus fi, ut dictum est, bonis ecclesiæ subsepeterentur, non superfluitatem noxiam, fed fructuosam esse bonorum opulentiam, in ecclesia palam esse. Quos Christianorum contemnentes fidelescapitulo tenentur, pro quorum redemptione vale facra conflatile & vendidisse beatus Ambrosius gloriatur? ac ut supra memoravi, Joannem Parum quartum distractis thesauris ecclesiæ multos per libriam & Dalmatiam redemisse. Desuntne prælitio toto maturæ, quas parentes paupertate maritare non valent? in quibus, & cæteri beatum Nicolaum fecisse legimus, essent pauperes conferenda. Sunt & millia pauperum & infirmorum, funt & multa pauperum juvenum habilia ingenia, fi haberent unde possent in literarum studio profectum facere. Possem & multa alia hujusmodi memorare opera piietatis, quibus eft de bonis ecclesiæ fuscurendum, & ad hoc inflituta esse.

Quamus non quoque ecclesiastici, juxta verba beatitudinis Angelicæ: omnis ecclesiasticarum procurationem gerere, non Dominum ulurpatione damnabili vindicare, & dua redditurl famus in diftrido Dei judicio rationem. Pauperum procuratores fumus, quos eft hic fepeliter poftulantes, in futuro tamen fæculo ugnaleemus distributores exactores, fi ea, quæ ipsis conferre tenemur, luxurisè vivendo in pompis & lascivis expendamus. Dispensatores ferri fumus, quos conflituit Dominus super familiam fuam: fi diuerimus in corde noftro: *Moram facit Dominus*; & manducaverimus, & biberimus cum ebriosis, id eft, laute vivendo: *Veniet* inquit: nec ad privatum diem qua non speramus, & hora qua ignoramus, & dividet fcilicet animam a corpore, partemque noftram ponet cum hypocritis: ibi erit fletus & ftridor dentium, Matthæi xxiv. Erigitur nos Deus abinde, & nos, fi erigi volumus, emendemur. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies falutis. Ad hoc fumus in fatro concilio congregati, ut pravorum morum deformitatis depofita vetuftate, induamus novum hominem, qui fecundum Deum creatus eft in juftitia & fanctitate veritatis, ad Ephesios iv.

Hæc funt, patres reverendissimi, patres prælatantissimi, quæ citra hanc articulum confini effe dicenda, ad ipsum vestro judicio contigenda fubmitto. Vos vero, inclyti Bohemiæ oratores egregii, deprecor animo benigno, & cum pietate hæc fufcipere, quoniam ad hoc fumus ut mutuæ collationis agitatione veritas elucefcat, quam nobis omnibus congnoscere & amplecti concedat ifte, qui de fe dixit: *Ego sum via, veritas, & vita*; ut veritatem amplectentes, per ipsum qui via eft perveniamus ad vitam gratiæ in præfenti, & gloriæ in futuro. Amen.

In nomine fanctæ & individuæ Trinitatis. Patris, Filii, & Spiritus fancti, Amen. Hic quæ pro divini implorantione auxilii, facratissimæ Dominæ Dominii noftri Jesu Christi manu oblatæ, & omnium fanctorum intercessionis suffragio, in principio actus exordio præmissa fuerunt, nec non & quæ propellantibus ipsi habita pro expeditis, & præfationis noftræ modulis breviter memorata; quæ videlicet hoc habet, ut ne fermo Christi per malum intelligentiam fiat nobis in ruinam, ut hæreticis antiquis & novis, ut etiam magistro Petro contigisse fatetur: non intuendo proprie prudentiæ, fed fum noftrum, ut Hieronymus in Jovinianum præfendo decretis: fed fuper intellectu legitimo fuisse Mensus in prologo. exp. Matthæi. Et in prologo. in quæstione. Mark. 1. 4. Ecclesiastes 1. 18. Ecclesiastes 1. 18. Ecclesiastes 1. 18

ANNO CHRISTI 1415. picimus. Oves Christi sunt, quæ pastores pascimur. Sæpe quidem a lupis devoratæ ab quæ videre; & hoc Deo propitio apertissime declarabo. Et quamquam ita conclusio per me in priori actu facta prolata improbata, non infecundo tenimus sophisticationis fuit, sed communem modum loquendi & usum confestum terminorum, quam ut ipsemet dicit in secunda charta prima politionis, declinare præsumpsisse abhinc cauta rationali, non videtur fore bricatam lapere, sed culpabiliter proterviæ: Et utique apud oculiter & non sophistice disputantes, secundum communem modum loquendi, terminis accipiendi sunt, & non decentes signas significationes verbis allegare; Iam in quit Senecta derideho sophistas, epistola xlviii. ad Lucilium; & concordat epistola 46. & 48. & Augustinus in secunda de doctrina Christiana, & inde ratio divina disputatione non meis meritis, sed ita gratia fuit, quod dum jam in loco eiusem, scriptis & dictatis per me hæc ad dita verba: Solent acuti homines quadam in subtili ambiguitate, & verborum tegmine, obumbrare positiones suas, ut possint eas subtili disputatione, & verborum nodositate se falsam, & dum ab his non sic intelligitur, tor, erundi occasionem multis præbent. Non curo qualitercumque ipse accipiat terminos, ego loquor plane in eo modo quo solent a rudibus intelligi, & communi modo loquendi. Hoc tunc dixi, quod quam verum fuerit, vos videtis. Existere vilos est per timidum, reflinegens retam positionem suam ad certe dominium formaliter intellectum: pro quo & ipsemet dicit, & verum dicit in hoc, quod ego non dicam dicus Haloeto, licet per materiali dorem multa contenta florentum, etc.

Sed nunc volo insequi terminos suos & ejus positionem casum & vacuum demonstrare. Hæc sic concludio sua: Secundo possessio, fiscut & civile dominium, jure divino & humano, dictorum sanctorum sententiis, & ratione efficaci, tempore legis prohibetur a clero Christi.

Primo loquitur de seculari possessione, quam speciem possessionis, ut dixi & dico, in jure non inveniet: sed si fieri hæc idem est quod temporale, prout exponit glosa super epistola ad Romanos decima, omnis possessio bonorum hujus vitæ secularis est & temporalis. An vero aliqua sit æterna, indicate. Nolo tempus in his inutiliter consumere: sufficit mihi habere possessionem eo modo, quo jure loquuntur: quia per illa bonorum commoda possessionis, quæ a jure data sunt. Ipse habeat suam secularem possessionem, & sicut inquit poeta: Si tradit peregrinis imaginibus arrem illis fabulis efficiebat, quos ipsos adoret: immo & fatis mihi est habere dominium, quia proprietas trahit ad se possessionem, juribus vulgaribus.

Veniamus igitur ad civile dominium, & dein 8. notabili hujus propositionis secunda, quod dominium capit finem esse, & per consequens speciem & differentiam; vel a objecto vel a fundamento, vel ab objecto: & fic ex qualibet bonum trium capi potest divisio dominii in duas species & partes alias subjectivas: unde cum tres tint materies rationalium naturarum, patet quod communiter est dare tres modos dominii: ut aliud est naturale, aliud evangelicum, & aliud humanum. Hæc magister Petrus. Videtis Patres, & domini, quod in hac primo

ANNO CHRISTI 1415. ANNO CHRISTI 1415.

a Fortalitate quod Ms.

B

C

D

E

F

Species, quæ sunt ratione ejus fundamentum.

ANNO CHRISTI 1415. prima divisione, que tunctur a subjecto, non ponit civile dominium. Procedamus ultra: Sic dicit iterum: Secundum fundamentum dominii variantur due species, specialiter in homine: nam fieut aliud est jus naturale, aliud jus evangelicum, & aliud jus humanum; consequenter aliquod est dominium naturale, aliquod evangelicum, ut est dominium caritatis, sive vicarium, quando quis in nomine Christi accipit ab alio ministerium; Et aliquod est dominium coelibum, quod variatur secundum varietatem legum, & jurium ipsum fundamentum. Hæc magister Petrus.

Videtis quomodo hic accipit divisionem dominii secundum varietatem jurium, a quibus & ipsa dominia fundamentantur, immo omnes juristæ faciunt, quod accipiendo jus civile ibidem modo pauciffima dominia, poffent dici civilia. Nam fundamenta dominorum funt ex plurimum de jure positivum & pauciffimi modi acquirendi dominium funt de jure civili, prout hoc apud juristas est valgatissimum, & patet ex toto titulorum Pandectarum de acquir. rerum. Et inibi. de rer. div. Sed accipiamus latiffime jus civile pro tota latitudine juris humani, & ita videtur accipere magister Petrus in tertio membro fua diffinitionis, & illi dominium per quod dicimus, Hoc meum, hoc tuum; & hoc eft institutum occasione pecuni originalis: quia pecunia permaxime illa quæ civile dicitur, nomo dixiffet, Hoc meum, Hoc tuum. Sed corrupta originali justitia, expedienta valde fuit diffinguere rerum dominia: quia ut dicit lex, communio folet excitare difcordias. ff. de leg. 3. l. Com pater. 5. Dulciffimis, & alia lex: Naturale vitium eft negligi, quod communiter omnes. Quemadmodo & quanto quarta pars, in volumine leg. 1. cum aliis legibus concordantibus. Quod fi omnia effent communia, quomodo gifeffe effent in mundo, pigi de inertes, & quor diffensiones & jurgia? Et de hoc dominio datur ifta defcriptio, quod eft dominium occasione pecuni humanitus inftitutum, incommunicabile fimul et æquo mutis dominis, fed abdicabile fervata juftitia. Ita dixit magister Petrus. Alii dicunt, fervata, vel non fervata caritate: quia tum hoc dominium infundetur in caritate, etiam amifia caritate non perditur. Vide fanctum Thomas 2. 2. quæftione 66. articulo 3. Sed in hac diverfitate non infifto, qui credo, quod magister Petrus idem fecit: nisi velle tenere illum errorem, quem ab aliquibus audio tenere, quod quicumque peccat mortaliter, perdit dominia bonorum fuorum: & fic rex regnum, principes principatum, miles caftrum, civis dominium, prædia, etc. quod magister Petrus fentire non credo. Nunc omnes intelligite, quod omne dominium, quod habent homines in hoc fublunare, fe quo ad juftitiam agunt & conftabitur, dominium civile eft, hoc modo civile, cum civilibus competat talia affignata defcriptio. Nam omne tale fundamentum accipit a jure humano inftituto occafione pecuni, & eft optima confequentia a definitione ad definitum.

Concludatur Parifiensis in tractatu de ecclesia, ultima confideratione ultra medium, defcribit dominium fic: Dominium eft potestas propinqua affumendi res alias velut alias, ju fui facultatem vel in usum licitum, fe fecundum jura vel leges rationabiliter institutas.

Probare jam volo breviter conclusionem magistri Petri esse falsam, ex argumento: Civile dominium clero Christi tempore legis gratiæ eft licitum, ergo conclusio falsa. Consequentia nota, quia conclusio fua dicit, quod eft prohibitum; antecedens autem dicit, quod eft licitum: licitum & prohibitum repugnant: quod eft prohibitum, non eft licitum: ita ipse concedit 2. quæstione decunda poffitionis, charta v. & eft cunctis manifeftum. Sed ad probandum antecedens allego Augustinum super Joannem, homilia 6. juxta finem, ubi contra Donatiftas loquens, fic ait: Modo defficientes ubique, quid vobis proponunt, non invententes quid dicant? villas noftras vulcerunt, fundos noftros tulerunt, prædiorum teftamenta hominum. Ecce Gaius eis dicuntur fundum ecclefiæ, eft præterea Fauftinus: cujus equipotus erat Fauftinus? ecclefiæ Quid eft, ecclefiæ? ecclefiæ, dixi, cui præterat Fauftinus. Sed non ecclefiæ præterat Fauftinus, a parti præterat; columba autem ecclefiæ eft, quid dicimus? non devorarimus villas, columba illas habet. Quæ ratur quid fit columba, & ipfa habeat. Nam no coffis, fratres mei, quantum ille non fuit Augeftini; & fi vos non noficitis, & putatis me gaudere in poffidione villarum, Deus novit, ipfe fcit quid ego de villis fentiam, vel quid ipfe fufferam. Moriri geminus mori, fi mihi aliquid de columba impertiri dignatus eft. Ecce fons villæ. Quo jure detenetur villas? divino, an humano? refpondeant. Divinum jus in fcripturis habemus, humanum jus in legibus regum. Unde quifque poffidet quod poffidet? nonne jure humano? nam jure divino Domini eft terra, & plenitudo ejus, orbis terarum: pauperes & divites Deus de uno limo fecit; & pauperes & divites una terra fupportat: fane tamen humano, dicis, hæc villa mea eft, hæc domus mea, etc. hic fervus meus eft, etc. jure ergo humano: Hæc Augeftinus. Ecce dicto dato patent: Primo quod ecclefia habet fundos & villas; Secundo quod omne dominium bonum bonorum, quia dicentur bona fortunæ, a jure humano eft, Unde quifque poffidet, quod poffidet? nonne jure humano? Habet ergo ecclefia dominium jure humano inftitutum, etc. ergo civile dominium; a definitione ad definitum.

Veniat alius textus, quem allegat magister Petrus, 12. quæftione 1. capitulo, charta quinta, quod loquitur de civili dominio; in declaratione enim definitionis civilis dominii, fuper fecunda particula ita dicit: Ideo Augeftinus diffinguendo inter civile dominium, & dominium fecundum differentiam commutabilitatis & incommutabilitatis, ex perfectione in eff. & divino, habebat humano dominio et civili; quis, inquit, avaras, etc. Ipfe magister Petrus poftea partem, ego ponam aliam. Nam habetur in decretis 12. quæftione 1. Augeftinus: quis: Quod autem nobis objecitur quod res eorum concupiscamus, & auferamus, utique non catholici fint, & non folum qui dicunt fua, fed etiam nobis in pace & caritate nobiffcum poffident? Ufque adeo autem calumniandi quifque cœcantur, ut non attendant, quam fint, inter fe contraria

Augeftipfe. ad Donatiftas.

ANNO CHRISTI 1433. quæ loquuntur. Ipsi certe dicunt, & invi-
dioſiſſime ſibi conqueri videntur, quod eos
in noſtra communione violento legum impe-
rio coarctamus; hoc ſoque nullo modo ſu-
ceremus, ſi eorum res poſſidere vellemus.
Et ſequitur tunc particula, quam magiſter
Petrus allegat: Quis tranare quærit conqui-
ſitorem? quis dominandi cupiditate infla-
tus, vel aſtu dominationis elatus, deſiderat
habere conſortem? & ſequitur: Ipſos certe
arentur, quondam ſunt, jam ſocios no-
ſtros, & ſraterna nobis dilectione conjun-
ctos, quemadmodum ſua teneant, non ſo-
lum quæ habebant, ſed etiam noſtra, quæ
non habebant. Hæc Auguſtinus, ſi de ci-
vili dominio hic textus loquitur, prout & ma-
giſter Petrus ex ea allegatione; conſequentia-
tur civile dominium non eſſe prohibitum clero
Chriſti.

Nunc ſicut dixit Hieronymus contra Lucife-
rianum diſputans, videtur & omnes diſpu-
tationum titulos poſſeo unico Sole eccleſiæ
illuſtrare. Et allegavit quintum canonem Chal-
cedonenſis concilii: & ego profero canonem
Apoſtolorum, 12. quæſtione 2. Sint manifeſ-
ta res proprias epiſcopi, ſi tamen habeat
proprias, & manifeſtæ Dominicæ: ut poſ-
ſitatem habeat de proprijs rebus mortem epiſ-
copus, ſi voluerit, & quibus voluerit, de-
relinquere. Ecce duplex patrimonium, unum
eccleſiæ, aliud proprium. Ergo non ſolum
clerici, ſed etiam epiſcopi poſſidere poſſe
probatur. Utique ſi prohibitum eſſet clero Chri-
ſti, ſi clerici expropriatari eſſe haberent ne-
ceſſario, non feciſſent Apoſtoli tale decretum;
ſed beatus Hieronymus ad eſſendum omnes
diſputationum rivulos ſatis eſſe videbatur alle-
gare unum canonum concilii Chalcedonenſis;
ſibi mihi autem cum illis novem nomen ſoſſi-
dunt canones Apoſtolorum, Pii & Urbani ſan-
ctorum antiquiſſimorum Pontificum, decreta
undecim conciliorum generalium, & quatuor-
decim aliorum. Dicet forſitan ipſe, Quid ve
occupas recapitulando iſtas auctoritates? jam
dixi tibi in tertio notabili, quod per illam di-
ſtinctionem de civili dominio materialiter,
vel ſtatuitur intellecta, concordari poſſunt
illa, & quod ego in materia propoſita, ubi
ſit mentio de clero dominio, profeqnor inten-
tum de dominio cleri civili ſecundum intelle-
ctum. Et iterum charta ſeptima, volens ſolve-
re rationes meas de Melchiſedec qui fuit res &
ſacerdos, & de primogenitis in lege naturæ,
cum non inventas quo evadere poſſit, niſi per
rimulam illam, dicit: Non videntur contradi-
cere articulo a me propoſito charta octava: in-
telligo de poſſeſſione ſeculari, & dominio ci-
vili formaliter intellecto. Et tandem ſecundo
quinternione, charta 7. recitat concluſionem
meam ſibi his verbis: Quod eccleſiæ prælatis
& ſuperioribus eccleſiaſticis licitum eſt habere &
poſſidere bona temporalia, mobilia & immobi-
lia, & civilia dominia. Et dicit quod iſta
concluſio articulo per ipſum poſito apud bene
intelligentes non obviat. Videte quomodo non
obviat. Articulus ejus dicit, quod civile do-
minium eſt prohibitum clero; mea autem con-
cluſio dicit, quod licitum eſt quoad civilia do-
minia; ſuus articulus dicit prohibitum, mea
concluſio dicit licitum, & utraque de civili
dominio.

Sed dicit ipſe: Proponens ego apud bene

1259 ORATIO JOANNIS DE POLEMAR 1260

intelligentes, quia tunc concluſio loquitur de ANNO CHRISTI
materialiter intellecto, feliciter quod habet ob- 1433.
jectum dominabile, puta domos, prædia, villas,
caſtra, & civitates: ita loquuntur omnes problem-
nes per te inducte, ego autem loquor de civili do-
minio formaliter intellecto. Et quid intelligas
per hoc, quod dicit formaliter intellecto, de-
clarat, dum nititur refpondere ad illud argu-
mentum meum; ubi argui ex hoc quod civile
dominium eſt res commerciabilis, & per ſe
quitur. charta 7. In quibus rebus adverſarius
innuit civile dominium eſſe in rem commercia-
bilem, quod non nego: ſed civile dominium
formaliter intellectum, de ſubjecto in ſubjec-
tum migrare non poſſe videtur. Et ut ſup-
pono, dieges, dominus auditor pro illa ha-
bitudine praſecti ad ſubjectum non dixet
duos Halenſes; ſed pro dominio materialiter
intellecto, ac palpabili, de quo ipſe pracu-
pe videtur loqui, aliquod ſtorenorum cente-
ra dare minime dcrogaret. Et ut ſupo, ſi
diſtinctionem civilis dominii materialiter in-
telleqi, & etiam formaliter, veraciter con-
cipereat, contra articulum per me propoſitum
non ita arderet & laboraret, quando, ut ſu-
ſopponitur, cum detrimento ſuæ animæ, la-
borarret. Sed quia punctia tangit ſubtilem,
ex hac magiſtri Petrea: In ſuperiori verbo
animam meam condemnat, ſed quid mirum,
ſi hoc agit, qui de doctoribus juris canonici
loqui taliter non veretur, 2. quinto charta
2. ex. Dicentes quia neqcdum ſatis
canonici, hæc eſt ſtultiſſima? & iterum:
Quidquid doctores canonici ſommiaverint
ſunt, ut magiſter Petrus tanti ſit, quod
ejus intellectus præferri debeat doctoribus ju-
ris canonici ad intelligendum canones, & omnes
cari ſint, & ipſe ſolus videat, vos
judicate: videbitiſque eum per ſectionem
textus, quando textus ille, de quo loqui-
tur, non poteſt aliter intelligi, quam omnes
doctores canonum intelligunt. Et cum dicit
me cum detrimento animæ laborare. Nam
cum ipſe nitatur caligineum offuſdere ante oc-
ulos populorum, ut Hieronymi debita ratio-
ne ego laboro ad divine veritatis illam expel-
lere. Vidiſtis quanta effudit ad obtenebran-
dum oculos popolorum, quæ videntur indore-
re, quod cleric non licet aliquid habere, ſed
debent clerici vivere more Apoſtolorum in ab-
ſtinentia paupertate: & tamen omnia illa re-
ſtringit ad civile dominium formaliter intelle-
ctum, quod non eſt tranſmigrare de ſubjecto
in ſubjectum: pro quo dicit eſſe verum in
hoc quod ego non dicam tres Halenſes, nec
quiſquam alius dicere, quod fruſtra daret pe-
nitio quod ab alio in ipſum tranſire non po-
teſt. Videte quid parturiat mons iſte, vel
vertus inflatura terræ, ſicut ille poeta in-
quit:

*Jam mons parturiit, & vix tandem mus
ſilens.*

Videte quid ex omnibus iſtis intendat. Do-
minium civile formaliter intellectum, quod
non valet tres Halenſes, hoc dicit eſſe proh-
bitum clero Chriſti. Videretur nobis pulcrum
turgotium, quod ego quotidie clamatem con-
tra aliquem judicem, dicens, Iſte judex non
operatur juſte; & cum concitaſſem populum
contra eum, & expulſſem eum ab officio
& aliquis me convenire, dicens, Quomodo
nunc tu dixiſti, Iſte judex non operatur in-
ſta?

ANNO CHRISTI 1433. ſta? ecce, iſtam & iſtam ſententias, quas ip-
ſe, tulit, juſtæ ſunt, quia ſecundum jura
promulgatæ: reſpondeream ego, Verum eſt
quod iſte operatur materialiter, & non for-
maliter. Et ita ego intelligam, & dixi ve-
rum. Quia ſicut doctores, multi oper-
rantur juſta materialiter, & non formaliter:
quia ille dicitur operari formaliter juſta, qui
operatur ex habitu virtutis juſtitiæ: modo to-
te ſunt parci qui operentur ex habitu ſtoma-
ho, nihilominus operantur juſta
Quæ autem ſit differentia inter diſpoſitionem &
habitum, tritum eſt; quia habitus eſt radica-
ta qualitas de difficili mobilis a ſubjecto. Un-
de ille qui operatur ex habitu, operatur valde
faciliter: imo, ut dicit philoſophus in v.
Ethic. valde difficile eſt habentem habitum ju-
ſtitiæ ad injuſtitiam habere declinare. Videte-
tur vobis etiam pulcrum, ſi ego irem ad pla-
team, ubi venderetur panis, & dicerem: Vi-
dete hos panes, populus cum eſt in hac civita-
te non comedet eos: & poſtea in craſtinum di-
ceretur mihi, Fallum dixiſti mihi, quia pa-
nes jam manducati ſunt. Ego reſponderem,
Dixi ita ego intelligendo, quia panes non
ſunt formaliter manducati, quia forma eſt mu-
tata, quia non comedentur eos integros & ro-
tundos? Quæ ſententiæ ſunt illæ? quæ
fabricationes? quæ cura populis eſt de veritis
formalitatibus, & de veritis habitudinibus?
Hoc autem curandum eſt, ut unuſquiſque in
ea vocatione, qua vocatus eſt, maneat, jus-
ta doctrinam Apoſtoli Chriſti; & ut ſanctus
Leo dicit, maneantibus terminis, quos conſti-
tuerunt patres, ne quis alienum uſurpet, fed
infra fines proprios atque legitimos, pro qniſ-
que valuerit, in latitudine ſe exercet cari-
tatis.

Oſtenſum eſt per Dei gratiam de poſitione
magiſtri Petri, quam vacua ſit & inanis: ſed
volo probare, quod omnino eſt falſa, & nolo
relinquere illa ſophiſtica formale, licet non valet
tres Halenſes, ut dictum eſt; & ponamus ſic:
Homo laicus habens dominium vel prædium,
aut ut conſpicetur, habens dominium, pro-
ut diſtinguitur contra privatum, accipiendo
diſtinctionem ex parte objecti dominabilis, & ſic
hic communiter accipitur a juriſtis, prout eſt
oppoſita ad poſſeſſione partis deceſſi-
di. Ponamus quod ſit baro, comes, vel rex,
& rebus ſuis, prædio, caſtro, vel regno, non
alienatis, efficiatur monachus, tunc arguo ſic:
Iſte eſt Dominus iſtius regni, ergo habet iſtu-
le dominium formaliter intellectum, accipiendo
pro illa habitudine dominantis ad dominabi-
lile. Conſequentia patet ex natura terminorum
correlativorum. Nam iſta eſt bona conſequentia:
Iſte eſt pater iſtius, ergo habet iſtum
habitudinem relativam, quæ eſt patris ad fi-
lium. Non dico, Iſte habet iſtum, quia tunc
poſſet materialiter intelligi, quia habet unum
ſervum, aut filium adoptivum; ſed dico, Iſte
eſt pater illius; ergo inter iſtum & illum
eſt habitudo relativa, quæ eſt patris ad fi-
lium. Sic dominus eſt in prædicamento ad
aliquid, quia dominium, ut magiſter Petrus
intelligit, formaliter eſt habitudo dominantis
ad dominabile; ergo hæc conſequentia eſt bo-
na. Eſt iſte dominus iſtius rei; ergo habet
iſtam habitudinem dominantis ad iſtud domina-
bile. Non dico, Iſtud habet iſte domina-
bile, quia bene poſſunt habere aliquod domina-
bile, ut cultus ulterius vel conductor, qui

ANNO CHRISTI 1433. A non habet proprietatem, licet magiſter Petrus
contrarium dicat: quod an verum ſit, omnes
juriſte ſciunt ſi conductor dicitur proprietarius:
fed relinquamus hoc. Non dico ergo, Iſte ha-
bet iſtam rem: ſed dico, Iſte eſt dominus
iſtius rei, ergo habet iſtam habitudinem domi-
nantis ad dominabile. Jam ſatis declarata eſt
conſequentia; ſed antecedens probatur per ca-
nonem Apoſtolorum præallegatum, ubi tex-
tus: Poteſtatem habeat de proprijs rebus
mortem epiſcopus, ſicut voluerit, & qui-
bus voluerit, relinquere. Item in conci-
lio Agathenſi; De rebus proprijs poſſe te-
ſtari epiſcopus.

Nunc poſtea tres canones veniant duæ leges in
B teſtimonium, Authenti. Licentiam. cod. de
epiſcopis & clericis. Licentiam habeat epiſ-
copus quæcumque ante epiſcopatum probatus
fuerit habuiſſe, & quæcumque poſt epiſco-
patum, jure cognationis uſque ad quartum
gradum ad eum pervenerint, ad quos vo-
luerit ultima voluntate tranſmittere. Item
in alia auctoritate ſtatim ſequenti: Presby-
teros autem & diaconos & ſubdiaconos, &
cantores, lectores, quos omnes clericos ſæ-
pellamus, res quoſlibet modo ad eorum do-
minium venientes habere ſub poteſtatis poena
C principalis ad ſanctiſſimam eccleſiam pe-
rcolionum, & donare ſecundum leges & te-
ſtari, licet ſub parentum ſint poteſtate.
Conſtat ergo quod epiſcopi & alii clerici non
ſunt expropriatarii, ſed licite habent res pro-
prias, de quibus poſſunt pro ſua voluntate diſ-
ponere, donare, & in teſtamentis relinque-
re, & aliud de illis dominos facere. Hoc non
facit, niſi dominus civili dominio, ſicut ex
deſcriptione civilis dominii ſuprà dicta ha-
ridum eſt videre; & ſic antecedens eſt proba-
tum, quod ſit dominus iſtius rei clericus eſt
D minus illius rei; ergo habet civile dominium
formaliter intellectum. Conſequentia ſuperius
probata eſt.

Sed forte dicetur *ipſe nunc*, Ego non nego
clericis dominium ſuorum patrimoniorum, quæ
habent ex hereditate paterna; Et ſi ea ſuæ
gratia efficeretur clericis in facta, vel epiſco-
pus, remaneret res ſicut & nunc eſt: ſed de
bonis eccleſiæ loquor, in quibus dico, quod
clerici non habent civile dominium formaliter
intellectum. O bone Deus, nec dixi ego,
nec aliquis doctus in jure canonico, quod epiſ-
copi vel alii clerici ſint domini rerum eccleſia-
E ticarum. Nonne aperta fant verba canonum,
1. 12. quæſtione 1. Res eccleſiæ non quali
proprie, ſed ut communes & Dominus
ab illaque cum ſumptus tuos non in alios quam
in pentatos ulus ſint fideliter diſpenſandæ?
Numquid & ego in primo actu in ſolutione ad
nonam auctoritatem novi Teſtamenti ita dixi?
Utique Deo ſervit pretaſus, qui res eccleſiæ
F fideliter adminiſtrat, quorum eſt procurator,
non dominus, prout ſcribit magiſter Petrus al-
legat de donat. cap. Fraternitatem. Et diugiſ-
tinus ad Bonifacium: Si privatum poſſidemus
quod nobis ſufficiat, non illa noſtra ſunt, ſed
pauperum, quorum procurationem quodam mo-
do gerimus, non proprietatem in nobis ſiru-
patione damnabili vindicamus. Non ergo ha-
bent prælati dominium rei eccleſiæ, non ipſo-
rum ſunt domini proprie loquendo, ſed ſunt
miniſtratores. Dicentur tamen propter ipſam
adminiſtrationem domini & dominari, quia
ſunt adminiſtratores & diſpenſatores; dicet &

de

ANNO CHRISTI 1414. de Joseph dicit *scripsum*, quod erat dominus A universæ domus Pharaonis, Genesis cap. XLV. de Psalm. CIV. *Confituit eum dominum domui suæ, & principem omnis possessionis suæ*. Hæresis, & clerici in bonis ecclesiæ non dominium, sed administrationem, ut iterum dixi, jure finem primi actus: legitur.

Ex quibus patet quid tentam de bonis ecclesiæ, & quomodo copiam ipsa fidelitet administrari, ne in difficile Dei judicio reperiantur culpabiles: hoc est quis per magistrum Petrum adduci doctorum dicta ad hoc, quia & ego multa plura legi documenta sanctorum, qualiter prælati & alii clerici debent bona ecclesiæ dispensare. Sed quia illa seminat, forte aliud præterit obumbrare, videlicet meritis prælatorum ecclesiæ; unde caveat, ne incidat in illam leutentiam Ambrosii III. de officiis: Si quis non occupet episcopo, sese extollere & exaltare desideranti, quærens etiam obumbrare meritis episcopi simulata affectatione doctrinæ, aut humilitatis, aut mitericordiæ, à B vero devius superebit.

Cap. 1.

Dixit denuo magister Petrus in secunda die fore replicationis sic: Domini temporales possunt auferre bona temporalia ab ecclesiasticis habitualiter delinquentibus. Sunderet: Sic Reges veteris Testamenti auferebant bona temporalia ad nutum divinum ab ecclesiasticis delinquentibus, igitur & reges novi Testamenti possunt similiter facere ad nutum divinum, habitualiter delinquentibus facerdotibus novæ legis. Animadvertite fupplico pulcram conclusionem domini proponentis, *&c.* & non dicit, Licite vel de jure, sed solum dicit, Possunt: & ego dico quod non solum à delinquentibus, sed etiam à sanctis, videlicet in Totila rege Gothorum, Juliano Apostata, de regibus & dominis temporalibus, qui fuit in illis terra, quam etiam fuit Christianorum, nunc est infidelium. Deinde dicit, Soudetur fic: non dicit, Probatur, quia vidit, quod non habet probationis efficaciam: sed videamus cum fnultonis Reges veteris Testamenti, *&c.* quomodo bene probat conclusio fuai dicit fimpliciter, probatio habet, Ad notum Dei, & ego dico quod divino non non solum reges a clericis possunt bona auferre, sed quilibet homo ab alio homine. Patet, quia non facit furtum qui Deo jubente ministerium prebet. Ita dicit Augustinus in libro quæstionum Exodi, & habetur xiv. quæstione v. Dixit Dominus. Et hoc modo populus excultare a furto, quando Ægyptiorum bona asportavit. Esset bona illa consequentia B quotus Israel petiit commodari sibi a vicinis vasa aurea, & argentea, & ille fecum asportavit; ergo licitum est accommodata secum portare. Licitum fuit Samsoni se ipsum interficere, ergo licitum est seipsum interficere. Videat Augustinum de civitate Dei libro primo, capite XXVI. Norum omnes qui legerunt Scripturas aliquatenus fuisse petitum, quod ex his quæ ad notum Dei fiunt, non accipitur argumentum. Unde Beda super Actus Apostolorum, & habetur XXVI. quæst. I. Non exemplo Matthiæ, vel quod Jonas prophetæ forte deprehensus fit, indifferenter fortibus est credendum: cum privilegia singulorum, ut Hieronymus ait, communem legem omnibus facere non possint.

Sed non præterendum quod licet Deus multoties punitat peccata hominum, per legitimas potestates, sed etiam per alienigenas gentes Deo justis excitatas, sententia est Ambrosii, & habetur XXVII. quæst. V. Remittuntur. Sicut sæpe propter divinæ majestatis offensam subactus est populus Israelitarum, ut ex diversis librorum Judicum, Regum, Paralipom. & Machabæorum liquidum esse videtur: tamen non semper talis fuit fine peccato ab his, a quibus fuit: ut ex parte de Senacherib & Antiocho, qui propter B. 14. peccata populi Israelitici ipsum populum capti- Machab. varunt & afflicerunt, & ipsi à Deo gravissime sunt puniti. Nam de Sennacherib ab Angelo exterminatore occisa funt centum & octoginta quinque millia de exercitu ejus una nocte, & ipse fugit, & interfectus fuit a filiis fuis. Antiochus vero cum Dei nutu multum afflixitse populum Israel propter ipsius populi peccata, tandem dira plaga percussus crudeli morte vitam finivit: 2. Machab. IX. cap. legitur. Interdum enim Deus populum fuum peccantem per malos homines punit, sicut patet ex historiis præcedis. Et ut Augustinus dicit 1. de civit. Dei cap. IX. Interdum Deus punit malos cum malis, non quia simul agunt malam vitam, sed quia simul amant temporalem vitam. Et fecunfent principes facerdotes, qui de malis hominibus facient lifteres; ita Deus de malis hominibus, & de diabolis facit ministros justitiæ fuæ. Sed tamen diaboli esfequendo diviniam justitiam, non amantes, neque libent, qui suafa cupiditacis implet ministerium justitiæ. Unde Augustinus in quæstionibus Exodi XXIII. quæst. V. Cum minister judicis occidit eum, qui eum jubet C Cum minister judicis occidit eum, qui eum jubet justis occidit, proinde si id ipsum facit, homicida est: etsi eum occidit quem fcit a judice debere occidi. Ad hoc ergo quod ex nuta Dei possit accidi argumentum ad id quod commune legi est illicitum, primo oportet quod, ut verbis Augustini ait, 1. de civitate Dei cap. XXVI. Deum fe id jubere fine ullo ambiguo intimet: ut fit diabolus fuggestio: quia angelus fatanæ interdum fe transfigurat in angelum lucis. Secundo ut id exlequatur folo affectu exlequendi divinam justitiam, absque ullo amo, *&c.* ut Augustini verbis utar contra Manichæos, & habetur XXIII. quæst. I. quod est autem; nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, implacabilitas, feritas rebellium, libido dominandi, & si qua funt fimilia, quæ corrumpunt animum & provrahunt a puritate reli justitiæ ad cupiditatis afficium, vel ultionis animi pallidæ nis: quod quam res fit difficile, cuncti penfate. Idco difficile est etiam justa bella agere, nam esti justitia fit, fortian non erit in animo, nisi deficiet in malos. Ad probandum hanc antecedens allegavit quod Salomon dixit III. Reg. 11. ad Abiithar facerdotem, qui adhæsit Adonie fratri Salomonis, ut Abiathar esset ver: *Vir meritis es, sed non interficiam te, sed vade in Anathot, &c.* Item de rege Nabuchodonosor, qui habuit potestatem à Deo docendi populum Israel cum facerdotibus & Levitis in captivitate in Babylonicam. Videte quam fit propria hæc allegatio. Deinde ad idem allegat, IV. Regum cap. duodec. quod Joas rex Juda devotum fecundum providentiam Dei tulit omnia confecrata de templo, ministræ Haxaeli regi, ut recederet a Jerusalem. Allegat ulterius IV. Reg. 18. de Ezechia, qui fimiliter fecit. Item de David qui comedit panes propositionis. Ad ista omnia alia folutione opus non est, quam illa quam ipsa fecum affertur: ipsemet allegat quod illa fuerunt Dei facta fortium, & licet ex eis non accipitur argumentum, ut superius dictum est.

Sed præterire non volo intuitum, quodaliam potestatem exercebant reges in illo tempo, & A facerdotio cavati, & figurativa veteris legis, quam Christiana principatus licet exercere in temple & facerdotio novæ legis. Quia facerdotium Christi præcellit facerdotio Azronica: in triplici enim excellentia plurimum eminet: primo quia illud ab Aaron, illud incepit a Christo: & fic illud a fervo, illud a Filio Dei. Secundo quia illius facerdotia erant pecora, illius ipse Dei Filius est facrificium, & Deo Patri hostia. Tertio quia illi facerdotes ligare non poterant vel abfolvere; illis datæ funt claves regni cœlorum, & diftum eft ab ipsa increata Veritate: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque solveris, &c.* Quis jam non videt quantum illis, quanta fit B differentia inter facerdotes novæ legis, & facerdotes veteris legis? & quam alta illi illis præeminent excellentia dignitatis? Quamquam patroiner omne claudicare argumentum, quod de subjectione illorum trahitur ad istos. Bene per Dei gratiam nolunt catholici principes quoad in clerus, nisi quantum ecclesia Catalani, & dicunt non facient jus: fed nolo declinare ipsum; verum namque est quod clericus habens feudum a rege in re feudali fubeft regi fecundum legem feudi. Et hoc non nego: fed materia eft fpecialis, tenetur temnos loqui; nec extendatur utertius.

Arguit præterea de capite, Si quæfit finali ratio: Patet Simoniacus vendit bona Dei & principum beneficiorum ab omnibus fidelibus: efte deputandus; & fi communiti non reliquerint, ab arteris etiam poteftatibus opprimendus. Antequam ad folutionem veniam, notandum eft quod non eft verum fimpliciter, quod omnis Simoniacus fit hæreticus. Sed ut dicunt doctores communiter, & Archidiaconus in canonica, in capite, Ferror. I. quæst. I. Simon magus, a quo dicitur Simonia, fuit hæreticus, & quidquid dicit Sanctus Hieronymus, & dicit esse veri hæretici. Et propterea dicit textus in capite, Ferror, Simoniaca hæresis, quæ prima contra D Dei ecclesiam Catholica fuppulantione fubiret pfit, *&c.* Ita quicumque ecclesiæ veritatem ut Spiritus fancti gratiam poffe emi pecunia, hæreticus efte. Ifti vero qui hoc non credentes, fed cupiditate pecuniæ, ftudent emere & vendere fpiritualia, non funt hæretici: quia hæresis de ea ratione formali habet, habere errorem in intellectu circa cognitiofa fidei, & pertinacium in voluntate: & ifta deficiunt in talibus, quia non deficiunt errantes circa credibile; fed affectant de ipsorum cupiditate, ftudent emere vel vendere fpiritualia. Et fideo non funt hæretici, fed graviffime peccant, & in grandi periculo animæ fuæ vivunt; nec fructus beneficiorum fimoniace adeptorum fuos lucrant, fed id reftituendum tenentur: nec falvari poffunt, fi non renuntiant beneficii fimoniace acquifiti.

Nunc ad folutionem illius argumenti, ex cap. E Principes, XXIII. quæft. V. dicit, quod doctores communiter dicunt in caput, Efti clerici, de judic. in cap. Ut fame defententia excommunicationis diffinitur. Et in 11. calon fpecialiter, in quibus laicis potestatibus a jure conceditur poteftas in clericos: & ut breviter me expediam, fecularis poteftas in clericum non degradatus & traditum non habet poteftatem, nisi ab ecclesia in fubfidium invocata: & ita loquuntur ifta capitula; quare de illis ad aliam calus argumentum non eft. Sed argumentum quod accipit ex cap. Principes, regio advocatus quam formalem, confequentiam facit; Licet fecularibus

ANNO CHRISTI 1414. Differentia facerdotum novæ & veteris legis.

Ambr. lib. 1. de Cain. & Abel. cap. 6.

Tiraq. lib. 1. cap. 7. n. 4. & 5. fecc. 10. & 11. num.

Ambrosius Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, philosophus.

Augustinus. Augustinus.

Matthæus.

Ambr. lib. 3. epistolarum, epist. 33.

Ambr. lib. 1. epistolarum epist. 33.

bulam jam fuftulan audivimus, quafi hereditarias reliquerint; nifi cito res Dei, admoni- ANNO CHRISTI 1414. tio i poftulatur, agnita veritate reddidentur, perpetuo anathemate feriantur. Profitebat etiam glofis illa allegare plures alias auctoritates, quæ hoc probant. Glofis in dicto capite in canonibus allegat multas concordantias. Præterea fcienti intentionem illius capituli, veritas glofis fatis eft manifefta.

Contendebat beatus Ambrofius cum miniftris Imperatoris, qui basilicam tradi hæreticis jufu Imperatoris beatum urgebant Ambrofium. Ubi ipse dicebat: fi tributum petit Imperator, *&c.* Et etiam poftea: Si patrimonium petat, invadite: fi corpus, occurram. Vultis in ifto cula reperre? *&c.* Commutat habet locum, quando quis cum petitore contendit dicere, Vultis mihi collere mea? bene poteftis. Non quod intelligat licite & de jure, fed de facto. Et ita glofam illam communis modus loquendi verum effe oftendit.

Arguit de capite, Ex his. XII. quæftione 1. quæftio ista verba Gratiani, & ideo non facient jus: fed nolo declinare ipsum; verum namque eft quod clericus habens feudum a rege in re feudali fubeft regi fecundum legem feudi. Et hoc non nego: fed materia eft fpecialis, tenetur temnos loqui; nec extendatur utertius.

Arguit præterea de capite, Si quæfit finali ratio: Patet Simoniacus vendit bona Dei & principum beneficiorum ab omnibus fidelibus: efte deputandus; & fi communiti non reliquerint, ab arteris etiam poteftatibus opprimendus. Antequam ad folutionem veniam, notandum eft quod non eft verum fimpliciter, quod omnis Simoniacus fit hæreticus. Sed ut dicunt doctores communiter, & Archidiaconus in canonica, in capite, Ferror. I. quæft. I. Simon magus, a quo dicitur Simonia, fuit hæreticus, & quidquid dicit Sanctus Hieronymus, & dicit esse veri hæretici. Et propterea dicit textus in capite, Ferror, Simoniaca hæresis, quæ prima contra Dei ecclesiam Catholica fuppulantione fubiret pfit, *&c.* Ita quicumque ecclesiæ veritatem ut Spiritus fancti gratiam poffe emi pecunia, hæreticus efte. Ifti vero qui hoc non credentes, fed cupiditate pecuniæ, ftudent emere & vendere fpiritualia, non funt hæretici: quia hæresis de ea ratione formali habet, habere errorem in intellectu circa cognitiofa fidei, & pertinacium in voluntate: & ifta deficiunt in talibus, quia non deficiunt errantes circa credibile; fed affectant de ipsorum cupiditate, ftudent emere vel vendere fpiritualia. Et ideo non funt hæretici, fed graviffime peccant, & in grandi periculo animæ fuæ vivunt; nec fructus beneficiorum fimoniace adeptorum fuos lucrant, fed id reftituendum tenentur: nec falvari poffunt, fi non renuntiant beneficii fimoniace acquifiti.

Nunc ad folutionem illius argumenti, ex cap. Principes, XXIII. quæft. V. dicit, quod doctores communiter dicunt in caput, Efti clerici, de judic. in cap. Ut fame defententia excommunicationis diffinitur. Et in 11. calon fpecialiter, in quibus laicis poteftatibus a jure conceditur poteftas in clericos: & ut breviter me expediam, fecularis poteftas in clericum non degradatus & traditum non habet poteftatem, nisi ab ecclesia in fubfidium invocata: & ita loquuntur ifta capitula; quare de illis ad aliam calus argumentum non eft. Sed argumentum quod accipit ex cap. Principes, regio advocatus quam formalem, confequentiam facit; Licet fecularibus

ANNO CHRISTI 1411.

bus potestabitur facere coertionem clericorum. Ergo ipsum pariter coertiri disciplinæ; ablatio temporalium est species terrentis disciplinæ; igitur, &c. Aliquit homo currit; ergo ille homo currit. Mihi licet aliquid facere in perfoam proprie ipsum: matiliare, est aliquid facere; igitur, &c.

"Post hoc arguit sic: Omne quod debet effecere pœnitentiæ finem aliquem per rationabilem commensurationem mediorum ad ipsum; potest licite uti potestatiue subtractione mediorum & additione pœnitentiæ ipsorum mediorum, secundum quod congruit proprie ipsum commensurationem faciendam: cum ergo seculares dominii debant potestatiue effecere magnum justitiæ, doctores cleri per rationalem commensurationem temporalium, quæ tenentur conferre clero Christi; sequitur quod possunt licite uti potestatiue subtractione & additione ipsorum temporalium, secundum quod congruit proprie ipsum commensurationem faciendam: Ita dicit; nec minorem, nec minorem probat, sed totum fine fundamento reliquit, & fine fundamento cadet. Dico primo quod argumentum deficit quoniam bona ecclesiarum non sunt solum proprie facultantiaum clerici; sed ipsa facta residuum habet in pios usus converti; ut in primo actu latissime dixi. Preterea si by Potestative determinat aliqua commensurationem, quæ ipsum deficere facit, negranda est minor: quia potestas talis commensurandi, cum ratione superflorum, non est apud seculares potestates, & nec licio & ipsi concedentes si tenerit ad conferendum subtractionem clero, unde populus tenetur, unde ecclesia non habere: sed grave nimis effet eis. Unde bene providit divina providentia, quod dedit ecclesiæ unde vivant clerici, & etiam faciant elemosynas populo, & non habeant gravare populum.

"Deinde quod sic: Clericis licet subtrahere sacramenta ecclesiæ laicis delinquentibus: igitur laicis licet subtrahere temporalia potestativa a clericis habituliter delinquentibus: sed ita non pulcra consequentia, nescio si in Oxonia vel Cantabigia fuint tales consequentiæ: bene scio quod non admitterentur. Sic sequeretur a simili: Regi licet denegare justificationem suam Judito suo proprer delictum, quia, ut ceiunt justitiæ, est una species coercitionis, & de levitatibus; ergo & Judito licet denegare obedientiam regi propter delictum. Habet tamen omnis divini juris regula, quod superior in inferiorem habet jurisdictionis potestatem, & non e contra.

"Denique arguit sic: Æque potestative potest ffipendiaus subtrahere suum ffipendium ab indigni operatis, licet potest dignis ea conferre: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Videre quoniam bene facit argumentum in forma: bene accipit medium, propter distantes bonum, sed in majore majoris habet: dicere: Sed laici sunt ffipendiaries clericos: & tunc minor est falsa, quia non sunt ffipendiaries. Bene poffet dicere quod sunt fortenteres, & quoties ffipendia clericis prestabitur: & sic similiter arguit poffet, quod licet subtrahere ffipendia, quia prestantur militibus. Deinde arguit, quod rectificato facilima clericorum poffit sic subtractionem temporalium; & medicinæ bonum dari per quam aptius tuetur infirmus, &c. alia argumenta petunt fundamentum. Oportet primo probare quod rectificatio clericorum & medicinæ inhibitio pertineret ad laicos, & tunc esset bonum quærere, quomodo aptius fieri: alias frustra conatur ad media, ad quem non pertinet finis. Cum ergo probatum non sit, quod laicis hoc pertineat, immo per me contrarium superius est deductum; & sic deficit argumentatio sine fundamento conflitutus.

Ulterius arguit ex cap. Quicumque xvii: quæstione fin. Ubi Augustinus rectitat factum laudabile Aurelii episcopi, quod cum quidam non habent filios omnia bona sua, ufufructu retento, donaffet ecclesiæ; poffet habere filios, Aurelius respiuit sibi bona. Quid ad propositum? utique nihil; sed ut magister Petrus, qui effecit magnum justitiæ, doctores cleri per rationalem commensurationem temporalium, quæ tenentur conferre clero Christi; sequitur: quod possunt licite uti potestatiue subtractione & additione ipsorum temporalium, secundum quod congruit proprie ipsum commensurationem faciendam: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Videre quoniam bene facit argumentum in forma: bene accipit medium, propter distantes bonum, sed in majore majoris habet: dicere: Sed laici sunt ffipendiaries clericos: & tunc minor est falsa, quia non sunt ffipendiaries. Bene poffet dicere quod sunt fortenteres, & quoties ffipendia clericis prestabitur: & sic similiter arguit poffet, quod licet subtrahere ffipendia, quia prestantur militibus. Deinde arguit, quod rectificato facilima clericorum poffit sic subtractionem temporalium; & medicinæ bonum dari per quam aptius tuetur infirmus, &c. alia argumenta petunt fundamentum. Oportet primo probare quod rectificatio clericorum & medicinæ inhibitio pertineret ad laicos, & tunc esset bonum quærere, quomodo aptius fieri: alias frustra conatur ad media, ad quem non pertinet finis. Cum ergo probatum non sit, quod laicis hoc pertineat, immo per me contrarium superius est deductum; & sic deficit argumentatio sine fundamento conflitutus.

ANNO CHRISTI 1411.

Ulterius arguit ex cap. Quicumque xvii: quæstione fin. Ubi Augustinus rectitat factum laudabile Aurelii episcopi, quod cum quidam non habent filios omnia bona sua, ufructu retento, donaffet ecclesiæ; poffet habere filios, Aurelius respiuit sibi bona. Quid ad propositum? utique nihil; sed ut magister Petrus, qui effecit magnum justitiæ, doctores cleri per rationalem commensurationem temporalium, quæ tenentur conferre clero Christi; sequitur: quod possunt licite uti potestatiue subtractione & additione ipsorum temporalium, secundum quod congruit proprie ipsum commensurationem faciendam: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Ita dicit; nec minorem, nec minorem probat, sed totum fine fundamento reliquit, & fine fundamento cadet. Dico primo quod argumentum deficit quoniam bona ecclesiarum non sunt solum proprie facultantiaum clerici; sed ipsa facta residuum habet in pios usus converti; ut in primo actu latissime dixi. Preterea si by Potestative determinat aliqua commensurationem, quæ ipsum deficere facit, negranda est minor: quia potestas talis commensurandi, cum ratione superflorum, non est apud seculares potestates, & nec licio & ipsi concedentes si tenerit ad conferendum subtractionem clero, unde populus tenetur, unde ecclesia non habere: sed grave nimis effet eis. Unde bene providit divina providentia, quod dedit ecclesiæ unde vivant clerici, & etiam faciant elemosynas populo, & non habeant gravare populum.

"Deinde quod sic: Clericis licet subtrahere sacramenta ecclesiæ laicis delinquentibus: igitur laicis licet subtrahere temporalia potestativa a clericis habituliter delinquentibus: sed ita non pulcra consequentia, nescio si in Oxonia vel Cantabigia fuint tales consequentiæ: bene scio quod non admitterentur. Sic sequeretur a simili: Regi licet denegare justificationem suam Judito suo proprer delictum, quia, ut ceiunt justitiæ, est una species coercitionis, & de levitatibus; ergo & Judito licet denegare obedientiam regi propter delictum. Habet tamen omnis divini juris regula, quod superior in inferiorem habet jurisdictionis potestatem, & non e contra.

"Denique arguit sic: Æque potestative potest ffipendiaus subtrahere suum ffipendium ab indigni operatis, licet potest dignis ea conferre: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Videre quoniam bene facit argumentum in forma: bene accipit medium, propter distantes bonum, sed in majore majoris habet: dicere: Sed laici sunt ffipendiaries clericos: & tunc minor est falsa, quia non sunt ffipendiaries. Bene poffet dicere quod sunt fortenteres, & quoties ffipendia clericis prestabitur: & sic similiter arguit poffet, quod licet subtrahere ffipendia, quia prestantur militibus. Deinde arguit, quod rectificato facilima clericorum poffit sic subtractionem temporalium; & medicinæ bonum dari per quam aptius tuetur infirmus, &c. alia argumenta petunt fundamentum. Oportet primo probare quod rectificatio clericorum & medicinæ inhibitio pertineret ad laicos, & tunc esset bonum quærere, quomodo aptius fieri: alias frustra conatur ad media, ad quem non pertinet finis. Cum ergo probatum non sit, quod laicis hoc pertineat, immo per me contrarium superius est deductum; & sic deficit argumentatio sine fundamento conflitutus.

ANNO CHRISTI 1411.

Ulterius arguit ex cap. Quicumque xvii: quæstione fin. Ubi Augustinus rectitat factum laudabile Aurelii episcopi, quod cum quidam non habent filios omnia bona sua, ufructu retento, donaffet ecclesiæ; poffet habere filios, Aurelius respiuit sibi bona. Quid ad propositum? utique nihil; sed ut magister Petrus, qui effecit magnum justitiæ, doctores cleri per rationalem commensurationem temporalium, quæ tenentur conferre clero Christi; sequitur: quod possunt licite uti potestatiue subtractione & additione ipsorum temporalium, secundum quod congruit proprie ipsum commensurationem faciendam: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Ita dicit; nec minorem, nec minorem probat, sed totum fine fundamento reliquit, & fine fundamento cadet. Dico primo quod argumentum deficit quoniam bona ecclesiarum non sunt solum proprie facultantiaum clerici; sed ipsa facta residuum habet in pios usus converti; ut in primo actu latissime dixi. Preterea si by Potestative determinat aliqua commensurationem, quæ ipsum deficere facit, negranda est minor: quia potestas talis commensurandi, cum ratione superflorum, non est apud seculares potestates, & nec licio & ipsi concedentes si tenerit ad conferendum subtractionem clero, unde populus tenetur, unde ecclesia non habere: sed grave nimis effet eis. Unde bene providit divina providentia, quod dedit ecclesiæ unde vivant clerici, & etiam faciant elemosynas populo, & non habeant gravare populum.

"Deinde quod sic: Clericis licet subtrahere sacramenta ecclesiæ laicis delinquentibus: igitur laicis licet subtrahere temporalia potestativa a clericis habituliter delinquentibus: sed ita non pulcra consequentia, nescio si in Oxonia vel Cantabigia fuint tales consequentiæ: bene scio quod non admitterentur. Sic sequeretur a simili: Regi licet denegare justificationem suam Judito suo proprer delictum, quia, ut ceiunt justitiæ, est una species coercitionis, & de levitatibus; ergo & Judito licet denegare obedientiam regi propter delictum. Habet tamen omnis divini juris regula, quod superior in inferiorem habet jurisdictionis potestatem, & non e contra.

"Denique arguit sic: Æque potestative potest ffipendiaus subtrahere suum ffipendium ab indigni operatis, licet potest dignis ea conferre: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Videre quoniam bene facit argumentum in forma: bene accipit medium, propter distantes bonum, sed in majore majoris habet: dicere: Sed laici sunt ffipendiaries clericos: & tunc minor est falsa, quia non sunt ffipendiaries. Bene poffet dicere quod sunt fortenteres, & quoties ffipendia clericis prestabitur: & sic similiter arguit poffet, quod licet subtrahere ffipendia, quia prestantur militibus. Deinde arguit, quod rectificato facilima clericorum poffit sic subtractionem temporalium; & medicinæ bonum dari per quam aptius tuetur infirmus, &c. alia argumenta petunt fundamentum. Oportet primo probare quod rectificatio clericorum & medicinæ inhibitio pertineret ad laicos, & tunc esset bonum quærere, quomodo aptius fieri: alias frustra conatur ad media, ad quem non pertinet finis. Cum ergo probatum non sit, quod laicis hoc pertineat, immo per me contrarium superius est deductum; & sic deficit argumentatio sine fundamento conflitutus.

Ulterius arguit ex cap. Quicumque xvii: quæstione fin. Ubi Augustinus rectitat factum laudabile Aurelii episcopi, quod cum quidam non habent filios omnia bona sua, ufructu retento, donaffet ecclesiæ; poffet habere filios, Aurelius respiuit sibi bona. Quid ad propositum? utique nihil; sed ut magister Petrus, qui effecit magnum justitiæ, doctores cleri per rationalem commensurationem temporalium, quæ tenentur conferre clero Christi; sequitur: quod possunt licite uti potestatiue subtractione & additione ipsorum temporalium, secundum quod congruit proprie ipsum commensurationem faciendam: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Ita dicit; nec minorem, nec minorem probat, sed totum fine fundamento reliquit, & fine fundamento cadet. Dico primo quod argumentum deficit quoniam bona ecclesiarum non sunt solum proprie facultantiaum clerici; sed ipsa facta residuum habet in pios usus converti; ut in primo actu latissime dixi. Preterea si by Potestative determinat aliqua commensurationem, quæ ipsum deficere facit, negranda est minor: quia potestas talis commensurandi, cum ratione superflorum, non est apud seculares potestates, & nec licio & ipsi concedentes si tenerit ad conferendum subtractionem clero, unde populus tenetur, unde ecclesia non habere: sed grave nimis effet eis. Unde bene providit divina providentia, quod dedit ecclesiæ unde vivant clerici, & etiam faciant elemosynas populo, & non habeant gravare populum.

"Deinde quod sic: Clericis licet subtrahere sacramenta ecclesiæ laicis delinquentibus: igitur laicis licet subtrahere temporalia potestativa a clericis habituliter delinquentibus: sed ita non pulcra consequentia, nescio si in Oxonia vel Cantabigia fuint tales consequentiæ: bene scio quod non admitterentur. Sic sequeretur a simili: Regi licet denegare justificationem suam Judito suo proprer delictum, quia, ut ceiunt justitiæ, est una species coercitionis, & de levitatibus; ergo & Judito licet denegare obedientiam regi propter delictum. Habet tamen omnis divini juris regula, quod superior in inferiorem habet jurisdictionis potestatem, & non e contra.

"Denique arguit sic: Æque potestative potest ffipendiaus subtrahere suum ffipendium ab indigni operatis, licet potest dignis ea conferre: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Videre quoniam bene facit argumentum in forma: bene accipit medium, propter distantes bonum, sed in majore majoris habet: dicere: Sed laici sunt ffipendiaries clericos: & tunc minor est falsa, quia non sunt ffipendiaries. Bene poffet dicere quod sunt fortenteres, & quoties ffipendia clericis prestabitur: & sic similiter arguit poffet, quod licet subtrahere ffipendia, quia prestantur militibus. Deinde arguit, quod rectificato facilima clericorum poffit sic subtractionem temporalium; & medicinæ bonum dari per quam aptius tuetur infirmus, &c. alia argumenta petunt fundamentum. Oportet primo probare quod rectificatio clericorum & medicinæ inhibitio pertineret ad laicos, & tunc esset bonum quærere, quomodo aptius fieri: alias frustra conatur ad media, ad quem non pertinet finis. Cum ergo probatum non sit, quod laicis hoc pertineat, immo per me contrarium superius est deductum; & sic deficit argumentatio sine fundamento conflitutus.

Jug. de Sp. Sanctis. c. 1. Ex Ep. 105. ad Donatistas. Ego de Sanctis. c. 1.

Ulterius arguit ex cap. Quicumque xvii: quæstione fin. Ubi Augustinus rectitat factum laudabile Aurelii episcopi, quod cum quidam non habent filios omnia bona sua, ufructu retento, donaffet ecclesiæ; poffet habere filios, Aurelius respiuit sibi bona. Quid ad propositum? utique nihil; sed ut magister Petrus, qui effecit magnum justitiæ, doctores cleri per rationalem commensurationem temporalium, quæ tenentur conferre clero Christi; sequitur: quod possunt licite uti potestatiue subtractione & additione ipsorum temporalium, secundum quod congruit proprie ipsum commensurationem faciendam: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Ita dicit; nec minorem, nec minorem probat, sed totum fine fundamento reliquit, & fine fundamento cadet. Dico primo quod argumentum deficit quoniam bona ecclesiarum non sunt solum proprie facultantiaum clerici; sed ipsa facta residuum habet in pios usus converti; ut in primo actu latissime dixi. Preterea si by Potestative determinat aliqua commensurationem, quæ ipsum deficere facit, negranda est minor: quia potestas talis commensurandi, cum ratione superflorum, non est apud seculares potestates, & nec licio & ipsi concedentes si tenerit ad conferendum subtractionem clero, unde populus tenetur, unde ecclesia non habere: sed grave nimis effet eis. Unde bene providit divina providentia, quod dedit ecclesiæ unde vivant clerici, & etiam faciant elemosynas populo, & non habeant gravare populum.

"Deinde quod sic: Clericis licet subtrahere sacramenta ecclesiæ laicis delinquentibus: igitur laicis licet subtrahere temporalia potestativa a clericis habituliter delinquentibus: sed ita non pulcra consequentia, nescio si in Oxonia vel Cantabigia fuint tales consequentiæ: bene scio quod non admitterentur. Sic sequeretur a simili: Regi licet denegare justificationem suam Judito suo proprer delictum, quia, ut ceiunt justitiæ, est una species coercitionis, & de levitatibus; ergo & Judito licet denegare obedientiam regi propter delictum. Habet tamen omnis divini juris regula, quod superior in inferiorem habet jurisdictionis potestatem, & non e contra.

"Denique arguit sic: Æque potestative potest ffipendiaus subtrahere suum ffipendium ab indigni operatis, licet potest dignis ea conferre: cum ergo temporalia sint ffipendia laicorum, sequitur, &c. Videre quoniam bene facit argumentum in forma: bene accipit medium, propter distantes bonum, sed in majore majoris habet: dicere: Sed laici sunt ffipendiaries clericos: & tunc minor est falsa, quia non sunt ffipendiaries. Bene poffet dicere quod sunt fortenteres, & quoties ffipendia clericis prestabitur: & sic similiter arguit poffet, quod licet subtrahere ffipendia, quia prestantur militibus. Deinde arguit, quod rectificato facilima clericorum poffit sic subtractionem temporalium; & medicinæ bonum dari per quam aptius tuetur infirmus, &c. alia argumenta petunt fundamentum. Oportet primo probare quod rectificatio clericorum & medicinæ inhibitio pertineret ad laicos, & tunc esset bonum quærere, quomodo aptius fieri: alias frustra conatur ad media, ad quem non pertinet finis. Cum ergo probatum non sit, quod laicis hoc pertineat, immo per me contrarium superius est deductum; & sic deficit argumentatio sine fundamento conflitutus

fici Jesu Christi, & salutis suæ fuit, sub duplici specie, & pabulis utrorum, quibus ipsa non confuscetur divina ineffabilis communionis lucis; ac id nero ex præcepto Dei sive divinæ generalis conciliorum Basilicæ congregationis definit, & quod utilitati filiorum salutisque congruat legitimo perpetuum valitura constituit. Quo facto, pro certiorem Bohemis ipsorum communionis defuerit, id quo mise legatione petierant, fuisse concessum Bohemis ac Moravis & Lusitanis in omnis dispensationis confirmat, & quia id reverentiæ pollubaverunt, idcirco ipsorum ut ita, ratione obtinuit, quod ipsi ad ipsum ut ipsum sunt pulsus confirmat, non sub forma panis eorum Christi tantum, ne sub specie vini, sed sub specie panis & vini, & sub specie tantum & integrum contineri Christum. Hæc Silvius de calicis promulgione facta, quem per dispensationem ex apostolica sedis indulto ad calicem communicabant Utraquistarum illius velut ex eorum imperabantur, quique in sede ecclesia catholica in octavam illius & dominica in quinquagesima, Sarthur Chron. lib. 12. Polydor. *Basilienses.* Sic dictum a Basilea, quo in loco hæc synodus per undecim annos celebrata fuit, ut gesta illius ultimo epilogo concilii attestantur. *Est autem Basilea, sedecim Adr. Rom. in suo parvo tractatu ita ait, urbs Dalpi, sita ad flumen Sequanæ & Rhenanum. Nomen Basilea varie scribit decimus. Beatus Rhenanus in tractatu, quem Gallia Longa Pars vocant, urgumentum conscribit, ut sit dicta Basilea, quasi Dalpicia; alii quidem Augusta Rauracorum dicitur. In hac urbe cum ipsa sit ad vicinum montem ab omni compositus, in profectum, quibus ex urge & vindarum dicu Petri, & Pradicatorum ejusdem, amplis aedes & varias amplissimas habentibus, quibus ipsa ab aliquot, Transylvanis fuit magna ejus numerus. Dividitur in duas civitates, non ab ea parte Galliæ, unaquaque Basilicæ magnas, aliquot antiquæ ecclesiæ, quibus Basilia minor ex parte Germaniæ. Conjungitur utraque civitas ponte nitra Rhenum rostrinsis. Hanc civitatem ceteris Galliæ pulchrior, Basilia omnium ornatur, cujus primus reliquæ fuit ecclesia ejusdem anno die oriente Aprilis, ejus Georgius von Andlauer pragiscitus Bafiliensis, illustrat ecclesiam bedie ipsa pographarum fulsitia.*

Inchoatum fuerat concilium Senis, sed infilis de eadem illius ad Martinum quintum translatum Basileæ usque ad annum domini 1442. continuatum est & absolutum. Decreta Constantiensis concilii finiuntur fuerat ut Papæ celebraretur, quo de causa vero illud Martinus quintus illhinc Senas, atque inde ad Basilicam transferre voluerit, chronicon Germaniæ his verbis enarrat: *Advenerat jam tempus convenundi ad concilium Papæ, cum Basilicæ fuit, cum Bohemis, cum Ruthenis, cum Graecis Papæ, placuit pontifici concilium transferre Senas: cumque illuc ex multis nationibus convenissent, multi quidem ex legatis Bohemis transfiere Martinum malebantur, ne de pontifices deciderent, quod ale animadverte pontifex, statim sancto concilio Senis illhinc & ex quis calumniis ad Basilicam pontifices fili venere, statim pontifex anno Septodum generalem celebrandum, eique omnia Senis deputatum Basilicam Pastin Lanigius in chronico Citizenti Lanfranie anno dominii 1448. pravita obfidione urbis difficultum & difficultatem fuitis, atque ex gladiorum ipsorum Senensium cum confectum esse, scribit.* Ideo indicatur in bulla Nicolai V. quas ad Bohemos fieri fuit, ad Ruthenos, in nomen nihil aliud nisi Senis fuit inventur, quam quod intercessione Friderici imperatoris Pelle V. antipapa ecclesia ad pacem reducitur concilium Basilicæ, ad ipsa Basiliensis concilii improbanda, pleudopontificium refugiuerit, eique de causa pacis & unitatis gratia approbatum esse de pacificatis in concilio Basiliensi ecclesiis fuerat.

e. Ceremoniam. Occumenicum fuisse nemo negaverit, quod authoritate pontificia indictum, sub præsidio Juliani cardinalis constitutum est eo usque, donec, libera pontifice ejuratus, in pacificis Ecclesiam, omni judicio & subjectioni coactioni coactivæ jure divino exempsum, judicium finum ipsi convenerent, & pontifice legatum Sum omnipotæ ulnas episcopus avocaret. Quando vero post horum difficilius, Ipsoduo fuit pradicto cardinalis ejusdem Arelaensis concilium, interque pontifice prorogata est, non tantum ecumenicum, sed etiam legitimum concilium esse dicitur.

d. De parte prohibitum. Sec. 1. Hanc fundum audoritatem legitimia reprobatum esse constat ex eisdem

1271 NOTÆ IN CONCILIUM BASILIENSE. 1272

undecimi concilii Lateranensis infra fab Leone X. celebrati; *ibi concilialium sibi ministrum, fidelissimum, & ipsum pontifex audoritatis non immerito appellatur.* Nam eo tempore, quo concilium in pontifex temerium prominutur aulum est, non erat in concilio legitimus pontifices, omnesque principes ejusdem diffecerunt, & quidem cardinalis Arelatensis nunquam pradicendi fin adimpetitur. & quia episcopi pauci fuit, cum, immodicum in synodum ingenium malitiosus presbyteorum, ita ut, contra omnem ecclesiam consilium, non episcopum, sed presbyteorum synodum fuisse dicitur. Deinde eodem tempore gaudium Florentinæ concilium alterum, in quo pariebatur fuit, ut pontifex, & omnes ecclesiæ principes, & Graecorum Graec fine comparatione plures quam effuit Basiliensis, & omnia episcopo adeat imperatoris Lateranorum, in legatus imperatoris Lateranorum, ut nullo modo dubitari potest, unum ex dicubus ellet verum concilium Basiliensis, & Ecclesiæ.

Tertia. Deus quoque sententiam fuum decreverat tam horribili pestis Basiliam urbi afflighat, ut major pars eorum pestem, qui ibi erant, ut sanctioni vel fecedere coacti fuerint. Quæ omnia refert Æneas Silvius in historia concilii Basiliensis, ejusdem operis.

Quarto. Patres concilii eos qui nisi erant a Sancto Spiritu ejusque ecclesiæ principes, quos omnes concilorum universalium, recipere noluerunt.

Quinto. Quia nulla deterea concilii nominis consilia, quibus ipsi gesserunt: tum quia multi prælati & doctores utriusque juris ejusdem decretis effectuum: non etiam non in tractatibus ipsorum, quos a Cardelia & Augitia reipsus nisiffus in itinere ecle, atque synodo jam appropinquare cognoverant, fidelium & fidelissimum dominie illud, cum ipsorum nolle adfentiri fecerant.

Dico hanc synodum ex parte tantum reprobatam esse, quia eum Felix V. antipapa schismaticus ad unitatem & concilium ecclesiæ compondendam, hortatus Friderici imperatoris ejusque legatorum, ejusque legatiset, & atque omnia Basiliensis concilabuli fin ipsius judicio quasi improbatis, & ipsorum, quæ a quatuor, & quinquaginta, quos ex beneficiis ecclesiasticis eiecitis ac promulgatae fuerunt, reliquis omnia quæ illuc gesta fuerunt, & quæ in conciliis omnibus non fuit definita, judicio ejusdem Nicolai sententiam pradecessoris in Eugenio hac in re imitatus, & recipio & approbo, quæ ipse Felix, ejusque Pius Longius, qua ratione erroris maculis huic synodus inuffas abfitegere nitatur.

Ad Sixtum Mantuanum. Vide quæ de hac controversia dixi supra in notis concilii Pisani 1. tempore Alexandri V. Ea ratione ainem hac ora Eugenii depositionem gesta fuerunt, summatim fingulis locis compendiose deferibendo breviter meo mort cor ruble.

Anno domini 1431. die 23. Julii inchoatum est concilium; fugitivus & excommunicatus Eugenius pontifex convertitur decreverunt primum fessionem celebrandam esse de Venezia, 14. Decembris in ecclesia Basiliensi publicatum, & quod cum ipsa Basiliensis ecclesia affinas fingitis intimisset, omnesque ad concilium concurrit folitos pertinere, tum, ut ipsum, tum, ut ipsum, tum, ut ipsum

sedis apostolicæ per famam informati accesserunt ad synodum, allegantes præfixum terminum sexaginta dierum necdum elapsum; ideoque contra pontificem nihil decernendum esse. Præses generalis concilii legatos male esse informatos respondit, petiitque declarari, num papa concilio per se vel per legatos suos adhærere velit. Cui interrogationi dum nihil responderetur, prorogata est dilatio triginta dierum, quæ in gratiam imperatoris iterum concessa fuit. Dimissis sedis apostolicæ legatis per decretum synodale, omnia contra patres vel quoscumque alios in concilio præsentes irritantur, læsi in integrum restituuntur, occupantesque beneficia eorum qui in concilio intersunt excommunicantur.

Sessio XIV. Anno 1433. septimo Idus Novembris habita est XIV. sessio, in qua terminus sexaginta dierum Eugenio jam pridem concessus prorogatur, eique formula certa adhæsionis a Concilio præscribitur; qua compariturus acta synodalia confirmet, & quidquid ipse contra synodum ejusque personas dixit vel constituit cassum & irritum pronuntiet. Eaque occasione futurum promittitur, ut omnes se ad oscula pedum Eugenii submittant, illumque tamquam unicum & legitimum Petri vicarium agnoscant & venerentur.

Sessio XV. Sessio XV. celebrata est in ecclesia majori Basileensi anno 1433. sexto Kalendas Decembris. Hac statutum est, vel potius renovatum, ut in qualibet diœcesi ad minimum semel in anno, idque octava resurrectionis domini, vel alia die, secundum consuetudinem diœcesium, per diœcesanum in propria persona (nisi canonicum fuerit impedimentum) vel per vicarium ad hoc idoneum, celebretur aliqua synodus diœcesana, quæ ad minimum biduo vel triduo duret, nisi episcopis aliter visum fuerit; quaque hoc sedulo procuretur, ut plebani ad diligentem animarum curam agendam admoneantur, statuta provincialia & synodalia legantur, in vitam & mores a diœcesano solerter inquiratur, simonia, usuræ, concubinatus, fornicationes, aliique excessus corrigantur, alienationes rerum ecclesiasticarum cassentur: clericorum abusus tollantur; clausuræ monialium stringantur; in ingressu ad religionem nihil exigatur; contra hæreses, sortilegia, incantationes sedulo & acriter animadvertatur; visitatores diœcesis instituantur, qui per annum diœcesim lustrantes synodalia ubique observari, non emendata ad proximam synodum deferri, & delinquentes debite puniri procurent. Eadem sessione constituitur, ut a fine generalis concilii infra biennium & deinde ad minus semel quolibet triennio in loco tuto celebretur concilium provinciale, cui archiepiscopus cum suffraganeis cæterisque prælatis sub pœna suspensionis interesse teneatur, in quo istius admoneantur episcopi, ut ordines & beneficia canonice conferant, bona ecclesiæ usui illicito non applicent, suique officii rationem reddant. Metropolitanus vero tamquam omnium pater monebitur ut a vitiis desistat, missis interim illius excessibus ad Romanum pontificem, si qua in re deliquerit. Exortas provinciæ lites synodo provinciali sopire contendat, & ad futurum generale concilium mittendas personas idoneas cum sufficienti provisione designet. Ad monasteria quod attinet, mandatum est ut monachi & religiosi omnes tria substantialia professionis vota diligentissime observent.

Sessio XVI. Sessio XVI. celebrata est ipsis Nonis Februarii anno 1434. In hac Eugenius per literas postulatis synodi satisfecit. Concilium Basileense ab initio legitime continuatum fuisse & prosequi debere; dissolutionem, ac si nulla fuisset, irritam pronuntiat, ipsumque concilium eam omni devotione & favore adjuturum spondet: literas in palatio apostolico in præjudicium concilii promulgatas, processus censurarum, privationum & suspensionum cassat & revocat: læsos in integrum restitui mandat.

Per secundam bullam nullum & irritum esse declarat quod patres concilii, contradicente pontifice, quasi sine ipso generalis concilii potestatem haberent, statuere & sancire præsumpserint; citationes, processus & sententias contra papam, jura & libertatem sedis apostolicæ & cardinales emiserint, creationes officialium, collationes beneficiorum; nullas esse decreverint, omnibus ne pareant sub gravi pœna præceperint.

Tertia bulla decretum sessionis duodecimæ de adhærendo infra 60. dies concilio, & mandato cardinalibus dato non parendi sub pœna privationis, nullum & [illegible] declarat ex defectu potestatis, & exinde quosque processus & collationes in vim decreti factas & deinceps futuras, frivolas esse decernit, mandatque sub pœna excommunicationis, ne ullum clericum Romanum curiam sequentem in sua possessione turbent. Quartas literas suo scitu confectas esse negat, excusans se, quod quidquid hactenus concessum est, illud scandali & schismatis evitandi causa fecerit, quodque ecclesiam turbare noluerit, nec concilium dissolvere: sed ad evulsionem hæreticorum & reformationem abusuum initio pontificatus per Julianum sancti Angeli diaconum cardinalem Basileæ synodum celebrari jusserit: cumque Julianus postea locum minus idoneum esse perscripsisset, ipsum concilium non dissolvisse; sed Basileam cum Bononia commutasse optaverit: ideo quod octo pene mensibus post terminum præfixum, nec doctores ulli, paucique prælati, cum tribus tantum episcopis adfuissent; quodque Austriæ & Burgundiæ duces bello inter se contenderent.

Eugenius declarat [illegible] Ad constitutionem Constantiensis concilii de synodo universali non interrumpenda, respondit eam nihil de temporis prorogatione edidisse, nihilque hac in re constituisse quod successores pontifices obligare poterit: utpote qui synodalibus decretis exempti illis non aliter obedire teneantur, nisi bonum publicæ pacis vel ecclesiæ id jure naturæ postulet; maxime quia leges concilii positivæ sint, quibus papa concilio superior obligari non possit. His addit, quod illi sine justo præside universalem ecclesiam repræsentare nequiverint, adeoque post dissolutionem concilii factam citra consensum pontificis illi non tam concilium quam conciliabulum celebraverint. Quamobrem se nequaquam induci posse, imo vitam se potius amissurum esse declarat, quam ut priora acta approbet, contentumque fore ut concilium deinceps fiat & hactenus fuerit, & ad finem producatur modo ipsi patres omnia attentata contra pontificem & sedem apostolicam revocent, legatosque papæ velut præsides summosque concilii judices agnoscant.

Eadem sessione, die sabbati 24. Aprilis anno 1434. continuata hoc impium decretum pronuntiarunt, quod oratores papæ constitutionem concilii Constantiensis, qua pontifex concilii potestati coactivæ subjicitur, juramento confirmare & approbare teneantur.

Sessio XVII. Sessioni XVII. quæ habita est Basileæ in ecclesia majori sexto Kalendas Maii anno 1434. Sigismundus imperator coronatus cum plurimis ducibus centumque prælatis mitras albas in capite gestantibus interfuit. In hac post quinque legatos pontificis concilii præsides, adempta illis omni jurisdictione coactiva, admissos, actum est de modo procedendi: nimirum quod feria sexta sit conveniendum, præsidisque absentiam prælatus in ordines subsequens adimplere debeat.

Sessio XVIII. Sessione XVIII. habita sexto Kalendas Julii repetitur decretum concilii Constantiensis, quod declaratum est generale concilium potestatem immediate a Deo habere talem, cui papa, etiam in negotiis fidem moresve ecclesiæ concernentibus, obtemperare teneatur.

Sessio XIX. Sessionis XIX. anno 1434. VII. Idus Septembris celebratæ initio actum est de modis unionis inter Græcos & Latinos ineundæ. Placuit ut si Basileam adduci non possent, alius aliquis locus maritimis oris vicinus eligeretur; quodque sumptus & impensas Græcis ex oriente advehendis necessarias Latini præparare debeant; sintque parati patres hujus concilii post mensem unum ab adventu Græcorum Basilea recedere, & ad eum locum accedere, quem patriarcha & imperator Constantinopolitanus eligendum duxerint.

Præter hæc ordinatum est hac sessione, ut diœcesani locis, ubi Judæi morantur, eruditos constituant viros, quorum doctrina infideles possint errores suos agnoscere, & auctoritate ad verbi prædicationem audiendam compelli. Item renovata sunt omnia illa decreta anteriorum conciliorum, quibus Christianis communicationes cum Judæis in fide, moribus, victu, potu & in commerciis interdicuntur. Qua de causa constitutum est, ut habitum & locum habitationis separatum habeant. Baptizatis Judæis concessum est, ut ea quæ fenore acquisiverunt retinere possint. Pauperibus eleemosynis ecclesiæ provideri mandatur, simulque conversis omnibus præcipitur, ne ceremonias usurpent.

Sessio XX. Sessione XX. anno 1435. XI. Kalendas Februarii publici concubinarii a perceptione fructuum tribus

mensibus suspenduntur, & si concubinam statuto tempore non dimiserint, omnibus beneficiis privantur. Illi vero publici concubinarii esse definiuntur, qui vel confessione propria vel evidentia facti tales sunt, vel qui saltem mulierem de incontinentia suspectam moniti non dimittunt. Ne tales pecuniaria mulcta puniantur sub anathemate interdicitur: Filiis inde ex concubinatu natis apud patrem habitare non permittitur. Laici similiter ut concubinatu abstineant serio monentur. De vitandis excommunicatis hic repetitur quod Constantiensis synodus hac de re jam ante salubriter constituerat.

Sessio XXI. Sessione XXI. habita anno 1435. die Jovis 9. Junii, annatæ pro beneficiorum collatione & electionum confirmatione dari solitæ velut simoniacæ reprehenduntur. Triennalem beneficii possessorem non esse turbandum decernitur. Ad horas canonicas tractim & debita gravitate cantandas bene constitutum est, ut clerici tunica talari & superpelliceis mundis ultra medias tibias longis sine confabulationibus choro intersint. In matutinis post Venite, in missa post ultimum Kyrie, in reliquis horis post primum psalmum, chorum ingressus vel non admittatur, vel saltem velut absens habeatur: præsentiæ ad singulas horas distribuantur: additumque ut privatim horas legentes easdem clare ac distincte legant: ut vagantes per ecclesiam totius diei præsentia careant: ut symbolum Nicænum integriter canatur: sacerdotes nullo debito se obstringant: nulli actus capitulares citra necessitatem festis diebus habeantur: larvales & theatrales illi loci, qui in festo Innocentium usurpari solebant, ab ecclesia arceantur.

Sessio XXII. Sessione XXII. anno 1435. Idibus Octobris condemnantur hæreses F. Augustini de Roma, qui docebat Christum quotidie peccare: non omnes fideles justificatos esse membra Christi: per vinculum caritatis solius neminem Christi membrum effici. Vide quæ de ejus scriptis refert Possevinus in apparatu sacro, verbo *Augustinus de Roma*.

Sessio XXIII. Sessione XXIII. VIII. Kalendas Aprilis anno 1436. sanctiones de Romani pontificis electione innovantur; nimirum, ut decima post obitum die conclave cum Spiritus sancti invocatione cardinales ingrediantur duos dumtaxat famulos secum assumant: ceremoniarum causa clerici duo, quorum unus sit notarius, accedant. Camerarius reliquos excludat; omnia victualia præter medica a cubiculis amoveantur. Cibaria singulis diebus perquirantur: nullæ epistolæ admittantur. Cardinales digniorem se electurum ante scrutinium jurent: ante sex completa scrutinia nullus fiat accessus. Electus in papam teneatur consentire, professionem fidei emittere, omniumque generalium conciliorum observantiam polliceri, schismata tollere, libertatem ecclesiasticam juvare, curiam suam reformare, ecclesiæ ditiones fideliter gubernare, nulla in re quæstum sed caritatem intendere.

Eadem sessione statutum est ne pontifex consanguineum vel affinem usque ad tertium gradum ducem, marchionem, feudatarium, vel emphyteutam, Urbis vel etiam provinciarum præsidem constituat, ne constitutum cardinales approbent, omniaque cardinalium consilio gubernet. De numero & qualitate cardinalium eligendorum hac sessione constitutum est, ut tantum 24. eligantur hujusmodi, qui in scientia & moribus rerumque experientia sint excellentes, ætate maturi & graves, licentiam vel doctoratum in jure vel theologia habentes: neve electi sint consanguinei pontificis vel aliorum cardinalium, nullaque irregularitate præditi.

Sessio XXIV. Sessione XXIV. anno 1436. VIII. Kalendas Maii celebrata promissio legatorum qui pro unione cum Græcis ineundo Constantinopolim missi erant acceptatur, approbatur, ratificatur, tempusque pacta complendi ad annum prorogatur. Salvusconductus Græcorum imperatori, patriarchæ, aliisque 700. personis offertur, licet unio non fieret. Cumque per auream bullam imperator Græcorum & per plumbeam patriarcha Constantinopolitanus se ad aliquem locorum accessuros promisissent, pro impetrandis necessariis hanc in rem impensis promulgatæ & concessæ sunt plenariæ indulgentiæ iis qui in hunc finem tantum, quantum quisque integra septimana familiæ sustentandæ impendit, contribuerent.

Sessio XXV. Sessione XXV. quæ habita fuit anno 1437. Nonis Maii, de loco futuri œcumenici concilii statutum

est, quo vel Basileæ, vel Avenione, vel in Sabaudia Græci, cujuscumque sint eminentiæ, teneantur convenire. Pro sumptibus alendorum orientalium omnibus ecclesiasticis exemptis & non exemptis decimæ impositæ fuerunt.

Sessio XXVI. Sessio XXVI. anno 1437. pridie Kalendas Augusti celebrata fuit, qua Eugenium papam insimulant, quasi nulla exhortatione ad morum emendationem & abusuum correctionem trahi potuerit, electioni bonorum pastorum assensum non præbuerit, beneficia simoniace contulerit, concilio Basileensi non adhæserit, bonos expulerit, pro gravi pecunia dignitates contulerit, synodalia priorum pontificum decreta revocarit, a concilio legatos solverit, cardinalium consilia respuerit, dispensatione sibi credita abutatur, patrimonium Petri perdiderit & diminuerit, subsidia in conductionem Græcorum conferenda per multiplicatas in contrarium indulgentias impediverit, juramentum præstitum non servarit: quare eum una cum cardinalibus iterum citarunt.

Sessio XXVII. Sessione XXVII. habita anno 1437. VI. Kalendas Octobris absenti a concilio pontifici cardinalium electionem interdicunt, eas quas ante fecerat cassas & irritas esse pronuntiant, & quidem nominatim eam, qua Eugenius cardinalitiæ dignitati mancipaverat patriarcham Alexandrinum. Bullam ejusdem Eugenii, qua Florentiam vel Utinum pro loco concilii futuri designaverat, nullam esse decernunt. Cumque pro unione Græcorum cum Latinis prosequendis impensas contulissent, metuerentque ne hac de causa pontifex civitatem Avinionem cum comitatu Venaysino & dominiis sibi adjacentibus aut venderet aut oppignoraret, alienationem ejus omnino prohibent.

Sessio XXVIII. Sessio XXVIII. habita est die Martis 1. Octobris anno 1437. In hac promotores concilii monitorium & citationem contra Eugenium reproduxerunt in originali, eumdemque contumacem declarari petierunt, quod in termino peremptorie præfixo non comparuisset. Qui exinde per duos episcopos ter alta voce citatus ex ambone declaratus est absens, ideoque contra eumdem ulterioribus procedendum esse.

Sessio XXIX. Sessione XXIX. anno 1437. IV. Idus Octobris celebrata causæ, ob quas pontifex Basileam œcumenico concilio destinatam rejecerit, refutantur. Avinionem commodiorem esse Basilea vel Sabaudia negatur. Cumque Eugenius concilium Ferrariam transferre cogitaret, eoque Constantiensis concilii decreta infringeret, illiusque judicem se constitueret, approbationem factam revocaret, decretum Basileense vilipenderet, declarat synodus prætensam concilii dissolutionem & translationem Ferrariam cum censuris irritas & inanes esse, præcipitque Eugenio ut infra 4. menses cum vera satisfactione sub pœna suspensionis & depositionis conatibus desistat. Omnes bullas transferendi concilii cessat. Ferrariam adeuntes & Eugenii mandato obtemperantes excommunicat.

Sessio XXX. Sessio XXX. habita est X. Kalendas Januarii, anno 1437. qua decernitur quod laici & clerici non sacerdotes communicare sub utraque specie non astringantur, quodque ecclesia potestatem habeat ordinandi modum quemdam, juxta quem non conficientes eucharistiam sumere debeant. Addit certa fide tenendum esse quod sub specie panis non tantum caro, & sub specie vini non sanguis tantum, sed sub qualibet specie Christus totus contineatur. Consuetudinem laudabilem, a patribus introductam diutissime observatam, a doctoribus eximiis commendatam, pro lege habendam, neque deinceps ulli hominum licere eam vel reprobare, vel sine auctoritate ecclesiæ immutare.

Sessio XXXI. Sessione XXXI. IX. Kalendas Februarii, anno 1438. de causis litigantium statutum est, ut qui itinere quatuor dierum Roma distant, agitentur illo loco ubi exortæ sunt, appellationes frivolæ ad sedem apostolicam interpositæ rejiciantur, introductaque appellatio ad evitandos sumptus partium in loco committatur. Cum apud concilium indictum Ferrariæ causæ agitentur voluit synodus causas quascumque pendentes & commissas, perque appellationem ad sedem apostolicam devolutas apud hanc synodum tractari. Eadem sessione de beneficiorum collationibus constitutum est, ne pontifex Romanus ulli deinceps quacumque ex causa expectativas

quas vocant, concedat. Referrationes particulares quæcumque in pofterum conferantur, eo ordine & modo nifi dictæ & fimilitis conferantur, eo ordine & modo quo in conciliiodo præfcribitur. Poft hæc Eugenius vel nominat ab omni administratione pontificatus in fpiritualibus & temporalibus fufpendatur; eandem ad concilium devolutam effe decernitur. Regni aliquæ licet nominatæ. Ecclefiafticis fub pœna excommunicationis & fufpenfionis mandatur ut, ea durante fufpenfione, ipfi nemini obedient.

Seffio XXXII. habita fuit anno 1438. Die Kalendas Aprilis: in qua prior loco pro hac Ecclefia Mediolanenfi Ecclefiæ defigitur dum plurimi patres fynodi litteriter inhærent; illudque concilium quod ab Eugenio Ferrariæ celebrandum indiffinite fuerat, cum ipfo Eugenio cæteriique omnibus qui interfuerant, excommunicatur.

Seffio XXXIII. celebrata fuit anno 1439. XVII. Kalendas Junii, in qua, ad obfendendum quod Sacrædotum fimiliudinem a Chriftio pacifcentes habeat, nodus simiedictam a Chriftio pacifcentes habeat, nodus simiedictam a Chriftio pacifcentes habeat, nominant, ponunt: hæc. 1. Concilium eft fupra papam & quicumque alterum. 2. Quod papa non poffit diffolvere, feligere congregatum fine quia confenfu, vel pro fua auctoritate diffolvere, aut in aliud tempus quæ propogat, aut de loco ad locum transferre. 3. Qui prædictas affertiones pertinaciter impugnat hæreticus effto.

Seffione XXXIV. habita anno 1439. IV. Kalendas Julii, vigore Conftantinefia conciliii, feffione IV. & V. quo plaftis conciliii infraftructi & obedire contemnere ad condignas pœnas condemnantur, fymbolis Eugenium tamquam contumacem, præterquam in conciliis hæreticorum, vitantem contumam fynodalium, quæ ecclefiæ pertubatorium, fimoniacum, perjurum, incorrigibilem, fchismaticum, a fide devium, jactitantem de bonitate ecclefiæ perdiorem, a pontificatus depofitum declarat, inhibenfque ei ne deinceps talem fe gerat. Chriftianos omnes ab ejus fidelitate & obedientia abfolvit, omnibus fub pœnis hæreticis, & omnium beneficiorum dignitatumque privatione obcidentibus, vetentes interdicit.

Seffione XXXV. vt. Idus Julii, anno 1439. juxta tenorem fynodalis fuper prædicto, decernitur quod non nifi pœnitentiam patrum vota confentientibus concilium diffolvi poffit aut debeat, quodque poft Eugenium depofitum decretum ad pontificis electionem non procedi debeat.

Seffione XXXVI. anno 1439. xv. Kalendas Octobris celebrata, decretum fententiam cum quæ tuetur quod beata Virgo, præveniente & operante gratia Dei infufa, ab omnibus peccatis originalibus non fuerit, peccatifanctum, cultus ecclefiafticus, fidei catholicæ, reftæ rationi, & facræ litteris confonans, idoque tenendum effe. De Pontifice conceptionis hæreticæ Virginis decretum vt. Idus Decembris convenientur bonum celebretur: indulgentiæ in eum finem promulgatur.

Seffione XXXVII. habita anno 1439. XIV. Kalendas Novembris habita eft, ad futuorum pontificis electionem, fubfidium, conftitutum eft, vt fede vacante aliter quam per concilium pontifice eligatur, quodque inter fexagefimum diem vacantis fedis ad electionem proceffio debet, habeantque fufragia pontifice, quem duæ partes fuffragantium & voventium electorum cardinalium elegerint. Eadem feffione conftitutum eft, vt omnes electiones eucharifticam fumant, & decifiuæ ante ingreffum conclavis juramentum fecundum decretum feffionis XXIII. cantant. De electio fede vacante ut in præfentia notarii & decem teftium infra dies naturalem confentiat: fin minus, eleftio irrita fit: pœnam grave quid agere quid agere vel tractet, in loco conciliii coronetur, fe catholicum fempet fore, conciliis generalia obfervantem, pro hæreficis cuiuscumque perfonam habere laboratum, concilium ipfe inchoatum continuatum promittat.

Seffione XXXVIII. anno 1439. III. Kalendas Novembris celebrata fynodus carpit Eugenium, quod eleto, Eugenius libello translationis præmittam & conventiculum (ut vocant) Ferrariæ defendat, quodque fynodum Baliliienfem & decreta Conftantienfia concilii et ratifficationem, quæ ad Eugenium vertitur, ipse, quod ipfe, quod ipfe, quod ipfe, non tamen aperuit quo fenfu eafdem approbet. Ipfum vero Vitalium, quo quod a conftantia perftringie, fynodus quæ bus collegiis & monafteriis, laicis & ecclefiafticis interdicit, neve quandam publicent, aut eidem credant fin faveant, cenfuris diurationis vel reprobationis in eo contentis (quas nolite declarat) obedient vel moventur, fteverit principit. Statuit etiam fynodus hæ feffione, vt defunctis ecclefiarum & canonicorum præbendis, idoneos non expectentur, quamvis ipfe quam diuorum diuranus iniqere abiitur ad electionem non vacentur, nifi aliud libi petentes ipsarum & conftituendis ne receptum fuerit. Ad futuram novi pontificis electionem juxta decretum feffionis XXXVII. fupra ftatutum, conftituitur fanc triginta dies diuranus numquam perfonæ, quæ una cum notariis aliifque miniftris ad electionem legitime prælegendam necefaria proxima feffione conclave ingredientur.

Seffio XXXIX. habita eft anno 1439. xv. Kalendas Decembris. In hac illi 32. vtri, qui præcedentem, ut ne Spiritus fancti concitare ingredi, feptima die quinto toque feptimio Amedeum dicens Sabaudiæ, qui infiduldine Ripalia Sabaudiæ continetur vitam, fatis fectos canonicis in pontificem Romanum elegerant, quæque faftum ecclefiarum patres conciliii approbante & confirmante.

Seffio XL. anno 1440. IV. Kalendas Martii celebratus fuit: in qua dum fynodus Ludovicum Cardinalem Arelatæ Cæcilia, aliique epifcopos & abbates cum Joanne omnite in Theinrhein ad electionem Arendum pro pontificatu fufcipiendo abiegaffe, cum quo magnis precibus ad contentiendum & acceptandum induciffet, poft infigna pontificatus illi collata, & juramenta in eo præftitum, fuftam electionem publicarunt, unipofito illi nomine Felicis V. cognito pro vero pontifice & agnoffcentes fuo fub omnibus fuis fuffragiis, privationis & excommunicationis obedientiam effe decreverunt, annulliis & cæfaris in omnibus quæ Eugenio ante illi conciliabulo vel edidifet.

Seffio XLI. celebrata eft anno 1440. x. Kalendas Augufti. In hac fynodus cubiculum, privata, aliisque injuriofis feriptis contra Felicem V. ceteroque hunc conciliii patres publicata & evulgata, non omnia commonitionibus congratus, nulla in vetita effe declarat. Omnibus vero, cujuscumque status, ordinis, dignitatis vel conditionis fuerint, eadem fynodus publicat fub omnibus cenfuris, ne hos libellos inicipiis acceptent, prædicent, publicent, defendant, aliis quovis pacto contingant aut obediant; ut illorum libellorum præterea illius beneficia occupare vel interpetrare, aut quidquam in eorum præjudicium facere præfumant.

Seffione XLII. anno 1440. prædie Nonas Augufti ceteri decernitur diffentientes omnino ecclefiafticorum præmia, cujuscumque nominis fuerint, Felici papæ & ejus cardinalibus pro nova provefione fuftpendere & ad Felicem fedem pertinendo effe, nec obedientia illis privilegiis vel confitutionibus. Si tamen alio quo nato fe gravem allegat, pœnam fuam Felicem V. fynodus committit. Statuitque etiam, quod illicite decimæ fenel tantum quoliibet anno exigunt, quodque Germanie beneficia, quæ quotidie ad ipsa per fonarum ecclefiafticarum, fignanter religiofarum, ferventer laborantes, hujufmodi fupplicationibus inferiores, ad ipsa libertatis, gratiis, immunitates, prærogativas, confuetudines laudabiles & præcipitata, indulgentias, exemptiones, bona, privilegia & indulta a Romanis pontificibus per apofto licas aut quafcumque alias literas vobis & ecclefiis ac monafteriis vestris prædictis concedes & concefia: nec non liberatas & confuetudines laudabiles, exemptiones, & falvaguardias fæcularium exaftionum, a quibuscumque divis imperatoribus, regibus, principibus, vel alias Chriftii fidelibus, vobis & eidem vestris ecclefiis ac monafteriis indulta, datas & concefias, tenore omnium habentes præfentibus pro expreffis, fieut ea jufte & pacifice poffidetis, vobis & eidem vestris ecclefiis ac monafteriis auctoritate univerfali ecclefiæ confirmamus, illafque & ea renovamus, approbamus, & confirmamus, ac pro confirmatis habemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noftræ confirmationis, approbationis, & ratificationis & confirmationis infringere, vel ei aufu temerario contraire; fi quis autem hoc attentare præfumpferit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum apofto lorum Petri & Paulii fe noverit incurfurum. Datum Baliliæ xxiii Nonas Decembris anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

Litera compulsoria, ab illustrissimo Bellicensi episcopo, a serenissimo Basilicensi synodo deputata omnes ad quos in publos libellos supplice ab abbates, canonici, & conventus monasterii sancti Petri in Ambianensibus, ordinis Præmonstratensis, eidem synodo præfatus; commissio ab eadem synodo ad illustrissimo episcopo data, eique acceptata & ordinatio ab eodem illustrissimo episcopo confessoriae falta continentur, anno Domini 1434. xx. Februarii.

Guillelmus Dei & apofto licæ fedis gratia episcopus Bellicensis, judex & commissarius cæfaris ad infra scripta a fanctissimo fancto facratissimo generali fynodo Basilicensi fpecialiter deputatus, universis & fingulis dominis abbatibus, priioribus, præpositis & decanis, fubdaftitis, archidiaconis, cantoribus, cuftodibus, thesaurariis, facristis, foccentoribus, cellariis, obedientiariis, & eam cathedralem, quam collegiatarum canonicis, parochialibus ecclefiarum rectoribus feu locatenentibus eorumdem, plebanis, vicepleb anis, capellanis, curatis & non curatis, vicariis perpetuis, altaristis, beneficiatis, cæteriique presbyteris, clericis, notariis & tabellionibus publicis quibuscumque per civitatem & diœcesim Ambianensis, ac in illis ubilibet constitutis, & eorum cuilibet fubditis, ad quem vel ad quos præfentes noftræ litteræ pervenient falutem in domino, & nostris hujufmodi, imo veria fidei fynodi, fecutiter obedire mandatis. Noveritis quod nuper fynodus ipsa quamdam commissionis five fupplicationis fcedulam per vestrum fum earsorem nobis præfentari fecit, quam cum ea quæ decisi reverentia recepimus, hujusmodi fub tenore.

Sacrofanctæ generali fynodo Basilicensi humiliter exponitur pro parte devotorum ecclefiæ filiorum Matthæi abbatis, canonicorum, & conventus monafterii S. petrensis prope & extra muros Ambianenfes ordinis Præmonstratensis, quod licet tam ex privilegiis, concessionibus, & indultis totti ordini Præmonstratensi auctoritate apofto lica alim concessis, quam ofa, obfervantia, & de confuetudine præscriptis, fuerint & fint exempti atque immunes a visitatione reverendi in Christo patris Ambianensis episcopi Ambianensis pro tempore existentis, fuorumque

Seffionis XXXIII. abr.

Seffio XXXIII. Seffio XXXIV. v.

Seffio XXXIV.

Seffio XXXIV. Seffio XXXVI.

Seffio XXXVII.

Seffio XXXVIII.

Seffio XLV.

Seffio XLVI.

Seffio XLVII.

Seffio XLVIII.

Seffio XLIX.

Seffio XLV.

Seffio XLVI.

Seffio XLVII.

Seffio XLVIII.

Seffio XLIX.

APPENDIX CONCILII BASILIENSIS.

Ex Labbei Concil. tom. XIII.

ACTA CONCILII BASILIENSIS, AD Præmonstratensem ordinem spectantia, prout originalia nobis exhibita reffantur, habentur in regiffris Curiæ parlamenti Parifienfis, ac magni regis concilii.

Confirmantur, approbantur, & renovantur a concilio Basilicensi privilegia Præmonstratensis ordinis die III. mensis Decembris anni 1434.

Sacrofanctæ generalis fynodus Baliliienfis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universfalem ecclefiam repræfentans, dilectis ecclefiæ filiis abbati regulari Præmonstratensis, Laudunensis diœcesis, ceteriique coabbatibus, præpositis, priioribus, canonicis, & conventibus universis monafteriorum, & locum eum ordinis Præmonstratensis ubilibet constitutis, fuis & omnipotentis Dei benedictionem. Cum a nobis petitus quod jufium eft & honestum, ex fuo officio, ut ipsum, quod ordo exigit rationis, ut id per miniffterium noftrum, quo universfali ecclefiæ afficimur, ad debitum perducatur effectum. Sane pro parte vestra nobis fuit humiliter fupplicatum, quatenus vobis & ecclefiis ac monafteriis vestris super privilegiis, indulgentiis, exemptionibus, bonis, libertatibus, ac ceteris gratiis & confuetudinibus bonnefis & præfcriptis eadem vobis concessis, ut illibata permaneat, robur noftræ confirmationis, & renovationis, ac ratificationis adjicere de benignitate noftra dignaremur. Nos igitur, quod pro tutione, & defenfione ecclefiarum, monafteriorum, bonorum, & confuetudinum laudabilium, ac personarum ecclefiafticarum, fignanter religiofarum, ferventer laborantes, hujufmodi fupplicationibus inferiores ad ipsa libertatis, gratiis, immunitates, prærogativas, confuetudines laudabiles & præcipitata, indulgentias, exemptiones, bona, privilegia & indulta a Romanis pontificibus per apofto licas aut quafcumque alias literas vobis & ecclefiis ac monafteriis vestris prædictis concessis & concefia: nec non liberatas & confuetudines laudabiles, exemptiones, & falvaguardias fæcularium exaftionum, a quibuscumque divis imperatoribus, regibus, principibus, vel alias Christi fidelibus, vobis & eidem vestris ecclefiis ac monafteriis indulas, datas & concefias, tenore omnium habentes præfentibus pro expreffis, fieut ea jufte & pacifice poffidetis, vobis & eidem vestris ecclefiis ac monafteriis auctoritate universfali ecclefiæ confirmamus, illafque & ea renovamus, approbamus, & confirmamus, ac pro confirmatis habemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noftræ confirmationis, approbationis, & ratificationis & confirmationis infringere, vel ei aufu temerario contraire; fi quis autem hoc attentare præfumpferit, indignationem omnipotentis Dei & universfalis ecclefiæ fe noverit incurfurum. Datum Baliliæ xxiii Nonas Decembris anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

vicariorum, procuratorum, & officiarium, A
ac quarumlibet personarum sub ratione vicariatus, officii, seu quasi-officii, quibus ipsi Firminus & Fernando, & quemlibet ex eis, quos ipsi Firminus de Bermuco, & Petrus Fernando, & quemlibet ex eis, quos ipsi Firminus de Bermuco, omnesque alios & singulos sua interesse cvidentes, tam conjunctim, quam divisim, sibique & dictis dominis Fernando episcopo & Firmino quasi vicariisque & officiariis antedicti domini Joannis episcopi & aliis, quibus expedituns fuerit, inhibendi, & etiam vbi, quando, & quoties fuerit opportunum, attentata & innovata, si quæ illegerovocandi, & ad statum prælitium redacendi, & ipsos exponentes a quibuscumque præteriis fructuariis ecclesiis, seu beneficiis vel ad castellum absolvendi, & cetera faciendi, quæ ad hujusmodi cauſæ cognitionem pertinere dignoscerent, non obstantibus hujusmodi præmissis ac vrtiflione ad eratum Romanum, ad dictum dominum Lucensem episcopum, & alias delegeramatis; & etiam nonobstante, si forsan quod in his exponendis aliquam non fecerit integrae devolutæ feu in ea de juris necessitate tractandæ seu finiendæ non existant. In fine vero dictæ commissionis sive hujusmodi litteratum seriatim erant de alterius manus litera, superiori, literæ ipsius fedulæ penitus & omnino diſimili ac diversa, hæc verba, videlicet, Ausdiat dominus episcopus Bellitrensis, cicet ut pertinet, absolvat, citetur ad cautelam, & de prout de jure, & justitiam fuerit. Cujus quidem commissionis vigore citatione legitima ad cum infrascriptis vigore citatione legitima ad cum infrascriptis vigore citatione legitima ad cum infrascript

sendo in Christo patri domino Guillelmo episcopo Bellicensi, judici & commissario, tunc in dicta synodo commorantis, per certum ejus cursorem præfectati fecit, hujusmodi sub tenore:

Sacrosanctæ generali synodo Basiliensi humiliter exponitur pro parte devotorum ecclesiæ Bellicensis Mitchael abbatis, canonicorum & conventus monasterii S. Joannis prope & extra muros Ambianenses, ordinis Præmonstratensis, &c. *de habentur in literis compulsoriis die 11. Februarii anni* 1435. In fine vero dictæ commissionis five supplicationis fcedulæ fcripta erant de alterius manus litera, superiori litere ipsius fcedulæ annexa & omnino difficili ad diverfa, hæc verba, videlicet, Audiat dominus episcopus Bellicensis, citet ut petitur, absolvat etiam ad cautelam, si & prout de jure, & justitia fuerit. Cujus quidem commissionis vigore citatione legitima una cum inhibitione inferta pro parte venerabilium & religiosorum virorum dominorum abbatis & conventus monasterii sancti Joannis prope & extra muros Ambianenses ordinis Præmonstratensis principalium in præinfecta commissione principaliter nominatorum extra locum dictæ synodi de ad partes contra & adversus reverendum in Christo patrem dominum Joannem tunc Ambianensem, nunc vero Morinensem episcopum ejusdem principalem, in eadem commissione & citatione principaliter nominatum, per eumdem dominum Guillelmum episcopum Bellicensem in forma fcedulæ & confinera, decreta & concessa, &c. *Referuntur omnia momenta & documenta causæ, ac tandem sic concluditur:* Vilis per nos, & diligenter inspectis monitionibus & singulis citationibus, fcripturis, processibus, instrumentis & privilegiis, indultis, juribus, exemptionibus, & munimentis, testimoque dictis, & depositionibus in hujusmodi causa habitis, factis, exhibitis & productis, ipsique cum diligentia & maturitate debite recensitis, de dominorum conjudicum nostrorum, quibus de hujusmodi causa commissum plenariam fidelitter fecimus & confilio & assensu, ad nostram in hac causa ferendam, & in fcriptis promulgandam definitivam sententiam procedendum duximus & processimus, eamque per ea quæ vidimus & cognovimus, & de præsenti videmus, & cognoscimus prædictis dominis abbati, canonicis, & conventui principalibus, & contra præfatum dominum Joannem tunc Ambianensem, nunc vero Morinensem episcopum ex adverso specialem, dilo magistro Joanne Loudegnii, ex adverso procuratore suo ibidem præsente, & audiente in fcriptis tulimus, & promulgavimus, ac præfentibus ferimus, & promulgamus in hunc qui sequitur modum. Christi nomine invocato protribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram definitivam sententiam, quam de dominorum conjudicum nostrorum consilio, & assensu ferimus *in his fcriptis*, pronuntiamus, decernimus & declaramus venerabiles, & religiosos dominos abbatem, canonicos, & conventum monasterii S. Joannis, prope & extra muros Ambianenses ordinis Præmonstratensis, ab omni jurisdictione, potestate & superioritate, & specialiter ab omni visitatione omnique perturbatione, aut alterius cujuscumque omnis solutione nequomecumque archiepiscopum, episcopum, & alionum ordinationem, ac illorum officialium, liberos & exemptos, & sedi apostolicæ immediate subjectos fuisse & esse; ac propter præfato domino Joanni episcopo Ambianensi seu ipsius vicario, seu procuratori primilla facere minime licuisse neque licere; oppositionesque, molestationes, vexationes, recusationes, & impedimenta prædicta per præfatum dominum Joannem episcopum seu ejus vicarium, seu vicarios quoscumque, contra nos abbatem, canonicos & conventum dicti monasterii eorumque privilegia, exemptiones, & libertates in præmissis prædictis, fuisse & esse temeraria, illicita, injuria & injusta, ac de facto presumpta, dictoque domino Joanni episcopo vel ipsius officiali, seu procuratori illis per illis prædictis visitationibus, & procurationibus prædictis perpetuum silentium imponendum fore & imponimus: præfatumque dominum Joannem episcopum, adverfarium & expensis in hujusmodi causa propterea legitime factis condemnandum fore & condemnamus, quarum expensarum taxationem nobis in postrum referrandam; Acta, lata, & in fcriptis promulgata hujusmodi nostra definitiva sententia per nos Matthæum canonicum, judicem, & commissirium præfatum Basilæ, in ambiti monasterii Fratrum Minorum ipso audientia causarum publica dictæ synodi specialiter deputato, & inibi hora cauturum solita ad jura redendo, & causas audiendo pro tribunali sedentes, sub anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto, indictione xv. die vero Mercurii vigilem mensis Martii, pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini domini Eugenii divina providentia papæ quarti anno septimo, præfentibus ibidem devotis viris magistro Joanne Pallart, & Joanne Vivpelati notariis publicis scribisque nostris, clericis Lemovicensis, & Morinensis diœceseon, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Litera executoriales a concilio Basiliensi emanata, quibus & sententia prædicta confirmatur, die 6. Julii 1437.

SAcrosanctæ generali synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans venerabilibus Albiganensi, & Arrebarrensi episcopis, ac dilecto ecclesiæ filio abbati monasterii S. Vedasti Arrebarrensis, salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Exhibita nobis pro parte dilectorum ecclesiæ filiorum abbatis, & conventus monasterii S. Joannis, extra muros Ambianensis, Præmonstratensis ordinis, petitio continebat quod licet olim Præmonstratensis Laudunensis diœcesis, & quorumcumque aliorum diœcesis ordinis monasteriorum abbates, conventus, singulique canonici, & personæ a visitatione, omnique alia superioritate, potestate, & jurisdictione quemcumque archiepiscopum, episcopum, & alionum ordinarium, ac illorum officialium per speciale fedis apostolicæ privilegium, cui non est in aliquo derogatum, fuissent exempti, ac eidem fedi immediate subjecti; ita quod archiepiscopi, episcopi, & ordinarii, seu officiales ipsi nequeant in eos visitationes, seu alium superioritatem, potestatem, vel jurisdictionem exercere, nec non præfati abbas, & conventus ipsius monasterii S. Joannis, ac qui sunt & fuerunt pro tempore canonici eiusdem ecclesiæ cathedralis pontifica, vel quasi, juris gaudendi, & uendi berberitur libertate exemptionis hujusmodi a tempore concessionis privilegii antedicti; tamen auper venerabilis Joannes pro Morinensi, tunc Ambianensi episcopo se gerens, & prætendens sibi in abbatem, conventum, & canonicos monasterii S. Joannis hujusmodi visitationis officium competere, fesque in ipsos etiam alios omnino alium superioritatem, potestatem, & jurisdictionem ordinariam habere, ac privilegio hujusmodi contra jusitiam fe opponens impedivit & impedit, fecit & facit, quominus abbas, conventus, & canonici monasterii S. Joannis, præfatæ libertate exemptionis hujusmodi uti, & gaudere pacifice potuerint atque possint; ipsoque abbatem, canonicos & conventum monasterii S. Joannis, per eum officialem & procuratorem vitiare, & procurationes ratione visitationis hujusmodi eis in pecunia numerata exigere nisus fuit, eos desaper, & alias occasione præmissorum multipliciter vexando, & etiam molestando; ortaque propterea inter abbatem, & conventum dicti monasterii S. Joannis, ac Joannem episcopum præfatos super præmissis, & eorum occasione materia quæ hujusmodi causa, non obstando quod ad nos legitime devoluta, fere coram nobis de jure necessitate tractanda & finienda non esset, venerabili Guillelmo episcopo Bellicensi, pro tunc apud nos Basilee constituto, ad abbatis, & conventus monasterii S. Joannis prædictorum instantiam petimus, & deinde ex certis causis quibusdam aliis causarum audientiæ nostræ judicibus fuccesive, & postremo illo tunc ecclesiæ filio Matthæo Nitzat, canonico Pittiensis diœcesis, commissarii, qui ex judicibus causarum ejusdem audientiæ audiendam commissimus, & fine debito terminandam: ipsique Matthæo Canonicus cognitis ipsius causæ meritis, de consilio, & assensu aliorum conjudicum fuorum causarum dictæ audientiæ, quibus super iis relationem fecit fidelem, per suam definitivam sententiam interlocutoriam, decrevit & declaravit, prout hæc omnia in libello pro parte dictorum abbatis, & conventus monasterii S. Joannis in hujusmodi causa oblato petita fuerant, abbatem, canonicos, & conventum monasterii S. Joannis, prædictos ab omni visitatione, superioritate, potestate, & jurisdictione archiepiscoporum, episcoporum, & ordinariorum, ac eorum officialium hujusmodi liberos & exemptos, & fedi prædictæ immediate subjectos fuisse & esse; nec non oppositiones, molestationes, vexationes, & impedimenta prædicta fuisse & esse temeraria, illicita, injusta, & injuria, & de facto præsumpta, ac Joanni episcopo, & illius officiali, seu procuratori prædictis illa facere minimo licuisse seu licere; ipsique Joanni episcopo ac officiali, seu procuratori super visitatione, & procurationum exactione hujusmodi perpetuum silentium imponendum fore, & imposuit; Nec non eisdem abbati, & Joanni, in expensis in hujusmodi causa legitime factis condemnandum fore, & condemnavit, illarum taxatione illis in posterum referenda: & subsequenter Matthæus canonicus præfatus expensas hujusmodi in quinquaginta florenos Rhenenses, boni aurí & justi ponderis, provida moderatione taxavit, procuratoris, abbatis, & conventus monasterii S. Joannis, prædictorum super eisdem expensis juramento sequuto, prout in instrumento publico inde confecto, ipsius Matthæi canonici sigillo munito, dicitur plenius continetur.

v. S. Hilarion. 1365.

ANNO CHRISTI 1437.

A neri; cum autem, sicut eadem petitio fuisse habebat, abbas, & conventus monasterii S. Joannis prædicti dubitent, quod dictus Joannes episcopus sententiæ prefatæ, & præsentium vigore habendis prædibus reverenter parere non velit; quodque processus hujusmodi eidem Joanni episcopo & aliis, quos concernerent, tunc nequeunt publicari; pro parte abbatis, & conventus monasterii S. Joannis prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus prædicti eis super hoc de remedio dignaremur. Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per hæc fcripta mandamus, quateous vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos vel alios, seu alios præmissa executioni debite demandantes, diffaque sententias ubi & quando expedite videritis solemniter publicantes, fertatis abbati, & conventui monasterii S. Joannis prædictis de præfata florenorum summa pro dictis expensis, juxta definitiveni prædicti eirumdem condemnationis & taxationis tenorem, plenam & debitam fatisfactionem impendi; & nihilominus legitimis super iis per vos habendis fervatis processibus, eos quotiis expediedit aggravive cœretis, contradictores auctoritate nostra appellatione postposita compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachio fæcularis. Ceterum si per summariam informationem super iis per vos recipiendam vobis constiterit, quod Joannis episcopi, & aliorum prædictorum præfatis, pro monitionibus, & requisitionibus eis, & citationibus de ipsis præfentium vigore faciendis, fecere, & commodate haberi nequeat, nos vobis processus hujusmodi, nec non monitiones requisitiones, & citationes qualibet per edictum publicum, locis ubigentibus publicis & vicinis, de quibus fit verisimilis conjectura quod ad illorum notitiam pervenire valeat, faciendi plenam, & liberam concedimus tenore præsentium facultatem: volentes quod monitiones, requisitiones, & citationes, ac si eis proprialiter, & personaliter facta, & insinuata fuissent: Nec obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque, aut S. Joanni episcopo præfato, vel quibuvis aliis commutter, vel diversis fede apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non posliut per literas quæcumque non facientes plenam, & expressam de verbo ad verbum de hodiero hujusmodi mentionem. Datum Basilee secundo Nonas Iolii, anno a nativitate domini 1437.

Literæ executoriales, & commissionem a concilio Basiliensi, ad fe directam executioni mandat episcopo Aduensi, & Bellicensi episcopis, die 18. mensis Iulii, anno 1437.

E LIudovicus de Christianissimo principi, & domino, domino Carolo Francorum regi, vestræ regiæ majestatis in vestri regni felice prosperitatis augmentum, reverendissimique ac reverendis in Christo patribus, ac dominis archiepiscopo Rhemensi, Bellovacensi, Sylvanectensi, Suessionensi, Noviomensi, Laudunensi, Atrebatensi, Cameracensi, Tornacensi, & Morinensi episcopis, eorumque, & cujusliibet ipsorum in spiritualibus vicariis, & officialibus generalibus, ac venerabilibus, & circumspectis viris dominis Lucisandro generali Basiliensis synodi & apostolicarum cancellarum

ANNO CHRISTI 1417.

generalibus audiitoribus, eorumque vice audi-
ditoribus seu locu tenentibus; ac univer-
sis, ac singulis dominis abbatibus, prioribus,
præpositis, decanis, archidiaconis,
scholasticis, cantoribus, custodibus, the-
saurariis, sacristis, sacrorumtribus, tam ca-
thedralium, quam collegiatarum canonicis,
monasteriorum, & religiosorum quorumcumque
ministris generalibus, provincialibus, vicariis,
officialibus, & gardianis, ac Summi Hierosolo-
lymitani & beatæ Mariæ Teutonicorum magi-
stris, prioribus commendatoribus, præceptori-
bus, & ipsarum domorum patribus generali-
bus, & conventualibus Prædicatorum, Minorum,
eremitarum S. Augustini, beatæ Mariæ
Carmelitarum, ac quorumcumque aliorum ordi-
dinum fratribus exempris, & non exempris, ac
sanctæ Romanæ ecclesiæ capellanis, ac clericis
sacrofanctæ synodi, & apostolicarum cameram
rarum collectoribus, & subcollectoribus, decana-
tus rurallibus, parochialibus ecclesiarum rectoribus,
& eorum loca tenentibus, plebanis,
vicepleb anis, capellanis, curatis, & non cu-
ratis, vicariis perpetuis, altaristis, cæterisque
presbyteris, clericis, notariis, & tabellionibus
publicis quibuscumque per dictorum DD.
archiepiscopi & episcoporum, provincialium
civitates & diœceses, ac alias ubilibet constitu-
tutis: nec non illustrissimo & illustrissimis prin-
cipibus dominis Philippo Burgundiæ, Brabantiæ,
& Limburgi duci, ac Flandriæ, Artesiæ, Hannoniæ: Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci comiti, & de S. Paulo, de Bolonia, & de Pontivo comitibus, nec non magnificis, Renatis, & nobilibus viris, Antonio de Croy, Ioanni de Croy, baronibus, militibus, cæterisque dominis, ducibus, langravitis, marchionibus, comitibus, baronibus, militibus, nobilibus, militaribus, justitiariis, judicibus, eorumque officialibus, majoribus, prætoribus, advocatis, capitaneis, magistratibus, ministrantibus, reverendis dominis fenescallo de Pontivo ac de Ambiano, de Monstrolio, & de Hidsino, ballivis, cæterisque dominis ballivis, scultetis, magistratuum proconsulibus, consulibus, scabinis, civibus, & oppidanis incolis, servientibus, scribis, & præconibus quorumcumque curiarum & locorum secularium, terrarum, civitatum, communitatum, oppidorum, castrorum, universitatum, villarum, terrarum, & locorum quorumcumque, ac universis, & singulis Christi fidelibus tam in spiritualibus, & temporalibus civilem, quam temporalem jurisdictionem exercentibus, conjunctim vel divisim, cæterisque Christi fidelibus quibuscumque nominibus cnsenseantur, cujuscumque præeminentiæ, excellentiæ, dignitatis, status, gradus, aut conditionis existant, Matthæus Dei gratia episcopus Albiugnensis, Basilæ commorans, & executor ad infrascripta una cum infra scriptis, & nostris in hac parte collegis, cum illa clausula, *Quatenus non; nos, aut alter ex nostrum nomine per nos, vel alium seu alios*, a sacrosancta generali synodo Basileensi, specialiter deputatus, salutem in domino, & mandatis nostris hujusmodi, imo veritas illæ sacrosanctæ synodi, fitimiter obedire. Literas ejusdem synodi, etiam vera bulla plumbea cum chordis cannabeis bullatas, tanquam sacrosanctas, non vitiatas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione, ut prima facie apparebant, carentes, nobis pro parte venerabilium, & religiosorum virorum dominum abbatis & conventus monasterii S. Joannis extra muros Ambianenses, ordinis Prædicatorum, exhibitas, in ipsis literis principaliter habitorum, coram notario publico, & testibus infra scriptis præfecimus, nos cum ea, qua decet, reverentia recepimus, tenorem qui sequitur continentes: Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universitatem omnium reprætentans, venerabilibus Albiugnensi, & Attebatensi episcopis ac dilecto ecclesiæ filio abbati monasterii S. Vedasti Atrebatensis, salutem & omnipotentis Dei benedictionem, exhibita nobis pro parte dilectorum ecclesiæ filiorum abbatis & conventus monasterii S. Joannis, extra muros Ambianensis, ordinis Prædicatorum, petitio continebat, *&c. Ut habentur in literis executionis concilii Basileensis, die 6. Julii, anno 1437.* Post quarum quidem dictæ sacrosanctæ synodi literarum præsentationem, & receptionem, nobis & per nos, ut præmittitur, factas, pro parte dominorum abbatis, canonicorum, & conventus monasterii S. Joannis, extra muros Ambianenses principialium supradictorum, nostrisque testibus fide digno defuper (eo quod ipse, aut alicui alteri eorum nominibus, ad reverendum in Christo patrem dominum episcopum olim Ambianensem, nunc vero Morinensem episcopum ex adverso principalem, in præinferiori litteris ex adverso principaliter nominandum, in Romana curia ad præsens degentem per præsentes nostras literas, seu processus executoriales, ejus propriam personam intimando, & intimando tenor ipsarum literarum processus nobis exhibitis & productis: ipsique testibus per nos rite receptis, admissis, in forma juris juratis, & diligenter examinatis, subjungere fuimus pro parte eorumdem dominorum abbatis canonicorum, & conventus principalium debita cum influentia requisiti, quatenus ad mandatum sacrosanctæ synodi Basileensis, & in eis contentorum executionem procedere diligaremur, juxta traditam, seu directam ab ejusdem synodo nobis formam, & Nos Ignatius Matthæus episcopus & executor prefatus, attendentes requisitionem hujusmodi fore justam, & conformam rationi, volentes mandatum dictæ sacrosanctæ synodi nobis in hac parte commissum reverenter exequi, ut tenemur; quia ex dictis, & depositionibus testium prædictorum comparentium, eidem dominis abbati, canonicis, & conventui monasterii prædicti principalibus, aut alicui alteri eorum nominibus, ad Romanam curiam, quæ in civitate Bonnonienti, in præsentarum indictione, ejusdem, ac pontificatus nostrorum dominus Joannes episcopus, & ex adverso principalis, ut præmittitur, degit & morratur, ad ejusdem domicilium fore hujusmodi nostras literas, sive processus executoriales in ejus proprium personam intimando, & publicando propter metum corporis, tutum non posse accedium: dictum mandatum dictæ synodi, qua fungimur nobis in hac parte commissa, per hoc præsens publicum edictum in audientia publica curiarum ejusdem synodi legendum, ac in loco ejusdem synodi, videlicet monasterii fratrum Minorum, ubi audientia publica curiarum ejusdem synodi tenetur, vel majoris Basileensis, nec non extra locum ejusdem synodi, videlicet Parmensis, Mutinensis, & Forojuliensis cathedralium ecclesiarum, aut

ANNO CHRISTI 1417.

aut duarum ex iis tanquam propinquiorum, A & vicinorum locorum, ad id magis convenientium valvis seu portis, aut alibi ubi tute fieri poterit, affigendum, exequendum, & publicandum, præmonitanum dominum Joannem episcopum, ex adverso principalem, (uosque in episcopatu Ambianensi, pro tempore successores auctoritate, & tenore prædictis requirimus, & monemus primo, secundo, tertio, & peremptorie, ubique, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub infra scriptis sententiarum pœnis difficile præcipiendo mandamus, quatenus intra ter dierum spatium post lecturam, affixionem, & publicationem præsentium nostrarum literarum in audientia, ac valvis seu portis prædictis, ut præmittitur, fiendas immediate sequentes, quorum ter dirum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos eis, & eorum cuilibet pro tertio peremptorio termino, & monitione canonica affignandos, a quibuscumque oppositionibus, molestationibus, vexationibus, recollationibus, & impedimentis per prefatum dominum Joannem episcopum, ex adverso principalem dictis dominis abbati, canonicis, & conventui dicti monasterii S. Joannis principalibus, ipsisque adhærentibus in his scriptis: B & ipsorum, & eorum quilibet, ut præmittitur, factas, immediate sequentes, quorum tertiam diem pro primo, diem pro secundo, & reliquos decem dies eis, & eorum cuilibet pro tertio peremptorio termino, & monitione canonica affignandos, a quibuscumque oppositionibus, molestationibus, vexationibus, recollationibus, & impedimentis per prefatum dominum Joannem episcopum, ex adverso principalem dictis dominis abbati, canonicis, & conventui dicti monasterii S. Joannis principalibus, ipsisque adhærentibus in his scriptis: & vero hujusmodi interdictum per alios fex dies, dictos dies immediate sequentes, fustinuerint, ipsos in his scripsis, simili monitione canonica præfata, suspendimus a divinis. Verum si præfatus interdicti, & suspensionis tentesis per alios fex dies, dictos duodecim dies immediate sequentes, ut alionis, quod abhi, fustinuerint industria, ipsos in eisdem scriptis ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, eadem canonica monitione præmissa, excommunicationis sententia innodamus.

Ceterum cum ad executionem præmissam ut illius facultatem, quatenus ipsi, ut præfertur, aliis uxdus in dicta sacrosancta synodo prædici legitime negotiis, perfonaliter intendere, autorem, & fingulis dominis abbatibus, C prepositis, prioribus, decanis, archidiaconis, scholasticis, cantoribus, custodibus, thesaurariis, sacristis, sacrorumtribus tam cathedralium, quam collegiatarum canonicis, parochialismque ecclesiarum rectoribus, & loca tenentibus eorumdem, plebanis, vicepleb anis, capellanis, curatis, & non curatis, vicariis perpetuis, altaristis, cæterisque presbyteris, clericis, notariis, & tabellionibus publicis quibuscumque, per dictorum dominorum archiepiscopi & episcoporum provincialium civitates & diœceses, & alias ubilibet constitutis & eorum cuilibet in solidum super utilitate eximione hujusmodi nostri mandati, immo verius dictæ sacrosanctæ synodi, facienda tenore prefentium committimus plenarie vices nostras, donec ad non ea duxerimus revocandas: quos & eorum quemlibet ad ea, quæ ad tenorem requisitum & monemus primo, secundo, tertio, & peremptorie, eis nihilominus, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam in eos, & eorum quemlibet, si ea, quæ ipsis in hac parte committimus & mandamus, diluerint, seu contemplerint contumaciter adimplere, canonica monitione præmissa, & infra his scripsis difficile præcipiendo mandamus, quatenus intra fex dierum spatium postquam pro parte dictorum dominorum abbatis, & conventus principalium, nec non in quoscumque contradictores in hac parte & rebelles, ac impedimentes, & conventum principales, aut eorum procuratorem super præmissis in aliquo, ipsique impedientibus dantes auxilium, consilium, vel favorem directe vel indirecte, quovis ad hoc quæsito ingenio vel colore cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, canonica monitione premissa, singulariter in singulos excommunicationis, in capitula vero, & collegia quemcumque in his delinquentia suspendimus a divinis; & in ipsorum inobedientiam, ac quoruncumque contradictorum & rebellium ecclesias, monasteria, & expellas interdicti Dei nostras scriptis in his scriptis, & etiam promulgamus. Præfatis vero reverendissimo, ac reverendis in Christo patribus ac dominis archiepiscopo & episcopis, quibus ob reverentiam suarum pontificalium dignitatum non imperio deferendum duximus in hac parte, si tamen contra præmissa vel eorum aliquid fecerint per se, vel submissas personas, sex dierum canonica monitione præmissa, ingrediam ecclesiæ ministrantes in his scripsis: & vero hujusmodi interdictum per alios fex dies, dictos dies immediate sequentes, fustinuerint, ipsos in his scripsis, simili monitione canonica præfata, suspendimus a divinis. Verum si præfatus interdicti, & suspensionis tentesis per alios fex dies, dictos duodecim dies immediate sequentes, ut alionis, quod abhi, fustinuerint industria, ipsos in eisdem scripsis ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, eadem canonica monitione præmissa, excommunicationis sententia innodamus.

D

palium vigore præsentium super hoc fuerint re-
quisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, im-
mediate sequentium, quare terminum eis, & alterum eorum cuilibet pro omni dilatione terminoque peremptorio ac monitione canonica alligamus ita tamen quod in his exequendis alter eorum alterum non expectet, nec alter ipso alio se excedet, ad hoc supradicta, obi præfentes nostræ literæ sive processus executoriales exequi, & publicari mandamus, accedant seu alter eorum accedat; ipsaque nostras litteras seu processus executoriales valvis, sive portis ecclesiarum prædictarum, prout superius per nos mandatum est, ac alias ubi, quando & quotiens expediens fuerit, & super hoc fuerint requisiti, seu fuerit requisitus affigant, publicent & exequantur, ac affigi, exequi & publicari faciant, præfatisque dominis abbati, canonicis & conventui principibus, seu eorum legitimo procuratori de prædictis quinquagintæ, & octo florenis Rhenensibus tam ratione expensarum, quam expeditione dictarum sacrosanctæ synodi & nostrarum literarum, sive processuum executoriales, ac quibuscumque aliis, & fieri impendi solutionem, & satisfactionem, & fieri impendi faciant, & procurent; si vero præfatus dominus Joannes episcopus ex adversi principalis, contra, que contradictores, & rebelles hujusmodi monitis, immo verbis dictæ synodi, monitionibus, & mandatis non paruerint realiter, & cum effectu, dictam excommunicationis sententiam propterea damnabiliter incurrendo, & quam eos prædicti declaramus ex nunc prout extunc, omnes & singulos supradictos nostros subdelegatos hub pœnis, & sententiis infra scriptis requirimus & volumus, eisque in virtute cuilibet diffricte precipiendo mandamus, quatenus singulis diebus dominicis, & festivis, quoties, & quando ex parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium super hoc fuerint requisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, prima missarum, & aliorum divinorum solemnis fideli populo ad divina audienda, seu alias congregato, dictam denuntiationem innovantes, cæteroque contradictores, & rebelles sicut præmittur excommunicatos, & denuntiatos nominatim campanis pulsatis, candelis accensis, ac demum extinctis, & in terram projectis, cruce erecta, & religione indicta, aquam benedictam aspergendo ad fugandos dæmones, qui eos sic detinent ligatos, & fois laqueis extenatos, orando quod dominus noster Jesus Christus pro sua clementia, & sanctæ matris gremium ecclesiæ reducere dignetur, ne in talibus duritia, & perversitate ipses fuos finire permitat, cum decoratione reliqueriis, *Resurrexit impetum Jude*, & psalmi, *Deus laudem meam ne tacueris*, cum antiphona, *Media vita*; quæ facto ad januas ecclesiarum eius cum clericis & parochianis eorum accedant, & ad terrem, ut ipse dominus Joannes episcopus, ex adverso principalis ac contradictores, & rebelles sic ut præmittitur excommunicatos, & denuntiatos ex citius ad obedientiam redeant, ipsi lapides versus eorum habitationes projectendo in signum maledictionis æternæ, quod Deus Cedit Dathan & Abiron, quos terra vivos absorbuit, etiam post missam, & in vesperis, & aliis quibuscumque horis, sermonibus, & prædicationibus fieri solitis, & consuetis, ac aliis publicari & denuntiari, & ab omnibus Christi fidelibus arctius evitari faciant, & procurent tandiu ac donec, & quoquisque aliud a nobis vel nostro vicario fuerit in mandatis. Verum si præfati denuntiati, & aggravati per alios decem dies, dictos decem dies immediate sequentes, præfatos dominos abbatem & aggravatos, ad ipsorum nostrisque deductas, animis, quod absit, fultiuerint indoratis, ex tunc prædicti nostros hujusmodi reaggravando, & ferendo D ma prædictis omnes subdelegati nostri requiri, & moneant omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus hominis, quos ex tenore præsentium requisitos & monemus ac eis, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam in eos, & eorum quemlibet excitamus ferendam in his scriptis, diffricktius injungendo, prout non etiam injungimus eisdem, & præsipe familiaribus ac fevivoribus præfatorum denuntiatorum & aggravatorum, quatenus interdictum & quod ipsi monitionem, & requisitionem hujusmodi ipsis factas immediate sequentes, quorum fer dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies pro E tertio, & peremptorio termino, & monitione canonica alligamus, prout non etiam alligamus eisdem, ipsi Christi fideles ac familiares & fevivores, & cuilibet ipsorum, a participatione, & communicatione ipsorum denuntiatorum, & aggravatorum penitus, & omnino desistant, ac eum eisdem denuntiatis, & aggravatis aut eorum alterno servienda, loquendo, stando, ambulando, falutando, hospitando, comedendo, bibendo, cibum, potum, aquam vel vinum distribendo, aut aliquo humanitatis solatio, prætergnam in casibus a jure permissis, participare præsumant, seu eorum alter præsumat, & si con-

ANNO CHRISTI 1297. fi contrarium fecerint, non ita eos, & eorum A quemlibet cum dictis denuntiatis, & aggravatis rebellitet participando, aut contrafacendo ex nunc prout ex tunc, dicta fex dierum canonica monitione præmissa, excommunicationis sententiam fertimus in his scriptis, & etiam promulgamus: & nihilominus omnes, & singulos subdelegatos nostros supradictos, & eorum quemlibet moneat, & forma præmissi requirimus & monemus, ac eis sub dictis pœnis, sententiis, & conclusis præcipimus & mandamus, quatenus singulis diebus dominicis & festivis, quotiens expedients fuerit, in eorum ecclesiis, monasteriis, & capellis infra mistarum, & aliorum divinorum officiorum solemnia, dum fideles populi mandatis ad divina audiendo seu alias convenerit, parafatos Christi fideles, familiares & fevivores, cum dictis denuntiatis, & aggravatis rebellibus participantes, excommunicatos publice denuntient; & ab aliis denuntiari, & ab omnibus Christi fidelibus arctius evitari faciant, donec & quonique absolutionis benefitium, ab Apostolica Sede fuerit, Volumus tamen, & auctoritate dictæ synodi omnibus Christi fidelibus præcipimus & mandamus, quod pœnas & sententias infra scriptas, ac aliquis ipsorum prædictis excommunicatis, aggravatis, & reaggravatis, ac participantibus cum illdem, quamdiu in hujusmodi rebellione perstiterint, & obedire non curaverint, super debitis seu aliis negotiis in foro ecclesiastico, aut secuiari C respondere præsumant, fed ipsis, ut præmittitur, rebellibus omnis juris ordo, & adius judiciales præsudantur penitus & negentur, nec eorum testimonia fides adhibeantur; ipsi tamen illis omnes ut præmittitur, & Præterea E præmonitami excommunicatis, aggravati, & reaggravati, per alios decem dies, viginti dilitos dies immediate sequentes, postquam dicti excommunicati & tales denuntiati publicati fuerint, prædictas nostras sententias animis, quod absit, fultinuerint indurati, Phamonis durisimis instantes, & ad modum fordarum aspidum aures suas obturantium, ne vocem audiant incantantium, ex tunc omnes, & singulos subdelegatos nostros supradictos auctoritate, & tenore, ac illis sententiis prædictis requirimus & monemus, quatenus Ratione, postquam pro patte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium super hoc fuerint requisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, omnes & singulos dominos rectores civitatum & oppidorum, castrorum, dominium, villarum, & aliorum locorum quorumcumque, in & fub quibus dictos excommunicatos, aggravatos, & reaggravatos morari, seu ad quos eos declinare devenire contigerit ex parte nostra, immo vertos dictæ synodi, monent & requirant, ita monet: & requirat intra biduum publicant dicti excommunicati, aggravati, & reaggravati ad ipsorum loca pervenerint, fei ibidem fuerint, aut aliquis eorum fuerit, ipsos ejiciant & expellant, aut ad satisfaciendum & parendo in omnibus, & per omnia præstentibus nostris litteris & processibus compellant: quod fi non fecerint, civitates, oppida, castra, dominia, villas, & quæcumque alia loca prædicta in his scriptis, ex nunc prout ex tunc auctoritate dictæ synodi ecclesiastico ipsopotmus interdicto: mandantes omnibus, & singulis subdelegatis nostris supradictis modo & forma præmissis ac fub pœnis & sententiis prædictis, quatenus ex tunc a divinis officiis celebrandis cessent, & ab aliis cessari faciant, & permittant januis apertis in præsentia populi adstantis ita & taliter, quod hujusmodi tanto interdicto nulla ecclesiastica facramenta in & fub eisdem locis, fub quibus dicti excommunicati, aggravati, & reaggravati fuerint seu aliquis eorum fuerit, penitus ministentur, nisi pœnitentia, confessio, & baptismus omnibus indifferenter, eucharistia infirmis tantum, & matrimonium bine ecclesiastica solemnitate contrahatur, inibique, & fub eisdem locis dependentibus ecclesiastica denegetur sepultura. Volumus tamen, & auctoritate dictæ sacrosanctæ synodi decernimus, quod dicti excommunicatis, denuntiatis, aggravatis, & reaggravatis ad divina audienda fedendibus, vel satisfacientibus; non divina restorum pollint & valeant. Demum vero si prædi denuntiati, aggravati, & reaggravati, & interdicti ipsorum rebellionis aliumenses, processus nostros hujusmodi ut aquam absorbentes, & mala malis accumulantes, per alios decem dies, prædictos triginta dies immediate sequentes, animis (quod absit) indaratis fustinuerint, & le oltenderint de hujusmodi processibus & sententiis nostris non curare, nos eo casu attendentes quod mandatum non proficiente ecclesiastica, temporalis gladius non inmerito suffragatur, & quod tales non fint a Christi fidelibus aliquatenus tolerandi, nec ein locorum præsides impendere debeant auxilium, conflium vel favorem, fed spiritualis gladius temporalem sibi communicari potestatem ut aggravati, reaggravati, & interdicti spiritum allumant conflii fanioris, & ad mandata ecclesiastica reverantur, ne in derogationem cesfare ecclesiastica de cetero publicari tutus error: hinc eft quod vos illustrissimum & Christianissimum principem ejus dominum Catolum attediam, principalem dicti gladii vibratorem, & fommæ justitiæ relatorem in domino exhortamur; nemnon vos dominos archiepiscopum, episcopos, abbates, & alias personas ecclesiasticas; volque dominum Philippum ducem & comitem, aliosque duces, comites, barones, & nobiles, milites, justitiarios, judices, officiarios & alios fidelis populi, quibus pariter nostri processus dirigitur in provincia, civitatem, & diœcesibus prædictis, ac alias ubilibet constitutos per regnum, & dominium prædicta justitiationem ordinarium spiritualem vel temporalem exercentes, & eorum quemlibet, religiosis, & fidei Christianæ participes auctoritate qua supra patentes & monemus, ac vobis & vestrum cuilibet fub dictis pœnis, & sententiis principibus, quatenus intra fex dierum spatium post lapsum dictorum terminorum, & peremptorium hujusmodi nostri processus vobis seu alicui vestrum in vestris jurisdictionibus, & diœcesibus fortint publicati, immediate sequentes, quorum fer dierum unum pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies vobis univerfis, & singulis supradictis pro tertio & peremptorio termino & monitione canonica alligamus; ita tamen quod in his exequendis unus vestrum alium non expectet, nec unus pro alio se excuset; vos, Christianissime principe domine Carole rex, archiepiscope, episcopi, duces, comites, & alii supradicti, & quilibet vestrum, quorum omnium super hoc fuerit requisitus, seu alter eorum fuerit requisitus, & quando pro parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus

ANNO CHRISTI 1433.

tus principalium super hoc fuerituſ requiſiti, A modolibet deſinerit. Contrarium vero facientes præſatis noſtris ſententiis per nos latis, diſta canonica monitione præmiſſa, volumus ipſo facto ſubjacere. Mandamus ſub pœna ſuſpenſionis a pontificalibus temperantem habere debentibus, petentium quidem ſumptibus & expenſis; per proceſſum autem noſtrum hujuſmodi nolumus nec intendimus noſtris in aliquo prejudicare collegiis, quominus ipſi vel eorum alter, ſervato tamen hoc a proceſſu hujuſmodi executionis negotio, ulterius procedere valeant propter ipſos, vel eorum alteri viſum fuerit expedire. * & ſibi continganſ nos ſuper præmiſſis in aliquo procedere, de quo nobis poteſtatem omnimodam reſervamus, non intendimus propterea conſtitutionem noſtram hujuſmodi in aliquo revocari, niſi revocationis ipſius, ſpecialem, & expreſſam in noſtris litteris fieri mentionem, abſolutionem vero omnium & ſingulorum, qui præfatas noſtras ſententias, aut earum aliquam incurrerint, quoquo modo nobis vel ſuperiori noſtro tantummodo reſervabimus: ſed vera audientiæ ac valvarum, ſeu portarum eccleſiarum prædictarum, earumque publica circumvicina, & idonea ad præſentes noſtras publicas excommunicationes monitiones, & requiſitiones publicandas, ad inſtar edictorum publicorum, quæ olim in albo prætorii ſcribebantur; daximus eligendas, quæ præſentes litteras, ſive proceſſus ſua quaſi ſonoro præconio, & patulo judicio publicabunt, in quibus ipſas noſtras litteras, ſive proceſſus noſtros præmiſſos decrevimus decernimus legendas, publicanda, & exequenda, ne prædicti ſic moniti, & requiſiti, vel eorum aliquis, de præmiſſis ſeu eorum aliquo ignorantiam, ſeu excuſationem aliquam in futurum pretendere valeant, ſeu etiam quomodolibet allegare, cum non ſit verſimile apud ipſos ſic monitos, & requiſitos remanere ignorantiam, quod non patetur, & notorie extritit omnibus publicatum: volentes nihilominus, & auctoritate diſtæ ſacroſanctæ ſynodi decernentes, ut noſtræ litteræ ſive proceſſus ſecundum modum præmiſſo exquuta, & publicata, prænominatos monitos, & requiſitos, & eorum quemlibet perinde arctare & adjudicare, ac ſi omnes, & ſingulis prædicti in eorum propriis perſonis apprehenſi, moniti & requiſiti fuiſſent, ac ſi præfatæ noſtræ litteræ fuiſſent, & eſſent aut eorum cuilibet perſonaliter, aut per ſentatiam lectæ, publicatæ, & intimatæ. In quorum omnium, & ſingulorum fidem, & teſtimonium præmiſſorum præſentes noſtras litteras ſive proceſſus eventuales exinde fieri, & per notarium publicum infra ſcriptum ſubſcribi, & publicari mandavimus, noſtrique ſigilli juſſimus, & ſecimus appenſione communiri. Datum & actum Baſileæ minoris, Conſtantienſis diœceſis, in domibus habitationis reverendiſſimi in Chriſto patris domini Epiſcopi archiepiſcopi Mediolanenſis, ſub anno a nativitate domini milleſimo quadringentenſimo tricenſimoſeptimo, indictione quinta decima, die vero jovis decima, & octava menſis Julii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, & domini domini Eugenii divina providentia papæ quarti anno ſeptimo, præſentibus ibidem venerabilibus & honorabilibus viris, magiſtro Joanne de Rongate decretorum doctore, & domino Petro de Aquila, presbytero Aquilegienſis civitatis, teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

ANNO CHRISTI 1433.

ſuſpenſionis & interdicti ſententiam incurrere, publicus ſuperiori ſuccurrat notariatus, ac ipſos negotia coram præſatos reverendo in Chriſto patre domino Matthæo epiſcopo, & executore ſcriba, quia præfatæ relationi & receptioni, ſeu monitionum, & requiſitionum, & prædictorum fulminationis, lubdelegationis, proceſſubolque deſuper edictum decretum, omnibuſque aliis & ſingulis præmiſſis, dum ſic, ut premittitur, agerentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens fuit, eaque omnia, & ſingula ſic fieri vidit, & audivit, ſubſcriptaque literas ſive proceſſus executoriales, ſeu præſens publicum inſtrumentum, per alium, me interim aliunde legitime prædictis, ſcriptum, exinde in hanc publicam formam redigendum confeci, ſubſcripſi & publicavi, ſignoque & nomine meis ſolitis, & conſuetis una cum ejuſdem domini Matthei epiſcopi, & executoris ſigilli appenſione ſignavi, rogatus & requiſitus in omnium & ſingulorum fidem, & teſtimonium præmiſſorum. Signatum Richard de Windecke cum paraphe, & ſigillatum magno ſigillo in cera rubra impreſſo beati Michaelis repræſentante cum cordulis cannabis.

Litteræ executoriales a concilio Baſileenſi emanatæ, quibus ſententia per deputatos dicti concilii, in favorem monaſteriorum ſanctæ Judoci (alias domini Martini) & ſanctæ Andreæ in Nemore, ordinis Præmonſtratenſis, late confirmatur, die 6. menſis Julii anno 1433.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſam eccleſiam repræſentans, venerabilibus Albingauenſi, & Atrebatenſi epiſcopis, ac dilecto eccleſiæ ſilio abbati monaſterii S. Vedaſti Atrebatenſis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Exhibita nobis pro parte dilectorum eccleſiæ filiorum ſancti Judoci (alias domini Martini) & ſancti Andreæ in Nemore, Præmonſtratenſis ordinis, Ambianenſis diœceſis, monaſteriorum, abbatum, & conventuum petitio continebat, quod licet omnes Præmonſtratenſis, Lambaneenſis diœceſis, & quotumcunque aliorum dicti ordinis monaſteriorum abbates, & conventuos, ſingulique canonici, & perſonæ a viſitatione ſe omnibus alis ſuperioritate, poteſtate, & juriſdictione quorumcunque archiepiſcoporum, epiſcoporum, & aliorum ordinariorum, ſpiritumque officialium per ſpeciale ſedis apoſtolicæ privilegium, ut ipſi, ac illa aliquo derogatum fuiſſent prorſus exempti, & ſedi apoſtolicæ immediate ſubjecti; ita quod archiepiſcopi, epiſcopi, ſeu ordinarii ipſi non poterint, neque poſſint in eos viſitationem, ſeu aliquam aliam ſuperioritatem, poteſtatem, aut juriſdictionem exercere; ipſique ſancti Judoci, & ſancti Andreæ monaſteriorum prædictorum abbates & conventus, nec non qui ſunt, & fuerunt pro tempore eorundem monaſteriorum canonici, ſuſtinere in poſſeſſione pacifica, vel quaſi, juris utendi, & gaudendi libertate exemptionis hujuſmodi a tempore conceſſionis privilegii antedicti: tamen auper vexerabilis Joannes pro Martinenſi, tunc Ambianenſi, epiſcopo ſe gerens, ac prætendens ſibi ita abbates, conventus, & canonicos monaſteriorum ſancti Judoci, & ſancti Andreæ, ſubmiſſi viſitationi officium competere, ſeque in eos omnimodam juriſdictionem, poteſtatem, & ſuperioritatem habere; ac privilegio hujuſmodi contra juſtitiam ſe opponens impedivit & impedit, ac fecit & facit quominus præfati ſancti Andreæ, monaſteriorum prædictorum abbates, conventus, & canonici liberate exemptionis hujuſmodi pacifice gaudere poterint: quæ poſſint: ipſoque ſancti Judoci & ſancti Andreæ monaſteriorum abbates, conventus & canonicos, etiam per officiales ſuos procuratores ſuos viſitare, & procuratione rationem viſitationis hujuſmodi, ab eis in pecunia numerata exigere niſus ſunt, eos deſuper, & alias propterea occaſione multiplicier vexando, & etiam molendando, ortaque propterea inter Joannem epiſcopum, nec non ſi ſancti Judoci, & ſancti Andreæ monaſteriorum abbates, & conventus prædictos ſuper præmiſſis, & eorum occaſione materia quæſtionis. Nos cauſam hujuſmodi, non obſtante quod ad nos legitime devoluta, ſeu coram nobis de jure nis neceſſitate tractanda & finienda non eſſet, venerabili Guillelmo epiſcopo Bellicenſi, pro ſe ſuſpendendo, nos Baſileæ conſtituens ad diſtorum S. Judoci, & ſancti Andreæ monaſteriorum abbatum, & conventus inſtantiam primo; & deinde ex certis cauſis dilecto eccleſiæ ſilio Matthæo Niuart, canonico eccleſiæ Fritzingenſis decretorum doctori, uni ex judicibus cauſarum audientiæ noſtræ, audiendam commiſimus, & ſibi de debito tenendum: ipſi quidem Matthæus, cognitis ipſius cauſæ meritis, de conſilio, & aſſenſu aliorum conjudicum ſuorum cauſarum ejus audientiæ, quibus ſuper his relationem fecit fidelem, per ſuam definitivam ſententiam pronunciavit, decrevit, & declaravit, prout hæc omnia in libello pro parte abbatum, & conventuum ſancti Judoci, & ſancti Andreæ monaſteriorum prædictorum in hujuſmodi cauſa oblato petita fuerant, collebat ſancti Judoci, & ſancti Andreæ monaſteriorum abbates, conventus, & canonicos in omnibus ſuis juriſdictione, potteſtate, & ſuperioritate archiepiſcoporum, epiſcoporum, & aliorum ordinariorum, ac eorum officialium hujuſmodi, eſſe, & eſſe exempros & liberos, ac ſedi prædictæ immediate ſubjectos; nec non oppoſitiones, moleſtationes, vexationes, & molendinaſtiones prædicta fuiſſe, & eſſe temeraria, illicita, iniqua, injuſta, & de facto prejudapta; ipſique Joanni epiſcopo, ſeu illius procuratoribus premiſſis facere minime licuiſſe ſeu licere, ac eos ſuper illis de vitatione hujuſmodi perpetuum ſilentium imponendum fore, & impoſuiſſe: necnon præfatum dominum Joannem epiſcopum in ſententia in hujuſmodi cauſa legitima factis, condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione ſibi in poſterum reſervata: & ſubſequenter Matthæus procuratorem ſuum, expenſas hujuſmodi in quaginta florenos auri Rhenenſis boni, & ſibi ponderis provida moderatione taxavit, procuratorem ſancti Judoci, & ſancti Andreæ monaſteriorum abbatum, & conventuum prædictorum ſuper eiſdem expenſis poramcuo ſequuto, prout in iſtrumentum inde confecto, ipſius Matthæi canonici ſigillo munito dicitur plenius contineri. Cum autem, ſient eadem petitio ſubjungebat, abbates, & conventus ſancti Judoci, & ſancti Andreæ monaſteriorum hujuſmodi, dubitent quod dictus Joannes epiſcopus ſententiæ prefatæ, & prejudicium vigore habentis, ac conciliabus reverentiæ parere non velit, quodque procuratores hujuſmodi eiſdem Joanni epiſcopo & aliis, quos requerant, ſuæ neqeuant

publicari, pro parte eorundem fanctii Judoci, A & fanctii Andreæ monasteriorum, abbatum, & conventuum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus providere sibi super hoc de remedio opportuno dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per hæc litera nostra mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos, vel alium seu alios præmissa executioni debitę demandantes, dictamque sententiam ubi, & quando expedire videritis, solemniter publicantes, facitis abbatibus, & conventibus S. Judoci, & S. Andreæ monasteriorum hujusmodi, de præfata florenorum summa prædictis expensis juxta limitamenti præfati earundem condemnationis, & taxationis tenorem, plenę, & debitam satisfactionem impendi; & nihilominus, legitimis super his per vos habendis servatis processibus, eos quorlibet expeditis aggravate curetis, contradictores auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Ceterum si per Commentariis ordinis, laborem B suspicitur, ut ipsi, ut requisitionibus eis & citationibus de ipsis præfentium vigore faciendis fecure & commode haberi nequeat, nos vobis processus hujusmodi, nec non monitiones, requisitiones & citationes qualibet per edictum publicum, locis affigendum publicis & vicinis, de quibus sit verisimilis conjectura, quod ad illorum notitiam pervenire valeat, faciendi plenam & liberam concedimus tenore præfentium facultatem: volentes quod monitiones, requisitiones, & citationes hujusmodi perinde valeant ipsos monitos, requisitos & citatos, ac si ea præfentialiter & personaliter factæ & insinuatæ extitissent, nonobstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque, sub fi jonni capiosopo præfato, aut quibusvis aliis communiter vel divisim a fede apostolica Indultum existere dinoscitur, insuper, vel excommunicari non possint per literas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem. Datum Basileæ secundo Nonas Julii, anno a nativitate domini 1437.

Ex isidem archivis ord. Præmonstratensis.

Die vigesimasexta Novembris anni 1434.

A concilio Basiliensi de verbo ad verbum ex rotulo referuntur, innovantur, confirmantur, & approbantur privilegia & exempciones ab Urbano IV. Clemente VI. & Clemente VII. ordini Premonstratensi concessa.

Die vigesimaquinta mensis Maii anni 1435. E

A concilio Basiliensi de verbo ad verbum ex rotulo concilariis referuntur atque innovantur Alexandri V. privilegium, quod incipit; Excitat nostræ mentis arcanum specialis affectio, *&c. ordini Premonstratensi concessum.*

Die quarta Septembris anni 1436.

A concilio Basiliensi ex rotulis Cancellariæ referuntur & innovantur duo privilegia, ab Alexandro V. ordini Premonstratensi concessa.

SAcrosanctæ generalis synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans dilectis ecclesiæ filiis abbati monasterii Præmonstratensis, Laudunensis diœcesis, ceterisque abbatibus, prepositis, prioribus, & canonicis monasteriorum & locorum ordinis Præmonstratensis salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Sincere devotionis affectus, quem ad universalem ecclesiam in vinea domini etiam nobilium laborantes geritis, non indigne meretur, ut petitionibus vestris, in iis præsertim per quæ jura & libertates vestræ utilius conservetur, favorabiliter annuamus. Sane pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, ut duplices literas felicis recordationis Alexandri Papæ IV. vobis concessas, quarum tenores de verbo ad verbum præsentibus inseri fecimus cum integri veritate confini, innovare dignaremur: quarum quidem literarum tenores tales sunt. Alexander episcopus servus servorum Dei dilectis abbati Præmonstratensi ejusque coabbatibus Præmonstratensis ordinis, laicorum & apostolicam benedictionem. Cum felicis recordationis Innocentius papa prædecessor noster dudum fluvionum, ut ex requisitionibus quæ gaudent libertate, nihilo minus tamen ratione delicti, seu contractus, aut rei de qua contra ipsos agitur, trie possint coram locorum ordinariis convenirii, & illi quoad hoc fuam in ipsos jurisdictionem, prout jus exigit, exercere: Vos dubitantes, ne per constitutiones hujusmodi libertatibus & immunitatibus vobis de ordini vestro per privilegia & indulgentias ab apostolica sede concessis præjudicari valeat, nobis humiliter supplicastis, ut providere super hoc indemnitatis vestræ petentes sollicitudine curaremus. Quia vero ejusdem ordinis facta religio sic vos apud nos dignos fuore constituit, ut nobis vosiorum existat non ab omnibus, per quæ vobis possint provenire difpendia, immunes libenti animo præferre, auctoritate vobis præfentium indulgemus, ut occasione dictarum litterarum, quibus hujusmodi libertatibus, & immunitatibus prejudicium generetur: Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incurrisse. Datum Anagniæ sexto Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno secundo. Alexander episcopus servus servorum Dei dilectis filiis abbati Præmonstratensi ejusque coabbatibus & conventibus universis Præmonstratensis ordinis, salutem & apostolicam benedictionem. Pro dignitatis honore nostris, cujus laudibus solita diligentia deservitis; id digne vobis ab apostolica sede conceditur, per quod vestra religio decoris augmentum & status tranquilli maximum consequatur. Cum itaque Præmonstratensis ecclesia, quæ caput est totius vestri ordinis, postquam ut ipsi afferitis extitit instituta, a tribus primis abbatibus & annuis visitatoribus: omnes vero alias ecclesiæ ipsius ordinis semper a Præmonstratensi & patribus abbatibus ac visitatoribus, & aliis de ordine ipso destinatis, abbatis, & a nullo alio, nisi de mandato fedis apostolicæ, visitatæ fuerint vel correctæ: ac in privilegio eidem fede concesso habeatur expressum, ut si quid in personis & ordine ipsius ordinis corrigendum, ad audientiam Præmonstratensis capituli referatur; ut ubi, prout jus A fuerit, & hoccessari congruerit, emendetur. Nos devotionis vestræ precibus annuentes, ut prædictæ Præmonstratensis & aliæ ecclesiæ, fiere olim, sic & in posterum a prædictis abbatibus, visitatoribus & aliis de ordine sepe dicto dunatas, & a nullo alio fine mandato fedis prædictæ, plenam caeteris de hac indulgentia mentionem, visitari possint aut corrigi, ad illius felicis recordationis Innocentii papæ prædecessoris nostri vobis auctoritate apostolica indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incurrisse. Datum Viterbii Idibus Februarii, pontificatus nostri anno quarto. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati petitas literas auctoritate universalis ecclesiæ innovamus, ac prefentis scripti patrocinio communimus; volentes & auctoritate universalis ecclesiæ decernentes, quod tenori hujusmodi, abusionem vitiosiore fuerit vel offensus, fletur firmiter & adhibetur plena fides, ipsique tenor idem robur eandemque vim, eiusdem quoque vigorem per omnia obtineat, quos haberent originales literæ, li forent exhibitæ vel ostensæ: per hoc autem nos Iumus vobis aliquod jus de novo acquisti, sed antiquum confirmamus: Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innovationis, communionis, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incurrisse. Datum Basileæ secundo Nonas Septembris, anno a nativitate domini 1436.

Adeo vero nota & videnti omnibus erat Præmonstratensium canonicorum ab episcopali jurisdictione libertas & exempcio; adeo summis pontificibus, omnibus, ac totius pene orbis principibus, ut quo tempore Basiliensis concilium, adversus fuit judicatum, quod contradictum vocant, adversus illustissimum Ambianensem episcopum eam affuerit, ubi eidem, nonnullaque diffinitiva tribus toti orbi notissimis, quæ pontificum inter atque concilium intercesserant) Eugenius IV. Pontifex maximus adversus Ambianensem episcopum, triplici sententia sua pariter afferuerit, quemadmodum videre est in documentis sequentibus.

Sententia in favorem monasterii Belli-portus, ordinis Præmonstratensis, lata, ab Eugenio IV. confirmatum anno 1436. die XXII. Junii.

EUgenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Iesuae de Berger Trecorensis, & beatæ Mariæ de Langonio Corisopotensis diœcesis monasteriorum abbatibus, ac archidiacono Hannonie in ecclesia Leodiensi salutem & apostolicam benedictionem. Exhibita nobis, pro parte dilectorum filiorum abbatis & conventus monasterii beatæ Mariæ Belli-portus Præmonstratensis ordinis, Briocensis diœcesis, petitio continebat, quod licet dictum monasterium cum omnibus & singulis suis membris & ab ipso dependentibus ecclesiis, eremus ejus abbas cum suis canonicis, conversis, & donati ab omni jurisdictione, A ne, superioritate, correctione, punitione, visitatione & dominio episcoporum Briocensium pro tempore existentium per speciale fedis apostolicæ privilegium, cui non est in aliquo derogatum, penitus fint exempta, libera, & immunia, nectnon eidem fedi immediate subjecta; fuisfemque monasterium, abbas, canonici, conversi, & donati cum omnibus & ecclesiis hujusmodi in pacifica possessione, vel quasi, exemptionis, libertatis & immunitatis prædictarum a tempore concessionis privilegii præfati, & etiam cujus contrarii memoria non extstit, falvis infra fcriptis exibus: videlicet quod ipsi canonici eorum animarum in dictis ecclesiis pro tempore exercerent ac illas regerent præfatis episcopis ratione exercitii curæ hujusmodi subesse, visitationes suscipere, procurationes solitas ac episcopalia jura solvere, ac alia ipsum ecclesiarum onera supportare, nec non in synodis comparere, ac ibidem respondere dumtaxat affinitati fini & proprietati in aliis ipsi abbas, canonici, conversi, & donati ad parendum episcopis Briocensibus ac eorum monitionibus & precepti, tamquam ordinariis & superioribus; ac ad reformandum procurationes, vel alia jura episcopalia, nectnon ire ad synodos, ac coram ipsis episcopis ex officio contra eos procedentibus, fore ad inhibitionem profanorum de ipsis conquerentium comparere minime tenerentur. Tamen venerabilis frater noster Hermanus episcopus Briocensis minus veraciter pretendens monasterium, nectnon abbatem, canonicos, conversos, & donatos hujusmodi fibi ac ejus jurisdictioni ordinariæ in omnibus fore subjectos, & fuisse illius abbatis & conventus prædictis contra justitiam se opponens, eos defuper multipliciter molestavit, vexavit, & turbavit ac etiam injuriavit, ortaque propterea inter episcopum ex una, & nec non abbatem & conventum prædictos ex altera partibus super prædictis ac illorum occasione materia quæstionis. Nos causam hujusmodi (nonobstante quod de foi natura ad Romanam curiam legitime devoluta ac apud eam tractanda & finienda non esset) quondam Petro Nandy capellano nostro & causarum palatii apostolici auditori ad infrascriptam dictorum abbatis & conventus audientiam commissimus & fine debito terminandam; qui cognitis illius meritis de conflitio & affensis consultorum cauarum dicti palatii, quibus super his relationem ferit fideleu, per suam definitivam sententiam pronunciavit, decevit, & declaravit, prout hac omnia in libello pro parte ipsorum abbatis & conventus in dicta causa exhibito plenius fuerunt, monasterium, abbatem, canonicos, conversos & donatos hujusmodi a jurisdictione, superioritate, correctione, punitione, visitatione & dominio prædictis, præterquam quoad casus prædictos, fuisse & esse exempta, libera & immunia; nec non ipsos abbatem & canonicos, conversos & donatos, alias ad synodum, eorumque monitionibus & præceptis prædictis, ac eidem episcopo procurationes & jura hujusmodi solvere, ac ad synodum ire, aut coram ipsis respondere minime fore obligatos: ac dictis episcopis jurisdictionem, superioritatem sive dominium aliquod in monasterium, abbatem, canonicos, conversos, donatos, membra & ecclesias hujusmodi alias de cetero exercere nullatenus licere. Oppositiones quoque & contradictiones, vexationes, perturbationes & impedimenta prædicta fuisse & esse temeraria, inde-

ANNO CHRISTI 1436. indebita, illicita, iniqua, injusta, ac de facto præsumpta. Mer non præfato episcopo super illis ac dictis superioritate, jurisdictione, correctione, punitione, vilitatione, procuratione & dominio, allas quam superius expressim est, perpetuum silentium imponendum fore & impositum, ac ipsum episcopum in expensis coram eo in ejusmodi causis legitime factis condemnandum fore & condemnatum, illarum taxationes dici in posterum servata. A qua quidem sententia fuit pro parte dicti episcopi ad sedem prædictam appellatum: Nobique causam appellationis hujusmodi dilecto filio magistro Petro Martini de Caveis Rubeis capellano nostro & auditori causarum ejusdem palatii audiendam commissimus & fine debito terminandam: qui cognitis illius merittis de consilio & absentia cauuditorum suorum causarum dicti palatii. Quibus super his relationem fecit fidelem, per quam definitivam sententiam pronuntiavit, decrevit & declaravit per præfatum Petrum Nardi auditorem in causa hujusmodi bene fuisse & esse processum, sententiamque & definitiones, ejusque sententiam prædictam confirmandam fore & confirmavit: ac ab illa pro parte dicti episcopi male fuisse & esse appellatum: nec non eumdem episcopum in expensis coram eo in hujusmodi causis legitime factis condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione sibi in posterum reservata. Cumque sententia Petri Martini auditoris hujusmodi Cassisset pro parte dicti episcopi * ad sedem appellatum, eamdem nos causam ipsius; ultimo appellationis dilectis filiis magistris Lauretio Roberto de Cavalcantibus capellanis & auditoribus causarum ejusdem palatii, audiendam committimus & fine debito terminandam: ipsique Roberius auditor cognitis illius meritis de consilio & absentia cauuditorum suorum causarum dicti palatii, quibus super his, relationem fecit fidelem, per suam definitivam sententiam pronuntiavit, decrevit & declaravit per præfatum Petrum Martini auditorem in causa hujusmodi bene & esse processum, sententiam & definitiones, ejusque sententiam prædictam confirmandam fore & confirmavit, ac ab illa pro parte dicti episcopi male fuisse & esse appellatum: ac eumdem episcopum in expensis coram eo in hujusmodi causis legitime factis condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione sibi in posterum reservata. Et postea, cum ipsum Petrus Martini in triginta duobus, ac Roberius auditores præfati etiam in triginta duobus, nec non dilectus filius magister Wilhelmus Bent capellanus noster & causarum dicti palatii auditor, cui ex certis causis commissus ut coram eodem Petro Nardy auditore taxaret coram illo in septuaginta florenis aureis de camera bonæ & justæ pecuniæ taxatis expensas hujusmodi providis moderationibus taxarunt, procuratoris ipsorum abbatis & conventus super expensis eiidem juramentis legitatis, prout in instrumentis publicis inde confectis ipsorum Petri Nardy, Petri Martini, Roberti & Wilelmi auditorum fugitis manuitis diuterpetentis continetur. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat abbas & conventus prædicti dubitent quod præfatus episcopus sententiis prædictis & præsentatis, rigore habendo processibus reverentiæ parere non velit, quodque a dicti episcopo præfato propter ejus potentiam & alias quos concernunt tute nequeant publicari, pro parte abbatis & conventus prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum ut ei tuitionis de opportuno remedio providere dignaremus. Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati difficiensi vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum per vos, vel alium seu alios præmissa, ubi & quando expedire videritis auctoritate nostra solemniter publicantes, nec non mediatium, abbatem, canonicos conversos, donatos cum membris & ecclesiis hujusmodi a jurisdictione superioritate, correctione, punitione, vilitatione & dominio præmissis, aliasque quos in casibus prædictis, exempta, libera & immunia fore nuntiantes, non permittatis abbatem, canonicos, conversos & donatos prædictos vel aliquem ex eis etiam quoad monasteriorum, membra & ecclesias hujusmodi ab episcopis Brixiensibus pro tempore existentibus vel ipsorum aliquo contra exemptiones, libertatem & immunitatem prædictos ipsarumque sententiarum effectum impediri indebite vel quomodolibet molestari: Facientes abbati & conventui prædictis de sententiarum summis pro expensis hujusmodi juxta præfatorum informationum earumdem condemnationum & taxationum tenorem plenam & debitam satisfactionem impendi, & insuper legitimis super his per vos habendis servatis processibus eos quoties expediverit aggravare cœnsis, contradictores auctoritate nostra appellantiæ postposita compescendo invocato ad hoc, si opus fuerit auxilio brachii secularis. Cæterum à per sommariam informationem nobis per vos transmittendam vobis conflitteri quod ipsius episcopi & aliorum quos hujusmodi processibus concernent, præsentia pro mentionibus eis, & citationibus ipsis; fructuosa ut ipsorum ad hæc haberi non vobis processus, monitiones & citationes hujusmodi per edicta publica locis affigenda publicari, partibus illis vetitis, ac quibus sic certiorilis conjectura, quod ad notitiam monitorum & citationum hujusmodi pervenire valeant, faciendi penam concedimus vobis ipsorum hujusmodi processus & volumus quod hujusmodi processus, monitiones & citationes perinde coldem monitos & citatos arceant ac si eis intimati solemniter legerentur: ita quod hujusmodi monitis constitutionibus apostolicis & aliis contrariis quibuscumque, seu si eidem episcopo vel quibusvis aliis communiter vel divisim à dicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressim ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Bononiæ anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo sexto decimo Kalendas Julii, pontificatus nostri anno sexto.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

* Fuit, id est, quod ipse episcopus illam sententiam cassisset.

* Oratio Gregorii Corrarii Petri Romani ecclesiæ protonotarii ad Sigismundum Romanorum imperatorem pro concilio Basiliensi.

CRedo equidem, Sigismunde, in tanta tua gloria, & pulcherrimarum rerum quas gessisti memoriam, beneficiorumque conscientia, videri tibi bone diem celebrem præ cæteris diis hisce; quo gloriæ tuæ uberrimos fructus quasi jam maturos exerpeteres. Quid enim magis in hac vita caduca ad summam amplitudinem immortalemque gloriam hominis conferre potest, quam quam gravissimo ecclesiæ testimonio, uno omnium bonorum assensu, in hoc orbis terræ fastidiosissimo loco, tam præclaro titulo decorari, ut sanctæ ecclesiæ tot patronorum appellet, tibique plurimum debere fateatur, & pro tuis immensis beneficiis gratias * innocentes reddat. Hanc vero excellentissimam laudem non hominis suffragiis, non mortalium studiis, sed ab immortali Deo tibi collatam, stabilem atque perpetuam retillimae debet. Noli hanc glariam, cum præclarissimis rebus fortiter gestis, noli cum innumeris victoriis, noli denique cum ullis tuis triumphis comparare: Siquidem res magnas bellis gerere ex eo præcipue genere licitis, in quo tu jugiter versatus es, cum hostibus fellitces Christiani nomiuis gloriosum quidem est, propugnare religionis Romani imperii pro religione pugnare, sed ecclesiam prostegere, factorsanctæ matris auctoritatem defendere, instar quoddam est divinæ laudis omnium rerum humanarum gloriæ excellens. Et enim si pietas erga parentes, erga patriam, veterum literis ac monumentis eximis, quibusdam laudibus celebratur, laudis judicio optimi & sapientissimi cujusque meriti celebrandæ; quantam genere laudis officia pietatis erga ecclesiam catholicam sanctam, & Dei & hominum nostri, liberatores urbium civesque fortissimos bene de republica meritos statuis publicis decorabant, quo beneficiorum memoria ad posteros denique quam diuturna, nunquam deficere, quibus te, Sigismunde, titulis, quibus monumentis, quibus statuis pro tuis immortalibus beneficiis ecclesiæ decorabit?

Exflabunt, crede mihi, omnibus imaginibus foliditora tua gloria monumenta, quandiu fides apostolica, dum Romanum imperium in terris remanebitque neque haberi non vobis processus, monitiones & citationes hujusmodi per edicta publica locis affigenda publicari, partibus illis vetitis, ac quibus sic certiorilis conjectura, quod ad notitiam monitorum & citationum hujusmodi pervenire valeant, faciendi penam concedimus vobis ipsorum hujusmodi processus & volumus quod hujusmodi processus, monitiones & citationes perinde coldem monitos & citatos arceant ac si eis intimati solemniter legerentur exstiterit, ac nonobstantibus constitutionibus apostolicis & aliis contrariis quibuscumque, seu si eidem episcopo vel quibusvis aliis communiter vel divisim à dicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressim ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Bononiæ anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo sexto decimo Kalendas Julii, pontificatus nostri anno sexto.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1435. gram, nos Basilienses, ut ea vero, quod minime decebat nimiam demsperis parmoniam, quasi quidem moriens tuffe, nihil sui desiderium reliquit. Etenim qui sub illo res Romanas florentes vidimus, curiam amplissimam, collegium concordissimum, civitates opulentissimas, summa pace perfruentes, omnia paulo post ita mutata immeriaque nescio quo judicio Dei (nemineo enim accuso, non possimus non dolere. Te quidem, pisillimo impetuosi, (* neque enim aliter de tua singulari humanitate atque clementi natura existimare debemus) sines Romanos magna pœna mulcericordia pœnitiffe, eos agros deppopulatos cerneres, domos passim aut diruas, aut incensas, civitates ipsas vacuas civibus, plenas formidine, quas tamen tuus ille ad urbem accessus in tanta miseria retetrabit. Quid urbis Romæ fqualor, quid miserorum civium desperatio, quid nocturna colloquia, quid ante pedes tuos lacrymæ non te movebant? Quod ipsa templia in toto orbe fcatrifima, quorum vastitas, quorum rapinæ, quorum incendia in obscifa urbe timebantur? Quid vultum tuum immetari video, quid lacrymas repente decidere? Age, age, convertam orationem, & ad imagine rerum, quas tu ipse vidisti miserabiles, cor tuum pissimum misericordia confodiam, simul & ne dum rem Romanam deflituram deflea, eos tangere vifeat, quod minime tuæ pietatis propositi, per quos deflituta res est.

Ad adventum igitur tuum exoptatissimum convertam me, ipse Sigismunde pietatis, certissimum ecclesiæ columen atque præsidium. Hoc demum exspectatos ventilli accepto imperii diademate, quod bonum, faustum, felisque fit, tibi imperium Romanum. Quanto vero tui desiderio hi sancti patres tenerentur, declaravit hodierna die in adventu tuo frequens omnium ordinum concursus. Quanta exclamatio omnium lætitia, quam quisque in vultu atque in fronte gerebat: Nam profecto dum aberas, semper tui memoriam, semper tui patrum ipsa hirabat, semper in medio quocumque convertebat, tua imago residebat.

Unusquisque enim a te falutem ecclesiæ oriturum arbitrabatur; qui ab initio hujus facri concilii legitime congregati primus omnium affuisti, nec solum affuisti, sed etiam tua auctoritate in magnis periculis, quibus ecclesia protexisti. Aderant literæ tuæ certissima tua voluntatis testimonia, aderat hic illustrissimus atque generosissimus Ducissimus Bavariæ dux, cujus gratissima officia numquam tua nobis non præstantissimorum patrum decident, nemquam fuæ sapientiæ, fuæ humanitatis immemores erunt. * Tu & Sigismunde quid aliud Romæ agebas, nisi ut factorsanctæ hujus synodi, quæ catholicæ ecclesiæ imago est, auctoritatem defenderes, nisi ut ecclesiæ, si quorum impendentes calamitates prospicerent, laetemur præfentium incommodorum periculis moverent, discrepiæque non posse ruinam ecclesiæ fulciri, non posse fcissam ejus auctoritatem refarciri, diffoluta, quod Deus avertat, hoc facto Basiliensis concilio tam solemniter & pro tam necessariis causis reflituto, de cujus legitima institutione facis liquide ex fuis scripsis confiare arbitror, modo hic quilegere velint. Quamquam, ego quod memoriam meminerim nemiuem ad hoc de ipsius institutione dubitare potest, e illorum quidem de numero quique fint qui contra

ANNO CHRISTI 1435.

* Pius, Ep. 391.

* Pius, Ep. 391.

* Fuit, Ex. 1. 1. 1

ANNO CHRISTI 1433.

tra ejus auctoritatem moliuntur. Nam si fuit Constantinopolis conciliti tenenda fuit decreta illius dicto concilii, per quod tetertimum illud schisma sublatum fuit, restat ut legitima sit hujus sanctæ synodi institutio. Ex illo enim radices habet: at ego qui illius concilii auctoritatem negarit, nullum hactenus hominem fuisse fcio, præter illas duas immanissimas bestias & sevissimas ecclesiæ pestes Joannem & Hieronymum, quos tunc fatum illud concilium justa animadversione multavit. Quamquam quid ego illa portenta in humanitate numero?

Dixi breviter de legitima institutione hujus sacri Basiliensis concilii, velim nunc, clementissime imperator, ut adhuc fecisti, attente me audatis, deque causis justitiæ istius ejus quasi jure ante necessarias dixi, pauca disputaturo. Tria sunt omnino propria honestissimæ profectionis hujus sanctæ synodi propter quæ convenisse profitetur.

Primum opus pium, sanctum, religiosum, nempe pro ipsius religionis invisibili cultu, tempio deorum, propter ejus reductione eorum qui ab institutis ecclesiæ vereque religionis abcesserunt, quorum duo fuit genera sanctæ Romanæ ecclesiæ precipue fidelis, Græci scilicet & Bohemi. Malum illud invecerunt, hoc immanius. Græcorum nequitia fortasse pervicacior quam longa atque difficiliorem reddit, at Bohemorum rabies pestilentior utpote per omnem impietatem atque sevitiam debacchata in religionem, in templa; quos non facerdotii reverentia, non ipsa urbs illustrium arcitectarum ædificarunt. Nec Bohemie finibus contenta, latius quoque eadem rabies in finitimas provincias pervagata est, capta Germania opulita, incenta, spoliata, diruta. Quid quod pessima labes dum negligitur, dum illi tuis verbutiis, ut hæreticorum natura pellax est, fallacias intendunt, piget dicere, pasci vitam tamquam virus pestifere in plurimos diffusa est. Quid igitur? Abeamus, finamus morbum illum in nostram perniciem crescere, sinamus Germaniæ, & pro ista fide misericordia dignam putemus, metemus locum, Bonoiam proficiscamur ut Bohemos quos vix huc traximus, finis furte concordiæ cum eriteria capere Bonoiamen traducamus. Non placuit hoc consilium huic sanctæ synodo, non placuit, Meminerat enim profectionis suæ. Quid igitur? Ita ait, Venere omnino Bohemiæ, audiri patientissime & diu quantum uniusque libuit. At quid audiit profuit? Quid profuit? Via uno verbo abiolvam? Tantum profuit, quantum nostræ hæresis illis Bagiantibus difficile est. Annon perspicuum est illa audiencia consilos ille illorum pertinantie nervos, confirmatum adulcian, confirmatum hoc hoc quod? Jam nota dicere negari auditum ad loquendum, vitari suas versiffimas rationes. Abierunt & qui boni, edocti, qui pertinaces, confuti. Nulli nolle legati Bohemiam, reverti Bohemorum iterum, nostri iterum mitti. Injecta inter eos contentio, boni pacem cupiunt, vupiunt parere ecclesiæ, qui minus boni, pacem quidem appetunt, sed pactis conditionibus quærunt; qui prorsus mali, potentia tumbant. Res infinita est, populus ipse pacis cupidus est, longævitis exercitus, Bohemos ipse mahibus, spes magna constitutionis & pacis. Quod si provenerit, bone Deus, quantum & quam immortalem gloriam hæc sanctæ synodus

ANNO CHRISTI 1433.

reportabit? Sin autem pertinacer esse malluerint, tunc jullo dolore adversus tam scelerum arrogantiam omnes Christianitatis principes, unque imprimis, fortissime imperator, exacrebefcre debebunt, generaque immanissimam adjuvante totius Germaniæ serenitatis delectu, faveente auctoritate, faventibus venis ecclesiæ, armis, equis, vitibus profligare. In Graecium quoque mittit legati, a quibus nihil adhuc certi habemus propter maximam religionis diffantiam. Quod si Græcorum legati, ut Romam isse perhibentur, ita Basileam venissent, esset fortasse hodie non minor spes Græcorum reductionis, quam Bohemorum. At certe quod affirmare possim hujus sanctæ synodi studium non desinit desinere.

Secundo loco fux professionis inflitutum hæc sancta synodus profitetur a summo ad imum per auctoritatem omnipotentis Dei, omnes ecclesiastico ordines, magnum quidem opus & necessarium collapsa veterum disciplina, quod potevit, reparare. Nam profecto, ne nobis blandior, omnes fere ecclesiæ ministri disciplina clero deficuit, priscique religio jampridem in nobis dilcederat. Ubi enim antiqua sanctimonia? Ubi facrarum literarum studia? Quis nihil nunc Hieronymo, quis Ambrosio, ubi sibi terrarum reperiet? Corrupti ordines, corrupti mores, ut est humana natura proclivis ad malum, nimia episcoporum negligentia & misique delictorum impunitate peccandi venit audacia. Quæ profecto pœnis & censuris vobis patres coercenda est. Atque hæc omnia nobis in ecclesiam proinvenus pulsipum deferam, est generalia concilia celebrare; & adhuc reperiuntur, hoc facinus mihemm! qui hujus facti concilii diffolutionem quærant, cujus subsistantem vix, ut videris, defendere possumus. Hæc pluribus defenda essent, si vobiscum patres agerem. Quæ cum in illis orationibus meis referam, tum in illis quibus nobis dicenda. Nunc ad impetrandum loquor.

Tertia pars suscepti muneris vestra pietatis plena est ad bellorum incendia extinguenda pacifique compositionem conversa, cujus ut dulce nomen, ita pax ipsa cum jucunda tum salutaris. Pax enim civium tutiora, vitæ libertas, mater quietis, foror concordiæ, comes justitiæ, tetum nutrix: Bellum e contra populi flagrat, vitæ periculum, à limulis bonorum, fraterdiscidia, amor rapine, comes violentiæ. Quod monstrum tetrum, horrendum, impium jampridem sanguinem Christianorum, hen pietas! hauit! Nam quid ultimæ clades numerem, Italiæ inquam regiuæ provinciarum ipsa quo numquam bellorum flustus jam a tot annis penitus detuuerere? Quid Cypron vetustissimo tributarium impiissimi regis Ægyptiorum post illam miseram captivitatem noltræ sanctæ religioni contumeliosam? Quid Putenorum pericula? Quid quoque Hispaniæ difcordias? Quid ipsam Germaniam? Quæ nisi hic sua fortuna celebraretur hoc generale concilium, tota jampridem bellorum incendiis conflagraret.

Heu, heu, non possum fine lacrymis in memoriam revocare inclitum Galliorum regnum, quo flante quamquam jacere ecclesia, jam longo bello intestinisque discidiis pene deletum. Heu, heu exhaustæ vires, exhausta potentia, exhausta denique omnia præter odia. O fimillimum ecclesiæ colum! o longe la-

ANNO CHRISTI 1433.

bare præsidium! si ac urbes tuæ quondam fortunatissimæ, desolatæ cernimus? Sic pulcherrimi ramusculus tuos horrentes fru? Sic florentissimam nobilitatem gladio ceflam? Quid latentorum manus impurissimas? Quid particula? Quid facrilegia? Quid templorum profanationes quæras? Urbs vero illa toto orbe pulchertima, domicilium potentissimi regni clarissimum, quanto in ipsa, quanto in squalore jacet? Quid universitas illa, illa incliyta factorum illustrium officina, magistra morum, lux veritatis, expultrix hæresium, norma disciplinæ, non disperia, non pene obruta? Bella quidem bonis artibus inimica semper foere, quas odium & pax nutrire semper coliqueruntur. Quo vellim istopta, tot Christianissimorum regum alumna, quæmdin membra tua lacerari diveliique lamentaberis? Quændin ingrati nobis avaritia fruftra implorabis? Quod si fortissimi heroes e illustrissimi reges cui revivicerent, orbemque ingratitudinis oopultaiatent: Nos quaffatam ecclesiam toties infirmam, tot ruinis nostræ religioni rebelles populos profligavimus, nos mare transfivimus, nos vulnera perpessi, nos sanguinem nostrum fundimus, ut religionis nostræ fines proterderemus. En ardet patria nostra, in qua nati fumus, ardet belloum incendiis regni nobili civilibusque domicilium. Ubi beneficium memoria? Ubi gratitudo officia? Quis ferre poffet justissimam graveque Christianissimorum regum querelam.

At video temperandum mihi esse orationi. Cur, inquiens, piget dicere? Dicam tamen. Audivisti, justissime imperator, audiverunt item patres hi quorum non modestia glorioffissimi regni indigeas calamitates deplorantes: nullas tetigit patres, nullas controversias, nulla jura regni, & tamen vetere ne cui gravis nostra, videatur. Plus dicam, non ab Angliicis metuo, fed a Gallis, non a Iaicis, fed ab episcopis, quos quidem decebat ab omni facinore vacare, cum auctores esse. Hispalmodi tamen quisqui sunt, videant ne magis furan capiditatum vitio quam noltra oratione nomnosi esse videantur. Nam profecto si modo deratitiua verba fermo potiffimi, neficio tamen quodnam quidnam patientia dignum pulcatuit sint. Etenim de ma pile conjecto. Scio civitatem illam gloriofissimam, in qua nates fum, urbemque Genuensium, graves inter fe inimicitias habere, partim veterum cruentismorum hereditatem, partim patriotis pugnæ memoria. Si quis tamen mihi Genuenses patriotissimos viros magni excellentique animi dicat esse, non negaverim. Neque enim ulla inimicitiæ cum virtutibus sufcipiendis sunt, motuorum præcipue, qui omni invidia carere debent. Ideirco si antiquas Galiorum ludos commemorem, ut ipsi barbari libenter faciunt, & qui fortaffe id agere ferant, eos barbaris inhumaniores puto.

Sed jam redeo unde abii; ad tria scilicet illa fatis ut puto dilucide superius explicata propter quæ hæc sancta synodus convenisse profitetur. Quæ utinam essent tam facilia fatu quam sunt necessaria. Ideo si causas infirmationis hujus sanctæ synodi necessarias dixi, non minus hoc vere dictum, quam si audente proximo patriæ victimis dicerem, & fatum domorum habere velimi, necessitate esse flammas imminentes repellere. Aut si dicerem gravissimo morbo medicamenta esse

ANNO CHRISTI 1433.

necessaria. Recte quippe mortifera bella hæreliese & fervitus Bohemorum tetertimo incendio compatraverim; corruptelæ vero morum gravissimo morbo. His ergo intentis hæc fanta synodus cum Bohemis nil quidem omisit, quo minus res illa componeretur: in qua re tanto actius millionibus putavit, quanta omnium periculosissima videbatur. Tum etiam patres hi bonoiffimi pedicabant, si tua, Sigismunde, opera ecclesiæ regale patrimonium restituretur, qui eo carere malusiti, quam aliquid contra ecclesiæ auctoritatem pati. Patet quoque pluribus operæ tuam esse, nonnulle etiam falubertimæ leges promulgare, quibus tamen vehementiori spiritu hæc fanta synodus profitetur, ut varia undique importunitque rationibus, quæ quidem nostrifimæ tibi funt, hactenus resistendum tibi fuiffet.

Satis enim superque difficile fuit diversis legationibus apud reges & principes auctoritatem ecclesiæ potuisse defendere, declarare, quæ hanc sanctam synodum, non conventum malignantium, sed pietatis esse, non nefandam Babylonem apud quam fcelestum aliquod facinus obortuiur, fed ecclesiæ catholicæ imaginem, in qua speramus falutem ipsa ecclesiæ orituram. Quod quidem fieri minime potuiffet, ni patres hi jam prideem quoque judicaffent illustrissimæ ecclesiæ fidelis & ejus ab Ecclesia recepiffent. Itaque & legationum oratora & longævum virum diferimina etiam impensis propriis nemo sentiavit, pecunia quoque nonnunquam, et exigebat vis, virtus collectæ. Cum interim Romæ pecunia provinciarum vectigalium quæ Romanæ ecclesiæ omnes bellorum diffipatæ abfumunur, Non tamen damno miliium ⁸ præsidia: scite facultum, si fele armatis muniunt. Scimus Nicolaum Udbem ipsam cujus portas jam non annis claufas nemo viderat, cum magna non miliium, fed latronum mana obsidere, cujus vires in perniciem miliorum civitatum ecclesiæ, ipsius ecclesiæ ipsiusque ⁹ Romæ. At si fuppeme ewli rector atque hominum, pellem illam avere a menibus Urbis, a templis, ab aris, a fandiffimæ fedis apoftolicæ domicilio, ab ipso denique populo Romano qui fi ullo tempore in Romanum curiam peceavit; hæc tamen longa præfentem incommodorum patientia & bene de ecclesia meritus & misericordia dignus videri debet. Vides, jam patientiffime imperator, hanc fanctam synodum non immemorem hæc profectionis esse, quæ tot imperium maleditcis lacefficur, qui tamen nil quidem confingere didicerunt, quod non per le falfum nullo reflectere videatur; Veritas quippe non eget patrocinio, ultro fe offert modo fint qui in eam intueri velint. Nam licet illam varie circum ⁷ erroum nebulæ feplant, tamen ut vanitatem & fapientis obtutius ferre non poffunt. Audi ergo quam inepte calumniatores hujus facri concilii contumaliaa jactant.

Queruntur omnino, si bene colligi, quinque, quibus quasi jaculis confodere fludent hanc fanctam synodum.

Dicunt enim primo magnas omnium spes fuiffe ab initio hujus synodi, cetterum utilitatem jam duobus annis nihil apparere. Hanc tamen partem prius quam ad cæteras, etiamque deinde fuo quoque in loco fubjicietur. An pro nihilo reputabant tot exadtos labores in

ANNO CHRISTI 1415.

te Bohemorum? tot studia? tot vigilias? An pro nihilo ducent auctoritatem ecclesiæ intantis oppugnationibus fortiter sustinuisse? satis videri debet hæresum incredibili virtute atque constantia refutisse, torque in unum sanctos ecclesiæ patres tot illustrissimorum regum legatos in hoc loco sanctissimo coegisse. Quod quidem egisse, ut est ab salutare ecclesiæ, ita fine bocum patrum maximo gravissimoque periculo minime actum. Nam si ut in magnis periculosisque rebus justæ plerumque cautæ adversæ eventu extinx consequuntur ita in hac nobis imo ecclesiæ justissima causa contigisset. Videbunc nimirum patres hi quæ infortum periculis futura effent. Scisunc enim unusquisque quam rem operantur; illi itaque B semper meo judicio res Romanæ debebunt, qui ab initio hujus sanctæ Synodi periculum ecclesiæ fubire fuis periculis voluere. Vides quam fluitum fit id objicere, quod postle in maximam horum præstantissimorum patrum laudem conferti.

Secundo dicunt nimis circa fedem apostolicam intentos esse hos patres, cetera minus curare. Scire velim ab his si quisquam eorum ut dignit est, omnium mentem intuitus vitio laboraret, prius ne in caput an fortasse in pedes eutum conjiciendum putaret. Si nemo tam delirat qui non in caput fituatur, cur caripitur hæc Sancta Synodus, si ut ratio atque ordo poscebat, capitis imprimis curam habendam cenfet, a quo falutem totius corporis necesse est dependere. Nec tamen reliqua membra negligenda esse concedo, ceterum ad illa præcipue intendi quibus omnitis flatus ecclesiæ consfare non potest. Nam quis non videat quamlibet multa egrefinas ecclesiæ, fanctiones, regulas, constitutiones fieri omnia, nisi fedes apostolica exequatur. Idco mea semper fuit opinio summam reram in Romano pontifice reliqua esse, nihilque nostra Christianis hominibus expetendum, quam ut boni fint qui in illa fede collocantur, de qua dejici nequeunt, etiamsi pessimi essent, sine magnima scandalo ecclesiæ vexatione.

Tertio loco non usquequaque servari gravitatem, res omnis præcipitari queruntur. O C amentum hominum inconsiderate loquentium! Non pauet commentanas vanitates imperitimo ore proferre? An præcipitatum quicquam duorum annorum patientia? Aut in ullo violata gravitas nisi forte oratio, obscuranda, politremo monendo, quod & ipsi fecimus aliquique ut faccent cohortati fumus. Deum deincepsi hominique testamur non hanc ecclesiæ cautam pro communi utilitate fabricatæ, præque auctoritate ipsius ecclesiæ conservandam. Non hic privatas opes, non honores, non potentiam quærimus. De republica agitur, neque ea levis aut ludicra res est. De ipsa quippe religione ne dilceptatur, cujus patrocinium multis hactenus periculis nobis conflat. Sed quid ego hæc retum, clementissime Imperator, qui tot laboresprro conservatione hujus sanctæ synodi, a quo pendebat falus ecclesiæ, primus omnium fatcepisti.

Quarto contendunt non licere patres juratos esse, quod in Concilio Constantiensi fervatum non fuit. Inipicimus ergo prius cujulmodi fit ipsum juramentum, deinde liceat necne facile indicabimus. Quasi omnino arcitus cautinetur. Jurant sane hanc cohulere, tamque nullius conflita propiatare que odium sustinuit aut periculum parere possint conflie-

ANNO CHRISTI 1415.

lenti. An quisquam hoc inficiari possit, res fieri quod in omni senatu bene institutarum civitatum semper fervatum fuit? Quæ enim effet consultorum gravitas, quæ plebis in patres reverentia, aut quis denique effet conflilio locus, ni metu pœnæ fustitias excluderetur. Ipsum quippe conflili nomen a silentio dictum videtur. Sæpius namque res ex magna conflilio & tacitornitate quam armis geruntur. Quo in genere fandis Veuctorum fenatus (ni amor noftræ civitatis me fallit) omnes respublicas, quæ ante fuerunt, nihil quidem excellere videtur. Jurant non recedere inconsulto ut seniente concilio, quod quidem ut ita fieret ipsum quoque juramento fanctum fuit. Jurant demum parere decretis quibus absque ullo juramento identidem obligati effent. Nec minum videri debet si pro eorum conservatione decretorum omnis adhibeatur cura, eorumque contemptores in supremam Dei majestatem impiissime peccant. Nam si jura humana legesque civilis violare fceleus est ab ipsis legibus feverissime vindicatum, quanto detrabilius ecclesiæ decreta negligere quæ Spiritu Dei in facrosanctis conciliis promulgantur? At homines effi pium, omnium juratos effe, qui non, ipsa in concilio Constantiensi fervatum non fuit, Pugnantia hæc funt, fateri idem hoccfum quod illicitum effe dicamus. Nullum quippe illicitum hoccfum effe potest. Jam vero petere ab his libet fi concilio Constantiensi collis buiffee exigere a patribus jusjurandum, numquid id fecisse licuitfet? Nihil hic hæreticum effi, fateri necessitas fubigit, quoniam hoccfum, licitum. At fi licuit concilio Constantiensi, etiam huic fanctæ synodo nimirum licebit. Excipiunt, generalium conciliorum fuit esse quæ par potestas. Eadem quippe in omnibus conciliis effi ecclesia que nodum confoudens, quod ipsa effinx. Decretum ut audiones pro temporum rerumque diversitate immutare potest. Neque enim semper fuere aut semper eunt, quæ nunc funt in generalibus conciliis inftituta. Temporibus quippe variis confuetudinibus confuetudines, legibus item leges. Sed & in concilio Constantiensi in omnibus concilii patres quotidie ita jurant juxtaque illis articulis nihilominus obligati fuerunt, quorum violatores fi non perjuri, fceleftissimi tamen judicandi. Nisi forte dicere vetuitis non effe in præbendis conflitutis fraudibus dolisve, aut in propalatione confultationum a foctorum periculis abstinendum, nisi ad non prius jurejurando obligaverimus, licentiam non tribuit illis legibus quibus non juraverimus obtemperatrius: & hoc puto de latronibus fupplicia indigne fumi, qui certe inter leges fervare nec a latrocinis abstinere juraverunt. At nemo tam deliros qui hoc dicere velit. Quam multa enim fiunt, quæ non jurati observare debemus? Reftat offendere vir patres non juratos non posse fine pœna recedere inconsulto aut renitente concilio. Quid mirati effi? Quali contrariis diceriis, posse licitiert exemplum in ea re pejetare, in qua nullum prefiteriat jusjurandum. Non fum ita rerum inficius, ut hoc dicere velim. Sed dico, omnes episcopos ad id jurejurando teneri, ministia enim, patres, quid in conferiatione juret episcopus, nempe illud imprimis; Vocatus ad synodum, ibo. An ut cum primum conlii ficum attigerit, posse fuo arbitrio discedere, & fic facta concilii ludibrio ipso habere, quasi

ANNO CHRISTI 1415.

quasi laxandi mimi gratia ad concilium cum dum sit, non quod ulla episcoporum opera aut industria deideretur. Non fic profecto, non fic. Nam si justi veniunt, injusti redire non debent. Eadem quippe vis juramenti quæ ire coegit, cogit quoque non recedere inconsulto aut renitente concilio. Pervulgata est enim juris sententia, Nam delicti venit qui non fterit. Quamquam ego in hoc concilio nemini adhælicio negatum effe reditum, modo aliquam honeftatis cauta rationcuiam allegarit. Non est ergo, ut plerique videant, ita imperfectum id jurare quod etiam absque illa juratione obtenrare quis debeat.

In quinta parte calumniæ queruntur non haberi honorem nationibus, ut in concilio Constantiensi, nempe pro nationibus deputationes introiudatur effe. At ego in hoc facro concilio et omnibus inftitutis quæ piaterea extant fapienter excogitata, gravitetque provisa, hoc potiffimum Dei conflilio actum fuffie existimo quo nationum diffinitione tollerentur, libertasque ecclesiastici ordinis fervarctur. Scimus enim nonnullas nationes inter fe capitalibus inimicitiis inveterattfque odiis diffidere, multaque ob id ex Romano concilio, ut probe meminiffi fapientissime imperator, ixat dilcordiaque extitiffe & multa adeo in rebus agendis impedimenta, quæ in formandis decretis nationes non tam opinione quam odiis diffentient. Tum quot concertationes, cum alla alii fefe præponere fudorent? Fuit mixtæ omnes nationes commuoti quadam fociertatis vinculo continentur. Nam unusquisque nationis proprie obliius, nil nisi de communi utilitate commodisque reipublicæ cogitandum duxit, nulloque regum principumve imperio ut in nationibus fubjiciter. Quatuor vero deputationibus omnes commodis diffinitis. Nec vulgus dicnicorum admittitur, et in nationibus qui ut ipsi per fe nil graviter confulere possunt, ita aliorum rebis conflia perturbare, fed graves tantum doctiqne Arti rebe fapientiorque consulere possunt. Ipse quoque deputationes tres a patribus profectionis hujus sanctæ synodi appellatæ. Prima ab ipsa religione fidei vocabulum sumpfit, fecunda pacis, tertia reformationis, quarta communis dicta. Illinam zelo nationum nomen a facrosanctis patribus diabit.

Hactenus obtrectatoribus respondisse fatis fit: Nunc te, Sigismunde, per Deum immortalem oro, per patriarchas, per omnis ecclesiæ, per Romani imperii majestatem, ut virtutem tuam explices, neu finas sanctam religionem nollam ab impiis hominibus vexari. Vide quid ecclesiæ debeas, & quid ecclesia tibi. Utrumque te, ut puto, excitabit. Memento tu eumdem effe, qui jam viginti fere annis pulcherrimum illum triumphum de facro Constantiensi concilio cum magna gloria reportafti. Potest nunc quoque quam maxime gloriæ tuæ fines protendere. Nam non ecclesia tuam virtutem magis implorarit. En ^a ut miferis & luctuosis rebus quas fupra commemoravi, unum addam quod te impiimis expolet. Nuper in generali conventu hujus sanctæ synodi legitur litteræ, quæ dum legerentur patres hi lacrymas non tenuerunt quibus suscitatum est^b Pilliæ oppidum nobile quidem & opulentum in magno periculo effe & jam Procopium forem illius imperiffimum cum magna fatrogum manu portas obfidere. Quis illius archifatrionis fceleris commis A nifcens non horrefcat? Nam quo le parricidio fat illa bellis, fceleram omnium caput non contaminavit? Et adhuc o terra monstrum illud inexpiabile fuffinet, & tu fol vides? Quæ cum quod particulum bellorum illam immanissimum, tot facinoribus cooperiam, indiere coadjuge posse? Non ille anis pepercit, non facerdotibus. Nil pensi habuit puer an senex, mater an virgo. Quanta divina humanaque igne, cæde, flupro, ruina turbavit. Nec tam ipse fervia graffatur, quam religionis odio furit. Vapria præterea diverlique tormenta in miserorum fupplicia experitur, et jam ab inpiiffimo fatrone mors manus fit non penna. Et hic, hic inquam pariciida in hoc, o patres, tempio, in medio vestrum fuit legatus regni Bohemiæ, nec dubit eorum aris, tot templorum eversorem loqui. Vidiffis diram facrilegi illuviem pallorque, tum oculos igneos, truculentos, ella horribiles, quibus unamquemque vestrorum ad necem fedens tacitus delignabat. Ejs igitur, Sigismunde, ne cessa cum hoc fanctio concilio patrum, in hoc rerum naufragio, ut adhuc fecisti, excelsæ facrosanctæ fuccurrere. Numquam poft Constantiensis concilium tam pulcrum occafionem hoc ad propagandæ gloriæ tuæ. Hic te moveant facrilege quorundam voces qui gloriam tuam fabefactare contendunt, nec fatis confiderant quid majoribus tuam decras, dum proprium libidinem exiftum. Sitque plerique machinas ad te expugnandum moliri, nonnullos inifidis fuccenturiatos effe, quo magis contfantia tua opus effi. Dufem sic clarius loqui, fed fatis eft, & hoc unum moneo, ne illis auctores patefacias qui te ab hac fanctæ fynodo avertitum facere ftudent. Nam quid facerer illi fi quis tibi ita fuaderet. Cum Sigismunde ne promiffi memor fis, cave ne iniec fas nefaque quicquam penit habeas, cave ne quid ecclesiæ te debere existimes. Nonnum majestatis rem quoquo dignum fupplicio judicavere. Hæc enim Procopii conflilia, nonhominis qui ullo pudore tegatur. Atqui eodem fpectant eorum conflilia, qui te ab hac fanctæ synodo alienum facere ftudeant. Quæ tibi tanto magis pertimescenda sunt quanto quidem quod multis involuerit id ipsum impie molientur. Hoc ut fugiat, regulæ, arce, non folum a conspectu too, fed a limine quoque tamquam pernicioffimos hoffes. Jam in te unum exiftimare debet omnium spes effe conversa, omnium te oculos inceeri. Hanc fpem tua nobis pietate jampridem præftiiiffi, cum hanc fanctam synodum in hoc tempo, ut hoc exiguis ingenii favore profiteatur et. Quid igitur? Dubitabimus ut tua gloriæ te poniatres, utique hanc fanctam synodum auctam jam deferas, ut quæ efficiem hoc pulcherrimum diruas, cujus tu fundamenta jeciffi? Minime quidem. Quid enim aliud hoc effet, quam contra impium pugnare? Nam profecto dum cogitas, quæ ab initio perpefla fuerit hæc fanctæ synodo, dum cafualtus jactata, quantisque undique periculis jaceffia, quod fler ecclesia; tibi imprimis poft Deum, atque hoc fortifiqo vitio ^a Juliano fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali attribuendum puto. Vide ergo quantum ambo ecclesiæ debeat. Tu cum primum inftitutum tempus facri concilii celebrandi, tanquam ad confiertam jam gloriam primus omnium affiti, tuque auctoritate tes labantes firmafti, neque etiam dum alacres fiorent nos fas. fta Synodus usqnam fibi abesse fenire. Hic vero dignissimus cardinalis prælenti haud dubi operæ

^b Ad Bohemiam.

ANNO CHRISTI 1415.

A Angelo Maria Quirino Venetiis Typis Seminarii Patavini Tomo 4. Diplomatum Monasterii Sancti Mauri Magna Italia.

ANNO CHRISTI 1433.

pere quominus periculum ecclesiæ suo periculo A subiret, quantoque res difficillima videbatur, tanto acrius insistendum putavit. Neque fluctuantibus rebus cessit, aut minus spersavit eum undique premeretur. Meminerat enim sapientissimus vir hanc esse in rebus humanis conditionem, ut ubi boni quid captum sit operis, id quanto præstantius tanto magis mortalium mobo atque adeo excitate oppugnari solere. Contra mala plerumque ab ipsimet adjuvari, in quorum calamitatem redundant. Igitur ut prudens nauta in difficillima tempestate numquam clavum dimisit, cumque alios semper patientia superaret, tunc etiam ipsiusmet vineatur, ubi maioris quo ipsiusmet laboris aut periculi species objectabatur. Hujus itaque viri virtute quem B omnis æmae celebrabit, nolmet ipsi nobis atque ecclesiæ redditi ac restituti sumus, Rabbitta ecclesiæ auctoritas, auctæ hæc sancta synodus, adeo ut a minimis principiis jam pulcherrima facta sit. Sed quid ego hunc virum nationem ecclesiæ, cui semper res Romanæ debebunt, plebibus prædico, cum hos præsertim omnes sua virtutis testes habeat patres, qui utrum eum magis diligant an admirentur incertum est. Hi testes laborum, hi vigilarum, hi summæ integritatis atque innocentiæ; hos consortes habuit gloriosi operis. Denique illud effecit ut qui hac amplissimæ dignitate haud pauperum minor apparuit, posse quoque ad majora sufficere omnium opinione videatur. Ergo quid illi pro tantis meritis debeatur, videt ecclesia & debeat fuisse; Sed utcumque res ceciderint ab immortali Deo immortalia præmia consequetur.

Age igitur, Sigismunde, pergite tu quoque id perseverantier perficere quod certa & constanti ratione pulcherrime inchoasti. Habet hic, aliunde pace discrim, facti collegii florem. Habes hebdimos episcoporum. Habes collectos in omni genere doctrinæ præstantissimos clericorum qui tibi erunt locii gloriosi laboris. Hæc vero existimare debes cum ita te orant, te ab alio quoque quam ab ecclesia rogari, cujus preces tantum apud te valere debent quantum tu ipse fæpe professus es, cum pro ecclesia etiam vitam periculis objicitate te fecisse paratum & dices. Religiosa fane magnanimi imperatoris sententia & te tuoque genere digna.

At vide quid te orant hi patres quibus certum est male omnia perpeti quam aliquid contra ecclesiæ auctoritatem pati. Rogant primo ut cum hac synodo auctoritatem ecclesiæ substaneat, atque ecclesiam sacrosanctam ab impiorum scelere defendas, qui eo usque temeritatis processerunt, ut jam audeant (hoc facinoqum nefas) hanc sanctam synodum, quæ catholicæ ecclesiæ imago est, hæreticam dicere. Quo maledicto nihil diei poteſt ſceleratius aut excogitari: legimus aliquando exstitisse pontifices, ecclesiam scimus neque unquam errasse, neque errare potuisse, aliosque religionis nostræ institutis penitus vacillantes. Licear ergo his sanctis patribus quos hic frequenter cernis, licear cum pluribus optimis viris qui in hoc concilio vita functi sunt, hæresis nomine carere, ne tu quoque aliique iiem reges convenisse cum hæreticis videramus. Rogant deinde ut quoad poterit, cum hac sancta synodo, ut Christianitatis bella componas, quæ ex tantam ratione facillime compones, si te nostarum partium fo- C rem.

Te igitur postremo Sigismunde hic ante oras in hoc loco sanctissimo deprecor, ut in hac nefarissima facinore, quam cum hac sancta synodo jampridem initiis, constanti studio perseveres, nihilque in terris Deo excepto sine quo ecclesia esse non poteſt venerabilius pates ecclesia sacrosancta.

ANNO CHRISTI 1433.

FINIS.

Basileæ vt. Idus Octobris.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Unde vero, lector candide, hoc mihi tibique tanum accidere, dices, annabo, ex adscripto huic omnino ordinemo viri in literas sacrosanctæ semata beneroolenti. mi ubique jampridem amicissimi.

Ego Nicolaus Catharinus Biturice senator & advocatus regius in præsidiatu Bituricensi hanc vetustam ex codice manuscripto Petri Tulleii, viri clarissimi, præpositi Bituricensis, in gratiam Philippi Labbe, viri quoque clarissimi presbyteri & theologi ex societate Jesu, & concilium omnium editorum, exscribebam mense Februario 1665. Avarici Biturigum.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Scripsit quoque ad me Divione V. C. Philibertus de la Mare senatus in regnum Burgundiæ forum sua quoque scrutationibus nobilissimus, in bibliotheca sua mss. codicibus nonnullas concionci, sermones, fire orationes in Basilensi concilio a viris doctissimis habita offerrari: quarum ipse catalogum mihi in hac verba

" " Ex bibliotheca V. C. Philiberti de la Mare senatoris Divionensis.

SEmo in concilio Basilienſi habitus, incipit, *si quis vestrum.*

..... incipit, *non arbitror vos.*

..... incipit, *mirabitur fortasse.*

..... incipit, *Ut Andream fratrem ejus.*

in die S. Francisci 1435. habitus in concilio Basilienſi per M. Matthiam provincialem Minorum Saxoniæ.

..... incipit, *cum innumerum.*

..... incipit, *aggredior nunc.*

..... incipit, *assumptus est in cælum.*

..... incipit, *medius vestrum stetit.*

..... incipit, *non sum adeo.*

..... incipit, *erunt signa in sole, a Joanne de Turrecremata in concilio Basilienſi secunda dominica adventus.*

..... incipit, *licear tuæ vestra.*

..... incipit, *tulerunt mihi pallium.*

..... incipit, *infantis sacratissima.*

..... incipit, *quicumque hanc regulam.*

Oratio Isidori abbatis sancti Demetrii CP. ad Basilienſe concilium, incipit, *primum quidem.*

Sermo, incipit, *mos ab magna lande.*

Joannis Palæologi imp. CP. missiva ad concilium Basil.

Sermo, incipit, *cum celeberrimi cæteris.*

Oratio funebris in concilio Basilienſi habita de morte Joannis Portugalliæ regis.

Sermo, incipit, *diei eum gratii.*

..... incipit, *quantumque scripta sunt.*

..... incipit, *ne sollicite ejus.*

Propositio Petri Dignensis episcopi ambasiatoris regis Siciliæ ad Basilienſe concilium:

Sermo de pura concordione virginis, incipit, *res mater.*

de

ANNO CHRISTI 1433.

..... de nativitate virginis, incipit, *liber generationis.*

..... de conceptione virginis, incipit, *ego sum concepta.*

Concio..... " episcopi Dignensis in concilio Basilienſi pro rege Ludovico III. Hierusalem & Siciliæ rege.

ANNO CHRISTI 1433.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Didici patres ex mss. schedis vini in investigandis diplomatibus veterum scriptorum monumentis antiquissimis latere in hac Parisiensi civitate nonnulla volumina eidem dumtaxat extasa, in quibus ipsumet quo ad concilio Basilienſe, Florentinum, Constantiense, aliaque spectant, continentur.

" " *In primo volumine*, continentur acta sessionum primarum xxx. Synodi Basilienſis: sequentis xxxi. initium tantum habet. Omissis etiam reliqui usque ad xlv.

Quæ deinceps in eodem sunt *volumine primo*, epistolæ & alii tractatus, ad eodem synodi annos pertinent, sub quibus habitæ sunt sessiones illæ xxx. usque ad an. 1437.

Quæ vero antecedunt in fronte voluminis, aliæ no loco posita sunt, cum posteriora sint sybodo.

Secundum volumen continet Diarium, id est succinctam adnotationem eorum quæ per singulos dies gesta sunt in concilio, ab ejus exordio die Veneris octava Februarii 1431. usque ad diem Veneris vigesimamquartam Decembris 1434.

Tertium volumen, est continuatio Diarii ab exordio anni MCCCCXXXV. usque ad diem Jovis vi. Decembris 1436.

Quartum volumen, continet varias epistolas & alia varia spectantia ad concilium Basilienſe ab anno 1433. ad finem anni 1434. ad eadem decretum Eugenii de unione Græcorum 1439.

Quintum, miscellanea continet. Primo quædam quæ ad concilia duo Lugdunensia Innocentii IV. & Gregorii pertinent: Deinde opuscula, quæ ad Constantiense; cetera denique ad concilium Basilienſe, varia ejus acta detexhit, D etiam quæ gesta post secessum Eugenii & contra illum.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Addam hic quoque articulos ergi Christianissimo a nunciis Eugenii papæ oblatos Arnaldi Bisnugum anno 1438. ut quidem dicit ex epographo mss. codicis bibliothecæ equitis inflgnis ecclesiæ patriarchalis S. Stephani Bononiensis, quem jam publici juris voluit in ancescilum ferrarm pag. an. Ipsemmitis nobis antiquarum ferdictorum Latinorum & Græcorum fos nous bibliothecæ mss. librorum edire in o anno 1633.

" " Scriptum Biturigis die 5. Junii concilio Gallicano cum rege Francia incipiente ibidem in vestibulo capellæ facri palatii die 4. Junii anno MCCCCXXXVIII.

Articuli super pertinentibus D. N. papa pro pace & unione ecclesiæ.

I.

QUi Græci Deo favere venerunt & applicuerunt ad civitatem Ferrariæ, locumque ipsum accepterunt, ubi jam fundatum ac fidei

Concil. General. Tom. XVII.

ANNO CHRISTI 1433.

A litum est ecumenicum concilium celebrandum pro sancta opere unionis, secundum dispositionem Basilienſis concilii, prout ex forma decreti super eadem fundatione solemniter editi evidenter apparet, ubi sanctissimus D. N. papa paratus est cum collegio Romanorum dominorum cardinalium, & cum multitudine prælatorum, doctorum, ac magistrorum; velit majestas regia pro favore ejusdem fandi operis mittere clementem ambasiatorem, pro ilaro fidei & honore ecclesiæ catholicæ ad ipsum sacrum oecumenicum concilium celebrandum pariter & honorandum post Christianissimum principem in tam pio opere fagere convenit.

B

II.

Item velit sua regia majestas pro honore fidei & favore hujus sancti operis dare liberam licentiam omnibus subditis majestatis suæ volentibus & debentibus venire de jure vel approbata consuetudine ad concilia generalia, ut libere ad ipsum œcumenicum concilium accedere & ad hoc etiam sua majestas ipsos inducat mediis & favoribus consortis, aliqs " favores ac opportuna præsidia velit concedere pro tam faciopere conficiendo, prout videbitur esse necessarium.

III.

Item ut volentibus & procurantibus scandalum ponere in ecclesia Dei, & perturbare aut impedire hoc sanctum opus unionis tentatur, petit sanctissimus D. N. papa quatenus perversum & scandalosum monstrum, & perversum & scandalosum suspensionem cum inde fecisti, facta per eos qui in Basilea remanserunt adversus sanctissimum suum, nec acceptentur per majestatem suam, nec permittat in regno seu alquatenus acceptari.

IV.

Item ad tollendum nonnullos quod flantibus ne in nostra ecclesia catholica esse videtur, velidiset quod duo generalia concilia insimul reputantur, petit prælatus D. N. papa quod sua majestas regia revocare debeat ambasiatores suos de dicto loco Basilea, ac cetero subditos regni sui, indicendo eoldem, quatenus ad ad dictum œcumenicum concilium accedant, ut tenentur, vel ad propria loca revertantur. Quod si eorde indurata non fecerit, ipsamos adversus eoldem fulminatas fatiat majestas sua favorabiliter observari, & exequi cum effectu.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

B Auctor vitæ eminentissimi S. R. E. cardinalis Francisci de Rupe-Fucaldi, cujus opuscula 9. libri printi, cum, cum Romæ anno 1660. degeret, ipsi ecclesiæ communiter sanctissimæ ablatis, quod pars Basilienſis concilii poſt schisma habita, & in vocabulo ecclesiæ ablatis vana quædam effudisset, ut ibidem conviveca, ut dicunqs expungerent, potuisset & sacrosanctus auctor facta. Cum in effusione G. L. Rosmasa concilium generalium, quæ ab ann. 1668. inchoata anno demum 1681. perficiis omnibus fuit omnibus anque absoluta est, non solum excusam, sed pars concilii Basilienſis dari, sed & prima desiderata, adoratæ & ipse tinulus. Disputarum quidem Sicile extenuit & eos qui excludendum cum reteris ecclesiæ Basilienſis concilium perviciis dicos ex sequenti ad ledbetum

admonitione, quæ nil inconcilio cuitanda Rupes Varadinas apud pontificem, & purpuratos patres, a curia ceribus illius edimatis fortæ pro moto in reliquis ultiatio punigenda. Eam ait ad me Roma fuit transmissa, ex tium litteræ, communicabimus.

a ** De concilio Basileensi, cum ceteris conciliis generalibus cœndo in locum, Roma, vel non cœndo in utramque partem admonitio ad Eugenium IV. ex schedis P. C. Lucæ Holstenii Hamburgensis S. Petri, in Vaticano canonici ad nos transmissa.

BAsileensis concilium non immerito rejicienda dicit a numero generalium conciliorum; quamvis enim legitime inchoatum fuerit, tamen progressum & exitum illegitimum fine dubitatione habuit. Primum, quoniam ab Eugenio IV. summo pontifice decretum est, ut Ferrariam transferretur, quod imperator & patriarcha Græcorum, & ceteri episcopi Græci noluerit ad Basileam usque ire fuisse per.

Deinde, Quia post discessum legati apostolici manifestus concilium accepitum; cum summus pontifex, neque per se, neque per legatos ei præfuerit. Illi autem regali ecclesiastica, ut fine summo pontifice generalia concilia celebrari non possint; cujus regulæ meminit Justinianus primus in epistola ad episcopos orientales apud Sozomen lib. 3. c. 23. & Sozomenum lib. 3. c. 9. atque ex ea regula in concilio Calchedonensi apud. 1. jubetur Dioscorus non sedere inter episcopos, quod synodum facere ausus sit sine auctoritate apostolicæ sedis, quod nunquam licuerit, neque factum est. Et in concilio Nicæno secundo ad. 6. reprobatur concilium quadam Constantinopolitanum, quod sine consensu Romani pontificis actum fuisset.

Tertio, Quia in concilio Basileensi præter morem omnium legitimorum conciliorum ab episcoporum pauciorum assentiri inne ad vocem etiam decretivam plurimi minores facerdotes. Id quod ex Ænea Sylvio lib. 1. de concilio Basileensi cognosci potest, ubi Eugenium archiepiscopo Panormitano reclamante, & contradicente inferiorum multitudinem in concilio illo prævaluisse; de qua re sic loquitur, eodem referente Sylvio, Ludovicus cardinalis Arelatensis, qui in eo concilio contra voluntatem summi pontificis præsidebat: Episcopi, inquit, quos solos Panormitanus habere vult vocem, videtis quam parvi nobilitum sint, & illi ipsi, qui præsentes adfunt, haud quaquam virtute valentes permagnæ iniquitatem. At ipsi inferiores ipsi sunt, qui justitiam, qui veritatem, qui denique ipsum Deum præ oculis habuerunt, habendaque his gratia est, quod tales fe Dei ecclesiæ præstiterunt. Et paulo superius: Ubi, inquit, in concilio, in soli episcopi, solique cardinales vocem habuissent? At vero ea concilia generalia omnia soles episcopos majoresque prælatos ad vocem admiserunt: Hinc est illa vox concilii IV. generalis ad. 1. Mitte forsas superfluos: concilium episcoporum est.

Quarto, Quia eodem tempore concilium generale habebatur Ferrariæ, ac paulo post Florentiæ, ubi summus pontifex præsidebat, adeoque episcopi Græci, & Latini in magno numero, atque una cum illis imperator Græcus, & oratores imperatoris Latini; & cum omnia tantum generale concilium non ipsa pore haberi possit, facile est judicare, autorum e duobus concilium generale legitimum esset.

Quinto, Quia tam sæva fuit eo tempore Basileæ grassata est Æneas Sylvio teste in exordio libro de concilio Basileensi, & tam multi patres vel extinsti sunt, vel inde abite cœsti, ut Christius ipse de cælo pro victoria suo pugnare videretur. Concilium enim illud in id potissimum incumbebat, ut Eugenium pontificem in ordinem redigeret, vel de solio deturbaret.

Sexto, Quia Felix V. antipapa, quem Basileensis conclusum Eugenio IV. summo pontifici legitime creato opposuerat, ut vitiate tamdem aliquando agnita pontificatu fe abdicavit, atque hoc ipsum concilium, a quo creatus fuerat, primas ipse dimavit, seque Nicolaus V. Eugenii successori subjecit.

Septimo, Quia concilium ipsum Basileense Lausanam sedem translatum deposita controversia cum eodem Nicolao pontifice in gratiam redit, ut ex epistola Nicolai post finem concilii adjecta, intelligi potest. Qui Nicolaus nulla ejus concilii decreta de fide vel moribus confirmavit, sed solum ad hæc tantum evitandas, & conservandam pacem indulsit, ut qui benefficia ecclesiastica a Felice antipapa accepterant, ea licite retinere possent, atque illa id genus, quæ ad beneficia, vel censuras ecclesiasticas pertinebant, ratas esse voluit.

Postremo quia synodus Lateranensis sub Leone X. sess. 11. Basileense concilium aperte reprobavit, dum illud non concilium ecclesiæ, sed conciliabulum sive conventiculum appellandum censuit.

His igitur de causis concilium Basileense locum inter generalia concilia habere minime debuit. Quia tamen in omnibus editionibus hactenus impressum fuit, ne quis forte quæreretur in hac editione fuisse prætermissum; visum est illi locum, quem sibi quodammodo præripuerat, reservare: quandoquidem in ipso perspicerat, & in fasciculum quem ex vetustissimis apocryphis nonnulla, quæ ab antiquis temporibus inferta ferunt, notari videmus, non auferit.

a ** EPISTOLÆ CONCIL. BASILEENSIS, ad Claniscenses monachos.

Ex Nicolai V. epistola ad Felicem.

SAcrosanctæ generalis Basileensis synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universitatem ecclesiam repræsentans, dilectis ecclesiæ filiis abbati, & toti conventui monasterii Clanisacensis, salutem, & omnipotentis Dei benedictionem.

Accepimus pridie duo volumina beati Augustini, in quorum altero est tractatus contra Donatistas, & contra Maximinum Arianum episcopum, in alterio vero de baptismo parvulorum. Commendamus diligentiam & obedientiam vestram: certificantes vos, quia non sunt omnes salvi hic, quam in monasterio vestro, & quia expeditio illo negotio Bohemorum, proculiduo vobis remittemus fine aliquo detrimento. Verum indigemus necessario Ambrosio de paradiso animæ, Ambrosio de sacramentis, & Ambrosio super Lucam. Item Anselmo de sacramentis; item Eulgentio: Item Ambrosio super psalterio. Hortamur vos omnes Sanctos, magnanimes ethomines colitiet vestrum in tute

tute sanctæ obedientiæ, & excommunicationis latæ sententiæ, ut prædicta volumina sine mora mittatis ad nos. Expensas autem quas portando & reportando fieri continget, paratos solvere nos offerimus. Est enim magna necessitas, ut prædicti libri sint hic: nam infra octo vel decem dies ambasiatores Bohemorum hanc civitatem ingressuri sunt. Datum Basileæ die vigesima sexta mensis Decembris MCCCCXXXII.

ALTERA CONCILII BASILEENSIS APPENDIX.

I.

ORATIO

Philippi Archiepiscopi Turonensis habita in Concilio Basileensi.

Ex Act. ecclesiæ Turonensis.

Sequitur propositio Facta per Reverendissimum in Christo patrem Dominum Philippum archiepiscopum Turonensem Christianissimi regis francorum Ambasiatorem in Concilio Basileensi.

Reverendissimi Reverendique Patres, ecclesiæ, ritque Domini doctores & magistri in Spiritusancto fimul hic fynodaliter congregati, præmisit Dominus noster christianissimus Dominus CAROLUS gratia Dei Francie rex ad præsentiam vestrarum dignissimarum reverendissimum patrem Dominum archiepiscopum Lugdunensem: deinde subsequenter venerabilem virum magistrum nostrum magistrum Jordanum Morini in facra pagina egregium professorem consiliarios fuæ majestatis illustrissimæ. Nunc vero, Reverendissimi Domini mei, Domini Bituricensis archiepiscopi, Aurelianensis episcopus eleftcfque Silvanelfensis, regis serenissimi consiliarii & ego cum ipsis Zachæus, publius & modicus capellanus serenitatis ejusdem, post præcidios duos dominos meos ad vestram reverentiam dirigiuntur per Dei gratiam confoldandam & juvandam in vestro, immo verius in Sancti Spiritus sacri presentiam. Unde ad explicanda Beatitudini vestræ fidelitier injuncta nobis per majestatem christianissimam ipsius domini nostri regis ea præsentia. Benedicit & justis ipsorum Reverendissimorum Patrum omnium & cum benigna deportatione Reverendissimum Patriarcam vestrum prælinito robis omnibus illud fanctissimi regis David ad universitatem civitatis Jabes Galaad 2. Reg. cap. 2. *Benedicti vos a Domino qui fecistis misericordiam hanc.*

Benedictus Christus Pater misericordiarum & miniffter beneficiorum Dei, per quem nobis omnia dicitur Deus, cum quo ab infantia cervit omnis benedictio, & de utero matris fuæ egressa est cum eo. Hic vobis tribuat benedictiones dulcedinis fuæ, & misericordia ejus vos annos implevit, quia fuistis et misericordiam hanc, qua ipse per prophetam ait: *misericordiam vobis & non sacrificium.* Meminisfitis, Patres sanctissimi, ipsum Deum fuisse nam fanctæ matris Ecclesiæ, pro qua non dubitavit Christus fe ipfum tradere immolari, ut ipsonam fibi exhiberet gloriosam, non habentem maculam neque rugam. Audistis ploratus & ululatus matris vestræ ejulantis, heu! & gementis filios per mundum universum lamentabiliter deformatos. Rebellatis nunc Altissimo vota vestra ad dirigendos affectus nostros in viam pacis, ut de lacu miseriarum & de profundo

Ex Matthæo Thelaug. anno 1438. Autoris. 104. pag.

Ps. 84.

Ps. 84.

Ps. 84

hanc populum. Non est qui tantam possit sat-A
cianam divino absque periculo sufficiant, nisi
prævidet, si non sit qui adjuvet. Lapsum pre-
cipit fidelis non expectat, auxilium po-
tulat ante casum, ut nec inutilis ipsi, nec
perniciosus populo redor existat, & impiope-
ria reprobentur Deo non cadant super eum.
Unde qui numquam famulantibus ei defecit
Deus, licet Moisem in ducem populi confi-
tuit, ita tutissimum plebis dominitæ præsidium
ei instituit & præcepit, conventum scilicet le-
niorum omnium nationum: cui Dominus, *con-
grega*, inquit, *mihi viros de principibus Israel,
quos ne nobis, quia filios sunt populi & magistri,
nec fastientes tectum populum, & non ex falsa gra-*
moria, Numer. xi. Quod si vir Dei septuaginta
Spiritu-Sancto cum centuriondibus simul de tribu-
nis primer suffragium paterne congregationis
nationum, unam nationem, inquam, Israel
telle beato Gregorio, xv. dist. *Sicut*. Ordina-
vit posterno Deus congregationem synodalem
ad Spiritualem lætitiam & consolationem eorum-
dem per incrementum meriti & augmentum
gratiæ amplioris, unde Dominus ad Moisem,
Congrega mihi viros; & subditur, *Et descendam*, Num. xi.
dam, & dabo eis de spiritu tuo, id est de Sapi-
entia-Dono *premaladicendum & tibi* secundum
Augustinum, vel tuo ministerio de Spiritu-
sancto. O beatissima Christi synodus, in quam
se Deus Pater spondet descendisse! In te Fi-
lius conversitit, in medio veros promissor Christus,
promittens Patrem daturum tibi quicquid pe-
tieris in nomine ejus. In te Sanctus paracle-
Spiritus, indipentes & sublimium obloquentes
tibi in conjudices, participes & confortes judi-
cii sui sancti, juxta illud S. Jacobi in Jerusa-
mitana synodo præsidentis, *visum est illi, & nobis*, Act. xv.
nobis, Act. xv. Quod si fallaberrima congrega-
tio a cunctis meritis catholicis venerandi? Hoc
tui actoris exigit omnipotentia atque pruden-
tia, hoc sapientia te constituit, hoc benig-
nitas tui directoris, hoc iterum exigit digni-
tas ingenuæ pietatis ecclesiæ sanctæ Dei, quam
tu verissime repræsentas, quæ sponsa Christi
sublimium prærogativæ singularis, qua super
omnem conventum auctore Sancto Spiritu in-
signiris. Quas ob res principes apostolorum Pa-
trius, quem Christus cunctis catholicis dedit
in speculum, in Jerosolymitana synodo loqui-
tus non legitur nisi furgens, ad exemplare mys-
terium reverentiæ filialis, quam omnis catho-
licus patrimonio synodi debet exhibere. Primus,
inquam, loquitus est ex ardore, accensus igne
apostolicæ caritatis pro salute gregis: Surgent
vero loquutus est reverentia, ut quotidiana cerve-
tanti pro manumittione plebis christianæ ab in-
tolerabili jugo legalis servitutis; *quid*, ait, *tentatis Deum imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque Patres nostri portare po-*
tuerunt, Act. xv. Quod vocis, inquit, *Petri* Act. xv.
tuerunt, & pabulum vobis, viri sanctissimi, pa-
ft floralis doctrinæ doctor excelsa relinquens &
exceptum, quo in hac terra spiritus vos ar-
deret; studio intendere decet, & omnes eman-
cipationi membrorum Christi ab omni jugo im-
portabili vano & servili, si quo notantur
prægravari. Jugum enim Christi suave est &
onus ejus leve: Jubet Apostolus reddere tribu-
ta omnibus, *Cui tributum tributum, cui vectigal* Rom. xiii.
vectigal, cui honorem honorem. Non igno-
rat magistlus christianissimus, ut quanto altiori
loco Dei gratia sublimavit, tanto obligatior
reneri debeat & promitior ad subjumenta
synodi, ut prorsus omni generali servitio se quæ sit
fine sustinentiæ plebis infirmæ consulens, ad
quam tenentur firmiores, telle Apostolo: *Debemus autem nos firmiores imbecillitatem infirmorum sustinere, & non nobis placere*, ad Rom. xv.
Propter quod neglectis primis concilia, tam-
quam fidei & morum præsidiis, inania fonti in-
fequuta in Dei ecclesia tum corporum tum ani-
marum determinata. Si quis ex principio re-
nascentes vitesti, optime contemplabitur. Inde
quippe christianitas, telle Isidoro, in diversas
hæreses fellis est: inde caritas extra mundi ter-
minos pene exclusivit: inde regnum in regnum
furrexit, in provinciam provincia, & genti con-
tra gentem, & quod est omnium deterius, idem
in se ipsum. Sane si cunctarum regionum cala-
mitates & malisus perferuntur: omnes in de-
ferta concilia infestemus, pro quanto in eis de-
bite peractis non modo structura fidei, sed omo-
nis vitæ & actionis cujusliber norma confirma-
telle beato Gregorio, xv. dist. *Sicut*. Ordina-
vit posterno Deus congregationem synodalem
ad Spiritualem lætitiam & consolationem eorum-
dem per incrementum meriti & augmentum
gratiæ amplioris, unde Dominus ad Moisem,
Congrega mihi viros; & subditur, *Et descendam*, Num. xi.
dam, & dabo eis de spiritu tuo, id est de Sapi-
entia-Dono *premaladicendum & tibi* secundum
Augustinum, vel tuo ministerio de Spiritu-
sancto. O beatissima Christi synodus, in quam
se Deus Pater spondet descendisse! In te Fi-
lius conversitit, in medio veros promissor Christus,
promittens Patrem daturum tibi quicquid pe-
tieris in nomine ejus. In te Sanctus paracle-
Spiritus, indipentes & sublimium obloquentes
tibi in conjudices, participes & confortes judi-
cii sui sancti, juxta illud S. Jacobi in Jerusa-
mitana synodo præsidentis, *visum est illi, & nobis*, Act. xv.
nobis, Act. xv. Quod si fallaberrima congrega-
tio a cunctis meritis catholicis venerandi? Hoc
tui actoris exigit omnipotentia atque pruden-
tia, hoc sapientia te constituit, hoc benig-
nitas tui directoris, hoc iterum exigit digni-
tas ingenuæ pietatis ecclesiæ sanctæ Dei, quam
tu verissime repræsentas, quæ sponsa Christi
sublimium prærogativæ singularis, qua super
omnem conventum auctore Sancto Spiritu in-
signiris. Quas ob res principes apostolorum Pa-
trius, quem Christus cunctis catholicis dedit
in speculum, in Jerosolymitana synodo loqui-
tus non legitur nisi furgens, ad exemplare mys-
terium reverentiæ filialis, quam omnis catho-
licus patrimonio synodi debet exhibere. Primus,
inquam, loquitus est ex ardore, accensus igne
apostolicæ caritatis pro salute gregis: Surgent
vero loquutus est reverentia, ut quotidiana cerve-
tanti pro manumittione plebis christianæ ab in-
tolerabili jugo legalis servitutis; *quid*, ait, *tentatis Deum imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque Patres nostri portare potuerunt*, Act. xv. Quod vocis, inquit, *Petri* Act. xv.
tuerunt, & pabulum vobis, viri sanctissimi, pa-
ft floralis doctrinæ doctor excelsa relinquens &
exceptum, quo in hac terra spiritus vos ar-
deret; studio intendere decet & omnes eman-
cipationi membrorum Christi ab omni jugo im-
portabili vano & servili, si quo notantur
prægravari. Jugum enim Christi suave est &
onus ejus leve: Jubet Apostolus reddere tribu-
ta omnibus, *Cui tributum tributum, cui vectigal* Rom. xiii.
vectigal, cui honorem honorem. Non igno-
rat magistlus christianissimus, ut quanto altiori
loco Dei gratia sublimavit, tanto obligatior
reneri debeat & promitior ad subjumenta
synodi, ut prorsus omni generali servitio se quæ sit
fine

cut virtute repræsentationis, ita virtutis efficacia nofcitur ipsofa Christi. Dignum infinitur conflitit Regia celfitudo honorificentiam illius fullitiler imitari, in cujus commemoratione fui progenitores christianissimi Romanum Ecclesiam pro ceteris fanxerunt incundanter honorandam: unde magnus CAROLUS Romanorum invisibilium imperator Franorumque rex illustrissimus, a quo regnum, genus etiam & nomen ad nostrum christianissimum CAROLUM deriveruntur, in memoriam, ait, beati Petri apostoli honoremus fanctam Romanam Ecclesiam & fedem apostolicam, ut quæ nobis facerdotalis nunc est dignitatis, esse debeat ecclesiastice magistra rationis. xix. B
memoriam.

Quo pacto, Patres Reverendissimi, cum audisset Rex nofter Christianissimus princeps profecto defiffimus in fcripturis canonicis veteris & novi Teftamenti, in catholicis deniique gestis apostolicis partites & exemplis, quod vestra proponent reverentia in hac præclara civitate Jovialiter convenire; confestim debit operam fua celfitudo, etiam non interpellata, non requisita, convocandis prælatis ecclesiæ ejus regni in fua urbe Bituricensi, ubi inter alios Patres & Dominos convenientibus personaliter Dominis meis Reverendissimis Lugdunensi, Bituricensi, & Aurelianensi hic præsentibus: præsidente vero Domino Lugdunensi, conclusum existit concorditer uno ore omnem catholicum fuisse Christi mentis per ecclesiam regni quamcitius debere exhibere. Cum autem deliberatio & conclusio insinuantur Regiæ majestati, ipsa benigne acceptans, laudant & confirmans, ex tunc decreverit dominos tores ad vestrum synodale obsequium deftinate, cunctis indicens prælatis fui regni, ut perfonaliter nomen different ad hanc facram synodum iter properare. Placuit demum vestris Paternitatibus Reverendis, vestros legatos ad fuam dirigere majestatem, videlicet R. P. & dominos Ancienses episcopos Novariensem & abbatem S. Ambrosii Mediolanensis, ad quorum laudem est vestra ecclesia fufficiat, ut eos tamen in ea fides probata amplius recommendat. Putaverunt vestras paternitates reverendissimas de carritate quam habet ad dere erroneos Christi mentis Rex Majestas christianissima ad Christi gloriam, cujus rem agitis, ad honorem Ecclesiæ universalis verbique gratiam & favorem, humiliate le & obedientiam, ut per fuos legatos retate extunc eu liberaliter concessitas pollicori vobis dignaretur follennes ejus oratores fe ad vestrum Reverentiam deftinare, profecto, Patres Reverendissimi, quia in nobis omnibus facultas hucusque non patuit exequendæ, obftinatius quorumdam regni turbinibus, excelfique nivium & fallitatum aquarum, cui a memoria hominum patem in regno non habuit. Regia Majestas vestram Paternam Reverentiam filialiter deftinat, ut ad ejus adventum non culpæ temeritatis; fed obftaculis potius antecedftis adferendam. Nobis autem id jufum hominibus fupplicantibus, ut apud Paternitates cafdem filialem, fi placet, executionem confequamur. Commodat Regia Celfitudo vestris paternis orationibus libertates & jura ecclesiæ fui regni, proprietatemque perfonæ fuæ atque ftatus, qui cum tota ecclesia regni ejus non ceffat continuo pro vobis Dominum exorare, ut vestras Patentitates

Ex eodem p. 149.

Tolet ut in pertibus Gallie & Hispanie archiepiscopus, episcopus, abbates aliique prelatus invoice ad concilium Basileense.

SAcrosanctæ generalis fynodus Basileenfis in Spiritu-fancto legitime congregata, universifalem ecclefiæ repræsentans dilecto filio Joanni abbati ecclesiæ Sancti Victoris falutem, & omnipotentia Dei benedictionem, & mandatis nostris firmiter obedire:

Cum in hac civitate Basileensi facrum generale concilium in Spiritu-fancto legitime congregatum fit, in qui præcipue ad extirpandum hæresis, componendam pacem in populo christiano, & reformandum mores utnique ftatus; tam ecclesiastici quam facularis, summa cum diligentia providendum erit necefte eft, ut multitudo cleriorum tam prælatorum quam alitorum notabilium perfonarum, hoc confluat, ut earum confilio & auxilio hujusmodi fancta opera debite poffint executioni mandari; & cum ea quæ in ipso facro concilio tractanda funt, exactam diligentiam ac celeritatem exigunt, omnifque morea fit fupra modum præjudicialis: ideo multiplicatis ejusdem literis & mandatis quotcumque prælatos & alias notabiles perfonas hæc fancta fynodus nititur ad hoc facrum concilium advocare. Idcircos tibi in virtute fanctæ obedientiæ difficile præcipiendo mandat, quatenus omnes archiepiscopos, episcopos, abbates, & prælatos, nec non cathedralium ecclesiarum capitula, qui fuque ad generalem concilii de jure vel confuetudine venire tenentur, nec non alias quafcumque perfonas ecclesiafticas, quas hujus facro concilio uvile & idoneas judicaverit, per nationes Gallicanam & Hispanicam, fub quibufcumque pœnis & cenfuris ecclesiafticis convocet, requiras, & moneas, ut ad ipsum facrum concilium infra terminum, qui illi debitis circumftantiis confideratis competens effe videbitur, prælati & fingulates perfonæ propriis in perfonis accedere non poffint

ANNO CHRISTI 1433. Quod si corporali infirmitate, aut alias cano-
nica nisi impedimento fuerit præpediti, ac etiam
predicta capitula aliquem vel aliquos notabiles
viros, moribus & litteratura ornatos, de omni
statu ecclesiarum suarum instructos, pleno defici-
nent cum mandato; pro prædictorum facilitori
executione, tibi convocandi per prædictas pat-
ras, cleros, principes, populos, & universi-
tates, de quaslumque personas, eos coram
alloquendi, exhortandi & monendi, auctorita-
te hujus sanctæ synodi, ut tibi circa prædi-
cta & in omnibus concernentibus favorem &
faccesium hujus sancti concilii, assistant consi-
lia & auxilia opportunis, terminoque datos,
nec non excommunicatos, suspensos vel inter-
dictos, tam per te quam per qualsumque alios
nostras litteras feu commissarios prorogandi,
absolvendi, & super irregularitate quam ic
excommunicati, suspensi vel interdicti celebra-
bunda vel divinis officiis se immiscendo incurri-
rissent, dispensandi, aliasque personas ad præ-
dicta omnia exequendum vice tua subsittuen-
dum, & deputandum, & generaliter ipsa fan-
cta synodus omnia & singula tam per te quam
per subsittuendos a te faciendum, & exercen-
dum, quæ quomodo ad profectum hujus facro
concilii noverit expedire, plenam tenore pre-
sentium facultatem impertitur. Tu autem tam
diligenter hoc sanctum omnia tibi injunctum
exequi studeas, quod apud omnipotentem
Deum, cujus res agitur, in cœlis meritum, &
apud hanc sanctam synodum dignas laudes
consequi valeas. Datum Basileæ secundo idus
Augusti anno Domini MCCCXXXIII.

III.

BULLA EUGENII IV.
lecta in Congregatione generali XVII.
Septembris MCCCCXXXIV.

Ex MS. ms. abbatis ligne-
fis ala matha.

EUgenius episcopus servus servorum Dei uni-
versis fratribus & dilectis ecclesiæ filiis in
facro Basileensi concilio congregatis salutem &
apostolicam benedictionem.

Adventibus ad nos venerabilis fratre nostro D.
Francisco Brixiensi episcopo, & dilecto filio
magistro Petro de Monte oratoribus vestris,
intelleximus quantio mœrore ex his quæ adver-
sum nos concitata dicebantur affecti fuerittis,
quanta postmodum lætitia exultaveritis cum
nos tanto & incolumes in nostra in civitatem
Pisanam venisse audiistis, postmeno quid favo-
ris & operæ in deliberationem dilecti fratris nos-
tri Francisci tituli S. Clementis S. R. E. presbi-
teri cardinalis & camerarii nostri, ac vene-
rabilis fratris Marci archiepiscopi Tarentasien-
sis per ipsos oratores impendi flatueritis plane
cognovimus, pro qua re devotionem vestram in
Domino commendamus, vobisque pro devotione
& caritate hujusmodi multas gratia agi-
mus, ipsantes ut si pro liberatione cardinalis
prædicti majorem opem dare oportuit, id liben-
ti animo facitis, nec ullo pacto tantum facinlie-
gium extendi patiemini. De Tarentasiensi enim
archiepiscopo, quid liber eit, præter gratias,
quas pro eo vobis agimus, amplius non dicim-
mus. Hoc autem oratores tum nostra contem-
platione, tum ipso de ipsa ad quam dedinati
sunt, quia ita ex ipsorum se dictis, ac
grato animo ac condigno de vestra benignitate.
Deinde cum a nobis discederent pro eorum tu-
tu usque ad urbem plene providerit mandavi-

mus. Certum cum audiamus oratores vestros
in Chrillo filii Joannis Patrologi Romanorum
imperatoris apud vos esse, ac pro occidentalis
& orientalis ecclesiæ unione nonnulla tractare:
non qui superiori tempore in negotio hujusmo-
di plurimum laboravimus, quid in ea re tamen
egerimus præsidentibus nostris satis plane expli-
camus. Vos autem ex his quæ ad eos lectibi-
mus pro sapientia vestra arbitrari poteritis,
quid cum præfatis oratoribus apud vos agendus
tractare & prædicare debeatis. Datum Florentiæ an. Incarnationis Domini MCCCCXXXIV.
III. Kalendas Septembris, pontificatus nostri
anno IV.

IV.

LITTERA REGIS ARRAGONUM
missa in concilio, lectaque in congrega-
tione generali die veneris.

Ex ms. abbatis ligne-
fis ala matha.

SAcro-sanctæ generali synodo Basileensi in Spi-
ritu-sancto legitime congregatæ, universa-
lem ecclesiam repræsentanti Alphonsus Dei gratia
rex Arragonum, Siciliæ, &c.

Regalis est officii omnipotenti Deo & sanc-
tæ matri ecclesiæ quædam more debita ethi-
bere obleqnia, reverendissimi ac venerabiles in
Chrillo patres inclyti, spectabiles, magnifi-
ci, religiosi & devoti viri. Ex pridem nobisæ
eleganti quodam nec minus affectionali eloquio
explicitis majestati per reverendissimum ipsius
facro-sanctæ ecclesiæ ambassiatorem opportunis,
cum eiedentialibus litteris apud nostram celsi-
tudinem destinatum, videlicet abbatem San-
cti Ambrosii Mediolanensem viumque utrius-
que juris doctorem, apostolicum referendarium
ac litterarium E. D. synodi correctorem
generalem, claro lumine hilaritate exultatione
inter quotidianos illustrissimi sapientiarum ordra-
num commendabiles intentus, gloriosum illud
vestrum propositum de reformanda fcilicet ma-
tre nostra ecclesia, & alia quæque ad eam
necessaria religioni & exaltationi fidei christia-
næ percipimus, pro quibus summo Regi
gum, cujus res agitur, & proinde ipsi fac-
sanctæ synodo dum tam virtuosi operis & offi-
ci non advocare participes dignata est, refe-
rre affurgimus gratiarum omnimodas actiones,
pro agendorum inde opera & executione cum
expeditis, personam de regno nostra exhibitio-
ne promittimus offerentes. Et quamquam super
expositis, ut præfertur, per ambassiatorem
præfatum latius respondere deliberavimus per
oratores nostros ad facerrimum cœtum vestrum
cito citius destinandos; nonnulla tamen ex
imprædictarium insedentibus menti nunc eidem
communicavimus ambassiatori præfatæ almæ sy-
nodi viva voce oraculo referenda: quam af-
fidue dirigere dignetur ille Spiritus Paraclitus,
in cujus nomine congregatur ac Joannes
Patriarcha Constantinopolitanus, Datum
Agringenti 23. aprilis anno a nativitate Domini
MCCCCXXXIV.

Subscripsit nomine proprii regis. Rex Alphon-
fus. Sacro-sanctæ matris ecclesiæ humilis filius,
& devotus Alphonsus rex Arragonum, Sici-
liæ, &c.

V.

V.

RESPONSIONES FACTÆ PER
Serenissimum Dominum regem Arragonum
capitulis oblatis per reverendissimum ora-
torem sacro-sanctæ generalis synodi Basi-
leensis.

Ex MS. abbatis ligne-
fis ala matha.

AD primum, serenissimus dominus rex præ-
misa gratiarum actione, reverendissimis
patribus & spectabilibus viris in facrolancta
Basileensi synodo congregatis, cum circa tan-
tam tamque commendabile & gloriosum pro-
positum intendentes religiosi fidei christianæ
& reformationi sanctæ matris ecclesiæ, quippe
non parum necessarium, cujusmodi virtuosi opera-
tis & officii ipsum advocare participem dignati-
si sint, conscitatur, immo altro fe offerri ea
fosita qua consuevit in ipsum sanctum univer-
salem ecclesiam matrem orthodoxa devotione
portare & affectu suos solemnes ambassiatores
apud facrum Basileense concilium, ac pro
equidem potestate suffultos, quantocius sibi
fieri poterit, concordi & firmo exactis his tem-
poribus semper habuit, licet commode alia im-
plicitos actis non valuerit destinare, pro Dei
& unicatis ecclesiæ ac sanctæ fidei catholicæ re-
verentia, pacis & honoris.

Ad fecundum, placet domino regi per suas
litteras exhortari & requirere reverendos ac ve-
nerabiles dominos archiepiscopos, episcopos,
abbates ac ecclesiarum prælatos ac catholicarum
ecclesiarum capitula dominationis suæ, qui &
quæ ad hujusmodi concilia generalia pariter &
conliuetudinarie accedere vel mittere tenentur,
quatenus personales, aut per notabiles procu-
ratores suos plena potestate suffultos apud fa-
crum Basileense concilium, se brevius quo po-
tuerint conferant.

Ad tertium, dominus rex intendit utrai-
que ambassiatas, tam videlicet præteritos do-
minii hujus regni Siciliæ, quam Arragoniæ,
ac aliorum regnorum & terrarum suarum, ut
perhibitum est, imprædictarium mittere, ipsi-
que reverendos dominos cardinales Herdensi-
tem, & Sancti Sixti, ad dictum sacrum Basilea-
ense concilium adeundum, ac ipsum concilium
hortari.

Ad quartum, Quia dominus nihil occasionis
guerræ & inimicitiæ inter eum & personam re-
gis Castellæ elle intendit, tum prospectu si-
gnanter & sufficienter grandi sanguinis eus,
tum quia alia nonnullorum potius quam pro-
pria voluntate ile actum est, ut expers fere de-
bitl cupiatoantis & parentis Rex ille temerarie
affectus: Et si quid turbationis & discordiæ in
Hispania sub ejus nomine seu velamine, proh
dolor! fuerit, id amulit quidem procuratum
honoris & gloriæ cupidi, illorum (scilicet qua-
sus divino jure parter & humano datum est
post regem ipsum curam gerere conservationis
regni illius, non videntur regis majestati gero-
dum fore de pace inter quos guerræ non fuat,
nec præmissorum vans fuccinctum eloquium,
tantique negotii brevis præparatio, attenta
præfertim indaculum utriusque pacliione, cete-
risque compluribus hostilis fosfan guerræ forni-
fecti demonstrationibus, aliter quam profertur
apud facro-sanctam synodum reverendissimis
patribus & viris circumspectis in Spiritu-sancto
congregatis
seu admirationis
cujusplam affectant hæsitationem, cum quamdia

Ex eodem p. 174.

Ex MS. ms. abbatis ligne-
fis ala matha.

A per intercepta temporum cuticula gella fecus
venun integerrimumque verum facessum non
loco commodo nequeant examinari fermus ut
ipsum actum facrum Basileense concilium cer-
titus valeat informari dictus Dominus rex de
fcito, ut promittitur, cum præfectus ambas-
siatores de præmissorum elucidanda veritate
infunter mittere accelerabit, qui intentionem
suam fe; gesta circa ea omnia præfata facro con-
cilio referabunt. *Sic signatum* Joannes de vice-
cancellario secretarius.

Ad quintum, quia camera apostolica jura-
que ejusdem in traditionem regiam obnixa funt,
serenissimo domino regi usque ad summam fo-
renorum centum quinquaginta millium de ca-
B mera, ut per nonnullas litteras apostolicas cla-
rius patet, cuilibet illas interuti volenti, peti-
tasque juritam exactio feu collecta satisfactionem
illorum valeat aliquantulum impedire, dominus
rex prædictus de fuæ mentis deliberando pro-
posito, super his & aliis omnibus supradictis
per fuos ipsos oratores plenius ut præmittitur,
respondere intendit. Rex Alphonsus.

Sacro-sancto Basileensi synodo in Spiritu-san-
cto congregatæ ecclesiam universalem repræsen-
tanti.

Lecta in congregatione generali die martis XVI.
Augusti MCCCCXXXIV.

C VI.

EPISTOLA HENRICI ANGLORUM
Regis ad concilium Basileense.

Ex MS. ms. abbatis ligne-
fis ala matha.

SAcrosanctæ Basileensi synodo in Spiritu-san-
cto congregatæ universalem Ecclesiam re-
præsentanti Henricus Dei gratia Rex Anglie
& Francie & Dominus Hibernie fui ipius re-
commendationem devotissimam & ad honorem
Dei opus ab eadem inchoatum feliciter consum-
mare.

Per alias litteras, quas pionum per venera-
bilem in Chrillo patrem Guillermum Londo-
nensem episcopum notabiles & egregios viros
D Joannem Beaufilii de Bononia militem, pre-
ceptorem S. Joannis Jerosolymitani Janen. &
fratrem Guidonem convenins Camberiacensis
in Sabaudia ordinis Prædicatorum facræ pagi-
na professorem facratissimi cœtus oratores
egregios destinavimus; eidem inter cetera scripsi-
mus meminimus, mifuros nos ad facrum conci-
lium, ut pretentes ibi quæ maxime ad sacro-
commoda celebritate qua possemus, quorum alio-
quos esse non omnes quos disposimus, fic
transitionis, quinque modo dans & fuerunt
in loco dicti concilii parati tamper interesse
E que utilium eodem possint ad gloriam &
laudem divini nominis & catholicæ fidei monu-
mentis & exaltationem; Deparavimus fuisse pa-
ter & alios longe plures prioribus, quos etiam
mari transfito in itinere conflitutos non eorum
jam affectazio redire, fed urgentissimi ne-
gotiis nos & regna nostra concernentibus dual-
mus revocandos, propofito tamen, quod con-
cepimus, mittendi videlicet ad concilium col-
dem vel alios non mutato, & ut eidem nostræ
mentis intentio ac requestia & rogatibus fublimitatum
vestrarum per dictum venerabilem pa-
trem Londonensem episcopum rorum ad nos
transimissum nobis repetita fatisfactio oratores
mus, mittimus de præsenti prædilectos & fide-
les ambasiatores nostros, videlicet Robertum
Lon-

ANNO CHRISTI 1435. Londonensem, JOANNEM Rossensem, BERNARDUM Aquensem episcopos, ac consanguineum nostrum EDMUNDUM comitem Mauritaniæ, MICHAELEM abbatem Glascoensem, WILLELMUM priorem Nomoci, HENRICUM P. Bonesberi, THOMAM Lanucheleure, CHRISTOPHORUM Rodi Ordinis S. Joannis Jerosolymitani, JOANNEM Colleville milites, & magistrum THOMAM Bromis etrusque juris doctorem & decanum ecclesiæ cathedralis Sarisberiensis pœnitentiæ portitores, Vestras Patriarchas Patriarcharum ab intimis exorantes, quatenus nos in ipsis, & ipsos in nobis recommidos habentes, eoldem tam in negotiis & factis ecclesiæ, quam vestris favoribus profequi velitis opportunius, & affectu benevolo pertractare libem accommodare in his quæ nostro nomine curabunt explicare. Cœtum vestrum lactrantissimum ad fundæ matris ecclesiæ gloriam & consolationem dorotque dignetur ejus ipsonus Dominus nostrer Jesus-Christus. Scriptum sub privato sigillo nostro apud palatium nostrum Westmonasterii xx. die mensis mati. *Sequitur sigillo 20. in cera.*

VII.

Oratio reverendi in Christo patris D. Ambrosii Generalis Ordinis Camaldulensis in Concilio Basiliensi habita VII. Kal. Septembr. Anno cum ab Eugenio IV. Rom. Pontif. ad Concilium missus esset orator anno Domini 1435.

Nunc primum erata e Codice MS. num. 55. Bibliothecæ præstantissimi viri Jos. Bapistæ Recanati Veneti Patritii.

NOn vereor, Patres reverendissimi & religiosissimi ac doctissimi viri, qui hoc facinum generale Concilium vestra illustratis præsentia, ne qui nunc primum in celeberrimo conventu dicturus adveni, minus felici auspicio aggrediar, quæ institui, ipsi vel novitate rei vel loci dignitate detertitus. Licet enim infinitatis mea atque imperitia non dissimulanda sit, ita mens ratione non careat, relevat tamen intentionem, tuepidationemque corroborat divina in primis auctoritas, quæ piis voti desiderio conscriptis; tum ministerii Romani Pontificis auctoritas summa, cui ab hac sacra synodo multum deferri, ut decet, non ambigo: deinde vetta benignitas, quam pro vestra ferme fugularem in nos experti sumus: postremo causæ ipsius, quam agendam susceipimus, bonitas. De caritate enim, ac pace, atque unitate Ecclesiæ in mysticos et sacratissimos corpore loqui istituit; ut sermo vel infanti ac muto deesse non possit; difficultaque fit hujuce dilpotationis compum ingressfo; orationis exitum, quam verborum copiam repetire, quæ utro se ingerit, et longius quæreuda non sit. Proinde neque dignationi vestræ nisi summe gratum fore arbitror nostrum hunc de caritate sermonem, quando in Dei nomine, & ad ea, quæ divina sunt tractanda convenitis. Eil quippe, justa Joannis testimonium, caritas Deus. Excellentissima plane definitio, & qua majus nihil aut dignius excogitari possit. Quis autem zelo Dei suscenius, deumque sitiens, & quæ Dei sunt quærens, de caritate ret loquendi, vel audiendi fatietatem, unquam sumat, *sublimium* vel pertinat? Porro de pace quid dicam? Illi enim ipsi, justa sapientissimi & sanctissimi cujusdam viri sententiam, dulce nomen, & res ipsa tantum

ANNO CHRISTI 1435. latatis: ex Apostolo tefte, *ipse est pax nostra qui fecit utrosque unum*. Pacem quippe nato Domino terris reddituri primum Angeli nunciavere: tamque Salvator ipse discipulis vivens, moriens, resurgens pure hæreditario tradidit, *pacem*, inquiens, *relinquo vobis, pacem meam do vobis*; & post resurrectionem discipulos hac blanda & leni admonitione compellat, dicens: *pax vobis*; ne fcilicet se alium putaverit, quam qui viveus eis reliquerat pacem; sed ex hoc pacis nomine pertinet Pax ipse Dei Deus ab ægrotescent. Mira plane divinæ pietatis dispensatio! Ascensurus in cœlum, & corporalis præsentiæ fuæ modum fcluturus, ea in primis commendare & inculcare discipulis studuit, per quæ in corpore loci, sancta videlicet ecclesia, quam toto terrarum orbe diffundendam prædixerat, atque prædiverat, perpetua caritate & pax inviolata duraret. Nam de caritate commendanda quanta illi cura fuerit, aperte fatis offendit, cum eam proprium ac peculiare præceptum appellaverit, dicens: *hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Et post infinitionem Petro singulariter: *Petre amas me? pasce oves meas*; idque tertio; cum ad imitationem sui pastorum, pro ovibus, quas pascebat Petrus, animam ponere suam *offerr*, hoc *ipsum junior, cingebam te, & ibas ubi volebas; cum autem senueris, alius te cinget, & duxet, quo tu non vis*. Obscuri profectio jam tum ad subire Christus dominus, ecclesiæ caput, & sponsus, Petrum fibi in ecclesiæ gubernatione focedere; licet enim Apostolis quoque cæteris ligandi atque solvendi a Domino fit indulta potestas: Petro tamen quodam speciali privilegio dictum: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam; tibi dabo claves regni cœlorum & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis*. Vobis quidem, inquit, dilectissimis, ne fcandalum illum, *ecclesiam*, iserpet in corpore, omnes ejus ecclesiæ principem, ad quem oporteret omnis ecclesiæ ferri, & fub quo, ac de quem oporteret omnes, fideles omnes esset: vetuit exemplari de cœlestibus ducto, ut fieret juxta etiam Philosophorum sententiam: *Deus unus est, qui cœlum, limat & terrarum moderatur*: ita etiam in ecclesia, cui Christus est caput, unus esset gubernator, & rector, qui ipsius vice fungeretur in terris, & ad quem, ut dictum est, omnia referrentur. *Vide*, inquit Dominus ad Moysem, *ut omnia facias juxta exemplar tibi in monte monstratum*. Sed non ero prolixior, neque nitar ordinem impraticarium, ut ecclesiastica ministeria, distinctiones, ordines, functiones, officia cœlestibus per omnia ferme contentiant; atque qui Romano Pontifici propinquius inhærent, summa illi sublimitate spiritus ejus fuse interpositione, ulla adventitiis congruant & deinceps fuis locis, & ordinibus exteri. Non funt ifta dicenda, ut ceteri, sed in otio dicenda, & crebra ruminatione volvenda. Legant, qui volunt, Dionysium Areopagitam scriptorem nobilissimum, & plenissime admonebuntur. Licet enim arbitrentur quidam Apollolum Paulum eoldemmet Episcopos & presbyteros dicere, idque ex diœtis illius probare statuant, Dionysius tamen Apostoli dictum, in quem relatui in vat mundum, & capacissimum rebellide arcana illa cœlestia, quæ ratio

ANNO CHRISTI 1435. pius ad tertium cœlum audivit, merito creditur necessarium diffundionem docet. Unus itaque servande pacis, ut dictum est, atque, concordiæ gratia in Ecclesia principes a Domino institutus est necessario, ipsi in exercitu Imperatorum sit, necesse est pro servanda disciplina militari. Alioquin confusione plena esset omnia: & in multis quoque servare hunc ordinem omnino. Sed enim est in rebus manifestis immorandum. Is vero princeps unicus ut Romanus esset pontifex effecit fedes illa, cui Apostolus præfuit Petrus, & in qua martyrium fecit: Ut quia Roma prædicans Christum, & ecclesiam regens gloriosissime occubuit, Romanor deinceps Episcopus ecclesiarum omnium princeps est. Quamquam & civitas imperio inclita cum B quoque opinione multorum non immerito sibi vindicaret dignitatem, ut quo orbis caput dicetur, primatem omnium in ecclesiam in se haberet, Quod postea de Constantinopolitana ecclesia statutum in Concilio legimus, et Imperii esuia, quod illac migraverat, fecunda in Ecclesia Dei fructificaret. Ad Romanum veto Pontificem contla referri folere ita manifestum est, ut probatione non egeat. Nam & quid aliquam ab utroque pietati Christianæ religionis adverfum ortum erat, consultebant in primis Apostolica fedes, indeque remedium expetebatur: si fi confutande hæreses, aut propullandi fcismatis ab gratia consultatum Patrum conflari oporteret, Romani antistitis id efficiebat auctoritas. Denique inventas in fymodis omnibus a Romano Pontifice missis, quas locumtenentes Græcis vocare mos est, ut concilii non modo interesset, venum etiam præsidem; fedisque pontificis & expedita semper, & fulcepta fententia est. Si quis fanctorum patrum fede fua vel regum, vel principum, vel episcoporum fuctionibus pulsus extorris agebatur ad Romanam Ecclesiam, velut ad matrem recurrebat, inde fibi folatium, atque auxilium poscent. Nempe enim & fanctus Athanasius Alexandrinus fedem pontificalem quotidie dogmatis adversus Arianam perfidiam propugnatori invictus, eum toto orbe profuges ad supplicium Arianæ imperatoris jussione quærerentur, Romam fecunda concordia, omnium catholicorum fedem perfidia occupavit. Joannes Constantinopolitanus nobilissimæ memoriæ Constantinopolitanus Episcopus & doctor eximius cum Episcoporum Ægyptiorum fententia fecundo inique simulatione damnatus in exilium concessisset; Romani pontificis Innocentii per litteras auxilium flagitavit, non tam illi, quam dilectissimo filio, Arcadio pretiosi, tanti, jampsque laborati, opem ferri postulatum. Et ut alios omittam, Thomas beatissimus Constantinopolitanus, cum in exilium ob tuenda Ecclesiastica libertatis jura ab Angliorum regeHenrico crudelissime actus fuisset, apud Romanum pontificem fuisse non reperit, ipsique tandem auctoritate ad Ecclesiam redeuns meritis ei triumphum retulit. Adeo Romana Ecclesia & Apostolica fedes omnibus, quos injuria usque quam vexarer calumniis, ex potentiorum tyrannia premeret, veluti asylum inviolabile patuit. Hæc jura & leges regibus, principibus, gentibus semper defuit: ab hac semper edicta gravia & pietatis ac religionis plena tum orbe manarunt; quippe quam nulla unquam fustavit errorris macula, fed intemerata semper perstitit, atque omni hæresi labe pura, ut ex omnibus homine illi fedi a facris synodis, & a cantis patribus, & ab orbe universo semper habitus

ANNO CHRISTI 1435. fit, & quid tamen ullo tempore minus doorum minusque honestum ab Episcopo Romano gestum esset, non expectata generalis, concilii authoritate, fervore caritatis ab inferioribus quæ cortipi folere manifestum est. Ergo enim patriarchatur memoriæ illustris pro capitis honore lollicita quilquam ab illo indecens fieri, per quod matri catholicæ macula nulla possit inuri. Urebat quippe illos tantum præcordia zelus domus Dei, neque eos finebat conquiescere, donec decorem integrum matri restitutum cernerent. Sic denique Cyp. anno de martyr gloriosissimus, & doctor fuavissimus Carthaginensis Episcopus Concilium Romanum fedis antistitem, qui non digna tanræ auctoritati fuducia ausus videretur, fevertus corripit, quem tamen jam martyrio coronatum ad Stephanum successorem ejus feribens mirti laudibus prædicat. Sic et plurimos praeteream, hactus Romanorum pontificum tam carpit, qui ab se fluctuata laudabilitate gloriosa non curaret observanda. Sic hodie & nostro Eugenio non defunt, qui caritatis fiducia fuggerant, fi quid ad se fuscepiatur dignum de illo fortasse pervenit. Semper autem accepta cum gratia, ut decuit, fuit inferiorum reprehensio; ibuti neque Petrum a Paulo reprehensum ægre aut molfte tulisse legimus. Ita semper servata in corpore unitas est, quamvis scissura inveuit locum, dum de ipsa pastor hominus digna loco caritatis servata, pibil indecens gerit, & id quod C egerit a fubditis caritatis zelo correptus & benigne fuscipit, & gratias agit. At vero SS. Concilorum institutio nemini majori in venerazione, quam pontificibus fummis semper fastis quis nesciat? Nam cum vel de ratione veræ fidei tuenda, vel de servandæ ecclesiastica disciplinæ zigore, vel de cæteris ad integritatem religiosis pertinentibus concilia facra egerit, semper manifestum est, cui magis incumbere debuit illorum fitatis & fervor ecclesiastica & a cæteris servanda curare, quam ei, qui clavum universalis ecclesiæ regunt. *Ecclesiastica* Gregorius in epistolis ad catholici dogmatis adversus Arianam perfidiam propugnatori invictus, eum toto orbe profuges ad supplicium Ariani Imperatoris jussione quærerentur, Romam fecunda concordia omnium catholicorum sedem perfidia occupavit. Joannes Constantinopolitanus nobilissimæ memoriæ Constantinopolitanus Episcopus & doctor eximius cum Episcoporum Ægyptiorum fententia fecundo iniquissime damnatus in exilium concessisset; Romani pontificis Innocentii per litteras auxilium flagitavit, non tam illi, quam dilectissimo filio, Arcadio pretiosi, tanti, jampsque laborati, opem ferri postulatum. Et ut alios omittam, Thomas beatissimus Constantinopolitanus, cum in exilium ob tuenda Ecclesiastica libertatis jura ab Angliorum regeHenrico crudelissime actus fuisset, apud Romanum pontificem fuisse non reperit, ipsique tandem auctoritate ad Ecclesiam redeuns meritis ei triumphum retulit. Adeo Romana Ecclesia & Apostolica fedes omnibus, quos injuria usque quam vexarer calumniis, ex potentiorum tyrannia premeret, veluti asylum inviolabile patuit. Hæc jura & leges regibus, principibus, gentibus semper defuit: ab hac semper edicta gravia & pietatis ac religionis plena tum orbe manarunt; quippe quam nulla unquam fustavit errorris macula, fed intemerata semper perstitit, atque omni hæresi labe pura, ut ex omnibus homine illi fedi a facris synodis, & a cantis patribus, & ab orbe universo semper habitus

ANNO CHRISTI 1435. ultimus, in quibus electi fuisse videntur antilites, & A dicturi conveniebant. *Mundanimi, qui fortis vocabitur*, ait prophetia. Vere etiam Dominus vafa vos fecit, qui fidelium infirmas animas & ingredi per se non valentes doctrina roboratis, & lacris institutionibus ad aeternas diuigitis. Divina sane negotia, quae tractatis. Non fanti animi in humanem deprimendi, ut fecundum Apostolum nihil per contentionem aut inanem gloriam facietis: perturbationes omnes procul pellendae: de Deo, ac Dei rebus pendendum, ut mentibus liberis ac passione vacuis facilius & rectius de caeteris judicare possitis, & ea quae ad laudem divini nominis & ecclesiae utilitatem pertinent, digne disponere. Patiemini, patres religiosissimi, dignationem vestram admoneri, & libenter tolerabitis ea, quae ad ordinem & ad disciplinam pertinere videntur, caritatis fiducia suggerentem. Servandus est Apostolicae fedi honor debitus, neque committendum, ut auctoritas Romani Pontificis per vos depetita videatur. Quis enim fedis illius honorem turbitur, si concilia illum generalia deprimant, quae hunc imprimis contra oppositiones omnes fervare debuerant? Quando nonquam auditum est, patres praestantissimi, facras & venerabiles fynodos quidquam adversus fedem illam inclementer statuisse? Quando Orientis totius, Aegyptus, & Africa Ecclesiae fidei titulo & gloria erant illustres; quando Orbis totus Christum loquebatur; cum fanctissimis viris omnes ferme ecclesiae praesidiis glorianterque; cum defectu ipfa & montes fancti foverent fervos Dei; cum Concilia fingulis annis per omnes provincias ex instituto ecclesiastico fierent, nihil unquam illis de contra omnium fedis illius auctoritatem ac dignitatem vel leviter fuit attentatum. Modo quando, me miferum! fola ferme in Occidentali regione Christi religio laceratur & immaculata utcunque fervatur, *Sacra illius fedis* minuetur, aut per vos patres pulpitumque auctoritas? Nolite, quaeso, id pati, patres dignissimi, ut qui ad honorem Dei, & Christianae religionis augmentum congregati estis, oblatrantium & blasphemantium ora in nos laxaffe videamini. Ridebunt nos credite, pertetur, inhebent haeretici, atque schismatici, fi a capite membra dissidere videbunt. Restituendam ecclesiasticam disciplinam quafo ita curate, ut omnia cum decore, ac ita, ut tranquillitate fint, & fcissura omnis imo fcissurae vel obfcura fuspicio omnino fint. Nego equidem, quod reiterorum pate dictum fit, quamquam ex omnibus magis eqgere ecclesiasticae disciplinis omnatum, & antiquam fanctitatem, quam ecclesiae fponsum Romanum Pontificem Eugenium beatissimum. Non degenerat pattor ipfe ovium, a vestigiis patrum, ut crimen alium ipfi merito poffit impingi. Sacro huic generali concilio tantum illic detulit, quantum nemo ex pontificibus ulli, dum illud approbavit, atque ita approbavit, ut nihil in fe ultra potuerit desiderari. Ita quia funt nota, praeterea Meretur hac illius benigna libertas dignis favoribus extolli, patres laudatissimi. Non modo autem fummus ipfe pontifex, verum etiam faeram omne religionem reverendissimae sanctae Romanae ecclesiae Cardinalium ad ea, quae pacis funt, & quae ad otii laetum communem, & necessarium reformationem pertinent, pronis animis concurrere ita parati funt, ut se nemo plaeam ita se experienda praecedat; multumque gratulantur fatum illud generale Concilium huic uni rei totam dare operam; & ita ut mala omnia confanguino tollatur, & zelo domus Dei noxia vellantur germina, infantumque virtutes justa illud prophetae Jeremiae: *Eice conflirat te super gentes & super regna, ut evellas & destruas, & disperdas & dissipes, & aedifices & plantes*. Sed certatim jam incomodis tumultuaxime fundent; & cum modo faciendi omnia; & ne quid minus; ne dum nihilo immodice erditur, fiangatur vas; & dum ritatis incuste colligitur, vellatur & tritetur. Effet enim profecto incongruum atque inconfultum de extremo ad extremum aliud fine medio transire vel, velati fi de infimo quis ad fupremum gradum transfer vehi fubito, & omnes praetereshi in medio pofitos. Itaque praevia & duce fanctia caritate a vobis geri omnia omnes in commune cupiunt; & hortantur, ajedin ordinem, ut firma fint ac fiabilia, quae conflituta fuerint. Nam fi quid praeter caritatis legem flatuatur, fundamento carebit & corruet; fcandalique potius & fcissiones, quam pacis & unitatis esit occasio; & unde Dei honor inquiritur, inde nomen fanctum blasphemabitur, pessimo exemplo fecularium; praesertim enim illi contentiones injuriatur, qui aedificati ex mutua pace & caritate notra debuerant, offensionis potius & fcandali materiam fument. Quando itaque ardum quid in Concilio fynodo fit decernendum, audiri melius, & multo felicius longeque honorificentius fiet, firmisque ac fiabilius erit Pontificis affenfu requisito, quam fi incontulto illud fiat, & ut confentiat, poft fachum requiratur. Confelets per id non modo fedis Apostolicae honori, verum & honestati vestrae multo magis dum officium fecerit fedis, & caritatis legem vitiosa inviolatam tuetur curabitis. Enimvero, religiosissimi Patres facrae & apostolicae fedi solemnes uberique proventus inefe operatus quis abnuat? Eaque in diei pectoris nostris angentius plusima, per quae pecunie necessario fint impendenda, quae nisi ad magna erunt, pertinent omnia. Et ut illa vitae fanctae praecepta scopulum, quam indecorum erit, quam inhonestum, fi pauperibus opem potentibus fubventre non poffit Romana fedi? Nostis omnium parte, & ea ipsa fibi omnes fofatia ipse fuo de quaerere & expectare poffe ac debere videntur: Quando vero fectiam est Pontificem fummum non abundare, & ita, ut tanquam nihil poffet occurrere? Nunquam ecclesia Romana in tanta feveritate fuit, ut pauperes non femper foverit, leverit, juverit. Denique de beato Gregorio legimus, quod ecclesiae regionum pauperes defiripfos fibi ac notatos habuerit, eisque alimenta praebere foliitus fit. Neque id folum, verum & aeri plures libras annis fenfiterratione fervorum Dei confiuerit mittere, Habebas de in Sicilia, & locis aliis, qui patrimonii ecclesiae Romanae & curatores caeteris diligentes, effent, & fuae administrationis rationem fidelissime reddederent. Vobisit nempe jam divina mifericordia, ecclesiam illam, quae cleri ecclesiarum omnium princeps, abundantes torrenti quoque proveritibus. Ut enim Conflantini donationem illam vulgatissimam omittam, hunc ipsum principem in gravi hiftoria legimus & alios, fobinde regies praeter auri & argenti ingentem, in vafis facris fummam, fundofque eregiae & innumeros Romanae ecclesiae donorum dedisse, Carolum vero poffea Magnum, Pipinum, & alios

ANNO CHRISTI 1435. & alios reges, provincias & regiones, urbes & B ecclesia in Italia transiato ad Gallos imperio Romane ecclesiae addidiffe certum est. Non modo vero ecclesia Romana ample dotata est, fed crescente fidei zelo, & religionis devotione in omnibus fere provinciis ecclesiae omnes magnificentissime a regibus ac principibus, & fidelibus reliquis extructae ac donatae fuerunt. Telles hujus rei funt, ut notissima & praesentia memoremus, Gallia, Germania, Hispania, Italia, Anglia, in quibus fidelium regum ac principum, nobilitumque largitione, ecclesiae ferme omnes ac monasteria nimium etiam interdum abundant. An vero, quod inferioribus inest, matri ac principi ecclesiarum omnium inelle debere negabimus? Quis autem, Christiani patres, ignorat, quantas Romana ecclesia fachrum proxime fuftinuit, quam multas, quam varias clades aetatis nostrae, quidquidam fiatut ecclesiastico insultantibus pectulantissime, ipsumque fundatus pessimodae fiudentibus? Nota funt illa, & genitiu posteri, lacrymisque profequenda, quam verbis. Superstites quoque temporibus contigisse plurima ejusmodi fcimus, Romanoque pontifices, & alitium quoque urbium Sacrofanctae pertinentium temporarium pofiessiones fedibus fuis, ficuti Innocentio III. contigisse legimus, qui Petri leonis infidias fugiens vagari diu jofatus est: Alexandro item III. qui Romam egre ut ingrediatur, & nodi temporis Joannis XXIII. qui urbe profugit, ut Ladislai regis C manus effugeret. Aerarii vero facri inopiam hominum causam hujusmodi fuisse manifiestissimum est. Jam vero Pontificis Eugenii casus varios, atque periculi, quibus ferme iteritius est quis fidelium pietatem ecclesiae referre fine lacrymis poffit? Ea quotiam & ingrata, & fatis nota, praetereo. Ex quibus tamen omnibus cum omnipotens Deus clementer erupuit, mirabili ferme fingulari. Verum enim ut unde coepitat, oratio mea recurrat, oramus, atque obfecramus, patres reverendissimi ac religiosissimi mei, qui ad opus Dei convenistis, quaeque ceremoniosibus locis domus Dei telas attexit, ut fervande in Christi corpore caritatis & pacis eorum fummam diligentiamque habeatis. Nequam D fumus patriae nostrae Christi fidelissimi, quia cui etiam gentilis miles pepercerit, & ab ludibriosis in ecclesia, fi quando, ita retecate, ut tamen alias neefiasti non voluerit, Romani Pontificis & fanctae apostolicae fedis honorem fervare; ejusque jura, fi ab extraneis usurpentur, vestra, ut decet, auctoritate tueamini. Caritatis dulcedinem in corde foveto, operibusque manifestis offendite. Laudabilem ordinem & neefiatium a patribus fanctis inflitutum cum disciplina colafiate. Auctoritatem Apostolicae fedis ficuti a majoribus nostris patribusque fanctissimis accepistis, integram illibatamque fervate. Abfcidatur, fiatur, quae fia fiatur, quaerat, fed quae Jefu Christi, omnes. Pellatur a pectoribus vestris omnis perturbatio, pafionesque arcantur omnes, ut in laude Dei conveniste aptius, & Sponsi Christi omatum convenientius & conspicari, & intelligere, ac providere possitis. Et quoniam in tanto conventu conflta proloqui a summo Pontifice, & a licto collegio nobis injuncta minus congrue poffumus; majore etenim illa quiete & otio indigent; aliquos ex hoc facto cantu deputati poffidamus de omni omine vel regno vitoriosorum ratos & graves & pacis fraternae avidos atque studiosos, cum quibus latius poffimus cuncta E conferre. Confidimus autem in Domino ex nos aliatutors, quae bonis desiderata vestris diligentius inspecta, & altius considerata plene fatisfaciant, & in corpore mystico caritatem fervent, pacemque necessariae & concordiam nutriant. Et ne in eo quidem, quod nepertime ab hoc facro Concilio decretum est, Pontificis fummi devitabit auctoritas, fi tamen modus congruus adhibeatur, & tam fedi Apostolicae, quam facro collegio providetur effectu; quam quidem modum fperamus a vestra benignitate atque humanitate mature profectuum. Dens autem pacis auctor, caritatisque propagator, imo pax ipfa & caritas, haec aspiratio, qui facit utraque unum, Christus Dominus, qui pacificavit per fanguinem suum, quae in cielo funt, & quae in terra, ipse coeditus nostris aliquare dignetur, ut idipfum dicamus omnes, & non fint in nobis fchismata, fed uno fpiritu & uno ore glorificemus Deum & patrem Domini nostri Jefu Christi, cui est una cum fancto Spiritu decus & imperium in faecula faeculorum. Amen.

VIII.

ANNO CHRISTI 1435.

LITTERA SYNODI BASILIENSIS ad Joannem abbatem Bonnevallis.

Ex archivio Bonnevallensi Ms. Ex Sermone Tiro-Cistercii. 10-4-p.175.

Jubet ut publicet indulgentias in ipsa synodo concessas pro remissione peccatorum & redditione ecclesiae Graecae.

SAcrofanctae generalis synodus Basiliensis in A Spiritu Sancto legitime congregata universalem ecclesiam repraesentans dilecto filio Joanni abbati monasterii Bonnavallis Rutheniensis diocesis, salutem in Domino profectio. Cum omnipotentis Dei benedictionem.

Nostrae provisionis debet provenire subsidio, ut ea quae pro animarum salute, quantum in nobis debitae executionis [illegible] Christi Domini fi quidem quae ecclesia Christi fponsa; quam ipse Spiritus Sanctus [illegible] congregat reparationem, cuncteque thesauros quos illi suae Christus salvator noster ascendens in coelum reliquit, affluenter apertos, pro Graecorum & totius orientalis ecclesiae redditione peccatorum remissionem plenariam semel in vita, & semel in mortis articulo, cum abfolvendi & dispensandi facultatibus fub modulo forma specifice concessis, quemadmodum id litteris desuper confectis plenius continetur. Ut autem fidelibus omnibus hujusmodi cunctorum notione deducta salutari proficiat; non cunctumpfectione tua in Domino plurimum confidimus, te per civitatem & diocesim Rutheniensem citra revocationem aliorum nostrorum executorum indulgentiarum, & facultatum earundem principalem executorem nostrumque commissarium constituimus per hanc litteram scripta, mandando quatenus auctoritate nostra per te vel per alium seu alios vitae approbatae viros ex clero civitatis & diocesii vebo Dei profito indulgentias & facultates praedictas, ubi & quotiens expedierit, juxta eatum & praesentium formam, publices & exequatis, ac publicari & exequi, offertoria quoque eximde, ut fiotore Domino, provenientia, juxta traditum tibi in dictis indulgentiarum litteris & alias diffinitionem, colligi, ac demeftis inde proinuis expensis admodum parvis portionculis, reipfidum conservari facias diligenter: & nihilominus

ANNO CHRISTI 1433.

minus ut a publicatoribus hujusmodi per te
CHRISTI tot quot tibi videbitur, te etiam a tenorem
& capitulum sigillorum, collectoriumque depositarii, secundum tenorem litterarum earumdem
deputandis, & aliis in hac re obsequentibus,
exigendi ac recipiendi de fidelitate operando jus
ramentum, ipsoque & quosliber alienos contradictores forsan centenares & obsequentes, cujusque
cumque status, gradus, & dignitatis vel conditionis
existant etiamsi pontificali præfulgeant dignitate,
exemptione quacumque sub quavis verborum forma quomodolibet concessa non obstante, per censuram ecclesiasticam, fructumque & emolumentum quorumcumque suorum sequestrationem,
aut substractionem, & alia remedia, de quibus
tibi videbitur, invocato etiam si opus fuerit ad hoc auxilio brachii secularis, appellatione postposita, compellendi & constringendi,
aut coram vobis vocandi ad suscipiendum alias condignas, vel de publicis vobis
fuerit, in terminis competentibus, pœnas,
recognitiones quoque intendendi differentibus, & facultatem explicandi libros pro dictum tenorem conficiendi, absolvendi & dispensandi opportunas, aliique faciendi quæcumque quæ ad prædictorum executionem debitam accommodi tibi videbuntur omnimodam, tenore præsentium dargimus. Volentes ut circa præmissa omnia & singula conjunctim & divisim, te sic diferentione perfecta exhibeas, ut
Christi, tuisque animabus salus, ac laus, & gloria Altissimo, de villicatione tua hujusmodi uberius procuretur. Datum Basileæ undecimo Kalendas Januarii anno a nativitate Domini MCCCCXXXI.

I X.

Exortatio (1) Cardinalis Sanctæ Legati cruce ex MS. Biblioth. Augustinianorum Patavii per Fratrem Sylvestrum Meranum ejusdem ordinis in profesto Concilio 2. Theologiæ Professorem, nunc primum Typis Augatur, munere Jo: Baptistæ Recanati Veneti Patricii.

DIlu, ac spese reverendissimi Patres, & sceptris, & serphis reverendissimus Dominus (2) Cardinalis sancti Petri, de ego magno cum humilitate, ego & ipso absente nonnumquam veltras Paternitates supplicater deprecatus sum, ut ad ea quæ pacis, & concordiæ vos deficentes, cogitaretis in pace, & unitate ea sancta opera consumere, quæ quoque hoc in loco conveniste toti Mundo professi estis. Multa quidem honestia, & rationabilia concordiæ non obtulimus, quæ si acceptata extitissent, cum magna gloria, & honore vestro, cum summa denique totius Christiani populi lætitia ellemus confumationi ipsorum sanctorum operum victoriosorum. Sed usque modo permisit Dominus amores in dies oriri agitationes, ut forsitan inquientes imminent, ac præsens ruina nostræ periculum ad ipsam pacem nonnumquam ex ente, tandem libertas flectoremus. Detrevi ego nonnongnam cum totiens apud vos incassum de concordia vestrum secerim, mihi ipsi filentium indicere, ne forte vel imprudentia, vel peccatis meis obstitentibus dum persuadere ac prefecere loquendo enitor, diffuaderem, atque obiecerem magis, sed profecto ardens ad fidem Christi, de calchem pacem charitas non patiens in me diuturnum fore filencium: Vim mihi quandam infert, ut importunus fiam, & iterum atque iterum preces, ac monimenta repetam, nihilque in tanto difcrimine relinquam intemptatum, hoc præsertim tempore cum lilia occasio præbeat, quam si bene considerenus, charitatis Christi memores facile ad pacem ipsam inclinabimur. Ecce præsune ex Constantinopoli (3) nunciatum est Dominus Imperatorem Græcorum, ac Patriarcam Constantinopolitanum ad Navigium se accingere, & infra paucos dies se defendere in Venetorum portum. Veniunt, ut fide digni referunt, optimum ad unionem habentes animum, & ita disposita, ut ad omnem vestrumile fit, fine unione cum ecclesia nostra in pristinum non reversuros. Opus istud, quam sanctum sit, ac Deo gratum, & ecclesiæ utile vos ipsos interroga: qui vestris indulgentiarum litteris totum orbem cuftiantes (4) his verbis utimur. Nos animadvertentes, quantus Dei honor, & profectus ecclesiæ, quanta exaltatio fidei orthodoxæ, quantum incrementum nominis Christiani, quot millium animorum falus, quantaque utilitas, & innumerabilis bona pacto Christiano hinc forent perventura, non solum imperiis, sed & personis propriis fore exponendas, dignum judicavimus: Quid itemin (5) decretum, quod Carta Concivento ex vitceribus pietatis locuti fiti audire non piget, non enim aliena, sed vella dumtaxat velsra, in quibus tanc omnes glorianmur nostra: hæc illa sunt: Quid enim ecclesiæ catholicæ felicius, gloriosusque continegere unquam potest, quam quod toc Orientales populi, qui numero decimam quinquagesimam fere fidei fiunt, non mustum distare videntur, in eadem nobilissim fidei unitate conjungantur? Quid utilius, ac fructuosius nascentia ecclesiæ populis Christianus vidit, vel audivit, quam quod tam diuturnum pericolosumque scisma penitus extirpatum? Unde & aliam reipublicæ Christianæ Deo propitio utilitatem accrescere confidimus: ac hac enim unione, tum facta fuerit, plurimos ex nefanda Macedoni fida ad fidem Catholicam conversurandum est. Quid igitur pro tam pius, ac laudabilis rebus per Christi fideles temptandum, faciendumque non esset? Quis catholicus pro tanto nominis Christiani, & ecclesiæ fidei incremento, non modo caducum hujus Mundi substantiam, sed & corpus, & animam exponere non deberet. Hæc verba vestra sunt cum tanto charitatis igne eo tempore promulgata; his ergo verbis vestris vos ipsos re convenio Pa-

ANNO CHRISTI 1434.

Patres, ac fratres, si ex corde illa dicebatis, A
ut fiam veritate, & propter Christum, nonantem ad humanam gloriam talia loquebamini:
nece nunc cum eodem fervore illa ipsa magnifica, & gloriosa verba exequamini, & per ipsa
evidentiam ostendite illa ex animo processisse.
Rem ipsam, quam fermonibus commendastis,
implete jam, immo, quidem mira favore prisfimus Deus usque fere ad oblium excusationis
conduct, non relicitatis. Illum ardorem, ac
vehementiam spiritus, quibus hæc inceptisis,
nunc in executione deposco, illam exultationem,
illas gratiarum actiones, & lætitiæ cantum,
quod cœnistis: Te Deum laudamus:
illum Campanarum amœnum sonitum, cum
Dominus Henricus Menger orator vetter de
Constantinopoli revertetur; illam denique mendum
pecuniæ, quam pro felici hujus rei exitu
indictam, hac omnia nunc in ipso executionis
tempore vobis Patres commemoro, & antibus
vellrie incedo. En audivit Dominus preces vestras, jam Græci in portu sunt, vel appropinquant,
jam jam in manibus nostris est ostentatis
ecclesiæ tamdiu desiderata unio, quid differtis,
quid occasionem, refcio quam, aliqui quærunt?
Cur quæsdam ex vobis jam video vitrifies?
Meminertis quæso fraxrium verborum illarum quæ in prosecutione decreti indulgentiarum
cum tanta pronunciastis charitate; Vox illa
jucunditatis, & lætitiæ olim de Cælo lapsa,
nunc per os hujus fanctæ ecclesiæ, auribus populi
Christiani infiatet dicens: Consolamini, consolamini populi meus. Ecce populi Dei adest
tibi annus Jubilæus, annus generalis unionis
ecclesiæ: Consolamini, & Jubilamini omne aliis
pœnuntibatur, nunc in vobis ipsis fuscipite,
& ita, ut confumamini, quæ nunc est in fobis,
nunc non fuspeftmeto, sed adjuvamini fortitis;
Agricola enim per integrum annum in recolendo præsidio pervigil sit, in mefic tamen,
vigilantius, & laboriosius deludat, ut tegetem
metat nefficiens, & ipse fructum recondat. Quid
multis opus est? (ne defatigem vos fruftra) vehis illa vestra tamo flagrant ardore charitatis, tantumque desiderium, ac desiderio, ac ardore
adeo ignita funt ut nisi corda nobis in lapides
mutata fint, ad ipsam executionem sine mora
accingamur necesse est. Scriptum est enim
fimis Patres: Qui fcfeunt, Domini
fui, & non faciens illum, vapulabit multis
plagis. Voluntas Domini hæc est, ut bonus
pastor animam suam pro ovibus fuis
Sicut ipse pro nobis animam fuam posuit, ita &
nos pro fratribus nostris ponere debeamus, imo
& voluntatem, fuam, & ipse dominus
nos infinuat, ubi nonagina novem oves propter unam solam bonus relinquit pastor, & illam
solam perquirit usque quo reperiam ad ovile super
humeros reducat. Quod si pro unius ovis fanite
tanta bono pastori cura est, quod fi ex centum
ovibus, quadraginta aut quinquaginta quærendæ esset, quanto magis pastor, & reliqui
centum illis investigare? Quantæ vero Regiones, & Provinciæ, non dicam Urbes, aut
oppida orientalium partium diu ab ecclesia
nostra divisa manfeunt! Vos ipsis testimonium
fupra perhibositis, dum inter nos, & eos,
paucum nomeri afferitis differentiam. Ecce
clementissimus Deus, quod vestis, & orationibus postulavimus, jam ad nostram conducit
Domum, nam quod majores nostri & nos
tamdiu expetivimus, mare nostrum navigantes
nobis appropinquant, præsertim dum ab
criter ipsis obviam: Sicitis quod Pater ille,
dum filium fuum juniorem redeuntem de longe
aspexisset non expectavit ut usque ad (6) pergeret,
sed occurrit cadens super collum ejus, osculatus
est eum: & nos pro tanta fratrum nostrorum
multitudine ad nos venientium, est aliter
fieri non potest, etiam hinc furgamus, & occuramus illis, eos jucundis osculis & amplexibus
fuscipientes, & sicut Pater hic, quem
memoravi Christi nostri personam gerens propter
innocentia majoris fratris fuscepionem filii non
dimisit, ita & nos forte si cum aliqua perfona
quærunque, ex caula diffordiam habeamus,
hoc ad fuscepionem fratrum nostrorum nullum
nobis afferat impedimentum, & quemadmodum
ille minorem filium suscepit, majoremque
placavit, ita & nos unos, eodemque tempore propter Christum, & Ecclesiam grate occuramus. Græcis tam procul venientibus, & B
altos nostros pacificemus, concordemus, confolemur, ut simul omnes et eadem Ecclesiæ
domo vitulum faginatum epulemur cum symphonia, & lætitia: Quod fi propter domestici fcifordiis (7) vereremini Patres, tantum
bonum, quo ferme majus cogitari non potest
diffipati, quod Deus avertat, contigerit,
quafis quoefo erit totius Ecclesiæ luctus? Quantæ desolatio Christianorum, quanta exultatio
Turcarum, & Infidelium, quafis infamia apud
homines, & quæ apud Deum nobis manebit
condemnatio? Si fanctæ Ecclesiæ, ac pusillis
Ecclesiæ commitatur Dominus, expedire ut multa afinaria fuspendatur ad collum fum & demergatur in profundum, quod putandum est
fit nobis, (ut mihi videtur) fcandalumque fratrum,
nobisque unitij quærentium, quid item fcandaliemus universum populum Christianum,
quem paulo ante prædicationibus, fermonibus,
indulgentiis ad cooperandum huic fanctæ unioni invitabamus, & ad lætitiam provocabamus
dicentes: Consolamini, consolamini populi
meus. Si dicit aliquis, ut ait Petrus Ravennas
Avenionem, vel Sabaudiam, alloquia impediamus potest, quod alibi fiat eorum reducitio. O perdition, & desperationem, qui
nisi non modo diverit, sed vel leviter cogitaverit potest ne in mentem cujusjam Christiani cadere execrabile verbum hoc? an ne bonum se arbitrabitur Christianum, qui tot Gentium, & popolorum unionem fieri nolit, nisi in certo fit loco? nunquid pastor ille Evangelicus, qui nonaginta novem ovibus fuis
dixit, nolo illam ovem centesimam nisi in
hoc, vel in illo loco perquirere, & nisi eam
illi reperiero, alibi non quæro? Bonum mulier illa, quæ dragmam perdidit, quærere
ipsam contenta fuit tantum in uno domi angulo, nonne accendit lucernam, & totam everrit domum? Sed quid tu quicunque es dicas
ad verba illa memorati decreti prius conventi
cum Græcis? Verum deputati faci Concilii
cognoscentes fundatam, & reliditis ipsius Concilii intentionem, que est ut pro honore Dei, & pro fructu fidei catholicæ nullis parcatur laboribus, & expensis, judicantur non expedire, ut propter locum dumtaxat tantum bonum negligeretur; fiat concedo omnis diligentia, & ventiant quæcunque optatis, fed fi obtinent nequeat, quæramus eos in fines mundi, si necesse est: In eo enim loco, & in qua re fanctius, atque utilius laboratur, & peregrinari poffimus? Neque Apostolos Christi ausa indias, aut extrema expaverunt penetrare oc-

(1) Is fuit Jordanus Ursinus Romanus, qui fac. Purpura insignitus ab Innoc. VII. cum ante Abbatiæ potestet ecclesiæ ad Sabinenses translatus est ab Eug. IV. & Basilium ad synodum Legatus a. 1433. Vit. anim. ut urbes generalis congressus, ac extinctus Romanum cubat obiit an. 1439.

(2) Joannes Cardinalis Sancti Petri, cardinalitia dignitate, ac tit. S. Petri ad vincula donatus a Martino V. inter Basilicæ Legatos ad Concilium Basiliense, ac Sancta Sancta Sancta post Urbanum ... Legatus

ANNO CHRISTI 1434. cidentia, & oriunda, ut animas Christo lucrifiererent, quia Christus de Cælo descendit, peregrinatus in terris, & formam servi accipiens usque ad mortem crucis progressus est, ut nos filios faceret. Et quamquam ad hoc, quod de loco dicitur, multa tam per Græcos, quam alios dici possent, quæ sæpe numero hic audita sunt, in rebus interdum publica disputatio oblata est, & nunc si expedierit, offerretur, nihilominus, quia vereboum contentiones animos plerumque irritant, ad consultas præteruntur, solum de pace, & concordia fraterna colloquamur. Obiciet forte alter, cur vestras eos procedamus tam in nostras non ascenderint galeas? Quid quæso vocabulo illa? Nonne B de vestrum, in meo illum afferuntur; (6) nonne galeæ summi Pontificis galeæ Ecclesiæ sunt? si Ecclesiæ, cur non nobis? præterea, quis hominum, filium habens apud nobles captivum, si ad eum redimendum, ac reducendum, pecunias, & equum mittat, & ille alienis pecuniis redimatur, alienoque equo revehatur ad Patrem, non desideratum, ac diu quæsitum filium bonus repudiabit Pater, quem alienis pecuniis, alienoque equo poli captivitatem subolum videt? Intellexitis, Patres, quot bona, & promovere, & impedire facile potestis. Caveamus ne ispsa memoratæ sententiæ divine rei finis, dicentes: Servus Christi volunteas Domini sui, & non faciens illam, vapulabit multis plagis. C Sed quantum datur intelligi, hæc Græcorum unio ex difficilio inter summum Pontificem, & vos fuscitatio impediri potest. Cogitemus etiam quomodo & hæc fodare valeamus, ne simul conservemus unitatem Ecclesiæ nostræ, & unionem perfectamus Ecclesiæ Orientalis. Est, ut licitis, Dei voluntas maxima, & præcipua, ut super omnia charitatem pacemque, & unitatem hominis inter se cultodiant, ita contidem, ut nec discordiæ, nec dissentiones Deo gratæ sint illorum, qui adversus fratres aliquid rancoris habent, & eis non reconciliantur: Possum si volo gaudia, ac dictis, ac Dei Sacrificiis ipse diffudas ad hujus pacis perfuasionem adducere. Vos professi estis, pro pace populi D Christiani hoc convenire, & cum aliquos primo inter se audiffis difficiles, & ad ipsos, ut epistolis, aut nuncitis monuistis ad pacem, utentes verbis Domini, quæcunque dixit de pace, & unitate, suadentes rationibus, exemplis, quos bona sæpe, quos vero ex discordia provenunt malia. Hoc ipsum ergo fentite in vobis, quod in aliis, ne vobis dicatur: Medice cura te ipsum, & illud: Qui vides in vestras oculo festucam, in tuo cur non vides trabem? Neque enim gentes æstimabunt vos recto animo fed magis ad inanem gloriam, captandæque hominum favores pulsset inter vestrum pacem. Quandoquidem quæ est inter nos, atque inter caput, & membra, discordiam non extinguimus, nec extinguere laboramus, aut opitul

ANNO CHRISTI 1434.

vocatorum, oratorum, declamatorum copia A qui pro facilitate ingenii possint fe invicem confutare, & audientes multa fundere. Quid aliud ergo agimus? Nam dum quisliber partem suam tueri conatur, aliam turpiter denigrat, dehonestat, decolorat, & hic hinc inde crimina, falsa nor, an vera, Deus scit, in derisum, & subjudicium nostrum detegimus, & non totum mundo factimus contemptibiles, etiam ipsis concertationibus ad hoc ventum est, quod gladium e vagina utraque parte ejecit, non superstiti ut urbetur, & infligatur vulnus, quod, ut videre est non manus, non pedes, sed primo ictu ipsum transfigat cor. Vae nobis, vae sibi, si ad tantam problemat dementiam, ut ceteris, vae ecclesiae, si gladium nostrum in vaginam juxta sententiam Salvatoris non reponimus. Cur ergo ante illata vulnera, o magistri, & praecipuos ecclesiae, o perfidissimi pacis in populo Christiano de pace non cogitamus, quandoquidem his penalibus, & diffamationis procellibus non ad intentum reformationis, non ad conservationem authoritatis, seu decretorum, fed palam ad excidium devenitur ecclesiae?

Ulque nunc zelo charitatis accensus Vestras Reverendissimas Paternitates ad patem cum fomnopo Pontifice exhortatus fui, ex qua falus pendet ecclesiae, hac eadem erga ipsum summum Pontificem dicta intelligo, utrique enim intentio illi pacem quaerere cogitare ac quaerere, & tam ipse quam vos apud Deum, & homines, cum venia utriusque dixerim, vel erittis, fi pacem recolaveritis. Video autem, vinam facilissimum, jam forte apertam, qua invicem pacem habere, Graecos unire, & reliqua perficere fanctae opera, & totam demum Christianitatem confolari potestis. Reverendissimus dominus Imperator Romanorum fuis nunciavit Oratoribus fummum Pontificem omnium controversiarum, quas cum vestris Patentisabilibus habet vestri Iuam Imperiali majestatem Judicem, & arbitrum facere. Si paternitates vestrae id ipsum agere decreverint, fiat certe tenentur, par dici potest, jam facta: quod fi Summus Pontifex id egit, non multo magis id facere debere existimat unusquisque. Si probatio amoris exhibitio est operis, proculdubio piaeima dedit ipse Dominus Imperator, ut ad affectionis in eum jandia testimonia, Scimus omnes quanta fecerit, quotque se fabmiliterit laboribus ac periculis, ut nos protegeret, concilium fundaret, Ecclesiae, & augeret; nomo mortalium est, cui aequet aut fibi honor ac decus nostrum fit cordi. Et cum haec omnia propter reformationem facere dicatur, nullus fatt tam pretiosus, quam absens qui literis ac nunciis nos magis, quam ipse fubhortavit ad pacem. Quid autem non quaß homo, fed vult Angelisque domini egreis proxinguendo illis invertis (fchismate, quod tandem opera potiffime fum confantiae deletum est, plerique nostrum eo tempore videruut, & totus mundus cum lomna letitia, & ipsa laude admirans commemorat. Cum ergo tam nobis affectum, propitiumque ac favorabilem dederit Deus Principem, fine longiori deliberatione, uno ore, unoque animo ipsum cum hac exhortatio Card. Sabinensis pronuntiata fit in Conc. die 10. Decemb. an. 1437., ut habetur infra ex nota ad calcem addita in Gesta, & absunde Sigismundus Rom. Imper. extremum dum Carteri Conqua, que est Moravie urbs codem anno die 9. ejusdem mensis; conjectura est suis illis obitus nuncium non fuisse detatum Basileam nisi poli diem 10.; aut certe adhuc publicatam fuisse exhortationem; quo omnibus constaret, quatopere Eugenius Papa inclinaret ad pacem intendum cum fedi- tiosis. Porro fi verum effet, quod ex Aenea Sylvio in Hist. Bohem. c. 53. affirmat P. Pagi in Brev. T. 4. in Eug. 4. n. 115., fcil. obiisse Sigismundum circa finem Decemb.; omnis tollitur difficultas; verum cum hic nota, in Aenea, qui eo tempore vixit nullatenus monstrari diem, quo Carlae ille decessit, in arbitrium, & decisionem hanc pestiferarum litium aetlimemur, quod nisi fecerimus per nos negotia elle ecclesiae pax judicabitur, & nobis tanta adferibetur culpa. Agite igitur o Patres, en Eugenius amplectit cum gratitudine actiones nostras hoc, quod divina miseratio in hac rerum turbulentia largiri dignata est; & quamquam expedirent via illa hic, substantiae nostra pretii Medici, qui uni morbo plures providet medicinas, aperiatur & alia; multi enim fortaffe audire prius cupient pacis conditiones: monitorium vestrum gravat Papam, Papae transitio turbat vos; translationem dicit ipse fectile propter monitorium; vos autem monitorium propter non obtemperatum decretorum, tollantur pariter monitorium, ac translatio, & fummus Pontifex certificet nos modis convenientibus de observandis decretis, quae talia fint, ut fimul reformationi, & honori Dei possibilitas non provideant. Ecce cum pace & honore vestro habebitis, quod optatis, quod quidem per contentiones poffet confequi nunquam. Et cum per hunc modum nostro defiderio satisfieri videamur cur nos, & ecclesiae tanto fubjicimus discrimini? & quum Graeci jam fint in foribus, ne tam diu omnino pertitetur opus, non progredi ad potiora. Aliqui praestantiores ex nobis, qui ipsi Graecis omni conatu fuadeat ut huc, vel Avinionem, aut Sabaudiam profficiscantur, fatisque in hoc eaufa, & extremi diligentia, fi obtineri poteft, in nomine domini contentemus omnes, & illuc accedamus: Si vero adhibita omni cura, Beni nequeat, cum ut ad ea aliqua loco difcutiendo, nobis tamen tuto, & accommodo Graecis, ac fummo Pontifici; cum Graecis enim fine ipfo unio fieri non potest, ipsi autem praefentiam Papae in Concilio illo omnino expofcunt, quae quidem multis ex caufis opportuna valde est & quodammodo necessaria & ex nunc & praeferim in ipfo Concilio Oecumenico, omnium praeterintentum differentiam obliti cum charitate, & unanimitate pro unione Orientalis ecclesiae, & morum reformatione totis intendamus viribus. Interim vero dum illae praeparantur, quibus fcant hinc inde processus, & agitationes; expensae autem haftenus facfae pro negotiis Graecorum, in omnem eventum his, qui eas fecerunt, refituantur omnes.

Ecce Reverendissimi Patres cum fumma gloria vestra unitatem Ecclesiae nostrae conservare, & unionem Orientalium populorum, quique fanctae reformationis, quorodoscque adeo defiderare dicimus, perficere in manu vestra est; pro Deo ergo cum intentum nostrum plene, & quoad affecpsi possimus, ecclesiae fimul ac nobis pacem demus ipsamque, & pariter nos confolemur; ficut pofficiri lomus, ubique praedicantes: confolamini confolamini populo meus; consolamini populus Chriffianus, qui ex illa fola difficili fafpicione contriffatur, & maeret, ex hac nolita concordia confolabitur, & exultabit; & non tamquam Patres, & Angelos Dei venerabitur, & dignis laudum extollet praeconiis. Oblero igitur omni quanta possum humilitate, obtestor quae vestrum quemlibet per illad terribile tribunal Christi & illum terribilem judicii diem quo vellimus, nollimus omnium cogitationum, & actionum nostrarum rationem reddemus, perque ipsum redemptorem nostrum dominum nostrum Jesum Christum fupplex exoro, qui venient in Mundum pacem annuntiavit, ut conversans in Mundo pacem praedicavit, transiens ex mundo pacem reliquit, refurgens a mundo Pax vobis dicitque, cujusque omnis actio, & doctrina patem, & charitatem redolet, per ipsum inquam mediatorem Dei, & hominum Christum, qui sanguine fuo pretioso mundum divinae jusitiae reconciliare potest inter Deum, & hominem: cum internis lacrymis B fupplico, ut media haec pacis honestia quidem, & rationabilia, & vestri fanctaeciatis dedite- tiis, ampleti dignemini; Quod si egeritis maximum in Caelo, & in terra facietis gaudium, Deum in omnibus vobis propitium reddetis, hominum mundi ad vestram trahetis obeditiam, & devotionem, memoriaque nominis vestri in perpetua benedictione erit; Secus vero si feceritis, quod Deus avertat, jonnum tollantur fcandalorum, quae ex hoc fequerentur difficilis, tota vobis imputabitur culpa, & dicet mundus: *Vos Ipsoque*, & data opera poffitis in ecclesia pacifica bellum, quorum ex contentionis patias violatile ambitiones, & paffiones explere. Demum pro hujus executione concordiae, & ad C fatisfactionem mundi omnes, vestra ipsos Graecos in nomine domini proficifci intendens Reverendissimis Patentisatibus vestris hanc meam exigunt sententiam, & quidquid in me est vitium ad laborandum, & operandum, & conda agendum, quae pro pace Ecclesiae nostrae, & unione Graecorum, atque honore vestro mihi jubere dignati fuerint, &c. Laus Deo, &c.

Die Veneris xv. Decembris 1437. in Generali congregatione Sacri Basiliensis Imitanae Reverendissimo P. D. Cardinali Sabinensi Legato lecta fuit praesens exhortatio, &c.

X.

Epistola Concilii ad Joannem Illustrem Salzburgensem.

Rinaldus ibid. an. 1437. Conclus. Tom. 4. Concil. Germ. Sess. 8. n. 87.

Sacrosanctae ac Venerabili Joanni Archiepiscopo Salzburgensi salutem &c. Satis intelligitis credimus tuam, quanta necessitate impulsa fuerit haec fancta synodus pro conservatione authoritatis Concilionum generalium, & orthodoxae fidei, atque falute publica, & totius populi Christiani, procedere ad depositionem justissimam Gabrielis, olim dicti Eugenii Pape IV. qui ipsius authoritatis ecclesiae & Concilionum contumaciter erat, declarationes & decreta in fide moribus per canones ecclesiae fancta contemnens, & parvipendens, atque eorum hanc fanctam Synodum omnino profitemere volens, & variis perseccutionibus longo tempore impetens. Nam & facile omnes consiipere poterant, quanta detrimenta, quantaque inconvenientia immineham universo orbi, li in hoc certamine victa fuiffet praefata authoritas Concilionum: & denique potuitfet unus homo pro libito voluntatis agere de tota ecclesia, & Christianitate absque hoc, quod per ipsa Concilia corrigi potuiffet. Quid inde pati potuiffent & Praelati & Principes, & particulares

res ecclesiae orbis, nemo fapient ignorat. Audivit etiam devotio tua, quomodo ecclesia eft authoritate hujus facri Concilii repraesentantis universalem Ecclesiam, D. Felix Papa V. qui prius Dux Sabaudiae, & Decanus Militum in foliudine Roppallis Gebennensis diocesis existens in habitu fimplici, & humili observatione constantiae, ac honestae conversationis Domino famulabatur, prudentia, benignitate, justitia, clementia, & aliis claríffimis virtutibus praeditus, pacis cultor, confolator pauperum, bonorum & fludiosorum virorum amator, litteratus, & in rebus ecclesiafticis exercitatus; quo penitatis terum, & perfonarum circumstantiis nomo magis idoneus pro defendenda authoritate concilionum, & fide catholica, profequendaque falute publica omnium Christianorum eligi poffe visus est, ut quem legatos, & oratores nostros dilectissimus ecclesiae filius Ludovicus titulo S. Cecciliae facro-fanctae Romanae ecclesiae Cardinalem, Arelatensem vulgariter nuncupatum, aliosque complures venerabiles episcopos, & dilectos ecclesiae filios Abbates, Magistros, & Doctores, inter quos etiam fuit Jacobus Fitzhamer Procurator devotionis tuae, qui electionem ejusdem fummi Pontificis interfuerat, pariterque cum ipsis Joannem Comitem de Tyerfelin locum tenentem Protectoris Imperialis, Ludovicum de Landre Protonotarium per Altarium ordinis B. Mariae Theutonicorum, & Guillelmum de Grunenberg milites transmiffis, ut confolatione ipsius filii ecclesiasti fidei praefiandum requiererent. Suscepit autem eos benigne ac honoriffice, exhortationeque & requisitiones eorum audivit; & quamquam fibi non esset gravis esse in Mundo vivere cum quietum & tranquillam agere, fuppeteute fibi bonorum multorum abundantia) nunc tantis curis & folicitudinibus fe exponere; quum audiffis praefatis Legatis, & Oratoribus nostris, quae tantaenimbus ipsorum, timuit offendere divinam Majestatem, ipsi vocationem ecclesiae ejus obsequia in hac necessitate quaerantis rejicere; vulnerique portius fervire Domino Deo fuo in defensione fidei, & authoritatis Concilionum, ac proficentia ecclesiae falutis, quam propriae quietis consulere, fuum consensum electioni fuae praestitit, profitiemon fecit cum omni devotione & gratulatione, juxta formam ordinationis hujus fanctae fynodi; & officium summi Apostolatus in fe fuscepit defiderans, prout informatis fuis, toto ex corde, & omni potestate fibi a Domino tradita illa agere, quae fancta & bonorem ipsius Altissimi, Ecclesiae falutem ac pacem, & commune bonum omnium Christianorum. Hesterna autem die reverfus est ad nos praefatus Cardinalis Arelatensis cum Collegis suis, quos pariter ad ipsum D. Felicem Papam miseramus: quibus adventantibus defiderium nostrum esset folemnem legationem mittere ad devotionem tuam, & congregationem tuae provinciae, quam die Conventionis S. Pauli celebrandam esse intelleximus; nec dubitamus etiamnunc D. Felicem Papam illue fuos mittarum fuffiere Oratores, & Congregationis illius nocitiam habuiffet. Verum cum fit praefata adeo proximus fit, ut ultatenus neque per ipsum, neque per nos, poffit in tempore parari legatio; has litteras festinanter tuae devotioni transmittere duximus, & ipsam in Domino exhortari, ut velut fortis athleta veritatis, & defensor authoritatis Concilionum generalium, ac zelator hujus fanctae fynodi, & publicae falutis ac pacis

ANNO CHRISTI 1434.

tiæ, omnes suffraganeos, & alios ibidem congregandos efficaciter inducat, ut debitam obedientiam eidem S. Synodo, & præfato D. Felici Papæ V. semper exhibeant, nec illam viam periculosissimam ingredi velint, ut per modum cujusdam neutralitatis obedientiam suam ab omnibus subtrahant; quæ plurimum cederet in præjudicium ecclesiæ, & auctoritatis ejus, ac etiam periculum animarum. Oportet enim Christianos semper esse obedientes Deo, & ecclesiæ ejus; & ipse Deus, & Salvator noster Christus ad ecclesiam suam dixit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*: nec ullatenus permittendum est, fidem Orthodoxam & facta ecclesiæ in hanc fluctuationem adduci, ut post judicium generalis Concilii universalem ecclesiam repræsentantis, aliud quæratur Concilium, quod de judicio Concilii præcedentis habeat judicare: quia sic nulla esset firmitas in judiciis ecclesiæ, semperque omnia fluctuarent in incerto, possetque homo quispiam perverse agere volens semper judicium Concilii generalis effugere sub præstolatione alterius Concilii: ex qua re inferretur plaga gravissima ecclesiæ Dei; enervaretur Conciliorum auctoritas; periret obedientia, quæ illis debetur ab universis Christi fidelibus, & fidei catholicæ irreparabile afferretur detrimentum. In his autem plurimum de probitate tua confidimus, quæ suo exemplo, suaque doctrina, & exhortatione plurimum hoc tempore proficiet ecclesiæ Dei; nec minorem de ea probitate confidentiam gerit præfatus D. Felix Papa, qui propter merita devotionis tuæ, de quibus informatus est, plurimum tibi afficitur, magnumque meritum serviendi eidem ecclesiæ, in conservationem auctoritatis, & firmitatis ejus, ad salutem præsentem & futuram Christianorum sibi acquiret eadem devotio tua: quam in cunctis feliciter dirigere, & conservare dignetur Altissimus.

XI.

Edidit Hommey in suppl. Patrum.

Oratio præambula responsionibus Deputatorum S. hujus concilii ad articulos Bohemorum per Dominum Abbatem Cisterciensem.

EDITORIS PRÆFATIO.

Hujus orationis Auctor declamatorque fuit Joannes 38. Cisterciensis Abbas. Hic cognomento de Alneto, ex Abbate Ursicampi 1428. Synodo Basileensi 1435. tam pro suo ordine, quam nomine Parisiensis Academiæ adfuit, & inter Patres maximam laudem promeruit: quippe qui Orator solus ad Bohemos, a Carlerio, Joan. de Ragusio, de Palomar, Ænea Sylvio multum efferatur. In causa fidei cum 2. Episcopis judex deligitur; ann. 1440. occubuit. Porro huic orationi maximam lucem afferent, quæ habentur tomo duodecimo Conciliorum pag. 442. & seq. (supra in hoc tomo col. 197.) *in compendiosa narratione hujus Synodi actis præfixa, qua ex Ænea Sylvio & M. Ortuvino Gratio describitur*, quomodo Bohemi vocati productique sunt ad Basileensem Synodum Oecumenicam, & quid illic egerint. *Inter alia multa pauca hæc excerpsisse sufficiat, quæ hujus dicendi institutum scopumque aperiunt; additis præsertim egregiis ex nostri MS. margine notis, iisque historicis, quarum certus auctor me latet; tametsi eum hujus conventus fuisse oratorem, aliis dicendis suspicor conjecturis.* Ambassiatores, inquit, Oratores &c. Bohemorum quarta die Januarii Basileam venerunt. Porro nono die ejusdem mensis cum Synodum accessissent, habuit orationem Julianus Cardinalis, de eo quod quidquid usquiam dubiorum est, id auctoritate Concilii definiri debeat &c. quæ quidem oratio non omnibus probabatur. Habuit & Roccizanus orationem nomine Bohemorum, diem postulans, quo audirentur. Is fuit destinatus decimo sexto hujus mensis. Quo die Joannes Roccizanus pauca præfatus, primum articulum de communione sub utraque specie proponere cœpit usque in tertium diem, semper ante meridiem. Deinde Wenceslaus Taborita secundum articulum de corrigendis, & eliminandis peccatis publicis in medium protulit per bidui spatium. Post quem Uldaricus presbyter orphanorum tertium articulum de libera prædicatione Verbi Dei, duobus item diebus proposuit. Postremo Petrus Payne Anglus de quarto articulo, qui erat de civili dominio Clericorum per tres dies disseruit. Fecerunt autem copiam suarum disputationum sacro Concilio in scriptis, & gratias egerunt, quod auditi fuissent. Posterioresque tres satis inciviliter in nostros invexerunt, Joannem Wiclefum, & Joannem Hussum a doctrina laudantes, nihil veriti Doctores Evangelicos vocare, quos pridem Ecclesia damnarat. Exigebat res, ut Bohemis aliquid responderetur. Itaque surgens Joannes de Ragusio, Theologiæ Professor Ordinis Prædicatorum Procurator generalis, petiit clara voce in medio congregationis potestatem sibi dari, ut responderet privato nomine ad primum Bohemorum articulum. Assensit Synodus, octoque diebus respondit horis antemeridianis. Antequam autem inciperet respondere, Joannes Abbas Cisterciensis orationem ad Bohemos habuit, ut se submitterent determinationi sanctæ matris Ecclesiæ, quam id sacrum Concilium repræsentaret &c.

Notæ ex Ænea Sylvio.

Jam ad notas ex codice veniamus, quarum statim prælusimus mentionem: sic autem habet ad primi folii marginem infimam: Est sciendum, quod in prima die audientiæ Bohemorum magister Joannes Rochisana habuit propositionem primam in præsentia sacri Concilii: thema illius fuit: *Ubi est qui natus est Rex Judæorum*. Nam & hic actus infra octavam Epiphaniæ (16. *mensis Januarii vid. supra*) aut circa, agebatur an. Dom. 1433. Post ipsam magister Petrus Anglicus Ambassiator Bohemorum habuit secundam propositionem, cujus thema fuit: *Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur*. Intellexerunt per solem prædicatorem Joannem Wiclefum, aut Joannem Hus hæreticos in Concilio Constantiensi damnatos, qui miserunt quatuor radios, quatuor, ut dicunt, veritates, scilicet quatuor suos articulos, ad quorum notitiam gens Bohemorum congregata est, & in regione sua, sive cubili collocabuntur. Quod igitur hic dicitur, per solem intelligi ab ois Concilium generale, dicitur ex quadam benignitate. Et revera in ista oratione, (*versiculum sacræ scripturæ nomine orationis, quantum assequor, hic indigitat.*) Per solem recte ipsum sacrum Concilium intelligitur. *Oratione integre descripta ad ejus finem hæc adhuc appenditur observatio*. Sciendum, quod sacrum Basileense Concilium deputavit quatuor Doctores, videlicet magistros Joannem de Ragusio, Ægidium Carlerii, Henricum Haltisem, & Joannem de Palomar, primum & tertium Religiosos de Ordine Prædicatorum, secundum & quartum sæculares, ad respondendum quatuor arti-

ANNO CHRISTI 1434.

culis Bohemorum propositis per quatuor viros Ambassiatores, scilicet per Magistrum Joannem de Rochizana, Dominum Nicolaum de secta Taboritarum, Dominum Wlricum de secta Orphanorum, & magistrum Petrum Anglicum, ut primus a Concilio Deputatus primo Bohemorum Ambassiatori de primo articulo sic responsurus. Secundus secundo, tertius tertio, & quartus quarto. Verumtamen Concilium retinuit sibi potestatem addendi, diminuendi, interpretandi, corrigendi, ac definiendi in præmissis, & aliis materiis. *Hactenus notæ. Jam ad orationem veniamus.*

ORATIO.

Thema orationis Rochisan.

SAcrosancta Basileensis Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, quæ in medio tui habes illum natum Regem Judæorum, quem dudum magi ab Oriente venientes adoraverunt fideliter, omnem infallibiliter potes docere veritatem, quæ specialiter a Domino constituta & electa esse crederis, ut per sanam doctrinam, & judicium rectum evellas & destruas errores, & hæreses, per sanctam denique desideratam ac toti mundo summe necessariam omni statui reformationem ædifices & plantes seminaria virtutum, peneque, heu! derelictas sanctæ conversationis operationes: verba mea, quæso, tuis auribus benignissimis clementer percipe, & patienter intende voci orationis meæ: neque enim a te rem expostulo tibi difficilem, quam vel conveniat tuæ gravitati denegare: pro fide namque catholica, pro lege Dei nostri, pro justitia, pro omni populorum utilitate loqui mihi animus est. Talibus namque hostiis juxta modum loquendi Apostoli, promeretur Deus; iis oblectamentis, ni fallor, ne dum hominum, sed etiam Angelorum mulcentur aures; hoc adipe vivit, singulariterque saginatur anima fidelis, dicente Salvatore: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. (Matth. 4. 4.) *Plenus sum* quidem *sermonibus*, & sicut beatus Job loquitur, *quasi mustum, quod absque spiraculo novas lagunculas disrumpit, sic coarctat me spiritus uteri mei*: (Job 32. 18. & 19.) nec dimittere te potero, nisi benedixeris mihi. *Conceptum* enim *sermonem, quis poterit continere?* ait ipse Job (Job 4. 2.), Nuper enim ex ore hic astantium Ambassiatorum inclyti regni Bohemiæ suscepimus Christum, quod jam vulgatur per orbem: *Ortus est Sol, congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur*. (Thema orat. Petri Anglici. Psalm. 103. 22.) Sed quænam provenire poterit mundo ex hac consolatione lætitia, si quominus festinanter efficaciterque impleatur quod sequitur: * *Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam*: (* Thema hujus orationis. Ibid. 23.) *Thesaurus enim invisus*, ait Sapiens, *& scientia absconsa, quæ utilitas in utrisque?* (Eccli. 20. 32.) Per solem autem, ni me fallat memoria, Ambassiatores ipsi sacrum generale Concilium accipiunt, quæ si quidem acceptio tanto commendabilior redditur, quanto inter solis sacrique Concilii proprietates convenientia invenitur major. Sol quippe, sicut Scriptura testatur, omnia illuminat, *Gyrat ad meridiem, & reflectitur ad aquilonem, lustrat universa, & semper in circulos suos revertitur*. (Eccl. 1. 6.) Sacrum autem Concilium quid aliud facit, quam suis exhortationibus piissimis orbem universum illuminare, purgare & perficere, gyrat ad meridiem, reflectitur ad aquilonem, & lustrat universa, continue videlicet ad omnes Christianitatis regiones, ut omnes lucrifaciat, solemnes nuncios destinando; illos revocando ab erroribus, istos ad pacem & concordiam reducendo, cunctos, prout prævalet, attrahendo ad salutem, semper tamen in suos circulos revertitur: quia propter agenda extrinseca nunquam omittit exire ad opus suum, sanctam videlicet ecclesiæ reformationem, ipsum opus, Domino largiente, continuaturum usque ad vesperam, id est, usque ad Deo acceptam ejusdem reformationis consummationem. Cum enim, teste Scriptura, *homo nascatur ad laborem*: (Job. 5. 7.) ita ut primus homo, qui justitia originali præditus erat, &, secundum multos doctores, in gratia fuerat creatus, in paradisum voluptatis fuerit positus, ut operaretur. Quisnam putabit ob aliud hunc solem exortum esse, nisi quatenus homines sub ipso congregati, ad opus, propter quod vocati sunt, exeant, per hocque totus mundus accipiat benedictionem a Domino & misericordiam a Deo salutari suo? Sane cum omnium opifex Deus sua ineffabili providentia res creatas non solum propter esse, sed magis propter operari produxerit, dicente Salvatore: *ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* (Luc. 12. 49.) Necesse est, ut homines, quos Deus inspirat, & adjuvat, quamdiu lux orta est eis, ad opus exire non morentur, sicut scriptum est: *quodcumque potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas*. (Eccl. 9. 10.) Nam & beatus Apostolus suum instruens Timotheum, maxime ipsum ad operandum sollicitabat, dicens: *Sollicite cura te ipsum exhibere Christo Deo operarium inconfusibilem vere tractantem verbum veritatis*. (2. Tim. 2. 15.) Parum quippe est, inquit, gregis mala fugere, inquinamenta hujus mundi devitare, nisi etiam quisquis studeat bonis operibus abundare. Hinc Salvator noster quorumdam arguens pigritiam qui volunt, & non volunt, post ipsos clamabat: *Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant: quia qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat*. Hæc igitur magnus ille regiusque propheta David, qui se super senes intelligere gloriabatur, solerti mente considerans, pleneque spiritu Sancto ipsum docente concipiens ortum solis parum prodesse, nisi ejus lumine irradiati exirent in opus, cum præmisisset: *Ortus est Sol: congregati sunt, sed in cubilibus suis collocabuntur*; (Psalm. 103. 22.) convenienter subjunxit: *exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam*. (Ibid. 23.) Sed jam pulsat animum quæstio, quodnam sit illud opus, ad quod Propheta hominem sollicitat dicens: *Exibit homo ad opus suum*. Itaque licet plurimæ secundum utrumque hominem conveniant hominibus operationes, ex ipsis tamen omnibus duas dumtaxat mente considero, de quarum qualibet pro præsentis operis complemento, prout ab alto mihi conceditur, satagam breviter aliquid aperire. Duplex igitur opus meæ occurrit considerationi, ad quod per præmissa prophetæ verba homo dici potest rationabiliter excitari. Primum est unitatis & concordiæ vinculo corda fidelium dissociata conjungere. Secundum est salutaris sapientiæ poculo sitibunda fidelium corda reficere. Primum opus per Apostolum omnibus hominibus generaliter injungitur, cum dicitur: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis*. (Ephes. 4. 3.) Secundum opus catholicæ veritatis doctoribus per eundem Apostolum in persona Christi fuisse videtur specialiter impositum, quando eidem Tito dictum est: *In omnibus te præbe exemplum bonorum operum, in* (Tit. 2. 7. & 8.)

doctri-

ANNO CHRISTI 1434. *doctrina, in integritate, in gravitate. Verbum sanum & irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est veretur, nihil habens malum dicere de nobis.*

Ad primum igitur opus exercendum, quod est per unitatis & concordiæ vinculum difficilia fidei dictum cordi conjungere; ita, ni fallor, hodiernes efficiatur stimulant, & impellunt, vindicet, natura, caritas, & humana necessitas. Natura quidem ad procurandam unitatem omnes hominem inclinat, & impellit; ipsa quoniam secundum imaginationem Boethii in libro de Unitate & Uno: Tam essentiale & propriam est creatæ naturæ esse unum, & esse ut esse: & ita ficut creatura naturaliter diligunt sui esse conservationem, ita naturaliter fugiunt divisionem, per quam definunt esse unum, & de quodcumque in plura dividi incipiunt. Quonium omnium, inquit ipse Boethius, subsistantium motus est ad unum: nihil eorum quæ sunt, appetunt esse: multa, sed omnia sicut appetunt esse; ita & unum esse, & hoc proprium, quia omnia egrediuntur & producuntur a Deo, qui est summe unus, ipso dicente: *Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est.* Et hac ratione forsan moti fuerunt quondam beatus Augustinus, cæterique tam Theologi, quam philosophi tractatores unanimiter ponentes, quod omnia naturaliter pacem appetunt; in hocque fuisse fortasse fundant imaginationem, Plinius, cæterique antiqui Philosophi de proprietatibus rerum differentes, qui in suis scriptis colligunt multas aves naturaliter animalia brata ad unitatem & concordiam sic affici ut si cale ab invicem fuerint divisæ, quemnunquam recipiant; dicentes prout pax & concordia ipsis competere possunt, unitatis & concordiæ vinculo reunita extiterint; & hoc est, quod dicit Sapiens: *Omne animal sibi similem diligit.* Et ex hoc patet, quod hominem ab aliis fe dividentes ferus diviti, ad ipsorum reconciliationem cum his a quibus divisi sunt non laborantes inclinationem non sequuntur naturalem, sed eidem repugnant, & per hoc inferiores brutis animalibus constituentes. Caritas insuper hominem ad laborandum pro unitate & concordia incitat, & indicat, dicente beato Gregorio: Caritatis proprium est nutrire concordiam, servare composita, conjungere difficulta, & virtutes cæteras perfectionibus manutinere. Hinc clementissimus Deus se Caritatem, & Deum pacis nominat: quia ellentia ipsius est disperios congregare, divisos unire, & hominis adinvicem, & cum se ipsis, secumque reconciliare propter quod bene determinat Apostolus Corinthiis scribens, quod homo si linguis loquatur Angelorum, & fidem habeat, omnia sciat, omnes ejus quatur, caritatem autem non habeat, nihil est. Et ex his pace, quod homines ab aliis se dividentes, seu diviti ad ipsorum reconciliationem non laborantes, caritatem non habent, neque actus ipsorum ex caritate procedunt, licet intordum habere videantur speciem pietatis: ut inde est, quod Christi tradatur incepti pro pace his dictum malis vosivum non fortiantur effectum: quia homines caritatem non habent, sine qua pax non habetur. Joseph enim, licet in libro Genesios legitur, omnia bene eligebant, & erat vir in conflictu prosperæ agenti: Hanc certe: quia Deus ipse inquit: *nemo enim potest facere vel habere caritatem, plane desipit.* Demum ad laborandum pro unitate & concordia Sidelium hominem inclinat, & indult humana necessitas: cuilibet enim homini quamdiu peregrinatur a Domino, duplex unitas necessaria est. Una videlicet civilis & politica, qua reguntur & conservantur corpora & bona mundana, sine quibus spiritualia diu continuari non possunt: qua unitate necesse est illos esse unitos, qui eadem regimine politico participant, & ab ipso esse volunt, sicut in Politicis Philosophi: *Omnis populus congregatus in Jerusalem, erat quasi vir unus.* In hac unitate populi plurimorum consistit, a republica cujuslibet politiæ continuatur, & per ipsam, sicut dicit Salustius, parvæ res crescunt, quemadmodum discordia magnæ dilabuntur. Quanta autem ex necessitate, ut homines ad hanc unitatem conservandam laborent, ex defectibus lamentabilibus, ad quas miserabiliter redacuntur regna, provinciæ, communitates & populi, ex quibus tales unitates sunt, longe certius, quam rationibus specularivis potest demonstrari. Quis enim in hac gente *de fonte fortes* [illegible] Jordanis lacrymis lavare sufficeret in amaritudine animæ suæ recogitans claritissima regna & dominia Christianorum ob defectum predictæ unitatis ibi subsistere non posse, obedie Sidelis Christianorum prædicat: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur & domus super domum cadet.* Proinde Latin sapiens mentalis lingua non sufficit, quanta sit, & erit perpetua temporalis dignum commendatione hoc factum generale concilium, quod nimia devotum caritate inter alia cuncta specialiter conquirit, quantumque voluit pro eorundem regnorum & dominiorum ac totius Christianitatis pacificatione. Alia vero unitas hominum caritatis est, unitas spiritualis & ecclesiastica, quam desiderans Apostolus dicebat: *Unus Dominus, una fides, unum spiritus, unum baptisma.* Hæc quidem unitas, quoniam humana necessitate est, ut extra ipsam omni fit salus. Ab hac unitate nemo volens in ipsam ingredi recusatur. Per hanc unitatem homo efficitur membrum Christi, & fiunt, sicut ait Augustinus, omnes, & tam triumphantis, quam militantis ecclesiæ, si obicem non ponit, suffragiorum receptit participationem. Ad hanc unitatem obtinendam, conservandam, & retinendam tanto servatutius quilibet homo laborare tenetur, quanto minus sine ipsa quisquam, sive spiritualiter, sive temporaliter diu potest subsistere. Sane unitas ecclesiastica, secundum traditionem Apostoli, fundata fit & mensurando per comparationem ad corpus humanum, necesse est, ut fiant membrum a corpore desinere dividunt aereicit & in pulverem revertitur; ita homo, gens, provincia, & communitas, & populi, qui, vel quæ ab unitatem ecclesiæ fidelitas, nedum spiritualiter, sed etiam civiliter tamdem redigantur ad nihilum, etiamsi post ipsorum divisionem ad tempus floreant, & exaltentur sicut cedrus Libani. Quemadmodum filii Benjamin postquam se dividissent a reliquo populo Israel, ad tempus floruerunt, plurimaque obtinuerunt prælia: sed tandem, sicut judicum tradit historia, cum rogati ad unitatem fratrum fiorum redire non vellent: *Sic a vobis fugitantes usque ad jumenta deleti fuerunt, & consumpti sunt, sicut carum urbes & vicinia vastatæ, & consumptæ, ut postmodum filii Israel penitentia delti dicebant: Ablata est una tribus de Israel.*

ANNO CHRISTI 1434. *Israel.* Unde si ab initio facuti scriptas revolvamus historias, neque unicum reperimus, ante vel post adventum Christi, qui se pertinaciter ab ecclesia divisere: in quaqui pertinacia permanserit, cui dicenti; *pax & servitus, repentinus non superponit interitus*, quemadmodum de Dathan, & Abiron, Arrio, Manichæo, Sabellio, ac aliis supra numerum eorum multiplicatis hæreticis exemplificari perficile est. Propterea igitur, reverendissimi Patres, miseriores & miseriores Dominus, qui mortem non vult peccatoris, in languores variros, quibus ob defectum prædictæ duplicis unitatis populus Christianus pene ad interitum opprimitur, suæ pietatis oculos fic dignatus est dirigere, ut quasi sæcula aurea Saturniaque regna redierint ad dirigendas pedes nostros in viam unitatis & pacis, hanc solem diebus vestris fecerit orti, ut jam vetbis Apostoli stat, hortamur vos, ne gratiam hanc permaximam, dum vitam, & tempus, cui mundo, si boni æmulatores fueritis, fandam in vacuum recipiatis; *hora est*, ni fallor, *jam ut de somno surgere*, ut ipsum Dominum lacrymis lavare sufficeret in amaritudine animæ suæ recogitans claritissima regna & dominia Christianorum ob defectum prædictæ unitatis ibi subsistere non posse, obedie Sidelis Christianorum prædicat: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur & domus super domum cadet.* Proinde Latin sapiens mentalis lingua non sufficit, quanta sit, & erit perpetua temporalis dignum commendatione hoc factum generale concilium, quod nimia devotum caritate inter alia cuncta specialiter conquirit, quantumque voluit pro eorundem regnorum & dominiorum ac totius Christianitatis pacificatione. Alia vero unitas hominum caritatis est, unitas spiritualis & ecclesiastica, quam desiderans Apostolus dicebat: *Unus Dominus, una fides, unum spiritus, unum baptisma.* Hæc quidem unitas, quoniam humana necessitate est, ut extra ipsam omni fit salus. Ab hac unitate nemo volens in ipsam ingredi recusatur. Per hanc unitatem homo efficitur membrum Christi, & fiunt, sicut ait Augustinus, omnes, & tam triumphantis, quam militantis ecclesiæ, si obicem non ponit, suffragiorum receptit participationem. Ad hanc unitatem obtinendam, conservandam, & retinendam tanto servatutius quilibet homo laborare tenetur, quanto minus sine ipsa quisquam, sive spiritualiter, sive temporaliter diu potest subsistere. Sane unitas ecclesiastica, secundum traditionem Apostoli, fundata fit & mensurando per comparationem ad corpus humanum, necesse est, ut fiant membrum a corpore desinere dividunt aereicit & in pulverem revertitur; ita homo, gens, provincia, & communitas, & populi, qui, vel quæ ab unitatem ecclesiæ fidelitas, nedum spiritualiter, sed etiam civiliter tamdem redigantur ad nihilum, etiamsi post ipsorum divisionem ad tempus floreant, & exaltentur sicut cedrus Libani. Quemadmodum filii Benjamin postquam se dividissent a reliquo populo Israel, ad tempus floruerunt, plurimaque obtinuerunt prælia: sed tandem, sicut judicum tradit historia, cum rogati ad unitatem fratrum fiorum redire non vellent: *Sic a vobis fugitantes usque ad jumenta deleti fuerunt, & consumpti sunt, sicut carum urbes & vicinia vastatæ, & consumptæ, ut postmodum filii Israel penitentia delti dicebant: Ablata est una tribus de Israel.*

ANNO CHRISTI 1434. Deum fere apud omnes vulgatur notorietam, quod falus Christianitatis dependet a vobis, & in manibus vestris est. Cor hoc? Quis fi cum facro concilio pacificatis unionem, de pace & concordia Regum & principum, cunctorumque dominorum & populorum Christianitatis reconciliatis ne nullus antehac: exemplar enim ipsis eritis omnibus & fusque conservatis & dubia totaliter debent facro fubmitere concilio, quod tam efficaciter directes perfectos vestros in viam pacis: Cum igitur, o vitis, charaftere christiano insignitis evidenter de prænissis politicis habere certitudinem, cum vobis confiet per Apostolum, quod *certissimum nobis est, ut Deum primum oportet credere*: cum quoque fciatis fineerum non posse fidei capere veritatem, nisi Spiritus Sanctus huic Concilio faxo prædicet, ipsumque diligenter vos specialiter edoceat & adjuvet. Cur eidem concilio universalem reprehensaretis? ecclesiam tamdiu tardatis vos Salutem? Ecce ecclesia Cor non attendit patram, unde excisi estis, & ad Saram, quam genuit vos? Si illis ecclesiæ, cui matrem vestram non honoratis, cum ad altari aberium conflationi ejus non contentamini? Cur non captivitatis intellectum vestrum in obsequium fidei communis, sacrisanctus vestros, cæterasque omnia, quæ potestis obedientiæ & ad decorem ecclesiæ non submittitis? Si aliquas fcripturæ facræ fanctorumque Doctorum habetis authoritates, ipsæque fic debere intelligi dicetis, ego autem & alii multi diverimus fic: dicemus oppositum: quis inter nos & vos æquior judex, quam Spiritus Sanctus huic prælidens conciliio potest constituere? Cui fecurius cujuslumque cauhe decisio quam facro potest fubmitti conciliio, quod errare non potest, neque quemquam vult aut potest decipere? An non vultis, quod ex toto vobis credatur? An non paratis nos legisse Virgilio-centonas, & Homero-centonas, & fuisse mediatos in hyp Domini? Nec tamen, quod ex toto nobis credatur, fed fatis erit nobis, *Ecce Dominus*, & judicet quemque prolecto quod homini in his causis tuebitur credatur, Deum non fuadet, judicat non patiunt, nec id fieri fapiens requiro. Quod ergo opus est vobis aut nobis diffiprationibus aut pugnis uti vehemenn, cum non venerimus ad concilium generale magis ad expugnandum hellas Ephesi, quam ut indiamus vitione ex alto: Itaque ulamdi per certus annos disputavertimus finaliter, necesse erit ut vos & nos reverenter & humiliter facro fubmittamus colla conciliio, nec unquam, ni fallor, quam per facrum generale conciliium dubia per vos propofita felicem fufficientemque declarationem accipient. Quid ergo necesse est vobis aut nobis quali ambulando in circuitu auditrate adducere, multiplicare rationes, sibi fic partum habemus Spiritum fanctum ad repetendum nobis fentum, ut intelligamus fcripturas? Ubi enim legitur, quod Spiritus fanctus, qui est spiritus disciplinæ & pacis, super discipulos dispartantes aut contendentes descendeat. Spiritus fanctus in die Pentecostes invenitur visibiliter descendisse super Apostolos atque non contendentes vel disputantes, fed pedeverantes in oratione, tunequer docente eos omnem veritatem. Sane mysteriorum fidei cognitio non disputatione, fed humilitate acquiritur, licut fcriptum est: *Confitetur tibi, Domine, parvuli* [illegible] *& prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Unde ra-

ANNO CHRISTI 1434. to legitur, quod *in concilijs* generalibus, vel *à* alibi, aliquæ materiæ fidem concernentes alitur quam per homines, qui plus in Spiritu loquuntur, quam *in disputationibus* confidebant, terminatæ extiterint. Hinc beati Apostoli de cessatione legalium, aliisque materiis fidelium regimen concernentibus diversa sententes, cuiquam auctoritati seu propritis timiti rationibus nullatenus præsumpserunt: fed quanquam Spiritu Sancto effusi repleti, fonte capiunt intellectum in obsequium fidei, ac judicio & determinationi ecclesiæ omnes hos opiniones humiliter subministrant: profecto sententes, quod quæstiones de fide eorctas aliter quam per ecclesiam sufficienter declarari vel determinare impossibile est. Itaque nihil habet auctoritatis incumpæ scripturæ seu doctrina, vel determinatio, nisi illam folam, quam sibi confert ecclesia, dicenne beato Augustino: *Ecclesia non credorem, nisi me commoneret ecclesia authoritas*. Si ergo B. Apostoli se maluerunt facro submittere generali concilio, quam quibuscumque rationibus vel auctoritatibus inhærere, cur Apostolos, quos tam confiantes affirmis in suis operibus esse imitandos, non imitamini; & vestros articulos vestræque dubia examinationi & determinationi facri concilij totaliter submittendo ut Apostolicum per unitatis & concordiæ vinculum non unitis & conjungitis? O sententiis quantum gaudium effec angelis Dei, si pariter effemus uniti in vinculo pacis! quanta tristitia dæmonibus, qui occasione divisionis vestræ a nobis, hen, tot animas devorarunt pretiofo Christi sanguine redemptas! quantus dentiqui pavor Turcis, Saracenis, & aliis infidelibus ex Christi, qui, prout nostis, occasione divisionis vestræ a nobis longe plus foliito cornua levavernnt, infidiarum Christianos, parati forfan & diffpofiti vos & nos de fuper terram erumpere, si diutius in ea, quam proh dolor! nimis continuavimus, adhuc permanferimus divisione. Si, inquam, hæc fentiretis, quis crederet vos vel ad momentum dare velle reqnium animabus vestris, donec ex vobis & nobis esset factum unum ovile, effemusque omnes cor unum & anima una? O, D si veitris laboribus piissimis, per mediumque unionis & reconciliationis vestræ nobiscum illa clarissima Franciæ & Bohemiæ regna antiquo fœdere specialiter conjuncta, & ad recuperandam Terram promissionis si pacata unitaque forent, haud dubium sufficientes ad plenum ranedi possient concordiam. Quid Octavianus Julius Cæsar? Quid Carolus Magnus? Quid Augustinus? Quid Hieronymus, Ambrosius, cæterve cujuscumque Patres, vel prohiitum non ti homines fcilic legunture, quod ad indelebilem pro vobis, & posteris vestris gloriam hujus operis tam gloriosi & necessarii confumandi vos fesiffe non probaret? Ejus igitur viri charaftere Christiano insignisti: *Hodie si audieritis vocem Domini, nolite indurare corda vestra*: fed pofaatum Deus! fol, & affra vobis favent, levate capita vestra, quoniam propinquat non folum vestra, fed etiam redemptio nostra. *Ornes ob fol, congregati fumt: in cœlibus ifte funt collocati omnes ifti* reverendissimi Patres doctissimi viri. Ad quid? Certe ad dandum vobis cum fiducia falutis in remissionem peccatorum vestrorum, ad commendandum teipsos pro animabus vestris. Pofterum, ad dandum & procurandum vobis pacem, & reconciliationem cum Deo, & angelis, ac omnibus hominibus. Quid amplius defiderare, quidve ultra petere potestis, vel accipere? Quid aliud facere vel prestare potest natus & invenitus Judæorum? Jam ergo totum pondus belli vestris humeris imposuitur super vos, cum amodo veniet accusatio, nec de cætero vobis illus excusationis locus parebit: quoniam profecto poffe pacificandi vos & totum mundum vobis fuppeti, fi velle adjicitis: Confertur vobis dignatur Altissimus, fic in hac materia exire ad opus vestrum, vestramque operationem taliter ad vesperam, idest, ad finem debitum perducere, quod vos nobiscum, & nos vobiscum in perfecta caritate uniti & radicati fincerum fidei veritatem declarare, ac Deo gratam in capite & in membris fiere valeamus universalis ecclesiæ reformationem, omnibusque poscentibus sibi rationem reddi habis, quæ docuerimus & docemus, pro omni argumento, auctoritatis E tantum Deum possimus respondere: *Ita mihi est Spiritus sanctus* [illegible] *& nobis*. Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Et hæc dicta de primo opere sufficiant.

Nunc superest, reverendissimi Patres, ac Deo amabiles viri, verbum facere brevissimum de secundo opere, id quod Propheta nos solicitat dicens: *Excitet homo ad opus suum*. Ad opus, esse pondici falutaris sapientiæ poculo sitibundi fidelium cordia reficere: Quia scriptura facra laudes descripturas non adveni, cum de ipsa scriptum sit: *Alta profundius, & quis inveniet* [illegible] *eam*? Ipsam proinde supponens ille legentibus, de qua dicit Propheta: *Lex Domini immaculata convertens animas testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis*. Paulatum, ut abitur, tetigisse latis erit, quod ipsa scriptura ministrat opus est doctorum catholicæ veritatis. Licet igitur Scriptura facra in cortice, seu superficie plana sit, seque tangi permittat ab omnibus, dicente Hieronymo: sol Scripturarum ara est, quam sibi passim omnes vendicant: in sensibus tamen eoulque altissimis regiata est mysteriis, ut homines absque speciali dono Dei ipsam tractando vel exponendo tangentes, se vulneratos potius, quam sanatos inveniant: & dum continuasse credideriut, tunc necesse fit ipsos incipere. Hinc beatus Hieronymus libos redarguens, qui in Scripture facræ littera, quæ, dicente Apostolo, occidit, nimis se fundant & arestant, dicere solebatis: Non putamus in verbis Scripturarum esse Evangelium, sed in sensu; non in superficie, fed in medulla; non in sermone, fed in radice. Propter quod etiam venerabilis Hugo de S. Victore, modum tradens perveniendi ad salubrem ipsius Scripture facræ intelligentiam & expositionem dicebat: Ad Scripturæ facræ cognitionem opus est intimaa compuncftione potius, quam profunda investigatione, fuspiriis magis quam argumentis, crebris gemitibus quam copiosis argumentationibus, lacrymis quam fententiis, oratione quam lectione, gratia lacrymarum quam scientia litterarum. Ipsi etenim Scripturæ facræ fensus spirituales & mystici quibuddam corporalibus teguntur velaminibus, absque quibus, secundum beatum Dionysium, divinum lumen nobis lucere non potest, & ita cum hujusmodi fensus naturæ facultatem excedant, necesse est qui eos attingere volunterint, supra naturam elevemur, omnemque interim humanam rationem & scientias naturales captivemus in obsequium fidei, nisi fic quicquam prorsus scire F arbitentur, nisi Dominum nostrum Jesum Christum, & hunc crucifixum. Cum enim in Scripturarum sanctarum expositione homo sensui proprio innitens ascendit ad cor altum, tunc exaltatur Deus, fiquoque recuperet vesificatur, quod scriptum est: *Servatum majestatis opprimar a gloria*. Hujus autem scripturæ facræ proprietates allegari beatus Augustinus, ipsam vocat scientiam, qua fides fabulerrima gignitur, nutritur, defenditur, & roboratur, cujusque auctoritas vi ingenii humani & perspicacitate major est. Hæc scientia tamquam spiritualis cibus mentes rebellantes fideliam, dicente Gregorio: Scriptura facra aliquando nobis cibus est, aliquando potus: cibus est in locis obscurioribus, & quasi exponendo frangitur, & manducando ad pingue vera ex ill in locis apertioribus, quia ita absorbetur, ficut inventur. Hujus autem cibi porofque spiritualis ministratio prosperata non sunt, nisi fedis hominibus in catholicæ veritatibus eruditis & exercitatis, fuomque intellectum in obsequium fidei captivantibus rationabiliter committitur: quia ex eis, tolle beatus Hieronymus, ex verbis interdinate profaitis fiat hæresis, periculosum nimis foret Scripturam facram ab alis præteriquam ab prefimodi eruditis exponi, applicari, feu ministrari. Nempe ficut cibus corporalis ex bobus frequenter nocet, fi ei cui non est convenient, vel aliter quam fieri debet ministretur: C ita *Scriptura facra*, licet fecundum Apostolum *sit utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum*, ad erudiendum, fi tamen modis indebitis exponatur, aut ministretur, nonnunquam nocet, scandalizat, illoque permisit, quos fanare debuerat. Unde fi liber beati Augustini de doctrina cristiana, cæteraque volumina doctorum, in quibus ab initio ecclesiæ hæresis eventur conferbuntur, foleriti revoluntur indagine, vix una reperitur, quæ in Scriptura facra finiliter intellecta, exposita, vel applicata, fundamentum non accepeit. Magna proinde omnibus Catholicæ veritatis doctoribus incumbit necessitas, ut cum ad opus suum, scripturæ videlicet facræ expositionem, exeunt, ipsam *fic* ministrent & elucident, auctoritatesque ipsius fic interpretentur, exponant, & applicent, perfoaratum quibus loquuntur qualitate diligenter prefata, quod omnes fidelium fuii reficiantur doctrinis & expositionibus, & ad susceptionem incrementi virtutum reddantur validiores. Quem etiam modum beatus Apollonius ergo illos observasse videtur, quibus dicebat: *Ego, Paulus, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis in Christo. Fidelis lac potum bibi, non esam*. Quia ergo vos venerabiles & egregii nostri Magisti, qui accinti & parati estis ad respondendum articulis per hos Ambassiatores Bohemorum propositis, ipsoque ambassiatores informandos de triefrogabili & catholica veritate super eisdem articulis a quolibes fideli tenenda, multas habebatis Scripturæ facræ auctoritates declarare & exponere, magno, ut arbitror, debetis diligentia studio providere, ut taliter in tractando, exponendo, & applicando hujusmodi auctoritates, modestiæ, & perfectionem teneatis, quod vestris mediantibus clavis informationibus & infructionibus catholicis, iidem Ambassiatores fidelium cordia ad unitatem corde se convertant ad nobiscum adorandum natum Regem Judæorum, quem utique fi diligenter prospexerint, intervenient in hoc illo, feque, & omnes, pro quibus huc adveneant facro Concilio per unitatis & concordiæ vinculum conjungendo, & uniendo, deinceps operationem finiant, ac perfectionem, & in caritate non fitis firmatam concordiam cum Ecclesia continuatuis usque ad vesperam, idest, usque ad profectus, ac terminum & tranfitum ad gloriam fempiternam, quam ipsis & nobis ipsis inventus, Jesus Deo, Rex Judæorum concedere dignetur, qui vivit & regnat & imperat in sæcula sæculorum. Amen.

CONCILIUM BITURICENSE

Pro Approbatione Pragmaticæ Sanctionis Avarici Biturigum Aquitaniæ metropoli celebratum anno domini MCCCCXXXVIII. tempore Eugenii Papæ IV. & Caroli VII. Francorum Christianissimi Regis.

** Nimiam Severini Binii brevitatem fupplebit editio summæ concilioruin M. Ludovici Bail doctoris propcoinitentiarii Parisiensis quæ Roberti Gaguini non muridatum textum & nonnulla alia pragmaticæ ad pragmaticæ fanctionis promulgationem atque abrogationem fpectantia. Nemo tamen hic subjungitur integra una cum titulis & distinctionibus, qualis olim ante concordatum in usu apud Francos erat a M. Cosma Guimerio Præside Parisiensi anno 1486. commentarijs, atque a Philippo Probo, Biturico, quibuddam additionibus præcedenti fecculo illustrata, cum ob rationes mox fubjicienda, cum quod anno 1666. recusa fuerit in hac civitate Parisiensi cura Francisci Pinsonii, Biturici, in suprema Galliæ curia advocati.

*** CONCILIUM BITURICENSE PRO recipienda pragmatica sanctione tempore Eugenii quarti & Caroli septimi an. 1438. cum reprobatione ejusdem pragmatica sanctionis.*

EXerci qui concilia in nnum corpus redegerunt aut tacente de hoc concilio, vel ita perfringunt ut lectoris appetitum fciendi non facient. Nos ergo quos rerum nostrarum tractatio magis spectat, paulo plura de hoc concilio congeremus, quorum cognitio lectoribus nostris integra forfan non erit.

Porro ocrafio hujus concilii, quod alibi vocant concilibulum non fecus ac præcedens Parisiensis, fuit quod ouo doo concilia fimul in ecclesia

ANNO CHRISTI 1368.

cleûa celebrarentur unum Basileæ ab anno 1431. alterum Florentiæ, & ad utrumque concilium invitarentur omnes præsules Galliæ. ut quid fieri expediret in hac difficultate, præsules Biturigibus convenerunt, ubi re disputata causam concilii Basileensis suspendunt, legitimeque se justitiæ de causis congregatum esse, nec posse inde transferri multis rationibus contenderunt: quare regem Christianissimum hortantur, ut mittat legatos ad Eugenium quartum, quibus ipsum roget, ut potius continuare velit concilium in conspectum Basileæ, quam novum sub nomine translationis inchoare, &c.

Dum hæc tractantur acceperat Rex indicta multorum canonum ex decretis concilii Basileensis conflatum, qui petropportunii videbantur pro bono regimine ecclesiæ. Quare mittit illum indiculum ad episcopos Biturigibus congregatos ut approbarent. Rem accipe ex Gaguino in Carolo septimo.

Apud Basileam Eugenii quarti Romani Pontificis assensu congregato concilio, il quibus ecclesiasticam dignitatem tueri mandatum erat, leges commissi omnium sententia rite digestas sanxerunt: quas a Carolo admitti missi ejus rei causa oratoribus petierunt. Legum hæc capita fuere.

1. Romanus pontifex quoque decennio generalem synodum loco quem volet posthac congregato: si negligens erit, potestias esto patriarchi defigendi. Convocati concilii locum, nisi necessium erit, pontifex non mutato.

2. Basilicesis conventionis authoritas, & ipsius contra decretorum perpetua esto; quæ nemo nempam, nec ipse Romanus pontifex tollere, infirmare aut transferre præsumito.

3. Romanus pontifex majores ecclesias, metropoles scilicet atque episcopales, collegiatas, quæ, aut eas quibus abbates præficiuntur, & ecclesias dignitatem, quæ per electionem sibi deligere restorem confueverunt, nemini reservato. Præter eas quæ pro scripto, vel Romani principatus causa sibi permittuntur. Huic decreto non contravenito. Si interdecet causa præter legem faciendi, id apostolicis rescriptis expirimito. Idque dum ad pontificatum quispiam assumetur se servaturum jurato.

4. Ecclesiæ pastore defituta, ii penes quos eli eligendi potestas dit & loco definito convenito. Peccatorum fovorum confessionem agunto, & eucharistiam sumunto. Mox confidentes, præmisso jureiurando, non negligenter, non dolose, non timide, cum qui gerendæ dignitati sit idoneus eligunto. Principibus fas non esto pro quopiam commendando molestis precibus, aut violenta comminatione premere aut cogere electores.

5. Electionis formam & electi merita confirmatores prælati inquirunto. Scribæ & notarii moderatam salarium accipiunto.

6. Romanus pontifex quem sanctitatis nomen præferre oportet, hinc functioni nequaquam deroganto: Si contemnet, & inde fraudalum exuigat, ad subsequens universale concilium deferatur.

7. Electiones tamen pro canonum authoritate legitimæ esse videbuntur: si inde aut ecclesia, aut patria vel respublica turbari formidabitur: cum hujusmodi electio ad Romanum Pontifexem forte transmittatur, & ab illigenter examinata nulla dari mereatur, alterum electionem ita quorum refert indicito. Electum vero confirmari aut benedici ab alio quam ab eo, qui sine merito electi superior est, fas non esto. Si pontificis curia præsens electus erit: a pontifice benedictionem si voluet accipito, juramentum posthea a fun prælato. Secus qui faciet, centum aureorum multa cum calligato.

8. Universali synodo, ejusque definitionibus & decretis omnis catholicus, & Romanus pontifex, extremus obedientiæ quanquam & schismatum explodenda seditio postulat.

9. Quæ synodus sancto Spiritu authore vocata confedit, eam licuti Constantinæ conventionis patres definiere, a Christo Deo authoritatem protinus obtinere credito.

10. Ecclesiis Dei eos facerdotes & pastores præficito, qui doctrina sint & vita illustres, ut creditum sibi populum sollicite instituant, & Deo obedientem gratumque reddant.

11. Expectativis propterea gratiis, unde plurima oriri mala conflat, locum esse non finito.

12. Beneficia (vivo eorum rectore) nemini reservato. Cum autem administratore vacabunt, eorum quibus conferre oportebit mores & merita, graduatine sint an secus, cognoscito.

13. Decretum de Theologo per quasque metropoles prehendando, ad episcopales quoque ecclesias extendito, ut in illis prehendat Theologo conferatur qui in aliqua generali academia decennem litteris operam navavit. Beneficio donatus verbum Dei prædicato & per quatuor hebdomadas fenat atque interdum cæras literas audire volentibus explanato. Negligenti quotidiana ecclesiæ stipendia subtrahito.

14. Porro de iis qui gradu alicujus disciplinæ proveti sunt hunc ordinem observato. Primum poli haec sanctionem vacuum posse, fore beneficium; doctori, vel literatus, vel baccalaureo conferto. Duo deinceps quæ restore carebunt bene merentibus clericis concedito. Quod his duobus successivum erit, gradiatus obtinetto.

15. Igitur scholastici gradu insignes fun nomina beneficiorum collatoribus dum quadragesima agitur scripta quotidiana tradunto.

16. Beneficiorum præter hoc decretum collatio facta inanis esto.

17. In locis qui ab arbe quatuor dierum itinere distant in jus vocandi Romam, nisi in majoribus causis fas non esto.

18. Qui damno, aut injuria gravabitur, eum qui proximus est superior, appellato, si tale est damnum ut per ejus sententiam refitui possit. Alioquin si ad Romanam ecclesiam judex per exemptionem pertinebit causam defiendam ad eum qui ejusdem est regionis pro dicem (si mortuus abest) pontifex committito.

19. A gravamine, aut interlocutione judicis secundo non provocato. Eum qui frustra atque inanter ante latam sententiam appellat quindecim florenis, præter cæteras litis impensas, multato.

20. Triennem alicujus beneficii & quietum possessorem non turbato: nisi hostilitate, meu, vel gravi impedimento tardatus eris, ne per triennium impetere potuerit possidentem.

21. Cardinales viginti quatuor tantum divina & humana scientia eruditos & annonum tri-

ANNO CHRISTI 1369.

tiginta boni nominis & generis legitimi, A & revera denunciatam non vitato, nisi tam notoria excommunicatio erit, quæ non valet Christi ignotari.

17. Nulli omnino genti, communitati vel loco laicis interdicito: nisi per femet, aut per privatos, aut officiales, id est per fuos magistratus culpam admisit. Iniquum siquidem est ob unius cujusque privati delictum fertre infantes.

18. Nullus literis quibus quempiam benedicto aut fuo jure fe abdicasse narratur, nisi tesibus aut fideli documento id fictum esse confidet credito.

Hæc cum Carolus fatis enucleata digestaque esse comperisset, indicta apud Biturigenses concilio programmata, quam vocant, sanctionem tulit. Eaque in parlamenti senatu promulgari mandat anno Christianæ pietatis CCCCXXXVIII. supra mille. Nonis Julii. Quam regium (auctoritate Basileensis synodi) factam constitutionem qui deinceps fuere Romani pontifices non fecus ac pertinicliam hæreseis exercuisi funt; quam eam anno Pontificum dissoluto Basileensi conventu probaverit.

Abrogatio pragmaticæ sanctionis per Ludovicum undecimum regem Galliæ.

GAguinus lib. 10. compendii de gestis Francorum in Ludovico undecimo. Fama antec hos dies ferebatur Ludovicum Pio pontifici Romano promisisse de pragmaticam sanctionem, de qua in Caroli septimi gestis diximus, deletuum, si aliquando ad regnum fine controversia pervenisset. Ipse quoque Pius pontifex non obliitus, cum eandem pragmaticam sanctionem maxime execraretur, eamque hæresim appellaret, legatum Joannem D. Benedicti monachum Attalensem cardinalem ad Ludovicum mittit, qui regem se promisso solvere hortaretur. Cui audiens Ludovicus legatos litteras ad parlamentum scribendas dedit de ipsa pragmatica abroganda. Eas in ipso senatu Joannes Romanus legis procurator. Hic (Joanne Balua ad Ludovicum Ludovicus atque legat) nunc eum litteris veniente, petentesque Senatum ut eas fuo decreto roboraret; Ego, inquit, judices, hanc commodissimæ legis abolitionem non approbo: fe quatenus ad meum officium attinet Joannis Balæ petitionem impedio. Ea re incandescens Balua (erat enim ingenio vehiperfidi & dolofus mitis) Joanni Romano multa eli comminatus. Cui repugnare etiam fchola Parisiensis non formidavit ecclesiæ concilium appellans. Igitur Balua ad Ludovicum re infecta reversus, &c.

Papyrius Massonus l. 4. annal. in Ludovico XI. Ludovicus initio regni pragmaticam sanctionem fulbsit. Extant ejus de re ad Pium pontificem literæ inter Pii ipsius epistolas, quibus testatur legem illam latam feditionis & schismatis metuendos metiro ab fe eretam; quod ejus a quo fanctæ leges orinntur auctoritatem minueret. Hi quoque ad regem literæ, tollendæ pragmaticæ consilium laudant. Inter cæteta, inquit commendamur quod absque conventu & consolatione multorum pragmaticam sufteve constituisti. Sapis certe & regem te magnum offendis, qui non regatur & regas. Optimus enim princeps est qui per se recta cognoscit. Hæc Pius scribebat metu ut ipse ait: idque verum erat, ne fe conventus

ANNO CHRISTI 1438. publici habeantur episcopi et clerus Gallie pro pragmatica sententiam dicerent.

Conventus Aurelie tempore Xiphi IV. & Ludovici XI. pro removanda pragmatica sanctione, anno 1439. celebratus.

CAusa hujus conventus tribuitur Ludovici undecimi dolis & artibus, qui ut summo pontifici aliquem metum (Scrupulum vocat Belacius) incuteret, de articulis pragmatice sanctionis, quibus impedebatur ne ter pecuniæ e Gallia Romam transferrentur, sicque facilius ab eo obtineret, ut abdoleretur Florentini a vinculo cujusdam excommunicationis in colleam latæ conventum Gallicanorum episcoporum Aurelii haberi voluit, ibique proponi media reformandæ pragmatice sanctionis, sed pœnitentiæ sufficiendæ, & infesta aliud concilium Lugduni indictum est, ad mensem Majum anni sequentis, quod tamen celebratum non est ræge verisimili lento non agente: de eodem concilio hæc habet Joannes Marius in tractatu de differentiis scilimatum & conciliorum, pagina 93. Post non adeodum longum intervallum temporis rex Ludovicus undecimus, indicum concilium Gallicanæ indixit, & universitatem regni præcipuos Aurelium evocavit, ut melius materiam pragmatice sanctionis intelligerent & cognoscerent, & quantum ad annatas quoque beneficiorum aliquid certi & explicati haberet. Nam avaritia extrema carie Rom. *(quasi vero qui vinum colit de fructu ejus comedere non possit absque evacuatione nota)* summam pecuniæ ingentem quotannis a Gallis de annatis exturquebat. Hujus consilii præfes erat dux Petrus Borbonius, dominus Beaujeusius, maritus dominæ Annæ filiæ regis Ludovici undecimi. Cum vero res deliberari cœpta esset, res intervenit & consilium mutavit absque conclusione alia & unicuique potestatem ad fua reverendi fecit promittens quod Lugdunum brevi illos revocare vellet. Quod postea non est factum: implicabatur enim aliis negotiis & præcipue bello Friderico contra Maximilianum archiducem Austriæ, & nunc imperatorem ac regem Germaniæ.

Si mirentur quispiam, *inquit idem doctor Parisiensis Ludovicus Bail loco supra citato*, cur hanc pragmaticam sanctionem hic non exhibeamus, cum maxime ad Gallicana spectet concilia, de quibus articulis, demptis uno aut altero fecunt Binius & Coriolanus, legat ille sessionem undecimam " concilii Lateranensis sub Leone X. ubi omnibus prohibetur *ne pragmaticam illam & ea in eo contenta capitula seu decreta in dominis sui ac aliis locis publicis vel privatis tenuant, jubeantque ut ea omnibus archivis etiam regiis seu capitularibus deleant, aut deleri faciant sub majoris excommunicationis lata sententia & aliis pœnis, ut privationis beneficiorum, infamiæ, &c. pro perfonis respectibus, &c.* id domaxat subjungam pragmaticam hanc, regem Ludovicum intuto regni fui abrogavisse: frebatur enim cum Pio Romano pontifici promisse fe illam deleturum fi aliquando ad regnum fine controverfia pervenire, cujus promissi memor Pius pontifex, ut est apud Gaguinum, cum eamdem pragmaticam sanctionem maxime execraretur, eamque hæresim appellaret, legatum Joannem Benedicti monachum Arrebatensem cardinalem ad Ludovicum mittit anno 1461. qui regem se promissis solvere hortaretur. Cui sodens Ludovicus legato literas ad parlamentum feu fenatum dat de ipsa pragmatica abroganda. Erat in ipso fenatu Joannes Romanus regius procurator. Hic (Joanne Balua ad curiam, Ludovici æque legati nomine cum literis veniente, petentique fenatum ut eas ius decreto roboraret) Ego, inquit, *judaei hanc commodissimæ regis abolitionem non spernit, & quatenus ad meum officium pertinet, Joanni Balua petitionem impedio, &c.* Cui respugnare etiam Parisiensis Ecbola non formidavit ecclesiæ concilium appellans. Igitur Balua re infecta ad regem reversus est. Qui postea auctoritate fua regia legem pragmaticæ latam feditionis & civilitatis temporibus evertit, quod ejus a quo latæ leges oriuntur auctoritatem minuerit. Extantque Pii fecundi ad regem literæ inter ejus epistolas quibus factum regis maxime commendat, *inter cætera, inquit, commendanda quod ab eo conventu & consultatione multorum pragmatica auferre constituisti. Sapis enim & regem tamquam ulnatis, qui non regere & regat. Optimus enim princeps est qui per se rella cognoscit.* Meuerat enim pontifex, ne fi conventus publici habrentur, episcopi & cleri Gallie tunc in pragmaticam propendentes, pro ea fententiam decerent; nam & teftatur Duchesinus in Pio fecundo, literas regis pragmaticæ revocatorias opitatum eventum ex omni parte non fuisse fortiam, appellantibus ab iis & a decreto pontificii clero Gallie & universitate, quare regi non fuisse difficile aut in Aurelianenfi aut in Lugdunenfi fynodo, illam redintegrare omnino fi voluisset, adeo tunc turbolenta erant tempora. *Atque hæc ex Ludovico Bailio mutuata sunto.*

ANNO CHRISTI 1438.

5. *De Officio Vicarii.*
6. *De Officio Ordinarii.*
7. *De Magistrate.*
8. *De Procuratoribus.*
9. *De juramento.*
10. *De Vita & honestate Clericorum.*
11. *De Concubinatu.*
12. *De armorum prohibitione.*
13. *De Institutionibus.*
14. *De Clericis non residentibus.*
15. *De habitandis cellis, vel dominis Ecclesiarum.*
16. *De celebratione missarum, & modo celebrandi divinum officium.*
17. *De oblationibus & aliis emolumentis dividendis, quæ ratione sacramentorum veniunt, sive quomodocumque.*
18. *De Decimis.*
19. *De rebus Ecclesiæ non alienandis, & mutuis, & aliis contractibus illicitis non fiendis.*
20. *De Ecclesiis reparandis.*
21. *De parochiis & correctione eximi.*
22. *De locis religiosis non unendis ecclesiis secularibus, & hospitalibus ordinandis.*
23. *De immunitate ecclesiastica & perfuratum tam clericorum, quam circa res alias.*
24. *De sede vacante; quod nihil innoveretur.*
25. *De visitationibus, & qui vinkare alios compellunt ecclesiastica interdicta, & qui mandata pretorum, ac alias excommunicatos recipiunt ad divina.*
26. *Quis intuitare seu admittere possint clericos exteranos ad divina celebranda.*
27. *De temporibus ordinationum.*
28. *De sepulturis.*
29. *De Regularibus.*
30. *De conjiliis, & extraordinariis collectarum.*
31. *De Iure Patronatus Ecclesiastici.*
32. *De Sponsalibus.*
33. *De Simonia.*
34. *De haeresibus.*
35. *De Sortilegis.*
36. *De indulgentiis, & pœnis, & dispensationibus, & absolutionibus.*
37. *De Testamentis.*
38. *De Apostatis.*
39. *De sententia excommunicationis.*
40. *De Sacrilegiis.*

I.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Ex constitutionibus Thomæ Patriarchæ Gradensis.

VOlumus, & mandamus, quod omnia decreta & statuta, edita per ipsum D. Thomam, vel præcessorem nostrum D. Dominicum, suffraganei nostri, convocato clero suarum civitatum vel diœcesium, singulis annis bis vel semel in quadragesima, & aliis semel in adventu Domini, in eorum ecclesiis de verbo ad verbum legi faciant, & omninode publicari, ac etiam vulgarizari, & ad intelligentiam audientes deduci, ut clerus & populus ignorantiam prætendere non valeant de prædictis.

Idem:

Item volumus, & præsentis concilii auctoritate universis & singulis archipresbyteris archidiaconibus, plebanis, ac aliis rectoribus collegiatarum, & curatarum ecclesiarum nostræ provinciæ mandamus, quatenus bis in eorum ecclesiis fciliicet in Nativitate Domini, & sancto Pascha, a chate resurrectionis dominicæ tenentur & debeant constitutiones D. Dominicii præcessis nostri tangentes populum in missarum solemnis, legere, & vulgariter populo nunciare, etiam publicare, & specialiter constitutiones, quarum prima incipit: *In chora clerici*, circa finem, ubi dicitur: *Pueri &c.* Et etiam, quæ incipit: *Mulieres cum clericis &c.* Et etiam, quæ incipit: *Hæreticos &c.* Et similiter per mendicantes in eorum ecclesiis & prædicationibus publicis publicentur. Ad faciendum eos hortamur in domino, mandantes locorum ordinariis, ut copiam prædictarum constitutionum eiidem mendicantibus quam citius poterunt & indilate transmittant.

B

Ex Concilio Dominici Patriarchæ Gr.

Ut autem præmissa omnia; & *infra*: difficile præcipimus, & mandamus, quatenus hæ salubre conciliium infra mensem, postquam ipsum habuerint, vel exemplum ipsius, et cleto & populo fibi commissis publicent, vel faciant publicari, ipsum in se ipsis inviolabiliter observantes, & facientes a fuis fubditis observari, omnis obstinationis contrarietas contestationibus & flatutis, compellentes quoscumque plebanos, clericos, & regulares, ut in qualibet ecclesia & monasterio tenentur ad exemplum ipsius habere flodeant & observare, dictamque concilium singulis aliis in fuis Episcopatibus fynodis Episcopoi, & eorum vices gerentes tosslitet; Abbates, Abatiffæ, ac Priores regulares fingularum monasteriorum in fuis capitulis conflituti de regularibus & alia ad se pertinentibus, plebani vero, & alii ecclesiarum rectores in fuis ecclesiis tonum diffiidie quod ad faletem animarum fibi commiffarum fpectat, bis in anno publicent, vel faciant publicare, fi Dei, nostram, aliorumque dupertiorum effugere cupiunt ultionem.

Ex Conciliarionibus Bartholomæi episcopi.

Ante omnia debita monitione præmissa, difficile præcipimus constitutiones nuper in Gradensi Concilio per venerabilem patrem D. Egidium editas, ac bonæ memoriæ Bartholomæum Quirino prædecessorem nostrum, super observantia aliquibus in scriptis redactis, nisi quatenus per D. Bartholomæum secundum, vel alios, aut per nos reformationem receperunt, observari debere.

Rambertus Episcopus:

Statuimus, ut unaquæque collegiata ecclesia nostræ jurisdictioni subjecta, in Gradensi concilio edita, & a prædecessoribus nostris constituta, ut omnia alia tam aliorum prædecessorum quam nostra, habere debeat, & in facratio conservare, ne per ignorantiæ velamen ab ipsorum observantia, tenore, & pœnis in eiidem appositis excusare quis fe valeat vel uueri.

Ex Synodo Marci Episcopi.

Item volumus, quod unaquæque plebanus, aut rector cujuscumque parochialis ecclesiæ habere debeant in scriptis penes fe omnes casus Episcopales & papales fecundum coriam episcopalem, & hoc maxime, ut non abfolvatur aliquis fuper prædictis casibus, fed folum de fibi concessis fub pœna foliidorum vigiati applicandorum curiæ episcopali.

SYNODICON VENETUM,

S. Laurentii Justiniani proto-patriarchæ Veneti jussu, ex vetustis prædecessorum ejus, & Patriarcharum Gradensium constitutionibus anno 1438. consarcinatum.

Hanc innumeros Labbeani Institutiones Synodos post an. 1300. celebratas ab hac collectione eliminantis, hoccon Synodicon hic præterire nefas duximus, tam quia ex constitutionibus in eo contentis plerique decerpsit fuit ex Gradensium Concilio provincialibus, quæ in hac opere lotum obtinent usque ad Tridentinum Oecumenicum Concilium ex Labbeano Institutio; tum quia alia delumpsit fuit ex Episcoporum Constitutionum Synodis ante an. 1300. celebratis. Alias & fanctissimi Conciliorum digitasti aliquid indulgendum; præcipue cum sint Gradensium Conciliorum, & Venetarum Synodorum decreta temporis ac vetustatis injuria jam deperdita, in hac fynodo tantummodo superfuit. Illud excerptum ex membranaceo codice, quod cl. vir. Apostolus Zeno in nobile Labbeanæ editionis Apparatum nobis perhumaniter communicavit.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De Constitutionibus.*
2. *De Consuetudinibus.*
3. *De Electione.*
4. *De Renunciatione.*

ANNO CHRISTI 1418.

Ex Synodo D. Laurentii Justiniano.

Volumus, & mandamus, quod singuli prælati, abbates, priores, rectores, plebani, monasteriorum & Ecclesiarum, nostræ jurisdictioni suppositi, tenentur omnes constitutiones tam Patriarcharum, quam omnium Episcoporum in hac sancta synodo præsenti confirmatas habere penes se accopitas hinc ad primam diem quadragesimæ sub pœna ducatorum quinque; & ipsas legi faciant & vulgarizari suo capitulo saltem semel in anno ita & taliter, quod nemo ignorantiam prætendere possit. Quod si prælatus per totam quadragesimam hoc factum episcopo non intimaverit, ut sibi certam diem deputet, in libris quinque mulctetur, & tamen post Pascha adimplere tenetur. Quod si post Pascha per mensem contempserit, in libris decem condemnetur, applicandis pro medietate ecclesiæ Castellanæ, & pro alia medietate ecclesiæ propriæ.

Idem.

Item volumus, & ordinamus, quod quilibet præfatus, rector, & plebanus in sua ecclesia in his quæ ad reformationem morum, & decori honestatis ecclesiæ, ac laudabiles ceremonias tendunt, possit inter sibi subjectos sub certa pœna statuere, dummodo consuetudines antiquas & laudabiles longo tempore observatas in dictis ecclesiis non aliuqet, nec in aliquo constitutiones superiorum limitet, aut tangat, sane intelligendo, quod pœna per ipsum imponenda solidos decem non excedat, vel ultra dous dies non suspendat. Et si aliqua controversia fuerit, an consuetudines sint laudabiles, an nec, fietur determinatione Episcopi, vel sui vicarii. Illæ constitutiones, *quæ ipsos* hanc pœnam adicimus, quod si quis contra ordinationem plebani venire præsumpserit, ab officio per septimanam unam noverit se suspensum.

II.

DE CONSUETUDINIBUS.

Ex Synodo D. Laurentii Justiniano.

Cum consuetudines rationabiles loco juris habeantur, statuimus, quod quilibet ecclesia consuetudines suas laudabiles de diu observatas in casu, quo aliquod statutum seu ordinatio DD. Patriarcharum, vel Concilionum, aut DD. Episcoporum non reperiatur, pro lege suscipiant & si nulla in causa ecclesiarum reperiatur, recurrant ad observantiam ecclesiæ cathedralis. Si in Episcopatu non reperitur observatio, tunc attendatur major pars observantiæ omnium ecclesiarum diœcesis, vel trium ecclesiarum magis vicinarum consuetudo observetur.

Idem D. Laurentius.

Revocamus, & annullamus omnes corruptelas sive abusus, quæ consuetudines nuncupantur, ubicumque diversum officium vel vitam & honestatem clerorum, seu ordinatio reperitur; quia indecum est quod vitia consuetudine excusentur.

ANNO CHRISTI 1418.

Ex Concilio D. Thomæ Patriarchæ.

Item constitutionem editam, & infra; Insuper expensas, quæ fieri consueverunt de pecunis fabricarum ecclesiarum pro electionibus celebrandis ipsarum prælatorum seu plebanorum, ad sublevationem ipsarum ecclesiarum per ipsos electas fieri volumus & mandamus.

Ex Synodo D. Laurentii Justiniano.

Omnes clericos scire pura decet, cum in sortem Domini quilibet clericus intelligatur electus, quid ea indicat vocabuli proprietas minime ignorare oportet. Licet ergo jura fatis bene disponant, quid in electione prælati fieri debeat, tamen nos inquantum cum Deo possumus, scandalis obviare cupientes, ne per turbines litium contingat dictamina vacatio ecclesiarum, ordinamus, quod quandocumque plebanus, aut alius rector ecclesiæ, seu institutus in aliqua ecclesia obierit, sepulto corpore omnes in civitate residentes ad electionem vocentur, nisi suspensi sint ab homine, aut excommunicati; & omnes in capitulo congregati primo Missam Spiritus Sancti audiant; Demum hymnum, *Veni creator Spiritus*, cantent, aut legant; & tunc aut per scrutinium, aut compromissum procedant ad electionem, nisi ex longa consuetudine introductum sit, ut per balottas, aut voces publice prolatas ad electionem procedant: quam consuetudinem tolerari nihilominus tamen quod habentibus vocem in capitulo, ne facultatem habeant eligendi de extra gremium, quonique sufficientem in moribus, & in litteratura aliquem de capitulo habeant. Insuper horumque præcipientes, ne rumoribus attendant, cum jura tales electiones minime admittant: nec permittant aliquem secularem vocem habere. Licet si contestanda sit, intimare & rogare capitulum possint, ut sibi gratum ex gremio tamen eligatur in pastorem. Quod si locus adsum fuerit, ipsa electio viribus non subsistat.

Item statuimus, & ordinamus, ne aliquis ante confirmationem a D. episcopo obtenta audeat electus se intitulare, aut quomodocumque colere quæ ad administrationem beneficii, etiam in percipiendo emolumenta obtinentem & declinantes, vel alterius juris, ad quod electus est. Quod si locus factum fuerit, eo ipso jure sit privatus.

Item declaramus, quod solum existentes in facris vocem in electionem obtinere debeant, etiamsi titulum requirentem ordinem factum ex dispensatione obtineant.

Item obtenti volumus, quod si aliquis in servitio episcopi, vel sui proprii capituli, non tamen ultra dictum annum in absentaverit, quod ita tamdiu expetterur ad electionem, quonique sibi intimatum fuerit cum alligatione termini competentis.

Item si quis solicitaverit cum amicis sæcularibus, ut minis, aut precibus aliquem ex electoribus ad vocem sibi præstandam inducat, etiamsi a majori parte electus fuerit, computatis his, qui rogati, aut minis territi fuerunt, careat jure electionis sibi acquisito, dum tamen legitime constituerit.

Item quia sublum & decens esse videtur, ut qui majori ordine ordinati fuerunt, postpositis beneficiis honoretur, ideo ordinamus, atque

A decernimus, ut gradatim fiant electiones, ut ad diaconalem titulum potius eligatur subdiaconus, quam simplex clericus, & sic de similibus; nisi dispar sufficientia comprobetur, aut diversitas in moribus propriæ, quia ille tunc dignior est, quam stipendia meritorum extollunt.

IV.

DE RENUNCIATIONE.

Ex Concilio Dominici Patriarchæ.

B Nullus Clericus Dalmatinus audeat motu proprio recedere de ecclesia, in qua institutus est, & se transferre ad aliam ejusdem loci; nec plebanus aliquis, sive rector possit aliquem licentiare; quod si secus actum fuerit, tandiu maneat suspensus ab officio ecclesiastico tam plebanus, quam dicti se recedentes, donec in sua contumacia permanserint, & contempto.

Ex Concilio Angeli, Egidii, Dominici Patriarcharum.

C Clerici in pluribus ecclesiis ejusdem diœcesis intitulati, vel translati de una ecclesia ad aliam, sive in diœcesim quæ excidentur, sive in oblationibus, & aliis omnibus nihil commune habeant cum prioribus, salvis dispensationibus canonicis &c.

Ex prædictis Conciliis.

Illos qui translati fuit sine diœcesanorum licentia, vel deinceps transferentur ad partes alias, si non redierint infra biennium ad loca, omni beneficio ecclesiastico privamus nostri patriarchatus, *sive provinciæ*, *sive diœcesis*, *sive* non.

Ex Concilio Thomæ Episcopi Castellani.

D Item volumus, & præfati nostro concilio statuimus, quod de cætero canonicatus laici ecclesiarum tam cathedralium & collegiatarum, quam aliarum nostræ provinciæ pecuniæ ipsarum pro fabrica & ornamentis ecclesiasticis fiantur, & quæ in possessum fuerunt, ac calices, cruces, paramenta, & alia ad divinum cultum spectantia, in eorum procuratorum dominibus non tenentur, sed ea in communi capsa positas in sacristia ipsius ecclesiæ, vel alio tuto loco de consensu prælati & capituli ejusdem ecclesiæ, habente duas claves, quarum unam ipse procurator tenet, aliam vero per unum de collegio electum conservent. Mandamus tamen, quod nihil expendatur de pecuniis prælibatis per prædictos, nisi de consensu illorum de capitulo seu de collegio prælibato. Et hanc constitutionem nostram nisi ad ecclesias, in quibus laici conservent ejus procuratores, volumus extendi.

Ex Synodo D. Laurentii Episcopi.

Quia sæpe contingit, ut ita renunciationis beneficii propriti conferantur, quod alis vis sibi prohibitum cognoscit; ut malitiis occasionetur, flatuimus, quod si quis beneficium, sive titulum nullius valoris, ac magno tem-

ANNO CHRISTI 1418.

III.

DE ELECTIONE.

Ex Concilio D. Egidii Patriarchæ.

Quoniam laicis quamvis religiosis de rebus ecclesiasticis disponendis nulla legitur ex tributa facultas, sub anathemate tam laicis, quam clericis prohibemus, ne vacantibus ecclesiis pastore, juramenta vel pacta faciant de eligendo pastore:

Ex Concilio Dominici Patriarchæ.

Divina voce laborantibus & oneratis refectio datur & bonor. Ideoque ministros in ecclesiis residentes aliqua prærogativa decernimus honorandos, flatuentes ad solos residentes pertinere vacantia cathedralis ecclesiæ Episcopo vel pastore, providere de vicariis, œconomis, vel aliis administratoribus bonorum & jurium spiritualium & temporalium pertinentium ad ipsam ecclesiam vel prælatum futurum, præterquam in nostra Gradensi ac Aquilejensi & Civitatis Novæ ecclesiis, fere ab omnibus detestabile. In vicariis, œconomos, administrat ores fic electi eidem capitulo, antequam de administratione aliqua spiritualium vel temporalium se intromittat, præstent sufficientem & idoneam cautionem, vel faltem jurent de bona & fideli administratione prædictorum. Et quia rationem reddent ipsi capitulo, nihilominus tamen præfato infra ivi dies pollquam fuerint requisiti, *a Notario*, de gestis, receptis, & administratione. Alioquin ex tunc eo ipso a beneficiis, quæ obtinebunt, vel alias ecclesia, noverint se suspensos, & nihilominus tenentur ipsam ecclesiam & prælatum conservare indemnes. Insuper tenentur prædicti, postquam administrationem prædictorum officiorum acceptaverunt, infra menses ferre juramentum, & illud sub manu publica cum canonice præsentare futuro præsuo fideliter conservandum. Declarantes, quod Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius, aliique personatus habentes in ecclesiis cathedralibus sedrat electus & canonici, & pro vocem in capitulo fieri consueti, & aliis habere debent in omnibus negotiis ecclesiæ & capituli tractandis, ordinandis, & exequendis.

Idem.

Vacante abbatia per Priorem, vel Priorissam, & si defuerit, per antiquiorem diferetam, & si conventus ipsius monasterii secundum regulam & consuetudinem approbatam districtius inhibentes, ne infra illud vacationis tempus, Priorissa, vel monialis exire audeant. Et nemo monasterii sui, quosque abbatissa fuerit confirmata, & in possessionem recepta, aliquis in casibus in jure expressis. Et si aliqua alius fuerit exiverit, præter divinum ultionem sit, & pœnsa per ses menses voce in capitulo, & inhabilis ad aliquam dignitatem. Si autem fecundo exiverit, vel non observaverit suspensionem prædictam, in ejus ignominiam fiet ultra nem prædictam, in ejus ignominiam fiet ultra in choro & refectorio per menses. Et si aliquis monaterio prædicta contemperit observare, perpetuo ejusdem pœnæ incurrat, & si expedicit, extra puniatur.

ANNO CHRISTI 1418.

pore relictum acceptaverit, se facions investi-A
ANNO CHRISTI 1418.
A ta, & fabrio illi via permutationis renuncians
aliud pingnius accepet; si denuo illum titu-
lum relicium st supra acceptans demum abso-
lute dimittit, acceptando curatum, vel ex-
tra diœcesim eundo, aut ad sæcularem vitam
desiendat, ipso facto convincetur in fraudem
ordinatti aut capituli ecclesiæ fatium existis-
se; & habeatur tale beneficium pro va-
cante.

V.

DE OFFICIO VICARII.

Ex Concilio Dominici Patr.

Siquis loco plebanì, vel alterius erit vica-
rius in ecclesia pro servitio divinorum officio-
num canonice ordinatus, tenearur ad hebdo-
madam, & ad alia omnia & singula onera
supportanda, & percipiat, de omnibus, sicut
ille, cujus vices gerit; vocem tamen in ca-
pitulo non habeat, nec sacramenta ecclesiæ
conferat sine speciali licentia episcopi.

VI.

DE OFFICIO ORDINARII.

Ex Synodo Ramberti episcopi.

Item cum indecens sit, & *inpe* . Idcirco
hac nostra constitutione primo, & secundo,
& tertio peremptorie monemus unanimeque
præletum cujuscumque conditionis, & status
existat, ne in aliquem laicum vel clericum
excommunicationis, suspensionis, vel interdicti
sententiat debeat promulgare absque nostra, vel
vicarii nostri licentia speciali. Quod si fecus fe-
cerit in eumdem excommunicationis sententiam
promulgamus, sententiam & sententias per ipsum
ex nunc totaliter annullantes, & nullius decernimus
esse roboris.

VII.

DE MAJORITATE:

Ex Concilio Ægidii Patr.

AGitata; & *infra*; hac igitur firmiter obser-
vanda declaratione fanctamus, ut hi, qui
in majoribus sunt ordinibus constituti, his qui
sunt in minoribus, etiamsi prius in ecclesia fue-
rint instituti, quantum ad omnia regularitar præ-
ferantur. Inter eos vero, qui sunt ejusdem ordi-
nis, servetur ista diferetio; ut qui primo ad
ipsorum ordinem promotos fuerit, ordinatos po-
sterius quamvis institutus primius antecedat.
Salvo quod ad superiores ordines nemo quan-
tumlibet priori tempore assumatur, nisi fuerit
iuventus idoneus, sed servetur in hoc, quod in
constitutionibus de certo numero in singulis ec-
clesiis est statutum. Si vero in ipsa ecclesia fi-
mul instituti & ordinati inveniantur, in institua-
tione vel ordinatione hujusmodi a capitulo vel
episcopo circa gradum ipsorum fuerit facta di-
stinctio, sic servetur. Tali vero distinctione cef-
sante ea his, qui sunt quatur ordinati, qui prius
institutus est in ecclesia præferatur. Quod si
præfata omnia videantur æque concurrere, qui
ætate est major, antecedat.

ANNO CHRISTI 1418.

Ex Concilio præfati Ægidii.

Speciali decreto statuimus, ne in Dalmatiæ
partibus nostræ jurisdictioni subjectis, laicis sint
procuratores, vel advocati, seu quocumque no-
mine censeantur, ut bona ecclesiastica præterea
juris alicujus loco nomine administrent in episcopatibus, monasteriis monachorum aut monialium: ecclesiis, vel capellis. Eos autem, qui
præsumpserint tales institutere, graviter puniri
a suis superioribus volumus; & qui procuratio-
nes aut advocatias prædictas receperint, ab ipso
per censuram ecclesiasticam removeri.

Ex Concilio Dominici Patr.

Et pro meliori, & tutiori cautela servandorum
bonorum ecclesiæ volumus, & percipimus,
quod singulis annis in capitulo fiat inventarium;
& *infra* in quo capitulo singulis annis fiant de
novo procuratores & officiales, vel confirmentur,
audiantur rationia, & corrigatur inven-
tarium, si expedit, & omnia alia circa prædi-
cta necessaria fiant.

Idem Ægidius.

Speciali decreto decrevimus; & *infra*. Eos
qui præsumpserint tales laicos instituere procu-
rators, vel advocatos, vel procurationes, aut
advocatias, auctoritate sancti Concilii excom-
municationis vinculo innodamus, huic addentes
constitutioni, quod nullus abbas prælatus de
cætero facere advocatum sui monasterii aliquem
sibi attinentem infra tertium gradum, quem te-
neatur cum consensu conventus sui, vel majoris
partis constituere. Ita tamen quod talis advocatus
non non debeat se intromittere in administratio-
ne seu procuratione bonorum, & possessionum
monasterii, cujus fuerit advocatus; quod si fe-
cus attemptare præsumpserit, officio advocatio-
nis eo ipso sit privatus. Abbatissæ autem, quæ
per se non possunt exteriora negotia procurare,
de consensu capituli sui, vel majoris partis,
eligant unum, vel duos bonos viros & legales
consilio sui diœcesani, qui procuratoris obli-
gant redditus ipsos, & ea quæ ad ipsarum alii-
gnent officialibus monasterii attinaliam.

Idem.

Quia interdum rectores Dalmatiæ ecclesia-
rum sunt negligentes in reficiendis ecclesiis suis,
volumus, & mandamus, quod quando aliqua ec-
clesia non habens redditus pro fabrica deputatos,
palla est, ita minatur ruinam, quod de ejus red-
ditibus sparta pars recipiatur anno qualibet,
& serveiur per duos procuratores constitutos a
collegio diœtæ ecclesiæ de consilio sui Diœcesani.
Si autem fuerit similiter capella, rector ip-
sius cum tio Diacono eligat hujusmodi procu-
ratores, qui cum dicta parte apient & reficiant
ecclesiam suam ipsam.

IX.

DE JUREJURANDO

Ex Concilio Bartholomæi Episcopi.

EXcommunicamus, & excommunicates esse
pronunciamus omnes & singulos utriusque
A sexus, qui coram quocumque judice vel offi-
ciali ipsius per juramentum interrogatus icien-
ter falsum dixerit, vel tacuerit veritatem, seu
etiam qui aliquem ad hæc induxerint aut in-
formaverint facienda.

X.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

Ex concilio Ægidii, Laurentii, Dominici, & Angeli Patr.

B UT honestas clericorum servetur, precipi-
mus omnibus personatum renentibus, ac
plebanis, Canonicis ecclesiarum Cathedralium,
& aliis in sacris ordinibus constitutis, ut guar-
nachias, & alia indumenta deluper, exceptis
mantellis presbyterialibus, mantella & clausa de-
ferant, nimia brevitate, aut longitudine non
notanda. Pannis rubeis vel glaucis exterius, vel
interius, & viridibus exterius non utantur. Capel-
los insuratos, fabulatos consutoricios, cirothecas,
cariofos, mapulas in cavitiis dependentes, botto-
nos de quacumque materia excepto de panno,
fibulas argenteas, vel de quorumque metallo,
mantellos laicales, sive zocholetos, caputia se-
parata verta, vel transversa, seu aliquo modo
legnum præsendentia vaginatis; interulas, &
almutias in publicum portari penitus prohibe-
mus. Ad aleas etiam vel tegulas, zonas & ca-
galas publice ludere, & ad choreas mulierum
publice adiffere prohibemus. Transgressores autem
sins fint per septimanam suspensi a beneficio.
Et si quis contra recepeit, ite per menfem in-
habilis ad ordines, & beneficia obtinenda. Et
si expediertit, acrius puniatur; super qua pœna
permittimus, quod per ordinarios dispensetur.

Ex eodem.

C Clerici omnes maxime in sacris ordinibus
constituti tonsuram & coronam deferant con-
gruentem sine templari rotundam vel oblonga-
m, non quadratam, vel angularem, seu lai-
calem. Transgressiones autem certam voce in ca-
pitulo ex tunc, & sint inhabiles ad ordines,
& ad beneficia obtinenda, quotique fe correxerint
ad arbitrium prælatorum suorum. Excl-
pimus tamen quinquagenarios, & permittimus,
quod episcopi in suis diœcesibus possint in alio-
quo vel aliquibus paucis numero dispensare.

Ex eodem.

Inhibemus quoque omnibus clericis ludere ad
taxillos alicubi, & cauta bibendi vel ludendi
tabernas intrare, seu extra tabernas in publico
ludere, nisi esset extra terram suam in itine-
re constituti. Transgressores autem condemnamus
in solidis quinque pro qualibet vice, &
nisi se correxerint, acrius puniantur. Universa-
liter autem etiam clericis omnibus inhibemus,
ne publice per se negotiationes exercere præ-
sumant; transgressores autem pœna eancdum
puniantur.

Ex Conc. Angeli Episcopi.

Ad reprimendum, & *infra*. Statuimus inhi-
per quod quicumque Clericus nostræ diœcesis in
sacris ordinibus constitutus, vel personatum,
vel

vel dignitatem obtineas, in ea non portave- A festorum in ecclesia, vel in locis sacratis; nec
rit habitum, vel tonsuram eorum ordinum con- stat aliqua mutatio vestium cum barbis aut ca-
venientem, vel se non habuerint honeste in suis pillariis. Clerici tamen necubi possint interes-
actibus, in decem libris parvorum pro quali- ablique licentia nostra. Laici contrafacientes in-
bet vice nostræ cameræ condemnentur; eo ipso currant pœnam excommunicationis; clerici vero
quod in quolibet prædictorum exercuerint, ipso incurrant pœnam librarum X. applicandarum cu-
in dicta summa intelligimus condemnatos, riæ episcopali.

Ex Synodo Ramberti episcopi.

Quoniam; *& infra.* Primo, secundo, & tertio, & peremptorie monemus omnes plebanos, canonicos, & clericos, ut habitum & tonsuram deferre debeant suo statui & ordini convenientes. Aliosquin feriant se privilegio clericali mandatos: puniendas etiam per judicem secularem, si sint habitu & tonsura reperti fuerint in aliquo deliquisse. Indignum est enim ab ecclesia eis subveniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari.

Ex Constitutionibus D. Marci Lando.

Item quod de cætero aliquis in ordine clericali, vel minoribus constitutus, non audeat, aut præsumat portare manicas largas, nisi duobus palmis; nec apertas velles a parte inferiori ante vel retro; & non audeant portare brecham, sed bandam capitii transeuntem cingulum sub pœna solidorum XL. pro mediietate accusatori, & pro mediietate curiæ episcopali; applicandorum.

Idem M.

Item quod nullus clericus nostræ jurisdictioni subjectus audeat in pedibus portare soletas sub pœna solidorum quinquaginta pro qualibet vice applicandorum, nostræ episcopali, pro mediietate, & pro mediietate accusatori.

Idem M.

Item quod aliquis clericus; aut Ecclesiastica persona non audeat portare corrigias, fiveenturas argenteas, vel deauratas, sub pœna solidorum XL. pro mediietate curiæ episcopali.

Idem M.

Item quod aliquis clericus, sive aliqua alia ecclesiastica persona Castellanæ diœcesis non audeat publice vel occulte intrare tabernas causa bibendi, nec ludere ad azzardum, aut alium ludum inhonestum sub pœna carceris, & alterius pœnæ ad libitum nostrum.

Idem Marcus.

Item quod omnes Sacerdotes, & Clerici beneficiati diœcesis nostræ debeant, & teneantur in capite coronam condecentem, & non minorem una bulla magna, sub pœna unius ducati, & plus & minus ad arbitrium nostrum.

Idem M.

Item statuimus, quod de cætero nulla persona tam ecclesiastica, quam sæcularis audeat facere aliqua bella, aut aliquas representationes festorum in ecclesia, vel in locis sacratis; nec stat aliqua mutatio vestium cum barbis aut capillariis. Clerici tamen necubi possint interesse absque licentia nostra. Laici contrafacientes incurrant pœnam excommunicationis; clerici vero incurrant pœnam librarum X. applicandarum curiæ episcopali.

Ex Constitutionibus D. Francisci Maripetro Ep. Castellani.

Item volumus, & statuimus, quod nullus clericus in ordine constitutus audeat portare mantellum circum circa chaufum; imo debeat ipsum habere apertum a parte anteriori in duabus partibus, ut vulgo dicitur in crocella, sub pœna librarum quinque totiens &c.

Idem Franciscus.

Item volumus & statuimus, quod nullus in præcitto clericali ordine constitutus audeat portare mantellinas, nec vellas apertas a lateribus, nec a parte anteriori, & posteriori, nec vellas manicis carentes, sub pœna librarum quinque totiens &c.

Idem F.

Item volumus, & mandamus, quod nullus clericus attempet portare manicas apertas, ut ipsarum fastellutas ostendant sub pœna librarum quinque toties quoties &c.

Idem F.

Decernimus & statuimus, quod omnes Clerici missam novam cantantes, solemnique festa celebrantes, ne talibus solemnibus festis, sive etiam alibi quomodocumque, & qualitercumque, præsumant ludere ad aliquem ludum, choreizare, seu etiam cantare, sive ad tarillos, cartas, simulas, sive tabellas ludere &c. & quod talia exercentes debeant interdici & suspendi a missarum celebratione per menses tres, & etiam solvere teneantur quinque libras parvorum. Sed ille, qui missam cantavit, & hujusmodi lolatia in domo fieri passus fuerit, debeat suspendi a missæ celebratione per annum continuum, incepturum a die primo missæ, & in antea futurum; nec non solvere debeat libras decem parvorum; intelligendo, quod omnes pœnæ pecuniariæ in hujusscripto statutos impositæ & annotatæ, debeant dividi per hunc modum; videlicet media pars fit accusantis, & alia media pars fit curiæ episcopalis; & qui accusaverit, secretus teneatur.

Ex Synodo D. Laurentii Justiniano Ep. Castellani.

Licet prædecessores nostri honestatem clericorum zelantes quamplurimum vili fuerint, ut habitus exterior conformaretur vitæ & moribus eorum secundum jura, ut sic mutuo faciali contra ipsos semper invigil sopiretur; tamen quia nequaquam cautionem certiorem, dum cultus vestium ipsorum interior laliciuor exterior deperhendituz; quinimo materia scandali oriens & augeretur, eo præsertim cum fe reformari aliquado a spiritualibus ipsi faculares dedignentur; id eo statuimus, ut conflitutiones prædecessorum nostrorum omnino serventur, præsertim adjicientes eisdem, ne diversorum colorum deferant, videlicet vestem superiorem unius coloris, & camputtum alterius, magna diversitate distinctum; sed volumus, quod sint ejusdem coloris; nec variarum generum manicas, ut quod latet intrinsecus, extrinsecus ad pompam propalesur; nec utantur camebrittoris, sed panuis tantum laneis colorum permissorum tam a jure, quam a constitutionibus nostris; sed nec vestibus qui pollint fundose diversis diverli coloris, sed colorio vestis. Nec dipioidem, sive zuparellum ita breve portent, ut umbilicus apparet, sed longum esse volumus, ut femoralia tegantur, & ad mediam coxam prolibitur; quod si fecus gestaverint, ut magis lasciviæ hæreant, quam honestatem amplectentur, in duobus ducatis condemnentur ipso facto, & dipioidem, sive zuparellum perdant; & officiales, sive accusatores, pro quorum medio in notitiam nostram pervenerit hujusmodi nostræ Conflitutionis prævaricator, habeant totam fortem præscriptæ pœnæ pecuniariæ, & ipsam dipioidem. Et ut correctio talis vestis latentis fiat, & præfentis nostræ conflitutionis haberi commodo possit, ex nunc monemus omnes & singulos tam clericos, quam religiosos, pro primo, secundo, tertio, & peremptorie termino, quatenus infra 40. dierum spatium a die publicationis præfentium nostrarum conflitutionum, quem terminum pro tetina nominione canonica ipsis præfigimus, & assignamus, debeant sibi providere de zuparellis superioripte longitudinis; aliosquin elapso dicto termino fententiam excommunicationis ipso facto incurrant, quotiens hasc nostræ conflitutationi contrafecerint ultra pœnas superius contentas.

Item volumus, & mandamus omnibus & singulis plebanis, presbyteris, & clericis, cujuscumque status & gradus existant, etiam in minoribus conflitutis, quatenus portare debeant in capite biretta, & non capistrallo modo, nec ipsa capuzia fordata findone vel panno fericio præsumant deferre super scapulas, aut in capite, sub pœna ducati unius, quoties fuerit repertus.

Item quod nullus clericus cujuscumque conditionis, aut status, aut ordinis existat, quantoprefumat vestimenta sua longa, ut flando fere usque tangant terram, sub pœna solidorum XL. toties quoties reperitur fuisse; & collatio vestimentorum habeant conformia honestati clericorum; terminusque incipiat hinc ad dies quindecim.

Item quod clerici cujuscumque status & conditionis existant, non præsumant portare coftas de fericio, nec cristpatas circa vinctorias manicarum; nec habeant manicas circum circa ambulacres tribus brachiis, sub pœnam perdendi costam; & hoc usque ad octavam nativitatis beatæ Virginis Mariæ, videlicet xv. die mensis Septembris nuper futuri ad prædicta reformandum.

In decretis legitur, & a SS. Patribus informamur, quod antiquitas cenlsit laicos tempore clericis fuisse & esse infelios, ita ut in annodo in proverbium deductum fit.. Sed quod magis dolendum est, jam experientia rerum omnium magistra edocet, viæ clericorum homines facelisses quasi a natura exploratores dari, detestantes ab his reprehendi & corrigi, quorum vitam in nullo distinctam a secularibus judicant: quod provenire permarime indicitur ex convenlatione continua, quam ipsi clerici cum sæcularibus habent. Nam ipsi clerici ea non advertentes, quotidie magis existimationem viræ lux deperiunt, & subvertunt, cum ita conversationi eorum hæreant, ut vix cum alio conversari discernantur. Quapropter statuimus & ordinamus, ut in omnibus caibus contentis, tam in Conflitutionibus nostris, quam prædecessorum nostrorum, quicumque reperti fuerint culpabiles, aut transgressores fectaii cum laicis, quod in triplo condomentur quam fi foli, vel cum clerico fociati invententur. Et volumus, quod iremillibliter pœna exigatur, fi fuerit pecuniaria; fi vero carceris, nullo pacto locum dispensari possit, quin in carceribus publicis mancant per totum terminum. Ita tamen quod episcopus fi voluerit commutare pœnam, necessitate habeat in commutatione petere & obtinere totius capituli fui conflenlum. Si vero pœna non fuerit terminata, fed in arbitrio manerat, episcopus teneatur pœna gravitatem fceleris & publicitatis in triplo aggravare pœnam.

Comque multorum querela abominabili fuerit ad aures nostras fæpius deductum, quod nonnulli clerici difcoli, & lasciviæ dediti non verentur omni timore Dei prostergato, ac fui ftatus reverentia & honore neglectis, publice cum barchis felzatis, & non felzatis cum laicis per canalia Venetiarum protari, & juxta vulgare, dunlare, alisique adus abominabilles facere, atque verba inhonestissima emittendo per viam incedentibus dicere, & monizare, quod in maximum cleri opprobrium cedit, & contemptum, & in maximam abominationem fcelerum; ftatuimus, & ordinamus, quod fi quis clericus visus fuerit in barcha cum aliquo fæculari procuri, & quid inhonestum facere, sive etiam de modo cantando, aut pulando mattinatas facere, aut etiam per viam ambulando, & quam maxime in foro S. Marci, & S. Pauli, vetba inhonesta monizare, & dicere, to vlo, quod vilus fuerit, & D. Episcopo denuncitus cum veritate hujusmodi inhonestates perpetrasse, incurrat pœnam librarum quinque, pecuniam applicandorum pro mediietate accusatori, qui ipsum denuncierit, & pro alia mediietate ecclesiæ, qua serviverit, sive beneficiatus fuerit, & si fecerint, aut plures convifus fuerit talia facere, ultra pœnam prædictam incurrat in pœnam carceris per dies xv. Quam pœnam si voluerit episcopus commutare, necessario habeat in commutatione petere & obtinere capituli fui affensum, ut supra. Insuper ordinamus, quod fi dicti clerici imssifcoritiet fe lascivis, vel ludis illicitis, vel choreis, vel locis inhonestis, vel ad aucupandum cum baloris aves marinas, vel alias res, vel adus indignos clericorum perpetraverint, aut cum laicis, per totum mensem continuum beneficium five portionem fui tituli ecclesiastici ipso jure perdant, & nihilominus ipsi ecclesiæ deservire teneantur. Quod si ipse deliquerit, monitis tertio per D. Episcopum, quam per plebanum, possit procedi ad privationem, fi reperti fuerint inobedientes. Et his non obstantibus pœnis triplicatis juxta superius dicta moldentur.

In omnibus vero prædicti ordinamus, quod infra triduum videntur, vel clericos clericos inhonesse conversari, teneantur dictam inhonestatem clericorum Episcopo, vel ejus Vicario denunciare, & habeant de bonis clerici denuncia- tl libras tres pravorum, & teneatur de credentia. Et si plures uno suffrent & effent, qui hasc Conflitutioni contrafecissent, ille qui denunciaverit, habeat dictas tres libras, & pro ea vice a qua-

ANNO CHRISTI 1238. a quatenuque pœna sit liber, si in ipsa socie- A tate fuisset, dummodo in posterum cavere di- sponat, & se corrigere.

XI.

DE CONCUBINARIIS.

Ex synodo A. L. F. Pa.

QUi mores & actus, in quantum possumus, cum Dei adjutorio cupimus reformare, authoritate præfentis concilii falubriter prohibemus plebanis, & canonicis cathedralium ecclesiarum, ac presbyteris, & aliis omnibus in sacris ordinibus constitutis, ne in propriis domibus, vel aliis audant mercenarias, vel ancillas suspectas, filias, vel filios suos illegitimos earum cum uxoribus, vel amitas, de quibus alias fuerit suspitio, quantumcumque processerint in diebus, seu etiam qualibet concubinas publice secum in domo, vel alibi intra nostrum Patriarchatum retinere; quas concubinas notorias cum suis concubinariis excommunicationis vinculo innodamus. Transgredientes quoque inhibitionem præfentem ab omni beneficio ecclesiastico suspendimus, quousque fe correxerint cum effectu, ad arbitrium Prælatorum suorum. Et si fic ligati, vel suspensi præsumpserint celebrare, vel fructus beneficiorum su praxi recipere; & nisi infra annum absolutionem, C seu relaxationem, & dispensationem canonicam, & sufficientem offenderint manifefte, omnibus ecclesiasticis beneficiis nostri patriarchatus perpetuo sint privati.

Ex Concilio D. Thomæ Pa.

Item constitutionem 60. memoriæ Domnini prædecessoris nostri duximus modorandam: videlicet; quod clerici five fint, five non fint in sacris ordinibus constituti, honeste vivere studeant, a fornicationibus abstineant, & publice nullatenus teneant concubinas.

Qui vero concubinas publice, vel notorie tenent, vel in furtum, diabolo suadente, tenebunt, postquam ipsi clerici in synodis, vel alibi generaliter, vel specialiter monuit fuerint de concubinis prædictis ulterius non tenendis; & ex tunc infra menfem hinc nostro præcepto & prefatæ monitioni parere contempserint; voce capitali, si fuerint in Cathedralibus, five collegiatis ecclesiis beneficiati, ipsi noverint se privatos; & si in aliis ecclesiis titulari fuerint, ab ingressu ecclesiæ noverint se fuspensos. Et si in hujusmodi reatu per alium menfem immediate sequentem persisterint, five in Cathedralibus, five in Collegiatis, vel aliis ecclesiis quibscumque curatis, & non curatis beneficiati fuerint, a perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum, quod obtinent, noverint se esse suspensos; quos fructus eidem per Ordinarios auferri volumus, & præcipimus, ac per eoldem in utilitatem ecclesiarum, a quibus ipsi fructus percepti fuerint, volumus eos fine dimatione pro aliqua converti. Et si prædicti Clerici nec fic a tam detestando scelere se emendaverint, post lapsum alterius menfis absque aliqua monitione ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, & nihilominus Ordinarii supradicti, si eis expedire videbitur, contra eos ad perpetuam privationem, & alia juris remedia procedere non omittant. Si vero fe correxerint, Ordinarii prædicti ipsis clericis beneficium absolutionis impendant, vocem in capitulo restituant; prædictam suspensionem temoverint, & ad perceptionem fructuum pro tempore fuerunt admittant. Volentes prædictam constitutionem ad episcopos universos in nostra provincia existentes extendi.

ANNO CHRISTI 1238. B

Ex concilio Ramberti episcopi.

Quoniam ex clericorum, & *infra*. Hæc falubri constitutione sanctimus, ut nullus clericus cujuscumque conditionis & status existat nostræ subjectus jurisdictioni, quocumque quæsitus colore, tenere debeat mulierem secum in domibus propriis, conductitiis, vel ecclesiæ, nisi matrem, soror, neptis, seu consanguinea eidem clerico quarto gradu consanguinitatis conjuncta; vel ofi fuerit adeo senex, quod nulla possit suspitio inde oriri opinio, videl. quinquagintta annorum, vel ultra. Nec etiam extra domos prædictas aliquis de prædictis mulierem aliquam suspectam tenere audeat, vel in dotarium, vel amitam, monentes omnes, & singulos. *Et infra*. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, vel de cætero secum mulierem aliquam suspectam prohibitam ad habitandum tenere præsumpserit, in eumdem prefenti constitutione excommunicationis sententiam promulgamus. *Et infra*. Si quis hujus nostræ constitutionis temerarius violator extiterit, multam quinque solidorum grossorum etiam incurrat, quorum duos habeat ecclesiæ episcopus, qui nobis, vel nostro vicario conservatorem deruleri, & delationem veram apparerit esse: reliquos tribus ecclesiæ, cujus est Clericus contrafactens, applicandis, & in ipsis utilitatem convertendis.

Ex concilio Angeli episc. Castellani.

Ad reprimendam; *& infra*. Præsenti constitutione firmamus, quod clerici maxime in facris ordinibus constituti, laici, & mulieres in clausura, cellis, & *Iucia Dei*, *monasteriorum* & monasteriorum deputatis, non cohabitent indecenter. Qui cum ut plurimum propter pupertatem & tenuitatem redditum beneficiorum facere nolunt cum non possint, si decenter cum parentibus, aut fororibus, amitis, vel cum aliis personis, quas fuori canones concedunt, inter quas naturalis fodus non permittit fuori certitis suspicari, morari volunt, vel illas secum honeste tenere, præcavant sibi fub quovis quæsito colore, etiam pro servitiis earundem, cum illis etiam, vel secum mulierem non suspectam, vel aliam sibi non attinentem, nisi fuerit mulier bonæ vitæ, & conversationis honestæ, quæ sine statuto annum quinquagesimum jam peregit. Super quibus omnibus ut fraus aliqua committatur, prius volumus a nobis, vel vicario nostro licentiam postulari, & considerata conditionis personarum a nobis, vel vicario nostro videbitur, fine difficultate aliqua concedetur, si fuerit concedenda; aut denegabitur, si fuerit denegenda. Contrarium vero facientes in aliquo præmissorum pro qualibet mulieri prædictarum, quam secum in prædictis domibus habuerint, vel eisdem cohabiaverint, prædicta licentia non obtenta, in libris 25. parvorum ex nunc nostræ camerræ condemnentur; & nihilominus gravius etiam puniantur.

ANNO CHRISTI 1238. ANNO CHRISTI 1238.

Ex synodo Marci Lando.

Quod aliquis in sacris, aut minoribus constitutus, five titulatus, five beneficiatus in diecesi Castellana, in domo sua habitationis, aut alibi ad eum pertinentem non audeat tenere aliquam mulierem focusam, aut concubinam, sive de fornicatione suspectam; monentes omnes & singulos sapradictos, in præfenti tenemes aliquam concubinam, aut aliam mulierem de adulterio, aut fornicatione suspectam, quatenus infra xv. dies proxime futuros trina monitione premissa, & a die publicationis præfentis connumerandos, debeant dictas concubinas, & mulieres suspectas dimittere sub pœna privationis suorum beneficiorum, quam incurrant ipso facto, & alterius pœnæ eis inferende ad arbitrium nostrum.

XII.

DE ARMORUM PROHIBITIONE.

Ex concilio Egidii Pat.

MAlitiis hominum atque luxuriis, ex quibus scandalum atque periculum solet oriri, obviare volentes, omnes clericos & personas ecclesiasticas abique episcopi licentia, nisi fint in itinere constituti, aprus portanes auctoritate fueri concilii excommunicationis vinculo innodamus.

Ex eodem concilio.

Præfentis concilii auctoritate sanctimus, ut si aliquis clericus contra laicum extraxerit gladium, aut ipsum aliquo modo percusserit, vel inulerit ei atroces injurias, ea pœna punienda a suo mofteour episcopo, qua laicus contra clericos committens similia a seculari judice punietur, ut fi certa fuerit, & flatuta apud laicos, parva, vel magna, fimilis in ecclesiastico foro fervetur; fi abiciatur, & interta, hoc idem episcopi arbitrio relinquatur. Si vero inter clericum, & clericum pugnatum, sed Gallia commiserunt, ab regulis, & pœnitentiis punientur, qui utrobique pro qualitate delicti puniat deliquentes.

Ex concilio Bartholomæi episcopi.

Omnes clericos & *infra*. Illos etiam, qui a custodibus communis inventi, pecunia data fe sediment, ne in notitiam episcopi deducantur, displicare pœnæ quam pro talibus armis solueri fuiffent, multiplicatione puniemus; falva pœna per Gradense concilium irrogata.

Ex concilio Thomæ Pa.

Item constitutionem editam per prædecessorem nostrum 60. memoriæ Egidium Patriarchum, quæ incipit, Militiis, propter animarum periculum moderantes, præfenti constitutione ad altum temporalem pœnam duximus reformandam; videlicet, quod nullus clericus, aut persona ecclesiastica sine fati licentia diœcesani arma offensionis, nisi fint extra civitatem in itinere constituti, sub pœna a diœcesano imponenda, & inferenda, aliqualiter deferre præsumat, & licet Gradensis concilii, & *infra*. Statuimus, ne quis de cætero arma portare debeat, nisi secundum quod Gradensis Constitutione cavetur. Si quis autem temerarius violator extiterit, quinque librarum fi cattellum, decem fi esset, 25. fi flothum, 10. fi loricam cerbelatam, seu fi aliquam aliam armatoram offensionis, vel defensionis deruleri, pœnam incurrat. *Et infra*: Quam quidem pœnam fic dividi volumus, ut videlicet medietas guardianis Dominorum de nocte, qui invenerint clericos cum armis prædictis, & alia medietas ad opus fabricæ ecclesiæ propriæ applicetur.

XIII.

DE INSTITUTIONIBUS.

Ex synodo Bartholomæi episcopi.

QUod a nobis falubriter, & *infra*. Præcipimus quamlibet ecclesiam secularem nostræ jurisdictioni subjectam ad certum pro varietate locorum a nobis taxandum numerum Sacerdotum & Clericorum, sub juramento super hoc specialiter præstando servandum penitus redundantem, potestate augendi vel minuendi numerum ipsum in justa causa cum consensu plebani, & duarum partium capituli, & dispensandi super juramento prædicto, episcopo relevata: aut, & justa causa augendi vel minuendi numerum interveniente clericis, vel ipsorum aliqui augmentationi, vel diminutioni allentire renuerint, tuta causa examinato ad episcopum, & suum capitulum reducatur. Et fupra eo, quod majori parti vifum fuerit, obseruetur.

Ex synodo Angeli episc. Castellani.

Cum ecclesiastica beneficia non debeant fine institutione canonica possideri, præfenti statuto sanctimus, quod nullus clericus per violentiam, vel simoniam, seu per metum, vel minas, aut verbera, aliquibus per se, vel alium, vel alios inferenda, & ex quibus quod per aliquem continuaguineorum ejus usque ad quartum gradum, vel agnationum ipsius illatae fuerint, vel consanguinitatis, & quod clericis conficienta & voluntate processisse, cum non carent scrupulo facinoris occulæ, vel faltem in ejus favorem ratia fitit commissa, nisi contrarium probaverit superstitiosis documentis, vel falsis testibus vel Vicario nostro vifum fuerit, prefatis personarum conditione & qualitate negotii deferendam super præmissis juramentum eidem fidem fervit de contrario per proprium sacramentum, abque institutione canonica beneficium ecclesiastic cum præfemat in futurum acquirere, vel aliquatenus aliquam, five salam retinere, aut le ad illud inflitui patiatur. Delinquentes vero in premissis ex nunc in ipso beneficio jus aliquod decernimus non habere. Verum quia damnandæ ambitionis improbitas adeo quorumdam animos excæcavit, quod pretexta fallarum litterarum, quas mentiuntur interdum a superioribus impetrasse, vel quas sunt per subreptionem obtentæ, sibi conantur ecclesiastica beneficia usurpare: quapropter volentes fic vitiosis ingressibus, prout possumus, obviare, constitutione presenti sanctimus, quod quilibet litterae

ANNO CHRISTI 1418.

teras fuper acquirendis beneficiis obtentas, in A pofterum coram nobis, vel vicario noftro, antequam ipforum beneficiorum poffeffionem apprehendat, infpicientdas & examinandas per fe, vel per alium exhibeat, vel oftendat, utrum dictæ litteræ falfæ fuerint, feu veræ, aut per fubreptionem obtentæ; cum exempfe cavetur in jure, quod nullus ecclefiam in diœcefi ad in jure, quod nullus ecclefiam in diœcefi ad ejufdem epifcopi ordinationem fpectantes, intrare audeat, vel tenere, aut ipfo inconfulto dimittere. Contratium vero facientes in his fcriptis fufpendimus a divinis, nec interim ut prælato parcat eidem, aut pro beneficiato in hujusmodi beneficio fic adepto habeatur, donec de contrario fub titulo canonico nobis vel vicario noftro fecerit plenam fidem.

Ex fynodo Angeli Delphino.

Quam diu monafteria; *&c. infra*. Statutimus, & ordinamus, quod nullus in noftra diœcefi Caftellana præfumat regularem & facerdarem ecclefiam fimul tenere, aut plures dignitates vel ecclefias, quibus, vel earum alicui maxime curæ imminet animarum, habere, ac perfonatus, feu beneficia alia quæcumque fine difpenfatione legitima poffidere. De quo, poftquam fuerit adeptus poffeffionem pacificam eorumdem, nobis, vel vicario noftro fidem infra xv. dierum fpatium facere teneatur: quod fi facere contempferit, ex nunc ipfum privamus, & denunciamus effe privatum beneficio, dignitate, vel perfonatu, quod vel quorum ipfum primius obtinebat alteri libere conferendo.

Ex fynodo Marci Epifcopi.

Item mandamus omnibus & fingulis abbatibus, prioribus plebanis, & presbyteris, diaconibus, & fubdiaconibus beneficialis, & initiatis in diœcefi Caftellana, trina monitione præmifa; quod infra novem dies proxime futuros a die publicationis præfentium connumerandos, debeant eorum nobis præfentare & præfentari inftrumenta fuorum titulorum & beneficiorum, & literas fuorum facrorum ordinum fub pœna privationis dictorum beneficiorum & titulorum.

Idem.

Item mandamus omnibus & fingulis abbatibus, prioribus, plebanis ecclefiarum parochialium diœcefis Caftellanæ trina monitione præmifa, quatenus nobis debeant dedifle in fcriptis nomina & pronomina presbyterorum, diaconorum, fubdiaconorum initiatorum in eorum ecclefiis, ac nomina & pronomina omnium & fingulorum manfionariorum & capellanorum in eorum ecclefiis refidentium fub daventium fub pœna libraturn x. infra novem dies.

Idem M.

Item cum fecundum formam juris illi, qui inveftiuntur in aliquo beneficio, habere debeant fua inftrumenta publica cum bullis pendentibus antequam capiant tenutam beneficii, de quo funt inveftiti, five quocumque modo collati, ad hoc ut non fe intrudant aliquibus beneficiis præter confcientiam eorum, ad ipfos fpectabit collatio, vel inveftitio; ftatuimus quod de cætero nulla perfona ecclefiaftica cujufcumque conditionis exiftat, aut fit, in noftra diœcefi, audeat, vel præfumat tenutam alicujus beneficii five titulo cujufcumque conditionis cuiflat, accipere, vel fuo nomine per alium accipi facere in noftra diœcefi, nifi habeat inftrumentum inveftiturafive collationis illius beneficii, de quo acceptaru eft tenutam, in publicam formam redactum bulla pendenti fecundum ufum curiæ Caftellanæ fub pœna privationis illius beneficii five titulo, de quo accipiet talis tenuta; habentes cuicumque perfonæ ecclefiaftice, cui fuerit aliqua tenuta beneficii commiffa, quod de cætero non audeat ponere aliquam perfonam ecclefiafticam noftræ jurisdictioni fuppofitam in tenutam alicujus beneficii five titulo in diœcefi Caftellana, nifi primo illa talis perfona ponenda in tenutam habuerit inftrumentum inveftituræ illius beneficii five titulo, cujus tenutam vellet apprehendere, in publicam formam redactum fecundum ufum curiæ Caftellanæ fub pœna librarum x. applicandarum ad arbitrium noftrum.

XIV.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS.

Ex Concilio Egidii Patriarchæ.

Statuimus, ut Sacerdos, qui corporali, vel fui officii executionis impedimento effaret manifeftis non interfuerit in ecclefia celebrandis, quod fi fecerit, non ea die; fed fi tali fuerit impedimento detentus miffam dicere non præfumat, nifi faltem per fe diverit matutinas. Tranfgreffores autem hujufmodi conftitutionis qualibet de ecclefia, vel unus aliorum nomine teneatur Epifcopo propalare, ut pro modo reliquæ debite punitur. Ab hoc plebanos excepimus, quibus propter prælaturam duximus deferendam, ut non teneantur matutinis interfeferendum, ut qui tamen propter curam animarum ratione prælationis ad fervitium Dei magis fe noverint obligatos.

Idem.

Illi qui translati fuerint fine fuorum prælatorum licentia, vel deinceps transferentur ad partes alias ibidem beneficia confequentes, fi non ederint infra annum in toto noftro patriarchatu omni beneficio ecclefiaftico privamus five prælaturam habeant, five non.

Ex Concilio Dominici Pa.

De clauftris, cellis, locis; *&c. infra*; Quibus ordinariis fimiliter licear difpenfare cum pauperibus abbatibus & inveftitibus per vicarios in eis abbatibus & fuperioribus aliquota portione eorum ecclefiarum ipfarum vel utilitatum ad non extra dimidiam penfionum vel utilitatum ad non pertinentium habenda & retinenda, & de non retinendis, fi omnes clerici, ad quos pertinet de ipfis ecclefiis, fponte confentiant, ut eis videbitur expedire; in quibus omnibus difpenfantium conicientias oneramus. Permittimus tamen quoad omnes perfonaliter in fum capitulis, & Epifcopi, & alii cum apoftolica difpenfatione habentes hujufmodi beneficia; & ftudentes etiam in jure canonico vel divino in ftudio generali propter fuas utilitates in cellis, domibus, & locis pro ipforum habitationibus deputatis quæ honefte fieri poterit reftinguendo de, vel fuos vicarios, ut licite faciant fuas A remptorie requirimus, & monemus abbates, priores, abbatiffas, prioriffas, archidiaconos, archipresbyteros, plebanos, rectores fuorum locorum, canonicos, & clericos beneficiatos quoflibet noftræ curiæ & diœcefis Caftellanæ, quod infra duos menfes a die præfentis monitionis computandos ad fua monafteria, ecclefias, beneficia, & loca, quæ vel quas obtinent in noftra civitate vel etiam diœcefi prædictis, revertantur, fafturi deinde in antea in monafteriis, cellis, domibus, ac locis miniftris ecclefiarum deputatis continuam refidentiam apud illas ecclefias; & in ipfis divinis officiis intereffe. Et ipfi fuos præfentes, illam refidentiam continent: aliosque fi abfentes non redierint, vel præfentes fe abfentaverint per fpatium dictorum menfium, illos a divinis fufpendimus in his fcriptis: quam fufpendimus fi per menfem animo luftinuerint pertinaci, eo illis perpetuo beneficiis fint privati, nifi ab ipfa refidentia legitimo impedimento & neceffario excefuerint: de quo, aut de difpenfatione canonica, fi quam habuerint, nobis vel vicario noftro interim fecerint plenam fidem. Non intendentes, quod pœnis prædictis ligentur, qui domos ab ipfis ecclefiis non haberint, dum tamen in dignitatibus, vel perfonatibus non fuerint conftituti, qui tamen hbi domos in parochia poffint acquirere, licet aliter, ut poffint, ad refidentiam & interiffe divinis officiis teneantur. Decernimus infuper ftatuentes, quod quicumque de cætero quodvis beneficium in noftra civitate vel diœcefi fuerint affecuti, ad fimilem refidentiam fub pœnis prædictis fimili modo & forma teneantur, & in omnibus fint addicti. Intentio autem pro eo tempore, quo abfentes fuerint, vel fint præfentes, aut refidentes, non tamen interluerint divinis, faltem mifte majori, vel communi in ecclefia celebrandæ, de obfationibus nihil participant ea die inter alios, qui interfuerint, divindi: aliis quæ contra per prædecoftum noftrorum conftitutiones impofitis nihilominus in fuo robore duraturis.

Infuper omnes difpenfationes, & licentias a nobis vel prædecoftribus noftris factas fine concefias habentes fuper refidentia quibufcumque totaliter revocamus.

Ex fynodo Marci Lando.

Non Marcus; *& infra*. Statuimus, quod quilibet Clericus beneficiatus in diœcefi Caftellana teneantur in fuo fiulo beneficio refidere perfonaliter fub pœna privationis, quam incurrat ipfo facto hac monitione præmifa, nifi a nobis licentiam fpecialem & expreffam habuerit. Et qui nunc abfentes funt, debeant infra xv. dierum fpatium futurorum a die publicationis præfentium connumerandorum, quorum &c. quod affignamus eis, venire ad faciendam refidentiam vel ad allegandam caufam, quare dictam refidentiam non faciant, fub pœna privationis, quam incurrant ipfo facto.

Idem.

Item quod quilibet beneficiatus & initiatus in aliqua diœcefi ecclefiarum Caftellanæ diœcefis teneatur intereffe divinis officiis diurnis, pariterque nocturnis cum cottis fuis, five fuperpelliceis fuis, & perfeverare aliquo in finem fub pœna fui portitionis illius diei applicandæ his, qui interfuerint:

ANNO CHRISTI 1418.

ANNO CHRISTI 1418.

Conci. Ge neral. Tom. XVII.

ANNO CHRISTI 1258.

Idem M.

Item quod quilibet plebanus, aut rector ecclesiarum diœcesis nostræ tenetur facere appunctari omnes sacerdotes & Clericos, & maxime in sacris constitutos, & admonere sacriftam sive custodem de appunctando bene & cuidiate omnes, qui non interfunt divinis officiis diurnis & nocturnis, & in fine cujusliber mensis exigantur dictæ appunctationes per plebanum, vel rectorem ecclesiæ in utilitatem eorum, qui interfuerint.

XV.

DE HABITANTIBUS CELLIS VEL DOMIBUS ECCLESIARUM,

Ex Concilio Ægidii Pa.

NE propter locorum diffantiam ecclesiæ debitis clericorum ministeriis defraudentur, statuimus, & esi in præsenti concilio approbatum, ut omnes clerici in sacris ordinibus constituti, atque custodes, quorum ecclesiæ domos habent commodas clericis deparatas, exceptis illis cellis domiciliaibus plebanorum, in eis cellis debeant de nocte dormire, nisi infirmitate, vel alio impedimento legitimo sint detenti: quæ domus inter eos rationabiliter dividantur. Plebanis autem omnibus districte indicimus inhibendum, ne cellas dominicales propriis laicis, & maxime conjugatis sine Episcoporum suorum licentia concedere audeant, vel locare: sed si in sabulis fuerint, aut plures habuerint plebanias, eis liceat clericis, aut personis litteratis, seu etiam laicis absolutis, dummodo mulieres non habitent, concedere vel locare pro sue libito voluntatis: qui si fecus fecerint, a suis Episcopis acrius punientur. Eis autem, qui ante præfens concilium personis hic prohibitis locaverunt, ut ea justa formam prædictam apprdici faciant; duorum mensium spatium aligimus. Licetat autem illis, quorum ecclesiæ proprias domos non habent in suis, vel conducticis domibus habitare cum matribus, neptibus, vel cognatis.

Ex Concilio Dominici Patr.

Ne propter locorum &c. Transgressorem autem constitutionis Ægidii, qui de nocte in cellis non dormierint, ea die omni beneficio sibi debito sint privati. Et si defuerint domus pro tot ministris, providetur non habentibus in pecunia, vel aliter, si poterit confensu plebani & capitali, vel ad Episcopum recurratur.

Idem D.

De claustris vel cellis, locis & domibus facitis de bonis ecclesiarum ordinamus & præcipimus, quod per illas personas & ad illam vitam tantum, ad quem sunt destinata, retineantur, conducendine vel fitatis contractis nullatenus valituris. Si vero illi, ad quos pertinent, in eis non habitabunt, reliqui de ministris ipsarum vel abbatissæ, prælatorum seu ministrorum vicariis ad curam officia & oneri plebani & canonice ordinati, in eis personaliter habitent & morentur. Et si facta aliquo dicta claustra, seu cellæ, loca, vel domus, totaliter, vel pro parte habuerunt per alios, seu locentur, penitentur, vel usufructentur, pensiones & utilitates provenientes ex eis, & quæ proventis pulteri, omnes in reparationem ipsarum, si expediente, vel in utilitatem ecclesiarum, de quarum bonis ædificatæ & reparatæ fuerunt, totaliter convertantur seu inter ministros divini cultus quotidie in eisdem ecclesiis servientes distribuantur; districtius inhibentes, ne malesti cum fœminis in ipsis habitent, sive morentur, nisi propter magnam necessitatem, vel utilitatem, considerata locis, temporibus, ætatibus qualitatibus perlonarum a jure non prohibitarum, ut penius scandalum & infamia evitentur, singulariter monibus expressis per locorum ordinarios vel superiores fieri dispensatum. Quibus cautis cessantibus, dispensatio cesset, ut non vituperetur ministerium nostrum.

Ex Concilio Thomæ Pa.

In præsenti nostro concilio declaratum, quod pars debita plebano contenta in constitutione D. Patriarc. quæ incipit: poli pollutanem &c. intelligatur, & intelligi debeat secundum formam constitutionum synodalium quæumtibet ecclesiarum nostræ provinciæ; & quod hujus pars solum præfentibus in divino officio debeatur; adjicientes tamen, quod ipsi plebani in eorum cellis, seu domibus suorum plebanatuum de nocte habitare, & dormire tenentur, ne populus eiidem committat, & animarum cura, quam colos plebanos habere in ecclesiis sibi commissis præfentis auctoritate concilii dicimus, pronuncimus, & declaramus, pattatur in alio quo destinentur, ipsi pars alii sacerdotibus & clericis non habitantibus in domibus ecclesiarum suarum, & de nocte in eis non dormientibus inflicta, & in constitutione ejusdem D. Pasuper hoc edita contenta.

Ex Synodo Marci L.

Item statuimus, quod omnes & singuli beneficiati in diœcesi Castellana sententiæ perlonaliter habitare in domibus suorum lucrifiorum & si contrafecerint, dictæ domus locentur ad afsitum, & earum afsitus convertantur in utilitatem ipsarum domorum, si fuerit expediens, si autem non fuerit expediens, convertantur in utilitatem fabricæ ecclesiæ, in qua fuerint dicta beneficia.

XVI.

DE CELEBRATIONE MISSARUM, ET MODO CELEBRANDI DIVINA OFFICIA.

Ex Concilio Ægidii Pa.

IN choro omnes clerici silentium teneant; maxime cum psalmi dicuntur, aut missæ officium celebratur, nisi propter necessitatem vel utilitatem eos loqui oportet. Transgressor vero a prælato suo corripiatur, & sicut justum fuerit, punietur. Laici autem tam mares, quam feminæ admoniti a sacerdotibus acerrime corripiantur. Pueri, qui divinum officium seu tumultu & rumore impedite & perturbant, a parentibus vel eorum magistriis, ut teneant, corripiantur. Negligentes vero parentes vel ministri in correctione in penitentiis a suis confessoribus puniantur.

Ex eodem.

Nulles in ambone, seu pulpito in lectorio, aut ante altare, sive sacerdos fuerit, sive cujuscumque alterius ordinis clericus, legere, vel cantare capite velato præsumat, neque in choro in dicendo orationem, vel antiphonam, vel versiculum, aut responsorium, vel in communi officio inchoando. Capelos quoque, cum ante altare legit, vel cantat, omnino deponat: Qui contravenerint, a suis prælatis inferioribus corripiantur, & si fuerint incorrigibiles, a suis episcopis puniantur.

Ex eodem.

Ne melodia, fen cantilenæ in epitoliis, evangeliis & præfationibus, dum cantantur, intellectum audientum impediant, vel perturbent, & per hoc in mentibus fidelium devotio minuatur, auctoritate facti concilii duximus statuendum, ut epistolæ, evangelia & præfationes in missis, excepitis *Liber generationis*, & *Fallum est autem*, & primis evangeliis Diaconorum, cum melodiis præter episcopi licentiam nullatenus decantentur. Transgressores autem per septimanam ab officio & beneficio sint suspensi. Eadem poena duximus punitendos sacerdotes, qui publice in exequiis mortuorum diversis absolutionem illam, quæ incipit, *in ea potestate*, cum solum ad episcopos pertinere noscatur.

Ex eodem.

Quia in toto; *&c. infra*. Statuimus ut in loco canonis Missæ in secreta, ubi dicitur, *una cum Papa nostro &c.* immediate jungatur, *& Duce nostro*, expressio nomine, *& pro bono statu Venetiarum*. Demum quæ ibi sequuntur.

Ex eodem.

Ordinamus atque statuimus ad honorem beatorum martyrum Hermagoræ & Fortunati, ut de ipsis fiat memoria in festarbum diebus tam in matutinis, quam in vesperis; & idem fiat de S. Marco.

Ex Concilio D. Patr.

Mulieres in choro cum clericis præcipue quando missa cantatur, vel circa altaria in faciem Sacerdotis celebrantis non fieri, neque appropinquent, vel ministrent aliquid personaliter, dum celebratur in altari, lesagentatis exceptis. Facientes autem contrarium ex contempte, sint privatæ suffragiis orationum & indulgentiarum.

Ex eodem.

De facientibus in ecclesiis vel circa tempore celebrationis divinorum, præcipue in nocte Natalis Domini & in aliis solemnitatibus, abominabiles insolentias, terribiles sclopos, aut ibrepitus, aut sonos periculosos, & alia plurima tedia, quibus devotio fidelium diminuitur, & cultus divinus contemni videtur, prohibemus, quod sine mandato episcoporum non absolvantur ipsi, vel ipsorum conjulatores, vel fautores, quos

A participatione ordinum & sacramentorum privamus;

Ex eodem.

Post pulsationem ad missam tertia vel alia hora canteur, & sequatur in canto communis missa diebus singulis; & horis, ad quas tenentur clerici adire, & esse, omnes fint residentes, etiamsi plures in die ex debito ordine ecclesiæ missæ cantentur.

Ex eodem.

Quando plures missæ dicuntur simul in ecclesia, una tantum alta voce cantetur; alias ante fin dimissa voce dicantur, quod modice audiantur; & nemo sacerdos ante evangelium communis missæ celebrare præsumat. Ordo autem missarum successive fie observetur, quod post evangelium communis missæ, prioriquam elevetur corpus Dominicum, nullus presbyter in ecclesia ipsa incipiat evangelium pro alia missa dicenda, nisi in exequiis defunctorum. Et qui fiadiste contravenerit in prædictis, vel in aliquo prædictorum, pœna lex denariorum multetur; super qua interdum episcopus vel laicat dispensare.

Ex eodem.

In ambone; *& infra*. Si quis transgressus fuerit constitutionem Ægidii, quæ incipit: *Nullus in ambone, sin pulpito &c.* aut caputia separata versa vel transversa, quasi vel almatia, aut infula in capite portantur, in ecclesia, vel extra cum cottis, vel aliis paramentis ecclesiasticis, portare ausus fuerit, pro qualibet vice a beneficio sit suspensus per unam hebdomadam.

Ex eodem.

Statuit præsens concilium, ut super ordinatione & conformatione divini officii, quidquid per nos fuerit ordinatum, ab omnibus observetur.

Ex eodem.

Pro quibus memoriis aliorum sanctorum, quorum reliquiæ intra nostrum Patriarchatum consistunt, facilius facientis compositionis antiphonam: *O Fideles nativiteres*, ac orationem, *Deus, qui per beatos*, cum indulgentia xx. dierum ipsat cantantibus, & audientibus; x. pro matutinis, & totidem pro vesperis. Et fiat duplex festum, & officium die XII. Julii ad honorem ipsorum martyrum perpetuis temporibus.

Ex eodem.

Quia in festalibus divinis; *&c. infra*. Ordinamus, quod in adventu Domini, quadragesima, & vigiliis omnibus, & temporibus habentibus homiliam evangelii, communiter fiat officium festale, nisi festum novem lectionum occurrat; & tunc nona lectio fiat de homilia, si habetur, illius diei, & decantentur antiphonæ ad commemorationem debitæ cum oratiosibus in laudibus, & in vesperis. Et si festum trium lectionum habeat legendam proprium, infra illa tem-

ANNO CHRISTI 1418.

pora erit, ultima lectio de ipso festo dicatur, & fit memoria cum antiphonis & orationibus in primis vesperis, & in laudibus; quæ memoria sine lectione fiat etiam de festis alis scriptis in Kalendario, & habentibus propriam legendam: & quod ab octava Epiphaniæ usque ad diem cinerum in festis tituus lectionum habentibus propriam legendam dicantur psalmi nocturnales & vesperorum de festis omnes cum suis antiphonis, fed invitatorium, hymnus, versiculi, capitula, orationes, lectiones, responsoria, & antiphonæ laudum, & per horas de festo. Et similiter fiat a Kalendis augusti usque ad adventum Domini, nec ista illa tempora de aliis festis tituus lectionum, non habentibus legendam fiat nisi memoria in primis vesperis & laudibus, sed totaliter & integraliter officium dicatur festale, ut debet. In festis vero tituus lectionum, quæ occurrunt a Pentecoste usque ad Kalendas augusti permittimus, quod in matutinis dicantur novem psalmi cum tribus lectionibus, & tribus responsoriis, & laudes cum una antiphona, reliquia per alias horas diverfis. De Paschali etiam tempore contentamur, quod usque ad Pentecosten singulis dominicis & festivis diebus dicantur tres psalmi cum tribus lectionibus tantum, *ac Te Deum laudamus*, & prout in ordinario continetur. Officium mortuorum per totum annum præterquam a Pascha usque Pentecosten, dicatur in ecclesiis monasteriorum cum tribus lectionibus, & vigiliis vesperarum, & bis in anno, quando resumitur, scilicet post octavam Epiphaniæ ac Pentecosten cantetur solemniter cum novem lectionibus matutinum laudes, missa etiam, prout fit post festum omnium sanctorum, pro quibus datur indulgentia, ut in literis nostris continetur. Nec omittatur proprie festa vel octavas festorum ob aliqua de causa officium prædictum, nisi dicuntur novem lectiones ad matutinum ipsius diei.

Et scientem est, quod novem lectiones dici debent singulis diebus a festo Nativitatis Domini usque ad octavam Epiphaniæ, & infra octavas festorum corporis Christi, Nativitatis, & Assumptionis beatæ Mariæ, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, atque apostolorum Petri & Pauli. Item fiant novem lectiones de quolibet festo habente ecclesiam in nostra diœcesi.

Ex concilio Thomæ Pa.

Ut animabus subditorum nostræ provinciæ salubrius consulatur, voluit & decrevit præsens concilium, quod quilibet Sacerdos missam celebrans omni die, antequam missam celebret, vel saltem semel in septimana, alii vero clerici in sacris ordinibus constituti saltem semel in mense debeant & teneantur de suis peccatis omnibus confiteri, & lapsus si expedierit, & quotiescumque opus erit; consacrandaque per eorum Ordinarios actus puniantur.

Ex concilio Angeli, Laurentii, & Dominici Pa.

Ut Dei cultus, *& infra*. Ordinamus, quod communia officia nocturna, & diurna beatæ Mariæ, mortuorum, graduales psalmi, & speciales litaniæ, preces, & suffragia consueta horis debitis, & expectatis absentibus, ut convenienter fieri, communiter fiant, & celebrentur devote; *& infra*. Ad cujus matutini communionis tertium psalmum residens, qui non interfuerit, ac perseveraverit usque in finem, solvat denarios tres, & totidem in missa communi, si ad primam orationem non erit; & ad primum psalmum vesperorum non erit personaliter, perseveraverisque ut supra, perdat denarios duos, & totidem in completorio: cessante impedimento tali, quod alia die in domo fiat, & licitum juris vel superioris habeat. Et prædictas pœnas deficientium, ut alias pecuniarias Ordinarii locum in iste ecclesiis & prioratus sibi subjectis augeant, diminuant, & tollant, prout eis videbitur expedire. Plebanus præsens ab omnibus & in omnibus honoretur, & fiat alii, ut supra dictum, condemnetur. Si vero ablens fuerit, vices ipsius teneat in divinis officiis hebdomadarius presbyter, ad quem speciat incipere matutinum, & alias horas; dicere capitula, orationes, & benedictiones loco Plebani.

Ex concilio A. & Æ. Pa.

In cœna Domini una missa tantum dicatur illius diei propria, de qua clerici fint contenti. In Parasceve autem & Sabbato, excepta religiosis, & ecclesiis Cathedralibus, & baptismalibus, ac privilegiatis super hoc, nullus sacerdos missam celebrare præsumat. Transgressus autem ipso ad octavam Paschæ a beneficio fint suspensi. Et si contingat, quod illis tribus diebus aliquod fuus lepelendum ad ecclesiam sepulturæ ecclesiæ deferatur, fiant cæremonia officia consueta absque missa submissa, vel legendo poetus, quam cantando, & fine pollatione campanæ, sub pœna simili transgressibus imponenda.

Ex concilio Thomæ T.

In primis siquidem in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, quatenus de cætero missarum solemnia cantentur, & celebrentur cum earum introitibus, gradualibus, versibus, & traditibus, offertoriis post communionibus, & aliis debitis solemnitatibus, ut est a SS. patribus institutum: & nihil præter motettos, & alia in ipsis missis decantanda, de gestis institutis omittatur; quos motettos, nisi fint ad laudem Dei, & beatæ Virginis Mariæ, aut alicujus Sanctorum, in ipsis missarum solemnitatibus cantare prælentis Concilii decantari penitus inhibemus.

Ex eodem concilio.

Item cum baptismales ecclesiæ debeant per eorum subditos honorari; & ipsi subditi cum cortis ad baptismalem fontem in Sabbato sancto, pro ipso, & cereo, & novo igne benedicendis, singulis annis ad ipsas ecclesias baptismales convenire teneantur; & aliqui, ad ad prædicta teneantur, in fide digna testantur percipiens, contumaciter, licet perquisiti, ea die, ut supra, ad ipsas ecclesias baptismales convenire contemnant, prædictis subditis, & eorum cuilibet, ad prædicta solitis convenire, sub pœna quinque librarum parvorum pro quocunque contrafaciente (Plebano, aut archipresbytero, aut parvato illius baptismalis ecclesiæ pœna integraliter persolvenda, & in utilitatem prædictæ baptismalis ecclesiæ, ad quam convenire negexerint, conversenda) districte præcipendo mandamus authoritate nostri præsentis concilii, quatenus singulis annis cum eorum cortis, ut moris est, in dictis baptismalibus ecclesiis, pro

ANNO CHRISTI 1418.

prædictis adimplendis, studeant dicta die Sabbati sancti omnimode convenire, nisi fuerint impedimento canonico præpediti, vel a Plebano, seu archipresbytero, aut prælato ipsius baspitalis ecclesiæ super hoc fuerint absoluti.

Ex synodo Bartholomæi ep.

Ut Dei cultus in divinis officiis diligentius observetur, statuimus, quod omnes clerici bacis canonicis cum cappis, vel cottis convenient in ecclesia; & qui corporali, vel sui officii exercitionis impedimento cessante, ad matutinas majores ante finem tertii psalmi, ad missam ante primam orationem; ad vesperas ante finem primi psalmi non venerit, & perseveraverit usque ad finem totius officii; denarios quatuor pro quolibet officio perdat. Quorum nomina per custodem ecclesiæ, vel alium de volantate plebani de majoris partis capitulo deputandum, horis singulis sic notentur, ut in fine cujuslibet mensis coram ipsis Plebano & capitulo ponatur ratio, & pecunia recipiatur in utilitatem ipsius ecclesiæ convertenda.

Ex synodo prædicta.

Ut Dei cultus, *& infra*. De supradicto impedimento teneatur impeditus die impedimenti, vel sequenti plebano, si in civitate fuerit, aut eo absente suo vicario fidem facere, aliter in concurrat pœnam in capitulo supra immediate scriptam. Et qui pœnam hujusmodi non solverit infra triduum a redditu ratione, ab omni beneficio ipsius ecclesiæ, donec satisfecerit, sit privatus. Clerici vero minorum ordinum, qui divinis officiis, ob præmissitur, non inteserint a suis plebanis arcies calligtur. Si officialem talem deputarum in scribendo tam aliorum nominia, quam foum cessantium a divinis, malitiam, vel negligentiam notabiliter commissis conflitterit, pœna, qua scribendus puniri deberat, puniatur.

Ex eodem.

Inhibemus, quod semper sit candela in altari accensa, quando divinum officium celebratur: scriptum est enim: *Ignis in altari meo semper ardebit.*

Ex eodem.

In primis volumus, & mandamus, quod ordinarium ecclesiæ Castellanæ, quod perfitiet ad divinum officium, per omnia ab omnibus observetur uniformiter, cum additionibus quæ reperiantur.

Ex eodem.

Quando cantatur introitus, Kyrie eleison, Gloria, Alleluja, Offertorium, Sanctus, Agnus Dei, Communio, responsoria, versiculi, & quidquid aliud cantari tam in diemo officio, quam nocturno, debeant omnes clerici cantantes, & non solum, & servatis omnibus, quæ circa talia statuit Gradense concilium.

Ex eodem.

Quoniam in divinis; *& infra*. Districte præcipiendo statuimus, quod per singulas parochia-

ANNO CHRISTI 1418.

les ecclesias nostræ civitatis & diœcesis diebus singulis inter matutinum & conventualem missam, una missa in mane cum debita reverentia & solemnitate, quam requirit temporis & horæ qualitas, infallibiliter perpetuo celebretur, contemptoribus pœna inobedientiæ tanto debita punientis.

Ex eodem.

Statuimus, & districte præcipimus, ut quorundam consuetudinem, quæ corruptela verius est confenda, prorsus abjecta, omnes horæ canonicæ, & totum B. Mariæ, atque defunctorum officium non singulariter a singulis, vel in factario, vel eundo, fed in choro communiter dicatur ab omnibus, cantando, vel legendo; prout temporis & horæ qualitas fondebit, cum scriptum sit: *In ecclesiis benedicite Dominum.*

Ex eodem.

Mandamus, quod a prima Dominica post Pentecosten usque ad vigiliam Nativitatis Domini, & ab octava Epiphaniæ usque ad quartam feriam myoris hebdomadæ, quæ est ante Resurrectionem, officium mortuorum, sive pro mortuis, cantetur, & communiter in ecclesia, & in choro celebretur, voce submissa, & omnibus diebus, in quibus novem lectiones non leguntur.

Ex eodem.

In diebus dominicis festiviis missa conventualis de die dicatur Dominico, sive festo: reliquatum vero Missarum dispositio plebano, vel ejus vicario, si præsentes fuerint; aut eis absentibus majori Sacerdoti, qui tunc in choro fuerit, relinquatur. In solemnitatibus vero principalis præter conventualem Missam, reliquamque illius diei officium hebdomadarius Sacerdos nihil faciat, nisi Plebanus id faceret volueritt.

Ex eodem.

Quando occurrit festum tituus lectionum, dicatur in matutinis totum nocturnum illius diei cum suis antiphonis; & fiant lectiones, responsoria, & laudes, prima, & tertia &c. de Sancto illius diei, nisi venerit festum ipsum inter duo Pascha; quo tempore dicantur tantum tres Psalmi secundum nostræ Ecclesiæ Castellanæ modum.

Ex eodem.

Sacerdot, & alii Clerici legant lectiones, & plebanus si præsens fuerit, vel qui erit major in ecclesia absente plebano, corrigat lectores; & ad correctionem factam fe lectores emendent: qui finem non faciant nisi ad mandatum plebani, vel majoris, ut supra dicitur, absente plebano.

Ex eodem.

Sacerdotes, qui fuerint requisiti, vel non requisiti de mandato plebani, debeant Missam celebrare ipsorum ante Missam majorem, si tunc fuerit petita. Et ille etiam die non domicico, vel festivo fuerit missa communis, & ista missa fit communis.

ANNO CHRISTI 1458.

Ex eodem.

Cum teneatur, & *infra*. Ordinantes statuimus, ut natalitia Sanctorum, vocabulis quorum ecclesiæ nostræ civitatis, & diœcesis nominantur, solemniter cum novem lectionibus celebrentur, maxime cum hoc mandatum modo a nobis non semel exordium, sed jamdudum a prædecessore nostro D. apostolica dicatur auctoritate firmatum.

Ex Synodo Ramberti ep.

Item statuto, quod incipit, cum teneamur; & *infra*. Adjicimus, quod si aliquis contrarium fecisse ejus, quod in proximo capitulo continetur, inventus fuerit, portione obtinentum ea die cum contingente sit eo ipso privatus, quam ad manus custodis vertere volumus pro ornamentis ecclesiæ sacrario applicandam.

Ex eodem.

Item constitutioni, quæ incipit, quoniam in divinis; & *infra*. Addimus, si quid contra ea, quæ in dicto capitulo continentur, commissum fuerit, vel aliquis se subtraxerit ab officio, quod debet fieri, pœna amissionis obtationum contingentium eodem die applicandarum sacrario pro ornamentis ecclesiæ, contrafacientes puniantur.

Ex eodem.

Item constitutioni, quæ incipit, Ut insuper Dei cultus; & *infra*; hanc pœnam adjicimus; quod si quis contra ordinationem plebani venire præsumpserit, ab officio per septimanam unam noverit se suspensum.

Ex synodo Francisci Bembo E.

Franciscus Bembo; & *infra*. Volentes igitur tam incommoditatibus scleri, quam conturbationi, quæ permittit, ut ante finem missæ clerici libere potuit recedere, providere, Canonicorum morum, totiusque cleri, vel majoris partis ipsius assensu, precatu, & consensu, per hanc nostram constitutionem perpetuo duximus statuendum, quod quatenus de cætero in die Pentecostes, Vinculæ, & Cathedra S. Petri solum plebani; in vigilia Pentecostes, in die chrismatis, in solemnitate S. Petri de mense Junii, in dedicatione Ecclesiæ Castellanæ Plebani, & alii beneficiati omnes accedere teneantur & interesse usque ad missæ complementum cum cottis suis, sub pœnis antiquis consuetis; diebus Nativitatis Virginis gloriosæ, & Dominica prima quadragesimæ omnino tabulati.

Ex synodo Angeli Corrario E.

Angelus Dei & apostolicæ sedis; & *infra*. Volentes igitur futuris temporibus providere; & quod ipse factum est, firmius radicare, mandamus atque statuimus hac nostra perpetua constitutione, quod nullus sacerdos in nostra civitate & diœcesi eodem die missam celebret his concliendo sacram eucharistiam, excepto sacrificium die Nativitatis D. N. J. C. Ad cujus notitiam constitutionis observantiam omnes & singulos, præsentes & futuros, etiamsi pontificali

A fulgeant dignitate, trina canonica monitione in Domino monemus, & obsecramus sub pœna interdicti ingressus ecclesiæ, quam ipso facto volumus incurrere omnes inobedientes, & transgressores, pœna alia arbitraria puniendæ, secundum quod nobis, vel successoribus nostris videbitur opportunum.

Ex synodo Marci Lando E.

Item quod canonici ecclesiæ Castellanæ, & alii in dignitatibus constituti in dicta ecclesia, dum missa & divinum officium celebratur, non ingrediantur chorum absque biretto, almutia sive rantasta, & cotta; & similiter observent, B & contegerit eos singulariter incedere de perse, vel simul cum manionariis ad funeralia, vel alios actus, sub pœna excommunicationis; quam incurrent ipso facto.

Ex eodem.

Item quod aliquis clericus in sacris, aut minoribus constitutus non audeat ingredi chorum, aut stet in choro, dum dicitur officium divinum, nisi cum cotta (& hoc intelligi volumus in ecclesiis, in quibus sint institutæ, & beneficiati) sub pœna solidorum decem pro qualibet vice, applicandorum fabricæ ecclesiæ.

C *Ex eodem.*

Item omnes Sacerdotes, & clerici beneficiati in diœcesi nostra debeant dicere, & cantare officium suum secundum antiphonarium, & alios libros ecclesiæ; & secundum quod in qualibet ecclesia consuetum est dici, sub pœna dec. Non inhibentes propterea, quod qualibet de per se non possit, & valeat dicere officium aliud, si secum fuerit legitime dispensatum.

XVII.

DE OBLATIONIBUS DIVIDENDIS,

D Et aliis emolumentis, quæ ratione Sacramentorum evenisent, sive aliunde, & quomodocumque aliter.

Ex Concilio Ægidii Pa.

PRo pace & unitate clericorum servanda decrevimus, ut in ecclesiis Cathedralibus totum beneficium præter certos redditus singulis canonicis vel personis spectantes diligenter, quomodo modo adveniens, sive in vivorum, sive mortuorum, & sive in ecclesia, sive extra ecclesiam conferatur, in commune omnium solidentur venuit dividendum; excepta quæ offerunt pro sacramentis ecclesiasticis conferendis, ac E legatis, faciendum baptismatis dumtaxat excepto. Sacerdos tamen de milla, quam cantabit, votiva vel mortuaria quatuor denarios percipiat ante partem. Sacerdos autem, aut clericus, qui contra hoc statutum in fraudem verfabitur, in quadruplum teneatur restituere, quod fraudavit. Graviter etiam arbitrio ipsi episcopi puniendus, si hoc exegerit protervitas delinquentis.

Ex eodem.

Statuit præsens concilium, ut omnes Sacerdotes ejusque ecclesiæ, sive sani fuerint, sive

ANNO CHRISTI 1458.

infirmi, vel senio confecti, in beneficio votivarum missarum socientur habeant. Hoc autem facerdos observare per discussionem canonicam a suo episcopo compellatur, sive fint plebani Sacerdotes, sive alii Sacerdotes. Sed qui missam cantare noluerit, nisi sit impedimento corporali detentus, inde beneficium non percipiat, salvo tamen, quod in cathedralibus ecclesiis est statutum. Transgressores per suum episcopum puniantur.

Ex eodem.

Abfentes extra civitatem sive cum licentia, sive sine, de oblationibus votivarum missarum, sive communium, percipiant, sicut plebani cum B Sacerdotibus voluerint ordinare.

Ex Concilio Thomæ Pa.

Voluit, & statuit, declaratvique præsens concilium, quod calices, libri, cruces, paramenta, & quæcumque alia ornamenta ad divinum cultum spectantia, sint & esse intelligantur ecclesiæ, in qua oblata, seu legata fuerint. Naves autem de cera, imagines quæque, & quæcumque alia jocalia argentea, aurea, aut alio quocumque metallo ad cultum divinum non spectantia sint plebani, facerdotum, & aliorum intitulatorum ipsius ecclesiæ, in qua oblata, seu cui legata fuerint. Quorum omnium C plebanus si præsens fuerit, & in ecclesia residens, meditatem retinat; reliqua vero medietas inter præsentes, & in ecclesia residentes facerdotes & clericos dividatur, constitutionibus, & consuetudinibus quarumdam ecclesiarum, in quibus certa portio præstitorum, sed quæ non spectant ad cultum divinum, in habea ipsius ecclesiæ, certa plebano, & certa aliis ipsius ecclesiæ facerdotibus & clericis, semper salvis.

Ex Synodo Bartholomæi Ep. Cast.

Plebani habeant medietatem missæ communis in diebus dominicis & festivis 2x. lectionum, D etiamsi translata fuerint, ac etiam tram, quæ venerint inter duo Pascha, dummodo sint festivitates solemnes, exceptis festivitatibus votivis sanctorum de novo introductis, & octavis, & die Jovis sancto, & paraseve, in quibus plebani percipiant unam portionem. In nativitate Domini, in ramis palmarum, & in die resurrectionis Christi, plebani de omnibus missis, quæ dicentur in illis diebus, medietatem oblationem percipiant, salvo quod à in dominica in ramis palmarum dicetur missa sanctæ Mariæ, secundum morem aliarum dominicarum, sicut in aliis missis beatæ Virginis, quæ celebrantur in diebus dominicis, ordinatum est, ipsius oblatio dividatur.

Ex eodem.

De missa beatæ Virginis, quæ celebratur in diebus dominicis & festivis, nec præcedit missam majorem, plebanus si residentiam fecerit in ecclesia, unam portionem habeat; quod si non fecerit residentiam, & missam celebraverit, de omnibus missis, quæ eo die celebratæ fuerunt, percipiat portionem.

ANNO CHRISTI 1458.

Ex eodem.

De oblatione missæ, quæ in diebus Dominicis & festivis solemnibus dicitur ante missam majorem, sive fuerit de novitate, quæ vadat ad unum, sive alia missa, plebanus habeat unam partem, sive residens fuerit, sive non, dummodo sit infra diœcesim Castellanam.

Ex eodem.

Offertorium, quod percipitur in missis quadragesimalibus, quæ cantantur in nonis, dividatur communiter inter plebanum & presbyteros, diaconos, & ceffodes, sicut fit in aliis missis communibus feriabibus.

Ex eodem.

In diebus lunæ, mercurii, & fabbati feriabibus de missis communi tantum plebanus habeat unam partem.

Ex eodem.

Cum clerici pervenerint ad numerum ordinatum, diaconus, si dumo fuerit, vel si plures, habeat unam partem; plebanus de oblationibus partem habeat; ipsorum quilibet habeat unam partem: custos pro custodis diebus de oblationibus habeat unam partem.

Ex eodem.

Sacerdotes votivarum missarum oblationes, prout in Gradenti continetur concilio, dividant inter se. Cui adjicimus, ut abfentes extra civitatem sive cum licentia, sive sine, de oblationibus votivarum missarum, vel communium, nihil omnino percipiant, nisi pro utilitate ecclesiæ sua de licentia ipsi plebani, ab eo servitio cathedralis ecclesiæ, vel episcopi Castellani, ipsius qui ejus vicem gerentis accedente consensu, non contigerit abfentari. Cui consentiri plebani non adstringantur, sed quod de ipsis confestum est, in similibus observetur.

Ex eodem.

Si aliquis Sacerdos, ut assolet fieri, licet illud non multum approbamus, diverit duas missas in die, tenetur dividere majus offertorium unius illarum missarum cum sociis dicentibus tantum unam.

Ex eodem.

Ordinamus, quod omnes denarii, qui dantur tam a parochianis, quam extraneis, pro missis specificatis, si fuerint denarii minus profus, vel exinde inferios, ponantur in offertorio illius missæ specificatæ, quæ dici debeat illa die, si secundum cursum ecclesiæ dici debeat; & alias dicatur quam citius fieri poterit, & tunc ponantur in offertorio illius missæ, quando dicitur. Et si dati fuerint indifferenter pro missis, scil. ab uno grosso inferiori, sint omnium facerdotum celebrantium illa die, si dati fuerint ante missam; si autem dati fuerint post missam, sint omnium celebrantium die sequenti.

Si denarii fuerint ab uno grosso superiore, & da-

ANNO CHRISTI 1418.

dati fuerint a parochianis pro celebratione Missarum, vel ut oretur pro animabus ipsorum, & suorum defunctorum, dividantur inter sacerdotes & plebanum, si plebanus fuerit sacerdos, & praesens in terra. Et si dati fuerint ab extraneis, sint illorum, quibus dantur, & dantes voluerint eos tamen esse ipsorum, dummodo a recipientes fraus aliqua non procuretur, vel fiat. Si autem dati fuerint denarii tam a parochianis, quam extraneis, sine specificatione missarum, sint illorum, quibus dantur, & dantes voluerint eos esse illius, cui dantur, & a recipiente fraus aliqua non fiat. Omnia vero quae dantur pro poenitentiis, sint propria sacerdotis confessoris, cui dantur. Defraudantes in duplum ejus, quod defraudaverint, puniantur.

Ex eodem.

Ea, quae relinquantur a parochianis indifferenter sacerdotibus alicujus ecclesiae pro celebratione missarum, vel ut oretur Deus pro animabus ipsorum, sive expirantur certum numerum sacerdotum, sive non, in testamento, dividantur inter plebanum, presbyteros, & clericos secundum decimam, nisi testator aliquid legaret per se presbyteris, & aliquid per se aliis clericis, in quo casu stetur determinationi testatoris. Si vero relinquantur tam a parochianis quam extraneis alicui expresso nomine, sint illius, cui relinquuntur, cum tunc praesumatur intuitu personae esse relicta; dummodo in hoc fraus aliqua non procuretur. Haec omnia praedicta tam de divisionis, quam de divisibilitatis ordinamus esse servanda.

Ex eodem.

Sacerdotes, & infra. Si dic., quo requiritur sacerdos, vel non requisitus ad mandatum plebani missam sponsis celebraverit, etiamsi illo die non dominico, vel festivo fuerit missa communis, illa missa sit communis. Candelae quoque, quae venerint ad illam missam, sint plebani, cum omnes candelae, sive cereí missarum sint plebani.

Ex eodem.

De oblatione missarum novitiarum venientium ad matrimonium si fuerint solemniter celebratae, sive in diebus dominicis, sive in feriatis, plebanus mediietatem percipiat. Si vero ex eventu interfuerint novitiae missae privatae, de in oblatione fuerit inventa moneta de argento vel auro, idem plebanus habeat mediietatem similiter. Si autem talis moneta non inveniatur, tunc censeatur missa votiva esse, & de ipsa obtulerunt, quod de missis votivis alis obleretur.

Ex eodem.

Placentae veto, & alia, quae mittuntur a sponsis, dividantur hoc modo. Prima pars detur plebano, secunda majori sacerdoti, & sic de singulis; deinde vero revertatur ad plebanum, si plebanus fuerit sacerdos.

Ex eodem.

Quidquid percipitur ab infirmis, qui faciunt fai legi evangelium, passionem domini, & quaecumque orationes, sit plebani, presbyterorum, & diaconi, & custodum, sicut dividitur offertorium missae feriae.

ANNO CHRISTI 1418.

Ex eodem.

Illud, quod datur in tribus diebus paschalibus, & Pentecostes, & Natalis Domini Sacerdotibus, qui vadant ad communicandum infirmos, ponatur in offertorio missae majoris illius diei. Et si aliquis Sacerdos requisitus non iverit, amittat partem totius illius diei.

Ex eodem.

Id, quod datur pro dicendo Evangelio in domibus defunctorum die mortis ipsorum; illius sit qui vadit.

Ex eodem.

Omnes denarios, qui pertinentes in administrationibus exequiarum mortuorum, Sacerdos, sive fuerit plebanus, sive fuerit simplex Sacerdos cum socius sui ordinis, diaconus cum diacono, subdiaconus sive clericus cum socio socii sui dividant communiter.

Ex eodem.

Omnes dopleii & candelae, quae dantur in exequiis & vesperis mortuorum inter plebanum & presbyteros aequaliter dividantur. Salvo quod diaconus habeat unam candelam tantum, & patrinus unam alteram ante partem.

Ex eodem.

Sacerdos, qui fuerit requisitus ad lepelendum parvulos, vadat; & si indefinite requisitio facta fuerit, sit in optione plebani mittere unum de Sacerdotibus, vel certiles, sicut ei videbitur expedire. Et si plebanus abesset, fiat hoc ad jussum majoris de collegio; & qui iverit, habeat unam candelam ante partem, & si una sola data fuerit, habeat eam. Cetera vero dividantur inter plebanum, presbyteros, & eum, qui iverit, si fuerit Clericus.

Ex eodem.

Cerei, qui accedunturi, & veniunt in vesperis in die omnium Sanctorum, communentur omnibus, etiam si accendantur in vesperis feriis & cerei, qui accendunturi, & veniunt ad omnes missas in die illa mortuorum, & qui veniunt ad manus presbyterorum, & clericorum illis duobus diebus, & in vesperis omnium Sanctorum, & per totam aliam diem tam in ecclesia, quam extra.

Ex eodem.

Candelae, quae dantur in baptismo solemni, sint plebani, quae omnino accendi debent ad baptismum.

Ex eodem.

De his, quae veniant pro pueris baptizandis, plebanus tertiam partem habeat, si parcel fuerint tres, vel plures; si vero duae tantum, medietatem tunc percipiat plebanus. De praedictis autem quilibet diaconus infra taxatum numerum A

ANNO CHRISTI 1418.

ponitorum, & custos habeat unam partem.

Ex eodem.

Omnia quocumque modo proveniant in majori festivitate capitulae ecclesiae, in qua plebanus dat procurationem Episcopo, sint plebani, qui singulis sacerdotibus, diaconis, & custodibus quinque solidos parvorum aut praendium prorsus exhibeat. Ipsi vero, & eorum quilibet a plebano, vel ejus vicario requisitus teneantur, in ipsa ecclesia die in loco ordine & officio deferre: & qui facere recusaverit, nihil habeat de praedictis. Aliis autem, qui sint in inferioribus ordinibus constituti plebani providetur B arbitrio.

Ex eodem.

In festo consecrationis Ecclesiae omnes candelae, cerei, & cinctura, ac omnia cera qualiercumque proveniat, sint plebani. Oblationum autem tam altarium, quam arcellae, & aliarum quocumque modo provenientium, mediietatem plebanus habeat; reliqua vero medietas inter presbyteros & clericos dividatur. Itaque discanus & custos singuli percipiant portiones; sed inferiores clerici habeant secundum differentiam plebani. Expetiae autem quae fient pro Sacerdotibus invitatis ad feliam pro officiando, praeter C vinum & duas candelas grossas ponendas super altare, quae dentur a plebano, fiant de oblationibus supradictis.

Ex eodem.

In omnibus aliis festivitatibus & praedictis, quas quilibet ecclesia per se facit, oblationes aequaliter dividantur; excepto quod offertorii primae missae mediietas sit plebani, alia vero medietas inter presbyteros; diaconum, & custodem & reliquos de ecclesia more solito dividatur. Candelae autem tam magnae quam parvae, quae offerunturad ad primam missam tam ad altare, quam ad arcellas, & anconas fint plebani, sed D sacerdotum fint aliae, quae ad missae aliae offerunturad. De quibus, ac etiam de oblationibus plebanus partem percipiat, si missam celebraverit eo die.

Ex eodem.

Omnes candelae, quae proveniunt vel offeruntur in Ecclesia, fint plebani praeter illas, quae offeruntur ad missas votivas, & alias, in quibus plebani partem non habent; quae fiunt Sacerdotum celebrantium ipsas missas; nisi fuerint candela de medio libra, vel fagra, quae inter plebanum & presbyteros dividatur. Presbyteroi autem in missis votivis, & aliis, in quibus candelas non percipiunt, & plebani sibi providerant de candelis. Plebani vero tenentur dare candelas ad officium, & ad accendendas lampades, & ad deferendam corpus Christi ad infirmos. Cum deferentur dopleria, & grossi cerei, & lumina portabitur cum feraii; sed ne deficiant, a plebanis solicite providetur.

Ex eodem.

Omnis cera, & cinctura quocumque modo offeruntur, sint plebani.

Ex eodem.

Naves de cera, & imagines, & quodcumque metallum vel ad altaria, vel alibi in Ecclesia apponia fuerint, vel oblata, fint plebani. Si pueri, vel qui alii cum rebus aliquibus pendentes, ne ipse plebano, & aliis sint communes. Commune fit etiam Deum, quod offertur.

Ex Concilio Thomae Ta.

Item voluit, flatuit, & declaravit praesens concilium, quod calices, libri, cruces, paramenta, & quaecumque alia ornamenta ad divinum cultum spectantia fint, ea esse intelligantur ecclesiae, in qua oblata, seu cui legata fuerunt. Naves autem de cera, & imagines quoque, & quaecumque alia, & stotia argentea, aurea, aut alio quoque metallo ad cultum divinum dirimum non spectantia, fint plebani, sacerdotum, & aliorum institutorum illius Ecclesiae, in qua oblata, seu cui legata fuerint. Quorum omnium plebanus si praesens fuerit, & in ecclesia residens mediietatem recipiat. Reliqua vero mediietas inter praesentes, & in ecclesia residentes sacerdotes & clericos dividatur, constitutionibus, & consuetudinibus quarumdam ecclesiarum, in quibus certa portio praedictorum, scil. quae non spectant ad cultum divinum, fabricae ipsius ecclesiae, certa plebano, & certa aliis ipsius Ecclesiae Sacerdotibus debita, semper salvis,

De Concilio D. P.

Post pulsationem ad missam, tertia, vel alia hora canetur; & lequatur in cantu communis missa diebus singulis, & horis, ad quas tenentur clerici adesse, & esse omnes residentes, etiamsi plures in die ex debito ordine ecclesiae mise. Cantantur. De quibus & aliis omnibus missis cantandis ad vocem cum ministris, vel sine, quandocumque & ex quocumque causa cantentur in ecclesia conventualiter, quidquid offeretur in ipsis missis, quae omnes volumus esse communes, dividatur quotidie inter omnes intitulatos & praebendarios ministros praesentes, dando mansualiter suas portiones illis tantum, qui fuerint praesentes, & continenter ad introitum, vel Kyrie eleyion ejque in finem; nullam inde portionem dando absentibus, etiam si residant, nisi fibi aliter debetur ex privilegio vel jure scripto. Missas etiam, quae dicuntur ante communionem, ac omnes dicendas per manifestarios vel presbyteros extraneos, dicimus debere esse communes.

Aliae vero missae omnes appellamus votivas, de quarum oblationibus fit ordine ante vel post communionem, quando plures missae dicentur, E fervetur statutum concilii nostri. Expressius inhibetur, ne postquam dictum fuerit Sanctus, priusquam dicatur Agnus Dei, in eadem ecclesia incipiant Sanctus in alia missa. Contrarium facientes perdant donatio quinque ultra alias poenas, ad communem aerum similiter petitionentes.

Si capitulum invitatur ad funera, seu matutinum, vesperas, vel obsequia, mortuorum, primis percipiat duas partes presbyteriales, & ministrantibus portiones duplicentur, quae pertinent tantum ad ibi praesentes. Nam si quid de praedictis, vel aliis similibus omnibus quotidianis

ANNO CHRISTI 1438.

nis distributionibus abstenibus datur, ad restitu- A
tionem de jure tenetur.

Ex quibus omnibus communibus missis, & funeralibus, quidquid in denariis seu pecunia provenerit, manualiter dividatur, & distribuatur quoridie post omnes missas inter presbyteros ministros ipius ecclesiæ, dando plebano præsenti partem debitam singulis presbyteris partem unam, diacono medium, cuilibet cantaturi dem, subdiacono quartam, & alias canonicis, seu clericis initiatialis, octavam portionem unius parcii. De aliis autem fructibus, seu redditibus, oblationibus sive obventionibus vivorum & mortuorum decimis, primitiis, ac proventibus omnibus, præter confinitum elecmolynas, & personalia oblata, seu legata singularia vel donata, serviendum in ecclesia vel extra intuitu vel ratione ipius ecclesiæ, vel cemeterii, aut territorii sui, vel aliunde tam a parochianis, quam ab aliis undecumque, quandocumque, ubicumque, & qualitercumque offeratur, exigatur, detur, vel recipiatur, sive in pecunia, sive in pane, vino, grano, leguminibus, cera, oleo, & aliis quibuscumque rebus & bonis, quocumque nomine censeantur, nisi talia essent quæ per scripta publica, seu constitutiones Episcoporum aut ecclesiarum antiquas, vel ipsi communis foli fabricæ, vel plebano, aut alii, vel aliter debeantur; præcipimus, quod omnia prædicta ad eos pertinentia devenizne in communi, & ad communem arcam ipius ecclesiæ ministrorum, non intendentes per C hanc nostram constitutionem aliquem prædictorum privare sua possessione domorum ad affidum, vel adficiorum ad eorum titulos vel titulum pertinentium. Declaramus tamen, quod quidquid provenerit, vel offeretur in sabidiis, tbelauris, reliquiis Sanctorum, libris, pannis, vasis, vel aliis ornamentis, vel utensilibus ad cultum divinum & fabricam ecclesiæ tantum pertinent. Nec de cætero ecclesia teneatur ad reparationem, vel alia onera celebre, vel domorum in quibus perdonaliter ministri ecclesiæ non manerantur. Ex quibus & super quibus communibus capitulis bonis, deficientibus constituta contrata honestice fiant luminaria nocturnis & diurnis officiis, & hebdomatibus in ecclesia vel extra D pro reverentia corporis Christi, & sacramentorum aliorum ecclesiæ: & omnes expensæ utiles & necessariæ ac omnia incombentia onera communiter ad ipius pertinentia supportentur, & manualiter ac realiter fiant quotidie, in fine cujuslibet mensis, vel infra, referendum pecuniam, dolperios, cereos, candelas, & alia necessaria pro legenti tempore in communi arca. Si quid & quidquid de prædictis omnibus superest, communiter dividatur inter prælatos, canonicos, & alios omnes ipius Ecclesiæ ministros præsentes, & residentes, ut debent.

ANNO CHRISTI 1438.

ANNO CHRISTI 1438.

XVIII.

DE DECIMIS.

Ex Concilio B. P.

VOlentes animarum periculis obviare, rationabili providentia decimas statuendum, ut ad solutionem decimarum parochianorum omnes universaliter teneantur, sive sint clerici, sive laici, aut monachi, seu etiam regulares, nisi comprehensi legitima inventi fuerint, vel privilegio speciali, cum ipsas sibi Dominus in signum universalis dominii reserva- A
verit. Et hoc non tantum obtineat, ubi solventur decimæ prædiales; mixtas etiam, quæ loco prædialium & realium alicubi successerunt, solvi præcipimus, cum de jure & diu approbata consuetudine sint solvendæ. Omnes autem, qui prædictas decimas prædiales aut mixtas admoniti non solverint, aut fraudem commiserint scienter in solvendo, facto appellante concilio excommunicationis vinculo innodamus.

Ex eodem.

Prædecessorum nostrorum sequentes vestigia statuimus &c. In Ecclesiæ Castellano fecundi observant, ut parochianæ unius ecclesiæ ad alterius parochiam transeuntes illi clericis B ecclesiæ decimas tantum solvant, in cujus parochia nostris tempore domicilium invenintur habere, salvo tamen jure privilegiorum S. R. ecclesiæ super decimarum solutione personis vel ecclesiis attributo.

Ex eodem.

Clerici translati de una ecclesia ad aliam, sive in decimis, quæ occidentur, sive in oblationibus, & aliis, nihil commanebaunt cum priori. Salvo ramen, quod quis plebanus alicujus ecclesiæ & canonicatum ecclesiæ cathedralis ad S. Marci de Venetiis potest intervenienie canonica dispensatione insimul retinere & tenere.

Ex eodem.

In taxagio existentes nullum beneficium percipiant. Ut de decimis illorum, qui mortuorum, si tempore fortuitosis præsentes fuerint in quocumque ordine percipiant partem suam, sive ante mortui fuerint, sive poli. Hoc autem intelligendum solum generaliter de omnibus clericis, ut tempore solutionis in quocumque ordine inventantur, sive in parte, sive in toto decimæ solvantur, sive secutiores de toto vel de parte fuerint, sive non, recipiant partem suam.

Ex Synodo Ramberti ep. Ca.

Innotuit nobis; *&c. infra.* Volentes igitur malitiis hominum, ut quantum possimus, obviare, præsenti constitutione monemus omnumquemque plebanum & Sacerdotem, sibique in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus de cætero integre, & legaliter, fecundum quod scivcriot, nobis vel nostris vicariis insinuare debeant bona mobilia uniuscujusque, quem mori contigerit in ea parochia, & quidquid percepcrint ab omnie decimæ de bonis defuncti, ut ex infinuatione hujusmodi animæ defuncti, & Castellanæ ecclesiæ consulatur. Si quis autem hujus constitutionis & præcepti contemptor extiterit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat; puniendus insuper pena pecuniaria, prout nobis, vel nostro Vicario videbitur expedire. Mandantes insuper plebanis & capitulis universis, ut procuratorem constituere debeant in suis ecclesiis ad decimas exigendas.

Ex Synodo Bartholmæi ep. Ca.

Quoniam ea; *&c. infra.* Constitutionem Gradensis Concilii, qua continetur, ut de decimis moriantium, qui solum tempore præsentes fuerint, in quocumque ordine percipiant partem suam, falubriter declaranies statuimus illos etiam quoad hoc confendos esse præsentes, qui cum plebani vel episcopi licentia pro prædicatione temporis a nobis aliis flabilita recedentes de Venetiis, infra xv. dierum spatium reverteniur, ut de decimis solutis medio tempore partem habeant, ac si fuissent continue residentes.

Ex eodem.

In quibuddam ecclesiis annua conflat esse legata ecclesiæ pulsum Sacerdotibus, & ministris, veluti cerros domorum, terrarum, aliorumque similibus redditus prædictis perpetuo vel certa tempora deputos, & qualis legati poffent in posterum, vel acquiri. Verum quia de divisione talium & participatione pro eo quod in uno vel duobus terminis tantum in anno percipi contingerent, fepe dubitatur & certatur, providendo fancimus, ut quilibet eorum, qubus prædicta funt debita vel relicta, sive qui partem percipiunt ex eisdem pro rata temporis, quo in sua ecclesia illo anno residentiam fecerit, percipiat partem.

Ex Synodo Laurentii Justiniani ep. C.

Licet varia inter doctores feratur sententia, cujusmodi decimæ in præcepto, tamen falsbriori inhærentes arbitrio per hanc constitutionem damus declarandum omnem decimam non tantum realem, verum & perfonalem, sive ex industria, sive ex matrimonio, sive ex donatione, legato, vel quavis translatione, quomodocumque provenisat alicui titulo lucratio, esse in præcepto; & si quis eam non solverit, teneri eadem pœna, qua tenentur, qui realem non solvunt. Verum quia hæc declaratio parum profeffit, nisi obviaretur fcandalis, & fastidiosus quorundam dogmatizantium eum non esse in scripto præcepto, quibus fideles simpliciter errantes facilliime credunt, putantes perfaforte conficienti, ac ita excitare avaritiæ; idco hac præfenti constitutione fancimus, quod fi quis religiofus mendicans, aut non mendicans cujuscumque ordinis, aut clericus secularis publice prædicaverit, vel in secreto dogmatizaverit talem decimam perfonalem non esse in præcepto, aut quod quilibet fideliis ad dictam decimam non teneatur, fed in arbitrio cujusque consistat quid velit loco decimæ dimittere, aut quod non episcopo, vel alii ejusdem competit de jure, fed ad libitum dilibbere possit, ipso E facto fententiam excommunicationis incurrat, a qua nequeat abfolvi; nisi illud idem erroneum, fi publice prædicaverit, publice revocarum teneatur, fi occulte, occulte, fimpliciter afferens se errasse ignorantia, vel malitia, prout fucrit eorum poplo, non tamen timore excommunicationis hoc revocare. Quinimo, ut falsri animarum fubjectorum nostrorum consulatur, voluimus & mandamus, quod omnes ordinarii prædicatores bis in anno teneantur hoc perfonalem popolo, & hortari ad decimam perfonalem, quæ est sub præcepto, quod teneantur solvere, A Si quis autem negligerit, fi clericus fæcularis existat, sic fuspensus a beneficio per ix menses, & a prædicatione; aut de ordine Mendicantium, fubtrahantur toti illi ordini casus reservati episcopo, & nullo pacto alicui ejusdem ordinis per totum illum annum dídi casus concedantur. Dies autem, in quibus debet fieri publicatio in prædicationibus, funt festa. Natalis Domini, & Dominica prima quadragesimæ.

XIX.

DE REBUS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.

B Et mutuis, & aliis contractibus illicitis.

Ex Concilio Dominici P.

ET pro meliori, & tutiori cautela fervandorum bonorum ecclesiæ voluimus, & præcipimus, quod singulis annis in capitulo fiat inventarium in scriptis clare, & distincte de omnibus thesauris, denariis, libris, paramentis, & aliis quibuscumque bonis mobilibus, & reipsis pertinentibus ecclesiæ, ad ecclesiam; & realiter, & manualiter omnia videantur, & recommendentur procuratori, facristis, & custodibus, vel aliis fectoris officialibus, qui ea fervent, commendant, & reprænfentent, quotiens opus fuerit vel expeditus pro divinis usibus, ad quos data & destinata fuerunt.

Ex Synodo Angeli Ep.

Quamvis multa; *&c. infra.* Idcirco præfenti constitutione fancimus, quod nulla persona ecclesiastica, capitulum, vel conventus, calicum, libris, cruceum, thuribula, planetas, seu quævis alia ornamenta ad aliquem locum venerabilem pertinentes, alienare, obligare, pignerare, vel distrahere præsumant per se, vel alium, seu tradere, vel commodare alicui pignorando absque nostra vel vicarii nostri licentia speciali. Contrafacientes vero in libris xxv. parvorum nostræ monetæ condemnamus, & ad ipsa recuglienda, de redditibus ecclesiæ pro illorum recuperatione nullo pretio perfoluto, aliis pœnis cottra tales editis per alias nostras synodales constitutiones in fuo robore nihilominus duraturis. Illos vero, qui aliqua immobilia, seu jura perpetua alicujus ecclesiæ, & venerabilis loci alienavere, vel pignoraverit exipedi, neque licentia non obtenta, ex nunc in his fcriptis excommunicationis vinculo innodamus; & eos, qui alienationi consenferint, & qui alienata receperint, & ipsos alienatores condemnamus ad ipsum locum venerandum conservandum indemnem, & recipientes illa illi loco libere dimittendo. Constitutio superius edita diuturnius non tenere. Et quia sunt quidam ecclesiarum rectores, qui jam contractus obligationis simulatos fecerunt, patientes fe in judicio convenini, & per competentem judicem condemnari, et ecclesia, feu venerabilis locus obligationes hujusmodi cogere tenerentur, difficilius prohibemus quoslibet mutuo recipere pecuniam maxime sub usoris, super cujus solutione ecclesiæ, aut hospitalia directe, vel indirecte obligantur, vel de jure valeant convenini, abfque parvorum nostræ monetæ licentia, aut non interveniente ipsos contractus, obligationes, & re-

pro-

ANNO CHRISTI 1452.

A promissiones super mutuis decernimus nullas esse, & contrahentes abeneficiis ecclesiasticis suspendendos. Morbus insuper alius irrepit, ut eum aliquis pro dignitate vel beneficio litigaverit, pro pecunia habenda tradunt aliquibus potentibus domos, seu alias possessiones venerabilium locorum, vel ecclesiarum, aut alteri litigantium, ut illi cedat, ad certum terminum, vel aliquando ad vitam ejus, qui litigaverit, tenendas & possidendas. Ne igitur pestis hujusmodi fortius invalescat, inhibemus expresse, & prohibemus firmamus, ne aliqua persona ecclesiastica, collegium, vel conventus aliqua bona immobilia prædictorum locorum vel ecclesiarum ultra duos annos alicui quovis titulo vel quæsito colore etiam de ipso collegio existentes, dare vel concedere debeat usufructuanda, tenenda, vel possidenda, quo etiam tamen in contractibus inseratur, quod ipse contractus contractantem non obliget successores suae nostra expressa licentia. Delinquentes vero in aliquo præmissorum aliqua ad satisfactionem condignam in his scriptis sufficiendam a divinis, decerncntes contractus hujusmodi non tenere; non tamen per hoc incaudimus prohibere domos, possessiones, vel terras dari & locari sine fraude cas inhabitantibus per ipsos, & veris terrarum cultoribus partiariis ad colendam, qui manibus propriis terras colant.

Ex synodo Laurentii Justiniani E.

Licet a summis Pontificibus, & aliis SS. patribus circa prohibitionem alienationis eorum ecclesiasticarum salubriter provisum sit, & quotidie nova provisio fiat, ac saltem in creatione ita quidquam prædicti jurei inconsulto Rotiponti. non alienate; tamen quia experientia, quæ magistra est in omnibus, docemur quod perversis machinationibus sub specie locationis etiam ad tempus in præjudicium prælatorum & ecclesiarum a quamplurimis Deum præ oculis non habentibus nova via quasi alienation i præstatur, ut talium malitiis occurrat, diffinide præcipimus inhibentes, ne prælati possint possessiones non. & ecclesiarum locare sub conditione, ut quidquid melioramenti per conductorem factum fuerit, ecclesia teneatur solvere, alias possesso loco pignoris pro parva vel modica pecunia conductis penes conductorem remaneat. Sed volumus, quod nili prælatus locans possessionem pro suo tempore tantum melioramenti solverit, quod tali affictatio veluti dolosa, & simulata habeatur pro nulla. Item volumus, quod nisi mutuum contractum fuerit cum solemnitate juris & de licentia episcopi, & nisi is qui contraxit mutuum, pro suo tempore ractum non solverit, quantumcumque probet usum in utilitatem ecclesiæ, ecclesia non obligetur, sed solum prælatus, qui sic contraxit, & non solvit, & non lucrefiet. Tamen plurimi prælati mutuum contrahunt cum amicis, aut cognatis, quibus non curant solvere ad hoc, ut post mortem fuccessor aut ecclesia remaneant obligati. Et hoc verum intelligendum sit, dummodo prælatus contrahens tanto tempore viverit post contractum, quod sit verisimile eum potuisse solvere considerata qualitate beneficii; alias jura serventur.

ANNO CHRISTI 1452.

B sia vel monasterium in finibus & jurisbus fuit, A CHRISTI 1452. in ecclesia, quae presbyteri imponantur clero; indebite & inequaliter aggraventur. Et similia reformatio extimationis qualibet foperanio perpetuo fiat, ut æqualiter singuli releventur.

Ex eodem.

Item ordinamus, cum jam plurimi casus evenerint, quod si reperiatur aliquod monasterium carens monachis, aut paucioris numero quinque habens nullum contractum detrimentum præsentem ecclesiis posse facere, nisi primo tractatus, qui fiunt, diffinde lecti & probati liquido coram domino episcopo fuerint, & ipse cum majori parte capituli sui dicto contradui affensum præstiterit; alias contractus sit nullus ipso jure. Et ultra hoc prælati & Monachi jurent coram D. episcopo quod bona fide & recta conscientia putantes fino monasterio, vel ecclesiæ fuæ esse illa tractata promittere, dictum contractum creant ..... vel alterius locationis præjudicialis.

XX.

DE ECCLESIIS REPARANDIS.

Ex Concilio Dominici Pa.

QUi interdum rectores Dalmatiæ ecclesiarum sunt negligentes in reficiendis ecclesiis suis, volumus & mandamus, quod quando aliqua ecclesia non habens redditus pro fabrica deputatos passa est, seu minatur ruinam, quod C de omnibus aliis redditibus quarta pars reripiatur anno quolibet & servetur per duos procuratores conflitutos a collegio dictæ ecclesiæ de consilio sui diœcesani. Si autem est simplex capella, rector ipsius cum suo diœcesano eligat hujusmodi procuratores, qui cum dicta parte aptent & reficiant ecclesiam ipsam.

Ex Concilio Thoma Pa.

In reformando conflitutionem supraleciptam; *& infra.* Statuimus, & etiam mandamus, quod si dicta quarta pars non sufficeret ad reparationem hujusmodi ecclesiæ, quod per diœcesanum de ipsis redditibus recipiatur id, quod D hujusmodi reparationem fieriri opportunum, in reparationem ipsius ecclesiæ conventendum, quam citius commodo fieri poterit arbitrio bonri viri; ita tamen quod ipsi reparandam ecclesiam in victu & aliis necessariis nihilum incommodum patiantur, soper quibus diœcesani ipsius conscientiam oneramus.

XXI.

DE PAROCHIIS, ET CORRECTIONE EXTIMI.

Ex Concilio Dominici Pa.

E QUia conditiones & status locorum & personarum plerumque mutantur, flatuimus, quod de qualibet civitate ac diœcesi nostri patriarchatus eligantur aliquæ personæ idoneæ ad limitationem parochianum, si expediat, & ad correctionem extimationum redditumq ecclesiasticorum; quæ studiose & diligenter cum juramento & aliis probationibus & præsumptionibus, exquisita veritate, pro ea melius videbunt, limitent, ordinent, taxent, & disponant æqualiter de omnibus locis, ad quas ecclesias pertinent; ac de suddictibus ecclesiasticis, ne ultetius aliqua? ecclesia

Ex eodem.

Quamdiu monasteria per regulares pollint ordinata manere, nisi regulares deficerint, non sunt ad seculares clericos transferenda. Idcco statuimus & ordinamus, quod nulla secularis ecclesia sibi vendicet auctoritate propria vel omnino sufficienti subjacere vel unire quavis loca religiosa.

Ex eodem.

Quoniam hospitalia & alia pia loca ad illos usus conservari debent, ad quos fuerunt primitus instituta, flatuimus & ordinamus, quod hospitalia & alia pia loca non committantur de cætero personis secularibus, quæ ex proprio de-B fectu non bene gesserint facta fua, ac ad paupertatem devoverint; cum non præsumatur, quod bene sibiena procurent, vel gerant; nec aliat infamibus, suspectis, vel criminosis etiam satisfactione prestita manifestandis, quæ malevolum animum totoris non immutat. Clericis quoque secularibus vel regularibus illa in beneficium nullatenus conferantur, nec ad ipsa ullo modo promoveantur. A prælatis fetliiet præsententur, eligantur, & perficiantur in eis tales rectores, seu priores, de quibus nulla finistra suspicio possit haberi, vel verisimilitier in futurum timeri. Et nihilominus ut omnis de mala administratione tollatur suspicio, non prius ipse rector, vel prior prædicti hospitalis, vel alterius pii loci possessionem apprehendat vel habeat, quam nobis, vel vicario nostro præfectanstea cautionem sufficientem de bona administratione hospitalis & pii loci prædictorum, & pauperum, & aliorum degentium in eisdem. Et postquam prædictorum hospitales & pii loci fuerit possessionem adepti pacificam, inventarium faciat, & illud sub manu publica nobis, vel vicario nostro infra unum mensem debeat præsentare; & omni anno de receptis, administratis, & gestis fuscitentiam reddere tantum juxta formam concilii Ven. sub poena in eodem concilio flatuta, vel alia graviori, qua nos, vel vicarius nostri ipsum pro ejus arbitrio decreverit puniendum. Quam rationem si idem rector vel prior per triennium reddere non curaverit, vel contumaciter contradixerit, ex nunc dicto priorato & administratione ipsius privamus eumdem, decernentes per illos, ad quos spectat, dictum hospitale vel pium locum alteri conferendos.

XXII.

DE LOCIS RELIGIOSIS

Non uniendis ecclesiis secularibus, & hospitalibus ordinandis.

Ex synodo Angeli Delphino e.

QUamdiu monasteria per regulares pollint ordinata manere, nisi regulares deficerint, non sunt ad seculares clericos transferenda. Idcco statuimus & ordinamus, quod nulla secularis ecclesia sibi vendicet auctoritate propria vel omnino sufficienti subjacere vel unire quavis loca religiosa.

Ex eodem.

Quoniam hospitalia & alia pia loca ad illos usus conservari debent, ad quos fuerunt primitus instituta, flatuimus & ordinamus, quod hospitalia & alia pia loca non committantur de cætero personis secularibus, quæ ex proprio defectu non bene gesserint facta fua, ac ad paupertatem devoverint; cum non præsumatur, quod bene sibiena procurent, vel gerant; nec alias infamibus, suspectis, vel criminosis etiam satisfactione prestita manifestandis, quæ malevolum animum totoris non immutat. Clericis quoque secularibus vel regularibus illa in beneficium nullatenus conferantur, nec ad ipsa ullo modo promoveantur. A prælatis fetliiet præsententur, eligantur, & perficiantur in eis tales rectores, seu priores, de quibus nulla finistra suspicio possit haberi, vel verisimilitier in futurum timeri. Et nihilominus ut omnis de mala administratione tollatur suspicio, non prius ipse rector, vel prior prædicti hospitalis, vel alterius pii loci possessionem apprehendat vel habeat, quam nobis, vel vicario nostro præfectanstea cautionem sufficientem de bona administratione hospitalis & pii loci prædictorum, & pauperum, & aliorum degentium in eisdem. Et postquam prædictorum hospitales & pii loci fuerit possessionem adepti pacificam, inventarium faciat, & illud sub manu publica nobis, vel vicario nostro infra unum mensem debeat præsentare; & omni anno de receptis, administratis, & gestis fuscitentiam reddere tantum juxta formam concilii Ven. sub poena in eodem concilio flatuta, vel alia graviori, qua nos, vel vicarius nostri ipsum pro ejus arbitrio decreverit puniendum. Quam rationem si idem rector vel prior per triennium reddere non curaverit, vel contumaciter contradixerit, ex nunc dicto priorato & administratione ipsius privamus eumdem, decernentes per illos, ad quos spectat, dictum hospitale vel pium locum alteri conferendos.

XXIII.

DE IMMUNITATE ECCLESIARUM,

Et ecclesiasticarum personarum tam circa forum, quam circa res alias.

Ex Concilio Egidii Pa.

LAici, qui temerario præsumptu detinent vel invadunt possessiones, redditus ad ecclesias, capellas, vel monasteria pertinentes, seu jurisdictiones earum, & privilegia sibi concessa diminuunt; illi etiam qui devastant vineas illorum parentes, & ipsorum fructuum, aut segetes, fraudolenter oves, boves, equos, & cætera animalia magna interficiunt, vel lethalitter vulnerant, seu fradant, tamquam facrilegi & invasores bonorum ecclesiasticorum excommunicationis vinculo sint subjecti.

XXIV.

QUOD SEDE VACANTE NIHIL INNOVETUR.

Ex Concilio Egidii Pa.

CUm secundum facrorum; *& infra.* Volentes hominum obviare malitiis, & animarum periculis providere, trina monitione præmissa hoc perpetuo prohibemus edicto, ne de bonis ad mensam episcopalem spectantibus aliquid modo aliquo vel ingenio expendatur, nisi pro moderatis expensis excequiarum episcoporum decedentium, prout convenit, facientis, & necessariis expensis pro agrorum & vinearum cultoris colligendis, & conservandis fructibus, ac ædificiis fustinendis, exhibendis ab vicinomo, vel vicinomia canonice conflitutis. Canonicis quinque ecclesiæ Castellanæ mensa sub debito modo colere præfertur, ita tamen quod pro hac quæstione inter episcopum affeventem, quod de gratia, & capitulum dicens, quod de jure sic debita jam diutius vexilante nullum præjudicium generetur. Post electionem vero contendiet, & canonice celebratam falsatum vicomiis & vicariis ipsarum ecclesiarum vacantium ad arbitrium futuræ episcopi flatuatur. Pro cujus electionis prosequutione ratiet celebratæ expensæ fuscitiner conflituantur & fiant juxta conflitutionem bonæ memoriæ Nicolai papæ quarti, quæ incipit: *Cupientes.* Alias denique expensas utiles & necessarias capitula faciant conferentibus duabus partibus, & non minus. Contra hujus ordinamenta, & eorum quælibet omnes & singuli facientes sint excommunicationis vinculo innodati, a qua non possint absolvi, nisi per fuum Episcopum, postquam fuerit conferatus.

Ex Concilio Dominici Pa.

Ut capitula cathedralium vacantium benigne recipiant nuncios sui Primatis & Metropolitani, eosque cariiative pertractent in eundo, illando, & reducendo, & providendo sibi de fecum conductu, alias licet tenerentur facere, eorum episcopus si viveret; alioquin capitulum, quod hoc fervare negligerit, ad arbitrium dominii dicti nuncii, ut justum fuerit, puniatur.

ANNO CHRISTI 1418.

XXV.

DE VIOLANTIBUS.

Et qui violare alios compellunt ecclesiastica interdicta, & qui moniales professas, ac alios excommunicatos perimunt ad divina.

Ex synodo Angeli Delphino episcopi.

GRavis, & fide digna, *& infra*, Statutum, & ordinamus, quod prælatus, & quilibet beneficiatus, vel initiatus in ecclesiis, vel locis, in quibus interdicta hujusmodi violantur, vel inductiones feu compulsiones fiunt prædictæ, quod nedum ipse moniales excommunicatæ, quam etiam alii quicumque, qui excommunicationis sententia vel sententiis fuerint publice innodati, admittentur de cætero ad divina, vel ecclesiastica sacramenta, infra tertiam diem, postquam fuerint præmissis eis nota, nobis, vel vicario nostro expressè fludeant nuncjare prædicta; in quibus, vel aliquo præmissorum si fuerint necligentes, desides, vel remissi, prælatum cumdem in 15. libris parvorum pro qualibet præmissorum excellsum, alios omnes beneficiatos, sive initiatos in sacris ordinibus constitutos in xv. libris monetæ ex nunc dictæ cameræ condemnamus. Si vero ipsi idem, vel eorum aliqui præmissorum excellsum fuerint patratores, præter pœnas prædictas, quas eos volumus incurrere eo ipso, & alias eiidem a jure inflictas, ex nostro, vel vicarii nostri arbitrio extra punlantur. Ne autem ipsi, vel ipsi excommunicati, qui præmissis causam dederint, de aliorum fletu lubrideant, cum non videantur scrupulo hæreticæ pravitatis, ad cujus extirpationem officii nostri interesst intendere tosto posse, qui diu excommunicationem sustinent animo indurato; idcirco personam quamlibet excommunicatam, quæ excommunicationis sententiam per fex menses animo sustinuit pertinaci, postquam fuerit per ecclesias ipsa sententia publicata, vel ipsa persona excommunicata publice nuncuata, & de ipsius prolatione, feu publicatione perveneritad eamdem, nec sententia nulla fuerit ipso jure, vel ab eo non fuerit appellatum legitime, vel impugnatio facta ecclesiam eamdem adimplere non possit, quod in sententia continetur, omni ecclesiastico beneficio privamus perpetuo, alteri perinet libere conferendo. Laicis vero, qui per annum in ipsa excommunicatione permanserint, postquam excommunicati fuerint publico nunciati, nullus omnino electorum ipsis exhibeat ecclesiastica sacramenta, vel ipsorum sepulturæ interfit; & in pœnam ipsorum familiæ eorum ab ingressu ecclesiæ accesuatur, quamdiu anno elapso, quo fuerint in excommunicatione permanferint, non satisfecerint ecclesiæ sanctæ Dei. Et nihilominus contra tales, si anno elapso post ipsam denuncianionem publice factam monitis non curaverint satisfacere, & absolutionis beneficium obtinere, procedi possit tanquam contra suspectos alicualiter de hæretica pravitate, cum in excommunicatione tanto tempore perdurantes, & monitionem post annum etiam contemnentes videantur clavium ecclesiæ temerarii contemptores. Qui vero ex dictis talibus præsumpserint ecclesiastica sacramenta conferre, vel sepulturæ ipsorum aliqualiter interesse, illos divinis officiis suspendimus in his scriptis, nisi justam causam eos tales esse habuerint ignorandi.

ANNO CHRISTI 1418.

XXVI.

QUI INVITARE,

Seu admittere possint clericos extraneos ad divina celebranda.

Ex Concilio Thoma Pa.

BTem quia, ut fide digois; *& infra*. Non intendentes tam pestifero morbo omnimode providere, omnibus, & singulis suffraganeis nostris, eorumque in spiritualibus vicariis in virtute S. obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam in ipsos, & ipsorum quemlibet inobedientes auctoritate præfentis concilii ex nunc, prout ex tunc proferimus, ac etiam promulgamus, districte præcipiendo mandamus, quatenus ipsi suffraganei nostri, aut eorumvicarii, seu quorumlibet aliorum vices gerentes, aut aliquis eorum ad aliqua pontificalia, aut exequias defunctorum aliquos Episcopos minoripromotos, & communionem sedis apostolicæ non habentes, admittere minime decetenec præsumant. Et cum alis Episcopis si quos admiscitis ad prædicta, de tota vel certa recenie portione habenda de eo, quod ipsi Episcopi percepeirin: occasionibus supradictis, non convenianf, nec aliquid percipiant ab eiidem. Cum dignum reputemus & congruum, ut quem labor opprimit, requelli non debeat a mercede. Intendentes, etiam, quod his pœnis ligentur iplo facto dantes eiidem suffraganeis, aut ipsorum vicariis, seu alis ipsorum nomine quoquo modo aliquid de prædictis.

Ex Synodo Bartholomei Episc.

Sacrorum canonum ex peregrinorum Clericorum suscepitione &c. *Et infra*. Aliquem in Ecclesia absque suspensis licentia recipi prohibemus, constitutionibus informati, quod & antiqtis prædecessoribus provisum est, labuitrefractantes. Peregrinos clericos, & monachos ecclesiæ ad celebrandum in nostris ecclesiis licne nostra, vel vices nostras agentis licentia recipi dilrictius inhibenus. Tales autem, quales provisione Episcopi celebrare possunt in diœcesi Castellana, vel quotiiber alios jurisdictioni nostræ subjectos, dummodo prælatorum suorum ad id assensus accedat; ecclesiarum rectores in suis ecclesiis per tres dies continuos propria pelfint auctoritate recipere; ab iede supra licentiam ab episcopo, vel ejus vicario recipere, & recipienda petere tenentur. Contrariam facentes in pœnam xx. solid. parvorum pro die qualibet incidant ipso facto.

Ex eodem.

Universos plebanos, presbyteros, clericos presentes admonemus, & ex districte præcipiendo nihilominus flatuentes, ut nullos ad defunctorum exequias vadat, nisi fuerit invitatus; & si invitatus, & aliquid perciperit, in virtutebobedientiæ duplum perceptæ teneatur restituere; in utilitatem ecclesiæ, de quo defunctus fuerit, convertendum. Cum vero invitati ad exequias hiusmodi defunti decent accedere, tempestivius solito missas dicant, atque ad locum, ubi defunctus est, accedentes cum cappis, aut cottis, corpus paudalum præcedentes binæ & binæ cantando, vel legendo ad ecclesiam, ubi sepeliri debet, processionaliter ile ufque perducant. Sed in ecclesia ipsa cum honestiore decoro, donec celebretur officium permanentes, similiter binæ & bini cantando exeant cum candelis accensis corpus ipsum præcedentes, ut dictum est, ad sepulcrum, nec ante exequiarum finem candelas extinguant, sed cum eis accensis processionaliter ad chorum redeant decantantes. Qui vero contrafecerit, omni commodo, quod ex ipsis obsequiis proveniret, sint privati, plebano & alis de ecclesia applicando. Præcipimus & mandamus sub debito præmissis, ne quis pretatum aliquem, seu episcopum, vel superiorem invitet, aut ad sacra, nisi nostra, vel nobis absentibus ab alio a nobis deputando licentia primitus impetrata. Contrarium facientes per septimanam ab officio & beneficio suo privamus; in quo etiam si invenierintur incorrigibiles, severius procedemus.

Ex eodem Synodo.

In exequiis & in vesperis mortuorum plebanus mediocitatem Sacerdotum faciat invitari, relliqui vero per presbyteros commaniter invitentur. Si fuerit unus solus, qui invitati debet, invitetur per plebanos. Si fuerint tamparet numero, qui invitandi erunt, ille qui superfluus est, communiter per plebanum & presbyteros, aut alternatim, nunc per plebanum nunc per presbyteros invitetur. Idem observetur de diacono & subdiacono invitandis.

Ex Synodo Marci Episcopi.

Item cum soli plebani habeant coram animarum in suis parochiis dominium, ipsi plebani soli possunt date licentiam Sacerdotibus, & aliis beneficiatis in eorum ecclesiis sedendis confessionibus, & absolvendis pœnitentes in ipsis, & ipsorum ecclesiis, salva semper mediatione, D. Episcopi.

Ex eodem.

Item quod aliquis clericus religiosus exeatus, vel forensis, cujuscumque status & gradus existat, non possit in diœcesi Castellana celebrare in aliqua ecclesia diœcesis, nisi de expressa licentia prædicta Castellani sub pœna carceris per unum hebdomadam, & illi, qui permiserit, omnes decreta applicandi curiæ episcopali.

XXVII.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONIS.

Ex Synodo Laurentii Justiniani E.

UT malitiis occeturatur, & ne ignorantia, aut inhonestias morum sibi subrepiant, quod a jure improbatur, statuimus, quod si quis existens initiatus in nostra diœcesi, cupiens promoveri ad ordinem, sed timens ne ex defectu temporis, vel ex alio non admittatur, ad aliam diœcesim vel ecclesiam nobis non subjectam transierit, vel beneficium nullius pre-

ANNO CHRISTI 1418.

tii in fraudem & extra Diœcesim nostram accepteverit, ut ipsi mediis, vel aliquo illorum possit consequi ordines, quod a nobis sibi denegantur, si infra biennium redierit ad diœcesim nostram, ut ordinetur sic suscepturus exercere possit, nullatenus admittatur, line nostra licentia, vel vicarii nostri; ita tamen quod iterum examinetur, si fi repertus fuerit idoneus, admittatur; aliter expellatur; declaranies, quod eo ipso, quod beneficium tenuis redditus acceptaverit, intelligatur in fraudem illud accepisse, & sic per consequens non admittatur, nisi ut supra.

XXVIII.

DE SEPULTURIS.

Ex Concilio Reg. An. Patriar.

Si contingat, quod in cœna Domini, in parasceve, aut Sabbato sancto aliquod funus fuerit paliendum ad ecclesias vel monasteria deferatur, fiat exequiarum officium confuetum absque nissa legendo potius, quam cantando fiat cum campanis pulsatis. Transgressor autem usque ad octavum Pascha a beneficio sit suspensus.

Ex Concilio D. Pa.

Ad abolendum perversam confuetudinem, qua mulieres in funeribus crines cum clamoribus sibi laniant, nec ad ecclesias ulterius redeunt per aliqua tempora, prohibemus, ne decœpta ecclesia aliqua, quemlibet fient lamentationes hujusmodi & clamores, faciat exequias, seu officium defunctorum. Mares autem, vel mulieres, quæ ab hoc contrarium accedere ad ecclesias, quasi deberent cotidie frequentare, quoquesque fe conversint, carent ecclesiastica sacramenta.

Confessio Angeli Corarii Ep. Cast.

Angelus Corario Dei & apostolicæ sedis gratia, *& infra*. Præcipimus, & in hac nobis constitutione sanctimus, ut nullus juxta canonicas sanctiones in nostra diœcesi sepeliatur intra aliquam ecclesiam, nisi fit episcopus, vel sibi abas, vel digna Sacerdot, vel secularis sanctitate, vel miraculosa vita dilcretus, vel magnus publicus, nisi fuerit ex voluntate dominum Ducem Venetiarum, licentia tamen nostra prius petita & obtenta. Transgressores vero canonica monitione præmissa, si fuerit collegium, suspendimus per mediam annum a cunctis beneficiis, fructibus, redditibus, & proventibus; nihilominus singulas personas de collegio culpabiles, volumus omnibus beneficiis privandas, & ad cuncta beneficia inhabilitandas. Si vero persona specialis, ipsum similiter cunctis beneficiis privandam, & ad cuncta beneficia inhabilitandam censimus. Sed si aliquod corpus humanum aliud ab exceptis, quibus per nos fuerit concessum intra ecclesiam sepeliri, præparatum & deputatum fuerit sive per ipsum defunctum sive per alium ad hoc, in sepeliatur intra ecclesiam, ipsi corpori interdicimus ecclesiastiam sepulturam, quoslque tale hoc propositum fuerit revocatum. & debita satisfactione nobis prestitum de non sepeliendo ipsum corpus intra ecclesiam, sed extra; pronuncianies & sentenpronuncianies & sentenpronuncianies & sentenp

ANNO CHRISTI 1423. tiantes omnibus & singulis talibus interdictam A esse ecclesiasticam sepulturam, ac omnes & singulos fideles sepelientes præfatos interdictos, sive præfata corpora interdicta declarantes incidere in canones contra præfumentes interdictos sepelire confectos; eamdem pœnam suspensionis seu ferentes cœbitra collegia, & sub eisdem pœnis privationis & inhabilitationis illos coerentes, qui & quos consenserint, vel fieri fecerint post publicationem hujus nostræ constitutionis aliquod sepulcrum intra ecclesiam, nisi de licentia nostra fuerit concessum pro personis superius exceptis. Mandamusque omnibus rectoribus, & plebanis ecclesiarum nobis subditarum, quatenus infra mensem a die publicationis copiam hujus constitutionis recipiant, & ipsam apud se retenta, quam his in anno volumus ut legant per se, vel per alium publice, & exponant, fecitque in die commemorationis mortuorum, & in Dominica de passione in solemnis Missarum cum decretali *Deus dominus Dei* lib. VI. aliam vero copiam volumus, ut affigant in sacrario in loco patenti, & ibidem patens conservetur. Quod nostrum mandatum volumus sub pœna arbitraria observari.

Ex synodo Laurentii Episcopi Ca.

Licet debitum sit Clericis ecclesiastica sacramenta devote petita a fidelibus liberaliter exhiberi, tamen quia a majoribus statutum reperitur, quod pietate fidelium introductum est, a posteris debere concedi, & per ecclesiasticum judicem ad id observandum cogi posse; tamen quia facultas cogendi sæculares modo cessat, & multorties, ex defectu justitiæ multa enormia committuntur, cum ipsi Clerici frustant sæculares sibi ex debito juris teneri, & tamen ex causa prædicta cogi non possit; propterea Sacrosancta synodus statuit, & ordinat, quod Clerici inhibeant corpus tradi sepulturæ nisi primo debitum faciant: & laici denegentur talia, putantes folo spiritu clericos absque alimentis necessariis nutriri posse. Ut talia scandala evitentur, declarantes statuimus, quod ipsi Clerici invitari primo, antequam accedant ad domum defuncti, pro matutinis dicendis, quam honeste poterunt, absque conscientiæ scrupulo conveniant cum facientibus sumptus funeris, & computant; quod si non poterit honeste inter heri, saltem ex hora qua poterunt sine rumore & populi scandalo faciant; & demum honeste bini & bini semper orando ad domum defuncti accedant plalmodias dicendo, & alias orationes, & absolvent cum honestate & silentio, & officium pro mortuo impendant: cum candelis accensis, & continue morentur: absque refponforium videl. *Si bona suffepimus* fuerit perfectum; aliter nullam partem habeant; nisi de sententia plebani vel majoris de capitulo abfente plebano literarum habeat: Et quis rumoribus tumultum fecerit, & rixam inter fe, vel cum fæcularibus ultrat aliam pœnam portionem propriam amittat: Idem quoque volumus obfervari, quando aliqua congregatio invitabitur, qui percepto emolumento folito dari, vel habita cautione de folvendo continue morentur ad officium: usque ad refponforium prælibatum perfectum, nisi forte quis licentiam petiffet, & est causa detinuiffet in fua archipresbytero; & fine sumore, vel tumultu, fed potius cum filentio, & devote; nec fiat diffributio dicti emolumenti infra finito refponforio prædicto, vel quenti die: Si quis autem transgressor fuerit, portionem fuam perdat, aliter puniendus arbitrio fuperioris. Si autem is, qui ex officio habet diffribuere, ante finitum refponforium aliquam partem locio dederit, vel non perfluerit continuans officium usque ad finem, partem fuam perdat, & ultra hoc retinendus in lib. 1. pro qualibet parte diffributa; & hoc ut ceffet mormur in populo, & clerus ex devotione officiandi honoretur.

ANNO CHRISTI 1423.

XXIX.

DE REGULARIBUS.

Ex Concilio Dominici Pa.

QUOD hoc execrabile simoniæ vitium alias quatenus invalefcat, fub interminatione anathematis & diffridio examine divini judicii præcipimus, ne in receptione alicujus monachi vel monachæ pactum aliquod, feu conventio, five expressio alicujus rei, vel pecuniæ, aut illicita promissio aliquatenus intercedat. Transgressores autem licet detestabiles simoniaci pœna canonum actius puniantur.

ANNO CHRISTI 1425. singuli. Transgressores autem acerrime puniantur, & si necesse fuerit, per centuram ecclesiasticam compeciantur.

Ex eodem Concilio.

Statuimus, ut Abbates, & Abbatissæ, ac perfonæ alias regulares monachos, vel monachas detinentes fecundum regulam fubjacent disciplinæ, ipfos non ejciant de monaffeiis nisi fi poft terminum ejusdem criminis excessus incorrigibilis apparerent. Et vero aliquos vel aliquos ejecerint vel ejecerunt aliter, infra octo dies cos vel eas fuftinant receptare. Alioquin quanto tempore ipfi vel ipfæ fuerint extra monaffeirium, tanto tempore Abbates, vel Abbatissæ, & priores hujus ab administratione spiritualium & temporalium fint fufpenfi. Monachi autem & Monachæ extra monaffeirium vagantes absque licentia debita fint excommunicationis vinculo innodati. Si autem abbates, vel abbatissæ, aut priores ipfos, vel ipfas humiliter redeuntes non receperint, falva ordinis disciplina, fint excommunicationæ fimili innodati.

Ex eodem.

Ut indecens difcurfus regularium arceatur, statuimus, ne monachi vel monachæ, aut perfonæ alias regulares abfque magna, & evidenti necessitate de fuis monaffeiis egredientes percivitatem vel loca difcurrant; fed fi neceffe fuerit eos vel eas pro magna & evidenti necessitate egredi de fuis monaffeiis Abbatis vel prioris, fociali alicui fui ordinis honefte incedant. Sed Abbatiffæ, vel moniales non exeant præter fui episcopi licentiam, vel eo abfente ab ipfius vicario impetrandam; quæ si concefferunt, aliis, aliis pœnas privamus a facramentorum participatione, & ab omnibus indulgentiis, & remiffionibus peccatorum.

Ex eodem.

Cum in odore bonæ famæ regulariter defcendum, & ab omni fpecie mali præcipiat Apostolus abbbatissæ, fratiumi, ne mulieres aliquas claustrum monaschorum ingrediantur, neque maffeli claustra monialium, nisi propter excequias mortuorum vel aliis visitatur ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente, aut infirmitatis causa, vel evidenti & urgenti necessitate.

Ex eodem.

Claustra quippe monachorum, monacharumque præcipimus claufa manere, ut monaffica religio tam in filentio, quam in aliis melius obfervetur, nec habeant ioc portas, fed prævidentur, ne fineretur nisi per viam parlatorii. Providant Abbates & Abbatissæ, aliæque regulares perfonæ, ut regulam, quam promiffunt, in victu & vestitu, dormitione, aliisque omnibus obfervetur. Si divinam, ac fui Episcopi, & visitatoris altionem voluerint evitare.

Ex eodem.

Sub interminatione anathematis prohibemus

ANNO CHRISTI 1426. Episcopis, & eorum vicariis, & aliis omnibus Christifidelis, ne præsumat dainde vel tempus licentiæ abbatissis vel monialibus, aut dispensandi cum ipsis super aliquo ad eorum officium pertinente, quidquam perere, vel recipere, prædicere, donare, vel dare audeant modo aliquo vel ingenio, vel indebitam diffinctionem facere. Transgressores autem in aliquo prædictorum, fi clericus fuerit, fit fufpenfus ab omni beneficio per fex menfes; fi abbatissa, vel monialis, aut alia perfona regularis, vel fæcularis mafculus, vel femina fint excommunicationis vinculo innodati.

Ex eodem.

Si quis a duodecimo usque ad fexagefimum annum ætatis mafculus vel femina contra ftatuta prædecessorum noftrorum ingrediatur claufura monaffeirum vel monachorum fine licentia ejfcoporum, nisi aliter et licet, fit fufpenfus ab omnibus indulgentiis, & a facramentorum participatione.

Ex eodem.

Statuto perpetuo inhibemus Abbatibus, Prioribus, Monachis, & fratribus noftræ provinciæ regularibus, ne accedant ad monafferia, feu loca habitationum monialium, neque hoc præcipiant, vel deffineant aliquibus ad jatendum vel ad dormiendum extra monaffeirium, vel habitacula fua, vel aliorum regularium mafculorum, aut aliarum perfonarum, vel clericorum infra Ciffellanam, vel Ciffellanam diœcefim fine Patriarchæ Episcopi vel aliorum fuperiorum; nisi in cafibus permiffis ex conffitutionibus, vel a jure. Similiter inhibemus Abbatiffis, & Monaffiis, ne accedant ad ecclefias, vel capellas; regularium, vel fæcularium mafculorum, S. Marci de Venetiis, & Cathedralibus Ecclefiis tantum exceptis; neque ad palatia, hofpitia, domos, vel cœnfia monaffeirii, vel alia loca quorumlibet habitatorum, Patriarcharum, Episcoporum, Abbatum, Priorum, Plebanorum, vel aliorum clericorum, vel religioforum mafculorum cujufcumque ordinis, religionis, vel ffatus. Contrarium autem facientes, ac eos, vel eas ex contempto recepientes, excommunicationis vinculo innodamus. Nulla monialis alicui mafculo ferere loquatur, etiam in cafu pœnitentiæ, nisi ad fenefhrum ad hoc apertum; vel pafcatibus, & videntibus faltem tribus aliis perfonis.

Ex eodem.

Si quæ monialis, excepta Abbatissa, prioriffa, & portaria, vel alis officialibus ad hoc deputatis honeffis & antiquis loqui præfumpferit, vel miniffrare aliquid perfonaliter aliqui mafculo infra fines fui monaffeirii post completorium usque ad primam fequentis diei, vel in meridie, quando aliæ forores quiefcunt, privetur loco fuo in refectorio, & carent voce in Capitulo, quoaque pro qualibet vice una die in refectorio publice jejunaverit in pane & aqua.

Ex

Ex eodem.

Si monialis aliqua intra ætatem quinquagintà annorum absque licentia ejusdem ordinis in alio quovis oppido, plateà, domo, camera, vel horto seu alio loco præsumpserit apparere, illæ vel sedeat, aut jacetur extra suum, vel alitum monasterium monasteria, aut loca, scil. in domibus, vel habitaculis hospitum, seu familiarum masculorum, nisi forte ad infantium Abbatissæ propter magnam necessitatem cum licentia episcopi, aut infirma infra domum alicujus honestæ personæ, aut alias in domibus habitantis patris, matris, avi, aviæ, fratris, vel sororis, aut filiorum ipsorum permanserint, B. ultra alias pœnas privatæ sit omnibus indulgentiis, & sacramentorum participationi, caveat; voce in capitulo, & sit inhabilis ad consecrationem, & ad quamlibet dignitatem, quoniam quo quilibet vice duobus diebus in pane & aqua jejunaverit in suo refectorio manifestè, nulla nisi in articulo mortis remittione contra hoc vaticinata eidem.

Ex eodem.

Ad obviandum scandalis & periculis perpetuo inhibemus decreto, ne in aliqua ecclesia, vel monasterio plures quam duo vel tres fratres, aut sorores, vel alii de eadem prole, sint secundo vel tertio gradu attinentes, in canonicos, fratres, monachos, vel monachas recipiantur, nisi essent e progenie patroni, vel fundatoris principalis ejusdem loci. Et si contrafiet, voce in capitulo careant, tales receptæ personæ, quoque remanerint tantum tres.

Ex eodem.

Deseftantes pravitatem monialium afferentium, in palliationem sui erroris, se non posse contenti ad archiorem statum quam inveniebat in monasterio tempore ingressus & professionis, perpetuo inhibemus ne ulterius, ne plurius aliquod monasterium, pro mulieribus, aliquibus professis vel profitendis ibidem fiat, vel confirmetur, seu transferatur infra fines nostri patriarchatus, nisi ad perpetuam clausuram secundum formam constitutionis Bonifacii. Contrarium facientes, sint excommunicati, & loca sacra ecclesiastica supposita interdicto.

Ex eodem.

Gravem, *&c.* Unde volentes tantis morbis mederi, statuimus, quod quilibet Abbas monasterii prædicti conventuali in partibus Dalmatiæ, una cum conventu, vel majori parte ipsius debeat ordinare quolibet anno unum monachum sui conventus, camerarium, campanarium, vel cellarium, qui receptaculum, seu, & omnes & singulos fructus sui monasterii, & expendat de mandato Abbatis & conventus in usus necessaria & opportuna abbati, monachis, & monasterio. Et de ex penis factis & factis per eum quolibet mense reddat in capitulo rationem, & omni anno cum deliberatione abbatis & capituli debeat ipse monachus, de vestibus providere secundum facultatem ipsius monasterii, aut certa redditum portio de bonorum prædictorum nascentis affingetur abbati, & ipsidem pertinent & conversent pro victu & necessariis suis, & aliisque operibus supponendis. Et ubi non est conventus, fiat coram episcopo ipsa ratio de proventibus & expensis.

Ex eodem.

Ad tollendam omnem materiam evagandi, quæ in locis ordinis monachorum est in monachis; *& infra*, sacro approbante concilio doximus ordinandum, quod quilibet Abbas de partibus Dalmatiæ deinceps continue habitare in suo monasterio, nec le abiterare a diœcesi, ubi positum est dictum monasterium sine consilio conventus sui, vel sine licentia discretant. Et quod nullus abbas de diœcesi alicujus possit deficere suum monasterium, & habitare in civitatibus seu castris continue, sed in dictis suis monasteriis teneantur & debeant residere.

Ex Synodo Angeli episcopi.

Quamquam delicis recordationis, *& infra.* Præsentes constitutione statuimus, præcipiendo, & mandamus omnibus & singulis abbatissis, priorissis, cæterisque prælatis, & officialibus monasteriorum monialium & sororum tam præsentibus, quam futuris, ut ultra omnia, per quæ ingressus ad eas de egressus poterit haberi, duabus serratura clavibus diversis continue sint munita, unam quarum clavium prælata teneat, per le ipsam, illa vero per unam de antiquioribus secundarias, deficeretam per ipsam prælatam & conventum ad hoc affumendam debeat custodiri. Parlatorium quoque in loco decoriori, ante introitum claustri, ubi non est, ordinetur, & ubi jam ordinatum existit, in statu debito conservetur, per quod personis necessariis a jure concessis patens accessus, & exeunti egressus. In quo parlatorio volumus concedere; interdum quod nulla monialis, vel soror cum religiosibus degentes, manere possit, vel saltem sequens causa legendi, seu, officiis, juxta formam constitutionis Ramberti, prædecessoris nostri super hoc edita. Inhibentes expresse, ne extra dictum parlatorium per diverticula, vel alio quovis loco monialis vel sorori aliquis loqui possit. Nec quod abbatissa, seu priorissa, vel monialis, vel sorores claustrum Ex Ex. monasterii exire possint, nisi ex causa legitima, & nostra expressa licentia, aut nobis in remotis agentibus, nostri vicarii generalis. Aliquatis ex hac in his justitia ultra excitetur, excommunicationis vinculo damnandos. Clericos vero ingredientes ipsum claustrum absque nostra, aut vicarii nostri, *&c.* ut supra dictum est, *&c.* licentia speciali tam religiosorum quam secularium, ad menum suspendimus ipsos scriptis. Et laicos, seu seculares masculos adultos ingredientes claustrum eamdem absque prædicta licentia a participatione sacramentorum privamus, & suspendimus, & excommunicamus.

Ex Synodo ejusdem D. C.

cerninus, donec a nobis, vel vicario, vel A provicario nostro, quibus super hoc propter fragilitatem humanam potestatem concedimus, fuerint absoluti.

Monialem autem prælatam, vel sororem, quemquam ex personis non permissis introducentem, vel contra formam suprascriptam alicui colloquentem una die ipsa septimana, vel frequenti priorissa in pane & aqua precipimus jejunare, quam pœnitentiam sibi impositam per suam prælatam & conventum adimpleat, interim vocem non habeat in capitulo, nec alicui officio præponatur, nec ad tractatus aliquos admittatur. Prælata vero, quæ in faciendo servari prædicta fuerit negligens, vel remissa, a prælatatiis & administrationis officio decernimus amovendam. Permittimus tamen confessores idoneos & discretos ad hoc deputari, vel deputandos laidem ingredi posse ipsum claustrum pro infirmorum in pœnitentiali foro confessionibus audiendis: & capellanum ipsarum pro sacramentis ecclesiasticis ministrandis, & ex alia causa evidenti vera, legitima, seu justa, nec non medicos, & barberios, carpentarios, & ministrales alios pro officiis & necessitatibus prædictis, quæ non possunt per mulieres commoditer expediri, erate maturos & honestos, quos functos suo officio nolumus ibi trahere aliam moram, nec aliter ingredi ipsum locum. Intra navem les corpus ecclesiæ exterius decernimus quemquam posse ingredi, ac ipsam totam ecclesiam, cum contigerit aliquod corpus B sepeliendum deferri, in monasteriis maxime habente parochiam, vel cimiterium ab antiquo, vel de novo auctoritate superiorum concessum; aut missam pro aliquibus fieri ecclesiæ, vel anniversariis pro defunctis vel abbatissæ fen forensis alicujus, vel monialis confectationis aut receptionis solemnitier celebrari, vel prædicari, vel verba Dei proponi, aut pœnitentiam dari alicui de monialibus, vel sororibus, quæ ibidem tamen sola non maneat, vel fedeat, sed allociata, ut superius dictum est. Et quia vidimus multorites dubitari, quid claufuræ nomine in monasteriis cenfeatur, declaramus, quod quoad monachas vel sorores egrediendi exteriora offia monasteriorum, seu locorum, quorum claves per ipsas abbatissas, & moniales, seu sorores tenentur, ut supra dictum est; & quoad ingressum offia claufuræ, quam claufuræ: tamen benignior in pœnis fit interpretatio fienda.

Ex Synodo Angeli Cenario E.

Angelus Dei & apostolicæ sedis; *& infra.* Volumus, & hac nostra constitutione ordinamus quod quicumque clericus cujusque conditionis, ordinis, sive dignitatis existat, commiserit incestum violenter cum aliqua sanctimoniali, quatercumque ipsi sanctimoniali violentam fecerit, ita ipso facto perpetuo carceri condemnatus cum compedibus ferreis per fex annos. Quod si voluntariam absque violentia alla ipsam habuerit, ipso facto condemnatus carceri per fex annos cum compedibus ferreis per tres annos; & nihilominus relevamus majorem pœnam inferendam juxta casus qualitatem. Ipsi vero sanctimoniales, quæ voluntarie & sine alla violentia incestiosa fuerit, sit ipso facto condemnata carceri per tres annos cum compedibus ferreis. Quæ vero vicia fuerit per violentiam, & tamen consenserit, juxta casus qualitatem punietur. Super quibus relevamus majorem pœnam inferendam juxta qualitatem casus.

Item volumus, & hac nostra constitutione ordinamus, quod nullus monachus sæcularis vel clericus cujuscunque conditionis, gradus, ordinis, seu dignitatis existat, intret aliquod monasterium altra parlatorium, & partem ecclesiæ, quæ est extra partem, in qua est chorus, ad quem convenient monales pro officiis. Item quod non liceat intrare partem in qua est chorus sub pœna excommunicationis, quam incurrent ipso facto. Et nihilominus si fuerit clericus ipso facto sic condemnatus carceri per annum excepta illis, quibus dedimus licentiam vel bulentinum occasione certæ necessitatis juxta canonum fanctionem. Quæcumque autem monialis existerit contraire hac nostra constitutione, ipso facto excommunicata, & per duos menses carceri condemnata, majori pœna relevata justa qualitatem excessus, exceptis quibus dederimus licentiam vel bulentinum occasione necessitatis secundum canones.

Ex eodem.

Item volumus, quod quilibet abbatissa, sive priorissa quam primum cognoverit aliquam ingressa, sive aliquam monialem exivisse contra fastum nostrum constitutionem, nobis infra fex dies debet notifficafe sub pœna excomunicationis, suspensionis, interdicti, carcerationis, & privationis, vel alterius gravis pœnæ, secundum quod nobis videbitur. Sub qua pœna volumus quamlibet monialem infra duos dies fa quamprimum fieverit notifficafe fuæ abbatissæ.

Ex Synodo Marci Lando Eppsf. Cas.

Item quod aliquis tam clericus quam laicus, vel aliqua laicalis persona cujuscumque conditionis existat, audeat ingredi aliquod monasterium monialium, aut claufuras ejusdem monasterii nostræ diœcesis, nisi in locis debiris & licitis, nisi de licentia prælatæ castellani sub pœna excommunicationis.

XXX.

DE CENSIBUS ET EXTORSIONIBUS COLLECTARUM.

Ex Concilio Thomæ Pa.

Item ne suffraganei nostri; *&c infra.* Suffraganeis nostris, & eorum officiis in virtute tanta obedientiæ difficile auctoritate præsentis concilii præcipiendo mandamus, quatenus porrationes ea pro ista iniorum mentiarum episcopalium contingentes, provisionum & gravaminum, ac subsidiorum hujusmodi persolvendorum integraliter persolvant, nec a quibuscumque personis ecclesiasticis fructus civitatum & diœcesum pro prædictis percipiant ultra quam ipse pertinet secundum antiquam seu rationabilem taxam seu taxationem iniorum proventuum ecclesiasticorum solvere debeant pro præmissis. Alioquin ipsorum singulos contrarium præsumentes excommunicationis sententia auctoritate præsentis Concilii innodamus, a quo præterquam in mortis articulo nequeant absolvi, nisi ea, quæ sic indebite *a*, infra unum mensem a receptione ipsorum computandum re-mite-

Ex Fourchet *sugeroit* qui quid fit.

ANNO CHRISTI 1431. Aliuerint integre cum effectu. Quod si non fecerint, ad reliquendum hujusmodi receptæ indebite, & tantundem de eo, illis a quibus, acceperint, volumus eos teneri. Et si quid fortasse aliquando de impositionibus pro aliquibus prædictorum persolvendis supererit de pecunia cleri, illud penes duos vel tres idoneos & tutos de ipso clero servandum, prout ipse clerus, vel major pars ipsius duxerit statuendum. *Et ipsa*. Volumus & illtrifie præcipiendo mandamus universis & singulis suffraganeis nostris, quatenus electis & assumptis infrascriptis vel quinque de clero totarum civitatum & diœcesum personis idoneis de consensu cleri seu majoris partis ejusdem, infra tres menses a die publicationis præsentis concilii in ecclesia computando perfecute bere & diligenter ima cum eisdem electis & sumptis tam de redditibus & proventibus suæ mensæ episcopalis, quam beneficiorum omnium aliorum ecclesiasticorum ipsorum civitatum & diœcesium, ipsos fructus, redditus, & proventus taxent in vitrite prælisti jutamenti, & aliter, prout eis, vel eorum conficientiis videbitur fore justum. Aliquin contra præmissis venientes per annum suspendimus a divinis, & ad prædicta exequenda nihilominus tenearnur. Quas taxationes nolumus & mandamus fub eadem pœna manu publica redigi & conferibi in cancellaria ecclesiæ ipsorum nostrorum debite conservandas, Capruæ, Equilini, & Civitatis novæ Episcopis, qui nullum fea modicum clerum habent, dumtaxat exceptis.

Ex eodem.

Item volumus, & auctoritate præfentis concilii fancimus, ne aliquis suffraganeus noster, aut alius prælatus nostræ provinciæ ad quos de jure vel consuetudine, aut privilegio jus visitandi ipsetus & petinet, nomine visitationis, aut pro visitationis subsidio a subditis fuis ultra formam & tenorem conflitutionis editæ per felicis recordationem D. Benedictum papam XII. exigere præsumat. *Vas electionis quoquo modo percipere præsumat*: cujus conflitutionis partem nostram provinciam & aliquas alias contingentem inferius inferi fe cimus, quatenus ignorantiam prætendere valeat de contentis in ea. Contrarium vero facientes, nec non daines ultra contenta in conflitutione prædicta ultra pœnas contentas in ipsa apostolica conflitutione prælata, a perceptione illorum fuarum ecclesiarum & beneficiorum & administrationes commodem per annum suspendos fore volumus ipso facto, in fabrica ecclesiæ cathedralis cuiusque a quibus ultra prædicta receperint, totaliter convertendorum. Tenor autem contestorum in ipsa apostolica conflitutione talis est.

In Apulia vero, Calabriæ, Terræ laboris, Siciliæ, Lombardiæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicæ, cæterisque aliis Italiæ partibus, nec non Sclavoniæ, Albaniæ, Cypri, ac cæteris regnis, insulis, & aliis provinciis, & spiritibus omnibus ultramontanis, & etiam transmarinis Patriarchæ, archiepiscopi, & episcopi, ac prælati, & personæ ecclesiasticæ consistentes tamen, ut præmittitur, personaliter visitabunt &c. sidem Patriarchæ & archiepiscopi a suis, vel suorum suffraganeorum ecclesiis cathedralibus pro procurationibus unius diei, sive in vidualibus, sive in pecunia a volentibus ultra sexaginta, a monasterio vero & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus, & regularibus habentibus collegium duodecim aut plurium personarum ultra tres, ab habentibus vero minus collegium, & quibusdumque aliis ecclesiis, prioratibus, ac quæcuncque aliis quadragintis, episcopi autem a cathedralibus ecclesiis ultra 40. a monasteriis vero & aliis ecclesiis, ac prioratibus secularibus & regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium personarum ultra 12. ab habentibus vero minus collegium, & ecclesiis aliis, seu prioratibus & locis quibuslibet ultra triginta. Abbates monasteriorum & prioratibus simile collegium vel majus habentibus ultra xx. ab habentibus minus collegium, & quibus sibet aliis ecclesiis, prioratibus, ac locis ultra xvi. Archidiaconi ultra x. turon. argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si vero prælati Patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, prælati, ac personæ ecclesiasticæ prædictæ nomine suæ privilegio apostolico fuerint visitare & procurationes recipere valeant in pecunia numerata, dicti Patriarchæ, seu archiepiscopi in eisdem locis, vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus ultra 40. a monasteriis vero & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus & regularibus habentibus collegium xxx. vel plurium personarum ultra 30. ab habentibus vero minus collegium, & aliis ecclesiis, prioratibus, sive locis, & subditis quibuscunque ultra 20. episcopi quoque a suis cathedralibus, & quibuslibet aliis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis ultra 20. Abbates quoque etiam ultra x. nec non archidiaconi ultra c. turon. argenti valorem recipere non præsumant. Ita quod expensæ, seu sumptus universi, sive taxato pecuniaria minus procurationis, tertias videlicet dici in pecunia, vel in vitualibus & necessariis prædictis, prædictam summam, vel valorem aliquatenus non excedat, nec ultra summas vel valores fen taxationes earum prætexta visitationis consuetudinis, vel aliter prælatis vel familis eorum quicquam exigere, vel recipere liceat etiam a volente. Illud quoque, quod de archidiacono superius dictumis ordinandum, idem habere volumus etiam in Decanis, prepositis, aliisque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium, & procurationes recepto ex privilegio, sedis apostolicæ, vel consuetudine competere dinoscuntur, Decanis & Ceratibus dumtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyterorum nomine, cum quo in receptione hujus procurationis id quod supra statutum est de aliis archipresbyteris, volumus observari. Nostræ tamen intentionis existit, quod ecclesiarum, vel conficuidine ecclesiæ tam cathedralis, quam collegiatæ, & alia quælibet facultates vel segulares, & etiam monasteria, prioratus conventuales, & loca alia quæris ecclesiastica, eumque capitula, & collegia, seu conventus, rectores, seu & personæ pœlatis quibuslibet visitationis, ut præfertur, minus deferant, vel reverenter solvere, quam per nos superius est statutum, ad solvendum ultra conventionem vel consuetudinem hujusmodi nullatenus adstringantur; sed super his contra conventio & consuetudo hujusmodi deferuerunt. Hujusmodi etiam moderationes & taxationes ad Prælatos quosliet, qui prætexta cujusvis consuetudinis in monasteriis vel locis aliis ecclesiasticis gratis recipiunt ad pabulum canitatis, extendimus; & etiam prorogamus, proviso nihilominus, quod in locis quibuslibet fuerandum, quod major vel minor reum copia fuerit in eisdem, nec non justa majorem vel minorem performatam & exactionem numerum hujusmodi visitationum expentarum majorum vel minorum debita moderatio tenearur; ita tamen, quod majores expensæ non excedant tonnum superius limitatam.

Insuper omnibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis superius nominatis ultra moderationes & taxationes prædictas quicquam præsumant accipere difficilius inhibemus. Volentes etiam constitutionem prædictam penæ adjectione juvari, statuimus quod si dicti visitantes per se, vel si ex privilegio eis competat, per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint, ut præfertur, ipsi autem familiares eorum ultra moderationes & taxationes prædictas aliquid scienter receperint, vel receperint etiam a volente, duplum ejus, quod a quibuslibet prælatis vel ex scientibus, aut autem habentibus, eorum familiares taliter exegerint, vel receperint, ipsa, dum modo ipsi receptorum fea scientiam hujusmodi ecclesiis, monasteriis, & aliis locis, a quibus illa receperint, restituere tenearur. Si vero dicti prælatis per alios visitantibus hi, qui pro eis visitationis officium exercuerunt, per se vel alios ultra moderationes five taxationes prædictas quicquam exegerint, seu receperint etiam a volente, duplum ejus, quod ultra receperint, ecclesiis & monasteriis, & aliis locis, a quibus id receperunt fuerit, intra prefatum terminum reddere tenearur. Alioquin ex tunc ipsi Prælati, qui ultra moderationes & taxationes prædictas, seu conventionem & consuetudinem hujusmodi recipient in pecunia numerata, duplum ipsum eisdem ecclesiis, monasteriis, seu locis ultra dictum tempus restituere differentes, ingressum ecclesiæ sibi noverint non esse. Si vero ipsi pro prælatis prædictis visitationem hujusmodi, ut præmittitur, exercebunt, ab officio & beneficio noverint se suspendos, quoadeque gravatis ecclesiis, & monasteriis, seu locis hujusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adjicientes conflitutioni præfentæ, quod si aliquis de familia prælati perfoualiter vitiatus, ultra modo moderationes & taxationes præfatas perfe, vel alios, prælato ignorante, nec ratum habente, receperit ab ecclesiis, & monasteriis, & locis aliis suffratis, duplum ejus, quod ultra receperit, & eo tuo proprio infra duos menses post receptionem hujusmodi, ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, a quibus illa receperit, reddere tenearur. Alioquin ex tunc tales ipsi recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio sit ipso ipsi suspensus & ipso facto ingressum ingrediens ecclesiæ sibi noverit interdictum, & a communione, & seu eucharistia ipso facto sentiat se suspensum, donec de duplo hujusmodi gravatis ecclesiis, & monasteriis, seu locis satisfecerit cum effectu, nulla eisdem ultra moderationes & taxationes prædictas recipientibus in his donationis, re-Et vel virariis nostris, vel illis, seu illi, quos vel quem ad dictarum collectarum rationes audiendas, & ipsis recipiendis, vel audiendis negligentes fuerint, vel remisi.

ANNO CHRISTI 1434. Aati, vel aliquis eorumdem ex apostolica indulgentia, vel consuetudine, seu de jure petat sibi ab ecclesiis, monasteriis & locis aliis ecclesiasticis, eorumque capitulis, collegii, vel conventibus, rectoribus seu personis moderatum, ten caritativum exhiberi, non possit a singulis ecclesiis, monasteriis, seu locis pro subsidio hujusmodi ultra petere, vel recipere etiam a volente, nisi quantum ascendetur singulæ procurationes in pecunia superius moderatæ, quas ipsi prælati recipient, quando ex privilegio per alium visitarent. Porro turonenses ipsos taxa fore intelligimus, quod xxx. ipsorum valeant unum florenum boni auri & puri legalis ponderis, & conii Florentini. Per conflitutionem autem hujusmodi volumus, quod dicti prælati, vel alii, quibus visitationis officium, & procurationes recipere ex privilegio sedis apostolicæ, vel de consuetudine, vel jure scripto competere non dinoscuntur, ipsi visitandi, seu procurationes recipiendi sibi valeant vendicare, nec per conflitutionem eandem alia conflitutionibus super præmissis per prædecessores nostros diudum editis quoad aliqua contenta in eis aliquatenus derogetur. Insuper abbates cistercienses ordinis sua monasteria visitatores sub præsenti conflitutione volumus comprehendi, dum super eis per eiusdem ordinationem nostram duxerimus fiendam providendum. Nulli ergo omnino hominum &c. Datum Avinioni xv. Kal. Jun. pontificatus nostri anno 2.

Ex Synodo Angeli Delphino.

Quia humanorum rerum, *Et infra*. Præcidimus, diu est, antiquorum nostrorum omnium regularium & secularium ecclesiarum, clericorum, ac hospitalium nostræ diœcesis de consensu totius cleri, & majoris partis, & non extemplo ex venerabilis vitrus diœcesis, & fide dignorum eletos jonmari, & in melius reformari juxta formam conflitutionum ecclesiarum, clericorum, & hospitalium præjudicium, quam repetimere præfentialiter habere, vel possidere. Quod quidem aliquam innovatum & reformatum concilio, per eos sic apertimus, & aliquibus Statutentes, & ordinantes, quod secundum ipsum & juxta formam ipsius, omnet impositionis collectam fiant, & collectæ qualibet ab omnibus de cætero persolvantur, antiquæ etiamnis cassatis, & annullatis. Mandamus insuper quod dictum nostrum nunc fadum de sexennio in sexennium debeat pro futuro tempore examinari, & si expediens fuerit, reformari, ac fideliter in melius innovari, ne amplius super hoc quæratur ad sedem apostolicam profectur. Expresse & peremptorie mandantes quibuslibet collectoribus ad dictas collectas exigendas de cætero deputandis, quod poli collectas prædictas & receptas de exactis & receptis nobis, seu illi, seu illi, quos vel quem ad dictarum collectarum rationes audiendas, & ipsis recipiendis, vel audiendis negligentes fuerint, vel remisi.

Ex eadem.

Ut futuris casibus *& infra*. Statutimus, & ordinamus, quod occasione quorundam annorum sterilorum, & proceßionum, quæ singulis annis fiunt, vel prò evangelijs seu missis novis cantandis non fiant sumptuosæ excessivi, vel exquisitæ inordinatæ, ex quibus brevi hora longi temporis victus consumitur, & manus exacerbantur ad extorsiones illicitas, vel ad mendicata suffragia laicorum, quas extorsiones maximè contra monasteria, & ecclesias omnino fieri prohibemus sub pœna restitutionis ejus, quod extorserit, & tantumdem de suo.

XXXI.

DE SACRAMENTIS ECCLESIASTICIS.

Ex synodo Bartholomæi episcopi.

DIstrictè mandamus, quod semper semel in septimana ad minus sceptimanarius pro sacramis conficiat corpus Christi, & confumat totum servatum de præcedita hebdomada. Sint etiam Sacerdotes de hostiis recentibus conficere diligenti.

Ex eadem.

Ut animabus subjectorum nostrorum, quæ frequenter in medici judicilque spiritualis falsis optionibus & personationibus pravis decipiuntur salubriter consulatur, & juxta parochialium ecclesiarum ferventur illæsæ, omnes utriusque sexus, cujuscunque status aut conditionis existant, jurisdictioni nostræ subjectos, primo, secundo, & tertio peremptoriè sub excommunicationis pœna, quam proferimus in contrarium facientes, ordinaria auctoritate monemus, quod à festis duntaxat parochialibus Sacerdotibus, & non ab aliis quibuscunque, absque episcopi Castellani licentia, dum præsens est, aut sui vicarii in absentia obtenta licentia, ecclesiastica percipiat sacramenta, falva semper omnimi nostri summi Pontificis reverentia; & privilegiis super audiendis confessionibus vel confessoribus quibusdam ut ab apostolica sede concessis; & ex concessionibus aliquibus personis ad voluntatem Episcopi Castellani factis ab ecclesia Castellana, & salvo quod de licentia confirendi a plebanis parochianis propriis concedenda.

Ex eadem.

De medicis præcipimus, ne tribus vicibus vel ultra ad infirmos curandos vadant, nisi prius ipsi infirmi advocent Sacerdotem & medicus animarum juxta formam concilii Gradensis, ad quod, si negleserint, per ordinarios compellantur.

Ex Synodo Marci ep.

Item statuimus; quod aliquis sacerdos, aut beneficiatus in diœcesi Castellana non audeat dare aliquod sacramentum nisi ad altum, ad quem institutus fuit, licet fiat ad purum altum, sub pœna unius ducati applicandi curiæ episcopali, & sub pœna carceris.

XXXII.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIIS.

Ex Concilio S. Gr. Ma. Pat.

IN matrimonijs contrahendis præmittatur denuncioßio publica in ecclesiis contrahentium juxta formam Concilii generalis. Volentes etiam pravorum fraudolentijs obviare statuimus, ut nullus fornicetur & ignotus ad patres nostras accedens uxorem accipiat, nisi habuerit literas sui episcopi, quod ei tolerus, testimonium perhibentis; ac denuncianto ista in ecclesia publice ad arbitrium episcopi præmittatur, in infra dictum terminum, qui potuerit, & qui voluerit, legitimum impedimentum opponat; & ipsi presbyteri parochialis investigent, utrum aliquid impedimentum consistat. Aliter vero missa nuptialis a sacerdotibus non cantetur, nec annulus benedicatur omnino. Si quis autem Sacerdotum fecus fecerit, a beneficio per dnos menses sit suspensus.

Ex eadem.

Et ne in diebus a sanctis patribus prohibitis nuptiæ celebrentur, sub interminatione anathematis prohibemus, ut de cætero a die dominico adventus domini inclusive usque post epiphaniam, & a septuagesima inclusive usque post octavam resurrectionis, & a die dominica ante Ascensionem domini usque post pentecosten, annuli nuptiales benedicantur, nec missæ specialis novitiæ celebretur, nec sponsa etam traducatur. Transgressores autem per dos menses a beneficio sint suspensi.

Ex Concilio D. Patr.

Si quis conjugum sine judicio ecclesiæ ultra mensem mortuo alter altero invito permaneat separatus, sit privatus ecclesiastica sacramentis. Presbyteri autem qui scienter talibus ecclesiastica præstiterint sacramenta, per sex menses a beneficio sint suspensi.

Ex synodo Marci ep.

Item statuimus, quod nullus sacerdos, aut Clericus beneficiatus in diœcesi nostra audeat de cætero interesse nuptiis clandestinis celebrandis, aut secundis nuptiis ex parte mulieris celebrandis, nec audeat benedicere annulos in dictis secundis nuptiis sub pœna excommunicationis.

XXXIII.

DE SIMONIA.

Ex Concilio Thomæ Pa.

ITem quia ad nostrum, quod displicentes referimus, pervenit auditum, quod nonnulli prælati nostræ provinciæ, dum aliquem personam ecclesiasticam ad aliquam dignitatem seu prælaturam electam confirmant, vel alicui conferunt sacramenta ecclesiastica, aliqua beneficia, seu in beneficiis ecclesiasticis instituunt, ab eidem confirmatis, & promotis, seu institutis, & aliquando ante confirmationem & collationem, seu CHRISTI institutionem prædictas, pro camera eorum, seu alio quæsito colore extorquent simoniace maximas pecuniarum quantitates, & dum hoc non possint directè, per indirectum per notarios, qui prædictarum confirmationum, collationum seu institutionum conficiunt instrumenta, pro ipsis instrumentis & sigillis dictorum prælatorum ab ipsis confirmatis, seu promotis, aut institutis immoderatam pecuniæ quantitatem extorquent, quam cum eidem prælatis dividunt ipsi notarij, & ex pacto quandoque; non hoc pestifero morbo pollutorum obviare volentes, universis & singulis suffraganeis nostris, & aliis prælatis nostræ provinciæ, ad quos electionum confirmatio, & beneficiorum nostræ provinciæ collatio, seu institutio pertinet quinquennio, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus prædicta ulterius directè, vel indirectè, publicè vel occultè committere non præsumant. Quod si fecus per ipsos, vel aliquem eorum factum fuerit, in ipsos talia præsumentes, & eorum quemlibet, ex nunc prout ex tunc hoc facto approbante concilio excommunicationis sententiam proferimus in his scriptis, & confirmationes, ac collationes, & institutiones suspensodi decernimus tanquam simoniacas non tenere; & ipsa excommunicationis sententia irreeuditus esse figatur, qui aliquid ab ipsis promotis, sive confirmatis, aut institutis receperint; ac etiam dantes pro possessione earum beneficiorum adipiscenda.

XXXIV.

DE BALISTARIIS, ET SAGITTARIIS.

Ex Concilio Thomæ Pa.

ITem hac nostra præsenti constitutione sancimus, quod nullus clericus, aut ecclesiastica persona cujuscumque status, aut conditionis existat, nostræ provinciæ balista, aut arcus publice utatur, aut ipse ipsa exerat ad bersajandum, seu sagittandum. Delinquentes autem in præmissis lib. x. denar. parvorum Venetorum pœna, vel majore per diœcesana, & prælatorum eiusdem diœcesanis, aut cum eorum consilio, quæ constitutionibus synodalibus suffraganeorum nostrorum prædictorum excommunicationis sententiam secutus tales latam continentibus casibus, & etiam arrestatis.

Ex synodo Bartholomæi ep.

Statuimus, quod quicunque clericus, seu ecclesiastica persona cujuscumque conditionis, ordinis, aut status existat, exiverit publice cum balista, vel arcu ad bersajandum, vel in civitate Venetiarum, quæ in litore S. Nicolai, & in tota diœcesi Castellana, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

XXXV.

DE SORTILEGIIS.

Ex Concilio Rigidi Pa.

AD hæc pro salute animarum omnibus consequatis tam maribus, quam feminis sub anathematis prohibemus, ne presumta capiendi A amoris, vel observandi, quæcunque maleficia facere præsumant. Generaliter idem omnes sacrilegos, sortilegos, herbatos, maleficos, excommunicamus; & qui prædicta maleficia fecisent, seu qui ad eos accedunt.

Ex synodo Bartholomæi ep.

Prohibemus, ne qui sortilegium, & magicam artem, & divinationis incantationis prohibitæ, seu maleficii genus exercere vel docere præsumat, seu talia docentes, vel exercentes consulat, vel in domos suas cauta hujus introducat: aut res illas mandatum, aut alium, quam ad quem institutæ fuit, per se, vel per alium accipiat, vel convertat; alioquin omnes & singulos in prædictos excommunicationis vinculo innodamus.

XXXVI.

DE INDULGENTIIS.

Eiusdem, & dispensationibus, & absolutionibus.

Ex Concilio Rigidi Pa.

POstremo providendo statuimus, ut omnes peccantes pœnæ pro clericorum excessibus exigendæ per episcopos, aut alios de ipsorum speciali mandato a delinquentibus exigentur, & per ipsos forum arbitrio dispensentur. Quin etiam episcopis absolutionibus incidentium in spirituales pœnas, & qui hidcenus incidentur, & relaxationes earum præsentis auctoritate concilii reservantur.

Ex Concilio D. Pa.

Ut pontificalis autoritas præfatæque honoris B centia, & decoræ, ordinamus, quod quisque suffraganeus Gradensis ecclesiæ, episcopalisque prædicabit, vel pontificaliter celebrabit, postea in totam insulam Gradensem, quam ipsiusne Patriarcha, & omnes episcopi sui largiti, & hoc idem Gradensis pontifex D. Patriarcha.

Ex eadem.

Ne superior inferiori subditus reputetur, decrevimus, quod in constitutionibus facta, vel fiendis per aliquem suffraganeorum contra alios episcopos, vel superiores prælatos aliqua ratione nel causa non includatur superior statuentis. Episcopis autem absolutiones, & incidentium in spirituales pœnas & taxas relaxationes earum in sole civitatibus, & diœcesibus, & locis ac personis ejus subjectis præsentis auctoritate concilii reservantur.

XXXVII.

DE PŒNITENTIIS.

Ex synodo Rumberti episcopi.

QUia sæpe contingit, *& infra*: In hac nostra constitutione sanctimus, ut nullus plebanus, sacerdos, vel alter curatus de fraticipijs casibus debeat se intromittere, quorum pœnitentiale judicium nobis, vel ei, cui in hac parte vice nostra committeremus, duximus reservandum. Sed incontinentem peccator

ANNO CHRISTI 1438. confessus fuerit aliquod de criminibus inferius adnotatis, illum ad nos, vel vices nostras in hac parte gerentes remittat receptorum, ut Deus deberit confitentibus salutare. Crimina autem, quorum nobis judicium reservamus, sunt hæc.

Primum, homicidium, quod quis casu, vel voluntate committit.

2. Incestus cum aliquodente vel defendente commissus, sive cum conjuncta ex linea transversali usque ad quartum consanguinitatis gradum prohibitum inclusive, vel etiam cum affini, hoc est cum uxoris matre, filia, vel consanguinea usque ad quartum gradum, seu etiam cum uxore fratris, vel consanguinei quarto gradu consanguinitatis conjuncti.

3. Adulterium cum Moniali professa commissum.

4. Si quis parentem filium vel filiam jugulaverit diabolo suadente, vel forte casu perpetrerit.

5. Si quis propter odium vel libidinem, vel ut ad ipsum hæreditatis successio deferatur, homini aut mulieri aliquid fecerit, aut ad potandum deberit, et generare non possit, aut concipere, vel nasci tabolea, seu fi abortum procuraverit.

6. Si quis, vel si qua homini, vel mulieri venenum dederit ad potandum, vel comedendum, ut moriatur, etiamsi mors secuta non fuerit.

7. Si quis, vel si qua eucharistia, chrismate, vel aliqua re alia facta modo aliquo abusus fuerit. Quæ omnia tam maribus, quam feminis laicis dari omninode prohibemus, in dandemis sit ad id, quod deputata sunt hæc constitutione excommunicationis sententiam proferentes.

8. Si quis falsum testimonium tulerit, vel aliter in judicio criminali deperiverit.

9. Crimen furtilegii.

10. Crimen fortilegii.

Ex Synodo Laurentii Justiniano E.

Declaramus, atque inhibentes statuimus, ne aliquis audeat quomquam absolvere, præterquam in articulo mortis, excommunicatum a nobis, vel constitutionibus nostris, vel præcedentibus nostrorum, sub pœna X. lib. toties quoties transgressor hujus constitutionis contra factus fuerit.

XXXVIII.

DE APOSTATIS.

Ex Concilio D. Pa.

APostatas autem omnes, undecumque fuerint, excommunicatos denuntiari præcipimus per ecclesias locorum, in quibus fuerint ferantur Patriarchatum, vel diœcesim, quos decernimus carcerandos, nisi fugiant extra fines ipsius patriarchatum, vel diœcesis, quemque ad pœnitiam, vel antiquam observantiam regolatem redibunt. Et similiter fiat de sæcularibus qui in certis religiosis constitutis more laicali publice incedentibus, & laicis (se gerentibus in sui detrimentum, & scandalum aliorum.

ANNO CHRISTI 1438. *Ex Synodo Laurentii Ep.* ANNO CHRISTI 1438.

Ne vagandi materia propagetur, & quilibet in ea vocatione, in qua exiliit conservetur, statuimus, quod in ecclesiis sæcularibus nullo pacto aliquis Monachus, aut Canonicus regularis, vel cujuscumque alterius religionis pro capellano vel mansionario accepterit. Verum & si in monasteriis religiosorum pro capellanis permanserint, tunc non nisi habitum per religiosos deputatum suæ religioni portaverint ad celebrandum, etiam in illdem monasteriis admittantur; & nisi monial habitum dimittam resumpserint infra octo dies, volumus, quod incarceretur tanquam apostatæ, & sic per mensem in carceribus maneant, demum a diœcesi nostra expellantur; habitum vero monachorum dicimus juxta formam Clemen. *Ne in ejo de Stato regularium*; & aliorum regularium, prout probabitur conductutine introducitum esse. Nec invitati possint ad funera mortuorum, aut in congregationibus corporari, quia discreta debet esse actio religiosorum a sæcularibus clericis in multis. Hoc verum, nisi contingerat talem religiosum per D. N. promoveri, vel per nos, ad aliquam ecclesiam habentem curam animarum secundum formam juris.

Item volumus, quod dictum acceptentur in aliqua ecclesia cum nostra licentia, vel in aliquibus monasteriis, quod ipsi offendant litteras licentiæ suorum Abbatum; aliter prælumantur vagi, & fugibundi, & sic per consequens excommunicati.

A memoria nostra non excidit, quot perversitas machinationibus a quibusdam Monachorum denigretur, cum quidam a quibusdam injiciste ordinis mendicantium abbatibus habitum veniam suscipiant, ut sic monachi erant immediate obnoxia licentia ipsis Abbatibus evagari absque habitu possint, & in curiis principum, aut in villis tanquam monachi ad beneficia promoventur. Verum quia hoc contrat: ssiliqu creationes & assumptiones ad monachatum non conservanses esse juri, detellantes mendicantes teli suffragio ad iniqua proliere, & ad insamian dicti ordinis monachorum, statuimus, quod tales mendicantes & deferentes habitum nisi docuerint dictos abbates juridicam auctoritatem a summo Pontifice obtinuisse; ut creandi monachos, quod non de facili creditur obtineri, immediate expellantur de diœcesi nostra, quamquam offendant litteras abbatum (nonum narrantes (e auctoritate præfata dictos monachos assumpsisse, nec tales etiam in monasteriis dicti ordinis monachorum admittantur sine nostra expressa licentia, & conscisu, nec in aliqua alia ecclesia nobis subjecta. Et si quis contra nostram interdictionem aliquid attempaverit, intelligatur suspensus a beneficio per annum, tanquam fautor non facias fuisse; qui vero tenetur ad restitutionem, si quid contra prohibitionem aufertur usurpaverit.

Item ordinamus & volumus, quod si quis monachus reperitus fuerit non originarius sancti Benedicti, ; sed potius ex ordine mendicantium aut dictum ordinem S. Benedicti mutatur, etiamsi auctoritate papali hoc consequatus fuerit, si contigerit in aliqua a nobis, vel ab aliis prælatis inferioribus nostris gratiam celebrandi, vel beneficium obtinendi, aut quid aliud ex gratia speciali, nisi expressa

ANNO CHRISTI 1438. diserte fe prius fuisse mendicantem, quamdiu in præterintum monachus reperitur, gratia caret, & habeatur, ac si fuhrepitim impetrasset, & arbitrio superioris diœcesani puniatur.

XXXIX.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Ex Concilius A. E. & D. Pa.

OMnes hæreticos, & schismaticos; piratas, sacrilegos, idolatras, hæbaricos, maleficos, qui talia malefacta fieri faciunt, & ad eos accedunt, seu qui purgari nituntur ferro candenti, & omnes qui talia fieri faciunt, vel consulunt, & favorem dabunt ad hujusmodi purgamonem fiendam, excommunicamus. Et ne per vitium fallitatis innocentes contra justitiam opprimantur, falsa instrumenta publica componentes, & confalentes, seu fieri facientes, vel ipsis instrumentis falsis atentes scientor in judicio, aut aliena instrumenta ad se non pertinentia in fraudem vendentes, vel ementes, aut penes se dolose retinentes, vel cum certis pactatis, vel fraudulenter placitantes; & eos qui in falsionem prædicti falsum testimonium protestando, aut per conspirationem, vel locutarum aliquam in detrimentum vel præjudicium alicujus le invicem colligabunt juramento, vel quæumque alia conformitate; & juris periti, & advocatos, & procuratores, & litigatores falsitates in petitionibus, exceptionibus, positionibus, responsionibus, appellationibus, obtationibus, vel aliis similibus abitibus in causis seu negotiis ecclesiasticis & judicialibus, vel extrajudicialibus dolose & scienter interponentes, aut negotia & causas per dilationes vel cavillationes malitiosæ prolongantes, & litigantium animos ad iracundiam inflammantes; cunctosque timore, promissionibus, pretiis, precibus, vel aliquo alio modo mentes, vel fraudentes consiliarios, vel judicibus ad falsum, vel injustum consilium, vel judicium seu sententiam proferendam; ipsosque consulentes ad judices taliter corruptos, & tale consilium; judicium, vel sententiam scienter dantes vel proferentes; vinos etiam qui relinquere vel expellere propriis uxores propria temeritate superbiæ & fatuo, vel o contra mulieres, quæ relinquunt viros legitimos de facto cum alitis contrahentes, seu qui scienter consultant in gradibus prohibitis per canonica institutia; executores insuper instrumentorum, & testamentorum, qui relicta ad pias causas in totum vel in partem, prout melius poterit, usque ad annum malitiose exequi negligunt & recolant; Laicos etiam, qui temeritate propria ecclesias tenent claulas, vel clericos seu laicos de ipsa ecclesia expellentes.

Illos autem clericos & laicos, qui vacantibus ecclesiis cathedralibus bona ecclesiæ vel prælati defuncti ad ecclesias pertinentia dilitrahere aut invadere, sive per modum aliquem in fraudem aut detrimentum ecclesiæ occupare præsumpserint, vel de ipsis aliquid expendere, nisi prout a jure permittitur, facto approbante concilio excommunicationis vinculo innodamus. Permittimus tamen, quod canonicis ecclesiæ Castellanæ, cum vacaverit, mensa fuh debita moderatione præstetur, ita tamen quod quæstiones per hoc inter episcopum affentanem quod de gratia, & Capitulum dicens, quod de jure sit debita jam diutius ventilanti nullum præjudicium generetur. Item omnes, qui temeritate propria detinent, vel invadunt possessiones, vel redditus ad ecclesias, vel capellas, vel monasteria pertinentes, seu privilegia fibi concessa, vel jurisdictionem ipsarum diminuunt. Illos etiam qui devastant vineas, illorum partem, vel tonsuliter deftruendo, aut fegetes, fraudulenter ovos, boves, equos, animalia certas magna vel parva interficiunt, vel lethaliter vulnerant, sive laduat scienter ex animo, tanquam sacrilegos & invasores bonorum ecclesiasticorum excommunicationis vinculo innodamus.

Ex Concilio D. Pa.

Cunctos clericos & laicos qui per se, vel per alios manus violentas in personas ecclesiasticas injecerint, seu violentiam corporalem insolentes, præsiptimus excommunicatos denuntiari in ecclesiis publice, postquam de hoc constiterit. Ordinario loci, quoniqe redierint ad mandata ecclesiæ cum effectu.

Ex eodem:

Quia periculosum est; *& infra*. Deliberatione provida revoramus omnes sententias excommunicationum, suspensionum ab officio, vel executione divinorum, interdictorum, & omnes alias pœnas spirituales inflictas, & latas per concilia prædecessorum nostrorum, & nostri, vel per nos, seu per nostros suffraganeos generaliter, vel quamque ratione vel causa; præterquam contra simoniacos, portantes arma, concubinarios, & *presbyteros* constitutionum de mandatis, nisi etiamsi quatenus tangunt & contingere possunt personas, & alias ipsorum ac omnium presbyterorum, & clericorum secularium nostri patriarchatus; pœnas & sententias illas mutantes ad graves alias pœnas personales, pecuniarias, vel reales juxta arbitrium Episcoporum, vel superiorum prælatorum.

Decretum D. Gregorii Papa contra Clericos exilentes infra ordinem Subdiaconatus, vario delinquentes, & se excusantes, & non incedentes in habitu & tonsura.

Gregorius Episcopus servos servorum Dei venerabili fratri Episcopo Castellano salutem & apostolicam benedictionem. Debite mentis nostræ oculos convertimus ad ea, quæ salutiferè disponenda cognoscimus, præsertim circa indigenem locum Venetiarum Castellanæ diœcesis nostræ originis, in quo etiam pontificali dignitate refedimus. Ubi per experientiam cognovimus quamplures fe non gerentes pro clericis non deferendo clericales habitum, & tonsuram, quorum aliqui sepenumero deprehensi pro hui criminibus varie decliunant forum sæculare inniteres adminiculo privilegii clericalis, non sine odibili turbatione in eodem loco. Quare volentes quieti ejusdem loci, & hujusmodi libertegia locum habeant quandoque falso inventa, providere; volumus, & ordinamus, ac fancimus, quod

ANNO CHRISTI 1298. quod si quis Clericus deinceps infra ordinem sub-diaconatus consistens tempore criminis non deferebat habitum & tonsuram per mensem ante immediate crimen commissum, sive depositionem fuerit sine habitu & tonsura clericali ipso facto, & qui poli crimen commissum fecerit se infigniri prima tonsura, & ex tunc non portaverit continuo habitum & tonsuram, ita quod non apparent clericus; sint omni privilegio clericali privati, & foro secolari subjecti. Verum si temporis infigniationis hujus primæ tonsuræ oriunda erat notorium, nolumus per delationem habitus & tonsuræ sibi suffragari, sed sobesis foro secolari, in cujus illusionem vestimenta prædictaliter se fecisse infigniri. Quam voluntatem, ordinationem, sanctionem extendimus dumtaxat ad præfatum locum de Venetiis Castellanæ diœcesis. Speciali provisione tibi transgeneres ac mandantes has nostras literas registriari facias in archivo Castellano, ut perpetuis temporibus, quæ in eisdem continentur, debeant observari. Datum Romæ apud S. Petrum xv. Kal. Junii Pontificatus nostri anno primo.

Ex Synodo Marci L.

Nos Marcus Lando, *Episcopus*. Volentes, quantum in nobis est, mentes nostrorum subditorum de quibus in extremo examine reddituri sumus rationem, declarare, & avvisare, ne propter defectum scientiæ aliquis se possit excusari, allegantes ignorantiam, quæ est mater omnium errorum; In pontificii pistolatione omnes & singulos excommunicatos ipso facto per jura canonica, ac nostras constitutiones declaramus, ac manifestamus, ut nullus possit prætendere ignorantiam.

Sciant universi, quod quicumque verberaverit clericos, vel clericum, vel testimonii inclusum etiam sine violentia personali, sint excommunicati; & si fuerit atrox injuria, non absolvantur nisi per papam.

Quicumque incendit vel frangit ecclesiam, locum religiosum, vel cimiterium, est excommunicatus; & postquam fuerit denunciatus, non absolvatur nisi per papam.

Quicumque participaverit cum excommunicato per papam aut in divinis, aut in crimine, absolvatur solum per papam.

Quicumque fabraverit litteras papales, vel falsa attetur, non absolvatur nisi per papam.

Quicumque portaverit ad infideles quoscumque ferrum, arma, equos, vel alia argumenta adpugnandum contra Christianos, vel transmiserint galeas, naves venaverit, vel donaverit, eisdem impendunt auxilium vel favorem, & consilium, solum per papam absolvantur.

Hæreticos, schismaticos, piratas, idolatras est excommunicatus, & per summum pontificem absolvetur.

Declaramus omnes illos esse excommunicatos qui tempore hæreditii corpora defunctorum in cœmeteriis, vel excommunicatos publice, vel nominatim interdictos, vel usurarios manifestos scienter sepelire præsumunt.

Item excommunicatus est unusquisque assassinus, tam qui fecerit, quam qui fieri fecerit, & qui dederit consilium, auxilium, vel favorem.

Item excommunicatus est contrahens matrimonium in gradibus consanguinitatis aut affinitatis constitutione canonica prohibitis, aut cum monachibus, aut cum clericis, vel religiosis in sacris ordinibus, aut professus contrahens matrimonium, ipso facto sint excommunicati.

Item religiosi, qui clericis aut laicis sacramentum unctionis extremæ, vel Eucharistiam ministrabe & matrimonium solemnizare præsumunt; vel a testentiis per statuta synodalia promulgatis excommunicatos absolvunt, ipso facto sint excommunicati, & pel papam absolvendi.

Item intrantes monasteria monialium sine licentia D. E. Castellani sunt excommunicati.

Volentes circa salutem animarum attendere, ut mens pœnæ a fidibus Christiis sublimetur ex nostris constitutionibus præsumuntur omnes maleficos & mulieres qui ante annum in lecto pœnos tenuerint, omnes sacrilegos, herbarios, maleficos, & indivinatores, & qui talia fieri fecerunt, vel ad eos accedunt; omnes falsa infirmentis publica componentes, & eorum consulatores, seu fieri facientes, vel ipsis utentes scienter in judicio; item qui in lusionem prosumi falsum testimonium dederit; item viros, qui relinquunt uxores proprias propria temeritate aliis de facto super indofilia, & ipse mulieres viros de facto relinquentes, & cum aliis contrahentes fore judicio ecclesiæ; omnes stantes in adulterio continuo & publice; omnes exercitores reflammorum, qui tolletis ad plus caulis usurarum vel in partem majorem usque ad annum; a die obitus malitiosè excepi negligunt, & recedant, & qui per annum sine licentia Episcopi Castellani exercitioni non mandant; omnes laicos, qui temeritate propria ecclesias tenent clausas, vel presbyteros exinde expellunt: omnes contrahentes matrimonium mares & fœminas cum secunda vel secundo, nisi primo fuit certificati de morte primi vel primæ; omnes qui vivente prima contrahunt cum secunda, & sic mulieres hoc idem facientes; omnes, qui contraxerint matrimonium clandestinum; omnes mulieres fopponentes partum vinculo excommunicationis ligamus, a quo nullus possit absolvi nisi de licentia Episcopi Castellani speciali.

Ex Synodo Laurentii Justiniano E. Cast.

Quoniam scriptum reperitur laicos semper, ut tradit antiquitas, molestos esse; nec pretextu correctionis Clericorum, quam meritæ integra gerimus, licentia officialibus secularibus tradita in speciem vindictæ transeat, districte præcipimus, ne dicti Officiales, qui a nobis, vel vicario nostro destinedi clericos in locis inhonestis captos, vel alia crimina vel scelera committentes habent potestatem, audeant aut temerario dictos clericos capere dicendo coculpabiles, cum minime existant; quin imo licentiare avaritiæ ducti reperiri ses inlontes, ea ipso volumus incurrere sententiam excommunicationis, a qua nequeant absolvi sine nostra, vel vicarii nostri licentia. Verum quia ea, quæ tendunt in opprobrium cleri, totis viribus extirpare debemus, flatuimus, ut postquam captos fuerit aliquis clericus, quam honestius poterunt, eum immediate, si de die hoc evenerit, non superiori præsentet aut in novicali, aut per loca non nimium frequentata; si denocte, si plebani eorum, aut alii Sacerdotes fidejussionem deferint de eos præsentando immediate, dictis plebanis, vel alicui alteri Sacerdoti simili modo allegnetur non optima cautione; ita quod die sequenti honesto modo per eosdem officiales præsentari possit D. Episcopo, vel ejus vicario. Et in casu, quo plebanus, vel alius Sacerdos fidejussionem præstans eum non præsentaverit; fed permiserit eum fugere, & de negligentia argui poterit, eadem pœna venit condemnandus, qua puniri possitis ipse capitvat tamen cum misericordia. Adjicientes flatuimus, ne pietas constituentis occasio fiat peccati, & volumus, quod si plebanus, vel alter clericus, cui conligatus fuerit ipse captus, die prima sequenti non indicaverit D. Episcopo, ipso jure sit excommunicatus.

XL.

DE SACRILEGIO.

Ex synodo L. 7.

Omnes fideles sive sacrilegium committi non dubitamus, si ea, quæ deputata sunt usibus ecclesiarum, in proprios usus convertant, quia tallum retum dominium quæritum domino est. Dolentes autem referimus, quomodo prava consuetudo noviter inducta, imo corrupteta in hac nostra civitate inolevit, quod laici abtheatanus, quæ Dei sunt, & Deo offerri conluevit, sub specie pietatis in certos suos usus convertunt palliantes se illud facere pro usu & subventione pauperum indigentium scholarum suarum. Nam quando funera deducuntur ad ecclesias, ut sepulturæ tradantur, tertiam partem doplerionum vel majorem tradunt, scholis suis, videlicet aliesui eorum, dum tamen alliquid quid aliud emolumentum, dummodo causa funeris exhibitum fuerit, tamquam sacrilegus putantur, & commendantur a cura, & ecclesiastica sepultura, quousque ecclesiæ laisæ debitam satisfactionem fecerit. Cui pœnæ maxime subjacere volumus guardianos, seu gastaldiones, seu rectores dictarum scholarum.

Venerabilis præsul, mitissimusque cleri pater Dominus D. Laurentius Justinianus Dei gratia Episcopus Castellanus has priscorum patrum constitutiones hinc inde spartas colligere fecit, in quibus ex suis nonnullas inseruit. Ad laudem ipsius, qui est trinus & unus. Anno Domini MCCCCXXXVIII. mensis Septembris; pontificante tunc pro sancta Romana Ecclesia Eugenio beatissimo Papa IV.

TOMI XVII. FINIS.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA OVIEDO